UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Cursus Theologicus

Gormaz, Juan Bautista

Augustae Vindelicorum, 1707

urn:nbn:de:hbz:466:1-81950

Visual Library

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Th. 872a.

C III
7

R. P. JOANNIS BAPTISTÆ
GORMAZ, S. J.

CURSUS THEOLOGICUS.

CURSUS THEOLOGICUS,

AUTHORE

R. P. JOANNE BAPTISTA GORMAZ,

SOCIETATIS JESU, S.S. THEOLOGIÆ IN PLURIBUS HISPANIÆ ACADEMIIS, ET IN GREGORIANA COLLEGII ROMANI PROFESSORE EMERITO.

TOMUS I.

COMPLECTENS

TRACTATUS DE DEO, DE BEATITUDINE, DE ACTIBUS HUMANIS, DE DIVINA GRATIA, DE MERITO, DE VIRTUTIBUS THEOLOGICIS IN GENERE, ET IN SPECIE DE FIDE, SPE, ET CHARITATE THEOLOGICA.

Collegii Societatis Jesu Paderborna

Cum Facultate Superiorum.

AUGUSTÆ VINDELICORUM,

Sumptibus GEORGII SCHLÜTER.

Anno MDCCVII.

THYRSUS GONZALEZ

Præpositus Generalis Societatis JESU.

CUm octo Tractatus Theologicos à Patre Joanne Baptista Gormaz, Societatis JESU nostræ Sacerdote dictatos in Collegio nostro Romano, unde discesſit in ſuam Provinciam Aragonæ 9. Septembris currentis anni, aliquot ejusdem Societatis Profeſſores recognoverint, & in Lucem edi poſſe probaverint, facultatem facimus, ut typis mandentur, ſi iis, ad quos pertinet, ita videbitur. Cujus rei gratiâ has Literas manu noſtrâ ſubſcriptas, & Sigillo munitas dedimus. Romæ 26. Novembris 1701.

(L.S.)

Thyrſus Gonzalez.

FACULTAS
R. P. PROVINCIALIS
CUM PRIVILEGIO CÆSAREO.

EGo Josephus Preiss Societatis JESU per superiorem Germaniam Præpositus Provincialis, factâ mihi potestate à Patre Nostro Michaële Angelo Tamburino, Societatis universæ Præposito Generali, Librum, cui Titulus est, Cursus Theologicus, à P. Joanne Baptista Gormaz, Societatis Nostræ Sacerdote, S. S. Theologiæ Doctore conscriptum, & à deputatis ejusdem Societatis Patribus lectum, & probatum, typis in lucem edi permitto; ac Domino Georgio Schlüter Bibliopolæ Augustano jus concedo usurpandi Privilegii Cæsarei, quo Typographis, ac Bibliopolis omnibus adimitur copia, vulgatos à Societatis JESU Patribus libros absque Superiorum, Auctorúmque consensu recudendi, vel intra Sacri Romani Imperii, & Provinciarum, Sacræ Cæsareæ Majestati hæreditario jure subjectarum, fines importandi. Facultatem hanc, de una duntaxat impressione intellectam, manu meâ, & solito Officii Sigillo firmavi. Monachii 28. Februarii 1707.

Josephus Preiss.

INDEX
DISPUTATIONUM, ET SECTIONUM.
TOMI PRIMI.

TRACTATUS DE DEO.

Disputatio prima. *De Existentia Dei.* f. 2.
Sectio prima. Quanta sit certitudo existentiæ Divinæ? f. 2.
Sectio 2. Solvuntur Opposita f. 7
Disput. 2. *De Essentia divina.* f. 12.
Sect. 1. De prærequisitis ad controversiam ibid.
Sect. 2. Resolvitur Controversia f. 14.
Sect. 3. Solvuntur Opposita f. 17.
Disput. 3. *De attributis, eorumque Distinctione.* f. 22.
Sect. 1. Utrum attributa virtualiter intrinsecè interse distinguantur? f. 23.
Sect. 2. Ulterior probatio nostræ sententiæ f. 26.
Sect. 3. Solvuntur opposita ex Divinis attributis. f. 29.
Sect. 4. Solvuntur opposita ex Divinis Mysteriis. f. 33.
Disputatio 4. *De scientia Dei, ejusque Divisionibus.* f. 37.
Sect. 1. Quid requiratur, ut detur in Deo vera, & propria scientia? ibid.
Sect. 2. Quæ & qualis sit scientia Dei? f. 38.
Sect. 3. Solvuntur opposita f. 40.
Sect. 4. De specie, memoria, Discursu, & scientiæ Divisione. f. 44.
Sect. 5. Solvuntur opposita. f. 47.
Disputatio 5. *De objecto, & Perfectionibus Divinæ scientiæ in communi.* f. 51.
Sect. 1. De objecto materiali, & formali Divinæ scientiæ. ibid.
Sect. 2. Solvuntur opposita contra objectum materiale. f. 56.
Sect. 3. Solvuntur opposita contra objectum Formale. f. 62.
Disputatio 6. *De scientia Dei necessaria.* f. 64.
Sect. 1. An DEus cognoscat creaturas possibiles in seipsis? f. 65.
Sect. 2. Solvuntur opposita f. 69.
Disputatio 7. *De mente D. Thomæ circa cognitionem, quam Deus habet de creaturis possibilibus.* f. 75.
Sect. 1. In quo consistat futuritio contingens juxta mentem D. Thomæ? f. 76.
Sect. 2. Solvuntur opposita. f. 81.
Sect. 3. Solvuntur opposita â Ratione f. 86.
Disputatio 8. *De scientia Visionis, seu Libera.* f. 91.
Sect. 1. Quid sit futurum, & an Deus illud cognoscat? ibid.
Sect. 2. Solvuntur opposita. f. 94.
Sect. 3. De infallibilitate, & Immutabilitate scientiæ Visionis. f. 95.
Sect. 4. Solvuntur opposita, & conciliatur humana libertas cum Præscientia. f. 98.
Sect. 5. An scientia Visionis sit causa rerum præscitarum? f. 101.
Sect. 6. Solvuntur opposita. f. 104.
Sect. 7. Utrum Dens cognoscat futura absoluta in eorum physica præsentia in æternitate? f. 106.
Sect. 8. Solvuntur opposita. f. 109.
Disputatio 9. *De Notis præviis ad scientiam mediam, quæ est de futuris liberis Conditionatis.* f. 114.
Sect. 1. De statu præsentis Controversiæ. ibid.
Sect. 2. Solvuntur opposita. f. 119.
Sect. 3. An Scientia infallibilis futuri conditionati fundetur in Decretis efficacibus subjectivè absolutis, & objectivè conditionatis? f. 121.
Sect. 4. Solvuntur opposita. f. 125.
Disputatio 10. *De mente Conciliorum, D. Augustini, & D. Thomæ circa decreta Thomistica.* f. 132.
Sect. 1 Tridentinum", & alia Concilia Decretis prædeterminantibus opposita. ibid.
Sect. 2. Augustinus Decreta Prædeterminantia rejiciens. f. 134.
Sect. 3. D. Thomas physicam præmotionem & Decreta prædeterminantia reprobans. f. 135.
Sect. 4. Solvuntur opposita. f. 136.
Disputatio 11. *De Scientia Media.* f. 141.
Sect. 1. Ostenditur ab Auctoritate Scientia media. ibid.
Sect. 2. Ostenditur â ratione scientia media. f. 144.
Sect. 3. Solvuntur opposita ab Auctoritate. f. 146.
Sect. 4. Solvuntur opposita â ratione f. 150.
Disputatio 12. *De Scientia media reflexa.* f. 154.
Sect. 1. An detur in Deo scientia media suorum Decretorum? ibid.
Sect. 2. Solvuntur opposita. f. 156.
Disputatio 13. *De Essentia, & Objecto Voluntatis Divinæ.* f. 159.
Sect. 1. De existentia, & Objecto materiali Voluntatis Divinæ. ibid.
Sect. 2. Solvuntur opposita. 161.
Disputatio 14. *De Constitutione actus Divini Liberi.* f. 168.
Sect. 1. Exponuntur, & impugnantur contrariæ sententiæ. f. 169.
Sect. 2. Exponitur, & probatur vera sententia f. 172.
Sect. 3. Solvuntur opposita f. 175.
Disputatio 15. *De Providentia Divina* f. 179.
Sect. 1. De existentia, & constitutivo Divinæ Providentiæ, ibid.
Sect. 2. Solvuntur opposita, f. 181.

Sect. 3. De Scientia, & volitione ex parte Providentiæ requisitis f. 183.
Sect. 4. Solvuntur oppositа. f. 187.
Disputatio 16. *De Prædestinatione Sanctorum.* f. 197.
Sect. 1. De Essentia, & Proprietatibus Prædestinationis, ibid.
Sect. 2. Solvuntur oppositа, f. 200.
Sect. 3. An sit possibilis electio efficax ad gloriam ut coronam ante merita absolutè prævisa? f. 205.
Sect. 4. Solvuntur oppositа, f. 207.
Disputatio 17. *De Impiorum reprobatione.* f. 211.
Sect. 1. An Positiva reprobatio sit ante merita absolutè prævisa? f. 212.
Sect. 2. Solvuntur oppositа, f. 214.
Sect. 3. An aliqui Parvuli absque ulla Providentia sint reprobi? f. 216.
Sect. 4. Solvuntur oppositа. f. 222.
Disputatio 18. *De Decreto applicativo omnipotentiæ Prædestinatis, & reprobis communi.* f. 225.
Sect. 1. An Decretum applicativum per se Omnipotentiæ ad utrumque sit intrinsecè indifferens? ibid.
Sect. 2. Solvuntur oppositа. f. 229.

TRACTATUS
De Beatitudine, & actibus humanis.

Disputatio 1. *De Ultimo Fine.* f. 235.
Sect. 1. De Prærequisitis ad Controversiam, f. 236.
Sect. 2. De ultimo fine, & relatione humanorum actuum ad ipsum, f. 238.
Sect. 3. Solvuntur oppositа, f. 242.
Disputatio 2. *De Natura potente finem ultimum, sive beatitudinem obtinere.* f. 247.
Sect. 1. An sit possibilis status puræ Naturæ? ibid.
Sect. 2. Solvuntur oppositа. f. 249.
Sect. 3. Qualis sit rebellio appetitus contra rationem in pura natura. f. 252.
Sect. 4. Solvuntur oppositа, f. 255.
Disputatio 3. *De Beatitudine correspondente puræ naturæ.*
Sect. 1. De Beatitudine naturali, f. 256.
Sect. 2. Solvuntur oppositа, f. 258.
Disputatio 4. *De Natura exaltata ad Finem, & Beatitudinem Supernaturalem.*
Sect. 1. Quomodo rationalis natura Dei intuitionem possit obtinere? f. 261.
Sect. 2. Solvuntur oppositа. f. 263.
Disputatio 5. *De appetitu elicito hominis viatoris ad intuitivam Dei visionem.*
Sect. 1. Resolvitur Controversia. f. 268.
Sect. 2. Solvuntur oppositа, f. 271.
Disputatio 6. *De Constitutivo Supernaturalis Beatitudinis.*
Sect. 1. In quo consistat Beatitudo Formalis? f. 273.
Sect. 2. Illationes de Essentia, & Proprietatibus Beatitudinis f. 277.
Sect. 3. Solvuntur oppositа contra Assertiones, f. 283.
Sect. 4. Solvuntur oppositа contra Illationes f. 287
Disputatio 7. *De Beatitudine Objectiva.*
Sect. 1. Resolvitur Controversia f. 292.
Sect. 2. Solvuntur oppositа f. 295.
Disputatio 8. *De Principiis concurrentibus ad formalem Beatitudinem ex parte potentiæ.* f. 299.
Sect. 1. De prærequisitis ad Controversiam f. 300.
Sect. 2. Quomodo intellectus, & Lumen concurrant ad visionem? f. 304.
Sect. 3. Solvuntur oppositа. f. 308.
Disputatio 9. *An munera Luminis Gloriæ suppleri possint per Extrinsecum, sive per Principium non inhærens?*
Sect. 1. Proponitur, & resolvitur difficultas. f. 314.
Sect. 2. Solvuntur oppositа. f. 316.
Disputatio 10. *Utrum inæqualitas intellectus cum æqualitate Luminis, & omnis Principii elevantis producere possit inæqualem Dei visionem?* f. 318.
Sect. 1. Proponitur, & resolvitur Controversia f. 319.
Sect. 2. Solvuntur oppositа f. 322.
Disputatio 11. *De Specie impressa.* f. 325.
Sect. 1. De concursu objectivo Dei ad creatam sui visionem f. 426.
Sect. 2. Solvuntur oppositа f. 431.

DE ACTIBUS HUMANIS.

Disputatio 1. *De Voluntario in communi.* f. 465.
Sect. 1. De natura, & divisione Voluntarii ibid.
Sect. 2. Solvuntur oppositа f. 438.
Disputatio 2. *De Involuntario in communi* f. 442.
Sect. 1. Ex quo actu procedat ratio Involuntarii ibid.
Sect. 2. Solvuntur oppositа f. 444.
Disputatio 3. *De Voluntario Libero comparato cum Necessario.* f. 446.
Sect. 1. An voluntarium necessarium in ratione Voluntarii sit perfectius libero? ibid.
Sect. 2. Solvuntur oppositа f. 449.
Disputatio 4. *De Voluntario Implicito ratione Ignorantiæ.* f. 451.
Sect. 1. De Prærequisitis ad Controversiam ibid.
Sect. 2. An, & qualiter detur Ignorantia Juris naturæ? f. 454.
Sect. 3. Solvuntur oppositа f. 460.
Sect. 4. An, & quale sit voluntarium implicitum ex ignorantia vincibili? f. 464.
Sect. 5. Solvuntur oppositа f. 467.
Disputatio 5. *De Voluntario in Causa.* f. 469.
Sect. 1. Quid requiratur ad voluntarium in Causa? f. 470.
Sect. 2. Solvuntur oppositа f. 472.
Disputatio 6. *De aliis speciebus Voluntarii.* f. 476.
Sect. 1. De voluntario actuali, habituali, virtuali, morali, & præsumpto. f. 477.
Sect. 2. Quando liceat religioso operari absque læsione Paupertatis ex voluntario præsumpto? f. 478.
Disputatio 7. *De voluntario Mixto.* f. 481.
Sect. 1. Quomodò vis, metus, ignorantia, & Concupiscentia causent Involuntarium? ibid.
Sect. 2. Solvuntur oppositа. f. 483.
Disputatio 8. *De Voluntario Libero secundum se considerato.* f. 487.
Sect. 1. De Prærequisitis ad Controversiam. ibid.
Sect. 2. Quid sit Libertas à Necessitate? f. 488.
Sect. 3. Solvuntur oppositа. f. 492.
Disputatio 9. *An Libertas in actu primo ex præsidio scientiæ Mediæ constitui possit per habitum Gratiæ essentialiter cum peccato incompossibilem?* f. 496.
Sect. 1. De sensu præsentis Controversiæ ibid.
Sect. 2. An illæsa Libertate possit imponi præceptum ex directione scientiæ mediæ, gratiâ, utilis est, per se influente? f. 499.

Sect. 3.

Sect. 3. Solvuntur opposita. f. 501.
Disputatio 10. *Expenditur alter modus defendendi influxum Gratiæ, ut lis est.* f. 503.
Sect. 1. De requisitis ad Controversiam. ibid.
Sect. 2. Impugnatur proposita sententia. f. 507.
Sect. 3. Impugnatur ulteriùs eadem sententia. f. 510.
Sect. 4. Impugnatur aliter eadem sententia. f. 513.
Sect. 5. Responsiones adversariorum rejiciuntur. f. 516.
Disputatio 11. *Expenditur tertius defendendi modus.* f. 520.
Sect. 1. Proponitur, & impugnatur ista sententia. ibid.
Sect. 2. Impugnatur ulteriùs eadem sententia. f. 524.
Sect. 3. Summa doctrinæ nostræ, & solutio argumentorum. f. 526.
Sectio 4. An voluntas in instanti, in quo operatur, sit libera ad non operandum? f. 530.
Disputatio 12. *De libertate in actu secundo.* f. 532.
Sect. 1. An libertas sit intrinseca actui? ibid.
Sect. 2. Solvuntur opposita. f. 535.
Disputatio 13. *An dari possit Libertas in actu secundo absque libertatis actu, & amissione?* f. 539.
Sect. 1. Resolvitur Controversia. ibid.
Sect. 2. Solvuntur opposita. f. 543.

TRACTATUS
De divina Gratia sanctificante. f. 547.
Disputatio 1. *De Gratia sanctificante physicè sumpta.* ibid.
Sect. 1. De Essentia, & Proprietatibus physicis Gratiæ Sanctificantis. f. 548.
Sect. 2. Solvuntur opposita. f. 552.
Disputatio 2. *De Oppositione physica Gratiæ cum Peccato.* f. 554.
Sect. 1. Quænam sit oppositio inter peccatum, & Gratiam? f. 555.
Sect. 2. Solvuntur opposita. f. 557.
Disputatio 3. *De Dispositionibus ad Justificationem prævijs.* f. 561.
Sect. 1. Quænam prærequirantur dispositiones in hac Providentia ad remissionem peccati commissi? ibid.
Sect. 2. An actus Charitatis sit ultima ad Gratiam dispositio, & à quo proveniat? f. 566.
Sect. 3. Solvuntur opposita. f. 570.
Disputatio 4. *De Constitutivo, & Proprietatibus metaphysicis Gratiæ Habitualis.* f. 574.
Sect. 1. Explicatur Habitualis Gratiæ conceptus Metaphysicus. f. 575.
Sect. 2. Solvuntur opposita. f. 577.
Sect. 3. An sit possibilis sanctitas, & pura condonatio Extrinseca? f. 580.
Sect. 4. Solvuntur opposita. f. 583.
Disputatio 5. *Reliqua ad Gratiam Habitualem pertinentia.* f. 586.
Sect. 1. An gratia creetur, concreetur, vel educatur? ibid.
Sect. 2. De influxu effectivo Gratiæ in habitus, & actus virtutum. f. 589.
Sect. 3. De Intensione, & Extensione Gratiæ. f. 592.
Sect. 4. Qualem cognitionem possit Justus habere in via de sua Gratia? f. 594.
Sect. 5. De Perseverantia, & Confirmatione Justorum. f. 595.

TRACTATUS DE MERITO.
Disputatio 1. De *Existentia*, *Essentia*, & *Divisione Meriti.* f. 598.
Sect. 1. Quid sit Meritum Theologicum? ibid.
Sect. 2. De Divisione Meriti in Condignum & Congruum f. 600.
Sect. 3. De Divisione Meriti in remunerandum, & solutivum. f. 603.
Disputatio 2. *Quænam requirantur ad meritum ex parte Operantis?* f. 605.
Sect. 1. Quænam libertas à necessitate requiratur ad meritum? f. 606.
Sect. 2. An libertas ad actus omnino æquales cum necessitate ad alterutrum sufficiat ad meritum? 607.
Sect. 3. Solvuntur opposita. f. 610.
Sect. 4. Utrum requiratur ad meritum immediata Libertas? f. 611.
Sect. 5. Solvuntur opposita. f. 614.
Sect. 6. Utrum Libertas in alio tanquam in capite sufficiat ad meritum? f. 616.
Sect. 7. Quænam requiratur honestas in actu meritorum? f. 618.
Sect. 8. De supernaturalitate, & influxu positivo ad meritum Theologicum requisita. f. 622.
Disputatio 3. *De requisitis ex parte merentis.* f. 626.
Sect. 1. Qualis sit status viæ requisitus ad merendum? ibid.
Sect. 2. An, & quomodo requiratur sanctitas subjecti ad meritum condignum? f. 628.
Sect. 3. An ex majori gratia habituali cæteris paribus crescat meritum ad majus præmium? f. 630.
Sect. 4. Ex quibus aliis circumstantiis opus meritorium augeatur? f. 632.
Disputatio 4. *De requisitis ex parte præmiantis aliisque ad meritum spectantibus.* f. 633.
Sect. 1. Quomodo promissio Dei requiratur ad meritum? ibid.
Sect. 2. De his, quæ possunt cadere sub meritum. f. 635.
Sect. 3. De reviviscentia meritorum. f. 637.
Sect. 4. An merita quoad totum, vel solùm partem reviviscant? f. 640.

TRACTATUS
De Virtutibus Theologicis in genere, & in specie.
Disputatio 1. De *Existentia, & numero Virtutum Theologicarum.* f. 643.
Sect. 1. Quæ, & qualis sit Virtus per se Infusa? f. 644.
Sect. 2. Solvuntur opposita. f. 649.
Disputatio 2. *De Objecto Formali, aliisque ad Virtutem Theologicam spectantibus.* f. 652.
Sect. 1. Quodnam sit objectum Formale Virtutis Theologicæ? f. 653.
Sect. 2. Solvuntur opposita. f. 658.
Disputatio 3. *De mente Eximii Doctoris.* f. 661.
Sect. 1. Exponitur adversarii sensus. ibid.
Sect. 2. Resolutio difficultatis. f. 662.
Sect. 3. Solvuntur opposita. f. 665.
Sect. 4. Illationes ex doctrina data depromptæ f. 666.
Disputatio 4. *De Objecto formali Increato Divinæ Fidei.* f. 669.
Sect. 1. Exponuntur Auctorum Sententiæ. ibid.
Sect. 2. Impugnantur sententiæ oppositæ. f. 671

Sect. 3.

Sect. 3. Solvuntur oppoſita. f. 677.
Diſputatio 5. *Exponitur noſtra Sententia circa objectum Increatum Divinæ Fidei.* f. 681.
Sect. 1. Reſolvitur Controverſia. f. 682.
Sect. 2. Solvuntur oppoſita. f. 684.
Diſputatio 6. *An revelatio Dei Extrinſeca ſit partiale Motivum fidei Divinæ?* f. 691.
Sect. 1. Quid ſit propriè revelatio, aut locutio Dei? ibid.
Sect. 2. Reſolvitur Controverſia. f. 694.
Sect. 3. Solvuntur oppoſita. f. 697.
Diſputatio 7. *De revelatione privata, aliisque ad Fidei objectum ſpectantibus.* f. 700.
Sect. 1. Exponitur, & ſtatuitur noſtra Sententia. ibid.
Sect. 2. Solvuntur oppoſita. f. 705.
Diſputatio 8. *De Eccleſiæ Authoritate, prout attinet ad Fidem.* f. 708.
Sect. 1. Quid ſit Eccleſia? ibid.
Sect. 2. Solvuntur oppoſita. f. 712.
Sect. 3. An Eccleſia, quantum ad doctrinam Fidei, & morum ſit infallibilis? f. 718.
Sect. 4. Solvuntur oppoſita. f. 720.
Diſputatio 9. *An detur Viva, & Infallibilis regula Fidei nobis approximans Verbum Dei?* f. 721.
Sect. 1. An neceſſaria ſit regula viva nobis approximans Verbum Dei? f. 722.
Sect. 2. Solvuntur oppoſita. f. 730.
Diſputatio 10. *An Divina Fides infallibiliter Authoritate Eccleſiæ nitatur, & de Speciebus ſvaſivis.* f. 737.
Sect. 1. Notanda ad Reſolutionem. f. 738.
Sect. 2. Reſolvitur Controverſia. f. 740.
Sect. 3. Solvuntur oppoſita. f. 742.
Sect. 4. An de potentia abſoluta repugnent ſpecies ſvaſivæ? f. 743.
Sect. 5. Solvuntur oppoſita. f. 747.
Diſputatio 11. *An Divina Fides diſcurſui innitatur?* f. 749.
Sect. 1. Reſolvitur Controverſia. ibid.
Sect. 2. Solvuntur oppoſita. f. 752.
Diſputatio 12. *An Actus Divinæ Fidei circa myſterium componi poſſit cum evidentia in atteſtante?* f. 756.
Sect. 1. An, & quomodò cum Evidentia in atteſtante dari poſſit actus Divinæ Fidei. f. 757.
Sect. 2. Solvuntur oppoſita. f. 763.
Diſputatio 13. *An Fidei noſtræ Myſteria ſint evidenter credibilia, & credenda?* f. 770.
Sect. 1. Oſtenditur evidens Credibilitas religionis Catholicæ ex gloria Miraculorum. ibid.
Sect. 2. Oſtenditur eadem veritas ex Prophetiis, aliisque notis. f. 773.
Sect. 3. Oritur ex ſignis, & notis Eccleſiæ evidens obligatio credendi firmiſſimè, & absque ulla formidine religionem Catholicam. f. 775.
Sect. 4. Solvuntur oppoſita. f. 777.
Sect. 5. Religionem Catholicam eſſe evidenter credibilem, & credendam, oſtenditur iterum ex miraculis perpetuis. f. 781.
Sect. 6. Oſtenditur eadem Veritas ex Sibyllinis Oraculis, & Adverſariorum teſtimoniis. f. 782.
Sect. 7. Oſtenditur eadem veritas ex gloria Martyrum, & notis Eccleſiæ. f. 785.
Sect. 8. Oſtenditur eadem veritas ex comparatione ad alias ſectas. f. 786.
Sect. 9. Solvuntur oppoſita. f. 788.
Diſputatio 14. *Utrum motivum volendi credere fundetur tanquam in ultimo reſolutivo in motivis credibilitatis, & credentitatis?* f. 792.
Sect. 1. Proponitur, & reſolvitur Controverſia f. 793.
Sect. 2. Solvuntur oppoſita. f. 798.
Diſputatio 15. *An ad certitudinem Fidei requiratur, ut evidenter innoteſcat credituro Deum revelaſſe noſtram religionem?* f. 801.
Sect. 1. Proponitur, & reſolvitur Controverſia. ibid.
Sect. 2. Solvuntur oppoſita. f. 809.
Diſputatio 16. *De ultimo reſolutivo Divinæ Fidei.* f. 816.
Sect. 1. Rejiciuntur Sententiæ oppoſitæ. ibid.
Sect. 2. Eligitur vera Sententia. f. 820.
Sect. 3. Solvuntur oppoſita. f. 823.
Diſputatio 17. *De actu Interno Fidei.* f. 824.
Sect. 1. De veritate, & certitudine actus Fidei. f. 825.
Sect. 2. Solvuntur oppoſita. f. 829.
Diſputatio 18. *De actu Externo Fidei.* f. 834.
Sect. 1. Exponitur obligatio confitendi Fidem externè. ibid.
Sect. 2. Solvuntur oppoſita. f. 840.
Sect. 3. Illationes Doctrinæ noſtræ. f. 842.
Diſputatio 19. *An per Mendacium, Errorem, Amphibologiam, aut Miracula poſſit Deus decipere homines?* f. 844.
Sect. 1. De Mendacio, Errore, Amphibologia, & de Miraculis. ibid.
Sect. 2. Solvuntur oppoſita. f. 848.

TRACTATUS DE SPE THEOLOGICA.

Diſputatio 1. *De Natura, atque objecto materiali, & Formali Spei Theologicæ.* f. 852
Sect. 1. De Quidditate, & Objecto Spei. f. 853.
Sect. 2. Solvuntur oppoſita. f. 859.
Diſputatio 2. *Reliqua de Spe Theologica.* f. 863.
Sect. 1. De cognitione prærequiſita ad dividendam Spem Theologicam. ibid.
Sect. 2. Solvuntur oppoſita. f. 867.

TRACTATUS
De Charitate Theologica.

Diſputatio 1. *De Natura, & objecto Charitatis Theologicæ.* f. 869.
Sectio 1. De objecto Materiali, & Formali Charitatis Theologicæ. ibid.
Sect. 2. Solvuntur oppoſita. f. 873.
Diſputatio 2. *De Præcepto Charitatis.* f. 876.
Sect. 1. Reſolvitur Controverſia. ibid.
Sect. 2. Solvuntur oppoſita. f. 879.

DE DEO

DE DEO OPTIMO MAXIMO IN PRIMAM PARTEM ANGELICI PRÆCEPTORIS.

1. PRincipẽ aggredimur totius Theologiæ tractatum, qui & abstrusissimas DEI vias, & abscondita Divinitatis arcana, juxta Fidei regulas rationis naturalis lumine perscrutatur: Fides namque principia præbet: Theologica verò facultas rationis naturalis viribus præmunita conclusiones deducit. Quapropter infallibilitas Priorum ad Fidem spectat: Rectitudo verò Illationis pertinet ad Theologiam. Si enim objectiva veritas, quæ per actum Fidei tanquam principium proponitur, non ita proponeretur per actum supernaturalem, sed per naturalem, semel concessis præmissis, eodem modo intellectus rectè suas formales conclusiones inferret: sic in hoc syllogismo: Omnis homo est redemptus à Christo: sed Petrus est homo; ergo Petrus est redemptus à Christo. Concessis præmissis tam necessitatur Hæreticus ad inferendam conclusionem, quamvis major præmissa illius syllogismi sit in eo naturalis, ac proinde cum objecto, ut est in se, inconnexa, quàm Catholicus, qui habet illam præmissam supernaturalem cum objecto connexam. exinde conclusio Theologica non est intrinsecè, sed solùm extrinsecè supernaturalis, quatenus descendit à principijs revelatis, à quibus extrinsecè denominatur: si enim nulla præmissa sit revelata, conclusio versans circa DEUM, ejúsque perfectiones, dicitur pertinere ad Theologiam purè naturalem, qualis vocari solet vera Philosophia, juxta Augustinum *tom. 5. lib. 8. de Civit. Dei cap. 1.* Si autem habeat unam saltem præmissam Fidei, & alteram naturalem evidentem, sive principia certa, quorum unum saltem sit revelatum, & à Theologo creditum, dicitur pertinere ad Theologiam extrinsecè supernaturalem. Exinde Dionysius *lib. de Divin. Nom. cap. 2.* ait: Theologum non esse, qui non est Fidelis. Proinde conclusio Theologica est certa objectivè; formaliter verò non est intrinsecè, & metaphysicè certa sed ex suppositione quòd sint veræ præmissæ assumptæ, sine quibus poterat esse: adeóque concessis præmissis est certa formaliter adhæsivè. Unde objectum materiale Theologiæ tantùm se extendit, quantum objectum materiale Fidei: at objectum formale est valde diversum; Nam Fides respicit authoritatem divinam revelantem: Theologia verò identitatem extremorum cum medio. Exinde apparet, quis, & qualis sit viri Theologi labor in præsenti: Non enim licet ad inferendas conclusiones pro libito unius cujusque principia præmittere, sed ex regulis Fidei juxta Doctrinam scripturæ, Pontificum, Conciliorum, & Dogmata SS. Patrum, & ex naturalibus rationibus conquirenda sunt. Unde Habitus Theologicus neque est per se infusus, neque supernaturalis, sed naturalis, & adquisitus, juxta doctrinam de ente supernaturali traditam à n. 382. de virtute Pœnitentiæ. Ex quibus omnibus Augustinus *tom. 3. lib. 14. de Trin. cap. 1.* ita definit Theologiam: *Scientia, qua Fides saluberrima, quæ ad veram beatitudinem ducit, gignitur, nutritur, defenditur, roboratur:* statimque subjungit: *Qua scientia non pollent fideles plurimi, quamvis polleant ipsa fide plurimum: aliud est enim scire tantum modo, quid homo credere debeat propter adipiscendam vitam beatam, quæ non nisi æterna est: aliud autem scire, quemadmodum hoc ipsum & piis opituletur, & contra impios defendatur, quam proprio appellare vocabulo scientiam videtur Apostolus.* Sic prælibata manent omnia principia de proemialibus Theologiæ, quæ latiùs olim tradideram: neque licet in præsenti ulterius immorari.

DISPUTATIO PRIMA.

De Existentia DEI.

2. QUalis sit significatio hujus nominis DEUS, traditur accuratè ab Augustino *tom.* 3. *lib.* 1. *de Doctrina Christiana cap.* 6. sonum hujus vocis Deus exponente hoc modo: *Omnes latinæ linguæ socios, cùm aures eorum sonus iste tetigerit, monet ad cogitandam excellentissimam quamdam immortalémque naturam.* Hæc divinæ naturæ prædicata alia sunt absoluta, & alia relativa. Absoluta dicuntur illa, quæ sunt toti Trinitati communia, v. g. Omnipotentia, Immensitas, Æternitas, quæ communia sunt tribus divinis Personis. Relativa dicuntur illa, quæ non sunt communia toti Trinitati, ut Paternitas, quæ solùm identificatur cum Patre, Filiatio cum Filio, Spiratio passiva cum Spiritu sancto, & Spiratio activa cum Patre & Filio. Inter prædicata absoluta altera sunt necessaria, ut Omnipotentia, Intellectus, Voluntas, Scientia simplicis intelligentiæ: alia contingentia, ut scientia media: altera verò libera (juxta plurium sententiam) ut volitiones, & decreta, quibus Deus liberè vult, aut non vult, decernit, aut impedit. Rursus omnia prædicata, quæ actu reperiuntur in Deo, sunt realiter identificata, præter ea, in quibus intercedit oppositio relativa, sive producentis, & producti, ut habet omnium Theologorum axioma: In divinis omnia sunt communia, nisi ubi obest oppositio relativa: Hoc enim exigit summa & perfectissima Dei simplicitas. Quomodo hæc dissona non sint naturali rationi? constabit n. sequenti.

SECTIO I.

Quanta sit certitudo existentiæ divinæ.

3. DEUS utpote omnino simplex realem quamcumque in se compositionem excludit, ut fides docet, & definit Lateranense Maximum sub Innoc. III. cap. 2. explicans, quomodo Pater dederit Filio suam substantiam: *Dici non potest, quod partem suæ substantiæ illi dederit, & partem retinuerit ipse sibi: cùm substantia Patris indivisibilis sit, utpote simplex omnino.* Quapropter eadem indivisibilis essentia divina identificatur cum tribus personalitatibus realiter distinctis, Paternitatis, Filiationis, & Spirationis passivæ, ut fides docet: 1. *Joan.* 1. *Tres sunt, qui testimonium dant in cælo Pater, Verbum, & Spiritus Sanctus: & hi tres unum sunt.* Et idem Lateranense maximum cap. 2. Quælibet trium Personarum est illa res, videlicet substantia, essentia, sive natura divina. Hoc autem & alia arcana divinitatis mysteria non pugnare cum ratione naturali, ipsa naturalis ratio demonstrat: Qua olim usus fuit Augustinus *ep.* 3. *ad Volusianum*, & *lib.* 1. *de Doctr. Christ. cap.* 1. tum etiam ex *dicto lib.* 1. *de Trinit. c.* 11. eámque ad hanc brevem formam reduco.

4. Lumine naturæ notum est Deum utpote infinitum esse supra id, quod nos concipere possumus: si enim non esset supra id, quod nos concipere possumus, limitaretur ad imperfectum, & limitatum nostrum modum concipiendi; adeóque non esset infinitus, sed finitus, contra id, quod ipsa ratio naturalis demonstrat: Ex eo autem, quòd Deus sit supra id, quod nos concipere possumus, manifestè fit ex ipsa ratione naturali deduci, esse in Deo aliqua prædicata, quæ naturalis ratio nequit percipere, nec notitiam habere, nisi à Deo dicantur; ergo, quando Deus dicit aliqua, quæ ratio naturalis percipere nequit, contra naturæ lumen esset ea respuere, solúmque potest inferri talia prædicata esse ex genere illorum, quæ captum nostrum exsuperant, & Deo ratione suæ infinitatis conveniunt, ut naturalis ipsa ratio demonstrat, Deúsque ipse ad obsequium nostræ fidei, & illuminationem intellectûs dignatus est revelare, ut exinde possimus alias in Deo perfectiones inferre, ut décursu hujus Tractatûs facilè apparebit. his positis. 4.

Assero 1. contra Atheos: Existentia Dei est certa de fide. Probatur ex Scripturis, in quibus passim introducitur Deus jubens, loquens, & creans: sic *Gen.* 1. *Creavit Deus cælum, & terram.* Exod. 3. *Ego sum qui sum.* Levit. 2. *Ego sum Dominus Deus vester.* Unde hæc veritas non tolùm implicitè, sed fide explicita ab omnibus est credenda juxta illud Pauli ad Hebr. 11. *Credere enim oportet accedentem ad Deum, quia est, & inquirentibus se Remunerator sit*; ergo &c. Confirm. ex Innoc. XI. damnante 22. Propositionem, quæ sic habebat: *Non nisi fides unius Dei necessaria videtur necessitate medii, non autem explicita Remuneratoris.* 5.

Assero 2. Fide certum est Deum ex creaturis saltem moraliter demonstrari posse. Ita ferè omnes Theologi, & expressiùs Vasquez, Franciscus de Lugo, & Quiros distinguentes inter demonstrationem metaphysicam, quæ infallibilem habet connexionem cum objecto, & moralem, quæ licet tantam non habeat connexionem, prohibet tamen quodcumque prudens dubium de oppositio. Probatur conclusio apertis scripturæ testimonijs *Sap.* enim 13. dicitur: *A magnitudine enim speciei, & creaturæ cognoscibiliter poterit Creator omnium videri.* 6.

Pariter ad Rom. 1. *Quod notum est Dei, manifestum est in illis*; *Deus enim illis manifestavit. Invisibilia enim ipsius à creatura mundi per ea, quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur: sempiterna quoque ejus virtus & Divinitas ita, ut sint* 7.

inexcu-

inexcusabiles. Super quæ Hieronymus ait: *Tam evidenter intellecta sunt, ut conspecta dicantur. Ps.* 18. *Cæli enarrant Gloriam Dei.* Quod sic interpretatur Chrysostomus: *Tacet cælum, sed ipsius aspectus vocem tuba clariorem emittit.* Modo sic: Quando nullum est inconveniens in oppositum, verba scripturæ accipienda sunt, ut sonant in communi hominum loquutione ex Regula Augustini. *lib.* 3. *de Doctr. Christ. c.* 10. atqui verba ista, *esse notum, manifestum, videri, conspici* in sensu proprio usurpata denotant notitiam plusquam probabilem, & saltem moraliter evidentem; ergo &c.

8. Assero 3. existentia Dei demonstrabilis est metaphysicè ratione naturali. Ita contra Petrum ab Aliaco, Bassolem, Majorem, & paucos alios, reliqui omnes Theologi. Omitto demonstrationes purè physicas, quas ex philosophia notas suppono, duásque tantummodo innuam theologicas: alteram quidem ex D. Anselmo, & alteram ex D. Thoma. Prob. 1. ex Anselmo in Prosolog. cap. 4. ubi explicans illud *Ps.* 13. *Dixit insipiens in corde suo: non est Deus*, ait insipientem illud dixisse, nec cogitasse, nec cogitare potuisse rem ipsam nomine Dei significatam, pro quo affert demonstrationem, quam ad hanc formam reduco.

9. Nomine Dei, ut Philosophi, Theologi, ac SS. Patres habent cum Augustino cit. n. 2. intelligitur cumulus excellentissimus, sive cumulus omnis boni: adeóque & existentia necessaria, cùm hæc sit aliquod bonum: atqui evidens est existere ens, quod sit cumulus omnis boni; ergo &c. Prob. min. cumulus omnis boni ex nullo capite potest quoad nos esse chimæra, cum nulla sit assignabilis ratio, cur repugnet: atqui ex eo, quòd ex nullo capite possit esse chimæra quoad nos, est quoad nos ens re ipsa possibile, & cùm intrinsecè includat existentiam necessariam, est re ipsa existens; ergo &c. Minor, & Cons. tenent. Major prob. Si ex aliquo capite esset chimæra quoad nos, deberet inferri repugnantia vel ab intrinseco ratione sui, vel ab extrinseco ratione creaturarum: sed ex nullo capite apparere potest talis repugnantia, ut patebit discurrendo per singula; ergo &c.

10. Confirmatur 1. Evidens est non repugnare ens illud, cujus notitia indita est ab auctore naturæ rationalibus creaturis: Auctor enim naturæ (in quocunque consistat) non quidem ad impossibilia, sed ad possibilia perducit: atqui notitia saltem probabilis, & dubitativa de Deo sive cumulo omnium Perfectionum, indita est ab auctore naturæ rationalibus creaturis ergo &c. Minor meliùs probatur ab experientia uniuscujusque quàm à ratione, vel authoritate: adest nihilominus gravissima Patrum Auctoritas: Augustinus enim *tom.* 9. *Tract.* 17. *in Joannem* illa Christi verba Joann. 17. *Pater manifestavi nomen tuum hominibus*, sic exponit: *Hæc est vis veræ divinitatis, ut creaturæ rationali jam ratione utenti, non omnino ac penitus possit abscondi. exceptis enim paucis, in quibus natura nimium depravata est, universum genus humanum Deum mundi hujus fatetur authorem.* Vide Anselmum n. 13.

11. Quibus ex verbis clarè fit notitiam de Deo inditam solos perversos homines à se abjicere, ut in voluptatum cæno, liberiùs se possint voluptare, adeóque pleniorem de Deo notitiam non esse illis invincibilem, sed vincibilem, & culpabilem juxta illud *Ps.* 13. *Dixit insipiens in corde suo: non est Deus.* Sic etiam S. Joannes Damascenus. 1. *de Fide cap.* 1. *Nemo est mortalium, cui non hoc à Deo naturaliter insitum sit, ut Deum esse perfectum habeat; quin ipsæ res quoque conditæ, earumque conservatio, atque gubernatio divinæ naturæ Majestatem prædicant.* Tum etiam *lib.* 7. *cap.* 1. *notitia Dei omnibus à naturâ est insita: neque id aliquis ratione utens ignorare potest.* Pariter Chrysostomus *hom.* 3. *in cap.* 1. *ad Rom. Quid dicent Gentiles Deum ignoravimus, ita ne verò? Non exaudistis cælum vocem ab aspectu emittens? Non exaudistis compositam rerum harmoniam tubâ illustriùs clamantem? omnia ordinem servantia, eademque tum à pulchritudine, tum à magnitudine ipsum opificem veluti præconio annunciantium?* ergo &c.

12. *Confirm. 2. Ostendendo rationem Philosophicam pro his Patrum testimonijs, de notitia Dei indita suis creaturis: Deus etenim cùm sit finis, & quasi centrum hominis, recta ordinatio postulat, ut quemadmodum res aliæ naturalem sibi ab Authore naturæ inditam habent inclinationem, & propensionem ad sua centra, ita homo ab eodem inditam sibi etiam propensionem habeat ad centrum suum; ergo sicut illæ materiali quadam vi, & impetu ad suos quæque fines feruntur, ita homo rationalis cùm sit, rationali hujuscemodi motu, instinctu scilicet ab authore naturæ indito, ad Deum finem suum ferri debet.

13. Maxima quippe esset deordinatio, si hujusmodi instinctus ad finem suum cognoscendum, & obtinendum homo non reciperet. Quos proinde in pura natura, si in ea crearetur, naturaliter postularet; adeóque & Dei cognitionem, qua insita ad ulteriorem, & ulteriorem conditoris sui notitiam posset pervenire, nisi ex culpa sua impediretur. Ex quibus omnibus hæc Anselmi in suo Prosologio demonstratio firmiùs roboratur in hanc formam. Inclinatio indita naturis non est ad rem chimæricam, sed ad possibilem: atqui creaturis rationalibus indita est inclinatio ad Deum, sive ad cumulum omnium perfectionum, ut constat ex dictis, & unusquisque in se experitur: aliter non essent inexcusabiles contra Apostolum citatum n. 7. Quapropter ad hanc rationem recurrens Anselmus *lib. contra Insipientem* ait: *Fide & conscientia tua pro firmissimo utor argumento*; ergo Deus, sive cumulus omnium perfectionum non est impossibilis, sed possibilis: adeóque cùm ille cumulus possibilis, sive Deus includat existentiam necessariam, erit necessariò existens.

14. Probatur 2. ex D. Thoma 1. *p. q. 2. art. 3.* demonstrationem efficiente ex illo principio: omne, quod fit, ab alio fit: quam sic breviter efformo. Evidens est creaturam ex titulo creaturæ esse contingentem, & ab alio productam: idem quippe est esse creaturam, & ab alio fieri, certóque unusquisque agnoscit se non esse à se, adeóque esse contingenter ab alio: ergo in serie causarum necessariò est aliqua, quæ à nullo alio producatur, & à qua cæteræ pendeant, quam vocamus Deum. Confirmatur: si in serie causarum nulla esset causa necessaria, vel omnia, quæ existunt, essent contingentia, possibilia transire possent ad impossibilia: sed hoc evidenter repugnat; ergo &c. Probatur maj. Illud est possibile, quod aliquando produci potest, illudque impossibile, quod nullo modo potest produci, atqui illud, quod aliquando nunc produci potest, tunc nullo modo posset produci; ergo &c. probatur min. si cuncta essent contingentia, quin detur aliquod necessarium, cuncta deficere potuerunt, quin aliquod existeret: sed si cuncta deficerent, nihil esset, à quo res ulla posset produci; ergo &c.

15. Resp. 1. in ea hypothesi potuisse duas causas contingenter sibi esse quoad primũ esse ad invicem causas. Contra tamen 1. causa contingens ad producendum, vel non producendum, solùm potest determinari ad producendum à dispositionibus tollentibus indifferentiam, vel approximantibus contingentia: atqui illæ dispositiones à nulla causa possent poni; ergo &c. Contra 2. quia omnino repugnat duas causas, quoad primum esse sibi esse invicem causas, saltem si non sit aliqua potens eas approximare; licet enim aliqui Philosophi eam mutuam causalitatem admittant, id contendunt supposita approximatione simultanei concursûs causæ primæ, quæ tunc deficeret; ergo &c. Contra 3. Licet creaturæ contingens sit, quòd existat, vel non existat, at contingentia essentialis illi est, & non contingens: atqui contingentia essentialis ad existendum, vel non existendum, nequit à se determinari, ut ex ipsis terminis notum est; ergo &c. Contra 4. contingentia essentialis, ut res existat, nequit esse determinatio, ut se ipsam producat; ergo contingentia essentialis, ut producat alteram, nequit esse determinatio, ut producat illam.

16. Respondebis 2. Singulas creaturas esse contingentes, secus autem earum collectionem, sicuti singulæ sunt finitæ, collectio verò non est finita sed infinita. Contra tamen: licet argumentatio non sit evidens à distributivo ad collectivum, imò sit falsa, quando id, quod prædicatur, non convenit singulis individuis ratione formæ sibi peculiaris, intrinsecæ, aut essentialis: at non est falsa, sed evidens, quando id, quod prædicatur, convenit singulis individuis ratione formæ sibi essentialis: sic in collectione hominum, quia infinitudo non convenit cuicumque homini ratione formæ sibi peculiaris, intrinsecæ, aut essentialis, hæc argumentatio est falsa: Homo distributivè sumptus non est infinitus; ergo collectio non est infinita: Tum & ista: Implicat, quòd collectio hominum sit infinita, & quòd singuli homines non sint infiniti.

17. At verò quia hominem esse rationalem convenit singulis individuis ratione formæ sibi essentialis, hæc argumentatio est evidens: Implicat, quòd singula individua speciei humanæ sint rationalia, & quòd collectio non sit rationalis. Quod idem propter assignatam rationem valet in istis: Implicat, quòd singula sydera luceant, & collectio omnium non luceat, quòd singuli ignes calefaciant, & collectio omnium non calefaciat, quòd singuli homines moveantur, & collectio omnium non moveatur: atqui creaturam esse contingentem convenit illi ratione formæ sibi essentialis, nimirum ratione creaturæ; ergo evidenter repugnat, quòd singulæ creaturæ sint contingentes, & collectio omnium contingens non sit. Videatur Martinon disp. 2. sect. 4. hæc latè prosequens, & Esparza breviùs ea perstringens q. 2. ab art. 20.

18. Assero 4. cum D. Thoma 1. *p. q. 2. art. 1.* Ex. Doctore tom. 2. *Metaph. disp. 29. sect. 3.* Vasquez, Valentia, Molina, aliisque citatis à Carleton *disp. 3. sect. 1.* Ista propositio *Deus existit*, est per se nota quoad se: secus autem quoad nos. Probatur 1. Propositio per se nota quo ad nos sive ex parte abstractivè cognoscentis est illa, quæ ex terminorum declaratione statim nobis innotescit, & absque ullo discursu intellectum rapit ad assensum, quales sunt istæ: Totum est majus sua parte: Quodlibet est vel non est. Propositio verò per se nota quoad se, sive ex parte rei noscibilis, est illa, cujus prædicatum includitur in ratione formali subjecti: atqui existentia Dei, esto sit de essentia Dei, ut constabit à n. 90. adeóque & per se nota quoad se, sive ex parte rei noscibilis, non ita se habet, ut explicatis terminis statim nobis innotescat, & absque ullo discursu intellectũ rapiat ad assensum; ergo &c. Probatur minor. Si explicentur termini, dicatúrque nomine Dei, sive cumuli omnis perfectionis intelligi substantiam à se, infinitam, æternam, immensam &c. tantùm abest his auditis rapi aliquem ad claram, & evidentem hujusmodi substantiæ cognitionem, ut mora potiùs sive judicii suspensio injiciatur: adeóque sit opus discursu ad certò, & infallibiliter assentiendum; ergo &c.

19. Probatur 2. Cognitio de Deo ab ipso nobis indita juxta Augustinum, & alios Sanctos Patres citatos à n. 10. non est satis ad certò, & infallibiliter assentiendum, licet sit satis, ne excusemur ad inquirendam per discursum veritatem: adeóque ut existentia Dei dicatur per se nota quoad nos alienativè, & imperfectè, modo, quo Vasquez *disp. 19. c. 4.* explicat Anselmum lib. pro Insipiente dicente:

Nobis

Nobis per se notum esse Deum existere : sed eò quòd egeamus discursu ad certò, & infallibiliter assentiendum, propositio ista DEUS existit, non est absolutè per se nota quoad nos; ergo &c. Confirmatur 1. Deum non agnoscimus certò, & infallibiliter in via per species proprias, sed per alienas emendicatas à creaturis ex Apostolo citato n. 7. Sed hoc est DEUM ita cognoscere per discursum, & non ex pura terminorum explicatione; ergo &c. Confirmatur 2. ab experientia, qua videmus vix ullam assignatam esse huc usq; demonstrationem metaphysicâ de existentia Dei, quæ pluribus, & magnis Doctoribus non displiceat, adeóque egeat ulterioribus probationibus, ut ab ipsis tamquam demonstratio admittatur: sed hoc ita non esset, si hæc propositio Deus existit, esset per se nota quo ad nos; ergo &c. Confirmo 3. Quia ad cogitandum DEUM, sive ens, quo melius esse non possit, egemus medio creaturarum, cogitando perfectiorem, & perfectiorem, ut exinde ad DEUM perveniamus, ut ostendit Anselmus lib. contra Insipientem aliquanto post medium; ergo &c.

20. Assero 5. Contra Politheistas. Ratione naturali demonstratur non solùm DEUM esse, sed & unicum esse. Probatur 1. ex Magno Athanasio in oratione adversus Idola: Si fingantur duo Dij, vel illorum voluntates sunt invicem prorsus independentes, ita ut possit alter velle, nolente altero ipsum objectum: vel sunt ita mutuò connexi, ut quidquid alter velit, alterum pariter velle necesse sit? si primum; ergo posset unus velle creare mundum, nolente altero. Quid tunc? Si ponitur mundus; ergo qui nolebat illum producere, non est omnipotens; adeóque neque Deus: si non ponitur; ergo non est omnipotens, adeóque neque Deus ille, qui volebat mundum producere.

21. Si secundum; vel ponitur voluntas unius DEI subordinata voluntati alterius: atque ita subordinatus non erit DEUS: vel supponitur voluntas unius absque ulla alterius ad alterum subordinatione; & tunc poterit unus liberè velle, quod alter non vult: adeóque qui ex duobus minùs potens esset, non esset DEUS. Exinde præcavetur Politheistarum refugium in tribus Personis divinis; Nam tres divinæ Personæ non sunt tres, sed unicus DEUS; habentque eandem indivisibilem essentiam divinam, omnipotentiam, voluntatem &c. adeóque nequaquam repugnant cum demonstratione naturali de Unitate Dei, licet earundem præfixum numerum solùm possimus ex fide definire, cùm mysterium hoc sit supra rationem naturalem, ut constat à n. 3.

22. Probatur 2. Quisquis apud se Ideam D[illegible] formare contendit rationis naturalis lumine ductus, rem concipere conatur omnium perfectissimam: sic Augustinus *lib. 1. de Doctrina Christ. c. 7. DEUS est, quo majus, aut melius cogitari nihil potest.* Et Ambrosius *Lib. 1. de Fide cap. 7. Quidquid religiosius sentiri potest, quidquid præstantius ad decorem, quidquid sublimius ad potestatem, hoc DEO intelligas convenire:* atqui si darentur duo Dij, nullus haberet summam perfectionem; ergo &c. Probatur min. virtus superflua non est summa perfectio, ut ex ipsis terminis notum est: atqui virtus unius ex illis Dijs esset superflua, cum Omnipotentia, Voluntas, Sapientia, & Providentia unius absque potentia, voluntate, & sapientia alterius, & absque alterius juvamine sufficiens esset ad omnia; ergo &c.

Confirmatur ex Philosophis, qui lumine 23.
naturæ ex hac ipsa demonstratione Unitatem Dei intulerunt. Sic Plato in Thimæo dixit: Causam omnium, quæ in mundo sunt, ad supremum referendam esse opificem: sic etiam Aristoteles universi administrationem ab uno aliquo summo moderatore procedere debere affirmat. Cujus præclara extat *de mundo ad Alex. cap. 6.* hac de re sententia. *Quod in navi Gubernator est, in curru auriga, in civitate lex, in exercitu Imperator, hoc in mundo DEUS.* Quam reliquorum pene omnium Philosophorum mentem fuisse ex dictis eorum, & ex scriptis est manifestum.

Deinde S. Cyprianus *in Tract. de Idolorum* 24.
vanitate sic præclarè ratiocinatur: *ad divinum Imperium etiam de terris mutuemur exemplum: Quando unquam regni societas, aut cum fide cæpit, aut sine cruore defijt? Romanos geminos unum non capit Imperium: quos unum uterè capit hospitium: unus enim Dominus est Deus, neque enim illa sublimitas potest habere consortem, cum solùm omnem teneat potestatem.* Quapropter sacræ scripturæ sic nobis proponunt hanc fidei veritatem. *Deut. 5. Audi Israël: Dominus Deus noster, Dominus unus est*, Malach. 2. *Numquid non Pater unus omnium nostrùm? Numquid non Deus unus creavit nos?* ad Ephes. 4. *Unus Dominus, una Fides, unum Baptisma, unus DEUS, & Pater omnium, qui est super omnes, & per omnia, & in omnibus nobis.* ergo &c.

Assero 6. Homo rationis compos nequit in- 25.
vincibilem DEI ignorantiam habere. Ita S. Anselmus *lib. pro Insipiente* S. Thomas 1. 2. *q. 89. art. 6. ad 3.* docens puerum primo instanti, quo ad usum rationis pervenit, teneri se ad Deum convertere, neque id posse sine crimine omittere. Abulensis, & Nicolaus de Lira in cap. 1. Exodi, Valentia in 1. 2. *disp. 6. q. 6. p. 1.* Vasquez, Granado, Koninch, Lugo, aliique contra Arriaga *disp. 2. sect. 3.* aliósque Recentiores.

Probatur conclusio 1. Cognitio aliqualis de 26.
Deo indita est ab ipso Deo omnibus hominibus ratione utentibus, ut constat ex ore Sanctorum Patrum à n. 10. & ex ipsa ratione phy-

fica à n. 12. in his enim rebus, in quibus de universo mundo, gentibúsque nobis ignotis sermo est, nobis non licet pro cerebro nostro quidquam negare, vel definire: sed ex scripturæ Sanctorúmque Patrum doctrina id debemus inferre: Atqui ea notitia de Deo & à Deo indita satis est, ut homo rationis compos non habeat invincibilem Dei ignorantiam; ergo &c. Probatur min. vel homo cum ea notitia facit, quantum est ex se, vel non? Si primum; cum Deus facienti, quod est in se, non deneget gratiam, habebit tempore sufficientem instructionem, vel naturæ lumine à se per demonstrationem adquisitam, vel ab alijs participatam, qua sciat se teneri colere Deum. Si secundum.ergo est illi culpabile,adeóque ignorantia subsequuta non erit ipsi invincibilis.

27. Probatur 2. Omnes homines etiam pagani, & gentiles accipiunt aliquem influxum ex meritis Christi, ut constat ex Alexandro VIII. damnante hanc propositionem primam. *Pagani Judæi, Hæretici, aliique hujus generis, nullum omninò accipiunt à JESU Christo influxum: adeóque hinc rectè inferes, in illis esse voluntatem nudam, & inermem sine omni gratia sufficiente.* Atqui cum invincibili ignorantia veri Dei talis influxus esset nullus. ergo &c. Probatur min. sine notitia veri Dei nullatenus potest creatura Deum obtinere, ut constat ex Paulo *ad Hebr.* 11. dicente: *sine fide autem impossibile est placere Deo: credere enim oportet accedentem ad Deum, quia est.* ergo. &c. Confirm. 1. licet de notitijs naturæ inditis, vel ipsi debitis possit ad breve tempus dari aliqua inadvertentia, ut de ista: Bonum est faciendum: malum verò fugiendum: attamen per longum tempus dari non potest, ut ipsa evidens experientia demonstrat; ergo idem dicendum est de cognitione hominis erga Deum. Confirm. 2. ex antiquis Gentilibus id attestantibus. Sic Cicero *lib.* 1. *de Legibus*: nulla gens est neque tam immansueta, neque tam ferrea,quæ licet nesciat, qualem Deum habere deceat, habendum tamen ignoret; ergo &c. ex dictis

28. Fit. 1. Præsupposita ex fide cognitione certa de Deo, clarè deduci quamque divinam perfectionem in sua linea esse infinitam, nimirum intellectum, voluntatem, potentiam, & sic de alijs. Ratio est, quia supposita cognitione de eo, quòd Deus existit, negari nequit dari id, quod venit nomine Dei: sed nomine Dei venit cumulus necessarius, & absolutus omnium perfectionum, qualis non esset si unaqueque illarum perfectio non esset in sua linea infinita: si enim semel supponitur dari Deum, evidens quoque est cumulum omnium perfectionum non esse chimæram, sed existentem, ut constat à n. 8. & habet Augustinus *lib.* 1. *de Doctr. Christ. cap.* 7. dicens: *omnes pro excellentia Dei certatim dimicant, nec quisquam inveniri potest, qui hoc Deum credat, quo melius aliquid est.* Itaque hoc omnes Deum consentiunt esse, quod cæteris rebus omnibus anteponunt; ergo &c.

29. Fit 2. Actum divinæ Fidei non excludere scientiã aliunde habitã de eodem objecto fidei. Ratio est, quia,sicut circa idem objectum potest versari intellectus per apprehensionem, judiciũ, & discursum, ita per actum fidei, & actum scientiæ abstractivæ: sicut enim motivum judicij, & motivum discursûs non opponuntur, ita neque opponuntur motivum scientiæ abstractivæ, quod est evidens connexio extremorũ cum medio, & motivum fidei, quod est auctoritas divina revelans: potest enim intellectus ex diversis motivis inter se compossibilibus in eodem instanti eos duos actus elicere, ut plures docent in Tract. de fide, vel saltem elicere potest unum actum in uno instanti, & alium in altero, ut alij docent, à quo in præsenti præscindimus, ne in alienam messem falcem mittamus. Dabo nihilominus à n. 39. quæ satis sint ad rem intelligendam: si enim successivè potest intellectus elicere assensum, & dissensum de eadem re,quid impediet,ne possit elicere successivè circa eamdem rem & actum scientiæ, & actum fidei? Etenim divina-Fides solùm excluditur à visione beata, vel intuitione objecti, cujus est supplementum: non autem à scientia naturali, cujus supplementum non est,ut constabit à n.41.

Fit. 3. existentiam Dei non posse rigorosè à priori demonstrari: bene verò à posteriori. Ratio est,quia demonstratio rigorosa à priori est demonstratio per suã causam: à posteriori verò est demonstratio rei per suum effectum: atqui existentia Dei nequit demonstrari per suam causã, cùm nullam habeat: bene verò per suos effectus, ut constat à n. 8. ergo &c. Ubi nota creaturam esse contingentem, prout contingens est,quòd à Deo producatur, vel nó producatur: si verò producatur, non est contingens, sed necessarium, ut à Deo dependeat: unde licet de contingentibus secundùm puram rationẽ contingentiæ non possit dari scientia;de illis verò secundùm suppositionẽ,in qua arguunt necessitatẽ,potest haberi scientia. Quærunt insuper hìc alij,an impropriè, & logicè, possit à priori,vel quasi à priori negativè, sive à concomitante demonstrari existentia Dei? 30.

Affirmant plures cum Ant. Perez *disp.* 1. *de Deo c.* 4. *&* 5. & Carpesio in opusc. cui titulus est Meditationes, & in principijs Philosophiæ. Ratio eorum est quia ad hujusmodi demonstrationem sufficit, quòd definitum demonstretur per definitionem, sicuti in hoc discursu: omnis homo est animal rationale: sed Petrus est homo; ergo Petrus est animal rationale: In hoc enim sensu definitio dicitur causa definiti, & definitum demonstratur quasi à priori per definitionem: non minùs quàm secunda passio demonstretur per primam vel è contra v. g. Ideò Petrus est risibilis, quia est admirativus: ideo est admirativus, quia est risibilis: sic etiam per primum productivum demonstratur terminus productus,per constitutivum physicum, metaphysicum, vel logicum res constituta: atqui etiam Deus demonstratur per ens à se, per omnipotentiam,vel per cumulum omnium perfectionũ, quæ sunt de physico, metaphysico, aut logico Dei constitutivo; ergo &c. 31.

Respon-

32. Respondeo tamen cum communi Philosophorum, & Theologorum negativè: Ratio est, quia tunc valet ista demonstratio à priori, vel quasi à priori, quando ad assentiendum definitioni, vel constitutivo, non opus est, ut ejus existentia probetur à posteriori, præsertim si existentia sit ipsius essentiæ constitutiva: atqui ut assentiamur definitioni, aut constitutivo Dei, opus est, ut ejus existentia priùs à posteriori probetur, ut constat à n. 8. quin imò & existentia est de constitutivo ipsius essentiæ, cùm essentia per se sit necessariò existens; ergo &c. Confirmatur. Ut probemus existere cumulum omnium perfectionum, debemus probare perfectiones infinitas esse actu possibiles, & inter se identicè compossibiles: non enim est satis, quòd sint perfectiones, ut sint identicè compossibiles; rationalis quippe, & irrationalis sunt Perfectiones, nec ideo sunt identicè compossibiles. Hoc autè probare non possumus, nisi à posteriori: contrarij enim dicere possent se non agnoscere incompossibilitatem, aut repugnantiam, verùm neque agnoscere carentiam repugnantiæ, quæ carentia repugnantiæ solùm potest probari à posteriori ex creaturis vel ab evidenti uniuscujusque experientia de notitia indita creatoris, ut suprà ostendimus n. 8. vide à n. 50. de his uti purè Philosophicis satis est.

33. Fit. 4. Istam propositionem *DEUS existit* non negari per se notam quo ad nos præcisè, quia probamus illam per discursum: etenim omnibus notæ sunt istæ propositiones, totum est majus sua parte, Linea major est puncto, non potest eadem res simul esse, & non esse, quæ tamen per alia principia, & rationes demonstrari solent. Dum etiam Angelis plura sunt per se nota, quæ ipsi & à priori, & à posteriori possunt nobis demonstrare. Quapropter propositio per se nota quo ad nos non stat in eo, quòd excludat discursum, sed in eo, quòd non indigeat discursu, ut explicatis terminis subitò illi assentiamur. atqui ex n. sup. ista propositio *Deus existit* indiget discursu, ut illi assentiamur; ergo &c.

34. Fit. 5. Unitatem Dei stare in Deitate, sive natura divina, quæ unica, indivisibilis, & à se est, unde quidquid cum natura divina identificatur, est ens à se. Ratio est, quia ens à se apud Catholicos significat, quod non est ab alio neutraliter & substantivè sumpto, sive ab alia essentia, ut latè Eximius Doctor *lib. 2. de Trinit. toto cap. 2.* atqui omne id, quod identificatur cum natura divina, non est ab alio neutraliter, & substantivè sumpto, sive ab alia essentia; ergo est à se. Quapropter in divinis & Filius à Patre genitus, & Spiritus Sanctus à Patre & Filio procedens, cùm identificentur cum eadem indivisibili Patris essentia, non sunt ens ab alio, sed à se, hoc est ab eo, qui est ejusdem essentiæ cum Genito, & producto. Quapropter in his loquutionibus, quæ ad fidem spectant, valde memorem regularum fidei oportet esse virum Theologum.

35. Ratio est, quia in divinis nomina, pronomina, vel relativa absolutè, vel neutraliter sumpta, v. g. *alterum*, *aliud*, cùm per se significent, & substantivè sumantur, significant rei essentiam: Masculinè verò accepta sumuntur adjectivè, supplendo substantivum aliquod, v. g. unus homo. Ideóque non referuntur ad substantiam communem, sed ad differentiam particularem, & individuam. Unde hæc propositio est de Fide: Filius est alius à Patre: & hæc est hæretica: Filius est aliud à Patre. Sic Lateran. max. cap. 2. Licet igitur alius sit Pater, alius Filius, alius Spiritus Sanctus, non tamen aliud: sed id, quod est Pater, est & Filius, & Spiritus Sanctus, id est omnino, ut secundùm ortodoxam, & catholicâ fidem consubstantiales esse dicantur. Hæc Concilium. excipi solet quid, quando sumitur pro quidditate in divinis, quæ est quasi differentia specifica essentiæ: si tamen eadem nomina, pronomina, vel relativa, masculina vel neutra, conjungantur cum nomine substantivo, non ab hac regula, sed à nomine, cum quo conjunguntur, sumunt veritatem, vel falsitatem: sic hæc propositio est falsa: Filius est alius Deus à Patre: & hæc est vera: Filius est aliud suppositum à Patre.

36. Fit. 6. Cognitionem de Deo universaliter à Deo inditam rationalibus creaturis non esse ita claram, ut statim possit homo firmiter assentiri: adeóque prout ignorantia opponitur firmo rei assensui, ut communiter sumitur, non excludere ignorantiam, licet illam excludat; si ignorantia impropriè sumatur pro exclusione cujuscunque cognitionis objecti, quod notare oportet ad excludendam quæstionem purè de voce. Ratio est, quia ea cognitio asseritur à SS. Patribus universaliter indita, quæ satis sit, ut homines assequi possint veritatem, si velint, si autem nolint, reddantur inexcusabiles juxta Apostolum citatum n. 7. Atqui ad præstandum hoc munus non est ingerenda ea cognitio clara, aliter, etsi homines nollent, firmiter assentirentur; ergo &c. Exinde constat magnum discrimen inter inclinationem innatam creaturæ irrationalis, & elicitam rationalis: Ista enim cùm sit libera, & capax acquirendi majorem, & majorem in suum finem inclinationem, non exigit totam eam inclinationem pro primo instanti existentiæ usûs rationis; irrationalis verò cùm non sit libera, neque capax eam majorem, & majorem inclinationem adquirendi, totam suam inclinationem exigit in primo instanti suæ existentiæ.

SECTIO II.

Solvuntur Oppositа.

37. OBjicitur 1. contra primam assertionem ex doctrina Thomistarum. Existentia Dei evidenter demonstratur ratione naturali à sapientibus: sed fides, & evidentia naturalis de eodem

eodem objecto, & in eodem intellectu repugnant; ergo saltem sapientes non possunt habere fidem de existentia Dei; adeóque non erit ipsis certa de fide. Confirm. 1. ex D. Thoma 1. *p. q.* 2. *art.* 2. dicente existentiam Dei, & alia hujusmodi non esse articulos fidei, sed præambula ad articulos; ergo &c. Cofirm. 2. ex Cajetano. Licet possit dari fides existentiæ Dei latè dicta pro actu naturali scientifico existentiæ Dei sufficiente ad salutem, nequit dari simul cum illo actu in eodem intellectu obscuritas Fidei; claritas enim scientiæ, & Fidei obscuritas inter se opponuntur; ergo &c.

38. Confirm. 3. ex Cano. Licet existentia Dei ut authoris supernaturalis demonstrari non possit naturaliter: at existentia Dei ut authoris naturalis naturaliter demonstratur: ergo licet existentia Dei ut Authoris supernaturalis sit certa de Fide, existentia Dei ut authoris naturalis nequit esse certa de fide. Confirm. 4. ex Godoi: Licet Habitus scientiæ naturalis formalem claritatem non habeat, at actus scientiæ naturalis habet formalem claritatem; ergo licet existentia Dei ut authoris naturalis sit certa de fide, in sensu composito solius habitus scientifici, nequit esse certa de fide in sensu composito ipsius actûs scientifici. Hæc omnia argumenta præoccupata jam sunt n. 29. ex quo Respondeo 1. actum fidei, & actum scientiæ successivè existentes in eodem intellectu non opponi, adeóque saltem successivè non repugnare. Quod satis est pro re præsenti ad veritatem nostræ conclusionis.

39. Resp. nihilominus 2. Conc. maj. & Nego min. Quia motivum fidei, & motivum scientiæ abstractivæ de Deo sunt inter se compossibilia, ad simul terminandos suos actus, neque alter in consortio alterius est otiosus. Intellectus enim per actum scientiæ abstractivæ non adeò firmiter adhæret objecto, quàm per actum divinæ fidei: nec motiva generantia eam scientiam sunt digna assensu adeò firmissimo, ac motivum authoritatis divinæ revelantis: adeóque si opus esset unum ex duobus deponere, & quasi contemnere, potiùs deponeret intellectus assensum demonstrativum principijs naturalibus innixum, quàm assensum fidei innixum divinæ Authoritati. Quo oprimè salvatur intellectûs captivitas in obsequium fidei cum consortio scientiæ naturalis.

40. Sic in Eucharistia potiùs deponit intellectus assensum de existentia substantiæ panis, quamvis naturaliter videat accidentia panis, quàm deponat assensum de existentia Christi panisque transubstantiatione. Qua de causa Augustinus tamquam rem certissimam supponit compositionem scientiæ & Fidei ejusdem objecti in eodem intellectu. *lib.* 10. *Hom. hom.* 31. *cap.* 2. per hæc verba: *Intende facta, & quære Factorem; aspice, quæ vides, & crede, quæ non vides. Crede in eum, quem non vides propter ista, quæ vides. Et ne sermone meo te exhortatum putes, Apostolum audi dicentem: Invisibilia enim Dei à creatura mundi per ea, quæ facta sunt, conspiciuntur.*

Ad primam confirmationē Dist. Antec. Non sunt articulus Fidei, prout præcisè deducuntur ex ratione naturali Conc. prout afficiuntur revelatione divina Nego antec. & Conseq. Ut ad secundam Confirmationem statim constabit. Ad secundam confirmationē Nego Antec. ea enim Cajetani doctrina defendi ampliùs non potest post damnatam ab Innoc. XI. hanc 23. propositionem: *Fides latè dicta ex testimonio creaturarum similive motivo ad Justificationem sufficit.* Ad tertiam confirmationē Conc. Antec. & Nego Conseq. Quia existentia Dei, quam credere divina fide tenemur, eadem est in ordine ad effectus naturales & supernaturales: non enim sunt in Deo duæ existentiæ realiter distinctæ, una quidem quasi authoris naturalis, & altera quasi authoris supernatnralis: adeóque illud ipsum objectum, quod demonstratum est ratione naturali, creditur à nobis divina Fide. 41.

Ad quartam confirmationem Conc. Antec. & Nego Conseq. Quia fides non est supplementum scientiæ naturalis; est quippe multò certior illa, multóque nobilior, ut constat ex n. 39. adeóqne adveniente scientia naturali fides non deficit: est autem supplementum intuitivæ visionis: adeóque solùm deficit ea adveniente, ut constat ex Apostolo 1. Cor. 13. *Cùm autem venerit, quod perfectum est, evacuabitur, quod ex parte est*, subjungitque: *Videmus nunc per speculum in ænigmate, tunc autem facie ad faciem, nunc cognosco ex parte: tunc autem cognoscam, ut cognitus sum.* Unde fides non excludit claritatem scientiæ, sed intuitivæ visionis de objecto credito, sive ex natura sua, sive ex lege Dei. Hæc satis sint pro re præsenti. In Tractatu enim de Fide dicemus. 42.

Objic. 2. contra secundam conclusionem ex Petro ab Aliaco, & alijs: solùm constat ex fide posse cognosci ratione naturali existentiam Dei modo, quo homines sint inexcusabiles: atqui ut sint inexcusabiles, sufficit, quòd ratione naturali fiat probabilior existentia Dei, quàm non existentia: neque reqniritur evidentia ulla, aut metaphysica, aut moralis: ergo non constat ex fide posse Deum demonstrari evidentia saltem morali. Respondeo Dist. maj. modo quo sint inexcusabiles ex existentia Dei nota, manifesta, visa, & conspecta. Conc. ex existentia Dei cum aliqua formidine attacta. Nego maj. & Dist. min. Nego Conseq. Ratio est, quia, ut constat ex testimonijs Scripturæ adductis à n. 6. homines inexcusabiles fiunt, quia eo modo possunt ratione naturali Dei existentiam agnoscere: habere autem existentiam Dei notam, manifestam, visam, & conspectam significat in vero, & proprio modo loquendi notitiam plusquam probabilem, & saltem moraliter evidentem. 43.

Objic. 3. contra tertiam conclusionem ex Bassole, aliisque. Nequit esse evidenter vera existentia illius entis, cujus impossibilitas non 44.

est evi-

eſt evidenter falſa: atqui Dei impoſſibilitas non eſt evidenter falſa; ergo neque illius exiſtentia eſt evidenter vera. Prob. min. non eſt evidenter falſa impoſſibilitas illius entis, cujus contradictio, & prædicatorum oppoſitio non eſt evidenter falſa: ſed oppoſitio, quæ apparet inter aliqua prædicata Dei v. g. unitatem ex una parte & infinitam fœcunditatem ex altera, immutabilitatem, & libertatem, & id genus alia, adeò non eſt evidenter falſa, ut difficillimum ſit, attenta unicè naturali ratione, ſolutionem aliqualiter probabilem illi invenire; ergo &c.

45. Reſpondeo diſt. maj. Non eſt evidens exiſtentia quo ad an ſit, cujus impoſſibilitas non eſt evidenter falſa in eodem genere Conc. in diverſo genere, ſive quo ad quomodo ſit Nego maj. & diſt. min. N. Conſ. quia unitas, & fœcunditas, ſive Perſonarum Trinitas, & id genus alia non ſpectant ad genus demonſtrationis exiſtentiæ Dei quoad an ſit, ſed exiſtentiæ Dei quo ad quomodo ſit. Ratio autem naturalis ſolùm demonſtrat exiſtentiam Dei qno ad an ſit, ſecus quo ad quomodo ſit. Quin imò demonſtrat eſſe in eo genere indemonſtrabile naturaliter, ut conſtat ex n. 3.

46. Explico ſolutionem detegendo adverſariorũ grandem æquivocationem. Dupliciter quidem poteſt ens quodcunque conſiderari: nimirum an ſit, & quomodo ſit. Rurſus poſſumus habere evidentiam rei quoad an ſit, deductam ex termino nobis evidenter noto, cum eo ente metaphyſicè connexo, quomodo exiſtentiam Dei evidenter deducimus ex creaturis, quin habeamus evidentiam de exiſtentia illius entis quoad quomodo ſit, eò quòd non habeamus medium evidenter notum quoad nos ad id inferendum: tunc enim nulla eſt paritas petita à difficultate entis quomodo ſit, ad negandum ens quoad an ſit: cùm poſſimus habere medium ad inferendum unum, quin habeamus medium ad inferendum alterum, quod evidens nobis eſt in omnibus ferè rebus demonſtrabilibus.

47. Sanè evidens nobis eſt dari continuum rotæ motum, locum, tempus, & id genus alia, adeóque iſta evidenter ſunt nobis nota quoad an ſit, & tamen quoad quomodo ſit, non ſcimus, ſed ſcimus rerum harum naturam inſuperabiles habere difficultates, quibus majora mundi ingenia ſuccubuere. Evidens etiam nobis eſt humana libertas, & tamen in illa explicanda occurrunt intricatiſſimi nodi. Quid nobis patentius cœlis, & ſyderibus? nihilominus circa illorum naturam, motum, & proprietates magnis hinc inde litibus diſputatur. Concedimus ergo exiſtentiam Dei quoad quomodo ſit non eſſe nobis demonſtrabilem, bene verò exiſtentiã Dei quoad an ſit, de quo hucusque diſputavimus.

48. Objic. 4. Contra quartam aſſertionem ex Aureolo, & alijs. Jobi 36. de Deo dicitur: *omnes homines vident eum: unusquisque intuetur procul*: atqui videre Deum ſignificat Dei exiſtentiam eſſe per ſe notam; ergo &c. Confirm. 1. Omnes homines habent inditam notitiam de Deo: ita ut concipiendo id, quod venit nomine Dei, non poſſint exiſtentiam Dei negare, ut ait Anſelmus, & reliqui Patres à n. 6. ergo &c. Confirm. 2. Nomine Dei intelligitur cumulus omnis boni: ſed per ſe notum eſt exiſtentiã eſſe aliquod bonum; ergo per ſe notum eſt Deum exiſtere. Confirm. 3. ex alijs recentioribus. Poſtquã per evidentes demonſtrationes aliquis præbuit aſſenſum exiſtentiæ Dei, poteſt excitata ſpecie concluſionis ſtatim aſſentiri absq; novo diſcurſu; ergo exiſtentia Dei per ſecundam illam cognitionem erit per ſe nota.

Reſp. C. maj. & diſt. mi. videre Deum ex ipſa 49.
terminorum propoſitione C. obſcurè deducendo exiſtentiam illius ab effectibus, Neg. mi. & Conſ. quia ea ſcripturæ verba hanc obſcuram viſionem ſignificant: ſic in eum locum Gaſpar Sanchez: Deum ab hominibus cognitum eſſe dicit, procul tamen; id eſt obſcurè, & tantùm ab effectu. Ad primam Confirmationem diſt. maj. non poſſint negare prudenter, & invincibiliter Conc. imprudenter & vincibiliter Nego Antec. & Conſ. ut conſtat ex n. 19.

Ad ſecundam confirmationem diſt. maj. No- 50.
mine Dei, ſumpto Deo realiter, abſolutè & exercitè ex ipſa terminorum propoſitione Nego. ſumpto Deo objectivè ſolùm & ſignatè C. maj. & diſt. mi. exiſtentiam eſſe aliquod bonũ, ſi exiſtentia ſumatur realiter, aut exercitè C. ſi ſolùm objectivè, aut ſignatè N. min. & conſ. Ratio eſt, quia poſſibilitati exiſtentiæ Dei, ſive cumuli omnis boni non aſſentimur ex ipſa terminorum propoſitione, ſed per diſcurſum, quo probamus illum conceptum objectivum, ſive exiſtentiam ſignatè ſumptam non repugnare: Hoc enim probamus vel privatè afferendo in teſtimonium uniuſcujusque fidẽ, & conſcientiam, ut ait Anſelmus n. 13. vel convincendo ſyllogiſticè & univerſaliter, ut præſtitimus à n. 14. aliter eadem libertate arguendi poſſemus probare Trinitatem, creaturarum omnium perfectiſſimam, infinitum categorematicum, & id genus alia actu exiſtere, & eſſe per ſe nota; cùm nomine Trinitatis intelligatur Infinita Perfectio naturæ indiviſibilis identificatæ cum tribus realiter diſtinctis Perſonalitatibus. Nomine creaturæ omnium perfectiſſimæ creatura à Deo producibilis, & ita perfecta, ut ſuperet reliquas omnes poſſibiles creaturas: nomine infiniti categorematici, infinita, & perfecta collectio ſingulorum finitorum, & perfectorum.

Hæc enim & id genus alia cùm in hac hypo- 51.
theſi perfectionem ſignatè includant, contradiſtinguuntur à chimæra; adeóque erunt poſſibilia, juxta formam, qua arguunt adverſarij, quæ ratione naturali ipſi oſtendi poſſe negant: Imò & negant poſſibilitatem infiniti categorematici, & creaturæ omniũ perfectiſſimæ; eò quòd hypotheſis objectivè, & ſignatè ſumpta probanda eſt non repugnare, quod idem dicimus in noſtro caſu. Ad tertiam confirmationem omitto ant. & N. conſ. quia propoſitio per ſe nota vocatur à Philoſophis & Theologis in ordi-

ne ad primam cognitionem, non ad secundam, alioquin omnis veritas per discursum assequibilis eodem jure vocanda esset per se nota, quod longè à vero distat.

52. Objic. 1. contra primam assertionem ex Polytheistis. Non repugnat, quòd plures Dij idem semper vellent, & decernerent nulla supposita inter illorum voluntates subordinatione, & dependentia: si enim sunt liberi, possunt se exercere, ut velint; adeóque & possunt semper idem velle; sed in eo casu nulla esset implicantia ex ratione naturali in existentia plurium Deorum; ergo ratione naturali non bene demonstratur unitas Dei. Resp. dist. maj. Possent semper idem velle ita, ut possent etiam velle opposita C. ita ut non possent N. maj. & dist. min. N. cons. Ratio est, quia eo ipso quód supponantur liberi, supponuntur posse pro libito suo convenire, vel non convenire in volendo idem objectum, quod satis est, ut ea objectiva suppositio ratione naturali appareat chimærica, secúmque afferat inconvenientia adducta à n. 20.

53. Objic. 6. contra sextam assertionem ex Quiros: licet non possit dari per longum tempus in homine sui compote invincibilis ignorantia de Deo, considerata re solum ab intrinseco, evenire potest ab extrinseco: v. g. si aliquis magister magna existimatione habitus à rustico inter alia doceret non esse Deum: tunc rusticus inculpabiliter crederet non esse Deum; etenim æquè creditu difficile est dari quaternitatem divinarum personarum, ac non dari Deum, & tamen inculpabiliter potest rusticus ex illa extrinseca instructione credere dari quaternitatem divinarum Personarum; ergo &c.

54. Confirm. 1. Orteda *q.* 2. *a.* 2. aliqua sunt motiva adeò apparenter suadentia non dari Deum, ut hominem etiam fide, & sapientia excultissimum tentare possint non leviter contra fidem existentiæ Dei, uti David de se ipso testatur *ps.* 72. dicens: *mei autem penè moti sunt pedes, penè effusi sunt gressus mei; quia zelavi super iniquos pacem peccatorum videns:* id est, ut exponit Bellarminus; penè vacillavit fides mea, dum aspicerem subinde impios florenti fortuna gaudere, probos adversa premi; ergo multò faciliùs talia motiva poterunt movere Ethnicum, ut per longum tempus absque culpa existimet primam causam rebus humanis non providere, adeóque non dari Deum.

55. Confirm. 2. ab experientia; etenim ut Pegnafiel author non contemnendus, & apud Indos degens, affirmat aliquos inveniri apud illos Barbaros, qui post multos vitæ annos transactos interrogati, numquid unquam cogitaverint de Deo, sincerè respondent, nihil prorsus. Quinimò apud aliquas nationes per plura sæcula nulla fuit de Deo notitia. De Brasilis enim testantur nonnulli eos ante adventum Lusitanorum nullum penitus numen cognovisse; ergo &c.

56. Confirm. 3. Licet sit contra rationem naturalem plures Deos admittere, Gentiles tamen plures Deos coluerunt, neque credibile est tot homines per tot sæcula Deum culpabiliter ignorasse, quin vel unus ex illis inculpabiliter se gesserit. ergo, licet sit contra rationem naturalem negare Dei existentiam, poterit tamen aliquis per longum tempus, & per totam vitam Deum inculpabiliter ignorare. Confirm. 4. attenta sola ratione naturali nationes illæ, quæ verum Deum non agnoverunt, audientes postea Prædicatores annunciantes Deum potius discrederent asserendo non esse providentem, adeóque neque Deum illum, qui per tot sæcula absque ipsius notitia tot, & tantas nationes reliquit; ergo possunt plures inculpabiliter per longum tempus, & per totam vitam habere ignorantiam de existentia Dei.

57. Resp. Neg. Antec. quia ex principijs ab intrinseco & cognitione indita ab authore naturæ, satis supérque quisque sui compos instructus est, ut non assentiatur tali instructioni magistri, saltémque dubitare possit ad veritatem inquirendam, quod si ex se faciat, Deus gratiam non denegabit, & veritatem inveniet. Si autem pro libito omittat, jam ignorantia non erit inculpabilis, sed culpabilis, & vincibilis, ut constat à n. 21. Paritas autem à quaternitate Personarum desumpta omnino est inutilis; quia mysterium illud, quod à Deo proponeretur revelatum, non tenderet quoad an Deus sit, sed quoad quomodo sit, & proponeretur supra rationem naturalem, adeóque posset rusticus invincibiliter præbere assensum ob existimatum Dei testimonium.

58. Deus autem, ut habet Apostolus *ad Tim.* 2. *Omnes homines vult salvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire:* adeóque daret media, ut homo ille tale falsum judicium de Deo deponeret, & cognosceret veritatem necessario credendam ad salutem, si per ipsum hominem non stetterit: Deus enim ex parte sua jam illum illuminabit ut de Christo, qui splendor est vitæ æternæ, habet Joan. c. 1. *Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum.* Sic Apoc. 3. *Sto ad ostium, & pulso: si quis audierit vocem meam, & aperuerit mihi januam:* Ita tamen Deus ista vult, ut velit nostram liberam, & justam correspondentiam, ut habet Ambrosius ad suprà citata verba Apostoli dicens: *vult enim Deus omnes homines salvos fieri, sed si accedant ad eum; non enim sic vult, ut nolentes salventur, sed vult illos salvari, si & ipsi velint.*

59. Ad primam Confirmationem dist. ant. tentare possint non leviter ita, ut succumbant culpabiliter Conc. inculpabiliter Nego antec. & conseq. ut constat ex dictis. Ad secundam confirmationem dist. ant. nihil penitus inculpabiliter Nego. culpabiliter subdist. per notitiam omnino firmam omitto. saltem dubiâ Nego antec. & cons. Ratio est, quia, ut habet P. Granado 1. *parte tract.* 1. *disp.* 1. *sect.* 3. Brasilienses, & reliqui Gentiles habebant de existentia Dei notitiam saltem dubiam; etsi non haberent omnino firmam. Quod per illa verba

nihil

nihil penitus ſignificabant. Quapropter non erat una apud omnes idololatria. Illi autem qui plures Deos colebant Jovi paſſim primas deferebant, & tamquam ſupremum honore illum, & cultu proſequebantur. Imò & Gentiles in pluribus regionibus adeò cælatores veritatis inventi ſunt, ut non poſſet illis fides haberi, ut narrant hiſtoriæ, iiſque qui cum ipſis commorati ſunt.

60. Quin imò ſcintilla aliqua de veri Dei exiſtentia omnibus innotuit: ex ignorantia autem culpabili ut liberiùs ſe vitijs traderent, ſequendo voluptates, quæ, ut ipſi ajebant ab hoc, & illo Deo permittebantur, Deos illos colebant: ſicque vitijs dediti non curabant, de veritate inquirenda, & inſipienter atque vincibiliter ſe gerebant. Sic Pharao Exodi 5. *Neſcio Dominum*: id eſt, nolo ſoluмodo Deum Hebræorum pro vero Deo, & omnium moderatore agnoſcere. Ad tertiam confirmationem Nego antec. quia, ut conſtat ex n. 23. plures Gentilium unicum ſolum Deum agnoſcebant, etſi exteriùs plures confiterentur. Si enim Salomon, qui & ratione naturali, & fide unicum Deum agnoſcebat, ut voluptatibus ſuis obtemperaret, colebat Idola, quid mirum, quòd eodem modo Gentiles ſe geſſerint? Credam nihilominus plures fuiſſe inter Ethnicos legem naturalem obſervantes, quos Deus non deſeruit, ſed per media ſuæ providentiæ ad ſalutem perduxit.

61. Quot autem, & quanti fuerint, non ſcimus, cùm ſcriptum non ſit: ſcimus autem ſcriptum eſſe in vita P. Anchietæ, quandoque ipſum inter Gentiles per inacceſſibiles montes eluctatum vidiſſe jacentem in terra hominem plusquam octogenarium morti proximum, neque inveniſſe in illo violatum unquam ullum præceptum contra legem naturæ. Cenſuit venerabilis vir hominem illum eſſe ex illis, quibus Deus non denegat gratiam, cum fecerint, quantum eſt ex ſe: Inſtruxit illum myſterijs Fidei, Religionisque Catholicæ, & ſtatim poſt baptiſmum exſpiravit. Exinde agnoſcimus, quomodo Deus ſe gerat cum illis, qui non voluptatibus, ſed naturali rationi conformes vivunt.

62. Ad quartam confirmationem Diſt. antec. diſcrederent rationabiliter nego. irrationabiliter omitto antec. & nego conſeq. Hoc enim argumentum opponebant, S. Franc. Xaverio Bonzij Japonenſes in congreſſu inito ad diſputationem coram Rege, Regníque Primatibus, quod adeò fallax demonſtratum fuit à Xaverio, ut numquam impoſterum auſi fuerint iterum Bonzij palam cum ipſo diſputare. Ratio eſt, quia nullus invenietur, qui hujusmodi querelam habere poſſit, ſi ex ſe ſemper fecerit, quod ratio naturalis faciendum illi dictabat: Tales enim Deus per media ſuæ Providentiæ dirigit in viam ſalutis æternæ. Illi verò, qui vel uno lethali ſe contaminaverunt, digni erant, quos Deus ſtatim interimeret, & in infernum detruderet; adeóque quód non habuerint talia media conducentia ad ſalutem, non quidem Deo, ſed ipſis eſt imputandum.

Deo autem maximæ agendæ ſunt gratiæ, 63.
quia adeò grande ſupplicium plurimis ſtatim non intulit, ſed alia illis media ſubminiſtravit, ut poſſent, ſi vellent, à peccato reſurgere, quæ contemnere eſt valde irrationale. Cur autem Deus iſtis det plura media quàm alijs, cur hos producat inter Catholicos, aliósque inter ethnicos, irrationabile eſt à nobis exigere, cùm non ſimus Dei conſiliarij; Dei enim conſilia ſunt nobis prorſus occulta: ſic Auguſtinus *hom. 58. in Joannem: Occulto judicio, non injuſto facit.* & *Tract. 26. in Joannem: Quare illum trahat, & illum non trahat, noli velle judicare, ſi non vis errare. Interim exclamandum nobis cum Apoſtolo ad Rom. 11. O altitudo divitiarum ſapientiæ, & ſcientiæ Dei, quàm incomprehenſibilia ſunt judicia ejus, & inveſtigabiles viæ ejus. Quis enim cognovit ſenſum Domini? &c.*

Objic. 7. ex Arriaga inſtando ſimul ſolutio- 64.
nem. Licet omnium mentibus inſitum ſit quoddam de Deo dubium, & ita in nullo ſit invincibilis ignorantia Dei, hæc tamen ignorantia quamvis vincibilis non eſt culpabilis: ſicuti ſi cui dubium incidat, quo pacto arbores creſcant, non peccat hac de re ulteriùs non inquirendo; ergo poteſt dari per longum tempus & per totam vitam in aliquo homine inculpabilis ignorantia Dei. Confirm. Non minùs vult Deus ſalutem parvulorum, qui in utero materno moriuntur, vel antequam perveniant ad uſum rationis, quàm adultorum ſibi compotum: atqui ignorantia Dei non eſt culpabilis in parvulis; ergo & poteſt per totam vitam non eſſe culpabilis in adulto ſui compote.

Reſpondeo Nego antec. Lumen quippe na- 65.
turæ clarè dictat plus cuique intereſſe de veritate Numinis, quod in mentem venit, inquirere, quàm de modo, quo arbores creſcant; cognitio enim de incremento arborum non ducit ad ultimum hominis finem: bene verò cognitio veri Dei, quem quisque colere tenetur. Quapropter ut bene notavit Koninch *diſp. 18. de act. ſuper. dub. 2.* Notitia de Deo à Deo indita ſemper cum ſacro quodam horrore, ac veneratione immittitur. Unde nullæ fuerunt unquam nationes tam rudes, ac barbaræ, quæ non habuerint aliquod numen, quod colerent, quodque timerent ſuis peccatis offendere.

Ad confirmationem diſt. maj. non minùs, & 66.
eodem modo Nego. diverſo modo Conc. maj. & conceſſa min. Nego conſeq. Ratio eſt, quia adultis confert gratiam ſufficientem, qua ipſi pro ſua libertate bene, vel malè operentur: parvulis autem, qui non dum propria gaudent libertate, non ita confert; ſed parentibus vel ijs, ſub quorum cura ſunt, quamvis ipſi finem divinæ Providentiæ non advertant, adeóque non peccent ea tunc inſpiratione non utendo, quæ conduceret ad ſalutem parvuli, ſi ex alio

capite peccatum non sit ea non uti. Unde licet diverso modo, quàm adulti, verè includuntur parvuli sub illa generali Apostoli: *Deus vult omnes homines salvos fieri*, ut communiter docent Theologi cum Eximio Doctore *lib. 4. de Prædestinatione c. 4.* sic Augustinus *Tom. 7. lib. 4. contra Jul. c. 8. de Parvulis* ait: *Numquid aut homines non sunt, ut non pertineant ad id, quod dictum est: omnes homines.*

67. Pariter S. Prosper Augustini discipulus *lib. 2. de vocatione cap. 23. Non irreligiosè arbitror credi, quòd isti paucorum dierum homines ad illam pertineant gratiæ partem, quæ super universis est impensa nationibus, qua utique si bene uterentur eorum parentes, etiam ipsi per eosdem juvarentur.* Quibus consonat Tridentinum causam adventûs Christi explicans *sess. 6. cap. 2.* per hæc verba, *ut & Judæos, qui sub lege erant, redimeret, & Gentes, quæ non sectabantur Justitiam, Justitiam apprehenderent, atque omnes adoptionem filiorum reciperent.* Quo fieret, ut omnes vel in via, vel in patria ad agnitionem veritatis venirent, id est adulti in via, & parvuli saltem in patria. Ad hoc autem divinæ Providentiæ munus præstandum non tenetur Deus patrare miracula, neque causas secundas impedire, quibus & adultis, & infantibus mors sæpe solet obvenire.

DISPUTATIO II.

DE ESSENTIA DIVINA.

68. NOmine essentiæ metaphysicæ apud Theologos, & Philosophos non intelligitur differentia individualis, sive taleitas rei: sic nomine essentiæ hominis non venit Petreitas, sed animal rationale, sive ea prædicata rei, quæ identificantur cum omni illo, quod est talis res: ita ut nequeat res unquam inveniri, quin tota ejus essentia reperiatur. Exinde essentia hominis, nimirum animal rationale, identificatur cum omni illo, quod est homo; nec potest unquam homo inveniri, quin sit animal rationale. Si autem taleitas identificetur cum omni eo, cum quo essentia identificatur, dicitur esse de essentia physica, secus de metaphysica: si verò non ita identificetur, neque erit de essentia physica, neque de metaphysica. Unde essentia Dei stat in illis prædicatis, per quæ Deus constituitur essentialiter, adæquando illum conceptum, quo de Deo quærimus, quid sit.

SECTIO I.

De Prærequisitis ad Controversiam.

69. SUppono 1. ad essentiam adæquatam indispensabiliter concurrere tres conditiones, ad quas cæteræ reducuntur. Prima est, ut ea prædicata sint essentialia, quibus præcisè positis (seu re, seu ratione) res ponitur, & quibus præcisè ablatis aufertur. Ratio est, quia prædicata essentialia necessario sufficiunt, ut detur essentia: Implicat autem, quòd res non detur, quando datur id, quod sufficit, ut detur, & implicat, quòd detur; quando deest sufficientia requisita, ut detur. Exinde taleitas contractiva essentiæ non est de constitutivo essentiæ, cùm non sit necessaria, ut detur essentia, sed ut detur contractio essentiæ. Sic Petreias contractiva essentiæ metaphysicæ hominis ad Petrum, non est de essentia metaphysica hominis: neque relationes, aut Personalitates divinæ contrahentes essentiam physicam, & metaphysicam Dei ad Personas, sunt de essentia physica, aut metaphysica Dei.

Secunda Conditio est, ut prædicata essentialia sint adæquativa vocis, per quam exprimimus definitum. Ratio est, quia, si non adæquarent definitum, ijs prædicatis præcisè sive formaliter positis definitum non poneretur: qua de causa ista definitio animal rationale, etsi sit recta definitio hominis, ut hominis, non est recta definitio hominis, ut objectum est medicinæ: sic enim definiendum foret animal sanabile, ut latè dixi in metaphysica, & constat ex ratione dicta. Tertia est, ut nihil præter essentialia prædicata sit radix perfectionum supposíti. Ratio est, quia perfectiones supposíti si exigentialiter physicè, vel illatione naturali fluunt, non aliunde quàm à natura, aut essentia fluunt. Quamobrem essentia definienda est primum, & adæquatum constitutivum rei. Unde essentia physica, & metaphysica realiter distingui non possunt. Ratio est, quia essentia physica est verificativa metaphysicæ, quæ sub genere, vel quasi genere, & differentia eam comprehendit. Sic corpus anima, & unio, quæ est essentia physica hominis, comprehenditur sub hac sua essentia metaphysica animal rationale. 70.

Supponuo 2. inter prædicata necessaria absoluta Dei aliqua esse communia creaturis, ut Ens, Substantia, Vivens, Intellectivum: alia specialia, & characteristica Dei, ut Ens à se, Omnipotens, Omniscium, Infinitum. Ex his characteristicis aliqua sunt transcendentia; quæ in quolibet divino prædicato realiter, & formaliter reperiuntur, ut ens à se, infinitum: aliæ sunt intranscendentia formaliter, quæ attributum speciale, sive strictè sumptum constituunt, ut omnipotens, omnicomprehensivum: Rursus ex absolutis aliqua sunt ex genere suo substantialia, quæ ubique tam in creatis quàm in Deo spectant ad essentiam, ut ens, substantia, vivens, spiritus, intellectivum. Alia sunt ex genere suo attributaria, quæ nempe (quid- 71.

quid

quid de Deo sit) non ubique spectant ad essentiam, ut in creaturis volitivum, Sapiens, Justum, & id genus alia. Unde ista prædicata juxta genericam suam considerationem dicuntur in Deo attributa, licet ut divina, sive specifice sumpta, constituant essentiam. Sic Augustinus *lib. 6. de Trin. cap. 4.* de Deo ait: *Deo autem hoc est esse, quod est fortem esse, aut justum esse, aut sapientem esse: & siquid de illa simplici multiplicitate, vel multiplici simplicitate dixeris, quo substantia ejus significetur.*

72. Suppono 3. cum Granado *Tract. 2. disp. 4.* Card. de Lugo *disp. 2. de Incarnatione sect. 5.* Quiros, Ribadineira, & alijs singulas divinas perfectiones, quæcunque sint, sive prout virtualiter sive prout formaliter ad invicem distinguuntur, licet secundùm considerationem genericam sint inæquales saltem præcisivè, secundùm considerationem suam specificã esse æquales in gradu perfectionis, & quamlibet intensivè tam perfectam quàm omnes simul sumptas.

73. Ratio est, quia quælibet ex divinis perfectionibus ad suam lineam contracta habet realem identitatem cum natura divina, quæ realis identitas utpote summa in linea perfectionis compensat totum illum excessum genericum, cùm ex nullo capite perfectio summa limitationem patiatur, quam pati potest perfectio non summa: Limes enim in perfectione longè exulat à prædicatis, & lineis divinis: Etenim unaque divina linea dicit identitatem realem cum omni perfectione saltem in tertio, éstque digna æquali amabilitate, adoratione, & cultu.

74. Quapropter unaquæque Persona divina est tam perfecta ac alia, ut definitur in symbolo Niceno: *Et in hac Trinitate nihil prius, aut posterius, nihil majus, aut minus: sed totæ tres Personæ coæternæ sibi sunt coæquales.* Quinimo cùm una perfectio simpliciter infinita tanta sit, quantæ simul omnes perfectiones, una sola Persona divina tam perfecta est quàm omnes simul Personæ. Sic Augustinus *serm. 38. de Temp. post medium: Tantus est solus Pater, & solus Spiritus Sanctus, quantus est simul Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus.*

75. Ratio autem Theologica est: Quia licet una Persona divina distinguatur realiter ab alia, habet identitatem realem cum natura, quæ est tertium simpliciter infinitum, identificatum cum omnibus personis: adeóque continet eminentialiter & in tertio simpliciter infinito omnium Personarum perfectionem; sed æquè perfectum est continere Perfectionem eminentialiter in tertio simpliciter infinito, ac continere formaliter: sic solus Deus æquè perfectus est, ac Deus simul, & creatura; quia, licet non contineat formaliter perfectionem creaturæ, continet illam eminenter in prædicato simpliciter infinito. Unde inter Perfectiones divinas non datur prioritas primatu Perfectionis, sed solùm primatu constitutionis eminenter contento in Perfectione.

76. Suppono 4. Magnum esse dissidium apud Theologos in Tract. de Trinitate, quærentes, quid sit in Deo Perfectio simpliciter simplex. Caramuel enim in Gram. audaci n. 364. ait esse illam, quæ imperfectionem nullam imbibit. Alij cum Borrul, quæ melior est ipsa, quàm non ipsa. Alij censent esse illam, quæ subjecto, seu quasi subjecto melior est ipsa, quàm non ipsa, si per impossibile posset illam perfectionem mutare pro alia: sic dicimus: si optio daretur, mallem esse Angelus, quàm homo. Malo esse homo, quàm arbor. Communis autem sensus Theologorum docet esse illam, quæ melior est quacumque alia perfectione realiter ab ipsa distincta; qui sensus verosimilior est.

77. Quæstio enim ista, ut ait Arriaga, tota est de voce; sensum autem vocis juxta communem Theologorum accipere debemus. Quin imò, si bene expendatur, diversitas sententiarum eò tendere videtur, ut ad nostram consipirent explicationem: Id enim naturæ lumine concipi videtur, dum concipimus Perfectionem simpliciter simplicem; nimirum quæ perfectior est quacunque alia realiter ab ipsa distincta. Unde cùm inter prædicata divina sola prædicata absoluta, & necessaria, utpote identificata cum omnibus prædicatis divinis, quæ & dantur & dari possunt, & distincta realiter à non divinis, sint meliora quocumque alio realiter ab ipsis distincto, ea sola erunt perfectio simpliciter simplex. Relativa verò non ita; nam Paternitas distincta realiter à Filiatione, idémque de alijs relativis, non est melior Filiatione: adeóque relationes divinæ non sunt Perfectio simpliciter simplex. His positis.

78. Variæ sunt circa essentiam metaphysicam Dei Theologorum sententiæ, quæ omnes ad quatuor præcipuas classes reduci possunt. Prima Classis est eorum, qui pro metaphysica Dei essentia assignant unum ex prædicatis transcendentibus. Alij enim *Ens à se* ita Bagnes, Alvares, aliique Recentiores cum Legionensi; Alij *Ens infinitum*: ita Argentinas, & Scotus, Alij, quos citat Emelman *Tit. 4. disp. 1. Ens necessarium.* Accedunt huic classi Gilius, Recupitus, Ferrerius, Amicus, Franciscus de Lugo, & alij. Secunda classis est eorum, qui assignant specialem Perfectionem intranscendentem, sive intellectivum radicale per modum actus primi, ut Albertinus, Arrubal, aliique, quos citant & sequuntur Borrul, & Godoi; sive actualissimam intellectionem, ut Joannes Thomasius, Fasolus, & alij; sive intellectivum simul & volitivum radicale, ut Aiosus: sive Intellectionem, simul & volitionem, ut Martinus Perez *disp. 11. de Trinit. sect. 6.*

79. Tertia classis docet constitutivum metaphysicum Deitatis ex parte rei includere omnes Perfectiones absolutas, necessarias; ita Ribadeneira, & Amicus, qui singulariter addit relativas Perfectiones: In constitutivum verò ex parte modi, sive nostræ expressionis variant aliqui ex his cum Authoribus primæ, secundæ,

& quartæ classis. Hæc autem quarta Classis docet Deitatem, sive essentiam divinam tam ex parte rei, quàm ex parte modi includere omnem Perfectionem simpliciter simplicem, cum hoc discrimine, ut ex parte rei hæ omnes perfectiones constituant, unaquæque sub expresso, & singulari suo conceptu: v.g. Omnipotentiæ, Immensitatis &c. ex parte verò modi sub conceptu, qui unicè per eas singulariter acceptas potest verificari: nempe *Plenitudo omnis Perfectionis simpliciter simplicis.* Ita Eximius Doctor *lib. 1. de essentia Dei cap. 11. & disp. 30. Metaph. sect. 6.* Quiros *tom. 1. in 1 part. disp. 17.* plures pro se citans, subscribuntque plurimi Recentiores.

SECTIO II.

Resolvitur Controversia.

80. Assero 1. contra Authores primæ Classis: essentia metaphysica Dei non stat adæquatè in ente à se, aut quavis alia singulari Perfectione divina ut ab alijs distincta. Prob. 1. Deus ut Deus Theologicè sumptus ex ore SS. Patrum est ens à se absolutè significatum, sibique formaliter in omni linea absoluta sufficiens ad essendum, ut ex Augustino n. 2. 28. & 71. Anselmo, & alijs à n. 87. constat: atqui ens absolutè significatum, sibìque formaliter in omni linea absoluta sufficiens ad essendum, non comprehendit formaliter solam perfectionẽ unius lineæ, ut ex terminis patet: ex defectu enim formali cujuscunque lineæ jam tale ens non maneret sibi formaliter sufficiens ad essendum in omni linea absoluta; ergo &c. Unde Authores hujus classis vel incidunt in quartam intelligendo pro ente à se illimitato, vel necessario cumulum omnis perfectionis absolutæ, sive summum bonum in omni linea absoluta sibi sufficiens ad essendum, quod plures ex ipsis intelligere non ambigo ex n. 122. vel insufficienter explicant essentiam Dei metaphysicam. Confirmatur. sicut homo, ut homo physicè sumptus ex testimonio Philosophorũ significat principium sentiendi, & discurrendi: ita Deus ut Deus theologicè acceptus ex testimonio SS. Patrum significat cumulum necessarium, & absolutum omnis perfectionis; ergo sicut homo, ut homo philosophicè sumptus dicit formaliter, & metaphysicè Principium sentiendi, & discurrendi, ita Deus ut Deus theologicè acceptus dicet formaliter, & metaphysicè cumulum necessarium, & absolutum omnis perfectionis.

81. Probatur 2. Essentia metaphysica Dei non dicit constitutivè relationes; essentia enim Dei non modo metaphysica, verùm etiam physica est indivisibilis, & identificata cum omni eo, quod est realiter Deus: adeóque cum qualibet Personalitate, ut docet Fides, & constat à n. 3. Relationes autem non sunt inter se realiter identificatæ, sed distinctæ: adeóque neque sunt de essentia metaphysica, neque de essentia physica Dei ex n. 69. & 86. Atqui quælibet relatio divina est ratione sui ens à se, cùm ratione sui excludat esse ab alio, habeátque identitatem cum omni perfectione, ut constat ex n. 34. & 73. ergo essentia metaphysica Dei non stat in sola Perfectione entis à se. Confirmatur 1. Ens in tota sua latitudine dividitur in ens à se, sive divinum, & in ens ab alio, sive creatum; ergo quidquid identificatur cum Deo, est ratione sui ens à se: atqui essentia metaphysica Dei non stat adæquatè in quocunque prædicato identificato cum Deo; aliter staret in una sola relatione; ergo neque in ente à se. Confirm. 2. Essentia metaphysica Dei non minùs est in omni linea absoluta simpliciter infinitè perfecta, quàm sit in omni genere absoluta simpliciter infinitè necessaria ex illo Dei ad Moysem *Exod. 3. Ego sum qui sum.* Sed ex eo quòd sit ita necessaria, nõ potest cõstitui ex actibus liberis, aut contingentibus; ergo ex eo quòd sit ita perfecta, nequit constitui cum defectu vel unius lineæ absolutè necessariæ. Roborantur ulteriùs hæc omnia ex assertionibus subsequentibus.

82. Assero 2. contra Authores secundæ classis. Existentia metaphysica Dei non stat adæquatè in aliqua, vel aliquibus perfectionibus intranscendentibus, ut distinctis ab alijs perfectionibus necessarijs absolutis. Prob. 1. Constitutivum metaphysicum Dei non solùm stat in distinctivo Dei à rebus creatis, sed ulterius includit distinctivum à prædicatis divinis, quæ de constitutivo Dei metaphysico non sunt: atqui tale distinctivum non stat in una, vel altera perfectione absoluta necessaria, & intranscendenti sed in omni cumulo. Conf. tenet, & major tenet; quia per quamcunque relationem divinam distinguitur Deus à rebus creatis, quin relatio sit de essentia metaphysica, cùm non distinguatur à se ipsa, adeóque neque à prædicato divino, quòd non est de metaphysico Dei constitutivo. Probatur min. nulla est assignabilis ratio, propter quam una perfectio Dei necessaria absoluta præ alijs sit metaphysicum distinctivum Dei ab alijs prædicatis divinis, quæ de metaphysico Dei constitutivo non sunt: nulla quippe singularis perfectio adæquat significatum definiti sub hac voce *Deus*, solúmque adæquatur per earum Perfectionum cumulum; ergo.

83. Probatur 2. Nulla potest assignari Perfectio absoluta, & necessaria in Deo, quæ de Deo non dicatur in quid: eo modo, quo animal, & rationale dicuntur de homine; ergo &c. Probatur antec. Ideo animal, & rationale dicuntur in quid de homine, quia verè comprehenduntur sub formali significato hujus vocis homo, ut homo, prout à Philosophis intelligitur: atqui nulla potest assignari perfectio absoluta, & necessaria Dei, quæ verè non comprehendatur sub formali significato hujus vocis DEUS, ut DEUS, prout à SS. Patribus intelligitur; ergo &c. Confirm. 1. Ideo animal, & rationale compre-

comprehenduntur sub formali significato hujus vocis homo, quia, si alterutrum ex his deficiat, non manet, quod concipimus quoad an sit, & exprimimus per vocem istam homo, bene verò si utrumque detur, etsi per impossibile reliqua deficerent: atqui si deficeret omnipotentia, Immensitas, & id genus alia, non maneret, quod concipimus quo ad an sit, & exprimimus per vocem istam Deus. Quis enim concipiat manere totum formale significatum hujus vocis Deus, deficiente immenso, æterno, omnipotente, & sic de alijs; ergo &c.

84. Confirm. 2. sicuti in linea hominis nequit assignari prædicatum adæquatum nobilius, prius, & perfectius nobilitate, prioritate, & perfectione constitutionis, quàm complexum ex animali & rationali: ita in linea Dei nequit assignari prædicatum ita prius perfectius, & nobilius, quàm cumulus absolutarum omnium, & necessariarum perfectionum. ergo talis cumulus non minùs erit de metaphysico Dei constitutivo, quàm complexum ex animali rationali sit de metaphysico constitutivo hominis.

85. Assero 3. contra authores tertiæ classis: essentia Dei physica, sive ex parte rei non includit actus liberos, si sint virtualitates defectibiles identificatæ cum Deo; neque relationes: bene verò omnes, & singulas Perfectiones absolutas necessarias. Prima pars, nempe quoad actus liberos est omnium, & probatur facilè; Quia essentia Dei est omnino indefectibilis, ut rationis lumine notum est, & constat ex illo Dei ad Moysem *Ex. 3. Ego sum, qui sum.* id est, qui per meam essentiam necessariò existo, sive qui mihi sufficio ad essendum; ergo si actus liberi Dei sint virtualitates contingentes, & defectibiles, non sunt quà tales de constitutivo physico essentiæ Dei. Confirm. quia essentia Dei ex n. 45. identificatur cum omni illo, quod sit realiter Deus: sed in ea hypothesi volitio efficax nequit identificari cum nolitione, cùm una excludat alteram, neque sit cum illa compossibilis, ut latiùs constabit à n. 170. ergo &c.

86. Secunda pars conclusionis nimirum quoad relationes, est contra Amicum, & probatur facilè. Essentia Dei physica est indivisibilis, & communis tribus Personis, ut docet Fides n. 3. atqui nulla relatio est communis tribus personis; ergo essentia physica Dei nequit constitui ex ulla relatione. Confirm. 1. Unaquæque Persona divina est integrè & formaliter Deus; adeóque habet integrè & formaliter adæquatam Deitatem: sed non habet relationem alterius Personæ; ergo relatio non est de constitutivo physico essentiæ Dei. Confirm. 2. Essentia physica Dei identificabilis est cum omni prædicato identificabili cum Deo ex n. 68. sed nulla relatio identificabilis est cum omni prædicato identificabili cum Deo. ergo &c.

87. Tertia pars assertionis, nimirum essentiam physicam Dei, sive metaphysicam ex parte rei includere omnes, & singulas Perfectiones absolutas necessarias. Probatur 1. Authoritate SS. Patrum dicentium omnia prædicata, & absoluta; & necessaria dici de Deo essentialiter, sive *in quid.* sic Anselmus *in Monologio cap. 15. Si quæratur, quid sit ipsa summa natura, de qua agitur, quid verius respondetur, quam justitia* &c. & recensitis multis attributis in particulari concludit: Quidquid igitur eorum de illa dicatur, non qualis, vel quanta, sed magis quid sit, monstratur. Ubi opportunè observandum est pro his, quæ dicemus n. 109. ex doctrina Anselmi verissimè dici attributum formale in Deo quamlibet essentiam formalem inadæquatam: unde solùm negatur formaliter de essentia adæquata, sicut negatur hæc propositio corpus est homo: non autem negatur de omni essentia inadæquata.

88. Confirm. ex ipso Anselmo *cap. 16.* dicente: *Cùm dicitur Justitia, vel essentia, unum significat; quod alia, vel alia simul, vel singula. Quemadmodum itaque unum est, quidquid essentialiter de summa substantia dicitur.* Ubi autem probat Justitiam, & reliqua divina attributa perfectiùs pertinere ad essentiam Dei, quàm corpus, & rationale ad essentiam hominis; ergo &c. Similia habet Bernardus *lib. 1. Consid. cap. 6.* Tum etiam Nazianz. *Orat. 38. de Nativit. Domini* dicens: *Principaliùs Deum exprimi per esse, veluti quoddam pelagus substantiæ infinitum, & interminatum.* Quem sensum juxta Damascenì doctrinam explicat, & approbat S. Thomas *1. p. q. 13. art. 11.* eodemque modo quamplures alij Patres loquuntur apud Exim. Doctorem *lib. 1. de Deo cap. 11.* Montoia *de Trinit. disp. 8. assert. 5.* & apud Petavium *tom. 1. theologiæ dogmaticæ.* Sic etiam Augustinus citatus n. 38. & 71. ergo ex mente SS. Patrum liquida est tertia pars nostræ assertionis.

89. Prob. 2. Ratione. Omnes & singulæ Perfectiones absolutæ & necessariæ identificantur realiter cum essentia divina; & cum omni eo, cum quo divina essentia identificatur: sed quod necessariò identificatur cum essentia, & cum omni eo, cum quo essentia identificatur, est de constitutivo physico essentiæ; ergo &c. Maj. & Consl. tenent: min. patet ab inductione per omnes essentias realiter indivisibiles, quibus nullum aliud physicum constitutivum est assignabile; ergo &c. Confirm. 1. Possibilis est essentia constituta ex omni perfectione simpliciter simplici, suppositâ Dei possibilitate. in ea quippe hypothesi nulla est assignabilis repugnantia ratione talis essentiæ: sed hæc essentia non potest esse alia nisi divina; ergo &c. Confirm. 2. Omnes & singulæ perfectiones simpliciter simplices sunt de principali consideratione entis, in quo sunt; ergo sunt de physico ipsius constitutivo. Confirm. 3. Essentia physica Dei nequit melior excogitari, ut sæpe repetit Anselmus, est enim essentia entis formaliter optimi: sed non esset essentia entis formaliter optimi, si non includeret omnes

mnes perfectiones simpliciter simplices; ergo &c.

90. Assero 4. Essentia metaphysica Dei definitivè, seu ex parte modi dicit formales omnes perfectiones necessarias, & absolutas sub hoc conceptu: Plenitudo omnis perfectionis necessariæ absolutæ. Ubi Plenitudo omnis Perfectionis est genus ad Deũ, & creaturã: Reliqua sunt differentia. Si autem nolis rigorosum genus admittere in Deo, sed solùm quasi genus, ly Plenitudo omnis Perfectionis necessariæ est quasi genus, quod convenit relativis, & absolutis. Cùm autem creaturis non conveniat, est proximius præ omnibus, & ita præscindimus à quæstione purè Philosophicâ, an detur in Deo, nec ne rigorosum genus: Ly necessariæ est quasi differentia, per quam perfectio Dei essentialis metaphysicè distinguitur à non essentiali. Exinde conceptus definitivus Dei resolvi duntaxat potest enumerando, aut exprimendo omnes, & singulas perfectiones Dei necessarias absolutas; sicuti conceptus iste definitivus hominis animal rationale, duntaxat resolvi potest enumerando, aut exprimendo constitutivum animalis, & rationalis, nimirum principium sensationis, & principium discursûs: cùm enim relationes, & essentia divina, utpote virtualiter distincta, de quo tota disputatione tertia, æquivaleant quoad munus affirmandis rebus realiter distinctis: ita etiam æquivalent rebus realiter distinctis quoad præstandum munus generis ratione convenientiæ, & munus differentiæ ratione disconvenientiæ.

91. Prob. jam 1. conclusio sic explicata. Conceptus metaphysicus & definitivus Dei est adæquativus hujus significati Deus ut Deus: sicuti conceptus metaphysicus, & definitivus hominis est adæquativus hujus significati homo ut homo: atqui conceptus adæquativus hujus significati Deus, ut Deus, est plenitudo omnis perfectionis necessariæ absolutæ; ergo &c. Prob. min. ex SS. Patribus citatis à n. 87. Deus enim ut Deus ex Nazianzeno est veluti quoddam Pelagus substantiæ infinitum, & interminatum: ex Anselmo est, quo melius formaliter, sive per cogitationem attingi non potest: ita ut quæcunque absoluta perfectio necessaria non dicatur in Deo in quale, sed in quid, non minùs ac rationale de homine.

92. Tum etiam ex Augustino n. 2. 38. & 71. est excellentissima natura, sive quod idem est, ens formaliter optimum, juxta omnes latinæ linguæ peritos: atqui ens formaliter optimum, ens, quo melius excogitari non potest, Pelagus earum omnium perfectionum idem formaliter est ac plenitudo omnis perfectionis necessariæ absolutæ: Quacumque enim ex illis perfectionibus formaliter deficiente, jam non esset tale, quo formaliter melius excogitari non posset; ergo &c. Confirm. Deus ut Deus theologicè sumptus non minùs includit formaliter eam plenitudinem Perfectionum, quàm homo, ut homo philosophicè acceptus includat formaliter perfectionem animalis & rationalis; sin autem, assignent adversarij vel minimam discriminis umbram. ergo non minùs constituitur metaphysicè per eam plenitudinem, quàm homo per animal rationale.

Prob. 2. Omne id, quod spectat ad principalitatem rei sive ad præcipuam ejus considerationem, est de metaphysica essentia, & constitutivo rei, ut patet ab inductione per omnes essentias; essentia enim est tota formalis rei æstimabilitas, quæ abest deficiente aliqua perfectione ad præcipuam ejus considerationem spectante: atqui singulæ perfectiones necessariæ absoluta spectant ad principalitatem Dei, ejúsque præcipuam considerationem; ergo &c. 93.
Prob. min. omnis perfectio absoluta necessaria est perfectio simpliciter simplex: adeóque in omni ente melius est esse ipsius, quàm non esse: sive quàm quod vis aliud realiter ab ipsa distinctum ex num 77. ergo de principali est entis consideratione.

Confirm. 1. Perfectio quævis simpliciter simplex utpote necessariò melior quovis alio realiter ab ipsa distincto est quid absolutè summum: sed quod est absolutè summum, verè pertinet ad præcipuam considerationem ejus entis, in quo est; ergo &c. 94.
Confirm. 2. Unaqnæque Perfectio simpliciter simplex tam necessariò, quàm alia concipitur naturæ lumine debita Deo concepto quoad an sit: ergo non minùs una quàm alia est necessaria ad adæquandum significatum hujus vocis DEUS ut DEUS: adeóque non minùs una, quàm alia est de metaphysico Dei constitutivo: etenim, ut rectè ajebat Plato: *Nomina sunt quædam breves definitiones rerum.*

Prob. 3. Ratione peculiari Eximij Doctoris ex prædicatis absolutis necessarijs aliqua creaturis etiam communia sunt de metaphysico Dei constitutivo: etenim ens, vivens, substantia, quæ ubique substantialia sunt, etiam in Deo debent esse definitivè substantialia: atqui pro metaphysico Dei constitutivo nulla est ratio præferendi unum prædicatum necessarium absolutum præ alio, quandoquidem contrapositè ad creaturas omnia ea prædicata de Deo dicuntur in quid ex n. 87. & 118. ergo &c. Confirm. differentia finitatis formalis in esse, sive formalis limitationis essendi, qua ea prædicata communia contrahuntur ad creaturas, est de essentia creaturarum: aliter essentia creaturarum præscinderet ab eo, quòd esset, vel non esset creatura sive limitata; ergo differentia formalis infinitatis in esse, sive formalis illimitatio essendi, per quam contrahuntur ad Deum, est de essentia Dei. 95.

Modò sic: Formalis infinitudo essendi est formaliter omnis modus essendi per perfectionem simpliciter simplicem: sicuti infinitudo formalis sciendi est omnis sciendi modus per perfectionem simpliciter simplicem sciendi: & formalis infinitudo Potentiæ est omnis potentiæ modus per perfectionem simpliciter 96.

pliciter ſimplicem potentiæ : ergo differentia eſſentialis de conceptu definitivo Dei eſt omnis perfectio, ſive plenitudo perfectionis ſimpliciter ſimplicis. Utrum hæc plenitudo includat ſubſtantiam abſolutam, vel id, quod apud theologos venit nomine ſubſtantiæ abſolutæ, nimirum ultimum conſtitutivum formale non ſolùm Deitatis, ſed etiam Dei, ſicuti animal rationale & ultimum conſtitutivum non ſolùm humanitatis, ſed etiam hominis, dicemus ſuo loco in Tractatu de Trinitate, ubi quæritur, an præter tres ſubſiſtentias relativas detur in Deo ſubſiſtentia abſoluta communis tribus Perſonis.

SECTIO III.

Solvuntur Oppoſita.

97. OBjic. 1. contra primam aſſertionem. Deus *Exod.* 3. ſe ipſum ita definivit : *Ego ſum, qui ſum* : Moiſique declaravit divinam eſſentiam ita Pharaoni exponendam : *Qui eſt, miſit me ad vos.* Unde Athan. *in Orat. contra Gentes : Dei ratio ipſum eſt eſſe.* & D. Thom. 1. *P. q.* 13. *art.* 11. *in corp. Dicendum, quod hoc nomen Qui eſt, triplici ratione eſt maximè proprium nomen Dei.* 1. *Propter ſui ſignificationem ; non enim ſignificat formam aliquam, ſed ipſum eſſe. Unde cùm eſſe Dei ſit ipſa ejus eſſentia, & hoc nulli alij conveniat, ut ſupra oſtenſum eſt ; manifeſtum eſt, quòd inter alia nomina hoc maximè propriè nominat Deum* : Ergo eſſentia metaphyſica Dei ſtat in ente à ſe. Reſp. Conc. ant. & diſt. conſ. Si pro ente à ſe intelligatur aliqua Perfectio neceſſaria abſoluta, prout diſtincta ab alijs perfectionibus neceſſarijs abſolutis neg. ſi intelligatur ens in omni linea abſoluta ſibi ſufficiens ad eſſendum conc. conſeq. Quia in hoc ſenſu complectitur omnes perfectiones abſolutas neceſſarias : neque aliud intendunt ſuprà adducta teſtimonia, ut conſtat ex dictis à n. 80. & conſtabit à n. 121.

98. Objic. 2. Inſtando ſimul ſolutionem. Eſſentia metaphyſica Dei non ſtat in perfectione ſibi formaliter ſufficiente ad eſſendum in omni linea abſoluta ; ergo ſtat in Perfectione entis à ſe, prout diſtincta ab alijs perfectionibus neceſſarijs abſolutis. Probatur Ant. Eſſentia metaphyſica Dei non debet adæquare ſignificatum hujus nominis Deus in ordine ad omnia, ad quæ Deus ſe extendit : aliter relationes identificatæ cum eſſentia eſſent de conſtitutivo eſſentiæ : ſolúmque debet adæquare ſignificatum hujus vocis Deus in ordine ad conceptum primarium, qui eſt quaſi radix reliquorum Prædicatorum : atqui talis conceptus primarius eſt peculiaris perfectio entis à ſe prout diſtincta ab alijs neceſſarijs Perfectionibus ; ergo &c.

99. Confirm. 1. Licet aggregatum ex perfectionibus divinis abſolutis, & relativis ſit extenſivè perfectius aggregato ex ſolis abſolutis ; attamen quia Perfectiones relativæ non ſunt conceptus primarius, ſed ſecundarius ; eſſentia metaphyſica Dei non ſe extendit ad relativa : Atqui omnipotentia, immenſitas, & id genus alia non ſunt conceptus primarius, ſed ſecundarius : ergo eſſentia metaphyſica Dei non ſe extendet ad illa. Confirmatur ſecundò. Significatum hujus nominis Deus non ſe extendit ad omnem perfectionem poſſibilem : aliter Deus diceret conſtitutivè Perfectionem ſimul divinam, & creatam, quæ major eſt quàm ſola divina ; ergo ſolùm ſe extendit ad radicem formalem omnis perfectionis : nimirum ad ens à ſe. Confirmatur tertiò. Perfectio divina entis à ſe prout formaliter diſtincta ab alijs perfectionibus neceſſarijs tantæ æſtimationis eſt, quantæ omnes ſimul ſumptæ Perfectiones, ut conſtat à num. 72. Ergo non minùs capax eſt adimplendi ſignificatum hujus vocis Deus, quàm omnes perfectiones ſimul ſumptæ.

Reſp. Neg. Ant. ad probationem diſt. maj. ad quæ Deus ſe extendit, ut contrahibilis per taleitatem eſſentiæ neg. ut includens ipſam ſaleitatem conc. maj. & neg. min. cum conſ. Quia conceptus primarius Deitatis ut contrahibilis per taleitates relationũ non ſolùm includit Perfectionem illam entis à ſe inadæquatam, ſed potiùs adæquatam, quo comprehenduntur omnes neceſſariæ abſolutæ perfectiones : Iſtæ quidem omnes contrahuntur, ut eſſentiales per Relationem Paternitatis ad Patrem, per Relationem Filiationis ad Filium, per Relationem Spirationis activæ ad Patrem & Filium, & per Relationem ſpirationis paſſivæ ad Spiritum Sanctum. Ad primam Confirmationem, omitto maj. & neg. min. quia, ut conſtat ex dictis, omnia prædicata abſoluta neceſſaria ſunt de conceptu primario eſſentiæ Dei, cùm requirantur formaliter ad adimplendum hujus vocis Deus ſignificatum theologicè ſumptum, & contrahibile per ſuas taleitates. Ad ſecundã Confirmationem diſt. ant. ad omnem perfectionem poſſibilem, quæ neceſſariò contrahibilis ſit per divinas taleitates neg. quæ nõ ita ſit contrahibilis conc. ant. & neg. conſeq. ejusq; ſuppoſitum. Falsò quidem ſupponitur ens à ſe eſſe metaphyſicam, & eſſentialem radicem omnis perfectionis eſſentialis : Etenim Relatio divina eſt ens à ſe, & non eſt de conſtitutivo divinæ eſſentiæ, ut conſtat ex n. 81. & 86. Perfectiones autem creatæ, cùm non identificentur cum Deo, nequeunt per divinas taleitates ad Deum contrahi : adeòque neque divinam eſſentiam conſtituere. 100.

Quin imò aggregatum ex DEO, & creatura non ſemper eſt extenſivè perfectius ſolo DEO : Etenim dupliciter poteſt aliqua forma, vel quaſi forma objectum ſuum denominare ex dictis à num. 39. de virtute Pœnitentæ : nimirum vel per contrarietatem, ſicuti Prohibitio divina bona denominat 101.

minat malam comestionem carnis die veneris: vel per convenientiam, sicuti Præceptum bonum de diligendo Deum reddit eam dilectionem bonam. Quando ergo in concreto ex Deo, & creatura Deus denominat creaturam malam, concretum illud non est bonum, sed malum: non est perfectum, sed imperfectum: adeóque non addit perfectionem extensivam supra Perfectionem solius Dei. Quando verò denominat per convenientiam sicuti in hoc concreto Christus divinitas denominat humanitatem, perfectioni solius Dei superadditur perfectio creaturæ. Neque concretum illud est defectibile quoad omnem perfectionem, quam continet, nempe divinam: sed solùm quoad superadditam, nempe creatam; adeóque erit extensivè, perfectius solo Deo, non verò intensivè ut constat n. 74. Quam sententiam latè docet Ex. Doctor *lib. 1. de Deo, cap. 5.* C. de Lugo *disp. de Incarnatione*, aliique quamplures.

102. Ratio autem ulterior horum omnium est: Quia limitatio Perfectionis propria creaturæ, non est positiva imperfectio, quam Deus abhorret: Aliter sicut non potest sibi unire, & perficere imperfectionem moralem, ita neq; potuisset sibi unire, & perficere humanitatem. Sed est perfectio minor, quàm alia major. Hanc autem Deus meliorare potest. Unde concretum illud contineret per identitatem totam Dei perfectionem revera indefectibilem, quantumvis decretum deficeret, & insuper limitatam creaturæ perfectionem. Hoc autem additamentum vocatur major perfectio extensiva simul cum altero extremo. Et quamvis hæc limitata perfectio, quasi nihil reputetur comparativè ad Deum, revera est aliquid, & quasi punctum respectivè ad lineam, ut ait D. Thom. *in 3. dist. 6. q. 2. art. 3.* ad 2. dicens: *Bonum creatum se habet ad increatum sicut punctum ad lineam.*

103. Cùm autem nihil aliud Theologi intelligant ratione majoris perfectionis extensivæ, exinde tale concretum dicet majorem perfectionem extensivam quàm solus Deus: non autem dicit majorem intensivam; quia Deus per illam additam perfectionem nequaquam melioratur: eámque omnem eminenter continet. Sic Augustin. *lib. 6. de Trin. c. 7. Melior autem fit spiritus alicujus creaturæ, cùm adhæret creatori, quam si non adhæreat: & ideo est major quia melior: sed tamen Dominus non ideo fit major, quamvis fiat ille, qui adhæret Domino.* Ad tertiam Confirmationem Retor. argumentum: Perfectio omnipotentiæ tantæ æstimationis est, quantæ Perfectio entis à se; ergo essentia metaphysica Dei stat in sola perfectione Omnipotentiæ. Resp. Deinde dist. ant. Tantæ perfectionis est realiter & intensivè conc. formaliter, & extensivè neg. ant. & conc. Quia, ut ex dictis constat, significatum formale hujus vocis Deus theologicè sumptum, non solùm adimpletur per eam Perfectionem intensivam, sed ulteriùs complectitur omnem formalem perfectionem, necessariam, extensivam per divinam taleitatem contrahibilem.

Objic. 3. Conceptus constitutivus, atque essentialiter distinctivus essentiæ in statu metaphysico est ille Primus, quo intellecto ut contrahente conceptum logicè superiorem sibi proximum, intelligitur talis essentia ut condistincta ab omni non ipsa: Sic vivens sentiens est adæquata essentia metaphysica animalis; quia sentiens contrahit vivens sibi proximum, & logicè superius: sed in essentia divina eodem modo se habet Aseitas contrahens ens logicè superius, & aseitati proximum; ens enim immediatissimè dividitur in ens à se, & ab alio: Ergo conceptus iste ens à se est adæquata essentia metaphysica Dei. 104.

Resp. dist. maj. Ut contrahente conceptũ adæquando significatũ definiti conc. nõ adæquando neg. maj. & dist. min. neg. conc. Ratio est quia ens à sesumptũ tamquam quædã peculiaris perfectio non adæquat formale, & theologicum significatũ hujus vocis Deus, ut constat à n. 80. Quinimó conceptus iste formaliter, & se solo convenit alijs à definito, ut constat à n. 81. Quamobrem non sufficit quodcumque distinctivum ad constitutivum adæquatum, ut constat ex n. 83. Sed requiritur distinctivum perfectum. quod tale non erit, si non adæquet significatum formale definiti. Ratio autem horum omnium est: Quia ista divisio entis in ens à se, & ab alio habet subdivisionem: Nam ens à se subdividitur à pluribus in liberum, & necessarium: Necessarium autem subdividitur ab omnibus in relativum, & absolutum. Relativum comprehendit Relationes divinas: Absolutum, omnia prædicata absoluta. Exinde omnia prædicata absoluta necessaria sunt ens à se; unum quidem unitate vocis, sed non unitate formalis perfectionis: Hæc autem, & non alia est differentia essentialis adæquata Deo, suóque generi immediata. Unde axioma illud: Constitutivum, & distinctivum sunt idem, exponendum est ita: Constitutivum adæquatum, & perfectum distinctivum sunt idem: secus constitutivum inadæquatũ, & imperfectum distinctivum: aliter contra ipsos adversarios ens omnipotens esset adæquata essentia metaphysica Dei. 105.

Objic. 4. Ens dividitur per differentias contrarias à se, & ab alio, sed differentia ista ab alio constituit cum ente adæquatam essentiam metaphysicam creaturæ: ergo differentia ista à se constituet cum ente adæquatam essentiam metaphysicam Creatoris, sive DEI. Resp. 1. dist. maj. dividitur æqualiter neg. inæqualiter conc. maj. & permissa min. neg. conc. Ratio est quia ita dividitur per ens ab alio, ut non possit dari aliquid, quod sit ab alio, quin sit de essentia 106.

saltem

ſaltem phyſica creaturæ ob rationem datam n. 68. At per ens à ſe ita dividitur, ut poſſit dari aliquid, quod ſit à ſe, nimirum Paternitas, Filiatio, Spiratio, quin ſit de eſſentia adhuc phyſica Dei, ut conſtat ex n. 86. & ex n. ſup. Unde licet conceptus ille ens ab alio ſatis eſſet ad intelligendam eſſentiam creaturæ, conceptus iſte ens à ſe non eſt ſatis ad intelligendam eſſentiam Dei.

107. Reſpondent alij 2. Permiſſa maj. Neg. min. Etenim eſſentia hominis, & eſſentia leonis eſſentiæ quidem creatæ ſunt, adeóque & ſunt ens ab alio, quin conceptus iſte ens ab alio ſatis ſit ad conſtituendam eſſentiam adæquatam metaphyſicam hominis, aut leonis. Aliud enim eſt, quòd iſte conceptus non poſſit contrahi niſi ad creaturas, quod ſignificamus, quando dicimus, creatura eſt ens ab alio; & aliud eſt, quòd adæquet ſignificatum cujuslibet creaturæ: ſic Petreitas ſolùm poteſt prædicari de Petro: nec ideo adæquat totum ſignificatum hujus nominis Petrus: ſic animal riſibile ſolùm poteſt contrahi ad hominem, quin adæquet totum ſignificatum hujus vocis homo, ut homo. Pariter aliud eſt, quòd ens à ſe ſolùm poſſit contrahi ad Deum; & aliud eſt, quòd adæquet totum ſignificatum hujus nominis Deus ut Deus: primum quidem eſt verum: ſecundum autem eſt falſum, ut conſtat ex dictis. Hæc ſolutio plura continet vera: ſed indiget explicatione à nobis data in ſolutione.

108. Objic. 5. contra ſecundam aſſertionem. Si eſſentia metaphyſica Dei non ſtaret in aliqua, vel aliquibus Perfectionibus intranſcendentibus, ut diſtinctis ab alijs neceſſarijs abſolutis, nulla eſſent attributa in Deo contra ſenſum omnium Theologorum; ergo &c. Confirm. 1. Volitio divina neceſſaria non eſt de conſtitutivo eſſentiæ metaphyſicæ Dei; ergo eſſentia Dei non conſiſtit in omnibus, ſed in aliqua, vel in aliquibus perfectionibus divinis intranſcendentibus. Prob. antec. ex ſexta Synodo generali art. 18. juxta Agathonem definiente dari in Chriſto duas naturas, duásque proprietates: alteram nimirum naturæ divinæ: & alteram naturæ creatæ, ubi voluntatem naturæ divinæ proprietatem apellat; ergo &c. Confirm. 2. Nulla eſt eſſentia, quæ ſuas non habeat proprietates, tum & prædicata primaria, & ſecundaria; ergo aliqua ſunt prædicata abſoluta, quæ ſunt ſecundaria, & alia, quæ ſunt proprietates: adeóque eſſentia Dei non ſtat in omnibus illis, ſed in aliqua vel aliquibus perfectionibus intranſcendentibus.

109. Reſp. Neg. ant. Ratio eſt, quia licet Theologi valde diſcrepent circa ſignificationem hujus vocis Attributum, ut demonſtrat Vaſquez 1. *P. diſp.* 116. *c.* 1. communior tamen Theologorum ſenſus docet terminum hunc Attributum loquendo de Deo duplicem habere vulgarem ſignificationem: alteram quidem latam, & alteram ſtrictam: Lata ſignificat quodcunque Dei prædicatum, quatenus, quidquid de ipſo prædicamus, ipſi attribuimus. Quo in ſenſu loquuntur plures Theologi, & Patres ex Anſelmo cit. 87. Stricta ſignificat illa ſola prædicata formalia, quæ à creatura ſolent participari per accidentia phyſica, proprietates, aut potentiam ſuper additam ex n. 71. Quapropter cùm in creaturis intellectio, volitio, bonitas, juſtitia, potentiæ ſupernaturales, ſive habitus per ſe infuſi ſint accidentia, exinde divina volitio, intellectio, & id genus alia dicuntur attributa in ſtricta ſignificatione ſumpta. Inſuper cùm intellectio dicatur proprietas, ſive propria ſolius intellectûs, eodemque modo volitio proprietas voluntatis, per hanc ſimilitudinem dicuntur etiam in Deo & attributa, & proprietates. Cæterum cùm hæc contracta ad Deum non ſint accidentia, ſed ſubſtantia, & eſſentia, exinde non implicat, quòd ſimul ſint, & proprietates, & attributa, & eſſentia.

Ad 1. Confirm. Neg. ant. ad probationem C. ant. & Neg. conſeq. quia, ut ex Patribus Græcis, & Latinis oſtendit Bernal. *diſp.* 48. *de Incarn. ſect.* 1. in eo ſenſu Concilij ſolùm eſt ſermo de volitione Dei libera, non verò de neceſſaria, quæ non eſt proprietas, ſed eſſentia. Agit enim ibi concilium contra Monotelitas, qui negabant Chriſto Domino volitionem humanam propriam voluntatis humanæ, & ſolùm concedebant volitionem divinam propriam voluntatis divinæ, contra quos definit unamquamque naturam ſuas habere proprietates, ſive volitiones ſibi proprias. Hæc autem locutio valde aliena eſt à ſignificatione, quam nomen Proprietas, aut Proprium habet apud Logicos: Solúmque ſignificat juxta phraſim theologicam rem non alienam, ſed propriam, quantumvis eſſentialem: Sic Paulus 1. Cor. 15. ait: *Deus autem dat illi corpus, ſicut vult, & unicuique ſeminum proprium corpus.* Corpus autem nõ eſt proprietas, ſed de eſſentia rei corporeæ, ut per ſe eſt evidens. Pariter in noſtro caſu. 110.

Ad 2. Confirm. Omitto ant. & neg. conſeq. Quia Relationes divinæ jam ſunt quaſi prædicata ſecundaria, & formales proprietates eſſentiæ: non quidem ſecundaria ordine Perfectionis, ſed ordine Conſtitutionis, ut notavi n. 75. Quin imò ant. abſolutè eſt falſum: nam ultima rei creatæ proprietas, ultra quam non datur alia, habet ſuam eſſentiam, & non habet proprietatẽ: aliter illa proprietas haberet alteram, & alia alteram, & ſic in infinitum: adeóque quæcumque res haberet prædicata infinita. Sin autem, clariùs rogo: Aggregato omnium formalitatum quas proprietates aſſignares? Si ergo aggregato, quod per accidens amplectitur omnes proprietates, non eſt abſurdum nullum aſſignari poſſe proprietatem, quid mirum enti, cujus eſt per ſe omnis perfectio ſimpliciter ſimplex, nullam aſſignari poſſe niſi relativas. Si autem dicatur, quòd tunc eadem res ſecundum convenientiam, quâ habet cum alterius prædicatis eſſentialibus dicitur eſſentia & ſecundũ convenientiá, quam habet cum alterius 111.

proprietatibus, dicitur proprietas; jam in hoc sensu clarissimè apparent in Deo essentia, & proprietas, prædicata primaria, & secundaria, ut constat ex n. 109.

112. Objic. 6. Contra tertiam assertionem, quando lumine naturæ Deum non quidem chimericum, sed verum, concipimus, non solùm intelligimus cumulum omnis necessariæ absolutæ perfectionis, à quo excluduntur relationes, & actus liberi, sed potius concipimus cumulum omnis perfectionis, quæ realiter cum illo cumulo identificatur. atqui relationes, & actus liberi identificantur cum illo cumulo omnis perfectionis, ergò relationes divinæ, & actus liberi sunt de essentia reali, & physica Dei, sumpta saltem essentia pro tota Dei realitate. Resp. dist. maj. Non solùm intelligimus explicitè, & quoad quomodo sit conc. implicitè, & quoad an sit neg. maj. & concessa min. neg. cons. Ratio est, quia nomine Dei intelligimus cumulum perfectionis, qui necessario identificetur cũ omni eo, quod est Deus: Sicuti nomine essentiæ physicæ Petri intelligimus cumulum omnium prædicatorũ, quæ identificantur physicè cum omni eo, quod est Petrus: & nomine essentiæ metaphysicæ hominis cumulũ omnium prædicatorũ, quæ identificantur metaphysicè cum omni eo, quod est homo. An autem dentur Relationes, & actus liberi non habentes talem necessariam identitatem, hoc lumine naturæ non cognoscimus, sed excedit naturalem rationem, ut constat à n. 3.

113. Exinde non possumus explicitè eas relativas, & liberas Perfectiones solo lumine naturæ ab eo cumulo explicitè auferre. Bene verò implicitè: Nam si doceamur ex fide dari tales Relationes, & ex ptincipijs theologicis dari tales virtualitates liberas defectibiles, statim inferimus eas non esse de essentia Dei physica, quam concipiebamus, neq; de constitutivo illius cumuli, ut constat à n. 83. Sic ex eo quòd ista essentia metaphysica hominis animal rationale contrahatur ad omne illud, quod est Homo, nimirum ad Petrum, Paulum, & sic de cæteris, & quòd Petreitas non contrahitur ad omne illud, quod est Homo, nimirum ad Paulum, nec Pauleitas ad Petrum, exinde clarè inferimus Petreitatem non esse de essentia metaphysica Hominis, & sic de cæteris. Quod autem metaphysicè evenit in essentia Hominis, evenit physicè in essentia Dei, ut ex fide latè ostendit Augustinus omnino videndus *lib. 7. de Trin. à. c. 6.* cùm eadem indivisibilis Dei essentia identificetur realiter cum Patre, Filio, & Spiritu S. & Paternitas nõ identificetur realiter cũ Filiatione, nec Filiatio cum passiva Spiratione. Idemq; suo modo de actibus liberis, si sint virtualitates defectibiles.

114. Objic. 7. Omnia prædicata, quæ sunt de essentia physica Dei, sunt communia tribus divinis Personis: atqui non sunt communia tribus divinis Personis omnia prædicata necessaria, absoluta; ergo nõ sunt de essentia Dei physica omnia prædicata necessaria absoluta. Probatur min. Ea, quæ conveniunt Deitati prout virtualiter à Relationibus distinctæ, sunt prædicata absoluta; adeóq; identificari cũ tribus realiter inter se distinctis, esse communem tribus, esse trinè personabilem, sive in tribus subsistere sunt prædicata absoluta: atqui non sunt communia tribus Personis, Pater enim (idémque suo modo de Filio, & Spiritu S.) non identificatur cum tribus, non est communis tribus, non est trinè personabilis; ergo &c. Hoc argumentum non est peculiare contra nos, sed contra omnes Theologos, cùm omnes dicant, & dicere teneantur prædicata absoluta esse tribus Personis communia. At satis id non est ad solvendam difficultatem; debemus enim pro alijs, & pro nobis respondere. Vidi enim sæpius non paucos his terminis implicatos. Quapropter

Resp. Dist. maj. Sunt communia vel concretivè, & denominativè, vel solùm substantivè, & identicè conc. semper concretivè, & denominativè neg. maj. dist. min. neg. cons. Ad probat. conc. maj. & dist. min. non sunt communia tribus concretivè, & denominativè conc. substantivè, & identicè neg. min. & conseq. Explico distinctionem. Etenim in divinis quando unum prædicatur neutraliter de alio, dicitur prædicari substantivè, & identicè: Sic verè dicitur, Paternitas est id, quod est natura, est id, quod est commune, quod est trinè personabile. Quando verò non solùm prædicatur neutraliter, sed etiam in concreto alicujus denominationis, dicitur prædicari concretivè, & denominativè: Sic dicitur Natura est communis, & non solùm id, quod est commune: Natura non est producta, licèt sit id, quod est productum; Illæ quippe denominationes requirunt aliquod prædicatum identificatum cum natura, & distinctum realiter à Relatione, quæ cum natura identificatur, ut clariùs constabit à n. 157. Sic denominatio Producti requirit distinctionem realem à producente, quam cùm habeat Filius respectu Patris, verè dicitur Filius producitur à Patre. Denominatio autem producentis requirit distinctionem à producto, atq; adeò verè dicitur, Pater producit Filium: Natura verò, cùm neq; distinguatur à producto neq; à producente, exinde nequit dici, natura est producta, aut natura est producens. 115.

Pariter rẽ denominari communẽ requirit identitatem mutuam cũ Personalitatibus, quibus est communis. Cùm autem natura identificetur cũ Personalitatibus, & una Personalitas non identificetur cum alia, exinde natura denominatur communis, secus autem Personalitas. Identitas enim realis naturæ cũ Personalitatibus consurgit ex pluribus virtualiter partialibus identitatibus, nimirũ ex identitate se tenente ex parte naturæ ad quamlibet relationẽ, & ex identitate se tenẽte ex parte cujuslibet Relationis ad naturã: unaquæq; autẽ Personalitas solùm identificatur cũ identitate, quàm dicit natura ex parte sui, nõ verò cum identitate, quam altera Personalitas ex parte sui dicit ad naturam; adeóq; natura solùm est communis Personalitatibus substantivè, & identicè; Secus autem concretivè, & denomina- 116.

minativè. Unde non eſt verum dicere: unaquæque Perſonalitas eſt communis, bene verò unaquæq; Perſonalitas eſt id, quod eſt commune: nimirum eſt illa ſubſtantia, eſſentia, ſive natura divina, ut definit Later. citatum n. 3.

117. Quapropter prædicata abſoluta ſolùm poſſunt denominare Perſonas per denominationē non oppoſitam denominationi ipſarum peculiari, ſicut in iſtis: Pater eſt omnipotens, Pater eſt æternus, non verò per denominationem oppoſitam denominationi ipſarum peculiari, ut exemplis appoſitis n. 114. Sic naturæ ratione ſui convenit, quòd non ſit genita neque producta. Hanc autem denominationem dare non poteſt Filio, aut Spiritui S. propter rationem aſſignatam. Sic etiam Homo per ſua prædicata denominatur ſimilis leoni in ordine ad connotatum, quod non arguit diſtinctionem realem ab illo: adeóque verè dicitur: Homo in ordine ad ſenſationes eſt ſimilis leoni, ſecus in ordine ad connotatum, quod arguit diſtinctionem realem à leone. Sic falsò dicitur, homo in ordine ad diſcurſus eſt ſimilis leoni. Intervenit autem magnum diſcrimen inter denominationes creatas, & divinas; nam in creatis quidquid ſuperadditur concreto conſtitutivè, ut habeat denominationem, dicitur de eſſentia illius: in divinis verò ſolùm poteſt dici eſſe de quidditate, non autem de eſſentia: Sic Perſonalitas, quæ cum natura divina conſtituit Perſonam, non eſt de eſſentia, ſed ſolùm de quidditate Perſonæ. Ratio eſt, quia ad eſſentiā requiritur, quòd identificetur cū omnibus, qui ſunt ejusdem eſſentiæ: ſecus autē ad quidditatē, quæ eſt peculiaris illius eſſentiæ contractio ex dictis à n. 68.

Objic. 8. contra quartam aſſertionem, Da-
118. maſcenus 1. *de Fide cap.* 4. ait Bonum, Juſtum, Sapiens non eſſe Dei naturam, ſed ea quæ ſunt circa naturam: Quod etiam aſſerunt Auguſtinus, Cyrillus, & alij Patres, ſed ea, quæ non ſunt de conſtitutivo naturæ divinæ, non ſunt de conſtitutivo eſſentiæ divinæ; ergo &c. Reſp. diſt. maj. Non eſſe Dei naturam, ſi conſiderentur ſolùm ex genere ſuo conc. ut perfectiones divinæ abſolutæ neg. maj. & diſt. min. neg. conſ. Ratio eſt quia SS. PP. ſolùm docent ea prædicata in creaturis non eſſe eſſentialia, ſed attributaria; adeóque ex genere ſuo non habere, quòd ſint de eſſentia rei, cujus ſunt ex dictis n. 109. Si autem conſiderentur, ut revera ſunt Perfectiones divinæ abſolutæ, & neceſſariæ, nunquam dicuntur à SS. PP. extra eſſentiales, ſed eſſentiales, ut conſtat à n. 87. Sic etiam expreſsè Auguſtin. *lib. 7. de Trin. c. 8. Sapientia Pater, ſapientia Filius, & ſapientia Spiritus S. & quia hoc eſt ibi eſſe, quod ſapere, una eſſentia Pater, & Filius, & Spiritus S.* Et *lib. 8. prope initiū: Nec tamen tres Dij, aut tres Domini. aut tres omnipotentes, ſed unus Deus Dominus omnipotens ipſa Trinitas, & quidquid aliud non ad invicem relativè, ſed ad ſe ſinguli dicuntur. Hoc enim ſecundum eſſentiam dicuntur, quia hoc eſt ibi eſſe, quod magnum eſſe, quod bonum eſſe, quod ſapientem eſſe, & quidquid aliud ad ſe unaquæque ibi Perſona, vel ipſa Trinitas dicitur.* Hæc Auguſtinus.

Objic. 9. Licet volitivum, & riſivum ſit 119.
idem realiter cum omni eo, quod eſt homo, hoc non ſufficit, ut ſit de eſſentia metaphyſica hominis; ſunt enim proprietates metaphyſicæ; ergo licet omnia prædicata neceſſaria abſoluta ſint idem realiter cum omni eo, quod eſt Deus, hoc non ſufficit, ut ſit de eſſentia metaphyſica Dei, ſed erunt metaphyſicæ proprietates. Probatur conſeq. Ideo eſſentia hominis eſt ſolùm animal rationale, quia per hæc prædicata diſcernitur ab omni non homine: ſed etiam Deus independenter à cumulo omnium Perfectionum per aliquod ſolum divinum prædicatum plenè diſcernitur ab omni non Deo, ergo &c. Reſp. Conc. ant. & neg. conſeq. ad probat. diſt. maj. Diſcernitur adimplendo ſignificatum formale hujus vocis homo, conc. non adimplendo neg. maj. & diſt. min. neg. conſeq. Ratio eſt, quia ex veterum Philoſophorum placito & inſtitutione, hæc vox homo ſolùm ſignificat formaliter principium ſenſationis. & diſcurſûs: adeóque plenè adæquatur per animal rationale. ſignificatū autem formale hujus vocis Deus non adimpletur per unam, aut alteram Perfectionem, ſed per cumulum explicatum, ut conſtat ex ore SS. PP. à n. 91. & 90. adeóque ejus metaphyſica eſſentia ſolùm in eo cumulo poteſt conſtare. Ratio etiam Theologica clariſſimè ſuffragatur; quia differentia eſſentialis hominis proximior ſuo generi immediato animal, eſt rationale: adeóque animal rationale adimplet totum ſignificatū hominis, ut hominis: Differentia verò eſſentialis Dei immediata ſuo generi ſupremo entis eſt aſeitas non quidem relativa, ſed eſſentialis complectens omnia prædicata neceſſaria abſoluta, ut conſtat ex n. 105. adeóque ſola iſta cum ſuo genere poteſt adimplere totum ſignificatū Dei, ut Dei. Ratio autem univerſalis eſt, quia homo philoſophicè conſideratus, conſtans quidem corpore & ſpiritu definiri debet in ordine ad nobiliora ſua connotata, quæ ſunt ſenſatio & diſcurſus, ac proinde ad implendum ſignificatum hominis, ut hominis philoſophicè conſiderati, debent quæri genus & differentia, quæ adimpleant ſignificationem horum duorum conceptuum, videlicet principiū ſenſationis & principiū diſcurſûs, cumq; iſti conceptus proximè adimpleantur per animal rationale, exinde iſta eſt perfecta definitio hominis, ut hominis philoſophicè conſiderati. *Dico philoſophicè conſiderati*, nam ſi homo non prout à philoſophis conſideretur, ſed prout conſideratur à medicis, alia aſſignanda eſt definitio illius, ut impleat ſignificatū illius, ut pertinet ad medicinā, ut præmonui n. 70. quare ſi conceptus primò diſtinctivus rei ab omni non ipſa non adimpleat ſignificatum rei, prout pertinentis ad facultatē, in qua definitur, non erit bona rei definitio: Sic iſte conceptus *animal apprehenſivū, aut animal judicativum* diſtinguit primò hominē ab omni

non ipso, at quia non adimplet significatum hominis ut hominis philosophicè considerati, non definiretur bene homo per illum conceptum. Quod sanè voluerunt explicare philosophi, quando inter regulas bonæ definitionis apposuerunt non solùm istas : definitio non debet convenire alijs à definito, definitio debet converti cum definito, ex quibus jam distinguebatur res ab omni non ipsa, sed addiderunt hanc alteram, definitio debet explicare essentiam definiti, quod perinde est ac adæquare definiti significatum : unde Philosophi in arboris compositione dividentes genus supremum in essentiales differentias, non dividunt vivens in *judicativum & non judicativum*, sed *in rationale & irrationale*, per quas adimpletur rei significatum. Ex quo apparet iterum sensus trium illarum regularum, quas commemoravimus ; cùm autem DEUS ut DEUS non adæquetur nisi per istum conceptum : Ens sibi sufficiens ad essendum in omni linea ; non potest aliter metaphysicè definiri nisi per conceptum hæc omnia comprehendentem, qualis est, cumulus perfectionum necessariarum absolutarum.

120. Objic. 10. Ideo in Trinitate secunda Persona est Filius præ Tertia ; quia secundæ communicatur formaliter, sive ex vi formalis Processionis, natura, sive essentia Divina, non verò tertiæ, cui ex vi formalis Processionis communicatur volitio ; ergo volitio, adeoque & alia hujus generis prædicata necessaria absoluta non sunt de constitutivo essentiæ divinæ. Resp. Neg. Antec. quia, cùm secunda & tertia Persona ex vi formalis Processionis sit Deus, habet ex vi formalis Processionis Deitatem, ly ex vi formalis Processionis cadente supra absoluta, adeóque & omnia prædicata necessaria absoluta. Unde non ex hoc, sed ex alio Titulo habet secunda Persona quòd sit Filius præ tertia, ut dicemus in Tract. de Trinitate. Ad Filium enim, ut ibi latè dicemus, non sufficit quòd sit vivens formale sive per actum cum ipso identificatum, sed ex doctrina conciliorum, P. P. Theologorum, & Philosophotum requiritur, quòd sit vivens activum à vivente activo : item quòd vivat per actum vitalem ab ipso productum. Pater autem vivit per Filiationem ab ipso productam, & Filius per spirationem, quam cum Patre producit. At Spiritus Sanctus nullum terminum producit ad intra, adeóque non vivit per ullum actum ab ipso productum, sed solùm est vivens formale. Quapropter secunda Persona est vivens activum à vivente activo in similitudinẽ naturæ, adeóq; & Filius. Tertia verò Persona non est vivens activum à vivente activo, adeóque non est Filius.

Objic. 11. Ad essentiam metaphysicam Dei 121.
servanda est ex testimonijs P. P. analogia Pelagi, adeóque sicut ad veritatem Pelagi non requiritur plenitudo omnium aquarum, sed sufficit summitas aquæ, à qua cæteræ deriventur ; & ad quam omnes aliæ tamquam ad centrum suum reducantur : ita ad Pelagus omnis perfectionis, sive ad essentiam metaphysicam Dei, sufficiet ens à se, quod est summum, à quo cæteræ perfectiones derivantur, & ad quod reducuntur ; Ergo &c. Conf. eo quòd Deus sit ens à se, continet, & legitimè radicat omnes alias perfectiones : etenim, si est ens à se, sibi sufficit ad essendum : adeóque necessariò existit ; en necessitatem. Si sibi sufficit, æternus est. Nam quod necessarium est, semper est ; en æternitatem. Si sibi sufficit, infinitus est, cùm non habeat, unde limitetur ; en infinitatem. Si sibi sufficit, immensus est, illimitatum namque contineri loco non potest ; en immensitatem. Si sibi sufficit, immutabilis est ; nam enti illimitato non potest addi, quod mutet ; en immutabilitatem. Quo modo discurrendi facilè demonstrantur reliquæ perfectiones. Videatur Maurus tom. 5. quæst. Phil. q. 43. ergo &c.

Resp. Dist. Ant. Analogia Pelagi præscin- 122.
dentis à limitato, & illimitato neg. non præscindentis C. ant. & neg. conseq. Ratio est, quia ens à se in omni linea formali absoluta illimitatum, quo Analogia Pelagi ex testimonijs P. P. ad Deum contrahitur, non infert omnes perfectiones simpliciter simplices ut prædicata derivata, sed tanquam partes, vel quasi partes formales inclusas in toto juxta doctrinã August. cit. n. 118. Sicuti homo infert hæc prædicata animal rationale. Etenim perfecta sufficientia in omni linea formali absoluta, si definitivè resolvatur in sua constitutiva, non minùs includet singulas illas perfectiones, quàm homo includat animal rationale. Unde ex hoc argumento potius roboratur assertio nostra. Ad Confirmationem dist. eodem modo ant. continet, & radicat eas perfectiones ut prædicata derivata Neg. ut constitutiva C. ant. & neg. conf. Unde ens à se in omni linea formali necessaria, & absoluta illimitatum, etsi sit singulare singularitate vocis, & nominis, non est singulare singularitate formali perfectionis ex dictis n. 105.

DISPUTATIO III.

DE ATTRIBUTIS, EORUMQUE DISTINCTIONE.

123. Attributa sive latè, sive strictè sumpta ex n. 109. sunt veræ Perfectiones divinæ : adeóque sunt prædicata Dei positiva. Cæterum quia aliqua explicamus positivè, sive per similitudinem, & alia negativè, sive per dissimilitudinem ad perfectiones creatas, ea de causa à Theologis dividuntur attributa in positiva, ut esse bonum, justum, sapientem ; & in negativa

gativa, ut esse incorporeum, immutabilem, incomprehensibilem, ineffabilem, & sic de alijs. Rursus alia dicuntur respectiva, quæ exercentur per respectum ad creaturas : Ut Omnipotentia, Providentia, Justitia, Misericordia : alia absoluta, quæ non imbibunt eum respectum, ut esse simplicem, unum, Perfectum ; Demum alia dicuntur pertinere ad operationem, ut Omnipotentia, Voluntas, Misericordia; alia ad entitatem, ut simplicitas, Perfectio, Bonitas. Unumquodque autem ex illis esse perfectionem simpliciter simplicem constat à n. 28. & 76. Quærimus modò, quamnam inter se, & cum relationibus distinctionem præseferant.

SECTIO I.

Utrum Attributa virtualiter intrinsecè interse distinguantur.

124. SUpp. 1. Inter essentiam divinam, & relationes dari id, quod communiter venit apud Theologos nomine distinctionis virtualis intrinsecæ, quam alij formalem ex natura rei, ut plerique Scotistæ : alij Rationis ratiocinatæ, seu rationis cum fundamento in re, ut plerique Thomistæ : alij realem secundum quid, seu realem diminutam : alij eminentialem, alij virtualem intrinsecam apellant. Cæterum quamvis quoad vocem inter Authores istos dissensio sit, quoad rem autem significatam per vocem omnes Catholici in Mysterio Trinitatis conveniunt. Ratio est, quia Distinctio, seu res per eas voces significata nihil aliud indicat, nisi quòd essentia, sive natura divina, ita realiter identificatur cum quacumque relatione, ut realiter absolutè possit aliquid prædicari de natura, seu essentia divina, quod realiter absolutè prædicari nequit de relatione, quæ Prædicationes vocari solent prædicata aliàs contradictoria.

125. Modò sic. Apud omnes Catholicos certum est realiter absolutè prædicari aliquid de natura, quod realiter absolutè non prædicatur de relatione : Sic hæc propositio realiter absolutè est vera : Natura identificatur cum Paternitate, Filiatione, & Spiratione passiva : hæc autem est falsa : Paternitas identificatur cum Filiatione, aut cum Spiratione passiva. Sic etiam ista est vera : Filiatio identificata cum natura producitur : & hæc est falsa : Natura identificata cum Filiatione producitur : hæc est vera : Natura in tribus Personis est una indivisibilis : & hæc est falsa : Personalitas in tribus Personis est una indivisibilis : Hoc autem intelligimus nomine distinctionis virtualis intrinsecæ, sive quocumque alio nomine apelletur. Et hoc venit apud Theologos pro capacitate ad admittenda prædicata alias intrinsecè contradictoria inter perfectiones realiter identificatas ; ergo &c.

126. Supp. 2. Hujusmodi Prædicationes non esse contradictorias. Ratio est quia prædicationes contradictoriæ non possunt esse simul veræ : sed si una illarum sit vera, altera debet esse falsa : Illæ autem prædicationes sunt simul veræ, ut constat ex fide, & dicemus in Tract. de Trin. verificantur enim ob infinitam Dei Perfectionem exuperantem captum nostrum & limitationem nostri intellectûs ex n. 3. nec verificari possunt nisi in illo infinito pelago Perfectionis ; ideóque dicuntur propositiones aliàs contradictoriæ ; ea autem prædicata, de quibus verificantur, sunt, & dicuntur realiter eadem, virtualiter autem intrinsecè distincta. Quærimus modò, An hujusmodi prædicatorum aliàs contradictoriorum verificatio reperiri possit inter divina Attributa : nimirum inter intellectum, & voluntatem, omnipotentiam, & immensitatem, & sic de alijs. Punctum enim istud est tanti momenti ; ut meritò D. Thomas 1. *dist.* 2. *q.* 1. *art.* 3. *in corp.* dixerit : *ex hoc pendet totus intellectus eorum, quæ in primo libro dicuntur.*

Ratio pronunciati Angelici Præceptoris satis clara est; quia si unusquisque vellet pro libito suo inter quæcumque prædicata divina intrinsecam distinctionem virtualem admittere, ad quæcumque absurda exinde deducta responderet utrumque ibi conciliari ratione talis distinctionis, quæ est capacitas ad verificandas simul inter perfectiones realiter identificatas propositiones aliàs contradictorias ; ex quo facilè aperiretur via ad ingentes errores. Quapropter ne errores ita appareant, & ne frena plus justo laxentur, attinet ad Theologos quærere, ubi, & quando ea distinctio possit admitti, rationésque adducere, quibus impugnetur, qui contraria sentiat, ne sibi liberum sit, ubicumque voluerit, distinctionem illam admittere : Debemus enim rationes deducere ex eo principio apud omnes Catholicos certo, nimirum omnia prædicata necessaria absoluta esse realiter identificata, ut exigit summa Dei simplicitas, & diximus à n. 3. Etenim, ut docent Theologi cum Anselmo, in divinis omnia sunt communia, ubi non ineſt oppositio relativa. Exinde 127.

Supp. 3. Repugnare inter Attributa divina distinctionē virtualem intrinsecam, si ad istam requiratur distinctio realis in Tertio. Ratio est, quia, ut detur distinctio realis in 3. requititur quòd dentur duo extrema realiter absolutè interse distincta, & identificata realiter absolutè cum uno tertio : ad eum modum, quo Paternitas, & Filiatio realiter absolutè inter se distinguuntur, & realiter absolutè identificantur cum uno tertio. nimirum cum eadem indivisibili natura divina. Qua de causa natura divina identificata realiter cum Paternitate, identificatur etiam cum Filiatione realiter absolutè distincta à Paternitate, in quo stat distinctio realis in tertio naturæ à Paternitate : Cùm autem non possint dari duo attributa divina, sive duo prædicata necessaria absoluta realiter inter se distincta, exinde repugnat distinctio realis in tertio inter Attributa divina; adeóque & distinctio 128.

stinctio virtualis intrinseca, si hæc nihil aliud sit, quàm distinctio realis in tertio. Id autem, quo unum prædicatum est aliud, dicitur Identitas, & id, quo non est aliud, dicitur distinctio: Unde Identitas definiri solet: mutua affirmabilitas vera prædicatorum in recto. Distinctio verò mutua negabilitas vera prædicatorum in recto.

129. Pro decisione igitur hujus & aliarum quamplurium difficultatum, quæ in Tractatu de Deo, & per totam ferè Theologiam, & Philosophiâ circumferuntur: quærimus, an possit dari distinctio virtualis intrinseca, quæ non sit realis in tertio. Celeberrima est in scholis hac nostra ætate ista controversia, & quidem utrinque dificillima. Nullus ferè ex antiquis teste Quiros eam in propriis terminis agitavit. Ex Recentioribus autem plures utramque sententiam tum affirmantem, tum negantem probabilem judicant, at indecisam relinquunt: quia, ut ipsi fatentur, in quam partem inclinent, nesciunt. Inter eos verò, qui rem decidunt, duplex est sententia. Prima affirmat posse dari distinctionem virtualem intrinsecam, quæ non sit realis in tertio; ita plures Recentiores cum Herrera Tract. de Trinitate. Secunda negat: ita Antonius Perez, Esparza, Ribadineira & Quiros, qui rem latissimè illustravit *disp.* 15. *de essentia, & Attributis* per 23. integras sectiones. & *disp.* 33. *de Trinitate* per 16. Sectiones. Tum etiam & plures alij Recentiores cum ipsis.

130. Assero cum secunda sententria. Impossibilis est distinctio virtualis intrinseca, quæ non arguat distinctionem realem in tertio. Probat. 1. Quando duo extrema virtualiter intrinsecè distinguuntur, habent capacitatem ad verificanda prædicata intrinseca aliàs contradictoria: ergo intrinsecè convenit aliquid uni extremo, quod intrinsecè non convenit alteri: In hoc enim stat verificatio iutrinseca prædicatorum aliàs contradictoriorum: sed ex hoc infertur distinctio realis in tertio. Ergo impossibilis est distinctio virtualis intrinseca, quæ non arguat distinctionem realem in tertio. Minor subsumpta, in qua stare potest difficultas, probatur: ex eo, quòd conveniat aliquid intrinsecè uni extremo, quod intrinsecè non convenit alteri, identificato cum illo, illud aliquid affirmatur intrinsecè de uno, & negatur intrinsecè de altero: atqui affirmari intrinsecè de uno, & negari intrinsecè de altero, est identificari realiter cum uno, & non identificari realiter cum altero, in quo stat distinctio realis in tertio. Ergo &c.

131. Confirmatur exemplis hæc ratio: ex eo quòd Paternitas, & natura distinguantur virtualiter intrinsecè ratione Filiationis, Filiatio affirmatur intrinsecè de natura, & negatur intrinsecè de Paternitate: sed ex eo quod Filiatio affirmetur intrinsecè de natura, & negetur intrinsecè de Paternitate, Filiatio identificatur cum natura, & non identificatur cum Paternitate, in quo stat distinctio realis in tertio: natura enim licèt immediatè identificetur cum Paternitate, distinguitur tamen à Paternitate mediatè sive in tertio; nempe in Filiatione, cum qua identificatur natura, & non Paternitas: ergo idem evenit in qualibet distinctione virituali intrinseca. Probat. conseq. In qualibet distinctione virtuali intrinseca dantur duo extrema realitet identificata, & aliquid affirmatur realiter de uno, quòd affirmari nequit realiter de altero, adeóque identificatur cum uno, & distinguitur realiter ab altero juxta naturâ prædicationis, ut clarius constabit, n. 156. sed hæc est distinctio realis in tertio. Ergo &c.

Resp. 1. Ex Herrera, distinctionem virituam 132.
lem intrinsecam quà talem non arguere distinctionem realem in tertio. Ratio est, inquit, quia dantur distinctiones virituales intrinsecæ, in quibus id, quod affirmatur de uno extremo, & negatur de altero, non negatur realiter, sed viritualiter; adeóque tunc illa negatio non arguit distinctionem realem, sed virtualem. Contra 1. Quando extrema realiter identificantur, licèt sint virtualiter distincta, negari nequit unum extremum de altero: ea propter ante operationem intellectûs, quia Paternitas, & natura, identificantur realiter, verè dicimus Paternitas est natura; & falsò dicimus Paternitas non est natura: Ergo id, quod verè affirmatur de natura, & affitmari nequit de Paternitate, magis distinguitur à Paternitate, quàm distinguatur Paternitas à natura.

Modò sic. Paternitas distinguitur virtualiter 133.
intrinsecè à natura; ergo id, quod affirmatur realiter de natura, & negatur realiter de Paternitate, ratione hujus præcisæ negationis distinguitur magis à Paternitate, quam distinguatur Paternitas à natura: atqui Paternitas distinguitur virtualiter intrinsecè à natura; ergo illud aliud distinguitur plusquam virtualiter intrinsecè à Paternitate: atqui distingui plusquam virtualiter intrinsecè à Paternitate est distingui realiter absolutè; nulla enim datur distinctio major distinctione virtuali intrinseca, nisi realis absoluta; Ergo &c.

Contra secundò. Si illud, quod affirmatur 134.
verè de natura, & negatur de Paternitate, negaretur solùm virtualiter, adeóque & solùm virtualiter intrinsecè distingueretur à Paternitate, quævis distinctio intrinseca virtualis argueret processum in infinitum virtualium distinctionũ. ac proinde ludibrio exponeret prædicata, in quibus fundaretur; cùm nunquam assignari possent realia, sed solùm virtualia: sed hoc dici non potest; ergo &c. Probat. sequela: Si illud tertium prædicatum, quod negatur de Paternitate, solùm distingueretur virtualiter intrinsecè à Paternitate, conveniret aliquid illi tertio, quod non conveniret Paternitati; hoc enim requiritur ad distinctionem virtualem intrinsecam inter illud tertium, & Paternitatem.

Modò sic: Id, quòd conveniret illio tertio, 135.
& non conveniret Paternitati, vel negaretur de

Pa-

Paternitate solùm virtualiter, vel negaretur realiter: Si primum; procedit argumentum per processum in infinitum: Si secundum, ergo realiter conveniret illi tertio; quod realiter non conveniret Paternitati: sed hoc est identificari realiter cum illo tertio; & distingui realiter à Paternitate; in quo stat distinctio realis in tertio. Ergo quævis distinctio virtualis intrinseca argueret processum in infinitum distinctionum, si revera non argueret distinctionem realem in tertio.

136. Contra tertiò, omnis distinctio virtualis intrinseca est æquivalentia ad res realiter distinctas in ordine ad verificanda prædicata aliàs contradictoria: atqui in rebus realiter distinctis quod affirmatur realiter absolutè de una, negatur realiter absolutè de altera: ergo in rebus virtualiter intrinsecè distinctis, quod realiter absolutè affirmatur de una, realiter absolutè negatur de altera; aliter non esset æquivalentia ad res realiter distinctas in ordine ad verificanda prædicata aliàs contradictoria.

137. Modò sic: Quod realiter absolutè affirmatur de uno, & realiter absolutè negatur de altero, realiter absolutè identificatur cum uno, & distinguitur ab altero, in quo stat distinctio realis in tertio; etenim quævis res identificatur realiter absolutè cum eo, quod realiter absolutè est talis res, & distinguitur ab eo, quod realiter absolutè non est talis res: Perinde quidem se habet Paternitatem non esse realiter absolutè Filiationem, ac distingui realiter à Filiatione; sive naturam esse realiter absolutè Filiationem, ac identificari realiter cum Filiatione; ergo &c.

138. Contra quartò, & demus adversarijs intellectionem, & volitionem divinam distingui virtualiter intrinsecè; quia admittunt has propositiones aliàs contradictorias: Intellectio est principium quo verbi, volitio non est principium quo verbi. Modò sic: vel principium *quo* verè negatur realiter de volitione, vel non: Si primum; ergo volitio distinguitur realiter à principio *quo* identificato cum intellectione, adeóque intellectio, volitio, & principium *quo* ita se habebunt, ut intellectio identificetur realiter cum principio *quo*, & cum volitione: Principium autem *quo*, & volitio realiter inter se distinguantur, in quo stat distinctio realis in tertio. Si secundùm; ergo quidquid convenit realiter intellectioni, convenit quoque realiter volitioni: adeóque intellectio, & volitio nequeunt distingui virtualiter intrinsecè ratione principij *quo*, contra id, quod ipsi adversarij supponunt.

139. Contra quintò, & explicatur ulteriùs vis argumenti. In hypothesi confecta ab adversarijs hæc est vera Propositio: Volitio est intellectio: & hæc est falsa: volitio est principiũ *quo* verbi: ergo principium *quo* magis distinguitur à volitione, quàm volitio ab intellectione; cùm intellectio affirmetur de volitione, de qua non affirmatur principium *quo*: atqui intellectio ex adversarijs distinguitur virtualiter intrinsecè à volitione; ergo principium *quo* distinguitur à volitione plusquam virtualiter intrinsecè: sed hoc est distingui realiter absolutè ex n. 132: ergo &c.

Respondebis secundò; Dari duplex genus 140.
Prædicationum: nam aliæ sunt, in quibus prædicatum abstractè dicitur de subjecto; & aliæ, in quibus solùm concretè dicitur. In Prædicatione autem abstracti de subjecto, si verè negatur prædicatum de subjecto ex conditione verbi *est*, negatur identitas realis inter utrumque. In prædicatione verò concretà non negatur identitas realis, sed solùm prædicatum concretè acceptum: Ut autem concretè accipiatur, ultra realem identitatem prædicati cum subjecto debet dari id, quod requiritur ad denominationem prædicati in concreto: Cùm verò inter prædicata divina quandoque ad denominationem requiratur, ultra identitatem realem, etiam identitas virtualis, deficiente identitate virtuali; deficit denominatio: adeòque ut verè negetur denominatio; sive prædicatum concretè sumptum; satis est quòd inter prædicatum, & subjectum deficiat identitas virtualis: exinde negatio illa non arguit distinctionem ullam realem inter prædicatum, & subjectum: sed solùm virtualem. Quapropter hæc est vera prædicatio in abstracto: natura est productio, est Filiatio, quæ est producta. Voluntas est intellectio. Fac concretum: natura est producta: voluntas est intelligens, falsò dicis, & verè negas. Quid autem negas? Identitatem realem? neutiquam; quia sic falsò negas. Unde solùm negatur identitas virtualis propter rationem assignatam; adeóque ex distinctione virtuali nequaquam arguitur realis in tertio. Hæc est tota solutio, in quà invenire non potui, nisi sub involucro vocum petitionem principij. Quapropter

Contra primò. Quando prædicatum distin- 141.
ctum virtualiter à subjecto negari nequit simpliciter de subjecto, si sumatur in abstracto; & negatur verè, si sumatur in concreto, subjectum illud non est capax, & expeditum ad denominem per illam formã in concreto; licèt sit capax, & expeditum ad denominationem in abstracto: sed nequit subjectum ità esse incapax ad denominationẽ in concreto; & capax ad denominationem in abstracto, quin ad eam denominationem significetur aliquid identificatum realiter cum uno extremo, & distinctum realiter ab altero, in quo stat distinctio realis in tertio; ergo &c. Probat. min. quod solùm distinguitur virtualiter à subjecto, non reddit subjectũ incapax, ne denominetur simpliciter absolutè: Sic natura, & Paternitas, quia solùm distinguuntur virtualiter, admittunt has denominationes verissimas: natura est Paternitas, Paternitas est natura. Tum etiã istæ propositiones: Pater est spiratio activa, Pater est spirator, Filius est spiratio activa, Filius est spirator, tã in abstracto, quàm in concreto verissimæ sunt; quia licèt prædicatum

tam in concreto, quàm in abstracto non habeat identitatem virtualem cum subjecto, attamen nihil determinatè significat, quod non habeat identitatem realem; ergo &c.

142. Contra secundò. Negare in concreto identitatē virtualem, formalissimè est concedere virtualem distinctionem: atqui distinctio virtualis dari non potest, quin inter duo prædicata realiter identificata conveniat realiter uni, quod realiter non convenit alteri, ut constat à n. 132. Contra tertiò. Expendendo ipsa exempla adversariorum: Ideo natura non est capax hujus denominationis in concreto, *Natura est producta*, neque Filiatio est capax hujus denominationis in concreto, *Filiatio non est producta*; quia in divinis, quod producitur, distinguitur à producente, & quod non producitur, identificatur cum illo: Cùm autem natura non distinguatur à producente, nequit denominari producta: & cùm Filiatio non identificetur cum producente, nequit denominari non producta: sed eo ipso prædicatum capax simpliciter absolutè unius denominationis, & incapax alterius, arguit prædicatum reale identificatum cum uno extremo, & distinctum realiter ab altero, ut per se patet; ergo &c. Unde suppositā veritate harum propositionum in divinis: voluntas est intellectus: Intellectus est intelligens; Hæc etiam debet esse vera simpliciter absolutè: Voluntas est intelligens; aliter ly *intelligens* deberet arguere aliquod prædicatum identificatum realiter cum intellectu, & distinctum realiter à voluntate.

143. Contra quartò. Tria requiruntur ad denominationem: subjectum capax, & expeditum, forma denominans, & modus habendi: Posito enim Petro capaci & expedito ad denominationem albi, posita albedine, & modo, seu unione albedinis cum Petro nequit Petrus non denominari albus: si autem non denominatur, necesse est, ut aliquod ex illis tribus abstractis deficiat. Modò sic. Vel in rebus non sunt hæc tria abstracta, vel sunt. Si primum; ergo ideo negas denominationem, quia realiter negare potes aliquod abstractum, sive aliquid in abstracto, ut loquamur cum adversarijs. Si secundum; ergo non potes negare verè denominationem; adeóque negari verè non potest aliquid quoad denominationem, quin verè possit aliquid in abstracto negari.

SECTIO II.

Ulterior Probatio nostræ Sententiæ.

144. PRobatur secundò Coclusio. Omnis contradictio sive affirmatio, & negatio, quæ absque addito limitante talis est, æqualem vim habet ad distinctionem inter extrema virtualiter intrinsecè distincta: atqui aliqua contradictio, sive affirmatio, & negatio, quæ sine addito limitante talis est, arguit distinctionem realem in tertio. Ergo & omnis. Consequentia, & min. patet in hac affirmatione, & negatione: Natura identificata cum Paternitate est Filiatio, Paternitas identificata cum natura non est Filiatio. Major verò probatur primò. Quia omnis assensus, & dissensus æqualiter pugnant. Secundò, quia forma absolutè, & absque addito limitante verificata, & carentia ejusdem formæ absolutè, & absque addito limitante verificata, quæ sunt extrema contradictionis inter perfectiones virtualiter intrinsecè distinctas, æquè se excludunt. Tertiò, quia omnis dissimilitudo æqualis arguit æqualem distinctionem realem prædicatorum; ergo potiori jure omnis contradictio, sive vera affirmatio, & negatio absque addito limitante. Videatur Quiros *disp.* 33. *de Trinitate n.* 12.

145. Respondent aliqui moderni valde præsidenter, distinctionem realem in tertio non esse valde conformem principijs Fidei, neq; philosophiæ; neque ullo modo inferri ex affirmatione, & negatione propositionum. Ratio eorum est, quia quando datur distinctio virtualis intrinseca inter duas formalitates realiter identificatas, id quod affirmatur de una, non negatur de altera: nam de una affirmatur prædicatum possibile: de altera verò non negatur prædicatum possibile, sed impossibile: Cùm autem prædicatnm impossibile non sit identificatum cum tertio reali, exinde ratione contradictionis non manent duo extrema realiter distincta identificata cum uno tertio. Exemplum esto in his contradictorijs: Natura divina est Filius, Paternitas non est Filius. Prædicatum namque reale Filiationis affirmatur de natura: at de Paternitate non negatur prædicatum reale Filiationis, sed prædicatum impossibile: negatur enim identitas Filiationis cum Paternitate: Identitas autem Filiationis cum Paternitate non est prædicatum possibile, sed impossibile. Hæc est summa totius doctrinæ. Quomodo autem isti moderni Identitatem concipiant, ego non capio. Imò judico illam eos malè concipere. Quapropter

146. Contra primò. Hæc Propositio: Paternitas non est Filius, non negat de Paternitate identitatem Filiationis, quæ sit Paternitas: aliter non esset vera, sed falsa: negat autem verè de Paternitate identitatem Filiationis, quæ non est Paternitas: atqui Identitas Filiationis, quæ non est Paternitas, non est impossibilis, sed possibilis, & actualis; ergo &c. Probat. min. Identitas Filiationis, quæ non est Paternitas, est ipsa Filiatio, quæ non est Paternitas: Identitas enim uniuscujusque rei est quidditas ipsius rei, ut notum est non solùm Theologis, verùm & summulistis: atqui Filiatio, quæ non est Paternitas, non est impossibilis: sed possibilis, & actualis; aliter secunda Trinitatis Persona non esset possibilis, & actualis, sed impossibilis; ergo &c. Contra secundò. Hæc propositio: Pater-

Paternitas non est Filius habet idem objectum, ac ista: Paternitas distinguitur à Filiatione: atqui ista non attingit objectum impossibile, sed possibile, & actuale; ergo & illa.

147. Contra tertiò. Quando duæ formalitates virtualiter intrinsecè distinguuntur, id, quod realiter absolutè verè affirmatur de una, non potest realiter, & absolutè verè affirmari de altera: aliter non essent formalitates virtualiter intrinsecè distinctæ; ergo idem prædicatū reale, quod affirmatur de una, est, quod negatur de altera. Contra quartò. Distinctio virtualis intrinseca æquivalet distinctioni reali in ordine ad affirmandum, & negandum: atqui quando duo realiter distinguuntur, id quod realiter negatur de uno, realiter affirmatur de altero; ergo quando duo virtualiter intrinsecè distinguuntur, id, quod realiter negatur de uno, realiter affirmatur de altero. Contra quinto. Quando Filiatio verè negatur de Paternitate, id negatur de Paternitate, quo Filiatio verè à Paternitate distinguitur: sed id, quo Filiatio verè à Paternitate distinguitur, non est impossibile, sed possibile, & actuale. Aliter contra Fidem Filiatio non esset quid realiter à Paternitate distinctum; ergo &c. Contra sextò. Quia licèt permitteremus, quod cum prædicato reali attingeretur etiam aliquid chimericum, id satis erat ad distinctionem realem in tertio, ut ex dictis constat, & constabit, n. 190.

148. Probatur tertiò Conclusio. Duo extrema, inter quæ datur oppositio Relationum, nequeunt realiter adæquatè identificari. Sic Pater, & Filius non possunt realiter adæquatè identificari; quia datur inter ipsos oppositio Relationum; ergo neque duo extrema, inter quæ detur oppositio propositionū, poterunt realiter adæquatè identificari. Probat. conseq. Ideo non possunt adæquatè identificari duo extrema, inter quæ detur oppositio Relationum, quia oppositio Relationum affert oppositionem propositionum, nimirum esse productum, & non esse productum; ergo &c. Confirm. Non possunt duo prædicata opponi relativè cum Identitate reali adæquata ex sola distinctione intrinseca virtuali inter ipsa: atqui oppositio contradictionis in affirmatione, & negatione propositionū non est minor oppositione relativa: opponsitio enim contradictionis est omnium maxima; ergo &c.

149. Probatur quartò. Aliqua stabilis Regula assignari debet, ex qua inferamus dari distinctionem viritualem intrinsecam inter duo extrema realiter absolutè identificata: atqui nulla alia assignabilis est, nisi distinctio realis in tertio, ergo &c. Probat. min. Si assignari posset talis regulaabsque distinctione reali in tertio, hæc propositio Paternitas non est Filiatio, quantumvis, & absque addito limitante prolata posset verificari cum identitate reali adæquata inter Paternitatem, & Filiationem: adeóq; sine temeritatis nota posset tunc aliquis dicere absolutè, & absq; addito limitante: Paternitas est Filiatio realiter absolutè, etsi absque addito limitante Paternitas non sit Filiatio: atqui ea propositio Paternitas est Filiatio, est hæretica; ergo nulla stabilis regula assignari potest, ut detur capacitas ad intrinsecam affirmationem, & negationem, sive ad distinctionem virtualem intrinsecam, nisi ubi datur distinctio realis in tertio.

Probat. 5. Distinctio virtualis intrinseca adeò difficilis est, ut solùm debeat admitti, ubi Fides, aut ratio naturalis cogit, & modo, quo cogit eam admittere: atqui Fides aut ratio naturalis solùm cogit eam admittere inter prædicata distincta realiter in tertio; ut ex argumentorum solutione planè constabit; ergo &c. 150.

Confirm. 1. Si pro admittenda distinctione virtuali intrinseca posset quisque absque distinctione reali in tertio sibi fingere regulam, posset admitti inter omnia prædicata divina, imò & inter omnia prædicata creata, v. g. inter animal, & rationale: sed hoc meritò negatur ab ipsis adversarijs, cum quibus agimus; ergo &c.

Confirm. 2. In rebus difficillimis eligenda est sententia, qua faciliùs possimus explicare mysteria Fidei, atq; principia philosophica, & naturalia tueri: sed faciliùs explicamus mysteria Fidei, & defendimus principia naturalia, & philosophica, si solùm admittamus distinctionem virtualem intrinsecam, ubi reperitur distinctio realis in tertio; ergo &c. Ex dictis.

Fit 1. Inter attributa divina, sive inter quæcumque assignentur prædicata Dei necessaria absoluta, nullam admitti posse distinctionem virtualem intrinsecam. Ratio est, quia nulla reperiri potest distinctio realis in tertio inter illa prædicata, ut constat ex n. 128. Quapropter verbū divinum realiter procedens per intellectū, procedit etiam realiter per voluntatē. Hoc enim constat non solùm ex fundamentis huc usque præjactis, verùm etiam ex scripturâ Patribus Concilijs, & ratione. En Scripturam *Psal. 44. Eructavit cor meum verbum bonum.* Ecce expressionem voluntatis. En PP. Apud Clementem Alexandrinum, Jacobum Apostolum *lib. 8. Const. c. 12. Genuisti voluntate, virtute, & bonitate, immediatè Filium.* Audi Augustinum *lib. 15. de Trin. c. 20. Quidam Filium consilij, vel voluntatis Dei dicerent unigenitum verbum ipsum consilium, seu voluntatem Patris, idem verbum esse dixerunt. Sed meliùs quantum existimo dicitur Consilium de consilio, & voluntas de voluntate. Sicut substantia de substantia, & sapientia de sapientia.* 151.

Audi Concilia. Sirmiense in Confessione Fidei can. 23. *Si quis nolente Patre natum Filium dixerit, anathema sit; non enim invitus, & vim passus Pater necessitate naturali quasi nolens genuit Filium, sed illico ut voluit, etiam sine tempore, & sine passione ex semetipso genuit Deum.* Tum etiam apud Ruiz de voluntate Concilium 15. Toletanum: *Filius est voluntas ex voluntate.* En rationem: Lumine naturæ absurdū est omnem operationem Dei ad extra fieri sa- 152.

pienter, & ex vi amoris: Præstantissimas verò operationes ad intra procedere alteram quidem non sapienter, alteram non voluntariè. Unde quando PP. & Concilia dicunt Filium non procedere ex voluntate, loquuntur de voluntate libera, & indifferente contra Eunomium & Arrium conatos Filium à Patre gigni voluntate, id est, liberè, atq; inde inferentes verbum esse creaturam. Quapropter PP. non negabant Filium procedere ex voluntate, sed supponebant. Quam suppositionem impiè detorserunt Eunomius, & Arrius ad contingentiam Processionis.

153. Unum pro omnibus audi Augustin. *lib.* 15. *de Trinitate c.* 20. dicentem. *Quocirca ridendâ est Dialectica Eunomij, à quo Eunomiani hæretici exorti sunt: qui cùm non potuisset intelligere, nec credere voluisset unigenitum Dei verbum, per quod facta sunt omnia, Filium Dei esse naturâ, hoc est de substantia Patris genitum, non naturæ, vel substantiæ suæ, sive essentiæ dixit esse Filium, sed Filium voluntatis Dei, accidentalem scilicet Deo volens asserere voluntatem, qua gigneret Filium.* Statimque addit Responsionem, qua Hæreticorum Sophisma dissolvitur: Sic enim prosequitur Augustinus: *Acutè sanè quidam respondit Hæretico versutissimè interroganti, utrum Deus Filium volens, an nolens genuerit; ut, si diceret, nolens, absurdissima Dei miseria sequeretur: Si autem volens: continuò, quod intendebat, velut invicta ratione concluderet, non naturæ esse Filium, sed voluntatis. At ille vigilantissimè vicissim quæsivit ab eo, utrum Deus Pater volens an nolens sit Deus. Ut si responderet, nolens, sequeretur illa miseria, quam de Deo credere magna insania est: si autem diceret, volens, responderet ei: ergo & ipse Deus est suâ voluntate, non naturâ. Quid ergo restabat, nisi ut obmutesceret, & suâ interrogatione obligatum insolubili vinculo se videret?*

154. Quamobrem inter intellectum, & voluntatem nulla datur oppositio, seu realis affirmatio, & negatio quoad Processiones verbi, & Spiritûs Sancti. Datur autem ex parte terminorum, qui producuntur, seu processionum passivarum: Nam Filius Spiritúsque sanctus realiter inter se distinguuntur: inter terminos autem realiter distinctos verè affirmari potest de uno, quod affirmari nequit de altero. Exinde Filiatio, utpote verbum mentale Patris, & non terminus Spiratus, est de linea intellectiva, & non de volitiva. At Spiratio passiva, utpote affectivum amoris pondus, & non verbum, est de linea volitiva, & non de intellectiva, ut latiùs dicemus, in Tractatu de Trinitate. Unde verbum exigit realiter per lineam intellectivam omnia prædicata absoluta; & Spiritus Sanctus exigit realiter omnia ea prædicata absoluta per lineam volitivam, quin significetur ulla distinctio intrinseca ex parte absolutorum, licèt significetur realiter ex parte terminorum exigentium, & formaliter ex nostro modo concipiendi.

Ratio est, quia, cùm Filius sit de linea 155.
intellectiva, omnia prædicata absoluta prout in ordine ad Filium, sunt formaliter ex nostro concipiendi modo de linea intellectiva, nempe concepta in ordine ad connotatum lineæ intellectivæ: Eodémque modo in ordine ad Spiritum Sanctum sunt formaliter ex nostro modo concipiendi de linea volitiva: sic totus homo in ordine ad sensationem dicitur animal, & in ordine ad discursum dicitur rationale, quin arguat distinctionem ullam intrinsecam inter animal, & rationale: bene verò formaliter ex modo nostro concipiendi, aut realem ex parte terminorum productorum, quorum unus, nempe sensatio est de linea sensitiva, non autem de discursiva. Alter verò, nempe discursus est de linea discursiva, non verò sensitiva. Quo sensu est vera ista Propositio: Filius ex vi formalis processionis procedit per intellectum, & non per voluntatem: nimirum si ly ex vi formalis processionis significet sensum formalem ex modo nostro concipiendi, aut diversitatem realem ex parte terminorum: secus autem, si significet convenire realiter intrinsecè aliquid intellectui, quod realiter & intrinsecè non convenit voluntati. Idémque suo modo dicendum est de hac altera propositione: Spiritus Sanctus ex vi formalis processionis procedit per voluntatem, & non per intellectum.

Fit secundò. Inter formalitates virtualiter 156.
intrinsecè distinctas posse unam ex illis esse capacem, & expeditam ad unam denominationem realem, quin altera formalitas sit capax, & expedita ad talem denominationem. Qua de causa potest aliquid realiter prædicari de una, quod prædicari nequit de alia: cùm autem ad denominationem tria requirantur ex num. 143. nimirum subjectum capax, & expeditum, forma denominans, & modus habendi, quocumque ex his deficiente deficit denominatio. Sic quia ad hominem tria requiruntur, nimirum materia, forma, & unio, quocunque ex his deficiente, deficit homo; adeóque eo ipso; quòd subjectum sit incapax denominationis, denominatio deficiet. Hæc autem incapacitas ex duplici titulo potest provenire: Primò per disconvenientiam; quia subjecto deficit aliquod prædicatum, quod habere debebat, ut esset capax: sic albedo quantumvis uniretur angelo, non denominaret illum album, quia angelo deficit corporeitas requisita, ut subjectum sit capax denominationis albi. Secundò, per convenientiam; quia subjecto non deficit aliquod prædicatum, quod deficere ibi debebat,

bat,

bat, ut eſſet capax, & expeditum: Sic anima Chriſti non poteſt habere denominationem Filiæ adoptivæ Dei, quia non deficit illi Filiatio propria, ſeu naturalis, quam habet ex vi unionis hypoſtaticæ, cujus defectus neceſſarius eſt, ut ſubjectum ſit expeditum, & capax denominationis Filij adoptivi.

157. Exinde ſi Relatio divina eſt capax alicujus denominationis, cujus non eſt capax natura, provenire debet, vel per convenientiam; quia habet aliquod prædicatum, quod non habet natura: vel per diſconvenientiam, quia illi deficit aliquod prædicatum, quod naturæ non deficit. Quod idem dicendum eſt de natura reſpectu Relationis. Exemplum ſit: Iſtæ ſunt falſæ prædicationes: natura refert, producitur, generatur: & iſtæ ſunt veræ: Filiatio refert, producitur, generatur; quia nimirum Filiatio eſt capax harum denominationum; ſecus autem natura. Sed quare Filiatio eſt capax, & natura incapax? quia nimirum id, quod refert, quod producitur, quod generatur, debet diſtiugui à Relato, producente, & generante: Cùm autem Filiatio diſtinguatur à relato producente, & generante, natura autem non diſtinguatur, exinde Filiatio eſt capax harum denominationum, natura verò eſt incapax. Verùm ecce diſtinctionem realem in tertio. Cùm natura identificetur cum Filiatione, & generante: Filiatio autem, & generans realiter inter ſe diſtinguantur. Quod maximè obſervandum eſt pro ſimilibus denominationibus.

158. Fit tertiò. Intellectionem D E I neceſſariam non eſſe in ſigno priori ad volitionem neceſſariam, ſed utramque perfectionem eſſe in eodem ſigno realiter, & virtualiter indiviſibili. Unde ſicuti eſt ſimul cognitio, & res cognita, volitio, & res amata, ita etiam ſimul eſt cognitio, & amor. Cæterum quia in creatis non poteſt dari amor neceſſarius, qui productus eſt, quin præcedat cognitio, à qua dirigatur, exinde habuit ortum illud Philoſophorum proloquium: Nihil volitum, quin præcognitum: non autem ex amore divino neceſſario. Quapropter ſolùm formaliter dici poteſt cognitio divina præcedere ad amorem, quatenus ex modo noſtro concipiendi cum fundamento in re concipitur in ordine ad noſtram cognitionem dirigentem ad amorem; non autem quatenus præcedentia cadat ſupra ipſam divinam cognitionem: Sic in ſententia illorum, qui admittunt intentionem identificatam cum electione, dicitur intentio movere ad electionem: ſic etiam in ſyllogiſmo virtuali, in quo præmiſſæ, & concluſio realiter identificantur, dicuntur præmiſſæ movere formaliter ex modo noſtro concipiendi ad concluſionem.

Fit quartò. Inter divinam eſſentiam, & 159.
Relationes admittendam eſſe diſtinctionem realem in tertio. Quamvis ibi repugnaret diſtinctio objectiva: neque poſſet unquam objectivè cognoſci eſſentia, quin cognoſcerentur Relationes, aut è contra. Ratio eſt, quia licèt deberet ſemper cognoſci eſſentia, quotiescumque cognoſcuntur Relationes, aut econtra; non exinde fieret, ne congnoſceretur eadem indiviſibilis eſſentia identificata cum Perſonalitatibus realiter diſtinctis: ſed, ut conſtat ex dictis, in hoc ſtat diſtinctio realis in tertio; ergo &c. Quinimò quotiescumque agnoſcitur diſtinctio realis in tertio, cognoſcuntur objectivè ſaltem duo extrema virtualiter intrinſecè diſtincta ab uno medio. Unde non eſt idem cognoſci unum virtualiter intrinſecè diſtinctum ab alio, ac cognoſci per præciſionem objectivam ſine alio.

SECTIO III.

Solvuntur Oppoſita ex Divinis Attributis.

Objic. 1. Neque Intellectus, & Volun- 160.
tas, neque Intellectio, & volitio neceſſaria poſſunt diſtingui in D E O realiter in tertio; atqui diſtinguuntur virtualiter intrinſecè; ergo Diſtinctio virtualis intrinſeca quà talis non arguit diſtinctionem realem in tertio. Probat. min. In D E O verificantur iſtæ Propoſitiones: Intellectus, vel Intellectio eſt principium *quo* verbi formaliter communicativum, non verò voluntas, nec volitio: Verbum procedit per Intellectionem, non verò per volitionem: Verbo communicatur ex vi formalis proceſſionis Intellectio, non verò volitio. Pater generat Intellectione, ſeu intelligendo: non verò volitione, nec volendo; ergo &c. Confirmat. Patres & Concilia expreſſis locis videndis apud Montoiam *diſp.* 93. & 94. *de Trinitate*, paſſim aſſerunt, Filium non eſſe genitum voluntate: atqui eſt certum eſſe genitum intellectu; ergo de intellectu, & voluntate verificantur Propoſitiones aliàs contradictoriæ: adeóque & diſtinctio virtualis intrinſeca.

Reſp. Conc. maj. & neg. min. ad proba- 161.
tionem diſt. ant. verificantur in ſenſu formali ex modo noſtro concipiendi conc. in ſenſu reali ſubdiſt. In ſenſu reali denotante diverſitatem in prædicatis abſolutis neg. in ſpeciali quidditate Relationis verbi prout contradiſtinctæ à ſpiratione paſſiva, ſive paſſiva

Processione Spiritus S." conc. ant. & neg. conseq. Ratio est, quia realiter non solùm procedit verbum per Intellectum, & Intellectionem necessariam (idem suo modo de alijs Prædicationibus) sed etiam per voluntatem, & volitionem necessariam; solúmque est discrimen ex parte terminorum, qui realiter distinguuntur, ut ex Scriptura, Concilijs, Patribus, & ratione constat, à n. 151. Quod nullam probat distinctionem intrinsecam ex parte absolutorum, sed ex parte relativorum, ut constat à n. 154. Ad Confirm. dist. maj. non esse genitum voluntate in sensu formali conc. in sensu reali subdistinguo. Voluntate libera conc. necessaria neg. ant. & conseq. ut constat à n. 152.

162. Objic. 2. Instando simul solutionem: Nequit verbum in sensu formali, sive ex vi formalis Processionis procedere per intellectum, & non ita procedere per voluntatem, quin detur distinctio virtualis intrinseca inter intellectum, & voluntatem: atqui non datur ibi distinctio realis in tertio; ergo &c. Probat. maj. Nequit verbum in sensu formali sive ex vi formalis Processionis, procedere per intellectum, & non ita per voluntatem, quin in verbo resplendeat realiter Pater quà intellectivus, & non ita resplendeat quà volitivus: sed nequit ita resplendere, quin detur distinctio virtualis intrinseca inter intellectum, & voluntatem; ergo &c. Probat. min. Nequit resplendere realiter in verbo Pater quà intellectivus, & non quà volitivus, quin conveniat aliquid realiter intellectui, quod non convenit voluntati: atqui convenire aliquid realiter intellectui, quod non convenit voluntati, est dari distinctionem virtualem intrinsecam inter intellectum, & voluntatem; ergo &c. Confirm. Nequit resplendere realiter in verbo Pater quà intellectivus, & non quà volitivus, quin verbum sit aliquo modo realiter magis ab intellectu, quam à voluntate; sed exinde arguitur distinctio virtualis intrinseca inter intellectum, & voluntatem; ergo &c.

163. Resp. Neg. maj. ad probationem dist. maj. resplendeat realiter, cadente ly realiter supra intellectum, & non supra voluntatem neg. supra terminum ordinis intellectivi, & non supra terminum ordinis volitivi realiter ab illo distinctum conc. maj. & dist. eodem modo min. neg. conseq. Ad probationem dist. eodem modo præmissas, & neg. conseq. Ratio est quia ly realiter numquam potest affirmari de intellectu, quin affirmetur etiam de voluntate, quod requirebatur, ut daretur distinctio virtualis intrinseca inter intellectum, & voluntatem; sed solùm potest affirmari de termino realiter procedente ab intellectu, & voluntate, qui est ordinis intellectivi, & non volitivi. Sic apud Adversarios eadem realiter, & virtualiter indivisibilis omnipotentia est productiva caloris, & lucis, ita ut in calore resplendeat tota realiter quà productiva caloris, secus autem quà productiva lucis, & è converso in luce, quin exinde arguatur distinctio ulla virtualis intrinseca inter virtutem omnipotentiæ productivam lucis, & virtutem omnipotentiæ productivam caloris; quia ly realiter nunquam cadere potest supra illud primarium productivum caloris, quod non sit productivum lucis, sed supra calorem productum, qui non est lux. Quod idem est in sensatione, & discursu respectu animalis rationalis. Pariter ergo in nostro casu; &c.

Ad Confirm. dist. maj. magis ab intellectu 164.
quoad expressionem realem in termino conc. quoad concursum realem in principio neg. maj. & dist. min. neg. conseq. ut constat ex dictis. Quapropter non sunt contradictoriæ istæ propositiones: Intellectio, quà intellectio communicatur verbo: Intellectio quà volitio non communicatur verbo; reddunt enim hunc sensum: Prædicata divina absoluta, quæ omnia communicantur verbo, apparent in verbo per lineã intellectivam: non verò per volitivam; in quo nulla datur contradictio, cùm verbum, quod est de linea intellectiva, distinguatur realiter à spiratione passiva, quæ est de linea volitiva. Quòd autem verbum identificetur realiter cum volitione, parùm refert; cum virtualiter intrinsecè ab ea distinguatur; adeóque & possit admittere prædicata alias contradictoria. Sic licet identificetur cum natura, quæ producta non est, dici nequit improductum, eo quòd distinguatur realiter à producente: pariter licet identificetur realiter cum volitione, dici nequit de ordine volitivo producto, cum distinguatur realiter à termino producto ordinis volitivi.

Objic. 3. Instando iterum solutionem: Non solùm formaliter ex nostro modo concipiendi, verùm etiam realiter intellectio Dei necessariò est prior volitione necessaria; ergo admittunt distinctionẽ virtualẽ intrinsecam absque ulla distinctione reali in tertio. Probat. ant. à parte rei & independenter à cognitione nostra Deus se amat, quia se cognoscit; & non econtra: sed hæc veritas stare nequit sine prioritate intellectionis ad amorem; ergo &c. Min. & cons. tenet. Maj. probatur ex Anselmo *in Monolog. c.* 48. dicente: *Palam certe est rationem habenti eum id circo sui memorem esse, aut se intelligere, quia se amat; sed ideo se amat, quia sui meminit, & se intelligit: nec cum se posse amare, si sui non sit memor, aut se non intelligat;* ergo &c.

Confirm. 1. Ex illo Philosophorum proloquio: Nil volitum quin præcognitum; ergo &c. 165.
Confirm. 2. Quia de ratione cognitionis est præire, & dictare movendo voluntatem ad affectum; ergo &c. Confirm. 3. Si verè à parte rei non deberet præire cognitio ad amorem, nulla esset ratio cur potiùs amor ex cognitione, quàm cognitio ex imperio amoris procederet: aut cur in creatis cognitio debeat præcedere amorem; aut cur ad voluntarium non sufficiat in creatis, quod cognitio comitetur amorem, quin deberet præcedere; ergo &c.

Resp. Neg. ant. ad probat. conc. ant. ad pro-

probat. conc. ant. & neg. conseq. Quia Anselmus non loquitur in sensu reali, sed in sensu formali; quando enim cognitio identificatur cum volitione, ea propositio exinde est vera in sensu formali, quia numquam potest dari volitio, quin detur cognitio: potest tamen dari cognitio, quin detur volitio, ut constat manifesta experientia. Qua de causa in sensu formali dicitur: Ideo datur volitio, quia datur cognitio, & non econtra. Quòd autem hæc sit mens Anselmi, constat evidenter ex ipso testimonio, quod integrum debebant adducere Adversarij; ita enim prosequitur: *Nulla enim res amatur sine ejus memoria, & intelligentia, & multa tenentur memoria, & intelliguntur, quæ non amantur.* Ad primam Confirmationem dist. ant. quin præcognitum, vel in sensu reali, vel formali conc. semper in sensu reali neg. ant. & conseq. Quin imò illud proloquium solùm tendit ad amorem productum, ad quem præire debet cognitio: Voluntas enim spectat ad potentiam rationalem; adeóque ut sit expedita ad producendum amorem distinctum à cognitione, indiget ratione illuminante.

168. Ad secundam Confirmationem dist. eodem modo ant. præire, & dictare vel realiter, vel formaliter conc. semper realiter neg. ant. & conseq. ex numero superiori. Ad tertiam Confirmationem neg. ant. Ratio est, quia ad illa principia stabilienda, quæ ex Philosophia transferunt adversarij modò ad Theologiam, supponunt Philosophi quod nobis notum est ex experientia, nimirum amorem nostrum cæcum esse; scimus enim ab experientia prævie ad amorem objecti nos cognoscere illius bonitatem, sive honestam, sive utilem, sive delectabilem, quin nos plus cognoscamus, quando amorem elicimus; adeóque actum illum non esse cognitionem, sed cæcum amorem. Supposita autem notitia talis amoris; optimè infertur amorem potiùs esse ex cognitione, quàm è contra: eúmq; in creatis sublequi cognitionē, nec sufficere ad voluntarium, quod comitetur, eò quòd cognitio se habeat ex parte principij illuminando, quod autem se habet ex parte principij, non comitatur, sed antecedit, aut tempore, aut natura, aut origine, ut notum est apud omnes Philosophos.

169. Utrum autem hæc natura sit unicuique amori creato essentialis, vel non, pendet ab altera quæstione, in qua quæritur, utrum de possibili repugnet creatura rationalis identificata cum sua Intellectione, & Volitione, aut realiter identificata cum intellectione. Eligant modò adversarij partem, quam voluerint. Si repugnat, ex ea ratione repugnantiæ deberet in creatis intellectio semper præire ad amorem: si non repugnat, debet præire non realiter, sed formaliter. Verùm quid inde contra nos? aut contra distinctionem realem intrinsecam, ne arguat distinctionem realem in tertio. Planè si nulla major alia apparet difficultas, potiùs exinde roboratur, quàm infirmetur nostra sententia.

Objic. 4. Inter voluntatem divinam, & volitionem liberam (idem suo modo de intellectu, & intellectione defectibili) datur distinctio virtualis intrinseca, cùm dentur ista contradictoria: Voluntas non est defectibilis, volitio est defectibilis: voluntas est compossibilis cum nolitione, volitio non est compossibilis cum nolitione: voluntas est inconnexa cum objecto volito, volitio non est inconnexa cum objecto volito, atqui voluntas non distinguitur realiter in tertio à volitione libera, cum nullum sit assignabile prædicatum identificabile cum voluntate, & distinctum realiter à volitione; ergo &c. 170.

Confirmat. primò, decreta actualia Dei distinguuntur virtualiter intrinsecè, cum alia sint alijs priora: alia requisita ad actus liberos, & alia non requisita: sed non distinguuntur realiter in tertio; ergo &c. Confirmat. secundò, Decretum divinum purè intentivum efficax productivum angeli, & scientia angeli in decreto distinguuntur virtualiter intrinsecè independenter à tertio; ergo &c. Hoc argumentum nullius est momenti in sententia docente actus liberos Dei non compleri per virtualitates intrinsecas defectibiles identificatas cum Deo, sed per terminos extrinsecos distinctos realiter à Deo; nam ea contradictoria non verificantur ratione volitionis divinæ necessariæ: sed ratione terminorum realiter distinctorum, qui cum diversam realiter habeant naturam, possunt admittere prædicationes diversas.

In sententia verò admittente decreta Dei libera completa per virtualitates intrinsecas aliter dicendum est: nam in ea sententia, quàm defendunt Ant. Perez, Esparza, aliíque & quam infra amplectemur, volitio efficax libera hujus mundi est virtualitas identificata cum Deo, quæ potuit non existere: Quo casu extitisset volitio efficax hujus mundi identificata cum Deo: at eo modo se habet, ut in ea sententia volitio non possit coëxistere cum nolitione, sed eam necessariò excludat: adeóque inter volitionem, & nolitionem efficaces ejusdem objecti datur oppositio impedientis, & impediri, quæ non est minor quàm oppositio Producentis, & Producti. Unde sicut oppositio Producentis, & Producti dicit distinctionem realem inter suos terminos, licèt uterque realiter identificetur cum eadem essentia divina, sic etiam oppositio impedientis, & impediti: Cum hoc autem discrimine, quòd oppositio impedientis, & impediti non affert utrumque terminum, qui actu sit, sed unum, qui actu sit, & alterum, qui poterat esse: oppositio verò Producentis, & Producti affert terminos, qui actu sunt: adeóque omnia, quæ actu sunt in Deo, sunt communia, nisi ubi obest oppositio relativa: non sunt autem sunt communia ea, quæ actu sunt, 171.

cum

cum ijs. quæ poterant esse. Supposita ergo pro nunc ista sententia sive vera, sive falsa, de qua agemus in Tractatu de voluntate, clarè apparet distinctio realis in tertio.

172. Resp. Omitto maj. & neg. min. quia istâ Propositio, voluntas non est defectibilis, idémq; suo modo de alijs, ideò est vera in ea sententia, quia voluntas non est capax denominationis defectibilitatis, sed indefectibilitatis: ea autem Propositio, volitio est defectibilis, ideò est vera, quia volitio libera est capax denominationis defectibilitatis, non autem indefectibilitatis. Ratio autem, propter quâ voluntas est capax denominationis, cujus capax non est volitio libera, est ratio afferens tertium; juxta naturâ oppositionis, adeóque nunquam inveniri potest distinctio virtualis intrinseca, quæ non arguat distinctionem realem in tertio. Voluntas enim ideo est capax denominationis indefectibilitatis, & incapax defectibilitatis; quia, cùm sit compossibilis per identitatem tam cum volitione, quàm cum nolitione, nullum est possibile prædicatum cum ipsa oppositum, à quo possit excludi ab existentia: Volitio verò ideo est incapax denominationis indefectibilitatis, & capax defectibilitatis; quia, cùm possit excludi à nolitione, nolitio est prædicatum cum ipsa oppositum, à quo potest expelli. Ex eo autem quòd volitio, & nolitio non possint identificari inter se, & possint identificari cum voluntate, clarè apparet distinctio realis in tertio.

173. Ad primam Confirmationem, omitto maj. & neg. min. quia unumquodque decretum liberum excludi potest per suum oppositum: adeóque ratione illius oppositionis affert distinctionem realem in tertio. Neque possunt intelligi decreta libera pro diversis signis, nisi arguant decreta opposita; à quibus pro diversis signis possint expelli. Ad secundam Confirmationem neg. ant. Quia juxta principia supposita, ut notavit bene Quiros, illud decretum simul est realiter, & virtualiter scientia angeli in decreto, cùm verificari non possit aliquid de illo decreto, ut decretum est, quod simul non verificetur de illa scientia, ut decretum est, & econtra. Unde sicut per hanc rationem scientia divina necessaria, & volitio divina necessaria non distinguuntur virtualiter, ita neq; distinguuntur virtualiter illud decretum, & illa scientia angeli in decreto: non enim potest dari aliquid exclusivum illius decreti, quod non sit exclusivum illius scientiæ in decreto: aut econtra. Qua de causa decretum liberum producendi mundum identificatur virtualiter cum gaudio reflexo de illo: neque gaudium requirit objectum præsuppositum, sed præsens, & possessum.

174. Neque est inconveniens, quòd illa scientia visionis sit causa angeli: ea enim, quæ non potest esse causa rerum, est scientia visionis objecti in se ipso: scientia autem visionis objecti in alio priori, bene potest esse causa objecti posterioris. Quapropter scientia visionis angeli in se ipso distinguitur virtualiter à decreto angeli, quia potest manere, quamvis non maneat illud decretum, uti eveniret casu, quo Deus decerneret angelum à Deo, & alia creatura dependentem. Hæc enim scientia non potest esse causa rerum, quia supponit absolutè existentiam rei in se ipsa: adeóque nequit dirigere, ut in se ipsa ejus rei existentia ponatur. Cæterum de his latiùs, quando agemus de scientia.

Objic. 5. Instando simul solutionem. Oppositio impedientis, & impediti inter volitionem efficacem liberam, & nolitionem, non arguit distinctionem realem inter ipsa. Ergo volitio libera, & voluntas distinguuntur virtualiter intrinsecè absque ulla distinctione reali in tertio. Probat. ant. Existens, & non existens, non distinguuntur realiter in Deo: nolitio enim hujus mundi, quæ modò non existit, potuit existere, & identificari cum voluntate necessariò existente: adeóque licèt non existat, non distinguitur realiter à voluntate existente. Ergo neque impediens, & impeditum distinguentur realiter in Deo. 175. Hæc objectio non impugnat sententiam nostram, sed suppositum, quod cum adversarijs facimus. Nihilominus Resp. neg. maj. ad probat. dist. min. non distinguuntur realiter, si existens ratione sui excludat identitatem cum non existente neg. si non excludat conc. ant. & neg. conseq. Ratio est, quia voluntas divina ratione sui tam capax est, ut identificetur cum volitione, quàm cum nolitione: ac proinde ratione sui non excludit nolitionem, sed ratione volitionis, adeóque volitio distinguetur realiter à nolitione, secus autem volitio, aut nolitio à voluntate.

Sic in signo Paternitatis intelliguntur natura, & Paternitas pro signo priori ad signum Filiationis, ita ut Paternitas intelligatur realiter distincta à Filiatione, quia ex se excludit identitatem cum Filiatione: natura verò in eo signo priori non intelligitur realiter distincta à Filiatione; quia ex se non excludit identitatē cum Filiatione, sed est capax ad illam; etenim sicut natura in eo signo est capax ad habendum necessariò per identitatem Filiationem, ideóq; nō distinguitur realiter, sed necessariò cum ea identificatur: Ita voluntas pro signo priori libertatis est ex se capax ad habendum liberè per identitatem volitionem, aut nolitionem: adeóque non distinguitur realiter, sed liberè identificatur cum volitione, & nolitione. Unde præsuppositis istis principijs de distinctione virtuali voluntatis à volitione, clarè ex illis infertur distinctio realis in tertio. Quapropter vel negari debet inter volitionem, & voluntatem distinctio virtualis intrinseca, de quo infra; vel negari non potest distinctio realis in tertio. 176.

SE-

SECTIO IV.

Solvuntur opposita ex divinis Mysterijs.

177. OBbjic. 6. Ex Mysterio Trinitatis. Inter naturam, & Paternitatem dantur independenter à tertio, ista contradictoria: Natura est communis, communicata, & communicabilis; Paternitas non est communis, communicata, & communicabilis: Paternitas generat, natura non generat: Paternitas refert Patrem ad Filium, natura non refert Patrem ad Filium. Ergo distinguuntur virtualiter intrinsecè absque ulla distinctione reali in tertio. Confirmat. 1. Tertium distinctum supponit inter Prædicata virtualiter intrinsecè distincta capacitatem ad contradictoria; prius enim est illa capacitas, quàm hæc actualitas; ergo supponit distinctionem virtualem intrinsecam independenter à tertio. Confirm. 2. Contradictio non cadit supra tertium; ergo extrema independenter à tertio habent in se distinctionem intrinsecam purè virtualem.

178. Resp. Neg. Ant. Etenim omnes illæ affirmationes, & negationes arguunt distinctionem realem in tertio. Ratio est, quia de Paternitate non quidem substantivè, sed solùm in concreto dicitur: non est communis, communicata, & communicabilis. In concreto autem jam assignantur relationes ex n. 115. Illæ verò Propositiones: Paternitas generat, natura non generat: Paternitas refert, natura non refert, ideo sunt veræ, quia Paternitas est capax earum denominationum, secus autem natura ex n. 156. Cùm autem Paternitas solùm habeat identitatem cum generante, & non cum Genito, exinde denominatur verè generans, & referens. Natura verò cùm non solum habeat identitatem cum generante, sed etiam cum Genito, & Relativo, exinde denominari nequit Generans, vel Referens. At cùm hoc ipsum præseferat distinctionem realem in tertio, nunquam reperiri potest in Trinitate distinctio virtualis intrinseca absque reali in tertio.

179. Ad primam Confirmationem dist. ant. supponit capacitatem independenter ab ipso tertio, neg. dependenter conc. ant. & neg. conseq. Quia capacitas ad ea contradictoria est capacitas, ut aliquid conveniat realiter uni extremo, quod non convenit alteri. Hoc autem, ut satis patet ex dictis, verificari non potest absque tertio. Ad secundam Confirmationem neg. ant. Quia nequit dari ea contradictio, quin realiter prædicetur aliquid de uno extremo, quod non potest prædicari realiter de altero. Unde contradictorium non minùs cadit supra tertium, quàm supra alia extrema.

180. Objic. 7. Instando simul solutionem. Natura divina in consortio Paternitatis non producit: Paternitas verò in consortio naturæ producit: adeóque imbibit distinctionem virtualem intrinsecam: sed natura prout in consortio Paternitatis non arguit tertium, ergo distinguitur virtualiter intrinsecè absque distinctione reali in tertio. Confirm. 1. Hæc propositio: Natura est Filiatio, non æquivalet huic, Paternitas est Filiatio; ergo diversitas quoad prædicationem non se tenet ex parte Filiationis, quæ in utraq; propositione est prædicatum, adeóq; se tenet ex parte naturæ, ac proinde natura & Paternitas, natura & Filiatio distinguuntur virtualiter intrinsecè independenter à tertio. Confirm. 2. Paternitas cum natura constituit unitatem, & adveniente Filiatione constituit dualitatem; ergo Filiatio ratione sui aliquid addit supra naturam; adeóque ratione sui, & independenter à tertio distinguitur virtualiter intrinsecè à natura.

181. Resp. conc. maj. & dist. min. non arguit tertium identificatum cum Paternitate conc. identificatum cum natura, & distinctum realiter à Paternitate neg. min. & conseq. Quia Paternitas producens arguit Filium productum identificatum cum natura, & distinctum realiter à Paternitate. Ad 1. Confirm. conc. ant. & dist. conseq. non se tenet ex parte Filiationis, prout est tertium identificatum cum Paternitate conc. cum natura, cum qua identificatur Paternitas distincta realiter à Filiatione neg. conseq. aliter non esset vera ista propositio: Natura est Filius; & falsa hæc alia; Paternitas est Filius. Ad secundam Confirmationem dist. ant. constituit dualitatem in natura neg. in Relationibus conc. ant. & dist. conseq. addit aliquid reale, quod non habeat Paternitas neg. relativum subdist. distinctum à natura neg. à Paternitate conc. conseq. Exinde autem nequaquam infertur distinctio virtualis absque tertio, cùm ipsa dualitas in Relationibus, & unitas in natura secum asferant tertium.

182. Objic. 8. Istæ affirmationes, & negationes: Deus generat, essentia non generat: Natura divina est singularis, Personalitas non est singularis: Essentia est de constitutivo physico Dei, Relatio non est de constitutivo physico Dei, arguunt distinctionem virtualem intrinsecam: sed non arguunt distinctionem realem in tertio; ergo &c. Confirm. Hæc est vera Propositio: Deus identificatur cum tota Trinitate, & hæc est falsa, Paternitas identificatur cum tota Trinitate; adeóque arguunt distinctionem virtualem intrinsecam: atqui inter Paternitatem & totam Trinitatem non datur tertium distinctum, cùm neque Paternitas, neque Trinitas identificentur cum aliquo extra Trinitatem; ergo datur ibi distinctio virtualis intrinseca absque reali in tertio.

183. Resp. Conc. maj. & neg. min. Quia illæ affirmationes, & negationes arguunt tertium. Etenim Deus generans idem est ac Deus Pater; at Deus Pater capax est denominationis generantis, cujus natura non est capax, quia non distinguitur à Genito, à quo distinguitur Pater. Verum in hoc clarè adest tertium, ut patet n. 178. Pariter natura est singularis, idem est ac una in omnibus Personalitatibus: Personalitas

tas non est singularis, idem est ac una Personalitas est distincta ab alijs. Tum etiam essentia est de constitutivo physico Dei, idem est ac identificari necessariò cum quocumque, qui sit Deus. Relatio nõ est de constitutivo, &c. idem est ac non identificari, &c. ut patet ex n. 86. In quibus omnibus manifestè apparet tertium.

184. Ad Confirmationem conc. maj. & neg. 1. partem min. Ratio est, quia licet inter Paternitatem, & totam Trinitatem non detur aliquid distinctum adæquatè à Trinitate; tamen datur aliquid distinctum à Trinitate inadæquatè: illúdque est tertium, ratione cujus verificantur ea contradictoria. Quælibet enim Personalitas non est tota Trinitas, sed inadæquatè distincta à tota Trinitate, & realiter distincta à qualibet alia Personalitate. Unde hæc Propositio, Deus identificatur cum tota Trinitate, habet hunc sensum: Deitas est Pater, & Filius, & Spiritus S. Hæc autem alia: Paternitas non identificatur cum tota Trinitate, habet hunc sensum: Paternitas non est Filius, neque Spiritus S. Cæterum cùm Filiatio, & Spiratio passiva, quæ distinguuntur à Paternitate, non minùs quàm Paternitas identificentur cum natura, ipsa propositionum verificatio manifestè probat distinctionem realem in tertio.

185. Objic. 9. In his prædicationibus, & alijs similibus: Paternitas refert, natura non refert, prædicatur aliquid de Paternitate, quod non prædicatur de natura: atqui non potest dari aliquid identificatum cum Paternitate, & distinctum realiter à natura; ergo datur ibi distinctio virtualis intrinseca absque ulla distinctione reali in tertio. Confirm. Quicquid affirmatur de natura, quà natura, affirmatur etiam de Paternitate, quà natura: & econtra. Sic istæ propositiones. Natura communicatur Filio, Paternitas non communicatur Filio, habent hunc sensum: Natura est natura communicata Filio, & non est Paternitas communicata Filio: Paternitas non est Paternitas communicata Filio, sed est natura communicata Filio; ergo ad suâ verificationẽ nõ indigent distinctione reali in tertio, sive intrinseca virtuali. Resp. dist. maj. Prædicatur de Paternitate tamquã de subjecto capaci per disconvenientiam conc. per convenientiam neg. maj. & concessa min. neg. cons. Ratio est, quia, quando de duobus extremis identificatis prædicatur aliquid de uno, tanquam de subjecto capaci per disconvenientiam, non requiritur aliquid identificatum cum illo, & non cum altero: sed econtra; cùm alterum ratione illius convenientiæ, quam habet cum illo prædicato, sit incapax ad denominationem, adeóque prædicatum conveniens illi, & non alteri identificatur cum illo, & non cum altero, in quo stat distinctio realis in tertio; ut patet ex n. 156.

186. Ad Confirm. dist. ant. cadente ly *quà natura*, & non *quà Paternitas* supra effectus distinctos realiter à natura, & Paternitate neg. supra ipsam naturam identificatam realiter cum Paternitate conc. ant. & neg. consq. Ratio est, quia si natura, & Paternitas sunt indivisibiliter idẽm, Paternitas verò, & Terminus communicationis, nempe Filiatio, non sunt indivisibiliter idem, quomodo stare potest, quòd prædicatum aliquod afficiat realiter sive per identitatem realem totum illud, quà natura, & non quà Paternitas est, quin natura & Paternitas realiter in tertio distinguantur? Illa sanè reduplicatio cadens supra naturam quà naturam, & non quà Paternitatem quid aliud significat, nisi quòd ratura indivisibilis identificatur cum Relationibus realiter distinctis? Etenim in divinis idem est communicari ac esse. Unde dicere, natura est communis tribus Personis, idem est ac dicere natura est idem cum tribus Personis. Hoc autem quid aliud est nisi exprimere distinctionem realem in tertio, ut à nobis expositam?

187. Objic. 10. Instando simul solutionem. Istæ propositiones, natura communicatur Filio: Paternitas non communicatur Filio non arguunt inter sua extrema distinctionem realem in tertio; ergo nullæ sunt affirmationes, & negationes veræ de prædicatis realiter identificatis, quæ arguant distinctionem realem in tertio. Probatur ant. affirmationes, & negationes veræ, quæ non habent idem objectum, non arguunt distinctionem realem in tertio: sed illæ propositiones non habent idem objectum; ergo &c. Probatur min. In illis propositionibus utpote de prædicato adjectivo, & concreto, subjectum iteratur in prædicato; adeóque affirmativæ sensus est: Natura est natura communicata Filio. & sensus negativæ est: Paternitas non est Paternitas communicata Filio: atqui ista objecta sunt diversa; natura enim communicata Filio est natura realis, & divina; Paternitas communicata Filio est Paternitas chimerica; ergo &c.

188. Confirm. 1. Vel in propositione negativa, negatur de Paternitate eadem communicatio, quæ de natura dicitur, vel non. Si 1. ergo negatur de Paternitate id, quod est idem cum ipsa; Paternitas enim re ipsa est natura communicata Filio. Si 2. ergo negatur de Paternitate diversa communicatio; adeóque non habet idem objectum. Confirm. 2. Ista propositio falsa: Paternitas communicatur Filio est de objecto chimerico: sed est propositio immediatè contradicens illi negativæ, Paternitas non communicatur Filio; ergo sicut illa est de objectio chimerico, sic & ista. Adeóque illæ propositiones: Natura communicatur, Paternitas non communicatur non sunt contradictoriæ, utpote de diversis objectis. Confir. 3. Hæc propositio natura communicatur Filio, affirmat identitatem naturæ cum Filio; ista verò: Paternitas non communicatur Filio, negat identitatem Paternitatis cum Filio: atqui identitas naturæ cum Filio est realis: identitas verò Paternitatis cum Filio non est realis, sed chimerica; ergo non habent idem objectum.

Resp.

189. Reſp. Neg. ant. ad probat. conc. maj. & neg. min. Ratio eſt, quia illa propoſitio: Paternitas non eſt Paternitas communicata Filio, non attingit Paternitatem, quæ communicatur Filio, ſed quæ non communicatur: alioqui non eſſet propoſitio vera, ſed falſa. Paternitas verò, quæ non communicatur Filio, non eſt chimerica, ſed realis, & cui realiter communicatur, ſeu identificatur natura divina, adeóque illa natura, & illa Paternitas ſunt objectum realiter idem. Vide à n. 146. Ad primam Confirmationem dico negari de Paternitate communicationē in concreto, quæ in concreto dicitur de natura: hæc autem ultra identitatē virtualem ſe habentem ex parte naturæ, dicit etiam identitatem virtualem ſe habentem ex parte Filiationis, quæ identificatur cum natura, & non cum Paternitate ex n. 115. Unde non negatur de Paternitate, quod eſt idem cum ipſa; Nam licet Paternitas ſit communicatio naturæ ſumpta ea communicatione neutraliter, & identicè, non eſt communicatio naturæ ſumpta ea communicatione concretè, & denominativè, ut eo num. 115. explicavimus.

190. Ad ſecundam Confirmationem, neg. maj. Quia iſta propoſitio: Paternitas communicatur Filio, non eſt falſa ratione objecti chimerici, ſed quia attingit Paternitatem modo ei diſſono, & diſconveniente; opponitur enim huic propoſitioni veræ: Paternitas non communicatur Filio, quæ objectum reale attingit, & non chimericum. Ad tertiam Confirmationem diſt. ſecundam probat. maj. Negat identitatem Paternitatis cum Filio, quæ ſit Filiatio neg. quæ ſit Paternitas conc. maj. & diſtincta min. neg. conſeq. ut patet ex n. 146. Quin imò etſi illæ propoſitiones, prout adverſarij intendunt, ultra objectum reale, attingerent ex parte objecti aliquid chimericum, adhuc non poſſent verificari abſque diſtinctione reali in tertio. Ratio eſt, quia iſta Propoſitio: Natura communicatur Filio, ita attingit Filiationem realem, ut eam verè affirmet identificatam cum natura: Iſta verò: Paternitas non communicatur Filio, ita attingit Filiationem realem, ut non poſſit eam verè affirmare de Paternitate; licet natura, & Paternitas verè identificentur, adeóque manifeſtè præſeferunt diſtinctionem realem in tertio; ut dixi n. 147. Quod noto, ne quæſtio iſta pendere videatur à re purè philoſophica, ſeu ente rationis.

191. Objic. 11. Ex myſterio Incarnationis. Tres Perſonalitates divinæ poſſunt uniri immediatè eidem humanitati, ſive per unam, ſive per triplicem unionem, quin uniatur immediatè natura: ſed iſta contradictoria: tres Perſonalitates uniuntur immediatè, natura non unitur immediatè, non habent tertium realiter diſtinctum, cùm nullum detur, in quo complexum trium Perſonalitatum diſtinguatur à natura; ergo &c. Confirmatur primò. Si ſolùm daretur in Deo una Perſonalitas, poſſet immediatè uniri, non unitâ naturâ: atqui ad illa contradictoria, Perſonalitas unitur, natura non unitur, nullum aſſignatur tertium; ergo &c.

Confirmatur ſecundò. Poteſt cognoſci Perſonalitas, imò & Perſonalitates, non cognitâ naturâ: ergo & poſſunt uniri, non unitâ naturâ. Confirmatur tertiò. Poteſt uniri natura, non unita ulla Perſonalitate; ergo admittet prædicata contradictoria reſpectu Perſonalitatum abſque tertio diſtincto. Quod idem eſſet, quando cognoſceretur natura nullâ cognitâ perſonalitate, aut econtra. Propter hanc difficultatem aliqui Doctores, aliàs ingenioſiſſimi, negant totius argumenti, & Confirmationum aſſumptum, judicantes non poſſe, aliter aſſertionē noſtram ſuſtineri. At immeritò; Non enim huc transferri debent quæſtiones ad alios Theologiæ tractatus pertinentes, ſed permitti debent, & exponi in ſenſu, quem habent, cum aſſertione noſtra compoſſibili, ut ſtatim conſtabit. 192.

Reſp. ex dictis n. 184. permitto maj. & neg. min. Ratio eſt, quia illa contradictoria jam haberent tertium, non quidem diſtinctum à toto complexo adæquatè, ſed inadæquatè, & adæquatum ad verificandam contradictionem. Etenim ideo in ea ſententia unitur de facto immediatè Perſonalitas, non unita immediatè natura, quia unio terminatur immediatè ad relativum, & non ad abſolutum, juxta illud Concilij Toletani ſexti. Solus tamen Filius ſuſcepit humanitatem in ſingularitate Perſonæ, non in unitate divinæ naturæ, id eſt in eo, quod eſt proprium Filij, non quod Commune eſt Trinitati; quoniam conſtat naturam Trinitatis eſſe non tamen Perſonam. Quare ſicuti modò datur tertium, quia uniri immediatè Filiationem, & non uniri immediatè naturam, idem eſt, ac uniri id, quod ſolùm eſt Filiatio; cùm autem natura non ſolùm ſit Filiatio, ſed etiam Paternitas, ea ratio, propter quam admittitur de facto unita immediatè Filiatio, & non natura, imbibit manifeſtè tertium. 193.

Pariter admiſſo eo caſu poſſibili, quòd uniretur immediatè tres Perſonalitates, non unita immediatè natura, eodem modo daretur tertium. Quia uniri immediatè tres Perſonalitates, & non uniri immediatè naturam, idem eſſet ac tres Perſonalitates uniri, prout una non eſt alia. Cùm autem in natura non inveniatur non eſſe unam, & aliam, ex eo natura non uniretur immediatè. Cæterum eadem ratione, qua in natura non invenitur non eſſe unam, & aliam, invenitur jam tertium, etenim unio illa purè terminaretur ad Paternitatem, nec uniret naturam, quia terminaretur ad Paternitatem, prout realiter diſtinctam ab alijs Perſonalitatibus, adeóque cum natura, cùm non ſit realiter diſtincta, ſed identificata cum alijs Perſonalitatibus, non uniretur immediatè: at eo ipſo reſpiceret pro tertio, alias Perſonalitates. 194.

Explicatur ulteriùs: unio, quæ uniret tri- 195.

plicem immediatè Personalitatem, & non uniret immediatè naturam, non argueret unam solam contradictionem, sed potiùs unum aggregatum ex triplici contradictione. Una quidem contradictio esset in eo, quòd uniretur Paternitas, & non uniretur natura identificata cum Paternitate: altera in eo, quòd uniretur Filiatio, & non natura identificata cum Filiatione; altera in eo quòd uniretur spiratio passiva, & non uniretur natura identificata cum spiratione passiva. En modo tertium respectu cujusvis contradictionis: Respectu Paternitatis est Filiatio, & Spiratio passiva, quia Paternitas in eo casu terminaret immediatè unionem secundùm quod est Paternitas realiter distincta ab alijs personalitatibus: cùm autem natura non sit realiter distincta à Filiatione, & Spiratione passiva, ex eo natura non uniretur, & diceret pro tertio Filiationem, & Spirationem passivam. Eodem prosus modo contradictio, quæ se teneret ex parte Filiationis, haberet pro tertio Paternitatem, & Spirationem passivam; & ea, quæ se teneret ex parte Spirationis passivæ, haberet pro tertio Paternitatem, & Filiationem. Unde aggregatum contradictionum includeret aggregata tertia, quorum singula essent assignabilia juxta naturam singularum contradictionum ibi inclusarum.

196. Eodem planè discursu assignaretur facilè tertium, si uniretur natura ratione sui, & non unirentur ratione sui personalitates. Ratio est, quia tunc uniretur natura, prout est terminus absolutus, indivisibiliter potens identificari cum unaquaque Personalitate, & non uniretur Personalitas, quia unaquæque non est potens identificari cum altera. Etenim licèt tres Personalitates identificentur cum tribus, hoc tamen non est identificari indivisibile indivisibiliter, sed aggregatum cum aggregato, prout quodvis extremum illius aggregati identificatur cum ipso & non cum alio. Quare in eo casu non solùm daretur una, sed triplex contradictio, juxta dicta numero superiori.

197. Etenim una contradictio daretur in eo, quòd uniretur natura, & non uniretur Paternitas identificata cum natura; altera in eo, quòd non uniretur Filiatio; altera in eo, quòd non uniretur spiratio passiva. Quævis tium; nam uniri naturam, & non uniri Paternitatem ideo esset, quia uniretur natura, ut autem contradictio ex illis argueret suum ter- indivisibiliter potens identificari cum Paternitate, Filiatione, & Spiratione passiva. Paternitas autem non est potens identificari cum Filiatione, & Spiratione passiva; ac proinde uniri naturam, & non uniri Paternitatem jam haberet pro tertio Filiationem, & Spirationem passivam. Quod idem suo modo esset de alijs juxta dicta n. 195. Exinde

198. Ad primam Confirmationem neg. maj. Quia in eo casu nil haberet natura, quod identicè non haberet Personalitas. Adeóque non posset uniri natura, personalitate non unita, vel econtra. Ad secundam Confirmationem permitto totum. Sed quid exinde contra nos? Licèt enim possint cognosci, & uniri tres Personalitates, non cognita neque unita natura, aggregatum illarum contradictionum jam includeret aggregata tertia. Singulum quidem pro singula contradictione, ut patet n. 195. Quin imò neque veritas contradictionis cognosci potest, quin cognoscatur debere adesse aliquod tertium ex dictis n. 159. Ad tertiam Confirmationem omitto ant. & neg. conseq. Quia in eo casu aggregatum contradictionum includeret etiam aggregata tertia ex dictis n. 196.

Objic. 12. ex utroque Mysterio. Distinctio realis in tertio relinquit totam difficultatem, quæ apparet in Mysterio Trinitatis, & Incarnationis in sua vi, & efficacia; ergo non est utilior distinctione purè virtuali intrinseca: ac proinde cùm ex alia parte tot, & tantas contineat difficultates, ut ex objectionibus patet, magis theologicum est illam rejicere, & ad difficultates componendas recurrere ad distinctionem purè virtualem. En præcipuum contra nos aliquorum modernorum argumentum. Confirmatur ad convincendum Ethnicum mysteria Fidei negantem plus prodest distinctio purè virtualis intrinseca, quàm distinctio realis in tertio; ergo &c. 199.

Resp. conc. ant. neg. cons. Nos enim non intendimus per distinctionem realem in tertio tollere mysteria Trinitatis, aut Incarnationis. Etenim si hoc desiderarent adversarij ad nō respuendā, sed admittendam distinctionē realem in tertio, planè esset hæreticum. Quid ergo intendunt per ea verba. . *Relinquit totam difficultatem*, quibus distinctè sententiam nostram impugnant? Sanè non capio. Nos autem ex vi hujus distinctionis intendimus & explicare mysteria, quæ sunt certa de Fide, & frenare liberas aliquorum cogitationes ex dictis n. 127. Simúlque contendimus argumenta opposita esse facilè solubilia, ut apparet ex dictis. Probationes autem, quibus roboramus nostram assertionem, esse efficaces.

Ad Confirmationem neg. ant. Quia neque distinctio purè virtualis, neque realis in tertio est medium ad convincendum Ethnicum. Quomodo enim convinceretur, ut credat tam difficilia mysteria per medium æquè difficile? Contra Ethnicum enim debemus arguere ex signis credibilitatis probando veritatem nostræ Fidei, & divinam revelationem de istis mysterijs, ut ea credat, quia illa Deus revelavit. Ex ratione autem solùm possumus probare dari in Deo prædicata, quæ captum nostrum excedunt; adeóque non esse contra veritatem mysteriorum, quòd ipse nequeat naturæ lumine superare difficultatem, quam ipsum lumen naturæ ostendit debere esse insuperabilem à nobis ex num. tertio. Quinimò tandem addo utiliorem esse ad finem hunc obtinendum distinctionem realem in tertio. Primò, 200.

quia

quia ipsissima est mysterij explicatio. Secundò, quia rationi conformior, ut patet ab argumentis à nobis suprà efformatis. Tertiò, quia ratione illarum affirmationum, & negationum inter virtualitates realiter identificatas apparet in natura sibi relicta inferendam fore distinctionem realem adæquatam: Nos autem inadæquatam, sive realem in tertio concedimus, contrarij verò nullam. Unde minorem, quàm ipsi, invenimus difficultatem, ut credantur Fidei nostræ mysteria.

DISPUTATIO IV.

DE SCIENTIA DEI, EJUSQUE DIVISIONIBUS.

101. CUm Perfectiones, quæ in creaturis reperiuntur, semper secum afferant limitationem Deo repugnantem, exinde implicata valde sit resolutio circa quæstiones in hoc, & reliquis Theologiæ Tractatibus passim obvias: An scilicet Perfectiones, quæ in creaturis reperiuntur, inveniantur etiam in Deo verè, & propriè; an solùm metaphoricè sicut dolor, & pœnitentia. Qua de causa cùm scientia sit in Hominibus, & Angelis Perfectio, quærendum modò est, an scientia reperiatur in Deo propriè, an solùm impropriè, & metaphoricè. Pro resolutione hujus, & similium quamplurium difficultatum habenda præ oculis est accurata illa, & universalis Augustini regula ad discernendum terminos proprios ab improprijs, atque dignoscendum, quænam ratio per illos terminos significata conveniat DEO propriè: quænam autem impropriè, & metaphoricè.

SECTIO I.

Quid requiratur, ut detur in Deo vera, & propria scientia.

102. S. Thomas *q. 2. de Veritate art. 1. in corp.* refert quorumdam antiquorum opinionem, quæ docebat dari in Deo scientiam non quidem veram, & propriam, sed metaphoricam: ad eum modum, quo Deo in sacris literis tribuitur ira, dolor, & pœnitentia; non quidem prout ratio his terminis significata Deo formaliter convenit, sed quia Deus præstat effectus, quos præstant homines affecti rationibus per illos terminos significatis: Etenim si homo iratus punit, punit etiam Deus. Si homo dolore, & pœnitentia ductus mutat, aut destruit opus, quod fecerat, etiam Deus opus suum mutat, aut destruit. Si homo sciens, & sapiens operatur artificiosa principijs suis, aut finibus congruentia, & Deus similiter operatur. Unde non à vera scientia, quam Deus habeat, sed ab his effectibus sapientem, & scientem Deum denominandum esse antiqui illi dixêre.

103. Isti quidem similésque opinandi modi penitus refelluntur ex ingeniosa illa Augustini regula, quam *tom. 8. lib. 2. ad simpl. tota quæstione secunda* tradit ad exponendos, & discernendos terminos à terminis, & exinde dignoscendum, quænam ratio per eos terminos significata conveniat Deo verè, & propriè: quænam autem impropriè, & metaphoricè: Summa Augustinæ regulæ hæc est: Quando præcisione mentali detractis omnibus imperfectionibus, quibus tribuitur creaturis infecta ratio significata per nomen, permanet adhuc ratio illa cum aliqua pura perfectione sibi propria, & sufficiente ad constituendam genericam illam perfectionem, tunc ea perfectio DEO convenit propriè. Adeóque nomen tunc usurpatur in significatione non metaphorica, sed propria. Secus esto, si detractis omnino imperfectionibus, nihil perfectionis sibi propriæ, aut sufficientis ad genus illud constituendum retineat ratio significata.

Si quæramus exinde, an in Deo detur vera 104.
virtus misericordiæ? Facilè inveniemus dari in DEO non quidem metaphoricè, sed verè, & propriè. Ratio est, quia misericordia in homine duo dicit, rationem genericam solùm convenientem misericordiæ nimirum bonitatem subveniendi, & à miseria liberandi, atque compassionis affectum. En peculiarem rationem, qua ad hominem contrahitur: nimirum participationem miseriæ ejus, cujus homo misereretur per compassionem, quam de eo habet. Deus autem eam miseriæ participationem habere non potest, sed perfectam in animo tranquillitatem. Unde si à misericordia hominis mente auferas eam compassionis imperfectionem, manet vera ratio misericordiæ sine imperfectione; cùm maneat bonitas subveniendi, & à miseria liberandi, quæ est vera, & propria ratio misericordiæ: adeóque misericordia non quidem metaphoricè, sed verè, & propriè reperitur in Deo, ad quem per tranquillitatem contrahitur. En juxta regulam suam Augustini verba: *Item de misericordia si auferas compassionem, cùm ejus quem miserearis, participatus est miseriæ, & remaneat tranquilla bonitas subveniendi, & à miseria liberandi, insinuatur divinæ misericordiæ qualiscumque cognitio.*

205. Ex eadem Regula rectè ibi infert Augustin. dari in Deo, non quidem metaphoricè, sed verè, & propriè scientiam. En ejus verba: *Cùm enim detraho de humana scientia mutabilitatem, & transitus quosdam à cogitatione in cogitationem, cùm recolimus, ut cernamus animo, quod in contuitu ejus paulo antè non erat: atque ita de parte in partem crebris recordationibus transilimus: Unde etiam ex parte, dicit esse Apostolus nostram scientiam. Cùm ergo hæc cuncta detraxero, & reliquero solam vivacitatem, certæ, atque inconcussæ veritatis una atque æterna contemplatione cuncta collustrantis: Imò non reliquero; non enim habet hoc humana scientia, sed pro viribus cogitavero, insinuatur mihi utcumque scientia Dei: quod tamen nomen ex eo, quod sciendo, aliquid non latet hominem, potuit esse rei utrique commune.*

206. Ex qua ratione Augustini rectè colligitur rationem significatam hoc nomine scientiæ convenire Deo propriè; quia detractis imperfectionibus mutabilitatis, accidentis, & discursûs per transitus à cogitatione in cogitationem permaneat in ratione significata *notitia certa & evidens veritatis.* Sub quo conceptu nulla adest imperfectio, sed pura Perfectio, quæ sicut contracta ad prædictas imperfectiones convenit homini; ita ab illis separata, & contracta ad summam perfectionem convenit Deo, qui ratione suæ infinitæ virtutis intellectivæ necessitatæ ad cognoscendum, quidquid pro suo signo cognoscibile est, attingit objectum juxta omnem, quam præfert, cognoscibilitatem. Unde si pro signo, quo à Deo cognoscitur, est quoad omnes suos respectus verè affirmabile, attingitur à Deo affirmativè, si verò quoad aliquem respectum solùm sit apprehensibile, attingitur à Deo apprehensivè. Ut per totum Tractatum latè patebit. Sic in signo prævio ad collationem auxilij, quando Deus dicit: si confero Petro auxilium, consentiet. Auxilium quoad realem suam existentiam extra causjus ponendum, vel non ponendum, attingitur apprehensivè, non autem judicativè; cùm ex vi illius actûs, neque affirmetur ponendum à parte rei, neque negetur, sed maneat Deus ad utrumque liber.

207. Quapropter si ea, quæ dicitur Perfectio in hominibus, talis sit, ut detractis illis imperfectionibus, Perfectio non maneat, nequit esse Deo, & creaturis communis: Tunc enim nomen significativum, ut perfectionem exprimat, tendere debet ad eas differentias limitationis. Sic in hominibus imperfectum est non timere Deum, vel non commutari de malo in bonum: adeóque carentia ejus timoris, & immutabilitatis reprehenditur in homine *Psal.* 54. *Non enim est illis commutatio, & non timuerunt Deum.* In Deo autem impotentia timoris, & incommutabilitas sunt perfectio. Exinde opinio, discursus, & id genus alia non reperiuntur in Deo; cùm detractis imperfectionibus, & limitationibus non maneat ratio perfectionis per ea nomina significata; etenim propter hanc rationem plura, quæ in hominibus sunt perfectiò, contrahi non possunt ad Deum, aut econtra.

Audi Augustinum ex sua regula ita discurrentem; 208. *Nam si propterea non est illud de Deo dicendum, quia in homine displicet, non dicamus incommutabilem Deum; quia de hominibus cum reprehensione dictum est: non enim est illis commutatio. Item quædam in homine sunt laudabilia, in Deo autem esse non possunt, sicut pudor: quod & ætatum vividiorum magnum est ornamentum: sicut timor Dei non est tantùm in veteribus libris laudatus, sed Apostolus etiam dicit: Perficientes sanctificationem in timore Dei: Qui utique in Deo nullus est. Sicut ergo quædam laudabilia hominum non rectè dicuntur in Deo; sic quædam culpabilia hominum rectè intelliguntur in Deo, non ita ut in hominibus, sed vocabulis tantummodo communibus longè alia ratione, & modo.* Hæc Augustinus: Unde si vocabulum non exprimat rationem Deo, & creaturæ communem, sive perfectionem absque imperfectione, perfectio per illud significata non erit Deo, & creaturis communis: bene verò, quando in ratione significata nulla admiscetur imperfectio, ut contingit in præsenti: Scientia enim, prout hic sumitur, est *notitia certa, & evidens veritatis*, quæ utpote nullam dicens imperfectionem verè, & propriè ad Deum contrahitur. Videatur Ruiz *tom. de Vol. Dei à difficultate* 44.

SECTIO II.

Quæ, & qualis sit scientia Dei.

Assero primò. Fide certum est dari scien- 209.
tiam in Deo. Probatur varijs scripturæ testimonijs, quibus Deus scientiam suam revelavit: Etenim Esther 14. dicitur: *Domine, qui habes omnium scientiam. Psal.* 146. *Sapientiæ ejus non est numerus. Ad Rom.* 11. *O altitudo divitiarum sapientiæ & scientiæ Dei. Ad Coloss.* 2. *In quo sunt omnes Thesauri sapientiæ, & scientiæ Dei abscónditi.* Qui plura velit Testimonia, consulat Ruiz de Mon. *disp. de scientia Dei, sect.* 1. Confirm. ex Dion. *cap.* 7. *de Divinis nominibus* dicente: *Deum omnia scire, omnia scripta divina tradunt, nihilq; fugere divinam scientiam,* Modò sic. Ex Regula interpretandi scripturas, quam omnes Theologi admittunt cum August. *lib.* 1. *de Doct. Chr.* verba scripturæ intelligenda sunt in sensu vero, & proprio, & non in metaphorico, quando neque ex contextu, neque ex ratione adest fundamentum ad oppositum: sed neque ex contextu, neque ex ratione adest fundamentum in oppositum, ne prædicta scripturæ testimonia intelligantur in vero & proprio sensu, ut constat ex sectione præcedente; ergo &c. 110.

Assero secundò. Intellectus creatus naturæ lumine ductus ostendit dari scientiam in Deo. Probat. 1. Deus quà Deus est causa prima necessaria, à cujus libito pendet omnis

crea-

creaturarum contingentia, ut ratione naturali monstravimus à n. 14. atq; adeò prout voluerit est liber ad illas producendas, vel nõ producendas: atqui nequit esse liber, quin sit intellectivus, & cognoscat ea, quæ potest facere, vel omittere; ergo Deus est cognoscitivus. Modò sic: Repugnat Perfectio in Deo, quæ non sit simpliciter infinitè perfecta, ut constat à n. 28. Ideóque cognitio divina est notitia certa, & evidens veritatis, qua perfectione dempta non esset in linea cognitionis simpliciter infinitè perfecta: sed talis notitia est verè, & propriè scientia, ut ex tota sectione præcedente, & ex ipsa terminorum explicatione constat; ergo &c.

211. Probatur 2. In Deo utpote cumulo omnium perfectionum contineri debet non solùm eminenter verùm etiam formaliter perfectio, quæ reperitur in creatura, si vera perfectio maneat detractis imperfectionibus: atqui perfectio ista notitia certa, & evidens veritatis manet Perfectio detractis imperfectionibus, ut ex ipsa terminorum explicatione constat; ergo &c. Hujus Syllogismi evidentia adeò certa est, ut David stultos apellet illos, qui hunc discursum negant: sic enim habet *Ps.* 93. *Intelligite Insipientes in populis & stulti aliquando sapite. Qui plantavit aurem, non audiet: aut qui finxit oculum, non considerat?* Ergo scientia Dei solo naturæ lumine clarè demonstratur. Huc reducenda est Probatio D. Thomæ desumpta ex Immaterialitate. Deus enim utpote perfectissimè immaterialis perfectissimè excludit omnem imperfectionem, quæ ratione materialitatis rebus materialibus convenit: atqui negatio, vel carentia scientiæ convenit rebus materialibus ratione suæ materialitatis; ergo Deus ratione suæ perfectissimæ immaterialitatis excludit carentiam scientiæ, adeóque habet scientiam.

212. Assero tertiò cum D. Thoma, Ex. Doctore aliisque, quos citat, & sequitur Ribad. *disp.* 2. *de Scientia c.* 2. contra Scotum, Durandum, Alensem, aliósq; Recentiores. Virtus intellectiva in Deo neque est potentia realis, neq; habitus, neq; actus primus realis ad intellectiones, si voces strictè sumantur: bene verò actus primus, & potentia ex modo nostro concipiendi Logica, & Metaphysica. Probatur prima pars. Potentia realis ad actũ strictè sumpta significat potentialitatem, sive virtutem ad actum realiter incompletam, quæ per prædicata essentialia actui realiter completur: habitus autem significat accidentalem virtutem per modum qualitatis supervenientem potentiæ, cujus infirmitatem adjuvat: Actus primus realis talis est, quando datur distinctio realis ab actu secundo. Atqui virtus intellectiva in Deo incapax est talis potentialitatis, & infirmitatis, ut ab accidente adjuvetur; neque ab actu secundo intellectionis potest realiter distingui; ergo: si voces strictè sumantur, neque est potentia realis, neque habitus, neque actus primus realis ad intellectionem. Probatur secunda pars: Potentia, & actus primus logicè sumptus, ut bene notavit Quiros *disp.* 35. *sect.* 3. Stat in vera consequentiâ de actu ad potentiam in ordine ad posse, sive ad capacitatem, ut sit: v. g. Deus est intelligens; ergo potest intelligere. Si verò metaphysicè accipiatur, comprehendit, quidquid ens complectitur: adeóq; non solùm se extendit ad veram consequentiam in ordine ad actualiter esse, & operari, sive ad actum realem, qui analogicè ex similitudine cum nostro vocatur operatio: v. g. Deus realiter intelligit; ergo realiter adest illi intellectus, & intellectio, sive id, quod intelligit, & id, quo intelligit.

Modò sic. In Deo valent istæ consequentiæ: 213
Deus intelligit; ergo potest intelligere; ergo adest illi id, quod intelligit, & id, quo intelligit: sed ista est ex modo nostro concipiendi potentia logica, & metaphysica, atque actus primus logicus, & metaphysicus; ergo &c. Confirm. utraq; pars. Triplex solũ est genus potentiæ: alia enim est potentia realis, alia formalis, & alia virtualis, sive media inter utramq;. Potentia realis est, quæ exercetur per terminũ realiter ab ipsa distinctẽ: sic aqua est potentia realis frigiditatis. Potentia formalis est, quæ exercetur sive in ordine ad esse, sive in ordine ad operari per terminum solùm ex nostro modo concipiendi à potentia distinctum. Sic intellectus divinus respectu intellectionis necessariæ. Potentia virtualis est, quæ exercetur per terminum neque realiter, neque ex solo modo nostro concipiendi, sed virtualiter à potentia distinctũ: sic Pater & Filius per Spirationem activam virtualiter ab ipsis distinctam producunt Spiritum S. atqui intellectus divinus nõ intelligit per intellectionem realiter, aut virtualiter ab ipso distinctam ex dictis à n. 128. Sed solùm distinctam ex modo nostro concipiendi: atq; adeò neq; adjuvatur ab alio ad eam habendam; ergo virtus intellectiva in Deo neq; est habitus, neq; potentia realis, sed solùm logica, & metaphysica respectu suæ intellectionis.

Probat. 2. Utraque pars Conclus. Detractis 214
omnibus imperfectionibus à perfectionibus intellectûs creati nõ manet Potentialitas, neq; infirmitas potentiæ, quæ adjuvetur, neq; intellectus excludens identitatem cum intellectione: manet autem perfectio in intellectu, ut inferamus consequentiam de actu ad potentiam, sive ad capacitatẽ in ordine ad posse, & in ordine ad operari, sive ad operationẽ ex genere suo: atqui Deo solùm concedendæ sunt illæ perfectiones, quæ remanere possunt detractis omnibus imperfectionibus, ut constat ex tota sect. 1. ergo solùm concedenda est in ordine ad intellectionẽ potentia logica, & metaphysica: atq; actus 1. logicus, & metaphysicus; secus autẽ potentia realis, aut habitus, aut actus 1. realis. Confir. ex D. Thoma *in* 1. *Sentent Dist.* 7. *q.* 1. *art.* 1. *ad* 1. dicente: *Ad* 1. *ergo dicendum quòd illud est verum, quando actus differt realiter à potentia, à quâ exit; tum enim oportet, quòd prius sit in potentia, quàm in actu, vel tempore, vel natura: sed in Deo est omino idem re essentia, potentia, & operatio; sed differunt tantum ratione, & ideo in divinis non valet.* Ergo Potentia, & operatio; adeóq; & id genus alia differunt in Deo tantùm ratione: atqui

atqui quæ solùm est potentia per rationem, solùm potest esse, vel logica, vel metaphysica, ut ex dictis constat; ergo &c.

215. Respondebis Potentiam distinctam per rationem à suo actu, vel operatione posse dici potentiam realem per rationem productivam: secus autem productivam realiter: quo in sensu dici potest dari in Deo habitum, & actum primum realem per rationē. Contra tamen primò: potentia realis productiva intellectionis divinæ (idem esto suo modo de alijs) ut certum est apud omnes, imperfectionem significat: sed non possumus absque fictione adhuc per rationem admittere imperfectionem in Deo; ergo neque potentiam realem productivam per rationem. Contra secundò. Distinctio per rationem nō attribuit rei, quod ipsa non habet: sed præcisivè se habet cognoscendo illam in ordine ad unum connotatum, nimirum in ordine ad intellectum nostrum, quin concipiat illam in ordine ad alterum connotatum; nimirum in ordine ad intellectionem: quo in sensu neque est chimerica, neque falsa: nam præscindentium non est mendacium, bene verò addentium: atqui concipere intellectum divinum, ut potentiam realem productivam suæ intellectionis esset attribuere illi, quod ipse non habet; ergo &c. Contra tertiò. Distinctio rationis, cùm sit rebus extrinseca, supponit ea prædicata, quæ extrinsecè distinguit per præcisionem, at prædicata ea non facit: sic distinguendo extrinsecè in Deo per diversum cognoscendi modum justitiam, & misericordiam, ea prædicata non facit, sed supponit, & distinguendo in nobis extrinsecè animal, & rationale non facit in nobis ea prædicata, sed supponit: atqui cognitio nostra nequit in divino intellectu supponere potentiam realem productivam suæ intellectionis; ergo &c.

216. Contra quartò. Potentia, quæ per rationem admitti potest in intellectu divino ad intellectionem, ea solùm est, quæ venit ex diverso modo intelligendi, & significandi tantùm intellectum, & intellectionem: atqui ex diverso modo significandi solùm potest reperiri in Deo id, quod intelligit, & id, quo intelligit: secus autem Productio intellectionis; ergo &c. Maj. & conf. tenet. Min. autem constat ex numero superiori. & est expressa D. Thomæ 1. *Part. q.* 41. *art.* 4. *ad* 3. dicentis: *Intelligere & velle non sunt tales actus, qui designent processionem alicujus rei à Deo distinctæ, vel essentialiter, vel personaliter. Unde respectu horum actuum non potest salvari ratio potentiæ in Deo, nisi secundùm modum intelligendi, & significandi tantùm, prout diversimode significatur in Deo intellectus, & intelligere; cum tamen ipsum intelligere Dei t ejus essentia non habens principium.* Ex quibus D. Thomæ verbis appareret, quantum distentâ doctrina D. Thomæ Recentiores Thomistæ, qui cum Godoi admittunt in intellectu divino potentiam plusquam logicam, aut metaphysicam. Ex dictis.

Fit primò Deum realiter vivere vitam intellectivam, & volitivam omnino purissimam; adeóque esse purum actum. Ratio est, quia Deus realiter non est in potentia ad intellectionem, aut volitionem, sed ita est realiter intellectio, ut non possit non esse realiter intellectus: & ita est volitio, ut non possit non esse realiter voluntas: neq; possunt existere in Deo sui actus, quin existant per totam æternitatem, per quam existit Deus: atque adeò, licèt actus liberi, & contingentes supponerentur esse virtualitates defectibiles, si semel sunt, necessitas est, ut sint ab æterno, & in æternum: debent enim habere omnem perfectionem sibi possibilem, sive compossibilem cum perfectissima libertate, & contingentia, qualis est perfectio à nobis assignata. Unde adhuc respectu illorum actuum esset Deus realiter actus purissimus, neque posset esse potentia realis, sed solùm virtualis juxta dicta n. 213. 217.

Fit secundò per nostrum modum concipiendi, quo Deum concipimus in ordine ad intellectum nostrum, quin concipiamus illum in ordine ad nostram intellectionem, nequaquam impediri in Deo rationem actûs purissimi. Ratio est, quia, quando concipimus Deum in ordine ad nostrum intellectum, & non in ordine ad nostram intellectionem, non negamus identitem realem divini intellectûs cum divina intellectione; sic enim non verè, sed falsò Deum conciperemus ex n. 215. Sed solùm concipimus Deum in ordine ad nostrum intellectum distinctum realiter à nostra voluntate; etenim sicuti qui nullo modo concipit Deum, non exinde tollit à Deo rationem actûs purissimi; ita qui non concipit illum in ordine ad identitatē intellectûs cum intellectione, non exinde tollit ab ipso intellectu rationem actûs purissimi, cùm illam non neget, sed ex vi illius actûs formaliter præscindat. Quapropter solùm potest admitti in Deo intellectivum radicale præcisivè, sive logicè & metaphysicè: secus autem physicè, & realiter. Neque potest absque fictione à nobis in Deo concipi intellectivum radicale reale, & physicum: sic enim conciperetur distinctio realis intellectionis ab intellectu; quæ fictitia est. 218.

SECTIO III.

Solvuntur Opposita.

OBjic. 1. contra primam Conclusionem: Illud credimus Fide divina, cui assentimur propter Testimonium Dei veracis, & scientis: atqui non possumus ita credere existentiam divinæ scientiæ; ergo &c. Probat. min. per talem assensum crederemus existentiam scientiæ Dei; quia Deus scientia instructus revelat se habere scientiam: atqui talis actus est impossibilis: nequit enim scientia Dei se habere ex parte motivi ad credendum scientiam DEI; ergo &c. Confirm. 1. Motivum Fidei debet esse notius, quàm objectum materiale: Fidelis 219.

enim

enim medio motivo Fidei suadere potest infideli, ut credat objectum materiale revelatum: atqui scientia Dei non est magis nota quàm ipsa scientia; ergo &c. Confirm. 2. Si Deus revelaret duo non esse tria, ridiculum esset; præcisè quia de hoc habemus scientiam: sed etiã de scientia Dei habemus scientiam; ergo non potest Deus illam nobis revelare; adeóque non possumus de illa Fidem habere. Confirm. 3. Ridiculum esset apponere medium ad obtinendum finem jam obtentum: sed per demonstrativã cognitionem de objecto intentionaliter obtinet intellectus finem suum; ergo ridiculum esset apponere medium Fidei ad obtinendum intentionaliter objectum.

220. Resp. conc. maj. & neg. min. ad probat. neg. min. quia habita demonstratione naturali de scientia Dei, quæ est præambulum ad Fidem, possumus insuper habere postea cognitionẽ de ipsa scientia magis infallibilem ex auctoritate Dei per ipsam scientiam constituta, juxta ea, quæ de existentia Dei diximus à n. 39. Etenim si scientia Dei est ratio infallibilizandi testimonium divinum ad credenda reliqua, si revelentur, quomodo non erit ratio infallibilizandi ipsum testimonium, ut credatur scientia, si reveletur? Quis enim ignorat idem objectum posse esse & materiale, & formale sub diversis considerationibus? Sic divina bonitas, quæ est ratio amandi alia objecta propter ipsam, est ratio amandi ipsam propter ipsam. Ad primam Confirmationem neg. maj. nam motivum Fidei sive motivum, ex quo credimus, non debet esse notius; imò revelatio divina semper est obscura; licèt sit notius motivum, ex quo volumus credere, Motivum enim ex quo credimus est motivum intellectûs, nimirum testimonium divinum infallibile, propter quod credimus: motivum autem, ex quo volumus credere, est motivum voluntatis, ratione cujus movetur voluntas ad imperandum intellectui, ut assentiatur; quod nimirum stat in tot, & tantis credibilitatis motivis, ex quibus arguimus contra infidelem, ut assentiatur ex testimonio sibi, & nobis obscuro,

221. Ad 2. Confirm. neg. maj. Quia ad plures, & altissimos fines revelare Deus nobis potest ea, de quibus habemus scientiam: nimirũ ut per assensum altiorem, & supernaturalem mereamur: quod per naturalem assensum nequaquam merebamur; ut eliciamus assensum firmiorem ex firmiore motivo; ut subjiciamus illi intellectum nostrum, & credamus potius, quia ipse dicit, quàm quia nos videmus. Quæ cùm ita sint, mirum est, quòd Adversarij tamquam chimericam, & ridiculam concipiant eam revelationem. Ad 3. Confir. dist. maj. Ad obtinendum sinẽ jam obtentum, si nulla adsit nova laudabilitas in eo, quòd obtineatur per aliud medium, omitto, si adsit neg. maj. & dist. min. obtinet finem suum cum omni laudabilitate, qua potest illud obtinere neg. cum aliqua solùm conc. min. & neg. conseq. Quia credendo ipsum objectum per actum Fidei nova superadditur laudabilitas, & meritum, ut constat ex dictis. Quin imò argumentum istud adeò inefficax, & caliginosũ est, ut & in ipsis naturalibus demonstrationibus cœcutiat. Etenim postquã intellectus obtinuit demonstrationem per unum medium absq; ridiculitate quærit demonstrationem per aliud; eò quòd in ea per illud medium invenienda sit nova laudabilitas. Cæterum de his satis; alia quippe, quæ possent objici, proposita & soluta sunt à n. 31.

Objic. 2. Contra 2. Concl. Si posset demon- 222.
strari naturaliter Deum esse intelligentem, posset etiã naturaliter demonstrari Productio verbi divini: sed hæc est naturaliter indemonstrabilis; ergo &c. Prob. maj. de ratione intelligentis est producere verbum, quando intelligit; ergo si naturaliter demonstratur Deum intelligere, productio quoque verbi divini erit naturaliter demonstrabilis. Resp. neg. maj. ad prob. neg. ant. quod in ipso Trinitatis mysterio manifestè est falsum. Nam Filius, & Spiritus S. sunt intelligentes, & non producunt verbum. Unde de ratione intelligentis nõ est producere verbũ mentis: sed solùm de ratione intelligentis fæcundi ad loquendum. Quæ fæcunditas stare non potest absque termino à loquente producto. In creatis autem cùm cognitio sit terminus ab intelligente productus, exinde est verbum mentis. In divinis verò essentialis cognitio, cùm non sit terminus ab intellectu productus non est verbum mentis, neque ulla ratione naturali probari potest, quòd ultra illam intellectionem debeat dari in divinis verbum, sive terminus intentionalis ex fæcunditate ad loquendum productus.

Objic. 3. Contra 3. Concluſ. ex Aureolo. In 223.
Deo non datur propriè virtus intellectiva, sive intellectus, sed solùm intellectio; ergo non potest dari potentia, aut logica, aut metaphysica ad intellectionem. Probat. ant. Nulla intellectio creata est magis purè intelligere, quàm sit intellectio divina: atqui actualis intellectio creata ita est purè intelligere, ut non possit in illa distingui ratio intellectûs, & ratio actualis intellectionis; ergo neque in intellectione divina. Resp. neg. ant. ad probat. dist. maj. sumpto ly purè ampliativè pro omnino perfecto conc. sumpto dimminutè pro sola perfectione actûs absque perfectione intelligentis neg maj. & dist. min. neg. conseq.

Ratio est, quia si ly purè sumatur ampliativè 224.
pro omnino perfectò, significat actum intelligendi habentem omnem perfectionem intellectioni possibilem: adeóq; & identificatum cum intelligente: Cùm autem intellectio creata non habeat secum identificatam perfectionem intelligentis, in hoc sensu non est magis purè, sed minùs purè intelligere, quàm intellectio divina. Si autẽ ly purè sumatur restrictivè pro sola perfectione intellectionis, absque perfectione intelligentis, in hoc sensu intellectio creata est magis purè intelligere, quàm intellectio divina; cùm non habeat secum identificatam perfectionem

ctionem intelligentis, quam habet divina intellectio. Quinimò non video, quomodo possit sustineri jam sententia Aureoli, postquam Concilium Rhemense, sub Innocentio III. definivit non solùm dari in DEO id, quo est sapiens, sed etiam id, quod est sapiens: hæc autem definitio totam continet sententiam nostram.

225. Objic. 4. Contra alteram partem Conclusionis ex recentioribus. Concilia & SS.PP. præsertim Eusebius, Dionysius, Damascenus, Augustinus, & alij passim tribuunt DEO conceptum mentis, & virtutis intellectivæ: Juxta quam Doctrinam sexta Synodus generalis act. 4. hæc habet: *Duas dicimus unum, eundemq; Dominum nostrum Jesum Christum, sicut naturas, ita & naturales in se voluntates, & operationes habere, divinam scilicet & humanam: Divinam quidem voluntatem, & operationem habere ex æterno cum coessentiali Patre communem.* Ubi volitionem divinam operationem appellat. Modò sic. Divina volitio eo modo, quo est volitio, est operatio: sed est volitio realis; ergo est operatio realis, sed operatio realis provenit à potentia reali; ergo voluntas divina, adeóque & intellectus divinus est potentia realis, & non solùm intentionalis, logica, aut metaphysica. Confirmatur primò ex Concilio Rhemensi citato n. superiori, datur in Deo id, quo est sapiens, & id, quod est sapiens: sed id, quo est sapiens, est intellectio, & actus realis; ergo id, quod est sapiens, est intellectus, & potentia realis. Confirmatur secundò, de actu ad potentiam valet consequentia: atqui Deus est realiter intelligens; ergo est realiter potens intelligere: sed realiter potens intelligere est potentia realis; ergo &c.

226. Resp. Concessis Testimoniis SS. PP. & sextæ Synodi dist. maj. eo modo, quo est volitio identificata cum voluntate, est operatio neg. eo modo, quo est volitio distincta extrinsecè ex modo nostro concipiendi à voluntate conc. maj. & dist. min. est volitio realis identificata realiter cum voluntate conc. distincta realiter à voluntate neg. min. & conseq. cum ejus probatione. Ratio est, quia volitio solùm est operatio ex mente Concilij eo modo, quo à voluntate distinguitur: cùm autem non distinguatur realiter, sed solùm formaliter, exinde non est operatio realis, sed solùm metaphysica intentionalis. Sic etenim habet sexta Synodus eadem actioòni 4. *Sola intelligentia, quæ unita sunt, discernentes propter confusionis duntaxat errorẽ.* Quibus in verbis clarè docet Synodus ab ea distingui in Deo realiter, quæ realiter sunt distincta; & distingui solùm analogicè sive ex nostro concipiendi modo, quæ per intellectũ præcisivè solùm possunt distingui. Quo in sensu ait subsequi volitionem ad voluntatem, sive voluntatem ad naturam, id, est analogicè, prout consideratur in ordine ad nostram naturam, & voluntatem, quæ est prior nostra volitione, in quo stat distinctio extrinseca ex modo concipiendi, atque potentia, & actus metaphysicus.

Sic enim ait sexta Synodus eadem actione 4. 227.
Igitur sicut in tribus personis Trinitatis tres voluntates Personales asserere absurdum est; quoniam una natura est, quam sequitur voluntas una, ita in una Christi Persona, quæ duas naturas habet, duas voluntates, & duas operationes naturales negare impium est. Certum namque est voluntatem divinam solùm posse sequi naturam, sicut rationale sequitur hominem: ideſt per veram consequentiam metaphysicam: nimirum est homo; ergo est rationalis: adeóque Concilium ibi non loquitur de potentia reali, sed de potentia metaphysica. Exinde ad primam Confirmationem conc. maj. & dist. min. est actus realis secundus, sive distinctus realiter à primo neg. actus secundus solùm extrinsecè ex modo nostro concipiendi conc. min. & neg. conseq. ut constat ex dictis. Etenim intellectio non est actus secundus realis, sed realiter est actus purissimus ex n. 117. & 213. actus namque secundus modo, quo est secundus, debet distingui à primo. Ad secundam Confirmationem dist. maj. valet consequentia ad potentiam in linea, in qua est potentia conc. in linea, in qua non est potentia neg. maj. & dist. ut supra min. neg. conseq. cum probatione, quæ nulla est ex dictis. vide D. Thomam cit. num. 214. & 216.

Objic. 5. ex Godoi: Paternitas in divinis 228.
est principium physicum generandi Filium, quin physicè influat in generationem activam cum ipso identificatam; ergo etiam intellectus divinus, licèt identificetur realiter cum intellectione, poterit esse principium physicum, & potentia realis intellectionis. Confirm. 1. Intellectus divinus est actus secundus vitalis, & realis intelligendi: sed omni actui secundo correspondet suus actus primus; ergo intellectus est actus primus realis intellectionis. Confirm. 2. Plus concipitur operationis in Deo ut intelligente, quàm in Deo ut æterno. Sed ita non esset, si intellectio non esset realis operatio; adeóque & intellectus potentia realis; ergo &c. Confirm. 3. Intellectio, quà intellectio ideò est actus vitalis, quia est operatio realis: sive positivè ab intrinseco realiter profluens ab intellectu: & ideo alia attributa nimirum omnipotentia, æternitas, & id genus alia, non ita sunt actus vitalis; quia ut talia non sunt operatio positivè ab intrinseco, sed solùm negativè, ideſt non ab alio extrinseco; ergo &c.

Resp. conc. ant. & neg. cons. Quia Pater non 229.
est principium physicum generationis activæ, nimirum Paternitatis cum ipso identificatæ, sed Generationis passivæ nimirum Filiationis distinctæ realiter à Patre: Intellectio verò non distinguitur realiter ab intellectu. Ad primam Confirmationem neg. maj. Quia actus secundus

eo

eò modo, quo est secundus, distinguitur à primo ex n. 227. Cùm autem intellectio non distinguatur realiter ab intellectu, non est actus secundus realis, sed realiter est actus purissimus. Sic D. Thomas 1. *Part. quæst.* 14. *art.* 2. *in corp. Cùm igitur Deus nihil Potentialitatis habeat, sed sit actus purissimus, oportet, quòd in eo intellectus, & intellectum sint idem.* Ad secundam Confirmationem, Omitto maj. & neg. min. quia intellectio divina, ut intellectio convenit cum nostra, quæ est actus ab intellectu nostro productus: ex quo concipitur ut metaphysica operatio; Duratio verò nostra non est actus à nobis productus, sed est actio Dei conservativa; adeóque ex respectu ad illam non concipitur æternitas, ut operatio æterni. Quod idem suo modo alij dicunt de præsentia, licèt sit modus distinctus, cum non exigat produci qua talis à corpore præsente; sed satis illi esset, quòd à Deo produceretur; adeóque ex genere suo non est operatio ubicati. Si autem tales essent ex genere suo, nó conciperetur plus operationis in uno, quàm in alio, sed operationes diverso modo; nimirum vitales; & non vitales, cùm lapis duret, & sit præsens; quin sit vitalis. Qua de causa dixi omitto maj.

230. Ad tertiam Confirmationem neg. ant. Non enim requiritur, quòd intellectio divina sit operatio realis, ut sit vitalis; sed satis est, quòd sit intentionalis tendentia in objectũ, & quòd sit ab intrinseco per positivam immanentiam identitatis, non autem operationis realis. Quàmobrem si intellectio contingens, vel scientia liberâ distingueretur virtualiter intrinsecè ab intellectu, solùm posset dici operatio virtualis, juxta dicta n. 213. Non autem operatio realis; nam operatio realis cùm sit actus secundus modo, quo est secundus, distinguitur à primo, & intellectio virtualiter distincta ab intellectu nequit ab illo realiter distingui: adeóque neque esset actus secundus realis, neque operatio realis.

231. Objic. 6. contra alteram partem Conclusionis ex Henrico & Arriaga. In Deo dantur virtutes intellectuales non minùs quàm morales: adeóque vis intellectiva in Deo est virtus: sed virtus est habitus; ergo &c. Confirm. 1: Operari promptè, & facilè est operari ex habitu: sed Deus promptè, & facillimè intelligit; ergo &c. Confirm. 2: Non possumus concipere intellectum divinum sine ea facilitate; ergo neq; sine habitu. Resp. dist. maj: Dantur virtutes, secundum quod istæ dicunt de pura perfectione conc. de imperfectione, aut limitatione neg. maj. & dist. min. virtus est habitus, secundum quod dicit pro limitatione conc. pro pura perfectione neg. min. & conseq. Ratio est, quia virtus eodem modo est habitus, quo scientia est discursus: sicuti enim apud Philosophos, & Theologos discursus significat transitum ex notis ad ignota, ita habitus significat qualitatem advenientem virtuti impotenti, aut capaci difficultatis. Unde sicuti est implicantia in terminis dicere: In DEO datur transitus de notis ad ignota sine imperfectione: ita est implicantia dicere: In Deo datur habitus sine imperfectione. Neque nobis licet immutare sensum vocis, quem omnes Theologi accipiunt; ut constat ex sexta Synodo n. 237. Vide infra n. 252.

Ad primam Confirmationem dist. maj. 232.
Promptè & facilè cum capacitate difficultatis conc. absque illa neg. maj. & dist. min. neg. conseq. Ratio est; quia juxta SS. Patres, utpote admirrentes cum Augustino virtutes in DEO, satis est ad virtutem, quòd natura rationalis ita tendat stabiliter in bonum, ut non possit tendere in malum, quod ad naturam habitûs nequaquam sufficit. Ad secundam Confirmationem dist. ant. sine ea facilitate, & cum incapacitate ad difficultatem conc. cum capacitate ad difficultatem neg. ant. & conseq. Quin imò ly *sine* respectivè ad nostrum concipiendi, & exprimendi modum, dupliciter potest intelligi, nimirum & privativè, & præcisivè, privativè significat rem habere carentiam prædicati, cujus est capax: sic dicimus: Petrus est sine scientia: idest caret scientia, qua poterat denominari sciens. *Præcisivè* significat concipere rem in ordine ad unum connotatum, non quidem negando cognoscibilitatem in ordine ad alterum, sed duntaxat non cognoscendo eandem rem in ordine ad alterum connotatum ex num. 215. Unde quando res cognoscitur sine altero prædicato, ly sine sumpto privativè est res imperfecta, seu limitata. Si autem ly sine sumatur præcisivè, non exinde est limitata, aut imperfecta, sed imperfectè cognita: sive cognita per cognitionem imperfectam. Omitto autem in præsenti hæc, & alia similia, quæ omnibus satis nota sunt ex Philosophia. Et hinc

Fit primò. Ea Apostoli verba *ad Eph.* 1. 233.
Secundum propositum voluntatis suæ, nullam significare potentialitatem voluntatis respectivè ad volitionem, sed distinctionem volitionis liberæ à voluntate, de qua latè infrà disseremus. Fit secundò Augustinum dicentem Deum esse causam suæ sapientiæ, non intellexisse per causam potentialitatem ullam, sed præcisam rationem formalem, quatenus valet hæc consequentia. Est DEUS; ergo est sapientia: ut ipse Augustinus habet num. 118. Quo in sensu dixit Chrysostomus: *Non à sapientia substantia, sed à substantia sapientia*: Sic enim arguimus desumendo species à creaturis. Sic etiam Justinus: *Quæ differentia est potentiæ ad actum, ea est voluntatis divinæ ad ipsum velle*: arguendo nimirum per analogiam per creaturas. Quin imò Bellarminus putat opusculum illud non esse Justini; Sed hæc non militant contra nos.

SECTIO IV.

De Specie, Memoria, Discursu, & Scientiæ Divisione.

234. Assero primò cum Augustino D. Thoma, Anselmo, alijsquemultis, quos citat & sequitur Montoia *disp. 4. sect. 1.* Dantur in Deo species intelligibiles, & memoria. Probatur primò. Species intelligibilis, & memoria manere possunt detractis omnibus imperfectionibus; ergo admitti debent in Deo. Consequentia tenet ex tota sectione prima. Probatur ant. si à specie creata intelligibili detrahantur imperfectiones accidentis productivi, aliæque similes, remanet hæc pura perfectio, nimirum applicatio objecti ad intellectum, ut potens intelligi intelligatur à potente intelligere. Tum etiam detractis à memoria creata imperfectionibus renovandi intellectionem interruptam per oblivionem objecti, alijsq; similibus remanet hæc pura perfectio, nimirum virtus necessariò retentiva speciei intelligibilis ad cognoscendum objecta semel intellecta: atqui istæ Perfectiones adimplent significatum suum theologicum requisitum ad constituendam speciem intelligibilem, & memoriam; ergo &c.

235. Probatur min. Istæ voces species intelligibilis, & memoria utpote ad placitum significantes adimplent suum theologicum significatum, dum exprimunt omne id, ad quod significandũ instituta sunt à Theologis: sed ista vox species intelligibilis instituta est ad asignificandam eam applicationẽ, sive mixta sit, sive depurata ab imperfectionibus: & ista vox memoria instituta est ad significandam virtutem illam cognoscitivam objecti semel intellecti; ergo &c. Maj. & consequentia tenent. Min. constat ex ipsis Theologiæ principibus Augustino, Anselmo, & Thoma his vocibus utentibus ad eas perfectiones significandas. Sic Augustinus *tom. 1. lib. de Præd. & Grat. c. 5.* de Deo ait: *Deus enim, qui nec loco clauditur, nec tempore præventur, omnium rerum tam præteritarum memoria, quàm imminentium scientia plenus est. Nec reminiscens volvitur in præteritum, nec sperans tenditur in futurum.* Anselm. *in Monol. c. 46. In memoria summi Spiritus intelligitur Pater. & cap. 10. Tantum autem sui memor est, & intelligit se, quanta est ejus essentia.* Pariter D. Thomas *1. P. q. 14. art. 2. in corp. Ipsa species intelligibilis est ipse intellectus divinus, & sic seipsum per seipsum intelligit. & art. 4. In Deo intellectus, intelligens, & id, quod intelligitur, & species intelligibilis, & ipsum intelligere sunt omnino unum, & idem;* ergo &c.

236. Probatur secundò, intellectus ex formali suo conceptu solùm est potens intelligere, & objectum ex suo formali conceptu solùm est potens intelligi: mutua autem applicatio, sive actualis approximatio, ut detur simul intellectio, neque est de conceptu præciso intellectûs, neque de conceptu præciso objecti: adeóque assignabile est nomen, quo ea perfectio significetur: sed tale nomen assignatum est species intelligibilis, ut constat ex num. super. ergo &c. Rursus virtus necessario retentiva speciei intelligibilis ad cognoscendum objecta semel intellecta, non est de præciso conceptu intellectûs, ut evidenter patet in intellectu humano; adeóque assignabile est nomen, quo ea perfectio significetur: sed tale nomen assignatum est memoria, ut ex num. super. constat; ergo &c.

Probatur tertiò, in rebus adeò gravibus, in quibus adest erroris periculum, non licet nobis instituere nova nomina, neq; applicare Deo ea, quibus in creaturis imperfectionem significamus: atque adeò non possumus tribuere Deo habitum, discursum, & id genus alia; tenemur autem uti verbis assumptis à SS. PP. ut præcipit sexta Synodus generalis act. 12. dicens: *Omnino necesse est non solùm secundum sensum sequi SS. PP. dogmata, sed eisdem vocibus uti cum illis, nihilque penitus innovari:* atqui SS. PP. vocant in Deo speciem intelligibilem, & memoriam perfectiones à nobis expositas; ergo &c. Confirm. Licet voluntas divina sit summè volitiva, & amore digna, nihilominus quia ex suo formali conceptu voluntas præcisè est potens amare, & objectum præcisè est potens amari, exinde à SS. Patribus rectè conceditur essentiæ divinæ formalitas intellectionis, quæ sit intentionalis applicatio summi Boni ad summam voluntatem: sed eadem omnino est ratio ad concedendũ Deo speciẽ intelligibilem, & memoriam, ut constat ex dictis; ergo &c. Unde quando memoria restrictè sumpta significat potentiã revocandi ex oblivione aliquid ad actualem cognitionẽ, metaphoricè solùm tribuitur Deo in sacris Litteris: sicut etiam tribuitur *oblivisci*, loquendo scilicet more humanò, ut observat D. Greg. *lib. 22. Mor. c. 6.* 237.

Assero secundò, cum D. Thoma, eximio Doctore, & communi Theologorum: vis discursiva simpliciter, & absolutè dicta nequaquam reperitur in intellectu divino. Probat. 1. Vis discursiva simpliciter, & absolutè dicta est illa, quæ efformare potest discursum simpliciter, & absolutè talem: sed intellectus divinus nequit efformare discursum simpliciter, & absolutè talem; ergo &c. Probat. min. discursus simpliciter, & absolutè talis includit necessariò cognitionem principij, sive antecetentis objectivi, quæ non sit clarissima, & comprehensiva cognitio conclusionis: etenim si cognitio antecetentis est simul clarissima, & comprehensiva cognitio conclusionis, nequit intellectus ab uno ad alterum discurrere, seu progredi intellectualiter, sed simul unico intuitu est in utroque termino: ad eum modum, quo si eadem actione, vel impulsu collocaretur à Deo in duobus locis quædam entitas, eo ipso, ut ea duo loca occuparet, non discurreret, aut progrederetur localiter ab uno loco ad alterum, sed simul esset unico impulsu in positione utriusq; termini: atqui Deus nequit habere cognitionem principij, seu antecetentis objectivi, quæ 238.

non

non sit clarissima, & comprehensiva cognitio conclusionis: etenim per cognitionem, quâ medium cognoscit, simul cognoscit in eo medio omnia, quæ cum ipso identificantur, aut connectuntur; ergo &c.

239. Probatur secundò; Si Deus unico intuitu nõ cognosceret antecedens objectivum, & simul identitatem, vel connexionem cum objecto exinde illato, maximè quia eo modo cognosceret illativè: atqui hoc non est cognoscere illativè, sed comprehensivè, cùm sit cognoscere objectum omni perfectione, quâ cognoscibile est; ergo &c. Confirm. 1. Deum cognoscere objectum limitatum non est cognoscere limitatè, neque intelligere objectum obscurum est intelligere obscurè, neque objectum opinabile est cognoscere opinativè, sed verè comprehensivè, eò quòd ea objecta clarè, & evidenter cognoscat, quàm perfectè cognoscibilia in eo signo sunt: atqui ut Deus cognoscat objectum antecedens, quantum cognoscibile est, debet cognoscere, quidquid per identitatem, vel connexionem ex eo infertur; ergo eognoscere unico intuitu illam illationem, non est cognoscere illativè, sed comprehensivè.

240. Confirmatur secundò, ex D. Thoma 1. *P. q. 14. art. 7.* dicente: *Resp. dicendum, quod in scientia divina nullus est discursus: procedentes enim à principijs ad conclusiones non simul utrumque considerant. Deinde quia discursus talis est procedentis de noto ad ignotum; Unde manifestum est, quod quando cognoscitur primum, adhuc ignoratur secundum, & sic secundum non cognoscitur in primo, sed ex primo.* Quæ verba, si bene expendantur, & conclusionem, & rationem nostram simul includunt; ergo &c. Exinde præcludimus aditum ad quæstionem de voce quoad syllogismum virtualem: nam si pro syllogismo virtuali intelligatur solùm cognitio unico intuitu simul comprehendens antecedens, & illatum, verè dabitur in Deo syllogismus virtualis: si autem requiratur, quòd saltem ratione nostra absque fictione concipiatur Deus illativè cognoscens, & discurrens omnino Deo repugnat ex dictis n. 215. Etenim sicuti absque fictione non possumus concipere Deum verè, & propriè, & absque metaphora currentem, ita neque discurrentem.

241. Assero tertiò, cum omnibus Theologis scientia Dei in tota sua latitudine sumpta solum id, quod requirit saltem ad denominationem, non est eadem indivisibilis virtualitas. Probatur facilè, & explicatur simul Conclusio. Aliqua scientia est Deo quoad denominationem necessaria: v. g. Scientia suorum prædicatorum, & scientia possibilium; Deus etenim necessariò cognoscit seipsum existentem: cognoscit etiam necessariò, quænam sint prædicata possibilia: sive quæ ab ipso possunt produci absque contradictione. Rursus aliqua scientia non est Deo quoad denominationem necessaria: v. g. scientia visionis de hoc mundo, de peccato Petri, de futuris, quæ cognoscit extitura pro sua differentia temporis, vel quæ extitissent liberè à creatura, si Deus auxilia, quæ prævidit, eis dedisset, juxta illud Matt. 10. *Væ tibi Chorozaim, væ tibi Bethsaida, quia si in Tyro, & Sydone factæ essent virtutes, &c.*

Modò sic: sicut potuit Deus hunc mundum non producere, neq; alia, quæ pro sua differentia temporis producet, ita potuit cognoscere, quòd hic mundus, & alia futura non existerent: adeóque scientia, quam habet de existentia hujus mundi, & de existentia futurorum pro sua differentia temporis, non est quoad denominationem Deo necessaria. Pariter cùm Petrus potuerit non peccare, Tyrijque & Sydonij potuissent prævideri sub illis auxilijs non acturi pœnitentiam, scientia, qua Deus videt peccatum absolutum Petri, & pœnitentiam conditionatã Tyriorum, non est quoad denominationem necessaria Deo: atqui scientia quoad denominationẽ defectibilis, & scientia quoad denominationem indefectibilis non est eadẽ indivisibilis virtualitas quoad denominationem, ut ex ipsis terminis patet; ergo &c. Quid autem addat ea denominatio, latè infrà dicemus. Exinde 242.

Dividitur primò scientia Dei in scientiã simplicis intelligentiæ, & scientiam visionis. Scientia simplicis intelligentiæ est illa, qua Deus cognoscit res possibiles quà tales præscindendo ab eo, quòd existant, vel non existant: atque adeò per hanc scientiam cognoscit Deus non solùm res possibiles, quæ nunquam erunt, sed etiam, quæ aliquando existunt, præcisè ut possibiles sunt. Scientia visionis est illa, qua Deus intuetur res existentes in aliqua differentia temporis. Exinde ad scientiã simplicis intelligentiæ spectat cognoscere ea, quæ rebus conveniunt, præscindendo ab actuali earum existentia, qualia sunt quæ ad essentiam, & passiones metaphysicas pertinent, ut homo est animal rationale &c. Ad scientiam verò visionis spectant illæ veritates, quæ rebus ut actu existentibus pro aliquo tempore conveniunt. 243.

Dividitur secundò in scientiam naturalem, liberam, & scientiam inter utramque mediam. Scientia naturalis vocatur, quæ necessariò convenit Deo, nec potuit unquam ab eo deficere: qualis est ea, quæ circa objecta necessaria versatur, sive ut possibilia, sive ut existentia. Libera verò apellatur ea, quæ & Deo potuit deficere, & fundatur, aut præsupponit decretum aliquod liberum, & actuale divinæ voluntatis; qualis est scientia cognoscens absolutam rerum contingentium existentiam, quæ nulla potest esse absque actuali decreto divinæ voluntatis eam volente, vel permittente; Etenim, ut ait Augustinus *tom. 3. in Ench. c. 5. Non ergo fit aliquid, nisi omnipotens fieri velit, vel sinendo, ut fiat, vel ipse faciendo; & cap. 100. Propterea namque magna opera Domini exquisita in omnes voluntates ejus, ut miro, & ineffabili modo non fiant præter ejus voluntatem, quod etiam contra ejus sit voluntatem; quia non fieret, si non sineret; neque utique nolens sinit, sed volens.* 244.

245. Scientia media inter naturalem, & liberam est illa, qua Deus cognoscit futura contingentia conditionata sub conditione conducente: v. g. quòd Tyrij & Sydonij egissent Pœnitentiam, si Christus illis prædicasset. Hæc enim scientia non est necessaria; cùm enim Tyrij prædicante eis Christo potuissent liberè non agere pœnitentiam, sicut non egerunt alij, quibus Christus prædicavit, potuit deficere Deo scientia de eorum pœnitentia sub conditione Prædicationis Christi conducente. Neque ista scientia est libera, quia nullum præsupponit actuale Decretum in Deo, in quo illa sit libera. Cæterùm quia participat aliquid de scientia necessaria, nimirum antecedentiam ad actum liberum actualem divinæ voluntatis, simulque participat aliquid de libera, nimirum contingentiam, & defectibilitatem, hac de causa vocatur scientia media, id est, media inter necessariam, & liberam. Unde inferes, quàm insulsè objiciant aliqui nos negare Deo scientiam integram, & concedere mediam. Sic olim in quodam Theatro sedens, cui Propugnator respondit. Tu es homo medius inter duos homines; ergo es medius homo. Verùm de hac scientia media, quam schola Societatis defendit, futurus est longus sermo infra.

246. Quærunt hìc aliqui, an scientia media debeat etiam dici media inter scientiam simplicis intelligentiæ, & scientiã visionis? Affirmant aliqui, quia judicant idem omnino esse scientiã simplicis intelligentiæ, ac scientiã naturalem: Idemque esse scientiam liberam, ac scientiam visionis. At non bene; quia scientia naturalis intuetur existentiam prædicatorũ necessariorum Dei, quod non attinet ad scientiam simplicis intelligentiæ. Tum etiam scientia naturalis est scientia visionis eorundem Dei prædicatorũ, & non est scientia libera: ergo scientia visionis non est omnino idem cum scientia libera: neq; scientia naturalis est omnino idem cum scientia simplicis intelligentiæ. Alii dicunt scientiam mediam reducendam esse ad scientiam simplicis intelligentiæ; quia ad illam reducitur, quidquid cognoscitur, si per eam cognitionem non attingatur ut absolutè existens pro aliqua differentia temporis. Ita eximius D. Molina, Vasquez, Lessius &c. alij è converso judicant reducendam ad scientiam visionis; quia ad illam reducitur, quidquid cognoscitur, & non ut purè possibile. Unde, ut apparet, quæstio est purè de voce, in qua rectiùs est explicare terminos, quibus expositis nulla manet difficultas. Nam si nomine simplicis intelligentiæ veniat, quod assumit Molina; scientia media ad illam reducetur: si verò veniat, quod assumit altera sententia, reducetur ad scientiam visionis.

247. Quapropter censeo scientiam mediam juxta varias considerationes posse jam ad scientiam simplicis intellidentiæ, jam ad scientiam visionis reduci. Ratio est, quia scientia media ex n. 245. participat aliquid de scientia necessaria, adeóque secundùm istam considerationem potest ad eam reduci. Tum etiam ex ibi dictis participat aliquid de scientia libera: adeóq; secundùm istum conceptum potest ad illam reduci. Hanc doctrinam expresè tradit Arist. *lib. 5. Phys. c. 1. tex. 6.* docens mediũ quodammodo esse utrumq; extremum, adeóq;, in quantũ est unum extremum, esse contrarium alteri. Sic vox media inter gravem, & acutam, respectu gravis est acuta: respectu acutæ est gravis: Color fulcus respectu nigri habet rationem albi, respectu albi habet rationem nigri. En verba Arist. *Est enim quodammodo medium ipsa extrema; quapropter & hoc ad illa, & illa ad hoc quodammodo dicuntur contraria: ut media gravis ad ultimam, & acuta ad primam, atq; fuscum album ad nigrum, & nigrum ad album.* Quam doctrinam amplectitur D. Thom. loquens de Angelo *1. P. q. 10. art. 1. ad 1.* dicens: *Substantiæ incorporeæ medium sunt inter Deum, & creaturas corporeas: Medium autem comparatum ad unum extremum videtur alterum extremum, sicut tepidum comparatum calido videtur frigidum.*

248. Exinde antiqui Theologi cùm non haberent institutum nomen ad exprimendam hanc scientiam futurorum conditionatorum, quandoq; reducebant illam ad scientiam simplicis intelligentiæ, quandoque ad scientiam visionis, secundùm diversas considerationes, sub quibus accipiebant scientiam illam, de qua loquebantur. Sic D. Thom. *1. P. q. 14. art. 9. Quædam verò sunt, quæ sunt in potentia Dei, vel creaturæ, quæ tamen nec sunt, nec erunt, nec fuerunt. Et respectu horum non dicitur habere scientiam visionis, sed simplicis intelligentiæ. Quod ideo dicitur, quia ea, quæ videntur apud nos, habent esse distinctum extra videntem.*

249. Cùm ergo objectum scientiæ mediæ maximè reluceat inter ea, quæ nec sunt, nec erunt, nec fuerunt, sed essent, si purificaretur conditio, uti pœnitentia Tyriorum, de qua n. 241. Exinde D. Thomas manifestè in hoc textu reducit scientiam mediam ad scientiam simplicis intelligentiæ. Quod ideo est, quia ibi, ut advertit, nomine scientiæ visionis intelligit eã, quæ intuetur existentiam rei pro sua differentia temporis, & non solùm objectivè in cognitione. Rursus *3. P. q. 1. art. 5. ad 2.* reducit illam ad scientiam visionis, quatenus consensum conditionatum creaturæ liberum, vocat visum sive prævisum à Deo, non modò illum, cujus conditio verificabitur, sed etiam illum, cujus conditio non verificabitur, qualis fuit Pœnitentia Tyriorum, de qua ibi loquitur: Sic etenim ait: *His, quos prævidit, si apud eos facta essent (divinarum signa virtutum) suis miraculis credituros, quibus voluit, subvenit, alijs autem non subvenit.* Instituto jam nomine ad eam scientiam exprimendam, rectiùs vocatur media etiam inter scientias simplicis intelligentiæ; & visionis.

Divi-

250. Dividitur tertiò, in scientiam practicam, & speculativam, quarum explicationem unusquisque deducet ex principijs in Logica traditis circa naturam practici, & speculativi. Dividitur 4. in scientiam approbationis, & simplicis notitiæ, quæ variè ab alijs explicantur. Sed clariùs, ac rectiùs juxta Augustinum in hunc modum. Scientia approbationis est scientia visionis, qua Deus videt objectum jam productum, quando hæc scientia conjungitur cum actu divinæ voluntatis approbante, & complacente in existentia illius objecti. Quando verò non conjungitur cum eo voluntatis actu, est simplex notitia. Quâ de causa circa peccatum nulla datur scientia approbationis in Deo. cùm non conjungatur cum actu complacente in peccato. Exinde quando dicitur in sacris litteris Deum ignorare peccata, intelligitur non cognoscere peccata per scientiam approbationis.

251. Quapropter Augustinus *tom. 8. super illud Ps. 100. Declinantem à me malignum non cognoscebam*, hæc habet: *Cùm declinaret à me malignus, non cognoscebam. Quid est non cognoscebam? non approbabam, non laudabam, non mihi placebat. Cognoscere enim invenimus in Scripturis aliquando dici pro eo quod est placere nobis.* Et *tom. 4. lib. 2. Quæst. q. 152. Deus dicitur scire, quæ illi placent: nescire, quæ displicent. Non quia ignorat ea, sed quia non approbat.* Dividitur 5. in scientiam *propter quid*, quæ est scientia effectûs per causam immediatam, & in scientiam *quia*, quæ est scientia de objecto per quodlibet medium connexum cum illo. De quibus omnibus per totum istum Tractatum agemus.

SECTIO V.

Solvuntur Opposita.

252. OBJIC. 1. contra primam assertionem. Licèt in intellectu divino detur formalitas promptè, & facilè operandi, at quia non datur formalitas capacitatis ad difficultatem, non datur habitus; ergo licèt detur formalitas applicationis objecti ad intellectum, at quia non est objectiva, sed formaliter vitalis, non erit species; & quamvis detur formalitas virtutis retentivæ illius applicationis ad cognoscenda objecta semel intellecta, quia tamen non datur capacitas ad oblivionem, non dabitur memoria. Resp. conc. ant. & neg. conseq. Ratio est, quia hæc vox, habitus, institura solum est ad significandam utramque simul illam formalitatem, neque apud PP. & Concilia est in usu ea uti ad unam solam ex duabus illis exprimendum.

253. Istæ autem voces species intelligibilis, & memoria assumptæ sunt ex usu PP. ad illas perfectiones sine imperfectione explicandas, ut constat ex n. 235. Adeóque harum significatum rectè possumus in Deo admittere; secus autem significatum habitus, ob rationem datam n. 237. Quin imò Aristoteles *7. Ethic. c. 1.* negans Deo habitus, negat virtutes: & concedit in Deo quid præstantius virtute, eo quòd ejus tempore virtus non explicabatur nisi per habitum. Sic enim ait: *Nam sicut Bestiæ neque vitium est neque virtus; ita neque Dei. Sed hæc præstantius quid virtute: illa diversum quoddam à vitio genus est.* Unde si instituta esset vox ad explicandam sine periculo significandi imperfectionem illius facilitatis formalitatem, libenter vocem amplecteremur: sed cùm instituta non sit, nobis non licet in re adeò gravi voces immutare: multóque minùs uti voce imperfectionem apud Philosophos, & Theologos significante.

Objic. 2. De constitutivo speciei intelligibilis juxta Aristotelem est, ut simul cum intellectu producat intellectionem, quod Deo repugnat: atque de constitutivo memoriæ, quòd sit de re præterita cognoscenda, quod etiam repugnat Deo, cui omnia sunt præsentia, & nihil præteritum: atqui repugnantibus in Deo constitutivis speciei intelligibilis, & memoriæ, repugnant pariter in illo species intelligibilis, & memoria; ergo &c. Resp. dist. maj. de constitutivo speciei, & memoriæ limitatæ conc. illimitatæ neg. maj. & dist. min. neg. conseq. Ratio est, quia illæ perfectiones, quas SS. PP. citati n. 235. vocant speciem intelligibilem, & memoriam, non afferunt ex se ullam limitationem: adeóque excludunt in Deo imperfectionem. Aristoteles autem non negat in Deo has perfectiones sine imperfectione, sed mixtas cum imperfectione. De quibus ipse agebat, ut constat ex n. superiori. 254.

Objic. 3. contra secundam assertionem. Deus tanquam in causa immediata cognoscit omnes creaturas possibiles in divina omnipotentia essentialiter cum illis connexa, atqui cognoscere effectum per causam immediatam illius est discurrere, formando demonstrationem propter quid; ergo &c. Confirm. 1. in divina cognitione repræsentante omnipotentiam, ut causam creaturæ, & creaturam, ut effectum omnipotentiæ distinguuntur in Deo ratione nostra duæ cognitiones: altera quæ, ut exprimit omnipotentiam, est formaliter cognitio causæ, & non effectûs: altera, quæ, ut exprimit creaturas, est formaliter cognitio effectûs, & non cognitio causæ: sed istæ sufficiunt ad formandum discursum; ergo ratione nostra datur in Deo absque fictione formalis discursus. Confir. 2. ex recentioribus: in Deo dantur istæ cognitiones: si conferam Petro in istis circumstantijs auxilium A, consentiet: modò confero: Petrus consentiet: sed ex his cognitionibus formatur verus discursus ratione subordinationis earum cognitionum quoad denominationem Dei cognoscentis; ergo &c. 255.

Resp.

256. Resp. dist. maj. In divina omnipotentia tamquam in medio objectivo comprehensivè attacto conc. tamquam in medio objectivo imperfectè cognito neg. maj. & dist. min. neg. cons. Ratio est, quia, ut constat à n. 238. Ut intellectus discurrat, requiritur, quòd præcedat cognitio medij objectivi imperfectè attacti per illam cognitionem, quod planè Deo repugnat. Ad primam Confirmationem dist. maj. Est formaliter cognitio causæ, & non effectûs, sumpto ly non præcisivè conc. privativè neg. maj. & dist. min. neg. conseq. Ratio est, quia, ut constat ex n. 232. quando ly non effectus, vel, quod idem est, ly sine effectu solùm potest dici præcisivè, si privativè sumatur, fingimus: adeóque adhuc per rationem absque fictione non possumus ex vi illius formalis distinctionis concipere in Deo discursum. Sicuti non possumus concipere, quòd illa cognitio revera non sit sui objecti comprehensiva. Ad secundam Confirmationem conc. maj. & neg. min. Ratio est, quia illæ cognitiones quantumvis distinctæ sint secundùm id, quod ad denominationem requirunt, nulla ex illis præsupponi potest, quæ sui objecti verè comprehensiva non sit: adeóque nulla ex illis potest esse discursiva, neque supponit alteram ut rationem formalem illuminativam, sed purè ut terminum objectivum cum objecto connexum, in quo cognoscit Deus terminum connexionis.

257. Explico solutionem; Ista cognitio, si conferam Petro in istis circumstantijs auxilium A, consentiet, nullam ex intrinsecis suis dicit connexionem cum consensu absolutè futuro: cũ ex intrinsecis suis nõ exigat, quòd Deus illud auxilium A conferat: neque auxilium A ex intrinsecis suis dicit ullam connexionem cum consensu absolutè futuro, cùm sit indifferens, & componibile tam cum consensu, quàm cum dissensu: adeóque licèt Deus cognoscat comprehensivè primũ actum seorsim à secundo, vel secundũ seorsim à primo, non exinde cognosceret consensum esse absolutè futurũ: Connexio autem cum consensu absolutè futuro stat in complexo ex utroque actu: at statim atq; datur illud complexum, Deus illud comprehensivè cognoscit, quin præcedat ullus actus vel purè apprehensivus illius complexi, vel imperfectè indicativus, qui sit ratio formalis illuminativa intellectûs divini, ut ex ea progrediatur, & efformet discursum: sicuti præcedit in nobis ad discursum efformandum. Unde cùm illud complexum respectu nostri ad efformandum discursum præcedat ut cognitum, vel per præviam apprehensionem, vel per cognitionem imperfectam attingentem apprehensivè in præmissis connexionem, & identitatem extremorum inter se, quam identicè attingit per conclusionem, exinde præcedit, ut ratio formalis illuminativa; & cùm respectu Dei non præcedat, ut cognitum, sed statim, atque cognoscibile est, comprehensivè illud, & in illo consensum absolutè futurum unico intuitu simul cognoscat, non præcedit respectu Dei illuminativè, sed purè objectivè: adeóque Deus ita cognoscens nequaquam discurrit.

Objic. 4. contra tertiam assertionem: si daretur ea divisio scientiæ divinæ quoad denominationem; daretur in Deo una scientia perfectior alia: sed hoc implicat; ergo &c. Probat. min. scientia, qua Deus cognosceret actum bonum creaturæ, diceret quoad denominationem concretum ex scientia, & actu bono, aut illius modalitate: & scientia, qua cognosceret peccatum, diceret quoad denominationem concretum ex scientia, & peccato, aut illius modalitate: sed unum concretum est perfectius alio; ergo &c. Confirm. Veritas unius scientiæ esset perfectior alia, cum veritas consistat in actu, & objecto; est enim conformitas actûs cum objecto; ergo & una scientia esset perfectior alia. Resp. neg. maj. ad probat. dist. maj. diceret concretum sumptâ scientia pro actu scientifico identificato cum Deo neg. pro actu scientifico, & applicatione creata ipsius ad objectum, quæ cum Deo non identificatur omitto maj. & dist. min. unum concretum est perfectius alio secundum quod dicit pro actu scientifico identificato cũ Deo neg. pro applicatione creata omitto min. & neg. cons. Ratio est, quia, sicut speculũ non est perfectius, vel imperfectius, licèt modò applicetur ad repræsentandum equum, & postea ad repræsentandum hominem: Ita neq; scientia Dei est perfectior, vel imperfectior ex eo, quòd modò applicetur ad repræsentandum actũ bonum, & postea ad repræsentandum actum peccaminosum: Tota enim diversitas se habet ex parte terminorum, qui neque identificantur cum speculo, neque ipsum perficiunt: sic etiam in casu nostro tota diversitas se habet ex parte terminorum, qui neque identificantur cum divina cognitione, neq; illam perficiunt. Quinimò tota ea diversitas materialis se habet per accidens ad intrinsecam scientiæ perfectionem, ut statim constabit. 258.

Ad Confirmationem neg. ant. Duplex enim veritas considerari potest in scientia divina: altera quidem transcendentalis, & altera prædicamentalis. Transcendentalis stat in essentia ipsius divinæ cognitionis nunquam potentis repræsentare objectum, nisi ut est in se: & hæc utpote identificata cum Deo non consistit in objecto creato repræsentato. Prædicamentalis stat in collectione ex cognitione, & objecto secundùm formale utriusq; partis conformitatem, nõ autem secundùm materiale utriusque. Formalis enim conformitas stat in eo, quòd scientia repræsentet objectum, ut illud est in se, & quod illud in se sit, ut repræsentatur à scientia: hic autem conceptus æqualiter convenit divinæ scientiæ, sive repræsentet actum bonum, sive peccaminosum: materiale verò conformitatis scientiæ cum objecto sunt ipsæ entitates repræsentatæ, quarum entitativa inæqualitas per accidens se habet in ordine ad formalẽ conformitatem, seu veritatem. Quemadmodum se habet 259.

bet per accidens, quòd unus palmus ſit ligneus, & alter argenteus, ne ſint omnino æquales in menſura.

260. Objic. 5. Ex Thomiſtis cum Alvarez *diſp. 6. De Scientia Dei*: Scientia Dei adæquatè dividitur in naturalem, ſive ſimplicis intelligentiæ, & liberam, ſive viſionis; ergo nulla eſt ſcientia inter utramque media. Probatur ant. S. Thomas ſecutus antiquiores adæquatè diviſit ſcientiam Dei: atqui ſolùm diviſit illam in ea duo membra aſſignata; ut conſtat ex 1. *P. q.* 14. *art.* 9. & 3. *P. q.* 1. *art.* 2. *ad* 2. & *cap.* 66. *contra Gentes*; alijsque in locis; ergo &c. Confirm. ex Gonet *diſp. 6. de Scientia Dei art.* 5. §. 5. *n.* 92: Scientia; quam nos vocamus mediam; fundatur in decreto divino actuali prædeterminante; ergo eſt ſcientia viſionis. Probatur ant. Scientia, quam vocamus mediam; eſt libera Deo; ideo enim apud nos vocatur media, quia partim eſt neceſſaria; & partim libera, cùm de utraq; participet: & ità eſt inter utramq; media: ſed non poteſt eſſe libera Deo, niſi fundetur in actuali decreto divino prædeterminante; ergo &c.

Reſp. diſt. ant. adæquatè dividitur, ſi ex de-
261. fectu vocis inſtitutæ medium per terminorum expoſitionem comprehendatur jam ſub uno extremo ut alteri oppoſito jam ſub altero ut oppoſito iſti conc. ſi non ita comprehendatur neg. ant. & conſeq. ad probationem conc. maj. & diſt. min. In ea duo extrema comprehendendo medium per terminorum expoſitionem jam ſub uno; jam ſub altero extremo conc. non comprehendendo neg. min. & conſ. Ratio eſt, quia, cùm tempore D. Thomæ non eſſet inſtituta vox ad explicandam ſcientiam mediam inter illa duo extrema, comprehendebatur in illa diviſione jam ſub uno extremo; jam ſub altero; juxta expoſitionem unius extremi ut oppoſiti alteri: adeóque diviſio illa tunc erat adæquata; ut conſtat ex ipſo D. Thoma à n. 248. & latiùs infrà conſtabit, quando agemus ex profeſſo de ſcientia media. Sic ſi non eſſet inſtituta vox ad explicandum colorem fuſcum, quando color divideretur in album, & nigrum; color fuſcus per terminorum expoſitionem poterat comprehendi jam ſub albo; jam ſub nigro, juxta Ariſtotelis, & D. Thomæ doctrinâ traditam n. 247. Modò autem cùm jam ea vox ſit inſtituta, rectiùs dividitur ſcientia ſigillatim ea tria membra exponendo.

Ad Confirm. neg. ant. ad probationem neg.
262. maj. min. & conſeq. Major enim eſt falſa; quia decretum prædeterminans non conſtituit, ſed evertit libertatem, ut infrà conſtabit. Min. etiam eſt falſa; quia ſcientia media non eſt Deo ſimpliciter neceſſaria, neque ſimpliciter libera: ſed media inter utramque. Ratio eſt, quia ſcientia neceſſaria habet duo prædicata, nimirum quòd non ſupponit decretum ullum actuale liberum Deo, & quòd illius objectum per ſe non poteſt aliter eſſe. Ita ſe habet ſcientia Dei, qua ſe, ſuásque perfectiones neceſſarias comprehendit; nec nõ poſſibilia ut talia, omniúmque prædicatorum eſſentialium connexionem; aut repugnantiam. Scientia ſimpliciter libera habet oppoſita prædicata. 1. Pendere à decreto Dei libero actualiter exiſtente. 2. Terminari ad objectũ; quòd per ſe poteſt aliter eſſe. Scientia media neque habet illa duo priora prædicata, neq; hæc alia duo poſteriora, atque adeò neq; eſt ſimpliciter neceſſaria, neq; ſimpliciter libera. Quia tamen convenit cũ ſcientia ſimpliciter neceſſaria in ſuo primo prædicato, & cum ſcientia ſimpliciter libera in prædicato ejus ſecundo, ea de cauſa eſt ſimpliciter media: Sic homo, quia ſolùm convenit cum leone in ratione animalis, & ſolùm convenit cum angelo in ratione rationalis, neq; eſt ſimpliciter leo, neque ſimpliciter angelus, ſed ſimpliciter medius inter utrumque.

Objic. 6. Scientia neceſſaria Dei utpote ſimpliciter infinita cognoſcit, quidquid cognoſcibile eſt, & omni modo, quo eſt cognoſci- 263.
bile; ergo eſſet imperfectio intellectûs divini admittere alias ſcientias ultra ſcientiam neceſſariam; adeóque diviſio aſſignata ſcientiæ omnino repugnat Deo. Reſp. diſt. ant. & omni modo; quo cognoſcibile eſt pro ſuo ſigno; ſive pro ſigno neceſſariorũ conc: pro ſigno ſequenti, ſive pro ſigno contingentium; & liberorum neg. ant. & conſeq. Ratio eſt, quia ſcientia neceſſaria, cùm ſit ſimpliciter infinita, ſe extendit ad cognoſcendum comprehenſivè omnia neceſſaria tam divina actualiter exiſtentia, quàm poſſibilia extra Deum, quæ non repugnant produci. At cùm ſit eſſentialiter vera, ſolùm debet ea cognoſcere modo, quo cognoſcibilia, & affirmabilia ſunt: In ſigno autem neceſſariorum nequaquam intelligi poſſunt contingentia, & libera ut actualiter exiſtentia, ſed ſolùm ut potentia exiſtere, vel non exiſtere, ſive abſolutè, ſive conditionatè: adeóque ſcientia, quæ verè affirmat creaturam abſolutè extituram, vel quæ verè exiſteret ſub conditione indifferente ad ejus exiſtentiam, vel non exiſtentiam, non eſt ſcientia neceſſaria Deo, ſed contingens, aut libera. Ex dictis

Fit primò cum Auguſtino, Ambroſio, D. Thoma, Chryſoſtomo, Ex. Doctore *lib.* 3. *de Deo cap.* 7. & 3. *Part. quæſt.* 10. *dub.* 5. 264.
& cum ferè omnibus Theologis apud Compton *diſp.* 27. *ſect.* 5. & apud Terillum *Tract. de Reg. Mor. Part.* 2. *quæſt.* 66. contra Celladei; & perpaucos alios in eodem inſtanti realiter indiviſibili dari plura ſigna prioritatis, & poſterioritatis. Ratio eſt, quia in eodem inſtanti datur cauſa actualiter producens effectum; & effectus actualiter productus à cauſa: atque adeò datur effectus poſterior naturâ ſuâ cauſâ, & cauſa prior naturâ ſuo effectu: Ordo enim prioritatis, & poſterioritatis conſiſtit in reſpectu cauſæ ad effectum, ſive in reſpectu ad ea, quæ ſe habent ex parte cauſæ, vel per ſe præcedunt cauſam, & ad ea;

quæ se habent ex parte effectûs, vel per se subsequuntur effectum: atqui talis respectus ejúsque extrema in eodem instanti reali, & indivisibili reperiuntur; ergo & signa priora & posteriora in eodem indivisibili instanti reali reperiuntur.

265. Fit 2. non posse in aliquo instanti reali dari libertatē ad operandum, vel non operandū realiter, quin in eodem instanti reali detur signū prius, & posterius. Ratio est, quia in eodē instanti, in quo voluntas liberè operatur, poterat non operari; aliter non esset libera. Etenim si quis dicat voluntatem liberè operantem in instanti B, jam esse determinatam in instanti A, ad operandum in instandi B. quærimus an illa determinatio, quam elicit in instanti A, sit ipsi libera, vel non? Si primum ergo in eodem instanti, in quo voluntas liberè se exercet, datur etiam determinatio, & exercitium liberum voluntatis, quo pro libito suo poterat se non exercere: alioquin non esset exercitium & determinatio libera voluntatis in instanti A. Si secundum, ergo voluntas non se exercet liberè in instanti B. per illam determinationem instantis A: evidens enim est non posse voluntatē denominari liberam per determinationem ipsi non liberam, sed necessariam.

266. Quapropter in eodem instanti, in quo voluntas liberè se exercet, poterat se non exercere pro libito suo: atque adeò in eodem instanti, in quo liberè se exercet, datur actus primus, à quo ita descendit actus secundus, ut posset non esse pro libito voluntatis; ergo datur iste respectus actûs primi ad secundum, atqui actus ille primus est, qui à Philosophis & Theologis significatur per signum prius naturæ: & actus secundus per signum posterius; ergo signa priora, & posteriora negari non possunt in eodem instanti reali, & indivisibili; quin libertas voluntatis negetur. Exinde non bene procedunt, qui in eodem instanti reali indivisibili negant signa, judicantes prioritatem, & posterioritatem debere cadere supra partem priorem, & posteriorem rei indivisibilis. Non bene quidem; quia res indivisibilis non habet partes, sed capacitatem, ut plures res; quarum una pendeat ab altera, dentur in eodem instanti; atque adeò inter eas datur signum prius, & posterius; Nam res dependens est signum posterius, & ea, à qua in eodem indivisibili instanti pendet, est in eodem indivisibili instanti signum prius. Si enim hæc vocum significata distinguerentur, fortè illatio nostra à nemine negaretur. Quem in sensum S. Maximus in disp. contra Pyrrum apud Joannem Ciparisiotum Dec. 10. cap. 4. ait: *dicere, & non prius distinguere significata verbi nihil aliud est, quam omnino confundere, & obscura relinquere ea, de quibus quæstio est: quod quidem alienum est ab homine rationis participe.* Hæc Sanctus.

Fit tertiò, cum eisdem Auctoribus citatis n. 264. in eadem Dei æternitate admittenda etiam esse signa priora, & posteriora. Ratio ex dictis facilis est; quia Deus in sua æternitate liberè vult, & non vult: & ita ab æterno vult habere mundum, ut potuisset ab æterno liberè nolle existentiam mundi: ergo voluntas, quæ deficere non potuit, est signum prius, & denominatio volendi, quæ pro libito Dei potuit deficere, est signum posterius. Confirm. Omnia ea requisita, quæ se habent ex parte actûs primi, sunt pro signo priori ad actum secundum, atqui ex parte voluntatis divinæ dantur plura requisita, ut in actu primo proximo libera constituatur; ergo &c. Probatur min. Ut Deus constituatur proximè liber in actu primo ad decernendum efficaciter præmium propter merita, vel pœnam propter peccata, necesse est, ut præcedat ex parte Dei scientia meritorum, vel peccatorum, aut absoluta, aut saltem conditionata pendens quoad denominationem à consensu, vel absoluto, vel conditionato: etenim juxta firmissima scholæ nostræ principia, ideo Deus cognoscit operationes hominis liberas extituras, quia homo se determinat, & non econtra: & sic de alijs, ut per totum istum tractatum latè constabit. Sic etiam decretum indifferens applicativum omnipotentiæ ad utrumque libertatis extremum est in signo priori ad decretum prædefinitivū cum uno libertatis extremo connexum, ut suo loco videbimus; ergo &c. 267.

Objic. ultimo contra illationes nostras. Figmentum ingeniorum est, quòd unum indivisibile instans temporis expandatur in decem, aut viginti signa naturæ priora, & posteriora, præterita, & futura; ergo chimerica prorsus sunt talia signa naturæ. Probatur ant. In puncto realiter indivisibili non est hic, & ibi, suprà & infrà, non solùm realiter, sed neque ordine naturæ; ergo neque instanti reali indivisibili erit antè, & pòst, nec realiter, nec ordine naturæ. Resp. neg. ant. ad probationem dist. ant. non est hic, & ibi ordine naturæ correspondens diversis partibus ejusdem indivisibilis puncti conc. correspondens diversis entibus, vel realiter, vel objectivè coordinatis, & coëxistentibus eidem indivisibili puncto neg. ant. & conseq. 268.

Ratio est, quia licet non possit dari correspondentia coordinata correspondens partibus ejusdem puncti indivisibilis, cùm indivisibile punctum partes non habeat: at potest dari hic, & ibi naturæ correspondens causæ, & effectui existentibus in eodem indivisibili puncto, & in eodem indivisibili instanti; cùm in instanti, & puncto indivisibili possit causa liberè producere, & producat suum effectum, ut patet in Angelo, & anima rationali. Quod ipse Adversarius immemor sui in hac ipsa quæstione. §. 2. admittit, docens Christum, & Angelos Beatos, qui perfecta cognitione prædicti sunt 269.

in unò eodemque instanti considerare, deliberare, & operari posse : atque adeò admittit diversa signa naturæ in instanti, in quo liberè operantur. Neque in re adeo certa licet longius immorari : tot enim dari possunt signa priora, & posteriora in uno, eodemque instanti reali indivisibili, quot causalitates subordinatæ in illo instanti exercentur. Quin imò & ipsi adversarij admittunt præfinitionem inimpedibilem præcedentem scientiam mediam, quæ intendat consensum liberum per auxilium eligendum post prælucentiam scientiæ mediæ : atque adeò apud ipsos electio, & volitio determinati auxilij est in signo posteriori ad præfinitionem inimpedibilem. Sic secum ipsis pugnant cum adeò manifesta inconsequentia.

DISPUTATIO V.

DE OBJECTO, ET PERFECTIONIBUS DIVINÆ SCIENTIÆ IN COMMUNI.

270. DUplex est objectum : alterum materiale ; & alterum formale. Materiale est illud, circa quod tendit actus, qua de causa Thomistæ vocant illud objectum primarium. Alij verò purè terminativum. Formale est illud, quod movet ad attingendum materiale : Qua de causa vocant illud Thomistæ objectum primarium; alij verò specificativum, & motivum. Unde si objectum, circa quod tendit actus, moveat ad sui attingentiam, erit simul materiale, & formale : Sic actus, quo amo divinam Bonitatem propter se, attingit divinam Bonitatem, tanquam objectum materiale, & formale. Si objectum formale physicè moveat producendo actū per se ipsum, vel per speciem ab ipso missam, dicitur objectum formale physicè motivum. Quando nullum physicum præstat influxum, sed est solum objectiva ratio ipsius actūs, quam nempe redderet intelligens interrogatus, cur præstet assensum, dicitur objectum formale intentionaliter motivum. Sic quia Deus ideo intelligit potiùs esse quàm non esse Deitatem, & Trinitatem suam, quia verè ita est, hanc ipsam rationem reddere postulanti potest ; adeóque ea ipsa intrinseca veritas est objectum formale intentionaliter motivum divinæ cognitionis. Quando verò ita est rario objectiva, ut verum sit per illam tolli indifferentiam, quam intellectus habebat, ut denominaretur ita cognoscens, dicitur objectum formale intentionaliter determinativum. Sic dicimus quasi à priori : Ideo Deus actu cognoscit peccatum, quia est peccatum : non est autem ideo peccatū, quia præcisè cognoscitur à Deo. Si autem non determinet indifferentiam, manet in ratione objecti formalis intentionaliter motivi purè terminativi. Cæterum cùm cognitio in Deo producta non sit, neque habeat indifferentiam, ut producatur, sed solùm ut applicetur, vel non applicetur objecto contingenti, ratione suæ contingentiæ, ut existat, vel non existat, ea de causa objectum, quod contingens non sit, non potest esse determinativum divinæ scientiæ.

SECTIO I.

De objecto materiali, & formali divinæ scientiæ.

271. ASsero 1. Deus seipsum, & omnia, quæ in eo sunt, propriè, & comprehensivè cognoscit : adeóque omnia prædicata divina sunt objectum materiale divinæ scientiæ. Ita omnes Catholici cum D. Thom. hic art. 3. Probat. 1. ex 1. *ad Cor.* 2. dicente : *Spiritus omnia scrutatur, etiam profunda Dei. Ad Hebr.* 4. *Omnia sunt nuda, & aperta oculis ejus* ; ergo &c. Confirm. 1. Quia valde ignorans foret Deus, si objectum omnium pulchèrrimum ignoraret, & non cognosceret omnia, quæ in ipso sunt ; ergo &c. Confirm. 2. Deus utpote summè felix, fruitur summo bono, cúmque ipse sit summum bonum, fruitur se ipso ; sed frui nequit summo bono, si illud non cognoscat ; ergo &c. Confirm. 3. Si Deus se ipsum plenè non cognosceret, nihil perfectè cognosceret ; etenim cùm omnia cognoscibilia connectantur cum Deo ; incognito Deo nequeunt perfectè cognosci : Sed Deus omnia cognoscibilia perfectè cognoscit ; ergo &c.

Probat. 2. Ostendendo simul eam cognitionem Dei esse sui comprehensivam, neque posse dari cognitionem comprehensivam Dei, quæ divina non sit : Illa enim est cognitio comprehensiva objecti, quæ totam ipsius objecti intrinsecam cognoscibilitatem exæquat : sed talis est cognitio, qua Deus se cognoscit : secus autem ulla cognitio creata ; ergo &c. Major patet, quia si cognitio est ita plena, ut totam intrinsecam objecti cognoscibilitatem exæquet, tanta est cognitio in esse cognitionis, quantum est objectum merito perfectionis suæ in esse cognoscibilis, in quo stat ratio cognitionis comprehensivæ : Min. verò probatur. Deus utpote summè cognoscitivus non potest esse magis cognoscibilis, quàm est cognoscitivus : cùm etiam ut intrinsecè summè perfectus, nequeat esse merito sui minùs cognoscitivus, quàm sit cognoscibilis ; ergo cognitio, qua Deus se cognoscit, eáque sola est ita plena, ut totam sui objecti cognoscibilitatem exæquet : atque adeò ita est comprehensiva, ut cognitio non divina non possit esse Dei comprehensiva. 272.

Confirmatur & explicatur hæc ratio unumquodque Ens merito sui est cognoscibile secundùm eam omnem virtutem, quam in se habet, sive in ordine ad cognoscendum, sive ad producendum, sive ad exigendum : adeóque ens limitatum, quod non solùm est potens cognoscere limitatè, sed etiam potens producere, & exigere, v. g. Homo, non potest esse merito sui 272.

sui minùs cognoscibile, quàm sit potens cognoscere, potens producere, aut potens exigere: est autem minùs potens cognoscere, quàm sit merito sui potens cognosci, sive quantum est objectivè cognoscibilis; cùm non possit cognoscere, quomodo se habeat in esse continui, in esse liberè agentis, & sic de alijs. Hæc autem in summo cognoscente evenire non possunt; cùm ratione summi in cognoscendo, debeat cognoscere summum in esse cognoscibilis; ergo Deus, solúsque ipse per cognitionem, qua se summè cognoscit, cognoscit se, quantum merito sui cognoscibilis est: atque adeò cognitio divina, ipsáque sola est Dei comprehensiva.

274. Quapropter Plurimi Theologi cum Herrera in Tractatu de Angelis duplicem rerum naturalium comprehensionem distinguunt. Prima est perfectissima & supernaturalis, per quam res expresè attingitur secundùm omnia sua prædicata constitutiva intimè penetrando eorum prædicatorum intrinsecam convenientiam, eorúmque respectus, & potentia tam ad naturalia, & creata, quàm ad supernaturalia, & increata. Adeóque ut homo ita comprehendatur, debet intimè cognosci non solùm in ordine ad effectus naturales, sed etiam ad supernaturale, nimirum ad visionem beatificam, quam potest per elevationem producere, ad gratiam habitualem, per quam potest supernaturaliter perfici, ad ipsum Deum, à quo potest cognosci, & à quo intrinsecè perficeretur, si cum eo esset hypostaticè unitus, & sic de alijs similibus: atque hoc modo nequit Angelus se ipsum, aut hominem comprehendere, sed solus Deus. Secunda comprehensio est naturalis, & minùs perfecta consistens in cognitione entium purè naturalium in ordine ad alia entia creata purè naturalia, & ad respectus purè creatos, & naturales: ita ut Angelus ea cognoscat, quantum ipsa merito sui in ordine ad tales respectus sunt cognoscibilia: atque hanc comprehensionem concedunt angelo prædicti auctores, etsi nolint adhuc comprehensionem adeò perfectam angelo tribuere, sed cum majori restrictione. Unde multo minùs poterit creatura aliqua comprehendere Deum.

275. Assero 2. Deus omnia cognoscit omni modo, quo verè cognoscibilia sunt; adeóque quæcunque res sive creata, sive increata est objectum materiale divinæ scientiæ. Probatur primò, ex Scriptura: etenim *Esther* 14. dicit: *Domine qui habes omnium scientiam.* Ad *Hebr.* 4. *Non est ulla creatura invisibilis in conspectu ejus; omnia autem nuda, & aperta sunt oculis ejus.* *Eccl.* 23. *Domino enim Deo, antequam crearentur, omnia sunt agnita: sic & post perfectum respicit omnia;* ergo &c. Confirm. Si Deus objectum aliquod non cognosceret, vel esset ex defectu cognoscibilitatis in objecto, vel ex debilitate potentiæ, vel quia argueret imperfectionem cognoscere objectum: sed ex nullo ex his capitibus deficere potest Deo alicujus objecti cognitio; ergo &c. Minor probat. Objectum quà objectum est cognoscibile: Intellectus divinus utpote perfectissimus, & nulla debilitate laborans debet cognoscere, quidquid verè est cognoscibile; falsum quidem ut falsum, & verum ut verum; ergo &c.

Probat. 2. Intellectus divinus debet esse summè cognoscitivus, sive summè perfectus in vi cognoscendi: aliter deficeret illi aliqua perfectio in esse cognoscitivi, adeóque non esset summè perfectus: sed in intellectus sic summè perfectus se debet extendere ad cognoscendum omne cognoscibile, & omni modo, quo est verè cognoscibile; ergo &c. Probat. min. Intellectus summè cognoscitivus, & perfectus in vi cognoscendi debet esse ex se determinatus ad cognoscendum omne cognoscibile: aliter si ex se non esset determinatus, ex se esset capax ignorantiæ, quæ cùm sit imperfectio in linea cognoscitivi, repugnat ex terminis perfectissimo cognoscitivo: atqui ex eo, quòd ex se sit determinatus ad cognoscendum omne cognoscibile, actu cognoscit omne cognoscibile omni modo, quo est verè cognoscibile; ergo &c. Confirm. Intellectui divino utpote summè perfectissimo in vi cognoscendi, nulla deficit vis cognoscendi, sed si non cognosceret omne cognoscibile, & omni modo, quo est verè cognoscibile, deficeret ei aliqua vis cognoscendi; ergo &c. 276.

Respondebis ex Aureolo apud Capreolum *in 1. dist. 35. q. 2.* Deum non ita cognoscere creaturas, ut istæ formaliter terminent divinam cognitionem, sed solùm denominativè, prout cognoscit essentiam divinam, quæ eminenter eas continet. Quod contra omnes Theologos hic auctor declarat exemplo se videntis in speculo: Hic enim, ait ille, non videt duo, scilicèt imaginem, quæ est in speculo, & se ipsum, sed solùm videt formaliter imaginem, quæ terminat visionem, & ratione imaginis formaliter visæ videt denominativè se ipsum; quia denominatur visus, licèt formaliter revera non sit visus, sed sola imago. Contra tamen 1. Quia hæc responsio pugnat contra scripturam, & rationes adductas; etenim si creaturæ non solùm sunt verè cognoscibiles in alio, sed etiam in se ipsis, si ita non cognoscerentur, non essent omnia nuda, & aperta oculis Dei contra argumentum citatum n. 275. neque esset in divino intellectu vis summè, & perfectè cognoscitiva, quod dici non potest; ergo &c. 277.

Contra 2. Nam exemplum adductum ab adversario potiùs confirmat nostram sententiam. Ideo enim videns imaginem sui in speculo 278.

culo non videt se formaliter, quia visio non attingit comprehensivè ordinem, & respectum unius ad aliud: sed intellectus divinus comprehensivè cognoscit omnipotentiam à n. 272. quatenus est virtus omnium productiva: ergo licèt visio oculi limitata, formaliter sistat in imagine, cognitio Dei illimitata non sistit in omnipotentia, sed attingit creaturas potentes produci ab omnipotentia. Contra 3. Nequit comprehendi perfectè virtus in ordine ad aliquem terminum, quin formaliter concipiatur ipse terminus; ergo non potest Deus perfectè comprehendere omnipotentiam, ut virtutem productivam creaturarum, quin concipiat formaliter creaturas.

279. Assero 3. Nullum est objectum formale physicè motivum divinæ scientiæ: bene verè intentionaliter motivum. Objectum formale physicè motivum est illud, quod vel immediatè per se, vel mediatè per speciem sui producit cognitionem ipsius repræsentativam, ut constat ex num. 270. Atqui divina cognitio improducibilis est; ergo &c. Rursus objectum formale intentionaliter motivum ex eodem num. 270. est objectiva ratio assecurativa assensûs, qui præstatur, quam nempe daret intelligens si de ratione assensus rogaretur: sed hæc objectiva ratio necessaria est divinæ scientiæ, utpote prudentissimæ; DEUS enim si interrogaretur, cur asserat prædicata Petri non repugnare, optimè responderet; quia ipsa in se ipsis conspecta nullam involvunt contradictionem; ergo &c. Unde objectum formale intentionaliter motivum non debet movere, ut intelligens habeat formam cognitionis, quam antea non habebat, uti ex sinistra hujus vocis intelligentia censebat Aureolus judicans objectum intentionaliter motivum requirere respectum ad mobile physicum: solùm enim requiritur, quòd sit ratio assecurativa veritatis assensûs, si intelligens de eo rogetur.

280. Assero 4. Scientia divina necessaria solùm habet objectum formale intentionaliter motivum purè terminativè, secus autem determinativè. Probat: Objectum formale intentionaliter motivum purè terminativè est illud, quod ita est ratio objectiva, & assecurativa assensûs præstiti, ut simul in intelligente inveniat summam determinationem ad objectum illud cognoscendum: atque adeò indifferentiam non inveniat in intellectu ejus, ne actu denominetur intelligens tale objectum. Objectum verò formale intentionaliter motivum determinativè est illud, quod non solùm est objectiva ratio assecurativa assensûs præstiti, sed etiam determinat indifferentiam, quam re ipsa intellectus habebat, ut denominaretur intelligens: atqui intellectus divinus non habet indifferentiam, ne denominetur intelligens per scientiam necessariam: sed potiùs habet summam determinationem: aliter scientia illa necessaria non esset; ergo &c.

Quapropter omnes veritates necessariæ ex parte DEI, sive absolutæ sint, sive relativæ, sive creatæ, sive increatæ sunt objectum formale motivum purè terminativum divinæ scientiæ. Ratio est, quia eo ipso, quòd unaquæque sit veritas objectiva necessaria, ratione sui plenè sufficit ad assecurandum assensum sui. Quòd autem creata veritas exigua sit, parùm refert; nam quò major est perspicacia mentis, eò magis sufficit ad assensum quælibet veritas, etsi minima, si tamen talis est in se: atqui perspicacia divinæ mentis est summa, & qua major excogitari verè non potest; ergo creata veritas, etsi minima absque ulla imperfectione sufficere potest pro motivo formali divinæ intellectionis. Rursus si ea omnia, vel per necessariam identitatem, vel per necessariam connexionem, quam DEUS habeat cum illis, necessaria sunt ex parte Dei, intellectus ex se non est indifferens, sed summè determinatus ad ea cognoscenda, atque adeò illæ objectivæ veritates non tollunt indifferentiam, quam intellectus habeat, ne denominetur cognoscens ea objecta; ergo non sunt objectum formale motivum intentionaliter determinativum, sed purè motivum divinæ scientiæ. Unde cùm ex parte sui necessariò identificetur DEUS cum omnibus absolutis, & relativis, & necessariò connectatur cum omnibus creaturis possibilibus, exinde hæc omnia sunt objectum formale motivum intentionaliter, & purè terminativum. 281

Assero 5. Actus nostri liberi sunt objectum formale intentionaliter motivum non quidem purè terminativum, sed etiam determinativum divinæ scientiæ. Probatur facilè ex dictis. Sicut intellectus divinus, & ipse DEUS entitativè sumptus non est connexus cum existentia actuum nostrorum liberorum, sed indifferens, ut existant, vel non existant: ita etiam intellectus divinus est ex se indifferens ad cognoscendum eos existere, vel non existere: præterea nihil per se antecedit actum nostrum liberum, quod possit determinare Deum ad cognoscendum eum existere, cùm omnia per se præsuppositiva indifferentia sint, ut voluntas nostra pro libito suo possit actum elicere, vel omittere: aliter non esset voluntas indifferens, & libera ad utrumque, ut infra constabit, ubi dicemus, quando prædefinitio, & prædestinatio connexæ cum actu sint per se ipso actu libero posteriora: atqui eo ipso, quòd actus nostri liberi existant, jam non manet intellectus divinus indifferens, sed omnino necessitatus ad cognoscendum eos potiùs existere, quàm non existere; ergo actus nostri liberi sunt objectum formale intentionaliter motivum, & determinativum. Ex dictis 282

283. Fit 1. Scientiam Dei esse verissimam, certissimam, & evidentissimam. Ratio est, quia scientia Dei habet omnem perfectionem suæ lineæ sine imperfectione; ergo nequit difformari cum objecto ut est; adeóque est verissima: ergo nequit relinquere divinum intellectū hæsitantem circa veritatem assertam; adeóque est certissima: ergo nequit admittere obscuritatem: adeóq; est evidentissima. Patet consequentia; Quia difformitas cum objecto, hæsitatio, & obscuritas sunt imperfectiones in linea cognoscendi; ergo ex eo, quòd scientia Dei habeat omnem perfectionem suæ lineæ, excludit has imperfectiones per oppositas perfectiones. Confirmatur scientia Dei, quam nihil scibile latet, est omniscia ex illo *ad Hebr. 4. Omnia nuda, & aperta sunt oculis ejus.* Est infinita ex illo *Psal. 146. Sapientiæ ejus non est numerus.* Est evidentissima ex illo *Eccl. 23. Oculi Domini multo plus lucidiores sunt super solem.* Et 1. *Joann. 1. Deus lux est, & tenebræ in eo non sunt ullæ.* Est certissima, & verissima ex illo *Proverb. 24. Qui inspector est cordis, ipse intelligit, & servatorem animæ nihil fallit.* Videatur August. *lib. 1. de Doctr. Christ. c. 8.* & *lib. 11. de Trin. c. 14.* Unde, licet respectu objecti contingentis, quod à scientia divina denominatur cognitum, non sit sola scientia tota veritas conformitatis ex actu, & objecto, est tamen tota veritas infallibilitatis, cùm ratione sui nunquam possit affirmare objectum aliter, ac est.

284. Fit 2. Deum cognoscere infinita; quia cognoscit omnes creaturas possibiles, quæ in multitudine infinitæ sunt. Pro cujus intelligentia habenda præ oculis sunt principia, quæ unusquisque habet in Philosophia. Mentem meam breviter innuam. Censeo igitur distinguenda duo genera collectionum; Alia enim est collectio purè objectiva; & alia collectio physicè terminativa. Collectio purè objectiva nullam in se requirit determinationem compossibilitatis in existendo inter sua extrema: adeóque bene potest attingi ab actione se extendente ad tales indeterminationes, quæ revera indeterminatæ sunt: secus autem ab actione, quæ ad tales indeterminationes extendi non potest. Collectio verò physicè terminativa cùm terminum, seu finem habeat sibi præfixum, & compossibilem extra causas, non solùm potest attingi ab actione se extendente ad indeterminationes, sed etiam ab actione se solùm extendente ad rem determinatam. Exinde actio physicè productiva rerum contingentium, utpote dans esse rebus compossibile cum alijs, & determinatum, quod habet, cùm expressiva non sit, solùm potest se extendere ad collectionem physicè terminativam, & finitam. Actio verò intentionalis cognoscitiva cū non solùm se extendat, ad dandum rebus esse illud determinatum, quod habet, sed etiam ad exprimendam indeterminationem, & in compossibilitate, ut existant simul cum alijs, cum quibus coexistere non possunt: ea de causa non solùm potest cognitio cognoscere collectionem finitam, sed etiam collectionem infinitam.

285. Hæc est ratio à priori, quare, licèt intellectus creatus possit absque fictione cognoscere hanc universalem collectionem objectivam animal sub conceptu præscindente à rationali, & irrationali; non tamen potest Deus illam producere absque identitate cùm rationali, & irrationali; quia nimirum ea ratio objectiva est indeterminata: & potentia productiva non tendit ad rem contingentem indeterminatam, sed ad determinatam. Hæc etiam est ratio ex Augustino, Thoma, & Ex. Doctore, propter quam licèt Deus cognoscat collectionē categorematicè infinitam possibiliū, quæ indeterminata, infinitā, & sine fine est, non tamen potest illam producere. Audi Augustin. *tom. 1. lib. 12. de Civ. cap. 18.* ita discurrentem: *Ità verò suis quisque numerus proprietatibus terminatur, ut nullus eorum par esse cuiquam alteri possit. Ergo & dispares inter se atque diversi sunt, & singuli quique finiti sunt, & omnes infiniti sunt. Absit itaque, ut dubitemus, quod ei notus non sit omnis numerus, cujus intelligentiæ, sicut in psalmo canitur, non est numerus. Infinitas itaque numeri; quamvis infinitorum numerorum nullus sit numerus, non est tamen incomprehensibilis ei, cujus intelligentiæ non est numerus.* Hæc August.

286. Exinde D. Thomas *q. 2. de Veritate artic. 9. in corp. [concedo simpliciter, quòd Deus cognoscit actu infinita absolutè.]* Quod etiam habet Ex. Doctor *dist. 29. metaph.* Ubi inter possibilia, & actualia rationem disparitatis à nobis datam assignat. Quando enim infinita Dei cognitio actu cognoscit infinita possibilia, non datur infinitum actu infinitate possibiliū, quæ actu nihil determinatè sunt à parte rei; sed infinitate divinæ cognitionis, quæ actu existit determinatè infinita. Unde possibilia licèt excludant compossibilitatem mutuā in ordine ad productionem, non illam excludunt in ordine ad cognitionem. Sic homo non excludit similitudinem cum leone in ordine ad sensationē, bene verò in ordine ad discursum. Sic assensus, & dissensus essentialiter incompossibiles quoad actualem utriusque simultaneā existentiam, sunt compossibiles quod actualē utriusp; simultaneā cognitionem, atque à Deo, ut homine simul in eodem instanti cognoscuntur; licèt, quia in se non habent determinationem ad simul coexistendum, non possint in eodem instanti simul produci. Cæterum quia ea indeterminatio inter solùm assensum, & dissensum est finita, singula illius indeterminationis extrema designari succesivè possunt, quod non potest ita fieri de infinita collectione objectiva, cujus extrema successivè numerari nequeunt. neque per successionem cognosci aut determinari. Quod planè fieri necessuum erat, ut constat ex dictis, ut ea collectio actu produceretur. Quamobrem implicantiæ, quæ adesset in infinito categorematico actu producto, nullæ sunt in

infinito categorematico actu cognito: Sicuti implicantiæ, quæ sunt in eo, quòd assensus, & dissensus essentialiter incompossibiles simul producerentur; nullæ sunt in eo, quòd actu cognoscantur.

287. Fit 3. nullum objectum cognosci à creatura efformante ens rationis universale, aut attingente carentias; quod à Deo non cognoscatur perfectiori modo, quàm à creatura. Ratio est; quia cognitio, quæ vocatur entis rationis efformativa, in eo distinguitur à cognitione universalis effectiva; quòd cognitio effectiva universalis, v. g. animal; attingit particularia in ordine ad connotatum commune, in quo conveniunt, quin de ullo particulari neget posse concipi in ordine ad aliud sui proprium connotatum, in quo disconveniunt, sed ab eo præscindit; adeòque habet objectum sui verificativum ex dictis à n. 215. Cognitio verò entis rationis efformativa attingit extrema realia; & cognoscibilia non solùm in ordine ad prædicatum commune, in quo conveniunt; sed asserendo etiam nullam in illis extremis dari rationem disconvenientiæ identicæ: atque adeò & unum esse aliud. Unde non habet objectum sui verificativum, sed sui essentialiter falsificativum ex dictis à n. 146. Quapropter sicut virtuale non datur à parte rei; quia hoc significaret dari objectum à parte rei cognitionis præscindentis; cum ea sola convenientia; sub qua à cognitione præscindente attingitur; ita ens rationis non datur à parte rei, quia hoc significaret dari objectum cognitionis fingentis à parte rei, cum ea sola convenientia; & absque distinctione; quam habet ab objecto, de quo affirmatur.

288. Exinde sicut verum est dicere: omnis homo est animal; etsi omne animal non sit homo: ita est verum dicere; omnis cognitio efformativa entis rationis est falsa; etsi omnis cognitio falsa non sit efformativa entis rationis. Ratio est, quia ea sola cognitio efformat ens rationis, quæ attingit objectum essentialiter falsificativum similis affirmationis, vel negationis; non verò quæ attingit objectum accidentaliter falsificativum: Unde ista cognitio Petrus currit, licèt sit falsa, non efformat ens rationis. Ista vero Petrus, prout currit, non currit, non solum esset falsa, sed efformaret etiam ens rationis. Quare illa Dei loquutio *Deuter. 32. Videte, quòd ego sim solus, & non sit alius Deus præter me*; non efformat ens rationis, quia habet objectum sui verificativum perinde ac si diceret: Quidquid extra me est, distinguitur realiter à natura divina, & Deitate. Apprehensiones autem cùm sint indifferentes, ut intellectus verè, vel falsò annunciet, sunt etiam indifferentes, ut in his prævijs efformetur, vel non efformetur ens rationis. Ut latè docet Aristoteles *lib. 1. Periherm. cap. 1.* Sic prævia ista apprehensione secundus DEUS, potest intellectus dicere, secundus Deus repugnat, & tunc non efformabit ens rationis: est enim idem ac dicere, alia essentia, quæ cum Deo identificetur, repugnat: vel potest dicere: Alia essentia, quæ cum Deo identificetur, non repugnat. Et tunc efformaret ens rationis. Cæterum cùm ea essentia, de qua affirmaret, in se esset cognoscibilis, esset in se realis, etenim quod ens reale non est, cognoscibile non est, ut sectione sequenti constabit in argumentorum solutione.

Quapropter quando affirmamus ens intrin- 289.
secè impossibile cognosci non posse, non exinde illud cognoscimus; sed cognoscimus naturam entis realis, cui soli convenit posse cognosci; falsum enim, ut falsum, nequit esse objectum intellectûs, cum intellectûs assentiri nequeat falsò ut falsò. Sic omnes dicunt, & vere, ens adæquatè distinctum ab omni possibili, & impossibili, nequit cognosci: ens omnino incognoscibile est impossibile, & nequit cognosci: Objectum nullo modo intelligibile est impossibile, & cognosci non potest, quin exinde inferatur, quòd cognoscamus ens adæquatè distinctum ab omni possibili, & impossibili, vel quòd cognoscamus ens omnino incognoscibile, aut omnino inintelligibile: sed solùm infertur habere nos principia ad inferendum non esse incognoscibilia, quæ attingibilia sunt ab intellectu. Sic etiam dicimus, habere nos principia ad inferendum esse verè possibilia sub aliqua ratione, cùm sint vera ea, quæ attingi possunt ab intellectu: atque adeò possunt esse reale verificativum alicujus propositionis. Sic objectum hujus propositionis, Petrus est lapis, est in se reale, cùm realiter possit verificare hanc propositionem contradictoriam, Petrus non est lapis; propositiones enim contradictoriæ attingunt idem objectum: sic objectum hujus propositionis: Hircocervus existit, verificat realiter istam: non existit hircus realiter identificatus cum cervo. Et sic de alijs.

Quando igitur intellectus efformat ens ratio- 290.
nis, affirmat per identitatem unum prædicatū de alio: at identitas unius prædicati excludit realiter identitatem alterius, quod fieri non potest nisi per cognitionem falsam, & obscuram. Deus autem cognoscit ea duo extrema, & cognitionem confusam, non quidem confusè, sed per cognitionem claram, sicut cognoscit actum opinativum, non quidem opinativè, sed clarè comprehendendo naturam actûs; & objecti attracti ab ipso: Unde nullum est objectum DEO incognitum, neque quod possit cognosci à creatura, & non possit cognosci à DEO. Sive ex illis, quæ attingit creatura, quando efficit universale, vel quando efformat ens rationis. Eadem doctrina applicanda est carentijs; nam si in rigore metaphysico loquamur, carentiæ non sunt formaliter aliquid, sed præcisè, rem non dari. Unde dicere: datur carentia Petri, perinde est ac dicere: non datur Petrus: cùm enim

pro-

propositiones contradictoriæ idem habeant objectum, istæ propositiones Petrus existit, Petrus non existit, sunt ejusdem objecti, solúmque distinguuntur ex diverso modo tendendi actûs in idem objectum: atque adeò verificativum hujus actûs Petrus non existit, non est carentia aliqua, quæ existat, sed est Petrus, qui non existit.

291. Sic etiam ista propositio: Ante Deum nihil fuit, non verificatur per carentiam aliquam, quæ fuerit ante Deum, sed per prædicata realia, quæ ante Deum non potuerunt esse: Ut enim concipiamus rem formaliter deficere, non debemus concipere ullam entitatulam, quæ sit formalis defectus rei; sed sat est concipere entitatem rei, quæ non est, licèt, ut effectivè sit, indigeat causa, à qua sit. Etenim si intellectus concipiat nullum omnino ens, sive positivum, sive negativum dari in rerum natura, eo ipso concipit carentiam Petri. Unde carentia formalis Petri non stat in aliquo, quod sit non esse Petri, sed præcisè in eo, quòd Petrus non sit, licèt carentia arguitiva stet in voluntate Dei non producendi, vel destruendi, vel in divina scientia cognoscente Petrum non existere, aut in quovis alio incompossibili cum existentia Petri. Cùm autem Deus omnia cognoscat, sive existentia, sive non existentia, cognoscit res earúmque carentias. Quod perinde ac cognoscere illas, quando existunt, vel non existunt.

SECTIO II.

Solvuntur Opposita contra objectum materiale.

292. OBjic. 1. contra 1. assertionem: Scientia ut talis imbibit relationem, & respectum ad suum objectum: sed scientia Dei non dicit relationem ad ipsum Deum: Relatio enim ad objectum dicit distinctionem realem ab objecto; ergo Deus nequit esse objectum suæ scientiæ. Propter hoc argumentum P. Erize aliàs doctus *disp. 4. cap. 2. num. 6.* Negavit essentiam divinam esse objectum scientiæ Dei. Resp. tamen dist. maj. Relationem, vel physicam, vel purè intentionalem conc. semper physicam neg. maj. & dist. min. neg. conseq. Ratio est, quia Relatio intentionalis stat præcisè in repræsentatione vitali, quæ cùm esse possit non solùm aliorum, sed sui, non requirit aliam distinctionem ab objecto, quàm rationis, sive ex modo concipiendi, ut patet in ista cognitione; qua cognosco in ratione communi ens creatum, quæ attingit se ipsam, in ea, quæ cognoscit cognitionem in communi, quæ se ipsam sub ea ratione communi repræsentat. In hac definitione definitionis Oratio explicans essentiam rei, quæ definit se ipsam, & sic de millenis alijs. Eodem sensu cognitio dicitur imago formalis, & intentionalis objecti, quæ nullam requirit distinctionem realem ab objecto. Quamobrem axioma illud Augustini ex objecto & potentia paritur notitia, solùm intelligitur de objecto realiter distincto à cognitione creata, non autem de cognitione divina, quæ cùm sit incausata, nullius objecti potest esse partus. Sic D. Thomas in *Quæst. disp. P. 2. q. 2.* quæ est de Scientia Dei *art. 2.* hæc habet: *ad tertium dicendum, quòd similitudo, quæ est relatio realis, distinctionem rerum requirit, sed ea, quæ est rationis relatio tantùm, sufficit in similibus distinctio rationis.*

Objic. 2. Cognitio, quæ nihil cognoscat 293.
distinctum ab ipsa, videtur inutilis, & fatua: atqui cognitio, qua DEUS se cognosceret, nihil cognosceret distinctum ab ipsa: ea enim identificatur cum omnibus divinis prædicatis, sive absolutis, sive relativis; ergo &c. Confirm. ex Aristotele *lib. 2. Mag. mor. c. 18. text. 5.* dicente: *Nam si quid quam aliud inspiciet, iderit melius. Hoc verò absurdum est; ut se quidquam melius habeat Deus: ipse igitur sese inspiciet. At hoc delirium. Nam homini, qui sese suspiciat, utpote attonito inclamamus;* ergo &c. Confirm. 2. ex D. Thoma *q. 1. in 1. 2. art. 1. ad 2.* dicente: *Objectum voluntatis est finis, sicut objectum visûs est color, unde sicut impossibile est, quòd primum visibile sit ipsum videre, quia omne videre est alicujus objecti visibilis, ita impossibile est, quòd ipsum appetibile, quod est finis, sit ipsum velle:* sed eadem est ratio de cognitione; & ejus objecto; ergo &c.

Resp. dist. maj. Quæ nihil cognoscat distinctû 294.
ab ipsa neq; ex actualibus; neq; ex possibilibus transeat, solùm ex actualibus neg. maj. & dist. min. neg. conseq. Quia cognitio divina nenecessaria non solùm cognoscit prædicata divina existentia ab æterno, sed etiam creaturas possibiles potentes existere in tempore; ut constat à n. 257. adeóque jam habet objectum realiter ab ipsa distinctum. Dixi transeat major; quia omninò falsa est: quando enim cognitio non solùm est explicabilis per istum conceptum expressio sui, sed per alios valdè diversos, nimirum per esse ens à se illimitatum, æternum, infinitum &c. nequaquam est inutilis, quamvis sit sui ipsius cognitio. Ad primam Confirmationem neg. conseq. Quia Aristoteles destitutus lumine fidei, non bene poterat circa divina prædicata discurrere: atque adeò in his, quæ eo loco cit. dixit, neque affirmat, neque negat; sed dubitat; ita enim prosequitur: Quid igitur Deus inspiciat, omittamus, neque de eo, quod sibi Deus satis sit, consideremus, sed de homine. Eam autem Philosophi dubitationem vanam prorsus fuisse constat; quia Deus, quà Deus non potest non frui summo bono, quo nequaquam frueretur, si seipsum non cognosceret: Hæc autem ratio nequaquam militat in homine, ut per se est evidens. Ad secundam Confirmationem dist. min. Eadem est ratio de cognitione finita, omitto; de infinita, quæ se ipsa est summum bonum neg. min.

& conseq. Quia D. Thomas in eo loco, ut sæpe repetit, non agit de cognitione divina, sed de humana. De divina autem ait esse idem cum objecto, ut constat ex n. 235.

295. Objic. 3. Deus non cognoscit suam cognitionem secum identificatam; ergo non comprehendit se ipsum. Prob. ant. Si ea cognitio se ipsam cognosceret, esset, & non esset reflexa; ergo &c. Prob. ant. In primis esset reflexa, cùm esset cognitio sui. Deinde non esset reflexa: cùm esset 1. Dei cognitio: Etenim cognitio reflexa non est prima objecti cognitio, sed cognitio prima cognitionis objecti; ergo &c. Confirm. si cognitio divina esset reflexa supra se ipsam, nunquam se satis cognosceret: Illa enim ut reflexa distingueretur à se ipsa ut directa, quin unquam posset tota sua cognoscibilitas exhauriri: Etenim cognitio illa ut directa distinguitur à cognitione sui ùt reflexa: atque adeò hæc prima reflexa cognosci debet per secundam reflexam: secunda verò per tertiam, & sic in infinitum: sed hoc repugnat; ergo &c. Prob. min. In illa serie infinita essent, & non essent tot formalitates reflexè cognoscentes, quot sunt reflexæ cognitæ: essent quidè, quia cuiq; formali tati cognitæ corresponderet alia reflexa cognoscens: nó esset, quia omnes formalitates reflexè congnoscentes sunt reflexè cognitæ: & præterea prima formalitas cognita nó est reflexe cognoscens; ergo &c.

296. Resp. neg. ant. ad probat. neg. etiam ant. ad probat. dist. ant. esset purè reflexa neg. non purè conc. ant. & neg. conseq. Ratio est, quia cognitio purè reflexa, est cognitio cognitionis realiter à se distinctæ, quæ non se ipsam, sed aliam distinctam cognoscit: cognitio verò non purè reflexa est, quæ ita est cognitio cognitionis, ùt non solùm sit ipsa cognoscens, sed etiam sit à se ipsa cognita. Cùm autem ita se habeat cognitio divina, non est purè reflexa, sed reflexa non purè. Ad Confirm. neg. maj. Quia divina cognitio utpote non purè reflexa unico intuitu se plenè cognoscit, & comprehendit: atque adeò illæ reflexiones adductæ in argumento non sunt cognitiones vel realiter, vel virtualiter distinctæ à cognitione directa, sed sunt eadem omnino realiter, & virtualiter indivisibilis cognitio directa. Unde quòd nos concipiamus eas reflexiones in ordine ad diversa connotata, solùm arguit distinctionem ex imperfecto nostro modo concipiendi: quo reflexiones in infinitum syncategorematicè concipere possumus. Nunquam autem erunt infinitæ categorematicè, cum nostræ cognitiones, à quibus ea distinctio provenit, habeant numerũ finitum. Unde in illa serie, sicuti prima cognitio præcisè ùt cognita non est se ipsam cognoscens; ita ut 1. reflexio præcisè ùt cognoscens non est ipsa ùt cognita. Reliquæ verò intermediæ simul sunt cognoscentes, & cognitæ: atque adeò non dantur plures cognoscentes, quàm cognitæ, vel econtra. Unde probatio subsumpta nulla est.

297. Objic. 4. Deus non cognoscit distinctionem virtualem naturæ à Paternitate, aliter præscinderet, cùm affirmaret aliquid de uno prædicato, nimirum de natura, quod non affirmaret de Paternitate identificata cum natura. Atquí non cognita ea distinctione virtuali Deus non se plenè comprehendit; ergo &c. Resp. neg. maj. Quia Deus non potest se plenè cognoscere ùt est in se, quin eam distinctionem virtualẽ agnoscat. Cæterùm cùm eam agnoscat perfectissimè affirmando de natura, & Paternitate, qnidquid de illis verè est affirmabile, non præscindit. Ad præcisionem enim requiritur, quòd objectum cognoscatur in ordine ad unum, quin cognoscatur in ordine ad aliud, in ordine ad quod est verè cognoscibile; cùm autem iste cognoscendi modus, utpote imperfectus Deo repugnet, exinde Deus verè cognoscit eam distinctionem virtualem, quin præscindat.

Obj. 5. Cognitio creata, quæ habet pro objecto totum Deum, comprehendit Deum, licèt non sit tã perfecta ac Deus; ergo Deus non comprehenditur sola intellectione divina, qua se ipsum cognoscit. Probat. ant. Talis creata cognitio exprimit, & repræsentat totũ Deum; ergo comprehendit Deum. Confirm. 1. ex Vasq. *disp.* 13. *c.* 2. ad comprehensionem materialem non requiritur æqualitas Perfectionis inter corpus comprehendens, & comprehensum: sic Theca plumbea imperfectior auro, comprehendit aurum; ergo ad comprehensionem intentionalẽ non requiritur æqualis perfectio inter cognitionem comprehendentem, & corpus comprehensum, sed sat est, quòd cognitio intentionaliter repræsentet totum objectum. Confirm. 2. Eo præcisè, quòd plus objecti intelligatur, plus intelligitur objectum; ergo eo præcisè, quòd totum quidquid est objecti intelligatur, totaliter, & comprehensivè, intelligitur objectum. Confirm. 3. Si cognitio comprehensiva deberet esse tam intellectiva, quàm objectum est merito sui intelligibile, nulla cognitio creata esset comprehensiva alterius creaturæ, etenim quævis creatura est intelligibilis intellectione divina: quæ intelligibilitas exæquari nó potest à cognitione creata: sed Angelus per cognitionẽ creatam comprehendit plures creaturas; ergo &c. 298.

Resp. neg. ant. ad prob. dist. ant. Repræsentat totũ Deum per imperfectam expressionẽ totius conc. per perfectam neg. ant. & conf. Ratio est, quia ad comprehensionẽ intentionalẽ non sufficit quævis expressio totius, sed debet esse ita perfecta, ut sit tam intellectiva, ac objectum merito sui est intelligibile, ut constat à n. 272. Qua de causa intellectio obscura, opinativa, aut dubitativa de toto ùt toto non est comprehensiva totius. Quia licèt repræsentet totũ, id non præstat per expressionem adæquantem meritum ob objecti in esse intelligibilis. Sic actus, quo amo totum Deum, attingit totum Deum, non tamen adæquando ejus amabilitatem. Ad primã confirmationem dist. ant. non requiritur æqualitas in proportione, aut perfectione necessaria, ad comprehensionem neg. in valore intrin- 299.

intrinseco non necessario ad comprehensionem conc. ant. & neg. conseq. Quia sicut ad comprehensionem materialem requiritur æqualitas in proportione, aut perfectione necessaria ad comprehensionem inter corpus comprehendens, & comprehensum. Ita ad comprehensionem intentionalem requiritur æqualitas in proportione necessaria ad comprehensionem inter intellectionem, & objectum intellectum. Unde sicut palmus aureus ob defectum hujus proportionis nequit comprehendere ulnam plumbeam : bene verò econtra : ita ob defectum suæ proportionis cognitio intellectiva ut unum nequit intentionaliter comprehendere objectum merito sui intelligibile ut quatuor. Videatur August. *tom.* 4. *lib.* 83. *Qu. q.* 32. *in fine.*

300. Ad secundam Confirm. dist. ant. Plus intelligitur objectum cadente ly plus supra objectum, quod jam antea totum attingebatur neg. supra intellectionem de eodem objecto perfectiorem illa, quâ priùs attingebatur conc. ant. & dist. conseq. Si totum quidquid est objecti intelligatur per intellectionem adæquantem meritum intelligibilitatis objecti conc. non adæquantem N. conseq. ut constat ex n. superiori. Quin imò solutio nostra est expressa D. Thom. loc. cit. n. 292. ubi hæc habet : *Ad* 11. *dicendum : Quod cùm aliquem alio plus intelligere dicimus, dupliciter potest intelligi. Uno modo ut ly plus pertineat ad modum rei cognitæ : & sic nullus intelligentium plus alio intelligit de re intellecta, secundum quod est intellecta : Quicunque enim rei intellectæ plus attribuit, vel minùs, quam natura rei habeat, errat, & non intelligit. Alio modo potest referri ad modum cognoscentis : & sic unus alio plus intelligit : sicut Angelus homine, & Deus Angelo propter potentiorem vim intelligendi.* Hæc D. Thomas. Exinde ad tertiam Confirm. dist. maj. Nulla cognitio creata esset comprehensiva alterius creaturæ per comprehensionem ordinis purè naturalis neg. per comprehensionem ordinis superioris conc. maj. & dist. min. neg. conseq. ut constat ex dictis n. 274. Respectus enim, quem dicit creatura ad cognitionem divinam, non est adæquativus divinæ cognitionis, sed comprehensus sub cognitione magis cognoscitiva, quàm creatura sit cognoscibilis ; sicuti creatura amata à Deo comprehenditur sub amore perfectiori amabilitate creata ; atque adeò ea divina cognitio non solùm dicitur comprehensiva, sed supercomprehensiva creaturæ.

301. Objic. 6. Contra secundam Conclusionem. Augustin. *lib.* 83. *Qu. q.* 46. de Deo ait : *Non enim extra se quidquam positum intuebatur, ut secundum id constitueret, quod constituebat : Nam hoc opinari sacrilegum est ;* ergo ex mente August. Deus nihil cognoscebat extra se, ac proinde creaturæ non sunt objectum materiale divinæ scientiæ. Resp. Conc. ant. neg. conseq. Quia Augustinus in eo loco non negat Deum cognoscere creaturas, quas condebat, & producebat : sed solùm negat ad illas fabricandas intueri Deum aliquod exemplar, & ideam extra se existentem, ad cujus normam formaret creaturas : sicut solent artifices habere exemplar, & ideam extra se ad formandum artefactum. Deus enim intra se habebat Idæas, & scientiam omnium scibilium. Neque de mente Augustini dubitare potest, nisi qui quæstionem illam non legerit ; agit enim ibi de Idæis Platonicis, quæ vocari possunt rationes, Augustino teste, quibus expositis ait : Has autem rationes, ubi arbitrandum est esse, nisi in ipsa mente creatoris ? Statimque immediatè subjungit verba adducta in argumento.

Objic. 7. D. Hieronymus super illud Abac. cap. 1. *Mundi sunt oculi tui, ne videas malum*, ita de Deo ait : *Cæterùm absurdum est ad hoc Dei ducere majestatem, ut sciat ad momenta singula, quot nascantur pulices, quotve moriantur : Quæ cimicum, & muscarum in terra multitudo, quanti pisces in aqua natent, &c.* ergo ex mente Hieronymi Deus non cognoscit vilissimas & minutissimas creaturas. Vasquez ingenuè renuit excusare Hieronymum. Resp. tamen neg. conseq. Quia S. Doctor non negat ibi Deo scientiam rerum omnium, quam multis in locis fatetur ; sed scientiam practicam Providentiæ moralis, sive specialis, quam habet cum Rationalibus per impositionem præceptorum, & legum, per pœnarum cominationem, & præmiorum promissionem, ùt constat ex ipso textu : Postea enim ibi subjungit : *Liber ille Apocryphus stultitiæ condemnandus est, in quo scriptum est quemdam Angelum nomine Tyri præesse reptilibus.* Ubi specialem providentiam, quam habet DEUS erga homines, negat erga reptilia juxta illud Pauli *ad Cor.* 9. *Numquid de bobus cura est Deo ?* 302.

Obj. 8. Si Deus cognosceret creaturas possibiles secundùm esse proprium objectivum illarum, cognitio divina ita illas repræsentans dependeret ab illis ; cũ non posset eas repræsentare, si illud esse objectivum deficeret. Atqui dependentia non est Deo concedenda ; ergo &c. Resp. Neg. maj. quia ad dependentiam absolutè dictam non sufficit, quòd unum non possit esse sine alio ; Etenim Pater in divinis non potest esse sine Filio, & non dependet ab illo ; Hæc enim dicitur connexio absque inopia. Unde ad dependentiam alterius requiritur indigentia, ac inopia, per quam dependens ita caret bonis sibi necessariis, ut neque habeat ea bona in se ipsis, neque constituta in sua libertate, sed egeat ope alterius, quem determinare non potest pro suo libito, ut talem opem ferat. Qua de causa, quæ sunt ab alio, tamquam à causante, aut intrinsecè perficiente, vel prærequisito ad sui felicitatem, vel intrinsecum complementum, habet veram 303.

depen-

dependentiam, cùm habeant eam inopiam. Cognitio autem divina cùm talem inopiam habere non possit, exinde non habet dependentiam. Scio puram connexionem absque inopia à pluribus vocari dependentiam latam non verò strictam, quod idem est ac dicere non esse veram dependentiam, sed connexionem. Exinde Augustinus rejicit quamcumque necessitatem, aut inopiam inter Personas divinas licèt inter se connexas; sic enim habet *contra Adverſ. Legis lib. 1. cap. 7. Ubi nulla indigentia, nulla neceſſitas: Ubi nullus defectus nulla indigentia: nullus autem defectus in Deo; nulla ergo neceſſitas*, &c. Et Anſ. *in Mon. c. 58. Neceſſe eſt, ut nullus eorum trium alio indigeat.* Hæc autem est ratio, quare omnipotentia connexa cum possibilibus ab illis non dependeat.

304. Objic. 9. Deus non amat amore necessario efficaci creaturas; potuit enim pro libito suo nullam omnino producere; ergo neque illas necessariò cognoscit. Confirm. 1. Si Deus cognosceret creaturas vilissimas, istæ refunderent vilitatem in Deum; ergo non cognoscit illas. Confirm. 2. Deus cognosceret: adeóque & efformaret ens rationis: essentque in mente divina efformata figmenta, monstra, & chimæræ: sed hoc dissonum est menti divinæ, in qua velut in purissimo speculo relucent, quæ fiunt; ergo &c. Probat. maj. quia chimeræ non sunt minùs cognoscibiles, quam creaturæ possibiles. Cognoscibile enim non solùm comprehendit ens, sed transcendit etiam non ens; cùm de chimera verè sit affirmabile esse quod est, & non esse quod non est. Sic Aristoteles *lib. 1. metaph. text. 14.* Nomen veri non solùm restringit ad ens reale, sed ampliat etiam ad omne significabile per conceptum explicativum conformem objecto explicato. Et *lib. 4. text. 27.* ait omne intelligibile affirmari, aut negari; & tunc esse verum, esse, quod est, & esse verum, esse, quod non est. Sic etiam D. Thomas *1. P. q. 25. art. 3. ad 2.* ait: *Nihil enim prohibet conditionalem eſſe veram, cujus ant. & conſeq. eſt impoſſibile: Sicut ſi dicatur, ſi homo eſt aſinus, habet quatuor pedes;* ergo &c.

305. Resp. Conc. ant. in sensu argumenti, & neg. consèq. Ratio est, quia Perfectio voluntatis divinæ est summa libertas; & dominium circa objecta, quæ non sunt essentialiter, & infinitè bona, quales sunt creaturæ: at verò perfectio divini intellectûs non est summa libertas ad cognoscendum, vel non cognoscendum id, quod est cognoscibile: sed est perfectio essentialis incapacitatis ad ignorantiam: cùm autem haberet ignorantiam ex eo præcisè, quòd non cognosceret, quod est cognoscibile, exinde est summè determinatus ad cujusque objecti notitiam, ex eo, quòd sit verum, & cognoscibile. Ad primam Confirmationem neg. ant. Quia cognitio rerum visibilium non retrahit Deum à cognitione nobiliorum, nec excitat ad aliqu m pravam affectionem, sed impedit imperfectionem ignorantiæ: adeóque nullam in Deum refundit vilitatem, sed summam arguit perfectionem. Sicuti quòd omnipotentia sit productiva rerum vilissimarum, & creaturarum, nullam refundit in omnipotentiam limitationem, sed summam arguit perfectionem. Ad secundam Confirm. dist. maj. cognosceret chimæras illas mente divina conservando, neg. illas dissipando conc. maj. & dist. min. neg. conseq. Ad probationem dist. ant. non sunt minus, & eodem modo neg. & diverso modo conc. ant. & neg. conseq.

Ratio est, quia, ut chimeræ tales essent respectu intellectûs divini, opus erat, ut eliceret actum confusum, quo affirmaret unum prædicatum identificari cum altero, à quo realiter in se distinguitur. Cùm autem intellectus divinus non attingat ea prædicata confusè, sed comprehensivè, attingit figmenta necessaria, non quidem fingendo, sed comprehendendo prædicata realia mutuò se excludentia, & comprehendendo falsitatem cognitionis, qua noster intellectus affirmabat ea identificari: adeóque non attingit ea prædicata conservando, sed dissipando chimæras. Sic Deus attingit universale, non quòd tale sit respectu divinæ mentis attingentis usque ad ultimas differentias comprehensivè, sed quòd tale erat respectu intellectûs limitati. Unde sicut Deus nõ potest attingere universale, ut universale, sive illud conservando; quia ea reduplicatio significat attingentiam præscindentem, & confusam: ita nequit attingere chimæram ut chimæram eam conservando; Quia ea reduplicatio significat attingentiam per cognitionem confusam, & fingentem. Attamen sicut cognitio efformans universale nullum objectum attingit, quod meliori modo non attingatur à mente divina, ideóque ab ea dissipetur: ita cognitio efformans chimæram nullum objectum attingit, quod meliori modo non attingatur à mente divina: adeóque ab illa dissipatur. Quod idem suo modo dicendum est de objecto, & cognitione falsò negante. 306.

Quapropter sicuti, quando dicimus universale est verum universale, solùm significamus esse vera extrema; & cognitionem præcisivam, per quam formatur: ita quando dicimus chimera est verè chimera, solùm significamus esse vera extrema, & cognitionem fingentem, perquam efficitur. Pariter quando dicimus conditionaliter: si homo est asinus, habet quatuor pedes, solùm significamus, verum esse, quòd attribuantur homini quatuor pedes per cognitionem falsam, per quam esse asinum ei attribuitur: Sic Augustinus *tom. 1. lib. Solit. c. 11. Hinc enim exiſtit illud, quod ſuperius mirabamur, de volatu Dædali veram fabulam eſſe non potuiſſe, niſi Dædalum volaſſe falſum eſſet.* Et D. Thomas *1. Part. quæſt. 14.* 307.

art. 13. *ad* 2. *Ita enim potest esse verum me dixisse hominem esse asinum, sicut me dixisse Socratem currere, vel Deum esse.* Neque alia est mens Aristotelis, aut D. Thomæ in locis adductis n. 304. ut clarè se explicat D. Thomas *q.* 1. *de Verit. art.* 10. *ad* 5. Verùm cùm hæc omnia eò tendant, ut intellectus, sive præscindens, sive verè, aut falsò affirmans semper attingat extrema realia, perperam exinde deducitur posse unquam intellectum attingere extremum intrinsecè impossibile; sive plusquam extrinsecè impossibile per fingentem cognitionem. Quamobrem quando conditionatè dicimus, *si chimæra* existeret, dupliciter potest intelligi. 1. Si existeret per intellectū, quod est idem ac dicere, si darentur extrema realia essentialiter falsificantia cognitionē obscuram, per quam attinguntur. 2. Si existerent à parte rei: Quod est, idem ac dicere, si daretur ens imperceptibile, inintelligibile, & incognoscibile. Quis enim potest percipere, quòd existat, vel possit existere à parte rei Petrus essentialiter excludens identitatem cum lapide, & simul sit essentialiter lapis? Hoc planè incognoscibile est. Quod ex ipsa ratione ex Philosopho, & SS. PP. facilè probatur.

308. En rationem: Ens impossibile stat, vel in eo, quòd aliquid simul sit, & non sit, quod planè est inintelligibile; nequit enim intellectus cognoscere rem esse, prout non est, vel non esse, prout est: sicuti non potest ita affirmare Paries est albus; ergo caret albedine. Falsum enim ut falsum nequit esse objectum intellectûs. Vel stat in prædicatis, quæ identitatem verè excludunt ad invicem, & à cognitione fingente affirmantur identificata: adeóque absque ea exclusione identitatis nequeunt poni à parte rei; si enim eam identitatem verè non excluderent, possent absque contradictione à parte rei existere: Sic animal, & rationale, quia verè non excludunt eam identitatem, possunt identificari à parte rei, licèt eam excludant fictè per cognitionem fingentem, qua cognoscatur animal impotens identificari cum rationali: atqui extrema verè excludentia eam identitatem ab invicem, realia sunt; ergo &c. Unde quidquid est intelligibile, sive verè, sivè falsò cognoscibile, est ens reale. En Philosophum *lib.* 2. *metaph. c.* 4. *text.* 1. *Quare, ut secundùm esse unumquodque se habet, ita etiam secundùm veritatem.* En Augustin. loco cit. n. super. c. 5. *Nec vereor, ne definitio mea ab hoc improbetur, quòd nimis brevis est: nam verum mihi videtur esse id, quod est.* En Anselm. *Dial. de Verit. c.* 3. *Ab hoc namque nobis datum est, posse cogitare esse, vel non esse aliquid, ut cogitemus esse quod est, & non esse quod non est.* En tandem D. Thomam *q.* 1. *de Verit. art.* 2. *ad* 1. *Verum dicitur per prius de intellectu, & per posterius de re sibi adæquata: & utroque modo convertitur cum ente.* Vide n. 316. Exinde autem

309. Objic. 10. Ante Decretum creaturarum Deus solùm potest cognoscere creaturæ possibilitatem: sed creaturæ possibilitas adæquatè identificatur cum omnipotentia; ergo pro illo priori solùm potest cognoscere Deus creaturas secundùm esse eminentiale, quod habent in omnipotentia, & non secundùm esse proprium illarum. Confirm. 1. Creaturæ ante omne Decretum liberum DEI nihil sunt in se distinctum à Deo; ergo nihil à se distinctum cognoscet. Confirmat. 2. Creaturæ merè possibiles nihil actu sunt, nec unquam erunt aliquid actuale; ergo Deus illas cognoscendo, non cognoscit aliquid à se distinctum. Confirm. 3. Ante liberum Decretum Dei creaturæ nullum habent esse, sed haberent, si existerent: atqui quod actu non habet esse, sed haberet, actu non est intrinsecè cognoscibile, sed esset intrinsecè cognoscibile si existeret; ergo &c. Resp. dist. maj. creaturæ possibilitatem intrinsecam, & extrinsecam conc. solùm extrinsecam neg. maj. & dist. min. Adæquatè identificatur cum omniporentia possibilitas extrinseca creaturarū omitto, intrinseca neg. min. & cons.

Ratio est, quia possibilitas extrinseca effectûs stat in causa revera potente producere effectum, à qua effectus verè denominatur producibilis. Possibilitas verò intrinseca stat in ipsius effectûs prædicatis revera potentibus produci à causa. Cùm autem omnipotentia revera sit causa productiva omnium creaturarū possibilium, non verò sit intrinsecum illarum esse, exinde solùm est extrinseca possibilium possibilitas, secus autem intrinseca. Ad 1. Confirm. dist. ant. nihil sunt, ly sunt sumpto per statum conc. per alienationē neg. ant. & dist. cons. eodem modo. Ad 2. Confir. conc. ant. & dist. cons. non cognoscit aliquid à se distinctum, ly distinctum sumpto per statum conc. per alienationē neg. cons. Ad 3. Confirm. dist. maj. Nullum habent esse, ly habent sumpto per statum conc. per alienationem neg. maj. & dist. min. non est intrinsecè cognoscibile, sumpto cognoscibile per statum conc. per alienationem neg. min. & conseq. 310.

Explico solutionem. Ens reale, cujus metaphysica proprietas est esse verum, & cognoscibile, considerari potest in pluribus statibus: nimirum vel ut possibile, vel ut merè possibile, vel ut conditionatè, aut absolutè futurum, vel ut præteritum, aut actuale. Voces autem, & conceptus, quibus illud exprimimus, possunt sumi dupliciter 1. quatenus significant per statum. 2. Quatenus significant per alienationem. Tunc significant per statum, quando significant rem actualiter, & de præsenti existentem, sive creaturam actualiter positam extra causas. Sic quando dicimus: Petrus modò est albus, ly est sumitur per statum. Tunc verò significant per alienationem, quando exprimunt rem extra statum actualis existentiæ. Sic quando dicimus: Antichristus est futurus, ly est non significat, quòd actu sit Antichristus: sed induit significationem illius superadditæ 311.

ditæ particulæ *futurus*, & ſignificat Antichriſtus nunc non eſt, eritque poſteà. Adeóque non ſignificat per ſtatum, ſed per alienationem. Unde propoſitio, quæ abſque particula alienante eſt falſa, ſi ea particula ſuperaddatur, erit vera. Quamobrem hæc propoſitio eſt falſa: Antichriſtus eſt: hæc autem eſt vera: Antichriſtus eſt futurus. Etenim ab eo, quòd eſt, vel non eſt objectum propoſitionis tempore importato per copulam, propoſitio eſt vera, vel falſa.

312. Exinde cùm ens reale non ſolùm ſit verè affirmabile, prout exiſtit, quando exiſtit: ſed etiam prout poteſt exiſtere, quando poteſt exiſtere: vel prout eſt exiſtiturum, quando eſt futurum, & ſic de alijs conſiderationibus: intellectus divinus utpote infinitè cognoſcitivus, & impotens habere ignorantiam, adeóque neceſſitatus ad cognoſcendum, quidquid eſt cognoſcibile, & omni modo, quo eſt cognoſcibile, ut conſtat à 275. Verè illud cognoſcit affirmando de illo eſſe poſſibile, dum eſt poſſibile, & eſſe futurum, dum eſt futurum: ac proinde cùm ab æterno detur cognitio divina affirmans Petrum eſſe poſſibilé, illa prædicabilis veritas ex actu, & objecto verè ſumitur per ſtatum reſpectu actus, & per alienationem reſpectu objecti: atque adeò actûs ille eſſentialiter eſt verus: cùm eſſentialiter conformetur cum objecto, ut ab ipſo attacto. Undè in objecto datur intrinſeca cognoſcibilitas, non quidem ſumptis objecto, & intrinſeca cognoſcibilitate per ſtatum, ſed per alienationem, modo, quo ab intellectu divino affirmantur: adeóq; tale objectum eſt diſtinctum à divina cognitione, ſumpto ly diſtinctum non quidem per ſtatum, ſed per alienationem modo, quo ad veritatem actûs requiritur. Quamobrem cum ens intrinſecè impoſſibile tum per ſtatum, tum per alienationem imperceptibile ſit ex n. 307. Ea de cauſa eſt omnino incognoſcibile.

313. Cæterum cũ inter objecta, quæ modo non exiſtunt, ſed poſſibilia ſunt, cognoſcantur aliqua à Deo conditionatè, & contingenter futura, & aliqua abſolutè, & contingenter futura ex dictis à n. 241. Exinde dicuntur tranſire à ſtatu poſſibilitatis ad ſtatum futuritionis conditionatæ, & à ſtatu futuritionis conditionatæ ad ſtatũ futuritionis abſolutæ, non quidem ſumpto ly tranſire per ſtatum, ſed per alienationem. Ratio eſt, quia, cùm objectum illud adhuc non ſit extra cauſas, perperam diceretur tranſire per ſtatum. Etenim quod actu non exiſtit, actu neque ambulat, neque currit, neque tranſit. Dicitur autem, & verè tranſire per alienationem; quia ità tranſire ad futuritionem conditionatam eſt idem ac dicere, quòd ſi ponerentur iſtæ cauſæ, ponereturr effectus. Sicuti tranſire ad futuritionem abſolutam, eſt idem ac dicere, quòd ponentur iſtæ cauſæ, & ex illis procedet effectus. Pariter cùm objectum futurum phyſicè non exiſtat, nequit phyſicè determinare: at cum ſit verè cognoſcibile, poteſt intentionaliter determinare, quia hoc ſolùm ſignificat, quòd objectum non ideo exiſtet, aut exiſteret à parte rei, quia cognoſcitur extiturum, ſed è contra. Unde determinativum intentionale idem eſt, ac exiſtentia phyſica, ſumpta per alienationem cum tali independentia, ut ex objecto ad cognitionem illud actu cognoſcentẽ valeat hæc quaſi à priori: Intellectus divinus manet determinatus ad cognoſcendum objectum, quia objectum erit: & non ideò erit objectum, quia intellectus divinus erat determinatus ad illud cognoſcendum: ad eum modum, quo valet iſta: Ideo ſpeculum repræſentat determinatè objectum, quia applicatur illi objectum determinatum: & non ideo applicatur tale objectum determinatum, quia ſpeculum erat determinatum ad illud repræſentandum.

Ratio autem omnium eſt, quia, ſicut ſpeculum eſt ex ſe indifferens ad repræſentandum, vel non repræſentandum objectum, quia poteſt exiſtere cum virtute ſua adæquata, ſive detur, ſive non detur objectum: ita intellectus divinus eſt ex ſe indifferens ad repræſentanda futura creaturæ libera; quia poteſt exiſtere cum adæquata ſua virtute, ſive creatura voluerit, ſive non voluerit elicere actum poſita in his, aut illis circumſtantijs; adeóque ſive objecta ſint, ſive non ſint, conditionatè, aut abſolutè futura. Cæterum ſicut ſpeculum extenditur ad repræſentanda omnia viſibilia poſita extra cauſas, ſi illi applicentur, éáque tunc neceſſariò repræſentat: ita divinus intellectus extenditur ad repræſentanda quæcunque cognoſcibilia, ſive ponibilia, ſive ponenda, ſive poſita extra cauſas, quin poſſint fugere applicationẽ divini intellectûs, qui, ut ait Apoſtolus ad Rom. 4. vocat ea, quæ non ſunt, tanquam ea, quæ ſunt. Atque adeò ea ab æterno verè repræſentat, ſumpta veritate per ſtatum reſpectu divini actûs, & per alienationem reſpectu objecti, quo in ſenſu objectum verè manet ab æterno commenſuratum divinæ cognitioni. 314.

Verùm quia non illa, de quibus Gonetius n. 331. ſed hæc ſunt præcipua fundamenta pro neceſſitate ſcientiæ mediæ, de qua latè infrà agemus, oportet videre, an hæc doctrina ſit nova, an verò antiqua, & apud omnes SS. PP. certiſſima. Eam quidem approbat, & probat cum Auguſtino, & Anſelmo quos ſeq. D. Thomas *q. 1. de Veritate art. 1. in corp.* dicens: *In hac autem adæquatione, vel commenſuratione intellectûs, & rei, non requiritur, quòd utrumque extremum ſit actu: Intellectus enim noſter poteſt nunc adæquari his, quæ in futurum erunt, nunc autem non ſunt, alias non eſſet hæc vera: Antichriſtus naſcetur. Unde & denominatur vera à Veritate, quæ eſt in intellectu tantùm, etiã quando non eſt res ipſa: ſimiliter etiam intellectus divinus, adæquari potuit ab æterno his, quæ ab æterno non fuerunt, ſed in tempore ſunt facta: & ſic ea, quæ ſunt in tempore, denominari poſſunt vera ab æterno à veritate æterna. Si autem accipiamus veritatem pro veritate creatorum verorum eis inhærente, quam invenimus in rebus,* 315.

& in intellectu creato. Sic veritas non est æterna nec rerum, nec enunciabilium, cùm ipsæ res, vel intellectus, quibus veritates inhærent, non sint ab æterno Hæc Philosophus.

316. Quapropter cum res futura modò non existat, dicitur modò non ens, sive privatio, aut negatio formalis entis: quo in sensu non ens convertitur cum ente, quatenus non existens modò, existet post: sive quod non est per statum, est ens per alienationem, atque adeò in hac acceptione verissimè dicitur Deum habere scientiam de non ente. Quod præclarissimè explicat D. Thom. *q. de Scientia Dei, art. 8. in corp.* dicens: *Patet ergo quòd Deus, quòd Deus possit cognitionem habere aliquorum non entium, & horum quidem quorundam habet, quasi practicam cognitionem, scilicet quæ sunt, vel fuerunt, vel erunt, quæ ex ejus scientia secundùm ejus dispositionem prodeunt: Quorundam verò, quæ nec fuerunt, nec sunt, nec erunt, quæ scilicet nunquam facere disposuit, habet quidem speculativam cognitionem.* Hæc D. Thomas. Quo in sensu Aristoteles *lib. 4. metaph. t. 2.* Privationem entis verè vocat ens; nimirum per alienationem. cùm verè affirmetur ab intellectu. Sic D. Thomas *quæst. 1. de Verit. art. 1. ad 7. dicendum quod verum non est in plus quam ens; Ens enim aliquando acceptum dicitur de non ente, secundùm quod non ens, est apprehensum ab intellectu. Unde in 4. metaph.* dicit Philosophus: *quod Negatio, vel Privatio entis, uno modo dicitur ens.* Ex quibus aperitur nobis via ad ea, quæ imposterum dicturi sumus.

SECTIO III.

Solvuntur Opposita contra Objectum formale.

317. Objic. 3. contra 3. assertionem ex Ribad. Divina cognitio habet esse à prædicatis divinis, quæ exprimit; ergo ea prædicata divina sunt objectum illius physicè motivum. Confirm. 1. ex Godoi. Divina cognitio procedit ab intellectu Dei, tanquam à sui specie intelligibili ex n. 234. ergo tanquam ab objecto physicè motivo. Confirm. 2. ex Montoia, licèt objectum determinativum in creatis det esse cognitioni: Objectum determinativum cognitionis divinæ non debet dare esse cognitioni divinæ ex n. 282. ergo licèt objectum physicè motivum debeat producere cognitionem in creatis, objectum physicè motivum non debet illam producere in divinis. Confirm. 3. Ex recentioribus. Ratio objecti formalis admittitur in DEO per similitudinem ad objectum formale cognitionis creatæ: sed objectum formale cognitionis creatæ est semper physicè motivum; ergo & objectum formale divinæ.

318. Resp. dist. ant. habet esse per identitatem conc. per physicam productionem neg. ant. & cons. quia objectum physicè motivũ debet dare esse cognitioni ipsius per physicam productionem, vel concurrendo per se ipsum, vel per speciem ab ipso missam, ut constat ex n. 279. Ad 1. Confirm. neg. ant. si ly procedit absolutè sumatur; nam in divinis unum procedere ab alio absolutè significat ab illo produci. Unde solùm potest dici esse ab intellectu, tanquam actum secundum metaphysicum ex modo nostro concipiendi, juxta n. 212. & 215. Quod neąuaquam sufficit ab objectum physicè motivum. Ad 2. Confirm. conc. ant. & neg. conseq. quia in divinis cùm cognitio sit improducta, objectum solùm est intentionaliter motivum: In creatis verò cùm sit producta, non solùm intentionaliter, sed etiam physicè est motivum juxta illud Augustini ex objecto & potentia paritur notitia.

319. Si autem objectum non esset productivum cognitionis, vel per se, vel per speciem ab ipso missam, neque in creatis esset physicè motivum. Ut jam dicimus. Ad 3. Confirm. dist. maj. per similitudinem in linea intentionaliter motiva, aut determinativa conc. in linea physicè motiva neg. maj. & dist. min. si semper sit physicè productivum cognitionis conc. si non sit neg. min. & conseq. Ratio est, quia licèt naturaliter ita contingat, tamen de possibili potest Deus nobis infundere cognitionem objecti propter suam veritatem, quin tamen objectũ, per se vel per species sui à se missas influat in cognitionem: tunc autem tale objectum non esset physicè motivum cognitionis.

320. Objic. 2. Ex Aureolo & recentioribus contra secundam partem Conclusionis: motivum, utpote non potens agere absque motione dicit respectum ad potentiam mobilem, & ad actum illius, ad quem movet: sed in Deo, qui intelligit actu purissimo, repugnat potentia mobilis; ergo & respectu illius repugnat objectum formale motivum. Confirm. Ratio motivi importat aliquam indeterminationem potentiæ: sed hæc DEO repugnat; ergo & ratio objecti motivi. Resp. dist. maj. Dicit respectum, vel physicum, vel intentionalem conc. semper physicum neg. maj. & dist. min. neg. conseq. Quia motivum potest esse, vel physicum, vel intentionale. Si sit physicum, dicit respectum ad potentiam physicè mobilem: atque adeò, & physicè producentem suam cognitionem.

321. Si autem solùm sit movens intentionale, solùm dicit respectum intentionalem consistentem in eo, quòd actus ita tendat in ipsum objectum, ut, si rogaretur intelligens de ratione assensûs, pro ratione daret ipsum objectum ex dictis n. 279. Cùm autem hoc non repugnet intellectui divino, non repugnat illi potentia mobilis purè intentionaliter, licèt omnino ipsi repugnet potentia intellectiva physicè mobilis. Vide D. Thomam n. 292. Ad Confirmat. neg. maj. Quia ad rationem motivi objectivi nulla requiritur indeterminatio in potentia, sed sat est, quòd objectum sit ratio, cur præsteturr assensus, quamvis potentia omnino necessariò assentiatur. Unde est purè terminare cognitionem

nem non ſufficit ad objectum formale; cùm objectum materiale etiam terminet cognitionem. Sed requiritur, quòd terminet tanquam ratio, propter quam præſtatur aſſenſus.

322. Objic. 3. Objectum intentionaliter movens, movet ut cognitum: ſed talis motio reſpectu Dei repugnat; ergo &c. Prob. min. Si objectum reſpectu Dei moveret ut cognitum, Deus ex cognitione unius tranſiret ad cognitionem alterius, adeóque diſcurreret: ſed hoc repugnat Deo: ergo &c. Reſp. diſt. maj. ut cognitum ly ut cadente ſupra cognitionem neg. ſupra rationē objectivam, quam intelligens daret de aſſenſu præſtito per illam cognitionem conc. maj. & diſt. min. neg. conſeq. Ad probationem diſt. eòdem modo præmiſſis neg. conſeq.

323. Ratio eſt, quia reduplicatio ut in concretis aliquando cadit ſupra formā: ſic dicimus: Paries ut albus (hoc eſt albedo) terminat cognitionem. Aliquando ſupra ſubjectum: ſic dicimus: Paries ut cognitus (hoc eſt Paries) terminat cognitionem. In hoc autem ſecundo ſenſu dicitur objectum intentionaliter movens, movet ut cognitum, ſecus in primo. Adeoque non requiritur prævia ulla cognitio, ut ſit objectum formale, ſed ſat eſt, quòd cognitio tendat in illud tanquam in rationem motivam, quæ tendentia ſatis clara nobis eſt à poſteriori. Nam ſi intelligens reddat rationem de aſſenſu ſuo, non reddet pro ratione objectum materiale, ſed formale: ſic quando ægrotus ſumit potionem amaram propter ſalutem, interrogatus, cur eam potionem ſumat, non reddet pro ratione ipſam potionem amaram, ſed ſalutem.

324. Objic. 4. Contra quartam aſſertionem. Veritas neceſſaria ſatis eſt ad determinandam cognitionem ſui; ſed æterna veritas eſſentiæ attributorum, & relationum eſt neceſſaria; ergo ſatis eſt ad determinandam cognitionem ſui; atque adeò eſſentia attributa, & relationes erunt objectum formale determinativum divinæ cognitionis. Reſp. diſt. maj. ad determinandam cognitionem ſui reſpectu intellectûs indifferentis ad eam cognoſcendam, vel non cognoſcendam conc. reſpectu intellectûs omnino neceſſitati ad eam cognoſcendam neg. maj. & conceſſa min. neg. conſeq. Ratio eſt, quia ad objectum formale determinativum divini intellectûs non ſatis eſt potentia ad determinandum intellectum creatum potentem cognoſcere, & non cognoſcere: ſed requiritur potentia ad determinandum intellectum divinum. Cùm autem hæc reſpectu veritatis neceſſariæ impoſſibilis ſit, cùm divinus intellectus nullam circa illam habeat indeterminationem, ea de cauſa talis veritas neceſſaria nequit eſſe objectum formale determinativum intellectûs divini.

325. Objic. 5. Divina eſſentia utpote identificata cum attributis, & relationibus ſe ſola ſatis eſt ad cognoſcenda attributa, & relationes; ergo ſaltem attributa, & relationes non ſunt objectum formale intentionaliter motivum divinæ ſcientiæ. Confirm. 1. Si ad cognoſcendam eſſentiā omni modo, quo cognoſcibilis eſt, deberent cognoſci relationes, un Perſona divina ad ſe perfectè cognoſcendū indigeret alia; ergo &c. Confirm. 2. Ratio motiva ſcientiæ debet illam antcedere, vel ſaltem comitari: ſed ſola eſſentia id habet reſpectu divinæ ſcientiæ; ergo &c. Reſp. diſt. ant. ad cognoſcenda omni modo, quo cognoſcibilia ſunt neg. modo ſolùm, quo neceſſariò cognoſci poſſunt conc. ant. & neg. conſeq. Ratio eſt, quia non ſolùm cognoſcit Deus, quòd eſſentia identificatur cum attributis, & relationibus, ſed etiam cognoſcit, quòd attributa, & relationes identificantur cum eſſentia: atque adeò non ſolùm ſunt cognoſcibiles relationes ratione eſſentiæ, ſed etiam eſſentia verè eſt cognoſcibilis ratione veritatis relationum: proinde ea omnia ſunt objectum formale divinæ cognitionis, & neceſſaria, ut Deus eſſentiam cognoſcat omni modo, quo cognoſcibilis eſt.

Ad primam Confirmationem neg. ant. quia ad indigentiam non ſatis eſt, quòd adſit veritas ſit neceſſaria, ſed ulterius requiritur, quod ille, qui indiget, poſſit ea privari, neque ſit in ſua poteſtate eam habere; atque adeò egeat ope alterius ad habendam ſuam felicitatem. Cùm autem hæc Deo repugnent, repugnat quoque ipſi indigentia reſpectu ſuorum prædicatorum, ut conſtat num. 303. Ad ſecundam Confirmationem neg. maj. quia ratio motiva, quà talis non debet præcedere cognitionem niſi per ſe, vel per ſui ſpeciem phyſicè moveat, & producat cognitionem: Cùm autem Relationes divinam cognitionem non producant, non debet eam præcedere ex titulo objecti motivi: ſed ſatis eſt, quòd ſit vera ratio aſſecurativa aſſenſûs divinæ cognitionis. 326.

Objic. 6. Veritates creatæ quantumvis neceſſariæ nequeunt eſſe objectum intentionaliter motivum divinæ ſcientiæ; ergo ea ratio objecti motivi non ſe extendit ad omnes veritates neceſſarias. Probat. ant. Quia docet ita Dionyſ. c. 7. de div. nom. Auguſt. & Anſelmus; ergo &c. Confirm. 1. objectum formale dat ſpeciem actui: ſed creatura dare nequit ſpeciem ſcientiæ divinæ; ergo &c. Confirm. 2. Voluntas divina non movetur ex objecto formali creato; ergo neque divinus intellectus. Confirm. 3. Infinitæ ſcientiæ ſolùm proportionatur objectum infinitum: ſed objectum creatum non eſt infinitum; ergo &c. Reſp. neg. ant. ad probat. neg. etiam ant. Quia Dionyſius, & alii PP. ſolùm docent, quòd creaturæ nequeant eſſe objectum phyſicè, vel per identitatem motivum divinæ cognitionis, quod nos etiam ut omnino certum admittimus. Non autem negant, quòd ſit objectum intentionaliter motivum, ſed potiùs hoc docent, ut conſtabit n. 334. & 352. 327.

Ad primam Confirmationem diſt. maj. objectum formale phyſicè, vel per identitatem motivum conc. ſolùm intentionaliter motivum 328.

vum neg. maj. & conc. min. neg. conseq. quia objectum solùm intentionaliter motivum se habet extrinsecè, nullúmque influxum præstat in scientiam, ut constat à n. 229. adeóque nequit dare speciem scientiæ. Sic creatura producta ab omnipotentia, quia nullum præstat influxum in omnipotentem, sed purè extrinsecè se habet respectu illius, nequit dare speciem omnipotentiæ, licèt, ut fatentur adversarij, impossibilibus creaturis non posset omnipotentia existere. Ad 2. Confirm. omitto ant. cujus falsitas constabit in Tract. de Vol. & neg. conseq. Ratio est, quia cùm voluntas sit potentia libera ex eo, quòd non amet propter hanc, vel illam rationem limitatam, non sequitur, quòd non possit, & quod non sit plene sufficiens in linea volendi; sed solùm sequitur, quòd liberè non velit. At verò intellectus cùm sit potentia necessaria, si non cognosceret objectum omni modo, quo cognoscibile est, sequeretur, quòd non posset, & quod haberet ignorantiam: quod summo, & perfectissimo intellectivo manifestè repugnat. Ad 3. Confirm. dist. maj. solùm proportionatur proportione æqualitatis conc. attingibilitatis neg. maj. & conc. min. neg. conse. ut constat ex dictis: Sic quando homo vult aliquid propter bonitatem sibi inferiorem, ea bonitas est objectum formale, non quidem proportionatū homini proportione æqualitatis, sed proportione attingibilitatis.

329. Objic. 7. contra assertionem. Objectum formale determinativum specificat actum suum: sed actus creati nequeunt specificare scientiam Dei; ergo nequeunt esse objectum formale determinativum scientiæ Dei. Confirm. licèt scientia Dei libera, aut contingens compleretur quoad denominationē actu cognoscentis per actus nostros liberos, adhùc actus creaturæ essent liberi. Sed tunc non possent esse objectū formale determinativum scientiæ liberæ aut contingentis, aliter determinarent se ipsos. ergo &c. Resp. dist. maj. specificat extrinsecè conc. intrinsecè neg. maj. & dist. min. neg. conseq.

Ratio est, quia cognitio intrinsecè solùm specificatur à suis intrinsecis prædicatis; cùm autem prædicata intrinseca cognitionis divinæ sint distincta à nostris actibus liberis, exinde nequeunt intrinsecè specificare cognitionem divinam. Specificare autem extrinsecè nihil aliud est, quàm esse illius objectum: adeóque & objectum materiale, & formale sive purè motivum, sive intentionaliter determinativum specificant extrinsecè scientiam Dei diversimodè tamen: juxta diversam naturam objecti. Sic creaturæ specificant extrinsecè omnipotentiam diversimodè tamen, juxta diversam creaturarum naturam. Ad confirmationē conc. maj. & dist. min. non essent objectum formale determinativum scientiæ, secundùm quod dicit pro complemento conc. pro forma cognitionis, quæ quoad denominationem completur neg. min. & conseq. Ratio est, quia cùm forma cognitionis sit indifferens, ut denominetur, vel non denominetur cognoscens, actúsque nostri liberi eam tollant indifferentiam, ea de causa respectu illius formæ erunt objectum determinativum ex dictis à n. 313. 330.

DISPUTATIO VI.

DE SCIENTIA DEI NECESSARIA.

331. Quamvis Deus creaturas possibiles certò, & evidenter cognoscat, secundùm quod in se essent, si à parte rei existerent, ut jam omnes Theologi docent contra Aureolū ex n. 277. supereſt tamen difficultas hîc decidenda, nimirum an Deus eas creaturas possibiles cognoscat in se ipsis, vel in se ipso, & quomodo attingat illas. Recentiores Thomistæ communiter docent, nequaquam in se ipsis cognosci, sed solùm in alio tamquam in medio præcognito, videlicet in essentia divina, vel omnipotentia tamquam in causa. Judicant enim sententiam docentem creaturas in se ipsis à Deo cognosci sternere viam scientiæ mediæ, ut expressè notat Joannes à S. Thoma in 1. P. disp. 18. art. 2. exinde Gonettus disp. 2. de scientia possibilium art. 2. n. 46. ita habet: Hæc quæstio magni ponderis est; ex ea siquidem tamquam ex præcipuo fundamento dependet positio, vel destructio scientiæ mediæ. & post pauca: nota Eximium Doctorem Valentiam Granado, & alios præter cognitionem harum creaturarum in essentia divina tanquam in causa, admittere in Deo cognitionem earumdem in se ipsis; ut Deo affingere possint scientiam mediā. Quanta verò fides præstanda sit Thomasio, & Gonetto, constabit Authores legenti; nam Deum creaturas possibiles non cognoscere in se ipsis, sed in se ipso docent Exim. Doctor lib. 3. de Attrib. c. 2. Valentia tom. 1. disp. 1. q. 14. p. 3. Granadus in 1. P. tract. 2. disp. 4. n. 1. Molina in 1. P. q. 14. art. 6. disp. un. con. 2. Quòd autem ea assertio non inventa sit à Modernis, ut affingant Deo scientiā mediam, constabit facilè, si legantur antiqui docentes Deum cognoscere creaturas possibiles in se ipsis. ita docent Scotus in 1. distin. 35. & cum eo Scotistæ, ut Faber disp. 51. c. 8. Pontius in Cursu Theologico disp. 1. q. 3. Ocam. disp. 25. q. 3. Gabriel ibidem, & alij antiquiores, quibus subscribunt plures ex nostra Schola, quos citant & sequuntur Vasquez disp. 60. c. 2. Arrubal disp. 30. Compton. disp. 22. sect. 5. & Arriaga disp. 19. sect. 4. Quinimo sententia omnium nostrorum & antiquorum cum D. Thoma facilè concordat contra Modernos Thomistas, quantùm attinet ad fundamenta scientiæ mediæ, ut constabit à n. 337. Pro cujus declaratione sit

SECTIO

SECTIO I.

An Deus cognoscat creaturas possibiles in se ipsis?

332. Supp. 1. Multiplicem esse modũ cognoscendi, nimirũ *in se, in alio, propter aliud, ex alio, & ad modũ alterius.* Cognitio rei in se, quæ dicitur directa, & imediata, est cognitio rei propter ipsius propriam veritatẽ. Cognitio rei in alio, quæ dicitur mediata, & indirecta, est cognitio rei in medio dicente ordinẽ ad ipsam: Implicat enim penetrare ordinem ad terminũ incognito termino. Unde si ordo ille nõ dicat coñexionẽ metaphysicã cum termino, non poterit ex præcisa vi medii cognosci infallibiliter, & assertivè terminus, etsi cognoscatur apprehensivè. Si autem medium dicat connexionem metaphysicam cum termino, tunc terminus ex vi medii potest cognosci in medio, & propter medium, sive in alio, & propter aliud. Ratio est, quia cognitio rei propter aliud est cognitio propter medium metaphysicè cum ipsa connexum: Unde quæcunque cognitio rei propter aliud est etiam cognitio rei in alio, & non econtra. Sicut omnis homo est animal, ẽ nõ econtra. Cognitio verò rei ex alio est cognitio discursiva, quæ repugnat Deo ex dictis à n. 238. 255. Cognitio verò ad modum alterius, est cognitio confusa non attingens objectum in se attingibile, sed solùm imperfectè ex altera similitudine nota, quæ sit substitutũ in ordine ad aliud. Sic cognoscimus angelum ad modũ juvenis. Hæc autem cognitio cùm ex intrinsecis suis imperfectionẽ afferat, manifestè Deo repugnat. Quare respectu Dei solùm manet quæstio de tribus primis cognoscẽdi modis.

333. Supp. 2. Cognitionem rei in se ipsa dupliciter esse posse. 1. In se ipsa tanquam in objecto physicè, aut per identitatem motivo. 2. In se ipsa tanquam in objecto solùm intentionaliter motivo, aut determinativo. Constat explicatio terminorum à n. 270. Sic Deus cognoscit essentiam suam in se ipso tanquã in objecto per identitatem motivo, cùm ea divina cognitio cum essentia Dei identificetur: secùs autem tanquam in objecto physicè motivo; cùm ea cognitio ab essentia non producatur: E converso homo cognoscit albedinem in se ipsa tanquam in objecto physicè motivo; cùm ea cognitio ab objecto, & potentia producatur: secùs autem tanquam in objecto per identitatem motivo; cùm cognitio albedinis non identificetur cum albedine. Exinde DEO se ipsum cognoscente, verum est dicere, notitia sui se cognoscere; cũ ibi cognoscens, cognitio, & cognitum, sive intellectio intellectus, & intellectum sint idem, ut ajebat D. Thomas n. 229. 235. Quod verè dici non potest de Deo ut cognoscente creaturas; cùm ibi cognitio, & res cognita non identificentur, quod notaverat jam D. Thom. n. 214. Pariter quando cognitio habet esse physicũ ab objecto verè dicitur, quòd cognoscens accipit cognitionẽ ab objecto ex illo Aug. ex objecto, & potentia paritur notitia: secùs autem, quando cognitio neq; physicè, neque per identitatem habet esse ab objecto, ut pater in cognitione divina. His positis

334. Assero 1. Deus non cognoscit creaturas possibiles in se ipsis per essentialem suam cognitionẽ, tanquam in objecto physicè, vel per identitatem motivo. Prob. facilè ex dictis 1. divina cognitio utpote improducibilis non producitur à creaturis possibilibus: quin imò ut identificata cum Deo ex dictis à n. 212. distinguitur realiter ab illis: atqui ut Deus cognosceret creaturas possibiles in se ipsis tanquam in objecto physicè, vel per identitatem motivo, necesse erat, ut producerent divinam cognitionẽ, vel ut identificarentur cum illa; ergo &c. Confirm. licèt possibilitas extrinseca creaturarũ identificetur cum Deo; possibilitas tamen creaturarũ intrinseca realiter distinguitur à Deo, ut constat à n. 310. atqui nulla res distincta realiter à Deo potest producere divinã cognitionẽ, neq; cum illa identificari; erg. &c.

335. Prob. 2. Si Deus cognosceret creaturas possibiles in se ipsis tanquam in objecto physicè, vel per identitatẽ motivo, esset verũ dicere: Deum sumere ab illis suam cognitionẽ, vel cognoscere res rerum notitia, sive per illarũ species, ut constat ex n. 333. Sed hoc dici non potest, ut constat ex dictis; ergo &c. Confirm. ex Dion. *c. 7. de divinis nom.* Juxta modernam Perionii Benedictini versionẽ latinam ita de Deo dicente: *Quare divina mens omnia continet scientia, quæ secreta est ab omnibus, quidper causam rerum omnium scientiam anticipatam habet.* Et infrà: *Neq; enim ea, quæ sunt ex iis, quæ sunt, dicens novit divina mens, sed ex se, & in se per causam rerum omniũ cognitionem, scientiam, essentiamq; anticipatam, & ante comprehensam habet; non quod per speciẽ singula consideret, sed quod uno causæ complexu omnia sciat, & contineat.* Et rursus. *Nec ab iis, quæ sunt, ipsorum notitiã accipiet: sed & singulis sui, & aliis aliorũ notitiam impartiet. Non igitur propriam sui notitiam Deus habet: aliam autem, quæ communiter ac generaliter ea, quæ sunt, omnia comprehendit. Ipsa enim se ipsam omniũ causa noscens nullo prorsus modo ea, quæ à se profecta sunt, & quorũ causa est, ignorabit. Hac ergo Deus ea, quæ sunt, noscit nõ rerũ notitia, sed sui.* Hæc Dio.

336. Quibus in verbis admittit Dionysius cognitionem necessariam possibilium, sive anticipatam ad omnium creaturarum existentiam cum Deo identificatam; adeóque quæ non possit respicere creaturas in se ipsis tanquam in objecto per identitatem motivo. Docet præterea eam cognitionem, qua Deus ita se cognoscit, non esse distinctam ab illa, qua cognoscit creaturas, neque haberi per speciem illarum; adeóque juxta Dionysium non potest admitti una cognitio producta, qua Deus se cognoscat, & altera producta habita per species creaturarũ, qua Deus cognoscat creaturas. Unde non potest divina cognitio respicere creaturas in se ipsis, tanquam in objecto physicè motivo. Quo in sensu loquuntur Ambrosius, Augustinus, aliique PP. dum dicunt, Deum non cognoscere creaturas in se ipsis. Quamobrem, si cognitio possibilium in se ipsis non sumatur in hoc sensu, sed pro cognitione exprimente intrinsecam possibilium veritatem, suarúmque causarum usque ad finem omnium, non solùm non

negatur, verùm etiam expresè asseritur à Dionysio eodem cap. 7. dicente: *Ratio autem Deum laude apellatur à scripturis divinis, non solùm propterea, quòd & rationem, mentem, & sapientiam suppeditet, sed etiam quòd omnium causas in se æquabiliter anticipatas habet, quodque per omnia vadat pertingens, ùt scriptum est, usque ad finem omnium.* Et cap. 7. *Sic ergo in Deo parvi nomen accipiendum est, ut quod in omnia, & per omnia liberè gradiatur, ac efficax sit; atque pertingat usque ad divisionem animæ, & corporis, compagum quoque, & medullarum, & discernat intentiones, & cogitationes cordis, aut potiùs ea, quæ sunt, omnia. Non enim est creatura invisibilis in conspectu Dei.* Hæc Dionys. Pertingere enim usque ad finem omniũ stare nequit, quin ea omnia sint objectũ intentionaliter motivum divinæ scientiæ, ut n. 279. Tum etiam discernere intentiones, & cogitationes cordis, quæ liberæ sunt, stare nequit, quin sint objectum intentionaliter determinativum divinæ scientiæ ex dictis à n. 282. Atq; adeò quin Deus ea in se ipsis sub hac ratione cognoscat. Exinde

337. Assero 2. Deus cognoscit creaturas possibiles in se ipsis tanquã in objecto intentionaliter motivo; contingentia verò, & libera tanquam in objecto intentionaliter determinativo. Constat Conclusio ex dictis à n. 280. Ubi arguendo à ratione satis probata est: hæc enim est mens eximii doctoris, qui hunc cognoscendi modũ tanquam certũ in principiis suis supponit *l. 3. de attrib. c. 2. n. 5.* & *c. 7. n. 25.* Utrum sit mens D. Thomæ aliorumque SS. PP. statim constabit. Prob. igitur 1. ab Auct. ex D. Thoma 1. *P. q.* 14. *art. 6. ad* 1. dicente: *Deus non solùm cognoscit res in se ipso, sed per id, quòd in se ipso continet res, cognoscit eas in propria natura, & tantò perfectiùs, quanto perfectiùs est unumquodq; in se ipso;* ergo &c. Confirm. ex ipso D. Thoma *q. 2. de Verit. art. 4. ad 6.* dicente: *ad 6. dicendum, quòd Deus cognoscit res in propria natura; si ista determinatio referatur ad cognitum ex parte cogniti. Si autẽ loquamur de cognitione cognoscentis, sic cognoscit res in Idea, id est, per Ideam, quæ est similitudo omnium quæ sunt in re, & accidentalium, & essentialium: Quamvis ipsa non sit accidens rei, neq; essentia ejus: sicut & similitudo rei in intellectu nostro non est essentialis, vel accidentalis ipsi rei, sed similitudo, vel essentiæ, vel accidentis.*

338. Quibus in verbis D. Thom. dupliciter ait posse considerari rem in se. 1. In ipsa natura, & veritate objectiva. 2. In cognitione vera, ea prædicata objectiva, ut sunt in se, repræsentante; & utroque modo à DEO cognosci: ita tamen ut cognitio illa non sit essentialis rei cognitæ, atque adeò non respicit rem cognitam in se ipsa tanquam in objecto per identitatem motivo. Quin imò non accipitur à re cognita: sed est idæa rei cognitæ: atq; adeò non respicit rem cognitã in se ipsa, tanquam in objecto physicè motivo. Tandem respicit illas res in se ipsis, tanquam determinantes ex parte cogniti, atque adeò respicit illas in se ipsis tanquam in objecto intentionaliter motivo, aut determinativo. Quamobrẽ in hoc testimonio D. Thom. utramq; simul conclusionem nostram clarissimè probat. Unde quando aliquando ait Deum nõ cognoscere creaturas in se ipsis; nequit intelligi de cognitione rerum in se ipsis tanquam in objecto intentionaliter motivo, aut determinatio: sed tanquã in objecto physicè, aut per identitatem motivo: ut loquitur etiam Dionysius adductus à n. 334.

Prob. 2. Concl. & confirm. hæc omnia ex ipso D. Th. *q. 2. de Verit. art. 3. ad* 1. dicente: *ad* 1. *dicendũ, quòd aliquid intelligitur dupliciter, uno modo in se ipso, quãdo scilicet ex ipsa re intellecta, vel cognita formatur acies intuentis. Alio modo videtur aliquid in altero, quo cognito & illud cognoscitur: Deus ergo se ipsum tantùm cognoscit in se ipso: alia verò in se ipsis cognoscit: sed cognoscendo suam essentiam, & secundum hoc Philosophus dixit, quòd Deus tantùm se ipsum cognoscit. Cui etiam consonat dictum Dionysii 7. c. de divin. nom. Deus, inquit, existentia cognoscit non scientia, quæ sit existentium, sed quæ sit sui ipsius.* 339. Quibus in verbis D. Thomas asserit dupliciter posse objectum in se ipso cognosci. 1. Quando ex objecto cognito formatur acies intuentis, quæ cùm solùm possit formari, vel per identitatem cùm re cognita, vel per physicam productionẽ, unum è duobus requiritur, ut in hoc sensu objectum in se ipso cognoscatur. In sensu autem productionis aciei intuentis nihil potest à Deo cognosci in se ipso; cùm divina cognitio improducibilis sit. In sensu autem identitatis solus Deus cognosci potest in se ipso à cognitione divina; cùm solus Deus, & nihil extra Deum identificetur cum illa. 2. Quando ex objecto in se ipso cognito non ita formatur acies intuentis, quod convenit rebus omnibus à Deo cognitis extra Deum: quo in sensu ait D. Thomas, reliqua omnia à Deo cognoscuntur in se ipsis. Quin imò addit, quod valde notandum est, eam esse Aristotelis, & Dionysii doctrinam. Quid clarius dici poterat pro utraque nostra conclusione? 340.

Prob. 3. ex ipso D. Thom. 1. *P. q.* 14. *art.* 13. *in corp.* dicente: *Resp. dicendum, quòd cùm suprà ostensum sit, quòd Deus sciat omnia, non solùm quæ actu sunt, sed etiam quæ sunt in potentia sua, vel creaturæ: horum autem quædam sunt contingentia nobis futura, sequitur quòd Deus contingentia futura cognoscat. Ad cujus evidentiam considerandum est, quòd contingens aliquod dupliciter potest considerari. Uno modo in se ipso, secundùm quod jam in actu est: & sic non consideratur ut futurum, sed ùt præsens, neque ad utrùmlibet contingens, sed ùt determinatum ad unum: & propter hoc sic infallibiliter subdi potest creatæ cognitioni, utpote sensui visus, sicut cùm video Socratem sedere. Alio modo potest considerari contingens, ùt est in sua causa, & sic consideratur ùt futurum, & ut contingens nondum determinatum ad unum; quia causa contingens se habet ad opposita: & sic contingens non subditur per certitudinem alicui cognitioni. Unde quicunque cognoscit effectum contingentem in sua causa tantùm, non habet de eo, nisi conjecturalem cognitionem. Deus autẽ cognoscit omnia contingentia, non*

solùm

solùm prout sunt in suis causis, sed etiam prout unumquodq; eorũ est in actu in se ipso. Hæc D. Thomas, qui in his verbis non solùm approbat, verũ etiam probat conclusionem nostram; ergo &c.

341. Prob. 4. ex ipso D. Thom. 1. *P. q.* 86. *art.* 4. *in corp.* dicente: *Resp. dicendum, quòd de cognitione futurorum eodem modo distinguendum est, sicut de cognitione contingentium;* & post pauca. *Sciendum est, quòd futura dupliciter cognosci possunt: uno modo in se ipsis: alio modo in suis causis. In se ipsis quidem futura cognosci non possunt, nisi à DEO.* ergo Ex doctrina D. Thomæ & futura, & contingentia, cognoscuntur à Deo in se ipsis. Hæc cùm ita sint, mirari satis non possum, quòd Gonettus adeò præfidenter dicat contradictionem esse patentẽ, quòd Deus dicatur cognoscere creaturam aliquam in se ipsa: idque assumi contra Dionysium, & alios SS. PP. ad affingendam Deo scientiam mediam. Quæro ab ipso, an D. Thomas eam patentem contradictionem agnoverit? Si agnovit, cur ita loquitur? assumitne hanc loquutionem contra SS. PP. ad affingendam Deo scientiam mediã? Quidni mentẽ Dionysii assequutus est meliùs Gonettus an D. Thom:? Si D. Thomas; legat ipsũ exponentẽ Dionysium, sicut nos exponimus n. 339

342. Prob. 5. ex ipso D. Thom. *q.* 2. *de Verit. art.* 12. *ad* 9. *Non est inconveniens, quòd ponatur, quòd Deus sciat aliquid futurũ esse, quod erit, in quantùm scilicet scit aliquas causas ad aliquem effectum inclinatas, qui non producetur: Sic enim non loquimur nunc de cognitione futuri, prout scilicet à Deo in suis causis videtur, sed in quantùm cognoscitur in se ipso.* Et ad 12. *Dicendum, quòd duplex est cognitionis medium: Unum quod est medium demonstrationis, & hoc oportet esse proportionatum conclusioni, ut eo posito conclusio ponatur: & tale medium cognitionis non est Deus respectu contingentium. Et q.* 12. *art.* 10. *in corp. Circa futurorũ cognitionem duo est considerare: scilicet ipsum ordinem causarum ad futuros effectus, & exitum, sive exequutionem hujus ordinis in hoc, quod effectus actu procedunt ex suis causis: quæcunque igitur virtus creata aliquam cognitionem habet de futuris, sua cognitio non fertur nisi ad ordinem causarum: sicut medicus secundum hoc dicitur futuram mortem præscire, in quantum scit naturalia principia esse ordinata ad defectum mortis. Et eodem modo Astrologus dicitur præcognoscere futuras pluvias, aut ventos. Unde si sint tales causæ, quorum effectus impediri possint, non semper evenit, quod sic præscitur esse futurum. Sed Deus non solùm cognoscit futura ratione ordinis causarum, sed etiam quantum ad ipsum exitum, vel exequutionem ordinis.* Et post pauca. *Et sic remaneat solius Dei proprium vere scire futura;* ergo ex mente D. Thomæ Deus cognoscens infallibiliter futura, modo, quo creatura nequit infallibiliter illa cognoscere, cognoscit futura in se ipsis.

343. Probat. 6. Ratione: cognoscere quidquid est cognoscibile, & omni modo, quo est cognoscibile, ita est perfectio intellectûs, ut si objectum, quod in alio, & in se est cognoscibile, cognoscatur solùm in alio, & non in se ipso, sit cognoscentis imperfectio: atqui objecta creata non solùm sunt cognoscibilia in omnipotentia, vel in suis causis, sed etiam in se ipsis, ùt constat à n. 276. ergo si Deus solùm cognosceret in suis causis objecta creata, & non in se ipsis, esset imperfectus in ratione cognoscendi. Confirm. 1. ex D. Thom. 1. *P. q.* 14. *art.* 10. *ad* 4. Ubi loquens de cognitione divina mali, hæc habet: *ad* 4. *dicendum, quòd cognoscere aliquid per aliud tantùm est imperfectæ cognitionis, si illud sit cognoscibile per se;* ergo &c. Confirm. 2. Intellectus animæ Christi cognoscit veritates creatas in verbo, & immediatè in se ipsis extra verbum per scientiam supernaturalem infusam; eò quòd animæ Christi concedatur omnis modus cognoscendi res creatas, ut ferè omnes Theologi docent in Tractatu de Perfectionibus Christi, & ipsi adversf. 3. P. q. 9. Sed hæc ratio magis urget de intellectu divino, utpote infinities magis cognoscitivo; ergo &c. Confirm. 3. Nulla est imperfectio omnipotentiæ producere res vilissimas secundùm omne id, quod in se habent; ergo neque est imperfectio divini intellectûs res creatas in se ipsis cognoscere, secundùm illud esse, quòd in se ipsis habent.

344. Prob. 7. ex Aug. Licèt creatura in Deo, aut in verbo divino, quod, ùt habetur, *Sap.* 7. *Candor est lucis æternæ, & speculum sine macula Dei majestatis, & Imago bonitatis illius,* perfectiori modo repræsentetur, quàm appareat in se ipsa, eò quòd in verbo repræsentetur tanquam in medio purissimo simpliciter infinitè perfecto, non solùm comprehendente, sed supercomprehendente creaturam, secus autem in se ipsa: Attamen ipsa verè in se ipsa est cognoscibilis. Unde licèt juxta SS. PP. phrasim, cognitio divina prout terminata ad creaturam in verbo possit dici cognitio matutina, eodem jure prout terminata ad intrinsecam veritatem creaturæ in se ipsa dici poterit cognitio vespertina. Sed exinde divina cognitio non solùm cognoscit creaturam in verbo, sed etiam in se ipsa; ergo &c. Min. & conseq. tenent. Maj. autem est expressa August. doctrina *tom.* 3. *lib.* 4. *de Genes. ad Literam c.* 22. ubi hæc habet: *Et fecit Deus Firmamentum, deinde sit vespera illius diei; cùm ipsum firmamentum non in verbo Dei sicut ante, sed in ipsa ejus natura eo cognoscit.* Et infrà. *Multùm quippe interest inter cognitionem rei cujusque in verbo Dei, & cognitionem in natura ejus, ut illud meritò ad diem pertineat, hoc ad vesperam;* ergo &c.

345. Prob. 8. ex eodem Aug. in Ps. 49. ita de Deo differente: *Omnia mea sunt, quia ego creavi ea. Cognovi omnia volatilia cœli. Quomodo cognovit? Appendit, numeravit.* Atqui appendere, & numerare creaturas nõ solùm est illas cognoscere in essentia divina, sed etiã in se ipsis; ergo &c. Unde cùm creaturæ, antequã fierent, eò quod verè fieri possent, essent verè cognoscibiles in se ipsis à Deo: attamen quia soli Deo cognitũ nobisq; ignotum est, quomodo sese divino intellectui objiciebant,

ea de causa dubitare non possumus, quin Deus in se ipsis ea cognosceret, licèt nobis occultum sit, quomodo id fieret. Quæstiones enim quoad quid est, & quæ ad quomodo est, sunt valde diversæ ex num. 45. Exinde Augustinus loco cit. ita prosequitur: *Ne fortè hoc à me fratres expectetis, ut explicem vobis, quomodo cognoscat Deus: hoc solùm dico, non sic cognoscit, ut homo, non sic cognoscit, ut Angelus, & quomodo cognoscit, dicere non audeo, quoniam & scire non possum. Unum tamen scio, quia & antequam essent omnia volatilia cœli, noverat Deus, quid fuerat creaturus.* Hæc Augustin.

346. Probat. 9. Ex Ambr. cognitionem Dei se se in corda, & hominum cogitationes inferere, perinde est, ac creaturas illas in se ipsis agnoscere: sed cognitio divina ita se se inserit; ergo &c. Consequentia tenet, & maj. tanquam indubitata ab adversariis supponitur, qui, ùt tradit Gonet. *disp. 2. de Scientia possibilium. art. 2. §. 1.* docent, ideo Deum juxta Dionysium solùm in se ipso, & non in se ipsis cognoscere creaturas; quia juxta quandam latinam versionem, quam non citant, sed citavimus num. 352. hæc verba reperiuntur apud Dionysium *cap. 7. de div. nom. Non secundùm visionem singulis se immittit, sed secundùm causæ continentiam scit omnia.* Min. autem probat. Licèt cognitio divina in corda & hominum cogitationes non sese inserat tanquam primariũ objectum physicè, aut per identitatem motivũ ex dictis n. 334. in alio autem sensu revera sese inserit juxta dicta n. 339. ergo &c. Probat. ant. ex Ambr. *lib. 1. off. cap. 14.* ubi hæc habet: *Quid autem tam stolidum, quàm putare, quidquam prætereat, cùm sol, qui minister luminis est, etiam abdita penetret, & in fundamenta domus, vel secreta conclavia vis caloris ejus irrumpat? Si igitur radius solis fundit lumen suum super omnem terram, & in ea, quæ clausa sunt, se inserit, nec vectibus ferreis, aut brachium valvarum obicibus, quo minùs penetret, impeditur, quomodo non potest intelligibilis Dei splendor in cogitationes hominum, & corda, semet, quæ ipse creavit, inserere;* ergo &c. Ex dictis

347. Fit 1. Deum assertivè cognoscere suam essentiam in divinis relationibus, tanquam in formalitatibus virtualiter ab ipsa distinctis: Tum etiam cognoscere in eo sensu relationes in essentia. Ratio est, quia cùm Deus in eo sensu cognoscat essentiam suam in divinis relationibus, & econtra, satis est, quòd non possit comprehendi essentia, quin cognoscantur relationes virtualiter ab ipsa distinctæ, & econtra: sed ita se habet Deus cognoscens suam essentiam, & relationes, cùm non possit eas non cognoscere omni modo, quo verè cognoscibiles sunt, neque possit eas non comprehendere ex dictis à n. 271. & 297. ergo &c.

Fit. 2. Deum etiam cognoscere assertivè unam relationem in altera. Ratio est, quia quævis relatio divina dicit essentialẽ connexionem cum altera, & identitatem cum eadem indivisibili natura divina, atque adeò non potest Deus cognoscere unam relatione comprehensivè, quin assertivè cognoscat alterã. Sed hoc est cognoscere assertivè unam in altera ex n. 332. ergo &c.

Fit 3. Ad evitandam quæstionem de voce, 348.
& periculum erroris cognitionem essentiæ in relationibus, relationum in essentia, aut unius relationis in altera, non dicendam esse absolutè cognitionem unius in alio, sed cum addito à nobis dato n. superiori. Ratio est, quia cognitio unius in alio absolutè dicta, significat duo realiter distincta, & essentialiter diversa, etenim ly *aliud* absolutè dictum in divinis juxta Concilia supponit pro essentia ex n. 35. ergo: ut per illas voces *unius in alio* tollatur in his loquutionibus periculum erroris, si ly *alio* sumeretur neutraliter, non debet dici absolutè cognitionem relationum in essentia, aut unius relationis in altera, esse cognitionem unius in alio, sed cum addito, nimirum, unius virtualitatis in altera, vel unius relationis in altera.

Fit 4. Supposita mutua connexione omni- 349.
potentiæ cum creaturis possibilibus Deum in se ipso, & propter se ipsum cognoscere assertivè creaturas possibiles: tum etiam cognoscere se ipsum in creaturis, & propter creaturas. Ratio est, quia ad hujusmodi cognitionem satis est cognoscere comprehensivè terminũ metaphysicè cum altero connexũ ex n. 332. ergo. Supposita mutua connexione metaphysica omnipotentiæ cũ creaturis habet Deus ejusmodi cognitionem. Fit. 5. Negata connexione metaphysica Dei cum Possibilibus, & Possibilium cum Deo, adhuc negari non posse ordinè saltem quoad entitatem, & sufficientiam unius ad alterum, cùm creator dicat ordinem ad creaturam, & creatura ad creatorem. Quamobrem Deus in ea suppositione se ipsum cognoscens, etsi non cognosceret assertivè creaturas ex vi medii, adhuc eas cognosceret assertivè ex vi suæ infinitæ virtutis intellectivæ necessitatæ ad cognoscendum, quidquid est cognoscibile, ex suppositione, quòd sit cognoscibile: atqui creatura, cùm adhuc in eo casu supponatur possibilis; supponitur etiam verè cognoscibilis: ergo. Deus cognoscendo suam omnipotentiam dicentem ordinẽ ad creaturas, cognosceret creaturas in se ipsis non esse impossibiles, sed possibiles. Cæterùm, cùm in eo casu creaturæ possibiles non essent necessariæ ex parte Dei, essent objectum intentionaliter determinativum divinæ scientiæ ex dictis n. 282. Eodem modo cognoscendo creaturam, cognoscet Deus Trinitatem, etsi supponatur inconnexa cũ Trinitate. Exinde apparet generalis Doctrina ad omnes modos cognoscendi divinæ scientiæ. Vide à n. 374.

Ratio Fundamentalis, quam pro utraque 350.
nostra assertione & illationibus attulimus, non est adeò nova, ut assumpta non fuerit prius à D. Thom. ea quidem utitur tanquam principio firmissimo ad dissolvenda argumenta contra ipsius resolutiones opposita. Sic enim habet in

Pri-

Primum sententiarum dist. 27. q. 2. art. 2. ad quartum dicendum, quod nullo modo est concedendum, quòd Pater intelligat à Filio, vel quòd intelligat in Filio, sicut in objecto, vel specie, qua cognosceret. Quia hoc poneret Filium habere aliquam rationem principii ad Patrem. Sed tamen concedendum est, quòd Pater intelligit in Filio & seipsum, & alia, in quantum videt Filium esse similitudinem suam, & omnium aliorum, sicut primum videtur in eo, cujus est primum, quamvis & in se ipso videatur; possum enim videre hominem in imagine sua, quamvis ipsum etiam per se videam; ita & quamvis Pater se ipsum videat in se, & omnia alia, tamen omnia potest videre in Filio, & se ipsum, sicut & se ipsum in creatura videre potest, in quantum ipsum creatura repræsentat, quamvis imperfectè. Quid clarius, & expressius pro nostra doctrina, & pro distinctione in via S. Thomæ inter objectum physicè, vel per identitatem motivum, & objectum solum intentionaliter motivum, & determinativum? Quid evidentius ad intelligendum, quo in sensu neget D. Thomas Deum se, alia, vel in alio cognoscere, & quo in sensu affirmet? Cùm autem hoc sit firmissimum D. Thomæ principium, non indigemus alio ad dissolvenda argumenta, quæ contra D. Thomam, & contra sententiam nostram efformant Recentiores Thomistæ.

SECTIO II.

Solvuntur opposita.

351. OBjic. 1. contra primam Conclusionem. Si scientia Dei libera, & contingens constituatur quoad denominationē per connotatum extrinsecum, illud connotatum erit scitum, & scientiæ constitutivum; ergo Divina scientia cognosceret illud in se ipso tanquam in objecto per identitatem motivo. Resp. neg. ant. quoad secundam partem; nam in ea suppositione connotatum extrinsecum non est constitutivū cognitionis divinæ; hæc enim adæquatè identificatur cum Deo, à quo distinguitur realiter illud extrinsecum connotatum. Unde Deus non cognosceret per illud connotatum extrinsecum, sed per suam perfectissimam, necessariam, & simpliciter infinitam formam, seu quasi formā cognitionis, licèt, ut ista applicetur objecto, illúdque denominet cognitum, requiratur illud connotatum. Exinde essentialis Dei cognitio nunquam cognosceret illud connotatum in se ipso, tanquam in objecto per identitatem motivo. Sic approximatio ignis non constituit virtutem comburendi, licèt requiratur, ut virtus illa comburat.

352. Objic. 2. contra secundam Conclusionem, contra quam Gonettus, & Recentioers Thomistæ acriter pugnant. Dionysius enim *cap. 7. de div. nom.* juxta Vetustissimam ejus operum latinam versionem sic ait: *Non secundùm visionem singulis se immittens, sed secundum unam causæ continentiam omnia sciens, & continens.* Et infrà. *Se ipsam divina sapientia cognoscens, cognoscit omnia.* Et rursus. *Ista igitur DEUS existentia cognoscit non scientia, quæ sit existentium, sed quæ sit sui ipsius.* Ista quidem sunt fideliter verba ejus antiquæ versionis, quam non benè citat Gonettus, supra quam commentarium fecit D. Thomas, tacente adversario, fortè quia non vidit, vel quia nolebat D. Thomam ibi videri. Modò sic: atqui si Deus præter scientiam possibilium in se ipso, illa in se ipsis immediatè cognosceret, secundùm visionem singulis se immitteret, & illa sciret non se ipsum noscens, & notitiâ non sui, sed creaturarum propria; ergo juxta Dionysium Deus non cognoscit creaturas possibiles immediatè in se ipsis, sed tantùm in se ipso, & mediatè, seu in essentia divina visa, & cognita. Min. pro prima parte, ait Gonettus, est manifesta; nam cognoscere secundùm visionem, se immittere objecto, non est ab illo accipere speciem; quia in hoc non se immittit cognoscens objecto, sed potiùs objectum se immittit cognoscenti; ergo est immediatè erga objectum versari; non enim videtur, in quo alio consistere possit, & consequenter si Deus creaturas possibiles cognoscit immediatè in se ipsis, se immittit secundùm visionem creaturis.

Pro secunda parte, ait ipse, etiam constat; nam Deus cognosceret creaturas possibiles mediatè in se ipso, & immediatè in se ipsis; ergo cognosceret illas non solùm notitia, qua se cognoscit, sed etiam alia notitia, quod à Dipnysio negatur; nam illius sensus est exclusivus. aliàs non sufficienter explicuisset modum, quo creaturæ à Deo cognoscuntur. Tertia denique Pars suadetur; notitia illius objecti dicitur, ad quod immediatè, & primariò terminatur: sed notitia, qua Deus creaturas possibiles in se ipsis immediatè cognosceret, illas haberet pro objecto immediato, & primario, ergo, si daretur in Deo talis cognitio, cognosceret creaturas non sui, sed illarum notitia. Confirm. Dionysius loco cit. probat Deum non sumere cognitionem à rebus, & extra seipsum nihil cognoscere, quia omnia cognoscit in se ipso tanquam in causa; ait enim, etiamsi secundùm unam causam Deus omnibus existentibus esse tradidit, secundùm eandem causam sciet omnia, sicut ex ipso existentia, & quæ in ipso præexiterunt, & non ab existentibus sumet ipsorum cognitionem, sed & ipsis singulis eorum, & aliis aliorum cognitionis erit largitor. ergo non solùm intendit docere, quòd Deus non cognoscit creaturas extra se ipsum, sed in se ipso, ex eo, quòd non accipiat species à rebus, sed etiam ex eo, quòd illas cognoscat in sua essentia, ut in causa, & medio prius cognito. non verò in se ipsis immediatè. Quot & quanta hìc contineantur contra Dionysium, contra D. Thomam, contra Veritatem, statim constabit. 353.

Resp. conc. maj. & dist. min. singulis se immitteret tunquam in objecto physicè, vel per 354.

identitatem motivo neg. tanquam objecto intentionaliter motivo conc. min. & neg. conseq. Ad probationem primæ partis dist. ant. Non est se immittere objecto, si cognitio cum objecto identificetur, vel à cognoscente quæratur, ut illi submini strret speciem neg. si solùm se habeat ùt intentionaliter movens conc. ant. & neg. conseq. Ad probationem secundæ partis conc. ant. & dist. conseq. cognosceret illas non solùm notitia, qua se cognoscit, sed etiam alia notitia realiter distincta neg. ex modo solùm nostro concipiendi conc. conseq. Quod adversarius satis vidisset, si legisset Dionysium, hanc ibi ex suis principiis conseq. inferentem: Non igitur Deus propriam habet sui ipsius cognitionem; aliam communem existentia omnia comprehendentem. Ad probationem tertiæ partis dist. maj. dicitur notitia objecti per identitatem, vel per productionem ab objecto habitam, vel per puram repræsentationem objecti conc. semper per identitatem, & productionem ab objecto neg. maj. & dist. eodem modo min. neg. conseq.

355. Quòd autem ista sit vera mens Dionysii clarius est, quàm ut dubitari possit, ùt constat ex ipsius verbis adductis n. 335. & ex D. Thoma in expositione data n. 339. In præsenti enim Dionysius solùm intendit probare, quòd, cùm divina omnipotentia sit causa rerum omnium, & per cognitionem secum identificatam Deus se ipsum ita cognoscat, & comprehendat, exinde per cognitionem, qua se ipsum cognoscit, cognoscat etiam omnia, cùm non possit comprehendi causa alicujus effectûs, non comprehenso effectu. Quòd autem effectus in se ipso à divina cognitione non cognoscatur, nullo modo docet Dionysius, neque hoc erat ipsius intentum. Cæterùm ne adversarii existiment, hanc expositionem à nobis pro libito excogitatam, sciant D. Thomam commentarium confeciss supra hæc verba Dionysii, & supra hæc verba in argumento adducta.

356. Ibi enim D. Thomas Dionysii mentè ita interpretatur: *Manifestù est enim, quòd omnis cognitio est secundùm modum ejus, quo aliquid cognoscitur, sicut omnis operatio est secundùm modù formæ, quo aliquis operatur. Cùm igitur divina sapientia omnia cognoscat per hoc, quòd cognoscit se ipsam, ùt dictum est, ipsa autè est, immaterialis, & indivisibilis, & una, sequitur quòd cognoscit materialia immaterialiter, & divisibilia indivisibiliter, & multa unitivè, in quantum scilicet omnia cognoscit, & producit per unum, quod ejus essentia. Si enim per causam possunt cognosci effectus, sequitur, quòd si ipse tradit esse omnibus secundùm unam causam, quæ est ejus essentia, quòd etiam secundùm eandem causam sciat omnia, scilicet quæ ab ipso processerunt, & quæ præextiterunt in proponendo, antequam essent in propriis naturis; & sic manifestum est, quòd DEUS non sumit cognitiones rerum ab ipsis rebus*: ergo ex mente D. Thomæ, Dionysii intentum est, quòd res creatæ neque efficiant divinam cognitionem, neque cum illa identificentur.

Quomodo ergo exinde inferunt Adversarii, 357.
quòd Deus non cognoscat eas res creatas in se ipsis, quandoquidem D. Thomas in Dionysio optimè versatus passim hanc Deo cognitionem attribuit ex n. 337. quando inferunt, quòd non se immittat, nec sese inserat creaturis divina cognitio, tanquam in objecto intentionaliter motivo, cùm SS. PP. hoc expresse fateantur, & præcipuè Ambrosius cit. n. 336.? Ad Confirm. dist. ant. est extra se ipsum nihil cognoscere tanquam in objecto physicè, vel per identitatem motivo conc. tanquam in objecto intentionaliter motivo neg. ant. & conseq. ùt constat ex dictis. Unde cognitio creaturarum, licèt sit propria creaturarum, prout hoc significat esse illam expressionem rei creatæ, non est propria creaturæ, prout significat esse identificatam, & productam à creaturâ.

Objic. 2. Ambrosius *Tract. in Symb. cap. 1.* 358.
hæc habet: *Licèt omnia cœlestia, & terrestria, ac minima quæque prospiciat Deus, nihil tamen extra intelligere, sed singula in se intueri dicitur.* Ergo ex Ambr. Deus non cognoscit creaturas in se ipsis. Confirm. ex August. *Lib. 83. Quæst. quæst. 46.* dicente: *Non enim extra se quidquam positum intuebatur, ut secundùm id constituret, quod constituebat; nam hoc opinari sacrilegum est.* Quæ verba exponens D. Thomas *q. 14. art. 5.* hæc habet: *Ad primum, ergo dicendum, quòd verbum Augustini dicentis, quòd Deus nihil extra se intuetur, non est sic intelligendum, quasi nihil, quod sit extra se, intueatur; sed quia id, quod est extra se ipsum, non intueatur nisi in se ipso, ùt dictum est;* ergo juxta D. Thomam, & Augustinum, non datur in Deo cognitio immediata creaturarum in se ipsis, sed mediata solùm in essentia divina tanquam in causa.

Resp. Neg. conseq. Quia Ambrosius loc. cit. 359.
solùm loquitur de cognitione divina creaturarum, tanquam in objecto physicè, vel per identitatem motivo: secus autem tanquam in objecto intentionaliter motivo: Creaturas enim ita cognoscit Deus ex mente Ambrosii, ut asserere non dubitet, divinam cognitionem sese inserere creaturis, ùt constat ex ejus verbis n. 346. Quæ si Adversarii vidissent, non adeò præsidenter supponerent tanquam certum in nullo sensu posse divinam cognitionem sese inserere creaturis, ùt constat ex ejus verbis. Ad Confirm. conc. ant. & neg. conseq. Nam D. Thomas non negat, quòd Deus intueatur creaturas in se ipsis, sed eo solùm modo, quo ab ipso jam dictum est. Quærere autem debebant adversarii, quomodo hoc dictum jam erat à D. Thoma. & planè invenirent D. Thomam cum reliquis SS. PP. solùm negare cognitionem divinam tendere ad creaturas in se ipsis, tanquam in objectum physicè, vel per identitatem motivum; non autem negare, sed sæpe asserere, & inculcare, quòd Deus creaturas in se ipsis cogno-

gnoscit tanquam in objecto intentionaliter motivo ex n. 337. & 350. Vide mentem Augustini latiùs expositam n. 301.

360. Obj. 3. In Deo utpote infinitè perfecto non potest admitti duplex modus cognoscendi creaturas, quorũ unus sit perfectior, & alius minùs perfectus: sed modus cognoscendi creaturas in essentia divina est perfectior, quàm modus cognoscendi eas in se ipsis; ergo non debet dari in Deo modus cognoscendi creaturas in se ipsis. Min. probat. ex Augustino *tom. 5. lib. 11. de Civ. cap. 7.* dicente: *Cognitio quippe creaturæ in se ipsa decoloratior est, ut ita dicam, quàm cùm in Dei sapientia cognoscitur, velut in arte, qua facta est.* Quibus in verbis ait Augustinus perfectiorem esse cognitionem matutinam, quæ cognoscit creaturas in Deo, quàm vespertinam, quæ cognoscit creaturas in se ipsis; ergo &c. Hoc argumentum militat contra D. Thomam, qui admittit triplicem modum cognoscendi effectus necessarios, alium in omnipotentia, alium in causis necessariis, & alium in se ipsis ut actu existentibus, prout ex dictis tota sectione præcedenti latè constat. Quamobrem pro S. Thoma, & pro nobis Resp. dist. maj. non potest admitti in Deo duplex modus cognoscendi, quorum alter sit alio perfectior realiter à parte rei, conc. præcisivè solùm, & per rationem neg. maj. & dist. eodem modo min. neg. conseq. Ad probationem conc. ant. & neg. conseq. in sensu explicato: neque enim est alia mens Augustini, si attentè legatur, cùm ipse hanc nostram doctrinam, & distinctionem expressè tradat, & doceat n. 344. Quapropter in præsenti nõ dicit, quòd divina cognitio tendens ad Deum sit perfectior illa, quæ tendit ad creaturas, cùm sit eadem realiter, & solùm distincta formaliter, quod satis indicat Augustinus hìc dicens: *Decoloratior est, ut ita dicam*, quæ limitatio solùm admittit explicationem nostram.

361. Objic. 4. Eo modo cognoscuntur creaturæ ab intellectu divino, quo repræsentantur per speciem, qua Deus intelligit: sed non repræsentantur immediatè in se, & ratione sui, sed mediatè, & in alio, scilicet in Deo priùs repræsentato; ergo &c. Probat. min. quia objectum immediatè repræsentatum per speciem, debet convenire cum illa in gradu immaterialitatis, ùt docet 1. Thomas *q. 12. art. 2.* atqui nihil creatum potest habere talem convenientiam cum essentia divina; ergo &c. Confirm. 1. Repræsentatio speciei est vel ratione similitudinis, vel ratione identitatis cum objecto: sed essentia divina non habet perfectam similitudinem, & multò minùs identitatem cum creatura; ergo &c. Confirmat. 2. Essentia Angeli, quatenus exercet munus speciei, se ipsam tantùm immediatè repræsentat: alia autem mediatè, & secundariò; ergo idem dicendum est de essentia divina. Confirm. 3. Si essentia divina, ùt gerit munus speciei, immediatè, & primariò repræsentaret creaturas, ab his specificaretur: sed hoc repugnat; ergo &c. Resp. dist. maj. quo repræsentantur, vel in Deo, vel in se ipsis conc. solùm in Deo neg. maj. min. & conseq. Ad probat. dist. maj. debet convenire in æqualitate perfectionis neg. sufficientis attingibilitatis conc. maj. & dist. min. neg. conseq.

Ratio est, quia ex D. Thoma non requiritur 362.
inter speciem & objectum proportio æqualis perfectionis inter utrumque, sed quæ constituat attingibilitatem modo, quo eo loco citato dicit intellectũ per lumen gloriæ proportionari ad videndum Deum; Ille quippe non proportionatur æqualitate perfectionis. Nam intellectus cum luce gloriæ non est tam perfectus, quàm Deus, sed proportionatur in sufficientia ad attingibilitatem. Quis enim dicit speciem, quã habemus, Angeli, hominis, equi, & lapidis convenire cum objectis in immaterialitate, sive hæc stet in perfectione physica, sive in independentia à materia corporea, sive in spiritualitate, sive in vi cognoscitiva? Hoc enim asserere nequit, nisi qui toti rationis lumini oculos claudat. Cùm autem quæcumque creatura quantumvis minima sufficientem habeat proportionem, sive considerata per statum, sive per alienationem, ut ab intellectu summè intellectivo cognoscatur, ùt constat ex n. 281. Exinde quantumvis non habeat æqualitatem perfectionis, habet æqualitatẽ sufficientis proportionis, ut à Deo cognoscatur. Quin imò essentia divina non solùm necessariò repræsentat prædicata necessaria, verùm etiã repræsentativa est contingentiũ ex suppositione, quòd sint vera, licèt ea suppositio necessaria non sit quoad ad statũ existentiæ.

Ad primam Confirmationem dist. maj. vel 363.
ratione similitudinis quo ad æqualitatem perfectionis neg. quoad sufficientiam attingibilitatis conc. maj. & dist. min. neg. conseq. Quia essentia divina, licèt non respiciat creaturam, ùt sibi æqualem, respicit illam ùt in se veram, ac proinde ùt verè in se attingibilem ab intellectu omnia cognoscente. Ad secundam Confirmationem dist. ant. si solùm sit species sui, nec habeat essentialẽ necessitatem ad alia cognoscenda conc. si sit etiam species aliorum, vel habeat essentialem necessitatem ad alia in se ipsis cognoscenda neg. ant. & conseq. Ratiõ est, quia essentia divina, cùm sit simpliciter infinitè cognoscitiva, habet essentialem necessitatem ad cognoscendum, quidquid in se est verè cognoscibile, & omni modo, quo verè cognoscibile est: cùm autem creaturæ possibiles in se verè cognoscibiles sint, exinde habet Deus necessitatem ad ea in se ipsis cognoscenda. Si autem Angelus hanc habeat necessitatem, erit eadem suo modo ratio de utroque, secùs, si Angelus ob limitationem sui intellectûs extendi non possit ad infinita ea omnia cognoscenda. Ad tertiam Confirmationem dist. maj. specificaretur intrinsecè neg. extrinsecè conc. maj. & dist. min. neg. conseq. ùt constat à n. 329.

Objic. 5. ex D. Thoma 1. contra Gentes 364.
cap. 48. ubi ait. Operatio intentionalis speciem, & nobilitatem habet secundùm id, quod est

est per se primò illud ; cum hoc sit ejus objectū. Si ergo Deus aliud à se intelligeret quasi per se, & primò illud, ejus operatio intellectualis speciem, & nobilitatem haberet ab alio, quàm ab ipso. Hoc autem est inpossibile, cùm ejus operatio sit ejus essentia, ut ostensum est. Sic igitur impossibile est, quòd intellectum à Deo primò & per se sit aliud ab ipso. hæc D. Thomas. Ex quibus sic Gonettus. Si Deus cognosceret creaturas immediatè in se ipsis, & independenter ab essentia divina priùs cognita, objectum specificativum divinæ intellectionis esset ens creatum, vel ens ut sic præscindens à creato, & increato: sed hoc dici nequit; ergo &c. Prob. maj. Quia illud censetur esse objectum formale, & primarium alicujus potentiæ, & operationis, quod primò & immediatè ab illa attingitur independenter ab alio priùs tacto, ut patet in potentia visiva, cujus objectum primarium & formale est color, quem per se primò attingit. Min. verò prob. ratione D. Thomæ jam insinuata; quia cognitio desumit suam speciem, & perfectionem essentialem ab objecto formali, & primario, & ab illo mensuratur: sed intelligere Dei, cùm sit ejus essentia, ejúsque natura, non potest desumere suam speciem, & perfectionem à creatura, nec ab ea mensurari; ergo &c.

365. Confirm. 1. Objectum formale & primarium divinæ Intellectionis debet esse quid actualissimum sicut & ipsa intellectio: sed ens creatū, & abstrahens à creato, & increato, est quid potentiale, ut constat; ergo &c. Confirm. 2. Si ens creatum pertineret ad objectum formale specificativum divinæ scientiæ, etiam pertineret ad objectum formale specificativum Fidei Divinæ, & aliarum virtutum Theologicarum; cum istæ sint perfectiones Intellectûs, & voluntatis, adeóque deberent habere idem objectum formale cum illis: sed hoc est falsum; ergo &c. Multis peccat Gonettus in hoc argumento. Primò, quia non assequitur mentem S. Thomæ. Nam Angelicus Præceptor nomine *Primi intellecti*, non intelligit objectum formale. neque nomine *Secundi intellecti* objectum materiale, ut putat Gonettus. Quid autem suis vocibus S. Thomas intelligat, satis id explicat in prim. dist. 35. q. 1. art. 2. in corp. dicens: sciendum tamen est, quòd Intellectum dupliciter dicitur, sicut visum etiam. Est enim primum visum, quod est ipsa species rei visibilis in pupilla existens, quæ est etiam perfectio videntis, & principium visionis, & medium nomen respectu visibilis. Et est visum secundum, quod est ipsa res extra oculum. Similiter intellectum primum est ipsa rei similitudo, quæ est in intellectu; & est intellectum secundum, quod est ipsa res, quæ per similitudinem illam intelligitur. Si ergo consideretur intellectum primum, nihil aliud intelligit Deus, nisi se, quia non recipit species rerum, per quas cognoscat: sed per essentiam suam cognoscit, quæ est similitudo omnium rerum. Sed si accipiatur intellectum secundum, sic non tantùm se intelligit, sed etiam alia. Et secundùm primum modū dicit Philosophus in secundo metaphysicæ, quòd Deus intelligit tantùm se. Hæc D. Thomas.

Ex quibus verbis patet nomine intellecti primi, & secundi, sicut nec visi primi & secundi, non intelligere S. Thomam objectum formale, aut materiale potentiæ; aliter color, & lux extra oculum existentes non essent objectum formale, sed materiale potentiæ visivæ, quod est contra Gonettum, & contra omnes Thomistas Philosophos & Theologos. Item nec angelus, neque homo, neque ulla potentia cognoscitiva haberet pro objecto formali nisi se, aut speciem, & similitudinem intra se existentem, non autem alia objecta extra se, quia in his omnibus est similitudo intra potentiam existens, & secundum cognitum alia, quæ sunt extra se. Nomine ergo primi intellecti intelligit S. Thomas speciem existentem in intellectu, vel alia potentia cognoscitiva, quæ est repræsentatio, & perfectio potentiæ, quam perficit in esse cognoscitivo. Ab hac specie ait S. Thomas cognitionem capere speciem, & nobilitate tanquam ab objecto, quod ei dat esse, sive ut causa extrinseca, ut in nobis, sive intrinsecè, ut constitutivum reale cognitionis, ut in Deo. Nomine verò secundi intellecti intelligit objectum, quod per speciem repræsentatur. Unde nomine primi intellecti non intelligit D. Thomas objectum formale, in cujus intelligentia peccavit secundo Gonettus, sicut in reliquis omnibus prænotatis. Unde concessa autoritate D. Thomæ jam explicata 366.

Resp. ad argumentum Gonetti dist. maj. objectum specificativum intrinsecè, vel physicè dans esse cognitioni neg. specificativum purè extrinsecè conc. maj. & dist. min. neg. conseq. ad majoris probationem dico censeri primum intellectum objectum formale ab illis, qui versati non sunt in D. Thoma, neque in SS. PP. neq; juxta principia philosophica loquuntur, ut constat ex n. superiori. Secus autem in via D. Thomæ, cujus mens satis perspicua est in præsenti. Ad probationem maj. dist. ab objecto formali, & primariò physicè, vel per identitatem motivo conc. purè intentionaliter motivo neg. maj. & conc. min. neg. conseq. Aliter cognitio angeli non posset esse spiritualior, & immaterialior, quàm lapis per se, & ratione sui tactus ab Angelo. Unde iterum confundit Gonettus objectum formale cum primario, sive primo intellecto, quæ in via D. Thomæ valde diversa sunt, ut constat ex n. 365. Ad primam Confirmationem dist. maj. objectum formale, & primarium per identitatem motivum conc, solùm intentionaliter motivum neg. maj. & dist. min. neg. conseq. 367.

Ad secundam Confirm. dist. maj. Si pertineret extrinsecè, pertineret ad specificativum Fidei, aut aliarum virtutum extrinsecarum conc. intrinsecarum neg. maj. & dist. min. neg. conf. Quin imò ex hoc ipso principio facilè possumus 368.

argue-

arguere contra adversarios ; nam fides, & spes haberet pro objecto formali aliquid creatum, nempe Revelationem, & Possessionem Dei, cujus participatio illæ sunt, præterea virtutes intellectuales, & morales, & scientiæ creatæ etiã sunt participatio divini intellectûs, & attingunt pro objecto formali aliquid creatũ ; ergo & intellectus divinus. Rursus scientia infusa Christi Domini participatio erat divini intellectûs, & tamẽ attingebat creaturas propter se. ergo Intellectus divinus etiã attingit creaturas propter se. Unde quælibet virtus intellectualis est participatio licèt nõ adæquata intellectûs divini : sicuti neq; quælibet moralis virtus est participatio adæquata divinæ voluntatis : ideóq; nequit attingere, quidquid intellectus divinus attingit, sed una attingit unum objectum, & alia aliud juxta gradum, quo participat divinum intellectum. Idemque suo modo dicendum est de virtutibus, quæ sunt participatio voluntatis.

369. Obj. 6. Scientia divina possibilium in se ipsis est superflua, inordinata, & imperfecta ; ergo non est admittenda. Prob. ant. quia superfluit cognitio creaturarum propter se ipsas, ubi datur cognitio creaturarum propter Deum : Deinde est inordinata, quia inordinatio est Deum moveri à creaturis ad eas cognoscendas, cùm à se ipso sufficienter moveatur. Tandem esset imperfecta, quia ex objecto finito, & vili vilescceret, & finita esset divina scientia ; ergo &c.

Resp. neg. ant. ejúsque. Prob. Ratio est, quia in primis non esset superflua, sed necessaria Deo, qui ratione suæ infinitæ virtutis cognoscitivæ est determinatus ad cognoscendum omne verum omnibus modis, & titulis, quibus est cognoscibile. Cùm autem creaturæ possibiles non solùm sint cognoscibiles titulo connexionis, quàm habent cum essentia divina, sed etiam titulo intrinsecæ veritatis, quã in se habent, ideo non superfluit talis cognitio. Deinde non est inordinatio, sed summa ordinatio ob eandem rationem. Sicut in Deo est summa ordinatio non solùm producere omne producibile, sed illud producere, quantumvis vilissimum sit. Tandem Deus se solo non sufficienter movetur ad cognoscendas creaturas omni modo, quo cognoscibiles sunt, cùm possint cognosci propter se ipsas. Unde non esset finita, limitata, & vilis ; quia cognitio formicæ propter se ipsam, etiam prout est cognitio formicæ, esset infinita in sua linea ob identitatem cùm ipso Deo, & perfectissimum modum tendendi ipsius, ut patet in omnipotentia respectu productionis formicæ.

370. Objic. 7. Objectum formale divinæ voluntatis solùm est bonum increatum. ergo Divini intellectûs solùm erit verum increatum. Resp. 1. neg. ant. ut latè constabit in Tract. de Volunt. Nam etiam Deus movetur à bonitate creata : sic movetur ad dandum præmium propter bonitatem meritorum. Unde hæc paritas potiùs militat contra adversarios. Quando enim S. Thom. dicit solam bonitatem divinam esse objectum divinæ voluntatis, solùm loquitur de objecto ultimato, sive 1. volito ; secus autem de objecto formali. Exinde 2. Omitto ant. & neg. conseq. quia cùm divina voluntas sit libera ex eo, quòd non velit propter bonitatem creatam, nullus defectus arguitur, sed solus usus licitus suæ liberæ voluntatis. At verò intellectus non est potentia libera, sed necessaria. Unde si non attingeret objectum verè cognoscibile, & omni modo, quo est cognoscibile, non argueretur usus suæ libertatis, sed impotentia, & ignorantia, quod est contra Perfectionem Perfectissimi Intellectivi. Quamobrem scientia divina non sumit infinitatem ab objecto formali vili, sed ab aliis capitibus, nimirum ab identitate cum natura divina, & ab infinita ejus claritate. Nec debet proportionari cũ objecto proportione æqualitatis in perfectione, ut patet ex n. 362. Quinimò cognitio producta nõ solùm accipit perfectionem ab objecto, sed etiam à potentia : cùm autẽ ex objecto, & potentia oriatur notitia, intellectio verò improducta, qualis est divina, à sua virtute intellectiva sufficientem haurit perfectionem.

Obj. 8. Cognitio, qua Deus cognoscit possibilia, 371.
in sua essentia est simpliciter infinitè perfecta ; cũ sit comprehensiva adæquans infinitã Dei cognoscibilitatẽ ; ergo nequit iterum eadem possibilia nova cognitione cognoscere in se ipsis. Probat. conf. Eo ipso, quòd illa cognitio comprehendit Deum, jam dicet omnẽ perfectionem possibilem intra totam latitudinẽ cognitionis ; ergo superfluit alia cognitio nova possibilium in se ipsis. Conf. 1. Quia per illam novam cognitionẽ perficeretur formaliter Deus, quod repugnat, cùm per cognitionẽ possibilium in essentia divina sit infinitè perfectus, dicens omnem perfectionem possibilẽ in linea cognoscentis ; ergo &c. Conf. 2. Quia eo ipso, quòd cognitio possibilium in essentia dicat omnem perfectionem intra totam latitudinem cognitionis, & non dicat cognitionem possibilium in se ipsis, jam talis cognitio possibilium in se ipsis, non esset perfectio sine imperfectione ; ergo est deneganda Deo. Hoc argumentũ procedit ex falsa suppositione ; supponit enim dari distinctionem virtualem intrinsecam inter cognitionem, qua Deus se ipsum, & creaturas in se ipso cognoscit, & cognitionem qua Deus creaturas possibiles cognoscit in se ipsis. Cùm enim ea cognitio sit necessaria in Deo, & essentialis, & inter prædicata Dei necessaria, & essentialia nulla detur distinctio virtualis intrinseca, exinde omnino relegenda est ab illa divina cognitione talis distinctio ex num. 128. Unde illa cognitio, prout cognoscit creaturas possibiles in Deo, solùm ex nostro modo concipiendi distinguitur à divina cognition creaturarum possibilium in se ipsis. Exinde

Resp. Neg. 1. Part. ant. nempe cognitionem, 371.
qua Deus cognoscit possibilia in sua essentia, formaliter ut talem esse simpliciter infinitam in omni genere, ita ut formaliter imbibat omnem perfectionem intra totam latitudinem cognitionis necessariæ. Licèt enim realiter, & virtualiter sumpta esset infinitè perfecta in omni genere cogi oscen li possibilia : attamen ratione nostre non dicit formaliter nisi omnem perfectionem

in sua linea, nempe cognoscendi possibilia in divina essentia. Neque ideò est imperfecta adhuc negativè, cùm non excludat perfectionem cognoscendi possibilia in se ipsis, sed solùm præscindat, quatenus à nobis concipitur prout præcisè cognoscens possibilia in essentia. Patet hoc paritate aliorum attributorum; nam omnipotentia ut talis non dicit formaliter omnem perfectionem intra totam latitudinem entis infinitè perfecti; & sic formaliter sumpta solùm est infinitè perfecta formaliter in sua linea, & eminenter in omni genere propter identitatem cum natura divina, quæ identitas compensat defectum formalis continentiæ perfectionis alterius lineæ, ita pariter dicendum est de illa cognitione divina, ex quo patet responsio ad consequentiæ probationem. Quinimò si cognitiones divinæ essent virtualiter distinctæ, nulla ex illis esset simpliciter infinita formaliter in omni linea, sed unaquæque in linea sua, licèt esset simpliciter infinita realiter ratione identitatis cum natura divina, ut patet in divinis relationibus, quarum unaquæque formaliter solùm est simpliciter infinita in sua linea, etsi eminenter contineat omnem perfectionem cujuscunque alterius lineæ ob realem identitatem cum natura divina, ut constat à n. 72.

373. Ad primam Confirmationem dist. ant. Perficeretur Deus realiter, & intensivè neg. ex modo nostro concipiendi, quatenùs nobis appareret illa formalis perfectio, quæ priùs non apparebat, perficeretur formaliter, & extensivè conc. ant. & neg. conseq. Ratio est, quia formalitates distinctæ solùm addunt extensionem, secùs intensionem perfectionis, cùm unaquæque sit simpliciter infinitè perfecta. Ad secundam Confirmationem dist. ant. Non esset perfectio sine imperfectione quoad seipsam neg. quoad nos subdistinguo, si eam non cognoscimus conc. si eam cognoscimus neg. ant. & conseq. Ratio est, quia quando cognoscimus cognitionem, qua Deus se ipsum cognoscit, solùm in ordine ad cognitionē sui, non apparet nobis perfectio illius cognitionis in ordine ad creaturas cognitas in se ipsis: atq; adeò nō appareret nobis perfectio illius cognitionis in omni linea. Unde cognitio possibilium in essentia, etsi sit realiter, & virtualiter cognitio comprehensiva Dei secundùm id, quod Deus exigit intrinsecè constitutivè, nō est comprehensiva Dei, prout considerati in ordine ad omnes terminos, quos metaphysicè infert, nisi fiat quæstio de voce; nam si ad comprehensionem Dei solùm requiramus, quòd sit realiter tam perfecta, ac ipse Deus, planè erit comprehensiva: si autem requiramus, quòd comprehendat omnes terminos pro eo signo verè cognoscibiles, & omni modo, quo cognoscibiles sunt, si ab aliqua cognoscibilitate præscindamus, præscindemus etiam à ratione cognitionis omnis comprehensivæ. Sed quid inde contra nos?

374. Objic. 2. Deus non se cognoscit in creaturis; ergo neque cognoscit creaturas in se ipsis. Probat. ant. Si Deus se cognosceret in creaturis, ea cognitio Dei in creaturis ut talis, non esset comprehensiva ipsius Dei: imò nec intuitiva, sed abstractiva, & imperfecta: sed hujusmodi cognitio repugnat Deo; ergo &c. Probat. maj. cognitio Dei in creaturis solùm potest esse cognitio Dei, prout terminat connexionem creaturæ, atque adeò solùm attinget illa prædicata Dei, cum quibus creatura connectitur; ea enim prædicata solùm apparent ex vi medii, eaque solùm sunt cognoscibilia cognoscibilitate connexionis: atqui Deus non terminat connexionē creaturæ secundùm omnia sua prædicata; nec etiam apparet Deus totus totalitate perfectionis in quavis creatura: nec creatura cōnectitur cū Deo ut trino, &c. ergo in creaturis nequit Deus se cognoscere secundū omnia sua prædicata comprehensivè, sed imperfectè, & abstractivè. Resp. neg. ant. ad prob. neg. maj. ad prob. dist. maj. solùm potest esse cognitio Dei &c. attenta præcisè ratione objectiva movendi, transeat: attenta subjectiva perfectione cognoscentis neg. maj. & dist. eodem modo min. neg. cons.

Explico solutionem. Duo consideranda sunt 375.
in cognitione. *Existentia*, & *modus*. Modus cognitionis taxatur à perfectione cognoscentis. Cognoscens enim ex sua perfectione determinat sibi modum cognoscendi proportionatum suæ capacitati intellectivæ. Sic spirituale cognoscens determinat sibi modum spiritualis cognitionis, & cognoscens, quò perfectius est, modum cognitionis perfectioris. Existentia enim simul tribuitur rationi motivæ, & hoc casu, quo moveat, ut existat, quod non existebat, attamen movet ut cognoscens habeat cognitionem juxta suam capacitatem. Unde si cognoscere sit ex propria perfectione determinatum ad modū perfectissimè cognoscendi, si movetur ad habendā cognitionem, movetur quidem ad habendā perfectissimam cognitionē non merito rationis motivæ, sed propriæ perfectionis. Nam per cognitionem minoris perfectionis satisfaceret rationi motivæ, non verò intellectivitati cognoscentis. Unusquisque enim ex intellectivis cognoscere debet juxta gradum suum. Igitur in nostro casu medium movens, & divina capacitas, quæ movetur. Medium movens merito sui non exigit tam perfectā cognitionem termini. Divina autē capacitas, cùm necessitas sit, vel non cognoscendi, vel cognoscendi perfectissimè, ultra merita medii moventis taxat sibi perfectionē cognitionis perfectissimæ. Unde attenta præcisè ratione movendi, cognitio non esset intuitiva, & comprehensiva Dei in medio finito: conjuncta verò cū subjectiva necessitate cognoscentis ad cōprehensivè cognoscendum, quidquid cognoscit, necessariò debet esse cognitio comprehensiva. Ratio enim movens non taxat perfectionē cognoscentis, & cognitionis, sed præcisè movet, ut sit cognitio. Quod si ex alio titulo infinita debet esse, infinitudinem neq; repellit, neq; approbat sibi. Quamobrem licèt creatura non exigat ratione sui cognitionem comprehensivā Dei, cum qua connectitur, intellectus divinus creaturam cognoscens eam exigit comprehensionem.

Objic.

376. Objic. 10. Instando simul solutionem. Cognitio, qua Deus se cognoscit in creaturis, est comprehensiva ipsius Dei; ergo Deus se ita cognoscens eadem ipsa cognitione cognoscit iterum in se ipso sic cognito creaturas. Ergo & in ipsis creaturis sic cognitis iterum cognoscit se ipsum regressu infinites repetito, quod implicat. Et Confirm. eadem ipsa cognitio nequit idem ipsum objectum attingere directè, & indirectè. ergo Cognitio, qua Deus se directè cognoscens, attingit creaturas, nequit esse cognitio, qua se in creaturis directè cognoscat. Resp. conc.ant. & neg.utramq; conf. Ratio est, quia aliud est explicare nos modum cognoscendi divinum, aliud est modus iste cognoscendi divinus. Si utrumque confunditur, modus divinus cognoscendi fingitur ad saporem nostri, quo nihil absurdius. Igitur nos explicamus imperfecta, quæ cognoscimus, facta circumloquutione vocum, & expressionum, quas etsi in infinitum repetamus nunquam satis explicabimus infinitatem Dei. At infinitas Dei sine ullo regressu, & circumloquutione cognoscens eodem indivisibili intuitu, eademque illa cognitione, qua se, & creaturas cognoscit in se ipso, se ipsum cognoscit in creaturis, & istas in se ipsis. Quod vocibus diversis solùm est cognoscere Deum ratione sui, & ratione connexionis ad ipsum, & creaturas ratione Dei, & sui: id est, Deum, & creaturas ex duplici objecto formali aliàs sufficienti, in quo nullum est absurdum. Ad Confirm. dist. ant. attingere directè, & indirectè unico intuitu jam explicato neg. per circumloquutionem vitiosam conc. ant. & neg. conseq. ut constat ex dictis. Exinde

377. Fit. 1. Objectum purè terminativum, & solùm extrinsecè specificativum cognitionis non debere esse tam perfectum ac cognitio, neque hanc ab eo sumere speciem. Ratio est, quia non est principium, neq; causa cognitionis, neq; illi dat esse, cum cognitio solùm sumat esse à suis causis, vel Principiis: solùm enim specificat extrinsecus, quatenùs cognitio per suum modum tendendi distinguitur ab aliis cognitionibus non tendentibus ad tale objectum, neq; specificatur ab illo in omnibus conceptibus, & perfectionibus, quas habet cognitio, sed solùm in eo, quòd sit cognitio talis objecti. Unde cognitio divina lapidis non specificatur à lapide in ratione infinitæ, entis à se &c. sed solùm in esse cognitionis lapidis, per quod formaliter, aut virtualiter distinguitur à cognitione alterius objecti.

Fit 2. Neque objectum specificativum extrinsecum cognitionis ab isto physicè causatæ debere esse tam perfectum, ac cognitio. Ratio est, quia, licèt cognitio accipiat esse ab illo, non tamen ab illo solo, sed etiam ab intellectu, à quo potest accipere nobilitatem, quam non habet objectum. v. g. Cognitio cognoscens albedinem ratione sui per species missas ab albedine, est perfectior albedine, etsi ab ista causetur; quia cùm causata sit etiam ab intellectu, ab eo accipit perfectionem vitalitatis, & spiritualitatis, quam non habet albedo.

Fit 3. Cognitionem non posse esse perfectiorem objecto ejus, si hoc sit adæquatum Principium. Ratio est, quia nullus terminus habet majorem perfectionem, quàm suum adæquatum principium, cùm totam suam perfectionem ab eo accipiat. Ea de causa cognitio non potest esse perfectior, quàm objectum sibi intrinsecum, à quo accipit esse per identitatem. 378.

Fit 4. In sententia D. Thomæ duplex medium cognoscendi esse distinguendum: aliud, quod est pura repræsentatio objecti: & hoc est species, quam vocavit primum intellectum, quod respectu Dei est essentia divina. Secundum est ratio objectiva, quæ movet ad cognoscendum aliud objectum, & quæ redditur à cognoscente pro ratione cognoscendi aliud, quando unum cognoscit ratione essentialis connexionis, quam habet cum altero: & hoc respectu contingentium non potest esse sola essentia divina, cùm hæc non connectatur metaphysicè cum contingentibus quà talibus: Unde vel debet esse ipsum contingens, vel aliquid cum ipso ut tali essentialiter connexum.

Fit 5. Cognitionem divinam debere esse simpliciter infinitam realiter in omni linea. Unde si possibiles essent cognitiones contingentes, & defectibiles, quando existerent, haberent perfectionē realiter in omni linea, formaliter enim haberent perfectionem propriam suæ lineæ cognoscendo nimirum quidquid pro ipsarum signo cognoscibile est: secùs autem, quando pro suo signo cognoscibile non est; quia illud ad illius perfectionis lineam non spectat: ad eum modum, quo linea Paternitatis non spectat ad lineam Filiationis. Sed de his latiùs in Tractatu de Voluntate.

DISPUTATIO VII.

DE MENTE D. THOMÆ CIRCA COGNITIONEM, QUAM DEUS HABET DE CREATURIS POSSIBILIBUS.

379. PErvenimus jam ad graviores difficultates, ex quarum decisione tota scientiæ mediæ resolutio dependet. Præcipua in præsenti controversia stat maximè circa constitutivum futuri contingentis, pro cujus resolutione noto primò, futuritionem duplicē esse, aliam secundùm quid, & aliam simpliciter talem: hanc divisionē approbant cōmuniter, & Philosophi, & Theologi ex D. Th. & Arist. futuritio secundùm quid stat solùm in dispositione præsenti creaturarum, ut cùm in inspectis nubibus dispositis dicimus, pluvia est futura, quæ tamen postea potest non esse, quia nubes possunt impediri, ne pluant. Item cum videmus hominē cum proposito ambulan-

bulandi, dicimus deambulatio est futura, quia tamen postea potest non esse, cùm ille possit mutare propositum, aut à superiori causâ impediri, ne exeat in effectum deambulationis, eâ de causa dicitur impropriè & secundum quid futurum, id est non dicitur futurum, quia in se erit, sed quia apparet in causa, ex qua videbatur futurum, aliud est, de quo nunc non verificatur, & aliquando verificabitur, quod est, & hoc est propriè & absolutè futurum, quando autem non verificatur, quòd est, sed quòd foret, si causæ istæ ponerentur; tunc dicitur, non quidem absolutè, sed conditionatè futurum. Noto secundò futuritionem aliam esse causalem, aliam formalem. Causalis perinde est ac causa efficax, ex qua infallibiliter infertur, rem esse futuram, formalis verò perinde est ac forma, seu quasi forma, à qua res denominatur futura. In præsenti autem sermo est de futuritione propria & formali: futuritio enim est quoddam concretum ex subjecto denominato, & forma denominante illud futurum, ad eum modum, quo album est concretum constans ex subjecto denominato, & forma denominante nempe albedine. Investigemus autem, in quo consistat forma illa, à quâ objectum formaliter denominatur futurum, & quia Recentiores Thomistæ jactant sententiam suam circa futuritionem contingentiũ à S. Th. esse traditam, nostram autem defendentium scientiam mediam esse à D. Thom. proscriptã, ut videarur, quàm aperto marte contra D. Th. illi pugnent, quantumque nos vestigiis D. Thom. inhæreamus, disputationem hanc præmittimus.

SECTIO I.

In quo consistat Futuritio contingens juxta Mentem D. Thomæ.

380. PRima sententia est Recentiorum Thomistarum asserentium, non solùm esse carentiam existentiæ nunc, & existentiam postea, sed formaliter includere aliquam determinationem præsentem hìc & nunc existentem essentialiter connexã cum existentia rei postea, quæ determinatio tamdiu est præsens, quamdiu est verum dicere rem esse futuram, si autem ab eis quæras, quid sit determinatio illa formalis de præsenti existens, respondent respectu futuri absoluti esse decretum Dei subjectivè & objectivè absolutum, & efficax volens rei futuritionem, respectu verò futuri conditionati esse decretum Dei subjectivè absolutum, & objectivè conditionatum, quod nimirum absolutè existit in Deo, attingens objectum sub conditione nimirum quòd Tyrii pœnitentiam egissent, si apud illos Christus fecisset miracula. Ita Mag. Vives disp. 7. 10. & seq. Secunda sententia extremè opposita tenet futurum absolutum stare formaliter in carentia rei pro nunc, scilicet pro instanti, pro quo dicitur futura, & in existentia pro postea, scilicet pro tempore sequenti, ita ut sit totum successivũ ex carentia existentiæ priori, & existentiâ posteriori. Unde ait Decretũ Dei ex qualibet determinatione causarũ, nec constituere formaliter, nec requiri ad futurum, sed si quando datur tale decretum, aut dispositio causarum, solùm præcedere futurum tanquam causam, & radicem ipsius futuri, sicut quamvis detur decretum de existentia Petri, in hoc instanti, aut de eo, quòd Petrus sit albus, non tamen ideò constituitur Petrus formaliter præsens, nec formaliter albus per tale decretum, sed hoc solùm est causa & radix existentiæ, aut dealbationis Petri. Ita D.D. Societ. constantes in rejiciendo determinationẽ illã de præsenti ad futurum liberum, quos citat Ruiz de scientia media.

Assero 1. Juxta D. Thom. Aliqua futuritio rerum consistit in ordine causarum, dispositione, aut præparatione earum ad rem producendam, hanc conclusionem expresè tradit S. Thom. pluribus in locis præcipuè *quæst. 12. de Verit. art. 7. ad 7.* dicens: *Aliquid potest dici esse futurum, non solùm ex hoc, quòd ita erit, sed quia ita est ordinatum in causis suis, ut sic sit futurum.* Et *quæst. 2. de Verit. art. 12. ad 7. cùm dicitur: hoc est futurum, vel fuit futurum, designatur ordo, qui est in causis ad illius rei productionem, quamvis autem causæ, quæ sunt ordinatæ ad aliquem effectum, possunt impediri, quòd non sequatur effectus, tamen non potest impediri, quòd fuerint aliquando ad hoc ordinatæ, unde licèt quod est futurum, possit non esse futurum, nunquam potest tamen non fuisse futurum*, ergo &c. vide 786. Conf. ex ipso D. Thom. *quæst. 12. de Verit. art. 10.* in corpore. *Cùm ergo fit Prophetica revelatio de ordine causarum, dicitur Prophetia comminationis, tunc enim nihil aliud Prophetæ revelatur, nisi quòd secundùm ea, quæ nunc sunt, talis ad hoc vel illud est ordinatus*, ergo aliqua futuritio rerum consistit ex D. Th. in ordine, seu dispositione causarum. 381.

Assero 2. Futuritio, quæ consistit in tali ordine causarum, juxta S. Th. non est simpliciter futuritio, Prob. facilè, nam ut ait D. Thom. futuritio seu ordo causarum potest impediri, ne sequatur effectus, ergo ex vi illius ordinis, seu futuritionis non est effectus infallibilis, seu simpliciter futurus. Conf. 1. ex ipso D. Thom. *quæst. 2. de Verit. art. 12. ad 9.* dicente: *Quamvis contingens, dum est futurum, non habet esse, tamen ex quo est præsens, esse habet, & veritatem, & sic divinæ visioni subjacet. Quamvis etiam Deus cognoscat ordinem unius ad aliud, & sic cognoscat aliquid esse futurum respectu alterius, sed sic non est inconveniens, quod ponatur, quòd Deus scit aliquid futurum esse, quod non erit, in quantum scilicet scit aliquas causas ad aliquem effectum inclinatas, qui non producetur.* Sic enim non loquimur de cognitione futuri, prout scilicet à Deo in suis causis videtur, sed in quantum cognoscitur in se ipso, sic enim 382.

nim cognoscitur ut præsens. Conf. 2. *ex* 2. 2. *quæst.* 174. *art.* 1. *in corpore.* Ubi sic: *futurum est in divina cognitione dupliciter, uno modo, prout est in sua causa, & sic accipitur Prophetia comminationis, quæ non simpliciter impletur, sed præuntiatur per eam ordo causæ ad effectum, qui quandoq; aliis supervenientibus impeditur;* ergo per D. Thom. rem esse futuram in causis non est simpliciter esse futuram, cùm impediri possit, ne unquam existat.

383. Probat. 2. Ratione. Illud est futuritio simpliciter, à quo res tanquam à forma denominante redditur verè & simpliciter futura, sed ab ordine causarum res non redditur futura verè & simpliciter; ergo &c. Prob. min. ab illo res futura tanquã à forma denominante habet esse verè & simpliciter futurum, à quo habet, quòd verè & simpliciter sit exstitura, vel à quo habet verè & infallibiliter, quòd aliquando existet, & producetur. Sed à dispositione causarum, non habet futurũ contingens, quòd aliquando sit extiturum, vel quòd aliquando existet, & producetur, ut ex n. superiori; ergo &c. Confirm. de omni illo, de quo est verum dicere, quod est futurum, simpliciter est verum dicere, quod aliquando erit, hæc enim synonima sunt. Sic Aristot. *lib.* 1. *de Interpr. c.* 6. *Si est album nunc, verum erit dicere prius, quod erit album, quare semper fuit verum dicere, quodlibet eorum, quæ facta sunt, quod est vel erit.* Citari etiam solet Aristoteles *lib.* 2. *de Gener. c.* 11. *text.* 64. dicens: *Num de quo est verum dicere, quod esset, oportet esse quandoq; verũ dicere, quia est.* At in nova versione textus ille nõ invenitur, neque continet diversam doctrinam ab ea, quam Aristoteles habet in text. suprà adducto, sed de pluribus verum est dicere, quòd sunt futura futuritione consistente in ordine causarum, de quibus non est verum dicere, quòd erunt, ut constat ex testimoniis adductis; ergo &c.

384. Prob. 3. ex Aug. *lib.* 26. *contra Faustum, c.* 4. dicente: *Tam non possunt futura non fieri, quam non fuisse facta præterita, quia non est in Dei voluntate, ut inde sit aliquid falsum, quod verum est, quod ea, quæ verè futura sunt, sine dubio fient, si autem facta non fuerint, futura non erunt.* Atqui res, quæ futura est futuritione existente in tali ordine causarum, potest non fieri, & fortè nõ fiet, ergo ab illo ordine non redditur verè & simpliciter futura. Confirm. ex locis D. Thom. suprà adductis, futura contingentia taliter sunt futura à dispositione causarum, ut possint non produci à parte rei, & impediri, sed quod ita potest non poni, & impediri, non est propriè, & simpliciter futurum; ergo &c.

385. Assero 3. Nulla est futuritio formalis liberorũ contingentium, quæ juxta D. Thom. consistat in decreto Dei efficaci infallibili determinatè & per se de præsenti requisito, ut existat res postea. P. 1. Nullum afferri potest testimonium, quo expresse asseruerit D. Thom. stare de præsenti infallibilem determinationem, à qua habeatur futurum, quasi à priori, ut existat postea, deinde nec testimonium, in quo id implicitè asseruerit, ergo &c. Prob. ant. Si aliquando implicitè id asseruerit, maximè, ut ostendunt Thomistæ, quando asseruit futuritionem consistere in ordine, dispositione, seu præparatione causarum, sed tunc non: ergo nunquam. Probat. min. quia D. Th. in dispositione, ordinatione, præparatione causarum contingentium, ad producendum suos effectus nullam agnoscit, imò potiùs negat infallibilem determinationem de præsenti existentem ad producendum suos effectus postea, vel ut ipsi postea existant: ergo dum asseruit futuritionem stare in dispositione causarum, non asserit implicitè determinationem infallibilẽ ad existentiam futurorũ postea. Prob. ant. ex plur. locis D. Th. ubi asserit futura contingentia non posse cognosci in causis suis, quia in illis non habent determinationem, ut existant, sicuti in causis necessariis, ut constat ex 1. *Part. quæst.* 14. *art.* 13. in corpore, ubi ait: *alio modo potest considerari contingens, ut est in sua causa, & sic consideratur ut futurum, & ut contingens, nondum determinatum ad unum, quia causa contingens se habet ad opposita, & sic contingens non subditur per certitudinem alicui cognitioni. Unde quicunq; cognoscit effectum contingentem in sua causa tantum, non habet de eo nisi conjecturalem cognitionem, Deus autem cognoscit omnia contingentia non solùm, prout sunt in suis causis, sed etiam prout unumquodq; eorum est actu in se ipso,* quod idem habet in *primum sententiarum dist.* 28. *art.* 5. *in corpore quæst.* 2. *de Ver. art.* 12. 1. *contra gentes c.* 67. *tract. de Prædest.* ergo &c.

386. Prob. 2. Causæ contingentes respectu effectûs liberi per se requisitæ non includunt ullum efficax Dei decretum, seu infallibiliter connexum cũ altero libertatis extremo, sed solùm includunt principia compossibilia cum utroque libertatis extremo, ergo futurum contingens non habet in ordine causarum infallibilem determinationem. Prob. ant. Verificato Dei decreto efficaci, & infallibili est infallibile, quòd erit res, sed verificato ordine causarum non est infallibile, ut loquitur D. Thom. quòd erit res; ergo &c. Min. constat ex n. superior. & 381. nam ut ibi diximus *quæst.* 2. *de Verit. art.* 12. *ad* 2. ait: *Cùm dicitur: hoc est futurum, vel fuit futurum, designatur Ordo causarum, seu qui est in causis ad productionem ejus, quamvis autem causæ, quæ sunt ordinatæ ad aliquem effectum, possint impediri, quod non sequatur effectus.* Quod etiam habetur ibid. ad 9. ut ex n. 382. & *quæst.* 12. *art.* 10. *ad* 7. *dicendum, quod aliquid potest dici esse futurum non solùm ex hoc, quod ita erit, sed quòd ita est ordinatum in causis, ut sic sit futurum: Si enim medicus dicet iste sanabitur, iste morietur, & si aliter contingat, non falsum dixit: Sic enim tunc futurum erat ex ordine causarum, quod tamen possibile est impediri, & tunc, quod priùs futurũ fuerat, consequenter non erit futurum. Unde Philoso-*

phus dicit in 2. de Gener. quod futurus quis incedere non incedet ; & ibidem, *art. 11. ad 2. dicendum, quod Prophetia comminationis omnino habet immobilem veritatem, non est enim de eventibus rerum, sed de ordine causarum ad eventus, ut dictum est, & hunc ordinem, quem Propheta dicit, necesse est, ut effectus quandoque non sequatur ;* ergo &c.

387. Resp. Thomistæ posse esse aliquid futurum, vel in ordine solùm causarum secundarum dispositarum ad rei productionem, vel in ordine earum involvendo decretum prædeterminativum. Ex ordine ergo causarum secundarum non involvente tale decretum divinum concurrendi cum illis non dici aliquid futurũ simpliciter, bene verò ex ordine involvente prædictum decretum. Non expendo modò, an rectè distinguatur duplex iste ordo, alius involvens decretum efficax, & alius non involvens, neque an decretum concurrendi cum creaturis sit efficax & prædeterminativum, quod saltem in causis liberis falsum esse postea videbimus, sed solùm contendo S. Thom. nunquam fuisse locutum de ordine causarum involvente tale decretum efficax, atque adeò non tradidisse futuritionem simpliciter consistentem in decreto efficaci.

388. Confirm. 1. Ordo ille, de quo loquitur D. Thom. potest existere, quin eventus sequatur pro tempore futuro, ut constat ex hucusque dictis testimoniis, & quidem innumera possent adduci, in quibus ait, & futuritionem consistere in ordine causarum, & istum ordinem posse existere, quin eventus sequatur, contrà verò nullum testimonium adducitur à Thomistis, nec invenitur in D. Thom. ubi dicat, aut insinuet eum ordinem verificari non posse, quin eventus sequatur pro tempore futuro, quandoquidem nequit existere ullum Dei decretum efficax, quin pro tempore futuro sequatur eventus volitus, ergo quoties S. Thom. asseruit futuritionem consistere in ordine, loquutus est de eo ordine nullum involvente decretum efficax, ac proinde nihil implicitè docuit futuritionem infallibilem consistere in decreto efficaci.

389. Confirm. 2. Si aliquis ordo causarum esset involvens decretum efficax, antequam futurum contingens liberum existeret pro suo tempore, jam haberet determinativum in causis, & veritatem determinatam futuri infallibilis, sed juxta D. Thom. tale futurum, antequam pro suo tempore existat, nullam habet determinationem in causis, neq; determinatam veritatem futuri, ergo &c. Consequentia tenet, & major est expressa Thomistarum: min. verò patet ex præmissis D. Thomæ testimoniis, tum ex *q. 6. de Verit.* quæ est de prædest. *art. 3. in corp. Si ergo consideremus salutem respectu causæ proximæ, id est liberi arbitrii, non habet certitudinem, sed contingentiam.* Tum in 1. *dist.* 38. *q. prima. art. 1. in corpore. ad 2.* ubi ait: *Contingens non est determinatè verum, antequam fiat, quia non habet causam determinatam, dum est in actu, est determinatè verum.* Et ibid. *ad 3.* ait. *Futurum contingens relatum ad Dei cognitionem est necessarium, quia ad ipsum non fertur, nisi secundùm quod est in se actuale,* & ibid. *ad 6.* de scientia Dei ait. *Non respicere rem contingentem nisi ut est in suo actuali esse præsentialiter considerato.* Et *quæst. 2. de Verit. art. 12. ad 1.* ubi sic ait: *Licet contingens non sit determinatum, quamdiu futurum est, tamen ex quo producetur, est in rerum natura, & determinatam veritatem habet, & hoc modo super illud fertur intuitus divinæ cognitionis,* & repetit *ad 2.* & *ad 9.* ex quibus omnibus manifestè patet S. Thom. nullam aliam cognoscere determinationem, ut futurum postea sit, & existat, nisi eam, quam habebit ex ipsa existentiâ postea, eo enim ipso, quòd postea existat, producatur, & sit præsens, necessarium est necessitate consequente, quòd existat, & hoc modo terminare potest scientiam infallibilem, juxta D. Thom.

Conf. 3. Si aliquis ordo causarum contingen- 390.
tium involveret aliquod decretum efficax de existentia postea effectûs extituri, in tali ordinatione determinationem haberet effectus ad existendum postea, & vera esset scientia Dei cognoscens effectum determinatum in suis causis. Sed ex D. Thom. falsa est Dei scientia, si cognoscerer effectum esse determinatum in suis causis, quia in illis nullam habet determinationem; ergo &c. Min. patet, ex n. 240. tum etiam ex *dist. 2. in 1. q. 1. art. 5. ad 4.* ubi docet certitudinem divinæ scientiæ non ex antecedenti aliquo ad effectum, sed ex ipso effectu in se præsentialiter cognito, quæ est necessitas consequens libertatem: Sic enim habet. *Unde alii dicunt hoc antecedens esse necessarium, nec tamen consequens esse necessarium, quia illa maxima intelligitur, tantùm in illis conditionalibus, in quibus antecedens est causa proxima contingentis, sed hoc etiam non planè solvit ; quia Regula illa non probatur à Philosopho ratione causalitatis, sed ratione consequentiæ, secundùm quæ ex necessario sequitur necessarium, sive sit causa, sive effectus, & ideò Universaliter dicendum est, quod antecedens est necessarium absolutè tum ex immobilitate actûs, cum in ordine ad actũ, quia ista res non potuit subjacere scientiæ divinæ, nisi dum est actu, secundum quam determinationẽ, & certitudinẽ habet : ipsum enim necesse est esse, dum est & ideo similis necessitas inferenda est in consequente, ut supra accipiatur ipsum, quod est, Socratem currere secundùm quod est in actu, & sic determinationem, & necessitatem habet, unde patet, quod si dicatur Socratem currere, secundùm quod ex antecedente sequitur, necessitatem habet, non enim sequitur ex antecedente, nisi secundùm quod subsistat divinæ scientiæ, cui subjicitur, pro ut consideratur præsentialiter in suo esse actuali. Unde etiam sic sumendum est consequens, quomodo patet, quod consequens necessarium sit, necesse enim est Socratem currere, dum currit,* quod etiam ibidem habet ad tertium dicens : *Unde bona est distinctio, quod est necessarium necessitate*

tate consequentiæ, & non consequentis, vel necessitate conditionata non absoluta; ergo &c.

391. Confirm. ex ipso D. Thom. ibid. *ad secundum dicendum, quòd ista propositio: Omne scitum a Deo necesse est esse, duplex est, eo quòd potest esse de dicto, vel de re: & si sit de dicto, vera est, ut si sit de re, falsa est, & similiter conclusio duplex est, & hujus distinctionis ratio est, quia potest istud sumi secundùm conditionem, qua subjacet divinæ scientiæ, & hoc est secundùm quod habet esse determinatum in actu, & sic necessitatem habet, vel potest ista res sumi sine aliqua conditione, & sic non est necessaria, quia potest sic considerari, ut est in causis suis, antequam sit in actu, & ibi non habet necessitatem, nec ibi est scita a Deo futura esse, non enim scit Deus effectum contingentē esse determinatum in sua causa, quia esset falsa scientia, cùm in causa sua determinatum non sit. Ad 6. dicendum, quod quamvis iste respectus ad rem sit inseparabilis, secundùm quod attingit eam, non tamen attingit eam nisi prout in esse actuali, seu præsentialiter considerata, & ideò potest fieri distinctio secundùm quod res illa consideratur, ut cadens sub respectu illo, vel ut non cadens v. g. Socratis cursus subjacet certitudini divinæ scientiæ, prout est in actu, & hoc non habuit semper, quia quandoque erat in potentia tantùm, & secundùm quod sic tantùm erat, non erat subjicibilis divinæ scientiæ. Si enim Deus vidisset ipsam causam & Socratem & non vidisset immediatè effectum in esse suo, sicut nos futura cognoscimus, nunquam potuisset istud scire, & ideò patet, quòd distinctio illa, scilicet quòd possit esse vel de re, vel de dicto bona est. Ad 7. dicendum quòd Deus non tantùm cognoscit ea, quæ sunt nobis præsentia, sed quæ sunt nobis præterita, & futura, supra quæ tamen omnia intuitus divinus cadit, secundùm quod suis temporibus præsentia sunt. Unde non sequitur, quòd aliquam rem Deus quandoque sciat, quam aliquando nescivit.*

392. Confirm. 4. S. Thom. ex testimoniis adductis distinguit causas necessarias à contingentibus, & ait in causis necessariis habere determinationem effectus, ut postea existant à Deo, & denominativè possint illa cognosci. In causis verò liberis, ait nullam habere determinationem, vel ergo loquitur D. Th. de his causis, prout includunt decretum divinū, vel non. Si 1. omnes ergo contingentes causæ, etiam prout includunt decretum divinum, nullam involvunt determinationem. Si secundum, falsum assereret D. Thom. quia neque in causis necessariis prout non involventibus decretum divinum involvitur ulla infallibilis determinatio, ut patet in igne Babylonico, ergo solùm de primis loquitur D. Thom. adeóque non cognoscit in causis contingentibus simul cum decreto Dei necessariò ullam determinationem. Confirm. ex *dist. 38. ad primum art. 7. in corpore.* ubi hæc habet: *Sciendum est ergo, quòd antequam res sit, non habeat esse nisi in causis suis, sed causæ quædam sunt, ex quibus necessario sequitur effectus, quæ impediri non possunt, & in ipsis causis habet causatum esse verum, & determinatum ab eo, quod potest ibi demonstrante scire: Quædam autem sunt causæ, ex quibus consequuntur effectus, ut in majori parte, sed tamen deficiunt in minori. Unde in istis causis effectus futuri non habent certitudinem absolutam: sed quandam, in quantum sunt causæ magis determinatæ ad unum, quam ad aliud, & ideo per istas causas potest accipi scientia conjecturalis de futuris, quæ tantò magis erit certa, quanto causæ sunt magis determinatæ ad unum, ut est cognitio medici de sanitate, & morte futura, & judicium Astrologi de ventis &c. & quædam causæ sunt, quæ se habent ad utrumque, & in istis causis effectus de futuro nullam habent certitudinem, vel determinationem, & ideo contingentia ad utrumlibet in causis suis nullo modo cognosci possunt, sed quando jam efficiuntur in rerum natura, tunc habent in se ipsis esse determinatum, & ideo quando sunt in actu, certitudinaliter cognoscuntur, ut patet in eo, qui videt Socratē currere, quia Socratem currere, dū currit, necessarium est, & certam cognitionem habere potest. Dico igitur quod intellectus divinus intuetur ab æterno unumquodque contingentium non solùm prout est in causis suis, sed prout est in suo determinato esse;* ergo &c.

393. Confirm. 5. ex D. Th. *quæst. 2. de Ver. art. 1. in Corp.* ubi postquam asseruit in qualibet ordinatione ad finē duo considerari posse, nempe ordinem & exitum, vel eventum ordinis, seu finis consequutionem, distinguit insuper in eo prædestinationem à providentia, quòd providentia tantùm respicit ordinem ad finem, at verò prædestinatio respicit & exitum, vel eventum ordinis, quod est dicere per dictam providentiam solùm prædestinari ordinem causarum cotingentium ad suos effectus, non verò effectus ipsos in se. Unde quando causæ sunt contingentes, ex divina providentia non oriuntur, nisi contingenter, & sic in ea non habet certitudinē prædefinitionis, sed solū præscientiæ, quia scilicet Deus novit effectus procedere, vel nō procedere ab illis causis contingentibus, esse in se ipsis cognoscendo, unde consequenter ad hæc 1. *Part. quæst. 25. art. 1. in corp.* ait: *Advertendum est, quòd numerus Prædestinatorum certus Deo dicatur, non solùm ratione cognitionis, quæ scilicet scit, quot sint salvandi, (sic enim Deo certus est etiam numerus guttarum pluviæ, & Arenæ maris,) sed ratione electionis & definitionis cujusdam.* Et infrà: *Unde certus est Deo numerus Prædestinatorum non solùm per modum cognitionis, sed etiam per modum cujusdam principalis prædefinitionis.*

394. Ecce in his verbis distinguit D. Thom. certitudinem, quam habet Deus de numero Prædestinatorum à certitudine, quam habet de guttis pluviæ & Arenæ maris: nam horum numerus solùm est certus certitudine cognitionis scientiæ infallibilis, ille verò est certus certitudine prædefinitionis, ergo circa eorū numerum nō habet prædefinitionē, sive decretum efficax de

eorum

corum existentia; quia scilicet effectus causarum contingentium, quos Deus prædefinit in causis, non est certus certitudine ordinis, sed solùm certitudine præscientiæ effectûs in se ipso, cùm, ut ibid. ait: *Licèt Deus sciat numerum horum individuorum, non tamen numerus Boum, vel culicum, vel aliorum hujusmodi est per se præordinatus à Deo.* Unde Cajet. super hæc verba fatetur, quòd numerus individuorum corruptibilium extra sphæram humanam est Deo certus non prædefinitivè, sed cognoscitivè, ex quibus omnibus manifestè colligitur, quod intendimus, nimirum non dari decretum efficax Dei decernens existentiâ effectuum contingentium, non solùm earum causarum, quæ voluntariæ sunt, sed etiam naturalium, quales sunt omnes, quæ possunt impediri.

395. Assero 4. Futuritio contingentium propriè & simpliciter juxta D. Thom. stat non in ordine causarum, sed in carentia existentiæ nunc, & existentia postea, sive in eo, quòd res nunc non sit, postea sit. Prob. 1. ex *q.* 12. *de Verit. art.* 10. *ad* 7. ubi juxta numerum 381. dicit D. Thom. *aliquid potest dici esse futurum non solùm ex hoc, quòd ita erit, sed quòd ita est ordinatum in causis suis, ut sic sit futurum*, in quibus verbis duplicem procul dubio proponit futuritionem, sive rationem, unde aliquid potest dici futurum, altera quidem est, quia ita erit, & altera, quia ita est ordinatum in causis: sed futuritio, quæ est in ordine causarum, utpote consequenter potens non esse futuritio, ex D. Thom. cit. 386. est impropria, est secundùm quid futuritio ex dictis n. 182. illa verò, quæ desumitur ab eo, quod erit, est futuritio absolutè, & simpliciter; ergo juxta D. Thom. ista est futuritio simpliciter. Confirm. ex D. Thom. cit. n. 386. futurum in dispositione causarum potest non esse futurum, ita, ut non sit aliquid inconveniens, quòd Deus sciat aliquid futurum in causa, quod futurum nõ erit: atqui futuritio, qua aliquid ita est futurum, ut possit non esse futurum, & postea revera non esse, non est propriè, & simpliciter futuritio.

396. Probat 2. ex ipso D. Thom. 1. *contra gentes c.* 67. *Contingens enim cùm futurum est, potest non esse, & sic cognitio existimantis ipsum futurum esse, falli potest, fallitur enim, si non erit, quod futurum esse existimavit*, ex quibus verbis sic argumentum formatur, si aliquis existimat aliquid esse futurum, quod postea non erit, fallitur; sed non potest falli, quia ex eo, quod nõ erit, non est futurum, quod futurum esse existimavit, ergo ex mente D. Thom. quod postea non erit, non est simpliciter, & absolutè futurum. Rursus in aliis locis n. 386. ait D. Thom. quòd non fallitur medicus prædicens mortem futuram, quamvis postea non sequatur mors, & quòd Prophetia comminationis non sit falsa, licèt non sequatur eventus, & n. 381. ait, quòd Deus scit futurum aliquod, quod postea non erit, cùm tamen cognitio Dei falsa non sit, ergo ne contradictio in D. Th. admittatur, dicendum dupliciter aliquid posse existimari, aut dici futurum, uno modo impropriè, & secundùm quid, & hoc modo verè dicitur futurum, quamvis postea non sit, quia solùm dicitur futurum, quantum est ex vi causarum, alio modo dicitur propriè, & simpliciter, & hoc modo non verè dicitur futurum, nisi quod postea erit, ergo propria futuritio juxta mentem D. Thom. stat propriè in eo, quòd res postea sit, & nunc non sit.

Confirm. ex D. Thom. *in* 1. *Sent. dist.* 46. 397.
quæst. 3. *art.* 1. *in corp.* ubi loquens de præscientia futurorum ait: *Præscientia autem non imponit necessitatem rebus, nec in quantum est causa, cùm sit causa prima, cujus conditionem effectus non habet, sed causæ proximæ, nec ratione adæquationis ad rem scitam, quæ ad veritatis rationem & scientiæ certitudinis exigitur; quia adæquatio ista attenditur in scientia Dei ad rem non secundùm quod est in causis suis, in quibus est ut possibile, futurum tamen, sed ad ipsam rem, secundum quod habet esse determinatum, prout est præsens, & non futurum, & hoc supra expositum est dist.* 28. *q.* 1. *art.* 1. Quibus in verbis confirmat S. Thom. quæ huc usque diximus, ait certitudini divinæ scientiæ futurorum non sufficere futuritionem consistentem in causis, quia in causis solùm est possibile futurum, id est possibile, quod postea existat, non verò determinatè futurum, unde quod in causis est futurum, sicut possibile est, quòd sit futurum, ita potest non esse futurum, ut suprà ajebat D. Thom. n. 386. at ex suppositione, quòd postea existat, & sit præsens in eo instanti futuro, nunc, quando non existit, est jam simpliciter, & determinatè futurum, & nunc quando non existit, potest Deus certò & infallibiliter cognoscere esse futurum respectu temporis, in quo non existit, & præsens pro tempore, in quo existit, ergo futuritio simpliciter & absolutè talis ex mente D. Thom. stat in eo, quòd res nunc non sit, & postea sit.

Probat. 3. Scientia divina ex D. Thom. cit. 398.
n. 391. non respicit rem contingentem nisi in suo esse actuali præsentialiter, prout habet *in* 1. *dist.* 38. *quæst.* 1. *art.* 1. *ad* 6. *& in corp. ad seq.* & *quæst.* 2. *de Ver. art.* 12. *ad primum*: ubi ait: *Licèt contingens non sit determinatum, quamdiu futurum est, tamen ex quo productum est in rerum natura, veritatem determinatam habet, & hoc modo super illud fertur intuitus divinæ cognitionis, cum ex* 1. *Part. q.* 14. *art.* 13. *in corp.* ubi ait: *Quicunque cognoscit effectum contingentem in sua causa tantùm, non habet de eo nisi conjecturalem cognitionem, Deus autem cognoscit omnia contingentia, non solùm prout sunt in suis causis, sed prout unumquodque eorum est actu in se ipso.* Et infrà: *Unde manifestum est, quòd contingentia, & infallibiliter à DEO cognoscuntur, in quantùm subduntur divino conspectui secundum scientiam præsentialem, & tamen sunt futura contingentia compa-*

rata

rata ſuis cauſis, ex quibus omnibus teſtimoniis patet juxta D. Thom. objectum divinæ ſcientiæ infallibilis verificativũ cognoſcentis futura eſſe ipſam exiſtentiam, quam unumquodque habet pro ſua differentia temporis, ergo futuritio abſolutè, & ſimpliciter juxta D. Thom. ſtat in eo, quòd res modò non ſit, & poſtea ſit. Reliquas igitur quæſtionis hujus rationes à priori dabimus, poſtquam diſſolverimus argumenta adverſariorum ab Authoritate petita.

SECTIO II.

Solvuntur oppoſita.

399. OBj. 1. contra 3. primas Concluſiones & 1. ex Ariſt. *lib. 1. Periherm. c. 6.* poſtquam ſtatuit propoſitiones de præſenti, & de præterito eſſe determinatè veras, vel falſas, ſubjungit. *In ſingularibus verò & futuris non ita ſimiliter*, & ad capitis finem ſic habet. *Quare manifeſtum eſt, quod non eſt neceſſe omnis affirmationis, & negationis oppoſitorum, hanc quidem veram, illam autem falſam eſſe*, ex quibus formatur argumentum. Propoſitiones de futuro contingenti non habent determinatam veritatem, ergo non poſſunt futura contingentia à Deo cognoſci independenter à decreto prædeterminante. Reſp. conceſſ. teſtim. Ariſtotelis diſt. ant. non habent determinatam veritatem antecedentem, & in cauſa conc. ſubſequentem, & in effectu, qui erit, vel non erit neg. antecedens & conſeq. neque Ariſtoteles aliud intendit, cujus mens clarior eſt, quàm ut explicatione indigeat, ſi attentè legatur, docet enim ibi cauſas ad utrumque poſſe componi, vel cum fieri, vel cum non fieri: ait enim: *Videmus enim eſſe futurum principium, & ab eo, quod conſultabamus, atque aliquid agimus, & quod eſt omnino in his, quæ nõ ſemper actu ſunt, poſſibile eſſe, & nõ eſſe ſimiliter, in quibus utrumque contingit, & eſſe & non eſſe ſimiliter, quare & fieri, & non fieri.*

400. Unde ait: Ex propoſitionibus contradictoriis de futuris contingentibus in ſua cauſa, neceſſe eſt, ut altera indeterminatè ſit vera, & altera falſa, ſecùs autem determinatè, cùm valeat hæc conſequentia: cauſa poteſt producere effectum, vel non producere: ergo vel producet, vel non producet. Sic enim ait: *Dico autem neceſſe eſt cras futurum eſſe bellum navale, vel non futurum eſſe, non tamen fieri bellum navale cras neceſſe eſt, quare cùm ſimiliter orationes veræ ſint, quemadmodum & res, manifeſtum eſt, quod quæcunque ſic ſe habent, ut ſit utrumlibet contingens, & contraria ſuſcipiant, neceſſe eſt ſimiliter ſe habere, & cõtradictionem.* De cognitione verò futurorum in ſe ipſis, ſive conſequeni, nec verbum ibi Ariſtoteles habet. Unde perperam ex hoc textu contra nos inſurgere poſſunt Adverſarii, quin imò ex illo Confirm. noſtra aſſertio, in qua diximus futura in cauſis contingentibus nõ eſſe ſimpliciter, & abſolutè, ſed ſolùm ſecundùm quid.

401. Obj. 2. Si propoſitio de futuro contingenti eſt determinatè vera per conformitatem cum ſuo objecto, eo ipſo verum eſt dicere de futuro, quod erit, & non poterit hoc non eſſe: ſed quod non poteſt non eſſe, idem eſt ac quod eſt impoſſibile non eſſe, quod verò eſt impoſſibile non eſſe, idem eſt cum eo, quod neceſſe eſt, ergo ſequeretur, quòd ea, quæ ita futura ſunt, neceſſariò ſint non minùs quàm ea, quæ determinatam habent veritatem in cauſis. Reſp. diſt. maj. non poterit hoc non eſſe neceſſitate antecedenti, neg. conſequenti, & ex ſuppoſitione, quòd res ſit extitura conc. maj. & diſt. min. neg. conſeq. quia determinatio, quam res habet in cauſis, eſt neceſſitas abſoluta juxta D. Thom. aſſerentem neceſſitatem abſolutam eſſe, quæ provenit à cauſis prioribus, & conſtat ex dictis, & habetur etiam n. 410. at neceſſitas, quam habet res exiſtendi, eò quòd exiſtat, eſt ſolùm neceſſitas ex ſuppoſitione, ut ait D. Thom. n. 390. & *quæſt. 2. de Ver. art. 12.* ubi quærit, num Deus ſingularia futura contingentia cognoſcat: & ad primum ait: *quòd licet contingens non ſit determinatum, quamdiu futurum eſt, tamen ex quo productum eſt in rerum natura, veritatem determinatam habet, & hoc modo ſuper illud fertur intuitus divinæ cognitionis*, ex quo patet eodem modo, ac Philoſophum loqui in præſenti D. Thom.

Objic. 3. ex D. Thom. *quæſt. 16. art. 7. ad 3.* 402. ubi ait: *Illud quod nunc eſt, ex eo futurum fuit, antequam eſſet, quia in cauſa ſua erat, ut fieret, unde ſublata cauſa non eſſet futurum illud fieri, ſolùm autem cauſa prima eſt æterna, unde ex eo non ſequitur, quòd ea, quæ ſunt, ſemper fuerit verum ea eſſe futura, niſi quatenus in cauſa æterna fuit, ut eſſent futura, quod quidem ſolus Deus eſt: unde ſic quæ ſunt futura, eatenus verè ſemper fuerunt futura, quatenus in cauſa ſempiterna fuit, ut eſſent futura:* ergo ea eſſe futura nihil aliud eſt, quàm in cauſa ſempiterna fuiſſe, ut eſſent futura, ergo ſempiterna eorum futuritio in ea ſolùm dipoſitione, ſeu præparatione ſempiternæ cauſæ conſiſtit, ſed hæc diſpoſitio, & præparatio nihil poteſt eſſe aliud quàm decretum prædeterminativum, vel determinatio ad exiſtendum poſtea; ergo &c. Prob. min. quia niſi eſſet determinatio ad exiſtendum poſtea, non poſſet dici, quòd eatenus fuerit futurum, quia in cauſa ſempirerna fuit, ut eſſet futurum.

Reſp. Conc. Teſtimonio D. Th. diſt. ant. 403. eatenus ſemper fuerunt futura futuritione intrinſecâ, & per alienationem neg., futuritione extrinſecâ, & per ſtatum, Conc. antecedens, & eodem modo conſ. deducta cum prob. ſubſumpta. Explico ſolutionem. Duplex eſt futuritio, alia intrinſeca, & per alienationem, quæ conſiſtit in eo, quòd res nunc non exiſtat, & exiſtat poſtea: Illud enim ens, quod modo non eſt, & poſtea erit, non eſt per ſtatum, ſed per alienationem ex dictis n. 310. Futuritio verò extrinſeca ſtat in ſcientia divina habita ex eo, quòd res poſtea ſit, quæ dicitur futuritio conſequens, hæc autem per ſtatum eſt ab æterno, cùm ea,

quæ in Deo sunt, ab æterno per statum sint, ut certum est, & docet D. Thom. *quæst. 6. de Ver. art. 4. ad 8.* dicens, *sed prædestinatio & præscientia & hujusmodi actus sunt intrinseci, in quibus non potest esse variatio sine mutatione Dei, & ideo nihil quod ad variationẽ horum actuum pertineat, concedi debet.* Quamobrem ad 5. ait: *æternitatem autem, ut sit sine principio, & sine fine, sive durans in medio, habet prædicta necẽssitas ex divina scientia, quæ est æterna, non ex causa proxima, quæ est temporalis, & mutabilis.*

404. Quòd autem hæc sit mens D. Thom. ex eo patet argumento, quod sibi objicit in hunc modum, id, *quod est verum in præsenti, semper fuit verum esse futurum, sed sicut veritas de præsenti est veritas creata, ita veritas propositionis de futuro, ergo aliqua veritas creata est æterna. Ad quod Resp. dicendum nullam aliam veritatem esse æternam nisi veritatem divini intellectûs, & futurum ab æterno non habere veritatem intrinsecam propriam rei futuræ, sed veritatem extrinsecam divinæ scientiæ, in qua verum erat rem esse futuram. Unde sublato divino intellectu ab æterno nulla esset veritas æterna, sed quia solus divinus intellectus est æternus, in ipso solo veritas æternitatem habet.* Idem colligitur ex *quæst. 1. de Verit. ad 5.* ubi eandem quæstionem versans ait: *Ad undecimum dicendũ, quòd quamvis ratio veritatis compleatur in intellectu, non tamen ratio rei completur in intellectu. Unde quamvis concedatur simpliciter, quòd veritas rerum omniũ fuit ab æterno per hoc, quod fuit in intellectu divino, non tamen potest concedi simpliciter, quod res verè fuerunt ab æterno per hoc, quòd fuerint in intellectu divino.*

405. Objic. 4. Quando D. Thom. ait: in causis non posse cognosci futurum certitudinaliter postea futurum, loquitur de causis secundis, & earum ordine, non autem de causa prima, & ejus ordine, ergo licèt futurum simpliciter tale non sit, quod est ordinatum in causis secundis, erit tamen quod est prædeterminatum in causa prima, ut postea futurum sit. Probat. ant. ex *q. 12. de Veritat. art. 10. ad 12.* ubi ait: *Ad 12. dicendum, quòd causæ superiores, quæ sunt rerũ rationes in divina præscientia, nunquam deficiunt ab impletione suorum effectuum, sicut deficiunt causæ inferiores, & ideo in causis superioribus cognoscuntur rerum eventus absolutè, sed in inferioribus non nisi sub conditione.* Modò sic: his verbis distinguit D. Thom. Causas creatas à causa prima, & in dispositione causæ creatæ, ait non posse eventum cognosci absolutè, sed sub conditione, nempe quòd talis dispositio remaneat. Sic in responsione ad undecimum: *Dicendum, quòd Prophetia illa fuit secundùm comminationem, & quamvis non esset conditio explicitè posita, est tamen in illa denuntiatio sub implicita conditione intelligenda, & tali ordine rerum remanente.* In ordine verò causæ primæ absolutæ, & sine ulla conditione cognosci eventum futurum, ergo quando ait in causis non posse cognosci effectum futurum absolutè, non loquitur de ordinatione causæ primæ, sed de pura conditione causæ secundæ.

Resp. dist. antecedens non autem de causa prima, & de ejus ordine, secundùm quod constituit actum primum per se requisitum ad eventum futurũ nego: secundùm quod consequitur actum secundum conc. ant. & neg. consequentiam. Ad prob. conc. testimonio dist. eodem modo ant. & neg. conseq. Ratio est evidens ex testimonio D. Thom. quia ut ex num. 395. Scientia Dei infallibilis cognoscit eventum futurum in se ipso, qua futurum erat, non verò cognoscit illum in causis ex num. 391. Unde ea cognitio divina saltem quoad denominationem subsequitur actum secundum contingentem, cùm autem ea cognitio ab æterno sit per statum, eventus verò futurus non sit per statum ab æterno, in ea scientia divina verè & propriè cognoscitur ab æterno eventus futurus: non enim Deus solùm scit ab æterno, quòd si ponantur istæ causæ, ex ipsis procedent effectus, sed etiam cognoscit ipse, utrũ voluerit eas causas in tempore apponere, nec ne: In conjuncto autem ex volitione libera indifferente ad utrumque se habente ex parte actûs primi, & ex scientia media subsequente actum secundum, verè cognoscit Deus effectum absolutum ex num. 257. cùm tale complexum connexionem habeat cum eventu absolutè futuro, cæterùm si connexio provenit ex scientia media subsequente actum secundum, quomodo ex ea inferunt Adversarii, requiri in via D. Thom. aliquod decretum efficax, sive prædeterminativum ex parte actûs primi & hoc planè satis indicat adversarios non invenire testimonia in D. Th. quando ad hæc recurrunt. 406.

Objic. 5. In futuris absolutis non salvatur veritas objectiva sine decreto prædeterminante, ergo neque pro priori ad decretum prædeterminans. Prob. antecedens ex Augustin. *lib. 26. contra Faustum c. 8.* ubi fatetur se nescire, an aliquid sit futurum: & rationem reddit his verbis: *Ideo nescio, quia quod habet de hac re Dei voluntas, me latet, illud me tamen non latet sine dubio futurum, si hoc Dei voluntas habet.* Modò sic: In hoc testimonio futuritionem ponit Augustinius pendentem à decreto Dei, & nonnisi prædeterminante, cùm voluntas, de qua loquitur, non sit indifferens, sed determinata, aliter nesciretur futuritio, etsi voluntas Dei non lateret: ergo futurum est, quod est determinatũ in causa prima, à qua habet esse intrinsecè futurum. Confirm. futurum est, quod est determinatum in causis ad habendam existentiã pro duratione subsequenti, sed pro priori ad decretum prædeterminans non est determinatum in causis ad habendam existentiam pro duratione sequenti; ergo &c. Prob. maj. ex differentia inter possibile, futurum, & existens: nam effectus possibilis continetur intra potentiam causæ 407.

omninò

omninò indifferentis ad ejus productionem: existens est egressus à suis causis, & positus extra illas, ergo effectus medius futurus inter utrumque nec continetur præcisè intra potentiam indifferentis causæ sicut possibilis, nec est positus extra causas sicut existens, sed continetur in causa determinata ad dandam illi existentiam pro duratione sequenti.

408. Resp. Neg. ant. ad probat. conc. testimonio Augustin. neg. ant. quia ibi Augustin. non loquitur de effectibus creaturæ liberis, sed de necessariis, & à solo Deo pendentibus. Quamobrem mirum est, quà cautela adversarii arguant, ne mens Augustini omnibus innotescat, relinquendo verba, quibus Aug. se explicat, sic enim ibi ait: *Si quisdicat mihi: Ut caro hujus, vel illius hominis in corpus cœleste mutetur, concedo fieri posse, sed utrum futurum sit, nescio, & ideo nescio, quia quid habeat de hac re Dei voluntas, nescio.* Quod etiam habet *Text. 3. lib. de Gen. ad litt. c. 17.* Si ergo Augustin. ibi loquitur de effectibus à solo Deo pendentibus, quomodo adducitur contra nos, quasi esset locutus de effectibus non pendentibus à solo Deo? Ad Confirm. neg. maj. loquendo de futuritione formali. Esto vera sit de causali. Ad prob. neg. ant. differentia enim inter futurum & præsens stat in eo, quòd præsens Dicat actualem positionem tempore præsenti, futurum verò tempore sequenti, ita ut unum & idem sit existens relatè ad unum instans, cui coexistit, & futurum relatè ad alia instantia priora: Illud enim, quod nunc non est per statum, sed per alienationem, postea existit per statum. Unde quod est futurum, non distinguitur intrinsecè ab illo, quod erit præsens, quin imò contra adversarios facilè retorquetur argumentum ex ipso Augustino, qui ibi fatetur se nescire aliquid præteritum, scilicet quid factum sit de Enoch & Elia, & ideò fatetur se nescire, quia, inquit, quid habeat voluntas Dei, me latet, ergo juxta Augustinum præteritum est, quod determinatum est in causis suis, ut sit præteritum, quod Adversarii constanter negant.

409. Objic. 6. Aristoteles 1. *Periherm, cap. 6.* sic ait: *In his ergo, quæ sunt, & quæ facta sunt, necesse est affirmationem, & negationem veram esse, vel falsam; in singularibus verò futuris non similiter*, & ibid. D. Thom. *sect. 13. In præteritis & præsentibus necesse est, quod altera Oppositarum determinatè sit vera, & altera falsa in quacumque materia, sed in singularibus, quæ sunt de futuro, hoc non est necesse, quod una sit determinatè vera & altera falsa, & quidem dicitur, quantum ad materiam contingentem.* Ergo propositiones de futuro ante decretum prædeterminans non sunt determinatè veræ, vel falsæ: sed solùm post decretum prædeterminans. Resp. neg. consequentiam, quia Aristoteles, & D. Thom. ibi distinguit duplex genus futuri, aliud quod ita est futurum, quia ita est determinatum in causis, & propositiones de eò immediatè terminantur ad ordinem causarum, & mediatè ad existentiam, quam postea habebit. Aliud, quod est futurum, quia in se existet, & propositiones immediatè tendunt ad existentiam, quam postea habebit. De primo genere futuri considerato, prout solùm habet esse in causis, ajunt, quòd si sit futurum contingens, non habet in causis determinatam veritatem, cùm causæ sint indifferentes, & ideo non potest dici de eis, quòd sint futura, neque quòd sint, vel non sint; cùm causæ non sint determinatæ ad unum potiùs, quàm ad aliud, de futuris verò necessariis, ait D. Th. quòd determinatè habent esse in sua causa, ideóque determinatè dici potest de eo, quòd erit. Unde S. Thom. non vult dicere de futuris contingentibus habere determinatam veritatem, post actuale decretum prædeterminans, aliter non distingueret inter futurum necessarium, & contingens, neque inter causas determinatas, & non determinatas.

De secundo genere verò futuri nunquam negant esse determinatè verum, sed potiùs affirmant. Hæc sunt verba D. Thom. *in primum Periherm. sect. 13. ad cujus evidentiam considerandum est, quòd cùm verum hoc significet, quod dicatur aliquid esse, quod est: hoc modo est aliquid verum, quod habet esse, cùm autem aliquid est in præsenti, habet esse in se ipso, & ideo verè potest dici de eo, quòd est, sed quamdiu aliquod est futurũ, nondum est in se ipso, est autem aliqualiter in sua causa, quod quidem contingit tripliciter. Uno modo, ut sic sit in sua causa, ut ex necessitate ex ea proveniat, & tunc determinatè habet esse in sua causa. Unde determinatè potest dici de eo, quod erit: alio modo aliquid est in sua causa, quæ habet inclinationem ad suum effectum, quæ tamen impediri potest, unde & hoc determinatum est in sua causa, sed mutabiliter, & sic de hoc verè dici potest, quòd erit, sed non per omnimodam certitudinem. Tertiò aliquid est in sua causa purè in potentia, quæ non magis est determinata ad unum, quam ad aliud. Unde relinquitur, quòd non potest de aliquo eorum determinatè dici, quòd sit futurum, neque quòd sit, vel non sit:* ex quibus clarè colligitur non esse mentem D. Thom. quòd futura contingentia habeant determinatam veritatem post decretum prædeterminans, sed potiùs, quòd nullam habeant determinationem in causis ad differentiam futurorum necessariorum, quæ ex causis necessariò evenjunt. 410.

Obj. 7. contra quartam conclusionẽ ex Aug. *lib. 11. confess. c. 20. fortasse propriè diceretur tempora sunt tria, præsens de præteritis, præsens de præsentibus, præsens de futuris: sunt enim hæc in Anima tria quædam, & alibi ea non vidi: præsens de præteritis memoria, præsens de præsentibus intuitus, præsens de futuris expectatio.* Ergo ex Augustin. Veritas de futuris stat in aliquo de præsenti, & non præcisè in eo, quòd res nunc non existat, & existat postea, &c. Resp. Conc. ant. & neg. conseq. Ratio est, 411.

est, quia Augustinus ibi non loquitur de futuritione intrinseca, nec de futuro sumpto per alienationem, sed de futuritione extrinseca sumpta per statum; quod enim solum est per alienationem, non dicitur propriè esse, sed impropriè, sive esse per alienationem. Cùm autem, si detur memoria vera de re prærerita, verè arguatur rem præteriisse, ea de causa talis memoria dicitur extrinseca præteritio, sumpta præteritione per statum: pariter si detur intuitio Petri vera, arguitur bene Petrum existere, adeóque intuitio erit extrinsecus status præsens Petri. Pariter si detur vera expectatio Antichristi, sive actus fidei, quo verè credimus illum extiturum, ex hoc verè arguimus futuritionem Antichristi, adeóque ea expectatio verè dicitur extrinseca Antichristi futuritio per statum: cùm autem modò non quæramus de ista, sed de intrinseca rei futuritione, frustra adducitur pro re præsenti testimonium istud S. Augustini.

412. Quòd autem ista sit mens Augustini, facilè constabit, si attentè legatur. Sic enim habet. *Futura ergo nondum sunt, & si nondum sunt, non sunt, & si non sunt, videri omnino non possunt, sed prædici possunt, ex præsentibus, quæ jam sunt, & videntur. Tu itaque Regnator Creaturæ tuæ quis est modus, quo doces Animas, ea, quę futura sunt: docuisti enim Prophetas tuos, quisnam ille modus est, quo doces futura, cui futurum quidquam non est, vel potiùs de futuris docens præsentia? nam quod non est, nec doceri itaque potest. Nimis longè est modus iste ab acie mea, invaluit ex me: non potero ad illum, potero autem ex te, cùm dederis tu dulce lumen oculorum meorum, quod autem nunc liquet, & claret, nec futura sunt, nec præterita, nec propriè dicitur tempora sunt tria, præteritum, præsens, & futurum, sed fortasse propriè diceretur;* &c. ubi prosequitur testimonium adductum, in argumento. Cæterùm cùm videat Augustinus, modum loquendi de præteritis, & futuris non esse per aliquid, quod est, sed quod fuit, vel erit, prosequitur ita: *Si enim hęc permittimur dicere, tria tempora video, fateórque, tria sunt; dicatur etiam tempora sunt tria: præteritum, præsens, & futurum: sicut abutitur consuetudo: dicatur, ecce non curo, non resisto, nec reprehendo, dum tantùm intelligatur quod dicitur, neque id quod futurum est, esse jam, neque id, quod præteritum est: pauca sunt enim, quę propriè loquimur, plura non propriè* &c. En quomodo Augustinus recurrit ad intrinsecam rerum præteritionem, & futuritionem, quo in sensu dicimus præteritum, esse, quod non est, sed fuit, futurum verò, quòd non est, sed erit. Ex quibus roboratur nostra sententia.

413. Objic. 8. Ex Anselm. *Dial. de Verit. cap.* 11. dicente: *Verè præteritum dicitur esse aliquid, quia ita est in re, & ideo est aliquid præteritum, quia ita est in veritate summa.* & paulò supra: *[non est vera oratio, quæ dicit futurum esse aliud, nisi re ipsa sit aliquid futurum, neque aliquid est futurum, nisi sit in summa veritate:]* ergo ex mente Anselmi futurum dicit aliquid de præsenti, in mente divina cognoscente futurum, quod sit de præsenti futuritio. Resp. Conc. ant. & dist. consequens. dicit aliquid de præsenti in mente divina cognoscente futurum, quod sit de præsenti futuritio extrinseca conc. intrinseca neg. conseq. Ratio est, quia Anselm. ibi solùm loquitur de præteritis, & futuris, prout sunt in mente divina, quod ex ipso capitis titulo patet, ubi quærit de summa veritate, ibique ait: *[Cùm enim dixi, quando non fuit verum, quia futurum erat aliquid, non ita dixi, ac si absque principio ista oratio fecisset, quæ asseret futurum aliquid esse, aut ista veritas esset Deus.*

414. Objic. 9. Ex D. Thom. 1. *Part. quæst.* 16. *art.* 7. ubi quærit, an veritas creata sit æterna, ubi resolvit solum D E U M esse æternum, & objicit sibi: *id quod est verum in præsenti, semper fuit verum esse futurum, sed sicut veritas propositionis de re præsenti est veritas creata, ita veritas propositionis de futuro, ergo aliqua veritas creata est æterna.* Respondet in hunc modum. *Ad tertium dicendum, quòd illud, quod nunc est, ex eo futurum fuit, antequam esset, quia incausa sua erat, ut fieret: Unde sublata causa non esset futurum illud fieri, sola autem causa prima est æterna, unde ex hoc non sequitur, quod ea, quæ sunt, semper fuerit verum ea esse futura, nisi quatenus in causa sempiterna fuit, ut essent futura, quæ quidem causa solus est DEUS.* Ergo aliquod decretum prædeterminans est causa rerum. Respond. Conc. anteced. & neg. consequentiam. Ratio est, quia D. Thom. loquitur de objecto, quod est futurum sumptâ futuritione per statum, secùs autem per alienationem. Futuritio autem per statum, quæ extrinseca est futuro, stat in cognitione divina, & æterna, quæ sola per statum est, & fuit ab æterno, secùs autem veritas creata: hanc esse mentem D. Thom. patet ex ejus verbis. *artic. 7. in corpor. [Similiter etiam supra dictum est, quod res denominentur veræ à veritate intellectus. Unde si nullus intellectus esset æternus, nulla veritas esset æterna, sed quia solus intellectus divinus est æternus, in ipso solo veritas æternitatem habet, nec per hoc sequitur, quod aliquid aliud sit æternum, quam D E U S, quia veritas intellectus divini est ipse D E U S, ut supra ostensum est.* Et ibidem: *Ad quartum dicendum, quod, quia intellectus noster non est æternus, nec veritas enuntiabilium, quę à nobis formatur, est æterna, sed quandoque incepit, & antequam hujusmodi veritas esset, non erat verum dicere veritatem talem*

talem non esse nisi ab intellectu divino, in quo solùm veritas est æterna, sed nunc verum est dicere, veritatem tunc non fuisse, quod quidem non est verum, nisi veritate, quę nunc est in intellectu nostro, non autem per aliquam veritatem ex parte rei, quia ista est veritas de non ente. Non ens autem non habet ex se, ut sit verum, sed solummodo ex intellectu apprehendente ipsum. Unde in tantum est verum dicere, Veritatem non fuisse, in quantum apprehendimus non esse ipsius, ut præcedens esse ipsius, ex quibus patet D. Thom. loqui de Veritate, & futuritione extrinseca objecto.

415. Objic. 10. Instando simul solutionem, ut veritas objectiva de futuro detur modò per alienationé, requiritur, quòd detur de præsenti aliquid, quod sit intrinseca futuritio, supra quod cadat alienatio. Ergo futuritio intrinseca objectiva rerum stat in aliquo de præsenti: Probat. ant. Ut ista propositio: Imago Petri est homo sit vera per alienationem, requiritur aliquid de præsenti, supra quod cadat alienatio, nempe pictura, quæ de præsenti hominem repræsentat, ex quo dicitur homo pictus, ergo ut sit verum de præsenti dicere: Antichristus est futurus, debet dari aliqua futuritio de præsenti, supra quam cadat alienatio, & sit futuritio Antichristi futuri. Resp. Neg. Ant. ad probat. dist. ant. ut sit vera ista propositio præcisè, quia continet terminum alienantem neg. quia significat de præsenti id, quod alienatur conc. ant. & neg. conseq. Ratio est, quia ista propositio: Antichristus est futurus, non significat id de præsenti, quod alienatur, sed purè alienatur, quia significat de præsenti Antichristum non esse, & postea exiturum, quod idem esset, si de homine picto diceremus homo pictus est futurus, tunc enim cùm ista propositio non significet aliquid de præsenti, quod sit alienatio hominis, sed purè imaginem ejus nunc non dari, & dandam postea, ea de causa non requireret ad ipsius verificationem aliquid de præsenti. Unde quòd ista propositio: imago Petri est homo, nimirum pictus, habeat aliquid de præsenti, quod sit homo pictus, non provenit ex pura alienatione hominis, sed ex significatione imaginis enuntiatæ de præsenti.

416. Objic. 11. Ex Exim. Doctore *proleg. 2. de Scientia conditionata cap. 7.* dicente: rem esse futuram formaliter consistere in transitu quodam rei ab esse, quod habet in causa, ad esse, quod in se ipsa aliquando habitura est, & num. 25. addit transitum illum non esse quidem aliquid actu existens ex parte objecti, sed habitudinem quandam ad esse, quam res habebit in se: & ulteriùs quærendo, in quo stet hæc habitudo, addit, licèt secundùm dici putetur esse aliquid ex parte rerum, re ta-

men ipsa non esse aliquid, nisi in mente divina, esse præscientiam objectivam, quàm res habet ab æterno in essentia Dei, ergo ex Ex. Doctore futuritio intrinseca futurorum est aliquid actuale de præsenti. Resp. Neg. consequentia, quia recentiores, qui hoc argumento utuntur, potiùs abutuntur doctrina Suarii, quæ ab illorum cogitatione valde remota est. Ratio est, quia ibi clarè docet futuritionem nihil aliud esse formaliter, nisi rem nunc non existentem, & existentem postea. Cùm autem se habeat scientia DEI consequenter ad futuritionem, dicitur ea scientia futuritio extrinseca, quæ sola datur per statum ab æterno, futuritio verò intrinseca non est per statum ab æterno, sed per alienationem; nimirum quia esset illud futurum, si tales causæ contingentes ponerentur, quam quidem futuritionem non cognoscit DEUS in ipsis causis, sed in ipsis futuris, quæ essent, si causæ ponerentur.

Sic enim habet eo cap. 2. n. 6. *Voluntas Dei* 417.
concurrendi cum voluntate libera, relinquit illam indifferentem, & potentem ad agendum vel non agendum etiam in sensu composito, & stante illo decreto DEI; ergo ex vi illius decreti nullus actus voluntatis habet, quid sit futurus, quod maximè videre licet in actu peccati, quem DEUS ex se non absolutè vult, & ideo non potest habere, quid sit futurus per denominationem à voluntate DEI, quinimò solutionem adversariorum apponit in hunc modum: *responderi potest DEUM priùs ratione, quàm velit concurrere cum voluntate creata ad determinatum actum futurum, & priùs quam det illi determinatum concursum, prævidere ipsam voluntatem creatam, ex se talem determinatum actum esse operaturam, & ideo antecedenter ad voluntatem concurrendi statim ab illa denominari, & esse rem futuram, hanc autem solutionem ibi impugnat per hæc verba.*

Contra hoc est: quia, sicut voluntas non potest 418.
actu operari sine concursu DEI simul cum illa actu operante, ita non potest esse, vel intelligi operatura, quin intelligatur habitura concursum DEI, ergo si præscitur operatura, absolutè intelligitur habitura concursum DEI: ergo DEUS nec potest priùs præscire absolutè esse illam operaturam, quam velit cum illa concurrere, cùm autem ab illa voluntate debeat manare ille concursus, qui in futura operatione creaturę necessario imbibitur &c. Quibus in verbis clarè docet præscientiam de futuro esse subsequentem ad operationem creaturæ futuram, adeóque & subsequentem ad intrinsecam futuritionem, quod magis explicat numer. 8. dicens: *quocirca esse, quod effectus habet in causa, solùm est fundamentum futuri esse, non ratio formalis ejus: esse autem actuale ipsius*

ipsius pro sua mensura, seu temporis differentia, est quasi terminus futuritionis, futuritio autem concipitur à nobis, quasi habitudo quædam seu transitus à tali fundamento ad talem terminum. Et num. 9. *Futurum contingens positivum dicitur: quod erit, quamvis possit non esse: negativum autem dicitur, quod non eveniet, licet possit evenire*, quod ibi latè prosequitur adeò clarè, ut de ejus mente dubitare non liceat.

419. Objic. 12. Pro priori ad scientiam mediam sive ad decretum prædefinitivum non datur ab æterno futuri denominatio: ergo ea denominatio formaliter provenit à scientia media, vel à prædefinitione efficaci ipsius Dei ab æterno. Prob. conseq. nam ea denominatio verificatur ab æterno, ergo si non datur ante scientiam, aut prædefinitionem, ab eis desumenda est. Confirm. 1. Connexio, quæ est infallibilitas de eo, quòd res erit, sufficit ad infallibilitandam existentiam objecti pro tempore posteriori formaliter, adeóque sufficit ad denominationem futuri: atqui ea connexio nulla, aut nullibi est præterquam in scientia aut prædefinitione efficaci, ergo &c. Confirm. 2. Futuri denominatio ab æterno erat affirmabilis, deinde non est purè præterita, neque potest dici futura: ergo est præsens. Prob. conf. prædicatum subjacens statibus & differentiis entis est ens, & certò necessariò est in aliquo statu entis: sed futuri denominatio subjacet singulis statibus, & differentijs entis, nempe præteriti & futuri, & non est in ipsis, ergo solùm restat, ut sit in tertio, nempe in statu præsentis in ratione divinæ scientiæ, aut prædefinitionis.

420. Resp. dist. ant. Non datur denominatio cognita, aut efficaciter volita conc. objectiva neg. ant. & conseq. ad probat. dist. ant. verificatur ab æterno per futuritionem antecedentem rem, quæ nunc non est, & postea erit, nego, per prædicata objectiva rei, quæ nunc non sunt, & postea erunt conc. ant. & neg. conseq. Ratio est quia ibi distinguenda est duplex verificatio, una objectiva, altera intentionalis se habens ex parte futuritionis extrinsecæ, objectiva non est ab æterno per statum, sed per alienationem: Intentionalis verò consistens in scientia, vel præfinitionibus efficacibus consequentibus futurum, est ab æterno per statum, qua propter cùm controversia modò non sit de futuritione extrinseca, & consequenti, sed de futuritione intrinseca consistente in re, quæ modò non est, & postea erit, in quo præcisè conceptu verè & intrinsecè denominatur futura, exindè valde alienum est à re præsenti adversariorum argumentum.

421. Ad primam confirm. dist. maj. sufficit eo modo, quo est connexio conc. eo modo, quo non est neg. maj. & dist. min. nulla, aut nullibi est præterquam in scientijs aut præfinitionibus connexio extrinseca, & per statum conc. intrinseca, & per alienationem neg. min. & conseq. Ad secundam confirm. dist. ant. erat affirmabilis eo modo, quo erat denominatio, conc. eo modo, quo non erat, neg. ant. & conseq. ad probat. dist. maj. prædicatum subjacens per statū est ens per statum conc. prædicatum subjacens per alienationem est ens per statum neg. maj. & dist. min. denominatio futuri intrinseca subjacet statibus, sumpto ly *subjacet* per statum nego, per alienationem conc. min. & neg. conseq. Ratio est, quia cùm illa intrinseca, & formalis futuritio non stet in eo, quòd detur nunc res, sed in eo, quòd nunc non existat, & existat postea, nequit nunc subjacere tempori, sumpto ly subjacere per statum, sicut nunc non potest sedere, ambulare, aut currere, ut n. 313. Unde ex correspondentia ad status, quod purè est per alienationem, non arguitur aliquid intrinsecum constitutivum rei alienatæ de præsenti existens.

SECTIO III.

Solvuntur Oppositæ à Ratione.

OBjic. 1. Ex Thomistis contra quartam conclusionem, quam, ne cogantur scientiam mediam admittere, acerrimè impugnant: 1. si propositio de futuro esset vera respectu futuri, quin de præsenti detur aliquid per statum verificativum illius propositionis, ideo esset, quia ex duabus contradictorijs altera debet esse vera, altera falsa, adeóque & Deus cognoscere debet, quænam ex illis sit vera, quænam falsa, sed hæc ratio non probat sufficienter veritatem objectivam futuri, ut de præsenti à Deo infallibiliter cognoscatur, præcisa à decreto prædeterminante: ergo &c. consequentia tenet, & major est fundamentum nostrum. min. prob. Istæ propositiones: Antichristus peccabit, Antichristus non peccabit, sunt contradictoriæ etiam pro signo priori ad decretum omne actuale, atque adeò altera ex illis debet esse determinatè vera, altera falsa; sed pro priori ad omne decretum Dei, Deus non agnoscit rem aliquam absolutè futuram. ergo. 422.

Resp. conc. maj. & neg. min. ad probat. dist. maj. sunt contradictoriæ pro priori signo ad decretum eodem modo ac pro signo posteriori ad decretum nego. diverso modo conc. maj. & dist. min. non cognoscit eo modo, quo sunt contradictoriæ, & veritatem habent determinatam nego, eo modo, quo contradictoriæ non sunt, nec veritatem habent determinatam conc. min. & neg. conseq. explico solutionem: signum prius ad effectum est signum causæ, ut ex n. 264. Cùm autem decretum Dei sive permissivū sit, sive efficax, sive indifferens, secundùm quod requiritur ad productionem effectûs, est, ut applicetur omnipotentia ad illius effectionem, dummodò tale decretum per se requisitum sit ad productionem effectûs, eo ipso se habet in priori signo ad effectum 423.

ctum, cùm ſe habeat ex parte cauſæ: effectus autem in ſigno priori ad effectum eſt impoſſibilis, adeóque iſtæ propoſitiones: Antichriſtus exiſtet: Antichriſtus non exiſtet, pro ſigno priori ad decretum, ſunt de Antichriſto pro ſigno, quo exiſtere nullo modo poteſt, adeóque propoſitio negativa in eo ſenſu attingit veritatem neceſſariam, neceſſarium, enim eſt quòd nulla creatura exiſtat pro ſigno priori ad decretum Dei, imò & pro ſigno decreti, atque adeò ea veritas attinet ad ſcientiam neceſſariam ſive ſimplicis intelligentiæ.

424. Quamobrem ut illæ propoſitiones ſint contradictoriæ de veritate contingenti in ſe ipſa cognoſcibili, & ſic pertineant ad ſcientiam viſionis, neceſsè eſt, quòd affirment & negent pro poſteriori ad decretum, quo in ſenſu cognoſcet Deus, quænam ex illis erit vera, & quænam falſa. Unde eo modo, quo ſunt contradictoriæ, & determinatam veritatem habent, rectiſſimè à Deo cognoſcuntur, quin requiratur aliquod principium prævium efficaciter connexum cum effectu libero futuro, quod ſit verificativum talis propoſitionis; eodem modo dicendum eſt reſpectu ſcientiæ conditionatæ, quæ non poteſt prævidere futurum liberum conditionatum niſi pro ſigno poſteriori ad decretum indifferens conditionatum, eodem modo, quo decretum indifferens abſolutum ſe habet ex parte principij ad futurum liberum abſolutum, etiam decretum indifferens conditionatum, non quidem, quòd actu exiſtat, ſed quòd exiſteret, ſe habet conditionatè ex parte principij per ſe requiſiti ad futurum liberum conditionatum, quod maximè notandum eſt ad multas cavillationes evitandas.

425. Ratio autem fundamentalis ad diſſolvendas omnes objectiones eſt, quia futura contingentia creaturæ libera nequeunt habere veritatem determinatam in ſuis cauſis ex num. 427. qua de cauſa nequeunt infallibiliter cognoſci in ſuis cauſis, ſed in ſe ipſis ex D. Th. num. 340. & ex tota diſp. 7. Cùm autem ipſorum ſignum ſit pro poſteriori ad cauſam, & ad decretum indifferens applicativum omnipotentiæ, exinde nequeunt cognoſci in ſe ipſis, niſi in ſigno poſteriori ad cauſam, & ad decretum indifferens, in eo námque ſigno non ſunt indifferentia ſed neceſſariò exiſtentia neceſſitate conſequenti, quatenus effectus contingens, prout eſt, neceſſariò eſt & prout foret, neceſſariò eſt, quòd foret, quo in ſenſu ſunt veritates infallibiles, & intentionaliter determinativæ ſcientiæ Divinæ ex n. 282. & 389. Unde quidquid eſt per ſe prævium ad futura ſive abſoluta, ſive conditionata in ſe ipſis, non eſt ſatis ad infallibilem eorum veritatem, neque per ullam contradictoriorum operationem fieri poteſt medium ſufficiens, ut futura prævidè ad ipſum ſignum in ſe ipſis infallibiliter cognoſcantur. quamobrem ſignum per ſe prius illius veritatis objectivæ infallibilis, eſt ſignum ipſorum in ſe ipſis.

Objic. 2. Propoſitio disjunctiva de futuro abſolutè contingenti, v. g. Petrus peccabit, vel non peccabit, eſt neceſſariò determinatè vera pro priori ad decretum, atqui propoſitio disjunctiva nequit eſſe vera niſi ratione alicujus extremi disjuncti: ergo aliquod extremum illius propoſitionis eſt determinatè verum ante decretum, atque adeò Deus illud infallibiliter, & determinatè cognoſcet prævie ad decretum. Reſp. conc. maj. & diſt. min. niſi alicujus extremi determinatè cognoſcibilis prævie ad decretum nego, pro ſigno poſteriori conc. min. & nego conſeq. ex num. ſuperiori. Ratio ulterior eſt, quia propoſitio disjunctiva, quæ eſt neceſſariò vera, non eſt vera ratione alicujus extremi determinati, ſed ratione vagæ neceſſitatis, quæ datur pro priori, ut alterum extremum ex contradictoriis exiſtat pro poſteriori ad decretũ, ex hoc enim quòd detur antecedenter ad decretum vaga neceſſitas, ut peccatũ Petri exiſtat, vel non exiſtat pro poſteriori ad decretum, fieri nequit, ut ſimul deficiat peccatum, & ejus carentia, ac proinde jam eſt determinatè verum, quòd pro poſteriori vel exiſtet peccatum, vel ejus carentia, quin ſit determinatè verum, quòd exiſtet peccatum, vel carentia peccati ante decretum. 426.

Objic. 3. Rem eſſe futuram, eſt denominatio non ficta, ſed realis, non intrinſeca, ſed extrinſeca, ergo debet provenire ab aliqua forma reali extrinſeca, ſed hæc eſt decretum Dei, & dererminatio præſens cauſarum ad poſitionem rei poſtea: ergo &c. Reſp. 1. Retorquendo argumentum in præterito. Reſp. 2. diſt. ant. non intrinſeca ſumpta per ſtatum conc. per alienationem neg. ant. & conſeq. Ratio eſt, quia denominatio futuri formaliter ſtat in re, quæ nunc non exiſtit, & poſtea exiſtet, cùm autem exiſtentia rei, quæ poſtea exiſtet, ſit ipſi rei intrinſeca, denominatio attingit aliquid rei intrinſecum, cæterùm, cùm illa res de facto non ſit per ſtatum, ſed per alienationem, ea de cauſa denominatio futuri intrinſeca eſt aliquid exiſtens per alienationem non per ſtatum. 427.

Objic. 4. Futurum certum, & infallibiliter tale diſtinguitur à futuro caſuali, dubio, & probabili; atqui non diſtinguitur ab illis per carentiam exiſtentiæ nunc, & exiſtentiam poſtea, ergo debet diſtingui ab illis conſtitutivè per denominationem præſentem decreti efficacis ad exiſtendum poſtea. Reſp. Retorqueo argumentum in præterito infallibili, quod etiam diſtinguitur à præterito caſuali, dubio & probabili, ante ſolutionem verò ſuppono, quidquid non exiſtit, & exiſtet poſtea, eſſe in ſe futurum certum & infallibile, cùm ſit impoſſibile, quòd futurum non exiſtat poſtea ex ſuppoſitione exiſtentiæ poſtea. Unde certò & infallibiliter cognoſcitur tale futurum à divina ſcientia, quæ cognoſcit futura, licèt non ſint certa quoad nos certò & infallibiliter, quia ſæpè futurum, dubiũ, probabile & caſuale, quoad nos, non eſt caſuale quoad ſe, ſed certò & infallibiliter futurum. 428.

Ratio

429. Ratio omnium est, quia futurum quoad nos esse dubium probabile &c. sunt denominationes extrinsecæ ipsi futuro provenientes à formis, quibus diversimodè se habet quoad nos, qui non attendimus nisi ad præsentes circumstantias, & præsentium dispositionem causarum. Unde futurum dicitur dubium quoad nos à dubitatione intellectûs, qui caret motivo præcedenti ad judicandum rem esse futuram, dicitur probabile à gravibus fundamentis, quibus prudenter, & probabiliter judicamus rem esse futuram, dicitur casuale, quia à nobis non spectabatur, & evenit præter intentionem, & prævisionem naturalem, & ideò evenit quoad nos fortuitò.

430. Jam in forma dist. maj. distinguitur à futuro casuali, dubio, & probabili, quæ sunt in se simpliciter futura, id est quæ habent non existere nunc, & existere postea neg. quæ solùm sint futura, secundùm quid, & quoad nos conc. maj. & dist. min. non distinguitur ab illis per carentiam existentiæ nunc, & existentiam posteà, si hæc futura verè & in se sint extitura postea conc. min. nam hoc modo sunt certò & infallibiliter extitura. Si non sint extitura postea neg. min. & consequentiam, itaque futurũ casuale, dubium, & probabile, vel existent pro postea in se, vel non? si primum, jam erunt certò & infallibiliter futura, & non distinguitur ab illis futurum infallibile, solumq; quoad nos erit dubium, casuale, & probabile. Si secundum, non erunt simpliciter futura, sed solùm secundum quid, & quoad nos, & ab illis distinguitur futurum infallibile, quia hoc existet in se pro postea, non verò illa, ubi nota juxta SS. PP. futura non dici cognosci à Deo ut futura quoad se, sed cognosci à DEO esse futura quoad nos, quia illud est futurum quoad nos, quod modò non correspondet huic nostræ intrinsecæ, & præsenti durationi, & postea correspondet durationi, quam habebimus, vel existet in duratione ab illo distincta, quin illi correspondeat, cùm autem duratio, qua Deus durat ab æterno, & in æternum, sit identificata cum ipso Deo, cùm sit attributum ejus æternitatis, nunquam correspondet postea durationi Dei diversæ à duratione, quam nunc habet, adeóque non dicitur futurum respectu Dei quoad nunc non esse, & postea esse, ut dictum est.

431. Objic. 5. Ut detur futuritio denominans in aliquo instanti rem futuram, non requiritur, quòd in illo instanti existant omnes partes futuritionis, sed sufficit, quòd existat una pars illius, v. g. nunc datur futuritio Antichristi sufficiens ad denominandum illum futurum, & tamen solùm datur nunc una pars futuritionis, nempe carentia existentiæ, sive non existentia Antichristi. Modò sic: atqui adveniente Antichristo pro fine mundi etiam dabitur una pars constitutiva futuritionis, nempe existentia illius pro fine mundi, licèt non detur alia pars, nempe carentia existentiæ; ergo non peribit futuritio Antichristi, & adhuc denominabitur futurus pro fine mundi. Resp. conc. prima parte maj. nempe non requiri, quòd omnes partes simul existant, cùm futuritio sit totum successivum, & partes omnes totius successivi non possint simul existere, & dist. secundam partem: sufficit, quòd una pars existat, quæ pars sit carentia existentiæ nunc conc. quæ pars sit existentia pro postea neg. maj. & conc. min. neg. conseq.

Ratio disparitatis est, quia hæc est denomi- 432.
nationis futuri natura, nempe non existere nunc, & existere postea; hujusmodi autem denominatio adæquatè verificabilis est de præsenti, quando datur carentia existentiæ nunc, non autem quando datur existentia; falsum est enim dicere de re actu existente, quòd nunc non existit, quapropter quando datur carentia existentiæ, nunc datur, quod sufficit, ut adæquatè verificetur futuritio, & sic Antichristus denominetur futurus, licèt non detur physicè adæquata futuritio, quæ successiva est, quia hæc est natura denominationis futuri, sicut res denominatur præterita, mutata, prior vel posterior, licèt actu non existant partes constituentes has denominationes, quia hæc est natura harum denominationum, quæ verificantur: licèt actu non existat physicè adæquata forma, quod nullo alio modo explicari potest, quàm explicando sensum, & naturam denominationum. Unde si natura denominationum non sit successiva, sed omnia requirat de præsenti, necesse erit, ut dentur omnes partes ejus simul, ut detur denominatio, sic se habent hæ denominationes Albus, Justus &c.

Objic. 6. Existentia Antichristi in fine mun- 433.
di reddit eum præsentem, ergo potius destruit, quàm constituit futuritionem illius, ac proinde futuritio stare debet in decreto existente nunc decernente Antichristum extiturum postea. Resp. conc. ant. & neg. conseq. quia existentia postea solùm constituit futurum verificabiliter, quando datur terminus à quo successionis, nimirum carentia existentiæ illius: cùm autem quando dabitur Antichristus, non detur carentia existentiæ illius, exinde tunc non manet, sed deficit verificabiliter futurum, sic apud adversarios existentia antea constituit præteritionem, & tamen existentia deest, quando præteritio datur, & incipit verificari res præterita, ubi advertendum est, quòd existentia rei adveniente non destruitur adæquata futuritio, sed solùm destruitur verificabiliter, quatenùs non verificatur, nec denominatur res futura, stante existentia, sicut non denominatur præterita, usque dum existentia desit, cùm ista sit ratio & natura harum denominationum.

Objic. 7. Futuritio Antichristi non est merè 434.
possibilis, nec præterita, nec futura, aliter adveniente Antichristo, sicut tunc incipit esse Antichristus, ita inciperet esse futuritio, quæ modò est futura; atqui res, quæ nec est merè possibilis, nec præterita, nec futura, habet esse nunc adæquatè præsens, ergo nostra futu-

futuritio ſtat adæquatè in decreto, vel determinatione præſenti. Confirm. res futura conſtituitur in eſſe futuri per illud, per quod diſtinguitur à merè poſſibili, & actuali, atqui habet hoc per ſolam determinationem cauſæ ad habendam exiſtentiam poſtea. Etenim merè poſſibile nullam dicit determinationem cauſæ, ſed indifferentiam, actuale verò jam eſt poſitum extra cauſas, ergo &c.

435. Retorqueo argumentum in præteritione Adami. Deinde Reſpondeo diſt. maj. adæquatè ſumpta conc. inadæquatè accepta, pro ut requiritur ad illius verificabilitatem neg. maj. & diſt. min. neg. conſ. Ratio eſt, quia cùm futuritio ſit unum ſucceſſivum, partim eſt præſens, prout dicit carentiam exiſtentiæ nunc, partim verò erit, prout dicit exiſtentiam poſtea. Unde neque eſt merè poſſibilis, neque præterita, neque adæquatè futura, ſed ſolùm habet de præſenti carentiam exiſtentiæ modò requiſito ad adæquatam verificabilitatem de præſenti ex n. 432. Ad Confirm. diſt. maj. per quod diſtinguitur ſecundùm totum, quod includit ſucceſſio futuri conc. ſecundùm quod dicit entitas objectivè futura, neg. maj. min. & conſ. Ratio eſt, quia entitas objectiva futuri eadem ipſa eſt, quando eſt poſſibilis, ac quando eſt præſens, & futura, ſic quando producetur Antichriſtus, erit idem, qui modò eſt poſſibilis & futurus, ad futuritionem autem ultra illam entitatem nudè ſumptam requiritur tranſitus & ſucceſſio à non eſſe nunc, ad eſſe poſtea, adeóque dicit pro termino à quo carentiam exiſtentiæ, ſive rem non eſſe, & pro termino ad quem exiſtentiam rei poſtea, ergo cùm hæc ſucceſſio non reperiatur in merè poſſibili, neq; in purè præſenti, ea de cauſa futurum quà tale ab illis diſtinguitur &c.

436. Objic. 8. Si futuritio conditionata ſit aliquid reale diſtinctum à divino decreto, aliquam habet ſui cauſam, dependenter à qua ſit contingenter, ſed nulla eſt aſſignabilis cauſa ipſius: ergo &c. major patet; quia futuritio conditionata, ſi non ſtat in decreto, non eſt à ſe, adeóque eſt ab alio, & à cauſa: min. prob. ſi aliqua eſſet; eſſet cauſa ſecunda, v. g. voluntas humana, à qua effectus eſt conditionatè futurus pro caſu conditionis, ſed iſta non eſt cauſa, ergo nulla. prob. min. voluntas humana nondum exiſtit tunc, quando verum eſt effectum eſſe futurum ſub conditione, imò ſæpe evenit, ut voluntas, cujus effectus futurus eſt ſub conditione, nunquam exiſtat, ſed voluntas, quæ nunquam exiſtit, & nunquam eſt extitura, nequit eſſe cauſa conditionatæ futuritionis, quæ verè eſt quid reale. ergo &c.

437. Reſpondeo diſt. maj. aliquam habet ſui cauſam ſumpto ly *habet* per ſtatum nego, per alienationem conc. maj. & ſic diſt. min. neg. conſ. ad prob. min. dico, voluntatem humanam & divinam eſſe cauſam, ſumpta *humana* per alienationem, quo in ſenſu neg. min. ad prob. conc. maj. & diſt. min. voluntas, quæ nunquam exiſtet, non poteſt cauſare ex ſuppoſitione, quòd non exiſtat conc. ex ſuppoſitione, quòd exiſteret neg. min. & conſeq. Ratio eſt, quia futuritio conditionata non exigit voluntatem (neque decretum Dei) abſolutè exiſtentem, neque abſolutè cauſantem; quia ſicuti actus conditionatè futurus non exiſtet abſolutè, ſed exiſteret, ſi conditio poneretur, ita nec exigit, quòd abſolutè cauſetur, ſed quòd cauſaretur, ſi poneretur conditio, ut autem tunc cauſaretur à voluntate, non ſequitur, quòd modò exiſtat voluntas, ſed quòd tunc poſitâ conditione exiſteret, & cauſaretur: idem dico de decreto Dei.

Objic. 9. Effectum eſſe conditionatè futurum v. g. quod 1. Reg. habetur c. 23. David eſſe tradendum à Ceilitis, ſi apud eos maneat, de facto eſt quædam veritas objectiva, & oppoſitum de facto eſt falſum, ita ut veritas iſta futuritionis conditionatæ non ſit quid ſuſpenſum, & dependens à cognitione, uti pendet exiſtentia rei futuræ; ergo veritas illa de facto eſt determinata, & certa, & licèt exiſtentia ſub conditione ſit futura, certò tamen ſic eſt futura, & non manet in ratione puræ poſſibilitatis, & indifferentiæ: ergo non ſolùm exigit cauſam, quæ cauſaret poſita conditione, ſed ſi non conſiſtat in actuali Dei decreto, exigit cauſam de facto cauſantem: Prob. hæc ultima conſequentia, id, quod de facto eſt veritas determinata, certa, & infallibilis, ſi non conſiſtit in decreto Dei, vel de facto cauſatur, vel eſt à ſe: ergo ſi futuritio conditionata non conſiſtat in decreto Dei, neque ſit à ſe, eſt quid de facto cauſatum, cùm de facto ſit determinatum quid certum, & infallibile ſine ulla ſuppoſitione, & dependentia à conditione. 438.

Reſpondeo diſt. ant. veritas eſt de facto, & non ſuſpenſa, ut exiſtat, vel non exiſtat, ſi loquamur de veritate formali conſiſtente in cognitione cognoſcente Davidem tradendum eſſe à Ceilitis conc. de veritate objectiva, ſive objecto talis cognitionis neg. ant. & conſeq. diſt. ergo veritas illa eſt determinata, certa, & infallibilis, ſi loquamur de formali conc. primam conſequentiam, & neg. ſecundam, ad cujus prob. conc. Ant. & diſt. conſeq. eſt quid cauſatum ſumpto ly eſt per ſtatum nego, per alienationem conc. conſeq. Ratio eſt, quia cùm futuritio non ſit de facto aliquid actu, ſed ſolùm exiſteret, ſi poneretur conditio, non exigit cauſas de præſenti cauſantes, ſed ſi poneretur conditio, haberet cauſas, quæ illam futuram cauſarent. 439.

Quæ omnia facilè explicari poſſent ex num. 310. de futuro abſoluto: nam hæc propoſitio: Traditio Davidis eſt de facto, vel nunc conditionatè futura, non ſignificat eſſe aliquam veritatem objectivam verificativam talis propoſitionis, quia ea propoſitio, ut ſit nunc vera, requirit ſolùm, quòd traditio Davidis eſſet, ſi maneret 440.

maneret in Ceilitis, vel in hac alia: Traditio Davidis est conditionatè futura. Terminus *futura conditionatè* extrahit verbum *est*, ut non significet per statum objectum verificativum, cui debet conformari, ut sit vera, solúmque significat per alienationem de futuro sub conditione.

441. Objic. 10. Esse, quod dicit pœnitentia Petri, ut conditionatè futura pro crastina die, fuit semper & ab æterno verum esse reale: ergo illud esse verificativum futuri conditionati non est esse actuale effectûs pro suo tempore, neque quidquam aliud temporale seu creatum, sed increatum & æternum, cùm nihil creatum fuerit ab æterno. Prob. ant. pœnitentia Petri, quemadmodum habet hodie, quòd cras sit futura, sub conditione, quòd cras vocetur, habuit ita semper & ab æternitate à parte antè esse futuram crastina die sub conditione, quòd Petrus crastina die vocetur: sed esse, quod hodie habet pœnitentia Petri crastina die futura, est simpliciter & absolutè esse reale: ergo &c. Consequentia tenet, & major patet, quia pœnitentia Petri crastina die futura sub conditione divinæ voluntatis, non incipit esse hodie futura nec cæpit heri, sed ab æterno est futura.

442. Minor verò probat. quia tale esse non est ens rationis aut chymæricum, & purè confictum ab intellectu absque ullo prorsus fundamento, aliter sicut intellectui licet absque fundamento concipere, quòd crastina die Petrus contereretur, seu aget pœnitentiam peccatorum, si à Deo vocetur, etiam pari felicitate licebit fingere, quòd crastina die verè Petrus non contereatur, seu quòd non aget pœnitentiam, id autem non licet, supponimus enim hodie verum esse, quòd Petrus aget peccatorum pœnitentiam, si crastina die vocetur, & contrarium esse falsum, si autem illud est esse rationis cum fundamento in re, de hoc fundamento reali erit sermo, & de eo fiet hoc argumentum: nam hodie, & ab æterno debuit existere, & consequenter non est quid creatum & temporale, sed æternum, sive divinum decretum. Respondeo dist. ant. fuit semper & ab æterno verum esse reale sumpto ly *esse reale* per statum nego, per alienationem conc. ant. & neg. conseq. cujus probatio nulla est: nam licèt ab æterno non sit quid creatum sumpto ly *esse* per statum, fuit futurum, adeóque sumpto ly *esse* per alienationem. ad probat. distinctis eodem modo præmissis nego consequentiam & probationem. Nam ens reale sumptum per alienationem neque est ens rationis, neque fictum, sed ens revera, quod est potens existere, licèt modò non existat, in quo satis distinguitur ab ente chymærico, quod nullatenus potest existere.

443. Objic. 11. Quamvis pœnitentia cras futura hodie non sit existens, at futuritio pœnitentiæ pro crastina die non est hodie futura, sed actualis, & semper fuit actualis, & existens: ergo hodie & ab æterno habet futuritio esse reale, & existens, sed hoc esse reale, actuale, & existens, non potest esse quid creatum, nec temporale, sed æternum: ergo &c. Consequentia tenet, quia non solùm pœnitentia actualis cras existens, erit cras esse reale, & existens, sed etiam futuritio conditionatæ pœnitentiæ est ens reale absolutè, & simpliciter, cùm non sit ens rationis. Antecedens autem prob. quia denominatio actualis futuri, qua hodie pœnitentia absolutè denominatur futura, hodie realiter absolutè existit: nam denominatio futuri non est futura, sed actualis, pœnitentia quippe cras futura non denominabitur cras futura, quando existet, sed hodie denominatur futura, quando non existit: sed ea denominatio actualis futuri non potest existere, & esse actualis hodie, nisi hodie sit actualis, & existat forma, à qua desumitur ipsa denominatio, & qua intrinsecè constituitur, quæ forma est futuritio, ergo futuritio hodie est actualis, & existens. Confirm. denominatio hodie existit, & est actualis; ergo esse denominationis hodie existit: sed esse denominationis est futuritio; ergo esse futuritionis hodie existit.

Respondeo dist. ant. futuritio non est futura hodie, sed actualis adæquatè sumpta neg. inadæquatè sumpta subdist. qua parte dicit existentiam postea nego, qua parte dicit carentiam existentiæ sive non existentiam rei in hoc instanti, sive reali, sive imaginario conc. ant. & neg. conseq. ad prob. & min. subsumpt. dico esse reale, quod dicit per alienationem de existentia postea, non esse per statum, adeóque non extitisse ab æterno, solúmque fuisse veram ab æterno pro tunc carentiam vel negationem talis existentiæ. Ad probationem antecedentis dist. maj. hodie, realiter, absolutè existit sumpto ly *existit* per statum respectu actûs modò affirmantis conc. respectu affirmati, & extituri postea neg. maj. & dist. min. neg. conseq. ex n. 310. Ad confirm. dist. maj. hodie existit sumpto ly *existit* per statum respectu actûs modò affirmantis rem futuram conc. respectu objecti affirmati neg. maj. & dist. min. esse denominationis est futuritio sumpta denominatione objectiva conc. sumpta denominatione respectu existentiæ actûs modò affirmantis neg. min. & conseq. Ex dictis 444.

Objic. 12. Hodie est verus iste actus: Antichristus est futurus: ergo hodie existit veritas, sed veritas est conformitas actûs cum objecto: ergo hodie existit hæc conformitas, sed hæc includit actum & objectum: ergo hodie existit actus, & objectum. Respondeo conc. ant. & dist. conseq. hodie existit veritas sumpto *existit* per statum ex parte actûs, & per alienationem ex parte objecti, ut affirmati ab actu 445.

actu conc. ſumpto *exiſtit* per ſtatum etiam ex parte objecti neg. conſeq. & diſt. min. ſubſumpt. Veritas eſt conformitas actûs cum objecto ut affirmato ab actu conc. ut non affirmato ab actu neg. min. & ſub eadem diſtinctione conc. & neg. conſeq. deinde diſt. min. ſubſumptam, conformitas includit actum & objectum ut affirmatum ab actu conc. ut non affirmatum neg. min. & conſeq. Ratio eſt, quia quando actus modò affirmat objectum extiturum poſte, non requiritur ad veritatem actualem actûsa, quòd modò detur objectum, ſed quòd modò detur actus, & quòd poſtea detur objectum modo, quo nunc affirmatur ab actu. Unde ea conformitas actûs cum objecto ſolùm dicit actum per ſtatum, objectum autem per alienationem, ut conſtat ex D. Thoma ſæpe citato.

DISPUTATIO VIII.

DE SCIENTIA VISIONIS, SEU LIBERA.

SECTIO I.

Quid ſit Futurum, & an Deus illud cognoſcat?

446. COnſtat ex tota Diſputatione VII. futurum contingens in via D. Thomæ duplex eſſe: aliud in cauſa inclinata, ſeu ordinata ad effectum, quod fallibile dicitur, & futurum ſolum ſecundùm quid; nam cauſa libera abſolutè poteſt effectum non ponere: adeóque quod in ea apparebat futurum, contingere poteſt, quòd revera in ſe poſtea futurum non ſit. Aliud eſt futurum in ſe, ſeu infallibile, nimirum quod modò non eſt, & poſtea revera erit. Quamobrem futuritio rei formalis prout contradiſtincta à cauſali eſt ſucceſſio ex eſſe, & non eſſe rei per durationem priorem, & poſteriorem. Ratio eſt, quia res, quæ in hoc inſtanti eſt abſolutè futura, in hoc inſtanti non exiſtit: at in inſtanti ſequenti revera exiſtet: & tunc de illa erit verum dicere: eſt, & falſum ſi dicatur: non eſt. Unde in hoc tempore priori denominatur futura, non quidem futura reſpectu hujus temporis, ſed reſpectu temporis, in quo eſt præſens. Pariter conditionatè futurum eſt etiam duplex: nimirum cauſale, quod apparet ponendum fore, ſi poneretur cauſa inclinata ad illud; & aliud formale, quod nimirum revera poneretur ſub conditione, quòd apponerentur tales cauſæ, uti dictum eſt de pœnitentia Tyriorũ n. 241. Exinde omne futurum abſolutum eſt etiam conditionatum, & non econtra. Ratio eſt, quia eo, quòd ſit verum, quòd ponentur iſtæ cauſæ, & ex illis procedet effectus, eſt etiam verum, quòd ſi iſtæ cauſæ ponantur, ponetur effectus. At non eſt verum, quòd effectus re ipſa ponetur, eo quòd poneretur, ſi ponerentur cauſæ; cùm ſtante iſta veritate contingere poſſit, quòd cauſæ nunquam ponantur, ut patet in pœnitentia Tyriorum. Quamobrem veritas de objecto conditionato non ſolùm ſe extendit ad præſentia, ſed etiam ad præterita, ut ad pœnitentiam Tyriorum, & ad futura, uti ad impœnitentiam Antichriſti. Cùm autem ab univerſali ad ſingulare conſequentia non valeat, ſicut non valet iſta, eſt animal; ergo eſt homo, ita neque valet ab objecto conditionato ad futurum abſolutum. Quærimus modò à ratione, quod nam ſit conſtitutivum futuri, & ſcientiæ Dei de Illo. Pro quo ſit

447. Aſſero 1. Futuritio formalis abſoluta ſtat in eo, quòd res modò non exiſtat, & poſtea exiſtat. Probat. Futuritio formalis abſoluta eſt forma, qua res non exiſtens denominatur nunc abſolutè futura: ſed præcisè intellecta ſucceſſione illa de non eſſe ad eſſe explicata n. ſuper. intelligitur forma, qua res non exiſtens nunc denominatur abſolutè futura; ergo &c. Probat. min, Præcisè intellecta ea ſucceſſione intelligitur res poſterior in exiſtendo reſpectu præſentis temporis: ſed eo præcisè nunc eſt verè futura; ergo &c. Confirm. 1. Præteritio formalis abſoluta apud ipſos adverſarios ſtat præcisè in eo, quòd res nunc non exiſtat, & antea extiterit: ergo & futuritio formalis abſoluta ſtat in eo, quòd res non exiſtat nunc, & exiſtat poſtea. Confirm. 2. Illud eſt futuritio formalis abſoluta apud adverſarios, per quod res diſtinguitur à merè poſſibili, præterita, & præſenti: ſed præcisè per hoc, quòd nunc non exiſtat, & poſtea exiſtat, diſtinguitur à merè poſſibili, præterita, & præſenti; ergo &c.

448. Aſſero 2. Futuritio conditionata ſtat in eo, quòd res nunc non ſit, ſed erit, ſi conditio ponatur. Prob. Facilè, quia eo ipſo, quòd concipiatur carentia exiſtentiæ nunc, & exiſtentia poſtea, ſi conditio poſtea ponatur, jam concipitur determinatio ad exiſtendum poſtea ſub conditione; ergo jam concipitur futuritio infallibilis conditionata. Probat. ant. Poſita exiſtentia ſub conditione, impoſſibile eſt, quód res non reddatur exiſtens pro eo tempore, ſed id, quo poſito impoſſibile eſt, quòd ſub illa conditione res non exiſtat, eam infallibiliter reddit conditionatè exiſtentẽ; ergo &c. Conf. iisdem omnino rationibus, quibus tota diſputatione præcedenti probavimus ex D. Thom. futuritionem abſolutam ob eandem rationem præcisè ſtare in carentia exiſtentiæ nunc, & exiſtentia poſtea, quod etiam conſtat ex n. ſuperiori. ergo pariter futuritio conditionata ſtabit in carentia exiſtentiæ nunc, & exiſtentia poſtea, ſi ponatur conditio.

449. Assero 3. Omne futurum absolutum contingens supponit prioritate causæ, & naturæ aliquod decretum Dei actu, & formaliter existens in Deo: adeóq; propositiones de futuro absoluto contingente non sunt determinatè veræ, vel falsæ independenter, sive antecedenter, & pro priori ad decretum. Unde objectum illarum non habet determinatam veritatem objectivam pro priori ad decretum sibi necessarium. Probat. 1. ratione Ex: Doctoris: nihil potest in creatis existere sine concursu Dei: atqui Deus nullum præbet concursum nisi volendo: nec potest incipere velle in tempore, sed solùm potest velle ab æterno; ergo ante omne futurum præcedit ab æterno prioritate naturæ decretum Dei, sive dicat rem creatam pro complemento denominationis, sive illam non dicat, de quo in Tractatu de Voluntate. Major indubitata est à Philosophis, & Theologis contra Durandum. Min. autem fundatur in clarissimis Scripturæ, & PP. testimoniis, in quibus dicitur omnipotentiam non posse operari independenter à cognitione, & voluntate. Sic Ps. 113. Omnia, quæcumq; voluit, fecit. Et cap. 1. ad Eph. Qui operatur secundùm consilium voluntatis suæ; ergo &c.

Confirm. 1. ex D. Thom. 1. *Part. quæst.* 25.
450. *art.* 1. *ad* 4. dicente: *Potentia Dei importat rationem principii exequentis id, quod voluntas imperat, & ad quod scientia dirigit.* Præterea S. Justinus q. 3. Christiana ad Gentes prope medium ait: *Si Deus facit, quia est, coactè facit, quod facit: si autem facit, quia vult, sponte facit, quantum vult, quale, & quandò vult.* Tandem ex Augustino in Ench. c. 95. dicente: *Non ergo fit aliquid, nisi omnipotens fieri velit, vel sinendo, ut fiat, vel ipse faciendo.* Ubi verba hæc *fieri*, & *velit* denotant requiri volitionem positivam, qua Deus velit facere, ut contingit respectu operis boni, cujus Deus est causa per se. Vel saltem velit sinere, ut fiat. v. g. in operibus malis, quæ Deus permittit, quæ mala Deus nos sinere vult, ut faciamus, vel permittere, ut fiant. Ex quibus omnibus deducitur, quòd omnipotentia non aliter constituitur in actu primo proximo productiva, nisi per voluntatem, qua Deus vult illam applicare: aliter operaretur non sponte, sed ex necessitate, & per naturam; ergo &c.

Confirm. 2. Natura, & essentia omnipo-
451. tentiæ, seu virtus divina productiva est quædam facultas rationalis non aliter operativa ad extra, nisi per intellectum, & voluntatem; ergo in operando petit voluntatem applicantem ad exequutionem, & intellectum dirigentem: ac proinde non est operativa ad extra per naturam, & ex necessitate, sive præcisim ab omni volitione applicante ad operis exequutionem. Probat. Ant. quia omnia testimonia adducta à num. 449. proponunt nobis naturam, & essentiam divinæ omnipotentiæ operativæ ad extra, & ostendunt non aliam esse virtutem, quàm rationali, & morali modo operativam, id est dirigente ratione, & imperante voluntate; ergo non alia debet fingi natura, & essentia omnipotentiæ operativa præcisim à voluntate applicante. Ex quo patet discrimen ab aliis attributis, nimirum ab immensitate quà tali: nam immensitas quà talis non est exequutiva ejus, quòd divina voluntas vult, sed est essentialis exigentia ubique existendi, quæ nullo actu divinæ voluntatis eget: sicut nullo potest impediri, ut existat ubique. At vero omnipotentia, ut colligitur ex Scriptura, & PP. adductis, est potentia exequutiva ejus, quod voluntas vult, quæ sicut potest impediri per nolitionem ad opus, ita requirit volitionem, ut operetur, quæ respectu actuum liberorum nostrorum sit indifferens, licèt respectu necessariorum possit esse efficax.

Probat. 2. Propositiones de futuro absoluto contingente non habent determinatam veritem, nisi suum objectum habeat determina- 452.
tam veritatem objectivam, sicuti ab actu affirmatur: atqui veritas objectiva futuri absolutè contingentis non salvatur antecedenter, & pro priori ad decretum actuale DEI: imò præsupponit essentialiter aliquod Dei decretum, sive intentivum, sive purè permissivum, ut constat à num. 449. ergo &c. Confirm. Veritas futuri absoluti est non existentia nunc, & existentia postea, ut constat ex num. 447. atqui nihil existit absolutè pro tempore antecedente decretum Dei; ergo &c. Unde in hac assertione solùm statuimus dependentiam futuri absoluti à decreto DEI in essendo, minimè verò in cognoscendo, quod maximè notandum est; nam effectus contingens, & liber pendet in essendo à sua causa constituta indifferenter ad utrumque, quin in ea possit determinatè cognosci ratione indifferentiæ suæ, ut latè constat ex dictis n. 340. Cæterùm pro majori claritate

Assero 4. Propositiones formales de futuro ab-
453. soluto contingente habent determinatâ veritatè præscindendo ab omni decreto se habente de præsenti constitutivè. Prob. Ut propositio formalis affirmans futurum absolutum sit determinatè vera, solùm requiritur constitutivè conformitas actûs cũ objecto, ut ab illo dicitur: atqui talis conformitas non dicit constitutivè decretum Dei; ergo neque propositionem esse veram dicet constitutivè decretum Dei. Probat. min. Ut detur conformitas actûs cum objecto, ut ab illo dicitur, sufficit constitutivè, ut detur actus, & quòd objectum ita se habeat, ut per actum affirmatur: sed neque actus, neque objectum futurũ ita se habens, ut affirmatur, dicunt constitutivè decretum DEI; ergo &c. Probatur min. quia in primis actus non constituitur per decretum Dei: deinde neque futurum, ut constat ex dictis; ergo &c. Confir. m. Decretum non est futurum: sed objectum actûs est futurum; ergo objectum ut futurum non constituitur per Dei decretum. Quapropter licèt ad veritatem futuri absoluti præsupponatur aliquod Dei decretum, constituens omnipoten-

potentiam applicatam, hoc tamen decretum neque arguit infallibilem existentiam futuri absoluti; neque illam constituit, ut ex dictis satis patet.

454. Probat. 2. ex Errera. Possumus facere hanc suppositionem, quòd Petrus ignoret Deum habere ab æterno decretum de objectis futuris, solúmque attendat dari in DEO decretum, quando actu existunt objecta: hoc posito, si Petrus hodie proferret hanc propositionem, *Paulus cras curret*: & accedente die crastina Paulus curreret, Petrus tunc diceret se heri protulisse propositionẽ veram; ergo à Petro apprehenditur fuisse veram heri illam propositionẽ, quin apprehendat decretum Dei extitisse heri; ergo &c. Conf. Decretũ actuale nequit esse verificativũ loquutionis de futuro absoluto libero; ergo tale decretum non constituit veritatem determinatam illius futuri. Probat. ant. quia per decretum affirmatur esse præsens, vel esse futurum? Si 1. ergo propositio non loquitur de futuro, sed de præsenti: si 2. ergo est falsa propositio, cùm decretum sit præsens, & unicum constitutivum futuri, ut ajunt adversarii.

455. Assero 5. Futura conditionata habent determinatam veritatem futuri independenter ab omni decreto libero actuali Dei, quam verè cognoscit Deus. Probat. facilè, quia aliud decretum Dei non requiritur, nisi qualis requiritur concursus: sed in futuris conditionatis non requiritur actualis concursus; ergo neque actuale decretum. Probat. min. non requiritur Dei concursus, qui existat, sed solùm concursus, qui existeret, si conditio poneretur; ergo &c. Confirm. Si creatura posset existere sine DEI concursũ, etiam posset existere sine omni decreto: & ideo non potest existere sine omni decreto, quia non potest existere sine DEI concursu: adeóque decretum non requiritur nisi ratione concursûs: atqui futurum conditionatum quà præcisè conditionatum non requirit ullum Dei actualem concursum, ut patet in Pœnitentia conditionata Tyriorum, quæ per totam æternitatem nunquam erit; ergo &c. Unde quòd futurum absolutum requirat actuale decretum Dei, exinde desumitur, quia Deus non potest habere ullum decretum in tempore, quod non habuerit ab æterno. Cùm autem respectu futuri absoluti debeat habere concursum in tempore, arguitur decretum DEI in tempore respectu illius: & cum decretum DEI, quod est in tempore, debeat esse ab æterno, arguitur decretum DEI ab æterno, ut latius constabit in Tractatu de Voluntate.

456. Respondent Thomistæ Futura tum absoluta, tum conditionata constitui per decretum DEI prædeterminativum, ita nimirum, ut respectu futuri absoluti sit decretum subjectivè, & objectivè absolutum: respectu verò futuri conditionati sit subjectivè absolutum, & objectivè conditionatum. Dicitur enim subjectivè absolutum, quia absolutè, & per statum est in DEO: & dicitur objectivè absolutum; quia absolutè vult illius effectum. Sic Pœnitentia D. Petri erat futura absolutè; quia DEUS habebat decretum ab æterno dandi Petro prædeterminationem, qua converteretur, & quo absolutè volebat ejus conversionem. Tum Pœnitentia Tyriorum est conditionatè futura, quia DEUS ab æterno concepit decretum dandi illis prædeterminationem ad pœnitentiam, si Christus apud illos patrasset miracula: adeóque tale decretum dicitur subjectivè absolutum. Cæterùm, cùm non voluisset pœnitentiam Tyriorum absolutè, sed sub conditione prædicationis Christi, quæ conditio apponenda non erat, ea de causa dicitur objectivè conditionatum. Illis námque decretis, ajunt Thomistæ, stat formalis rerum futuritio, simúlque illa sunt determinativum divini intellectûs ad cognoscendum infallibiliter futura, sive absoluta, sive conditionata juxta naturam decretorum. Hæc prædeterminativa decreta satis impugnata sunt in Philosophia, ex qua constat, & decreta prædeterminativa, & Prædeterminationem lædere libertatem. Nihilominus quando agemus de scientia media, opus erit rationibus Theologicis hujusmodi decreta impugnare, & ostendere esse Deo impossibilia. Interim rationibus Philosophicis eam breviter rejicimus: quapropter.

457. Contra 1. Voluntas humana ut se determinet absolutè ad aliquem actum liberum, non requiritur, quòd prædeterminetur à DEO per decretum prædeterminans absolutum ex parte objecti, sive objectivè absolutũ; ergo neq; ut se determinet sub aliqua conditione, requiritur tale decretum objectivè conditionatum. Consequentia tenet, quia ut futurum liberum existat sub aliqua conditione, non requiruntur alia principia sub ea conditione, nisi ea, quibus absolutè positis effectus absolutè existet: ergo si, quando absolutè existit, non requirit ex parte principii decretum prædeterminans, neque illud requiret, ut existat sub conditione. Probatur igitur primum antecedens, in quo stat difficultas; quia physica prædeterminatio, adeóque & decretum prædeterminativum libertatem extinguit; est enim à voluntate inimpedibile per se requisitum ad existentiam effectûs, simúlque connexum cum altero libertatis extremo. Atqui tale principium inimpedibile libertatem evertit; ergo &c.

458. Contra secundò, & explicatur ulteriùs eadem ratio. Quando aliquis syllogismus est in modo, & figura rectè dispositus, ille, qui non potest impedire præmissas, nequit impedire conclusionem. Sic in hoc syllogismo: Omnis homo est animal rationale: sed Petrus est homo; ergo Petrus est animal rationale, eo ipso, quòd ego non possim impedire veritatem præmissarum,

neque possum impedire veritatem conclusionis: atqui idem evenit respectu hujus conclusionis; ergo *Petrus non consentit*, si requiratur physicia præmotio ad consensum; ergo &c. Prob. min. Iste est syllogismus rectus in Ferio nullus imprædeterminatus ad consensum consentit: sed Petrus est imprædeterminatus ad consensum; ergo non consentit: atqui in hoc syllogismo Petrus non potest evitare præmissas; ergo neque potest evitare hanc conclusionem; ergo *Petrus non consentit*, ac proinde non est liber ad consensum. Probat. min. Petrus non potest liberè evitare veritatem illius majoris; nam, ut docent Thomistæ: Deus non esset Deus, si Petrus consentiret sine prædeterminatione ad consensum. Deinde non potest liberè evitare veritatem illius minoris: etenim, ut docent Thomistæ, non est in libertate Petri habere, vel non habere, impedire, vel non impedire physicam præmotionem, sed in libertate solius Dei, præmotio enim, ut ipsi ajunt, non est volentis, neque currentis, sed Dei miserentis; ergo non potest Petrus evitare veritatem illarum præmissarum.

459. Eodem modo possunt efformari argumenta in quovis alio modo, & figura ex Aristotelicis. Quod ut facilè percipiatur, supponamus omnes homines esse prædeterminatos ad consensum: quo in casu apparet, omnes esse necessitatos ad consensu, nullúmq; esse liberum ad dissensum, ut ostenditur in hoc Syllogismo in Barbara: omnes prædeterminati ad consensum consentiunt: sed omnes homines sunt prædeterminati ad consensum; ergo omnes homines consentiunt. En syllogismum, in quo, cùm homines prædeterminati non possint evitare veritatem præmissarum, ut constat ex n. super. neq; possunt evitare veritatem conclusionis, ac proinde necessariò consentiunt. Idem apparet in hoc syllogismo in Celarent, supponendo, quòd omnes homines sint imprædeterminati ad consensum. Sic enim efformatur: nullus imprædeterminatus ad consensum consentit: sed omnes homines sunt imprædeterminati ad consensum; ergo nullus homo consentit. Tandem eadem vi formatur syllogismus in Darii: Omnis prædeterminatus ad consensum consentit: sed Petrus est prædeterminatus ad consensum; ergo Petrus consentit. Petrus enim non potest evitare veritatem præmissarum, ut constat ex dictis; ergo neque veritatem conclusionis.

SECTIO II.

Solvuntur opposita.

460. OBjic. 1. contra primam conclusionem: ut propositio de futuro contingente sit determinatè vera, debet salvari ex parte objecti aliquid præsens in instanti, in quo profertur propositio, ad hoc ut res ita eveniat, accedente tempore importato per copulam: sed hoc præsens non potest esse nisi decretum Dei efficax subjectivè, & objectivè absolutum; ergo &c. Confirm. nulla res potest denominari nunc cognita alba, & amata, quin de præsenti detur cognitio, albedo, & amor, quando profertur propositio; ergo neque potest propositio denominari vera, quin detur de præsenti verificativum objectivũ consistens in illo decreto Dei. Resp. neg. maj. quia ut propositio affirmans rem futuram sit de præsenti vera, satis est, quòd detur postea res affirmata: at ut detur postea, non requiritur, quòd detur nunc aliquid, quòd sit rei formalis futuritio, sed sat est, quòd res nunc non existat, & postea existat.

Ad Confirm. dist. ant. si ly cognita alba, & amata sumantur per statum conc. si sumantur per alienationem neg. ant. & conseq. Ratio est, quia, ut sit vera ista propositio, intra viginti annos Petrus erit cognitus à Paulo, amatus, & dealbatus, non requiritur de præsenti cognitio Pauli, albedo, aut amor; sed satis est, quòd istæ formæ, quæ nunc non existunt, postea pro suo tempore existant, illúmque denominent. Idem ergo dicimus de objecto attracto à propositione affirmante futurum. Quòd si in argumento adsumant adversarii, ut assumere videntur, eas formas per statum, consequentia nulla est. Cùm de requisito ad rem per statum ad requisitum rei per alienationem, consequentia non teneat, ut constat ex dictis à num. 310. 461.

Objic. 2. Contra secundam Conclusionem. Propositio de futuro libero absoluto non est determinatè vera antecedenter ad actuale decretum Dei, quod actu existat; ergo neque propositio de futuro libero conditionato erit determinatè vera antecedenter ad actuale decretum Dei, quod actu existat. Resp. Conc. ant. & neg. conseq. Quia futurum absolutum est, quod absolutè existet; cùm autem non possit absolutè existere absque decreto Dei, ut constat à n. 449. Exinde non potest ea propositio habere determinatam veritatem ante decretum Dei, actu existens: at verò ad futurum conditionatum non requiritur, quòd absolutè existat, sed quòd existeret, si apponeretur conditio: ac proinde solùm requiritur, quòd daretur decretum Dei requisitum ad illius existentiam; non autem quòd actu detur. 462.

Objic. 3. Contra tertiam Conclusionem, Causæ secundæ pendent in operando ab omnipotentia; ergo ista de se sufficienter est applicata, & conditionatè necessitata ad concurrendum, si adsint alia comprincipia, & exclusio passiva impedimenti inevitabilis præcisim ab omni decreto: ac proinde poterit Deus cognoscere determinatam veritatem futuri independenter ab omni actuali decreto libero in essendo. Confirm. Immensitas divina est necessitas existendi, & correspondendi omni loco ex suppositione, quòd detur locus, præcisim ad omni decreto (idem esto de æternitate respectu temporis) ergo etiã omnipotentia erit necessitas concurrendi ex suppositione passiva exclusionis omnis impedimenti inauferibilis à voluntate, præcisim à Dei decreto. Resp. Conc. ant. & neg. 463.

neg. conseq. Ratio est, quia licèt causæ secundæ pendeant ab omnipotentia in operando, non pendent nisi ab omnipotentia volente concurrere ita liberè, ut possit dari causa ex se potens producere, quin omnipotentia concurrere velit, ut patet in igne Babylonico, qui non comburebat ex defectu applicationis omnipotentiæ. Qua de causa omnipotentia dicitur virtus moraliter operativa ad extra, à qua pendent contingentiæ creaturarum: adeóque nunquam datur exclusio omnis impedimenti, si detur carentia omnis decreti.

464. Ad confirm. Retorqueo argumentum: immensitas est necessitas coëxistendi omni loco non solùm præcisim ab omni volitione divina, sed etiam præcisim ab omni exclusione nolitionis, ita ut non possit Deus nolle, quòd, si detur locus, immensitas coexistat loco; ergo etiam omnipotentia erit necessitas concurrendi cum causa secunda præcisim ab exclusione nolitionis concurrendi. Respondeo deinde neg. cons. Ratio est, quia immensitas quà talis non est executiva ejus, quod divina voluntas liberè vult, sed est essentialis exigentia ubique existendi, quæ nullum divinæ voluntatis actum ad hoc munus requirit, sicut nullo potest impediri, ut existat ubique: at vero omnipotentia quà talis, ut ex Scriptura, Patribus, & ratione constat à n. 449. est potentia executiva ejus, quod Deus libere vult: adeóque sicut potest impediri per nolitionem ad opus, ita requirit volitionem, ut operetur.

465. Objic. 4. Contra quartam conclusionem, implicat res transire à statu possibilitatis ad statum futuritionis infallibiliter, nisi per decretum efficax cum ea veritate connexum: sed futura sive absoluta sive conditionata transeunt à statu possibilitatis ad statum futuritionis infallibiliter; ergo futuritio infallibilis stat in decreto efficaci. Confirm. Res indifferens ad existendum eget aliquo determinativo distincto, quo determinetur ad existendum: sed res, quæ dicitur futura, est indifferens ad existendum; ergo &c. Resp. dist. maj. Res transire liberè & per alienationẽ neg. necessariò, & per statum omitto maj. & dist. min. Transeunt sumpto ly transeunt per alienationem conc. per statum neg. min. & cons. ut constat ex n. 313. Ad confirm. dist. maj Res indifferens modo, quo est indifferens conc. modo, quo est determinata, neg. maj. & dist. min. est indifferens in causa, & antecedenter conc. in se ipsa, & consequenter neg. min. & cons. Ratio est, quia nulla res prout est, est indifferens, ut non sit: adeóque ex suppositione, quòd sit à causa, prout est, necessariò est. cæterùm cùm ea suppositio, quòd sit, non se habeat ex parte causæ ad utrumque indifferentis, sed ex parte effectûs procedentis à causa, ea ratione est suppositio consequens causam.

466. Objic. 5. Contra quintam conclusionẽ. Rem esse futuram sub conditione est aliquid reale, cũ verè à Deo cognoscatur: atqui nihil reale assignari potest, in quo consistat, nisi in actuali decreto Dei subjectivè absoluto, & objectivè conditionato; ergo in illo consistit. Prob. min. Futuritio conditionata non consistit, sicut consistit absoluta, in actuali existentia seu duratione rei pro suo tempore; Plura quippe sunt conditionatè futura, quorum existentia pro nullo tempore verificabitur: sed præter existentiam ipsius rei, nihil restat in quo consistat, nisi in actuali decreto Dei; ergo &c. Resp. dist. maj. aliquid reale per statum neg. per alienationẽ conc. maj. & dist. mi. neg. cons. Ad probat. dist. maj. non consistit in actuali existentia, quæ erit, omitto, quæ foret neg. maj. & dist. min. neg. cons. Ratio est, quia existentia, quæ foret, si poneretur conditio, est existentia realis; cùm sit existentia ipsius rei realis, quæ existeret. Cùm autem illud reale non sit modò actu, sed foret, non est reale per statum, sed per alienationem. Reliqua, quæ ab auctoritate vel ratione objici possunt ex D. Th. constant ex tota disputatione præcedenti; ubi D. Thomam pro nobis stare satis ostensum est. vide à n. 540.

SECTIO III.

De Infallibilitate, & Immutabilitate Scientiæ visionis.

467. ASsero 1. Fide certum est, Deum certissimè, & perfectissimè cognoscere ab æterno futura contingentia absoluta. Prob. 1. Deus cognoscit veritates contingentes in se ipsis, quæ erunt, vel non erunt; licèt enim contingens sit, quòd res existat, vel non existat: at prout extitura est, necesse est, ut consequenter existat, ut habet D. Thomas distinct. 39. art. 1. dicens: Ad 3. dicendum, quòd illud, quod est, necesse est esse, dum est: absolutè tamen loquendo non necesse est esse: ita & Deo scire necesse est scire, dum scit: non tamen necesse est eum scire, nisi necessitate immobilitatis, quæ voluntatis libertatem non excludit: & hæc libertas significatur, cùm dicitur, quòd Deus potest hoc non scire, vel non velle, sed quidquid scibile est, certissimè, & perfectissimè à Deo scitur; ergo futura contingentia in se ipsis certissimè, & perfectissimè à Deo sciuntur.

468. Prob. 2. ex Eccl. 39. *Opera omnis carnis coram illo, & non est quidquam absconditum ab oculis ejus. à sæculo usque in sæculum respicit, & nihil est mirabile in conspectu ejus.* Cujus ratio ex perfectione divini intellectûs, sive intuitûs divini ibidem redditur cap. 23. *Oculi Domini multò plùs lucidiores sunt super solem, circumspicientes omnes vias hominum, & profundum abyssi, & hominũ corda intuentes in absconditas partes.* Tum etiam Ps. 138. *Intellexisti cogitationes meas de longè, semitam meam, & funiculum meum investigasti, & omnes vias meas prævidisti; quia non est sermo in lingua mea. Ecce Domine tu cognovisti omnia novissima, & antiqua.* Quem in sensum Hieron. Ambrosius, & August. aliique Patres interpretantur illud ad Rom. 4. *vocat ea, quæ non sunt, tanquam ea, quæ sunt*, nempe cognoscit

cognoscit, quæ nondum sunt, non secùs ac ea, quæ jam sunt. Eodem etiam pertinent revelationes omnes & Prophetiæ, quæ in sacris litteris habentur frequentes circa futura contingentia. Unde Tertull. lib. 2. contra Marci c. 5. accuratè dixit: *Præscientia námque Dei tot habet testes, quot fecit Prophetas.* videatur Montoya *disp. 22. de scientia Dei sect.* 1. & Petavius *tom. 1. dogmaticæ Theologicæ lib. 4. c. 6.* plura alia testimonia afferentes; ergo &c.

469. Veritas ista tam manifesta, & conformis naturæ lumini visa est Aug. ut ipso teste, non nisi ab insano negari possit. Dum enim contra errorem Ciceronis, qui, ut faceret homines liberos, faciebat sacrilegos, negando hanc Dei præscientiam, arguit Augustinus lib. 5. de civit. cap. 4. in hunc modum: Nam & confiteri esse Deum, & negare præscientiâ futurorum, apertissima insania est. Ratio autem Augustini est clara; quia sublata ista scientia eo ipso auferetur Deo providentia compensativa bonorum, & malorum operum, distributio præmiorum, & suppliciorum, potestas prædicendi certò futura contingentia, & disponendi de præsenti res omnes, & singulas, prout congruit respectu eorum, quæ extitura sunt tempore sequenti. Insuper negatur Deo notitia circa actus liberos singulorum hominum, æqualis illi notitiæ, quam homines de suis actibus habent, cùm ipsi eos actus in se ipsis cognoscant, secùs autem Deus: ergo, ne ita sentiatur de Deo, concedenda illi est præscientia futurorum.

470. Assero 2. Futura absoluta libera præsciuntur à Deo in se ipsis, ita S. Thomas, quem omnes nostri Doctores sequuntur: tum etiam Scotus & alij citati n. 331. Prob. 1. ex D. Th. id sæpe & expresè docente præcipue à n. 340. & 382. ubi ait non posse cognosci in proximis eorum causis, sed in se ipsis; ergo &c. Confirm. 1. Nullum est prædicatum, nec causa, aut mediũ per se præsuppositum ad actum liberum, in quo infallibiliter possit cognosci actus liber, aliter esset connexum cum ipso futuro libero, & inimpedibile à libertate, adeóque non constituens, sed evertens libertatem, ut constat á n. 457. ergo &c. Confirm. 2. Ut Deus futura absoluta cognoscat, sufficit, quòd detur determinativum ex parte Dei, hoc est subjectivum: & insuper determinativum ex parte objecti, sive objectivum: atqui ex parte Dei virtus divina simpliciter infinita in linea intelligendi est determinativum subjectivum ad cognoscendum omnia ex suppositione quòd sint cognoscibilia. Determinativum autem objectivum est veritas objecti, quod pro sua temporis differentia erit: Implicat enim, quòd, si objectum in tempore sit, non cognoscatur ab æterno à Deo, ut tali tempore extiturum; ergo &c.

471. Prob. 2. Ratione Ex. Doctoris: Deus nunc, quando actus liber meæ voluntatis est præsens, cognoscit illũ in se ipso præscindendo ab omni alio medio; ergo etiam ab æterno cognovit hunc meum actum in se ipso. Ant. patet, quia nunc, quando actus meus existit, jam habet in se veritatem determinatam, ratione cujus est cognoscibils in se ipso, & distinguitur à purè possibili & futuro. Conseq. verò prob. Omnis cognitio, quæ in tempore est in Deo, fuit in Deo ab æterno: sed nunc in tempore est in Deo cognitio cognoscens meum actum in se ipso; ergo ab æterno fuit in Deo hæc cognitio cognoscens meum actum in se ipso. Ab æterno cognoscit Deus meum actum non extitisse usque ad hoc instans, nec potuit cognoscere, quòd in hoc instanti non existeret, cùm in hoc instanti existat, & divina cognitio nõ possit esse falsa; ergo ab æterno cognoscit quòd in hoc instanti erat verè cognoscibilis, adeóque actus meus liber terminavit ab æterno cognitionem divinam affirmantem illum in se ipso extiturum in hoc instanti. Responsiones communes adversariorum præoccupatæ sunt n. 343. & 457.

Assero 3. Divina scientia futurorum contingentium in se ipsis est infallibilis, & immutabilis. Prob. 1. ex dictis à n. 283. ibi enim scriptura docet scientiam divinam evidentissimam, & certissimam esse: atqui si non esset infallibilis, & immutabilis, neque esset certissima, neque evidentissima, cùm non haberet metaphysicam connexionem cum objecto, ut ab ipsa affirmatur; ergo &c. Confirm. 1. Si scientia Dei non esset infallibilis, Deus posset ignorare, & falli: si non esset immutabilis, Deus transire posset de sciente in non scientem: sed istæ imperfectiones naturæ lumine divinæ scientiæ repugnant; ergo &c. Confirm. 2. Licèt objectum transire posset de non actuali in actuale, vel de non præterito in præteritum; adeóque in hoc sensu mutari: at divina scientia non potest affirmare illud objectum præsens, nisi pro tempore, pro quo est præsens: sicuti neque potest affirmare illud futurum, aut præteritum nisi pro tempore, pro quo tale est, sed exinde quamvis mutetur objectum, divina scientia nunquam mutatur, ergo &c. 472.

Probat. 2. Si esset divina scientia fallibilis, & mutabils, vel procederet ex parte intellectûs divini cognoscentis objectum, vel ex parte objecti cogniti: sed nullo modo potest esse fallibilis, & mutabilis; ergo &c. Probat. min. intellectus divinus si ex parte sui posset decipi, non esset divinus, cùm non haberet omnem perfectionem possibilem in linea cognoscendi; deceptio enim & omnimoda perfectio cognoscitiva sunt termini implicatorij. Mutatio autem objecti non mutat scientiã eam variationem affirmantem, imò conformatur cum scientia; ergo ex nullo capite potest divina scientia pati fallibilitatem, aut mutationem; adeóq; ex essentia sua est infallibilis, & immutabilis. Unde determinatio subjectiva divini intellectûs ad hæc futura, cùm non sit absoluta, ut actu cognoscat, sed ex suppositione, quòd res sint futuræ, ea de causa, si res futura est respectivè 473.

ad

ad hoc tempus, & non ad illud, nequit divina ſcientia affirmare rem futuram reſpectivè ad aliud tempus, ſed ad iſtud; ac proinde infallibiliter, & immutabiliter attingit ſua objecta, & futura libera. Ex dictis.

Fit 1. Quando Anſelmus *cap. 1. de Concord. Præſcientiæ, & Libertatis* S. Thomas, aliique 474
Patres ajunt ad præteritum nullam dari potentiam, bene verò ad præſens, & futurum, id eſſe intelligendum non quidem de potentia impedibilitatis, ſed de potentia immutabilitatis. Ratio eſt, quia ſi loquamur de impedibilitate, ſicut præſens, & futurum antecedenter natura, poſſunt impediri à ſuis cauſis, ita & præteritum. Rurſus ſicut ex ſuppoſitione, quòd præteritum ſit præteritum, non poteſt impediri, ita etiam & præſens, & futurum. Nihilominùs præſens, & futurum differunt à præterito in potentia mutabilitatis; nam ex ſuppoſitione, quòd res ſit præterita, nulla eſt potentia, quæ poſſit facere ſaltem juxta communem operandi modum, rem deſinere eſſe præteritam: etenim quod ſemel eſt præteritum, fieri nó poteſt, ut non ſit præteritum: at quamvis res ſit præſens, fieri poteſt juxta communem operandi modum, ut deſinat eſſe præſens, tranſeundo in præteritam: Tum etiam ex ſuppoſitione, quòd ſit futura, poteſt tranſire in non futuram, tranſeundo in præſentem, aut præteritam.

475. Fit. 2. Cognitionem futurorum in ſe ipſis eſſe propriam divini intellectûs: Ratio eſt, quia cognoſcere rem in ſe ipſa, antequam ſit, non poteſt competere niſi intellectui infinito, & infinitè perſpicaci; Iſte quippe eſt modus cognoſcendi per cognitionem, ad quam non datur aliud determinativum extra intellectum, niſi veritas ipſius objecti: ſed veritas objecti, quæ de facto nihil eſt, ſed ſolùm erit, non poteſt determinare intellectum alium, niſi intellectum, qui ſit determinatus ad cognoſcendum omne verum ex ſuppoſitione, quòd verum ſit. Quod ſolùm competit intellectui infinito; ergo &c. Minor, & conſequentia tenent. Major autem patet; quia ſi aliud determinativum daretur, vel eſſet objectivum, vel phyſicum? Si objectivum, jam non cognoſceretur res futura in ſe ipſa: ſi phyſicum; vel eſſet illi neceſſarium, vel contingens? neceſſarium eſſe non poteſt; nam cognitio futuri eſſet ſimpliciter neceſſaria, cùm à nulla contingente conditione penderet. Contingens eſſe non poteſt; quia ad hoc determinativum quærendum eſſet aliud determinativum; & ſic abiremus in infinitum. Qua de cauſa attendendo ad cognitionem harum rerum in ſe ipſis, dixit Auguſtinus n. 345. Deum non cognoſcere ut hominem, neque ut Angelum.

476. Fit 3. Adverſarios negantes intellectui divino cognitionẽ futurorum in ſe ipſis, denegare ex uno capite Deo magnam perfectionem, & ex alio aperto Marte pugnare contra S. Thomam. Hoc ultimum patet ex tot locis, in quibus Angel. Doctor ſuam aperit mentem, ut conſtat à n. 340. & ex tota diſp. 7. Inſuper egere determinativo objectivo de præſenti exiſtente ad cognoſcendum futurum, non eſt tanta perfectio intellectûs, quàm non egere tali determinativo; nam modus cognoſcendi futura in decretis, vel alio determinante ab æterno exiſtente, etiam competeret Angelis, & hominibus, ſi ab æterno extitiſſent, & agnoſceret ea præſentia decreta. Unde, quando S. Thomas ait, DEUM cognoſcere futura in ſe ipſis, & in ſuis cauſis, ſatis explicat eam cognitionem divinam aſſertivam, & infallibilem eſſe, prout attingit futura in ſe ipſis: prout verò attingit ea in ſuis cauſis, non eſſe enuntiativam, ſed apprehenſivam, vel quaſi ſuſpenſivam, cùm affirmari non poſſit in ſuis cauſis, niſi conjecturaliter, & fallibiliter, ut expreſsè habet num. 340. Quæ affirmatio conjecturalis, cùm ſubeſſe poſſit falſitati, rejicienda eſt à divino intellectu.

Fit 4. Scientiam futurorum contingentiũ in ſe 477.
ipſis, quæ nobis libera ſunt, eſſe poſteriorem natura conſenſu noſtro libero, non ea ſola poſterioritate, quæ ſtat in lata dependentia ab independenti, ſeu connexione ab inconnexo, ſed poſterioritate naturæ, quæ ſimul eſt quaſi Poſterioritas à quo; ſubſequitur enim ſcientia futurum tanquam prærequiſitum ad ipſam, ſeu conditionem, non quidem phyſicam, ſed objectivam conſtituentem actum primum proximum intellectûs divini ad habendam ſcientiam: Futurum verò non dependet à tali ſcientia tanquam à cauſa, neque prærequiſito conſtituente actum primum proximum: atque adeo ſcientia ſubſequitur futurum tanquam quid ſe habens ex parte principii ſaltem denominativè. Nam quidquid conſtituit actum primum proximum, denominatur principium: at verò futurum non ita dependet à ſcientia; ideóq; S. Juſtinus mart. *in lib. Quæſt. quæſt.* 58. Hæc præclariſſima habet verba: *Et non eſt præſcientia cauſa ejus, quod futurum eſt, ſed id, quod futurum eſt, cauſa præſcientiæ; ſiquidem non præſcientiam conſequitur futurum, ſed futurum conſequitur præſcientia: ſed haud quaquam præſcius cauſa eſt futuri. Quo circa non Chriſtus cauſa eſt proditionis Judæ &c. verùm Proditio eſt cauſa Domini præſcientiæ: atque de Diabolo, & primo homine eadem eſt ratio.* Hæc Juſt.

Fit 5. Exiſtentiam futuri liberi in tem- 478.
pore eſſe conditionem, vel prærequiſitum conſtituens actum primum proximum ad ſcientiam ipſius futuri nobis liberi. Ratio eſt, quia illud eſt prærequiſitum conſtituens actum primum proximum potentiæ, ſine quo ex uno capite non datur actus primus proximus, & ex altero nequit aquiri per exercitium ſuum à potentia; ſed ſine veritate futuri nequit intellectus divinus habere cognitionem, neque per ſuum actum poteſt aquirere exiſtentiam futuri: eo autem poſito poteſt;

ergo veritas ipsa futuri absoluti, sive ejus existentia pro suo tempore expedit intellectum divinum ad cognitionem, ut innuimus n. 267. Rursus actus primus proximus ad cognitionem existentiæ futuri pro instanti a nequit dari sine existentia futuri pro instanti a; ergo vel debet constitui, vel debet essentialiter connecti cum existentia futuri pro instanti a: sed nihil datur connexum cum existentia futuri pro instanti a, quod possit constituere intellectum divinum in actû primo proximo, cùm præter existentiam futuri nihil detur ultra entitatem intellectûs divini, quæ nulla ratione; connectitur cũ existentia futuri pro instanti a; ergo debet constitui in actu primo proximo per existentiam futuri pro instanti a.

SECTIO IV.

Solvuntur Oppositа, Et Conciliatur humana Libertas cum Præscientia.

479. CONtra divinam præscientiam futurorum contingentium nobis liberorum pugnarunt plures Ethnici, & Hæretici, censentes eam cum libertate nostra non posse conciliari. E converso alii cum Cicerone negarunt præscientiam, ut concederent libertatem, quos latè impugnat Suarez *Proleg. 1. de Gratia c. 2. & disp. 1. de Voluntario sect. 2.* ubi quatuor distinguit errores circa modum, quo necessitari possit voluntas. Tum etiam Bellarminus *de Gratia, & Lib. arbit. cap. 1. & 4.* plurésque alii. Cæterùm, ut appareat, quàm stulte Gentiles, & Hæretici in hos errores prolapsi sint, operæ pretium erit in hac sectione eorum argumenta dissolvere. Pro majori autem claritate supponendum est, triplicem esse libertatem, nempe à servitute, à coactione, & à necessitate. Libertas à servitute est libertas gratiæ, ratione cujus extrahimur à servitute peccati: etenim, ut ait Christus Joan. 4. omnis, qui facit peccatum, servus est peccati, unde, qui justificatur ratione gratiæ sanctificantis, extrahitur ab hac servitute, & reducitur ad libertatem Filiorum Dei, quam libertatem amisimus per peccatum; & de ea intelligendi sunt SS. PP. dum dicunt, peccando amissam esse libertatem. Libertas à coactione est spontaneitas, & voluntarietas, quæ cum absoluta necessitate componitur. Sic Pater æternus amat Filium spontaneè, & non coactè, licèt non sit indifferens ad illum amandum, vel non amandum: adeóque ille amor dicitur liber à coactione, secùs autem à necessitate. Libertas à necessitate est libertas indifferentiæ, qua potentia libera est proximè potens ad eliciendum actum, vel illum omittendum, ad merendum, vel demerendum, qua gaudemus nos etiam post peccatum. His positis

480. Objic. 1. contra primam Conclusionem ex Hæreticis. Plura loca Scripturæ, & SS. PP. quæ videri possunt apud Bellarm. loc. cit. sunt, in quibus Libertas soli Deo tribuitur, non nobis; ergo cum divina præscientia non manet in nobis libertas indifferentiæ. Resp. neg. conseq. Quia plura ex his testimoniis intelligenda sunt respectu aliquarum actionum externarum, quæ nobis neque ad laudem, neque ad vituperium sunt imputabiles, eo quòd ad eas nullam libertatem indifferentiæ habeamus, ut bene explicat Arriaga. Alia verò testimonia intelligenda sunt de libertate suprema, qua Deus nos liberè produxit, & liberè potest destruere, seu de libertate principalis Auctoris, ut explicat Suarez, non verò de libertate indifferentiæ ad utrumque, sive ad bene, vel malè operandum, de quâ loquimur. Alia verò intelligenda sunt de libertate à servitute peccati, vel à miseriâ, qualem libertatem habuit primus homo in Paradiso, quæ non remanet in nobis post peccatum; nunquam autem loquuntur SS. PP. de libertate indifferentiæ, cùm dicunt non esse in nobis libertatem ad bene operandum. Hanc distinctionem notavit optimè Augustinus *lib. 1. contra duas Epistolas Pelagianorum c. 2.* ubi hæc habet: *Quis nostrûm dicat, quòd primi hominis peccato perierit liberum arbitrium de humano genere? Libertas quidem periit per peccatum, sed ea, quæ in Paradiso fuit, habendi plenam cum immortalitate Justitiam. Nam liberum arbitrium usque adeò in peccatore non periit, ut per illud peccent maximè omnes, qui cum delectatione peccant.* Hæc ille. Unde Libertas indifferentiæ ad peccandum, vel non peccandum manet in nobis, ideóque alii sunt majores peccatores, quàm alii.

481. Objic. 2. Deus ab æterno præscit, quid nos simus facturi; ergo cùm nos non possimus eam scientiam reddere falsam, non habemus libertatem ad non faciendum id, quod DEUS prævidit. Hoc argumentum tetigêre olim Aristoteles, & Tullius, qui non valentes utramque veritatem conciliare, judicaverunt satius esse dicere, non esse liberos, quàm Deum præscire futura. Unde ne negarent nostram libertatem, negaverunt Deo hujusmodi præscientiam, immeritò tamen; veritas enim veritati non opponitur, neque neganda est una, ut asseratur alia. Quinimò hæc utraque veritas facillimo negotio componitur, si principia hucusque à nobis stabilita recolantur, ex quibus Resp. dist. ant. Præscit Deus præscientia subsequente actus nostros liberos conc. antecedente prioritate naturæ neg. ant. & conseq. Quia præscientia Dei de nostris actibus liberis licèt sit ab æterno, ita illos subsequitur, ut hæc sit vera propositio: Ideo DEUS præscit me consensurum; quia ego consentio. Nec valet à priori è converso: Ideo ego consentio, quia DEUS præscit.

Quare

482. Quare præſcientia illa licèt tempore prior, non minus ſubſequitur actus meos liberos poſterioritate naturæ, quàm viſio Petri, quâ videt me liberè moventem, ſubſequatur meum liberum motum. Etenim non eſt verum à priori, me liberè moveri in eo inſtanti, quia datur ea viſio Petri: ſed econtrà ideò dari eam viſionem Petri de meo motu libero, quia ego liberè me moveo. Unde ſicut, quòd ea viſio falli nequeat, non efficit, ut ego neceſſariò movear: ità etiam, quòd Deus ab æterno viderit me movendum, non infert eam neceſſitatem illi motui. Etenim ſi ego ex mea libertate non fuiſſem movendus, Deus id non præſciviſſet, ſed contrarium, ut acutè dixit Juſt. Mar. n. 477. Exinde ſicut viſio alterius non me neceſſitat ad motum, ex eo, quòd ego non me moveo, quia ille videt, ſed potiùs ille videt, quia ego me moveo: ità Præſcientia Dei non me neceſſitat ad meum liberum motum; nam etiam ego non ideò moveor, quia Deus præſcit; ſed ideò Deus præſcit, quia ego moveor. Quod idem apparet in ſpeculo repræſentante me ad ejus aſpectũ liberè moventem: non enim ideò me liberè moveo, quia ſpeculum me repræſentat: ſed econtrà ideò ſpeculum repræſentat me liberè moventem, quia liberè me moveo.

483. Objic. 3. Deus prædeſtinat homines ab æterno: ſed poſita prædeſtinatione non poteſt homo non ſalvari: & è converſo ea non poſitâ, non poteſt ſalvari; ergo homo non habet libertatem indifferentiæ ad ſalutem. Hæc difficultas adeò magna viſa fuit Cajetano 1. *Part. quæſt.* 22. *art.* 8. ut eam dicat inexplicabilem, & inintelligibilem in hac vita: Arriagæ verò *diſp. 6. de Act. Hum.* adeò facilis viſa eſt iſta conciliatio Prædeſtinationis cum libertate admiſſa ſcientia media, ut eam planè judicet de facilioribus Theologiæ. Reſp. igitur, ut ſuprà diſt. maj: Prædeſtinat per aliquid independens à noſtris actibus liberis neg. dependens conc. maj. & diſt. min. non poteſt non ſalvari ea potentia, quâ poteſt evitare prædeſtinationem neg. qua non poteſt conc. min. & neg. conſeq. Ratio eſt, quia Prædeſtinatio, ſive ſtet in Præfinitione D E I intentiva, ſive in collatione auxilii indifferentis prælucente ſcientia media, ſive in quovis alio, de quo dicemus in Diſputationibus de Prædeſtinatione, cùm dependeat à noſtris actibus liberis, nequit libertatem noſtram evertere, ut conſtat ex n. ſuperiori: ea enim dependentia ſuprà explicata, facit ut ex parte noſtra præcedat actus primus indifferens ad utrumque libertatis extremum; aliter non eſſet dependentia inferens, ſed deſtruens libertatem, ut Diſput. de Providentia & Gratia latè dicemus.

484. Objic. 4. Contra ſecundam aſſertionem. Si Deus prævideret futura abſoluta in ſe ipſis, non poſſemus evitare illam Dei ſcientiam: ea enim actualiter eſt antequam actu ſit peccatum meum, nec datur potentia ad evitandum, quod jam eſt poſitum: ergo non maneret in nobis libertas. Confirm. 1. Deus non ſolùm præſciret futura in ſe ipſis, ſed etiam cognoſceret ſuam præſcientiam eſſe neceſſariò veram: ſed non poſſumus impedire ne ſcientia Dei ſit neceſſariò vera: ergo &c. Confirm. 2. Si voluntas humana non peccaret tunc, quando prævia eſt à Deo peccatura, redderet falſam Dei ſcientiam: ſed eam non poteſt reddere falſam; ergo neque poteſt non peccare. Confirm. 3. Scientia viſionis eſt cauſa, quòd futura ſint futura: ſed non poſſumus evitare cauſam; ergo neque poſſumus evitare peccatum futurum. Min. & conſeq. tenent. Maj. patet ex Auguſtino *Tom. 3. lib. 6. de Trin. c.* 1. dicente: *Non enim hæc, quæ creata ſunt, ideò ſciuntur à Deo, quia facta ſunt: ac non potiùs ideò facta ſunt, vel mutabilia, quia immortaliter à Deo ſciuntur.* Et *lib. 15. cap. 13. Univerſas autem creaturas ſuas, & ſpirituales, & corporales, non, quia ſunt, ideò ſunt, quia novit: non enim neſcivit, quid ſuerat creaturus. Quia ergo ſcivit, creavit: non quia creavit, ſcivit: nec aliter ea ſcivit creata, quàm creanda;* ergo &c.

Reſp. Neg. ant. Quia cùm ea ſcientia, etſi ab æterno exiſtens ſubſequatur poſterioritate naturæ operationes liberas, eadem libertate, qua tales operationes ſunt evitabiles, eſt etiam evitabilis ea ſcientia: ac proinde ſi creatura nollet ad hunc actum, ſed ad oppoſitũ ſe determinare, non fuiſſet in Deo ab æterno ſcientia de hoc actu, ſed de oppoſito. Divina namque ſcientia futurorum contingentium, etſi nõ poſſit falſificari, dum eſt, poteſt tamen impediri, ne ſit. Ad primam confirmationem diſt. maj. eſſet neceſſariò vera neceſſitate per ſe ſubſequente operationem liberam conc. per ſe antecedente neg. maj. & diſt. min. non poſſumus impedire impediendo ſcientiam neg. non impediendo ſcientiam conc. min. & neg. conſeq. Quia, dum adeſt ſcientia Dei, adeſt & certiſſima, & veriſſima: at dum non adeſt, neque eſt vera, neque falſa: cùm non entis nullæ ſint qualitates. Unde licèt creatura non poſſit facere, quòd ſcientia Dei ſit falſa, poteſt tamen efficere, ne ſcientia D E I ſit: etenim ſi nolit ſe determinare ad actum liberum, non erit ſcientia viſionis de eo actu libero. Ad ſecundam confirmationem diſt. maj. ſi non peccaret componendo omiſſionem peccati cum ſcientia viſionis de peccato conc. impediendo ſcientiam viſionis de peccato per omiſſionem peccati neg. maj. & conceſſa min. neg. conſeq. ut conſtat ex dictis. 485.

Ad tertiam confirmationem diſt. maj. ad probationem conc. ant. ſive ea teſtimonia in ſenſu Auguſtini & neg. conſeq. Quia Auguſtinus ibi non loquitur de ſcientia viſionis, ſed de ſcientia ſimplicis intelligentiæ, quæ adjuncto divinæ voluntatis actu, ſive efficaci, ſive indifferenti juxta naturam cauſæ ſecundæ eſt cauſa rerum. Hæc enim ſcientia eſt, quæ attingit omnia, & creata, & creanda, & creabilia: ita ut eo- 486.

dem modo attingat illa, sive sint, sive non sint producta, & creata. Nec aliter ea attingit creata, quàm creanda. Cùm autem Augustinus de hac scientia loquatur, ut ex citatis ipsius verbis manifestè apparet: exinde patet evidenter Augustinum loqui de scientia simplicis intelligentiæ, quæ neque se sola, neque cum decreto indifferente ex parte actûs primi ullam infert necessitatem. Nempe Augustinus rem indecisam reliquit, sed mentem suam clarissimè aperuit, quod facilè comprobabunt adversarii, si legant Augustinum. Quando enim agit de scientia visionis, clarè ait, non esse causam rerum, neque dari peccatum, quia datur præscientia illius: sed econtra: Legatur *tom. 5. lib. 1. de Civitate DEI cap. 1.* Ubi hæc: *Neque enim ideo peccat homo, quia Deus illum peccaturum præscivit: imo ideo non dubitatur ipsum peccare, dum peccat; quia ille, cujus præscientia falli non potest, non fatum, non fortunam, non aliquid aliud, sed ipsum peccaturum esse præscivit, qui si nolit, omnino non peccat: sed si peccare noluerit, etiam hoc ille præscivit.* Hæc Augustinus. Sed de his latiùs sectione seq. Vide à num. 352. ubi soluta sent alia, quæ contra hanc assertionem possent opponi.

487. Objic. 5. Contra tertiam conclusionem. Sunt modi cognoscendi, quos de novo Deus habet in tempore, & quos ab æterno habere non potuit: & sunt, quos habuit, & de facto non habet; ergo divina scientia quoad denominationem sic vel aliter scientis, variabilis, vel mutabilis est. Probatur antecedens. Eo quòd Antichristus existat in instanti B. & non in instanti A. Antecedenti, neque in instanti C. subsequenti, accedente instanti A cognoscit Deus hoc modo: nunc existit Antichristus. Atqui hanc cognitionem non potuit habere ab æterno, neque in instanti A. Antecedenti, neque potest illam conservare in instanti B. subsequenti; ergo &c. Probat. min. Si Deus haberet eam cognitionem in instanti A. antecedente, vel in instanti C. subsequenti, falsificaretur cognitio dicens: Antichristus nunc existit, sicut falsificaretur divina revelatio dicens: nunc existit Antichristus, si proferretur in instanti, in quo non existit; ergo &c. Confirm. In instanti A. antecedente dicit DEUS: Antichristus nunc est futurus, quod non affirmat in instanti B. quando jam existit: Deinde in instanti C. subsequente affirmat: nunc est præteritus, quod non affirmabat in instanti A. nec B. ergo habet in uno instanti cognitionem, quam non habet in alio.

488. Resp. Neg. antecedens. Ad probationem dist. maj. *nunc existit* significando purè indifferentiam objecti, & confusè tempus illud, quod correspondeat cognitioni neg. significando clarè, & comprehensivè, & objectum, & tempus pro quo divina cognitio affirmat objectum illud futurum conc. maj. & dist. eodem modo minori, cum probatione neg. conseq. Explico solutionem. Deus accedente instanti B. in quo Antichristus existit, non habet hanc cognitionem, Antichristus nunc existit, quæ correspondeat illi nunc juxta significationem confusam, & indifferentem, quam apud nos habet, ut ait Augustinus num. 493. Hunc enim modum judicandi nunquam habet Deus, cùm non sit comprehensivus, nec penetrativus instantis B. etenim particula nunc juxta significationem, quam hæc vox habet apud homines, est æquivoca, & confusa, denotans modo unum tempus, postea aliud. Deus autem accedente instanti B. hanc habet cognitionem: Petrus existit in instanti B. & non in præcedentibus, nec in subsequentibus, clarissimè penetrans differentias instantium, quam cognitionem habet ab æterno, quin falsificetur. Itaque voces istæ nunc, hodie, manè, dies crastinus, &c. sunt confusæ, & æquivocæ, cùm modo significent unum tempus, & modo aliud. Juxta quam significationem nos utimur, & ita hodie dicimus: Petrus existit nunc, & cras jam dicemus Petrus non existit nunc: ubi Iy nunc non sumitur determinatum, sed indifferens; & capax significandi ex se diversa tempora, Deus autem non ita, sed per suam cognitionem attingit Petrum affirmando illum existentem pro hoc instanti, quæ affirmatio semper est vera, nec variatur per temporum variationem. Qua de causa D. Th. *Tract. de Præsc. & Præd. c. quando ad 3.* Hæc habet: *Non enim Deus videt tantùm hanc rem respectu præcedentis temporis esse futuram, & respectu futuri esse præteritam: sed videt id tempus, in quo est præsens, & rem esse presentem in hoc tempore.*

Exinde fit, quòd in instanti C. subsequente non est falsa hæc cognitio, Antichristus existit; quia hoc non dicit per conceptum confusum, sicut nos dicimus per hanc vocem nunc: sed conceptu claro penetrativo instantis B. & relatè ad illnd. Idem dico de Revelatione externa, qua nobis Deus revelat existentiam Petri in instanti B. quæ revelatio, in quocunque instanti proferatur, est vera; quia semper loquitur Deus quoad se de existentia Petri relatè ad instans B, licèt quoad nos utatur Deus aliquando nostris vocibus imperfectis nunc, tunc &c. Ad confirmationem dist. ant. affirmat, quòd est futurus, & quòd est præteritus conceptibus confusis, & æquivocis neg. claris, & penetrativis instantium. Conc. ant. & neg. conseq. Ratio est, quia Deus unico intuitu dicit, & ut habet D. Tomas num. super. cognoscit hoc pacto Antichristus est præsens in instanti B. & est futurus in instanti A, in quo nondum erat, & est præteritus pro instanti C. in quo jam extitit, quæ omnia vera sunt, & verè affirmantur cum hac claritate in quovis instanti: adeóque solùm potest dari mutatio ex parte objecti affirmati: secus

489.

autem

autem ex parte divinæ ſcientiæ, ut affirmantis objectum quoad omnes ſuas mutationes.

490. Objic. 6. Inſtando ſimul ſolutionem. Deus ab æterno dicebat nunc non exiſtit inſtans A. quod poſtea exiſtet: veniente verò inſtanti A jam dicit: nunc exiſtit, & poſtea non exiſtet; ergo variatur ſcientia. Confirmatur. Futurum abſolutum contingens eſt verum variabile; ergo non cognoſcitur invariabiliter. Reſp. diſt. ſicut ſuprà ant. & neg. conſeq. Ratio eſt, quia DEUS nunquam dicit nunc conceptu confuſo, ſed conceptu claro ita aſſerente: inſtans A exercitè exiſtit in ſe ipſo poſt omnia inſtantia priora, & ante omnia poſteriora, diſcernens inter differentias omnium inſtantium, quod ſemper eſt verum. Ad confirmationem diſt. ant. eſt variabile antecedenter conc. conſeq. & ex ſuppoſitione neg. ant. & conſequentiam; nam ex ſuppoſitione, quòd exiſtat in inſtanti B. jam ab æterno eſt verum invariabiliter, quòd exiſtit in inſtanti B. & ſcientia Dei hoc affirmat invariabiliter in quocunque inſtanti: ſicut & affirmat quoad omnes ſtatus contingentes objecto, qui ex ſuppoſitione quòd ſint, neceſſariò ſunt; unde etſi datur ea ſtatuum variatio, non datur variatio in ſcientia repræſentante objectum omni modo, quo ſe habet in quovis ſtatu. Ex dictis.

491. Fit 1. Nullatenùs componi invariabiliter divinam ſcientiam per Thomiſticam ſententiam de Reali, & phyſica præſentia futurorum coexiſtentium æternitati DEI ab æterno tanquam in aliena menſura. Ratio eſt, quia hæc ſententia, ut dicemus à num. 513. prout à Thomiſtis proponitur eſt imperceptibilis; nam quod non ſupponitur adhuc productum, neque exiſtens, nequit eſſe alteri phyſicè præſens: Rurſus, ut hæc ſententia poſſit habere aliquem ſenſum minùs confuſum, res deberet habere duplicem præſentiam: unam quidem intrinſecam, quæ temporalis eſt, & extrinſecam alteram, quæ eſt æterna: ſed implicat iſta dualitas præſentiarum; ergo & opinio Thomiſtica. Minor probat. Quia ut iſta dualitas præſentiarum cadere poſſet in eandem rem, præſentia extrinſeca creaturæ, quæ eſt æternitas DEI, præſtare deberet formalè effectum præſentis: ſed hoc implicat, cùm effectus formalis rei phyſicè præſentis, requirat in ſubjecto pro capacitate exiſtentiam; ergo &c.

492. Fit. 2. Neque componi eam immutabilitatem ex mitiori diſcurſu, quo ſententiam Thomiſticam temperant noſtri Doctores, Quiras, Errera, & alii aſſerentes æternitatem DEI per ſemetipſam, utpote ſibi indiviſibiliter identificantem omnes differentias durandi eſſe phyſicè præſentem futuris, licèt futura non ſint ipſi pro tota æternitate præſentia. Ratio eorum eſt, quia Deus ſine ſucceſſione durandi eſt præſens ſucceſſivis: ſucceſſiva verò durant limitate per ſucceſſivas durationes. Unde inferunt verè haberi à Deo etiam ab æterno modum affirmandi de præſenti, qualis eſt hic; iſte mundus nunc exiſtit; quia nunc quod Deus affirmans ſignificat, eſt nunc ſuum. Nunc autem Dei eſt æternitas, quæ cùm ſit ratione ſui phyſicè omnibus præſens differentiis temporum, & rebus omnibus, quantumvis ſucceſſivè durantibus, ſufficit verificare affirmationem de præſenti.

Cæterùm, quidquid ſit de Veritate hujus doctrinæ, de qua modò non curo, cùm nunc Dei ita explicatum non ſignificet confuſionem, ſicut ly nunc à nobis aſſumptum, ut ſuprà diximus, & notavit Auguſtinus *tom. 1. lib. 11. de Civitat. cap. 21.* dicens: *Non more noſtro DEUS, vel quod futurum eſt, proſpicit, vel quod preſens eſt aſpicit, vel quod preteritum eſt, reſpicit: ſed alio modo quodam a modo noſtrarũ cogitationum longè, lateque diverſo. Nec aliter nunc, & aliter antea, & aliter poſtea: Quoniam non ſicut noſtra, ita & ejus quoque ſcientia, trium temporum preſentis videlicet, & preteriti, vel futuri varietate mutatur.* Ex hoc autem diſcurſu nequaquè componitur ſcientiæ divinæ immutabilitas; nam correſpondentia actualis temporum ad æternitatẽ ſolùm accidit in propriis differentiis temporum: eáque eſt verè de præſenti affirmabilis ita, ut unicè verificari poſſit per ipſam ſucceſſivam correſpondentiam; atqui apud iſtos Auctores, licèt æternitas DEI correſpondeat indiviſibiliter omni tempori, non eſt id, quo ſingula tempora ſibi correſpondent; ergo ſe ſola non ſufficit ad verificandum eos modos affirmandi. 493.

SECTIO V.

An ſcientia viſionis ſit cauſa rerum præſcitarum?

494. Supp. 1. Omnia DEUM operari per intellectum, & voluntatem. Ratio eſt, quia, ut conſtat à num. 449. DEUS nihil producit, niſi volendo, aut permittendo, quòd fiat: Quapropter certum eſt, ſcientiam ſimplicis intelligentiæ prærequiri ad productionem effectûs ſaltem ut dirigentem DEUM ad creaturam producendam.

Supp. 2. Scientiam conditionatam poſſe præſupponi per accidens ad effectus productionis dirigendo voluntatem divinam, & proponendo ei media, quibus obtineri poſſit effectus, ut conſtabit, quando agemus de Providentia, ubi dicemus, quomodo docere in Schola noſtra omnia decreta connexa eſſe cum ſcientia media da mnatum ſit in Societate, anno 1682. *D. 15. n. 877.*

Supp. 3. Scientiam visionis unius objecti posse movere Deum ad productionem alterius effectûs ; qua ratione scientia visionis de finali impœnitentia potest movere Deum ad decernendam, & infligendam pœnam æternam : & ideo omnes istæ scientiæ possunt esse causæ modo prædicto eorum omnium effectuum : nam eo modo, quo ad eum dirigunt, vel movent, dicuntur concurrere ut causæ : sic scientia & cognitio nostra dicitur causa actionis nostræ, ad quam movet, vel dirigit. Difficultas ergo solùm est, an scientia visionis sit causa per se rerum omnium, adeoque se teneat ex parte actûs primi per se requisiti ad productionem omnium effectuum præsertim liberorum. Prima sententia affirmat : ita recentiores Thomistæ. Secunda negat : Ita S. Augustinus, S. Thomas, & Reliqui PP. qui de hoc puncto egerunt. Quos sequuntur DD. nostri.

495. Assero cum secunda sententia. Scientia visionis non est causa per se, sive constitutiva actûs primi proximi per se requisiti ad productionem omnium effectuum præsertim liberorum. Probat. 1. Auctoritate S. Thomæ *q.* 14. *art.* 8. ubi quærit, utrùm scientia DEI sit causa rerum : licèt enim non exprimat ibi, de qua scientia loquatur, attamen satis se explicat in corpore dicens : *Scientia Dei est causa rerum : sic enim scientia Dei se habet ad omnes res creatas, sicut scientia artificis se habet ad artificiata : scientia autem artificis est causa artificiatorum, eò quòd artifex operatur per suum intellectum,* & infrà. *Similiter forma intelligibilis non nominat principium actionis, secundùm quod est tantùm in intelligente, nisi adjungatur ei inclinatio ad effectum, quæ est per voluntatem. Cùm enim forma intelligibilis ad opposita se habeat (cum sit eadem scientia oppositorum) non produceret determinatum effectum, nisi determinaretur ad unum per appetitum, ut dicitur in 9. metaph. Manifestum est autem, quòd Deus per intellectum suum causat res, cùm suum esse sit suum intelligere. Unde necesse est, quòd sua scientia sit causa rerum, secundùm quòd habet voluntatem conjunctam.* Hæc S. Thomas. Quo in testimonio docet D. Thomas scientiam Dei, quæ est causa rerum, se habere ad oppositа, & determinari ad unum per voluntatem, atqui scientia visionis non se habet ad oppositа, sed est ad unum determinata : scientia autem, quæ se habet ad oppositа, est scientia simplicis intelligentiæ repræsentans rerum omnium factibilitatem, & modum, quo fierit debent, ut rectè fiant, quæ repræsentatio componi debet cum utroque extremo, quantum est ex se, nisi conjungatur voluntas eam ad unum determinans : ergo ex D. Thom. scientia simplicis intelligentiæ, & non scientia visionis est causa rerum.

496. Confirmatur & explicatur simul hæc ratio ex D. Thom. 1. *Part. quæst.* 19. *art.* 4. ubi cùm proposuisset hanc quæstionem, utrùm voluntas DEI sit causa rerum ? Eam affirmativè resolvit. Cùm autem pro parte negante hanc quartam objectionem sibi proposuisset ; *Unius rei una est causa : sed rerum creatarum est causa scientia Dei, ut supra dictum est ; ergo voluntas Dei non debet poni causa rerum.* Huic objectioni ita respondet : *ad quartũ dicendum, quòd unius, & ejusdem effectûs etiam in nobis est causa scientia ut dirigens, qua concipitur forma operis, & voluntas, ut imperans : quia forma ut est in intellectu tantùm, non determinatur ad hoc, quòd sit vel non sit in effectu nisi per voluntatem. Unde intellectus speculativus nihil dicit de operando.* Hæc D. Thomas, qui in his testimoniis quatuor dicit considerationе digna. Primùm est, quòd scientia Dei se habet sicuti scientia artificis ad artificiata, ut constat ex n. super. Secundum, quòd hæc scientia est indifferens, ut sit, vel non sit in effectu, & quòd ad oppositа se habet. Tertiùm, quòd hæc scientia non producit determinatum effectum propter hanc indifferentiam, nisi determinetur ab appetitu, & voluntate. Quartùm, quòd hæc scientia non est principium actionis, nisi adjungatur inclinatio ad effectum, quæ est actus voluntatis. Quod etiam habet in 1. *dist.* 38. *artic.* 2. dicens : *Ex scientia Dei non procedit opus, nisi mediante voluntate imperante.* Sed hæc omnia non possunt intelligi de scientia visionis, nisi solũ de scientia simplicis intelligentiæ, ergo juxta S. Th. sola scientia simplicis intelligentiæ est causa per se rerum omnium : secùs autem scientia visionis.

Minor, in qua est difficultas probat. quia in 497.
primis scientia artificis ad artefacta, est scientia, qua cognoscit factibilitatem, non autem quæ cognoscit opus jam factum : sed hoc solùm competit scientiæ simplicis intelligentiæ : non autem scientiæ visionis ; ergo &c. Rursus scientia visionis non est indifferens, ut forma operis sit in effectu, vel non sit, sed est determinata, ut sit in effectu, cùm illã cognoscat ut existente in effectu. Scientia verò simplicis intelligentiæ est indifferens ; quia posita scientia simplicis intellientiæ de opere, adhuc opus potest fieri, vel non fieri ; ergo &c. Deinde scientiæ visionis non adjungitur appetitus voluntatis, sed potiùs talis scientia adjungitur appetitui : scientiæ verò simplicis intelligentiæ bene adjungitur appetitus voluntatis ; quia hic est posterior illa ; & quod adjungitur alteri, debet præsupponere aliud, cui adjungitur. Tandem quamvis scientiæ visionis conjungatur decretum, non tamen scientia visionis causat medio decreto ; cùm nõ dirigat voluntatem ad illud concipiendum, sed conceptum supponat ; ergo &c.

Quamobrem in via D. Thomæ scientia sim- 498.
plicis intelligentiæ quoad munus repræsentandi non subjicitur voluntati, cùm sit scientia necessaria, & necessariò repræsentet : subjicitur autem quoad munus causandi ; cùm in munere causandi includat ipsam voluntatem, per quam liberè operatur, & à qua determinatur. Unde cùm scientia simplicis intelligentiæ in via D. Thomæ aliorúmque SS. PP. aliquando dicatur *Visio*, ut habet D. Thomas *quæst.* 2[illegible] *art.*

art. 9. ad 3. dicens: *Nihil prohibet aliquando omnem scientiam divinam visionē dici: aliquando vero solam illā, quæ est præsentium, præteritorum, & futurorum.* Exinde quando dicit scientiam visionis esse causam rerum, solùm potest colligi ex contextu, de qua scientia loquatur: an de ea, quæ est determinata ad unum, & communiter vocatur scientia visionis: an de ea, quæ est indifferens ad opposita: & rigorosè loquendo vocatur scientia simplicis intelligentiæ. Cùm autē D. Thomas, quando dicit scientiam divinā esse causam per se rerum omniū, semper loquatur de scientia indifferenti ad utrumque, manifestè patet, loqui de ea, quæ propriè est scientia simplicis intelligentiæ, ut ex contextu semper apparebit, & expressè ipse D. Thom. alibi docet dicens: *Si scientia Dei sumatur pro simplici notitia futurorum: certum est, quòd ipsa non est causa rerum præscitarum. Et ideo licet præsciat res futuras: non tamen eis necessitatem imponit.* Et *Opusc. de Præscientia, & prædestinatione art. 3. ad 1. Si verò scientiæ sit adjuncta voluntas* (quæ dicitur scientia beneplaciti) *tunc est causa omnium, quæ fecit Deus.* Quæ verba clarissima sunt.

499. Prob. 2. Ratione indicata à D. Thoma, scientia Dei in ordine ad rerum effectionem comparatur cum idea artificis, qua dirigitur ad efficiendum opus artificiosum, ut constat ex n. 495. Modò sic. Scientia, qua artifex dirigitur ad effectionem operis artificiosi, non est scientia, qua videt opus jam à se factum, aut absolutè faciendum: sed illa, qua cognoscit opus à se factibile, & quomodo sit à se factibile; ergo similiter scientia, qua Deus dirigitur ad operis effectionem, non est scientia, qua videt opus à se jam factum, vel absolutè faciendū, sed illa, qua videt operis factibilitatem, & possibilitatem: atqui hæc est scientia simplicis intelligentiæ, & illa est scientia visionis; ergo Deus solùm dirigitur à scientia simplicis intelligentiæ, tanquam à causa per se, & non à scientia visionis ad rerum effectionem. Minor, & consequentia tenent: quia non est adstruendum in Deo id, quod, si in artifice creato contingeret, esset summa imprudentia, & dignum risu. Major verò patet; Quia sola illa scientia dirigere potest artificem, quæ ei proponit opus exequibile: ita ut ea scientia illustratus possit deinde moveri ad exequendum opus eo modo, quo cognovit sibi factibile: sed sola scientia factibilitatis potest id præstare in artifice creato: non autem scientia, qua videt opus jam factum: nullus enim artifex potest à scientia, qua videt opus jam factum, moveri ad volendum exequi illud, nisi per summam imprudentiam, & stultitiam: nósq; rideremus artificem, qui vellet exequi aliquod artefactum, quia videt illud jam factum; ergo &c.

500. Prob. 3. à priori: scientia visionis ut visionis præsupponit opus jam factum tam in artifice creato, quàm divino; ergo jam non potest dirigere ad opus ipsum, quod videt factum. Prob. consequentia. Scientiam dirigere ad opus factum, est præsupponi ad opus factum: sed ex eo, quòd præsupponat opus factum, jam non potest præsupponi ad opus factum: etenim scientiam præsupponere opus factum, est scientiam non esse pro signo priori, sed pro posteriori ad opus: præsupponi autem ad opus, est esse in signo priori, & non in postetiori ad opus: esse autem, & non esse in signo priori, est manifesta implicantia; ergo &c. Confirm. 1. Si scientia visionis esset in signo priori ad opus nobis liberum, esset à nobis inevitabilis: adeóque inevitabile esset à nobis opus liberum: sed quod est inevitabile à nobis, non est liberum nobis; ergo opus nobis liberum non esset nobis liberum, quæ est summa implicantia. Confirm. 2. Opus nobis liberum potest pro libito à nobis omitti: adeóque potest per omissionem impediri scientia visionis de tali opere. Sed si illa scientia visionis per se præsupponeretur ad opus, non esset à nobis impedibilis; ergo &c. Confirm. 3. Quia ex titulo nostræ libertatis docent constanter SS. PP. non fieri opera libera à nobis, quia à Deo prævidentur, sed econtra prævideri à Deo, quia à nobis liberè fiunt; ergo &c. Cæterùm, quia hæc est ratio fundamentalis nostræ doctrinæ, probanda est expressis SS. PP. testimoniis.

Probatur igitur 4. Conclusio, & roborantur simul rationes adductæ ex testimoniis SS. PP. qui omnes ad ostendendū contra hereticos scientiam visionis non tollere libertatem, uno ore ajunt, Deum ideo scire futura, quia futura sunt: non autē futura esse, quia Deus scit; ergo apud SS. PP. Scientia visionis non est causa rerum. Prob. ant. ex Orig. *lib. 7.* in illud *Rom. 8.* quas præscivit, & prædestinavit, ita dicente: *In præscientia Dei neque salutis, neque perditionis nostræ causa consistit: non propterea erit aliquid, quia id scit Deus futurum; sed quia futurum est, scitur à Deo, antequam fiat.* Nam etsi fingamus Deum non præcognoscere aliquid futurum, sine dubio erit. Sic etiam Hieronymus in Cap. 26. Hierem. *Non enim ex eo, quòd Deus scit futurum aliquid, idcirco futurum est: sed quia est futurum, Deus novit.* Damascenus lib. contra Manicheos versùs finem: *Dei præscientia nequaquam est causa, ut omnia fiat, quod futurum est: quin potiùs, quia hoc, vel illud facturi sumus, Deus prænoscit.* S. Justinus Mart. c. n. 477. *Et non est præscientia causa ejus, quod futurum est: sed id, quod futurum est, causa præscientiæ. Siquidem non præscientiam consequitur futurum, sed futurum consequitur præscientia.* Eusebius de Præparatione Evangelica, postquam dixit Deum non efficere uniuscujusqne voluntatem, quamvis prævideat, sicut qui videt aliquem temerarium publica itinera aggredientem, in quibus miserè labetur, non efficit temerarium hominis lapsum, sic infert: *non ergo præcognitio futurorum causa.* Et post pauca addit: *Id, quod futurum est, causa est, quòd Deus eventurum illud prævideat: non ergo ideo fit, quia præscivit: sed quia futurum erat, præscitur.* 501. Pari-

502. Pariter Beda *Tom. 8. Var. Quæst. quæst.* 13. *Quid ergo coegit nos Deus, ut mali sibi videremur ab æterno? absit; nam potiùs nos coegimus eum, ut nos malos videret.* Quam Bedæ doctrinam affert Prosper super capita Gallorum, in ejúsque confirmationem affert exemplum, quo ad idem intentum utitur Boëtius 5. *de Consolatione propositione* 6. *Si video jacentem aliquem, necessitas ei non infertur à visu meo, sed potiùs à jacente infertur mihi necessitas, ut videam.* Eodem exemplo utitur S. Th. *q.* 16. *de malo art.* 7. *ad* 15. dicens: *Sicut enim se habet divina scientia ad futura contingentia, sic se habet oculus noster ad contingentia, quæ in præsenti sunt, ut dictum est. Unde sicut certissimè videmus Socratem sedere, cùm sedet: nec tamen per hoc sequitur, quòd sit simpliciter necessarium: Ita etiam ex hoc, quod Deus videt omnia, quæ eveniunt, in se ipsis, non tollitur contingentia rerum.* Augustin. Tom. 5. lib. 5. de Civit. cap. 10. *Neque enim ideò peccat homo, quia Deus illum peccaturum præscivit: imò ideò non dubitatur ipsum peccare, dum peccat, quia ille, cujus præscientia falli non potest, non fatum, non fortunam, non aliquid aliud, sed ipsum peccaturum esse præscivit; qui, si nolit, omninò non peccat: sed si peccare noluerit, etiam hoc ille præscivit.* Et utitur iisdem exemplis scientiæ, & memoriæ creatæ, quæ nullam rebus necessitatem imponunt, ut videri potest *tom.* 1. *lib.* 3. *de lib. arb. c.* 3.

503. Eundem modum conciliandi libertatem creatam cum præscientia Dei docent alii PP. Scholastici, & etiam antiquiores omnes Thomistæ, & aliqui ex recentioribus. Unde patet, quanta veritate Rev. P. Franciscus Romæus Generalis Ordinis Prædicatorum, qui Tridentino interfuit, *lib. de Libertate Operum veritate* 8. hæc prætulerit: *Si ad antiquos PP. te convertas, reperies ferè omnes in hanc unam consentire sententiam, non ex eo, quòd Deus scit aliquid, ideo futurum est: sed quia futurum est, Deus novit. Sic enim loquitur Hieronymus, Augustinus, Chrysostomus, aliique ortodoxi auctores.* Hæc ille. Ex quo patet, quàm manifesta sit sententia nostra, & quàm stabilita tum ex ratione, tamen ex testimoniis SS. PP. contra Hæreticos arguentium ad conciliandam libertatem nostram cum Præscientia divina. Et exinde inferes quàm irrectè moderni aliqui PP. auctoritates detorqueant eas explicando de scientia simplicis intelligentiæ. Quàm autem incongruè, & contra SS. PP. mentem, facilè constat; nam SS. PP. hanc doctrinam stabiliunt ad dissolvenda argumenta Ethnicorum, & Hæreticorum, qui negabant præscientiam Dei, judicantes ex illa everti libertatem creatam, ut constat à n. 480. Cùm autem nunquam negaverint, neque timuerint eversionem libertatis ex titulo scientiæ simplicis intelligentiæ, sed ex titulo scientiæ visionis, manifestum est SS. PP. nunquam loqui in his testimoniis de scienria simplicis intelligentiæ, sed de scientia visionis. Unde non aliter possunt meliùs explicari testimonia SS. PP. nisi eorum mentem comprobando ex contextu, uti ad aliqua testimonia, quæ in contrarium objici solent, statim dicemus.

SECTIO VI.

Solvuntur Oppositа.

OBjic. 1. Ex Gregor. *lib.* 20. *Moral. cap.* 23. ubi ait: *Quæcunque sunt, non ab æternitate ejus ideo videntur, quia sunt, sed ideo sunt, quia videntur.* Et *lib.* 32. *c.* 6. *Non existentia videndo creat: existentia videndo continet;* ergo ex Gregor. Scientia visionis est causa rerum. Resp. Neg. conseq. Quia S. Gregorius ibi loquitur de Visione, quæ convenit scientiæ simplicis intelligentiæ juxta Doctrinam D. Thomæ cit. n. 498. vel de scientia visionis, quæ est in Deo posterior naturâ, etsi prior tempore re creata, ut habet eodem capite 23. dicens: *Præscire dicitur, qui unamquamq; rem, antequàm veniat, videt, & id, quod futurum est, priùs quàm futurum est, prævidet.* Prævidere autem futurum, antequam sit futurum, solùm convenit scientiæ simplicis intelligentiæ; non autem scientiæ visionis, nisi prioritate temporis, sumpto ly est per statum. Quòd autem ea divina scientia sit prior tempore quàm res creata, omnes fatemur; cũ res creata sit in tempore, & scientia Dei sit ab æterno. Difficultas autem præsens est, utrùm illa scientia, quà scientia visionis, sit per se natura prior, quod negamus, & negant omnes SS. PP. nec ideò possunt adversarii interpretari testimonia à nobis adducta, ea intelligendo de scientia simplicis intelligentiæ; sicut nos hæc interpretamur propter triplicem rationẽ. Prima est, quia S. Thomas ait, nomine visionis posse intelligi aliquando omnem scientiam Dei, & aliquando scientiam futurorum, ut constat ex eo n. 498. Deinde dicit, quòd si scientia Dei sumatur pro scientia futurorum, certum est, quòd non est causa rerum, ut ex eodem n. constat. Unde qui nolit sententiam D. Thomæ deserere, tenetur dicere in testimoniis objectis à Thomistis nomine visionis intelligi scientiam simplicis intelligentiæ. 504.

Secunda Ratio est, quia Auctoritates SS. non sunt interpretandæ ita, ut falsum sensum habeant, aut ad intentum PP. inutiles reddantur. At si Thomistæ interpretentur nostras auctoritates de scientia simplicis intelligentiæ, redduntur falsæ; quia de hac scientia falsum est dicere, Deum cognoscere futura, quia futura sunt, & non esse futura, quia sciuntur à Deo; nam scientia simplicis intelligentiæ est causa rerum, & res non sunt ejus causa. Deinde inutiles etiam redduntur ad intentum PP. dissolventium argumenta Hæreticorum, cùm Hæretici non loquuti fuerint de scientia simplicis intelligentiæ, sed de scientia visionis, ut constat num. 503. At ex nostra interpretatione nec 505.

falsæ

falsæ redduntur authoritates, nec inutiles, sed omnino utiles ad intentum, cum SS. Patres in ijs locis nihil aliud intendant, nisi quòd scientia Dei non est in tempore habita, aut per species causata ab objectis, aut cum libertate nostra incompossibilis. Tertia ratio est, quia in locis à nobis adductis agunt Patres de scientia ex qua necessariò sequitur determinatè, quòd eventus existat; cùm autem ex hac scientia hoc modo sumpta appareret Gentilibus lædi libertatem, SS. Patres huic difficultati occurrunt, dicendo, quòd non est causa rerum, sed quòd res consequitur: ac proinde interpretari non possunt de scientia simplicis intelligentiæ. At in testimonijs contra nos adductis ea ratio non militat; adeóque interpretari debent Patres in vero & genuino sensu, qui etiam patet ex contextu, ut constat ex dictis.

506. Objic. 2. S. Thomas in primum dist. 29. q. 1. art. 1. ad 5. ait: *Licèt esse & scire sint idem secundùm rem, tamen scire sequitur voluntatem ut imperatum ab ipsa: esse autem non: & ideo esse suum non subjacet libertati voluntatis, sicut scire operativum creaturæ.* & art. 2. ad 1. de scientia divina futurorum ait, *ipsum scire est subjectum libertati voluntatis.* Unde sic arguunt: scire divinum operativum creaturæ subjacet libertati voluntatis: sed scire, quod subjacet voluntatis libertati, est scientia visionis, & non simplicis intelligentiæ; ergo scientia, quæ est causa rerum, est scientia visionis, non verò simplicis intelligentiæ. Adeò difficile est adversarijs invenire in D. Thoma testimonium contra nos, ut per has circulationes velint arguere, & ad gustum suum verba componere, sed immeritò; quia, ut vidimus, apertè ait D. Thomas, scientiam visionis non esse causam rerum. Tum quia n. 502. ait scientiam futurorum se habere, sicut visio oculi nostri respectu eorum, quæ intuemur. Tum quia, 1. *P. q. 14. art. 8. & in primum dist. 38. art. 1.* ubi quærit, utrùm scientia Dei sit causa rerum, eas conditiones, & qualitates supponit in scientia, quæ est causa rerum, ut nisi per summam detorsionem, non possint intelligi de scientia visionis, sed de sola scientia simplicis intelligentiæ, ut legenti constabit. Cæterùm ut procedamus in forma

507. Resp. conc. authoritates, quarum secunda nec verbum habet, unde possint arguere contra nos, ut ex dictis patet. Nihilominus ad argumentum, quod ex illis efformant dist. maj. non est scientia simplicis intelligentiæ ea, quæ subjicitur divinæ voluntati quoad munus causandi neg. quæ subjicitur quoad munus repræsentandi conc. maj. & dist. min. scientia operativa in via D. Thomæ est subjecta voluntati, quoad munus operandi conc. quoad munus repræsentandi neg. min. & conseq. ut constat ex n. 498. Itaque scientia simplicis intelligentiæ duo habet, scilicet repræsentare rei factibilitatem, & insuper in actu secundo rem causare. Quoad primum non est subjecta voluntati, quia sic est necessaria, quoad secundum est subjecta voluntati, quia ipsa per se est indifferens ad causandum, & non causandum, & ad hoc determinatur per actum voluntatis, nec causat aliquid nisi habeat voluntatem adjunctam. Alia argumenta ex authoritate S. Augustini soluta jam sunt n. 486.

Objic. 3. Impossibile est scientiam ullam esse causam rei, quam non cognoscit, atqui scientia simplicis intelligentiæ non versatur circa res futuras, aut existentes, nec illas cognoscit: sed sola scientia visionis; ergo hæc, & non illa, est causa per se omnium rerum. Major patet exemplo medicinæ, inquit Gonet, artis fabrilis, & sutoriæ, quæ non efficiunt ea, quæ non cognoscunt. Minor verò probatur; quia scientia simplicis intelligentiæ definitur à Theologis *cognitio eorum, quæ nec sunt, nec fuerunt, nec erunt unquam;* econtra scientia visionis dicitur esse *cognitio eorum, quæ sunt, fuerunt, vel erunt*: & ita expressè docet S. Thomas in hac quæstione art. 9. ubi sic habet: *quædam licèt non sint nunc actu, tamen vel fuerunt, vel erunt, & omnia ista dicitur Deus scire scientia visionis. Quædam verò sunt, quæ sunt in potentia Dei, vel creaturæ, quæ tamen nec sunt, nec erunt, nec fuerunt: & respectu horum non habet scientiam visionis, sed simplicis intelligentiæ.* Ex quibus verbis patet, secundùm D. Thomam scientiam simplicis intelligentiæ non se extendere ad præsentia, vel futura, sed tantùm ad possibilia; ergo &c. Quantùm distet ab eo iste arguendi modus statim constabit; etenim idem est, ac dicere, juxta D. Thomam Leo est animal & non est homo; ergo Petrus, qui est homo, non est animal. Nam D. Thomas solùm ait ea, quæ nec sunt, nec erunt, nec fuerunt, non attingi scientia visionis, sed simplicis intelligentiæ. Nunquam autem docet, quòd scientia simplicis intelligentiæ non extendatur etiam ad ea, quæ sunt, fuerunt, vel erunt; extenditur enim ad omnia possibilia, ea autem, quæ sunt, verè possibilia sunt, nisi dicamus, quòd in Logica Gonet ex actu ad potentiam non valeat consequentia. Cæterùm pro majori claritate 508.

Retorqueo argumentum: Deus nihil potest decernere efficaciter, quin præcognoscat, quod decernat; adeóque nullo decreto efficaci potest decernere existentiã Petri, quin præcognoscat existentiã Petri: sed scientia, qua cognoscit existentiam Petri, per se debet esse scientia visionis; ergo antecedenter ad omne decretũ efficax Dei debet dari in Deo scientia visionis existentiæ Petri. Ecce adversarium sua demonstratione iretitum. Resp. in forma conc. maj. & neg. min. nulla enim ratione poterunt adversarij unquam probare, aut defendere scientiam simplicis intelligentiæ non cognoscere rerum existentiam quà factibilem. Non enim distinguitur à scientia visionis penes objecta, quia objectum utriusque idem est; simplex enim intelligentia cognoscit, *qu. d, si existat Petrus, non implicabit:* scientia 509.

verò visionis cognoscit, *quòd existit Petrus, qui nõ implicat*; ubi objectum idẽ est, & solùm modus tendendi diversus. Ad minoris probationem concessa authoritate D. Thomæ, neg. rationem assumptam, & conseq. quia dicere, quòd Deus cognoscit scientia simplicis intelligentiæ quædam, quæ nec sunt, nec erunt, nec fuerunt, nõ est dicere, quòd scientia simplicis intelligentiæ non cognoscit quæ sunt, erunt vel fuerunt. Scientia enim simplicis intelligentiæ ad omnia se extendit etiam ad præsentia, præterita, & futura, cùm omnia sint possibilia: aliter neque extitissent, neque possent existere, unde neg. eas definitiones. Etenim Theologi tales definitiones nunquam tradiderunt.

510. Objic. 4. Ratione, ut Gonettus ait, fundamentali: Deus producit creaturas per actum Imperij: atqui imperium pertinet ad scientiam visionis; ergo scientia visionis est causa omnium rerum. Confirm. Deo tribuenda est Perfectio, & directio excogitabilis; si repugnantiam non involvat: sed perfectior directio est per scientiam visionis; quia clariùs distinguit, & cognoscit objectum, & ex alio capite repugnantiam non involvit, ut constat ex eo, quòd argumenta contraria solubilia sunt; ergo &c. Resp. dist. maj. Producit creaturas per imperium, quòd sit actus efficax voluntatis, si creaturæ sint necessariæ, transeat, si sint liberæ neg. maj. & dist. min. neg. conseq. nam si sint liberæ, solùm applicatur scientia simplicis intelligentiæ, ut per se requiritur per decretum indifferens; aliter libertas corrueret, ut constat ex dictis. Si autem sint necessariæ, ut Deus eliciat decretum efficax productivum talium effectuum, debet eos effectus factibiles præcognoscere per scientiam simplicis intelligentiæ, quæ adjuncto eo actu voluntatis erit in actu secundo operativa. Ad confirmationem conc. maj. & neg. min. Quia implicat, quòd scientia supponens rei existentiam ad eam dirigat, tum etiam, quia, quidquid sit de hoc, effectus liber non potest liberè fieri, si per se causetur per scientiam visionis; nam, ut ait D. Thomas citatus n. 498. *Scientia futurorum non est causa rerum: & ideo licèt præsciat res futuras, non ideo eis necessitatem imponit.*

511. Objic. 5. Scientia, quæ est causa rerum, debet esse libera, alioquin res necessariò, & non liberè producerentur à Deo: item scientia, quæ non virtute tantùm, sed actu est causa rerum, debet esse determinata, & præsupponere determinationem liberam voluntatis divinæ. Nam ut ait S. Thomas, cùm forma intelligibilis ad oppositа se habeat, non produceret determinatum effectum, nisi determinaretur ad unum per appetitum: sed scientia simplicis intelligentiæ, utpote præcedens decretum divinum, non est libera, neque determinata, sed indifferens ad productionem rerum; ergo non est illarum causa in actu secundo. Respondeo dist. maj. quoad primam partem: debet esse in se libera, & quoad munus repræsentandi neg. quoad munus producendi in actu secundo conc. & eodem modo dist. secundam partem: debet esse determinata ex se neg. per decretum, quod ei accedit conc. hoc enim est, quod docet D. Thomas, & dist. min. non est libera quoad munus producendi neg. secundùm se, & quoad munus repræsentandi conc. min. & neg. conseq. Quinimò exinde deberet inferri in argumento oppositum; nam scientia, quæ est causa rerum, est ex se indifferens, & solùm determinatur per decretum: sed scientia simplicis intelligentiæ est ex se indifferens, & solùm determinatur per decretum, non autem scientia visionis, ergo non hæc, sed illa est causa rerum. 512.

Objic. 6. Ex D. Thoma, qui quærens, an scientia Dei sit causa rerum, postquam proposuit hoc argumentum Origenis: *Non propterea aliquid erit, quia id scit Deus futurum; sed quia futurum est, ideo scitur à Deo, antequam fiat.* Cui sic respondit *q. 2. de ver. art. 14. ad ad 1. Ad primum ergo dicendum, quòd intentio origenis est dicere, quòd scientia Dei non est causa, quæ inducit necessitatem in scito, ut ex hoc cogatur aliquid evenire, quia Deus illud scit.* ergo S. Thomas non negat scientiam futurorum esse causam futuri, sed solùm esse causam necessitantem. Respondeo conc. authoritatem D. Thomæ & neg. conseq. Nam hoc est dicere, quòd Origenes negat rationem scientiæ, quæ necessitaret, & tolleret libertatem, quod perinde est, ac dicere, intentum Origenis fuisse negare scientiæ visionis rationem causæ, non autem scientiæ simplicis intelligentiæ, de qua sola defendit S. Thomas esse causam rerum omnium: ideóque ait *scientiam visionis non imponere necessitatem rebus scitis; quia non est earum causa*: quod clariùs explicat hac 1. *p. q. 14. art. 8.* ubi S. Thomas proponit contra se idem ipsissimum argumentum, pro cujus solutione hæc habet: *dicendum, quòd Origenes loquutus est attendens rationem scientiæ, cui non competit ratio causalitatis, nisi adjuncta voluntate, ut dictum est. Sed quòd dicit, ideo præscire Deum aliqua, quia sunt futura, intelligendum est secundùm causam consequendi, non secundùm causam essendi.* ex quo patet, quàm clarè pro nobis respondeat D. Thomas.

SECTIO VII.

Utrùm Deus cognoscat futura absoluta in eorum physica præsentia in æternitate?

Cùm ex Cajetano negent adversarij virtutem in intellectu divino ad cognoscenda futura in se ipsis, & negare non possint ea ab æterno à Deo cognosci, ad hoc conciliandum subscribunt Cajetano, qui excogitavit quandam præsentiam physicam futurorum in æternitate, qua Deo ab æterno coëxisterent, & essent physicè præsentia. Hanc sen- 513.

tentiam

tentiam sequuntur Juniores Thomistæ, tribuunt D. Thomæ, 1. *Part. q.* 14. *art.* 13. Contrariam sententiam tuentur antiqui discipuli D. Thomæ, ut Ægydius Romanus D. Thomæ auditor, qui, cùm quidam corruptor Doctrinæ D. Thomæ hanc præsentiam physicam D. Thomæ tribueret, S. Thomam ab hac impostura liberavit: Tum etiam Franciscus Sylvester Ferrariensis Dominicanus Mag. S. Pal. D. Thomæ interpres, qui tempore Cajetani scripsit, intelligit hunc locum D. Thomæ de præsentia objectiva, quia *hic sensus*, inquit ille, *est necessarius: alius autem est inexcogitabilis, quem nullus Thomistarum, præter hunc Cajetanum ausus est affirmare; quia ex illo videtur sequi contra Fidem.* Præterea Teza Dominicanus Arch. Hispalensis, qui etiam circa illud tempus scripsit, ait ab adversariis malè intelligi S. Thomam. Contrariam sententiam sequuntur etiam Scotus, Ocamus, & omnes nostri Doctores. Licèt enim aliqui, ut Quiros, & Ribadineira, videantur asserere æternitatem Dei coexistere futuris, eorum tamen sententia toto cœlo distat à Thomistis, ut constat à num. 492.

514. Antequam sententiam Cajetani impugnemus, notare oportet, quòd æternitas dupliciter potest sumi. Primò, pro æternitate Deo intrinseca, quæ est prædicatum divinum ab ipso Deo indistinctum, ratione cujus exigit correspondere omni tempori imaginario, ut cum eo, ut successivè fluente essentialiter connectitur: & hæc æternitas est realiter indivisibilis tota simul existens in quolibet instanti temporis. Secundò, sumitur pro æternitate Deo extrinseca, quæ stat in aggregato omnium instantium possibilium successivè fluentium sine principio, & fine: & hæc æternitas indivisibilis non est, nec tota simul existit: nunquam enim existit nisi unicum instans, & hoc abeunte succedit aliud, & post hoc aliud, & sic in infinitum. Exinde certum est primò ex fide, creaturas non esse ab æterno præsentes in suo esse reali, & existentia physica, quam habent in sua differentia temporis: modò enim non habet Antichristus illam existentiam, quam in sua differentia temporis habebit extractam extra causas: vel, ut ajunt Thomistæ, creaturæ modò non habent esse in sua propria mensura, quod habebunt in sua differentia temporis: ideóque non existunt ab æterno in propria mensura.

515. Certum est secundò, creaturas, quando existunt in propria Mensura; coëxistere toti æternitati Dei intrinsecæ, quia tota æternitas intrinseca existit in eo instanti, in quo quælibet creatura existit, & ideo illi toti coëxistit. Unde præsentia physica futurorum in æternitate tribus modis concipi potest, vel imaginari. Primò per quandam anticipatam productionem eorum in æternitate, distinctam ab illa, qua producuntur in tempore. Ita, ut Antichristus v. g. concipiatur ut præsens in æternitate, quia in illa jam productus est, & positus extra causas. Secundò, per coëxtensionem ipsius rei temporalis ad totam æternitatem, eo ferè modo, quo illi coëxtenderetur tempus infinitum, si daretur. Tertiò, per coëxtensionem æternitatis ad illam differentiam temporis, in qua futura contingentia existent. Certum autem est de fide non esse futura contingentia Deo physicè realiter præsentia primo & secundo modo: adeóque tota difficultas est de tertio modo. Quamobrem quæritur, an æternitas expectare debeat ipsam existentiam, transitum, & fluxum rerum temporalium, ut illas in se contineat, & mensuret: eo ferè modo, quo fons in medio fluminis existens, vel arbor ad ripam illius plantata expectat ipsum transitum, & fluxum aquæ, ad hoc, ut illam possideat, & mensuret? An verò illa ratione suæ infinitatis se virtualiter coëxtendat non solùm ad res præsentes, sed etiam ad præteritas, & futuras; nec expectet, quòd illæ existant in propria mensura, ut illas complectatur, & mensuret; sed præveniat, & præoccupet ratione suæ extensionis infinitæ illarum præsentiam, & existentiam temporalem, & ratione suæ indivisibilitatis modo quodam indivisibili, & immutabili ex parte sui eas contineat tota successione, & mutatione ex parte rerum temporalium se habente?

Assero cum secunda sententia, contra Modernos Thomistas. Futura non coëxistunt realiter, & physicè æternitati Dei ab æterno. 516.
Probat. 1. Futurum, v. g. Antichristum coëxistere physicè, & realiter æternitati Dei ab æterno vel solùm stat in hoc, quòd Antichristus coëxistat toti æternitati intrinsecæ Dei in eo solùm instanti, in quo Antichristus existit; vel insuper dicit, quòd Antichristus non solùm in ea differentia temporis, sed etiam quòd nunc, hodiè, heri, nudius tertius, & sic de omnibus aliis instantibus æternitatis, quæ præcesserunt, coëxistebat æternitati Dei ab æterno: sed quidquid dicatur, est contra adversarios; ergo &c. Minor quoad primam partem patet, quia si hoc solùm intenderent, nullam aliam præsentiam admitterent, præter objectivam, quam omnes fatemur. Si autem dicant secundum; subsistere nequit, quia hodie nō coëxistit realiter, & physicè Antichristus æternitati intrinsecæ Dei, ergo &c. Prob. ant. quoad hanc secundam partem: Implicat Antichristum hodie physicè coëxistere æternitati Dei, nisi priùs in se physicè existat: Physica enim coëxistentia nihil aliud est, quàm simultanea duorum præsentia physica, ut per se notum est: sed Antichristus hodie non existit realiter, & physicè; ergo hodie non coëxistit realiter, & physicè æternitati intrinsecæ Dei.

Resp. Adv. Ut Antichristus hodie coëxistat æternitati, sufficere, quòd existat eo modo, quo coëxistit: nunc autem non coëxistit Deo in mensura durationis propriæ, sed in mensura communi æternitatis, in qua Antichristus jam existit hodie physicè. Contra tamen 517.

men: vel Antichristum existere hodie in mensura æternitatis dicit hodie physicè existentem solam æternitatem intrinsecam, & increatam DEI; vel præter existentiam increatam æternitatis dicit existentiam Antichristi hodie existentem, & distinctam ab existentia increata æternitatis: sed quidquid dicatur est contra adversarios; ergo &c. Probat. min. quoad primam partem; quia si sola æternitas Dei existit, Antichristus nullo modo hodie physicè existit; nam non existit per suam existentiam, quæ nulla datur; ac proinde non potest dici coëxistere hodie physicè æternitati: unde sit, quòd Antichristus, ut existens per propriam existentiam, non coëxistit hodie æternitati, sed incipiet coëxistere, quando in se cœperit existere per suam existentiam. Probatur etiam minor quoad secundam partem. Quia si præter existentiam æternitatis, datur physicè hodie existentia Antichristi distincta ab existentia æternitatis, manifestè sequitur, quòd Antichristus est hodie, & ab æterno productus, & extractus à causis, quod est contra Fidem. In eo namque casu existentia illa Antichristi nunc, & hodie non esset merum nihil, & in statu præcisæ possibilitatis, & præsentiæ purè objectivæ, sed esset aliquid physicè existens, & ad statum actualitatis reductum: atqui nihil distinctum à Deo reducitur de statu possibilitatis ad statum actualitatis, nisi per productionem, per quam extrahitur à causis, cùm non sit ens à se, sed ab alio essentialiter; ergo &c.

518. Prob. 2. Eadē secunda pars minoris: si hodie, heri, & sic de omnibus aliis instantibus præcedentibus, daretur physicè existentia Antichristi distincta ab existentia increata æternitatis, instantia hodierna, hesterna, & sic de aliis essent propria mensura mensurans existentiam physicam Antichristi: sed hoc non potest dici, cùm per vos existentia Antichristi nunc non mensuretur alia, nisi mensura æternitatis. Quinimò Antichristus existeret ab æterno, ut mensuratus à propria mensura, quòd est manifestè contra Fidem: Fides enim nulla alia ratione docet Antichristum non fuisse ab æterno, nisi quatenus docet, existentiam Antichristi non esse mensuratam ab omnibus instantibus æternitatis præcedentibus; ergo &c. Major verò probatur. Si hodie, heri, & sic de aliis instantibus, daretur physicè existentia Antichristi, hæc existentia coëxisteret physicè, & correspondaret instantibus hodiernis, hesternis &c. atqui si ita correspondaret. & coëxisteret physicè, illa esset propria mensura Antichristi; ergo &c. Major patet; quia implicat, quòd nunc in præsenti instanti detur existentia physica Antichristi, quin nunc correspondeat physicè, & coëxistat instanti præsenti: correspondere enim instanti præsenti nihil aliud est, quàm in hoc instanti dari physicè existentiam Antichristi; sicut Petrum nunc existentem correspondere huic instanti, nihil aliud est, quàm dari Petrum existentem in hoc instanti. Confirmatur, & explicatur hæc ratio. Aliqua instantia esse mensuram propriam alicujus rei, nihil aliud est, quàm exercitè durationem mensurare, & esse regulam designantem ejus durationem: atqui si existentia Antichristi correspondaret physicè his instantibus præsentibus, & omnibus aliis præteritis, hæc omnia instantia exercitè mensurarent durationem existentiæ Antichristi, & essent regula designans, quamdiu duret existentia Antichristi, cùm eis correspondendo designaretur Antichristi duratio; ergo &c.

Probatur secundò Conclusio. Si futura coëxisterent toti æternitati Dei ab æterno in aliena mensura, etiam coëxisterent ab æterno in propria mensura, ut exercitè eam mensurante: sed per vos hoc est falsum; ergo &c. Probat. maj. ab æterno extitisset hoc, quod est Antichristum existere in propria mensura, ut exercitè eam mensurante; ergo ab æterno existeret Antichristus in propria mensura ut exercitè eum mensurante. Probat. ant. quia ab æterno existit physicè realiter, & plusquam objectivè juxta vos, quidquid est futurum: atqui totum hoc, quod est Antichristum existere in propria mensura, ut exercitè eum mensurante, est futurum: ergo ab æterno existit physicè, & realiter totum hoc, quod est Antichristum existere in propria mensura, ut exercitè eum mensurante. 519.

Respondebis. Non existere ab æterno in propria mensura, primò, quia non existit mensura Antichristi in propria mensura. Secundò, quia existere Antichristum in propria mensura non existit ab æterno in propria, sed in mensura aliena. Tertiò, quia ab æterno Antichristus non est productus; nam licèt ab æterno existat ejus productio in mensura æternitatis, non tamen denominat Antichristum productum ab æterno. Contra tamen primò, quia ab æterno existit physicè, & realiter productio Antichristi ut producens Antichristum, & ut illum denominans productum; ergo &c. Probat. ant. Actio ut producens, & ut denominans Antichristum productum est futura: sed per vos quidquid est futurum, existit ab æterno; ergo &c. Contra secundò. Productio Antichristi existit in aliena mensura æternitatis per vos; ergo ut existens in aliena æternitatis mensura denominat Antichristum productum. Probatur consequentia. Non potest existere constitutivum actionis ut producentis, & ut denominantis productum, quin producat, & denominet productum: sed nunc existit totum hoc constitutivum; ergo nunc denominat Antichristum productum, ac proinde non solùm in aliena, sed etiam in propria mensura existit nunc Antichristus; cùm per vos existere in propria mensura sit, quòd existat ut productus. 520.

Pro-

521. Probat. 3. Ex eo, quòd Petrus exiſtat in loco A, & correſpondeat toti immenſitati indiviſibili D E I, non ſequitur, quòd Petrus ſit immenſus, neque quòd exiſtat phyſicè in omni loco in aliena menſura immenſitatis; ergo quòd Petrus nunc in inſtanti A correſpondeat toti æternitati indiviſibili D E I, non eſt, quòd Petrus debeat ab æterno exiſtere: neque quòd in omni inſtanti debeat coëxiſtere æternitati in aliena menſura æternitatis. Confirm. ex S. Thoma *quæſt. 1. de Veritat. artic. 5.* ubi defendit nullam veritatem eſſe æternam niſi primam, & quòd veritas futura non fuit ab æterno, niſi in mente, & intellectu divino, ut conſtat ex num. 315. Tum etiam *in 1. diſt. 38. quæſt. 1. art. 4. ad 2.* ubi ait: *Dicendum, quòd ſecundùm quòd non entia habent veritatem, ſic DEUS ea ſcit: quæ enim erunt poſt mille annos, non ſcit ea DEUS eſſe nunc; quoniam non eſt verum, ea eſſe nunc: ſed ſcit ea futura eſſe tunc, quando verum erit ea eſſe.* Ergo ex D. Thoma futura nullam habent phyſicam præſentiam in æternitate.

SECTIO VIII.

Solvuntur oppoſita.

522. OBjic. 1. Plures SS. PP. auctoritates, in quibus dicunt æternitatem D E I nihil habere mutabile, nihilque ei eſſe præteritum, quaſi jam non ſit, nihil futurum, quaſi nondum ſit: ſed omnia ei eſſe præſentia, & nihil futurum, vel præteritum. Ergo ex SS. PP. futura ſunt præſentia toti æternitati D E I ab æterno. Reſp. conc. ant. & neg. conſeq. Quia, ut creaturæ non ſint futuræ, aut præteritæ reſpectu D E I, ſatis eſt, quòd D E U S non habeat ullam præteritam intrinſecam durationem, aut futuram; cùm per eandem durationem indiviſibilem duret ab æterno, & in æternum. Cùm autem res creatæ reſpectu noſtri dicuntur præſentes, præteritæ, & futuræ, tales appellantur reſpectu durationum noſtrarum: Duratio enim, per quam durabamus heri, non eſt hodierna duratio, neque hodierna eſt, qua impoſterum durabimus. Exinde autem, quid infertur ad aſſerendam phyſicam futurorum præſentiam ab æterno? Quinimò teſtimonia SS. Patrum facilè intelliguntur de præſentia objectiva intentionali, non de phyſica, cùm ſolus D E U S omnia ab æterno cognoſcat: adeóque omnia ſunt objectivè præſentia æternitati DEI ab æterno: ſecus autem phyſicè, & realiter; neque alia eſt in præſenti mens SS. PP.

523. Objic. 2. ex D. Thoma 1. *Part. quæſt. 14. artic. 13.* dicente: *Æternitas autem tota ſimul exiſtens ambit totum tempus, ut ſupra dictum eſt: Unde omnia, quæ ſunt in tempore, ſunt D E O ab æterno præſentia non ſolùm ea ratione, qua habet rationes rerum apud ſe præſentes, ut quidam dicunt: ſed quia ejus intuitus fertur ab æterno ſuprà omnia prout ſunt in ſua præſentialitate;* ergo &c. Hæc verba adeo clara putat Gonet pro ſua ſententia, ut dubitare de mente D. Thomæ ſit tenebras, ac caliginem ſoli offundere, ac in meridie cæcutire. Sed audiat quæſo Cajetanum ſic ibi dicentem: *Iſte locus ab adverſariis judicatur plenus contradictionis, & erroris. A ſequentibus tamen doctrinam S. Thomæ reputatur adeò obſcurus, ut neminem hactenus viderim, ſive ſcripto, ſive verbo aſſertivè tueri hoc dictum. Et me jam annis ferè quindecim, fateor latuiſſe: ſed nudius tertius, dum ſuper commemoratione hujus articuli meditarer, illuxit ut arbitror D. Thomæ ope veritas plana.* Si ergo iſte locus viſus eſt tam obſcurus ipſis Thomiſtis, ipſúmque Cajetanum latuit veritas in eo contenta, ut longa meditatione, & nova luce D. Thomæ opus fuerit ad hanc præſentiam phyſicam in eo inveniendam, quomodo Gonettus aſſerit tam clarum, & evidentem, ut de mente D. Thomæ dubitare ſit ſoli tenebras offundere, & in meridiana luce cæcutire? Si graviſſimi Thomiſtæ, ut Reverendiſſimus Sylveſter de Prierio Magiſt. Sac. Palatii, Dera Hiſpalenſis, Ægydius Romanus, & uno verbo omnes antiqui Thomiſtæ arbitrentur hanc præſentiam phyſicam aſtruere, eſſe impoſturam irrogare S. Thomæ, corrumpere ejus doctrinam, & eum non intelligere, qua fronte hoc aſſerit adverſarius? Sed audiat reſponſionem.

Reſp. Igitur conc. antecedens, & neg. 524.
conſequent. Quia S. Thomas hic non loquitur de præſentia reali, & phyſica, ſed de intentionali ab æterno, ut auctoritas, & rationes factæ convincunt. Neque credibile eſt, quòd S. Thomas fundare voluerit uno ſolo verbo, aut teſtimonio ſententiam adeò difficilem. Audiamus M. Sylveſtrum de Trierio Dominicanũ volumine 1. conflato ex D. Thoma, impreſſo Peruſiæ anno 1519. ibi enim quæſt. 14. artic. 16. ita ſcribit: Eſt autem mirabile quòd D. Thomas voluerit uno verbo talem opinionem fundare, quam quisque experitur, ſe non poſſe imaginari, & intelligere, quòd res ſcilicet coëxiſtant, antequam exiſtant, aut quòd ſint præſentes, antequam fiant. Et dico quod iſta opinio non poteſt ſtare cum verbis S. Thomæ, poſtquam autem ſtabilivit, D. Thomam in adducto teſtimonio ſolùm aſtruere præſentiam intentionalem objectivam futurorum ab æterno, ſubjungit, quòd ſic ſenſerit S. Thomas, & non quòd omnia

fuerint præsentia in esse reali ab æterno ipsi Deo patet primo, quia S. Thomas non consuevit fundare positiones difficiles, & multò minùs ea, quæ sunt contra omnium opinionem, unico verbo, ut hìc facit. Secundò, quia hic sensus in se non solùm est verus, & rationabilis, sed necessarius, ut patet ex forma suæ ratiocinationis, quâ in primo puncto firmavit. Aliàs autem est inexcogitabilis, & nullus Thomista præter unũ ausus est eum affirmare, & meritò; quia sic affirmando videtur sequi unum contra Fidem, scilicet quòd mundus fuerit ab æterno. Si ergo Thomistæ omnes præter unum usque ad annum 1619. negarunt, quòd futura coëxistant realiter, & physicè æternitati Dei ab æterno, quæro ab adversario, an illi omnes præter unum tenebras soli offuderint?

525. Objic. 3. Instando nostram solutionem: S. Thomas ait, quòd res futuræ non solùm sunt Deo ab æterno præsentes, quatenus sunt in suis Idæis, quas appellat rationes rerum; sed etiam quia ejus intuitus fertur ab æterno super omnia, prout sunt in sua præsentialitate: atqui in suis Idæis jam sunt ab æterno objectivè præsentes; ergo in secunda parte adstruit aliam præsentiam distinctam, nempe realem, & physicam. Resp. Omitto præmissas, & neg. consequent. Quia intentum S. Thomæ est non solùm futura esse objectivè in mente divina, prout cognoscuntur per Idæas ut possibilia, & factibilia: sed etiam pro ut cognoscuntur per scientiam visionis, qua divinus intuitus fertur super res ipsas intuendo earum existentiam in sua differentia temporis, quæ est sua earum præsentialitas. Hunc autem esse verum S. Thomæ sensum intelliget, ut testantur antiqui Thomistæ, qui D. Thomam legendo non cæcutiunt. Et patet ratione; nam S. Thomas in his ultimis verbis de ea præsentialitate loquitur, quam habent res, quia divinus intuitus fertur super illas eas cognoscendo: sed præsentia, quâ res habent, quia divinus intuitus fertur super illas eas cognoscendo, non est physica, sed solùm objectiva, & intentionalis; ergo &c.

526. Objic. 4. Instando iterum solutionem. Præsentialitas objectiva non est illa, qua unumquodque est actu in se ipso, aut in suo esse, sed qua est in intellectu, nec præsentia objectiva est sua cujusque præsentialitas: atqui S. Thomas ait, quòd divinus intellectus fertur ab æterno super omnia, prout sunt in sua præsentialitate, & prout unumquodque eorum est actu in se ipso; ergo non loquitur de præsentia objectiva intentionali. Confirm. Si de præsentialitate objectivâ loqueretur, non opus esset ad æternitatem recurrere, qua mensuratur divina cognitio; nam cognitio, quæ mensuratur tempore, & fertur in realiter absentem, habet illam objectivè præsentem; ergo &c. Confirm. secundò. D. Thomas infert omnia, quæ sunt in tempore, esse Deo ab æterno præsentia; quia æternitas tota simul existens ambit totum tempus; ergo ea, quæ sunt futura, verè, & realiter sunt præsentia, & non solùm objectivè. Confirm. 3. Quia æternitas non est attributum pertinens ad cognitionem, sed ad durationem; ergo non causat præsentiam objectivam, sed realem, & physicam. 529.

Resp. dist. maj. non est illa eodem modo sumpta conc. diverso modo accepta neg. maj. & dist. min. neg. conseq. Ratio est, quia hæc præsentialitas est præsentialitas rerum in sua propria mensura, quæ erit in sua differentia temporis, & existet realiter, & physicè: cùm autem hæc à Deo cognoscatur ab æterno, in ordine ad talem cognitionem, vocatur præsentialitas objectiva: in ordine ad productionem, qua pro sua differentia temporis extrahetur extra causas, vocatur præsentia physica, & realis: adeóque sunt eadem prædicata diverso modo sumpta, modò quidem per alienationem, & postea per statum. 527. Ad primam confirmationem neg. ant. quia licèt cognitio temporalis habeat res objectivè præsentes, non tamen eas habet objectivè ab æterno præsentes: Deus autem eas habet ab æterno præsentes objectivè, quia æternitatem habet cognitionis. Etenim vis argumenti S. Thomæ hæc est: Deus contingentia, cùm actu jam existunt, certò cognoscit ut in tali tempore, & in propria mensura existentia; ergo ab æterno cognoscit ea ut sic præsentia, quia cognitio ejus est æterna, & immutabilis: nec potest habere cognitionem in tempore, quam ab æterno non habuerit. Exinde 530.

Ad secundam confirm. conc. ant. & neg. conseq. Quia D. Thomas ideo infert Deum futura ab æterno cognoscere; quia æternitas tota simul existens ambit totum tempus. Si enim ambit totum tempus, in hoc tempore cognoscit, quidquid est in hoc tempore, & si in hoc tempore cognoscit, ab æterno cognoscit; quia æternitas secundùm Dei intrinsecum tota simul, & ab æterno existit, quin existat ab æterno quoad unum prædicatum, & in tempore quoad aliud. 528. Ad tertiam confirmationem dist. ant. Æternitas producendi rem creatam conc. cognoscendi neg. ant. & conseq. Ratio est, quia æternitas non causat præsentiam intentionalem physicè ut talem, sed quæ causabitur in tempore, jam cognoscitur à Deo ab æterno: adeóque præsentia physica, quæ erit in tempore, existit objectivè in intellectu Dei ab æterno: Hanc esse mentem S. Thomæ, & ipsa ratio manifestè convincit, & ejus auctoritas ostendit; nam *in primum dist. 38. quæst. 1. art. 3.* Post multa ad rem dicta ita concludit: *Omnia ut præsentia uno intuitu procul videt, quasi ab æternitatis specula.* Ubi per particulam *procul* realem, & physicam eorum præsentiam ab æterno excludit: Tum etiam *1. 2. quæst. 91. art. 1. ad 1.* ait: *Ea, quæ in se ipsis non sunt, apud Deum existunt; in quantum tamen sunt ab ipso cognita, & præordinata.* Et 531.

1. P. q. 62. art. 2. ait: *solus Deus est ab æterno, hoc enim fides catholica indubitanter tenet: & omne contrarium sicut hæreticum refutandum.* Quibus in verbis tota nostra doctrina manifestè continetur. Vide D. Thomam n. 414.

529. Objic. 5. Ratione, ut ait Gonettus fundamentali. Quando aliquid est infinitum intra aliquam lineam, omnes ejus perfectiones in se continet vel formaliter, vel eminenter: atqui æternitas est infinita in ratione durationis; ergo in se complectitur durationes omnes rerum inferiorum, nimirum ævum & tempus secundùm omnes ejus differentias: scilicet secundùm præsens, præteritum, & futurum. Respondeo conc. ant. & neg. cons. Nam duratio, sive æternitas intrinseca Dei solùm est ratio durandi in omni ævo, tempore, & instanti, in quo quælibet res durat, aut possibile est durare, in quo stat continentia eminentialis totius hujus lineæ: at æternitas Dei non durat simul in omni ævo, & tempore extrinseco; non enim potest nunc durare de præsenti in tempore post mille annos futuros; cùm tale tempus nunc non sit, nec possit esse, Unde æternitas non coëxistit simul omni tempori, cùm tempora non sint ei præsentia.

530. Exinde ut bene ait Isidorus *lib. de summo bono c.* 8. si tempora semper essent ei præsentia, tempora non essent tempora, sed æternitas, quia non mutarent, sed starent. Si ergo tempora semper non sunt, non potest æternitas eis semper coëxistere, sed solùm quando sunt, & successivè fluunt. Ex quo nulla provenit mutatio in Deo, sed solùm in creaturis successivè fluentibus. Sic arbor plantata ad ripam fluminis modò correspondet his aquis, postea alijs, sicut etiam & pons: & tamen nec arbor, nec pons mutatur, sed solùm aquæ. Cæterùm ut adversarius videat, quàm falsa sit ejus ratio fundamentalis, sic ipsum redarguo: quod est infinitum in sua linea, continet omnes perfectiones suæ lineæ, non solùm actuales, sed etiam possibiles: atqui æternitas est infinita in linea durationis; ergo continet durationes non solùm rerum actualium futurarum, & præteritarum, sed etiam possibilium; adeóque possibilia physicè, & realiter coëxistunt æternitati Dei ab æterno. 2. ergo æternitas continet durationes rerum in propria earum mensura: adeóque in propria earum mensura ei coëxistunt. 3. Immensitas continet omnes mensuras locorum, utpote simpliciter infinita in sua linea; ergo omnia loca præsentia, præterita, futura, & possibilia correspondent physicè, & realiter immensitati Dei ab æterno.

531. Objic. 6. Corpus infinitum in ratione extensionis omnibus alijs quantumcunque distantibus inter se simul adest; ergo æternitas, quæ est infinita in duratione omnibus durationibus quantumcunque distantibus inter se simul, & absque ulla successione etiam extrinseca coëxistere debent. Confirm. 1. Hæc inferiora mensurantur ab æternitate, quatenus continentur in illa: sed quod continetur in alio, continetur ad modum illius; ergo cùm æternitas successione intrinseca careat, quæ in illa continentur, licèt inter se succedentia sint, indivisibiliter tamen ab ipsa mensurabuntur. Confirm. 2. Ex eo quòd præsentia præterita, & futura sibi succedant, malè arguitur, quòd æternitas non coëxistat omnibus simul: anima enim rationalis licèt inextensa & indivisibilis, omnibus tamè partibus corporis, quamvis divisibilibus, & inter se distantibus coëxistit. Unde sicut distinctio, & divisibilitas partium corporis non impedit, quòd anima tota simul coëxistat: ita nec successio temporis impedit, quòd æternitas indivisibilis modo indivisibili ex parte sui rebus temporalibus, & successivis ab æterno coëxistat. Retorqueo argumentum: corpus infinitè extensum, omnibus alijs quantumcunque distantibus, ut præsentibus in propria sui loci mensura simul adest; ergo & æternitas in propria mensura rerum.

Respondeo deinde neg. conseq. nam corpora, quibus corpus infinitè extensum corresponderet: simul essent, & ideo simul tempore corpus infinitum etiam corresponderet, at verò partes temporis nunquam sunt simul; adeóque æternitas non potest simul eis correspondere. Addo, quòd si corpus infinitè extensum, non correspondet omnibus simul simultate loci in omni loco, sed uni in uno loco, & alteri in alio, ut patet de immensitate, quia non omnia sunt in uno loco: ita æternitas non correspondet omnibus simultate temporis; quia non omnia sunt in eodem tempore: sed unum in uno, & aliud in alio; ex quo potiùs roboratur nostra doctrina. Ad primam confirmationem neg. maj. min. & conseq. Major enim est falsa; nam duratio creaturæ non mensuratur per æternitatem nudè sumptam, sed per ævum, vel tempus: Minor est falsa; non enim debent creaturæ mensurari ad modum continentis intentionaliter, sed ad modum ipsarum rerum physicarum contentarum: cùm solùm mensuretur realiter, quando existunt, & non quando non existunt. Ad secundam confirmationem neg. ant. & paritatem; nam anima rationalis correspondet diversis partibus corporis per diversas, & indivisibiles uniones, & præsentias, nec correspondet illis simul simultate loci, sed uni in uno loco, & alteri in altero. Unde exinde malè infertur, quòd æternitas indivisibilis Dei simul correspondeat physicè rebus physicè successivis. 532.

Objic. 7. Æternitas non solùm est infinita, & immutabilis in ratione durationis, sed etiam in ratione mensuræ, & continentiæ inferiorum durationum, ita ut simul infinito, & immutabili modo attingat omnia sua mensurata, & mensuret illa; ergo neque intrinsecè in ordine ad se, neque extrinsecè & in ordine ad mensurata admittit successionem, & coëxistentiam successivam. Antecedens quoad secundam partem probatur. Æternitas in ratione mensuræ 533.

suræ, & per ordinem ad mensurata se habet ut mensura perfecta, & summæ uniformitatis; ergo in ratione mensuræ, & per respectum ad mensurata debet habere summam immutabilitatem, cùm uniformitas tanto major sit, quanto magis recedit à mutabilitate. Confirm. Id, quod in ratione mensuræ habet omnimodam immutabilitatem in mensurando, non admittit successionem: ita ut totum mensuratum exhauriat unica mensuratione: aliàs si modò incipit mensurare, & antea non mensurabat, & postea desinat mensurare: illa mensuratio secum importat aliquam mutabilitatem; quia non exhaurit totum mensuratum unica mensuratione, sed conformiter ad existentiam, & successionem mensurati illud mensurat: cùm autem hoc non exhauriatur unica indivisibili mensuratione, sed successivè transeundo coëxistat illi mensuræ, si talis mensura se accommodat in mensurando ipsi mensurato, oportet, quòd replicando mensurationes, & non per ullam indivisibilē illud adæquet, & consequenter debet habere mutabilitatem in mensurato: sed hoc implicat; ergo &c.

534. Resp. dist. ant. quoad secundam partem: æternitas immutabilis est in ratione mensuræ sumptæ specificativè, & quasi in actu primo mensurandi conc. reduplicativè, & ut in actu secundo includit rem mensuratam neg. ant. & conseq. quæ hæresim sapit, ut docebat D. Thomas n. 528. dicere enim, quòd æternitas non admittit successionē ex parte rei mensuratæ est dicere, quòd res contingentes non sunt successivæ, quæ manifesta hæresis est. Ad confirmationem distinctis eodem modo præmissis neg. conseq. Ratio est, quia æternitas intrinsecè, & secundùm se solùm est mensura specificativè, quod quidem idem est, ac esse in actu primo vel quoad sufficientiā mensurandi: & sic nihil dicit mutabilitatis, aut successionis: at verò æternitas ut mensurans in actu secundo præter existentiam, & esse intrinsecum æternitatis, dicit existentiam, & esse creaturarum ipsi extrinsecum: etenim in actu secundo mensurare creaturas, est illis coëxistere, atque adeò sic sumpta secundùm extrinsecum, quod ipsis superadditur, jam dicit aliquid successivum, cùm existentia creaturarum superaddita successiva sit.

535. Objic. 8. Mensura creata v. g. ulna, quamvis in se sit fixa, & immobilis; tamen quia non adæquat totum mensuratum, v. g. pannum una mensuratione, sed opus est, quod ei iterum applicetur pannus, & replicetur mensuratio, ut pannum adæquet, est imperfecta in ratione mensuræ; ergo similiter imperfecta esset æternitas, si non mensuraret totum tempus unica, & simultanea mensuratione, sed successivis mensurationibus. Confirm. æternitas mensurat res creatas non solùm eis coëxistendo, sicut aliæ mensuræ creatæ, sed eas perfectè possidendo; quare in definitione æternitatis dicitur, quòd est tota simul, & perfecta possessio: ac proinde, quamvis mensuræ creatæ exspectare debeant existentiam rerum, ut illas mensurent, hoc tamen æternitati repugnat; aliter non esset tota simul & perfecta possessio rei: ex quacunque enim parte successio detur, sive ex parte mensurati, quod applicatur, sive ex parte mensurantis, cessat simultanea, & perfecta possessio illius; ergo repugnat illi aliqua successio non solùm intrinseca, & ex parte sui, sed etiam extrinseca, & per comparationem ad ea, quæ mensurat.

Resp. dist. ant. Ulna est mensura imperfecta, 536.
quia non adæquat pannum unica mensuratione, ex defectu & insufficientia ipsius ulnę conc. 53
quia non adæquat ex defectu panni neg. ant. & conseq. Ratio est, quia æternitatem non mensurare unica mensuratione omnia instantia, non sumitur ex defectu æternitatis; sed ex defectu, & incapacitate instantium ad correspondendum ei simul. Ad confirmationem dist. ant. mensurat res perfectè eas possidendo, quando mensurat conc. quando non mensurat, neque sunt mensurabiles neg. ant. & conseq. Ratio est, quia ut patet ex ipsa definitione æternitatis, quæ dicitur interminabilis vitæ tota simul, & perfecta possessio. æternitas Dei, eò quòd sit æternitas viventis sine principio, & fine, est interminabilis vitæ tota simul, & perfecta possessio: non tamen est tota simul possessio creaturarum, cùm non semper & simul existant creaturæ, neque istæ sunt vita interminabilis, neque vita. Quamobrem adversarius mutilavit definitionem æternitatis, relinquendo ly *interminabilis vitæ*, ne in ipso argumento appareret jam falsitas. Exinde constat, æternitatem non esse mensuram, qua mensuratur duratio creaturæ, quoad quamdiu duret, nec quoad quando duret. Non enim est verum dicere: Creatura coëxistit toti æternitati Dei; ergo existit hoc anno. Solùm ergo est mensura latitudinis, intra quam potest existere creatura, quatenus est verum dicere: creaturam non posse existere nisi in tempore, vel intra tempus, aut durationem, qua duret æternitas. Unde mensura creaturæ quoad quamdiu, & quoad quando duret, sunt tempus, vel 539.
instantia successiva, quibus correspondet.

Objic. 9. Deus ab æterno habet perfectissimam intuitionem futurorum: sed intuitio est visio rei physicè præsentis intuenti ut tali: ergo futura physicè sunt Deo præsentia ab æterno in mensura æternitatis. Confirm. Quidquid coëxistit integræ durationi carenti principio, & fine, eo ipso ab æterno & in æternum absque principio, & fine coëxistit: sed creatura coëxistit integrè æternitati Dei, quæ est duratio carens principio, & fine; ergo &c. min. & conf. tenet. Major verò prob. Supponatur Angelus productus ab æterno, & in æternum duraturus: modò sic: Res, quæ 537.

coëxi-

coëxisteret integræ durationi hujus angeli, necessariò coëxisteret illi ab æterno, & in æternum absque principio & fine: sed non ob aliam rationem, nisi quia illius angeli duratio caret principio, & fine; ergo &c. Resp. Conc. maj. & neg. min. quia de conceptu visionis, seu intuitionis perfectissimæ solùm est attingere clarissimè objectum prout existens à parte rei, in sua temporis differentia, quamvis istud non sit physicè coëxistens intuitioni, vel intuenti pro alia temporis differentia. Sic Deus intuetur modò Antichristum pro sua temporis differentia extiturum, quamvis non intuatur illum existentem in ista temporis differentia.

538. Ad confirmationem dist. maj. Quidquid coëxistit durationi integræ divisibili carenti principio, & fine, non habet primam & ultimam durationem concedo. Quidquid coëxistit durationi integræ indivisibili carenti principio, & fine, non habet primam, & ultimam durationem subdist. Si ei coëxistat ut in actu secundo adimplente omnia instantia conc. si solùm coëxistat illi, ut correspondenti aliquibus solùm instantibus neg. maj. & dist. eodem modo min. neg. conseq. Ad probationem conc. maj. & dist. eodem modo min. neg. conseq. Ratio est, quia cùm æternitas intrinseca sit tota in unico instanti, potest aliqua res illi toti coëxistere correspondens ei solùm in unico instanti: at verò illa æternitas angeli, cùm non existat tota, & integra in minori, quàm in totius temporis æterni mensura, ut res aliqua illi integrè correspondeat, necesse est, ut toto eo tempore, atque adeò ab æterno, & in æternum illi coëxistat. Discrimen autem inter intrinsecam, & extrinsecam æternitatem est satis grande: si autem tale non esset, res quæcunque in propria mensura existeret ab æterno, eo præcisè, quòd in propria mensura coëxistat toti æternitati indivisibili Dei in aliquo instanti. Cùm etiam quælibet res esset immensa, & sine principio, & sine omni loco correspoderet ex eo præcisè, quòd in aliquo loco correspoderet toti intrinsecæ immensitati Dei, quod est manifestè falsum, & contra Fidem.

539. Objic. ultimò. Creaturæ coëxistunt æternitati Dei ut habenti suam essentiam: sed de essentia æternitatis Dei est existere ab æterno, & semper, ergo creaturæ coëxistunt illi prout existenti ab æterno, & semper, atque adeò coëxistunt ab æterno. Probatur consequentia. Repugnat creaturam coëxistere æternitati Dei prout existenti hodie, quin creatura existat hodie; ergo repugnabit pariter creaturam coëxistere æternitati Dei, ut existenti ab æterno, & semper, quin creatura existat ab æterno, & semper. Resp. Argumentum in creatura coëxistente immensitati ut habenti suam essentiam: atque adeò ut existenti in omni loco. Tum etiam in creatura, quæ in propria sua mensura coëxistit æternitati ut habenti suam essentiam. Resp. Deinde dist. maj. ut habentem suam essentiam intrinsecè durantem conc. extrinsecè durantem per omnia instantia successiva neg. maj. & dist. min. neg. consequent. Nam æternitas non existit in hoc, & in illo instanti intrinsecè, & per suam essentiam præcisè, sed per coëxistentiam cum hoc, & illo instanti, quæ coëxistentia includit aliquid extrinsecum Deo, nimirum existentiam hujus, & illius instantis. Etenim de ratione æternitatis intrinsecæ solùm est exigere correspondere cuicunque tempori, quando existat; non autem quando non existat. Neque exigit coexistere instanti A post instans C, sive alia ante instantia priora ad instans A. Ex dictis

Fit 1. Præsentiam physicam futurorum in æternitate non esse medium, ut Deus ea ab æterno cognosceret: aliter illa cognosceret in medio chimerico. 540. Fit 2. Adhuc ea præsentialitate admissa non satis esse ad salvandum immutabilitatem scientiæ divinæ, ut constat à n. 491. Fit 3. Futura absoluta cognosci invariabiliter à Deo ab æterno in se ipsis, cùm objectivè sint præsentia ab æterno visioni divinæ. Fit 4. Futura absoluta nobis libera non posse cognosci immutabiliter ab æterno in proximis eorum causis. Ratio est, quia causa libera secundùm totum, quod includit in actu primo proximo expedito, adeóque includente decretum Dei per se applicativum omnipotentiæ, & colativum auxilii est ad utrumque indifferens: in medio autem ad utrumque indifferente nequit cognosci effectus determinatè certò, & infallibiliter, sive immutabiliter. ut latè constat ex dictis. Sic etiam D. Thomas *Tract. de Præsc. & Præd. cap. 5. Ad quartum dicendum, quòd contingens futurum, ut motus liberi arbitrii, quamvis non sit determinatum in causa sua, est tamen determinatum in esse suo, secundùm quod est in actu, & sic subjacet certitudini Præscientiæ, sicut supra dictum est de Futuris contingentibus in supra dicto capite.*

Fit. 5. Decreta omnia subsequentia scientiam mediam præfinitiva, sive efficaciter intentiva & compossibilia cum libertate esse causam per accidens effectuum, secus autem per se; cùm per se non requirantur ad productionem effectûs, sed sit ipso effectu conditionatè prævisо, adeóque, & causis conditionatè prævisis naturâ posteriora ad eum modum, quo scientia visionis effectus in se ipso est naturâ posterior effectu libero absoluto, adeóque & causis per se absolutis talis effectus, ut ex tota Disputatione latè constat, & ex dicendis de Providentia latius constabit: ac proinde non esse medium se tenens ex parte actûs primi per se requisiti ad cognitionem effectûs. Quinimò illa decreta, licèt non sint scientiæ visionis effectus in se ipso; cùm scientiæ visionis effectus in se ipso; pendeat ab hoc, vel illo determinato decreto: nihilominus sunt scientia 541.

visionis effectûs in decreto. Ratio est, quia tale decretum metaphysicè connectitur cum effectu absolutè futuro: neque potest convenire aliquod prædicatum scientiæ visionis effectûs in decreto, quod non conveniat decreto, ut constat à n. 173. Unde eo modo, quo illud decretum est causa per accidens effectûs, ita illa scientia erit causa per accidens effectûs. Scientia autem effectûs in se ipso, ut ex dictis constat, nequaquam potest effectum illum causare.

DISPUTATIO VIIII.

DE NOTITIIS PRÆVIIS AD SCIENTIAM MEDIAM, QUÆ EST DE FUTURIS LIBERIS CONDITIONATIS.

542. Duplex distingui solet scientia conditionata, altera conditionata ex parte actûs, & absoluta ex parte objecti: altera verò conditionata ex parte objecti, & absoluta ex parte actûs. Conditionata ex parte actûs est absoluta aliqua affirmatio, quæ daretur, si aliqua conditio poneretur: v. g. Si Deus prædestinasset Judam, daretur absoluta affirmatio talis prædestinationis. Absoluta ex parte actûs, & conditionata ex parte objecti est, quæ absolutè existit, sed non affirmat suum objectum absolutè, sed conditionatè: v. gr. si Judas fuisset prædestinatus, salutem obtinuisset. Eodem duplici modo potest dici aliquod decretum conditionatum, scilicet conditionatum ex parte actûs: si nimirum conditio apponatur, tanquam conditio ad existentiam decreti, & conditionatum ex parte objecti, quando nempe conditio apponitur tanquam conditio, sub qua decretum vult suum objectum. Insuper scientia conditionatorum est duplex: alia conditionatorum contingentium: & alia necessariorum: illa, est quæ cognoscit futura conditionata sub aliqua conditione conducente, & indifferente ad id, quod affirmat futurum, vel ad ejus oppositum. v. gr. Si Petrus vocetur auxilio A sufficienti, consentiet. Scientia verò futurorum conditionatorum necessariorum est illa, quæ futura necessaria cognoscit sub conditione non quidem indifferente, sed infallibiliter connexa cum futuro. v. gr. Si productio existat, existet effectus: etenim omninò necessarium est, & non contingens, quòd, si detur aliquid essentialiter connexum cum effectu, existat effectus. Cæterùm in præsenti non agimus de hac scientia conditionata, quæ cùm sit de objecto necessario, est scientia simplicis intelligentiæ; sed de scientia conditionata, quæ non habet conditionem essentialiter cum termino connexam.

SECTIO I.

De Statu Præsentis Controversiæ.

Vix nata est scientia media, cùm delata est ad Lusitanos Inquisitores, ubi ab omni censura declarata est immunis. Procurante autem Dominicano Bannes Primario Salmanticensi, delata est iterum ad Supremum Inquisitionis Hispaniæ Tribunal. Hinc etiam triumphans delata demum est ad Sanctissimum, ubi discussa jussu Clementis VIII. tunc regnantis post diuturnas, & acres disputationes indemnis extitit, atque ex Decreto Pauli Quinti *permissa liberè doceri, & vulgarique*, qui omnium maximus triumphus fuit. Quin imò non solùm Doctores nostri, verùm etiam ab eo tempore & ipse Bannes eam probabilem appellavit, qui, cùm morti esset proximus, dixit, se valde probabilem reputare sententiam Societatis, & quod contra eam conatus fuerat, solo studio veritatis egisse. Tum etiam Joannes Lallemandet ex ordine Minimorum, qui *Tom. 1. de Deo uno disp. 8. pag. 250.* dixerat: *Modica auctoritatis fuit hactenus in schola Theologica scientia media, & proinde exterminanda, neque ratione, neque auctoritate fulcitur: unde signum est, quod brevi corruet. Omnis enim novitas nulla valida ratione fulta, antiquitati aut citò, aut brevi cedet.* Postea tamen ipse palinodiam cecinit in cursu philosophico, ubi *Clypeo 3. pag. 369.* hæc habet: *Quanti clamoribus contra eruditissimum Molinam, quoad suam de gratia efficaci, & scientia media sententiam actum est: ita ut res ad sedis Apostolicæ Judicium fuerit delata. His tamen non abstantibus altas jecit radices Molinistica opinio. Thomistica verò prædeterminatio jam dormitat etiam in eorum scholis.* Quàm profundas autem radices jecerit, tradunt accuratè superiores historici. Historiam enim latè prosequuntur, Possinus, Henaus, Ripalda, Annatus: nos autem

rem ad scholasticas solùm contentiones attendimus.

544. Suppono 1. Omnia absolutè futura esse etiam futura conditionata, & non econtra, ut constat ex n. 446. Quinimò objectum liberum contingens non solùm se extendit ad futura, verùm & ad præterita, & præsentia, ut constat ex eodem numero. Hæc autem scientia conditionata plura continet; Tria enim reperiuntur in propositione conditionali hypothetica. Primum *conditio sub qua*, quæ dicitur hypothesis, seu antecedens; quia præsupponitur ex parte causæ ad effectum. Secundum *Res, quæ affirmatur, vel negatur*, & dicitur consequens, & eventus, seu conditionatum. Consequens, quia comparatur ad conditionem præsuppositam: eventus, & conditionatum; quia attingitur ut affectum conditione. Tertium: *Habitudo conditionis ad rem sub illa conditione affirmatam, vel negatam.* Exemplum sit in hac propositione. *Si est ignis, calefacit.* ly *si est ignis*, dicitur hypothesis, seu conditio, quæ neque affirmatur, neque negatur existere: sed concipitur præscindendo ab affirmatione, & negatione. Ly *calefacit*, explicat calefactionem, quæ est res affirmata sub illa conditione. Tandem *necessitas ipsa, qua ignis existens purificata illa conditione infert calefactionem*, est habitudo prædictæ conditionis ad prædictum conditionatum. Exinde

545. Suppono 2. Habitudinem conditionis ad conditionatum juxta diversam naturam suam, diversas etiam inferre conditionales propositiones 1. enim si conditio identificatur realiter, vel connectitur essentialiter cum conditionato, resultat conditionalis necessaria, ut in istis: *Si est homo, est animal: si est actio productiva termini, est terminus productus.* 2. Si conditio repugnat termino, resultat conditionalis impossibilis. v.g. *si est homo, est equus.* Verùm hæc omnia cùm sint de veritate, aut falsitate necessaria sub ea conditione, non pertinent ad scientiam mediam, sed ad scientiam simplicis intelligentiæ, quæ ex dictis à n. 243. attingit omnes veritates necessarias, de quibus hic non agimus. 3. Si habitudo conditionis ad conditionatum non est necessitatis, neque repugnantiæ, sed indifferentiæ, quatenus conditio ex se potest componi cum conditionato, & cum illius carentia, tunc resultat conditionalis contingens.

546. Cæterùm hæc conditionalis contingens duplex etiam est: altera, cujus conditio conducit aliquo modo ad conditionatum, & aliquo modo removet oppositum. v. g. Si Petrus per auxilium divinæ gratiæ vocetur, consentiet: si legat librum spiritualem, convertetur. Altera est, cujus conditio nullo modo conducit ad conditionatum potiùs quàm ad oppositum. v. g. Si Petrus rideat, Turca dormiet. Unde hæc secunda vocatur conditionalis de conditione disparata, & meliùs, quàm per sensum hypotheticum explicaretur per particulam *quando* significativam casualis existentiæ, ut accuratè notavit Exim. Doctor *in Opusc. lib. 2. de scientia conditionata c. 6.* Sic exponitur illud, quod dixit Elisæus Regi Syriæ 4. *Reg.* 13. *Si percussisses quinquies, aut sexies, sive septies, percussisses Syriam usque ad consummationem*, ubi non est connexio causalis, ut per se patet: sed est concomitantia ex voluntate Dei Prophetæ revelata: adeóque non de ista, sed de prima, quæ vocatur de conditione conducente, suam ducit Originem controversia nostra. Ac proinde de sola illa priori est dissidium in præsenti, exinde

547. Suppono 3. Aliquas propositiones conditionales, quæ ad primam speciem apparent contingentes, seu habentes conditionem absque necessaria connexione cum conditionato, revera non esse tales, cùm sæpe lateat connexio consistens in decreto efficaci libero Dei, infallibiliter connectente conditionem cum conditionato, quod maximè notandum est, ne controversia præsens in alienum sensum detorqueatur. Talis est propositio illa Christi. *Joan.* 16. *Si enim non abiero, Paraclitus non veniet ad vos.* Ratio est, quia in ea conditione includitur decretum efficax Dei de non mittendo Spiritum Sanctum, antequam Christus ascenderet ad Patrem. Talis etiam est ista propositio de Fide: Si Peccator è vita decesserit cum pœnitentia finali, salutem æternam consequetur. Cùm in ea conditione includatur decretum efficax Dei, dandi gloriam cuicumque peccatori ex vita discedenti cum pœnitentia finali. Quamobrem conditio antecedens in prima propositione, sub qua negatur adventus Spiritûs Sancti, non est sola negatio Ascensionis Christi, sed ea simul cum prædicto decreto. Sic etiam in secunda propositione conditio antecedens, sub qua affirmatur consecutio gloriæ, non est sola pœnitentia finalis, sed illa prout affecta decreto de gloria danda tali pœnitenti.

548. Exinde prædictæ veritates non pertinent ad scientiam mediam, sed ad scientiam simplicis intelligentiæ, & ad scientiam visionis. Ratio est, quia per scientiam visionis videt Deus existentiam talis decreti, quo constituitur conditio earum veritatum; cùm ad scientiam visionis spectet videre omnia existentia, ut constat à n. 243. Per scientiam autem simplicis intelligentiæ cognoscit Deus necessariam connexionem decreti promissivi cum effectu promisso: cùm ad hanc scientiam pertineant omnes veritates necessariæ, ut ex eodem n. constat. Propter eandem rationem pertinent ad scientiam simplicis intelligentiæ istæ, & similes conditionales veritatis necessariæ. Si detur in Deo decretum efficaciter prædefiniens liberam peccatoris conversionem, existet libera conversio. Unde de hujusmodi conditionalibus, quarum conditio necessariam habet connexionem cum conditionato,

utpote

utpote ad scientiam mediam non pertinentibus, in præsenti non agimus, sed de illis, quæ ex parte actûs primi per se requisiti ad eventum nullam cum illo habent metaphysicam connexionem.

549. Supp. 4. Sententiam nostram de scientia media solùm posse impugnari ab adversariis duplici via: nimirum, vel probando Deum non cognoscere infallibiliter, sed solùm conjecturaliter futura libera conditionata: vel probando ea solùm cognoscere in decreto subjectivè absoluto, & objectivè conditionato, de quo n. 456. Primam viâ aggressi sunt initio exorta controversia antiqui Thomistæ docentes Deum solùm cognoscere infallibiliter inclinationem voluntatis, ipsos autem actus non cognoscere, nisi probabiliter, & conjecturaliter. Verùm rationum pondere à nostris auctoribus victi eam sententiam reliquerunt moderni Thomistæ, & jam nobiscum consentiunt docentes Deum etiam infallibiliter cognoscere ipsos actus conditionatè futuros. Quod autem Joannes à S. Thoma, Vives, & Gonettus suos excusare conantes dicunt antiquos Thomistas nunquam negasse scientiam Dei infallibilem circa futura conditionata, adeóque triumphos, quos tanta verborum pompâ nostri decantant, leves foliorum sonitus, & inanes umbras esse, parum quidem refert; cùm Thomistarum antiquorum opera extent, quæ triumphos nostros non inanes, sed veros esse facilè comprobant. Sin autem, audiamus adversariorum fundamenta.

550. Respondet igitur primò Gonettus, Ledesmam, & alios Dominicanos, nunquam negasse scientiam certam futurorum conditionatorum fundatam in decretis divinis conditionatis ex parte objecti, de quibus posteà, sed solùm scientiam conditionatam certam conditionatorum in causis contingentibus. Contra tamen, quia Gonettus non legit Ledesmam, neque suos auctores; ergo nulla est responsio. Probatur Antecedens. quia Ledesma Tractat. de Divinæ Gratiæ auxiliis Editionis Salm. ann. 1611. disp. 2. de Scientia Futurorum pag. 577. ita ait: *Secundus modus explicandi istam sententiam est aliorum, qui dicunt, quòd Deus cognoscit hæc futura conditionata in prædeterminatione suæ voluntatis, & in decreto illius, quo prædefinivit, quid esset futurum non absolutè, sed sub conditione: si hæc vel illa circumstantia poneretur.* Et pag. 582. agens de hac sententia ait: *Secunda Conclusio. Prima sententia juxta secundum modum declarata est falsa, & improbabilis. Hanc conclusionem docent omnes auctores secundæ sententiæ, & præcipuè omnes illi, qui sequuntur doctrinam D. Thomæ.*

551. Insuper eodem tom. pag. 574. ait: *In hac difficultate sunt duæ oppositæ sententiæ inter Doctores: prima sententia est affirmativa videlicet, quod in Deo verè est scientia certa, & infallibilis futurorum conditionatorum. Hanc sententiam quidam moderni Theologi, qui non sunt ex schola D. Thomæ, ut Molina, Valentia, Vasquez, Suarez, &c.* Et pag. 519. ait: *Secunda sententia est omnino huic oppositæ, quæ quidem docet, quòd in Deo non reperitur talis scientia conditionata istorum futurorum conditionatorum. Docet enim ista sententia, quòd potest Deus per conjecturas aliquo modo cognoscere, quid causa libera faceret, si in tali occasione cum istis, vel illis conditionibus constitueretur. Non tamen potest certa, & infallibili scientia id cognoscere: atque adeò potest quidem Deus judicare, quid foret verosimilius, vel probabilius in tali eventu; non tamen potest definitum judicium ferre, hoc esse, aut fieri, si illud fieret.* Et subjungit: *Hanc sententiam sequuntur omnes discipuli D. Thomæ, qui in hac tempestate interpretantur illum, & omnes, qui sequuntur ejus doctrinam in materia de auxiliis Divinæ Gratiæ.*

552. Rursus Mag. Joannes Gonzalez de Albelda, Dominicanus Primarius Complutensis tom. 1. in primam partem Editionis Complut. 1621. disp. 44. sect. 2. n. 8. hæc habet: *Prima sententia est aliquorum Juniorum Thomistarum, qui dicunt ejusmodi futura solùm cognosci à Deo conjecturaliter; vel certitudine quadam morali, non autem certitudine Logica, aut Metaphysica excludente omne dubium ex parte rei cognitæ: Existimant enim, quòd solùm cognoscuntur à Deo ex vi connexionis cum conditionibus præsuppositis, ac subinde, cùm connexio ejusmodi non sit formalis, seu necessaria necessitate illationis, non cognoscuntur certò, & infallibiliter, sed solùm conjecturaliter, vel quadam certitudine morali majori, aut minori juxta majorem, aut minorem connexionem cum conditionibus præsuppositis. Ex hoc autem inferunt, quòd, quando conditiones sunt disparatæ, aut omnino remotæ, talia futura conditionata nullatenus cognoscuntur à Deo.* Hanc sententiam latè defendit M. Balthasar Abarete Dominicanus tom. 1. in primam partem editionis Vallisoletanæ, anno 1605. contr. 56. §. 3. De decreto autem illo subjectivè absoluto, & objectivè conditionato, quod recentes Thomistæ necessarium judicant, ut Deus cognoscat infallibiliter futura conditionata, non est, quod dicamus; cùm satis superque de illo dixerint antiqui Thomistæ; Legatur Zumel in Commentario supra primam partem D. Th. tom. 1. edit. Salmant. 1590. ibi enim quæst. 14. art. 13. disp. 8. concl. 3. hæc habet: *Respondent nonnulli, quòd, licèt Deus non prædeterminaverit illa, ut sint, vel ut forent aliquando, nihilominus prædeterminavit, ut essent; si tales apponerentur circumstantiæ. Ridicula sanè responsio, quæ Deum imperfectum reddit:* Hæc illi. Ergo Gonettus Auctores Thomistas non legit:

exin-

exinde non miror, quòd iste Auctor externos Doctores non legit: qua de causa dicit opus quoddam Anonymum, cui titulus, *de Ordine, deque Priori, & Posteriori*, in quo sententia antiquorum Thomistarum continetur, esse Claudii Tifani Jesuitæ. Cæterùm ad dandum nomen Anonymo non satis est, quòd Gonet id asserat, sed probare, negamus enim, tale opus esse talis auctoris. Ratio est, quia in nova societatis Bibliotheca, in qua hujus Auctoris omnia opera recensentur, nulla, vel minima talis operis fit mentio.

553. Respondet secundò Gonet, quòd futurum dupliciter considerari potest, vel per ordinem ad causas creatas, vel per ordinem ad DEI decretum. Primo modo, ait, cognoscuntur à DEO futura conditionata cognitione objectivè conjecturali, & subjectivè infallibili. Secundo verò modo cognoscuntur à DEO cognitione tam objectivè, quàm subjectivè infallibili. Hæc autem responsio non venit ad rem. Quia modò non quærimus de medio, in quo DEUS cognoscat certissimè, & infallibiliter futura conditionata: sed investigamus sensum antiquorum Thomistarum, quos recentes Thomistæ deserunt, & ad nostra castra confugiunt. Nihilominus gratulor Gonet, qui ex hac distinctione ostendit, quàm debilia sint argumenta, quæ demonstrationes appellabat probando non posse DEUM cognoscere possibilia in se ipsis. Argumentum enim ipsius appositum num. 360. hoc erat: In DEO nequit admitti duplex modus cognoscendi, quorum unus sit alio perfectior: adeóque cùm cognitio possibilium in divina essentia sit perfectior modus cognoscendi, quàm modus cognoscendi illa in se ipsis, ex eo, quòd DEUS cognoscat possibilia in se ipso, nequit illa cognoscere in se ipsis. Modò sic: atqui etiam modus cognoscendi futura conditionata infallibiliter tam objectivè, quàm subjectivè est perfectior quàm modus cognoscendi conjecturaliter objectivè, ut ex terminis patet; ergo ex eo, quòd hunc duplicem modum non neget adversarius, sed asserat, pariter tenetur asserere illam suam demonstrationem inanem esse. His positis

554. Assero cum nostris, & Thomistis Junioribus. DEUS certò, & infallibiliter cognoscit futura contingentia conditionata. Probatur primò ex Scriptura 1. *Reg. cap.* 23. ubi David consuluit Dominum, an Ceilitæ ipsum traderent Sauli, si Ceilæ maneret; & an si maneret ipse David Ceilæ, descensurus esset Saul? Respondit Dominus: *Descendet, tradent.* Quibus in verbis revelavit DEUS duos eventus conditionatos: de descensu Saulis, & de Ceilitarum traditione, si David maneret Ceilæ; quos eventus evitavit David, tollens conditionem per fugam. Modò sic: Veritas revelata non solùm est animus Saulis ad descensum: & Ceilitarum ad traditionem: sed traditio & descensus, si maneret ibi David, ut constat ex textu; ergo veritas à DEO præscita fuit eventus omnino contingens; & conditionatus; blasphemum enim est aut verum DEUM revelasse, quod non præcognoverat; aut revelasse modò expositò fallitati; ergo infallibiliter fuit in cognitione DEI conditionatus descensus Saulis, & conditionata traditio Ceilitarum: etenim, ut per se notum est, & tradit Augustinus *Tract. 37. in Joannem* divinitas non opinatur.

Probat. 2. ex 3. *Reg.* 11. Ubi ne Filii 555
Israëlis ingrederentur ad Filias Gentium, ait Deus: *Non ingrediemini ad eas, neque de illis ingredientur ad vestras: Certissimè enim avertent corda vestra, ut sequamini Deos earum.* Ubi DEUS prædixit conditionatam aversionem cordis Filiorum Israël sub conditione, quòd ingrederentur ad Filias Gentium. Quod cognovit non quidem conjecturaliter, sed certissimè, ut patet ex textu; ergo &c. Confirm. 1. ex illo Christi, *Matth.* 11. cit. num. 241. ubi futura libera conditionata assertivè Christus pronunciat; ergo &c. Confirm. 2. *Ex Sap.* 4. ubi de justo dicitur: *Raptus est, ne malitia ejus mutaret intellectum*, ubi ad tollendum è vivis justum dirigitur DEUS ex prænotitia de malis operibus, quæ justus faceret, si diutiùs viveret. Hic enim est verus hujus scripturæ sensus teste Augustino *cap.* 8. *de Correptione & gratia*, ubi hæc habet: *Respondeant, si possunt; cur illos DEUS, cùm fideliter, & piè viverent, non tunc de Vitæ hujus periculis raputt; ne malitia mutaret intellectum eorum, & ne fictio deciperet animas eorum: Utrùm hoc in potestate non habuit, an eorum mala futura nescivit? nempe nihil horum, nisi perversissimè atque insanissimè dicitur;* ergo &c.

Cæterùm in hoc D. Augustini testimonio 556
valde notandum est, S. Doctorem non asserere DEUM moveri ex Operibus conditionatè prævisis tanquam ex meritis dignis præmio: præmium enim solùm correspondet meritis absolutis. Quis enim dicat, me teneri dare præmium Petro, ex eo, quòd, si vixisset centum annos, confecisset domum, quæ præmio & mercede esset digna? solùm ergo ait Augustinus: DEUM ex præscientia operum conditionatorum in sua misericordia moveri ad rapiendum justum è vivis, ne amittat Justitiam, quod clarè explicat, & decidit ipse Augustinus *tom. 7. Lib. de Prædestinatione cap.* 15. ubi hoc hæreticorum argumentum sibi objicit per hæc verba: quòd si

forsitan dicunt pœnitentibus peccata dimitti, & imò ipsos non baptizari in parvula ætate morientes, quia præsciti sunt pœnitentiam, si viverent, non acturos, eos autem, qui baptizantur, & parvuli de corporibus exeunt, DEUM præscire, acturos pœpœnitentiam fuisse, si viverent. Resp. Augustinus huic objectioni cap. 14. per hæc verba: *Raptus est ne malitia mutaret intellectum ejus, dictum est, enim secundùm pericula vitæ hujus, non secundùm præscientiam DEI, qui hoc præscivit, quod futurum erat, non quod futurum non erat, id est, quòd ei mortem immaturam fuerat largiturus, ut tentationum subtraheretur incerto, non quòd peccaturus esset.* Unde Augustinus non negat scientiam conditionatam, sed eam supponit, supponendo justum raptum immaturè, ne malitia mutaret intellectum ejus, negat autem præscientiam de peccato absolutè futuro, quia tale peccatum absolutè futurum non erat, & DEUS non cognoscit futurum esse, quod futurum non est.

557. Quin imò, ut accuratè notavit Exim. Doctor in Opusculis libr. 2. de Scientia futurorum conditionatorum contingentium cap. 3. num. 8. hoc nomen præscientia, etsi aliquando sumatur pro omni scientia divina priori prioritate temporis ad quemcunque effectum creatum, aliquando verò apud SS. Patres solùm sumitur pro scientia illius rei, quæ postea absolutè erit, quatenus præscientia dicit præcedentiam ad rem subsequendam, sicut ergo hic mundus non dicitur præcedere, seu antecedere alium, quia alius mundus nunquam erit, ita scientia DEI de illis futuris conditionatis, quæ nunquam erunt, non dicitur præscientia, sive præcedentia, sumpta præscientia, in hac secunda significatione; ex quo componuntur varia SS. Patrum testimonia, quorum aliqua concedunt præscientiam de futuris conditionatis, alia negant, componuntur quidem facilè. Nam prima loquuntur de præscientia sumpta in prima significatione, alia verò de præscientia sumpta in secunda significatione. Sic Damascenus in Dialogo contra Manicheos: *Prænotio est, quæ futura sunt, antequam in actum prodeunt, nosse.* Anselmus lib. de Concordia præscientiæ & prædestinat. *Quapropter cum dicimus, quia quod Deus præscit futurum, necesse est esse futurum, non asserimus semper, esse rem necessitate futurum, non enim potest futurum simul esse non futurum. Idem sensus est, si sic dicitur, si DEUS præscit aliquid, non addendo futurum, quoniam in præscire intelligitur futurum.* Hugo de S. Victore *primo de Sacram. Part. 2. cap. 8.* distinguens scientiam DEI à præscientia, ait: *Si futura non essent, forè quidem in DEO scientiam, non tamen præscientiam*, & addit: *Illa, quæ præscientia est, scientia fuisset, etiamsi præscientia non fuisset, si futurum aliquod non fuisset.* Idem etiam affirmant Magist. sententiarum, & alii Theologi. Hoc ergo solùm sensu negant PP. præscientiam contingentium conditionatè tantùm futurorum, ex quo soluta manent argumenta adversariorum ab authoritate desumpta.

Probat. 2. Ratione fundamentali: Deus 558.
cognoscit certò & infallibiliter, quidquid est verum, affirmabile; aliter intellectus divinus non esset incapax omnis ignorantiæ: atqui unum è duobus, nempe Petrus consentiet, si constitutus sit proximè potens ad consensum, Petrus non consentiet, si constitutus sit proximè potens ad non consensum, est verum affirmabile, ergo Deus cognoscit unum ex his duobus, & consequenter habet aliquam scientiam conditionatè certam. min. prob. quia posito eo actu primo proximo, vel consentiet Petrus, vel non consentiet? Hæc enim est vis contradictoriorum, ut non possint simul existere, neque simul deficere, adeóque posito eo actu primo proximo, impossibile est non solùm, quòd existant simul consensus, & non consensus Petri, sed etiam quòd simul deficiant, ergo necessarium est unum è duobus, vel quòd existat consensus, vel quòd non existat; ergo una è duabus propositionibus debet esse vera, vel quòd consentiet Petrus, si ponatur ea conditio, vel quòd non consentiet. Unde unam ex his veritatibus debet DEUS certè cognoscere. Confirm. variis PP. testimoniis videndis apud Henao à num. 59. & variis quæstionibus, quas supponunt, de quibus infrà agemus num. 577. Exinde

Fit primò. DEUM certò & infallibili- 559.
ter cognoscere futura contingentia conditionata, etiam non revelata, nec cum Universis rebus connexa. Ratio est, quia non minùs unum è duobus contradictoriis est verum, adeóque & cognoscitur ab intellectu divino circa non revelata, quàm circa revelata, quin imò non potest Deus revelare actus nostros liberos, qui erunt, nisi quia prægnoscit, ut constat ex dictis. Fit secundò. Solùm manere controversiam inter scholam nostram, & Thomisticam modernam, pro admittenda, vel rejicienda scientia media ex secunda via, quam assumebant, nimirum ex necessitate decreti efficacis subjectivè absoluti, & objectivè conditionati per se requisiti, ut DEUS cognoscat futura contingentia conditionata. Etenim si hoc requiratur, repugnabit scientia media, si autem hoc non requiratur, vel cum libertate repugnet, erit necessaria, & innegabilis scientia media, neque distant multùm ab ista Thomistarum via communiter Scotistæ, requirentes decretum efficax

tax DEI, ut ipse cognoscat futura contingentia conditionata, cum hoc discrimine tantùm, quòd illi Scotistæ negant tale decretum, etsi per se prævium, inducere physicam præmotionem, purificata conditione, utpote superfluam, ideóque appellant decretum prædefinitivum; quod Thomistæ vocant prædeterminativum, cæterùm iisdem argumentis utrumque dicendi modum impugnabimus, & scientiam mediam stabiliemus, postquam dissolverimus argumenta antiquorum Thomistarum, pro quo sit

SECTIO II.

Solvuntur opposita.

560. OBjic. 1. Augustinus exponens illud Sapientiæ 4. *Raptus est, ne malitia mutaret intellectum ejus*, ait: *Dictum est enim secundùm pericula vitæ hujus, non secundùm præscientiam DEI, qui hoc præscivit, quòd futurum erat, non quòd futurum non erat*, ut ex num. 556. Ergo DEUS non habet scientiam infallibilem de futuris conditionatis. Resp. Conc. antecedens, & nego consequentiam, quia Augustinus negat ibi præscientiam sumpta præscientia pro scientia antecedente ad rem, quæ postea erit, ex dictis num. 557. Adeóque cùm futura purè conditionata nunquam ponenda sint à parte rei, non habet in eo sensu Deus eorum præscientiam. Revera cùm certò DEUS sciat, quòd, si poneretur ea causa, poneretur etiam talis effectus, exinde habet infallibilem scientiam de talibus futuris, neque volumus contendere de Voce præscientiæ, cùm hæc habeat duplicem significationem, ut eodem numero diximus, quarum una comprehendit omnem scientiam, secùs alia, quoad scientiam autem dubitare non licet de mente August. ut ex num. 555.

561. Objic. 2. Scientia formaliter conditionata ratione particulæ *si* claudit plures imperfectiones, prima est compositio, & pluralitas conceptuum, quia componit conditionatum cum conditione; secunda est discursus, quia idem est, si sol oritur, dies est, atque sol oritur, ergo dies est. Tertia, quòd sit simplex apprehensio conditionis, quia neque negat, neque affirmat conditionem. Quarta, quòd est abstractio, & præcisio, quia, quando Petrus absolutè tentatur, & peccat, scientia dicens: Si Petrus tentetur, peccabit, præscindit peccatum, & tentationem ab existentia absoluta, quam in re habent. Ergo scientia est valde imperfecta, adeóque repugnat. Respond. Neg. antecedens. Nulla enim invenitur imperfectio ex enumeratis, non quidem prima, cum non inveniatur compositio ex pluribus entibus realiter distinctis: nam scientia media est realiter indivisibilis, pluráque comprehendit simplici actu, sicuti est scientia visionis, per quam cognoscit DEUS absolutam existentiam tentationis, & peccati Petri, modo, quo in signo peccati cognoscibiles sunt. Secunda imperfectio, nempe discursus non reperitur in aliquo signo rei perfectè cognoscibilis, quin pro eo signo perfectissimè à DEO cognoscatur, quod requirebatur ad discursum, ut ex n. 238.

562. Neque datur tertia imperfectio ratione apprehensionis conditionis: nam in signo hypothesis illa neque est affirmabilis, neque negabilis, adeóque attingit illam apprehensivè quoad existentiam affirmando simul, quod non repugnat, si ponatur. Cùm hoc pro eo signo verè cognoscibile sit, neque reperitur 4. Imperfectio, cùm scientia conditionata non præscindat unum prædicatum tentationis ab alio, sed attingat omnia omni modo, quo pro eo signo sunt verè attingibilia. Licèt enim scientia conditionata abstrahat ab existentia absoluta objecti, nulla tamen est imperfectio, cùm pro eo signo nondum sit objectum cognoscibile ut absolutè futurum, & divina cognitio non possit cognoscere objectum aliter, ac est, qua de causa apud ipsos ac riquos Thomistas scientia simplicis intelligentiæ non est imperfecta, quamvis non affirmet objectum ut absolutè futurum, eo quòd in signo scientiæ simplicis intelligentiæ objectum adhuc non sit absolutè futurum, sed sit signum indifferens ad futurionem, & non futuritionem, pariter ergo in casu nostro.

563. Objic. 3. DEUS ab æterno habet scientiam absolutam Vocationis D. Petri, & consensûs illius, ergo nequit habere scientiam conditionatam consensûs divi Petri, si vocetur. Probat. consequentia. Quia stulta est affirmatio conditionata de objecto, quando objectum est absolutè futurum, nemo non prudens, dum cognoscit se scribere calamo, diceret, si haberem calamum, scriberem, ergo &c. Resp. Conc. ant. & dist. conseq. nequit habere scientiam conditionatam conceptam pro eo signo scientiæ visionis, vel pro posteriori ad illam conc. pro signo priori, & independente à scientia visionis neg. consequent. neque hoc est stultum, & otiosum, quòd pro signo priori, ac independente ab existentia absoluta consensûs, pro quo signo nondum est cognoscibilis ut absolutè, sed solùm ut conditionatè existens, cognoscatur solùm per scientiam conditionatam, hæc enim est perfectio divini intellectûs cognoscentis rem modo, quo est cognoscibilis. Exinde ad probationem dist. eodem modo antecedens, & neg. conseq. nam non repugnat, quòd conjungantur in Deo pro diversis signis illæ scientiæ, sicut in adversariorum sententia scientia simplicis intelligentiæ, quæ est pro signo priori, conjungitur cum scientia visionis, quæ est pro signo posteriori.

564. Neque ex eo, quòd posità vocatione Petri absolu-

absolutè existat consensus, & cognoscatur per scientiam visionis, definit ex eo cognosci à scientia conditionata, seu media. Ratio est, quia si posito auxilio existit consensus, non solùm est verum affirmabile, quòd existit absolutè, sed etiam quòd existet, si ponetur auxilium, adeóque utroque modo seu duplici illa scientia cognosci potest, cum hoc tamen discrimine, quòd consensus ut absolutè futurus determinat intellectum divinum ad scientiam visionis pro signo, in quo est purificata conditio. Ad scientiam verò mediam determinat consensus conditionatus pro signo independente à purificatione conditionis, quod signum est independens à scientia visionis, neque modò curo, an sit prius, quàm scientia visionis signum illud, cùm satis sit pro re sequenti, quòd in his modis cognoscendi plurimùm splendeat infinita vis cognoscitiva Dei.

565. Objic. 4. Hæc propositio. Si Petrus vocetur, consentiet, æquivalet huic. Casus vocationis, est casus consensûs. Modò sic, vel ergo reddit sensum Universalem, nempe omnis casus possibilis vocationis est casus consensus, & hic sensus est fallax, quia casus vocationis dissensus est casus possibilis vocationis, & non est casus consensûs, vel reddit hunc sensum particularem, nempe; aliquis casus possibilis vocationis est casus consensûs, & hoc nequit dici, quia objectum scientiæ mediæ est veritas contingens, atqui aliquis casus vocationis est casus consensûs, ut veritas necessaria, & non contingens, ergo &c. Probat. min. Casus vocationis, & consensus est aliquis casus possibilis voeationis, sed hic casus est necessariò casus consensûs. ergo aliquis casus vocationis, & casus consensûs est veritas necessaria.

566. Resp. Illam propositionem reddere sensum particularem quatenus omnis casus vocationis non est casus, in quo eveniet consensus, nego tamen, quòd sit veritas necessaria, & non contingens. Ad probationem min. conc. maj. & dist. min. hic casus necessariò est casus consensûs, si sumatur, prout est casus includens vocationem, & consensum conc. si sumatur præcisè, prout dicit existentiam vocationis specificativè sumptæ neg, min. & dist. conseq. eodem modo. Itáque hæc scientia, si existit vocatio, existet consensus, solùm habet pro conditione vocationem specificativè sumptam, quæ indifferens est ad consensum, & dissensum, & contingenter jungitur cum consensu, non autem habet pro hypothesi tum vocationẽ, tum consensum. Unde attingit veritatem contingentem, quia contingens est, quòd sequatur consensus ex vocatione, & auxilio specificativè sumpto.

567. Objic. 5. Omne objectum vel est, vel fuit, vel erit, vel neqne est, neque fuit, neque erit, si primùm, jam attingitur à scientia visionis, si secundum, jam attingitur à scientia simplicis intelligentiæ, ergo est merè possibile, ergo non datur, alia scientia media conditionata. Resp. Nego antecedens. Quia datur tertius modus essendi nempe essendi conditionatè, & secundùm hunc modum essendi res est objectum hujus scientiæ conditionatæ, seu mediæ, neque ab alia, quàm à scientia media potest attingi, ut constat ex dictis num. 241. & latiùs constabit ex dicendis.

Objic. 6. Veritas propositionis conditionatæ consistit in illationis bonitate, & consequentiæ, ita, ut in conditione necessariò inferatur eventus, atqui hoc est esse futurum conditionatum necessarium, & non liberum, ergo circa futura libera non datur scientia conditionata. Resp. neg. maj. quia in omni propositione conditionata non requiritur bonitas illationis, seu connexio conditionis cum eventu, hoc enim solùm est verum in futuris conditionatis necessariis. In hac enim propositione, si Petrus vocetur, consentiet, datur aliqua conducentia conditionis nempe auxilii ad consensum, & dependentia consensûs ab auxilio. Cæterùm, ea conducentia talis est, ut contingenter pro libito voluntatis conjungatur consensus cum auxilio, cùm posset conjungi cum auxilio dissensus. Adeóque sensus conditionalis, quem exprimit scientia media, non affirmat conditionem connexam cum eventu, sed suppositâ conditione ad utrumque indifferente ita affirmat. Si vocetur voluntas, conjunget liberè consensum cũ auxilio ad illum conducente. 568.

Objic. 7. In multis revelationibus, & locutionibus divinis de futuris conditionatis contingentibus additur illa particula *fortè*, vel forsitan. Sic Genes. 1. DEUS ait Adamo. Nunc ergo ne fortè mittat manum suam, & sumat etiam de ligno vitæ. Et Deut. 4. ne fortè decepti faciatis vobis similitudinem sculptam, sed istæ particulæ fortè, & forsitan significant Deum non habere scientiam infallibilem, sed conjecturalem de futuris contingentibus ergo &c. Resp. conc. maj. & neg. min. quia illæ particulæ fortè, & forsitan, quando ita Deus hominibus loquitur, non significant dubietatem in mente divina, sed significant contingentiam in causa libera creata, supra quam cadunt, quo significatur servari liberum hominis arbitrium, ratione cujus non habetur cognitio infallibilis, sed in eventu cognito in se ipso à mente divina. Sic enim explicant SS. PP. hunc modum loquendi in scripturis: Hieron. cap. 8. Hierem. in illum versum noli subtrahere sermonem, si fortè audiant, ubi sic habet. Verbum ambiguum forsitan majestati divinæ non potest convenire, sed nostro loquitur affectu, ut liberum hominis servet arbitrium: sic etiam August. tract. 37. in Joann. forsitan dubitationis verbum *est*, quando dicitur ab homine ideo dubitante, quia nesciente, cùm verò dicitur à Deo verbum dubitationis, cùm nihil utique lateat, illa dubitatione arguitur infidelitas, non opinatur divinitas. 569.

Pari-

570. Pariter Abulenſis ſuper Caput 11. Matth. c. 52. *Adverbium forte importat hic dubium non quantum ad cognitionem Chriſti, ſed quantùm ad volubilitatem creaturæ. Sciebat enim Chriſtus quid acturi eſſent Sodomitæ, ſi prædicaretur eis, quia tamen converti, & non converti pendebat ab eorum libertate, ideò dixi fortè, ut non putetur cognitio Dei imponere rebus neceſſitatem.* Sic etiam apud homines, quando unus feciſſet alteri certiſſimè beneficium, niſi hoc malum perpetrâſſet, dici ſolet, ſi hoc non feciſſes, forſan beneficium aliquod tibi feciſſem, ubi per ly *fortè* non excluditur certitudo, ſed eſt peculiaris modus loquendi, non excludens certitudinem, quin imò in præſenti ſatis conſtat de aliis ſcripturæ locis, Deum habere eam certitudinem, cùm non dicat fortè, ſed certiſſimè res eventuras, ut ex n. 555. Addunt alii particulam quæ in latino vertitur *fortè*, idem eſſe, quod græcè ἆρα, quæ vox idem ſonat, quod latinè *utique*. Unde eſt confirmativa ſermonis potius, quàm nota dubitationis, ſicque videmus eam frequenter poni in ſcriptura, quando ſermo eſt de rebus omnino certiſſimis, ut Pſal. 80. *Si populus meus audiviſſet me, forſitan inimicos eorum humiliaſſem*, & Joan. 8. *Si me ſciretis, forſitan & Patrem meum ſciretis*, ex dictis

571. Fit præclusa hâc via, ex qua initio controverſiæ noſtræ impugnabant adverſarii ſcientiâ mediam, ſolùm ſupereſſe ſecundam viam, eam impugnandi, probando nimirum ea debere cognoſci in decreto ſubjectivè abſoluto, & objectivè conditionato, quod prædeterminativum vocant Thomiſtæ, eò quòd ſecum afferat prædeterminationem, idque Scotiſtæ communiter vocant prædefinitivũ, quia quantumvis conveniant cum Thomiſtis in eo, quòd ſit efficax & per ſe prævium ad actus noſtros liberos conditionatè futuros, negant tamen ſecum afferre appendicem prædeterminationis. Unde ut iſta etiam via adverſariis præcludatur ſit

SECTIO III.

An Scientia infallibilis futuri conditionati fundetur in decretis efficacibus ſubjectivè abſolutis, & objectivè conditionatis.

572. Aſſero cum omnibus noſtris Doctoribus: Deus infallibiliter cognoſcit futura libera conditionata independenter à decreto actuali ſubjectivè abſoluto, & objectivè conditionato, adeóque ea cognoſcit per ſcientiam mediam. Prob. 1. ex Scripturis ex illo Matth. 11. cit. n. ubi increpat Chriſtus Judæos comparativè ad Tyrios, eò quòd Judæi pœnitentiam non egerint, cum Tyrii, & Sydones eam egiſſent, ſi Chriſtus eas virtutes, & miracula apud eos patrâſſet: modò ſic: ſi Deus habuiſſet decretum conditionatè prædeterminans pœnitentiam Tyriorum, (ſive, ut ajunt Scotiſtæ; prædefiniens ſufficiens ſub ea Chriſti conditione, hæc reprehenſio foret iniqua & inanis; ergo &c. Prob. antecedens. Tunc increpatio eſſet iniqua, & inanis, quando increpati poſſent reddere juſtam excuſationem, & rationabilem diſparitatem, atqui ſi Deus habuiſſet dictum decretum conditionatum Tyriorum, poſſent Betſaitæ, & Carozaini juſtam, & rationabilem reddere diſparitatem reſpondentes: Tyrii enim pœnitentiam egiſſent, quia decreviſti conditionatè ſub conditione prædicationis Chriſti darè illis præmotionem ad pœnitentiam (idem ſuo modo de decreto Scotiſtico;) quod decretum non habuiſti erga noſtram pœnitentiam, decreviſſes illam, & pariter nos ageremus pœnitentiam, ſicut Tyrii; ergo &c.

Retorquent Thomiſtæ cum Albelda argumentum iſtud in ſchola Societatis in hunc modum. Juxta ſententiam Societatis incolæ Corozaim non conſtituuntur æquales cum Tyriis, ergo increpatio Chriſti comparativa inanis fuit juxta ſocietatis doctrinam. Prob. antecedens. Quia incolæ Corozaim non acceperunt à Deo auxilium efficax, id eſt, prævium per ſcientiam mediam conjungendum cum pœnitentia, quod auxilium accepiſſent Tyrii, ergo non conſtituuntur æquales. Unde reſpondere poterant: Domine da nobis talia auxilia, qualia dediſſes Tyriis, nempe prævia efficacia per ſcientiam mediam, ut nos quoque pœnitentiam egiſſemus. Retorſio iſta, quam adhibent adverſarii in ſuis diſputationibus, exinde deſumitur, quia principia noſtra capere nolunt. Etenim juxta ſocietatis principia licèt dare auxilia, quæ per ſcientiam mediam prævidentur efficacia, ſit in manu ſolius Dei, tamen quòd hoc auxilium, vel non ſit efficax, vel ſit, & quòd exiſtat ſcientia media de bono opere, vel de malo, hoc eſt in manu libertatis creatæ, quæ per actum ſuum objectivè verum determinat Deum ad habendam hanc ſcientiam prælia, ut diximus ſæpe n. 555. Unde Deus non increpat comparativè ad Tyrios, quia non acceperunt auxilia, quæ prævia ſunt efficacia per ſcientiam mediam, quia hoc pendet à ſolo libito Dei, ſed quia Corozaini non reddidere ea auxilia per ſuam cooperationem efficacia, & non determinaverunt Deum ad ſcientiam mediam efficaciæ, ſicut Tyrii, quare nullam rationabilem excuſationem poſſunt præbere incolæ Corozaini, exinde ut clariorem habeas reſpoſionem in forma. 573.

Reſp. diſt. ant. non conſtituuntur æquales æqualitate antecedente, & ſe habente ex parte actûs primi, neg. nó conſtituuntur æquales æqualitate ſubſequente ſe habente ex parte actûs ſecundi, & omnino dependente à voluntate Corozainorum conc. ant. & neg. conſeq. ad probationem diſt. eodem modo antecedens, non acceperunt auxilium efficax, quod tale eſſet antecedenter ad conſenſum illorũ conditionatè prævium conc. ant. quod tale eſſer conſequenter, & per conſenſum illorum neg. ant. conſequen- 574.

sequentiam. Itaq; quòd auxilium sit efficax, vel inefficax, est quid consequens ad hypothesim scientiæ mediæ, & dependens à nostro consensu: nam efficacia auxilii consistit in aggregato ex entitate auxilii indifferentis, & nostro consensu, vel in aggregato ex entitate auxilii, & scientia media consensûs sub conditione auxilii, & tam consensûs, quàm scientia media consensûs est quid consequens & pendens à nostra libertate. Unde auxilia antecedenter sunt omnino æqualia, & habent æqualem virtutem, ut fierent efficacia à Corozainis, sicut facta sunt efficacia à Tyriis, & tota inæqualitas est consequens pro libito nostræ voluntatis, quare inefficacia auxiliorum fuit Corozainis culpabilis, & increpatio Christi justa, quasi diceret Christus. Væ vobis Corozainis, quia auxilia ad pœnitentiam accepta feci stis inefficacia pro vestro libitu, quæ si data fuissent Tyriis, facta fuissent efficacia pro libitu suo, & pœnitentiam egissent. In sententia autem Thomistica injusta est increpatio, quia auxiliorum efficacia in eorum sententia est omnino antecedens; & independens à libitu nostræ voluntatis.

575. Respondent alii Thomistæ fuisse justam reprehensionem comparativam Christi Domini, quia, licet Judæi non fuerint omnino æquales cum Tyriis, habuerunt tamen auxilium sufficiens. In primis, ut ait Exim. Doctor, percipi non potest; quomodo deficiente prærequisito necessario inacquisibili à Judæis, nempe deficiente physica præmotione, sine qua impossibile erat, pœnitentiam agere, habuerint auxilium sufficiens. Cæterùm, quia de hoc latè agemus in Tractatu de auxiliis, aliter responsionem impugno, permittendo illud auxilium sufficiens: sic enim arguo: licet, ut increpatio Christi absoluta esset justa, solùm requiratur sufficientia, ex quo titulo plures peccatores reprehenduntur justè absolutâ reprehensione, quia non convertuntur. Attamen increpatio comparativa non esset justa, quia respectu Tyriorum non solùm dedisset Deus auxilium sufficiens, sed etiam infallibilem determinationem, si apud eos Christus ea miracula patrâsset. Unde increpatio non esset à pari, imò in extremo judicio non fiet increpatio reproborum comparativè ad Christum, & Apostolos, nisi quatenus ab exemplis Christi, & Apostolorum non fuerunt excitati, ut tantillum boni facerent, quando Apostoli magna subierunt tormenta; ergo &c. Vide Henaum num. 355. usque ad 464.

576. Prob. 2. Conclusio ex Sap. 4. *Raptus est, ne malitia mutaret intellectum ejus.* Ubi supponitur in Deo scientia conditionata perversionis justi sub conditione longioris vitæ, & ideo fuit illi concessa prærnatura mors, ut ex num. 555. atqui hæc scientia conditionata non fundatur in decreto prædeterminante subjectivè absoluto, & objectivè conditionato, ergo fuit scientia independens ab actuali Dei decreto, & consequenter non libera, sed media. Prob. min. quia, ut dicemus, Deus nequit prædeterminare ad peccata etiam secundum materiale peccati, ergo &c. Confirm. 1. quia prærnatura mors fuit specialis gratia, & beneficium, quod Deus contulit justo juxta omnes SS. PP. atqui non foret speciale Dei beneficium, si Deus habuisset decretum conditionatè prædeterminans justum ad peccatum sub conditione longioris vitæ: sufficeret enim, quòd Deus non habuisset tale decretum conditionatè prædeterminans, & non opus foret rapere justum de vita, & uti tam violentò remediò, quod est contra SS. PP. ergo &c. Confirm. 2. quia tale decretum subjectivè absolutum, & objectivè conditionatum pugnat cum creata libertate, ut constat à num. 457. ergo &c.

Probat. 3. Ex SS. PP. moventibus has & 577.
alias quæstiones, in quibus clarè supponunt scientiam conditionatam ante scientiam visionis, sive ante tale decretum subjectivè absolutum. Ita Damascenus, Chrysostomus, Nissenus, Basilius, Augustinus, & alii videndi apud Exim. Doctorem in opusculis lib. 20. de scientia futurorum conditionatorum c. 20. & apud nostrum R. P. Thyrsum Gonzalez disp. 44. sect. 1. n. 20. qui has quæstiones proponunt: cur Deus creavit Dæmones, quos fore malos præscivit? Cur Deus creavit eos, quos scit peccaturos? Cur Deus permisit tentari à Diabolo eos, quos sciebat esse casuros? Et cur Adamo imposuit præceptum, quod sciebat esse transgressurum? In quibus supponunt scientiam conditionatam, & non absolutam peccati, seu visionis, cum ea scientia suppositâ supponunt idem potuisse Deum eventus eos non permittere, adeóque eos impedire scientiam visionis, tum etiam quia forent inanes quæstiones SS. PP. si supponerent scientiam visionis peccati, quærerent enim cur creavit illos Deus, postquam vidit per scientiam visionis illos esse creatos, & peccaturos, quod quidem ridiculum est, unde loquuntur de scientia conditionata.

Nunc sic arguo: P P. supponebant scienti- 578.
am conditionatam peccati futuri, sed non supponebant actuale decretum objectivè conditionatum; ergo scientia conditionata non fundatur in tali decreto, adeóque non est libera, sed media. Probat. min. quia apud adversarios communis sententia docet Deum circa nostros actus aliquando existentes nullum habere decretum conditionatum, sed absolutum: Ita Alvarez de auxiliis, Albeda Franciscus Felix, & alii dicentes circa effectus absolutè futuros videri ridiculum tale decretum objectivè conditionatum, cùm sufficiat absolutum, & convincitur ex mente SS. Patrum, quia motivum Patrum ad movendas eas quæstiones erat, quia illis videbatur multùm minui bonitatem, & benigni-

gnitatem Dei creando homines, & Angelos, quos peccaturos sciebat, atqui magis minui videtur divina bonitas, si Deus decernat eorum peccata sub conditione creationis, & quòd eos creaverit efficaciter decernens conditionatè eorum peccata, si crearentur, ergo & SS. PP. si supponerent tale decretum, potiùs quærerent, cur Deus tale decretum habuerit, cur illos creaverit, si tam arduum concepit decretum, cùm autem has non moveant quæstiones, evidens est PP. talia decreta non cognovisse; ergo &c.

577. Confirmat. ex Augustino passim dicente: *Deum dirigi ad conferenda auxilia ex scientia conditionata bonæ operationis.* Ita in Lib. expositionis quarundam propositionum D. Pauli propositione 55. ait: *Nec prædeterminavit aliquem, nisi quem præscivit creditурum, & sequuturum esse vocationem suam*, & Lib. 1. ad Simplicianum quæst. 2. *Quamvis multi uno modo vocati sint, tamen quia non omnes uno modo affecti sunt, illi soli sequuntur vocationem, qui illi capiendæ inveniuntur idonei, & illud non minus verum scit. Igitur non est volentis neque currentis, sed miserentis est Dei, qui hoc modo creavit, quomodo aptum erat iis, qui sequuti sunt vocationem.* Ubi ait S. Doctor illos vocari, qui per scientiam conditionatam inveniuntur idonei, ad recipiendam vocationem, si vocentur, quod clariùs declarat eodem libro his verbis: *Nullius DEUS frustra miseretur, cujus autem miseretur, sic eum vocat, quomodo scit ei congruere, ne vocantem respuat*, ergo ex mente Augustini antequam Deus conferat auxilium, prævidet per scientiam conditionatam, quòd, si homo vocetur, vocationem non respuat, quod est ex mente Augustini, *Deum dirigi ad vocandum electos, illosque prædestinandos.*

580. Modò sic: Atqui hæc scientia conditionata, in via Augustini nequit fundari in decreto tali conditionato, ergo juxta Augustinum, non est Deo libera, sed media. Probat. min. Augustinus non cognoscit decretum subjectivè absolutum, & objectivè conditionatum, ut ex Lib. 578. *de dono perseverentiæ cap.* 4. ubi de Tyriis & Sydoniis hæc habet. *Quoniam, ut crederent, non erat eis datum, unde crederent, est negatum, ex quo apparet habere quosdam in ipso ingenio divinum naturaliter munus intelligentia, quâ moveantur ad fidem, si congrua suis mentibus, vel audiant verba, vel signa conspiciant, & tamen si Dei altiore judicio à perditionis massa non sunt gratis prædestinatione discreti, nec ipsa eis adhibentur, vel dicta divina, vel facta, per quæ possint credere, si audirent utique talia, vel viderent.* Hæc Augustinus.

581. Quibus in verbis docet S. Doctor efficaciam auxilii reducendam esse in divinam præscientiam independenter à decreto objectivè conditionato, qua præscientia videt DEUS proportionem vocationis, varios vocandi modos, inclinationes vocatorum; Si ergo Augustinus cognovisset decretum objectivè conditionatum, quivis homo durissimi ingenii prævideretur à DEO conditionatè consensurus, si ei conferretur gratia prædeterminans, & si non daretur tale decretum, quivis homo etiam docilis ingenii prævideretur dissensurus, unde Augustinus non reduceret efficaciam gratiæ, vi cujus unus consentit, & alius non, ad præscientiam bonæ operationis; sed ad decretum DEI. Imò non dixisset Deum vocare, quos præscivit consensuros, sed meliùs dixisset DEUM vocare eos, quibus DEUS decrevit conditionatè opera bona sub conditione vocationis.

582. Probat. 4. Scriptura sacra tribuit Deo scientiam conditionatam plurium peccatorum, ut ex num. 554. ibi enim idololatria Judæorum prævisa fuit sub conditione ingressûs ad uxores alienigenas, & occisio Davidis sub conditione descensûs Saulis in Ceilam; atqui talis scientia nequit fundari in eo decreto conditionatè prædeterminante ad peccata, ergo datur scientia conditionata independenter ab omni decreto actuali: Prob. min. quia SS. PP. detestantur prædefinitionem peccati: ait enim Augustinus *de Prædestinatione Sanctorum: cap.* 10. *Prædestinatio est, quæ sine præscientia esse non potest, potest autem esse sine prædestinatione præscientia. Prædestinatione quippe Deus ea præscivit, quæ postea fuerat facturus, unde dictum est: fecit, quæ futura sunt: præscire autem potens est etiam, quæ ipse non facit, sicut quæcunque peccata.* Ubi Augustinus ponit præscientiam peccati sine ulla prædefinitione, sive decreto efficaci; ergo &c.

583. Communis Thomistarum solutio est Deum prædeterminare entitatem materialem peccati, quæ à malitia formali denominatur peccaminosa, non verò prædeterminare ad malitiam formalem, seu deformitatem, sed illam permittere merè. Unde non est auctor peccati. Contrà; quia per vos decretum istud solùm est permissivum malitiæ formalis peccati, ergo scientia conditionata malitiæ formalis peccati nequit fundari in tali decreto, tanquam in medio infallibili, adeóque erit scientia media. Probat. conseq. Permissio antecedens peccatum non est medium demonstrativum & infallibile, vi cujus certò & infallibiliter possit cognosci res permissa. Permissio enim apud Theologos est indifferens, & non metaphysicè potiùs determinata ad existentiam, quàm ad carentiam rei permissæ, aliter vocari posset, etiam hoc decretum purè permissivum materialis peccati, ergo decretum permissivum malitiæ formalis non est medium infallibile ad cognoscendum potiùs malitiam, quàm ejus carentiam; & consequenter in illo nequit fundari scientia conditionata infallibilis malitiæ formalis.

584. Contra secundò, & explicatur hæc ratio ex D. Thoma *in primum dist. inct.* 47. ubi postquam explicavit diversa signa voluntatis, quibus

correspondent diversi actus tum voluntatis antecedentis, tum consequentis, in corpore articuli ita concludit. *Unde præter permissionem nihil potest fieri nec contra, cùm tamen potest fieri oppositum ejus, quod permissum est, quod tamen sit secundùm permissionem, quia permissio respicit potentiam causæ ad utrumque oppositorum se habentem. Unde neutrum oppositorum contra permissionem est, sed utrumque est secundùm eam.* Ergo juxta S. Thomam permissio malitiæ formalis est indifferens ad existentiam malitiæ, ejúsque carentiam, & consequenter decretum permissivum non est medium infallibile ad cognoscendam potiùs malitiam, quàm ejus carentiam. Contra tertiò, si permissio esset determinata, & connexa cum re permissa, posset aliquis permittens, quamvis impelleret ad malas actiones turpes, eá ratione manere inculpatus, quia permissivè se haberet in ordine ad malitiam provenientem ex aliena voluntate, at hoc est absurdum; ergo &c. Contra quartò, si claudicatio in hoc instanti esset peccatum, & aliquis determinaret claudum ad ambulandum, & diceret, se solùm permittere claudicationem, omnes irriderent, quia positâ deambulatione non manet indifferentia ad claudicandum; ergo &c.

585. Prob. 5. Impugnando simul decretum prædeterminans circa materiale peccati: quia Concilia passim loquuntur contra prædefinitionem efficacem circa entitatem materialem peccati: Arausicanum enim secundum Canon. 25. ita statuit: *Aliquos vero ad malum divina potestate prædestinatos esse non solùm non credimus, sed etiam si sunt, qui tantum malum credere velint, cum omni detestatione in illos Anathema dicimus.* Deinde Tridentinum sess. 6. can. 6. contra Calvinum, & Philippum Melanchthon hoc fecit decretum. *Si quis dixerit, non esse in potestate hominis vias suas malas facere, sed mala opera, ita ut bona, Deum operari non permissivè solùm, sed etiam propriè, & per se, adeò ut sit proprium ejus opus non minùs proditio Judæ, quàm vocatio Pauli, Anathema sit.* Nunc sic: In eo sensu damnat Concilium Deum esse causam per se peccati, in quo sensu affirmabant hæretici, sed hæretici non affirmabant Deum esse causam peccati quoad malitiam, sed solùm quoad entitatem; ergo in hoc sensu damnatur à Concilio. Probat. min. ex verbis Calvini Lib. de æterna Dei prædestinatione juxta Genevensem editionem anni 1552. pag. 444. *quatenus mala sunt, quæ malo animo perpetrant homines, Deo minimè placere fateor.* Ubi Calvinus solùm vult, placere Deo entitatem peccati, non verò malitiam, & tamen anathematizatur; ergo &c.

586. Confirm. ex S. Prospero in responsione ad objectionem Vincentianam, sic ait: *Detestanda, & abolenda opinio est, quæ Deum cujusque malæ voluntatis, aut malæ actionis credit Auctorem, cujus prædestinatio nunquam extra bonitatem, nunquam extra justitiam est: adulteria enim maritorum, & corruptelas Virginum non instituere novit Sancta Divinitas, sed damnare, non disponere, sed punire, non casus ruentium, nec malignitatem iniquorum, nec cupiditates peccantium Prædestinatio DEI aut excitavit, aut suasit, aut impulit*, quibus in verbis S. Prosper rejicit à bonitate DEI prædefinitionem, quâ prædefiniat malas voluntates, malas actiones, casus ruentium &c. quæ omnia non solùm denotant malitiam formalem, sed entitatem materialem, quæ denominatur mala, imò circa has actiones solùm cognovit in Deo voluntatem prohibentem, & punientem.

Prob. 6. Per vos, licèt Deus prædeterminet efficaciter materiale peccati essentialiter connexum cum formali, non exinde fit, quòd indirectè prædeterminet ad malitiam formalem: ergo similiter poterit Deus præcipere materiale peccati, quin exinde fiat, quòd indirectè præcipiat malitiam formalem; sed hoc dissonum est: obligaret enim Deus ad aliquid, quod sine peccato homo non posset ponere, cũ nequeat ponere materiale sine formali. Confirm. & explicatur hæc ratio: Deus prædeterminans ad materiale peccati inprimis nequit prohibere malitiam peccati præcipiendo materiale peccati. Sequeretur enim, quòd peccatum esset nobis inevitabile: nam daretur duplex lex, una quidem præcipiens materiale, alia verò prohibens malitiam, etiam si homo conformaretur primæ legi, ponendo materiale, eo ipso difformaretur secundæ legi prohibenti, cùm homo ponens materiale prævidens malitiam, nequeat non ponere malitiam, si verò conformaretur secundæ legi evitando malitiã, quia non potest evitare malitiam nisi evitando materiale, quod præcipitur, ad eum modum, quo quis præciperet claudo, ut ambularet, & sub gravi prohiberet claudicationem; deinde nequiret DEUS prohibere malitiam prohibendo simul materiale peccati, quia Deus prohiberet aliquid conforme suæ voluntati efficaci. Tandem non posset prohibere malitiam præscindendo ab eo, quòd præcipiat, vel prohibeat materiale peccati, quasi diceret Deus, prohibeo malitiã, quamvis ponatur materiale peccati, quia hoc est impossibile, quippe impossibile est homini, quòd ponat materiale, quando prægnoscit essentialiter connexam malitiam, quin ponat malitiam; ergo nullatenus posset prohibere malitiam. 587.

Probat. 7. ab absurdis: Primum est, quia Deo tribueretur propriè, & simpliciter peccatum, non minùs quàm homini: Deus quippe pro suo libito determinaret ad materiale peccati in circumstantiis, in quibus cognoscit malum esse, & prohibitum. Respondebis hominem attingere materiale peccati reduplicativè, ut malum, seu prout fundat malitiam, Deum verò attingere materiale specificativè sumptum, quia, prout fundat malitiam, est extra sphæram divinæ voluntatis, & contra Sanctitatem 588.

tatem Dei. Contra tamen 1. quia sæpe homines peccant moti ex fragilitate, & delectatione, & non ex ipsa malitia, atqui tunc non determinant, nec attingunt materiale reduplicativè ut malum, & ut fundans malitiam, sed solùm entitatem materialem cum cognitione malitiæ, & tamen illis ut causæ morali tribuitur peccatum: ergò idem esset de Deo. Contra 2. quia tota ratio formalis, ob quam homo vult interpretativè malitiam, & constituitur peccans, saltem ex fragilitate, est, quia vult materiale cum prævisione malitiæ, sed hoc ipsum vellet Deus; ergo &c. Contra 3. quia, quòd sit extra sphæram divinæ voluntatis velle
587. interpretativè malitiam, nemo negat, quod autem dicimus, est, quòd si Deus determinaret, & vellet materiale peccati cum prævisione malitiæ, jam non esset extra suam sphæram, deinde quòd divina sanctitas pugnet cum volitione interpretativa malitiæ peccati, nemo negat, quod autem dicimus, est, quòd si Deus determinaret ad materiale peccati cum prævisione malitiæ, non foret sanctus, & impeccabilis, quia vellet interpretativè sicut homo, sed hoc absurdum sequitur ex doctrina adversariorum; ergo &c.

589. Secundum absurdum est satis vulgare, quia DEUS prædeterminans ad materiale hìc & nunc identificatum, vel connexum cum malitia formali, prædeterminaret quoque efficaciter malitiam, quod patet exemplis actionis, & unionis, qui enim vult efficaciter actionem connexam, & inductivam termini, indirectè vult existentiam termini. Tertium absurdum est, quia Deus injustè puniret homines: nam isti occidendo, furando &c. conformarentur rectissimæ voluntati Dei, vellent enim idipsum, quod Deus vult, nempe entitatem homicidii cum prævisione malitiæ. Abstineo ab aliis absurdis. Respondent his diebus Thomistæ juniores, quos sæpe in disputationibus audivi Deum nimirum bene posse prædeterminare, & causare materiale peccati connexum cum formali, quin causet formale peccati, quia hæc duo sunt in diversa linea: nam materiale est in linea physica, farmale verò in morali pertinente ad regulas morum. Alii verò pulchriùs dicunt Deum prædeterminare voluntatem prout causam efficientem, non autem prout causam deficientem, seu in ordine ad malitiam.

590. Contra tamen primò, pariter possemus defendere, Deum posse præcipere, & consulere materiale peccati, licèt sit contexum cum malitia formali, non enim sequeretur Deum præcipere, & consulere indirectè malitiam, quia ista est in diversa linea morali, ad quam non extenditur voluntas Dei præcipiens, & consulens, sicut per vos non extenditur voluntas Dei prædeterminans, non enim est major ratio, cur prædeterminatio DEI possit gradum sistere in linea physica dicente connexionem cum linea morali, & non possit præceptum, & consilium in eadem linea sistere. Contra secundò, quia illud de causa efficiente est mutare phrases, cum eadem maneant argumenta, quia Deus nequit prædeterminare voluntatem, ut causam efficientem odii Dei in circumstantiis, in quibus prævidet voluntatem esse deficientem, & odium esse à voluntate, ut à causa efficiente; ergo non solùm prædeterminabit voluntatem, ut efficientem, sed etiam ut deficientem. Quin imò erit Deus causa deficiens sicut nostra voluntas. Ratio enim, ob quam nostra voluntas peccans ex fragilitate est causa deficiens (sive malitia peccati stet in positivo, sive in privativo) est, quia voluntas nostra vult malam actionem, quoad entitatem cum prævisione malitiæ: sed hoc ipsum vellet Deus; ergo esset causa deficiens.

SECTIO IV.

Solvuntur opposita.

OBj. 1. Ex Gonett. tom. 2. disp. 6. de Concordia libertatis cũ prædestinatione art. 7. §. 3. n. 158. *licèt physica præmotio sit à me inimpedibilis in essendo, & ex illa per necessariã consequentiã sequatur consensus, non ideo consensus est necessarius, sed liber*; ergo neq; physica præmotio, neque decreta subjectivè absoluta, & objectivè conditionata evertunt libertatem; Prob. Ant. Gonettus: quia propositio contradictoria est damnata, ergo antecedens est verum. Prob. antecedens. quia ista propositio, *quod ex inimpedibili per necessariam sequitur consequentiam, inimpedibile est, & necessarium.* Est propositio damnata, atqui est illi contradictoria; ergo propositio illi alteri contradictoria est propositio damnata: probat minorem Gonett. ex duobus testibus, (ut ipse ait,) omni exceptione majoribus. Sylvius enim *in opusculo de primo motore, & prima parte quæst.* 19. *art.* 8. testatur prædictam propositionem fuisse damnatam Romæ à Sixto IV. anno 1476. in quodam Petro de Rivo Doctore Lovanienſi, & ab eodem Rivo retractatam. Tum etiam idem asserunt Doctores Lovanienses in justificatione & defensione cujusdam censuræ suæ Parisiis expressa, anno 1641. ibi enim c. 4. n. 81. expressè dicitur, prædictam propositionem in civitate Lovanienſi fuisse olim ante 118. annos abjectam, & deinde Romæ ipso Rivo præsente sub Sixto IV. damnatam, & ab eodem Rivo retractatam. Pro solutione hujus argumenti, multa sese offerebant, quæ ex industria omitto, Christianæ quippe charitati conformius est ea omittere. 591.

Resp. Igitur in forma neg. ant. ad probationem neg. ant. ad probationem neg. maj. scilicet, quòd illa propositio sit damnata. Est etiam propositio vera: nec possum non mirari Gonettum, qui Card. de Lugo legit, ut ipse annuit, audere opponere eam propositionem contra nos: quandoquidem recentiores illi, quos pro testibus allegat, ut in quodam recentiore lego, 592.

erant Janseniſtæ, & Franc. Sylvius eam accepit ab aliis authoribus, qui rem hanc non diſcutiunt, vel ab illis, qui pro ſua defenſione in Antipologia illa Pariſiis impreſſa anno ſupradicto id affirmabant. Verumtamen ea Antipologia prohibita fuit primum à Sixto V. & deinde quando fuit impreſſa Pariſiis ab Innocentio X. exinde vides, quantam vim habeat contra nos argumentum Goneti.

593. Cæterùm, ut de hac re clarior habeatur notitia, & certò appareat, quænam fuerit propoſitio contra Petrum de Rivo damnata, oportet ſcire, quæ affert Card. de Lugo *diſp. 26. de Incarn. ſect. 6. num. 27.* qui poſt authores à Goneto citatos ſcripſit. Teſtatur enim Cardinalis de Lugo condemnationem factam contra Petrum de Rivo ſæpius à multis diligenter quæſitam fuiſſe tam Romæ, quàm Lovanii, & nuſquàm fuiſſe inventam. Imò cùm prope illud tempus, in quo de Lugo ſcripſit, Illuſtriſſimus, & Reverentiſſimus D. Didacus Alvarez Archi-Epiſcopus Tranenſis ſuper hoc ipſo Lovanienſi Academiæ ſcripſiſſet, reſponſum habuit litteris ad ipſum datis 6. Junii, anno 1631. in quibus Decanus, & facultas Theologica fatentur ſe illam cenſuram diligenter quæſitam in Archiviis Theologicæ, & Philoſophicæ Facultatis non potuiſſe reperire, niſi ſolùm vetuſtulam chartam manuſcriptam à de Rivo ſubſcriptam, cujus exemplar authenticùm habebat apud ſe ipſe Card. de Lugo.

594. Ad majorem tamen ſecuritatem ipſe de Lugo repetitâ diligentiâ curavit, quidquid in hoc lateret, in lucem produci, & tandem inventus fuit Lovanii liber quidam manuſcriptus, ut apparet circa illud tempus, quem Cardin. de Lugo communicavit, & tranſcribendum dedit Reverend. D. Guilielmus Mercerus Decanus S. Petri, & Sacræ Theologiæ Doctor, & Profeſſor primarius, in quo habentur primò octo propoſitiones Petri de Rivo, quæ latiſſimè ibi oppugnantur ab aliquo, vel aliquibus ex eadem Univerſitate. Deinde tres aliæ propoſitiones ejusdem Petri de Rivo, inſuper cenſura Lovanienſis, & tandem ſententia Romæ prolata à Vicario Generali Papæ, & revocatio ibidem facta: ex omnibus his conſtat apertè, ut teſtatur de Lugo, propoſitionem in illo Doctore non fuiſſe illam, quæ ab adverſariis refertur, nimirum: *quod ex inimpedibili ſequitur per neceſſariam conſequentiam, inimpedibile eſt.*

595. Propoſitio igitur damnata teſte de Lugo fuit hæc: *quod ex præcedenti ordine ſucceſſivæ durationis ſequitur per neceſſariam conſequentiam, neceſſarium, & inimpedibile eſt.* Quæ quidem meritò reprobata fuit, cùm ſit hæretica, vel erronea, quia ut illi Doctores contra Rivum benè objiciebant, revelatio divina de peccato Antichriſti præcedit ordine ſucceſſivæ durationis ipſum peccatum, quod ex illa per neceſſariam conſequentiam infertur, & tamen peccatum non eſt ſimpliciter neceſſarium, vel inimpedibile, revelatio enim non daretur, niſi Deus prævidiſſet, quòd Antichriſtus pro libito ſuo peccaturus eſſet, ut conſtat ex ſæpe dictis, & ex SS. PP. cit. n. 501. Unde cùm peccatum non detur, quia datur revelatio, ſed potiùs datur revelatio, quia peccatum dabitur, exinde revelatio nullo modò obſtat libertati; ſiquidem revelatio licet ſit ordine ſucceſſivæ durationis, ſive prior tempore exercitio libertatis, eſt tamen natura poſterior, & quod eſt natura poſterius exercitio libertatis, impedire non poteſt libertatem, ut contra hæreticos diximus num. 481. Quamobrem hæc propoſitio damnata directè militat contra adverſariorum doctrinam, & firmiſſimè roborat aſſertiones noſtras, & principia fundamentalia ſcientiæ mediæ.

Illa verò altera propoſitio, quam adducebat Goneto, adeò falſum eſt, quod fuerit damnata, ut non modò ſummus Pontifex, verùm neque Rivi impugnatores auſi ſint rejicere, quin imò eam ut veram complexi ſint, quod ut manifeſtè conſtet, apponam argumentum, quod ad ſuam ſententiam ſtabiliendam efformaverat Rivus, ut jacet in Lib. ſupradict. quem apud ſe ſervabat Card. de Lugo: Rivus igitur arguebat per hæc verba: *quoniam ex quo ad præteritum non eſt potentia, illud eſſet inimpedibile, ſed ex inimpedibili per conſequentiam neceſſariam non infertur niſi inimpedibile, quare futurus eventus rei eſſet inimpedibilis.* Ad hoc argumentum ejus impugnatores reſpondent ſupponendo eſſe veram minorem propoſitionem, quæ à Goneto dicebatur damnata, & ideò diſtinguunt majorem de duplici præterito, quorum unum eſt inimpedibile, aliud eſt ex parte inimpedibile, quia connotat rem contingenter futuram, quare, ſicut ego poſſum cras non peccare, ſic poſſum impedire, ne Deus ſciverit, vel revelaverit meum peccatum craſtinum. 596.

Hæc ſunt eorum verba: pro ſolutione hujus rationis diſtinguendum eſt de duplici præterito, ſicut diſtinguit Petrus de Tarantaſia ſuper primum ſententiarum diſt. 38. videlicet quod quoddam eſt præteritum, quod ſignificatur ut purè præteritum, *ut Adam fuit*, quoddam, quod ſignificatur cum connotatione vel incluſione futuri, *ut Antichriſtus fuit naſciturus.* Primùm eſt inimpedibile, ſecundùm verò contingens & impedibile, & hujusmodi ſunt illa præterita, quæ inferunt per neceſſariam conſequentiam eventum futuri contingentis quoad fore; & poſtea adducunt ad hoc ipſum doctrinam Alberti circa diſtinctionem 38. in primum ſententiarum quæſtione ultima in ſolutione penultimi argumenti, quod 597.

ſic

sic formavit. Hæc est vera de præterito: Deus præscivit istum peccaturum; ergo est necessarium hoc Deum præsciviſſe. Resp. dicit, quòd illa quoad actum sciendi est de præterito, tamen quoad actum, qui significatur egressurus à scito, dependet à futuro, & ideo ex parte illa absolutè potest esse contingens, licet conditionatam habeat necessitatem. Hæc illi.

598. Ex dictis facilè intélliges impugnatores Rivi judicâsse tanquam certum, & indubitatum, suppositionem tempore antecedentem à nobis impedibilem, & dependentem à nostro libero consensu conditionato, nullatenus lædere libertatem arbitrii, quæ est ipsissima doctrina nostra. Contradictoria autem doctrina defendebatur à Rivo, quæ meritò fuit damnata. Iidem verò Rivi impugnatores etiam judicârunt tanquam certum, & indubitatum suppositionem antecedentem à nobis inevitabilem, ex qua per necessariam consequentiam infertur eventus, evertere libertatem arbitrii, ut manifestè constat ex num. 596. hæc referre placuit, ut videas, quomodo salutem ab inimicis consequamur, simúlque intelligas, quo jure Gonetus objiciat contra nos illam alteram propositionem tanquam damnatam, & quod magis miror, quòd audeat illam tanquam damnatam typis dare, citando in contrarium Card. de Lugo, & quid de historia Rivi nec verbum quidem afferat, quid exinde inferatur, tu cogita.

599. Obj. 2. Ex aliquibus junioribus post Innocentium XI. si non daretur decretum prædeterminativum, in quo cognoscerentur nostri actus liberi, divina omnipotentia applicaretur nobis indifferenter ad liberè operandum, vel non operandum, hoc fieri nequit: ergo applicari debet per decretum prædeterminativum. Consequentia tenet, & major est sententia nostra, min. verò probatur: si applicaretur nobis indifferenter omnipotentia ad operandum, subjiceretur nobis, ut nos ea uteremur, & donaretur nobis, modo, quo donat quis alteri villam, vel librum, sed istæ propositiones: *DEUS subjicit nobis suam omnipotentiam, DEUS donat nobis omnipotentiam suam, ut ea utamur, sicut aliquis donat librum, vel Villam, damnatæ fuerunt* ab Innocentio XI. die 2. Martii, 1697. ergo &c. Resp. Conc. maj. & neg. min. ad probationem neg. maj. quoad utramque partem, quoad primam, quia ex nostra sententia nullatenus inferri potest, quòd divina omnipotentia nobis subjiciatur. Ratio est, quia subjectio, ut ex Concilio, & SS. PP. notant Theologi in Tract. de perfectionibus Christi, dicit inferioritatem. Unde Christus, quà Deus, quia inferior Patre non est, nequit dici DEUS Patri subjectus, sed solùm dicitur Deo subjectus ut homo, quia solùm ut homo est Patre inferior. Sic Concilium Alexandrinum in Epistola Cyrilli 10. prope medium de Christo ait: *Non ignoramus, eum hoc ipso, quòd Deus est, hominem quoque factum esse Deo subjectum*, statimque se Concilium explicans addit: *Igitur ut homo, & quantum exinanitionis mensuris convenit, sub Deo se nobiscum esse dicit, tametsi legem ipse proloquutus sit, & legislator fuerit tanquam Deus.*

600. Huc etiam spectant illa verba Concilii Toletani 11. in Confessione fidei sub medium, ita de CHRISTO loquentis. *Igitur per hoc, quod DEUS est æqualis Patri, per hoc homo minor est Patre, igitur & major & minor se ipso credendus est: in forma enim Dei etiam filius ipse se ipso major est propter humanitatem assumptam, quia divinitas major est. In forma autem servi se ipso minor est, id est, in humanitate, quæ minor divinitate accipitur: nam sicut per assumptam carnem non tantùm Patre, sed se ipso minor accipitur, ita secundùm divinitatem, qua est æqualis Patri, & ipse, & Pater major est, homine, quem sola filii persona assumpsit. Igitur in eo, quod quæritur, utrum possit filius sic æqualis, & ipse minor esse Spiritu Sancto, sicut Patri nunc æqualis, nunc minor Patre dicitur esse. Respondemus secundum formam Dei æqualis est Patri, & Spiritui Sancto, quia nec Spiritus, quia nec Pater, sed sola filii persona suscepit carnem, per quam minor esse creditur illis duabus personis.* Si ergo ex Theologia, & Conciliis ad subjectionem requiritur minoritas, ac inferioritas, & omnipotentia, utpote realiter identificata cum Deo, nequit esse minor creaturis, sicut DEUS creaturis minor esse non potest. Exinde apparet evidenter omnipotentiam indifferenter applicatâ creaturis, non esse creaturis subjectam; unde applicatio omnipotentiæ nullam dicit subjectionem, sed summam, & maximam DEI erga nos dignationem, quâ Deus, ut jura libertatis creatæ servet illæsa, dignatur se nobiscum per indifferentem omnipotentiæ applicationem concurrere, ut nos possimus opera nostra libera absque libertatis dispendio exercere.

601. Ex quo etiam manifestè patet falsitas secundæ partis majoris assumptæ. Ratio est, quia licet Deus applicet nobis suam omnipotentiam per maximam sui dignationem, non donat nobis suam omnipotentiam, ut ea utamur, sicut aliquis donat alteri villam, vel librum, quod vel ipsis Cæcis manifestum est: nam ex vi donationis alienatur villa, vel liber à donante, sed Deus prædicata secum identificata à se ipso alienare non potest, cùm non possit non esse Deus, & omninò perfectus, & cùm non possit semper non esse idem scriptura testante, Psal. 101. *Initio tu Domine terram fundasti, & opera manuum tuarum sunt cœli, ipsi peribunt, tu autem permanes*; &c. Et in Epistola Catholica Jacobi c. 1. *Apud quem non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio.*

Si

Si ergo qui alteri donat villam, vel librum, à se alienat villam &c. & Deus per indifferentem suæ omnipotentiæ applicationem, ut creatura liberè operetur, nequit à se alienare suam omnipotentiam, quomodo ex indifferenti applicatione omnipotentiæ inferre possunt adversarii, quòd Deus donat nobis omnipotentiam suam, ut ea utamur, sicut aliquis donat alteri librum, villam, &c. Certè nemo est, qui non videat, quàm inanis sit ejusmodi argumentatio.

602. Objic. 3. Ex Joann. cap. 6. dicente: *Nemo potest venire ad me, nisi Pater meus, qui misit me, traxerit eum*, sed Pater nequit trahere nisi per decretum prædeterminativum, utpote antecedens infallibile, & connexum cum recta operatione, ergo &c. Confirm. ex SS. PP. dicentibus voluntati Dei non posse resisti, Deum habere vires validissimas, ut fortiter & suaviter omnia disponat, habere in sua potestate voluntates nostras, potiùs quàm nos ipsos: ut primum motorem trahere, movere, mutare, corda hominum pro suo libito, & facere, ut faciamus, & velimus, totum Deo tribuendum in negotio nostræ salutis, & nihil nobis, Deum applicare causam secundam ex actu primo ad secundum, priùs operari, quàm causam secundam; sed hæc intelligi non possunt absque decreto prædeterminativo; ergo &c.

603. Resp. Neg. min. quia Deus trahit per auxilia indifferentia, quibus allicit nostras voluntates ad bonum potiùs, quàm homines per prava consilia trahant ad malum, ut latiùs declarabitur, n. 605. Sic enim in toto rigore moraliter trahit juxta SS. PP. quod eleganter explicat Augustin. *tract. 26. in Joann.* per hæc verba: *Ramum viridem ostendis ovi, & trahis illam, nuces puero demonstrantur, & trahitur, & quod currit, trahitur, amando trahitur, sine læsione corporis trahitur, cordis vinculo trahitur, si ergo ista, quæ inter delicias, & voluptates terrenas revelantur amantibus, trahunt; quoniam verùm est, trahit sua quemque voluptas, non trahit revelatus Christus à Patre? quid enim fortiùs desiderat anima, quàm veritatem?* Videant nunc adversarii, si hoc est trahere per præmotionem, aut per decretum prædeterminans.

604. Ad conf. conc. maj. & neg. min. quia voluntati Dei efficaci nō possumus resistere, possumus tamen per dissensum eam evitare, si libertatem nostram subsequatur, cùm possimus, impedire scientiam mediam, à qua talis Prædefinitio dependet, exinde absque decreto prædeterminativo per se prævio ad libertatem habet Deus validissimas vires, cùm habeat auxilia indifferentia, quibus per scientiam mediam prævidet, voluntatem nostram non restituram: habet etiam in sua potestate voluntates nostras, quia potest pro libito suo de potentia absoluta impedire nostra opera prava, dare auxilia indifferentia, quibus per scientiam mediam prævidet nos consensuros, vel ea non dare. Quin imò potest nostras voluntates necessitare ad bonum, licèt non ad malum. Sic Augustin. *lib. 3. contra Julianum cap. 18. Potest aliquos sine bonis meritis liberare, quia bonus est, non potest aliquos sine malis meritis damnare, quia justus est*, cùm etiam trahit corda nostra moraliter juxta dicta num. superiori, & physicè concurrendo ex inclinatione sua ad nostra opera bona: quamobrem totum negotium nostræ salutis tribuendum est DEO tanquam causæ principali, in quo sensu loquuntur SS. PP. secus autem nobis. Unde cùm Deus ut causa principalis concurrat priùs, quā nos operemur producendo nostras voluntates, illuminando & alliciendo ad bonum per sanctas illustrationes, & inspirationes, dicitur primus motor, & priùs operans, quàm nos, hæc autem omnia valde aliena sunt à decreto prædeterminante, atque à physica præmotione.

Cæterùm, ut hæc clariùs appareant, valde 605.
notanda est natura auxiliorum divinæ gratiæ, quam tradunt Theologi cum Augustino. Talis enim est, ut per auxilia divinæ gratiæ appareat nobis, quod latebat, & suave fiat, quod non delectabat, unde proponunt motiva, in quibus fortiter & suaviter inclinari potest voluntas ad opus bonum ex vi talium illusttationum, & illuminationum, multò magis, quàm consilia apud homines inducant ad rem, quam consulunt, quâ ratione Deus per sua auxilia ita concurrit, ut sit causa per se, cui tota nostra operatio primariò tribuitur. Habemus exemplum palmare in consilio apud homines, quod quantumvis nullam dicat metaphysicam connexionem cum effectu, satis est, ut consulenti tanquam principali agenti tribuatur totus effectus. Causa enim per se est illa, à qua ita per se pendet effectus, ut ipsa ex intrinsecis suis magis inclinet in positionem, quàm in omissionem effectûs, unde si Petrus consulat Francisco, ut interficiat Joannem, si Franciscus moveatur ex consilio ad perpetrandum homicidium, licèt nō perpetraretur, nisi Franciscus pro sua voluntate se determinaret ad operandum, ex consilio tamen si determinatur, ex vi illius tale homicidium non tribuitur Francisco tanquam agenti principali, sed Petro consulenti, qua de causa dixit Natan ad David 2. *Reg.* 12. *Uriam Hethæum percussisti gladio, & interfecisti eum gladio filiorum Ammon.* Vide Exim. Doctorem n. 609. & 651.

Quinimò consilium ex eo, quòd non solùm 606.
moveat ad effectum, sed etiam afferat rationes inducentes ad illum, quod comprehenditur illis verbis: *apparet nobis, quod latebat*, adeóque effectus magis tribuitur consulenti, quàm præcipienti, ita ut satis non sit revocare consilium, nequis incurrat irregularitatē, quamvis ad se excusandum satis esset revocare præceptum: revocato namq; præcepto nihil manet, quod moveat, at revocato consilio adhuc remanent rationes inducentes ad opus, adeóq; consulens est causa principalis effectûs medio instru-

ſtrumento libero provenientis à Conſilio; cùm autem auxilia divinæ gratiæ induant naturam Conſilii ad inducendum, quando inſtrumenta creata etſi libera ex motione auxiliorum operantur, totus effectus tribuitur DEO ex hoc titulo tanquam principali agenti. Rurſus magis tribuitur DEO, quàm homini conſulenti, cùm Deus ultra hunc influxum moralem phyſicè etiam ex inclinatione ſua concurrat ad Opus, ſine cujus influxû phyſico nihil efficere poterat creatura, unde ſicut eſſet inane argumentum apud homines dicere: quamvis Petrus conſuluiſſet Franciſco homicidium, adhuc poterat Franciſcus, ſi vellet, illud non perpetrare, ergo quando perpetrat, illud non tribuitur Franciſco conſulenti, neque Franciſcus incurret irregularitatem, ſicut non incurriſſet illam, quamvis dediſſet Conſilium Paulo, ſi Paulus homicidium non perpetraſſet, ita multò magis inane eſt argumentum dicendo. Petrus à DEO inſtructus auxiliis gratiæ poteſt non operari conſenſum; ergo ſi operatur conſenſum, non tribuitur magis principaliter DEO illa operatio, quàm tribueretur, ſi dediſſet illa auxilia Paulo, & Paulus non conſenſiſſet: quamobrem effectus rectus & gratiæ, & creaturæ tribuitur, principaliùs autem Gratiæ, minùs autem principaliter voluntari.

607. Hæc omnia accuratè tradit Anſelmus *Lib. de Concordia præſcientiæ, & prædeſtinationis DEI* dicens: *Si autem Voluntas per liberum ſervando arbitrium, quod accipit, meretur aut augmentum acceptæ juſtitiæ, aut etiam poteſtatem pro bona voluntate, aut præmium aliquod, hæc omnia ſunt fructus primæ gratiæ. Omnibus autem excepto ſolo DEO dicitur: quid habes, quod non accepiſti? Quid gloriaris, quaſi non acceperis? Nemo certe ſervat rectitudinem niſi volendo, velle autem aliquis illam nequit, niſi habendo, habere verò illam nullatenùs valet, niſi per gratiam, ſicut ergo illam nullus accepit, niſi gratia præveniente, ita nullus eam ſervat niſi eadem ſubſequente, nempe quamvis illa ſervetur per liberum arbitrium, non tamen eſt tantum imputandum libero arbitrio, quantum gratiæ, cùm hæc rectitudo ſervatur: quoniam illam liberum arbitrium non niſi per gratiam prævenientem, & ſubſequentem habet, & ſervat. Denique cùm omnia ſubjaceant diſpoſitioni DEI, quidquid contingit homini, quod adjuvat liberum arbitrium ad accipiendum, aut ſervandum, hanc, de qua loquor, rectitudinem, ſuæ gratiæ imputandum eſt.*

608. Obj. 4. Ex Paulo 1. *Cor.* 4. dicente: *Quis eſt, qui te diſcernit, quid habes, quod non accepiſti, ſi autem accepiſti, quid gloriaris, quaſi non acceperis?* Modò ſic: Deus diſcernit juſtum ab injuſto, ſed per auxilia indifferentia, quæ omnino æqualia poſſunt eſſe, non diſcernit, ergo per decretum prædeterminans ſeu phyſicam promotionem. Confirm. Supponendo Petrum & Paulum cum auxiliis omnino æqualibus, & quòd Petrus conſentiat, Paulus autem diſſentiat. Modò ſic: Si non daretur phyſica præmotio, ut Petrus conſentiat, & ſic DEUS diſcernat Petrum à Paulo, Petrus omnino ſic diſcerneretur à Paulo, & DEUS illum non diſcerneret; ergo &c. Probat. antecedens, in primis DEUS non diſcerneret Petrum à Paulo per præciſam entitatem Petri, quæ omninò æqualis eſt cum entitate Pauli, deinde non diſcerneret illum per auxilium, quod ei confert, cùm Paulo conferat auxilium omninò æquale, ergo Petrus prout conſtitutus à DEO ad eliciendum conſenſum non diſcerneretur à Paulo, prout à DEO conſtituto ad eliciendum conſenſum; ergo ſolùm diſcerneretur à Paulo, prout Petrus elicit in actu ſecundo conſenſum, quem Paulus non elicit, atqui ad illum conſenſum utpote liberum, ſi non detur phyſica præmotio, ſolùm determinat Petrus, & non DEUS; ergo ſolus Petrus ſe diſcerneret á Paulo, & DEUS illum non diſcerneret.

Reſp. Conc. maj. & neg. min. Ratio eſt, 609.
quia quotieſcunque creatura operatur cum illis auxiliis, diſcernitur à DEO, à non operante, ſicuti de conſulente diximus à n. 605. hujusmodi enim diſcretio juſti à peccatore, cùm includat actum ſecundum, exercet cauſalitatem, ad quam movet auxilium, adeóque per illam datur vera diſcretio: quinimò etiam ratione ſpecialis beneficii incluſi in auxilio, ut ita collato, vel in præfinitione operis recti, ſatis eſt ad veram diſtinctionem conſentientis à non conſentiente, ut benè notavit Suarez in Opuſculis *lib.* 1. *de abſoluta ſcientia futurorum c.* 6. *n.* 16. dicens: *In bonis autem actibus erit vera illa cauſalis, præſertim propter voluntatem DEI præfinientem, ubi hæc intercedit, vel etiam propter voluntatem inducendi, & juvandi hominem ad hos actus: nam in cauſa etiam conſulenti humana verè dicimus: Joannes hoc voluit, quia Petrus conſuluit: quamvis conſilium non ſit cauſa efficax, ut in eo poſſet infallibiliter cognoſci, alterum fuiſſe conſenſurum.* Cæterùm, ut hæc clariora fiant, ſimúlque conſtet ſolutio ad confirmationem, notare oportet DEUM per ſcientiam mediam, antequam auxilium conferat, prævidere quodnam auxilium conjungendum ſit cum conſenſu ex determinatione libera creaturæ, quodnam autem non?

DEUS igitur eâ ſcientia media prælucente 610.
conferens Petro auxilium prævidet conſenſurum, quin velit ſe retrahere ex conſenſu prævio, imò ſolet dare, quia ita prævidet, unde auxilium ex ea voluntate collatum ſpeciale beneficium eſt, quàm ſi absque ea voluntate

conferretur, beneficium enim non solùm stat in entitate rei affectæ simili voluntate. Quare dicitur auxilium ita collatum extrinsecè efficax in actu primo, secus autem auxilium collatum dissentienti. Unde auxilium acceptum à consentiente, licèt non dicat speciale beneficium nudè sumptum in esse rei, bene verò in esse rei affectæ tali voluntate conferentis, quòd autem in eo splendeat speciale beneficium, adeò certum est, ut ipso naturæ lumine vel ipsis Philosophis Ethnicis innotuerit. Sic Seneca *Lib. 1. de benef. cap. 5. Non potest beneficium manu tangi, animo cernitur; multum interest inter materiam beneficii, & beneficium. Itaque nec aurum, nec argentum, nec quidquam eorum, quæ à proximis accipiuntur, beneficium est, sed ipsa tribuentis voluntas.* Et *cap. 6. Itaque non quid fiat, aut quid detur, refert, sed qua mente, quia beneficium non in eo, quod fit, aut datur, consistit, sed in ipso dantis, aut facientis animo.* Cùm ergo auxilium collatum consentienti sit extrinsecè efficax in actu primo, secus autem illud, quod confertur dissentienti, manifestè apparet ratio, ob quam DEUS discernit consentientem à non consentiente. Exinde

611. Ad confirmationem admisso casu neg. ant. ad probationem dist. ant. non discerneret Petrum à Paulo per auxilium nudè sumptum in entitate rei omitto: per auxilium sumptum in esse specialis beneficii, atque extrinsecè efficacis neg. ant. & consequentias inde deductas. Ratio est, quia, cùm DEUS, antequam auxilium conferat, prævideat, quòd si illud conferat, erit efficax, & quòd si aliud conferret, esset inefficax, & non sit in manu Petri, quòd hoc præ illo conferatur: certè quando DEUS confert illi efficax præ inefficaci, verè illum discernit, adeóque ea discretio in actu primo non habetur ab homine currente, sed à DEO miserente, quod meritò ponderavit Apostolus ad Rom. 9. dicens: *Nunquid iniquitas apud DEUM? absit. Moysi enim dicit: Miserebor, cujus misereor, & misericordiam præstabo, cui miserebor, igitur non volentis, neque currentis, sed miserentis est DEI.*

612. Objic. 5. Nullus obtinebit salutem, seu beatitudinem absque adjutorio divinæ gratiæ, non solùm absque adjutorio *sine quo non*, verùm absq; adjutorio *quo*, sed adjutorium quo, ut sæpe docet Augustinus, non est indifferens ad rectam, vel irrectam operationē, ergo ex mente Augustini ad actus nostros rectos non solùm datur gratia sufficiens, & intrinsecè indifferens, sed etiam gratia, & decretum prædeterminans cum recta nostra operatione essentialiter connexum, in quo per scientiam visionis videt DEUS operationes hominis rectas, secus autem per scientiam mediam. Valde insultant hac tempestate cum hoc argumento impugnatores nostræ sententiæ de scientia media, sed quàm immeritò, statim videbimus. Respond. dist. maj. verùm etiam absque adjutorio quo se habente ex parte actûs primi neg. se habente ex parte actûs secundi, & pendente à nostro libito conc. maj. & conc. minore nego consequentiam.

Explico solutionem, ex qua patebit, quàm conformis ad nostra principia sit mens Augustini: duplex igitur in sententia Augustini est adjutorium divinæ gratiæ. Primum dicitur adjutorium *sine quo non*, secundum dicitur adjutorium *quo*, adjutorium *sine quo non* est gratia intrinsecè indifferens, & per se requisita ad actum, constituens voluntatem in actu primo proximo ad utrumque potentem. Adjutorium verò *quo* est ipse actus formalis bonus liberè elicitus, adjutorium enim *quo* bifariam accipi potest. Primò in genere causæ efficientis significando auxilium prævenies, quo DEUS vel tanquam author naturæ, vel tanquam author supernaturalis facit, ut eliciamus actum honestum. Secundò in genere causæ formalis significando adjutorium, quo aliquid formaliter fit, in qua acceptione amor honestus nobis à DEO communicatus est adjutorium ad amandum, actus fidei est adjutorium ad credendum, & actus perseverantiæ est adjutorium ad perseverandum. Augustinus autem in hoc sensu accipit nomen adjutorii *sine quo non*. Sic *cap. 12. de Corrept. & gratia*, postquam Augustinus initio capitis dixerat: *Ipsa adjutoria distinguenda sunt, aliud est adjutorium sine quo aliquid non fit, & aliud est adjutorium, quo aliquid fit*, explicans autem Augustinus utrumque istud adjutorium, primum explicat exemplo alimentorum, quæ se habent ex parte actûs primi ad actum vitæ: secundum verò exemplo beatitudinis, quæ est ipse actus secundus. 113

En Augustini verba: *Aliud est adjutorium, sine quo aliquid non fit, & aliud est adjutorium, quo aliquid fit, nam sine alimentis non possumus vivere, nec tamen cùm assumpserint alimenta, eis fit, ut vivat, qui mori voluerit, ergo adjutorium alimentorum est, sine quo non fit, non quo fit, ut vivamus. At verò Beatitudo, quam non habet homo, cùm data fuerit, continuò fit beatus: adjutorium est enim non solùm sine quo non fit, verùm etiam quo fit, propter quod datur. Quapropter hoc adjutorium, & quo fit, est, & sine quo non fit.* Ex quo collige, cur dixerit Augustinus Adamum, quando peccavit, habuisse adjutorium sine quo non ad perseverandum, si vellet, non autem habuisse adjutorium quo, cùm revera non elicuerit actum perseverantiæ. Sic enim habet eodem libro cap. 11. *Tunc ergo dederat homini DEUS bonam voluntatem, in illa quippe cùm fecerat, qui fecerat rectum, dederat adjutorium, sine quo in ea non posset permanere, si vel-* 114

si vellet, ut autem vellet, in ejus libero reliquit arbitrio: posset ergo permanere, si vellet, quia dederat adjutorium, per quod posset, & sine quo non posset perseveranter bonum tenere, quod vellet, sed quia noluit permanere, profectò ejus culpa est, cujus meritum fuisset, si permanere voluisset, sicut fecerunt Angeli sancti, qui cadentibus aliis per liberum arbitrium, per idem liberum arbitrium steterunt ipsi, & hujus mansionis debitam mercedem recipere meruerunt, tantam scilicet beatitudinis plenitudinem, qua vix certissimum sit, semper se in illa esse mansuros. Si autem hoc adjutorium, vel Angelo, vel homini quamprimùm facti sunt, defuisset, quoniam non talis natura facta erat, ut sine divino adjutorio posset manere, si vellet, non utique sua culpa cecidisset, adjutorium quippe defuisset, sine quo manere non possent, tunc autem quibus deest tale adjutorium, jam pœna peccati est, quibus autem datur, secundum gratiam datur, non secundùm debitum, & tanto amplius datur per Jesum Christum Dominum nostrum, quibus dare Deo placuit, ut non solùm adsit, sine quo permanere non possumus, etiam si velimus. Verum etiam tantum, ac tale sit, ut velimus. Est quippe in nobis per hanc Dei gratiam in bono recipiendo, & perseveranter tenendo, non solùm posse, quod volumus, verùm etiam velle, quod possumus, quod non fuit in primo homine: unum enim horum in illo fuit, alterum non fuit: namque ut reciperet bonum, gratia non egebat, quia nondum perdiderat, ut autem in eo permaneret, egebat adjutorio gratiæ, sine quo id omnino non posset, & acceperat posse, si vellet, sed non habuit velle, quod posset, nam si habuisset, perseverasset, posset enim perseverare etiam si vellet, quod ut nollet, de libero descendit arbitrio, quod tunc ita liberum erat, ut bene velle posset, & male.

615. Objic. 6. Ex Goneto plura scripturæ testimonia, in quibus mors, & occisio Christi, quæ mala fuit, prædefinitur à Deo non ut actio, sed ut passio, ergo etiam poterit prædefinire secundùm materiale, & non secundùm formale. Antecedens probat variis locis, inter quæ adjungit illud *Joan.* 11. ubi Caiphas dixit: *Vos nescitis quidquam, nec cogitatis, quia expedit nobis, ut unus moriatur pro populo, & non tota gens pereat, hoc autem à semetipso non dixit, sed cùm esset Pontifex anni illius, prophetavit, quòd JESUS moriturus erat pro gente*, ubi ait Gonet. quòd si ille Prophetavit, Spiritus S. movebat ejus mentem ad persuadendam occisionem Christi quoad materiale: ergo Deus prædeterminat materiale peccati, adeóque illud cognoscit in decreto prædeterminante.

616. Ad dissolvendum hoc, & simile argumentum, quod contra se objicit, & latè dissolvit Exim. Doctor in opusculis *lib. 2. de concursu Dei c. 1.* notandum est, mortem Christi duplicem habere respectum, unum quidem ad voluntatem pravam crucifigentium, & alterum ad bonam voluntatem Christi acceptantis mortem. Mors autem Christi in se non est intrinsecè mala, potuit enim ipse suam vitam offerre Patri in redemptionem humani generis, quin tunc ullum interveniisset peccatum in Christi morte. Sic etiam Pater præcipiendo, & prædefiniendo mortem nihil malum morale prædefiniebat; unde tota malitia circa mortem stabat in actionibus malis contra justitiam, aliasque virtutes elicitis ab inimicis suis, unde divinum decretum non prædefinivit mortem, ut inferendam à Judæis, sed ut acceptandam à Christo, neque obligabat, ut Christus acceptaret mortem, quam infligerent Judæi, nisi casu, quo ipsi pro sua prava voluntate se determinarent ad illam inferendam, quare decretum divinum prædefinitivum nullam habebat connexionem essentialem cum peccato Judæorum.

617. Hæc omnia accuratè tradit S. Pontifex Leo I. *serm. de pass. Domini.* exponens illud *Actor. 4. Convenerunt enim verè in civitate ista adversus sanctum Puerum JESUM tuum, quem unxisti, Herodes, & Pontius Pilatus cum Gentibus, & populus Israël facere, quæ manus tua, & consilium tuum decreverunt fieri:* Sic enim ait: *Numquid iniquitas persequentium Christum ex Dei est vrta consilio? & illud facinus, quod omni est crimine majus, manus divinæ præparationis armavit? Non hoc planè de divina Justitia sentiendum est, quia multum diversum, multumque contrarium est id, quod in Judæorum malignitate præcognitum, & quod in Christi est passione dispositum;* Exinde circa mortem Christi, secundùm respectum ad pravam voluntatem Judæorum tam quoad materiale, quam quo ad formale solùm fuit in Deo decretum permissivum, quoad respectum verò ad voluntatem Christi, nimirum quoad Christi acceptationem, quæ sancta & bona erat, fuit in Deo decretum efficax præfinitivum acceptationis, tam quoad materiale, quàm quoad formale, sic Dominus ex recto fine præcipiens servo, ut det eleemosinam, elicit quoad materiale, & quoad formale actum bonum, servus verò eleemosinam in actu pravo incitandi, & alliciendi pauperem ad peccatum, elicit quoad materiale, & quoad formale actum malum.

618. Resp. modò in forma ad argumentum concesso testimonio scripturæ, negando subsumptum Goneti, nimirum Spiritum S. movisse mentem Caiphæ ad persuadendum Christi occisionem quoad materiale, ratio est, quia motio Spiritus S. habebat unum respectum, intentio verò Caiphæ habebat alium, igitur Spiritus S. instinctu Prophetico movit Caipham ad dicenda illa verba, quæ duplicem habebant sensum, unum quidem intentum à Deo, alium verò intentum à Caipha, & acceptum à Concilio Pharisæorum: Deus intendebat prædicere utilitatem mortis Christi ad

liberandos homines, quem sensum non aperuit Caiphæ, & ideo Deus non impedivit, quòd intenderet alium finem, ad cujus malam intentionem Spiritus S. non movebat Caipham, etiam quoad materiale, sed permissivè se habebat, solùm ergo Spiritus S. assistebat menti, & linguæ Caiphæ, ut proferret hæc, & non alia verba, quin illum illuminaret ad percipiendum sensum intentum à Deo: mors enim ut à Deo prædefinita non erat mala, bene verò ut à Caipha intenta.

619. Quod satis explicatur in Scriptura verbis adductis n. 617. *Nimirum manus tua, & consilium tuum decreverunt fieri*, quæ loco suprà citato ita exponit noster P. Suarez, in hunc modum: non ait, *quæ tu decrevisti, ut facerent, sed quæ tuum consilium decrevit fieri.* Decrevit ergo Deus, ut Christus pateretur pro hominibus, & eos redimeret: quòd autem Judæi facerent illam Christi passionem, non decrevit, sed permisit. Unde cùm Deus viderit per scientiam mediam, quòd si Judæi in his circumstantiis constituerentur, pro libito suo decernerent, & occiderent Christum, permisit illas circumstantias, adeóque in signo subsequenti prævidit occisionem Christi absolutè futuram, quâ prævisâ præcepit, ut CHRISTUS mortem acceptaret, & ex acceptatione voluntatis Christi illam præfinivit, unde peccatum Judæorum non fuit à Deo præfinitum, sed terminus præsuppositus ad divinam præfinitionem, adéoque Deus volens mortem præfinitam non volebat peccatum, sic nos amamus scientiam Dei de peccato Petri, quin amemus peccatum Petri, quia illud peccatum non inducitur à meo affectu, sed est purus terminus præsuppositus, reliqua verò, quæ ex scriptura & PP. objici possent, latè expendit, & solvit Exim. Doctor loco supracitato.

DISPUTATIO X.

DE MENTE CONCILIORUM, AUGUSTINI, ET THOMÆ CIRCA DECRETA THOMISTICA.

620. NE Adversarii glorientur eorum sententiam in Conciliis & PP. & præcipuè in Augustino & Thoma fundatam, hanc præmitto disputationem, ut ex illa nostræ sententiæ veritas clariùs elucescat, expendemus mentem Tridentini, Senonensis, & Arausicani, doctrinam etiam Augustini, & Thomæ, ne inposterum adversarii habeant, unde glorientur.

SECTIO I.

Tridentinum, & alia Concilia Decretis prædeterminantibus opposita.

621. PRob. 1. Conclusio in Tridentino *sess. 6. cap. 5.* ubi sic habet: *Declarat præterea ipsius justificationis exordium in adultis à Dei per Christum Jesum præveniente gratia sumendum esse, hoc est ab ejus vocatione, qua nullis eorum existentibus meritis vocantur, ut qui per peccata à Deo aversi erant, per ejus excitantem, atque adjuvantem gratiam ad convertendum, se ad suam ipsorum justificationem eidem gratiæ liberè assentiendo, & cooperando disponantur.* Modò sic: Talis est gratia, quâ homo cooperatur, ut homo possit cum illa non cooperari, sed eam à se abjicere, sed non potest homo à se abjicere decreta prædeterminantia, aut prædeterminationem, ergo gratia, quam Tridentinum vocat efficacem, nimirum cooperantem, non est decretum prædeterminativum, aut præmotio physica.

622. Probat. 2. Tridentinum in allatis verbis, & in toto eo decreto de justificatione excludit à gratia vim omnem prædeterminativam. Prob. antecedens à testimonio Bellar. est enim in manuscripto, quod Romæ diligenter asservatur in Archivio domûs professæ Societ. Jesu, quod propriâ manu totum exaravit jussus à Clemente VIII. sententiam dicere de censura quadam ejusdem Clementis à PP. Dominicanis oblata adversùs doctrinam Molinæ de auxiliis gratiæ, hic, inquam, vir tantus in hoc manuscripto diserè narrat, cùm ante decretum de justificatione religiosi duo sententiam exposuissent de liberi arbitrii prædeterminatione, id fuisse à PP. malè acceptum, quòd videretur minùs Catholicum, ideóque decretum de justificatione juxta communem aliorum sententiam hanc prædeterminationem rejicientium fuisse ab iis conditum. Hujus manuscripti fidele extractum Germanus Philaletes vulgavit, addens esse impostaram de Bellarmino à nostris confectam. Hoc autem extractum verè esse in authographo Bellarmini, in eóque ad verbum contineri subscriptione suâ, & officii sigillo fidem facit indubitatâ P. Hieronymus Cataneus, Præpositi Generalis Secretarius.

623. Hæc sunt in eo, quæ ad rem nostram faciunt, Bellarmini verba: *Quod etiam senserunt PP. Concil. Trid. nam in actis Concilii, quæ habentur ante sessionem sextam, cùm duo Religiosi protulissent sententiã istam de prædeterminatione liberi Arbitrii, fuit malè acceptum, eò quod non videretur valde Catholicum, & propterea decretum formatum est juxta communem aliorum sententiam.* Modò sic: Sed communis aliorum sententia prædeterminationem negabat: Illos enim prioribus opponit Bellarminus, ut patet ex ejus verbis, ergo Decretum Tridentini confectum fuit juxta sententiam negantem prædeterminationem.

624. Quamobrem non miror, quæ scripta reliquit in suis libris Bellarminus, etenim *lib. 1. de gratia & lib. arbitr. c. 12.* agens de physica præ-

prædeterminatione ita habet : *Hæc opinio videtur mihi aut esse omnino eadem cum errore Calvini, & Lutheranorum, aut parùm ab illo distare.* Et *libr. 4. de gratia, & libero arbitrio cap. 14. denique sententia, quæ ponit prædeterminationem istam in voluntate, non videtur posse distingui à sententia hæreticorum negantium liberum arbitrium, nisi quoad voces : nam hæretici non negant liberè agere, cùm determinat voluntatem nostram, & hominis habere plenum, & perfectum judicium rationis, cùm aliquid eligunt, & sponte ac voluntariè eligere, sed dicunt decreto Dei, & prædeterminatione omnia fieri, nec posse Deo decernenti, & prædeterminanti resisti, & ideo liberum arbitrium hominis esse titulum sine re, vel rem de solo titulo, id est nomen inane, & supervacaneum, quòd si nos etiam admittamus ita determinari à Deo voluntatem nostram, ut non possit agere, nisi id, ad quod à Deo determinatur, & tamen quia Deus eam liberè determinat, & ipsa voluntariè, & cum pleno judicio rationis agit, contendamus hominem esse liberi arbitrii, tota controversia inter nos, & hæreticos erit de nomine. Utrùm videlicet homo sit dicendus liberi arbitrii, nec ne : ac profectò labores tot hominum doctissimorum, & ipsius Concilii Oecumenici pro asserenda arbitrii libertate assumpti, aliud nobis persuadent, nec enim ignorabant viri illi sapientissimi, quod S. Augustinus in Epistola 28. ad Hieronymum, & alibi admonuit, cùm de re constat, non esse de nomine litigandum.*

625. Nec minoris ponderis est auctoritas Exim. Doctoris in censurando modestissimi, & in conciliis versatissimi, qui totum de vera intelligentia auxilii efficacis absolvit per hæc verba: *Sexta propositio, quæ ex omnibus præcedentibus concluditur, est doctrinam hanc de prædeterminatione physica, qualem explicavimus; nō solum non videri nobis necessariam ad veram, atque efficacem Dei gratiam defendendam, verùm potiùs ad eum finem esse supervacaneam, & aliunde sufficientem gratiam evertere, libertatisque usum de medio tollere : ac proinde hæreticis hujus temporis favere, adeóque dignam esse, ut per Ecclesiæ censuram damnetur, vel potiùs jam damnata declaretur, nam licèt non sub ea voce, sub aliis æquivalentibus jam damnata est, ut quòd gratia necessitatem inducat, necessitas enim & prædeterminatio ad unum idem sunt, tanquam definitio, & definitum, ut dixi, item quòd gratia tollat libertatem, nam perinde est, quòd tollat indifferentiam, vel quòd gratia præveniens ita moveat, ut ei non possit resisti, nam hoc ipsum faceret illa gratia efficax tali modo, quæ omnia patent ex dictis.* Insuper in opusculis rejiciens decretum prædeterminans actus malos *l. 2. de concur. Dei c. 4.* ait : *Oppositum docent non solum hæretici hujus temporis, sed etiam aliqui Theologi, addunt vero illam limitationem, scilicet prædefinire Deum actus peccatorum pro materiali, non tamen pro formali, ego autem abstineo à censuris, & solùm relativè profero mentem horum Doctorum.*

Prob. 3. Ex eodem Tridentino *sess. 6. can. 4.* dicente : *Si quis dixerit liberum hominis arbitrium à Deo motum, & excitatum nihil cooperari assentiendo DEO excitanti, atque vocanti quo ad obtinendam justificationis gratiam, se disponat, ac præparet, neque posse dissentire, si velit, sed veluti inanime quoddam nihil omnino agere, mereque passivè se habere, anathema sit :* Modò sic : In hoc textu loquitur Concilium de auxilio efficaci, quo homo consentit : Sic enim opponitur Calvino *lib. 2. Instit. c. 2. §. 10.* ubi dicebat : *Voluntatem movet gratia, non qualiter multis sæculis traditum est, & creditum, ut nostræ postea sit electionis motioni aut obtemperare, aut refragari, sed illam efficaciter afficiendo,* vel ut legit Bellarm. *lib. 6. de gratia & libero arbitrio c. 9. illam efficaciter efficiendo :* Atqui si gratia, qua prævenitur voluntas, esset physica præmotio, vel decretum prædeterminans, non posset voluntas illi gratiæ resistere, ergo physica præmotio, aut decretum prædeterminans ex diametro opponitur gratiæ traditæ à Tridentino. 626.

Prob. 4. Ex Concil. Arausic. 2, quod agens de gratiæ necessitate gratiam vocaverat, ut Tridentinum illuminationem, inspirationem, adjutorium, nulla prorsus eâ insigniens nomenclatura, quæ vim aliquam prædeterminativam significet, sed econtra quod indifferentiâ relinquat : sic enim loquitur *Can. 7. Si quis per naturæ vigorem bonum aliquod, quod ad salutem pertinet vitæ æternæ, cogitare, ut expedit, aut diligere posse confirmat absq; illuminatione, & inspiratione Spiritus S. qui dat omnibus suavitatem in consentiendo, & credendo veritati, hæretico fallitur Spiritu.* Quibus in verbis colligitur posse hominem cum inspiratione, & illuminatione Spiritus S. eligere opus conducens ad vitam æternam, adeóque & illud omittere, si nolit, etenim absque potentia ad utrumque non datur electio, sed positâ physicâ præmotione ad opus salutare non posset componi omissio operis, ergo neque electio, ergo præmotio physica, sive decretum prædeterminans non est illa gratia, quam docet Arausicanum. 627.

Prob. 5. Ex Conc. Senonensi agente de lib. arbit. ibi enim postquam explicavit gratiam prævenientem per illuminationem, & inspirationem dicens : *Ut voluntas humana misericordiæ prævenientis auxilio suffulta, & interiori quodam, & occulto secretioris inspirationis contactu si se convertat in Deum,* (addit) *neque tamen tanta gratiæ necessitas liberò præjudicet arbitrio, cùm illa semper sit in promptu. Amos 5. nec momentum quidem pratereat, in quo Deus non stet ad ostium, & pulset, cui si quis aperuerit januam, intrabit ad illum, & cœnabit cum illo, Apoc. 30. nec denique tale est hujusmodi habentis Dei auxilium, cui resisti non possit :* atqui physicæ prædeterminationi resisti non potest, eâ enim positâ, ut adversarii fatentur, per infallibilem 628.

connexionem sequitur effectus, neque est in potestate habentis eam impedire, vel non impedire, eam habere, vel non habere, ergo physica præmotio opposita est gratiæ, quam docet Concilium Senonense.

SECTIO II.

Augustinus Decreta Prædeterminantia rejiciens.

629. PRobat. 1. Gratia Dei juxta Augustinum eatenus est efficax in actu primo, quatenus cum ea potest homo operari, vel non operari, habétque omnem virtutem sufficientem, ut voluntas cum ea pro libito operetur, ita ut efficacia in actu secundo habeatur à determinatione voluntatis instructæ à gratia, qua de causa à scientia divina, qua cognoscitur conjungenda cum operatione, antequam Deus decernat eam conferre, redditur in actu primo extrinsecè efficax, sed hæc omnia pugnant cum physica præmotione, & decretis prædeterminantibus, ergo in via Augustini repugnat talis præmotio, & decreta prædeterminantia, minor & consequentia tenent, maj. verò probatur ex Augustino *de Spiritu & litt. c.* 34. dicente: *Visorum suasionibus agit Deus ut velimus, & credamus, sive intrinsecus per Evangelicas exhortationes, sive intrinsecus, ubi nemo habet in sua potestate, quid ei veniat in mentem, sed consentire, vel dissentire propriæ voluntatis est, & Lib. de prædestin. & gratia c.* 9. ita *inter se atque homines Dominus temperat officia, quæ distribuens ordinavit, ut vocatione ipsius bonorum principia sumeremus. Vocati autem, atque illuminati vias mandatorum ejus boni ingenii intelligentia nosceremus, ut eas libero eligeremus, vel relinqueremus arbitrio.* Modò sic: Talis est gratia, qua Deus constituit liberum arbitrium ex doctrina Augustini, ut in sensu composito illius possit voluntas bonum eligere, vel illud relinquere, sed talis non est gratia physicè prædeterminans, neque decretum prædeterminatorum; ergo &c.

630. Probat. 2. Eatenus dicitur ab Augustino Deus operari in nobis ipsum velle trahendo nos, quatenus confert ea auxilia, quibus per scientiam suam conditionatam vidit voluntatem se determinaturã liberè ad volendum, sicuti in humanis dicuntur producere effectus illi, qui inclinant homines per sua consilia in circumstantiis, in quibus cognoscunt eos ex vi consiliorum permotos effectum operaturos, sed hæc repugnant cum decretis prædeterminantibus; ergo &c. Probat. min. ex Augustino *lib. 2. contra litteras Petiliani c.* 84. ubi docet Deum nos trahere per suam gratiam efficacem, & facere, ut faciamus actum salutarem, & tamen nobis dimittere liberam electionem, qua ita sequamur Deum trahentem, ut possimus ejus tractioni resistere, quatenus prævenit consensum nostrum. Sic enim habet: *Quomodo attrahit Pater ad Filium, si dimisit, ut quis, quod voluerit, eligat? & tamen utrumque verum est, sed illud penetrare pauci valent;* ergo &c.

Probat. 3. Præparatio, quâ voluntas à gratia constituitur potens, non operatur nisi ex 631.
nostra determinatione, ergo non habet intrinsecam connexionem cum operibus: ac proinde non est gratia prædeterminans. Prob. ant. ex Augustino, *de Prædestin. c.* 2. ubi de actibus liberis loquens ait: *Et utrumque ipsius est, quia ipse præparat voluntatem, & utrumque nostrum, quia non fit nisi volentibus nobis. Et lib. de Spiritu & litt. c.* 34. *misericordia ejus in omnibus prævenit nos, consentire autem vocationi Dei, vel ab ea dissentire, sicut dixi, propriæ voluntatis est.* Quæ res non solùm non infirmat, quod dictum est: *Quid enim habes, quod non accepisti?* Verùm etiam confirmat: accipere quippe, & habere anima non potest dona, de quibus hoc audit, nisi consentiendo. Et *c.* 12. *de corrept. & gratia* agens de prædestinatis ait: *Eis non solum dat adjutorium, quale primo homini dedit, sine quo non possint perseverare, si velint, sed in eis etiam operatur, & velle, ut quoniam non perseverabunt, nisi & possint, & velint, perseverandi eis possibilitas, & voluntas divinæ gratiæ largitate donetur.* Modò sic: Deus, ex Augustino dat hominibus posse & velle, quatenus dat gratiam, qua consentiunt, etsi possent cum illa dissentire, sed exinde nostra voluntas instructa, & præparata gratia non operatur, nisi ex nostra determinatione, ergo &c. Et hæc est ratio, propter quam ibidem ait Augustinus: *Ita ergo non gloriatur omnis caro coram ipso: non enim gloriantur injusti, quia non habent unde, nec justi, qui ex ipso habent unde, hoc etiam Apostolus apertissime ostendit, qui cùm dixisset, ut non glorietur omnis caro coram ipso, ne putarent Sancti sine gratiâ se remansisse: mox addit, ex ipso autem vos estis in Jesu Christo, qui factus est vobis sapientia à Deo, & justificatio, & sanctificatio, & redemptio, ut, quemadmodum scriptum est, qui gloriatur, in Domino glorietur, unde etsi inanis gloriatio mala sit, at gloriatio in Domino bona est.*

Probat. 4. Ut homo eliciat operationem rectam, satis est quòd habeat gratiam sufficientem, eámque pro libitu suo conjungat cum consensu, sed talis non est gratia prædeterminans, ergo Gratia ex Augustino non est prædeterminans: Probat. maj. ex Augustino *de gratia & lib. arb. cap.* 16. dicente: *Certum est enim nos mandata servare, si volumus, sed quia præparatur voluntas à Domino, ab illo petendum est, ut tantum velimus, quantum sufficit, ut volendo faciamus: Certum est nos velle, cùm volumus, sed ille facit, ut velimus bonum, de quo dictum est, sed paulò antè posui, quòd præparatur voluntas à Domino, de quo dictum est, Deus est, qui operatur in nobis, & velle, & operari. Certum est nos facere, cùm facimus, sed ille facit, ut faciamus præbendo vires effi-*

tissimas voluntati, qui dixit: faciam, ut in justificationibus meis ambuletis, & faciatis, cum dixit, faciam ut faciatis, quid aliud dicit, nisi auferam à vobis cor lapideum, unde non faciebatis, & dabo cor carneum, unde faciatis. Et *Lib.* 1. *ad simplic. quæst.* 2. *Nam si quæramus, utrum donum Dei sit voluntas bona, mirum, si negare quisquam audeat, etenim quia non præcedit voluntas bona vocationem, sed vocatio bonam voluntatem, propterea vocanti Deo rectè tribuitur, quod bene volumus, nobis verò tribui non potest, quod vocemur, non igitur ideo dictum esse putandum, non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei, quia sine ejus adjutorio non possumus adipisci, quod volumus, sed ideo potius, quia sine ejus voluntate non possumus.* Et eadem *quæst.* 2. *Ut velimus, suum esse voluit, & nostrum, suum vocando, nostrum sequendo*, atqui facere secundùm vocationem, quia sequimur illam; idem est, ac efficacem illam fieri à nostro consensu, non autem ex suis intrinsecis; ergo &c.

633. Prob. 5. Ex eodem August. *lib.* 3. *de lib. arbitr. c.* 18. dicente: *Quæcunque causa est voluntatis, si ei resisti non potest, sine peccato ei creditur*: atqui gratiæ prædeterminanti resisti non potest, ergo talis non est gratia, quam docet Augustinus, ac proinde recta libera operatio proveniens à gratia, nequit cognosci ex doctrina Augustini in decretis prædeterminantibus. Confirm. 1. Ex eodem Augustino *lib.* 1. *ad Simplician. quæst.* 2. dicente: *Illi electi, quia congruenter vocati, illi autem, qui non congruebant, nec attemperabantur vocationi, non electi, quia non sequuti, quamvis vocati*; atqui si decreta divina essent efficacia, & physicè prædeterminantia, malè inferret Augustinus, eos electos non esse, quia non fuerunt sequuti, quamvis vocati, sed inferret eos non esse electos, quia Deus efficaciter non decrevit, quòd vocationem sequerentur; ergo &c. Confirm. 2. Ex *lib.* 12. *de Civit. Dei cap.* 6. ubi Augustinus proponit duos homines æqualiter affectos animo & corpore, videntes ejusdem corporis pulchritudinem, quorum alter ea visa movetur ad illicita, alter verò in voluntate pudica perseverat, atque nullam aliam hic assignari posse causam nisi istam: *Quid aliud apparet, nisi unum voluisse, alterum noluisse à castitate deficere*, ergo ex doctrina Augustini posita tota libertate proxima in utroque potest unus peccare, & alter non, sed ita non esset, si libertas proxima includeret prædeterminationem, aut decretum prædeterminativum; ergo &c. Hoc testimonium adeò efficax est, ut eo tanquâ firmissimo propugnaculo usus fuerit S. Franciscus Salesius *lib.* 2. *Amoris divini c.* 10. ad probandum, fieri posse, ut cum omnino æquali auxilio alius agat rectè, & alius non, omitto alia plura Augustini testimonia, quæ videri possunt apud P. Annatum in lib. de *incusata* libertate, c. 2. ubi probat 35. testimoniis Augustini volitionem, quæ supponitur esse libera, eò ipso supponi esse à potentia indifferente. Vide alia Augustini testimonia à num. 603. & 663.

SECTIO III.

D. Thomas physicam præmotionem, & decreta prædeterminantia reprobans.

PRobat. 1. Ex 2. *Sententiarum distinctione* 634.
39. *quæst.* 2. *art.* 1. *in corpore*, ubi ait: *Ipsa enim potentia voluntatis, quantùm in se est, indifferens est ad plura, sed quòd determinatè exeat in hunc actum, vel in illum, non est ab alio determinante, sed ab ipsa voluntate.* Sic enim habet in editione Parisiensi anni 1658. recognita à Magistro Joanne Nicolai Dominicano, & D. Sorbonensi. Tum etiam art. 2. in corpore. *Homo habet dominium sui actûs secundùm illam potentiam, quæ ad plura se habet, nec ad aliquid eorum determinatur, nisi ex se ipsa, quod tantùm voluntati competit.* Modò sic: Voluntas ex D. Thoma non agit liberè, nisi ex determinatione sui, atqui si daretur physica prædeterminatio, non ageret ex determinatione sui, sed DEI prædeterminantis; ergo &c.

Probat. 2. Ex eodem D. Thom. *quæst.* 3. *de* 635.
malo art. 3. *ad* 5. dicente: *Voluntas cùm sit indifferens, per aliquid determinatur ad unum, scilicet per consilium rationis, neque oportet hoc esse per aliquod agens extrinsecum.* Modò sic: Si daretur physica prædeterminatio, voluntas prædeterminaretur ad unum per divinam determinationem, non autem à se ipsa, ergo ex D. Thoma repugnat prædeterminatio. Confirm. ex eodem in 1. *dist.* 24. *quæst.* 1. *art.* 1. *in corpore*: *In causis ad utrumlibet effectus de futuro nullam habent determinationem, unde ex his contingentia nullo modo cognosci possunt.* Et *quæst.* 16. *de malo art.* 7. *in corpore*, *quæ sunt ad utrumlibet, non possunt cognosci in suis causis determinatè, sed sub disjunctione, quod erunt, vel non erunt*, atqui si voluntas libera ad operandum constitueretur per physicam prædeterminationem effectûs, possent in causis suis cognosci; ergo &c.

Probat. 3. Et explicatur ulteriùs præcedens 636.
ratio. D. Thomas distinguit causas necessarias à liberis in eo, quòd in causis necessariis habent effectus determinationem, ut postea existant, & ut demonstrativè possint cognosci; in causis verò liberis nullam habent determinationem. Sic enim habet pluribus in locis, & præcipuè Perihermenias lect. 13. ut ex num. 415. Tum etiam ex pluribus aliis testimoniis adductis num. 381. Modò sic: quando D. Thomas ait in causis liberis effectum nullam habere determinationem metaphysicam, bene verò

in

in causis necessariis, loquitur D. Thomas de iis causis, prout includunt decretum divinum, aliter causæ necessariæ non haberent talem determinationem, ut patet in igne Babylonico, qui non comburebat, ergo ex D. Thoma causa libera affecta divino decreto ad ipsam requisito nullam habet metaphysicam determinationem ad effectum, ac proinde neque includit in doctrinâ D. Thomæ decretum prædeterminativum.

637. Prob. 4. Ex D. Thom. 1. *Part. quæst. 62. art. 7. ad 2.* dicente: *Inclinatio gratiæ non imponit necessitatem, sed habens gratiam potest eâ non uti.* Modò sic: Ex eo voluntas libera constituta per gratiam movente voluntatem ad opus bonum, potest ea gratia non uti ex doctrina D. Thomæ, quia illi divinæ motioni potest resistere, atqui si illa divina motio esset prædeterminativa, non posset voluntas illi resistere, ergo &c. Min. & consequentia tenent: maj. verò patet ex ipso D. Th. *quod lib. 1. art. 7. ad secundum* dicente: *Si Deus movet mentem humanam ad bonum, quod tamen potest huic motioni resistere;* ergo &c. Confirm. 1. Et præoccupatur solita adversariorum responsio in via D. Thomæ potest voluntas resistere gratiæ moventi, sed resistere gratiæ moventi non est resistere in sensu diviso, sed in sensu composito: resistere enim in sensu diviso, solùm esset resistere, ne detur motio, non autem esset resistere gratiæ moventi; ergo &c. Confirm. 2. Nemo resistit, nisi dum pugnat, adeóque nemo resistit motioni gratiæ, nisi dum pugnat cum gratia movente: sed hoc est resistere in sensu composito; ergo &c.

638. Probat. 5. Et stabilitur præcedens ratio: quamvis homo actualiter habeat gratiam moventem ad bonum actum, nihilominus potest pro libito suo in contrarium actum transire, sed transire ad actum contrarium, quando gratia movet ad actum bonum, est resistere gratiæ in sensu composito, ergo quando voluntas est liberè constituta cum gratia ad actum bonum, potest gratiæ resistere in sensu composito, ac proinde talis gratia, qua voluntas libera constituitur, nequaquam esse potest prædeterminativa: minor & consequentia tenet ex num. superior. maj. verò est manifesta D. Thomæ doctrina *in secundam dist. 29. quæst. 1. art. 2. ad 4.* ubi ait: *Etiam si homo gratiam habuerit, nihilominus potest in contrarium actum transire,* ergo &c. Confir. ex eodem in Joan. 1. dicente: *Quia in potestate hominis est, ut gratiæ consentiat, & non consentiat, eis dedit potestatem filios Dei fieri.* Modò sic: Non dedit Deus hominibus potestatem, ut filii Dei fierent, nisi in sensu composito possunt fieri, vel non fieri, sive consentire, & non consentire, ergo ex D. Thoma in sensu composito gratiæ potest voluntas libera resistere gratiæ prædeterminanti, ergo gratia conservativa juris libertatis in via D. Thomæ non est prædeterminans.

Probat. 6. Si gratia esset prædeterminans, voluntas non ex eo haberet gratiam efficacem, quia consentit, sed ideo consentiret, quia habebat gratim intrinsecè efficacem, sive, quod idem est, vocatio non ideo esset efficax, quia voluntas consentiret, sed quia in se habebat intrinsecam efficaciam, atqui ex D. Thoma ideò vocatio est efficax, quia voluntas consentit, ergo gratia conservativa juris libertatis in doctrinâ D. Thomæ non est prædeterminativa, major, & consequentia tenent, minor verò patet ex verbis D. Thomæ, *in c. 8. Epistolæ ad Rom. lect. 6.* dicentis: *Vocatio in Prædeterminatis est efficax, quia hujusmodi vocationi consentiunt*, ergo &c. Omitto plura alia testimonia videnda apud P. Suarez *lib. 5. à cap. 37. usque ad 43.* & apud Henricum de Crest contra doctrinam Lovanienſem in libello, cujus titulus est, controversia inter Angelici Doctoris Sectatores de mente ejus circa prædeterminationem physicam, cordatis Theologis decidenda proponitur, omitto etiam alia argumenta omnibus nota, quæ fieri possunt in propositionibus, quas contra Jansenium damnarunt Innocent. X. & Alex. VII. 639.

SECTIO IV.

Solvuntur opposita.

OBjic. 1. Ex Gonet. plura scripturæ testimonia Augustini, & Thomæ, in quibus dicitur, cor hominis esse in manu Regis, & his similia, ergo omnes actus nostri liberi pendent à prævio decreto efficaci Dei, secus autem ab indifferenti conjungibili cum utroque libertatis extremo: Confirm. quia hic modus nostet tollit à Deo rationem primi liberi, redditque ipsum spectantem effectum causæ creatæ, diminuit DEI supremum dominium, aliáque plura inconventientia & absurda continet, ergo decreta indifferentia explodenda, & rejicienda sunt à divina voluntate, solúmque admittenda prædeterminantia. Resp. Conc. antecedens, & neg. consequentiam, quia testimonia intelliguntur de dominio Dei decernentis consequenter ad prævisionem consensus conditionatè futuri, non verò de dominio Dei, quod exerceri possit ad constituendam causam liberam per decretum intrinsecè efficax, & prædeterminans, aliter Deus non præpararet voluntatem secundùm naturam suam liberam, & ex Augustino, & D. Thoma, & alii testimoniis per totam disputationem adductis constat: Sic etiam D. Thomas *quæst. 6. de malo, art. unico in corpore, Deus voluntatem movet secundm ejus conditionem, non ut ex necessitate, sed ut interminatè se habentem ad multa.* Exinde ad confirmationem neg. ant. ex nostra enim sententia nullum sequitur absurdum. Deus enim est primum liberum, cùm priùs tempore se exerceat, liberè volendo, & producendo voluntatem, eique liberè conferendo comprincipia, ut pro libito suo possit operari, vel non operari, quin- 640.

quinimò ea confert prævidens per scientiam mediam eventum, adeóque est potens alia indifferentia principia conferre, si efficaciter intenderet alium eventum. Unde dicitur Cor Regis, & omnium hominum esse in manu DEI, Deúmque habere plenum in omnia dominium, ex eo autem, quòd DEUS non ita gubernet præparando per decretum prædeterminativum causas liberas, nequaquam minuitur divinum dominium, cùm tale dominium gubernativum causæ liberæ per decreta prædeterminantia, Chymæricum prorsus sit, & impossibile, ut constat ex dictis, dominium autem DEI non minuitur ex eo quòd ei deficiat dominium Chymæricum, & impossibile.

641. Objic. 2. Instando simul solutionem. Si Deus constitueret creaturam liberam absque decreto prædeterminante per solum decretum, & auxilium indifferens, posset creatura dissentire omnibus auxiliis, adeóque maneret consequenter imprædestinabilis per merita, sed nulla potest dari creatura imprædestinabilis per merita, ut constat ex pluribus testimoniis PP. præcipuè Augustini, & Thomæ dicentium: *Posse DEUM uti creatura prout vult, sive in honorem, sive in contumeliam*: ita ut Augustinus quasi deliramentum, & fatuitatem impiè desipientis appellet dicere, quòd DEUS non possit convertere hominum corda quandcounque, & ubicunque velit; ergo &c. Resp. dist. maj. posset speculativè omitto, practicè neg. maj. & distincta min. neg. consequentiam. Explico solutionem cum Quiros *disp.* 11. *de Prædestinatione sect.* 3. Quælibet enim creatura metaphysicè loquendo prævideri potest consensura, vel dissensurâ omnibus auxiliis à DEO confertibilibus. Cæterùm, cùm hoc sit moraliter impossibile, attentis infinitis auxiliis, & circumstantiis, in quibus possunt conferri, nunquam casus eveniet, est enim hoc inter impossibilia moralia maximum, & præcipuum impossibile, cùm autem de re adeò impossibili non possimus nisi imprudenter, & insipienter judicare, quòd eveniet, adeóque practicè loquendo, semper prævidetur creatura quæcunque aliquibus inter infinita auxilia consensura, & aliis dissensura, quo soluta manet tota vis argumenti; nihilominus ut magis attingamus vim argumenti, supponimus DEUM prævidere hoc adeò magnum impossibile morale vincendum ab aliqua creatura, si producatur, adeóque quòd ita per scientiam mediam prævideatur à DEO. Duplex est expositio interpretum, ut dicemus à num. 562. de gratia, juxta primam DEUS posset eam creaturam producere, non verò juxta secundam expositionem, quâ modò datâ & non concessâ

642. Dico DEUM necessitari ex parte sui ad non producendam talem creaturam, quæ eo ipso expelleretur ab ipsa existentia. Ratio est, quia Deus in metaphysica sui necessitate tenetur ad non producendam creaturam, nisi præsciat se posse eâ uti, quomodocunque voluerit. Unde talis creatura, quæ non possit à DEO converti, & prædestinari per merita, vel permitti, ut peccet, si existat, est practicè impossibilis ex natura divini dominii, sicut etiam à Thomistis, & aliis Theologis dicitur titulo divinæ Sanctitatis reddi practicè, & intrinsecè impossibilem Angelum pro eo instanti primo creationis, si prævideatur in ipso peccaturus, si crearetur, & sicut ab omnibus dici debet titulo veracitatis divinæ reddi practicè impossibile à DEO id, quod præsciat fore contra sua promissa, si produceretur. Cum simili discursu, dici debet titulo divini dominii reddi practicè impossibilem creaturam, nisi præsciat de ipsa DEUS fore, ut alicui auxilio consensura sit, vel dissensura, si daretur, neque exinde fieret, quòd à libito creaturæ penderet posse, vel non posse produci. Nam hoc non pendebit à libito exercito creaturæ, quod esset ridiculum, sed à libito purè præcognito, & intentionali: idque solùm occasionaliter: nam formaliter, & per statum solùm oritur ex necessitate supremi Dominii, quod Deus habet.

643. Ex hoc namq; discursu inprimis componitur potentia dissentiendi, seu consentiendi omnibus, & singulis auxiliis plenè indifferentibus, seu posse creaturâ prævideri à Deo cũ dissensu, vel consensu conditionali omnium auxiliorum plenè indifferentium, ut dicimus in tractatu de gratia. Insuper componitur practica improducibilitas hominis, qui aliquando nõ prævideatur vel consensurus, vel dissensurus, nam eo ipso, quòd ea prævisio desit, manet improducibilis à Deo, eo præcisè, quòd de necessitate divini Domini potestas proxima producendi creaturam rationalem est prævisio consensûs, aut dissensûs sub aliqua hypothesi: hæc enim natura divini dominii colligitur satis ex testimoniis Augustini passim illud testantis. Sic *in Enchirid. c.* 98. *Quis tam impiè desipiat, ut dicat Deum malas hominum voluntates, quas voluerit, quando voluerit, & ubi voluit, in bonum non posse convertere?* Cum quo idem sentiunt Anselmus, Thomas, & reliqui Theologi. Exinde apparet pertinere ad supremum Dei dominium, ne sit in rebus creatura, quæ non debeat agnoscere, ut speciale Dei beneficium ultra donum creationis, affectionem felicitatis, etiam positâ elevatione ad ipsam, atque adeò ipsam non fuisse positam in circumstantiis, in quibus & miseriam incurrisset, & felicitatem amisisset, quibus aliæ quàm plures adjungi possunt ra-

tiones ex istis descendentes. Exinde inferes quantùm excesserint illi moderni, de quibus Amicus *tom. 1. disp. 12. sec. 2. n. 238.* qui in Virginem Dei matrem devotè propensi dixêre, eam esse creaturam, quæ à Deo nusquam, & sub nulla hypothesi prævisa est dissentire per scientiam mediam auxilio ulli ex infinitis ipsi à Deo conferibilibus. Videatur hìc author multipliciter reprimens hunc excessum pietatis, & afferens censuram jussu A. R. P. N. Generalis Vincentii Caraffæ conflatâ à doctissimis Theologis, ubi statuitur, & decernitur, ne in scholis Societatis quis doceat esse inter possibiles creaturas aliquam, de qua DEUS per scientiam mediam neque videat ullum dissensum conditionalem, neque ullum conditionalem consensum, sub aliqua libertate, aut circumstantia.

644. Quòd autem pro signo priori ad decretum Dei liberum maneat aliquid practicè possibile, vel impossibile, non est contra divinam perfectionem, à qua omnia pendent, nam titulus ad illam possibilitatem, vel impossibilitatem non diminuit, sed arguit perfectissimum DEI dominium. Sic positis scientia directa, & reflexa in divinis in sententia plurimorum Theologorum manet in DEO necessitas ad aliquem actum voluntatis eliciendum connexum cum utraque simul scientia, quamvis non connectatur cum utralibet seorsim sumpta, in quarum prima v. g. diceret DEUS: si viderem Petrum consensurum auxilio A, si ipsi daretur, haberem decretum prædestinativum, secunda verò, si darem Petro auxilium A, ille consentiret, positis iis namque duabus scientiis mediis datur necessitas decreti divini prædestinativi, pariter in nostro casu, positis iis duobus titulis, nimirum de scientia media dissensus sub omnibus auxiliis, & de perfectissimo DEI dominio datur necessitas ad non producendum talem hominem; nam licèt uterliber titulus seorsim sumptus satis non sit ad impossibilitatem hominis practicam, uterque autem simul sufficiens est. Sic in syllogismo sæpe una sola præmissa non infert conclusionem, bene verò utraque simul. Sic etiam octo gradus caloris possunt existere divisivè sine forma ignis, secus autem collectivè, sic etiam neque sola scienuia, neque solum decretum indifferens collativum auxilii est sufficiens determinativum ad cognoscendum eventum, bene verò utrumque simul, ut ex num. 257. Vide alteram argumenti solutionem in tractatu de gratia num. 563.

645. Objic. 3. Omnis causa secunda ex suo conceptu essentiali importat agere per actionem in semetipsa causatam à causa prima, sed voluntas creata est causa secunda, ergo importat formaliter agere per actionem causatam in semetipsa à causa prima, adeóq; per physicâ præmotioem. Confirm. 1. Si ea actio produceretur à DEO simul cum voluntate creata, DEUS non esset primus, & principalis agens, sed simultaneus agens cum causa creata, sed est principalis agens; ergo &c. Confirm. 2. Creatura non minùs dependet à Deo in agendo, quàm in essendo, ita ut non minùs repugnet ei esse primum ens, quàm esse primum agens, sed ex eo, quòd non sit primum ens essentialiter, sequitur, quòd suum esse producatur à DEO præcisè, & non per concursum ipsius simultaneum, ergo ex eo, quòd non sit primum agens, sequitur, quòd suum operari producatur primò à DEO præcisè per præmotionem, & non per concursum ipsius simultaneum.

Resp. dist. maj. Causatam à causa prima concurrente eodem modo ad actus necessarios, & liberos nego, diversò modo conc. maj. & conc. min. neg. consequent. quia ad actus necessarios ita DEUS concurrit, ut simul determinet, ad actus verò liberos ita creatura concurrit cum DEO, ut ipsa formaliter determinet, ita ut possit extremum libertatis, quòd voluerit, eligere. Ad primam confirmationem dist. maj. non esset primus, & principalis liberè agens nego, necessariò agens conc. maj. & dist. min. neg. consequentiam. Ratio est, quia quando DEUS constituit creaturam potentem proximè ad actus salutares, priùs ipse creaturam producit liberè, deinde producit in ipsa liberè gratiam illustrationis, & affectionis, ad quam ob rationem vitalitatis concurrit creatura non quidem liberè, sed necessariò. Fit enim gratia liberè à DEO in nobis sive nobis liberè operantibus. Unde semper est Deus primus agens, & primus liber. 646.

Ad secundam confirmationem dist. maj. non minùs & eodem modo nego, & diverso modo modo conc. maj. & conc. min. neg. consequentiam. Ratio est, quia creatura ita pendet à DEO in essendo, ut absque ullo creaturæ concursu DEUS illam producat, cùm nulla res possit aliquid producere, antequam sit, adeóque nequit adhuc per concursum simultaneum cum DEO se ipsam primò producere, at verò simul producta potest per concursum simultaneum cum Deo simul operari, vel necessariò, si DEUS creaturam determinet, vel liberè, si DEUS creaturæ liberam determinationem relinquat, ut simul cum DEO operans ipsa determinet, ad cum modum, quo concurrens simul cum habitu ad actum supernaturalem determinat formaliter ipsa voluntas, secus autem habitus, licèt enim determinatio effectivè à voluntate, & habitu simul procedat, formaliter verò & determinativè non procedit ab habitu, sed à voluntate, ut adversarii fatentur, pariter igitur in casu nostro. 647.

Objic. 4. Ab indifferenti ut indifferenti 648.
nequit

nequit oriri effectus determinatus, nisi ab aliquo extrinsecè determinetur, sed voluntas libera est essentialiter indifferens; ergo &c. Confirm. 1. Indifferens ut indifferens essentialiter est passivum, potest quidem habere formam, quam non habet: etenim si illam haberet, jam non esset indifferens, sed determinatum, atqui passivum nequit habere aliquam actionem, nisi determinetur ab aliquo agente producente in ipso entitatem actûs, àquo solùm potest haberi determinatio passivi; ergo &c. Confirmat. 2. Actus tollens indifferentiam advenit causæ indifferenti, in qua non erat, at qui si primò produceretur ab ipsa causa, & non ab alio extrinseco prævie producente, non adveniret causæ actus, qui in ipsa non erat: implicat enim, quòd non esset in causâ actus, qui producitur in causa ab ipsa; ergo &c.

646.

649. Resp. dist. maj. ab indifferenti ut indifferenti ex imperfectione virtutis conc. ut indifferenti ex perfectione dominii, quo determinari potest subsequenter neg. maj. & distincta min. neg. consequentiam. Ratio est, quia si est indifferens cum perfecto dominio ad utrumque pro libito suo, potest se ad unum præ alio subsequenter determinare, quod, velint nolint, fateri tenentur adversarii in ipso Deo, qui liber est, & tamen à se ipso, & non ab alio, ad unum præ alio subsequenter determinatur in actionibus ipsi soli liberis. Ad primam confirmationem dist. maj. essentialiter est passivum purè nego, passivum purè, vel passivum simul, & activum conc. maj. & dist. min. neg. conseq. Ratio est, quia si est indifferens indifferentia libertatis ad utrumque non solùm est indifferens ad recipiendum suum actum, sed etiam ad illum producendum, ac proinde non est purè passivum, sed passivum simul, & activum. Ad secundam confirmationem dist. maj. in qua non erat formaliter conc. in qua non erat producibilis pro libito causæ neg. maj. & dist. min. neg. consequentiam. Ratio est, quia quando potentia libera est indifferens, & expedita in actu primo proximo ad eliciendum actum, vel omissionem pro libito suo, licèt in se non habeat pro signo libertatis formaliter actum, habet tamen in sua potestate illum elicere, aliter non esset potentia in actu primo proximo ad utrumque expedita. Et miror, quòd tale argumentum efformetur ab adversariis, qui illud solvere tenentur in ipso Deo: Deus enim liberè producens creaturam coëxistit cum ipsa in sua propria mensura, & hæc advenit DEO, cui ita formaliter non coëxistebat, quin producatur ab alio in ipso DEO.

647.

650. Objic. 5. Nostra voluntas bona & recta operatio tribuitur DEO, & DEUS est, qui eam in nobis operatur: atqui si gratia DEI solùm inclinaret in bonam voluntatem, & rectam operationem, quin physicè præmoveret per gratiam efficacem intrinsecè connexam cum bona voluntate, & recta operatione, non tribueretur DEO nostra bona voluntas, & recta operatio; ergo &c. Probat. min. ex Augustino in *supplemento contra Julian. lib. 2. cap. 157.* dicente: *Admoneo, ut intelligatis, cui gratiæ sitis inimici negando operari DEUM voluntates in mentibus hominum, non ut nolentes credant, sed volentes ex nolentibus fiant, non sicut facit Doctor homo dicendo, & hortando, & minando, & promittendo in sermone Dei, quod frustra fit, nisi Deus intus operetur & velle;* ergo &c. Confirm. 1. Gratia, quam docet Augustinus, facit, ut faciamus præbendo vires efficacissimas voluntati, sed ex eo quòd solùm DEUS alliciat, & inviter voluntatem, non præbet ei vires efficacissimas ad agendum, sicut objectum magis lucidum magis allicit potentiam visivam, non tamen tribuit ei, vel auget virtutem ad videndum; ergo &c. Confirm. 3. Licèt Petrus moveat Paulum ad occidendum Franciscum, non occidit verè & propriè Franciscum; atqui DEO per suam gratiam tribuitur, quòd efficit in nobis verè, & propriè velle operari, ergo non solùm concurrit per suam gratiam alliciendo, sed etiam prævie determinando.

648.

651. Resp. Conc. maj. & neg. min. ad probationem conc. ant. & neg. consequentiam. Ratio est, quia inter exhortationem hominum, & gratiam DEI, quam Deus confert bene operantibus, intercedit, ut sæpè diximus, magnum discrimen: nam homines hortantes non cooperantur physicè effectum, ad quem alios inclinant, bene verò DEUS, qui nobiscum simultaneè operatur bonam voluntatem, quod satis colligitur ex ipsius Augustini verbis dicentis, *quod motio frustra fieret, nisi DEUS intus operaretur, & velle*, sicut frustra quis consulit alteri, si alter non vult operari, neque cooperari cum consulente. Exinde ad primam confirmationem conc. maj. & neg. min. & pariratem, si lux non concurrit physicè ad visionem, sed formaliter illuminando: nam DEUS concurrit simultaneè physicè producendo non solùm actum, sed & potentiam creatam ad illum. Ad secundam confirmationem concessis præmissis nego consequentiam, quia licèt Petro consulenti tribuatur solùm moraliter, & non physicè, at verò DEO non potest non tribui etiam physicè. Auxilia, quibus DEUS movet, dicuntur efficacissima, non quidem ab efficacia, ipsis prævia, & intrinseca, sed extrinseca proveniente à scientia media, ut sæpè diximus, neque alia esse potest mens Augustini, qui solùm motioni morali prævie tribuit DEO, quòd trahat nos ad ipsum, ut ex n. 603.

652. Objic. 6. Non potest moveri voluntas ad bona opera nisi per motum intrinsecè receptum, motus enim, ut docent Philosophi, recipitur in mobili, atqui modus est actus entis in potentia prout in potentia, ergo voluntas movetur per actum receptum intrinsecè in sua passiva potentialitate: sed actus receptus in passiva potentialitate voluntatis est ipsum velle intrinsecum, ergo gratia actualiter movens voluntatem debet esse intrinseca, sed ut hæc gratia intrinseca nobis actum afferat, debet esse prædeterminans; ergo &c. Resp. Conc. toto argumento nego ultimam minorem subsumptam. Ratio est, quia eo ipso, quòd ille actus eliciatur à voluntate liberè, non procedit à gratia intrinsecè efficaci: cùm enim hæc esset inevitabilis, & inimpedibilis à voluntate, libertatem planè extingueret, ut sæpe diximus. Illa quidem graria quantumvis intrinsecè indifferens, cùm conferatur prælucente scientia media de recta operatione, redditur extrinsecè efficacissima, ratione cujus jure optimo tribuitur nostra operatio Deo illam gratiam conferenti.

653. Objic. 7. Augustinus *Lib. de Correptione, & gratia cap.* 12. ait: *Subventum est igitur infirmitati voluntatis humanæ, ut divina gratia indeclinabiliter, & insuperabiliter ageretur, & ideo quamvis infirma non tamen deficeret, nec adversitate aliquâ vinceretur.* Atqui si ea gratia non esset intrinsecè efficax, voluntas non operaretur à divina gratia indeclinabiliter, & insuperabiliter; ergo &c. Hoc argumento usus fuit Jansenius ad docendam illam tertiam propositionem, quam damnavit Innocentius X. & Alexander VII. nimirum *ad merendum, & demerendum non requiritur libertas à necessitate, sed sufficit libertas à coactione.* Eam quippe propositionem inferebat Jansen. ex illo Augustini testimonio malè intellecto. Quapropter ut Augustini mens bene percipiatur, notandum est, Augustinum non dicere voluntatem agi divina gratia necessariò, sed indeclinabiliter, & insuperabiliter. Augustinus enim loquitur de gratia efficaci extrinsecè, quæ licèt antecedenter, & secundùm se sit inconnexa cum consensu, attamen, prout oritur ex providentia infallibili DEI, & ex præfinitione operis efficaci, est connexa consequenter cum consensu, & compossibilis cum libertate, quæ non evertitur ex necessitate consequenti, sed antecedente. Exinde ad argumentum in forma. Resp. Conc. maj. & neg. min. quia licèt gratia sit antecedenter, & intrinsecè indifferens, at cùm consequenter ad exercitium conditionatum voluntatis Deus per scientiam mediam videat, quòd si in talibus circumstantiis eam gratiam conferat voluntati, voluntas pro libito suo consentiet, etsi posset dissentire, ea de causa ab illa divina scientia infallibili redditur ea gratia in illis circumstantiis extrinsecè efficax, & sufficiens, ut voluntas cum illa indeclinabiliter, & insuperabiliter operetur bonum, quòd autem ista sit mens Augustini, constat ex variis testimoniis ipsius dicentis, antecedenter esse propriæ voluntatis consentire, aut dissentire: sic *l.* 2. *retract. c.* 34. *In omnibus misericordia ejus prævenit nos, consentire autem vocationi Dei, vel ab ea dissentire, sicut dixi, propriæ voluntatis est.* Quod idem explicat D. Th. *Part.* 2. *quæst.* 112. *art.* 3. & passim alibi. Videatur ipse Aug. n. 629.

654. Obj. 8. Actio supernaturalis ex suo conceptu essentiali petit esse à primo agente supra totam naturam, sed gratia actualis est actio supernaturalis, ergo essentialiter petit esse à Deo, ut est primum agens, supra totam naturam, atqui prout est à Deo tanquam primo agente supra totam naturam, non est à DEO, ut simultaneè nobiscum operante. Simultas enim tollit naturam primi & secundi, cùm tollat rationem prioritatis, & posterioritatis, quam importat essentialiter primum, & secundum. Simultati enim opponitur prius, & posterius, in *lib. de Postprædicamentis cap. de Oppositis*, ergo illa gratia est à Deo prout operante actum nostrum, cùm illa prius, quàm nos operemur, adeóque est à DEO prædeterminante: maj. Probat. ex Scriptura *ad Rom.* 8. dicente: *Qui Spiritu Dei aguntur, hi sunt filii Dei:* sed illud dicitur agi, quod recipit ab agente actionem, per quam agitur. Sic *Isaiæ* 26. *Omnia enim opera nostra operatus est nobis.* *Ad Philippens.* 2. *Deus enim est, qui operatur in nobis & velle, & perficere;* ergo &c. Confirm. 1. Opera nostra bona & justa, quæ in nobis non producuntur à Deo, sunt immunda, juxta illud *Isaiæ* 64. *Quasi pannus menstruatæ sunt omnes justitiæ nostræ.* Et *Luc.* 17. *Sic vos, cùm feceritis omnia, quæ præcepta sunt vobis*, dicite: *Servi inutiles sumus*, ergo actio supernaturalis meritoria essentialiter petit fieri in nobis à Deo, ut est primum agens supernaturale, adeóque à Deo prædeterminante.

655. Confirm. 2. Nostra voluntas etiam cum aliquo auxilio habituali, seu actuali est minùs proportionata ad eliciendam actionem supernaturalem, quàm sit proportionatum aliquod subjectum per formam naturalem ad eliciendam operationem naturalem, major enim est proportio, quando subjectum, forma, & operatio sunt ejusdem ordinis supernaturalis, quàm cùm subjectum est ordinis naturalis, & sola forma, à qua elevatur, est supernaturalis, sed potentia minùs proportionata est minùs potens elicere operationem à se ipsa, sicut potentia simpliciter improportionata nullo modo potest elicere operationem, ergo voluntas etiam cum aliquo auxilio habituali, vel actuali adhuc indiget ex defectu proportionis totalis, ut præcisè producatur in ipsa actio sui actus supernaturalis ab agente supernaturali. Confirm. 3. Si actio supernaturalis non produceretur à Deo in nobis per concursum prævium, ea actio, prout erit à nobis, non erit immediatè à Deo, atqui est immediatè à Deo, prout est à nobis; ergo &c.

Resp.

656. Reſpond. diſt. maj. à primo agente ſolitariè producente nego, vel ſe ſolo, vel cum cauſa ſibi ſubordinata conc. maj. & conc. min. diſt. conſeq. eodem modo. Deinde neg. min. ſubſumptam quoad primam partem, & diſt. quoad ſecundam partem. Simultas ejusdem ordinis tollit rationem primi & ſecundi Conc. ſimultas cum dependentia unius ab alio tanquam ab elevante, & vires conferente neg. min. & conſeq. quia DEUS ſimultaneè nobiscum concurrens concurrit, dando nobis vires adeóque ut primum agens. Ad primam confirmationem diſt. ant. quæ non producuntur in nobis à Deo præviè nego, per concurſum naturæ rationali conformem conc. ant & neg. conſeq. Actiones enim, quas per concurſum ſimultaneum cum Deo elicimus ex inclinatione gratiæ, non ſunt inhoneſtæ, ſed honeſtæ. Neq; authoritas Iſaiæ in argumento adducta venit ad rem, quia ibi ſolùm eſt ſermo de fictis juſtitiis Judæorum, ut explicant expoſitores, & conſtat ex verſiculo ſequenti: *Non eſt qui invocet nomen tuum* &c. Unde additur: *alliſiſti nos in manu iniquitatis noſtræ.* Adeóque non eſt ſermo de operibus rectis, quæ inclinationi gratiæ conformantur. Pariter neque venit ad rem teſtimonium D. Lucæ: nam ibi ſolùm ſignificatur noſtra bona opera nullam afferre DEO utilitatem, quod verum eſt, non autem ſignificatur debere præviè à DEO produci in nobis, ut ſint meritoriæ, hoc enim eſſet libertatem penitus evertere, & meritum deſtruere, ut ex dictis conſtat.

Ad ſecundam confirmationem conceſſis præmiſſis neg. conſequentiam. Ratio eſt, quia illa minor proportio nunquam tollitur ab agente ſupernaturali, cùm conſiſtat in eo, quòd cauſa elevata producat ut cauſa inſtrumentalis, ſive ut elevata, & cauſa elevans ut cauſa principalis, ſive ut reducens alteram ad ordinem ſuperiorem, quod non militat, quando ſubjectum, & forma ſunt ejusdem rationis, & proportionis cum effectu: exinde autem quomodo infertur, quòd cauſa elevata non producat eundem effectum per concurſum ſimultaneum cum elevante? Ad tertiam confirmationem conc. maj. & neg. min. quia illa actio ſpecificativè ſumpta ſimul eſt à DEO, & creatura, ita ut non poſſit à creatura eſſe, quin ſimul ſit à Deo, at cùm creatura non ſit Deus, manifeſtum eſt, quòd ea actio, prout à creatura, non eſt actio prout à Deo, quin imò ly prout ſolùm ſignificat ex modo noſtro concipiendi eam indiviſibilem actionem concipi in ordine ad principia diverſa, à quibus pendet, nimirum in ordine ad Deum, & in ordine ad creaturam, præſcindendo in ordine ad Deum, tanquam ad cauſam, unde ly non eſt à Deo, ſolùm ſumitur præciſivè, non privativè, ex dictis n. 232. 657.

Cætera verò, quæ hìc tradi poſſunt, dabuntur in ſequenti.

DISPUTATIO XI.

DE SCIENTIA MEDIA.

658. DEvenimus tandem ad præcipuam totius tractatûs controverſiam. Conſtat quidem ex dictis n. 245. quid ſit ſcientia media. Eſt enim illa, quæ infallibiliter cognoſcit libera conditionata nullo prævio actuali voluntatis Dei decreto, & absque ullo prærequiſito per ſe antecedente ad effectum eſſentialiter cum illo connexum. Exinde ſi bene perpendantur, quæ hucusque dicta ſunt, ſatis apparet oſtenſam à nobis eſſe ſcientiæ mediæ, exiſtentiam tum ab auctoritate, tum à ratione. Cæterùm, ut hæc clariùs eluceſcant, indicabo breviter capita probationum, quæ hucusque confecimus, & addam inſuper, quæ neceſſaria ſunt ad plenam præſentis controverſiæ intelligentiam.

SECTIO I.

Oſtenditur ab Auctoritate Scientia Media.

659. PRob. 1. Ex Scriptura 2. *Reg.* 23. Ubi David Dominum conſulenti de peccaminoſo deſcenſu conditionato Saulis, & traditione Ceilitarum, reſpondit Dominus: *Deſcendet, tradent*, ut conſtat à num. 554. atqui peccata illa conditionatè prævisa non poſſunt à Deo prævideri in decreto efficaci, quo ea decerneret; Deus enim nequaquam decernit peccata. Deinde nequit illa prævidere in decreto ullo indifferente; tale enim decretum, cùm compoſſibile ſit tam cum peccato, quàm cum illius omiſſione, non eſt medium ſufficiens ad cognoſcendum infallibiliter peccatum, ut per ſe patet, & latè conſtat ex D. Thoma num. 337. & 381. Ergo illa futura conditionata præcognoſcebantur à Deo independenter ab ullo decreto actuali: adeóque in ſe ipſis, ſive in propria ipſorum objectiva veritate, ut latè conſtat ex dictis à n. 455. ſed iſta eſt ſcientia media; ergo ea futura conditionata cognovit Deus per ſcientiam mediam; ac proinde innegabilis eſt in Deo ſcientia media.

Prob. 2. Ex *Gen.* 11. ubi dicitur, quòd Deus per linguarum confuſionem impedivit audaciam illius populi, qui cœpit ædificare turrim Babel, quam ſi non impediviſſet, majora mala feciſſent: ait enim textus: *Nec deſiſtent à cogitationibus ſuis, donec eas opere compleant*: ac proinde Deus illa peccata conditionatè prævisa certiſſimè novit: ſed illa cognitio infallibilis erat ſcientia media, ut conſtat ex num. ſuperiori, ergo &c. Confirmat. 1. ex illo 660.

Matth. 24. ubi Christus Dominus dicit: *Nisi breviati fuissent dies illi, non fieret salva omnis caro, sed propter electos breviabuntur dies illi*; ergo peccata illa conditionata fuerunt à DEO infallibiliter cognita, non quidem in decreto ullo prædeterminante, cùm ad peccata DEUS non prædeterminet, ut constat à num. 582. ergo cognovit ea in propria ipsorum objectiva veritate: sed ista est scientia media; ergo &c.

661. Confirm. 2. Ex illis verbis Sap. 4. adductis num. 555. *Raptus est, ne malitia mutaret intellectum ejus.* Tum etiam ex quæstionibus appositis à SS. PP. num. 577. Tum etiam in reprehensione comparativâ Corozainorum, & Betseidanorum, quibus testimoniis docet scriptura DEUM infallibiliter cognovisse futura conditionata, sicuti & peccata conditionata Hebræorum, si ingrederentur ad filias gentium. Sed ea futura conditionata non præcognovit in aliquo suæ voluntatis actu cum peccatis metaphysicè connexo, aliter Deus esset causa per se peccati, quod blasphemum est. Quinimò voluntas creata nullatenus esset libera ad peccandum, cùm illam præviam connexionem cum peccato impedire non posset, ut constat à num. 457. & 582. ergo &c.

662. Probat. 3. Quando voluntas est constituta ad operandum bonum, vel malum, DEUS certissimè cognoscit, in quem actum creatura prorumpet: sed hoc nequit cognoscere in ullo constitutivo potentiæ liberæ; ergo cognoscit eam veritatem conditionatam in se ipsa: adeóque per scientiam mediam. Probatur min. voluntas ita ad utrumque constituta potest resistere toti inclinationi causæ ad unum extremum, & aliud pro libito suo eligere, ut constat à Tridentino, Arausicano, & Senonensi num. 621. Sed eò quòd possit illi resistere, non potest in illo potentiæ liberæ constitutivo cognosci infallibiliter unum libertatis extremum potiùs quàm alterum; ergo &c.

663. Probat. 4. Ex SS. PP. frequenter docentibus multa esse à Deo præscita, quæ non sunt prædestinata, & præscientiam longiùs patere quàm prædestinationem; ergo admittunt in Deo scientiam mediam. Consequentia tenet; quia scientia media est cognitio futurorum independens à decreto, seu prædestinatione, aut prædefinitione voluntatis divinæ, eámque præcedens. Antecedens verò patet ex Augustino *de Prædestinatione Sanctorum c.* 10. ubi ait: *Prædestinatio est, quæ sine præscientia esse non potest: potest autem esse sine prædestinatione præscientia.* Idem habet S. Prosper *in responsione ad capita Gallorum responsione* 15. Et Fulgentius *c.* 29. *lib.* 1. *ad Anonymum.* Tum etiam Augustinus *tom.* 7. *ad articulos sibi falsò impositos art.* 10. dicens: *Detestanda, & abominanda opinio est, quæ Deum cujusque malæ voluntatis, & malæ actionis credit auctorem: cujus prædestinatio nunquam extra bonitatem, nunquam extra justitiam est; Universæ enim viæ Domini, misericordia, & veritas. Adulteria enim matronarum, & corruptelas virginum non instruere novit S. Divinitas, sed damnare, non disponere, sed punire. Non ergo casus irruentium, nec malignitatem aliquorum, neque cupiditates peccantium prædestinatio Dei aut excitavit, aut suasit, aut impulit: sed planè prædestinavit judicium suum, quo unicuique retributurus est, prout gessit, sive bonum, sive malum. Quod judicium futurum non esset, si homines Dei voluntate peccarent.* Et *art.* 13. *Si ergo justitia & pietate quis deficit, suo imperceps fertur arbitrio, sua concupiscentia trahitur, sua persuasione decipitur, nihil ibi Pater, nihil Filius, nihil Spiritus S. Nec in tali negotio quidquam divinæ voluntatis intervenit, cujus ope scimus, multos, ne laberentur, retentos; nullos autem, ut laberentur, impulsos;* ergo &c.

Resp. Adversarii cum Conetro, quòd, quando SS. PP. dicunt, multa esse à Deo præscita, quæ non sunt prædestinata, loquuntur de peccatis formaliter, quà talia sunt, & quatenus sunt contraria rectæ rationi, & legi divinæ. Sic enim non sunt à DEO prædestinata, nec prædefinita, sed tantùm permissa; cùm Deus nullum habeat decretum positivum, sed tantùm permissivum de illorum futuritione. Undè ejus præscientia latiùs se extendit, quàm prædefinitio, quæ solùm se extendit circa actus bonos, non autem circa malos, ut mali sunt. Contra tamen primò. Deus prævidet malitiam formalè futuram antecedenter ad omnem prædefinitionem, & decretum efficax Dei: ergo cognoscit eam per scientiam mediam. Probat. ant. Decretum per se præparativum omnipotentiæ non est essentialiter connexum cum malitia formali futura, ut constat à n. 267. & 572. Sed Deus cognoscit, quòd si applicetur omnipotentia per tale decretum, creatura peccabit; ergo antecedenter ad omnem prædefinitionem, & decretum efficax DEI, DEUS prævidet malitiam formalem futuram. Contra 2. Deus non solùm non potest prædefinire malitiam formalem, verùm neque materiale peccati, ut latè constat à n. 585. 664

Contra 3. Scientia ista conditionata, de qua loquitur Augustinus, præcedit omne decretum Dei actu existens; ergo est scientia media. Prob. ant. ex Augustino *lib. de Correptione & Gratia c.* 9. ubi exponens D. Paulum perspicuè explicat ordinem, quem Deus in prædestinando servat. Primò enim ante omne decretum ponit præscientiam, quæ eo ipso debet esse conditionata, non absoluta. 2. Prædestinationem, sive propositum. 3. Vocationem secundùm hoc propositum. 4. Justificationem. 5. Denique glorificationem: *Ostendens autem*, inquit Aug. de Paulo, *quid sit secundùm propositum vocari, mox addit ea, quæ jam supra posui: quoniam quos ante præscivit, & prædestinavit con-* 665

conformes fieri imagini filii ejus, ut sit ipse primogenitus in multis fratribus. Quos autem & prædestinavit, illos & vocavit, scilicet secundum propositum : quos autem vocavit, illos & justificavit : quos autem justificavit, illos & glorificavit. Illa omnia jam facta sunt : Præscivit, prædestinavit, vocavit, justificavit ; quoniam & omnes jam præsciti, & prædestinati sunt : & multi jam vocati, atque justificati. Ex quibus verbis Augustini clarè colligitur Augustinum sensisse scientiam conditionatam antecedere prædestinationem, & hoc genuinè inferri ex D. Paulo. Nulla enim alia esse potest ratio, cur ante omnia D. Paulus enumeret scientiam, nisi quia prior est : si enim decretum esset prius, decretum priùs enumerasset ; ergo &c.

666. Contra 4. & explicatur magis præcedens ratio. Deus ad conferenda auxilia prædestinatis dirigitur à scientia conditionata de bona operatione futura sub tali auxilio : sed non dirigitur à scientia conditionata fundata in decreto conditionato ; ergo dirigitur à scientia media. Consequentia tenet, & minor patet, quia apud ferè omnes Thomistas in eodem signo, in quo DEUS decernit absolutè, decernit etiam conditionatè, hac nempe ratione : Volo quòd Petrus consentiat absolutè cum auxilio A, & quòd si conferetur illi auxilium B. non consentiret. Unde scientia, quæ præcedit ad collationem auxilii, non est scientia fundata in decreto conditionato ; siquidem decretum conditionatum non præcedit absolutum juxta ipsos Thomistas. Major verò probatur innumeris Augustini testimoniis, inter quæ *tom. 4. in libro expositionis quarundam propositionum in Epistolâ ad Rom. prop. 55.* loquens de divino proposito erga electos sic habet : *Hoc enim propositum ad præscientiam, & prædestinationem DEI pertinet : nec prædestinavit aliquem, nisi quem præscivit creditarum, & sequuturum esse Sanctorum vocationem, quos & electos dicit ;* ergo ex Augustino DEUS dirigitur à scientia conditionata ad propositum, & electionem prædestinatorum : ac proinde docet scientiam mediam, prout eam docet schola nostra.

667. Quòd hoc inferamr ex præcitato Augustini testimonio clarè, & sincerè fatetur Alvarez *lib. 1. Responsionum cap. 1. num. 36.* in fine. Ursus Carmelitanus *Tract. de Scientia disp. 10.* & Joannes à S. Thoma : addunt tamen ea esse verba Joannis Arborei, verùm licèt eis utatur Joannes Arboreus *Tom. 1. Theosophiæ lib. 4. cap. 11.* ea tamen sunt verba Augustini loco cit. licèt id ignoraverint adversarii. Res enim est de facto : videatur loco citato, quare ipsi vel renuentes fatentur nobis favere Augustinum.

668. Contra 1. Ex eodem Augustino *lib. 1. ad Simplicianum quæst. 2.* dicente : *Quamvis uno modo multi vocati sunt : tamen quia non omnes uno modo affecti sunt, illi soli sequuntur vocationem, qui illi capiendæ reperiuntur idonei, & illud non minùs verum sit. Igitur nec volentis, nec currentis, sed miserentis est Dei, qui hoc modo vocavit, quomodo aptum erat his, qui sequuti sunt vocationem.* Et iterum : *Nullius Deus frustra miseretur : cujus autem miseretur sic eum vocat, quomodo scit ei congruere, ut vocationem non respuat.* Ex quibus sic arguo. Illi vocatione donantur, qui à Deo reperiuntur idonei ad eam recipiendam, ergo Deus priùs comperit idoneitatem, quàm conferat vocationem : atqui comperire idoneum vocandum est comperire ita affectum, ut responsurus sit vocationi, si ei conferatur ; ergo priùs DEUS comperit idoneitatem, & scit, quòd si vocetur, correspondebit, quàm absolutè conferat vocationem.

669. Quapropter summa totius nostri argumenti ex Augustino hæc est : Deus ad decretum prædestinationis, & collationis auxilii dirigitur à scientia conditionata de consensu futuro : sed non dirigitur à scientia fundata in decreto conditionato de tali bona operatione, & consensu ; quandoquidem ex Augustino illa scientia præcedit actuale decretum : ergo dirigitur à scientia conditionata non fundata in decreto, adeóque à scientia media. Tum etiam quia ex Augustino Dei solius miserentis est vocare hominem, quomodo aptum erat ei, ut sequeretur, vel vocare hominem, quomodo scit ei congruere, ne vocantem respuat. Atqui vocare hominem eo modo, qui prævidetur aptus, & congruus, ne vocantem respuat, est vocare hominem se dirigendo ab illa scientia conditionata, ut ex terminis patet ; ergo DEUS vocat hominem, cujus miseretur, directus à scientia media, seu conditionata de hominis correspondentia, si ita vocetur.

670. Eandem prorsus præcedentiam, seu directionem tradunt apertè Prosper variis in locis, Ambrosius, Bernhardus, aliique apud Ruiz *disp. 66.* ferè per totam, quos inter Chrysostomus *tom. 33. in Matth.* dicit : quòd Matthæus & Paulus vocati fuerunt eo tempore, quo Deus præsciebat eos vocationi obtemperaturos. Et hom. 67. ait : Paulum non fuisse antea vocatum ; quia Deus præsciebat alio tempore repugnaturum : atqui non præsciebat repugnaturum ex eo, quòd talem repugnantiam decrevisset ; ergo independenter à decreto cognoscit illam veritatem conditionatè futuram, adeóque per scientiam mediam. Omitto responsionem aliquorum dicentium Chrysostomum ibi non scholasticè, sed concionatoriè loquutum. Hæc enim responsio potiùs est contemnenda, quàm impugnanda.

671. Probat. 5. Ex D. Thoma, qui *in cap. 8. Epistolæ ad Rom. lect. 6.* ad illa verba : *Quos præscivit, & prædestinavit*, ita habet : *Non quia omnes præsitos prædestinet : sed quia eos prædestinare non poterat, nisi præsciret.* Quæ verba accepit ab Anselmo idipsum supra Pauli testimonium dicente ; ergo Præscientia de futuris conditio-

tionatis in via D. Thomæ non fundatur, sed præcedit omne decretum efficax Dei in ordine ad tale futurum; sed ista, ut per se patet, est scientia media; ergo ex D. Thoma Deus cognoscit futura libera conditionata per scientiam mediam. Confirm. 1. *ex tertia parte q. 1. art. 3. ad 4.* ubi ait: *Dicendum, quòd Prædestinatio præsupponit præscientiam futurorum*: atqui prædestinatio non præsupponit decretum efficax; ergo præscientia futurorum juxta D. Thomam non fundatur in decreto efficaci. Modò sic: scientia divina de futuris non fundata in decreto efficaci stare nequit absque scientia media, ut ex dictis late patet, & fatentur adversarii: sed talis scientia admittitur à D. Thoma; ergo & scientia media.

672. Confirm. 2. Ex eodem D. Thoma *tract. de Prædestinatione cap. 1.* dicente: *Ex dictis manifestum est, quid sit præscientia, & prædestinatio, & in quo à se invicem differant; est enim scientia Dei certissima præcognitio omnium futurorum tam bonorum, quàm malorum. Prædestinatio verò secundùm Augustinum est Gratiæ præparatio, id est divina electio, qua elegit eos, quos voluit ante mundi constitutionem. Unde patet, quod prædestinatio non potest esse sine præscientia: sed sine prædestinatione præscientia esse potest.* Hæc D. Thomas; ergo &c. Confirm. 3. Ex eodem D. Thoma *in cap. 8. Epistolæ ad Rom. Lect. 6.* dicente: *Vocatio in prædestinatis est efficax; quia hujusmodi vocationi assentiunt.* Ergo Deus non cognoscit efficaciam vocationis, quia sit intrinsecè efficax; sed quia est extrinsecè ex conjunctione cum consensu, ergo Deus prævidet, quòd si talis vocatio detur, creatura potens cum illa dissentire, vel consentire, non dissentiet, sed consentiet; atqui ista est scientia media; ergo &c.

673. Probatur tandem argumento desumpto ex Indiarum Apostolo, ut appareat quomodo Societas JESU ab initio & semper scientiam mediam propugnaverit. Quando oramus Deum, ut nobis conferat gratiam efficacem, postulamus, ut nobis conferat gratiam sufficientem, qua prævidet nos bene usuros, si ea nobis conferatur: atqui ea prævisio cùm non supponat aliquid cum recto usu nostro connexum, est scientia media; ergo &c. Minor, & consequentia tenent. Major autem patet ex S. Francisco Xaverio *lib. 5. epist. 3.* missa PP. Collegii Conimbricensis in Editione Romana 1667. ibi enim pag. 373. hæc habet: *Sed cùm Deus Dominus noster det omnibus gratiam sufficientem ad sibi serviendum, abstinendúmque à peccato, confidimus de divina ejus misericordia tale haud quaquam nobis ab eo auxilium negandum. At quia totum bonum, aut malum nostrum in bene, aut malè utendo Dei gratia situm est, multam collocamus fiduciam primùm in meritis S. Matris Ecclesiæ, sponsæ JESU Christi Domini nostri: deinde peculiariter in meritis omnium, qui in JESU Societate consentur, ac universorum utriusque sexûs, quotquot iis suadentibus, aut dirigentibus Deo serviunt: ita ut horum simul omnium amplectente nos patrocinio, suffragiisque apud Deum juvantibus, speremus nos fideli cooperatione bene usuros, oblatura nobis in tempore Dei Domini gratia*; ergo &c. Videatur P. Possinus in Indice ad prædictam Epist. 3. lib. 5.

SECTIO II.

Ostenditur à Ratione scientia media.

PRobat. 1. Scientia conditionata pœnitentiæ liberæ Tyriorum v. g. ab ipsis simpliciter evitabilis, & impedibilis est scientia media inter naturalem, & liberam: sed talem scientiam habet Deus; ergo Deus habet scientiam mediam. Syllogismus est in Darii, adeóque consequentia est legitima. Major verò est definitio scientiæ mediæ, quæ in eo differt à scientia Thomistica, quòd ista utpote soli Deo libera, non est simpliciter evitabilis à voluntate creata. Scientia verò media, cùm non sit Deo simpliciter libera, sed contingens, est simpliciter evitabilis, & impedibilis à voluntate creata. Unde ad ostendendam veritatem hujus syllogismi solùm restat probanda minor, quæ ita probatur. Scientia verè affirmans pœnitentiam Tyriorum impediretur, & evitaretur, si daretur omissio pœnitentiæ Tyriorum; atqui à Tyriis posset simpliciter poni omissio pœnitentiæ; ergo &c. Consequentia tenet, & major patet, quia si omitteretur pœnitentia Tyriorum, non posset dari scientia verè affirmans eam non fore omittendam, sed ponendam. Minor verò est de fide, quia Tyrii forent liberi ad ponendam, vel non ponendam pœnitentiam: adeóque poterant pro suo libito illam omittere; ergo à Tyriis posset simpliciter poni omissio pœnitentiæ. Hoc argumentum adeò mihi efficax est, ut insolubile appareat. 674. 675. 676.

Probat. 2. In Deo datur scientia contingentium conditionatorum independens in existendo à decreto actuali Dei: atqui ea est scientia media; ergo in DEO datur scientia media. Consequentia tenet, & minor est certa. Major verò probatur. Si contingentia conditionata sint conditionatè enunciabilia independenter ab ullo decreto actuali, divinus intellectus debet habere scientiam enunciativam illorum: aliter non esset infinitus in cognoscendo, cùm esset aliquid verè cognoscibile, & enuntiabile, quod à divino intellectu non cognosceretur: atqui independenter ab actuali decreto, sunt verè enuntiabilia; ergo &c. Probat. min. Eo ipso contingentia sunt verè conditionatè enuntiabilia, si revera existerent posita conditione: sed ut re ipsa existerent posita conditione, non requiritur ullum decretum actuale; ergo &c. 677. 678. 679.

Major est certa; nam objectum esse conditionatè enuntiabile, nihil aliud est, quàm cognoscere, quòd existeret, si conditio poneretur; si autem

autem re ipsa existeret facta hypothesi de conditione posita, ex terminis notum est, quòd existeret, si conditio poneretur; Unde ut contingentia sint verè enuntiabilia, nihil aliud requiritur, nisi quòd ponenda sit, si conditio apponatur. Min. verò, in qua est difficultas, probatur. Ut sit verum, quòd futura existerent, si poneretur conditio, satis est, quòd, si poneretur conditio, ea revera existerent: atqui ut revera existerent, si poneretur conditio, non est necesse, quòd conditio apponatur, sed quòd apponeretur; ergo non est necesse, quòd detur decretum, sed quod daretur. Vide à n. 455.

677. Confirm. 1. Ex D. Thoma 2. *contra Gentes cap.* 21. *num.* 3. ubi ait: *Effectus suis causis proportionaliter respondent, ut scilicet effectus in actu causis actualibus attribuamus: & effectus in potentia causis, quæ sunt in potentia.* Modò sic: effectus exigit causam titulo habendi existentiam acceptam ab illa: adeóque juxta proportionem, & mensuram, juxta quam habet existentiam, petit existentiam causæ: ergo si non habet existentiam absolutam, sed conditionatam, non exigit existentem absolutè causam, sed conditionatè: adeóque ut objecta sint contingentia conditionatè, non requiritur decretum Dei absolutum, sed satis est conditionatum.

678. Confirm. 2. Ut effectus existat nunc, non requirit causam existentem antè, nec post, nisi de ratione causæ sit semper existere, quod quidem ad exigentiam causæ spectat, non ad exigentiam effectûs, satis enim est ipsi effectui causa existens nunc: ergo ut effectus existeret, si poneretur causa, non requiritur, quòd causa sit, sed quòd esset. Confirm. 3. Non minùs pendet pœnitentia conditionata Tyriorum à voluntate Tyriorum, quàm à decreto Dei: atqui ut sit conditionatè futura, non requiritur, quòd de præsenti existat voluntas Tyriorum, sed sufficit, quòd existeret tunc, quando poneretur pœnitentia; ergo idem de decreto. Nec valet effugium paritate futuri absoluti, quod arguit decretum actuale; nam tale decretum non datur nunc ex necessitate futuri, sed ex necessitate Dei non potentis habere decretum in tempore, quod non habuerit ab æterno, ut constat à n. 455.

679. Probat. 3. Ut objectum affirmetur à scientia, non requirit aliam, aut majorem existentiam, quàm illam, quæ de objecto affirmatur ab ipsa scientia: atqui futurum contingens, de quo loquimur, est objectum, de quo scientia media affirmat, non quòd existat, sed quòd existeret: ergo ut futurum contingens, de quo loquimur, terminet scientiam mediam, non requiritur, quòd existat, sed quòd existeret. Syllogismus est in Ferio, & præmissæ veræ. Major enim ex terminis patet, & ab inductione fit evidens. Etenim ut sit verus actus affirmans Adamum extitisse, non requiritur, quòd Adam nunc existat, vel quòd extiterit. Pariter ut sit verus actus affirmans, Petrum nunc existere, non requiritur, quòd antea extiterit, vel quòd postea extiturus sit, sed sat est, quòd Petrus modò existat. Tum ut actus affirmans Anti-Christum extiturum sit verus, non requiritur, quòd Anti-Christus existat modò, sed sat est, quòd postea existat.

Exinde ut sit verus actus affirmans, quòd 680.
pœnitentia existeret, si darentur istæ causæ, non requiritur, quòd modò detur pœnitentia, neque quòd dentur causæ, sed sat est, quòd daretur pœnitentia, si darentur istæ causæ: Quamobrem major propositio appositi syllogismi est evidens. Minor etiam certa, cùm sit definitio scientiæ mediæ, de qua loquimur, hæc enim non exigit objectum per ftarum, sed per alienationem de futuro conditionato. etenim sicuti quando causæ revera ponuntur, & ex illis prodit effectus, est verum dicere: ex istis causis positis in his circumstantiis prodit iste effectus: ita etiam antequam causæ ponerentur, esset verum dicere: si ponantur istæ causæ in istis circumstantiis, ponetur iste effectus. Unde minor illius syllogismi est etiam evidens: atqui in syllogismo rectè dispositio in modo, & figura, ex veritate præmissarum sequitur veritas conclusionis; ergo &c.

Probat. 4. Deus ante decretum creandi ho- 681.
mines, & angelos habuit scientiam conditionatam peccati futuri sub conditione creationis, & ante decretum conservandi justos in hac vita habuit scientiam conditionatam peccati futuri sub conditione longioris vitæ, quã scientiã negare non possumus, nisi perversissimè, & insanissimè, ut habet Augustinus *tom.* 7. *lib. de Corrept. & Gratia c.* 8. dicens: *Respondeant, si possunt, ut illos Deus, cum fideliter, & piè viverent, non tunc de vitæ hujus periculis rapuit, ne malitia mutaret intellectum eorum, & ne fictio deciperet animas eorum: utrum hoc in potestate non habuit, an eorum mala futura nescivit? nempe nihil horum, nisi perversissimè, atque insanissimè dicitur.* Modò sic: atqi si talis scientia esset fundata in decreto subjectivè absoluto, & objectivè conditionato, & non esset scientia media futuri conditionati in se ipso, posset prudenter absque perversitate, & insania negari: ergo talis scientia juxta Augustini doctrinam est scientia media.

Probatur minor ad hominem: quia pru- 682.
denter possunt negari talia decreta objectivè conditionata, quæ plures Thomistæ negant, saltem circa effectus non absolutè futuros, ut negat Alvarez *lib.* 7. *de Auxiliis n.* 37. Gonzalez *disp.* 44. *sect.* 3. *num.* 38. Nazarius 1. *Part. quæst.* 14. *artic.* 13. *controv.* 1. §. 3. plurésque alii cum ipsis, & quòd otiosa, & ridicula essent talia decreta in ordine ad effectus hominum, & angelorum merè possibilium, cùm nullius sint utilitatis; ergo &c. Nec valet dicere Augustinum solùm loqui de scientia absoluta, & non de conditionata; quia Augustinus de illa scientia loquebatur, cum qua poterat DEUS componere non conserva-

servare justos in hac vita: atqui cum scientia absoluta peccati non poterat componere non conservare illos in hac vita; ergo loquebatur de scientia conditionata.

683. Probat. 5. Independenter ab actuali decreto Dei est verum dicere, quòd voluntas Tyriorum, & quævis alia voluntas hominis merè possibilis, si crearetur, & daretur ei libertas, eliceret unam partem contradictionis determinatè præ alio, nempe consensū præ dissensu, vel econtra: evidens namq; est, non posse duo contradictoria simul esse, neq; simul deficere, sed deficere unum, quando ponitur alterū: atqui Deus utpote infinitè cognoscitivus cognoscit omne verum; ergo cognoscit, quodnam ex illis extremis apponeretur, & quodnam deficeret: atqui talis cognitio, utpote independens ab actuali Dei decreto, est scientia media; ergo circa futura contingentia conditionata Deus habet scientiam mediam. Confirm. Posita prædicatione Christi, & integra libertate Tyriorum, est impossibilis conjunctio pœnitentiæ, & non pœnitentiæ illorum: deinde est impossibilis simultanea deficientia pœnitentiæ, & non pœnitentiæ; ergo independenter ab actuali decreto Thomistico est verum conditionatum, quòd si Tyriis prædicetur, & detur libertas, agent determinatè pœnitentiam, vel non agent; ergo Deus, qui nihil potest ignorare, cognoscet, quodnam è duobus sit verum, nimirum vel quòd agent, vel non agent pœnitentiam, si ponatur ea conditio: atqui talis divina cognitio est scientia media; ergo &c.

684. Probat. 6. Conclusio à posteriori. DEUS cognoscit futura contingentia conditionata, ut adversarii fatentur, & constat à num. 554. ea autem solùm potest cognoscere vel in suo decreto efficaci per scientiam ipsi liberam; vel in se ipsis per scientiam mediam, ut & ipsi adversarii docent: atqui Deus non potest ea cognoscere in decreto suo prædeterminante efficaci; ergo cognoscit illa per scientiam mediam. Probat. min. Si Deus ea cognosceret in tali decreto efficaci, corrueret omnino humana libertas, ut constat à num. 457. Rursus Deus esset causa peccati, ut constat à n. 588. Insuper creaturæ nequaquam possent à DEO comparativè reprehendi, & Dei sanctitas macularetur, quæ esset causa peccati, ut latè constat à n. 585. ergo &c. Omitto alia, quæ facilè inferuntur ex dictis.

SECTIO III.

Solvuntur opposita ab Auctoritate.

685. OBjic. 1. Auctoritas Scripturæ, in qua dantur plures promissiones de rebus conditionatè futuris nunquam implendis. Sic 4. *Reg.* 13. Elisæus dixit ad Joam Regem Israël: *Si percussisses terram quinquies, aut sexies, sive septies, percussisses Syriam usque ad consummationem*. Modò sic: Scientia hujus futuri conditionati, nempe consummationis Syriæ non fundatur in aliqua conducentia, & connexione antecedentis cum consequente, cùm conditio sit disparata; ergo fundatur in decreto actuali objectivè conditionato, quo Deus decrevit destruere Syriam sub conditione, quòd Joas toties percussisset terram. Resp. Conc. ant. & conseq. sed quid inde contra nos? Nos enim non negamus plura decreta objectivè conditionata, juxta illud *Ps.* 131. *Juravit Dominus David veritatem, & non frustrabitur eam, de fructu ventris tui ponam super sedem tuam, si custodierint filii tui testamentum meum*.

Sic DEUS habet decretum dandi gloriam homini, si moriatur in gratia. In his enim decretis Deus per scientiam liberam, & non per mediam cognoscit talia futura conditionata, ut dixi num. 547. Cæterùm, hæc quid ad præsentem controversiam conducunt, in qua quærimus de scientia actuum nostrorum liberorum à nobis liberè pendentium, qui in causis liberis cognosci non possunt, sed in se ipsis, ut constat à num. 467. & 470. Aliter autem res se habet in illa promissione facta Regi Israël, qua solùm decrevit Deus effectum à solo Deo pendentem casu quo Joas terram percussisset. Hunc autem effectum cognoscit Deus in decreto suo, cùm ipse in illa suppositione percussionis terræ, se obligaverit ad devastandam Syriam.

Objic. 2. Varia Augustini testimonia: præcipuum desumitur ex *lib. de Prædestinatione Sanctorum cap.* 10. ubi ait: *Prædestinatione quippe Deus ea præscivit, quæ fuerat ipse facturus.* Et paulopost: *Quando promisit Abrahæ gentium fidem, non de nostra voluntatis potestate, sed de sua prædestinatione promisit: Promisit enim, quòd ipse facturus erat, non quod homines.* Modò sic: Deus in sua prædestinatione, & decreto efficaci prævidit nostros actus liberos; ergo divina scientia de nostris actibus liberis fundatur in decreto efficaci. Confirmat. quidquid Deus promittit, non de nostra potestate, sed de sua prædestinatione promittit: atqui promittit nobis actus liberos, v. g. gentium fidem Abrahæ; ergo promittit actus liberos de sua prædestinatione, ac proinde cognoscit in prædestinatione, seu decreto efficaci. Resp. Concesso testimonio Augustini dist. ant. subjunctum: in decreto efficaci prævidit nostros actus liberos absolutè futuros ex speciali sua benevolentia conc. conditionatè futuros, vel absque speciali benevolentia neg. ant. & in eodem sensu consequentiam. Ratio est, quia Augustinus non loquitur ibi de futuris conditionatis, sed de absolutis, ut constat ex illius verbis: *Promisit enim, quod ipse facturus fuerat.*

Quinto

688. Quinimò prædestinatio ut supponat providentiam ex dictis à num. 663. à qua dependet, supponit futuritionem conditionatam nobis liberam, & scientiam mediam à nobis impedibilem. Unde illa prædestinatio est à nobis impedibilis : atque adeò non est decretum Thomisticum à solo DEO impedibile. Qua de causa præscientia potest esse sine prædestinatione : secus econtra. Quod satis declarat Augustinus eodem capite, dicens : *Prædestinatio est, quæ sine præscientia non potest esse, potest autem esse sine prædestinatione præscientia : præscire autem potens est etiam, quæ ipse non facit, sicut quacunque peccata.* Unde DEUS cognoscit futura absoluta prædestinatorum, & in se ipsis, & in suo decreto prædestinativo, adeóque in decreto à prædestinatis impedibili, & conjungibili cum evitabilitate, quo libertas creata salvatur, ut dicemus agentes de prædestinatione. Sic dixit Augustinus *Propos. 55. super Epistolam ad Rom.* Nec prædestinavit aliquem, nisi quem præscivit crediturum, & sequuturum esse vocationem suam. Exinde scientia media præcedens prædestinationem, & decretum efficax, nequaquam potest in eo fundari.

689. Ad Confirm. dist. maj. non de nostra potestate sine gratia DEI conc. simul cum gratia neg. maj. & dist. min. Promittit nobis actus liberos, quos per scientiam mediam prævidit futuros, si poneretur conditio conc. quos non prævidit, neg. min. & consequentiam. Unde illa promissio efficax componibilis cum evitabilitate & fundata in scientia media à nobis impedibili impedibilis prorsus est. Itaque Deus solùm promittit nobis nostros actus bonos, non autem malos. Unde argumentum nequaquam probat ex hoc capite contra scientiam mediam operationis pravæ. Verùm ut appareat nihil adhuc probare contra scientiam mediam rectæ operationis, notare oportet, quando DEUS promisit Abrahæ fidem gentium, in actu secundo duo promisisse. Primum est, præparare auxilia, quibus certò prævidit crediturum prælucente scientia media : & hoc solùm DEUS facit : cùm ille solus conferat libertatem. Secundum, quod promisit, est ipsum actum fidei in actu secundo dare : & hunc actum nec solus DEUS, nec solus homo facit : sed homo cum DEO, ejúsque gratia, ita ut homo determinativè concurrat, & DEUS effectivè ; simúlque elevans mediis auxiliis gratiæ prævisis per scientiam mediam efficacibus. Quod adeò clarè habet Augustinus, ut mirum sit, quòd adversarii dubitent. Docet enim Deum, qui fecit nos sine nobis, non justificare nos sine nobis. Sic *tom. 10. serm. 15. de verbis Apostoli : Qui ergo fecit te sine te, non te justificat sine te : ergo fecit nescientem, justificat volentem.* Quibus verbis utitur D. Thomas *Opusc. 63. c. 1.* prope finem addens : *Consensum liberæ voluntatis exigit.*

Exinde apparet manifestè ratio, ob quam 690.
ait Augustinus, Deum promittere fidem Abrahæ de sua prædestinatione ; quia neque Abraham, neq; nos habemus sufficientes vires à nobis, sed Deus eas nobis confert, quas per scientiam mediâ efficaces prævidit, si conferrentur ; ex quo magis roboratur, quàm infirmetur nostra doctrina. Cæterùm quamvis creatura & Deus simul concurrant ad actum bonum, creatura concurrit formaliter determinativè, secus autem Deus. Ad eum modum, quo voluntas instructa habitu charitatis ad eliciendum actum, non producit actum se sola, sed simul cum habitu : nihilominus non determinat formaliter habitus, sed voluntas. Cùm non constituarut habitus liber ad eliciendum, , vel non eliciendum actum, sed voluntas. Pariter in nostro casu : quando DEUS constituit nos liberos, ut simul cum ipso pro libito nostro eligamus. vel non eligamus.

Objic. 3. Ex eodem libro Augustini cap. 9. 691.
ubi incipit respondere Semipelagianis, qui ex eodem volebant probare scientiam mediam, eo quòd Augustinus dixisset in lib. 6. quæst. contra Pelagianos *Tunc voluisse apparere Christum, quando sciebat, & ubi sciebat esse, qui in eum fuerant crediturí.* Cui objectioni respondet S. Doctor : Hoc intelligendum esse sine præjudicio latentis judicii DEI, aliarúmque causarum ; ergo Augustinus non admittit scientiam conditionatam independenter à decreto actuali. Resp. Conc. ant. & neg. conseq. quinimò in ipsis testimoniis admittit Augustinus scientiam mediam : loquitur enim ibi Augustinus de Fide absolutè futura, & meritoria, quæ transivit ad absolutam per divinam prædefinitionem pendentem à scientia media, qua voluit dare principia proxima intrinsecè indifferentia ad utrumque ut per scientiam mediam prævisa conjungenda cum actu bono, de quibus ibi Augustinus non disputabat, sed supponebat.

Sic enim concludit præcitatum caput Au- 692.
gustinus. *Proinde quod dixi tunc voluisse hominibus apparere Christum, & apud eos prædicare doctrinam suam, quando sciebat, & ubi sciebat esse, qui in eum fuerant crediturí, posset etiam sic dici : Tunc voluisse hominibus apparere Christum, & apud eos prædicari doctrinam suam, quando sciebat, & ubi sciebat esse, qui electi fuerant in ipso ante mundi constitutionem. Sed quoniam, si ita diceretur, Lectorem faceret intentum ad ea requirenda, quæ nunc ex admonitione Pelagiani erroris necesse est copiosiùs, & laboriosiùs disputari, visum mihi est, quod tunc satis erat, breviter esse dicendum, excepta, ut dixi, altitudine sapientiæ, & scientiæ DEI, & sine præjudicio aliarum causarum, de quibus non tunc, sed aliat oportuniùs disputandum putavi.* Quid autem aliàs dixerit Augustinus, & quomodo scientiam mediam defenderit, satis const. ex sæpè dictis præcipuè à numero 963.

Reliqua autem argumenta, quæ ex scriptura, Augustino, & Thoma, aliisque Patribus objici possent, latè suprà & proposita, & soluta sunt.

693. Objic. 4. Scientia media secum affert apertum errorem Pelagianismi; ergo &c. ant. prob. Doctrina scientiæ mediæ inducit objectum saltem pro statu conditionato independens à prædestinatione, à gratia efficaci, & à concursu Dei: sed hæc independentia est apertè Pelagiana; ergo &c. Confirm. 1. Deus quasi expectat determinationem creaturæ in schola scientiæ mediæ, ut concurrat, & cooperetur; ergo illa determinatio antecedit concursum Dei, ejusque gratiam, & decreta. Sed illa determinatio est tota libertas, & origo laudis, & meriti, ergo tota origo laudis, & meriti in via scientiæ mediæ est independens à gratiâ, decretis, & concursu DEI, quod apertè est Pelagianum. Confirm. 2. Postrema controversia Augustini cum Pelagio stetit in eo, quòd Pelagius negabat gratiam prædeterminantem ex timore libertatis everſæ: sed eandem negat schola scientiæ mediæ; ergo &c. Majorem probant recentiores Thomistæ distinguentes, ut distinguit Jansenius, tres status in hæresi Pelagiana. Primum, in quo Pelagius negavit omne genus gratiæ. Secundum, in quo negavit gratiam dantem posse. Tertium, in quo convictus ab Augustino admisit aliquam gratiam dantem posse: negavit autem gratiam dantem actu velle, & in hoc postremo articulo stetit demum tota controversia Augustini cum Pelagio negante talem gratiam utpote inductivam fatalis necessitatis, everſivam libertatis, & evacuativam laudis, & meriti, ut constat ex ipso Augustino toto libro primo de gratia Christi, atqui gratia non solùm dans posse, sed etiam actu velle, non est intrinsecè indifferens, sed prædeterminans; ergo &c.

694. Resp. N. ant. ad prob. N. maj. quæ ex sola impostura, vel impenetratione doctrinæ nostræ assumi potest ab adversariis; cùm objectum scientiæ mediæ de opere salutari nec sit, nec videatur à Deo independens à decretis divinis, ab ejus gratia, & à divino concursu. Ratio est, quia objectum scientiæ mediæ est idem atque objectum scientiæ visionis, ut diximus à n. 509. Illud enim objectum, quod modo ponitur positis istis causis, est, quod prævidebatur ponendum, si ponerentur causæ: cùm autem non prævideatur ponendum sine decretis divinis, sine gratia, sine Dei concursu, exinde objectum scientiæ mediæ ab his omnibus pendet: eáque præsupponit ex parte hypothesis tanquam conditionem, sub qua prævidetur eventus. Non autem præsupponit prædestinationem, cùm hæc subsequatur scientiam mediam, ut ex scriptura, Augustino, & Patribus probavimus à n. 659.

695. Exinde ad primam confirmationem neg. ant. Nam expectare concursum creaturæ, ut detur concursus Dei, significat concursum creaturæ realiter distinctum à concursu Dei: cùm autem concursus Dei, ac creaturæ idem ipsissimus sit, locum non habet in sensu argumenti ea expectatio. Solùm enim dici potest latè expectare, quatenus significat eundem indivisibilem concursum procedere à creatura, & à Deo, sed ita ut procedat à creatura liberè determinante, & non ita à Deo, ut diximus num. 690. Quod nullum est absurdum: imò est doctrina omnium SS. PP. cum Augustino, & Thoma. Audiatur Augustinus *lib. de Spirit. & Litt. qui est contra Pelagium c.* 34. ubi ait: *Misericordia Dei prævenit nos: consentire autem vocationi Dei, vel ab ea dissentire nostræ voluntatis est.* Audiatur D. Thomas 1. *P. q.* 62. *art.* 3. *ad* 2. dicens: *Inclinatio gratiæ non imponit necessitatem, sed habens gratiam potest ea non uti. Quodlib.* 1. *art.* 7. *ad* 2. *sic Deus movet mentem humanam ad bonum, quod tamen potest huic motioni resistere. In secundum dist.* 39. *q.* 1. *art.* 1. *in corp. Ipsa enim potentia voluntatis, quantum in se est, indifferens est ad plura; sed quòd determinatè exeat in hunc actum, vel illum, non est ab alio determinante, sed ab ipsa voluntate.*

Nec refert, quòd moderni Thomistæ dicant 696.
apud D. Thomam non haberi *ab alio determinante, sed ab alio determinatè*, quæ, ut ajunt, valde diversa sunt. Legant precor Editionem Parisiensem anni 1659. recognitam à Magistro Joan. Nicol. Dominicano, & Doctore Sorbonico, & invenient verba, ut à nobis relata. Tum etiam ibid. *art.* 2. *in corp. Homo habet dominium sui actûs secundùm illam potentiam, quæ ad plura se habet, nec ad aliquid eorum determinatur nisi ex se ipsa, quod tantùm voluntati competit.* Et tandem, ut alia omittam, *in cap.* 8. *Epist. ad Rom. lect.* 6. *Vocatio in prædestinatis est efficax; quia hujusmodi vocationi assentiunt.* Quibus in locis Augustinus & Thomas rationem determinandi tribuunt voluntati, & ex eo defendunt gratiam esse efficacem. Unde valde alienum est à mente SS. Doctorum tribuere formalem rationem determinandi, & efficaciam intrinsecam gratiæ.

Ad secundam confirmationem neg. maj. ad 697.
probationem neg. maj. Qua permissa adhuc est falsa minor; cùm gratia efficax, quæ dat actu velle, non sit intrinsecè, sed extrinsecè efficax, ut cum Augustino & Thoma diximus n. superiori. Est enim extrinsecè efficax, quia confertur prælucente scientia media, qua DEUS cognoscit eam conjungendam cum consensu. Cæterùm error Pelagii non fuit talis, qualis ab adversariis exponitur: etenim, ut latè habet Ex. Doct. *Prol.* 5. *de Grat.* & Martinonus in Anti-Jansenio, Pelagianus error quoad punctum de Gratia in eo situs fuit, quòd semper negaverit internam supernaturalem Gratiam, tam ad simpliciter posse, quàm ad actum, censens incompossibilem esse cum libertate: ut autem errorem suum palliaret, primò admisit aliqualem gratiam, sed extrinsecam, consistentem

tem in lege, & in doctrina. Secundò, redargutus vilus est admittere internam, at non ad actum, neque ad simpliciter posse, sed ad faciliùs posse. Tertiò, iterum redargutus dixit requiri Gratiam, sed indistinctam à libero arbitrio. Quod naturæ arbitrium vocabat gratiam Dei.

698. Quartò demum negavit Pelagius gratiam dantem ipsum velle, & ipsum actum, contra quam ultimam partem insurrexit Augustinus contendens negari non posse gratiam efficacem, qua Deus nos ad se traheret, & quâ plerumque facit, ut velimus, & faciamus. Verùm quòd ista efficacia prædeterminativa foret, tam longè fuit à mente Augustini, ut semper recurreret ad usum nostræ scientiæ mediæ, cùm semper fassus fuerit posse nos dissentire, & resistere gratiæ, qua Deus nos trahit, & qua facit, ut velimus, ut constat ex n. 695. Quomodo ergò affertur contra nos error Pelagii ex doctrina Augustini? Videatur Exim. Doct. *in Opusculis l. 2. de Scientia condit. futurorum c. 1. n. 12.* probans Deum ex scientia media dirigi ad actiones nostras liberas, quas ipse revelat à nobis faciendas ex illo Dei ad Moysen *Exod. 4. Si non audient sermonẽ signi prioris, credent verbo signi sequentis. Quòd si nec duobus his signis crediderint, credent tertio.* Cùm enim Deus eventum non ignoraverit, legitimus eorum verborum sensus est, quosdam fuisse credituros in primo signo, & non alios: deinde alios fuisse credituros in secundo, & tandem omnes in tertio signo. Unde præviderat Deus per scientiam mediam, quid foret eventurum, si ea signa apponerentur.

699. Objic. 5. Instando simul solutionem. Pelagius timuit jacturam libertatis nostræ à necessitate gratiæ dantis posse: sed si esset intrinsecè indifferens, hoc non timeret; ergo ex mente Augustini Gratia dans posse est intrinsecè efficax. Respond. Conced. maj. & neg. min. quia ex eo, quòd liberum arbitrium egeret gratia, docebat Pelagius non posse obligariad id, ad quod ex se sufficiens non est; adeóque ex le vel non habere libertatem, vel gratiam necessariam non esse, ut liberum arbitrium possit elicere actum salutarem; Hic enim erat vanus Pelagii timor, ut statim videbimus. Dicere autem, quòd gratia intrinsecè efficax necessaria sit ad posse, videtur clarè militare contra Tridentinum *sess. 6. can. 4.* ubi docet: *Liberum hominis arbitrium à DEO motum, & excitatum posse dissentire, si velit.* Vide à num. 621. Quòd autem timeret Pelagius, quid mirum? quandoquidem recentiores Thomistæ ex directione scientiæ mediæ timent etiam eversionem libertatis.

700. Cæterùm, ut doctrina nostra evidentiùs appareat, scire oportet, quomodo vanis Pelagii timoribus occurrerit Augustinus. Timuit Pelagius jacturam libertatis nostræ ex necessitate gratiæ dantis posse ob rationem datam num. superiori. Cui timori occurrit Augustinus per assistentiam Gratiæ Dei stantis ad ostium cordis, & pulsantis. Quomodo etiam occurit Concilium Senonense citat. num. 628. Necessitas autem, & indigentia adjutorii parati semper, & assistentis non excusat. Secundò timuit Pelagius jacturam libertatis à Gratia dante ipsum velle, cui errori occurrit Augustinus facto recursu ad Dei providentis favorem, ut habet *tom. 4. lib. 1. ad Simpl. quæst. 2. Cujus misereturDEUS, sic eum vocat, quomodo scit ei congruere, ut vocantem non respuat.* Ecce sententiam nostram. Etenim DEUM vocare, & obtinere libertatis nostræ consensum per ea media, quæ cognoverat conjungenda cum consensu, si darentur, nequaquam obest libertati. Unde vanissimus prorsus erat iste Pelagii timor; sicuti item vanissimus est idem timor, quem habent alii impugnatores scientiæ mediæ.

701. Objic. 6. Semipelagiani ut errorem suum protegerent, recurrebant ad scientiam mediam, ut constat ex Augustino impugnante illos, quia docebant ex meritis conditionatè prævisis dirigi DEUM: ergo doctrina scientiæ mediæ DEUS neque ad gratiam, neque ad gloriam prædestinat quemquam nisi prævisis saltem conditionatè meritis: sed iste fuit error Semipelagianorum impugnatus ab Augustino; ergo &c. Confirm. 2. Juxta doctrinam scientiæ mediæ ante divinum decretum cognoscit DEUS quid in hac, vel illa hypothesi faceret voluntas, an salutariter operaretur, nec ne: sed hoc est cognoscere, quid faceret sine gratia, cùm ante omne divinum decretum gratia non conferatur, in quo stabat error Semipelagianorum; ergo &c. Conf. 3. Semipelagiani contenti erant gratia tantùm indifferenti illuminationis, & affectionis etiam ad incipiendum: sed id ipsum docet schola scientiæ mediæ; ergo &c. Argumentum hoc, quòd latè prosequuntur Joannes à S. Thoma, & Gonetrus, in magna æquivocatione, ne dicam, hallucinatione fundatur, ex impenetrato Semipelagianorum errore. Quapropter

702. Resp. dist. ant. recurrebant ad scientiam mediam quoad rectum ejus usum neg. quoad abusum conc. ant. & neg. conseq. Ratio est, quia Semipelagianissimus duobus præsertim erroribus continebatur. Primus erat: omnia opera bona licèt ab obtinendam gloriam consumanda, & perficienda forent per gratiam, in quo à Pelagio recedebant, attamen initiù sumere à naturâ suis viribus relicta; adeóque & sine gratia conante, pulsante, petente, & merente gratiam. Secundus erat: Per opera bona incepta ex solis naturæ viribus conditionatè prævisa, & faciendâ, si viverent à parvulis, cui rapiuntur, eos mere i-

gratiam Baptismi, & per similia demerita facienda, si viverent, conditionatè prævisa eos demereri Baptismi gratiam, quando sine Baptismo moriuntur. Hi sunt cardines duo, supra quos tota Semipelagianismi Machina fundabatur. Quid autem simile in schola nostra, omnino contraria docente? adversarij quippe, ne doctrinæ, quam impugnant, ignorantiam ostendant, deberent priùs hæc intelligere.

703. Docet enim schola nostra primò: Opera salutaria neque esse à sola gratia, neque à sola natura, sed à gratia simul, & natura: ab ista ut elevata & adjuta per gratiam, & à gratia ut adjuvante, & elevante naturam, juxta doctrinam Concilij Tridentini citati n. 621. Docet secundò: opera purè conditionata non esse titulum meritorium ad remunerationem, neque demeritorium ad pœnam, ut constat num. 556. Unde patet, quàm ingens sit argumenti calumnia, & quàm verum sit illud Amiani dictum lib. 18. *Quis innocens esse poterit, si accusare sufficiat?* Meminisse etiam debebant adversarij, quid ipsi respondeant, ut in defendenda præmotione non censeantur adhærere Luthero, & Calvino. Alvarez enim *disp. 22. de auxilijs n.* 30. ait: Respondetur Lutheranos, & Calvinistas non ex eo errâsse, quia dixerunt voluntatem nostram physica quadam efficacitate à Deo prædeterminari. Debent etiam ob reverentiam S. Sedis præ oculis habere Bullam Innocentij X. & Alexandri VII. qui damnarûnt hanc quartam propositionem Jansenij: *Semipelagiani admittebant prevenientis gratiæ interioris necessitatem ad singulos actus etiam fidei; & in hoc erant Hæretici, quòd vellent eam gratiam talem esse, ut possit voluntas humana resistere, vel obtemperare.* Exinde

704. Ad primam confirmationem conc. maj. & nego min. Quia talia merita conditionatè prævisa, neque videntur solis naturæ viribus incepta, neque prout purè conditionata digna præmio, aut pœna; sed prælucente scientia media decernit Deus dare pro libito suo comprincipia, ut merita absolutè ponantur, & præmium mereantur. Quæ si nunquam absolutè ponerentur, nunquam mererentur. Quantùm autem hoc distet à Semipelagianismo, nemo est, qui non videat, nisi qui non vult intelligere, ut bene agat. Ad secundam confirmationem dist. maj. ante divinum decretum, quòd sit conc. quòd foret neg. maj. min. & conc. Ratio est, quia per scientiam mediam videt Deus, quòd hæc opera salutaria ponerentur, si poneretur voluntas proximè libera, & constituta: cùm autem constitutio libera ad ea opera includat decretum indifferens collativum axilij gratiæ, & auxilium gratiæ indifferens, non videt Deus per scientiam mediam ea opera ponenda sine decreto, & gratia Dei. Ad tertiam confirmationem neg. maj. Semipelagianorum quidem error valde diversus erat, ut constat ex n. 702. Quinimo docere eos fuisse hæreticos, quia admittebant gratiam, cui posset voluntas humana resistere, damnatum jam est ab Innoc. X. Alex. VII. ut constat ex n. superiori.

SECTIO IV.

Solvuntur opposita à ratione.

OBjic. 1. ex Alfonso, & alijs Thomistis, difficultatem, quam ipse vocat insuperabilem, eámque ad hanc interrogationem reducit. Cur Deus cognoscat hanc partem contradictionis futuram, v. g. consensum posita conditione, potiùs quàm aliam, scilicet dissensum? debemus enim ad hanc interrogationem respondere: sed sine recursu ad decreta prædeterminantia responderi non potest; ergo &c. Huic insuperabili difficultati respondeo facillimè neg. min. ex eo enim prævidet Deus voluntatem consensuram potiùs, quàm dissensuram, quia voluntas, si purificetur conditio, consentiet potiùs, quàm dissentiet. Nec hujus veritatis alia est assignabilis ratio; Quia causa indifferens ad consensum, & dissensum, non fit incompossibilis cum dissensu ab alio determinante, sed à consensu suo, quem pro libito ponet. Quare irrationabiliter quæreretur alia causa. 705.

Audiatur Anselmus *lib. de casu diaboli c.* 27. ubi de Angelo peccante, & volendo deserente justitiam, ita discurrit. *Cur deseruit eam? cùm dico: quia volendo, quod non debuit, eam deseruit, apertè ostendo, cur, & quam illam deseruit, Nam ideo illam deseruit quia voluit, quod velle, non debuit: & hoc modo, id volendo, quod non debuit, illam deseruit. Cur ergo voluit? non nisi quia voluit: nam hæc voluntas nullam aliam habuit causam, qua impelleretur aliquatenus, aut attraheretur.* Ex quo testimonio impugnantur efficaciter decreta Thomistica, & ostenditur veritas doctrinæ nostræ. 706.

Objic. 2. ex Gonet argumentum magni ponderis, quod, ut habet P. Annatus *disp. 1. c. 2.* desumptum est à Kemnitio Calvinista, qui eo usus fuit lib. 2. c. 23. dicens, adeò clarum, & evidens esse, ut omnem humanam auctoritatem, quantacumque illa fuerit, in adversum nitentem prorsus obruat. Decretum, quod Jesuitæ asserunt cognosci à Deo per scientiam mediam ex parte hypothesis, non cognoscitur à Deo ut merè possibile. Nam à mero possibili nequit desumi denominatio futuri, sed possibilis. Deinde nec cognoscitur ut futurũ; quia decreta divina non sunt futura; ergo debet cognosci ut actuale, & existens: ac proinde in illo fundabitur scientia conditionata, & sic non erit media. Resp. tale decretum, & cætera comprincipia libertatis cognosci à Deo per scientiam mediam ex parte hypothesis non ut merè possibilia, neque absolutè futura, sed ut conditionatè existentia contingenter per modum conditionis hoc modo tendendi purè apprehensivo: si existat decretum, si existat auxilium. Non autem cognoscitur affirmativè per modum eventûs sicuti cognoscitur effectus. 707. 708.

Cognosci enim decretum per modum conditionis, & non per modum eventûs, nihil aliud est

eſt, quàm cognoſci modo dicto, quod eſt cognoſcere decretum tanquam id, quod ſi exiſtat, dabitur conſenſus. Unde denominatio futuri non deſumitur formaliter à decreto, ſed à re, quæ poſtea erit, vel foret, & nunc non eſt. Inſuper decretum divinum non eſt futurum ſicuti eventus, nam eventus poteſt exiſtere in tempore, quamvis non exiſtat ab æterno: adeóque poteſt dari carentia exiſtentiæ nunc, & exiſtentia poſtea. Unde poteſt eſſe futurus. At decretum divinum non poteſt dari in tempore, ſi non detur ab æterno. Unde non poteſt dari carentia exiſtentiæ decreti nunc, & exiſtentia poſtea: adeóque divinum decretum non poteſt eſſe futurum. Quamvis enim pro nunc ſupponamus, quòd decreta libera Dei ſint virtualitates defectibiles, ſolùm poteſt de illis dici, quòd intelliguntur exiſtentia pro ſigno ſequenti, non pro præcedenti, quod ſatis non eſt ad rationem futuri. Sic apud ipſos adverſarios in ſigno paternitatis non intelligitur filiatio divina, & tamen, quia non poteſt exiſtere in tempore, quin extiterit ab æterno, ea de cauſa apud ipſos nequit dici futura: Pariter ergo in noſtro caſu. Si autem divina decreta ſecundùm totum, quod dicunt pro forma volendi, ſint omnino neceſſaria, ſolúmque quoad denominationem, & applicationem creatam ſint contingentia, ſola applicatio creata poteſt dici futura: ſecus autem prædicatum ullum divinum. In quocunque autem ex his decreta divina conſiſtant, verè ſunt contingentia, & libera, quoad denominationem, quod ſatis eſt, ut ab ipſis rerum contingentia, & futuritio dependeat, ut per ſe pateat. Quomodo autem Deus cognoſcat ſua decreta libera; aut exiſtentia, aut ea, quæ nunquam exiſtent, an per ſcientiam mediam, an per ſcientiam viſionis, dicemus latè à n. 726.

709. Objic. 3. Licèt res futura conditionatè tempore futuritionis non habeat actualem exiſtentiam, imò interdum eam nunquam de facto habitura ſit ob defectum conditionis, quæ nunquam purificabitur, dicit tamen ordinem ad illam habendam, ſi poneretur conditio: qui ordo præſens eſt, & non futurus tempore futuritionis: atqui hic ordo ad exiſtentiam ſuam expoſcit aliquam cauſam exiſtentem, & præſentem, quæ non poteſt eſſe alia, quàm decretum actuale, & exercitum; ergo futura conditionata nec ſunt, nec cognoſcuntur talia ante decretum actuale, & exercitum. Retorqueo argumentum. Si Deus prædeſtinaſſet pœnitentiam Judæ, daretur pœnitentia Judæ, adeóque eſt conditionatè futura in decreto prædeterminante: atqui per vos nequit eſſe conditionatè futura pro ſigno priori ad decretum exercitum; ergo pœnitentia conditionata Judæ habet Dei decretum exercitum. Reſp. deinde diſt. maj. dicit tamen ordinem, ſumpto ly *dicit ordinem per ſtatum neg. per alienationem* conc. maj. & diſt. eodem modo min. neg. conſequentiam. Ratio eſt, quia ordo per alienationem non ſignificat, quòd de facto detur cauſa, nec quòd detur effectus, ſed ſolùm quòd, ſi daretur à parte rei iſta cauſa, daretur iſte effectus dicens ordinem ad illam, ut conſtat à n. 310.

Objic. 4. Voluntas creata ex ſe non eſt cauſa infallibilis, ſed contingens, libera, & fallibilis; ergo ſola voluntas ſine decreto efficaci Dei nequit conjungere pœnitentiam conditionatam Tyriorum cum prædicatione Chriſti, adeóque iſta nequit cognoſci in ſe ipſa per ſcientiam mediam, ſed per ſcientiam Thomiſticam in decreto Thomiſtico. 710. Reſp. diſt. ant. eſt contingens &c. antecedenter, & in actu primo conc. conſequenter, & in actu ſecundo neg. ant. & conſeq. Quia, licèt in actu primo contingens, & fallibile ſit, quòd voluntas libera ad conſenſum, & diſſenſum, eliciat vel conſenſum, vel diſſenſum: at ex ſuppoſitione, quòd eliciat conſenſum, non eſt contingens, ſed neceſſarius conſenſus, cùm non ſit contingens, ſed neceſſarium rem eſſe, prout eſt, ut cum D. Thoma diximus n. 390. Cùm ergo Deus non cognoſcat illum conſenſum in cauſa, ſed in ſe ipſo, exinde non cognoſcit fallibiliter, ſed infallibiliter conſenſum.

Obj. 5. Si ſcientia de futuris conditionatis non 711. niteretur in decreto ſubjectivè abſoluto, & objectivè conditionato, ideo videretur Petrus conſenſurus, & Paulus diſſenſurus, quia unus vellet, & alter nollet; ergo quæſtioni illi, cur unus homo habet gratiam efficacè, & non alius, ſatisfieri debet per velle, & nolle voluntatis; quod eſt contra Auguſtinum Epiſt. 15. *Reducentem ad profundam ſcientiam Dei, quòd unus homo habeat gratiam efficacem, & non alius.* Quod etiam aſſerit S. Proſper *lib. 1. de Converſione Gentium, cap. 21.* dicens: *Profunditas illius quæſtionis, quam ſecundùm Apoſtolum impenetrabilem confitemur, per velle, & nolle liberi arbitrii non ſolvitur;* ergo &c.

Reſp. diſt. ant. Ideo videretur conſenſurus 712. conditionatè conc. abſolutè neg. ant. & conſeq. Duas namque hìc quæſtiones confundunt adverſarii valde diverſas, quæ ex Auguſtino diverſimodè ſolvendæ ſunt. Quæſtio prima eſt, cur ex duobus hominibus indifferenter vocatis, unus conſentiat, alter verò diſſentiat? & huic quæſtioni ait Auguſtinus reſpondendum eſt, quia unus vult conſentire, & alter non vult conſentire. Sic *libr. 4. de Civitate DEI, cap. 6. Si eadem tentatione ambo tententur; & unus ei cedat, atque conſentiat: alter idem, qui fuerat, perſeverat: quid aliud apparet, niſi unum voluiſſe, alterum noluiſſe à caſtitate deficere?* Eodem modo Fulgentius *lib. de Prædeſtinatione cap. 25.* ubi poſtquam inter ſe contulit, & in pluribus comparavit Pharaonem, & Nabuchodonoſorem, ita concludit. *Quare ergo ſines eorum fecit eſſe diverſos? niſi quia unus manum DEI ſentiens, in recordatione propriæ iniquitatis ingemuit, alter verò contra miſericordiſſimam DEI veritatem pugnavit arbitrio.*

Quæſtio

713. Quæstio secunda est, cur Deus prævidens utrumque ex duobus hominibus pluribus auxiliis consensurum, & pluribus dissensurum, si dentur: hoc tamen non obstante, unum vocat auxilio, quo scit consensurum, relictis aliis, quibus dissentiret: alterum verò vocat auxilio, cui videt dissensurum, relictis aliis, quibus consentiret. Et huic secundæ quæstioni ait Augustinus nihil aliud posse nos respondere, nisi cum Apostolo ad Rom. 11. *O altitudo sapientiæ, & scientiæ Dei, quàm incomprehensibilia sunt judicia ejus; & investigabiles viæ ejus.* Exinde *cap.* 8. *de dono persever.* ita habet: *Cur iste vocetur, & vocationem sequatur, ille autem non vocetur, aut non ita vocetur, ut vocantem sequatur? Inscrutabilia sunt judicia Dei.* Et *lib. de Spiritu, & Litt. Cur ille ita suadeatur, ut persuadeatur, hic autem non ita? O altitudo divitiarum sapientiæ, & scientiæ Dei.* Ex quibus ad primam quæstionem respondeo benè per velle, & nolle creaturæ. Ad secundam verò non ita, sed per velle, & nolle creatoris. Cùm autem consensus absolutus utramque supponat, non satis est pro illius existentia respondere per velle, & nolle creaturæ. Vide n. 689.

714. Objic. 6. Consensus conditionatus, & absolutus est idem; ergo scientia media intrinsecè præsupponens consensum conditionatum, præsupponit etiam intrinsecè consensum absolutum; eritque intrinsecè posterior consensu absoluto. Resp. dist. ant. est idem, & eodem modo sumptus nego, & diverso modo acceptus conc. ant. & dist. conseq. erit posterior, & præsupponet intrinsecè consensum absolutum, ut absolutè futurum nego, ut conditionatè futurum conc. conseq. Ratio est, quia scientia media solùm affirmat consensum absolutum ut conditionatè futurum, non verò ut absolutè futurum. Quare intrinsecè non pendet, nec connectitur cum illo ut absolutè futuro, sed ut conditionatè futuro. Etenim scientia media ad sui veritatè solùm exigit, quòd, si ponatur conditio, ponatur consensus, & non exigit, sed præscindit ab eo, quòd conditio ponatur. Posita tamen conditione scientia media latè dependet, & est posterior consensu, ut absolutè futuro, saltem extrinsecè, ut dicemus agentes de Providentia.

715. Objic. 7. Scientia media est impedibilis à voluntate creata, à cujus determinatione latè dependet: sed non est impedibilis à voluntate divina, si in decreto Dei prædeterminante non fundetur. Ergo aliqua Dei scientia est impedibilis à voluntate creata, & non est impedibilis à voluntate divina in schola scientiæ mediæ, quod implicat. Hoc argumentum nullius vigoris est, si actus Dei contingentes compleantur quoad denominationem per aliquid extrinsecum. Quare suppositâ eorum constitutione in aliquo purè intrinseco, & defectibili Resp. dist. maj. est impedibilis à voluntate creata simpliciter, seu essentialiter nego, secundùm quid, & solùm terminativè conc. maj. & dist. eodem modo min. neg. cons. Ratio est, quia illa virtualitas scientiæ contingentis utpote prædicatum absolutum identificatum cum DEO non habet aliam essentiam, nisi essentiam necessariam Dei, quæ indefectibilis est. Unde licèt deficeret ea virtualitas, non exinde deficeret essentia illius virtualitatis. Res autem, quæ secundùm essentiam suam deficere nequit, non est defectibilis essentialiter, & simpliciter. Quamobrem solùm deficeret terminatio addita virtualiter essentiæ, qua intellectus divinus denominatur intelligens contingenter. Cùm autem denominetur intelligens, non solùm quia objectum est intelligibile, in quo stat determinatio intentionalis objectiva, verùm etiam, & principaliùs, quia ex se necessitatus est subjectivè ad intelligendum omne intelligibile, non solùm ratione creaturæ, sed principaliùs ratione Dei habebitur ea scientia.

Cæterùm, cum ad hoc ut aliqua res deficiat, 716.
satis sit, ut deficiat unum è duobus requisitis ad ipsam, ea de causa, ut deficiat ea terminatio Deo contingens, satis est, quòd deficiat objectiva creaturæ determinatio: hæc autem determinatio, cùm à sola creatura sit impedibilis, & non à Deo, ea de causa scientia divina contingens est quoad terminationem impedibilis à creatura, & non à Deo; impedibilis quidem non per modum physici influxus, sed puri intentionalis determinativi, aut requisiti, in quo nulla relucet imperfectio, sed summa perfectio intellectûs divini ex se necessitati ad cognoscendum omne cognoscibile; & omni modo, quo cognoscibile est. Quare cùm actus liberi creaturæ ita cognoscibiles sint, ut, si ponatur indifferentia ad utrumque, pro solo libito creaturæ possint dari, aut impediri: secus ab alio prædeterminante, ea de causa, quòd intellectus determinatus ad eliciendam eam terminationem defectibilem impediatur ab elicienda ista præ alia, non provenit objectivè ab alio determinante, sed à sola conditionata determinatione libera voluntatis. Vide à n. seq:

Objic. 8. Si scientia media conveniret Deo 717.
ante omne decretum actuale, & exercitum, conveniret Deo casualiter, & fortuitò: sed hoc repugnat; ergo &c. Confirm. si daretur scientia media, daretur aliquid contingens existens ab æterno, & independens in existendo à prævio decreto exercito Dei: sed hæc omnia repugnant; ergo & scientia media. Respond. neg. maj. quia casuale, & fortuitum est, quod advenit alicui absque actuali saltem advertentia de eo, quòd sit proxima dispositiò, ut eveniat in instanti, in quo advenit; cùm autem talis advertentia Deo deficere nequeat, exinde nequit esse Deo aliquid casuale, & fortuitum. Sic ægroto advertenti se esse in proximo mortis periculo, non dicitur mors illi tunc advenire casualiter, & fortuitò, multóque minùs si penetret intimè causas proximè dispositas: Deus autem omnia penetrat, & comprehendit, quan-

quantùm comprehensibilia sunt, quin cesset unquam ab actuali advertentia; adeóque Deo nihil potèst esse fortuitum, & casuale.

718. Ad confirmationem dist. maj. daretur aliquid contingens simpliciter, & essentialiter neg. purè terminativè, & denominativè conc. maj. & dist. min. neg. conseq. Ratio est, quia actus contingentes divini quoad denominationem identificati cum Deo, non habent aliam essentiam, nisi essentiam indefectibilem Dei: sicuti divinæ personalitates productæ non habent aliam essentiam, nisi essentiam Dei improductam. Unde sicut in personalitate non producitur id, quod est illi essentiale, sed id, quod illi relativum: ita in actu divino contingente, qui deficit, non deficit id, quod est illi essentiale, sed id, quod est illi terminativum, & purè denominativum. Quòd autem in hoc sensu detur in Deo aliquid divinum contingens independens in existendo à decreto actuali libero Dei, nulla est imperfectio, sed summa Dei perfectio. 716. Sicut enim Dei perfectio est posse condere creaturas relinquendo ipsas in manu consilii sui: ita exigit earum actus præcognoscere per scientiam attemperatam arbitrio, & libertati, atque adeò impedibilem pro libito creaturæ, & nec determinabilem objectivè, nec impedibilem pro libito DEI; etenim ut docent SS. PP, citati num. 501. non ideo erunt nostri actus liberi, quia Deus cognoscit, sed ideo Deus cognoscit, quia erunt.

719. Quapropter ex defectibili ad impedibile nulla tenet paritas, quia defectibile solùm se extendit ad rem creatam, quæ ex essentiali sua limitatione, & titulo creaturæ pendet quoad actualem existentiam à libito Dei, ut constat à num. 449. At verò impedibile non solùm se extendit ad rem creatam, sed etiam ad divinam: nimirum ad terminationes scientiæ liberæ, & contingentis identificatas cum Deo infinitas, & illimitatas, quæ non habent dependentiam, sed identitatem cum Deo. Ex quo præoccupata manet instantia, quæ contra solutionem nostram confici poterat. Cæterùm, si bene expendatur hoc argumentum, 717. non tam militat contra scientiam mediam, quàm contra constitutivum actûs divini contingentis: adeóque & adversarii totam difficultatem solvere tenentur, cùm schola Thomistica hanc sententiam de constitutivo actûs divini liberi, ut probabilem, & conformem D. Thomæ defendat, eámq; cum suis defendit Gonetus disp. 3. de Libertate voluntatis Dei. Ex quo apparet ipsos adversarios nó formidare pugnare contra se, dummodo contra nos pugnent.

720. Objic. 9. Solenne, quod vocant adversarii, contra nos argumentum. Futurum liberum conditionatum non est aliquid, sed esset: atqui quod non est aliquid, sed esset, non est, sed esse scibile in se ipso, ergo futurum liberum conditionatum non scitur in se ipso per scientiam mediam, sed in decreto prædeterminante per scientiam Thomisticam. Confirm. 1. Eatenus objectum determinat scientiam de se, quatenus ipsum est determinatum in se: sed futurum contingens conditionatum. v. g. Converso Tyriorum, non est determinatum in se, sed determinaretur, quando purificaretur conditio vocationis; ergo non determinat scientiam de se, sed determinaret: ac proinde pro determinativo supponi debet decretum. Confirm. 2. Si prædictum decretum determinat ab æterno scientiam de se ipso, vel prædictum futurum ipsum est ab æterno in actu determinandi: ergo ab æterno est in actu, sive actuale, quod est contra fidem. Conf. 3. Si prædictum objectû est per se ipsum divinæ scientiæ determinativû, habet rationem determinativi sibi intrinsecâ: sed quod actu nó est ab æterno, nequit ab æterno habere ratione determinativi sibi intrinsecâ; ergo &c.

Resp. dist. maj. non est sumpto ly est per statum conc. per alienationem neg. maj. & dist. min. non est scibile per statum conc. per alienationem neg. min. & cons. Ratio est, quia illud est scibile per alienationem de futuro conditionato, quod daretur, si apponeretur conditio: unde ex eo, quòd si apponeretur conditio, daretur talis effectus, jam talis effectus est scibilis per alienationem: atque adeò sufficiens determinativum scientiæ affirmantis solùm conditionatè, sive per alienationem de futuro conditionato talem effectum, ut latè constat ex dictis à n. 310. 721. Ad 1. confirmat. dist. maj. quatenus ipsum est, sumpto ly est modo, quo requiritur à scientia affirmante conc. modo, quo non requiritur neg. maj. & dist. eodem modo min. neg. cons. Ratio est, quia scientia media non affirmat existentiam objecti per statum, sed per alienationem de futuro conditionato, nó quidem inferendo, sed conditionatè asserendo: atq; adeò non requirit determinativum existens per statum, sed per alienationem de futuro conditionato: cùm autem quodvis objectum, quod daretur, si apponeretur conditio, jam habeat existentiam sumpta existentia per alienationem de futuro conditionato, jam habet, quidquid requiritur, ut affirmetur à scientia, eámque intentionaliter determinet, ut constat à n. 679.

Ad 2. confirm. dist. ant. est ab æterno sumpto ly est per statum modo, quo à scientia nó requiritur neg. sumpto ly est per alienationem modo, quo requiritur à scientia conc. ant. & neg. cons. Unde quando dicitur, objectû esse in actu determinandi scientiam, ly actu solùm cadit per statû ex parte scientiæ divinæ determinatæ, sive formæ divinæ cognoscitivæ, quæ actu, & per statum affirmat ab æterno: at cùm non affirmet ab æterno objectum actu existere, sed extiturum, si apponatur conditio, objectum non existit actu, sed existeret, quod satis est, ut intellectus divinus summè cognoscitivus, qui cognoscit omnem veritatem omni modo, quo affirmabilis est, eam veritatem actu ab æterno cognoscat. Quamobrem, quando Deus ab æterno affirmat futurum contingens conditionatum, datur duplex determinativum: alterum qui-

quidem subjectivum, & existens per statum, consistens in infinita virtute intellectûs divini exigentis cognoscere, quidquid cognoscibile est, & omni modo, quo cognoscibile est. Alterum verò objectivum, & existens per alienationem consistens in eo, quòd, si ponantur istæ causæ, ponetur istud objectum excludens ipsius contradictorium: cùm autem determinativum subjectivum sit quasi conditionatum ad repræsentandam hanc. v. g. veritatem: si in his circumstantiis conferretur hoc auxilium, Petrus consentiret: ea de causa nequit actu ab æterno denominare nisi pro casu, quo, si apponerentur istæ causæ, Petrus consentiret, in quo stat, quòd determinatio conditionata creaturæ dicatur, & sit intentionale determinativum talis scientiæ. Ad tertiam confirmationem dist. maj. habet rationem determinativi sibi intrinsecam sumpto ly habet per statum neg. per alienationem de futuro conditionato conc. maj. & dist. min. neg. conseq. ut constat ex dictis. Quinimò si hæc argumenta bene expendantur, adversarii tenentur ea solvere in libertate divina

723. Objic. 10. Instando solutionem: essentia divina continet eminenter quemcunque effectum liberum creaturæ; ergo essentia divina est determinativum scientiæ mediæ, secus autem operatio conditionata creaturæ. Confirm. Creatura potest dissentire omnibus auxiliis, cùm indifferens, & libera maneat: ergo posset impedire determinationem divinæ scientiæ ad omne meritum sui: sicque manere imprædestinabilis per merita, quod dici non potest. Retorqueo argumentum: causa libera continet eminenter effectum liberum; ergo causa libera est sufficiens determinativum ad cognoscendum effectum liberum, quod est contra rationem, & contra D. Thomam, ut constat à num. 382. Resp. deinde dist. maj. continet eminenter determinatè exigendo unum effectum præ alio neg. non exigendo conc. ant. & neg. conseq. Quia eo ipso, quòd divina continentia non exigat metaphysicè unum effectum præ alio, neque potest esse determinativum, ut DEUS cognoscat ratione illius præcisè continentiæ unum effectum præ alio.

Ad confirmationem dist. ant. potest impedire purè speculativè omitto, practicè neg. ant. & consequentiam. Ratio est, quia DEUS nullam producit rationalem creaturam, nisi quam pro libito suo potest ita gubernare, & disponere, ut servato jure libertatis divinæ, & creatæ ex limitata creaturæ massa fieri possit vas, vel ad honorem, vel ad contumeliam. Unde ad producendam practicè rationalè creaturam præilluminat Deum illa divina scientia requisita quidem ex parte Dei, secus ex parte creaturæ, ut constat ex dictis à num. 642. Exinde sicut, quando Deus per scientiam mediam prævidet, quòd si conferat Petro auxilium A in istis circumstantiis, dissentiet, manet ex eo extrinsecè impossibilis consensus liber pro illis circumstantiis: ita, quando videret, quòd Petrus dissensurus esset omnibus auxiliis, maneret pro illis circumstantiis Petrus extrinsecè improducibilis. Vide latè ea omnia ab eo n. 642.

DISPUTATIO XII.

DE SCIENTIA MEDIA REFLEXA.

725. SCientia media reflexa dicitur Illa, qua Deus cognoscit, quid ipse vellet, si haberet scientiam mediam directam. v. g. Dicit DEUS: si videro per scientiam mediam, quòd Petrus, si detur illi auxilium A, consentiet, dabo illi auxilium A, iste quidem actus est scientia media reflexa, cùm habeat ex parte hypothesis scientiam mediam directam. Unde idem est quærere, an DEUS habeat scientiam mediam reflexam, ac investigare, an habeat scientiam mediam circa sua decreta libera. Prima sententia negat. ita P. Molina *in Concordia Edit. Antuerp.* 1595. *quæst.* 14. *artic.* 13. *disp.* 52. §. *quæret fortasse aliquis.* Et §. *Illud hoc loco est observandum.* Esparza *libr.* 1. *de DEO, quæst.* 18. *ad* 7. Maurus *quæst.* 46. *de Scientia media.* Sfortia, Haunoldus, plurésque recentiores cum ipsis. Secunda sententia affirmat, ita Eximius Doctor *lib.* 2. *de Scientia contingentium cap.* 8. Vasquez 1. *Part. disp.* 67. *cap.* 4. Ruiz *disp.* 77. *de Scientia DEI*, ubi sect. 1. plures citat tum ex nostris, tum ex Thomistis pro ista sententia: éstque apud nostros communis. Verùm quia non ita facilè explicatur, oportet aliqua ad plenam decisionem prænotare.

SECTIO I.

An detur in DEO scientia media suorum decretorum.

726. SUpp. 1. Plura requiri ex parte DEI, ejúsque perfectionis divinæ, quæ ex parte perfectionis creatæ minimè requiruntur. Qua de causa se habent in signo priori ad perfectionem creatam, non quidem in signo priori ratione exigentiæ effectûs creati, sed ratione exigentiæ perfectionis divinæ, quæ nullam requirit operationem creaturæ adhuc condicionatè prævisam ad illam habendam. Exemplum sit in personalitatibus divinis: etenim apud ferè omnes Theologos, & omnes scholas creatura connectitur solùm cum omnipotentia, & non cum Trinitate, atque adeò omnipotentia se habet ex parte signi prioris juxta effectûs exigentiam. Trinitas verò se habet ex parte signi prioris, non quidé juxta effectûs exigentiam, sed juxta exigentiam divinæ perfectionis. Pariter in scientia media, quam Deus habet de suis actibus liberis: hæc enim scientia: si vi-

si videro per scientiam mediam, quòd Petrus consentiet, si detur illi auxilium A, dabo illi auxilium A; Ista quidem cùm non dependeat à libito creaturæ, utpote potens existere in Deo, sive Petrus videatur consensurus, sive dissensurus, non requiritur ex parte effectûs creati. Verùm cùm intellectus divinus necessitatus sit ad cognoscendum, quidquid est cognoscibile ex parte suæ perfectionis divinæ, exigit illam scientiam; adeóque ista erit in signo priori ad scientiam mediam directam de consensu Petri, non quidem requisita ex parte consensûs, sed ex parte perfectionis divinæ, eritque quasi posterior natura suo objecto, licèt sit prior exercitè.

724.

726. Supp. 2. Signa priora, & posteriora requisita ex parte effectûs ab illius exigentia, & natura, esse deducenda. Nam prælucente scientia media de consensu Petri sub conditione collationis auxilii A, manet Deus liber, ut velit hypothesim illam conferre ex affectu efficaci consensûs conditionatè prævisi, vel ut nolit conferre, cùm non teneatur, vel ut nolit se retrahere á collatione illius hypothesis, sine ulteriori affectu efficaci. Pariter prælucente scientia media de dissensu, v. g. peccaminoso sub auxilio A, si conferatur, manet DEUS liber ad eliciendum actum, quo nolit se retrahere à conferenda, vel non conferenda hypothesi. Unde illi actus exerciti divinæ voluntatis, sive permissivi, sive efficaciter affectivi, licèt sint prout exerciti in signo priori ad eventum: sunt tamen quasi naturâ posteriores, ut constat ex his, quæ cum SS. PP. & Theologis diximus à num. 264. Quæ omnia dilucidè exposuit D. Thomas *in* 1. *dist.* 47. *artic.* 2. *in corp.* dicens: *Signa autem voluntatis quædam respondent voluntati antecedenti, ut præceptum, consilium* &c. sed alia duo signa scilicet permissio, & oppositio respondent voluntati consequenti: etenim cùm præceptum, & consilium divinum non prærequirantur ex parte effectûs, sed ex parte divini dominii, & perfectionis, non possunt esse in signo priori ex natura effectûs, sed ex divina perfectione. Quare contingere potest, ut aliquod decretum sit prius objecto suo prioritate exercita, & quasi naturâ posterius: ad eum modum, quo scientia visionis de peccato Anti-Christi est prior tempore, & posterior quasi natura ipso peccato. Vide à n. 161. *de actib. hum.* & 748. *de Incarn.*

796.

727. Supp. 3. Decreta divina non esse propriè, & vere futura, ut constat ex dictis num. 708., atque adeò solùm possunt dici, quasi latè, sive impropriè futura, quatenus in signo indifferentiæ voluntatis divinæ non concipiuntur existere, neq; non existere. In signo autem sequenti possunt revera concipi existentia, vel nó existentia, aut nunquam extitura, in quo statu futuritio lata, sive impropria. Quod satis est ut independenter ab eorum actuali existentia possit Deus concipere scientiam mediam de illis. Hæc autem scientia media de divinis decretis non dicitur DEO purè contingens, sicut scientia media de eventu creato; nam scientia media de actu libero DEI non immittitur in actu objectivè libero creaturæ, sed DEI; atque adeò est scientia mediatè libera DEO, ut dicemus, num. 742. Quinimò ad tendentiam quasi reductivam, & per rationem scibilem huic divinæ scientiæ, ut optimè notavit Eximius Doctor loco cit. non requiritur respectu actûs DEI liberi hypothesis semper indifferens quoad illius existentiam, vel non existentiam: sed sub hypothesi necessariò existente, & conjungibili cum utrolibet libertatis extremo, potest haberi à DEO talis expressio; etenim necessarium DEO est DEUM habere Dominium, & libertatem ad producendum mundum, vel non producendum: & antequam DEUS actum liberum eliciat, quo velit mundum producere, vel non producere, potest quasi prioritate rationis ex hypothesi indifferenti cognoscere, quid sub ea hypothesi vellet, vel nollet pro priori signo quasi formali ad existentiam exercitam actûs, quæ tendentia in præsenti, ut à quæstione de nomine præscindamus, vocatur quasi reductivè, & per rationem scientia media. His positis

728. Assero primò cum secunda sententia. Deus cognoscit per scientiam mediam decreta sua libera, quæ de facto non sunt, sed forent sub aliqua conditione conducente. Prob. 1. Illa est scientia media, qua DEUS cognoscit objectum contingens conditionatum, quin illud cognoscat in decreto prout actualiter exercito. sive cum tali objecto consequenti connexo: sed talis est scientia, qua DEUS cognoscit decreta sua libera, quæ de facto non sunt, sed forent sub aliqua conditione conducente; ergo &c. Consequentia tenet, & major constat ex prænotatis à num. 724. & ex dictis à num. 245. Minor verò probatur. Omne decretum DEI liberum, quod non est, sed foret, verè est quoad terminationem contingens, ut latè dicemus agentes de voluntate, & constat à num. 715. v. g. Decretum creandi tot Hierarchias Angelorum sub conditione, quòd alterum mundum Deus condere vellet. Deinde hoc decretum, quod foret, cognoscitur à DEO independenter à decreto ullo exercito cum ea veritate connexo: DEUS enim cognoscit decretum illud, quòd foret, omni modo, quo cognoscibile est: atque adeò cùm non solùm sit cognoscibile in aliquo decreto actuali, quo DEUS nunc decernat quid pro ea hypothesi faceret vel non faceret: sed etiam in ipsa veritate objectiva, quæ foret, vel non foret; evidens exindo apparet in principiis scholæ nostræ, Deum cognoscere illud decretum, quod foret independenter ab ullo alio decreto actuali, & exercito; ergo &c.

729. Probat. 2. Quando Deus constitutus est indifferens ad volendum; & nolendum pro signo priori ad actuale exercitium suæ voluntatis, non minùs est verum dicere, quòd eliciet decretum, vel non eliciet, quàm sit verum dicere, quòd Petrus constitutus ad eliciendum, vel non eliciendum, eliciet decretum, vel non eliciet. Rursus non minùs est verum dicere: quòd si Deus esset in actu primo per hanc scientiam mediam constitutus ad eliciendum, vel non eliciendum suum decretum, eliceret illud, vel non eliceret, quàm sit verum dicere, quòd si Petrus esset in actu primo constitutus ad eliciendum actum, vel non eliciendum, eliceret actum, vel non eliceret: atqui ex ea libertate Petri consensus liber Petri est objectivè cognoscibilis per scientiam mediã independenter ab actuali actûs existentia, & independenter ab existentia cujuscunque alterius actûs cum eo connexi: ergo etiam decretum divinum erit objectivè cognoscibile per scientiam mediã independenter ab actuali illius existentia, & independenter ab existentia cujuscunque alterius decreti cum eo connexi. Confirm. iis omnibus rationibus, quibus à n. 659. probavimus scientiam mediam de actibus creatis. Omnes enim illæ rationes, si bene expendantur, eodem modo probant scientiam mediam de actibus liberis divinis.

730. Assero 2. Decreta, quæ Deus de facto habet, cognoscuntur etiam ab ipso sub conditione conducente per scientiam mediam. Prob. 1. Deus non solùm habet scientiam simplicis intelligentiæ, sed etiam scientiam visionis de iis decretis, quæ de facto habet: ergo etiam habet scientiã mediam de illis. Antecedens est certum apud omnes. Prob. cons. Ideo Deus habet scientiam simplicis intelligentiæ de iis decretis, quæ de facto habet; quia sunt verè affirmabilia per expressionem correspondentem simplici intelligentiæ; cum de illis affirmatur, quòd non repugnent, si existant, vel quòd possint existere: & ideo habet scientiam visionis; quia sunt verè affirmabilia per expressionem correspondentem scientiæ visionis; cùm cognoscat eorum actualem existentiam: atqui etiam verè sunt affirmabilia per expressionem correspondentem scientiæ mediæ; cùm verum sit dicere, quòd sub illa hypothesi vel essent, vel non essent, & DEUS ex perfectione perfectissimi intellectivi debeat cognoscere, quodnam ex illis extremis verum sit, & quodnam non, quæ quidem est peculiaris expressio scientiæ mediæ; ergo &c.

731. Probat. 2. In decreto creandi angelos nunc existente comprehenduntur duæ veritates formaliter distinctæ. Prima est, volo creare angelos in hoc mundo. Secunda est: si vellem creare mundum, vellem creare angelos: atqui ista secunda veritas est contingens, ut patet: est etiam per se cognoscibilis ab intellectu divino independenter à decreto exercito sive actualiter existente, cùm pro signo priori intelligatur, quòd si DEUS vellet creare mundum, vellet creare angelos, quàm intelligatur, quòd actu vult creare mundum, & vult creare angelos; ergo illa conditionata veritas verè est cognoscibilis ab intellectu divino independenter à secunda, sive pro signo priori ad decretum actualiter exercitum sub hypothesi indifferenti, & revera conjungibili cum alterutro libertatis extremo: atqui ista est propriissima expressio scientiæ mediæ; ergo hæc veritas propriissimè cognoscitur à Deo per scientiam mediam.

Fit primò. Deum habere scientiam mediam reflexam. 732.
Ratio est, quia illa est scientia media reflexa, quæ ex parte hypothesis attingit scientiam mediam directam, præscindendo ab actuali illius existentia, vel non existentia, ut constat à n. 724. atqui Deus habet scientiam mediam de suo actu libero sub hypothesi scientiæ mediæ de actu libero creaturæ, præscindendo à verificatione, vel non verificatione talis hypothesis, ut constat à n. 728. ergo &c. Fit secundò. Scientiam mediam reflexam, utpote non supponentem scientiam mediam directam, ut actualem, & exercitam, sed solùm ut objectivè, & potentem esse, vel non esse, præcedere in signo priori ad scientiam mediam directam conditionatè prævisam, quæ præcedentia, licèt non habeatur ex exigentia eventûs creati, habetur tamen ex exigentia perfectionis divinæ, & ex infinita intelligibilitate DEI non potentis quidquam ignorare; adeóque necessitati ad cognoscendum, quidquid est cognoscibile, & omni modo, quo cognoscibile est, ut constat à num. 725. Fit tertiò. Non obstare scientiæ mediæ divinæ de suis actibus, quos habet, vel haberet, necessitatem, ut existant ab æterno decreta, quæ habet; vel necessitatem, ut decernat actualiter ab æterno decreta, quæ in alia hypothesi haberet. Ratio est, quia pro signo priori rationis ad decretum actuale exercitum est cognoscibile divinum decretum conditionatè: etenim non potest esse verum, quòd posita hac hypothesi ponitur decretum, quin pro priori rationis sit verum, quòd, si poneretur hæc hypothesis, poneretur hoc decretum: sed talis est propriissima expressio scientiæ mediæ & constat à n. 731.

SECTIO II.

Solvuntur opposita.

OBjic. 1. contra primam conclusionem. Ut intellectus cognoscat independenter à decreto actuali existente, quid voluntas aliqua electurâ esset sub hypothesi contingente, debet supercomprehendere talem voluntatem. Atqui intellectus divinus non supercomprehendit voluntatem divinam, sed eam solùm comprehendit; ergo &c. Resp. neg. maj. satis enim est ad eam scientiam mediam, quòd electio conditionatè existens sit cognoscibilis in se ipsa, & quod

quòd intellectus ſit ex ſe ſummè determinatus ad cognoſcendũ omne cognoſcibile ; cùm autẽ hoc conveniat intellectui divino, & non angelico, aut ulli intellectui creato, ut habet Auguſtinus n. 345. & conſtat num. 476. & 493. Ea de cauſa ſoli intellectui divino debetur ratione ſui ea expreſſio ſcientiæ mediæ.

734. Obj. 2. Si ante omne ſuum decretum exercitum præcognoſceret Deus illud per ſcientiam mediam læderetur divina libertas ; ergo &c. Prob. ant. quia neque ante, neq; poſt ſcientiam prædictã v.g. de decreto adducto n. 724. poſſet elicere Deus oppoſitum decretum, non quidem ante ; cùm illa ſcientia præcedat omne decretum : non poſt ; quia exiſtente tali ſcientia, & poſita conditione, ſub qua præviſum eſt tale decretum fore, ſi Deus eliceret decretum oppoſitum, falſificaretur ſua ſcientia ; ergo &c. Reſp. neg. ant. ad probationem neg. ant. quoad primam partem. Ratio eſt, quia ante ſcientiam conditionatam decreti de angelis creandis v. g. præcedit in divina voluntate poteſtas electiva decreti oppoſiti ; hæc enim poteſtas eſt perfectio neceſſaria Dei : illa verò ſcientia eſt contingens. Prædicata autem neceſſaria priora ſunt contingentibus in ſubſiſtendi ſaltẽ conſequentia. Siquidem entitas Dei neceſſaria exiſtere poteſt ſine his actibus contingentibus, & non econtra. Unde cùm ea ſcientia habeatur in Deo, quia Deus pro libito ſuo ſe determinaret, licèt ſit prior exercitè, eſt poſterior quaſi natura reſpectu ſui actûs liberi : adeóq; ſicut Deus eſt pro priori ad ſcientiã potens elicere hoc decretum, vel oppoſitum, & talis ſcientia habeatur ; quia Deus hoc præ oppoſito liberè eliceret, ea de cauſa talis ſcientia, utpote à libertate Dei impedibilis, & cum evitabilitate conjungibilis libertatem Dei minimè lædit.

735. Quod idem, velint nolint, tenentur adverſarii dicere de actibus Chriſti liberis, de quibus habebat ſcientiam, antequam eos actu exerceret ; ſi ergo in Chriſto illa ſcientia erat purè ſpeculativa, & nullatenus impeditiva libertatis, eò quòd, ut adverſarii dicunt, non ideo eliciebat Chriſtus eos actus, quia habebat eam ſcientiam ; ſed ex eo habebat illam ſcientiam, quia eliciturus erat ſub ea hypotheſi tales actus, cùm eodem omnino modo ſe habeat ſcientia illa divina de ſuis actibus, quomodo poteſt vel in minimo divinam lædere libertatem ? Deus enim, cùm pro priori ad ſcientiam illam liber ſit ad eliciendum hoc decretum, vel oppoſitum, licèt non ſit liber ad eliciendum utrumque ſimul, ita eſt liber ad habendam hanc ſcientiam præ altera, licèt liber non ſit ad habendam utramque ſimul. Unde licèt habeat libertatem ad impediendam utramlibet contradictionis partem, non habet libertatem ad illam falſificandam, cùm ſolum poſſit habere ſcientiam determinatam ab actu, quem revera elicier. Quare hæc ſcientia non requiritur ex parte Dei, ut proximè potentis velle, ſed ut neceſſariò debentis cognoſcere, quidquid cognoſcibile eſt. Quod cùm non reſpiciat ſignum prius libertatis, ſed ſignum conſequens eventum liberum, libertatem non lædit, ſed potiùs infert.

736. Objic, 3. Si Deus haberet ſcientiam mediam de ſuis actibus liberis ſub hypotheſi ſcientiæ directæ, vel ea eſſet in ſigno priori ad ſcientiam directam, vel non : ſed utrumque repugnat ; ergo &c. Probat. min. ſi eſſet in ſigno priori, non eſſet promptiſſimè cognoſcitivus, cùm non cognoſceret conſenſum conditionatum creaturæ, qui pro eo ſigno cognoſcibilis eſt : ſi autem eſſet in ſigno poſteriori, jam non diceret, ſi haberem ſcientiam mediam de conſenſu Petri, ſed potiùs diceret ; quia habeo ſcientiam mediam de conſenſu Petri ; ergo &c. Reſp. conc. maj. & neg. min. ad probationem neg. ant. quoad primam partem ; nam ſcientia media de actibus liberis DEI licèt non ſit in ſigno priori ex exigentia effectûs creati ; eſt autem in ſigno priori ex exigentiâ perfectionis divinæ : adeóque pro eo ſigno priori non eſt cognoſcibilis eventus creatus, neque Deus habet ignorantiam de illo, ut conſtat ex n. 725. Sicut enim in ſigno ſimplicis intelligentiæ comprehenditur ſignum creatoris prius, & ſignum creaturæ poſterius : ita in ſigno contingentium comprehenditur ſignum ſcientiæ de actibus creatoris prius, & ſignum ſcientiæ de actibus creaturæ poſterius, cum ea tamen diverſitate, quam ſæpè diximus, quòd ſignum prius ſimplicis intelligentiæ non excludit connexionem metaphyſicam cum ſigno poſteriori ; ſecus autem in hoc ſigno contingentium ; cùm hæc ſcientia de actibus liberis Dei, nimirum ſi videro per ſcientiam mediam, quód Petrus conſentiret ſub hoc auxilio, dabo illi hoc auxilium : hæc enim ſcientia nullam habet connexionem cum ſcientia media de conſenſu Petri ſub tali auxilio.

737. Objic. 4. Contra ſecundam concluſionem : ſi daretur in Deo ſcientia media ſuorum decretorum, quæ de facto habet, ſine ſcientia media reflexa, ratione illorum poſſent dari in DEO iſtæ duæ ſcientiæ. Prima, *ſi videro, quòd Petrus conſenſurus foret ſub auxilio* A, *dabo illi auxilium* A. Secunda, *Video quòd Petrus conſentiret, ſi darem illi auxilium* A. *Sed iſtæ ſimul duæ ſcientiæ dari non poſſunt in DEO ;* ergo &c. Probat. min. ſi daretur ſimul in Deo, Petrus ante omne decretum Dei abſolutè exiſtens diſcerneretur à reprobo, & eſſet abſolutè prædeſtinatus : ſed hoc eſt abſurdum ; ergo &c, Probat. maj. ex ſcientia conditionali ſimul cum purificatione conditionis infertur conditionatum : ſed prima illa ſcientia eſt conditionalis : Secunda verò eſt purificatio conditionis : ergo utraque habita ante omne decretum infertur diſcretio Petri à reprobo, & abſoluta ejus prædeſtinatio. Reſp. Conc. maj. & neg. min. ad probationem neg. maj. ad probationem diſt. maj. infertur conditionatum abſque eo, quod infertur ex purficatione condi-

tionis neg. simul cum eo, quod infertur ex purificatione conditionis conc. maj. & dist. min. secunda scientia est purificatio conditionis; quæ ex suppositione alterius secum affert decretum Dei actuale conc. quæ non affert neg. min. & conseq.

738. Explico solutionem. Licèt quælibet ex illis duabus scientijs divisivè considerata habeatur independenter ab omni decreto absolutè existente; attamen si collectivè sumantur, non existunt ante & independenter, sed simul cum decreto prædestinativo Petri ut absolutè existente. Ratio est, quia illa, quæ connectuntur reciprocè, sunt simul simultate dependentiæ: cùm autem duplex illa scientia sumpta collectivè, & decretum prædestinativum Petri positum sub conditione in prima scientia connectantur reciprocè quoad existentiam absolutam, exinde collectio illius duplicis scientiæ, & decretum prædestinativum Petri sunt simul simultate dependentiæ. Unde nunquam potest prævideri Petrus prædestinatus, & discretus à reprobo independenter à divino decreto actuali, & exercito.

739. Objic. 5. Instando simul solutionem: ex nostra solutione sequitur prævideri absolutè futurum ante omne decretum divinæ voluntatis, quidquid in hoc mundo pendet à sola voluntate Dei: sed hoc planè est absurdum; ergo &c. Prob. min. ante omne decretum divinæ voluntatis habet Deus scientiam mediam reflexam, qua videt, quòd si haberet scientiam mediam directam faceret ea omnia, quæ in hoc mundo fiunt: Tum etiam habet scientiam mediam directam de his omnibus, quæ in hoc mundo pendent à sola voluntate Dei: atqui in collectione utriusque scientiæ videntur à Deo omnia illa absolutè futura; ergo &c. Prob. min. illa collectio continet simul propositionem conditionalem, & purificationem conditionis: sed purificata conditione conditionalis transit in absolutam; ergo &c. Resp. neg. maj. ad probationem conc. maj. & dist. min. videtur in collectione eo modo, quo requirit purificatio conditionis conc. eo modo quo non requirit neg. min. & conseq. Ratio est, quia illæ duæ scientiæ collectivè sumptæ connectuntur convertibiliter cum absoluto decreto creandi ea omnia objecta, cùm una ex illis scientijs, nimirum conditionalis, afferat pro conditione alteram, & pro conditionato decretum ipsum creandi; adeóque purificatio conditionis secum affert decretum, cùm secum afferat conditionatum: exinde conditionatum cum conditionate purificata existere non potest in Deo, quin simul existant duæ illæ scientiæ, & cum illis pro suo signo decretum Dei actuale, & exercitum, ut diximus numero superiori.

740. Objic. 6. Impugnando simul solutionem. Inintelligibile est, quòd duæ illæ scientiæ, si divisivè considerentur, non connectantur cum aliquo decreto, & cum eo connectantur, si ponantur collectivè; ergo absque actuali decreto, secundùm quod exigit purificatio conditionis, manent omnia, quæ sunt in mundo absolutè futura, si detur in Deo scientia media reflexa. Resp. neg. ant. est enim facilè intelligibile; nam si divisivè sumantur, nullam constituit veritatem complexi cum alterius veritate, bene verò, si collectivè sumantur; cùm autem, cùm una sit alterius verificativa, non habeatur absque veritate complexi, exinde non habetur absque veritate complexi, quòd altera ex illis afferat actuale decretum; bene verò, quòd utraque simul. Quin autem mirum est, quòd vocetur inintelligibile, quod vulgarissimi est apud Logicos, Physicos, & Theologos.

Etenim in Logicis plures veritates inferuntur 741.
ex duabus præmissis collectivè sumptis, quin possint inferri ex alterutra divisivè sumpta. Tum etiam in Physicis in octo gradibus caloris homogenei, qui naturaliter existere nequeunt collectivè sine forma ignis, & existere possunt divisivè, apparet nostra doctrina facilè intelligibilis. Tum etiam apud Theologos, & apud ipsos adversarios facilè intelligitur, quòd scientia media, & decretum indifferens collativum auxilij collectivè sumpta sunt sufficiens determinativum ad cognoscendum eventum, quam ob causam Deus habet sufficiens determinativum, & non discurrit, ut constat ex n. 257. quin ulla sola pars illius complexi sit sufficiens determinativum; etenim cùm nulla pars sit titulus totius complexi, bene verò utraque simul, exinde infertur facilè, quomodo utraque simul determinet aliquid, vel secum afferat decretum, quod non determinat, neque secum affert alterutra pars seorsim sumpta.

Objic. 7. Deus hìc & nunc est proximè li- 744.
ber ad habendam scientiam conditionatam de oppositis decretis habendis, si non haberet decreta præsentia, quæ habet; ergo quòd habeat potius scientiam conditionatam de decreto A, quàm de opposito decreto B, oritur ex electione unius scientiæ præ alia, ac proinde ea scientia supponit decretum electivum, & sic non est scientia media. Conseq. tenet, & antec. prob. Deus est proximè liber ad oppositа decreta, quæ possunt esse objectum divinæ scientiæ: sed libertas ad objectum scientiæ divinæ, est libertas ad ipsam scientiam suppositа necessitate intellectûs divini ad cognoscendum omne cognoscibile; ergo &c. Resp. Dist. ant. est proximè liber libertate immediata respectu scientiæ neg. libertate mediata conc. ant. & neg. conseq. Ad probationem conc. maj. & dist. min. est libertas immediata neg. mediata conc. ant. & neg. conseq. Ratio est, quia immediatè solùm est libertas ad decretum, quo objectivè præsuppositо, manet in Deo necessitas ad illud cognoscendum, atque adeò ea cognitio non est Deo immediatè, sed mediatè libera. Unde sicut scientia media de actu libero creatæ voluntatis est creatæ voluntati libera mediante objecto, ita etiam scientia media de actu libero divinæ voluntatis est Deo libera medi-

mediante objecto, ut diximus n. 727. differunt autem inter alia istæ duæ scientiæ, quòd scientia de actu libero Dei respicit objectum, quod vel nunquam existet, vel existet per statum ab æterno, & in æternum: secus objectum de scientia actûs liberi creaturæ; ut ex eodem numero constat.

743. Objic. 8. Si daretur in Deo scientia media reflexa, corruerer omnino humana libertas; ergo &c. Probat ant. Complexum ex auxilio indifferenti, & scientia media reflexa, qua cognoscat Deus se daturum auxilium indifferens, si prævideatur efficax, non autem daturum, si prævideatur inefficax, est connexum essentialiter cum consensu, & inevitabile à voluntate; ergo tolleret libertatem. Antecedens quoad primam partem de connexione est certum. Quia in illo complexo includitur hæc scientia media cognoscens auxilium non extiturum pro casu dissensûs, sive pro casu inefficaci: atque adeò illa scientia, ne falsa sit, exigit consensum ex tali auxilio, si conferatur. Quoad secundam partem de inevitabilitate probatur. Illud complexum includit solùm auxilium, & scientiam mediam reflexam: sed voluntas nequit evitare auxilium, neque scientiam mediam reflexam; ergo neque illud complexum. Probat. min. In primis nequit evitare auxilium, cùm non possit evitare actum primum proximum constitutum per auxilium: deinde nequit evitare illam scientiam mediam reflexam, cùm ea maneret, sive voluntas consentiret, sive non consentiret; ergo &c.

Resp. neg. ant. ad probationem conc. ant. quoad primam partem, & neg. quoad secundam. Ad probationem dist. maj. includit solum auxilium nudè sumptum neg. ut affectum scientia media directa conc. maj. & dist. eodem modo minori neg. consequent. ad probationem dist. ant. nequit evitare auxilium nudè sumptum conc. ut affectum scientia media de consensu sub illo neg. ant. & consequentiam. Ratio est, quia in illo complexo ex scientia media reflexa, & directa includitur verificatio conditionis; cùm autem conditio hujus scientiæ mediæ reflexæ, qua cognoscit Deus se daturum auxilium indifferens, si prævideatur efficax, non solùm afferat auxilium nudè sumptum, sed auxilium sub conditione scientiæ mediæ directæ de consensu sub illo, eo ipso, quòd ea scientia media directa sit evitabilis à voluntate per dissensum, exinde est evitabile à voluntate per dissensum non quidem auxilium nudè sumptum, sed ut affectum scientia media de consensu sub illo; etenim hæc veritas complexa, auxilium affectum scientia media de consensu sub illo, non solùm deficit deficiente auxilio, sed etiam deficit deficiente consensu sub illo, ut enim deficiat totum, satis est, quòd deficiat quæcunque pars illius constitutiva; cùm autem voluntas possit evitare hanc secundam partem, potest etiam manifestè evitare eam veritatem complexam; atque adeò minimè manet inevitabilis à voluntate. Vide à numero 890. 744.

DISPUTATIO XIII.

DE ESSENTIA ET OBJECTO VOLUNTATIS DIVINÆ.

745. Definitur voluntas à Philosopho *lib. 1. Rethoricorum c. 10. Appetitus boni cum ratione.* Id est: Appetitus rationalis, sive strictè, sive latè sumptus, sive fuga, sive prosequutione potens tendere in objectum, quod ratio, sive intellectus illi proponit. Ex quo voluntas sufficienter distinguitur ab appetitu sensitivo, qui non tendit in objectum, ut per rationem propositum, sed ut propositum per sensus. Inferri in Deo volitivum ex intellectivo per metaphysicam demonstrationem judicant Thomistæ ex probatione hìc assumpta à D. Thoma. Vasquez verò, Arriaga, Herrera, aliique judicant non ita inferri posse: neque eam rationem assumptam esse à D. Thoma ut demonstrationem, sed ut meram congruentiam. Quæstio est purè physica: in tractatu enim de anima quæritur, an possit divinitùs dari intellectivum non volitivum. Qui affirmant cum Arriaga *disp. 11. de Anima*, dicunt in præsenti rationem D. Thomæ non esse demonstrativam. Cæterùm ratio D. Thomæ facilè reduci potest ad demonstrationem, probando volitivum non ex intellectivo utcumque, sed ex intellectivo perfectissimo, qui ex ratione summæ perfectionis debet cognoscere se habere omnem perfectionem sine imperfectione: cùm autem talis sit voluntas divina ex communi doctrina data n. 202. & 211. Exinde clarè fit Deum esse volitivum.

SECTIO I.

De existentia, & objecto materiali voluntatis divinæ.

746. Assero 1. Fide, & ratione constat, dari in Deo voluntatem, & volitionem. Prob. 1. ex Paulo ad Ephes. 1. *Prædestinavit nos secundùm propositum voluntatis suæ: qui operatur omnia secundùm consilium voluntatis suæ.* Ubi nomine consilii, & propositi exprimitur volitio; nomine verò voluntatis, virtus capacitas, seu facultas volendi; ergo &c. Conf. 1. ex *Genes. 27. Voluntas Dei fuit, ut citò occurreret mihi, quod volebam.* Et 45. *Dei voluntate huc missus sum.* Pariter in sacra scriptura expri-

primuntur passim divini affectus prosequutionis, & fugæ. Prosequutionis nimirum *Sap.* 12. *Subest enim tibi, cùm volueris, posse.* Fugæ verò *Psal.* 5. *Odisti omnes, qui operantur iniquitatem.* Et *Prov.* 6. *Sex sunt, quæ odit Dominus, & septimum detestatur*; ergo &c. Confirmatur secundò ratione attacta num. superiori. Tum etiam ex Gubernatione, & Providentia divina, & ex communi omnium consensu. Gentes enim, quantumvis barbaræ, vel Deum non colunt, ut debent, vel illum volentem agnoscunt; adeóque & placatum suis sacrificiis esse volunt. Unde hæc veritas adeò omnibus nota est, ut teste Ruiz *disp.* 1. *sect.* 1. *num.* 3. Nullus hæreticorum, aut Philosophorum ad tantum delirium pervenerit, ut Deo expresse voluntatem negaverit; licèt enim Albertus hunc errorem tribuere videatur Aristoteli, Avicennæ, Averroe, Porphyrio, & Theophrasto, revera istum errorem his auctoribus non tribuit, neque illi voluntatem, sed anxietatem aliásque imperfectiones Deo negarunt, ut ipse Albertus postea fatetur.

747. Assero 2. Virtus volitiva in Deo neque est potentia realis, neque habitus, neque actus primus realis ad volitionem, si voces strictè sumantur: bene verò actus primus, & potentia, ex modo nostro concipiendi Logica, & metaphysica. Probatur. Eo modo se habet voluntas ad volitionem, quo intellectus ad intellectionem: sed intellectus neque est potentia realis &c. ut constat à num. 212. Ergo idem dicendum est de voluntate. Ubi opportunè notandum est Deo concedendas esse virtutes, quæ nullam dicunt imperfectionem; nam nomine virtutis intelligitur à SS. PP. rectitudo stabilis potentiæ rationalis ad opus rectum, & non ad irrectum: sed hæc reperitur in Deo, quamvis non reperiatur habitus, seu difficultas; ergo &c. Qua de causa Aristoteles citatus n. 253. vocat eas in Deo quid præstantius virtute, cùm sint quid præstantius habitu.

748. Assero 3. Deus se ipsum integrè, & completè amat: adeóque est objectum materiale suæ voluntatis. Probat. 1. DEUS amat id, quod est infinitè amabile: sed talis est ipse Deus; ergo &c. 2. Deus per sui cognitionem comprehendit perfectissimè suam infinitam bonitatè: sed comprehensio perfectissima objecti prædicti bonitate infinita, necessariò rapit voluntatem in sui amorem perfectissimum; ergo &c. Unde per quemcumque divinum actum Deus se totum amat secundùm id, quod requiritur ex parte actûs; adeóque per actum necessarium se amat secundùm omnia prædicata necessaria: per actum verò liberum se amat secundùm omnia, quæ requiruntur ex parte actûs liberi, & sic de reliquis. Quare amor Dei erga se ipsum, prout est sui amor, dicitur efficax affectivè, non verò effectivè. Ratio est, quia amor, quo DEUS se amat, licèt non sit productivus DEI, ut per se patet; adeóque non sit efficax effectivè: at ita efficaciter affectivè tendit in Deum, ut ex modo tendendi excludat quamlibet nolitionem, & displicentiam, vel leviſſimam Dei, in quo stat efficacia affectiva. Exinde amat sua prædicata, quia sibi bona, adeóque per amorem benevolentiæ, & concupiscentiæ: amorem autem suum, & gaudium sui amat per amorem necessarium absque virtualitatibus amoris strictè distinctis, ut latè constat ex dictis à n. 124. per integram disputationem.

Assero 4. Omnia creata possunt esse objectum materiale voluntatis divinæ. Probatur facilè. Voluntas divina non solùm potest tendere in objectum per affectum intentivum, aut permissivum: sed etiam per affectum prosequutionis, aut fugæ, ut constat n. 746. atque adeò, si res sunt bonæ, tendere potest in illas per affectum prosequutionis: si sunt malæ, per affectum fugæ: si sunt indifferentes, potest eas permittere, præcipere, aut prohibere: sed exinde omnia creata possunt esse objectum materiale voluntatis divinæ; ergo &c. 749.

Assero 5. Cum communi nostrorum contra modernos Thomistas: Deus potest amare amore inefficacis desiderii aliqua purè possibilia: sive quæ nec sunt, nec unquam erunt: adeóque & hæc esse possunt objectum materiale voluntatis divinæ. Probatur primò ex illis Pauli verbis 1. *ad Timoth.* 2. *Deus vult omnes homines salvos fieri.* Etenim cùm salus plurium eorum sit merè possibilis, Deus habet desiderium inefficax talis salutis merè possibilis; ergo &c. Confirm. ex Ambrosio cit. n. 58. ex Augustino, & Exim. Doctore citatis n. 66. ex Prospero, & Tridentino citatis n. 67. hanc nostram doctrinam tradentibus. Quare D. Prosper *super cap.* 8. *Gallorum* ita habet: *Qui dicit, quòd non omnes homines velit Deus salvos fieri, sed certum numerum prædestinatorum, duriùs loquitur, quàm loquendum est de altitudine inscrutabilis gratiæ Dei, qui & omnes homines vult salvos fieri, atque ad agnitionem veritatis venire.* Quod idem testantur plura SS. PP. & Scripturæ testimonia apud Ruiz *disp.* 19. *de voluntate Dei sect.* 6. Ex quo præoccupata manet evasio aliquorum, qui dicebant eam divinam volitionem non esse voluntatem beneplaciti, sed puram voluntatem signi, qua nempe Deus præbet indicia, quæ regulariter loquendo in humanis persuadent positivum voluntatis affectum: revera tamen illam non esse voluntatem salutis reproborum. Hæc enim evasio stare non potest cum testimoniis SS. PP. à nobis adductis; ergo &c. 750. 752.

Probat. 2. *Ezech.* 33. dixit DEUS: *Nolo mortem peccatoris, sed magis ut convertatur, & vivat*: & ex 1. *ad Tess.* 4. *Hæc est voluntas Dei sanctificatio vestra.* Si enim ibi non esset sermo de voluntate beneplaciti, ex nullo Scripturæ testimonio inferre possemus Deum voluntate beneplaciti velle antecedenter alicujus salutem, cùm nullibi expressioribus verbis de aliquo particulari, quàm hic de omnibus. 751. 753.

bus omnium salus à Deo optari dicatur. Sed hoc nullus adversariorum concedit; ergo &c. Confirm. 1. Deus complacere potest in possibilitate creaturæ, quæ moraliter defectuosa non sit: & eodem modo displicere in ea, quæ defectuosa est; etenim sicut verum est objectum intellectûs, ita bonum est objectum voluntaris, solúmque intervenit illud discrimen, quòd intellectus est potentia necessaria, voluntas verò libera: sed hoc satis est, ut possit tendere; ergo &c. Confirm. 2. Quia nulla est repugnantia ex parte objecti potentis attingi à potentia intentionali, antequam per statum existat: neque potest esse repugnantia ex parte Dei, cùm simplex complacentia nequaquam inducat existentiam objecti: sicuti neque eam inducit sola simplex intelligentia; ergo ex nullo capite repugnat. Confirm. 3. Ex D. Thoma *lib. 1. contra Gentiles c. 84. n. 4.* dicente de Deo: *Qui non vult, nisi ea, quæ sunt, vel possunt esse bona*: atqui ea, quæ possunt esse bona, sunt bona possibilia; ergo &c.

752. Assero 6. Cum Eximio Doctore *disput. 3. Metaph. sect. 16.* Valentia, Molina, Scoto, pluribúsque aliis. Deus non complacet necessariò in creaturis possibilibus. Prob. 1. Omnis bonitas creata limitata est, multísque immixta imperfectionibus: ac proinde neque intensivè, neque extensivè summè bona; ergo cognita plenè, & perfectè, uti cognoscitur à Deo, nequit prævie ad decretum liberum Dei rapere divinam voluntatem, eámque necessitare ad sui amorem, & complacentiam. Probatur consequentia. Quia, ut patet in nobis, quò perfectius bona creata, eorúmque defectus, sive positivos, sive negativos contemplamur, eò magis manemus liberi ad ea amanda, vel non amanda: quælibet enim imperfectio, quæ apparet ex parte objecti amandi, sufficiens est ad retrahendum á sui amore voluntatem, alioquin ex sua natura liberam, qualis est divina voluntas; ergo &c. Confirm. 1. Amor efficax, quo Deus causat creaturas, de facto non est necessarius, sed liber, ut docet fides, ac proinde bonitas possibilis creaturarum, à cujus cognitione Deus dirigitur ad talem amorem concipiendum, liberam relinquit voluntatem divinam ad creaturarum amorem; ergo etiam cognitio, qua proponitur possibilis bonitas, aut malitia, relinquit voluntatem divinam liberam ad simplicem amorem, vel displicentiam. Nulla enim est disparitatis ratio. Confirmat. 2. Major est vis in voluntate divina ad se retrahendum, quàm in bonitate creata purè possibili ad alliciendum; ergo prævie ad decretum liberum Dei necessitari non potest voluntas divina ad illius complacentiam, vel displicentiam.

753. Respondebis ex Vasquez, Arriaga, aliísque bonitatem limitatam creatam non obstare, ne Deus necessariò complaceat in illa; quia summa bonitas solùm requiritur, ut ad ambrem efficacem sui cogat, non autem ut ad simplicem complacentiam, ut patet in nobis, qui non possumus suspendere complacentiam circa multa objecta, etiamsi non sint summè bona, neque ut talia cognoscantur. Contra tamen primò. Ideo circa multa objecta non possumus suspendere complacentiam; quia subjecti sæpè sumus inadvertentiæ, & ea perfectè non cognoscimus secundùm meritum ipsorum; quando enim verè advertimus ea, quæ perfectè cognoscimus, non modò suspendimus, sed verè, & propriè eorum amori resistimus, & ea detestamur: atqui DEUS inadvertentiam habere non potest, sed plenam omnium cognitionem, & comprehensionem; ergo &c. Contrà secundò, digniora sunt decreta DEI libera perfectè cognita affectûs divini efficacis, quàm creaturæ possibiles perfectè cognitæ sint dignæ amore inefficaci: sed decreta possibilia non necessitant ad amorem efficacem; ergo neque creaturæ possibiles ad inefficacem.

754. Probat. 2. Perfectissimè volenti solùm potest esse necessarius amor objecti adæquantis perfectionem voluntatis: atqui nulla bonitas creata adæquare potest perfectionem voluntatis divinæ; ergo &c. Confirm. 1. DEUS non est minùs perfectè liber, quàm sit perfectè Dominus: sed de ratione perfectè Domini est, quòd non necessitetur ab eo, qui pollet inferiori perfectione; ergo de ratione perfectè liberi est, quòd non necessitetur ab eo, qui pollet inferiori perfectione, qualis est perfectio creata. Confirm. 2. ex D. Thoma 1. *contra Gentes cap. 81.* Et 1. *Part. quæst. 19. artic. 3. Corp.* de Creaturis possibilibus dicente: *Divinam scire habere necessariam habitudinem ad scita: secus divinum velle ad volita*; ergo &c. Conf. 3. Non eodem modo se habent possibilia ut possibilia respectu divinæ voluntatis, ac se habent actualia, ut actualia; peccatum enim possibile, ut possibile non meretur divinam indignationem; neque creatura transgreditur præceptum ullum divinum ex eo præcisè, quòd sit potens peccare: atque adeò non præcedit decretum divinum ordinans illud ut medium ad finem à DEO ut supremo Gubernatore suarum creaturarum intentum: bene verò si actu peccet, aut mereatur; ergo quamvis ex præsuppositione decreti liberi DEI teneatur DEUS aliqua creata amare, aut odio prosequi, secus, si nullum liberum DEI decretum præsupponatur.

SECTIO II.

Solvuntur opposita.

755. OBjic. 1. contra primam. Voluntas sequitur rationem: sed ratio non est formaliter in DEO, cum hæc requirat discursum, quo caret DEUS; ergo &c. Confirm. qui habet voluntatem, potest tristari, & dolere: sed DEUS hæc non potest; ergo &c.

Resp, conc. maj. de subsequutione in subsistendi conseq. ex dictis num. 238. & neg. min. quia ratio solùm importat intellectum cognoscentem, non autem requirit discurrentem; cùm autem in Deo detur intellectus cognoscens ex num. 212. Etsi non discurrens ex num. 238. exinde datur in Deo ratio, etsi non detur discursus. Ad confirmationem dist. maj. qui habet voluntatem subjectam passionibus conc. perfectissimam, & nulli passioni obnoxiam neg. maj. & concessa min. neg. conseq. Quia exinde solùm infertur DEUM non habere voluntatem imperfectam, sed perfectissimam. Reliqua argumenta, quæ contra hanc primam assertionem objici poterant, plenè soluta sunt à num. 219.

756. Objic. 2. contra secundam. Deus est actus purissimus, & perfectissimus; ergo non habet potentiam volendi adhuc Logicam, & Metaphysicam. Retorqueo argumentum. Deus est actus purissimus; ergo non habet judicium indifferens, quo potens sit ad volitionem, & nolitionem hujus mundi. Resp. Deinde dist. ant. est actus purissimus realis conc. formalis ex nostrò modo concipiendi, & præcisivè neg. ant. & conseq. Ratio est, quia licèt omnia, quæ reperiuntur in Deo, identificentur realiter cum actu necessariò voluntatis divinæ, non ita identificantur formaliter per cognitionem præscindentem ex dictis num. 233. Reliqua argumenta, quæ contra hanc assertionem fieri poterant, soluta sunt à num. 223.

757. Obj. 3. contra tertiam. Si Deus se integrè, & perfectè amaret, vel se amaret necessariò, vel liberè: atqui neutro modo potest; ergo &c. Minor quoad secundam partem patet; quia aliter posset Deus cessare à sui amore. Quoad secundam partem probatur. Libertas finita nostræ voluntatis non rapitur à bono finito; ergo neque libertas Dei infinita rapietur à bono infinito. Confirm. 1. Conjunctum ex Deo, & creatura, v. g. ex verbo, & humanitate, est tam perfectum ac essentia divina (idémque esto de decreto libero) sed Deus non amat necessariò hoc conjunctum, neque decretum liberum; ergo neque suam essentiam divinam. Confirm. 2. Qui necessariò amat, se gerit more pecudum ex necessitate naturæ, sine electione, & dominio sui actûs; ac proinde se gerit imperfectè: atqui DEUS in amore sui, nequit se gerere imperfectè; ergo &c. Resp. conc. maj. & neg. min. quoad primam partem: ad probationem conc. ant. & neg. consequentiam. Ratio est, quia necessitas terminandi talem amorem est perfectio rei necessariò existentis, & summè bonæ: unde divinum prædicatum non esset necessariò existens, & summè bonum: si talem necessarium amorem non terminaret: Bonitas verò finita non amittit rationem finitudinis, eò quòd destituta sit tali amore: ac proinde nulla est paritatis ratio. Tum etiam, quia summè bonum eo modo, quo est summè bonum, est summè felix, & beatum, quæ beatitudo absque amore summi boni haberi non potest. Unde DEUS cùm non possit non esse summè felix, & beatus, exinde nequit esse, quin habeat necessarium sui amorem. Hæc autem valdè aliena sunt à limitata bontiate boni finiti.

Ad primam confirmationem dist. maj. est tam perfectum ex suppositione, quòd sit conc. per suppositionem necessariam ut sit neg. maj. & dist. min. non amat necessariò ex suppositione, quòd sit, neg. ex suppositione, quòd deficiat conc. min. & neg. conseq. Itaque conjunctum perfectum ex DEO, & creatura dummodo contingens sit, non continet necessariò, sed contingenter suam perfectionem: atque adeò non terminat necessariò, sed contingenter suum amorem: at prout existit tale conjunctum, necessariò terminat amorem sui juxta necessitatem conjuncti: Unde si necessitas illius est ex suppositione, etiam necessitas amoris erit ex suppositione. Si autem necessitas sit, ut semper sit ex suppositione, quòd semel sit, ut contingit in actu divino libero, eodem modo correspondebit amor. Si verò non sit necessitas, ut semper sit, neque correspondebit necessitas, ut semper sit amor conjuncti. Uno quidem verbo: necessitas amoris provenit à bonitate simpliciter infinita: atque adeò eo modo, quo aderit ea bonitas, correspondebit amor, secus aliter. Ad secundam confirmationem dist. maj. se gerit more pecudum si se irrationabiliter amet. conc si se rationabiliter neg. maj. & concessa min. neg. conseq. Quia amare necessariò id, quod est necessariò dignum summo amore, non est irrationabiliter, sed rationabiliter amare, ut per se patet. 758.

Objic. 4. contra quartam & quintam assertionem ex Godoi, & recentioribus Thomistis. D. Thomas *quæst.* 19. *art.* 6. contra conclusionem asserentem voluntarem Dei semqer impleri: ita sibi opponit secundò. Sicut se habet scientia ad verum, ita voluntas ad bonum: sed Deus scit omne verum; ergo vult omne bonum. Sed non omne bonum fit; multa enim bona possunt fieri, quæ non fiunt: non ergo voluntas Dei semper impletur. Huic argumento ita respondet: Ideò Deus cognoscit omne verum: non tamen vult omne bonum, nisi in quantum vult se, in quo virtualiter omne bonum existit. Ergo expressè sentit D. Thomas, quòd licèt creaturæ possibiles sint bonæ, nihilominus non amantur à Deo, neque sunt objectum voluntatis divinæ. Confirmat. 1. D. Thomas infert Deum non amare omne bonum, licèt omne verum cognoscat ex discrimine, quo intellectus, & voluntas attingunt sua objecta. Nimirum quia intellectus trahit res ad se, & eas in se ipso cognoscit. Voluntas verò fertur ad res ipsas, prout sunt in se ipsis; ergo ex D. Thoma nullo modo fertur divina 759.

volun-

voluntas ad res creatas : atque adeò iſtæ non ſunt objectum materiale divinæ voluntatis. Confirmat. 2. Quia aliter nullum diſcrimen ſubſiſteret inter intellectum, & voluntatem, ſi juxta D. Thomam amaret DEUS creaturas poſſibiles amore aliquo, quamvis inefficaci, cùm neque illas intelligat intellectione efficaci effectiva, ſed ſolùm per ſimplicem intelligentiam; ergo &c.

760. Reſp. Conc. ant. neg. conſeq. quia D. Thomas non negat in præſenti amorem Dei inefficacem circa creaturas purè poſſibiles; ſed ſolùm efficacem, de quo ibi loquitur; dixerat enim ad primum, quidquid Deus ſimpliciter vult, fit, licèt illud, quod antecedenter vult, non fiat. Unde ſolùm negat voluntatem conſequentem efficacem, non autem antecedentem, & inefficacem. Ad primam confirmationem diſt. maj. Ex diſcrimine, quo intellectus, & voluntas attingunt ſua objecta cum diſcrimine inter voluntatem antecedentem, & conſequentem, conc. absque eo diſcrimine neg. maj. & diſt. min. Salvatur eodem modo neg. diverſo modo conc. min. & neg. conſeq. Ratio eſt, quia diſcrimen inter intellectum, & voluntatem juxta D. Thomam non ſtat in eo, quòd voluntas ſimplici affectu non amet poſſibilia, ſed in eo, quòd intellectus cognoſcat omnia poſſibilia poſſe fieri: voluntas autem non vult omnia fieri: atque adeò ex parte intellectûs ſola ſcientia ſimplicis intelligentiæ ſufficit, quantùm requiritur ad illuminationem, ut res fiant & trahantur: ex parte verò voluntatis ſola complacentia inefficax antecedens non eſt ſatis, ut detur, quidquid requiritur, ut fiant: atque adeò licèt voluntas per eam ſimplicem complacentiam feratur ad res ipſas, non trahit eas ex non eſſe ad eſſe. Neque aliud diſcrimen eſt aſſignabile ex illa doctrina D. Thomæ. Exinde ad ſecundam confirmationem neg. ant. quia ſatis clarum apparet diſcrimen à nobis expoſitum, cùm ſola ſimplex intelligentia ſufficiat ad rerum productionem ſecundùm id, quod requiritur ex parte intellectûs; licèt aliquando ex parte divini dominii requiratur ſcientia media, ut ſuprà diximus. Simplex verò complacentia non ſufficit ſecundùm id, quod requiritur ex parte voluntatis.

761. Objic. 5. Ex iisdem. Omnis amor creaturarum, vel mediatè, vel immediatè liber eſt Deo: ſed ſi daretur amor creaturarum poſſibilium, non poſſet eſſe liber Deo; ergo &c. Minor probatur. Ideo probat D. Thomas Deum non neceſſariò, ſed liberè creaturas amare; quia bonitas, ratione cujus illas diligit, poteſt ſine illis ſubſiſtere, utpote non connexa cum illis: atqui cum poſſibilibus eſſentialiter connectitur bonitas, & omnipotentia divina; ergo ſi creaturas poſſibiles diligeret, eas neceſſariò diligeret. Confirm. Ideo Deus neceſſariò intelligit creaturas poſſibiles, quia ſunt cognoſcibiles, & cum eis connecti-

tur: ſed etiam ſunt amabiles: & cum eis connectitur; ergo &c. Reſp. Conc. maj. & neg. min. ad probationem diſt. min. Ideo probat. de omni amore neg. de efficaci, & conſequenti conc. maj. & conceſſa min. neg. conſeq. Quia amor conſequens, & efficax connectitur cum creaturis actualibus, ſine quibus omnipotentia, & bonitas divina poterant exiſtere: amor verò liber ſimplicis complacentiæ non connectitur cum illis, in quo ſtat D. Thomæ diſcrimen. Ad confirmationem diſt. maj. Ideo præcisè, quia ſunt cognoſcibiles neg. quia ſunt cognoſcibiles, & intellectus divinus neceſſitatur ad cognoſcendum omne cognoſcibile conc. maj. & diſt. min. ſunt amabiles, & voluntas divina eſt neceſſitata ad amandum omne amabile neg. & non eſt neceſſitata conc. min. & neg. conſequent. Quia voluntas eſt libera: ſecus autem intellectus: adeòque licèt voluntas actu non amaret, poterat tamen eam bonitatem poſſibilem amare, ut docet ipſe D. Thomas n. 751.

762. Objic. 6. Amare eſt velle bonum alicui: ſed ex ſuppoſitione, quòd Deus creaturam in ſtatu puræ poſſibilitatis relinquat, nequit illi bonum aliquod velle; ergo &c. Confirm. quando Deus efficaciter vult carentiam exiſtentiæ rei poſſibilis, nullo modo amat illi exiſtentiam, aut bonum aliquod: ſed Deus vult carentiam exiſtentiæ rei merè poſſibilis; ergo &c. Reſp. diſt. maj. eſt velle bonum juxta naturam amoris conc. ſupra naturam amoris neg. maj. & diſt. min. neg. conſeq. Ratio eſt, quia ſimplex complacentia non exigit bonitatem, quæ talis ſit per ſtatum, ſed quæ revera eſſet, ſi fieret; cùm autem hanc tendentiam habeat Deus erga plura merè poſſibilia, ut conſtat à num. 750. exinde vult illis bonum non quidem ſupra, ſed juxta naturam, & tendentiam ſimplicis complacentiæ. Ad Confirm. neg. maj. quia licèt non amet illi exiſtentiam, quæ bona moraliter ſit, amat ei illius exiſtentiam, quæ ſi daretur, bona moraliter eſſet. Quinimò plura ſunt purè poſſibilia, quorum carentiam exiſtentiæ Deus neque efficaciter, neque inefficaciter vult, ſed potiùs vult inefficaciter eorum exiſtentiam: qualia ſunt ipſa opera bona præcepta, quæ non fiunt.

763. Objic. 7. Non poteſt Deus odio habere peccatum purè poſſibile; ergo neque amare creaturam purè poſſibilem. Probat. ant. ſi peccatum purè poſſibile poſſet à Deo odio haberi, etiam poſſet odio haberi peccator purè poſſibilis, atque adeò B. Virgo, SS. angeli &c. poſſent à Deo odio haberi, propter peccatum poſſibile, quod ſecundùm ſe ſpectati potuerunt committere: ſed hoc abſurdum eſt, ergo &c. Conf. non poteſt Deus odio habere id, quod ſummè neceſſarium eſſe videt ad id, quod ſummè diligit: ſed peccatum purè poſſibile neceſſarium eſt ad id, quod Deus ſummè diligit, cùm neceſſarium ſit, ut exiſtat Deus cum peccato poſſibili connexus; ergo &c. Reſp. neg. ant. ad prob. neg. maj.

Ratio est, quia peccatum purè possibile se habet tanquam purus terminus respectu voluntatis ex se potentis peccare, & non peccare: atque adeò non est tali voluntati imputabile ad vituperium. Quinimò est imputabile ad laudē, quòd non peccet cùm potuerit peccare. Sic *Eccles.* 31. *Beatus vir, qui inventus est sine macula, qui potuit transgredi, & non est transgressus*, &c. At verò prædicata possibilia peccati non se habent respectu peccati, ut purus terminus, sed ut illius constitutivum, quod si detur, non potest non esse divinæ sanctitati oppositum, atque adeò peccatum purè possibile potens est terminare displicentiam DEI: secus autem peccator purè possibilis. Vide num. sequenti.

764. Ad confirmationem dist. maj. quod summè necessariū esse videt tanquam medium ponendum ad sui felicitatem conc. tanquam purum terminum illius neg. maj. & dist. eodem modo min. neg. conseq. Ratio est, quia, ut peccatum sit possibile, non est necesse, ut Deus ullum in illud influxum habeat: neque possibilitas rei intrinseca est ab ulla causa ponenda, ut possibilitas sit, cùm non sit ens per statum, sed per alienationem. Atque adeò ut aliquid cum re ut possibili connectatur, necesse non est, quòd respiciatur à voluntate, vel approbativè, vel ut medium ponendum, quod requirebatur, ut non respiceretur ut purus terminus. Quando autem aliquis vult unum connexum cum altero, respiciendo illud alterum ut purum terminum, non est necesse, quòd amor unius connexi cum altero sit amor alterius: sic qui amat scientiam visionis de peccato Anti-Christi, non exinde amat peccatum Anti-Christi. Quinimò duo connecti possunt respiciendo se per convenientiam, vel per contrarietatem: quando autem se respiciunt per contrarietatem, quàm optimè possum amare unum extremum, quin alterum amem: sic amo voluntatem, quam Deus habet de puniendo peccato, quin amem peccatum. Omnipotentia autem non connectitur cum peccato possibili per convenientiam in linea morali, sed per contrarietatem: nam peccatum possibile, licèt non sit malum morale formaliter elicitum, vel per statum, est tamen malum morale objectivè consideratum: atque adeò amor omnipotentiæ nequaquam est amor peccati possibilis, sed potest esse vera displicentia.

765. Objic. 8. contra sextam. Peccatum actuale, & existens necessariò displicet Deo: opus etiam honestum actuale, & existens necessariò ipsi placet: tum etiam placet necessario Deo ex suppositione existentiæ humanitas Christi divini infinitè sancta, ergo & bonitas possibilium placet Deo necessario, & malitia moralis objectiva possibilium displicet ipsi necessariò. Respondent aliqui cum Isquierdo *disp.* 33. *q.* 6. *prop.* 1. Bona actualia nequaquam placere Deo necessariò quoad exercitium, neq; ita displicere necessariò peccata, sed solùm quoad speciem, quatenus Deus non potest elicere actum approbativum peccati actualis, neque reprobativum operis actualis honesti: attamen manere liberum quoad exercitium, cùm nullus sit titulus, ex quo cogatur ad eliciendum aliquem actum amoris circa opera honesta, vel displicentiæ circa actualia peccata, Cæterùm, quia ista solutio nequaquam placet.

Resp. conc. ant. & neg. conseq. Quia Deus 766. 768
ex suppositione, quòd velit aliquem finem, quem poterat non velle, tenetur velle media necessaria ad finem, eo modo, quo necessaria sunt: cùm autem finis creaturum rationalium actualium, quæ possunt honestè, & inhonestè operari, sit tanquam servos Deum Dominum colere, eo ipso, quòd Deus velit eas actu producere, eisque det libertatem ad utrumque, non potest eas exonerare ab hoc titulo servitutis. Unde non respicit eas operationes ut purum terminum: adeóque non potest non complacere in operibus honestis, quibus ipsum colunt: neque potest non displicere in peccaminosis, quibus ipsum offendunt. Hæc autem necessitas non provenit præcisè ex ipsa bonitate, aut malitia actionis creatæ, sed ex ipso etiam decreto DEI libero actuali, & elicito, quæ 769
præparat libertatem ad utrumque expeditam ad finem sui cultûs, & honorationis: Illud enim decretum simul est volitio affectiva saltem inefficax, aut indifferens operis boni; & nolitio saltem inefficax, aut indifferens operis peccaminosi; cùm sint media ad finem à Deo intentum, quo fine Deus se privare non potest, dummodo ita sint constitutæ suæ creaturæ: cùm autem, ut creaturæ sint possibiles, nequaquam requiratur tale decretum Dei liberum respiciens eum finem à Deo intentum, exinde non manet titulus necessitatis in Deo ad necessariam displicentiam, aut odium possibilium: bene verò actualium.

Quinimò doctrina nostra satis constare 767.
videtur ex Scriptura. Sic *Psal.* 44. *Dilexisti justitiam, & odisti iniquitatem.* *Sap.* 12. 770
Quos exhorruisti Domine, quia odibilia tibi opera faciebant. Et 14. *Similiter odio est Deo impius, & impietas ejus.* *Eccles.* 12. *Si bene feceris, scito cui feceris, & erit gratia in bonis tuis multa: Benefac justo, & invenies retributionem magnam, & si non ab ipso, certè à Domino.* *Altissimus odio habet peccatores, & misertus est pœnitentis.* His Scripturæ testimoniis consonat Tridentinum *sess.* 6. *can.* 6. dicens: *Si quis dixerit, non esse in potestate hominis, vias suas malas facere, sed malas opera ita ut bona Deum operari, non permissivè solùm, sed etiam propriè, & per se, adeo ut sit proprium opus ejus non minùs proditio Judæ, quàm vocatio Pauli, anathema sit.*

Qui-

Quibus in verbis satis indicatur decretum divinum applicativum omnipotentiæ, ut homo constituatur liber ad bonum, & malum, ex parte Dei rendere affectivè ad bonum, & reprobativè ad malum ob rationem datam numero superiori. Unde adest clarus titulus in ordine ad necessitatem in Deo, ut eliciat actum complacentiæ circa opera honesta actualia, & displicentiæ circa peccaminosa. Qui quidem titulus nequaquam adest in ordine ad possibilia.

768. Objic. 9. Simplex amor necessarius possibilium est perfectio nulli alij perfectioni repugnans. ergo concedenda est Deo. Confirm. 1. Ad rectitudinem divinæ voluntatis pertinet, quòd sit summè propensa ad omne bonum: atqui summa propensio ad bona possibilia aut consistit in complacentia necessaria de ipsis; aut illam secum affert; ergo &c. Confirm. 2. Perfectiùs amat Deum, qui vult illi bona intrinseca, & extrinseca, quàm qui vult sola intrinseca: atqui Deus necessariò se amat perfectissimè; ergo necessariò vult bona extrinseca, nempe creaturas possibiles. Confirm. 3. In Deo non datur pura omissio: neque potest dari amor peccati possibilis, aut odium operis honesti possibilis; ergo datur necessariò simplex complacentia, & displicentia.

769. Resp. neg. ant. quia ille necessarius amor pugnaret cum libertate divina, quæ à nullo purè creato cogi potest ad amorem, vel odium: adeóque solùm potest necessitari ex titulo sui decreti liberi, qualis titulus non adest in linea necessariorum. Ad primam confirmationem dist. maj. summè propensa ad omne bonum quoad speciem conc. quoad exercitium actûs ergà illud subdist. Si adsit titulus proportionatus necessitati divinæ voluntatis conc. si non adsit neg. min. & conseq. ut constat ex dictis. Ad secundam confirmationem retorqueo argumentum: Perfectiùs amat Deum, qui vult illi efficaciter simul bona intrinseca, & extrinseca, quàm qui vult in efficaciter extrinseca: atqui Deus necessariò se amat perfectissimè; ergo non solùm inefficaciter, sed efficaciter vult sibi necessariò bona extrinseca.

770. Respondeo deinde dist. maj. qui vult per amorem debito suæ felicitatis proportionatum conc. non proportionatum neg. maj. & concessâ minori neg. consequentiam. quia Deus independenter ab amore cujusvis creaturæ est perfectè jam, & adæquatè felix: & sic non indiget ad sui felicitatem amore ullius rei sibi extrinsecæ; nec ulli debet talem amorem; cùm à nullo alio suam felicitatem acceperit: at creatura suam felicitatem à Deo debet accipere, nec solvet debitum amando ea omnia, quæ Deo potest amare: adeóque perfectiùs se exercebit, quando plura bona illi amat. Unde nulla est paritas ex hoc titulo à creatura ad creatorem. Ad tertiam confirmationem neg. conseq. quia iste actus positivus: nolo de creaturis possibilibus complacere, aut displicere, non est pura omissio: & tamen est sufficiens ad excludendam complacentiam, & displicentiam: sicuti actus, quo dico: Neque amo Petrum, neque illum odio habeo, non est pura omissio, neque amor, aut odium Petri.

SECTIO III.

De objecto formali voluntatis divinæ.

771. SUppono 1. Duplex assignari à Philosophis, & Theologis objectum formale: alterum quidem intrinsecum, & alterum extrinsecum. Intrinsecum dicitur illud, quod intrinsecè attingitur per actum voluntatis, & sic amatum est ratio amandi objectum materiale. Extrinsecum est, quod non attingitur formaliter per actum tendentem in objectum materiale, sed per actum, à quo iste dependet vel tanquam ab imperante vel exercite excitante voluntatem ad prædictum actum prout cognitum utilem ad suum finem imperantis: sic conclusio, quæ formaliter reflectit supra præmissas, dicitur habere pro objecto formali intrinseco objectum præmissarum: Ea autem, quæ non reflectit supra illas, quia tamen eis innititur, dicitur habere pro objecto formali extrinseco objectum præmissarum. Suppono 2. Actum voluntatis non posse aliter, quàm ex sua tendentia discerni. Quare si ex affectu, quo tendit aliquis actus in objectum suum, appareat animus voluntatis amplectens objectū materiale propter duo objecta formalia: quæ ita coëxistunt, ut amplecteretur idē objectum materiale, quocunque ex his formalibus deficiente; dicitur actus pertinens ad utramque speciem objecti formalis. Sic actus, quo dico, volo invisere ægrotum, quia amicus est, & quia superior præcipit, ita ut amarem illum solùm propter amicitiam, aut solùm propter præceptum, dicitur actus pertinens ad amicitiam, & obedientiam. His positis

772. Assero 1. Nullum datur objectum formale physicè motivum actûs divinæ voluntatis; bene verò per identitatem motivum, quod est ipse Deus. Prob. Quia objectum physicè motivum esset productivum divinæ volitionis, ut constat à n. 334. Objectum verò per identitatem motivum est, quod identificatur cum divina volitione, atqui divina volitio utpote improducta, non habet objectum, à quo producatur: deinde cùm sit identificata cum Deo, quem amat, & à cujus bonitate movetur, habet objectum per identitatem motivum; ergo &c. Recolantur ea, quæ dicta de scientia n. 334. & hìc proportionaliter applicentur.

773. Assero 2. Bonitas divina est objectum formale intrinsecum vel extrinsecum, & ratio formalis, sub qua divina voluntas movetur ad volendum, quidquid vult. Prob. ex *Proverb.* 16. *Universa propter semetipsum operatus est Dominus.* Ubi ly propter, licèt ab aliquibus intelligatur de causa efficienti, ab omnibus verò ferè Philosophis, & Theologis intelligitur de

ratione motiva; ergo tam bona, quæ Deus agit, quàm mala, quæ permittit, ex motivo suæ bonitatis agit, & permittit, tamquam instrumenta nimirum suæ bonitatis, & attributorum justitiæ, misericordiæ &c. Unde quicunque actus divini vel habent formaliter istud motivum, vel immittuntur, & descendunt ab actu habente tale motivum: adeóque attingunt semper suum objectum materiale propter Deum, tanquam propter motivum vel intrinsecum, vel extrinsecum ex n. 771. Quo in sensu intelliguntur testimonia SS. PP. asserentium, Deum ratione sui velle omnia, quæ vult, ut notavit Ruiz *disp. 3. de vol. sect. 1.*

774. Assero 3. Plures formalitates actuum divinæ voluntatis habent pro objecto formali intentionaliter motivo bonitatem creatam. Probatur 1. Objectum formale intentionaliter motivum, est ratio, quam de suo amore reddit amans, ut constat à n. 270. & 333. Sed Deus sæpe dat bonitatem creatam pro ratione sui amoris; ergo &c. Prob. min. ex *Gen.* 22. ubi Angelus Domini dixit Abrahamo: *Per memetipsum juravi dicit Dominus, quia fecisti hanc rem, & non pepercisti filio tuo unigenito &c. benedicam tibi:* id est. Quia voluisti Filium tuum in holocaustum offerre, & ad eum immolandum fecisti, quidquid tibi præceptum erat: ubi ratio, quam reddit Deus de suo amore, sive motivum benedicendi Abrahamo, fuit, quia fecit rem hanc: sed res illa facta est quid purè creatum; ergo &c. Confirm. ex *Sap.* 11. Ubi Deus dicitur dissimulare peccata hominum propter pœnitentiam, quibus plures sunt similes locutiones in Scriptura, quas affert citatus Ruiz; ergo &c.

775. Prob. 2. Deus vult præmiare Petrum, & non Paulum, quia Petrus elicit merita, & non Paulus: item Paulum punit, & non Petrum, quia Paulus habet peccatum, & non Petrus: sed meritum, & peccata sunt quid purè creatum; ergo &c. Confirm. 1. Deus cognoscit creaturas in se ipsis propter suam veritatem, ut constat n. 337. adeóque sunt objectum formale intentionaliter motivum divini intellectûs; ergo etiam poterit amare bonitatem creatam propter se ipsam: adeóque erit objectum formale motivum divinæ voluntatis. Consequentia tenet, quia non minùs veritas pertinet ad intellectum, quàm bonitas ad voluntatem. Discrimen enim à libertate desumptum nullum est, cùm libertas ad amandum non excludat, sed includat potentiam ad amorem; ergo &c. Confirm. 2. In Deo dantur omnes illæ virtutes morales, quæ nullam involvunt imperfectionem, v. g. misericordia, beneficentia, liberalitas, patientia, & sic de alijs. Sic S. Cyprianus *tract. de bono patient.* ait: *Est enim nobis cum Deo virtus ista commnnis.* Atqui virtutes morales respiciunt pro objecto formali bonitatem creatam; ergo &c.

776. Obj. 1. Contra primam. Sola formalitas omnipotentiæ est objectum formale motivum divini amoris; ergo non sunt omnia divina prædicata plenè, & perfectè sumpta. Prob. ant. Objectum formale divinum est ratio ultimi finis: sed ratio ultimi finis stat in sola formalitate omnipotentiæ: etenim ratio primi Principij, & ratio ultimi finis in eodem formaliter consistunt; ergo &c. Hoc argumentum, si bene expendatur, potiùs probat, quòd sola Paternitas sit objectum formale: cùm Deus priùs producat ad intra, quàm ad extra. Resp. deinde neg. ant. Ad probationem conc. maj. & neg. min. Nam ratio ultimi finis constituitur per id, per quod aliquid est à se infinitè amabile, quod non solùm convenit formalitati omnipotentiæ, sed cuicumque divinæ perfectioni: omnipotentiæ autem solùm convenit ratio primi principij ad extra. 779

Obj. 2. Contra secundam. Deus non potest 777.
necessariò se amare ut finem sui amoris; ergo neque intrinsecè, neque extrinsecè respicit suam bonitatem, ut objectum formale. Prob. ant. si se necessariò amaret ut finem, necessariò amaret creaturas possibiles, quæ utpote connexæ cum Deo sunt medium ad existentiam Dei: atqui non amat necessariò creaturas possibiles, ut constat à n. 752. ergo &c. Resp. neg. ant. Ad probationem neg. maj. nam creaturæ possibiles non sunt medium, sed purus terminus respectu essentiæ necessariæ Dei, ut n. 763. Atque adeò potest Deus se necessariò amare, quia eas necessariò amet: amor enim necessarius, quo Deus se diligit, non est per modum desiderij tendentis ad media necessaria ad finem, sed per modum fruitionis, & gaudij, quæ quidem tendentia vel nulla requirit merita: vel si aliquando respicit, supponit illa jam posita; unde respicit ea, ut purum terminum, quod manifestâ patet experientiâ. Sic qui gaudet de hæreditate possessa ex patre mortuo, non necessitatur ad amorem, aut executionem mortis paternæ: qui gaudet de filio optimis moribus instructo habito ex adulterio, non necessitatur ad gaudendum de peccato. Qui gaudet de sanitate possessa, non necessitatur ad amorem, aut executionem medicinæ, & sic de millenis alijs. 780.

Objic. 3. contra tertiam assertionem. Nulla 778.
bonitas creata potest esse respectivè ad Deum principale volitum, ut habet D. Thomas 1. *contra Gentes c.* 74. atqui objectum formale est principale volitum; ergo &c. Confirm. 1. Quæcunque divina volitio amat se propter suam bonitatem, ut infertur ex Dyon. *c.* 1. *de div. nom.* ergo non potest amare bonitatem creatam propter ipsam. Confirm. 2. Quælibet formalitas divinæ volitionis habet summam perfectionem moralem ex objecto motivo: sed non potest habere summam perfectionem moralem ex bonitate creata: ergo &c. Confirm. 3. non potest in Deo dari una volitio perfectior aliâ: atqui ea, quæ haberet pro objecto formali intrinseco bonitatem divinam esset, perfectior illâ, quæ haberet pro objecto formali intrinse- 781.

trinseco bonitatem creatam ; ergo &c. Resp. conc. maj. & neg. min. quia nomine principalis voliti non intelligit D. Thomas objectum formale, sed virtutem intrinsecam potentiæ, ut constat à n. 365. ex defectu hujus doctrinæ longè deviant adversarii, à vera intelligentia divi Thomæ.

779. Ad primam confirmationem conc. ant. & neg. conseq. quia nullatenus implicat, quòd eadem volitio moveatur à duplici objecto formali : imò sæpè ita contingit, ut constat ex n. 771. In Deo autem ita contingere, non solùm ex ratione, sed etiam ex Scriptura nobis constat, ut patet à num. 774. Exinde movetur Deus à bonitate creata, ita, ut ea formalitas, & recta tendentia actûs verè maneret, quamvis non haberet pro objecto formali intrinseco, sed solùm extrinseco bonitatem divinam. 777. Quod requiritur, ut pertineat ad virtutem moralem, quam admittunt in Deo SS. PP. ex n. 775. ut bene notavit Hurtadus. Unde virtutes morales non distinguuntur in DEO à Theologis, sicut in nobis per actus entitativè distinctos, sed per formalitates diversas ; quatenus formalitas Theologica respicit pro objecto formali intrinseco bonitatem divinam : moralis verò bonitatem creatam : Ita ut eadem virtualitas sub duplici formalitate ad duplicem virtutem ex modo suo tendendi pertineat, juxta dicta n. 771.

780. Ad secundam confirmationem dist. maj : ex objecto motivo intrinseco, vel extrinseco conc. semper intrinseco neg. maj. & concessa min. neg. conseq. Ratio est, quia formalitas tendens in bonitatem creatam, nequit in Deo stare sine altera formalitate tendente intrinsecè in bonitatem divinam, qua ipse actus propter suam divinam bonitatem se amat, & cum qua realiter, & virtualiter identificatur ex numero superiori. Atque adeò non minùs connectitur cum illa, quàm actus imperatus cum imperante : quod sufficit, ut secunda formalitas ex modo nostro concipiendi non ficto habeat pro objecto formali extrinseco bonitatem divinam. Ad tertiam confirmationem dist. maj. 778. Perfectior alia intrinsecè, & entitativè conc. extrinsecè, & præcisivè neg. maj. & dist. min. neg. conseq. Quia licèt in Deo omnes perfectiones sint æquales intrinsecè, & entitativè : secus autem extrinsecè, & præcisivè ex nostro modo concipiendi, ut constat ex n. 232.

781. Objic. 4. Objectum formale voluntatis est finis volentis : sed bonitas creata non potest esse finis Dei ; ergo non potest esse objectum formale voluntatis divinæ. Confirm. 1. Objectum formale voluntatis est quasi centrum amoris ab eo finalizati, in quo quiescit amans : sed bonitas creata nequit esse centrum, in quo quiescat Deus, neque potest finalizare actum divinum ; ergo &c. Confirmat. 2. Bonitas creaturæ stat in convenientia cum suo ultimo fine ; ergo non potest amari propter bonitatem creaturæ, nisi ametur propter ultimum finem, seu propter bonitatem divinam. Conf. 3. Actus specificatur à suo objecto formali : sed actus voluntatis divinæ nequit specificari ab objecto creato ; ergo &c. Confirm. 4. Deus essentialiter est Dominus cujusque creaturæ, & hæc est sub dominio Dei : sed res Domini non potest amari nisi ut utilis Domino, & propter bonitatem Domini ; ergo &c.

Resp. dist. maj. Est finis vel simpliciter, vel 782. secundùm quid conc. maj. semper simpliciter neg. maj. & dist. min. neg. conseq. Ratio est, quia finis simpliciter est, qui respicitur ex affectu voluntatis cum majori appretiatione super omnia essentialiter ab ipso distincta : Finis verò secundùm quid non exigit talem tendentiam voluntatis, sed solùm, quòd voluntas ab eo moveatur absque tali appretiatione. Quod patet evidenter in virtutibus moralibus, quæ solùm attingunt pro objecto bonitatem creatam, quin appretient illam supra bonitatem divinam : Ad primam confirmationem dist. maj. est quasi centrum simpliciter neg. secundùm quid conc, maj. & dist. min. neg. conseq. ut constat ex dictis. Ad secundam confirmationem dist. ant. Inconvenientia transcendentali omitto : prædicamentali conc. ant. & neg. conseq. Quia illa bonitas transcendentalis non solùm potest amari ut bona Deo, sed quia in se bona, ut patet in virtutibus moralibus. Sic creatura transcendentaliter dicens ordinem ad creatorem, potest amari non solùm ut bona creatori, sed ut bona sibi, aut aliis. Ad tertiam confirmationem dist. maj. specificatur extrinsecè conc. intrinsecè neg. & dist. min. neg. conseq. Quia objectum realiter distinctum ab actu non specificat intrinsecè, sed extrinsecè actum : actus enim intrinsecè specificatur à sua tendentia in objectum. Ad quartam conc. maj. & neg. min. Quia res Domini, cùm non solùm habeat bonitatem transcendentalem, quæ est bona Domino, sed quæ in se est honesta, potest amari non solùm ut bona Domino, sed propter suam honestatem. Ad objectum enim formale voluntatis satis est, bonum, sive honestum, sive utile, sive delectabile.

Obj. 5. Affectus divinus habens pro objecto 783. formali bonitatem creatam esset imperfectus in genere moris ; ergo est impossibilis. Prob. ant. Ille actus est imperfectus in genere moris, cui aliqua talis generis perfectio deficit ; sic talpa in genere animalis est animal imperfectum, quia deficit illi visus, qui est talis generis perfectio : sic attritio definitur à Tridentino dolor imperfectus ; quia ei deficit respectus intrinsecus, & motivum charitatis, quod est perfectio in genere doloris. Et angelus in ratione entis est imperfectus, quia plures entis perfectiones ei deficiunt : atqui si effectus divinus moveretur formaliter ex bonitate creata, deficeret ei in genere moris honestas charitatis divinæ ; ergo &c. Confirm. Affectus, qui non adæquat amabilitatem objecti, est imperfectus : sed ille affectus non adæquaret amabilitatem objecti ;

cùm

cùm objectum etiam esset amabile propter bonitatem divinam ; ergo &c.

784. Resp. neg. ant. ad probationem dist. maj. qui deficit eminenter, realiter, aut entitativè, omitto, extrinsecè, & præcisivè ex modo nostro concipiendi neg. maj. & dist. min. neg. conseq. Quia ille actus utpote identificatus cum Deo, intrinsecè, & entitativè habet jam omnem perfectionem in quocunque genere possibilem, quam in suo genere realiter, & entitativè non habet, aut talpa, aut attritio, aut angelus, aut quævis alia creatura in genere entis. Quinimò ad perfectionem summam satis est omnem perfectionem vel formaliter, vel eminenter continere, quin requiratur continentia formalis, ut patet in paternitate, quæ formaliter non continet perfectionem filiationis, sed solùm eminenter, prout habet identitatem cum natura continente omnem perfectionem sine imperfectione, ut cum Augustino diximus numero 74. Actus autem liberi cùm identificentur etiam cum natura, perfectissimè continent eminenter omnem perfectionem. Neque adhuc virtualiter deficit illi terminationi ea perfectio, ut constat n. 779. sed solùm præcisivè, prout ea tendentia concipitur à nobis in ordine ad amandam propter se bonitatem creatam, præscindendo ab amore bonitatis divinæ, quæ præcisio non excludit positivè aliam perfectionem, ut constat ex n. 232. Ad confirmationem dist. maj. qui non adæquat eminenter, realiter, aut entitativè conc. solùm præcisivè ex nostro modo concipiendi neg. maj. & dist. min. neg. conseq. ut constat ex dictis.

785. Fit 1. Non esse omnino idem objectum materiale, & formale volitionis divinæ necessariæ, & objectum materiale, & formale volitionis divinæ liberæ. Fit 2. Voluntatem divinâ juxta diversas tendentias posse etiâ exercere circa objecta sua diversos affectus : aliquando enim exercetur per voluntatem antecedentem, quæ se habet pro signo priori naturæ ad elicientiam alterius actûs ; voluntas enim antecedens non requirit connexionem essentialem cum objecto volito, ut patet in volitione divina, qua Deus vult omnes homines salvos fieri, & tunc vocatur intrinsecè indifferens : voluntas verò consequens solet connecti cum objecto volito, & tunc vocatur intrinsecè efficax. Sic voluntas divina dandi præmium propter merita prævisa connectitur cum præmio, & voluntas conferendi supplicium propter prævisa delicta connectitur cum supplicio. Exinde Damascenus *lib. contra Manichæos* circa finem ait : *Primaria voluntas est id, quod quisquam ex se ipso vult : Secundaria verò id, quo earum rerum, quæ contingunt, causa vult.* Pariter distinguunt in Deo Theologi voluntatem signi, & beneplaciti. Voluntas beneplaciti dicitur illa, per quam DEUS propriè, & formaliter aliquid vult : atque adeò re ipsa existit in Deo. Voluntas signi dicitur aliquis effectus externus, seu aliqua operatio externa, qua ejus voluntas nobis significatur ad eum modum, quo testamentum indicans voluntatem testaroris vocatur voluntas testatoris, & ultimus codicillus dicitur ultima voluntas. Signa verò, & indicia, quæ apud nos indicant aliquam in Deo volitionem, assignantur communiter quinque hoc versiculo comprehensa. *Præcipit aut prohibet, permittit, consulit, implet.* Unde voluntas signi contrahi potest & ad voluntatem beneplaciti, & ad voluntatem Dei metaphoricam, qualis est illa *Gen. 6. Pœnituit Deum, quòd hominem fecisset in terra.* Ex quibus deduces alios divinæ voluntatis affectus.

DISPUTATIO XIV.

DE CONSTITUTIONE ACTUS DIVINI LIBERI.

786. Quæstionem aggredimur inter omnes Theologicas difficillimam ; pro qua multi plurimùm desudârunt : Hinc variæ sententiæ, quarum nulla adhuc planè satisfacit. Mysterium enim est à nobis pro statu hoc imperceptibile. Difficultas agnoscetur ex ratione dubitandi, quam sic propono. Deus liber est : Libertas enim, cum sit perfectio sine imperfectione verè, & propriè convenit Deo ex Resp. data n. 202. Quod etiam docet fides *Ps.* 134. *Omnia, quæcunque voluit Dominus, fecit.* Et *Ps.* 93. *Deus ultionum liberè egit.* Rursus Deus ex intrinseca sua perfectione simplicissimus est omnis expers compositionis : simplicitas autem, licèt non excludat identitatem perfectionum inter se, vel in tertio, excludit tamen unionem, quæ requiratur, ut Deus perfectiones suas habeat ; aliter non esset simplex omnino contra definitionem Lateranensis Maximi c. 3. Quæ habetur etiam *de Summa Trinitate, & Fide Catholica cap.* 1. & constabit n. 392. Unde volitio Dei libera, utpote intrinseca perfectio voluntatis non potest uniri cum voluntate divina : sed debet cum ea identificari. Quomodo autem potest identificari cum voluntate ? Voluntas enim divina est indefectibilis : volitio autem libera eo ipso, quòd libera sit, potuit non existere : atque adeò est defectibilis. Quomodo autem potest reperiri identitas inter rem indefectibilem, & defectibilem ? En maximam hujus disputationis difficultatem. Pro qua

SE-

SECTIO I.

Exponuntur, & impugnantur contrariæ sententiæ.

787. QUindecim sententias excogitârunt Theologi apud Ribadineiram *disp.* 15. *de Voluntate.* Quibus noviſſimè poſſunt aliæ ſuperaddi. Eas autem omnes ad quatuor claſſes reducam. Prima claſſis eſt eorum, qui docent actum liberum DEI eſſe volitionem DEO adjectivè unitam, qua divina voluntas denominatur contingenter volens. Sicuti humanitas Chriſti denominatur ſubſiſtens, & perſonalizata per ſubſiſtentiam verbi ſibi adjectivè unitam: & perſona verbi denominatur unita humanitati per unionem hypoſtaticam ſibi adhærentem. Ita ſingulariter inter omnes Catholicos Bonaſpes *tr.* 1. *diſt.* 13. *dub.* 5. Cui conſonat hæreticus Boſtrius Calviniſta apud Becanum *q.* 4. *de Voluntate*, docens, decreta libera Dei verè eſſe accidentia ejus realia, diſtincta à divina ſubſtantia, ab eáque contingenter, & in tempore producta. Nec multùm differt Aureolus *in* 1. *diſt.* 31. *Part.* 1. *art.* 4. & *Part.* 2. *art.* 4. Negans Deo libertatem ad volendum, aut nolendum, ſolúmque concedens libertatem ad producendum, vel non producendum.

788. Secunda claſſis eſt eorum, qui docent volitionem liberam Dei ſtare, ſecundùm quod dicit pro forma volendi, in ſola volitione neceſſaria, quæ actualiter denominatur liberè volens per aliquod extrinſecum complementum ſive negativum, ſive poſitivum conſiſtens in effectu aliquo, actione, aut modo, quod ſe habet velut conditio, ſine qua non: vel ut conſtitutivum intrinſecum denominationis volendi. Quod ſic explicatur: denominatio liberè volendi includit quatuor: nimirum voluntatem, volitionem, applicationem volitionis ad voluntatem, applicationem volitionis ad volitum. Tria prima identificantur cum Deo, & ſunt ipſi neceſſaria: quartum verò nempe applicatio volitionis ad volitum conſiſtit in extrinſeco complemento, quod pro ſuo tempore producetur. Cùm autem hoc liberè producatur, exinde applicatio volitionis ad volitum eſt Deo libera, quin addat aliquid ſupra prædicata Dei neceſſaria. Vide auctores hujus claſſis apud Herreram *q.* 15. *de Volunt. ſect.* 1.

789. Tertia claſſis eſt eorum, qui admittunt quosdam modos eſſendi, quos vocant entia purè denominativa, ſive habitudinem ad objectum non neceſſariam, quæ neque ſimpliciter eſt diſtincta ab entitate neceſſaria Dei, neque cùm ea ſimpliciter identificata, ſed diſtincta ante operationem intellectûs ab ea entitate diſtinctione dimminuta, & cum eadem entitate, dimminuta identitate identificata. Quod ſic explicant. Hæc terminatio contingens non eſt aliquis conceptus objectivus aſſumptibilis ſeorſim à Deo, ſed eſt *Deum decernere*, acceptum in concreto, quod *decernere*, etſi involvat Deum, & non ſit duntaxat Deus, non addit aliud intelligibile ſeorſim à Deo: ſicuti ens tranſcendens differentiam rationalis imbibitur in rationali. Rationale verò non addit aliquod objectivũ intelligibile ſeorſim ab ente, & quod ab ente non tranſcendatur. Unde etſi *Deum decernere* non identificetur realiter ſimpliciter cum Deo, cùm de illo negetur: eſt enim falſa hæc propoſitio: Deus eſt decernere mundum: attamen non diſtinguitur realiter ſimpliciter à Deo, cùm ad diſtinctionem ſimpliciter realem non ſufficiat negare unum de alio, ſed ulteriùs requiratur conſtituere numerum binarium cum alio. At *DEUM decernere* mundum non conſtituit numerum binarium cum Deo, eò quòd DEUS tranſcendat totum illum conceptum, ſicut ens non conſtituit numerum binarium cum rationali, eò quòd tranſcendat totum rationale. Sic ſonus Ba, licèt includat aliquid ſupra ſonum A, non conſtituit numerum binarium; quia non eſt in ſono Ba aliquis ſonus non includens ſonum A. Exinde decretum liberum ſolùm diſtinguitur à Deo diſtinctione reali dimminuta, & identificatur cum illo dimminuta reali identitate. Ita Ribad. diſp. 17. de Voluntate per totam. Nec multùm diſſimilis eſt eorum ſententia, qui dicunt denominationem eſſe identificatam cum Deo, at non deficere adhuc realiter ſecundùm quid ullam virtualitatem ex defectu denominationis.

790. Quarta claſſis eſt eorum, qui docent actus liberos, & contingentes Dei eſſe virtualitates eſſentialiter, & ſimpliciter indefectibiles: defectibiles verò ſecundùm quid, ſive purè terminativè, & denominativè, quamvis cum DEO identificentur. Unde aliquid ſecundùm quid, denominativè, & terminativè defectibile poteſt identificari cum Deo: cùm autem eſſentia Dei, quæ eſt eſſentia hujus virtualitatis, ſit indefectibilis, nunquam poteſt eſſentialiter, & ſimpliciter hæc virtualitas deficere, ut conſtat ex nnm. 718. Nec exinde poteſt dici, quando non datur virtualitas, quòd ſimpliciter datur: nam manere ſimpliciter petit exiſtentiam ſufficientem, ut res ſit; res autem petens duplicem exiſtentiam, ut ſit, ſimpliciter non exiſtit, ſi utraque non eſt; ſed nec ſimpliciter deficit, ſi manet aliqua, quæ eſt tota illius eſſentia. Exinde cum illæ terminationes ſint ſpecificativè defectibiles, & ſint actus Dei liberi, aut contingentes, facilè apparet, quomodo Deus intentionaliter ſe exerceat liberè, & contingenter. Hanc ſententiam ſequuntur Salas, Fonſeca, Henriquez, Palatius, Sylveſter, Ovantus, Landulphus, Ant. Perez, Eſparza, Martinonus, Haunoldus, pluresque Thomiſtæ, quibus adhærent Godoi, & Gonet diſp. 3. de Volunt. art. 2. §. 5.

791. Aſſero 1. contra auctores primæ claſſis. Volitio libera Dei non conſiſtit in volitione creata, accidentali, aut producta. Probat. 1. Deus eſt in actu ſecundo liberè volens ab æterno: atqui ab æterno nulla datur creatura; ergo nulla datur volitio creata accidentalis,

qua Deus denominetur volens. Confirm. 1. ex Genes. 1. *In principio creavit Deus cœlum, & terram*. Id est: Omnia, quæ sive in cœlo, sive in terra realiter à Deo distinguuntur; ergo &c. Confirmat. 2. ex Leone 1. *Epist. 93. ad Thuribium cap. 5.* dicente: *Solus Deus nullius participationis est indigens: de quo quidquid digne utcunque sentitur, non qualitas est, sed essentia*. Atqui si, ut DEUS habeat perfectionem volendi liberè, & contingenter, egeret volitione creata, perfectio volendi liberè non esset essentia Dei, sed qualitas; ergo &c. Confirm. 3. Antequam quidquam Deus produceret, habuit volitionem liberam, qua denominabatur volens. Sic ad Ephes. 1. *Elegit nos in ipso ante mundi constitutionem*. Prov. 8. *Dominus possedit me in initio viarum suarum, antequam quidquam faceret à principio*; ergo illa volitio libera Dei non stat in aliquo creato.

792. Prob. 2. Cognitio, & amor, ex conceptu suo perfectiones sunt amantis, & cognoscentis; atquj nulla Dei perfectio potest esse à substantia Dei realiter distincta; aliter Deus non esset simplex omninò contra Lateranense Maximum cap. 2. dicens: *Cùm substantia Patris indivisibilis sit, utpote simplex omnino.* Ut diximus n. 786. ergo &c. Confirm. 1. Ex Concilio Rhemensi, in quo approbatum est ab Eugenio illud, in quo definitur: Sapientiam Dei esse ipsum Deum: sed sapientia Dei non solùm se extendit ad perfectionem necessariam, sed etiam ad contingentem; ergo &c. Confirm. 2. ex SS. PP. uno ore docentibus in Deo esse idem scientiam, & essentiam, ut constat ex n. 118. 214. & 216. Sed eadem est ratio de volitione & essentia; ergo &c. Confirm. 3. Sicut Deus distinguitur ab homine, ita volitio, qua vult Deus, distinguitur à volitione, qua vult homo, ut habet Augustinus *in Ps. 32. Quantùm Deus distat ab homine, tantùm voluntas Dei, à voluntate hominis.* Ubi, ut constat ex contextu, nomine voluntatis intelligit volitionem, qua in actu secundo Deus vult, sed non ita distaret, si volitio libera Dei non identificaretur cum voluntate; ergo &c.

793. Assero 2. Contra auctores secundæ classis. Volitio libera Dei in esse liberæ non constituitur per extrinsecum complementum. Prob. 1. Res creata, quæcunque sit, pendet à voluntate libera Dei, sive volente, sive permittente, ut ratione naturali facilè demonstratur, & constat ex Paulo *ad Ephes. 1. Qui operatur omnia secundùm consilium voluntatis suæ*: atqui si volitio libera DEI in esse liberæ constitueretur per complementum extrinsecum, res aliqua creata non penderet à volitione divina libera: etenim complementum illud creatum extrinsecum, cùm à se ipso non dependeat, & constituat Deum in esse liberè volentis, non minùs, quàm frigiditas aquæ in esse frigidæ, non penderet à Deo liberè volente; ergo &c. Conf. 1. Ideò volitio nostra libera non pendet à voluntate liberè volente, sed à dominio voluntatis ad volendum, quia ipsa, ut procedat à voluntate, non prærequirit voluntatem liberè volentem, sed dominium voluntatis ad volendum: atqui complementum illud extrinsecum non prærequireret voluntatem divinam liberè volentem, sed dominium voluntatis divinæ ad volendum; ergo &c. Conf. 2. Dominium voluntatis ad volendum nequit denominari actu volens, nisi per terminum, qui sit ejus volitio: atqui nullus terminus creatus est Dei volitio; ergo &c. Conf. 3. Hæc propositio est vera: Ideò res creata dabitur pro sua differentia temporis; quia Deus sive intentivè, sive permissivè vult eam dari pro sua differentia temporis: & hæc est falsa: ideo Deus vult rem creatam dari pro sua differentia temporis, quia dabitur; ergo pro proptiori ad quamcunq; rem creatam præcedit volitio libera Dei; atque adeò in esse liberæ constitui non potest per rem ullam creatam. 79

Prob. 2. Quidquid includitur in hoc concreto: *Deus actu liberè volens*, est perfectio intrinseca Dei; est enim concretum vitale, quod ex intrinsecis suis adæquatè pertinet ad intrinsecam perfectionem volentis: aliter sicut non repugnat, quòd Deus non producens ab æterno, producat in tempore, eò quòd concretum istud *Deus actu producens* includat aliquid, quod non est de intrinseca perfectione Dei, ita non repugnaret, quòd Deus actu non volens ab æterno, actu vellet in tempore: atqui nullum extrinsecum complementum potest esse perfectio intrinseca Dei; ergo &c. Conf. 1. Volitio Dei necessaria, qua Deus denominatur actu volens, non potest constitui in esse necessariæ per prædicata, quæ actu non sunt, licèt sint necessariò possibilia; ergo volitio Dei libera, qua Deus actu denominatur liberè volens, nequit constitui in esse liberæ per prædicata, quæ actu non sunt, sed erunt liberè. Conf. 2. Extrinsecum complementum temporale non est sufficiens, ut omnipotentia denominetur actu producens ab æterno, licèt eminenter contineat perfectionem omnium causarum producentium in tempore: ergo extrinsecum complementum temporale non est sufficiens, ut volitio divina dicatur actu volens ab æterno, licèt eminenter contineat perfectionem omnium voluntatum volentium in tempore. 794 79

Probat. 3. De essentia volitionis, & cujusvis actus vitalis est, quòd sit tendentia intentionalis in objectum; atque adeò, quòd actu sit formalis applicatio sui ad objectum: etenim applicatio actûs ad objectum nihil aliud est, quàm tendentia illius in objectum: atqui tendentia vitalis divini actûs in objectum nequit constitui per aliquid creatum extrinsecum; aliter DEUS viveret per aliquid creatum extrinsecum; ergo &c. Confirm. 1. Si tendentia vitalis divini actûs in objectum constitueretur per aliquod extrinsecum, tot imperfectionibus scateret, quot haberet res creata, qua constitueretur; sed hoc est im- 795 79

implicans ex terminis; ergo &c. Confirm. 2. Si DEUS nullo modo esset actu vivens ex tendentia sibi intrinseca, non posset esse actu vivens per objectum aliquod extrinsecum: ergo si ex se ipso non est contingenter vivens per tendentiam aliquam intrinsecam, neque poterit esse actu contingenter vivens per objectum aliquod extrinsecum. Confirm. 3. Deus ab æterno se exercet per actum vitalem contingentem, cùm liberè ab æterno actu velit: atqui in ordine ad objectum creatum producendum nullum datur exercitium divinum ab æterno; ergo &c.

796. Prob. 4. Hæc sententia dum vult Deo concedere libertatem ad volendum, tollit à Deo libertatē ad nolendum: atq; adeò negat Deo perfectissimā rationem in esse liberi; ergo falsa est, & absurda. Prob. ant. De ratione perfectissimæ libertatis divinæ est non solùm posse liberè velle producere creaturas, sed etiam liberè posse nolle creaturam ullam producere: atqui juxta sententiam, quam impugnamus, non posset Deus liberè nolle creaturam ullam producere; cùm nolitio libera in esse libero dicat apud adversarios creaturam aliquam pro suo tempore à Deo productam, costituentem denominationem nolentis; ergo &c. Conf. 1. Illud complementum extrinsecum, vel esset res, vel modus rei? Si primum, ergo deberent produci & res, & modus, ut Deus denominaretur nolens. Si secundū, deberet produci modus: ergo: at ubi reciperetur? si nulla alia res esset creata, vel creanda? Certè si recursus non fiat ad subjectum phantasticum, esset modus sine subjecto, cujus sit modus. Quod satis ostendit hujus sententiæ absurditatem. Confirmat. 2. Modus ille utpote creatus, & finitus non posset habere supra se infinitas reflexiones; à Deo autem esset ordinabilis ad fines infinitos. Cur igitur producitur ex hoc fine, & non ex illo? à quo tollitur illa indifferentia, qua posset ad illos fines ordinari, & non ad istos? Sanè per complementa extrinseca responderi non potest; ergo &c.

797. Prob. 5. Deus non solùm est liber ad producendum, vel non producendum, sed etiam ad volendum, & nolendum: atqui si volitio Dei libera constitueretur in esse liberæ per complementum extrinsecum, licèt Deus esset liber ad producendum, vel non producendum, non esset liber ad volendum, vel nolendum; ergo &c. Consequentia tenet. Major autem patet: quia creaturæ pendent à Deo volente, vel nolente pro sua libertate applicare omnipotentiā ad earum productiōnem. Qua de causa volitio libera Dei se habet exercitè pro priori ad cujusvis creaturæ productionem: Sic *Ps.* 17. *Salvum me fecit, quia voluit me. Ps.* 134. *Omnia, quæcunq; voluit Dominus, fecit. Eccl.* 8. *Si Dominus magnus voluerit, spiritu intelligentiæ replebit illum. Esther.* 3. *Si decrevit salvare nos, continò liberabimur.* Unde Theologi sententiā Aureoli cit. 787. gravibus censuris inurunt. Fonseca, Salas, & Zumel dicunt eam à cæteris Theologis rejici tanquam parùm consentaneam divinis scripturis, & in se valde absurdam. Exim. Doctor, & Gonzales nullo modo defendi posse juxta principia fidei. Ruiz non posse sine errore defendi. Videantur hic autor *disp.* 11. *de Vol. se.* 2. Et Isquierdo *disp.* 31. *q.* 2. *prop.* 2. *n.* 100. Varias Theologorum censuras referentes.

Minor autem prob. Exercitium divinum volendi, & exercitium producendi ad extra complementum extrinsecum in eo distinguuntur, quòd exercitium volendi utpote vitale est Deo intrinsecum: exercitiū verò producendi ad extra utpote extra Deum, neque est Deo vitale, neque intrinsecum: atqui in sententia adversariorum, licèt Deus dicatur liber ad producendum ad extra, vel non producendum, non dicitur liber ad exercitium ullum sibi intrinsecum; ergo juxta adversarios, licèt Deus esset liber ad producendum, vel non producendum, non esset liber ad volendum, vel nolendum. Confirm. 1. Voluntas non fertur necessariò intentionaliter in objectum per id, quod est necessariò extra voluntatem: sicuti neque intellectus exprimit intentionaliter objectum per id, quod est extra illum: ergo neque fertur contingenter in objectum per id, quod est contingenter extra voluntatem, sed per id, quod est intra voluntatem contingenter: atqui apud adversarios nihil daretur contingens intra divinā voluntatem; ergo &c. Conf. 2. Vel omnipotentia libera ad producendū, & non producendum ad extra includit aliquid, quod non includit voluntas libera ad volendum & nolendum, vel non? Si primum, ergo includit volitionem contingentem; nihil enim aliud assignabile est, ut expendenti constabit. Si secundum, ergo non est in Deo alia libertas, quàm ad producendum, & non producendum ad extra. 798.

Assero 3. Contra Auctores tertiæ classis. Actus liberi Dei non consistunt in habitudine Dei ad objecta non necessaria, distincta ante operationē intellectûs ab ea entitate distinctione reali dimminuta, & cū eadem entitate dimminutâ reali identitate identificata. Probat. 1. Si actus liberi Dei distinguerentur ante operationem intellectûs ab entitate Dei distinctione reali dimminuta, actus liber Dei essentialiter, & absolutè non esset Deus: atque adeò includeret aliquid, quod non posset de Deo realiter prædicari: atqui, quod non est Deus, neque potest de Deo realiter prædicari, non potest habere cum Deo ullam realem identitatem dimminutam; ergo hæc sententia implicatoria est. Conf. 1. Vel illud, quod realiter dimminutè à Deo distingueretur, posset Deo deficere, vel non: Si primum, ergo actus liberi Dei sunt defectibiles, quod adversarii negant. Si secundum, ergo sunt necessarii: atque adeò ex hac explicatione non potest conciliari divina libertas. Confirm. 2. Quando Deus liberè vult, vel volitio libera habet aliquam identitatem cum Deo ultra identitatem realem dimminutam, vel non. 799.

Si primum; ergo habent identitatem defectibilem. Si secundum; ergo solùm habent necessitatem denominandi DEUM, atque adeò non potest DEUS ex hoc titulo dici liberè volens.

800. Probat. 2. In illo concreto: *Deum decernere mundum*, datur objectivè aliquid præter totam substantiam necessariam Dei; aliter concretum illud non esset defectibile; cùm tota Dei substantia indefectibilis sit; ergo illud aliquid vel realiter, & absolutè potest negari de Deo, vel non: si primum, ergo realiter absolutè distinguitur à Deo. Si secundū, ergo realiter absolutè identificatur cum Deo; atq; adeò aliquid defectibile, seu actus liber Dei secundùm terminationem, quam dicit defectibilem, realiter absolutè est Deus, & concretum istud *Deum decernere* est Deus realiter absolutè. Confirm. 1. Exemplo adducto ab adversariis. Licèt sonus Ba non possit dividi à sono A: attamen sonus A. dividi potest à sono Ba: etenim sonus Ba ultra sonum A addit modum litteræ mutæ B. atque adeò licèt non constituat dualitatem compositam ex duabus vocalibus, at constituit dualitatem compositam ex vocali, & modo vocalis: atqui ubi datur dualitas, dantur extrema realiter absolutè distincta; ergo &c. Conf. 2. Actio productiva termini entitativi constituit dualitatem cum suo termino; non quidem ex entitate, & entitate consurgentem, sed ex entitate, & modo entitatis eo præcisè, quòd terminus possit essentialiter separari ab actione, licèt actio non possit separari à termino, quod sufficit, ut actio distinguatur realiter, & absolutè à suo termino; ergo si eodem modo se habet hoc concretum *Deum decernere* respectu hujus entitatis Deus, concretum istud *Deum decernere* includet aliquid realiter distinctum à Deo: atque adeò constituetur Deus liberè decernens, & volens per aliquid reale à se distinctum, quod negant adversarii. Unde hæc sententia vel incidit in alias jam impugnatas, vel admittit vitalitatem Dei realiter à Deo distinctam contra Dei simplicitatem; vel negat Deo libertatem, vel non venit ad rem exemplum de transcendentia; cùm res transcendens, & indefectibilis necessariò identificetur realiter cum re, quam transcendit.

801. Fit 1. Non posse constitui actum liberum DEI per terminationem non defectibilem realiter, & solùm defectibilem virtualiter. Ratio est, quia illa denominatio liberè volentis, vel includit realiter aliquod abstractum, quod non includatur in prædicatis necessariis Dei, vel non. Si primum, ergo illud abstractum realiter poterat deficere: atque adeò secundùm terminationem est defectibile. Si secundum, ergo ea denominatio non est liberè volentis, sed necessariò volentis: repugnat enim in terminis existere omnia, & singula constitutiva denominationis, & denominationem non esse. Et pariter implicat novam verificari denominationem libiti, & exercitii, sive ulla nova libiti, & exercitii forma, seu quasi forma. Quinimò ut in illa denominatione detur aliquid virtualiter à DEO distinctum, debet assignari tertium, ratione cujus distinguatur, ut constat à num. 130. Sed respectu actuum liberorum nullum est assignabile tertium, nisi denominatio opposita, ratione cujus hæc impediretur, & deficeret, ut constat 171. Ergo illa virtualitas esset realiter terminativè defectibilis.

Fit 2. Actum liberum Dei quà liberum non 802.
posse dici virtualiter defectibilem, & realiter indefectibilem, aut virtualiter productum, & realiter improductum. Ratio est, quia illa terminatio defectibilis, cùm sit identificata cum Deo, etsi ab ipso virtualiter distinguatur, nequit dici virtualiter producta, sicut non possunt dici personalitates virtualiter productæ à natura, vel econtra. Unde vel terminatio illa defectibilis exigit necessariò existere, & sic non erit defectibilis, quod in ipsis terminis manifestè implicat: vel non exigit necessariò existere; atque adeò realiter erit defectibilis; ergo cum indefectibilitate reali quoad terminationem nequit stare divina volitio libera. Unde hæc sententia revera negat Deo libertatem realem, & solùm quoad voces concedit libertatem virtualem; etenim volitionem existere realiter, & virtualiter, vel est aliquid supra hoc, quod est existere totam realitatem volitionis, vel non? Si primum, ergo illud aliquid, quo volitio realis virtualiter existit, distinguitur saltem virtualiter à realitate volitionis, & identificatur realiter cum realitate volitionis: sed illud aliquid est defectibile, ut de facto pater in volitione secundi mundi; ergo aliquid distinctum virtualiter à divina volitione, & cum ea realiter identificatum est defectibile, quod adversarii negant. Si secundum, ergo quotiescunque existit realiter tota realitas volitionis, existit etiam virtualiter: atqui per vos realiter existit de facto tota realitas volitionis efficacis secundi mundi; ergo de facto existit realiter, & virtualiter volitio efficax secundi mundi: ac proinde DEUS de facto vult efficaciter 803.
secundum mundum. quod dici non potest.

SECTIO II.

Exponitur & probatur vera sententia.

Assero cum Auctoribus quartæ Classis. Actus Dei liber est virtualitas realiter identificata cum Deo, quæ secundùm quid, sive terminativè, & denominativè est defectibilis, prout potuit non existere pro libito DEI. 804.
Probat. 1. Non minùs est DEUS cum necessitate simplicitatis ad intra liber, quàm sit cum necessitate unitatis ad intra fœcundus: sed ex eo, quòd Deus sit cum necessitate unitatis ad intra fœcundus, identificatur in Deo mul-

multiplicitas cum unitate; ergo ex eo, quòd sit cum necessitate simplicitatis ad intra liber, identificatur in Deo defectibilitas cum indefectibilitate; ergo actus liber Dei &c. Minor est de fide, & consequentiæ tenent; quia exercitium libertatis non minùs affert secum defectibilitatem, quàm exercitium fœcunditatis afferat multiplicitatem. Major verò probatur. Si Deus solùm esset ad extra, & non ad intra liber, omne exercitium liberum DEI posset haberi in tempore, licèt non haberetur ab æterno; atque adeò posset Deus liberè velle in tempore, quamvis non veller liberè ab æterno. Sicut potest liberè producere creaturas in tempore, quamvis eas non producat ab æterno: sed hoc manifestè est absurdum, ut constat à n. 791. ergo &c.

804. Confirm. 1. Ideo non potest Deus habere volitionem in tempore, quam non habeat ab æterno; quia volitio utpote actus vitalis pertinet ad perfectionem Dei, sive ad prædicatum ad intra: Perfectio autem Dei, sive prædicatum ad intra; cùm identificetur cum Deo, debet habere omnem perfectionem possibilem in sua linea: atque adeo cùm divinæ libertati solùm opponatur necessitas ad eliciendum actum, non verò exigentia, ut si eliciendus sit, duret ab æterno, & in æternum; exinde actus, qui hanc perfectionem non haberet, non esset divinus, sed limitatus. Quare Deus impotens velle per actum limitatum, non potest velle per actum, qui ex suppositione, quòd exiſtat, non duret ab æterno, & in æternum: atqui hæc ratio nulla esset, si volitio libera Dei constitueretur in esse liberæ per aliquid Deo extrinsecum; ergo &c. Confirm. 2. Non repugnat in Deo ex titulo fœcunditatis multiplicitas identificata cum unitate; ergo neque repugnat Deo ex titulo libertatis defectibilitas identificata cum necessitate. Prob. conseq. quia non minùs est mysterium hoc, quod reperitur in divina libertate; quàm istud, quod reperitur in divina Trinitate, ut constat ex Paulo *ad Ephes.* 1. de Deo dicente, *Sacramentum voluntatis suæ*; ergo &c.

805. Probatur 2. ex D. Thoma 1. *contra Gentes* c. 82. ubi hæc habet: *Voluntas Dei uno, & eodem actu vult se, & alia: sed habitudo ejus ad se est necessaria, & naturalis: Habitudo autem ejus ad alia est secundùm convenientiam quandam, non quidem necessaria, naturalisque, neque violenta, aut innaturalis, sed voluntaria.* Modò sic: Libertas Dei ex D. Thoma non consistit in indifferentia ad habendos de facto actus realiter distinctos: adeóque in eodem actu debemus propter summam sui perfectionem; & simplicitatem assignare & rationem necessarij, & rationem liberi: quæ ratio assignatur à D. Thoma per habitudinem voluntariam; ergo idem actus ut terminatus ad Deum, est necessarius, & ut terminatus ad creaturas est liber: & consequenter actus liber non addit actum, sed terminationem ad creaturas, quæ terminatio, quamvis voluntaria, ut ait D. Thomas, adeóque libera, & defectibilis, identificatur cum eodem actu Dei necessario. Confirm. In eodem actu intrinseco Dei distinguit D. Thomas duas habitudines, alteram quidem necessariam, quæ terminatur ad Deum, & non ad creaturas: alteram verò liberam, & voluntariam, quæ terminatur ad creaturas: atqui non potest idem actus revera constituì ex duabus illis habitudinibus, quin virtualitas libera, & defectibilis identificetur cum necessaria, & indefectibili, ita ut tendentia libera supra necessariam solùm addat terminationem, quæ ex jure Dei libero ponitur, solúmque potest deficere terminativè, non verò simpliciter, & essentialiter ex dictis à n. 715. ergo &c.

Prob. 3. Deus non potest liberè velle per aliquid extra Deum, ut constat à n. 793. ergo liberè vult per aliquid sibi intrinsecum, & cum ipso identificatum: atqui si illud, quod additur supra actum necessarium, non esset liberum, & defectibile, Deus non veller liberè, sed omnino necessariò; ergo virtualitas illa superaddita quoad terminationem, & denominationem est defectibilis. Confirm. non minùs difficile est filiationem produci, & naturam indivisibilem realiter cum illa identificatam non produci, quàm sit difficile Deum indefectibilem esse, & volitionem liberam potentem identificari cum Deo non esse indefectibilem: sed produci, & non produci identificantur inter se ex titulo infinitæ perfectionis divinæ; ergo etiam defectibile, & non defectibile possunt identificari inter se ex titulo infinitæ perfectionis divinæ. 806.

Respondebant olim quidam recentiores produci, & non produci quàm optimè componi posse beneficiò distinctionis virtualis intrinsecæ, cùm productio non sit effectus primarius, sed secundarius distinctionis realis: at deficere, & non deficere non posse ita componi, quia hoc imbibit separationem unius ab alio: & separatio non est effectus secundarius, sed primarius distinctionis realis. Effectus enim primarius est unum non esse aliud: separatio autem duorum secum præfert, quòd unum non sit aliud: aliter tota Philosophia perturbaretur. Hæc responsio, quæ multùm fidit in principijs Philosophiæ, totam destruit philosophiam. Principia enim philosophica vera nequaquam essent, si extenderentur ad infinitam Dei perfectionem, quæ rationem naturalem exsuperat: sic falsum esset hoc principium: quæ sunt eadem uni tertio, sunt idem inter se. Unde principia philosophica, ut vera sint, solùm se debent extendere ad prædicata, in quibus reperitur motivum rei limitatæ à nobis assequibile. Quare quidquid supra Ethnicorum Philosophiam Catholici invenerunt, ista adversorum responsio potiùs evertit. Quod ut appareat. 807.

Contra 1. effectus primarius distinctionis realis negat identificabilitatē unius cum alio: atqui effectus primarius separationis non est negare identificabilitatem unius cum alio; ergo 808.

&c. Major, & consequentia tenent. minor verò patet; quia effectus primarius separationis solùm negat inseparabilitatem: atqui inseparabilitas neque est identitas, neque identificabilitas unius cum alio; unio enim inter materiam & formam est inseparabilis ab extremis, & non est identificata, neque identificabilis cum illis: Personalitates divinæ sunt mutuò inseparabiles, & non sunt identificatæ, neque identificabiles inter se: Pariter de actione respectu termini, & agentis, & de millenis alijs, ut ex Philosophia constat; ergo &c. Contrà 2. & explicatur magis hæc ratio: Licèt separabilitas in rebus finitis arguat negationem identificabilitatis; cùm sit separabilitas simpliciter, & essentialis, non exinde potest arguere negationem identificabilitatis in actibus Dei liberis: qui non sunt separabiles simpliciter, & essentialiter ab ipso Deo; sed solùm secundùm quid, sive purè terminativè, & denominativè ex n. 715. Atqui ubi non datur negatio identificabilitatis, dari potest vera identitas; ergo &c.

809. Probatur 4. Conclusio. Deus ab æterno est per statum liberè volens, ut constat ex testimonijs Scripturæ adductis n. 791. & ex ratione n. 804. ergo per statum est omne id, quod necessarium est, ut actu sit liberè volens: atque adeò est per statum aliquid liberum ultra volitionem necessariam: sed ut constat ex Fide, non est per statum ab æterno ulla creatura: ergo illud liberum, quod per statum additur ab æterno volitioni necessariæ, non est quid creatum, sed divinum, identificatum cum Deo; ac proinde, cùm liberum modo, quo est liberum, potuerit deficere, datur ab æterno aliquid identificatum cum Deo, quod potuit deficere, quod nihil aliud est nisi libera terminatio, de qua loquimur. Confirm. 1. Si non daretur ea terminatio defectibilis ab æterno, Deus per statum non decerneret ab æterno, quasnam creaturas vellet, & quasnam nollet producere, aut permittere in tempore: sed hoc est contra Scripturas citatas; ergo &c.

810. Confirm. 2. Si actu Deum liberè velle ab æterno non staret in ea virtualitate quoad terminationem defectibili, sed in termino extrinseco producendo in tempore, loquutiones Scripturæ non nisi absurdè possunt exponi: ea enim propositio 1. *ad Cor.* 12. *Hæc omnia operatur unus, atque idem spiritus dividens singulis, prout vult*, ita deberet exponi: *dividens singulis prout dividit.* Et ista: *Omnia, quæcunque voluit, fecit*, redderet hunc sensum: *Omnia quæ fecit, cùm posset non facere, fecit*, quod est ridiculum. Denique ista: *Salvum me fecit, quoniam voluit me*: sic deberet interpretari: *Salvum me fecit, quoniam salvum me fecit*, quæ est nugatoria repetitio; ergo &c.

811. Fit 1. Volitionem Dei necessariam utpote simpliciter infinitè perfectam continere omnem perfectionem sine imperfectione: atque adeò continere formaliter omnem perfectionem ad necessariò actu volendum; perfectionem verò ad actu volendum liberè continere, non quidem formaliter in se, sed in jure ad eam habendam secum identificatam absque alterius ope, & influxu; vel ad habendam oppositam æquè perfectam: Ratio est, quia continentia perfecta non est chymærica, sed possibilis: atqui si volitio Dei necessaria ultra omnem perfectionem ad actu necessariò volendum, contineret etiam necessariò formaliter in se, & non solùm in eo jure perfectionem ad actu liberè volendum, ea non esset perfectio possibilis; sed chymerica: etenim, cùm illud actu velle non esset Deo liberum, sed necessarium, chymericum prorsus esset, quòd ita actu vellet, & quòd non necessariò, sed liberè vellet; ergo &c. 814.

Fit 2. Hoc concretum identificatum cum Deo nimirum, *Deus actu liberè volens*, sive Deus actu liberè decernens continere duplicem virtualiter distinctam identitatem: Alterâ quidem se tenentem ex parte prædicati absoluti necessarij: alteram verò se tenentem ex parte terminationis liberæ ad eum modum, quo hoc concretum identificatum cum Deo, nimirum filius constitutus ex natura, & filiatione, continet duplicem virtualiter distinctam identitatem, alteram quidem se tenentem ex parte naturæ: alteram verò se tenentem ex parte filiationis. Unde, sicut in hoc concreto filius identitas virtualis se tenens ex parte filiationis est producta, & nihilominus identificatur cum identitate se tenente ex parte naturæ, quæ est improducta: ita etiam in hoc concreto, Deus liberè volens identitas se tenens ex parte terminationis liberæ est defectibilis: & nihilominus identificatur cum identitate se tenente ex parte voluntatis, & volitionis necessariæ, quæ est indefectibilis. Hæc enim, licèt in creatura propter suam limitatam perfectionem verificari non possit: in Deo autem propter suam infinitam perfectionem potentem admittere distinctionem virtualem intrinsecam ex dictis n. 124. facilè componuntur. Quare sicut in Deo ista est irrefragabilissima argumentatio: Filiatio est natura: sed filiatio est producta; ergo natura est producta: ita etiam est inutilissima argumentatio: Volitio libera est Deus: sed volitio libera est defectibilis; ergo Deus est defectibilis. 812. 813.

Fit 3. Terminationem liberam Dei, quæ actu quoad terminationem non datur, neque identificatur cum Deo, potuisse actu dari, & identificari cum Deo. Quare distinctio realis inter Deum, & actum liberum probanda non est ex defectu identitatis terminativæ, sed ex defectu identificabilitatis cum Deo, essentia autem illius terminationis, quæ est essentia necessaria Dei, est etiam necessaria identificabilitas ejus terminationis cum Deo, sive cum essentia Dei. Sic pro signo Paternitatis intelligitur natura, & non intelligitur filiatio, quin intelligatur pro eo signo natura distincta realiter à filiatione, ex eo, quòd sit essentia filiationis sive identificabilitas cum filiatione. Unde effectus

fectus primarius distinctionis realis prout comprehendit prædicata divina, & creata, non stat in eo, quòd unum prædicatum actu non sit aliud, sed in eo, quòd ex intrinsecis suis neget identificabilitatem cum alio. Sic paternitas ex intrinsecis suis negat identificabilitatem cum filiatione, & volitio efficax hujus mundi ex intrinsecis suis negat identificabilitatem cum nolitione efficaci hujus mundi, ex dictis à n. 171.

814. Fit 4. Nullum prædicatum posse deficere Deo, adhuc defectibilitate contingentiæ ex suppositione, quòd sit divinum; sed solùm specificativè, antequam foret. Ratio est, quia solùm potest denominari actus divinus ille, qui identificatur cum divinitate: sicut solùm potest denominari homo albus ille, cui unitur albedo; sed actus semel identificatus cum divinitate nullo modo potest deficere, ut constat ex num. 804. Aliter Deus posset retractari, & mutari, quod ex ipsis terminis implicat; ergo &c. Quapropter, quando dicitur actum Dei esse defectibilem, non intelligitur de actu divino reduplicativè sumpto, sed specificativè accepto, nempe de actu, qui potuit esse divinus; actus enim divinus reduplicativè acceptus est actus habens omnem perfectionem in sua linea possibilem, quam non haberet, si ex suppositione existentiæ posset deficere: atque adeò cùm actus ille non habeat perfectionem, nisi prout est divinus, nulla divina perfectio est amissibilis, aut defectibilis. Quinimò juxta communem sententiam docentem defectibilitatem propriè, & absolutè prolatam significare rem, postquam extitit, posse deficere, & deficere esse quoddam corrumpi, ut loquitur S. Thomas 2. *contra Gentes c.* 25. *ad* 3. Actus divinus non erit propriè, & absolutè defectibilis, sed solùm impropriè, & cum addito limitante modo dicto.

SECTIO III.

Solvuntur opposita.

815. OBjic. 1. Impossibile est, purè divinum esse secundùm omnia constitutiva sua id, quod potest non existere: sed volitio Dei libera per modum actûs secundi, sive exercitium divinæ libertatis denominantis volitum mundum v.g. potiùs, quàm nolitum potest non existere. Ergo impossibile est tale exercitium esse purè divinum secundùm omnia constitutiva sua. Major est evidens, quia purè divinum est purè necessarium, cùm sit realiter *DEUS præcisè*: si autem non esset purè necessarium id, quod est realiter *DEUS præcisè*, illud posset non existere, & non posset non existere, quæ est formalissimè complexio contradictionis. Minor videtur non minùs evidens suppositâ libertate indifferentiæ, & negata fatali necessitate DEI; actus enim secundus, sive exercitium libertatis indifferentiæ est contingens: ac proinde potest existere, vel non existere; quòd si non esset contingens, non posset suspendi. Si autem non posset suspendi, contra suppositum non daretur libertas indifferens ad illud exercitium, & non ad illud.

Confirm. 1. Implicat in terminis, DEUM esse indifferentem, ut entitativè sit in se, quod non est, & non sit, quod est: sed DEUS ita esset indifferens, si exercitium divinæ libertatis denominantis volitum mundum esset totum entitativè ipse DEUS; ergo non est. Major evidentius nihil. Quia terminus illius indifferenriæ est, quòd idem sit non idem: & non idem sit idem. Minor probatur. Nam Deus quatenus habens libertatem indifferentiæ ad volendum, & nolendum mundum, indifferens est, ut sit exercitium denominandi volitum, aut exercitium denominandi nolitum: atqui defacto juxta doctrinam nostram Deus entitativè est totum exercitium denominandi volitum mundum, atque entitativè non est totum exercitium denominandi nolitum; ergo defacto est Deus indifferens, ut entitativè non sit, quod est, exercitium denominandi volitum; & entitativè sit, quod non est, exercitium denominandi nolitum. Confirm. 2. Ex terminis est incredibile potuisse esse nihil, quod est DEUS, & potuisse esse DEUM nunc quod nunc est nihil: sed hoc creditur apud nos, qui dicimus exercitium denominandi volitum mundum, quod nunc est Deus, potuisse non existere: exercitium autem denominandi nolitum, quod nunc non existit, potuisse esse Deum; ergo &c. Hoc argumentum servata sua forma, & mutata materia æquè ac doctrinam nostram impugnat mysterium SS. Trinitatis, ut satis constat ex dictis tota ista disputatione. Quare 816.

Resp. dist. maj. Secundùm omnia constitutiva sua essentialia conc. secundùm purè terminativa subdist. Si sumantur reduplicativè ut divina conc. si sumantur purè specificativè, & objectivè ut identificabilia, sive ut potentia existere, & identificari cum Deo neg. maj. ejúsque probationem sub eadem distinctione ex num. 814. & dist. min. potest non existere, si sit divinum neg. si non sit conc. min. & neg. consequentiam. Ad minoris probationem dist. ant. est contingens consequenter, & ex suppositione, quòd sit divinum neg. antecedenter, & purè specificativè sumptum subdist. Simpliciter, & essentialiter neg. secundùm quid, sive purè terminativè, & denominativè conc. ant. & neg. consequentiam. Ratio est, quia ex eo, quòd essentia illius terminationis sit essentia necessaria Dei, quæ non potest deficere, ea terminatio essentialiter sumpta, atque adeò & Deus deficere nequit, ut satis constat num. 790. Quare ea terminatio solùm potest deficere secundùm quid, & purè specificativè, in quo nulla est imperfectio, sed summa perfectio, quam affert libertas intrinseca Dei simpliciter infinita. 817.

Ad

818. Ad primam confirmationem dist. maj. Ut entitativè sit in se, quod non est entitativè, sive substantivè, & essentialiter conc. quod non est denominativè subdistinguo consequenter, & ex suppositione, quòd non sit conc. antecedenter, & prout potuit esse neg. maj. ejúsque probationem sub eadem distinctione, & dist. eodem modo min. neg. cons. ad minoris probationem dist. maj. indifferens est, ut sit exercitium denominandi volitum sumpto exercitio illo secundùm essentiam suam neg. secundùm puram terminationē subdistinguo: consequenter, & ex suppositione, quòd sit neg. antecedenter, & prout potuit non esse conc. maj. & dist eodem modo min. neg. conseq. Ad secundam confirmationem conc. maj. in sensu explicato, & neg. min. quia non potest dici absolutè nihil, quod manet quoad essentiam suam. Unde solùm potest dici non esse secundùm quid, & purè terminativè, quod nulla est imperfectio, sed perfectio conciliativa libertatis Dei cum summa ipsius simplicitate, ut constat à n. 803.

819. Itaque si hoc argumentum bene expendatur, nihil aliud præfert, nisi puram petitionem principii sub caligine terminorum. Diximus enim, & latè probavimus n. 803. Terminationem illam essentialter sumptam esse essentiam necessariam Dei, atque adeò Deum non esse liberum ad eam terminationem essentialiter consideratam, cùm non sit liber ad habendam, vel non habendam suam essentiam, quæ ex intrinsecis suis est identificabilitas cum ea terminatione, quamobrem DEUS non est liber, ne sit identificabilis cum tali terminatione. Diximus insuper eam terminationem quidditativè acceptam esse virtualitatem, quæ pro libero jure Dei potuit non esse secundum partialem identitatem se tenentem ex parte ipsius viriualitatis: secus autem secundùm partialem identitatem se tenentem ex parte essentiæ, ac proinde non esse simpliciter, & essentialiter, sed solùm secundùm quid, & purè terminativè defectibilem ex n. 790. & 812. Unde nec Deus, nec ejus essentia est defectibilis. Sic Pater in divinis producit filium quoad partialem identitatem virtualem se tenentem ex parte virtualitatis filiationis, secus autem quoad partialem identitatem virtualem se tenentem ex parte virtualitatis naturæ, quæ absoluta est, & improducibilis. Unde sicuti produci virtualitatem identificatam cum essentia non est produci essentiam; ita & esse defectibilem virtualitatem contingentem identificabilem cum essentia, non est esse defectibilem essentiam.

820. Obj. 2. Instando solutionem. Nequit Deus liberè velle per volitionem realiter ab ipso distinctam. Atqui si formalitas volitionis liberæ hujus mundi potuisset realiter ab æterno non esse in Deo, Deus vellet per volitionem realiter ab ipso distinctam; ergo &c. Probat. min. Nullum est evidentius signum distinctionis realis, quàm realis separabilitas; sed ex eo, quòd volitio libera hujus mundi potuerit realiter ab æterno non esse in Deo, intercederet realis separabilitas inter volitionem liberam hujus mundi, & ipsum Deum; ergo &c. Confirm 1. Unum non esse realiter aliud est distingui realiter ab illo: sed Deus non est nolitio hujus mundi, qua Deus ab æterno nolle potuit; ergo potuit Deus ab æterno nolle per nolitionem realiter ab ipso distinctam. Confirm. 2. Quæ possunt separari quoad locum, ita distinguuntur intrinsecè, ut non possint identificari realiter; ergo quæ possunt separari quoad existentiam in rerum natura, ita distinguuntur inter se, ut non possint identificari realiter: etenim non est minùs evidens contradictio, quòd idem possit existere simul, & non existere in rerum natura, quàm quòd idem possit existere simul, & non existere in loco A.

Resp. Conc. maj. & neg. min. ad probationem dist. maj. quàm realis separabilitas essentialiter sumpta conc. purè terminativè, & denominativè accepta neg. maj. & dist. min. neg. conseq. Ratio est, quia ex eo, quòd solùm sit separabilitas terminativa, relucet in ea formalitate vera identificabilitas ex n. 813. Ac proinde non manet locus reali distinctioni. Ad primam confirmationem dist. maj. non esse per exclusionem identificabilitatis conc. præcisè actualis identitatis neg. maj. & dist. min. neg. conseq. ex dictis eodem numero. Ad secundam confirmationem conc. ant. & neg. consequen. quia quando duo possunt separari realiter quoad locum, separantur essentialiter, & simpliciter, ficque non habent omnem perfectionē possibilem: cùm nulla perfectio intrinseca entis summè perfecti sit incompossibilis cum immensitate: atque adeò nequit exigere separationē locale ab altera. Unde ea mutua separabilitas verè negat identificabilitatē, at verò separari quoad exercitiū non est separari essentialiter, & simpliciter, sed purè denominativè, quod non negat identificabilitatē unius cum alio, cùm sit de exigentia entis summè perfecti ex jure libertatis ad intra ex n. 803. Unde nulla est paritatis ratio. 821.

Obj. 3. In Deo omnia sunt communia, nisi ubi adest oppositio relativa producentis & producti, ut habet axioma commune Theologicū cum Anselmo; atque adeò omnia sunt identificabilia, si nō intercedat ea oppositio: sed juxta principia nostra nō ita esset; cùm volititio & nolitio efficaces hujus mundi, utpote ex intrinsecis suis incompossibiles non solùm dicerent exclusionē actualis identitatis, sed etiam identificabilitatis; ergo &c. Resp. dist. maj. sunt communia omnia, quæ reperiri simul possunt in DEO, conc. quæ simul reperiri non possunt neg. maj. & concessa min. neg. conseq. Ratio est, quia illud Theologorum axioma solùm intelligitur de prædicatis, quæ actu sunt in Deo: secus de denominatione, quæ actu est in Deo ex intrinsecis suis excludens aliam, quæ poterat esse; nam similes denominationes habent inter se oppositionem impedientis, & impediti, ut pa-

tet in volitione efficaci hujus mundi, quæ ex intrinsecis suis impedit, & incompossibilis est cum nolitione efficaci hujus mundi: ea enim, quæ inter se componi non possunt, non sunt inter se identificabilia, ut constat à num. 171. Atque adeò secundùm denominationem sunt inter se realiter distincta.

823. Adest autem inter utramque oppositionem hoc grande discrimen, nimirum, quòd ea, inter quæ versatur oppositio producentis, & producti, possunt simul existere: ac proinde simul existunt pater producens, & filius productus. At verò ea, inter quæ versatur oppositio impedientis, & impediti, non possunt simul existere. Quare volitio, & nolitio efficaces hujus mundi non possunt existere simul: unde non possunt reperiri simul in DEO prædicata realiter distincta, nisi ratione oppositionis producentis, & producti. Neque ullus alius est verus sensus illius axiomatis.

824. Obj. 4. Quidquid contingenter existit, ita ut pro libito Dei potuerit non existere, accipit à Deo esse per productionem; ac proinde realiter ab illo distinguitur: atqui formalitas volitionis liberæ ita existit, ut pro libito Dei potuerit non existere; ergo accipit à Deo esse per productionem, ac proinde realiter ab illo distinguitur. Unde actus liber Dei non est adæquatè intrinsecus Deo. Confirmat. 1. Quod contingenter existit, non est à se, sed ab alio: atqui esse ab alio est accipepe esse per productionem; ergo &c. Confirm. 2. Ut hæretici Ariani defenderent verbum divinum esse creaturam dicebant ipsum contingenter, & liberè existere: Econtra PP. & concilia, ut tuerentur verbum esse Deum, docebant existere necessariò, & non liberè, vel contingenter: ergo certum erat apud PP. & concilia ut tuerentur verbum esse Deum, docebant existere necesseriò, & non liberè, vel contingenter; ergo certum est apud SS. PP. & Concilia posse esse Deum illud prædicatum, cui adest contingentia in existendo. Resp. dist. maj. quidquid contingenter existit essentialiter, & simpliciter conc. purè terminativè, & denominativè neg. maj. & dist. min. neg. conseq. ut constat ex dictis.

825. Ad primam confirmationem dist. eodem modo præmissas, & neg. conseq. quia si non est ejus contingentia simpliciter, & essentialis, habet essentiam necessariam, quæ est à se: ac proinde non est ab alio, ut constat ex n. 34. Ad secundam confirmationem dist. ant. ut tuerentur in sensu controversiæ conc. extra illum sensum neg. ant. & conseq. Ratio est, quia Catholici docebant verbum divinum necessariò à Patre produci, atque adeò ab æterno communicari ipsi per identitatem naturam Patris. Hæretici verò docebant, non produci ab æterno, sed in tempore: atque adeò non habere omnem perfectionem in linea sua, & exinde esse creaturam. Eorum fundamentum erat, quia, quod producitur à Patre, producitur in tempore, & liberè; ac proinde est minus ætate producente: minoritas autem ætatis planè significat productionem in tempore. Neque in hoc dubitare potest, qui legerit Athanasium Orat. 2. & 4. contra Arrianos, ubi ait, eos consuetos fuisse hoc modo philosophari cum mulierculis: dic mihi, habuisti ne tu filium, antequam pareres; nullo modo. Ergo tu major es natu, quàm filius tuus. Quis dubitat? at isti (id est Catholici) dicunt Patrem habuisse filium, antequam gigneret, nec esse majorem ætate filio, quem genuit. In quo argumento plura falsa continentur, ut habet Athanasius, & Basilius lib. 2. contra Eunomium.

Ad diluendam enim illam interrogationem 826.
Arrianorum ad mulierculas inquit, Athanasius, interrogemus etiam nos ad architectum hoc modo. Potesne tu domum ædificare sine materia? Respondebit non possum, non potes tu? ergo neque DEUS poterit mundum ex nihilo condere sine materia, en consequentiam; quæ ad extremas angustias duxit Arrianos. Quare eorum sophisma facilè solvitur dicendo: Patrem genuisse filium existentem per productionem necessariò procedentem à Patre tota æternitate, qua extitit Pater: sicuti in tempore sol producit splendorem existentem per productionem procedentem à sole toto tempore, quo existit sol. Unde, sicut malè arguitur existere aliquo tempore solem sine splendore, vel quin producat splendorem; ita malè arguitur existere in aliqua æternitate Patrem sine filio, vel quin generet filium. Eodem solis, & splendoris exemplo utitur Tertullianus in libro contra Praxeam, & Concilium XI. Toletanum per hæc verba: *Nam etsi attendamus illud, quod scriptura sacra dicit de sapientia: splendor est lucis æternæ, sicut splendorem luci videmus inseparabiliter inhærere, sic confitemur filium à patre separari non posse.* Ex quibus constat, quàm conformis sit solutio nostra menti Catholicorum.

Obj. 5. Si volitio libera, quæ nunc est in Deo, 827.
potuisset realiter quoad terminationem non esse in ipso, & oppositá nolitio, quæ modo non est, potuisset quoad terminationem esse, fieret inde DEUM potuisse aliter se habuisse intrinsecè; ac de facto habet: sed hoc argueret mutabilitatem in DEO; ergo &c. Confirmat. 1. Talis contingentia esset imperfectio, utpote oppositá perfectioni necessitatis; etenim oppositum perfectioni est imperfectio, sed imperfectio repugnat Deo; ergo &c. Confirm. 2. Deus est summè necessarius: sed actus contingens non est summè necessarius; ergo non potest esse Deus. Conf. Deus nullius perfectionis habet privationem: atqui si nolitio hujus mundi, quam poterat habere, & non habet, esset perfectio intrinseca Dei, Deus haberet privationem perfectionis; ergo &c.

Resp. dist. maj. Potuisset aliter se habere 828.
intrinsecè, essentialiter, & simpliciter neg. secundùm quid, & purè terminativè conc. maj.

maj. & dist. eodem modo minori neg. consequentiam. Quia sicut Deus Pater improductus, & DEUS Filius productus non est alter, sed idem Deus, eò quòd sit eadem simpliciter, & essentialis Deitas, & natura: Ita DEUS liberè volens, aut nolens non esset alter, sed idem DEUS, cùm sit eadem simpliciter, & essentialis Deitas, & natura. Ad primam Conf. neg. maj. nam illa contingentia utpote identificabilis cum summa necessitate ex dictis à n. 803. non est opposita perfectioni essentiali simpliciter infinitæ, quod requirebatur, ut esset imperfectio. Ad secundam Conf. dist. maj. est summè necessarius per virtualitatem naturæ, & essentiæ divinæ Conc. per virtualitatem determinatam volitionis, aut nolitionis liberæ neg. maj. & distincta minori neg. consequentiam, ut ex dictis. Ad 3. Conf. conc. maj. & neg. minorem: Nam ad privationem requiritur, quòd subjectum existat cum carentia illius perfectionis, quam postea acquirit. Privatio enim apud Philosophos est transitus à carentia formæ ad formam: Deus autem non potest aquirere perfectionem ullam, cujus carentiã semel habuit; cùm actus divinus ex suppositione, quòd sit, debeat esse ab æterno, & in æternum ex n. 804.

829. Obj. Ultimò. Si actus liberi, ac contingentes essent adæquatè intrinseci DEO, DEUS posset crescere quoad velle: Sed hoc malè sonat; ergo &c. Confirmatur 1. actus contingens non est necessarius, ut ex ipsis terminis patet: Sed si volitio libera esset defectibilis, actus contingens esset necessarius; ergo &c. Confir. secundo. Volitio necessaria DEI est simpliciter infinita in volendo: Atqui si ad volendum liberè superadderetur volitio contingens, non esset simpliciter infinita in volendo; ergo &c. Resp. neg. major: Quia crescere absolutè signnificat additamentum realiter distinctum: quinimò & quantitativum: Quare neque Angelus, neque anima crescunt, quamvis plures habeant volitiones; cùm autem volitio libera DEI neque sit quantitativa, neque realiter distincta â Deo, nequit Deus per eam crescere. Ad primam Conf. disting. majorem: Non est necessarius per identitatem virtualem cum necessario conc. per identitatẽ realem neg. maj. & distincta eodem modo minori neg. consequentiam. Ratio est, quia sicut virtualitas Filiationis producta est realiter natura improducta, ita virtualitas volitionis contingens est realiter volitio necessaria.

830. Quapropter sicut Filiatio producta non potest dici absolutè improducta; quia hæc locutio significaret eam virtualitatem non esse productã Ita volitio libera nequit dici absolutè necessaria; quia non est subjectum capax; ideóq; hæc locutio absolutè dicta significaret virtualitatẽ illam nullo modo potuisse deficere. Unde ne detur locus æquivocationi, respondendum semper est sub distinctione allata, quæ satis prodit petitionem principii, qua arguunt adversarii. Vide num. sequenti. Ad secundam Confirmationem disting. maj. est simpliciter infinita per identitatem realem cum omni volitione conc. per identitatem virtualem neg. majorem & distincta minori neg. Conf. Quia non aliter potest esse simpliciter infinita, nisi in linea possibili: Linea enim chymerica non potest esse perfectio naturæ divinæ. Quòd autem ea volitio necessaria absque virtuali distinctione à Volitione libera denominet DEUM liberè volentem, est pura chymera, ut constat ex n. 811. Quod autem Doctrina nostra probet dari in DEO Mysterium libertatis simile Mysterio Trinitatis, non est probare imperfectionem, sed perfectionem divinam: Quot enim & quanta erunt in DEO Mysteria nobis non revelata non minus superantia captum nostrum quàm Trinitatis mysterium nobis revelatum? Nequaquã sanè dubitabit ille, qui antè concipiat, quid sit Deus. Unde si in hoc statu per principia Theologica quasi per speculum in ænigmate apparet nobis mysterium aliquod, irrationabile esse illud respuere, præcisè, quia mysterium est. Quænam enim irrationabilitas major, quàm concedere principia Theologica, & negare consequentiam exinde legitimè deductam? ex dictis.

831. Fit actus contingentes intellectûs divini esse virtualitates defectibiles, non quidem absolutè, & simpliciter, neque omnino secundùm quid, sed cum addito limitante, nimirum, antequam forent: Sicuti diximus de actibus liberis DEI. Dicere enim, esse absolutè defectibiles, esset coincidere in sententiam Cajetani prima parte quæst. 19. artic. 2. Nullatenus distinguentis inter defectibilitatem essentialem, & purè terminativam. Quod idem esset, si pro voce *defectibilis*, quam assumit Cajetanus, substitueretur hæc vox *Contingens*, asserendo *Actum liberum DEI dicere aliquam rationem positivam DEO intrinsecam, & in existendo contingentem;* Hæc enim verba absolutè dicta continent doctrinam similem sententiæ Cajetani, prout ipsi communiter attribuitur, etsi aliqui Thomistæ illum aliter explicent; nam contingens, & defectibile idem prorsus sunt quoad substantiam, solumque distinguntur quoad voces. Qua de causa prohibitum in Congregatione 9. Generali, ne tradatur à nostris sub illis terminis ea propositio, & meritò quidem; Nam in rebus Theologicis cautè semper loquendum est: Concedere autem alicui prædicato divino defectibilitatem, aut contingentiam in existendo, absque ulla distinctione inter contingentiam essentialem, & purè terminativam, vel concedere contingentiam terminativam absque ulla distinctione inter contingentiam ex suppositione, quòd sit, vel antequam foret, non bene sonat. Quamobrem solùm concedenda est sub distinctione & terminis à nobis expositis, modo, quo post eam 9. Generalem Congregationem defendunt illam nostri Doctores cit. n. 709.

Quò

Quo in sensu concedenda est etiam de actibus contingentibus intellectûs divini. Ratio est, quia sicut Deus non est necessitatus ad volendum id, quod liberè vult: ita non est necessitatus ad cognoscendum id, quod contingenter cognoscit. Unde sicut potuit Deus non habere volitionem liberam hujus mundi, quam habet, sed oppositam: ita potuit non habere scientiam mediam de concursu Petri sub auxilio A, quam habet, sed oppositam. Potuit enim Petrus sub auxilio A non consentire, sed dissentire. Quo in casu Deus non haberet hanc virtualitatem scientiæ mediæ de consensu, sed oppositam virtualitatem de dissensu: ac proinde scientia contingens non minùs stat in virtualitatibus specificativè defectibilibus modo dicto quâ liberæ volitiones. Quomodo autem quævis virtualitas divina contingens sit simul scientia, & amor, constabit num. sequenti.

DISPUTATIO XV.

DE PROVIDENTIA DIVINA.

832. DIvus Thomas prima parte quæst. 22. Sic incipit de Providentia discurrere: consideratis autem his, quæ ad voluntatem absolutè pertinent, procedendum est ad ea, quæ respiciunt simul intellectum, & voluntatem. Quare virtualitates divinæ contingentes aptissimæ sunt ad constituendam providentiam, cùm nulla ex illis sit, quæ simul non sit actus intellectûs, & voluntatis, ut bene notavit Quiros in Indice Quæstionum *quæst.* 14. *art.* 4. *n.* 158. & cum ipso omnes, qui nullam agnoscunt distinctionem virtualem intrinsecam, quæ non sit realis in tertio. Ratio est, quia quævis virtualitas divina contingens debet habere omnem perfectionem in sua linea sibi possibilem: atqui virtualitati scientiæ mediæ contingentis possibilis est identitas virtualis cum aliqua volitione; & virtualitati volitionis liberæ possibilis est identitas virtualis cum aliqua cognitione; etenim scientia media utpote identificata cum Deo digna est amore; atque adeò realiter, & virtualiter est amor sui: Pariter volitio libera est verè cognoscibilis; atque adeò realiter, & virtualiter est cognitio sui; siquidem non minùs implicat, quòd conveniat aliquid scientiæ mediæ, quod realiter non conveniat amori scientiæ mediæ in se ipsa, aut quod conveniat aliquid volitioni liberæ, quod realiter non conveniat cognitioni volitionis in se ipsa, quàm implicet, quòd conveniat aliquid cognitioni Dei necessariæ, quod necessariæ volitioni realiter non conveniat, aut econtra: sed ob istam rationem cognitio, & volitio necessaria sunt in Deo realiter, & virtualiter idem, ut constat à n. 130. ergo &c. Unde non solùm potest dari in Deo volitio libera, sed etiam contingens: neque solùm potest dari scientia contingens, sed etiam libera, quæ solum distinguantur ex modo concipiendi.

SECTIO I.

De Existentia, & Constitutivo divinæ Providentiæ.

833. ASsero 1. Fide, & ratione constat dari in Deo providentiam. Probatur facilè ex Scriptura Sap. 12. *Non est alius Deus, quàm tu, cui est cura de omnibus.* Et 11. *Tua autem Pater Providentia gubernat*, vel ut legit D. Thomas 1. *Part. q.* 22. *art.* 1. *Tu autem Pater gubernas omnia Providentiâ*; ergo &c. Confirm. Ratione. Omnia extra Deum, utpote essentialiter contingentia, strictè pendent à Deo, qui necessarius est, & habet notitiam comprehensivam omnium rerum, & prudentissimam, simulque voluntatem, qua res omnes ordinat ad suos fines: sed ita est Providentia, ut constabit n. 840. ergo &c. Unde veritas ista adeò certa est, ut ipse naturæ lumine innotescat, atque adeò inutile esset ex aliis capitibus rationes quærere. Quâ de causa Clemens Alexandrinus V. Strom. accuratè dixit: quæstiones quædam dignæ, quæ puniantur. Cujusmodi est, quærere probationes, an sit providentia. Neque monstra, fortuita, aut peccata finem effugiunt divinæ providentiæ; cùm semper Deus primarium suum, & universalem finem obtineat, plurésque particulares, ut statim constabit; neque quidquam unquam fiat, quin Deus effectivè concurrat, effectum illum intendens, aut permittens ob altissimos fines suos; cùm plena rerum omnium comprehensione, & notitia: atque adeò nihil est monstrosum, fortuitum, aut casuale respectu Dei, ut constabit à n. 868. Sed respectu causarum secundarum. Videatur quoad casualia, & fortuita Aristoteles *lib.* 2. *Physicorum cap.* 7. Et quoad peccata Augustinus *in Enchiridio c.* 27. dicens: melius putavit de malis bene facere, quàm nulla mala esse permittere. Si enim Deus honestè non posset peccata permittere, absolutè non posset. Videatur Cardinalis Sforzia lib. 1. Theolog. assert. n. 194.

834. Assero 2. Cum Bonaventura, Molina, Lessio, Herrera, pluribúsque aliis. Providentia divina concretè, & adæquatè sumpta non stat in solo actu intellectûs, neque in solo actu voluntatis, sed in actibus simul intellectûs, & voluntatis. Probatur 1. ex 1. *Petr. c.* 1. Ubi de Providentiâ, quam erga Prædestinatos Deus habet, ait Apostolus: *Electis secundùm præscientiam Dei Patris.* Ubi electio significat actum voluntatis, Præscientia verò actum intel-

lectus. Sic etiam Paulus ad Rom. 8. *Quos præscivit, & prædestinavit*, id est : adjuncto actu voluntatis, ut habet ad Ephes. 1. dicens *Qui prædestinavit nos secundum propositum voluntatis suæ*; ergo &c. Confirm. ex Augustino Tom. 7. lib. de Bono Perseverantiæ c. 14. dicente : *Prædestinatio SS. nihil aliud est, quàm præscientia scilicet, & præparatio beneficiorum Dei, quibus certissimè liberantur, quicunque liberantur.* Atqui præscientia est actus intellectûs : præparatio verò, cùm sit immediatè libera, est actus voluntatis, ut notavit D. Thomas *in 1. quæst. 40. art. 2.* ergo &c.

835. Probat. 2. Providentia non est in provisis, sed in providente, ut docent omnes Theologi cum D. Thoma *q. 23. art. 2.* atque adeò debet esse prudens, & recta cognitio de utilitate mediorum ad finem : idque significat ipsum nomen providentia. Providere enim ait Boëtius *lib. 4. de Consolatione* est à longe, sive procul videre. Unde præcisè ablata cognitione, etsi reliqua per impossibile maneant, tollitur constitutivum providentiæ. Rursus si aliquis homo plenè cognosceret, quid omninò prodesset, & quid obesset ad finem, nihil tamen de applicatione curaret; neq; ulla media parare vellet ad consecutionem finis, hic certè non esset providus, sed positivè improvidus. Unde præcisè ablata volitione, etsi reliqua per impossibile maneant, tollitur constitutivum providentiæ. Tandem posita ea recta cognitione de utilitate mediorum ad finem, & volitione collativa mediorum, præcisis omnibus aliis concipitur adæquata providentia; ergo &c.

836. Probat. 3. Ad Theologum spectat conciliare testimonia SS. PP. modo, quo verè, & propriè conciliari possunt : atqui si providentia concretè, & adæquatè sumpta constituatur ex actibus simul intellectûs, & voluntatis, conciliari rectè possunt omnia SS. PP. testimonia; secus autem, si ex solo actu intellectûs, aut ex solo actu voluntatis constituatur; ergo &c. Probat. min. Plures SS. PP. docent providentiam stare in actu intellectûs. Sic Dionysius *cap. 2. de Divin. Nom. Deus prospicit cuncta providentia mirabili.* Boëtius *l. 4. de Consolatione prof. 6. Providentia est ipsa divina ratio in summo Principe constituta, quæ omnia disponit.* D. Thomas *q. 5. de Verit. art. 5. in corp. Providentia includit & scientiam, & voluntatem : sed tamen essentialiter in cognitione manet.* Quod repetit 1. *Part. q. 22.* Et sæpe alibi. Augustinus *tom. 4. lib. 83. Quæst. q. 21.* Inter partes prudentiæ apponit providentiam dicens : *Providentia, per quam futurum aliquid videtur, antequam factum est.* Rursus alii SS. PP. docent providentiam stare in actu voluntatis. Sic idem Augustinus citatus num. 665. & 834. Damascenus 2. *de Fide cap. 29.* dicens : *Providentia est voluntas Dei, per quam omnia, quæ sunt, aptè gubernantur.* Quo in sensu loquuntur alii videndi apud Exim. Doctorem *lib. 1. de Prædest, c. 17.*

Modò sic : Providentia constituta ex actibus intellectûs, & voluntatis sumi potest, vel ut prudens; & sic solùm dicit essentialiter in recto actum intellectûs, modo, quo loquitur semper D. Thomas, vel ut immediatè libera: ut sic solùm dicit essentialiter in recto actum voluntatis modo, quo Damascenus, & alii PP. loquuntur. Ex quo facilè conciliantur : sed non ita conciliarentur, si providentia concretè, & adæquatè sumpta solùm diceret actum intellectûs, aut solùm actum voluntatis; ergo &c. Confirm. Si istud concretum album ex Petro albedine, & unione constitutum, non diceret concretè, & adæquatè sumptum Petrum simul, & albedinem, non possent conciliari propositiones veræ apud omnes Philosophos, in quibus album aliquando sumitur pro subjecto solo essentialiter, & in recto, ut in ista Petrus est albus : etenim quod dealbatur, non est albedo, sed Petrus. Aliquando verò pro sola forma essentialiter, & in recto, ut in ista: album est disgregativum visûs; etenim quod disgregat visum, non est Petrus, sed albedo: aliquando autem pro omnibus partibus simul ut in ista; album est concretũ, vel album est Petrus albedo, & unio : etenim neque solus Petrus, neque sola albedo est concretum, sed ambo simul : Conciliari autem possunt ex eo, quòd concretum istud album includat ea omnia concretè, & adæquatè sumptum; cùm hujusmodi concreta ex usu hominum, penes quos est jus & norma loquendi, eos omnes veros sensus accipiant, sed idem evenit in casu nostro ex usu SS. PP. Theologorum; & scripturarum sumentium providentiam aliquando concretivè, aliquando ut prudentem, aliquando ut immediatè liberam; ut constat ex dictis; ergo &c. Unde inferes, quàm rectè dixerit Arriaga, & Ribadeneira quæstionem istam potiùs, quàm de re, esse quæstionem de nomine. 837.

Assero 3. Cum communi contra Cajetanum, & alios Thomistas. Licèt providentia divina assequatur semper finem suum universalẽ, non assequitur semper omnes suos fines particulares. Probatur facilè. Finis universalis divinæ providentiæ est Dei gloria relucens in eo, quòd prima causa causas secundas aptissimè gubernet, eisque provideat media proportionata, ut unaquæque finem particularem suum obtinere possit, nisi impediatur ab aliis causis secundis, quas Deus ut auctor universalis impedire non tenetur, aut ipse ex suâ libertate se velit eo fine, aut aliis mediis privare. Finis verò particularis est ille specialis, quem per media provisa Deus intendit : atqui licèt Deus assequatur semper illum finem universalẽ, ut ex terminis patet; & constat à n. 773. Non assequitur semper illum finem particularem, quem per provisa media intendit; ergo &c. Probat. min. quia Deus conferens per suam providentiam auxilia indifferentia hominibus vult omnium salutem, ut constat à n. 750. atqui non obti- 838.

obtinet finem particularem salutis unius cujusque, cùm plures ex illis damnentur; ergo &c. Confirm. Providentia divina sufficientiæ utpotè constituens liberas creaturas est potens componi cum pluribus finibus particularibus, eorúmque omissione; aliter non esset libera ad illos; ergo est potens carere finibus illis particularibus. Quapropter divina providentia semper obtinet finem universalem, & aliquem etiam particularem, licèt non omnes.

839. Ratio est, quia si voluntas libera ad bonum, quod Deus inefficaciter intendebat, nolit efficere bonum, sed operetur peccatum; licèt fugiat finem Dei misericordis, & præmiantis, non fugit ordinationem illius peccati ad manifestationem attributi justitiæ punientis. Sic Augustinus *lib. de Spiritu & Littera cap. 33. Infideles contra Dei voluntatem faciunt; cùm ejus Evangelio non credunt: nec ideo tamen eam vincunt; sed se ipsos fraudant magno bono, malisque implicant, experturi supplicium ejus, cujus in donis misericordiam contempserunt.* Et D. Thomas 1. *Part. quæst. 19. art. 6. Cùm voluntas Dei sit universalis causa omnium rerum, impossibile est, quòd divina voluntas suum effectum non consequatur. Unde quod recedere videtur à divina voluntate secundum unum ordinem, relabitur in ipsam secundum alium. Sicut peccator, qui, quantum est ex se, recedit à divina voluntate peccando, incidit in ordinem divinæ voluntatis, dum per ejus justitiam punitur:* Sic etiam Augustinus citatus num. 833. & D. Thomas *quæst. 6. de Veritate art. 3. in corp. Nihil potest deficere à generali fine providentiæ, quamvis quandoque deficiat ab aliquo particulari fine.* Et infrà. *Nec tamen hoc modo certus est ordo prædestinationis, sicut erat ordo providentiæ; quia in providentia ordo non erat certus respectu particularis finis, nisi quando causa proxima necessario producebat effectum suum; in prædestinatione autem invenitur certitudo respectu singularis finis, & tamen causa proxima scilicet liberi arbitrii non producit effectum illum, nisi contingenter.* Ex dictis

840. Fit 1. Providentiam aliam esse purè physicam, qua creaturas ut non liberas dirigit Deus in suos fines: aliam moralem, qua creaturas ut liberas dirigit. Fit 2. Providentiam creaturæ ut liberæ aliam esse naturalem, qua Deus naturalia media confert ad finem naturalem. Aliam supernaturalem, qua ordinat media supernaturalia ad finem supernaturalem. Fit 3. Supernaturalem providentiam aliam esse salvandorum, quæ prædestinatio vocatur: aliam damnandorum, quæ dicitur reprobatio: aliam utrisq; communem, quantum ad sufficientiam salutis, suppositâ elevatione creaturæ rationalis ad æternam beatitudinem, quæ vocatur providentia universalis moralis. Prædestinativa enim dicitur providentia particularis, & specialis benevolentiæ. Fit 4. Providentiam ut sic ita explicari: prudens; & libera dispositio Dei activa per media proportionata dirigens creaturas in suos fines: Prædestinationem verò ita: providentia divina efficax, qua creatura rationalis ordinatur ad vitam æternam per media ad D E I filiationem conducentia. Unde prædestinatio puræ creaturæ respicit media ad filiationem adoptivam: Prædestinatio verò hominis DEI quà hominis respicit media ad filiationem propriam, vel naturalem: sic de nostra prædestinatione Paulus ad Ephes. 1. *Prædestinavit nos in adoptionem filiorum Dei.* Et de Christo ad Rom. 1. *Qui prædestinatus est filius Dei;* Etenim ex titulo filiationis habetur jus ad gloriam, sive ad Dei Patris hæreditatem tam per ordinariam prædestinationem communem puris creaturis, quàm per extraordinariam propriam Christi ut hominis. Utrumque membrum comprehendit Paulus ad Rom. dicens: *Quod sumus filii Dei: si autem filii, & hæredes: hæredes quidem Dei, cohæredes autem Christi.* Expositionem reprobationis dabimus n. 904.

SECTIO II.

Solvuntur opposita.

841. OBjic. 1. Contra primam Conclusionem. Deus non habet providentiam circa creaturas vilissimas, v. g. muscas. Ergo non habet providentiam de omnibus. Probat. ant. ex Hieronymo id asserente; ergo &c. Resp. dist. ant. non habet providentiam moralem conc. physicam neg. ant. & conseq. ad probationem dist. eodem modo antecedens, & neg. conseq. quia Hieronymus solùm negat circa eas vilissimas creaturas providentiam moralem, quam negavit Apostolus, secus autem purè physicam, ut constat num. 302. Neque contra ordinem divinæ providentiæ est permissio peccatorum, aut plura, quæ ex fortuita, & casuali collisione causarum procedunt; cùm respectu Dei nihil sit peccaminosum, fortuitum, aut casuale, qui omnia causata ad fines suæ providentiæ dirigit, quin universalé suum finem effugere possint, simúlque alium aliquem particularem, ut constat ex n. 839. vide n. 829.

842. Objic. 2. Contra secundam assertionem. D. Thomas pluribus in locis docet providentiam stare in solo actu intellectûs; ergo non includit essentialiter actus intellectûs, & voluntatis. Confirm. Omnes aliæ perfectiones divinæ stant vel in solo actu intellectûs; ut prudentiæ, vel in solo voluntatis; misericordia v. g. ergo etiam providentia stabit, vel in solo actu intellectûs, vel in solo actu voluntatis. Resp. dist. ant. Providentia sumpta ut prudentialis conc. concrete; & adæquate accepta neg. ant. & consequentiam. Ratio est, quia, quando S. Thomas agit de providentia, agit semper de illa ut pertinente ad prudentiam, quæ stat in actu intellectûs. Sicuti Damascenus; & alii agunt de providentia ut

immediatè libera. Quare eam reducunt ad solum actum voluntatis. Unde si concretè, & adæquatè sumatur, utrumque actum necessariò, & essentialiter includet: neque aliter componi possunt testimonia SS. PP. & significatio, quam Providentia apud homines habet, ut ex n. 834. Ad confirmationem neg. ant. non enim possent adversarii ita arguere in hac prima parte, nisi sui immemores essent, & obliti eorum, quæ in secunda secundæ cum D. Thoma docent, dum ajunt, auctoritatem divinam, quæ est objectum formale fidei, stare in veritate pertinente ad intellectum, qua Deus non potest se fallere, & in veracitate pertinente ad voluntatem, qua nequit fallere nos. Unde aliquæ perfectiones divinæ stant in solo actu intellectûs, aliæ in solo actu voluntatis, aliæ in utroque. Quænam autem ad primam, quænam ad secundam, & quænam ad tertiam classem pertineant, ex rationibus Theologicis deducendum, uti nos de Providentia præstitimus.

843. Objic. 3. Contra tertiam D. Thomas 1. *P. quæst. 22. art. 2. ad 1.* ait: *Impossibile est aliquem effectum ordinem causæ universalis effugere. In quantum igitur aliquis effectus ordinem alicujus causæ particularis effugit, dicitur esse casuale, vel fortuitum respectu causæ particularis: sed respectu causæ universalis, a cujus ordine subtrahi non potest, dicitur esse provisum.* Et *art. 4. ad 2. In hoc est immobilis, & certus divinæ providentiæ ordo, quod ea, quæ ab ipso providentur, cunctis eveniant eo modo, quo ipse providet, sive necessario, sive contingenter.* Ergo divina providentia semper obtinet finem suum. Resp. conc. ant. & dist. conseq. Obtinet finem suum universalem, conc. omnes fines particulares neg. ant. & conseq. ut constat ex dictis à n. 838. & ex ipso D. Thoma n. 839. & 760.

844. Objic. 4. Providentia supponit volitionem finis, ut habet D. Thomas *q. 22. art. 1. ad 3.* Sed divina volitio est infrustrabilis; ergo Providentia carere nequit fine ullo intento particulari. Confirm. Imprudenter ageret agricola, si seminans spargeret sine intentione efficaci colligendi fructum, nisi fortè impediretur effectus intentionis à violentia aliarum causarum. Atqui Deus nequit imprudenter agere, nec divinæ intentionis effectus potest ullius causæ violentia impediri; ergo dum semina suorum mediorum emittit ex intentione finis particularis, nequit non obtinere talem finem particularem. Resp. dist. maj. supponit volitionem finis universalis, conc. particularis subdist. efficacem, vel inefficacem conc. semper efficacem neg. maj. & dist. min. neg. conseq. Ratio est, quia volitioni Dei indifferenti inefficaciter intendenti finem resistere possumus non minùs, quàm gratiæ indifferenti, ut constat à n. 626. licèt non possimus resistere efficaci. Sic Deus præcipiens opera bona, intendit illa, cui intentioni resistit peccator nolens præcepto divino obedire. Ad confirmationem dist. maj. imprudenter ageret, si deberet seminare in agro, 847
quem deberet constituere liberum ad fructificandum, vel non fructificandum neg. si non deberet liberum constituere omitto maj. & dist. min. neg. conseq. Quia Deus ita confert media creaturis, ut velit eas liberas constituere: atque adeò ea volitio constitutiva libertatis non est efficaciter intentiva finis.

Neque exemplum agricolæ venit ad rem, 845
quia agricola, si non intenderet efficaciter fructum spargendo semen, quod ex intentione agricolæ poterat fructificare, & ex defectu intentionis non fructificare, imprudenter se gereret; quia sine ullo rationabili motivo pateretur detrimentum, ut suppono, & utilitatem seminis amitteret: Deus autem nullum detrimentum patitur, sive creatura utatur bene mediis collatis, sive eis abutatur. Neque per illa media quærit utilitatem ullam suam, sed nostram, quam habebimus, si liberè cooperemur. Cùm autem hæc munia haberi non possint, nisi ea volitio libera ex se indifferens sit, ut obtineatur, vel non obtineatur finis ille particularis, exinde nequaquam Deus se gerit imprudenter, quamvis non obtineat finem illum intentum particularem. Quinimò exemplum de semine clarè nobis favet, si supponamus grana seminis esse libera ad reddendum fructum, & non reddendum, quod Matth. 13. Satis docet cœlestis illa parabola de agricola faciente sementem, cujus partem in via, partem in terram petrosam, partem in terram spinosam casuram prævidebat sine fructu: & solam partem in terram bonam fructum reddituram, quin exinde damnandus sit tanquam imprudens cœlestis agricola propter rationem à nobis datam.

Objic. 5. Ex D. Thoma non datur volun- 846
tas antecedens in Deo, quæ non adimpleatur quoad effectum quemlibet particularem, sed solùm dicitur antecedens, & consequens ratione volitorum, quorum unum consequitur alterum; ergo &c. Prob. ant. D. Thomas explicans Damascenum 1. *P. q. 19. art. 6. ad 1.* ait: *Secundùm Damascenum intelligitur de voluntate antecedente, non de voluntate consequente, quæ quidem distinctio non accipitur ex parte ipsius voluntatis divinæ, in qua nihil est prius, vel posterius, sed ex parte volitorum.* Hæc D. Thomas; ergo &c. Confirmat. 1. Actus in Deo se habens pro signo priori ad alium potest esse efficax: atqui voluntas antecedens non potest esse efficax, cùm ex D. Thoma loco cit. solùm sit quædam velleitas; ergo &c. Confirm. 2. Omnis effectus creatus causatur à divina voluntate, ac proinde est consequens divinam voluntatem; ergo si divina voluntas esset consequens respectu illius, supponeret causarum, quod causaret, quod implicat: atqui si voluntas iusligendi pœnam v. g. propter delictum, esset consequens demeritum, supponeret causatum demeritum; ergo &c.

Resp.

847. Resp. dist. ant. non datur voluntas antecedens realiter distincta à consequente conc. virtualiter distincta neg. ant. & conseq. ad probationem conc. ant. & neg. conseq. Quia D. Thomas non excludit ibi in voluntate divina prioritatem, & posterioritatem virtualem, sed solùm realem ex dictis n. 85. Quod satis patet in ipso textu, si adversarii integrum illum legissent, in quo se latè explicat, dicens: voluntatem autem haberi ante scientiam demeriti: consequentem verò post scientiam demeriti: sic enim subjungit: *Unde potest dici, quod judex justus antecedenter vult omnem hominem vivere, sed consequenter vult homicidam suspendi: similiter Deus antecedenter vult omnem hominem salvari: sed consequenter vult quosdam damnari secundùm exigentiam suæ justitiæ.* Et tandem concludit: *Et sic patet, quod, quidquid Deus simpliciter vult, fit: licèt illud, quod antecedenter vult, non fiat.* Quod etiam habet *in 1. Tim. 2. Lect. 1.* dicens: *Alio verò modo secundùm Damascenum intelligitur de voluntate antecedente, non consequente: in voluntate enim Dei, licèt non sit prius, & posterius, dicitur tamen voluntas antecedens, & consequens: secundùm ordinem volitorum.* Quibus in verbis distinguit voluntatem antecedentem, & consequentem ex parte voluntatis; & item ex parte volitorum.

848. Ad primam confirmationem dist. maj. potest esse efficax intrinsecè, si sit compossibilis cum libertate neg. extrinsecè conc. maj. & dist. min. neg. conseq. Quia, licèt juxta D. Thom. voluntas antecedens non sit intrinsecè efficax, quando est constitutiva actûs primi proximi libertatis sufficientiæ: attamen, cùm sit compossibilis cum recta libertatis operatione: & cum scientia Dei de ea operatione sub tali libertate potest esse extrinsecè efficax, cũ ratione scientiæ connexæ, cum tali operatione habeatur extrinseca efficacia in via D. Th. ut constat ex n. 639. Ad secundam confirmationem dist. ant. causatur à divina voluntate per omnes suas volitiones neg. per aliquam saltem permissivam conc. ant. & dist. conseq. supponeret per unam volitionem causatum idipsum, quòd per eandem causaret neg. supponeret, quòd saltem permissivè per aliam priorem causaverat conc. consequentiam, & dist. minorem subjunctam: voluntas infligendi pœnam supponeret demeritum causatum permissivè per ipsam neg. per voluntatem indifferentem applicativam omnipotentiæ ad utrumque conc. minorem, & neg. consequentiam. Ratio est, quia volitio efficax infligendi pœnam propter delictum supponit causatum delictum: ac proinde supponit omnes causas ad ipsum prærequisitas, quæ dari non possunt absque decreto indifferenti permissivo DEI applicante indifferenter omnipotentiam ad bonum, vel malum.

SECTIO III.

De Scientia, & Volitione ex parte Providentiæ requisitis.

849. SUpp. 1. Providentiam ut prudentem acceptam supponere in DEO ex parte scientiæ formalitates omnes, quas requirit prudentia; dummodo sint verè perfectiones detractis imperfectionibus ex dictis à num. 202. *Prudentia autem*, ut ait D. Thomas 1. *Part. q. 22. art. 1. ad 1. propriè est præceptiva eorum, de quibus Eubulia, & Sinesis rectè judicat. Unde licet consiliari non competat Deo secundùm quod consilium est inquisitio de rebus dubiis: tamen præcipere de ordinandis in finem, quorum rectam rationem habet, competit Deo secundùm illud Psal. præceptum posuit, & non præteribit. Et secundùm hoc competit Deo ratio prudentiæ. Quamvis etiam dici possit, quod ipsa ratio rerum agendarum consilium in Deo dicitur, non propter inquisitionem, sed propter certitudinem cognitionis, ad quam consiliantes inquirendo perveniunt:* Hæc D. Thomas. Exinde omnis perfectio, quæ deputari potest ab imperfectione, ad quam perveniunt prudentes providentes humani, rectè competit DEO. In providente autem humano intendente aliquem finem distingui solent quatuor actus. Primò Actus virtutis Eubuliæ; ad quam attinet inquirere media utilia ad finem. Secundò Actus virtutis Sinesis, ad quam attinet judicare, quodnam medium sit utilius altero, juxta naturam intentionis, quæ habetur de fine. Tertiò Actus virtutis Gnomes, ad quam attinet dare regulam, ut media ponantur. Quartò Actus prudentiæ, ad quam attinet illis omnibus prævisis dirigere hìc, & nunc ad positionem mediorum. Qua de causa actus iste dicitur Imperium directivum.

850. Supp. 2. Ex parte voluntatis in providente humano assignari etiam quatuor alios actus. 1. Intentio finis. 2. Electio mediorum utilium, vel efficacium ad finem. 3. Volitio executiva mediorum, quæ appellatur usus activus. 4. Receptio mediorum in proviso, vel executio, quæ dicitur usus passivus, quem subsequitur decretum executivum finis post executionem mediorum. Quale est in prædestinatione decretum collativum gloriæ post merita, vel in reprobatione decretum inflictivum pœnæ post delicta. Si autem providens humanus prudenter se gerat, nunquam intendit finem, quin priùs habeat cognitionem de eo, quòd si intendat finem, habebit media ad illius consecutionem juxta modum intentionis suæ. Cæterùm, cùm homines non possint habere omnem perfectionem, sæpe eliciunt eos actus se habentes ex parte intellectûs, vel ex parte voluntatis cum subordinatione, unum nimirum post aliud, at Deus per scientiam simplicis intel-

Intelligentiæ cognoscit omnia media possibilia ad finem, & naturam voluntatis, cui providere potest, si velit eam producere, & liberam constituere, quin possit medium ullum utile ignorare: Atque adeò omnes formalitates, quæ ad constituendam providentiam sufficientiæ ex parte intellectûs in providente humano reperiũtur, inveniuntur realiter, & virtualiter in scientia simplicis intelligentiæ. Nec possunt distingui virtualiter; cùm DEUS non sit liber, ne cognoscat in aliquo signo, quod in eo signo cognoscibile est. exinde.

851. Supp. 3. Præsuppósita scientia simplicis Intelligenriæ posse etiam Deum per eundem actum realiter, & virtualiter indivisibilem intendere finem, eligere media utilia, velle ea conferre, & applicare creaturæ, atque adeò intentiò, electio, & usus activus, quæ se habent ex parte Providentiæ, sive in Providente, nullam requirunt in DEO distinctionem adhuc virtualem, sed solùm formalem ex modo nostro concipiendi. Licèt aliqui cum Errera doceant, posse etiam Deum prolibito suo eos actus virtualiter distinctos elicere, prout voluerit, cùm sit plenè liber. Usus autem passivus non est de constitutivo Providentiæ, sed subsequens providentiam, ut constat ex dictis & ex D. Thoma cit. n. 835. dicente: *Providentiam non esse in Proviſo, sed in Providente.* Cæterùm, cùm duplex detur in Deo providentia præsertim moralis altera quidem sufficientiæ, quæ vocatur providentia generalis moralis, & altera particularis moralis, si sit ad constituendam providentiam efficaciæ. Ea de causa quærimus hîc, per quid constituatur utraque providentia tam ex parte intellectûs, quàm ex parte voluntatis.

852. Assero 1. Providentia sufficientiæ, sive Universalis moralis includit necessariò ex parte intellectûs scientiam simplicis intelligentiæ circa finem & media. Probatur facilè. Providentia generalis moralis sive providentia sufficientiæ includit necessariò ordinationem mediorum ut sufficientium ad finem, quibus voluntas, si ei conferantur, constituta sit ut pro libito suo possit, si velit, operari, vel non operati: Atqui talis ordinatio mediorum ut sufficientium ad finem stare nequit sine formali notitia utilitatis, & conducentiæ mediorum ad finem: Talis autem notitia est in Deo simplex Intelligentia, quæ dictat naturum mediorum, eorumque utilitatem sive adæquatam, sive in adæquatam sive mediatè, sive immediatè conducentem ad præfixum finem, ut constat ex n. superiori ergo &c. Conf. Licèt scientia simplicis Intelligentiæ non sit libera in repræsentando, est tamen libera in operando, ut constat ex dictis à n. 495. atqui ad Providentiam Dei liberam non requiritur ex parte scientiæ alia scientia, nisi ea, quæ est libera in operando; ergo &c.

853. Assero 2. Providentia generalis moralis, sive providentia sufficientiæ non constituitur ex scientia Media. Probat. 1. Providentia generalis moralis, sive providentia sufficientiæ ad æquatè præsupponitur ex parte hypothesis scientiæ mediæ. In hac enim hypothesi, *si conferam Petro auxilium, consentiet*, præsupponitur quidquid sufficiens est, ut Petrus cum illo consentiat; aliter scientia Dei esset falsa: Atqui hypothesis scientiæ mediæ non constituitur ex scientia media, sed ad eam præcedit; ergo &c. Conf. Licèt Deus, quando confert auxilium creaturæ, habeat scientiam Visionis de eventu futuro, providentia sufficientiæ non constituitur ex scientia Visionis, eò quòd scientia Visionis subsequatur ad principia sufficientiæ: Atqui etiam scientia media subsequitur ad principia sufficientiæ, cùm subsequatur ad hypothesim sufficientem ad effectum; ergo &c.

Probatur 2. Illud non constituit providentiam sufficientiæ, quod contingenter adjungitur ipsi providentiæ prævisæ constitutæ: Sed scientia media contingenter adjungitur Providentiæ sufficientiæ prævisæ constitutæ; ergo &c. Major & consequentia tenent. Minor verò probatur. Auxilium indifferens, & Decretum indifferens collativum auxilii, & applicativum omniporentiæ, quæ prævidentur ex parte hypothesis, constituunt adæquatam sufficientiam, quin exigant scientiã mediam de consensu, neq; scientiam mediam de dissensu: Aliter exigerent unum ex extremis libertatis, & non essent indifferentia ad utrumque contra id, quod ex parte hypothesis supponit scientia media ex dictis à n. 455. Sed ex eo, quòd non exigant scientiam mediam de consensu, neque scientiam mediam de dissensu, conjungitur illis subsequenter, & contingenter scientia Media; ergo &c. Conf. Licèt Deus, antequam eliciat exercitè suum decretum, habeat scientiam mediam de illo, nequit ea scientia media dirigere Deum ad eliciendum suum decretum, eò quòd talis scientia media naturâ posterior eo decreto ex dictis a n. 728. atqui scientia media subsecuta ad illius hipothesim adæquatè constituentem providentiam sufficientiæ, est naturâ posterior tali providentia; ergo &c.

Assero 3. Providentia efficaciæ, sive particularis moralis & specialis Benevolentiæ includit constitutivè scientiam mediam. Probatur. Sicut divina providentia sufficientiæ includit præparationem mediorum; ut infallibiler sufficientium: Ita providentia efficaciæ includit præparationem mediorum, ut infallibiliter efficacium ad finem consequendum: Sed præparatio mediorum ut infallibiliter efficacium ad finem consequendum, actus nimirum liberos creaturæ, includit necessariò scientiam mediam; ergo &c. Probatur Minor: præparatio mediorum ut infallibiliter efficacium includit scientiam infallibilem de actibus liberis creaturæ ponendis, si detur hypothesis ex se indifferens: Atqui scientia infallibilis de actibus liberis creaturæ sub hypothesi indifferenti est scientia media ex dictis à n. 658. ergo &c. Conf. antequam Deus eliciat exercitè ullum Decretum sicut scientiam mediam de eventu

quo

quocunque libero sub tali hypothesi : atque adeò cognoscit, quænam media sint efficacia, quænam inefficacia : ita ut efficacia non sit intrinseca illis mediis, sed extrinseca ratione scientiæ mediæ ; ergo Providentia ut efficax includit scientiam mediam.

856. Assero 4. Providentia divina, sive particularis, sive univetsalis, ut sit essentialiter, & adæquatè constituta, non requirit ultra scientiam mediam, & simplicis intelligentiæ ex parte intellectûs judicium practicum dictans post intentionem finis, quæ media præ aliis sint eligenda : neque imperium intellectuale correspondens his vocibus : *Fac hoc*, post electionem præscribens mediorum exequutionem. Probat. 1. Cum communi nostrorum contra Thomistas, & alios. Ex sola prælucentia simplicis intelligentiæ instructus est Deus ad eliciendum actum voluntatis, qui realiter, & virtualiter sit intentio, electio, & usus activus ; prævidet enim DEUS per scientiam simplicis intelligentiæ, quidquid per omnes prudentiæ actus prævidere posset homo : atque adeò per actum voluntatis realiter, & virtualiter indivisibilem prælucentiam illam subsequentem potest velle Deus, quidquid per distinctos actus intentionis, electionis, & usûs activi posset velle homo : quando enim motiva actuum inter se sunt compossibilia, si adsit prælucentia eorum omnium, possunt per eundem indivisibilem actum attingi, ut patet adhuc in humanis ex dictis num. 771. Paritet prælucente scientia media potest DEUS per eundem realiter, & virtualiter indivisibilem actû velle efficaciter consensum per media prævisa, & eo modo, quo fuit prævisum : atqui tunc non dantur illi actus judicii practici, & imperii mediorum post intentionem finis, & mediorum electionem ; & datur providentia tam universalis, quàm particularis sufficienter constituta ; ergo &c.

857. Probat. 2. Licèt darentur in Deo intentio, electio, & usus activus per actus virtualiter distinctos, ipsa intentio utpote realiter, & virtualiter perfectissima cognitio sui, satis proponeret obligationem transeundi ad electionem absque judicio practico eam subsequente : Tum etiam electio, utpotè realiter, & virtualiter cognitio sui satis indicaret obligationem transeundi ad executionem dandi media, sivè ad usum activum absque ullo actu imperii eam subsequente. Etenim intentio, electio, & usus activus non solùm sunt virtualitates voluntatis, sed simul intellectûs ex dictis n. 832. Insuper scientia media subsequens, & prælucens ad præfinitionem, aut permissionem sufficiens illuminatio est ex parte intellectûs ad providentiam particularem ; ergo in nullo casu necessarium est ullum aliud judicium practicum subsequens intentionem, ut Deus transeat ad electionem : neque ullum impetium intellectuale subsequens electionem, ut DEUS transeat ad usum activum : atque adeò illi actus necessarii non sunt ad essentiam providentiæ, sive universalis moralis sufficientiæ, sive particularis, & efficaciæ.

858. Respondebis primò. Ad divinam providentiam requiri cognitionem practicam, qua Deus determinetur ad non omittendam hypothesin, quam videt sufficientem ad providentiam, si ponatur. Cùm autem Deus subsequenter ad scientiam simplicis intelligentiæ, qua videt possibilem hypothesin, habeat scientiam mediam, qua videt eventum, si ponatur hypothesis, manet liber ad dandam hypothesin, quamvis sequatur, vel non sequatur eventus. Unde sicut ille actus voluntatis, quo nolit omittere hypothesin, est requisitus ad providentiam ex parte voluntatis, ita etiam dictamen practicum, & imperium intellectuale impellens ad talem actum, requiritur ad divinam providentiam ex parte intellectûs. Contra tamen primò. Ille actus voluntatis subsequens scientiam mediam, quo DEUS non vult omittere prævisam hypothesin, non est de constitutivo providentiæ universalis, sive quoad sufficientiam ex parte voluntatis, sed de constitutivo libertatis omniscientis, subsecutæ ad scientiam mediam ; ergo neque dictamen, aut imperium illius erit requisitum ad providentiam sufficientiæ ex parte intellectûs. Probatur antecedens. Ille actus præsupponit ex parte hypothesis totam providentiam, ita, ut quamvis DEUS posset purè omittere, aut non esset cognoscitivus eventûs conditionati, atque adeò non gauderet libertate subsequente scientiam mediam. Si tamen daretur hypothesis, quin daretur ille actus, maneret tota providentia sufficientiæ adæquatè constituta. Sed id, quo deficiente, maneret tota providentia adæquatè constituta, non est de constitutivo providentiæ ; ergo &c.

859. Contrà 2. Ille actus subsequens scientiam mediam, quo Deus nolit omittere prævisam hypothesin sufficientiæ ad utrumque, non requiritur in DEO ut providente quoad sufficientiam, sed ut providente, ut specialiter benefico, aut excludente specialem benevolentiam : ergo nequit constituere ex parte voluntatis providentiam sufficientiæ. Consequentia tenet, & antecedens patet ; quia post prælucentiam scientiæ mediæ solùm potest DEUS elicere unum ex tribus actibus assignatis num. 726. cùm maneat liber ad conferendam hypothesin, quamvis videat auxilium futurum inefficax, vel quamvis videat futurum efficax, vel quia efficax prævidetur : sed ita conferre hypothesin, est se gerere ut providentem providentia particulari, non autem providentia solùm universali, & sufficientiæ. Qua de causa talem actum attribuit D. Th. non quidem providentiæ, sed gubernationi, qua res cum circumstant iis in particulari

respicit: *ait enim* 1. *P. q.* 23. *art.* 2. *in Corp. Executio Providentiæ, quæ Gubernatio dicitur, passivè quidem est in Gubernatis: activè autem est in Gubernante.* Executio autem Providentiæ Providentiam supponit; ergo &c.

860. Contra 3. Si per impossibile daretur tota hypothesis præcedens scientiam mediam, nullo alio Dei actu intellecto, daretur vera Providentia sufficientiæ: maneret enim, quidquid requiritur, ut creatura posset pro libito suo operari, quod velit, id enim affertur à divina scientia, quæ falsa esse non potest; ergo &c. Probatur consequens. Ex eo præcisè, quòd si per impossibile, licèt non maneret Deus, maneret homo, si maneret animal rationale, homo non constituitur per prædicata divina, sed per animal rationale; ergo ex eo, quòd per impossibile manente sola hypothesi prævia ad scientiam mediam, licèt nullus alius actus divinus maneret, staret tota providentia sufficentiæ, nullus actus alius divinus requiritur ad constituendam providentiam sufficientiæ. Ex quo facilè intelliges, quomodo distinguatur usus activus prævius ex parte hypothesis scientiæ mediæ ab executione scientiam mediam subsequente.

861. Contra 4. Si Deus non esset omniscius, neq; cognoscere posset effectus liberos purè conditionatos, adhuc maneret Provisor quoad sufficientiam ratione actuum, quos ex directione scientiæ simplicis intelligentiæ elicere potest: atqui tunc non daretur nova libertas ex nova cognitione scientiæ mediæ proveniens, quâ Deus debeat decernere, utrùm ex eventu conditionatè prævisо, velit, vel nolit se retrahere à collatione hypothesis; ergo talis actus non requiritur ex parte providentis quoad sufficientiam, sed ex parte omniscientis. Unde sicut scientia visionis, quia non requiritur ex parte providentis, sed ex parte omniscientis non constituit providentiam, ita decretum exercitum libertatis subsequentis hypothesin scientiæ mediæ, quia non requiritur ex parte providentis quoad sufficientiam, sed ex parte omniscientis, & potentis specialius ex illa decernere, non constituet providentiam, sufficientiæ, & universalem, sed providentiam efficaciæ, aut particularem.

862. Respondebis 2. Ex communi Thomistarum, requiri ex parte intellectûs imperium intellectuale, quod neque est apprehensio, neque judicium, neque discursus, sed præcisè impulsivum, & metaphysicè connexum cum actu voluntatis subsequente, quem exigit, correspondens præcisè his verbis: *Fac hoc.* Contra tamen primò. Quia ut bene ait Exim. Doctor, intellectus essentialiter non est nisi potentia cognoscitiva, & intellectiva; ergo quilibet illius actus debet esse intellectio, & cognitio, sed non potest esse intellectio, & cognitio, quin exprimat objectum, vel per expressionem apprehensivam, vel judicativam, vel discursivam; ergo &c. Contra secundò. Et præoccupantur adversarii. Interrogatio, promissio, & oratio, non solùm fieri possunt per actus intellectûs, & expressivos, sed per actus voluntatis, & affectivos, ut constat experientia; ergo illa verba non inferunt actum intellectûs.

Qua de causa inter alias, de quibus num. 865. 888. distinguit D. Thomas Secunda secundæ quæst. 83. artic. 1. ad 3. Tres operationes 865. intellectûs ab oratione, & aliis actibus, quatenus contrahi possunt non solùm ab intellectu, sed etiam ad voluntatem: non verò quatenus contrahi possunt ad intellectum, quòd sit apprehensio, judicium, & discursus: sicut enim nullus potest dari actus potentiæ visivæ, qui non sit visio, aut potentia auditiva, qui non sit auditio, & sic de reliquis; pariter nequit dari actus intellectûs, qui non sit expressio: etenim sicut potentia visiva per suum actum videt, & potentia auditiva per suum actum audit, & sic de reliquis: ita intellectus per suum actum intelligit, neque formido intellectualis pertinet ad aliquam extra assignatas intellectûs operationes; est enim, ut communiter dicitur, judicium reflexum, quo quis judicat objectum affirmatum per judicium directum forte non esse ita, hoc vel simili modo tendendi, forte fallor, forte oppositum est verum; ergo &c. Contra tertiò. Licèt omitteretur possibile tale imperium, non pertineret ad scientiam simplicis intelligentiæ, neque ad ullum actum ex his, quos suprà assignavimus, sunt veræ expressiones: sed illi actus sufficientes sunt ad constituendam providentiam sufficientiæ, ut constat ex dictis; ergo tale imperium intellectuale non est de constitutivo providentiæ sufficientiæ; sive universalis moralis.

Assero 5. Divina providentia sufficientiæ 864. solùm includit constitutivè ex parte voluntatis intentionem, electionem, & usum activum prævisum ex parte hypothesis scientiæ mediæ. Providentia verò efficaciæ libertati consentanea, & specialis benevolentiæ ex parte voluntatis superaddit decretum intrinsecè efficax dependens à scientia media: atque adeò evitabile à voluntate, quin possit constitui per decretum efficax inimpedibile, sive independens à scientia media. Probatur facilè conclusio. Positis intentione, electione, & usu activo prævisis ex parte hypothesis scientiæ mediæ datur, quidquid requiritur ad providentiam sufficientiæ ex parte voluntatis, ut constat à num. 856. Rursus posito decreto efficaci, quo DEUS vult conferre hypothesin, quam videt per scientiam mediam conjungendam cum consensu, sufficiens propositum ut ex parte voluntatis ad veram efficientiam, & specialem benevolentiam, nec ex ullo capite implicatorium; cùm non imminuet prin- 866.

cipia

cipia immediatè proxima libertatis; & impedibile sit à libertate, cùm pendeat à scientia media impedibili; si autem inimpedibile foret, libertas rueret; cùm non posset impediri consensus, sine quo decretum illud existere non posset; adeóque tale decretum inimpedibile constituere nequaquam potest providentiam moralem, quæ constitutiva est libertatis; ut ex num. 457. ergo &c.

865. Respondebis non repugnare decretum inimpedibile, quo Deus efficaciter decernat consensum liberum eliciendum à voluntate per principia proxima indifferentia, quæ postea videtur per scientiam mediam conjungenda cum consensu. Illud enim solum esset necessarium respectu voluntatis quoad existere; secus autem quoad operari; nam dum manent principia propria, & immediata ad utrumque indifferentia, manet libertas, quamvis inevitabile sit principium remotum, quale esset illud decretum. Ex hac paritate insultant contra nos Gonet, & Gedor, sed immeritò, quia assumunt principium falsum, ut videbimus in tractatu de Gratia; ubi ostendemus eam sententiam esse contra principia Societatis, quæ dabimus à num. 577. atque adeò non posse componi cum libertate, modò autem breviter eam rejicimus; ideóque contra primum, vel illa prædefinitio vult efficaciter consensum pro hoc instanti A determinato, vel pro aliquo instanti vago, & indeterminato, si primum, ergo nullum auxilium potest esse pro instanti A, proximè indifferens, sed secundùm remotè indifferens, cùm non possit conjungi cũ dissensu pro instanti A, ad eum modum, quo virtus hominis loco motiva ex se potens constitui expedita ad ambulandam, & non ambulandum, si in instanti A catena constringitur, non manet proximè, sed remotè indifferens ad ambulandum. Si secundum, ergo non manet voluntas libera ad substantiam actus præfiniti, quem non potest impedire, sed ad solam circumstantiam non præfinitam hujus, vel illius instantis; ad eum modum, quo si judex efficaciter decerneret suspendere hominem, relinquendo illi libertatem, ut eligeret locum supplicii, in hac v. g. vel in illa platea, homo ille nequaquam esset liber ad non moriendum, sed ad puram circumstantiam mortis, non decretatã: ergo voluntas non esset libera ad consensum, sed ad circumstantiam purè non decretatam.

866. Contra 2. Qui non est liber ad carendum tenebris, sed solùm ad istum, vel illum locum tenebrosum, nequaquam est liber ad habendum lucem, neque ipsi imputabile est, supposito decreto inevitabili continendi illum in loco tenebroso, si non legat, aut si præceptum recitandi officium non adimpleat; quinimò impossibile esset, quòd Deus ei homini præceptum recitandi officium imponeret. Sed eodem modò se haberet voluntas in nostro casu in ordine ad evitandum consensum; ergo &c. Contra 3. Principia immediata libertatis non solùm consistunt in entitatibus intrinsecè indifferentibus, sed in illis cum exclusione cujuscunq; exigentis inevitabiliter exclusionem alterius extremi libertatis; etenim si actus primus proximus immediatus talem exclusionem non diceret, homo catenâ ligatus adhuc esset liber proximè ad ambulandum, eo quòd virtus illius entitativa, quæ est principium immediatum, & activum motus deambulativi sit ad utrumque potens, solúmque impedita per aliquid illi virtuti extrinsecum: sed hoc planè est absurdum; ergo &c. Contra 4. Libertas proxima requirit principia immediatè influentia entitativè ad utrumque expedita: sed, sive detur principium proximum inevitabile, sive inevitabile remotum cum alterutro libertatis extremo essentialiter connexum, non manent principia immediata ad utrumque expedita, ut in homine ligato planè constat; ergo &c.

Assero 6. Decretum prædefinitivum peccati 867.
nequit constituere providentiam efficaciæ, utpote Deo impossibile, licèt sit possibile Deo decretum prædefinitivum actûs boni, & constituat providentiam efficaciæ. Probatur facilè; quia tale decretum prædefinitivum peccati sævitiam saperet, & macularet sanctitatem Dei: nec eo posito posset Deus prohibere peccatum, cùm esset interpretativa peccati volitio, ut constat à n. 585. Quapropter Aranicanum ibi citatum Can. 21. dixit: *Aliquos verò ad malum divina potestate prædestinatos esse non solùm non credimus, sed etiam, si sunt, qui tantum malum credere velint, cum omni detestatione in illos anathema dicimus*; ergo &c. Vide alia cum argumentorum solutione loco cit. De Prædefinitionibus verò impedibilibus, & à scientia media pendentibus latè dicemus in Tractatu de Gratia; est enim eadem difficultas, quæ de scientia media. Unde sicut scientia media non tollit libertatem, ita neque ejusmodi præfinitiones.

SECTIO IV.

Solvuntur opposita.

OBjic. 1. Contra primam. Providentia di- 868.
vina adæquatè sumpta est libera; potuit enim Deus nihil gubernandum creare: atque adeò omninò liberè gubernat, & providet: sed scientia simplicis intelligentiæ non est libera; ergo scientia simplicis intelligentiæ nullatenus constituit providentiam. Confirm. 1. Intentio virtualiter identificata cum cognitione sui adæquatè constituit providentiam; ergo ad istam non requiritur scientia simplicis intelligentiæ. Conf. 2. Providentiæ divinæ nihil accidere potest casuale, & fortuitum: sed scientiæ simplicis intelligentiæ accidere potest aliquid casuale, & fortuitum, cùm effectus creatus liber per accidens illi adveniat; ergo &c. Resp. dist. maj. est libera ratione actûs voluntatis, quo DEUS liberè causat, quod scientia repræsentat conc. ratione liberæ repræsentationis objecti. N. maj. & dist. min. neg. cons. ut constat à num. 495.

Ad primam Confirmat. neg. ant. quia ad eliciendam illam intentionem liberam præsupponi debet cognitio, quæ est simplex intelligentia. Virtualitas enim intentionis ad ipsam virtualitatem non præsupponitur. Ad secundam confirmation. conc. maj. & neg. min. quia, ut habet D. Th. Ex. Doct. omnésq; Philosophi, & Theologi cum Arist. *Lib.2. Physic. cap. 7.* Casuale & fortuitum dicitur in ordine ad causatum, & causam, quæ non physicè, sed purè accidentaliter est causa effectûs. Cùm autem nullus effectus produci & causari possit, quin à Deo physicè fiat cum notitia comprehensiva talis effectûs, exinde nulla res casualis esse potest respectu DEI. Sic qui fodiens terram inopinatò invenit Thesaurum, dicitur causa per accidens Thesauri inventi; quia actio effectiva fodiendi neque ex præcognitione agentis, neque ex natura, sive intentione talis actionis exigit inventionem Thesauri: Neque illi communiter, sed rarò adjungitur. Effectus autem, qui tali actioni per accidens, & rarò adjungitur, dicitur casualis respectu causæ efficientis. Si autem causa sit rationalis, dicitur etiam eventus fortuitus. Fortuna enim solùm respicit causam rationalem: atque adeò omne fortuitum est casuale, at omne casuale non est fortuitum.

869. Quamobrem Aristoteles loco cit. à textu 57. ait: *Sunt igitur ambo causæ, quemadmodum dictum est, secundùm accidens & Fortuna & Casus in iis, quæ possunt fieri, non simpliciter, neque frequenter: Et horum quæcunque utique fient in iis, quæ propter aliquid. Differunt autem, quoniam in plus est, quod enim est à fortuna, est & à casu: Hoc autem non omne à fortuna est: Fortuna enim, & quod à fortuna est, iis inest, quibus & fortunatos esse inerit, & omnino actio. Quocirca & necesse est circa agenda esse fortunam. Signum autem est; quoniam videtur vel idem esse cum felicitate prospera fortuna, aut propè. Felicitas autem actio quædam est; est enim bona actio; quare quibus cumque non contingit agere, iis neque à Fortuna aliquid agere continget.* Hæc Aristoteles. exinde D. Thomas 1. *parte q.22. art.2.* ad 1. ait: Unde cùm omnes causæ particulares concludantur sub universali causa, impossibile est aliquem effectum ordinem causæ universalis effugere. In quantum igitur aliquis effectus ordinē alicujus causæ particularis effugit, dicitur esse casuale, vel fortuitum respectu causæ particularis. Sed respectu causæ universalis, à cujus ordine subtrahi non potest, dicitur esse provisum. Sicut & concursus duorum servorum, licèt sit casualis in quantum ad eos, est tamen prævisus à Domino, qui eos scienter sic ad unum locum mittit, ut unus de alio nesciat.

870. Hæc omnia latè explicat Ex. Doct. *disp. 20. metaph. sect. 12. n.2.* dicens: *Nomen igitur casus potiùs significat effectum, quàm causam, dicitúrque de quolibet effectu inopinato. Cùm autem nullus divinus actus possit esse effectus, vel inopinatus, exinde nullus potest esse casualis.* Quinimò cùm nullus effectus creatus effici possit, quin jam Deus habeat ab æterno prævisionem ejus sub causis suis: exinde nequit esse fortuitus, & casualis respectu Dei. Unde n. 4. ita subjungit: *Atque ex hac explicatione intelligitur non esse in universo effectus casuales respectu Dei, sed tantùm respectu causarum secundarum, & paucis interjectis. Respondetur inprimis respectu causæ operantis per intellectum, & voluntatem non solùm requiri ad hoc, quod effectus sit casualis, seu fortuitus, ut sit præter voluntatem, sed etiam ut sit præter scientiam, vel opinionem operantis. Nam si ex actione mea aliquid sequatur, quod ego futurum esse prævidi, non potest dici esse mihi casuale, vel fortuitum: etiamsi esse possit vel non voluntarium, sed permissum tantum, vel etiam aliquo modo involuntarium. Unde Arist. lib.2. Mag. moral. c.8.* dicit: *ibi minus esse fortunæ, ubi plus est intellectûs; ut ergo Deo nihil casu accidat, satis est quod nihil præter ejus scientiam, & præscientiam eveniat.* Hæc Ex. Doct. quam doctrinam applicans casui n. 5. addit. *Hæc est sententia Aristotelis, & omnium Philosophorum in locis citatis, eámq; declarat D. Thomas.* Hæc Exim. Doct. Exinde apparet, quàm magna irrogetur injuria D. Thomæ, Exim. Doct. Aristoteli aliisque ab illis, qui adeò præfidenter eos afferunt pro sententia contraria.

Objic. 2. Contra secundam assertionem. Contra infinitam perfectionem Dei esset decernere aliquid circa nostras operationes liberas, sine notitia effectûs futuri ex illo decreto; sicuti est imperfectio agentis humani decernere aliquid non prævidendo, quid inde eventurum sit; ergo nequit Deus habere decretum collativum auxilii pertinens ad providentiam sufficientiæ sine prælucentia, & connexione cum scientia media. Confirmat. primò, Providentia divina est summè, & infinitè sapiens, certa, & prudens: sed non ita esset, si non dirigeretur ex scientia media, & illud decretum haberet connexionem cum illa; ignoraret enim, quem eventum media haberent; ergo &c. Confirm. 2. Provisor humanus eò est prudentior, quò meliùs penetrat, & considerat eventum, quem habebunt media ab ipso provisa ad finis consequutionem: atqui providentia divina est prudentissima; ergo &c.

Confirmat. 3. Scientia media est ante omne divinum decretum; ergo dirigit Deum ad eliciendum quodcunque decretum: atque adeò dirigit, & constituit providentiam universalem. Confirmat. 4. Post prælucentiam scientiæ mediæ adhuc manet DEUS liber ad eliciendum decretum, quo velit conferre hypothesin, & elicere decretum primarium ex parte hypothesis prævisum: vel non elicere, neque hypothesin conferre; ergo scientia media dirigit Deum ad illud decretum pri-

primarium : atque adeò constituit providentiam universalem sufficientiæ. Confirm. 5. Decretum divinum est amor efficax omnium prædicatorum, quæ, quando elicitur, sunt in Deo ; ergo est amor scientiæ mediæ præcedentis ad ipsum : atque adeò essentialiter dirigitur à scientia media, quæ exinde constituet universalem providentiam sufficientiæ.

873. Resp. dist. ant. contra infinitam perfectionem Dei ut universalis providentis neg. ut omniscientis, vel ut efficaciter intendentis eventum conc. ant. & neg. conseq. Ratio est, quia ex titulo universalis providentis solùm debet intendere eligere, & conferre media ipsa utilia ad finem, & quæ satis sint, ut provisus pro libito suo possit cum his mediis finem obtinere. Cùm autem utilitatem mediorum cognoscat Deus per scientiam simplicis intelligentiæ, decretum efficaciter collativum mediorum, ut sufficientium, non prærequirit scientiam mediam, sed solam scientiam simplicis intelligentiæ : etenim, quòd media ex intrinsecis suis sint utilia, & sufficientia, vel non sint, non est veritas contingens, sed necessaria, atque adeò non pertinet ad scientiam mediam, sed ad simplicem intelligentiam, quare decretum collativum mediorum, præcisè ut sufficientium, non pendet à scientia media, sed à simplici intelligentiâ. Unde si Provisor humanus solùm teneretur conferre providentiam sufficientiæ, non esset imprudens, quamvis non sciret eventum, dummodo certissimè sciret media collata sufficientia esse, ut Provisus, si vellet, posset pro libito suo cum iis mediis finem obtinere. Verum, quia Provisor humanus quærens per providentiam suam finem sibi utilem, vult, quantùm potest, efficaciter finem, quem optat per ea media, eo præcisè, quòd, quando confert media, non habeat scientiam de eventu, dicitur ejus providentia incerta, non quidem prout incertitudo opponitur providentiæ sufficientiæ, sed prout opponitur providentiæ efficaciæ. Exinde

874. Ad primam confirmationem dist. maj. est summè, & infinitè sapiens certa, & prudens infinitate possibili, & quam exigit in signo suo conc. non possibili, & quam non exigit neg. maj. & dist. min. neg. conseq. Ratio est, quia in signo providentiæ universalis, & sufficientiæ solùm datur potentia ad utrumque, ratione cujus non est cognoscibilis effectus præ omissione, sed est cognoscibilis effectus potens poni pro libito voluntatis, quod jam cognoscit. Unde sicut scientia simplicis intelligentiæ non est incerta, & imprudens, quamvis non cognoscat eventum futurum, utpote pro eo signo non cognoscibilē, neq; illum exigens, sed est infinita in sua linea, eo quòd cognoscat, quidquid eo signo est cognoscibile : ita providentia universalis non est incerta, & imprudens, sed infinita in sua linea, cùm cognoscat, quidquid pro eo signo est cognoscibile. Ad secundam confirmationem dist. maj. est prudentior prudentia spectante ad providentiam particularem conc. ad universalem & sufficientiæ neg. maj. & dist. min. est prudentissima per perfectionem suæ lineæ conc. lineæ non suæ neg. min. & consequentiam, ut ex dictis. Ad tertiam confirmationem dist. ant. est ante omne divinum decretum prioritate exercita conc. prioritate naturæ neg. ant. & conseq. Quia scientia media est posterior naturâ consensu : consensus autem est posterior naturâ hypothesi ad consensum. Cùm autem hypothesis constituta per decretum indifferens sit prior naturâ consensu, & consensus sit prior naturâ scientiâ mediâ ; decretum indifferens est prius naturâ scientiâ mediâ, ex illo principio lumine naturæ noto : *Quod est prius priori, est prius posteriori.*

875. Ad quartam confirmationem dist. ant. & elicere decretum primarium per libertatem naturâ posteriorem scientiâ mediâ neg. natura priorem conc. ant. & neg. consequentiam. Ratio est, quia libertas ad producendum, vel non producendum, eliciendum, vel non eliciendū decretum primarium constitutivū providentiæ sufficientiæ, sive hypothesis scientiæ mediæ est Deo necessaria : & scientia media est Deo contingens. Prædicata autem necessaria in Deo sunt priora naturâ contingentibus, ut diximus à n. 734. Unde nequit Deus dirigi per scientiam mediam ad eliciendum decretum primarium, sed ad eliciendum secundarium ex libertate propria omniscientis, & absoluti Domini in linea physica, & morali ex dictis à n. 642. Quæ libertas constituitur per scientiam mediam de eventu futuro sub ea hypothesi. Ex qua secunda libertate potest Deus se exercere, quin apponat hypothesin, vel eam apponendo : atque adeò si non apponatur, manebit scientia media naturâ posterior consensu conditionato, ejusque hypothesi : si autem apponatur, manebit naturâ posterior consensu absoluto : cùm ex eo detur in Deo ista scientia media : quia ponetur consensus absolutus, si ponatur hypothesis, & non econtra. Quæ maximè notanda sunt. Tam pro his, quæ pertinent ad providentiam, quàm ad tractatum de Gratia.

876. Ad confirmationem dist. ant. quæ, quando elicitur, sunt necessariò in Deo in suo signo naturæ conc. in signo posteriori naturæ neg. ant. & consequentiam. Ratio est, quia decretum liberum potens existere in Deo absque omni eo, quod est posterius naturâ ipso decreto : atque adeò decretum indifferens constitutivum scientiæ mediæ, cùm possit dari in Deo, sive subsequatur scientia media de consensu, sive de dissensu & non econtra : ea de causa, neq; est amor efficax scientiæ mediæ de dissensu, neq; scientiæ mediæ de consensu. Aliter, si esset amor efficax scientiæ mediæ de consensu, non posset existere sine illa. Unde cùm esset connexum cum alterutro extremo libertatis, non posset constituere hypothesin indifferentem, & tollere à

Deo scientiâ mediam. Quapropter miror valdè, quòd efformetur tale argumentum à defensoribus scientiæ mediæ. Neque sat est dicere, omnipotentiam non applicari per decretum indifferens, atque adeò non præsupponi decretum indifferens ex parte hypothesis, sed applicari per præfinitionem subsequentem scientiam mediam, quæ non est necessitas physica necessitans voluntatem ad consensum, sed solùm logicè inferens consensum. Hæc enim responsio satis impugnata manet ex doctrina totius tractatûs, præcipuè à num. 244. & 449. ubi & ex ratione Theologica, & ex testimoniis SS. PP. constat non posse concipi applicatam omnipotentiam sine divino decreto: cùm autem ex parte hypothesis scientiæ mediæ non possit decretum illud esse efficax, sed indifferens, ut constat à num. 379. per sex integras disputationes. Exinde clarè apparet negari non posse in schola nostra decretum indifferens.

877. Quapropter Rev. Pater noster Generalis Carolus de Noyelle rogatus, an aliquæ propositiones defendi possent in schola nostra Resp. Provinciali Aragoniæ literis Romæ datis 26. Sept. 1682. severè prohibens, ne ullus ex nostris aliquas ibi præfixas propositiones doceret, quarum secunda hæc est: dum fit consensus bonus, applicatur omnipotentia salva libertate per præfinitionem efficacem consensûs absque ullo decreto indifferenti: & talis præfinitio non est consequens, sed antecedens consensum. 3. Hujusmodi præfinitio omnipotentiæ applicativa non est necessitas physica necessitans voluntatem ad consensum: sed solùm logicè inferens, quòd consentiet liberè, & relinquit intactam indifferentiam physicam voluntatis ex vi causarum proximarum potentis physicè facere dissensum, & per illum impedire consensum, & prædictam necessitatem Logicam, quæ dicitur consequentiæ. 4. Prædicta præfinitio efficaciter volens consensum, & efficaciter nollens dissensum, est sufficiens applicatio omnipotentiæ ad dissensum. 5. Quamvis, dum fit consensus prædefinitus, non sit decretum indifferens omnipotentiæ applicativum, est tamen in voluntate sic constituta per hæc principia undecunque provenientia, potestas faciendi, quod esset (puta decretum indifferens) pro casu, quo ipsa dissentiret. 6. Implicat absolutè decretum applicativum omnipotentiæ ad operationes liberas honestas esse indifferens, sed necessariò debet esse prædefinitio Dei efficax; ex quarum propositionum prohibitione clarè constat, quàm propria sit Societatis doctrina à nobis hucusque tradita. Verùm de his agemus latè in Tract. de Gratia, cùm de prædefinitionibus erit sermo.

878. Objic. 3. Decretum primarium collativum auxilii per se procedit à libertate divina constituta per scientiam mediam, qua Deus est liber ad conferendum auxilium quia efficax, vel præcisè quia utile; ergo ex se habet connexionem cum scientia media: atque adeò non est indifferens, sed connexum cum altero libertatis extremo. Confirm. 1. Ex parte hypothesis scientiæ mediæ, licèt non requiratur hæc, vel illa scientia media determinata, requiritur aliqua vagè, & disjunctivè sumpta, ne Deus cæco modo procedat; ergo decretum primarium connecti debet vel cum scientia media de consensu, vel cum scientia de dissensu, atque adeò non erit indifferens, sed prædefinitivum. Confirm. 2. Licèt Trinitas Personarum, aut æternitas decreti non requirantur ex parte effectûs creati, requiruntur tamen ex parte præfinitionis divinæ in actu primo proximo providentiæ sufficientiæ: ergo etiam scientia media. Confirmat. 3. P. N. Generalis Claudius Aqua viva die 14. Decembr. 1613. præcepit ut Magistri Societatis docerent efficaciam auxilii in actu primo, sed hæc stare non possunt, si scientia media non constituat actum primum providentiæ universalis: & exinde decretum primarium connectatur cum scientia media; ergo &c.

Resp. neg. ant. Quia tale decretum solùm 878.
procedit per se à jure divino constituendi creaturâ ad utrumque indifferentem, non verò determinatam ad unum: cùm autem jus illud, utpote prædicatum necessarium, sit prius naturâ scientiâ mediâ, & decreto ab ea pendente, ut constat à n. 734. & 873. Exinde decretum indifferens nó procedit per se à decreto subsequente scientiam mediam. Cæterùm, quia decretũ pendens à scientia media existit in signo priori exercito ex dictis à n. 826. simúlq; vult, & imperat principia immediata elicientia decretum indifferens, exinde dicitur concurrere imperativè ad decretum indifferens: at cùm istud imperium sit contingens decreto indifferenti ex dictis à n. 858. Ea de causa nó procedit ab illo per se, sed per accidens: etenim decretũ indifferens æquè potest existere cũ efficacia, vel cum inefficacia, cũ hoc imperante, vel cum ejus contradictorio, aut cum pura omissione ex dictis à n. 858. Cùm autem actus potens componi cum quolibet ex duobus contradictoriis, à neutro ex illis per se dependeat, aut procedat; & potens ex se componi cum omissione alicujus actus, non pendeat ab eo actu, exinde decretum indifferens nequit per se procedere à decreto pendente à scientia media.

Ad primam confirmationem neg. ant. nam 88o.
in signo hypothesis scientiæ mediæ, neque datur scientia media de consensu, neque de dissensu; sed conditio, ut in signo posteriori naturæ habeat Deus unam è duabus, sicuti in signo libertatis, neque datur consensus, neque dissensus; sed potentia ut in signo sequenti conjungatur cum consensu, vel dissensu. Ad secundam confirmationem conc. ant. & neg. consequentiam. Quia Trinitas Personarum est prædicatum necessarium compossibile cum utroque libertatis extremo: atque adeò præcedit libera. Decretum verò utpote divinum, & ha-

& habens omnem perfectionem in suo genere possibilem, debet esse æternum ex n. 804. Verùm ut sit componibile cum libertate, si sit cum altero libertatis extremo connexum, debet esse natura posterius libertate, ut sæpè diximus. At scientia media, si præcederet ex parte hypothesis requisitæ ad providentiam sufficientiæ, non esset posterior naturâ libertate: & cùm aliunde sit connexa cum altero libertatis extremo, libertatem everteret. Ad tertiam confirmationem dist. maj. efficaciam auxilii in actu primo providentiæ universalis, & sufficientiæ neg. providentiæ particularis, & efficaciæ conc. maj. & dist. min. neg. conseq. Quia actus primus providentiæ particularis efficacis constituitur ex scientia media evitabili à creatura ex num. 884. qua Deus videt auxilium, si conferatur, futurum efficax: atque adeò talis actus primus nequaquam officit libertati.

881. Objic. 4. Contra tertiam. Per scientiam simplicis intelligentiæ cognoscit Deus se habere plura auxilia, quibus quandocunque voluerit, obtinebit consensum liberum cujuscunque voluntatis; ergo ad providentiam efficaciæ sufficienter dirigitur Deus à scientia simplicis intelligentiæ, atque adeò providentia efficaciæ non includit constitutivè scientiam mediam. Probat. ant. Deum obtinere quotiescumque voluerit, consensum liberum cujuscunq; creaturæ est perfectio Dei necessaria, ut constat ex Augustino in Enchiridio. *c.* 98. dicente: *Quis enim tam impiè desipiat, ut dicat Deum malas hominum voluntates, quas voluerit, quando voluerit, ubi voluerit, in bonum non posse convertere?* ergo cognoscit Deus per scientiam simplicis intelligentiæ nullam esse voluntatem intrinsecè possibilem, cujus liberum consensum non obtineat, quandocumque voluerit.

882. Resp. dist. ant. Cujuscunque voluntatis, quæ producatur conc. quæ non producatur neg. ant. & conseq. ad probationem dist. eodem modo ant. & neg. conseq. Ratio est, quia per scientiam simplicis intelligentiæ solùm cognoscit Deus veritates necessarias. Cùm autem dari consensum liberum sub principiis indifferentibus, non sit veritas necessaria, sed libera, non cognoscit illam Deus per scientiam simplicis intelligentiæ: Cæterùm, quia ex titulo necessario dominii habet Deus posse uti creaturis, ut voluerit, ea, quæ sub nullo auxilio consensura foret, non maneret extrinsecè possibilis, neque producibilis, quod cognoscit Deus per simplicem intelligentiam, an autem, & quænam creatura dissensura foret singulis auxiliis, nequit cognosci nisi per scientiam mediam, per quam cognoscit Deus, quænam auxilia erunt efficacia, & quænam inefficacia, cùm autem totum hoc requiratur ad providentiam efficaciæ, exinde scientia media indispensabiliter includitur in constitutivo providentiæ efficacis libertatem non evertentis. neque alia est mens Augustini, aliorúmque SS. PP. ut late constat num. 642.

Objic. 5. Si scientia media constitueret providentiam efficaciæ, destrueretur objectum scientiæ mediæ; ergo nequit illam constituere. 883.
Probat. ant. Objectum scientiæ mediæ erat consensus sub hypothesi indifferente, atqui in providentia efficaciæ non manet consensus sub hypothesi indifferente, sed cũ determinatione ad unum; procedit enim à directione scientiæ mediæ determinatè ad unum; ergo &c. Confirmat. 1. Ex parte hujus hypothesis. Si dedero Petro auxilium A, vel intelligit Deus providè, vel si dedero improvidè, etenim datio ipsa nequit esse neutra: atqui si Deus intelligeret secundum, falleretur, cùm nihil fieri possit ipso operante improvidè; ergo intelligi debet, si fiat providè: atque adeò ex parte hypothesis includi debet scientia media. Confir. 2. Ex parte hypothesis, vel intelligitur decretum, & auxilium efficax, vel inefficax? Si efficax, intelligitur scientia media de consensu: si inefficax, intelligitur scientia media de dissensu; ergo &c.

Resp. neg. ant. ad probationem dist. major. sub hypothesi indifferente se habente pro priori naturæ ad consensum liberum conditionatum conc. se habente pro posteriori naturæ neg. maj. & dist. eodem modo min. neg. conseq. Ratio est, quia providentia efficaciæ complectitur duplicem actum primum, videlicet, & actum primum providentiæ sufficientiæ, qui est hypothesis scientiæ mediæ indifferens ad utrumque libertatis extremum, se habens pro priori naturæ ad scientiam mediam: & actum primum providentiæ particularis, sive specialis benevolentiæ, qui alterius constitutivo superaddit scientiam mediam. Cùm autem scientia media non destruat hypothesin, à qua dependet, sed cum ea conjungatur ad constituendam providentiam particularem: exinde scientia media constituens providentiam particularem, non destruit, sed infert ipsius objectum, & hypothesin. 884.

Ad primam confirmationem dico: Deum per suum actum intelligere, si dedero providè, providentiâ in eo signo hypothesis possibilis, quæ sola est providentia sufficientiæ. Unde ex parte illius hypothesis utpote prævie ad scientiam mediam, nequaquam includitur scientia media. Si verò ex parte illius hypothesis, *si dedero*, non intelligat Deus decretum indifferens, aut auxilium nudè sumptum, cum exclusione omnis impedimenti inevitabilis, sed ut affectum scientia media de consensu sub illo, jam illa hypothesis non esset hypothesis soliùs providentiæ sufficientiæ prævie ad scientiam mediam: sed hypothesis providentiæ particularis, includens scientiam mediam evitabilem à voluntate ex dictis à n. 744. Unde sub ea hypothesi nequit cognosci consensus per scientiam mediam, sed per scientiam visionis, & simplicis intelligentiæ, ut constat à n. 547. Exinde ad secundam confirmationem dico, ex parte hypothesis scientiæ mediæ intelligi auxi- 885.

lium, & decretum nudè sumptum cũ exclusione impedimentorum, & capax, ut pro signo sequenti conjungatur cum consensu, & appareat extrinsecè efficax, vel cum dissensu, & appareat extrinsecè inefficax: sicuti voluntas libera in actu primo, neque intelligitur volens, neque nolens, sed capax, ut pro signo sequenti conjungatur cum volitione, & denominetur volens: aut cum nolitione, & denominetur nolens. Vide reliqua argumenta soluta à num. 734. & 890.

886. Objic. 6. Contra quartam. Deus nunquam potest actu elicere decretum, quin prævè se habeat scientia media: atqui ut Deus prælucente scientia media habeat providentiam, sive universalem moralem, sive particularem, requiritur dictamen practicum, & imperium intellectuale essentialiter connexum cum objecto dictans: *fac hoc*; ergo &c. Confirmatur primò. Scientia simplicis intelligentiæ, utpote affirmans rem possibilem, & scientia media, utpote affirmans eventum conditionatè futurum, sunt veræ, earúmque contradictoriæ falsæ: atqui imperium intellectuale *fac hoc*, non est judicium capax veritatis, aut falsitatis: ergo ultra scientiam mediam, & simplicis intelligentiæ requiritur in providente. Conf. 2. Scientia media, & simplex intelligentia pertinent ad unam è tribus operationibus intellectûs: atqui imperium intellectuale ad nullam è tribus operationibus intellectûs pertinet; ergo &c. Probat. min. ex D. Thoma *Secunda secundæ q.* 83. *art.* 1. ubi agens de oratione post enumeratos tres actus intellectûs apprehensionem, judicium, & discursum, addit: *Illi tres actus pertinent ad rationem speculativam, sed ulterius ad rationem practicam pertinet causare aliquid per modum imperii, & petitionis*; ergo &c. Confirm. 3. Formido, dubitatio, suspicio, admiratio, & id genus alii, sunt actus de linea intellectuali, quin pertineant ad aliquam è tribus operationibus intellectûs: sed ejusmodi naturam habent imperium, & petitio, sive dictamen practicum; ergo &c.

887. Resp. dist. maj. Quin prævè se habeat scientia media prioritate exercita conc. prioritate naturæ neg. maj. min. & conseq. Etenim scientia media, licèt sit prior exercitè, est posterior naturâ suâ hypothesi: cùm hypothesis sit prior naturâ consensu. Consensus autem sit prior naturâ scientiâ mediâ. Quod autem est prius priori, planè etiam prius est posteriori, ut patet in Avo, Filio, & Nepote. Verùm, quamvis major esset vera: minor adhuc esset falsa: cùm in Deo non sit necessarium aliud imperium præter scientiam mediam, & simplicè intelligentiam, licèt necessarium esset in hominibus, cùm per has scientias habeat Deus sufficientem certitudinem, quod satis clarè docet D. Thomas num. 849. Unde istæ scientiæ solùm possunt dici dictamen practicum, & imperium directivum: atque adeò, cùm scientia constituens providentiam particularem subsequatur posterioritate naturæ intentionem, & electionem: secus autem simplex intelligentia constituens providentiam universalem, exinde dictamen practicum, & imperium directivum providentiæ particularis subsequitur intentionem, & electionem; quo in sensu loquitur aliquando D. Thomas: secus dictamen, & imperium providentiæ universalis, de qua nec verbum ibi habet D. Thomas.

Ad primam confirmationem conc. maj. & neg. min. Quia si imperium istud, *fac hoc*, sit intellectuale contradistinctum ab affectivo, debet habere aliquam expressionem denuntiationis, obligationis, vel utilitatis, aut conducentiæ ad finem: unde si res non haberent utilitatem, aut conducentiam, quæ denuntiatur, illud imperium intellectuale *fac hoc*, esset falsum. Ad secundam confirmationem conc. maj. & neg. minor. Ad probationem conc. ant. & neg. conseq. Quia D. Thomas in illis verbis non contra distinguit orationem, & petitionem à tribus intellectûs operationibus in tota sua latitudine sumptis, sed ab illis, quæ non repræsentant rem factibilem, sed in ea, ut præcisè facta sistunt: atque adeò dicuntur actus purè speculativi: Oratio verò, & petitio intellectualis, cùm respiciant praxin, reducuntur ad judicium practicum assertivè significans desiderium rei obtinendæ, ut habet Ex. Doct. *tom.* 2. *de Religione Tract.* 4. *lib.* 1. *cap.* 4. *&* 5. 888.

Ad tertiam confirmationem neg. maj. & min. Major enim est falsa; nam omnes illi actus sunt judicia; formido enim ita assentitur, ut ex suo modo tendendi sit componibilis cum actu ex opposito motivo dicente: Fortè ita non est, atque adeò solùm affirmat ex alio motivo: Fortè ita est. Dubitatio est assensus, quo mens utrimque fluctuans affirmare potest apprehensiones, quas habet utriusque partis cum defectu sufficientis motivi ad alterutram. Suspicio ita eas apprehensiones fluctuantis mentis attingit, ut simul inclinet in eo, quod in hoc motivo præ alio aliquid lateat. Admiratio est iudicium, quo annunciamus rei magnitudinem, vel insolentiam, aut simul nostram inexpectationem, vel inferioritatem ad illam. Unde major ea propositio est planè falsa. Minor etiam est falsa; nam dictamen practicum, vel imperium intellectuale non alio modo tendit, nisi exprimendo rem faciendam, vel obligationem faciendi. Sic dictamen naturale, quo cognoscimus, quid nobis permissum, quid prohibitũ sit, dicitur imperium, & lex naturalis. Unde, licèt darentur alii actus intellectuales, qui neque essent apprehensio, neq; judicium, neq; discursus, non esset talis naturæ dictamen illud practicũ, & imperium directivum, quod constituerent providentiam, sed essent verum judicium. 889. 890.

Objic. 7. Contra quintam conclusionem. Scientia media reflexa, qua Deus dicit: si videro per scientiam mediam directam, quòd Petrus dissentiret, si conferrem illi auxilium A-

non

non conferrem auxilium A, est inevitabilis à voluntate Petri, & incompossibilis cum dissensu: atqui non tollit libertatem; ergo licèt decretum efficax inimpedibile independens à scientia media, sit inevitabile, & incompossibile cum dissensu, non exindè auferet libertatem.

Confirmat. 1. Si decretum inimpedibile decerneret consensum pro aliquo instanti vago, & indeterminato, posset voluntas illud elicere, vel non elicere in instanti A; ergo esset libera ad substantiam in instanti A. Confirm. 2. Decretum illud inimpedibile non constituit actum primum proximum: ergo non impedit libertatem ad substantiam actûs. Resp. dist. min. est inevitabilis à voluntate nudè sumpta conc. à voluntate instructa comprincipiis ad utrumque expeditis neg. maj. & dist. minor. non tollit libertatem, si conjungatur cum comprincipiis ad utrumque expeditis conc. si non conjungatur neg. minorem, & consequentiam.

Ratio est, quia, ut voluntas sit actu libera, non satis est, quòd esset libera, si darentur illi requisita omnia ad utrumque expedita; sed requiritur quod actu dentur. Licèt enim actus non requirat principia ad omissionem, aut econtra: at libertas in actû primo proximo ad utrumque requirit principia expedita ad utrumque. Sic Petrus, ut sit actu liber ad comburendam stuppam Neapoli, non satis est, quòd esset liber, si esset approximatus, & existeret Neapoli, sed requiritur, quòd existat Neapoli, & sit approximatus. Exinde

891. Non satis est, ut Petrus sit liber actu per auxilia ad consensum, vel dissensum, quòd esset liber, si ei conferrentur ea auxilia, sed requiritur, quòd actu illi sint collata. Quamobrem voluntas nudè sumpta non est proximè libera, & expedita ad consensum, vel dissensum; atque adeò nudè sumpta nequit evitare liberè dissensum, neque decretum, aut scientiam reflexam illum naturâ subsequentem. Si autem voluntati conferantur auxilia indifferentia, & constituatur proximè libera ad utrumque, tunc jam potest pro libito suo elicere dissensum, & sic impedire decretum DEI de non dando auxilium pro casu dissensûs. Pariter, quando cum illo auxilio elicit consensum, potest evitare consensum, & scientiam mediam de consensu sub illo, atque adeò decretum subsequens pro posteriori naturæ scientiam mediam de non dando auxilio, nisi pro casu consensûs, ex dictis à num. 744. Licèt enim verum sit, quòd non evitabit illam scientiam mediam directam, est æquè verum, quòd poterat illam evitare: sic etiam, licèt sit verum, quòd non evitabit scientiam reflexam de non dando anxilio pro casu dissensûs, est æquè verum, quòd poterat pro libito suo cum eo auxilio ad utrumque expedito eam evitare. Unde si scientia media directa non deserviat, ad destituendam libertate voluntatem, sicuti deserviret, ut dicemus num. 931. casu, quo DEUS diceret: quia video, quòd si conferam hæc principia voluntati, erit libera, & peccabit, nolo conferre libertatem, sed necessitare voluntatem ad bonum; sed deserviret ad dandam libertatem prævisam ex parte hypothesis, tunc deserviret ad dandum id, quo poterat ea scientia directa de eventu impediri, licèt de facto non impedienda sit; eò quòd voluntas, quæ pro libito suo poterat dissentire, de facto non dissentiet, sed consentiet, aut econtra. Cæterùm, cùm voluntas à DEO libera constituta non solùm dicat voluntatem constitutam, sed etiam DEUM illam constituentem, exinde illa evitabilitas non est in actu primo à sola voluntate, sed à voluntate simul, & à DEO.

Ad primam confirmationem dist. antecedens: Illum elicere, vel non elicere in instanti A cum necessitate metaphysica ad eliciendum illum in alio instanti, si non eliciat in isto conc. absque tali necessitate neg. antecedens, & consequentiam, ut constat à num. 865. Ad secundam confirmationem dist. ant. non constituit, neque impedit id, quod constituit actum primum proximum neg. & impedit conc. antecedens, & neg. consequentiam. 892.

Ratio est, quia actus primus proximus non constituitur ex voluntate, & auxilio indifferente nudè sumpto, sed ad utrumque expedito. Hæc autem expeditio ad utrumque dicit exclusionem cujuscunque impedimenti inimpedibilis, sive extrinseci, sive intrinseci, & inconjungibilis cum utroque libertatis extremo, ut patet in homine damnato ad mortem, vel catenâ extrinsecus ligato, aut intrinseca qualitate ad ambulandum impedito, qui ob defectum exclusionis talis impedimenti sive intrinseci, sive extrinseci non esset proximè liber, & expeditus ad evitandam absolutè mortem, aut ad absolutè ambulandum. Cùm autem illud decretum impediret exclusionem talis impedimenti, non minùs, quàm catena impediret exclusionem catenæ, exinde impediret, quod constituit actum primum proximum: atque adeò tolleret libertatem. Et certè scire vellem ab adversariis, quare nos non sumus immediatè liberi, sed solùm liberi in capite, nempe in Adamo, ad non incurrendum originale, vel ad nunquam moriendum, nisi ob rationem à nobis datam requisitam ad proximam libertatem.

Objic. 8. Licèt DEUS ante prælucentiam scientiæ mediæ decerneret efficaciter consensum Petri, adhuc postea prævidere poterat per 893.

scientiam mediam, quòd si conferret ei hæc principia proximè indifferentia, Petrus potens cum eis dissentire, non dissentiret, sed liberè consentiret; ergo Providentia efficaciæ libertati consentanea constitui potest ex tali decreto. Confirm. 1. DEUS per scientiam simplicis intelligentiæ videt voluntatem infallibiliter consensurâ alicui auxilio indifferenti; ergo Deus à sola scientia simplicis intelligentiæ directus potest efficaciter decernere consensum liberum. Confirmat. 2. Licèt nulla occasio se solâ actu necessitet voluntatem moraliter ad peccatum, cumulus autem omnium occasionum necessitat moraliter voluntatem: ergo licèt nullum auxilium indifferens se solo inferat metapysicè consensum liberum; cumulus autem omnium auxiliorum indifferentium inferet metaphysicè consensum liberum; adeóque ex necessaria cognitione, quam DEUS habet de cumulo auxiliorum, poterit salva libertate decernere efficaciter consensum liberum.

894. Resp. dist. ant. Liberè quoad substantiam actus præfinitam, nego, quoad circumstantiam non præfinitam conc. ant. & neg. conseq. ut constat à n. 865. Ad primam confirmationem neg. ant. nam per scientiam simplicis intelligentiæ solùm videntur necessaria, non autem libera: libertas autem ad unum è duobus nequit esse metaphysica necessitas ad unum neque id est contra dominium Dei, ut constat à n. 642. Plures autem admittentes ant. adhuc negant consequent. cum Henao Parte 1. de Scientia media sect. 444. at de hoc ipsi curent. Ad secundam confirmationem conc. ant. & neg. conseq. Ratio est, quia necessitas moralis potest vinci physicè, ac proinde, sive ab intrinseco, sive ab extrinseco proveniat, sive ad unum, sive ad multa devolvatur, relinquit absolutum conceptum libertatis; sicuti dum manet homo, licèt maneat vulneratus, manet animal rationale. Unde conceptus absolutus libertatis non excludit eam necessitatem moralem, at verò necessitas metaphysica nullo modo vinci potest, ac proinde tollit conceptum absolutum libertatis. Unde neque ab uno, neque à pluribus, neque ab intrinseco, neque ab extrinseco provenire potest manente libertate; sicuti neq; ab intrinseco, nec ab extrinseco, nec ab uno, nec à pluribus tollitur homo, dum manet animal rationale.

895. Cæterùm, propter utilitatem doctrinæ, non renuam insinuare breviter, quæ tradam in tractatu de gratia, itaque necessitas moralis nihil aliud est, quàm fundamentum ad prudenter judicandum effectum aliquem in his circumstantiis exstiturum, nisi valde difficiliter, aut per valde extraordinarium agendi modum impediatur, uti revera impediri potest. Hoc autem fundamentum ad ita judicandum aliquando stat in intrinseco, v. g. quando aliquis pravis habitibus, & pessimis inclinationibus instructus ad malum habet urgentem occasionem, ad quam pessimæ illæ inclinationes alliciunt. Licèt enim tunc libertas absolutè maneat, sine qua peccatum formale non foret, at ea indoles, & lubrica natura ita inclinata, fundamenti satis est ad eliciendum judicium prudens, quale descripsimus; aliquando etiam hoc fundamentum stat non solùm in intrinseco, sed partim in extrinseco, v. g. in natura fragili ad plures durationes protracta cum jure ad operandum difformiter, cùm enim superveniant motiva allicientia ad bonum, & allicientia ad malum, valde difficile, & irregulare esset, quòd ea fragilitas non operaretur quasi fragilitas, sed quasi natura stabilis firmata in bonum, quin unquam transiret ad malum. Unde in eo complexo daretur totum illud fundamentum, quod vocatur necessitas moralis. Exinde, cùm eodem modo quantum ad illâ fragilitatem se habeant mille homines in ordine ad unam durationem, ac se habet unus homo in ordine ad mille durationes, si est moraliter impossibile, quòd unus homo in aliqua ex mille durationibus non proferat ullum verbum otiosum, aut non committat aliquod veniale, ita erit moraliter impossibile, quòd in una durationè aliquis ex mille hominibus non committat aliquod veniale.

Quapropter, cùm illud fundamentum, sive 896.
moralis adæquata necessitas ster in complexo, quod de uno solo prædicari non potest, sive homine, sive durationè; ea de causa moralis necessitas adæquata nequit in eo sensu ad unum determinatū ex ea collectione reduci: etenim sicuti nullus determinatus est complexum, sed omnes simul, ita nullus determinatus arguit determinatè, quòd aliquis ex illis moraliter peccabit, sed solùm arguitur ex complexo. Cæterùm, cùm ad peccandū requiratur libertas, complexum illud nequit tale esse, ut non sit absolutè compossibile cum peccato, & illius omissione, adeóque nequit esse tanta necessitas, ut connectatur metaphysicè cū peccato. Ex quo apparet, quàm à longè petita sit paritas à necessitate morali ad metaphysicam: nam necessitas moralis non excludit constitutivum libertatis, ideóque præcedere potest exercitium libertatis; at necessitas metaphysica excludit constitutivum libertatis, unde nequit præcedere ad ipsum libertatis exercitiū. Quinimò dici debet, unumquemque ex illa collectione operantem in illis circumstantiis operari, cum necessitate morali inadæquata, quin dici possit, operari cum necessitate metaphysica inadæquata. Nam necessitas illa moralis inadæquata nullum adæquatum præsupponit destructivum indifferentiæ, bene verò ea necessitas metaphysica inadæquata, ut ex dictis constat. 898.

Exinde quando Tridentinum sess. 6. cap. 23. 899.
ita definit: *Si quis hominem semel justificatum dixerit amplius peccare non posse, neque gratiam amittere, atque ideo eum, qui*

qui labitur, & peccat, unquam verè fuisse justificatum, aut contra posse in tota vita peccata omnia, etiam venialia vitare nisi ex speciali DEI privilegio, quemadmodum de Beata Virgine tenet Ecclesia, anathema sit. In hac, inquam, definitione non solùm attendit Tridentinum necessitatem moralem antecedentem. sed etiam ad necessitatem metaphysicam consequentem; adest enim lex divina universalis ex denominatione saltem extrinseca à consortio scientiæ mediæ, qua Deus ob altissimos suæ providentiæ fines non vult se retrahere, sed conferre justis Adami posteris plura auxilia, quibus vidit per scientiam mediam, quòd, si conferrentur, tales homines diu viventes, multa venialia peccata committerent, à qua regula universali excepta fuit Deipara, qui quidem exceptivus favor contra legem singulare privilegium fuit, præsertim, cùm afferat bonum confirmationis in bono. De extensione hujus privilegii ad aliquem alium ex puris hominibus plura dicta sunt, quæ tensentur vel impossibilia, vel temeraria, vel errori proxima, videtur enim sensus Ecclesiæ esse, quòd solùm Deiparæ concessum fuerit, ut defendit communis sententia. Nihilominus ad Joannem Baptistam protraxêre hoc privilegium Galatinus, Catarinus, & Abulensis. Ad Jeremiam & Jacobum minorem alii, quos citat Lorinus in Psal. 45. vers. 6. Eckius extendit ad omnes sanctificatos in utero, & specialiter ad S. Josephum. Pora in Elucidario ad Beatos Joachimum, & Annam, conditionatè tamen, nimirum, si aliis fuerit concessum. Hæc autem res tota, quanta, divinatione est plena. Sicuti & designare spatium temporis, quo absque speciali privilegio potest homo occurentia omnia venialia vitare. Sotus enim, & Vega designat unum diem: aliis verò hoc nimium videtur ex illo Prov. 24. v. 16. *Septies enim in die cadet justus, & resurget: impii autem corruent in malum.* Qua de causa tres, aut quatuor temporis horas ipsi designant. Res est omnino incerta, ut ait Ex. Doctor *Part. 3. de Gratia lib. 9. cap. 8. à num.* 23.

898. Quòd autem in ista divina providentia detur ea lex assignata num. 987. Constat ex eo proverb. testimonio suprà citato. Tum quia semper habemus, quod nobis remittatur, juxta orationem Dominicam, qua Christus Luc. 11. docuit nos orare dicentes: *Dimitte nobis peccata nostra.* Tum, quia, ut habet Jacobus in sua Canonica cap. 3. *In multis enim offendimus omnes.* Ex his enim, & aliis similibus scripturæ testimoniis satis innuitur voluntas universalis DEI, permittendi justis diu viventibus plura peccata venialia. Quæ voluntas ex intrinseca denominatione à scientia media, dicitur, non quidem lex peccandi, cùm hæc ex terminis DEO repugnet, sed lex permissiva peccatorum, à qua lege universali neminem possumus absque gravi fundamento excipere: excipiendam autem esse Deiparam semper tenuit, & tenet Ecclesia, ut constat ex Tridentino adducto num. superiori, quæ exceptio magnum est privilegium. Sed de his latè in Tractatu de Gratia: Hæc enim quantum ad præsens attinet institutum, satis superq; sunt.

Obj. 9. Contra sextam Assertionem. Deus 899
facit cum voluntate creata concursum actualem, & simultaneum ad actum peccaminosum; quia habet inseparabiliter annexam malitiam; sed nihil facit, nisi volens efficaciter facere; ergo vult efficaciter actum peccaminosum: ac proinde illum prædefinit. Confirmat. 1. Nolitio, qua DEUS non vult se retrahere à conferendo auxilio, quod per scientiam mediam prævidit inefficax, est prædefinitio peccati; ergo &c. Confirmat. 2. DEUS potest prædefinire pœnitentiam ante absolutam prævisionem peccati: sed talis prædefinitio est prædefinitio peccati, quod est medium ponendum ad finem pœnitentiæ: ad eum modum volitio efficax finis est virtualis saltem volitio medii necessariò ponendi ad consecutionem finis; ergo &c. Confirmatur 3. Quando in sacris scripturis dicitur, DEUM obdurare, excæcare, & tradere peccatores pessimis ipsorum desideriis, ait Augustinus, DEUM hoc non præstare per solam patientiam, aut tolerantiam, qua illis relinquit voluntatem peccandi, sed potissimè per potentiam, qua illos in peccata compellit. Unde *tom. 7. lib. de Gratia, & Libero arbitrio* post allata ea omnia scripturæ testimonia cap. 25. ita subjungit: *His & talibus testimoniis divinorum eloquiorum, quæ omnia commemorare nimis longum esset, satis, quantùm existimo, manifestatur operari DEUM in cordibus hominum ad inclinandas eorum voluntates, quocunque voluerit; sive ad bona pro sua misericordia, sive ad mala pro meritis eorum judicio utique suo aliquando aperto, aliquando occulto, semper autem justo.* Atqui DEUM operari non solùm per tolerantiam, sed etiam per potentiam compellendo peccatores ad peccata, & inclinando ad mala pro eorum meritis, non est solùm permittere: sed etiam est peccata prædefinire; ergo &c.

Resp. dist. maj. Facit ex inclinatione, & 900
determinatione sibi immediatè libera neg. ex inclinatione, & determinatione immediatè libera creaturæ conc. major. & dist. minorem, nisi volens efficaciter efficaciâ proportionatâ concursui suo conc. improportionata neg. minorem, & consequent. Ratio est, quia licèt Deus immediatè liberè elevet creaturam, eique conferat comprincipia, ut possit agere, & non agere, applicétque indifferenter omnipotentiam ad utrumque volens

lens potiùs operationem rectam, quàm peccaminosam. At actio illa, cùm non procedat ab actu primo constituto, ut Deus immediatè liberè se exerceat, sed ut se exerceat cum adjutorio divino immediatè liberè creatura, ad eum modum, quo de habitu, & voluntate diximus à n. 647. Ea de causa non requiritur ad illam actionem volitio, qua Deus illam efficaciter intendat, quæ esset prædefinitiva, sed volitio, qua Deus illam efficaciter permittat, quæ dicitur permissiva, quin velit se retrahere ex titulis honestissimis providentiæ suæ. Hæc autem volitio potest esse, vel solum decretum indifferens, quando exercetur, & fit efficax extrinsecè: vel alia volitio superaddita etiam ex libito Dei absque ulla connexione cum scientia media, ut statim dicemus num. sequenti.

901. Ad primam confirmationem neg. ant. Nam prædefinitio est intrinsecè, & efficaciter intentiva actûs prædefiniti: illa verò nolitio nequaquâ est intentiva intrinsecè, & efficaciter actionis peccaminosæ. Quinimò nolitio se retrahendi, vel est ipsum decretum indifferens, quando exercetur: volitio enim, qua datur auxilium, est ex se nolitio se retrahendi à dando; vel si ex libito Dei superadditur alia, nullam habet ex se connexionem cum scientia media de dissensu: Illud enim: *quamvis videam*, non se habet ex parte voluntatis, sed ex parte intellectûs: Illud verò, *nolo me retrahere*, non habet connexionem cum scientia media, ex qua posset se retrahere: sed excludit volitionem cum scientia media connexam, qua posset se retrahere, ad eum modum, quo Petrus constitutus liber per libertatem naturalem ad consensum, & dissensum naturalem, si instruatur per auxilium, & libertatem supernaturalem, liber ad consensum supernaturalem, qui præcipitur, potest elicere nolitionem peccaminosam consensûs: qua ex secunda libertate nolit se retrahere à dissensu. Quæ nolitio utpote peccaminosa non habet connexionem cum auxilio supernо ex dictis à num. 332. De Virtute Pœnitentiæ: sed excludit aliam, quæ haberet connexionem cum auxilio: evidens quidem est posse nos per actum naturalem nolle actum supernaturalem, quare licèt libertas in actu primo ad utrumque extremum includat comprincipia ad utrumque, at dissensus non exigit comprincipia ad consensum, sed ad dissensum, licèt in his circumstantiis denominetur extrinsecè liber à comprincipiis ad dissensum, & consensum. Ad secundam confirmationem neg. maj. de quo latè in Tractatu de Incarnatione, ubi dicemus non posse Deum prædefinire Christum ut redemptorem peccati ante absolutam peccati prævisionem, eò quòd ea volitio esset saltem virtualis volitio peccati ponendi ad obtinendum finem redemptionis, Deus autem neque formaliter, neque virtualiter potest peccatum amare. Dabimus plura principia pro hac veritate disp. 17.

Ad tertiam confirmationem dist, maj. compellit, & inclinat impulsu, & inclinatione positiva neg. impulsu, & inclinatione negativa purè significante subtractionem majoris luminis, & efficacis gratiæ conc. maj. & dist. min. neg. conseq. Ratio est, quia sicut Augustinus per verbum *trahere* solùm significat allicientiam indifferentem ex n. 603. Ita per verbum *compellere* solùm significat allicientiam, quam Deus permittit ad malum, sub strahendo efficacem gratiam, qua resisterent, & quam dare non tenetur. Quo in sensu intelligitur etiam inclinatio. Quod autem ita se explicet Augustinus, constat ex *lib. 1. ad simpl. quæst. 2.* ubi ait: *Obduratio Dei est nolle misereri, ut non ab illo irrogetur aliquid, quo sit homo deterior: sed tantùm, quo sit melior, non irrogetur.* Ecce clarissimè respuit ibi obdurationem fieri prædeterminatione ad actum peccati; nam si immitteretur physica prædeterminatio, irrogaretur à Deo aliquid, quo esset homo deterior; unde tantùm reponit obdurationem in speciali subtractione auxilii, qua posita tantùm non irrogatur, quo homo sit melior. Ea de causa docet *lib. 5. de Civitate Dei cap. 8. & lib. 12. c. 6. & 7.* Deum esse datorem omnium potestatum; sed non esse datorem omnium voluntatum, & non esse à Deo voluntatem, quæ est contra Deum. 902.

Sic etiam *Lib. de Spiritu, & Littera, c. 35.* 903. *Nusquam legimus: non est voluntas nisi à Deo, & rectè non scriptum est: quia verum non est; alioquin etiam peccatorum, quod absit, Auctor est Deus; si non est voluntas nisi ab illo.* Idem docet Prosper Augustini discipulus ad capita Gallorum sententia 11. dicens: *Qui dicit, quod per potentiam Deus hominem ad peccata compellat, meritò reprehenditur: neque enim Deus, qui justitiæ, & bonitatis auctor est, quemquam ad peccatum cogere, & ab innocentia in facinora præcipitare credendus est.* Unde, quando Deus subtrahit tale auxilium peccatori, exercet opus patientiæ, quatenus non aufert gratiam sufficientem: potentiæ verò, quatenus talem gratiam limitat, ita, ut non sit uberior, aut efficax; demonstrat enim ipsum posse, quod vult: atque adeò posse dare inefficacem, quando vult, & quando vult, efficacem. Reliqua argumenta, quæ hìc fieri possent, plenè proposita, & soluta sunt à n. 591. 640. & 733. 905.

DISPUTATIO XVI.

DE PRÆDESTINATIONE SANCTORUM.

904. PRæcipua providentiæ species est prædestinatio, ut ait D. Thomas *P. Part. quæst. 23. art. 2. in Corp.* Unde concretè, & adæquatè sumpta includit actus intellectûs, & voluntatis. Prædestinatio, etsi aliquando sumatur pro quocunque decreto efficaci, quo Deus aliquid vult, quo in sensu dicitur objectum illud prædestinare: at in præsenti solùm sumitur in sensu allato n. 840. Reprobatio verò alia est positiva, alia negativa, de quibus disputatione sequenti. Positiva sumitur pro præscientia, & decreto efficaci inflictivo pœnæ propter delicta: negativa verò pro negatione efficacis auxilii, & subtractione majoris luminis, quod Deus dare non tenetur ex dictis n. 902. Unde, & prædestinatus, & reprobus possunt absolutè, sive potentia antecedente salvari, & non salvari, cùm uterque habeat providentiam sufficientiæ præviam ad prædestinationem, & reprobationem positivam, licèt non sint liberi reduplicativè, nimirum potentia subsequente jam opera bona finalia, vel peccaminosa, sive decreta efficacia posterioritate naturæ ad ea subsecuta. Definitio prædestinationis, quam Theologi tradunt cum Augustino, ea est, quam dedimus num. 834. Eamque habet Magister sententiarum distinctione 40. Ubi apponit hanc definitionem reprobationis collectam ex Augustino *lib. de Prædest. Sanctorum cap. 1. Præscientia iniquitatis quorundam, & præparatio damnationis eorundem.* Unde singulariter vocantur præsciti. Ubi nomine præscientiæ intelligit præscientiam communiter sumptam, quæ supponit futuritionem rei absolutam. Aliter illa non esset reprobatio positiva, sed negativa, sed de his latè disputatione 17.

SECTIO I.

De Essentia, & Proprietatibus Prædestinationis.

905. ASsero 1. Fide certa est existentia prædestinationis. Probatur ex 8. ad Rom. *Quos præscivit, & prædestinavit conformes fieri imaginis filii sui.* Actor. 13. *Quotquot prædestinati erant ad vitam æternam.* Exindè S. Prosper prædestinationis fides multa scripturarum auctoritate munita; ergo &c. Confirmat. Ratione. De Fide est, aliquos de facto salvari: atqui non salvantur, nisi prædestinati: idest efficaciter præordinati ad gloriam per media efficacia gratiæ; nullus quippe salvatur solâ providentia generali communi reprobis, sed insuper gubernatur, & dirigitur à providentia specialiter benevola per media efficacia gratiæ, ut latè traditur in Tractatu de Gratiâ; ergo &c. Exinde duplex saltem distinguenda est prædestinatio, altera ordinaria, quæ eligit, & destinat creaturam rationalem ad commune bonum omnibus, qui salvantur, propositum: altera verò extraordinaria, quæ destinat, & eligit ad bonum supernum singularissimum. Subjectum prædestinationis ordinariæ est creatura rationalis tum humana, tum angelica, quæ per filiationem adoptivam admittitur ad hæreditatis divinæ possessionem. Subjectum verò prædestinationis extraordinariæ est Christus quà homo, sive Christi humanitas, per unionem hypostaticam habens jus ad possessionem hæreditatis ex vi filiationis propriæ, ut n. 840.

Assero 2. Prædestinatio concretè, & adæquatè sumpta includit actus intellectûs, & voluntatis: Ita nimirum, ut ex parte intellectûs includat præscientiam donorum gratiæ, quibus rationalis creatura prævidetur perducenda ad finem suum, si conferantur: ex parte verò voluntatis includit propositum efficax ea conferendi. Probatur ex scripturis citatis num. 834. in quibus prædestinatio describitur per eos actus intellectûs, & voluntatis; quod ibi clarè explicat Augustinus. Ratio autem est, quia prædestinatio stat in præscientia, & præparatione beneficiorum Dei, quibus certissimè liberantur, quicunque liberantur. Sed iste conceptus includit ultra præscientiam assignatam ex parte intellectûs, propositum ex parte voluntatis ea media conferendi, ut per se patet; ergo &c. Conf. ex Augustino, Prospero, & Fulgentio citatis num. 663. Ubi docent, præscientiam posse esse sine prædestinatione: Prædestinationem verò non posse esse sine præscientia: quod etiam docet D. Thomas *in cap. 8. Ep. ad Rom. Lect. 6.* dicens: *Præscientia importat solam notitiam futurorum: sed prædestinatio importat causalitatem quandam respectu eorum, & ideo Deus habet præscientiam etiam de peccatis: sed prædestinatio est de bonis salutaribus;* ergo ultra præscientiam requiritur ex parte voluntatis volitio efficax, sive propositum conferendi media prævisa efficacia. 906.

Assero 3. Non possunt impleri munera divinæ prædestinationis per solam scientiam simplicis intelligentiæ: sed ulteriùs requiritur indispensabiliter scientia media. Probatur facilè: Prædestinatio constituitur ex providentia efficaci morali: atqui providentia moralis efficax includit indispensabiliter scientiam mediam, ut constat à num. 855. ergo &c. Conf. Si posset dari prædestinatio absque scientia media, esset ratione decreti efficacis inimpedibilis prævii ad scientiam mediam: sed tale decretum repugnat, ut constat à n. 856. ergo &c. Quinimò, licèt non repugnaret tale decretum, adhuc in sententia eorum Recentiorum illud admittentium, requireretur scientia media ad conferendum principia; quæ vocant proximâ, & immediatè indifferentia, atque efficacia: 907.

etenim ipsi adversarii, quibuscum agimus, docent, principia proximè immediata, & efficacia non posse absque scientia media à Deo cognosci; ergo &c. Vide num. sequenti.

908. Assero 4. Decretum efficax conferendi gloriam purè ut coronam meritorum ante scientiam mediam elicitum omnino repugnat: secus autem post scientiæ mediæ prælucentiam. Probat. Tale decretum esset incompossibile cum libertate, ut constat à n. 864. si eliceretur ante prælucentiã scientiæ mediæ: atqui prædestinatio, de qua loquimur, relinquit intactam creaturæ libertatem; ergo &c. Conf. Antequam Deus ullum decretum exercitè eliciat, prælucet jam in ipso scientia media; etenim antequam sit verum, quòd posita hac hypothesi Deus decerneret, erat jam verum, quòd si poneretur hæc hypothesis, Deus decerneret: ac proinde ante elicientiam exercitam decreti jam adest in Deo scientia media, ut latè constat à n. 225. Rursus decretum constitutivum libertatis ad utrumque nequit esse connexum cum scientia media, aut cum alterutro libertatis extremo, ut constat à n. 853. & 871. Sed debet esse indifferens cum exclusione impedimentorum ex num. 892. Si verò subsequatur scientiam mediam, potest esse connexum cum altero libertatis extremo absque ullo dispendio libertatis, ut constat à num. 864. ergo &c.

909. Dixi in Assertione. *Conferendi Gloriam purè ut coronam meritorum;* quia si illud decretum velit gloriam purè ut coronam meritorum ante prælucentiam scientiæ mediæ, erit implicatorium in terminis; cùm gloria danda ut corona meritorum requirat merita: ac proinde libertatem ad ea ponenda, vel non ponenda. Atqui prævio illo decreto non maneret liberras ad ea merita ponenda, vel non ponenda; sed ad summum ad circumstantias meritorum non præfinitas, ut constat n. 865. ergo &c. Si verò tale decretum non decernat determinatè gloriam ut coronã, sed disjunctivè decernat gloriam dandam, vel independenter à meritis, si creatura per scientiam mediam non prævideatur bene operatura; vel dependenter ab illis, si rectè operatuta per scientiam mediam prævideatur: ita ut habeat istum modum tendendi: decerno efficaciter Petro gloriam propter bonum opus A, vel solùm, vel etiam cum illo propter merita, si merita Petrus habere inveniatur. Docent aliqui Recentiores, hoc decretum necessitare quidem Petrum ad opus bonum A, libertatem verò ad alia opera meritoria non impedire; quia non infert inevitabiliter merita, sed gloriã propter merita ex suppositione, quòd in Petro inveniantur; ergo illud decretum non esset incompossibile cum gloria danda ut corona, unde docent de conceptu præmii non esse distinguere merentem à non merente, sed solùm esse distinctivum, licèt per accidens aliquando non distinguat: quemadmodum non distinguebat operarios ab operariis herus denarii diurni Matth. 20. Hæc sententia ex titulo libertatis creatæ nullum affert inconveniens: attamen affert, & quidem magnum ex titulo divini Dominii, ratione cujus Deus non potest practicè creaturam rationalem producere absque prælucentia scientiæ mediæ proponentis plures operationes tum bonas, tum malas conditionatè futuras, si hæc, vel illa comprincipia conferantur, ut latè constat à n. 642. Ac proinde ex hoc titulo implicatorium est tale decretum. Ex dictis

910. Fit 1. De Lege ordinaria neminem salvari sine prædestinatione formali. Ratio est, quia ita docent Scriptura, Concilia, & PP. requirentes præordinationẽ ad vitam æternam respectu eorum, qui in hac providentia salutem obtinent: ac proinde requirunt ex lege Dei prædestinationem formalem: sic ad Ephes. 1. *Elegit nos in ipso ante mundi constitutionem, ut essemus sancti, & immaculati in conspectu ejus in charitate. Qui prædestinavit nos in adoptionem filiorum per Jesum Christum in ipsum secundùm propositum voluntatis suæ.* Ex quo testimonio infert Augustinus *cap. 19. de Prædestinatione Sanctorum*, eam electionem non fuisse ex meritis, seu post meritorum prævisionem; sed omnino gratuitam subjectivè: Sic enim ait: *Cùm dicat Apostolus: non quia futuros talis nos esse præscivit, sed ut essemus tales per ipsam electionem gratiæ suæ.* Et ad Roman. 8. *Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, iis, qui secundùm propositum vocati sunt sancti.* Ex quibus verbis colligitur circa omnes, qui salutem obtinent, præcedere in Deo ordinationem, & propositum formale conferendi ea media, quibus certissimè salutem obtineant, ac proinde esse formaliter prædestinatos. 913

911. Fit 2. Si nomine Prædestinationis intelligatur decretum efficax executivum gloriæ, eámque conferens necessariam esse in hoc sensu prædestinationem, ut quis salutem obtineat. Ratio est, quia implicat aliquem salvari per merita, & quòd gloria conferatur ut præmium, & corona meritorum, quin Deus habeat decretum efficax conferendi gloriam; ergo. Si prædestinatio sumatur pro tali decreto, ut aliquando sumi solet, nequit aliquis salvari, quin prædestinetur. Consequentia tenet, & antecedens patet; quia quando effectus à solo Deo ponendus est, qualis est gloria, nequit poni à parte rei, nisi applicetur omnipotentia ad ejus productionem: atqui nequit applicari ad effectum à solo Deo ponendum, nisi per decretum efficax, quo determinetur omnipotentia; ergo nequit conferri gloria ut præmium meritorum, sine decreto executivo, & efficaci dandi gloriam. 914

912. Fit 3. Prædestinationem formalem rigorosè sumptam includentem volitionem efficacem conferendi auxilia ex motivo efficaciæ, seu quia conjungenda cum consensu finali, & consequentem gloriam, non esse indispensabiliter necessariam, ut aliquis per merita salvetur: esse

verò necessariam prædestinationem materialem sumptam pro voluntate conferendi auxilia, cum quibus voluntas cooperatur bonum finale, & quæ saltem ab operatione bona efficax effectivè reddatur. Si verò prædestinatio materialis in sensu magis rigoroso sumatur, ut solet, pro aggregato ex decreto primario indifferente collativo auxilii, & ex scientia media consensûs finalis, non est per se requisita tanquam principium per se, ut quis salutem obtineat. Ratio ex dictis facilis est; quia ut quis salutem obtineat, solùm requiritur per se id, cum quo creatura est potens rectè finaliter operari, & operatur. Sed ut creatura ita sit potens operari, ut operetur, non requiritur scientia media, sed satis est id, quod se tenet ex parte hypothesis scientiæ mediæ. Ita, ut si per impossibile maneret ea hypothesis, & impossibilis esset scientia media, creatura haberet, quidquid requiritur ad operandum; & absque repugnantia ulla poterat ponere operationem ex dictis à n. 858. ergo &c.

913. Quapropter ad evitandum scientiæ mediæ abusum, & libertatis naturam rectè penetrandam, scire quàm maximè oportet, quid sit principium per se, quid principium per accidens. Principium per se ex secundo physicorum est illud, quod non supponit, neque per modum hypothesis, neque per modum eventûs prioritate naturæ effectum adæquatè causatum; atque adeò exigitur ab effectu, ut hic & nunc causans: v. g. Si duo ignes conjungantur ad eundem calorem per eandem actionem producendum, ambo sunt causa per se caloris; nullus enim ignis ut causans supponit prioritate naturæ calorem aliunde cum sua actione adæquatè causatum, neque per modum hypothesis, neque per modum eventûs; licèt enim unus ignis superabundet ad producendum calorem: attamen hic & nunc calor utrumque exigit ut causantem, utpote non habens alia principia, a quibus sufficienter cum sua actione causetur; quare Deus in hoc casu habet decretum non concurrendi ad calorem, nisi per actionem ab utroque igne physicè procedentem, & consequenter connexam cum utroque; omnis quippe actio essentialiter connectitur cum suo principio physico, cùm sit ejus modus, & determinatio.

914. Principium verò per accidens est, quod, vel per modum hypothesis, vel per modum eventûs supponit effectum prioritate naturæ per suam actionem sufficienter, & adæquatè causatum. v. g. Si Deus videns calorem adæquatè cum sua actione causatum ab igne A, elevaret ignem B. ut per actionem distinctam, & secundariam eundem calorem produceret, tunc quidem ignis B. esset causa per accidens; quia hic & nunc non exigeretur ut causans à calore, cùm antecedenter, & independenter ab igne B. prioritate naturæ videretur sufficienter, & adæquatè causatus. Quapropter non est idem principium per accidens, & principium superabundans. Licèt enim omne principium per accidens sit superabundans, at non omne principium superabundans est per accidens. Sicuti, licèt omnis homo sit animal: at omne animal non est homo. Quare si voluntati sufficienter instructæ per decretum, & auxilium indifferens Deus adderet prædeterminationem, aut principium aliud cum alterutro libertatis extremo connexum, ut per eandem actionem cum auxilio indifferenti consensum, eliceret, tunc præmorio, licèt superabundans, esset principium per se; cùm non supponeret neque per modum hypothesis, neque per modum eventûs prioritate naturæ consensum per suam actionem adæquatè causatum: quin imò Deus tunc haberet decretum, quo nollet concurrere ad consensum, nisi per actionem æquè essentialiter pendentem à principio superaddito. Atque adeò consensus hic & nunc ad sui primariam existentiam exigeret principium illud ut causans.

Si verò Deus prævidens jam per modũ hypothesis consensum aliunde adæquatè causandum cũ auxilio, & speciali applicatione omnipotentiæ, decerneret superaddere præmotionem, aut principiũ aliud cum alterutro libertatis extremo connexum, ut per actionem distinctam, & secundariam eundem consensum produceret, tunc præmotio esset principium per accidens, & non læderet libertatem. Si autem una actio non apponeretur ex suppositione, quæ esset prior naturâ ad alteram, utraque esset in eodem signo naturæ; atque adeò utraque esset principium per se: v. g. casu, quo duo ignes divinitùs per duas actiones totales eundem calorem primò producerent, tunc neuter ignis esset causa per accidens caloris, sed uterque esset causa per se, cùm nullus ex illis supponeret prioritate naturæ calorem adæquatè causatum: licèt enim calor exigat solum ignem cum sua actione totali, ita, ut dempto alio cum sua actione totali, maneret ille ignis sufficienter producens: at hic & nunc in casu præsuppositò non minùs exigeret calor unum, quàm alterum; utrumque quippe, saltem vagè exigeret ut causantem, ita, ut exigentiæ effectûs non satis fieret potiùs per unum, quàm alterum. Exinde 915.

Fit 4. Duplex etiam dari principium remotum: alterum quidem per se, alterum verò per accidens. Principium remotum per se est illud, quod per primam actionem causat causam immediatam non supponendo illam neque per modum hypothesis, neque per modum eventus prioritate naturæ adæquatè causatam, vel inductam. Principium remotum per accidens est illud, quod causat causam immediatam, ex suppositione, quòd sit prioritate naturæ causata, vel inducta sufficienter ab alio principio: v. g. Ignis A à solo Deo primò productus est causa immediata per se ignis B. quem primò producit. Si autem Deus elevet ignem C. ut per secundam actionem reproducat ignem A, & 916.

pri-

primam actionem, qua fuit à solo Deo productus, in hoc casu ignis C, erit causa remota per accidens ignis B. Exinde decretum dependens à scientia media, quo Deus vult dare principia ut prævisa ex parte hypothesis, est decretum, quo Deus vult dare causas per se per suam actionem adæquatè causantes prioritate naturæ, quibus voluntas non evitat effectum, quem poterat evitare. Unde Deus conferens eas causas confert evitabilitatem: atque adeò tale decretum secundarium est principium remotum per accidens talis hypothesis, & compossibile cum libertate; solùm enim obligat Deum ad ponendum in statu absoluto causas proximas, & immediatas, ex quibus prævisus est per scientiam mediam extiturus potiùs consensus, quàm dissensus ex unica determinatione voluntatis, Quare tale decretum non influit immediatè, sed remotè, & mediatè in consensũ; solùm enim vult consensum fieri per omnes causas immediatas, & proximas illius, & quidem unicè. Qua de causa Eximius Doctor in omnibus suis disputationibus, tàm assiduè insistit in eo, quòd prædefinitio à scientia media dependens, & illativa libertatis, non est executiva, neque immediatè applicativa omnipotentiæ ad consensum: sed purè intentiva volens illum causari medio decreto indifferente applicativo omnipotentiæ, quod inducit, ut jam conjungendum ex libito voluntatis cum consensu.

917. Tale quippe decetum non est principium remotum per se, sed per accidens; quatenus per accidens inducit, & imperat principia immediata, & proxima consensûs, non enim inducit illa nisi ex suppositione, quòd prævideantur per scientiam mediam in statu conditionato sufficientia ad causandũ absolutè, si ponantur, ut prævidentur dependentia à directione scientiæ simplicis intelligentiæ: licèt enim decretũ directum à scientia media imperet existentiam decreti indifferentis collativi auxilii, & applicativi omnipotentiæ, solùm imperat per accidens; quia sine ulla necessitate ex parte consensûs, aut ex parte Dei ut providentis universalis imperat reflexè decretum indifferens propter motivum efficaciæ; tale námque imperium reflexum habetur ex titulo specialis benevolentiæ, quam providens exercet; qui quidem titulus posterior est natura titulo universalis providentis: ita ut vera sit hæc causalis: ideò Deus imperat hoc decretum indifferens; quia videtur à scientia media conditionatè existens adæquatè per se ipsum, & conjungendum ex libito voluntatis cum consensu: nec valet econtra: ideo existit decretum indifferens, & conjungitur cum consensu, quia imperatur à decreto directo à scientia media. Unde in statu absoluto pro priori naturæ intelligitur decretum indifferens per se ipsum procedens à voluntate D E I, & conjunctum cum consensu præcisim ab imperio reflexo decreti directi à scientia media. Exinde

Fit 5. Duplicem distinguendam esse determinationem, & quasi actionem, qua voluntas 918.
Dei determinatur ad decretum indifferens, & collativum auxillii. Prima est decretum indifferens, quod est determinatio, seu quasi fluxus (etenim in prædicatis absolutis non datur actio ad intra) sui ipsius; per quam sufficienter, & adæquatè procedit à voluntate instructa scientia simplicis intelligentiæ præcisim ab omni scientia media, & pro priori naturæ ad illam; quarè decretum illud est intrinsecè, & immediatè liberum. Secunda est ea determinatio consistens in decreto reflexo imperante, & inducente decretum indifferens ex motivo efficaciæ: & hæc secunda determinatio est per accidens, & ex suppositione, quòd sufficiat prima determinatio, si ponatur. Quod explicatur exemplo ignis. Si enim Deus prævidens ignem A adæquatè, & sufficienter causaturum calorem per actionem A, decerneret, quòd ignis B. reproduceret actionem A per se ipsam adæquatè, & sufficienter procedentem ab igne A, & producentem calorem: & ex hac prævisione addatur actio B. reproducens primam actionem A; tunc actio B. absque dubio erit secundaria, & per accidens, licèt producat primam actionem A. Pariter in casu nostro: decretum directum à scientia media, inducit primam determinationem, qua decretum indifferens procedit à divina voluntate per se ipsum. Inde decretum imperans est secunda determinatio, & per accidens. Quare sicut ignis A esset prior, & posterior igne B. in diverso genere causæ; adeóque prior, & posterior se ipso in diverso genere; ita etiam & decretum indifferens respectu decreti secundarii imperantis. Ex qua doctrina bene penetrata descendunt omnia principia, quæ assumit Suarez ad conciliandas prædefinitiones efficaces cum libertate, ut latè patebit in tractatu de Gratia.

SECTIO II.

Solvuntur opposita.

OBjic. 1. Contra primam Assert. SI da- 919.
retur prædestinatio in Deo, qua eligeret eos, qui salvantur, esset prædestinatis magna occasio incuriæ, & reprobis occasio desperationis; ergo non datur. Probat. ant. Nam quisque posset ita ratiocinari: vel sum electus, vel non. Si primum, ergo quomodocumque vivam, salvabor. Si secundum. ergo mihi nihil proderit laborare pro obtinenda salute, cùm certum sit, me illam non assecuturum; ergo &c. Sic arguunt plures hæretici. Resp. 1. Neg. ant. ad probationem dist. ant. apud se ratiocinari, vel sum electus, vel non, ita ut sit electus, qui facit merita finalia conc. qui non facit, neg. ant. & conseq. Nam si scio neminem electum esse ad gloriam, nisi qui faciat merita, quibus obtinebit gloriam, hæc notitia non impedit, sed potiùs promovet ad eligienda merita, quibus certam nostram vocationem,

tionem, & electionem faciamus. Sic 2. Petr. 1. *Magis satagite, ut per bona opera certam vestram vocationem, & electionem faciatis.* Qui enim nolet apponere media necessaria ad finem electionis, finem non consequetur; adeóque ex culpa sua impediet electionem, quam habere poterat per illud medium collatum.

920. Quare contra adversarios facilè sic retorquetur argumentum: vel Deus scit, quòd hæreticus vivet per viginti annos, vel non. Si secundum; ergo est ignarus, quod ipsi negant, si primum, ut quid comedunt, ut quid bibunt? Etenim licèt nec comedant, nec bibant, adimplebitur scientia Dei, quæ falsa esse non potest. Resp. Deum scire, an victuri sint, ponendo media: secus autem independenter à mediis. Sed en solutionem pro argumento, quæ vel ipsis rusticis statim fit evidens.

921. Objic. 2. Deus non habet absolutum decretum ab intrinseco efficax dandi prædestinatis perseverantiam finalem, sed solùm decretum componibile cum carentia perseverantiæ; nempe decretum, quo dat auxilium sufficiens hìc & nunc prævisum efficax per scientiam mediam. Atqui ex hoc decreto simul cum decreto conditionato dandi gloriam, ut coronam homini perseveranti, non resultat formalis electio requisita ad prædestinationem; ergo in Deo non datur Prædestinatio. Probat. min. Si Deus habet illud absolutum decretum perseverantiæ erga prædestinatos, consequens est, ut vel non habeat unam volitionem generalem salvandi omnes homines, vel si habet hanc volitionem, habeat volitiones oppositas; etenim volitio generalis salvandi omnes ita confert auxilium sufficiens ad perseverantiam, ut conferret illud, licèt esset inefficax: decretum autem absolutum, & efficax dandi perseverantiam finalem, ita confert auxilium, ut non conferret illud, si esset inefficax; ergo si respectu prædestinationis ponitur utrumque decretum, admittitur oppositio dandi, & non dandi auxilium, si esset inefficax.

922. Resp. Neg. min. ad probationem neg. eas duas volitiones opponi. Quia volitio generalis salvandi omnes, præcisè intendit hypothesin sufficientiæ auxilii; adeóque præscindit ab efficacia, & inefficacia, neq; ex vi illius determinatur collatio auxilii facienda, aut non facienda sub hypothesi efficaciæ, & sub hypothesi inefficaciæ. Hanc indifferentiâ determinat ad hypothesin efficaciæ decretū efficax dandi perseverantiam finalem superveniens alteri decreto communi erga omnes. In hac autem determinatione indifferentiæ præcedentis, nulla prorsus est decretorum oppositio: sicut sine ulla oppositione decretum de auxilio sufficienti A dando Petro, superveniens decreto salvandi omnes homines determinat hujus indifferentiam præscindentem ab auxilio A, & B.

923. Objic. 3. Contra secundam Assert. Prædestinatio in S. Scriptura sumitur pro solo actu voluntatis efficaciter eligente has, vel illas creaturas ad vitam æternam. Ergo non includit actum intellectûs. Prob. ant. ex Paul. ad Eph. 1. *Qui prædestinavit nos secundùm propositum voluntatis suæ;* ergo &c. Resp. dist. ant. Prædestinatio quà immediatè libera conc. quà prudens, & certissima, sive adæquatè, & concretè sumpta neg. ant. & consequentiam. Ad probationem conc. ant. & neg. consequent. Quia Paulus eo loco loquitur de prædestinatione quà immediatè libera, quin excludat præscientiam requisitam ad prædestinationem, quà prudentem, certissimam, & adæquatè sumptam. Ut constat ex n. 834.

Objic. 4. Contra tertiam Assert. Si ad prædestinationem prærequireretur scientia media, qua Deus cognosceret rectam operationem sub hypothesi auxiliorum, inanes fierent respectu prædestinati minæ damnationis æternæ, quas contra malè operantes scriptura proponit. Sed hoc dici nequit, cùm tales minæ universaliter contra omnes proponantur; ergo &c. Resp. neg. maj. Quia electio ad gloriam non excludit, quòd fit post merita justi conditionatè prævisa sub conditione illarum minarum, & dependenter à minis prævisis per scientiam mediam. Potest enim Deus ita decernere: volo dare gloriam ob merita habenda occasione minarum; quia sic vidi per scientiam mediam: undè minæ non sunt inanes. Quare Apoc. 3. dicitur: *Tene, quòd habes, ut nemo accipiat coronam tuam.* Quibus in verbis denotatur eam electionem ad gloriam factam esse dependenter à meritis prævisis per scientiam mediam, & dependenter à minis, quæ merita posset homo impedire, & exinde scientiam mediam, & electionem subsequentem; ideóque hortatur nos ad hanc vigilantiam. 924.

Objic. 5. Si non possent impleri prædestinationis munera sine scientia media, ideo esset; quia prædestinatio est speciale beneficium ex eo, quòd auxilium conferatur; quia per scientiam mediam prævisum est fore efficax: sed ad hoc munus non requiritur scientia media: ergo &c. Prob. min. Beneficium auxilii non est æstimandum ex eventu futuro ex illo; ergo &c. Prob. ant. Si beneficium cresceret ex bono eventu, etiam minueretur beneficium auxilii ex pravo usu, sed hoc est falsum; etenim exinde fieret, quòd non esset major beneficentia Dei vocare Judam ad Apostolatum, in quo damnatus est, quàm vocare alterum ad statum matrimonii, in quo obtinet perseverantiam finalem in gratia. Quinimò majus esset beneficium vocatio ad matrimonium ratione boni usûs prævisi; ergo &c. 925.

Resp. Conc. maj. & neg. min. ad prob. neg. ant. ad probat. dist. maj. minueretur beneficium ex pravo usu in ratione doni in actu primo sufficientiæ considerati neg. in ratione doni in actu secundo considerati cum abusu conc. major. & dist. minor. neg. consequentiam. Ratio est, quia major æstimatio beneficii est ex eo, quòd prævideatur bonus usus, quàm si prævideatur malus; 926.

Major inquam, non in ratione doni in actu primo sufficientiæ: sed in ratione doni in actu secundo, quia bonus usus prævisus ex auxilio moraliter etiam est donatus à Deo; & sic auget donum, & beneficium in ratione doni in actu secundo, quia respectivè ad auxilium conjunctum cum scientia media pravi usus est magis æstimabile. Exinde ait Borrull, num. 924. Vocationem Judæ ad Apostolatum, fuisse majorem beneficentiam Dei, quàm vocationem ad matrimonium; si isti status in actu primo secundùm se considerentur; quia unus est perfectior alio. Unde si utrumque hoc donum consideretur in actu primo sufficientiæ præscindendo ab efficacitate, & inefficacitate, majus beneficium est vocare Judam ad Apostolatum, quàm alium ad matrimonium. Si verò considerentur in actu secundo illi status, & attenta in matrimonio perseverantia finali in gratia, & attenta prævaricatione Judæ in Apostolatu, tamen majus beneficium est ratione circumstantiæ annexæ vocatio ad matrimonium, quàm ad Apostolatum.

927. Objic. 6. Contra quartam. Si posset dari decretum efficax gloriæ ut coronæ subsequens scientiam mediam, talis scientia media esset principium consensûs in statu absoluto: sed hoc repugnat; ergo &c. Probatur minor. Si scientia media esset principium consensûs in statu absoluto, esset etiam principium consensûs in statu conditionato: sed non est principium consensûs in statu conditionato; etenim scientia media omninò supponit consensum conditionatè existentem: atque adeò nequit esse principium illius in statu conditionato; ergo &c. Probat. major. Ab iisdem principiis, à quibus pendet existentia consensûs in statu absoluto, pendet etiam in statu conditionato; ergo si scientia media ut dirigens est principium consensûs in statu absoluto, erit etiam in conditionato. Confirmat. 1. Existentia prima principiorum indifferentium ad consensum, inducitur in statu absoluto per directionem scientiæ mediæ; siquidem decretum directum à scientia media inducit primam existentiam decreti indifferentis collativi auxilii, & applicativi omnipotentiæ; ergo etiam prima existentia consensûs in statu conditionato, pendet, & inducitur saltem conditionatè à directione scientiæ mediæ: atque adeò directio scientiæ mediæ debet prævideri in statu conditionato. Confirm. 2. Status absolutus primarius principiorum per se, inducitur per accidens, per directionem scientiæ mediæ; ergo etiam status primarius conditionatus principiorum per se ex parte hypothesis prævisus, inducetur saltem per accidens à directione scientiæ mediæ; adeoque directio scientiæ mediæ debet prævideri ex parte hypothesis.

928. Resp. dist. maj. esset principium per se consensûs in statu absoluto neg. principium per accidens conc. maj. & dist. min. neg. consequentiam. Ad probationem dist. maj. si esset principium per se conc. si per accidens neg. maj. & concessa minor. neg. consequentiam. Ad probationem dist. eodem modo antecedens, & neg. consequentiam. Explico solutionem. In statu conditionato prævidetur consensus per scientiam mediam pendens à principiis, quæ per se causant consensum in statu absoluto: qualia sunt principia necessaria indifferentia ad utramq; partem se habentia ex parte hypothesis scientiæ mediæ. Post totum hunc statum conditionatum per accidens additur decretum directum à scientia media novo titulo deducens ea principia ad statum absolutum, id est ex affectu specialis benevolentiæ. Quod decretum neque eius carentia non prævidetur ex parte hypothesis per scientiam mediam: hypothesis enim præscindit ab utroque, ita ut pro libito DEI possit superaddi in statu absoluto decretum illud reflexè imperans, & inducens per secundam determinationem principia indifferentia. Qua de causa tale decretum imperans est principium remotum purè per accidens ex dictis à n. 916.

Ad primam confirmationem dist. antecedens. Inducitur in statu absoluto per directionem scientiæ mediæ per accidens conc. per se neg. antecedens. Nam scientia media solùm dirigit per accidens, quatenus movet ad decretum per secundam determinationem imperans principia per se consensûs modo explicato à num. 913. & dist. consequens. Prima existentia consensûs, & principiorum indifferentium pendet, & inducitur conditionatè à directione scientiæ mediæ in statu conditionato primario prævisо per scientiam mediam neg. in statu conditionato secundario conc. consequentiam. Unde directio scientiæ mediæ non debet prævideri in statu conditionato primario, sed in secundario. Explico solutionem. Duplex est status conditionatus primæ existentiæ consensûs, & principiorum indifferentium ex dictis num. 884. Primus est status conditionatus primarius, & est ille, qui prævidetur per scientiam mediam, qui status hypothesis, vel conditio tantùm complectitur principia per se indifferentia ad utramque partem, per primam actionem producentia consensum, qualis est status prævisus per hanc scientiam mediam: si dedero Petro auxilium per decretum indifferens, per quod indifferenter applicetur omnipotentia, Petrus consentiet; etenim hic status prævidetur à scientia media, supponitur ad illam, simúlque præscindit à scientiæ mediæ directione, & à quocunque statu illum subsequente. Alius est status conditionatus secundarius, & est ille, qui includit principia per accidens superaddita in statu absoluto ex directione scientiæ mediæ, qualis est hic status; si detur directio scientiæ mediæ, vel prædefinitio directa à scientia media, inducens in statu absoluto

prima

primam existentiam principiorum indifferentium ex motivo efficaciæ, existet consensus. Hic autem status secundarius non prævidetur à scientia media, sed à scientia necessaria : est enim veritas consequenter necessaria, sicut hæc veritas est necessaria consequenter ; ex suppositione, quòd Petrus cum libertate consentit, consentit.

930. Itaque sicut in statu absoluto, neque prima existentia consensûs, neque principiorum consensûs, inducitur per se à directione scientiæ mediæ, sed solùm secundariò per accidens, & per secundam determinationem pro libito Dei habitam dependenter ab alia determinatione independente ab ista : ita in statu conditionato primario prævisо per scientiam mediam, non prævidetur prima existentia consensûs conditionatè dependens à directione scientiæ mediæ, nam status conditionatus primarius est ille, qui correspondet statui absoluto includenti principia per se primò causativa consensûs : non verò principia causativa per accidens dependentia ab alia inductione, & causalitate sufficiente in statu primo conditionato secundario, qui correspondet principiis pet accidens superadditis, in quo jam prævidetur directio scientiæ mediæ ; nam verum est dicere : si datur directio scientiæ mediæ, dabitur consensus. Notandum tamen est hoc grande discrimen, quòd status conditionatus primarius prævidetur à scientia media : status verò conditionatus secundarius non prævidetur à scientia media, sed à scientia necessaria, ut constat ex dictis.

931. Ad secundam confirmationem conc. ant. & neg. cons. Disparitas est, quia status conditionatus primarius ex parte hypothesis prævisus omnino præsupponitur essentialiter ad scientiam mediam ; ita ut scientia media intrinsecè præsupponat eam veritatem, ut conditionatam : si dedero auxilium, Petrus consentiet. Unde non est excogitabilis modus, quo scientia media dirigat ad inducendam hanc veritatem ut conditionatam : at verò cùm scientia media intrinsecè non exigat purificationem conditionis, sed relinquat D E U M indifferentem, ut conditionem purificet, vel non purificet, ea de causa est in signo apto ut dirigat ad purificationem conditionis, & consequenter ad inducendum per accidens statum absolutum primarium principiorum per se. Unde si aliquod principium superaddatur hypothesi scientiæ mediæ, concurrens per se ad effectum, causando illum per eandem actionem, libertatem everteret : secus autem si sit principium per accidens. Quare scientia media non solùm potest dirigere Deum ad conferendam libertatem, sed etiam ad everrendam libertatem : v.g. Si Deus diceret : quia vidi, quòd si conferam Petro auxilium A cum exclusione impedimentorum, dissentiet, nolo illi ita conferre auxilium A, sed necessitare ad consensum : Tale quippe decretum, utpote pendens à scientia media evitabile esset, & nihilominus libertatem tollit, eo quòd non conferat principia eo modo, quo prævisa sunt per se causantia ex parte hypothesis. Exinde præmotio Thomistica superaddita ex parte hypothesis ad concurrendum per eandem actionem everteret libertatem : secus autem, si superaddatur ut principium per accidens per secundam actionem causans eundem effectum. Quod idem est de decreto prædefinitivo, si non esset purè intentivum, sed etiam executivum, & applicativum omnipotentiæ ad eliciendam actionem ab ipso pendentem, simúlque pendentem ab hypothesi scientiæ mediæ : secus si applicaret ad secundam actionem subsequentem hypothesin, aut solùm esset directio secunda illuminativa ex num. 935. Ex dictis

Fit 1. Decretum constitutivum providentiæ efficaciæ pendens à scientia media, distingui à decreto subsequente scientiam visionis, præsertim ex duobus capitibus. Primo, quia decretum subsequens scientiam visionis supponit prioritate naturæ, & prioritate exercita decretum collativum hypothesis, atque adeò & eventum absolutè futurum pro sua differentia temporis, decretum verò subsequens scientiam mediam non supponit prioritate exercita, sed solùm prioritate naturæ collationem hypothesis : atque adeò non supponit eventum absolutè, sed solùm conditionatè causatum, exigens, quòd ponantur principia ex parte hypothesis se habentia, si absolutè, & liberè causandus sit. Secundo, quia decretum subsequens scientiam visionis, utpotè supponens eventum absolutè causatum, nullam habet prioritatem quasi *à quo* respectu eventûs absoluti, neque per se, neque per accidens : decretum verò subsequens scientiam mediam, licèt sit posterius posterioritate se habente in genere posteriortatis per se, & à quo, esset tamen prius quasi *à quo* in genere prioritatis per accidens ex dictis à n. 913. Licèt enim in eodem genere non possit idem esse prius, & posterius à quo, bene verò in diverso genere : sic salus est prior in intentione, & sumptio medicinæ est prior in executione. Scientia visionis utpotè æterna est prior tempore, & posterior natura eventu futuro. 932.

Fit 2. Decretum efficax dependens à scientia media non tollere immediatam libertatem actûs imperati se habentis ex parte hypothesis. Ratio Exim. Doctoris est : quia imperium efficax per accidens est, quod movet efficaciter ad actum imperatum ex suppositione, quòd actus imperatus saltem per modum hypothesis sit jam adæquatè causatus à voluntate independenter, & præcisè à motione, & determinatione imperii ; hujusmodi autem imperium tam longè abest, ut immediatam lædat libertatem actûs imperati, quòd potiùs supponat illam exercitam pro priori signo naturæ : cùm autem decretum pen- 933.

pendens à scientia media, sive præfinitivum sive prædestinativum talis naturæ sit, ut imperet, & efficaciter determinet ad decretum indifferens, supponendo illud jam per modũ hypothesis per se ipsum quasi fluens, & procedens à divina voluntate, exinde non officit, imò supponit in statu absoluto pro signo per se priori immediatam libertatem Dei exercitam per decretum indifferens, quo in sensu immediata Dei libertas ad decretum indifferens præscindit à præfinitione, ejúsque carentia, quæ pro posteriori naturæ se habet.

934. Fit 3. Similiter in creatis imperium reflexum si sit per accidens, id est ex suppositione, quòd actus imperatus sit aliunde adæquatè causatus sive per modum eventûs, sive per modum hypothesis independenter à motione, & influxu morali imperii reflexi, (supponimus enim, ut servetur proportio, imperium reflexum in creatis moraliter solùm influere in actum imperatum) tunc quippe non destrui, imò supponi exercitam immediatam libertatem actus imperantis. Difficile tamen est agnoscere extra revelationem, quando imperium efficax in creatis supponat per se actum imperatum, aliunde causatum. Si verò imperium reflexum est principium per se, id est, efficaciter movens, & determinans ad actum imperatum, independenter ab eo, quòd actus imperatus sit aliunde adæquatè causatus à voluntate: tunc destruet immediatam, & proximam libertatem actûs imperati: quia esset necessitas antecedens, & non ex suppositione actûs imperati. Quare immediata libertas ad actum imperatum constituenda est per carentiam imperii immediati per se.

935. Fit 4. Præfinitionem, sive decretum pendens à scientia media inducens ad statum absolutum omnia principia indifferentia, & decretum indifferens immediatè applicativum omnipotentiæ ad utramque partem non lædere libertatem; licèt etiàm immediatè superabundanter applicet omnipotentiam, dummodo solùm influat moraliter in consensum. Explico illationem. In principiis equidem scholæ nostræ eadem causa potest esse simul mediata, & immediata ejusdem effectus: v. g. Ignis producens calorem A, simúlque cum calore A. producens calorem B, est causa mediata, & immediata caloris B. Insuper notandum est, magnũ discrimen inter principium physicè influens in effectum, & principium solùm influens moraliter. Nam principium physicè influens tale est, ut actio essentialiter pendeat determinatè ab illo, & cũ eo connectatur, cùm sit modus illius. Quando verò principium solùm moraliter influit, id est monendo, alliciendo, inclinando, & approximando, actio non est connexa cum illo determinatè, nec pendet determinatè ab illo: sic si præmissæ solũ moraliter influant in conclusionẽ movendo, & approximando, actio productiva conclusionis nõ pendebit essentialiter determinatè à præmissis, sed indeterminatè, nimirum vel ab iis, vel ab aliis approximantibus, & moventibus ad actum conclusionis. Exinde

Ratio nostræ illationis est, quia ea præfinitio 936.
in primis esset principium mediatum consensûs causans illum mediis principiis, & decreto applicativo indifferente, prout hæc omnia inducerent ad statum absolutum. Deinde licèt ipsa præfinitio etiam applicaret omnipotentiam immediatè superabundanter; esset tamen principium per accidens, præsupponens consensum sufficienter, & adæquatè causatum, atque adeò non læderet libertatem: etenim ea 938.
præfinitio penderet à scientia media videnti consensum adæquatè causatum ab omnibus principiis indifferentibus cum sufficiente applicatione indifferente omnipotentiæ; eáque omnia principia induceret ad statum absolutum relinquendo ipsa immediatè influentia per suam actionem eodem modo, quo influeret, licèt non adesset præfinitio. Unde licèt ea præfinitio immediatè applicaret superabundanter, esset tamen principium per accidens immediatum. Quamobrem actio productiva consensûs non esset essentialiter connexa cum ea præfinitione, cùm physicè non procederet ab illa, ut supponimus: atque adeò ex hoc capite præfinitio non esset principium per se consensûs. Deinde nõ inverteret hypothesin scientiæ mediæ; quia nullum adderet principium, sine quo non posset esse illa actio, atque adeò relinqueret omnia principia indifferentia, causantia sufficienter consensum per suam actionem, eodem 939.
modo, quo causaret, licèt non adesset ea præfinitio. Unde simul esset principium mediatum, ut inductivum hypothesis, & simul immediatum titulo immediatæ applicationis se habentis per accidens, ut diximus.

Fit 5. Decretum indifferens immediatè ap- 937.
plicativum omnipotentiæ prævisum ex parte hypothesis non esse principium per accidens, sed per se, licèt solùm influat moraliter in consensum. Quare adhuc differet in ratione causandi ab illa præfinitione: Ratio est, quia decretum indifferens applicativum prævisum ex parte hypothesis, licèt solùm moraliter influat, non tamen supponit effectum adæquatè causatum ab omnipotentia sufficienter applicata, & approximata. Cùm autem consensus exigat aliquam applicationem ex dictis à n. 449. Sive hanc, sive illam, ideò decretum indifferens, licèt physicè non influat, est principium per se; quia ab effectu exigitur aliqua applicatio, & hic, & nunc non supponitur alia. Præfinitio verò, de qua loquimur, supponit consensum adæquatè causatum ab omnipotentia sufficienter applicata: & cùm ex altera parte non influat physicè, neque actio physicè procedat ab illa, neque connectatur cum illa, non invertit hypothesin, nec addit aliquod principium per se. Exinde, si præfinitio applicativa omnipotentiæ 940.
moraliter influens in consensum penderet à sola scientia simplicis intelligentiæ, tolleret libertatem: quia non supponeret effectum adæquatè

tè causatum ab omnipotentia sufficienter applicata. Quamobrem requiritur directio scientiæ mediæ, ne hujusmodi præfinitio libertatem evertat.

SECTIO III.

An sit possibilis electio efficax ad gloriam ut coronam ante merita absolutè prævisa ?

938. SUppon. 1. Gloriam ut coronam meritorum esse illam, quæ dabitur propter merita electi: quando enim parvulis post baptismum morientibus datur gloria absque illorum meritis, non datur gloria ut corona meritorum, sed ut hæreditas filiorum Dei, ex dictis à num. 842. Unde posita prælucentia scientiæ mediæ, qua Deus vidit se habere plura auxilia efficacia, quibus, si conferantur, Petrus obtinebit gloriam; si tunc Deus efficaciter eligat Petrum ad gloriam dandam propter sua merita, quamvis in eo signo non decerneret eligere hæc media præ aliis, ea esset electio Petri ad gloriam, ut coronam, ante absolutam prævisionem meritorum: Licèt enim ipsa efficax electio esset etiam scientia visionis meritorum in decreto; at ad illam eliciendam nulla præcesserat scientia visionis meritorum, neque illa est scientia visionis meritorum in se ipsis, quæ adesse debet, ut actu conferatur gloria ut corona; quo in sensu vocatur in præsenti ea electio prior meritis absolutè prævisis.

939. Supp. 2. Dupliciter posse aliquem actum esse liberalem, vel onerosum. 1. Subjectivè. 2. Objectivè. Tunc est *subjectivè liberalis*, quando actus volens conferre aliquod bonum concipitur, & habetur spontaneè, & liberè absque obligatione, & debito oneroso ad habendum illum actum. Tunc verò est *subjectivè onerosus*, quando actus existit in agente, cum debito, & onere, ut concipiat talem actum. Actus autem *objectivè liberalis* est, quando intendit, & vult objectum, seu bonum gratis conferre, id est, non habendo pro objecto volito aliquod onus ad conferendum tale donum: actus verò *objectivè onerosus* est, quando vult aliquod onus ex parte objecti; quare evenire potest, quod aliquis actus sit subjectivè liberalis, & objectivè onerosus. Explicatur exemplo vulgari: antequam aliquis faciat contractum, concipit voluntatem emendi equum, & solvendi pretium, antequam fiat contractus: cùm hæc eadem voluntas sit voluntas faciendi contractū; non enim est voluntas solvendi pretium ante contractum, sed solvendi post contractum: ea de causa talis voluntas est subjectivè liberalis, quia concipitur sine ullo onere, ut concipiatur: at objectivè est onerosa, quia non vult solvere gratis, sed facto contractu, & cum onere.

940. Supp. 3. Ut aliquis actus sit formaliter, & elicitivè alicujus virtutis, v. g. liberalitatis, nō sufficere, quòd sit subjectivè gratuitus, & liberalis, sed requiritur, quòd sit objectivè liberalis, id est, quòd habeat pro objecto elargitionem boni nullatenus debiti propter honestatem talis elargitionis; hoc enim est objectum formale liberalitatis. Quare actus formaliter, & elicitivè pertinens ad liberalitatem, debet habere pro objecto formali exclusionem omnis debiti, sive ex contractu, sive ex promissione onerosa. Ratio est, quia actum esse formaliter alicujus virtutis, nihil aliud est, quàm intrinsecè moveri ex objecto formali illius virtutis. Unde non potest cognosci, an actus pertineat formaliter ad virtutem liberalitatis ex eo præcisè, quòd sit subjectivè liberalis, & gratuitus: id est existens sine ullo onere, sed gratuitò: solùm quippe potest cognosci ex eo, quòd objectivè, sive ex parte objecti sit liberalis, id est, ex eo, quòd habeat pro objecto elargitionem boni gratis, & absque ullo onere conferendi: Idémque dico de actu oneroso, qui pertinebit ad justitiam formaliter, ex eo; quòd velit objectum, seu bonum conferendum cum onere, & debito: non autem ex eo præcisè, quòd sit subjectivè onerosus, pertinebit ad justitiam formaliter, & elicitivè. His positis

941. Triplex est sententia. Prima docet Deum non potuisse eligere prædestinatos ad gloriam ut coronam ante absolutam meritorum prævisionem. Ita Vasquez 1. *Part. disp.* 89. Lessius, uterque Turrianus, Becanus, Monetus, & alii. Secunda defendit Deum salva libertate potuisse eligere efficaciter prædestinatos ad gloriam ut coronam: defacto tamen nō ita elegisse omnes, sed duntaxat B. Virginē, Apostolos, aliósq; sanctos Deo valde dilectos, & confirmatos in gratia. Ita Ocamus *in* 1. *dist.* 42. *q.* 1. Gabriel, Caterin. aliiq;. Tertia sententia tenet, posse Deum eligere efficaciter, & defacto efficaciter eligere ad gloriam, ut coronā omnes adultos prædestinatos ante prævisa ipsorum merita per scientiam visionis. Ita Thomistæ cum D. Thoma 1. *Part. quæst.* 23. *art.* 4. & 5. aliique, tum antiqui, tum moderni cum Magistro sententiarum; Scotistæ cum Scoto; & nostri communiter cum Exim. Doctore lib. 1. de Prædestinatione cap. 8. Dissentiunt tamen nostri à Thomistis, & Scotistis, quatenus nostri defendunt decretum prædestinativum pendens à scientia media: alii verò independenter ab illa, utpote negantes scientiam mediam. Contra quos supra satis dixi.

942. Assero 1. Possibilis est electio efficax absoluta ad gloriam, ut coronam, non præsupponens merita absolutè prævisa. Probat. 1. Gloria conferenda ut corona, & ut præmium est finis honestissimus, & dignissimus, qui ametur, & efficaciter intendatur à Deo: Deus autem per scientiam mediam cognoscit plura auxilia efficacia ad perseverantiam finalem, & ad merita justi, quibus collatis gloriam certò consequetur: ergo à scientia media dirigente potest DEUS efficaciter decernere gloriam, ut co-

ronam. Utraque antecedentis pars juxta principia à nobis stabilita, certa est: Nam in primis certum est Gloriam ut coronam esse honestum finem. Deinde Deum per scientiam mediam cognoscere, quænam auxilia erunt efficacia, ut homo finaliter consentiat, & mereatur gloriam, satis à nobis suprà ostensum est. Consequentia verò tenet; nam neque læderetur humana libertas meritorum, cùm hæc electio efficax sit evitabilis, ut à num. 908. neque ista electio exigit, quòd dirigatur ad scientia visionis: sed sat est illi prælucentia scientiæ mediæ. Voluntas enim, quæ est subjectivè liberalis, & solùm ex parte objecti vult, seu imperat aliam volitionem non quidem liberalem, sed debitam ex justitia, non prærequirit absolutam meritorum prævisionem: absoluta namque meritorum prævisio, solùm prærequiritur ad volitionem subjectivè onerosam, & ex justitia debitam, ut num. 939. atqui voluntas purè intentiva decernens efficaciter gloriam ut coronam, sive ut præmium meritorum, qualis est electio, de qua agimus, non est voluntas debita ex justitia, nec subjectivè onerosa: sed subjectivè liberalis, & gratuita: solumque ex parte objecti vult, & imperat aliam voluntatem executivam gloriæ, quæ sit subjectivè onerosa, & debita ex justitia saltem lata, utpote existens post merita absolutè prævisa; ergo ad volitionem efficacem purè intentivam gloriæ ut coronæ, non prærequiritur absoluta meritorum prævisio.

943. Probatur 2. Et explicatur ulteriùs eadem ratio. Electio efficax ad gloriam à nobis exposita est decretum purè intentivum gloriæ ut coronæ, quod gratis concipitur à DEO, idest absque ullo onere, & debito ut concipiatur. Deinde Decretum hoc purè intentivum vult, & inducit aliud decretum executivum volens conferre gloriam in præmium, quod decretum executivum non gratis, sed onerosè concipitur post absolutam prævisionem meritorum. Ergo absoluta prævisio meritorum non debet præsupponi ante primum decretum purè intentivum, quod subjectivè est liberale, licèt præsupponatur ad secundum decretum executivum, quod subjectivè est onerosum. Exinde hæc assertio facilè percipietur distinguendo in Deo duo decreta circa gloriam, ut coronam, & præmium primum purè intentivum; quo Deus absolutè efficaciter decernit ex directione scientiæ mediæ meritorum, quòd conferatur gloria, ut corona, medio alio decreto executivo, eliciendo post absolutam meritorum prævisionem. Quod decretum purè intentivum inducit merita justi ad statum absolutum inducendo hypothesim, seu auxilia efficacia prævisa à scientia media: simulque inducendo aliud decretum executivum gloriæ ut coronæ, quòd concipiatur ex prævisione absoluta meritorum, seu quia jam videntur merita absolutè existentia: licèt enim primum decretum purè intentivum ex sola directione scientiæ mediæ conceptum, non sit debitum subjectivè, sed gratuitò concipiatur, at secundum decretum executivum, quod concipitur post absolutam meritorum prævisionem, jam est subjectivè debitum, & non existit gratis, sed onerosè. Cùm autem hoc secundum decretum sit, quod immediatè renumerat, & præmiat, manifestè exinde apparet, quòd voluntas im- 946.
mediatè renumerans sit debita ex justitia, & subjectivè onerosa: licèt voluntas purè intendeus, quæ solùm est mediatè renumerativa, non sit debita ex justitia, nec subjectivè onerosa, sed subjectivè liberalis ex num. 939.

Quam obrem in hac assertione valde notandi 944
sunt isti termini. Nam aliud est gratis, & liberaliter concipi electionem, seu decretum purè intentivum gloriæ ut coronæ, idest concipi sine onere meritorum; & hoc verissimum est. Qua de causa ea electio est subjectivè liberalis. Aliud enim est, quòd hæc electio, seu decretum velit, quòd gloria conferatur gratis in præmium, cadendo ly *gratis* vel supra decretum executivum gloriæ, quod est secundarium, vel cadendo supra actualem passivam gloriæ collationem. Si, ut alij intendunt, non subsequatur aliud decretum exequutivum gloriæ post absolutam meritorum prævisionem. Hoc enim decretum executivum, vel saltem passiva collatio gloriæ, poni debet post absolutam meritorum prævisionem, & ex debito, seu onere meritorum. Quare ea electio purè intentiva gloriæ ut coronæ non est objectivè liberalis, sed onerosa. 945
Sic à Petro gratis concipitur voluntas vendendi equum; sed non vendendi gratis, cadendo ly *gratis* supra actualem traditionem equi.

Assero secundò. De facto eligit Deus ad- 946
ultos prædestinatos ad gloriam ut coronam independenter ab absoluta meritorum prævisione. Probatur primò ex scriptura. Etenim ad Ephes. primo dicitur: elegit nos in ipso ante mundi constitutionem. Ex hoc Testimonio infert Augustinus c. 19. de Præd. SS. eam electionem non fuisse ex meritis, seu post meritorum prævisionem, sed omnino gratuitam subjectivè. Sic enim ait, ut patet num. 910. Cùm dicat Apostolus, non quia futuros tales nos esse prævidit, sed ut essemus tales per ipsam electionem gratiæ suæ. Idem enim sonat nos elegisse ante mundi constitutionem, seu ante constitutionem hominum, ac elegisse ante merita: & idem significat nos elegisse, non quia eramus sancti, sed ut sancti essemus, ac nos elegisse ante absolutam prævisionem sanctitatis, & perseverantiæ finalis. Atqui electio ad gloriam ut coronam ante absolutam prævisionem sanctitatis, & perseverantiæ finalis est electio ante 948
abso-

absolutam prævisionem meritorum; ergo &c. Confir. ex ipso Aug. eodem cap. dicente: nec quia credidimus; sed ut credamus, vocamur. & cap. 18. elegit ergo nos DEUS in Christo ante mundi constitutionem, prædestinans nos in adoptionem Filiorum, non quia per nos sancti, & immaculati futuri eramus; sed elegit; prædestinavitque, ut essemus; ergo &c.

946. Probatur 2. ex Lucæ cap. 12. ubi Christus ait: *Nolite timere pusillus grex, quia complacuit Patri vestro dare vobis regnum.* Quibus in verbis significatur electio antecedens merita, ut pote fundata solùm in beneplacito Dei, ut habetur in illis verbis; *quia complacuit Patri vestro.* Præterea est electio ad Gloriam, ut habetur in illis verbis: *Dare vobis regnum.* Tandem non est electio inefficax, neque communis Prædestinatis, & reprobis; siquidem sermo est de complacentia speciali Patris Christi erga Apostolos, propria videlicet Prædestinatorum, ut cum communi sententia explicat Maldonatus. ergo &c. Confir. efficaciter ex Concilio Valentino sub Leone IV. anno 855. ita definiente. *[Fideliter fatemur Prædestinationem electorum ad vitam, & Prædestinationem Impiorum ad mortem: In electione tamen salvandorum misericordiam DEI præcedere meritum bonum: in damnatione autem perituorum meritum malum præcedere justum DEI Judicium.]* In hoc enim testimonio per electionem ad vitam, & ad mortem, clarè intelligitur electio ad æternam vitam, aut æternam mortem: atqui electio ad æternam vitam, quæ est ad Gloriam, est, ut ait Concilium, ante merita nostra absolutè prævisa; ergo &c.

947. Resp. Adversarij scripturam, & P. P. non loqui de electione ad Gloriam, sed ad Gratiam auxiliantem congruam: vel de electione communi reprobis, & prædestinatis, quæ est objectivè conditionata de danda gloria, si apponantur merita. Unde ex illis non probatur efficax divina electio ad Gloriam ut coronam ante merita nostra absolutè prævisa. Contra tamen 1. quia in Testimoniis adductis scriptura, Concilia, & P. P. loquuntur de electione ad sanctitatem finalem, ad regnum Dei, ad vitam æternam per electionem contrapositam reprobationi, ut constat ex testimoniis adductis; ergo loquuntur de electione efficaci ad Gloriam ut coronam. Contra 2. quia licèt scriptura aliquando loquatur de electione communi Prædestinatis, & reprobis, quæ est objectivè conditionata, & ex nostra libertate per opera nostra bona fiet certa, ut habetur 2. Pet. 1. *[Quapropter Fratres magis satagite, ut per bona opera certam vestram vocationem, & electionem faciatis: Hæc enim facientes non peccabitis aliquando.]* At verò in aliis testimoniis à nobis adductis, non est sermo de electione objectivè conditionata, sed absoluta, cùm sit sermo de electione Prædestinatorum ad vitam contradistincta ab electione reproborum ad mortem; ergo &c.

948. Prob. 3. & præoccupatur adversariorum responsio. Testimonia à nobis adducta ita intelligenda sunt, sicuti à S. S. P. P. & præsertim ab Aug. intelliguntur: sed intelliguntur de efficaci electione ad Gloriam, ut coronam ante absolutam prævisionem meritorum; ergo &c. Prob. min. electio, de quâ ibi testimonia loquuntur, est contradistincta à Vocatione communi Prædestinatis, & reprobis: Illa quippe electio efficaciter conjungitur cum Gloria Prædestinati. Sic Aug. tom. 7. de Corr. & Gratia c. 7. *[Quicumque electi sine dubio etiam vocati: Non autem quicumque vocati, consequenter electi: Illi ergo electi, ut sæpè dictum est, qui secundùm propositum vocati, qui etiam Prædestinati, & Præsciti. Horum si quisquam perit, fallitur Deus, sed nemo eorum perit; quia non fallitur Deus. Horum si quisquam perit, vitio humano vincitur Deus: sed nemo eorum perit; quia nulla re vincitur Deus; electi autem sunt ad regnandum cum Christo, non quomodo electus est Judas ad opus, cui congruebat;]* & paucis interjectis: *[Cum itaque audimus: nonne ego vos duodecim elegi, & unus ex vobis Diabolus est? Illos debemus intelligere electos per misericordiam, illum per Judicium.]* Quibus in verbis Augustinus loquitur de electione efficaci, quâ nullus perit: Loquitur de electione ante merita absolutè prævisa, cùm non loquatur de electione facta ex Justitia, sed ex solâ misericordia; ut patet ex ultimis verbis; ergo &c.

Prob. 4. ratione: Deus ante scientiam Visionis consensûs finalis, ex solâ prælucentia scientiæ mediæ vult Prædestinatis efficaciter conferre auxilium efficax ex speciali benevolentia, quia efficax, & conjungendum cum consensu: sed tale decretum est Prædefinitio efficax Gloriæ ut coronæ, ante absolutam prævisionem meritorum; ergo &c. Confir. Sic volendo auxilium magis commendatur divina misericordia; & affectus benefaciendi, nec non specialis Benevolentia erga Prædestinatos; quæ tantùm à Scripturis, & PP. commendatur. Imo illa specialis commendatio, & benevolentia, admissâ ea electione efficaci ante absolutam prævisionem meritorum, nobis apparet, qualis à scriptura, & PP. describitur facta ex magna Dei misericordia. Deinde in tali electione efficaci, ut à nobis expositâ, nulla est repugnantia; ergo ad explicandum verum, & genuinum scripturarum, & PP. sensum, illam debemus de facto admittere erga omnes Prædestinatos.

SECTIO IV.

Solvuntur opposita.

950. OBjic. 1. Contra primam. Actualis collatio Gloriæ ut Coronæ, & præmij, solùm datur, quando merita ut merita movent Deum ad conferendam Gloriam: Atqui non movent ut merita, nisi ut absolutè prævisa; merita siquidem concomitant præmium, quia sunt, & per modum causæ moralis efficientis. Ergo solùm potest decerni efficaciter Gloria ut prævisa,

corona per absolutam meritorum prævisionem. Confir. 1. quod decernitur ante merita absolutè prævisa, decernitur gratis, id est nullis præcedentibus meritis: sed quod decernitur gratis, confertur gratis; ergo actualis collatio gloriæ esset gratuita, & non ex justitia contra Apostolum 2. ad Tim. 4. dicentem: *[In reliquo reposita est mihi corona justitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die justus judex: non solùm autem mihi, sed & iis, qui diligunt adventum ejus.]* Confir. 2. Voluntas præmiandi, & satisfaciendi juri meritorum debet esse debita tali juri, & non potest esse purè liberalis. Ergo nequit esse ante merita absolutè prævisa. Consequentia tenet: anteced. probatur. Voluntas efficax præmiandi est illa, cui incumbit remunerare: sed voluntas, cui incumbit remunerare, cùm sit voluntas justi judicis, nõpotest esse liberalis, sed debet esse debita; ergo &c.

951. Resp. Concessis præmissis nego consequentiam. Nam hæc consequentia nullatenus sequitur ex præmissis, sed hæc alia, quæ vera est: ergo solùm potest actu conferri gloria ut corona post absolutam meritorum prævisionem. In hoc namque syllogismo fit transitus de actu conferri gloriam ut coronam ad decerni gloriam ut coronam. Licèt enim Deus possit decernere gloriam ut coronam decreto purè intentivo ante merita absolutè prævisa; numquam tamen actualis collatio gloriæ ut coronæ extat, nisi post absolutam meritorum prævisionem. Quare decretum intrinsecè efficax executivum, quo actu confertur gloria ut corona, est post absolutam meritorum prævisionem. Unde syllogismus adductus constat quatuor terminis. Ad 1. Conf. dist. maj. decernitur gratis subjectivè conc. maj. gratis objectivè neg. maj. & dist. min. neg. consequentiam ex num. Ad 2. Conf. neg. antecedens, de voluntate purè intentiva. Ad prob. dist. maj. voluntas præmiandi est illa, cui incumbit remunerari sivè immediatè, si est executiva; sive mediatè, si est purè intentiva conc. semper immediatè neg. maj. & dist. min. Voluntas, cui incumbit remunerare immediatè, non potest esse liberalis, sed debita, omitto: cui solùm convenit mediatè, & purè intentivè remunerare neg. min. & consequentiam.

952. Itaque electio efficax ad gloriam, ut coronam, quæ est purè intentiva, vult gloriam conferre medio alio decreto executivo habendo post merita absolutè prævisa: atque adeò est mediatè remunerativa, solumque incumbit illi mediatè onus remunerandi: at ut sit mediatè remunerativa, satis est, quòd decretum immediatè executivum gloriæ sit post merita absolutè prævisa. Exinde electio illa ad gloriam ut coronam, licèt sit subjectivè liberalis, non est liberalis objectivè; quia habet pro objecto aliud decretum executivum, quod Deus concipiet ut justus judex post absolutam meritorum prævisionem: & hoc decretum executivum, quod est immediatè, & formaliter remunerans, jam est subjectivè onerosum, & debitum. Quin imò negato ant. dixi omitto ad probationem ultimæ minoris. Nam licèt voluntas remunerativa immediatè executiva gloriæ esset ante merita absolutè prævisa, adhuc salvaretur tota ratio meriti remunerandi, & præmii, si non esset purè intentiva, sed quasi conditionatè est executiva; nimirum postquam absolutè posita sit conditio meritorum; tunc enim jam esset objectivè debita ex justitia, non ut subjectivè elicita, sed ut objectivè completa per merita absolutè existentia, causans, & exequens gloriam,

Objic. 1. Actus internus imperans, & actio externa imperata pertinet ad eandem virtutem: atqui si decretum efficax dandi gloriam esset ante merita absolutè prævisa, actus ille internus esset gratuitus, & liberalis; externa verò collatio gloriæ ut coronæ esset actus justitiæ saltem latæ; ergo repugnat tale decretum. Ut appareat hujus argumenti æquivocatio, notare oportet discrimen inter actum imperatum internum, & externum: actus enim internus imperatus habet honestatem propriam intrinsecam ex suo proprio objecto, præter honestatem extrinsecè derivatam, & communicatam ab actu imperante. v. g. quando quis ex motivo charitatis, & bonitatis divinæ imperat actum misericordiæ volentem eleemosynam ad subveniendum Pauperi, actus ille imperatus intrinsecè, & ex suo proprio objecto pertinet ad virtutem misericordiæ: extrinsecè autem, & derivativè ad virtutem charitatis, à qua imperatur. Actus verò externus imperatus v. g. eleemosyna, non habet aliam bonitatem, nisi derivatam ab actu imperante; nam actio externa eleemosinæ, si imperatur ab actu misericordiæ, pertinebit ad virtutem misericordiæ: si autem ab actu charitatis solius, pertinebit ad virtutem charitatis, & non ad aliam.

Exinde resp. dist. maj. actio externa imperata pertinet ad eandem virtutem denominativè conc. formaliter neg. maj. Nam cùm actio externa imperata non habeat in se bonitatem formalem intrinsecam, sed solùm denominativè, & derivativè ab actu imperante, ideo non pertinet formaliter ad virtutem actûs imperantis, sed solùm denominativè. Et dist. min. si decretum efficax gloriæ ut coronæ esset ante merita absolutè prævisa, actus ille internus imperatus esset liberalis subjectivè conc. objectivè neg. min. & consequentiam. Quia licèt gratis conciperetur à Deo, est tamen voluntas conferendi præmium non gratis, sed intuitu, & cum onere meritorum; ita ut decretum executivum gloriæ, & ipsa passiva executio existant, quia jam sunt merita absolutè prævisa; ac proinde illa electio erit actus justitiæ saltem latæ formaliter, & elicitivè, cùm sit subjectivè onerosa; licèt enim gratis concipiatur, non habet actus ille tendentiam dandi gloriam gratis, sed ex debito meritorum, quod satis est, ut non sit objectivè liberalis, sed ex justitia.

Objic.

955. Objic. 3. Ut quis mereatur substantiam gloriæ, debet mereri primum decretum dandi gloriam: atqui si ante absolutam meritorum prævisionem daretur decretum efficax intentivum gloriæ, homo non mereretur primum decretum; ergo neque gloriam. Confirm. 1. Quod confertur ut præmium, tale est, ut possit negari adhuc posito merito, ita ut non sequatur ex merito per necessariam connexionem: atqui gloria non potest negari à Deo ex vi electionis efficacis à nobis admissæ, posito semel merito; ergo non erit præmium. Confir. 2. Decreta divina servant ordinem passivum, & objectivum rerum: atqui perseverantia finalis præsupponitur ad gloriam, & gloria ut corona existit post perseverantiam finalem; ergo similiter decretum circa perseverantiam finalem debet præsupponi ad decretum gloriæ ut coronæ.

956. Resp. neg. maj. absolutè sumptam; falsum enim est, quòd, ut quis mereatur substantiam gloriæ, & illam causet meritoriè, debeat mereri, & causare meritoriè primum decretum dandi gloriam, sed sufficit, quòd mereatur, & meritoriè causet decretum executivum gloriæ, quod jam existit post absolutam meritorum prævisionem, & quia jam existunt merita. Hoc enim & non ampliùs desiderari potest, ut gloria sit præmium, & homo illam mereatur. Quinimò, licèt post absolutā meritorum prævisionem non subsequeretur decretum executivum gloriæ, sed sola passiva executio gloriæ, juxta dicta num. superiori, adhuc salvaretur tota ratio meriti remunerandi, si primum decretum efficax existens ante merita absolutè prævisa, non decernat conferre gloriam purè intivè, sed conferre executivè dependenter ab intuitu meritorum, seu positis meritis absolutè prævisis, eorúmq; condignitate; tunc enim decretum illud in esse executivi præsupponeret merita absolutè prævisa.

957. Ad primam confirmat. dist. maj. ut possit negari, & non sequatur ex merito, si meritum consideretur solùm secundùm se, & secundùm intrinseca sua conc. si consideretur secundùm intrinseca, & extrinseca neg. maj. & dist. eodem mod min. neg. cons. Nam cùm connexio, quam habent merita cum gloria, suppositā electione efficaci ad gloriam, sit extrinseca meritis, nō obstat, quominùs gloria sit propter meritum; ea enim connexio, vi cujus Deus nequit negare gloriam, provenit à voluntate præmiantis, quæ est extrinseca merito, & impedibilis à nostra voluntate per omissionem meriti, atque adeò ex nullo capite repugnans cū merito. Ad secundā confirmationem retorqueo argumentum: prior est applicatio medicinæ, quàm consecutio sanitatis; ergo quis debet velle priùs medicinam, quàm sanitatem. Resp. deinde neg. maj. Plura enim, quæ sunt priora in intentione, sunt posteriora in executione, ut patet in fine, qui sæpe priùs intenditur, quàm media: & tamen executio finis est post mediorum executionem. Unde sæpe contingit, ut alia sit rerum, sive objectorum præcedentia: alia verò præcedentia volitionum; objecta enim volita servant inter se ordinem prioris, & posterioris, quem decreta volunt ex parte objecti servari in illis; possum quidem velle apponere hoc objectum ad obtinendum illud, vel apponere illud ad obtinendum istud: at decreta non debent servare ordinem inter se, quem habent res volitæ, cùm possimus priùs velle finem, & postea velle hæc media ad obtinendum finem.

Obj. 4. Posita efficaci electione ad gloriam à nobis admissa, gloria jam non est materia apta ad præmiāda merita; ergo talis electio est implicatoria. Prob. ant. Præmiū debet esse bonū aliàs nō debitum antecedenter ad merita, & ratione cujus homo fiat ditior, quàm erat ante absolutā prævisionem meritorum: atqui supposita ea electione efficaci gloria jam intelligitur debita ante merita, nec homo fit ditior post absolutam meritorum prævisionem; ergo gloria jam nō est materia apta ad præmianda merita. Resp. neg. ant. ad prob. dist. maj. debet esse aliàs non debitū antecedenter ad merita, si est independenter à decreto præmiandi respiciente merita C. si est dependenter neg. maj. & dist. min. gloria jam intelligitur debita ante merita dependenter à decreto præmiandi respiciente merita C. independenter ab illo decreto neg. min. & cons. 958.

Explico solutionem. Præmium debet esse non debitum seorsim à voluntate conferendi illud intuitu meritorum; nam si deberetur aliunde, & nullo habito respectu ad merita, jam non esset præmium meritorum. Si autem est debitum ante merita, ex vi tamen decreti volentis conferre tale bonū intuitu meritorum, tunc bene poterit esse præmiū, quia solùm deberetur ut exequendum positis meritis, seu dependenter à meritis: licèt enim antecedenter ad merita absolutè prævisa gloria sit debita, est tamen debita ut danda intuitu meritorum, ac proinde per gloriam fit ditior, non quidem supra id, quod habet dependenter à meritis, cùm ante merita jam habeat jus ad gloriam dandam tamen intuitu meritorum, sed fit ditior supra id, quod habet independenter à meritis; nam gloria, quæ ante merita decernitur, non est danda, nisi dependenter à meritis. 959.

Obj. 5. Contrà secundam assert. Varia scripturæ testimonia, in quibus electio ad gloriam facta dicitur post absolutam meritorum prævisionem. Sic Matth. 25. *Venite benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum à constitutione mundi: esurivi enim & dedistis mihi manducare; sitivi, & dedistis mihi bibere.* Et ibid. *Euge serve bone, & fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, supra multa te constituam, intra in gaudium Domini tui.* Ubi continetur electio ad gloriam post merita absolutè prævisa; ergo de facto electio habetur post merita absolutè prævisa. Confirm. ex 2. Petr. 1. *Fratres magis satagite, ut per bona opera certam vestram vocationem, & electionem faciatis.* Atqui si electio efficax ad gloriam esset ante absolutam meritorum prævisionem, non fieret certa per illa; imò esset certa ante illa; ergo &c. 960.

961. Resp. conc. ea testimonia, & neg. consequentiam. Quia per illa verba non denotatur, quòd electio purè intentiva ad gloriam fuerit post merita absolutè prævisa; sed solùm denotatur, quòd decretum executivum gloriæ est post merita absolutè prævisa, vel saltem actualis executio, & passiva collatio gratiæ; illa enim verba, *percipite, possidete, intrate in gaudium*, potiùs denotant passivam executionem, & collationem gloriæ etiam post merita, & propter merita absolutè prævisa, quod minimè pugnat cum decreto prævio ad merita absolutè prævisa purè intentivo gloriæ dandæ propter merita. Ad Confir. Resp. textum illum D. Petri intelligendum de electione conditionata prædestinatis, & reprobis communi, quâ Deus vult omnes homines salvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire; illa autem salus æterna ex vi talis decreti electivi non dabitur, nisi nos utamur bene mediis collatis ad talem finem, qui quidem rectus usus non connectitur metaphysicè cum tali electione. Testimonia autem à nobis adducta in probationibus, non de hac, sed de efficaci electione loquuntur. Unde nulla est paritatis ratio. Scio aliquos modernos respondere ibi D. Petrum loqui de certitudine quoad nos, non verò in se: quatenus nos non possumus esse moraliter certi de nostra salute, nisi prout certi sumus moraliter de finali perseverantia.

962. Objic. 6. aliqua testimonia scripturæ, quibus proponuntur minæ damnationis æternæ malè operantibus: atqui istæ minæ inanes forent respectu prædestinati, si esset electus ante merita absolutè prævisa. Ergo &c. Resp. neg. min. quia electio ad gloriam est post merita justi conditionatè prævisa sub conditione illarum minarum, & dependenter à minis prævisis per scientiam mediam. Deus enim ita dicit: *Volo dare gloriam ob merita habenda occasione minarum, quia sic vidi per scientiam mediam.* Unde minæ non sunt inanes. Hinc Apocal. 3. dicitur: *Tene, quod habes, ut nemo accipiat coronam tuam.* Ubi denotatur electionem factam esse dependenter à meritis, & minis prævisis per scientiam mediâ, quæ merita potest homo impedire, & simul impedire scientiam mediam, nec non electionem; quamobrem hortatur nos ad hanc vigilantiam.

963. Objic. 7. Promissiones Dei externæ de danda gloria conformari debent divinis decretis internis circa gloriam: atqui promissiones externæ solùm sunt conditionatæ, nimirum dandi gloriam hominibus, si moriantur in gratia; ergo decreta divina erunt solùm conditionata; ac proinde non dabitur decretum absolutum, & efficax dandi gloriam ante absolutam meritorum prævisionem. Resp. dist. maj. debent conformari decretis divinis, quæ per promissiones externas manifestantur nobis conc. aliis decretis, quæ per illas non manifestantur neg. maj. & conc. min. dist. conseq. decretum dandi gloriam manifestatum per promissionem externam erit conditionatum conc. aliud decretum neg. conseq. Itaq; promissiones Dei externæ dandi gloriam, cùm sint generales omnib⁹ hominibus, prudentissimè fiunt conditionatæ, idest sub conditione, quòd homines decedant in gratia: & istæ promissiones solùm manifestant decretum generale conditionatum dandi gloriam omnibus hominibus, & conformantur cum illo: electio verò efficax absoluta ad gloriam ut coronam, de qua loquimur, nõ manifestatur per illas promissiones, imò potiùs promissiones factæ sunt independenter, & antecedenter ad absolutam illam electionem. 964

Objic. 8. Omnes, qui salvantur, sunt antecedenter electi; ergo nullus salvabitur, qui non fuerit antecedenter electus: atqui non est in manu hominis reprobi, quòd sit antecedenter electus; ergo neq; quòd salvetur. Confir. Deus per electionem antecedentem ad merita absolutè prævisa vult, quòd omnes, qui salvandi sunt, sint istì electi: ergo vult, quòd nullus alius salvetur præter electos; ac proinde excludit omnes alios à gloria, quæ esset reprobatio positiva ante merita absolutè prævisa, pugnans contra Dei sanctitatem, & misericordiam, ut dicemus disp. seq. Resp. conc. ant. & dist. consequens: nullus salvabitur, qui non fuerit antecedenter electus ob præcisum defectum electionis antecedentis nego. Hæc enim non est necessaria, ut quis salvetur: ob defectum correspondentiæ per opera finalia, quæ homo habere poterat, & non habet conc. consequentiam. Ut enim quis salvetur, sufficit, quòd finaliter perseveret, & quòd Deus illum eligat saltem post merita absolutè prævisa. Ad Confir. dist. ant. vult, quòd omnes, qui salvandi sunt, sint ifti electi positivè nolendo alios salvari neg. negativè nolendo, id est non volendo salvationem aliorum per hoc decretum conc. ant. Hoc autem non est positivè excludere alios à gloria, sed eos non includere, eos non eligere, eisque non velle gloriam. Quòd autem istì non inclusi non salventur, provenit ex eo, quòd pro suo mero libito non perseverabunt finaliter sub illis auxiliis, quæ Deus illis conferre decernit. Unde non poterunt eligi adhuc electione consequente, cùm nolint apponere merita, quæ ad electionem efficacem consequentem præcedere debent. 965

Objic. 9. Augustinus *lib. 1. ad Simpl. q. 2.* ait: *non tam electio præcedit justificationem, sed electionem justificatio: nemo enim eligitur, nisi jam distans ab eo, qui rejicitur. Undo quando dictum est: qui elegit nos ante mundi constitutionem, non video, quomodo sit dictum, nisi præscientia, id est visione meritorum.* Ergo ex Augustino electio ad gloriam est ante absolutam meritorum prævisionem. Confir. ex Ambrosio *lib. 5. de fide c. 2.* Testimonium Pauli ad Rom. *Quos præscivit &c.* ita exponente. *Non enim antè prædestinavit, quàm præscivit: sed quoniam merita præscivit, eorum præmia prædestinavit.* Ergo &c. Resp. nego consequentiam. Quia Augustinus ibi non loquitur de electione purè intentiva ad gloriam, sed

sed de executiva, sive passiva collatione gloriæ, quæ, ut constat ex dictis, præsupponit absolutam meritorum prævisionem. Ad confirmationem neg. consequentiam; quia tam Ambrosius, quàm D. Paulus sufficienter intelliguntur de præscientia conditionata meritorum, quæ prædestinationem præcedit, vel de electione executiva.

966. Objic. 10. D. Paulus ad Rom. 9. ait: *Cùm enim nondum nati fuissent, aut aliquid boni egissent, aut mali (ut secundùm electionem propositum Dei maneret) non ex operibus, sed ex vocante dictum est: quia major serviet minori: sicut scriptum est: Jacob dilexi: Esau autem odio habui.* Eodem quippe modo loquitur Paulus de reprobatione Esau, ac de electione Jacob: sed reprobatio Esau non fuit ante merita absolutè prævisa; ergo neque electio Jacob ante merita absolutè prævisa.

Resp. 1. Concesso testimonio Apostoli, nego ibi loqui de prædestinatione ad gloriam, aut reprobatione ad pœnam. Hoc enim testimonium, ut notant interpretes, juxta literalem sensum intelligitur de temporalibus beneficiis, ad quæ DEUS merè ex suo beneplacito noluit eligere Esau, sed Jacob, in quo, ejusque semine promissiones de terra Canaan implerentur. Unde Cardinalis Toletus ita exponit hoc Testimonium. *Jacob dilexi; Esau autem odio habui*, non ad solas personas ipsas, sed etiam ad posteritatem earum ea verba referuntur. Ex Esau enim fuit Idumæorum populus: ex Jacob autem populus Judæorum: dicitur autem Esau servisse Jacob; quia populus illius fuit subditus populo Judæorum: terra autem promissionis, quæ erat terra Canaam fertilis, & abundans, hæreditas erat Abrahæ; non Idumæis, sed Judæis ex Jacob data est. Idumæis autem, & posteris Esau loca saxosa, & sterilia, ut habetur Malach. 1. Ideo dicitur Deus Esau odio habuisse, Jacob autem dilexisse, & eum illi antepositisse. Omnia enim, quæ Paulus in hac collatione, & comparatione narrat, ad temporalia pertinent, quantùm ad literam. Quòd si de bonis spiritualibus aliquis Apostolum intelligat, juxta sensum Augustini lib. 6. de Civitat. cap. 25. & communem sententiam sui temporis, non exinde est sermo de prædestinatis, & reprobis, sed de gentibus, & Judæis: gentes enim in donis, & beneficiis Dei, & vocatione ad gratiam Judæis prælatæ fuerunt; nec proinde promissiones posteris Abrahæ factæ fuerunt irritæ, cùm hæ non filiis Abrahæ carnalibus, sed spiritualibus sint factæ. Unde secundùm ipsum textum & Isaac prælatus est Ismaëli, & Jacob Esau, licèt ambo æquè fuerint filii Abrahæ secundùm carnem. Quare sensus Apostoli est, quòd absq; meritis recipientium Deus dat gentibus vocationem, & auxilia efficacia ad obtinendam gratiam, relinquens Judæos cum inefficacibus, & incongruis, quæ ex abusu ipsorum efficacia non sunt. Cæterùm si aliquis permittere vellet, quòd Jacob sit typus prædestinati, Esau autem reprobi; respondendū est secundò dist. maj. eodem modo juxta id, quod exigit sanctitas Dei in unaquaque linea conc. aliter neg. maj. & concessa minori neg. consequentiam. Quia decretum electivum ante merita absolutè prævisa non opponitur sanctitati DEI, bene verò decretum reprobativum ex num. 972.

DISPUTATIO XVII.

DE IMPIORUM REPROBATIONE.

967. REprobatio alia est positiva, & alia negativa ex num. 904. Reprobatio positiva non stat præcisè in tortura, sed in pœna, quæ significat eam infligi propter delictum. Unde decretum infligitivum pœnæ propter delicta requiritur ad reprobationem positivam. Quamobrem inter prædestinationem, & reprobationem positivam intercedit hoc grande discrimen, nimirum quòd in prædestinatione præparantur à Deo non solùm corona meritorum, sed etiam ipsa merita, quæ sunt beneficia Dei, quibus retribuitur corona gloriæ. In reprobatione autem sola pœna præparatur à Deo, ut infligenda ratione inquitatis, quæ non præparatur ab ipso, sed præscitur. Ea de causa Augustinus cap. 13. de Prædestinatione SS. ait: *Prædestinatio est, quæ sine præscientia non potest esse: Potest autem esse sine prædestinatione præscientia. Prædestinatione quippe Deus ea præscivit, quæ fuerat ipse facturus. Unde dictum est: fecit quæ futura sunt: præscire autem potens est, & quæ ipse non fecit, sicut quæcunque peccata.* Eandem Augustini sententiam docuit D. Thomas in cap. 8. ad Rom. Lect. 6. dicens: *Præscientia importat solam notitiam futurorum: sed prædestinatio importat causalitatem quandam respectu eorum: & ideo Deus habet præscientiam etiam de peccatis: sed prædestinatio est de bonis salutaribus.* Exinde Deus peccatum nonpræparat, sed purè permittit; præparat enim auxilium indifferens per volitionem indifferentē, qua non vult se retrahere à prævisa inefficacia, non quia illam intendat; sed quia, licèt intendat ex se actum bonum, ex aliis titulis non tenetur se retrahere à collatione auxilii, per quod homo poterat inefficaciam illam impedire: & ita auxilium confert, ut actus divinus nullam cum peccato habeat connexionem ex n. 901.

SECTIO I.

An Positiva reprobatio sit ante merita absolutè prævisa?

968. SUpp. 1. Reprobationem negativam aliam esse puram, aliam esse mixtam. Reprobatio pura negativa stat in decreto affectivo Dei, quo ante absolutam, & conditionatam peccati prævisionem, amaret excludere aliquos à gloria, tanquam ab indebito beneficio. Ex quo fine nullum eis confert auxilium, neque ex ulla sua promissione, aut decreto tenetur illud conferre. Talis verò reprobatio non existit defacto, licèt de potentia absoluta posset existere. Et quòd posset existere, patet; quia naturæ humanæ secundùm se consideratæ possessio gloriæ supernaturalis est beneficium omnino indebitum: sed ad negandum beneficium omnino indebitum non est necessaria, neque absoluta, neque conditionata prævisio culpæ, quamvis ex titulo dominii necessaria sit prævisio ex num. 642. Etenim Innocenti negatur justè, quòd indebitum ipsi est; ergo non suppositâ alia in Deo voluntate, est possibilis prædicta reprobatio.

969. Quòd autem talis pura negativa reprobatio defacto nonn detur, ex eo patet, quòd admisso eo decreto, inevitabiliter homo esset excelusus à gloria. Ergo frustra exhortantur omnes homines, ut honestè reprobationem evitent. Etenim per hujusmodi decretum est æqualiter inevitabilis reprobatio, sive bene, sive malè operentur. Unde dici non posset cum Apostolo 1. *Cor. 9. Castigo corpus meum, & in servitutem redigo, ne fortè, cùm aliis prædicaverim, ipse reprobus efficiar.* Rursus Deus defacto habet sinceram voluntatem salvandi omnes homines: atqui cum voluntate sincera salvandi omnes homines, quantùm est antecedenter ex parte Dei, pugnat antecedens illa voluntas efficaciter excludens aliquos à gloria tanquam à beneficio indebito, quantùm est antecedenter ex parte Dei, duplex enim illa efficax voluntas Dei simul habita reddit hunc sensum: *Quantùm est ex me, omnes admitto, & simul, quantùm est ex me, efficaciter excludo aliquos.* Quæ quidem voluntates inter se pugnant.

970. Reprobatio negativa mixta est illa, quæ non includit decretum, vel auxilium efficax salvationis adhuc extrinsecum: at non excludit decretum indifferens, quòd voluntas pro libito facere posset efficax extrinsecè, tale quidem auxilium confertur ab ea providentia. Cæterùm, quia voluntas nequit ea potestate rectè uti, auxilium manet inefficax, & homo reprobus. Quamobrem hujusmodi reprobatio non consistit in eo, quòd Deus conferat vires ad malum, sed in eo, quòd non conferat robustiores ad bonum, & eas, quas per scientiam mediam prævidit fore efficaces, juxta Augustini doctrinam traditam à n. 902. Cæterùm in præsenti non est quæstio de ista providentia reprobativa, sed de reprobatione absolutè positiva, includente decretum absolutè efficax, quo creatura rationalis destinatur ad pœnam æternam. Quærimus enim, an tale decretum possit à Deo concipi ante demerita absolutè prævisa?

Prima sententia tenet non solùm possibile, 971.
sed etiam defacto existentem talem reprobationem ante absolutam prævisionem peccati. Ita communiter Thomistæ ex necessaria consequentia sui decreti prædeterminativi; tum etiâ Granadus, Avendan. ex doctrinæ scientiæ mediæ, ratione cujus prælucentiæ dicunt concipere Deum absq; ulla repugnantia tale decretum. Secunda sententia docet possibile esse, non autem dari de facto eam reprobationem. 974
Ita Ruiz *disp.* 16. *cap.* 6. Arriaga, & alii. Tertia defendit non esse possibile ab æterno reprobationem positivam, neque ante, neque post absolutam peccati prævisionem, sed solùm esse ab æterno quoddam decretum conditionatum infligendi pœnam æternam, si existat peccatum. Ita Borul *disp.* 8. *de Volunt. sect.* 2. & alii Recentiores cum ipso. Quarta, sententia docet non repugnare tale decretum reprobativum post absolutam peccati prævisionem: repugnare verò ante absolutam prævisionem peccati. Ita nostri cum Exim. Doctore.

Affero 1. Repugnat reprobatio absolutè po- 972.
sitiva, sive decretum efficax inflictivum pœnæ propter delicta ante absolutam prævisionem demeritorum. Probat. 1. Tale decretum est incompossibile cum summa Dei benignitate; ergo non est possibile. Probat. ant. Sicut efficax intentio præmiandi, quæ antecedit absolutam prævisionẽ meritorum, includit liberalitatem remuneratoris ut talis: ita efficax intentio puniendi, quæ antecederet absolutam prævisionem peccati, includeret liberalitatem punitoris ut talis: atqui liberalitas punitoris ut talis est crudelitas, & inhumanitas, & sævitia opposita summæ Dei benignitati; ergo &c. Conf. ex Augustino *tom. 7. lib. 3. contra Julianum cap.* 18. dicente: *Bonus est Deus, justus est Deus, potest aliquos sine bonis meritis liberare; quia bonus est: non potest quemquam sine malis meritis damnare; quia justus est.* Conf. 2. ex Concilio Valentino citato n. 946. ubi ait: *Fidenter fatemur, prædestinationem electorum ad vitam, & prædestinationem impiorum ad mortem: In electione tamen salvandorum misericordiam DEI præcedere meritum bonum: in damnatione autem perituram meritum malum præcedere justum DEI judicium.*

Probat. 2. Deus ageret contra bonitatem 973.
suam, si effectivè puniret ante realem existentiam peccati: atque adeò tale decretum omnino repugnat contra divinam bonitatem. Antecedens patet, & consequentia tenet. Quia sicuti se habet anticipatio punitionis respectu 976
crue-

crudelitatis effectivæ ; ita respectu crudelitatis affectivæ se habet anticipatio intentionis. Conf. ex D. Thoma 1. *Part. quæst.* 19. *art.* 6. *ad* 1. dicente : *Judex justus antecedenter vult omnem hominem vivere : sed consequenter vult homicidam suspendi : similiter DEUS antecedenter vult omnes homines salvari ; sed consequenter vult quosdam damnari secundùm exigentiam suæ justitiæ.* Ergo ex D. Thoma decretum efficax, quo Deus vult infligere pœnam propter delicta, ita consequitur delicta, sicut volitio efficax, quâ judex vult homicidam suspendi, sequitur delictum homicidii. Atqui in judice sequitur ea voluntas absolutam prævisionem homicidii. Ergo similiter in DEO.

974. Probat. 3. Deus habet seriam voluntatem evitandi peccatum, quantum est ex se ex num. 767. Atqui decretum absolutum efficax intendens pœnam æternam propter peccatum ante absolutam prævisionem peccati est incompossibile cũ seria derestatione peccati ex parte Dei : etenim qui seriò, & efficaciter vult aliquem finem, non potest seriò, & efficaciter velle carentiam medii omnino necessarii ad obtinendum finem : atque adeò cùm peccatum sit medium necessariò ponendum ad obtinendum finem pœnæ, non posset Deus efficaciter intendens pœnam propter peccatum ante absolutam prævisionem peccati seriò intendere evitationem peccati ; ergo &c. Conf. ex Ribadeneira : Deus sponte, sua eliciens illud decretum essentialiter connexum cum peccato ponendo ante absolutam prævisionem peccati determinaret ad existentiam peccati, atque ista tribueretur Deo : etenim Deus nequit permittere evitationem medii necessariò requisiti ad finem, quem finem non vult omittere ; ergo &c.

975. Probat. 4. Ratione desumpta ex Exim. Doctore : Deus ratione suæ sanctitatis nequit spontaneè, & liberè concipere aliquod decretum, cum quo non possit componere sinceram voluntatem, & serium desiderium, quo optet, & velit evitationem peccati, seu ipsius non existentiam : atqui cum absoluta prædefinitione efficaci pœnæ ante absolutam prævisionem peccati nequit componere sinceram voluntatem, & serium desiderium, quo seriò velit evitationem peccati : ergo nequit spontaneè, & pro mero suo libito concipere prædefinitionem efficacem absolutam pœnæ ante absolutam prævisionem peccati. Probat. minor. quia cum absoluta intentione efficaci alicujus finis nequit componi serium decretum ; & sincera voluntas non obtinendi eundem finem : atqui desiderium, & voluntas seria evitandi peccatum, necessariò ponendum ad obtinendum finem pœnæ intentum ab illo decreto ; esset voluntas seria ad obtinendum finem pœnæ intentum : ergo nequit componi cum ea efficaci intentione pœnæ serium desiderium evitandi peccatum.

976. Confirm. Implicat aliquem spontaneè, & pro mero suo libito concipere volitiones serias circa duo contradictoria, qualia sunt existere finem, & finem non existere : sed ita se haberet Deus, si efficaciter intenderet pœnam ante absolutam prævisionem peccati ; ergo &c. Maj. & conf. tenent : min. verò probatur. Peccatũ est medium ponendum, (& ne de voce disputemus,) est saltem essentialiter prærequisitum, ut existat finis pœnæ efficaciter intentus : atqui voluntas seriò suadens, & desiderium, ne existat, quod est similiter necessarium, & ponendum, & sine cujus positione nequit obtineri finis, est voluntas seriò suadens, & optans, ne existat finis : ergo desiderium serium evitationis peccati, erit quoque serium desiderium non existentiæ pœnæ. Maj. & consequentia tenent : Min. verò probat. Quia seriò optare, & sincerè velle, ut existat essentiale impedimentum incompossibile cum fine est sincerè & seriò optare, ne existat finis : atqui non positio peccati est essentiale impedimentum incompossibile cum pœna : ergo seriò optare non positionem peccati est seriò optare non existentiam pœnæ. Mirum est, in quot, & quantas vias distraxerit adversarios hoc argumentum ad quærendam solutionẽ. Cæterùm de his agemus latè in Tractatu de Incarnatione. Est enim eadem difficultas de decreto intentivo Christi, ut Redemptoris reparativi ante absolutam prævisionem peccati ; similiter de decreto prædefinitivo pœnæ ante absolutam prævisionem culpæ. Hæc pro nunc insinuâsse sufficiat : ad stabiliendam siquidem conclusionem nostram, satis supérque sunt duæ priores probationes ab hac quæstione independentes.

Assero 2. Non repugnat ab æterno decretum divinum absolutum destinans ad pœnam æternam post absolutam peccati prævisionem. 977

Prob. 1. Tale decretum cùm supponat jam peccatũ positum pro sua differentia temporis, neq; formaliter, neq; virtualiter est volitio peccati. Sic qui amat scientiam, quam Deus habet de peccato Adami posito, vel Antichristi ponendo, neq; formaliter, neq; virtualiter amat peccatum Adami, aut Antichristi : amaret autem, si ante absolutam prævisionem peccati vellet, quòd Deus haberet scientiam de peccato ponendo. Ergo licèt Deus non possit habere ab æterno decretum efficax destinans ad pœnam æternam ante absolutam prævisionẽ peccati, potest absq; ulla repugnantia elicere tale decretum post absolutam peccati prævisionem. Conf. quia contraria sententia deviat à communi Theologorum sensu, quin appareat ullum grave fundamentum dicendi oppositum. Conf. Iterum, quia decretũ, quod solùm est conditionatè reprobativum, quale est istud admissum ab adversariis : *Qui moritur in peccato, damnabitur*, est commune prædestinatis, & reprobis. Ergo ex parte voluntatis Dei nihil daretur ab æterno circa reprobos, quod commune non est prædestinatis. Sed hoc dici non potest, cùm SS. PP. aliter sentiant ; ergo &c.

978. Prob. 2. evertendo fundamentum unicum adversariorum. Si repugnaret tale decretum, ideo esset, quia iniquè, & injustè conciperetur a Deo: sed hoc est falsum; ergo &c. Min. Prob. Licèt tale decretum velit ab æterno pænam propter culpam in tempore solùm existentem, at solùm vult pænam infligendam in tempore post culpam, quàm certè per scientiam visionis intuetur pro sua differentia temporis existentem. Sed ita concipere ab æterno decretum non est iniquè, & injustè, sed justè, & sanctissimè Deum se gerere; ergo &c. Confir. non potest Deus concipere ullum decretum in tempore, quin illud concipiat ab æterno, ut docent omnes Theologi; & constat à num. 804. atqui in tempore habet decretum efficax inflictivum pœnæ propter peccata: Juxta Illud Math. 25. *Discedite à me maledicti in ignem æternum, qui paratus est Diabolo, & Angelis ejus.* Et ex illo Lucæ 13. *Discedite à me omnes operarii iniquitatis, ibi erit fletus, & stridor dentium.* ergo etiam habet ab æterno DEUS tale decretum.

SECTIO II.

Solvuntur opposita.

979. OBjic. 1. Contra 1. D. Thomas 1. *part. q. 23. art. 5. ad 2.* ait: *Quare hos elegit in gloriam, & illos reprobavit? Non habet rationem, nisi divinam voluntatem.* Ergo reprobat Deus ante absolutam prævisionem peccati. Resp. conc. ant. & neg. consequentiam. Quia D. Thomas ibi non loquitur de reprobatione positiva, sed de negativa à nobis explicata, & cum Augustino admissa num. 970. Quòd autem D. Thomas loquatur de ea reprobatione, de qua loquitur Augustinus patet ex ipso textu, quem Angelicus Doct. ita immediatè prosequitur. *Unde Augustinus dicit super Joannem, quare hunc trahat, & illum non trahat, noli velle judicare, si non vis errare.*

980. Objic. 2. ex Paulo ad Rom. 9. dicente: *Deus volens ostendere iram, & notam facere potentiam suam, sustinuit in multa patientia vasa iræ apta in interitum.* Ergo antequam prævideat absolutè opera reproborum, habet decretum efficax, quo destinat illos in interitum, sive pœnam æternam. Confir. ex eodem Apostolo ibidem dicente: *Non ex operibus, sed ex vocante dictum est ei, quia major serviet minori, sicut scriptum est: Jacob dilexi, Esau autem odio habui.* Atqui ex hoc textu colligitur electionem prædestinati ad gloriam ut coronam præcedere absolutam prævisionem meritorum. Ergo pariter colligi debet odium reproborum exclusivum à gloria in pœnam peccati, sive decretum positivè reprobativum præcedere absolutam prævisionem peccatorum. Resp. conc. ant. & neg. consequentiam. Quia ex eo testimonio non infertur Deum decernere pœnam ante demerita absolutè prævisa, sed solùm infertur, Deum post absolutè prævisa peccata non statim punire, sed patienter, ac toleranter differre punitionem ad manifestandum clariùs suam justitiam.

Ad Confir. conc. maj. & neg. min. Quia ex eo testimonio non inferimus decretum prædestinativum præcedere absolutam meritorum prævisionem ex num. 966. sed ex aliis adductis à num. 445. ut cum Toleto, & aliis expositoribus ibi diximus. Quare Malach. 1. dicitur: *dilexi Jacob, Esau autem odio habui, & posui montes ejus in solitudinem, & hæreditatem ejus in dracones deserti.* Cæterùm quamvis mysticè repræsentaretur ibi typus prædestinati, & reprobi, non aliter esset, quàm utriusque lineæ observata proportione, sanctitati divinæ essentialiter consentanea; divinæ autem sanctitati non opponitur eligere positivè ad gloriam ante absolutam prævisionem meritorum ex num. 942. neque reprobare negativè ex num. 470. opponitur autem reprobatio positiva ex num. 972. Unde quamvis ex eo testimonio admittatur electio efficax ad gloriam ante absolutam prævisionem meritorum, nequit admitti destinatio efficax ad pœnam ante absolutam demeritorum prævisionem. Ratione autem reprobationis negativæ dictum est illud, *odio habui.* 981.

Objic. 3. Deus permittit unum peccatum in pœnam alterius: sed hoc est permittere peccatum ex intentione efficaci pœnæ alterius; ergo Deus potest efficaciter intendere peccatum ante absolutam prævisionem peccati. Resp. dist. maj. Permittere unum peccatum per decretum intentivum peccati neg. per subtractionem majoris luminis, & virtutis indebitæ, quam Deus dare non tenetur conc. maj. & dist. min. neg. consequentiam. Deus enim non aliter permittit unum peccatum in pœnam alterius, nisi quatenus ex occasione culpæ præteritæ subtrahit, & negat beneficium indebitum gratiæ efficacis, quod præstare non tenetur, ut hac negatione puniat peccatum præteritum. At numquam Deus intendens efficaciter aliquam pœnam prærequirentem aliquod peccatum non positum, movetur ex hac intentione ad permittendum peccatum. Quinimò ea permissio semper conjuncta est cum desiderio affectivo Dei, ne peccatum ponatur. Ex qua præintentione confert vires sufficientes, ut voluntas pro libito possit evitare peccatum, quod ex sola culpa sua non evitat. Unde nunquam refunditur in voluntatem affectivam Dei positio peccati. 982.

Objic. 4. Deus potest negare pro mero suo beneplacito sine alia causa donum, quod non debet: atque adeò etiam ante omnia peccata poterat decernere exclusionem à gloria, ut à beneficio indebito; ergo etiam poterat decernere efficaciter pœnam æternam ante demerita absolutè prævisa, Resp. conc. ant. & neg. consequentiam. Quia excludere à gloria præcisè ut beneficio indebito non requirit peccatum ut medium necessariò ponendum, sicut illud requirit pœna, 983.

rit pœna, quæ eſt punitio. Unde neque in Deo ſapit crudelitatem ea excluſio beneficii indebiti: quam crudelitatem ſaperet decretum efficax intentivum pœnæ ante abſolutam prævi-
ſionem peccati. ut conſtat à num.

984. Objic. 5. Non minùs relucet Bonitas in punitione peccati, quàm in remuneratione meritorum: ſed hæc ſufficiunt ad concipiendam antecedentem electionem; ergo etiam illa ad excluſionem antecedentem in pœnam. Confir. 1. Deus poteſt amare efficaciter pœnam ante abſolutam prævi-
ſionem peccati; ergo etiam poteſt intendere efficaciter pœnam. Confir. 2. independenter à peccato poteſt Deus ratione ſupremi dominii æternis cruciatibus addicere innocentes; ergo & amare efficaciter punitionem. Reſp. diſt. maj. non minùs, & eodem modo neg. & diverſo modo conc. maj. & diſt. min. neg. conſequentiam. diverſitas enim eſt ſatis grandis. Nam quòd Deus intendat efficaciter aut merita, aut gloriam, neque crudelitatem ſapit, neque pugnat contra divinam ſanctitatem. atque adeò affectus remunerationis efficax non ſolùm relucere poteſt in Deo poſt, ſed etiam ante abſolutam prævi-
ſionem peccati: at verò affectus efficax puniendi. Utpote ſecum præferens liberalitatem Punitoris, ſi eſſet ante prævi-
ſum abſolutum peccatū, ſaperet crudelitatem: & aliunde cùm eſſet virtualis volitio peccati utpote medii eſſentialiter ponendi à fine præintento, pugnaret cum divina ſanctitate. Unde nequit relucere bonitas affectivè efficacis punitionis ante abſolutam peccati prævi-
ſionem.

Ad 1. Confir. neg. ant. ex dictis à num. 974.

985. Quin imò permiſſo antecedenti juxta illos Authores, qui ſecundùm Doctrinam ſcientiæ mediæ docent ex ea voluntate non inferri amorem ullum virtualem peccati, conſequentia non tenet. Ratio eſt, quia pœnitentia eſt pœna ſanativa peccati, ſive beneficium peccatoris pertinens ad benefactoris liberalitatem. Reprobatio autem poſitiva in pœnam peccati eſt pœna purè punitiva; ac proinde illius amor ita anticipatus vel conſtitueret, vel argueret ſævitiam punitoris. Ad 2. Confir. omiſſo ant. neg. conſequentiam. Nam aliud eſt torquere, ſive præciſè dolorem infligere, & aliud eſt punire, quod inſuper addit juridicum teſtimonium delicti. Unde quamvis omittatur Deum poſſe hominem non prævi-
ſum peccatorem addicere æternis cruciatibus titulo ſupremi dominii (quod mihi impoſſibile videtur, & cum Dei clementia pugnans) torquere autem in pœnam, ſive punire innocentem non eſt minùs impoſſibile, quàm fieri judicem injuſtum, & actorem falſi criminis, quod eſt unicum fundamentum Auguſtini pro noſtra ſententia citati num. 972.

986. Objic. 6. contra 2. Voluntas efficax infligendi pœnam propter peccatum, & decretum indifferens collativum auxilii ad evitationem peccati ſunt volitiones oppoſitæ. Ergo non poſſunt reperiri in Deo. Confir. 1. Voluntas antecedens ſalvandi omnes homines componeretur cum voluntate antecedente efficaciter negante multis gratiam efficacem ad perſeverantiam finalem. Ergo eſſent voluntates oppoſitæ. Confir. 2. Si Deus habet ab æterno abſolutum decretum pœnæ erga reprobos, conſequens eſt, ut vel non habeat unam voluntatem generalem ſalvandi omnes homines, vel ſi habet hanc volitionem, habeat volitiones oppoſitas; nam volitio generalis ſalvandi omnes, ita confert auxilium ſufficiens ad perſeverantiam, ut conferret illud, quamvis eſſet efficax: decretum autem abſolutum reprobandi, ita confert, ut non conferret, ſi eſſet efficax; ergo admittitur oppoſitio dandi, & non dandi, ſi eſſet efficax, auxilium.

Reſp. neg. ant. Quia voluntas efficaciter re- 987.
probativa eſt ſubſequens voluntatem antecedentem ſalvandi omnes homines; voluntas autem efficax conſequens neutiquam opponitur cum indifferente antecedenti, ut cum D. Thoma diximus à num. 973. Ad 1. Confir. neg. ant. nam illis etiam, quibus denegat Deus efficacem gratiam, dat ſufficientem, & cum ipſa dat oblatam perſeverantiam finalem, neque illam excludit Deus, ſed homo reddens inefficax auxilium ſufficiens acceptum. Ad 2. Confir. neg. ant. Illæ enim volitiones nequaquam ſunt oppoſitæ: cùm una ſit antecedens, & altera conſequens, habeantque fines diverſos inter ſe non oppoſitos. Ratio eſt, quia volitio generalis ſalvandi omnes homines intendit præciſè hypotheſim ſufficientiæ auxilii: atque adeò præſcindit omnino ab efficacia, vel inefficacia: neque ex vi illius determinatur collatio auxilii facienda, vel non facienda ſub hypotheſi efficaciæ, aut inefficaciæ. Hanc indifferentiam determinat ad hypotheſim efficaciæ decretum efficax dandi perſeverantiam finalem ſuperveniens alteri decreto communi erga omnes. In hac autem determinatione indifferentiæ præcedentis; nulla prorſus eſt decretorum oppoſitio; quemadmodum ſine oppoſitione decretum de auxilio ſufficienti A dando Petro, ſuperveniens decreto ſalvandi omnes homines, determinat hujus indifferentiam præſcindentem ab auxilio A, & B.

Objic. 1. Injuſtum eſt ferre abſolutam ſen- 988.
tentiam damnationis, antequam exiſtat Peccatum; ſed illud decretum abſolutum eſt abſoluta ſententia damnationis, antequam in tempore exiſtat peccatum: ergo eſt injuſtum, & Deo repugnans. Confir. 1. Deus etiam poſt abſolutam prævi-
ſionem peccati non poteſt anticipare pœnam ante exiſtentiam peccati in ſuo tempore exercitam: ergo neque poterit juſtè anticipare abſolutam ſententiam. Confir. 2. Injuſtum eſt aliquem damnare, antequam ſit pœnâ dignus: ſed antequam exiſtat peccatum

In

In suo tempore, homo non est pœnâ dignus, sed erit: ergo injustum est illum damnare absolutò decreto ab æterno existente. Resp. dist. maj. Absolutam sententiam executioni mandandam, antequam existat peccatum conc. post exercitam peccati existentiam, jam absolutè prævisam pro sua differentia temporis nego maj. & dist. min. neg. consequentiam. Ratio est: quia ex eo, quòd peccatum ita sit absolutè prævisum ab æterno pro differentia temporis extiturum, Deus in tempore efficaciter destinavit illum hominem ad æternam pœnam per tale peccatum finale; atque adeò cùm non possit habere in tempore decretum, quòd non habuerit ab æterno, ut constat ex num. 803. ea de causa absque ulla repugnantia elicit ab æterno tale decretum. Exindè nulla tenet paritas ab hominibus ad Deum, cùm homines non habeant infallibilem scientiam de peccato ante absolutam existentiam peccati, & aliunde concipere possint tempore sequenti decretum, quod modò non concipiunt.

989. Ad 1. Confir. conc. antec. & nego cons. Nam anticipatio pœnæ esset judicium, & testimonium juridicum peccati commissi, antequam esset commissum; quæ quidem repugnantia non adest, quando infligitur pœna post peccatum commissum. Quin imò anticipatio pœnæ absque dubio afferret homini maguum damnum, & nocumentum; atque adeò injustè fieret ante existentiam delicti; at verò sententia absoluta damnationis, non aliter exequenda, nisi post existentiam delicti, nequaquam afferret damnum illud, & nocumentum. Quare non esset injusta, cùm procederet ex certa notitia peccati futuri: & ex alio capite nequeat Deus in tempore concipere suum decretum. Ad 2. Confir. dist. maj. Injustum est aliquem damnate, antequam sit dignus, & antequam certò prævideatur absolutè dignus, conc. Post certam prævisionem, quòd erit absolutè dignus; subdistinguo; per sententiam exequendam antequam sit dignus conc. exequendam postquam sit dignus, nego maj. & concessa min. neg. consequentiam, ut constat ex dictis. Sic omnes Theologi, uno dempto adversario, docent Petrum in tempore peccantem, dignum esse, ut ab æterno odio absoluto Deus illum prosequatur, non quidem pro tempore gratiæ ante peccatum, sed pro instanti peccati, ut constat à num. 972.

SECTIO III.

An Aliqui Parvuli absque ulla Providentia sint Reprobi?

990. SUppono 1. de fide esse, Deum habere voluntatem generalem, qua vult omnium salutem. Sic 1. ad Timotheum 2. de Deo dicitur: *Omnes homines vult salvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire.* Quomodo autem intelligenda sit hæc divina voluntas, cùm plures parvuli absque rationis usu, & inter Barbaros degentes, ubi non est copia baptizantis, est tota præsens difficultas; quamnam enim Providentiam habeat Deus erga illos? circa numerum autem eorum, qui prædestinantur, ac reprobantur, non est modica controversia apud Theologos; apud quos, ut certum supponitur, ex collectione omnium hominum plures esse reprobos, quam prædestinatos; hoc enim significant clara scripturæ testimonia, præsertim illud Matthæi 7. *Intrate per angustam portam: quia lata porta, & spatiosa via est, quæ ducit ad perditionem, & multi sunt, qui intrant per eam. Quam angusta porta, & arcta via est, quæ ducit ad vitam: Pauci sunt, qui inveniunt eam.* Et ratione suadetur, quia tam ante, quàm post promulgationem Evangelij plures moriuntur in infidelitate, quàm inter fideles: ergo ex collectione omnium hominum plures sunt reprobi, quàm prædestinati.

Suppono 2. ex omnibus existentibus intra 991.
Ecclesiam tam adultis, quàm parvulis, plures esse prædestinatos, quàm reprobos: Ratio est, quia ex defunctorum libris facto fidelissimo computo, ferè tot inveniuntur, qui moriuntur post baptismum ante usum rationis, quàm post usum rationis. Quin imò inter hæreticos multi ex parvulis moriuntur baptizati: ergo major erit numerus salvandorum ex his, qui sunt intra Ecclesiam. Ex adultis verò fidelibus plures esse reprobos, quàm prædestinatos, probabilius apparet, ut latè defendit Ruitius pluribus scripturæ, & Patrum testimoniis. Præsertim ex illo Matthæi 20. *Multi enim sunt vocati, pauci verò electi.* Quod intelligitur ad litteram de adultis fidelibus vocatis ad Ecclesiam: Quam expositionem habent apud eundem Ruiz Chrysostomus Epistola 4. ad Populum Antiochiæ; Hieronymus, & alii Patres; ratio etiam suffragatur, quia plures sanè fideles adulti, qui vitam degunt in statu peccati mortalis & nimis ad sæcularia diverturtur, æternæ salutis, vel obliti, vel remissè memores, qui licèt confiteantur, statim relabuntur, ut quotidiana experientia testatur: atqui commune est apud Patres, quòd, qui malè vivunt, malè moriuntur; & certè periculosa est confessio in ultimo vitæ agone facta; ubi homo doloribus, & timoribus agitatus, vix est sui compos; Plures enim Sanctissimi Viri testati sunt se in eo articulo positos vix advertisse ad dolorem eliciendum, viaticum sumendum: ergo &c. Addit Ruitius ex fidelibus adultis plures fœminas salvari, quàm viros. Ratio est, quia fœminæ rarius peccant, quàm viri, earumque peccata non sunt adeò atrocia, magisque sunt ex fragilitate, quàm ex malitia commissa; tum quia sunt timidiores, & facilè ad lacrymas, & pœnitentiam convertuntur; qua de causa vocat Augustinus & cum ipso Ecclesia, *devotum fœmineum sexum*; vivunt enim domi reconditæ, & multa vitant pericula peccandi; non interfunt emptioni, venditioni, bello, rixis, aut negotiis, non duello, non naufragiis, non latrociniis; plura-

que

que pia opera communiter exercent, quàm vivi; ergo &c. His præmissis

992. Quæritur in præsenti: utrum circa omnes tam prædestinatos, quàm reprobos, tam adultos, quàm parvulos exerceat DEUS providentiam, qua salutem ipsorum procuret, eámque providenter intendat? Prima sententia docet voluntatem divinam, qua Deus vult omnes homines salvos fieri, non esse voluntatem beneplaciti, sed puram voluntatem signi, atque adeò non esse in DEO formaliter, sed solùm impropriè, seu metaphoricè. Ita Basilius Legionensis, Estius, Alensis, Bagnez, Navarrus, & alii. Secunda sententia tenet, talem esse voluntatem formaliter in DEO: ita plures Thomistæ, quo sequitur Gonet. disp. 4. artic. 3. §. 1. & omnes nostri Doctores, ex quibus Arriaga disp. 25. sect. 3. num. 37. contrariam sententiam vocat improbabilem. Cæterùm in modo defendendi est magnum dissidium inter Auctores hujus sententiæ: aliqui enim docent per talem voluntatem formalem antecedenter Deum non præparare omnibus auxilia sufficientia ad salutem: ea quippe ajunt solùm præparavit in statu innocentiæ, non autem in statu naturæ lapsæ, in qua plures privantur hujusmodi auxiliis in pœnam originalis. Ita Jansenius de Gratia Salvatoris lib. 9. & 10. ubi negat universaliter omnibus in statu naturæ lapsæ, sive fidelibus, sive infidelibus gratiam sufficientem. Alii verò volunt fideles obstinatos, & induratos in peccatis carere auxiliis sufficientibus, & destitutos esse omni gratia. Ita Abulensis, Roffensis, Driedus, & alii, quos citat Lanardi quæst. 4. artic. 4. num. 3.

993. Alii verò docent DEUM per voluntatem antecedentem præparare omnibus auxilia sufficientia ad salutem etiam in statu naturæ lapsæ. Ita ferè omnes Theologi, licèt plures non se satis explicent: nam multi Thomistæ cum Goneto disp. 4. artic. 5. aliique sequentes doctrinam Ægydii cum Lanardi citato solùm dicunt DEUM præparare auxilia sufficientia, neque explicant, an DEUS ea pro omnibus actualiter conferat: imò ab hoc ex industria præscindunt, an sicut medicus, qui aperit apothecam omne remediorum genus pro infirmitatibus continentem, dicitur velle, quantùm est ex se, sanare omnes, licèt talia remedia omnibus non applicet, quinimò fortè aliqua ex illis per accidens alicui, vel aliquibus non sint applicabilia; ita etiam DEUS ex voluntate illa generali, & antecedente, qua vult omnes homines salvos fieri, pro omnibus præparet aliqua remedia, seu auxilia ad salutem sufficientia, quamvis per talem voluntatem illa omnibus non conferat, nec applicet; imò interdum aliqua ex illis non sint proximè applicabilia, ut contingit in parvulis in utero materno morientibus, quibus baptismus, quamvis pro illis præparatus sit à Christo, & institutus, at non est proximè applicabilis, quia in tali statu non possunt subjici operationibus ministrorum Ec, clesiæ, ut docent Theologi cum Magistro in secundum distinctione 3. & Thomistæ cum D. Thoma quæst. 68. artic. 11.

Exinde infert Lanardi Auctores Catholicos suprà citatos pro prima sententia non negare auxilia præparata à CHRISTO pro omnibus, sed solùm collata, ac proinde solùm manere controversiam contra Jansenium, ea auxilia in statu naturæ lapsæ negantis præparata à DEO pro omnibus, & in eundem sensum controversiam agitat Gonetus suprà citatus: cæterùm hic sensus controversiæ potiùs videtur esse ad negandum, quàm ad asserendum DEUM sincerè velle salutem omnibus; etenim si salus obtineri non potest, quin conferantur auxilia, quibus homines possint obtinere salutem, quomodo DEUS potest sincerè velle salutem, si nolit actu ea auxilia conferre: neque exemplum oppositum venit ad rem. Nam licèt medicus haberet præparata plura medicamenta, quibus, si conferrentur, possent homines obtinere sanitatem, si tamen ille nollet pro omnibus conferre, nequaquam posset omnium salutem sincerè desiderare, si enim matri gravidæ nollet conferre medicamenta, ne filius in utero moreretur, quomodo sincerè haberet parata medicamenta pro filio? Quinimò respectu auxiliorum potior est difficultas; nam homines possent pro libito suo illa medicamenta emere, & obtinere: at nos nullatenus possumus pro libito nostro sufficientiam consequi, cùm sufficientia nostra à DEO sit, ut ait Apostolus, constituta per ipsa auxilia sufficientia. Quapropter 994.

Assero 1. DEUS voluntate antecedente non quidem puri signi, sed beneplaciti vult omnes homines salvos fieri. Probatur primò ex Paulo citato numer. 990. Illa equidem generalis DEI voluntas, quam Apostolus prædicat, se extendit ad eos, pro quibus mortuus est: sic enim ibi habet 1. ad Timotheum 2. *Omnes homines vult salvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire: Unus enim DEUS; unus & mediator DEI, & hominum homo Christus JESUS, qui dedit redemptionem semetipsum pro omnibus.* Quod etiam habetur 1. Joh. 2. *Ipse est propitiatio pro peccatis nostris, non pro nostris tantùm, sed pro totius mundi:* sed illa voluntas, qua mortuus est, non solùm fuit signi, sed beneplaciti, non solùm fuit pro generibus singulorum, quoad sufficientiam, ut intendebat Jansenius, sed pro singulis generum, ut clarè loquuntur Scripturæ; ergo &c. Ubi notandum est, aliud esse dare auxilia omni- 995.

bus, aliud pro omnibus; DEUS enim, licèt non det auxilia infantibus rationis usu carentibus; ea tamen confert aut parentibus, aut illis, sub quorum potestate sunt, ut illis bene utendo infantes possint sive in via, sive in patria ad agnitionem veritatis venire ex n. 67.

996. Probatur 2. Conclusio, & confirmatur eadem ratio: sensus scripturæ accipiendus est à Theologis eo modo, quo ab Ecclesia, à Patribus, & à Pontificibus accipitur: atqui ea; scripturæ testimonia ita accipiuntur, ut DEUS habeat voluntatem beneplaciti, qua vult omnes homines salvos fieri; ergo &c.

Probatur minor ex Augustino in supplemento contra Julianum Lib. 1. cap. 64. dicente: *conclusio hæc Apostoli invicta est: mortuus est porro CHRISTUS, ut evacuaret eum, qui potestatem habebat mortis, id est, Diabolum.* Et Lib. 1. cap. 8. de parvulis ita differente: *Nunquid homines non sunt, ut non pertineant ad id, quod dictum est omnes homines?* Quod etiam habet Sanctus Prosper D. Augustini discipulus libr. 2. de Vocatione cap. 23. dicens: *Non irreligiosè arbitror credi, quòd isti paucorum dierum homines ad illam pertineant gratiæ partem, quæ semper diversis est impensa nationibus, qua utique si bene uterentur eorum parentes, etiam ipsi per eosdem juvarentur.* Voluntas enim, qua gratia confertur adultis, non solùm pro ipsis, sed etiam pro parvulis non est mera voluntas signi, sed etiam beneplaciti, non est solùm extensa ad genera singulorum, sed etiam ad singulos homines: atqui talis est voluntas illa generalis DEI, quæ in Scriptura proponitur, & à SS. PP. explicatur, ut ex testimoniis adductis constat; ergo &c.

997. Confirm. primò ex Ambrosio sermone in Psal. 118. *Mysticus sol ille justitiæ omnibus ortus est, omnibus venit, omnibus passus, & omnibus resurrexit;* & Sanctus Leo Papa sermone 110. de Passione: *Pro omnibus impiis mortuo Domino, & Judas in eo potuisset consequi remedium, si non festinâsset ad laqueum:* Atqui si CHRITUS solùm conferret auxilia pro generibus singulorum, & non pro singulis generum; malè inferretur, Judam etiam potuisse salvari ex eo præcisè, quòd CHRISTUS mortuus fuerit pro omnibus; ergo &c.

Confirmat. 2. Licèt Augustinus, Gregorius, Thomas, aliique Patres aliquando doceant CHRISTUM mortuum esse pro generibus singulorum, non pro singulis generum, ut eos quoad efficaciam, salvaret, docent tamen mortuum ita esse pro omnibus, ut eis applicaret sua merita quoad sufficientiam; ac proinde mortem CHRISTI ad singulos omnium generum se extendisse, ut ex testimoniis adductis constat. Sic Augustinus de Peccatorum merito, & remissione cap. 18. de Parvulis ait: *Sine ista ergo regeneratione salvos in æternum posse parvulos fieri, quis audeat affirmare, tanquam non pro iis mortuus sit CHRISTUS. Etenim CHRISTUS pro impiis mortuus est.* Et in Psalmum 86. Ita de Juda ait: *Nec agnovit pretium, quo ipse à Domino redemptus erat;* ergo &c.

Confirmatur 3. Non minùs se extendit quoad sufficientiam mors CHRISTI ad omnes, quàm creatio quoad efficaciam: sed nullus est creatus, ad quem efficacia omnipotentiæ non sit extensa; ergo &c. Minor, & conseq. tenent, & major patet, quia sicut vi creationis creaturæ producuntur, ita vi mortis CHRISTI creaturæ quoad sufficientiam regenerantur, ut habetur 1. Petr. 1. *Qui secundùm misericordiam suam magnam regeneravit nos in spem vivam per Resurrectionem JESU CHRISTI ex mortuis;* ergo &c.

Probat. 3. Deus sincerissimè vult omnium salutem, & quòd oremus pro omnibus; sed non ita velle posset, si non mortuus esset, & quoad sufficientiam conferret auxilia pro omnibus; ergo &c. Consequentia tenet, & major patet ex Augustino de Spiritu, & littera cap. 33. & ad articulos falsò impositos, inter quos octavus erat: quòd Deus nolit omnes salvari; cui ita respondet, *sincerissimè credendum est, atque profitendum Deum velle, ut homines salvi fiant: siquidem Apostolus, cujus ista sententia est, sollicitè præcipit, ut Deo pro omnibus hominibus supplicetur.* Minor verò probatur. Nullus potest velle sincerè finem, quando non vult conferre media necessaria à solo ipso pendentia ad consecutionem finis: sed auxilia sunt media necessaria à solo DEO pendentia ad consecutionem æternæ salutis; ergo non posset Deus sincerè velle omnium hominum salutem, si nollet auxilia sufficientia conferre pro omnibus. Confirmatur ex Prospero de Vocatione gentium cap. 25. dicente: *sive igitur novissima contemplemur sæcula, seu prima, seu media, rationabiliter, & piè creditur, omnes homines salvos fieri Deum velle, sempérque voluisse: & hoc non aliunde monstratur, quàm de his beneficiis, ad quæ providentia Dei, quam universis generationibus communiter, atq; indifferenter impendit* &c. tum etiam ex Augustino de Peccatorum merito, & remissione, cap. 17. dicente: *Gratia Dei est, quæ hominum adjuvat voluntates, qua ut non adjuventur in ipsis itidem causa est, non in Deo;* ergo &c. 998.

Assero 2. Si Deus non dispensaret pro omnibus auxilia sufficientia ad salutem, adeóq; pro parvulis, non vellet seriò omnium salutem. 999.

Con-

Conclusio est contra doctrinam, quam inter dicendum spargit Gonettus disput. 4. de Voluntate art. 5. §. 2. & 3. Probatur primò. DEUS non vult seriò salutem illorum, qui ita privantur gloriâ, ut solùm per DEUM stet, ne illi gloriam consequantur: atqui si non conferret auxilia sufficientia pro omnibus, aliqui ita salutem non obtinerent, ut per solum Deum staret, ne salutem consequerentur; ergo &c. Probat. min. conferre, vel non conferre auxilia solùm se habet ex parte DEI; gratia enim auxilians non est hominis volentis, vel currentis, sed miserentis est Dei; ergo illi, quibus non darentur ea auxilia, non possent obtinere salutem: atqui quatenus ex parte Dei stat, ne aliqi possint obtinere salutem, inintelligibile est, quòd DEUS seriò optet eorum salutem; ergo &c. Confirm. 1. Eatenus Deus vult seriò salutem omnium, quatenus seriò vult potentiam ad salutem omnium; si enim DEUS vellet, quòd homo esset ligatus, & non haberet potentiam ad deambulandum, non posset seriò desiderare deambulationem; ergo &c. Confirmat. 2. DEUS adhuc in statu naturæ lapsæ desiderat seriò omnium salutem: cùm in hunc finem mortuus sit, ut constat ex testimoniis scripturæ, & Patrum adductis: ergo adhuc in statu naturæ lapsæ confert auxilia sufficientia pro omnibus.

1000. Probat. 2. Deus modò in statu naturæ lapsæ ita se exercet erga creaturas ex desiderio salutis earum, & efficacia mortis Christi, ut non solùm sit paratus, sed etiam præstet actualem influxum, ut possint salutem obtinere, ergo si DEUS nullum omnino præstaret influxum, non posset seriò omnium salutem desiderare: antecedens, quod olim à pluribus negabatur, modò jam est omnino certum post Alexandrum VIII. inter triginta unam propositiones damnatam quintam, quæ sic habebat: *Pagani, Judæi, Hæretici, aliique hujus generis nullum accipiunt à JESU Christo influxum: adeoque hinc rectè inferes in illis esse voluntatem nudam, & inermem sine omni gratia sufficienti;* ergo &c. Confirmat. 1. ex Concilio Senonensi 14. (aliàs Parisiensi) sub Clemente VII. Can. 15. dicente: *Neque tamen tanta gratiæ necessitas libero præjudicat arbitrio, cum illa semper sit in promptu, nec momentum quidem præstet, in quo DEUS non stet ad ostium, & pulset, cui si quis aperuerit januam, intrabit ad illum, & cœnabit cum illo: nec denique tale sit hujusmodi trahentis Dei auxilium, cui resisti non possit;* ergo DEUS semper paratus est, & habet in promptu auxilia sufficientia, quæ confert creaturæ volenti operari, quantùm potest, ita ut volenti facere quantùm est ex se DEUS non deneget gratiam, ut possit salutariter operari, ac proinde confert sæpè sæpiùs actu auxilia sufficientia. Confirm. 2. ex Augustino citato num. 996. & Prospero eodem num. & num. & num. 998. id clarè contestantibus; ergo &c.

Respondebis Deum velle seriò salutem aliquorum, quin auxilia sufficientia pro eis unquam conferat, quatenus concursu causarum secundarum, quibus DEUS non vult violentiam inferre, impeditur, ne ulla auxilia pro eis actu conferantur, quæ ipse DEUS parata habebat: contrà tamen primò, quia responsio manifestè militat contra Alexandrum VIII. Senonense, Augustinum, & Prosperum num. superiori adductos, citatósque: etenim Alexander VIII. non solùm definit, quòd Deus habeat parata auxilia, sed etiam quòd influat in Paganos, Judæos, Hæreticos, & alios; ita ut non habeant voluntates inermes, sed instructas influxu per Christum dato: Senonense non solùm ait, quòd DEUS omnibus momentis sit paratus, sed etiam addit, quod pulset: pulsare autem est auxilia conferre: Augustinus docet voluntatem divinam ad parvulos extendi, cùm homines sint, atque adeò pro ipsis Deus etiam influit, ita ut si bene uterentur eorum parentes, ut exponit Prosperi Augustini discipulus, per eos parvuli juvarentur. Quæ omnia valde conformia sunt Tridentino causam adventûs Christi explicanti sess. 6. cap. 2. per hæc verba: *ut & Judæos, qui sub lege erant, redimeret, & gentes, quæ non sectabantur justitiam, justitiam apprehenderent, atque omnes adoptionem filiorum reciperent;* quo fieret, ut omnes vel in via, vel in patria ad agnitionem veritatis venirent, id est, nonnulli, scilicet adulti, in via, & parvuli saltem in patria, quæ quidem est intentio illius generalis voluntatis divinæ antecedentis; ergo &c. 1001.

Confirm. 2. Ille concursus causarum secundarum, quæ impediunt, ne ea auxilia, quæ aliàs parata erant pro omnibus, omnibus conferantur, vel est inductus à solo DEO, vel pendens ab aliqua causa secunda, quæ potuit illum evitare: si primum; ergo Deus ex suametipsa determinatione potuit aliquid incompossibile cum salute; ac proinde non vult omnes homines salvos fieri contra scripturam citatam num. 995. Neque unquam influit in eos homines, aut Judæos, aut Paganos, aut id genus alios contra Alexandrum VIII. citatum num. superiori; neque unquam pulsat ad eorum corda, neque dat juvamen contra Senonense, & Prosperum ibidem citatos. Si secundum; ergo auxilia sufficientia, quibus potuit evitari à causa secunda ille concursus impediens collationem auxiliorum aliis, aut remedium Baptismi, vel Martyrii, jam fuerunt auxilia sufficientia collata pro illis, atque adeò cùm hoc saltem requiratur, ut DEUS eorum salutem seriò velit, requiretur etiam, quòd dispensèt auxilia pro omnibus, ut seriò velit omnium salutem. 1002.

1003. Probat. 3. Nequit Deus ex suametipsa determinatione desiderans seriò omnium salutem, ponere aliquid incompossibile cum sufficientia, qua singuli possint obtinere salutem; sed nolitio conferendi auxilia sufficientia pro omnibus, esset aliquid metaphysicè incompossibile cum sufficientia, quòd singuli possent obtinere salutem; ergo &c. Confirm. ad hominem: Deus per vos paratus est ad actu conferenda auxilia pro omnibus, quando inferenda non esset violentia causis naturalibus: atqui per vos Deus nunquam potest inferre violentiam causis naturalibus, utpotè magis exigentibus Deo obedire, quàm propriæ inclinationi: ita ut si ignis priverur calore, vel aqua frigiditate, ratione Dei volentis, nequaquam violentiam patiantur, & sic de reliquis; ergo quotiescunque potest Deus se ita gerere, debet conferre auxilia pro omnibus: sed Deus semper potest ita se gerere, volendo pro libito suo ordinate istam causam secundam ad hunc effectum præ illo; ergo &c.

1004. Probat. 4. Ex D. Thoma comparante voluntatem antecedentem, quâ DEUS vult omnes homines salvos fieri, voluntati mercatoris, qui imminente tempestate, vult salvas merces; atqui mercator non potest dici habere seriam, & veram voluntatem salvandi merces, si ex suametipsa determinatione ponat aliquid incompossibile cum potentia ad salvandas merces: ergo juxta divum Thomam nequit DEUS habere veram, & sinceram voluntatem salvandi aliquos, si ex suametipsa determinatione impediat potentiam, ut ii salventur: atqui si DEUS ex suametipsa determinatione poneret aliquid incompossibile cum auxiliis sufficientibus ab ipso solo pendentibus, poneret aliquid incompossibile cum potentia ad salutem eorum; ergo &c. Confirmat. Ut Deus velit seriò hominum salutem, non solùm debet velle naturam rationalem ut sic, sed etiam salutem cujuscunque individui; natura enim ut sic non salvatur, sed natura particularis individui; atqui si non velit conferre auxilia pro omnibus, non vellet salutem uniuscujusque individui; ergo &c.

1005. Respondet Gonettus, quòd, quando divus Thomas docet voluntatem antecedentem esse illam, qua DEUS respicit naturam humanam secundùm rationem generalem naturæ, non intendit respicere illam ut sic, & ut præcisam ab omnibus singularibus, prout olim concipiebatur à Platone; quia natura humana sub tali statu, & præcisione nullum actum divinæ voluntatis terminare potest; unde voluntas divina antecedens dicitur respicere naturam humanam secundùm se, & secundùm rationem generalem naturæ, quatenus respicit omnes homines in individuo, & in particulari, ut conveniunt, & communicant in eadem natura ad salutem condita, & ad finem supernaturalem elevata; ideóque cùm talis elevatio sine auxiliis sufficientibus subsistere nequeat per voluntatem antecedentem, Deus præparat omnibus hominibus auxilia ad salutem sufficientia.

1008 Contrà primò. Natura secundùm rationem generalem naturæ non est unica, & indivisibilis res, quæ identificatur cum singulis individuis; aliter admitteret adversarius in creatis plurima Augustissimæ Trinitatis mysteria, quod absurdissimum foret; natura enim ut sic objectivè sumpta stat in aggregato naturarum, in quo quævis natura particularis ibi contenta prædicari potest de suo particulari individuo: ergo si DEUS non confert auxilia pro omnibus naturis in eo aggregato contentis, non confert auxilia pro omnibus hominibus. Contrà secundò. Deus ut adversarii etiam fatentur, utpotè impotens cognoscere confusè, nequit formare universale, atq; adeò nequit cognoscere naturam, ut universaliter unam per præcisionem; ergo quando Deus cognoscit naturam secundùm rationem generalem naturæ, cognoscit aggregatum omnium naturarum; ac proinde si non confert auxilia pro omnibus, neque pro natura secundùm rationem generalem naturæ. Contra tertiò. Ut Deus conferat auxilia pro aliqua natura, debet illa conferre modo, quo natura possit operari; atqui natura secundùm rationem generalem naturæ nequit operari, solúmque potest operari ut particularis natura suis viribus instructa: etenim, quòd natura Petri sit instructa auxiliis sufficientibus, satis non est, ut Petrus peccet, aut mereatur; atque adeò ut operetur secundùm rationem naturæ; ergo &c. Contrà quartò. Quia ista adversarii responsio quantùm attinet ad generalem naturam potius apparet Platonica, quàm Catholica, ut expendenti constabit; ergo &c. Ex dictis

1009 Fit primò contra Jansenium, DEUM in statu naturæ lapsæ non solùm velle omnes homines salvos fieri; sumpto ly omnes pro generibus singulorum, sed etiam pro singulis generum. Ratio est, quia quantùm est ex divina providentia, singuli generum salvari possunt, quamvis actu nó salventur; ergo quamvis non conferat Deus auxilia efficacia pro singulis generum, confert tamen auxilia sufficientia; quando enim aliqui SS. Patres dicunt de omni genere hominum intelligi divinam voluntatem providentem, non loquuntur de sola providentia sufficientiæ: sic loquitur Augustinus in Enchyridio cap. 103. & Gregorius Magnus in 1. Regum lib. 1. dicens: Omnes quippe homines vult salvos fieri; quia de omni genere hominum elegit, quos ad gaudium æternæ salutis trahit"; quibus in verbis satis ostenditur sermonem esse de Providentia efficaciæ, non autem puræ sufficientiæ. Fit 2. contra Lanardi voluntatem Dei antecedentem non semper esse efficacem; Ratio est, quia voluntas antecedens est compossibilis cum utroque

que Libertatis extremo; adeoque non solùm cum consensu, sed etiam cum dissensu; ergo &c.

Fit 3. cum eximio Doctore Libro 4. cap. 46 pluribusque Scotistis, voluntatem Dei antecedentem salvandi omnes homines esse subjectivè absolutam, quatenus actu, & per statum existit in Deo, quamvis terminativè sit quasi conditionata, quatenus independenter à consensu, vel dissensu, quem prævia illa voluntate potest creatura elicere, non subsequetur decretum efficax cum alterutro extremo connexum; bene verò si consensus ponatur. Cæterùm quia decretum divinum antecedens applicativum omnipotentiæ indifferenter, & collativum indifferentis auxilii, non ita respicit creaturæ consensum, aut dissensum, ut solùm sit voluntas concurrendi, postquam produxerit creaturam, sed concurrendi simul aut permissivè, aut intentivè ad quemcumque actum, quem determinaverit creatura; ea de causa non dicitur decretum abstractivè conditionatum, sed solùm quasi conditionatum: etenim quando mercator conditionatè vult dare centum, si veniat navis, prior debet esse accessus navis, quàm datio centum. Quod saltem requiritur, ut illa voluntas sit propriè conditionata, & per appositam conditionem compleatur in esse absolutè. 1008.

Voluntas autem quasi conditionata non prærequirit positionem conditionis, ut operetur: sic Petrus existens in loco A vult se movere ad locum B, ut ibi sit proximè potens ad effectum, ad quem non erat proximè potens in loco A; virtus autem Petri constituta in loco B proximè potens per illam voluntatem, qua se movet, non requirit, quòd ponatur effectus in loco B, ut ipsa concurrat, quinimò ipsa debet concurrere, ut ponatur liberè effectus; atque adeò voluntas illa non dicitur conditionata, sed quasi conditionata; cùm autem decretum Dei, quo constituit creaturam ad utrumque potentem per applicationem omnipotentiæ, quæ cum creatura debet concurrere, non requirat ad concurrendum, quòd creatura priùs operetur, sed quòd operetur, si voluerit simul cum ipsa, ea de causa nó est absolutè conditionata, sed quasi cõditionata, qua Deus confert auxilia pro omnib⁹, nó solùm respiciens statum iñocentiæ, sed etiam naturæ lapsæ. Patres enim, & Concilia, tum etiam Alexander VIII. quando dicunt Deum pro omnibus auxilia conferre, paratum esse pulsare, & influere, clarè loquuntur de statu naturæ lapsæ; ea siquidem auxilia conferuntur ex meritis mortis Christi; merita autem mortis Christi planè respiciebant naturam lapsam, quam Dominus sua morte redemit. 1009.

Fit. 4. Contra Lanardi, aliosque modernos illius vestigiis inhærentes, voluntatem DEI universalem non stare in decreto prævio efficaci inspirante; mirum quidem est, quot, & quanta author iste novissimè doceat; docet enim decretum prævium efficax inspirans non posse componi cum prædeterminatione, neque cum scientia media; non quidem cum prædeterminatione, quia per tale decretum Deus non decernit dare nobis appendicem prædeterminationis, ut efficaciter operemur, sed per ipsum decretum immediatè infundit nobis gratiam actualem, quæ est amor Dei super omnia, quem vocat inspiratum, & ab ipso decretum efficax vocatur inspirans; talis autem actus inspiratus sive per decretum illud efficax nobis à DEO infusus vocatur ab hoc authore actus nobis meritorius, & dilectio Dei super omnia, à qua reliqui boni actus informantur; unde videtur manifestè nocere ad eliciendam illam dilectionem Dei super omnia non esse voluntatem præventam cum principiis ad utrumque proximè indifferentibus: quapropter impugnatur facilè, 1. Quia ut voluntas sit libera, debet esse ad utrumque proximè indifferens, sive cum exclusione cujuscumque comprincipii sive intrinseci, sive extrinseci inevitabilis à voluntate, & connexi cum alterutro libertatis extremo, ut constat à num. 864. atqui tale decretum efficax inspirans incompossibile esset cum tali voluntatis constitutione: ergo &c. 1010.

Impugnatur 2. Voluntas non potest merè passivè se habere in actu meritorio: atqui si actus inspiratus infunderetur à Deo per tale decretum efficax inspirans, voluntas merè passivè se haberet; ergo &c. Impugnatur 3. quia actus, qui potest poni, vel omitti pro libito voluntatis, non potest esse actus secundus libertatis, atque adeò neque nobis liber, & meritorius: atqui ille actus inspirans non posset poni, vel omitti pro libito voluntatis, sed pro libito Dei efficaciter inspirantis, vel non inspirantis: ergo &c. Impugnatur 4. quia in actu inspirato admittit adversarius duas formalitates virtualiter intrinsecè distinctas, nimirum formalitatem vitalitatis, seu actionis, secundùm quam producitur à creatura simul, & Deo, & formalitatem qualitatis, secundùm quam producitur à solo Deo, atque adeò tenetur admittere inter illas virtualitates distinctionem virtualem in tertio, & mysterium Augustissimæ Trinitatis, ut constat à num. 130. sed hoc planè repugnat in creatis, quin imò, & si per impossibile non repugnaret cum limitatione perfectionis creatæ, repugnaret planè cum libertate; nam posita virtualitate qualitatis, quæ realiter identificatur cum virtualitate actionis vitalis, repugnat essentialiter, ne ponatur actio vitalis; sed virtualitas qualitatis per se producitur à solo Deo: ergo à solo Deo impeditur, ne voluntas possit omittere virtualitatem actionis vitalis. Quamobrem doctrina hujus authoris impugnari facilè potest omnibus rationibus, quibus præmotio Physica impugnatur, & insuper rationibus particularibus, quæ ex his capitibus à nobis assignatis facilè possunt inferri. 1011.

SECTIO IV.

Solvuntur opposita.

1012. OBJIC. 1. Contra primam assertionem ex Jansenio Augustin. epist. 2. ad Evodium ait : *Non periit unus ex his, pro quibus mortuus est Christus :* Et sermone 8. de Sanctis : *Christus non perdidit, quos emit sanguine :* similiter plurimis aliis in locis docet illos tantùm redemptos esse à Deo, qui actu salvantur : ergo Christus non est mortuus pro omnibus, ac proinde non fuit in Deo voluntas generalis salvandi omnes homines, sed pura voluntas signi. Resp. dist. ant. pro quibus mortuus est offerendo merita Passionis suæ quoad efficaciam conc. quoad sufficientiam neg. ant. & consequentiam; quia Augustinus & alij Patres in similibus testimoniis solùm loquuntur de morte Christi applicata aliquibus, ut auxilia efficacia eis conferrentur modo, quo intelligitur illud Joannis 11. *Non perdidi ex eis quemquam, quos tradidisti mihi;* non autem loquuntur, de applicatione quoad sufficientiam; hanc enim omnes Patres clarè docent, ut ipse Augustinus citatus num. 996.

1013. Objic. 2. Dum aliquis potest salvare aliquem, & non salvat eum; signum est, quòd non habeat voluntatem salutis omnium, & singulorum: atqui potest Deus salvare omnes, & singulos homines: ergo signum est, quòd non habeat voluntatem salutis omnium, & singulorum hominum. Confir. 1. qui habet voluntatem antecedentem salvandi aliquem, salvat illum, dummodo nullum sequatur incommodum: sed Deus absque ullo incommodo potest salvare omnes, & non salvat: ergo signum est, quòd non vult voluntate antecedenti omnium salutem. Confir. 2. talis voluntas antecedens nullum haberet objectum: ergo non reperitur in Deo. Resp. dist. maj. dum potest efficaciter, & non salvat, signum est, quòd non vult efficaciter concedo, quòd non vult inefficaciter neg. maj. & concessa min. neg. consequentiam. Ratio est, quia illa voluntas antecedens non est efficax, sed indifferens; atque adeò ex illa nequit infallibiliter inferri omnium salus ponenda.

1014. Ad 1. Confir. dist. maj. si nullum sequatur incommodum, & sequatur correspondentia libera salvandi conc. & non sequatur nego maj. & dist. min. neg. consequentiam. Quia Deus per voluntatem antecedentem solùm obligatur ad dandam sufficientiam, ut ipsi homines liberè correspondeant, nec vult efficaciter eorum salutem independenter à libera ipsorum correspondentia: unde si ipsi non correspondeant, non imputabitur Deo, sed homini defectus salutis; Deo autem imputabitur auxilium, quod pro eo contulit; ut ipse Dominus dixit per Prophetam Oseam 13. *Perditio tua ex te Israel, tantummodo in me auxilium tuum:* Ad 2. Confir. neg. ant. quia illa voluntas inter alia haberet pro objecto gloriam, non quidem purè ut possibilem, sed potiùs potentem obtineri per media quæ ex se Deus elargitur; cùm autem Deus ea media liberè elargiatur, exinde illa divina volitio non est necessaria, sed libera.

Objic. 3. Multi moriuntur, qui gloriam non 1015
adipiscuntur, nec per illos stat, sed præcisè per
Deum, ne eam assequantur: atque adeò absque
ulla Dei Providentia pro ipsis habita reprobi
sunt, v. g. infantes, qui in materno utero mori- 1017
untur, vel inter gentiles ante rationis usum vitam absolvunt, aut à nativitate amentes sunt, & Baptismi recipiendi copiâ carent: ergo pro ipsis non voluit Deus, quantùm est ex se, gloriam; adeoque voluntas generalis nequit se extendere ad ipsos. Confir. etiam Deus habet voluntatem puniendi omnes homines casu, quo in peccato moriantur, quæ voluntas etiam est antecedens: ergo nihil speciale ponitur in Deo circa gloriam, in quo stet voluntas beneplaciti, qua velit omnibus gloriam. Resp. neg. ant. quia Deus pro omnibus hominibus dispensat auxilia, sive parvuli, sive amentes sint, adeoque vult pro omnibus gloriam quoad sufficientiam, licèt non velit omnibus gloriam per voluntatem efficacem; in hoc namque argumento egregiè confunduntur duo toto cœlo diversa. Aliud enim est Deum velle, & dispensare auxilia pro omnibus, aliud autem est, quomodo dispenset; istæ quippe duæ quæstiones sunt valdè diversæ, ut constat à num. 45. scimus enim, Deum ex voluntate antecedenti conferre auxilia pro omnibus, ut constat ex Testimoniis adductis, & 1018.
præsertim ex D. Prospero citato num. 996. ea quippe omnia sunt effectus meritorum Passionis Christi, quæ se extendit ad omnes redemptos; parvuli autem, amentes, & uno verbo omnes homines verè redempti fuerunt à Christo, atque adeò pro ipsis confertur influxus Passionis Christi.

Quomodo autem Deus pro ipsis influat, est 1018
nobis prorsus ignotum: potest enim id præstare modis innumeris, & mirabilibus; aliquando enim, ut ajebat Prosper citatus num. superiori, confert auxilia parentibus ex intentione, ut si bene utantur, habeant remedium parvuli, in quo stat habere Providentiam pro parvulis; aliquando confert aliis, ut orent pro illis cum intentione admittendi eam orationem, ratione cujus ipsis succurrat; aliquando illi, quibus pro parvulis, aut amentibus auxilia conferuntur, advertunt eorum Periculum, & obligationem favendi illis, quo in casu, si non se gerant, ut debent, peccabunt; aliquando non ita advertunt, atque adeò omittunt favorem, quem præstare poterant sine peccato; at non exinde arguitur non fuisse, sed potiùs fuisse providentiam Dei pro illis: Neque Deo difficile est parvulis, vel inter fideles, vel inter gentes magis barbaras auxilium præstare, aut conservando illos, si oportuerit usque ad ætatem adultam, vel usque dum Baptismum fluminis, aut sanguinis susciperent, aut ministros in ictu oculi adducendo, qui Baptismum ministrarent; hæc enim omnia

nia facillima Deo sunt; at quomodo Deus in hac sua providentia se gerat, sciet solùm ille, cui Deus revelaverit, vel consiliarius ejus fuerit; nos equidem ex scriptura, Conciliis, & Patribus adductis scimus Deum habere aliquam Providentiam pro omnibus; qua de causa ait Eximius Doctor, vult, ut nos oremus pro omnibus.

1017. Quænam autem sit ista divina providentia; neque nos scimus, neque ad nos attinet scire; sic enim in rebus naturalibus scimus plura esse, quin sciamus, quomodo sint, ut constat à num. 45. quid mirum, quòd in rebus adeò reconditis, quales sunt, quæ pertinent ad providentiam divinam, sciamus [illegible]rovidentiam, quin sciamus quomodo, aut qualiter se habeat talis divina providentia? Unde sicut ista esset ridicula argumentatio: nos non scimus, quomodo sit constitutum continuum: ergo continuum non est constitutum; ita esset ridicula hæc alia argumentatio: nos non scimus, quomodo Deus provideat pro parvulis, & amentibus, barbaris, infidelibus, aut id genus aliis: ergo non provider; exinde dicimus nullum sive parvulum, sive amentem reprobum esse, & ab æterna salute exclusum absque aliqua divina providentia pro illo, licèt ingenuè profiteamur ignorare nos, quæ, aut qualis sit talis divina providentia: scimus enim multis, & mirabilibus modis posse à DEO haberi, eamque esse talem, qualem DEUS agnovit. Vide à num. 1021.

1018. Ad Conf. dist. ant. habet voluntatem puniendi cum eodem modo tendendi, quem habet voluntas salvandi nego, cum diverso modo tendendi conc. ant. & neg. consequentiam. Ratio est, quia dupliciter quis potest velle objectum sub aliqua conditione ponendum, primò ita, ut, quantùm est ex se, velit, quòd alter apponat conditionem; secundò ita, ut quantùm est ex se, nolit, ut alter conditionem apponeret. Exemplum, quo id explicari solet, optimum est: mercator enim conscendens navim mercibus oneratam habet voluntatem conditionatam distrahendi merces in Portu, si cum eis illuc salvus appulerit, habet etiam voluntatem easdem projiciendi in mare, si aliter vitam salvare nequeat; cæterùm inter has duas voluntates est magnum discrimen; nam ergà venditionem mercium omnino afficitur, optatque eam navigationem apponi ad earum venditionem, nimirum felicem navigationem, & descensum in portum destinatum; at è contra circa projectionem mercium in mare nullo modo afficitur, quantùm est ex se, neque eam optat, sed summè displicet, atque adeò displicet in tempestate, quæ est conditio ad eam projectionem, decernit autem projicere, si aliter se ipsum salvare nequeat; ad eundem ergo modum distinguendæ sunt in Deo duæ voluntates antecedentes de salute hominum, quam desiderat; quantùm est ex se: & de pœnæ æternæ conditione, quam, quantùm est ex se, non desiderat, unde illæ duæ voluntates diversissimum habent modum tendendi, neque tenet paritas ex una ad alteram.

Objic. 4. Voluntas antecedens de salute omnium hominum est fictitia, & simulatoria: ergo non est propriè, sed tantùm metaphoricè in Deo. Prob. ant. ex D. Thoma 3. part. quæst. 2. art. 4. in corpore; ubi sequens de voluntate antecedenti ait: *Illa magis appellanda est velleitas, quàm absoluta voluntas*: ergo &c. Confir. Illa voluntas divina antecedens nequit esse absoluta, aliter omnes salvarentur, neq; potest esse conditionata; conditionata enim non est actu in Deo, sed esset, si daretur Conditio: ergo nulla est talis antecedens voluntas in Deo. Resp. negando antecedens; ad Prob. conc. ant. nego consequentiam; quia D. Thomas nomine velleitatis intelligit veram volitionem contradistinctam à voluntate efficaci connexam cum objecto, quam vocat absolutam voluntarem: quod patet ex ipso textu, in quo comparat voluntatem divinam antecedentem cum voluntate antecedenti, quam habet judex de vita omnium hominum, ut constat ex num. 1004. Cùm autem illa voluntas judicis sit voluntas, ita etiã in via D. Thomæ illa voluntas divina antecedens est vera voluntas. 1019.

Ad Confir. neg. ant. quia voluntas illa est subjectivè absoluta, & terminativè conditionata. Absoluta quidem, quatenus Deus per illam verè vult salutem omnium; terminativè autem conditionata, quatenus vult illam salutem, si homo apponat illam conditionem, quam Deus desiderat ex dictis num. 1018. explicatur iterum exemplo; in hoc enim actu: Si scriberem Petro, Petrus veniret ad me, non significatur volitio ex parte mei ad scribendum, quia conditio ad volendum se habet ex parte mei, & sic potiùs significat, si vellem scribere: in hoc autem actu, si Petrus veniret ad me, scriberem ipsi, cùm conditio ad volendum non se teneat ex parte mei, sed solùm sit terminus meæ volitionis, non obstat, ne defacto ego habeam talem voluntatem, qua volo scribere Petro, si Petrus ad me veniat; tunc enim, si vellem, simulque Petrus veniret, ea volitio diceretur subjectivè absoluta, cùm ex Parte subjecti non solùm detur volitio objecti sub conditione, sed etiam volitio ipsius conditionis: cùm ergo in DEO etiam detur volitio salutis sub conditione meritorum finalium, & volitio, quantùm est ex se, ipsius conditionis, exinde talis volitio dicitur subjectivè absoluta, & terminativè conditionata. 1020.

Objic. 5. Contra 2. conclusionem ex Macedo decem loca Augustini, in quibus videtur negare providentiam universalem cõmunem omnibus: ergo Deus non dispensat auxilia pro omnibus. Resp. dist. ant. videtur negare providentiam efficaciæ concedo, sufficientiæ neg. ant. & consequentiam. Augustinus enim clarè docet, voluntatem generalem Dei se extendere ad omnes, atque adeò Deum habere providentiam sufficientiæ pro omnibus, licèt pro multis non habeat providentiam efficaciæ. Sic Tom. 1. lib. 1021.

lib. 4. contra Julianum Pelagianum cap. 8. de parvulis ait: *Numquid aut homines non sunt, ut non pertineant ad id, quod dictum est omnes homines, aut aliquis potest dicere, Deus quidem vult, sed ipsi nolunt, qui nondum velle, sive nolle ista noverunt, cur istum potiùs, quàm illum damnet, aut liberet, nos, qui sumus, qui respondeamus DEO?* Ex quo apparet pro his parvulis, qui damnantur, non negare Augustinum providentiam sufficientiæ, sed solùm efficaciæ: quomodo autem Deus hanc providentiam exerceat, diximus jam suprà à num. 1016. nobis prorsus ignotum esse, & modò ex Augustini Doctrina addimus qui sumus nos, ut simus consiliarii Dei?

1022. Objic. 6. Ideo Deus in statu innocentiæ deberet conferre auxilia sufficientia pro omnibus, quia gratia erat propria illius status: atqui gratia non est propria in statu naturæ lapsæ, sed potiùs peccatum, vel saltem gratia mixta peccato: ergo Deus debet habere in statu naturæ lapsæ providentiam mixtam ex misericordia, & justitia juxta illud Psalmi 100. *Misericordiam, & justitiam cantabo tibi Domine*; ac proinde confert auxilia sufficientia pro aliquibus, secus autem pro omnibus. Confir. in statu Innocentiæ, in quo non erant peccata, nulli decernerentur supplicia: ergo in statu culpæ, in quo sunt peccata, aliquibus decernitur privatio omnis gratiæ; ac proinde conferenda non est gratia sufficiens pro omnibus. Resp. dist. maj. ideo sufficienter omitto, ideo necessariò neg. maj. & omissa min. neg. consequentiam: etenim causalis ideo, aliquando significat necessariò, ut quando dicimus: ideo Petrus est homo, quia est animal rationale; cùm necessariò requiratur, quòd sit animal rationale, ut sit homo; aliquando verò significat sufficienter: sic dicimus, ideo Pertus est animal, quia est homo; quin requiratur necessariò, quòd sit homo, ut sit animal, cùm Leo, qui non est homo, sit animal; licèt sufficiat, quòd sit homo, ut sit animal.

1023. Ratio autem statui innocentiæ, & statui naturæ lapsæ communis, propter quam Deus confert auxilia sufficientia pro omnibus, est, quia Deus vult providere pro omnibus, ut ex scripturis, & P. P. adductis nobis constat, cùm adhuc in statu naturæ lapsæ velit Deus, quantùm est ex se, omnium salutem, quæ independenter ab omni divina providentia haberi non potest; unde & in statu innocentiæ, & in statu naturæ lapsæ dispensaret Deus auxilia pro omnibus. Ad Confir. conc. ant. & neg. consequentiam. Quia supplicia in statu innocentiæ necessaria non erant ad ullum finem à Deo providente intentum, ac proinde nulla erat ratio cogens ad ea decernenda; at verò in statu naturæ lapsæ auxilia sufficientia pro omnibus necessaria sunt ad finem salutis omnium à Deo intentum, ac proinde ex titulo universalis providentis conferet auxilia pro omnibus.

1024. Objic. 7. Sententia de gratia sufficienti pro omnibus fuit opinio Pelagii, & Pelagianorum impugnata à D. Augustino, & à D. Prospero, ut ait Maldonatus cap. 1. In Joannem num. 9. Sic Augustinus Tomo 2. Epistola 101. De gratia ait: *Quomodo dicitur omnes homines eam fuisse accepturos, si non illi, quibus non datur, eam sua voluntate respuerent; quoniam Deus vult omnes homines salvos fieri, cùm multis non detur Parvulis, & sine illa plerique moriantur, qui non habent contrariam voluntatem, & aliquando cupientibus, festinantibusq; Parentibus, ministris quoque volentibus, ac paratis Deo nolente non detur, cùm repentè, antequam detur, exspirat, pro quo, ut acciperet, currebant.* Unde manifestum est eos, qui huic resistunt tam perspicuæ veritati non intelligere omnino, qua locutione sit dictum, quòd omnes homines vult Deus salvos fieri, cùm tamen multi salvi non fiant, non quia ipsi, sed quia Deus non vult, quod sine ulla caligine manifestatur in parvulis: ergo &c. Confir. Zvvinglius, Lutherus, Calvinus, aliique hujus generis Haretici gratiam universalem pro omnibus admiserunt: ergo non est admittenda à Catholicis.

Resp. dist. ant. sententia de gratia sufficiente, quæ supernaturalis esset, & necessaria ad simpliciter posse, vel quæ conferretur independenter à jure debito ex meritis nostris conditionatè prævisis nego, quæ ita non esset concedo ant. & neg. consequentiâ. Ratio est, quia Pelagius nunquam admisit gratiam supernaturalem requisitam ad simpliciter posse, ut constat à num. 699. Semipelagiani autem, ut errorem Pelagii utcumque temperarent, docebant gratiam dari ex jure acquisito à creaturis per merita conditionatè prævisa, atqueadeò naturam nudè sumptam sufficientem esse ad inchoandam operationem conducentem ad vitam æternam, ut constat à num. 702. contra quos arguit Augustinus, quantùm autem doctrina nostra ab illis erroribus distet, constat ex ibi dictis. Quòd autem in testimonio adducto dicat Augustinus, gratiam per Baptismum non haberi à parvulis, quia Deus non vult, non significat Deum positivè velle carentiam omnis providentiæ pro ipsis, sed aliquam providentiam efficaciæ, quam dare non tenetur, quin talis carentia sit Parvulis imputabilis tanquam pœna demeriti conditionatè prævisi: unde sicut neque gratia Baptismi esset parvulis libera, ita neque carentia talis gratiæ est libera ipsis.

Gratia enim in doctrina Augustini, ac Catholicorum non datur, quia volumus, quin potiùs datur, ut velimus. Hanc esse Augustini mentem, dubitare non potest, qui ipsum legat; sic enim ibi quæstionem proponit: *Recognoscu me, ut puto in his, quæ nos scire, dixi, non omnia, quæ ad fidem Catholicam pertinent, commemorare voluisse, sed ea tantùm, quæ ad istam, quæ inter nos agitur de Dei gratia quæstionem, utrum præcedat hæc gratia; an subsequatur hominis voluntatem; hoc est, ut pleniùs id eloquar, utrum ideo nobis detur, quia volumus, an per ipsam Deus etiam hoc efficiat; ut velimus;* ex quo satis clara manet Augustini doctrina. Ad

Confir.

Confir. distinguo antecedens, admiserunt gratiam universalem pro omnibus, qualem docet Ecclesia, nego, quæ vel non relinqueret libertatem, vel non esset necessaria ad simpliciter posse, vel daretur ex jure meritorum conditionatorum, conc. antecedens, & nego consequentiam; quia nos contrarium omnino docemus, ut constat ex dictis.

1027. Objicies 8. Notitia legis Evangelicæ non pervenit ad omnes; sunt enim aliqui in extremo mundi recessu, ad quos Evangelij notitia non pervenit: ergo illis, aut pro illis data non est gratia sufficiens. Confir. primò. Infideles non peccant: ergo non debent habere auxilia sufficientia ad peccata vitanda. Confir. secundò. Ut Christus sit universalis redemptor, satis est, quòd sua merita pro omnibus obtulerit, licèt non fuerint à Patre pro omnibus acceptata, adeoque licèt non conferantur auxilia pro omnibus: ergo &c. Resp. nego consequentiam, quia plura sunt præcepta legis naturæ, in quorum saltem violatione cognoscunt malitiam, quam sine speciali DEI gratia vitare non possunt, ac proinde ad ea vitanda confert DEUS suam gratiam, quò respexit Alexander VIII. damnans eam propositionem adductam num. 1000. Ad primam Confir. dist. ant. non peccant peccato infidelitatis contra legem, quæ ad eorum notitiam inculpabiliter non pervenit conc. peccato opposito legi saltem naturali, quam cognoscunt nego antec. & consequentiam. Ad secundam Confir. nego ant. quia si DEUS non acceptaret, non esset Christus redemptor absolutè, sed solùm affectivè: in hac autem providentia Christus Dominus absolutè est omnium redemptor, ac proinde adhuc Ethnicis, Paganis, & aliis conferuntur auxilia ex meritis Christi, ut ex scriptura, & Patribus constat à num. 995. & declaravit Alexander VIII. citatus num. 1000.

DISPUTATIO XVIII.

DE DECRETO APPLICATIVO OMNIPOTENTIÆ PRÆDESTINATIS ET REPROBIS COMMUNI.

1028. DEcretum applicativum omnipotentiæ, quo constituitur voluntas ad utrumque indifferens, est quasi conditionatum, habetque hunc modum tendendi: volo concurrere cum creatura ad amorem *A*, vel ad odium pro jure ipsius determinativo, sive prout ipsa se determinaverit; volo tamen, quantùm est ex me, ut existat amor, & non odium; hoc decretum non dicitur simpliciter conditionatum: quia, ut ait Eximius Doctor, ut esset simpliciter conditionatum, necesse erat, ut posset poni conditio independenter ab ipso; sicuti quando quis vult dare centum, si veniat navis ad portum, voluntas illa dicitur simpliciter conditionata, quia adventus navis nequaquam dependet ab illa volitione; Contrà verò, quando Petrus existens in loco *A*, in quo non est proximè potens ad liberè eliciendum, vel non eliciendum effectum pro loco *B*, vult se transferre ad locum *B*, ut ibi sit proximè potens ad eliciendum effectum pro libito suo; cùm enim effectus liber pendeat, ut in illis circumstantiis ab illa translatione; decretum illud translativum non est simpliciter conditionatum, sed quasi conditionatum, prout non vult efficaciter effectum, sed mediante jure libertatis proximæ, qua constituitur Petrus in loco B; ita tamen, ut nequaquam habeat connexionem essentialem cum eventu; si autem Petrus per decretum illud translativum affectum aliquem ostenderet ad unum libertatis extremum, & non ad aliud, hinc haberet seriam voluntatem unius, & non alterius, & multò magis, si ipse transferret alium in hunc finē, desiderans quantùm est ex se, ut alter se exerceret bene, & non malè, quod cùm ita contingat in DEO, exinde ostendit seriam voluntatem ad bonum, & non ad malum ex vi decreti applicativi suæ omnipotentiæ. Videatur Eximius Doctor libro secundo de concursu DEI cap. 3.

SECTIO I.

An Decretum applicativum per se omnipotentiæ ad utrumque sit intrinsecè indifferens?

1029. SUppono 1. Objectum decreti applicativi omnipotentiæ saltem partiale esse exclusionem cujuscumq; impedimenti inauferibilis, & connexi cum alterutro libertatis extremo; atque adeò habet pro objecto, quod excludit, quidquid impediret indifferentiam proximam libertatis ad utrumque; ut constat ex dictis à num. 864. insuper habet se ipsum pro objecto inadæquato; etenim licèt repugnaret actus habens se ipsum pro objecto adæquato, non repugnat tamen, quòd habeat se ipsum pro objecto inadæquato; sic cognitio definiens omnem cognitionem definit se ipsam, ut objectum ipsius inadæquatum, quod idem est de cognitione exprimente omne ens in ratione entis, omnem vitalitatem, & qualitatē, cùm ea ipsa cognitio sit etiam ens, vitalis, & qualitas. Pariter illud decretum applicativum

omnipotentiæ ad utrumque vult exclusionem impedimentorum fieri per ipsum decretum, quod per se ipsum vult omnipotentiam expeditam ad utrumque; atque adeò se ipso est omnipotentiæ applicatio: sic apud communem Theologorum sententiam lex, & votum habent se pro objecto inadæquato, quia lex superioris vult, quòd subditus maneat ligatus moraliter ad faciendam rem; & cùm ipsa voluntas superioris sit illa obligatio, & lex illa vult se ipsam tamquam objectum partiale, quod suo modo contingit etiam in voto, & in extrinseca condonatione, quæ vult remittere, & cedere juri, & ipsa est remissio, & cessio juris.

1030. Suppono secundò. Illud applicativum decretum velle etiam conferre principia, aut auxilia necessaria, ut voluntas sit ad utrumque expedita; atque adeò habere illa etiam pro objecto partiali; quamobrem licèt tale decretum sit indifferens vel ad actum, vel ad omissionem actûs ex libito creaturæ potentem poni, vel non poni, non est indifferens, sed efficax in ordine ad excludenda impedimenta inevitabilia, & cum alterutro libertatis extremo connexa; ratio est, quia si ista efficaciter non excluderet, non constitueret voluntatem ad utrumque indifferentem: eodem modo, quando confert auxilia ad utrumque indifferentia, est efficax in ordine ad conferenda auxilia, licèt sit indifferens in ordine ad effectum, sic voluntas, qua Petrus dat Paulo centum, ut ipse pro libito suo emat, vel non emat equum, est efficax in ordine ad dandum centum, non autem est intrinsecè efficax, sed indifferens in ordine ad emptionem equi; cùm hanc relinquat in voluntate Pauli; ex quibus facile est inferre tendentiam, & objectum adæquatum hujus decreti applicativi omnipotentiæ. Cæterùm, ut hæc clariùs innotescant, referam sententias Authorum, nostramque eligemus, & probabimus.

1031. Quadruplex est in præsenti Authorum Classis. Prima docet, decreta indifferentia esse DEO injuriosa rationem primæ causæ, primique liberi subvertentia; solumque agnoscit in DEO decreta intrinsecè efficacia. Ita communiter juniores Thomistæ, quos sequitur Gonetus disp. De voluntate articulo primo. Secunda Classis docet, pro statu innocentiæ admittenda esse in DEO decreta indifferentia; pro statu verò naturæ lapsæ sola decreta efficacia. Ita Jansenius de gratia Christi Salvatoris libro 8. cap. 2. Macedo in scrinio doctrinæ Sanct. Augustini cap. 8. & plures alii, quos citat Gavardi quæst. 4. de scientia articulo primo parag. primo. Tertia Classis defendit, gratiam statûs innocentiæ, & divina decreta fuisse efficacia pro eo tempore, quo status ille perseveravit, & quo nulla erat tentatio externa, sed urgente tentatione necessariùm fuisse à DEO ampliùs ea gratia roborari, ac proinde aliud decretum efficax elici. Ita Coqueus, & plures alii, quos sequitur Gavardi quæst. 5. de voluntate articulo tertio. Quarta Classis tenet, non posse servari illæsa jura libertatis creatæ, quin decreta per se applicativa omnipotentiæ, & collativa auxilii per se ad liberam operationem requisiti, sint intrinsecè indifferentia. Ita ferè omnes nostri Doctores, quorum Catalogum invenies apud Borrul disp. quinta de scientia media sectione quarta, ubi centum è Societate Authores numerat, pluresque alios numerare posset. Vide Eximium Doctorem in opusculis libro secundo de scientia conditionata capite primo, & octavo, & in opusculis libro primo de absoluta scientia contingentium capite sexto, pluribusque aliis in locis.

Assero cum 4. sententia contra tres priores relatas, seclusis decretis indifferentibus creata libertas omnino corruit; ac proinde necesse omnino est admittere in DEO decreta intrinsecè indifferentia. 1031

Probatur primò, ut voluntas sit proximè ad utrumque expedita, sive libera ad amandum, vel non amandum, requiritur decretum applicativum omnipotentiæ, sine qua creatura nequit esse expedita ad agendum: sed tale decretum applicativum omnipotentiæ nequit esse intrinsecè efficax, seu connexum cum alterutro libertatis extremo; aliter cùm esset à creatura inimpedibile, & inevitabile, esset quoque inimpedibilis, & inevitabilis operatio cum ipso connexa, ex dictis num. 450. Ergo &c.

Confir. Decretum efficax inflictivum pœnæ propter peccatum est subsequens liberum voluntatis exercitium, & metaphysicè connexum cum pœna, & cum peccato; (decretum verò peccati permissivum est antecedens liberum voluntatis exercitium, & metaphysicè inconnexum cum pœna, & cum peccato) decretum verò peccati permissivum est antecedens liberum voluntatis exercitium, & componibile tam cum peccato, quàm cum illius omissione; sed hoc ita non esset, si decretum istud permissivum peccati non esset intrinsecè indifferens, ut ex ipsis terminis constat; ergo &c.

Respondebis primò cum aliquibus Recentioribus, qui, nescio ob quos fines, docent, DEUM omnia per idem indivisibile decretum decernere, argumentum nostrum non subsistere, quia ex parte actûs primi ad utrumque indifferentis non negatur decretum applicativum omnipotentiæ, sed omnipotentia, ut ajunt, ut per se ipsam applicata per præcisam exclusionem passivam impedimentorum. Ratio eorum est, quia omnipotentia est virtus necessariò ad operandum non minùs, quàm æternitas sit virtus ad correspondendum omni tempori, 1031

tempori, & immensitas ad coëxistendum omni loco absque ullo decreto prævio indifferente. Quapropter solùm requiritur exclusio passiva impedimentorum in eo præcisè consistens, quòd Deus nolit se retrahere ad concurrendum cum creatura.

1034. Contra primò, omnipotentia quà talis in eo distinguitur ab aliis divinis attributis, quòd Deus quà omnipotens ita est creaturarum Dominus, ut non nisi ipso volente per volitionem, aut permissivam, aut intentivam possit quodcumque creatum in rerum natura dari, ut ex scriptura, & Patribus num. 450. & 793. exinde Gregorius Nissenus in hexamero columnâ 4. 5. *Illud nobis positum, constitutúmque sit in natura divina cum voluntate ita concurrere posse, ut DEI potentiis mensura sit ipsa voluntas:* & D. Gregorius libro 12. moralium cap. 2. *Nulla quæ in hoc mundo ab hominibus fiunt, absque omnipotentis DEI occultò consilio veniunt.* Pariter Anselmus dialogo de veritate Catholica 8. *Scio te non dubitare, quia nihil omnino est, nisi DEO aut faciente, aut permittente est*, sed non ita se habet DEUS in aliis suis attributis, quà talibus: etiamsi locus sit in rerum natura, non est in manu DEI, ne coëxistat loco, sicut est in manu DEI non dare principia ad hanc libertatem, neque cum creatura concurrere: pariter non est in manu DEI, quòd existat tempus, & DEUS se retrahat, ne temporis durationi coëxistat: ergo reliqua divina attributa quà talia non exigunt decretum DEI posito effectu extremo, ut ipsa secundùm naturam suam se exerceant, quod quidem decretum ex titulo divini dominii super omnes creaturas exigit omnipotentia quà talis; ac proinde secluso quocumque prævio decreto, si creatura existat, non exinde est omnipotentia applicata ad concurrendum cum illa.

1035. Contrà secundò, plura sunt in DEO decreta virtualiter distincta: ergo ratione indivisibilitatis decreti, quo DEUS teneatur omnia simul decernere, perperam negatur decretum indifferens. Probatur antecedens. Decretum productivum creaturæ rationalis est decretum, quo DEUS, quantùm est ex se, intendit, quòd creatura DEO serviat rectè operando, & vitam æternam obtineat; atque adeò ex se componibile est cum illius creaturæ vita æterna; decretum verò inflictivum pœnæ æternæ propter peccata non est componibile cum vita æterna, quin imò, ut constat ex num. 972. decretum reprobativum subsequitur liberam operationem voluntatis; neque potest DEUS reprobare ante absolutam peccati prævisionem: ergo decretum productivum creaturæ rationalis, & decretum inflictivum æternæ pœnæ virtualiter distinguuntur: eodem modo decretum reprobativum, & decretum collativum libertatis ad peccandum, & non peccandum distinguuntur virtualiter: ergo chymericum est dicere DEUM per decretum virtualiter indivisibile omnia decernere. Contrà tertio. Quia hujusmodi responsio saltem in sententia Societatis sustineri non potest, ut constat ex dictis; ergo &c.

Probatur secundò ex SS. Patribus reverà di- 1036.
stinguentibus in DEO decreta efficacia à decretis permissivis cum utroque libertatis extremo componibilibus, quibus resistere potest creata libertas. Sic Augustinus Libro tertio. de libero arbitrio cap. 18. *Quæcumque causa est voluntatis, si ei resisti non potest, sine peccato ei creditur.* Et libro primo ad Simplicianum quæst. secunda: *Illi electi, qui congruenter vocati; illi autem, qui non congruebant, neque attemperabantur vocationi, non electi, quia non secuti, quamvis vocati;* & libro 13. de Trinitate cap. 12. *Modus autem iste, quo traditus est homo in Diaboli potestatem, non ita debet intelligi, tamquam hoc DEUS fecerit, aut fieri jusserit, sed quòd tantùm permiserit, justè tamen.* Olympiodorus in Ecclesiastici cap. 6. prope initium: illud ad Romanos primo: *Tradidit illos Deus in reprobum sensum;* ita exponens. *Non quòd DEUS ipse quemquam hominum cogat avaritiam, intemperantiamque sectari, sed quòd ea permittat, quæ homines electione liberæ voluntatis aggrediuntur, dum liberi arbitrij naturam facultatemque conservant.* Divus Thomas prima parte quæst. 29. ad tertium: *DEUS igitur neque vult mala fieri, neque vult mala non fieri, sed vult permittere mala fieri.* Damascenus libro secundo de fide c. 29. *secundùm acceptationem sunt quæcumque sine controversia bona sunt; sunt & quædam secundùm permissionem.* Theodoretus Ezechielis 29. *Verùm alia quidem ipse moderatur, alia verò fieri permittit modo libero, dominii cedens arbitrio:* atqui si decretum constitutivum libertatis humanæ non esset intrinsecè ad utrumque indifferens, sed potiùs cum alterutro libertatis extremo connexum, hæc Patrum testimonia vera non essent: ergo &c.

Probatur tertiò. Creatura rationalis non 1037.
solùm in statu innocentiæ, sed etiam in statu naturæ lapsæ libera est libertate à necessitate, ut docet fides, & definitum est contra Jansenium ab Innocent. X. & Alexand. VII. damnantibus hanc tertiam Jansenii propositionẽ: *ad merendum, & demerendum non requiritur in homine libertas a necessitate, sed sufficit libertas à coactione:* ergo non solùm in statu naturæ innocentis, sed etiam in instatu naturæ lapsæ, debet dari decretum divinum collativum comprincipiorum ad utrumque; quo posito possit voluntas pro libito suo se conjungere cum alterutro libertatis extremo; sed tale decretum non potest esse metaphysicè connexum cum alterutro libertatis extremo, sed intrinsecè indifferens ad utrumque: ergo &c. Confirmatur. Voluntas libera non habet dominium supra suum actum, nisi habeat dominium omittendi actum: atqui si decretum colla-

collativum principiorum ad utrumque non esset intrinsicè indifferens, sed potiùs connexum cum alterutro libertatis extremo, non haberet voluntas dominium omittendi actum, cùm non habeat dominium ad impediendum illud divinum decretum, quo posito essentialiter ponetur actus; ergo &c.

1038. Respondet Gonetus disp. 1. de voluntate articulo 1. §. 2. quòd, licèt liberum arbitrium nó habeat dominium supra divinum decretum, & connexionem indissolubilem, quæ intercedit inter decretum, & actum voluntatis creatæ, tamquam primi liberi, primiáque determinantis, habet tamen dominium in illum prout se tenet ex parte consensûs liberi dependentis à voluntate creata tamquam à secundo libero, & secundo determinante. Quàm contraria sit ista responsio doctrinæ D. Thomæ facilè constat à num. 634. Quapropter contra primò, ex eo, quòd actus ab alia causa priori determinetur, non manet voluntas libera, ac proinde non est agens secundum liberum, ut habet D. Thomas in secundum distinctione 28. parte prima articulo primo in corpore dicens: *Non esset homo liberi arbitrij, nisi ad eum determinatio sui operis pertineret*: atqui juxta responsionem Goneti actus voluntatis determinaretur à DEO tanquam à causa priori: ergo &c. Contrà secundo ex eodem D. Thoma in secundum distinctione 21. quæst. 1. artic. 1. in corpore, ubi hæc habet: *Liberum arbitrium non invenitur in his, quorum actiones non determinantur ab ipsis agentibus, sed à quibusdam aliis causis prioribus*: ergo non datur determinatio ad unum extremum præ alio procedens priùs à causa prima, quàm à secunda. Contrà 3. ex eodem D. Thoma 1. parte quæst. 14. artic. 13. in corpore dicente: *Quicumque cognoscit effectum contingentem in sua causa tantùm, non habet de eo, nisi conjecturalem notitiam*: atqui si in decreto constitutivo libertatis daretur determinatio ad unum extremum præ alio, non solùm haberetur in causa notitia conjecturalis, sed certa: ergo &c. Contrà 4. his omnibus rationibus, quibus à num. 572. probavimus, repugnare respectu causarum liberarum decreta subjectivè absoluta, & objectivè conditionata; ex quibus à num. 579. probavimus posse voluntatem resistere inclinationi comprincipiorum ad unum præ altero libertatis extremo.

1039. Probatur 4. Admittenda est in Deo scientia media, qua sub hypothesi ad utrumque indifferenti conducente ad effectum, & componibili cum illius omissione, cognoscit Deus determinatè effectum præ omissione, ut latè constat à num. 658. atqui illa hypothesis requisita ad scientiam mediam includit decretum intrinsecè indifferens: ergo &c. Prob. min. in illa hypothesi includitur, quidquid requiritur ad istam conditionalem, *si conferam*: atqui ad illam conditionalem *si conferam*, requiritur decretum indifferens; illud enim *si conferam* est decretum non quidem intrinsecè efficax, aliter subvertetur hypothesis scientiæ mediæ; ergo est decretum intrinsecè indifferens. Confir. primò, sub illa hypothesi *si conferam*, prævidet necessariò DEUS carentiam omnis antecedentis connexionis cum consensu inevitabilis à voluntate; sed carentia talis connexionis haberi non potest, nisi per divinum decretum, quo excludatur prædeterminatio, & quodcumque aliud inevitabile à voluntate, & connexum cum alterutro libertatis extremo: ergo &c. Confir. secundò. Hypothesis illa *si conferam*, est DEO libera: atqui non potest DEUS prævidere collationem auxilij sibi liberam, quin prævideat decretum sibi liberum: ergo sub illa hypothesi *si conferam* prævidet DEUS decretum sibi liberum: atqui decretum illud Deo liberum non potest esse connexum cum alterutro libertatis extremo, sed cum utroque compossibile, ne pereat hypothesis scientiæ mediæ, ut ex eo num. constat: ergo &c. 104

Respondent Juniores aliqui cum Munièssa 1040
distinctione 9. De essentia, & arbitrio, sect. 23. à num. 229. Omnipotentiam applicari ex necessitate per decretum positivum divinæ voluntatis, quo DEUS (ut habetur num. 181.) vult efficaciter requisita in actu primo, vel potestatem ea acquirendi pro libito nostro, simulque vult exclusionem omnium impedimentorum in alterutrum libertatis extremum. Cæterùm per illud indivisibile virtualiter decretum velle etiam omnia, quæ vult; atque adeò non esse intrinsecè indifferens indifferentia compossibilitatis cum nolitione pœnæ, quæ infligitur propter actum malum elicitum. Contrà tamen primò, decretum illud collativum comprincipiorum ad utrumque componibile debet esse cum alterutro extremo libertatis, ut per illud libertas non avertatur, sed constituatur, ut ex hucusque dictis facilè constat: sed ut ita se habeat, debet esse indifferens intrinsecè ad utrumque libertatis extremum: ergo &c. Contrà secundò, & explicatur magis hæc ratio. Decretum applicativum omnipotentiæ, & volitivum efficaciter actûs, qui elicitur, non possunt esse virtualiter idem; aliter creatura impotens impedire decretum applicativum omnipotentiæ esset etiam impotens impedire decretum efficaciter volitivum actûs, qui elicitur: ergo illa duo decreta sunt virtualiter distincta, ac proinde decreto efficaciter volitivo actûs, qui elicitur, non convenit indifferentia, ut conjungatur cum actu, vel omissione actûs, quæ quidem indifferentia convenit decreto omnipotentiæ applicativo. 1041

Contrà tertiò. Non stat hypothesis scientiæ 1042
mediæ cum præcisione ab omni omnino decreto ex num. 1040. ut fatetur ipse adversarius, ac proinde sicut hypothesis se habet pro priori ad actum, etiam decretum applicativum omnipotentiæ se habet pro priori ad actum

actum: arqui decretum applicativum omnipotentiæ ſe habens pro priori ad actum nequit eſſe idem cum decreto efficaciter volitivo actûs, vel præſupponente efficaciter actum: ergo decretum illud applicativum omnipotentiæ nequit eſſe virtualiter idem cum reliquis omnibus divinis decretis: ſed debet eſſe componibile tam cum decretis ſubſequentibus actum, quàm cum ſubſequentibus omiſſionem actûs: ſed in eo ſtat, quòd decretum applicativum omnipotentiæ ad utrumque ſit intrinſecè indifferens, aliter non eſſet decretum requiſitum ad hypotheſin ſcientiæ mediæ, ſed ad hypotheſin ſcientiæ neceſſariæ, vel ſcientiæ viſionis; ergo &c. Ex dictis

1042. Fit 1. Decretum applicativum omnipotentiæ ad conſtituendam liberam voluntatem ad utrumque eſſe ex neceſſitate intrinſecè indifferens, nec poſſe identificari virtualiter cum decreto prædefinitivo. Fit 2. Decretum per ſe collativum auxiliorum intrinſecè indifferentiũ nó poſſe identificari virtualiter cum decreto inflictivo pœnarum propter peccata, atq; adeò neque decretum reprobativum cum decreto prædefinitivo operationis bonæ. Fit 3. Decretum productivũ creaturæ rationalis diſtingui etiam virtualiter à decreto, aut collativo æternæ gloriæ, aut inflictivo æternæ miſeriæ. Fit 4. Deum ex perfectiori, quam habet, libertate, & dominio, quod absque ulla implicantia excogitari poteſt, poſſe ſervare eum ordinem, quem objecta habent inter ſe, ſi ipſe voluerit, volendo priùs cauſam eſſentialiter non connexam cum effectu, & pro ſigno poſteriori volendo effectum, vel illum non ſervare, quando nec ex parte dominii divini, neque ex perfectione creata adeſt ulla repugnantia, exinde poſſet pro libito ſuo per eundem actum virtualiter indiviſibilem producere hominem ſimul, & leonem, ut eos producere per duos actus virtualiter diſtinctos, ita ut velit homines producere per actum, qui exiſteret, quamvis leo non produceretur: & producere leonem per actum, quo non produceretur, ſi non producendus homo foret, tunc enim, cùm detur dependentia non mutua inter eos actus, datur neceſſariò inter illos virtualis diſtinctio, & ſic de aliis ſimilibus.

1043.

SECTIO II.

Solvuntur oppoſita.

OBjic. 1. Ex Petro Gobat Dominicano libro, cui titulus eſt Theologiæ ſcholaſticæ ſecundum illibatam D. Thomæ doctrinam ultima pars, ſeu ultimum complementum, ubi, ut ipſe ait, quinque affert demonſtrationes contra decretum indifferens. Quarum prima hæc habet: decretum indifferens ſe habet ex parte actûs primi, determinatio verò creaturæ ex parte actûs ſecundi; ergo creatura priùs operatur, & poſtquam ipſa operata eſt, operatur Deus, quod implicat, ac proinde implicat decretum indifferens. Confirm. Omnipotentia vi illius decreti non operatur, dum manet indifferens: ergo priùs debet determinari à determinatione creaturæ, ut per illam applicationẽ operetur. Retorqueo argumentũ in voluntate inſtructa habitu ſupernaturali charitatis ad eliciendum actum amoris Dei, habitus ille ſe habet ex parte actûs primi, determinatio verò ex parte actûs ſecundi: ergo voluntas priùs operatur, & poſtquam ipſa operata eſt, operatur habitus, quod implicat, aliter à pura natura procederet actus ſupernus; ergo implicat actus ſupernaturalis, quo voluntas operetur.

Reſpondeo deinde concedo primam partem 1044.
antecedentis, & diſting. ſecundam. Determinatio creaturæ, quæ eſt ſimultaneus concurſus Dei concedo, quæ non eſt concurſus Dei ſimultaneus nego antecedens, & conſequentiam. Ratio eſt, quia, licèt Deus relinquat voluntati vim determinandi, non relinquit illi determinationem, niſi concurrente Deo, quomodocunque creatura concurrat per eundem ſimultaneum concurſum ad eum modum, quo licèt habitus ſupernaturalis charitatis relinquat voluntati determinationẽ ad actum ſupernaturalẽ, non relinquit illi determinationẽ, cùm ipſa determinetur abſq; habitûs concurſu, ſed per eundem ſimultaneum concurſum cũ habitu. Unde ad confirmationem retorquendum eſt eodem modo argumentum. Deinde in formam Reſp. diſt. ant. dum manet indifferens per excluſionem determinationis ipſi, aut voluntati immediatè liberam concedo, ſolùm ipſi omnipotentiæ immediatè liberam nego antecedens, & conſequentiam. Etiam ſi habitus maneret determinatus ex determinatione ſoli voluntati libera, eò, quòd ſimul cum voluntate concurrat, nequaquam dubitari poteſt, DEUM manere determinatum ex determinatione voluntati libera immediatè, eò quòd per eundem concurſum ſimultaneum cum voluntate concurrat. Et ſanè vim demonſtrationis non capio, niſi adverſarius fateatur habitum ſupernum eſſe liberum non minùs, quàm voluntatem; quod dicere non audebit.

Obj. 2. Decretum indifferens utpote conditio- 1045.
natum ad concurrendum, ſi creatura concurrat, ut ajunt Molina, Leſſius, Suarez, Annatus, & alii, non decernit concurrere, niſi poſtquam appoſita eſt operatio creaturæ, qua diſſoluta manet indifferentia decreti: ſed talis conditio ad concurrendum eſt impoſſibilis: ergo & decretum indifferens eſt impoſſibile. En magnum ſuæ demonſtrationis robur. In primis ſupponit falſum, quòd decretum illud à noſtris Doctoribus vocetur conditionatnm: ſolùm enim vocatur quaſi conditionatum. Quàm autem magnum ſit inter utrumque diſcrimen, conſtat ex num. 1028. Reſp. diſt. maj. decernit concurrere, niſi poſtquã appoſita eſt operatio creaturæ, ſumpto *ly poſtquam* poſitivè nego, ſumpto negativè conc. maj. & diſt. eodem modo min, neg. conſequentiam. Ratio eſt, quia ſi ly poſtquam ſumatur poſitivè, ſignificat, quòd

priùs ponatur determinatio creaturæ, & postea concursus Dei: si verò sumatur negativè, significat, quòd Deus non concurret, antequam creatura concurrat. Cùm autem Deus per decretum indifferens constituens libertatem ita se gerat, non concurrit post determinationem voluntatis sumpto ly *post* positivè, sed negativè. Quòd si advertisset adversarius, planè agnovisset id ipsum evenire in habitu supernaturali, qui licèt non concurrat post determinationem voluntatis, sumpto ly *postquam* positivè; concurrit tamen post determinationem voluntatis sumpto ly *postquam* negativè, cùm non concurrat, antequam voluntas concurrat, sed simul cum illa concurrente, & immediatè determinante.

1046. Objic. 3. Illud decretum indifferens, utpotè conditionatum est nugatorium; habet quidem istum modum tendendi; concurram cum creatura, si concurram cum illa, aut si illa mecum concurrat: sic esset nugatorium dicere: equus trahet currum cum alio equo, si cum eo illum trahat: sed decretum nugatorium est impossibile, & Deo repugnans; ergo &c. O magna vis tertiæ demonstrationis. Respondeo faciliè nego majorem, quæ probanda erat, & improbatam relinquit author iste demonstrativus. Decretum illud indifferens non habet illum, sed istum tendendi modum: creatura, sine omnipotentia, quam applico, concurrere nequit: potest autem cum illa simultaneè concurrere, voluntate ipsa prædeterminante: sic habitus supernaturalis non habet tendentiam nugatoriã, quamvis verum sit dicere; non posse voluntatem sine habitu, aut ejus supplemento concurrere ad actum supernaturalem; posse autem cum illo simultaneè concurrere, relicta tamen immediata determinatione voluntati: hæc enim, cùm ita sint adhuc apud ipsos adversarios, non video, quomodo ab ipsis probari possit ea major syllogismi, quem vocat demonstrativum.

1047. Objic. 4. Decretum indifferens invertit ordinem causæ, & effectûs: etiam faceret, quòd causa secunda operaretur, antequam operaretur prima: nõ enim posset omnipotentia vi illius operari, nisi solvatur decreti indifferentia ab ipsa creaturæ determinatione: atque adeò creatura priùs operetur; ergo &c. Hoc argumentũ non solùm militat contra doctrinam nostrã, sed etiam contra libertatem divinã: etenim, si Deus est indifferens ad creandum, vel non creandum, ad volendum, vel non volendum, & causa indifferens operari non possit, nisi priùs solvatur indifferentia, exinde planè fit Deum operari non posse, nisi priùs ipsius indifferentia solvatur; atque adeò liber in operando non sit, sed determinatus, quod contra fidem est, & contra Scripturam Psalm. 90. dicentem: *Deus ultionum liberè egit*. Exinde respondeo nego antecedens; nam creatura non operaretur priùs negativè, quàm Deus, ut constat ex num. 1046. Neq; ut Deus operetur, requiritur, quòd tollatur indifferentia præsuppositivè, sed simultaneè per actionem à virtute indifferenti procedentem: sib solvitur indifferentia habitûs per actionem à voluntate, & habitu simul provenientem, quamvis prævie ad illam actionem complexum ex habitu, & voluntate esset indifferens ad illam, vel illius omissionem: licèt enim non possit aliquid determinatum provenire ab indifferenti, ut indifferenti, ex imperfectione virtutis potest provenire ab indifferenti, ut tali, ex perfectione dominii se potente determinare cum suis comprincipiis ad quodcumque voluerit: cùm autem voluntas simul cum omnipotentia proximè applicata, ita maneat constituta, exinde manet libera ad solvendam indifferentiam per operationem ab ipsa, & omnipotentia simultaneè procedentem: ad quam ex jure libertatis voluntas immediatè determinat. 1045

Obj. 5. Ex decreto indifferenti fieret Deum agere fortuitò, temerè, modo cæco, & stulto, cùm operaretur propter ipsius intentionem; ergo &c. Confirm. Ex decreto indifferenti fieret, quòd voluntas esset primum agens, & primum determinans: ergo tale decretum indifferens repugnat. Resp. neg. ant. quia Deus cum creatura simultaneè concurrens, ipsámque per decretum indifferens liberam constituens, cognoscit, quidquid cognoscibile est in signo libertatis, ac proinde neque fortuitò, neq; temerè, neque cæco modo procederet, ut constat ex dictis à n. 868. Ad confirmationem neg. ant. quia, ut esset primum determinans, & primum agens, requirebatur, quòd operaretur priùs, quàm Deus, & haberet virtutem determinandi, antequam Deus voluntati talem virtutem contulisset: cùm autem Deus operetur priùs, quàm creatura eam producendo, & conferendo illi principia immediata, ut maneat liberè constituta: exinde primum determinans & primum agens dicitur Deus: creatura verò dicitur secundum agens, & secundum determinans ex eo, quòd illa secunda determinatio ab ipsa, & à Deo simul proveniens, proveniat à Deo immediatè concurrenre, & à creatura immediatè determinante, ut latè diximus suprà, ubi reliqua Thomistarum argumenta plenè soluta sunt. 1045 1045

Objic. 6. Ex Esparza: omnia in mensura, & numero, & pondere disposuit Deus, ut constat ex sapientiæ cap. 11. ergo Deus nil decrevit, usque dum tetigit omnia unico decreto virtualiter indivisibili. Confirm. 1. Ex ejusdem Sap. c. 8. Ubi de Deo dicitur: Attingit à fine usque ad finem fortiter, & disponit omnia suaviter: atqui exinde deducitur Deum nil decrevisse usque dum omnia comprehenderet, & sic unico indivisibili decreto, quidquid futurum erat, prædefinisse; ergo &c. Confirmat. 2. Ex Dionysio de cœlesti hyerarchia cap. 1. de Deo dicente: *Omnium est artifex, & semper omnia componit, estq; causa indissolubilis coherentiæ, & ordinis omnium, finesque principiorum*

cum

cum sequentium principiis semper connectit : & unam universi conspirationem, concentumq; pulcherrimè efficit : atqui si Deus non decrevisset omnia unico decreto indivisibili, sed pluribus decretis, non connecteret in decernendo principia & fines, & ordines omnium, sed per unum decretum una, & per aliud decretum alia, sicq; non produxisset omnia in numero, pondere, & mensura, ergo &c.

1050. Respondeo concedo antecedens, & nego consequentiam, quia ut Deus disponat omnia in numero, pondere, & mensura, sufficit, quòd ea rectè disponat in ordine ad fines sibi præfixos ; cùm autem in ordine ad fines sibi præfixos sancti, justi remunerarotis, atque causis liberis providentis non possit omnia decernere per unicum decretum virtualiter indivisibile, ut constat ex num. 1032. Nullatenus inferri potest ex eo testimonio, omnia fuisse decreta à Deo per unicum decretum virtualiter indivisibile. Ad 1. confirm. conc. maj. & dist. primam partè min. usque dum omnia comprehenderat comprehensione præcedente ad omnia decreta prioritate exercita concedo, prioritate naturæ nego hanc, & secundam partè minoris, & consequentiã. Ratio est, quia cùm Deus habeat scientiam de rebus sub conditione extituris, si ad ea præcedat decretum indifferens applicativum omnipotentiæ ; scientia illa, licèt sit prior exercitè, est tamen natura posterior tali decreto, ut constat ex sæpe dictis, præsertim à num. 873. Insuper cùm alia decreta hanc scientiam subsequantur ; qualia sunt prædefinitiva, reprobativa, & alia similia ; exinde fit, divinam comprehensionem non officere, sed potiùs exigere multiplicitatem virtualem decretorum.

1051. Ad secundam confirmationem conc. maj. & dist. min. non connecteret connexione chymærica atque à Deo non intenta concedo, connexione possibili, & intenta à Deo neg. min. & consequentiam. Ratio est, quia cùm plures fines sint inefficaciter à Deo intenti, ut patet in salute omnium hominum, cujus efficax consecutio relinquitur in manu libertatis creatæ : decretum indifferenter oblativum concursûs, & collativum auxilii per se requisitum nequit connectere voluntatem cum operatione connexione possibili, sed purè chymærica : decretum autem prædefinitivum per accidens requisitum revera potest, & connectit voluntatem cum operatione ex dictis à n. 913. Exinde enim potest Deus per idem decretum indivisibile decernere, & connectere connexione possibili omnes fines suæ providentiæ.

1052. Objic. 7. Quò quis est mente capacior, & perfectior, potest etiam universaliùs, & indivisibiliùs plura comprehendere tam intellectu, quàm voluntate, cunctarique, & ire per partes, venit ab aliqua imperfectione, vel physica, vel morali : atqui Deus est mentis summæ, qua nulla potest esse capacior, aut perfectior, & scilicet est incapax imperfectionis vel physicæ, vel moralis : ergo est incapax decernendi per partes, ac proinde, si velit decernere, metaphysica necessitate tenetur decernere omnia decernenda unico indivisibili virtualiter decreto. Probat. maj. Angeli, quia mente nobiliores, quàm nos, plura objecta, quàm nos uno intuitu penetrant ; & quò sunt in se perfectiores, universalioribus, & simplicioribus utuntur speciebus, & actibus : econtra verò homines, quò sunt mentis tardioris, & inconstantioris animi, eò sunt tardiores in resolvendo ; ergo &c. Confirm. 1. Tarditas in resolvendo necessariò venit vel à defectu notitiæ, vel ab animi inconstantia : quò enim quis est mente capacior, & perfectior, eò est minùs inconstans animo ; & magis sciens ; ergo &c.

Confirm. 2. Si nullus sit defectus notitiæ, 1053.
nullúsque torpor animi, nulla potest esse ratio cunctationis in decernendo ; ergo &c. Prob. ant. Ponamus Regem, qui imperii initio cognoscat omnia, quæ deinceps evenire possunt, quæque reipsa sub hac, vel sub illa hypothesi (quæ sine suo libito contingere nequeat) evenient, vel non evenient, Rex ille de omni casu excogitabili plenè edoctus decernere simul omnia potest, ejúsque in decernendo cunctatio aut levitati animi, aut defectui virium, aut notitiæ vitio tribueres, quæ summè distant à summo Rege omnium Principe Deo ; ergo &c.

Resp. conc. maj. quoad primam partem, & 1054.
neg. simulatum, atque obscurum secundæ partis suppositum, nimirum, quòd sit cunctari, & & ire per partes, non decernere omnia unico decreto indivisibili : cunctari enim, & ire per partes significat timere, ne lateat aliquid cognoscibile, quod ignoras in operationis executione : ideóque paulatim proceditur, ne ex improviso aliqua mala incognita prodeant, quod, quando est, nullatenus sequitur, nec sequi potest ex decretorum DEI universali distinctione. Ad probationem distinguo primam partè antecedentis : penetrant unico intuitu plura objecta pro eo signo cognoscibilia concedo, non cognoscibilia nego. Etenim qui perfectiori pollet intellectu, faciliùs discurrit ex notis ad ignota, quæ ex notis inferri possunt, secus autem ad ea, quæ nullatenus inferri possunt ex notis, sed quando id est ad probandam indivisibilitatem decretorum Dei, atque ad negandum distinctum intrinsecè indifferens virtualiter decretum à decreto intrinsecè efficaci, intellectus enim est potentia necessaria, voluntas verò est potentia libera, quapropter intellectus divinus debet pro quolibet signo cognoscere, quidquid pro eo signo cognoscibile est, aut non cognosceret, quia non posset, quæ magna quidem imperfectio esset in divino intellectu.

1055. Voluntas autem divina non opus est, quòd amet, quidquid amabile est, quamvis sit potentia libera, non exinde infertur, quòd non posset, sed quòd nollet: quæ non est imperfectio, sed perfectio voluntatis liberæ Dei, ut constat à num. 752. Exinde secunda pars antecedentis non venit ad rem, quòd enim potentia necessaria utatur, vel non utatur simplicioribus speciebus, & actibus, nullatenus probat, quod potentia libera debeat uti talibus actibus, sed probat, quòd si potentia necessaria non uteretur simplicioribus actibus, tunc tunc non posset uti illis; at de potentia libera non probat, quòd non posset, sed quòd nollet: quinimò juxta plures Theologos Angeli perfectiores possunt uti pluribus speciebus, & actibus, quàm minùs perfecti. Tandem neque venit ad rem tertia probationis pars, quia licèt sit imperfectio in homine tarditas in resolvendo orta ex tarditate in cognoscendo, non est imperfectio, si oriatur ex mero libito voluntatis liberæ ex præsuppositia perfecta comprehensione: sic vel aliter pro libito suo decernere potest, vel ad suas perfectiones ostendendas, vel ut contingit in Deo ad libertatis creatæ jura servanda.

1056. Ad primam confirmationem concedo antecedens de cunctatione explicata num. 1054. & nego consequentiam, quia ea quasi detentio Dei in decernendo non sumitur ex defectu notitiæ, aut ex ignorantia, sed ex libito servandi illæsa jura libertatis creatæ, & ex jure supremi providentis, quæ quidem aliter in Deo requiri non possunt, nisi cum virtuali decretorum distinctione: scientia enim ex parte universalis providentiæ requisita conjungitur cum decreto intrinsecè indifferenti, & immediatè applicato omnipotentiæ: scientia verò requisita ex parte providentiæ particularis, atque prædefinitione operationis rectæ conjungitur cum decreto non quidem intrinsecè indifferenti, sed intrinsecè efficaci, ut constat ex dictis à num. 1032. cúmque hæc requiratur ad servanda illæsa jura libertatis creatæ, & universalis providentis, exinde ea distinctio virtualis decretorum non est detentio in Deo ex defectu notitiæ, aut ex ignorantia: unde Probatio antecedentis non venit ad rem, nisi supponatur Rex ille cum jure ad virtualem decretorum distinctionem, vel ex jure libertatis suæ, aut providentis, qui illæsam relinquat subditorum libertatem, ex modo decernendi; quo in casu nulla esset imperfectio ita decernere, ut constat ex dictis. Quapropter multò minùs erit imperfectio in Deo, cui essentialiter competit munus universalis providentis.

1057. Objic. 8. Possibile est Deum in quavis providentia omnia unico simul, & indivisibili virtualiter decreto decernere, & statuere: ergo est simpliciter, & metaphysicè necessarium. Prob. ant. Deus independenter ab omni exercitio suæ libertatis, & pro signo indifferentiæ est summè instructus notitia comprehensiva rerum omnium tam quoad possibilitatem, quàm quoad futuritionem sub quacunque hypothesi, sive possibili, sive necessaria, sive contingenti: ergo pro eo signo est proximè potens ea decernere in quavis providentia unico decreto virtualiter indivisibili absque ulla necessitate decreti intrinsecè indifferentis. Consequentia videtur legitima: Antecedens verò probatur: quia independenter ab omni usu libertatis divinæ est in Deo scientia simplicis intelligentiæ, & scientia media; ergo &c. Confirm. 1. Causalitas meriti in præmium, aut demeriti in pœnam est solùm causalitas moralis objecti in objectum, secus divini actûs in actum, cùm scientia visionis peccati sit decretum, per pœna propter peccatum, ut sumi potest ex D. Thoma 1. Part. quæst. 19. art. 5. dicente: Deus vult hoc esse propter hoc, sed non propter hoc vult hoc: ergo ex hoc capite necessaria non est virtualis multiplicitas decretorum. Confirmat. 2. Ut decretum applicativum omnipotentiæ servet illæsam libertatem, sufficit, ut pendeat à scientia media; atqui licèt sit connexum cum altero libertatis extremo, neque sit intrinsecè indifferens potest pendere à scientia media, ut patet in prædefinitione: ergo tale decretum potest absque ulla repugnantia identificari virtualiter cum quovis alio divino decreto, ac proinde omnia divina decreta poterunt virtualiter identificari.

Resp. neg. ant. ad probationem dist. ant. est summè instructus notitia comprehensiva rerum omnium factibilium per idem decretum virtualiter indivisibile nego, per plura decreta virtualiter dist. conc. ant. & neg. consequentiam. Ad probationem dist. ant. independenter ab omni usu priori prioritate exercita concedo, priori prioritate naturæ neg. ant. & consequentiam, quia decretum indifferens applicativum omnipotentiæ ad actus liberos, & decretum indifferens per se collativum auxilii, licèt nõ sint priora scientia media prioritate exercita, sunt tamen priora prioritate naturæ, cùm se teneant ex parte hypothesis scientiæ mediæ, eámque constituant: quæ quidem hypothesis est prior scientia media prioritate naturæ, ut sæpe diximus præsertim à num. 932. Ad primam confirmationem dist. ant. secus divini actûs in actum sumpta causalitate physicè pro principio effectivo concedo, sumpta latè pro prioritate naturæ, qua unus actus præcedit alterum ratione independentiæ à dependenti nego antecedens, & consequentiam, quia in hoc sensu non negat D. Thomas decreta virtualiter distincta, quin potiùs ea disertissimè tradit, ut constat ex num. 847. Unde quando dicit: *Non propter hoc vult hoc*, solùm negat distinctionem realem decretorum, non verò virtualem, ut ibi diximus, & latè constat ex dictis.

Ad

Ad secundam confirmationem dist. maj. ut pendeat à scientia media subsecuta posterioritate naturæ ad decretum per se applicativum omnipotentiæ concedo, non subsecuta neg. maj. & dist. pariter min. neg. consequentiam, quia ut decretum pendens à scientia media servet illæsam libertatem, requiritur, quòd conjungatur cum comprincipiis per se requisitis ad constituendam libertatem, inter quæ numerandum est decretum indifferens, ut constat ex dictis à num. 1032. Aliter enim libertatem everteret, ut constat à num. 864. & 890.

1059. Objic. 9. Dispositio divina, seu decretum circa rem quamlibet universi necessariò prærequirit ut regulam sui directricem comprehensionem omnium rerum quomodocunq; inter se combinabiliũ, & comparabilium, earúmq; futuritionis quomodocumq; combinabilis, & comparabilis inter se sub omni possibili hypothesi: ergo necessariò est dispositio indivisibilis omnium, quæ Deus vult disponere, & exclusio omnium, quæ Deus non vult disponere; ac proinde si Deus velit in objecta creata tendere, exercebit ex necessitate suam libertatem per unicum, & indivisibilem actum penes singula, & omnia. Consequentia tenet, quia dispositio regulæ sequitur naturam regulæ, à qua dirigitur. Probat. Ant. quia dispositio non supponens regulam præscripram est imperfecta, utpote non supponens comprehensionem omnium, quæ prodesse possunt, vel obesse; ergo &c.

1060. Confirm. 1. Dispositio divina nequit esse exposita deformitati: atqui si non procederet ex notitia omnium combinabilium, exponeretur deformitati; stat enim bene partem quoad se disponi optimè quoad conformitatem intrinsecam, & disponi deformiter quoad extrinseca in ordine ad totum, & reliquas partes, cum quibus est extrinsecè combinabilis; ergo &c. Confirm. 2. Artifex imprudenter se gereret in determinatione partis ad ædificium non comprehenso priùs toto ædificio, ejúsque partium consonantia, & cohærentia intrinseca, & extrinseca; ergo pariter Deus in dispositione universi. Andecedens videtur certum, & consequentia legitima, quia hic ordo universi non est merè arbitrarius, qualis in cumulo partium, sed nexus, & cohærens cum proportione partis ad partem multò mirabilior, quàm ordo corporis naturalis; ergo &c.

1061. Resp. Nego antecedens, ad probationem nego etiam antecedens. Ratio ex sæpe dictis est, quia licèt scientia media sit prior prioritate exercita respectu decretorum, cùm à Deo exercitè habeatur, quamvis decreta circa rem conditionatam non eliceret; at non est prior prioritate naturæ respectu omnium decretorum, & præsertim respectu decreti indifferentis ex parte hypothesis prævisi. Quaproprer cùm non possit præcedere scientia illa ut directiva, nisi ad decretum, respectu cujus habet prioritatem naturæ; exinde in schola nostra manifestum sit, scientiam mediam non posse præcedere, ut regulam directricem omnium divinorum decretorum. Ad primam confirmationem concedo majorem, & nego minorem, quia ut decretum divinum deformitati non exponatur, satis est, quòd subsequatur posterioritate naturæ ad scientiam requisitam ad omnes effectus efficaciter à DEO intentos, licèt non subsequatur ad scientiam effectûs efficaciter non intenti, sed pro libito Dei relicti determinationi creaturæ. Sic artifex intendens solùm efficere faciem pulchram, volens relinquere operis perfectionem sub aliorum libito, non eget notitiâ combinabilitatis reliquorum membrorum, quæ sub quavis hypothesi possibili revera erit.

Pariter Deus, qui ex vi decreti primarii indifferenter applicativi omnipotentiæ, atque collativi auxilii, non intendit efficaciter futuritionem, sed providere creaturæ, quæ pro libito suo eam ponat, aut omittat, non eget notitiâ directrice futuritionis, quæ revera erit sub quavis hypothesi, sed notitia, qua cognoscat posse à voluntate ita provisa rem poni, si velit. 1062.

Exindè ad secundam confirmationem distinguo antecedens, si efficaciter intenderet ex sua determinatione conficere totum ædificium concedo, si solùm intenderet ex sua determinatione aliquid apponere, & reliqua relinquere alterius libito nego antecedens, & consequentiam, cujus probatio nulla est, ut constat ex dictis, quia sicuti in isto casu cohærentia partium non solùm diceret libitum artificis, sed etiam aliorum, qui liberè cooperarentur, ita in ordine universi qua parte Deus sub libertate nostra illum relinquit, non solùm intervenit libitum Dei, sed etiam nostrum, quin exinde omnes fines particulares providentiæ frustrare possimus, ut constat à num. 839.

Objic. 10. Non possunt dari in Deo decreta virtualiter distincta inter se mutuò independentia: ergo neque mutuò dependentia. Respondent aliqui cum Errera negando antecedens, quia Deus pro libito suo potest per idem indivisibile virtualiter decretum velle plura objecta inconnexa, vel per unum velle aliqua ex illis, & per aliud alia; si enim homo perfectâ notitiâ instructus libertatem habet ad ita volendum, quare Deo libertas illa concedenda non est? Quidquid tamen de hoc sit, respondeo permitto antecedens, & nego consequentiam, quia eò præcisè, quòd in Deo decreta sint virtualiter mutuò independentia, eò ipso componi non possunt cum identitate virtuali; at verò si non sint mutuò independentia, componi possunt cum virtuali identitate; cúmque Theologicum sit admittere in decretis Dei majorem identitatem, quæ excogitari possit, exinde 1063.

licèt

licèt concedenda non sit identitas virtualis inter decreta divina virtualiter mutuò independentia, non exinde concedenda est virtualis distinctio inter illa; quia eo ipso, quòd in Deo decreta essent mutuò independentia, quidquid per illa duo fit, posset optimè fieri per unum, v. g. & applicare indifferenter omnipotentiam ad utrumque, & conferre auxilium indifferens; atque adeò posset totum hoc haberi per unum decretum virtualiter indivisibile; quando verò decreta essent dependentia non mutuò, non posset fieri per unum, quòd per illa duo fit. v. g. applicare, indifferenter omnipotentiam expeditam ad utrumque, simúlque per ipsum virtuale decretum prædefinire efficaciter unum libertatis extremum, scilicet consensum: quare cum Theologicum sit admittere in divinis decretis majorem identitatem, quæ excogitari possit, licèt concedatur propter hanc rationem identitas virtualis inter decreta mutuò independentia; non exinde concedi potest identitas virtualis inter decreta dependentia non mutuò.

TRACTATUS
DE BEATITUDINE, ET ACTIBUS HUMANIS.

1. BEatitudo, quæ finis est rationalis naturæ, cùm est habita, dicitur finis possessus; cùm est deperdita, dicitur finis amissus; cùm autem nondum habetur; dicitur finis vel obtinendus, si media ad illius consecutionem necessaria apponantur; vel amittendus, si ejusmodi media omittantur. Omnibus insitum esse à natura, atqueadeò ab Auctore naturæ, ut beatitudinem, felicemque vivendi rationem expetant, saltem indeliberatè, atque in communi sumptam, juxta dicenda num. 12. & 61. & 171. Docent tanquam veritatem lumine naturæ notam non modò Ecclesiæ Patres, & Sacri Scriptores, verùm & profani Scriptores, & Philosophi; cujus rei indicium est, quod primò de Divinitate observat Cicero, antiquis scilicet in more positum semper fuisse, ut rebus omnibus agendis hæc verba præmitterent, *quòd felix faustúmque sit.* Quod satis ostendit Sen. lib. de Vita Beat. c. 1. dicens: *Vivere omnes beatè volunt, sed ad prævidendum quid sit, quod beatam vitâ efficiat, caligant.* At multò clarius hanc veritatem dat Augustin. Tom. 3. lib. 13. de Trin. cap. 3. Ubi, cùm retulisset, Mimum quendam auditoribus suis promisisse, se iis in theatro dicturum, quid in animo haberent: dumque suspensos nonnihil eos tenuisset, tandem dixisse: *Vili vultis emere, & carò vendere. Verumtamen*, ait Augustinus, *si dixisset; omnes Beati esse vultis, miseri esse non vultis: dixisset aliquid, quod nullus in sua non agnosceret voluntate.* Quomodo audem ista se habeant inter tot gentium errores, inter tot possibiles status rationalis naturæ, difficillima est controversia in his præliminaribus disputationibus decidenda. Unde sit

***

DISPUTATIO I.
DE ULTIMO FINE.

2. FInis ex Aristotele 2. Physicorum cap. 9. text. 81. est, cujus gratia cætera fiunt. Quod non ita intelligendum est, ut contrahatur ad Deum, de quo tunc Philosophus non agebat: sed ut contrahatur ad fines à creatura obtinendos, de quibus ibi tractat. Deus enim absque eo, quòd quidquam efficiat, est finis sui, seque plenè, & integrè possidet. Neque respectu intellectûs, aut voluntatis divinæ, quibus per identitatem se possidet, ut constabit num. 6. dari potest objectum physicè, sed solùm intentionaliter motivum, ut diximus cum omnibus Theologis à num. 278. De Deo. Ut enim Deus finem respiciat, satis est, quòd ejus gratia aliquid intendat, sive consecutio rei intentæ habeatur per productionem, veluti, quando ex fine salutis confert auxilia creaturis; sive habeatur per identitatem, veluti, quando ex fine gloriæ suæ se cognoscit, & amat. Exinde D. Thomas 1. 2. quæst. 3. art. 1. postquam in corp. articuli dixit: *Ultimus autem finis vocatur beatitudo.* Statim ad primum subjungit: *Deus est beatitudo per essentiam suam; non enim per adeptionem, aut participationem alicujus alterius Beatus est, sed per essentiam suam.* Neque ita intelligendus est Philosophus, ut omnia, quæ ab operante creato in quavis ordinata serie fiunt, debeant fieri propter eum finem. Si enim finis non sit ultimatus, possunt aliqua fieri propter ipsum, & ipse propter aliud: v. g. si intendatur medicina ad sanitatem, & sanitas ad obtinendam dignitatem, quin intentio operantis ultrà progrediatur; tunc sanitas est finis non ultimatus, propter quem fiunt cætera conducentia ad sanitatem, sive in ea serie contenta; dignitas verò est finis ultimatus, propter quem intendebantur ea, quæ conducebant ad sanitatem, & ipsa sanitas; ac proinde quæcunque in utraque serie facta sunt. Quòd autem ista sit mens Philosophi, constabit statim num. sequenti.

†

SECTIO I.

De Prærequisitis ad Controversiam.

3. SUpp. 1. Duplicem esse finem sub data definitione Philosophi comprehensum ; alterum quidem ultimatum , & alterum non ultimatum. Ratio est , quia Aristoteles ad exponendum finem ultimatum 1. Ethic. cap. 2. ait : *Finis aliquis est , quem propter ipsum , & propter quem alia volumus ; neque omnia ob aliud eligimus.* Si enim adæquatus iste conceptus requireretur ad quemcumque propriè finem sub Philosophi definitione comprehensum , & non solùm ad finem ultimatum, non rectè dixisset Aristoteles , *finis aliquis est*, sed debuisset absolutè dicere *finis est* , demptâ illâ particulâ *aliquis*. Quapropter quando 2. Metaph. cap. 2. demonstrat negari rationem finis à concedente infinitos fines subordinatos , hoc solùm ostendit , quia ex doctrina D. Thomæ quæst. 1. art. 4. in corp. *Finis non ultimatus dicit relationem ad ultimatum : atque adeò cum deficiente ultimato , deficeret relatio ad ultimatum , exinde deficeret finis non ultimatus.* Quando ergo Aristoteles requirit adfinem , quòd non fiat propter aliud , adhuc in quavis ordinata serie præcedente eum finem , loquitur de fine ultimo , quem beatitudinem , seu felicitatem appellat ; secus de non ultimato , de quo Apostolus 1. ad Timoth. 1. *Finis autem præcepti est charitas de corde puro , & conscientia bona , & fide non ficta.* Verba enim Scripturæ juxta regulam interpretandi Scripturam desumptam ab omnibus Theologis ex Augustino lib. 1. de Doctrina Christi. Et lib. 3. à cap. 15. exponenda sunt in proprio sensu, quando inconveniens non adest in contrarium. Cùm autem nullum sit inconveniens , quòd Apostolus intelligatur de fine proprio non ultimato , non est Theologicum ea in sensu alienativo , & improprio usurpare. Etenim si aliquid è duobus relinquendum foret , potiùs auctoritas Aristotelis , quàm regula interpretandi Scripturas foret relinquenda. In præsenti autem utrumq; facilè componitur , admittendò duplicem propriè finem , alterum quidem ultimatum , & alterum non ultimatum ; qua præmissa finis divisione expeditè conciliantur omnia Scripturæ , & SS. Patrum testimonia , quorum aliqua de fine non ultimato , altera verò de fine ultimato loquuntur.

4. Supp. 2. Finem ultimatum duplicem esse. Alterum quidem negativè , alterum verò positivè ultimatum. Finis negativè ultimatus est ille , cujus gratiâ media apponuntur : ille verò , licèt ex intentione operantis non ordinetur ad aliud , ita tamen ab operante attingitur ; ut non præferatur omnibus rebus aliis modo , quo se habet dignitas in exemplo dato num. 2. Et modo , quo se habet bonitas creata , quæ est objectum formale virtutum moralium. Exinde hujusmodi finis dici non debet absolutè ultimatus , cùm nomine finis ultimati absolutè dicti , per antonomasiam veniat apud Theologos solus Deus : qua de causa dicitur cum addito *ultimatus negativè*. Quod quidem alii cum Esparza lib. 3. de act. hum. quæst. 2. explicant dicendò , esse objectum ultimatum operis tantùm , sed non operantis ; eo quòd , licèt actus intentionalis , quantumvis virtuosus , non possit habere aliam tendentiam ad ultimum finem , quam semel non habet , cùm tendentia sit de ipsius essentia , nec possit essentiam mutare ; at operans potest rectissimè in sensu composito illius actûs , elicere alterum , quo & ipsum operantem , & illum alium actum virtuosum rectissimè ordinet ad ultimum finem.

Finis positivè ultimatus est ille , cujus gratiâ cætera fiunt , aut apponuntur ; & insuper appretiativè anteponitur , vel formaliter , vel saltem æquivalenter omnibus aliis rebus ; ac proinde non solùm dicitur ultimus finis operis , sed etiam operantis. Cæterùm , si ejusmodi appretiatio proveniat solùm ex errore intellectûs , vel ex abusu voluntatis , conveniet rei prælatæ per accidens tantùm ratio ultimi finis : si verò eadem prælatio fundetur in ipsa natura rei propter præeminentiam bonitatis ejus comparatione cæterorum omnium , tunc rei prælatæ conveniet per se ratio ultimi finis. Quapropter , cùm iste conceptus soli Deo convenire possit , exinde solus Deus est per se ultimus finis. 5.

Supp. 3. Dari finem *qui* , finem *cui* , & finem *quo*. Finis *qui* est res illa , quæ ratione sui appetitur , ut habenda ab aliquo. Finis *cui* est ille , à quo ea res habenda est. Finis *quo* est habitio , seu ratio formalis habendi : v. g. si quis sibi intendit sanitatem , ipse intendens est finis *cui* , sanitas est finis *qui* , possessio , seu consecutio sanitatis est finis *quo*. Unde finis *cui* habet rationem subjecti , finis *qui* rationem formæ , finis *quo* rationem unionis. Quare , si isti tres fines in eandem entitatem conveniant absque ulla inter se distinctione , ille erit finis omnium præstantissimus , & præeminens unicuique eorum finium seorsim sumpto , ut clarè apparet in Deo amante se , sibi , & propter se. Idem dicitur de finibus *qui* , & *quo* identificatis in eadem entitate , ut appareat inter alia in visione beata , quæ est appetibilis non solùm tanquam id , *quo* Deus possidetur , sed etiam tanquam id , *quod* ratione sui perficit , & sanctificat subjectum ; est enim ratione sui forma sanctificans , ut dicemus in tractatu de Gratia. 6.

Supp. 4. Dupliciter sumi actus humanos. 1. Latè , & grammaticaliter pro actibus quibuslibet ab homine procedentibus , qua ratione actus omnes , quos homo operatur , modo 7.

do etiam communi brutis, dicuntur humani, seu hominis, quia ab homine procedunt. 2. Strictè, & propriè, seu theologicè, modo, quo à Theologis cum D. Thoma accipiuntur in præsenti, nimirum pro viatoris actibus liberis procedentibus ab homine ex dominio suæ libertatis, & perfecta rationis deliberatione proponentis, quod est consentaneum, aut non consentaneum naturæ ut rationali, sive homini, in quantum est homo; qua ratione procedunt imputabiles ad meritum, demeritum, vel saltem non demeritorii ex tendentia sua libera, si qui sint in individuo indifferentes, de quo postea. Illo in sensu D. Thomas 1. 2. art. 1. ait: *Actiones, quæ ab homine aguntur, illæ solæ propriè dicuntur humanæ, quæ sunt propriæ hominis, in quantum est homo.* In hoc namque differt homo ab irrationalibus, quia est suorum actuum Dominus ex dominio, & electione suæ voluntatis cum plena rationis deliberatione illos eliciens: atque adeò procedunt à toto homine, sive ab homine, in quantum est homo, nimirum non solùm ab intellectu, neque solùm à voluntate, sed ab intellectu dirigente, simulque à voluntate efficiente, & eligente, quod naturæ ut rationali consentaneum, vel non consentaneum agnoscit.

8. Ratio autem, cur actus indeliberati non dicantur propriè humani, benè verò actus deliberati, est, quia modus operandi ex dominio liberæ voluntatis, & ex rationis deliberatione non convenit brutis. Quinimò tunc aliquid propriè, & strictè dicitur alicujus, quando hic habet proprium, & strictum dominium illius: actus autem sui liberi taliter sunt hominis, ut Domini, ut solùm sint sub ejus immediato dominio libertatis, nullumque aliud agens exerceat tale immediatum dominium, nisi homo: quo in sensu ita sunt propriè humani, ut non sint alterius agentis. Quam doctrinam tradit etiam D. Thomas in 2. dist. 39. q. 1. art. 2. in corp. dicens: *Homo habet dominium sui actûs secundùm illam potentiam, quæ ad plura se habet, nec ad aliquid eorum determinatur, nisi ex se ipsa, quod tantùm voluntati competit.* Etenim, si aliquod agens tale haberet dominium, vel esset creatum, vel divinum. Non creatum; nam dum voluntas est libera, à nulla creatura cogi potest, ut hunc actum liberum præ altero eliciat. Non divinum, nam Deus, licèt essentialiter sit Dominus dominio proprietatis tam hominis, & ejus potentiarum, quàm omnium actionum, & modi eas operandi; & quamvis homo sine Deo concurrente, & potentiam conferente, nihil possit; at per voluntatem, qua vult hominem constituere liberum, præbet ei facultatem, ut ipse non ab alio, sed ab se ipso se liberè determiner, & ad quodcunque voluerit, porrigat manum.

9. Propter hanc igitur libertatem actus deliberati aliquo proprio, & stricto modo ita sunt hominis, nempe electivè, & determinativè, ut sub hoc conceptu non sint ullius alterius. Insuper homo, in quantùm est homo liberè agens, vel amplectitur consentanea naturæ ut rationali, vel dissentanea, vel præscindentia, aut indifferentia: quomodocumque autem se gerat, est Dominus suorum actuum, quibus complectitur bonum, malum, aut indifferens. Neque naturæ humanæ utpote finitæ, & ex suis intrinsecis potenti à recto deficere, sunt actus sui aliter ad laudem imputabiles: non enim est sicut Deus; qui ex natura sua determinatus est ad operandum semper rectè: qua de causa actus divini necessarii, & sunt naturæ rationali conformes, & Deo ratione perfectionis suæ naturæ imputabiles, ac proinde moraliter laudabiles, ut suo loco dicemus. Actus verò hominis non quidem ex intrinseca naturæ humanæ perfectione, sed ex dominio libertatis sunt homini imputabiles. Ac proinde actus hominis liberi propriè, & strictè dicuntur humani, sive hominis in quantùm est homo.

Qua ratione actus indeliberati magis propriè 10.
dicuntur illius, qui hominem ad eos necessitat, sive sit Deus, sive Angelus bonus, aut malus, sive creatura alia, quàm dicantur propriè hominis. Exinde cogitationes immissæ à dæmone, verba prolata, aut opera facta eo impellente, sine libero hominis consensu, potiùs dicuntur esse dæmonis, quàm hominis; & sic de aliis causis. Actus autem humani alii sunt à voluntate immediatè, scilicet ab ea procedentes, alii à voluntate imperati: cujusmodi sunt actus aliarum potentiarum, quæ voluntatis imperio subduntur: vel quos ipsa voluntas ex aliorum actuum liberorum imperio elicit. Alii sunt prosecutivi, & amplexivi, quibus objectum amat; alii aversivi, & fugæ, quibus detestatur, vel odiò habet, aut non vult objectum amplecti. Quicumque enim sint ejusmodi actus procedentes ab homine, in quantum est homo, sunt actus humani, ac proinde morales; nam ut habet D. Thomas 1. 2. q. 1. art. 2. in corp. Idem sunt actus morales, & actus humani.

Quæstio autem non modica est inter Theo- 11.
logos, an omnes actus propriè humani ex intrinsecis suis dicant relationem, & qualem ad ultimum finem. Neque est quæstio de ultimo fine in communi sumpto, prout præscindit ab ultimo fine operationis; qui est ejus objectum formale, ultra quod actus non progreditur; & ab ultimo fine operantis, qui est summum bonum, quod ex ipso naturæ lumine, & discretione rationis appretiare tenetur super omnia ex num. 4. In isto namque sensu idem esset ultimus finis, ac bonitas objecti formalis, propter quam actus amplectitur suum objectum: cùm autem omnes appetant sibi bonum, neque voluntas unquam tendat amplexivè in objectum sub ratione mali, neque fugiat unquam malum, nisi ut non omittat bonum oppositum, exinde planè fit, omnes a-

actus humanos esse propter ultimum finem in communi sumptum.

12. Quinimò, cùm ultimus finis, & beatitudo pro eodem communiter accipiantur; in isto quippe sensu omnes appetunt naturaliter beatitudinem in communi acceptam; quamvis assignare in particulari, in quo stet vera beatitudo ex parte operantis, non habeatur ex inclinatione naturæ, sed per discretionem rationis inventis, quale sit summum hominis bonum. Quod accuratè prænotavit D. Thomas in 4. dist. 49. quæst. 1. art. 3. quæstiunc. 3. dicens: *Quamvis ex naturali inclinatione voluntas feratur in beatitudinem secundùm communem rationem, tamen, quòd feratur in beatitudinem talem, vel talem, non est ex inclinatione naturæ, sed per discretionem rationis, qua adinvenit in hoc, vel in illo summum bonum hominis constare.* Et 1. P. q. 5. art. 6. in corp. *Id autem, quod appetitur ut ultimum terminans totale motivum appetitûs, sicut quædam res, in quam propter se appetitus tendit, vocatur honestum; quia honestum dicitur, quod per se desideratur. Id autem, quod terminat motum appetitûs, ut quies in re desiderata, est delectatio.*

13. Neque procedit difficultas de relatione ad ultimum finem actibus non propriè humanis, aut actibus etiam brutorum convenientem, sumpto fine ultimo vero, & per se in particulari pro Deo Summo Bono. Ratio est, quia actus propriè humani aliquo diverso modo videntur dirigi ad ultimum verum finem, quomodo actus non propriè humani, aut actus brutorum non diriguntur. Idque ex ipso naturæ lumine appareat evidens, & supponunt Theologi in præsenti, ut infrà constabit. Actus autem non propriè humani, & actus brutorum referuntur ad ultimum finem, nempe Deum per essentialem connexionem cum illo: creatura enim quæcunque connectitur essentialiter cum Deo. Unde in alio genere relationis stare debet ea, quæ specialis est actui propriè humano. Rursus, quòd Deus concursu simultaneo nobiscum concurrat ad eos actus propriè humanos producendos, referendô illos ad se ipsum tanquam ad ultimum finem, non est sufficiens discrimen ab actibus propriè non humanis; cùm non minùs istos, quàm illos Deus ad se ipsum tanquam ad ultimum finem referat, ut diximus in tractatu de Deo à num. 773. & constat ex illo Prov. 16. *Universa propter semetipsum operatus est Dominus.* His positis, sit

SECTIO II.

De ultimo fine, & relatione humanorum actuum ad ipsum.

14. DEum esse ultimum finem certum est apud Catholicos. Quomodo autē actus humani præ non humanis ad illum referantur, est controversia non modica. Prima sententia docet, omnes actus propriè humanos ideo referri ad ultimum finem; quia omnes fiunt propter Deum ultimū finem, saltem virtualiter, aut interpretativè. Ita plures antiqui Thomistæ apud Carleton disp. 83. sect. 1. aliiq; etiam Thomistæ recentiores, quos sequitur Gonet disp. 1. art. 7. à num. 155. nec multùm distat Esparza lib. 3. de actibus human. quæst. 1. Secunda sententia docet, eam relationem stare in eo, quòd fiant propter ultimum finem saltem participativè, id est, propter bonitatem ab ultimo fine participatam, & quæ absque ulla mixtione imperfectionis reperitur in ipso, in quo, ut ostendunt Theologi in Tractatu de Deo, & nos à num. 202. reperitur quæcunque perfectio depurata ab imperfectione. Ita aliqui Recentiores judicantes hanc esse antiquorum doctrinam. Tertia sententia docet, hanc relationem non consistere in respectu purè physico, sed in respectu morali, quo actus propriè humani referuntur ad ultimum finem præ non humanis, ita S. Thomas, & antiqui Theologi.

Affero 1. cum omnibus Catholicis. Finis per se positivè ultimus hominis, est solus Deus O. M. Probat. 1. DEUS nunquam extra se, sed in se solo ultimò sistit, tanquam in centro sui amoris, sive consideretur ut finis *qui*, sive ut finis *cui*, sive ut finis *quo*: omnia enim sibi propter suam bonitatem, & gloriam amat; adhuc quando res producit ad extra, eas producens, quia se ipsum, & propter se sibi ultimò amat, ut constat ex num. 13. Insuper amor, quo se amat, est identificatus cum ipso Deo, ut constat à num. 803. De Deo, & supponimus hìc cum omnibus Theologis: atqui se sibi ultimò amandô est finis ultimus *qui*, & *cui*: & amandô se amore secum identificato est finis ultimus *quo* ex dictis num. 5. Ergo finis ultimus sui est solus DEUS O. M. Rursus respectu creaturarum est finis ultimus, quatenus creatura, licèt non valeat attingere DEUM per finem *quo* identificatum cum DEO, non tamen potest in alio ultimo rationabiliter sistere, nisi in DEO Summo Bono excludente omnem miseriam, & omnem appetitum rationalis creaturæ satiantem, atque adeò est finis *qui* ultimus creaturæ, merito sui omnibus aliis præferendus: sed in eo stat, quòd solus DEUS sit ultimus per se rerum omnium finis, ut constat ex num. 5. ergo &c. Conf. ex Ambros. Enarr. in Psal. 38. De DEO dicente: *Ille, qui verus est finis, non unius est finis, sed omnium;* ergo &c. 15.

Probat. 2. DEUS jure primæ causæ, & summi entis est supremus rerum omnium creatarum Dominus, in quem omne jus dominii resolvitur: sed primæ causæ, & supremo Domino convenit per se ratio ultimi rerum omnium finis, ut constat ex Apocal. 1. *Ego sum Alpha, & Omega, Principium & Finis;* ergo &c. Confirmat. Finis specialis ultimus creaturæ rationalis, quæ est capax beatitudinis præ non rationali, ut habet Augustinus citatus num. 389. de Virtute Pœnitentiæ, & ex terminis constat, ille solus est, qui satiare potest creaturæ appetitum, illa- 16.

illámque per sui possessionem ab omni miseria liberare: sed talis est solus Deus omniporens; ergo &c. Quapropter licèt creatura non teneatur Deum semper omnibus rebus positivè præferre; quia non tenetur Deum semper actualiter super omnia diligere: at quia semper tenetur Deum non offendere, tenetur semper positivè Deum non postponere ullis rebus aliis, ut constat ex sæpè dictis in tractatu de Pœnitentia præsertim à n. 348.

17. Asserò 2. Circa secundam partem sectionis contra primam sententiam. Relatio actuum humanorum ad ultimum finem non stat in eo, quòd homo per quemcumq; suum actum, quidquid fugit, vel amplectitur, ex intrinseca, & physica tendentia actûs faciat propter ultimũ finem, aut formaliter, aut virtualiter, aut interpretativè amatum. Prob. 1: Ultimus finis hominis, qui per se est verus ultimus finis, de quo agimus, est solus Deus, ut constat à n. 15. Atqui homo omnia, quæ per suos actus amplectitur, aut fugit, non amplectitur, aut fugit propter Deum, sivè formaliter, sive virtualiter, sive interpretativè amatum; ergo &c. Prob. min. Implicat in terminis, quòd homo faciat propter Deum, aut formaliter, aut virtualiter, aut interprivativè amatum, tanquam propter finem ultimum sui actûs id, quod facit contra Deum, & contra reverentiam ipsi debitam, Deum inhonorando: sed per actus saltem læthaliter peccaminosos, quod homo facit, facit contra Deum, & contra reverentiam ipsi debitam Deum inhonorando; ergo &c.

18. Prob. 2. Relatio actus humani ad ultimum finem debet esse diversa à relatione, quam ad ultimum finem dicit actus non humanus: sed actus non humanus dicit intrinsecè relationem physicam: extrinsecè verò ordinem Dei ad se ultimum finem, ut constat ex n. 13. ergo relatio actus humani debet esse ab istis relationibus distincta: atqui non potest esse distincta propter conceptum assignatum ab adversariis; cùm per respectum actûs peccaminosi Deus non ametur ut ultimus finis; neq; per respectum actuum virtutum moralium: virtutes enim morales non habent pro fine amato quoad tendentiam suorum actuum Deum, sed bonitatẽ creatam; aliter non essent actus virtutum moralium, sed Theologicarum; ergo &c. Conf. actus attingens aliquid propter finem amatum ex vi tendentiæ suæ amat finem ut objectum formale: atqui actus ex vi tendentiæ suæ amans objectum formale divinum est Theologicus, & non moralis; ergo &c.

19. Resp. 1. Ex Esparza actus nõ specificari ab ultimo fine universali, & mediato: sed ab immediato: cùm autem actus virtutum moraliũ pro objecto formali immediato attingant bonitatem creatam; & pro universali, & mediato bonitatẽ divinã, exinde manent in ratione actuũ virtutum moralium, non autẽ Theologicarum. Contra 1. Quando actus ex intrinseca tendentia sua physica attingit ut objectũ formale & objectũ creatum, & divinum, utrumq; immediatè attingit; cùm per se, & non per aliud attingat illud: ergo actus attingentes Deum ex intrinseca tendentia sua tanquam finem ultimum, & objectum formale, non deficiunt à ratione Theologorum, eò quòd Deum immediatè non attingant. Contrà 2. Licèt bonitas creata simul, & divina sit objectum formale actûs, in eóq; sensu dicatur finis universalis Deus, & bonitas creata finis particularis: adhuc actus ille est verè Theologicus, ut patet in actu fidei attingente revelationem creatam, & auctoritatem divinam; & in actu spei attingente pro objecto formali & divinam promissionem, & auxilia, in quibus reponit fiduciam; ergo &c.

Resp. 2. Ex Gonet, & aliis Thomistis, omnes 20.
actus humanos, adhuc graviter peccaminosos attingere objecta sua propter ultimum finem. Ratio eorum est, quia si actus sit graviter peccaminosus, homo per talem actum finem suum ultimum reponit in creatura: si autem non sit graviter peccaminosus reponit suum finem ultimum in Deo: atq; adeò actus humanus semper tendit ad ultimum finem. Contrà tamen primò, quia per actum graviter peccaminosum, licèt homo reponat finem suum ultimum in creatura, non exinde attingit amando per tendentiam illius actûs verum, & proprium finem, de quo agimus: sed finem per accidens, & imaginarium, ut constat à n. 4. ergo ex hac responsione planè fit, tales actus humanos præ non humanis non habere intrinsecam relationem ad Deum ultimum finem.

Contra 2. Quia adversarius in hac responsione confundit duo toto cœlo diversa: aliud enim est amittere, aut non amittere ultimum finem, & aliud est aliquem actum ex sua tendentia amplecti ultimum finem. Etenim per actum veniale peccaminosum non amittitur ultimus finis, nec tamen talis actus ea, quæ amplectitur, amplectitur propter ultimum finem. Pariter per actum virtutum moralium non amittitur ultimus finis: nec ideò talis actus ex intrinseca tendentia sua attingit ultimum finem, ut constat ex n. 18. Eodem modo actus mortaliter peccaminosus licèt per tendentiam suam amittat verum ultimum finem, & quærat apparentem, non exindè ex sua physica tendentia amplectitur ultimum finem; ergo &c. 21.

Contrà 3. Homines perpetrant peccatum, 22.
quia sibi delectabile, quamvis cognitum ut adductivum summæ miseriæ, ut patet in fidelibus, qui peccant: atqui peccatum ut adductivum summæ miseriæ nequit esse ultimus verus finis, sed potiùs est exclusivum ultimi veri finis; ergo talis actus peccaminosus non est amplexio veri ultimi finis. Contrà 4. Ultimus verus finis est ille, qui ex merito sui rectè præfertur omnibus rebus aliis, ut constat ex n. 5. Atq; adeò est satiativus humani appetitûs, & exclusivus omnis miseriæ, sed tale non est objectum actûs peccaminosi, in quo creatura reponit ultimum finẽ apparentem; ergo &c. Contrà 5. Ex tribus bonis, honesto nimirũ, jucundo, seu delectabili, & utili, duo priora sunt propter se, tanquam propter finem

finem amabili, quamvis tertium, scilicet bonũ purè utile, non sit propter se tanquam propter finẽ amabile. Hoc enim solùm est amabile propter bonũ, in ordine ad quod est utile, ut ex ipsis terminis patet, & cum Aristot. atq; D. Thom. multis in locis, præsertim 1. P. q. 5. art. 6. docet Ex. D. tom. 1. metaph. disp. 23. sec. 5. n. 16. Atqui bonum delectabile non solùm est ultimus finis, sed etiam finis non ultimus, ut experientia constat; ergo &c.

23. Assero 3. contra 2. sententiam. Relatio, quam actus humani habent ad ultimum finem, non stat præcisè in eo, quòd apperamus plura propter ultimum finem, non quidem in se, sed participativè, & impropriè consideratum. Probatur 1. Relatio, quam actus propriè humani habent ad ultimum finem, est in genere valde diverso ab illa, quam actus non propriè humani habent ad ipsum finem, ut constat ex num. 13. Atqui attingentia objecti propter ultimum finem non quidem in se, sed participativè, & impropriè consideratum, non est relatio actûs propriè humani præ non humano; ergo &c. Prob. min. actûs indeliberati etiam attingunt in eo sensu objectum suum propter ultimum finem, nimirum participativè, & impropriè consideratum; cùm attingant illud propter bonitatem, aut honestam, aut delectabilem, quæ absque imperfectionis mixtura relucet in ultimo fine; ergo &c. Confir. Actus necessarii, & liberi possunt habere idem objectum materiale, & formale, ut per se est evidens: ergo si actus liberi, sive humani, eo præcisè, quòd attingant bonitatem suam tamquam objectum formale, attingunt eam propter ultimum finem participativè, & impropriè consideratum; eadem prorsus ratione actus necessarii, sive non humani, eam attingent.

24. Prob. 2. Relatio specialis actûs propriè humani ad ultimum finem non tam est physica, quàm moralis; aliter non solùm diceret relationem ad ultimum finem participativè, & impropriè consideratum, sed etiam ad ultimum finem verè, & formaliter talem juxta num. 13. contra id, quod docent adversarii, cum quibus agimus; etenim quicumque actus sive necessarius, sive liber, sive bonus, sive malus, aut indifferens connectitur physicè cum Deo; atqui relatio moralis præ non morali non habetur præcisè ratione ultimi finis, non quidem propriè, & in se, sed participativè, & impropriè duntaxat consideratî; ergo &c. Prob. min. actus hominis necessarii attingunt ultimum finem participativè, & impropriè consideratum, ut constat ex num. super. Atqui licèt habeant relationem physicã, non tamen includunt relationem moralem ad ultimum finem; ergo &c.

25. Assero 4. cum tertia sententia: specialis relatio actûs propriè humani ad ultimum finem non stat in tendentia actûs præcisè quà physica, sed potiùs quà morali, viatori agenti suo liberè imputabili. Prob. 1. specialis relatio actûs propriè humani ad ultimum finem non stat in eo, in quo actus propriè humanus convenit cum actu non propriè humano, sed in eo, in quo specialiter ab illo differt, ut constat ex num. 13. atqui actus propriè humanus non distinguitur ab actu non propriè humano in tendentia ipsius purè quà physica, sed in tendentia quà morali, viatori agenti suo liberè imputabili, ut constat à num. 7. ergo &c. Prob. min. actus propriè humanus distinguitur ab actu non propriè humano in eo, quòd homo liberè possit per illum, vel tendere ad suum ultimum finem, vel recedere, aut non recedere; sed hæc est relatio moralis, & specialis ad ultimum finem actûs humani præ non humano; ergo &c. Vide num. 30.

Confir. 1. Actus propriè humanus ratione 26.
tendentiæ suæ moralis viatori agenti suo liberè imputabilis, habet, quòd sit meritorius, demeritorius, aut saltem indifferens: homo enim in quantum homo, subjicitur capiti totius rationalis naturæ, quod est Deus: atque adeò tenetur Deum non offendere, eumque colere per obsequia mediâ libertate ab ipso Deo illi concessa; ergo si actus est malus, respicit Deum ut potentem punire: si est bonus, respicit Deum ut potentem præmiare. Si autem sit indifferens, respicit Deum ut potentem indulgere, & liberare innocentem: atqui hujusmodi respectus, & relatio ad ultimum finem est specialis actui humano præ non humano; ergo &c. Confir. 2. ex D. Thoma opusc. 63. num. 7. dic, *Nec est infernus pejor cœlo 5. dicente Isidoro: sicut cœlum syderibus, ita infernus damnatis hominibus ornabitur: æqualiter enim commendat justitiam judicis iniquorum devastatio, sicut innocentium defensio.* Ergo omnes actus humani præ non humanis dicunt relationem ad ultimum finem vel ut præmiantem, vel ut punientem, vel ut indulgentem, & defendentem.

Prob. 2. Licèt tendentia actûs humani, quà 27.
purè physica non respiciat semper ultimum verum finem specialiter præ non humano, ut ex num. 17. at tendentia ipsius, quà moralis, semper illum specialiter respicit, ut constat ex num. super. Ergo relatio specialis actûs humani præ non humano ad ultimum verum finem non est reponenda in tendentia ipsius quà purè physica, sed potiùs quà morali. Confir. 1. Eatenus consideranda est in præsenti relatio actûs humani ad ultimum finem, quatenus actus humanus consideratur à Theologis cum D. Thoma in præsenti tractatu: atqui in præsenti tractatu non consideratur secundùm tendentiam quà purè physicã, sed quà moralem à nobis expositam, ut advertit ipse D. Thomas citatus num. 10. ergo &c. Confir. 2. ex August. de Spiritu, & Litt. c. 33. de actibus humanis ita ratiocinante: *Infideles contra Dei voluntatem faciunt, cùm ejus Evangelio non credunt; nec ideo tamen eam vincunt, sed se ipsos fraudant magno, & summo bono, malisq; pœnalibus implicant,*

plicant, experturi in suppliciis potestatem ejus, cujus in donis misericordiam contempserunt. Tum etiam ex D. Thom. 1. Part. quæst. 19. art. 6. *Cùm voluntas DEI sit universalis causa omnium rerum, impossibile est, quòd divina voluntas suum effectum non consequatur. Unde quod recedere videtur à divina voluntate secundùm unum ordinem, relabitur in ipsam secundùm alium. Sicut peccator, qui, quantùm est ex se, recedit à divina voluntate peccando, incidit in ordinem divinæ voluntatis, dum per ejus justitiam punitur.* In quibus testimoniis tota nostra doctrina continetur; ergo &c. Ex dictis

28. Fit 1. Nullum bonum extra DEUM posse esse finem ultimum positivum *qui* hominis. Ratio est, quia nullum bonum extra DEUM potest esse summum, sive quietativum hominis, & exclusivum omnis miseriæ. Tum quia primum principium, & ultimus finis dicuntur ad convertentiam, ut constat ex num. 16. sed nullum principium extra DEUM potest esse primum principium: ergo neque ultimus finis. Exinde impugnandi sunt antiqui Philosophi, qui humanis voluptatibus obcæcati, & fidei lumine destituti, varias de fine ultimo, & absurdas opiniones excogitârunt, in illo bono caduco, & defectibili finem per se ultimum præfigentes, in quod uniuscujusque perversio inclinabat. Augustinus enim lib. 19. de Civ. cap. 1. post medium ducentas octoginta octo diversas, & absurdas eorum antiquorum Philosophorum opiniones refert ex Varrone, quæ omnes ad tres classes reduci possunt juxta tria bonorum genera, quæ pro ultimo fine, & objectiva beatitudine seligebant. Alia enim erant bona extra animam, ut divitiæ, fortunæ, honores, fama, potestas, & id genus alia. Altera erant bona circa animam, scilicet bona corporis, ut valetudo, robur, pulchritudo, voluptas, & alia hujusmodi. Alia erant bona intra animam, ut scientiæ, & virtutes. Nullum autem ex his bonis posse esse finem per se ultimum hominis, ut latè ostendit Exim. Doctor cum D. Thoma prim. secund. quæst. 2. & demonstratur facilè ex dictis; quia finis per se ultimus convertitur cum primo principio: & est ille, in quo anima rationabiliter quiescit, justè præferendo finem illum omnibus aliis rebus: atqui nullum bonum extra DEUM tale est, ut ex ipsis terminis constat; ergo &c. Exinde

29. Fit 2. Irrationabiliter reponi finem per se ultimum hominis in bonis fortunæ. Ratio est, quia finis per se ultimus affert commodum, non quidem sui effusione, sed possessione, qua expellit omnem miseriam: atqui bona fortunæ vel nó afferunt commodum sui possessione, sed effusione, ut divitiæ; vel non sunt incompossibilia cum omni miseria; possunt enim pro alterius libito facilè auferri, ut honor, fortuna, & humana gloria: neque expellunt maximum malum, cum beatitudine, & possessione ultimi finis incompossibile, quale est peccatum; ergo &c. Fit 3. Non posse reponi ultimum finem per se in bonis corporis. Ratio est, quia bona corporis sunt homini communia cum brutis, & sæpe sunt in bruris perfectiora, quàm in homine; plura enim bruta habent vitam longiorem, valetudinem firmiorem, & acutiores sensus, quàm homines, neque ejusmodi bona satiant partem hominis superiorem, nempe animam; neque inferiorem perficiunt, cùm sæpissimè sint ægritudinis causa, & animi cæcitatem inducant, & de voluptuosis meritò dixit Cicero in Catone; ergo &c.

30. Fit 4. Finem per se ultimum hominis reponi non posse in bonis ipsius animæ. Ratio est, quia finis per se ultimus hominis est beatitudo objectiva, sive finis *qui* ultimò satians, & quietans animam, ut ex num. 16. Atqui neque scientiæ, neque virtutes se ipsis possunt satiare, & ultimo fine quietare animam, sed ut constat à n. 25. Sunt medium ducens ad Deum, qui satiet, & quietet eam; ergo &c. Quapropter virtutes in hac vita non conjunguntur cum gaudio animæ satiativo, quin potiùs debemus contra nos ipsos pugnare, nobis ipsis resistere, inclinationes frenare, quando virtutes aquirimus: atque adeò si ipsæ non essent medium ad alium finem ultimò satiativum animæ, qui est Deus auferens ab anima illum possidente, omnem miseriam, miserabiliores essemus cæteris hominibus, ut ex 1. Cor. 15. *Si in hac vita tantùm in Christo sperantes sumus: miserabiliores sumus omnibus hominibus.*

31. Fit 5. Errâsse omnino Stoicos finem per se ultimum nostrum in virtutibus moralibus reponentes. Ratio est, quia virtutes morales non sunt summum bonum animæ satiativum, & omnis miseriæ exclusivum: atque adeò nequeunt esse finis *qui*, sive ultimus hominis. Quinimò neque ad hoc esse possunt finis *quo* respectivè ad finem ultimum hominis, cùm DEUM immediatè non attingant: atque adeò neque nos DEO immediatè conjungant. Etenim ut habet Aristoteles lib. 10. Eth. cap. 7. Virtutes morales non sunt præstantissimæ, cùm versentur circa res humanas, & infimas: in eò námque distinguuntur à Theologicis, quòd virtutes morales, v. g. Temperantia, fortitudo, misericordia, respiciunt pro objecto formali bonitatem purè creatam: Virtutes autem Theologicæ, ut fides, spes, charitas, respiciunt pro objecto formali prædicatum divinum; ergo virtutes morales nequeunt esse finis per se ultimus hominis.

unde ratio finis per se ultimi, & ratio primi principis sibi ad invicem correspondent. Ac proinde sicut solus Deus per se est ratio primi principii; ita etiam per se est ratio nostri ultimi finis.

SECTIO III.

Solvuntur opposita.

32. OBjic. 1. Contra primam ex Luthero, & Calvino, simúlque ex Jansénio tom. 3. c. 8. 9. & 10. Si Deus esset finis per se ultimus hominis, creatura rectissimè quærens suum ultimum finem, amaret Deum ut sibi bonum: sed nequit rectè amare Deum ut sibi bonum; ergo &c. Prob. min. Creatura amans Deum ut sibi bonum se respicit ut finem Dei, Deumque amat propter creaturam, non creaturam propter Deum; sed talis actus non est rectus, sed vitiosus; ergo &c. Conf. D. Thom. prima secundæ, quæst. 27. art. 4. amorem dividens in amorem amicitiæ, & amorem concupiscentiæ, docet amorem amicitiæ versari circa personam, cui volumus bonum; circa bonum autem, quod illi volumus, versari amorem concupiscentiæ. Unde colligit amorem, quo amatur aliquid, ut ei sit bonum, esse amorem simpliciter: amorem autem, quo amatur aliquid, ut sit bonum alterius, esse amorem secundùm quid: ergo quando creatura amat Deum ut sibi bonum, non rectè, sed vitiosè amat; quandoquidem amat se simpliciter, & Deum secundùm quid, quod irrectum est.

33. Resp. Conc. maj. & neg. min. ad probationem dist. maj. se respicit, ut finem Dei, id est ut finem *cui* minùs appretiatum, à summa bonitate perfectibilem, eâque indigentem ad habendam felicitatem, conc. ut finem *cui* per se ultimum, aut magis appretiatum, neg. maj. & dist. min. neg. conseq. Ratio est, quia creatura ita amans Deum ut creaturæ bonum, potest in sensu composito talis actûs alium elicere, quo Deum propter se super omnia diligat: atque adeò illum super omnia appretiet: actus autem compossibilis cum majori appretiatione Dei super omnia repugnat in terminis, quòd sit alterius objecti major appretiatio, quàm Dei: aliter appretiaret, & non appretiaret simul Deum super omnia, quod est chymera. Unde quando creatura amat Deum propter ipsam, actus ille habet duplicem formalitatem, alteram quidem amoris directi, & quasi genericam, seu primam in actu: & alteram concupiscentiæ, quasi differentialem, & ultimam in eo actu: secundùm formalitatem primam amoris directi amat Deum propter bonitatem, quam in ipso agnoscit incomparabiliter majorem bonitate creaturæ: Secundùm formalitatem alteram, seu ultimam concupiscentiæ amat sibi creatura ipsum Deum; cæterùm, quia, ut ordinatè amet, debet posse componere in sensu composito illius actûs majorem Dei appretiationem, ea de causa creatura se nunquam magis amat absolutè, quam Deum. Exinde adversariorum sententia non solùm à Tridentino, sed etiam ab Alexandro VIII. fuit iterum condemnata, ut ex n. 344. De Virt. Pœn.

Ad confirmationem conc. antecedens, & neg. consequentiam. Ratio est, quia, licèt creatura amans Deum ut ipsi creaturæ bonum, formaliter per illum actum non præferat Deum creaturæ, neque ipsum attingat ut objectum positivè ultimatum; attamen ita sibi DEUM amat, ut in sensu composito illius actûs exercere possit perfectissimam charitatem, qua DEUM super omnia appretiet: actus autem ita tendens in DEUM, nequaquam est vitiosus, cùm tendat juxta regulas rectæ rationis, ex quibus rationalis creatura facultatem habet ab auctore naturæ, ut complectatur Deum tanquam suum summum bonum, ut constat à n. 406. De Pœnitentia. Talis autem amor, prout est amor directus DEI, vocatur à D. Thoma amor secundùm quid; eò quòd non sit ultima illius actûs formalitas, ut constat ex num. superiori. Qua de causa formalitas, qua creatura vult sibi DEUM ut suum bonum, quia est ultima illius actûs formalitas, vocatur à D. Thoma amor simpliciter: ad eum modum quo, quando volo alteri bonum, quia ipsi bonum, formalitas illius actûs, prout ad illud bonum tendit, eò quòd non sit illius actûs ultima, vocatur amor secundum quid; Prout verò personam attingit, vocatur amor simpliciter, quia ea est ultima illius actûs formalitas.

Exinde sicut ridiculum esset hoc argumentum: quando volo alteri bonum, quia ipsi bonum, amo illum simpliciter, & non amo simpliciter DEUM; ergo apprerio alterum magis, quàm DEUM: ita est ridiculum hoc argumentum: quando creatura DEUM amat ut ipsi creaturæ bonum, se ipsam amat simpliciter, & non amat simpliciter DEUM; ergo se ipsam magis appetiat, quàm DEUM. Argumentum quidem nullum est ob rationem datam à num. 33. Sicut enim non tenemur amare DEUM semper super omnia, aliter peccaremus, si non essemus in continuo exercito elicientes actum amoris DEI super omnia; ita non tenemur, quando amamus aliquod objectum, elicere alterum actum, quo DEUM magis amemus: solùm autem tenemur pro semper ad nunquam postponendum DEUM rebus aliis, cùm semper teneamur ad non peccandum. Per actum autem, quo aliquod objectum diligimus, quamvis per illum non diligamus DEUM, non exinde postponimus DEUM rebus aliis. Ut constat à num. 33. Quare talis actus ex eo titulo nequaquam erit irrectus.

Objic.

36. Objic. 2. Creatura rationalis est finita, & finitè perfectibilis; ergo non potest habere pro ultimo fine Deum bonum infinitum. Retorqueo argumentum. Creatura est finita, & limitata secundùm sua prædicata producibilia: ergo non potest habere pro primo principio Deum principium infinitum. Resp. Deinde conc. antecedens, & neg. consequentiam. Ratio est, quia quamvis creatura sit finita, & finitè perfectibilis, subjecta est infinitis miseriis, saltem distributivè sumptis: cùm autem ad expellendas infinitas miserias non sit inutile, sed utilissimum bonum infinitum, exinde creatura respicit ut ultimum suum finem, ratione cujus habet exclusionem earum miseriarum, Deum bonum infinitum. Quin potiùs, sicut ad producendam perfectionem finitam, quæ ab infinitis contrariis distributivè sumptis impediri posset, necessarium est primum principium infinitum, pariter ad ultimum finem expellentem infinitas miserias, quarum quælibet supervenire poterat, necessarius est Deus bonum infinitum. Qua de causa ultimus finis, & primum principium, ut diximus n. 16. sunt ad invicem correlata.

37. Objic. 3. Contra secundam conclusionem. Augustinus variis in locis, præsertim lib. 10. Conf. c. 21. ait: Si quæratur à duobus, utrum militare velint; fieri posse, ut alter eorum velle se, alter nolle respondeat. Si autem ab eis quæratur, utrum beati esse velint; uterque statim sine ullâ dubitatione se dicat optare: neque ob aliud velit ille militare; neque ob aliud ille nolit, nisi ut beati sint; ergo ipsa contradictoria bona, & oppositа, quæ appetunt homines, appetunt propter beatitudinem, seu propter quidditativum illâ rationem ultimi finis: ergo quicumque actus humani præferunt ex intrinseca sua tendentia ordinationem ad ultimum finem. Resp. Conc. ant. & dist. consequens: propter beatitudinem in communi sumptam conc. in particulari acceptam neg. consequentiam. Ratio est, quia beatitudo in communi sumpta nihil aliud est, nisi bonum propositum homini sive honestum, sive delectabile ad elicientiam complexivam sui actûs ex num. 12. Cùm autem alicui proponatur ut sibi bona malitia, alteri verò ut sibi mala, exinde talem beatitudinem appetit unus sequens bellum, alter verò fugiens: sed quid exinde ad tendentiam physicam actuum nostrorum ad ultimum verum finem in particulari acceptum?

38. Objic. 4. Quæcumq; appetit voluntas, vel appetit tanquam bonum perfectum, & sufficiens, vel tanquam bonum imperfectum, & insufficiens: sed utroque modo appetit ultimum finem; ergo &c. Probat. min. si appetit tanquam bonum perfectum, & sufficiens, cùm hæc sit ratio formalis ultimi finis, absque dubio ita appetendo, appetit propter ultimum finem: si autem appetit tanquam bonum insufficiens, & imperfectum, appetit illud tanquam partem, aut inchoationem boni perfecti, sive ultimi finis: inchoatio enim ordinatur ad illius consummationem, sicut inchoatio domûs ad perfectam domum; ergo &c. Confirmat. Ex Gonet disp. 1. artic. 7. §. 2. Omne bonum particulare ordinatur ex natura sua ad finem ultimum, & est veluti quædam ejus inchoatio, & participatio; sed hoc ipso, qui amat tale bonum, amat saltem virtualiter, aut interpretativè finem ultimum, quamvis de illo nihil cogitet: quemadmodum nutritionem intendit, qui illam non cogitans sumit alimentum; ergo &c.

Resp. Conc. maj. & neg. min. ad probationem dist. primam partem antecedentis: tanquam perfectum, & sufficiens vel ex merito objecti, vel ex errore intellectûs, aut abusu voluntatis, conc. semper ex merito objecti, neg. & dist. eodem modo secunda parte antecedentis neg. consequentiam. Explico solutionem. Voluntas quandoque ex errore intellectûs appetit tanquam ultimum sui finem, quod revera ultimus verus finis non est: sic Ethnici Idola sua super omnia appretiabant, quæ ex ipsorum merito ita appretiabilia non erant: sic etiam illi, qui læthaliter peccant, ex pravo voluntatis usu postponunt Deum bonitati creatæ, in qua sibi Idolum fingunt. Unde non est idem voluntatem amplecti objectum super omnia ab ipsa appretiatum, ac complecti objectum ex ipsius merito perfectissimum. Quare ordinatio actûs ad tale objectum nequaquam est ordinatio ad ultimum verum finem; adhuc enim tantùm ordinatur ex tendentia sua ille actus, qui complectitur objectum, ex merito sui illud appretiando super omnia; cùm autem voluntas non semper ita liberè attingat objectum, exinde manifestum est, in hoc sensu non ordinari omnes actus humanos ex intrinsecis suis ad ultimum verum finem. 39.

Si autem voluntas attingat objectum imperfectum ex præcognitione illius imperfectionis, cùm tale objectum neque ex intrinsecis suis sit pars constitutiva objecti perfectissimi: Deus enim, qui solus est objectum perfectissimum, ex nulla imperfectione potest componi; exinde objectum imperfectum neque ex intrinseca natura sua, aut titulo imperfecti, trahere potest objectum perfectissimũ; atque adeò velle objectum imperfectum, non est velle formaliter, virtualiter, aut interpretativè objectum perfectissimũ modo, quo illud non velit actus non humanus: sic qui amat unum hominem, qui est pars mundi, non exinde amat omnes homines, qui sunt in mundo: & qui appetit unum cibum, qui est pars aliorum, qui sunt in mundo, non exinde appetit omnes cibos, qui sunt in mundo: possumus enim unum appetere, & alterum fugere: ut enim amor partis sit amor totius: requiritur, vel quòd pars non possit essentialiter esse constituta sine toto; illúdque ex intrinseca sua natura trahat, 40.

vel quòd ametur ut totius constitutiva, vel quod ametur ut utilis ad obtinendum totum; cùm autem objectum imperfectum non sit pars constitutiva objecti perfectissimi, neque illud trahat ex intrinseca natura sua, neque proponatur ut utile ad illud obtinendum; exinde malè infertur amari formaliter, virtualiter, aut interpretativè objectum perfectissimum, eò quòd ametur objectum imperfectum: Deus enim est terminus præsuppositus, qui ex necessitate amandus non est, ut objectum ametur cum ipso connexum, ut patet in scientia Dei de peccato, quæ amari potest, quin ametur peccatum.

41. Ad confirmationem dist. maj. omne bonum particulare ordinatur ex intrinseca natura sua ad ultimum finem tanquam bonum utile ad illud consequendum, vel tanquam participatio, aut inchoatio ejus constitutiva, neg. tanquam bonum quandoque utiliter, quandoque inutiliter attactum ad summi boni consecutionem, conc. maj. & dist. min. neg. consequentiam. Ratio est, quia si aliquod bonum particulare attingatur secundùm respectum inutilem ad consecutionem summi boni, & ultimi finis, omnino repugnat, quòd ejus amor sit formaliter, virtualiter, aut interpretativè amor ultimi finis. Quamobrem exemplum de alimento non venit ad rem; quia alimentum est revera medium ad nutritionem, & illius inductivum: atque adeò qui vult se alere, virtualiter saltem, aut interpretativè vult nutritionem. Hæc dicta sint, ut vera à falsis discernantur; etenim ut argumentum, ejúsque confirmatio dissolverentur, satis erat omissis præmissis negare consequentiam. Quia ex illis præmissis nequaquam infertur tendentia actûs humani præ non humano ad ultimum finem, cùm de utroque æqualiter probet, vel de nullo: atque adeò non est ista ea relatio specialis actui humano præ non humano, quam quærimus in præsenti.

42. Objic. 5. Amor formalis, & expressus ultimi finis præcedit omnem, & quemcumque amorem boni particularis: ita ut ex illo remaneat in voluntate virtus ad amanda bona particularia: ergo in virtute illius primi amoris voluntas concipit amorem cujuscunque boni particularis: ac proinde bona particularia amantur virtualiter propter ultimum finem. Probat. ant. Ultimus finis se habet respectu bonorum, seu finium particularium, sicut prima causa efficiens respectu causarum secundarum efficientium: atqui influxus causæ primæ præcedit influxum omnium causarum efficientium secundarum; ergo &c. Confirmat. 1. Amor ultimi finis est naturalis, & necessarius quoad specificationem: ergo præcedit omnes actus deliberatos circa bona particularia. Confirm. 2. Finis ultimus se habet ad amorem bonorum particularium, sicut finis particularis ad electionem mediorum: atqui intentio finis particularis præcedit electionem mediorum; ergo &c. Conf. 3. Voluntas secundùm se est in potentia ad omnes suos actus deliberatos: atqui à voluntate ut in potentia non potest procedere actus determinatus circa bonum particulare, nisi priùs constituatur in actu per aliquem actum præcedentem, ad quem moveatur à solo Deo: atqui adeò sit intentio ultimi finis; ergo &c. Hoc argumentum eadem æquivocatione laborat, ac præcedens, non distinguens relationem specialem actûs humani præ non humano.

Resp. dist. ant. Præcedit indispensabiliter, 43.
sempérque ad causandum alios amores neg.
præcedit aliquando, vel ad causandum aliquando alterum amorem conc. ant. & neg. 44.
consequent. Ad prob. dist. maj. se habet quoad tendentiam præcisè quà physicam neg. quà moralem à nobis expositam à n. 25. conc. maj. & conc. min. neg. conseq. Nam si eodem modo se haberet quoad tendentiam physicam, sicut omnis influxus physicus causæ secundæ, est formalis influxus causæ primæ; ita omnis amor causæ secundæ esset formalis amor causæ primæ, quod dicere & absurdum est, & contra experientiam, & contra ipsos adversarios.

Ratio autem omnium est; quia licèt homo 44.
teneretur in primo rationis instanti Deum super omnia diligere, quod Scotus, aliique negant, imò neque ipsi adversarii hoc de primo instanti physico, sed de morali affirmant, alibi dixi, non est idem teneri ac facere: ad plura quippe tenemur, quæ non facimus. Unde & ipsi adversarii docent peccaturum hominem, qui in eo instanti morali Deum super omnia non diligat; si ergo peccare potest homo amorem illum ante alios amores non eliciendo, nequaquam erit necessaria præcedentia illius amoris ad alios amores. Quin potiùs quamvis quandoque eliciatur talis amor, non est talis, ut cogat voluntatem ad operandum sempet 47.
juxta illum; aliter homo semel illum amorem eliciens, nunquam imposterum peccare posset, quod hæreticum est. Neque talis est ille amor, ut virtus ab ipso relicta destrui non posset. Virtus enim acquisita per actus, destruitur per virtutem à contrariis actibus adquisitam, ut patet experientia, qua videmus homines modò faciles ad pietatis opera; postea verò, quando ea per actus pravos reliquerunt, jam non esse faciles, sed ingentem experiri difficultatem, ut ad pia opera revertantur. Unde neq; ex necessitate amoris prævii, neq; ex virtute ab ipso relicta, si quandoq; eliciatur, argui potest ulla necessitas ad eliciendos omnes subsequentes actus propter amorem ultimi finis.

Ad primam confirmationem dist. ant. ultimi 45.
finis in communi accepti conc. in particulari sumpti neg. ant. & conseq. quæ expresè militat contra rationes adductas, & contra D. Thomam citatum n. 12. Ad secundam confirm. 48.
dist. maj. se habet quoad tendentiam actuum præcisè quà physicum neg. quà moralem conc. maj. & conc. min. neg. conseq. ut constat n. 43. Ad tertiam confirm. dist. maj. est in potentia, quando est destituta comprincipiis proximis ad

utrum-

utrumq; conc. quando est instructa subdistinguo est in potentia ex imperfectione virtutis neg. ex perfectione dominii, ut se determinet ad quodcumque voluerit conc. maj. & dist. eodem modo min. neg. consequentiam. Quia quando voluntas est constituta cum perfectione dominii ad utrumque contradictionis extremum, potest pro libito suo elicere actum, quem voluerit; atque adeò necessitari non potest ad eliciendum actum, qui formaliter, virtualiter, aut interpretativè sit amor Dei ut ultimi finis.

46. Objic. 6. Qui mortaliter peccat, constituit finem suum ultimum in creatura, atque adeò adhuc talis actus est amor ultimi finis: sed nullus est actus, cui minùs competat ratio amoris ultimi finis, quàm mortaliter peccaminoso: ergo nullus est actus, qui non sit amor ultimi finis. Minor & consequentia tenent: major, inquiunt adversarii, est omnium ferè Theologorum contra Hadrianum quæst. 5. art. 3. Confirm. 1. Per talem actum peccaminosum peccator recedit affectivè à Deo ultimo fine, & accedit tanquam ad ultimum finem ad creaturam, sive hæc sit ipse peccator, sive bonum illud delectabile prohibitum, quod sibi amat; ergo &c. Confirm. 2. Ex Apostolo de Helluonibus ad Philipp. 3. dicendo: *Quorum Deus venter est.* Et ad Gal. 5. ubi avaritia vocatur à Paulo Idolorum servitus. Exinde D. Thomas 2. quæst. 24. art. 10. ad 2. ait: *Duplex est cupiditas, una, qua finis in creatura constituitur; quæ mortificat totalem charitatem.* Ergo peccator per peccatum lethale accedit ad creaturam tanquam ad ultimum finem.

47. Resp. dist. maj. Finem suum ultimum, qui ultimus sit ex merito objecti neg. ex errore intellectûs, vel abusu voluntatis, conc. maj. & dist. min. nullus est, cui minùs competat ratio ultimi finis, qui ultimus sit ex errore intellectûs, vel abusu voluntatis, neg. qui talis non sit; conc. min. & neg. conseq. Quia neque actus venialiter peccaminosus, neque actus virtutum moralium reponunt in creatura ultimum finem ex abusu voluntatis, quantumvis non ament ultimum finem positivè, sed negativè talem, ut constat à n. 4. & 18. Dixi vel errore intellectûs, vel ex abusu voluntatis; quia eatenùs à Scriptura, PP. & Theologis dicitur peccator per actum lethaliter peccaminosum reponere suum ultimum finem in creatura, quatenùs in concursu amoris appretiativi, appretiat magis creaturam, quàm Deum: quatenùs vult magis bonum delectabile, quod amplectitur, quàm observationem debitam legibus amicitiæ, juxta dicta à n. 290. de virt. Pœnitentiæ.

48. Ad hanc autem majorem appretiationem non requiritur error intellectûs in scientia simplicis notitiæ, sed in scientia approbationis, quæ quidem supra actum intellectûs addit actum voluntatis, ut habent omnes Theologi cum August. qui tom. 8. super illa verba Ps. 100. *Declinantem à me malignum non cognoscebam*, ita ratiocinatur: *Quid est non cognoscebam? Non approbabam, non laudabam, non mihi placebat: cognoscere enim invenimus in Scripturis aliquando dici pro eo, quod est placere nobis.* Quod idem habet tom. 4. lib. 2. q. 152. Quando ergo additur actus voluntatis violans jus, quo sub gravi tenebatur homo ad non eligendum bonum delectabile, quod eligit, relicto illo; ad quod tenebatur ex imperio gravi summi boni, tunc adest contemptus summi boni, & conversio ad delectabile; atque adeò aversio à Deo ultimo fine, & conversio ad creaturam, tanquam ad ultimum finem: talis namque actus est eversivus amicitiæ inter creaturam, & Deum. Unde qui nullo gravi violato jure, sed utendo facultate à natura, vel ab Auctore naturæ sibi concessa, eligit minus bonum relicto majori bono, tunc non contemnit majus bonum, neque appretiat minus præ majori; sed potiùs seipsum deprimit ad minorem perfectionem, quod ad majorem non tenetur, ut constat ex fide in illo, qui relicto majori bono castitatis, eligit minus bonum matrimonii, juxta Apost. 1. Cor. 7. dicentem: *Qui matrimonio jungit virginem suam, bene facit: & qui non jungit, melius facit.* Qui autem ita eligeret, violando jus, quo sub gravi tenebatur ad non eligendum, jam non operaretur ex depressione sui ad minus bonum, sed ex injuria majoris boni: atque adeò ex illius contemptu, & appretiatione minoris præ majori. At quis non videat totum hoc non tam reduci ad tendentiam actûs quâ physicam, quàm ad tendentiam actûs quâ moralem?

Ad 1. conf. dist. ant. accedit tanquam ad ultimum finem, qui verus sit ex merito objecti, neg. ex errore intellectûs, vel abusu voluntatis, conc. ant. & neg. cons. ut constat ex n. super. Ad 2. conf. conc. ant. & dist. cons. ut suprà, ex quo potiùs roboratur nostra sententia. Nam peccator per actû lethaliter peccaminosum neque amat ultimum verum finem, neque talem actum amoris erga delectabilia elicit ex amore ultimi veri finis imperante, sed ex errore scientiæ approbativæ, & contemptu ultimi veri finis. Unde licèt in peccatore non semper adsit error in scientia simplicis notitiæ circa ultimum finem, adest semper error in scientia approbationis. Ex qua sola distinctione facilè conciliantur testimonia Scripturæ, SS. PP. & Philosophorum, quorum aliqua docent omnem peccatorem errare, & esse ignarum scientia nimirûm approbationis. Sic Prov. 14. *Errant, qui operantur malû.* Et Arist. 3. Eth. c. 5. *Omnis malus est ignorans.* Alia verò docent peccatorem peccare, quin sit ignorans, imò cum scientia, & cognitione voluntatis divinæ, nimirum cum scientia *simplicis* notitiæ. Sic Jac. 4. *Scienti bonum, & non facienti, peccatum est illi.* Luc. 12. *Servus, qui cognoscit voluntatem Domini sui, & non facit, vapulabit multis.* Et Augustin. serm. 8. in Ps. 118. *Sæpe quid agendum sit, videmus, nec agimus.* Hæc Augustinus. 49.

50. Objic. 7. Contra 3. omnes actus humani præ non humanis dicunt relationem ad ultimum finem: sed non ad ultimum propriè, & in se; ergo impropriè, & participativè. Confir. 1. ex Aristotele 1. eth. c. 6. Ubi enumerans ea, quæ apud homines sunt bona, ita de vita loquitur. *Vivere ipsum, etiamsi nihil aliud bonum in se sequeretur, per se ipsum tamen expetendum est*, & cap. 5. sub init. postquam dixit esse unum finem unicuique, & omnibus propositum subdit: *Is verò est, ut uno verbo dicam, Felicitas, aut ejus pars aliqua.* Alia versio habet: *Felicitas, & quæ sunt ejus particulæ.* Sed in hoc stat finis ultimus participativè, & impropriè ergo &c. Confir. 2. ex August. lib. 2. Conf. c. 10. dicente: Non esse, quo à Deo omnimode recedatur; quia nimirum à summo bono, & vera beatitudine recedere peccator non potest, nisi accedat per appetitum ad quamdam illius similitudinem, & imperfectissimam, aut vitiosam participationem. Ergo relatio actûs humani ad ultimum finem in eo præcisè stat, quòd vel attingat ultimum finem propriè, & in se, vel impropriè, & participativè.

51. Resp. dist. maj. dicunt relationem vel physicam, vel moralem, conc. semper physicam, neg. maj. & dist. min. neg. consequentiam, ut constat à num. 25. Ad 1. conf. conc. maj. & dist. minorem: Finis ultimus, quatenus attingitur ab actu humano præ non humano, neg. quatenus attingitur tam ab actu humano, quàm ab actu non humano, conc. min. & neg. consequentiam, ut constat à num. 23. Ad 2. conf. conc. ant. & neg. consequentiam. Quia relatio actûs humani ad ultimum finem, de qua agimus in præsenti, non est relatio communis tam actui humano, quàm non humano, sed peculiaris actui humano præ non humano: illa autem tendentia ad ultimum finem participativè, & impropriè sumptum, de qua in præsenti loquitur Augustinus, non est specialis actui humano præ non humano, ut sæpe diximus; ac proinde non est ea, de qua agimus in præsenti: agimus enim de illa, de qua loquuntur Augustinus, & Thomas citati num. 27.

52. Objic. 8. Contra 4. Beati, ut communiter docent Theologi, eliciunt in Patria aliquos actus liberos; atque adeò propriè humanos: atqui tales actus non habent moralem tendentiam ad ultimum finem à nobis expositam; ergo relatio actûs humani præ non humano ad ultimum finem, non stat in tendentia morali à nobis exposita. Confir. 1. Relatio moralis ad præmiantem, indulgentem, vel punientem non est relatio ad ultimum finem, sed potiùs ad supremum gubernatorem rationalis Reip. ad quem spectat defendere innocentes, punire malos, & præmiare bonos; ergo. Conf. 2. si possibilis sit actus indifferens in individuo, erit propriè humanus: sed non habebit relationem moralem ad ultimum finem distinctam ab actu non humano; cùm per actum necessarium etiam homo maneat innocens; ergo &c. Confir. 3. Angeli viatores elicuerunt etiam actus liberos habentes relationem moralem ad ultimum finem: sed non elicuerunt actus humanos; ergo relatio moralis ad ultimum finem non est specialis actui humano præ non humano.

Resp. dist. maj. Aliquos actus liberos ex libertate, vi cujus possint obtinere, vel amittere ultimum finem, nego, vi cujus hoc non possint, conc. maj. & concessa min. neg. consequentiam. Quia moralitas, de qua in præsenti agunt Theologi, relatè ad ultimum finem est illa, ratione cujus creatura pro libito suo tendere potest ad amittendum, aut non amittendum, seu ad merendum ultimum finem, ejusq; possessionem, quæ libertas non est propria beati, sed viatoris, ut in nostra assertione diximus num. 25. Cùm autem per libertatem naturalem viator ita procedat; potest enim per naturalem libertatem peccare, & ultimum finem amittere; vel ex potentia actuum illum obtinere, si in pura natura constitueretur, ut infrà constabit. Quem agendi modum imitatur libertas per gratiam constituta ad obtinendum finem supernum, ut suo loco dicemus; ea de causa in Beatis non reperitur moralitas actûs humani, quæ reperitur in viatoribus, & de qua in præsenti agunt Theologi.

Ad 1. Confir. neg. ant. ejusque implicantiam in terminis. Etenim si supremus Reipublicæ rationalis gubernator est Deus, qui realiter, & virtualiter est ultimus finis, manifesta est in terminis implicantia, quòd actus humani dicant relationem ad talem supremum gubernatorem, eamq; non dicant ad ultimum finem: sicut enim primum principium, & ultimus finis relative dicuntur, ita & supremus Reip. rationalis judex, & gubernator. Quod Gen. 1. satis ostenditur. Etenim ubi vulgata natura legit: (*In principio creavit Deus cœlum, & terram:*) Textus Hebr. legit: (*Creavit Eloim:*) eloim autem significat judices. Quinimo si supremus judex rationem exigit de conformitate, aut deformitate actionum cum ultimo fine, quomodo negari potest hæc specialis relatio actûs humani præ non humano ad ultimum finem? Ad 2. Confir. conc. maj. & neg. min. quia liberras ad actum indifferentem capax est, ut se extendat ad prohibitum; objectum enim indifferens prohiberi potest: sicuti de facto comestio carnium die veneris prohibita est. Unde ad Reipub. rationalis supremum gubernatorem attinet, rationem exigere à creatura, an culpabiliter, vel inculpabiliter judicaverit esse indifferens objectum quòd amplectitur. Hoc autem evenire non potest cum pura necessitate; nec aliam agnoscimus moralitatem in actu indifferente, si possibilis sit. Quæ doctrina extendenda est ad malitiam peccati puri philosophici, si possibile etiam sit.

Ad 3. Confir. concessis præmissis dist. conseq. actui humano præ non humano elicito ab homine, neg. à non homine, conc. conseq. Quia hic solùm agimus de moralitate actûs hu-

manî

mani præ non humano, respectivè ad actus, qui ab homine viatore eliciuntur; non autem respectivè ad illos, qui eliciuntur ab Angelo. Quin potiùs proportione servata eodem modo doctrina nostra extendenda est ad Angelum viatorem. Unde in ratione moralitatis non quærimus distinctionem inter actus humanos elicitos ab homine, vel Angelo viatoribus; actus enim liberi Angeli viatoris etiam haberent relationem moralem ad ultimum finem, qualem non haberent actus ipsius necessarii, ut satis constat ex dictis.

DISPUTATIO II.

DE NATURA POTENTE FINEM ULTIMUM, SIVE BEATITUDINEM OBTINERE.

56. Multiplex est status, in quo considerari potest rationalis natura. Primus dicitur status naturæ puræ, qui de positivo includit perfectionem essentialem naturæ; omnemque aliam connaturaliter debitam, nempe essentiam, proprietates, concursum Dei ad actiones naturales, & proportionatam tali rerum ordini providentiam. De negativo verò dicit carentiam elevationis ad finem supernum, carentiam peccati, atque adeò carentiam reatûs ex peccato consequentis. Secundus dicitur status naturæ integræ, qui supra perfectiones naturæ puræ addit moralem integritatem non debitam, nimirum tale dominium partis superioris in inferiorem, istiusque subjectionem ad illam, ut ejus vi appetitus rationi obediat; vel quia contra illam non movetur, vel quia numquam illam prævenit, manente exinde natura cum viribus expeditis ab omni impedimento fomitis, & effrænatæ concupiscentiæ ad operandum integrè juxta rationem: Hæc enim licèt non sit pars integralis naturæ physicè sumptæ; est tamen integritas naturæ moraliter, & ethicè acceptæ: ad eum modum, quo pulchritudo addita ædificiis, v. g. Pictura, dicitur integralis perfectio ædificii, non quidem physicè, sed politicè sumpti. Unde apparet, quàm irrectè utrumque naturæ statum in unum confuderit Durandus in 2. dist. 28. Tertius status dicitur innocentiæ, qui perfectioni integræ naturæ addit elevationem ad finem supernum, gratiam sanctificantem, virtutes infusas eam consequentes, privilegia immunitatis à culpa, errore, deceptione, morte, aliasque perfectiones exinde promanantes. Quartus dicitur status justitiæ originalis, qui supra aliorum statuum perfectionem addit privilegium transfundendi has omnes perfectiones in posteros ex ordinatione divina. Quintus dicitur status naturæ lapsæ, seu corruptæ, qui supponit, vel includit lethale peccatum sive personale, sive originale, ratione cujus natura subjacet malis inde subortis, auferentibus prærogativas innocentiæ saltem, & integritatis. Sextus dicitur status naturæ reparatæ, qui ex Christi meritis restaurat gratiam sanctificantem, & ratione ipsius liberationem à peccato, jus ad gloriam, & liberationem à malis ex peccato relictis, non tamen omnibus; cùm in pœnam peccati relinquat illam Deus aliquo modo vulneratam. Septimus est status naturæ beatæ, vel damnatæ, qui non tam habet rationem status, quàm termini. Ex sex autem illis statibus primus numquam extitit. Quinque verò alios in Adamo Parente nostro agnoscit melior Theologia cum Exim. Doctore. Exinde manet controversia apud Theologos de statu puræ naturæ, an scilicet sit possibilis nec ne? Et an sit possibilis, vel repugnet finis ultimus naturalis, sive naturalis Beatitudo? Hinc sit

SECTIO I.

An sit possibilis status puræ Naturæ?

57. Prima sententia negat. Ita plures Lovanienses post Mich. Bayum, docentes statum elevationis, atque integritatis esse de naturali conditione naturæ. Quod docent etiam hodie Jansenistæ. Nec ex parte omnino recedunt aliqui Recentiores docentes, providentiam Dei naturalem absque supernaturali stare non posse. Ex antiquis illis principiis inferebant Lovanienses illi, & inferunt hodie Jansenistæ, non esse possibilem statum puræ, aut integræ naturæ expositum num. superiori. Non enim agnoscunt possibilem rationalem naturam, quæ in statu elevationis non sit. Secunda sententia affirmat. Ita reliqui omnes Theologi ex S.S. P.P. Doctrina, ex rationibus Theologicis, atque constitutionibus Pontificiis.

58. Assero cum secunda sententia. Status puræ naturæ sine elevatione ad finem supernum possibilis est, imò connaturalis ipsi naturæ. Probatur 1. ex Constitutionibus Pii V. & Gregorii XIII. inter alias propositiones relatas num. 390. de Pœnitentia, damnantium has Michaelis Bay propositiones 22. *Humanæ naturæ sublimatio, & exaltatio in consortium divinæ naturæ debita fuit integritati primæ conditionis; ac proinde naturalis dicenda est: non supernaturalis.* 25. *A vanis, & otiosis hominibus secundùm insipientiã Philosophorum excogitata est sententia, hominem ab initio sic constitutum, ut per dona naturæ superaddita, fuerit largitate conditoris sublimatus, & in Dei filium adoptatus.* 27. *Integritas primæ conditionis non fuit indebita naturæ humanæ exaltatio, sed naturalis ejus conditio.* Ergo status elevationis non est juxta debitum, sed

supra

supra omnem exigentiam rationalis naturæ; atque adeò non repugnat absque talibus donis pura natura.

59. Confir. 1. Nequit rationalis natura ex viribus sibi debitis actus gratiæ & Gloriæ fœcundos elicere, ut docent omnes S.S. P.P. & olim propugnavit Augustinus contra Pelagium, & definit Trid. Sess. 6. c. 2. dicens: *Si quis dixerit ad hoc solùm divinam gratiam per Christum JESUM dari, ut facilius homo justè vivere, & vitam æternam promereri possit, quasi per liberum arbitrium sine gratia utrumque, sed ægrè tamen, & difficulter possit, anathema sit.* Atqui si status elevationis ex jure suo esset debitus rationali naturæ, posset rationalis natura ex viribus sibi debitis actus gratiæ, & gloriæ fœcundos elicere; cùm per vires debitas statui elevationis similes actus eliciantur; ergo &c. Confir. 2. quia ex contraria sententia suscitatur iterum Pelagianismus, dum natura constituitur sibi sufficiens ad gloriam, & intuitivam visionem obtinendam; ergo &c.

60. Probat. 2. Statui elevationis connaturalis est possessio Dei propria Filii, consistens in visione beatifica, quâ Beatus facie ad faciem Deum videns, Patris adoptantis obtinet hæreditatem, ut ait Paulus ad Rom. 8. *Si Filii, & hæredes: Hæredes quidem Dei, cohæredes autem Christi.* Atqui possessio Dei propria Filii nequit esse connaturalis naturali conditioni creatæ naturæ rationalis; ergo &c. Probatur minor: Natura rationalis creata quà talis essentialiter est serva Dei, & Deus quâ Deus essentialiter est creaturæ Dominus: atqui hæreditas, & possessio Domini propria Filii nequit esse connaturalis naturali conditioni servi, ut servi, ut ex ipsis terminis patet, & latiùs constat ex S.S. P.P. adductis à num. 388. de Pœnitentia; ergo &c. Confir. 1. ex Exim. Doctore Proleg. 4. de gratia c. 1. Quando finis est indebitus, indebita sunt media & ordinatio ad talem finem connexa cum mediis: atqui puræ naturæ indebita est possessio DEI; quæ est propria filii; ergo puræ naturæ indebitus est status elevationis utpote asferens ordinem ad talem finem connexum cum mediis. Confir. 2. quòd homines per sua opera consequi valeant possessionem intuitivam DEI propriam filiorum, est opus solius gratiæ Dei, ut Scriptura, Concilia, & PP. unanimi consensu docent: atqui si deberetur operationibus puræ naturæ, non esset opus gratiæ, atque adeò gratia non esset gratia, ut ait Apostolus ad Rom. 11. *Si autem gratia jam non ex operibus; alioquin gratia jam non esset gratia;* ergo &c. Videatur Card. de Aghir plura Scripturæ, Conciliorum, & S.S. P.P. testimonia proferens in confirmationem nostræ sententiæ. tom. 3. disp. 105. tota sect. 2. 3. 4. 5. & 6. ex dictis.

61. Fit 1. Puram naturam appetentem innatè beatitudinem in communi, de qua num. 12. solùm appetere in comuni eam, quæ sibi est proportionata: secus, quæ improportionata sibi est: Ratio est, quia appetitus innatus non se extendit ad ea omnia, quorum appetens est capax: aliter omnis creatura rationalis appeteret innatè esse Deum per unionem hypostaticam, cujus est capax, sed solùm se extendit ad terminos specificativè consequibiles per media naturæ debita: sic aqua appetit frigiditatem, ignis calorem, & materia formam: atqui beatitudo supernaturalis non est consequibilis per media puræ naturæ debita, ut constat à num. 58. ergo &c. Fit 2. Appetitum innatum naturæ rationalis non esse actum vitalem, sed esse quasi pondus ad proportionatum sibi bonum, viribusque ipsi debitis consequibile; qua de causa appetitus innatus dicitur analogicè, & per similitudinem ad appetitum elicitum, vel amorem, quem voluntas elicit erga bonum sibi convenisens cognitione prælucente. Neque analogia est in omnibus, cùm appetitus elicitus tendere possit ad rem indebitam, vel etiam impossibilem, appetitus autem innatus reverâ possibilem, & naturæ debitæ constitutioni convenientem; quod non solùm aliorum appetituum paritate, quæ magna est; cùm sit de rebus sub sensu comprehensis, ut constat ex exemplis appositis; verùm etiam per hypotheses impossibiles explicari potest.

Quòcirca pulchrè Augustinus lib. 11. de civit. c. 28. ad exponendum appetitum innatum naturæ rationalis, fingit hypothesim, quòd essemus arbores, & ait: *Nihil quidem sentente motu amare possemus; verumtamen id quasi appetere videremur, quod feraciùs essemus, uberiúsque fructuosi:* Subjungit. *Si essemus lapides, aut fluctus, aut ventus, aut flamma, vel quid ejusmodi, sine ullo quidem sensu, atque vita, non tamen nobis deesset quasi quidam nostrorum locorum, atque ordinis appetitus; nam velut amores corporum momenta sunt ponderа sive deorsum gravitate, sive sursum levitate mittantur: ita erit corpus pondere, sicut animus amore fertur, quocumque fertur.* Quibus in verbis & appetitum innatum explicat, & rationem assignat; consistit enim in quodam quasi pondere ad bonum, quod appetit. 62.

Fit 3. Innatum appetitum naturæ non tendere ad ipsius deteriorationem, sed ad ipsius perfectionem. Unde si locò perfectionis, aut termini naturalis, quem appetebat, substituatur alia nobilior perfectio omnino indebita, quæ multo perfectiori modo præstet munia, quàm naturalis perfectio præstaret, manebit omnino expletus, & absque ulla violentia appetitus naturæ. Sic in sententia admittente subsistentiam humanam stare in natura non unita supposito divino, natura appetens suam subsistentiam, non est violenta, quando subsistentiam propriam non habet, si tamen unita maneat subsistentiæ divinæ, ut patet in humanitate Christi, quæ violenta non est; quia per subsistentiam divinam ipsi unitam valde nobiliori modo præstantur munia, quæ propria subsistentia præstaret. Pariter licèt natura beata non habeat beatitudinem naturalem, quam natura pura ex suo quasi

quasi pondere supponatur appetere, nequaquam est violenta; cùm supernaturalis beatitudo valde perfectiori modo præstet, quidquid naturalis beatitudo præstaret. Exinde damnati utpote & naturali & supernaturali beatitudine privati non solùm patiuntur pœnam sensûs, & pœnam damni contra appetitũ elicitũ, sed etiam contra appetitum innatum: qua de causa, cùm in hac providentia nõ detur alia beatitudo præter beatitudinem supernaturalem, quisquis non habet supernaturalẽ beatitudinem, caret in pœnã beatitudine indebita, & beatitudine aliàs debita.

SECTIO II.

Solvuntur opposita.

64. OBj. 1. Quælibet entitas habet innatum appetitum ad formam, per quam liberatur à carentia violenta sibi: sed formalis beatitudo superna est forma, per quam natura rationalis liberatur à carentia violenta sibi: ergo natura rationalis habet appetitum ad formalem beatitudinem supernam: ac proinde ista non est supra, sed juxta naturalem conditionem naturæ. Major & conseq. tenent. Minor patet ex vulgatissimo illo Aug. lib. 1. conf. c. 1. *Fecisti nos Domine ad te: & inquietum est cor nostrum, donec requiescat in te*; ergo &c. Conf. 1. Damnati torquentur carentia supernaturalis beatitudinis, quâ superveniente cessaret tormentum: atqui non torquerentur tali carentia, si non esset eis violenta: ac proinde & opposita forma esset debita; ergo &c. Conf. 2. Carentia boni perfectivi sui est violenta unicuiq; entitati: atqui carentia supernaturalis beatitudinis est carentia boni perfectivi puræ naturæ rationalis; Er. &c. Conf. 3. Homini facto ad imaginem, & similitudinem Dei violenta est carentia imaginis, & similitudinis Dei: sed carentia beatitudinis supernaturalis est carentia imaginis, & similitudinis Dei, juxta illud. 1. Jo. 3. *Cũ apparuerit, similes ei erimus; quia videbimus eũ, sicuti est*; ergo &c.

65. Resp. dist. maj. per quam liberatur à carentia violenta sibi, tanquam per bonum nobilius, condebitum, conc. tanquam per bonum compensativum boni debiti, N. maj. & dist. min. N. Conf. Ad prob. conc. ant. in sensu explicato, & N. conf. ut constat ex n. 63. Ad 1. conf. dist. maj. qua superveniente tanquam dono ipsi naturæ debito, N. tanquã compensativo nobiliori doni aliàs debiti, conc. maj. & dist. min. eodem modo N. conf. Ad 2. conf. dist. eodem modo maj. carentia boni, si bonũ illud sit debitum, aut compensativum boni aliàs debiti, conc. si neque sit debitum, neq; compensativũ boni aliàs debiti, N. maj. & dist. min. N. conf. Etenim beatitudo formalis intensior, & intensior est bonum perfectivum rationalis creaturæ, & tamen quia neq; ea intensio est debita, neq; secundùm rationem intensionis est compensativũ boni debiti, natura rationalis absq; tali intensione non est violenta, ut & ipsi adversarii fatentur. Ob eandem rationem humanitas D. Petri non est violenta absq; unione hypostatica; quamvis ista
66. sit bonum perfectivum humanitatis.

Ad 3. conf. dist. eod. modo præmissis N. conf. Quinimò *imago Dei*, ad quam homo primùm conditus est, solùm refert Deum quoad dona naturalia, mentẽ scilicet, voluntatem, ac liberũ arbitriũ: *similitudo verò*, quoad dona superna, & cõpensativa, ut habent SS. PP. apud Ripald. tom. 1. disp. 22. sect. 1. Sic Rupert. l. 2. de Trin. c. 3. *Duplici honore præcellit hominis conditio, dũ dicitur ad imaginẽ, & similitudinẽ nostram: ad imaginem videlicet, ut sit rationalis, ad similitudinem nostrã, ut rectus sit sectando justitiam. Horum altero, scilicet rationali, carere non potest: alterũ, id est divinæ rectitudinis, vel justitiæ similitudinẽ, nisi per gratiã assequi non potest.* Ex quo facilè roborantur omnia à nobis huc usq; dicta.

67. Obj. 2. Ordinatio hominis ad beatitudinem non est in statu puræ naturæ, sed in statu elevationis: atqui homo nequit condi, nisi cum ordinatione ad beatitudinem, aliter Deus imperfectè illum, & absq; præfixo fine produceret: multóq; imperfectiori modo, quàm irrationalia, quæ quidẽ inclinationẽ habent ad suum finẽ: ergo nequit homo condi in statu puræ naturæ, qui nõ sit status elevationis. Conf. 1. Status beatitudinis est incompossibilis cum hominis miseria; atq; adeò cũ morte, fame, & id genus aliis: sed talis incompossibilitas est perfectio, quæ solũ reperiri potest in statu elevationis; ergo &c.

68. Conf. 2. Nequit homo condi in eo statu, in quo non possit observare omnia mandata: atq; adeò primũ & maximum mandatum diligendi Deum appretiativè super omnia: atqui dilectio Dei appretiativè super omnia non potest elici à pura natura, sed à natura elevata; ergo &c. Prob. min. Sicuti visio intuitiva Deo in genere intelligendi est species optima, & nobilissima, magisq; Deo conjungens animã; ita in genere amandi dilectio Dei appretiativè super omnia est speciesoptima, & nobilissima; magisq; Deo conjungens animam: atqui species optima intelligendi nequit elici à pura natura; ideóq; ex conceptu suo est supernaturalis; ergo & species optima amandi supernaturalis est.

69. Resp. dist. maj. Ordinatio hominis ad beatitudinem supernaturalem, constitutam ex intuitione Dei, & amore beatificio ab intuitione pendente, C. ad beatitudinem naturalem, constitutam ex scientia abstractiva Dei, & amore ab illa pendente, N. maj. & dist min. neg. conf. Quia homo in statu puræ naturæ conditus non haberet pro fine suo beatitudinem supernaturalem, sed naturalem, ut dixi n. 63. Et latiùs dicemus à n. 105. Ad 1. conf. dist. maj. est incompossibilis per incompossibilitatem correspondentem magnitudini beatitudinis, C. superexcedentem, N. maj. & dist. min. N. conf. Ratio est, quia duplex datur incompossibilitas cum peccato, & aliis miseriis: altera quidẽ naturalis, qualis est condonatio naturalis Dei, specialis protectio, quæ nequit cũ peccato, aliisq; miseriis conjungi: at quia naturalis est, nõ affert jus ad intuitionẽ, vel sanctitatem. Altera verò est supernaturalis, quæ simul affert jus ad gloriam, & intuitionem, sanctificando subjectum. Quare nõ ista secunda, sed illa prima daretur in statu puræ naturæ. Quòd autem hæc duo, nimirum purè condonare peccatum, vel condonare simul, & sanctifica-

ficare subjectum, sint dona distincta, constat ex Tridentino, dũ de gratia, quæ in hac providentia remittit peccatum, sess. 6. c. 7. ait: *Quæ non est sola peccatorum remissio, sed & sanctificatio.*

70. Ad 2. confirm. dist. maj. appretiativè super omnia per dilectionẽ illi statui correspondentẽ, conc. per dilectionem naturæ statum superantem, neg. maj. & dist. min. neg. cons. Ad prob. dist. 2. partem maj. dilectio proportionata intuitioni, & cum illa connexa, conc. non ita proportionata, aut inconnexa, neg. maj. & conc. min. neg. cons. & paritatem. Etenim consequentia nulla est, quia, ut latiùs infrà constabit, species optima amandi est dilectio fruens, & omnino plena, nulla immixtione desiderii torquens naturam elevatam; atque adeò est habita ex specie optima intelligendi, nempe ex ipsa objecti intuitione. Hæc enim dilectio ex suo gradu essendi supernaturalis est; non tamen est præcisè dilectio Dei super omnia, sed dilectio beatifica supra debitum, & conditionem naturæ, specie distincta à dilectione viatoria, quantumvis super omnia sit: affectio enim fundata in cognitione ænigmatica summæ bonitatis, licèt sit conjunctio cum summa bonitate, non est in specie conjunctionis affectivæ intima aut maxima.

71. Exinde negavi paritatem, quæ nulla est; ratio est, quia intuitio immediatè commensuratur objecto, secundùm ejus esse reale: dilectio verò, ut bene notavit Quiros tom. 1. in prim. partem disp. 27. sect. 4. n. 19. solùm sequitur cognitionem, qua proponitur objectum, quin objectum secundùm esse reale in ipsam influat, sed penes esse intentionale. Unde intuitio pro majori objecti excellentia, excellentior erit: dilectio verò erit excellentior pro majori excellentia cognitionis. Cùm autem cognitione naturali non possit proponi divina bonitas intuitivè, sed solùm abstractivè, ut cæteris præferibilis, & amabilis super omnia. Exinde à pura natura nequit elici species optima amandi super omnia, sed amandi naturaliter per speciem amoris inferiorem. Insuper intuitio Dei est possessio intima Dei, seu propria filii, ut constat ex n. 60. Dilectio autem viatoris etiam super omnia, est obsequium; servo autem naturale debet esse obsequi, non verò possidere Dominum suum ut filius, ut ex eodem n. constat.

72. Obj. 3. Ax August. de Spiritu & Lit. c. 27. Illa verba Pauli ad Rom. 2. *Gentes, quæ legem nõ habent, naturaliter ea, quæ legis sunt, faciunt:* ita exponente: *Nec moveat, quod naturaliter dicit eos, quæ legis sunt, facere, non spiritu Dei, non fide: hoc enim agit spiritus gratia, ut imaginẽ Dei, in qua naturaliter facti sumus, instauret in nobis.* Ergo cùm nos in imagine Dei, quæ Spiritu Dei instauratur, non supernaturaliter, sed naturaliter simus facti, primæ creationis imago non supernaturalis, aut indebita fuit humanæ naturæ dignitas. Confirm. 1. Ex ipso Aug. in Enchir. c. 11, dicente: *Nihil aliud est malum, quàm naturalium privatio bonorum.* Et lib. 22. de Civit. cap. 1. *Sicuti cæcitas oculi vitium est, & idem ipsum indicat ad lumen videndum oculum esse creatum: ac per hoc ipso vitio suo excelentius ostenditur cæteris membris, membrũ capax luminis (non enim alia causa esset vitium ejus carere lumine. Ita etiam naturæ, quæ fruebatur Deo, optimam se institutam docet etiam ipso vitio, quæ ideo misera est; quia non fruitur Deo:* ergo sicut ex vitio cæcitatis ostenditur, visum esse connaturale naturæ oculorum: ita etiam ex vitio privationis intuitionis Dei ostenditur intuitionem esse connaturalem rationali naturæ. Conf. 2. Ex Prospero contra Cassianum dicente: *Primum hominẽ tale accepisse liberum arbitrium; ut si auxiliantem Dominum non desereret, possent in nobis, quæ naturaliter acceperat, perseverare;* ergo dona à primo homine in sui creatione accepta erant ipsi naturalia.

Resp. Conc. ant. & neg. consequentiam. 73. Quia ratio imaginis in homine non est superna, sed naturalis, ut Augustinus, & reliqui PP. fatentur num. 66. Licèt per dona superna valdè perfecta fuerit in prima hominis creatione, quæ imago cùm per peccatum manserit deturpata, optimè dicitur ab Augustino instaurari per dona superna: dona enim naturalia valde perficiuntur per supernaturalia. Exinde autem quomodo infertur, quòd talia dona superna non sint? Etenim licèt ea dona naturalia dicantur, prout naturale opponitur violento, ex doctrina data num. 63. At non sunt naturalia, prout naturale opponitur supernaturali. Unde quando Augustinus ea vocat naturalia, sumit naturale, prout opponitur violento. Sic lib. de Spiritu & Litt. c. 26. *Nec moveat, quod naturaliter eos dixi, quæ legis sint facere, non spiritu Dei, non fide, non gratia. Hoc enim agit spiritus gratiæ, ut imaginem Dei, in qua naturaliter facti sumus, instauret in nobis: vitium quippe contra naturam est, quod utique sanat gratia: ac per hoc vitio sanato, cùm illis lex describitur, fiunt, quæ legis sunt, naturaliter; non quòd per naturam negata sit gratia; sed potiùs per gratiam reparata naturæ.*

Quando verò Augustinus sumit naturale 74. prout opponitur supernaturali, tunc absurdum esse docet, Dei dona vocare naturalia. Sic de Prædest. SS. c. 3. *Dona Dei naturalia suspicari absurdum est.* Unde ex sola ignorantia vocum depravatur verus Augustini sensus, & in Bay favorem adducitur. Exinde ad primam confirmationem conc. ant. dist. conseq. Ira etiam, sumpto naturale eodem modo, neg. sumpto diverso modo, conc. ant. & neg. cons. Quia visio dicitur naturalis naturæ oculorum, non solùm prout naturale opponitur violento, sed etiam, prout opponitur supernaturali: dona autem gratiæ non dicuntur naturalia respectu rationalis naturæ, prout naturale opponitur gratioso, & superno; sed prout opponitur violento, ut constat ex doctrina Aug. n. super. Unde illa dona superna non erant debita ex ture naturæ, sed ex pura divina promissione, ratione cujus transfusa fuisset in posteros Adamo non peccante. Ideóq; eorum privatio dicitur mala: & quia est contra hujusmodi debitũ, & quia est debiti compensativa ex dictis à n. 63. Ad secundam confirmationem conc. antece-

dens,

dens, & neg. consequentiam. Quia Prosper, quando ea dona superna vocat naturalia, loquitur in sensu Augustini suprà expositio, nempe prout naturale opponitur violento : secus prout opponitur supernuo : quo in sensu ab excerpta Genuensium ad dubium tertium ait : *Perversitatem incurrit, qui de naturali bono cætera dona mereatur*, &c. Sic etiam Fulgentius Augustini discipulus, sumendo naturale prout opponitur superno cap. 2. de Incarn. & Gratia ait : *Nullus est, qui naturaliter possit credere in filio Dei.* Sumendo autem illud, prout opponitur violento cap. 23. ait. *Potest igitur Deo donante homo in Deum naturaliter credere ; contra naturam quippe hominis est, quòd in Deum non credat.*

75. Objic. 4. Nequit homo condi nisi ordinatus ad suum ultimum finem, & æternam beatitudinem : sed nulla alia est possibilis beatitudo præter visionem intuitivam Dei, ad quam ex intrinseca natura sua homo conditus ordinari possit ; ergo &c. Prob. min. ex August. lib. 1. de Peccatorum meritis cap. 26. dicente : *Nullum esse locum medium, ut possit esse, nisi cum diabolo, qui non est cum Christo.* Et hanc rationem sæpe assignat agens contra Julianum : *Nam quomodo Deus justus nulli obnoxium peccato imaginem suam privare vitâ possit æterna?* Unde Christus volens auferre de cordibus malè credentium istam nescio, quam medietatem, definitam protulit sententiam, ubi ait : *Qui non est mecum, contra me est ;* ergo &c. Confirm. sententia pœnarum, quam Deus Gen. 3. pronunciavit contra Adamum ob transgressionem, complectitur privationem bonorum naturalium, nimirum quòd serpens supra pectus suum graderetur, quòd mulier cum dolore pareret, & terra in opere viri malediceretur ad generandum tribulos ; & vir cum sudore vultûs sui vesceretur pane suo : quæ quidem pœnæ in privatione bonorum naturalium consistunt ; ergo reliqua bona, quorum privatione homo punitus fuit, erant etiam naturalia.

76. Resp. Conc. maj. & neg. min. ad probationem conc. antecedens, & neg. consequentiam. Quia Augustinus eis in locis loquitur juxta præsentem providentiam, in qua vel obtinenda est beatitudo supernaturalis, vel incurrenda æterna miseria damnationis, quin sit locus ullus inter utrumque medius : non autem loquitur de potentia absoluta, cùm certum sit, potuisse DEUM de potentia absoluta non producere unionem hypostaticam : atque adeò potuit homo esse cum DEO, quin esset cum Christo. Unde quando Augustinus ait, non potuisse esse, nisi cum diabolo, qui non est cum Christo, non quidem de potentia absoluta, sed de hac providentia loquitur.

77. Ad confirmationem conc. ant. & neg. cons. quia licèt in eo cap. 3. solùm commemorentur amissa bona naturalia, ex titulo suæ bonitatis à Deo concessa naturæ, nequaquam dicitur, non fuisse amissa dona nobiliora, & supernaturalia. Hæc enim jam supponebantur amittenda per mortem supernaturalem, in quam incidit Adamus ipsâ die, qua comedit fructum prohibitum, juxta comminationem à Deo factam c. 2. *In quocunque enim die comederis ex eo, morte morieris.* Sic licèt in eo cap. 3. non fuerit intimata expoliatio gratiæ, reverâ Adamus expoliatus fuit gratia juxta comminationem factam cap. 2. Ut ipse adversarius immemor sui fatetur cum Augustino lib. 11. de Gen. cap. 31. dicente : *Mox ut præceptum transgressi sunt, intrinsecus gratia deserente, omnino nudati in sua membra oculos injecerunt.*

Objic. 5. Pura natura habet appetitum innatum ad dona superna ; ergo illa dona non sunt supra conditionem naturæ. Probat. ant. si non haberet appetitum innatum, ideo esset, quia natura ex viribus suis non posset consequi dona superna : sed hæc ratio nulla est ; ergo &c. Probatur minor : appetitus innatus esse potest ad rem impossibilem ex debito, & viribus appetentis ; ergo &c. Probatur antecedens : in cæco datur innatus appetitus ad reparandum visum : in anima separata ad novam unionem cum corpore : & in creatura in se corruptibili ad incorruptitionem miraculosam, & tandem de inanimatis creaturis, quas Deus in fine mundi donabit incorruptione supernaturali, intelligit Chrysostomus illud Apostol. ad Rom. 8. *Expectatio creaturæ revelationem filiorum Dei expectat.* Et infrà : *Ipsa creatura liberabitur à servitute corruptionis ;* ergo &c. Confirm. Creaturæ rationali naturali debetur appetitus innatus ad omnes actus naturales suarum potentiarum : sed aliqui actus naturales suarum potentiarum, intellectûs nimirum, & voluntatis, versari possunt circa objecta superna ; ergo intellectus, & voluntas habent appetitus naturales ad hos actus ; ergo & ad objecta eorum superna. 78.

Resp. neg. antecedens. Ad probationem conc. maj. & neg. minorem. Ad probationem dist. antecedens : ad rem impossibilē specificativè sumptam, quam respicit innatus appetitus, neg. possibilē specificativè sumptam, licèt non possibilem reduplicativè, conc. ant. & neg. conseq. Ad probationem dist. antecedens : ad reparandum visum, ad unionem, & incorruptionem specificativè possibiles, quo in sensu intelligitur Chrysostomus, & alii PP. conc. specificativè impossibiles, neg. ant. & conseq. Explico solutionem. Visus specificativè sumptus idem est, à quacumque causa ponatur ; nec ex intrinsecis suis excedit vires naturalis potentiæ : idem etenim visus, qui modo à causis naturalibus inducitur, potuit ab illis non induci, sed à Deo miraculosè poni. Unde si ille, qui ponitur à causis naturalibus, specificativè est possibilis, & naturalis, quando à Deo miraculosè poneretur, possibilis esset specificativè, & naturalis : solúmq; diceretur supernaturalis quoad modū : cæcus autē solùm exigit visum specificativè naturalē ; quo in sensu est debitus potentiæ visi- 79.

væ; secus autem reduplicativè, ut miraculosum: quo in sensu debitus non est (idem esto de unione, & conservatione) Unde appetitus innatus solùm tendit ad terminum sub ratione debiti, secus autem, sub ratione indebiti.

80. Locus autem Apostoli videtur difficilis D. Augusti. lib. 83. quæst. q. 67. discors enim est P.P. sententia, dum alii solam creaturam rationalem, alii etiam irrationalem intelligunt, ut ostendit Salmeron in Epist. ad Rom. disp. 17. In præsenti autem ad solutionem sat est, quòd quamvis de ipsis etiam inanimatis intelligatur expectatio creaturæ, talis expectatio prout communis est tam corruptibilibus, quàm incorruptibilibus creaturis, vel solùm significat appetitum innatum ad rem specificativè possibilem, vel solùm significat capacitatem supra earum appetitum ex Dei ordinatione explendam, quæ capacitas cum ea ordinatione divina potentior est ad illius expletionem, quàm innatus appetitus absque Dei ordinatione. Exinde ad Confir. conc. 1. syllogismo neg. ultimam consequentiam. Quia actus naturalis circa objectum supernum non habet cum tali objecto connexionem, ut constat a num. 391. de virt. Pœnitentiæ. Quare creatura rationalis propriis viribus elicere potest eos actus; nequit autem obtinere propriis viribus eorum objecta: atque adeò ex innato appetitu ad eos actus perparàm infertur appetitus innatus ad eorum objecta.

81. Objic. 6. Juxta Doctrinam Augusti. lib. 1. contra Jul. c. 3. aliisque in locis, Deus esset injustus, si parvulos decedentes sine Baptismo privaret visione sui nullo præcedente peccato: atqui non esset injustus nisi ex denegatione rei aliàs debitæ; ergo naturæ puræ sive non infectæ peccato, debetur visio Dei: atq; adeò neque ipsa, neq; media ad ipsam sunt supra conditionem puræ naturæ. Confir. 1. Privatio visionis Dei est æterna miseria: atqui ut habet Augustinus serm. 14. de verbis Apostolicis c. 6. *Non potest Deus addicere creaturam rationalem æternæ miseriæ absque culpa.* ergo &c. Confir. 2. Pura natura saltem habet appetitum indigentiæ ad visionem Dei intuitivam: sed media ad finem obtinendum ipsi debentur, quando ex intrinseca sua natura finem appetit, quo indiget; ergo &c. Confir. 3. Quia constitutio puræ naturæ saltem quoad rebellionem appetitûs contra rationem, inexplicabilis est; ergo status puræ naturæ repugnat.

82. Resp. dist. maj. esset injustus, id est deficiens contra fidelitatem, suppositâ in Deo obligatione ex promissione sua non privandi parvulos visione intuitiva, nisi præcedente peccato aut actuali, aut originali, conc. nulla supposita in Deo obligatione, neg. maj. & dist. eodem modo min. neg. consequentiam. Ratio est, quia Augustinus in locis adductis ab adversariis contendit dogma peccati originalis in parvulos transfusi, ac proinde loquitur vel ex hypothesi catholica elevationis, & promissionis à Deo liberrimè habitæ, vel ad homines contra Pelagianos, asserentes in natura suis præcisis inspectis viribus dari jus ad intuitivam Dei visionem. In utraque autem hypothesi foret Deus injustus, seu infidelis in casu argumenti. In prima, quia non staret promissis: in secunda, quia faceret contra jus naturaliter à Pelagianis inditum in natura. Sed quid inde ad præsentem controversiam? Ad 1. Confir. dist. maj. Privatio visionis Dei aliquo modo debita saltem ex divina promissione, vel arguens exclusionem naturalis felicitatis, conc. nullo modo debita, neque arguens exclusionem naturalis felicitatis, nego majorem: & concessa min. neg. consequentiam, ut constat ex dictis. Sic Deipara licèt privata sit unione hypostatica, nullo modo ipsi debita, neque excludente debitam suam felicitatem, non est exinde misera.

Ad 2. Confir. neg. maj. Pura enim natura 83.
solùm habet appetitum indigentiæ ad beatitudinem naturalem, ut infrà constabit: secus autem ad beatitudinem supernaturalem. Ratio est, quia appetitus indigentiæ idem est, ac exigentia ad terminum appetitûs, ut constat à partium enumeratione discurrendo per singula materia enim appetens innatè formam, quâindiget, eo ipso habet exigentiam formæ: aqua appetens frigiditatem, & ignis calorem, quo indiget, eo ipso habent exigentiam ad frigiditatem, & calorem; & sic de reliquis. Unde contendere, quòd in pura natura detur appetitus innatus indigentiæ ad beatitudinem supernaturalem, perinde esset, ac contendere, quòd in pura natura detur exigentia ad beatitudinem supernaturalem. Atque adeò quòd debita sint illi media ad eam obtinendam; cùm autem pura natura talem exigentiam nequaquam habeat, neque ex jure suo talia media sint ipsi debita, ut constat à num. 60. Exinde appetitus indigentiæ in pura natura ad supernaturalem beatitudinem est planè chymæricus. Ad 3. Confir. neg. ant. Quia constitutio puræ naturæ adhuc quoad rebellionem appetitûs contra rationem, ordinatissima esset, ut procedens ab Authore naturæ. Neque enim esset tanta subjectio, quanta fuit in statu naturæ innocentis: neque tanta rebellio, quanta est in statu naturæ lapsæ. Cæterùm quia hæc est nova, & gravissima inter Theologos difficultas, non expedit eam insaluratam relinquere: atque adeò pro illius resolutione sit

SECTIO III.

Qualis sit Rebellio appetitûs contra rationem in pura natura?

PRima sententia docet, rebellionem appeti- 84.
tûs contra rationem in pura natura eandem fore, quam experimur in statu naturæ lapsæ. Ita plures, quos sequitur Carleton disp. 92. Sec. 2. Secunda sententia docet in pura natura majorem esse, quàm in natura innocente; minorem verò, quàm in natura lapsa. Ita plures ex nostris, quos sequitur Esparza lib. 4. de grat. q. 3. tura

tum etiam plures Thomistæ, quos sequitur Alvarez disp. 45. & 47. Lemos, & Contenson tom. 5. dissert. 1. specul. 3. Stapletonus lib. 2. de justific. c. 7. Card. de Noris in Vindiciis à pag. 35. Card. verò de Aguir aliquando consentire, aliquando verò dissentire videtur, ut constabit legenti illum tota disp. 107.

85. Assero 1. cum 2. sententia. Donum subjectionis concupiscentiæ ad rationem, ratione cujus sine ulla resistentia concupiscentia erat subjecta rationi, non est connaturale, sed supra conditionem puræ naturæ. Prob. 1. Non minùs habet appetitus ex natura sua vim necessariò appetitivam boni delectabilis, cadentis in sensum internum, quàmvis sit contra partem superiorem, & rationalem, quàm pars superior, & rationalis habeat vim ad resistendum, & non sucumbendum pro libito suo: atqui non est in potestate partis superioris, & rationalis, ne objecta delectabilia rapientia appetitum occurrant sensui; ergo &c. Min. & cons. tenent. Maj. autem patet; quia alioquin si appetitus sensitivus non haberet ex natura sua vim hujusmodi appetitivam, eam haberet post peccatum specialiter à Deo conferente naturæ virtutem indebitam, ut turpia appeteret, quod nemo sui compos dixerit; ergo &c.

86. Confir. ex D. Thoma in 2. dist. 31. q. 1. art. 1. dicente: *Deus naturæ humanæ in suo principio supra conditionem suorum principiorum contulerat, ut esset in ratione rectitudo quædam originalis justitiæ, quam sine aliqua resistentia imprimere posset inferioribus viribus; quia hoc gratis collatum fuerat, ideo justè per ingratitudinem inobedientiæ subtractum est. Unde factum est, ut primo homine peccante, natura humana, quæ in ipso erat, sibi ipsi relinqueretur, ut consisteret secundùm conditionem suorum principiorum.* Ergo rebellio appetitûs contra rationem multò minor fuit in statu naturæ innocentis, quàm modò sit in statu naturæ lapsæ. Atque adeò tunc fuit major subjectio appetitûs ad rationem.

87. Prob. 2. Quòd ratio absque ulla resistentia, & pugna obediat, & subdatur Deo, & inferiores vires rationi, & corpus animæ, ut contingebat in statu naturæ innocentis, non habetur ex debito, aut exigentia ulla naturæ: ergo rebellio appetitûs contra rationem in statu naturæ lapsæ major est, quàm foret in statu naturæ innocentis. Prob. ant. si talis subordinatio, & obedientia esset naturæ debita, vel deberetur ipsi, quatenus haberet jus ad impediendum inordinatos motus, ne surgerent, vel ad extinguendum absque pugna, si surrexerit, vel ad sopiendum excitatos, ne vexent: atqui nullo ex his modis debetur talis obedientia, & subordinatio naturæ; ergo &c. Prob. min. Talis subordinatio nequit in primo ex tribus expositis modis deberi naturæ; cùm motus illi præveniant omnem voluntatis affectum ex objectis necessariò occurrentibus in sensum externum, & exinde in internum. Ergo talis subordinatio absque ea pugna in hoc sensu est indebita naturæ.

Neque talis subordinatio debetur naturæ in secundo sensu: impeditio enim vel extinctio solùm potest esse nolitio perseverantiæ: nolitio autem depellere nequit eos motus, nisi subtracto concursu, quem, cùm à nulla nolitione sit ortus, subtrahere nolitio non sufficit. Non denique in tertio sensu: Etenim dum illi motus persistunt, non possunt non pugnare contra rationem, aut non movere ad objecta, quæ respiciunt: ergo eo ipso, quòd non sint ex debito naturæ, ea extinguere, ne persistant, non est ex debito naturæ, ne pugnent. Confir. ex D. Thoma q. 4. de malo art. 1. dicente. *Est autem considerandum, quòd primo homini in sua institutione datum fuerat divinitus quoddam supernaturale donum, scilicet originalis Justitia, per quam ratio subdebatur Deo, & inferiores vires rationi, & corpus animæ.* Ergo ista subordinatio est gratia Dei; atque adeò non est ex debito, aut exigentia naturæ carentia rebellionis appetitûs contra rationem: qualis fuit in statu naturæ innocentis. 88.

89. Assero 2. cum eadem secunda sententia. Homo in pura natura constitutus non haberet adeò tenacem, & fervescentem rebellionem appetitûs contra rationem, qualem habet in statu naturæ lapsæ. Prob. 1. homo in pura natura constitutus haberet libertatem non solùm physicam, sed etiam moralem ad vitanda saltem omnia lethalia: atqui in statu naturæ lapsæ, licèt habeat libertatem physicam, non habet libertatem moralem; ob maximam enim & tenacem rebellionem appetitûs contra rationem, manet ita moraliter necessitatus homo ad peccandum lethaliter per longum tempus, ut absque speciali gratia nequeat moraliter per longum tempus omnia lethalia vitare, ut docent Theologi in Tract. de gratia, & innui à n. 895. de Deo. Ergo &c. Major, in qua est difficultas, probatur: Pura natura nihil habet, quo odio habeatur à Deo; non enim esset inimica Dei, neque pœnam mereretur ratione peccati originalis, sicut est inimica, & pœnam meretur natura lapsa: sed Deus constituens puram rationalem naturam absque ullo odio, aut dignitate illius ad pœnam, teneretur ex titulo saltem bonitatis divinæ, & munificentissimi Domini, eam constituere absque necessitate morali ad peccandum mortaliter; ergo &c. Prob. min. Necessitas moralis ad peccandum mortaliter est necessitas moralis amittendi suam æternam felicitatem, & incidendi in æternam miseriam; atque adeò est status à nemine prudenter eligibilis: sed talis status, ut ex terminis patet, est objectum, & effectus odii, quod quidem odium erga puram naturam Deus nõ haberet; ergo &c.

90. Prob. 2. Licèt creatura rationalis, ut libertate gaudeat, ex titulo sui, suaque limitatione solùm exigeret vagè comprincipia ad libertatẽ, quæ eam constituere possent vel moraliter, vel solùm physicè liberam: at ex titulo saltem bonitatis divinæ, munificentissimi creatoris, & domini, eam ex amore, & ex nullo titulo odii producentis exigit saltem ipse creator, eam moraliter

ter liberam constituere, ut magis constabit num. 92. & 93. ergo &c. Prob. ant. Plures perfectiones requiruntur ex parte creatoris producentis, quæ ex limitatione effectus producti nequaquam requiruntur, quasque vel ex scriptura, vel ex conciliis, PP. aut ratione inferimus: sic ex parte creatoris requiritur perfectio Trinitatis, quæ ex parte effectus producti, fatentibus adversariis, quibuscum agimus, non requiritur: sic ex parte divini Dominii requiritur ad possibilitatē practicam creaturæ prævisio conditionata de concensu, & dissensu subaliquibus auxiliis, ut ex scriptura, & P.P. diximus à num. 642. de Deo. Licèt hoc ex parte limitationis effectus creati nequaquam requiratur; sed non minùs infertur ex scriptura requiri ex titulo saltem munificentissimi Domini, & bonitatis divinæ, ut nihil, quantùm est ex parte sui, ex odio producat, ut habetur Sap. 11. *Nec enim odiens aliquid constituit, aut fecit.* Ergo Deus saltem ex parte sui tenetur non producere ex odio creaturam non habentem culpam, aut meritum odii. Modò sic: atqui si puram naturam constituisset Deus cum necessitate morali ad peccandum, eam ex affectu odii constituisset, ut constat ex n. superiori; ergo &c. Confirm. Creatura rationalis habet rationem finis respectu aliorum operum Dei, quantùm est ex parte Dei: sed finis amatur magis, quàm media; ergo Deus, quantùm est ex parte sui, creaturam rationalem producens, ex majori affectu amoris eam producit, quàm producat media: sed media, quæ rationalem creaturam ducunt ad Deum, non producit Deus ex odio, sed ex amore; ergo creaturam puram rationalem nequit Deus ex parte sui ex odio, sed ex amore producere.

91. Prob. 3. Omnes ferè Theologi juxta sacræ Scripturæ, & SS. PP. doctrinam, ut habet D. Thomas in secund. dist. 30. q. 1. art. 1. Comparant naturam rationalem puram, innocentem, & lapsam, cum homine nudo, vestito, & spoliato: quo in sensu interpretantur Christi parabolam Luc. 15. *Homo quidam descendebat ab Hierusalem in Jericho, & incidit in latrones, qui etiam despoliaverunt, & plagis impositis, abierunt semivivo relicto.* Natura enim lapsa juxta SS. PP. interpretationem, incidit in latrones, nempe dæmones, vel motus concupiscentiæ, & inde permansit spoliata, vulnerata, semiviva relicta: atqui si natura humana post peccatum mansisset adeò robusta, quàm maneret in pura natura, in qua non esset peccatum, licèt non mansisset vestita donis gratiæ supernaturalis, non exinde mansisset vulnerata, & semiviva, sed viva, & absque vulnere; vulnus enim non modò expoliationem, sed detrimentum potiùs significat in natura moraliter accepta; ergo natura lapsa minores vires habet, quàm pura: adeóque ratio non est tam fortis contra appetitum, quàm esset in pura natura, & hinc pugna, atque rebellio appetitûs contra rationem est major in natura lapsa, quàm foret in pura.

Prob. 4. Bona creaturæ naturalia sunt in duplici differentia: alia quidem determinatè debita ex exigentia naturæ, ut respectu gravium motus deorsum, respectu levium motus sursum: alia autem vagè, & indeterminatè debita, ut cùm gravia, & levia nequeunt tendere ad centrum per viam rectam, possunt verò per plures obliquas prorsus æquales, & æquè commodas ad descensum, vel ascensum; tum enim determinatio pertinet ad Deum, vel aliam causam rationalem, cùm irrationalis inter æquales terminos non valeat se determinare. Ad determinationem autem motionum hujusmodi localium consequitur semper longa catena commodorum, & incommodorum, & diversitas affectionum in homine juxta diversitatem determinationis, & applicationis uniuscujusque causæ ad unumquodque passum. Si enim homini occurrat hæc causa alliciens ad bonum, & non ad malum, vel hominis humores commovens ad pietatem, & non ad iracundiam, & sic de aliis, fortior planè erit libertas ad bonum, quàm ad malum. Hæc autem est origo omnium gratiarum, quas Deus facere potest ut author naturæ. Certum quidem est, Deum præcisè ut authorem naturalem, sive hoc, sive alio modo explicetur, posse gratiosè plura disponere in favorem alicujus, quin patet miracula. Nec enim toties ab eo miracula poscimus, quoties ab ipso poscimus sanitatem, serenitatem, & id genus alia, Unde sive dicatur, quòd Deus in statu juris ad odium contra creaturam, non tenetur ut author naturæ ad ea principia conferenda, ad quæ teneretur, si adesset in statu carentiæ talis juris ad indignationem, & odium; sive dicatur, quòd ipsa rationalis creatura in uno statu exigit, & non in alio; ad eum modum, quo habitus charitatis in statu viæ exigit habitum fidei, quem non exigit in patria; & in statu patriæ exigit habitū luminis gloriæ, quem non exigit in via: & sic de pluribus aliis causis, quæ secundùm diversas dispositiones, sive physicas, sive morales diversos exigunt effectus. Quomodocumque autem dicatur, appetitui vago naturæ lapsæ, quæ non est cum dispositione morali adeò perfecta, ac natura pura, non debetur complementum tam perfectum, quàm naturæ puræ. 92.

Modò sic: licèt natura lapsa sit æqualis naturæ quoad bona ipsi determinatè debita, non est æqualis quoad bona debita vagè, & indeterminatè: Dum enim Deus devinxit voluntati Adami dona gratiæ supernaturalis respectu posterorum, dubitari rationabiliter nequit, quòd ipsi devinxerit dona gratiæ naturalis, cùm ex amissione donorum devinctorum, non solùm manserit natura nuda, sed etiam aliquo modo vulnerata; ergo Deus ex titulo saltem suæ bonitatis, & munificentissimi Domini; si jam etiam non teneretur ex appetitu naturæ in illis circumstantiis ita exigentis, dedisset naturæ puræ dona naturalia commodiora ad bonum ex

ex his, quæ natura vagè exigit: ita ut in pœnam peccati ea non conferat naturæ lapſæ; atque adeò ex defectu horum donorum, quin miraculum ullum intercedat ex parte Dei, manet appetitus magis rebellis contra rationem, quàm eſſet in ſtatu naturæ puræ. Confi. Natura lapſa ratione peccati originalis eſt ſub dæmonis poteſtate, modo, quo non eſſet natura pura: Deeſt enim illi ſuis viribus relictæ poteſtas moralis ad ſervandam totam legem naturalem, & manet ratione peccati vulnerata in naturalibus; atqui non ita eveniret, ſi appetitus non eſſet magis rebellis contra rationem in ſtatu naturæ lapſæ, quàm eſſet in ſtatu naturæ puræ; ergo &c. Ex dictis

94. Fit 1. Naturam lapſam minores vires naturales habere, quàm puram, non quidem ex defectu alicujus prædicati conſtitutivi, aut exigentiæ propriæ naturæ determinatè debitæ, aut juris ſibi debiti ad intuitivam Dei viſionem; ſed ex defectu comprincipiorum validiorum intra lineam naturalem, quibus indigna facta eſt per peccatum: atque adeò non ſolùm amiſit poſſibilitatem ſupernam, ſed aliquam etiam poſſibilitatem naturalem. Quo in ſenſu explicant Theologi doctrinam deſumptam ex capitulis Sedis Apoſtolicæ, editis nomine S. Cœleſtini Papæ, in quorum primo dicitur: *In prævaricatione Adæ omnes homines naturalem poſſibilitatem, & innocentiam perdidiſſe.* Quod etiam definit Concilium Arauſicanum ſecundum celebratum Arauſione in Gallia Anno 529. Cujus Canones per epiſtolam ſuam confirmavit Bonifacius II. qui proinde ex eo tempore tamquam certi ſecundùm fidem â tota Eccleſia habiti ſunt. Ibi enim can. 1. ita habetur: *Si quis per offenſam prævaricationis Adæ non totum, id eſt ſecundùm corpus, & animam, in deterius dicit hominem commutatum, ſed animi libertate illæſa durante, corpus tantummodo concupiſcentiæ dicit obnoxium, Pelagii errore deceptus adverſatur Scripturis.* tum etiam can. 8. de lib. arbitrio ita habetur: *Quod in omnibus, qui de prævaricatione primi hominis nati ſunt, conſtat eſſe vitiatum.* Id ipſum definit Tridentinum Seſſ. 6. c. 1. de Poſteris Adæ dicens: *Tametſi in eis liberum arbitrium minimè extinctum eſſe, viribus licèt attenuatum, & inclinatum.* Fit 2. Propoſitionem 55. à Pio V. & Gregorio XIII. damnatam contra Bajum, nimirum: *Deus non potuiſſet ab initio talem creare hominem, qualis nunc naſcitur.* Damnatam eſſe in ſenſu Bay docentis, hominem ſecluſo peccato ex ſuis intrinſecis absque ſui exaltatione, poſſe mereri intuitivam Dei viſionem, quam modo ratione peccati mereri non poteſt: qui quidem præviis probationibus damnatis, quas dedi num. 58. eſt planus ſenſus verborum: Etenim hy *homo, qualis nunc naſcitur*, non reduplicat ſupra peccatum, quo infectus eſt; cùm certum ſit, Deum non poſſe eſſe authorem peccati; ſed ſolùm ſignificat præcata, exigentiam, & jus hominis, qui naſcitur, quæ prædicabatia, exigentia, & jus habere potuit homo in pura natura, quin ipſi deberetur jus ad gloriam, aut viſionem Dei intuitivam, quantumvis tunc non haberet peccatum.

SECTIO IV.

Solvuntur oppoſita.

Objic. 1. Contra 1. Nequit Deus eſſe author ſtatûs connexi cum peccato: atqui ſi in pura natura daretur rebellio appetitûs contra rationem, Deus eſſet author ſtatûs connexi cum peccato; ergo in ſtatu naturæ puræ non eſſet minor ſubjectio appetitûs ad rationem, quàm in ſtatu naturæ innocentis. Conf. 1. major eſt inſtigatio concupiſcentiæ ad impellendam voluntatem in malum, quàm ſuaſio gratia auxiliantis in bonum: ſed quia Deus eſt author auxiliantis gratiæ, dicitur author boni; ergo ſi ſit author concupiſcentiæ, dici debet author mali. Confir. 2. ſtatus puræ naturæ eſſet beneficium Dei, adeoque magis æſtimabile, quàm ipſum nihil: atqui ſtatus rebellionis appetitûs contra rationem non eſſet magis æſtimabilis, ſed magis odibilis, quàm ipſum nihil; ergo &c. Conf. 3. Auguſtinus ex rebellione carnis contra ſpirtum ſæpiſſimè arguit, & probat contra Julianum peccatum originale; atqui ſi rebellio iſta reperiretur in pura natura, argumentum nullum eſſet; ergo &c. Confir. 4. Non eſt honeſtum DEI donis reſiſtere: atqui honeſtum eſt reſiſtere concupiſcentiæ; ergo &c. Reſp. conc. maj. & neg. min. Quia in ſtatu naturæ puræ non ſolùm daretur libertas phyſica, ſed etiam moralis ad evitanda quæcumque peccata, ſaltem lethalia ex num. 89. atque adeò nulla daretur neque phyſica, neque moralis cum peccato mortali connexio aut ex parte Dei, aut ex parte naturæ. 95.

Neque daretur ulla connexio cum peccato veniali ſecundùm id, quod natura haberet in ratione doni: donum enim non ſolùm ſtat in formalitate concupiſcentiæ, ſed etiam in formalitate rationali, quarum complexum ita eſſet â Deo collatum, ut in ſe nullam haberet cum peccato connexionem, neque ullam inclinationem, quam pro libito ſuo natura vincere non poſſet. Quin imò illa virtus ad vincendum non conferretur â Deo, ut natura ſuccumberet, ſed ut vinceret, & ſic obtineret naturalem beatitudinem, quam venialia non poſſent impedire: ſicuti neque modò impediunt juſtos decedentes cum venialibus, ne poſt purgata venialia obtineant beatitudinem. Exinde defendunt plures Authores naturam rationalem adhuc fore donum DEI, quantùmvis haberet aliquam néceſſitatem moralem ad aliquod veniale. Quod tunc non imputaretur Deo Authori, ſed limitationi ipſius naturæ. Sicut rubigo ferri non quidem artifici, ſed tali limitatæ naturæ ferri imputatur: quo exemplo in præſenti utitur D. Thomas. Exinde ad primam Conf. neg. maj. Quia ut conſtat à num. 89. im pulſus appetitûs contra rationem, relinqueret in 96.

volun-

voluntate libertatem ne dum physicam, verùm etiam moralem: atque adeò non magis impelleret voluntatem in malum, quàm suasio gratiæ auxiliantis in bonum.

97. Cæterùm adhuc admissis præmissis consequentia nulla foret. Ratio est, quia concupiscentia est donum debitum naturæ: auxilia verò divinæ gratiæ sunt donum indebitum à Deo concessum suprà jus naturæ: ex eoque fine, ut natura Dei dono adjuta ad rectum tendat. Qua de causa est Author boni. Concupiscentiam verò cùm producat ex debito naturæ, nec ejus motus ex intentione mali permittat, sed potiùs opponendo suasionem boni ex fine, ut vincantur à bono, exinde nequit esse author mali; est enim author naturæ, prout illam extrahit â non esse ad esse: eique permittit libertatem, ut se pro libito exerceat: atqui in ordine ad effectus pravos â natura subortos non est author, sed permissor; sola enim natura ex sua determinatione eos elicit. Ad 2. Confir. conc. maj. & neg. min. Nam status, in quo natura libera est, & physicè, & moraliter ad obtinendam æternam felicitatem, magis æstimabilis est, quàm ipsum nihil, ut ex ipsis terminis patet. Ad 3. Confir. dist. maj. probat, nulla facta hypothesi, nego, ex hypothesi providentiæ notæ per scripturas, quas Julianus, cum Pelagio admittebat, conc. maj. & dist. min. neg. consequentiam. Audiamus ipsum Augustinum lib. 1. Retract. c. 9. de difficultate orta ex concupiscentia ita asserenteo: *Quamvis ignorantia, & difficultas etiamsi essent hominis primordia naturalia, nec sic culpandus Deus, sed laudandus esset: quæ disputatio contra Manichæos habenda est, qui non accipiunt scripturas sacras veteris Instrumenti. Contra Palagianos hoc defendendum est, quod utraque scriptura commendat, quam se accipere profitentur.*

98. Ad 4. Confir. dist. maj. Quatenus Dei dona sunt, conc. quatenus ex sua limitatione potest ipsis attribui malum aliquod, quod Deo attribui non potest, neg. maj. & dist. min. neg. consequentiam. Ratio est, quia aliqua Dei dona ita limitatæ perfectionis sunt, ut ex jure sibi debito, potiùs ad agonem rationalis naturæ, ex intentione Dei permissiva, & intentiva boni, quàm ad effectum alium deserviant. Qua de causa comparata cum aliis nobilioribus donis sunt materia humilitatis & erubescentiæ, si apertis oculis expendantur effectus, ad quos ex sua limitatione inducunt: Talis autem est concupiscentia nobis ad agonem relicta, ut pugnando coronemur, juxta intentionem Dei permittentis effectus liberos juri concupiscentiæ debitos, non ut succumbamus, sed ut vincamus. Quod accuratè prænotavit Tridentinum Sess. 5. in decreto de peccato originali, ubi hæc habet: *Manere autem in Baptizatis concupiscentiam, vel fomitem, hæc sancta Synodus fatetur, & sentit, quæ cùm ad agonem relicta sit, nocere non consentientibus, sed utiliter per Christi JESU gratiam repugnantibus non valet; quin imo qui legitimè certaverit, coronabitur. Hanc concupiscentiam, quam aliquomodo Apostolus peccatum appellat, S. Synodus declarat, Ecclesiam Catholicam numquam intellexisse peccatum appellari, quod verè, & propriè in renatis peccatum sit: sed quia ex peccato est, & ad peccatum inclinat. Si quis autem contrarium senserit, anathema sit.* Quod de concupiscentia, prout est in statu naturæ lapsæ, planè intelligitur. Ex quo ulteriùs roboratur nostra secunda assertio.

Objic. 2. Contra secundam assertionem. Aliquando negatur aliquibus possibilitas moralis ad servandam totam legem naturalem: neque illis debetur alia, quàm minima libertas, quæ physica est, & moralis: ergo puræ naturæ non debetur libertas moralis, sed sat est physica, atqueadeò ex hac ratione non est minùs potens appetitûs contra rationem in natura lapa, quàm in pura. Resp. dist ant. Negatur ex parte creatoris, nego, in pænam peccati, conc. ant. & neg. consequentiam. Ratio est, quia in natura lapsa ita producitur homo, ut odium divinum terminet ratione peccati originalis; ac proinde amittit beneficia, quæ ex divina bonitate illum absque odio producente haberet ex num. 89.

Objic. 3. ex Dyon. 4. de div. Nom. & D. Thoma 1. parte q. 95. art. 1. Naturalia in homine, & dæmone manserunt æqualia post peccatum: atque exinde subjectio appetitûs ad rationem, & rationis ad Deum infertur à D. Thoma q. 85. art. 1. ad 2. quòd non est naturalis; quia non manfit post peccatum. Ergo eadem rebellio, quæ est in natura lapsa, adfuisset in natura pura. Confir. 1. manentibus iisdem causis, manet idem effectus: sed licèt non fuisset peccatum in natura pura, manerent eædem causæ; ergo & iidem effectus. Confir. 2. In pura natura peccatum primi Hominis non emanasset in posteros, juxta illam legem Ezech. 18. Ut Filius non portet iniquitatem Patris sui. Ergo neque in natura lapsa emanavit peccatum primi hominis, quoad effectum ullum naturæ in posteros. Resp. dist. ant. Æqualia quoad dona determinatè debita, conc. debita vagè, & indeterminatè, neg. ant. & consequentiam, ut constat à num. 90. Neque in alio sensu loquuntur Dionysius & D. Thomas. Ad 1. conf. dist. maj. manentibus iisdem causis cum eadè ordinatione, atque dispositione morali conced. cum diversa, neg. maj. & dist. min. neg. consequentiam, ut constat ex dictis. Ad 2. confir. conc. ant. & neg. consequentiam. Quia in pura natura non fuisset pactum de transfundendis donis gratiosis in posteros, si primus homo non peccâsset; vel de non transfundendis, si peccâsset: quod quidem pactum extitit in præsenti providentia: atque adeò ex una ad alteram nulla est paritatis ratio.

Objic. 4. Parvuli decedentes cum peccato originali fruuntur beatitudine naturali, perinde ac si constituti essent in pura natura: ergò rebellio appetitûs contra rationem non est ratione peccati

peccati originalis major in natura lapſa, quàm foret in pura. Reſp. neg. antecedens. Ratio eſt, quia ut habet Auguſtinus lib. 3. contra Jul. cap. 8. Parvuli decedentes cum originali, verè ſunt damnati, licèt non poſſimus definire, quanta ſit eorum damnatio. Ex plurimis autem Auguſtini, aliorúmque PP. teſtimoniis latè probant Cardin. Bellarminus tom. 4. contr. 2. lib. 6. cap. 2. Et Cardin. de Aghvi. tom. 3. diſp. 197. ſect. 4. Eos non ſolùm damnari, quia carent viſione Dei, ſed etiam quia carent beatitudine naturali in ſuo genere perfecta: ex quo dolorem aliquem, etſi mitem concipiunt, quod omnino certum tenet Eſparza lib. 4. de Gratia art. 1. ad 5. Non enim habebunt eam cognitionem contemplativam Dei, eúmque amorem, quem haberent alii in naturali beatitudine conſtituti. Nec mirum, cùm hæc naturalis beatitudo nemini debita eſſet, niſi poſt merita; neque injuſtum eſt, quòd ipſi experiantur pejorem conditionem ratione peccati originalis, quàm experirentur, qui eſſent in beatitudine naturali; quandoquidem ex lege præſentis providentiæ experturi forent incomparabiliter majorem felicitatem præ aliis, ſi Adam non peccaſſet. Unde credibilius eſt parvulos cum originali decedentes manſuros in loco ſubterraneo, ubi eorum dolor valdè temperatus erit, ut ſatis cognoſcant, quanta ſit miſeria, in quam potuerunt incurrere, quámque in æternum non patientur.

102. Objic. 5. Gentiles facti ſunt ex Apoſtolo inexcuſabiles, eò quòd naturali lumine cognoſcere poſſunt, & venerari ſapientiam, & providentiam creatoris: atqui ſi rebellio appetitûs contra rationẽ, aliæque miſeriæ experientia notæ, in quibus naſcimur, eſſent majores in natura lapſa, quàm fuiſſent in pura, fierent excuſabiles, nec poſſent naturæ lumine agnoſcere ſapientiam, & providentiam creatoris; ergo &c. Probat. min. Rebellio appetitûs, aliæque miſeriæ, niſi forent eædem, ac in pura natura, non poſſent à Deo infligi, ſaltem ratione ſuæ divinæ bonitatis, & munificentiſſimi Domini, niſi in pœnam peccati: atqui peccatum originale lumine naturæ non conſtat; ergo non habent gentiles, unde poſſint excuſare naturæ conditorem ab irrecta conſtitutione naturæ. Cùm autem conditor irrectus non ſit Deus, exinde gentiles haberent excuſationem ad non cognoſcendum DEUM. Conſ. ex alio abſurdo Phyloſophiæ; tota enim naturalis Philoſophiæ nititur experientiis, quas habemus de operationibus agentiũ: atqui operationes hujusmodi non proveniunt à natura, ſed ſunt accidentalis pœna peccati: quo non poſito aliter operaremur & nos, & in nos agentia; ergo falſæ ſunt conſecutiones, quas tanquam principia evidentia Philoſophus ex experientia deducit.

Reſp. Conc. maj. & neg. min. Ad probationem diſt. maj. non poſſent infligi niſi in pœnam peccati, & hoc nobis evidens eſſet naturæ lumine, neg. & non eſſet evidens, conc. maj. & conc. min. neg. conſequentiam. Ratio eſt, quia ſi non haberemus notitiam de peccato originali, licèt cognoſceremus naturam à DEO conditam cùm hac magna rebellione, cognoſceremus utique illam, ut à conditore productam. Quare autem ita producta eſſet, non cognoſceremus. Unde teneremur intelligere aliquam eſſe cauſam nobis occultam: aliud quippe eſt, cognoſcere rem, quoad quod eſt, & aliud, quoad quomodò eſt. Ut latiùs dixi in tractatu de Deo. Etenim nobis evidens eſt Deum eſſe rectum, & juſtum; viæ autem Domini, in quibus juſtè, & rectè operatur ſunt nobis prorſus occultæ: & lumine naturæ ſcimus eſſe nobis exinſcrutabiles; ſcimus enim vias Domini eſſe ſupra id, quod nos concipere poſſumus: atque adeò excedentes captum noſtrum, ut ex num. 3. de DEO. Sic Job. 5. *Qui facit magna, & inſcrutabilia.* Et 37. *Tonabit voce magnitudinis ſuæ, & non inveſtigabitur, cùm audita fuerit vox ejus: Tonabit DEUS in voce ſua mirabiliter, qui facit magna, & inſcrutabilia.* Quapropter ratio operandi eſſet gentilibus occulta. Rectitudo verò Dei certa. Quo ex capite arguebat contra Manichæos negantes Scripturas Auguſtinus citatus num. 97. Ad confirmationem diſt. maj. de operationibus agentium debitis ſolis comprincipiis, quæ determinatè exigit natura, neg. quæ vel determinatè, vel vagè exigit, conc. maj. & diſt. min. accidentalis pœna peccati quoad comprincipia nullo modo debita, neg. debita ſaltem vagè, conc. min. & neg. conſequent. Quia ad inferendam rei naturam ſatis eſt, agnoſcere operationes, quas facit ex comprincipiis, ſivè determinatè, ſive vagè ipſi debitis. Neq; demonſtrationes naturales philoſophicæ circa naturam ſunt pro omni ſtatu, in quo exiſtere poterat; ſed pro ſtatu, in quo modò exiſtit, & præbet principia ad demonſtrandum. 103.

DISPUTATIO III.

DE BEATITUDINE CORRESPONDENTE PURÆ NATURÆ.

104. Puram naturam nullam habere beatitudinem, quæ ipſi poſſit correſpondere, defendunt aliqui Theologi. Ita Valentia, Card. Sforz. & aliqui Recentiores. Secunda ſententia docet, in pura naturâ poſſibile eſſe beatitudinem minùs perfectam intuitivâ Dei viſione; illam tamẽ fore veram, & ſimpliciter dictâ beatitudinẽ, in qua appetitus creaturæ rationalis omnino quieſceret.

Ita Ex. Doct. in 1. 2. tom. tr. 1. disp. 4. sect. 3. & tom. 1. de Gratia Proleg. 4. c. 1. Fonseca 1. Metaph. c. 1. q. 2. sect. 3. Rainaud. tom. 1. disciplmor. disp. 1. q. 4. Ant. Perez in primam partem disp. 2. c. 1. §. 3. Maur. l. 2. tom. 6. q. 47. & communiter Recentiores. Pro resolutione sit

SECTIO I.

De Beatitudine naturali.

105. Assero cum secunda sententia. Possibilis est beatitudo naturalis correspondens statui puræ naturæ. Probat. 1. Deus ut author naturæ non minùs est potens satiare innatum appetitum puræ naturæ, quàm ut author gratiæ sit potens satiare appetitum innatum ipsius gratiæ; aliter non esset perfectus author naturæ: sed Deus satiando innatum gratiæ appetitum confert beatitudinem supernaturalem; ergo satiando appetitum innatum naturæ conferret beatitudinem naturalē; ergo sicut possibilis est respectu naturæ elevatæ beatitudo supernaturalis; ita possibilis est respectu naturæ puræ beatitudo naturalis. Conf. Omnes causæ secundæ naturales habent innatum appetitum, & inclinationem ad suum finem naturalem, quo obtento naturaliter quiescunt: sic lapis quiescit naturaliter in centro deorsum: & ignis in centro sursum; aliter non esset natura bene ordinata, si nullum finem sui innati appetitûs haberet: ergo & natura rationalis habet innatum appetitum, & inclinationem ad suum finem naturalem, quo obtento naturaliter quiescat: sed talis finis est beatitudo naturalis; ergo &c.

106. Probatur secundò. Possibilis est scientia naturalis abstractiva DEI indita ab authore naturæ, qua natura ita perfectè contempletur sui authoris perfectiones, ut necessariò, & spontaneè in illius ferventissimum amorem prorumpat: ac proinde sit radix virtutum moralium, & totius rectitūdinis naturalis voluntatis: exindéque maneat voluntas incompossibilis in perpetuum cum peccato, & libera ab omni miseria: & quidem evidens est, id non repugnare, si DEUS in præmium meritorum naturalium hæc omnia promittat. Neque assignabilis est repugnantia ulla, ne promittere possit; atqui hoc sufficiens est ad beatitudinem naturalem, ut ex terminis constat, & docet Augustinus lib. 13. de Trinit. cap. 3. dicens: *Beatus igitur non est, nisi qui & habet omnia, quæ vult, & nihil vult malè.* Et Epist. 121. *Ille igitur beatus est, qui omnia, quæ vult, habet: nec aliquid vult, quod non decet;* ergo &c.

107. Probatur 3. Ad beatitudinem naturalem sat est ea felicitas, quæ licèt non expleat capacitatem, explet tamen totum appetitum innatum naturæ, quo naturaliter in finem suum inclinat: atqui ea felicitas descripta num. superiori explet totum appetitum innatum naturæ, quo naturaliter in finem suum inclinat; ergo ea felicitas est beatitudo naturalis: ac proinde cùm ea felicitas non repugnet, neque naturalis beatitudo repugnabit. Probat. min. Licèt natura habeat capacitatem ad terminum entitativè, & quoad substantiam supernaturalem: attamen nequit innatè appetere illum; solúmque potest innatè appetere terminum naturalem: sic cæcus à nativitate apperens innatè videre, non appetit visionem entitativè supernaturalem, sed specificativè, & entitativè naturalem, & quæ à causis naturalibus potuit induci juxta dicta num. 79. Sic aqua non appetit innatè frigiditatem supernaturalem, sed naturalem, quod idem est de reliquis omnibus exigentiis rerum naturalium, si à præsenti quæstione præscindamus: atqui beatitudo facialis, quæ est visio intuitiva, & possessio filiorum DEI ex dictis à num. 60. est entitativè supernaturalis; ergo pura natura ad explendum innatum suum appetitum hanc facialem beatitudinem non exigit; ergo ad explendum ejus appetitum innatum assignanda est felicitas naturalis: sed nulla alia congruentius assignari potest, quàm ea felicitas à nobis descripta n. superiori; ergo &c.

Respondebis cum aliquibus Recentioribus: in pura natura nullum adesse appetitum innatum exigentiæ ad beatitudinem supernaturalem: adesse tamen appetitum innatum indigentiæ, cùm rationalis natura indigeat beatitudine, in qua appetitus innatus ipsius quiescat; quæ nulla alia est, prærer visionem intuitivam. Neque rationalis natura, inquiunt, est imperfectè constituta, quamvis ipsi non debeantur media ad eam beatitudinem consequendam; sat enim est ad perfectam illius constitutionem, quòd eam beatitudinem possit obtinere auxilio Dei: quæ expressa est doctrina D. Thomæ 1. 2. quæst. 2. art. 5. ubi hæc habet: *Ad secundum dicendum, quòd nobilioris conditionis est natura, quæ potest consequi perfectum bonum, licèt indigeat exteriori auxilio ad hoc consequendum, quàm natura, quæ non potest consequi perfectum bonum, sed consequitur quoddam bonum imperfectum, licèt ad ejus consecutionem non indigeat exteriori auxilio, ut Philosophus in 2. de Cœlo dicit: Sicut melius est dispositus ad sanitatem, qui potest consequi perfectam sanitatem, licèt hoc sit medicinæ, quàm qui solùm potest consequi quandam imperfectam sanitatem sine medicinæ auxilio; & ideo creatura rationalis, quæ potest consequi perfectum beatitudinis bonum indigens ad hoc divino auxilio, est perfectior, quàm creatura irrationalis, quæ hujusmodi boni non est capax, sed quoddam bonum imperfectum consequitur virtute suæ naturæ.*

Multa invenio in hac responsione, quæ omnino displicent. Quapropter contra primò. Nullus datur appetitus indigentiæ ad bonum, quin debeantur media appetenti ipsius naturæ proportionata ad tale bonum consequendum, ut num. 79. Sed puræ naturæ non sunt possibilia media ipsi debita, &

pro-

proportionata ad obtinendam beatitudinem supernaturalem; ergo pura natura non habet appetitum indigentiæ ad beatitudinem supernaturalem: atque adeò ut sit perfectè constituta, solùm potest habere appetitum indigentiæ ad naturalem beatitudinem. Contrà 2. Et utor eodem D. Thomæ exemplo, quod si bene percipiatur, non quidem adversariis, sed nobis favet: etenim ille infirmus dicitur meliùs dispositus ad sanitatem, qui licèt indigeat auxilio medici, potest obtinere sanitatem per media natura non indebita; si enim solùm posset obtinere supernaturaliter sanitatem, non exinde diceretur meliùs dispositus ad sanitatem, quàm ille, qui per media naturalia perfectam sanitatem posset obtinere: ergo ut pura natura sit perfectè constituta in sua linea ad habendam beatitudinem, non sat est, quòd eam possit habere supernaturaliter, sed potiùs requiritur, quòd per media naturalia ipsi non indebita, possit beatitudinem obtinere.

110. Contrà 3. Pura capacitas, & appetitus indigentiæ non sibi ad invicem correspondent: potest enim dari pura capacitas; quæ appetitus indigentiæ non sit, ut patet in humanitate capaci unionis hypostaticæ, quæ quidem ad eam unionem nullum habet appetitum innatum indigentiæ; ergo licèt natura pura rationalis ratione capacitatis, quam habet, ut eleveturad obtinendam beatitudinem supernaturalē, perfectior sit altera naturâ ad talem beatitudinem incapaci, non exinde attribui potest puræ rationali naturæ appetitûs innatus indigentiæad beatitudinem supernaturalē. Contrà 4. Nequit Deus ex parte sui creaturam rationalē imperfectè, & improvidè producere; aliter non esset perfectus artifex, contra illud Deuter. 32. *Dei perfecta sunt opera.* Atqui si esset impossibilis puræ naturæ finis, & beatitudo naturalis, solúmque posset habere finem supernaturalē, esset pura rationalis natura imperfectè producta, cùm in eo statu essent impossibilia media ad eum finem obtinendum: essētque multò magis misera, quàm aliæ creaturæ irrationales, quæ in linea sua possent obtinere finem suum. Quinimò homo in pura natura productus, cùm peccare posset, æternam quoque posset obtinere miseriam, quin per bona opera, licèt nullum peccatum committeret, obtinere posset ullam beatitudinem; ergo &c.

111. Probat. 4. Homo in statu puræ naturæ conditus haberet appetitum innatum ad finem suum; quæcumque enim res utpote ordinatè à Deo producta constitutum habet finem suum, in quo quiescat: atqui terminus illius appetitûs innati non esset beatitudo supernaturalis, sednaturalis; ergo in statu puræ naturæ possibilis est beatitudo naturalis. Consequentia tenet, & major admittitur ab adversariis. Minor verò probatur. Appetitus innatus, quem haberet in statu puræ naturæ ad suam beatitudinem, non esset supernaturalis, sed naturalis, utpote cum ipsa pura natura identificatus, ut adversarii fatentur, & constat à num. 105. Ergo terminus illius appetitûs, quiquidem esset beatitudo, non esset supernaturalis, sed naturalis. Patet consequentia. Quia appetitus, & terminus appetitûs sibi ad invicem referuntur; ergo si appetitûs innatus, quo homo appeteret, esset naturalis, beatitudo, quam appeteret, esset etiam naturalis. Conf. In eo distinguitur appetitus innatus ab appetitu elicito, vel à pura capacitate, quòd pura capacitas potest esse ad rem indebitam, ut patet in pura natura respectu unionis hypostaticæ: appetitus autem elicitus potest esse ad rem impossibile; sic Lucifer appetebat exaltare solium suum super ipsum thronum Dei: at appetitus innatus distinguitur ab elicito; quia non est ad rem impossibilem; & distinguitur à pura capacitate, quia non est ad rem indebitam, atque adeò est ad rem possibilem, & sibi debitam; atqui naturalis appetitus innatus ad beatitudinem sibi debitam, nequit esse appetitus ad beatitudinem supernaturalem; ergo ad naturalem.

Probat. 5. Ad beatitudinem rationalis naturæ non requiritur omne illud, quò meliùs se haberet; aliter nullus in cœlis haberet beatitudinem, cùm privatus esset nobiliori, & intensiori visione, intuitione, amore, & gaudio, quorum est capax; neque ulla pura creatura beatitudinem haberet, cùm privata esse possessione physica Dei per identitatem suppositi, cujus est capax. Unde beatitudo naturæ rationalis ea est, quæ perpetuam affert fælicitatem statui naturæ, sive puræ, sive elevatæ proportionatam; ergo sicut est beatitudo supernaturalis ea, quâ natura rationalis elevatur ad æternā fælicitatem sibi indebitam excludentem omnem miseriam; ista erit beatitudo naturalis ea, quâ pura natura haberet perpetuam fælicitatem sibi debitam, & excludentem omnem miseriam: atque adeò in statu puræ naturæ possibilis esset beatitudo naturalis. Conf. Ille est beatus, qui habet omnia necessaria ad æternam fælicitatem, licèt careat non necessariis, sed purè deliciosis: hæc enim non deserviunt ad necessitatem vitæ, ideóque non sunt necessaria ad quietem, & sine dolore vivendum: natura enim ut quietè, & sine dolore vivat, paucis contenta esset; atqui si ad quietē, & sine dolore vivendum indigeret intuitiva Dei possessione propriâ filiorū Dei, dici non posset paucis contenta. Quis enim dicat, servum paucis esse contentum, si contentus non sit, usq; dum habeat ea, quæ sunt propria filii; ergo &c. Ex dictis 112.

113. Fit 1. Beatitudinem rationalis creaturæ nequaquam posse reperiri, nisi in Deo possesso. Ratio est, quia vel est beatitudo, & ultimus finis naturalis: vel beatitudo, & ultimus finis supernaturalis: atqui quæcumque beatitu-

do sit, debet includere Deum possessum, ut constat à n. 15. & 32. Etenim si est beatitudo naturalis, includit Deum naturaliter possessum, per scientiam nimirum, & amorem naturales; si autem sit beatitudo supernaturalis, includit Deum possessum per amorem, & intuitionem supernaturales; ergo &c. Fit 2. Possessionem intentionalem Dei, habitam sive per scientiam naturalem, sive per intuitionem supernaturalem, vocari Dei visionem, prout hæc præscindit ab intuitiva, & ænigmatica: atque adeò secluſa visione Dei, nullam esse possibilem creaturæ beatitudinem. Ratio est, quia in Scripturs scientia illa abstractiva, & intuitio Dei vocantur visio Dei; ista quidem facialis: illa verò ænigmatica. Sic Paulus 1. Corinth. 13. *Videmus nunc per speculum in ænigmate: tunc autem facie ad faciem.* Quapropter visio facialis dicitur propria possessio filiorum DEI: visio verò ænigmatica vocatur possessio propria servarum, ut infrà constabit, & diximus à n. 60.

114. Fit 3. Cognitionem ænigmaticam, quam viatores habent de Deo, non necessitare ad amorem Dei, eò quòd non proponat ex parte objecti puram bonitatem absque exclusione omnis malitiæ; proponit enim difficultatem, & arduitatem, quam debemus pati, ut Deum obtineamus; ratione cujus voluntas potest se retrahere ab amore Dei. Cognitio verò ænigmatica, quæ rationalem creaturam in centro suæ naturalis beatitudinis constitueret, repræsentaret Deum, ut jam possessum, sampérque possidendum, quin ullam arduitatem, aut ullum malum repræsentaret incurrendum, ut ad possessionem summæ illius bonitatis accederet. Cùm autem summa bonitas absque ulla mixtura malitiæ ex parte objecti à cognitione attacti repræsentatæ necessitet ad amorem, ut patet in actibus primò primis. Exinde creatura rationalis in suo naturali centro constituta, maneret necessitata ad DEI amorem. Si enim quævis res, licèt inanimata, ut ignis, lapis, & sic de aliis, in centro suo quiescunt, neque molestiam, aut malum ullum experiuntur, quomodo rationalis natura in centro suo constituta non ita quiesceret? Inter cognitiones enim ænigmaticas dantur specie diversæ, vel ratione nobilitatis, ut patet in actu fidei, quo Deum ænigmaticè cognoscimus, ut docet Paulus num. superiori. Et tamen distinguitur specie ab aliis actibus ænigmaticis; vel ratione diversæ tendentiæ, cùm alter sit judicium indifferens, ut patet in actu constitutivo nostræ libertatis; alter absq; indifferentia, ut patet in cognitione prævia ad actus primò primos, qui ex hoc titulo excusantur à Theologis à peccato formali.

Cæterùm de his latè à num. 173. Ubi agemus, de appetitu elicito.

SECTIO II.

Solvuntur opposita.

OBjic. 1. D. Thomas 1. Part. quæst. 12. art. 1. ait: *Cùm enim ultima hominis beatitudo in altissima ejus operatione consistat, quæ est operatio intellectus; si nunquam essentiam Dei videre potest intrllectus creatus, vel nunquam beatitudinem obtinere poterit, vel in alio ejus beatitudo consistet, quam in Deo: quod est alienum à fide, & ratione; in ipso enim est ultima perfectio rationalis creaturæ, quod est principium essendi: in tantum enim unumquodque perfectius est, in quantum suum principium attingit.* Ergo ex D. Thoma non est possibilis alia hominis beatitudo, nisi supernaturalis. Confirm. 1. Ex eodem D. Thom. lib. 3. contra gentes c. 1. dicente: *Insitum esse homini naturale desiderium videndi primam omnium causam.* Ac proinde creaturam rationalem quousque Deum videat, prout est in se, necessariò manere semper inquietam. Unde etiam probat visionem Dei esse possibilem, ne alioquin dicatur inanè esse desiderium naturæ. Quod etiam habet 1. Part. quæst. 12. art. 1. dicens: *Inest homini naturale desiderium cognoscendi causam, cùm intuetur effectus;* ergo &c.

Conf. 2. Ex eodem D. Thoma 1. 2. q. 3. Ubi per varios articulos probat, beatitudinem hominis nisi imperfectam, & aliqualem, non posse consistere in scientiis speculativis, aut in cognitione substantiarum separatarum, scilicet angelorum: & exinde concludit ad perfectam beatitudinem requiri, quòd intellectus pertingat ad ipsam essentiam primæ causæ, & sic perfectionem suam habeat per unionem ad Deum, sicut ad objectum, in quo solo beatitudo hominis consistit; ergo ex D. Thoma nulla alia est possibilis beatitudo hominis, nisi supernaturalis, & intuitiva. Resp. conc. ant. & neg. cons. Quasi intellectus creatus nunquam Deum videre posset, non posset habere defacto visionem intuitivam, neque de possibili in pura natura habere posset visionem ænigmaticam; hoc enim est contra rationem, ut probavimus à n. 105. Illud autem est contra fidem, quæ docemur, beatos facie ad faciem videre Deum, ut constat ex n. 113. Unde negare, quòd creatura rationalis possit Deum videre, & est in uno sensu contra rationem, & in altero sensu contra fidem. Sed quid inde contra nos.

Ad primam confirmationem dist. ant. cognoscendi causam, quando cognoscit effectum modo proportionato exigentiæ causæ, conc. modo indebito, & in proportionato, neg. ant. & cons. Etenim rationale desiderium creaturæ, de quo loquimur, non potest se extendere ad cognoscendam causam modo sibi impossibili, aut prorsus indebito: sed modo sibi debito, & possibili; ac proinde in pura natura omninò quiesceret, dummodo cognosceret DEUM modo sufficienti ad puræ naturæ felicitatem. In statu autem

autem elevationis non ita quieſcit quoad appetitum elicitum; cùm tendere debeat ad obtinendum Deum, ipſumque per cognitionem facialem cognoſcendum, ne illius omnimodam poſſeſſionem amittat. Unde licèt iſta cognitio nó requiratur ad explendum innatum appetitũ naturæ, requiritur ad compenſandum terminum appetitûs innati, juxta dicta à num. 63. Ad 2. Confir. diſt. ant. ad perfectam Beatitudinem in ſua linea requiritur, quòd intellectus pertingat ad ipſam eſſentiam primæ cauſæ, per cognitionẽ correſpondentem illi lineæ, conc. per cognitionem ſuperexcedentem, neg. ant. & conſeq.

118. Objic. 2. Beatitudo conſiſtit in poſſeſſione ſummi Boni: atqui per cognitionem naturalem, ut potè abſtractivam, & ænigmaticam, per quam Deus non repræſentatur nobis ut præſens, quod requiritur ad poſſeſſionem, ſed ut abſens, non poſſidemus ſummum bonum; ergo in tali cognitione nequit ſtare beatitudo: atque adeò naturalis beatitudo repugnat. Confir. 1. Si hæc cognitio ſufficeret, non quidem Deus, ſed Dei imago eſſet beatitudo noſtra; ſed hoc abſurdum eſt, contraq; omnes Theologos, & contra D. Thomam citatum num. 115. ergo &c.

119. Confir. 2. Perfectior cognitio, quam homo naturaliter haberet, eſſet de ſubſtantiis ſeparatis immediatè, & quiddidative cognitis per ſpecies earum proprias, juxta innatum creaturæ appetium à Deo inditas: ergo in illis ſubſtantiis, & non in Deo ſtaret beatitudo hominis rationalis: Quod planè eſt abſurdum. Confir. 3. ex D. Thoma contra gentes c. 48. dicente: *Operatio intellectualis ſpeciem ſuam, & nobilitatem habet ſecundùm illud, quod eſt primò & per ſe intellectum, & ab illo menſuratur.* Ergo objectum immediatum illius cognitionis abſtractivæ, quod quidem eſſet creatura, eſſet objectiva noſtra beatitudo.

120. Reſp. diſt. maj. In poſſeſſione propria Filii, vel propria ſervi, conc. in poſſeſſione propria indiſpenſabiliter Filii, neg. maj. & diſt. min. neg. conſequentiam. Ratio eſt, quia objectum attractum à cognitione, licèt non ſit phyſicè, aut facialiter præſens, ſemper eſt intentionaliter, aut ænigmaticè præſens intelligenti; atque adeò Deus attactus ab intellectu creato ſemper eſt ſaltem ænigmaticè præſens intentionaliter creaturæ illum intelligenti; adeſt autem hoc magnum diſcrimen, quòd ſi Deus facialiter cognoſcatur, eſt præſens, & poſſeſſus præſentia, & poſſeſſione Filiis debita, ut ex Scriptura dixi num. 60. Propter quem nobiliſſimum conceptum uſus obtinuit, ut præſentia iſta antonomaſticè nomine intentionalis præſentiæ à Theologis accipiatur. Exinde quando Deus ſolùm ænigmaticè cognoſcitur, & eſt præſens, non eſt præſens, & poſſeſſus præſentia, & poſſeſſione Filiis debita; ſed præſentia, & poſſeſſione propria ſervorum. Unde quamvis in pura natura non poſſet homo poſſidere Deum poſſeſſione propria Filii, poſſideret illum poſſeſſione propria ſervi.

121. Ad 1. Confir. diſt. maj. Dei imago eſſet beatitudo noſtra formalis, & ut quò, conc. objectiva, & ut quod, neg. maj. & diſt. min. neg. conſequentiam. In hoc enim nec minima abſurdi umbra relucet: etenim in beatitudine ſupernaturali idem contingit; viſio enim Dei intuitiva, quæ eſt formalis beatitudo, & ut quò, non eſt Deus, ſed imago Dei; Deus autem eſt beatitudo noſtra objectiva, & ut quod. Ad 2. Confir. diſt. ant. Perfectior cognitio eſſet de ſubſtantiis ſeparatis ad adhærendum ultimò ipſis, nego, ad adhærendum ultimò Deo mediis ipſis cognito, conc. ant. & neg. conſequentiam. Ratio eſt, quia quando per ſpecies alienas tendimus ad cognoſcendum aliquod objectum, finis, cui adhæremus, & in quo ultimò ſiſtimus, non eſt objectum immediatè repræſentatum per illas ſpecies, ſed objectum illud, ad quod ultimò repræſentandum, & cognoſcendum, aſſumuntur ab intellectu tales ſpecies.

122. Exemplum præ manibus eſt. Etenim quando quis deſiderat cognoſcere Cæſarem per ſpecies deſumptas à Cæſaris imagine, non ſiſtit ultimò in cognitione imaginis, ſed in cognitione Cæſaris, quod per ſe eſt evidens: in re autem noſtra multò evidentiùs; nam beatitudo formalis, & naturalis ſolùm poteſt ſiſtere in objecto potente excludere à rationali natura omnem miſeriam per excluſionem ſuæ lineæ proportionatam; Tale autem objectum non eſſent ſubſtantiæ ullæ creatæ, aut ſeparatæ, ſed ſolus Deus. Ad 3. Confir. conc. ant. & neg. conſequentiam. Ratio eſt, quia illa operatio intellectualis non reſpiceret pro objecto ultimato creaturam, ſed potiùs Deum; ac proinde beatitudo naturalis objectiva non eſſet creatura, ſed Deus. Licèt enim Deus, qui eſſet finis illius cognitionis, non eſſet objectum primum in executione, eſſet tamen primum objectum in intentione, à quo deſumitur ratio beatitudinis objectivæ. Quin imò D. Thomas malè ab adverſaris intelligitur de objecto immediato, quando loquitur de primo intellecto; longè quidem alia eſt mens Angelici Præceptoris in ejusmodi locutione, ut latè ex num. 365. de Deo conſtat.

123. Objic. 3. D. Thomas 1. 2. q. 3. art. 8. ad probandum ſine viſione intuitiva Dei non dari veram beatitudinem, inquit: *Homo non eſt perfectè, ac verè beatus, quando reſtat ſibi aliquod deſiderandum, & quærendum.* Atqui ſi intellectus humanus cognoſcens eſſentiam alicujus effectûs creati, non haberet de Deo niſi cognitionem abſtractivam, & ænigmaticam, prorumperet in deſiderium cognitionis intuitivæ Dei; ergo &c. Confir. 1. Juxta D. Thomam 3. contra gentes c. 50. Quod eſt imperfectum in aliqua ſpecie, deſiderat conſequi perfectionem illius ſpeciei: ſic qui habet opinionem, deſiderat ſcientiam: qui novit ſubſtantiam inferiorem, deſiderat agnoſcere ſuperiorem: qui cognoſcit finitum pendere ab infinito, non quieſcit cum ignorantia infiniti; ergo intellectus cum ſcientia abſtractiva Dei, quam cum amore ab illa pendente aſſignamus pro beatitudine naturali, non quieſceret. Atque adeò nulla erit beatitudo naturalis.

124. Confir. 2. Quò major esset illa scientia, quam pro naturali beatitudine assignamus, tantò vicinior Deo constitueretur creatura, quin Deum centrum suum adhuc possideret: sed quò res vicinior est centro nondum possesso, magis inquieta est, magisque inclinat in ipsum: sic ut docent Philosophi, & experientia demonstrat, motus naturalis corporis in fine intenditur: sic etiam, qui per cognitionem abstractivam ex aliorum relatione cognoscit alicubi esse res supra modum pulcherrimas, nimirum spectacula, viridaria &c. tantò intensiùs desiderat ea videre, quæ magis pulchra abstractivè cognoscit; ergo quò magis per illam scientiam pura natura Deum cognosceret, tantò magis esset inquieta, desiderans Deum intuitivè videre, juxta illud Augustini 1. Conf. c. 1. *Fecisti nos Domine ad te: & inquietum est cor nostrum, donec requiescat in te.* Confir. 3. Si puræ naturæ possibilis esset beatitudo naturalis, constitueretur sibi nimis sufficiens, & gratiæ æstimatio deprimeretur; ergo talis naturalis beatitudo repugnat.

125. Resp. dist. maj. Quando restat sibi aliquod desiderandum, & quærendum intra terminum sui appetitûs innati, vel intra nobiliorem ipsius compensationem à Deo factam, conc. supra talem terminum appetitûs, aut nobilitatem compensationis, neg. maj. & dist. min. Prorumperet, si terminus naturalis appetitûs non esset à Deo compensatus per intuitionem Dei, & media ad illam, neg. si compensatus esset, subdist. Prorumperet per appetitum innatum, neg. per rationalem, & elicitum, conc. min. & neg. consequentiam. Ratio est, quia natura per appetitum innatum, solùm potest respicere terminum sibi debitum: Per appetitum autem rationabilem, & elicitum non debet semper tendere ad omne bonum, quod aliàs ipsi bonum esset; aliter deberet tendere ad identitatem suppositi divini. Unde quando terminus appetitûs innati, compensatus est per terminum nobiliorem indebitum, non tendit rationabilis appetitus elicitus ad omnem terminum nobiliorem, ut eo obtento quiescat: sed ad quemcumque ad illam compensationem sufficientem. Exinde quia ad compensationem non requiritur major, aut minor intuitio, sed sufficiens est quæcumque, dummodo sit intuitio Dei, qui exiguam in cœlo habet, non est inquietus, desiderans intensiorem, & nobiliorem: sic humanitas puræ creaturæ carens nobiliori accessu ad Deum per unionem hypostaticam, cujus est capax, & sistens in propria subsistentia, quin subsistat in Deo, non est inquieta. Pariter pura natura sistens in possessione Dei sibi proportionata, nequaquàm esset inquieta.

126. Ad 1. Confir. dist. ant. desiderat consequi perfectionem illius speciei, quâ non obtenta erit imperfectus, vel infelix in sua linea, conc. quâ non obtenta, adhuc erit felix in sua linea, neg. ant. & consequentiam. Aliter homo cum subsistentia limitata esset infælix, & inquietus, desideraretque, ut esset beatus, & quietus habere subsistentiam divinam illimitatam; quod est contra rationem, & fidem. Ad 2. Confir. dist. maj. Quin posset possessione sibi debita, & consentanea, neg. possessione sibi indebita, & superexcedenti, conc. maj. & dist. min. nego consequentiam, ut constat ex num. 121. Etenim ut ait Cyrillus in Joan. cap. 8. *Alia naturæ ratio: alia adoptionis.* Et Augustinus 3. contra Max. *Ideo homo fit gratiâ filius; quia non est natura.*

Ad 3. Confir. neg. ant. Nam quomodo erit 127
sibi nimis sufficiens natura ex suis viribus impotens ad maxima, & pretiosa dona, quorum alioquin est capax? Aliter constituenda foret sibi nimis sufficiens ex jure ad propriam subsistentiam. Quin imò natura pura non esset sufficiens ad obtinendam statim naturalem beatitudinem; eamque si lethaliter peccaret, ita amitteret, ut si Deus peccatum non condonaret, in 12
æternam miseriam incurreret. Unde rationali creaturæ, ut mereri posset, vel demereri, si Deus de potentia absoluta illam anihilare nollet, deberetur status viæ juxta Augustini doctrinam Serm. 14. de verbis Apostoli c. 6. dicentis. *Non potest Deus addicere creaturam rationalem æternæ miseriæ absque culpa.* Ut enim Sap. 11. de Deo dicitur: *Nihil odisti eorum, quæ fecisti,* & ut ait Apostolus ad Rom. 11. *Sine pœnitentia enim sunt dona, & vocatio Dei.* Qua propter 13
non tolluntur, & frustrantur absque recipientis culpa: atque adeò donum Dei in pura natura, quo homo appeteret naturalem beatitudinem, de potentia saltem Dei ordinaria non frustraretur absque hominis culpa. Exinde Deus se accomodans exigentiæ rationalis creaturæ, constitueret omnibus terminum viæ, in qua pro libito suo posset mereri, aut demereri naturalem beatitudinem; sive ante illius affectionem homo experturus foret naturaliter mortem, cùm naturaliter mortalis sit, ut aliqui docent; sive mortem in pura natura numquam foret experturus, ut alii judicant. Et licèt præmia in actu secundo penderent à munificentia, & promissione divina, haberent nihilominùs merita hominis condignitatem ad hæc præmia in actu 1. ut constabit num. seq.

Objic. 4. Homo in statu puræ naturæ con- 128
ditus essentialiter esset servus Dei, ejusque opera, quibus præstaret obsequia Deo, essent Deo debita, sicut opera servi sunt debita domino; atqui servus, quà servus, per opera sua nullum præmium meretur; neque tenetur dominus ea opera præmiare; ergo homini in statu puræ naturæ condito ratione suorum operum nullum 13
præmium deberet Deus: ac proinde non posset naturalem beatitudinem obtinere: neque possibilis esset ulla naturalis beatitudo puræ naturæ. Resp. conc. maj. & dist. min. Nullum præmium meretur, quod illud extrahat à statu servitutis, aut elevet ad statum filii, conc. quod relinquat illud in statu servitutis, neg. min. & consequentiam. Ratio est, quia servus, ut ser-

vus,

vus, per opera sua, quibus bene se gerit erga dominum, meretur alimenta, & reliqua necessaria ad vitam alendam. Unde cùm homo in statu puræ naturæ constitutus, respiceret Deum, ut datorem vitæ æternæ, non minùs, quàm in humanis servus respiciat dominum, ut temporalis vitæ curatorem. Exinde per opera sua meteri posset præmium, quo in vita sua bene in æternum se haberet. Quin imò quamvis illa merita absque promissione Dei non possent Deum essentialiter obligare ad conferendum præmium in actu secundo, sicuti neq; posset obligare Deum, ne de potentia absoluta hominem annihilaret, attamen in actu primo condigna sunt, & posita divina promissione de conferendo præmio ipsis condigno, teneretur Deus ex fidelitate ea in actu secundo præmiare beatitudine naturali. Cæterùm de his dicemus latiùs in Tract. de Incarnatione. Ex dictis.

129. Fit 1. Quoad constitutivum beatitudinis naturalis discurrendum esse eodem prorsus modo, ac de beatitudine supernaturali, servata uniuscujusque lineæ proportione. Unde sicut beatitudo supernaturalis, qua anima Deum intimè possidet, non solùm consistit in actu intellectûs, sed etiam in actu voluntatis, ut contra Thomistas, & Scotistas dicemus à num. 193. Ita etiam beatitudo naturalis neque constitueretur per solum actum intellectûs, neque per solum actum voluntatis, sed per utrumque. Ratio autem est, quia beatitudo satiat naturæ rationalis appetitum, quo expleto omnino quiescit: sed naturæ rationalis appetitus non solùm dicit potentiam intellectivam, sed etiam volitivam; ergo possessio, quâ natura rationalis obtinet beatitudinem, non stat in solo actu intellectûs, neque in solo actu voluntatis, sed in utroque. Fit 2. Beatitudinem alteram esse objectivam, & alteram formalem. Objectiva est Deus possessus: Formalis actus voluntatis, & intellectûs, qui sunt possessio, seu quasi unio intentionalis objectivæ beatitudinis cum beato, de quibus infrà latè dicemus.

DISPUTATIO IV.

DE NATURA EXALTATA AD FINEM, ET BEATITUDINEM SUPERNATURALEM.

130. Duplex fuit apud antiquos error circa possibilitatem visionis beatificæ supernaturalis. Primus eam ex solis naturæ viribus possibilem adstruebat: Ita Anomæi, quos inter præcipuus fuit Eunomius. Quem errorem deinde secuti sunt Beguardi, & Beguini, quos damnavit Clemens V. in Conc. Vien. ut in Clem. ad Nicenum de Hærmon. Secundus econtra illam ex viribus etiam gratiæ, & Dei elevatione impossibilem esse affirmabat. Contra hunc errorem Sanct. Greg. Papa lib. 12. in Job. c. 14. exponens gloriam animarum S. S. ait: *Quæ intus omnipotentis Dei claritatem vident.* Idem error attribuitur Armenis, qui etiam dicebant hominem beatificari in quadam claritate, & fulgore Dei, quin ad intuitivam ejus visionem possent pervenire. Eundem errorem secutus est Abailardus, ut colligitur ex D. Bern. Ep. 190. Cæterùm hæc omnia damnata sunt in Concilio Lateran. sub Innocentio III. ut autem veritas potiùs eluceſcat.

SECTIO I.

Quomodo rationalis natura Dei Intuitionem possit obtinere?

131. Assero 1. Nulla est possibilis rationalis creatura, cui connaturalis sit visio intuitiva Dei. Prob. 1. Visio intuitiva Dei ex Doctrina Scripturæ, Conciliorum, & P. P. est entitativè supernaturalis, & propria possessio filiorum Dei. Contradistincta à possessione puri servi non adoptati in filium, ut constat à num. 58. Atqui dona supernaturalia, quibus creatura serva Dei possidet hæreditatem domini, possessione propria filii, nequit esse connaturalis conditioni naturali, servi ut servi; ergo &c. Confir. ex Cyrill. Alex. lib. in Joann. Evang. dicente: *Creatura autem cùm serva sit, nutu solùm, & voluntate Patris ad supernaturalia vocatur.* Qua de causa sententiam contrariam, quam de aliqua creatura possibili aliqui Recentiores cum Ripalda defendunt, Vasquez ineptam vocat, Nazarius temerariam, Bagnes insignem ignorantiam. Ego autem à censuris abstineo; illamque omnino falsam censeo.

Confir. hæc ratio fundamentalis. Prædicata, 132.
quæ visioni beatificæ in scriptura attribuuntur, non possunt esse connaturalia naturali conditioni servi, ut servi; sed quæcumque possibilis creatura rationalis essentialiter est serva Dei; ergo &c. Min. & consequentia tenent. Maj. Probatur. Ad visionem supernaturalem beatificam solùm admittuntur ex doctrina Scripturæ filii Dei sive adoptivi, ut puræ creaturæ, sive filius proprius, ut Christus Dominus; ut constat ex Paulo ad Rom. 8. *Si filii & hæredes: hæredes quidem Dei, cohæredes autem Christi.* Insuper ratione dilectionis perfectæ, & purissimæ charitatis, quâ animæ beatæ Deum diligunt, vocantur Apocal. 2. *Sponsæ Dei*, & ut habetur Apoc. 3. *Sedent in Throno Dei.* Atque in eadem mensa recumbunt, ut habetur Luc. 22. Sed ista prædicata non possunt esse connaturalia naturali conditioni servi ut servi; ergo &c. Confir. 2. Filius, cui debetur hæreditas paterna, vel est filius per naturam, quod valde alienum est à pura creatura respectu Dei; vel est Filius

per

per adoptionem, quâ natura extranea assumitur in filium per puram indulgentiam, & gratiam adoptantis, ut habetur ex Institutis Tit. De Adoptione. Ergo quomodocumque assumatur titulus in creatura ad hæreditatem Dei propriam filii, nequit esse connaturalis naturali conditioni alicujus creaturæ.

133. Resp. ex Ripalda, non repugnare naturam rationalem, cui connaturalis sit titulus ad istam hæreditatem, & intuitionem propriam filiorum Dei. Ratio ejus est; quia non repugnat, quòd aliqua creatura complectatur in se perfectiones finitas in duabus creaturis separatè repertas: sic homo continet perfectionem sentientis repertam in leone, & perfectionem rationalis repertam in Angelo: Cùm autem in complexo finito ex anima rationali, & gratia habituali, reperiatur titulus ad istam Dei possessionem, & hæreditatem, non repugnat de possibili aliqua creatura rationalis, quæ ex intrinsecis suis hanc utramque perfectionem contineat; ac proinde cui supernaturalis visio beatifica connaturaliter debeatur.

134. Contra tamen 1. Quando perfectiones dispersæ, quantumvis finitæ, inter se sunt essentialiter incompossibiles per identitatem, nequeunt in eadem entitate identificari, ut patet in actu fidei, & actu falso; in assensu, & dissensu respectu ejusdem objecti, in amore super omnia, & ejusdem objecti contemptu: atqui titulus ad adoptionem filiorum Dei, & titulus rationalis creaturæ, ita inter se quoad identitatem opponuntur; ergo &c. Prob. min. Titulus filii adoptivi est titulus, quo omnino gratiosè aliquis in filium assumitur; titulus verò naturæ rationalis cum jure ad adoptionem identificatæ est titulus, quo naturaliter, & non gratiosè habetur ea filiatio; ergo &c. Contra 2. Illæ duæ formalitates dispersæ non tollunt rationem gratiosæ assumptionis naturæ extraneæ in filium, quando quidem assumptio est gratiosa, & indebita naturæ; illæ verò identificatæ tollunt titulum talis gratiosæ assumptionis: ergo licèt illæ duæ perfectiones separatæ non repugnent, repugnant identificatæ. Contra 3. Licèt non repugnent separatæ creatura rationalis, & unio hypostatica, cui debetur assumptio in identitatem suppositi divini, at quia titulus talis assumptionis est omnino gratiosus respectu Dei, nequeunt illæ duæ perfectiones in eadem natura creata identificari; sicuti & visio intuitiva Dei, & intellectus; atqui idem evenit in casu nostro, ut ex dictis constat; ergo &c. vid. num. 145.

135. Assero 2. Impossibilis est creatura irrationalis, aut oculus corporeus Deum intuitivè videns. Prob. 1. Potentia potens Deum videre, ultrà purè producere visionem, dicit intrinsecam capacitatem, ut Deum per fruitionem ipsius, per amicitiam, & appretiationem possideat: sed creaturæ irrationales, aut oculus corporeus, utpote materiales tali carent capacitate, ut ex ipsis terminis constat; ergo &c. Confir. Licèt habitus luminis producat visionem intuitivam Dei, non potest Deum videre; eò quòd non habeat capacitatem intrinsecam ad videndum: sed creatura irrationalis, aut oculus corporeus, non habent intrinsecam capacitatem ad videndum immaterialia, aut purè spiritualia, qualis est Deus; ergo &c.

Prob. 2. Nulla est potentia, quæ extra sphæram sui objecti adæquati possit extendi: sic potentia auditiva nequit olfacere, neque gustus audire; atqui objectum adæquatum oculi corporei, aut potentiæ rationalis, solùm complectitur objecta materialia; ergo hujusmodi potentiæ nequeunt extendi ad percipiendum objectum speciale. Confir. Potentia vitalis, & perceptiva objecti, ultra virtutem effectivam actus in objectum, habet virtutem quasi formalem secum identificatam, quæ est capacitas perceptiva objecti. Qua de causa licèt Deus possit supplere defectum virtutis effectivæ, quæ extrinsecè advenire potest comportentiæ, nequit supplere deffectum causæ formalis, quæ solùm ab intrinseco potest potentiæ convenire: sic per extrinsecam assistentiam possunt duo producere impulsum, & actionem motivam, quam unus solus producere non valet: nequit autem per aliquid extrinsecum nigredo dealbare, aut alia forma, quæ albedo non sit, cùm dealbatio fit à forma intrinsecè communicata, & operante in genere causæ formalis: ergo defectus capacitatis in oculo corporeo, aut in natura irrationali ad videndum spirituale, nequit per extrinsecum aliquod suppleri. Atque adeò erunt inelevabiles ad videndum intuitivè Deum.

Prob. 3. Potentiæ sensitivæ Beatorum ejusdem sunt speciei, & perfectionis cum nostris, imò quædam superant homines in facultate videndi, ut dicitur de lince, & aquila; ergo si oculus, aut alius sensus corporeus, hominis posset supernaturaliter videre Deum, etiam oculus brutorum, vel ejus phantasma ad clarè videndum Deum posset elevari: hoc autem esse absurdum nemo est, qui non videat: si enim bruta sint capacia videndi Deum per imaginationem, vel sensum supernaturaliter elevatum, possent etiam supernaturaliter amare Deum, illoque frui; cùm amor, & fruitio ad talem Dei visionem consequantur. Unde bruta essent creata ad imaginem, vel saltem ad similitudinem Dei, juxta illud 1. Joan. 3. *Similes ei erimus, quoniam videbimus eum, sicuti est.* Sed hoc est contra fidem, quæ soli creaturæ intellectuali hanc excellentiam attribuit; ergo &c.

Assero 3. Creatura rationalis elevabilis est ad intuitivam Dei visionem. Conclusio est de fide, & prob. 1. ex Scriptura Math. 5. ubi sic: *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt.* & 1. Cor. 13. *Videmus nunc per speculum in ænigmate; tunc autem facie ad faciem.* Math. 18. *Angeli eorum semper vident faciem Patris, qui in Cœlis est.* 1. Joan. 3. *Cùm apparuerit, similes ei erimus: quoniam videbimus eum, sicuti est.* Ex quibus omnibus Benedictus XI. in Extrav. quæ incipit

incipit, Benedictus Deus, hanc fidei veritatem definivit per hæc verba: *Videbunt divinam essentiam immediatè, se bene, clarè, & apertè illis ostendentem.* Et paulò inferiùs visionem hanc appellat, facialem, & intuitivam. Quod etiam definivit Conc. Flor. in Litteris Unionis, ubi ait: *Animas plenè purgatas intueri Deum clarè Trinum, & unum, sicuti est.* Ergo natura rationalis sive humana sive Angelica elevabilis est, & de facto quidem elevata ad videndum facialiter, sive intuitivè Deum.

139. Probatur secundò ratione. Quoties aliqua potentia potest imperfecto modo aliquod objectum naturaliter attingere, non repugnat, eâm elevari ad illud perfectè cognoscendum, ut patet in potentia visiva noctuæ, quæ quia imperfectè lumen solis videre potest, majoribus viribus confortata, solem ipsum perfectè potest intueri: atqui intellectus creatus viribus suis potest imperfectè Deum cognoscere; quin imò & objecta supernaturalia potest per actus naturales cum ipsis inconnexos attingere, ut constat in Hæreticis, qui objecta plura fidei quoad substantiam superna, per actus naturales cognoscunt, & affirmant; ergo intellectus creatus comprincipio superno roboratus potest Deum perfectè, & intuitivè videre.

140. Assero quartò. Elevabilitas intellectûs creati ad intuitivam DEI visionem licèt possit naturaliter cognosci probabiliter, nequit autem naturaliter demonstrari. Supponimus primam assertionis partem ut certam ex ratione naturali â nobis adducta num. super. Secunda autem assertionis pars, quæ est contra Scotum in quartum dist. 49. q. 8. contra Vasquez, & alios Recentiores, probatur primò. Demonstratio utpote metaphysicè certa, & infallibilis habet ex intrinsecis suis metaphysicam connexionem cum re demonstrata: sed nullus actus naturalis potest ex intrinsecis suis habere metaphysicam connexionem cum Visione beatifica intuitiva DEI, utpote supernaturali; ergo &c. Major, & consequentia tenent. Minor verò probatur: si actus naturalis posset habere ex intrinsecis suis metaphysicam connexionem cum objecto supernaturali, sicut actus naturalis non est supra debitum naturalis potentiæ, ita & objectum supernaturale, utpote ipsi actui naturali debitum, non esse supra debitum naturalis potentiæ; atqui objecta supernaturalia sunt supra debitum naturalis potentiæ, ut constat à numero 58. & latiùs à numero 386. de Virtute Pœnitentiæ; ergo &c.

141. Probatur tertiò ex Augustino lib. 13. de Trinitate cap. 8. & 9. ubi de supernaturali beatitudine ait: *Hanc utrùm capiat humana natura, quam tamen desiderabilem confitetur, non parva quæstio est: sed si fides ad sit, nulla quæstio est. Humanis quippe argumentationibus hæc invenire conantes, vix pauci abundanti præditi ingenio, doctrinisque subtilissimis eruditi, ad indagandam solius animæ immortalitatem pervenire potuerunt: qui tamen animæ beatam vitam non invenerunt stabilem.* Confirmatur ex D. Thoma 1. 2. quæst. 109. art. 1. ubi hæc: *Intellectus humanus habet aliquam formam, scilicet ipsum intelligibile lumen, quod est de se sufficiens ad quædam intelligibilia cognoscenda, ad ea scilicet, in quorum notitiam per sensibilia possumus devenire: Altiora vero intelligibilia intellectus humanus cognoscere non potest, nisi fortiori lumine perficiatur, sicut lumine fidei, vel Prophetiæ, quod dicitur lumen gratiæ, in quantum est naturæ superadditum.* Ergo solis naturæ viribus nequit intellectus creatus elicere actum, quo visionem intuitivam DEI certò, seu stabiliter demonstret.

SECTIO II.

Solvuntur opposita.

OBjic. 1. contra primam. Si ob aliquam rationem intellectus creatus non posset intuitivè DEUM videre, ideò esset, quia modus essendi DEI excedit modum essendi cujuslibet substantiæ, aut intellectûs creati, aut creabilis, cùm DEUS sit suum esse, actus purus, & infinitè immaterialis; & quævis substantia creata, aut creabilis sit potentialitati admixta: sed hæc ratio est nulla; ergo &c. Probat. min. Intellectus creatus lumine gloriæ perfusus connaturaliter videt Deum: sed non est actus purus, nec suum esse, nec ejusdem immaterialitatis cum Deo; ergo &c. Confirm. 1. Oculus corporeus videt cœlos incorruptibiles, licèt ipse sit corruptibilis; ergo intellectus creatus, licèt sit potentialis, poterit connaturaliter videre Deum non potentialem, sed actum purissimum. Confirmat. 2. Angelus inferior quidditativè cognoscit superiorem, licèt non sit ejusdem perfectionis cum illo; ergo etiam intellectus creatus poterit ità cognoscere intuitivè Deum, licèt non sit ejusdem perfectionis cum Deo. 142.

Resp. dist. maj. Quia excedit modum essendi in omni linea, conc. in aliqua solùm linea, neg. maj. & dist. min. neg. consequent. ad probationem neg. maj. Ratio est, quia intellectus perfusus lumine gloriæ videt Deum, ut elevatus ab ipso lumine: Videre autem Deum ratione elevationis non est connaturaliter videre, prout connaturaliter opponitur supernaturali, quo in sensu procedit præsens controversia. Quapropter quòd DEUM intuitivè intellectus creatus videre non possit, ex solis suis viribus, non solùm sumitur ex excessu super intellectum creatum in aliqua linea essendi, sed in linea supremi Domini, qui à nulla creatura, quæ essentialiter est ipsius serva, possideri potest intuitivè ex suo jure, sed ex gratia Domini, 143.

ut constat à n. 131. Unde licèt visio illa intuitiva sit intellectui creato connaturalis, sumpto connaturali, prout opponitur violento, non est connaturalis sumpto connaturali, prout opponitur supernaturali, ut constat à num. 73. Ad primam confirmationem conc. antecedens, & dist. consequens. Si ex nullo alio capite detur repugnantia, conc. si detur, neg. consequentiam. Hanc autem repugnantiam in casu nostro dari constat à num. 131. Ad secundam confirmationem conc. ant. & dist. conseq. eodem modo. Nam intuitio Angeli superioris cum nullo ipsius prædicato habet oppositionem: secus autem intuitio Dei creaturæ rationali connaturalis, ut ex eo num. citato constat.

144. Obj. 2. Deus potest creare intellectum, qui vi sua naturali adæquet virtutem intellectûs beati instructi lumine gloriæ: ergo qui possit naturaliter Deum intuitivè videre. Prob. ant. Virtus intellectûs beati instructi lumine gloriæ est finitæ perfectionis, & activitatis; ergo cùm dato quocunque intellectu finito, Deus possit perfectiorem producere, nulla datur repugnantia in eo, quòd Deus producat intellectum virtute sua naturali adæquantem, vel superantem virtutem, & activitatem intellectûs beati instructi lumine gloriæ. Resp. neg. ant. Ad probationem conc. ant. & neg. consequentiam. Ratio est, quia licèt DEUS possit producere intellectum creatum perfectiorem, & perfectiorem, nunquam potest in illo identificare perfectiones repugnantes: Perfectio autem luminis gloriæ identificata cum intellectu creato repugnat supremo DEI dominio, ratione cujus creaturæ essentialiter sunt servæ Dei, nec ex intrinsecis suis habere possunt debitum ad possessionem hæreditatis Domini propriam filiorum, ut diximus à num. 134. Unde sicut non potest Deus producere hominem indentificatum cum hirco, licèt homo, & hircus seorsim non repugnent: ita nequit producere intellectum creatum identificatum cum lumine gloriæ, licèt intellectus creatus, & lumen gloriæ seorsim non repugnent.

145. Quòd autem argumentum à perfectionibus separatis, & per unionem conjungibilibus non valeat ad easdem perfectiones in eadem entitate identificatas, constat in complexo ex humanitate, & unione hypostatica, quod ex duabus entitatibus realiter distinctis coalescit, non repugnat: & tamen repugnat humanitas identificata cum unione hypostatica. Pariter non repugnat complexum ex intellectu creato, & dono Prophetiæ, ratione cujus intellectus creatus futura libera, & contingentia præsciat: & tamen repugnat intellectus creatus secum identificans utramque perfectionem, ut constat ex scriptura, & PP. docentibus, præscientiam futurorum esse certissimum, & præcipuum divinitatis argumentum, juxta illud Isaiæ 41. *Annunciate, quæ ventura sunt in futurum, & sciemus, quia Dii estis vos.* Et illud Tertull. in Apolog. cap. 20. *Idoneum opinor testimonium divinitatis veritas divinationis.*

Objic. 3. Potest DEUS producere substantiam intellectualem supernaturalem: sed illa utpote exigens lumen gloriæ tanquam ipsius proprietatem, connaturaliter videret DEUM; ergo &c. Probatur maj. Potest DEUS producere substantiam supernaturalem non intellectivam, ut patet in unione hypostatica, quæ est substantia modalis supernaturalis; ergo & poterit producere substantiam supernaturalem intellectivam. Confirmat. 1. DEUS quoad essentiam suam, & attributa non minùs est participabilis à creatura ut author supernaturalis, quàm ut author naturalis: sed ut author naturalis est participabilis à substantia creata intellectiva naturali; ergo ut author supernaturalis est participabilis à substantia creata intellectiva supernaturali. Confirmat. 2. Omne accidens dicit ordinem ad aliquod subjectum sibi proprium, & connaturale: sed accidentia supernaturalia substantiæ creatæ intellectivæ non possunt habere aliud subjectum connaturale, quàm substantiam creatam supernaturalem: ergo &c. 146

Resp. neg. maj. ad probationem conc. antecedens, & neg. consequentiam. Quia substantia modalis supernaturalis utpote indebita substantiæ creatæ intellectivæ, non impedit, ne sit donum omnino gratuitum, & indebitum, quo substantia intellectualis, cui conferrur, omnino gratiosè assumatur ad hæreditatem DEI filio debitum. At substantia supernalis intellectiva non ita gratiosè, sed ex intrinsecis suis haberet illud jus; quod planè est chymæricum, ut constat ex sæpè dictis. Ad primam confirmationem dist. maj. non minùs, & eodem modo, neg. & diverso modo, conc. maj. & concessa min. neg. consequentiam. Quia in illa participatione naturali substantiali intellectiva per identitatem nulla relucet implicantia, quæ clarè appareret in ea participatione supernaturali intellectiva per identitatem contra titulum essentialis sereitutis erga DEUM. Unde D. Thomas 1. 2. quæst. 110. artic. 2. ad 2. ait: *Idenim, quod substantialiter est in DEO, accidentaliter fit in anima participante divinam bonitatem.* Ad secundam confirmationem neg. maj. Quia accidens potest dicere ordinem ad subjectũ, sive connaturale, sive obediențiale; sicut etiam apud adversarios modus potest dicere ordinem non solùm ad subjectum connaturale, sed etiam ad obedientiale, ut patet in unione hypostatica respectu humanitatis Christi Domini. 147

Objic. 4. contra secundam Job 42. De homine intuente DEUM dicitur: *Auditu auris audivi te: nunc autem oculus meus videt te.* Et Isaiæ 6. *Vidi* 148

Deo

Dominum sedentem super solium. Ergo oculus corporeus potest Deum intuitivè videre. Confirm. 1. ex Augustino 22. de Civit. Dei cap. 29. Ubi asserere videtur, etsi dubitanter, quòd Beati post resurrectionem videbunt Deum etiam oculis corporeis; ergo &c. Confirm. 2. Ignis inferni, quamvis corporeus sit, elevatur à Deo ad torquendos dæmones omnino spirituales; ergo & oculus quamvis corporeus elevari, potest à DEO ad videndum Deum omnino spiritualem. Resp. conc. ant. & neg. consequentiam. Quia hæc, & alia Scripturæ testimonia, intelliguntur de visione Dei non in sua essentia, sed in corporea specie, in qua voluit sensibiliter apparere. Vel de Deo in humanitate assumpta, in qua apparuit, ut dicitur Baruch 3. *In terris visus est, & cum hominibus conversatus est.* Quando autem hæc, aut alia Scripturæ testimonia intelligerentur de Deo oculis viso in se ipso, hoc non deberet intelligi de oculo coporeo, sed de spirituali, scilicet fide, aut sapientia infusa, quâ Deus in hac vita visus dicitur à sacris Scripturis, ut constat ex Paulo cit. num. 113. Quo in sensu D. Bernardus serm. 2. de Epiphan. ait: *Videte, quàm oculata sit fides, quàm linceos oculos habeat, diligenter considerate.*

149. Ad primam confirmationem neg. antecedens: quia ut ait D. Thomas 1. Part. quæst. 12. art. 3. ad 2. Augustinus in eo loco tantùm asserit, oculos Beatorum glorificatos videre aliquos effectus mirabiles proprios DEI, ratione quorum latè dicitur videri DEUM: sic oculi nostri videre dicuntur alicujus animam vivificantem corpus, sive hominis vitam, quatenùs videt motus sensibiles, & corporeos ab homine procedentes. Unde oculus corporeus non modò DEUM in se ipso, verùm neque Angelum quidem, aut animam rationalem videre possunt, cùm sint objecta spiritualia, & extra illius sphæram. Ad secundam confirmationem conc. ant. & neg. consequentiam; quia producere qualitatem spiritualem torquentem se habet purè in genere causæ efficientis; cujus defectus suppleri potest à DEO suâ ipsâ virtute cum creatura concurrente. Sic DEUS & homo movere possunt pondus incomparabiliter majus pondere, quod movere possunt omnes homines: at videre, cùm sit exercitium vitale, non se habet purè in genere causæ efficientis, sed etiam formalis, quæ à DEO se ipso suppleri non potest. Sic lapis de potentia absoluta nequit intelligere: neque paries potest ex pura assistentia DEI absque albedine dealbari. Unde cùm oculus corporeus non habeat ex suis intrinsecis capacitatem ad percipiendum in se ipso objectum spirituale, adhuc per actus imperfectos neque de potentia absoluta valet illud percipere.

150. Objic. 5. contra tertiam. DEUS in sacra Scriptura sæpè dicitur invisibilis, ut 1. ad Timoth. 3. *Regi sæculorum immortali, & invisibili.* Et cap. 6. *Quem nullus hominum vidit; sed nec videri potest.* Joan. 1. *DEUM nemo vidit unquam;* ergo nullus intellectus creatus potest elevari ad videndum intuitivè DEUM. Confirmat. 1. Ex eo præcisè, quòd DEUS Hier. 32. Dicatur *incomprehensibilis*, inferunt Theologi, illum à nullo intellectu creato posse comprehendi; ergo ex eo, quòd dicatur invisibilis, debet inferi, à nullo intellectu creato posse videri. Confirmat. 2. ex 2. Pet. 2. Ubi de Deo dicitur: *In quem desiderant Angeli prospicere.* Sed desiderium est de re nondum habita, & possessa; ergo Angeli in cœlo non habent visionem: seu intuitionem Dei. Atque adeò puræ creaturæ impossibilis erit.

Resp. Conc. antecedens, & neg. consequentiam. Quia ista, & similia Scripturæ testimonia intelliguntur de intuitione, aut visione DEI orta ex solis creaturæ rationalis viribus sibi debitis: vel de visione corporea, ex quo prima & secunda assertio nostra magis roborantur. Non autem possunt intelligi de intuitione orta à creatura rationali elevata, quam non solùm possibilem, sed etiam actualem docet sacra Scriptura, ut constat à num. 138. Ad primam confirmationem neg. causalem illam ex eo præcisè. Etenim à Theologis ideo infertur ex Scriptura illa, DEUM esse incomprehensibilem; quia debet intelligi, ut sonat; cùm & hoc ratio suadeat, & nullibi in Scriptura dicatur, quòd DEUS sit comprehensibilis ab intellectu creato. Asseritur autem variis in locis eo n. 138. à nobis relatis, quòd DEUS de facto videtur facialiter, seu intuitivè à beatis in patria: unde nulla est paritatis ratio. Ad secundam confirmationem conc. maj. & dist. min. Est de re nondum possessa pro omni duratione, conc. pro aliquâ; neg. min. & consequentiam. Quia Angeli modò videntes in cœlo DEUM, desiderunt per subsequentes successivas suas durationes posteà, & posteà in æternum Deum videre. 151.

Neque impedit desiderium certitudo, quam habent de duratione visionis: ut patet in animabus purgatorii, quæ certò sciunt se obtenturas gloriam, & tamen eam intensè desiderant. Adest autem hoc grande discrimen; quòd animæ purgatorii, cùm patiantur, & visione actu priventur, desiderant cum anxietate. Beati verò absque pœna, aut anxietate desiderant. Quod prænotavit accuratè D. Greg. lib. 18. Mor. cap. 29. dicens: *Ne enim sit in desiderio anxietas, desiderantes satiantur: ne autem sit in satietate fastidium, satiati desiderant. Et desiderant igitur sine labore; quia desiderium satietas comitatur; & satiantur sine fastidio; quia ipsa satietas ex desiderio semper accenditur.* 152.

153. Objic. 6. D. Chrysost. hom. 14. in Joannem dicit: *Ipsum, quod est Deus, non solùm Prophetæ, sed nec Angeli viderent, neque Archangeli: quod enim creabilis est natura, qualiter videre poterit, quod increabile est.* Quod etiam repetit in pluribus homiliis contra Anomæos, ubi passim dicit, Deum non videri ab aliquo intellectu etiam Angelico; ergo &c. Confir. ex ipso Chrysostomo eadem hom. 14. dicente: *Angelos vidisse quidem Deum in natura assumpta; nam antea non videbant.* Ergo Deus in se ipso invisibilis est â natura, adhuc elevata, sive beata. Vasquez 1. part. disp. 37. cap. 2. & 3. renuit excusare Chrysostomum. Immeritò tamen; nam Chrysostomus solùm negavit Angelis, & Beatis visionem comprehensivam Dei, quam admittebant Anomæi, contra quos pugnabat. Secus visionem creatam intuitivam, quam pluribus in locis fatetur, præsertim hom. 3. in Ep. ad Philip. & 69. ad Populum, & Ep. 5. ad Theod. Lapsum. ubi de Deo cælesti Rege ait: *Beatos Regem ipsum contueri, non per introitum, non per ænigma, non per speculum, sed facie ad faciem. Non per fidem, sed per speciem.* Quod etiam docet Basilius in Expos. Ps. 33. dicens: *Nos postquam filii resurrectionis erimus, tunc nosse Deum facie ad faciem dignabimur: Sicut Angeli nunc vident ipsum.* Exinde

154. Resp. dist. ant. Nec Angeli viderunt visione comprehensiva, de qua contra Anomæos loquitur Chrysostomus, conc. visione creata, faciali, & intuitiva, neg. ant. & consequentiam. Ad Confir. conc. ant. in sensu explicato, & nego consequentiam. Quia in hoc secundo testimonio Chrysostomus loquitur de visione Dei non quidem in propria natura, sed in natura assumpta, & propria Dei in unitatem suppositi, cujus Angeli non solùm habuerunt visionem, sed etiam comprehensionem: comprehendebant enim non quidem Deum, sed naturam assumptam à Deo, quæ ante incarnationem assumpta non erat: ac proinde ante Incarnationem nihil Deo proprium comprehendebant. Hanc esse mentem Chrysostomi testatur D. Thomas 1. part. q. 12. art. 1. ad 4. & constat ex ipso Chrysostomo in ea hom. 14. ubi hæc habet: *Visionem dici certissimam Patris, considerationem, & comprehensionem tantam, quantam Pater habet de filio.* Unde Chrysostomus in his testimoniis, non de quacumque intuitione, sed de comprehensiva loquitur.

155. Quod evidentiùs apparebit, si in lucem producamus errorem Anomæorum, quem Chrysostomus impugnabat. Theodoretus enim lib. 4. Hæret Fab. tit. de Eunomio, qui præcipuus fuit inter Anomæos habet hæc: *Ausus est dicere, Eunomius, se nihil de rebus divinis ignorare, sed ipsam Dei substantiam exactè scire, eandemq; habere de Deo cognitionem, quam ipse Deus de se ipso habet.* Idem testatur Socrates lib 1. Hist. c. 7. ubi Eunomium, & Anomæos inducit sic loquentes: *Deus de sua ipsius essentia nihil plus intelligit, quàm nos: neque ipsi est magis cognita, & perspecta, quàm nobis.* Item Hyeron. ad illud Math. 11. *Nemo novit filium, nisi Pater,* ubi hæc habet: *Erubescat Eunomius, tantam sibi notitiam Patris, & Filii, quantum alterutter inter se habent, jactitans se habere.* Qua de causa Chrysostomus quinque Homiliis contra Anomæos, passim eos Stolidos, & amentes appellat. Et quænam sanè major amentia, quàm admittere cognitionem creatam Dei comprehensivam?

Ad comprehensionem enim distinctam â pura intuitione non solùm sufficit objectum in se videre; sed ulteriùs requiritur, illud videre per cognitionem, quæ ita perfecta sit in ratione cognoscendi, quàm objectum in ratione cognoscibilis, ut diximus à num. 272. & 278. de Deo. Cùm autem cognitio creata non possit esse tam perfecta, ac ipse Deus cognitus, nec cognitio, quâ Deus se ipsum comprehendit sit perfectior in esse cognoscitivæ, quàm ipse Deus in esse cognoscibilis, exinde nulla cognitio creata accedere potest ad perfectionem cognitionis comprehensivæ Dei: sicut enim duo intuentes parietem ita possunt se gerere, ut unus clariorem intuitionem habeat, quàm alter, quin excedant in ratione videndi perfectionem objecti in esse visibilis; ita etiam contingit in creatis visionibus intuentibus Deum, comparativè ad visionem Dei se ipsum intuentis.

Objic. 7. Visio intuitiva Dei debet esse infinita, sed nulla visio creata potest esse infinita; ergo &c. Prob. major. Cognitio crescit juxta incrementum perfectionis objecti; ergo cognitio objecti infiniti, necessariò debet esse infinita. Resp. neq; maj. ad prob. dist. ant. Crescit gradualiter, seu arithmeticè, nego, geometricè, seu incremento diversæ lineæ, conc. ant. & nego consequentiam. Ratio est, quia ut cognitio objecti infiniti, infinita sit, requiritur, quòd adæquet ipsum objectum, vel quòd illud infinito modo attingat: si enim illud non adæquet, aut non attingat modo infinito, sed finito, non crescit arithmeticè, sed geometricè, & manet finita. Sic cognitio probabilis de Deo non est infinita; quia Deum attingit modo finito, & cognitio scientifica, quam de Deo habemus, finita est; quia licèt sit perfectior cognitione probabili, nihilominùs per illam scientiam, solùm attingimus Deum modo finito. Est enim grande discrimen inter hæc duo: cognoscere Deum infinitum, aut cognoscere Deum infinitè.

Objic. 8. Plùs distat Deus ab intellectu creato, quàm Angelus à visu corporeo: sed ob hanc distantiam oculus corporeus elevari non potest ad videndum intuitivè Angelum; ergo neque intellectus creatus elevari poterit ad videndum intuitivè Deum. Confir. ex Aristotele docente: Infinitum quà tale esse ignotum, sed Deus est objectum infinitum; ergo non potest esse ab intellectu creato intuitivè cognitum. Resp. dist. maj. Plùs distat entitativè, conc. quoad habitudinem

dinem potentiæ ad objectum neg. maj. & dist. min. neg. consequentiam. Ratio est, quia intellectus creatus dicit habitudinem cognoscitivi ad cognoscibile quodcunque; ac proinde cùm Deus sit cognoscibilis, dicit habitudinem potentiæ ad objectum divinum. At oculus corporeus solùm dicit habitudinem ad objectum materiale, sive ad lucidum coloratum; cùm autem Angelus non sit materialis; neque lucidus coloratus, exinde oculus coporeus nequit videre Angelium. Ad confirmationem dist. maj. esse ignotum per attingentiam infinitam, conc. per attingentiam finitam, neg. maj. & concessa min. neg. consequentam. Nam infinitum non est ignotum, ut attactum modo finito: aliter non possemus DEUM cognoscere adhuc probabiliter, quod est contra lumen naturæ, & contra ipsum Philosophum admittentem scientiam naturalem de Deo.

159. Obj. 9. Intellectus creatus non potest elevari ad cognoscendas intuitivè omnes creaturas possibiles: sed difficilius est cognoscere Deum simpliciter infinitum; ergo non potest elevari ad cognoscendum intuitivè Deum. Resp. conc. maj. & dist. min. difficilius est per cognitionem cognoscentem modo finito, C. per cognitionē cognoscentem modo finito, neg. min. & conseq. Ratio est, quia videre non solùm dicit virtutem in genere causæ effectivæ, sed etiā in genere causæ formalis, ut constat ex n. 49. ac proinde videre actu infinitivè infinita realiter distincta, dicit infinitam virtutem actualem se habentem in videnti in genere quasi causæ formalis; ille quippe modus videndi esset discretivus inter unum individuū, & aliud; ideóq; attingeret usque ad ultimas differentias, ratione quarū unum non est aliud: ita autem discernere inter aliud & aliud sine fine, est modus discernendi infinitus, qui sine infinita virtute discretiva haberi non potest, ut per se patet. Cùm autem nulla creatura possit habere ex intrinsecis suis virtutem infinitam, exinde nequit cognoscere modo infinito, neq; habere potest virtutem, ut elevetur ad intuendas simul infinitas creaturas possibiles: at verò quando objectum indivisibile est simpliciter infinitum, non requirit in potentia videnti eam virtutem discretivam infinitam, ut videat illud modo discretivo finito, ut patet in actu probabili de objecto infinito: in actu scientifico, & in actu fidei, quem modò habemus de Deo, ac proinde potest elevari ad videndum modo finito Deum simpliciter infinitum. Unde ex eo, quòd potentia finita possit videri Deum objectum infinitum modo finito, perperàm arguitur, quòd possit etiam videre objectum infinitum modo infinito. Vide à n. 156.

160. Obj. 10. contra quartam. Evidens est, lumine naturali intellectum creatum posse cognoscere, quidquid continetur intra objectum ejus adæquatum: sed eodem lumine naturali constat, DEUM clarè visum contineri intra objectum adæquatum intellectûs creati; ergo &c. Resp. dist. maj. posse cognoscere vel abstractativè, vel intuitivè viribus suis, conc. posse cognoscere viribus suis intuitivè, neg. maj. & dist. min. intra objectum adæquatum solis viribus suis attingibile, neg. non ita attingibile, conc. min. & neg. consequentiam. Ratio est, quia id, quod intellectus creatus non potest solis suis viribus intuitivè cognoscere, evidens nobis non est, an aliis viribus roboratus possit intuitivè videre; neque evidens nobis est, an possibiles sint tales vires, licèt utrumque solo naturæ lumine probabile nobis appareat. Quapropter non est evidens, sed solùm probabile, quòd ab intellectu solo naturæ lumine ducto possit Deus intuitivè videri.

Objic. 11. Quidquid perfectionis simpliciter convenit inferiori potentiæ cognoscitivæ, convenit etiam superiori: atqui potentiæ visivæ, quæ inferior est intellectu, competit posse immediatè viribus suis intueri, quidquid comprehenditur sub latitudine objecti sui: ergo & intellectui creato conveniet, posse immediatè suis viribus intueri, quidquid comprehenditur sub latitudine sui objecti; ac proinde cùm Deus sub latitudine sui objecti comprehendatur, poterit ab intellectu creato solis viribus suis intuitivè videri. Resp. dist. maj. convenit factâ proportione in eadem linea, conc. in diversa linea, neg. maj. & conc. min. neg. consequentiam. Ratio est, quia, quando proportio fit in diversa linea, sicuti in præsenti fit de linea materiali, ac spirituali, paritas nulla est; sic scientia naturalis ad divinam fidem se habet ut habitus cognoscitivus inferior ad superiorem: & tamen habitui inferiori scientiæ naturalis convenit claritas, & evidentia, quæ non convenit habitui fidei superiori. 161.

Sic etiam in casu nostro. Potentiæ visivæ convenit intueri viribus suis quodcunque objectum visibile; quin potentia visiva elevetur: & tamen ut constat ex fide, intellectui non convenit intueri viribus suis quodcunque objectum, quin elevetur. Ratio autem à priori, quare res superior, possit esse perfectior, quamvis illi non conveniat perfectio alterius rei inferiori, est, qui potest illi convenire alia major perfectio, per quam aliam inferiorem excedat, & sic contingit in præsenti. Nam posse Deum abstractivè attingere, & omnia objecta sensuum abstractivè, & intuitivè longè majus est, quàm ad objecta sensibilia intuitivè attingenda alligari: sic major perfectio est in Angelo virtus rerum naturalium comprehensiva, quin illi conveniat ratio virtutis generativæ, quàm in homine utraque virtus, & generativa, & discursiva absque tali comprehensione. 162.

Objic. 12. Qui comprehendit aliquam potentiam, cognoscit omnes actus, & omnia objecta, ad quæ potest se extendere: sed angelus naturaliter comprehendit intellectum humanū, qui est capax visionis beatificæ; ergo solo lumine naturali cognoscit intellectū humanum posse elevari ad intuitivam visionem beatificam: ac proinde & hanc esse possibilem. Confirm. 163.

Potentia obedientialis identificatur realiter cum intellectu humano, & est illi essentialis; ergo Angelus comprehendens humanitatem, comprehendit potentiam obedientialem, & visionem, ad quam potest elevari. Resp. dist. maj. qui comprehendit comprehensione perfectissima, conc. comprehensione respiciente solùm terminos creatos rei comprehensæ debitos, neg. maj. & dist. min. neg. consequentiam. Ratio est, quia datur duplex comprehensio, altera quidem perfectissima, quâ res intuitivè cognoscitur in ordine ad omnes terminos, & respectus suæ capacitatis: & hæc non reperitur in Angelo, sed in solo Deo, ut de Deo dixi num. 274. Altera verò minùs perfecta, quæ solùm se extendit ad terminos, & respectus creatos debitos rei, quæ comprehenditur: cùm autem nulli rei naturali sint debiti termini supernaturales, exinde per hanc comprehensionem, quâ res naturales cognoscit Angelus, nequit comprehendere terminos supernaturales. Ad Contr. conc. ant. & neg. consequentiam. Quia licèt identificetur cum potentia naturali, respicit diversos terminos quâ obedientialis, quàm respiciat quâ naturalis: ac proinde potest comprehendi quâ naturalis, quin comprehendatur quâ obedientialis. Ex dictis.

264. Fit 1. Non posse visionem beatificam intuitivam solis naturæ viribus per metaphysicam demonstrationem ostendi possibilem, adhuc supposita revelatione. Ratio est, quia nullus actus naturalis potest cum revelatione, aut principiis supernaturalibus connecti; atqui adeò ratione revelationis non potest habere intrinsecam, & formalem infallibilitatem, ut constat à num. 140. Fit 2. supposita revelatione posse intellectum creatum Viribus naturalibus probare conclusione Theologica possibilitatem visionis supernaturalis. Ratio est, quia conclusio Theologica supponit ex parte inferentis vel duplicem præmissam fidei, quarum quælibet metaphysicè est intrinsecè infallibilis: vel saltem unam fidei, & alteram naturalem evidentem; ac proinde conclusio ex talibus præmissis legitimè descendens est materialiter, sive objectivè infallibilis, & subjectivè certissima. Etenim concessis istis præmissis: *Quidquid Deus revelat, verum est: sed Deus revelat possibilem esse intellectui creato visionem Dei intuitivam*: manet intellectus ad hanc conclusionem necessitatus. *Ergo visio Dei intuitiva intellectui creato possibilis est.* Cæterùm quia concessis præmissis eadem necessitate teneretur intellectus ad inferendam conclusionem sive præmissæ in re essent formalis fidei, ut in Catholico, sive apparentis, ut in Hæretico; exinde conclusio deducta non habet intrinsecam connexionem cum præmissis formalitas fidei, neque est supernaturalis, sed naturalis, ut constat ex num. 1. de Deo. 167.

DISPUTATIO V.

DE APPETITU ELICITO HOMINIS VIATORIS AD INTUITIVAM DEI VISIONEM.

165. Quòd homo viator, aut ulla pura rationalis creatura non habeat appetitum innatum ad intuitivam Dei visionem, satis constat ex dictis à num. 58. etenim cùm Author naturæ Deus nihil frustra faciat, exinde producere nequit ullum naturalem appetitum, quem ut Auctor naturæ explere non possit. Quòd autem homo instructus viribus gratiæ possit elicere appetitum, sive efficax desiderium visionis Dei intuitivæ, prout ad salutem oportet, constat ex fide, quâ docemur, teneri nos, atque adeò posse beatitudinem sperare. Unde Tridentinum Sess. 6. can. 3. ait: *Si quis dixerit sine præveniente Spiritus Sancti inspiratione, atque ejus adjutorio, hominem credere, sperare, diligere, aut pœnitere posse, sicut oportet, ut ei justificationis gratia conferatur, anathema sit.* Exindequærunt hîc Theologi, an homo solis naturæ viribus possit habere appetitum elicitum circa supernaturalem, sive intuitivam Dei visionem; & an talis appetitus sit liber & necessarius? Prima sententia docet, non posse puram rationalem naturam elicere ullum desiderium circa supernaturalem visionem Dei. Ita Cajet. 1. part. q. 12. art. 1. §. ad evidentiam. & 1. 2. q. 3. & 5. Vasquez 1. 2. disp. 22. cap. 1. Licèt ex diverso fundamento. Cajetanus quia secluſa revelatione Dei non potest haberi notitia donorum supernaturalium, ac proinde nec desiderium. Quod fundamentum amplectitur etiam Sotus in 4. dist. 49. q. 2. art. 1. Vasquez verò, quia fine auxilio gratiæ, solis naturæ viribus non potest fieri amor objecti honesti. Secunda sententia affirmat posse hominem solis naturæ viribus habere appetitum elicitum circa visionem, & dona superna. Ita Bon. in 4. dist. 49. q. 2. Ex. Doct. 1. 2. q. 16. sect. ult. Pluresque alii, quos sequitur Ripalda lib. 1. de ente superno sect. 2. & Worrul Tract. de Vis. disp. 18. & communiter Recentiores. 168.

SECTIO I.

Resolvitur Controversia.

Asero 1. cum 2. Sententia. Potest Homo solis naturæ viribus habere appetitum elicitum circa supernaturalem visionem. Prob. 1. Auctoritate Conciliorum. Tridentinum enim citatum num. super. docet, appetitum elicitum à pura natura circa supernaturalem visionem elic

elici non posse, sicut oportet ad salutem. Quod etiam habet Arausicanum 2. can. 6. Atqui hæc ad notatio, & additio, sicut oportet, arguit posse fieri actum desiderii sive spei circa supernaturalem visionem, quod ex se non sit, sicut oportet; atque adeò non conducat ad vitam æternam; ergo &c. Minor probatur ex eo, quòd Concilia, quando statuunt necessitatem gratiæ ad opus morale bonum, addant, ea debere fieri, prout oportet ad salutem, & vitam æternam, inferunt communiter Theologi, dari alia quædam opera bona moralia, quæ ad salutem, & vitam æternam non conducunt, facta viribus solius naturæ sine auxilio gratiæ: ergo ex eo, quòd Concilia simili notatione utantur, quando dicunt non posse hominem sine auxilio gratiæ habere desiderium, sive spem supernaturalem visionis, supponunt desiderium non salutare, sive naturale, & non conducens ex intrinsecis suis ad vitam æternam, posse sine auxilio gratiæ solis naturæ viribus elici.

167. Respondebis Concilia in hac annotatione solùm supponere actũ desiderii & spei non salutarem; ac proinde non conducentem ad vitam æternam, posse naturæ viribus elici; non tamen supponere tale desiderium respicere supernaturalem visionem, aut objectum ullum supernum. Contrà tamen. Concilia loquebantur contra Pelagium negantem necessitatem gratiæ ad eos actus salutariter eliciendos: atqui Pelagius admittebat, eos actus respicientes objectum supernum; & insuper addebat, eos fieri salutariter, sine auxilio gratiæ; ergo dum Concilia definiunt contra Pelagium necessitatem gratiæ ad eos actus cum illo addito, prout oportet ad salutem, supponunt possibiles alios actus habentes objectum supernaturale non conducentes ad salutem.

168. Prob. 2. Ratione. Intellectus potest solis suis viribus proponere voluntati ut probabiliter possibilem visionem supernaturalem, ut constat à num. 139. Sed posita illa naturali repræsentatione intellectûs, potest voluntas naturaliter prorumpere in desiderium beatitudinis supernaturalis; ergo &c. Probatur minor. Ad quamcumque cognitionem repræsentantem objectum bonum potest subsequi amor ejusdem ordinis cum cognitione, amans objectum, aut bonitatem repræsentatam, si cognoscens non sit in statu incapaci habendi talem amorem; ergo &c. Confir. 1. Quia ex ipsis terminis videtur esse contra rationem, quòd aliquis amare non possit objectum, quando sibi persuadet illud esse bonum. Ergo posito actu naturali probabili de bonitate visionis supernaturalis, potest voluntas naturaliter elicere desiderium de tali visione. Confir. 2. ex August. lib. 4. contra Jul. c. 3. dicente: *Non homines omnes instinctu naturali immortales, & beati esse vellemus, nisi possemus: sed hoc summum bonum præstari hominibus non potest, nisi per Christum.* Ubi per instinctum naturalem saltem indicat desiderium elicitum naturale ex proportione naturali illius beatitudinis. Tum etiam per summum bonum hominibus non præstandum, nisi per Christum, procul dubio significat beatitudinem supernaturalem. Quo in sensu lib. 13. de Trin. c. 8. ait: *Ad volendum beatitudinem natura compellit.* Ergo &c.

Prob. 3. Bona supernaturalia expeti possunt affectu pravo: sed affectus pravus est omnino naturalis: ergo licèt visio intuitiva sit supernaturalis, potest expeti affectu omnino naturali. Prob. maj. Simon Magus Act. 8. ambivit potestatem supernaturalem tribuendi Spiritum Sanctum, eamque ab Apostolis procuravit. Dæmones appetierunt inordinatè beatitudinem supernaturalem, aut excellentiam Divinitatis, ut habet D. Thomas 1. part. q. 66. art. 3. ad 2. Hæretici, ut ait Tridentinum Sess. 6. can. 12. vanâ fiduciâ sperant remissionem peccatorum, & salutem æternam. Denique Sacerdotes Sacrilegi in fines malos dirigunt consecrationem Eucharisticam, ordinem, & absolutionem sacramentalem: ergo affectibus pravis amari possunt objecta supernaturalia. 169.

Prob. 4. Facilius est homini moveri ad amandam bonitatem, quam ex propositione intellectûs talem esse firmiter credit, quàm moveri ad credendum naturaliter, quod difficillimum creditu apparet: atqui potest intellectus creatus moveri ad credendum naturaliter, quod difficillimum creditu apparet, ut constat in Hæreticis, qui mysteria fidei, nempe Trinitatem, & Incarnationem credunt; ergo &c. Unde inferes, posse voluntatem elicere appetitum, seu desiderium, quantum est ex se efficax, ad obtinendum bonum supernaturaliter propositum. Quamvis vi illius desiderii tale objectum obtinere non possit, neque habeat connexionem cum illo: ac proinde non sit efficax effectivè, ut ait Ex. Doct. hic disp. 16. sect. ult. num. 5. & tom. 1. de gratia lib. 2. c. 3. & 13. Etenim proposita bonitate, quæ valde conveniens apparet, potest quis moveri ad illam, quantum est ex se, desiderandam; ergo & pura natura proposita illi bonitate visionis Dei supernaturalis, poterit, quantum est ex se, elicere desiderium obtinendi illam. 170.

Assero 2. Creatura rationalis necessitatur saltem quoad speciem ad amandam beatitudinem absque ulla mixtione malitiæ ipsi propositam. Prob. 1. Necessitas amoris quoad speciem tunc datur, quando voluntas non habet omnia prærequisita ad odio prosequendum objectum: solumque habet libertatem ad actu amandum, vel ad actu non amandum: sic quando nullum cogit motivum, ut Petrum amemus, vel odio habeamus, dicere possumus, neque Petrum amo, neque illum odio habeo: atqui quando beatitudo repræsentatur creaturæ rationali absque ulla mixtura malitiæ, non habet libertatem ad illam odio prosequendam; ergo &c. Prob. min. ut voluntas sit libera ad odio prosequendum objectum, debet proponi aliquod malum vel in ipso, vel in illius consecutione: sicut cùm est li- 171.

est libera ad illud amandum, requiritur, quòd in ipso, vel in illius consecutione proponatur aliqua bonitas, ut constat ex num. 114. Sicut enim malum ut malum nequit esse objectum amoris, ita bonum ut bonum nequit esse objectum odii: atqui beatitudo repræsentata absque ulla mixtione malitiæ, repræsentatur purè ut bona; ergo &c.

172. Prob. 2. Non est minùs potens beatitudo absque ulla mixtione malitiæ proposita ad excludendum ipsius odium, quàm quæcumque alia bonitas delectabilis eodem modo proposita sit potens ipsius odium excludere; atqui bonitas delectabilis absque ulla mixtione malitiæ proposita excludit omnino ipsius odium â voluntate, ut patet in motibus primò primis; ergo &c. Confir. ex Locutionibus S. S. P. P. apud Ruiz disp. 42. de Provid. Sect. 2. & 6. dicentibus: *Omnes velle esse beatos;* & constat ex Augusst. cit. num. 1. & 168. quæ saltem de beatitudine absque ulla mixtione malitiæ proposita, & de ejus amore saltem quoad spem necessariò debent intelligi; ergo &c.

173. Assero 3. Beatitudo proposita per notitiam purè abstractivam absque ulla mixtione malitiæ necessitat ad amorem ipsius non solùm quoad speciem, sed etiam quoad exercitium. Prob. 1. Quando beatitudo proponitur nobis, licèt abstractivè, absque ulla mixtione malitiæ, voluntas non potest illam odio prosequi, ut constat à num. 171. Deinde nec potest illam actualiter non amare: ergo quando beatitudo ita proponitur, manet voluntas non solùm quoad speciem necessitata ad illius amorem, sed etiam quoad exercitium. Prob. ant. Quando voluntas non habet ex parte objecti repræsentatam malitiam ullam, nequit odio prosequi: sicut non potest amare, quando ex parte objecti non habet repræsentatam bonitatem. Deinde bonitas, quantumvis abstractivè repræsentata, absque ulla mixtione malitiæ ex parte objecti â cognitione repræsentati, necessitat ad actualem amorem, ut constat ex num. 114. si enim illi, qui actualiter credentes absque intuitiva visione Dei non posse dari beatitudinem, illam non amant, sed potiùs voluptatibus dediti eam contemnunt, ideò est, quia ex parte cognitionis repræsentatur arduitas, & difficultas vincenda, & amplectenda, ut beatitudo ita repræsentata obtineatur, ut eo num. diximus. Ergo quando ex parte objecti â cognitione repræsentati nulla apparet arduitas, & malitia, sed pura bonitas beatitudinis, quam ex num. 105. natura appetit, manet voluntas non solùm quoad speciem necessitata ad illius amorem, sed etiam quoad exercitium.

174. Prob. 2. Beatitudo rationalis creaturæ utpote constituta ex Deo, tamquam ex fine *qui* ex dictis â num. 15. & 36. majorem vim habet attrahendi ad actualem amorem, quàm voluntas creata habeat vim retrahendi se ab ipsius amore: ergo si ex parte cognitionis, quæ est applicatio beatitudinis objectivæ, ut ad actualem ipsius amorem moveat voluntatem, nullum detur impedimentum, ut actu exerceat totam suam motionem, actu necessitabit voluntatem ad actualem amorem beatitudinis: atqui cognitio, quando ex parte objecti ab ipsa attacti nullam repræsentat voluntati malitiam, sed puram beatitudinis bonitatem, nullum ad est impedimentum, ne actu exerceat beatitudo totam suam motionem; cùm sola malitia aliunde repræsentata impedimentum esse posset; ergo &c. Confir. 1. Quia rationes adductæ â num. 171. si bene expendantur, non solùm probant necessitatem amoris quoad speciem, sed etiam quoad exercitium; ergo &c. Confir. 2. Intellectus non solùm quoad speciem, sed etiam quoad exercitium necessitatur ad assentiendum vero repræsentato purè ut vero; ergo voluntas non solùm quoad speciem, sed etiam quoad exercitium necessitabitur ad amandum bonum repræsentatum purè ut bonum.

177. Prob. 3. Si beatitudo purè ut bona, & absque ulla malitiæ mixtione repræsentata non necessitaret quoad exercitium ad actualem illius amorem, nulla esset ratio, quare bonitas delectabilis absque ulla mixtione malitiæ repræsentata voluntati necessitaret ad actualem illius amorem, & ratione illius necessitatis excusaret â peccato formali, ut contingit in motibus primò primis: atqui bonitas delectabilis ita proposita necessitat, & ideò excusat â peccato formali, ut docent Theologi; ergo &c. Confir. ex D. Thoma 178. 1. 2. q. 10. art. 2. in corp. dicente: *Sicut autem coloratum in actu est objectum visus, ita bonum est objectum voluntatis: Unde si proponatur aliquod objectum voluntati, quod sit universaliter bonum, & secundùm omnem considerationem, ex necessitate voluntas in illud tendit, si aliquod velit; non enim poterit velle oppositum: si autem proponatur sibi aliquod objectum; quod non secundùm quamlibet considerationem sit bonum, non ex necessitate voluntas fertur in illud: & quia defectus cujuscumque boni, habet rationem non boni, ideò illud solum bonum, quod est perfectum, & cui nihil deficit, est tale bonum, quod voluntas non potest non velle, quod est beatitudo;* ergo &c.

176. Assero 4. Quando beatitudo deliberatè proponitur cum aliquali ratione mali respectu hominis, nimirum prout arduè obtinenda, aut cum difficultate comparanda, non necessitatur voluntas ad amorem illius neque quoad speciem, neque quoad exercitium. Probatur 1. Quamvis beatitudo ita proposita sit majus bonum, quàm carentia arduitatis in ea obtinenda, voluntas pro libito suo potest eligere minus bonum relicto majori; ergo potest amare bonum illi repræsentatum in fugienda arduitate, & odio habere beatitudinem, quæ non repræsentatur absque ea arduitate obtinenda. Et certè illi, qui voluptatibus suis dediti nolunt vitia relinquere, quamvis sciant esse causam amittendæ beatitudinis, beatitudinem non amant: Imò potiùs sæpè illam odio prosequuntur. 179. Quod clarius

clariùs apparet in illis corde excæcatis, qui formale Dei odium concipiunt: atqui in eo casu neque quoad speciem, neque quoad exercitium necessitantur ad amorem beatitudinis ita propositæ; ergo &c.

177. Prob. 2. Ut constat experientiâ, non minùs movet homines ad concipiendum odium illius summa miseria, seu æterna damnatio, quàm beatitudo moveat ad concipiendum illius amorem: atqui voluntas non necessitatur ad odium summæ miseriæ, seu damnationis, quando repræsentatur illi fugienda, relinquendo amorem ad vitia; ergo neque beatitudo necessitabit ad amorem illius, quando repræsentatur obtinenda, relinquendo amorem ad voluptates, quibus homo est deditus. Fateor sæpè, saltem in fidelibus, conjungi aliquem amoris actum inefficacem erga beatitudinem, adhuc quando se vitiis tradunt, sperando ea aliquando relinquere, & beatitudinem obtinere: at talis amoris actus non procedit à voluntate ad illum necessitata: potest enim voluntas quantumvis vitiosè, & irrectè se gerens, talem amoris actum non concipere, sed potiùs odium beatitudinis ita constitutæ, ut solùm relinquendo vitia, & voluptates obtineri possit.

SECTIO II.

Solvuntur opposita.

178. OBjic. 1. Contra primam. Visio intuitiva Dei, omniáque dona supernaturalia sunt impossibilia solis naturæ viribus: sed homo non potest impossibilia amare actu affectivè efficaci, sive efficaci, quantùm est ex se; ergo &c. Confirmat. Actus affectivè efficax connectitur cum suo objecto: sed actus naturalis nequit connecti cum visione supernaturali; ergo &c. Resp. dist. maj. sunt impossibilia quoad assecutionem, conc. quoad affectum, neg. maj. & dist. min. neg. cons. Ratio est, quia voluntas circa impossibilia elicere potest actum affectivè efficacem: ut enim actus sit affectivè efficax, satis est, quòd vi illius voluntas moveretur ad ponenda media naturalia, si terminus esset naturalis, & per illa media consequibilis: sic Lucifer desiderabat supra solium Dei exaltare solium suum. Quinimò, si rigorosè loquamur, licèt natura suis viribus non possit obtinere dona supernaturalia, potest suis viribus illa desiderare, ut obtinenda per vires, quibus obtineri possunt. Ac proinde cùm defacto possint obtineri per auxilia, quæ Deus nobis confert ad illa obtinenda, potest natura suis viribus desiderare, quòd Deus ea conferat; ac proinde licèt visio supernaturalis, & dona superna sint impossibilia puræ naturæ quoad assecutionem, nequaquam sunt impossibilia quoad eorum affectum non salutarem. Exinde ad confirmationem neg. maj. Quia talis affectus inefficax effectivè non connecteretur cum visione propter rationem datam n. 140.

179. Obj. 2. Si natura suis viribus posset desiderare efficaciter affectivè visionem supernaturalem, posset per naturæ vigorem habere affectum ad credendum fide supernaturali, contra Arausicanum 2. can. 5. & contra Augustinum passim docentem, desiderium gratiæ esse ex gratia; ergo &c. Cons. Desiderium efficax quantùm est ex se, licèt non sit efficax effectivè, includit virtualiter voluntatem exequendi omnia media necessaria ad talem finem; ergo includit virtualiter voluntatem exequendi media ad salutariter credendum, & sperandum: ac proinde præstabit munus piæ affectionis, ratione cujus haberi poterit initium fidei, & justificationis: quod contra Pelag. & semipel. damnatum est. Resp. dist. ant. Affectum proportionatum, aut inproportionatum ad credendum fide supernaturali, C. proportionatum, neg. ant. & cons. Quod velint, nolint, fateri tenentur adversarii admittentes actum naturalé inefficacé ad visionem supernaturalé. Explico solutionem. Appetitus naturalis affectivè efficax solũ potest movere voluntaté ad exequenda media cũ ipso proportionata: ac proinde cũ actus fidei supernaturalis, aut media ad ipsum omnino sint indebita, & improporrionata actui naturali, talis actus naturalis non habet virtutem ad exequenda ea media, solúmq; habet virtutem ad exequenda media sufficientia ad actus fidei, & spei naturalis inconnexos cum objecto superno. Aliter actui naturali nullum habenti jus ad supernum donum, deberetur donum supernum; quod non minùs est chymæra, quàm indebitum deberi. Exinde

Ad confirmationem dist. ant. Exequendi omnia media cum ipso proportionata, aut ipsi debita, C. cum ipso improportionata, & omnino indebita, neg. ant. & cons. Unde cùm actus piæ affectionis requisitus ad actus fidei, aut spei supernaturalis, & uno quidem verbo, omnia dona supernaturalia omnino indebita, & inproportionata sint illi actui naturali, exinde talis actus naturalis affectivè efficax, & inefficax effectivè, nequit ullo modo movere ad exequenda media supernaturalia, quibus obtineatur vel actus fidei, vel actus spei supernaturalis. Quinimò, ut constat à n. 140. ille actus naturalis purè affectivè efficax erga dona superna, cùm nullam habeant cum dono superno connexionem, eodem modo manerent, si dona superna revera possibilia, sive impossibilia forent: actus autem idem omnino manens, sive objectum, in quod tendit, sit impossibile, sive possibile, nequaquam habet virtutem executivam, quâ exequi possit illud objectum: cùm ergo ad minus requireretur, ut posset initiare justificationem, exinde evidenter apparet, per talem actum nequaquam haberi posse initium justificationis. 180.

Obj. 3. Ex Gonet. Omnis appetitus elicitus fundatur in aliqua cognitione: unde communiter dicitur, *nil volitum, quin præcognitum*, atqui naturali lumine rationis visio beatifica non potest cognosci ut possibilis, nec Deus ut author 181.

gratiæ, & gloriæ, sed tantùm ut author naturæ; ergo quamvis ex cognitione naturali creaturarum sequatur in nobis desiderium naturale videndi primam causam, quatenùs prima causa naturalis est, non tamen cognoscendi Deum, ut est in se, & videndi divinam essentiam. Confirm. Circa objectum ut apparens impossibile, seu nondum apparens ut possibile, nullus appetitus ex se efficax fundari potest: ergo cùm homo, ex viribus naturæ possibilitatem visionis Dei, ut est in se, apprehendere non possit, non potest ex viribus naturæ illam appetere, appetitu elicito, & ex se efficaci. In hoc auctore, & formam arguendi, & consequentiam doctrinæ suæ desidero, quam paucis interjectis omnino deserit, docens in eodem *paragrapho* posse ex viribus naturæ elici appetitum inefficacem, & conditionatum claræ Dei visionis, quod, ut ait, patet in hæreticis. Si ergo appetitus elicitus circa objectum non cognitum nequit haberi, quomodo in hoc argumento supponit tanquam certum, non posse hominem naturalem claram Dei visionem cognoscere? Certè quanta sit inconsequentia doctrinæ omnes vident. Cæterùm his omissis

182. Resp. dist. maj. Fundatur in aliqua cognitione, vel certa, vel probabili, vel dubitativa, C. in aliqua cognitione semper certa, neg. maj. & dist. min. N. cons. Quia lumine naturæ possumus probabiliter cognoscere possibilitatem visionis intuitivæ Dei, ut ipse author eâdem disputatione fatetur n. 45. & 46. Unde in majori ista propositione assumitur ab ipso in sua doctrina cognitio prout præscindit ab evidenti, aut probabili: in minori verò propositione, quando dicit, naturali lumine non posse visionem cognosci, ne se ipsum deserat, nequit loqui de cognitione præscindente à demonstrativa, & probabili: sed loquitur de sola demonstrativa. Unde in principiis hujus authoris, syllogismus constat quatuor terminis. Exinde ad confirmationem dist. ant. Non dum apparens ut possibile, sive per cognitionem probabilem, sive evidentem, conc. per solam evidentem, neg. ant. & cons. Quia ex eo, quòd probabiliter cognoscamus viribus naturæ, possibilem esse visionem Dei intuitivam, possumus etiam concipere appetitum elicitum erga illam affectivè efficacem, etsi inefficacem effectivè, ut suprà dixi.

183. Objic. 4. Ex eodem auctore ratione, ut ipse ait, fundamentali. Appetitus elicitus efficax est ille, qui fertur in objectum propriis viribus, & ex vi illius desiderii consequibile: sed visionem beatam non possumus consequi solis naturæ viribus, ut est certum de fide: beatitudo enim perfecta, quæ in tali visione consistit, est finis supernaturalis hominis, ad quem ordinatur ex divina gratia, ut in pluribus Conciliis definitum est contra Pelagianos; ergo ex viribus naturæ non datur in homine appetitus elicitus, & efficax ad claram Dei visionem. Cæterùm quàm debilis sit ratio, satis constat ex dictis. Unde Resp. dist. maj. Appetitus elicitus efficax effectivè, & proportionatus cum objecto volito, conc. efficax solùm affectivè, & improportionatus cum objecto volito, neg. maj. & conc. min. neg. in sensu exposito consequent. Ratio est, quia si appetitus elicitus solùm est affectivè efficax, nihil impedit, ne tendat in objectum supernum, ut patet in hæreticis, qui quantum est ex se, apponunt media ad beatitudinem improportionata ex desiderio effectivè inefficaci, & efficaci affectivè.

Obj. 5. Contra secundam. Non solùm datur in voluntate potestas ad amandum, aut odio habendum, sed etiam ad nolendū, aut amore, aut odio habere, ut dixi n. 171. Ergo quando voluntati proponitur beatitudo, licèt repræsentetur absque ulla mixtione malitiæ, manebit voluntas libera ad nolendum amare, aut odio habere: ac proinde manebit libera quoad speciem amoris. Confirm. Cognitio, per quam repræsentatur beatitudo absque ulla mixtura malitiæ est abstractiva: sed cognitio abstractiva non potest necessitare ad amorem quoad speciem; ergo &c. Resp. conc. ant. & neg. consequent. Quia ea libertas solùm competit voluntati respectu objecti repræsentati, aut non purè boni, aut non purè mali: cùm in eo casu nihil detur, ex quo voluntas cogatur: secus autem quando repræsentatur objectum ut purè bonum, cùm in eo casu nihil detur, à quo voluntas retrahi possit, ut constat à num. 171. Ad confirmationem conc. maj. & dist. min. non potest necessitare, si repræsentet ex parte objecti aliquam malitiam, conc. si repræsentet puram bonitatem, neg. minorem, & consequentiam. Ut constat ex dictis.

Objic. 6. Contra tertiam. Quando Petrus mihi aliquid revelat, asserens id esse omnino verum, & ipsius testimonium non apparet falsum, proponitur objectum ut verum absque ulla mixtione falsitatis: & tamen licèt possim propter urbanitatem assentiri, absolutè possum non assentiri. Ergo licèt per cognitionem abstractivam proponatur beatitudo ut bona absque ulla mixtione malitiæ, quamvis possim eam amare, potero etiam pro libito meo eam non amare; ac proinde non necessitabitur voluntas ad amorem quoad exercitium. Resp. dist. antecedens: Proponitur objectum ut verum absque ulla mixtione falsitatis, quoad dici, conc. quoad esse, neg. ant. & consequentiam. Ratio est, quia licèt Petrus dicat, illud esse omnino verum, & nullo modo falsum, adeóque repræsententur ut purè verum quoad dici, non exinde repræsentatur ut purè verum quoad esse; nam objectum in eo casu non repræsentatur magis verum, quàm repræsentetur verum testimonium Petri: cùm autem testimonium Petri repræsentetur fallibile, exinde objectum non repræsentatur infallibile quoad esse, sed obnoxium falsitati: atque adeò non cogit ad assensum. At verò in nostro casu objectum non repræsentatur ut potens esse bonum, & malum, sed ut determinatè bonum,

bonum, absque ulla mixtura malitiæ, & absque ulla formidine de bonitate: ideóque cogit voluntatem ad amorem. Unde ex uno casu ad alium nulla est umbra paritatis. Sicuti apud adversarios nulla est paritas inter repræsentationem finitam, & ænigmaticam, & objectum infinitum ab ea repræsentatum.

186. Objic. 7. Contra quartam. Nunquam potest proponi divina bonitas, quin homo necessitetur ad aliquam illius complacentiam, etsi inefficacem, neque proponi potest unquam æterna damnatorum miseria, quin voluntas necessitetur ad aliquod odium, etsi inefficax illius.: ergo propositâ æternâ beatitudine, non manet voluntas libera ad omnem amorem, sed potiùs necessitata ad aliquem amorem illius. Confirm. Stat bene, quòd mercator ob desiderium conservandi vitam projiciat merces in mare, retinendo affectum inefficacem erga merces; ergo stat bene, quòd voluntas graviter offendens Deum, & ab illo se avertens, conservet affectum amoris inefficacem erga ipsum; atqui nulla est ratio negandi talem amorem; ergo &c.

187. Resp. neg. ant. Quia voluntas etsi quandóque possit retinere talem inefficacem amorem, ut patet in exemplo adducto mercatoris, nequaquam necessitatur ad amorem illum retinendum. (idem esto de odio damnationis) Etenim cùm beatitudo non proponatur absque ulla mixtione malitiæ, aut difficultatis in ejus consecutione, potest voluntas, si velit, concipere solum amorem fugiendi illam difficultatem, quin concipiat amorem bonitatis summæ, aut beatitudinis. Sicut mercator, quamvis concipiat illam inefficacem volitionem retinendi merces, potest, si velit, eam non concipere, sed odio habere merces, quæ tantum periculum ei attulêre, & ad tale extremum vitæ, quam amat, adduxêre.

Ad confirmationem C. 1. entimemate, neg. 188
subsumptam minorem. Ratio est, quia ex eo, quòd possit concipi affectus inefficacis amoris, malè arguitur debere concipi, ut de mercatore diximus n. super. Voluntas enim, cùm libera sit inter duo extrema inæqualia ad amandum unum, & nullatenùs amandum alterum; vel ad amandum efficaciter unum, & inefficaciter alterum, si cum plena deliberatione, & libertate constituatur, potest pro libito suo elicere amorem circa unum, quin ullum amorem eliciat circa alterum, licèt simul possit elicere amorem efficacem circa unum bonum contrarium, & amorem inefficacem circa alterum. Exinde autem nequaquam probatur necessitas, sed potiùs libertas ad quemcumq; amorem erga utrumlibet. Qua de causa beatitudo supernaturalis ita proposita, nequaquam cogit voluntatem ad unum amorem illius, etsi inefficacem.

DISPUTATIO VI.

DE CONSTITUTIVO SUPERNATURALIS BEATITUDINIS.

189. DUplex est beatitudo, altera formalis, & altera objectiva. Beatitudo objectiva est summum bonum, sive finis per se ultimus *qui* naturæ rationalis, expositus num. 6. Beatitudo formalis est possessio summi boni, qua rationalis natura quieta, & satiata manet; sicut de fine *quo* diximus eo num. 6. Unde cùm finis per se ultimus *qui* sit solus Deus O. M. Ut constat à num. 15. Exinde beatitudo nostra objectiva est solus Deus. Utrùm possit dari beatitudo objectiva ex possessione, aut visione divinæ essentiæ absque visione personalitatum, sive, quod idem est, viso intuitivè Deo ut uno, & non viso intuitivè Deo ut trino, quæstio est infrà à nobis decidenda. Præcipua in præsenti controversia exagitatur de beatitudine formali, an nimirum consistat in solo actu intellectûs, an in actu solo voluntatis, an in utroque, vel in aliquo alio ab utroq; distincto. Pro cujus resolutione sit

SECTIO I.

In quo consitat Beatitudo formalis?

190. PRima sententia docet beatitudinem formalẽ stare in quadam circuminsessione, seu illapsu divinitatis in animam beati, peculiariq; divinæ essentiæ unione cum illa. Ita Henric. Gandav. quodlib. 13. quæst. 12. Quamvis enim Vasquez 1. 2. disp. 8. neget Henricum beatitudinem nostram formalem in hujusmodi illapsu constituisse, vero similius tamen est, illum in hac fuisse sententia, cùm Deum non in facultates tantum, seu potentias, intellectum scilicet, & voluntatem, quod fortè de operationibus intelligi posset, sed in ipsam animæ substantiam illabi affirmet. Secunda sententia docet beatitudinem nostram formalem in solo actu intellectûs, seu intuitiva Dei visione sitam esse. Ita communiter Thomistæ, Durandus, Vasquez, Tamnerus, Granadus, & alii tum antiqui, tam moderni. Tertia sententia econtrà docet, consistere in solo actu voluntatis; amore scilicet amicitiæ erga Deum intuitivè visum. Ita videtur sentire Scotus in 4. dist. 49. quæst. 4. & 5. quem in hoc sensu plures Scotistæ sequuntur. Quarta sententia docet, dari duplicem beatitudinem formalem, alteram quidem consistentem adæquatè in visione D E I; alteram verò consistentem adæquatè in amore D E I visi. Ita Ripalda disp. 110. de Ente super. sect. 3. Et ex ipso aliqui Recentiores. Quinta sententia

defendit consistere in utroque simul actu, tam intuitivæ visionis, quàm amoris. Ita S. Bonav. in 4. dist. 49. art. 1. quæst. 5. Exim. Doct. 1. 2. disp. 7. sect. 1. Valentia, Lessius, & alii, quos citat, & sequitur Borrul. Tum etiam ex Scotistis Pontius disp. 19. quæst. 2. Concl. 3. & Mastrius disp. 6. de Visione quæst. 12. artic. 1. docentes esse sententiam Scoti, eúmque solùm intendisse contra D. Thomam beatitudinem principaliùs in solo amore, aut fruitione consistere.

191. Assero 1. Contra primam sententiam. Formalis beatitudo non stat in illapsu divinitatis in animam. Probatur 1. ex D. Thoma quæst. 3. art. 2. dicente: beatitudinem formalem sitam esse in aliqua operatione nostra: beatitudo enim formalis, ut desumitur ex Aristotele 1. Eth. cap. 9. debet esse ultima hominis perfectio: quod munus non convenit habitui, v. g. lumini gloriæ, quod primò, & per se, ordinatur non quidem ad ultimam perfectionem, sed formaliter ad operationem; aliter dormiens, cùm habitus suos retineat, posset in somnis esse beatus, nullam exercens operationem, quâ beatus sit. Insuper beatitudo debet esse operatio ex genere suo perfectissima, immanens, vitalis, seu actuale exercitium vitæ, ut constat ex Scriptura, in qua beatitudo semper appellatur vita æterna. Atqui illapsus DEI in animam non est operatio nostra, sed operatio DEI; ergo beatitudo nostra formalis stare non potest in illo illapsu Dei in animam.

192. Probat. 2. Quia in explicabile est, in quo situs sit hic illapsus in animam, qui eam reddat beatam: etenim intima præsentia ad hoc non sufficit, cùm Deus etiam in hac vita sit omnibus homibus intimè præsens, & Angelis quoque in via, fuit intimè præsens; quos nihilominùs per hoc non reddebat beatos; ergo nullus assignabilis est talis illapsus Dei in animam, in quo sita sit animæ beatitudo formalis. Confirmat. Talis illapsus consistere non potest in unione physica Dei cum anima; nulla quippe excogitari potest hujusmodi unio; illa enim nec esset substantialis, qualis est inter verbum divinum, & naturam humanam; nam sic Angeli, & Beati uniti essent Deo hypostaticè; quod est contra fidem juxta illud ad Hæbr. 2. *Nunquam Angelos apprehendit, sed semen Abrahæ.* Rursus dici non potest hanc unionem esse accidentalem; cùm nullum accidens supernaturale uniatur substantiæ Beatorum, præter gratiam habitualem, & lumen gloriæ, & alia accidentia, ab ipsis pendentia. In lumine autem gloriæ, gratia habituali, aut in eorum unione nequit talis illapsus ab adversariis excogitatus consistere; cùm ea sit unio cum re creata; ergo &c.

193. Assero 2. Cum prima sententia. Beatitudo nostra formalis concretè, & adæquatè sumpta non stat in solo actu intellectûs, sive visionis intuitivæ, neque in solo actu voluntatis, sive amoris à visione pendentis: sed simul in actu intellectûs, & voluntatis. Prob. 1. Beatitudo nostra formalis quandoque in Scriptura explicatur per visionem: aliquando verò per amorem: aliquando per utrumque simul actum; ergo concretè, & adæquatè sumpta non solùm in solo actu intellectûs, aut in solo actu voluntatis; sed utrumque simul complectitur. Consequentia videtur legitima; quando enim Scripturæ testimonia possunt rectè conciliari, attinet ad Theologum eorum conciliatio, ut in simili diximus de Prov. num. 837. De DEO. Antecedens verò patet: quia in prima testimoniorum classe per expressionem visionis proponitur beatitudo formalis. Sic Matth. 5. *Beati mundo corde; quoniam ipsi Deum videbunt.* Et 18. *Angeli eorum semper vident faciem Patris, qui in cœlis est.* Joan. 17. *Hæc est vita æterna, ut cognoscant te solum Deum verum.* Apostolus 1. ad Corinth. 13. *Videmus nunc per speculum in ænigmate: tunc autem facie ad faciem.* Unde Augustinus lib. de Spiritu & Litt. cap. 22. ait: *Illa cognitione, illa visione, illa contemplatione satiabitur in bonis animæ desiderium.* Et 1. Joan. 3. *Scimus quia cùm apparuerit, similes ei erimus; quoniam videbimus eum, sicuti est.* Unde Concilium Francofordiense in Epist. ad Episcop. Hisp. hæc habet de Christo: *Prædicamus eum DEUM verum, & vivum, ac verè DEI filium; ut ad ejus beatissimam visionem pervenire mereamur, in qua est vera beatitudo, & beata æternitas.*

In secunda testimoniorum classe explicatur beatitudo per actum amoris. Sic Matth. 15. dicitur de Anima Beata: *Intra in gaudium Domini tui.* Unde Augustinus lib. 10. Confess. cap. 22. ait: *Ipsa est vita beata, gaudere in te, de te, propter te.* Et lib. 8. de Civ. cap. 9. *Quisquis fruitur eo, quod amat, verúmque summum bonum amat, quis eum beatum, nisi miserrimus, negat?* Tum etiam Joan. 15. *Præmium bonorum operum vocatur gaudium: Ut gaudium meum in vobis sit, & gaudium vestrum sit plenum.* Et cap. 16. *Gaudium vestrum nemo tollet à vobis:* Tum etiam beatitudo ad spiritualem delectationem refertur, cùm Luc. 22. explicatur per voluptatem cibi, & potûs: *Ego dispono vobis, sicut disposuit mihi Pater regnum, ut edatis, & bibatis super mensam meam in regno meo.*

Tandem in tertia testimoniorum classe Scriptura, & PP. per utrumque simul actum explicat beatitudinem. Sic Psaml. 35. *Torrente voluptatis tuæ potabis eos; quoniam apud te est fons vitæ, & in lumine tuo videbimus lumen.* Unde plures SS. PP. ad rationem & essentiam beatitudinis ita utrumque simul actum aliquando expresè requirunt, ut si alter desit, non possit homo dici beatus. Quod præ ceteris exprimit Augustin. lib. 1. de Morib. Eccl. c. 3. dicens: *Beatum illum non esse, quò*

qui non habet, quod amat, qualecumque illud sit; nec qui quod habet, non amat: etsi optimum sit: sed beatam vitam tunc inveniri, quando id, quod est hominis optimum & habetur, & amatur. & Bernard. Epist. 18. *Si enim absentes initiat fides, & desiderium; præsentes profectò consumat intellectus, & amor.* Et paucis interjectis docet, cognitionem, & delectationem veritatis duo esse animæ brachia, quibus beatus Deum amplectitur, apprehenditque, quæ sit longitudo, latitudo, sublimitas, & profundum. Tandem Bened. XI. in Extrav. quam refert Castro v. Beatitudo Hæres. 6. de animabus sanctis, quæ ex hac vita migrarunt, ait: *Visione, & fruitione Dei esse Beatas.* Unde Cathech. Rom. exponens ultimum symboli articulum, hæc habet: *Solida beatitudo, quam essentialem communi nomine licet vocare, in eo sita est, ut Deum videamus, ejusq; pulchritudine fruamur, qui est omnis bonitatis, ac perfectionis fons, & principium.*

196. Confir. 1. Plura Scripturæ, & SS. PP. testimonia exprimunt beatidudinem per actum intellectûs, plura alia per actum voluntatis: alia verò declarant non stare in solo actu intellectûs, neque in solo actu voluntatis: sed in utroque simul, ut ex num. 193. Ergo illa Testimonia, quæ reponunt beatitudinem in actu intellectûs, aut ea, quæ illam constituunt in actu voluntatis, non agunt de beatitudine adæquatè, aut in concreto sumpta, sed de beatitudine inadæquatè, aut in abstracto accepta; aliter testimonia illa sibi adinvicem opponerentur, quod nefas est dicere; ac proinde beatitudo concretè, & adæquatè sumpta reponenda non est in solo actu intellectûs: neque in solo actu voluntatis, sed in utroque simul.

197. Confir. 2. & explicatur hæc ratio fundamentalis. Testimonia Scripturæ quoad apparentiam opposita, cùm revera opposita non sint, debent à Theologis in sensu vero explicari; ita ut per veram, & propriam locutionem possint exponi: atqui si beatitudo concretè, & adæquatè sumpta constituatur simul ex actu intellectûs, & voluntatis, haberi potest vera, & propria expositio earum locutionum; secus autem, si in solo actu intellectûs, aut in solo actu voluntatis beatitudo reponatur; ergo &c. Major & consequentia tenent. Minor autem probatur. Beatitudo concretè accepta, & essentialiter constituta ex actibus intellectûs, & voluntatis, tripliciter sumi potest, sicut & reliqua alia concreta, nimirum vel ut expressiva; & sic solùm dicit essentialiter in recto actum intellectûs, ut asserunt testimonia primæ classis; vel ut affectiva, & sic solùm dicit essentialiter in recto actum voluntatis, ut testimonia secundæ classis exprimunt; vel concretivè, & sic utrumque dicit essentialiter in recto, ut ajunt tertiæ classis testimonia; ergo &c.

198. Confir. 3. Si concretum istud *album* ex Petro simul, & albedine constitutum non diceret concretè, & adæquatè sumptum Petrum simul, & albedinem, non possent conciliari propositiones veræ apud omnes Philosophos, in quibus concretum aliquando sumitur pro subjecto solo essentialiter, & in recto, ut in ista propositione, *Petrus est albus*, in qua solus Petrus dicitur essentialiter, & in recto; cùm id, quod dealbatur, non sit albedo, sed Petrus, ut in simili diximus num. 837. de Deo. Aliquando verò pro sola forma essentialiter, & in recto, ut in ista, *Album est disgregativum visûs*, in qua disgregativum est sola albedo, nam quod disgregat visum, non est Petrus, sed albedo: aliquando verò pro omnibus partibus simul, ut in ista: *album est concretum, vel album est Petrus, albedo, & unio.* Etenim neque solus Petrus, neque sola albedo, est concretum illud, sed ambo simul. Facilè autem locutiones istæ conciliantur ex eo, quòd concretum istud *album* includ t ea omnia, concretè, & adæquatè sumptum; cùm hujusmodi concreta ex usu hominum, penes quos est jus, & norma loquendi, eos omnes veros sensus recipiant: sed idem evenit in casu nostro ex Scripturæ, PP. & Theologorum, sumentium beatitudinem aliquando concretivè, aliquando expressivè, aliquando affectivè, ut constat ex testimoniis num. 193. ergo &c.

199. Resp. 1. Thomistæ, & Scotistæ; illi quidem, ea testimonia facilè conciliari, quin beatitudo constituatur ex utroque simul actu, dicendo primæ classis testimonia loqui de beatitudine essentialiter sumpta; alia verò de beatitudine integraliter, aut proprietativè accepta. Scotistæ verò è contra respondent omnia ea testimonia conciliari dicendo in secunda classe sermonem esse de beatitudine essentialiter sumpta: in prima verò & tertia de beatitudine integraliter, aut proprietativè accepta. Contra tamen primò. Sicut testimonia primæ classis exprimunt absolutè beatitudinem, nec verbum quidem superaddunt de proprietate, aut integritate: ita etiam testimonia secundæ & tertiæ classis, ut constat ex num. 193. & 194. Ergo si primæ classis testimonia intelliguntur de beatitudine essentialiter sumpta, ita etiam testimonia secundæ classis, & è converso. Contrà secundò. Quando testimonia Scripturæ possunt intelligi in rigoroso, & proprio sensu, debent in eo explicari, ut habent omnes Theologi cum Augustino. Sed in casu nostro ita possunt intelligi, imò & debent; cùm aliqua ex illis testimoniis doceant sine utroque actu nullum esse beatum, & in utroque stare essentialem beatitudinem, ut constat ex num. 195. ergo &c.

200. Resp. 2. Aliqui Recentiores cum Vasquez 1. 2. disp. 11. c. 3. Testimonia Scripturæ, & P. P. à nobis adducta solùm probare id, quod de facto habent Beati; nimirum & visionem, & amorem: non autem posse ex illis inferri an alter, vel uterque actus simul sit de essentia metaphysica; cùm quæstiones de essentia metaphysica non sint definitæ in Scriptura, sed Scholasticis relinquantur. Contrà tamen primò.

Quàndo Scriptura, & P. P. exprimunt quid res aliqua sit, necessariò innuunt, quæ sit ejus essentia; cùm esse rei sit ipsa rei essentia: atqui in testimoniis adductis, non solùm exprimunt beatitudinem esse actum visionis, sed etiam esse actum amoris: ergo adæquata essentia beatitudinis utrumque actum includit.

201. Contrà 2. Licèt Scriptura non exprimat terminis scholasticis beatitudinis constitutivum, declarant tamen beatitudinis naturam, & significatum, quod quidem adimpleri debet ad assignandam scholasticè veram essentiam metaphysicam, ut de essentia Dei diximus â num. 91. de DEO. Atqui ad adimplendum illud significatum non satis est solus actus intellectûs, aut solus actus voluntatis: sed uterque requiritur, ut constat ex dictis; ergo &c. Contrà 3. Verba Scripturæ intelligenda sunt, ut sonant in rigoroso, & proprio sensu, quando nulla adest ratio in contrarium, ut diximus num. 199. sed nulla adest ratio in contrarium, ut dicamus beatitudinem stare in solo actu intellectûs, aut in solo actu voluntatis; quinimò ipsa ratio probat, stare in utroque, ut constabit â num. 204. ergo &c.

202. Resp. 3. ex Ripalda testimonia Scripturæ, & P. P. meliùs explicari, dicendo solum actum visionis sufficere ad veram beatitudinem, atque solùm etiam actum amoris. Unde in quocumque seorsim sumpto stabit adæquata, & vera beatitudo. Contrà tamen primò. Nulla testimonia Scripturæ explicari Catholicè possunt in sensu, in quo cum aliis Scripturæ testimoniis conciliari non possint; atqui talis explicatio adducta ab adversario conciliari non posset cum testimoniis tertiæ classis datis num. 195. Quandoquidem in illis dicitur beatitudinem utrumque actum includere; nullumque esse beatum sine utroque actu; ergo &c. Contrà 2. Quamvis istæ locutiones frequentes sint apud Philosophos, *homo est animal*, *homo est rationalis*, *homo est animal rationale*, non exinde arguitur solum animal, aut solum rationale esse de essentiali, & adæquato hominis constitutivo: imò ex eo, quòd sit non minùs essentialis, quàm aliæ duæ propositiones, ista tertia propositio, *homo est animal rationale*, ut aliæ cum ista concilientur dici debet, duas priores propositiones attingere essentiam inadæquatam: tertiam verò attingere essentiam adæquatam: sed hoc ipsum contingit in casu nostro, ut constat ex dictis; ergo &c.

203. Prob. 2. conclusio ex D. Thoma, nam licèt, quando loquitur de beatitudine abstractè, & inadæquatè accepta eam exprimat per visionem, at quando loquitur de illa concretè, & adæquatè sumpta, docet amorem esse essentialem beatitudini; ergo &c. Prob. ant. ex 1. 2. q. 1. art. 8. in corp. ubi ait: *Homo & alia rationales creaturæ consequuntur ultimum finem cognoscendo, & amando Deum*, & q. 4. art. 8. ad 3. *Perfectio charitatis est essentialis beatitudini, quantum ad dilectionem Dei.* & 2. 2. q. 27. art. 6. ad 3. *Actus charitatis habet rationem finis; quia ultimum bonum hominis consistit in hoc, quòd anima Deo inhæreat;* in Comp. Theologiæ p. 2. c. 9. *Perfecta beatitudo creaturæ est in eo, quòd Deo semper inhæreat cognoscendo, & amando.* Tandem in 4. dist. 49. q. 5. art. 1. in corpor. *Dicendum, quòd præmium essentiale hominis, quod est ejus beatitudo, consistit in perfecta conjunctione animæ ad Deum, in quantum eo perfectè fruitur, ut viso, & amato perfectè.* Hæc enim testimonia adeò clara sunt, ut expositione non indigeant; ergo &c.

Prob. 3. Ratione. Illa est beatitudo formalis essentialiter sumpta, qua Deus ut objectum beatificum formaliter beat creaturam rationalem; atqui Deus ut objectum beatificum formaliter beat creaturam rationalem per actum simul intellectûs, & voluntatis; ergo &c. Consequentia tenet, & major patet: quia sicut visio formalis est illa, qua objectum formaliter denominatur visum, ita beatitudo formalis est illa, qua objectum formaliter denominatur beans. Minor verò probatur. Deus ut objectum formaliter beans, est summa, & vera bonitas â creatura amicabiliter habita, & possessa: etenim si non esset summa bonitas, sed finita, & limitata, non posset excludere â creatura rationali omnem miseriam, ac proinde nec efficere beatam: si autem non esset bonitas vera, sed apparens, non posset verè, sed solùm apparenter reddere beatam creaturam: atqui objectum formaliter beans, prout est summa, & vera bonitas habita, & possessa beat per actum simul intellectûs, & voluntatis: ut verum quippe non habetur per actum voluntatis, sed per actum intellectûs: & ut bonum non habetur per actum intellectûs, sed per actum voluntatis; ergo &c.

Resp. Conettus, Deum ut objectum beans esse verum, & summum bonum: cum hoc tamen discrimine, quòd veritas est ratio formalis *sub qua*: bonitas verò non est ratio *sub qua*, sed ratio formalis *quæ*; nam intellectus beatus non solùm intelligit rationem veri, sed etiam rationem entis, & boni, aliasque entis formalitates, ac proinde beatus per visionem non solùm assequitur veritatem Dei, sed etiam ejus bonitatem, pulchritudinem, suavitatem, omnesque alias formalitates, & perfectiones divinas: at cùm illas attingat sub ratione veri, exinde veritas est ratio formalis *sub qua*; bonitas verò est solùm ratio formalis *quæ*. Quorum omnium ratio est, quia ea est ratio formalis *sub qua*, ratione cujus beatus assequitur, & possidet Deum objectum beatificum: Deum autem non possidet, aut assequitur per voluntatem, sed per intellectum; cùm solus intellectus trahat ad se objecta, ac proinde ea possideat, & assequatur; voluntas verò non trahat, sed feratur in objectum; ac proinde non assequatur aut possideat, sed potiùs possideatur ab objecto.

Contrà tamen primò. Deus ut objectum beans non solùm complectitur bonitatem cognitam,

nitam, sed etiam bonitatem amatam; ergo non solùm complectitur bonitatem tamquam rationem formalem *quæ*, sed etiam tamquam rationem formalem *sub qua*. Probatur antecedens. Bonitas cognita non sufficit ad beandum, nisi sit bonitas illius, quem amamus. Sic bonitas cognita in inimico, & felicitas ab ipso habita, non affert cognoscenti felicitatem, sed potiùs tristitiam, & invidiam: ergo Deus ut objectum beans non solùm complectitur bonitatem cognitam, sed etiam amatam â beato. Contrà secundo. Intellectum trahere ad se objectum, non significat, quòd objectum, ut est, in se afferat intellectus, & intra se ipsum recludat; aliter qui simul cognosceret assensum, & dissensum ejusdem objecti, haberet simul in intellectu ejusdem rei assensum, & dissensum. Et qui cognosceret intensissimum dolorem, haberet in intellectu dolorem valde intensum, & sic de millenis aliis figmentis. Solùm enim significat, quòd intellectus cognoscendo elicit cognitionem, quæ est expressio, & imago objecti; in qua videt objectum repræsentatum; & quia habet intra se ipsam cognitionem, dicitur habere intra se objectum repræsentativè. Voluntas verò amando non elicit expressionem, seu repræsentationem objecti, sed amorem, qui est pondus, quo voluntas non vult recedere, sed accedere ad objectum, juxta illud Bernardi: *Amor meus, pondus meum.* Et quia suo pondere dicitur in objectum, exinde voluntas dicitur ferri in objectum; atqui voluntatem duci suo pondere ad aquirendum, habendum, seu possidendum objectum, non excludit, imò arguit firmiorem assecutionem, & possessionem objecti; ergo &c.

207. Contrà 3. & roboratur magis hæc ratio. Licèt serpens suo halitu trahat alites ad comedendum: homo verò non attrahat, sed ex sua voluntate feratur spontaneè ad eas capiendas, & comedendas, non exinde diceretur benè, quòd serpens posset assequi, & possidere aves, & quòd homo non posset; ergo licèt esset verum, quòd intellectus traheret ad se objecta; & quòd voluntas ferretur in illa, non exinde esset verum dicere, quòd intellectus solus posset assequi, & possidere objecta, & quòd voluntas non posset. Contrà quarto. Multò magis necessitatur intellectus Beati ad visionem intuitivam, quàm voluntas ad amorem; cùm intellectus omnino necessariò tendat; voluntas verò tendat spontaneè, sine libertate quidem â necessitate, at cum libertate â coactione; ergo potiori titulo convenit voluntati, quàm intellectui, assequi, & possidere objectum. Contrà 5. Non minùs possessio, & assecutio affectiva est propria voluntatis, quàm possessio, & assecutio expressiva sit propria intellectûs: etenim isti duo actus, ut ajebat Bernardus num. 195. sunt quasi duo animæ brachia, quibus complectitur Deum ut objectum suum beatificans: sic Sponsa Agni Deum per amorem complectebatur cant. 3. quando ajebat: *Inveni, quem diligit anima mea: tenui eum, nec dimittam.* Ergo actui voluntatis convenit ratio assequendi, & possidendi Deum.

Probatur 4. conclusio; beatitudo formalis es- 208.
sentialiter sumpta est illa, qua creatura rationalis ita obtinet Deum objectum beatificans, ut omnino quieta, & satiata maneat: atqui neque per solam visionem, neque per solum amorem manet creatura rationalis ita quieta, & satiata, sed per utrumque simul; ergo &c. Probatur minor. Creatura rationalis non solùm complectitur virtutem intellectivam, sed etiam volitivam: atqui ut quieta, & satiata maneat potentia volitiva, non sufficit visio: neque ut quieta, & satiata maneat potentia intellectiva, sufficit amor: at uterque simul actus sufficit, ut utraque potentia maneat quieta, & satiata; ergo &c. Confir. beatitudo in Sacris Litteris non minùs dicitur. *Gaudium*, quàm *visio*, ut constat ex num. 194. ergo non minùs est satiativa potentiæ rationalis quà volitivæ, quàm potentiæ rationalis quà intellectivæ, ac proinde non minùs comprehendit actum amoris, quàm actum visionis.

SECTIO II.

Illationes de Essentia, & Proprietatibus Beatitudinis.

EX dictis fit primò. Deum esse objectum sum- 209.
mi gaudii in patria, non quidem ut nobis bonum; sive ut amatum amore concupiscentiæ, sed ut sibi bonum, sive ut amatum amore amicitiæ. Ratiò est, quia Beati in Patria amant Deum incomparabiliter magis, quàm se ipsos: atqui lumine naturæ, & experientiâ ipsâ notum est, nobis dulcius & suavius esse gaudium, quò major est bonitas possessa, quam amamus. Etenim ut habet Ansel. c. 25. Proslog. *Quantùm quisque diligit aliquem, tantùm de bono ejus gaudet.* Ergo Beati in Patria magis gaudent de bonitate Dei, prout ab ipso Deo possessa, quàm de sua, aliorumque omnium felicitate. Quapropter licèt visio beatifica non solùm proponat Deum ut ipsi bonum, sed etiam ut bonum, & ut possidendam in æternum ab ipso Beato, ut constabit â num. 217. At primarius actus constitutivus beatitudinis non stat in amore Dei ut boni ipsi Beato, sed ut boni ipsi Deo.

Fit 2. Actum amoris Beatorum erga Deum 210.
in Patria non solùm esse actum amicitiæ affectivæ, qualis dari potest inter servum, & dominum, sed amicitiæ effectivæ, qualis dari potest inter filium adoptivum, & patrem. Unde cùm ratione amicitiæ amicorum bona sint communia, exinde Beati divinam felicitatem tamquam propriam considerant: ut enim sæpè repetit Aristoteles, *Amicus est alter ego.* Quapropter ex divina felicitate manent Beati quasi Deificati, & quasi in divinam imaginem transformati, juxtà illud Paul. 2. Cor. 3. *Nos verò omnes revelatâ facie*

facie gloriam Domini speculantes, in eandem imaginem transformamur. Quo fit, ut Beati videntes Deum, quem ardenter, & amicabiliter amant, advertentes ipsum summam felicitatem possidere, per illum ipsum actum gaudii, refundunt in se ipsos delectabilitatem, atque jucunditatem, quasi si illa summa bonitas esset ipsorum propria. Id circo solus actus amicitiæ erga ens felicissimum superadditus intuitivæ visioni, tribuere potest beatis excellentissimam felicitatem. Et multò majorem, quam tribuerent omnia bona, quæ in se ipsis immediatè possiderent: nec possunt habere gaudium illi simile. Etenim ut ait Aristoteles, *tunc gaudemus, quando sicut volumus, fit*: Per illam autem amicitiam summè volunt beati, ut Deo bene sit: & per illam visionem clarè vident, Deo summè bene esse. Ergo in illo actu amicitiæ habent summum suum gaudium.

211. Fit 3. Illum amoris actum â visione intuitiva pendentem, quo Beati summè gaudent de bonis Dei, esse etiam fruitionem, sive, ut ait Scotus, *amorem fruitivum*. Ratio est, quia amor Beatorum erga Deum pendens â visione intuitiva, supponit visionem infiniti boni â Deo possessi: atque adeò est affectus erga bonum præsens, ut præsens, & non sola velleitas: atqui affectus ex bono præsenti ut præsenti conceptus est gaudium, & amor fruitivus; ergo ille amor beatificus, est amor fruitivus, quo Beati sibi complacent in eo, quòd Deus summè dilectus fruatur infinitis bonis suis. Unde beatitudo hæc tria complectitur, *visionem, amorem, & gaudium fruitivum de bonis Dei*. Cæterùm quia amor, & gaudium istud in illo actu amicitiæ erga Deum sunt realiter idem, exinde reponimus supernaturalem beatitudinem in his duobus actibus, nimirum in *visione intuitiva, & amore*, qui simul est gaudium & perfectissima fruitio summi boni.

212. Fit 4. Non esse facilè definire, quisnam ex his duobus actibus sit nobilior præ altero. Ratio est, quia in pluribus se habent tamquam excedens, & excessum. Visio enim intuitiva excedit amorem, propter hæc sua prædicata. 1. Quia est radix, & causa gaudii, seu amoris fruitivi. 2. Quia amor pendet à visione præcedenti, non è contra. 3. Quia visio est similitudo objecti visi, qua Beatus fit similis Deo. Quæ ratio assimilandi amori non convenit. 4. Quia sicut intellectus apparet nobilior voluntate; ita optima intellectûs operatio, quæ est visio intuitiva Dei, aliquam debet habere nobilitatem supra optimam voluntatis operationem, quæ est amor fruitivus. 5. Quia Deus in patria magis glorificari videtur extrinsecè per visionem, qua cognoscitur infinitè perfectus, quàm per amorem: gloria enim extrinsecè definiri solet: *Clara notitia de aliquo*. Qua de causa homines in ratione finis magis cognosci volunt ut excellentes, quàm amari propter excellentiam. Et ipse Deus, qui se permittit non amari, sed odio haberi â damnatis, per pœnas cogit eos ad cognoscendum Deum ut perfectissimum, potentissimum, & justissimum. Ex quibus omnibus prædicatis visio se habet, tanquam excedens respectu amoris fruitivi.

Amor autem beatificus propter alia prædicata se habet etiam tanquam excedens respectu visionis. 1. Quia voluntas ex genere suo videtur nobilior potentia, quàm intellectus; quandoquidem operatur liberè cum dominio suorum actuum: ita ut etiam ipsi intellectui imperet, ac dominetur. 2. Quia amor naturalis Dei est perfectior quacumque cognitione naturali Dei: ergo amor supernaturalis erit nobilior quacumque cognitione supernaturali. 3. Quia actus, & habitus patriæ videntur se habere proportionaliter, sicut actus, & habitus viæ. Sed in via actûs, habitúsque charitatis sunt perfectiores actibus, & habitu fidei, juxta ilud Paul. 1. Cor. 13. *Tria hæc, fides, spes, charitas: major autem horum est charitas*. Ergo etiam in patria actus, & habitus charitatis erunt nobiliores actibus, & habitibus intellectûs. 4. Quia visio ordinatur ad amorem tanquam ad finem, & non econtrà: sed finis nobilior est mediis ducentibus ad ipsum; ergo &c.

5. Quia ut habet Anselm. lib. 2. Cur Deus homo. c. 1. *Perversus ordo est amare, ut intelligas: rectissimus verò intelligere, ut ames*. Qua de causa meliores efficimur amando, quàm cognoscendo Deum: & pejores odio habendo, quàm non cognoscendo; ergo amor est nobilior cognitione. 6. Ordo Seraphinorum excedit ordinem Cherubinorum, eò quòd ordo Cherubinorum habetur ex eminentia scientiæ: ordo verò Seraphinorum ex eminentia amoris. Unde Bernardus Luciferum alloquens ait: *Bonum erat tibi, si ignifer magis esses. quàm Lucifer*: Sic etiam D. Thom. 1. Part. quæst. 108. art. 6. distinguens ordines Angelorum Beatorum dicit, supremum ordinem denominatum esse ab amore, quo Deo uniuntur; ait enim: *Seraphim verò excellunt in hoc, quod est omnium supremum, scilicet Deo ipsi uniri*. Et ibi ad tertium. *Inferiorum quidem cognitio præeminet dilectioni: superiorum autem dilectio, & præcipuè Dei præminet cognitioni*. Ex quibus constat amorem beatificum non esse absolutè minùs perfectum intuitivâ visione, sed ad minus se habere tanquam excedens, & excessum.

213. Fit 5. Beatitudinem formalem concretè, & adæquatè sumptam stare in nobilissima operatione, non quidem in nobilissima unius solius potentiæ, sed utriusque potentiæ, intellectivæ nimirum, & volitivæ. Unde cùm nobilissima operatio potentiæ intellectivæ sit visio intuitiva Dei, & nobilissima operatio potentiæ volitivæ sit amor à visione pendens. Utrerque actus constituit adæquatam beatitudinem formalem. Quapropter licèt visio esset, pensatis omnibus, absolutè perfectior amore; non exinde excludendus esset amor à constitutivo for-

formalis beatitudinis. Pariter licèt amor, pensatis omnibus, esset absolutè perfectior visione, non exinde excludenda foret visio à constitutivo formalis beatitudinis.

216. Explicatur exemplo. In homine quippe formalitas animalis, licèt sit ignobilior formalitate rationalis, non exinde excludi potest à constitutivo essentiæ metaphysicæ hominis. Sic etiam apud ipsos adversarios, revelatio creata quantumvis sit multò ignobilior veritate, & veracitate divina, non exinde excludi potest à formali constitutivo objecti formalis fidei divinæ. Ratio omnium est, quia homo ut homo non solùm compectitur virtutem discursivam, sed etiam sensitivam, ac proinde non solùm includit constitutivè formalitatem rationalis, sed etiam animalis: pariter objectum formale fidei divinæ non solùm includit auctoritatem, sed loquentem, & testificantem, quæ absque locutione, & testimonio haberi non potest; atqui etiam beatitudo formalis creaturæ rationalis; non solùm est satiativa unius, sed utriusque facultatis rationalis, intellectivæ nimirum, & volitivæ per nobilissimas earum operationes: ergo includit constitutivè utramque nobilissimam operationem. Unde sicut aliæ formalitates distinctæ ab animali, & rationali non spectant in homine ad essentiale constitutivum, sed ad illius proprietates: ita in beatitudine formali aliæ operationes ab intuitione DEI, & amore fruitivo amicabili distinctæ non pertinent ad essentiam, sed ad beatitudinis proprietates.

217. Fit 6. Visionem intuitivam constitutivam beatitudinis formalis, non solùm videre DEUM intuitivè in se ipso, sed etiam ut singularissimo affectu creaturam complectentem, eámque per totam æternitatem ad amicabiles amplexus admittentem. Unde fit, visionem illam intuitivam, certificare beatum de æterna sua beatitudine, ac proinde movere voluntatem beati ad duplicem affectum. Alterum quidem amicitiæ, & alterum concupiscentiæ. Beatum verò cognoscentem summam illam bonitatem usque ad æternas summas illas delicias erga ipsum diffusam prorumpere in ardentissimum amicitiæ amorem, quæ est primaria, atque nobilior voluntatis operatio. Tum etiam prorumpere in amorem concupiscentiæ, quæ est operatio secundaria, & minùs nobilis, sive proprietas beatitudinis. Exinde repræsentatio intuitiva objecti DEO, & creaturæ boni, quod quidem est divina bonitas, sive finis *qui*, & per se ultimatus creaturæ, est de essentia beatitudinis, licèt amor non requirat ferri in utramque formalitatem amicitiæ, & concupiscentiæ; sed sat illi sit formalitas amicitiæ ad essentialem affectivam beatitudinem. Sic in via per actum fidei, quasi per speculum in ænigmate cognoscimus DEUM ut bonum sibi; & non ex necessitate medii ad salutem, ex illo Paul. ad Hebr. 11. *Sine fide autem impossibile est placere Deo. Credere enim oportet accedentem ad Deum, quia est, & inquirentibus se remunerator sit.* Nihilominùs ad eliciendum nobilissimum actum viæ, cui promissa est justificatio, satis est, elicere amorem amicabilem, sive charitatis actum, cui, & non alii, est justificatio extra Sacramentum promissa.

Quapropter licèt amor beatificus, qui amori nobilissimo viæ succedit, non sit amor concupiscentiæ, sed amor charitatis; visio verò intuitiva, quæ fidei succedit, non solùm repræsentat objectum divinum, ut potens terminare actum charitatis, sed ut potens etiam terminare actum concupiscentiæ. Neque hoc repræsentat præscindendo à duratione, sed ut non amittendum per totam æternitatem. Ratio est, quia si illa visio intuitiva non ita repræsentaret objectum beatificum, relinqueret videndem anxium, & inquietum, quod ut constat ipso naturæ lumine, est contra rationem beatitudinis. Unde Augustinus lib. 10. de Civ. c. 30. loquens de vita Beatorum, ait: *Quæ beatissima esse, non poterit nisi de sua fuerit æternitate certissima.* Et lib. 11. cap. 11. *Quapropter quamvis non quidquid æternum, continuò beatum sit, dicitur enim etiam pœnalis ignis æternus; tamen si verè, perfectéque beata vita, non nisi æterna est.* Unde de Angelis malis loquens; ita subjungit. *Non erat talis istorum vita beata, quia quandoque desitura, & propterea non æterna, sive id scirent, sive nescientes aliud putarent: quia scientes timor, nescientes error Beatos esse utique non sinebat.* Quaproprer cùm error non stet in carentia cujuscunq; cognitionis, sed cognitionis quidem debitæ; ea de causa ex doctrina Augustini cognitio constitutiva beatitudinis est recta cognitio debita de felicitate in æternum duratura. Exinde 218.

Fit 7. Beatos cognoscere etiam omnia objecta ad statum suum pertinentia, ut habet D. Thomas 3. Part. quæst. 10. art. 2. Unde vident in verbo amicorum, & consanguineorum prosperos, vel adversos eventus. Parentes vident, quidquid spectat ad Familiam. Fundatores religionum, quæ ad earum bonum, aut malum statum pertinent. Ratio est, quia hæc omnia cadunt sub rationabili Beatorum desiderio, quod ibi omnino quietum manet, & satiatum. Idcircò Concilium Senonense Decr. 13. ait: *Beatis esse uniforme illud divinitatis speculum, in quo quidquid illorum interest, elucescit.* Exinde vident intuitivè in Patria, quæ per fidem crediderunt in via, ut mysterium Trinitatis, Incarnationis, Eucharistiæ, &c. Sic Augustinus lib. 20. de Civit. cap. 21. *Ibi videbimus, & gaudebit nostrum.* Nec 219.

expressit quid videbimus, sed quid nisi Deum, ut impleatur in nobis promissum Evangelicum, beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt? Et omnia illa, quæ nunc non videmus, credentes autem pro modulo capacitatis humanæ longè minùs, quàm sunt, atque incomparabiliter cogitamus? Hæc videbitis inquit, & gaudebit cor vestrum. Hic creditis, ibi videbitis.

220. Quapropter Beati videbunt etiam, quidquid omnes docti per scientias naturales agnoverunt; cùm hoc illi statui valde consentaneum sit. Quo in sensu intelliguntur Bernardus Lib. de Tripl. Gen. Bonor. dicens: *Hæc sapientia, qua omnia, quæ in cœlo, & in terra sunt, perfectissimè cognoscemus: in ipso fonte sapientiæ rerum omnium cognitionem bibentes.* Et Greg. lib. 13. Mor. c. 13. *Quia intus claritatem omnipotentis Dei vident, nullo modo credendum est, esse aliquod, quod ignorent.* Quod quidem valde conforme est Scripturæ dicenti Ps. 47. *Sunt audivimus, sic vidimus in civitate Dei virtutem, in civitate Dei nostri.* Et 1. Corinth. 13. *Videmus nunc per speculum in ænigmate: Tunc autem facie ad faciem.* Exinde licèt Beati non videant omnes creaturas possibiles; cùm hoc intellectui limitato impossibile prorsus sit ex num. 159. At tot, & tanta objecta videbunt, quot necessaria erunt, ne notitia ulla ipsorum statui consentanea prætervolet.

221. Fit 8. Beatos habere non posse peccatum, errorem, aut ignorantiam strictè sumptam. Ratio est, quia per intuitivam visionem proponitur illis ita clarè divina bonitas, ut eos necessariò rapiat in ferventissimum, & spontaneum Dei amorem, qui libertatem non relinquit ad peccandum. Tum quia peccatum est naturæ ut rationali difforme, ac proinde est objectum prudentis aversionis voluntatis. Ob eandem causam error, cùm sit etiam naturæ ut rationali difformis, terminat quoque justam aversionem. Ad eum enim modum, quo affectus pravus opponitur rectitudini voluntatis, error etiam opponitur rectitudini intellectûs: & cùm utraque sit naturæ rationalis, exinde peccatum, & error opponuntur naturæ ut rationali, ideóque eorum fuga cadit sub rationali Beatorum desiderio, quod quidem cùm in beatitudine quietum sit, & satiatum, componi non potest cum peccato, & errore: neque Deus deturpare per se potest naturam ut rationalem, errorem, aut peccatum illi infundendo. Pariter cùm ignorantia strictè sumpta non solùm significet carentiam scientiæ, sed carentiam cognitionis debitæ, & cognitio debita cadat sub rationali desiderio satiato in Beatis, exinde ignorantia strictè sumpta componi non potest cumstatu beatitudinis.

222. Fit 9. Mala purè physica, quæ causa sunt majoris lucri, aut meriti, ac proinde non sunt aut virtuti, aut naturæ ut rationali contraria, posse componi cum beatitudine per aliquod tempus; secus autem per æternitatem. Ratio est, quia Deus se communicans Beato, nullo quidem odio, aut aversione, sed pura potiùs, aut benevolentia, aut effectu valdè amicabili sese offert ad creaturæ fruitionem: atqui est contra rationem illius magnæ benevolentiæ, aut fruentis amicitiæ, quòd amicus amicum vexet sine lucro, & absque intentione, quòd tandem aliquando perveniat ad plenam quietem, & tranquillitatem expertem ulterioris vexationis; licèt non sit contra rationem amicitiæ, ut amicus ad tempus vexetur ad habendum majus meritum, seu magnum lucrum, ut patet in Christo Domino, qui usque ad mortem fuit simul beatus, & viator, habuitque angorem, & tristitiam simul cum beatitudine, plurimásque alias pœnas perpessus fuit ad merendam humani generis redemptionem, & ad dimittendas postea pœnalitates, vitámque purè beatam per totam æternitatem agendam; ut latè dicitur in Tractatu de Incarnatione, cùm agitur de perfectionibus Christi. Ergo mala purè physica, quæ sunt causa majoris lucri, possunt per aliquod tempus componi cum beatitudine; secus autem per æternitatem.

Fit 10. Visionem intuitivam, quam possibilem adstruunt Durandus, & alii, quos in præsenti refert Exim. Doctor disp. 14. sect. 3. qua nimirum creatura videat Deum intuitivè, quin repræsentet pepetuitatem felicitatis; adeóque possit amitti, postquam habita fuit: & exinde creatura, quæ semel vidit intuitivè Deum, possit manere misera, aut damnata in æternum: talem quidem reverâ esse impossibilem. Ratio communis est; quia visio intuitiva Dei est possessio propria filii, qua admittitur ad hæreditatem paternam, & cum qua peccare non potest, ut constat ex sæpè dictis: sed hæreditas paterna Dei semel naturæ rationali concessa, essentialiter exigit non auferri; est enim maximum Dei donum; dona autem Dei semel collata non auferuntur absque culpa, & pro solo libito Dei, ex illo Pauli ad Rom. 11. *Absque pœnitentia enim sunt dona, & vocatio Dei.* Lusus enim ille nugatorius dandi, & auferendi absque culpa valde alienus est à majestate Dei. Unde communis sententia docet, neque Paulum, neque ullam puram creaturam vidisse unquam in via intuitivè Deum, juxta illud Dei ad Moysen Exod. 33. *Non enim videbit me homo, & vivet.* Quinimò si talis visio possibilis adstruatur, nunquam à Deo auferretur, nisi habenda foret iterum, & in æternum cum majori lucro, quod saltem indicant adducta testimonia. Unde si visio illius naturæ non esset, neque esset sufficiens ad constituendam beatitudinem.

Fit 11. Visionem Dei intuitivam non affirmare æternam sui durationem. Ratio est, quia

quia cùm intrinsecè sit supernaturalis, est essentialiter vera, atque adeò si æternam sui durationem affirmaret, esset essentialiter indestruibilis, quod est contra rationem creaturæ limitatæ: solus enim DEUS habet essentialiter immortalitatem, seu indestruibilitatem, ex illo 1. ad Timoth. 6. *Beatus & solus potens Rex Regum, & Dominus Dominantium; qui solus habet immortalitatem.* Quapropter sicut est chymærica creatura, quæ essentialiter exigeret produci à Deo ab æterno, quamvis posset destrui in tempore; aliter producta jam fuisset contra fidem, qua docemur, omnia in tempore producta esse: ita est impossibilis creatura, quæ ex suis prædicatis, licet possit non produci à DEO in tempore, at si producatur, non possit destrui à Deo in æternum.

Unde visio illa solùm affirmat, quòd Beatus habebit per totam æternitatem, sive illam, sive aliam similem visionem, ex qua affirmatione nulla infertur indestruibilitas essentialis illius determinatæ visionis.

225. Fit 12. Formalem beatitudinem esse itimam intentionalem unionem creaturæ rationalis cum DEO, quâ creatura ad DEI fruitionem admittitur, & exinde beatitudo vocatur à Patribus ex doctrina Scripturæ consummatio spiritualis matrimonii inter creaturam, & Deum: Creatura enim in via per fidem gratiâ, sive charitate formatam contrahit spiritualia sponsalia cum Deo, ex illo Dei Oseæ 2. *Sponsabo te mihi in fide.* In patria verò per possessionem Dei beatificam illud spirituale matrimonium consummatur, ac proinde creatura beata jam non solùm dicitur sponsa, sed etiam uxor agni, ut habetur Apoc. 21. *Veni, & ostendam tibi sponsam uxorem Agni.* In matrimonio autem dos sponsæ assignatur; & exinde sponsæ Dei, dotes, & quidem prætiosissimæ assignandæ sunt. Dos quippe à Jurisperitis accipitur pro dono, quo sponsa dotatur, quando in domum sponsi solenniter traducitur, tum in solatium matrimonii, ejusque sustentationem, tum in ornatum ipsius sponsæ, ut dicitur Lege *dotis*, §. *De Jure dotium.* Aliquando dos assignatur à patre sponsæ; aliquando verò à sponso, vel ejus patre, quando nimirum ob ardentem amorem sponsus vult ducere sponsam. Sic Sichem Gen. 34. Ob ardentem amorem erga Dinam dixit Jacob, & filiis ejus: *Augete dotem, & postulate munera.* Et propter hanc rationem in beatitudine dos tribuitur ab ipso sponso creaturæ beatæ, ob nimiam scilicet charitatem, quâ illam diligit. Exinde

226. Fit 13. Dotes glorioſas alias esse animæ: alias verò esse dotes corporis. Tria assignari solent ad rationem dotis. Primum, quòd non sit actus vitalis; vita enim sponsæ non dicitur dos sponsæ, sed ea, quæ sunt conducentia ad vitam. Secundum, quòd in gratiam matrimonii donum illud immediatè referatur: cùm autem non possit respicere immediatè matrimonium sponsi divini, quin respiciat immediatè ratione sui aliquid divinum, quod non convenit virtutibus moralibus, sed Theologis. Exinde in matrimonio spirituali creaturæ cum Deo non convenit ratio dotis virtutibus moralibus, sed solùm Theologicis. Tertium requiritur ad dotem, quòd sit propria res, quæ datur propria, vel saltem appropriata statui matrimoniali. Quamobrem lumen gloriæ deserviens ad visionem, seu vitam sponsæ, habitus charitatis serviens ad amorem vitalem fruitivum, & habitus spei, si ut in Tractatu de Spe docent Theologi, remaneat in patria ad eliciendum gaudium de beatitudine possessa, quam beatus speravit in via, erunt dotes animæ. Ratio est, quia ista dona non sunt actus vitales, & deserviunt ad eos eliciendos; ac proinde conducunt ad vitam. Deinde cùm sint virtutes Theologicæ, respiciunt immediatè Deum, sive Sponsum divinum. Tandem promittuntur cum perpetuitate animæ desponsatæ ex vi spiritualis illius matrimonii: ergo participant tria illa requisita ad dotem, ac proinde sunt verè animæ dotes. Quod idem dicendum est de quacumque alia qualitate, easdem rationes participante.

Conveniunt in hac doctrina à nobis tradita ferè omnes Theologi cum D. Thoma in Supplem. quæst. 95. art. 2. ubi ait: *Dicendum, quòd beatitudo, & dos realiter differunt, ut beatitudo dicatur ipsa operatio perfecta, quâ anima beata Deo conjungitur: sed dotes dicuntur habitus, vel dispositiones, vel quæcunque aliæ qualitates, quæ ordinantur ad hujusmodi perfectam operationem.* Tum etiam in Solut. ad tertium. *Visio dupliciter potest accipi: uno modo actualiter, idest pro ipso actu visionis, & sic visio non est dos, sed est ipsa beatitudo. Alio modo potest accipi habitualiter, id est, pro habitu, à quo talis operatio elicitur, id est, pro ipsa gloriæ claritate, quâ anima divinitùs illustratur ad Deum videndum. Et sic est dos, & principium beatitudinis.* Exinde qualitates illæ stabiles, quæ ratione hujus spiritualis matrimonii redundant in corpus glorioſum, dicuntur etiam per quamdam appropriationem dotes corporis, etsi non sint adeò rigoroſæ dotes, quàm dotes animæ. 227.

Quatuor assignantur à Theologis corporis dotes, nimirum impassibilitas, subtiliras, agilitas, & claritas, ut enim habet D. Thomas 4. contra Gentes c. 86. *Anima hominis elevabitur ad gloriam spirituum cœlestium, ut Deum per essentiam videat; Ita ejus corpus sublimabitur ad proprietates cœlestium corporum, in quantum erit clarum, impassibile, absq; difficultate, & labore mobile, & perfectissimè sua forma perfectum.* Sic Paulus 1. ad Cor. 15. *Seminatur corpus nostrũ in corruptione, surget in incorruptione, seminatur in ignobilitate, surget in gloria, seminatur* 228.

in infirmitate, surget in virtute; seminatur corpus animale, surget corpus spirituale. Quasi diceret: corpus nostrum in hac vita est obnoxium corruptioni, & morti, & datur sepulturæ, ut semen agro: sed resurget incorruptibile, subtile, impassibile, clarum, & agibile: & perfectè subjectum spiritui, quasi ad conditionem spiritûs elevatum, ut sic dispositum sit perfectum ad habitaculum Sponsæ Ageni, participando similitudinem cum corpore Sponsi Christi; quæ similitudo inter sponsum, & sponsam valde æstimabilis est in matrimonio. Hoc significavit Paulus ad Philipp. 3. dicens: *Christus reformabit corpus humilitatis nostræ configuratum corpori claritatis suæ.*

229. 1. Igitur dos corporis glorioſi est impassibilitas, quæ non solùm excludit mortem, & corruptionem, sed etiam omnem dolorem, vel passionem levissimam, seu corruptivam, juxta illud Apoc. 21. *Mors ultrà non erit, neque luctus, neque clamor, neque dolor erit ultrà.* 2. Est subtilitas, cujus præcipuus effectus erit corpus glorioſum ab omni terrenæ labis concretione, & crassitate reddere liberum, ipsúmque alioquin animale, & terrestre efficere quasi cœleste, & spirituale, ex loco Pauli cit. n. super. 3. Dos est agilitas, id est, vis celerrimè se quocumque movendi, seu maxima facilitas, quâ corpus animæ ad nutum obedit, maximè quantum ad motum localem, ut brevissimo spatio ad instar avium, ventorum, seu scintillarum in locum se transferat: unde Sap. 3. dicitur: *Fulgebunt justi, & tanquam scintillæ in arundineto discurrent.* Ubi Scriptura quartam dotem assignat etiam corporis glorioſi.

230. 4. Igitur dos est claritas, seu luciditas, quâ non solùm superficies, sed ipsa etiam profunditas eluceſcit; ita ut non minùs, quàm in crystallo, interior organizatio corporum videri perfectè possit. Sic sol, & stellæ non solùm quantùm ad superficiem, sed etiam lucent ab intrinseco. Unde corpora beata rectè comparantur soli, & stellis; dicitur enim Matth. 13. *Fulgebunt justi, sicut sol.* Et Dan. 12. *Fulgebunt quasi splendor firmamenti: & qui ad justitiam erudiunt multos, quasi stellæ in perpetuas æternitates.* Si enim Topazium simul retinet colorem flavum, & diaphaneitatem, ut in oppositam partem videatur, quantò magis hoc divinitùs retinebunt corpora glorificata?

231. Præter essentialem beatitudinem, dotésque animæ, & corporis omnibus Beatis convenientes, admittunt Theologi quasdam singulares prærogativas gloriæ accidentalis, aliquibus solùm competentes ob singularium virtutum egregios actus, quas *Aureolas* vocant, sive parvas coronas, per diminutivum respectu essentialis beatitudinis, quæ *aurea corona* vocari solet. *Aureolæ* vocantur etiam *Laureolæ* ab aliquibus, quatenùs tessera sunt, & indicia specialis beatitudinis. Sicuti qui Doctor creatur, dicitur suscipere *Lauream Doctoratûs.* Neque quodlibet egregium opus *Aureolam*, sive *Laureolam* promeretur, sed solùm insignis quædam victoria de hoste reportata.

Hæc autem triplex est: sicut est triplex pugna contra triplicem hostem, mundum scilicet, carnem, & diabolum. Vincitur mundus contemptu mortis, quæ maxima est omnium malorum, quæ possit mundus inferre; & ita felici victoria vincunt Martyres, dum moriuntur. Vincitur caro, cùm ejus illecebris resistitur; ita carnem subigunt Virgines. Vincitur diabolus, cùm ejicitur à cordibus hominum, in quibus regnat, & Tyrannidem exercet: ita Doctores, Prædicatores, Scripturæ Interpretes dæmonem vincunt, quem à suo regno deturbant, doctrinâ, & monitis salutaribus gregem instruentes, & ad ovilia Christi perducentes. Unde alia est *Aureola martyrum*, alia *Virginum*, & alia *Doctorum*.

Pertinet etiam ad gloriam accidentalē *fructus spiritualis*, seu *Evangelicus*, qui propter metaphoram ad fructum materialē multipliciter dicitur: in præsenti autem sumitur pro accidentali gaudio, quod Beati habebunt de meritis, quæ egerunt in via; erítque in cœlo eò nobilior fructus, quò nobiliora fuerint in via opera nostra, quæ sunt quasi semen illius: ad quod alludens Christus Matth. 13. ait: *Semen cecidit in terram bonam, & aliud dedit fructum centesimum, aliud sexagesimum, aliud trigesimum.* Exinde D. Thomas in suppl. q. 96. art. 2. hunc Beatorum fructum ita definivit: *Præmium quoddam accidentale homini debitum ex hoc, quod ex carnali vita in spiritualem transit, ad modum, quo exterreno semine fructus consurgit.* Neque restringi debet fructus iste, de quo agimus, ad gaudium correspondens præmio solius continentiæ, cùm æquè extendi debeat ad omnia gaudia de præmiis ex omnibus operibus habitis, cùm ea omnia opera sint labores fructuosi viatorum, ex illo Sap. 3. *Bonorum laborum gloriosus est fructus.* Unde quò majora fuerint viatorum merita, eò majora erunt præmia Beatorum, tum in gloria substantiali, tum in præmio, & fructu accidentali. Exinde

Supereſt ultimus in hac re scrupulus evellendus. Si Beati in cœlo inæquales erunt in beatitudine tum substantiali, tum accidentali, quomodo eorum desiderium satiatum omnino erit, & quietum? Videtur enim futuros esse inquietos, & anxios, & magnâ invidiâ ducendos eos, quibus minora præmia conferuntur. Cæterùm scrupulus iste facillimè evaneſcet, si status ille beatificus attentiùs introspiciatur. In cœlo quippe evectus est unusquisque ad illam magnitudinem excellentiæ, quæ gratiæ obtentæ in via correspondet, & exinde unusquisque non aliam gloriam desiderabit, nisi quæ ipsius magnitudini correspondeat, tam contentus cum illa manens, quàm alter majoris magnitudinis, contentus sit cum sua gloria.

Rem

Rem explico exemplo vulgari. Habet aliquis Pater tres filios sibi valde gratos, majorem, secundum, & tertium minorem natu: vult ipsis prætiosissimam vestem ejusdem omnino rationis conficere, sartorem vocat: qui acceptis mensuris accomodam unicuique vestem conficiat: ita fit, & unicuique suam apponit confectam vestem; at inadvertenter relinquit majorem in loco minoris, & minorem in loco majoris. Vult induere vestem suam filius minor natu, & locò suæ invenit magnam majori fratri correspondentem. Quid tunc? Eligétne magnam? Nequaquam; suam potiùs postulabit, & induet, quia altera, etsi majoris prætii, non est sibi proportionata, sed valde improportionata: atque ita cum sua veste unusquisque contentus erit. Si ergo ita contingit in terris, ubi charitas incomparabiliter minor est, ubi minor conformitas cum voluntate Dei impartientis dona; ubi cognitio sui tam diversa â cognitione, quâ in cœlo Beati se ipsos, & excellentiæ suæ magnitudinem agnoscunt, quantò magis in cœlis unusquisque erit sua gloria, quasi veste sibi proportiata, contentus; & quàm longè erit ab illo felicissimo statu vel minima invidiæ umbra? 235.

SECTIO III.

Solvuntur opposita contra Assertiones.

236. Objic. 1. contra primam assertionem positam num. 191. Nostra beatitudo non stat in aliquo creato, sed in ipso Deo: ergo non stat in operatione nostra vitali, & rationali, sed in ipso Deo, seu illapsu ipsius in animam. Resp. dist. ant. Nostra beatitudo objectiva, conc. formalis, neg. ant. & consequentiam. Ratio est, quia beatitudo nostra objectiva stat in fine per se ultimo, qui est solus Deus Opt. Max. ex dictis num. 15. At beatitudo nostra formalis stat in possessione hujus ultimi finis: cùm autem creatura rationalis non aliter finem suum ultimum possideat, nisi cognoscendo, & amando, exinde beatitudo nostra formalis non stat in ipso Deo, sed in actibus vitalibus intellectûs, & voluntatis, sive in nobilissimis rationalium potentiarum operationibus, quibus ipsum Deum cognoscimus, & amamus.

237. Objic. 2. ex Thomistis contra secundam positam num. 193. Beatitudo nostra objectiva est unica, & omnino simplex; ergo etiam beatitudo nostra formalis erit unica, & omnino simplex: atque adeò cùm prima & omnino simplex operatio sit visio intuitiva, in ea sola stabit beatitudo nostra formalis. Confir. primò. Beatitudo nostra formalis debet esse operatio primaria perfectissima, & optima, ut docet Aristoteles 10. Eth. c. 7. Sed talis est sola visio intuitiva; ergo &c. Confir. 2. Quando unum est causa alterius, implicat, quòd utrumque concurrat ad eamdem essentiam constituendam: sed visio intuitiva Dei est causa amoris; ergo implicat, quòd uterque actus, visionis nimirum, & amoris concurrat ad constituendam essentiam formalis beatitudinis; ac proinde beatitudo essentialiter sumpta in visione sola est reponenda. Confir. 3. ex Augustino in illud Ps. 90. *Ostendam illi salutare meum*, ubi hæc: *Nescio quid magnum est, quod visuri sumus, quando tota merces nostra visio est.* Et ex D. Thoma 1. 2. quæst. 3. art. 4. in corp. ubi sic: *Dico ergo, quòd quantum ad id, quod est essentialiter ipsa beatitudo, impossibile est, quod consistat in actu voluntatis.* Ergo nostra beatitudo formalis essentialiter sumpta stat in solo actu intellectûs, sive in intuitiva visione, & non in actu voluntatis.

Resp. conc. ant. & neg. consequentiam. 238.
Quia beatitudo nostra objectiva est finis per se ultimus noster, qui possidetur: cùm autem finis per se ultimus noster, qui possidetur, sit Deus simplex omnino, exinde beatitudo nostra objectiva est unica, & omnino simplex. At beatitudo nostra formalis essentialiter sumpta stat in formali ipsius objecto beatifici possessione, quâ rationalis creatura quieta, & satiata manet: cùm autem non satietur per solam visionem, neque per solum amorem, sed per utrumque actum, ut constat ex Scriptura, & P. P. num. 195. & ex rationibus datis num. 204. Exinde beatitudo nostra formalis non est unicus simplex actus, aut operatio; sed ex duabus nobilissimis nostris operationibus constituitur. Ad primam Confir. dist. ant. operatio primaria unius solius potentiæ rationalis, nego, duplicis potentiæ, intellectivæ nimirum, & volitivæ, conc. ant. & neg. consequentiam. Ratio est, quia licèt potentiæ irrationales Deum possidere immediatè non possint, ut constat à num. 135. ac proinde essentialis beatitudo non possit in earum actibus reponi, at utraque rationalis potentia, intellectus nimirum, & voluntas, potest Deum immediatè possidere; ideoque essentialis beatitudo utriusque actum simul includit.

Ad 2. Confir. neg. maj. Quia aqua est causa frigiditatis, & tamen aqua & frigiditas sunt de constitutivo essentiali hujus concreti *frigidum*. Intellectus est causa intellectionis: & tamen intellectûs, & intellectio sunt de essentiali constitutivo hujus concreti *intelligens*, & sic de millenis aliis. Vnde licèt visio sit aliquo modo causa amoris, nihil obstat, ne uterque simul actus sit de essentiali constitutivo hujus concreti *beatitudo*. Ad 3. Confir. conc. ant. & neg. consequentiam. Quia Augustinus & Thomas in illis testimoniis solùm loquuntur de beatitudine abstractè, & expressivè sumpta, dicente in recto solam visionem ex dictis num. 198. non autem loquuntur de beatitudine concretè, & adæquatè accepta, quam fatentur alibi constitui per actum amoris, ut constat ex Augustino citato num. 195. & ex D. Thoma citato num. 1203. 239.

240. Objic. 3. Beatitudo formalis adæquatè consistit in assecutione, & possessione ultimi finis: atqui sola visio assequitur, & possidet ultimum finem: solus enim intellectus trahit ad se objectum, illudque possidet; voluntas verò non trahit, sed trahitur, & possidetur ab objecto; ergo &c. Confir. 1. Illa operatio est vera assecutio, & possessio Dei, quæ ita Deum ponit in potestate ipsius Beati, ut ratione illius possit percipere omne commodum ex Deo ab ipso percipiendum: sed ratione visionis potest Beatus percipere ex Deo omne commodum ab ipso percipiendum, quandoquidem amor, delectatio suavissima, porentiarum omnium cumulata perfectio, omnesque Beatorum gloriosæ dotes continuò ex visione in Beatum derivantur; ergo &c. Confir. 2. Actus voluntatis nequit esse assecutio, aut possessio boni amati: ergo sola visio potest esse assecutio, & possessio Dei. Probatur antecedens: Talis amoris actus nequit esse assecutio, aut possessio Dei, si sit desiderium, cùm desiderium sit de objecto absenti. Neque si sit gaudium fruitivum, aut delectatio; cùm gaudium & delectatio præsupponat objectum jam possessum; & sic de aliis voluntatis affectibus; ergo &c.

241. Resp. conc. maj. & neg. min. Quia etiam amor est assecutio objecti, ut constat à num. 206. Imò videtur esse assecutio fortior, quia est quasi unio amantis cum amato, qua amans tenetur ab amato, & amatus ab amante: sic ajebat Paulus ad Philipp. 1. *Eò quòd vos habeam in corde.* Scilicet per amorem. Sic 1. Joannis 4. *Qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo.* Exinde D. Thomas 1. part. quæst. 37. art. 1. ait: *Ex hoc, quòd aliquis rem aliquam amat, provenit quædam impressio rei amatæ in affectu amantis, secundùm quam amatum dicitur esse in amante: Sicut & intellectum in intelligente.* Ad 1. Confir. dist. maj. Ut ratione illius possit percipere omne comodum arguitivè, neg. formaliter, & fruitivè, conc. maj. & dist. min. nego consequentiam. Ratio est, quia beatitudo formalis non stat in perfectione, ex qua arguitur percipiendum summum commodum, aliter contra adversariorum doctrinam staret in lumine gloriæ, quod est radix ipsius visionis: sed stat in operationibus, quibus formaliter satiatur potentia rationalis percipiens illud commodum: unde non stat in sola visione, sed etiam in amore. Ad 3. Confir. neg. ant. ad prob. dist. 2. part. antec. neque si sit gaudium concupiscentiæ à creatura elicitum, conc. amicitiæ erga Deum, neg. ant. & consequentiam, ut clarius constabit num. 244.

242. Ratio est, quia gaudium concupiscentiæ à nobis elicitum respicit bonum, ut bonum nostrum, & à nobis possessum; ac proinde supponit jam nostram possessionem, eamque non constituit. At verò gaudium amicitiæ, quo gaudemus de bono à Deo possesso, supponit possessionem Dei, non autem nostram; sed per ipsum gaudium amicabile fit bonum amici, quasi proprium nostrum, ex num. 209. ac proinde tale gaudium constituit possessionem nostram, quà possidemus bonum divinum, gaudendo de illo in comparabiliter magis, quàm de bono proprio nostro, juxta illud Ps. 72. *Deus cordis mei, & pars mea Deus in æternum.* Quæ est expressa expositio Augustini num. 194. ubi ait: *Ipsa est vita æterna, gaudere in te, de te, propter te.* Unde tale amicabile fruitivum gaudium de Deo est de essentia nostræ beatitudinis. 246.

In eodem sensu ea verba citata Ps. citati num. super. post plures Theologos, acuratissimè exponit S. Franciscus Salesius lib. 5. de Praxi div. Am. c. 1. per hæc verba: *Ille est Deus cordis nostri per hanc complacentiam: quia per illam cor nostrum illum amplectitur, & sibi suum reddit: ille est nostra hæreditas, quia per istum actum fruimur bonis, quæ sunt in Deo: per hanc complacentiam bibimus, & comedimus spiritualiter perfectiones divinitatis; quia nobis propriatas reddimus, easq; à mensa Dei in corda nostra trahimus.* Sic etiam cap. 3. *Anima posita in præsentia divinæ bonitatis, ubi attraxit perfectiones illius per complacentiam, quam ex ea capit, potest verè dicere: bonitas Dei tota quanta mea est, fruor siquidem ejus excellentiis, & ego tota illius sum: quia me ejus gaudia possident.* Ubi videre quomodo per gaudium amicabile Dei & voluntas ad se trahat Deum, & Deus itidem trahat ad se voluntatem, ut Deus maneat in voluntate, & voluntas in Deo, juxta Scripturam citatam num. 241.

Objic. 4. Deus est formaliter adæquatè beatus per solum actum intellectûs: atqui nostra beatitudo est participatio divinæ beatitudinis; ergo etiam nostra formalis beatitudo stat in solo actu intellectûs. Confir. 1. Actus voluntatis nostræ non est primum volitum, seu primum appetibile; hoc enim est solus Deus, qui à visione attingitur: ergo actus voluntatis nequit constituere formalem nostram beatitudinem. Confir. 2. Actus charitatis patriæ, & viæ sunt ejusdem speciei: sed actus charitatis viæ non constituit formalem nostram beatitudinem: ergo neque actus charitatis patriæ. Confir. 3. Illa est beatitudo nostra formalis, cujus perpetua privatio est pœna damni, sed pœna damni est privatio solius visionis Dei, ut Theologi omnes constanter docent; ergo &c. 247.

Resp. neg. maj. Quia Deus non solùm per actum visionis, sed etiam per actum amoris, & gaudii fruitivi de suis prædicatis est perfectè beatus: in Deo enim actus ille concupiscentiæ est realiter, & virtualiter actus perfectioris amicitiæ, sive nobilioris charitatis: nulla enim est neque in creatis, neque in divinis nobilior charitas, quàm charitas erga Deum: cùm autem in Deo omnia prædicata necessaria absoluta, sint realiter, & virtualiter idem, ut in Tract. de Deo latè dixi, exinde repugnat omnino, quòd in Deo visio necessaria sui, quæ est charitas erga ipsum, sit de constitutivo suæ beatitudinis, quin charitas erga ipsum sit etiam de suæ beatitudinis constitutiv-

ſtitutivo; hoc autem non evenit in creatis, cùm gaudium concupiſcentiæ elicitum â creatura erga ſe ipſam, non ſit perfectius, neque tam perfectum, quàm gaudium amicitiæ ab ipſa elicitum complacendo in prædicatis divinis, ut conſtat ex ſæpè dictis. Ex quibus habetur ulterior explicatio eorum, quæ ad tertiam Confir. diximus num. 241. exinde

246. Ad 1. Confi. retorqueo argumentum. Viſio intuitiva creata non eſt primum cognitum: ſeu primum cognoſcibile: hoc enim eſt ſolus Deus: ergo viſio intuitiva creata nequit conſtituere formalem noſtram beatitudinem. Reſp. deinde conc. ant. & neg. conſequentiam. Quia primum, ſeu potiùs nobilius appetibile, quod eſt ipſe Deus, non eſt beatitudo noſtra formalis, ſed objectiva; Formalis enim ſtat in ejus aſſecutione, & poſſeſſione, quâ natura rationalis manet quieta, & ſatiata, ut ex ſcriptura, P. P. & ratione oſtendimus â num. 193. Cùm autem ejusmodi conſecutio, & poſſeſſio conſiſtat in actibus intellectûs, & voluntatis, ut latè conſtat ex ibi dictis, exinde in illis, & non in Deo reponenda eſt beatitudo noſtra formalis. Ad 2. Confir. neg. maj. Quia actus charitatis viæ non exigit ex intrinſecis ſuis pendere ab intuitiva Dei viſione: bene verò actus charitatis Patriæ; ac proindè non ſunt ejusdem, ſed diverſæ ſpeciei. Quin imò actus charitatis viæ ex intrinſecis ſuis componi poteſt cum aliqua in advertentia, aut errore invincibili, circa aliud objectum. Et exinde cum actione materialiter peccaminoſa, cum qua componi non poteſt actus charitatis Patriæ. Unde habent naturam notabiliter diverſam, ac proinde ſpecie diſtinguntur.

247. Ad 3. Confir. diſt. maj. Eſt pœna damni adæquata, conc. inadæquata, neg. maj. & diſt. min. neg. conſequentiam. Quia ſicut beatitudo formalis adæquata conſiſtit in viſione, & gaudio Dei fruitivo ex ſupra dictis, ita pœna damni adæquatè ſumpta conſiſtit in utriusque carentia, & æterna privatione, quæ in illis, qui Deum perſonaliter offenderunt, majoris doloris cauſa eſt, quàm in illis, qui ſolo originali infecti deceſſerunt: cùm iſti numquam actuali, inimicitia Deum proſecuti ſint, bene verò illi. Quamobrem bonitas Dei, quam inamicabiliter proſequuntur, eſt ipſis cauſa majoris pœnæ: felicitas enim illius, quem quis odio proſequitur, eſt ipſi incomparabiliter cauſa majoris pœnæ, quàm ſi ipſum odio non proſequeretur.

248. Objic. 5. Sola Dei viſio eſt ſimilitudo ſummi boni inhærens beato: ſed formalis beatitudo conſiſtit in ejusmodi ſimilitudine; ergo in ſola viſione. Confir. 1. Viſio intuitiva Dei eſt in ſigno priori ad fruitivum gaudium de DEO: atqui in ſigno, in quo datur viſio intuitiva Dei, datur quoque beatitudo noſtra formalis: omnino quippe repugnat, quòd non ſit beatus, qui Deum intuitivè videt; ergo in ſola viſione intuitiva Dei reponenda eſt eſſentia beatitudinis formalis. Confir. 2. Poſſeſſio divinæ pulchritudinis habetur per ſolam viſionem: ſic pulchra ſpectacula ſolo viſu poſſidentur: ſicuti ſuavis muſica poſſidetur ſolo auditu; atqui ſola poſſeſſio divinæ pulchritudinis eſt beatitudo noſtra formalis: ergo ſola viſio intuitiva Dei eſt beatitudo noſtra formalis. Reſp. conc. maj. in ſenſu explicato num. 206. & diſt. min. Formalis beatitudo abſtractè, & inadæquatè ſumpta, conc. concretè, & adæquatè accepta, nego minorem, & conſequentiam, ut conſtat ex num. 198.

Ad 1. Confir. conc. maj. & diſt. min. Datur 249.
beatitudo noſtra formalis adæquata, neg. inadæquata, conc. min. & neg. conſequentiam. Ratio eſt, quia in eo ſigno, in quo datur viſio, datur neceſſitas ad amorem, & gaudium fruitivum pro ſigno ſequenti; ac proinde datur neceſſitas, ut pro ſigno ſequenti, in quo erit uterque actus, viſionis nimirum, & gaudii fruitivi, detur beatitudo formalis adæquata. Ad 2. Confir. diſt. maj. Poſſeſſio adæquata, nego, inadæquata, conc. maj. & diſt. min. neg. conſequentiam. Quia Deus ut beans animam non ſolùm poſſidetur, ut eſt Pulchritudo formaliter vera, ſed etiam ut eſt bona, ex dictis â num. 204. ac proinde non ſolùm poſſidetur, ut viſus, ſed etiam ut amatus. Unde exemplum de ſumptum â muſica, & ſpectaculis potiùs militat contra adverſarios, cùm ea objecta etiam poſſideantur delectatione appetitûs, cui per potentiam perceptivam intimantur: aliter pulchra ſpectacula non magis poſſiderentur ab homine, quàm à bruto.

Objic. 6. ex Scotiſtis. Beatitudo formalis 250.
conſiſtit in præſtantiſſima noſtra operatione: ſed præſtantiſſima operatio noſtra non eſt viſio, ſed amor; ergo &c. Confir. 1. Præſtantiſſima operatio noſtra eſt illa, quâ quieſcimus, & ſatiamur: atqui per viſionem non quieſcimus, & ſatiamur, bene verò per amorem; ergo &c. Confir. 2. actus, quo obtinemus objectum, & quieſcimus, pertinet ad illam potentiam, ad quam pertinebat deſiderium illius objecti, quando erat abſens: atqui deſiderium non pertinet ad intellectum, ſed ad voluntatem, neque eſt viſio, ſed amor; ergo &c. Confir. 3. Natura inanimata, quin habeat intellectum, habet appetitum ad ſuum finem, quo obtento, quieſcit: ergo conſecutio finis, quæ eſt quies appetentis, non pertinet ad intellectum, ſed ad voluntatem. Reſp. diſt. maj. in præſtantiſſima operatione unius tantùm rationalis potentiæ, neg. utriusque potentiæ, conc. major. & permiſſa min. neg. conſequentiam, ut conſtat â num. 215.

Ad 1. Confir. diſt. maj. per quam quieſcimus, 251.
& ſatiamur ſecundùm appetitum unius tantùm rationalis potentiæ, aut ſecundùm terminum ſupplementi illius, neg. utriusque potentiæ, conc. maj. & diſt. min. neg. conſequentiam, ut conſtat ex dictis. Vide â numero 63. Ad ſecundam Conf. diſt. maj. actus, quo obtinemus objectum adæquatè, neg. inadæquatè, conc.

maj.

maj. & conc. min. neg. consequentiam. Quia actus, quo obtinemus objectum beatificum adæquatè, non solùm pertinet ad potentiam habentem appetitum elicitum, seu desiderium, ut loquitur argumentum; sed etiam pertinet ad potentiam habentem appetitum innatum; ac proinde spectat non solùm ad voluntatem, sed etiam ad intellectum: aliter potentia inanimata, cùm voluntatem non habeat, non posset ex doctrina adversariorum habere finem, aut finem obtinere. Ad 3. Confir. retorqueo argumentum. Potentia inanimata, quin habeat voluntatem, consequitur suum finem; ergo consecutio finis non pertinet ad voluntatem. Resp. deinde conc. ant. & neg. consequentiam. Quia finis potentiæ inanimatæ non obtinetur rationali possessione: bene verò finis potentiæ rationalis: cùm autem rationalis possessio non solùm includat actum voluntatis, sed etiam actum intellectûs, exinde consecutio finis naturæ rationalis non stat in solo actu voluntatis, sed etiam in actu intellectûs.

252. Objic. 7. Beatitudo objectiva est bonum completivum rationalis appetitûs, & satiativum rationalis desiderii: atqui bonum ut completivum rationalis appetitûs, sive ut satiativum rationalis desiderii, connotat formaliter tamquam exercitium suum, sive finem *quo* non quidem actum intellectûs, sed solum actum voluntatis; ergo solus actus voluntatis est exercitium, sive finis *quo* beatitudinis objectivæ; ac proinde solus voluntatis actus est beatitudo nostra formalis. Confir. 1. Illa est beatitudo formalis, quâ summum bonum nostrum objectivum à nobis possidetur: atqui per actum intellectûs nullatenùs possidetur, sed per solum actum voluntatis; ergo &c. Prob. min. Malum objectivum non fit formaliter malum hominis, nisi per solum actum voluntatis: sic malum culpæ fit malum nostrum per volitionem prohibitam; & malum pœnæ per actualem tristitiam, & dolorem: quo respexit Augustinus lib. 13. de Trin. c. 5. dicens: *Mala enim voluntate vel sola quisque miser efficitur: sed miserior potestate, quâ desiderium malæ voluntatis impletur.* ergo &c. Confir. 2. Adæquata formalis beatitudo est talis Dei possessio, quæ digna est, quam homines propter se appetant, & non propter aliud: atqui solum amorem apperunt homines propter se; visionem verò non ita, sed propter amorem, ad quem ex natura sua ordinatur; ergo &c.

253. Resp. dist. maj. Est bonum solùm apparens, & cognitum, nego, est & bonum, & verum, atque suis formalibus cognitum, & amatum, conc. maj. & dist. min. nego consequentiam, ut constat à num. 204. 206. Ad 1. Confir. dist. maj. quâ summum bonum possidetur præcisè ut bonum, nego, ut verum bonum, conc. maj. & dist. min. neg. consequentiam. Ad probationem dist. ant. non fit formaliter malum voluntatis nisi per solum actum voluntatis, conc. non fit malum intellectûs, & voluntatis, nisi per solum actum voluntatis, neg. ant. & consequentiam. Ratio est, quia sicut objectum terminans amplexionem pravam voluntatis dicitur malum objectivum voluntatis, ita in sua linea objectum terminans falsam affirmationem intellectûs, dicitur malum objectivum intellectûs. Ad eum enim modum, quo vitiatur voluntas per pravam amplexionem objecti, vitiatur in sua linea intellectus per falsam objecti affirmationem. Unde ut formaliter intellectus, & voluntas perficiantur, & satientur, neque sufficit solus actus voluntatis, neque solus actus intellectûs: sed uterque requiritur. Quamobrem Augustinus eo loco ab adversariis adducto non loquitur de malo naturæ rationalis adæquatè sumpto, sed inadæquatè accepto, ut satis constat ex rationibus à nobis adductis, & ex Augustino num. 193. & 195. Ad 2. Confir. dist. maj. Quam homines propter se apperant, ut bonum solius voluntatis, neg. ut bonum voluntatis, & intellectûs, conc. maj. & dist. min. neg. consequentiam.

Objic. 8. Ex Ripalda. Beatitudo formalis hominis ut intellectivi est visio; hominis verò ut volitivi est amor: sed eo ipso visio, & amor, sunt duæ adæquatè essentiales beatitudines formales hominis; ergo &c. Prob. min. ut aliquis actus sit beatitudo adæquata essentialis formalis hominis, non debet pertinere formaliter ad omnes hominis potentias, aliter neque complexum ex visione, & amore esset beatitudo essentialis adæquata hominis, cùm præter intellectum, & voluntatem sint in homine aliæ potentiæ, quæ non sunt intellectivæ, aut volitivæ: sed sat est, quòd per talem actum satietur formaliter una potentia, & ex ea arguamus, alias etiam fore satiandas: atqui per solam visionem satiatur potentia intellectiva, & ex ea rectè arguimus, reliquas omnes potentias esse satiatas: tum enim per solum amorem fruitivum satiatur potentia volitiva, & exinde rectè arguimus, reliquas omnes potentias esse satiandas: ergo visio se sola, & amor se solo est adæquata essentialis beatitudo formalis hominis. Confir. 1. Deus ut est objectum beatificum sive ultimatum, habet unam tantùm rationem beandi, nempe Deitatem; ergo pro formali exercitio suo connotat unam tantùm operationem, & ultimatam naturæ beatificabilis, quæ quidem ultimata non minùs est in voluntate amor, quàm in intellectu visio; ac proinde visio se sola & amor se solo erit adæquata essentialis beatitudo formalis hominis. Confir. 2. Beatitudo formalis objectiva & essentialis est unica, & incomposita; ergo etiam adæquata essentialis beatitudo formalis.

Resp. conc. maj. & neg. min. ad prob. dist. maj. non debet pertinere ad omnes hominis potentias incapaces attingendi immediatè Deum, conc. capaces attingendi immediatè Deum, neg. maj. & conc. min. nego. consequentiam. Ratio est, quia homo non est capax attingendi immediatè Deum nisi per intellectum, & volun-

tatem:

tatem. Unde operationes aliarum potentiarum non ſunt de eſſentia beatitudinis, ſed potiùs ſunt beatitudinis proprietates; at intellectus, & voluntas cùm capaces ſint attingendi, imò & defactò in ſtatu beatitudinis immediatè Deum attingunt, capaces ſunt eſſentialis beatitudinis, quâ Deum immediatè poſſideant; ac proinde cùm una potentia non poſſideat formaliter per actum alterius, ſed unaquæque per ſuum; & homo per utrumque; exinde adæquata hominis beatitudo non ſtat in uno ſolo, ſed in utroque earum potentiarum actu. Ad 1. confirmationem diſt. ant. nempe Deitatem, quæ ſit immediatè, & formaliter ſatiativa unius tantùm potentiæ, neg. utriusque potentiæ intellectivæ nimirum, & volitivæ, conc. ant. neg. conſeq. propter rationem jam datam. Ad & ſecundam conf. diſt. eodem modo ant. & neg. conſeq. Quia licèt beatitudo objectiva ſit eadem, actus tamen, quo ab unaquaque potentia immediatè attingitur, & quo quieta, & ſatiata manet, non eſt unus; ſed duplex.

SECTIO IV.

Solvuntur oppoſita contra Illationes.

256. OBJIC. 1. Contra quinque priores illationes: Beatitudo formalis ſtat in actu, quo creatura quieta, & ſatiata manet, gaudétque de ultimo fine ab ipſa poſſeſſo: ſed talis actus non eſt amor amicitiæ erga Deum, ſed concupiſcentiæ erga ipſam creaturam; ergo beatitudo noſtra formalis non ſtat in actu amoris amicitiæ creaturæ erga Deum, ſed in actu concupiſcentiæ erga ipſam creaturam. Conf. 1. Actus voluntatis conſtituens Beatitudinem eſt ille, quo creatura gaudet de bonis, ſibique in ipſis complacet ex dictis n. 310. in ſecunda illatione; ſed actus, quo creatura ita gaudet, & complacet, eſt amor concupiſcentiæ; ergo &c. Conf. 2. Amor conſtitutivus eſſentialis beatitudinis non ſolùm continet formalitatem amoris: ſed etiam formalitatem frutionis; cùm ſit amor fruitivus; ex n. 311. in tertia illatione: atqui formalitas fruitionis pertinet ad amorem concupiſcentiæ; ergo &c. Conf. 3. Actus amoris conſtituens Beatitudinem ſe habet tanquam excedens, & exceſſum reſpectu viſionis ex n. 212. in 4. & 5. illatione. Sed amor concupiſcentiæ ſe habet tanquam excedens, & exceſſum reſpectu viſionis, ut patebit rationes expendenti ibi à nobis datas; ergo &c.

257. Reſp. diſt. maj. De ultimo fine ab ipſa poſſeſſo, prout poſſeſſo ab ipſa, neg. prout poſſeſſo à Deo, conc. maj. & diſt. min. neg. conſequentiam. Ratio eſt, quia actus, quo creatura gaudet de bonis Dei, non præſupponit in creatura adæquatam Dei poſſeſſionem, ſed eam ſupponit in Deo: unde creatura gaudens de illa adæquata poſſeſſione non gaudet de bonis Dei, prout creaturæ bonis, quod requirebatur ad actum concupiſcentiæ, ſed prout bonis Deo, quod conſtituit actum amicitiæ: quapropter cùm amicitia faciat in actu exercito amicorum bona communia, nec ea communia ante amicitiam ex neceſſitate ſupponat, exinde actus ille creaturæ in actu exercito eſt poſſeſſio bonorum Dei, nec præſupponit antè ipſam illam poſſeſſionem. Ad primam confirmationem diſt. maj. ſibique in ipſis complacet, ut ſibi bonis, neg. ut bonis Deo, conc. maj. & diſt. min. neg. conſequentiam. Ad ſecundam confirmationem diſt. eodem modo maj. formalitatem fruitionis, qua fruatur bonis Dei, ut Deo bonis, conc. ut creaturæ bonis, neg. maj. & diſt. min. neg. conſequentiam. Ad tertiam confirmationem diſt. maj. Tanquam excedens, & exceſſum, factâ comparatione inter nobiliſſimas potentiarum operationes, conc. inter operationes minùs nobiles, neg. maj. & diſt. min. neg. conſequentiam, ut conſtat ex dictis. Vide num. 261.

Obj. 2. Beatitudo patriæ explicanda eſt ſumptâ ſimilitudine à beatitudine viæ: ſed beatitudo viæ conſtituitur per amorem concupiſcentiæ; ergo & beatitudo patriæ. Reſp. diſt. maj. ſumptâ ſimilitudine quoad aliquâ, conc. quoad omnia, neg. maj. & conc. min. neg. conſeq. Ratio eſt, quia beatitudo viæ, juxtà Scripturam, PP. & communem Theologorum ſignificat operationes ſupernas viatorum gratiâ informatas, quibus ad veram patriæ beatitudinem tendunt, eam congruè merendo: cùm autem viatores non ſolùm merantur æternam beatitudinem per actus charitatis, ſed etiam per actus concupiſcentiæ, ſive ſpei, exinde non ſolùm actus charitatis, ſed etiam actus ſpei dicitur eſſe de conſtitutivo beatitudinis viæ. At beatitudo formalis patriæ eſſentialiter ſumpta, nō eſt illa, quâ meremur, ſed illa, quâ Deum immediatè poſſidemus: & quæ eſt ultima, ſeu nobilior potentiæ poſſidentis operatio: cùm autem conceptus iſte non quidem omnibus Beatorum operationibus, ſed ſoli viſioni, & amicabili Dei amori conveniat, ut conſtat ex dictis: exindè in iſtis; & non in amore concupiſcentiæ reponenda eſt eſſentialis beaditudo patriæ. 258.

Quòd autem nomine beatitudinis viæ veniat conceptus à nobis expoſitus, conſtat ex ſacra Scriptura ſemper loquente in hac ſignificatione, quotieſcumque loquitur de beatitudine viæ: ſic Pſal. 1. *Beatus vir, qui non abiit in Conſilio impiorum.* Pſal. 118. *Beati immaculati in via, qui ambulant in Lege Domini.* Tum etiam in novo Teſtimonio ſæpè dicitur: *Beati pauperes Spiritu, Beati mites, Beati qui lugent* &c. Unde cùm in via immediatiùs creatura uniatur DEO per actus meritorios virtutum Theologicarum, quàm per actus virtutum moralium: exinde docent etiam plures Theologi, potiùs in illis, quàm in iſtis conſiſtere eſſentialem beatitudinem viæ. Si verò beatitudo viæ, de qua agimus, in tota ſua latitudine conſideretur, prout comprehendit omnes actus meritorios æternæ beati- 259.

titudinis, quam ut præmium illorum speramus, non incongruè dicitur beatitudo spei, quo nomine appellatur à D. Thoma, & communi Theologorum. Quapropter eodem modo in sua linea discurrendum est de beatitudine viæ, quæ esset in statu puræ naturæ, ac in præsenti discurrimus in statu elevaionis.

260. Obj. 3. Contra 6. illationem. Visio intuitiva Dei solùm debet repræsentare Deum, quatenùs est objectum beans creaturam: atqui non est objectum beans creaturam, prout est creaturæ bonum: sed prout est sibi bonum: aliter non beatificaret per solum actum amicitiæ, sed etiam per actum concupiscentiæ contra doctrinam superiorum illationum: ergo visio intuitiva Dei non debet repræsentare Deum ut creaturæ bonum; ac proinde neque ut possidendum à creatura per totam æternitatem. Conf. 1. Dummodo Beatus per intuitivam visionem cognoscat Deum bona sua per totam æternitatem possessurum, idque amet amore fruitivo amicabili, habet totam suam essentialem beatitudinem, & est plenè contentus; atqui totum hoc cognoscere potest in instanti, quin ad conceptum istum requiratur, quòd visio, & amor duret in æternum; ergo visio intuitiva non debet ex necessitate repræsentarè felicitatem illam creaturæ duraturam in æternum. Conf. 2. Beatitudo non consistit in cognitione alicujus rei creatæ, alioquin Deus non esset objectum adæquatum beatificum: atqui visio, ejúsque perpetuitas sunt aliquid creatum; ergo beatitudo nullo modo consistit in cognitione reflexa de visione ipsa, ejúsque perpetuitate.

261. Resp. Conc. maj. & dist. min. Prout est creaturæ bonum, ly prout significante motionē ad affectum consistentem in bono creaturæ, quia ipsi bono, conc. ly prout significante motionem ad affectum, quo creatura vult suum bonum, non quia sibi, sed quia Deo bonum, neg. min. & conseq. Explico distinctionem: dupliciter potest creatura se gerere circa bonum, quod sibi bonum cognoscit, nimirum vel amando illud, quia sibi bonum, & tunc elicit actum concupiscentiæ, vel amando illud, quia Deo bonum, & tunc elicit actum charitatis, sive amicitiæ. Per visionem autem intuitivam, creatura hæc duo cognoscit, nimirum & Deum esse bonum Deo, & etiam esse bonum creaturæ, quod ab ipsa possidebitur in æternum: creatura verò per amorem amicabilem totum illud amat actu, quo se ipsâ, imò & proximo fruitur; non autem propter se ipsam, sed propter Deum. Unde non per amorem concupiscentiæ, sed per amorem amicitiæ formaliter amat tanquam suum objectum beatificum, & ultimatum ipsum Deum. Hæc enim est expressa Augustini doctrina tom. 3. lib. 3. de Doctr. Christ. cap. 10. ubi ait: *Charitatem voco motum animi ad fruendum Deo propter ipsum, & se, atque proximo propter Deum: cupiditatem autem motum animi ad fruendum se, & proximo, & quolibet corpore non propter Deum.* Quam doctrinam habet etiam D. Thomas 2. 2. q. 18. art. 6. in corp. & 3. contra Gentes cap. 153.

Ad primam confirmationem dist. maj. Iddq; amet per amorem anxietatis, & miseriæ æternæ expertem, conc. non expertem, neg. maj. & dist. min. neg. conseq. Quia amor perfectissimus amicitiæ erga Deum est ille, quo amans ferventissimè cupit nunquam discedere à Deo amato; non quidem propter suam, sed propter bonitatem amati: neq; aliter satiari posset rationabile amantis desiderium, neque aliter posset amor ille esse beatus, ut constat ex n. 218. Atque adeò tendit in Deum ut æternè possidendum. Ad secundam confirmationem dist. maj. Beatitudo purè objectiva, conc. beatitudo consurgens ex purè objectiva, & formali, neg. maj. & concessa min. neg. consequentiam. Ratio est, quia visio Beatifica duo cognoscit: nimirum & Deum, qui est beatitudo nostra purè objectiva, & possessionem aliquam Dei duraturam in æternum: quæ non est beatitudo purè objectiva, sed potiùs formalis, quamvis, prout cognita, dicatur etiam aliquomodo objectiva. Quando ergo dicimus, quòd solus Deus est beatitudo nostra objectiva, loquimur de beatitudine purè objectiva, quæ est objectū ultimatum, ratione cujus appetibilis est æterna possessio: cùm autē solus Deus sit ratione sui ultimatè appetibilis, exinde solus ratione sui est beatitudo nostra purè objectiva.

Obj. 4. Contra 7. 8. & 9. illationes. Si Beati cognoscerent omnia, quæ ad eorum statum pertinent, cognoscerent plura probabilia: sed nequeunt cognoscere probabilia: aliter cùm cognitio probabilis sit exposita errori & falsitati, habere possent errorem, ignorantiam, & falsitatem contra doctrinam 8. illationis; ergo &c. Conf. 1. Error inculpabilis non est malum morale, sed purè physicum: atqui Beati non possunt habere talem errorem; ergo neque cognitionem probabilium, licèt ista sit malum purè physicum. Conf. 2. Satus beatitudinis est exclusivus omnis miseriæ; ergo excludit cognitionem probabiliu; atque adeò omne malum pœnæ contra doctrinam 9. illatianis. Vide à n. 267. pro his, quæ objici possent contra Beatorum impeccabilitatem.

Resp. dist. maj. cognoscerent plura probabilia, probabiliter & incertè neg. certè, & determinatè, conc. maj. & dist. min. neg. consequentiam. Ratio est, quia Beati circa probabilia non eliciunt affirmationem, aut negationem, nisi quando Deus eorum eventum illis declarat, vel per scientiam infusam, aut per scientiam experimentalem: cùm autem eventus rerum probabilium non cognoscantur à Deo probabiliter, & incertè, sed certò, & determinatè, exinde Beati non cognoscunt probabilia probabiliter, sed certò & determinatè: sic DEUS cognoscit obscura, non quidem obscurè, sed clarè, & cognoscit mala, non quidem malè, sed bene. Ad primam

nam confirmationem diſt. maj. non eſt malum formale, conc. malum objectivum, neg. maj. & conceſſa min. neg. conſequentiam. Quia malum morale objectivum eſt objectum difforme naturæ ut rationali, ut conſtat à n. 9. de Virtute Pœnitentiæ. Cùm autem error ſit difformis naturæ ut rationali, exinde eſt malum morale; malum autem morale objectivum eſt incompoſſibile cum ſtatu beatifico, non minùs, quàm carentia boni phyſici illi ſtatui debiti: unde ſi ignorantia ſtrictè ſumpta, quia affert carentiam boni phyſici debiti, nequit componi cum ſtatu beatifico, multò minùs poterit error componi. Ad ſecundam confirmationem diſt. ant. eſt excluſivus omnis miſeriæ duraturæ in æternum, conc. ſolùm ad tempus, ſubdiſt. ſi afferant lucrum ad æternitatem, neg. ſi nullum afferat, conc. ant. & ſub data diſt. neg. conſeq. ex dictis n. 222.

265. Objic. 5. contra 10. & 11. illationes. Deus de potentia abſoluta facere poteſt, quidquid nullam affert contradictionem: atqui nullam affert contradictionem, quòd Deus alicui concedat viſionem beatificam ad tempus, & poſteà illum dextruat, neque viſionem ei per totam æternitatem iterum conferat: ergo poſſibilis eſt viſio beatifica, quæ non repræſentet perpetuitatem felicitatis. Conf. Nulla eſt poſſibilis determinata viſio beatifica, quam Deus non poſſit deſtruere ex 11. noſtra illatione: ergo nulla eſt poſſibilis determinata creatura beata, quam cum ſua beatitudine non poſſit Deus deſtruere, & nunquã iterum reproducere: quinimò ſi in tali indeſtruibilitate nulla datur repugnantia, neq; dari poterit in eo, quòd viſionem determinatam Deus deſtruere non poſſit, quod manifeſtè pugnat contra noſtram doctrinã.

266. Reſp. C. maj. & neg. min. Quia dona Dei ſunt absq; pœnitentia ex Scriptura: & tunc eſſent cũ pœnitentia: eſſe autẽ ſine pœnitentia, & eſſe cũ pœnitentia manifeſtè ſunt contradictoria; inſuper viſio intuitiva cùm clarè repræſentet infinitem Dei bonitatẽ, voluntatem rapit ad amorem maximum amicabilem Dei: ac proinde Deus admittens creaturam ad intuitivam ſui viſionem, admittit illam ad maximam ſui amicitiam. De eſſentia autem ſummæ amicitiæ eſt, quòd amicus amicum non vexet absque lucro, ut diximus n. 222. Contradictoria autem ſunt vexare, & non vexare absque lucro, & exinde eſſent planè contradictoria, conferre viſionem, & tollere perpetuitatem. Ad conf. conc. ant. & neg. conſ. Quia quòd Deus non poſſet creaturam beatam deſtruere, aut annihilare in perpetuum, non deſumeretur ex eo, quòd talis creatura eſſet indeſtruibilis ex intrinſecis ſuis; ſed ex pura voluntate Dei, qui admiſit illam ad beatitudinem. Quòd autem creatura deſtruibilis intrinſecè, & antecedenter ſit extrinſecè, & ſubſequenter ad voluntatẽ Dei indeſtruibilis, nulla eſt implicantia, ut per ſe patet. At verò viſio, quæ ſui æternam durationem aſſirmaret, eſſet indeſtruibilis ex intrinſecis ſuis, quod eſt contra eſſentiam creaturæ, ut conſtat ex n. 224. Propter quam rationẽ dicitur in Tract. de Fide, repugnare actum fidei divinæ, qui credat, nunquam ipſum in æternum deſtruendum.

Objic. 6. Contra 12. & 13. illationes. Si formalis beatitudo eſſet conſtitutiva ſpiritualis matrimonii animæ beatæ cum Deo, & exinde inductiva dotum, aliarúmque proprietatum beatitudinem comitantium, talis ſpiritualis conjunctio animæ cum Deo ex vi beatitudinis eſſet indiſſolubilis, cùm matrimonium indiſſolubile ſit: atqui non remanet indiſſolubilis; ergo &c. Prob. min. Beatus poteſt peccare de potentia abſoluta; ergo illa conjunctio animæ cum Deo ex vi beatitudinis non eſt indiſſolubilis. Prob. ant. ex D. Thoma q. 22. de Verit. art. 6. dicente: *Ineſt libertas voluntati in quolibet ſtatu naturæ reſpectu cujuslibet objecti.* Et 1. 2. q. 10. art. 2. *Voluntas movetur dupliciter: uno modo, quantum ad exercitium actûs: alio modo quantum ad ſpecificationem actûs, quæ eſt ex objecto.* Et ſubdit. *Primo modo voluntas à nullo objecto ex neceſſitate movetur.* Sed ex eo, quòd voluntas nullo modo ex neceſſitate moveatur ab objecto, neque movetur ex neceſſitate à Deo intuitivè viſo: atque adeò manet libera ad peccandum, & non peccandum; ergo &c. Conf. Amor beatificus non excludit libertatem ad peccandum; ergo neq; viſio intuitiva. Prob. ant. Ab eodem habitu, à quo provenit amor beatificus in patria, procedit actus charitas in via: ſed actus charitatis in via non excludit libertatem ad peccandum; ergo neque amor beatificus in patria.

Reſp. C. maj. & neg. min. ad prob. neg. ant. ad prob. conc. maj. in ſenſu D. Thomæ loquentis de objecto præcisè ſecundùm entitatem objecti attingibilis; non autem de entitate objecti infinitè boni ut intuitivè cogniti; & diſt. min. ſi voluntas nullo modo ex neceſſitate moveatur ab objecto præcisè ſecundùm entitatem objecti attingibilis, neg. ſi nullo modo moveatur ab objecto adhuc ut intuitivè cognito, conc. min. & neg. conſequentiam. Voluntas enim non neceſſitatur à bonitate divina, præcisè quia attingibilis ſit per amorem; neque ab ipſa præcisè, quia per aliquam cognitionem attingitur, ut patet in viatoribus Deum cognoſcentibus, quin exinde neceſſitentur ad Deum amandum. Neceſſitatur verò à bonitate divina intuitivè cognita, cùm ex ipſis terminis notum appareat, divinam bonitatem ita cognitam majorem vim exercere movendo ad amorem, quàm exercere poſſet creata voluntas ad ſe retrahendum.

Si enim in creatis quando intuitivè proponitur aliquod delectabile bonum, ita rapitur voluntas, ut non niſi difficilè retrahatur, ut experientia conſtat, quantò magis à divina bonitate intuitivè cognita ad ipſius amorem rapiatur? certè veritas iſta nulla alia ratione poteſt meliùs oſtendi, quàm ex ipſa terminorũ penetratione. Hunc autem eſſe legitimum D. Thom. ſen-

sensum constat ex ipsius doctrina à nobis tradita n. 175. Ad confirmationem neg. ant. ad probationem dist. maj. ab eodem habitu cum eisdem dispositionibus operante, neg. cum diversis, conc. maj. & concessa min. neg. consequentiam. Quia si voluntas cum his dispositionibus instructa manet necessitata, & non cum aliis, quomodò non manebit habitus necessitatus ad operandum cum his dispositionibus, licèt necessitatus non maneat ad operandum cum aliis?

270. Objic. 7. Instando simul solutionem. Licèt per fidem proponatur Deus voluntati viatoris, ut summum, & infinitum bonum, amor per illum regulatus adhuc est liber: ergò licèt per lumen gloriæ, & visionem intuitivam proponatur ut infinitum, & summum bonum, adhuc amor per visionem regulatus erit liber. Confirm. 1. Habitibus utimur, prout volumus; ergo etiam Beati utuntur habitu charitatis, & ejus actum exercent, prout volunt: ac proinde non amant ex necessitate. Confirm. 2. Diversitas approximationis, & applicationis passi ad agens non inducit necessitatem, sed solùm intensionem actionis, ut patet in diversa approximatione calefactibilis ad calefactivum: atqui intuitiva visio Dei nō repræsentat diversam bonitatem, sed tantùm eandē meliùs applicat, & conjungit voluntati magis, quàm fides, & cognitio obscura; ergo non inducit necessitatem amoris, sed solùm majorem intensionem illius.

271. Resp. conc. ant. & neg. conseq. Quia actus fidei non impedit, ne proponatur Deus obscurè, & ut obtinendus per contemptum bonorum appetibilium, quæ etiam attrahunt ad sui amorem voluntatem: ac proinde actus fidei non proponit clarè bonitatem, nec cum exclusione omnis malitiæ: cùm autem cognitio ænigmatica bonitatis non necessitet ad amorem, nisi quando proponitur bonitas cum exclusione omnis malitiæ, ex dictis à n. 173. Ea de causa actus fidei non necessitat voluntatem ad amorem. At verò cognitio intuitiva divinæ bonitatis aliter se habet, cùm sit intima animæ conjunctio cum bonitate infinita, quæ intimè conjuncta voluntati exercet majorem vim attrahendi, quàm voluntas habeat vim se retrahendi ex n. 269. Voluntas enim degustata semel infinita bonitate, omnia alia ipsi contraria, tanquam sibi molesta, & fastidiosa vilipendit.

272. Ad primam confirmat. dist. ant. prout volumus necessariò, spontaneè, aut liberè, conc. semper liberè, neg. ant. & conseq. ut constat ex dictis. Ad secundam confirm. neg. maj. Ignis enim non satis applicatus ligno non comburet necessariò lignum, benè verò si aptè applicatus sit. Pariter bonitas applicata ad movendum supra vim, quam habet voluntas ad se retrahendum, necessitabit, quamvis non necessitet, si ita aptè applicata non sit. Quinimò cùm finis libertatis sit in bonum agentis, & non in malum, voluntas ad summi boni amorem necessitata, perfectiùs obtinet finem suum, quàm si libera esset ad amandum, vel odio habendum summum illud bonum, ut clarè patet in DEO ad sui amorem necessitato.

Objic. 8. Instando iterum solutionem. Libertas ad peccandum est de essentia voluntatis creatæ: atqui in Beatis manet essentia voluntatis creatæ; ergo manet libertas ad peccandum. Confirm. 1. Potest Deus præceptum imponere Beato de aliquo actu libero, v. g. de custodia Angelorum: sed posito eo præcepto posset beatus illud violare, & peccare; non enim teneretur Deus dare Beato auxilium efficax ad præceptum implendum; ergo &c. Conf. 2. Potest Deus peccatori actuali, & habituali infundere visionem beatificam; erg visio Beatifica compossibilis est cum actuali peccato: ac proinde multò magis cum libertate ad peccandum. Resp. neg. maj. Nam de essentia voluntatis creatæ solùm est potestas remota; ut constituatur libera quotiescumque habeat dispositiones, quæ relinquant illam ad utrumque expeditam. Libertas enim est potentia proxima expedita ad utrumque. Cùm autem in statu beatitudinis non possit voluntas esse expedita proximè ad bonum, & malum; exinde non est libera; licèt sit essentialiter voluntas.

Ad primam confirmationem conc. maj. in sensu, in quo Christus fuit liber cum præcepto; & neg. min. Quia si Deus præcipiat Beato, tenetur dare potentiam ad exequendam rem præceptam: cùm autem Beatus propter conformitatem, quam habet cum voluntate divina ex vi amoris amicabilis, & perpetui ex num. 218. non possit difformari divinæ voluntati, exinde non haberet otiosam potentiam executivam præcepti sub peccato obligantis, sed illam impenderet in executione præcepti: unde numquam potest Deus in tali casu prævidere auxilium illud futurum inefficax. Ad secundam confirmationem neg. ant. Visio enim beatifica, ut dicemus agendo de gratia, est forma sanctificans, ac proinde incompossibilis cum peccato actuali, & habituali: si enim gratia habitualis est forma sanctificans, quia non solùm est remissiva peccati, quod poterat convenire condonationi purè extrinsecæ, quæ non est forma sanctificans, sed quia etiam affert jus ad hæreditatem filiorum Dei, ut infertur ex Tridentino sess. 6. cap. 7. dicente: *Justificatio ipsa consequitur, quæ non est sola peccatorum remissio, sed & sanctificatio, & renovatio interioris hominis per voluntariam susceptionem gratiæ, & donorum, unde homo ex injusto, fit justus, & ex inimico amicus, ut sit hæres secundùm spem vitæ æternæ.* Quomodo ab hac dignitate expers sit ipsa hæreditatis filiorum possessio? Quare non solùm arguitivè, quod satis erat, verùm etiam formaliter expellit peccatum.

Objic.

Objic. 9. Dotes gloriosæ Beatorum radicatæ in formali beatitudine, non habent virtutem ad reddendum corpus intrinsecè, sed solùm extrinsecè glorificatum; ergo neque formalis beatitudo habebit virtutem ad exigendum intrinsecè Beati perpetuitatem; sed ad summum ad se componendum extrinsecè cum ea perpetuitate. Prob. ant. claritas, & luciditas solùm reddunt corpus extrinsecè clarum, & gloriosum: secus autem intrinsecè; ergo &c. Prob. ant. singulæ partes corporis glorificati retinent suum colorem, qui quidem ad pulchritudinem necessariò requiritur: pulchritudo enim, ut ait Augustinus lib. 19. de Civit. cap. 19. *Est partium convenientia cum quadam coloris suavitate.* Atqui omnis color causat opacitatem, & impedit transparentiam, & diaphanitatem; ergo corpora glorioſa non erunt transparentia, sed opaca, ac proinde non erunt intrinsecè, sed solùm extrinsecè lucida, & clara. 275.

Confir. Aspectus corporis glorificati secundùm externam tantùm superficiem, decentior, & optabilior est; varietas enim tot partium internarum, & minutarum potiùs confusionem, quàm delectationem pareret in visu; ergo externa tantùm corporis superficies erit lucida, & clara, ac proinde Beati externam videbunt corporum superficiem, non autem eorum internam compositionem. Hoc argumentum si benè expendatur, nihil probat contra beatitudinem formalem, cùm hæc optabilior planè sit, si afferat ex intrinsecis suis perpetuitatem, quàm si non afferat; licèt optabilior non foret dos afferens internam corporis claritatem. Verùm quia hoc etiam est falsum, ut statim constabit, 276.

Resp. neg. ant. Ad prob. neg. etiam ant. Ad prob. conc. maj. & neg. min. Quia ut ex num. 230. Color nequaquam impedit, ne corpora glorioſa inter se discernantur, & in oppositum videantur; Topazius enim ut experientia constat, retinet colorem flavum, & diaphaneitatem sufficientem, ut in oppositam partem totus videatur: Unde si in medio essent alii colores virides, cærulei &c. cum eadem diaphaneitate, absque dubio videri possent. Ad Confir. nego ant. Quia ex corporum diaphaneitate nulla subortiretur confusio, sed maxima divinæ sapientiæ, & omnipotentiæ laus, & admiratio; in quam Beati rapientur unico velut ictu intuentes mirabilem humani corporis fabricam: videbunt enim purpurantes venas, veluti humani arboris ordinatissimos ac delicatissimos ramos; admirabiles sensuum officinas, atque Ossa veluti ejusdem ædificii solidiores bases: cor in medio positum, unde sanguineus liquor per totius corporis canales diffusus continuò manat: nervorum vincula, articulorum compages, & id genus alia in parvo corpore stupenda, quæ ad maximam laudem, & ad miratione superni Artificis ducent. Ex dictis 277.

Fit 1. Animas Beatorum à peccatis perfectè purgatas frui clarâ Dei visione, & amore beatifico non expectatâ resurrectione, aut generali judicio. Ratio est, quia ita definitum est in Florentino Sess. ultima, ubi dicitur: *Animas à corporibus exutas, & purgatas in cœlum mox recipi, & intueri ipsum Deum unum, & Trinum, sicuti est.* Quam veritatem priùs definierat Benedictus XII. in Extrav. *Benedictus Deus*, ut refertur in Directorio Inquisitorum part. 2. & ex Scriptura infertur: Nam ad Philipp. 1. ait Apostolus, *desiderium habens dissolvi, & esse cum Christo*: Quod quidem desiderium inutile prorsus esset, si non fuisset visurus Deum ante diem judicii. Tum 2. ad Cor. 5. *Quamdiu sumus in corpore, peregrinamur à Domino; per fidem enim ambulamus, & non per speciem.* Unde relicto corpore non per fidem, sed per intuitionem videbimus: Sic Christus Luc. 23. ad Latronem dixit: *Hodie mecum eris in Paradiso.* Quod non de terrestri, cùm in ea Christus eâ die non fuerit, sed de Limbo, debet intelligi, qui Paradisus dicitur; quia ibi Latroni, & S. S. P. P. communicata fuit beatitudo, & visio divinæ essentiæ; nam ut ait Augustinus Ep. 57. *Generale Paradisi nomen est, ubi feliciter vivitur.*

Exinde Greg. in Ps. 4. Pœnitentialem: *Beatitudo, & animabus S. S. ante resurrectionem tribuitur, & corporibus nihilominùs post judicium.* Chrysost. hom. 32. in Ep. ad Rom. *Pauli animam versari in summo cœlo, & propè Regis solium, ubi Cherubim, & Seraphim volitant.* Fulgentius Serm. de S. Steph. *Hodie miles de tabernaculo corporis existens triumphanter migravit ad cœlum.* Quapropter aliqua Scripturæ, & P. P. testimonia, quæ in contrarium solent adduci solùm intelliguntur de gloria conferenda justis omnibus cum publico honore, solemni pompa, & manifestatione omnium bonorum operum, quod faciendum reservavit Christus in diem generalis judicii, quando congregatis omnibus, & judicatis dicet ad justos: *Venite Benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum à constitutione mundi*: ad damnatos autem: *Discedite à me maledicti in ignem æternum, qui paratus &c.* 278.

Fit 2. Altera S. S. P. P. testimonia, in quibus apertè dicitur S. S. beatitudinem usque ad tempus resurrectionis esse differendam, vel explicanda esse de adæquata beatitudine corporis, & animæ, vel de beatitudine animæ habita cum eo publico honore, & solemnitate, de qua num. super. Vel fortè dici potest, aliquos ex S. S. P. P. id olim docuisse; quia tunc res sub opinionibus versabatur, & nondum erat ab Ecclesia definita. Nunc verò non licèt de hoc dubitare ob definitiones Florentini, & Benedicti XII. suprà adductas. Quin imò Joan. XXII. valde etiam fuit propensus in eam opinionem, quæ docebat, animas purgatas non visuras Deum usque ad diem judicii, idque persuadere statuit; verùm ut Pontifex non definivit, quamvis ut Auctor particularis ita senserit; imò ut ait Benedictus XII. in sua Extravaganti, *speciali Dei providentia raptus fuit, antequam aliquid definiret.* 280.

DISPUTATIO VII.

DE BEATITUDINE OBJECTIVA.

281. CErtum est apud Theologos, & constat â num. 15. Deum esse objectivam nostram beatitudinem. Quæstio autem est in præsenti, quæ nam sint prædicata divina, cujus objectivæ, & essentialis beatitudinis formaliter constitutiva, sive quod idem est, quænam sint illa divina prædicata, quibus intuitivè visis, & amore fruitivo amicabili amatis, creatura quieta, & satiata maneat, secura de sua felicitate? Omnia prædicata necessaria absoluta esse de essentia objectivæ beatitudinis constat ex dictis in Tract. de Deo à num. 90. Ubi diximus, ea omnia prædicata esse de metaphysico constitutivo essentiæ divinæ; & à num. 130. ubi probavimus, nequaquam posse cognosci unum prædicatum divinum necessarium absolutum, altero non cognito. Beatitudo enim objectiva haberi non potest, quin habeatur Deus, ut est in se, ex illo 1. Joannis 3. *Cùm apparuerit, similes erimus, quoniam videbimus eum, sicuti est.* Ly enim *est* absolutè dictum cadit supra essentiam. Unde omnes Theologi in præsenti conveniunt, esse de essentia objectivæ beatitudinis, quidquid est de essentia metaphysica Dei. Difficultas autem est, an data hypothesi, de qua modò non disputamus, sed eam cum reliquis Theologis ad controversiam supponimus, quòd nimirum intuitivè possit cognosci Deus ut unus, quin cognoscatur ut trinus, possit anima essentialiter beari, media visione atque amore ab ipsa pendente. Si enim ita contingeret, essentialis objectiva beatitudo consisteret in Deo ut uno: Si autem creatura beari minimè posset, nisi viso etiam Deo ut trino, beatitudo nostra objectiva reponenda foret in Deo ut uno, & ut trino. Plures sunt sententiæ, quæ ad duas præcipuas classes possunt reduci. Prima dotet, stare beatitudinem objectivam in Deo ut uno, & ut trino; ita ut si creatura per impossibile videret intuitivè Deum ut unum, eo ut trino non viso, non esset Beata. Ita Vasquez disp. 13. cap. 2. pluresque Thomistæ, quos sequitur Gonettus disp. 2. de beaditud. Secunda sententia tenet, Deum ut unum esse adæquatam, & essentialem objectivam nostram beatitudinem; ita Scotus in 1. dist. 1. quæst. 1. Exim. Doct. 1. 2. disp. 5. Sec. 3. Valentia, Salas, Granadus, Hurtadus, Arriaga, Martinon, Oviedus, pluresque alii tum ex nostris, tum ex externis.

SECTIO I.

Resolvitur Controversia.

282. SUppono 1. Certum esse, Beatos modò videre intuitivè & essentiam, & omnes divinas Personas, ut constat ex Florentino citato num. 278. at cùm nulla sint Scripturæ, Conciliorum, aut PP. testimonia, in quibus dicatur, Deum non solùm ut unum, sed etiam ut trinum esse beatitudinem nostram essentialem objectivam, exinde rationibus duntaxat Theologis deducendum est, an Trinitas Personarum pertineat ad essentiam, vel solùm ad proprietatem objectivæ nostræ beatitudinis. Nulla enim afferuntur testimonia; quæ doceant, Trinitatem essentialem esse beatitudini nostræ objectivæ, sicut sunt plura testimonia, quæ docent beatitudini formali essentialem esse & visionem, & amorem, ut constat num. 195. & 203.

Supp. 2. In statu elevationis gratiam habitualem, in qua justi decedunt non solùm præferre jus, seu exigentiam ad beatitudinem essentialem, sed etiam ad illius proprietates, nimirum ad actus subsequentes visionem, & amorem fruitivum, ad corporis glorificationem, ejusque dotes, ut constat â num. 217. & 225. Unde si per possibile, vel impossibile Beatus non haberet gratiam ita perfectam, qualem de facto habet, sed aliam, quæ tantùm exigeret ea, quæ beatitudini sunt essentialia, satis illi esset ad habendam beatitudinem essentialem, de cujus metaphysico conceptu agimus in præsenti. Quapropter ex exigentia gratiæ, quæ de facto datur, minimè possumus inferre, quænam sit essentialis nostra beatitudo objectiva.

Supp. 3. In hypothesi præsentis controversiæ statuentis, quòd daretur visio intuitiva essentiæ, & non intuitiva personarum, talem visionem fore præcisivam, non autem detractivam, aut immutativam; affirmaret enim, Deum esse unum, sed non negaret, imò neque posset negare, Deum esse trinum, ac proinde cognoscere Deum ut est, non verò aliter, ac est in se. Ratio est, quia actus supernaturalis, ut ex sæpè dictis constat, non potest esse falsus; ac proinde non potest affirmare, quòd Deus non sit trinus, ideoque non potest esse detractivus prædicatorum divinorum: actus enim detractivus negat prædicatum, quod ipsi objecto convenit: sicut & immutativus affirmat, quod objecto repugnat, ideoque dicitur attingere objectum aliter, ac est; actus verò præcisivus non negat objecto prædicatum, quod ipsi convenit, neque affirmat, quod ipsi non convenit, sed affirmat aliquod prædicatum, quod objecto convenit, licèt simul præscindat ab alio, quod etiam convenit; ideoque dicitur non cognoscere objectum aliter, ac est, sed ut est in se: sic per actum fidei divinæ, quo credimus, Deum esse unum, præscindendo à Trinitate, attingimus non quidem Deum chymæricum, aut aliter, ac est in se, sed Deum verum, & realem, ut est in se

Supp. 4. Dari triplicis generis perfectionem. Primam

Prima dicitur perfectio pura simpliciter simplex, quæ perfectior est quocumque alio realiter ab ipsa distincto. Hujusmodi est essentia divina; cùm non possit dari aliquid realiter ab illa distinctum, quin sit multò minùs perfectum, quàm ipsa essentia divina. Unde essentia divina continet aut formaliter, aut eminenter per conceptum simpliciter simplicem omnem perfectionem possibilem; qua de causa ipsa sola ratione sui est tam perfecta, ac tota Trinitas; & quæcumque Persona divina ratione essentiæ, cum qua identificatur, aut ratione identificabilitatis, est tam perfecta ac tres simul divinæ Personæ: continentia enim eminentialis per conceptum simpliciter simplicem est tam perfecta, ac continentia formalis per conceptum non simpliciter simplicem. Quæ est ratio Augustini Serm. 38. de Temp. dicentis: *Tantus solus est Pater, vel solus Filius, vel solus Spiritus Sanctus, quantus est simul Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus.* Exinde perfectio simpliciter simplex objectum primarium dicitur voluntatis divinæ. Secunda dicitur perfectio pura non simpliciter simplex: hujusmodi est quæcumque perfectio, aut relativa, aut contingens identificata cum essentia divina; nam una relatio non est perfectior aliâ realiter ab ipsa distincta; neque unus actus divinus contingens est perfectior aliô, à quo potuisset excludi. Tertia dicitur perfectio mixta cum imperfectione, qualis est quæcumque prefectio creata, cùm sit impotens habere identitatem cum illimitatione. Quamobrem beatitudo essentialis objectiva non constituitur ex quacumque bonitate attacta â visione beatifica; aliter constitueretur ex intrinseca bonitate possibili creaturarũ, quam Deus necessariò cognoscit per ipsam cognitionem, qua cognoscit se ipsum: sed tantùm constituitur per bonitatem, quæ sit primarium divinæ voluntatis objectum. Istis positis

286. Assero cum secunda sententia. Sub hypothesi, quòd rationalis creatura intuitivè videret Deum ut unum, licèt ipsum non videret ut trinum, adhuc retineret essentialem suam beatitudinem; ac proinde Deus intuitivè visus ut trinus non constituit essentialem beatitudinem objectivam creaturæ. Prob. 1. Essentialis beatitudo objectiva creaturæ est ultimus per se finis creaturæ, ut adversarii fatentur, & constat â num. 15. atqui ultimus per se finis creaturæ non constituitur per Deum ut trinum, sed per Deum ut unum; ergo &c. Prob. min. Finis per se ultimus creaturæ, & primum principium idem prorsus sunt, sibique ad invicem correspondent, ut fatentur adversarii, & constat ex Scriptura cit. num. 16. & ex Catech. Rom. cit. num. 195. Atqui 1. creaturæ principium non est Deus ut trinus, sed ut unus; aliter creatura non solùm connecteretur cum Deo ut uno, sed etiam cum Deo ut trino, quod adversarii constanter negant; ergo &c.

287. Confir. & explicatur hæc ratio. Virtus ad extra productiva stat in sola essentia, sive omnipotentia realiter, & virtualiter idem: non autem in relationibus virtualiter ab ipsa distinctis: ideoque manente divina essentia, licèt per impossibile relationes non manerent, persisteret tota virtus creaturarum productiva, ipsarumq; primum principium: qua de causa docent ipsi adversarii, & ferè omnes Theologi in Tract. de Trin. creaturam connecti cum omnipotentia, sive cum Deo ut uno; non autem cum relationibus, sive cum Deo ut trino: si enim omnipotentia non esset tota, & adæquata virtus ad extra productiva, sed hæc ulteriùs includeret relationes, cùm una Persona divina non constituatur per relationem alterius, fieret exinde, quòd neque esset una indivisibilis causa divina producens creaturam, quod non est consonum fidei: sicut enim Pater adæquatè est Deus, & Filius adæquatè est Deus, & Spiritus Sanctus adæquatè est Deus, & non alter, sed idem Deus, quia unaquæque divina Persona identificat sibi non quidem alteram, sed eamdem indivisibilem adæquatam Deitatem, ut constabit num. 293. Ita similiter Pater est adæquata divina causa producens creaturam, Filius est adæquata divina causa producens creaturam, & Spiritus Sanctus est adæquata divina causa producens creaturam; quia unaquæque divina Persona identificat sibi non quidem alteram, sed eamdem indivisibilem essentiam, seu omnipotentiam, quæ est adæquata divina virtus, & causa creaturarum productiva; exindeq; ut docent Concilia, verè inseparabilia sunt opera Trinitatis ad extra; ergo primum creaturarum principium non est Deus ut trinus, sed ut unus: ac proinde & ultimus per se creaturarum finis erit Deus ut unus, secus autem ut trinus.

Prob. 2. Visio intuitiva solius essentiæ divinæ perpetuam felicitatem promittentis, & amor ab ipsa dependens est assecutio primi principii, ut bonum est infinitum essentialiter depulsivum omnis miseriæ creaturæ; atqui obtento primo principio ut est bonum infinitum, & essentialiter depulsivum omnis miseriæ creaturæ, manet creatura quieta, & satiata, atqueadeò cum essentiali sua beatitudine; ergo visio intuitiva solius essentiæ divinæ perpetuam felicitatem promittentis cum amore ab ipsa pendente, satis est, ut creatura obtineat essentialem suam beatitudinem. Confir. 1. Contra Thomistas ex ipsorum principiis: Visa, & amata divina essentia, etiam si non viderentur Personæ, ostenderetur, & amaretur omne bonum; cùm relationes, ut ferè omnes Thomistæ docent, nullum in se contineant bonitatem, nisi bonitatem solius essentiæ; atqui essentia beatitudinis stat in eo, quòd sit amatum, & ostensum omne bonum, juxta illud Ex. 19. *Ego ostendam omne bonum tibi;* ergo &c. Confir. 2. Sola essentia divina est objectum formale visionis beatificæ juxta communem Thomistarum sententiam; atque adeò cum specificatio actûs sumatur ab objecto formali, ut ipsi docent, manente sola essentia, maneret totum specificativum visionis beatifi-

288.

cæ:

cæ: atqui manente toto specificativo visionis beatificæ, maneret visio beatifica; ergo visio, quæ intueretur essentiam divinam, licèt non videret relationes, esset beatifica; ac proinde beatitudo essentialis objectiva reponenda est in sola essentia divina.

289. Resp. Gonettus, talem visionem nequaquam fore beatificam; quia visio beatifica videt Deum, ut est in se: Deus autem est in se non est solùm unus, sed etiam trinus: cùmque illa visio non videret Deum ut trinum, non videret Deum, ut est in se; ex quo deficeret â ratione beatificæ. Contrà tamen primò. Visio intuitiva, quæ intuitivè videret essentiam divinam non visis relationibus, videret Deum ut est in se unus, licèt nõ videret Deum, ut est in se trinus: sed ex eo, quòd videret Deum, ut est in se unus, licèt illum non videret, ut est in se trinus, videret illum secundùm id, quod est objectum essentiale beatificum, ut constat â num. 286. ergo &c. Contrà secundò. Actus supernaturalis fidei, quo aliquis credit Deum ut unum, nihil cogitando de Deo ut trino, non attingit Deum aliter, ac est in se, sed Deum, ut est in se: ergo visio intuitiva, quæ videret Deum ut unum, quin videret Deum, ut trinum, non videret Deum aliter, ac est in se, sed Deum, ut est in se.

290. Contrà 3. & quæro ab adversario, quid intelligat per ly *ut est in se*. Si enim intelligat, quòd visio nequit esse beatifica, quin attingat Deum omni modo, quo est attingibilis, cùm Deus sit in se attingibilis comprehensivè per cognitionem, qua se ipsum cognoscit, & nulla creatura possit Deum comprehendere; in hoc sensu nulla creatura cognosceret Deum, ut est in se: ac proinde nulla visio creata esset beatifica, quod est contra fidem. Si verò intelligat, quòd non solùm attingatur unitas, sed etiam Trinitas, est purè respondere per quæstionem; quærimus enim rationem, cur ita debeat esse, quandoquidem visio essentiæ divinæ perpetuam felicitatem promittentis est quieta possessio infinitæ bonitatis Dei, ut est in Deo ut uno; atque adeò ut est potens excludere â creatura omnem miseriam, eamque quietam, & satiatam habere in æternum. Qua de causa est vera possessio Dei ut primi principii, quod quidem verum principium primum convertitur cum ultimo fine per se creaturæ: dum enim adversarius nullam reddit rationem, indissolubile tamen relinquit argumentum nostrum.

291. Prob. 3. Si per impossibile Deus non esset trinus in Personis, ejus tamen intuitiva visione, & amore fruitivo homo beatificaretur, non minùs, quàm ab ipso ut uno posset produci; sicut enim perfectio personalitatem non pertinet ad essentialem exigentiam creaturæ ex num. 287. Sed ad exigentiam Dei; ita neque pertinet ad essentialem beatitudinem creaturæ, sed ad essentialem comprehensionem Dei; ergo essentialis beatitudo hominis non exigit visionem personalitatum. Antecedens patet; quia sicut in ea hypothesi maneret primum creaturæ principium, ita maneret summum bonum, & summum verum; ac possessum pro ut est in se, possidentem beatificaret. Consequentia verò probatur. Ideo colligimus, relationes non esse de essentia Dei, ut est primum principium creaturarum, quia si per impossibile perirent relationes, Deo remanente ut uno, salvaretur in eo ratio primi principii: ergo si in data hypothesi essentia beatitudinis subsisteret, rectè colligitur, illam non peterè essentialiter visionem divinarum Personarum, atque Deum ut unum esse objectum sufficiens ad nos beatificandum. Confir. visio qua defactò creatura videret Deum ut unum, non esset minùs perfecta, quàm visio, quâ in illa hypothesi videret Deum ut unum; ergo si visio in illa hypothesi sufficiens esset ad essentialem creaturæ beatitudinem, etiam defactò sufficiens erit ad essentialem beatitudinem creaturæ.

Resp. Gonettus, visionem, quæ videret modò Deum tantùm ut unum, non fore minùs perfectam in ratione visionis, bene verò in ratione beatificantis. Ratio est, quia in ea hypothesi, ea visio non solùm esset visio, sed etiam beatitudo formalis, cùm videret Deum, ut est in se; modò verò si visio videret tantùm Deum ut unum, cùm non videret Deum, ut est in se, solùm haberet rationem visionis, non verò rationem beatificantis. En iterum petitionem principii & quidem clariùs patentem, atque contra principia philosophica pugnantem. Quamobrem contrà primò. Quamvis homo defactò non solùm sit animal rationale, sed etiam admirativum, risibile &c. essentia metaphysica hominis defactò non est admirativum, risibile &c. Sed tantùm animal rationale, eo vel maximè, quòd si per impossibile daretur animal rationale, & non daretur admirativum, risibile &c. adhuc persisteret tota essentia metaphysica hominis; ergo si manente visione unitatis, quin maneret visio Trinitatis, adhuc persisteret essentialis creaturæ beatitudo, ac proinde visio, quæ defactò datur, non constituitur in esse beatitudinis essentialis, prout attingit Trinitatem, sed prout attingit unitatem. Contrà 2. Expressio Trinitatis non requiritur ut visio attingat primum creaturæ principium, atque infinitum ipsius bonum, ut constat â num. 287. & 289. ergo neque ut sit essentialiter beatificans.

Prob. 4. Relationes non sunt de constitutivo essentiæ divinæ, ut essentia est in se: atque adeò visio essentiæ divinæ præcisè, ut est in se, non debet se extendere ad videndas relationes: atqui visio essentiæ divinæ præcisè, ut est in se, sufficiens est ad essentialem creaturæ beatitudinem; ergo ad essentialem creaturæ beatitudinem non requiritur visio personalitatum. Consequentia tenet, & minor videtur certa; cùm essentia Dei, ut est in se, sit primum principium, & bonum essentialiter infinitum. Major verò constat ex Tractat de Deo â num. 86. tum etiam ex Concilio Lateran. Maximo cap. 2. definiente, *Essentiam divinam esse eamdem indivisibilem*

visibilem per identitatem in Patre, in Filio, & in Spiritu Sancto, qualis non esset, si constitueretur per relationes. En Concilii Verba: *Quælibet trium Personarum est illa res, videlicet substantia, essentia, sive natura divina, quæ sola est universorum principium, præter quam aliud inveniri non potest.* Et infra agens de natura, sive substantia, quam Pater Filio communicavit, *Dici non potest, quòd partem suæ substantiæ illi dederit, & partem retinuerit ipse sibi, cùm substantia Patris indivisibilis sit.* Patet ergo, quòd sine ulla diminutione Filius nascendo substantiam Patris acceperit: & ita Pater, & Filius habent eamdem substantiam: & sic eadem res est Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus ab utroque procedens. Tum etiam sexta Synodus generalis ac 11. *Seu igitur Sancta Trinitas numerabilis Personalibus facta est substantiis, sive Sancta Unitas extra omnem numerum est; & hæc quidem indivisibilem habet divisionem, & inconfusam gerit conjunctionem.* Sic etiam Concilium Toletanum 11. *In relatione enim Personarum numerus cernitur; in divinitatis verò substantia, quod enumeratum sit, non comprehenditur.*

294. Resp. Gonnettus dupliciter posse considerari constitutionem divinæ naturæ, scilicet ut physica, & ut metaphysica. Physica Dei constitutio, ait ipse, coalescit ex omnibus prædicatis divinis tam absolutis, quàm relativis; cùm omnia Dei prædicata sint realiter identificata cum Deo: metaphysica verò illius constitutio fit per illam perfectionem, quæ primò objicitur intellectui cum fundamento in re, & se habet veluti radix, & origo aliarum; & hoc genere constitutionis Deus constituitur per ipsum intelligere purissimum, & actualissimum. Unde licèt relationes non sint de metaphysica constitutione divinitatis, pertinent tamen ad illam essentialiter secundùm physicam constitutionem: cùm autem visio beatifica essentialiter petat terminari ad Deum, prout est in se physicè, non verò prout objicitur inadæquatis conceptibus nostri intellectûs, essentialiter petit terminari non solùm ad naturam divinam, & attributa, sed etiam ad relationes, & Personas; atque adeò si non terminaretur ad Personalitates, licèt terminaretur ad essentiam, non esset beatifica. Quot & quanta difficillima dictu in hac responsione contineantur, satis constat ex dictis. Quapropter

295. Contrà 1. Pater æternus producendo filium, non solùm communicat illi essentiam divinam metaphysicè sumptam, verùm & physicè, & realiter acceptam, & ut est ad extra reale, & physicum omnium principium, ut constat ex Latern. cit. num. 293. atqui non communicat illi relationes; ergo relationes non sunt de constitutivo essentiæ realis, & physicæ Dei. Contrà 2. Essentia physica, sive apelletur substantia, sive essentia, sive natura, est eadem indivisibilis per identitatem in Patre, in Filio, & in Spiritu Sancto, ut constat ex eodem Lateran. cit. Atqui si essentia physica Dei constitueretur ex relationibus, non esset eadem indivisibilis per identitatem in Patre, in Filio, & in Spiritu Sancto, cùm una relatio non sit indivisibiliter altera, sed realiter ab altera distincta, ut constat ex fide: aliter non darentur in Deo tres Personæ realiter distinctæ, quod est contra fidem. Ergo essentia physica Dei non constituitur per relationes. Contrà 3. Pater est idem indivisibilis physicus realis, & verus Deus, ac Filius, & Spiritus Sanctus: tum etiam Filius est indivisibilis idem physicus, realis, & verus Deus, ac Pater, & Spiritus Sanctus: tum etiam Spiritus Sanctus est idem indivisibilis physicus, realis, & verus Deus, ac Pater, & Filius: atqui non sunt eadem indivisibilis Personalitas; ergo Deitas sive essentia Dei realis, & physica, non constituitur per Personalitates. Ex dictis

Fit 1. Essentiam divinam esse de constitutivo 296.
essentiali beatitudinis nostræ objectivæ; ac proinde constituere beatitudinem objectivam, quidquid essentialiter constituit essentiam physicam Dei: cùm autem essentia physica Dei constituatur ex omnibus prædicatis necessariis absolutis, quorum quodlibet formaliter consideratum dicitur etiam essentiale attributum, ex dictis â num. 109. de Deo, exinde hæc omnia sunt essentia nostræ beatitudinis objectivæ. Fit 2. Essentia Dei physicè sumpta ita indivisibilem esse, ut non admittat prædicata ejus constitutiva, nedum realiter, verùm neque virtualiter intrinsecè inter se distincta. Ratio est, quia inter prædicata Dei necessaria absoluta, nulla reperiri potest distinctio virtualis intrinseca, ut latè constat â num. 130. de Deo. Fit 3. Essentiam divinam, atque volitionem cum ipsa identificatam, qua Deus vult se per totam æternitatem creaturæ communicare, esse de constitutivo essentialis objectivæ beatitudinis, non minùs, quàm volitio, quâ Deus vult creaturam producere, sit de constitutivo in actu secundo principii divini producentis: ad eum quippe modum, quo promissio divina dandi gloriam dicitur â Theologis esse de constitutivo objecti spei nostræ Theologiæ: Ratio est, quia nostra spes Theologica fundatur in Deo auxiliante, & promittente; ita nostra certa beatitudo in Deo conferente æternam felicitatem, ut constat à num. 217.

SECTIO II.

Solvuntur opposita.

OBjic. 1. Ut essentia divina sit sufficiens ob- 297.
jectum ad nos beatificandum, debet videri, ut est in se: atqui illa visa sine Personis, non videtur, ut est in se, ergo ut sic non est ad beatificandum sufficiens: consequentia tenet, & min. videtur certa; nam Deus ut est in se, nõ solùm est unus, sed etiam trinus absq; ulla distinctiõe reali inter essentiam, & relationes: atq; adeò visa per impossibile essentia divina sine Personis, Deus non videretur, ut est in se. Maj. verò probatur ex illo 1. Joan. 3. *Cùm apparuerit, similes ei erimus; quoniam videbimus eum, sicuti est.* Ubi causalitas illa *Quoniam* significat causam, seu rationem â priori, cur visio Dei sit beatifica; nimirum quia terminatur ad illum, ut est in se; ergo &c.

298. Conf. 1. Ut cognitio Dei in statu elevationis sit essentialiter beatifica, debet esse intuitiva, & non purè abstractiva : atqui cognitio intuitiva debet ad illum, ut est in se, terminari; per hoc enim distinguitur cognitio intuitiva ab abstractiva, quòd hæc apprehendit objectum proportionaliter ad captũ intellectûs, & distinguit illud, non ut est in se, sed tantùm in habitudine ad ipsum intellectum; intuitiva verò videt, & intuetur objectum, ut est in se à parte rei : ergo cognitio Dei, ut sit beatifica, debet ad illum, ut est in se terminari. Confirmat. 2. Illa solùm cognitio Dei est beatifica, quæ quietat appetitum innatum gratiæ; sed appetitus innatus gratiæ est ad Deum videndum, prout est in se ipso : gratia enim utpote semen gloriæ inclinat ad Deum videndum eo modo, quo defactò à Beatis videtur; ergo &c.

299. Resp. dist. maj. Ut est in se, sumpto ly *est* essentialiter, conc. sumpto ly *est* relativè, neg. maj. & dist. min. ejúsque probatione neg. conseq. Ad probationem maj. dist. eodem modo ant. & neg. conseq. Explico distinctionem: natura divina, & relatio paternitatis (idem suo modo de natura, & aliis relationibus) ut sunt in se realiter absolutè identificantur; at virtualiter intrinsecè distinguntur; cùm realiter absolutè conveniat aliquid virtualitati naturæ, quod quidem non convenit virtualitati paternitatis. Natura enim realiter absolutè est filiatio; paternitas verò realiter absolutè non est filiatio, sed distinguitur realiter à filiatione : unde inter naturam divinam, & paternitatem datur duplex virtualis identitas : altera quidem se habens ex parte naturæ, quâ natura identificatur cum paternitate : & hæc est essentialis, atque communis toti Trinitati : altera verò se habens ex parte paternitatis, qua paternitas identificatur cum natura, & hæc virtualis identitas non est essentialis, neque communis toti Trinitati, sed relativa, solíque patri conveniens. Exinde qui intuitivè videret naturam secundùm totam virtualem identitatem se tenentem ex parte naturæ, licèt nõ videret identitatem virtualem se tenentem ex parte paternitatis, certè videret naturam, ut est in se, sumpto ly *est* essentialiter : licèt illam non videret, ut est in se, sumpto ly *est* relativè; quod quidem satis esset ad beatitudinem essentialem objectivam creaturæ, ut constat à n. 286.

300. Ad primam confirm. dist. maj. debet esse intuitiva essentiæ divinæ secundùm essentiale, quod ipsi convenit, conc. secundùm relativum, quod convenit naturæ, neg. maj. & dist. min. neg. conseq. Ad secundam confirm. dist. maj. Appetitum innatum gratiæ, secundùm exigentiam, quam habet ad essentialem beatitudinem, conc. ad alias proprietates defactò comitantes, essentialem beatitudinem, neg. maj. & dist. min. neg. conseq. Quinimò, quod mirum est, neque in hoc dubitare possunt adversarii, quandoquidem docent, gratiam habere etiam exigentiam ad dotes corporis, quæ certè non sunt de essentia beatitudinis, ut ipsi fatentur. Quare ab exigentia gratiæ nullum desumi potest argumentum pro hypothesi, de qua loquimur, ut monui num. 283. Quapropter in ipsa hypothesi, quam supponunt adversarii ad controversiam, supponendo nimirum visionem intuitivam essentiæ divinæ, quæ non sit intuitio personalitatum, supponunt tendentiam ad essentialia, quæ non sit tendentia ad relativa, quantumvis identificentur cum essentialibus. Unde à nulla entitate creata potest in præsenti paritas desumi, cùm in creatis nullum sit prædicatum physicum identificatum cum essentia, quod de physica rei essentia non sit; secus autem in divinis ex num. 293. & 295.

Obj. 2. Non minùs est de ratione beatitudinis quietare perfectè intellectum, quàm satiare perfectè voluntatem; atqui si visio creata repræsentaret essentiam divinam, & non repræsentaret modum, quo subsistit in tribus personis, non quietaret voluntatem; ergo non esset beatifica. Major, & conseq. tenent. Minor verò probat. Creatura videns aliquam formam, desiderat videre modum, quo subsistit, & non quietatur, donec videat illum; ergo visio creata repræsentans essentiam divinam, & non repræsentans modum, quo subsistit, non quietaret voluntatem. Conf. Si natura divina per impossibile subsisteret in uno tantùm suppósito, non quietaretur intellectus creatus, qui eam videret, & non videret illam ut subsistentem in uno illo suppósito; ergo ex eo, quòd natura divina necessariò subsistat in tribus suppositis, non quietaretur intellectus creatus videns naturam divinam, & non videns illam subsistentem in tribus suppositis. Retorqueo argumentum. Non minùs est de ratione beatitudinis quietare perfectè voluntatem, quàm satiare perfectè intellectum : atqui si Deus per cognitionem necessariam, quâ cognoscit se ipsum, non cognosceret etiam creaturas possibiles, non satiaretur intellectus divinus, cùm sit cognoscitivus omnis cognoscibilis; ergo creaturæ possibiles sunt de constitutivo beatitudinis objectivæ ipsius Dei.

Resp. Deinde conc. maj. & neg. min. ad prob. dist. ant. Videns aliquam formam limitatam, quæ non est exclusiva omnis miseriæ, conc. aliquam formam infinitam, & illimitatam, atq; exclusivam omnis miseriæ, neg. ant. & conseq. Ad confirm. neg. ant. quia in illa duplici hypothesi impossibili, nimirum quòd natura divina esset una sola persona, & quòd intuitivè videri posset, non visa personalitate, adhuc repræsentaretur, ut perfectio simpliciter simplex & primum omnium principiũ : atq; ut per vim, & promissionẽ suam exclusiva omnis miseriæ, in quo stat objectum essentiale beatificum creaturæ ex n. 296. Quapropter duo hic confundunt adversarii valde diversa. Aliud enim est, quodnam sit illud objectum per con-

conceptum simpliciter simplicem continens omnem perfectionem, atque cum sui possessione promittens creaturæ perpetuam felicitatem: & aliud est, quænam sint illius objecti proprietates, aut effectus ab ipso producti, vel producibiles: objectum enim illud perpetuam felicitatem promittens, quod quidem est essentia divina, est essentialis objectiva beatitudo: relationes verò cum ipsa identificatæ sunt proprietates, ut docent Patres & Theologi apud Ruiz disp. 86. de Trin. sect. 2. Sic Nazianzenus orat. 37. quæ est 5. de Theol. *Colamus Deum Patrem, Deum Filium, Deum Spiritum S. tres proprietates, unam Deitatem.* Creaturæ verò sunt effectus aut producti; aut producibiles.

303. Hæc autem doctrina nostra adeò mihi certa apparet, ut vel ipsi adversarii velint, nolint, teneantur eam ipsam docere. Si enim ad essentialem beatitudinem objectivam, satis non esset objectum continens omnem perfectionem per conceptum simpliciter simplicem, ex cujus aut natura, aut promissione certificatur possidens ad implendum totum suum rationabile desiderium, sed ulteriùs requireretur ad constituendam objectivam beatitudinem essentialem, totum id, quod vel à visione, vel à desiderio attingitur, exinde fieret, quòd creaturæ possibiles essent de constitutivo essentialis beatitudinis objectivæ ipsius Dei, ut dixi n. 301. Cùm visio, quâ Deus se intuetur, utpote divina, non possit non cognoscere omne cognoscibile; ac proinde non possit non cognoscere creaturas possibiles: nec voluntas divina possit velle in Deo cognitionem non divinam.

304. Pariter cùm anima beata videat reunienda esse corpori, & de exigentia visionis beatificæ sit, quòd corpus reunitum non habeat æternam pœnam, ut constat ex n. 222. Quandoquidem creatura non maneret cum æterna pœna quieta, & satiata; exinde impassibilitas, & aliæ gloriosæ dotes essent etiam de constitutivo essentialis objectivæ beatitudinis creaturæ. Quapropter sicut creaturæ possibiles non sunt de constitutivo essentialis beatitudinis objectivæ Dei; neque gloriosæ dotes sunt de constitutivo essentialis beatitudinis objectivæ creaturæ, sed proprietates ab illa dimanantes; ita & relationes divinæ: cum hoc tamen discrimine, quòd respectu cujusliber beatitudinis possibilis Deo in hypothesi, de qua loquimur, sunt proprietates metaphysicæ: respectu verò cujusliber beatitudinis possibilis creaturæ in hypothesi, de qua loquimur, non sunt proprietates, ut constabit ulteriùs n. 309.

305. Objic. 3. Deus præcisè ut unus non est objectum sufficiens suæ beatitudinis; ergo nec nostræ. Consequentia videtur legitima, quia cùm nostra beatitudo sit participatio divinæ, felicitatis, idem debet esse objectum utriusque; sicut quia charitas est participatio amoris, quo DEUS se ipsum diligit, idem habet objectum, quod dilectio divina. Antecedens autem probatur. Dei beatitudo est formaliter Dei comprehensio; sed Deus ut unus non est objectum sufficiens comprehensionis sui; ergo neque suæ beatitudinis. Consequentia tenet, & major est certa: nam cognitio beatifica, qua Deus beatus est, debet esse perfectissima, ut infinita, subindéque comprehensiva. Minor verò probatur. Objectum comprehensionis debet esse cognitum, quantùm cognoscibile est: sed Deus cognitus præcisè ut unus, non cognoscitur, quantùm cognoscibilis est; cùm etiam sit cognoscibilis ut Trinus: ergo Deus cognitus præcisè ut unus non est sufficiens objectum comprehensionis suæ.

Conf. 1. Si per impossibile Deus se cognosceret solùm ut unum, & non ut trinum, talis cognitio non esset ejus beatitudo, cùm non esset comprehensio Dei; ergo si à nobis cognosceretur solũ ut unus, talis cognitio non esset beatitudo nostra. 306. Conf. 2. Relationes divinæ cognitæ per divinam comprehensionem in eo distinguntur à creaturis per divinam eandem comprehensionem cognitis, quatenùs creaturæ sunt objectum secundarium: relationes verò primarium; atqui objectum primarium divinæ comprehensionis pertinet ad constitutivum essentiale objectivæ beatitudinis DEI; ergo &c. Confirm. 3. Si videretur à creatura essentia sine personalitatibus, cùm absque personalibus non subsistat, non cognosceretur, quid esset illud principium: principium quippe non subsistens est purè chymæricum; ergo non sufficeret ad satiandum intellectum cognoscentis; ac proinde neque ad objectivam beatitudinem.

Resp. 1. Omitto ant. & neg. conf. Quò totum ruit argumentum. Ratio est, quia nostra beatitudo non est participatio beatitudinis Dei in ordine ad omnia, ad quæ se extendit beatitudo Dei: sicut neque charitas creata debet se extendere ad omnia, ad quæ se extendit charitas Dei. Sic qui in lege antiqua eliciebant actum fidei de Deo ut uno, nihil sciendo, aut cogitando de Deo ut Trino, eliciebant actum charitatis sufficientem ad justificationem. Deus autem nequit se amare ut unum, quin etiam se amet ut trinum. Deus pariter nequit cognoscere, nisi per cognitionem divinam comprehensivam suorum prædicatorum; atq; adeò cognitio non cognoscens Deum ut unum simul, & trinum, non esset divina, neque attingeret, quidquid ratione cognitionis divinæ Deo debetur. At cognitio creata, quà creata, non exigit Trinitatem, ideóq; non exigit se extendere ad omnia prædicata divina, ad quæ cognitio divina beatifica se extendit. Unde à beatitudine divina, ad creatã nulla tenet paritas. Cæterùm quia principium istud ab adversariis assumptum falsum etiam est. 307.

Resp. 2. neg. ant. ad prob. dist. maj. Dei beatitudo est Dei comprehensio, exigendo ad essentialẽ beatitudinẽ omnia prædicata objectiva, quæ exiguntur ad comprehensionẽ, neg. non exigendo, conc. maj. & dist. min. neg. conf. Ad prob. dist. maj. objectũ comprehensionis, quà comprehensio eorũ est, conc. quà formalis, & essentialis beatitudo, neg. maj. & dist. min. neg. conse- 308.

quent. Ratio est, quia comprehensio, quà comprehensio, attingit plura prædicata, quæ nō attingit comprehensio, quà beatitudo, ut certum est, & docent ipsi adversarii: comprehensio enim, qua Deus suam essentiam, & omnipotentiam cognoscit, nequit esse comprehensio omnipotentiæ productivæ creaturarū, quin comprehendat, & agnoscat creaturas. Cùm autem creaturæ non sint de constitutivo beatitudinis objectivæ Dei, exinde apparet evidens, quòd comprehensio, quà comprehensio, attingat plura objecta, quàm comprehensio, quà beatitudo. Comprehensio quippe perfectissima alicujus objecti, qualis est divina comprehensio, debet cognoscere in objecto, quidquid ratione illius cognoscibile est, ac proinde cùm ratione omnipotentiæ connexæ cum creaturis, sint etiam cognoscibiles creaturæ, divina comprehensio debet habere pro objecto creaturas. Nec exinde creaturæ possibiles possunt dici tam necessariæ ac Deus: nam necessitas possibilis solùm est impropria, & per alienationem; necessitas verò omnipotentiæ est propria, & per statum; necessitas autem impropria, & per alienationem, non est tanta, quanta necessitas propria, & per statum.

309. Ad beatitudinem verò satis est, possidere summum, atq; simpliciter simplex verum, & bonū, cum securitate ex vi objecti possessi, possidendi etiam, quidquid statui possidentis debetur. Deus autem in ipsa essentia divina possessa agnoscit exigentiam essentialem identificandi sibi necessariò, quas identificatas sibi cognoscit, omnes divinas relationes inter se realiter distinctas, & quoscumque actus sive liberos, sive contingentes, quos Deus elicuerit, simúlque & cognoscendi semper, quidquid cognoscibile sit, habendi, quidquid Deo competit: ita ut sola essentia sit perfectio simpliciter simplex ea omnia primariò exigens: reliqua autem ipsi debita sint solùm aut proprietates, aut attributa, aut termini ipsius exigentiæ: unde adhuc respectu Dei sola essentia divina est beatitudo essentialis objectiva. Respectu verò creaturæ superadditur promissio æternæ felicitatis: quia essentia divina non habet ex sua essentia exigere essentialiter perpetuam creaturarum felicitatem, nisi dependenter à suo libito, cùm Deus absolutè sit Dominus potens creaturā miseram in æternum relinquere, aut ipsam æterna felicitate beare. Exinde

310. Ad primam confirmationem dist. ant. Non esset ejus beatitudo ex defectu formali naturæ, quæ defactò est, conc. ex defacto formali relationum, neg. ant. & conseq. Ratio est, quia si Deus in illa hypothesi impossibili cognoscens intuitivè naturam per cognitionem æquè perfectam, ac est ipsa natura, atque cum illa realiter, & virtualiter identificatam nō cognosceret exigentiam essentialem ad identificandum sibi relationes &c. cùm illa cognitio utpote realiter, & virtualiter identificata cum natura, non esset eadem, quæ defactò est, sed valde diversa, ita natura non esset eadem, quæ defactò est, sed valde diversa; ac proinde ex formali defectu essentialis beatidudinis objectivæ Dei, deficeret quoque beatidudo Dei. Verùm quid exinde ad casum nostrum? Ad 2. confir. neg. maj. Quia objectum primarium est sola perfectio simpliciter simplex; atque adeò relationes non sunt objectum primarium, sed proprietates metaphysicæ objecti primarij ex n. 314. 3 ☞2. vi cujus conceptus distinguntur relationes divinæ à creaturis.

Ad 3. confirm. dist. ant. non cognosceretur, quid esset essentialiter, neg. extrà essentialiter, seu potius relativè, conc. ant. & neg. conseq. Neque exinde videretur ut principium chymæricum, cùm extra essentialia, aut relativa non attingerentur per illam visionem exclusivè, sed præcisivè ex n. 289. Neque illa visio creata deberet cognoscere naturam, quantùm cognoscibilis est; sed quantùm sufficeret ad creaturam in æternum beandam. Tunc enim si detur subsistentia absoluta, ut cum Exim. Doctore plures docent, cognosceretur Deus ut absolutè subsistens: si verò non detur subsistentia absoluta, ut alii judicant, cognosceretur saltem Deus secundùm essentialia: ad eum quippe modum, quo anima separata non subsistens cognosci potest secundùm essentialia: & ut potens producere effectus, & actus à sua essentia pendentes, quod satis est, ut ab ipsa posset ita quæcumque creatura beari, ut quieta, & satiata in æternum maneret.

Objic. 4. Non repugnat visio intuitiva Dei, 315
quæ non possit discernere Deum à non Deo; ac proinde, quæ non sufficiat ad beandum: ergo divina essentia visa absq; personalitatibus, non esset sufficiens ab beandum; ac proinde neq; est essentialis beatitudo nostra objectiva. Prob. ant. Non repugnat visio intuitiva albedinis, & nigredinis, quæ non possit discernere albedinem à nigredine: ut patet in eo, qui videns intuitivè à longè duos parietes album unum, & alterum nigrum, nequit discernere, quisnam sit albus, quisnam verò niger: aut in eo, qui cùm luce remississima eos conspicit: ergo eodem modo poterit aliquis videre intuitivè Deum, & creaturam, quin discernere possit Deum à creatura. Hoc argumentum plus justò promovent Ripalda, & Arriaga, judicantes, talem visionem esse possibilem; immeritò tamen; ideóque 317

Resp. neg. ant. ad probat. conc. ant. & neg. 319
cons. Ratio discriminis est, quia potentia corporea visiva est materialis, atq; adeò ea, quæ imperfectè materialiter differunt, difficilè discernuntur: ideóque albedo, & nigredo, homo, & leo, dum à longè videntur, facilè confundentur, quod non ita fit, si quàm maximè materialiter differant: sic quando maximus mons, & formica intuitivè videntur, nequaquā confunduntur, neq; potentia visiva manet suspensa, aut inducit dubiū, quo homo vacillet, an mons ille sit formica, vel formica sit mons. Cùm autem Deus, & creatura magis incomparabiliter differant, quàm

quàm maximus omnium mons, & minima omnium formica, exinde nequit homo intuitivè videre Deum, & creaturam, quin certissimè discernat Deum à creatura: Unde paritas suo pondere ruit, adhuc innitendo materiæ, supra quam ab adversariis adstruebatur. Cæterùm si res aliquantò attentiùs introspiciatur, facilè apparabit, quàm à longè petita sit paritas.

314. Ratio est, quia intellectus operans independenter à sensu, ac proinde independenter ab objecti distantia, vel indistantia locali, non est capax nubecularum, aliarumque indispositionum, quibus vitiato medio, aut sensario visus, vitiatur directè visio corporalis, & indirectè mentalis, & utraque impeditur, ne discernat unum objectum ab altero. At intellectus intuitivè videns objectum, nempe Deum, elicit visionem ex concursu immediato, vel specie ipsius Dei propria, seclusis illis nubeculis: unde ea visio est signum, seu expressio clara Dei, ratione cujus manet Deus quasi signatus in intellectu Beati. Ad eum modum, quo signum clarum impressum à sigillo, continente imaginem unius objecti manifestè discernitur à signo claro impresso ab altero sigillo continente imaginem alterius objecti, licèt inter plura signa clara dari queat magis, & minus. Verumtamen sicut inter illa nequit dari confusio, ita dari nequit confusio inter intuitionem mentalem objecti creati, & intuitionem mentalem objecti divini. Quæ est ratio, propter quam visio intuitiva Dei nequit elici à pura natura, quamvis ab ipsa possit elici actus non discernentes unum objectum ab altero.

315. Objic. 5. D. Thomas 2. 2. quæst. 2. art. 8. docens teneri nos explicitè credere Trinitatem, sibi objicit hoc tertium argumentum: *Illud tenemur explicitè credere in Deo, quod est beatitudinis objectum: sed objectum beatitudinis est bonitas summa, quæ potest intelligi in Deo etiam sine Personarum distinctione; ergo non fuit necessarium explicitè credere Trinitatem.* Ad hoc autem argumentum ita respondet. *Ad tertium dicendum, quòd summa Bonitas Dei secundum modum, quo nunc intelligitur per effectus, potest intelligi absque Trinitate Personarum: sed secundùm quod intelligitur in se ipso, prout videtur à Beatis, non potest intelligi sine Trinitate Personarum. Et iterum ipsa visio Personarum divinarum perducit nos in beatitudinem.* Ergo ex D. Thomas essentialis beatitudo nostra objectiva non est Deus solùm ut unus, sed etiam ut trinus. Resp. conc. ant. & neg. consequentiam. Quia D. Thomas non loquitur de beatitudine essentiali objectiva, prout contrapositâ ipsius proprietatibus, sed prout conjuncta cum illis, atque ita attacta à visione; non enim loquitur in hypothesi præsentis controversiæ, sed de visione & modo, quo defactò habetur à Beatis, ut patet ex ipso textu.

Quin imò si verba D. Thomæ attentè consi- 316.
derentur, maximè confirmant doctrinam nostram contrà adversarios. Licèt enim modò Beati videant Deum ut unum, & trinum, ac proinde essentiam, & relationes, sive Personas, attamen, ut in testimonio adducto docet D. Thomas, *ipsa visio Personarum divinarum perducit nos in beatitudinem.* Quid enim significare possunt hujusmodi verba, nisi quòd visio personarum non est visio objectivæ beatitudinis, sed ducens in objectivam beatitudinem: ad eum modum, quo visio proprietatum ducit in cognitionem essentiæ: unde ex D. Thoma relationes non sunt objectiva beatitudo, sed divina essentia. Quarè mirum non est, quòd moderni Thomistæ, quos imitatur Gonettus, non assumant jam hoc D. Thomæ testimonium contra nos, sed mirabile forsan erit, quòd neque contra se ipsos objiciant, neque horum verborum mentionem ullam faciant.

DISPUTATIO VIII.

DE PRINCIPIIS CONCURRENTIBUS AD FORMALEM BEATITUDINEM EX PARTE POTENTIÆ.

317. CUm formalis beatitudo in actibus intellectûs, & voluntatis sita sit ex dictis à num. 193. atque ad eliciendos eos actus vitales concurrat effectivè potentia cum principiis, quæ constituunt illam adæquatam in esse potentiæ; quærimus in hac disputatione, quænam sint, & quomodo ea principia concurrant. Insuper cum actus intellectûs à creatura elicitus sit expressio, & imago sui objecti, quo ab actu voluntatis distinguitur, qui neque expressio, neque imago objecti sui est: atque de ratione imaginis formalis objecti sit, quòd producatur ab objecto, cujus est imago, vel ab aliquo concurrente locò objecti, exinde cognitio creata alicujus objecti, non solùm à potentia cognoscente, sed etiam ab objecto, seu à comprincipio locò objecti concurrente debet produci. Qua de causa cognitio essentialis Dei, licèt sit cognitio, & expressio Dei, non est imago Dei, quia non est producta, ut ex principiis fidei, quæ habetur in mysterio Trinitatis docent Theologi, & exinde talis essentialis Dei cognitio, neque est verbum mentis; nam imago, & verbum mentis sunt idem. Cognitio enim dicitur expressio quatenus repræsentat formaliter cognoscenti objectum, in quod tendit, ex quo titulo dicitur etiam species expressa. Dicitur verbum, & imago, quamvis in ipsa repræsentatur objectum per propagationem objecti, sive per veram productionem. Unde si terminus productus non sit

formalis expressio, qua intellectus formaliter cognoscat, sed tantùm instrumentalis repræsentatio ad modum speculi, per quod formaliter non cognoscimus, sed in eo tamquam in instrumento objecta repræsentantur, tunc non erit formalis cognitio, licèt sit imago, & verbum mentis. Hæc autem est ratio, propter quam verbum divinum, cùm non sit formalis expressio, sed instrumentalis repræsentatio ad modum speculi, non est cognitio formalis, licèt sit verbum mentis, & imago patris. Et simul est ratio, propter quam cognitio nostra, cùm sit formalis expressio producta, non solùm est formalis cognitio, & species expressa, sed etiam verbum mentis, & imago objecti. Quærimus modò, quænam principia requirantur ad cognitionis productionem, ut exinde inferamus quænam requirantur ad productionem volitionis. Vix est implicatior ulla difficultas ob defectum principiorum stabilium, quæ à Theologis velut nota non declarantur, vel ex alio titulo penitus omittuntur; ne autem in incertum tendamus, sit

SECTIO I.

De Prærequisitis ad Controversiam.

318. SUppono 1. Cognitionem creatam utpote imaginem objecti sui non solùm produci à potentia cognoscitiva, sive ab intellectu, sed etiam ab objecto, sive à comprincipio locò objecti concurrente, juxta illud Philosophorum, & Theologorum axioma ex Augustino desumptum: ex objecto, & potentia paritur notitia. Quod adeò certum Augustinus judicavit, ut perspicuum, seu liquidum id esse decreverit: sic enim ait tom. 3. lib. 9. de Trin. c. 12. *Unde liquido tenendum est, quòd omnis res, quamcumque cognoscimus, quod generat in nobis notitiam sui, ab utroque enim notitia paritur, à cognoscente, & cognito.* Ratio autem hujus doctrinæ, non video, ex quo alio capite altiùs possit desumi, nisi ex titulo ad propagationem requisito: objectum enim ut objectum est in ordine ad cognitionem, quæ est qualitas, accidentalis expressio, & imago objecti, in qua omnia objecti prædicata vitaliter repræsentata sunt: atque adeò sicut in physicis pater dicitur propagatus in filio, quia filius est vitalis imago patris, à patre, vel ab aliquo locò ipsius concurrente productus: ita objectum dicitur propagatum in cognitione; quia cognitio est vitalis imago objecti ab ipso, vel ab aliquo locò ipsius concurrente producta.

319. Rem. explico paritate ex physicis desumpta. Plura quippe sunt entia creata, quæ physica generatione propagantur, producendo sibi simile in prædicatis formalibus, ut homo hominem, leo leonem, planta plantam, & sic de aliis. Productio autem hæc, & propagatio tripliciter fieri potest. Primò immediatè à re propagata, sic ex radice nascitur arboris virga, quæ crescit in arborem ejusdem omnino naturæ, ac arbor, à qua fuit immediatè producta. Secundò mediatè, mirum medio semine destinato à natura ad arboris propagationem: sic arbor producit in pomo semen à natura destinatum ut ad arboris propagationem locò arboris concurrat, quod proindè terræ commissum erumpit in arborem similem producenti. Tertiò per applicationem, aut destinationem virtute naturæ factam unius seminis in aliud, ut alterius locò concurrat: sic ut experientia docet seminando quandoque in terra aliqua frumentum, terra illa virtute sua applicat semen frumenti locò blatæ: proindeque ex ea terra eoque semine oritur, 322
non quidem frumentum, sed blata. At utcumque res se habeat, & quomodocumque detur propagatio, semper terminus propagationis producitur physicè à re, quæ propagatur, vel ab aliquo locò ipsius physicè concurrente, ut in exemplis adductis notum est.

Eodem prorsus modo se habet objectum per 320
cognitionem, sive imaginem formalem sui vitaliter progagatum; ideoque debet physicè concurrere ad talem cognitionem, vel immediatè per se ipsum, vel mediante semine, ab ipso producto, ut locò ipsius concurrat, quæ quidem à Theologis, & Philosophis cum Augustino vocatur species impressa, quæ est semen objecti, & potentiæ intellectivæ commissa producit cum ipsa objecti imaginem, vel saltem assumi debet à natura intellectiva species ipsi commissa, & ordinari non quidem ad expressionem alterius, sed ad expressionem hujus objecti, quod per ipsam propagatur, quæ proinde dicitur concurrere locò objecti, saltem ex ordinatione, aut destinatione naturæ, ut constabit num. 324. Quapropter si objectum se ipso sit satis approximatum potentiæ, aut expeditum, potest cum potentia immediatè se ipso producere cognitionem: sic 323
anima separata cùm non indigeat ad cognoscendum speciebus sumptis à phantasmatibus, atque adeò expedita sit ad se ipsam cognoscendam, libique sit satis approximata, immediatè ratione sui, immediatione objecti, atque immediatione intellectûs producit cognitionem sui, quod quidem Augustinus lib. 9. de Trin. c. 12. per hæc verba declarat: *Itaque mens cùm se ipsam cognoscit, seipsa parens est notitiæ suæ: & cognitum enim, & cognitor ipsa est.*

Quando verò objectum vel est impeditum, 321
ne immediatè concurrat, vel non est potentiæ intellectivæ satis approximatum, tunc per virtutem ipsius naturæ insitam, producit speciem impressam sui, quam potentiæ immittit, ut objecti locò conurrat ad vitalem objecti propagationem: ex objecto enim tendit ad sensus externos, ex his autem ad internos ea gradatione, quam lib. 11. de Trin. c. 9. exponit Augustinus per hæc verba. *In hac igitur distributione cum incipimus à specie corporis, & pervenimus usque ad speciem, quæ fit in contuitu cogitantis, quatuor species reperiuntur, quasi gradatim natæ altera ex altera,* 2. de 1. 3. de 2. 4. de 3. *à specie quippe corporis, quod cernitur, exoritur ea, quæ fit in sensu*

sensu cernentis, & ab hac ea, quæ fit in memoria; & ab hac ea, quæ fit in acie cogitantis. Tandem ex specie unius objecti vel ratione dependentiæ, aut similitudinis, aut dissimilitudinis, quam habet cum altero, aut ex destinatione naturæ instituentis unum ad significandum alterum, potest potentia intellectiva ex virtute naturali sibi indita uti ad eliciendam cognitionem, & expressionem, sive vitalem propagationem alterius objecti, ut experientia constat, & dicemus num. 324.

322. Sic Augustinus eodem lib. 11. de Trin. c. 8. *Unum quippe solem memini, quia sicut est unum vidi. Si voluero autem, duos cogito, vel tres, vel quotquot volo.* Quinimò certum est ex fide per species creaturarum venire nos in cognitionem ipsius Dei, ut diximus à num. 6. de Deo, & constat ex Paulo ad Rom. 1. Quod notum est Dei, manifestum est in illis. Deus enim illis manifestavit. Invisibilia enim ipsius à creatura mundi per ea, quæ facta sunt intellecta conspiciuntur. Unde eisdem tribus modis, quibus res aliqua naturaliter potest physicè vitaliter propagari, potest etiam vitaliter propagari intentionaliter; cumque ad propagationem requiratur influxus physicus rei progagatæ, exinde ad cognitionem requiritur influxus physicus objecti, vel speciei locò objecti concurrentis. Quando autem objectum per se ipsum, aut per speciem à se immediatè immissam, concurrit ad cognitionem naturalem, intuitivè cognoscitur; at verò quando assumuntur species alienæ ad illud cognoscendum, tunc quidem non intuitivè, sed abstractivè cognoscitur. Vide à num. 121.

323. Supp. 2. Virtutem intellectivam, & speciem impressam ita concurrere effectivè ad producendem naturalem cognitionem, ut virtus intellectiva se teneat ex parte potentiæ: species autem impressa se habeat ex parte objecti. Ratio est, quia virtus intellectiva concurrit ut principium cognoscitivum; species impressa ut propagativum objecti: atqui ut potentia cognoscat per cognitionem propagativam objecti, requiritur, quòd potentia non se habeat merè passivè, sed quòd concurrat productivè ad talem cognitionem, ut per eam vivat; vivens enim creatum, & merè passivè se habens, seu non operans, sunt termini adversativi, ut ex Philosophia suppono, & constat ex Tridentino Sess. 6. can. 4. contra Lutherum, & Calvinum dicente. *Si quis dixerit liberum hominis arbitrium à Deo motum, & excitatum nihil cooperari assentiendo Deo excitanti, atque vocanti, sed velut inanime quoddam nihil omnino agere, meréque passivè se habere, anathema sit.* Ubi concilium contraponit ly cooperari cum ly se habere velut inanime quoddam, id est non vivens. Pro potentia ex titulo vitalitatis requirit ex parte sui virtutem cognoscitivam, producentem cognitionem; tum etiam objectum ex titulo propagationis sui per cognitionem requirit vel per se, vel per speciem locò illius substitutam influere physicè in cognitionem, ut constat à num. 317. ergo virtus intellectiva productiva cognitionis se habet ex parte potentiæ, & species impressa ejusdem cognitionis productivà se tenet ex parte objecti.

Supp. 3. Speciem impressam, vel ab objecto immissam, vel à natura locò objecti substitutam 324. ad plures sensus externos, & exindè ad internum pervenire posse. Sic Petrus ab oculis corporeis intuitivè visus speciem impressam sui mittit ad oculos, si verò loquatur de se ipso, speciem ad ipsum cognoscendum se ipso mittit ad aures. Pariter cùm plura signa instituta sint vel à natura, vel à destinatione naturæ v. g. voces, scriptura, nutus, vel id genus alia ad substituendum pro rebus ab illis significatis; ea de causa species ab illis signis delumptæ, & ordinatæ ad eliciendam cognitionem objectorum significatorum sunt destinatæ à natura, ut effectivè concurrant ex parte objecti ad eliciendam cum potentia cognitionem objecti, pro quo species illa substituitur: quæ quidem est una ex rationibus, propter quas habemus à natura destinatas plures species objectorum, quæ neque existunt, neque umquam extiterunt; quibus potentia intellectiva naturaliter elicit eorum objectorum abstractivas cognitiones.

Supp. 4. Virtutem intellectivam ita concurrere ex parte potentiæ, & speciem impressam 325. (quocumque ex modis superiùs expositò) quà efficitur cognitio, ita concurrere ex parte objecti, quando istud se ipso immediatè non concurrit, ut utraque hæc virtus simpliciter requiratur ad constituendam causam adæquatam productivam cognitionis, quæ proinde & est, & dicitur virtus requisita ad simpliciter posse. Ratio est, quia absque potentia cognoscitiva nullus potest cognoscere; & absque specie objecti, quando objectum se ipso immediatè non concurrit, nequaquam potest cognoscitiva potentia naturaliter prorumpere in talis objecti cognitionem, ut experientia docet, neque aliter potest cognitio procedere, verbum mentis, & imago objecti, ut constat à num. 317. atqui illà virtus, sine qua effectus nequit naturaliter produci, & est, & dicitur requisita ad simpliciter posse; ergo &c.

Supp. 5. Maximum esse discrimen inter vir- 326. tutem requisitam ad facile posse, & virtutem requisitam ad simpliciter posse. Ratio est, quia virtus requisita ad facile posse, talis est, ut in quocumque ipsius gradu, vel quali gradu tam intenso, quàm remisso supponat totum posse, atque adeò ex adæquato illius facilitatis defectu, licet locò ipsius nulla alia virtus substituatur, nequaquam deficit adæquatum posse; virtus verò requisita ad simpliciter posse talis est, ut ex adæquato illius defectu nulla alia locò ipsius virtute substituta, deficiat quoque posse ad effectum. Rem explico in habitu aquisito, qui deservit ad facile posse, & in habitu per se infuso, qui

qui deservit ad simpliciter posse: ille enim, qui per virtutem adæquatam, quam habet ad intelligendum, se exercet eliciendo syllogismos, per actuum repetitionem aquirit facilitatem ad similes actus eliciendos; facilitas quippe aquisita, quæ vocatur habitus ad facile posse, generatur per repetitionem actuum; unde cùm actus supponat totum posse, deficiente omninò illa facilitate, nullaque virtute ejus locò substituta, manet adhuc totum posse.

327. Habitus verò per se infusus non aquiritur per repetitionem actuum, sed debet præcedere, vel locò illius substitui aliud principium, ut possit elici actus, ita ut causa naturalis deficiente habitu per se infuso, aut altero comprincipio locò ipsius concurrente, nequaquam posset elicere actum supernaturalem. Quapropter sicut augmentum habitûs per se aquisiti est virtus ad facile posse, ita augmentum habitus per se infusi est virtus ad simpliciter posse: unde sicut habitus per se aquisitus, remissus constituit facilitatem remissam, & intensus intensam, ita habitus per se infusus remissus constituit simpliciter posse remissum, & intensus simpliciter posse intensum. Quinimò cùm simpliciter posse naturale non solùm se extendat ad bonum, sed etiam ad malum; species impressa, quæ concurrit cum potentia ad eliciendum actum complexivum objecti præcepti, ac proinde boni, potest cum ea concurrere ad eliciendum actum aversivum, ac proinde malum circa ipsum objectum, ut omnes fatentur. At verò habitus aquisitus ex complexione bona non potest, ut defendunt plures, concurrere cum potentia ad fugam malam illius objecti; ex quo patet aliud discrimen inter virtutem se habentem ad posse, & inter virtutem se habentem ad facile posse. Exinde

328. Supp. 6. Causam naturalem adæquatam productivam cognitionis requisitam ad simpliciter posse constitui ex virtute cognoscitiva se tenente ex parte potentiæ, & ex specie impressa, sive virtute objectiva se tenente ex parte objecti. Ratio est, quia causa adæquata ad simpliciter posse constituitur ex causis partialibus ad simpliciter posse requisitis: sed ad producendam cognitionem naturalem requiruntur simpliciter duæ illæ partiales virtutes, altera quidem cognoscitiva se tenens ex parte potentiæ: & altera objectiva se tenens ex parte objecti, ut ex dictis satis constat: ergo causa adæquata ad simpliciter posse exhis duabus partialibus virtutibus constituitur. Nihilominus inter virtutem cognoscitivam, & speciem impressam est illud magnum discrimen, valde notandum, quod insinuavi num. 149. nimirum quòd virtus ex parte objecti solùm requirit concursum effectivum, qui suppleri potest à Deo se ipso immediatè concurrente ad perfectionem effectivæ virtutis absque imperfectione; ideoque se ipso absque concursu objecti, potest infundere intellectui species objectorum non solùm naturales, sed etiam supernaturales, sicut infudit Christo Domino, cum illis objectâ cognoscenti independenter à phantasmatibus, ut docent Theologi in Tractat de Perfectione Christi. Quod & ad similes actus eliciendos asserit etiam de Deipara Exim. Doct. tom. 2. in 3. partem disp. 9. sect. 3. Qui quidem agendi modus communis non est reliquis Justis. 331.

At virtus intellectiva, cùm non solùm concurrat in genere causæ efficientis, sed indispensabiliter etiam in genere causæ formalis, est enim virtus immanenter operativa suæ intellectionis ex Trident. cit. num. 323. quæ immanentia & rationem effectivam, & formalem simul complectitur; exinde suppleri à Deo se ipso non potest; sic absque albedine nequit Deus reddere Petrum album; neque lapidem, qui ex essentia sua hac vitali virtute caret, potest Deus per supplementum ullum reddere cognoscentem: Etenim licèt non requiratur indispensabiliter, ut actus sit vitalis, & immanens respectu alicujus potentiæ, quod potentia actum illum exigat; requiritur tamen indispensabiliter, quòd actus exigat potentiam: sic potentia naturalis intellectiva non exigit producere actum supernaturalem intellectûs, quo cognoscat, at intellectio supernaturalis producta ex titulo vitalitatis, & immanentiæ exigit ex intrinsecis suis manere in intellectu, non verò exigit manere in lapide; licèt enim res naturalis non possit exigere supernaturalem, cùm sit supra illius exigentiam, at res supernaturalis potest exigere naturalem, cùm hæc sit intrinseca illius exigentia; sic unio hypostatica supernaturalis exigit humanitatem naturalem. 332.

Supp. 7. Inter cognitionem divinam utpote improductam, & cognitionem creatam utpote productam magnum intervenire discrimen respectivè ad potentiam cognoscentem, atque ad objectum cognitum. Ratio est; quia cognitio divina utpote improducta respicit intellectum exigendo identitatem cum ipso, ut ex Tract. de Deo latè constat: cognitio verò creata, sive naturalis sit, sive superna, respicit intellectum, exigendo ab ipso produci, atque in ipso per unionem manere. Exinde cognitio divina respicit objectum, aut determinativè, aut purè terminativè, quæ proinde non est verbum mentis, nec imago objecti, licèt sit illius expressio, & repræsentatio; cognitio verò creata respicit objectum physicè motivè, quæ proinde est expressio, & repræsentatio objecti, illius imago, & verbum mentis ex dictis num. 317. Neque impedit, quòd Deus utpotè continens absque imperfectione virtutem effectivam omnium objectorum possit se ipso immediatè concurrere cum potentia creata locò objecti immediatè non concurrentis ad producendam talis objecti cognitionem; nam in eo casu jam Deus supplet locò objecti concursum effectivum objecti: quod satis est, ut ea cognitio exposítas illas formalitates contineat. Neque ad rem facit, quòd tale objectum in eo casu posset in aliquo sensu dici purè terminativum juxta aliquorum expo- 333.

sitionem;

sitionem: nam in sensu, de quo loquimur, certè non esset purè terminativum.

331. Supp. 8. Causam adæquatam naturalem productivam naturalis cognitionis elevari à Deo in præsenti providentia ad producendam cognitionem supernaturalem, qua, ut ait Apostolus, cognoscimus per speculum in ænigmate. Unde habitus per se infusi, aut auxilia divinæ gratiæ, aut omnipotentia extrinsecè applicata, quæ locò illorum habituum concurrunt, continent in se virtutem elevativam comprincipii tenentis se ex parte objecti, & comprincipii se tenentis ex parte potentiæ; atq; simul concurrendi effectivè cum illis. Ratio est, quia principium supernaturale, quo naturalis causa elevatur, ideo confertur creaturæ, ut virtus illa, quæ naturaliter operando efficiebat suum actum naturalem, simul cum principio elevante supernaturaliter operando efficiat actum supernaturalem; atqui neq; sola virtus naturalis objectiva, neque sola virtus naturalis intellectiva, sed utraq; simul eliciebat actum suum naturalem, ut constat à n. 318. ergo neq; sola virtus naturalis objectiva, neq; sola virtus naturalis intellectiva, sed utraq; simul elevatur à principio supernaturali, ut concurrendo cum ipso eliciat suum actum supernaturalem.

332. Quapropter cùm habitus, seu principium supernaturale non recipiatur intrinsecè in specie impressa, sed in intellectu, nó elevat intrinsecè, sed extrinsecè speciem impressam, & intrinsecè intellectum, ut bene notârunt Ripalda tom. 1. de Ente supernaturali disp. 54. sect. 1. n. 10. & Card. de Lugo disp. 9. de Fide sect. 4. n. 70. Etenim principium elevans causam naturalem ad supernaturaliter operandum, est ex genere illorum, quibus eo ipso debetur concursus aliarum causarum naturalium, ut ponatur effectus: sic in hypothesi, qua supponatur possibilis oculus corporeus supernaturalis non indigens lumine ad videndum colores, objectum naturale, aut locò ipsius naturalis species absq; nova elevatione concurreret ad producendam visionem. Sic defactò corpus gloriosum per dotem subtilitatis habet posse penetrari cum quolibet alio corpore, quin corpus, cum quo penetratur, indigeat alia dote subtilitatis. Unde principium intrinsecum elevans, non exinde dicitur magis connaturale, quàm extrinsecum, quia naturale sit intellectui; non enim est naturale, sed supernum: sed dicitur magis connaturale, quia tale est juxta naturam gratiæ habitualis inhærentis animæ: sicut enim reliquæ naturæ exigunt potentias sibi intrinsecas, & permanentes; ita etiam gratia, quæ est quasi natura in ordine supernо radicans supernas potentias animæ, connaturaliùs constituitur exigens potentias intrinsecas, quæ animam elevent, quam extrinsecas: unde cùm gratia non exigat recipi in objecto, exinde neq; exigit principium intrinsecum objecto ipsum elevans, sed id totum præstat per principium potentiæ intrinsecum.

333. Hæc autem est ratio, propter quam omnes Theologi antiqui cóstanter docuerunt, & præter unum, vel alterú docent etiam omnes Recentiores, ut locis n. super. citatis ostendunt Lugo, & Ripalda, ad primam cognitionem supernaturalé objecti necessariá nó esse speciem supernaturalé: talis námq; species non producitur ab objectis; etenim si species naturalis nequit se sola immediatè producere actum supernaturalem, neq; objectú naturale posset se solo imediatè producere speciem supernaturalem: quod etiam patet in objecto supernaturali abstractivè à nobis cognito, absq; eo, quòd per se immittat speciem supernaturalem. Rursus neq; species objectorum supernaturalium, quæ per actus supernaturales abstractivè cognoscimus, infunduntur à solo Deo, ut contendit unus vel alter Recentior. Ratio est, quia si tales species infunderentur à solo Deo, Prædicatores, & Magistri nullum prorsus haberent influxum in conversionem infidelium; eorúmq; ministeriú est apparentia solùm phantastica, ad nihil deserviens, nisi ut tegeretur operatio Dei, qui solus interiùs species ministraret absq; ullo concursu prædicationis humanæ. Atq; adeò immeritò Paulus dixisset: *Ego plantavi.* Et inutiliter interrogâsset: *quomodo credent sine prædicante.*

334. Ridiculus quidem esset, ut ait Card. de Lugo, & alienæ gloriæ usurpator fraudulentus, qui diceret se aliquam arborem plantâsse, eo quòd ipso semen jaciente, quo nihil prorsus germinavit, aliud semen diversum in eodé solo sevit, ex quo arbor nata est. Si ergo prædicatio speciem in audiente generat, quæ species stabilis omnino manet, nec cognitionem ullá parturit, sed sola species alia à Deo infusa id totum facit, ipse homo non magis plantat, vel docet, quàm si surdo loqueretur: & Deus eodem tempore eadem objecta illi revelaret: unde immeritò, & sine fundamento Paulus discipulos suos alloquens diceret: per Evangelium ego vos genui. Si enim semen Evangelicum à Paulo in audientium mentes jactum, sterile omnino manserit, & absque ullo prorsus effectu, solúmque semen à solo Deo immissum germinaverit, non quidem Paulus, sed solus Deus discipulos genuisset.

335. Ne autem hæc adeò absurda dicantur, fatendum est species illas, quas prædicatio gignit in mentibus audientium, influxum habere in actus supernos, quatenus ex ipsis, & potentia intellectiva conflatur causa adæquata naturalis, quæ simul cum principio elevante producit actum supernaturalem: atq; ita Prædicator influxum habet in assensum Evangelio, & fidei præstitú; alioquin tota prædicatio Evangelica phantastica, & apparens redderetur, si solus Deus ad præsentiá prædicatoris species alias conferret, sicuti si ad cantum galli illas infunderet. Tunc enim prædicator nec plantaret nec generaret, sed esset purus terminus; ad eũ modũ, quo, quando Dominus præcipit servo, ut conferat eleemosynã, cùm insonuerit horologium, sonus horologii se habens ut purus terminus, nó causat eleemosynam, neq; est causa physica, neq; moralis illius, ut

ut constat ex dictis à n. 20. & 189. de Sacramentis. Quapropter nec sola species, nec sola potentia, sed utraque simul elevatur, atque cum principio superno producit actum supernum.

336. Supp. 9. Visionem, qua Beati in præsenti providentia Deum intuitivè vident, procedere non solùm à Deo, aut specie impressa locò Dei concurrente, sed etiam ab intellectu creato. Ratio est, quia visio beatifica est vitalis respectu intellectûs beati, illúmque denominat viventem juxta illud Joan. 17. Hæc est vita æterna, ut cognoscant te Deum verum. Atqui potentia debet producere actum, quo denominatur vivens, ita ut non possit merè passivè se habere, ut constat ex n. 323. ergo &c. Cæterùm cùm intellectus ex se improportionatus sit ad visionem illam supernaturalem producendam, neque Deus per se solum defactò suppleat comprincipium elevans requisitum ex parte potentiæ, sed ex dictis n. 132. se accommodet exigentiæ gratiæ ex natura sua postulantis habitus per se infusos, inhærentes potentiæ ex dictis à n. 60. de Virtut. Pœnitentiæ, ut causam naturalem elevent, atque cum ipsa effectivè ad suos actus concurrant, exinde sicut ad exigentiam habitualis gratiæ confert Deus in via habitum per se infusum fidei ad eliciendum supernaturalem actum fidei, aliósque virtutum habitus ad supernaturales earum virtutum actus eliciendos; sic etiam in patria ad eliciendam visionem confert ad exigentiam gratiæ habitualis habitum luminis glotiæ. Proinde contra errorem Begardorum, & Begvinarum cit. n. 130. definivit Concilium Vienn. ut refertur in Clement. Ad nostrum de Hæret. *Animam indigere lumine gloriæ ad Deum videndum, & eo beatè perfruendum.*

337. An autem ex vi hujus definitionis Concilii Vienn. sit de fide dari in Beatis lumen aliquod per modum habitûs, seu qualitatis in potentia permanentis, negant Molina, Vasquez, Granado, aliíq;. Ratio est, quia quodcunq; auxiliũ sive intrinsecum, sive extrinsecũ, quo potentia obedientialis elevetur ad videndum Deum est lumen effectivum, cùm deserviat ad eliciendam claram DEI visionem, quod fuit intentum Concilii definientis contra Begardos, & Beguinas non posse naturam solis viribus suis talem visionem elicere. Thomistæ verò, plurésque alii cum ipsis docent, esse de fide dari defactò lumen per modum habitûs. Ratio eorum est, quia verba Conciliorum accipienda sunt secundùm vulgarem sensum, quem habent apud homines: lumen autem vulgariter dictũ apud homines aliquid permanens significat.

338. Video hanc rationem non planè convincere. At quidquid sit de certitudine fidei, censeo Theologicè discurrendo asserendum esse revera dari defactò lumen per modum habitûs. Ratio est, quia gratia habitualis non solùm est in via quasi natura in ordine superno, sed etiam est semen gloriæ; ergo sicut in via conceduntur ipsi connaturaliter principia per modum habitûs ex n. superiori; idque declaravit Concilium ipsum Viennense loco supra citato, ita in patria debet ipsi connaturalius concedi principium per modum habitûs ad actum gloriæ, sive visionis beatificæ; hoc enim conformius videtur menti Concilii. Quinimò si ad eliciendum in patria actum amoris concedunt adversarii dari defactò principium charitatis per modum habitus, quomodo negare possunt ad eliciendum quoque actum visionis dari defactò principium visionis per modum habitûs? Rursus lumen gloriæ daturin patria locò principii fidei, quod erat in via: sed principium fidei ex Vienn. cit. est in via per modum habitûs; ergo lumen gloriæ est in patria per modum habitus. Unde anima defactò indiget tali lumine gloriæ; quia defactò operatur juxta exigentiam gratiæ; juxta quam absque tali lumine gloriæ non operaretur.

Supp. 10. Dupliciter posse principium aliquod concurrere ad producendum terminũ. 1. ut quo, sive immediatione virtutis: sic Paternitas concurrit in divinis ad producendum Filium. 2. Ut quod, sive immediatione suppositi, ex illo Philosophorum, & Theologorum proloquium: actiones sunt suppositorum: sic Pater æternus concurrit ad producendum Filium. Quapropter cùm visio beatifica, ad quam per lumen gloriæ homo elevatur, sit actus intellectûs, adeóque vitalis, quo homo cognoscit, & vivit, non solùm debet effectivè procedere ab habitu, sed etiam ab intellectu. Ratio est, quia ea visio beatifica simul, & indivisibiliter est vitalis, & supernaturalis; atq; adeò requirit causam continentem virtutem vitalem, & supernaturalem, lumen autem se solo non continet vitalitatem, sed supernaturalitatem. Intellectus verò se solo non continet supernaturalitatem, & vitalitatem: conjunctum verò ex intellectu, & lumine utramquè continet formalitatem; atque adeò & intellectus, & lumen debent concurrere ad producendam visionem. Cæterùm cùm visio sit realiter indivisibilis, intellectus & lumen concurrunt ad visionem adæquatè adæquatione effectûs; non verò adæquatione causæ. Sicuti de intellectu, & specie naturali dicitur respectivè ad indivisibilem cognitionem naturalem. Manet autem modò controversia, quomodo concurrant, & quænam ex his sit ratio agendi?

SECTIO II.

Quomodo intellectus, & lumen concurrant ad visionem.

DUæ quæstiones sub eodem titulo continentur, ut ex sententiarum diversitate constabit. Prima sententia docet lumen ita concurrere, ut sit tota ratio agendi: intellectum verò ita ut sit causa principalis, & lumen causa instrumentalis, quæ licèt contradictoria videantur, ut postea expendemus, acriter tamen defenduntur à fere

à ferè omnibus Thomistis, quos sequitur Gonetus tom. 1. disp. 3. de Lumine gloriæ. Secunda sententia docet lumen gloriæ esse duntaxat dispositionem, sine qua non operabitur intellectus visionem beatificam: intellectum verò esse totam rationem agendi. Ita Aureolus, & Bachonius, quem Bachonistæ, aliique Recentiores sequuntur. Tertia sententia tenet intellectum, & lumen concurrere effectivè ad visionem, ita ut neque solùm lumen, neque solus intellectus sit tota ratio agendi, sed conjunctum ex intellectu, & lumine. Ita Scotus, quem Scotistæ sequuntur apud Mastr. tom. 1. disp. 6. q. 4. art. 3. Ex. Doctor, omnésq; nostri, quos citat & sequitur Ripalda disp. 30. de Ente supern. sect. 2. licèt non conveniant in assignanda causa principali; nam P. Elize utriq; tribuit rationem causæ principali: Ripalda tribuit gratiæ quoad denominationes, quæ solùm ipsi competunt. Ex. Doctor tribuit rationem causæ principalis lumini elevanti: intellectui verò elevato rationem causæ instrumentalis. Ut autem duas istas quæstiones per assertiones singulas dissolvamus.

341. Ass. 1. contra 1. & 2. sententiam, neq; lumen se solo, neq; intellectus se solo est tota ratio agendi: bene verò aggregatum ex virtute obedientiali elevata, & comprincipio superno elevante, quod brevitatis causa vocamus intellectum, & lumen; licèt in virtute obedientiali comprehendatur species, quando objectum se ipso non concurrit immediatè objectivè ex dictis àn. 333. Prob. jam Conclusio sic explicata. Illa est ratio agendi visionem, quæ est virtus immediatè productiva visionis: atqui neque solus intellectus, neque solum lumen, est virtus immediatè productiva visionis: bene verò aggregatum ex virtute obedientiali, & principio superno elevante; ergo neque solus intellectus, neque solum lumen, sed aggregatum ex utroq; est tota ratio agendi visionem modo explicato. Major, & consequentia tenent. Minor, in qua stat tota difficultas, prob. Neq; solus intellectus, neq; solum lumen est tota ratio agendi actum supernaturalem, ad quem lumen elevat intellectum, sed aggregatum ex obedientiali virtute, & lumine: atqui visio est actus supernaturalis, ad quem lumen elevat intellectum; ergo &c. Minor, & consequentia tenent: major constat ex Trident. sess. 6. c. 5. ubi de homine recipiente principium supernum ad actus suos eliciendos, ita habet: *Ut qui per peccata à Deo aversi erant, per ejus excitantem, atque adjuvantem gratiam ad convertendum se ad suam ipsorum justificationem eidem gratiæ liberè assentiendo, cooperando disponantur.* Atqui homine cũ comprincipio superno cooperari planè significat & lumen, & virtutem obedientialẽ simul operari; aliter quippe non daretur cooperatio; ergo &c. Quapropter sub principio elevante comprehendimus etiam speciem, si quandoque sit supernaturalis, aut objectum divinum, si immediatè ratione sui absq; specie concurrat, de quo postea.

342. Resp. 1. ex Thomistis. Solum lumen concurrere ut virtutem proximam, sive ut *quo*; intellectum verò ut virtutem purè remotam, sivè ut *quod*; adeóq; totam rationem agendi stare in solo lumine. Contra tamen 1. Trident. in verbis cit. n. super. Definit contra Luth. & Calvinum, liberum hominis arbitrium cooperans cũ principio superno non se habere merè passivè, ut definitur etiam eâdem sess. 6. can. 4. cit. n. 323. atqui si intellectus concurreret solùm remotè, & ut *quod*, se haberet merè passivè; ergo &c. Prob. min. Illud se habet merè passivè, quod recipit intellectionem, eam autem non producit, neque est radix principii *quo* influentis, neq; cum principio producente constituit suppositum producens: sin autem, assignent adversarii, quid aliud sit merè passivè se habere: atqui ita se haberet intellectus, si visionem imediatè non produceret; ergo &c. Contrà 2. Ex eo, quòd visio producta sit supernaturalis, lumen supernaturale nõ concurrit ad illam remotè, sed proximè, ergo ex eo, quòd visio producta sit vitalis intellectûs, qui est potentia vitalis, non concurret ad illam remotè, sed proximè. Contrà 3. Lumen neq; constituit cum intellectu unum suppositum, neq; procedit ab intellectu tanquàm à virtute, in qua radicatur, sicut apud adversarios procedunt potentiæ ab anima, in qua radicantur, & frigiditas ab aqua, ratione cujus radicationis dicitur apud modernos Thomistas aqua producere frigiditatem, & anima intellectionẽ; ergo si intellectus non producat imediatè visionem, nullus manet titulus, ratione cujus verè dicatur producere; atq; adeò ad illam intellectionem merè passivè se habere,

343. Resp. 2. Ex Bacconio, & Aureolo, neq; intellectum, neq; lumen se habere merè passivè; quia intellectus se habet ut tota ratio immediatè producendi, & lumen ut ratio imediatè disponendi. Contrà tamen 1. Si intellectus se haberet ut tota ratio producendi, non esset verum dicere, quòd gratia Dei producit cum homine: sed solùm esset verum dicere, quòd homo producit cum gratia; sed hoc est contra Scripturam 1. Cor. 15. ubi Paulus ait: *Abundantius illis omnibus laboravi: non ego autem, sed gratia DEI mecum*; ergo &c. Contrà 2. Intellectus se solo non continet perfectionem supernaturalitatis repertam in visione, quam quidem perfectionem lumen continet; ergo lumen non solùm se habet ut dispositio, sed etiã ut partialis, & vera causa visionis. Contrà 3. Comprincipiũ supernaturale verè dicitur agere actum supernaturalẽ, atq; adeò visionem, ut constat ex Trident. & Paulo citatis: atqui pura dispositio nõ dicitur agere effectũ, approximatio enim igns nõ dicitur producere ignem, aut comburere; ergo &c. v. n.

344. Probat. 2. Conclusio contra prædictos. Si homo nullam haberet vim activam propriam, & essentialem sibi ad cognitiones naturales totáque vis activa consisteret in specie impressa, dici non posset hominem verè & propriè agere cognitiones naturales, licèt ipsi forent intrinsecæ species; ergo si intellectus nullam haberet vim activam propriam, & essentialem sibi ad visionem supernam, sed tota staret in lumine: aut econtrà, si lumen nullam habe-

ret vim activam, sed tota staret in intellectu, non posset intellectus dici verè &, propriè agere visionem, licèt illi esset intrinsecè lumen; neque lumen posset dici verè, & propriè agere visionem, licèt esset intrinsecum intellectui. Consequentia patet, quia sicut in eo casu species, quamvis foret intrinseca homini, reipsa non esset aliquid hominis, aut ab ipso radicatum; sed quid extraneum, & objecti proprium: eodem modo se haberet lumen respectu intellectûs, & econtrà. Quinimò cùm lumen sit supernaturale, esset intellectui magis extraneũ; ergo &c. Conf. 1. ad homines contra Thomistas: per vos est impossibilis extrinseca elevatio per auxilium extrinsecum; quia tota virtus esset extranea: nec homo posset dici agere, cùm virtute careret; sed etiam esset homini extranea illa species, & intellectui quoq; esset extraneum, sive indebitum lumen; ergo &c. Conf. 2. Intellectus non se approximat objecto, licèt sit ipsi intrinseca approximatio objecti, sive species, quæ est tota ratio approximandi: ergo neq; intellectus producet, licèt sit ipsi intrinsecum lumen, quod est tota ratio producendi.

345. Prob. 3. Principium supernaturale concurrens cum intellectu ad actus supernaturales viæ, non est tota ratio agendi eos actus in via: ergo lumen concurrens cum intellectu ad producendam visionem in patria, non est tota ratio agendi visionem in patria. Consequentia tenet, quia ratio, propter quã adversarii negant intellectui virtutem immediatam agendi est supernaturalitas effectûs producti. Antecedens verò probat. Intellectus cum comprincipio supernaturali producens actus supernaturales meritorios in via, verè, & propriè laborat, atq; experitur in se conatum, & defatigationem, ut constat experientia, & docet Paulus citatus n. 343. per illa verba: abundantiùs illis omnibus laboravi: & habet etiam Tridentin. sess. 14. c. 2. dicens: Ut meritò pœnitentia laboriosiùs quidã baptismus à SS. PP. dictus fuerit. Atqui si non ageret immediatione virtutis, non ita laboraret in salutarium actuum elicientia, neq; experiretur conatum, & defatigationẽ: etenim virtus, quæ non impenditur in effectum, non defatigatur in effectûs productionem, neq; ad producendum effectum opus est, ut conatum præstet; ergo &c.

346. Conf. Ponamus duos Angelos in eodem loco Gabrielem, & Michaëlem, & eundem habitum charitatis in utroque: eliciat actum charitatis Gabriel, & non Michaël: ecce virtus supernaturalis agendi, quæ est in Michaële producit actum charitatis: hæc omnia possibilia sunt. Modò sic: licèt eadem ipsissima virtus, quæ est in Michaële, se totam impendat in actum charitatis, Michaël non dicitur laborare, neque agere; quid ergo additur in re, quando dicitur Michaël laborare in casu nostro? Etenim si nihil in re additur, sicut modò non dicitur operari Michaël, nec dicetur Gabriel operari. Rursus in eo casu nec Michaël deberet desistere ab aliis actibus, nec posset sentire conatum proprium, nec ullam defatigationem, aut tedium, de quo nulla alia potest esse ratio, nisi quòd ipse non impendat in opus nativam virtutem; ergo &c. Confirmat. 2. Ridiculum omnino esset in tali casu excitare immediatè Michaëlem, & confiliis ipsum impellere ad operandum, quando-quidem licèt in ipso sit virtus operativa, non est ipse virtus operativa, nec virtus applicativa virtutis, cùm res naturalis in sententia adversariorum non possit applicare supernaturalem. Ex quo ridiculum esset excitare homines ad benè operandum supernaturaliter in via: sed hoc est absurdum; ergo &c. Omitto aliam rationem ex libertate desumptam, quam quisque facilè poterit inferre, quamque contra Lutherum, & Calvinum, atque contra istam Thomistarum urgebinus latè anno sequenti in Tractatu de Gratia.

Probat. 4. Actus habentes formalitates, & prædicata, ratione quorum exigunt produci tanquam à virtute immediata, & ab intellectu, & à lumine non procedunt tanquam à tota ratione agendi à solo intellectu, vel à solo lumine, sed ab utroque. Atqui se habet ita visio intuitiva Dei; ergo &c. Probat. minor. Visio intuitiva Dei est per identitatem & vitalis, & supernaturalis: atqui ratione vitalitatis non minùs exigit procedere ab intellectu immediatè effectivè, quàm ratione supernaturalitatis exigat effectivè immediatè procedere à lumine: etenim sicut lumen non est potentia vitalis, nec vivens; ita intellectus non est potentia supernaturalis, nec elevans: atqui visio ratione vitalitatis debet effectivè, & immediatè procedere à potentia vivente per ipsam, & ratione supernaturalis à principio intrinsecè superno; ergo &c. Conf. Actus visionis non minùs est vitalis respectu intellectûs, quàm actus meritorius viæ sit electio respectu voluntatis: atqui actus meritorius viæ, quia est formalis electio respectu voluntatis debet physicè, & immediatè procedere à voluntate: nec potest voluntas respectu illius merè passivè se habere, ut contra Lutherum, & Calvinum definitum est à Tridentino ex n. 323. ergo &c.

Prob. 5. Ex D. Thoma 1. Part. q. 12. art. 5. in corp. dicente: Cùm igitur virtus naturalis intellectûs creati non sufficiat ad Dei essentiam videndam, ut ostensum est, oportet, quòd ex divina graria superaccrescat ei virtus intelligendi: & hoc augmentum virtutis intellectivæ, illuminationem intellectûs vocamus: sicut & ipsum intelligibile vocatur lumen, vel lux; & istud est lumen, de quo Apoc. 21. Quòd claritas Dei illuminabit eam; scilicet societatem Beatorum Deum videntium; & secundùm hoc lumen efficiuntur Dei formes, id est Deo similes, secundùm illud 1. Joan. 3. *Cùm apparuerit similes ei erimus, & videbimus eum sicuti est.* Modò sic: ex D. Th. ad eliciendam visionẽ, auꝑ getur intellectui virtus, ut intellectus sit potens illam elicere; ergo non sola virtus superveniens, sed simul etiam virtus, quæ præerat in intellectu, producit immediatè visionem. Patet con-

consequentia, quia si sola virtus superveniens esset tota ratio agendi, non esset verum, quòd crescerer, seu augeretur virtus productiva: sed potiùs esset verum dicere, quòd veniret tota virtus productiva. Vide num. 358. Confir. Ex eo, quòd species impressa habeat virtutem cum intellectu ad producendam naturalem cognitionem, neque est tota ratio agendi naturalem cognitionem, neque supponit in intellectu totam rationem agendi, sed constituit rationem agendi adæquatam, resultantem ex specie, & intellectu; ergo pariter in casu nostro. Responsiones, quæ dari possent, manent jam superiùs impugnatæ.

349. Assero 2. Cùm Exim. Doctore: Lumen gloriæ est causa principalis, intellectus verò est causa instrumentalis visionis. Prob. 1. Quando duæ causæ partiales concurrunt ad effectum, illa est causa principalis, cui præcipuè tribuitur effectus, & quæ suo nomine operatur, quando causa instrumentalis non quidem nomine suo, sed nomine principalis agit: atqui lumini principaliùs, quàm intellectui, tribuitur visio beatifica: simulque intellectus agit nomine luminis elevantis: lumen verò agit nomine suo; ergo &c. Prob. min. ex Paulo cit. num. 343. ubi ait: Non ego autem; sed gratia Dei mecum. Quibus in verbis principaliùs attribuit effectum gratiæ, quàm virtuti elevatæ, significans gratiam agere nomine suo: virtutem autem elevatam nomine gratiæ elevantis: aliter non dixisset: non ego autem, sed gratia Dei mecum; sed potius dixisset, non autem gratia Dei, sed ego cum gratia Dei; ergo &c.

350. Prob. 2. & explicatur conclusio. Causa instrumentalis ea est, quæ non suo, sed alterius nomine agit; quod evenit multipliciter: primum solùm agendo per virtutem motu acceptam vel physicè, vel moraliter: sic serra est causa physica instrumentalis: Prorex verò est causa moralis instrumentalis. Secundò solùm agendo aliquid prævium ad finem principaliter intentum: sic calor disponens ad ignem est causa instrumentalis ignis. Tertiò agendo obedientialiter per auxilium indebitum; unde potiùs effectus tribui debet danti, quàm recipienti exaltationem proportionantem; in ipsis enim terminis implicat, quòd causa obedientialis ut obedientialis, & non nisi obedientialiter potens operari, agat nomine suo; sive ut principalis: quapropter lumen est causa principalis: intellectus verò est causa instrumentalis.

351. 4. Agendo per influxum sibi debitum, sed ex intentione supplendi defectum principalis: sic apud Philosophos species impressa vocatur causa instrumentalis, quia concurrit ex intentione supplendi defectum objecti: intellectus verò cum anima indentificatus producens intellectionem, dicitur causa principalis, licèt se solo, & absque influxu speciei non contineat totam virtutem productivam effectûs, ut constat à num. 325. Modò sic: admissa nostra explicatione de causa instrumentali, lumen est causa principalis, & intellectus est causa physica instrumentalis visionis: atqui explicatio nostra admitti debet, quandoquidem comprehendit, & explicat omnem causam principalem contrapositam instrumentali, & econtrà: quod non explicant aliæ expositiones, quæ ferri solent, ut constabit singulas expendenti; ergo &c.

Prob. 3. S.S.P.P. sæpissimè liberum arbitrium 352.
appellant instrumentum divinæ gratiæ, & simpliciter negant illud esse agens principale in negotio salutis. & D. Thomas 2. 2. quæst. 173. art. 2. ait: *Movetur mens Prophetæ à Spiritu Sancto, sicut instrumentum.* Ergo à fortiori idem dicendum est de intellectu creato respectu visionis beatificæ, vid. num. 358. Confir. 1. Causa principalis secundùm D. Thomam est illa, quæ operatur per propriam formam proportionatam cum effectu: instrumentalis autem, quæ operatur per virtutem alienam, & derivatam à causa principali, atqui intellectus creatus non influit in visionem creatam per formam, aut virtutem propriam, sed alienam, ipsique indebitam, & extraneam, nimirum per lumen gloriæ à Deo infusum: ergo intellectus non est causa principalis, sed instrumentalis; solumque lumen gloriæ est causa principalis visionis. Confir. 2. ad homines contra Thomistas: lumen gloriæ apud ipsos est tota ratio agendi visionem; ergo lumen gloriæ est causa principalis visionis.

Resp. Gonettus, quòd, quando S. S. P. P. 353.
appellant liberum arbitrium instrumentum divinæ gratiæ, loquuntur de Instrumento impropriè sumpto, & in generali quadam acceptione, quod non extrahit illud à ratione causæ principalis. Instrumentum enim; ait; dupliciter sumi potest: & propriè quidem, & impropriè, ut colligitur ex D. Thoma quæst. 24. de verit. art. 1. ad 5. & 3. contra Gentes cap. 100. Contrà tamen 1. Licèt Instrumentum aliquando sumi possit impropriè; in casu nostro testimonia S. S. P. P. non possunt intelligi impropriè, sed propriè, & rigorosè; atqueadeò de instrumento propriè sumpto; ergo. Resp. data est contrà D. Thomam, & S. S. P. P. Prob. ant. Testimonia S. S. P. P. intelligenda sunt in rigoroso, & proprio sensu, quando nulla adest ratio incontrarium: aliter ad omnia testimonia P. P. respondere possemus eos loqui impropriè, quod magna esset irreverentia; & maximum absurdũ in Theologia: sed in præsenti nulla datur ratio, ne sumantur in sensu proprio, & rigoroso; quinimò ratio cogit, ut ita accipiantur, quandoquidem S.S. P.P. numquam dicunt intellectum esse causam principalem, & gratiam instrumentalem; sed econtrà semper constantissimè loquuntur, dicentes gratiam esse causam principalem; ergo &c. Contrà secundò. Nulla adest ratio, no dicamus, intellectum operari visionem supernaturalem, ut causam obedientialem, cui visio illa omnino indebita est, ut constat à num. 131. Lumen verò non operari ut causam obedientialem, neque ut causam, cui visio sit indebita, aut supra ipsius jura: intellectus enim eget lumine ad visionem, quam non exigit: lumen verò

eget intellectu ad visionem, quam exigit; ergo nulla est ratio, ne locutiones S. S. P. P. in sensu rigoroso accipiantur.

354. Contrà 3. Intellectui etiam adiuto per lumen gloriæ non debetur visio ratione sui, sed ratione luminis gloriæ, quod quidem est tota ratio, cur debeatur, vel dicatur deberi toti complexo; ad eum modum, quo materia est ratio, cur totus homo dicatur materialis: & anima est ratio, cur totus homo dicatur spiritualis: cum hoc autem discrimine, quòd anima non advenit supra exigentiam materiæ; sicuti advenit lumen supra exigentiam intellectûs: atqui eo præcisè, quòd visio debeatur intellectui non ratione sui, sed ratione luminis, quod est supra omnem ordinem naturalem, & exigentiam intellectûs, nequit intellectus se habere ut causa principalis, sed ut causa instrumentalis visionis, non quidem latè, sed rigorosè sumptæ; ergo &c. Contrà 4. Applicatio omnipotentiæ ad producendam visionem non advenit complexo ex intellectu, & lumine ratione exigentiæ intellectûs, sed ratione exigentiæ luminis: etenim ex duabus concausis in eamdem actionem concurrentibus, ea est propriè principalis, & elevans, cui duo competunt; primum jus ad consortium cum altera comparte virtutis. Secundum jus ad operationem in linea physica saltem moraliter in consortio alterius comprincipii. Istis enim positis altera superioris est ordinis in agendo, ac proinde ipsi, & non comparti debitus est concursus causæ primæ ad effectum; unde ipsi detur compars, non econtra. Quapropter si concausæ se mutuò exigant, vel inexigant mutuò, nec una præ altera sit ratio, cur complexo debeatur operatio, ut evenit in duobus ignibus se per accidens attemperantibus ad tertium; aut in intellectu, & specie, aliisque causis mutuò subordinatis inter se, neutra dicetur elevata, vel elevans: beneverò si concurrant duæ suprà positæ conditiones, quæ concurrunt in lumine; ergo &c. Ex dictis

355. Fit 1. Intellectum (idem de aliis similibus causis) habere virtutem inchoatam ad visionem beatificam, quæ quidem inchoata virtus jure dicitur potentia obedientialis, nec absolutè dicenda est potentia naturalis. Ratio est, quia ista vox *potentia naturalis* secundùm significationem, quam habet in scola, talis dicitur, quatenus respicit terminum naturalem: atqui virtus inchoata non dicitur talis, secundum significationem, quam habet in Schola, prout respicit terminum naturalem, sed prout respicit terminum supernaturalem; ergo virtus inchoata dicenda non est potentia naturalis, sed potentia obedientialis. Quapropter potentia obedientialis, & potentia naturalis, licèt sint idem secundùm rectum, sunt diversissimæ secundùm obliquum, a quo desumunt appellationem: ad eum modum, quo virtutes diversas accipiunt denominationes secundùm diversos actus, quos eliciunt, ut dixi de Vir. Pœn. à num. 63. Unde intellectus dicendus est causa partialis respectu visionis, non quidem causa partialis naturalis, sed causa partialis obedientialis.

Fit 2. Contra Alvarez, aliosque Thomistas, gratiam determinari ad agendum non quidem à voluntate nudè sumpta, bene verò à voluntate instructa, & operante cum gratia, se attemperanti voluntati quoad munus determinandi; Ratio est. *Quia uti, est applicare aliquod principium actionis ad actionem*, ut habet S. Thomas 1. 2. quæst. 16. art. 1. Sed voluntatis instructæ cum gratia, est uti gratia ad operandum, ut habet idem D. Thomas Lect. 1. ad 2. Corinth. 15. & 1. part. quæst. 62. art. 3. ad 2. Idemque docent Concilium Senonense, & alii P. P. apud Ripal. disp. 110. Sec. 10. ergo voluntatis instructæ gratia est applicare gratiam ad actionem, ac proinde & munus determinandi: insuper actio salutaris procedens à voluntate, & à gratia, est electio voluntatis, & non gratiæ, sed electio non est ejus, qui determinatur ab alio cooperante, sed ejus, qui determinat; est enim ejus, cujus in potestate est, quòd sit, vel non sit actio; ergo voluntatis, & non gratiæ est munus determinandi ad salutarem actionem. Rursus electio solùm competit potentiæ ad utrumq; indifferenti, cujus libito relinquitur determinatio: sed hoc voluntati convenit instructæ gratia, & non gratiæ ad actus salutares non potenti prædeterminare; ergo &c. Verùm de his latiùs in Tract. de gratia.

SECTIO III.

Solvuntur opposita.

OBjic. 1. Contra 1. Si lumen gloriæ non esset tota ratio agendi, intellectus haberet virtutem inchoatam ad visionem: sed talis inchoata virtus est chymærica; ergo &c. Prob. min. ex D. Thoma quæst. un. de virt. in Com. art. 10. ad 2. ubi ait: *Respectu eorum, quæ facultatem naturæ non excedunt, habet homo à natura non solùm principia receptiva, sed etiam principia activa: respectu autem eorum, quæ facultatem naturæ excedunt, habet homo naturâ aptitudinem ad recipiendum.* Atqui aptitudo ad recipiendum non est potentia activa, sed passiva; ergo ex D. Thoma non datur in creaturis potentia obedientialis activa respectu actuum supernaturalium naturæ indita; sed passiva tantùm, & receptiva formarum supernaturalium, quibus mediantibus possit actus supernaturales elicere. Confir. 1. Ex D. Thoma 1. 2. quæst. 109. art. 1. dicente: *Unaquæque forma indita rebus à Deo habet efficaciam respectu alicujus actûs determinati, in quem potest secundum suam proprietatem, ultro autem non potest, nisi per aliquam formam superadditam.* Atqui hoc esset falsum, si in rebus creatis daretur potentia obedientialis immediatè productiva actuum supernaturalium; ergo &c. Confir. 2. ex eodem D. Thoma 3. part. quæst. 62. art. 4. & q. 27. de verit. art. 4. pluribusque aliis in locis, docente, in Sacramentis Novæ Legis residere virtutem

tem, intrinſecam ad producendam gratiam, quam virtutem dicit eſſe ſpecialem, incompletam, fluentem, & tranſeuntem, ac reductivè pertinere ad prædicamentum qualitatis, in quo ponitur gratia ſanctificans: atqui ſi in Sacramentis Novæ Legis daretur potentia obedientialis gratiæ productiva, inutilis eſſet hæc virtus ſpecialis tranſiens, & fluens; ergo &c.

358. Reſp. conc. maj. & neg. min. Ad prob. conc. maj. in ſenſu D. Thomæ, & diſt. min. aptitudo ad recipiendam adæquatam rationem agendi non eſt activa, ſed paſſiva conc. ad recipiendum inadæquatam virtutem agendi, ſive incrementum virtutis, quo elevatur virtus receptiva ad agendum, per virtutem inadæquatam agendi, quam ſuſcipit; talis quippe aptitudo non eſt activa, ſed paſſiva neg. min. & conſequentiam; quæ quidem eſt contra D. Thomam in ſenſu diſtinctionis noſtræ loquentem, ut ex n. 348. Tum etiam in 4. diſt. 8. q. 2. a 3. ad 4. ubi ait: *ſicut creaturæ ineſt potentia obedientiæ, ut in ea fiat, quidquid creator diſpoſuerit, ita etiam ut ea mediante fiat, quod eſt ratio inſtrumenti.* Ad 1. confirmationem conc. maj. & neg. min. quia potentia obedientialis nequit in effectum prodire abſque principio elevante; atque adeò virtus inchoata talis eſt, ut ſine virtute ſuperaddita operari non poſſit effectum, quem reſpicit. Ad 2. confirmat. diſt. maj. quam dicit eſſe ſpiritualem, & elevantem omitto, obedientialem, & elevantem neg. maj. & diſt. min. neg. conſeq. Quia virtus inchoata non eſt virtus elevans, ſed elevata; quæ ſine elevante nequit producere effectum, utpote inchoatæ virtuti omnino indebitum, & debitum vrituti elevanti. Unde ex hac doctrina D. Thomæ à longè petitur argumentum contra noſtram ſententiam. Dixi etiam omitto; quia licèt quandoque D. Thom. indicet Sacramenta phyſicè cauſare gratiam: quandoque etiam indicat nō phyſicè, ſed moraliter eam cauſare, ut dixi in tract. de Sacrament. Vide num. 399.

359. Objic. 2. Inſtando ſimul ſolutionem. Virtus inchoata à nobis admiſſa in intellectu reſpectu viſionis, ſimul eſſet entitativè naturalis, & ſupernaturalis: atque adeò chymerica: ergo non in intellectu, ſed in ſolo lumine ſtat tota ratio agendi viſionem. Prob. ant. in primis ea virtus eſſet entitativè naturalis; cùm ſit de eſſentiali rei naturalis conſtitutivo: deinde eſſet entitativè ſupernaturalis; cùm potentia ſpecificetur ab actu, in quem ordinatur, atque adeò ſi ordinatur ad actus ſupernaturales erit entitativè ſupernaturalis; ergo &c. Conf. Virtus, quæ ſimul eſſet finita, & infinita eſt chymerica: atque illa virtus inchoata ſimuleſſet finita, & infinita: eſſet quidem finita, cùm eſſet creata; eſſet autem infinita, cùm haberet potentiam ad producendum in infinitum; ergo &c.

360. Reſp. neg. ant. ad probationem diſt. antecedens quoad primam partem: eſſet entitativè naturalis ad operandum naturaliter nego, ad operandum obedientialiter conc. ant. deinde diſt. ſecundam partem ant. eſſet ſupernaturalis quoad denominationem provenientem ab operatione conc. quoad entitatem neg. ant. & conſequentiam. Ratio eſt, quia illa virtus naturalis non operatur, niſi ut conjuncta cum virtute ſupernaturali elevante; atqueadeò non operatur niſi ut ſupernaturalizata. Qua de cauſa licèt entitativè ſit naturalis, ineſſe potentiæ operativæ, & denominativè ſupernaturalis, & conſtituit cum comprincipio aggregatum ſupernaturale, & excedens vires naturæ: ad potentiam enim ſupernaturalem non requiritur, quòd omnia ipſius conſtitutiva ſint ſupernaturalia, ſed ſat eſt, quòd aliquod conſtitutivū ſit ſupernaturale ordinans reliqua ad ſupernaturalem operationem, ut contingit in noſtro caſu. Ad Confir. conc. maj. & neg. minorem; quia virtus infinita non eſt illa, quæ dum exiſtat, poteſt in infinitum operari, aliter anima rationalis poteſt, dum exiſtat, elicere actus ſuos naturales per totam æternitatem, eſſet infinita virtus naturalis. Requiritur ergo ad infinitatem, ut res ex ſuis intrinſecis ſit illimitata: cùm autem creatus intellectus illimitatus non ſit, exinde neque eſſet infinitus, ſed revera finitus.

Objic. 3. Colligendo plura abſurda, quæ ex potentia obedientiali intellectûs naſcuntur: nam ſi detur iſta potentia obedientialis in natura, dabitur in natura vis quædam initialis immediatè productiva effectuum ſupernaturalium; atqueadeò erunt in natura initia gratiæ, & ſemina quædam rerum ſupernaturalium, quod fuit error Semipelagianorum, ut videri poteſt in Collat. 13. Abbat. Cheremonis; ergo &c. Confir. 1. Si detur hæc potentia obedientialis in homine fruſtra ponuntur habitus ſupernaturales infuſi ad eliciendos actus fidei, ſpei, & charitatis: fruſtra ponitur in Sacerdote Caracter ad conſecrandum Corpus Chriſti, vel ad abſolvendum à peccatis: inutile etiam erit lumen gloriæ in Beatis ad videndum Deum: ſed hæc omnia ſunt abſurda; ergo &c. Prob. maj. fruſtra fit per plura, quod poteſt fieri per pauciora: ſed per ſolam potentiam obedientialem, & concurſum Dei ſupernaturalem homo poteſt hæc omnia præſtare, & illos actus elicere; ergo ſuperfluum erit ponere in juſtis habitus infuſos, Caracterem in Sacerdotibus, & lumen in Beatis. Confir. 2. Illa potentia obedientialis tollit neceſſitatem gratiæ ſufficientis, & multùm favet Janſenio, & ejus ſectatoribus; gratia enim ſufficiens ſolùm admittitur à Theologis, ut reddat voluntatem proximè, & completè potentem ad eliciendos actus ſupernaturales, præſertim pro eo tempore, & loco, quo tenetur obſervare præcepta ſupernaturalia; ergo ſi per ſolam potentiam obedientialem, & concurſum ſimultaneum poſſit voluntas reddi proximè, & completè potens ad illos actus eliciendos, quare opus erit gratiâ ſufficiente, & auxiliò tranſeunte? 361.

Confir. 3. In Concilio Tridentino Seſſ. 6. can. 362.

can. 3. definitur hominem indigere gratia præveniente in ordine ad actus supernaturales: atqui si homo habet virtutem agendi proximam, & productiva actuum supernaturalium, non est cur talis gratia præveniens desideretur in potentiis elicitivis eorum; sufficiet enim sola gratia concomitans, seu concursus simultaneus ordinis supernaturalis, qui talem virtutem, & potentiam compleat; ergo hæc potentia obedientialis cum necessitate gratiæ prævenientis, & cum definitione Tridentini cohærere nequit. Confir. 4. Si daretur in intellectu potentia obedientialis, destrueretur gratia coefficientiæ; ergo &c. Prob. ant. Non potest esse gratia illa coefficientiæ, si alicui potentiæ entitativè naturali sit connaturaliter debita: de ratione enim gratiæ est, quòd gratis detur, & sine ullo debito: atqui gratia illa coefficientiæ, seu concursus simultaneus ordinis supernaturalis erit connaturaliter debitus tali potentiæ obedientiali, quæ est entitativè naturalis; ergo non poterit dici gratia. Prob. min. Omni virtuti activæ, quæ connaturaliter, & ab intrinseco inest alicui rei titulo connaturalitatis, debetur concursus proportionatus actui, quem respicit: v. g. virtuti illuminativæ solis, & calefactivæ ignis concursus ad illuminandum, & calefaciendum. Unde quando Deus illum denegavit igni ad comburendum tres pueros in fornace, talis denegatio fuit miraculosa, & præter cursum, & leges ordinarias divinæ Providentiæ: sed actus, quem respicit, & ad quem ordinatur potentia obedientialis est supernaturalis; ergo illi connaturaliter debetur gratia coefficientiæ, & concursus supernaturalis ad actus supernaturales eliciendos.

863. Resp. neg. ant. Quia illa virtus obedientialis non posset producere se sola aliquem actum initiantem salutem nostram, & cui deberetur elevatio; sic enim gratia haberet initium in natura, quod quidem docebant Semipelagiani, ut ex num. 702. de Deo. Solùm enim posset illa potentia obedientialis operari cum principio elevante sibi indebito, cum quo posset elicere actum supernaturalem initiantem salutem; qui quidem actus non deberetur potentiæ, quæ elevatur, sed principio elevanti. Ut videas quantùm doctrina nostra distet ab errore Semipelagianorum; est enim discrimen adeò grande, ut potiùs credam, adversarios nolle videre, quàm quòd non videant. Ad 1. Confir. neg. maj. ad probationem dist. maj. Frustra fit, quando æquè connaturaliter fieri potest, omitto: quando ita fieri non potest neg. maj. & dist. min. neg. consequentam. Quia in ista divina providentia principia supernaturalia habentur juxta exigentiam gratiæ, quæ fatentibus adversariis, & omnibus Theologis est quasi natura in ordine superno: cùm autem connaturalius sit naturæ radicare potentias intrinsecas, quàm non radicare, ut ipsi adversarii fatentur, & diximus num. 332. Exinde planè consequitur, connaturalius esse exigentiæ gratiæ, quòd dentur habitus intrinseci fidei, spei, charitatis, aliarumque virtutum, quàm quòd detur competentia solùm extrinseca. Ad 2. Confir. neg. ant. Quia gratia sufficiens requiritur, ut elevet potentiam obedientialem, eamque proximè potentem reddat ad actum eliciendum. Hæc autem gratia in præsenti providentia intrinseca est duplici ex titulo: primo quidem ex exigentia gratiæ habitualis jam explicata: secundo, quia gratia sufficiens actualis stat in actibus vitalibus intellectûs, & voluntatis, qui ex titulo vitalitatis sunt immanentes, & intrinseci. Quomodo ex doctrina nostra tollitur in præsenti providentia necessitas gratiæ sufficientis, & intrinsecæ?

Ad 3. Confir. conc. maj. & neg. min. Quia potentia obedientialis, sive virtus inchoata non est virtus proximè activa, actuum supernaturalium se sola, sed simul cum principio elevante, quo ad eos actus eliciendos indiget, & quod non exigit: atque adeò ut sit proximè expedita, superaddi debet principium supernaturale. Quomodo ergo satis erit purus concursus simultaneus, quandoquidem iste, cùm sit actio, supponat jam comprincipia ad ipsum prævia? Ad 4. Confir. nego ant. ad prob. conc. maj. & nego minorem: ad probationem dist. majorem: Omni virtuti activæ debetur concursus proportionatus activus, quem respicit intra suam lineam, omitto; quem respicit extra suam lineam, & solùm obedientialiter neg. maj. & dist. min. nego consequentiam, ut constat ex dictis; quinimò si adversarii esse velint sui memores, tenentur doctrinam nostram omnino veram fateri; ipsi enim docent speciem impressam naturalem habere virtutem ad producendum cum comprincipio elevante actum supernaturalem ex dictis à num. 333. simulque docent tali speciei nequaquam deberi effectum supernaturalem: unde omnia argumenta contra nos ab ipsis facta, in unico exemplo, & fallacia apparet. Quapropter ne adversarii contra se ipsos pugnent, & ne oppositа doceant, tenentur potentiam obedientialem admittere, & ad nos confugere.

Objic. 4. Virtus proximè operativa est ratio continendi proximè effectum: sed adæquata ratio continendi supernaturalem effectum visionis est lumen; ergo &c. Prob. min. effectus est adæquatè supernaturalis, nec ex naturali, & supernaturali mixtus; ergo virtus ipsum proximè præcontinens non est mixta ex naturali, & supernaturali, sed omnino supernaturalis. Conf. 1. ex Godoi, res superior in inferiori contineri actu non potest; ergo visio supernaturalis nequit contineri actu in intellectu naturali. Confir. 2. si visio superna contineretur in intellectu naturali, actus supernaturalis esset minùs supernaturalis, quàm habitus; esset enim hîc illo minùs naturâ indigens, atqueadeò magis supernaturalis; ergo &c.

Resp. dist. maj. Virtus completa, & adæquata; conc. incompleta, & partialis, N. maj. & dist. min. neg. consequentiam. Ad prob. conc. ant. & neg. consequentiam. Quia licèt effectus sit adæquatè

quatè supernaturalis continet perfectionem vitalitatis: adeóq; requirit causam vitalem, qualis non est habitus luminis: sic lapis, quamvis non sit prædicatum mixtum ex creato, & divino, sed prædicatum purè creatum, pendet à causa simul creata, & divina propter rationem à nobis datam. Quod idem est de millenis aliis exemplis. Nec dici potest, quòd effectus indivisibilis inadæquatè contineatur in causa inadæquata; cùm ratio indivisibilitatis impediat, ne detur inadæquatio inadæquatione effectûs; sed tantùm inadæquatione causæ, quæ indivisibilis non est, ut dixi num. 339. Ad 1. confirm. dist. ant. Nequit contineri in inferiori solitariè sumpto, conc. simul cum superiori concurrente, neg. ant. & conseq. Ad 2. confirmat. neg. ant. quia supernaturalitas Theologica non sumitur ex dependentia, vel independentia à re naturali, sed ex intrinseca ejus conducentia ad vitam æternam, ut constat à n. 385. De Virtut. Pœnitent. Cùm autem res habens dependentiam à re naturali possit habere majorem conducentiam ad vitam æternam, quàm altera non dependens, ut patet in unione hypostatica conducente magis ad vitam æternam, quàm omnes nostri habitus supernaturales; simúlque pendente ab humanitate naturali, exinde respendens à prædicato naturali potest esse magis supernaturalis, quàm altera independens.

367. Objic. 5. Actio naturalis nequit attingere supernaturalem terminum, etiam in consortio actionis alterius supernaturalis; ergo neque potentia naturalis. Confirmat. 1. Conclusio sequitur debiliorem partem; ergo etiam effectus. Confirmat. 2. Causa meritoria naturalis, nec particulariter disponere potest, aut causare supernaturalem affectum etiam in consortio alterius causæ supernaturalis meritoriæ; ergo neque causa physica naturalis. Resp. Omitto antecedens, quod plurimi negant, & neg. consequentiam. Ratio discriminis est, quia actio, cùm sit ultima ratio determinandi, non agit nisi prout est in actu; atqueadeò nihil ipsi est possibile, nisi id, quod, quando existit, est ipsi actuale: at virtus causativa effectûs non est ultima ratio determinandi; sed est potens concurrere vel per se solam, vel simul cum altera nobiliore virtute ad effectum; ad quem ipsa existens se sola non potest; ideoque potest existere sine effectu. Ad primam confirmationem omitto antecedens, & neg. consequent. Ratio est, quia præmissæ non movent ad conclusionem, nisi prout repræsentant identitatem extremorum cum medio, in quo stat motivum conclusionis: cùm autem identitas cum medio non possit repræsentari magis infallibiliter, quàm infallibilis sit unaquæque ex præmissis, exinde conclusio non potest esse nobilior, quàm unaquæque ex præmissis: at verò causa physica non movet repræsentando talem identitatem, sed assimilando sibi effectum quantùm potest, ipsi communicando perfectiones in se contentas compossibiles in effectu, ut patet in elevatione ponderis correspondente in casu duorum agentium, ad mensuram fortioris, quod prævalet in influxu.

Ad secundam confirmationem conc. antecedens, & neg. consequentiam. Quia causa meritoria causat effectum excitando sui complacentiam retributivam, quæ non stat sine proportione intrinseca, atque intrinseca rei ordinatione ad vitam æternam, ut ex n. 385. supra citat. de Virtut. Pœnitent. Hæc verò ordinatio, aut proportio naturæ cum supernis implicat: at causa physica causat effectum per actionem à se distinctam, ad quam eliciendam potest ex elevanti principio, quod supponit, essentialiter venire proportio. Exinde omne præmium, cùm sit moraliter æstimabile, est moraliter partibile, atq; duabus actionibus meritoriis, assignari moraliter potest pars sui præmii, cùm autem omnino implicet, quòd actioni naturali possit ex excellentia sua præmium supernaturale competere, ideo neq; competere illud potest in consortio actionis supernaturalis meritoriæ. At in causis physicis sequi non potest absurdum hujusmodi, cùm physica indivisibilium divisibilitas implicet. 378.

Obj. 6. Si natura ea vi productiva polleret, haberet connexionem cum ente superno, & jus ad ipsum, & consequeretur ad comprincipia, quo totus elevationis ordo everteretur: ergo nó habet potentiâ obedientialem, aut inadæquatam rationem agendi. Conf. 1. Si haberet talem inchoatam virtutem, effectus salutaris inchoaretur in natura, cùm omnis virtus productiva sit aliqua sufficientia ad effectum: sed hoc implicat; ergo &c. Conf. 2. Intellectus independenter à gratia, haberet suam virtutem secum indentificatam: ergo haberet virtutem ad inchoandam salutem. Resp. neg. ant. Quia natura, cùm per virtutem obedientialem non exigeret neque effectum, neque dispositiones ad illum, neque comprincipia, quibus potens constitueretur, non posset ipsi effectus supernaturalis deberi, atqueadeò non haberet connexionem, sed ordinabilitatem obedientialem ad ipsum: quæ quidem juxta plures Philosophos, & Theologos valde diversa est à connexione; quinimò quamvis haberet connexionem cum ente supernaturali ut possibili, non haberet connexionem cum ipso ut actuali, ex dictis n. 381. De Virt. Pœn. quo tota argumenti vis evanescit. 369. 370.

Ad 1. confirm. dist. maj. Inchoaretur in natura ad naturalem ordinem depressa, neg. in natura, ut elevata, & supernaturalizata, & prout cum supernaturali comprincipio operante, conc. maj. & dist. min. neg. conseq. Exinde ad 2. confirmationem dist. ant. haberet suam virtutem ad eliciendũ, aut inchoandum se sola effectum supernum, neg. ad eliciendum, & inchoandum simul cum comprincipio elevante, C. ant. & N. conf. Neque refert, quòd effectus sit intrinsecè supernaturalis, ne contineri possit in comprincipio constituto ex partiali virtute non intrinsecè supernaturali: sic apud adversarios à princi-

pio non vitali, v. g. Specie impressa, oritur actus vitalis; à principio materiali, v. g. Phantasmate oritur species spiritualis; à principio habituali, v. g. Lumine gloriæ, non cognoscitivo, oritur effectus non quidem habitualis, sed actualis, & cognoscitivus.

371. Objic. 7. contra 2. ex Gonet. Causa instrumentalis ex D. Thom. q. 24. de Veritat. art. 1. ad 5. *Est illa, quæ ita movetur ab aliquo agente extrinseco, ut tamen se ipsam à principio intrinseco non moveat,* ut constat in serra, malleo, aliisque instrumentis artificialibus: sed intellectus creatus lumine gloriæ perfusus non ita movetur à Deo ad visionem beatificam, ut seipsum à principio intrinseco non moveat; ergo non concurrit ad illam per modum instrumenti, sed per modum causæ principalis. Major patet, minor prob. Intellectus videns Deum vitaliter operatur, & vivit vita æterna, & beata; sed de ratione causæ vitalis vitaliter operantis est, quod se moveat ab intrinseco, ut docent Philosophi in libris de Anima; ergo &c.

372. Resp. neg. maj. Est enim impostura, quam dat Gonettus D. Thom. Nam D. Thomas loco ab adversario adducto nequaquam docet causam instrumentalem non posse à se ipsa moveri: sed potiùs docet oppositum: en ejus verba: *Ad quintum dicendum, quòd instrumentum dupliciter dicitur: uno modo propriè: quando scilicet aliquid ita ab altero movetur, quod non confertur ei à movente aliquod principium talis motûs, sicut serra movetur à carpentario: & tale instrumentum non est expers libertatis: Alio modo dicitur instrumentũ magis communiter, quidquid est movens ab alio motum, sive sit in ipso principium sui motus, sive non: & sic ab instrumento non oportet, quòd omnino excludatur libertatis ratio, quia aliquid potest esse ab alio motum, quod tamen se ipsum movet: & ita est de mente humana.* Quibus profectò verbis nequaquam docet, liberum arbitrium esse causam principalem actûs supernaturalis, sed potiùs docet esse causam instrumentalem, licèt distinctam à serra, & malleo, non se moventibus, quod jam alibi docuerat, ut constat ex n. 352. & 358. Cæterùm his omissis

373. Resp. 2. Dist. maj. ut tamen se ipsam à principio intrinseco non moveat, neque agat nomine suo, conc. & agat nomine suo, neg. maj. & dist. min. neg. cons. Ad prob. dist. maj. vitaliter operatur, si habeat virtutem intrinsecam obedientialiter operativam vitaliter, C. si non habeat, neg. maj. simúlq; supposito falsum, quòd tunc Deum videat; & dist. min. de ratione causæ vitalis, reverà vitalis, C. chymericè tantùm vitalis, N. min. & cons. Ratio est, quia si intellectus non haberet virtutem intrinsecam obedientialem, ut simul cum comprincipio elevante visionem produceret, sed tota potiùs ratio agendi staret in lumine intellectus, ad illam visionem non se haberet operativè, sed tantùm passivè: unde neque videret, neq; viveret per illam, neque esset non modò causa principalis actûs, verùm neque activa instrumentalis. Ut videas, quantum robur habeat hæc adversarii ratio fundamentalis.

Obj. 8. De ratione instrumenti propriè sumpti est, ut elevetur extra latitudinem sui objecti adæquati, ut constat in aqua Baptismali, quæ elevatur ad producendam gratiam, quæ est extra latitudinem adæquatam cujuscumque agentis creati: sed intellectus creatus in visione beatifica non elevatur extra latitudinem sui objecti adæquati, cùm per actum naturalem possit Deum attingere; ergo &c. Conf. Instrumentum propriè sumptum neq; habet virtutem proximam, neq; radicalem ad effectum causæ principalis; aqua enim non habet virtutem radicalem ad producendam gratiam, neque serra ad scindendum artificiosè; sed intellectus creatus habet saltem virtutem remotam ad videndum Deum; ergo &c.

Resp. dist. maj. Ut elevetur extra latitudinem sui objecti adæquati omnimodè accepti, N. aliquomodò accepti, conc. maj. & dist. min. neg. consq. Ratio est, quia nulla res potest elevari ad producendum, quin effectus productus aliquomodò sit intra latitudinem objecti adæquati talis rei: res enim, quæ elevatur, vel habet connexionem cum illo objecto ut possibili, vel saltem obedientialem non repugnantiam ad illud producendum, quod sufficit, ut talis effectus intra latitudinem objecti adæquati talis potentiæ contineatur: si enim ita non contineretur, neque posset dari potentia obedientialis ad illum producendum. Ad confirm. dist. maj. Non habet virtutem proximam, neq; radicalem, quæ fieri possit proxima per comprincipiũ elevans, neg. quæ fieri non possit proxima, conc. maj. & dist. min. neg. consq. ut constat ex dictis.

Objic. 9. Quando aliquis effectus, vel actus est connaturalis alicui potentiæ activæ, procedit ab illa tanquam à causa principali: sed visio beata est connaturalis intellectui creato illustrato lumine gloriæ; cùm intellectus ita illustratus sit ordinis divini, & velut Dei formis; ergo &c. Conf. 1. Si intellectus se haberet ut causa instrumentalis ad visionem beatam, non egeret lumine gloriæ ad videndum Deum etiam de via ordinaria, & oculus corporeus posset elevari ad visionem beatam; sed utrumque est falsum, & contra nostra principia; ergo &c. Maj. prob. Instrumenta Dei non elevantur, nisi per potentiam obedientialem singulis rebus creatis inditam, atq; de ratione instrumenti est, elevari ultra suum objectum adæquatum; atqui si intellectus haberet potentiam obedientialem ad visionem, non indigeret lumine ad eliciendam visionem: tum etiam, si posset elevari ultra suum objectum adæquatum, nulla esset ratio, cur neque oculus corporeus elevari posset ad videndum Deum; ergo &c. Conf. 2. Quando agens est infinitæ virtutis, sicut Deus, potest de

poten-

potentia absoluta uti quolibet instrumento ad quemcumq; effectum producendum; ergo si intellectus creatus instrumentaliter tantùm concurrat ad videndum Deum, poterit ad Dei visionem elevare Deus non solùm oculum corporeum, sed lapidem, plantam; &c.

377. Resp. dist. maj. Quando est connaturalis potentiæ secundùm virtutem, juxta quam connaturalis est, conc. secundùm virtutem, juxta quam obedientialis est, neg. maj. & dist. min. intellectui creato illustrato lumine gloriæ secundùm virtutem luminis proportionati ad visionem, conc. secundùm virtutem obedientialem intellectûs improportionati, neg. min. & conseq. Ratio est, quia in aggregato ex intellectu, & lumine datur duplex partialis virtus; altera consistens in lumine, cui connaturalis est visio, altera consistens in intellectu, cui visio est supernaturalis: cùm autem visio debeatur illi complexo non quidem ratione exigentiæ intellectûs, sed exigentiæ luminis. Exinde est connaturalis complexo non ratione exigentiæ intellectûs, sed ratione exigentiæ luminis.

378. Sic in Christo constituto complexo ex humanitate, & verbo datur connaturaliter unio hypostatica, non quidem connaturalitate adveniente ratione humanitatis, cui unio est supernuturalis, sed ratione verbi, cui supernaturalis non est. Ad primam Confir. neg. major. ad prob. neg. maj. quoad secundam partem, & quoad utramque partem minorem. Ratio est, quia instrumentum quantumvis habeat potentiam obedientialem, non potest quà tale operari sine principio elevante, neque se exercere nisi circa objectum, quod intra obedientialem ipsius sphæram continetur. Unde neq; oculus corporeus elevari potest ad videndum Deum, cùm videre dicat ultra genus effectuum, genus quasi causæ formalis ex n. 329. Et simul dicat visionem elici per principium ipsi proportionatum, quod planè non est sola potentia obedientialis, sed ipsa simul cum principio elevante.

379. Ad 2. Conf. dist. ant. Quocunq; instrumento habente potentiam inchoatam, & obedientialem, conc. non habente, N. ant. & cons. Sic quia nulla res potest se ipsam producere, nec habet virtutem inchoatam ad se producendam, cùm non habeat virtutem adæquatam, ut realiter inadæquatè à se ipsa distinguatur; exinde non potest elevari ad se ipsam producendam. Quare si oculus corporeus non habet virtutem inchoatam ad producendam visionem beatificam, poterit etiam elevari ad illam producendam: sicut apud adversarios elevatur aqua ad producendum physicè gratiam: at non ex eo potest oculus Deum videre, sicut aqua neque est amica Dei, vel fruitur Deo, quamvis gratiam producat: nam sicut frui, & amare requirunt virtutem vi gratiæ quasi causæ formalis insupplebilem; ita & videre. Unde sicut est diversissimũ producere gratiam, & gratum esse: ita diversissimũ est producere visionem, vel videntem esse, quod de facto patet in lumine producente visionem, & non vidente, neque potente videre.

380. Obj. 10. Si intellectus creatus humanus instrumentaliter concurreret ad visionem in patria, etiam voluntas humana se haberet per modum instrumenti ad actus supernaturales, quos elicit: sed hoc est absurdum; ergo &c. Probat. min. ex D. Thom. 2. 2. q. 23. art. 2. ubi ait: *Non potest dici, quòd sic moveat Spiritus S. voluntatem ad actum diligendi, sicut movetur instrumentum; sic enim tolleretur ratio voluntarii, & excluderetur ratio meriti.* Conf. Illa est causa principalis, quæ concurrens ad effectum, & naturalem virtutem, & perfectionem saltem æqualem effectûs perfectioni habet: illa verò est instrumentalis, quæ non habet prædicta illa duo prædicata: sed lumen gloriæ nõ continet illa duo prædicata ratione visionis; non enim est vitale, licèt habeat connaturalem virtutem productivã visionis; ergo vel neq; lumen, vel neq; intellectus est causa principalis, sed instrumentalis Dei, vel solus intellectus est causa principalis.

381. Resp. conc. maj. & neg. min. ad prob. conc. ant. in sensu D. Thom. & neg. conseq. Quia D. Thom. non docet, quòd Spiritus S. non moveat voluntatem ad actum diligendi, sicut movetur aliquod instrumentum: sed sicut movetur illud, quod, licèt sit principium actûs, non tamen est liberum ad eliciendum actum, vel non eliciendum actum, quæ est ipsa doctrina nostra. Dicimus enim voluntatem esse instrumentum, sed liberum, liberè agens, non ex sola sua intrinseca virtute, sed simul cum comprincipio suo principali, quo indiget ad agendum. Quapropter valde timeo, quòd adversarius truncaverit truncatum testimonium D. Thomæ, in quo si integrè poneretur, appareret nostra ratio: sic enim habet: *Similiter etiam non potest dici, quòd sic moveat Spiritus S. voluntatem ad actum diligendi, sicut movetur instrumentum; quod etsi sit principium actûs, non tamen est in ipso agere, vel non agere; sic enim tolleretur ratio voluntarii, & excluderetur ratio meriti.*

382. Ad conf. 2. respondent aliqui neg. maj. quia æqualitas perfectionis in causa, & effectu ad summum requiruntur ad causam uniuocam: nõ verò ad causam principalem, ad quam satis est, quòd sit virtus naturaliter exigens effectum sive magis, sive minùs perfectum; simúlq; moveat, ut cum ipsa cooperetur causa instrumentalis, cum qua constituit aggregatum continens solum perfectionem effectûs: neq; in alio sensu intelligi possunt auctoritates Scripturæ, & PP. suprà à nobis adductæ. Unde sine sufficienti fundamento requiritur ad causam principalem uterq; iste conceptus cũ principiis Theologicis parùm cõsentaneus. Hæc autẽ responsio majorĩ indiget expositione, quare ꝛ. 2. dist. maj. saltem æqualẽ effectui perfectionẽ habet, sit causa partialis principalis N. si sit totalis, C. maj. & C. min. N. cons. quia causa principalis actûs supremi meritorii non est solùm principiũ effectivum consistens in habitu, aut ejus supplemento, sed etiam auxilia actualia moraliter cõcurrentia, ut dicem⁹ à n. 32. de Grat. aggregatũ verò ex gratia habituali & actuali jã est pertectius actu elicito.

DISPUTATIO IX.

AN MUNERA LUMINIS GLORIÆ SUPPLERI POSSINT PER EXTRINSECUM, SIVE PER PRINCIPIUM NON INHÆRENS?

383. Duo munera assignati solent lumini gloriæ à Recentioribus Thomistis. Primum est munus producendi visionem, & virtus immediatè effectiva visionis, de quo egimus totâ disputatione præcedente. Secundum munus est disponendi intellectum ad recipiendam visionem, atque uniendam sibi essentiam divinam objectivè concurrentem cum intellectu ad visionem producendam, absque eo, quòd Deus producat speciem impressam sui, qua visio eliciatur. Cæterùm in hoc secundo munere disconveniunt communiter Nostri propter fundamenta videnda apud Exim. Doctorem lib. 2. de Attributis cap. 15. quæ ad hanc rationem possunt reduci: in eo quippe distinguuntur causa effectiva, & materialis; quòd causa effectiva dat perfectionem: materialis enim recipit perfectionem: atqui ut intellectus det perfectionem supernaturalem, requirit comprincipium, quo elevetur ad producendum: at verò, ut recipiat, non requirit comprincipium, quo elevetur ad producendum; aliter nullum donum supernum posset recipere: non enim primum, quia non haberet dispositionem supernam per alterum: si autem primum nunquam recipiat, multò minùs secundum, quod non datur absque primo; ergo &c. Quapropter ex eo, quòd nemo dat, quod non habet, saltem eminenter requiritur principium supernum, ad eliciendum effectum supernum: at verò cùm quis non possit recipere, quod non continet eminenter, exinde ad recipiendum donum supernum non requiritur pura dispositio superna. Quærimus ergo in præsenti, utrùm munus luminis gloriæ quoad rationem producendi visionem, & concurrendi effectivè cum potentia possit suppleri per principium extrinsecum, per omnipotentiam nimirum extrinsecè applicatam, potentem meliùs, quàm lumen physicum influxum præstare.

SECTIO I.

Proponitur, & Resolvitur difficultas.

384. Prima sententia docet non posse illum defectum luminis suppleri per extrinsecum. Ita Recentiores Thomistæ. Secunda docet, non posse suppleri defectum in ordine ad actus liberos, bene verò in ordine ad actus necessarios. Ita Arrubal cum aliis. Tertia docet, posse quoad actus liberos, & necessarios defectum luminis suppleri per auxilium extrinsecum. Ita communiter Nostri cum Exim. Doctore lib. 2. de Attrib. cap. 16. Consentiunt Salas, Lugo, Quiros, & Ripalda quoad potentiam absolutam, licèt attento connaturalitatis titulo negent. Ægydius Lusitanus singularis est inter omnes, dicens principium supernum quoad omnes reliquos actus suppleri posse per auxilium extrinsecum: secus autem quoad intuitivam visionem.

385. Assero 1. cum tertia sententia influxus effectivus luminis gloriæ in visionem beatificam suppleri quàm optimè potest per auxilium extrinsecum, sive non inhærens. Probatur primò. Intellectus habet intrinsecam virtutem obedientialem, qua concurrit partialiter immediatè partialitate causæ, cum principio elevante ad actus supernos, ut constat ex tota disputatione præcedenti; atqui quando duo partialiter concurrunt ad effectus, non est opus, quòd unum alteri inhæreat; ergo non est opus, quòd comprincipium supernaturale concurrens, ad intellectum producens visionem, inhæreat intellectui: Probatur minor, species impressa concurrit cum habitu supernaturali ad producendos actus supernaturales fidei, aliarúmque supernaturalium virtutum, ut constat ex num. 333. Sed species non inhæret habitui fidei; ergo &c. Confirmatur ex Eximio Doctore: defactò actus ffdei, & charitatis interdum fit ex speciali auxilio, sine efficientia habitûs; quod speciale auxilium est omnipotentia DEI extrinsecè applicata, ut patet in illis actibus, quibus disponimur ad habitus recipiendos, & in actu fidei, quo ille, qui convertitur ad fidem, disponitur ad recipiendum habitum fidei; ergo eodem modo contingere potest respectu visionis beatificæ.

386. Respondent Thomistæ ex titulo vitalitatis visionis requiri indispensabiliter lumen potentiæ intrinsecum. Contrà primò. Actus ex conceptu vitalitatis unum exigit, & alterum non requirit, exigit enim, quòd sit ab intrinseco viventis, & ipsi immaneat; non requirit, quòd immanere debeat in omni principio, à quo efficitur, ut patet in actibus naturalibus ortis ab anima, à DEO, à specie, & quandóque ab habitu, ergo dummodo actus visionis maneat in anima, quam denominat viventem, à qua reverâ immanenter producitur, non exigit, quòd inhæreant animæ

mæ reliquâ omnia comprincipia ad visionem concurrentia, adeoque poterunt quàm optimè suppleri ab extrinseco.

387. Contrà 2. Lumen requiritur ut suppleat efficientiam, quæ deest intellectui; sed hanc efficientiam potest Deus per se ipsum supplere, cùm purè se habeat in genere causæ efficientis, non verò in genere, quasi causæ formalis, seu vitalis, & immanentis, quod quidem genus causandi solùm convenit animæ per visionem viventi; secus autem lumini, quod per visionem non vivit; ergo &c. Contrà 3. Supernaturalitas visionis solùm exigit principium vitale supernaturale, non autem exigit immanere in adæquato illo principio, sed in principio vivente; ergo non exigit in supplebile totum, quod constituit illud principium, sed illud, quod reverâ denominatur ab ipsa vivens; sed lumen non ita denominatur, ergo lumen est supplebile. Contrà 4. Ut producatur visio beatifica, satis est, quòd ipsi correspondeat principium vitale supernaturale, atqui principium constitutum ex auxilio extrinseco, & in intellectu, est vitale supernaturale utpote continens utramque formalitatem vitalitatis, & supernaturalitatis; ergo &c.

388. Respondebis ex adversariis, principium vitale, quòd vivens denominatur à visione debere esse indispensabiliter elevatum; cùm autem elevari non possit nisi per principium intrinsecum, ea de causa lumen suppleri nequit per extrinsecum. Contrà 1. Informatio nec est ratio agendi virtuti elevanti, neque est pars illius, ergo præcisim ab informatione potest virtus elevans implere munus suum circa causam obedientialem. Contrà 2. Visio de potentia absoluta conservari potest in anima vi omnipotentiæ specialiter existentis absque in hærentia principii elevantis; ergo & produci poterit vi specialis influxûs & assistentiæ omnipotentiæ, absque inhæsione principii elevantis. Probatur antecedens, postquam omnia produxit per lumen inhærens visionem Dei, destruat Deus, ut potest illam unionem inter lumen & animam: conservet lumen, ut conservat accidentia Eucharistica intimè cum anima penetratum; in hoc casu non deficeret visio; manerent enim omnia ejus principia tam activa, quàm passiva; in hærentia quippe neque est proprium activum, neque proprium passivum visionis, neque illius absentia sufficiens est, ut anima dicatur cessare à visione, quandoquidem anima respectu inhæsionis, se habet merè passivè, ut constat ex Tridentino cit. 323. ac proinde purus defectus inhæsionis non est cessatio animæ ab operatione; atqui per purum defectum inhæsionis nullum manet animæ principium inhærens; ergo absque principio animæ inhærente potest anima conservare visionem. Contrà 3. ex defectu illius, circa quod anima se habet merè passivè, non datur formalis cassatio animæ ab operatione; sed defectus inhæsionis est defectus illius, circa quod anima se habet merè passivè; ergo &c.

Probatur 2. ex D. Thoma in quartum dist. 389.
99. qnæst. 2. art. 7. in corpore dicente: potest miraculosè fieri, quòd divina virtute aliquis intellectus creatus, non habens, nisi dispositiones viæ, elevetur ad videndum Deum per essentiam; atqui intellectus creatus non habens nisi dispositiones viæ, non habet lumen inhærens ad producendam visionem Dei per essentiam; ergo absque lumine inhærente, ac proinde virtute omnipotentiæ extrinsecè applicatæ potest intellectus creatus videre Deum per essentiam. Confir. lumen respectivè ad visionem non se habet ut causa formalis, sed ut causa purè effectiva visionis, non tamen est expressio formalis Dei, sed principium effectivum expressionis formalis Dei; atqui defectus principii productivi suppleri potest per omnipotentiam Dei extrinsecè applicatam, ut ex dictis constat, & docet D. Thomas in eodem textu dicens: unde patet, quòd nullus intellectus puræ creaturæ in statu viæ existentis potest in visionem Dei per essentiam per aliquam dispositionẽ sibi inhærentem elevari, sed contingit aliquando divina virtute, quòd aliqua res miraculosè producitur in aliquid, in quo nullo modo potest per aliquas dispositiones sibi inhærentes; sicut quòd virgo pariat, quòd ignis in aqua comburat.

Prob. 3. neque vitalitas, neque supernaturalitas visionis obstat elevationi intellectûs, per 390.
extrinsecum auxilium, neque insuper obstat intrinseca, & essentialis intellectûs improportio; ergo possibilis est talis elevatio per extrinsecum. Prob. ant. vitalitati sufficit oriri ab intrinseco, & immanenter, nec officit aliquod ex comprincipiis, ex quibus nascitur non esse inhærens, ut patet in ipso Deo objectivè concurrente, & in S. Spiritu specialiter præstante auxilium, ut Deipara Christum gigneret, & sic de pluribus aliis, ac proinde ratio vitalitatis non requirit, nisi intellectum vitalem, secus autem suprà comprincipium: insuper habitus infusus luminis non est minùs principalis, quàm actus visionis, & tamen unicè fit extrinsecè à Deo, ac proinde ratio supernaturalitatis non exigit ad sui elicientiam principium inhærens; ergo &c. Confir. 1. ut detur visio vitalis, & supernaturalis, satis est, quòd ad ipsam effectivè concurrat principium vitale supernaturale; atqui ut aggregatum ex intellectu, & lumine, sit principiũ vitale supernaturale, non requiritur, quòd lumen inhæreat intellectui, ergo neque ratione vitalitatis, neque ratione supernaturalitatis requiritur ad producendam visionem, quòd lumen inhæreat intellectui. Confir. 2. denominatio potentis, quam intellectui tribuit elevatio, non est denominatio potentis se solo producere supernaturalem visionem, sed adjuvante comprincipio elevante & utroque cooperante, ut constat ex num. 341. Atqui hujusmodi denominatio potentis non est ex genere suo à compartibus, quarum una inhæreat alteri, ut patet in

exemplo causæ secundæ, & primæ producente visionem creatam; ergo &c.

391. Prob. 4. defactò necessaria est quandoque elevatio purè externa per divinam omnipotentiam, specialiter assistentem, & applicatam intellectui, ad actus vitales supernaturales; primò est absolutè possibilis talis elevatio extrinseca. Prob. antecedens ad homines. Per vos species naturalis defactò concurrit cum intellectu (sive alia spcie supernaturali) ad supernaturalem actum fidei, elevaturque per habitum, ut constat à num. 333. sed habitus supernaturalis non est inhærens speciei naturali; ergo &c. Confir. 1. actus disponentes ad justificationem in infideli, ut fidelis fiat, procedunt ab omnipotentia extrinsecè applicata, non autem ab habitu fidei, cùm infidelis illo careat; ergo &c. Confirm. 2. & præoccupantur aliquorum responsiones; ut infidelis eliciat actum fidei, quo se disponat ad justificationem, non debet neque gratia justificans (gratia non datur in peccatore) neque habitus fidei in infideli, neque ultima dispositio disponens ad formam, potest effectivè produci à forma, ad quam disponit, cùm sit prior natura ipsâ formâ, ut latiùs dicemus in Tractatu de gratia; ergo talis actus supernaturalis fidei elicitus ab infideli, procedit ab omnipotentia extrinsecè applicata, locò habitûs fidei, ac proinde defactò datur actus vitalis supernaturalis procedens à principio elevante non inhærente: de objecto autem, quod haberet voluntas divina extrinsecè applicata, dicendum est juxta ea, quæ de decreto applicativo omnipotentiæ diximus in tractatu de Deo à num. 1029. Illa enim volitio haberet pro objecto nolito principium elevans inhærens; pro volito verò actionem ut terminum *ad quem*, intellectum, ut terminum *cui*, omnipotentiam, & alia subsidia se habentia ex parte potentiæ, ut terminum *qui*, quæ omnia, cùm respiceret modo suo tendendi, distingueretur ab altera voluntate, talem tendendi modum non præferente, nonnulla alia latiùs constabunt in tractatu de gratia.

SECTIO II.

Solvuntur opposita.

392. OBjic. 1. ex D. Thoma pluribus in locis docente intellectum creatum non posse videre Deum absque lumine intrinseco, vel permanente, vel transeunte; ergo elevatio per auxilium extrinsecum omnino repugnat. Confir. Quando D. Thomas 2. 2. quæst. 175. art. 2. ad 2. dixit lumen gloriæ per modum transeuntis fuisse in D. Paulo, quando raptus fuit, satis insinuavit, non solùm juxta ordinarias hujus providentiæ leges, verùm etiam juxta quascumque leges extraordinariæ providentiæ repugnare visionem supernaturalem absque principio inhærente, & elevante; ergo &c. Resp. 1. conc. ant. & neg. consequentiam. Quia D. Thomas illis in locis loquitur de elevatione juxta exigentiam habitualis gratiæ, cui connaturales sunt potentiæ intrinsecæ, ut diximus 332. Non autem loquitur de potentia extraordinaria, in quam Deus disponere potest & operari, supra leges præsentis providentiæ. Ad Confirmationem neg. ant. quia in illis verbis D. Thomas solùm significat visionem tunc Paulo concessam fuisse supra communem viatorum ordinem, & locò luminis gloriæ repositam fuisse comprincipium intrinsecum transiens, non autem docet, ut illa, aut quævis alia fieri non possit de potentia absoluta, absque comprincipio inhærente, & elevante, sed omnino supponit possibile esse contrarium, ut constat ex ipsius D. Thomæ doctrina tradita num. 389.

Objic. 2. Non potest intellectus elevari ad intuitivam visionem, nisi ex impotente fiat potens; atqui per extrinsecam assistentiam omnipotentiæ, aut cujusvis alterius supernaturalis virtutis nequit reddi ex impotente potens; ergo &c. Prob. min. intellectum esse potentem, est denominatio intrinseca; sed per intrinsecam assistentiam omnipotentiæ, aut alicujus alterius virtutis non aquirit intellectus denominationem intrinsecam; ergo &c. Confir. 1. Intellectus intrinsecè est impotens ad visionem, sed addita solùm extrinseca assistentia supernaturalis virtutis, permanet intellectus intrinsecè, sicut antea, ac proinde impotens; ergo &c. Confir. 2. Nulla causa potest esse, nisi habeat in se virtutem agendi; atqui per extrinsecam virtutis assistentiam non habet intellectus in se virtutem agendi; ergo &c. Confirm. 3. Nequit ea producere effectum, quem in se non præcontineat; atqui si intellectus non habet in se virtutem intrinsecam ad visionem, non præcontinet in se visionem; ergo &c.

Resp. dist. majorem nisi ex impotente fiat potens per adventum principii, quod deficiebat, & modo, quo deficiebat, ut posset, conc. maj. modo quo non deficiebat, neg. maj. & dist. min. & consequentiam. Ratio est, quia causa secundaria partialis potest esse impotens, vel quia se sola non præcontinet virtutem effectûs, atque adeò requiritur, quòd constituat cum comparte aggregatum præcontinens eminenter effectum, vel quia deficit ipsi capacitas ad constituendum tale aggregatum. Quando defectus provenit ex incapacitate constituendi aggregatum, nullo modo suppleri potest: sic lapis non potest constituere cum intellectu virtutem intellectivam, quia nullâ habet capacitatem ad intelligendum, quantumvis cum comprincipio alio conjungatur: quando autem defectus provenit ex eo, quòd non detur comprincipium, sine quo aggregatum non constituit, tunc suppleri potest, sive comprincipiũ illud adveniat intrinsecè, sive extrinsecè; sic qui solùm potest elevare pondus ut quatuor, eo quòd cum alio possit constituere virtutem elevativam ponderis ut octo, vel per intrinsecam additionem virium, si Deus vires intrinsecas altiores conferret, vel per extrinsecum, nimirum si cum altero simul potentiore pondus

pondus elevaret. Sic Deipara se sola impotens Christum generare per assistentiam Spirit. Sancti facta est potens. Cùm autē intellectus in hoc genere indigeat augmento virtutis ad producendā visionem; exinde apparet evidens, hanc virtutem supervenire posse sive intrinsecùs, sive extrinsecùs, qua intellectus potens reddatur.

Ad 1. Confir. dist. maj. intrinsecè est impo-
395. tens ad visionem se solo producendam, conc. cum comprincipio elevante, nego maj. & dist. min. nego consequentiam. Nam cùm illa impotentia non oriatur ex incapacitate constituendi cum comprincipio elevante aggregatum eminenter continens visionem, potest adveniente comprincipio illo tale aggregatum continere, quapropter, sive illud comprincipium superveniens sit intrinsecum, sive extrinsecum, poterit cum illo effectivè concurrere ad visionem, ut in exemplis numero superiori adductis constat. Ad 2. Confir. dist. maj. nisi habeat virtutem agendi totalem, neg. nisi habeat saltem partialem, conc. maj. & dist. min. nego consequentiam. Ad tertiam confir. dist. maj. quem in se non præcontinet neque se sola, neque simul cum alia comparte, concedo, quem in se non præcontinet se sola, neg. maj. & dist. min. nego consequentiam; quæ & in causis naturalibus partialibus, & in causis obedientialibus falsa omnino est, adhuc in sententia ipsorum adversariorum; sic species naturalis se sola non præcontinet cognitionem naturalem, & tamen apud adversarios est partialis virtus productiva cognitionis, ex dictis num. 318. Sic species ipsa naturalis se sola non præcontinet actum supernaturalem, & tamen est inadæquata virtus ipsius actūs supernaturalis causativa apud ipsos adversarios, ut constat ex num. 333.

396. Objic. 3. Principium vitale ex suo conceptu est virtus intrinseca operanti, atqui principium elevans intellectum ad visionem Dei est vitale; ergo ex suo conceptu est intrinsecum intellectui videnti, atqueadeò suppleri non potest per extrinsecam visionem, sive non inhærentem. Prob. min. visio, ad quam elevatur intellectus, est intrinsecè vitalis, & supernaturalis, ergo & principium elevans DEI est intrinsecè, sive innaturalis est. Confir. 1. Principium intellectionis naturalis est vitale, & intrinsecè naturale, neque habere potest naturalitatem extrinsecam: ergo principium intellectionis supernaturalis debet similiter esse vitale cum intrinseca supernaturalitate. Conf. 2. Si extrinseca assistentia omnipotentiæ elevare posset intellectum ad visionem Dei necessariò, elevaret omnem intellectum, & damnatorum, eo quòd omnibus assistat necessariò præsens; sed hoc planè est absurdum; ergo &c.

397. Resp. dist. maj. Principium formaliter vitale, conc. principium vitale solùm arguitivè ratione solùm virtutis productivæ universalis, neg. maj. & dist. min. neg. consequentiam. Ad prob. conç. ant. & neg. consequentiam, quia visio est indivisibilis, adeoque si formalitas vitalitatis est identificata cum formalitate supernaturalitatis, visio non potest esse intrinsecè vitalis, quin sit intrinsecè supernaturalis, at verò virtus concurrens ex parte principii, non est indivisibilis, sed constituta ex duobus partialibus, cùm autem inter duo realiter distincta possit unum esse naturale, & alterum supernaturale absque ulla contradictione, exindè à visione ad principia nulla tenet partitas, quod & adversarii sui immemores & docent in cognitione naturali, quæ tota est formaliter vitalis, & tamen species impressa, à qua cum potentia producitur, non est formaliter vitalis. Ad 1. Confir. omitto ant. & nego consequentiam. Quia principium intellectionis naturalis est ejusdem ordinis cum intellectione producta, & cui producta intellectio debetur; cùm autem intellectio naturalis producta non possit deberi principio sui ordinis, quin tale principium naturale sit, nec naturalitas, cùm non sit exaltatio entis, haberi possit ab extrinseco; exinde tale principium manet naturale intrinsecè, at verò in potentia obedientiali aliter res contingit, quandoquidem ad producendum effectum exaltari debet per principium elevans, cum quo supernaturaliter constituatur concretum continens virtutem supra naturam, cùm autem una pars concreti naturâ sit intrinseca concreto, non est necesse, quòd sit alteri comparti intrinseca, ut patet in duobus elevantibus pondus, ad quod nemo ex illis se solo sufficit; exinde potentia obedientialis non requirit supernaturalitatem intrinsecam, sed sat est illi supernaturalitas, quod est in potentia naturali intellectiva, docent adversarii, dum asserunt, intellectum debere habere vitalitatem formalem ad producendam intellectionem formaliter vitalem, quin species impressa, aut objectum habeat vitalitatem formalem, sed solùm extrinsecam supervenientem à cognitione cum vitalitate formali. Ad 2. Confir. nego maj. quia omnipotentia omnibus assistens, non est causa operativa, nisi juxta Dei libitum, ut constat ex Scriptura, Sapient. 12. de Deo dicente: *Subest non tibi, cùm volveris posse.* Cùm autem Deus non velit cum omnibus concurrere ad visionem, exinde, quamvis necessariò sit præsens omnibus, non concurrit necessariò cum omnibus ad visionem, quod patet in Spiritu Sancto assistente Deiparæ ad Christum generandum absque ulla inhærentia, qui in reliquis non concurrit ad talem generationem, licèt sit necessariò omnibus præsens.

Objic. 4. D. Thomas alicubi indicat homi- 398.
nem à natura habere potentiam solùm receptivam formarum supernaturalium; ergo non habet virtutem obedientialem activam. Confir. 1. quia idem S. Doctor pluribus in locis docet; Sacramenta novæ Legis elevari ad producendam gratiam physicè per virtutem transeuntem sibi intrinsecam, atqui inutilis esset hæc virtus intrinseca transiens, si ipsa Sacramenta possent obedientialiter elevari ad producendam immediatè gratiam; ergo non possunt, ac proinde

neque

neque ulla res naturalis elevari potest ad producendum obedientialiter immediatè effectum supernaturalem. Confir. 2. Si in entitate reali reluceret potentia partialis elevabilis ab altera supernaturali virtute ad producendum immediatè cum ipsa effectum supernaturalem, talis potentia esset entitativè naturalis, & supernaturalis, finita, & infinita: sed hoc implicat; ergo &c. Prob. maj. nam esset naturalis, & finita, quia esset identificata cum creatura naturali, & finita; rursus esset supernaturalis, quia potentia specificatur ab objecto, ad quam ordinatur, & est ejusdem ordinis cum illo; tandem esset infinita, quia esset elevabilis ad producendum quodcumque producibile; ergo &c.

399. Resp. dist. ant. solùm receptiva sine comprincipio elevante, quo indigeat ad recipiendum, conc. solùm receptiva, si conjungatur cum principio ad producendum, neg. ant. & consequentiam. Quia D. Thomas solùm docet naturam non indigere prævia elevatione, ut recipiat rem supernam, sive ut accipiat perfectionem; bene verò ut perfectionem supernam conferat, & producat, ut constat à num. 389. Ad 1. Confir. dist. maj. In hac providentia, in qua effectus supernaturales à Sacramentis conferentibus gratiam, producuntur juxta connaturalitatem gratiæ, conc. de potentia absoluta, neg. maj. & dist. min. nego consequentiam, ut constat ex dictis num. 358. Ad 2. Confir. neg. maj. Ad prob. neg. ant. Quoad secundam partem, quia illa potentia esset naturalis secundùm rectum, supernaturalis verò secundùm obliquum, à quo denominaretur, qua de causa absolutè dicitur obedientialis, & non naturalis ex num. 355. Exinde autem nó esset infinita, quia, ut esset infinita, requireretur, quòd vel in se haberet illimitationem, vel se sola in genere causæ secundæ posset reverà virtutem infinitam effectis conferre, hoc autem potentia obedientialis non potest. Quòd autem simul cum conprincipio elevante possit producere quemcumque effectum non repugnantem, non arguit in ipsa infinitam virtutem, sed solùm significat, esse possibilia sincategorematicè infinita principia superna, quibus potest elevari, & cum quibus potest concurrere, vel esse infinita omnipotentia, quæ locò illorum conprincipiorum substitui potest. Virtus enim, quæ cum comprincipiis syncathegorematicè infinitis potest producere effectus syncathegorematicè infinitos, non est infinita, sed finita, ut ipsi adversarii, sui immemores, docent in anima quæ naturaliter est æterna, simulque potest per totam æternitatem actus naturales producere, quin exinde sit infinita, sed reverà finita.

Objic. 5. Denominatio purè intrinseca nequit suppleri ab extrinseca; sic paries nequit reddi albus per formam extrinsecam, sed per formam intrinsecam sibi unitam, atqui denominatio, quam præstat lumen intellectui, est purè intrinseca, cùm consistat in inhæsione ipsius luminis cum intellectu; ergo nequit suppleri ab extrinseco. Resp. conc. maj. & dist. min. denominatio intrinsecè informantis, conc. denominatio compotentis cum comprincipio elevato, neg. min. & cons. Explico solutionem. Duo præcipua sunt luminis munera, alterum est intellectum informare, ipsi inhærendo, & hoc quidem munus suppleri nó potest per extrinsecum; alterum est constituere cum intellectu concretum continens virtutem productivam rei vitalis supernaturalis, & hoc munus non solùm potest haberi per intrinsecum, sed esse indifferens, ut habeatur per intrinsecum, vel extrinsecum. Unde tale munus optimè potest ab extrinseco suppleri; sic qui solus potest elevare pondus ut duo, potest à Deo recipere intrinsecam virtutem sibi inhærentem, qua possit elevare pondus ut 402
quatuor; illa autem intrinseca virtus recepta, duo haberet munera, alterum informandi, & inhærendi, quod per extrinsecum suppleri non potest; alterum constituendi cum virtute in qua recipitur concretum continens virtutem elevativam ponderis ut quatuor, & hoc quidem munus indifferens esset, haberetur per intrinsecum, sicut in casu, de quo loquimur, vel per extrinsecum, sicuti contingeret casu, quo duo homines simul elevarent pondus illud ut quatuor, quod nullus ex illis se solo elevare posset. Idem dicimus in casu nostro; licèt enim informatio luminis non possit suppleri per extrinsecum, cùm sit denominatio purè intrinseca, constitutio tamen concreti continentis virtutem productivam supernaturalis visionis indifferens esset, haberetur per comprincipium intrinsecum, vel comprincipium extrinsecum: esset quippe constitutio virtutis merè in genere productivo, quæ, ut in exemplo constat, indifferens est, ut habeatur per intrinsecum, vel extrinsecum, cùm augmentum virtutis productivæ utroque modo haberi possit. 403.

DISPUTATIO X.

UTRUM INÆQUALITAS INTELLECTUS CUM ÆQUALITATE LUMUNIS, ET OMNIS PRINCIPII ELEVANTIS PRODUCERE POSSIT INÆQUALEM DEI VISIONEM?

401. CErtum est apud omnes, visiones beatificas, sive hominum, sive Angelorum, esse inter se inæquales, ac diversas, quantùm ad perfectionem accidentalem intensivam vel extensivam ex illo Joan. 14. *In Domo Patris mei mansiones multæ sunt*, & ex 1. Corinth. 15. *Stella differt à stella*

corporum in reſurrectione, quæ cùm à gloria eſſentiali profluat, hæc debet eſſe inæqualis; & ratio Theologica eſt, quia gloria proponitur, ut bravium merces, & corona juſtitiæ juxta meritum, ſive laborem operantis. Sic Cor. 13. *Unusquisque mercedem propriam accipiet ſecundum ſuum laborem.* Et 2. Cor. 9. *Qui parcè ſeminat, parcè & metet.* Et Matth. *Reddet unicuique ſecundùm opera ſua.* Atqui opera juſtorum in via diverſa ſunt, & inæqualia; ergo & præmium, ſeu viſio ipſis correſpondens. Unde Florent. in decreto *Unionis* clarè hanc veritatem expreſſit, dicens: *juxta meritorum diverſitatem unus alio perfectiùs videbit eſſentiam divinam.* Quærimus ergo in præſenti, unde oriatur inæqualitas illa intenſiva, vel extenſiva, quæ in viſione beatifica reperitur, an ſolo lumine gloriæ, vel an à naturali ſola perfectione intellectûs creati, vel ab utroque ſimul ita, ut intellectus perfectior cum æquali lumine gloriæ clariùs videat divinam eſſentiam, quàm minùs perſpicax.

SECTIO I.

Proponitur, & reſolvitur controverſia.

402. PLures ſunt ſententiæ, prima docet, poſſe elici inæquales viſiones ab inæqualibus intellectibus Deum videntibus æquali lumine, ita Scot. in 3. diſt. 12. quæſt. 3. & in 4. diſt. 15. q. 6. quem ſequuntur Scotiſtæ, pluresque alii, licèt ex his aliqui addant, non ita defactò evenire, ſed ſub æquali lumine æquales produci defactò viſiones. Secunda tenet, defactò & ab inæqualibus intellectibus cum æquali lumine inæquales elici viſiones Dei, ita aliqui Scotiſtæ cum Fabro in 3. diſt. 32. cap. 2. ad 2. Et Cajetanus 3. quæſt. 9. 10. art. 2. ubi affirmat, quòd ſi Verbum Divinum aſſumpriſſet naturam angelicâ cum lumine gloriæ, quod habet nunc, in humana natura, perfectiùs videret Deum, quàm nunc videt. Tertia ſententia docet, viſiones inæquales non poſſe elici ſub æquali principio ſupernaturali elevante, quia tota proxima menſura perfectionis formalis in viſione eſt principium elevans, ſecus autem natura, quæ elevatur, ita D. Thomas 1. Part. q. 12. art. 6. quem communiter Thomiſtæ ſequuntur, Exim. Doct. lib. 2. de Attributis c. 21. Vaſq. 1. Part. diſp. 47. c. 7. complurimique ex noſtris. Pro claritate doctrinæ

403. Supp. 1. cum Ex. Doct. lib. 2. de Attributis c. 19. à principiis ſpecie differentibus moraliter poſſe interdum oriri effectus, vel actiones philoſophicè ejusdem ſpeciei, ſi non operentur, quatenus diverſa ſunt, ſed quatenus in aliqua ratione conveniunt; ſic idem effectus, qui modo fit ab homine, potuit fieri ab Angelo, vel etiam à ſolo Deo, quamvis Deus, Angelus, & homo ſint principia ſpecie diverſa; unde ſi homo, & Angelus viſionẽ ſupernaturalem eliciant, non prout concurrunt ex rota virtute naturali ad illam, ſed prout conveniunt in ratione principii potentis elevari, & elevati ad producendum juxta naturam principii elevantis, eadem ſpecie Theologica viſiones, quæ eliciuntur ab homine, poſſunt elici ab Angelo, & econtra; quinimò, ſi homo habeat principium elevans intenſius, quàm Angelus, poterit elicere viſionem ejusdem ſpeciei, & magis intenſivã, quàm Angelus; ſic anima Chriſti non ſolùm excedit Angelos in viſione ut beatitudo eſt, ſed etiã ut ſcientia eſt, ut habet Exim. Doctor loco cit. n. 13.

Supp. 2. Quæſtionem procedere, quando potentia elevata operatur ſecundùm totam virtutem principii elevantis æquè ſupernaturaliter approximati in intellectibus alioquin in naturali perfectione inæqualibus; v. g. in homine, & Angelo, ſi enim non operetur ſecundùm totam virtutem principii elevantis, ſed unus intellectus ſecundùm virtutẽ inadæquatam principii, & alter ſecundùm adæquatam virtutem, tunc ab eodem principio procedunt inæquales viſiones, ſicuti qui habent eundem habitum charitatis, elicient actus inæquales, ſi alter pro libito ſuo noluerit operari ſecundùm totã virtutem, & conatum, quo poteſt; alter verò ita operetur, quod idem dicendum eſt de elevatione actuali, quæ juxta plurium ſententiam etiam effectivè concurrit, vel juxta aliorum principia perfectiori modo approximant effectivum principium, ut juxta totam ſuam latitudinem, & virtutem operetur: ſic in naturalibus ad naturalem viſionem eliciendam concurrit lux, vel effectivè juxta aliquos, vel illuminativè juxta communem ſententiam meliùs approximando potentiæ viſivæ objectum viſibile, quo fit, ut cum luce clariori clarior viſio eliciatur, quàm cum luce remiſſa. 404.

Quapropter in præſenti controverſia procedit quæſtio ſuppoſitis principiis ſupernaturalitas ad viſionem concurrentibus omninò æqualibus in potentiis inæqualibus, quæ elevantur: potentiæ verò, quæ elevantur, duo continent, ut ex dictis à n. 354. conſtat. Primum rationem inſtrumenti, ſecundumomnimodã ſubſtitutionem comprincipio elevanti, qua principium elevatum ſubmittitur ad agendum duntaxat, quantùm permiſerit elevans ad eum modum, quo creatura habens virtutem ut quatuor ad naturalem cognitionem ſubmittitur omnipotentiæ, ut ipſi præparanti concurſum ad agendum. Unde ſi omnipotentia nollet illi virtuti concurſum parare, niſi ut agenti tantùm ut duo, licèt creatura haberet virtutem ad concurrendum ut quatuor, quatuor illi gradus virtutis creatæ concurrentis ad cognitionem, ſe haberent de materiali, ſeſeq; attemperarent ad concurrendum, quaſi eſſent formaliter duo. Ratio eſt, quia in hoc diſcriminantur cauſa concurrens non aliter niſi elevata à cauſæ, ut præcisè partiali concurrente modo, quo in naturalibus concurrit, ut ex principiis Theologicis, ex quibus ſolùm naturam elevantis cauſæ cognoſcimus, ſtatim conſtabit. His poſitis 405.

Aſſero cum tertia ſententia, principia elevata, inæqualia, & habentia omnino æquale 406.

principium elevans ad visionem simpliciter juxta totam elevantis virtutem concurrentia, non poterunt elicere visionem inæqualem, sed æqualem. Probatur primò ex D. Thoma 1.2. quæst. 12. artic. 6. dicente: *Intellectus plus participans de lumine gloriæ perfectiùs Deum videbit; plus autem participabit de lumine gloriæ, quanto plus habet de charitate, quia ubi est major charitas, ibi est majus desiderium, unde qui plus habebit de charitate, perfectiùs Deum videbit, & beatior erit.* Et in solutione ad tertium dicendũ: *Quòd diversitas videndi non erit ex parte objecti, quia idem objectum omnibus præsentabitur, scilicet DEI essentia; nec ex diversa participatione objecti per differentes similitudines, sed erit per diversam facultatem intellectus, non quidem naturalem, sed gloriosam.* Et art. 7. in corpore: *In tantum intellectus creatus divinam essentiam perfectiùs, aut minùs perfectè cognoscit, in quantum majori, vel minori lumine gloriæ perfunditur;* ergo ex mente D. Thom. visio solùm commensuratur perfectioni principii elevantis, non autem perfectioni potentiæ, quæ elevatur, ac proinde, si potentiæ inæquales habeant idem principium elevans, & juxta æqualem illius mensuram concurrant, non elicient visiones inæquales, sed æquales.

407. Probat. 2. Ratione Theologica. Juxta inæqualitatem meritorum datur visionis inæqualitas, & juxta meritorum æqualitatem æqualis visio, ut ex testimoniis scriptis, ex Concil. Florent. adductis n. 401. constat; sic Trid. sect. 6. Can. 32. *Si quit dixerit hominis justificati bona opera ita esse dona Dei, ut non sint etiam & bona ipsius justificati merita, aut ipsum justificatum bonis operibus, quæ ab eo per Dei gratiam, & Jesu Christi meritum, cujus vivum membrum est, fiunt, non verè mereri augmentum gratiæ, vitam, æternam & ipsius vitæ æternæ (si tamen in gratia decesserit) consequutionem, atque, & gloriæ augmentum; Anathema sit.* Atqui non ita esset, si inæquales intellectus cum æquali lumine, & omnino æquali principio elevante possent elicere inæquales visiones Dei; ergo non possunt, sed solùm potest mensurari visio ad mensuram principii elevantis. Major & consequentia tenent.

408. Minor vero probatur Angelus, & homo habentes æqualia merita, & consequenter æqualem gratiam, habent æquale lumen gloriæ, & æquale principium elevans, siquidem hoc datur juxtà mensuram gratiæ, atque adeò habent æqualem visionem, quæ est merces, & præmium meritorum; sed si æquale omninò principium elevans cum perfectiori virtute elevata, angelica nimirũ præ humana, eliceret perfectiorem visionem, pro æqualitate meritorũ non esset præmium æquale, sed inæquale; ergo &c. Idem formatur argumentum in habitu charitatis, & quolibet alio principio elevante ad amorem beatificum, unde simpliciter probat, beatitudinem in quocumq; actu reponatur, non posse esse inæqualem pro inæqualitate principii elevati. Confirmatur, & explicatur hæc ratio fundamentalis: si natura principii elevantis talis sit, ut virtus elevata non plus concurrere possit, nisi ad mensuram elevantis, pro inæqualitate potentiæ elevatæ nunquam poterit intensior esse visio; sed talis est natura principii elevantis, ut ex Scriptura, & Conc. adductis constat; ergo &c.

Resp. 1. Aliqui recentiores Scotistæ cum Mastrio dist. 6. de Vis. quæst. 7. art. 1. Nobiliorem visionem defactò correspondere non solùm nobilitati principii elevantis, sed etiam nobilitati potentiæ elevatæ, in quo nullum est absurdum, quia excessus visionis correspondens nobiliori intellectui, respondet meritis Christi, quibus tanquam effectum prædestinationis meruit huic Beato subtiliorem intellectum. Contrà tamen primò. Hæc responsio coherere non potest cum Tridentino canone suprà cit. n. 407. ubi dicitur, justificatum per merita, quæ ab ipso fiunt, mereri augmentum gratiæ, & gloriæ; atqui merita Christi non sunt merita, quæ à Beato fiunt, ut evidens est; ergo &c. Contrà 2. Illud augmentum, si responderet meritis Christi, solis quidem Christi meritis responderet, quandoquidem tale augmentum non attingunt inferiora, & inæqualia merita prædestinati habentis subtiliorem intellectum; atqui donum respondens solis meritis Christi nõ datur homini ut præmiũ ipsius, alioquin infantium gratia, & adultorum prima justificatio, cùm proveniat ex meritis Christi, esset illorum præmium, & meritorum suorum corona, quod absurdum est; ergo &c.

Resp. alii 2. Ex nobiliori potentia cum æquali lumine haberi perfectiorem visionẽ, quin defactò habeatur visio nobilior, ex meritis ignobilioribus; unde nequaquam sequitur absurdum, quod ex argumentatione nostra contra ipsos inferebamus; ratio eorũ est, quia quando sunt æqualia merita potentiarum inæqualiũ, Deus tribuit æquale lumen geometricè, licèt arithmeticè inæquale; æquale quidem simul cũ potentia, ita ut aggregatũ ex nobiliori potentia, & lumine, quod confertur, possit tantùm ad visionẽ æquale, virtuti enim nobiliori detrahitur tantùm luminis, quantùm ipsa excedit ignobiliorẽ; unde licèt non maneat æqualitas in lumine, nudè sumpto, sive æqualitas arithmetica, manet tam æqualitas in lumine simul cum potentia, cui confertur ad æqualitatem visionis ratione æqualis meriti, quæ vocatur æqualitas geometrica. Quare si potentia nobilior habet in præmium lumen ad eliciendã visionem ut quatuor, ita potentiæ ignobiliori in præmium æqualis meriti confertur lumen ad eliciendam visionem ut quatuor.

Contrà tamen primò; ex hac responsione fieret lumen gloriæ non esse præmium, vel præmium inæquale per diminutionem præmii responderet æqualibus meritis: atqui neutrum dici potest; ergo. Probat. minor, dici nequit, quia lumen datur præter merita, nec separari potest meritum visionis supernaturalis à meritò potestatis ad talem visionem: non se-

cùs

cundum, quia cùm Deus non præmier citra, sed ultra condignum, non diminuit supernaturale præmium, ac proinde neque supernaturalem virtutem luminis. Contrà secundò. Ex eadem etiam responsione fieret non dari æqualem habitum charitatis, & gratiæ Angelo, & homini propter æqualia merita, vel talem virtutem videndi Deum non dari in præmium juxta mensuram gratiæ, & charitatis, etenim si Angelo, & homini data est æqualis gratia sanctificans, & æqualis charitas, uti certè datur propter æqualia merita ex Trident. & n. 407. Si postea conferatur lumen inæquale, non dabitur juxta mensuram gratiæ sanctificantis, & charitatis, quinimò gradus nobiliores virtutis elevatæ essent præmium proportionatum supernaturali merito, si ex illis haberetur geometrica æqualitas cum supernaturali præmio; sed hoc dici non potest; ergo &c.

412. Contrà tertiò. Ex adversariorum responsione fieret, naturam magis perfectam esse magis ineptam ad præmium arithmeticum ordinis supernaturalis, quàm naturā minùs perfectam. Quandoquidem natura minùs perfecta cum merito ut quatuor meretetur lumen arithmeticum perfectum ut quatuor, cùm natura perfectior per meritum ut quatuor non possit mereri lumen arithmeticè perfectum ut quatuor, atque sic exinde intellectui longè perfectissimo satisfieret, concedendo in præmium æquale lumen supernaturale arithmeticè valde inæqualè sed hoc est absurdum; ergo &c.

413. Resp. alii tertiò Angelo, & homini habentibus æqualia merita conferri quoque in præmium lumen arithmeticè æquale, quin exinde eliciant inæquales, sed omninò æquales visiones; ratio eorum est, quia Deus speciali concursu omnipotentiæ adjuvat intellectum humanum, ut compensetdefectum virtutis intellectivæ, & eliciat visionem angelicæ æqualem; cæterùm hæc responsio eadem ferè habet absurda, ac præcedens, ideóque contrà primò. Supernaturalis concursus omnipotentiæ cum intellectu ad visionem est meritorum præmium, atqui juxta istam responsionem ille supernatutalis omnipotentiæ concursus aut amitteret rationem præmii, aut dabitur diminutum præmium æqualibus meritis Angeli; cùm Angelo ultra lumen non detur in præminum specialis, & supernaturalis concursus omnipotentiæ; ergo &c.

414. Contrà 2. Ille supernaturalis concursus omnipotentiæ datur ad mensuram gratiæ sanctificantis, quæ est jus ad beatitudinem. Atqui Angelus, & homo haberent æqualem gratiam sanctificantem; ergo haberent in præmium supernaturalem inæqualē concursum omnipotentiæ. Contrà 3. Ille concursus planè est magnus favor ordinis supernaturalis; sed natura nobilior esset ineptior ad illum concursum merendum, juxtam adversariorum responsionem; ergo juxta adversariorum responsionem natura nobilior esset ineptior ad favorem ordinis supernaturalis. Contrà 4. Ille supernaturalis concursus omnipotentiæ uberior, vel debetur homini in præmium sui meriti, vel non? si primum, ergo & debetur Angelo in præmium æqualis meriti; si non, ergo compensantur æqualiter æqualia merita per comprincipia ad visiones inæquales, atqueadeò inæquales visiones erunt præmia æqualiter correspondentia æqualibus meritis; quod in ipsis terminis implicat: omitto, quæ facilè inferuntur ex dictis.

Probat. tertiò. Si ponatur æquale lumen, & omninò æquale principium supernaturale v. g. in intellectu angelico perfecto ut *sex* & intellectu humano perfecto ut *quatuor*, intellectus Angelicus non potest operari visionem Dei secundùm duos illos gradus virturis intellectivæ, quibus ipse lumen excedit; sed eo ipso non potest elicere visionem Dei perfectiorem, quàm intellectus humanus cum æquali lumine, & omninò æquali principio supernaturali; & major intellectûs perfectio non valet ad eliciendam visionem Dei perfectiorem, ubi lumen, & omne principium supernaturale est arithmeticè æquale; min. constat. Nam intellectus humanus operatur visionem Dei secundùm omnes gradus illius luminis, & comprincipii supernaturalis, & Angelus non operatur suprà hos omnes; ergo non plus intellectus angelicus operatur, quàm humanus, adeóque non elicit visionem plurium graduum, aut Theologicè perfectionem; maj. vero probat. Gradus virtutis intellectivæ, quibus in data hypothesi intellectus Angelicus excedit lumen, non permanerent formaliter completi lumine supernaturali; atqui intellectus angelicus non potest operari visionem Dei secundùm gradus virtutis intellectivæ, qui non manent formaliter completi lumine supernaturali; etenim naturales gradus non completi superna virtute, neque agere possunt supernam visionem; in ea autem hypothesi gradus virtutis intellectivæ angelicæ sunt formaliter plures gradibus luminis, qui autem ratione permanent plures gradibus luminis, permanent sine lumine sibi correspondente; atqueadeò non completi lumine; ergo &c. Vid. num. 427. 415.

Confirmatur ex Exim. Doct. intellectus non concurrit ad visionem virtute naturali, ut naturalis est, sed ut elevatus per ipsummet lumen, ad hanc elevationem tam est aptus imperfectus intellectus, quàm perfectissimus; ergo perfectio vel imperfectio naturæ neque addit, neque tollit facultatem videndi, atqueadeò nihil conferre potest ad perfectiorem visionem, si cætera superma sint paria. Confirma. secundò, intellectus ad visionem concurrit, ut instrumentum divinæ gratiæ per potentiam activam ohedientialem, sed hæc æqualis est in omnibus intellectibus, etsi in perfectione naturæ sint inæquales; omnes quippe sunt capaces divinæ gratiæ, & æquè elevari possunt: unde major naturæ perfectio in hoc opere, ut in instrumento materialiter tantùm se habet, 416.

sed major perfectio instrumenti materialiter tantùm se habens nihil confert ad nobiliorem actionem ; v. g. Si ponatur duplex serra, ferrea una, altera aurea, cum æquali omnino virtute scindendi, quantũ est ex parte instrumenti, ex eo, quòd materialiter se habeat in ratione instrumenti major perfectio auri, nihil confert ad magis scindendum ; ergo &c.

SECTIO II.

Solvuntur opposita.

417. OBjic. 1. ex Cajetano : D. Thom. 3. Part. quæst. 10. art. 4. ad secundum docet, *gradus visionis divinæ magis attendi secundùm ordinem gratiæ, quam secundùm ordinem naturæ ;* ergo censet secundùm utrumq; ordinem attendi, ac proinde existente pari lumine gloriæ perfectiorem esse Dei visionem, si perfectior fuerit intellectus. Resp. C. ant. & N. cons. Quia ly *magis* in textu D. Thomæ non sumitur comparativè, sed exclusivè, ita ut idem sit, *ac potiùs*, sicut cum Paulus ed Hæbr. 11. de Moyse dicit : *Magis eligens affligi cum populo Dei, quàm temporalem peccati habere jucunditatem ;* Unde mens D. Thomæ valdè aliena est à Cajetani cogitatione.

418. Audiamus Ex. Doct. in Commentario illius art. 4. ita loquentem, *quæ Cajetanus docet in solutione ad 2. & 3. cavenda sunt, & corrigenda, nam non solùm falsa sunt, sed etiã contra expressam mentẽ D. Thomæ in solutione enim ad 2. ait D. Th. gradus perfectionis in divina visione magis attendendos esse secundum ordinem gratiæ, quàm secundum ordinem naturæ, unde infert Cajetanus ex utroque capite oriri, ut una visio sit perfectior alterâ, atqueadeò perfectiorem intellectum cum eodem lumine, perfectiùs videre Deum ; sed quidquid sit de re (quam ego sine dubio falsam existimo) in hac littera D. Thomæ nullum sit argumentum, sed ex illa potiùs contrarium non obscurè colligitur, si argumenti intentio consideratur, & rectè explicetur, argumentum enim contendebat Angelum perfectiùs videre Deum, quam animam Christi, quia habet perfectiorem intellectum. Respondet D. Thomas nego consequentiam, & rationem reddit ; quia illa visio est supra naturalem vim potentiæ creatæ ; intendit ergo concludere perfectionem visionis non esse ex naturali perfectione potentiæ, sed ex supernaturali, unde illa particula magis, non sumitur in illo sensu comparativo, ut Cajetanus exponit, sed ut idem significet, & potiùs, & ita non assert utrumque extrinsecum, sed alterum negat..* Hucusque Exim. Doctor, cujus responsioni nihil potest superaddi.

419. Objic. 2. ex Scoto in 3. dist. 13. quæst. 3. Quando duæ causæ concurrunt ad eundem effectum, effectus crescit in perfectione, quando aliqua illarum crescit in virtute, & authoritate, sed ad visionem beatam non solùm lumen gloriæ, verùm etiam intellectus creatus efficienter concurrit ; ergo sicut intensius lumen, ita & perfectior, & perspicaciter intellectus perfectiorem efficit visionem. Confirm. 1. ex Cajetano. Visus acutior, cæteris paribus, melius videt, licèt non augeatur species, vel lumen exterius, & econtra, si augeatur species, vel ipsum lumen in ipso medio, intenderetur visio, licèt nõ crescat acies, & virtus ipsius potentiæ : item duo pictores ejusdem industriæ cum inæquali pennic.llo, vel duo inæqualis industriæ, cum æquali instrumento diversæ perfectionis producant effectum ; ergo quando duæ causæ concurrunt ad eundem effectum, effectus crescit in perfectione, quando aliqua illorum crescit in virtute, & authoritate. Confirmatur 2. ex Euclyde lib. 1. Element. axiomate 4. Si inæqualibus æqualia addita sunt, tota sunt æqualia ; ergo intellectus nobilior cum æquali lumine manet magis potens ad majorem visionem, ad eum modum, quo homo robustior cum æquali adjutorio elevat majus pondus, quàm minùs robustus cum eodem adjutorio.

Resp. dist. maj. quando aliqua illarum crescit in virtute, & authoritate, si crescat secundùm propriam rationem causæ, vel secundùm aliquam virtutem completam in tali genere, concedo, si non ita crescat, nego maj. & dist. min. nego consequentiam. Ratio est, quia concausa potest esse perfectior, vel in genere concausæ, nimirum, ut ordinstur ad effectum, vel solùm in genere materiali, & entitativo ; quando est perfectior in genere causæ, cùm ad ipsius adventum crescat virtus productiva in ordine ad effectum ex majore ipsius virtute prodibit etiam effectus perfectior, ut patet in duobus elevantibus pondus, & in aliis concausis ejusdem rationis, quando verò concausa non est nobilior in genere causæ, sed solùm in materiali ipsius entitate, ex majori materiali virtute non prodibit effectus nobilior, ut patet in serra aurea, quæ ex majori entitativa nobilitate ipsius non est nobilior in genere causæ scindentis, ut constat ex num. 416. In nostro autem casu virtus potentiæ intellectivæ, quæ elevatur ad visionem, cùm non elevetur, prout est magis, vel minùs intellectiva, sed prout est capax intelligendi, & capax elevationis, quæ in omnibus elevantibus æqualis est, exinde major virtus causæ, quæ elevatur, non crescit in genere causæ, sed tantùm in causa se habet de materiali, ac proinde effectus non prodibit nobilior ex majore nobilitate causæ, quæ elevatur, sed solùm ex majori perfectione principii elevantis.

Solutio, ut à nobis tradita, est expressa doctrina Eximii Doctoris libr. 2. de Attrib. cap. 21. ubi hæc habet : *Respondetur principium illud de causis partialibus complentibus causam totalem, esse unum, quando principium partiale augetur secundùm propriam rationem causæ, vel saltem secundum aliquam virtutem completã in suo genere, hic autem, cùm intellectus augetur in per-*

perfectione naturali, illud augmentum quaſi materialiter ſe habet ad activitatem intellectus circa talem viſivem, quia ut dixi, tanta virtus activa obedientialis eſt in inferiori intellectu, ſicut in perfectiori; ſicut capacitas obedientialis tanta eſt in uno, ſicut in alio, ita ergo in præſenti non augetur virtus cauſæ, ut cauſa eſt (vel ſecundùm alium dicendi modum) non augetur ſecundùm completam activitatem neceſſariam ad viſionem, & ideo indè non creſcit effectus. Hucusque Exim. Doctor.

422. Ad primam Confirmationem conc. ant. & nego conſequentiam, quia potentia viſiva & ſpecies ſunt concauſæ ejusdem rationis, quarum quælibet habet virtutem ſuam agendi completam in genere partialis cauſæ correſpondentis in linea ſua ipſi effectui, ac proinde virtus nobilior concurrit in genere cauſæ, nec ſe habet purè de materiali; in caſu autem noſtro econtra contingit; ac proinde ex uno ad alterũ non tenet paritas; idem eſto de inſtrumentis, cum quibus artifex operatur; artifex enim eſt virtus elevativa inſtrumenti, nec elevat illud ad faciendum id, ad quod ex natura ſua ordinatum non eſt, neq; per naturæ vires obtineri poteſt, ſed ad id, ad quod inſtrumentum virtutem habet; unde & phyſicum inſtrumentum, & agens concurrunt in genere cauſæ ſecundùm virtutem, quam habet aptiorem ad effectum, quapropter non debet fieri comparatio ab intellectu ad inſtrumenta phyſica ſecundùm expeditiorem virtutem, quam habent ad effectum; neque ad diſpoſitiones ſecundùm modum ſibi naturalem, quem habet ad aptius diſponendum; cùm tota hæc virtus non ſe habeat de materiali, ſed concurrat in genere cauſæ; ſed ſolùm poteſt fieri paritas ad inſtrumentum, ſecundùm majorem nobilitatem, quæ de materiali inſtrumento ſe habet, ex qua potiùs roboratur, quàm impugnatur noſtra ſententia.

423. Hæc omnia adeò accuratè explicat Exim. Doctor, ut neque clariùs, neque aptiùs explicari poſſit; quamobrem ejus verba ſubjicio loc. ſup. cit. quæ ſic habent: *Ad exemplum verò de inſtrumentis artis reſpondetur, ibi poſſe habere locum diſtinctionem, quo ad ſubſtantiam, vel modum, eſt enim in actione talis inſtrumenti aliquid, quod fit virtute propria inſtrumenti, ſcilicet motus localis, vel expulſio alterius corporis, & hæc eſt ſubſtantia actionis, ad quam multùm confert diſpoſitio inſtrumenti, quia in ea ſe habet ad modum cauſæ principalis, ſeu proprii principii virtute innata operantis: eſt autem alterius in illa actione artificioſus modus, qui eſt ab arte principaliter, & ab inſtrumento inſtrumentaliter: etenim hic modus accommodatur ſæpe actioni ſubſtratæ, & ab illa pendet, & hinc provenit, ut inſtrumentum deſerviens ad meliorem actionem quoad ſubſtantiam ejus conſequenter conferat ad melius artificium, etiamſi ars ſit æqualis, quia ineptum in inſtrumentum impedit artem, quia inſtrumentum impedit actionem ſubſtratam directioni artis; at in præſenti ſimpliciſſima eſt actio, nihilq; eſt in illa, quod ab intellectu fiat, ut proprio & principali principio operante quoad actionem, quæ fit: licèt in ea actione reperiatur ratio communis cum actionibus naturalibus, quæ juvare non poteſt, quia illa non eſt in ſe diſtincta, nec per ſe fit, ſed ut contracta ad talem ſpeciem.* Ex qua doctrina ſatis conſtat diſcrimen inter concauſas & inſtrumenta naturalia, & concauſas ſive inſtrumenta obedientialia, quod quidem valde notandum eſt ad diſſolvendas quaſcumque inſtantias, quæ fieri poſſunt.

Ad 2. Conſir. diſt. ant. ſunt inæqualia eo 424.
modo, quo erant inæqualia, vel materialiter, vel in genere cauſæ productivæ, conc. inæqualia ſemper in genere cauſæ productivæ, neg. ant. & conſequentiam, quia ſæpe duæ cauſæ ſunt inæquales materialiter quia, ſunt in genere virtutis productivæ formaliter inæquales, ut patet in ſole, & in igne quoad virtutem productivam caloris ut unum, & inſtrumentis æquè aptis ad effectum, diverſæ autem nobilitatis ex materia, in qua conſtituuntur: ſic in ſententia plurimorum adverſariorum docentium, Sacramenta phyſicè cauſare gratiam, licèt balſamum, requiſitum ad Sacramentum confirmationis ſit multò nobilius alio, non exinde producet gratiam nobiliorem; idem eſt de aqua, aliisque materiis remotis Sacramentorum, quæ, licèt nobiliores ſint, non exinde producunt nobiliorem effectum, eo quòd tota illa nobilitas ſe habeat de materiali, & non in genere cauſæ ordinatæ ad effectum.

Sicut enim Chriſtus non inſtituit ablutionem 425.
aquæ naturalis in materiam Baptismi, quia ablutio nobilioris, vel ignobilioris aquæ ſit, ſed præcisè, quia ablutio naturalis aquæ eſt, quod æquè convenit ablutioni aquæ minùs nobilis, quàm ablutioni aquæ nobilioris; ita neque elevavit ad producendam viſionem beatificam intellectum, quia nobilior, vel ignobilior eſt, ſed quia potentia intellectiva eſt, quæ non minùs convenit ignobiliori, quàm nobiliori, neque virtus elevans confertur ratione nobilitatis potentiæ, quæ elevatur; ſed ratione gratiæ ſanctificantis. Unde ſi hæc æqualis ſit in potentia nobiliori, & ignobiliori, etiam principium elevans, & viſio ipſi correſpondens æqualiter fiet à potentia nobiliori, & ignobiliori, quibus exemplis ulteriùs noſtra ſententia explicatur, & declaratur, præſertim cùm iſte modus agendi in virtute elevata conſtet nobis ex doctrina Scripturæ, & Conciliorum, ut ſuprà diximus.

Objic. 3. Sufficit unus gradus luminis glo- 426.
riæ, ut elevet intellectum ad viſionem DEI; ſed intellectus eſt realiter, & virtualiter omnes gradus ſuæ virtutis intellectivæ, utpote identificatus cum omnibus; ergo unus gradus luminis elevat omnes gradus virtutis intellectivæ, quos reperit in intellectu, ac proinde, ſi plures reperiat in uno, & pauciores in altero intellectu, elevat in intellectu plures in uno, & pauciores in altero; ergo reddit potentiorem unum

intellectum, quàm alterum. Retorqueo primò argumentum, si Deus applicet concursum omnipotentiæ ad producendum effectum ut *duo* causis inæqualibus, quarum una poterat producere effectum ut *quatuor*, altera ut *octo*, ac proinde gradibus virtutis realiter, & virtualiter cum illa causa identificatis; ergo cum illa applicatione omnipotentiæ posset illa causa producere effectum ut *octo*. Retorqueo 2. contra Scotistas pluresque alios adversarios docentes potentias identificari cum anima, unde habitus fidei elevans intellectum ad assensum mysteriorum, elevat totam virtutem animæ, atqui anima est etiam virtus ad eliciendum amorem; ergo per habitum fidei etiam ad eliciendum Dei amorem elevabitur.

427. Resp. deinde dist. maj. ut elevet intellectum ad Dei visionem proportionatam lumini, conc. proportionatam intellectui, neg. maj. deinde concessa min. dist. primum consequens. Elevat omnes gradus virtutis intellectivæ, quatenus, sunt gradus potentiæ elevatæ præcisè, conc. quatenus sunt *plus* formalis, sive activæ virtutis ad operandam visionem, nego istam cum altera consequentia. Ratio est, quia quando elevantur illi gradus prout sunt gradus potentiæ elevatæ, non verò prout sunt *plus* formalis, & activæ virtutis, elevantur sub ratione non minùs conveniente virtuti habenti minores gradus, ac proinde non elevantur ad operandum magis, quàm elevaretur, si per idem principium elevetur virtus ignobilior; sic in sententia admittente Sacramenta causare physicè gratiam, ablutio aquæ in baptismo, & unctio Chrysmatis in Confirmatione elevantur ad gratiam eandem; quin exinde ablutio bipalmaris in uno causet majorem gratiam, quàm ablutio palmaris in altero; eo quòd totus ille excessus quantumvis elevatus non elevetur ut virtus productiva gratiæ, sed ut est ablutio, quæ ratio ablutionis non minùs convenit palmari; pariter ergo in casu nostro.

428. Objic. 4. Duo lumina inæqualia in duobus intellectibus æqualibus producunt visionem inæqualem; ergo & duo intellectus inæquales cum eodem lumine æquali producunt visionem inæqualem. Probatur conseq. sicut cum æquali activitate intellectus lumen magis activum constituit activiorem causam visionis, ita cum æquali activitate luminis intellectus magis activus constituit activiorem causam visionis; ergo &c. Confir. Ponamus intellectum Petri, & Pauli, quorum quisque sit perfectus ut 4. & Petrus habeat lumen, ut 6. Paulus verò ut quatuor, quo in casu intellectus Petri erit activior, & producet perfectiorem visionem; atqui non habet plures gradus intellectivæ virtutis completos lumine, quàm intellectus Pauli, cùm non habeat plures gradus virtutis intellectivæ; ergo per solum excessum luminis evadit activior intellectus æqualis; ergo similiter per solum excessum intellectivæ virtutis poterit lumen æquale evadere activius.

Resp. conc. ant. & nego cons. ad prob. neg. ant. Ratio est, quia lumen concurrit ut causa proportionata visioni, cui visio ratione sui debetur, ipsique intellectûs concursus debetur ad visionem, ac proindè major perfectio luminis non se habet de materiali, sed ut vera virtus activa visionis, quare ad ipsius incrementum crescit etiam visio, at verò intellectus non concurrit ut causa, cui debeatur visio; neque lumen ad illam agendam, sed ut elevabilis ad agendam visionem ratione luminis elevantis, ac proinde major excessus intellectûs non se habet ut causa activa visionis, sed merè materialiter, ut constat ex retorsionibus appositis num. 426. Exinde ad confir. admitto hypothesim, & conc. maj. deinde dist. min. non habet plures gradus completos, nec majorem virtutem completivam concurrentem ut virtutem productivam effectûs, nego, & habet talem, virtutem conc. maj. & nego consequentiam. Ratio est, quia in ea hypothesi intellectus Petri, & Pauli sint completi per quatuor gradus virtutis, atque in hoc sensu sunt completi quatuor gradus virtutis intellectivæ, ita tamen sunt illi gradus completi, ut non compleantur quatenus gradus sunt, sed quatenus sunt potentia obedientialis, & elevabilis, virtus enim, quæ ut virtus concurrit ad effectum, est illa, à qua metiendus est excessus effectûs, secus autem excessus materialiter se habens ad visionem, ut satis constat ex dictis; cùm enim solum lumen ita concurrat, ut virtus secundùm totam ipsius perfectionem, non verò intellectus, exinde quatuor gradus virtutis intellectivæ cum sex gradibus luminis manent potentes ad visionem ut sex.

Objic. 5. Paritate desumpta ab aliis habitibus. Intellectus magis perfectus cum eodem habitu fidei elicit actum fidei perfectiorem, & perfectior voluntas cum eodem habita charitatis, & spei producit actus intensiores, & perfectiores illarum virtutum, quàm alia minùs perfecta; ergo similiter intellectus perspicacior cum æquali lumine gloriæ perfectiùs Deum videbit, quàm alter, qui est minoris perfectionis & activitatis. Confir. 1. Intellectus perfectior cum æquali lumine gloriæ potest magis vel minus perfectè conari ad actum, cùm habitus subordinetur conatui potentiæ, & ab illa applicetur ad agendum; ergo intellectus perfectior cum eodem habitu potens magis conari, poterit etiam elicere perfectiorem visionem. Confir. 2. Si æqualis habitus fidei reponatur in Theologo docto, & in rustico, Theologus clariorem, & perfectiorem cognitionem eliciet de Trinitate divinarum personarum, de unione hypostatica, de immortalitate animæ, & sic de aliis. Pariter cùm æquali habitu prudentiæ homo moraliter prudentior perfectiorem actum prudentiæ elicit, quàm alius naturaliter minùs prudens, sæpissimè enim homines imperfecti, & minùs sancti concipiunt meliora dictamina prudentiæ, quàm homines sanctiores; cùm tamen ratione minoris gratiæ sanctificantis habeant minus intensum

tensum habitum prudentiæ infusæ; ergo major activitas, & vis naturalis potentiæ confert majorem perfectionem supra totam intensionem comprincipii supernaturalis.

431. Resp. nego ant. Ratio est, quia si habitus fidei, & charitatis, cæteraque omnia principia supernaturalia æqualia sint in docto, & indocto, si unusquisque operetur secundùm totam activitatem principii in ordine ad actus supernos, unusquisque sanè eliciet æquales actus supernos æquales: discrimen verò inter utrumque reponendum non est quoad actus supernos, sed quo ad actus naturales nullam habentes connexionem cum illis principiis supernis, quæad eliciendos illos actus supernaturales per accidens supponuntur, ita ut locò eorum æquè reponi possent naturalia principia, ut diximus num. 1. de Deo, & statim dicemus num. sequenti. Ad primam Confirm. nego ant. quia lumen gloriæ necessitat intellectum ad actum, est enim causa necessaria, quæ non attemperatur virtuti instrumenti, sed operatur, quantum potest; quinimò conatus potentiæ non est aliquod antecedens actum, sed ipse actus ut emanans à suo principio, & ideo sicut adæquatum principium constituitur ex habitu, & potentia, ita ut habitus secundùm totam suam virturem concurrat ut virtus, potentia verò solùm ut causa obedientialis, ea etiam de causa, quando potentia libera conatur ad actum supernum, talis conatus non provenit à potentia naturali, nudè sumpta, sed ab ipsa operante simul cum habitu.

432. Ad 2. Confir. dist. ant. perfectiores actus de Trinitate &c. naturales quidem, concedo, supernaturales, sub dist. si operentur ambo, quantum possunt, neg. si pro libito suo non operentur, quantum possunt, cons. Explico distinctionem, ut homo eliciat conclusiones præsuppositis principiis supernis non concurrit principium supernum ut virtus elicitiva, neque conclusiones istæ sunt supernæ, sed naturales, ita ut si principia illa superna deficerent, & locò ipsorum substituerentur naturalia, perinde se haberet intellectus ad eliciendas eas conclusiones: exemplum sit in hæretico, & fideli, fidelis enim per actus fidei credit has præmissas, *omne quod Deus dicit, verum est, sed dicit Deus verbum esse Incarnatum; ergo verum est.* Illas enim præmissas plures hæretici credunt, non quidem per actum supernaturalem fidei; sed per actum naturalem, semel enim præstito assensu præmissis illis, non miùus necessitatur intellectus hæretici ad conclusionem eliciendam, quàm necessitatur intellectus Catholici.

Virtus enim innata, & necessaria intellectum 433.
ad procedendum ex notis ad ignota, non requirit, quòd præmissæ sint naturales, vel supernæ, ut concessis præmissis, quæ in modo, & figura ordinata sint procedat ad conclusionem; sed eodem prorsus modo procedit, sive præmissæ, quibus semel assensum perstitit, naturales sint, sive supernæ. Undè procedere ad conclusionem non requirit comprincipium supernum, quo egeat conclusio, vel quo indigeat intellectus ad illam eliciendam; conclusio enim, quæ ita elicitur, naturalis est, & non superna; quinimò tota ratio agendi illam stat in virtute naturali intellectûs, non verò in superna; hæc est causa, quare doctiores, minusque Sancti eas conclusiones sive circa objecta naturalia, sive circa objecta superna eliciunt faciliùs, quàm homines magis Sancti, & minùs docti. Verùm cùm totum hoc tendat ad cognitiones naturales, perperam exindè infertur, idem evenire quoad cognitiones supernas; quæ non metiuntur ex virtute naturali, sed ex superna.

DISPUTATIO XI.

DE SPECIE IMPRESSA.

434. ULtra comprincipia supernaturalia se habentia ex parte potentiæ ad intuitivam Dei visionem concurrit etiam virtus se tenens ex parte objecti, seu objectum se ipso immediatè ad visionem concurrat, sive media specie ipsius substituta locò objecti, ut constat ex dictis à num. 318. In præsenti enim quærimus duo; primum quidem, an possibilis sit species ad eliciendam intuitivam visionem Dei. Secundum, an defactò Deus se ipso immediatè per sui speciem occurrat. Certum namque est, Deum in visionis beatificæ productione dupliciter se habere, primò per modum causæ universalis, qui quidem conceptus communis est visioni cum omnibus aliis effectibus, cùm effectus omnes Deum ut causam universalem indispensabiliter respiciant. Secundò Deus visionem respicit per modum objecti, quatenus scilicet illum intuitivè repræsentat, & sub hac consideratione Deus non solùm est causa universalis, verùm etiam est causa particularis visionis, non minùs, quàm quodvis aliud objectum ad sui intuitionem concurrens est causa partialis illius intuitionis. In visione illa beatifica sicut in alia quacumque visione respectu sui objecti, duærespiciuntur formalitates, nimirum entis creati, & intuitionis divinæ; secundùm formalitatem entis creati respicit Deum ut causam universalem, secundùm formalitatem intuitionis divinæ respicit Deum etiam ut causam particularem; unde si daretur species impressa Dei, suppleret totum, quod Deus præstat in visione per modum objecti, & causæ particularis, nihilominus præter concursum speciei requireretur immediatus concursus Dei ut causæ universalis. His positis; sit

Sectio

SECTIO I.

De concursu objectivo Dei ad creatam sui visionem.

435. PRima sententia docet, Deumnon immediatè, & per se, sed per speciem impressam creatam producere visionem, ita Micarius in 3. disp. 19. art. 1. q. 3. favet Scotus etiam, in 4. dist. 49. quæst. 11. & Euglielmus Parisiensis in Tract. de Retributione Sanctorum Columna 546. quam etiam sententiam acriter defendit Vasquez disp. 43. c. 7. eum sequitur Alarcon. 1. part. tract. 1. disp. 3. cap. 2. & 3. & aliqui Recentiores, inter quos est dissidium, nam alii docent, Deum defactò videri per speciem impressam sui, posse tamen de possibili visionem ab eo immediatè producere, independenter à specie impressa. Alii econtra docent, ita defactò videri Deum intuitiva media specie impressa sui, ut nec de potentia absoluta intuitivè videri possit absque specie. Secunda sententia docet, Deum defactò non quidem per speciem impressam, sed per se immediatè ad visionem per modũ objecti concurrere, ita D. Thomas 1. part. quæst. 12. art. 2. Alensis 1. part. quæst. 7. Durandus in 4. quæst. 49. art. 2. Ferrariensis 3. contra gentes cap. 49. Cajetanus, Valentia, Molina, Granadus, Vannerus, Salius, Fasolus, pluresque alii cum Exim. Doctore lib. 2. de Deo cap. 12. Cæterùm inter Authores hujus sententiæ est etiam dissidium: nam aliqui docent, ita Deum defactò per se immediatè concurrere ad visionem per modũ objecti, ut nec de potentia absoluta sit possibilis species, locò Dei objectivè concurrens ad intuitivã illius visionem, alii quidem econtra docent de potentia absoluta, posse Deum concurrere per speciem, pro claritate resolutionis.

436. Suppono 1. Visionem Dei intuitivam intrinsecè esse supernaturalem, ac proinde concursum Dei objectivum ad visionem procedere à Deo, ut ab Authore superno, cùm autem habitus luminis se tenens ex parte potentiæ nequaquam possit elevare Deum, non enim est supra, sed valde infra Deum; unde vel Deus ratione sui immediatè præstare debet concursum supernum objectivum, vel saltem debet producere speciem supernam sibi correspondentem, & locò ipsius supernum concursum objectivum præstantem. Ratio est, quia virtus objectiva non exigitur à gratia modo, quo exiguntur habitus supernaturales, qui sunt quasi potentia in ordine superno, ac proinde inherentes rationali potentiæ, Deus enim non exigitur à gratia, ut potentia inherens, ac proinde, quòd Deus concurrat, vel per se immediatè, & non inherendo potentiæ, vel media sui specie inherente potentiæ, nõ habetur ex gratiæ exigentia, & proinde utrovis modo concurrat, satis erit, & æquè conformis exigentiæ gratiæ.

437. Suppono 2. Speciem impressam Dei, ut creatura cum illa eliciat intuitivam Dei visionem, esse intrinsecè supernaturalem, atqueadeò inelevabilem à lumine gloriæ. Ratio est, quia species illa ex intrinsecis suis ordinata est ut creatura obtineat possessionem Dei, propriam filiorũ, ut constat ex dictis à n. 60. sed species ex intrinsecis suis ordinata, ut naturalis creatura obtineat Dei possessionem, propriam filiorum, est intrinsecè supernaturalis, ut constat ex constitutione entis supernaturalis, assignato à num. 386. De virtute pœnitentiæ; ergo species illa ex intrinsecis suis est supernaturalis; quinimò habitus luminis ea de causa est intrinsecè supernaturalis, quia ex suis intrinsecis ordinatur ad visionem, quæ est possessio hæreditaris, propriæ filiorum Dei; ergo si species illa ita ordinatur ad visionem, est quoque intrinseca supernaturalis: His positis

Assero 1. possibilis est species creata, quæ ut virtus objectiva concurrat ad intuitivam Dei visionem creatam. Prob. 1. Possibilis est, & defactò datur in Beatis species expressa creata repræsentans immediatè Deum, ut est in se, cognitio enim beatifica utpote producta à Beato, ex dictis à n. 317. est species expressa Dei, Deum, ut est in se immediatè repræsentans; sed nulla est assignabilis ratio, cur nõ repugnet species expressa Dei ipsum, ut est in se immediatè repræsentans, & repugnet species creata impressa Dei; ergo &c. Prob. min. Si aliqua daretur repugnantia in specie creata impressa Dei, ideo esset, quia per illam Deus objectivè fieret proximè intelligibilis; sed si hæc esset repugnantia pro specie impressa, esset & repugnantia pro specie expressa; ergo &c. Maj. est fundamentum adversariorum, min. vero prob. Non minùs requiritur, ut Deus fiat formaliter intellectus, quàm ut fiat objectivè intelligibilis; ergo si esset repugnantia in eo, quòd per aliquam speciem creatam fieret objectivè proximè intelligibilis; etiam esset repugnantia in eo, quòd per aliquam speciem creatam fieret proximè formaliter intellectus.

Resp. 1. Durandus in 4. dist. 49. quæst. 2. non repugnare speciem expressam Dei, bene verò impressam, quia species Dei impressa debet ejusdem rationis esse cum Deo. Contrà tamen primò. Species impressa, qua Angelus cognoscit animam rationalem, non est ejusdem rationis cum anima rationali, anima namque rationalis vitalis est, illa species non est vitalis, anima rationalis vivit per intellectionem ab ipsa productam, illa verò species non vivit per intellectionem ab ipsa productam; ergo species impressa objecti non debet esse ejusdem rationis cum objecto. Contrà secundò. Species impressa, qua anima rationalis cognoscit substantiam, non est substantia, sed accidens, neque species impressa, qua cognoscit ignem, est ignis, neque illa, qua cognoscit lapidem, est lapis; ergo ut detur species impressa alicujus objecti, non requiritur, quòd sit ejusdem nobilitatis, ac objectum. Contrà 3. Species expressa Dei non debet esse ejusdem rationis aut nobilitatis cum Deo; ergo neq; species Dei impressa.

Resp.

Resp. alii 2. Speciem expressam seu visionem 440.
creatam Dei, habere unde limitetur, cùm immediatè producatur ab intellectu, & lumine intrinsecè creatis & limitatis; at verò species impressa Dei non haberet, unde limitaretur, cùm procederet immediatè à Deo ut ab objecto, intrinsecè increato, & illimitato. Contrà tamen 1. Species impressa Dei non procederet à Deo ut ab objecto necessario, sed liberè agente, esset enim creatura, & Deus nullam creaturam ex necessitate, sed liberè producit, ut constat ex Sapientiæ 12. *Subest enim tibi, cùm volueris, posse*, sed creatura immediatè procedens liberè à Deo, limitatur juxta limitationem, quam Deus vult illi conferre, nec requiritur, quòd habeat tantam perfectionem, quantam habeat Deus, à quo immediatè procedit, ut patet in Adamo, qui immediatè à Deo processit, non tamen illimitatus, sed finitus, & limitatus; ergo &c. Contrà 2. Deus liberè producens illam sui speciem impressam, solùm deberet illi conferre virtutem, quæ adæquaretur actui limitato visionis, in ordine ad quam gratis infunderetur ab ipso Deo; quemadmodum lumen ipsum est pariter immediatè à Deo limitatum, tamen prout opus est ad visionem, in ordine ad quam Deus supernaturale lumen infundit juxa præscriptum providentiæ suæ; ergo &c.

441. Resp. tertiò. Gonetus, speciem impressam Dei repugnare, quia Deus est per se intelligibilis, imò sua intelligibilitas; species autem illa impressa esset etiam intelligibilitas Dei, cùm autem non possit dari forma formæ, neque lux lucis, neque albedo albedinis, ita neque intelligibilitas intelligibilitatis, proindeque neque species impressa Dei. Contrà tamen 1. Licèt Deus sit intelligibilis, & ipsa intelligibilitas objectiva, non est necessitatus, ut intelligatur à creatura, nisi pro suo libito, aliter quæcumque rationalis creatura haberet necessariò intuitionem Dei: sed intelligibilitas objectiva non se habet ut forma respectu objecti, sed est capacitas, ut objectum cognoscatur immediatè per se ipsum, vel media specie sui; ergo &c. Probatur minor. Nullum est objectum cognoscibile, quod non sit sua cognoscibilitas, & quod non possit per sui speciem cognosci, atqui si cognoscibilitas esset forma formæ, cùm forma formæ repugnet, repugnaret quoque species objecti intelligibilis; ergo &c.

442. Contrà 2. Deum esse intelligibilem nihil est aliud, quàm posse cognosci ab intellectu, sed Deum posse cognosci ab intellectu non est, quòd Deus sit forma intellectûs; aliter quotiescumque cognoscimus Deum, haberemus Deum intellectui nostro unitum, quod absurdum est; ergo &c. Contrà 3. Deus non ita est intelligibilis à creatura, ut per sui præcisam unionem cum potentia capaci intelligendi reddat illam intelligentem; aliter Verbum Divinum unitum animæ Christi absque ulla intellectione creata redderet animam Christi intelligentem; ergo intelligibilitas objecti non est forma, qua objectum redditur intelligibile. Patet consequentia. Ideo enim albedo est forma dealbandi, & lux est forma illuminandi, quia repugnat, quòd albedo uniatur subjecto capaci, & expedito dealbationis, & non dealbet, vel quòd lux afficiat subjectum capax, & expeditum illuminationi, & non illuminet; ergo solutio petita à ratione formæ est prorsus inutilis.

Resp. item 4. cum Cajetano, & aliis Thomi- 443.
stis, repugnare speciem Dei impressam non minùs, quàm expressam, quia utraque deberet esse ejusdem immaterialitatis cum objecto: unde sicut cognitio creata intuitiva Dei non potest dici species expressa Dei, sive verbum mentis, quia non est ejusdem immaterialitatis cum Deo, ita nulla species creata potest dici species impressa Dei, cùm non esset ejusdem immaterialitatis cum Deo. Contrà tamen 1. Quia hæc responsio est contra Scripturam, Augustinum, Thomam, & alios P. P. Etenim 1. Joan. 3. dicitur: *Cùm apparuerit, similes ei erimus, quoniam videbimus eum, sicuti est*, per quod significatur manere Deum in Beatis expressum, & repræsentatum, ac proindè, quòd visio beata est expressio Dei, & verbum mentis. Sic August. lib. 9. de Trinitate cap. 11. *Dicit, in quantum Deum novimus, similes sumus: sed non ad æqualitatem similes, cùm Deum novimus, quamvis meliores efficiamur, quàm eramus, antequam nosse mus, maxim que cum eadem notitia etiam placita digneq; animata verbum, sitq; aliqua similitudo Dei ipsa notitia*; & lib. 19. cap. 17. *in hac quippe imagine tam perfecta erit DEI similitudo, quoniam Dei perfecta erit visio*, & lib. 15. cap. 16. *Cogitatio quippe nostra perveniens ad id, quod scimus atque ex inde formata verbum nostrum verum est, cùm similes ei erimus, quoniam videbimus eum, sicuti est, tunc quidem verbum nostrum non erit falsum, quia neque mentiemur, neque fallemur*; ergo ex Augustinus visio beatifica est verbum mentis, & species expressa Dei.

Idem habet Anselmus in Monologio Cap. 444.
31. dicens: *Nulla ratione negari potest, cùm mens rationalis se ipsam cogitando intelligit, imaginem ipsius nasci in sua cogitatione, imò ipsam cogitationem sui esse imaginem ad suam similitudinem tanquam ex ejus impressione factam, quamcumque enim rem mens sua seu per corporis imaginationem, seu per rationem cœpit veraciter cogitare, ejus utique similitudinem, quantùm valet, in ipsa sua cogitatione conatur exprimere, quod, quæ verius facit, ita rem ipsam verius cogitat, & hoc quidem cùm cogitat aliquid, quod ipsa non est, & maxime cùm aliquod corpus, quod clarius perspicitur, cùm enim cogito hominem mihi notum absentem, formatur acies cogitationis meæ in talem imaginem ejus, qualem illam per viam oculorum in memoriam attraxi, quæ imago in cogitatione verbum est ejusdem hominis, quem cogitando dico; habet igitur mens rationalis, cùm se cogitando intelligit*

secum imaginem suam ex se natam, id est cogitationem sui ad suam similitudinem, quasi sua impressione formatam. Quamvis ipsa se à sua imaginatione non nisi ratione sola separare possit, qua imago ejus verbum est. Hùc usque Anselmus.

445. Ex quibus Scripturæ, Augustini, & Anselmi testimoniis clarè constat, cognitionem creatam rei, sive spiritualis, sive corporeæ esse imaginem, sive speciem expressam objecti, & verbum mentis. Et exinde infertur ratio Theologica, quæ idipsum ostendit: nam illa cognitio est imago objecti, & verbum mentis, quæ est producta ab objecto, ideóque objecti imago, & quæ est producta ab intellectu, adeóque verbum mentis, sive locutio intellectûs, ut diximus num. 317. Atqui visio intuitiva, qua Beati Deum vident, esset producta à virtute se tenente ex parte objecti, simúlque esset producta ab ipso intellectu; ergo esset species expressa, sive imago objecti, & verbum mentis, quod idem docet D. Thom. in 1. Part. quæst. 27. art. 2. in corpore. Ubi hæc habet: *Quicumque enim intelligit, ex hoc ipso, quod intelligit, procedit aliquid intra ipsum, quod est conceptio rei intellectæ ex vi intellectiva proveniens, & ex ejus notitia procedens, quam quidem conceptionem non significat, & dicitur verbum cordis significatum verbo vocis;* ergo visio beatifica, quam Beatus producit videndo intuitivè DEUM est verbum mentis à Beato elicitum, ac proinde in doctrina D. Thomæ cognitio creata, quæ sit verbum mentis, & species expressa Dei non repugnat, ita etiam neque species impressa DEI repugnare poterit.

446. Rursus idem D. Thomas quæst. 6. de Verit. art. 2. ita habet: *Unde ad hujus notitiam sciendum est, quòd verbum intellectûs nostri secundùm cujus similitudinem loqui possumus de verbo in divinis, est id, ad quod operatio intellectûs nostri terminatur, quod est ipsum intellectum, quod dicitur conceptio intellectus, sive sit conceptio significabilis per vocem incomplexam, ut accidit, quando intellectûs format quidditates rerum, sive per vocem complexam, quod accidit, quando intellectus componit, & dividit, omne enim intellectû in nobis est aliquod realiter procedens ab altero, vel sicut progrediuntur à principiis conceptiones conclusionum, vel sicut conceptiones quiddidatum rerum posteriorum à quidditatibus priorum, vel saltem sicut conceptio actualis producitur ab habituali cognitione; & hoc naturaliter verum est de omni, quod à nobis intelligitur, sive per essentiam intelligatur, sive per similitudinem, ipsa enim conceptio est actus intelligendi, unde etiam quando mens intelligit seipsam, ejus conceptio non est ipsa mens, sed aliquid expressum à notitia mentis, ita ergo verbum intellectûs in nobis duo sunt de sua ratione, scilicet, quod est intellectum, & quod est ab alio expressum.* Quibus profectò in verbis tota ratio doctrinæ nostræ manifestè continetur; quod, ut contra Thomistas in hac parte D. Thom. doctrinam relinquentes manifestius appareat.

Contrà 2. Species expressa est illa repræsentatio formalis ab intellectu producta, qua intellectus objecta dicit, quæ, quatenus à virtute objectiva producitur, dicitur passiva loquutio, verbumque mentis, proindeque cum tali cognitione intellectus propriè loquendò, non solùm cognoscit, sed dicit; atqui visio beatifica, qua Beati Deum intuitivè vident, est repræsentatio ab intellectu, qua intellectus Deum exprimit, simúlque est producta à virtute objectiva; est enim producta ab ipso Deo immediatè concurrente ut causa universali simúlque ut virtute objectiva immediatè, vel saltem media specie sui concurrente; ergo visio beatifica, qua Beati Deum intuitivè vident, est formalis Dei expressio, & verbum mentis; major & consequentia tenet, major enim est D. Thom. in hoc distinguentis cognitionem creatam productam, quæ, quia producta, est locutio, à cognitione formali divina, quæ, quia improducta est, non est dictio. Sic enim habet q. 4. de Ver. art. 2. ad 5. *Dicendum, quòd in nobis dicere nõ solùm significat intelligere, sed intelligere cũ hoc, quod est ex se exprimere aliquam conceptionem, nec aliter possumus intelligere, nisi hujusmodi conceptionem exprimendo, & ideo omne intellectum in nobis propriè loquendo est dicere; sed DEUS potest intelligere sine hoc, quod aliquid ex ipso procedat secundùm rem, quia in eo idem est intellectûs, & intellectum, & intelligere, quod in nobis non accidit, & ideo non omne intelligere in Deo, propriè loquendò, dicitur dicere.*

Probat. 2. Conclusio. Nulla est assignabilis repugnantia in eo, quòd Deus immittat speciem sui, qua intellectus Beati efformet verbum mentis, & cognitionem expressam de Deo; ergo nulla est repugnantia in eo, quòd visio beatifica fiat media specie impressa; consequentia tenet, & antecedens patet, quia licèt Deus sit infinitus, visio creata intuitiva ipsius infinita non est, sed ad producendam visionem finitam nulla est repugnantia, ne concurrat species impressa finita; ergo &c. Confirm. 1. Quamvis Deus sit infinitus, non repugnat habitus finitus luminis gloriæ, concurrens ad producendam visionem Dei intuitivam; ergo neque repugnabit species finita ad eandem intuitivam visionem producendam. Confirmat. 2. Imago creata objecti increati, non debet esse tam perfecta, ac objectum increatum; ergo ex titulo imaginis, ex quo exigit virtutem objectivam, visio, quæ est imago Dei, non exigit tantam virtutem ad sui productionem, quantam habet Deus; ergo satis est visioni virtus finita ex parte objecti, ac proinde species impressa locò DEI, objectivè concurrens: nec satis est dicere, eam visionem non esse DEI imaginem, cùm DEI imago debeat esse ejusdem immaterialitatis cum DEO, etenim responsio præ-

præoccupata manet ex authoritatibus suprà allatis, in quibus visio intuitiva dicitur similitudo, expressio, & verbum mentis, quod idem est ac imago producta Dei. Sic D. Greg. lib. 30. Moral. cap. 5. circa illud Job. *Et concentum cœli quis dormire faciet? Sic habet: postquam per mortem in pulverem, caro resolvitur, & per resurrectionem pulvis animatur, tunc de Deo audire verba non quærimus, quia unum ipsum, quod implet omnia, jam per speciem Dei verbum videmus, quod tanto altiùs sonat, quantò & mentes nostras intima illuminatione penetrat, sublatis namque orientibus, & occidentibus verbis, quasi quidem sonus æternæ præductionis sit ipsa imago æternæ visionis.*

449. Assero 2. Possibilis est visio intuitiva DEI, ad quam DEUS seipso immediatè objectivè concucrat, absque specie impressa. Prob. 1. Munus speciei impressæ non est aliud, quàm determinare potentiam ex se indifferentem, & cum ea constituere completam virtutem activam ad cognitionem hujus objecti præ alio eliciendam, ut constat ex dictis à num. 318. Sed non minùs est potens DEUS seipso ita complere potentiam productivam ad eliciendam sui visionem, quàm ad illam complendam media specie impressa; ergo non minùs est potens concurrere ad visionem sui immediatè seipso, quàm media sui specie impressa. Confirmatur primò. Necessitas speciei impressæ ad alia objecta cognoscenda nequaquam reperitur in Deo, talis namque necessitas exinde sumitur, quòd vel alia objecta sunt remota à potentia, vel non satis approximata; Deus autem, cùm ubique sit, nequaquam est remotus, atque est satis approximatus; ergo quamvis alia objecta quandoque debeant cognosci media sui specie impressa, &c. Confirmatur secundò. Quando anima separata non indiget speciebus desumptis à phantasmatibus, cùm sibi sit satis proxima, & expedita ad se cognoscendam, non indiget specie impressa sui ad eliendam sui cognitionem, ut constat ex Augustino citat. n. 320. &c. Multo minùs Deus indigebit specie impressa sui, ut à creatura, cui intimè præsens est, cognoscatur.

450. Probat. 2. Species impressa objecti tunc solùm est necessaria ad objecti cognitionem eliciendam, quando objectum non habet eam approximationem, & expeditionem necessariam, ut cum potentia possit immediatè concurrere ad talem cognitionem objecti eliciendam; sed Deus non potest has inexpeditionis imperfectiones habere; ergo. Prob. maj. nulla alia est ratio assignabilis à TT. quare Angelus specie accidentali sui non indigeat ad sui cognitionem efformandam, nisi quia sibi metipsi est satis proximus, & expeditus ad concursum objectivum in sui visionem præstandum; neq; alia est ratio apud plures Philopsophos, quare plures res materiales immediatè seipsis absq; specie impressâ sui concurrant ad actus vitales; sic enim plurimi docent, in Philosopha objecta tactûs, gustûs, & odoratûs seipsis immediatè concurrere; quando enim tango lignum, lignum immediatè ratione sui concurrit ad sensationem tactivam, pariter cibus, & potus immediatè ratione sui concurrunt ad sensationem gustûs, & odor ad olfactionem; ergo necessitas speciei impressæ nulla adest, quando objectum ipsum est satis expeditum, & approximatum potentiæ.

Respondehis nequaquam posse elici intuitivam Dei visionem absque specie impressa, quia munus speciei impressæ non solùm est effectivè concurrere objectivè ex parte objecti, sed insuper unire intentionaliter objectum potentiæ ad eum modum, quo objectum voluntatis debet intentionaliter uniri potentiæ media cognitione, ut voluntas possit illud amare; unde sicut non potest voluntas amare Deum, quin præcedat in ipsa cognitio creata de Deo, ita neque poterit videre Deum, quin præcedat in ipsa species creata de ipso Deo, quare sicut Deus seipso immediatè non potest supplere defectum cognitionis creatæ, quia seipso immediatè non est creata cognitio, ita neque seipso poterit immediatè supplere defectum speciei sui impressæ, quia seipso immediatè non est unio sui. Contrà tamen primò. Necessitas cognitionis ad actum amoris eliciendum non desumitur ex eo, quòd objectum debeat uniri potentiæ, & potentia sit proximè potens tendere vitaliter erga illum, sed præcisè, quia voluntas est potentia cæca, solúmq; potens tendere in objectum, quod ipsi appareat bonum, est enim impoteus tendere in objectum sub ratione mali; objectum autem voluntati apparere nequaquam potest bonum, nisi per expressionẽ bonitatis, quæ est ipsa cognitio. Intellectus autẽ non est potentia cæca, neque indiget prævia repræsentatione objecti ad eliciendam expressionem objecti, aliter cùm ante primam expressionem non detur prima, nunquam esset potentia proximè expedita ad eliciendam primam expressionem objecti; ergo paritas desumpta ex necessitate, quam voluntas habet in ordine ad cognitionem, ad necessitatem intellectûs in ordine ad speciem impressam nulla est. 451.

Contrà secundò. Licèt voluntas egeat intentionali unione objecti, sive expressione, quæ vitalis sit ipsi potentiæ; intellectûs tamen non indiget specie impressa, quæ vitalis sit ipsi potentiæ: ergo paritas desumpta à cognitione ad speciem impressam est omnino inutilis. Confirm. 3. cognitio, qua indiget voluntas ad amandum objectum, non est unio objecti cum voluntate, sed sola illustratio, qua illustratum manet, & apparet bonum; ergo neque virtus objectiva, qua indiget intellectus ad producendam cognitionem objecti, erit unio intentionalis objecti cum intellectu. Consequentia tenet, antecedens patet in 452.

in objecto potentiæ visivæ, quod est lucidum coloratum; etenim non minùs requiritur lux, ut potentia visiva videat equum, quàm requiritur cognitio, ut voluutas amet objectum; at qui lux non est unio intentionalis equi cum potentia visiva; ergo neque cognitio objecti attingibilis à voluntate erit unio intentionalis objecti cum voluntate.

453. Prob. 3. Formalitates, quæ reperiuntur in visione, quæ producenda est à potentia, & objecto, nequaquam requirunt speciē impressam objecti, quando hoc sat est expeditum, & approximatum; ergo &c. Prob. ant. Formalitas, quæ reperitur in visione, ratione cujus debet à potentia produci, est, quia est species expressa, sive vitalis respectu potentiæ, ad quod munus satis est principium vitale elevatum, quod quidem ex parte potentiæ non præstat species & lumen; formalitas verò reperta in visione, ratione cujus debet procedere ab objecto, est, quia visio est propagatio intentionalis objecti, quæ omnia satis constnat ex dictis à n. 318. Atqui neq; objecti propagatio exigit speciem impressam, quando seipso expeditum est ad immediatam sui propagationem, ut ex ibi dictis satis constat; ergo &c. Confirmat. Si ultra hanc virtutem activam objecti requireretur indispensabiliter species impressa, quæ esset intentionalis unio objecti cum potentia, vel hæc unio esset vitalis, vel esset tota virtus effectiva? neutrum dici potest; ergo &c. Min. prob. inprimis unio illa nequit esse vitalis, cùm species impressa non producatur à potentia, sed ab objecto, & actus vitails produci debet à potentia, cui est vitalis; deinde neque ulla unio requiritur ut tota virtus effectiva: unio etenim utpote purus modus rei, potiùs esser, quà talis, unio virtutis effectivæ, quàm effectiva virtus; sic apud ipsos adversarios cognitio requisita ex parte voluntatis, quæ est unio intentionalis objecti amabilis cum voluntate, non est tota virtus productiva amoris, imò apud ipsos neque partialis; ergo talis species impressa nequaquam requiritur necessariò ut tota virtus objectiva productiva cognitionis.

454. Assero 3. Visio beatifica, qua defactò Beati Deum intuitivè vident, non procedit à specie impressa concurrente ex parte Dei, sed ab ipso Deo immediatè, & objectivè seipso occurrente. Probat. 1. Frustra admitteretur, defactò fieri per plura, quæ juxta modum agendi præsentis providentiæ, fieri possint per pauciora; sed juxta modum agendi præsentis divinæ providentiæ fieri potest visio intuitiva Dei absque specie impressa Dei, Deo immediatè seipso objectivè occurrente; ergo &c. Probat. min. Modus agendi præsentis divinæ providentiæ non exigit principium objectivum inhærens ex parte objecti, ut eliciatur visio objecti: gratia enim quasi tota in ordine superno solū exigit inhærentes potentias suas, non autē objecta suarum potentiarum; aliter sicut gratia est violenta absque habitibus infusis inhærentibus, etiam esset violenta, si non inhærerent, cui gratia inest, omnia objecta, in quæ possunt habitus tendere, vel saltem species omnium objectorum; sed hoc planè est absurdum; aliter omnes justi essent violenti, quia non haberent omnium rerum species, & parvuli baptizati essent violentissimi, cùm nullius rei speciem habeant; ergo modum agendi præsentis divinæ providentiæ non exigit principium inhærens ex parte objecti ad eliciendam visionem objecti; ac proinde Deus potens seipso objectivè concurrere cum potentia ad eliciendam visionem sui absq; specie impressa, si defactò concurrat ad visione, media specie impressa sui, frustra faceret per plura, quæ fieri possunt per pauciora.

Probat. 2. Modus, quo defactò Deus concurrit effectivè ad visionem sui inferendus præcipuè est ex PP. testimoniis, quandoquidem ipsi optimè noverunt ordinem operandi præsentis divinæ providentiæ; sed ex testimoniis PP. constat defactò visionem beatificam, qua Beati Deum intuitivè vident, non elici à specie impressa, sed à Deo seipso immediatè, & objectivè concurrente; ergo &c. Prob. min. ex D. Thom. tertia parte quæst. 9. art. 3. ad 3, dicente ad 3. *Dicendum, quod cognitio beata non fit per speciem, quæ sit similitudo divinæ essentiæ, vel eorum, quæ in divina essentia cognoscuntur, ut patet ex dictis, quæ in prima parte dicta sunt, sed talis cognitio est ipsius divinæ essentiæ immediatè per hoc, quod ipsa essentia divina unitur menti beatæ, sicut intelligibile intelligenti, quæ quidem essentia divina est forma excellens proportione cujuslibet creaturæ, unde nihil prohibet, quod cum hac forma superexcedente simul insint rationali menti species intelligibiles proportionatæ suæ naturæ.*

Confirmat. Species impressa Dei esset vicaria ad visionem Dei, qua Beatus intuitivam Dei visionem eliceret, sed defactò Deus non concurrit per virtutem vicariam sui, cùm seipso se immediatè Beatis comunicet, juxta illud Ps. 75. *In lumine suo, videbimus lumen*, id est, seipso immediatè concurrente absque ullo substituto, aut vicario sui; ergo &c. Confirmatur ex quadam revelatione, quam Gonettus disput. 2. de specie visionis beatæ artic. 1. §. 2. per hæc verba refert. Cùm enim decessisset Frater Romanus Inquisitor Neapolitanus, qui D. Thom. fuerat discipulus, eique post-mortem apparuisset, ab ipso D. Thoma interrogatus; quomodo in patria videretur Deus, respondit his verbis Psalmistæ, *Sicut audivimus, ita & vidimus in civitate Domini virtutum; per hoc declarans, Deum eo modo videri à Beatis in Patria, quo ab ipso D. Thomas audierat, dum ipse esset discipulus in via.* Hucusque Gonet, quæ planè de modo divinæ præsentis providentiæ intelligi debent. Ex dictis

Fit

457. Fit 1. Possibilem esse speciem impressam Dei, non quidem, quæ sit medium objectivum, in quo viso, Deus intuitivè videtur; benè verò, quæ sit virtus objectiva locò Dei concurrens cum intellectu, & lumine ad visionem beatam eliciendam. Ratio est, quia species, quæ sit medium, in quo Deus intuitivè videtur, deberet esse tam perfecta, ac ipse Deus, aliter ipsa visio non posset dici, quòd essentia divina intuitivè videretur; at ut sit species vicaria objecti, non requiritur, quòd habeat tantam virtutem, quantam habet objectum, sed quòd correspondeat visioni intuitivæ circa objectum, ut patet in specie impressa, qua intuitivè videtur homo, quæ non est tam perfecta, ac ipse homo. Atqui licèt non repugnet species impressa Dei, quæ habeat virtutem proportionatam ad visionem intuitivam Dei, repugnat tamen ea species, quæ foret tam perfecta, ac ipse Deus; ergo &c. Exinde

458. Fit 2. Authoritates D. Thomæ, aliorumque P. P. quæ afferi solent de probandam impossibilitatem speciei impressæ Dei, intelligendas solùm esse de specie illa, in qua visa Deus intuitivè videretur, secus de illa, quæ esset vicaria objecti ad producendam visionem objecti. Ratio est, quia quando P. P. negant possibilem speciem impressam Dei, ideo negant, quia nulla est possibilis species impressa tam perfecta, ac ipse Deus; sed species impressa, quæ debet esse tam perfecta, ac ipse Deus, non est illa, quæ esset præcisè vicaria objecti ad eliciendam visionem Dei, ut constat ex n. superiori, & diximus n. 440. sed illa, in qua Deus intuitivè videretur; ergo &c. Min. & conseq. tenent; maj. patet ex D. Thoma 1. parte quæst. 12. art. 2. ubi postquam docuit, non posse dari speciem Dei impressam, ita concludit; non autem per aliquam similitudinem creatam Dei essentia videri potest, quæ ipsam divinam essentiam repræsentet, ut in se est; hæc autem est causa, propter quam in Verbo Divino possunt videri intuitivè creaturæ, cùm sit perfectius omnibus creaturis, earumque omnium perfectionem eminenter contineat, & cur in creaturis non possit intuitivè videri Deus, cùm creaturæ non sint tam perfectæ, ac Deus, neque eminenter contineant omnem perfectionem divinam.

SECTIO II.

Solvuntur opposita.

459. OBjic. primò contra primam conclusionem. D. Thomas in locis, præsertim in 1. parte quæst. 12. art. 20. quodlibet. 7. quæst. 1. art. 1. & primo contra gentes c. 6. ac sæpe alibi docet, non esse possibilem speciem impressam Dei; ergo talis species repugnat. Confir. 1. Non minùs est Deus per se intelligibilis, & sua intelligibilitas, quàm lux seipsa sit visibilis, sed quia lux se ipsa est visibilis, nequit fieri visibilis per aliam lucem; ergo Deus, quia est se ipso visibilis, ex sua intelligibilitate, nequit fieri intelligibilis per speciem impressam. Confir. 2. Quia albedo se ipsa est alba, non potest fieri talis per aliam qualitatem; quia unio est ratio conjungendi extrema, non potest unio uniri per aliam unionem, alioquin daretur processus in infinitum, & illud, quod est tale per essentiam, fieret tale per participationem, quod implicat; ergo &c. Confir. 3. Quia Deus est ipsa intelligentia, non potest non fieri intelligens per aliud à se; ergo quia est prima intelligibilitas, seu visibilitas, non potest fieri intelligibilis, seu visibilis per aliud à se.

460. Resp. dist. ant. non esse possibilem speciem æquè perfectam ac ipsum Deum, sive in qua visa Deus intuitivè videatur, conc. non æquè perfectam ac ipsum Deum, & quæ sit purè vicaria objecti ad eliciendam Dei visionem, neg. ant. & consequentiam. Quod autem hæc sit meus D. Thomæ, constat ex dictis num. superiori, tum etiam ex verbis ipsius D. Thomæ 1. parte quæst. 12. art. 2. ubi sic habet: per nullam similitudinem creatam DEI essentia videri potest, primò quidem, quia, sicut dicit Dionysius de Div. Nom. per similitudines inferioris ordinis rerum nullo modo superiora possunt cognosci; quibus in verbis manifestè loquitur de specie, quæ sit medium, in quo viso videatur intuitivè Deus, & proinde sit species tam perfecta, ac ipse Deus; non verò de specie, quæ sit purè vicaria objecti ad eliciendam intuitionem objecti, cùm ipse D. Thomas doceat in Angelis dari species impressas, quæ sunt qualitates accidentales ad eliciendas cognitiones intuitivas substantiarum. Unde ex D. Thoma species, quæ est purè vicaria objecti, non debet esse ejusdem perfectionis cum objecto: quare quando negat speciem impressam Dei, quia esset ejusdem perfectionis cum Deo, non potest intelligi de specie, de qua loquimur, & quæ sit purè vicaria objecti.

461. Ad primam confir. retorqueo argumentum. Non minùs est Deus per se intelligibilis, & sua intelligibilitas, quàm lux se ipsa sit visibilis; sed lux per nullam aliam lucem potest videri; ergo Deus per nullam aliam cognitionem potest cognosci. Resp. deinde dist. maj. non minùs, & eodem modo, nego maj. diverso modo, conc. & dist. min. nego consequentiam. Ratio est, quia Deus ita est intelligibilis, ut non possit reddi actu intellectus à creaturis, nisi pro libitu suo, & modo, quo ipse voluerit, unde si voluerit actu intelligi per speciem impressam, poterit ita reddi actu intellectus; at lux non est ita visibilis, ut solùm pro libitu suo possit actu videri, unde paritas est valde à longe petita. Exinde ad secundam confir. retorqueo argumentum; quia albedo se ipsa est alba, non potest fieri talis per aliam qualitatem; ergo quia Deus seipso est intelligens, & cognitus per nullam aliam, cognitionem potest fieri cognitus. Resp. deinde dist. ant. quia est alba ut pura forma, & unio est ratio uniendi ut pura unio, conc. præcisè quia albedo est alba, & unio est ratio uniendi, nego ant. & consequentiam.

462. Ratio est, quia Deus non est ita pure à se ipso

intellectus, ut non sit & ab alio intelligibilis; constat enim ex fide, defactò cognosci, videri, & intelligi à Beatis; unde paritas desumpta à formis, & modis physicis est omnino inutilis, quia formæ physicæ in ordine ad actum suum specificum se habent purè ut ultima formalis ratio; nec habent capacitatem ut per aliam rationem formalem perficiantur, quod requirebatur ut ab alia forma physica possent determinari; materia enim intrinsecè perficitur à forma, & hæc à materia, & modus à re, cujus est modus; hoc autem non requiritur in objecto, & formis intentionalibus, paries enim, qui est subjectum visionis, non perficitur à visione, nec Deus, qui est objectum beatificum, perficitur à visione beatifica, unde quamvis in se sit summè intellectus, non repugnat, quòd ab alio extrinseco denominetur intellectus, & quamvis à se sit summè intelligibilis, non repugnat, quòd ab alio extrinseco denominetur intelligibilis.

464. Ad 3. Confir. dist. ant. non potest fieri intelligens formaliter, conc. objectivè, sive intellectus, nego ant. & consequentiam, quia ut Deus sit intelligens formaliter, debet esse intelligens per intellectionem sibi immanentem, & vitalem, cùm Deus autem non possit formaliter vivere per aliquid à se distinctum, exinde nequit reddi intelligens formaliter per aliquid à se distinctum; atqui ut reddatur intelligibilis, sive intellectus, non requiritur, quòd vivat per id, quòd intellectus ab alio denominetur, ac proinde non repugnat visio creata, qua intellectus dicatur; pariter cùm species, quæ esset purè vicaria sui, non esset Deo vitalis, sed pura virtus ad vitam creatam, sive ad intuitivam Dei visionem, qua creatura vivat, exinde à divina cognitione nulla est paritas ad speciem impressam Dei.

465. Objic. 2. Si daretur species impressa Dei, produceretur à Deo necessariò, species enim objectorum produncuntur necessariò ab objectis, cùm sint affectiores naturæ, ac proprietates, ac veluti quædam semina, quibus sui cognitionem nata sunt parere; ad eum modum, quo per semen naturale producitur simile; sed species impressa necessariò omnino repugnat; ergo &c. Confir. 1. quælibet species creata, vel creabilis magis distat à Deo, quàm species sensibilis à quidditate rei materialis, & quàm species à phantasmatibus abstracta, à quidditate substantiæ Angeli; sed repugnat per speciem sensibilem cognosci essentiam rei materialis, & per speciem à phantasmatibus abstractam quidditativè videri Angelum; ergo à fortiori repugnat per speciem creatam Deum quidditativè videri. Confir. 2. Species debet esse ejusdem immaterialitatis cum objecto, est enim virtus proxima ad intelligendum, atqueadeò debet esse in eodem gradu immaterialitatis cum natura intellectiva, cujus est virtus, quæ est ratio, propter quam nullus sit possibilis creatus intellectus, qui connaturaliter possit videre Deum, cùm nullus sit possibilis æquè immaterialis, ac Deus; sed nulla est possibilis species impressa ejusdem immaterialitatis cum Deo; ergo nulla est possibilis species impressa Dei. Resp. nego maj. cùm illa species impressa sit creata, & quæcumque creata liberè producutur à Deo, exinde illæ species producantur libere à Deo; illa quippe sola objecta necessariò producunt speciem, quæ exigunt speciem ad sui intentionalem propagationem, cùm autem Deus nullam exigat rem creatam, exinde ab aliis objectis creatis ad Deum est inutilis paritas. Ad 1. Confir. dist. maj. magis distat entitativè, conc. in ratione virtutis productivæ intuitionis, neg. maj. & dist. min. nego consequentiam, quæ planè non solùm est contra principia jam supra à nobis adducta, sed etiam contra ipsum lumen naturæ. Quis enim non videat, si lumine naturæ orbatus non sit, hanc consequentiam esse falsam; magis distat intellectus creatus à Deo, quàm lapis ab intellectu creato; atqui lapis non potest intuitivè videre intellectum creatum; ergo neque intellectus creatus poterit intuitivè videre Deum; sed ne in rebus adeò frivolis tempus impendamus. Ad 2. Confir. neg. maj. quæ evidenter est falsa; nam accidens non est ejusdem immaterialitatis, quàm substantia spiritualis, & tamen adversarii fatentur Angelum habere speciem impressam accidentalem, qua elicit intuitionem substantiarum spiritualium; sic mediis speciebus desumptis à phantasmatibus producitur in homine species spiritualis ad eliciendam cognitionem spiritualium, ut adversarii fatentur: unde species, quæ est purè vicaria objecti, non debet esse ejusdem immaterialitatis cum objecto.

Objic. 3. Contrà secundam assertionem. Species 46
impressa non minùs unit intentionaliter objectum intellectui, quàm cognitio bonitatis intentionaliter uniat bonum voluntati; atquinon potest elici actus voluntatis circa bonum, quin præcedat cognitio boni; ergo nequit elici actus intellectus circa objectum, quin procedat species impressa objecti. Confir. Non potest Deus se ipso immediatè concurrere ad amorem creatum absque prævia cognitione, qua ipse intentionaliter uniatur voluntati; ergo non potest se ipso concurrere immediatè ad cognitionem creatam sui, quin præcedat species impressa creata, qua se uniat intentionaliter cum intellectu. Resp. 1. nego suppositum, nimirum quòd objectum, ut cognoscatur, debeat propriè uniri cognoscenti, si loquamur de unione vera intentionali, ratione cujus virtus objectiva physicè uniatur intentionali potentiæ ad eum modum, quo ipsi uniuntur, & inhærent habitus infusi, sat enim est, quòd objectum physicè concurrens cum potentia sit potentiæ approximatum, ad eum modum, quo duo concausæ, ut pondus elevent, approximatæ sunt, quin ulla unio physica inter ipsas intercedat. 46

Resp. 2. dist. majorem, sumpta unione prout 46
præscindit à propria, & impropria, conc. prout significant unionem propriam, nego maj. & conc. min. nego consequentiam. Ratio est, quia

quia neque objectum amatum unitur ex neceſſitate propriè cum voluntate, neque objectum intellectum unitur propriè ex neceſſitate cum intellectu, ſed ſat eſt unio latè, & impropriè; intra hanc autem latitudinem datur magis, & minus, objectum verò amatum dicitur latè unitum, quia præcedit cognitio, qua voluntati proponitur, quæ dicitur latè unio; objectum etiam intellectum debet procedere ſatis approximatum, ut ſimul cum potentia concurrat; ſi verò objectum ſit abſens, & valde diſtans, non poteſt ſe ipſo immediatè cum potentia concurrere; ſicut duo valde diſtantes non poſſunt ſimul pondus elevare, unde ea approximatio dicitur latè unio objecti cum intellectu; cæterùm cùm approximatio nullam requirat inhærentiam, ut patet in Angelo approximato homini, quin homini inhæreat; & in Deo approximato omnibus creaturis, quin ipſis inhæreat; exinde ea unio objecti cum intellectu non requirit ſpeciem intellectui inhærentem. Ad Confir. conc. ant. & nego conſequentiam. Quia voluntas ut potentia cæca indiget illuminatione conſiſtente in actu vitali intellectûs; at intellectus, cùm potentia cæca non ſit, tali prærequiſito non indiget; quin potiùs voluntas, cùm ſit 2. potentia, præſupponit operationem primæ potentiæ, intellectus verò, cùm ſit potentia prima, nullam debet præſupponere operationem, ſed virtutem tenentem ſe ex parte ſui, atque objectum in genere cauſæ potens cum ipſa concurrere, titulus autem concauſæ nequaquam exigit utriusque unionem, ut in aliis concauſis fit evidens.

468. Objic. 4. Contrà 3. aſſertionem. Sicut eſt coñaturaliùs, quòd naturæ creatæ propriis ſubſtantiis ſuſtententur, quàm divinis, & quòd Deus producat lucem medio ſole, quàm ſe ſolo, ita coñaturaliùs eſt noſtro intellectui, ut perveniat ad cognitionem objectorum media alia ſpene illi inhærente, eique ſubordinata, quàm mediante eſſentia divina, illi aſſiſtente, & ſe ipſa immediatè absque ſpecie concurrente; ergo connaturaliùs eſt, quòd viſio beatifica defactò fiat media ſpecie impreſſa. Confir. 1. Si non fieret defactò viſio beatifica media ſpecie impreſſa, eſſentia divina concurrens cum intellectu ad viſionem, uniretur defactò intellectui beato, ac proindè daretur hypoſtatica unio inter Deum, & Beatum, ſed hoc dici non poteſt; ergo Confir. 2. Non implicat qualitas aliqua ſupernaturalis, quæ in ſe contineat virtutem ad elevandam potentiam in ratione potentiæ, & ad concurrendum locò objecti; ergo lumen gloriæ defactò eſt hujusmodi, ac proindè viſio beatifica defactò fit media ſpecie impreſſa Dei.

469. Reſp. nego ant. quia ſubſiſtentia propriè eſt naturæ debita, & lux debita ſoli, at verò intellectui non eſt debita ſpecies impreſſa Dei, neque habet titulum ullum, ex quo debeatur; cùm gratia, quæ eſt quaſi natura in ordine ſupetno, non fundet iſtud jus, ut conſtat ex num. 454. Unde non eſt connaturaliùs intellectui elicere viſionem beatificam media ſpecie impreſſa, quàm ſine illa. Etenim ſpecies impreſſa non eſt virtus ſe tenens ex parte potentiæ, ſed concurrens, & ſe tenens ex parte objecti, & ut vicaria objecti; quando autem objectum eſt ſe ipſo ſatis approximatum, & expeditum, non eſt magis connaturale, quòd concurrat per ſpeciem vicariam ſui, quàm per ſe ipſum, ſed potiùs, ſi unum è duobus dicendum eſſet connaturale, connaturaliùs eſſet oppoſitum, cum connaturaliùs ſit, ne multiplicentur entia ſine neceſſitate, & ne fruſtra fiant per plura, quæ fieri poſſunt per pauciora. Exinde

Ad primam Confir. Reſp. nego maj. quia ſicut eſſentia divina defactò concurrit cum omnibus creaturis per concurſum ſimultaneum, quin uniatur cum illis, quantumvis eliciant actus fidei, repræſentantes ipſum Deum, & in patria concurrit per concurſum objectivum, quin ſe uniat cum intellectibus Beatorum; quamvis per ſuam imenſitatem ſit in illis. Ad ſecundam Confir. omitto ant. & nego conſequentiam, quia non habemus ullam rationem ad admittendam defactò qualitatem complectentem defactò utramque virtutem, ſed potiùs habemus rationes ad oppoſitũ, ut conſtat ex ſuprà dict. Quinimò ſicut non ſunt entia multiplicanda ſine neceſſitate, ita neque ſunt multiplicandæ activæ virtutes. Unde neq; phyloſophicum, neque Theologicum eſt, talem qualitatem defactò admittere. 470.

Objic. 5. Beati defactò non ſolùm vident Deum ut unum, ſed etiam ut trinum, ac proinde relationes divinas, ut conſtat num. 278. ſed relationes divinæ non poſſunt ſe ipſis immediatè concurrere ad viſionem, aliter daretur aliqua actio ad extra in una perſona, quæ non daretur in alia, quod eſt contra principia Theologica, & contra Concil. Toler. VI. dicens: Inſeparabilia ſunt opera Trinitatis ad extra; & ex Lateranen. cit. num. 297. ergo defactò viſio beatifica fit mediante ſpecie impreſſa concurrente, tum locò eſſentiæ, tum perſonalitatum. Confir. Connaturaliùs eſt produci effectum à cauſa magis univoca; ſed ſpecies impreſſa Dei eſt cauſa magis univoca cum viſione beata, quàm Deus; ergo connaturaliùs eſt, quòd defacto viſio producatur à ſpecie impreſſa. 471.

Reſp. conceſſis præmiſſiis nego conſequentiam, quia ſicut illa ſpecies impreſſa, quam adverſarii adſtruunt, quæ concurreret ad viſionem locò eſſentiæ & perſonalitatum, deberet produci ab eſſentia divina realiter, & virtualiter identificata cum omnipotentia, ita defactò eſſentia divina ſe ipſa immediatè concurrit ad producendam viſionem expreſſivam ſui, & perſonalitatum, absque ullo particulari perſonalitatum influxu; influxus enim eſſentiæ divinæ jam eſt influxus perſonalitatum *ut quod*, cùm ſint de conſtitutione ſuppoſiti operantis ex dictis num. 339. ſicut enim ſatis eſt, quòd ſpecies producantur à virtute identificata cum objecto, ut concurrat ad viſionem totius objecti, ita ſatis eſt, quòd 472.

quòd virtus identificata cum objecto ad visionem, ut ratione illius possit videri totum objectum. Ad Confir. dist. maj. à causa magis univoca, inter creatas, omitto, comparativè ad causas divinas, neg. maj. & dist. min. neg. consequentiã. Quia effectus à nulla causa uninoca tantum dependet, quantùm à causa divina; ac proindè ratio univocationis non arguit exigentiam ullam naturalem causæ creatæ præ divina in effectibus.

473. Objic. 6. Deus in hac vita ad cognitionem sui concurrit per speciem; ergo etiam in patria. Confir. 1. Si Deus immediatè se ipso concurreret ad visionem, posset intellectus elicere visionem infinitam, sed hoc repugnat; ergo &c. Confir. 2. ut docet D. Thomas quæst. 8. de verit. art. 7. Angelus, alium Angelum intimè sibi præsentem connaturaliùs per speciem cognoscit, quam per substantiam cogniti; ergo idem est de Deo. Resp. conc. ant. & nego consequentiam. Quia in via concurrit ad cognitionem abstractivam, & obscuram, quam vult sufficientem esse, ut creaturæ cognitionem sui obtinere possunt per species alienas rerum, in quibus divina Majestas cognoscibilis est, ut docet Paulus Romanos 1. *Invisibilia enim ipsius à creatura mundi per ea, quæ facta sunt, intellecta, conspiciuntur. Sempiterna quoque ejus virtus, & divinitas.* Visio enim beatifica, cùm clara sit, & intuitiva, & facie ad faciem, à Deo procedere immediatè, & à se ipso congruum est, & conformius philosophicis, Theologicis & P.P. testimoniis adductis num.

Ad 1. Confir. Resp. nego maj. quia Deus solùm præparat concursum suum immediatum juxta beneplacitum suæ voluntatis, undè sicut apud adversarios admittentes speciem impressam Dei, talis species impressa non esset infinita, quia mensuraretur ad beneplacitum Dei perducentis, sicque uni Beato posset conferri major, & alteri minor; paritet à fortiori dicendum est de Deo seipso immediatè, juxta ipsius beneplacitum, concurrente. Ad 2. Confir. conc. ant. & nego consequentiam. Ratio est, quia cùm Angelus alteri Angelo intimè præsens subducere se possit pro libito, cogeretur hîc, quoties voluerit alter visionem interumpere. Unde connaturaliùs est, quòd eum videat per speciem, ut constantiùs videat, nec ad alterius arbitrium cogatur ab illius visione cessare. At respectu Dei nihil tale contingit, cùm non possit esse absens, suique non interruptam visionem, & permanentem Beato promittat, ut constat à num. 217.

TRACTA-

TRACTATUS
DE ACTIBUS HUMANIS.

1. DIv. Thomæ, atque Exim. Doctoris vestigiis inhærens Tractatui de ultimo fine, atque beatitudine rationalis creaturæ Tractatum de actibus humanis subnecto: etenim D. Thomas, postquam in hac 1. 2. per quinque priores quæstiones egit de ultimo fine, atque hominis beatitudine, statim à q. 6. incipit agere de mediis, quibus homo tantùm finem vel obtinere potest, vel amittere, nempe de Actibus humanis: eandem omnino methodum retinet Exim. Doctor integro volumine in 1. 2. edito, in quo priùs agit de ultimo fine hominis, ac beatitudine; posteà verò de voluntario, & involuntario, atque de humanorum actuum bonitate, & malitia; commune quippe est humanis actibus in tota sua latitudine sumptis, quòd voluntariè, suisque cum circumstantiis fiant, quamvis commune non sit, quod cum libertate à necessitate eliciantur; licèt enim nullus sit actus humanus liber à necessitate, qui voluntarius non sit: at è converso potest esse voluntarius, quamvis necessariò eliciatur, ac proinde non sit liber à necessitate. Unde ut ab universalioribus incipiamus, priùs nobis agendum est de voluntario, & involuntario, postea autem de libero.

* *
*

DISPUTATIO I.
DE VOLUNTARIO IN COMMUNI.

2. QUamvis actus humanus latè sumptus comprehendat liberum, & nō liberum ex dictis num. super. Ut si strictè, & propriè sumatur, solùm significat liberum, neque se extendit ad necessarium, ut constat ex Tract. de ultimo fine à n. 7. Ubi diximus, quid sit actus humanus propriè, & theologicè sumptus: quid verò latè, & grammaticaliter acceptus. Quare, cùm voluntarium non solùm ad liberum, sed etiam se extendat ad necessarium, non solùm secundùm rationem imperfectam, sed etiam secundùm rationem perfectam voluntarii, ut constabit à num. 8. Si natura voluntarii ignota sit, non poterit natura liberi penitus innotescere: ad eum modum, quo ignoto genere, ignorari quoque speciem rei necesse est. Proinde ut methodicè procedamus, sit

SECTIO I.
De Natura, & divisione voluntarii.

3. SUpp. 1. cum Vasq. disp. 25. Nomine voluntarii non venire in præsenti voluntarium purè objectivè, illud nempe, quod solùm est objectum actûs voluntatis. Ratio est, quia illud, quod purè est objectum actûs voluntatis,

tis, cùm à voluntate non procedat, potiùs dicitur volitum, aut nolitum, quàm voluntarium. Sic homicidium ab alio perpetratum, cujus ego nec physica, nec moralis causa sum, non est mihi voluntarium, quamvis sit à me volitum; habeamq; circa illud complacentiam, desiderium, aut gaudium. Quapropter voluntarium debet esse à potentia appetitiva tanquam à principio, vel causa; nec aliter ista vox significatum habet apud Philosophos cum Aristotele, neque apud Theologos cum D. Thoma, ut constabit num. 7. & 12. Nobis autem nõ licèt immutare vocum significatum, sed eo supposito progrediendum est ad quæstiones exagitandas, & resolvendas.

4. Supp. 2. Neque in præsenti sermonem esse de merè spontaneo, quod, ut notat Amicus, malè confunditur ab aliquibus cum voluntario. Ratio est, quia licèt omne spontaneum sit voluntarium, at è converso omne voluntarium non est spontaneum. Projectio enim mericum in mare ob metum naufragii est voluntaria mercatori, cùm libere, & ex electione suæ voluntatis merces projiciat; non tamen est spontanea, quandoquidem non sponte, sed compellente metu contra suam voluntatem inefficacem projicit. Exinde ut aliquid sit spontaneum homini, atque ut homo illud sponte efficiat, requiritur, quòd motu proprio, & ex intrinseca sua inclinatione illud efficiat, non autem motus ab extrinseco aliquo per vim, aut metum contra affectum voluntatis inefficacem, & oppositum compellentem. Quamobrem voluntarium potest esse mixtum ex involuntario compellente ab extrinseca vi, aut metu contra affectum voluntatis inclinantis ad oppositum, quam quidem mixtionem spontaneum non admittit.

5. Supp. 3. Duplicem esse finem prænotum: alterum quidem materialem, alterum verò formalem. Finis materialis cognosci dicitur, quando apprehenditur res, quæ habet rationem finis, non autem exprimitur conceptus formalis finis facta comparatione ipsius cum mediis, & expensa mutua inter se proportione: vel saltem expensa dignitate, ob quam habet rationem finis; formalis cognosci dicitur, quando attingitur per cognitionem ipsius cum mediis, sive cum proportione mediorum ad ipsum, aut saltem exprimitur in objecto dignitas, ob quam habet rationem finis. Exinde bruta, aut pueri nullum rationis usum habentes, ac proinde operantes ex præciso impulsu, & instinctu naturæ ad rem demonstratam, attingunt finem materialem, non verò formalem. Illi verò, qui rationabiliter operantur, non solùm attingunt finem materialem, sed etiam formalem, vel quia expendunt proportionem mediorum ad obtinendum finem, ut quando apponimus media, quatenus judicamus illa conducentia ad obtinendam sanitatem; vel saltem, quia expenditur dignitas, ob quam objectum habet rationem finis, ut apparet in Deo, qui se voluntariè amat ut finem, expendendo rationem, ob quam amet rationem finis, quin efficiat ulla media ad se consequendum ex dictis à num. 2. de ultimo fine. Quod idem est de actu delectationis, & quietis de fine jam adepto, qui fruitio appellatur, atque de aliis similibus. Unde cùm ad perfectum voluntarium requiratur cognitio finis formalis: ad imperfectum verò sufficiat cognitio finis materialis, ut dicemus à num. 8. Exinde in appetitu rationabiliter agente dabitur voluntarium perfectum: in brutis verò, aliisque, qui ex rationis usu non operantur, non dabitur voluntarium perfectum, sed imperfectum. His positis

6. Prima sententia docet voluntarium ita definiri: *Quod positis omnibus requisitis ad agendum, & non agendum, potest ab homine fieri, & non fieri.* Ita Almainus apud P. Salas 1.2. disp. 1. num. 1. Hæc autem definitio facilè ex dictis impugnatur; quia apud omnes Philosophos, & Theologos ex dictis num. 3. Voluntarium magis se extendit, quàm liberum: etenim amor beatificus est perfectè voluntarius, & tamen non est liber, sed necessarius: affectus nostri indeliberati, & motus primò primi non sunt liberi, sed necessarii, & tamen sæpè sunt verè voluntarii; ergo voluntarium perperam coarctatur ad liberum. Confirmat. Actus procedens à voluntate rationabiliter agente est perfectè voluntarius: atqui actus necessarius elicitus à voluntate ex cognitione finis formalis circa objectum ipsi repræsentatum bonum, aut malum procedit à voluntate rationabiliter agente; ergo &c. Major, & consequentia tenent. Minor probatur. Modus proprius, quo voluntas rationabiliter agit, non solùm est ille, quo differt ab aliis causis operantibus sine indifferentia, & cum determinatione ad unum, sed etiam ille, quo opponitur aliis causis etiam vitalibus, quæ appetitivæ non sunt, nec modo rationali tendunt affectivè in objectum repræsentatum; atqui voluntas, licèt operetur necessariò, & ab alio determinata ad unum, adhuc operatur modo rationali affectivè circa objectum repræsentatum, ac proinde modo distincto ab aliis causis, ut patet in amore beatifico, qui quidem est operatio rationabilissimo modo amplexiva finis sui; ergo &c.

7. Secunda sententia docet, voluntarium ita definiri: cujus principium est in agente sciente singula, in quibus est actus. Ita Aristoteles 3. Eth. cap. 1. Quem sequuntur Nissenus, & Damascenus. D. Thomas 1. 2. q. 6. art. 1. ex iis, quæ latè docet, sic videtur definire voluntarium: quod est à principio intrinseco cum cognitione finis. Has definitio-

nes

nes aliqui impugnant; quia obscuræ. Sunt insuper quia definitio Aristotelis non convenit actui voluntario indeliberato, qui non est ex cognitione singulorum: deinde nec convenit omni actui voluntario interno; nam quando elicio absque ulla actione externa internum amorem Dei, vel proximi, non cognosco singula, in quibus est ille actus, cùm possum plura ignorare. Rursus, ut ajunt alii, utraque ista definitio convenit judicio, & conclusioni, quæ voluntaria non sunt: conclusio enim illata ex præmissis (idem suo modo de judicio) est à principio intrinseco cum cognitione finis in ordine ad singula, quæ per illam repræsentantur; ergo utraque ista definitio convenit aliis à definito. nihilominus plures Doctores, præsertim Doct. Ex. Card. Pallav. Oviedus, pluresq; Thomist. eas definitiones explicant in sensu, quo juxta mentem Aristotelis, & D. Thomæ rectè possunt exponi. Quinimò Theologicum est eas exponere, & non rejicere, quandoquidem rectè exponi possunt, ut ex nostra definitione satis constabit. Videatur Exim. Doctor disput. de Voluntario sect. 1.

8. Voluntarium itaque perfectum, de quo agimus in præsenti ex doctrina Aristotelis, & D. Thomæ ita definiendum est: *Quod est à potentia appetitiva effectivè cum præcognitione finis formalis.* Probatur primò, & explicatur simul hæc definitio. Dicitur 1. *Quod est à potentia appetitiva*, per quod significatur potentiam appetitivam debere esse principium voluntarii sumpto principio prout ab Aristotele, & D. Thoma significat, id, à quo aliquid est, vel fit; quod clariùs percipietur exponendo varios modos, quibus aliquis actus potest esse à potentia appetitiva. Primò per immanentiam realis identitatis absque ulla actione, aut productione reali efficiente, qua ratione affectus divini sunt à divina voluntate. Secundo. Per immanentiam realis productionit, qua ratione actus voluntatis creatæ, aut amoris, aut odii sunt à voluntate creata. Tertio. Per actum efficaciter imperantem, qua ratione actiones externæ, v. g. motus manuum, digitorum &c. sunt, & procedunt à voluntate. Quamobrem voluntarium est à potentia appetitiva præsciendo ab eo, quòd sit ab illa per immanentiam realis identitatis, vel per realem productionem, sive mediatam, sive immediatam, vel per imperium: nam quidquid aliqno ex his modis est à potentia appetitiva, propriè, & strictè est à potentia appetiva, eodem modo, quo ab ipsa est per consilium; atque adeò ex hoc capite non potest illi deesse propria, & stricta voluntarietas, sive ratio voluntarii.

9. Dicitur secundò quod est *affectivè*, quod propriè competit tam voluntario formali, nimirum actibus à voluntate elicitis, quàm purè causali, nimirum actibus externis à voluntate imperatis. Ratio est, quia voluntarium formale, cùm sit ipse formalis voluntatis affectus, quo voluntas afficitur; & affectivè fertur in objectum, procedit à voluntate ut formaliter affectiva. Deinde voluntarium causale est etiam affectivè à voluntate, quatenus non solùm est ab ea volitum, sed etiam ab ipsa voluntate inductum, aut causatum per suum actum cum cognitione. Quinimò hæc particula apponenda omnino est in definitione propriè, & strictè voluntarii. Ratio est, quia ad strictum voluntarium non sufficit esse, aut procedere purè effectivè à voluntate cum cognitione objecti; nam quando ex alicujus objecti amore te omnino inscio, & inadvertente ponitur habitus amandi, aut species experimentalis amoris, toti effectus non sunt voluntarii; quia licèt effectivè, & efficienter procedant à voluntate non sunt affectivè à voluntate: insuper effectus purè permissi à Deo, nimirum nostra peccata (idem de effectibus purè à nobis permissis in causa per accidens à nobis adhibita) absolutè physicè, & effectivè oriuntur à voluntate divina, quæ realiter, & virtualiter identificatur cum omnipotentia, & ab illa procedunt cum cognitione eorum, & cum libertate ea impediendi, & tamen non sunt voluntarii Deo; quia non oriuntur affectivè ab ejus voluntate, neque directè, neque indirectè, neque formaliter, neq; interpretativè sunt tales effectus à Deo voliti, ut infrà latè constabit.

Dicitur tertiò, *cum præcognitione*, Primo 10.
quia voluntarium respicit finem formalem, quem absque præcognitione respicere nequit: cognitio enim præcedit amorem sive præcedentia Logica, ut in Deo, sive præcedentia naturæ, ut in nobis, quo in sensu explicatur à Philosophis, & Theologis illud commune proloquium: nihil volitum, quin præcognitum. Quamobrem præcognitio præscindit à præcedentia tum Logica, tum naturæ. 2. Quia sine præcognitione nullus actus elicitus à voluntate procedit ab illa affectivè; atqueadeò, neque ut voluntarium formale; si enim divinitus eliceretur actus amoris à voluntate sine prævia cognitione objecti, non eliceretur vitaliter, nec voluntas redderetur amans, aut volens per illum; unde neque eliceretur affectivè, sed merè mortuo modo, quasi si produceretur à lapide elevato ad talem actum producendum. Tum quia nullus actus alterius potentiæ, aut causæ potest procedere effectivè à voluntate, quin directè, vel indirectè sit volitus: & ad hoc requiritur, quòd cognoscatur. Quapropter non potest esse voluntarium causale, quin cognoscatur. 3. Quia cognitio est mensura voluntarii: actus quippe voluntatis, & actio externa, & quilibet alius effectus ab actu interno imperatus, aut inductus, non est voluntarius nisi penes id, quod est præcognitum in objecto; quia eatenus quis voluntariè operatur, quatenus sciens, & volens operatur. Unde operatio non erit

voluntaria secundùm id, quod omninò, seu invincibiliter ignoratur.

11. Rem exemplis explico: projicis lapidem, vel sagittam, non advertens eâ occidendum esse animal, sed cum inadvertentia omnino inculpabili, tum projectio lapidis, vel sagittæ voluntaria tibi est, non tamen quatenus est occisio animalis. Similiter projicis sagittam in animal, quod existimas esse feram, & invincibiliter, atque omnino inculpabiliter, ignoras absque ullo dubio, suspicione, aut formidine esse hominem, tunc projectio sagittæ, & occisio animalis, tibi est voluntaria, non tamen est voluntaria occisio hominis; quia hæc nullo modo est tibi cognita. Eodem prorsus modo projicis sagittam in animal, quod advertis esse hominem, ignoras tamen invincibiliter, & omnino inculpabiliter esse patrem tuum, aut Clericum. In hoc casu homicidium est tibi voluntarium; non tamen parricidium, neq; clericidium: unde licèt contrahas malitiam homicidii, non tamen malitiam parricidi, aut clericidii: quia hæc tibi voluntaria non est, eo quòd omino invincibiliter, & inculpabiliter sit tibi incognita.

12. Dicitur 4. *Finis formalis.* Quia ad perfectum voluntarium satis non est cognitio finis materialis, ut constat à n. 5. Sed requiritur cognitio finis formalis, quæ inchoativè scientia dicitur, eo quòd voluntarium habeat nomen impositum à voluntate rationabiliter agente. Unde D. Thomas 1. 2. quæst. 6. art. 2. Ad 1. ergo *dicendum, quòd voluntas nominat rationalem appetitum: & ideò non potest esse in his, quæ ratione carent. Voluntarium autem denominativè dicitur à voluntate.* Tum etiam in corp. ejusd. artic. *Est autem duplex cognitio finis, perfecta scilicet, & imperfecta: Perfecta quidem finis cognitio est, quando non solùm apprehenditur res, quæ est finis, sed etiam cognoscitur ratio finis, & proportio ejus, quod ordinatur ad finem ipsum: & talis cognitio finis competit soli rationali naturæ. Imperfecta autem cognitio finis est, quæ in sola finis apprehensione consistit, sine hoc, quòd cognoscatur ratio finis, & proportio actûs ad finem: & talis cognitio finis reperitur in brutis, animalibus. Unde soli rationali naturæ competit voluntarium secundùm rationem perfectam; sed secundùm rationem imperfectam competit etiam brutis.*

13. Tum etiam eadem q. 6. art. 1. in corpore. *Hoc autem importat nomen voluntarii, quod motus & actus sit à propria inclinatione, & inde est, quod voluntarium dicitur esse secundùm definitionem Aristotelis, & Gregorii Nisseni, & Damasiani; non solùm cujus principium est intrà, sed cum additione scientiæ.* Ex quibus apparet, definitiones Aristotelis, D. Thomæ, aliorumque PP. convenire cum natura juxta ipsorum explicationem. Quapropter vulgaris illa voluntarii definitio, quod est à principio intrinseco cum cognitione, explicanda est juxta doctrinam nostram, ut vera sit. Unde si aliquis definire vellet voluntarium, prout præscindit à perfecto, & imperfecto, omittere deberet illam particulam, *formalis* in definitione nostra appositam. Tota quippe definitio, quod est à potentia appetitiva affectivè cum præcognitione finis, præscindendo à cognitione finis materialis, vel formalis, utrique voluntario convenit, nimirum perfecto, & imperfecto. Exinde

Probat. jam secundò nostra definitio. Illa est recta definitio, quæ per genus & differentiam rectè explicat essentiam definiti: atqui nostra definitio per genus, & differentiam rectè explicat essentiam voluntarii perfecti; ergo est recta definitio voluntarii perfecti: Major & consequentia tenent. Minor verò patet ex ipsa expositione definitionis nostræ data à num. 8. constat enim ex ibi dictis, omnes particulas in nostra definitione appositas, præter ultimam illam particulam *formalis* esse genus, quo voluntarium perfectum convenit cum imperfecto: ac proinde est genus proximum: constat insuper particulam illam *formalis* esse differentiam, qua voluntarium perfectum differt ab imperfecto: atque simul contrahitur ad omne, & solum perfectum voluntarium, ac proinde est differentia immediata, ex qua, & ex genere habentur tota essentia definiti, & distinguitur definitum ab omni non ipso: atqui illa definitio rectè explicat essentiam definiti, quæ per immediatum genus, & differentiam comprehendit totam essentiam definiti, illudq; distinguit ab omni non ipso; ergo &c. Illationes, quæ ex doctrina nostra possunt inferri, clariùs, & faciliùs percipientur post argumentorum solutionem. Unde sit

SECTIO II.

Solvuntur opposita.

OBjic. 1. Nolitiones sunt à potentia rationali appetitiva cum præcognitione finis formalis: atqui non sunt voluntariæ; ergo non rectè à nobis definitur voluntarium. Prob. min. Nolitiones non denominant sua objecta voluntaria, sed potiùs involuntaria; ergo non sunt voluntariæ, sed potiùs involuntariæ. Resp. conc. maj. & neg. min. Ad probat. conc. ant. & neg. cons. Ratio est, quia objectum, quod proponitur malum voluntati, quódque ipsa fugit, est voluntati difforme, & quà tale à voluntate rejectum; ac proinde est involuntarium. At verò nolitio, qua illud fugit, non est difformis, neque à voluntate rejicitur, sed potiùs est conformis voluntati; atque ab ipsa est saltem virtualiter volita, ut constabit à num. 25. Ac proinde quantumvis objectum nolitum sit involuntarium, nolitio, qua voluntas illud fugit, non est involuntaria, sed potiùs voluntaria ad eum modum, quo infirmitas est involuntaria; medicamentum verò, quo homo infirmitatem expellit, non est ipsi involuntarium, sed voluntarium.

Objic.

Objic. 2. Voluntarium est à principio intrin-
16. seco ex Aristotele, & D. Thoma citatis, ut constat ex explicatione definitionis nostræ: sed actus humani sunt ab extrinseco principio; ergo actus humani non sunt voluntarii; ac proinde malè definitur à nobis voluntarium. Prob. min. Deus est principium omnium nostrorum actuũ, juxta illud Joan. 15. *Sine me nihil potestis facere;* & illud Apostoli 2. ad Cor. 3. *Non quòd sufficientes simus cogitare aliquid à nobis, quasi ex nobis: sed sufficientia nostra ex Deo est.* Atqui si sufficientia non est ex nobis, multò minùs velle, & agere erit ex nobis, sed purè ab extrinseco; ergo &c. Confir. Appetibile cùm sit motivum, ratione cujus homo elicit humanos actus, est principium actuum humanorum: atqui appetibile non est principium intrinsecũ, sed extrinsecum; dicitur enim à Philosopho 3. de Anima textu 24. *Movens motum;* & 8. Phys. textu 28. dicitur omnem actum novum alium (quales sunt actus omnes humani, cùm nullus eorum sit æternus) *proveniri ab aliquo motu exteriori;* ergo actus humani non sunt voluntarii, ac proinde malè definitur voluntarium.

17. Resp. dist. maj. à principio intrinseco adæquato, nego, à principio intrinseco effectivo, sive inadæquato, conc. maj. & dist. min. neg. consequentiam. Ad prob. conc. maj. & dist. eodem modo min. neg. consequentiam. Quia licèt Deus indispensabiliter sit causa prima ad omnes operationes creatas cum creaturis simultaneè concurrens, eisque omnem ipsarum virtutem, atque sufficientiam conferens, ita tamen concurrit, ut voluntas ad actus suos vitales effectivè per actionem immanentem concurrat. Quo fit, ut actus ab intrinseco procedat. Unde quamvis potentia adjuvetur à specie impressa, vel ab objecto immediatè concurrente ex dictis à num. 318. de beatitudine; simulque à motivo, ratione cujus in objectum materiale tendit; ita tamen erga illud afficitur, ut vitaliter tendat. Tendentia autem vitalis procedit ab intrinseco, ac proinde tales actus ab intrinseco procedunt, quapropter ex hoc titulo non possunt non evadere voluntarii. Ad Confir. dist. maj. appetibile est principium adæquatum actuum humanorũ, nego; inadæquatum, conc. maj. & concessa min. neg. conseq. Quia licèt actus humani non procedant ab intrinseco, quatenus procedunt ab objecto appetibili extrinseco: at procedunt ab intrinseco, quatenus vitaliter eliciuntur à voluntate, ut constat ex dictis. Unde actus humani indispensabiliter retinent processionem ab intrinseco ad rationem voluntarii sufficientem.

18. Objic. 3. Violentum opponitur voluntario, ut docet D. Thomas 1. 2. q. 6. art. 4. atqui volitio, & nolitio procedentes à voluntate cum cognitione finis formalis possunt esse voluntati violentæ; ergo possunt non esse voluntariæ; ac proinde malè à nobis definitur voluntarium. Prob. min. voluntas in ordine ad omnes suos effectus subditur Deo, ut Deus ex titulo omnipotentis faciat in voluntate omne id, in quo nulla adest metaphysica repugnatia: atqui nulla adest metaphysica repugnantia in eo, quòd de potentia absoluta voluntas violenter velit, aut nolit; ergo &c. Resp. dist. maj. violentum ex intrinseca, & vitali virtute volentis opponitur voluntario, conc. violentum ex extrinseco resistente opponitur voluntario, neg. maj. & dist. min. Possunt esse violentæ voluntati ex intrinseca. & vitali virtute volentis, neg. ex extrinseco resistente omitto min. & nego consequentiam. Ad Prob. conc. maj. & dist. eodem modo min. nego consequentiam.

Ratio est, quia Deus de potentia absoluta po- 19.
test infundere voluntati qualitatem naturaliter incompossibilem cum aliqua volitione, aut nolitione. Sicut enim odium Dei est naturaliter saltem incompossibile cum habitu charitatis erga Deum, ita non repugnat altera qualitas voluntati non violenta, sed consentanea, quæ cum alia volitione, aut nolitione sit naturaliter incompossibilis. Unde si in eo casu voluntas de potentia absoluta eliceret actum contra illius voluntatis inclinationem, talis actus esset violentus illi qualitati voluntati intrinsecæ; ac proinde juxta aliquos diceretur etiam violentus voluntati ut instructæ ea qualitate, de quo infrà à nobis agendum est; ad eum quippe modum, quo forma ignis dicitur violenta materiæ primæ ut informatæ formâ ligni. Quidquid tamen sit de violentia in eo sensu accepta, certè actus ille violentus non esset voluntati, essentialiter sumptæ, sive consideratè ut volenti, ex qua consideratione desumitur in præsenti ratio voluntarii; nequit enim voluntas velle objectum, nisi secundùm rationem, qua repræsentatur ut bonum; neque nolle nisi secundùm rationem, qua repræsentatur ut malum: cùm autem volitio boni, aut nolitio mali, nequeat esse contra naturalem inclinationem volentis, aut nolentis, exinde talis actus in sensu, de quo agimus in præsenti, non posset esse violentus voluntati, sed verè voluntarius.

Quòd autem hæc sit meus D. Thomæ mani- 20.
festè constabit ipsum legenti; nam 1. 2. quæst. 6. art. 4. in corp. ita habet. *Resp. dicendum, quòd duplex est actus voluntatis; unus quidem, qui est ejus immediatè, velut ab ipsa elicitus, scilicet velle: alius, qui est actus voluntatis à voluntate imperatus, & mediante alia potentia exercitus, ut ambulare, & loqui, qui à voluntate imperatur mediante potentia motiva. Quantùm igitur ad actus à voluntate imperatos voluntas violentiam pati potest, in quantum per violentiam exteriora membra, impediri possunt, ne imperium voluntatis exequantur: sed quantùm ad ipsum proprium actum voluntatis, non potest ei violentia inferri: & hujus est ratio; quia actus voluntatis nihil est aliud, quàm inclinatio quædam procedens ab interiori principio cognoscente: sicut appetitus naturalis est quædam inclinatio ab interiori principio, & sine cognitione. Quod autem est coactum, vel violentum, est ab exteriori principio; unde contra rationem ipsius actûs voluntatis*

voluntatis est, quòd sit coactus, vel violentus; sicut etiam est contra rationem naturalis inclinationis vel motus lapidis, quòd feratur sursum. Potest enim lapis per violentiam ferri sursum: sed quòd iste motus violentus sit, ex ejus naturali inclinatione esse non potest: similiter etiam potest homo per violentiam trahi: sed quòd hoc sit ex ejus voluntate, repugnat rationi violentiæ. Quibus in verbis tota nostra solutio continetur.

21. Objic. 4. Actus brutorum, & infantium non cognoscentium proportionem mediorum cum fine: tum etiam actus perpetuò amentium sunt voluntarii: atqui non procedunt ex cognitione finis formalis; ergo non definitur rectè à nobis voluntarium. Confir. Submersio libera navis imputatur tamquam voluntaria præscio, & obligato ad eam vitandam, quamvis neque directè, neque indirectè illam voluerit ullo actu positivo; & sic de similibus, ut docet D. Thomas in hac quæst. 6. art. 3. Sed absque ullo actu positivo non potest submersio procedere affectivè à voluntate; ergo &c. Resp. dist. maj. sunt voluntarii perfectè, neg. imperfectè, conc. maj. & concessa min. neg. consequentiam. Quia, ut constat ex n. 8. per illam definitionem duntaxat definimus voluntarium perfectum; ac proinde non debet se extendere definitio ad eos actus, qui non sunt perfectè, sed imperfectè voluntarii, si autem aliqui infantes ex rationis usu aliquas eliciant operationes, etsi non habeant rationis usum in ordine ad alias, sicut contingere solet in aliquibus, qui solùm operantur, ut amentes, amentiamque patiuntur in ordine ad unum, non verò in ordine ad alterum, tunc aliquæ eorum actiones erunt perfectè voluntariæ, licèt sint alteræ voluntariæ imperfectè. Conceptum autem voluntarii ad perfectum, & imperfectum se extendentem, dedimus num. 13.

23. Ad Confir. nego suppositum maj. Nam pura omissio libera, ut infrà constabit, est chymerica prorsus, & impossibilis, ut cum D. Thoma docebimus; numquam enim potest se liberè exercere voluntas, nisi eliciendo actum, quo vult, aut permittit; vel non eliciendo, quia non vult; ac proinde solùm potest se exercere affectivè volendo, aut nolendo. Verùm de his latè suo loco dicemus, ex quibus clarè constabit, nullum esse voluntarium in creatis, quod non procedat affectivè, & effectivè à voluntate. Quando enim Petrus videt Paulum ab inimico suo interfici, cujus homicidium desiderat, at nullum influxum in illud præstat; licèt sit à Petro volitum, non est Petro voluntarium, quia cùm nullum influxum in illud præstet, non est à voluntate Petri effectivè, neque per realem immanentiam; ac proinde revera à voluntate Petri non procedit, cùm solùm ab illa procedere possit effectivè efficientia physica, vel morali, ut infrà latè dicemus. Pariter si effectivè tantùm procederet, non autem affectivè, voluntarium nequaquam esset, ut constat ex num. 11. Scio defensores puræ omissionis libere, docere illam procedere à voluntate affectivè, non quidem positivè, sed interpretativè. Verùm hæc duntaxat permittemus ad aliquas quæstiones infrà decidendas sub impossibili hypothesi, quòd pura omissio libera non repugnaret.

Objic. 5. Supp. Casum istum metaphysicè possibilem, nimirum quòd Petrus necessitatus 23.
sit ad projiciendam sagittam, ex cujus projectione prævidet occisionem Pauli. Tunc Petrus manet liber ad volendum, & liberè vult in eodem signo necessitatis eam projectionem: Quo in casu occisio Pauli procederet affectivè, & effectivè à voluntate Petri: atqui non esset ipsi voluntaria; ergo malè explicatur, & definitur à nobis voluntarium. Prob. min. in eo casu occisio Pauli non minùs existeret, sive Petrus vellet, sive nollet: atqui occisio, quæ non minùs existeret, si Petrus vellet, quàm si nollet, 26
non esset imputabilis Petro; atqueadeò neque ipsi voluntaria; ergo &c. Resp. admisso casu conc. maj. & neg. min. ad prob. dist. maj. non minùs, & eodem modo, neg. & diverso modo, conc. maj. & dist. min. nego consequentiam.

Ratio est, quia in ea hypothesi volitio libera 24
Petri esset causa per se occisionis Pauli: causa enim per se, ut loco suo dicemus, est illa, quæ ex natura sua, sive ex munere sibi intrinseco inclinat magis ad positionem, quàm ad omissionem effectûs: cùm autem volitio illa libera Petri, ita inclinaret in occisionem Pauli, esset causa per se occisionis Pauli. Quapropter occisio Pauli in hypothesi, de qua loquimur, procederet affectivè, & effectivè à voluntate Petri; ideoque esset Petro voluntaria. Casu autem, quo Petrus necessitatus ad projiciendam sagittam nollet illam projectionem, occisio exinde secuta, licèt esset effectivè, non tamen esset ab illo affectivè; ac proinde neque voluntaria: neque ab illo eodem modo procederet: at in casu argumenti, neque ipsi, sed causæ ipsum necessitanti posset imputari. Ex dictis

Fit 1. Sufficere ad voluntarium, quòd sit vel 25
formaliter, vel interpretativè volitum, aut in se, aut in causa: simulque sit à voluntate cum cognitione finis formalis. Ratio est, quia in 27
eo casu jam est affectivè à voluntate cum sufficiente cognitione; quo in sensu dicitur actus ipse voluntatis propriè voluntarius; eo quòd cognoscere objectum ut bonum amplexioni, sit saltem interpretativè cognoscere amplexionem, sive formalem voluntatis actum. Quinimo plures D. D. defendunt, omnes actus voluntatis esse formaliter volitos; eo quòd nunquam possit voluntati proponi objectum, ut ipsi formaliter bonum, quin proponatur illi formaliter bona amplexio objecti. Objectum enim, quod non est bonum amplexioni nostræ non est nobis bonum, sed repugnat omnino, quòd amemus formaliter objectum ut bonum nostrum, sive ut bonum amplexioni nostræ, quin formaliter amemus amplexionem nostram, quæ est ipse voluntatis actus; ergo omnino repugnat voluntatis actus, qui non sit formaliter

liter amor sui: alii verò econtra docent, satis esse cognoscere bonitatem objecti, ut voluntas eam amplectatur: sic bruta non potentia formaliter, sed solùm interpretativè reflectere suprà suos actus appetunt, quod sibi repræsentatur ut bonum; quo in casu amplexio dicitur solùm interpretativè cognita, & volita. Hæc autem quæstio ut pote purè Philosophica à Philosophis agitatur: quidquid tamen de hoc sit, nemo dubitat, actum voluntatis esse propriè, & strictè voluntarium, imò & ipsum voluntarium formale. Unde ad proprium, & strictè voluntarium satis est, quòd sit vel formaliter, vel interpretativè cognitum, aut volitum prævia cognitione finis formalis; atque quòd ita affectivè procedat à voluntate.

26. Fit 2. Quidquid est, vel procedit affectivè à voluntate debere esse vel actum immediatè à voluntate elicitum, vel objectum ab illa volitum. Ratio est, quia vel debet esse exercitium apprehendi, quo voluntas appetit objectum, & afficitur erga illud: & hic est actus voluntatis, sive prosecutionis, sive fugæ. Vel debet esse id, quod appetitur, & circa quod afficitur voluntas: & hoc est objectum volitum. Fit 3. Non solùm volitionem, sed etiam nolitionem objecti esse formaliter voluntarium perfectè, & strictè, si procedat à voluntate cum cognitione finis formalis. Ratio ex dictis num. 15. est, quia non minùs attinet ad voluntatem per affectum suum sive affectivè retrahere à se oppositum sibi malum, quàm trahere ad se objectum sibi bonum; nec minùs est à voluntate volitus, sive formaliter, sive saltem interpretativè actus, quo avertit suum malum, quàm actus, quo affert suum bonum. Non minùs enim est conformis affectui voluntatis, nec minus ipsi conveniens fuga formalis mali, quam amplexio formalis boni, atqueadeò non minùs est formaliter voluntaria nolitio, quàm volitio. Fit 4. Voluntarium esse, & oriri à potentia affectiva ut affectiva. Ratio est, quia oritur ab illa affectivè per modum volitionis, vel per modum objecti voliti; sed ita oriri à voluntate, est oriri ab illa ut affectiva; ergò &c.

27. Fit 5. Voluntarium dividi in formale, causale, & objectivum. 2. in liberum, & necessarium. 3. in volitum in se, aut volitum in alio, sive in causa. 4. in voluntarium directum, & indirectum. 5. in expressum, & tacitum, sive interpretativum. 6. in purum, & non purum, sive in mixtum in voluntario, & in immixtum, & in purè voluntarium. De quibus omnibus agendum nobis est in præsenti. Ad quodcumque autem ex his requiritur in nobis cognitio, quæ sit prior prioritate naturæ actu voluntario. Ratio est, quia cognitio in nobis est causa actûs voluntatis saltem directiva, & illuminativa: debet enim proponi nobis objectum ut bonum ad hoc, ut voluntas possit producere suum actum amplexionis: Pariter debet proponi objectum ut malum ad hoc, ut voluntas moveatur, & producat suum actum fugæ; sed in hoc stat, quòd in nobis cognitio sit prior prioritate naturæ actu voluntario; ergo &c. In Deo autem, cùm actus voluntatis improducibiles sint, imò & omnes actus necessarii intellectûs & voluntatis sint realiter, & virtualiter idem, non requiritur hæc præcedentia naturæ ad proprium, & strictum voluntariũ, sed sat est præcedentia logica consistens in eo, quòd nihil sit volitum, quin præcognitum, quamvis possit esse cognitum, quin sit volitum ex dictis num. 10. Ea autem cognitio debet esse judicativa, cùm voluntas non aliter moveatur ad amplexionem, vel fugam sui objecti; nisi supponatur possibilis apprehensio suasiva, de qua suo loco dicemus. Quo in casu sufficiens esset ad voluntarium.

Fit 6. Voluntarium strictè, & propriè sumptum reperiri solùm in potentia rationali appetitiva. Ratio est, quia sola potentia rationalis appetitiva tendit in objectum considerando proportionem mediorum ad ipsum obtinendum, aut fugiendum, proindeque sola ipsa tendit ex fine formali: atqui ad strictum, & propriè voluntarium requiritur, quòd potentia appetitiva tendat in objectum ex fine formali, ut constat ex num. 12. ergo &c. Quapropter in brutis non potest concedi voluntarium secundùm rationem perfectam, sed secundùm rationem imperfectam, quatenus extenditur ad ea, in quibus est aliqua participatio voluntatis secundùm aliquam convenientiam affectivam cum illa. Sic D. Thomas 1. 2. q. 6. art. 2. ad 1. *Voluntarium autem denominativè dicitur à voluntate, & potest trahi ad ea, in quibus est aliqua participatio voluntatis, secundùm aliquam convenientiam ad voluntatem: & hoc modo voluntarium attribuitur animalibus brutis, in quantum scilicet per cognitionem aliquam moventur in finem.* 28.

Fit 7. Peccatum originale vel non esse nec physicè, nec moraliter voluntarium posteris in se ipsis, sed tantùm in Adamo, qui fuit illorum caput non solùm physicum quoad naturalem propagationem, sed etiam morale ex ordinatione divina de danda, vel neganda gratia posteris dependenter à libertate Adæ exequentis, vel transgredientis præceptum. Quo in sensu convenit posteris ratio voluntarietatis in Adamo tamquam in capite; cùm Adamo ea voluntarietas à nobis definita, formaliter conveniat. Sic enim defendunt rationem voluntarietatis in posteris ex peccato originali Vasquez, Torres, Salazar, aliique cum Perlino de Concep. dist. 1. c. 3. Vel si dicatur voluntarium posteris in se ipsis immediatè, in eo solo sensu admitti, quatenus Deus supremus Princeps posuit nostras voluntates moraliter in voluntate Adæ quoad præceptum illud, ita, ut quod physicè voluit Adam, nos moraliter censeamur velle in nobis metipsis immediatè, & non solùm in Adamo. Sic enim explicant voluntarietatem in peccato originali Bellarminus, Tolerus, Cornelius, Salmero, Legionensis, aliique apud Oviedum Controv. 9. de peccatis pun. 4. Tum etiam 29.

Exim-

Exim. Doctor disp. 9. de peccatis sect. 2. Ripalda disp. 16. de Ente superno sect. 9. Arriaga disp. 52. de peccatis sect. 5. Granadus de peccatis tract. 8. disp. 2. sect. 3. Amicus tom. 3. disp. 35. sect. 2 Esparsa q. 6. de Justif. & alii apud ipsos. Quo in sensu adaptatur etiam definitio nostra; nam eo modo, quo censemur moraliter velle, censemur quoque moraliter affectivè, & effectivè elicere actionem Adami, ex præcognitione finis formalis. Unde eo modo, quo admittatur voluntarietas in peccato originali, debet pariter admitti nostra definitio, ejusque explicatio, quod notandum hîc est pro iis, quæ dicenda sunt.

DISPUTATIO I.

DE INVOLUNTARIO IN COMMUNI.

30. TRiplici modo potest dici aliquid involuntarium, nimirum negativè, privativè, & contrariè. Involuntarium negativè idem significat, ac non dari voluntarium in subjecto incapaci v. g. in lapide. Cæterùm quia hæc acceptio est valde impropria, etiam est inusitata, ut notavit Exim. Doctor disp. 2. sect. 1. Involuntarium privativè dicitur, quando non est voluntarium in subjecto capaci, nulla prorsus facta positiva resistentia. v. g. Quando homo ex defectu advertentiæ, ad quam nō tenetur, & quam habere poterat, nullo modo se exercet circa objectum, aut volendo, aut nolendo. Verùm hoc etiam dicitur involuntarium impropriè, de quo non agimus. Involuntarium positivè, & contrariè, quod propriè involuntarium à Theologis perhibetur, & de quo in præsenti agimus, est illud, quod est contra positivum actum, seu appetitum elicitum voluntatis. Sic nostra peccata, quæ sunt contra positivum actum voluntatis divinæ, dicuntur Deo involuntaria. Cæterùm quia involuntarium aliquando dicitur simpliciter tale: aliquando verò solùm secundùm quid, de utroque agendum nobis est in præsenti. Pro quo sit

SECTIO I.

Ex quo actu procedat ratio involuntarii?

31. Suppono 1. Cum Exim. Doctore, terminum istum *simpliciter*, esse æquivocum: proindeque multipliciter apud Theologos sumi, nimirum propriissimè, propriè, & minùs propriè. Primò sumitur propriissimè pro eo, quod metaphysicè excludit omne contrarium: quo in sensu perfectiones divinæ dicuntur perfectiones simpliciter, hoc est nullam admittentes imperfectionem. Sic etiam peccatum est simpliciter involuntarium Deo, cùm Deus non possit amare, aut velle adhuc inefficaciter nostra peccata. Secundò sumitur propriè pro eo, quod plus habet de uno contrariorum, quàm de altero ex ipsa actuum natura, quando uterque actus in eodem subjecto reperitur. Sic dicitur æthiops simpliciter niger, quamvis secundùm dentes sit albus: ideoque dicitur simpliciter propriè niger; secundùm quid verò albus. Tertiò sumitur minùs propriè pro eo, quod consideratur secundùm se, præcisis circumstantiis facientibus aliam denominationem. Sic materia prima dicitur simpliciter ens incomplectum, etiam tunc, quando est completa per formam. In præsenti autem exagitatur controversia à Theologis de involuntario simpliciter propriè, sive secundo modo accepto: à quo nimirum actu habeat ita denominari objectum simpliciter involuntarium, pro cujus explicatione

Supp. 2. Multiplicem esse posse alicujus objecti nolitionem. Datur enim nolitio inefficax, quæ est quædam dumtaxat displicentia de objecto: Hæc autem, quantùm est ex se, componi potest cum objecto, & cum illius efficaci volitione. Sic mercator habet inefficacem nolitionem projiciendi merces in mare, quando ad evitandum naufragium efficaciter vult projicere, & defactò projicit merces in mare. Illa igitur nolitio inefficax solùm est quædam displicentia, & renitentia ad projiciendum ex se compossibilis cum efficaci volitione projiciendi, ideoque dici solet noleitas. Alia est nolitio efficax, illa scilicet, quæ quantùm est ex se, & ex energia sua non est compossibilis cum volitione efficaci ejusdem objecti in eadem voluntate, sed potiùs talem efficacem nolitionem excludit.

Hæc autem nolitio efficax duplex est, alia quippe est solùm efficax quoad affectum: altera verò quoad affectum, & effectum. Nolitio efficax solùm quoad affectum est illa, quæ incompossibilis est cum volitione efficaci ejusdem objecti in eadem voluntate: non autem est incompossibilis cum existentia objecti ab alio inducti: unde hæc nolitio solùm præstat, quòd objectum non ponatur à voluntate nolentis, licèt possit poni ab alio contra illius nolentis voluntatem: sic Deus habet nolitionem efficacem peccati quoad affectum, quæ habet efficaciam ad impediendam volitionem peccati in eadem voluntate; non tamen habet efficaciam ad impediendam existentiam peccati inducti ab homine contra Dei voluntatem. Nolitio efficax quoad affectum & effectum est illa, quæ non solùm est incompossibilis cum volitione objecti in eadem voluntate, sed etiam cum absoluta objecti existentia: sic Deus potest habere nolitionem efficacem peccati Petri, ratione cujus efficacitatis eviteretur peccatum Petri, & incompossibilis maneat divina voluntas cum volitione talis peccati; sic etiam nolitio divina de existentia secund

secundi mundi est efficax quoad affectum, & effectum, quia incompossibilis est cum divina volitione secundi mundi, atque cum absoluta secundi mundi existentia.

34. Rursus nolitio efficax solùm quoad affectum est etiam duplex. Altera, quæ non solùm est incompossibilis cum volitione efficaci objecti, sed etiam ex se est incompossibilis cum complacentia, & cum permissione objecti: sic quando Petrus fugit ictum, quo adversarius intendebat illi infligere vulnus, si ex vi illius nolitionis Petrus ita resistat quantùm potest ex affectu suo, ut neque componere possit affectum complacendi, neque permittendi ictum, quamvis patiatur ictum, erit illi involuntarius, & nolitio illa erit efficax quoad affectum, ut ex energia sua excludat complacentiam, & permissionem effectûs. Altera est nolitio efficax quoad affectum, quæ licèt ex suo modo tendendi excludat volitionem efficacem ejusdem objecti, non tamen excludit aut complacentiam, aut velleitatem aut volitionem inefficacem ex se non inductivam effectûs, ut patet in mercatore, quando efficaciter vult projicere merces in mare, qui cum nolitione efficaci retinendi merces componit in sua voluntate aliquem affectum eas retinendi. Potest etiam talis esse nolitio efficax quoad affectum, ut sit incompossibilis cum illa complacentia ejus dem objecti, non verò cum permissione. Sic nolitio, qua Deus non vult peccatum Petri, est incompossibilis cum divina complacentia, sive cum volitione etiam inefficaci peccati Petri, quamvis peccati non sit inductiva: non verò est incompossibilis cum permissione; quandoquidem non obstante tali nolitione, permittit Deus peccatum Petri, & Petrus illud perpetrat contra voluntatem divinam. His politis

35. Assero 1. Noleitas, sive nolitio inefficax, aut inefficax displicentia non est sufficiens ad involuntarium simpliciter propriè sumptum. Prob. Noleitas, sive inefficax displicentia alicujus objecti compossibilis est cum volitione efficaci, & inductiva existentiæ ejusdem objecti: sed ex eo, quòd sit ita compossibilis, nequit constituere involuntarium simpliciter propriè sumptum; ergo &c. Consequentia tenet, & major patet à n. 32. Prob. min. Ex eo, quòd noleitas componatur cum volitione efficaci objecti, non habet tantam energiam, quantam habet volitio efficax objecti: volitio quippe efficax prævalet incomparabiliter nolitionem non minùs, quàm nigredo æthiopis prævaleat albedini: sed ex eo, quòd nolitio non prævaleat, sed superetur à volitione ejusdem objecti, non potest constituere involuntariũ simpliciter propriè acceptũ ex n. 31. ergo &c. Conf. 1. Nostra peccata sunt simpliciter propriè voluntaria, non autem involuntaria simpliciter: atqui sæpe sæpius fiunt cum aliquali remorsu, ac proinde in eadem voluntate componuntur cum noleitate, seu inefficaci eorum nolitione, aut displicentia; ergo &c. Confirm. 2. Mercatori simpliciter voluntaria est projectio mercium in mare: atqui componitur cum noleitate, seu inefficaci displicentia; ergo noleitas, sive inefficax displicentia non impedit simpliciter propriè voluntarium; ac proinde nequit constituere simpliciter propriè involuntarium.

Assero 2. Nolitio efficax quoad affectum objecti, quod inducitur, satis est ad constituendum involuntarium simpliciter propriè sumptum. 36. Probat. 1. Illud objectum ab aliqua causa inductum dicitur mihi simpliciter propriè involuntarium, circa quod habeo nolitionem ex sua energia, & natura prævalentem volitioni meæ, & ex n. 31. Atqui ex eo, quòd objectum inductum sit contra meam nolitionem efficacem quoad affectum, ea nolitio ex energia sua prævalet volitioni, quæ cum illa in me componi possit erga illud objectum; ergo &c. Probat. min. Ratione nolitionis efficacis illius objecti quoad affectum, excludo à mea voluntate omnem nolitionem absolutam objecti noliti, & solùm possum componere cum illa velleitatem aliquam, inefficacem complacentiam, aut permissionem, quæ ad voluntarium simpliciter non sufficiunt, ut constat ex n. super. ergo ratione illius nolitionis, ejusq; energiæ excludo à voluntatemea voluntarium simpliciter; ac proinde manet tale objectũ mihi simpliciter voluntariũ: sed in hoc stat, quòd talis nolitio prævaleat volitioni, quæ cum illa in voluntate mea possit componi; ergo &c.

Probatur secundò. Sicut objectum non potest dici mihi voluntarium, nisi ratione volitionis, qua affectivè à mea voluntate procedit, ita non potest dici mihi involuntarium, nisi ratione nolitionis, qua affectivè à mea voluntate excluditur; ac proinde ut sit involuntarium, requiritur nolitio, & ut sit voluntarium, requiritur volitio, quæ quidem volitiones ita concurrunt; ut ea, quæ ex energia sua prævalet contrariæ, in eadem voluntate secum compossibili, denominet voluntarium, aut involuntarium simpliciter propriè dictum, ut explicando terminos docent omnes ex dictis num. 31. Atqui eo præcisè, quòd in mea voluntate adsit nolitio efficax quoad affectum respectu alicujus objecti, necessariò prævalet cuicumque volitioni, quæ in mea voluntate possit cum illa componi in ordine ad existentiam objecti; ergo &c. 37. Probat. min. Quando efficaciter quoad affectum nolo objectum aliquod, non possum simul elicere volitionem efficacem talis objecti, aliter illa nolitio non esset efficax quoad affectum, ut per se patet. Quamobrem solùm possum componere volitionem illius objecti inefficacem, complacentiam inefficacem, aut permissionem; atqui nolitio illa efficax quoad affectum ex energia, & natura talis nolitionis, his aliis affectibus manifestè prævaleat; ergo &c. Ex dictis

Fit 1. Nolitionem quoad effectum, & effectum efficacem non posse constituere involun- 38.

luntarium simpliciter, de quo loquimur: Ratio est, quia involuntarium simpliciter, de quo loquimur, est illud, quod absolutè ponitur à parte rei contra voluntatem nolentis illud: atqui quando datur nolitio objecti efficax quoad affectum, & effectum, non potest objectum poni absolutè à parte rei; aliter illa nolitio non esset quoad affectum, & effectum efficax contra id, quod supponimus; ergo &c.

Fit 2. Non posse dari involuntarium simpliciter causale, modo, quo datur voluntarium causale simpliciter. Ratio est, quia licèt voluntas per suam volitionem efficacem possit inducere objectũ procedens à volitione in ea voluntate prævalente, non potest per nolitionem objecti efficacem inducere objectum procedens à nolitione prævalente: sicut enim volitio efficax tendit ad positionem, ita nolitio efficax tendit non quidem ad positionem, sed ad exclusionem objecti; ergo ex eodem titulo, quo potest dari voluntarium causale simpliciter, repugnat, quòd eo modo detur involuntarium causale simpliciter.

39. Fit 3. Involuntarium necessarium esse illud, quod non potest impediri à voluntate: non necessarium esse, quod à voluntate impediri potest, sive formaliter, sive materialiter sumptum. Quamobrem in rigore metaphysico loquendô non bene confunditur in hoc sensu involuntarium non necessarium cum libero, quandoquidem contingens est quasi medium inter utrumque. Ratio est, quia si voluntas ex sua determinatione nollet efficere actum, neque ullam erga illum complacentiam haberet, solúmque permiteret, quòd ex alterius determinatione actus nolitionis ab altero fieret, ille actus haberet, quidquid requiritur ad involuntarium formale non necessarium ex parte permittentis; & tamen respectu permittentis non esset involuntarium liberum; cùm causa purè permissiva effectûs non sit formaliter determinativa, ut patet in D E O permittenre nostra peccata, ad quæ nos formaliter determinamus, nobisque ea determinatio verè imputatur, non autem D E O; ac proinde peccata sunt D E O involuntaria non necessariò; cùm necessarium non sit D E O, quòd dentur peccata; & tamen non sunt ipsi in eo sensu involuntaria liberè; ergo in rigore metaphysico loquendô non est idem involuntarium non necessarium, ac liberum. Vid. num. 49.

40. Fit 4. Involuntarium *in se* dici illud, quod existit contra appetitum elicitum voluntatis ad illud immediatè terminatum, atque illi in se resistentem; est quippe formaliter nolitum. Involuntarium autem *in causa* esse illud, quod licèt non sit formaliter in se nolitum, est tamen interpretativè nolitum in causa, sive virtualiter nolitum per nolitio nem formalem causæ. Nolitio autem ista debet esse nolitio causæ per se, aut physicæ, aut moralis, à qua sola in illis circumstantiis potest effectus procedere: unde si posset in illis circumstantiis à causis plurimis per se procedere, non satis esset, quòd esset nolitio unius, sed deberet esse nolitio omnium earum causarum. Ratio est, quia sicut volitio requisita ad voluntarium tendit ad existentiam effectûs, ita nolitio requisita ad involuntarium tendit, quantùm est ex se, ad non existentiam effectûs; cum hoc tamen magno discrimine, quòd quando sunt plures causæ per se, à quibus hîc, & nunc procedere potest effectus, satis est unam apponere, ut ponatur effectus: at non est satis unam omittere, ne ponatur effectus, si altera causa *per se* ponatur; ergo licèt ad voluntarium simpliciter satis sit velle unam ex illis causis; ad involuntarium simpliciter satis non est, nolle unam ex illis, sed requiritur nolitio earum omuium. Quamobrem involuntarium directum, & indirectum, si pro eodem sumatur, ac involuntarium in se, & in causa, ut sumi quandoque solet, idem omnino dicendum erit de involuntario directo, & indirecto, ac de involuntario in se, & in causa.

SECTIO II.

Solvuntur opposita.

OBjic. 1. contra primam. Potest contingere, quòd voluntas nullam habeat efficacem volitionem, aut noleitionem objecti, & quòd solùm habeat noleitatem, aut inefficacem displicentiam de objecto: atqui si in eo casu existeret objectum, esset simpliciter propriè involuntarium; ergo noleitas, sive inefficax displicentia potest quandóque constituere simpliciter propriè involuntarium. Probatur min. In eo casu objectum existeret contra voluntatem nolentis illud; ergo esset simpliciter propriè involuntarium. Respond. Omitto maj. & neg. minorem. Ad probationem dist. antecedens, existeret contra voluntatem prævalentem cuicumque volitioni cum illa nolitione compossibili, neg. non prævalentem, conc. antecedens, & neg. consequentiam. Ratio est, quia ut ex num. 31. involuntarium simpliciter propriè dictum debet esse contra nolitionem prævalentem cuicumque alteri volitioni in eadem voluntatem secum compossibili. Cùm autem non ita se haberet effectus in casu argumenti, exinde non esset simpliciter propriè involuntarius, sed solum involuntarius secundùm quid, quatenùs esset contra nolitionem, quæ ex energia sua prævalentiam expositam non haberet.

Objic. 2. contra secundam. Nunquam potest objectum existere contra nolitionem affectivè efficacem; ergo involuntarium simpliciter propriè sumptum non est contra nolitionem affectivè efficacem. Prob. ant. Vel homo potest impedire id, quod voluntariè patitur, vel non? Si potest, & absoluto, atque efficaci, affe-

affectu non vult id pati, revera impedit, & consequenter non erit aliquid ipsi involuntarium: si autem non potest impedire, non poterit habere nolitionem absolutam, qua illud nolit efficaciter quoad affectum; ergo &c. Antecedens quoad primam partem est certum: quoad secundam verò probatur. Nolitio efficax absoluta non est nisi de objecto hîc, & nunc cognito ut possibili; ideòque qui ducitur ad violentam mortem, quam hîc, & nunc judicat inevitabilem, non potest habere hanc nolitionem affectivè efficacem, *nolo mori*, sed hanc alteram inefficaci, *nollem mori*, ex qua sola nolitione est illi mors involuntaria; ergo &c.

Resp. neg. antecedens: ad probationem neg. 43. etiam antecedens, quoad primam partem, quam certam supponebant adversarii. Ratio est, quia objectum, quod inducitur, cùm non inducatur à voluntate efficaciter affectivè nolente illud, sed ab altera voluntate, potest permitti à voluntate efficaciter affectivè illud nolente, ut patet in DEO nolente peccatum, illudque permittente. Unde etiam in creaturis, respectu eorum, quæ licitè homo permittere potest, idem omnino poterit evenire; adeóque sicut peccata sunt simpliciter propriè contra Dei voluntatem, ita etiam aliqua objecta ab homine permissa erunt simpliciter propriè contra hominis voluntatem: ac proinde simpliciter propriè homini involuntaria. Quinimò etsi loquamur de iis, quæ homo permittere nequit, sed ex energia affectûs sui omnino expelleret, si posset, solúmque à potentiori contra affectum suum affectivè efficacem, effectus inducitur, adhuc in eo casu talis effectus erit homini simpliciter propriè involuntarius, ut contingit in casu mortis violentæ, de quo loquitur argumentum.

44. Ratio est, quia, ut bene notavit Ex. Doct. circa ea, quæ non sunt impossibilia ex se, & simpliciter, sed solùm hîc, & nunc ex circumstantiis, potest esse voluntas efficax quoad affectum, nam licèt tunc non possit esse actus, qui defactò efficaciter effectivè moveat ad opus, v. g. ad resistendum, vel impediendum effectum involuntarium, qui quidem actus illa voce *nolo* explicatur; attamen potest esse actus, qui revera procedit ex toto affectu, & impetu voluntatis ita dispositæ, ut ex vi illius actûs sit parata ad faciendum, quidquid potest, ut impediat illum effectũ, simúlq; excludat omnem affectum, sive affectivè, sive effectivè efficacẽ, ad inducendũ ex propria voluntate talem effectum. Quapropter si aliquid tunc occurreret possibile, statim à voluntate ex vi talis affectûs adhiberetur; quòd si defactò per illum affectum nihil operatur, non est ex inefficacia appetitûs, sed quia nihil sese offert tunc ut factibile ad evitandum effectum. Ille ergo actus manifestè est efficax quoad affectum, & sufficiens ad constituendum simpliciter propriè involuntarium.

Objic. 3. Nolitio effectivè, & affectivè 45. efficax non potest constituere involuntarium simpliciter propriè, de quo loquimur ex dictis num. 38. ergo neque nolitio efficax solùm quoad effectum. Confirm. Sicut volitio deservit ad voluntarium, ita nolitio deservit ad involuntarium: atqui non ita deserviret, si nolitio affectivè efficax posset constituere involuntarium, quod non posset constituere nolitio efficax affectivè, & effectivè; ergo &c. Resp. conc. ant. & neg. conseq. Ratio est, quia nolitio effectivè, & affectivè efficax non potest componi cum absoluta existentia objecti, sine qua non datur involuntarium, de quo loquimur: at verò nolitio solùm affectivè efficax componitur cum absoluta objecti existentia, unde nulla est paritatis ratio. Ad confirmationem neg. ly *sicut*; nam volitio ita deservit ad voluntarium, ut componatur cum effectu ab ipsa inducto: atqueadeò compossibili cum efficaci ipsius volitione: nolitio verò ita deservit ad involuntarium, ut componi non possit cum objecto ab ipsa inducto: imò repugnat ipsi inducere objectum, quod ut existat, & ab ea nolitione involuntarium denominetur, opus est, quòd ab altera determinatione inducatur; si autem non inducatur, neque absolutè existet involuntarium, cùm absolutè non existat objectum, quod per illam nolitionem involuntarium denominetur: sicut enim, quod absolutè non existit, neque est absolutè album, neque est absolutè nigrum: ita quod absolutè non existit, neque est absolutè voluntarium, neque absolutè involuntarium. Solum enim potest dici absolutè volitum, aut nolitum, cadente ly *absolutè* supra actualem volitionem, aut nolitionem, defactò absolutè existentem, non verò supra objectum absolutè defactò non existens. Cùm autem objectum simpliciter propriè voluntarium, vel simpliciter propriè involuntarium, de quo loquimur, duo præferat, nimirum & absolutè existere, & existere juxta, aut contra volitionem absolutam; exinde nequit esse absolutè voluntarium, aut involuntarium in sensu, de quo loquimur, dummodo absolutè non existat. Ex dictis

Fit 1. Causas, ex quibus communiter oritur involuntarium oppositum voluntario, quatuor à Theologis designari in præsenti, nimirum vim, metum, concupiscentiam, & ignorantiam. Ratio est, quia ut constat à num. 8. Ad voluntarium requiritur potentia appetitiva, ejusque intrinseca inclinatio, atque cognitio objecti: ac proinde ex defectu, vel imminutione cujuslibet ex his tribus deficit, vel minuitur voluntarium, vel etiam oritur sæpè involuntarium. Quamobrem cùm vis, & metus sæpè tollant intrinsecam inclinationem potentiæ appetitivæ, aut eam minuant, faciendo quòd operatio solùm ab extrinseco sit, vel minùs sit ab inclinatione po-

potentiæ, ex hac ratione sæpè tollunt, aut minuunt voluntarium, & plerúmque causant involuntarium, simúlque violentum, coactum, molestum, invitum. Concupiscentia etiam sæpè sopit, & absorbet cognitionem; ignorantia verò eam tollit, & hoc modo reddunt operationem aut non voluntariam, aut minùs voluntariam, aut involuntariam, juxta contrarium voluntatis affectum ab illis causis subortum. Exinde

47. Fit 2. Effectum non esse involuntarium, si voluntas illum eliciat, & inducat ex motivo earum causarum, nulla elicita contraria nolitione. Sic quandóque ex motivo metûs potest juxta conformitatem cum illo motivo voluntas operari, nullum contrarium actum eliciendò; & tunc effectus erit omnino voluntarius, & nullatenus involuntarius ex dictis à n. 399. De Virtut. Pœnit. Ratio est, quia, quando datur motivum metûs, libertatem non evertens, potest homo operari vel contra, vel juxta motivum metûs, vel potest elicere actum efficacem ex eo motivo, & inefficacem ex altero. Si solùm eliciat actum efficacem juxta motivum metûs, nullum inefficacem actum contrarium eliciendo ex alio motivo, tunc operatur purè voluntariè ex metû, sive juxta motivum metûs, absque ulla mixtione involuntarii, ut constat ex eodem numero. Sic æger jubetur metu mortis comedere carnes die Venetis, easque comedit, ut mortem fugiat: quo in casu talis volitio comedendi carnes, non conjuncta cum ulla inefficaci contraria nolitione, est purè voluntaria, & nihil habet immixtum ex involuntario. Unde solùm poterit esse involuntaria, quando illi volitioni efficaci comedendi carnes, conjungeretur nolitio inefficax eas comedendi, à qua denominaretur comestio involuntaria secundùm quid, quantumvis esset simpliciter voluntaria ex dictis à n. 31.

Fit 3. Ad involuntarium secundùm quid 48
non sufficere, quòd actus procedat minùs intensus, quàm procederet, si non darentur alia motiva, dummodo nulla detur nolitio contraria illi volitioni. Ratio est, quia minor intensio non sufficit ad involuntarietatem, cùm nullo modo sit contraria actui, qui elicitur. Involuntarietas enim, ut constat ex dictis, requirit nolitionẽ contrariã: sic amor beatificus minùs intensus, quo aliquis Beatus Deum amat, nullam habet mixturam involuntarii, neque dici potest, quòd ille Deum involuntariè amat: amat quidem Deum omnino voluntariè, ex eo præcisè, quòd nullam habeat tunc nolitionem adhuc inefficacem, qua Deum nolit, aut nollet amare. Quapropter motiva, ex quibus haberi potest involuntarium, solùm causant involuntarium, quando causant nolitionem objecti noliti: secus quando nullam causant nolitionem.

DISPUTATIO III.

DE VOLUNTARIO LIBERO COMPARATO CUM NECESSARIO.

49. INter necessarium, & liberum datur hoc grande discrimen in ratione voluntarii: nimirum, quòd plura sunt necessaria, quæ voluntaria non sunt, ut patet in frigiditate respectu aquæ, in calore respectu ignis, & in aliis effectibus, qui non procedunt à potentia appetitiva cum cognitione ex dictis num. 9. & 10. At nullum est liberum, quòd in ea ratione, in qua liberum est, non sit etiam voluntarium; siquidem sub ea ratione, sub qua liberum est, est à voluntate cum præcognitione finis formalis. Quare si solùm sit materialiter liberum, solùm erit materialiter voluntarium; si verò sit formaliter liberum, erit quoque formaliter voluntarium. Exinde in exemplis appositis num. 11. v. g. Quando aliquis occidit hominem invincibiliter, atque omnino inculpabiliter ignorans esse Clericum, clericidium, utpotè quà talè incognitum, non est formaliter liberum, aut imputabile, cùm voluntas non sit electiva respectu rei incognitæ, solúmque est liberum materialiter, quatenus materia illius actûs, seu illud homicidium revera est clericidium. Quamobrem solùm est imputabile, & formaliter voluntarium quà homicidium, non autem quà clericidium. Quærimus modò, si comparentur inter se, voluntarium, necessarium, & liberum, quodnam sit perfectius in ratione voluntarii, an necessarium, an liberum?

SECTIO I.

An voluntarium necessarium in ratione voluntarii sit perfectius libero?

SUpp. 1. Voluntarium secundùm rationem 50
voluntarii sumi posse dupliciter. 1. Essentialiter. 2. Quasi quantitativè. Essentialiter sumptum significat præcisè prædicata essentialia voluntarii constitutiva, quo in sensu nullum est voluntarium perfectius alio: siquidem nullum est, quòd non habeat prædicata essentialia voluntarii constitutiva: atque in ea ratione conveniat cum altero, præsertim in communi Nostrorũ sententia admittente univocationem inter Deum, & creaturas. Voluntarium quasi quantitativè sumptum superaddit essentiæ voluntarii aliquas alias perfectiones, seu quasi gradus in genere voluntarii: v. g. quòd volitio sit intensa ut duo, vel ut quatuor, est quid accidentale, & logicè quantitativum in

in ratione voluntarii: unus quippe gradus intensionis sufficeret ad essentiam voluntarii, ac proinde cæteri gradus, licèt sint de ratione voluntarii, dicuntur logicè, quasi per accidens, & quantitativè advenire essentiæ voluntarii. Pariter animal perfectum, & imperfectum, nimirum homo, & talpa, æqualia sunt in essentiali ratione animalis, cùm utrumque revera sit vivens, sentiens; at in ratione logicè accidentali, & quantitativa, sunt diversa, quia homo habet aliquam perfectionem de linea animalis, nimirum rationem visivi; quæ non convenit talpæ.

51. Supp. 2. Ex duplici præsertim capite contingere posse, quòd aliquis actus sit necessarius. Primo ex imperfectione cognitionis, quo pacto motus primò primi, & indeliberati in homine, sunt necessarii. Secundò ex summa perfectione cognitionis, quæ repræsentat objectum, ut in se est; ex quo capite amor beatificus est necessarius, quia regulatur per visionem beatam Deum, ut in se est, clarè voluntati repræsentantem, à qua bonitate ita repræsentata voluntas rapitur. Quamobrem actus necessarius dupliciter dici potest necessarius, secundùm duplicem modum, quo datur actus procedens non liberè à sua causa. Exinde

52. Supp. 3. Actum posse esse necessarium prout procedit à sua causa necessitata, vel prout est à sua causa necessaria. Tunc à causa necessitata procedit, quando ab illa provenit vel citra, vel contra illius inclinationem: sic si Deus ignem elevaret ad producendum citra suam inclinationem lapidem, vel ad producendam contra suam inclinationem frigiditatem, lapis, aut frigiditas producta non conveniret necessariò igni, quia non esset effectus proveniens à necessaria, & intrinseca exigentia, seu inclinatione ignis, sed adveniret igni necessitato. Tunc effectus est à causa necessaria, quando provenit ab illa ex intrinsecis suis exigente effectum producere, vel necessitari ad illum producendum: sic calor procedit ab igne, tamquam à causa necessaria ex intrinseca natura sua exigente illum producere. Quamobrem inter utrumque istum effectum adest hoc grande discrimen, nimirum quòd primus non competit necessariò causæ, sed solùm advenit causæ necessitatæ. Secundus verò non solùm advenit causæ necessitatæ, sed etiam convenit necessariò causæ. Exinde cùm voluntas creata ex intrinsecis suis non exigat magis operari necessariò, quàm liberè, operatio libera, aut necessaria non adveniet voluntati necessariò, sed operatio libera adveniet voluntati liberè, & ad utrumque indifferenti. Operatio necessaria adveniet voluntati necessitatæ. His positis

53. Prima sententia docet, voluntarium liberum esse magis voluntarium, quàm voluntarium necessarium. Ita Vasquez, Salas, Oviedus, aliique Recentiores. Secunda defendit, voluntarium necessarium cæteris paribus excedere liberum in ratione voluntarii. Ita Salmanticenses, pluresque Thomistæ, quos sequitur M. Serra tom. 1. in 1. 2. quæst. 6. art. 2. Tertia sententia distinguit, si voluntarium necessarium proveniat ex perfectiori objecti cognitione, eo quòd nihil mali sit in objecto repræsentabile, quod posset ab illius amore retrahere; tunc voluntarium necessarium esse magis perfectum, quàm liberum in ratione voluntarii. Si verò proveniat necessitas ex advertentia ad malitiam in objecto latentem, tunc liberum esse magis perfectum in ratione voluntatii, quàm necessarium. Ita Cardinal. de Lugo, Pallav. aliique Nostri, quos sequitur Gonettus disp. 1. de voluntario art. 2.

Assero cum tertia sententia: Actus necessa- 54.
rius ex perfectione cognitionis cæteris paribus est magis voluntarius, quàm actus liber. Probatur 1. Amor beatificus, quo Beati necessariò amant Deum descendens à visione beatifica perfectiori, quacumque alia cognitione viæ, est magis voluntarius, quàm quilibet alter amor liber in via; ergo actus ex perfectione cognitionis necessarius cæteris paribus est magis voluntarius, quàm actus liber. Consequentia tenet: antecedens probatur. Amor beatificus, quo Beati Deum amant, est nobilior, & intensior quocumque actu viæ: tum etiam procedit ab intrinseca, & vehementissima voluntatis inclinatione ad objectum sibi propositum apparens absque ulla mixtione malitiæ undequaque bonum: sed in hoc stat, quòd sit magis voluntarius, quàm quivis alter actus amoris viæ; ergo &c.

Confir. 1. In amore necessario, quem aliqui 55.
viatores S. S. aliquando eliciunt erga Deum ex intensissima divinæ bonitatis cognitione, qui quidem exsuperat omnes alios amores ab ipsis elicitos: sed hoc provenit ex majori perfectione cognitionis; ergo &c. Confir. 2. In ipso amore Dei; Deus quippe se ipsum necessariò amat, cognoscendo se ut bonum infinitum; creaturas verò liberè diligit, cognoscendo illas ut bonum finitum ex dictis à num. 748. & 752. de Deo: sed amor, quo Deus se ipsum diligit, est magis voluntarius, quàm amor, quo diligit creaturas; est enim majus pondus in Deum, quàm in creaturas, juxta illud Augustini in Confess. *Amor meus pondus meum; amore feror, quocumque feror*; ergo &c. Confir. 3. Amor, quo Pater & Filius se, & Spiritum Sanctum amant; atque se amando Spiritum Sanctum producunt, est necessarius: amor verò, quo diligit Deus creaturas, easque diligendo producit, non est necessarius, sed liber: atqui amor, quo Pater, & Filius se, & Spiritum Sanctum amant, est magis perfectus in ratione voluntarii, quàm amor, quo diligunt creaturas; ergo &c.

Resp. ex Vasquez amorem, quo Deus se ip- 56.
sum amat, atque se amando producit Spiritum Sanctum excedere amorem, quo Deus diligit creaturas non quidem in ratione voluntarii, sed ex parte objecti; quia scilicet Deus amat se ipsum, ut habet omnimodam rationem boni:

creaturas verò ut bonum aliquod finitum, particulare, & indifferens. Contrà tamen primò. Perfectio amoris sumitur ex pondere, & habitudine intrinseca, quâ voluntas fertur ad objectum ex August. citato num. super. Atqui repugnat, quòd aliquis actus sit perfectior in ratione ponderis, & habitudinis intrinsecæ, qua voluntas fertur in objectum, quin sit perfectior in ratione voluntarii, ut ex num. 50. ergo &c. Contrà 2. Amor, quo Pater, & Filius se, & Spiritum Sanctum amant, ut pote necessarius voluntati divinæ, atque ex toto voluntatis affectu est magis ab intrinseco cum cognitione, quàm amor, quo Deus creaturas producit, eas liberè, & juxta ipsarum limitationem amando: atqui repugnat, quòd sit ex majori voluntatis affectu, magisque ab intrinseco, quin sit perfectior in ratione voluntarii; ergo &c.

57. Prob. 2. Ex Aristotile 3. Eth. c. 1. tex. 23. ubi contraponit voluntarium, & invitum, quatenus invitum non est, quod oportet apperere; ait enim: *Absurdum fortasse etiam est, invita ea esse dicere, quæ oportet appetere;* ergo quo aliquid magisperfectè cognoscitur esse tale, quòd oporteat illud appetere, eò magis voluntariè potentia appetitiva operans quantùm potest, tendit in illud: atqui quando bonitas alicujus objecti ex perfectiori cognitione necessitat ad illud amandum, tunc ex ratione perfectioris cognitionis proponitur objectum magis dignũ, quod appetatur, quàm proponatur per cognitionem relinquentem indifferentiam ad illud amandum, vel odio habendum; ergo voluntarium necessarium ex perfectione cognitionis, cæteris paribus est magis voluntarium, quàm liberum. Confir. In creatura rationali libertas & necessitas servata proportione, cæterisque paribus, sunt originatæ, & exemplificatæ à libertate, & necessitate divina: atqui in divinis actus amoris necessarii, quibus Deus se amat cognoscendo se ut bonum infinitum, sunt magis voluntarii, quàm actus amoris liberi, quibus amat creaturas cognoscendo illas ut bonum finitum; ergo etiam in creaturis amor necessarius ex perfectione cognitionis, cæteris paribus erit magis voluntarius, quàm liber.

58. Dices. Perfectionem voluntarii non metiri ex perfectione cujuscumque cognitionis, sed solùm ex perfectione illius cognitionis, quæ est radix voluntarii. Hæc autem, ait Vasquez, non est cognitio necessaria, sed indifferens, seu apprehendens objectũ sub indifferentia boni, & mali. Contrà tamen 1. Ad voluntarium perfectum non requiritur libertas, neque cognitio proponens objectum indifferens, sed sufficit præcognitio finis formalis, ut constat ex D. Thoma citato num. 12. & 28. ergo cognitio, quæ est radix voluntarii perfecti non debet esse indifferens ab bonum & malum, sive ad amorem, & odium. Contrà 2. Deus perfectè voluntariè se ipsum necessariò amat; quin sit ullo modo indifferens ad se amandum, & odio habendum; ergo ad perfectum voluntarium non requiritur cognitio indifferens ad amorem, & odium: atqueadeò talis cognitio non debet esse indispensabiliter radix perfecti voluntarii. Contrà 3. Eatenus requiritur cognitio ad perfectum voluntarium, quatenus tollit ignorantiam finis formalis: sed ad tollendam eam ignorantiam non requiritur cognitio indifferens, ut pater in Deo, & Beatis, atque in pluribus viatoribus, ut constat ex num. 55. ergo &c. Ex dictis

Fit 1. Juxta communiorem sententiam docentem, creaturam rationalem ex perfectione cognitionis dumtaxat posse necessitari ad amandam bonitatem increatam, cùm in ea sola, tamquam in centro quiescat, sive consideretur ut habitura beatitudinem naturalem ex dictis à num 105. sive ut habitura supernaturalem beatitudinem ex dictis à num. 191. de beatitudine. Dicendum pariter esse voluntarium necessarium perfectius in ratione voluntarii ex perfectione cognitionis, quàm voluntarium liberum, solum dari cæteris paribus in amore, quo creatura Deum diligit, aut Deus se ipsum amat. Quamobrem cùm creatura ex tali perfectione cognitionis necessitata ad Deum diligendum ipsum diligat, quantùm potest, tum intensivè, tum extensivè, quoad prædicata attributa, sive formalitates præcognitas, exinde talis amor erit in ratione voluntarii perfectior quocumque alio actu libero creaturæ erga idem objectum, prævia cognitione se ad eadem prædicata & formalitates extendente. Qua de causa diximus in assertione *cæteris paribus;* Nam si cognitio constitutiva libertatis proponeret plura prædicata, quàm cognitio necessitans ad amorem, quamvis amor necessarius in eo casu esset major intensivè in ratione voluntarii, quàm amor liber, esset nihilominus minor extensivè in ratione voluntarii, siquidem ratio voluntarii non datur respectivè ad formalitates incognitas, ut constat à num. 11. Quæ quidem doctrina adaptanda est aliis similibus circumstantiis, ratione quarum cætera non sunt paria.

Fit 2. Respectivè ad bonitatem creatam, circa quam ex perfectione cognitionis ex dictis num. super. necessitari nequit creata voluntas, amorem liberum cæteris paribus esse perfectiorem in ratione voluntarii, quàm necessarium. Ratio est, quia respectu talis bonitatis comprincipia necessitantia voluntatem, quantò afferunt ratione sui majus pondus in objectum, eò minùs cæteris paribus dicitur actus procedere ex intrinseco voluntatis, & magis procedere ab extrinseco necessitante, vel ab ignorantia de malitia latente in objecto: atqui actus, qui minùs procedit ab intrinseco cæteris paribus, est minus perfectus in ratione voluntarii; ergo &c. Rursus indifferentia, & potentia expedita voluntatis ad amorem, & odium, aut omissionem, sive nolitionem amoris, aut odii dicit aliquid, quo superadditur specialis modus procedendi à voluntate; nimirum ex determinatione ipsius voluntatis à se ipsa vincentis inclinationem oppositam,

poſitam, ne omittat actum: atqui ita procedere à voluntate, cæteris paribus eſt procedere à voluntate magis intrinſecè, ſeu magis à ſua ipſius determinatione, ac proinde magis perfectè in ratione voluntarii; ergo &c.

61. Fit 3. Hanc formalitatem actûs liberi procedendi ab intrinſeco ratione determinationis liberæ voluntatis, nequaquam æquivalere conatui voluntatis, quo elicit actum neceſſarium erga Deum ex perfectione cognitionis. Ratio ex dictis eſt, quia quando liberè elicit actum, aut ex imperfectione cognitionis, aut ex libera determinatione voluntatis, non tam intendit ſe unire voluntas cum objecto amato, quàm cùm elicit actum amoris neceſſarium erga Deum ex perfectione cognitionis, cùm tunc perfectius cognoſcat finem ultimũ ſuum, in quem toto conatu, quo poteſt, rapitur. Neque per cognitionem imperfectam poteſt repræſentari bonitas, in qua ſũum ultimum finem reponat voluntas, quæ tam moveat & rapiat, quàm divina bonitas per cognitionem perfectam ad amorem neceſſitantem repræſentata, ut conſtat ex 1. Cor. 2. ubi dicitur: *Oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit, quæ præparavit Deus iis, qui diligunt illum*; ergo in eo caſu amor neceſſarius tum in ratione procedendi ab intrinſeco, tum in ratione intenſionis, ſeu nobilitatis actus procedit magis perfectè in ratione voluntarii, quàm actus liber.

SECTIO II.

Solvuntur oppoſita.

62. OBjic. 1. D. Thomas 1. 2. quæſt. 6. art. 2. in corp. ait: *Perfectam igitur cognitionem finis ſequitur voluntarium ſecundùm rationem perfectam prout ſcilicet apprehenſo fine, aliquis poteſt deliberans de fine, de iis, quæ ſunt ad finem moveri in finem, vel non moveri:* Sed quod fit cum deliberatione, eſt liberum; ergo in via D. Thomæ voluntarium perfectum eſt idem, quod liberum; ac proinde voluntarium liberum in ratione voluntarii eſt perfectius, quàm neceſſarium. Confir. 1. D. Thomas eadem quæſt. & art. ad 3. ait: *Laus & vituperium conſequuntur actum voluntarium ſecundùm perfectam rationem voluntarii*; ſed laus & vituperium non conſequuntur, niſi ad actus liberos: creatura enim, quæ neceſſario agit, vel agitur, nullam meretur laudem, aut vituperium; ergo &c. Confir. 2. D. Thomas ſæpe aſſerit actus notionales in Deo non eſſe voluntarios, quia neceſſarii ſunt, ergo ratio voluntarii non reperitur in actibus neceſſariis, vel ſaltem non reperitur æquè perfectè, ac in liberis.

63. Reſp. conc. maj. in ſenſu D. Thomæ, apponentis exemplum in voluntario non neceſſario ex imperfectione cognitionis, & conc. min. diſt. conſequens. Voluntarium perfectum ex perfectione dominii, conc. ex perfectione voluntarii neg. conſequentiam. Explico diſtinctionem. Dupliciter poteſt voluntas circa objectum ſe exercere, nimirum vel perfectè ex perfectione dominii, quo poteſt actum elicere, vel omittere; vel perfectè in ratione voluntarii, prout poteſt cum majori, vel minori inclinatione intrinſeca, & conatu actum elicere: unde ſi voluntas neceſſitata ſit ex perfectione cognitionis, cùm tunc eliciat actum ex majori inclinatione intrinſeca, & conatu ex dictis à num. 54. ſe exercebit perfectiùs in ratione voluntarii: at cùm neceſſitata ſit, non ſe exercebit perfectiùs in ratione dominii. Econtra quando eſſet libera ex imperfectione cognitionis, cùm non ab altero, ſed à ſe ipſa determinaretur, operaretur perfectiùs in ratione dominii; verùm ut non determinaret cum æquali conatu, & intrinſeca inclinatione, exinde non ſe determinaret perfectiùs in ratione voluntarii. Quod evidenter patet in actu amoris, quo Deus non quidem liberè, ſed neceſſariò ſe amat: quamobrem nihil refert, quòd actus liber habeat perfectionem dominii, quam non habet actus neceſſarius, quod in eo textu intendit D. Thomas, ne ex alio capite actus neceſſarius ſit perfectior in ratione voluntarii, quàm liber.

64. Inſuper D. Thomas in eo loco citato non comparat voluntarium liberum cum neceſſario ex perfectione cognitionis, ut legenti conſtabit, ſed cum neceſſario ex imperfectione cognitionis, prout voluntarium ſe extendit ad pueros, amentes, & bruta, quæ non habent cognitionem formalis finis, quam quidem habent alli, qui rationabiliter, & liberè operantur; cùm autem tale voluntarium liberum non ſolùm in ratione dominii, ſed etiam in ratione voluntarii perfectius ſit eo altero voluntario neceſſario; exinde D. Thomas vocat hoc voluntarium liberum perfectius voluntario neceſſario. Quinimò iſtud ſolum vocat perfectum: alterum verò non quidem perfectum, ſed imperfectè voluntarium, ut conſtat ex verbis D. Thomæ citatis num. 12. & 28. Exinde ad primam Confir. conc. maj. & diſt. min. Laus, & vituperium ſequuntur voluntarium perfectũ aliquod, conc. omne voluntarium perfectum, nego minor. & conſequentiam. Nam licèt omne voluntarium liberum ſit perfectè voluntarium; at omne perfectè voluntarium non eſt liberum, ut à num. 7. Ad 2. Confir. diſt. ant. Non eſſe voluntarios ſumpto *voluntario* in propria ſua ſignificatione, de qua agimus, neg. ſumpto voluntario pro libero modo, quo ſæpe ſumitur à D. Thoma, conc. ant. & neg. conſequentiam. Ratio eſt, quia ſub nomine voluntarii juxta phraſim Scripturæ, qua ſæpè utitur D. Thomas, comprehenditur liberum. Sic Jacobi 1. *Voluntariè genuit nos verbo veritatis.* Ubi ly *voluntariè* pro libero ſumitur, cùm Deus omnino liberè nos genuerit. Verum hæc acceptio non eſt illa, de qua in præſenti agimus; agimus enim de ratione voluntarii ſecundùm conceptum metaphyſicum requiſitum ad voluntarium, qui quidem non ſolùm ſe extendit ad liberum, ſed etiam comprehendit perfectè voluntarium,

tarium, ut docet ipse D. Thomas locis suprà citatus.

65. Objic. 2. Modus operandi liberè est perfectior modo operandi necessario: ergo voluntarium liberum perfectiùs est in ratione voluntarii, quàm necessarium. Prob. ant. Modus operandi liberè convenit rationali creaturæ secundùm perfectionis gradum, quo ab irrationalibus distinguitur; sed operatio ex gradu perfectionis, quo creatura rationalis ab irrationali distinguitur, est modus perfectius operandi; ergo &c. Resp. dist. ant. Modo operandi necessario ex imperfectione cognitionis, conc. operandi ex perfectione cognitionis, neg. ant. & consequentiam. Ad Prob. dist. maj. Quo distinguitur sufficienter, conc. quo unicè distinguitur, nego maj. & dist. min. neg. consequentiam. Ratio est, quia creatura rationalis non solùm distinguitur ab irrationalibus ex eo, quòd possit liberè operari; sed etiam ex eo, quòd possit necessario Deum intuitivè visum diligere; ideoque cùm ista sit major creaturæ perfectio, exinde distinguitur ab irrationalibus per istum tamquam per perfectiorem modum operandi, & per libertatem tamquam per modum operandi minùs perfectum. Sic homo quà animal sufficienter distinguitur à lapide; at non unice, neque magis perfectè, cum distinguatur etiam, & quidem magis perfectè per prædicatum rationalis. Pariter ergo in nostro casu.

66. Objic. 3. Voluntarium liberum est magis ab intrinseco & ex perfectiori cognitione, quàm voluntarium necessarium: ergo est magis perfectum in ratione voluntarii, quàm necessarium. Confir. voluntas se determinans ad voluntarium liberum, se determinat à se ipsa, & à nullo alio extrinseco; quando verò se determinat ad voluntarium necessarium non quidem à se ipsa sola, sed ab extrinseco etiam determinatur; atqui operatio proveniens à voluntate ex se ipsa, & à nullo extrinseco determinata est magis ab intrinseco, & ex majore perfectione cognitionis; ergo &c.

67. Resp. dist. ant. aliquod voluntarium liberum, conc. omne voluntarium liberum, nego ant. & consequentiam. Ratio est, quia voluntarium liberum circa objecta creata cæteris paribus magis ab intrinseco est, & ex perfectiori cognitione, quàm alia voluntaria necessaria circa objecta creata, qualia sunt, quæ reperiuntur in motibus primò primis. Unde respectivè ad ista voluntaria, voluntarium liberum est perfectius in ratione voluntarii, & ex perfectiori cognitione, quàm necessarium ex num. 59. Cæterùm, si comparemus voluntarium liberum cum voluntario necessario, ad quod ex perfectione cognitionis necessitatur voluntas, voluntarium liberum in hoc casu non est tam ab intrinseco, neque ex tam perfecta cognitione, quàm necessarium, ut constat à num. 54. Ad Confir. dist. maj. Se determinat à se ipsa cum æquali semper inclinatione, conatu, & intensione, nego, absque æquali inclinatione, conatu, & intensione, conc. maj. & dist. min. neg. consequentiam. Ratio est, quia quando voluntas ex perfectione cognitionis necessitatur ad Deum diligendum, necessitatur ad id, ad quod ipsa sponte sua rapitur, atque ex toto sua conatu tendit. Quod non ita contingit in actu libero; ac proinde in eo casu est magis ab intrinseco voluntatis ea necessaria operatio, quàm in casu indifferentiæ effet ab intrinseco operatio libera. Ex dictis

Fit 1. Aliquod voluntarium necessarium esse perfectius aliquo voluntario libero: pariterque aliquod voluntarium liberum esse perfectius aliquo voluntario necessario. Ratio est, quia amor beatificus necessarius perfectior est in ratione voluntarii, quàm quivis alter actus voluntatis liber: tum etiam actus dilectionis Dei liber in via perfectior est in ratione voluntarii actibus necessariis in via elicitis ex imperfectione cognitionis non deregentis malitiam latentem in objecto, (ex qua ignorantia voluntas necessitatur ad illius amplexionem) quantumvis rem ipsam, ut sæpè contingit, & satis constat ex dictis: sed in hoc stat, quòd aliquod voluntarium liberum sit perfectius aliquo voluntario necessario: atque similiter, quòd aliquod voluntarium necessarium sit perfectius aliquo voluntario libero; ergo &c. Quamobrem voluntarium necessarium solùm dicitur ex genere suo perfectius libero, quatenus inter necessaria datur aliquod voluntarium necessarium perfectiùs in ratione voluntarii, quocumque voluntario libero, quod inter voluntaria libera reperiatur.

Fit 2. Actum necessarium provenientem non quidem à causa necessaria, sed à causa necessitata cæteris paribus non esse tam ab intrinseco, quàm actum provenientem non solùm à causa necessitata, verùm etiam necessaria. Ratio est, quia actus à causa necessitata proveniens potest esse in ordine ad objectum, quod neque est finis, neque supplementum intrinseci finis talis causæ: secus autem actus proveniens à causa necessaria, ut constat ex num. 52. atqui actus proveniens à causa, quo causa in suum finem tendit, est magis ab intrinseco, ac proinde perfectior in ratione voluntarii ex præcognitione perfecta, quàm actus, quo causa ex imperfectione cognitionis neque tendit in finem suum, neque in finis sui supplementum, sed vel in objectum citra vel contra ipsius finem; ergo actus proveniens à causa necessaria cæteris paribus est magis ab intrinseco, quàm alter, qui non quidem à causa necessaria, sed à causa necessitata proveniat.

Fit 3. Inclinationem voluntatis ad aliquem actum, vel objectum, aliquando esse intrinsecam voluntati, sive innatam, & identificatam cum ipsa, nimirum quando voluntas ex natura sua appetit bonum magis, vel minus pro quantitate boni: aliquando verò esse extrinsecam, nimirum quando voluntas propendet in bonitatem ab

ab extrinseca præcipuè determinatione inclinata, v.g. ab habitu aquisito ad similes actus inclinante, vel à cogitationibus repræsentantibus convenientiam, delectabilitatem, aut utilitatem in objecto, diminuendo vires voluntatis ad oppositum, in quod ex natura sua magis propendet: cùm autem ab inclinatione voluntatis intrinseca procedat præcipuè affectiva voluntatis tendentia in objectum, hæc voluntatis inclinatio multò magis, quàm extrinseca deservit ad augendum voluntarium. Unde si aliquando voluntas magis intensè prorumpit in actum, ad quem est necessitata, non tam conformem suæ naturali inclinationi, tunc augebitur etiam per accidens ratio voluntarii, licèt per se frequenter ab altera augeatur inclinatione.

***

DISPUTATIO IV.

DE VOLUNTARIO IMPLICITO RATIONE IGNORANTIÆ.

71. VIx est ulla in toto isto tractatu difficultas, cujus resolutio adeò communis sit inter Catholicos, cujúsque explicatio adeò difficilis. Constat enim ex dictis, ad voluntarium explicitum requiri & cognitionem, & affectum explicitos voluntatis; proindéque ad voluntarium implicitum requirentur & cognitio, & affectus implicitè; qui quidem alio loquendi modo dici solent ex vincibili ignorantia subsecuti, vel in effectibus virtualiter perseverantibus à præterita cognitione, & affectu descendentibus, atque frequenter cum formidine, scrupulo, aut remorsu conscientiæ. Quamobrem opus est inquirere, circa quæ possit agens rationale habere vincibilem, aut invincibilem ignorantiam, & quid ipsa præstet, ut effectus ab illa subsecuti, non modò sint in sua causa culpabiles; sed etiam in se ipsis formaliter imputabiles per liberam implicitam agentis voluntarietatem. Ignorantia autem considerari potest vel circa ea, quæ sunt juris naturæ, vel circa ea, quæ sunt contra jus non naturale, sed positivum, de quibus omnibus, ut majori, qua possimus, claritate agamus, sit

SECTIO I.

De Prærequisitis ad Controversiam.

72. SUpp. 1. Ignorantiam in ordine ad mores, de qua præsenti agimus, aliam esse vincibilem, aliam invincibilem; culpabilem, & inculpabilem. Ignorantia vincibilis, & culpabilis est, quæ mala fide habetur, vel propter omissionem imputabilem debitæ diligentiæ in inquirenda veritate, vel propter imprudentiam, temeritatem, & inconsiderationem in judicando, vel propter animi passionem irrationabilem, cui inordinatè attenditur potiùs, quàm veritati, & rationi, vel propter affectatam resolutionem sic judicandi contra motiva longè præponderantia in oppositum, positivè nolente homine intelligere, ut bene agat: sed sibi obcæcare oculos mentis, ut pro libito agat, prætermissa DEI, rectæque rationis lege, quæ debet esse creaturæ rationali regula operandi: & talis ignorantia circa mores dicitur error culpabilis; quamvis error in communi sumptus, prout præscindit ab errore circa, vel extra mores apud Philosophos hodie accipiatur pro quolibet judicio falso. Quomodo autem distinguatur ab ignorantia strictè loquendò, constabit num. 74.

Invincibilis, & inculpabilis ignorantia est illa, 73.
quæ habetur bona fide ab homine, qui inde ex desiderio, intelligendi veritatem facit quod moraliter potest, & debet respectivè pro qualitate, nimirum operis, & operantis, ut rectè intelligat, & operetur secundùm legem DEI, & nihilominus quamvis prudentialiter, hoc est, ex motivis sibi præponderantibus non imprudenter judicet, sic in rei veritate non est, quod judicat, cùm potiùs aut sit re ipsa malum, illicitum, & contra legem directam DEI, quòd ipse sic judicat bonum, aut è converso in rei veritate sit bonum, licitum, & divinæ legi conforme, quod ipse judicat malum, illicitum, & divinæ legi contrarium.

Suppono secundò. Ignorantiam (idem 74.
suo modo esto de errore) aliam esse *juris*, aliam verò *facti*. Ignorantia juris est illa, qua ignoratur aliquod jus: ignorantia facti est illa, qua ignoratur, rem, quam facis, esse eam, quam aliunde scis esse contra jus. Explicatur exemplo. Judicat homo hæc, talia verba esse ex se juratoria, aut mendacia, cùm revera non sint: aut judicat non esse, cùm revera sint: talis enim est ignorantia facti, seu in facto; judicat alter verba ex se esse juratoria, sive mendacia, ut revera sunt; at judicat mentiri, aut pejerare in defensionem proxi-

mi, non esse contra DEI legem ; aut contra judicat jurare cum veritate, & judicio, esse contra legem Dei ; & hæc est ignorantia juris, seu in jure. Differunt tamen ignorantia pura, & error strictè loquendò in eo, quòd error importat judicium positivè euncians de objecto aliter, ac est in se. Ingnorantia verò pura non importat ejusmodi judicium, sed stat præcisè in nescientia objecti, aut alicujus objectivi prædicati. Quando homo nescit, quòd scire potest, & tenetur, dicitur in rigore sermonis *ignorantia*, quæ pro crassa est. Quando ignorat, quod scire non potest, aut nulla ratione tenetur, dicitur *inscitia*, quæ probrum per se non est ; cùm nec laudatissimi sapientes omnia noverint.

75. Rursus inadvertentia, seu incogitantia, licèt nõ æquiparetur quoad omnia ; æquiparari tamen solet quoad aliqua aut errori, aut ignorantiæ. Inadvertentia enim supponit in homine notitiã de rebus, & de juribus, at per accidens interdum de re, aut de jurè oblitus, aut actu de his non cogitans, quidquam operatur, bona aut saltem non mala fide. Hic certè absolutè ignorans non est, nec absolutè insçius, cùm & doctissimis quoque non rarò contingat, sed ex aliquo accidente ex multis, quibus obnoxia est humana fragilitas, non actu advertit ad ea, quæ alioquin benè scit. Opinio, cùm aliquando sit prudens, aliquando imprudens, aliquando vera, aliquando falsa, exinde etiam aliquando est errans, aliquando non errans.

76. Supp. 3. Ignorantiam strictè sumptam tam juris, quàm facti multiplicem esse. Ratio est, quia multiplex est factum circa quod potest versari, & multiplex est quoque jus, circa quod haberi potest. Jus enim est aliud naturale, aliud positivum. Naturale dicitur, quod est necessariò cum natura conjunctum, ipsique congenitum : sic quivis habet jus naturale ad defendendam suam vitam contra injustum aggressorem. Positivum vel est divinum, quod absque supradicta necessitate conditum est à DEO, qualia sunt omnia præcepta, quæ DEUS libere nobis imposuit : vel est humanum, sive canonicum, sive civile : nimirum vel per ecclesiasticam, vel per sæcularem legem, aut præceptum impositum.

Exinde ignorantia juris potest esse vel completa, vel incompleta : completa erit, si præceptum ignores tum quoad vim præceptivam, tum quoad vim punitivam : sicque actum exerceas cum ignorantia tam culpæ, quàm pœnæ. Incompleta erit, si scias præceptum quoad vim obligandi ; ignoras verò quoad impositionem pœnæ : sicque actum exerces cum notitia culpæ, & cum ignorantia pœnæ.

77. Suppositio 4. Ignorantiam culpabilem, & vincibilem aliam esse negligentem, aliam verò affectatam. Negligens est indirectè, & in alio volita per liberam omissionem diligentiæ ; nimirum quando aliquis negligit facere, quod poterat ad ignorantiam depellendam. Affectatata est directè volita, & intenta ; ad quam nimirum tendit directè nostra affectio : quod etsi propter plures fines contingere possit, specialiter tamen fieri solet, ut voluntas in operatione absque remorsu liberiùs se gerat, qualis fuit illa, de qua Job. 21. *Scientiam viarum tuarum nolumus*. Et Psal. 35. *Noluit intelligere, ut bene ageret.*

Exinde ignorantia negligens varios habet gradus juxta varios gradº negligentiæ, ad quos dignoscendos non potest dari aliqua regula generalis, sed prudenti judicio pensandi sunt, attentis circumstantiis majoris, vel minoris difficultatis in veritate investiganda. Generaliter enim loquendò duntaxat possumus assignare triplicem ordinem negligentiæ, juxta tres ignorantias, quas assignant DD. nimirum levem, latam, & latissimam.

Ignorantia levis est, quando plures, aut 78.
etiam magnæ diligentiæ adhibentur ad veritatem investigandam, aliqua tamen juxta prudentum judicium parvi momenti negligentia immiscetur. Lata, & gravis est, quando solùm sunt modicæ diligentiæ, vel licèt majores sint, quàm modicæ, non tamen pertingunt ad mediocritatem diligentiarum, quæ humano, & morali modo agendo, mediocris diligentia dicitur, atque sufficiens juxta prudentum judicium, pro qualitate negotii. Latissima, & gravissima est, quando nulla ferè diligentia fit ad inveniendam veritatem, sed omnes omnino humano, & morali agendi modo diligentiæ omittuntur. Ex his nempe tribus negligentiæ gradibus : subdividitur ignorantia negligens in levem, gravem, & gravissimam.

Levis ignorantia negligens est, quæ oritur 79.
ex negligentia levi : & solùm est venialiter culpabilis. Gravis est, quæ oritur ex negligentia gravi ; sive lata : & hæc est mortaliter culpabilis. Gravissima dicitur, quæ ex latissima negligentia oritur : & hæc est, quæ vocatur à sacris Canonibus crassa, & supina, sumpta metaphora ab homine pingui, & crasso, qui vix se movere potest ex ineptitudine sua ad urgentes diligentias : vel potiùs ab homine, qui, quando gravia urgent negotia, pulsis omnibus aliis curis, quasi desidia pressus jacet supinus in lecto ; unde dari potest ignorantia mortaliter culpabilis, quæ non perveniat ad ignorantiam, quam sacri Canones vocant crassam, & supinam, ut contra Cordubensem, & Koninch optimè probant Raimundus, Dicastiglio, Diana, Tamburinus, & ferè omnes PP. post P. Sanchez, qui id ipsum nervosè probat libr. 1. in Dec. cap. 16. à

Ratio

80. Ratio etiam suffragatur ; quia ignorantia crassa, & supina procedit ex summa negligentia, ac proinde ex latissima culpa : atqui ut detur ignorantia moraliter culpabilis, non requiritur negligentia summa ; præcepta siquidem graviter prohibere solent negligentiam minorem, quam summam : aliter nemo committeret peccatum mortale, nisi ex negligentia summa : quod quidem absurdum est, & contra lumen naturæ ; ergo potest esse ignorantia lata, & graviter peccaminosa, quin sit crassa, & supina. Rursus, ut fusiùs ostendit Sanches lib. 9. De Matrim. disput. 32. à num. 34. ex capite, *Quæstum* de Pœnis, earumque Remissionibus, juxta communem Canonistarum, & Theologorum ignorantia crassa in jure dicitur ea, quæ per tantam negligentiam habetur, ut dici possit *negligentia studiosa* : atqui studiosa negligentia exquisitam sonat, & summam, ita ut ex negligentiæ modo quasi parificari possit cum affectata : ergo ex jure requiritur ad ignorantiam crassam negligentia summa, sive latissima, infra quam negare non possunt adversarii mortalem, sive latam negligentiam. Unde evanescit adversariorum fundamentum in eo situm, quòd non inveniant culpam gravem ex hoc titulo absque crassa, & supina negligentia.

81. Supp. 5. Ignorantiam respectivè ad actus voluntatis, quæ quidem hujus loci est maximè propria ; triplicem esse, nimirum antecedentem, comitantem, & consequentem. *Antecedens* est, quæ se habet ad instar causæ respectu actûs, cum quo comparatur ; eumque causat tanquam prævia conditio, sine qua actus non fieret ; v. g. Occidis pater tuum judicans esse feram ; quem non occidisses, si ignorantia non adesset, sive si adverteres esse patrem tuum ; hæc namque ignorantia dupliciter potest causare actum, vel negativè, quando nimirum causat ex eo, quod impedivit notitiam, nihil aliud superaddendo, quæ notitia, si impedita non esset, temoveret ab operatione : sic in exemplo suprà posito, ignorantia causat occisionem patris. Vel causare potest positivè, & inductivè, talis est ignorantia pravæ dispositionis, qua scilicet non solùm ignoras esse Patrem tuum hominem, quem occidis, sed potiùs judicas esse inimicum, quæ ignorantia inducit te positivè ad illum occidendum.

82. Hæc autem conditionalis *non occidisses, si non habuisses ignorantiam*, non stat in conditione purè contingenti, & conditionali, sed fundatur in præsenti dispositione voluntatis, quæ ita est affecta, vel formaliter, vel virtualiter, ratione prioris actûs aliquomodo perseverantis ; ut ex vi talis actûs, & dispositionis præsentis, si scientia adesset, non poneres actionem : tunc enim dispositio præsens vel physicè, vel moraliter connectit voluntatem de præsenti, id est pro casu notitiæ cum omissione operationis, quam modo exerces : sic explicat hujus ignorantiæ causalitatem Exim. Doctor disput. 4. De Involuntario sect. 1. Elparsa quæst. 10. artic. 9. Ribadeneira disput. 9. De Voluntario, & Involuntar. cap. 1. Ex ea enim animi dispositione, quæ valde præponderat complacentiæ actionis adveniente notitia, stat fundamentum prudenter, quod non feciss̃es, si notitia adesset.

Explicatur exemplo. Supponamus, quòd 83.
Petrus magno semper amore, & reverentia coluerit parentem suum, illique obedierit, & fideliter servierit. Si enim Petrus utpote rationalis, non ignorat obligationem filiorum erga parentes, eisque satisfecit, neque animum mutavit (aliter tempore, quo homicidium commisit, occidendo patrem, judicans esse feram, juxta dicta n. 81. non caruisset omnimoda patris notitia.) Quis prudens quæso non judicabit, quòd si tunc Petrus parentem suum agnovisset, nequaquam occidisset illum ? Præsens ea quidem animi dispositio, ait Exim. Doctor, æquivalet nolitioni efficaci occidendi, quandoquidem ea animi dispositione supposita, Petrus patrem non occidisset : sicut non occideret posita efficaci nolitione, & habita parentis notitia. Si enim aliquando sciens patrem occideret, non adesset præsens animi dispositio ; mutaret quippe animum in contrarium, sicuti mutare potest nolitionem in volitionem. Quamobrem ea occisio non potest non dici prudenter interpretativè involuntaria, quamvis simpliciter propriè involuntaria non dicatur ex defectu actualis nolitionis prævalentis, quæ ut supponimus, tunc non adest, & requiritur ad involuntarium formale simpliciter propriè dictum ex n. 36.

Ignorantia *comitans* est, quæ cum operatione 84.
ita conjungitur, ut æque posita fuisset operatio cum notitia, quam removet, id est cum cognitione rei ut est in se, ac ponitur cum ipsa ignorantia : v. g. si occidas Petrum tibi inimicum judicans esse feram, eo tamen animo, ut si Petrum cognosceres non minori voluntate, sed fortè majori conatu, delectatione, & affectu illum occideres. Quo in casu ignorantia nequit ita esse excusatio occisionis, ut dicas te occidere Petrum quia ignoras esse inimicũ. Exinde apparet sensus, quo dixit Aristoteles, aliud esse ignoranter agere, & aliud esse agere ex ignorantia. Ad agendũ enim ignoranter sufficit ignorantia comitans ; ad agendũ verò ex ignorantia requiritur ignorantia antecedens. Ignorantia *cõsequens* est, quæ consequitur voluntatis actum, ac proinde habetur ex voluntatis determinatione, sive implicitè, sive explicitè, sive directè, sive indirectè ; ideóq; est voluntaria. Unde si ignorantia sit antecedens respectu unius, & cõmitans, seu subsequens respectu alterius, dicetur mixta aut antecedenti, & comitanti, aut ex comitanti, & consequenti, & sic de aliis ; hæ omnes ignorantiæ divisiones, ut faciliùs percipian-

tur, ad tria præsertim capita possunt reduci. 1. Ad ignorantiam circa materiam: sicq; comprehendit ignorantiam juris & facti. 2. Ad modum se habendi ad voluntatem: sicque complectitur vincibilem, & invincibilem, negligentem, & affectatam. 3. Respectivè ad ipsos voluntatis actus: sicque comprehendit antecedentem, comitantem, & consequentem. Quærimus modò, circa quæ jura possit versari ignorantia, & quomodo excuset, vel non excuset à voluntaritate, & imputabilitate. Ut à facilioribus incipiamus, sit

SECTIO II.

An, & qualiter detur ignorantia juris naturæ?

85. PRima sententia docet, nullam posse dari ignorantiam invincibilem circa jus naturæ. Ita Lutherani, & Calviniani, qui nobis negantes libertatem peccandi, & merendi, ut quoquo modo suadeant peccari sine libertate à necessitate, & cum sola libertate à coactione, sive cum aliqua voluntarietate, dixerunt ignorantiam semel contractam voluntariè, semper manere moraliter volûntariam, & absolutè vincibilem, nec excusantem à peccato; proindeque homines, qui quondam aliquid vincibiliter, & culpabiliter ignorârunt, aut in aliquo erraverunt, quem errorem, aut ignorantiam nunc nec vincere, nec deponere possunt, necessariò peccare; quia conscientia vincibiliter errans, aut ignorans non excusat à peccato.

86. Eos imitantur Jansenistæ post Bayum; quippe ut promoveant duas præcipuè hæreses Jansenii damnatas per Innocentium X. Alteram de obligatione ad impossibilia: alteram de merito, ac demerito in statu naturæ lapsæ sine libertate à necessitate, in eo insistunt, quòd ignorantia legis naturalis, seu error in illa, semper in lapsis vincibilis censenda sit; quia procedit ex peccato originali; & quia homo non orat DEUM, & non apponit media, quæ debet ad eam ignorantiam depellendam. Pariter Sinnichius in suo Saule lib. 1. cap. 96. omnino negat, dari errorem, seu ignorantiam invincibilem eorum, quæ sunt juris naturæ: citatque in universum, & indistinctim multos ex Antiquioribus, & Recentioribus: Favet magna ex parte Contemson tom. 3. dissert. 6. Secunda ferè omnium Catholicorum sententia distinguit inter ea, quæ sunt prima principia, vel facili evidentia ex illis deducibilia, & inter ea, quæ per difficiles illationes possunt deduci. Exinde docet, non dari ignorantiam invincibilem juris naturæ quoad ea prima principia: bene verò quoad difficiles conclusiones ex illis primis principiis deducibilis.

87. Assero 1. cum secunda sententia: repugnat ignorantia invincibilis juris naturæ quoad prima principia, vel quoad illationes exinde facili evidentia deducibiles. Prob. 1. Illa prima principia legis naturalis sunt prima principia moralis synderesis: atqui repugnat invincibilis ignorantia horum primorum principiorum; ergo &c. Prob. min. ex Paul. Rom. 2. dicente: *Cùm enim gentes, quæ legem non habent, naturaliter ea, quæ legis sunt, faciunt, ejusmodi legem non habentes ipsi sibi sunt lex.* Quibus in verbis apertè docet ea prima principia ad jus naturæ spectantia omnes gentes agnoscere, ut vel juxta, vel contra legem possint operari; ita ut non possint esse excusabiles, si contra illam operentur; sed exinde ignorantia talis legis non potest esse invincibilis; ergo &c.

88. Prob. 2. explicaturque conclusio. Illa prima principia moralis synderesis, nimirum, *quod tibi non vis, alteri ne feceris: Parentes amandi sunt: amici non lædendi*, & alia hujusmodi, æquè per se nota sunt, & manifesta, ac prima principia metaphysica, nimirum, *totum majus est suæ parte, non potest idem simul esse, & non esse*, & id genus alia; sed hæc prima principia metaphysica nemo rationis compos ignorat; ergo neque prima principia moralia synderesis. Conf. 1. ex Ps. 4. Ubi ad illam interrogationem, in qua sermo est de bono honesto, omnibus noto, sive quoad prima principia moralia synderesis nimirum: *Quis ostendit nobis bona?* Ita respondit: *signatum est super nos lumen vultûs qui Domine.* Sed non esset signatum lumen vultûs Domini super nos quoad hac prima principia moralis synderesis, si possemus habere de illis ignorantiam invincibilem; ergo &c.

89. Conf. 2. ex SS. PP. juxta doctrinam Scripturæ eandem veritatem, atque conclusionem nostram apertè tradentibus. Sic Hieron. ad Algasiam quæst. 8. *Nullus hominum est, qui hanc legem nesciat; idcirco justum Dei judicium est scribentis in corde humani generis, quod tibi molueris, alteri ne feceris.* Tum etiam Beda in Ps. 118. *Planissimum, & apertissimum est omni homini, quod tibi non vis, alteri ne feceris.* Augustin. in Ps. 56. *Scripsit Deus naturæ legem in cordibus hominum, quam non finuntur ignorare, ut esset unde judicarentur.* Et in Ps. 118. *Nullus est, qui faciat alteri injuriam, nisi qui sibi fieri nolit: & in hoc transgreditur naturæ legem, quam non finitur ignorare, dum id, quod facit, non vult pati;* ergo &c.

90. Prob. 3. Præcipuè quoad alias conclusiones facili evidentia ex primis principiis deducibles. Multæ aliæ veritates ita sunt connexæ cum primis principiis moralis synderesis, ut æquè facilè innotescant, ac ipsa principia, aut saltem sit omnibus parentissima ratio de illis dubitandi, formidandi, aut suspicandi, lumenque naturæ ad inquirendum: ergo jus naturæ quoad hujusmodi conclusiones, aut non ignoratur: aut nisi vincibiliter, & culpabiliter. Prob. ant. Ex illo primo principio: quod tibi non vis, alteri ne feceris, nemo rationis compos est, qui non

non agnoscat proximum non esse occidendum. Ex altero: Parentes amandi sunt, amici non lædendi, nemo rationis compos ignorare potest, parentem non esse colaphizandum, amicum non esse defraudandum: atque hic & nunc non licere hominem innocentem sine causa ferire: injustum esse Patri justè corripienti contumeliam dicere, & sic de aliis similibus: imperceptibile quidem est ea adeò enormia, & naturæ rationali difformia fieri posse ab homine rationis compote, quin de eorum difformitate aliquod saltem dubium, formidinem, suspicionem, aut remorsum non habeat: sed in hoc stat, quòd tales conclusiones ex illis primis principiis ita facilè deducibiles, eisque adeò proximæ, non possint ab homine rationis compote invincibiliter ignorari; ergo &c. Confir. iis omnibus testimoniis S. S. P. P. quibus num. super. probavimus, nò posse dari ignorantiam eorum primorum principiorum: ea siquidem testimonia, si rectè expendantur, ad hæc omnia se extendunt; ergo &c.

91. Assero 2. Potest dari ignorantia invincibilis juris naturæ, quo ad aliquas conclusiones ex primis naturæ principiis difficilè deducibiles; quæ vocantur conclusiones valde remotæ ab illis principiis. Prob. 1. ex experientia, quæ demonstrat in pueris, qui postquam jam sunt sui compotes, habentque rationis usum, multa faciunt contra legem naturæ, antequam ab aliquo instruantur, quin vel umbram peccati agnoscant: vel suspicionem obligationis ea vitandi: sed ita non esset, si quoad similes conclusiones remotas ex illis primis principiis difficile deducibiles, non daretur ignorantia invincibilis; ergo &c. Confir. 1. Conclusiones remotæ ex illis primis naturæ principiis difficilè deducibiles aliquid habent, quo distinguantur ab illis, quæ facili evidentia deducuntur; ergo aliquid habent, ratione cujus non facile innotescunt; ac proinde ignorantia illarum sæpe manet nobis invincibilis. Confir. 2. Inter conclusiones non adeò remotas, atque exinde facilè deducibiles, plures sunt, de quibus homo rationis compos non habet statim evidentiam, sed vel dubium, suspicionem, aut formidinem; ergo quæ non sunt ita facilè deducibiles, tales erunt, de quibus homo neque dubium, neque suspicionem, neque formidinem habeat: sed in eo stat, quòd sæpe de his detur ignorantia invincibilis; ergo &c.

92. Respondebis. Eam ignorantiam sæpe culpabilem, atq; imputabilem, & homini voluntariam; cùm sit pœna peccati originalis, quod voluntarium fuit in Adamo, atque posteris imputabile: quod satis est, ut ea ignorantia non dicatur invincibilis, sed vincibilis. Contrà tamen primò. Numquam datur peccatum homini imputabile ratione ignorantiæ, quin detur libertas personalis à necessitate, qua ipse homo possit liberè facere, vel omittere, se conformando, vel difformando legi pro usu suæ libertatis, ut constat ex tertia propositione ab Innocentio X. & Alexandro VII. damnata contra Jansenium, quæ sic habeat: *Ad merendum, & demerendum non requiritur in homine libertas à necessitate: sed sufficit libertas à coactione*; ergo ad peccandum peccato personali, & ut sit vincibilis, & imputabilis ignorantia non sufficit libertas in capite, neque quòd ignorantia descendat tamquam pœna à peccato originali.

Contrà 2. Quia ex hac responsione sequeretur contra ipsos adversarios, pueros ante usum 93. rationis peccare læthaliter, reddique dignos æternâ pœnâ ratione operationum, quæ contra legem naturæ faciunt. Quandoquidem illa ignorantia, utpote pœna peccati, & ab originali descendens, esset illis voluntaria, & vincibilis in voluntate capitis: sed hoc apud ipsos omnino absurdum est, & inexcogitabile; ergo &c. Contrà 3. Ex Alex. 8. die 7. Decemb. 1690. Hanc responsionem damnante. In 1. 2. & 19. ex 31. Prob. quas damnavit. Prima enim sic habebat: *In statu naturæ lapsæ ad peccatum formale, & demeritum sufficit illa libertas, qua voluntarium, ac liberum fuit in causa sua peccato originali, & libertate Adami peccantis.* Secunda. *Tametsi detur ignorantia invincibilis juris naturæ, & in statu naturæ lapsæ operantem ex ipsa, non excusat à peccato formali.* 19. *Homo debet agere tota vita pœnitentiâ pro peccato originali.* Ex harum quippe propositionum damnatione manifestè consequitur, non sufficere nobis ad peccatum formale libertatem in Adamo tamquam in capite, sed requiri libertatem personalem, qua possimus pro libito nostro vel juxta, vel contra legem operari: atqui ille, qui nullam prorsus habet notitiam, formidinem, aut suspicionem de lege, neque habuit libertatem personalem ad ignorantiam illam depellendam, non habet libertatem ad se conformandum, aut difformandum pro libito suo cum lege; ergo &c.

Prob. 2. Conclusio. Plures gravissimi Eccle- 94. siæ DD. ita dissident circa plures conclusiones remotas à primis naturæ principiis, ut alter affirmet illas esse contra jus naturæ; alter doceat esse juxta, & oppositas esse contra jus naturæ. Sic D. Thomas docet contra Scotum, tenere judicem condemnare reum falsò convictum per testimonia jurata, quem judex certò scit innocentem. Scotus autem docet, jure naturæ teneri judicem reum quantumvis ita convictum absolvere, si judex ipse privata scientia scit esse innocentem. Planè & D. Thomas, & Scotus Authores gravissimi, & bene morati erant; & quidem adorationem, & ad Deum in rebus difficillimis resolvendis recurrebant, quin potuerint pro alterutra parte veritatem ostendere, sicuti & modò faciunt utriusque discipuli; ergo conclusiones ita remotæ à primis naturæ principiis non nisi difficilè ab illis deducibiles non sunt ita omnibus notæ, ut non possit de illis dari invincibilis ignorantia.

Confir. Caramuel tom. 1. Theol. Fund. Fund. 95. 12. & Franciscus Verde in Apologia pro Karar. quæst. 3. & 4. docuerunt fornicationem secun-

dùm se nullam involvere malitiam, & solùm esse malam, quia interdicta, ut contrarium omnino dissonum videatur. Tum etiam Durandus docuit fornicationem non esse prohibitam lege naturæ, sed positiva. Quam Doctrinam damnavit postea Innocentius XI. inter 65. illas propositiones die 2. Martii 1679. prohibens 48. quæ sic habebat: *Tam clarum videtur fornicationem secundùm se nullam involvere malitiam, & solùm esse malam, quia interdicta, ut contrarium omnino rationi dissonum videatur.* Et 49. *Mollities jure naturæ prohibita non est; unde si eam Deus non inter dixisset, sæpè esset bona, & aliquando obligatoria sub mortali.* Modò sic: quando isti DD. eam Doctrinam tradidêre contra jus naturæ, credendum non est eos ita docentes peccasse; ergo credendum est eos ex invincibili ignorantia processisse: sed talis ignorantia, ut constat, erat circa jus naturæ, atque circa conclusiones ex primis naturæ principiis, non ita facilè deducibiles; ergo &c.

96. Prob. 3. In statu naturæ lapsæ non solùm est pœna peccati ignorare aliquid juris naturalis, sed etiam est pœna ignorare alia multa, tam de factò, quàm de jure positivo divino, & humano; cunctas enim has ignorantias comprehendit vulnus ignorantiæ, quod patimur per peccatum: sed quantumvis ignorantia juris positivi divini, & humani sit pœna originalis peccati, potest dari invincibilis ignorantia juris positivi divini, & humani, ut experientia demonstrat, & fatentur adversarii; ergo etiam poterit dari invincibilis ignorantia juris naturæ ex primis principiis moralis syndereſis difficilè deducibilis. Confir. ex D. Thoma 1. 2. quæst. 94. art. 4. ubi postquam latè explicavit diversitatem cognitionis speculativæ attingentis principia naturalia in communi secundùm necessariam veritatem, quam habent, à modo exprimendi in cognitione practica attingente illas cum his, aut illis consequentibus circumstantiis, ad quas illa prima principia contrahuntur; docet, facilè quem habere posse ignorantiam circa particularia difficilè deducibilia ex illis universalibus: ergo potest homo habere invincibilem ignorantiam juris naturæ circa eas conclusiones ex primis principiis difficile deducibilis. Consequentia tenet;

97. Antecedens verò patet ex verbis D. Thomæ, quæ ita habent: apud omnes enim hoc rectum est, & verum, ut secundùm rationem agatur. Ex hoc autem principio sequitur quasi conclusio propria, quòd deposita sint reddenda: & hoc quidem ut in pluribus verum est: sed potest in aliquo casu contingere, quòd sit damnosum, & per consequens irrationabile, si deposita reddantur: puta si aliquis petat, ad impugnandam patriam: & hoc tantò magis invenitur deficere, quantò magis ad particularia descenditur: puta, si dicatur, quòd deposita sunt reddenda cum tali cautione, vel tali modo. Quantò enim plures conditiones particulares apponuntur, tantò pluribus modis poterit deficere, ut non sit rectum vel in reddendo, vel non reddendo. Sic igitur dicendum est, quod lex naturæ, quantum ad prima principia communia est eadem apud omnes, & secundùm rectitudinem, & secundùm notitiam: sed quantùm ad quædam propria, quæ sunt quasi conclusiones principiorum communium est eadem apud omnes etiam ut in pluribus, & secundùm rectitudinem, & secundùm notitiam, sed ut in paucioribus potest deficere, & quantum ad rectitudinem propter aliqua particularia impedimenta: sicut etiam naturæ generabiles & corruptibiles deficiunt (ut in paucioribus propter impedimenta) & etiam quantùm ad notitiam. Hæc D. Thomas. Ergo quoad plures conclusiones legis naturæ ex primis principiis difficilè deducibiles propter occurentes circumstantias potest homo inculpabiliter non habere notitiam, ac proinde habere invincibilem ignorantiam. Videatur Ripalda tom. 3. disp. 10. de Champs lib. 3. disp. 5. Moralies in Antiganſenio disp. 16. R. P. Cen. Thyrsus tom. 4. Sèlect. disp. 6. & incidenter Card. de Aguir. tom. 3. Theol. Anſelmi disp. 105. Sect. 3. & disp. 122. Sec. 4.

Respondebis Ignorantiâ legis naturæ semper esse culpabilem, & vincibilem, quia habetur ex defectu orandi Deum, ut illuminet intellectum. Si enim oratio omittatur, ignorantia est voluntaria in omissione: si verò non omittatur, datur oranti sapientia, qua indiget; nam etiam de sapientia accipienda, invenienda, &c. verificatur illud Lucæ 11. *Omnis, qui petit accipit; qui quærit, invenit.* Præterea ut ait Christus Dominus Joan. 7. *Si quis voluerit voluntatem ejus facere, cognoscet de doctrina, an ex Deo sit.* & Joannis 8. *Qui sequitur me, non ambulat in tenebris: sed habebit lumen vitæ.* Item Sap. 6. *Sapientia invenitur ab iis, qui quærunt eam.* Ex quibus colligitur plausibiliter in illis, qui ex ignorantia juris naturæ agunt contra illud, rea periri aliquem defectum volitionis faciendi voluntatem Dei, sequendi Christum Dominum, & quærendi sapientiam. Ex quo defectu procedat illa ignorantia, per quam agitur contra jus naturæ. Ita novissime quidam Neotericus Lovaniensis tom. 1. de actibus humanis Observ. 35. & 36. de ignorantia.

Contrà tamen primò. Deus ratione orationis, & petitionis nostræ, non promittit conferre omnia, quæ necessaria sunt necessitate præcepti: aliter teneretur conferre, quæ petimus, quando sumus in gratia, licèt peramus scientiam Salomonis: sed tantùm tenetur conferre ex vi suæ divinæ promissionis, quæ necessaria sunt necessitate medii, sine quibus nequit homo finem suum ultimum obtinere; ea quippe divina promissio eò tendit, ut homo faciens, quod est in se, gratiam habeat, & vitam æternam possideat: quam quidem gratiam habere, & æternam vitam possidere potest, quamvis ignoret plura necessaria necessitate præcepti, si sciat ea, quæ necessariò scienda sunt necessitate medii, & juxta illa rectè operetur: ergo ex illis supra ad-

ductis

ductis testimoniis malè infertur, non posse dari ignorantiam legis naturæ, & quidem invincibilem quoad plura particularia necessaria solùm necessitate præcepti, non autem necessaria necessitate medii. Consequentia tenet, & antecedens patet; quia vix est ullus, non solum indoctus, verùm nec doctissimus quisque qui circa omnia particularia & circa omnes circumstantias in illis occurrentes rectè calleat, & sciat jus naturæ, ut docet D. Thomas citatus num. 97. Sed dici non potest, quòd nullus sit, qui non oret ad obtinenda ea, quæ Deus promisit, & necessaria sunt, ne in actionibus suis graviter peccet; ergo &c.

100. Contrà secundò. Sæpè viri doctissimi, & Sanctissimi in multis contradictoriè disputant; an sit juris naturæ, nec ne, proindéque alios circa jus naturæ ignorantiam habere post diligentissimum examen, necesse est: sic contradictoriè disputant Scotus, & D. Thomas citati num. 94. Dicere autem, quòd eo ipso errent culpabiliter, & peccaminosè, quis nisi temerè audeat? Quinimò ex adversariorum responsione fieret etiam absurdissimè, quod circa controversias in materia justitiæ ad jus naturæ spectantes, nec Theologi pro foro conscientiæ, sive pro foro poli, nec judices pro foro fori possent re audita, & perpensa proferre sententiam, nisi in re certa, & evidenti, ne fortè deviantes à jure naturæ ex ignorantia graviter peccarent: atqui non solùm Theologi in casu appositio, verùm etiam judices sæculares tenentur juxta majorem probabilitatè proferre sententiam, ut infertur ex secunda propositione damnata ab Innocentio XI. *Probabiliter existimo, judicem posse judicare juxta opinionem etiam minùs probabilem.* Ex qua infertur, teneri judicare juxta magis probabilem, atq; eo modo licitè se gerere, de quo tamen dubium non est, postquam Alex. VIII. quem nec nominare quidem inscriptis suis scivit adversarius, tertiam illam propositionem damnavit: *Non licet sequi opinionem vel inter probabiles probabiliſſimam;* ergo &c.

101. Assero 3. Malitia invincibiliter ignorata, sive contra jus naturæ, sive contra jus positivum, talis est, ut neque sit formaliter ad culpam imputabilis, neque agenti suo voluntaria. Prob. 1. Utaliqua malitia sit imputabilis, quatenus procedit ex ignorantia, requiritur, quòd sit agenti talis ignorantia ratione libertatis personalis imputabilis; ac proinde, quòd talis ignorantia sit vincibilis: si enim nullo modo ab agente vinci potest, nequit ipsi ad culpam imputari, quòd non vincatur; cùm absque libertate à necessitate peccatum formale non detur, ut constat ex Innocentio X. & Alex. VII. damnantibus propositiones Jansenii citatas num. 952. Neque ad peccatum formale sufficit præcisè libertas in Adamo tanquam in capite, ut constat ex Alexand. VIII. contrariam opinionem damnantem num. 93. Insuper effectus non est voluntarius formaliter quoad formalitates, vel malitias inculpabiliter ignoratas, ut constat à num. 11. atqui ignorantia invincibilis haberi potest & circa jus naturale, & circa jus positivum, ut constat à num. 91. ergo opus ex tali ignorantia procedens neque est voluntarium quoad malitiam, neque ad formalem culpam imputabile.

Confir. Plurimæ quæstiones sunt tum circa 102.
jus naturæ, tum circa jus positivum, circa quas dissidebant D. Thomas, & D. Bonaventura, altero quidem affirmante, & altero negante: neque absque absurdo dici potest, quòd ad eas quæstiones gravissimas resolvendas debitum ad orationem recursum, aliásque similes diligentias omiserint: proinde tenendum omnino est, unum è duobus falsò asseruisse, & quidem invincibiliter, & inculpabiliter. Modò sic: quando aliquis ex illis juxta sententiam suam, quam veram judicabat, operaretur, licèt revera sententia illa falsa esset, malitia tamen non esset formaliter agenti suo imputabilis; neque ipsi voluntaria propter ignorantiam invincibilè de tali malitia, quod omnino certum est, sica opinio esset probabilissima; possumus enim licitè operari ex opinione inter omnes probabiles probabilissima, ut constat ex Alex. VIII. cit. n. 100. ergo in eo casu operatio, sive contra jus naturæ, sive contra jus positivum ex invincibili ignorantia procedens, non esset peccatum formale, neque quoad malitiam voluntaria.

Prob. 2. Conclus. ex sententia summorum 103.
Pontificum Pii V. Gregorii XIII. & Urbani VIII. damnantium in Bayo, à quo accepit Jansenius hanc propositionem: *Ad rationem, & definitionem peccati non pertinet voluntarium.* Exinde ubi non datur voluntarium, neque datur peccatum formale, neque malitia formaliter imputabilis: atqui ubi datur ignorantia omnino invincibilis circa malitiam non datur voluntarium circa malitiam; ergo neque datur peccatum formale, neque malitia formaliter imputabilis. Accedit damnatio ab iisdem Summis Pontificibus propositionis 67. Bay. *Hominem damnabiliter peccare in eo, quod necessario facit.* Ex quo liquidò fit, quod posteà damnavit Innocent. X. contra Jansenium, nimirum non peccari sine libertate à necessitate, cujus oppositum docebat Jansenius, ut constat n. 92. Quapropter nullus formaliter peccat, aut committit peccatum formale cum ignorantia invincibili de malitia, quacum nec stat libertas à necessitate, nec volitio imputabilis circa malitiam inculpabiliter incognitam, proindéque nec voluntarietas. Quò tendit damnatio Alexand. VIII. damnantis illam adversariorum propositionem adductam n. 93. Ut meritò exinde possimus dicere, quod olim in simili Augustin. Serm. 2 de verb. Apost. Inde (scilicet ab Apostolica Sede) rescripta venerunt, *causa finita est, utinam aliquando finiatur error.*

Probat. 3. ex verbis Christi Domini Joannis 104.
15. *Si non venissem, & locutus eis fuissem, peccatum non haberent: nunc autem excusationem non*

non habent de peccato suo. Statimque subjungit: *Si opera non fecissem in eis, quæ nullus alius fecit, peccatum non haberent. Scilicet non credentes in me:* quandoquidem error, seu ignorantia invincibilis eos à peccato excusaret. Hic est sensus genuinus, & planus eorum verborum Christi, ut videre est apud Toletum super similia Christi verba Joann. 9. Unde Augustinus Tract. 89. quærens utrùm ii, ad quos non venit Christus, neque locutus est eis, habeant excusationem de peccato suo? Respondet per hæc verba: *Habere excusationem non de omni peccato suo, sed de hoc peccato, quo in Christum non crediderunt.* Quasi diceret: de veritate doctrinæ Christi habuissent ignorantiam invincibilem, non verò de aliis primis naturæ principiis lumine naturæ notis; cùm autem ignorantia invincibilis excuset à voluntarietate, & à peccato formali, exinde, qui tunc non credidissent cum ea invincibili ignorantia, excusarentur à voluntarietate malitiæ, & à peccato formali; ergo invincibilis ignorantia circa aliquod opus alioquin prohibitum excusat à voluntarietate, & peccato formali.

105. Probat. 4. ex Tridentino sess. 6. can. 7. anathematizante, si quis dixerit, non esse in potestate hominis vias suas malas facere &c. Ubi certissimè loquitur de homine in statu naturæ lapsæ. Porro ignorantia invincibilis impedit, ne sit in hominis potestate & sub obligatione opus; solùm enim dicitur, esse in hominis potestate, quod voluntarium, & liberum est homini, ad quod omnino requiritur cognitio; ergo invincibilis ignorantia facit, quòd opus non sit in hominis potestate; atque adeò non sit peccatum, nec malitia voluntaria; alioquin peccatum esset, quod non est in hominis potestate contra Tridentinum; ergo &c. Respondebis 1. homini invincibiliter erranti, aut putanti tale opus non esse peccatum, adhuc esse voluntarium & liberum tale opus in esse operis, quamvis non in esse peccati; cùm ignoret tale opus esse peccatum. Quod se colligere putant adversarii ex Augustin. lib. 1. Retract. c. 6. Contrà tamen 1. Quia hoc non est voluntariam esse malitiam operis, prout necesse est, ut homo illam voluntariè contrahat; ergo non sufficit ad formaliter peccandum, quòd opus sit homini voluntarium voluntarietate operis, sive liberum in esse operis, nisi etiam sit in esse mali, & peccati. Contrà 2. Accessus Jacobi ad fœminam, quæ reipsa erat Lia, voluntarius, & liber erat in esse accessus: & tamen nemo audebit dicere, fuisse peccatum formale; eo quòd invincibiliter Jacob ignorasset talem fœminam esse Liam, quin potiùs judicabat esse uxorem suam Rahel; ergo ut aliquod sit peccatum formale, atque malitia formaliter voluntaria, & imputabilis, non sufficit, quòd opus sit voluntarium in esse operis, sed potiùs requiritur, quòd sit voluntarium in esse peccati.

106. Respondebis 2. Opus contra jus naturæ semper esse voluntarium, non solùm voluntarietate facti, sed etiam voluntarietate peccati; quia ignorantia quæcumque contra jus naturæ semper est voluntaria: unde contra jus naturæ peccat formaliter homo ex ignorantia, etsi nulla in eo extiterit dubitatio, scrupulus, aut suspicio malitiæ in actione latentis. Contrà tamen 1. Quia plura possunt invincibiliter ignorari contra jus naturæ, ut constat ex num. 91. ergo falsò supponitur, quamcumque ignorantiam contra jus naturæ esse homini voluntariam, aut quòd opus ex illa procedens, non solùm sit voluntarium voluntarietate facti, sed etiam voluntarietate peccati. Contrà 2. Quia in præsenti non quærimus, an possibilis sit ignorantia invincibilis circa jus naturæ quoad conclusiones difficilè deducibiles, atque à primis naturæ principiis valdè remotas, de quibus jam egimus ab eo num. 91. Sed præsuppositâ tali ignorantia invincibili, quærimus modò, an opus ex ea ignorantia procedens sit voluntarium voluntarietate peccati. Contendimus enim in hac hypothesi, non posse esse voluntarium voluntarietate peccati, neque oppositum posse jam ab ullo Authore Catholico impunè asseri, postquam Alexand. VIII. inter 31. propositiones damnavit secundam superiùs allatam, quæ sic habebat: *Tametsi detur ignorantia invincibilis juris naturæ, hæc in statu naturæ lapsæ operantem ex ipsa non excusat à peccato formali:* ergo in casu, de quo agimus, opus ex invincibili ignorantia procedens nequit esse voluntatium voluntarietate peccati.

Contrà 3. Ex ipso naturæ lumine noscimus, 107
neminem esse punitione dignum, nisi ob delictum liberè patratum: quod quidem adeò patens est, ut dixerit Augustinus lib. de Duabus Animabus cap. 11. *Quòd huic lumini, nulla Doctorum paucitas, nulla indoctorum turba dissentiat.* Quapropter quilibet de crimine objurgatus satis se justificatum credit, si fecit ex invincibili ignorantia, quia eo ipso fuit ipsi involuntarium. Quinimo si id valeat aliis persuadere, certissimè ex ipso naturæ lumine, atque meritò se putat liberum ab omni objurgatione, & pœna; ergo ex ipso naturæ lumine constat, opus ex invincibili ignorantia procedens, sive contra jus positivum, sive contra jus naturæ, non esse voluntarium voluntarietate peccati. Quòd autem intrinsecè sit opus malum, solùm probat, quòd sit materialiter, non verò formaliter malum, quandoquidem formalis malitia, non quidem à malitia objectiva, sed à formali, & imputabili illius amplexione sumatur: ad eum modum, quo formale meritum non quidem à materiali, seu objectivo bono, sed à modo amplectendi illud formaliter imputabili desumitur.

Contra 4. & rogo, an dabile sit, quòd infan- 108
tes baptizati, & apud infideles educati, aut alii fideles adulti ex morbo, vel incapacitate naturali superveniente, ignorent invincibiliter aliqua de lege naturali? Si negetur, tota præsens quæstio sit apud illos de subjecto non suppo-

nere,

nente, cum controvertamus de invincibiliter ignorantibus. Si concedatur, planè consequitur, aliquos justificatos invincibiliter ignorantes, seu errantes circa legem naturalem, ejúsve obligationem, necessariò peccare mortaliter, nec ipsis defactò esse possibile secundùm præsentes vires, quas habent, vitare peccatum, quod committunt: quod est in Jansenio damnatum ab Innocent. X. & Alex. VII. condemnantibus hanc 1. propositionem Jansenij: *aliqua Dei præcepta hominibus justis conantibus secundùm præsentes vires, quas habent, sunt impossibilia, deest illis quoque gratia, qua possibilia fiant.* Supponamus igitur, aliquem ex illis invincibiliter existimare se teneri occidere proximum, qui illi est occasio peccandi: sic ille alioquin justus necessariò peccaret: cùm enim invincibiliter ignoret legem prohibentem ejusmodi occasiones absque ulla suspicione, scrupulo, aut formidine malitiæ in actione latentis, nequit hic, & nunc eum errorem à se depellere; ergo peccabit necessariò. Consequentia patet, quia ut hi ajunt, si occidat, eo quòd legem naturalem violet, non excusatur. Rursus peccabit, si non occidat; utpote agens contra dictamen conscientiæ suæ de obligatione hic, & nunc occidendi. En morale monstrum ipso naturæ lumine horribilissimum. Aliud argumentum posset hic desumi ab impossibilitate ritè pœnitendi, in qua esset talis homo, cùm neque posset pœnitere volendo occidere, neq; posset pœnitere nolendo occidere. Quod argumentũ latè prosequitur R.P. Thyrsus tom. 4. select. disp. 6. 7. & 8.

109. Probat. 5. ex Paulo ad Rom. 8. qui cùm dixisset, *Æthnicos lumine naturæ sufficienter agnoscentes Deum ex creaturis, inexcusabiles esse*, rationem reddit, *quia cùm cognovissent Deum, non sicut Deũ glorificaverunt, aut gratias egerunt.* Profectò juris naturalis est colere Deum; ex ratione autem Apostoli, ne inepta sit, infertur non colentes Deum excusandos, si invincibilem Dei ignorantiam habuissent; ergo invincibilis ignorantia excusat: nec valet dicere, dabilem non esse ignorantiam invincibilem Dei. Fateor hoc non esse ex n. 10. de Deo. Cæterũm de hac quæstione in præsenti non curo: sicut nec curabat in hoc testimonio Apostolus, sed dico, sicut ille dixit, quòd si daretur. excusaret, alioquin inepta esset Apostoli ratio. Cùm autem colere Deum, sit res legis naturalis, sequitur liquidò ex propositione Apostoli etiam in rebus pertinentibus ad legem naturæ ignorantiam invincibilem excusare à peccato. Nec refert, quòd aliquando dari possit incogitantia, aut inadvertentia de Deo, quandoquidem istæ rectè componuntur non solùm cum aliqua cognitione de Deo sufficiente ad imputabilitatem, verùm etiam cum scientia ex n. 75.

110. Fit 1. Malitiam repertam in effectu invincibiliter ignorato, non esse voluntarium in ipsa ignorantia; cùm ignorantia voluntaria non sit; proindéque juxa dicta n. 77. voluntaria non est ex ignorantia negligente. Neque esse voluntariam in se, quandoquidem ignorantia ea non habetur ex eo, quod homo directè velit eam habere; proindéque non est voluntaria ex ignorantia affectata, ut ex n. 77. satis constat.

Fit 2. Non imputari ad culpam, quod exercetur cum ignorantia invincibili, qua parte sic exercetur, sive talis ignorantia comitans sit, sive antecedens. Ratio est, quia non est imputabile ad culpam opus ullum, qua parte non est voluntarium: licèt enim possit dari voluntarium, quod peccatum non sit, nunquam tamen dari potest peccatum, quod non sit voluntarium ex n. 103. Atqui opus, quod exercetur cum ignorantia invincibili, sive antecedente, sive comitante, qua parte sic exercetur, voluntaritm non est ex n. 101. ergo quâ parte sic exercetur, non est imputabile ad culpam. Unde si quoad unam formalitatem fiat cum illa ignorantia invincibili, secus autem quoad aliam, quoad unam formalitatem non imputabitur ad culpam, licèt imputetnr quoad aliam. Non enim agimus sicut Canonistæ de jure externo, quod tendit ad præsumptionem, sed de jure interno, quod tendit ad conscientiam, qua quidem ex ignorantia invincibili rectè excusatur.

Hæc omnia explicant Præpos. q. 6. artic. 8. 111. dub. 1. Ribad. disp. 9. de actib. human. pluresque alii apud ipsos in his, atque similibus exẽplis. Si Petrus occidat aliquem, cognoscens esse hominem; ignorans verò, esse Clericum, per ignorantiam omnino invincibilem, licèt peccavit injustè, non tamen peccavit sacrilegè. Pariter, si cognoscat carnaliter sororem suæ uxoris, ignorans omnino invincibiliter esse uxoris suæ sororem, licèt reliqua omnia sciens, & volens faciat, formaliter, & imputabiliter peccat adulterè, non verò incestuosè; proindéque non imputatur illi ut copula cum sorore uxoris, sed uxorati copula cum aliena. Quam doctrinã plures authores extendunt ad pœnas, & vincula, quæ propter alicujus speciei peccata incurruntur; ita ut Petrus in primo casu non incurat excumunicationem percussori Clerici annexam, aut irregularitatem homicidii etiam casualis; atq; in secundo casu non incurrat pœnam abstinendi à petitione debiti conjugalis. Cæterùm, cùm pœna non sit voluntaria patienti, sed inferenti, non est omnimoda ratio de pœna, quàm de culpa. Videantur Vasquez 1. 2. disp. 125. Sanchez lib. 9. de matrim. disp. 32. & alii suprà citati.

Fit 3. Ignorantiam sive juris naturæ, sive 112. juris positivi, tunc esse formaliter culpabilem, quando homo potest, & tenetur eam depellere; secus, quando nullo modo potest, aut quando non tenetur, licèt possit eam depellere. Ratio est, quia quando homo non vult scire id, quod potest, & ad quod tenetur, revera legem transgreditur, & formaliter peccat, atqueadeò ignorantia illa est ei formaliter culpabilis. Quãdo verò nullo modo potest, aut scire non tenetur, licèt scire nolit, nullam exinde legem transgreditur; atqueadeò ignorantia illa non est ei

formaliter culpabilis. Quamobrem ignorantia juris naturæ opposita scientiæ non necessariæ huic personæ, de qua agitur, potest esse voluntaria, & inculpabilis, v.g. potest Monialis aliqua sine culpa ignorare jus naturale circa maritalia, aut jus positivum, ad cujus scientiam Præsbyteri, & Judices sæculares tenentur, eamque ignorantiam absque ullo peccato velle. Pariter contingere potest, quòd Petrus per errorem invincibilem judicet licitum esse hodie comedere carnes, quia est dies Jovis: atque ita firmus in suo errore persistat, ut nulla ei occurrat dubitationis ratio, formido, suspicio, aut remorsus de obligatione inquirendi: advertit tamen, se posse interrogare Paulum, num sit hodie feria sexta, ut experiatur, an Paulus conscius sit, in quo die vivat; quo in casu, si Petrus Paulum interrogaret, suum errorem deponeret; eo quòd Paulus veritatis conscius Petrum instrueret. Non interrogat Petrus; at inculpabiliter perseverat in ignorantia, quia persistit invincibiliter ignarus de obligatione inquirendi.

SECTIO III.

Solvuntur Opposita.

113. OBbjic. 1. contra primam conclusionem. Jure naturæ tenetur homo Deum colere, quod ad prima naturæ principia certissimè pertinet: atqui potest dari invincibilis ignorantia de Deo; ergo & potest dari invincibilis ignorantia juris naturæ quoad prima ejus principia. Resp. conc. maj. & neg. min. quia nullus est rationis compos; qui aliquam de Deo cognitionem inditam non habeat ab auctore naturæ, qua saltem dubitare, aut formidare possit, ut constat ex SS. PP. citat. n. 10. de Deo. Neque potest esse invincibile, sed vincibile quòd majorem adhuc cognitionem non habeat, impedientem negationem de veritate, ut ait August. Tract. 19. in Joannem: Ubi illa Christi verba Joannis 17. *Pater manifestavi nomen tuum hominibus:* sic exponit: *Hæc est vis veræ divinitatis, ut creaturæ rationali jam ratione utenti non omnino, ac penitus possit abscondi: exceptis enim paucis, in quibus natura animium depravata est, universum genus humanum Deum mundi hujus fatetur auctorem.* Exinde omnes non solùm dubitativè, & formidolosè, sed firmiter quoque Deum agnoscunt, præter illos, qui ob depravatos ipsorum mores illum negant: cùm autem depravati mores non ab invincibili ignorantia proveniant, sed vel à scientia, vel ab aliqua saltem formidolosa cognitione: ea de causa ignorantia omnimoda de Deo non potest dari invincibilis. Reliqua argumenta proposita, & soluta sunt à n. 53. de Deo.

114. Objic. 2. contra secundam. Plura sunt peccata formalia ex ignorantia commissa, ut ait S. Bernardus in Tract. seu Epist. ad Hugonem de S. Victore contra errorem Abailardi, ubi ait: Is forsitan, qui asserit, non posse peccari per ignorantiam, numquam pro suis ignorantijs deprecatur, sed potiùs Prophetam irrider deprecantem, & dicentem, delicta juventutis meæ, & ignorantias ne memineris: forsitan & reprehendit Deum exigentem pro peccato ignorantiæ satisfactionem. Loquitur enim in Lev. ad Moysen dicens: *Anima, si peccaverit per ignorantiam, feceritque unum ex his, quæ lege Domini prohibentur, & peccati rea intellexerit iniquitatem suam, offeret arietem immaculatum de gregibus Sacerdoti, juxta mensuram, æstimationemque peccati: & rursus, qui orabit pro eo, qui nesciens fecerit, & dimittetur ei, qui per errorem deliquit in Domino.* Quod & passim repetunt alij PP. ergo ignorantia ista non excusat à peccato: sed talis ignorantia est ignorantia solùm juris naturæ; ergo ignorantia juris naturæ non excusat à peccato, ac proinde semper est vincibilis, & culpabilis.

Resp. dist. ant. Plura sunt peccata formalia ex 115.
ignorantia vincibili, conc. ex invincibili neg. ant. & cons. Deinde neg. etiam minorem subjunctam; nam ibi D. Bernardus juxta textum Levitici loquitur de peccatis factis ex ignorantia contra legem divinam in tota sua latitudine absque restrictione ulla considerata, ut patet ex ipso textu. Cùm autem talia peccata non solùm fiant contra legem naturalem, sed etiam contra legem Dei positivam prohibentem, exinde D. Bernard. non solùm loquitur ibi de ignorantia juris naturæ, sed de aliqua alia ignorantia: neque contendit, quòd omnia, quæ ex ignorantia fiunt, sint peccata formalia: sed quòd aliqua facta ex ignorantia sint peccata, ut constat ex ipso textu D. Bernardi, qui ita prosequitur: *Si ignorantia nunquam peccatum est, ut dictum est in Epist. ad Hebræos: quia in secundo tabernaculo semel in anno solus Pontifex intrabat, non sine sanguine, quem offeret pro sui, & populi ignorantia?* Unde perperam ex hoc, aut similibus Scripturæ, aut Patrum testimonijs arguitur, numquam posse dari ignorantiam juris naturæ invincibilem, & à peccato formali excusantem. Quinimò ea testimonia, in quibus generaliter dicitur, agere contra jus naturæ esse peccatum formale, solùm loquuntur de jure naturæ quoad prima principia, aut conclusiones ipsis immediatas, de quibus ignorantia illa semper est vincibilis, ut constat à n. 87. secus autem de jure naturæ à primis principijs remoto, de quo dari potest ignorantia invincibilis ex num. 91.

Objic. 3. à ratione. Nulla Dei lex est homi- 116.
ni observatu impossibilis; ergo nec incognoscibilis: quandoquidem incognoscibile nobis est impossibile. Confirm. omnia Dei præcepta sunt possibilia: ergo omnia, quæ ad hominem spectant, sunt ab ipso invenibilia, quod enim invenire, & cognoscere non possumus, implere non possumus: atqui si sunt ab homine invenibilia, & homo non invenit, culpabiliter, & vincibiliter ignorat; ergo &c.

Miror

Miror, quòd adverſarij non advertant, hoc argumentum contra ipſos clarè pugnare, qui admittunt, ignorantiam invincibilem de lege Dei poſitiva. Verùm pro ipſis, & pro nobis Reſp. diſt. ant. Nulla Dei lex imputabiliter hominem obligans, conc. non ita obligans, neg. ant. & conſequentiam. Ratio eſt, quia, quando homo omnino invincibiliter nullam habet notitiam de lege ſecundùm præſentes, quas habet vires, non eſt illi imputabile, quòd de lege non inquirat, aut quòd illam transgrediatur: cùm autem non poſſit eſſe formale peccatum, quin ſecundùm præſentes, quas habet vires, ſit homini imputabilis transgreſſio legis, ut conſtat ex propoſitione damnata contra Janſenium n. 108. Exinde ſuppoſita invincibili ignorantia legis, ſive circa jus poſitivum, ſive circa jus naturæ, lex non obligat hominem imputabiliter, ſolúmque dicitur obligare merè materialiter, quatenus objectum ab ipſa prohibitum, redditur, vel eſt materialiter malum, in quod non poteſt cum advertentia legis inculpabiliter homo tendere per amplexionem. An autem objectum ita materialiter malum invincibiliter cognitum ut bonum, non ſolùm excuſet à formali legis transgreſſione, verùm etiam ſit ſufficiens ad laudabilitatem, & meritum, dicemus ſuo loco. Pro nunc enim ſatis eſt, ſcire illud ex ignorantia invincibili attactum per amplexionem non ſufficere ad culpam formalem.

117. Ad Confirmationem diſt. ant. omnia Dei præcepta imputabiliter obligantia, conc. imputabiliter non obligantia, neg. ant. ad minorem ſubjunctã diſt. Si ſunt inveſtigabilia ſecundùm præſentes, quas habet vires, cum aliqua ſaltem cognitione, & obligatione eas exercendi in inquirendo, conc. ſecundùm vires, quas ita non habet, neg. min. & conſeq. ut conſtat ex dictis. Neque exinde dici poteſt, quòd lex Dei non obligans imputabiliter ſit fruſtranea. Ratio eſt, quia jam habet effectum reddendi objectum materialiter malum: ſi enim Deus non fruſtra ſe gerit, quando fert legem imputabiliter obligantem, quam homo formaliter transgreditur, quomodo fruſtra ſe geret, quando fert legem, qua homo non obligatur imputabiliter: atqueadeò ſolùm materialiter illam transgreditur? ſic leges, quas Princeps fert in Republica fruſtraneæ nequaquam ſunt, quamvis illas aliquis inculpabiliter ignoret; ſatis enim eſt, quòd lex obliget eos, in quorum notitiam pervenerit, ab eiſque legibus opus prohibitum reddatur materialiter malum: Etenim ſi Princeps non tenetur inſtruere omnes in ſuo regno viventes, vel illud ingredientes, ut leges latas nullus ignoret, multò minùs tenebitur Deus ad inſtruendum omnino omnem hominem venientem in mundum de notitia omnium legum, quas ipſe tulit in mundum. Satis quidem eſt, quòd homines teneantur inquirere, & faciant, quantùm ex ſe eſt, ne formales legum transgreſſores ſint, caſu, quo nulla obtinentes notitiam contra legem operentur. Quapropter, cùm Deus non judicet, ſicut homo, juxta illud 1. Reg. 16. *Homo quidem videt ea, quæ parent: Dominus autem intuetur cor.* Proinde cùm ille homo invincibilem habeat ignorantiam de lege, Deus, qui ejus cor intuetur, non imputabit ad culpam formalem eam legis transgreſſionem.

Objic. 4. Facienti, quod eſt ex ſe, Deus non denegat gratiam; ergo vel homo facit, quod eſt ex ſe, ut habeat notitiam legis, vel non? ſi facit, invenit: ſi non facit, eſt illi imputabilis, & vincibilis ignorantia; ergo ignorantia Divinæ legis nunquam eſt homini invincibilis. Confirm. ex illis Chriſti verbis Math. 7. *Petite, & dabitur vobis: quærite, & invenietis, pulſate, & aperietur vobis; omnis enim, qui petit, accipit, & qui quærit, invenit, & pulſanti aperietur.* Marc. 11. *Propterea dico vobis: omnia quæcunque orantes petitis, credite, quia accipietis, & eveniet vobis.* Ergo ſi homo non omittat orationem, inveniet ſemper notitiam divinæ legis; ac proinde, ſi non invenit, eſt illi imputabilis ignorantia in ipſa omiſſione orationis. 118.

Reſp. diſt. ant. Non denegatur in ſenſu, quo docent Theologi, & SS. Patres conc. in ſenſu, quo intendunt adverſarij, neg. ant. & ſub eadem diſtinctione utramque conſeq. Ad Confirmationem conc. ant. & neg. conſeq. Explico diſtinctionem: Axioma illud Theologorum, ſolùm ſignificat, quòd facienti, quantùm eſt ex ſe, præſertim prout oportet, Deus ulteriorem, & ulteriorem gratiam concedet, ut illi magis, & ferventiùs inſervire poſſit; at non extenditur ad alia dona obtinenda; aliter juſtus faciens, quantùm eſt ex ſe ad obtinendas ſcientias naturales, divitias, & id genus alia, ea omnia certò obtineret, quod eſt ridiculum. Pariter verba Chriſti, petite, & accipietis; aliáque ſimilia, juxta PP. & Interpretum expoſitionem, ſolùm continent promiſſionem conferendi, quæ ad finem Beatitudinis ſpectant, ut ait inter alios Auguſt. Tract. 102. in Joannem, dicens: *Quidquid ergo pertineat ad hoc gaudium conſequendum, hoc eſt in nomine Chriſti petendum, ſi divinam intelligimus gratiam, ſi verè beatam poſcimus vitam. Quidquid autem aliud petitur, nihil petitur; non quia omnino nulla res eſt, ſed quia in tantæ rei comparatione, quidquid aliud concupiſcitur, nihil eſt.* In his etiam attendendum eſt, an quæ petuntur ſint ordini divinæ providentiæ conformia, atq; ipſi petenti convenientia, nam ſi diſformia, atque diſconvenientia ſunt, non concedentur, quæ petuntur. 119.

Quapropter, ſi non ſint ordini divinæ providentiæ conformia, non fit oratio, ut expedit ad ea obtinenda; aliter Chriſtus obtinuiſſet petitionem non bibendi Paſſionis calicem; atque non ſolùm inefficaciter, ut præſtitit, quando dixit: Pater ſi poſſibile eſt, tranſeat à me calix iſte: ſed etiam potuiſſet idipſum efficaciter petere. Pariter, ſi, quod petimus, nobis conveniens non eſt, quamvis petamus, non exinde conſequemur. Quod notavit Auguſtinus eo 120.

Tract. 102. in Joannem, dicens: *Quædam enim non negantur, sed ut congruo dentur tempore, differuntur.* & expressiùs Ep. 13. ad Paul. *Negat Dominus sæpè, quod volumus; ut tribuat, quod mallemus.* Exinde Cornelius illa Christi verba ita exponit: Si petat, quod oportet, & quomodo oportet, ac nisi magis expediat non accipere id, quod petitur. Si ergo adversarij nequaquam scire possunt, an & ordini divinæ providentia, & petentibus expediat obtinere notitiam, & scientiam, quam petunt, & desiderant; qua fiducia dicunt, carentiam talis notitiæ semper haberi ex defectu orationis, aut quomodo sine injuria D. Thomæ, D. Bonaventuræ, aliorúmque DD. hæc dici possunt? Planè ex ijs satis apparet, quàm destituta patrocinio sit contraria sententia.

121. Objic. 5. ex Paulo ad Rom. 1. contra infideles barbaros varijs criminibus in sua cæcitate involutos, dicente, esse inexcusabiles: ergo ignorantia invincibilis non excusat à peccato formali. Confir. ex Chrysostomo Hom. 2. & Hieronym. lib. 2. contra Jovinianum referentibus, & damnantibus, plures turpitudines, & vitia Ethnicorum: atqui illi procedebant ex ignorantia invincibili; ergo hæc non excusat à peccato formali: Resp. conc. ant. & neg. conseq. Quia Paulus loquitur de Gentibus, qui habuerunt cognitionem de Deo præcipiente, & prohibente, cujus mandatis noluerunt obremperare, neque quærere ulteriorem notitiam, ad quam tenebantur: propter quod obscuratum permansit, & insipiens cor eorum; unde ea ulterior ignorantia nequaquam fuit invincibilis, sed vincibilis. Quòd autem ista sit vera Apostoli doctrina, patet ex ipso textu, qui sic habet: *Ita ut sint inexcusabiles, quia cùm cognovissent Deum, non sicut Deum glorificaverunt, sed erraverunt in cogitationibus suis, & obscuratum est insipiens cor eorum*: Exinde ad Confirmationem conc. maj. & neg. min. Quia in ijs, de quibus reprehenduntur, & objurgantur illi Gentiles, non habebant ignorantiam invincibilem, sed vincibilem, aliter non objurgarent, sed potiùs commiseratione cæcitatis eorum loquerentur Patres. Unde si loquuntur objurgandò, & condemnandò eorum peccata formalia, eo ipso supponunt in illis ignorantiam saltem vincibilem.

122. Objic. 6. Scribæ & Pharisæi Math. 15. docebant populum asserendo, filios non succurrentes Parentibus ad extremam usque egestatem reductis, excusatos esse coram Deo, si darent ipsis in templo id, quod deberet dari Parentibus, cùm ea oblatio jam prodesset Parentibus, quod significant ea verba *Scribarum: Munus quodcunque est ex me, tibi proderit.* Nihilominus & Scribas, & Populum doctrinam illam sequentem vocat Christus Dominus cæcos, & duces cæcorum, eósque de peccato reprehendit; atqui Populus habebat ignorantiam invincibilem de malitia, atque peccato illo contra legem naturæ, quandoquidem illi sententiæ Populi nec deerant rationes intrinsecæ, nec deerat extrinseca auctoritas, ac proinde populus habebat intrinsecam probabilitatem, & etiam extrinsecam; nisi potiùs fortè dicendum, quòd habuerit plusquam probabilitatem; ergo ignorantia invincibilis contra legem naturæ non excusat à peccato formali.

Resp. conc. maj. & neg. min. Nam circa 123
conclusionem Levit. 1. naturæ principio, honora patrem, & matrem, adeò proximam, qualis est ista, elemosinæ egenis parentibus jure naturali debentur, haberi non potest ignorantia invincibilis. Unde non poterat populus invincibiliter ignorare, quòd Scribæ, & Pharisæi avaritia potiùs, & cupiditate diteſcendi ex oblationibus ad eam impiam doctrinam declinâssent, qua irritum faciebant jus naturæ, quod etiam latum, & intimatum Hæbreis erat ab ipso Deo. Quare mirandum maximè est eam Pharisæorum doctrinam vocari ab Authore Catholico probabilem, atque probabiliorem, eo vel maximè, quòd à populi Doctoribus traderetur, quando lumini naturæ ita clarè repugnat. Si hæc nimirum satis sunt ad probabilitatem, quando ea fundamenta, quæ invincibiliter nemo ignorabat, ita prævalentia in oppositum erant, facilè concederet ille Auctor juxta sua principia, quòd universi populi Machumetanorum, Hæreticorum, Gentilium, atque unusquisque eorum hominum habeat invincibiliter sententiam probabilem, & probabiliorem de falsitate Religionis Catholicæ, atque 1
de veritate Sectæ, quàm profitentur, quandoquidem illam docent sui Doctores. Quo quid absurdius?

Objic. 7. Luc. 12. ait Christus: *Qui cognovit voluntatem Domini sui, & non præparavit, & non fecit secundùm voluntatem ejus, vapulabit multis: Qui autem non cognovit, & fecit digna plagis, vapulabit paucis.* Ergo ex ignorantia invincibili juxta Christi Judicis sententiam, non excusatur homo à toto, quamvis excusetur à tanto. Resp. conc. ant. & neg. conseq. Quia Christus ibi loquitur de ignorantia vincibili, & culpabili secundi etiam servi, ut constat ex illis verbis: *& fecit digna plagis.* Etenim inobedientia *digna plagis* non foret, *sed excusabilis*, si ex invincibili ignorantia procederet. Quin imò, quod notandum maximè est, in eo Christi testimonio sermonem esse de voluntate Domini ad instar legis positivæ, cujus invincibilis ignorantia juxta ipsos Adversarios, dabilis est, & excusaret servum à plagis. Unde necesse, ut nobiscum fateantur, sermonem ibi esse de ignorantia vincibili, & culpabili. Nec tenet paritas de invincibili ignorantia pœnæ subsecutæ ad culpam, quam transgressor formalis legis incurrit ex libera commissione culpæ cognitæ; quia non est de ratione pœnæ, quòd sit voluntaria, & libera patienti, sicut est de ratione formali peccati, quòd sit liberum, & voluntarium actualiter peccanti: satis

is enim eſt, quòd pœna ſit voluntaria juſtè infligenti ſecundùm menſuram, & gravitatem delicti commiſſi ex dictis n. 111. Unde fit, quòd eo ipſo, quod voluntariè, & liberè contrahatur culpa, incurritur non quidem per accidens, ſed per ſe reatus pœnæ æternæ etiam ignoratæ.

125. Objic. 8. conglomerando ſimul plures Scripturæ textus; etenim pſalmo 24. *Ignorantias meas ne memineris.* Quod in fragmento 3. ſermonis 1. tom. 10. ſic exponit Auguſtin. *Si ignorantiæ peccata nulla eſſent, hoc non legeremus.* Tum etiam Levit. 4. *Statuebat lex ſacrificia pro ignorantia, ſicut pro peccato.* Rurſus pſalm. 78. *Effunde iram tuam in gentes, quæ te non noverunt.* Unde Auguſtin. cap. 2 de grat. & lib. arbit. *Ea ignorantia, quæ non eſt eorum, qui ſcire nolunt, ſed eorum, qui tanquam ſimpliciter neſciunt, neminem ſic excuſat, ut ſempiterno igne non ardeat, ſi propter ea non credidit, quia nõ audivit omnino, quid crederet, ſed fortaſſis, ut mitiùs ardeat. Non enim ſine cauſa dictum eſt: effunde iram tuam in gentes, quæ te non noverunt.* Tum etiam Geneſ. 20. vocatur peccatum grande, accipi Saram ab Abimeleco in uxorem ſuam, quam tamen eſſe conjungem Abrahæ invincibiliter ignorabat. Pariter Actor. 3. reprehendit Judæos Petrus, quòd Chriſtum crucifixiſſent, cùm ignoranter id fecerint, Paulo ſic atteſtante: *Si enim cognoviſſent, nunquam Dominum gloriæ crucifixiſſent;* ergo ignorantia invincibilis non excuſat à peccato formali.

126. Reſp. conc. anteced. & neg. conſequentiam. Quia in illis teſtimoniis non dicitur, commiſſa fuiſſe peccata formalia ex ignorantia invincibili. Cæterùm procedendo ad ſingula verba illa Pſ. 24. quod attinet ad peccata formalia ex ignorantia reſtringuntur ad ignorantiam vincibilem. Quod idem eſt ad textum Levitici, prout attinet ad Sacrificia, quæ offerebantur, pro peccatis formalibus: atque idem dicimus ad Pſ. 78. Quod autem addit Auguſtinus, ideo eſt, quia licèt tunc loqueretur Auguſtinus de ignorantia invincibili, reſtrinxit tamen ſermonem ad infideles, & ad ignorantiam rerum, quarum notitia eſt de neceſſitate medij ad ſalutem, qua nimirum notitia deficiente, adultus damnatur; non propter ea opera, quæ ex illa, ſi invincibilis eſt, poſtea fiunt, ſed propter alia peccata ſive antecedentia, ſive conſequentia, quæ vel ex ſcientia, vel ex ignorantia ſaltem vincibili committuntur. Verùm cùm infideles non habeant totam notitiam, tótque media ad ſalutem, quot fideles, ideo juxta Auguſtinum effunditur ira Dei ſuper illos, mitiùs tamen, quam ſi cum majori notitia perpetrâſſent nova, & majora peccata. Ad factum Abimelechi cenſeo cum Vaſquez 1. 2. diſp. 124. Abimelecum accepiſſe Saram in uxorem ex ignorantia invincibili propter judicium, quo non imprudenter putavit eſſe ſolutam, ideóque in eo facto non peccâſſe formaliter. Nec obſtat, quòd dixerit Deus: *Morieris propter mulierem, quam tuliſti.* Nam audiens juſtam excuſationem Abimelechi, *Numquid Gentem ignorantem interficies?* placatus eſt Deus: *ſcio, quòd ſimplici corde feceris.* Unde ex hoc teſtimonio potiùs ſumitur argumentum contra Adverſarios.

Neque demum obſtat, quòd ſubjunxerit Deus: *Ideo cuſtodivi te, ne peccares in me, & non dimiſi, ut tangeres eam.* Ubi vocat Deus peccatum id, quod ignorans feciſſet Abimelecus: & mox Abimelech ipſe id vocat *peccatum grande.* Intelligendum quidem eſt vel de peccato materiali, vel ut cum Chryſoſtomo vult Vaſquez de contumelia, & dedecore, quod exinde reſultaret in Abrahamum Dei amicum. Cominatio autem illa Dei, *Morieris &c.*, fuit ut jam admonitus, & non ignorans, quòd eſſet conjugata, non perſiſteret retinens illam in ſuã cum formali peccato. Ad textum denique Actorum 3. dico, ignorantiam Judæorum fuiſſe vincibiliſſimam; quia præ invidia, & ſuperbia ſua noluerunt credere prædicationi Chriſti tot miraculis confirmatæ; ideóque fuiſſe inexcuſabiles, ut docuit ipſe Chriſtus verbis citatis n. 104. Ex qua doctrina ſolvenda ſunt alia ſimilia Auguſtini teſtimonia, quæ de non requiſitis neceſſitate medij, explicanda ſunt de ignorantia vincibili juxta doctrinam ipſius Auguſtini à nobis traditam eo n. 104. 127.

Objic. 9. Gratianus cauſa 1. q. 2. ad cap. *Turbatur* 12. expreſsè habet: *Ignorantia juris naturalis omnibus adultis eſſe damnabilem.* Et Innocentius III. Cap. *Per tuas* de Simonia, pronuntiat, *Simoniacum, qui neſciebat, quod agebat, eſſe ſimoniacum, nulla habita ratione de ignorantia ipſius.* Ergo ignorantia juris naturæ non excuſat à peccato formali. Confirmat. Judicium, ſeu dictamen conſcientiæ noſtræ exiſtimantis, quantumvis invincibiter non prohiberi lege, quod revera prohibetur, non conformatur, imò difformatur regulæ, ac dictamini legis Dei æternæ id revera prohibentis: ergo ignorantia invincibilis nequit eſſe regula excuſandi à peccato formali contra legem Dei æternam. Sicut, ſi Proconſul aliquid juberet, quod prohibet Imperator, qui ſuperior eſt, ut accipitur ex Auguſtino Serm. de verbis Domini. 128.

Reſp. conc. ant. & neg. conſeq. Quia ea Gratiani verba intelligenda ſunt de Jure quoad prima principia naturæ, & concluſiones illis proximas; cùm in tota ea quæſtione ſupponat Gratianus ipſe quamcunque ignorantiam, quæ aut non potuit, aut non debuit ſuperari, excuſare à peccato formali. Quin potiùs, ſi intelligeretur de omni jure naturæ quoad forum externum, nihil referret ad præſentem noſtram controverſiam de foro interno: In foro enim externo, numquam præſumitur ignorantia de jure. Exinde neque textus Innoc. III. pugnat contra nos; nam loquitur pro foro externo, & judiciali, in quo ne leges inutiles fiant ad judicia, non præſumitur ignorantia ju- 129.

ris. Addo, quod in Glossa illius ipsius textus legitur, eum Simoniacum non fuisse excusatum quia poterat peritiores consulere, per quæ notatur culpa, & ignorantia vincibilis. Nec omittendum est, quod sæpe noravi, nimirum si ex illis legibus desumi posset argumentum eodem modo pugnaturum contra ignorantiam invincibilem legis positivæ; ac proinde pugnaret contra adversarios ex n. 116. Ad confirmationem dist. ant. difformatur imputabiliter, neg. non imputabiliter, aut merè materialiter, conc. ant. & neg. cons. ut constat ex dictis.

130. Objic. 10. Si mala facta ex ignorantia invincibili, in qua infidelis educatur, excusarentur à peccato formali, & imputabili, excusanda similiter essent peccata, quæ ab excæcatis, & obduratis committuntur. Etenim sicut ignorantia est pœna peccati originalis, sic etiam excæcatio, & obduratio: atqui mala, quæ fiunt ab excæcatis, & obduratis, non excusantur à peccato formali; ergo nec peccata, quæ fiunt ex ignorantia invincibili. Resp. neg. maj. & paritatem. Ratio est, quia excæcati, & obdurati, adhuc in statu suæ excæcationis, & obdurationis, dum sunt in via, habent sufficientia gratiæ actualis auxilia, quibus valeant, quamvis valde difficulter evitare mala, in quæ justè destituti uberioribus, & efficacibus auxilijs ruunt; ideóque non ex physica necessitate peccandi, sed absolutè liberè, ac imputabiliter peccant, ut latè dixi in Tract. de Deo, & partim à n. 215. de Virtute pœnitentiæ.

131. Objic. 11. Contra 3. Assert. stat bene quòd ignoremus inculpabiliter aliquid, simúlque teneamur illud velle directè, & in se: ita ut omissio sit voluntaria, & formaliter peccaminosa: ergo non quæcunque ignorantia invincibilis excusat à voluntarietate, & à peccato formali. Prob. ant. Stat bene quod Parochus inculpabiliter ignoret, an aliquis sit baptizatus; simúlque ita teneatur directè, & in se velle illius Baptismum, illúmque baptizare, ut si omitteret Baptismum, omissio esset illi voluntaria, & formaliter culpabilis; ergo &c. Hoc argumentum ingenti terminorum æquivocatione laborat, nec alia continet. Resp. dist. ant. Quòd ignoremus absque ulla cognitione saltem formidolosa, dubitativa, aut scrupulosa, simúlque teneamur, neg. absque cognitione scientifica, conc. ant. & neg. conseq. Ad probationem dist. eodem modo ant. & neg. conseq. Ratio est, quia Parochus cæteris concurrentibus, tenetur baptizare in casu, quo vel scit aliquem non esse baptizatum, vel de illius baptismo prudenter dubitat, postquam fecit, quod necessarium erat ad veritatem investigandam: cúmque in casu argumenti supponatur, quòd Parochus, quamvis non habeat scientiam de carentia baptismi, habeat nihilominùs cognitionem de sua obligatione, exinsupponitur, etiam illum non habere invincibilem ignorantiâ de obligatione, ideóque peccabit, si non adimpleat munus suum baptizando.

SECTIO IV.

An, & quale sit voluntarium implicitum ex ignorantia vincibili?

PRæcipua hujus sectionis controversia in eo 132
sita est, an scilicet homo peccare possit peccato formali ratione sui imputabili, quando opus provenit ex ignorantia vincibili, si nulla actualis advertentia, nec specialis, nec confusa, aut saltem dubitativa, aut scrupulosa adfuerit? Exemplum sit. Casu, quo homo neglexerit ex culpa mortali addiscere præcepta Decalogi, scitens obligationem addiscendi, & deinde ignorer mendacium, aut perjurium pro bono proximi, duellum, & vindictam à Deo prohiberi, imò vincibiliter errans existimet esse licita, & honesta; sicque ignorans mentiatur, pejeret, duelleret, & ulciscidatur sine actuali scrupulo, an 135
quidem in eo casu ejusmodi mendacia, perjuria, duella, & vindictæ habeant specialem imputabilitatem, ac novam culpam, ratione cujus homini correspondeat nova pœna distincta à pœna correspondente præcedenti peccato negligentiæ in addiscendis mandatis. Si enim correspondeat, illa operatio erit in se, & interpretativè voluntaria, & non solùm voluntaria in sua causa; si verò non correspondeat, illa operatio non erit formaliter peccaminosa, sed tantummodò erit peccaminosa in causa.

Triplicem sententiâ invenio. Prima docet, 133
ea opera, de quibus n. super. nequaquam superadderè novam imputabilitatem. Ita sentire videtur Terillus q. 63. de reg. morum assert. 4. & alij cum ipso. Secunda docet, esse imputabilia ad peccatum, usque dum causa retracterur per veram pœnitentiam. Ita plures, quos citat, & sequitur R. P. Thyrsus tom. 4. selectar. disp. 3. sect. ultima. Tertia sententia defendit, esse quidem imputabilia, dummodo maneant voluntaria saltem implicitè, aut virtualiter: secus autem, quando ita non maneant. Cæterùm, ut ita non maneat, non esse unicum medium pœnitentiam, sed sufficere etiam, quòd non detur moralis continuatio in illis operibus, quæ à præcedenti culpæ negligentia descendunt. Ita plurimi Receniores.

Assero 1. contra primam. Dantur aliqua 134
peccata ignorantiæ revera imputabilia, sine actuali advertentia, dubio, aut scrupulo cum sola advertentia virtuali, sive virtualiter perseverante. Prob. 1. ex Scripturis, SS. PP. & primoribus Theologis, dantur peccata ignorantiæ contradistinctim ad peccata malitiæ: atqui distinctio inter peccata malitiæ, & peccata ignorantiæ nulla alia assignabilis est, nisi quia peccata malitiæ fiunt cum actuali cognitione saltem formidolosa sufficiente ad generandum scrupulum: peccata verò ignorantiæ fiunt absque ulla actuali cognitione de malitia: & cum 136
sola

sola perseverantia cognitionis virtualis; ergo &c. Confirm. 1. Peccata ignorantiæ revera sunt ex ignorantia: atqui quando sunt ex cognitione actuali sufficiente ad generandum scrupulum de malitia, dici non potest malitia ignorata; ergo dantur peccata ignorantiæ absque ulla prorsus cognitione actuali de malitia. Conf. 2. Inverisimile apparet, & plus nimio lapsum, quòd prævidens homo se negligentem in addiscendis præceptis Decalogi, atque ita mansurum sine notitia boni, & mali, liciti, & illiciti, & quoquo modo à dextris, & à sinistris operaturum, si deinceps sine ullo scrupulo ignoranter mentiatur, pejeret, lasciviat, furetur, & occidat, excludendus sit ab iis specialibus peccatis, ac proinde ab obligatione ea in confessione declarandi, æque ac alter, qui ex pari negligentia peccatum similiter ignorans, nihil eorum postea perpetraverit; sed hoc sequeretur ex opposita sententia; ergo &c.

135. Probat. 2. Ad imputabilitatem peccati formalis in actione, quæ modò sit, perinde se habet ignorantia vincibilis, & culpabilis, ac actualis, & culpabilis incogitantia, ut ex terminis patet: atqui actualis, & culpabilis incogitantia non excusat à novo, & formali peccato in actione, quæ modò sit, ut certum est post decretum Alexand. VIII. 24. August. 1690. in quo agendo de peccato Philosophico, & Theologico, hanc damnavit propositionem. *Peccatum Philosophicum, quamvis grave in illo, qui Deum vel ignorat, vel de Deo actu non cogitat, est grave peccatum, sed non est offensa Dei; neq; peccatum mortale dissolvens amicitiam Dei, neque æterna pœna dignum*, ergo &c. Confirm. 1. Ut docet D. Thomas 1. 2. quæst. 19. art. 6. & quæst. 16. de Verit. art. 4. Thomas Sanchez lib. 1. cap. 11. num. 12. Terillus quæst. 17. n. 2. plurimique alii cum ipsis, homo vincibiliter, & culpabiliter errans existimando se debere mentiri, ac pejerare pro bono proximi, peccat, si non mentiatur; & peccat, si mentiatur, peccato scilicet subsecuto ad errorem, & causato ab errore, & non solùm peccato præterito negligentiæ addiscendi mandata, causantique errorem; ergo in eo casu mendacium ipsum esset novum in se peccatum mendacii distinctum à peccato negligentiæ, quamvis tunc non advertatur; imo negetur ab operante obligatio non mentiendi; sed in hoc stat dari peccatum ignorantiæ absque formali ulla actuali cognitione de malitia; ergo &c. Confirm. 2. ex D. Thom. Quodl. 8. art. 13. dicente: *Illud, quod est contra legem Dei, semper esse malum, neque excusari per hoc, quod est secundum conscientiam.* Quod cùm intelligi non possit de ignorantia invincibili ex Alexand. VIII. cit. num. 93. necesse omnino est, ut de vincibili intelligatur; ergo &c.

136. Prob. 3. Ex contraria sententia fieret, nullum dari verum peccatum ex ignorantia, sed omne peccatum esse ex passione, fragilitate, vel malitia, contra id, quod supponunt omnes Theologi cum D. Thoma 1. 2. q. 66. distinguentes tria genera peccatorum, nempe ex ignorantia, ex infirmitate, seu passione, & ex malitia. Unde Valentia tom. 2. disp. 8. q. 6. p. 1. dixit: Et quidem quoad ignorantiam attinet, ex fide certum est ea, aliquo tandem modo esse quandóque causam peccati; quod conformius esse non poterat declarationi Alexand. VIII. adductæ num. super. Ergo dantur aliqua peccata ignorantiæ absque ulla actuali cognitione de malitia. Confirm. si opus factum ex vincibili ignorantia, sine ullo scrupulo actuali contra legem esset peccatum duntaxat purè denominativè ab ignorantia, & ignorantia denominativè tantùm à prævia negligentia sciendi, in toto hoc rerum processu tota peccaminositas imputabilis sita esset præcisè in peccato negligentiæ procedentis ab ignorantia: sed illud peccatum negligentiæ non fuit peccatum ignorantiæ, quandoquidem homo habebat cognitionem de obligatione inquirendi; ergo nullum esset peccatum ignorantiæ.

Prob. 4. Ut aliquod opus in actionibus humanis dicatur implicitè, atque in se voluntarium, non requiritur, quòd detur actualis advertentia, ut constat ex Alex. VIII. num. 135. Sed sat est, quòd præcedens advertentia virtualiter perseveret, ab eáque opus subsecutum oriatur. Sic Sacerdos verè consecrat, quamvis non habeat actualem intentionem consecrandi; estque illi verè implicitè, atque in se voluntaria consecratio, eo quòd virtualiter perseveret prævia intentio, quam habuit, ratione cujus modò operatur, ut docent Theologi in Tract. de Sacrif. Missæ, & diximus pro omnibus Sacramentis in Tract. de Sacramentis; ergo ut aliquis de novo imputabiliter peccet, non requiritur, quòd habeat actualem advertentiam, sed sat est, quòd operetur ex ignorantia virtualiter perseverante, ipsíque imputabili, sive ex prævio peccato, quo noluit notitiam assequi, quod virtualiter in nova actione peccaminosa perseverat, & quod in hanc novam actionem præstat influxum. 137.

Respondebis cum Comtenson tom. 3. Theol. mentis, & cordis differt. 6. c. 4. q. 5. Non semper requiri prævium conscientiæ dictamen, ut ea, quæ fiunt ab homine, sint peccatum formale, si doctrina hæc contrahatur ad jus naturæ. Defendit enim auctor iste cum Sinnichio, nullam dari ignorantiam invincibilem juris naturalis: sed omnem esse vincibilem, & culpabilem; proindéque facta contra jus naturæ non excusari à peccato formali, ex eo, quòd nulla præcesserit in homine malitiæ cogitatio, ideóque non requiritur ad novum peccatum, quòd procedat à culpabili ignorantia virtualiter perseverante, & influente: quia error, inquit, sive ignorantia juris naturalis, eatenus semper culpabilis, & vincibilis est, quatenus semper homini voluntaria est, saltem indirectè in suis causis propria semper, & personali culpa hominis appositis. Contrà tamen primò. 138.

Quia

Quia absque ulla hominis culpa personali potest dari ignorantia juris naturæ quoad conclusiones à primis naturæ principiis remotas, ut latè constat à n. 91. Ergo non imputari possunt ad peccatum formale omnia opera, quæ ex ignorantia contra jus naturæ ab homine fiunt, quin ad eam imputabilitatem debeamus attendere ad ignorantiam vincibilem, & ad virtualem ipsius perseverantiam.

139. Contrà 2. Quia modò non agimus de illa quæstione, sed de ignorantia revera vincibili, utrum requiratur ad novum peccatum ex hac ignorantia nova formalis advertentia. Contendimus enim ad opus ex ignorantia vincibili proveniens, non requiri semper talem advertentiam; quamvis semper requiratur ad opus proveniens ex ignorantia invincibili contra jus naturæ. Neque video, in quo sententia Contemsonis distinguatur à nova Lovanienſium doctrina. Vide qua nota describatur hic auctor à Card. de Aguir. tom. 3. Theol. Anselmi disp. 115. num. 59. & 61. disp. 117. sect. 3. disp. 130. sect. 1. & disp. 132. sect. 8. 9. 10. Nobis enim contra ipsum satis sunt dicta.

140. Assero 2. contra 2. Ut opus procedens contra legem ex ignorantia vincibili, imputetur ad novum peccatum formale, non sufficit, quòd nunquam fuerit illud primum peccatum negligentiæ in quærenda notitia retractatum per veram pœnitentiam. Prob. 1. Ut opus factum contra legem ex ignorantia vincibili imputetur ad novum peccatum formale, necesse est, quòd illa prima ignorantia peccaminosa hîc, & nunc influat in opus, quod efficitur: si enim non influeret in opus, perinde se haberet, quòd peccatum illud præcessisset, vel non præcessisset: at qui ut ea prima ignorantia peccaminosa hîc, & nunc influat in opus, quod contra legem efficitur, satis non est, quòd non fuerit huc usque per veram pœnitentiam retractata; ergo &c. Prob. min. Quando aliquis pluribus abhinc diebus, vel mensibus habuit intentionem consecrandi hodie, si postea absque ulla prorsus nova intentione verba Consecrationis proferret, non exinde consecraret, neque ista verba ab illa prima intentione profluerent; quamvis Sacerdos ille nunquam retractaverit per pœnitentiam illam primam itentionem, neque ipsum unquam pœnituerit illam elicuisse; ergo &c.

141. Probatur 2. & explicatur ulteriùs præcedens ratio, quamvis homo de primo negligentiæ peccato non egerit pœnitentiam, potest nihilominus tam longum temporis intervallum labi ab actuali illo peccato; talésque possunt supervenire circumstantiæ, ut peccatum illud sit, quasi non fuisset, respectu erroris, seu ignorantiæ præsentis, & in ordine ad influendum quoquo modo in opus materialiter malum, quod ex errore præsente fit, atqueadeò neque ad reddendum tale opus moraliter voluntarium aut in se, aut in causa: tunc autem potiùs dicendum esset, talem errorem decursu temporis ex vincibili fieri invincibilem, quam dicere, quòd in illis operibus homo actu peccet peccato novæ culpæ formalis dignæ speciali supplicio: sed in eo casu, ut supponimus, primum illud peccatum non esset retractatum per pœnitentiam; ergo &c. Confirm. in casu apposito permanentia illius primi peccati solùm esset habitualis, & non virtualis, inter quas permanentias frequenter adest istud discrimen, quod, purè habitualis sufficiens non est ad hic, & nunc agendum ex illa, benè verò virtualis: sed ab ignorantia, ex qua non agitur, non potest denominari denuò opus formaliter peccaminosum, & imputabile; ergo &c.

Assero 3. Ut opera contra legem facta, subsecuta ad ignorantiam, vel errorem priùs culpabilem, sint deinceps nova peccata formalia, atque imputabilia ad novam pœnam, ultra pœnam correspondentem peccato antecedenti omissionis addiscendi, requiritur, quòd voluntarietas illius culpæ faciat homini voluntaria saltem implicitè, aut virtualiter mala opera ad errorem illum subsecuta. Prob. 1. Tunc opus subsecutum ad ignorantiam, vel errorem culpabilem dicitur voluntarium implicitè, aut virtualiter ex illa prima ignorantia, aut errore, quando homo neglexit addiscere, quæ debebat, cognoscens se exponere periculo labendi in prohibita, sive hoc fuerit per ignorantiam negligentem, sive affectatam, atque ita ignorantia illla perseverat, ut actu moraliter influat in opus, quod efficitur; ad quem nimirum moralem influxum requiritur moralis perseverantia in effectibus à præcidenti negligentiæ culpa descendentibus ad eum modum, quo explicari solet pro administratione Sacramentorum moralis perseverantia intentionis physicè præteritæ à differentia permanentiæ purè habitualis, de quo à n. 132. de Sacramentis.

Continuatio autem, sive perseverantia moralis, ut detur, juxta omnium Prudentum existimationem requiritur, quòd effectus moraliter dicatur descendere ad illa causa, quæ jam physicè non extat: sic dicitur, Sacerdotem consecrare, quando ex intentione consecrandi, quam habuit, progreditur ad Ecclesiam, lavat manus, induit vestes, accedit ad altare, & facit reliqua, quamvis tempore Consecrationis non habeat actualem intentionem consecrandi; quia nimirum prior illa intentio virtualiter perseverat in actionibus subsecutis ab illa descendentibus, & moraliter continuatis. Qua de causa verba consecrationis dicuntur ratione illius prioris intentionis cum intentione consecrandi, sine qua, ut definiunt Florentinum, & Tridentinum, non potest validè confici Sacramentum; ergo ut novum opus, quod fit contra legem, sit imputabile ad novum peccatum formale, requiritur, quòd illa prima ignorantia peccaminosa, virtualiter perseverans in effectibus moraliter continuatis, reddat opus illud novum, quòd fit implicitè, seu virtualiter voluntarium. Quapropter cùm magis requiratur

tur ad perseverantiam peccati minùs intensi, minúsque mali, quàm ad perseverantiam alterius magis intensi, fortiúsque operantis, exinde poterit unum perseverare moraliter, & virtualiter, quando alterum jam non ita perseverat, pro quo non potest alia regula apud nos assignari, nisi judicium Prudentum.

144. Ptob. 2. Peccata ignorantiæ à peccatis malitiæ contradistincta, licèt nullam requirant actualem advertentiam aut cognitionem de malitia, cùm non debeant esse formaliter explicitè, sed virtualiter, atque implicitè voluntaria ex dictis n. 127. attamen debent esse talia, ut hic & nunc ab illo primo peccato ignorantiæ procedant; atqui ut hìc, & nunc procedant, requiritur, quòd primum illud peccatum non fuerit per veram pœnitentiam retractatum, neque per longam temporis diuturnitatem ita moraliter interruptum, ut ad rationalem modum agendi perinde se habeat, ac si non extitisset, in quo stat perseverantia moralis, seu virtualis; ergo &c. Confirm. quia valde durum est, quòd homo, qui à multis retrò annis peccavit per negligentiam addiscendi, jam prorsus oblitus præteritæ negligentiæ, & omnino ignorans citra dubium, aut scrupulum præsentem obligationem, denuo peccet ex hujusmodi errore operans; quin ulla temporis diuturnitas faciat invincibilem errorem illum, atque ignorantiam, quæ pridem fuit vincibilis, & culpabilis: sed id sequeretur, si non requireretur ad novam imputabilitatem permanentia à nobis exposita; ergo &c.

145. Prob. 3. Si non requireretur permanentia virtualis à nobis exposita ad imputabilitatem, & peccatum formale operis facti contra legem, subsecuti ad ignorantiam vincibilem, adhuc esset peccatum formale tale opus, postquam homo fecerit debitam pro illo primo peccato pœnitentiam: sed hoc apud adversarios est falsum; ergo &c. Prob. maj. si non requireretur permanentia virtualis, non requireretur, quòd novum opus procederet ex ignorantia, ut esset peccatum formale, sed sufficeret, quod procederet cum ignorantia, sive quòd potuisset homo hanc ignorantiam depellere; atqui quamvis homo egerit pœnitentiam, verum esset dicere, quòd potuisset hanc ignorantiam, in qua persistit, depellere; ergo &c. Confirm. Ideo post pœnitentiam veram de illo primo peccato ignorantiæ, in qua perseverat homo, non vocatur ignorantia vincibilis, sed invincibilis, quia hìc & nunc jam est interrupta concatenatio cum illo primo peccato, & aliunde, cùm homo nullam habeat cognitionem adhuc dubitativam; ut supponimus, de obligatione inquirendi in hac materia, aut postquam fecit, quod potuit, veritatem non invenit, non potest ab eo ea ignorantia vinci: sed hoc ipsum contingit, quando non datur virtualis primæ culpabilis ignorantiæ permanentia; ergo &c. ex dictis

146. Fit 1. Non esse facilè discernibile quoad nos plurimis in casibus, quando revera detur moralis perseverantia ignorantiæ culpabilis, potens in novum opus influere, quantumvis Deo, qui actiones nostras judicabit, sit valde notum; unde contingit potest, ut nos quandoque judicemus dari perseverantiam moralem, quando non datur, vel econtra. Nihilominus ad judicandum prudenter, attendendum semper est ad modum in commercio humano operandi; in quo magis elucet communis omnium hominum persuasio, de sufficiente perseverantia virtuali; apponamus exemplum. Vult Petrus vendere suas merces, in quem finem exponit eas in platea; ibíque per totum diem expectat emptores, ut solutò justò pretiò, merces tradat, & cedat juri, quod in illis habet. Contingit sæpè, quòd, dum vendit, ad alia distractus, nequaquam renovet intentionem transferendi dominium in emptorem; nihilominus verè transfert juxta omnium hominum persuasionem; quia ea omnia facit ex prima intentione, quàm habuit revera vendendi: atque ita transferendi dominium. Ad istum plane modum debemus discurrere ad intelligendam virtualem primi peccati ignorantiæ perseverantiam, sufficientem ad influendum in novam actionem subsequentem, quam denominet implicitè, & virtualiter voluntariam, ratione prioris illius intentionis, quæ tunc fuit formalis, & modò est virtualis.

Fit 2. Peccata ignorantiæ, quantùm ad malitiam, procedere affectivè, & effectivè à voluntate; non quidem affectivè explicite, & formaliter, sed implicitè, & virtualiter. Ratio est, quia eo modo procedunt quantùm ad malitiam affectivè à voluntate, quomodo sunt voluntaria: atqui quantùm ad malitiam non sunt voluntaria explicitè, & formaliter, sed implicitè, & virtualiter; ergo &c. 147. Fit 3. Voluntarietatem peccati formalis, atque verè ad novam culpam imputabilis, præscindere à voluntarietate explicita, & formali, atque ab implicita, & virtuali; sicut etiam & præscindit ab interpretativa, ut explicandò voluntarij definitionem diximus in sententia eorum, qui admittunt puram omissionem formaliter peccaminosam. Hoc quidem minutiùs explicare perdifficilè est, ut rectè ponderat Terillus q. 67. de Reg. Morum: judicabit Deus rectissimè. Pro casibus particularibus assignant plures Doctores varias circumstantias ad cognoscendam ignorantiam vincibilem, vel invincibilem pro praxi, quas breviter tradidi à n. 77.

SECTIO V.

Solvuntur opposita.

148. OBjicies 1. contra primam assertionem: posito casu, quòd homo per errorem vincibilem, qui nempe negligens culpabiliter est in addiscendis præceptis Decalogi, existimet se debere mentiri pro bono proximi, sequeretur, homi-

minem esse in necessitate peccandi: si enim non mentitur, peccat omittens mendacium contra præsens dictamen conscientiæ suæ de obligatione mentiendi: si autem mentitur, peccat; si error vincibilis, quo laborat, & qui virtualiter permanet non excusat à peccato; atqui dici non potest, quòd homo sit in necessitate peccandi; ergo nulla dantur peccata ignorantiæ reverâ imputabilia, sine actuali advertentia, dubio, aut scrupulo cum sola advertentia virtuali. Resp. dist. maj. esset in necessitate, in qua homo liberè se ipsum constituit, conc. in qua non se liberè constituit, neg. maj. & dist. min. neg. conseq. Ratio est, quia necessitas, in quâ homo se liberè constituit, non excusat à peccato formali, ut docent cum D. Thoma Theologi citati n. 135. Et infertur satis ex probationibus nostris. Quare non dicenda est illa absoluta necessitas, sed cum addito limitante, necessitas nempe, in qua homo liberè se constituit. vide n. 155.

149. Objic. 2. Dictamen conscientiæ modò vincibiliter, modò invincibiliter errans, eodem prorsus modo repræsentat objectum, eodemque modo proponit in eo casu obligationem mentiendi: ergo sive sit vincibilis, sive invincibilis, eodem modo excusat à peccato formali. Resp. dist. ant. eodem modo quantùm ad repræsentationem, & expressionem formalem, conc. quantum ad repræsentationem, & expressionem imputabilem, neg. ant. & conseq. Ratio est, quia non sumitur novum peccatum formale à cognitione præcisè ut repræsentativa, & expressiva, sed potiùs ut imputabili, ut constat ex dictis.

150. Objic. 3. Sæpè nulla est diversitas inter errorem vincibilem & invincibilem, nimirum quando uterque sic judicat obligationem mentiendi hic, & nunc ita urgere, ut non liceat differre mendaciũ; sicque uterque sit æquè invincibilis hic, & nunc, cùm non detur locus moræ, aut ad differendũ mendacium, aut ad procurandas rationes depellendi errorẽ; ergo quoad excusandũ à peccato formali, perinde se habet error ex ignorantia vincibili ac invincibili. Resp. neg. ant. Nam error vincibilis potuit, & debuit impediri, unde voluntas imputabiliter exequitur mendaciũ ab eo errore approbatũ, quod non sic evenit in errore invincibili. Quod adeò certum est, ut homo illẽ in eo casu adhuc peccaret, quantumvis haberet cognitionem actualem dubiam, aut formidolosam de opposito, quandoquidem se constituit liberè in ea necessitate peccandi. Si autem ex nova cognitione malitiæ peccet, jam tunc non esset malitia solùm implicitè, & virtualiter, sed etiam explicitè, & formaliter voluntaria.

151. Objic. 4. Si error vincibilis non excusaret à peccato formali, actus charitatis elicitus ab homine vincibiliter judicante se teneri illum actum hìc & nunc non elicere (quia nempe superior id prohibuisset fortè valetudinis causâ) esset peccatum; sed hoc est absurdum; nequit enim esse peccatum actus incompossibilis cum peccato; ergo error vincibilis excusat à peccato formali. Confirm. casu, quo Religiosus valetudinarius vincibiliter erroneè judicet se graviter obligari ad abstinendum ab actu charitatis; & hoc judicio stante, contra suam conscientiam eliciat actum charitatis, si tunc peccaret, componeret actum charitatis cum peccato: sed hoc est absurdum; ergo actus ex errore vincibili elicitus, non est peccatum formale: Resp. neg. suppositum. Aliud quidem est actum charitatis posse prohiberi; aliud verò posse vitiari; Prohiberi quidem potest, vitiari non potest: nam in sensu composito prohibitionis non posset homo elicere actum charitatis, cùm ex ipsis terminis constet, esse prorsus inconjungibilia diligere Deum super omnia, & habere simul actualem voluntatem violativam præcepti. Unde in eo casu non excusat hominem à peccato formali error vincibilis; sed impossibilitas conjungendi affectum peccaminosum cum affectu dilectionis Dei super omnia, cùm ea conjunctia sit pura chymæra. Sic prohiberi potuit Christo Domino omissio mortis, quin potuerit peccare; cùm non posset conjungere omissionem mortis in sensu compositio præcepti prohibentis. Ad Confirmationem neg. etiam suppositum majoris. Quia in sensu compositio eliciendi actuale peccatum mortale, non potest elici amor Dei super omnia, ut constat ex dictis.

Objic. 5. contra secundam. Quousque homo non retracter peccatum prævium ignorantiæ per veram pœnitentiam, est homini imputabile; quòd perseveret tale peccatum, sed eo, ipso quòd sit homini imputabile tale peccatum, est etiam imputabilis homini actio ad tale peccatum subsecuta; ergo actio contra legem subsecuta ad ignorantiam vincibilem est peccatum formale, quousque illa prima ignorantia culpabilis non retractetur per veram pœnitentiam. Confirm. Si homo non commisisset illud primum peccatum, obtinuisset notitiam, qua hìc, & nunc potuisset novum opus contra legem vitare, ac proinde hìc, & nunc illud non vitare est ipsi imputabile, quousque perseverat primus affectus per veram pœnitentiam non retractatus; ergo &c.

Resp. conc. maj. & dist. min. est imputabilis homini actio, si præcedens peccatũ ignorantiæ in hanc novam actionem influat, conc. si non influat, neg. min. & conseq. quia, ut non influat, non est unicũ medium pœnitentia de illo peccato commisso, ut constat à n. 140. Ad confirmationem retorqueo argumentum. Si homo non commisisset illud primum peccatum, obtinuisset notitiam, qua hìc, & nunc post pœnitentiam potuisset novum opus contra legem vitare; ergo adhuc post pœnitentiam illud novum opus est peccatum formale. Resp. deinde dist. ant. potuisset obtinere notitiam, cujus defectus culpabilis hic, & nunc

& nunc influit in novum opus, neg. non influit conc. antecedens, & neg. conſequentiam. Ratio eſt, quia ſicut illud novum opus contra legem non eſt novum peccatum formale poſt pœnitentiam, quia defectus culpabilis illius notitiæ hic, & nunc non influit poſt pœnitentiam; pariter quia ante pœnitentiam per moralem interruptionem, & longum temporis intervallum non influit, exinde non concurrit ad novum peccatum formale.

154. Objic. 6. contra tertiam. Influxus virtualis præcedentis culpæ in novum opus, quod efficitur contra legem, non eſt explicabilis; ergo non poteſt in eo reponi ratio requiſita ad novam imputabilitatem. Confirm. Perſeverantia habitualis effectûs liberi præcedentis ſufficiens eſt ad præſtandos plures alios effectus, nimirum ad ſuſcipiendum Baptiſmum, Confirmationem, & ſic de ſimilibus; ergo etiam erit ſufficiens ad cauſandam novam culpam formalem. Reſp. neg. antecedens: quia explicatur per ſimilitudinem ad perſeverantiam moralem ex omnium hominum conſenſu repertam in humanis commerciis, licet in his, vel illis circumſtantiis definire, an ea reperiatur, nec ne, non ſit à nobis ſatis diſcernibile, ut dixi num. 146. Sic benè explicant Theologi, quid ſit peccatum, licèt non ſit facilè diſcernibile quoad nos, an in his, & his circumſtantiis detur, vel non detur peccatum, ut pater in omnibus controverſiis, in quibus auctores diſcrepant; & aliqui affirmant talem actionem in his circumſtantiis eſſe peccatum, alii verò negant. Ad confirmationem diſt. antecedens: ſufficiens eſt, quando ſolùm concurrit ut prærequiſitum, vel ut terminus præſuppoſitus, conc. quando concurrit ut cauſa actualiter influens, neg. antecedens, & conſequentiam. Quia in noſtro caſu non ſolùm concurrit ut purus terminus, ſicut in Baptiſmo, & Confirmatione, ſed ut actu cauſans, ad quod requiritur virtualis perſeverantia.

155. Objic. 7. Si homo laborans ignorantia vincibili in caſu appoſito num. 148. committeret novum peccatum, ipſique imputabile, non poſſet ſecundùm præſentes vires, quas tunc haberet, evitare peccatum; atqui quando homo ſecundùm præſentes vires, quas habet, non poteſt vitare peccatum, non committit peccatum formale, neque peccatum eſt illi formaliter imputabile; ergo &c. Reſp. diſt. maj. Si velit agere, & agat pœnitentiam, neg. ſi non velit, ſubdiſt. ſecundùm præſentes vires ſibi imputabiles, conc. ſibi non imputabiles, neg. maj. & diſt. min. neg. conſequentiam. Ratio eſt, quia ſi homo agat pœnitentiam, jam interrumpit virtualem perſeverantiam, atque adeò novum opus non erit ad culpam formalem imputabile, ut conſtat ex dictis. Si verò pœnitentiam non agat, cùm tunc vires, quas homo habet, afferentes ſecum peccatum, ſint homini imputabiles, etiam peccatum, quòd hic & nunc adfertur per vires illas, erit homini imputabile. Quòd evidenter patet, quando homo habet inadvertentiam, ſeu incogitantiam culpabilem; quæ, quia homini eſt imputabilis, ſufficit ut imputetur homini peccatum, quòd hic & nunc ab illa inadvertentia, ſeu incogitantia deſcendit, ut conſtat ex Alexandro VIII. cit. num. 135. Sic vires, quas homo habet per actum; quo vult transgredi præceptum, ſunt incompoſſibiles cum omiſſione peccati; quandoquidem ſunt incompoſſibiles cum omiſſione actûs, qui peccaminoſus eſt: quod nequaquam impedit, ne ſit peccatum formale, quia ſunt vires homini imputabiles. Exinde

Fit 1. Actionem cum ignorantia vincibili factam contra legem non eſſe peccatum formale, niſi ſimul fiat ex ignorantia; fieri namque cum ignorantia, vel ex ignorantia, valde diverſa ſunt, ut cum Ariſtotele, & Theologis diximus num. 84. Ad hoc autem, ut fiat ex ignorantia, requiritur illius influxus ratione culpæ virtualiter perſeverantis, qua homo noluit, vel neglexit legem addiſcere juxta dicta num. 144. 156.

Fit 2. Non poſſe nos regulam generalem habere ad deſignandum in omnibus circumſtantiis, an culpa illa præcedens perſeverat hic, & nunc virtualiter, atque in novam actionem influat, quamvis quoad praxim debeamus diſcurrere ex iis, quæ in actibus humanis ex communi hominum judicio cenſentur fieri ex perſeverentia morali, juxta dicta num. 146. Nihilominus attendendum ſemper eſt ad vehementiam præcedentis culpæ, quæ cùm adeò magna ſit in ignorantia affectata, atque in craſſa, & ſupina, cenſent exinde plures, eam ſemper perſeverare, & influere in actiones, quæ poſt illam fiunt contra legem ignoratam, quousque retractetur ea culpa per veram pœnitentiam, qua virtualis perſeverantia certò tollitur.

***

DISPUTATIO V.

DE VOLUNTARIO IN CAUSA.

157. EGimus hucusque de Voluntario in ſe tum explicito, tum implicito. Supereſt modò, ut agamus de Voluntario in cauſa, quod alii vocant voluntarium indirectum,

præsertim illi, qui nobiscumque censentes negant puram omissionem liberam; nam qui illam concedunt, vocant eam indirectè voluntariam, contradistinctim à voluntario positivo in causa. Verùm hæc est quæstio de pura voce, ut notavit Ribad. disp. 2. de Voluntario num 6. Voluntarium autem in causa dicitur illud, in quod voluntas vel mediatè, vel quasi mediatè fertur, eo quòd immediatè feratur in causam, quã apponit, & ex qua prodit effectus: v.g. nolit Petrus ebrietatem, vult tamen potum, ex quo cognoscit processuram ebrietatem: in eo namque casu potus dicitur voluntarius in se: ebrietas verò dicitur voluntaria in causa.

SECTIO I.

Quid requiratur ad voluntarium in Causa?

158. Supp. 1. cum Ribad. disp. 4. c. 6. Duplicem in præsenti distinguendam esse causam. Prima est causa ita determinata ad effectum, ut physicè nequeat ab illo separari: sic ignis applicatus passo rectè disposito, nequit physicè, & naturaliter separari à combustione. Secunda est causa ita indifferens, ut fortiatur, vel non fortiatur effectus, quæ naturaliter potest esse sine effectu, v. g. Preces, Consilia, Præcepta, quæ quidem naturaliter possunt esse absque effectibus liberis, ad quos movent. Ex iis autem causis prima, quæ physicè connexa est cum effectu, semper dicitur causa per se physica effectûs, nisi ratio perfectatis tollatur respectivè ad agentẽ, nimirum quatenus causa ut ab agente procedens, procedat in ordine ad aliũ effectũ, scilicet ad implendam obligationẽ, aut justum munus, quo eam apponit; quod semper intelligendum est, quando de causa per se loquimur, juxta num. 162. secunda verò utpotè indifferens claudit sub se, & causam per se, & causam per accidens, pro cujus explicatione

159. Supp. 2. Causam indifferentem subdividi in causam per se, & causam per accidens. Causa per se est illa, quæ ut ab agente procedit ex sua natura, & ex munere sibi intrinseco tendit ad hoc, ut effectus sequatur: proindéque ex suis intrinsecis conducit magis ad positionem, quam ad omissionem effectûs: quo in sensu consilia, preces, mandatum de exercenda aliqua operatione sunt vera causa per se talis operationis. Causa per accidens est illa, quæ ut ab agente procedit, ex sua intrinseca natura non ordinatur ad effectum, quamvis conjuncta cum aliquibus additamentis sibi accessoriis, juvet positivè ad consecutionem effectûs: v. g. Venditio, aut restitutio gladii, qui ex sua natura non ordinatur ad homicidium, nihil enim fieret contra naturã gladii, licèt cum illo nunquam homo occideretur. At juvat ad homicidium, ad illudque conducit ex prava intentione ementis, aut accipientis.

160. Supp. 3. Posse dari causam per accidens, quæ ex se nullo modo positivè juvet ad ponendum effectum: v. g. Nolitio, qua non vis te exponere periculo succurrendi naufraganti: hæc enim nullo modo concurrit positivè ad naufragium, licèt contrarius actus, quo te exponeres periculo, & naufragantem liberares, conduceret ad impediendum naufragium. Unde sicut datur duplex causa per se; altera quidem per se physica, sive physicè per se connexa cum effectu, ut ignis cum combustione; altera per se moralis, licèt physicè per se inconnexa cum effectù, ut consilium de occidendo, quod physicè potest stare sine occisione; ita etiam datur duplex causa per accidens: altera quidem per accidens positivè juvans, ut gladius ad occisionem: altera verò per accidens positivè non juvans, ut nolitio succurendi naufraganti.

Supp. 4. Causam physicè per accidens posse 161.
fieri causam per se moralem, nimirum si adveniat obligatio, seu præceptum prohibens, ne ea causa apponatur eo fine, ne sequatur effectus. Dicitur *eo fine, ne sequatur effectus*; nam si causa ex alio fine prohiberetur, & non ex fine, ne iste effectus ponatur, tunc non esset causa per se moralis hujus effectûs; neque iste effectus ratione illius causæ, diceretur voluntarius in causa: v. g. Si hoc die prohibeatur cibus ratione jejunij, & non ratione temperantiæ, moderatè comedere cibum prohibitum, non est contra temperantiam, sed contra præceptum jejunii. Quòd autem causa per accidens physica fiat per se moralis, quando datur præceptum, aut obligatio non ponendi eam ex hoc fine, patet exinde, quia causa per se moralis est, quæ per se continet moraliter effectum, nimirum aut malitiam, aut bonitatem ipsius, ut pater in consilio: atqui causa, quæ apponitur ut affecta præcepto prohibente ex eo fine, ne detur iste effectus, continet malitiam effectûs: perinde enim se habet velle illam causam affectam præcepto, ac velle effectum. Sic perinde se habuit, quòd Adamus voluerit comedere pomum prohibitum, quod prohibitum erat eo fine, ne ipse, suique posteri amitterent justitiam originalem, ac velle eam amissionem, verùm de his latiùs à num. 166.

Supp. 5. Causam aliquam respectu agentis 162.
conducere posse ad duplicem valdè diversum effectum; quorum unus neque per se, neque ex intentione agentis inducat alterum; quo in casu, si agens apponat causam ex jure, quod habet intendens hunc, & non alterum effectum, ea causa, ut ab eo agente procedens affecto tali jure, erit causa per se effectus intenti, & causa per accidens effectûs non intenti: sicut enim causa per accidens affecta intentione, aut præcepto, fit ut procedens ab agente causa per se, ita causa per se nudata intentione in ordine ad istum effectum fit, ut procedens ab agente causa per accidens in ordine ad illum alterum effectum, dum apponatur ex intentione, & jure ad primum effectum, non autem ad secundum.

Exemplo explicatur vulgari apud Theolo- 163.
gos: vult aliquis irrigare hortum suum, ex quo effluas

effluet aqua in hortum vicinum Petri, irremediabiliter cum Petri damno; & aquam, quæ est causa duplicis effectûs, nimirum irrigationis tibi proficuæ, & damni Petri. Si tunc mittis aquam in hortum tuum ex jure, quod hîc, & nunc habes ad irrigandum, nequaquam desiderans Petri damnum, aqua ut à te ducta in hortum tuum erit causa per se irrigationis hortitui, & causa per accidens damni Petri, ideóque damnum Petri non erit tibi voluntarium, neque imputabile. Similiter Pater generat Filium ex jure, quod habet ad rem matrimonii; Proinde generatio prolis est illi voluntaria: at peccatum originale Filii non est voluntarium, neque imputabile parenti tuo. Quin potiùs neque homicario est voluntarium; cùm actus ille non sit prohibitus eo fine, ne detur originale, ex dictis num. 161. Rursus Deus producit creaturam ex jure causæ universàlis; quæ quidem creatura ex fragilitate sua peccat: tunc ad impletio muneris causæ universalis est Deo voluntaria, secus peccatum creaturæ, & sic de millenis aliis. His positis

164. Assero 1. cum Exim. Doct. disp. 1. sect. 4. contra aliquos, quos citat Salas tract. 3. disp. 1. sect. 3. Ut effectus sit voluntarius in causa per se, sive physica, sive morali, non requiritur præceptum vitandi causam, sed sat est, quòd ea causa, ut ab agente procedens sit causa per se effectûs prævisi. Prob. 1. Ut effectus ex appositione causæ per se sit effectivè, & affectivè à voluntate, non requiritur præceptum vitandi causam per se: si combustio ligni facta à Domino est effectivè, & affectivè à voluntate Domini, quin habeat præceptum vitandi eam combustionem: sic eleemosina collata à servo ratione præcepti in eum finem à Domino impositi, est effectivè, & affectivè à voluntate Domini, quin detur præceptum prohibens illud mandatum: atqui ex eo, quòd effectus sit effectivè, & affectivè à voluntate, est voluntarius; ergo ut effectus sit voluntarius in causa per se, non requiritur præceptum vitandi causam.

165. Prob. 2. Voluntaria procuratio effectûs, qui ex causa per se prævidetur processurus, reddit voluntarium effectum in causa, à qua procedit: atqui ad voluntariam procurationem effectûs per positionem causæ per se, ut ab agente procedentis, ex qua effectus prævidetur processurus, non requiritur præceptum vitandi eam causam, ut ex ipsis terminis constat; ergo ut effectus sit voluntarius in causa per se, sive physica, sive morali, non requiritur præceptum vitandi causam. Consequentia tenet, & major patet; nam quando datur voluntaria procuratio effectûs, non potest effectus, qui apponitur, non tribui procuranti, ex cujus influxu procedit, atque cùm voluntariè procuret, erit subinde effectus affectivè, & effectivè à voluntate procurantis. Minor etiam constat, quia non potest aliquis voluntariè procurare causam per se, quam videt tendere ad positionem effectûs, quin illud sit effectum procurare eadem voluntate, qua causam apponit; si illâ non apponat ex jure ad alterum effectum, & per accidens in ordine ad istum ex dictis à num. 162. Sic qui videt projiciendo sagittam occisurum hominem, non potest in casu, de quo loquimur, velle sagittam mittere, quin etiam dicatur homicidium illud procurare; ergo &c. Conf. Opiniones liberæ nostræ honestæ, sunt Deo voluntariæ: quatenus ortæ ex inspirationibus, quas ad illas infundit, quin habeat præceptum, aut obligationem eas infundendi; ergo &c.

Assero 2. cum Exim. Doct. disp. 2. sect. 4. & communi Theologorum contra Vasquez, Ribadeneiram, & aliquos Recentiores, effectus est voluntarius in causa per accidens, quando apponitur causa, quæ prohibita est eo fine, ne sequatur effectus; vel quando apponitur cum intentione, ut ex ea oriatur effectus, qui ab ipsa procedit. Prob. 1. Effectus, qui procedit ex influxu causæ per accidens, verè est effectivè à voluntate illam apponente: insuper si ponatur cum intentione, ut detur effectus, vel cum prohibitione, ne ex illa sequatur effectus, talis effectus est affectivè à voluntate, sed ex eo, quòd sit effectivè, & affectivè à voluntate, est voluntarius; ergo &c. Minor, & consequentia tenent. Major autem patet, quia licèt ille, qui apponit causam per accidens, secluso omni præcepto, atque intentione, ut ex illa procedat effectus, non censeatur in judicio prudentum velle, sed merè permittere effectum: attamen quando quis apponit, & vult causam, quæ illi prohibita est, ne ex illa sequatur effectus, aut eam apponit cum intentione, ut effectus sequatur, perinde se habet in judicio prudentum, velle tunc apponere causam, ac velle ponere effectum: atqui perinde se habere velle causam affectam intentione, aut præcepto, ac velle effectum, est effectum procedere affectivè, & effectivè à voluntate in causa, ut affecta ea intentione, aut præcepto; ergo &c. 166.

Prob. 2. Causa ut affecta intentione, aut præcepto prohibente eo fine, ne detur effectus, est causa per se moralis effectûs: sed effectus est voluntarius in causa per se, sive physica, sive morali, ut constat à n. 164. ergo &c. Prob. Maj. Si causa sit prohibita sub gravi eo fine, ne detur homicidium, qui apponeret eam causam, ex qua sequitur homicidium, peccaret graviter peccato homicidii, non minùs, quàm ille, qui cum plena deliberatione poneret causam per se physicam homicidii: si verò causa esset prohibita sub levi, qui apponeret illam causam, peccaret leviter, non minùs, quàm ille, qui apponeret cum remississima, & nondum semiplena deliberatione causam per se physicam, ut fatentur ipsi adversarii. Quod idem est, quando causa illa apponitur cum intentione, ut ex illa procedat effectus: sed in hoc stat, ut illa causa ut affecta intentione aut præcepto, sit causa per se moralis effectus, ut constat ex num. 161. ergo &c. Quod autem ea causa posset frustrari effectu suo, non impedit, ne effectus sit volun- 167.

tarius, quando causa non frustratur effectu, sed illum potiùs obtinet, ut patet in consilio, præcepto, & mandato, quæ frustrari quidem possunt effectu suo, & tamen si effectum obtineant, apud omnes effectus est voluntarius ratione consilii, præcepti, aut mandati.

168. Fit 1. Voluntatem superioris non minùs destinare, & determinare causam per accidens, ut sit causa per se moralis inductiva sui effectûs, quàm destinet illam intentio ipsius subditi, qua eam causam apponeret ad inducendum effectum: sic licèt ramo appenso ad januam accidentaliter adveniat, quòd significet vinum venale, posita tamen voluntate, & præcepto Principis, ita hæc causa fit per se moralis, repræsentátque vinum venale, ac si omnes subditi conveniissent, ut illud repræsentaret: intentio siquidem Principis, utpote interpretativa intentio subditorum, perinde se habet quoad hæc munera, ac si esset subditorum intentio; cumque ex intentione subditorum causa physica per accidens fiat causa moralis per se, pariter fiet causa moralis per se ex præcepto principis, aut superioris. Hæc autem est ratio, quare licèt ramus sit causa accidentalis ad causandum in vidente cognitionem vini venalis; ut affectus tamen institutione Principis, aut intentione subditorum est causa per se moralis causativa cognitionis vini venalis.

169. Fit 2. Licèt comedere carnem in quantitate aliàs modica, per se non sit contra virtutem temperantiæ: posito tamẽ præcepto prohibente comestionem carnis ob finem temperantiæ, v. g. die Veneris, illum, qui die illa comederet carnem cum cognitione talis præcepti, commissurum verum peccatum intemperantiæ. Ad eum planè modum, quo omissio operis servilis non est per se destinata ad cultum Dei; posito tamen præcepto eam præcipiente, die v. g. Dominica, ex fine cultûs Dei, jam talis omissio ut affecta illo præcepto, manet per se materia religionis, & qui tali die efficeret opera servilia, committeret verum peccatũ irreligionis, & sic de millenis aliis: quo fit, ut materia præcepti per se maneat destinata in linea morali ad finem præcepti; unde, si est mandatum præcipiens, sufficit eam causam rectè apponere, ut effectus imputetur ad laudem; si est mandatum prohibens, est quoque sufficiens, si apponatur, ut effectus imputetur ad vituperium.

170. Fit 3. Ablata intentione, aut præcepto, non dari obligationem impediendi causam, quæ obligatio reverâ dabatur, dum causa afficiebatur intentione, aut præcepto. Atque exinde causa nudè sumpta, quæ non est causa per se effectûs, ut affecta intentione, aut præcepto, rectè constituitur causa per se moralis effectûs. Explicatur aliis exemplis: non minùs voluntas Adami est causa accidentalis nostri moralis consensûs; & voluntas Petri, qui tutor est Joannis, non minùs est causa accidentalis consensûs moralis Joannis, quàm quævis alia causa accidentalis sit causa per accidens sui effectûs: atqui ex vi institutionis Dei constituentis nostras voluntates in voluntate Adami, & ex vi institutionis Reip. constituentis Petrum tutorem Joannis, consensus Adami per se tribuitur nobis, nosque verè peccamus in Adamo; & consensus tutoris verè tribuitur pupillo, estque moraliter pupilli consensus; ergo eodem modo causa, quæ nudè sumpta est causa per accidens effectûs, affecta tamen intentione, aut præcepto, manet causa per se moralis talis effectûs.

SECTIO II.

Solvuntur Oppositа.

OBjic. 1. contra primam assertionem. Deus apponit in rerum natura voluntatem humanam, quæ est causa per se peccati; cùm ex fragilitate sua magis inclinet ad positionem, quàm ad omissionem peccati: atqui peccatum non est Deo voluntarium; ergo ut effectus sit voluntarius in causa, non sufficit apponere causam per se effectûs, nisi insuper causa illa sit affecta præcepto prohibente, ne apponatur eo fine, ne ponatur effectus. Conf. 1. Deus pro suo libito producit in nobis cognitiones turpes, & motus appetitûs; & voluntatis inclinantes ad peccatum, qui proinde sunt causa per se peccati: atqui Deo non est voluntariam peccatum; ergo &c. Conf. 2. Saltem voluntas humana est causa per se alicujus venialis: atqui Deo nullum peccatum, quantumvis veniale est voluntarium; ergo &c. 170

Resp. dist. maj. quæ est causa per se peccati, quatenus à Deo procedit, neg. quatenus procedit infecta ab Adamo, conc. maj. & concessa min. neg. conseq. Ratio est, quia natura rationalis, ut à Deo procedit, præcisim à peccato originali, quo infecta est, haberet vires non solùm physicas, verùm etiam morales ad quæcumque peccata vitanda, ut constat à num. 89. De Beatitudine. Unde effectus procedens ab illa ut infecta, nequit esse Deo voluntarius. Quin potiùs ea causa procedit à Deo ex jure causæ universalis, cujus ad implerionẽ intendit Deus, non autem peccátum, ac proinde ut à Deo procedens non est causa per se, sed causa per accidens peccati, ut à n. 162. Ad primam confirmationem neg. maj. Deus enim non potest pro sua voluntate, atque ex pura sua determinatione producere in nobis illas cogitationes practicas, & turpes motus, sed ex titulo causæ universalis permittit eas quandóq; mediis suggestionibus à Dæmone induci, vel à verbis turpibus, aut aliis actionibus liberis hominum; quandóque verò ab aliis causis necessariis inducuntur, quibus, & non Deo, muneri causæ primæ satisfacienti imputari possunt ex dictis eo num. 562. 171

Sic rubigo ferri, ut diximus cum D. Thoma n. 96. de Beatitudine, non quidem artifici ex officio, suo ad alios fines illud conficienti, sed tali limitatæ naturæ ferri imputatur. Ad eum planè modum, quo non sunt à voluntate patris pecca- 172

ta, quæ prævidentur ex punitione filii, quem punit, ut suo muneri satisfaciat: idem esto de judice respectu rei, & de chirurgo, qui ut muneri suo satisfaciat medendô aliquas partes ocultas, patitur contra suam voluntatem aliquem motum inordinatum. Unde sicut causa per accidens affecta intentione, aut præcepto fit causa per se; econtra causa, quæ aliunde posset esse per se, affecta tamen obligatione, aut jure eam apponendi ad satisfaciendum muneri apponentis, manet respectu ipsius causa per accidens. Proindè aliud est requiri præceptum non apponendi causam, ut effectus sit voluntarius in causa per se; aliud verò dari justum titulum apponendi causam, ne causa ut ab apponente inducta sit causa per se effectûs: licèt enim hoc secundùm sufficiat, ne effectus sit voluntarius in appositione causæ, at non requiritur illud primum, ut sit effectus voluntarius: quòd nempe causa per se sit affecta præcepto illam omittendi. Exinde

174. Ad secundam confirmationem dist. maj. est causa per se ut à Deo procedens, neg. ut ex sua ipsa natura aliquando succumbens in ordine ad aliquod veniale vagè sumptum, si speciali Dei gratia non prævenjatur, omitto majorem, & conc. min. neg. consequentiam. Ratio est, quia Deus nequaquam apponit voluntatem creatam ex fine, ut operetur, succumbendo quandóque, & peccando; sed ex fine adimplendi munus causæ primæ conferentis unicuique rei, quod ipsi debetur ex dictis à num. 162. Unde quòd voluntas quandóque succumbat, non quidem Deo, sed ipsi voluntati imputandum est, quæ, quando succumbit, libera erat à necessitate, ne succumberet, & ad istum finem à Deo liberè constituta: etenim absque libertate ad omittendum peccatum voluntas non peccat; si autem aliquando peccat, nulla est necessitas, nisi illa, in qua voluntas prolibito suo se introduxit, juxta dicta n. 148. & 155.

175. Objic. 2. contra secundam assertionem. Effectus causæ per accidens non magis procedit à voluntate, quando superadditur præceptum, aut intentio effectûs, quàm procedebat, quando neq; aderat tale præceptum, neq; talis intentio: atqui quando non aderat præceptum, aut intentio effectûs, nô erat voluntarius ratione causæ per accidens; ergo neq; erit voluntarius posita tali intentione, aut præcepto. Prob. maj. Præceptum aut intentio effectûs, nullam vim superaddit causæ per accidens in ordine ad causandum effectum; ergo non magis procedit effectus causæ per accidens à voluntate, quando superadditur præceptum, aut intentio effectûs, quàm procedebat, quando neque ea intentio aderat, neque præceptum. Resp. neg. maj. ad probat. dist. ant. Nullam vim superaddit ad causandum effectivè, conc. ad causandum affectivè, neg. ant. & conseq. Ratio est, quia secluso præcepto, aut intentione effectûs, solum procedebat effectus à voluntate effectivè mediâ causâ per accidens: posito verò præcepto, aut effectûs intentione, jam procedit à voluntate non solùm effectivè, sed etiam affectivè, cũ procedat peccaminosè modo, quo antea non procedebat: in quo stat, quòd effectus sit voluntarius, & quòd præceptum, & intentio superaddant vim in linea morali causæ per accidens.

Obj. 3. Secluso præcepto effectus causæ per 176.
accidens non erat voluntarius in causa; ergo neque positô præceptô. Prob. conseq. Præceptum retrahit, & non ordinat voluntatem ad effectum; ergo si seclusô præceptô effectus non erat voluntarius in causa, neq; erit voluntarius posito præcepto. Conf. Præceptum non est processio effectûs à voluntate; ergo si ante præceptum non erat voluntarius effectus, neque erit voluntarius posito præcepto. Hoc argumentum si bene expendatur, hæresim probat, nimirum non esse peccaminosam transgressionem præcepti. Resp. Deinde conc. ant. & neg. conf. Quia neque causa per se ordinat voluntatem ad effectum modo imputabili, de quo loquimur: sed voluntas ipsa media sua volitione se ita ordinat ad effectum, amplectendo causam per se, vel non resistendo illi, quod sufficit, ut in illa causa sit voluntarius effectus. Pariter, licèt præceptum retrahat, & non ordinet imputabiliter voluntatem ad effectum; at constituit causam per se moralem effectûs, ut constat à n. 166. Proindéq; voluntas amplectendô illam causam, atq; secundùm illam operandô, ordinatur imputabiliter ad effectum, ex quo effectus manet voluntarius in illa causa. Ad confirm. conc. ant. & neg. conf. Quia processio est ordinatio imputabilis voluntati ad effectum, quod, licèt non conveniat præcepto, convenit tamen voluntati operanti ex causa affecta tali præcepto, ut constat ex dictis.

Obj. 4. Ex quodam Recentiore. Obligatio 177.
impediendi causam per accidens, ex qua prævidetur effectus, orta ex voto speciali, non reddit effectum voluntarium in causa; ergo neque obligatio orta ex præcepto. Consequentia tenet, quia non est minor vis in obligatione sive oriatur ex voto, sive ex præcepto. Antecedens verò probatur. Si obligatio voti causam alioquin per accidens redderet causam per se, vovens vitare causam per accidens pollutionis prævisæ, & eam applicans, ratione voti redderetur sibi pollutio in causa voluntaria, & procurata; atq; adeò peccaret non solùm contra votum, sed etiam tanquam voluntarius pollurionis procurator, & incideret in pœnas contra illius procuratorem latas, sed hoc absurdũ videtur; ergo &c. Conf. Sicut rationi voti non magis procedit à voluntate effectûs causæ per accidens, ita etiam non magis procedit à voluntate ratione præcepti; ergo æqualiter se habent.

Resp. neg. ant. ad probationem dico, illum 178.
effectum fore voluntariũ in causa per accidens, quatenus affecta voto, ut satis constat à n. 166. An autem ita peccans incurrat pœnas latas contra voluntarios pollutionis procuratores, non est ita certum. Constitutiones enim imponentes

in

in aliqua communitate reservationem, & alias pœnas propter lapsum carnis voluntarium, solùm loquuntur de voluntarietate subsecuta ex actione contraria obligationibus illius communis status, quem habet ille, qui peccat: sunt equidem generales, & obligant æquè omnes in illa communitate contentos. Cùm autem illa voluntarietas non oriatur ex actione contraria obligationibus ejus status communis, sed ex actione contraria obligationi, quam non quidem status communis, sed ipse peccans sibimetipsi imposuit, ideo in eo casu sic peccans non incurreret illas pœnas.

179. Si autem constitutio aliqua ferret illas pœnas contra quemcunque lapsum carnis voluntarium ex quacunque voluntarietate, sive ratione obligationis generalis, sive specialis provenientem, tunc incurrerentur illæ pœnæ. Exinde ad confirmat. neg. suppositum antecedentis; quia sicut ratione præcepti effectus causæ per accidens non solum procedit effectivè, sed etiam affectivè à voluntate; ira ratione voti, ut constat ex dictis; ac proinde ratione voti, & præcepti magis procedit effectus à voluntate, quàm sine illis.

180. Obj. 5. ex eodem Recentiore. Ex nostra sententia sequuntur plura absurda; ergo non est tenenda. Prob. antecedens: primum & maximum est, forè causaliter voluntaria Gubernatori civitatis v. g. homicidia, quæ prævidentur, sequi ex libera omissione diligentiæ, quam ex munere tenebatur apponere: id sequi ex nostra sententia certum est; esse autem absurdum, inde constat, nam vel eo talis Gubernator manebit irregularis, quod nemo dixit, vel per homicidium liberè, & voluntariè causatum non incurritur irregularitas, quod nemo dicet. Secundùm, & non minùs sit, forè ut, qui lege charitatis tenetur vitare causâ per accidens, ex qua præsumit sequi vel mortem, vel furtum, vel damnum alterius, & tamen adhibet, sit voluntaria causa mortis, furti, aut damni alieni; atque adeò, ut subjaceat Ecclesiasticis pœnis, & obligationi restituendi. Quòd si id negatur, & meritò, unum è duobus dicendum est, vel voluntariam causam mortis, aut damni iis non subesse, quod nemo audebit dicere: maximè post damnatas ab Innoc. XI. Propositiones, vel ex obligatione vitandi causas per accidens, non reddi effectum causaliter voluntarium, quod est contra nos; ergo &c. En argumentum, quod multùm laudat iste Recentior, ideóque nequidquam omitterem similibus omnino verbis illud proposui.

181. Resp. neg. antecedens: ad probationem conc. primam sequelam: ille equidem, Gubernator incurreret irregularitatem, ut constabit satis à num. 183. Ex quo tota argumenti vis evanescit. Ad secundam sequelam dist. antecedens, incurret irregularitatem in circumstantiis, in quibus apponit causam, & peccat graviter solùm contra charitatem, neg. in circumstantiis, in quibus apponit causam, & peccat graviter contra justitiam, sive quintum præceptum Decalogi, conc. antecedens, & neg. consequentiam. Quia cùm in illis circumstantiis peccet graviter contra justitiam, jam est prohibita graviter ea causa ob finem, ne sequatur homicidium, sive ob rationem justitiæ, ac proinde incurret irregularitatem. Cæterùm, ut in re adeò gravi non appareat responsio liberè data, legatur Leander à SS. Sacramento Tom. de Cens. Tract. 2. de Irreg. disp. 9. q. 4. ubi quærit, an ut homicidium inducat irregularitatem, debeat esse factum contra justitiam, contra primum Decalogi præceptum?

Respondet per hæc verba. Resp. affirmativè. Itaque ut quis fiat irregularis ex homicidio, necessum est, quòd homicidium sit contra quintum Decalogi præceptum, hoc est contra justitiam, & non tantùm contra charitatem. Quare qui occidit aliquem defendendo se cum moderamine inculpatæ tutelæ, non fit irregularis, etiamsi ex summo odio invasorem iniquum occidat. Sic latè Molina Tract. 3. disp. 33. memb. 5. à num. 4. & disp. 76. à num. 3. Sailus lib. 7. c. 1. n. 4. & 5. Giballinus de Irreg. c. 4. q. 1. num. 8. Diana P. 4. Tract. 2. Resol. 72. & alii. Hæc Leander. Ex quibus discere potest Recentior iste, quomodo possit esse homicidium voluntarium, & contra charitatem, quin irregularitatem inducat, si tunc non sit contra justitiam, ne in propositionibus ab Innoc. XI. damnatis ullam reperiet laudatus Recentior, quæ hanc responsionem vel in minimo lædat. Quænam autem sint circumstantiæ, in quibus apponendo causam graviter quis peccet contra primum præceptum Decalogi, vel quando sufficiat, quòd causa sit prohibita ob periculum homicidii, tradunt latè Sailus lib. 7. de Cens. Leander à q. 91. & Exim. Doct. tota disp. 45. & hæc satis sint pro responsione, quæ supperebat ad secundum absurdum intentum ab arguente.

Cæterùm, ut responsio nostra, qua n. 181. satisfecimus primò absurdo, manifestiùs appareat, expendamus breviter vim argumenti. Duplex enim est causa per accidens, ut constat ex num. 160. Altera quidem purè omissiva, quæ positivè non concurrit ad effectum; altera non purè omissiva, quæ ad effectum etsi per accidens concurrit positivè. Ex causa purè omissiva infert contra nos citatus Recentior primum absurdum, nempe quòd Gubernator civitatis esset irregularis quando prævidet, sequi homicidium ex omissione diligentiæ, quam ex munere suo tenetur apponere, & non apponit; quod, ut ipse ait, *nemo dixit*, Vel infertur, quòd ex illo homicidio voluntario non sequitur irregularitas. *Quod nemo dicet*; fateor ingenuè, me non posse satis mirari ea verba, *nemo dixit*, & *nemo dicet*, tanta cum satisfactione prolata.

Legatur Exim. Doct. tom. de Cens. disp. 45. sect. 4. ubi quærit, utrùm per omissionem obviandi homicidio incurratur hæc irregularitas. Ibi enim num. 2. hæc habet: *Distinguendum verò est de duplici obligatione charitatis, qua com-*

communis eſt omnibus proximis, & juſtitiæ commutativæ, quæ naſcitur ex officio Prætoris v. g. *vel alio ſimili, vel alio juſto pacto.* Exinde num. 3. ait: *Dico ergo* 1. *Quando quis ſolùm peccat contra charitatem, non impediendò homicidium, non fit irregularis.* Rurſus num. 5. ait: Dico 2. *Quando intervenit obligatio ex juſtitia, tunc per omiſſionem defenſionis, incurritur irregularitas.* Citatque Exim. Doct. pro ſua ſententia ſeptem auctores, quibus addo Suilum lib. 7. Theſ. cap. 4. num. 3. pro ſe afferentem 14. auctores, ex quibus concludit num. 4. per hæc verba: *Hinc judex, vel Gubernator non obſtans, & per injuſtam omiſſionem innocentes non defendens (ſi commode poteſt ſine gravi damno ſuo) moraliter concurrit contra juſtitiam, & fit irregularis. Si quis injuſte occidatur, aut mutiletur.* Idemque tuentur communiter DD. Navarrus, Hnriquez, Avila, Toletus, Bonacina, quos citat, & ſequitur Caſtropalao diſp. 6. de Cenſ. pag. 15. Part. 7. num. 2. Videas nunc, quantam vim habeat contra nos illud *nemo dixit.*

185. Expendamus jam illud *nemo dicet*, an nimirum, in caſu, quo aliquis purè omitteret non impediendo, quandò ex juſtitia tenetur impedire homicidium, ſint DD. qui affirment excuſari ab irregularitate. Affirmat excuſari Anton. 3. Part. Tit. 28. cap. 28. in principio, Armilla, Tabiena, Garpar Urtado apud Caſtrop. diſp. 6. pag. 15. §. 7. n. 3. qui hanc ſententiam probabilem judicat. Ratio eorum eſt, quia non incurritur irregularitas, niſi in caſibus à jure expreſſis: ſed nullus eſt textus, qui propter homicidium imponat irregularitatem, niſi illi, qui fuerit cauſa illius poſitivè, quod probant expendendò omnes textus juris ad præſens inſtitutum pertinentes; ergo &c. His addo Innocentium, Albericum, Hoſtienſem, Tiraquellum, Luiſium, Turrianum, Vaſquez, & Joannem Præpoſitum, quos citat, & ſequitur Leand. diſp. 10. per 3. quæſt. Si ergo, quod infertur ex illatione illius argumenti, tot auctores concedent, & dicent, quomodo erit verum, quod *nemo dicet?*

186. Propter utilitatem doctrinæ moralis procedamus ulteriùs ad aliud punctum, quod tangitur in argumento, an ſcilicet aliæ pœnæ eccleſiaſticæ incurri deberent, ſi effectus eſſet voluntarius in cauſa per accidens, vel purè omiſſiva, vel etiam poſitiva? Reſp. attendendum eſſe qualitatem delicti, & videndum, an pro tali delicto, ſit impoſita à jure, vel ab homine aliqua pœna, vel cenſura: neque in his conſtitui poteſt alia regula generalis; nam cenſura aliquando fertur non ſolùm contra poſitivè concurrentes, ſed etiam contra omittentes. Sic in Capit. *Adminiſtratores* cauſ. 23. quæſt. 5. excommunicantur Principes, & poteſtates ſæculares, qui ter moniti ab Epiſcopo omittunt defendere Eccleſiam, protegere viduas, & pupillos, extirpare vitia, quæ Remp. perturbant, ut latrocinia, & ſimilia. In Tridentino ſeſſ. 25. cap. 5. excommunicantur Magiſtratus, qui requiſiti ab Epiſcopo, non adjuvant illum in clauſura monialium.

Tum etiam in Capit. *quantæ* de ſententia excommunicationis in 6. non ſolùm. qui percutit Clericum, ſed etiam, qui ex juſtitia tenetur impedire, & non impedit percuſſionem, excommunicatur. Unde cùm pro variis criminibus, ſive poſitivis, ſive omiſſivis, diverſis virtutibus oppoſitis, ſit impoſita cenſura, quærendum eſt, an pro tali crimine in particulari ſit impoſita, an pro crimine ex concurſu omiſſivo, an ex poſitivo. Si impoſita ſit, incurretur: ſecus, ſi non ſit impoſita. Sed quid exinde contra nos? Si enim ex incurſione cenſuræ arguenda eſt ratio voluntarii, ex ſuo ipſo ratiocinio convictos haberemus adverſarios: quandoquidem ex homicidio non impedito, quod impediri debebat, incurritur cenſura, ut conſtat ex teſtibus à nobis allatis, atqui, ut adverſarii fatentur, id, propter quod incurritur cenſura, eſt voluntarium; ergo homicidium in non impeditione, ſive in omiſſione prohibita eſt voluntarium. En adverſarium proprio ſuo laqueo irretitum. 187.

Ultima difficultas, quæ proponitur in argumento, eſt circa onus reſtitutionis. An ſcilicet, qui apponit cauſas per accidens in circumſtantiis, in quibus ſolùm ſunt prohibitæ ratione charitatis, ſi exinde ſequatur furtum, teneatur ad reſtitutionem? Docent plures, te in tali caſu non teneri, licèt apponeres (ut addunt aliqui) illam cauſam ex intentione damni, & cum ipſius prævisione. Ratio eorum eſt, quia ad incurrendum onus reſtitutionis, non ſufficit quodcunque voluntarium, intentio, vel prævisio, ſed requiritur actio externè damnificativa, quæ vel phyſicè, vel moraliter ex ſe ſufficienter influat in damnum proximi; atqueadeò ſecundùm ſe conſiderata ſit contra juſtitiam; cumque nulla talis actio ſit in caſu propoſito, ideo, ajunt, ex illa non incurritur onus reſtitutionis. Ita Tambur. in Decal. lib. 8. Tract. 3. cap. 2. & lib. 6. c. 4. §. 1. num. 3. & 6. Dicaſtiglio lib. 2. de Juſt. Tract. 2. diſp. 4. dub. 8. n. 131. plures citans pro hac ſententia. Videatur Caſtrop. de Benef. Eccleſ. Tract. 13. diſp. 2. Part. 11. §. 5. 188.

Neque apud ipſos citatos auctores tenet paritas de irregularitate, quia pro incurrendo onere reſtituendi, nulla ſpecialis legis diſpoſitio poſitiva adeſt. Proindeque recurrendum eſt pro illa obligatione ad id, quòd eſt de jure naturæ; nempe ad ſufficientiam influxûs in damnum illatum, ut ajunt Tamburinus, & Dicaſtiglio. At cùm pro irregularitate recurrendum ſit ad diſpoſitionem juris, in quo irregularitas eſt impoſita propter homicidium voluntarium, ſive à te volitum, & aliquomodo cauſatum, ſeu ocaſionatum contra juſtitiam, atque totum hoc repe- 189.

reperiatur, quando quis apponit causam per accidens cum intentione effectûs prævisi, vel quando causa prohibita est propter periculum homicidii, nullum est caput, ex quo possis tunc ab irregularitate excusari. Ita Card. de Lugo de justitia, & jure disp. 8. sect. 6. n. 78. & alii, quos affert Leander Tract. 2. de Irreg. disp. 10. q. 82.

190. Fit 1. Non esse Domino voluntarium furtum servi, quando absque intentione furti, relinquit aream apertam, ut de servi fidelitate experimentum capiat; & servus ea occasione furatur. Ratio est, quia illa apertio arcæ solùm fuit causa per accidens furti non prohibita Domino, nec posita cum intentione furti, ac proinde effectus in illa causa non potuit esse Domino voluntarius. Idem esto de custode vinearum se abscondente, non quidem cum intentione, ut viatores furentur, sed cum intentione capiendi eos, si fortè ad furandum ingrediantur. Nec erunt voluntaria fœminæ peccata juvenis, qui eam turpiter desiderat, dum adit Ecclesiam; cùm ipsa neque intendat ea prava desideria, neque aditus ille sit causa per se, sed per accidens turpium desideriorum juvenis. Essent autem fœminæ illi pravi affectus juvenis voluntarii, si ipsa cum eorum intentione adiret, vel si aditus esset illi justè prohibitus, ne ea prava desideria sequerentur.

191. Fit 2. Non esse voluntarium effectum apponenti causam per accidens sine prohibitione, & sine intentione effectûs, quamvis ipse habeat complacentiam in effectu. Ratio est, quia, cùm complacentia non sit inductiva effectûs, sed potiùs illius existentiam supponat, atque in illum, ut in objectum purè tendat, effectus ratione illius complacentiæ non est affectivè à voluntate, ac proinde neque voluntarius. Idem esto de eo, qui absque obligatione justitiæ, & absque intentione effectus omitteret interponere suas preces apud judicem, per quas prævidet liberandum reum, qui illis omissis capite damnandus est: unde ille non incurreret irregularitatem. Quinimò, cùm irregularitas per delictum contracta ex homicidio voluntario (non loquimur de irregularitate ex bello justo, aut ex defectu lenitatis comprehendente ministros justitiæ) supponat peccatum grave, & aliquomodo contra justitiam, docent plures cum Leandro citato excusari etiam à tali irregularitate Christianos remigantes in Triremibus Turcarum, eosque, qui ex consilio medici ministrant cibum, vel potum infirmo, vel illum juvant ad sublevandum, aut alia similia faciunt; tum etiam confessarium, qui exhortatur judicem ad suum munus adimplendum. Ratio eorum est, quia, cùm istæ actiones non sint peccaminosæ contra justitiam, imò fortasse neque in ulla materia venialiter malæ, non est, unde propter illas incurratur onus irregularitatis, licèt ex illis mors alicujus per accidens sequeretur.

Fit 3. Esse voluntarium effectum, v. g. homicidium illi, qui apponit causam per accidens cum intentione effectûs, vel quæ prohibita erat ratione periculi, sivè ne ex illa sequereur effectus. Ad hunc casum pertinent plures venditores, qui lege, aut juramento prohibentur aliqua vendere propter speciale periculum. v. g. Pharmacopolæ tenentur ex juramento præstito non vendere medicamentum ex iis, quæ deserviunt ad abortum, nisi ex præscripto medici, atque ad idem tenentur sub excommunicatione, & aliis pœnis ex præcepto Sixti V. Discrimen autem inter juramentum illud, & hoc præceptum Sixti datur ab aliquibus in eo, quòd ex vi juramenti, si adsit præscriptum medici, & nulla adsit ratio positiva ad suspicandum, quòd tale medicamentum exigitur ad abortum, potest pharmacopola sine ulteriori diligentia illud vendere: at ratione præcepti requiritur ulterior diligentia, qualis est, ut informatus ab æmente judicet nullum esse morale periculum: quòd quidem discrimen in aliquibus regionibus ex communi praxi confirmatum ostenditur. Legatur Leander tract. 2. de Irreg. disp. 10. q. 82.

DISPUTATIO VI.

DE ALIIS SPECIEBUS VOLUNTARII.

193. PLura de pura omissione libera pertractant in præsenti auctores, qui eam possibilem judicant. Plures Thomistæ censent cum Gonetto disp. 1. art. 3. §. 3. Non esse voluntariam independenter à præcepto. Alii verò cum Ex. Doct. disp. 1. sect. 5. supp. ejus possibilitate docent, independenter à præcepto non minùs esse voluntariam, quàm liberam, cùm voluntas se exercens liberè purè omittendò, plusquam permissivè se habeat in ordine ad illam omissionem; quandoquidem voluntas hic, & nunc liberè omittens non solùm est potens omittere, sed etiam actu ex sua libertate omittens, ac proinde eo modo, quo reverâ imputatur, apud eos Doctores, pura omissio voluntati se habenti liberè, ita etiam voluntarium purè omissivum, imputabitur voluntati liberè se habenti: nos autem, qui puram omissionem liberam reputamus chimæram, ut infrà constabit, hanc quoque controversiam de suppositione impossibili puræ omissionis liberè prætermittimus, ut ad reliquas voluntarii divisiones perveniamus. Insinuabo breviter vel quæ jam à nobis data sunt suprà, vel quæ facili negotio possunt expediri, ut ad voluntarium præsumptum, in quo est major apud auctores difficultas, progrediamur.

***

SE-

SECTIO I.

De voluntario actuali, habituali, virtuali, morali, & præsumpto.

194. SUpp. 1. Voluntarium actuale stare in affectu actuali voluntatis, sive explicito, & formali, sive interpretativo, & virtuali, sive in se, sive in causa, de quo hucúsque latè egimus, proindéque opus non est ad hanc voluntarii divisionem alia superaddere; satis enim sunt ad hæc voluntaria intelligenda, quæ circa illa hucúsque tradidimus, tam circa ea, quæ fiunt ex scientia, tam circa illa, quæ fiunt ex ignorantia.

195. Supp. 2. Voluntarium habituale stare in eo, quòd volitio præcesserit, & quòd per contrarium actum, quo reputatur, quasi non extitisset, retractata non fuerit. Ratio est, quia perseverantia habitualis alicujus volitionis illa est, ratione cujus jure dici potest, voluntatem nunquam contradixisse præviæ suæ amplexioni objecti, aut fugæ, tali actu, quo reputetur, quasi non extitisset: atqui, quando volitio sive fugæ, sive prosecutionis objecti præcessit, & retractata ita non est, verè dici potest voluntatem nunquam contradixisse præviæ suæ fugæ, aut præviæ suæ amplexioni objecti: si autem aliquod ex iis duobus deficiat, eo quòd vel volitio nunquam extiterit, vel jam retractata fuerit, retractatione superiùs exposita, illud verè dici non potest; ergo hæc duo requiruntur, & sufficiunt, ut volitio aliqua physicè præterita habitualiter perseveret. Quapropter in dormiente, & amente perseverat habitualiter intentio, quam ante somnum, & amentiam habuerunt, & non retractaverunt, quæ quidem licèt non sufficiat ad ministrandum Sacramenta: vel ad agendum aliquid requisitum ad intrinsecum Sacramenti constitutivum, sufficit ad purè recipiendum: sic adultus verè baptizatur, dum habeat intentionem habitualem, quamvis non habeat actualem, aut virtualem, ut diximus in Tractatu de Sacramentis. Diximus suprà *retractata non fuerit tali actu, quo reputetur, quasi non extitisset*; quia, si aliquod voluntarium simul sit habituale, & morale, non sufficit quivis actus retractativus.

196. Supp. 3. Voluntarium virtuale esse illud, quod actu virtualiter perseverat ratione continuationis in effectibus à prævio voluntario formali descendentibus. Ratio est, quia illud est voluntarium virtuale, quod hìc, & nunc virtutem habet ad operandum acceptum à prævio voluntario formali: sed talem virtutem habere non posset, nisi perseveraret ratione continuationis in effectibus à prævio voluntario formali descendentibus, ut constat ex n. 13. & 146. ergo &c. Videantur ibi dicta, ex quib⁹ facilè apparebit, hujus voluntarii virtualis expositio.

197. Supp. 4. Voluntarium morale, prout contradistinctum à virtuali, & purè habituali, stare in effectu prævii voluntarii formalis, qui quidem effectus auferri non potest, donec tollatur, vel dissolvatur per relaxationem, dispensationem, aut condonationem, sive intrinsecam, sive extrinsecam, aut alio iis simili modo. Explicatur exemplis. Per peccatum aquirit Deus jus ad puniendum peccatorem, illumq; odio habendum, quo in jure inducto à peccato, quod quidem vocatur effectus peccati, perseverat moraliter peccatum præteritum, quamdiu Deus non cedit juri suo, vel jus illud non extinguitur per condonationem, aut gratiam cum illo incompossibilem. Pariter vi matrimonii inducitur vinculum indissolubile, quo in vinculo perseverat contractus matrimonii, donec per mortem conjugis vinculum dissolvatur. Similiter, quando promittis rem Petro, Petrus aquirit jus, ut rem illi rradas, si non cedat juri suo, quo in jure manet moraliter promissio. Eodem modo vi legis manent subditi obligati ad illam implendam, ideóque in illa obligatione perseverat moraliter lex, donec obligatio tollatur vel per relaxationem, vel per dissolutionem, & sic de aliis similibus, ut constat in voto.

198. Supp. 5. Voluntarium præsumptum contraponi expresso: v. g. Petis ab Episcopo licentiam ad audientes confessiones: si Episcopus expressis verbis dicat, volo, ut audies confessiones, vel tuæ petitioni capite annuat, vel licentiâ scripto tradat, vel quovis alio signo positivo externo, expresè manifestet consensum externum, illud dicetur voluntarium expressum Episcopi. Si verò nullum adsit signum externum manifestativum consensûs interni, sed solùm adsit præsumptio talis actualis consensûs, vel si non adsit præsumptio actualis consensûs, sit præsumptio de eo, quòd Episcopus haberet expressum consensum, si ea licentia peteretur, tunc quidem diceretur voluntarium præsumptum Episcopi: atque ex hoc duplici modo præsumendi, est quoque duplex voluntarium præsumptum.

199. Alterum quidem est voluntarium præsumptum *absolutum*, alterum verò *conditionatum*. Absolutum est, quando absolutè præsumitur in Superiore defactò adesse actualem consensum: v. g. quando petis aliquam licentiam à Superiore, præsumitur habere actualem consensum, & defactò illam tibi concedere eo ipso, quòd potens facilè negaret, ut negare debebat, si concedere nollet, non negat, sed omninò tacet. Pariter si præsente Episcopo, qui aliunde scit te non habere facultatem ad audiendam confessionem, accedas ad eam audiendam, & ille potens te facilè repellere, & non repellat, sed omninò taceat, præsumitur habere actualem consensum, ut saltem audias illam confessionem. Similiter, si in aliqua communitate Religiosi dare soleant sibi ad invicem, vel etiam externis aliqua munuscula monasterii, quam consuetudinem scit Prælatus, & potens eam repellere, non repellit, censetur actu tacitè consentire.

200. Ratio autem, quare hoc voluntarium absolutè præsumptum, prudenter inferat actualem superioris consensum, proindeque in iis, & similibus casibus locum habeat illa regula: *Qui tacet, consentire videtur*, ideo est, quia, ut habet alia regula: *Nemo præsumitur malus, nisi probetur*: atqui Superior, vel Episcopus, vel Prælatus, in casibus supra allatis, aliisque similibus, in quibus tacent, essent mali, si actu non consentiret, quandoquidem si non haberent actualem consensum, vi cujus licita fieret actio inferioris, peccarent tacendo, & non repellendo, cùm teneantur repellere, si consentire nolint: ergo ex eo, quòd non sint præsumendi mali, nisi probetur, præsumendum est habere actualem voluntatem, qua facultatem illam concedunt.

201. Voluntarium præsumptum *conditionatum*, tunc intervenit, quando non præsumitur actualis consensus absolutè, sed præsumitur consensus conditionatus, nimirum, quòd Legislator habuisset hunc actualem consensum pro hoc casu, si has præsentes circumstantias prævidisset: vel quòd Superior nunc concederet licentiam, si in istis circumstantiis peteretur: sic dicimus, Legislatorem non potuisse, vel saltem noluisse ad aliquem actum obligare propter circumstantias occurrentes, etiamsi alias talis actus sub generalibus verbis legis sit comprehensus, ideoque talis actus factus contra generalem legis tenorem, dicitur interpretativè voluntarius Legislatori, quia per epichiam præsumitur, quòd non comprehendisset illud sub lege, si has præsentes circumstantias prævidisset. Pariter inquit de Lugo, si religioso visitante magnum quemdã Principem, Princeps ab illo petat librum, vel reliquiarium, quod secum habet, traditio illa dicitur interpretativè voluntaria Superiori; quia si Superior has circumstantias prævidisset actualem consensum præbuisset ad traditionem.

202. Cæterùm, ut optimè notat Arriaga disp. 8. de Voluntario sect. 4. & prænotaverat priùs Ex. Doct. disp. 1. sect. 4. Tale voluntarium præsumptũ conditionatũ, non est absolutè voluntarium Legislatori, aut Superiori; potest enim occurrere ille casus, vel quando Superior dormit, vel quando Legislator mortuus est; cúmq; nullum habeant tunc actualem consensum neque directum, neq; indirectum, neq; in se, neq; in alio, quo velint actionem inferioris, vel subditi dici exinde non potest, quòd talis actio absolutè sit voluntaria Superiori, aut Legislatori. Quapropter dici duntaxat potest negativè voluntaria, talis nimirum, quæ prudenter non posset esse positivè involuntaria, si Legislator, aut Superior eas circumstantias actu prævideret. Unde totũ id, quod requiritur, ut prudenter dubitari non possit, quòd hic, & nunc Superior, aut Legislator quoad substantiam rei non essent rationabiliter inviti, si scirent me operari absque expressa licentia, totum hoc requiritur, ut ego ex hoc voluntario conditionatè præsumpto possim licitè exercere illas actiones, quæ; ut licitè exerceti possint, solùm requirunt, quòd Superior, aut Legislator non sint rationabiliter inviti. Vide à n. 206.

Exinde illæ actiones, quæ solùm sunt malæ, quia prohibitæ, fieri possunt ex voluntario præsumpto in illis circumstantiis, in quibus prohiberi non possent absque peccato, non solùm, quia prohibitio in illis circumstantiis nulla esset, sed etiam, quia nemo præsumendus est malus, nisi probetur: illæ autem actiones, quæ, ut licitè, & validè fiant, requirunt actualem, & absolutum consensum, non possunt licitè, & validè fieri ex solo voluntario præsumpto. Ideoque voluntarium præsumptum non sufficit ad valorem contractûs; cùm iste requirat consensum actualem internum externis signis manifestatum. Quapropter si quis nullatenus internè, sed fictè solùm externis signis in matronium consentiret, matrimoniũ nullum esset, quantumvis, qui sic consentiret, obligaretur ad contrahendum, sive ad eliciendum verum consensum à potestate ecclesiastica; sicut in contractibus civilibus obligaretur à potestate sæculari, qui fictè contraheret, cùm contractus verus præsumeretur, donec probaretur fictio. 206

Illæ autem actiones, quæ non solùm sunt illicitæ, & invalidæ, quia fiunt invito Domino, sed quia fiunt absque facultate, quæ positivè debebat à Superiore dimanare, quales sunt actiones jurisdictionis, aliæque similes, fieri nequaquam possunt licitè, & validè ex solo voluntario præsumpto conditionato; quandoquidem ex illo nulla dimanat re ipsa à Superiore facultas. Fieri tamen aliquando posse validè, & licitè ex voluntario præsumpto absoluto, docent aliqui; quia vel in eo casu descendit à Superiore absolutus consensus, vel in defectu illius contulit Ecclesia pro iis casibus jurisdictionem, ut alii contendunt. Videatur Arriaga disp. 8. de Voluntario sect. 4. & Castrop. de Sacramento Pœnitentiæ tract. 23. disp. unica. p. 14. Exinde oritur gravis difficultas ad statum religiosum præcipuè spectans, an scilicet possit religiosus expendere aliqua accepta ab amico, quin peccet contra votum paupertatis, si ea accipiat, & expendat ex voluntate Superioris conditionatè præsumpta; quatenus si ea licentia tunc peteretur, concederetur à Superiore? Pro cujus resolutione sit 207.

SECTIO II.

Quando liceat Religioso operari absque Læsione paupertatis ex voluntario præsumpto.

RAtio dubitandi est, quia, ut optimè ait Card. de Lugo disp 3. de Justitia, & Jure sect. 7. à num. 127. Votum paupertatis, ut ipso paupertatis nomine satis indicatur, ad hoc rendit, ut religiosus pauper reddatur; arqueadeò sicut pauper, qui nihil proprium habet, non potest uti rebus nisi ex voluntate Domini; ita religiosus, qui nihil habet, nec habere potest, non possit iis bonis uti, nisi ut pauper, hoc est ex voluntate

suntate Prælati, à quo pendet, sicut pauper à voluntate divitis. Exinde, cùm pauper quando aliquid accipit à divite, sciens, quòd si peteret, concederetur, non committat furtum, neque peccet graviter contra justitiam, neque teneatur ad restitutionem, ut plurium sententia docet. Quærimus, an in ista hypothesi religiosus, quando aliqua accipit, & expendit; sciens, quòdsi licentiam peteret à Prælato, concederetur, licitè tunc operetur; ac proinde non committat peccatum contra paupertatem. Prima sententia videtur affirmare licitum esse; sic videntur docere Navarus, Mendoza, & alii apud Card. de Lugo disp. 21. de Justitia, & Jure sect. 4. n. 16. Secunda verò sententia negat, tunc licitum esse, vel potiùs explicat gravem æquivocationem, quæ in prima sententia misceri posset. Ita plures cum Sanchez, & Cardin. de Lugo disp. 3. sect. 7. pro cujus explicatione

806. Assero 1. Ut Religiosus licitè operetur, & non peccet contra paupertatem, non sufficit ita expendere aliqua præcisè ex voluntario Superioris præsumpto; ut si licentiam peteret, concederetur. Prob. 1. Si id præcisè sufficeret, certè enervaretur, & dissolveretur religiosa disciplina, ac votum paupertatis esset observantia de solo titulo: sed hoc dici non potest; ergo &c. Prob. maj. Pauca Religiosis occurrunt, ad quæ, si petant facultatem à Prælato, non credant prudenter, & probabiliter ipsos facultatem obtenturos; ac proinde si hæc licentia conditionata sufficeret, nunquam petenda foret licentia; nam vel prudenter, & probabiliter creditur concedenda, vel non? Si non creditur, stultè peritur, quod negandum scitur. Si vero creditur concedenda, jam ex contraria doctrina hæc ipsa credulitas sufficiet absque alia petitione licentiæ; ac proinde nunquam opus esset petere licentiam: sed ex eo, quòd nunquam opus esset petere licentiam, dissolveretur disciplina religiosa; votúmque paupertatis esset observantia de solo titulo, ut ex terminis patet; ergo &c. Conf. Licèt Prælatus immediatus credatur quandóque licentiam negaturus, sæpè prudenter credi potest, quòdsi peteretur, eam concederet mediatus, vel saltem supremus religionis Prælatus, vel saltem Summus Pontifex; ac proinde, si ea sola præsumptio sufficeret, vix, aut ne vix quidem esset obligatio petendi eam licentiam; ergo &c.

807. Prob. 2. Non minùs requiritur ut, subditus non peccet contra paupertatem, quòd Superior non sit rationabiliter invitus quoad substantiam rei, quàm requiratur, quòd Dominus non sit rationabiliter invitus quoad substantiam rei, ut pauper, qui rem Domini accipit, non peccet contra justitiam: atqui præcisa præsumptio, quòd Superior, concederet licentiam, si peteretur, nequaquam infert, quòd non sit rationabiliter invitus quoad substantiam rei non petitâ licentiâ; ergo ea præsumptio non sufficit, ut Religiosus non peccet contra votum paupertatis non petitâ licentiâ. Prob. min. Sicut Dominus temporalis attendit ad suam utilitatem, propriúmque commodum, sive bonum domûs suæ, ita Prælatus attendit ad bonum Religionis, regularemque observantiam: ergo sicut Dominus est invitus quoad substantiam rei, quæ ab illo aufertur, ex eo, quòd privetur utilitate, quam sibi retinere volebat, ita superior erit invitus quoad substantiam rei, quando subditus privat Religionem observantiâ, quam Superior intendebat, inviolatamque volebat.

Conf. 1. Ex eo, quòd subditus licitè posset 208.
expendere bona non petitâ licentiâ, planè observantia corrueret, ut constat à num. 206. Ac proinde Religiosus privaret Religionem observantiâ, quam Superior intendebat, quamque intendere tenetur; atqui præsumi non potest, quòd Superior, non sit rationabiliter invitus, quando fiunt illæ actiones, quibus corruit in religione observantia, quam juxta religionis statuta Superior intendebat, quamque intendere tenetur; ergo ex eo præcisè, quòd præsumatur, superiorem concessurum licentiam, si peteretur, nequaquam exinde potest inferri, quòd non sit rationabiliter invitus quoad substantiam rei, non petitâ licentiâ. Conf. 2. Non minùs respicit superior observantiam, quàm Dominus temporalis respiciat suam utilitatem: atqui Dominus temporalis ratione utilitatis suæ, est rationabiliter invitus quoad substantiam rei; ergo ratione observantiæ erit quoque Superior rationabiliter invitus quoad substantiam rei.

Assero 2. Cum Sanchez lib. 7. in Decal. 209.
Card. de Lugo, aliisque. Ut Religiosus possit ex licentia præsumpta expendere aliquam rem, quantumvis gravem absque gravi peccato, necesse est agnoverit ex modo expendendi absque licentia petita, non sit superior invitus quoad substantiam rei: sive, quòd idem est, quòd Superior non sit notabiliter invitus quoad modum. Prob. 1. Modus operandi absque licentia, ita displicere potest Prælato, ut ratione illius velit retinere jus totum in substantiam rei, & prohibere quantùm potest ipsam rei usurpationem, tunc enim ratione modi esset Prælatus invitus quoad substantiam; proindeque subditus, qui tunc rem gravem usurparet absque licentia, graviter peccaret contra paupertatem; quin potiùs, ut ait Exim. Doct. tom. 3. de Relig. lib. 8. cap. 11. in Religione observanti Prælatus sub gravi tenetur, voluntatem illam non habere, qua consentiat, ut licentiâ non petitâ, res usurpetur: quandoquidem hoc pertinet ad observantiam rectam, quàm observantiam Prælati omnes, atque ipse Pontifex ex debito sui officii debent fovere. Si verò ratione aliquarum circumstantiarum, Prælatus non esset invitus quoad modum, vel saltem ita leviter, ut ratione modi non vellet retinere jus suum etiam circa rei substantiam, tunc quidem cum substantia acceptionis, & donationis non esset contra voluntatem Prælati, sed solus mo-

dus, non apparet, quomodo id sufficiat ad peccatum grave; ergo ut non fiat peccatum grave, necesse est, quòd in tali casu Superior ratione modi non sit invitus quoad substantiam.

210. Probat. 2. Si Prælatus expresè declararet suam voluntatem, quòd nimirum in talibus circumstantiis esset invitus, velletque graviter prohibere ipsam substantiam, non est dubium, quòd illa conditionata voluntas, quòd nempe concederetur licentia, si peteretur, non sufficeret, ut fatentur ipsi adversarii; ergo in omnium sententia, si res bene perpendatur, voluntas conditionata quoad hunc effectum aliquid aliud addit, nempe quòd Prælatus non solùm daret licentiam, si peteretur, sed quòd nunc non habet voluntatem omnino repugnantem, & obligantem graviter, quando licentia non petitur; ita nempe, ut licèt ille modus operandi displiceat, at non taliter ut propter illas circumstantias, velit substantiam illam graviter illicitam reddere; sed exinde planè fit, quòd non adsit peccatum grave contra paupertatem licentiâ non petitâ, quando Superior ratione modi non est invitus quoad substantiam atque quòd totum hoc requiratur, ut subditus tunc non peccet; ergo &c.

211. Conf. Licèt subditus credat Superiorem concessurum dispensationem præcepti, si petat, non potest sine peccato graviagere contra præceptum, quando scit Superiorem velle obligare graviter ad non operandum sine dispensatione; ergo peccabit etiam graviter contra paupertatis votum, quando scit Prælatum velle obligare graviter ad non disponendum sine licentia: sed hoc non ob aliam rationem verum est, nisi quia tunc Superior ratione modi esset invitus quoad substantiam; ergo ut quis graviter non peccet contra paupertatem non petitâ licentiâ; necesse est, ut ratione modi non sit Superior invitus quoad substantiam. Ex his detecta manet æquivocatio, quæ in hac materia posset occurrere, qua detecta facilè potest utraq; sententia conciliari: simulque ex illa possunt deduci varii casus particulares videndi apud Card de Lugo loco suprà citato.

212. Objic. 1. contra primam assertionem: ut aliquis excusetur à restitutione regulariter, sufficit, quòdsi id, quod accepit, petiisset à Domino, Dominus concessisset, vel condonasset; ergo etiam, ut quis excusetur à peccato gravi contra votum paupertatis regulariter, sufficiet, quòdsi à Prælato licentiam petereț, concederetur. Resp. Omisso ant. neg. conseq. Quia Dominus temporalis, ut constat ex dictis, solùm attendit ad suam utilitatem, & bonum domûs suæ, quare, si ab hoc non retardatur, ut sit invitus propter substantiam, regulariter præsumitur, quòd displicentia orta ex modo, non afferat displicentiam gravem circa substantiam; ideóque regulariter censentur excusati ab obligatione restituendi illi, quibus Dominus concederet, vel condonaret, si peterent. At verò Prælatus non tam attendit ad suam utilitatem, quàm ad bonum religionis, & observantiam regularem, cui non tam adversatur substantia rei, quæ usurpatur, vel donatur; quàm modus usurpandi absque recursu ad Superiorem, ut constat à num. 206. Ac proinde quoad hoc paritatis ratio nulla est.

Objic. 2. contra secundam assertionem. Licentia solùm interpretativa secundùm statum conditionalem, quatenus nempe daretur, si peteretur, non sufficit ad accipiendam, ad alienandam rem alterius eo inscio; ergo neque deservire potest in ullo casu, ut ex illa licentia conditionata Prælati Religiosus non peccet graviter contra paupertatem. Prob. ant. Illa licentia conditionata non sufficit ad audiendam confessionem, vel ad assistendum matrimonio, & sic de aliis similibus: etenim conditionalis licentia non est licentia, sed esset, si peteretur; ergo neque sufficiet ad accipiendam, & alienandam rem alterius eo inscio. Hoc argumentum non procedit juxta hypothesin, de qua agimus. Supponimus enim ad controversiam, sufficere eam licentiam conditionatam, ut pauper deobligetur ad restitutionem: sub qua hypothesi inquirimus, utrùm idem dicendum sit de voto paupertatis, ut notavi num. 205. Nihilominus juxta ea principia satis communia, resp. neg. ant. ad probationem conc. ant. & neg. conseq. Quia ad Sacramenta, eorúmque valorem, ad jurisdictionem, aliáque similia, requiritur voluntas positiva antecedens, sive Prælati immediati, sive Ecclesiæ pro aliquibus circumstantiis jurisdictionem concedentis: quandoquidem sic, & non aliter est causa effectuum, ad quorum valorem debet præcedere. At verò ad excusandam malitiam furti, non requiritur voluntas positiva Domini, necessaria ad causandos aliquos effectus: sed sufficit, quòd Dominus ex tali actione, quantumvis sibi cognita, non sit positivè invitus. Hoc autem tollitur, quoties Dominus sic est dispositus erga te, ut si peteres tibi rem, certò daret. Jam enim non habet repugnantiam, seu voluntatem absolutam, qua velit, te rem illam v. g. librum non usurpare. Videatur Card. de Lugo disp. 21. de Just. & Jur. sect. 4. à num. 45.

Ratio ulterior est, quia, ut bene notavit Castrop. tract. 23. de Sacramento Pœn. p. 14. & latè id diximus in Tract. de Sacramentis, quando Jurisdictio requiritur ad valorem Sacramenti, Minister operatur nomine Christi; cumque ad operandum nomine alterius, prærequiratur actus positivus, exinde fit, quòd ad ministrandum Sacramentum Pœnitentiæ, prærequiratur in Superiore actus positivus jurisdictionem concedens. Idem esto de Sacramento matrimonii; quandoquidem actus ille assistentiæ Parochi, est etiam actus jurisdictionis: quando verò jurisdictio non requiritur ad valorem, sed ad licitum usum, ut patet in Sacramento Baptismi, Confirmationis, extremæ Unctionis, Ordinis, & Eucharistiæ, opus non

non est ut jurisdictio antecedat, sed sufficit, si præsumatur rectè consensus illius, qui jurisdictionem concedere poterat; dummodo lege positiva hic operandi modus non fuerit prohibitus, nam in eo casu, de quo loquimur, illa præsumptio excusaret à malitia, quæ in ejusmodi actu poterat interveniri: ex quo assertio nostra potiùs roboratur.

Vide à n. 203.

***

DISPUTATIO VII.

DE VOLUNTARIO MIXTO.

215. VOluntarium mixtum dicitur illud objectum, circa quod tendit voluntas cum volitione simul, & nolitione, ita ut si nolitio sit efficax, & volitio inefficax, dicatur simpliciter involuntarium, & secundùm quid voluntarium. Si verò volitio, à qua objectum procedit, sit efficax, nolitio verò inefficax, erit simpliciter voluntarium, & involuntarium secundùm quid, juxta dicta n. 31. & 36. Causæ, ex quibus objectum simpliciter voluntarium, solet esse secundùm quid involuntarium, quatuor communiter assignantur: nempe vis, metus, concupiscentia, & ignorantia, ex dictis num. 46. Ibique etiam num. 47. notavimus, posse etiam ex iis causis procedere purum voluntarium; nec teneri voluntatem nolitionem elicere, qua fiat voluntarium mixtum; quando nimirum voluntas operatur juxta conformitatem cum illis motivis, & non juxta deformitatem: sic ex motivo meûs in casu apposito eo num. 47. operatur ægrotus omnino voluntariè: sic etiam ex concupiscentia operatur omnino voluntariè ille, qui nullum contrarium actum elicit illi motivo; quod idem est de vi exteriùs adveniente, & ignorantia, si juxta conformitatem cum illis motivis aliquis purè operetur. Cæterùm, quia communiter solent admisceri actus contrarii sive deliberati, sive indeliberati, atque à communiter contingentibus habere soleant originem plura proloquia, exinde apud Theologos dici solet, metum, vim, ignorantiam, & concupiscentiam causare involuntarium saltem secundùm quid. Verùm, ut hæc omnia clariora fiant, sit

SECTIO I.

Quomodo vis, metus, ignorantia, & concupiscentia causent involuntarium?

216. ASsero 1. cum communi sententia: actiones liberæ ex allatis motivis voluntariè factæ aliquando sunt secundùm quid involuntariæ ex perfectione: aliquando verò ex imperfectione cognitionis: quo in sensu causant voluntarium mixtum. Prob. 1. Sæpè voluntas timet, & renuit actionem aliquam liberam elicere, quia non repræsentatur in objecto tanta bonitas, quæ in illius amplexione rationem timendi, atque fugiendi non relinquat, ut experientiâ constat: aliquando verò cognitio ita perfecta est, ut cognoscatur objectum concupiscibile, revera esse magnum malum, ex quo voluntas licèt inefficaciter, illud refugit, at homo ex sua fragilitate, & passione objectum illud amplectitur: sed in eo stat, quòd illa motiva causent voluntarium secundùm quid, sive voluntarium mixtum, aliquando ex perfectione, aliquando verò ex imperfectione cognitionis; ergo &c.

Prob. 2. Voluntas ex eo rendit involuntariè 217.
in objectum, sive ex eo objectum est involuntarium secundùm quid, quia objectum ipsi repræsentatur malum: atqui, quòd repræsentetur malum, provenit aliquando ex imperfectione cognitionis, ut contingere solet, quando committit peccatum: aliquando verò provenit ex perfectione cpgnitionis, ut contingit, quando cognoscendò rectè rem delectabilem non prohibitam. quæ ex se voluntatem allicit, & ad aliquem affectum inducit; voluntas verò ex amore mortificationis eam liberè respuit; quod suo modo contingit, quando objectum est simpliciter involuntarium, & secundùm quid voluntarium, atque cum actu oppositò constituit voluntarium; ergo ex iis motivis voluntarium mixtum aliquando habetur ex perfectione, & aliquando ex imperfectione cognitionis.

Asser. 2. Quando voluntas operatur simpliciter 218.
juxta ea motiva, & contra illa secundùm quid, non æquè se habet ad causandum voluntarium. Prob. 1. Concupiscentiæ motivum per se, sive immediatè, & ratione sui tendit ad bonum propositum ut bonum, causárque effectum suavem, & dulcem, ut experientiâ constat: metus verò sæpè sæpiùs proponit objectum ut magnum malũ, quod efficaciter amplecti solet voluntas, vel ad majus malum vitandũ, vel ad rectè honestéq; operandum; ideoq; non causat effectum adeò suavem, ac concupiscentia: quod etiam sæpè contingit in motivis ignorantiæ, & coactionis; atqui ex eo, quòd voluntas ita diversè operetur ex illis motivis, non æquè se habet ad causandum voluntarium; ergo &c. Prob. min. Objectum concupiscentiæ, eo quòd ita proponatur, non solùm apparet ut bonum, sed etiam ut delectabile, quo non ita ex necessitate apparent alia motiva, quæ sæpè sæpiùs apparent valde ardua, eáque de causa voluntas non propter delectabilitatem, sed purè ad fugiendum majus malum, vel ad se conformandum cum divina lege complectitur illa: sed in hoc stat, quòd non æquè causent voluntarium; ergo &c.

Prob. 2.

Prob. 2. Major resistentia requiritur in voluntate ad repellenda, & contemnenda motiva concupiscentiæ, quàm ad depellenda motiva conducentia ad metum, vim, atque ignorantiam: ista enim ex se retrahunt frequentissimè: illud verò ex se attrahit: sed motiva, quæ retrahunt, & motivum, quod attrahit; diversimodè concurrunt ad causandum voluntarium, ut ex ipsis terminis patet; ergo &c. Conf. Motivum concupiscentiæ sæpe solet augere voluntarium quoad inclinationem voluntatis, licèt illud minuat quoad rationem liberi in ordine ad depellendum suum objectum, non minùs, quàm motiva, quæ præseferunt vis, metus, & ignorantia, soleant diminuere voluntarium simul, & liberum: sed exinde non æquè se habent ad causandum voluntarium; ergo &c. Ex dictis

220. Fit 1. Actiones ex metu factas contra legem non excusare à peccato, cùm liberè fiunt, etsi peccatum quandoque diminuant, propter diminutionem libertatis. Quapropter contractus ex metu gravi celebrati non sunt invalidi jure naturæ; non enim requiritur jure naturæ major libertas ad verè contrahendum, quàm ad lethaliter peccandum: sed in actionibus, quæ fiunt ex metu, reperitur sufficiens libertas ad lethaliter peccandum: ut patet in illo, qui ex metu gravissimi mali odeò haberet Deum: vel testem falsitatis appellaret: vel turpiter cum aliena communicaret: vel ob timorem tyranni negaret fidem, & sic de millenis aliis; ergo etiam sufficiet jure naturæ ad contrahendum. Ita communiter DD. in Tract. de Contractibus.

221. Cæterùm jure positivo, plures contractus facti ex timore gravi injustè incusso, sunt ipso facto irriti. Sic contractus matrimonii factus ex metu gravi injustè incusso ad ipsius celebrationem irritatur ipso facto jure positivo, Capit. *vehemens causæ cũ locum, & Cap. consultationum de sponsalibus*: & Cap. *nuptiis*, & Cap. *liberum* 31. quæst. 2. & Textu in Capit. *significavi* de eo, qui duxit in matrimonium. Pariter irritatur ipso facto votum solemne (idem aliqui extendunt ad votum simplex) ut decidit Capit. *Perlatum* eodem titulo, Capit. *cum locum* de Sponsalibus. Can. *Notificatio* 35. quæst. 5. & quidem, ut notavit Card. Sfortia, oportuit, ut contractus illi facti ex metu gravi injustè incusso, sint irriti ipso facto: nam si à principio essent validi, non possent matrimonium, aut religiosa professio, postea irritari; utque exinde cogeretur injuriam passus stare contractui per injuriam extorto.

222. Alii verò sunt contractus, qui nõ sunt ipso facto irriti, sed irritandi, & rescindendi, ut constat ex tit. de iis, quæ metûs causâ fiunt: ex pluribus capitib⁹ Utriusq; Jur. Ex allata doctrina explicandus est Textus in Capit. *cum locum* de Sponsalibus, ubi dicitur, matrimonium metu factum esse nullum; quia non habet locum consensus, ubi metus, vel actio intercedit: etenim, ut patet ex dictis, non potest esse sensus, quòd nullus consensus ex se, & jure naturæ sufficiens ad contractum, non habeat locum in casu metûs; sed sensus est; non habere locum consensum, ita firmum, & ratum, ut non possint ab ipso consentiente pro libito suo non revocari, vel quòd revocari non debat, juxta superiùs dicta, ne pariat obligationem perpetuam, & ab ipso consentiente irrevocabilem. Ratio est, quia talis consentiens dignus est, qui in pristinum statum restituatur, ut possit injuriam repellere, qui ex metu injustè incusso coactus est ad consentiendum. Proinde, quando in capit. *majores* 5. Item quær. de Baptismo dicitur: is, qui terroribus, atque suppliciis violenter trahitur ad Baptismum tanquam conditionaliter volens, licèt absolutè non velit, cogendus est ad observantiam fidei Christianæ. Per illa verba *licèt absolutè non velit*, non significatur ipsum nolle absolutè Baptismum, sed nolle illas circumstantias volentiæ, quibus positis absolutè vult Baptismum; ideoq; justè obligatur ad observantiam legis Christianæ, qui autem conditionaliter vult, idem posita ea conditione vult absolutè. Pariter, quando Aristotel. 3. Eth. c. 1. ait: Nemo enim sponte absolutè sua abdicit, sed ob salutem tum suam, tum aliorum, solùm significat nullum velle veram projectionem, quin aliqua bonitas in illa ipsi proponatur, quod verum est.

Fit 2. Circa motivum concupiscentiæ facilè posse conciliari ex doctrina nostra superiùs allata testimonia D. Thomæ quoad speciem opposita: ait enim 1. 2. quæst. 6. art. 6. in corp. concupiscentiam non causare involuntarium, sed magis facere aliquid voluntarium. Et q. 77. art. 6. in corp. docet, passionem minuere peccatum, in quantum minuit voluntarium. Hæc enim testimonia juxta nostram sententiam facilè conciliantur, dicendò concupiscentiam facere opus magis voluntarium quoad intensionem actûs, ejusque inclinationem in objectum. Passionem verò non minuere ejusmodi voluntarium, sed minuere voluntarium quoad libertatem. Qua ratione actus est minùs imputabilis voluntati, & magis imputabilis principiis impellentibus, ex indeque peccatum revera minuit. Eodem sensu potest minui voluntarium in actibus virtuosis ratione habituum adquisitorum inclinantium ad bonum, quin exinde homo patiatur detrimentum: quia eadem diminutio ex alio titulo maximopere compensatur. 1. Quia actus & facilius, & frequentius fit. 2. Quia est liber non solùm in se, sed etiam in causa. 3. Quia fieri solet cum majori intensione. 4. Quia voluntas prævenra eo habitu, si adveniat concupiscentia æquè inclinans ad oppositum, haber jam, unde concupiscentiæ resistat, quod quidem principium resistens non haberet, si careret eo habitu.

Fit 3. Circa motivum ignorantiæ desumendam esse doctrinam ex ea, quam hucusque dedimus. Ratio est, quia si ignorantia sit invincibilis,

cibilis, nequaquam potest causare voluntarium, aut involuntarium quoad circumstantiam invincibiliter ignotam. Si verò sit vincibilis, vel versatur, quoad præsens attinet, circa motivum metûs, aut violentiæ, aut concupiscentiæ. Quomodocumque res se habeat, dicendum est, quod suprà diximus, speciatim agendô de ignorantia, atque de illis motivis. Reliqua verò, quæ ad ignorantiam peculiariter pertinent, latè dedimus à n. 71.

225. Fit 4. Circa motivum violentiæ, vim non impedire voluntarietatem actûs interni, qui elicitur; cùm voluntas non possit velle objectum, atque illud per volitionem suam inducere, quin sit illi voluntarium. Quæ est ratio, propter quam docent communiter Theologi, non posse Deum inferre violentiâ voluntati, saltem simpliciter quantùm ad actum, qui elicitur. An verò possit Deus inferre voluntati violentiam in privatione actûs, quæstio est hinc inde exagitata. Negant plures Thomistæ cum Gonet: affirmant & quidem rectiùs alii cùm Contenson, pluresque nostri cum Exim. Doctore. Ratio sententiæ negantis est, quia voluntas, & quævis alia creatura habet naturalem propensionem, & exigentiam, ut potiùs obediat Deo, quàm ut habeat terminum, quem naturaliter exigit, quando est determinata in actu primo ex parte rerum creatarum ad suum actum; ac proinde, licèt voluntas in eo casu naturaliter exigat actum, exigit magis carere actu, si Deus velit illam eo actu carere, quandoquidem hæc inclinatio, & exigentia naturalis ad obediendum Deo, est in voluntate, & quavis alia creatura, præcipua illius inclinatio; proindeque nunquam potest creatura à Deo violentiam pati: quantumvis Deus de creatura, & in creatura faciat, quidquid voluerit. Nihilominus pro majori claritate, & resolutione hujus dubii

226. Assero 3. cũ secunda sententia. Deus potest inferre violentiâ voluntati in privatione sui actûs. Prob. 1. Conclusio destruendô præcipuũ adversariorum fundamentum. Quando voluntas est determinata in actu primo ex parte rerum creatarum ad suum actum, naturaliter actum exigit: ad eum planè modum, quo materia prima instructa dispositionibus ad formam ignis, exigit naturaliter formam ignis: atqui Deus in eo casu inferret violentiam materiæ primæ, si illam privaret formâ ignis; ergo in nostro casu inferret violentiam voluntati, si privaret illam suo actu. Prob. min. neq; in voluntate, neq; in qualibet alia creatura datur naturalis exigentia ad obediendum Deo contra naturalem voluntatis, aut creaturæ inclinationem, sed solùm datur capacitas obedientialis, ut Deus illam impediat contra naturalem propensionem ipsius; capacitas autem obedientialis nequaquam est exigentia; aliter homo habens capacitatem obedientialem ad visionem beatificam, haberet naturalem exigentiam ad illam; atq; humanitas Christi habens capacitatem obedientialem ad unionem hypostaticam, haberet exigentiam ad illam, quæ planè forent absurda; ergo &c.

Prob. 2. ex D. Thoma quæst. 6. de Potentia art. 2. ad 3. ubi hæc habet: Circa ea, quæ Deus miraculosè facit, talis solet adhiberi distinctio, quòd quædam dicuntur fieri suprà naturam, quædam contra naturam, quædam præter naturam. Contra naturam esse dicitur, quando in natura remanet contraria dispositio ad effectum, quem Deus facit: sicut, quando conservavit pueros illæsos in camino, remanente virtute comburendi in igne, & quando aqua Jordanis stetit remanente gravitate in ea. Modò sic, juxta doctrinam D. Thomæ Deus fecit violentiam igni, sive quod idem est, egit contra ignis naturam, & exigentiam in camino; fecitque pariter contra naturam aquæ in fluvio Jordane: atqui, si creaturæ non solùm haberent capacitatẽ obedientialem ad obediendum Deo contra suam propensionem, sed etiam exigentiam, Deus in illis casibus non feciſſet contra naturas ignis, & aquæ; ergo &c. Conf. Dona superna sunt supra conditionem naturæ, ideoque illius connexionem excedunt, ut constat à num. 58. de Beatitudine. Atqui, si potentia obedientialis esset exigentia, & connexio, dona supernaturalia non excederent conditionem, & connexionem naturæ; quandoquidem potentia obedientialis est connaturalis, & identificata cum ipsa natura; ergo &c. 227.

SECTIO II.

Solvuntur opposita.

228. OBjic. 1. contra primam assertionem. Ut aliqua actio, quæ est simpliciter voluntaria, sit secundùm quid involuntaria, nulla prorsus requiritur cognitio, aut perfecta, aut imperfecta; ergo voluntarium mixtum, quod datur in actionibus simpliciter voluntariis, neq; provenit ex perfectione, neque ex imperfectione cognitionis. Prob. ant. Ut actio, quæ est simpliciter naturalis, sit secundùm quid violenta, non requiritur cognitio perfecta, aut imperfecta ad secundum, sive ad oppositum actũ; ergo neque, ut actio liberè facta ex metu, quæ est simpliciter voluntaria, sit secundùm quid involuntaria, requiretur cognitio aut perfecta, aut imperfecta ad secundum actum, neque requiretur secundus actus oppositus primo. Consequentia tenet, quia metus est quædam violentia moralis, ideoque, qui allegant præcisè aliquid ex gravi metu, violentiam allegant. Probat. jam antecedens in motu progressivo animalis, ubi elevatio pedis est violenta illi corpori, in quantum gravi, & est simpliciter naturalis eidem ut viventi, quin ibi sit duplex actus, seu motus, sed tantùm unus, quo animal movetur; ergo &c.

229. Resp. neg. ant. ad probat. C. ant. & neg. conf. & paritatem. Ratio est, quia violentum non respicit actum, sed potentiam, virtutem, aut inclinationem naturalem: nõ enim est contra appetitum elicitum, sed contra appetitũ innatum, qui stat in ipsa natura causæ apparentis: at vo-

luntarium, & involuntarium talia dicuntur ratione actus, respiciuntque actum elicitum; unde licèt non requiratur duplex actus, ut aliqua actio dicatur mixta ex naturali, & violenta, requiretur necessariò duplex actus, ut dicatur mixta ex voluntario, & involuntario. Quinimò exinde redarguendi sunt adversarii; nam ex eo, quòd violentum respiciat inclinationem innatam, nequit dari actio mixta ex naturali, & violento, quin sit contra unam, & juxta aliam inclinationem innatam, ut ex ipso argumento constat; ergo ex eo, quòd voluntarium respiciat appetitum elicitum, nequit eadem res esse voluntaria, & involuntaria, sive mixta ex voluntario, & involuntario, quin sit contra unam, & juxta aliam inclinationem elicitam.

230. Objic. 2. contra secundam assertionem. Sicut operatio facta ex metu procedit à volitione efficaci voluntatis, & nihilominus terminat aliam volitionem contrariam, sive displicentiam inefficacem, ita etiam operatio facta ex concupiscentia, licèt procedat à volitione efficaci voluntatis, potest etiam terminare aliâ volitionem contrariam, sive displicentiam inefficacẽ; atqui operatio facta ex metu, eo quòd terminet illam duplicem volitionem contrariam, est secundùm quid involuntaria: ergo etiam operatio facta ex concupiscentia, eo quòd terminet illam duplicem volitionem contrariam, erit secundùm quid involuntaria; ac proinde concupiscentia, & metus æqualiter se habent in ordine ad causandum involuntarium. Resp. neg. ly *sicut*, quod ponitur in majori propositione, ex quo tota argumenti vis evanescit: concupiscentia quidem, & metus diversimodè se habent; estque multiplex discriminis ratio in ordine ad causandum involuntarium.

231. Prima discriminis ratio est; quia concupiscentia per se, & immediatè non potest causare illam displicentiam; quandoquidẽ ille, qui ex concupiscentia eligit, eligit quidem inter bona, quorum simultas repugnat. Unde sicut illa simultas nequit cadere in desiderium rationabile, utpote impossibilis, & chymærica: ita nec ejus carentia potest esse rationabilis materia doloris: ac proinde, qui sic operatur, non habet unde immediatè doleat ex vi operationis. At verò metus per se, & immediatè non excludit causare illam displicentiam, sed solùm per accidens, quando nimirum medium non est acceptum: nam qui ex metu communiter eligit (quo in sensu est quæstio, & in quo discrimen assignamus) eligit inter mala, quorum simultas vitari poterat, & sæpiùs utriusque vitatio debebatur; ac proinde debebatur vitatio illius electionis ex metu; proindeque non est mirum, quòd exerceatur dolenter, & amarè, in quo est prima disparitatis ratio.

232. Secunda discriminis ratio est, quia operatio concupiscentiæ ratione sui, & ut cadit in ipsam, nequit esse directè displicens; nam operatio de bono, ut bono, displicere non potest. At operatio ex metu, ratione sui, & ut cadit in ipsum, per se displicet; quia amplexus mali, ut respectivè hìc, & nunc boni pro avertendo majore malo, fit cum cognitione nocivi, quod voluntas amplectitur ad majus malum vitandũ. Proinde cùm ea cognitio immediatè, & directè proponat malum, fieri potest cùm displicentia operationis; atque ita causare potest amaritudinem, quam ratione sui in sua operatione concupiscentia non causat; unde clarè constat concupiscentiam in ordine ad suam operationem, non se habere sicut metus in ordine ad suam.

Tertia diversitatis ratio est, quia concupiscentia immediatè per se, & ratione sui inclinat ad bonum: metus verò immediatè ratione sui inclinare potest, & sæpiùs inclinat ad malum. Concupiscentia immediatè tendit ad promotionem boni præexistentis: metus verò sæpe tendit ad jacturam boni præhabiti, ut contingit, quando tendit ad tollendam vitam, honorem, famam, vel divitias, si operatio præcepta non fiat. Exinde tota inclinatio, quam experimur in concupiscentia, provenit ab extrinseco jucundo, & grato; ideoque affectio manet dulcis, & grata. Inclinatio verò, quam experimur in metu, sæpissimè provenit ab extrinseco arduo, & molesto; ideoque oritur affectus acerbus, & amarus; quisque enim cum gaudio bonum promovet, atque cum amaritudine bonum amittit. Quo planè fit, ut concupiscentia per se, & immediatè, non possit causare involuntarium: bene verò metus. Videatur Suarez disp. 3. sect. 4.

Objic. 3. & præcipuè contra illationes. Actio ex metu, aut concupiscentia facta, est magis à voluntate; ergo est magis libera; proindeque ex illis motivis peccatum non minuitur; neque ratione merûs rescindendi sunt contractus, quatenùs cum diminutione libertatis facti, sed ex alio motivo, quod habuit Legislator. Prob. ant. Actio ex metu facta, aut ex concupiscentia, solet esse magis intensa: ergo & erit magis à voluntate.

Resp. neg. antecedens, ad probationem conc. ant. & neg. consequent. Quia illa major intensio provenit non solùm à voluntate agente, sed à principiis extrinsecis impellentibus ad agendum, & quasi rapientibus voluntatem, ut agat: sicque minùs de se fertur voluntas cæteris paribus; passio enim non est potentia volitiva, sed trahit potentiam volitivam; ita, ut si concupiscentia sit valde intensa non solùm media cognitione, sed etiam quasi sympaticè trahatur ad objectum, auferendò sæpe voluntatis arbitrium, & semper diminuendò libertatem.

Quapropter, si cætera sint paria actus magis liber, est magis voluntarius; proindeque actus liber est magis voluntarius cæteris paribus, quàm actus necessarius ex imperfectione cognitionis ex num. 60. Ratio est, quia quando ex imperfectione cognitionis volun-

tas neceſſitatur ad amandam bonitatem v. g. ut quatuor (idem ſuo modo de libertatis diminutione) ideo eſt, quia per illam imperfectam cognitionem repræſentatur bonitas ut quatuor cum excluſione omnis malitiæ; quatenus nimirum non repræſentatur malitia latens in objecto: at per cognitionem perfectiorem conſtituentem libertatem repræſentatur etiam malitia retrahens, atque bonitas ut quatuor alliciens: quod planè requiritur, ut in bonitate repæſentata ſint cætera paria. Tunc quidem quantum additur de neceſſitate reſpectu voluntatis, vel de malitia latente, tantùm detrahitur libertati: quantùm verò ſuperadditur cognitionis, tantùm libertatis ſuperadditur: ſimulque detrahitur principium neceſſitans, quo fit, ut ea operatio in eo caſu ſit magis à voluntate, quæ non ſolùm per ſuam inclinationem, & vehementiam objectum amplectitur, ſed etiam contrariis reſiſtit, ne objectum amittat. Ideoq; augetur meritum, quod ratione arduitatis incrementum habet. Unde ſi cætera non ſint paria, nullam poſſumus pro iis voluntarii regulam generalem deſignare, ſed videndum eſt, an id, in quo unum aliud ſuperat, ſit majus eo, in quo ſuperatur.

236. Objic. 4. contra tertiam aſſertionem. Voluntas creata non exigit operari Deo negante illi concurſum ad operandum; ergo nequit pati violentiam à Deo in negatione amoris, quamvis ſit in actu primo determinata ad amorem. Confirm. 1. Non minùs eſt neceſſarius voluntati concurſus Dei ad eliciendum amorem, quàm neceſſaria ſit propoſitio objecti amandi: atqui voluntas non exigit amare objectum non propoſitum; ergo neque exiget elicere amorem, ad quem non habet concurſum Dei. Confirm. 2. Quando privatio operationis eſt conformis principaliori exigentiæ voluntatis, non eſt violenta voluntati, ſaltem ſimpliciter: ſicut elevatio pedis conſentanea principaliori exigentiæ viventis, non eſt ſimpliciter violenta pedi: atqui principalior exigentia voluntatis eſt obedire Deo in cujusvis operationis privatione, vel poſitione: ergo nunquam poteſt pati violentiam à Deo.

237. Reſp. diſt. ant. Non exigit operari modo chymerico, conc. modo poſſibili, neg. ant. & conſeq. Quia voluntas, quando eſt in actu primo determinata ad amorem, non exigit componere amorem cum carentia concurſûs divini: ſed potiùs exigit divinum concurſum ad eliciendum amorem; proindeque manet violentia negato amore, & concurſu ad amorem. Ad primam confirmationem conc. maj. & diſt. min. non exigit amare, ſi exigat propoſitionem objecti ad amandum, & ad eliciendum hìc, & nunc amorem, neg. ſi non exigat, conc. min. & neg. conſeq. Quia in caſu noſtro loquimur, quando datur exigentia ad effectum ex parte cauſæ ſecundæ. Ad ſecundam confirmationem conc. maj. & neg. min. Quia voluntas non habet exigentiam obediendi Deo contra naturalem ipſius inclinationem, ſed habet capacitatem obedientialem, qua Deus contra voluntatis exigentiam poteſt illa uti, ut voluerit; non minùs, quàm artifex utatur inſtrumento ſuo: capacitas autem obedientialis non eſt exigentia, ut conſtat à num. 226.

Objic. 5. Ex doctrina Div. Thomæ 1. Part. q. 60. art. 5. Quod eſt alterius, majorem habet inclinationem in id, cujus eſt, quàm in bonum proprium: ſic manus ſe ipſam naturaliter exponit ictui ad conſervationem totius corporis, & civis virtuoſus ſe ipſum exponit periculo mortis pro Reip. conſervatione: atqui voluntas creata, & quælibet creatura eſt pars univerſi, & aliquid Dei; ergo majorem habet inclinationem ad bonum univerſi, & ad obediendum Deo, quàm ad bonum ſibi proprium, & conveniens; proindeque nunquam poterit pati violentiam à Deo. Conf. 1. Omnis creatura magis inclinat innatè in finem, quàm in media: oppoſita enim inclinatio, cùm eſſet inordinata, non poſſet eſſe à Deo creaturæ impreſſa, ſed bonum univerſi, & bonum divinum ſunt finis bonorum particularium; ergo omnis creatura, & proinde creata voluntas magis inclinat ad obediendum Deo, quàm ad bonum ſuum particulare. Conf. 2. ex Auguſtino lib. 26. contra Fauſtum cap. 3. dicente: *Deus creator, & conditor omnium creaturarũ nihil contra naturam facit: id enim eſt cuiq; naturale, quod ille facit, à quo eſt omnis numerus, motus, & ordo naturæ*; ergo &c. 238.

Conf. 3. ex D. Th. 3. contra Gentes c. 3. dicente: *Motus, qui ſunt in iſtis inferioribus corporibus ex impreſſione ſuperiorum non ſunt violenti, neq; contra naturam, quamvis non videantur convenientes motui naturali, quem corpus inferius habet ſecundùm proprietatem ſuæ formæ: non enim dicimus, quòd fluxus, & refluxus maris ſit motus violentus, cum ſit ex impreſſione cœleſtis corporis; licèt naturalis motus aquæ ſit ſolùm ad unam partem, ſcilicet ad medium: multo igitur magis quidquid à Deo fit in qualibet creatura, non poteſt dici violentum, neque contra naturam.* Et quæſt. 1. de Potentia art. 2. ad 1. *Omnes creaturæ quaſi pro naturali habent, quod à Deo in eis fit: & propter hoc in eis diſtinguitur potentia duplex, una naturalis ad proprias operationes, & motus; & alia, quæ obedientia dicitur ad ea, quæ à Deo recipiunt*; ergo &c. 239.

Reſp. diſt. maj. Majorem inclinationem innatam, neg. rationalè elicitam, conc. maj. & diſt. min. Aliquid Dei per productionem, ſubjectionem, & potentiam obedientialem, atq; rationalem appetitum elicitum conc. per appetitũ innatũ, aut naturaleè exigentiam, neg. min. & conſ. Quia ſubordinatio voluntatis ad Deum conſiſtit in potentia obedientiali, ut Deus in illa, & cum illa faciat, quidquid voluerit; quæ obedientialis potentia non eſt appetitus innatus, ut ſuprà diximus. Inſuper voluntas rationabiliter operans tenetur ſe DEO conformare adhuc 240.

adhuc contra appetitum suum innatum per appetitum elicitum : quo in sensu dicitur operatio conformis elicitæ inclinationi voluntatis naturali : non verò exigentiæ innatæ ; undè naturale sumitur, quatenus id est conforme, & non difforme naturæ ut rationali. Exindè neque manus, neque civis in Rep. se exponunt periculo in argumento tacto, ex appetitu innato ; sed ex elicito. Quod exindè manifestè patet ; quia pueri, aut cives dormientes, non advertentes ictum, aut periculum non apponunt manum, neque se exponunt periculo ; quia ea appositio non est ex inclinatione innata, sed ex elicita ab intellectu regulata ex intentione vitandi majus malum, licèt quis violenter patiatur minus.

241. Ad primam confirmationem dist. maj. magis inclinat innatè in finem, quàm in media per media, quæ innatè exigit, conc. per illa, quæ innatè non exigit, neg. maj. & dist. min. neg. conseq. Quia inclinatio innata in media est propter finem ; & non econtrà : at ubi non datur inclinatio innata in media, non datur major inclinatio innata in finem respectivè ad illa media ; cùm inclinatio major talis sit respectivè ad minorem. Ad secundam confirmationem conc. ant. & neg. cons. Quia Augustinus ibi nomine naturæ, non intelligit naturâ creatam particularem, quam Philosophi vocant naturam naturatam ; sed naturam universalem, sive naturam divinam, quam naturam naturantem vocant Philosophi, cui conforme est, quidquid Deo auctore fit. Atque in eo sensu dicitur unicuique rei naturale, prout procedit ab auctore suæ naturæ, cum cujus decreto, & lege conformatur ; non verò est naturale in sensu, in quo disputamus, cùm procedat à Deo contra naturalè appetitum innatum particularis naturæ. Sumendô quippe naturale in hoc sensu, planè fatetur Augustinus in eodem Capit. Deum quandóque operari contra naturam.

242. En Augustini verba : *Sed contra naturam non incongrue dicimus aliquid Deum facere, quod facit contra id, quod novimus in natura. Hanc enim etiam appellamus naturam, cognitum nobis cursum, solitúmque naturæ, contra quem Deus, cùm aliquid facit, magnalia, vel mirabilia nominantur. Contra illam verò summam naturæ legem à notitia remotam, sive impiorum, sive adhuc infirmorum, tam Deus nullo modo facit, quam contra seipsum non facit.* En quomodo Augustinus sumit in eo Cap. dupliciter ly naturale, vel prout est conforme summæ naturæ, sive naturæ auctori : vel prout est conforme naturæ particulari. In primo sensu negat Deum violentiam inferre, dum ipso auctore causatur aliquid in creatura. In secundo verò sensu, de quo est nostra quæstio, concedit Augustinus, Deum agere contra naturam : proindeque inferre violentiam creaturæ. Exinde ad tertiam confirmationem conc. ant. & neg. conseq. Quia D. Thomas in illis testimoniis sumit etiam naturale dupliciter, sicut sumebat Augustinus. Atque in primo sensu negat, sicut & Augustinus negavit, Deum agere contra naturam. In secundo verò sensu id planè concedit, ut constat ex num. 227.

Objic. 6. Non minorem exigentiam naturalem habent creaturæ ad se conformandum cum voluntate Dei, quàm habeant ad consulendum utilitati universi : atqui ratione exigentiæ, quàm habent ad consulendum utilitati universi nó possunt pati violentiam in motibus contrariis earum naturis particularibus, ut patet in aqua ascendente sursum, contra suam exigentiam particularem, & absque ulla violentia ad implendum vacuum ; ergo neque poterunt pati violentiam in motibus à Deo acceptis. Resp. neg. Duplex suppositum majoris : nempe quòd creaturæ habeant exigentiam naturalem ad se conformandum cum voluntate Dei, quando agit contra particularem appetitum innatum creaturarum ; & quod illam habeant ad consulendum bono universi. Aqua enim non ascendit sursum, absq; ulla violentia ad implendũ vacuum ; ille namq; ascensus est aquæ violentus. Habet autem aqua capacitatẽ, ut trahatur, prout tunc trahitur, vel à solo Deo ut auctore naturæ, ad exigentiam causarum naturalium, quæ exigunt suam naturalem conservationem, à cœlesti influxũ pendentem, cujus influxûs participes esse non possent stante vacuo, ut plurimi docent in Philosophia ; vel trahitur ab alio corpore, quod inde aufertur, & debet occupare novum locum, vel ab impulsu, quo aqua descenderat, non permittente ex resilientia quietem aquæ deorsum : ad eum modum, quo, quando quis movetur, pellit aërem ad implendum locum, quem movens deserit : vel ad eum modum, quo creatura exigens suam conservationem in defectu causæ secundæ exigit concursum auctoris naturæ, de quo latè disputant Philosophi, amplectendô jam unam, jam alteram ex relatis opinionibus. Quomodocunque res se habeat, nunquam fit contra innatum creaturæ appetitum, quin violenter fiat. Exinde

Fit 1. Violentum ex Aristotele 3. Eth. c. 1. esse : quod est ab extrinseco, passò non conferente vim : quæ verba intelligenda sunt contrariè : idest *passo resistente*, ut constat ex aliis testimoniis, quæ ex Aristotele affert Ex. Doct. disp. 2. sect. 1. Proinde violentum juxta mentem Aristotelis erit : quod est à principio extrinseco passo resistente per inclinationem innatam. Distinguitur enim violentum à coacto : quia coactum resistit per inclinationem elicitam modo, quo dicemus num. 256. Unde ad eum modum, quo diximus de involuntario simpliciter, & involuntario secundùm quid à num. 31. Dicendum est de violento, simpliciter, & de violento secundùm quid, casu, quo contingat actionem aliquam, vel mutationem esse consentaneam alicui innato appetitui naturæ, & repugnantem alteri.

Quando verò in simili casu actio esset consentanea

nea potissimæ inclinationi, & dissentanea inclinationi inferiori, diceretur simpliciter naturalis, & secundùm quid violenta: econtra, quando esset dissentanea inclinationi potissimæ, & consentanea inclinationi inferiori, diceretur simpliciter violenta, & secundùm quid naturalis. Qua de causa motus hominis progressivus, qui ex parte repugnat homini ut gravi, & corporeo, est secundùm quid violentus: at quia est consentaneus inclinationi potiori viventis, & animalis, dicitur simpliciter naturalis. Pariter quando materia prima disposita ad formam cadavericam admittit illam, & amittit formam rationalem, destructio suppositi rationalis dicitur simpliciter violenta, cum supposito, quod est potissimum, violenta sit; licèt dicatur naturalis secundùm quid respectu materiæ primæ ad alteram formam contrariam dispositæ.

246. Fit 2. Non solùm dari motum naturalem, & violentum, sed etiam motum medium, qui neuter, seu præternaturalis dici solet. Ratio est, quia datur motus citra exigentiam, aut juxta exigentiam passi, si sit juxta, dicitur naturalis: si citra dicitur præternaturalis, qualis dici solet motus lucis in aëre. Videatur Exim. Doct. disp. 2. de Voluntario, & Arriaga disp. 9. sect. 1. Fit 3. Coactum non solùm distingui à violento, sed etiam ab involuntario; quod notare oportet ad plures quæstiones morales dissolvendas. Præcipuum autem inter utrumque discrimen stat in eo, quòd ad involuntarium simpliciter dictum, sufficit, quòd aliquid fiat contra voluntatem alterius efficacem quoad affectum; licèt ista volitio non excludat permissionem ex num. 36. Ad coactum verò requiritur, quòd aliquid fiat contra volitionem ita efficacem quoad affectum, ut quantùm est ex se, excludat etiam permissionem effectûs.

Fit 4. Molestum, prout hìc sumitur à Theologis, convenire cum coacto, & invito, solúmque distingui ab illis, prout addit aliquam tristitiam, arduitatem, aut dolorem. Unde involuntarium, coactum, invitum, & molestum opponuntur voluntario. Necessarium verò ab iis distinguitur quasi genus à speciebus; significat enim determinationem ad unum absque indifferentia ad oppositum, & hoc modo reperiri potest necessitas in motu naturali, violento, involuntario, coacto, invito, & molesto; siquidem potest esse necessitas ab intrinseco, & ab extrinseco, atque ad illam potest interdum passum conferre vim, interdum non conferre, interdum verò repugnare. Quid autem requiratur ad veram rationem liberi, ut contradistincti ab aliis voluntariis speciebus, dicemus statim. 248.

***

DISPUTATIO VIII.

DE VOLUNTARIO LIBERO SECUNDUM SE CONSIDERATO.

247. AGimus in præsenti de libertate à necessitate, à qua actus humani denominationem suscipiunt ratione dominii voluntatis, ex n. 7. de ultimo fine. Proinde libertas à necessitate stat in dominio voluntatis ad utrumque, adeoque distinguitur à libertate à servitute, atque à libertate à coactione. Libertas enim à servitute est libertas gratiæ, ratione cujus extrahimur à servitute peccati: ut ait Christus Joann. 8. *Omnis, qui facit peccatum, servus est peccati. Qui autem justificatur, ratione gratiæ justificantis extrahitur ab hac servitute, & reducitur ad libertatem filiorum Dei.* Hanc autem libertatem amisimus per peccatum; atque de ea intelligendi sunt SS. PP. dum dicunt: *peccandò amissam esse libertatem.* Libertas à coactione est voluntarietas, atque spontaneitas, quæ ut constat ex dictis, cum absoluta necessitate possunt componi. Libertas verò à necessitate est illa, quæ requiritur ad moralitatem, meritum, & demeritum, laudem nostram, aut vituperium, præmium, aut pœnam. In hac autè prima disputatione quæremus, quodnam sit metaphysicum hujus libertatis constitutivum, ut postea ad alias difficultates circa libertatem in actu primo, atque circa libertatem in actu secundo faciliùs progrediamur.

SECTIO I.

De Prærequisitis ad Controversiam.

LIbertatem à necessitate negârunt in hominibus antiquiores hæretici, ut Simon Magus, & Manichæi, quos ex hæreticis recentioribus secuti VViclefus, Lutherus, & Calvinus, quanquam Lutherus pro more suo semper inconstans eam postea concesserit saltem in multis actibus. Videantur Tamnerus disp. 2. quæst. 1. dub. 1, Bellarm. de Gratia, & lib. arb. c. 1. & 4. Exim. Doct. Proleg. 1. de Gratia c. 2. & disp. 1. de Volunt. seæ. 2. Ubi quatuor errores distinguit circa modum, unde necessitari possit voluntas, ex quibus processêre quatuor hæreticorum classes, rationali creaturæ libertatem à necessitate adimentes. 249.

Prima hæreticorum classis est eorum, qui docebant, creatam libertatem nequaquam posse cum divina præscientia componi; proindeque ut Deo præscientiam futurorum concederent, libertatem à necessitate creaturæ denegârunt. In hac classe reponit Exim. Doct. ex Augustino lib. 5. de Civit. c. 9. & 10. Stoicos, quibus adjungi possunt Bardesanes, Marcion, Prisullianus, Abailardus, VViclefus, atq; Tullius. Marcion enim, Abailardus, & VViclefus 250.

ita arguebant: quod necessariò fit, nec potest nō fieri, non est liberum: sed quod subest certæ, & infallibili præscientiæ Dei, necessariò fit, nec potest non fieri; ergo quod subest certæ, & infallibili præscientiæ Dei, non est liberum. Qua de causa necessitatē creaturæ ad operandum plures ex istis reduxerunt in quoddam incertū fatum. Cæterùm hæc, & alia similia deliramenta dissolvimus à n. 480. de Deo, quæ modo prætermittimus, ne iterum actum agamus: infallibilitas enim, ut ibi diximus, quæ à mea libertate dependet, nequaquam pugnat cum libertate, sed potiùs illam infallibiliter infert.

251. Secunda hæreticorum classis, qui libertatem homini denegārunt, fuerunt illi Astrologi, qui omnes omnino actiones humanas, ex siderum influxu necessariò pendere statuebant; proindeque docebant, Venerem v. g. ita provocare ad libidinem, Martem ad iram, Mercurium ad furta, ut illa à creatura vitari non possent. Tertia hæreticorum complectitur Manichæos, qui ut habet Augustinus lib. de Duab. Anim. c. 12. Duo in homine statuebant principia, alterum quidem bonum, & alterum malum, à quibus creaturæ ita pendebant, ut quando malum prævalebat bono, creatura ex ejus influxu ita malè foret actura, ut nequaquam potuerit non malè agere: econtra verò, si bonum principium prævaleret malo, ita voluntas rectè actura erat, ut nequaquam posset benè non agere. Ad eum quippe modum quo Jansenius, ipsiusque Asseclæ statuunt in nobis duo principia, gratiam nimirum, & concupiscentiam, voluntque ita nos operari malum, si prævaleat concupiscentia, ut non possimus non operari malum: atque ita operari bene, si prævaleat, & sit victrix gratia, ut nō possimus non operari bonum. Quod quidem damnatum jam est ab Ecclesia, & recenter ab Alex. VIII. in septima propositione, quæ sic habebat: omnis humana actio deliberata est Dei dilectio, vel mundi: si Dei, charitas Patris est: si mundi: concupiscentia carnis, hoc est, mala est.

252. Quarta hæreticorum classis continet Monachos Adrumetinos, Jovinianum, aliosque; qui gratiam efficacem nequaquam cum libertate compossibilem esse docebant. Proindeque, cùm illa gratia, quacum creatura rectè operatur, victrix, atque efficax sit, docebant ex illa creatam libertatem everti. Judicabant enim, voluntatem creatam, quantùm est ex se, posse agere, & non agere: conjunctam tamen cum omnibus prærequisitis ad agendum non posse non agere; cùm unum ex illis debeat esse gratia efficax incompossibilis cum omissione. Quem errorem postea secutus est Clavinus, nec multùm distat ab illo Lutherus. Hunc autem errorem damnavit Tridentinum sess. 6. c. 4. dicens: si quis dixerit liberum hominis arbitrium à Deo motum & excitatum Deo excitanti, atque vocanti non possit dissentire, si velit, anathema sit. Ex quo Mag. Didacus Alvarez disp. 115. n. 4. hæc habet. Ad liberum arbitrium necessariò requiritur, quod positis omnibus antecedenter secundùm ordinem rationis, vel temporis ad actum prærequisitis, possit operari, vel non operari: ità videlicet, ut cùm iisdem prærequisitis stet simul in libero arbitrio facultas, & potentia, qua possit operari, si velit, vel non operari, si velit. In hac conclusione conveniunt omnes Catholici, habetur enim in Conc. Tridentino sess. 6. Can. 4. Exinde manifestè apparet, quàm egregiè deceptus fuerit Jansenius lib. 6. de Gratia Christi c. 4. dum hæc scribebat. Recentiores imaginantur illum tantummodo actum esse in nostra potestate, hoc est in nostræ voluntatis arbitrio, & illius tantùm esse Dominos, quem pro libito nostro positis omnibus ad agendum necessariis possumus facere, & non facere. Qua in re juxta Augustini sententiam crebrrime à nobis explicatam sine dubitatione fallunur. Hæc Jansenius, qui jam condemnatus est ab Alexand. VII. Errores in quatuor istis classibus contentos impugnabimus ex Scriptura, Patribus, & ratione num. 254. dum stabiliemus libertatis definitionem.

Præcipua igitur hujus disputationis difficultas stat in quærenda definitione libertatis à necessitate: an nimirum libertas à necessitate sit, potestas ad agendum, & non agendum, positis omnibus requisitis. Prima sententia negat: ita quidem Lovanienses Recentior, qui in Comp. Theologiæ ait: Formatibi definitionem ex hac doctrina S. Augustini lib. 2. de Lib. Arb. c. 5. *Voluntas nostra, quia est in potestate nostra, libera est nobis.* Quapropter ibidem hæc addit: *In ipso amore beatifico major est à necessitate libertas, quam in ullo amore viatoris.* Quantùm adhærent ille Recentior vestigiis Jansenii, constabit aperte, si legatur Jansenius lib. 6. de Gratia Christi Salvatoris cap. 10. Ubi de amore, sive de volitione beatifica hæc habet: per nullam enim voluntatem magis volumus, ideoque nulla magis adest, cùm volumus, nullaque magis in nostra potestate; adeoque nulla magis libera. Nec multùm differt ab hujus Recentioris opinatione alter Recentior Complutensis lib. de Lib. Arb. disp. 1. q. 4. sect. 4. docens: definitionem libertatis ita debere intelligi, cùm de essentia causæ liberæ sit, compositio potestatum agendi, vel non agendi: id est posse componere non actionem cum potestate ad agendum, sive cum prærequisitis ad posse: non verò posse componere non actionem cum omnibus requisitis ad agendum. Secunda ferè omnium Catholicorum sententia affirmat; atque docet non aliter posse libertatem à necessitate explicari juxta doctrinam Scripturæ, pp. & Conciliorum: his positis, sit

SECTIO II.

Quid sit Libertas à Necessitate?

Assero cum secunda sententia: libertas à necessitate est potentia, quæ positis omnibus

bus ad agendum requisitis, potest agere, & non agere. Prob. 1. Ex Scriptura Eccles. 31. ubi libertas hominis ita proponitur: *Qui potuit transgredi, & non est transgressus; facere mala, & non fecit.* Num. 30. *In arbitrio viri erit, ut faciat, sive non faciat.* Jos. 24. *Optio vobis datur: eligite hodie, quod placet.* In his quidem testimoniis dicitur Deum reliquisse hominem in manu consilii sui, atque illum comprincipiis ornâsse, quibus posset ad utramque contradictionis partem, in eamque, quam voluerit, porrigere manum, ut habetur etiam 2. Reg. 24. *Trium tibi datur optio: elige unum.* Et Eccl. 15. *Deus ab initio constituit hominem, & reliquit illum in manu consilii sui.* Atqui non potest homo pro libito suo in eam partem, quam voluerit, porrigere manum, sive eam partem, quam voluerit eligere, & aliam respuere, nisi habeat potestatem, quæ positis omnibus ad agendum prærequisitis possit agere, & non agere, ut ex ipsis terminis constat; ergo &c.

855. Conf. 1. Ex Concilio Senonensi in decretis fidei Decr. 15. ubi hæc: *Cùm reliquerit Deus hominem in manu consilii sui, appositaque coram eo ignem, & aquam, bonum, & malum, & ad quodcumque voluerit, porrigat manum suam: nec abs re beatus ille dicatur, qui potuit transgredi, & non est transgressus, & facere mala, & non fecit: quòd sub eo sit appetitus ejus, & dominetur illius: ac denique percurrenti sacram Scripturam passim obvium sit, quòd liberum utramvis in partem hominis arbitrium asseverat* &c. hæc Concilium. Hæc enim verba liberum utramvis in partem hominis arbitrium clarè significant potestatem agendi, & non agendi ex jure arbitrii ad utrumque, quod fieri non potest, nisi cum omnibus requisitis ad agendum possit non agere; ergo &c. Conf. 2. Ex Aristotele 3. Eth. cap. 5. dicente: *Quibus in rebus nostra in potestate situm est agere, in iis & non agere.* Quæ verba ita exponit D. Thomas lect. 11. *Si operari est in nostra potestate, oportet etiam, quòd non operari est in nostra potestate; si enim non operari non esset in potestate nostra, impossibile esset, nos non operari; ergo necesse esset nos operari, & sic operari non esset ex nobis, sed ex necessitate; & similiter dicit, quòd, in quibus rebus nō operari est in potestate nostra, perconsequens etiam operari sit in potestate nostra. Sin operari non esset in potestate nostra, impossibile esset, nos operari; ergo necesse esset, nos non operari, & sic operari non esset ex nobis, sed ex necessitate.* Hæc D. Thomas. Quæ verba clariora sunt, quàm quæ expositione indigeant; ergo &c.

856. Prob. 2. ex Tridentino sess. 6. cap. 5. contrà hæreticos statuente, gratiam libertati hominis non obesse, per hæc verba: *Tangente Deo cor hominis per Spiritus Sancti illuminationem, inspirationem illam recipiens, quippe qui illam & abjicere potest:* Hæretici enim volebant Spiritus Sancti inspirationem non stare cum libero arbitrio; quia inspirationem accipiens illam abjicere non poterat. Contrarium autem definit Tridentinum, nimirum inspirationem Spiritus Sancti libertati non officere; quia inspirationem accipiens, illam abjicere potest, hoc est, potest non agere cum inspiratione illa; sed potiùs contra illam; ergo ex mente Tridentini requisita ad libertatem talia sunt, ut possit liberum arbitrium in sensu composito illorum agere, & non agere; ac proptrea libertas à necessitate erit juxta hanc Tridentini definitionem, potestas, quæ positis omnibus ad agendum prærequisitis, potest agere, & non agere.

857. Prob. 3. ex definitionibus Sum. Pont. Etenim Pius V, & Greg. XIII. damnârunt in Bayo hanc propositionem: *Quod voluntariè fit, etsi necessariò fiat; liberè tamen fit.* Tum etiam Alex. VII. & Innoc. X. damnârunt in Jansenio hanc alteram: *Ad merendum, & demerendum non requiritur in homine libertas à necessitate, sed sufficit libertas à coactione.* Modò sic: eatenus Bayus & Jansenius docebant ad merendum, vel demerendum non requiri libertatem à necessitate, sed sufficere voluntarietatem, sive libertatem à coactione; quia judicabant, non posse componi omnia requisita ad agendum cum libito voluntatis ad non agendum: ergo Pontifices damnantes Bayum, & Jansenium clarè supponunt, prærequisita omnia libertatis ad agendum talia esse, quæ componi possint cum non agere, sive cum altero libertatis extremo: ac proinde supponunt libertatem esse potentiam, quæ positis omnibus requisitis ad agendum, potest agere, & non agere. Conf. ex altera propositione ab iisdem PP. damnata contra Jansenium, quæ sic: *Interiori gratiæ in statu naturæ lapsæ nunquam resistitur.* Judicabat enim Jansenius, quòd voluntas libera non poterat componere omnia requisita ad actum cum omissione actûs, ideoque gratia, cùm esset ex requisitis ad actum, non posse componi cum omissione actûs, quo in sensu gratiæ nunquam poterat voluntas resistere; ergo ex damnatione hujus propositionis clarè fit requisita ad libertatem talia esse: ut voluntas possit illis resistere; ac proinde in sensu composito illorum agere, & non agere.

858. Prob. 4. ex SS. PP. Etenim Clemens Alex. lib. 4. Strom. prope finem ita ait: *Id est in nostra potestate, cujus ex æquo sumus Domini, & ejus, quod ei adversatur, ut philosophari, vel non; & credere, aut non credere. Per id ergo, quòd sumus æquè participes utriusque eorum, quæ inter se adversantur, invenitur fieri posse id, quod est in nostra potestate.* Tum etiam Augustinus lib. de Natura, & Gratia c. 47. contra Pelagium ait: *Aut ego non intelligo, quid dicat, aut ipse. Quomodo enim in potestate nostra non est videndi possibilitas, si in potestate nostra non est non videndi impossibilitas.* Et lib. 50. Hom. Hom. 15. *In sua potestate est consentire, vel non consentire.* Et cap. 1. de lib. arb. *Motus, quo huc, atque illuc voluntas convertitur, nisi esset voluntarius, atque in nostra*

positus

positus potestate, neque laudandus cùm ad superiora, neque culpandus homo esset, cùm ad inferiora detorquet, quasi quemdam cardinem voluntatis. Et contra Manich. lib. de duab. Animab. c. 11. *Peccatum est voluntas retinendi, vel consequendi, quod justitia vetat, & unde liberum est abstinere.* Tum etiam ex Hieron. lib. 3. Dial. contra Pelagianos. *In nostra positum est potestate vel peccare, vel non peccare; & vel ad bonum vel ad malum extendere manum, ut liberum servetur arbitrium.* Videantur alia testimonia apud Ex. Doctorem, Bellarm. & Tann.

259. Addo singularia testimonia ex D. Thoma in 2. dist. 25. q. 1. art. 1. ad 2. *Ad libertatem arbitrij pertinet, ut actionem aliquam facere possit, vel non facere, & hoc Deo convenit: bona enim, quæ facit, potest non facere.* Et q. 24. de Verit. art. 1. *Nullus debet puniri, vel præmiari pro eo, quod non est in ejus potestate facere, & non facere: sed homo justè à Deo punitur, vel præmiatur pro suis operationibus; ergo homo potest operari, & non operari; & ita est liberi arbitrij.* Tum etiam q. 2. de Potentia art. 3. *Voluntas in quantum voluntas, cùm sit libera, ad utrumlibet se habet: potest enim voluntas agere, & non agere, sic vel sic facere, velle & non velle. Etsi respectu alicujus hoc voluntati non conveniat, hoc accidit voluntati, non in quantum voluntas est.*

260. Prob. 5. Ratione ex D. Thoma desumpta: potentia instructa omnibus requisitis ad agendum & non agendum, est potentia expedita: sed libertas est potentia expedita; ergo est potestas cum omnibus requisitis ad agendum, & non agendum. Conseq. tenet, & major patet; quia, si voluntas solùm habeat requisita ad unum extremum, & non ad alterum, non erit ad illud expedita, sed impedita. Minor verò probatur ex D. Thoma 1. P. q. 83. art. 2. ad 2. ubi hæc: Ad secundum dicendum, *quòd facultas nominet quandóque potestatem expeditam ad operandum; & sic facultas ponitur in definitione liberi arbitrij;* ergo &c.

261. Confirm. ex ipso D. Thoma 1. P. q. 42. art. 2. in corp. ubi hæc: *Considerandum est, quòd aliquid ex principio existens, posterius esse suô principiô potest contingere ex duobus, uno modo ex parte agentis, alio modo ex parte actionis.* Statimque subdit: *In agentibus quidem voluntariis propter electionem temporis, sicut enim in agentis voluntarij potestate est eligere formam, quam effectui conferat, ut supra dictum est; ita in ejus potestate est eligere tempus, in quo effectum producat.* Quibus in verbis aperte docet D. Thomas in agentibus liberis effectum esse posteriorem suô principiô, non quia desit illi aliquid ad agendum necessarium, sed propter electionem, nam sicut eligit effectum, ita eligit tempus agendi: sed hoc idem est ac dicere agens liberum, etsi habeat omnia prærequisita ad agendum, posse tamen non agere; ergo &c.

262. Respondebis 1. ex Recentiore Lovaniensi, sufficere ad libertatem, quòd actus fiat à voluntate nostr[a] quæ est in potestate nostra, ex quo actus ne[c]essit ab illa non procedere liberè. Contrà tam[en] 1. Ut actus procedat liberè à voluntate, n[on] satis est, quòd procedat à voluntate nostra; aliter, cùm omne voluntarium à voluntate nostra procedat, esset quoque liberum, quod damnatum est in Bajo, eodémque modo cùm omne spontaneum à voluntate nostra procedat, esset quoque liberum à necessitate, quod damnatum est in Jansenio, ut constat ex n. 257. ergo ulteriùs requiritur, quòd procedat à voluntate expedita ad utrumque: atqui procedere à voluntate expedita ad utrumque perinde est, ac procedere à potentia, quæ positis omnibus ad agendum requisitis, potest agere, & non agere, ut constat ex hucusque dictis; ergo &c.

Contrà 2. Nullus hæreticus dubitavit voluntatem nostram esse nostram, atque in eo sensu suam in nostra potestate; proindéque actum quemcumque voluntatis nostræ procedere in eo sensu à voluntate, quæ est in nostra potestate: sed hæc omnia docentes non ideo docebant, quæ requiruntur ad libertatem: qua de causa eorum doctrina damnata est ab Ecclesia, ut constat à n. 250. ergo conceptus iste ab hoc Recentiore assignatus nequaquam sufficit ad constituendam libertatem à necessitate, quam fatetur Ecclesia. Contrà 3. Quia Jansenius nequaquam negavit actum amoris beatifici procedere in hoc sensu à voluntate, quæ est in nostra potestate; & tamen, quia docebat absque libertate indifferentiæ sive à necessitate esse liberum, atque quemcumque nostrum actum meritorium, aut demeritorium nullam aliam requirere libertatem, condemnatus fuit ab Ecclesia; ut constat ex n. 257. ergo conceptus iste libertatis ab hoc Recentiore assignatus pugnat cum libertate à necessitate, quam definit Ecclesia.

Confirm. adducendô verba ipsius Jansenij lib. 6. de Gratia Christi Salvatoris c. 35. ubi hæc: Idem, & simili prorsus modo in cælo accidit; possent enim volitionem suam mutare, si velint: sed ratio mutandi nulla præsto est, & ideo numquam mutare volunt: quæ nolitio mutationis quia semper cùm nolunt præstò est, & maximè semper præstò est, hinc maximè quoque est in eorum potestate, & maximè libera: hinc fit, ut in isto sensu etiam abruptio, seu cessatio istius voluntatis sit in potestate, quia fit, cùm volunt. Et lib. 7. c. 14. Et sanè, si non est alia libertas vera voluntatis, quàm agendi, & non agendi; operatio Divinæ Gratiæ diametraliter repugnat Philosophicæ libertati, seu indifferentiæ libertatis; quia illam extrahit ab indifferentia agendi, eámque determinatè facit agere, & non agere, velle, vel non velle. ergo &c.

Respondebis 2. ex altero Recentiore Complutensi, ad libertatem sufficere posse componere potestatem agendi, & non agendi, id est, posse componere omissionem actionis cum potestate

testate ad agendum, seu cum prærequisitis ad posse, non verò posse componere omissionem actionis cum omnibus requisitis ad agendum. Contrà tamen 1. Quia hæretici ab Ecclesia damnati, eò quòd negabant libertatem indifferentiæ, non negârunt potestatem ad agendum, si non sit cum omnibus requisitisad agendum, posse componi cum omissione actionis; voluntas enim, quæ non habet omnia requisita ad agendum, non solùm potest componi, sed reipsa componitur cum omissione actionis, ut ex ipso naturæ lumine constat; ergo conceptus iste libertatis indifferentiæ ab hoc Recentiore assignatus, sufficiens non est ad defendendam libertatem à necessitate contra hæreticos definitam ab Ecclesia. Contrà 2. Quia ista responsio manifestè pugnat contra testimonia superiùs allata, & præsertim contra auctoritates D. Thomæ datas num. 255. & 261. ut expendenti constat; ergo &c.

266. Contrà 3. Quia hoc perinde esset ac dicere, sufficere ad libertatem à necessitate, quòd possit componi cum potentia in sensu diviso ab omnibus prærequisitis necessariis ad agendum, non verò in sensu composito illorum prærequisitorum: atqui ad libertatem à necessitate, seu indifferentiæ requiritur, quod in sensu composito omnium requisitorum necessariorum ad agendum, possit voluntas pro libito suo componere omissionem actûs; ergo &c. Prob. min. Ut voluntas sit libera libertate indifferentiæ ad agendum, seu libera libertate à necessitate, requiritur, quòd non omittat actum ex necessitate: atqui, si non haberet omnia requisita ad agendum, omitteret actum ex necessitate, cùm non possit ponere actum sine omnibus requisitis ad illum, quæ est ratio, quam tetigit D. Thomas num. 255. ergo &c.

267. Contrà 4. Voluntas liberè omittens actum, resistit omnibus requisitis necessariis ad agendum; ac proinde & resistit ipsi gratiæ, quæ est unum ex præcipuis requisitis, ut constat ex Tridentino cit. num. 252. & 256. Et ex Summis Pontificibus contra Jansenium n. 257. Atqui voluntas non resistit principiis, quæ non habent, & quibus caret: resistentia enim non datur absq; pugna, neq; pugna datur, quando simul non sunt ea, quæ pugnant; ignis enim, qui est Constantinopoli, non pugnat cum stupa, quæ est Romæ; neque cum illa, quæ potuit produci, & non est producta: neque Petrus, qui est Neapoli, pugnat hìc, & nunc cum Francisco, qui existit Romæ; ergo voluntas per libertatem à necessitate sive per libertatem indifferentiæ omittens actum est illa, quæ instructa est omnibus requisitis ad actum; ac proinde nunquam datur libertas indifferentiæ, seu libertas à necessitate, nisi quando datur potentia, quæ positis omnibus requisitis ad agendum potest agere, & non agere.

268. Contrà 5. Agere necessariò tam potest provenire à defectu optionis ad agendum, quàm à defectu potestatis ad non agendum; ergo sine defectu potestatis ad non agendum stare potest in causa agere necessariò, & defectus libertatis: proindeque ad essentiam libertatis non sufficit ea complitio potestatum remotarum, sed requiritur libertas proxima, & expedita ad utrumque. Consequentia tenet, & antecedens patet; quia defectus optionis ad agere est defectus libiti in agendo, seu defectus libertatis in agendo; atqui ad defectum optionis ad agere sufficit defectus cujusvis essentialis prærequisiti ad agere, quod non cadat in optionem, & libitum agentis: ille enim, qui sedet, si non haberet in optione sua removere se à sessione incompossibili cum deambulatione, non esset liber ad deambulandum ex defectu optionis ad agere; ergo à defectu optionis ad agere provenit causam agere necessariò.

Respondebis 3. Novissimè ex Recentiore Lovan. in suis observation. Theologicis, ipsum nihil aliud docere, quando ait, libertatem non esse potentiam, quæ positis omnibus requisitis ad agendum potest non agere, nisi quòd Thomistæ docent, dum ajunt, libertatem proximam cum omnibus requisitis ad actum non posse in sensu composito omnium requisitorum se componere cum omissione, sed in sensu diviso; cùm autem in sensu diviso non dentur omnia requisita (non enim datur tunc præmotio ad actum, quæ erat unum ex requisitis ad actum) exinde nihil novum docet, nisi quòd jam ab antiquo docent omnes Thomistæ, ex quorum doctrina infert non esse rectam definitionem libertatis à nobis datam. 269.

Contrà tamen 1. Quia Thomistæ eam libertatis definitionem concedunt, tanquam legitimè deductam ex Scriptura, Conciliis, atque Pontificiis definitionibus, ut constat ex n. 252. Qua definitione suppositâ contendunt præmotionem non officere libertati, quamvis nos contendamus nequaquam posse cum libertate componi: hæc enim est altera controversia valde distincta ab illa, de qua in præsenti. Sicut sæpè sæpiùs contingere solet, quòd ex universalibus principiis legis naturæ inferat unus hoc esse bonum, & alter inferat hoc esse peccatum, ut inter D. Thomam & Scotum vidimus num. 44. Quin exinde neque D. Thomas, neque Scotus negent illa prima naturæ principia. Sed uterque ea tanquam vera ad controversiam supponat; sic enim in præsenti & Thomistæ, & nos ad controversiam supponimus, & admittimus tanquam veram illam libertatis definitionem: atqui adversarius eam libertatis definitionem neque admittit, neque agnoscit ut veram, sed illam ut omnino falsam respuit; ergo in hac parte toto cœlo distat à sententia Thomistarum. 270.

Contrà 2. Quidquid sit de altera controversia, de qua loco suo, an nimirum Thomistæ recte 271.

rectè componant cum hac libertatis definitione libertatem à necessitate; quando voluntas est prædeterminata ad consensum, neque consensus est separabilis à prædeterminatione; attamen ipsi concedunt id rectè componi, eo quòd prædeterminatio non sit requisita ad posse, sed ad agere, ideoque habeat posse proximum ad utrumque. Quod explicant exemplo illo plausibili, consentientis actu voluntatis. Sicut enim voluntas, ajunt, in sensu compositо consensus retinet cum illo conjunctam potestatem dissentiendi, sed non dissentiendi compositivè cum consensu, id est componendo consensum cum dissensu, sed dissentiendi divisivè à consensu, quæ vocatur simultas potestatis in voluntate instructa ad consentiendum, & non consentiendum; non verò potestas simultatis: ita ajunt voluntas prædeterminata ad consensum retinet libertatem ad dissensum, quatenus habet simultatem potestatis, quamvis non habeat potestatem simultatis, quo fit, ut maneat libera in sensu diviso, non autem in sensu compositо.

272. Neque aliud est discrimen, inquit Godoi, in exemplo de consensu, & physica præmotione, nisi quòd in casu consensûs ille sensus, divisus est exclusivus, quia fieri potest à voluntate dissensûs excludendo consensum, quod evenit, quando uterque terminus horum sensuum cadit in dominium voluntatis. In casu autem prædeterminationis sensus ille divisus est unicè præcisivus; nam à voluntate fieri potest dissensûs, non ut exclusivus prædeterminationis, cùm prædeterminationem nequeat excludere, sed præcisivus, sive secundùm se, præexcludente Deo prædeterminationem. Hæc enim doctrina, licèt nobis nequaquam placeat, nec cum principiis nostris comprobabilis sit, est tamen comprobabilis cum principiis fidei, & cum definitione libertatis ab omnibus admissa. Ad eum quippe modum, quo doctrinæ S. Thomæ, & Scoti adductæ num. 94. licèt inter se non sint comprobabiles, sunt tamen comprobabiles cum primis naturæ principiis, quæ uterque admittit; simulque cum illis conclusionem suam defendit; atqui adversarius doctrinam suam nequaquam defendit compossibilem cum definitione libertatis ab omnibus scholis suprà tradita; ergo ad suam sententiam defendendam immeritò confugit ad doctrinam Thomistarum.

273. Contrà 3. Adversarius non admittit gratiâ intrinsecè sufficientem componibilè tum cum actu, tum cum omissione actûs, quæ deserviat ad posse, atq; constituat voluntatem in actu primo ad utrumque expeditam, potentem agere, & non agere, sed solùm admittit gratiam intrinsecè efficacem, potentem componi solùm cum actu, ad quem deservit, & non cum omissione talis actûs: atqui Thomistæ ultra gratiam intrinsecè efficacem, & prædeterminantem admittunt gratiam sufficientem constituentem posse ad utrumque, atque reddentem voluntatem in actu primo, ut ajunt, ad utrumque expeditam, & constituentem simultatem potestatis, quamvis non constituat potestatem simultatis ex num. 271. Ergo Doctrina adversarii valde distincta est à Thomistarum doctrina. Contrà 4. Quia hæretici ab Ecclesia damnati nunquam negârunt, quòd voluntas, quæ cum iis determinationis principiis elicit actum, ablatis istis actum non eliceret, sed omitteret: atqui illi destruebant libertatem, quâ Ecclesia Catholica definit; ergo doctrina adversarii non rectè componitur cum doctrina Catholica de libertate; quam Ecclesia definit.

SECTIO III.

Solvuntur opposita.

OBj. 1. Ut actus sit liber, satis est, quòd sit voluntarius, sive quòd procedat à voluntate, quâ voluntas est: atqui ut sit voluntarius, sive ut procedat à voluntate, quâ voluntas est, non indiget potentiâ, quæ positis omnibus ad agendi requisitis possit agere, & non agere; ergo ut actus sit liber, ac proinde & sit libera potentia, à qua actus procedit, non requiritur, quòd sit potentia, quæ positis omnibus ad agendum requisitis possit agere, & non agere. Probat. maj. Ut actus sit liber, satis est, quòd censeatur imputabilis agenti suo creato vel ad laudem, & meritum, vel ad vituperium, & peccatum; sed ad hoc sufficit, quòd sit voluntarius, sive, quòd procedat à voluntate, quâ voluntas est; ergo &c. Probat. Minor ex Psal. 53. *Voluntariè sacrificabo tibi*, id est, *liberè*, teste Ambrosio secundo de fide cap. 3. ad Hæbr. 10. *Voluntariè peccantibus* &c. Secundo, Machab. 1. *Ut faciatis ejus voluntatem cordè magno, & animo volente*. Quibus frequentissima sunt alia similia testimonia in Scripturis: sed in istis, ut actus sit agenti suo creato imputabilis vel ad laudem, vel ad vituperium, satis est, quòd sit voluntarius, sive quòd procedat à voluntate, ut voluntas est; ergo &c.

Confirm. ex SS. Patribus, Damascen. lib. 2. cap. 24. ait: *Quod sponte fit, laudem & vituperationem comitem habet.* Quod etiam habet Nissen. lib. 1. Phil. cap. 1. & 3. ubi subdit: *Voluntarium, & involuntarium in iis, quæ in potestate nostra sunt, consistunt.* Augustinus lib. de Natura. Et Gaeta cap. 26. cùm objecisset, voluntatis arbitriò priyari eum, qui naturali necessitate constringitur, respondet *absurdè hoc dici; quia non privatur voluntate propter hujusmodi necessitatem.* Ex quo sentire videtur, solum voluntarium, etiamsi non opponatur necessario, esse liberum ea libertate, quæ ad pecandum sufficit; atque idem sentit in Enchirid. cap. 105. Ubi habet illam vulgarem sententiam. *Aut voluntas non est, aut libera dicenda est.* Quod

Quod etiam habet lib. 5. de Civit. c. 23. & 30. lib. de Duab. Anim. contra Manich. c. 10. lib. 1. Retract. c. 15. Ubi voluntarium dicit eſſe, *Animi motum cogente nullo.* Statimque ſubdit ferè idem de libero. Idem ſentit Anſelmus lib. de Lib. Arb. ubi ad libertatem non requirit indifferentiam, *ſed poteſtatem volendi rectitudinem ipſam propter ſe.* Bernardus etiam lib. de Gratia, & Lib. Arb. docet: *Voluntarium eſſe motum liberum.* Et ſerm. 81. in Cant. *Quod voluntariè fit, etiamſi ex neceſſitate fiat, liberum eſt.* Atqui in iis teſtimoniis non requiritur ad libertatem potentia, quæ poſitis omnibus ad agendum requiſitis poſſit agere, & non agere; ergo &c.

276. Reſp. neg. maj. ad probationem conc. maj. & neg. min. ad probationem neg. etiam min. Ratio eſt, quia in illis teſtimoniis adductis voluntarium ſumitur pro libero, nam ut ait Ex. Doct. diſp. 1. ſect. 3. n. 25. In homine viatore voluntarium perfectum, ſive ex perfectione cognitionis, & liberum ſe aut ſemper, aut ferè ſemper comitantur in omni actu: exindeque fit tum in Scriptura, tum in PP. quòd voluntarium perfectum viatoris indifferenter vocetur liberum, & è contrario. Qua de cauſa D. Thomas 1. 2. q. 6. Voluntarium perfectum explicat per poteſtatem operandi, & non operandi; & loquitur de homine liberè agente, quatenus per actus ſuos in beatitudinem tendit. Unde cùm tale voluntarium procedat à potentia, quæ poſitis omnibus ad agendum requiſitis poteſt agere, & non agere, quid mirum, quòd etiam ſit, & vocetur liberum? Exinde

277. Ad confirmationem conc. maj. & neg. min. Quia in illis PP. teſtimoniis ſermo eſt de voluntate viatoris operante, atque de voluntario elicito ex perfectione cognitionis, repræſentantis bonum, & malum, in quod voluntas poteſt pro libito ſuo tendere, amplectendò unum, & relinquandò alterum: quo tendit imputabiliter vel ad laudem, vel ad vituperium, ut ajebat Damaſcenus: atque tendit in actum pro libito, & poteſtate ſua, ut ajebat Niſſenus, ſicque tendit voluntas cogente nullo; id eſt nullo determinante, aut impellente, ſed ipſa ſe determinat pro libito ſuo, ut Auguſtinus in ſecundo teſtimonio docebat. Si autem ab alio determinetur, tunc actus voluntatis, quo voluntas vult, aut non vult, ſolùm erit liber à coactione, non verò à neceſſitate. Quo in ſenſu intelligendi ſunt Bernardus, Anſelmus, & in primo ſuo teſtimonio Auguſtinus. Hæc autem ſola libertas non ſufficit ad meritum, vel demeritum, ut contra Janſenium damnatum eſt ab Innoc. X. & Alex. VII. ex n. 257. Qui quidem damnationis ſenſus longè abeſt à doctrina horum SS. PP. qui & facilè, & rectè explicantur modo à nobis expoſito.

278. Objic. 2. Ex D. Thoma in 2. diſt. 40. q. 1. art. 1. dicente: *Actus ſunt in genere moris ex hoc, quòd ſunt voluntarii;* ergo ſunt liberi, quin procedant à potentia expedita ad utrumque, ſive, quæ poſitis omnibus ad agendum requiſitis, poſſit agere, & non agere. Conf. ex eodem D. Thoma quæſt. 19. de Veritat. art. 6. & in 3. ſent. q. 1. diſt. 28. art. 2. ad 2. & in reſp. ad 5. ubi ait: *Etiamſi liberum arbitrium Chriſti eſſet determinatum ad unum numerò, ſicut ad diligendum Deum (quod non facere non poteſt) tamen per hoc non amittit libertatem, aut rationem laudis, ſive meriti, quia in illud non coactè, ſed ſponte tendit, & ita eſt actûs ſui Dominus.* Ergo ad libertatem ſufficientem ad meritum, non requiritur in ſententia D. Thomæ libertas indifferentiæ, ſive potentia, quæ poſitis omnibus ad agendum requiſitis poſſit agere, & non agere.

Reſp. conc. ant. & neg. conſeq. Quia in eo 279.
teſtimonio D. Thomas ſumit pro more ſuo voluntarium pro libero, modo, quo ſemper aut ferè ſemper contingit in viatore eliciente voluntatium ex perfectione cognitionis. Quando autem D. Thomas vult contradiſtinguere voluntarium à libero, ſatis ſuperque ſe explicat tum in 2. diſt. 34. quæſt. 3. art. 3. ubi ait: *Ibi incipit genus moris, ubi primò dominium voluntatis invenitur:* tum 1. Part. q. 82. art. 1. ad 3. *Sumus Domini noſtrorum actuum ſecundùm quod poſſumus hoc, vel illud agere.* Et 1. 2. quæſt. 1. art. 3. *Idem ſunt actus morales, & actus humani.* Præmiſerat eadem quæſt. 1. art. 1. *Illæ ergo actiones proprie humanæ dicuntur, quæ ex voluntate deliberata procedunt, id eſt ex indifferentia ad utrumque.* Tum etiam quæſt. 6. de malo art. un. Quidam poſuerunt, quòd voluntas hominis ex neceſſitate movetur ad aliquid eligendum, nec tamen ponebant, quòd voluntas cogeretur. Non enim omne neceſſarium eſt violentum, ſed ſolum id, cujus principium eſt extra: unde & motus naturales inveniuntur aliqui neceſſarii, non tamen violenti &c. Hæc autem opinio eſt hæretica; tollit enim rationem meriti, & demeriti in humanis actibus; non enim videtur eſſe meritorium, vel demeritorium, quod aliquis ſic ex neceſſitate agit, quod vitare non poſſit. Eſt etiam adnumeranda inter extraneas Philoſophiæ opiniones; quia non ſolùm contrariatur fidei, ſed ſubvertit omnia principia Philoſophiæ moralis. Si enim non ſit liberum aliquid in nobis, ſed ex neceſſitate movemur ad volendum, tollitur deliberatio, exhortatio, præceptum, & punitio, & laus, & vituperium, circa quæ moralis Philoſophia conſiſtit. Hæc D. Thomas. Vide, quàm clarè D. Thomas noſtram de libertate definitionem illuſtraverit.

Ad confirm. conc. ant. & neg. conſ. Quia in 280.
ſententia D. Th. quamvis Chriſtus eſſet determinatus ad unum, nimirum ad bonum in genere, libertatem nihilominus ad indifferentiam habebat in ordine ad majorem, vel minorem actûs intenſionem. Proindeque, quando ex ſua libertate potens elicere actum minùs intenſum, v. g. ut unum, eliciebat magis intenſum, v. g. ut octo, per illam liberam intenſionem merebatur.

Tum etiam erat indifferens ad extensionem. Poterat enim amare vel solum DEUM, vel etiam creaturâ quam salvare, & redimere volebat propter Deum. Qua de causa merebatur ratione actûs eliciti in ordine ad objectum bonum, quod complectebatur, potens pro libito suo hic, & nunc illud non amplecti. Quòd autem hæc sit vera mens D. Thomæ, exinde manifestè patet; quia alioquin sibi apertè contradiceret, ac destrueret primam responsionem, quam ibidem præmittit. In ea enim asserit Christo convenire libertatem ad meritum necessariam; quia, licèt determinatus sit ad bonum in genere, libertatem nihilominus, ac indifferentiam habet circa varia specie, ac numerô bona. En ejus verba: Dicendum, *quòd liberum arbitrium Christi non erat determinatum ad unum secundùm numerum, sed ad unum secundùm genus, scilicet ad bonum.* Quam solutionem clarioribus verbis expressit 3. Part. quæst. 18. art. 4. ad 3. ubi ait: dicendum, *quòd voluntas Christi, licèt sit determinata ad bonum; non tamen est determinata ad hoc, vel ad illud bonum; & ideò pertinet ad Christum eligere per liberum arbitrium confirmatum in bono.* Quæ sanè verba pro confirmatione nostræ expositionis clariora esse non poterant. Unde, quando in testimonio ab adversariis adducto, ait D. Thomas, Christum esse liberum in ordine ad bonum, quia in illud non coactè, sed sponte tendit, ibi sumit spontaneum pro libero modo, quo sæpè loquitur D. Thomas, & diximus à num. 276. Quod manifestè patet ex verbis, quæ in eodem textu immediatè subjungit, dicens: *Et ita est actûs sui Dominus.*

281. Objic. 3. Amor beatificus est liber, & affert moralitatem, sive bonitatem moralem, ac laudabilitatem agenti suo imputabilem: atqui non procedit à potentia, quæ positis omnibus ad agendum requisitis, potest agere, & non agere: Beati enim ex prævia Dei visione intuitiva Deum amant, quantùm possunt, nec amorem illum possunt omittere; ergo ad libertatem sufficientem ad laudabilitatem, & meritum non requiritur libertas, quæ sit potentia, quæ positis omnibus ad agendum requisitis, possit agere, & non agere; ac proinde non rectè definitur à nobis libertas. Conf. 1. Amor Dei in patria tendit in idem objectum, in quod amor Dei tendit in via; atqui amor Dei in via est liber, atque ad laudabilitatem agenti suo imputabilis; ergo etiam amor Dei in patria. Conf. 2. Amor Dei in patria facit hominem perfectum, sanctum, & moraliter bonum; non minùs, quàm amor Dei in via; ergo non minùs est imputabilis ad laudabilitatem agenti suo, quàm amor viæ. Conf. 3. Si amor beatificus non afferret laudabilitatem agenti suo, careret aliqua perfectione, quam habet amor viæ; sed hoc dici non potest; aliter esset minùs perfectus, quàm amor viæ; ergo &c.

282. Resp. dist. maj. ad laudabilitatem purè objectiviam, conc. formalem, neg. maj. & concessa min. neg. conseq. Ratio est, quia laudabilitas formalis consistit in eo, quòd agens ex intrinseca natura sua bonitatem formalis actûs essentialiter exigat; ex qua exigentia actus ipsi personæ tribuatur modo, quo actûs necessarii Dei sunt laudabiles formaliter Deo; quia ex intrinseca natura sua eam laudabilitatem essentialiter exigit, ratione cujus exigentiæ revera Deo imputatur, quo in sensu respectu Christi aliqui actus necessarii possunt etiam esse formaliter aliquo modo laudabiles, licèt non possint esse meritorii, ut loco suo dicemus. Vel si natura agentis, eam formalem actûs bonitatem essentialiter non exigit, requiritur ad laudabilitatem formalem, quòd eam per jus suæ libertatis obtineat; cùm autem naturæ Beatorum, neq; conveniat elicere liberè illum amorem, neque natura Beatorum exigat essentialiter illum, ea de causa amor Beatificus non affert laudabilitatem formalem beatis; proindeq; affert solum objectivam consistentem in eo, quòd actus formalis prosecutivus erga illam beatitudinem sit consentaneus naturæ rationali, ut rationali. Exinde

Ad primam confirmationem dist. maj. Tendit in idem objectum eodem modo, neg. diverso modo, conc. maj. & concessa min. neg. conseq. Quia ad formalem laudabilitatem, vel vituperium non sufficit tendentia in idem objectum, sed requiritur tendentia ex jure naturæ, vel libertatis: actus autem amoris Dei in via, licèt non tendat in Deum ex jure naturæ creatæ, tendit tamen ex jure creatæ libertatis: amor verò beatificus neque ex jure naturæ creatæ Beatorum, neque ex jure libertatis tendit; unde non tendit eodem modo: proinde nulla est paritatis ratio. Sic motus primò primi & actus deliberati tendunt in idem objectûm malum; & tamen, licèt actus deliberati sint formaliter imputabiles ad vituperium, & peccatûm, motus primò primi neque sunt formaliter imputabiles ad vituperium, neque ad peccatum. Ad primam confirmationem dist. ant. Non minùs & eodem modo, neg. & diverso modo, conc. ant. & neg. consequentiam. Quia respectu viatoris sunt formaliter imputabiles, non autem respectu Beati, ut constat ex dictis.

Ad tertiam confirmationem retorqueo argumentum: si amor beatificus non afferret novum meritum agenti suo, careret aliqua perfectione, quam habet amor viæ: sed hoc dici non potest; ergo affert novum meritum. En conclusionem hæreticam ex ipso adversariorum ratiocinio deductam. Resp. deinde dist. maj. Careret aliqua perfectione non compensata per aliam, neg. compensata, conc. maj. & dist. min. neg. consequentiam. Quia amor viæ non est possessio hæreditatis propriæ filiorum Dei, neque unit ita perfectè creaturam rationalem cum Deô, ac amor beatificus, quæ quidem perfectio amoris beatifici non solùm compensat, sed sumè superexcedit perfectione laudabilitatis, & meriti, quod reperiebatur in via; proindeque

deque manet valde perfectior amor charitatis patriæ, quàm amor charitatis viæ.

285. Objic. 4. Augustinus in lib. operis Imper. respondens Juliano ita habet: *Si liberum non est, nisi quòd duo potest velle, id est bonum, & malum, liber Deus non est, qui malum non potest velle: de quo etiam ipse dixisti, Deus esse nisi justus non potest; siccine Deum laudas, Ut ei auferas libertatem?* ergo ex mente Augustini ad libertatis definitionem non pertinet duo posse velle, scilicet bonum, & malum; ergo non pertinet indifferentia ad utrumque, seu potentia, quæ positis omnibus ad agendum requisitis potest agere, & non agere. Resp. conc. aut. & dist. 1. conseq. Ex mente Augustini ad definitionem libertatis in genere, prout etiam libertatem Dei complectitur, non pertinet posse velle bonum, & malum, conc. ad definitionem libertatis, quæ soli homini competit ad merendum, ac demerendum capaci non pertinet posse velle bonum, & malum, neg. hanc, & secundam consequentiam. Ratio est, quia Pelagiani, contra quos hìc agit Augustinus, in eo errabant, quòd malè, & bene agendi indifferentiam ad libertatem in genere postularent, quod est sacrilegum, cùm sic à Deo, qui malum velle non potest, libertas auferatur. De reliquo nunquam Augustino de humanæ libertatis notione cum Pelagianis certamen fuit, sed in eundem utrique convenerunt, ut fatetur Augustinus lib. 2. de Nupt. & Concup. cap. 3. per hæc verba: *Apertè pronunciat liberum in hominibus esse arbitrium, utrique dicimus* &c. *Quid obtendis ad fallendum communis dogmatis tegmen, ut operiaris proprium crimen.* Ubi fatetur Augustinus de libero arbitrio hominis commune sibi esse dogma cum Pelagianis. Et certè dogma definitionis nostræ, utpote ex ipso naturæ lumine notum, nunquam Pelagiani negârunt, licèt ex viribus naturæ libertatem habitam ad ea, quæ sunt supra naturam, perversè extenderent.

286. Dogma equidem definitionis nostræ multis in locis supponitur ab Augustino, præsertim lib. de Fide contra Manich. cap. 10. *Quis non clamet stultum præcepta dare ei, cui liberum non est, quod præcipitur, facere, & iniquum damnare eum, cui non fuit potestas jussa complere?* Et in lib. de duabus animabus cap. 11. *Nec hi libri obscuri scrutandi mihi erant, ut dicerem neminem vituperatione, supplicióve dignum, qui aut id velit, quod justitia velle non prohibet: aut id non faciat, quod facere non potest. Nonne ista cantant & in montibus pastores, & in Theatris Poëtæ, & indocti in circulis, & docti in bibliothecis, & Magistri in scholis, & Antistites in sacris locis, & in orbe terrarum genus humanum?* Tum etiam Hieronymus lib. 2. contra Jovin. *Liberi arbitrii nos condidit Deus, nec ad virtutes, nec ad vitia necessitate trahimur; alioquin ubi necessitas est, nec damnatio, nec corona est.* Pariter Euseb. lib. 6. de Præp. c. 5. *Sublatò liberò arbitriò jacebit omnis Philosophia, jacebit pietas, nulla erit laus virtutis, nullus fructus laboris, nec puniendi improbi, nec admirandi studiosi, inutiles prorsus leges, vanæ exhortationes, cassæ objurgationes, nullum meritum, nulla merces, nec virtus erit, nec vitium, si non voluntate, sed necessitate fatorum opera nostra fiant.*

Objic. 5. Si libertas à necessitate definienda foret potentia, quæ positis omnibus ad agendum requisitis potest agere, & non agere, non conveniret omni libero, id est secundo libero egenti prædeterminatione divina: atqui secundo libero egenti prædeterminatione divina convenit definitio libertatis; ergo &c. Conf. 1. Definitiones debent assumi in sensu prudenter indubitabili: atqui dubitant de nostro sensu Sapientissimi Auctores, id est Thomistæ; ergo nostra definitio non est admittenda. Conf. 2. Notio liberi arbitrii agnita est à Calvino, & Jansenio: sed isti negârunt nostram definitionem; ergo nostra definitio non affert notionem libertatis, ac proinde rejicienda, & efformanda est altera, in qua conveniamus omnes Catholici. 287.

Resp. dist. maj. Non conveniret secundo libero in sententia negante prædeterminationem, neg. in sententia concedente prædeterminationem, subdistinguo; juxta illos, qui docent, voluntatem prædeterminatam esse potentiam, quæ positis omnibus ad agendum requisitis, adhuc potest agere, & non agere, neg. in sententia eorum, qui docent, prædeterminationem evertere talem potentiam, conc. maj. & dist. pariter min. neg. conf. Quamobrem adversarius, qui ita arguit, explicet, quamnam sententiam admittat, dum admittit prædeterminationem, an nimirum illam, quæ docet, prædeterminationem stare cum libertate? Si ita sit, admittet definitionem nostram: an verò illam, quæ docet, prædeterminationem non stare cum libertate à necessitate; & sic negabit definitionem nostram, & admittet definitionem Jansenii dicentis, ad merendum, & demerendum, non requiri libertatem à necessitate, sed sufficere, libertatem à coactione; quæ quidem opinatio est jam damnata ex num. 257. 288

Ad primam confirmationem dist. maj. In sensu prudenter indubitabili ab iis, qui attendendò ad testimonia Scripturæ, Conciliorum, & PP. atq; ad Pontificias definitiones, censent, non posse aliter stare libertatem, conc. ab iis, qui ita non censent, neg. maj. & dist. eodem modo min. neg. conseq. Ratio est, quia illi, qui ex allatis testimoniis, & rationibus censent, non posse aliter libertatem à necessitate conciliari cum illis veritatibus definitis, imprudenter se gererent, si aliter libertatem definirent, quàm nos definivimus; quod sufficit ut nō possint hanc nostram definitionem prudenter negare. Quòd autem alii dubitent, aut censeant, posse ea testimonia verè conciliari aliter definiendò libertatem, ipsi viderint: ad nos non attinet judicare, an prudenter, vel imprudenter 289.

ter se gerant. Certè Jansenius, cùm dicebat ad merendum, vel demerendum non requiri libertatem à necessitate, elatis vocibus absque dubio jactabat se prudenter gerere in sua assertione. Quænam autem ea prudentia fuerit, definierunt postea Innoc. X. & Alex. VII. eam sententiam damnantes.

290. Ad secundam confirmationem dist. maj. Agnita fuit, & admissa, neg. & rejecta ab ipsis, conc. maj. & conc. min. neg. conseq. Quia, licèt Jansenius, & Calvinus agnoverint, quid intelligerent Catholici nomine libertatis à necessitate, noluerunt admittere ad merendum, & demerendum requisitam; ideoque aliam libertatem excogitâunt, atque secundùm illam definitionem, suam composuerunt. Quapropter, quòd illi definitionem nostram negaverint, potiùs favet nobis, quàm officiat, ut censeamus definitionem libertatis à nobis traditam verissimam esse. Quare valde miror, quòd adversarius ausus fuerit ad hoc fundamentum recurrere.

291. Objic. 6. Præcisè per componere cum requisitis ad agendum potestatem non agendi differt causa necessaria; ergo sola compositio potestatum sufficit ad libertatem à necessitate. Conf. adducendô exemplum Petri prædeterminati ad consensum cum potestate dissensûs; quo in casu vel consensus est liber, vel non: si primum, habetur intentum. Si secundum, exclamat primò citatus Recentior, cur ita? Si consentit potens dissentire, si velit? Quid ampliùs petit Tridentinum? Secundò. Cur ita? Si nulla intervenit necessitas simplex? ergo actus ille manet liber. Resp. neg. ant. Quia, si ea compositio po estatum solùm includat potestatem proximam ad unum extremum, & remotam ad alterum, qua pro libito voluntatis fieri nequeat proxima, ut adversarius intendit, ea compositio non est potestas libera, qua voluntas pro jure arbitrii sui possit omittere, si velit, sed tantùm pro jure arbitrii alterius dantis, quod necesse est ad omittendum, atque ad volendum omittere. In illo namque casu voluntas non distinguitur à causa necessitata: causa enim necessitata comprehendit non solùm illam, quæ constitui non potest libera ad agendum, sed etiam illam, quæ alioquin poterat constitui libera ad agendum, licet modo necessitetur ad unum præ altero libertatis extremo. Ad confirmationem dico, in eo casu consensum non esse liberum: neque posse voluntatem ita instructam pro jure arbitrii sui dissentire, ac proinde non habet, quod requirit Tridentinum ad libertatem: ut satis constat ex dictis à n. 256. Et diximus etiam in Tract. de Deo à n. 585. Et iterum dicemus in Tract. de Gratia. Quapropter de essentia voluntatis solùm est libertas remota, consistens in virtute, quæ positis omnibus ad agendum, & non agendum requisitis, fiet proxima, & libera à necessitate. Ex quo conceptu satis distinguitur voluntas à causa, quæ fieri nequit proximè libera. At ex eo non distinguitur per puram intrinsecam suam potestatem à causa, quæ hìc, & nunc non est proximè libera à necessitate. Sic materia prima ligni ex eo, quòd possit constituere cum forma rationali essentialiter hominem, satis distinguitur ab accidente non potente constituere essentialiter hominem; at ex eo non distinguitur à virtute hìc, & nunc non constituente hominem.

*****

DISPUTATIO IX.

AN LIBERTAS IN ACTU PRIMO EX PRÆSIDIO SCIENTIÆ MEDIÆ CONSTITUI POSSIT PER HABITUM GRATIÆ ESSENTIALITER CUM PECCATO INCOMPOSSIBILEM.

292. POtentia, quæ positis omnibus ad agendum requisitis potest agere, & non agere, considerari potest vel in actu primo ad utrumque expedita; quo in sensu vocatur libertas in actu primo, vel considerari potest, quando suam liberam operationem exercet, consensum v. g. eliciendô præ dissensu, actum bonum præ malo; quo in sensu ea libera operatio elicita vocatur libertas in actu secundo, sive quod idem est, actus secundus libertatis. Agimus modô de libertate in actu primo, acturi postea de libertate in actu secundo. Libertatem in actu primo stare non posse cum physica prædeterminatione per se ad operationem requisita, constat satis ex tractatu de Deo à num. 585. Et constabit in tractatu de Gratia, quando de gratia intrinsecè efficaci nobis erit sermo. Superest modò difficultas non modica inter Recentiores, an nimirum gratia habitualis, qua homo justificatur, possit constituere libertatem in actu primo, si sit principium per se requisitum ad eliciendum actum sub gravi præceptum pro instanti determinato, simulque sit ea gratia incompossibilis essentialiter cum peccato: ita, ut nec divinitùs possit cum illo in eodem subjecto componi? Pro cujus resolutione sit

SECTIO I.

De sensu præsentis controversiæ.

293. SEnsus præsentis controversiæ facilè cognoscetur ex ratione dubitandi, quam sic propono. Si gratia essentialiter incompossibilis cum peccato influeret effectivè tanquam principium

cipium per se in actum sub gravi præceptum pro instanti determinato, v. g. pro instanti B. tolleret libertatem; ergo nequit influere in actum liberum sub gravi præceptum pro instanti determinato, v. g. pro instanti B. Probat. antecedens. Principium per se actûs essentialiter connexum cum actu, & incompossibile cum omissione, tollit libertatem; ob hanc enim rationem juxta principia scholæ nostræ physica præmotio libertatem evertit, quia nimirum per se prærequiritur ad eliciendum actum, & aliunde est essentialiter connexa cum actu, & incompossibilis cum omissione; atqui gratia, quæ esset principium per se effectivè influens in actum sub gravi præceptum pro hoc instanti B. determinato, prærequireretur ad eliciendum actum, esset connexa cum actu, & incompossibilis cum omissione: etenim omissio esset peccatum grave, & gratia, ut supponimus, est cum peccato gravi metaphysicè incompossibilis; ergo &c. Unde omnia argumenta, quæ in nostra schola fiunt contra physicam præmotionem, pugnant quoque directè contra hujusmodi influxus gratiæ.

294. Urgetur ulteriùs difficultas. Homo præhabens gratiam in instanti A, posito, quòd ei præcipiatur sub gravi actus charitatis in instanti B. vel conservat gratiam in instanti B. vel non? Si primum; ergo non potest omittere actum in instanti B. ergo necessariò elicit actum. Secunda consequentia est evidens; quia, qui non potest omittere actum, necessariò facit actum. Prima consequentia apparet manifesta; nam ut supponimus cum adversariis; gratia, & peccatum grave sunt essentialiter incompossibilia: atqui omissio actûs in instanti B. est peccatum grave; ergo homo conservans gratiam in instanti B. non potest omittere; aliter posset componere, quæ sunt essentialiter incompossibilia, nempe gratiam, & peccatum, seu omissionem. Neque homo ille posset liberè conservare gratiam; quia gratia non conservatur in instanti B. nisi ponatur actus. Unde, ut conservetur gratia, debet præcedere actus tanquam dispositio prærequisita ad existentiam gratiæ in instanti B. & ut existat actus, debet præcedere gratia, ut principium prærequisitum ad actum; quæ quidem mutua prioritas implicatoria est, & impotens constituere libertatem ad actum, vel ad conservationem gratiæ.

295. Si secundum; ergo in instanti B. non habet gratiam, quæ est principium per se actûs; ergo non omittit liberè actum, sed necessariò. Prima consequentia est evidens; quia gratia est principium per se actûs; ergo si non habet illam gratiam, non habet gratiam, quæ est principium per se actûs. Secunda etiam consequentia apparet manifesta; quia ut homo possit liberè omittere actum: requiritur, quòd pro libito suo possit non omittere, sed elicere actum: atqui ille homo, qui in instanti B. non habet gratiam, non potest pro libito suo elicere actum; ergo non omittit actum liberè, sed necessariò. Major patet, quia libertas complectitur potentiam ad utrumque expeditam, qua voluntas pro libito suo possit prorumpere vel in actum, vel in omissionem actûs; ac proinde, si potentia expedita ad utrumque non sit, non potest pro libito suo voluntas elicere actum, ut constat ex tota disputatione præcedenti. Ergo si homo ille in instanti B. non habet gratiam, non potest in instanti B. pro libito suo elicere actum.

Ex dictis apparet, quo in sensu exagitetur inter Theologos præsens controversia, nimirum in sensu explicato num. 292. supponendô scilicet, quòd gratia influat effectivè immediatè in actum sub gravi præceptum pro instanti determinato, v. g. pro instanti B. quòd sit principium per se requisitum ad talem actum, & quòd sit essentialiter incompossibilis cum peccato gravi, ac proinde & cum omissione actûs, qui in hoc instanti determinato sub gravi præcipitur. Quamobrem auctores illi, qui admittunt influxum effectivum, & immediatum gratiæ in actum sub gravi præceptum pro instanti determinato, ex eo, quòd gratia non influat immediatè in actum, vel non sit principium per se actûs, vel non sit incompossibilis cum peccato, sive cum omissione actûs, non admittunt influxum in eo sensu, in quo controversia ista hinc inde apud Theologos acriter agitatur. Exinde 296.

Fit 1. Sententiam Ripaldæ, quam tradit disp. 23. à num. 22. loquendô de virtutibus per se infusis, non esse juxta præsentem quæstionẽ. Docet enim virtutes infusas posse divinitùs conjungi cum peccato; ideoq; si Deus per scientiam mediam prævideat actum præceptũ ponendũ à Petro, si ei conferantur virtutes infusæ tanquam principia per se actûs, cum actu, & cum omissione componibilia, posse Deum ex directione scientiæ mediæ conferre Petro gratiam, quæ non erit principium per se, sed principium per accidens actûs præcepti; proindeque sicut prædefinitio juxta communem nostrorum sententiam, quia regulatur à scientia media, & est principium per accidens, non tollit libertatem, neque gratia in eo casu tollet libertatem. 297.

Hæc nimirum sententia non resolvit difficultatem, prout in præsenti exagitur. Quia juxta hanc sententiam principia per se actûs, etsi aliunde naturaliter cum gratia connexa, prævidentur tamen ex parte hypothesis, prout impeditur divinitùs ea connexio, indifferentia ad actum, ejusque omissionem, eo in casu, si prædefinitio ex directione scientiæ mediæ non evertit libertatem, neque illa gratia ita collata everteret libertatem. Si autem naturalis connexio, quam virtutes per se infusæ habent cum gratia, non prævideretur divinitùs impedita, suppositio esset implicatoria; quia ex parte hypothesis videretur gratia connexa cum virtutibus; ac proinde ex ea hypothesi necessariò inferretur actus; sicque non esset hypothesis 298.

scien-

scientiæ mediæ, quæ solùm potest includere comprincipia per se ad utrumque indifferentia.

299. Fit 2. Sententiam, quam tradit Borrull. disp. 10. de Scientia media, sect. 7. & insinuatam invenio apud Ripaldam sect. 2. non esse juxta sensum, de quo agimus. Docet enim hic Auctor voluntatem dupliciter posse operari suos actus. Primò immediatè se ad eorum actiones determinandò. 2. Determinandò, & applicandò se, & prærequisita per imperium efficax determinatum, & absolutum. Ex quo uterque actus & imperans, & imperatus, erit absolutè liber. Nam necessitas actûs imperati provenit ex suppositione imperantis, quæ potuit à voluntate impediri. Unde actus imperans, & imperatus oriuntur à voluntate cum hoc valde notando discrimine, nimirum quòd prærequisita actûs imperati applicantur, & determinantur ab imperante. Prærequisita autem imperantis immediatè determinantur à voluntate. Quapropter, si gratia justificans determinetur tam ad existendum, quàm ad influendum per imperium efficax antecedens, ad quod non concurrit gratia sanctificans, sed solùm auxilium indifferens tam ad imperium amoris, quo extat gratia, ejusque influxus in amorem, quàm ad imperium odii, quo deficit gratia, & ponitur peccatũ, actus præceptus pro instanti determinato fluit liberè à gratia.

300. Hæc inquam sententia non admittit influxum effectivum gratiæ in actum præceptum pro instanti determinato, modo, quo exagitatur præsens controversia; nam Borrull ponit voluntatem cum comprincipiis indifferentibus ad actum imperatum, quo gratia determinaretur ad existendum, & influendum in actum præceptum; vel ad imperantem, quo voluntas determinetur ad omissionem actûs præcepti, & sic omittat gratiam. Si enim voluntas est indifferenter constituta ad actum imperantem, quo conservat gratiam, sicque influit in actum; vel ad actum imperantem, quo vult omissionem, & sic gratiam amittit, quid mirum, quòd sit libera? Si autem quæras, quid fieret casu, quo Deus non solùm imperaret actum charitatis, sed etiam imperium, quod flueret à gratia justificante tanquam à principio per se? Respondet Borull, posse tunc voluntatem liberè efficere actum præceptum, si concedantur principia omnino indifferentia ad alium actum reflexum imperantem, non verò aliter. Unde Auctor iste ingenuè fatetur, quòd etiam ego sæpiùs ab ipso audivi, nimirum se nullo modo intelligere posse, quomodo maneat libertas juxta Societatis principia, si solùm detur potentia ad actum præceptum, fluentem à gratia tanquam à principio per se. Fateor, quidem juxta nostra principia non posse manere libertatem, ut infrà videbimus. Cæterùm in hoc sensu exagitatur à Theologis, cum quibus disputamus, præsens ista controversia.

301. Fit 3. Neque esse juxta scopum præsentis quæstionis sententiam aliquorum Recentiorum, quos suppresso nomine citat Ripalda disp. 123. sect. 2. num. 4. docentium cum Lorca, posse gratiã in eodem instanti cum peccato componi; proindeque sit indifferens: ut in eodem instanti componatur cum actu præcepto, vel cum ejus omissione, posse absque libertatis dispendio influere in actum præceptum pro instanti determinato, hæc inquam sententia non venit ad rem, de qua agimus; Primò, quia ad præsentem controversiam supponimus cum adversariis, gratiã esse cum peccato essentialiter incompossibilem. Secundò, quia ad explicandam unam difficultatem confugiunt hi Theologi ad aliam vel majorem, vel saltem æqualem volentes, quòd gratia sanctificans, & peccatum læthale in eodem instanti reali naturaliter componantur.

Fit 4. Propter eandem rationem non esse juxta scopum præsentis controversiæ sententiam P. Oviedo Controv. 2. de Merito P. 7. num. 101. docentis: quòd si gratia posset divinitùs componi cum peccato; poterit etiam divinitus influere in actum præceptum salva libertate. Nam cùm gratia sit divinitùs componibilis in eo casu cum actu, & omissione, constituit voluntatem ad utrumque indifferentem, adeoque absque ulla libertatis læsione potest de potentia absoluta influere in actum præceptum. Hæc sententia planè non venit ad rem præsentem; quandoquidem supponimus, gratiam essentialiter cum peccato incomponibilem: vel si solùm asseratur incomponibilis naturaliter cum peccato, quæri solùm debet ad sensum præsentis controversiæ, an gratia possit naturaliter tanquam principium per se influere in actum præceptum salva libertate?

Fit 5. Neque esse juxta rem præsentem alium modum, quem pro defendendo influxu gratiæ excogitavit idem Oviedus, etsi mihi non alius, sed omnino idem videatur cum eo, quem ex ipso retulimus num. superiori, solùm quidem est diversus in vocibus. Docet enim gratiam inhærentem animæ, & non informantem posse influere in actum præceptum; quia gratia inhærens, & non informans est compossibilis cum peccato. Hæc sententia aliquibus displicet, quia non potest intelligi gratia inhærens animæ, quin etiam intelligatur informans. Cæterùm id negat Oviedus in ea hypothesi; quia gratia informans non solùm est gratia unita, sive communicata subjecto, sed unita subjecto capaci, & expedito; cùm ergo casu, quo gratia & peccatum conjungerentur divinitùs in eodem subjecto, juxta sententiam, quam possibilem defendit hic Auctor Controv. 4. de Justif. P. 3. subjectum illud non esset capax, & expeditum ad denominationem grati, vel sancti; nam gratia denominat subjectum sanctum, & gratum; subjectum autem habens gratiam, & peccatum, non potest esse sanctum, aut bonum, sed malum, cum malum ex quocumque defectu: ideoque, ait,

in

in eo casu daretur gratia inhærens animæ, & non informans. Quidquid tamen de hoc sit, sententia ista non resolvit controversiam, de qua agimus: quia, ut dixi num. super. supponitur ad præsentem controversiam gratia incompossibilis cum peccato. Unde neque est de præsenti controversia casus ille, in quo gratia supponeretur animæ præsens, sed ei non unita; nam sic non supponeretur pugnans in eodem subjecto cum peccato. Quod supponit titulus præsentis controversiæ.

304. Fit 6. Neque esse juxta præsentem quæstionem sententiam, quam refert Ripalda disp. 123. sect. 2. num. 6. & sequitur ant. Perez asserens, actum charitatis præceptum produci posse duplici actione, altera quidem procedente à voluntate instructa solis principiis indifferentibus tam ad actum, quàm ad actûs omissionem, qua actione libera posita ponitur actus charitatis præceptus; sicque satis fit præcepto, & conservatur gratia. Deinde potest divinitùs actus charitatis reproduci à gratia per secundam actionem, quæ, cùm sit voluntati libera in prima actione procedente à principiis, indifferentibus non officiet libertati. Hæc autem sententia non solvit difficultatem; quia non quærimus, an actus charitatis præceptus posset procedere liberè à voluntate instructa principiis indifferentibus, & postea à gratia liberè in libertate primæ actionis? Sed quærimus, an actio, qua actus charitatis pendens à gratia tanquam à principio per se, imò & per primam actionem, sit in se libera? Unde vel hæc sententia nihil de novo affert, vel incidit in senteniam Borrull. datam num. 299.

305. Fit 7. Neque esse juxta rem præsentem modum defendendi influxum gratiæ in actum præceptum; quem tradunt alii Recentiores docentes, posse gratiam influere in actum præceptum, salva libertate, si DEUS prædefiniat gratiam ut principium per accidens amoris præcepti, quatenus amor præceptus visus fuit in statu conditionato procedere ab auxilio extrinseco, aliisque comprincipiis indifferentibus; quia sic gratia se habet in ordine ad actum præceptum, sicut se habet prædefinitio in ordine ad actum nostrum liberum; unde, sicut prædefinitio, quia est principium per accidens supponens essentialiter omnia principia per se ad utrumq; indifferentia, non tollit libertatem, pariter gratia sic prædefinita libertatem non everter. Fateor juxta hunc modum conciliari libertatem, sicut conciliatur cum prædefinitione; sic enim principia per se influunt per per suam actionem inconnexam cum gratia, & gratia influit per aliam actionem consequentem consensum principia per se, & illorum actionem. Sed quid inde? Cùm hic modus non sit juxta sensum præsentis controversiæ.

306. Quærimus ergo in præsenti, utrùm gratia salva libertate possit influere tanquam principium per se in actum pro instanti determinato præceptum salva libertate, quamvis ea gratia essentialiter sit cum peccato incomponibilis? Prima sententia affirmat. Secunda verò apud Nostros communissima negat. Cæterùm inter eos, qui affirmant, maximum est dissidium; nam aliqui docent, id solùm fieri posse subsidio scientiæ mediæ: alii verò ex directione etiam scientiæ visionis, subsidiô tamen principiorum à libito voluntatis pendentium. Alii denique subsidiô libertatis ad gratiam transferendam ex uno instanti ad alterum. Contra triplicem hanc sententiam triplicem quoque disputationem conficiemus. Ut autem à prima earum incipiamus, sit

SECTIO II.

An illæsa libertate possit imponi præceptum ex directione scientiæ mediæ, gratiâ, ut lis est, per se influente?

307. ALiqui Recentiores ad defendendam ex directione scientiæ mediæ influxum gratiæ per se in actum præceptum salva libertate docent, quòdsi in statu conditionato prævideatur actus charitatis independenter à præcepto processurus à voluntate instructa gratia justificante, potest Deus actum illum imperare, & sic procedet à gratia tanquã à principio per se salva libertate. Hæc sententia non est juxta scopũ præsentis controversiæ; nam hìc quærimus, an gratia possit salva libertate influere in quemlibet actũ præceptum? At juxta istos Recentiores jam non posset in eum actum, qui per scientiam mediam non prævideretur processurus à gratia independenter à præcepto. Quidquid tamen de hoc sit, modus iste conciliandi libertatem mihi maximè displicet. Video aliquibus placere, & præsertim novissimè Recentioribus aliquibus docentibus, non posse sibi modum istum non placere, consequenter ad dicta in materia de providentia, ubi fusè ostendunt, nec scientiæ mediæ directionem, nec prædefinitionem Suaristicam lædere libertatem. Cæterùm modus iste defendendi influxum gratiæ, ut lis est, quantùm distet à doctrina scientiæ mediæ, & prædefinitione Suaristica, constabit à n. 310. Pro claritate

308. Supp. 1. Quod certissimum est in schola nostra, nimirum dari in Deo triplicem scientiam. Prima est scientia simplicis intelligentiæ Deo necessaria, qua Deus cognoscit res possibiles quatenus tales, præscindendô ab eo, quòd existant, vel non existant: atque adeò per hanc scientiam cognoscit Deus non solùm res possibiles, quæ nunquam erunt, sed etiam, quæ aliquando existunt, præcisè ut possibiles sunt. Secunda est scientia visionis, illa nimirum, qua DEUS intuetur res existentes in aliqua differentia temporis: si autem tendat in existentiam necessariam prædicatorum

divinorum, dicitur etiam scientia visionis naturalis, juxta num. 243. De DEO. Quando verò tendit in res creatas, cùm istæ non possint existere, nisi dependenter à decreto libero Dei, exinde supponit decretum actuale liberum Dei, qua ratione scientia visionis dicitur libera Deo. Tertia est scientia media inter naturalem, & liberam, qua nimirum cognoscit Deus futura libera contingentia conditionata sub conditione conducente: v.g. quòd Tyrii egissent pœnitentiam, si Christus illis prædicâsset. Vel etiam, quòd Petrus consentiret, si in istis circumstantiis Deus illi conferret hoc auxilium indifferens.

309. Supp. 2. Prælucente scientia media de consensu Petri conditionatè præviso sub conditione, quòd conferatur illi hoc auxiliũ indifferens, posse Deum velle efficaciter consensum, ad cujus positionem satis erit conferre hypothesin, sub qua prævisus fuit consensus, sive auxilium indifferens, modo, quo fuit prævisum. Quapropter prædefinitio afficit actum secundum libertatis, quem per se subsequitur, neque sat illi est actus primus præcisè ad utrumque expeditus; ex quo conceptu distinguitur à præcepto, quod quidem discrimen valde notandum est. Præceptum enim afficit actum primum, estque satis ad imponendum præceptum, quòd præcisè detur actus primus ad utrumque expeditus, quia nimirum præceptum tendit ad hoc, ut voluntas in actu primo constituta ad utrumque laudabiliter operetur ponendô actum præceptum, seque pro libito suo conformandô cum præcepto, si velit: ad quod requiritur, ut præceptum actum primum libertatis respiciat.

310. Prædefinitio verò, quantumvis sit actus divinus volens etiam actum, non reddit laudabiliorem actum elicitum, sed supponit totam ejus laudabilitatem, ex eo, quòd supponat actum secundum libertatis sub principiis per se indifferentibus prævisum. Quæ sanè est ratio, propter quam sub auxilio indifferenti, sub quo DEUS prævidet, quòd non ponetur consensus, nequit DEUS prædefinire consensum. At verò sub eo auxilio indifferenti potest Deus consensum præcipere; quia, cùm præceptum respiciat actum primum proximum, atque per illud auxilium actus primus proximus sufficienter constituatur, datur, quidquid requiritur ad præceptum: at verò cùm prædefinitio non solùm respiciat actum primum, sed etiam subsequatur actum secundum; si sub eo auxilio actus secundus apponendus non foret, neque posset Deus sub eo auxilio consensum liberum prædefinire. His positis

311. Assero cum Card. de Lugo disp. 6. de Incarnatione à num. 49. Hurtado disp. 127. de Charitate sect. 11. Arriaga disp. 33. de Charitate sect. 3. Oviedo controvers. secunda de Merito p. 7. Atque innumeris Recentioribus, contra supracitatos Recentiores: ex hypothesi, quòd gratia habitualis essentialiter sit incompossibilis cum peccato mortali, non potest ut principium per se requisitum influere in actum sub gravi præceptum pro instanti determinato illæsa libertate. Neque potest in eo casu præceptum illud imponi ex directione scientiæ mediæ. Probat. 1. Ut actus præceptus sit liber, requiritur, quod procedat à voluntate in actu primo proximo ad utrumque expedita per principia per se requisita. Atqui in hypothesi, de qua loquimur, non posset actus præceptus ita procedere à voluntate in actu primo proximo ad utrumque expedita; ergo &c. Prob. min. Actus primus proximus illius libertatis includeret principium per se essentialiter incompossibile cum omissione actûs præcepti, atque inevitabili à voluntate; atqui actus procedens à principio per se essentialiter incompossibili cum omissione, atque inevitabili à voluntate, non procedit à voluntate in actu primo proximo ad utrumque expedita; ergo &c. Minor, & consequentia tenent. Major autem 314
patet; quia gratia, quæ se habet ex parte actûs primi proximi tanquam principium per se requisitum ad actum, non est compossibilis cum omissione actûs, si omissio sit peccaminosa: atqui si gratia in actu primo conjungatur cum præcepto prohibente sub gravi omissionem, manet in actu primo gratia incompossibilis cum omissione; quandoquidem præceptum ex essentia sua respicit, & se tenet ex parte actûs primi, ut constat ex num. 309. ergo &c.

Confirm. 1. & explicatur ulteriùs hæc nostra ratio fundamentalis: quando voluntati 312
imponitur præceptum, obligans sub gravi ad eliciendum actum in hoc instanti, præceptum illud respicit voluntatem in actu primo ex intentione ut laudabiliter se exerceat per conformitatem cum illo præcepto in actu secundo ex num. 309. Ac proinde, si ille actus primus per se includeret gratiam incompossibilem cum peccato, gratia in consortio illius præcepti non posset se componere cum omissione; atqui voluntas instructa principiô per se ad actum incompossibili cum omissione non est libera, ut patet in prædeterminatione Thomistica; ergo &c. Confirm. 2. Præceptum, quod imponeretur in hypothesi, de qua loquimur, mutaret principia indifferentia ad actum immutatione morali, ex qua redderentur incompossibilia cum omissione principia ea, quæ cum exclusione præcepti erant cum omissione compossibilia, ut constat ex dictis: sed talis immutatio libertatem evertit, cùm evertat compossibilitatem principiorum per se cum utroque libertatis extremo; ergo &c.

Probat. 2. conclusio, ut voluntas operetur liberè ex directione scientiæ mediæ, re- 313
quiritur, quòd hypothesis prævia ad scientiam mediam maneat per se absque ulla mutatione talis, qualis præcedit ad prælucentiam scientiæ mediæ; atqui illa hypothesis constituta ex gratia compossibili cum actu non præcepto, &

& cum illius omissione, non manet absque ulla mutatione; sed potiùs valde immutata, si imponatur præceptum; ergo ex directione scientiæ mediæ, nequit in casu, de quo agimus, imponi præceptum illæsa libertate. Probat. min. gratia, quæ per se est compossibilis cum omissione non mala, posita illius prohibitione, sive præcepto præcipiente actum, non manet compossibilis cum omissione, sed essentialiter cum illa incompossibilis, & quidem prævie ad actum secundum, quem præcedit præceptum respiciens actum primum, ut voluntas potens actum secundum, pro libito suo omittere, illum non omittat, sed potiùs apponat cum majori laudabilitate conformandò se cum prævio præcepto: atqui hypothesis constituta per gratiam, quæ priùs erat compossibilis, & modò incompossibilis cum omissione in actu primo, sive independenter à libito voluntatis, manet omnino variata, & mutata; ergo &c.

314. Respondebis. Præceptum illud non se habere ex parte actûs primi libertatis, sed ex parte actûs secundi, ad eum quippe modum, quo prædefinitio Suaristica, cùm non imponatur, nisi ex prælucentia scientiæ mediæ subsecuta ad actum conditionatè prævisum. Unde sicut ea prædefinitio est subsequens actum, & non mutat hypothesin, pariter præceptum in eo casu erit subsequens actum secundum, & non mutabit hypothesin; proindeque non minùs, quàm prædefinitio componetur cum libertate. Contrà tamen. Primò præceptum intendens actum liberum ex sua natura, & ratione præcepti, arguit novam laudabilitatem in voluntate se conformante in operatione sua cum præcepto, quod ex ratione præcepti eo fine imponitur, ut voluntas eliciat actum præceptum, atque in operatione sua se cum præcepto conformet, quam quidem laudabilitatem prædefinitio non habet, sed potiùs totam supponit. Atqui in eo stat, quòd præceptum se habeat ex parte actûs primi, & quòd mutet hypothesin, quòdque prædefinitio non se habeat ex parte actûs primi, sed ex parte actûs secundi, quòdque hypothesin non mutet, ut constat ex dictis. Ergo responsio ista nulla est. Contrà secundò. Præceptum ex naturâ ipsa præcepti causam alioquin per accidens constituit causam per se, ut constat à num. 166. proindeque, licèt gratia non esset causa per se incompossibilis cum omissione, respectivè ad omissionem ablato præcepto, redderetur causa per se moralis omissionis conjuncta cum præcepto, quod nequaquam habet prædefinitio; ergo licèt prædefinitio non lædat libertatem, neque mutet hypothesin, præceptum tamen in casu, de quo agimus everteret libertatem, atque mutaret hypothesin. Contrà 3. Præceptum ex ratione præcepti non dicit incompossibilitatem cum omissione; possumus enim omittere actum, quem Deus præcipit, aliter non possemus peccare transgrediendò præcepta Dei: atqui prædefinitio ex ratione prædefinitionis non est compossibilis cum omissione actûs prædefiniti; ergo non eodem modo respiciunt libertatem prædefinitio, & præceptum; ac proinde Resp. ex prædefinitione desumpta nulla omnino est. Vide pro majori intelligentia principiorum per se, & per accidens, ea, quæ dedimus in Tractatu de DEO num. 913.

SECTIO III.

Solvuntur Oppositа.

OBjic. 1. Si præceptum actûs liberi charitatis in quæstione, de qua agimus, impo- 315.
natur ex directione scientiæ mediæ, est impedibile, & evitabile liberè à voluntate; cùm scientia media, ejusque directio sit à voluntate liberè evitabilis, & impedibilis: atqui præceptum liberè evitabile, & impedibile à voluntate non tollit libertatem; ergo neque præceptum illud, de quo agimus, libertatem everter. Resp. neg. maj. ejusq; suppositum, nimirũ, quòd actus charitatis sit liber, aut prævideatur liber in hypothesi, de qua agimus, si imponatur præceptum. Ratio est, quia debet prævideri ex parte actûs primi, ut sit liber cum exclusione præcepti, licèt non prævideatur cum exclusione, sed cum præcisione à prædefinitione, nam, ut ex dictis constat, præceptum se habet ex parte actûs primi, prædefinitio verò ex parte actûs secundi. Ex parte autem actûs primi non solùm sufficis præscindere à principio necessitante, sed omnino requiritur exclusio principii necessitantis; ac proinde in casu nostro exclusio præcepti: at verò illa, quæ se habent ex parte actûs secundi, non debent prævideri in actu primo cum exclusione, sed cum præcisione, quandoquidem actus primus compossibilis est cum actu, & cum illius omissione; proindeque neque excludit actum, neque omissionem, neque illud, quod subsequitur actum, aut omissionem, sed ab utroque præscindit. Ex quo desumitur alterum argumentum contra adversarios, siquidem ex parte hypothesis debet in casu nostro prævideri exclusio præcepti, quin possit prævideri exclusio, sed sola præcisio à prædefinitione.

Objic. secundò. Actus charitatis potest 316.
prævideri per scientiam mediam conditionatè futurus, & liber præscindendo à prædefinitione; & sic prædefinitio pro signo sequenti adveniens non officit libertati; ergo etiam poterit per scientiam mediam prævideri liber actus charitatis conditionatè futurus præscindendò à præcepto; sicque præceptum pro signo sequenti adveniens libertatem non everter. Resp. conc. antecedens, & neg. consequentiam. Ratio ex dictis est, quia, cùm prædefinitio afficiat actum secundùm, cum quo essentialiter connectitur, neq; afferat majorem laudabilitatem in elicientia actûs prædefiniti, relin-

relinquit intactam hypothesin, proindeque rectè cum libertate conjungitur. At præceptum valde diverso modo se habet; quandoquidem affert ex se majorem laudabilitatem voluntati in operatione sua se conformandi cum præcepto; quod stare non potest, quin præceptum afficiat, respiciatque actum primum, ac proinde illum variet, & mutet. Cùm autem ille actus primus affectus præceptò, atque immutatus non relinquat indifferentiam, sed necessitatem ad unum, exinde fit, quòd præceptum in casu, de quo agimus, non possit componi cum libertate; beneverò prædefinitio. Quare, ut præceptum libertatem relinqueret, opus erat, ut voluntas pro libito suo posset obtinere dispensationem præcepti, & ex libertate non petendi dispensationem, progredi liberè ad actum, modo, quo de Christo Domino dici solet in Tract. de Incarnatione. At ille est casus valde diversus à nostro, in quo non manet sub libito voluntatis petere, atque obtinere præcepti dispensationem. Cæterùm de his à n. 320.

317. Objic. 3. Principia per se non sunt compossibilia cum omissione, & simul cum prædefinitione actûs; sed solùm cum entitate, actûs & cum entitate omissionis: atqui gratia, licèt non sit compossibilis cum actu præcepto, simulque cum omissione prohibita, est nihilominus compossibilis cum entitate actûs, & cum entitate omissionis; ergo sicut prædefinitio non officit libertati; ita præceptum in casu, de quo agimus, non officiet libertati. Conf. Sicut gratia non est componibilis cum omissione prohibita, ita principia per se requisita ad libertatem non sunt componibila cum omissione actûs nolita per prædefinitionem; ergo sicut prædefinitio subsequens scientiam mediam non officit libertati, ita præceptum in casu, de quo agimus, subsequens scientiam mediam non officiet libertati.

318. Resp. dist. maj. & simul cum prædefinitione afferente novam laudabilitatem, sive respiciente actum primum, neg. non afferente novam laudabilitatem, atque respiciente actum secundum, conc. maj. & dist. min. est componibilis cum entitate omissionis excludentis novam laudabilitatem, quam ex præcepto haberet actus, neg. non ita excludentis, conc. min. & neg. conseq. Ratio est, quia ex ratione hujus laudabilitatis, & naturâ præcepti, præceptum respicit actum primum, illumque variat, & mutat, ut constat ex dictis, præsertim ex n. 314. Prædefinitio verò non respicit actum primum, sed secundum, ideoque actum primum, sive hypothesin prærequisitam relinquit intactam; proindeque libertati non officit. Ut enim latè diximus in Tract. de Deo, hypothesis prævia ad scientiam mediam nequit constitui ex prædefinitione, licèt alter actus primus providentiæ specialis pendens à libito voluntatis, possit ex illa constitui.

319. Ad confirmationem neg. ly *sicut*, quod affertur in antecedenti. Ratio est, quia componibilitas gratiæ in casu, de quo agimus, respectivè ad præceptum, & componibilitas hypothesis respectivè ad prædefinitionem, diverissimo modo se habent; quandoquidem gratia, ut actum primum per se indifferentem ad utrumque constituat, non solùm dicit præcisionem, sed exclusionem præcepti; at verò ut hypothesis scientiæ mediæ actum primum per se ad utrumque indifferentem constituat, non requiritur exclusio, sed præcisio ad prædefinitionem; sicut non requiritur exclusio, sed præcisio ab actu, vel omissione, quæ sanè est diversitas, quæ intervenit magna in modo, quo principium per se libertatis respicit ea, quæ se tenent ex parte actûs primi, aut ea, quæ se tenent ex parte actûs secundi. Si enim hæc duo confundantur, necesse quoque erit, ut jura libertatis omnino cum necessitate coæquentur; proindeque cavendum maximè est, ne actus secundus cum actu primo quandoque confundatur.

320. Objic. 4. Christus Dominus etsi impeccabilis, & inconjungibilis cum peccato, fuit liber ad actum præceptum subeundi mortem: atqui non potuit esse liber propter aliam rationem; nisi quia præceptum imponebatur ex directione scientiæ mediæ. Ergo licèt voluntas ut instructa gratia sanctificante sit inconjungibilis cum peccato, erit nihilominus libera, si præceptum imponatur ex directione scientiæ mediæ. Resp. conc. maj. & neg. min. Quia supposito illo præcepto imposito Christo Domino, quo omissio mortis esset peccaminosa, Christus eatenus fuit liber ad actum præceptum, quatenus fuit liber ad obtinendam dispensationem. Nec aliter cum illo præcepto componi poterat Christi libertas, ut dixi in Tract. de Incarnatione. Exinde ad actus, ad quos obligabant præcepta naturalia indispensabilia, non fuit Christus liber, nisi quoad majorem, vel minorem intensionem, ad quam, ut ibi dixi, nequaquam obligabatur, ideoque manebat indifferens ad eam intensionem apponendam, vel omittendam.

321. Quapropter Christus in hypothesi illius præcepti, neque fuit, neque potuit esse liber ex directione scientiæ mediæ: quæ quidem directio ad imponendum præceptum, salvandamque libertatem in eo casu impossibilis erat; cùm ut ipsissimus casus continens difficultatem, de qua agimus. Independenter enim ab illo præcepto principia constituentia per se libertatem Christi in actu primo essent ad utrumque indifferentia: secus autem eo præcepto imposito; proindeque requirebatur ex parte actûs primi exclusio præcepti, vel quòd si præceptum imponeretur, maneret in Christo libertas ad petendam, & obtinendâ præcepti dispensationem, quo in casu liber esset; at non est casus, de quo loquimur, cùm loquamur in præsenti de præcepto, cujus dispensatio relicta non est in libito voluntatis. Cætera, quæ huc adduci possent, clariùs constabunt ex dicendis infrà, præsertim à n. 446.

DISPU-

DISPUTATIO X.

EXPENDITUR ALTER MODUS DEFENDENDI INFLUXUM GRATIÆ, UT LIS EST.

322. DUplex supereſt via, qua aliqui defendunt influxum gratiæ, ut lis eſt, illæſa, ut aſunt, libertate. Primam viam aggrediuntur aliqui Recentiores cum Munieſſa. Secundam verò alij cum Ant. Perez, & Eſparza: examinabimus primam in hac diſputatione, ut ad alteram in ſequenti diſputatione progrediamur. Multa ſupponunt in præſenti Recentiores iſti ad defendendam ſuam opinionem, in quibus, quia vera cum falſis permiſcentur, opus erit ea præmittere, ſimulque vera à falſis ſeparare, ut ad aſſertionem noſtram, atque ad impugnationem adverſariorum perveniamus: ſit

SECTIO I.

De Requiſitis ad Controverſiam.

323. AD defendendum influxum gratiæ, ut lis eſt, plures affert notationes Munieſſa, pluresque alias obſervationes addit alter Recentior, quas opus eſt in præſenti referre, & examinare. Notat Munieſſa 1. non omnia principia actûs liberi eſſe eodem modo indifferentia; nam voluntas eſt activè indifferens ad utramque partem, ita, ut influat in actum, ſi eligitur actus, & in omiſſionem, ſi eligitur omiſſio: auxilia verò, & habitus virtutum, quibus completur voluntas ad actus, non ſunt principia activè indifferentia; quia, licèt activè influant in actum, ſi eligitur actus, non tamen influunt activè in omiſſionem, ſi eligitur omiſſio. Ex quo infert cum Ribad. diſp. 17. de act. hum. voluntatem eſſe naturam priorem qualibet libertatis parte; quia quæcunque pars eligatur, cauſatur à voluntate; cætera verò com principia tantùm eſſe naturâ priora illa parte, in quam influunt, non verò altera parte, in quam non influunt. Quare indifferentia principiorum, ut ſalvetur libertas, non debet eſſe ſemper activa in utramque partem, licèt debeat eſſe ſaltem paſſiva, id eſt, debeant eſſe principia ita indifferentia, ut vel à voluntate poſſint componi cum qualibet parte, quam elegerit, vel, ſi aliquid eſt inconjungibile cum ea parte, quæ eligitur, poſſit à voluntate impediri, ſive amoveri pro ſuo libito.

324. Notat 2. Gratiam juxta hanc Dei legem offerri adultis dependenter à libera eorum diſpoſitione; parvulis verò abſque illa: advenientе autem præcepto conſervari in ipſis dependenter ab ipſorum voluntate, cùm ſit ipſis liberum peccare, & ſic amittere gratiam, vel non peccare, & ſic retinere gratiam. Cæterùm inter primam gratiæ infuſionem in adultis, & ejus conſervationem intercedit hoc magnum diſcrimen, quòd ad primam gratiæ infuſionem debet præcedere poſitiva diſpoſitio, à qua movetur Deus, ut conferat gratiam: at verò, ut conſervetur gratia, non debet præcedere poſitiva diſpoſitio, ſed ſatis eſt, quòd homo non peccet; quia Deus non niſi cauſâ peccati aufert gratiam ſemel conceſſam: unde in caſu præcepti, non requiritur actus tanquam diſpoſitio prævia ad gratiam in inſtanti, in quo urget præceptum, licèque non eſt prior naturâ gratiæ conſervatione, ſolumque requiritur actus tanquam removens prohibens, nimirum tanquam removens omiſſionem, quæ eſſet peccatum prohibens gratiæ conſervationem. Ad hoc autem, ut non detur peccatum pro inſtanti, quo urget præceptum, ſatis eſt, quòd pro eo inſtanti detur actus, quin debeant dari pro priori naturæ ad conſervationem gratiæ, actus ergo ſolùm eſt diſpoſitio prævia ad augmentum gratiæ, modo, quo prima diſpoſitio eſt diſpoſitio ad primam gratiæ infuſionem.

Notat 3. Quæſtionem non eſſe de homine pro primo inſtanti, quo habet gratiam; ſed requiri ad minus duo inſtantia, in quorum primo gratia ſit infuſa à Deo dependenter à priori à diſpoſitione hominis; & in ſecundo conſervetur gratia dependenter ab exercitio actûs præcepti, non quidem à priori, & tanquam à diſpoſitione, ſed à poſteriori tanquam à removente prohibens: vel non conſervetur, ſed impediatur per omiſſionem actus peccaminoſam: quia Deus de facto habet legem de non conſervanda gratia in eo inſtanti, in quo detur peccatum. Exinde ad rationem dubitandi datam n. 293. Reſpondet, gratiam connexam cum actu, & incompoſſibilè cum omiſſione non obſtare libertati; quia licèt voluntas non poſſit componere omiſſionem cum gratia, poteſt nihilominus ſecum componere omiſſionem, & per omiſſionem impedire gratiam: nam licèt gratia non ſit indifferens, ut componatur cum actu, vel cum omiſſione, eſt tamen indifferens, ut pro eo inſtanti conſervetur, ſi fiat actus, vel impediatur, ſi actus liberè omittatur à voluntate. 325.

Ex his omnibus infertur, diſparitatem inter gratiam, & phyſicam prædeterminationem. Nam prædeterminatio Thomiſtica non pendet à libito voluntatis, ſed eſt ſolius Dei miſerentis, & non hominis volentis, neque currentis: gratia verò eſt in inſtanti præcedenti A. indifferens, ut conſervetur in inſtanti ſequenti B. vel impediatur pro libito voluntatis. Nec obſtat, quòd gratia ſit principium antecedens, ne poſſit impediri pro libito voluntatis; quia, licèt non poſ- 326.

sit impediri per libitum actus, respectu cujus est principium antecedens, impediri potest per libitum omissionis, respectu cujus non est principium, imò nec existit.

327. Veruntamen, licèt doctrinam istam de prioritate naturæ, quæ falsa est, ut infrà constabit, permitteremus, nulla hucusque traditur solutio argumentis, utpotè impugnantibus istum influxum gratiæ independenter ab eo genere prioritatis naturæ; nam ut voluntas posset liberè elicere omissionem, requirebatur, quòd in eo instanti liberè haberet gratiam, quæ est disparitas assignata ab adversario inter gratiam, & præmotionem, quam quidem gratiam nequit habere pro libito suo: etenim voluntas solum habet duplicem libitum in eo instanti, nempe libitum omissionis, & libitum actûs; atqui nequit habere liberè gratiam per libitum omissionis, cùm per omissionem non habeatur, imò impediatur gratia: deinde neque potest illam habere liberè per libitum actum, cùm ad efficiendum actum debeat jam præcedere gratia; ergo in instanti, in quo obligat præceptum, nequit voluntas pro libito suo habere gratiam; ergo nulla manet disparitas inter gratiam, & præmotionem. Cæterùm, ut hæc omnia clariùs appareant, & impugnationes nostræ faciliùs percipiantur, expendamus sigillatim tres istas adversarij notationes, in quibus vera cum falsis permixta sunt, sicque constabit, quo in sensu admittendæ, & in quo rejiciendæ sunt, ne postea ex veris ad falsa transitus fiat, quem facere solent adversarij.

328. In prima igitur notatione tria docentur. Primum dari comprincipia in utramque partem libertatis physicè influentia, cujus generis est voluntas; alia verò, quæ non influunt physicè in utramque partem, & hoc verum est, nam auxilia indifferentia divinæ gratiæ influunt physicè in actum præceptum, & non in omissionem peccaminosam. Secundum comprincipia ad libertatem requisita non esse priora prioritate naturæ quolibet libertatis extremo; sed solùm extremô, in quod physicè influunt. Hæc pars, licèt defendatur à Ribadeneira, si sermo sit de extremo accidentaliter libero considerata secundùm suam substantiam, ad quam sufficiunt principia ad unicam duntaxat libertatis partem, sine quibus esse non potest, non verò de extremo accidentaliter libero considerato ut libero; imò contrariam docet Ribadeneira disp. 17. de Act. Hum. cap. 1. num. 6. solvens secundam instantiã secundi argumenti, ubi hæc habet: partes, licèt verè non influant in totum, tamen pro aliquo signo præsupponuntur ad illud: atqui omnia constitutiva libertatis sunt etiam causa saltem formalis extrinseca actûs extrinsecè liberi, ut fatetur ipse Ribadeneira; ergo &c.

329. Ratio autem est, quia actus est posterior naturâ respectu principiorum, & requisitorum per se concurrentium ad ejus productionem: licèt enim non omnia prærequisita physicè producant actum, attamen ea omnia constituunt causam expeditam ad producendũ: etenim causa in actu primo proximo libera ad producendum nó solùm constituitur ex principio physicè producente, sed etiam ex prærequisitis necessariis ad producendum; ac proinde non solùm principium physicè producens, sed etiam omnia prærequisita, sunt naturâ priora respectu termini producti: sic decretum per se applicativum omnipotentiæ, ut ignis comburat, licèt non producat physicè combustionem, est prius naturâ combustione, quia constituit causam in actu primo proximo ad comburendum; atqui, licèt comprincipia ad utramque libertatis partem non constituant causam in actu primo proximo ad producendam physicè entitatem specificam actûs extrinsecè liberi, constituunt causam in actu primo proximo ad producendam entitatem actûs extrinsecè liberi ut liberi: ergo sunt priora naturâ actu extrinsecè libero ut libero. Major, & consequentia tenet. Minor patet; quia actus extrinsecè liber, ut liber prærequirit ex parte sui principii potentiam ad omittendum, sive potentiam electivam, & dominativam; aliter actus non fieret liberè, neque esset extrinsecè liber; ergo &c.

Conf. 1. Causa libera, ut libera in actu primo, non solùm stat in virtute physicè productiva, sed in virtute productiva ad utrumque expedita; libertas enim definita ab Ecclesia contra Jansenium, ut suprà latè vidimus, non solùm est libertas à coactione, sed libertas à necessitate; ergo causa libera ut libera in actu primo constituta dicit ex una parte virtutem physicè productivam, & ex altera parte requisita eam ad utrumque expedientia: atqui totum id, quod dicit causa libera, ut libera, prout in actu primo constituta est prius, à quo effectu libero, ut libero, cùm totum id se habeat ex parte actûs primi, & effectus ex parte actûs secundi; ergo virtus physicè productiva, & requisita illam ad utrumque expedientia sunt priora à quo effectu libero, ut libero; ergo cum actus liber, ut liber, & omissio libera, ut libera sint effectus voluntatis ad utrumque expeditæ, virtus & requisita erunt priora à quo effectu libero, ut libero: ergo cùm ad actum liberum ut liberum, atque ad omissionem liberam, ut liberam requiratur in sententia adversariorum cognitio alliciens, & retrahens, decretum applicativum omnipotentiæ, & id genus alia, licèt ista physicè non producant actum, erunt nihilominus priora à quo eo actu.

Conf. 2. Si actus sit intrinsecè liber, exigit ad sui productionem principium in actu primo proximo constitutum indifferens ad utrumque, ac proinde omnia requisita constituentia actum primum proximum ad utrumque indifferentem constituent causam liberam in actu primo proximo; cumque prioritas naturæ sumatur ex toto constitutivo causæ respectivè ad effectum, virtus producens, & omnia ea requisita erunt priora prioritate naturæ respectivè ad effectum

intrinse-

intrinsecè liberum. Si verò actus sit extrinsecè liber, habet in se duplicem capacitatem: prima est capacitas, ut producatur à voluntate quando est destituta principiis ad omittendum: altera est capacitas, ut producatur à voluntate, quando est præventa comprincipiis ad omittendum pro libito suo talem actum. Unde, ut actus ille producatur secundùm capacitatem, quam habet, ut necessariò fiat, nõ requirit comprincipia ad utrumq; , sicq; nõ est posterior naturâ comprincipiis ad utrumq;, at verò, ut producatur secundùm capacitatem, quam habet, ut liberè fiat, requirit comprincipia ad utrumque, sicque est posterior naturâ comprincipiis ad utrumque ; ergo actus extrinsecè liber, ut liber, supponit pro priori naturæ comprincipia ad utrumque ; ac proinde est posterior naturâ comprincipiis ad utrumque.

332. Tertium, quod in ea notatione prima docet adversarius, est principium constitutivum libertatis non debere esse necessariò conjungibile cum utroque libertatis extremo, sed sufficere, quòd pro libito voluntatis possit impediri, ut voluntas amovendô liberè à se illud comprincipium se conjungat pro libito suo cum omissione. Tertia suppositionis pars vera est, si sermo sit de actu solùm mediatè libero, v. g. de actu imperato; qui solum impediri potest liberè per libertatem actus imperantis, à quo dependet; vel de principio per accidens, quòd solùm evitari potest liberè per libertatem immediatam actûs immediatè liberi, à quo dependet. Ratio est, quia, quando voluntas est in signo indifferentiæ ad actum imperantem, & imperatum, est libera ad imperatum; & tamen in eo signo habet actum imperantem, qui est principium imperati, quin hoc obstet libertati, eò quòd pro libito suo posset habere omissionem imperantis, & exinde omissionem imperati.

333. Pariter, quando voluntas est in signo indifferentiæ ad actum, & omissionem, non habet omissionem, quæ requiritur ad impediendum principium per accidens, sive prædefinitionem actûs, & tamen est libera ad impediendam prædefinitionem: quia omnia, quæ pendent ab actu, vel omissione immediatè libera, potest voluntas liberè impedire impediendô actum, vel omissionem immediatè liberam; manet enim illi duplex libitus utriusque libertatis extremi immediati, ponibilis, vel non ponibilis pro libito suo; ac proinde impediendô actum potest, impedire quæ pendent ab actu; & impediendô omissionem potest impedire quæ pendent ab omissione. Quapropter loquendô de actu mediatè libero, vel de principio per accidens, est vera hæc tertia suppositionis pars.

334. Si autem sermo sit de principiis per se, & actu immediatè libero, est illa suppositio falsa, implicatoria, & chymerica. Ratio est, quia voluntas immediatè libera, non potest habere, nisi libitum actûs immediatè liberi, vel libitum omissionis immediatè liberæ ; atqui per libitum actûs, sive per actum immediatè liberum, ut liberum, nequit acquirere principium per se requisitum ad eliciendam liberè omissionem, neque econtra ; ergo si deficiant principia per se requisita ad efficiendum immediatè liberè actum, vel ad eliciendam immediatè liberè omissionem, nequit voluntas pro libito suo acquirere ea principia per se. Major, & consequentia manifestæ sunt. Minor verò patet ; quia principium per se requisitum ad efficiendum effectum, nequit acquiri per effectum, sed debet ad effectum præsupponi.

Quod exemplis facilè ostenditur. Potentia enim visiva, quæ est principium per se visionis, nequit acquiri per visionem : sed ad illam debet præsupponi : & alæ, quæ sunt principium per se requisitum ad volandum, nõ possunt acquiri per volatum, sed ad illum debent præsupponi. Deinde neque per omissionem potest acquiri principium per se ad efficiendum effectum, aut econtra ; sic per non volatum non possunt aquiri alæ ad volandum ; sed debent præsupponi, ut non volatus sit liber; ergo principium per se requisitum ad actum, nequit acquiri per actum; neque principium per se requisitum ad omissionem potest acquiri per omissionem ; ergo si voluntas non habeat omnia principia per se requisita ad efficiendum immediatè liberè actum, vel immediatè liberè omissionem, nequit pro libito suo acquirere ea principia. Patet hæc ultima consequentia; quia voluntas immediatè libera non potest habere, nisi libitum actûs, vel libitum omissionis : atqui neque per actum, neque per omissionem actûs, potest acquirere principia per se requisita ad eliciendum actum, vel omittendum ; ergo si non habeat principia per se requisita ad eliciendum actum immediatè liberum, vel omissionem, voluntas nequaquam potest ea principia acquirere pro libito suo. 335.

In secunda annotatione tria supponit etiam adversarius. Primum, ex Dei lege infundi gratiam adultis dependenter ab illorum dispositione ; parvulis verò independenter à dispositione illorum, quod verum est. Secundum, gratiam conservari ex eo præcisè, quòd non sit peccatum ; ac proinde nullam requiri dispositionem ad gratiæ conservationem. Hæc secunda pars vera est, quando Deus non præcipit, quod ponatur aliquid ad non peccandum: falsa autem, quando Deus præcipit, quòd ad non peccandum ponatur aliquid ; tunc enim gratiæ conservatio pendet ab eo, quòd prævideatur positum id, quod Deus præcipit. Ratio est, quia cùm Deus, ut supponimus, non possit conservare gratiam in consortio peccati, si nos sumus liberi ad peccandum, & non peccandum, sumus etiam liberi, ut Deus conservet, vel non conservet gratiam; ac proinde conservatio gratiæ pendet ab eo, quòd non ponamus peccatum : atqui tunc non datur alius modus non ponendi peccatum, nisi ponendô id, quòd Deus præcipit ; ergo tunc conservatio gratiæ 336.

pendet

pendet tanquam à dispositione, vel prærequisito ab eo, quòd ponatur id, quod Deus præcipit. Hinc falsum est tertium, quod ibi supponit iste Recentior, nimirum in casu nostro positionem actûs præcepti non esse priorem conservatione gratiæ.

337. Ratio autem clarissima est; quia Deus non potest conservare gratiam in consortio peccati, & habet legem de ea conservanda, si non sit peccatum; ergo si sumus liberi ad peccandum, sumus quoque liberi ad impediendam conservationem gratiæ: & si sumus liberi ad non peccandum, sumus quoq; liberi, ut supposita Dei ea lege, conservetur gratia; ergo conservatio gratiæ in casu libertatis pendet ab eo, quòd non fiat liberè peccatum: atqui in casu nostro non est alius modus excludendi peccatum, nisi ponendô liberè actum præceptum; ergo conservatio gratiæ à nostra voluntate dependet, prout dependet à nostra voluntate liberè ponere actum præceptum; ergo positio actûs præcepti est prior naturâ conservatione gratiæ. Probat. hæc ultima consequentia. Non ideò fit liberè actus præceptus, quia conservatur gratia; aliter non penderet à nobis conservatio gratiæ, sed econtra ideo in hac Dei lege conservatur gratia, quia fit liberè à nobis actus præceptus, sed in eo stat, quòd actus præceptus sit prior naturâ conservatione gratiæ; ergo &c.

338. Conf. Ideo scientia media est posterior naturâ consensu libero conditionato, & scientia visionis est posterior naturâ consensu libero absoluto, quia consensus conditionatus taliter est prærequisitus, ut Deus proximè potens elicere actum scientiæ mediæ, ut non valeat illa causalis: ideo datur consensus conditionatus, quia præcedit in Deo scientia media: sed contra, ideò Deus elicit actum scientiæ mediæ, quia datur ille consensus conditionatus. Pariter scientia visionis est posterior naturâ consensu absoluto, quia non valet ista causalis; ideo datur consensus absolutus, quia datur in Deo scientia visionis: sed contrà, ideo Deus elicit actum scientiæ visionis; quia datur consensus absolutus: atqui in nostro casu supposita Dei lege de conservanda gratia, dummodo non sit peccatum, non valet ista causalis; ideo non est peccatum; quia Deus conservat gratiam: sed contrà valet ista; ideo Deus conservat gratiam, quia non est peccatum; ergo conservatio gratiæ est posterior non esse peccati: atqui in isto casu non aliter deficit peccatum, nisi prout datur actus præceptus; ergo positio actûs præcepti est prior naturâ conservatione gratiæ.

339. In tertia notatione tria supponit etiam adversarius. Primò. Requirit duo instantia ad præsentem controversiam. Ego eandem invenio difficultatem in uno ac in duplici instanti. Cæterùm, quia duo instantia intendit adversarius, nos etiam in eo sensu loquemur. Secundò. Supponit actum præceptum non esse priorem naturâ conservatione gratiæ. En quomodo ex veris jam transit ad falsa. Hæc enim pars falsissima est, ut constat à num. 331. & 337. Tertiò. Supponit, vel infert ex ea 342. suppositione dari disparitatem inter influxum gratiæ, & physicam præmotionem; quia conservatio gratiæ dependet à libertate voluntatis: secus autem præmotio. Cæterùm hoc etiam falsissimum est; quia, ut constat à num. 337. Conservatio gratiæ in eo instanti ab eo pendet, quòd detur in ipso instanti actus præceptus: atqui per actum præceptum nequit liberè conservari in eo instanti principium per se requisitum, & præsuppositum ad illum efficiendum, qualis est gratia; causa enim, quæ ut conservata producit effectum, non potest liberè conservari per suum effectum in instanti operationis, sed ad operationem supponitur in eo instanti: sic potentia visiva eliciens visionem in instanti A, nequit conservari liberè per visionem instanti A, eò quòd supponatur in eo instanti existens, aut conservata ad eliciendam visionem.

Conf. Ex eo, quòd physica præmotio requisita, ut Petrus eliciat consensum, sit principium per se consensûs, nequit liberè per consensum conservari: sed ad consensum potiùs debet præsupponi; ergo ex eo, quòd gratia habitualis requisita ad eliciendum actum præceptum, sit principiũ per se actûs præcepti, nequit liberè conservari per actum præceptum: sed ad 343 actum præceptum debet præsupponi; ergo sicut non est in manu voluntatis conservare physicã præmotionem in instanti, in quo voluntas cum physica præmotione operatur consensum; ita non est in manu voluntatis conservare gratiam in quo voluntas cum gratia operatur actum præceptum; ac proinde inter gratiam, ac physicam præmotionem quoad hanc partem nulla manet disparitas. Ex eo facilè apparet, quo in sensu sint veræ, atque admittendæ, & quo in sensu sint falsæ, atque repellendæ illæ adversarii adnotationes.

Deveniamus jam ad examinandas novem observationes, quas pro eadem sententia defendenda promittit alter Recentior suprà laudatus. Observat enim. 1. Destructionem talis gratiæ esse ipsum peccatum. Hoc quidem est verum de destructione radicali, quia peccatum exigit, quòd Deus destruat gratiam; at est falsum omnino de determinatioe formali; nam hæc stat formaliter in cessatione conservationis gratiæ: conservatio quippe formalis, utpote 344. continuata productio stat in actione conservativa, qua Deus gratiam conservat: unde formalis destructio gratiæ stabit in cessatione à tali conservatione. Nec refert, quòd in sententia adversarii gratia, & peccatum contradictorie opponantur; ideoque gratia sit non esse peccati, & peccatum sit non esse gratia. Ratio est, quia, licèt gratia sit non esse peccati, conservatio formalis gratiæ non stat in non esse peccati, sive in gratia, sed stat formaliter in actione conservativa; ergo licèt peccatum sit non esse gratiæ, destructio formalis gratiæ non stabit in non esse gra-

gratiæ, sive in peccato, sed stabit formaliter in cessatione à tali conservatione.

342. Observat secundò, destructionem formalem gratiæ relictam esse in manu voluntatis, prout in manu voluntatis est peccatum. Tertiò, Deum velle conservare illæsa jura libertatis creatæ, prout confert gratiam pro libito voluntatis amissibilem. Istæ duæ observationes veræ sunt; sed tamen ex ijs infertur, gratiam, ut lis est, non posse influere in actum præceptum; quandoquidem non esset pro libito voluntatis amissibilis, ut constat à n. 339. Observat quartò, decretum divinum circa gratiam sanctificantem triplicem habere tendentiam formaliter distinctam. Prima est, qua Deus decernit efficaciter conditionatè primò infundere gratiam sub conditione Baptismi in parvulis, & propriæ dispositionis in adultis. Secunda, qua efficaciter absolutè decernit non destruere gratiam proprio motu, & independenter ab omni creaturæ operatione. Tertia, qua efficaciter absolutè vult gratiam semel datam conservari. Hæc vera sunt; at timeo, ne fiat ex eis transitus ad falsa, ut infrà constabit. Quapropter addo in secunda rendentia, qua Deus decernit non destruere gratiam independenter ab omni operatione creaturæ, reperiri aliam tendentiam conditionatam, qua decernit destruere gratiam, si detur operatio prava, scilicet peccatum.

343. Observat. 5. Destructionem gratiæ esse liberam creaturæ, secus autem gratiæ conservationem: quia destructio gratiæ est peccatum, quod est liberum creaturæ: at operatio bona, quæ libera est creaturæ, non est gratia; proindeque conservatio gratiæ non est libera voluntati. Hæc observatio falsissima est; quia juxta præsentem Divinam Legem, si detur operatio bona, conservabitur gratia: ergo libertas ad operationem bonam in hac Dei Lege est libertas ad conservationem gratiæ. Ad eum planè modum, quo merita nostra non sunt vita æterna, neque regnum cælorum: at supposita Dei Lege de conferenda nobis vita æterna, & regnò cælorum, si liberè apponamus merita, per libertatem, quam habemus ad ponenda merita, habemus libertatem ad obtinendam vitam æternam, & regnum cælorum: Pariter, licèt nobis non debeatur lux; at existente luce sumus liberi ad videndum, & non videndum; ergo licèt præsens Dei lex non sit debita nobis: at ex suppositione illius sumus liberi ad gratiæ conservationem.

344. Observat. 6. In casu dilectionis præceptæ, si detur omissio libera, talem omissionem non esse priorem, vel posteriorem gratiæ expulsione; cùm sit ipsamet expulsio, quæ respectu sui nequit esse prior, vel posterior. Hæc tamen observatio falsa est ex n. 341. Observat. 7. Deum non dirigi ad destruendum gratiam ex scientia visionis peccati existentis: sicut nec dirigitur ad concurrendum cum creatura in actu secundo ad operationem ex scientia visionis operationis existentis. Hæc autem paritas nulla prorsus est; quia ipse concursus creaturæ in actu secundo est concursus Dei: Peccatum autem, ut suprà diximus, non est formalis destructio gratiæ; etenim, si Deus, ut absolutè potest, destrueret gratiam, quin daretur peccatum; daretur formalis destructio gratiæ, & non daretur peccatum; sicut, si per condonationem extrinsecam destrueret peccatum, non daretur gratia, & daretur destructio peccati; ergo peccatum non est formalis destructio gratiæ.

Observat. 8. Actum præceptum non esse prius 345.
orem conservatione gratiæ. Hæc observatio est falsa, ut constat ex n. 337. Observat. 9. Deum non dirigi ad conservandam gratiam ex scientia visionis actûs præcepti, sed ex decreto explicato n. 342. Hæc autem observatio planè est falsissima; quia ex decreto illo non conservatur gratia, nisi casu, quo non sit peccatum; sive casu, quo sit actus præceptus; quandoquidem ejus omissio peccatum est; ergo scientia de actu præcepto præcedit conservationem. Cæterùm hæc omnia clariora fient, quando Adversariorum responsiones latè infra impugnabimus.

SECTIO II.

Impugnatur proposita sententia.

ARguo sic: ut voluntas sit libera ad actum 346.
præceptũ, requiritur, quòd pro signo priori ad actum sit potens ad omissionem; si enim non possit omittere, neque poterit liberè efficere actum, ut ex terminis patet, & satis declaravimus tota disputatione 8. à n. 254. atqui si gratia esset principium per se actûs præcepti, ut lis est, voluntas pro signo priori ad actum non esset potens ad omissionem; ergo non esset libera. Prob. min. pro signo priori ad actum non potest voluntas elicere omissionem; ergo non est potens ad omissionem. Prob. ant. pro signo priori ad actum habet voluntas gratiam, quæ est principium per se actûs, essentialiter incompossibile cum omissione; sed, quando voluntas pro signo priori ad actum habet principium per se actûs, essentialiter incompossibile cum omissione non potest elicere omissionem, ut patet in physica præmotione; ergo &c.

Resp. Adversarij 1. Ad libertatem non re- 347.
quiri potentiam simul expeditam ad actum, ejusque omissionem; sed sufficere potentiam proximam ad actum, & remotam ad omissionem; si hæc sit imputativè proxima, qualis est in casu actûs præcepti. Ratio eorum est, quia potentia imputativè proxima est illa, quam voluntas potest habere pro libito suo; cùm autem voluntas in instanti, in quo elicit actum, potuerit pro libito suo illum non elicere, potuit habere pro libito suo potentiam proximam ad omissionem: Hęc autem indifferentia ad habendam, vel non habendam potentiam proximam ad actum, vel omissionem pro libito suo, est de essentia libertatis: secus autem indifferentia simul proxima, ut eliciat actum, vel omissionẽ. Pulcher sanè verborum lusus, atque pulchrior

petitio principij. Evicimus enim ratione à nobis confecta, voluntatem non esse liberam ad omissionem; quia est necessitata ad actum, & non expedita ad omissionem. Respondetur autem, non esse proximè expeditam ad omissionem; esse tamen liberam, quia pro libito suo poterat esse proxima ad omissionem. Hæc inquam est pura petitio principij; nam si voluntas est necessitata ad actum, non potest pro libito suo esse proxima ad omissionem; proindeque, dummodo non reddatur ratio ulla explicans, quomodo possit esse tunc voluntas expedita ad omissionem, nulla alia responsio adducitur, nisi pura petitio principij.

348. Contrà deinde 1. In instanti, in quo voluntas, instructa gratiâ justificante tanquam principiò per se, elicit actum præceptum, non potuit elicere liberè omissionem; ergo non potuit habere pro libito suo potentiam expeditam ad omissionem. Prob. ant. In instanti, in quo voluntas elicit actum præceptum, nullum habere potuit libitum, medio quo posset obtinere potentiam proximam omittendi; ergo &c. Prob. ant. si aliquod esset libitum, vel esset libitum actûs, vel libitum omissionis: nullum enim est aliud libitum voluntati possibile in eo instanti; atqui non potest habere potentiam proximam omittendi per libitum actûs; cùm ad eliciendum actum prærequiratur gratia, quæ apud Adversarios repugnat cum potentia proxima omittendi. Neque illam habere potest per libitum omissionis: per omissionem quippe non potest acquiri potentia proxima omittendi, quandoquidem per effectum non acquiritur causa: sed hæc potiùs præsupponi debet ad effectum: sic potentia visiva nequit acquiri per visionem: sed præsupponi debet, ut fieri possit visio; neque intellectus acquiri potest per intellectionem, sed debet præsupponi, ut fieri possit intellectio, & sic de reliquis; ergo &c.

349. Contrà 2. In instanti, in quo voluntas elicit actum præceptum, non potest acquirere potentiam proximam ad omittendum per ipsum actum; cùm ad actum præcedat sua potentia proxima constituta per gratiam; ipsaque gratia per actum conservetur: potentia autem proxima constituta per gratiam, atque ipsa gratia conservata repugnat apud Adversarios cum potentia proxima omittendi, quæ includit carentiam gratiæ. Rursus potentia proxima ad omittendum, nequit acquiri per omissionem, ut constat ex n. superiori. ergo non potest voluntas in eo instanti acquirere pro suo libito potentiam proximam ad omissionem: aliter assignandum foret in eo instanti aliud libitum præter libitum actûs, & libitum omissionis, quod, ut ex terminis patet, esset chymæra.

350. Contrà 3. Explicaturque ulteriùs ratio præcedens. In instanti, in quo voluntas instructa gratiâ justificante tanquam principiò per se, elicit actum præceptum, non est libera ad omissionem; ergo non potest habere pro libito suo potentiam proximam omittendi. Prob. ant. In eo instanti habet voluntas potentiam proximâ ad actum præceptum: nequit enim efficere actum præceptum absque potentia proxima ad illum efficiendum: atqui talis potentia proxima est incompossibilis cùm libertate ad omissionè; ergo &c. Prob. min. Talis potentia proxima includit omnia principia per se requisita ad actû præceptum; proindeque includit gratiam, quæ est unum ex principijs per se, & quidem essentialiter incompossibile cum peccato; atqui potentia proxima includens gratiam essentialiter incompossibilè cum peccato est incompossibilis cum omissione actûs præcepti; ergo &c. Prob. min. Potentia proxima constituta per gratiam, non est libera voluntati in eo instanti, cùm non habeatur ex suo libito, sed ad illud præcedat: proindeque voluntas nequit à se repellere gratiam in eo instanti: atqui, ut voluntas esset libera in eo instanti ad omissionem, necesse erat, quòd posset repellere gratiâ incompossibilè cum omissione; ergo &c. 353

Respondent Adversarij 2. Voluntatem non habere potentiam proximam in eo instanti ad omissionem pro libito suo; quia pro libito suo non omisit: si enim omisisset, non haberet gratiam, qua impeditur potentia proxima ad omissionem; unde licèt gratia sit incompossibilis cum omissione, nequaquam impedit libertatem, quandoquidem pro libito suo est à voluntate auferibilis. Contrà tamen 1. Gratia non potest impediri à voluntate pro libito suo; ergo responsio Adversariorum falsa omnino est, & nulla. Prob. ant. si posset impediri à voluntate pro libito suo, maximè per libitum omissionis; sed per hoc non; ergo nullo modo potest impediri à voluntate pro libito suo. Major est fundamentum Adversariorum. min. verò prob. Voluntas independenter à gratia non potest liberè omittere; cùm non possit liberè omittere, nisi sit etiam potens non omittere: quam potentiam habet per gratiam; sed ex eo, quòd posse non omittere habeat per gratiam incompossibilem cum omissione, non potest voluntas habere pro libito suo omissionem; ergo &c. Contrà 2. In casu actûs præcepti, non omittere est efficere actum. Atqui independenter à gratia, quæ est principium per se, voluntas non est potens efficere actum: ergo independenter à gratia non est potens non omittere: ergo, quando est potens non omittere, gratia præcedit libitum voluntatis cum essentiali incompossibilitate cum omissione: ac proinde voluntas potens non omittere, nequit pro libito suo habere potentiam proximam ad omissionem. 354

Respondent 3. Gratiam impediri posse liberè à voluntate, quia Deus haber decretum conservandi gratiam, dummodo non sit peccatum; cùm autem in casu nostro solùm possit dari peccatum per omissionem actûs præcepti, ex vi decreti divini conservabitur gratia, dummodo non detur omissio actûs præcepti; proindeq; cùm voluntas sit libera ad peccandum, omittendò actû præceptû, est quoq; libera ad impediendû gratiâ; unde

Unde gratia est impedibilis, & auferibilis pro libito voluntatis. Neque requiritur gratia, ut ut fiat liberè omissio; nam gratia non influit physicè in omissionem, solúmque debent præcepere ad omissionem principia in omissionem influentia, juxta doctrinam, quam dat Ribad. disp. 17. de actib. hum. Quapropter, licèt non detur gratia, potest liberè voluntas omittere, & per omissionem impedire gratiam.

353. Non possum non mirari in re adeò difficili Adversarios contentos esse hac solutione; eò vel maximè, quòd pro se citent Ribadeneiram tanquam si dictum Ribadeneiræ esset irrefragabilis definitio Concilij, aut infallibile Scripturæ testimonium. Meminerint quæso, ipsos sæpe impugnare Ribadeneiram, quando ipsis non placet, atque desiderare solutionem argumentorum, quæ contra illum efformant, quin sit sufficiens solutio, respondere, eam esse doctrinam Ribadeneiræ. Idipsum nos dicimus, quando Adversarij pro solutione nostrorum argumentorum adducunt auctoritatem Ribadeneiræ. Insuper desideramus, quòd Adversarij attentè legant Ribadeneiram citata disp. 17. c. 1. & præcipuè à n. 8. ubi docet, principia ad utramque libertatis partem necessariò esse independentia ab exercitio cujuslibet extremis libertatis, ut libertatis jura maneant illæsa; proindéque gratia, quæ apud ipsos est principium per se actûs, nequit juxta hanc doctrinam acquiri, aut impediri per omissionem actûs. Quo ergo jure citant Adversarij pro sua sententia Ribadeneiram?

354. Contrà deinde 1. Voluntas in casu actûs præcepti non est libera ad omittendum, si gratia sit principium per se actus; neque est libera ad peccandum per omissionem actûs: ergo non potest impedire liberè gratiam per omissionem. Prob. ant. Voluntas non potest omittere liberè in instanti, in quo non potest non efficere actũ; sed in instanti, in quo voluntas exercetur per actum, non potest non efficere actum; ergo &c. Prob. min. In instanti, in quo voluntas efficit actum, pro priori ad actum, & independenter à quolibet exercitio suo libero, præcedit gratia, quæ est principiũ per se actûs: atqui in instanti, in quo præcedit gratia independenter ab ullo exercitio libero voluntatis, non potest voluntas liberè omittere; ergo &c. Consequentia tenet, & major patet: quia in eo instanti solùm potest exerceri liberè voluntas per actum, vel per omissionem: cùm ergo in instanti, in quo exercetur per actum, non exerceatur per omissionem, quicquid præcedit ad actum, præcedit independenter ab exercitio libero voluntatis. Quapropter gratia præcedens ad actum tanquam principium per se, præcedit independenter ab ullo exercitio libero voluntatis. Minor etiam est evidens; quia gratia est essentialiter incompossibilis cum omissione; ergo in instanti, in quo præcedit gratia independenter ab ullo exercitio libero voluntatis, non potest voluntas liberè omittere.

Contrà 2. Si Deus conferat Petro physicam præmotionem, ut in instanti A eliciat actum charitatis, non poterit Petrus in eo instanti impedire liberè physicam præmotionem, omittendô liberè actum charitatis, ut Adversarii nobiscum docent; ergo si Petrus habeat potestatem proximam constitutam per gratiam tanquam per principium per se, ut eliciat in instanti A actum charitatis, non poterit in eo instanti impedire liberè gratiam, omittendô liberè actum charitatis. Probat. conseq. Ideo in eo casu non poterit Petrus impedire liberè physicam præmotionem, omittendô liberè actum charitatis, quia independenter ab omissione habet physicam præmotionem cum omissione essentialiter incompossibilé: atqui etiam in eo instanti Petrus habet independenter ab omissione gratiam cum omissione essentialiter incompossibilem; ergo &c. Maj. & conseq. tenent. Min. verò patet; quia omissio nõ conducit ad habendã, sed potiùs ad non habendã gratiam; tum quia non potest elici omissio liberè, nisi voluntas possit non omittere: atqui, si non præcedat gratia, non potest non omittere, quandoquidem in eo casu non omittere, est efficere actum, quem efficere voluntas non potest, si gratia non præcedat. Unde omnia argumenta, quæ in Tract. de Deo dedimus, & quæ in Tractat. de gratia dabimus contra physicam præmotionem, militant omnino in præsenti contra istos Recentiores. 355.

Respondent 4. Potestatem proximam ad actum non obstare libertati, quamvis voluntas non possit componere cum illa potestate omissionem; neque per eandem omissionem impedire, aut repellere eam potestatem proximam jam semel suppositam pro eo instanti. Ratio eorum est, quia, cùm ea suppositio existentiæ talis proximæ potestatis detur pro libito voluntatis, quandoquidem voluntas, si voluisset, potuisset eam impedire; exinde nequit ea suppositio officere libertati. Contrà tamen primò. Quia falsò supponitur in respõsione, potestatem proximã ad actum impedibilem esse pro libito voluntatis; contrariũ enim probabimus à n. 351. proindeque argumentis hucusque à nobis factis desideramus solutionẽ quam nondum Adversarii excogitaverunt. 356.

Contrà 2. Si voluntas posset impedire pro libito suo talem potestatem proximam ad actũ, vel esset in sensu composito talis potestatis, vel in sensu composito carentiæ illius potestatis, vel præcisivè à potestate proxima ad actum, & ejus carentiam; non enim est excogitabilis alius status, in quo voluntas considerari possit ab Adversariis libera; sed nullo ex his modis potest; ergo &c. Minor quoad primam, & secundam partem est certa, quia voluntas nequit componere impeditionem potestatis proximæ cum tali potestate, esset enim incompossibilia componere; deinde non est libera ad impediendum, quod ante voluntatis exercitium impeditum jam esset, esset enim 357.

libertas ad faciendum, quòd non sit impeditū, quod impeditū est, quod planè est impossibile; atqui si voluntas esset libera ad impediendam potestatem proximam in sensu compositō talis potestatis, esset libera ad componendam impeditionem potestatis proximæ cum tali potestate, & si esset libera ad impediendam talem potestatem in sensu composito carentiæ talis potestatis, esset libera ad faciendum, quòd non sit impeditum, quod impeditum jam esset ante exercitium voluntatis; ergo nudè solùm manet difficultas quoad tertiam partem.

358. Probatur igitur quoad tertiam partem. Si voluntas præcisivè à potestate proxima ad actum, & ad ejus carentiam posset pro libito suo imdire talem potestatem proximam, maximè; quia potest liberè omittere, & sic impedire gratiam constitutivam talis potestatis proximæ, atqui non potest liberè omittere; ergo. major est unicum fundamentum, quod juxta sua principia excogitare possunt Adversarii. Minor probat. Voluntas sine potestate proxima, vel saltem remota ad actum, futura tamen proxima pro libito voluntatis non potest liberè omittere actum, ut certū est apud adversarios; atqui in ea præcisione à potestate proxima nó est cum libertate remota ad actum futura proxima pro libito voluntatis; ergo &c. Prob. min. Voluntas prout est in illa præcisione à potestate proxima, & remota, nullum potest habere libitum, per quod habeat in sua potestate, ut potestas ad actum, quę tunc prescindit à proxima, & remota, constituatur in ratione proximę; ergo &c. Prob. ant. In eo casu solùm est excogitabile duplex voluntatis libitum, nimirum actus & ejus omissio, libitum autem omissionis potiùs conducit ad impeditionem gratię, per quam talis potestas oritur proxima; libitum verò actûs assignari non potest, ut voluntas constituatur potens proximè ad actum, cùm actus jam supponat eam potestatem proximam ad ipsum; ergo &c.

359. Respondebis cum Munieſſa, voluntatem; media conservationee gratiæ, posse reddere proximam eam potestatem præscindentem à proxima, & remota. Contrà tamen primò. Conservatio gratiæ, ut fatetur Adversarius, non est libitum voluntatis creatæ, sed actio Dei; ergo nequit voluntas per conservationem gratiæ, tanqum per libitum suum constituere in ratione proximæ illam potestatem præscindentem à proxima, & remota. Contrà secundo. Ut voluntas possit media conservatione gratię constituere proximam talem potestatem pro libito suo, necesse est, quòd pro libito suo habeat conservationem gratiæ; sed nullum est assignabile libitum, medio quo voluntas habeat in sua potestate conservationem gratię; ergo &c. Prob. minor. Conservatio gratię haberi non potest per libitum omissionis, cùm omissio essentialiter opponatur cum gratię conservatione. Rursus neque pro libitum actûs, quandoquidem ad efficiendum actum præsupponi debet gratia conservata; ergo &c.

SECTIO III.

Impugnatur ulteriùs eadem sententia.

ARguo sic. In instanti, in quo urget præceptum, vel conservat gratiâ dependenter ab exercitio voluntatis, vel nó? Si secundum, ergo necessariò ponitur actus, cùm gratia sit in eo instanti independens à libertate, atque essentialiter incompossibilis cum omissione; si primum, ergo gratia conservatur dependenter ab actu præcepto, ac proinde actus præceptus est causa conservationis gratiæ, & prior à quo ut gratia conservetur. Rursus gratia ut conservata est prior à quo actu præcepto, cùm sit principium per se actûs præcepti; ergo sequitur mutua prioritas in eodem genere inter gratiam, & actum præceptum; hæc autem mutua prioritas manifestè repugnat; implicat enim, quòd visio sit prior à quo potentia visiva ut conservata, & quòd potentia visiva ut conservata sit prior à quo visione; & sic de reliquis, quæ se habent tanquam causa, & effectus, ea quippe de causa implicat, quòd præmotio se habens ex genere causæ sit prior à quo effectu, & quòd effectus sit prior à quo præmotione: aliter eodem jure, quo Adversarii defendunt influxum gratiæ, defenderent quoque physicam præmotionem; sed hancipsi rejiciunt; ergo etiam debent rejicere suum influxum gratiæ. 360. 363.

Confirmatur. Quidquid se habet ex genere causæ ut necessarium ad existentiam effectûs, est prior à quo effectu; sic cognitio necessaria ad illuminandam voluntatem, ut hæc suum actum eliciat, est prior à quo voluntatis actu: sic physica præmotio requisita ad explicandam voluntatem, ut poneretur effectus, esset prior à quo effectu; sic decretum Dei necessarium ad applicandam voluntati omnipotentiam, ut voluntas liberè possit elicere suos actus, est prior à quo voluntatis actibus, & sic de reliquis; ergo actus præceptus necessarius, ut ponatur conservatio gratiæ, erit prior à quo conservatione gratiæ. Rursus gratia ut conservata est prior à quo; actu præcepto, cùm sit principium per se actûs præcepti; ergo inter gratiam, & actum præceptum sequitur mutua prioritas à quo, sed hanc Adversarii non admittunt; ergo neque admittere possunt suum influxum gratiæ. 361.

Respondet primò Munieſſa, in instanti, in quo urget præceptū, contingere posse, quòd conservetur gratia, & contingere quoque posse, quòd non conservetur. Cæterùm, si gratia conservetur, inquit ipse, conservabitur pro libito voluntatis, hoc est, medio actû (qui est terminus sæpe ab hoc Auctore usitatus, & reperitus in hac materia) undè pro libito suo potest habere potestatem proximam ad actum constitutam per ipsam gratiam ut conservatam, cumque 362.

que non obſtet libertati principium illud, quod pro libito ſuo habet voluntas, gratia ut conſervata non officiet libertati, quamvis conſervatâ gratiâ ponatur actus; ſi autem gratia non conſervetur, voluntas liberè omittit, quamvis ſecluſa gratia non poſſit poni actus, quia cùm ſit voluntati liberum non ponere actum, proindeque eſt voluntati liberum tunc omittere. Addit inſuper, non ſequi exinde mutuam prioritatem inter gratiam, & actum, quia gratiæ conſervatio non pendet ab actu tanquam à requiſito à priori, ſed tanquam à requiſito à poſteriori; quemadmodũ actio ponitur mediô terminô, & causâ connexâ cũ effectu ponitur medio effectu, cum illa connexo, quin actio pendeat à priori, ſed tantùm à poſteriori à termino, modo, quo cauſa coñexa cum effectu nô pendet à priori; ſed à poſteriori ad effectũ; non invenio in quo hæc reſponſio à Thomiſtarum doctrina diſtinguatur, quod ut evidens fiat,

363. Contrà primò, ideo gratia requiſita tanquam principium per ſe ad efficiendum actum, quamvis ſit incompoſſibilis cum omiſſione per ſe non tollit libertatem, quia conſervatur pro libito voluntatis nempè medio actu; atqui ſi nulla alia reddatur ratio, exindè phyſica præmotio non tolleret libertatem; ergo &c. Probat. min. licèt juxta Thomiſt. non ſit in manu voluntatis directè habere, vel repellere phyſicam præmotionem, eſt tamen in manu voluntatis eam indirectè habere, vel repellere, quatenùs in manu voluntatis eſt ad eam ſe diſponere, eique reſiſtere, vel non reſiſtere, ita ut ſi homo ſe diſponat, vel non reſiſtat, acquirat præmotionem; ſi autem eam non acquirat, vel eâ careat, ideò eſt, quia non ſe diſponit, vel ei reſiſtit. Lege Thomiſtas, evolve Magiſtrum Alvarez diſp. 18. de Auxil. num. 20. Joannem à S. Thoma, aliósq; Thomiſt. apud Gonet. tract. de Voluntate Dei diſp. 5. art. 6. §. 1. à n. 131. & diſp. 8. art. 4. §. 13. n. 254. & invenies eos ita reſpondentes; ergo ſi ab adverſario non reddatur alia ſolutio, niſi quæ in allatis verbis ſita eſt, præmotio non tolleret libertatem. Contrà ſecundò, & explicatur eadem ratio, ideo hæc reſponſio Thomiſtarum impugnatur, & meritò à noſtris Auctoribus, quia licèt ad puram omiſſionem apud plures Thomiſtas non ſit neceſſaria præmotio, attamen apud omnes recentes Thomiſtas, eſt per ſe requiſita ad quemcunque actum efficiendum, exindeque contra ipſos efformatur ſic argumentum. Nequit voluntas liberè habere per non reſiſtentiam, neque per actũ, quo diſponatur, phyſicam præmotionẽ; ergo nequit eam liberè acquirere. Prob. ant. ut voluntas liberè non reſiſtat, requiritur, quòd poſſit reſiſtere, ſive elicere actũ reſiſtendi, utque liberè ſe diſponat, requiritu, rquòd poſſit efficere actum diſpoſitionis; atqui per vos ad efficiendum actum reſiſtentiæ, & actum diſpoſitionis requiritur per ſe phyſica promotio, ſcilicet ut applicans cauſam ad effectum efficiendum; ergo per non reſiſtentiã, aut per diſpoſitionẽ, acquiri non poteſt liberè à voluntate phyſica præmotio. Prob. hæc ultima conſeqentia, quia ex eo, quòd præmotio per ſe requiratur, ut voluntas liberè non reſiſtat, vel ut liberè ſe diſponat, eſt per ſe prior, quàm non reſiſtentia libera, & quàm actus liber diſpoſitionis; ſed id, quod eſt per ſe priùs, nequit aquiri per id, quod eſt per ſe poſterius; ergo phyſica præmotio nequit liberè aquiri à voluntate.

Sic enim argumentantur noſtri Auctores contra Thomiſtas poſt Exim. Doct. qui hic arguit contra ipſos lib. 1. de concurſu Dei cap. 9. & lib. 3. de Aux. cap. 12. & 13. atqui juxta principia Adverſarii hæc argumentatio nulla eſſet contra Thomiſt. ergo nulla eſſet ratio probans phyſicam præmotionem evertere libertatem. Probat. minor; licèt conſervatio gratiæ per ſe requiratur, ut voluntas poſſit efficere actum, per te poteſt conſervatio gratiæ acquiri per actum, ſicque eſt liberum voluntati habere gratiæ conſervationem; ergo licèt phyſica præmotio per ſe requiratur, ut voluntat poſſit ponere actum diſpoſitionis, vel liberam non reſiſtentiam, poterit tamen liberè aquirere phyſicam prædeterminationem per actum diſpoſitionis, vel per liberam non reſiſtentiam; ergo ſicut propter hanc rationem gratia in ſententia Adverſariorum non tollit libertatem, ita propter eandem rationem phyſica præmotio libertatem non evertet; hoc autem ex animo rejicit Adverſarius; ergo etiam tenetur rejicere ſuum influxum gratiæ. 364.

Contrà tertiò. En, ut manifeſtè appareat falſitas reſponſionis, utar exemplis ipſius Adverſarii, ipſumque rogo, ſi aliquis te interrogaret, quomodo poteris habere cauſam connexam cum effectu ad producendum effectum, vel quomodo poteris habere actionem connexam cum actu ad producendã actionẽ. Reſponderes benè? poſſum habere liberè hanc cauſam medio effectu, & illam actionem medio actu; nequaquam ſanè; quod adeò lumine naturæ notum eſt, ut ulteriori non indigeat probatione, aliter increpari poſſet Recentior iſte, quòd non volaret, neque eſſet ſufficiens ſatisfactio, reſpondere, quod non habet alas; nam licèt alæ ſint cauſæ per ſe volatûs, juxta tua principia poteſt acquiri cauſa per ſe per ſuum effectum; ergo etiam poteris acquirere alas per volatum; ergo ſi non volares, dignus eſſes reprehenſione; hoc autem ipſo naturæ lumine apparet imperceptibile; ergo & etiam tua reſponſio. 365.

Vidit Adverſarius hujus efficaciam, & ſimilium argumentorũ, quæ contra ipſum efformavimus; ideoque antiquum iſtum modum reſpondendi dereliquit, & novum renuit, qui revera mihi novus non videtur; ſed ipſe antiquus cum aliqua terminorum novitate. Quando enim urget adverſarius quomodo voluntas omittens habeat in ſua manu conſervare gratiam in actu ſecundo? Reſpondet non jam ſicut antea *medio actu*; ſed per poteſtatem non omittendi; unde ſi voluntas eliciat actum, liberè ponit 366.

nit illum, & si omittat, liberè etiam omittit, quia potestas non peccandi, vel non omittendi, quam habet voluntas omittens nullo antecedenter cogente ad omittendum, potestas est media, qua in actu primo habet homo in sua manu, stante Dei lege, habere media Dei consertione gratiã, & mediâ gratiâ actum supernaturalem præceptum; quibus omnibus caret tunc voluntas omittens, non ob aliam quidem rationem, nisi quia pro libito suo omittendô peccat.

367. Contrà 1. Voluntas non omittit potens mediâ conservatione habere gratiam, & mediâ gratiâ actum; ergo non omittit liberè. Probat. ant. Voluntas omittens non habet in sua potestate conservationem gratiæ, sive aliquid, medio quo habeat in sua potestate eam conservationem; ergo &c. Probat. ant. Si aliquid, haberet maximè potestatem non omittendi, sive non peccandi, quam habet voluntas omittens, mediâ qua in actu primo habet homo in manu sua, media Dei conservatione, gratiam, & mediâ gratiâ actum; sed hoc non; ergo &c. Probat. min. Voluntas peccans, sive omittens, non habet in sua manu juxta principia Adversarij non peccare, sive non omittere; ergo &c. Probat. ant. In eo casu non peccare, sive non omittere, est facere actum; sed voluntas non habet in sua manu facere actum; ergo &c. Probat. min. Voluntas non habet in sua manu facere actum, quando non posset habere pro suo libito principium per se requisitum ad efficiendum actum, nempe gratiam; sed non potest habere tale principium; ergo &c. Probat. min. Quia, ut sæpe jam diximus, tunc solùm potest assignari voluntati duplex libitum, nimirum libitum omissionis, & libitum actûs; atqui per libitum omissionis non potest habere gratiam, cùm omissio sit essentialiter incompossibilis cum gratia; deinde neque potest habere gratiam per libitum actûs, aliter recurreres ad primam solutionem à nobis latè suprà impugnatam, & novissimè à te rejectam; ergo &c.

368. Contrà 2. In instanti, in quo urget præceptum, idem realiter est posse non peccare, & posse facere actum, sicuti idem realiter est actu non peccare, & actu facere actum, modò sic. Ex eo, quòd voluntas omittens posset facere actum, non ideo haberet in sua potestate conservationem gratiæ; ergo neque ex eo, quòd possit non peccare. Probat. ant. Ex eo, quòd voluntas faceret actum, non haberet per actum gratiæ conservationem; ergo neque ex eo, quòd posset facere actum, haberet in sua potestate conservationem gratiæ. Probat. ant. Casu, quo voluntas faceret actũ, actus esset effectus gratiæ prout conservatæ in eo instanti, ac proinde posterior à quo gratia ut conservata; sed per id, quod est per se posterius, nequit haberi id, quod est per se prius, ut lumine naturæ notum est, & constat à num. 360. ergo ex eo, quòd voluntas faceret actum, non haberet per actum conservationem gratiæ.

Vidit maximam hujus argumenti vim alter Recentior, adeoque fatetur, hanc solutionem sibi non placere, respondens etenim argumento proposito, ajt: *huic argumento difficilè satisfit per dependentiam à posteriori gratiæ ab actu præcepto, ut suprà monstravimus Contra PP. Jesuitas.* Hucusque iste Recentior, quare, ut ipse ajt, aliter respondet, fateor, Recentem istum hoc dicere, at verò intendens fugere, incidit in eandem solutionem, quam suprà impugnavit, imò in eadem solutione admittit, quod in ipsa rejicit, quod, ut ostendam, & sic utrumque doctrinam simul impugnem, transcribam hic fideliter solutionem ab ipso traditam, quã nunc subjicio.

En ejus verba: Resp. concedendô, gratiam non conservari dependenter ab actu præcepto, neque hunc positivè determinare illius existentiam, ut dixi observat. 5. Concedo etiam, gratiam stare non posse, quin efficiat actum præceptum, sed nego propterea lædi libertatem; nam, ut hæc salvetur, sufficit in manu voluntatis esse gratiæ executionem, & destructionem, nam eo ipso, quòd potest voluntas omittendô actũ præceptum expellere gratiam, si ea gratia non expellitur, & destruitur, voluntati imputatur, & tribuitur gratiæ perseverantia, & conservatio, non quidem positivè, quia illam per aliquem actum causet, sed negativè, quatenus potuit eam expellere per omissionem peccaminosam, itaque, ut sæpe diximus, ut voluntas liberè eliciat actum præceptum in instanti A v.g. sufficit præcisè, non elicere ipsum pro eodem instanti. Cùm verò posità gratiâ in instanti A non posset volunas non elicere actum præceptum, potuit tamen pro suo libito facere, quòd gratia in eo instanti non extiterit, illam nempe destruendô per omissionem peccaminosam, & sic non elicere actum præceptum. Inde est, quòd si gratiæ conservatio non dependeat ab actu præcepto, nec per illam determinetur, manebit libera libertas, dum destructio gratiæ, quæ est ipsa omissio peccaminosa, sit in voluntatis arbitrio. Hæc citatus Recentior.

In hac responsione manifestam invenio inconsequentiam sæpiùs repetitam, eandemque reperio solutionem rejectam & assumptam. Inconsequentia ex eo patet, quia docet, gratiã non conservari dependenter ab actu præcepto, nec hunc determinare positivè illius existentiam; & simul docet, quòd voluntas posset omittendô actum præceptũ expellere gratiam, & quod, si non expellit, & destruit, voluntati imputatur, & tribuitur gratiæ perseverantia, & conservatio, iterúmque reperit in consequentia dicens: non tribui voluntati positivè, sed negativè.

Ratio inconsequentiæ est, quia voluntas non potest, destruere gratiam nisi per omissionem liberam, aliter omissio non esset peccaminosa, neque

neque deſtructiva gratiæ; ergo, ut gratia non deſtruatur pro libito voluntatis, requiritur, quòd voluntas non omittas; ſed tunc non datur aliud non omittere, niſi facere actum; ergo, ut gratia non deſtruatur pro libito voluntatis, requiritur exercitium voluntatis poſitivum, ac proinde talis conſervatio, ſive perſeverantia gratiæ dependet ab exercitio poſitivo voluntatis; ergo dicere, quòdſi gratia non expellitur, aut deſtruitur, voluntati imputatur, & tribuitur gratiæ perſeverantia, & conſervatio, & dicere, quòd non tribuatur poſitivè, ſed negativè, eſt inconſequentia.

373. Ex dictis apparet manifeſtè, Recentem iſtum aſſumere eandem ſolutionem, quam rejicit. Ratio eſt, quia ex una parte docet, gratiæ conſervationem nullatenus dependere, neque adhuc à poſteriori ab actu præcepto, ex alia verò parte ſolvit argumentum dicens: non obſtare libertati, quòd gratia ſtare non poſſit, quin efficiat actum præceptum, quia in manu voluntatis eſt gratiæ expulſio, & deſtructio. In hac ſecunda parte aſſumit ſolutionem, quam in prima rejecit. Ratio eſt, quia non poteſt eſſe in manu voluntatis deſtructio gratiæ, ſive omiſſio libera, quin ſit in manu voluntatis talis non deſtructio, ſive talis non omiſſio, ſed talis non omiſſio, ſive talis non deſtructio eſt actus præceptus; ergo nequit eſſe in manu voluntatis talis deſtructio libera, quin ſit in manu voluntatis actus præceptus; ergo gratiam non deſtrui pro libito voluntatis pendet ab actu præcepto, ac proinde non deſtructio, perſeverantia; ſive conſervatio gratiæ pẽdet ab actu præcepto; ergo in hac ſecunda parte admittit iſte Recentior ſolutionem, quam rejicit.

374. Contrà tamen 1. Sive ſit eadem via, ut ipſe judico, & probavi, ſive diverſa, qua ſolvitur argumentum allatum, uterque Recentior reddit ſolutionem, docens, gratiam connexam cum actu non obſtare libertati, quia in manu voluntatis eſt, eam expellere, & deſtruere, ſed hoc falſiſſimum eſt; ergo falſiſſima eſt etiam utriusque ſolutio. Probat. ant. Ut ſit in manu voluntatis deſtruere gratiâ pro libito ſuo, requiritur, quòd ſit in manu voluntatis, eam pro libito ſuo non deſtruere; ergo &c. Prob. min. Ut ſit in manu voluntatis gratiam pro libito ſuo non deſtruere, requiritur, quòd ſit in manu voluntatis non omittere; atqui non eſt in manu voluntatis non omittere; ergo &c. Probat. min. Non omttere eſt facere actum; ſed non eſt in manu voluntatis facere actum; ergo non eſt in manu voluntatis non omittere. Probat. min. Voluntas non poteſt facere actum, quin conſervetur gratia; ſed non eſt in manu voluntatis, quòd cõſervetur gratia; ergo &c. Probat. min. Neque eſt in manu voluntatis per libitum omiſſionis, neque per libitum actûs, ut conſtat ex dictis; ergo &c.

375. Contrà 2. Conſervatio gratiæ, ut fatentur Adverſarij, eſt actio Dei, non ſuſpendenda ſecundùm præſentem divinam legem, niſi propter peccatum, quod in præſenti eſt omiſſio actûs, ac proinde conſervanda ſecundùm eandem divinam legem per non peccatum; quod in præſenti eſt ipſe actus; atque exinde arguitur, gratiæ conſervationem pendere à priori ab actu, ac proinde dari mutuam prioritatem inter actum, & gratiam ut conſervatam; quãdoquidem gratia etiam ut conſervata eſt prior *à quo* ipſo actu; ergo &c. Probat. min. Si gratia conſervaretur ex eo, quòd daretur actus, eſſet hæc vera cauſalis; ideo Deus conſervat gratiam, quia datur actus; deinde etiam eſſet vera iſta cauſalis: ideo datur actus, quia datur gratia, ut conſervata; quandoquidem gratia, ut conſervata, eſt principium per ſe actûs; ergo &c.

SECTIO IV.

Impugnatur aliter eadem ſententia.

HUcusque probavimus, non ſervari libertatem, quando voluntas vult actum præ- 376.
ceptum, ſi gratia ſit principium per ſe talis actûs; nunc oſtendemus, non ſtare libertatem, quando voluntas omittit actum. Sic arguo: voluntas non omittit cum poteſtate proxima ad actum, ut fatentur Adverſarij, etenim, quãdo omittit, caret gratiâ, quæ apud Adverſarios eſt conſtitutiva poteſtatis proximæ ad actum; ergo non omittit liberè. Probat. conſeq. Si omitteret liberè, maximè, quia non habere gratiam, imputatur libertati, ac proinde carens liberè gratiâ, caret liberè actu, ſicque liberè omittit; ſed fundamentum iſtud eſt falſum; ergo. Probat. min. Non poteſt imputari voluntati, quòd non habeat gratiam in eo inſtanti, quin imputari poſſit voluntati, quòd illam haberet in eo inſtanti; ſed voluntati imputari non poteſt, quòd habeat gratiam in illo inſtanti; ergo &c. Probat. min. Si poſſet voluntati imputari, quòd haberet gratiam in eo inſtanti, maximè, quia voluntas liberè poſſet non omittere, ſive, quod idẽ eſt, elicere actum; ſed non poteſt liberè elicere actum, cùm non habeat gratiam ad illũ eliciendum requiſitam, & omiſſione incompoſſibilem; ergo &c.

Confirmat. 1. Ut voluntas acquirat aliquod 377.
per omiſſionẽ, requiritur, quòd habeat id, quod eſſentialiter prærequiritur ad non omiſſionem; ſic, ut acquirat gloriam per meritum, requiritur, quòd præhabeat auxiliũ per ſe requiſitum ad efficiendum opus meritorium; & ut acquirat terminum per actionem, requiritur, quòd præhabeat auxilium per ſe requiſitum ad eliciendam actionem; atqui, quando voluntas omittit, non præhaberet gratiam per ſe requiſitam ad non omittendum; ergo, quando voluntas omittit, non poteſt non omittere.

Confirmat. 2. Quando voluntas omittit, habet

habet pro signo priori actum primum proximum ad omittendum; nequit enim dari actus secundus, qualis est omissio, quin pro signo priori præcedat actus primus proximus, qualis est potentia proxima ad omittendum; atqui potentia proxima ad omittendum dicit carentiam gratiæ; ergo, quando voluntas est in actu primo proximo ad omittendum, habet carentiam gratiæ; atqui, quando voluntas habet carentiam gratiæ, non potest non omittere, cùm non omittere sit facere actum, quem voluntas nequit facere sine gratia concurrente, ut principiò per se, ad illum eliciendum; ergo &c.

378. Confirmat. 3. Voluntas omittens caret actu gratiâ, & conservatione pro libito suo, ut ajunt Adversarij, nempe pro libito omissionis; ergo potest non carere pro libito suo gratiâ, actu & consuetudine: assignent igitur hoc libitum Adversarij. Video assignare non posse aliud libitum, nisi non omissionem, non peccatum, sive actum, quod quidem in præsenti idem est realiter. Modò sic, atqui actus non est libitum, medio quo posset voluntas non carere pro libito suo gratiâ, actu, & conservatione; ergo &c. Probat. min. Ut detur actus, debet præcedere per nos in voluntate gratia, & conservatio cum gratia, ut conservata sit principium per se actûs; ergo actus non potest esse libitum, medio quo possit voluntas non carere pro libito suo actu, gratiâ, & conservatione: sed, quòd voluntas independenter à libito suo caret actu, gratiâ, & conservatione, necessariò omittit; ergo &c.

379. Respondebis ex Muniessa, potestatem non peccandi, quam habet voluntas omittens, potestatem esse, media qua in actu primo habet homo in sua manu retinere gratiam, media Dei conservatione, & mediâ gratiâ actuum. Optima fanè responsio; sed quæ magis auget, quàm minuat difficultatem; quod sic ostendo. Per te voluntas non potest habere actum, quin habeat gratiam, neque gratiam, quin detur conservatio gratiæ; ergo, si non sit sub voluntatis potestate conservatio gratiæ, neque erit sub potestate voluntatis gratia, neque actus; atqui per te conservatio gratiæ nō est sub potestate voluntatis; ergo neque gratia, neque actus; sed, quando non est sub potestate voluntatis neque gratia, neque actus, voluntas omittens actum necessariò omittit; ergo &c.

380. Confirmat. Conservatio gratiæ, & actûs, ut patet ex responsione, servant inter se ordinem prioris, & posterioris, ita, ut conservatio sit prior gratiâ, & gratia prior actu, atque è converso actus posterior gratiâ, & gratia posterior conservatione. Unde, licèt Adversarius dicat, voluntatem omittentem habere in sua potestate, mediâ gratiâ, actum, & gratiam media Dei conservatione; dum caret mediò, quo habeat in sua potestate conservationem, quæ est prior omnibus, nihil facit. Ratio est evidens, quia, si non sit sub potestate voluntatis habere conservationem Dei, consequenter non erit habere sub ejus potestate, media conservatione, gratiam, & mediâ gratiâ actum; atqui, quando voluntas omittit, nullum est assignabile libitum, ratione cujus habeat sub ejus potestate conservationem Dei; ergo nullum est assignabile libitum, ratione cujus habeat sub ejus potestate gratiâ; atqui, si non habet in sua potestate gratiam, necessariò omittit; ergo &c.

Si dicas, voluntatem media potestate, quâ habet ad non peccandū, habere in sua manu conservationem gratiæ, quia Deus habet legem dē non cessando à tali conservatione, nisi propter peccatum, ac proinde habet legem continuandi in eadem gratiæ conservatione propter non peccatum. Contrà tamen 1. Talis potestas ad non peccandum est chymæra; ergo est responsio nulla. Probat. ant. Potestas ad non peccandum, in nostro casu, est potestas ad faciendum actum; sed hæc potestas tunc non datur; ergo &c. Probat. min. Potestas ad faciendum actum per se constituitur per gratiam; sed tunc voluntas non habet gratiam, cùm actus primus proximus ad omittendum dicat carentiam gratiæ; ergo tunc non habet potestatem ad non peccandum.

Contrà 2. In sententia illorum Thomistarum, qui solùm requirunt physicam præmotionem ad eliciendum actum, non verò ad eliciendam omissionem, voluntas omittens, nō omittit liberè, ut docet Adversarius contra Thomistas; ergo neque in illius sententia, quæ requirit gratiam ad efficiendum actum, licèt eam non requirat ad eliciendam omissionem, voluntas omittens liberè omittit. Probat. conseq. Ideo in sententia Thomistarum voluntas non omittit liberè, quia non potest habere pro libito suo physicam præmotionem requisitam ad non omissionem, sive ad actum; atqui in nostro casu voluntas omittens nequit habere pro suo libito gratiam requisitam ad non omissionem, sive ad actum; ergo &c. Probat. min. Ideo voluntas nequit habere pro libito suo physicam præmotionem requisitam ad non omissionem, sive ad actum, quia est principium per se requisitum ad talem non omissionem, sive actum, & principium per se non acquiritur per suum effectum, sed ad illum præsupponitur; atqui gratia habitualis, est etiam apud Adversarios principium per se requisitum ad talem non omissionem, sive actum; ergo &c.

Contrà 3. quando voluntas omittit, caret simul conservatione gratiæ, potestate proxima, & actu. Rogo nunc. Quomodo potest habere hæc omnia? Respondebis, voluntatem his omnibus carere pro suo libito omissionis. Contrà tamen. Ut voluntas possit carere his omnibus pro libito aliquo suo, necesse est, ut pro alio libito suo possit illis non carere, aliter non esset libera ad carendum, & non

& non carendum illis pro suo libito. Rogo igitur Adversarios, ut assignent libitum, medio quo voluntas posset his omnibus non carere? Etenim, dum tale libitum non assignent, responsiones erunt verba, præterea nihil. Tale autem libitum inassignabile esse apparet: exindè, quòd solùm est excogitabile in eo casu duplex libitum voluntatis; nimirum omissio, & actus, ex quibus neutrum assignari potest, non quidem omissio, quia hæc potiùs ducit ad exclusionem actûs, gratiæ, ejúsque conservationis, quàm ad horum positionem; non demum actus, quia ad actum gratia, & ejus conservatio jam debent præsupponi; ergo &c.

384. Arguo præterea, contra Adversarios, voluntas in sensu composito omnium comprincipiorum non potest omittere; ergo necessariò facit actum; ergo, quando caret comprincipijs ad actum, necessariò omittit; consequentiæ tenent, & antecedens patet. Nam voluntas insensu composito omnium comprincipiorum habet gratiam; sed positâ gratiâ non potest omittere; ergo &c. Respondent Adversarij, gratiam connexam cum actu, non obstare libertati, quia est principium aufferibile; si enim principium aliquod evitari potest à voluntate, quamvis ex natura sua connectatur cum actu, evitatô principiô, mutatur ea connexio, ac proindè voluntas libera ad evitandam eam connexionem, est libera ad omittendum. Optima sanè responsio, si vera esset, & principij petitionem, simúlque implicantiam in terminis non contineret. Quapropter

385. Contrà 1. Si gratia connexa cum actu per se necessaria ac faciendum actum esset principium auferibile, vitaríque posset, maximè per omissionem; sed per istam non; ergo &c. Prob. mi. Principia per se necessaria ad efficiendum actum immediatè liberum, vel ad eliciendam omissionem immediatè liberâ, debent dari independenter ab actu, & independenter ab omissione; ergo, si gratia esset principium per se ad faciendum actum immediatè liberum, deberet dari in voluntate independenter ab actu, & independenter ab omissione immediatè libera. Si enim independenter ab omissione non haberet voluntas principia per se ad faciendum actum, non posset non omittere, cùm non posset facere actum. Pariter, si independenter ab actu non haberet voluntas principia per se ad faciendam omissionem, non posset omittere, cùm non posset non facere actum, ut ex terminis constat; atqui positâ gratiâ in voluntate independenter ab omissione, nequit in eo instanti aufferri per omissionem, cùm in eo instanti dari non possit omissio, utpote peccaminosa, atque essentialiter incompossibilis cum gratia; ergo &c.

386. Contrà 2. Physica præmotio requisita per se ad actum nequit liberè aufferri per omissionem; ergo neque gratia per se requisita ad actum posset liberè aufferri per omissionē. Prob. maj. ideo physica præmotio per se requisita ad actum inaufferibilis est per omissionem, quia, ut liberè fieret omissio, debebat dari independenter ab omissione potentia ad non omittendum constituta per præmotionem; atqui etiam in nostro casu, ut liberè fiat omissio, debet dari independenter ab omissione potentia ad non omittendum constituta per gratiam; ergo, sicut per omissionem est inaufferibilis physica præmotio, ita etiam gratia est inaufferibilis per omissionem. Patet conseq. quia tam independens est gratia ab omissione, quàm præmotio, támque connexa cum actu, quàm ipsa præmotio; ergo, sicut præmotio, quia datur in instanti A, in voluntate independenter ab omissione, est inaufferibilis per omissionem, ita pariter gratia.

Explicatur ulteriùs ratio nostra fundamentalis contra Adversarios; non potest Deus juxta Adversariorum principia conservare gratiam, ut fiat actus præceptus; ergo gratia non potest influere tanquam principium per se in actum præceptum. Prob. conseq. Si Deus posset conservare gratiam, ut fieret actus præceptus, vel ad decernendam conservationē gratiæ, dirigeretur à scientia visionis de actu existente pro posteriori, vel à scientia media de actu existente conditionatè, nimirum sub conditione gratiæ conservatæ, vel à neutra? Sed quidquid respondeant Adversarij, Deus non potest ab ulla scientia dirigi; ergo &c. 387.

Respondes 1. Munieſſa: Deum per scientiam simplicis intelligentiæ scire, se posse conservare gratiam in instanti actûs factibilis liberè à voluntate cum gratia, & possibilis pro posteriori ad gratiam. Deinde per scientiam mediam scire hominem antecedenter justum, si veniat ad instans urgentis præcepti, non peccaturum omittendô actum, aut omittendô gratiam, sed facturum cum gratia actum pro posteriori; tandem per scientiam visionis scire, hominem in eo instanti non peccare, sed facere cum gratia actum pro posteriori. Hinc docet, Deum dirigi ad conservationem gratiæ per tres distinctas scientias, sed proximiùs per scientiam visionis assignatam. 388.

Nota autem, duas in ea scientia visionis dari notitias distinctas eo modo, quo in Deo distinguuntur multæ cognitiones inseparabiles. Prima est, hominem non peccare. Secunda, hominem facere actum. Prima est negativa, & habet pro objecto peccatū; secunda est affirmativa, & habet pro objecto actum. Hæc secunda, quæ ex suo modo tendendi per se supponit actum fieri per gratiam, non dirigit Deum ad gratiam conservandam in eo instanti; prima verò sufficientissimè dirigit ad conservandam in eo instanti gratiam, nam, cùm gratia non sit destruenda, nisi propter peccatum, sufficit notitia consequens, hominem in eo instanti non peccare, ut Deus gratiam non destruat, sed potiùs conservet, licèt per impossibile ignoraret non fieri actum. 389.

In hac solutione plura, & difficillima, & falsa continentur. Primò. Deum per scientiam 390.

simplicis intelligentiæ scire, se posse conservare gratiam in instanti actûs factibilis liberè à voluntate cum gratia, ut lis est. Supponit enim falsò, quòd talis actus procedens à gratia fiat liberè. Contrarium enim probavimus à n. 346. ac proinde hæc libertas non deberet præsupponi, sed probari. Secundò supponit, etiam falsò, actum præceptum fluentem à gratia, ut lis est, tanquam à principio per se, esse liberum ex directione scientiæ mediæ. Probavimus enim suprà à n. 311. non posse conservari illæsam libertatem in casu nostro beneficio scientiæ mediæ. Tertiò supponit falsò, eas duas notitias, quas omninò inter se connexas vocat Adversarius, esse notitias de diverso objecto. Ratio est evidens, quia tunc non datur aliud non peccare, quàm facere actum; ergo notitia cognoscens non dari peccatum, cognoscit dari actum, & notitia cognoscens, dari actum, cognoscit voluntatem in eo instanti non peccare. Quapropter

391. Contrà primò. Illæ duæ notitiæ non possunt distingui naturaliter, sed solùm formaliter; atqui distinctio formalis insufficiens est, ut Deus dirigatur ex una notitia, & non dirigatur ex altera; ergo &c. Conseq. tenet, & min. constat ex Tractat. de Deo ex dictis. Maj. verò Probat. Una virtualitas cognitionis divinæ ob suam perfectionem cognoscit objectum omni modo, quo illud præsupponit cognoscibile, aliter modus ille cognoscendi, sive virtualitas cognitionis diminuta esset, cùm non adæquaret totam cognoscibilitatem objecti; atqui in eo instanti non est Petrus cognoscibilis ut non peccans, quin sit cognoscibilis ut faciens actum præceptum; aut econtrà, cùm in illo instanti, non peccare, & facere actum præceptum idem omnino sit; ergo eadem virtualitas, quæ cognoscit Petrum non peccare cognoscit etiam Petrum facere actum præceptum; ergo illæ duæ notitiæ, sive formalitates non possunt distingui virtualiter. Contrà secundò. In eo instanti Petrum non peccare, & facere actum præceptum idem omnino est; ergo non potest scientia cognoscere Petrum non peccare, nisi cognoscendò, Petrum facere actum præceptum. Contrà tertiò. Scientia negans Petrum peccare utpote prudens, & rationabilis aliquod motivum debet habere, sed non aliud, nisi, quòd Petrus facit actum; ergo scientia illa cognoscit, quòd Petrus facit actum.

392. Contrà quartò. Per te scientia cognoscens Petrum facere actum, est posterior actu, eaque de causa nequit dirigere ad conservationem gratiæ prærequisitam, ut Petrus faciat actum; sed etiam scientia cognoscens, Petrum non peccare, est posterior actu; ergo &c. Probat. min. Ideo cognoscit Deus, Petrum non peccare, quia Petrus non peccat, & non econtrà, quæ est ratio, qua cum S S. PP. probat tota Schola Societat. prioritatem nostrorum actuum respectu scientiæ visionis, ut in Tract. de Deo vidimus; ergo scientia cognoscens Petrum, non peccare, est posterior non peccatô Petri, sed in eo instanti non peccatum est actus præceptus; ergo scientia cognoscens, Petrum non peccare, est posterior actu præceptô. Contrà 5. scientia cognoscens, Petrum non peccare, cognoscit, quòd sit formalissimè, Petrum non peccare, sed Petrum non peccare, est facere actum, ac proinde hæc notitia est posterior actu. Mirum est, quot vias quæsiêrint Adversarij ad effugiendam vim hujus argumenti, quas, ut facilius expendamus, & rejiciamus, sit

SECTIO V.

Responsiones Adversariorum rejiciuntur.

REspond. primô. Munieſſa, veritatem notitiæ negativæ, scilicet *homo non peccat*, ideo dari ante gratiam & actum, quia homo pro priori non peccat, ac proinde non peccat pro eo instanti, quomodocumque sit, quando autem non peccat pro eo instanti, nullarenus peccat, ac proinde verum est, quòd non peccat antecedenter ad gratiam, & actû. Contrà tamen primò. Pro signo priori ad actum, & omissionem, neque datur peccatum, neque datur non peccatum, sed datur præcisio ab utroque; ergo pro eo signo priori non est verum dicere, quòd homo non peccat, sed quòd præscindat à peccato. Probat. ant. Pro signo priori causæ liberæ, & indifferentis ad actû, & omissionem non est verum dicere, quòd pro eo signo datur actus, neque est verum dicere, quòd pro eo signo detur omissio, sed solùm est verum dicere, quòd pro eo signo detur præcisio ab actu, & omissione; sive, quod idem est, quòd pro eo signo datur indifferentia, ut pro signo sequenti ponatur liberè actus, si voluntas velit, & excludatur omissio; vel ut liberè ponatur omissio, & excludatur actus; ergo pro eo signo neque datur peccatum, neque datur non peccatum, sed præcisio ab utroque. Patet conseq. Quia in nostro casu peccatum est omissio, non peccatum est actus; atqui pro eo signo non datur actus, neque omissio, sed præcisio ab utroque; ergo pro eo signo non datur peccatum, neque datur non peccatum, sed præcisio ab utroque.

Contrà secundò. Per te in illo signo non datur veritas notitiæ affectivæ, scilicet *homo facit actum*; ergo neque datur veritas notitiæ negativæ, *scilicet homo non peccat*. Probat. conseq. Ideo in eo signo non datur veritas notitiæ affirmativæ, *homo facit actum*, quia illud non est signum elicientiæ actûs, sed signum præcisionis, sive indifferentiæ ad actum; atqui eodem modo illud signum non est signum non peccati, sed præcisionis, ac indifferentiæ ad peccatum, & non peccatum; ergo &c. Probat. min. Si pro signo sequenti po-

ti ponatur omiſſio, ponetur peccatum, ſi autem ponatur actus, ponetur non peccatum; ergo pro ſigno priori nequit dari omiſſio, neque actus, ſed indifferentia ad utrumque, quæ vocatur præciſio ab actu, & omiſſione; ergo pro ſigno priori nequit dari peccatum, aut nó peccatum, ſed indifferentia ad utrumque, ſeu præciſio à peccato, & non peccato.

395. Contrà tertiò. Veritas, ex qua Deus dirigitur ad conſervandam gratiam, nequit eſſe veritas præſcindens ab eo, quòd in eo inſtanti detur gratiæ deſtructio, aut conſervatio, ſed veritas notitiæ negativæ, quæ eſt in priori ſigno, præſcindit ab eo, quòd in eo inſtanti detur gratiæ deſtructio, aut conſervatio; ergo &c. Probat. min. Veritas notitiæ negativæ, quæ dari poteſt in priori ſigno, ſcilicet *homo non peccat*, non poteſt eſſe veritas includens carentiam peccati, ſed ſolùm eſt veritas præſcindens à peccato, & ejus carentiâ, aliter non daretur ſignum indifferentiæ, aut libertatis ad peccatum, & non peccatum; atqui veritas præſcindens in eo inſtanti à peccato, & ejus carentiâ, præſcindit ab eo, quòd detur in eo inſtanti gratiæ deſtructio, aut cóſervatio; ergo &c. Probat. min. Si detur in eo inſtanti peccatum, dabitur deſtructio gratiæ, ſi datur carentia peccati, dabitur gratiæ conſervatio; ergo ſi detur præciſio à peccato & ejus carentia, præſcindit ab eo, quòd in eo inſtanti detur gratiæ deſtructio, aut conſervatio.

396. Reſp. ſecundò. Deum ad gratiæ conſervationem in eo inſtanti non dirigi per ſcientiam viſionis ſive affirmativam, ſive negativam, de qua ſuprà; quia antecedenter ad iſtas notitias potuit decernere conſervationem gratiæ quantumvis eſſentialiter requirentis actum & vitationem peccati. Dirigitur Deus (ait Adverſarius) per ſcientiam mediam, qua ante abſolutam futuritionem actûs præcepti noverat, actum fore ponendum per gratiam conſervandam in eo inſtanti, ſi voluntati præhabenti gratiam, præciperetur actus, & darentur talia auxilia excitantia ad impletionem, qua notitia inſtructus Deus ſecuriſſimè, & ſcientiſſimè ante ſupra dictam ſcientiam viſionis poteſt decernere conſervationem gratiæ præfiniendô actum præceptum, & decernendô ea auxilia, ſub quorum conditione prænoverat Deus actum futurum, ſi ponerentur; quemadmodum dicitur Deus ante abſolutam prævisionem meritorum decernere gloriam, ut coronam, eſſentialiter prærequirentem, imò, & præſupponentem merita.

397. Hæc reſponſio, quæ brevior, & facilior vocatur à ſuo Authore, breviùs, & faciliùs impugnatur. Nam in reſponſione falsò ſupponit, quòd illa ſcientia, qua Deus prævidet actum præceptum conditionatè futurum, ſit ſcientia media. Ratio eſt, quia ſcientia media ſupponit principia per ſe indifferentia ad actum, & omiſſionem, ſicuti ea præſupponit prædefinitio ad gloriam, ut coronam; atqui gratia, quæ eſt principium per ſe illius actûs, non eſt indifferens ad actum, & omiſſionem, ſed omninò determinata eſt, & connexa cum actu, ſi præcipiatur, & incompoſſibilis cum omiſſione; ergo ſcientia videns, quòd ponetur actus, ſi ponantur ea principia, non eſt ſcientia media: illa ergo ſcientia, eſt ſcientia ſimplicis intelligentiæ, quatenùs cognoſcit ponendum actum ſub illis comprincipijs; ſi præcipiatur, & quatenùs ea omnia poſſibilia videt; & eſt ſcientia viſionis, quatenùs ea videt poſita. Vide, quæ diximus n. 311. ubi hanc expoſitionem latè impugnavimus.

398. Suprà laudatus Recentior aliter reſpondit huic difficili argumento, parùm fidens in reſponſionem Munieſſæ, docet igitur; Deum non dirigi ſcientia viſionis, neque dirigi ſcientiâ mediâ, ſed ſcientiâ ſimplicis intelligentiæ ad eliciendum decretum conſervativum gratiæ, ſicut dirigitur ſcientiâ ſimplicis intelligentiæ ad præparandum creaturæ concurſum indifferentem, juxta dicta obſervatione 9. præpoſita n. 344. En ejus verba: & ſicuti tandem dices: Deum dirigi ſolâ ſcientiâ ſimplicis intelligentiæ ad præparandum concurſum indifferentem, ita, ut finis talis præparationis ſit bona operatio, & ſervare illæſam noſtram libertatem, ita etiam dicam: Deum dirigi ſola ſcientia ſimplicis intelligentiæ conſervabilitatis gratiæ ad illam conſervandam, ita, ut finis decreti, ut conſervabilis, ſit, gratiam dare ſuos effectus juſti, Sancti, amici &c. nec non producere actus ſalutares ſimul cum anima. Finis verò decreti, ut deſtructivi gratiæ, ſit, non lædere libertatem creatam, quæ læderetur, ſi Deus efficaciter abſolutè nollet unquam gratiam deſtruere, ſiquidem voluntas non poſſet gratiam removere, nec cum illa peccare. Hæc Adverſarius. Cæterùm paritas eſt à longè petita. Quare

399. Contrà 1. Licèt concurſus Dei, & concurſus creaturæ idem ipſiſſimus ſit, attamen non omiſſio libera creaturæ, & actio conſervativa Dei ſunt actiones valdè diverſæ; ergo, licèt non debeat præcedere ſcientia viſionis concurſûs creaturæ, ut detur concurſus ſimultaneus Dei, non exinde benè deducitur ad ſolvendum argumentum, quòd non debeat præcedere ſcientia viſionis actionis liberæ creaturæ, ut detur actio conſervativa Dei. Conſequentia tenet, quia ille Dei concurſus, & concurſus creaturæ idem eſt ipſiſſimus, cùm idem ad ſeipſum præſuppni non poſſit; neque concurſus creaturæ præſupponi potuit ad concurſum Dei, ac proinde neque præſupponi poterit ſcientia viſionis concurſûs creaturæ ante Dei concurſum. At verò ratio iſta nulla eſt pro non omiſſione creaturæ, & conſervatione Dei, ſi iſtæ actiones diverſæ ſint, quòd autem ſint diverſæ, ut in antecedenti dicebatur; Prob. facilè; non omiſſio libera creaturæ eſt actus creaturæ, conſervatio gratiæ eſt actus ſolius Dei, ſed actio creaturæ, & actio ſolius

Dei sunt actiones valdè diversæ; ergo &c.

400. Contrà 2. Ex vi sui decreti non se obligat Deus ad conservandam gratiam semel concessam, ita, ut gratia semper in posterùm conservanda sit, aliter non posset voluntas à se removere gratiam; Sícque libertas periret; Sed manet conservatio gratiæ dependens ab aliqua libertate; atqui non manet dependens à libertate Dei, cùm Deus efficaciter decernat, illam non destruere proprio motu; ergo manet dependens à libertate creaturæ. Modò sic. Ut Deus in instanti B conservet gratiam collatam in instanti A requiritur, quòd voluntas in instanti B non impediat liberè gratiæ conservationem; atqui voluntatem non impedire in instanti B liberè gratiæ conservationem, est liberè facere actum; ergo, ut Deus in instanti B, conservet gratiam collatam in in instanti A, requiritur, quòd voluntas in instanti B liberè faciat actum; ac proindè priùs est, quòd voluntas liberè se exerceat per actum, quàm, quod Deus gratiam conservet. Major est certa, min. prob. quia voluntatem non impedire conservationē, est non omittere, & non omittere est facere actum; ergo &c. Consequentia enim est legitima; quia, si Deus non posset ponere gratiæ conservationem, creaturæ imputabilem, quin illa se exerceat per actum; Deus ad producendam actionem conservativam, creaturæ imputabilem, prærequirit creaturæ actum, sed, quia Deus prærequirit creaturæ actum ad producendam actionem conservativam, creaturæ actus est prior actione conservativa; ergo &c. Modò sic. Actio conservativa gratiæ à solo Deo dependet à libertate creaturæ; ergo dependet ab aliquo exercitio libero creaturæ, non ab omissione, cùm omissio sit destructiva gratiæ; ergo pendet ab actu; ergo, ut Deus exerceatur per actionem conservativam gratiæ, debet prævidere creaturam se exercentem per actum, ac proinde Deus decernens conservationem gratiæ, dirigitur ex scientia visionis actûs, hoc autem manifestè repugnat, ut suprà probatum est; ergo &c.

401. Respondebis, Deum ad conservandam gratiam solâ scientiâ simplicis intelligentiæ dirigi, nam ad conservandam gratiam sufficit, quòd creatura illam non destruat; sicuti ergo ad destruendam gratiam dirigitur ex scientia simplicis intelligentiæ, ita ad non destruendam, sive ad conservandam; ratio omnium est; quia destructio formalis gratiæ, est omissio, quæ simul est actio Dei, & creaturæ, creaturæ inquam est, ut peccantis; Dei verò, ut simultaneè cum creatura physicè concurrentis; quapropter destructio, qua creatura destruit gratiam, est destructio formalis, qua Deus gratiam destruit; unde, cùm nulla res præcedat ad se ipsam, destructio, qua creatura destruit gratiam, nequit præcedere destructionē gratiæ procedentem à Deo, sicque sola scientia simplicis intelligentiæ sufficit, ut dirigatur Deus ad destruendem gratiam, ex quo facilè infertur, Deum dirigi ex sola scientia simplicis intelligentiæ ad conservandam gratiam; quia decretum habet conservandi gratiam, dumodo creatura illam non destruat.

In hac responsione multa invenio falsa, & quæ maximè displicent. Inprimis falsum est, omissionem esse formalem gratiæ destructionem, ut constat ex n. 341.. Aliud enim est, ut Deus per suum decretum se obligaverit ad non destruendam gratiam, si creatura non omittat, & aliud est, quòd omissio sit formalis destructio gratiæ. Primum quidem est verum. Secundum autem est falsum. Sic, licèt Deus per suum decretum se obligaverit ad non destruendam formam ligni, etsi essentialiter incompossibilem cum forma ignis, si non introduceret formam ignis, malè exinde inferretur, quòd forma ignis esset formalis destructio formæ ligni, sicut enim forma ligni non esset formalis conservatio sui, licèt exigeret actionē Dei conservativam, quæ est conservatio formæ ligni, ita in ea lege Dei forma ignis non esset formalis destructio formæ ligni, quia nó esset formalis cessatio actionis Dei, sed terminus, cuj essentialiter connexa est cessatio talis conservationis; pariter ergo in nostro casu; unde, licèt in eo casu introductio esset prior expulsione, ita in nostro casu omissio esset prior gratiæ destructione. 405. 406

Confirmat. In formis defactò existentibus; sicut omissio peccaminosa est essentialiter incompossibilis cum gratia, ita forma ligni, quæ defactò datur, est naturaliter incompossibilis cum forma ignis; atqui conservatio naturalis formæ ligni, sive, quam Deus ponit, ut Author naturæ, est distincta ab ipsa forma ligni, & destructio naturalis est distincta ab ipsa forma ignis, quæ introducitur; nam introductio naturalis formæ ignis est prior expulsione naturali formæ ligni; ergo & conservatio essentialis gratiæ erit distincta ab ipsa gratia, & destructio essentialis erit distincta ab omissione, unde omissio erit etiam prior gratiæ destructione. 407

Contrà primò. Ut constat à n. 341. falsò supponitur in responsione, omissionem esse formalem gratiæ destructipnem. Contrà secundò. Ut gratia maneat omissibilis, non potest Deus decernere efficaciter absolutè non destruere gratiam, quin relinquat libertatem voluntati ad illam destruendam; aliter gratia semel concessa esset indestruibilis à voluntate, quod est hæreticum; ergo, ut Deus prosequatur conservare gratiam, requiritur, quòd voluntas antecedenter ad conservationem, potens gratiam destruere, illam non destruat, sed, gratiam non destruere est facere actum; ergo, ut Deus prosequatur conservare gratiam, requiritur, quòd voluntas antecedenter faciat actum; sed ex eo, quòd Deus, ut prosequatur conservare gratiam, requiritur, quòd voluntas antecedenter faciat actum, non potest Deus dirigi

dirigi ad conſervandam gratiam à ſcientia ſimplicis intelligentiæ, ſed requiritur ſcientia miraculoſa, vel ſcientia viſionis actûs, quod Adverſarius inficiatur; ergo &c.

405. Confirmat. ad hominem. Si Deus poſſet dirigi ſolâ ſcientiâ ſimplicis intelligentiæ ad gratiæ deſtructiouem, maximè, quia omiſſio actûs ſimul procedens à Deo, & creatura, eſſet formaliter oppoſita contradictoriè cum gratia; proindeque poſitâ eâ, formaliter non eſſet gratia, ſicut, quia actio creaturæ eſt actio Dei, poſita actione formali creaturæ, ponitur actio formalis Dei; ſed hoc eſt falſum; ergo &c. Major eſt fundamentum Adverſarij, ut ipſe fatetur obſervat. prima. Min. verò probat. Prædicata formaliter contradictoriè oppoſita ſunt eſſe, & non eſſe; atqui omiſſio actûs præcepti, & gratia non ſunt eſſe, & non eſſe; ergo &c. Probat. min. Eſſe, & non eſſe, ita opponuntur, ut non poſſit utrumque ſimul eſſe, & neque utrumque ſimul deficere; ideo enim contradictoriè oppununtur lux & tenebræ, quia nequit utrumque ſimul eſſe, aut ſimul deficere; etenim, ſi eſt lux, deficiunt tenebræ, ſi ſunt tenebræ, deficit lux, atqui omiſſio actûs præcepti, & gratia non ita opponuntur; ergo &c.

406. Probat. min. Licèt omiſſio actûs, & gratia non poſſint ſimul eſſe, attamen poſſunt ſimul deficere. Nam, ut Adverſarius ipſe fatetur obſervat. 5. præcepto non debetur eſſentialiter gratia, ac proinde poteſt abſolutè cõtingere, quòd Petrus eliceret actum præceptum, & non haberet gratiam; atqui in eo caſu deficeret ſimul in Petro omiſſio actûs præcepi, & gratia; ergo &c. Propter hanc rationem dixi in Philoſophia, contradictoria verſari quidem inter eſſe formale, & non eſſe formale rei; non autem inter non eſſe arguitivè; nam eadem forma v. g. ligni formaliter ſolùm poteſt deficere, quia non eſt; licèt illud non eſſe arguitivè procedat aliquando ab uno, aliquando ab altero ſibi contrario, nimirum à defectu vel divinæ conſervationis, vel à miraculoſa deſtructione, aut converſione, vel ab igne naturaliter illam deſtruente, quo in caſu ſemper datur idem non eſſe rei formaliter conſiſtens in eo, quòd ea forma ligni non ſit, licèt non ſemper detur idem non eſſe arguitivum: cæterùm de hoc alibi latiùs.

407. Contrà quartò. Ideo ad Dei concurſum nõ debet præcedere ſcientia concurſûs creaturæ, quia concurſus Dei, & creaturæ ſunt realiter idem, ideoque unus ab alio non pendet, pariter in noſtris principiis ad ſcientiam viſionis Dei de actu libero Dei abſoluto, debet præcedere actus liber Dei abſolutus, & ad ſcientiam mediam actus liber conditionalis, quia actus Dei, & ſcientia Dei non ſunt idem, & aliunde in Deo datur ea ſcientia, quia in Deo datur actus, ut ab ipſa attingitur, & non e contra. Atqui etiam omiſſio actûs præcepti, & non eſſe gratiæ non ſunt idem, ut conſtat ex num. ſuperiori, & aliunde datur in Petro non eſſe gratiæ, quia peccavit, non autem peccavit, quia dabatur non eſſe gratiæ; ergo &c. Probat. min. Si Petrus liberè non omittat, conſervabitur gratiâ, ſi liberè omittat, non conſervabitur, non econtrà, quia, ſi gratia non eſt conſervata, non poteſt non omittere, cùm non omittere, ſit facere actum, & actus fieri non poſſit, quin præcedat tamquam principium per ſe gratia conſervata; ergo &c.

Contrà quintò. Non minùs eſſentialiter implicat, imò & magis, quòd ſimul exiſtant, aut ſimul deficiant omiſſio actûs liberi Petri, & ſcientia viſionis talis actûs, quàm ut ſimul exiſtant, aut ſimul deficiant omiſſio actûs præcepti, & conſervatio gratiæ: modò ſic; omiſſio actûs liberi Petri vel eſt non eſſe formale ſcientiæ viſionis, vel non? Si ſecundum; ergo, licèt eſſentialiter implicent omiſſio, & conſervatio gratiæ, non ideo omiſſio erit non eſſe conſervationis gratiæ; ſi primum, arguo ſic: licèt omiſſio actûs liberi Petri, ſit non eſſe ſcientiæ viſionis talis actûs, attamen actus liber Dei non eſt ſcientia viſionis talis actûs, ſed eſt eſſentialiter prior ſcientiâ viſionis illius; ergo, licèt omiſſio actûs præcepti ſit non eſſe conſervationis gratiæ, attamen actus liber Dei non erit conſervatio gratiæ, ſed eſſentialiter prior conſervatione gratiæ; minor in ſchola noſtra eſt certiſſimâ; conſequentia patet, quia conſervatio gratiæ, & ſcientia viſionis non ſunt actus creaturæ, ſed Dei actiones eſſentialiter cum actu connexæ; atqui ſcientia viſionis, quia non eſt actio creaturæ, ſed actio Dei connexa eſſentialiter cum actu, ut libertatem Dei non evertat, debet eſſe poſterior eſſentialiter actu; ergo & conſervatio gratiæ, quia non eſt actio creaturæ, ſed Dei eſſentialiter connexa cum actu, ut libertatem non evertat, debet eſſe eſſentialiter poſterior actu, ac proindè, ut detur conſervatio gratiæ, debet præcedere, vel ſcientia media, vel ſcientia viſionis actûs; Rurſus conſervatio eſt eſſentialiter prior, cùm gratia, ut conſervata, ſit principium per ſe actûs; ergo &c. 408.

Contrà ſextò. Omiſſio actûs præcepti etiam in ſententia Adverſariorum non eſt omne non eſſe gratiæ, ſed ſolùm eſt aliquid non eſſe liberum gratiæ à voluntate liberè inductum; ſed tale non eſſe gratiæ à voluntate liberè inductum, non eſt ipſa formalis expulſio gratiæ procedens à Deo, ſed priùs per ſe expulſione formali gratiæ procedente à ſolo Deo; ergo, licèt omiſſio procedens à creatura, aut ſcientiâ viſionis illius non debeat præcedere omiſſionem procedentem à Deo, attamen omiſſio procedens à creatura, & à Deo, debet præcedere omiſſionem procedente à ſolo Deo; atqui ſcientia viſionis illius debet præcedere expulſionem formalem gratiæ procedentem à ſolo Deo; ergo &c. Probat. min. creatura non ceſſat formaliter à conſervatione gratiæ, ſed ſolus Deus, neque actio, qua in inſtanti ante- 409.

cedenti cõservabatur gratia, procedebat formaliter à creatura, sed à solo Deo; cùm ergo cessare à conservatione gratiæ, sit inducere non esse gratiæ, Deus se solo formaliter cessat à conservatione gratiæ, se solo inducit formaliter non esse gratiæ; atqui tale non esse gratiæ est posterius omissione; ergo &c. Prob. minor Deus cessat à tali conservatione gratiæ, sive inducit formaliter tale non esse, quia creatura omittit, & non econtrà; ergo omissio est prior tali non esse gratiæ, sive tali conservatione. Unde juxta mea principia, in quibus non esse formale rei non est aliquid ens reale diminutum, positivum, aut negativum, sed purum nihil, quod inducit non esse rei, meliùs explicatur per negationem, dicendò *rem tollere*, quam per affirmationem, dicendò *aliquid ponere*; sed de hìs in Philosophia; argumenta, quibus Adversarij utuntur; faciliùs dissolvemus infrà.

DISPUTATIO XI.

EXPENDITUR TERTIUS DEFENDENDI MODUS.

410. TErtium modum defendendi influxum gratiæ in actum præceptum, ut lis est, amplectitur Esparza q. 6. de virtut. Theologicis ad 5. ubi explicans, quomodo homo præventus habitibus Theologicis, sit nihilominus liber ad actus vitij contrarios læthaliter peccaminosos, utitur exemplò hominis justi, qui liber est ad peccandum læthaliter, licèt gratia sit imcompossibilis cum læthali, ex quo eandem cognoscit hic Author difficultatem respectu justitiæ, & gratiæ, proindéque respectu utrarumque eodem modo illam dissolvit. Esparzam secuti sunt aliqui Recentiores; an verò meliori fortunâ, quàm cæteri, quos impugnavimus? expendendum est in præsenti. Pro quo sit

SECTIO I.

Proponitur, & impugnatur ista sententia.

411. HÆc igitur sententia docet, hominem justum non intelligi liberum ad peccandum, quatenus præhabet gratiam in determinatione ad instans, in quo primùm existit, aut existere potest proximè actus peccaminosus; sed quatenus præhabet gratiam pro instanti immediatè antecedenti, in quo est indifferens ad conservandam gratiam per exercitium ipsius gratiæ, vel ad destruendam per exercitium contrarium pro instanti sequenti, nam pro instanti antecedenti, puta A, est indifferens, ut per bonam operationem exerceat activitatem gratiæ, ipsamque ad sequens instans B transmittat per bonam operationem, sicque determinat gratiam, ut conservetur pro eo instanti B, vel, ut per contrariam pravam operationem exerceat aliud principium intentivum talis operationis, ita, ut per pravam operationem impediat transitum gratiæ ad instans B, ejusque conservationem pro tali instanti. Quapropter gratia non est principium actûs boni, in instanti B, prout translata, & conservata in instanti B, sed sola entitas gratiæ, prout transferibilis, & conservabilis in eo instanti, ita ut conservatio pendeat ab actu bono, & destructio ab actu malo.

In quo (ait Esparza) nullum est inconveniens, sicut nullum est inconveniens in eo, quòd quis, quatenus existens in spatio A, sit indifferens ad transeundum in spatium immediatum B, ita, ut prima determinatio ad transeundum in spatium B, & ad existendum in eodem sit ipsa actio transitiva, præsupponens suum principium determinativum pro priori naturæ ad existendum in spatio A, & indifferens ad existendum in spatio B, & consequenter ad conservandam, & omittendam priorem ubicationem determinativam formaliter ad spatium A. Hoc ipsum alij explicant Recentiores exemplò durationis, quæ est modus inhærens rei duranti, tanquam accidens subjecto; cùm ergo causa materialis ad recipiendum accidens debeat præsupponi pro priori existens, exinde ad recipiendum accidens, quod est sua duratio, nequit subjectum præsupponi pro priori durans, aut conservatum, sed solùm conservabile; Unde existentia principij præsuppositi solùm ut conservabilis, & non ut conservati sufficit ad causandum.

Explicatur enim id ipsum in conservatione amoris immediatè libera; nam pro priori ad ipsam supponitur ipse amor cum plena, & sufficienti actualitate ad illam recipiendam, si voluntas ipsam conservare velit, & cum proxima positiva indifferentia amittendi suam conservationem, si voluntas illam nolit conservare, quin hoc libertati officiat; idem ergo dicendum est de gratia, quæ solùm est principium actûs præcepti ut conservabilis, non verò ut conservati. Ex quo inferes discrimen inter istum tertium modum defendendi influxum gratiæ in actum præceptum pro instanti determinato, & alios suprà rejectos, quia scilicet juxta illos alios defendendi modos, vel ex prælucentia scientiæ mediæ, vel sine illa, gratia ut conservata, est principium per se actûs præcepti. At verò juxta istum modum defendendi recentem, gratia, ut conservata, non est principium per se actûs præcepti, sed solùm gratia, ut conservabilis; nihilominus modus

modus iste pluribus ex capitibus mihi valdè displicet. Supponit enim plura, quæ non probat, neque video, quomodo juxta Societatis principia probari possint, ut ex nostris argumentis constabit. Quare

144. Arguo sic contra istum tertium modum, 1. & quidem exemplis utens ipsius Adversarij: nequit Petrus se transferre ex loco A, ad locum B, producendò præsentiam immediatè liberam in loco B, (idem suo modo de duratione;) ergo nequit transferre gratiam ex instanti A, ad instans B, producendò actum immediatè liberum in instanti B. Consequentia tenet ex ipsius Adversarij explicatione: Prob. ant. Ut Petrus per motum localem se liberè transferat ex loco A, ad locum B, producit in loco A impulsum, qui quidem impressus corpori exigit naturaliter etiam motum corporis successivum, sive translationem corporis ex loco A, ad locum B, ad eum planè modum, quo, quando quis projicit lapidem, producit, & imprimit impulsum lapidi, qui naturaliter exigit motum localem, sive transferre, aut movere lapidem de uno loco in alium; ideóque, si resistentiam inveniat in aliquo corpore intermedio, corpus retrò trudit, quousque evanescat impulsus, qui motum lapidis exigebat.

145. Idem planè nos experimur; aliquando enim impulsum ita magnum ad se velociter movendum producunt homines ignari propinqui præcipitio, ut, quando advertunt præcipitium iminens, detinere se velint, & non possint, sicque præcipites ruunt; ergo libertas, quam habet Petrus ad transferendum se ex loco A, ad locum B, est libertas ad producendum impulsum in loco A, quin corpus transferat ad locum B, ubi gressus ponatur, sive per puram correspondentiam rei ad locum, sive per tantam distantiam sive per motum, aut entitatem ab ipso corpore translatam, sive à Deo productam, de quo variæ sunt Philosophorum sententiæ, quas modò notas suppono; ergo præsentia corporis in loco B, non est immediatè libera Petro, prout jam existenti pro priori ad præsentiam suam in loco B, sed est immediatè libera Petro, prout scilicet præexistenti in loco A, in quo liberè produxit impulsum, cui debebatur præsentia in loco B.

146. Sic etiam philosophandum est suò modò de duratione, quamvis duratio sit modus, aut entitas distincta à re durante, vel carentia, aut præcisa correspondentia rei ad tempus, si ponenda sit liberè duratio ab ipsa re durante, tunc enim entitas durans in instanti A, non ponit liberè durationem sui in instanti B, nisi quatenus in instanti A, liberè ponit aliquod, cui duratio debetur in instanti B, vel quatenus liberè impedit in instanti A aliquod, quod impediret durationem sui in instanti B; sic habitus acquisiti, qui in plurium sententia remittuntur, & pereunt præcisè per non usum, sive per carentiam exercitij, ut, si non exerceatur in instanti A, amittendus sit omnino, & destruendus in instanti B, tunc enim, si homo liberè cum eo habitu se exerceat per actum suum in instanti A, ponit aliquod, ratione cujus habitui debeatur ulterior duratio in instanti B.

Utrumque in homine explico: homo quidam exigens in instanti A, ulteriùs durare in 147. instanti B, erit liber ad durationem suam in instanti B, si liberè impediat in instanti A, id, quod impediret durationem suam in instanti B, sic est liber ad se interficiendum, quo impediret durationem suam in instanti B, & prout liberè omittit actum pro instanti A, qui exigeret mortem hominis in instanti B, attribuitur homini libera sui duratio in instanti B, potest enim contingere, quòd homo ob defectum alimenti moriatur; ponamus ergo, quòd, si alimentum non accipiat in instanti A, moriturus sit in instanti B, tunc enim liberè sumens alimentum in instanti A, ponit aliquod, ratione cujus debetur ulteriùs duratio in instanti B; idem est in luce, sic enim lux extinguenda foret in instanti B, si non subministraretur pabulum in instanti A, si hoc quidem subministratur, ponitur in instanti A, id, quo possit durare in instanti B. Quod idem dicendum est de millenis aliis.

Quando verò duratio provenit ab alio distincto ad rem durantem, procedere potest liberè in 148. eodem instanti, in quo res durat, si entitas rei se habeat pro posteriori ad durationem, quod explico in sententia, quam veram video, & docui in Philosophia; etenim juxta meam sententiam duratio cujusvis rei, vel creaturæ stat in actione conservativa, cúmque talis conservatio sit continuata productio, exinde, sicut actio productiva est prior re producta, ita actio cõservativa, sive duratio, est prior re durante; quapropter ad durationem, sive ad conservationem amoris immediatè liberi, quem liberè conservat voluntas in instanti B, debet præcedere voluntas indifferens ad ponendam actionem conservativam, qua conservetur amor, vel ad eam amittendam, sicque amor pereat, & destruatur; quod idem dicendum foret, si cõservatio esset entitas; si verò conservatio sit posterior re conservata, non potest poni liberè immediatè, nisi solùm ponendò in instanti antecedenti aliquid, cui debeatur conservatio rei in instanti sequenti, vel impediendò liberè in instanti antecedenti, quod impediret conservationem rei in instanti sequenti. Hac explicatione rerum præmissa,

Arguo sic instaurandò nostrum argumen- 149. tum: libertas, quam habet homo, ut se transferat ex loco A, ad locum B, vel ex instanti A, ad instans B, non est libertas, quæ exercetur in instanti B, sed libertas, quæ exercetur in instanti A; ergo libertas, quam habet homo simul cum gratia operans, ut se simul cum gratia transferat ex instanti A, ad instans B, non est libertas, quæ exercetur in

instan-

instanti B, sed quæ exercetur in instanti A. Anteced. patet ex dictis à num. 414. Conseq. prob. Quia sicut implicat, quòd homo præsupponatur pro priori naturæ in instanti B, quin duret in instanti B, ita implicat, quòd homo, & gratia præsupponantur pro priori naturæ in instanti B, & quòd detur tunc libertas immediata ad non durandum in instanti B; atqui ex eo, quòd homo præsupponatur pro priori naturæ in instanti B, tota libertas, quam habet ad durandũ, & non durandum in instanti B, est libertas, quam exercuit in instanti A; ergo ex eo, quòd homo simul cum gratia præsupponatur pro priori naturæ in instanti B, non sit immediatè liber ad durandum, vel non durandum simul cum gratia in instanti B, tota libertas ad durandum, vel non durandum in instanti B, desumitur ex libertate, quam exercuit in instanti A.

420. Modò sic. Libertas, quam homo exercuit in instanti A, ad se transferendum simul cum gratia ad instans B, vel est libertas constituta per gratiam, ut lis est, tanquam principium per se, vel constituta per auxilia inefficacia compossibilia cum exercitio bono, aut malo? Si secundum; ergo tota libertas ad cõservandam gratiam desumitur ex exercitio libero procedente à comprincipiis per se compossibilibus cum utroque libertatis extremo, modo, quo asserebatur à Borull citat. num. 299. quod Adversarij negant, fatentes, quæstionem non agitari in hoc sensu; si primum ecce jam Adversarios, velint, nolint, coactos ad secundum modum tota disputatione præcedenti à nobis latè impugnatum, quod sic ostendo. Homo instructus gratiâ existens in instanti A, non potest liberè ponere actum charitatis præceptum in instanti B, quin ponat in instanti A, id, quod transferat gratiã ad ponendum actum charitatis in instanti B; ergo, si tenetur sub gravi ad ponendum actũ in instanti B, tenetur etiam sub gravi ad ponendum in instanti A, id, quod transferat gratiam ad instans B; sed exinde infertur, non esse liberum in instanti A ad ponendum id, quod transferat gratiam in instanti B; ergo nullo modo erit liber ad ponendum actum charitatis in instanti B.

421. Minor, in qua poterat esse difficultas, probatur ex eo, quòd homo in instanti A teneatur sub gravi ponere simul cum gratia id, quod transferret gratiã ad instans B, omissio illius est graviter peccaminosa; sed gratia non potest componi cum omissione graviter peccaminosa; ergo non potest componi cum illa omissione; ergo homo instructus gratiâ non potest liberè omittere in instanti A, id, quo transferat gratiam ad instans B; ergo est necessitatus ad ponendũ id, quo transferat gratiam ad instans B: ac proinde neque in instanti antecedenti, neque in consequenti manet ulla libertas, vel mediata, vel immediata; unde omnia argumenta, quæ supra efformavimus à n. 346. contra alterum modum defendendi influxum gratiæ, ut lis est, efformanda sunt contra istum modum novum.

Arguo 2. Voluntas in instanti A, instructâ gratiâ, tanquam principiò per se ad eliciendum actum charitatis præceptum in instanti B, neque est libera ad implendum præceptum in instanti A, neque in instanti B; ergo, si gratia, ut lis est, sit principium per se talis actûs, libertas perit. Prob. ant. licèt homo instructus gratiâ in instanti A, non peccet in instanti A, potest nihilominus peccare in instanti B, aliter gratia collata in Baptismo esset inamissibilis, cùm gratia collata in instanti A, non posset omitti in instanti B; atque habita in instanti B, non posset omitti in instanti C, & sic de reliquis, quod est hæreticum; ergo, licèt voluntas instructâ gratiâ in instanti A, ie liberè exerceat nolens peccare, & volens omittere, potest in instanti B se liberè exercere volens peccare, & nolens omittere; ergo, si gratia esset principium per se actûs charitatis præcepti in instanti B, voluntas instructa gratiâ in instanti A, non esset libera ad adimplendum actum præceptum per libertatem, quam possit exercere in instanti A, atqui neque esset liber ad implendum præceptum per libertatem, quam exercere potest in instanti B; ergo &c. 425

Minor subsumpta probatur. Voluntas in instanti B pro priori ad suum exercitium liberum, sive independenter ab actu, sive omissione, vel habet gratiam, vel non? Si secundũ; ergo non potest efficere actum, cùm deficiat gratia illi, quæ est principium per se requisitum ad efficiendum actum; si primum; ergo nequit omittere, & consequenter non est libera ad implendum præceptum. Probat. conseq. quia gratia est essentialiter incompossibilis cum omissione; ergo, si voluntas pro priori ad suum liberum exercitium, sive independenter ab actu saltem, & omissione gratiam habet, non potest liberè adimplere actum præceptum, sed manet necessitata ad ponendum actum præceptum. Confirmat. Voluntas in eo instanti B non potest pro libito suo amittere gratiam cum actu connexam; ergo est necessitata ad ponendum actum; consequentia tenet, & antecedens probatur, quia non potest amittere gratiam per omissionem, cùm habeat illam independenter ab omissione, neque per actum, quia habet illam independenter ab actu; ergo in eo instanti B nullo modo potest pro libito suo amittere gratiam connexam cum actu. 426

Arguo tertiò: præsuppositâ semel gratiâ in instanti B, pro signo priori, tanquam principium per se requisitum ad efficiendum actum præceptum, non potest deficere in toto eo instanti; implicat enim essentialiter, quòd aliquid existat in instanti B, pro signo priori, & quòd non existat in toto instanti, cùm instans

non

non sit divisibile, neque compositum ex partibus, sed indivisibile omnino; solùm quidem datur in eodem indivisibili instanti signum prius, & posterius, prout in eodem indivisibili instanti datur causa, quæ dicit signum prius, & effectus, qui dicitur signum posterius; non verò prout datur in eo instanti aliqua pars, cui correspondeat causa, & non effectus, aut econtra, talis enim partium divisio in instanti indivisibili, impossibilis omnino est; sic Pater æternus dicitur esse in signo priori originis, & Filius in signo posteriori; non quia in eadem æternitate indivisibili detur aliqua pars, cui correspondeat Pater, & non Filius, aut econtra; hoc enim dicere, esset hæreticum, sed quia in ea æternitate indivisibili Filius procedit ex Patre, ideoque signum Filii est signũ posterius; Pater autem producit Filium, ideóque signum Patris dicitur signum prius.

425. Modò sic. Voluntas in instanti B, ut possit elicere actum præceptũ, requiritur, quòd independenter à suo libero exercitio, sive quòd independenter ab actu, atque ejus libera omissione habeat gratiam per se requisitam ad efficiendum liberè actum; ergo non potest liberè omittere. Probat. conseq. ex eo, quòd voluntas in instanti B independenter ab actu, & omissione habeat gratiam, habebit gratiam independenter ab actu, & omissione in toto eo instanti; atqui ex eo, quòd habeat gratiam in toto eo instanti independenter ab actu, & omissione, non potest in toto eo instanti liberè omittere, cùm gratia sit incompossibilis cum omissione; ergo &c. Neque dicas, gratiam pendere in eo instanti à libito voluntatis, quia voluntas poterat illam expellere omittendò liberè; non inquam, dicas, quia voluntas, ut possit liberè omittere, requirit, quòd possit non omittere; sive facere actum, sed, ut possit facere actum, requirit gratiam; ergo, ut possit non omittere, requirit gratiam; atqui positâ gratiâ, & quidem independenter ab omissione liberè, ut diximus, non potest in toto eo instanti expelli per omissionẽ liberam, ut ex tota disputatione præcedenti latè constat; ergo &c.

426. Quapropter defensores Esparzæ aliter respondent huic argumento. Respondet primò quidã ingeniosus Recentior, gratiam in instanti B, in quo urget præceptum, non posse præsupponi pro priori signo ad actum gratiæ in re, sed jure; quia, si daretur gratia in re pro priori signo independenter ab actu, & omissione, esset pro toto instanti, sicque non posset voluntas per liberum exercitium suum expellere gratiam, ac proinde neque liberè omittere; hoc autem, ait, non militat in gratia præsupposita solùm in jure, quia gratia in jure nihil est aliud, quàm omnipotentia, auxilia, & decretum Dei de non destruenda gratia, si non detur omissio, cùm autem totum hoc componi possit cum actu, & omissione, gratia præsuppositа pro priori signo solùm in jure compossibilis est cum actu, & omissione, sed gratia in re coñexa est essentialiter cum actu.

Contrà primò. Licèt in priori signo præ- 427.
supponatur omnipotentia, auxilia, & decretum, per se non præsupponuntur adhuc omnia principia prærequisita ad efficiendum actum præceptum, sed omnia principia prærequisita ad efficiendum actum præceptum essentialiter prærequiruntur ad libertatem immediatam, vel saltem debent dari independenter ab exercitio libertatis immediatæ; ergo, quando præsupponitur gratia solùm in jure, non adhuc præsupponuntur, neque dantur independenter ab exercitio libero voluntatis omnia principia per se requisita ad libertatem; hoc autem ex eo provenit, quia non præsupponitur, vel quia non datur independenter ab exercitio voluntatis gratia in re, sin autem assignet Adversarius aliam rationem; ergo, ut dentur omnia principia per se requisita ed libertatem immediatam, debet præsupponi, vel saltem debet dari independenter ab exercitio libertatis gratia in re; atqui positâ gratiâ in re independenter ab exercitio libero voluntatis est incompossibilis omissio; ergo, quando dantur omnia principia per se requisita ad voluntatis libertatem immediatam, est incompossibilis omissio; sed quando independenter ab exercitio libero voluntatis est impossibilis omissio, voluntas non est libera ad omissionem; ergo &c.

Contrà 2. Ex eo, quòd physica præmotio 428.
prærequiratur ad efficiendum actum charitatis, licèt Deus habeat decretum non auferendi physicam præmotionem, nisi voluntas omitteret actum charitatis, physica præmotio adhuc tolleret libertatem; ergo pariter gratia. Respondebis falsò supponi, esse possibile tale decretum, quia posita physica præmotione non posset voluntas omittere, cùm præmotio sit essentialiter incompossibilis cum omissione, ac proinde neque Deus posset habere decretum non auferendi præmotionem, nisi voluntas omittat. Bene; ergo etiam repugnat decretum non auferendi gratiam prærequisitam ad efficiendum actum præceptum charitatis, nisi voluntas omittat. Probatur consequentia quia non minùs gratia essentialiter incompossibilis est cum omissione prohibita, quàm præmotio; ergo, sicut propter incompossibilitatem præmotionis cum omissione repugnat tale decretum circa præmotionem, ita etiam repugnat, ob eandẽ incompossibilitatem proportionaliter tale decretum circa gratiam; vel econtrà, si non repugnat circa gratiam, neque repugnabit circa præmotionem. Tum etiam ex eo, quòd præmotio in re prærequiratur, non sufficit, quòd præsupponatur præmotio in jure, sed debet præsupponi præmotio in re; ergo ex eo, quòd gratia in re prærequiratur per se, non solùm debet præsupponi gratia in jure, sed in re.

Respondent alij 2. in instanti B, in quo 429.
urget præceptum, debet præsupponi pro si-

gno priori gratia in re, cùm gratia sit principium per se actûs præcepti, verumtamen non ideò tolli libertatem, quia gratia in re non præsupponitur conservata; sed conservabilis, sicut in instanti A, in quo Petrus ponit se in loco B, transiens ex loco A, est liber ad non se collocandum in loco B, quia, licèt Petrus in re præsupponatur pro signo priori, non præsupponitur ut ubicatus, sed ut ubicabilis. Contrà tamen primò. Petrus præsuppositus pro signo priori in loco B, non est liber ad præsentiam in loco B, sed solùm quatenus in loco antecedenti A, liberè produxit impulsum, quo se transtulit ad locum B; ergo voluntas prout præsuppositа simul cum gratia in instanti B, non est libera in instanti B, sed ad summum erit libera, si liberè ponat aliquod in instanti A, quo transferat gratiâ ad instans B. Hæc autem libertas, vel non fit juxta sensum, in quo controversia exagitatur, vel si talis intenditur ab Adversariis, impossibilis est, ut constat à n. 420. ergo &c.

Contrà secundò. Si Petrus præsupponeretur pro priori signo in loco, vel si voluntas prævenia gratiâ præsupponeretur pro priori signo in instanti B, neque Petrus posset non esse præsens in loco B, etsi per præsentiam naturâ posteriorem, neque voluntas prævenia gratiâ posset non durare in instanti B, etsi per durationem naturâ posteriorem; ergo nec Petrus est liber ad se ubicandum in loco B, neque voluntas prævenia gratiâ est libera ad durandum in instanti B per libertatem; quæ immediatè exerceatur in instanti B, sed per libertatem immediatam, quæ exerceretur, in loco, & instanti A; hanc autem libertatem, ut lis est, non potest habere voluntas instructa gratiâ, ut constat ex dictis. ergo &c. Prob. ant. non potest Petrus præsupponi pro signo priori in instanti B, quin in eo instanti sit indistans à loco B, neque voluntas prævenia gratiâ potest præsupponi pro signo priori in instanti B, quin in eo instanti sit correspondens instanti B, sed Petrum esse indistantem à loco B, est esse præsentem in loco B, & voluntatem prævenіam gratiâ correspondere instanti B, & durare in instanti B; ergo &c.

430. Contrà tertiò. Non potest præmotio præsupponi pro signo priori in instanti B, quin duret in instanti B; ergo pariter gratia. Contrà quartò. Non potest lux (ut Adversariorum exemplô utar) præsupponi pro signo priori durabilis in instanti B, quin duret in instanti B; ergo pariter gratia. Prob. ant. lucem præsupponi durabilem pro signo priori in instanti B, est lucem præsupponi cum virtute ad producendum suum effectum in instanti B; sed non potest lux ita præsupponi, quin duret in instanti B; ergo &c. Prob. maj. non potest lux præsupponi pro signo priori in instanti B cum virtute ad producendum suum effectum, quin cum sua virtute correspondeat instanti B, aliter, quin correspondeat instanti B, posset producere in eo instanti, atque lux extincta posset illuminare, & physica præmotio expulsa posset voluntatem impellere, canisque morsus posset mordere, & latrare; atqui lucem correspondere instanti B, est durare in instanti B; ergo &c. Omitto alia, quæ facilè inferuntur ex dictis.

SECTIO II.

Impugnatur ulteriùs eadem sententia.

ARguo 1. Libertas, quæ existit in instanti A, perinde se habet respectu instantis B, acsi non fuisset, dummodo non ponat liberè in instanti A, aliquid, ex quo sequatur operatio mediatè libera in instanti B; sic lux quæ præcessit in instanti A, cùm non relinquat aliquid, quo juvetur potentia visiva ad videndum in instanti B, perinde se habet, ut potentia visiva videat in instanti B, acsi nunquam extitisset ea lux; atqui per vos voluntas instructa gratiâ in instanti A, non ponit aliquid liberè in eo instanti, ex quo sequatur operatio mediatè libera in instanti B; ergo libertas illa in instanti A, respectu instantis B, perinde se habet, acsi non extitisset; atqui per vos, si non extitisset in instanti A, voluntas præventa gratiâ non esset libera in instanti B, quamvis libertas illa præcesserit in instanti A; ergo &c. 433 434

Respondet Recentior suprà laudatus, duplicem esse considerandam libertatem in instanti A, alia, inquit, est libertas ad faciendum, vel non faciendum actum pro illo instanti, & hæc ad instans B perinde se habet, acsi non fuisset, ut suadet exemplum lucis; alia verò est libertas in instanti A, ratione cujus potest voluntas gratiam conservare & transmittere ad instans B per positionem actûs præcepti in illo, & hæc libertas, ut patet, omnino conducit, ut voluntas liberè efficiat actum præceptum in instanti B, hæc ille. Cæterùm non possum non mirari solutionem, verba enim ista iterum, iterumque perlegi attentè, solutionem quærens, & non inveni. Nam transmissio libera, qua gratia transfertur ab instanti A, ad instans B, vel exercetur in instanti A, vel in B; non primum, quia, si ea transmissio exerceretur in instanti A, voluntas, quæ teneretur ad transferendam gratiam, ut adimpleat præceptum, in B, teneretur in instanti A elicere eam transmissionem, ac proinde illius omissio esset peccaminosa; sed ex eo esset incompossibilis cum gratia præsuppositа, ut principium per se; ergo non posset voluntas instructa gratiâ, tanquam principiô per se, omittere liberè eam transmissionem in instanti A; non secundum, quia in instanti B, omissio etiam esset peccaminosa, & cum gratia essentialiter incompossibilis; ergo &c. Unde, si non fiat saltus extra chorum, & quæstio exagitetur, ut lis est, nulla assignatur solutio. 435

Arguo

Arguo 2. Gratia, ut causans actum præceptũ
433. in B, exigit essentialiter in illo signo priori existere in instanti B, etiam per durationem advenientem in signo posteriori, repugnat enim essentialiter, quòd causa non existat in eo instanti, in quo physicè operatur, dum voluntas nullam habet libertatem ad faciendum, quòd gratia non præsupponatur pro illo signo priori; ergo gratia necessariò existens in illo signo priori, necessariò existit in instanti B, ac proinde in B, necessariò existet actus, & excluderur omissio essentialiter incompossibilis cum gratia, sicque nulla manebit libertas ad omittendum. consequentia est legitima. Secunda verò antecedentis pars, in qua poterat esse difficultas, probatur, si voluntas esset libera, quòd gratia non præsupponeretur pro illo signo priori, vel esset libera se liberè exercendô in instanti A, vel se liberè exercendô in illo signo priori instantis A, in instanti B, sed nullo modo; ergo &c.

434. Prob. min. quoad primam partem: si libertas ad amittendam gratiam esset libertas, quæ exerceretur in instanti A, voluntas in instanti A teneretur ad ponendum illud exercitium, ne in instanti B amitteretur gratia per se requisita ad actum præceptum; ergo omissio illius exercitij esset peccaminosa, ac proinde, si gratia, ut lis est, esset principium per se illius exercitij, non posset voluntas omittere, cùm omissio illius exercitij sit essentialiter incompossibilis cum gratia; ergo non esset libera ad omittendum, ac proinde neque ad amittendam gratiam. Probatur jam secunda pars: si libertas ad amitendam gratiam esset libertas, quæ exerceretur in illo signo priori instantis A, in instanti B, esset libertas ad amittendam gratiam per actum, vel per omissionem liberam. Atqui non per actum, cùm actus potiùs conducat ad conservationem, quàm ad omissionem gratiæ; neque per omissionem, quia, ut voluntas liberè possit omittere, requirit, quòd possit non omittere, sive, quod idem est, facere actum; atqui, ut possit facere actum in eo signo priori, vel in instanti B, actum prærequiritur gratia incompossibilis cum omissione; ergo neque in illo signo priori, neque in B, potest liberè amittere, ac proinde neque potest liberè amittere gratiam per omissionem.

435. Respondet idem Recentior: Gratiam causantem actum præceptum, solùm dicere præexitisse in B, pro signo autem causalitatis dicit, non habere existentiam de præsenti, neque in A, neque in B; sicut Angelus producens durationem suam B, pro signo priori ad durationem neque durat in A, neque in B, similiter, quando producit suam præsentiam in B, pro signo priori ad productionem neque est præsens in A, neqne in B, eodem modo, ait, contigit in gratia, quæ dum producit actum præceptum pro instanti B; in illo signo priori ad productionem neque durat in A, neque in B; unde manet locus, ut gratia liberè duret in B, si liberè producatur actus præceptus, vel ut destruatur in B, si liberè omittatur actus pro illo instanti præceptus.

Contrà tamen primò. Licèt gratia ut causans actum præceptum non diceret pro illo signo priori durare in A, neque in B, attamen pro illo signo priori diceret essentialem exigentiam ad durandum in B, pro signo sequenti; sic Pater æternus, licèt pro signo priori ad Filium non dicat coëxistere Filio, attamen pro eo signo dicit essentialem exigentiam ad coëxistendum Filio pro signo sequenti; sic etiam Angelus, licèt pro signo priori ad durationem B à se productam non dicat durare in B, attamen pro illo signo priori dicit exigentiam ad durandum in $\mathcal{B}$ pro signo sequenti, aliter inexplicabile esset, quomodo daretur in eo signo priori gratia expedita ad causandum, si signum prius includeret non existentiam de præsenti, neque secum haberet durationem requisitam, ut effectus in eo instanti proveniat à causa; ergo gratia præsuppositа in illo signo priori dicit essentialiter durare in signo sequenti; ergo dicit essentialiter in signo sequenti exclusionem omissionis in eo signo incompossibilis metaphysicè cum gratia, ac proinde voluntas in eo signo priori instructa gratiâ non manet libera ad omissionem, sed essentialiter potiùs necessitata ad actum. 436.

Contrà secundò. Signum illud prius, sive signum causalitatis, non est aliquod reale intermedium, inter instantia A, & $\mathcal{B}$, utpote essentialiter, & immediatè successiva, sed solùm significat, quòd duratio B provenit ab entitate illius productiva, & non econtra; si enim entitas productiva nullo modo conduceret ad causandam durationem B, nullo modo esset in signo priori ad instans $\mathcal{B}$. Modò sic. Voluntas in nostro casu instructa gratiâ in A, non potest efficere pro libito suo, quòd gratia producens actum præceptum in B, non duret in B; ergo non potest efficere pro libito suo, quòd detur in B omissio actûs præcepti cum gratia incompossibilis. Probat. ant. Vel id efficeret ponendô omissionem liberam in A, vel $\mathcal{B}$, non primum, quia omissio in A non est prohibita, ac proinde non potest impedire gratiæ durationem in $\mathcal{B}$; non secundum, quia, ut ponatur omissio immediatè libera in B, debet præcedere voluntas expedita, sive competentia ad non omittendum in B, aliter non posset liberè omittere; atqui potentia ad non omittendum includit gratiam; ergo pro illo signo priori instantis $\mathcal{B}$, debet præcedere voluntas cum gratia; sed positâ pro illo signo priori gratiâ exigit essentialiter durationem in B, estque cum omissione incomponibilis; ergo non potest voluntas per omissionem in B, impedire gratiam in B. 437.

Contrà tertiò. Actus liber est præceptus 438.
pro instantti B, ac proinde voluntas, ut satisfaciat

faciat præcepto, debet ponere actum liberum in instanti *B*; ergo in ipso *B* pro signo priori ad actum liberum, sive independenter ab exercitio libero voluntatis debet præcedere voluntas, ut sit libera potens ponere, vel non ponere in eo instanti actum; atqui, ut possit ponere actum liberum, requiritur gratia, utpote principium per se actus illius; ergo in ipso *B* pro signo priori ad actum liberum, sive independenter ab exercitio libero voluntatis, debet præcedere voluntas instructa gratiâ; sed gratia est essentialiter incompossibilis cum omissione illius actus; ergo in ipso *B* præsupponitur pro signo priori ad actum, sive independenter ab exercitio libero voluntatis aliquod essentialiter incompossibile cum omissione illius actus; sed quando in *B* pro signo priori ad actum, sive independenter ab exercitio libero voluntatis præsupponitur aliquod incompossibile essentialiter cum omissione actûs, tollitur libertas, ut patet in præmotione.

439. Contrà quartò. Si voluntas non extrahatur ab *A*, & ponatur in *B* pro signo priori ad actum, & omissionem, non potest influere liberè in actum, nec in cognitionem; ergo, si gratia non extrahatur ab *A*, & ponatur in *B* pro signo priori ad actum, & omissionem, non poterit voluntas liberè in actum influere, vel omissionem. Patet conseq. quia signum immediatè liberum actûs, & omissionis est idem signum, in eodem enim signo immediatè libero, in quo ponitur actus, potuit non poni, sed omitti; atqui, si gratia non sit extracta ab instanti A, & ponatur in instanti *B* pro signo priori ad actum, non potest poni actus liber in *B*; ergo, si non sit extracta, & posita in signo priori ad omissionem, non poterit actus liberè omitti, ac proinde neque voluntas poterit liberè influere in actum, neque in omissionem. Hæc est ratio, propter quam, licèt gratia non influat liberè in omissionem, debet esse pro signo priori ad omissionem; quia scilicet signum immediatè liberum omissionis, & actûs sunt idem; ergo, si debet esse pro signo priori ad actum, debet esse pro signo priori ad omissionem. Primum antecedens etiam est certum; quia, si voluntas non extrahatur ex instanti *A*, & ponatur in *B* pro signo priori ad actum, & omissionem, non potest exercere dominium suæ libertatis in actum præceptum pro instanti *B*; aliter homo mortuus posset pro instanti subsequenti ad mortem peccare, aut moveri, & sic de alijs, quod est absurdum; ergo &c. Hinc

440. Arguo 3. Ut actus fiat in *B*, requiritur, ut gratia conservetur in *B*, pro signo priori ad actum, ex num. superiori, proindeque actus in *B* pendet à gratia, ut conservata, estque posterior gratiâ, ut conservatâ; Rursus gratia conservata pendet ab actu, & actus est prior illâ, cùm Deus gratiam non conserver, nisi casu, quo non sit peccatum, tum quia non datur aliud non esse peccati, nisi actus; ergo actus est prior, & posterior gratiâ, ut conservatâ, & hæc est prior & posterior actu. Confirmatur. Gratia, ut Adversarij fatentur, debet præsupponi pro aliquo signo priori ad instans *B*; ergo debet includere instans *A* solùm secum habere instans *B*, aliter enim non præsupponeretur pro signo priori, sed in instanti priori modò, quo præsupponuntur res essentialiter successivæ; atqui ex eo quòd gratia, modò, quo debet præsupponi ad actum, habeat suum instans *B*, fit exinde, quòd modo, quo præsupponitur ad actum, est incompossibilis cum omissione in *B*; ergo modò, quo præsupponitur ad actum, tollit libertatem ad omissionem; quod ipsum argumentum affirmat de omissione respectu conservationis gratiæ, ut satis constat ex dictis.

SECTIO III.

Summa doctrinæ nostræ, & solutio argumentorum.

AD 4. classes reducitur universa doctrina harum disputationum. Prima conclusio. Si gratia essentialiter incompossibilis cum peccato sit principium per se actûs charitatis, non potest liberè fieri à voluntate actus charitatis præceptus pro instanti determinato, adhuc ex directione scientiæ mediæ. Prob. facilè ex dictis, præceptum illud, cùm ex se deservire non possit, vel ad majorem laudabilitatem actûs, si iste conformetur cum præcepto, vel ad majus vituperium, si cum ipso præcepto diformetur. Præceptum libertatem in actu primo atque comprincipia per se requisita ad libertatem reddit incompossibilia cum omissione; sed exinde corruit libertas indifferentiæ ad actum; vel omissionem; ergo &c.

Confirmatur. Præceptum, & prædefinitio in eo distinguuntur, quia prædefinitio respicit actum secundum; qua de causa relinquit intactam hypothesim, nec affert actui majorem laudabilitatem, nec requiritur ex parte hypothesis exclusio, sed præcisio à prædefinitione, licuti non requiritur exclusio, sed præcisio ab actu, quæ est ratio, propter quam Deus nequit prædefinire actum sub comprincipijs prævijs ex parte hypothesis indifferentis non conjungendis cum consensu, si conferantur. At præceptum respicit actum primum, afferrque majorem laudabilitatem, si actus cum præcepto confertur, aut vituperium, si diformetur; ideoque, si ratione illius hypothesis non manet indifferentia, libertas corruit, proindeque non sufficit ex parte hypothesis præcisio, sed omnino requiritur exclusio talis præcepti; si autem hypothesis cum præcepto maneat indifferens, potest Deus actum præcipere sub illa, quamvis videat non conjungendum cum consensu, si illa ponatur; atqui in nostro casu hypothesis ratione præcepti, non manet indifferens, sed conne-

connexa cum actu; ergo ex illa nequit procedere liberè actus, proindéque nequit esse hypothesis scientiæ mediæ.

443. Secunda conclusio. Gratia essentialiter incompossibilis cum præcepto, quæ secluſa directione scientiæ mediæ, sit principium per se actûs præcepti pro instanti determinato, tam pugnat cum libertate, quàm præmotio Thomistica. Probat ex dictis tota disp. X. quia præmotio Thomistica non ob aliam rationem est incompossibilis cum libertate, nisi quia est requisitum antecedens cum actu connexum incompossibile cum omissione, & inevitabile pro libito voluntatis; atqui gratia in casu nostro est principium per se antecedens cum actu connexum incompossibile cum omissione, & inevitabile pro libito voluntatis; quandoquidem voluntas tunc solùm habet duplex libitum, nimirum actûs, & omissionis, actus autem non est exclusivus gratiæ, omissio verò dari nequit, si præsupponatur gratia; ergo &c.

444. Tertia conclusio. Mutato solùm nomine, scilicet gratiæ in præmotionem physicam; defendere tenentur, non pugnare cum libertate præmotionem physicam, qui defendunt non pugnare influxum gratiæ, ut lis est. Probat. iisdem rationibus, quibus gratia quantumvis connexa cum actu præcepto, & incompossibilis cum omissione prohibita, dicitur evitabilis à voluntate, tenentur Adversarij dicere, præmotionem physicam, licèt cum actu connexam, & incompossibilem cum omissione prohibita, esse evitabilem à voluntate; ergo &c. Probat. ant. Ideo ab Adversariis dicitur evitabilis gratia à voluntate, quia, si poneretur omissio actus, tolleretur gratia: atqui etiam si tolleretur actus, tolleretur præmotio ad actum; ergo &c. Confirmatur, & explicatur in sententia Thomistarum admittentium præmotionem ad actum, & non ad omissionem. Ideò enim ab Adversariis dicitur gratia evitabilis à voluntate, quia, cùm non requiratur ad omissionem, dicitur posse tolli per omissionem; ergo ex eo, quòd præmotio Thomistica non requiratur ad omissionem, sed solùm ad actum, tenentur Adversarij fateri, esse quoque à voluntate evitabilem per omissionem, neque ullam possunt Adversarij rationem reddere, quæ non faveat e-

445. tiam præmotioni, ut ex dictis constat.

Quarta conclusio. Actus charitatis præceptus pro instanti determinato, ut liberè fiat, procedere debet à voluntate instructa principiis indifferentibus ad illum eliciendum, vel omittendum. Probat. facilè ex dictis: nam in eo stat libertas indifferentiæ ad merendum, & demerendum requisita, quòd voluntas eliciens actum possit pro libito suo illum non elicere; atqui ut voluntas eliciens actum possit pro suo libito illum non elicere, requiritur, quòd habeat principia indifferentia ad illum eliciendum, vel omittendum; ergo &c. Unde fit, Deum non posse præcipere actum immediatè liberum procedentem à gratia, ut lis est, tanquam à principio per se. Ratio ex dictis est manifesta, quia nimirum talis actus immediatè liber procedens à gratia, ut lis est, tanquam à principio per se prorsus est impossibilis; sed Deus nequit præcipere impossibilem; ergo &c. Quapropter in eo casu, vel debebat constitui voluntas in actu primo per auxilia extrinseca in actu primo ad utrumque indifferentia, vel per omnipotentiam extrinsecè, & indifferenter applicatam locò aliorum comprincipiorum concurrentem, ut infrà dicemus, hæc enim est in Schola nostra doctrina firmissima. Cæterùm videamus argumenta, quæ impulêre Adversarios ad admittendâ doctrinam tam arduam, & difficilem.

Objic. primò contra primam conclusionem: 446.
ex directione scientiæ mediæ potest gratia influere tanquam principium per accidens in actum præceptum pro instanti determinato; ergo etiam poterit influere tanquam principium per se. Probat. conseq. Potest Deus prævidere per scientiam mediam, quando, si voluntati conferantur auxilia indifferentia ad actum, & omissionem prohibitam, voluntas potens omittere, non omitteret; sed poneret actum; ergo potest ex directione scientiæ mediæ dicere, quia video, quòd voluntas ponet actum, si illi conferantur ea auxilia indifferentia, nolo ei illa conferre, sed solùm volo illi conferre gratiam, & auxilia intrinsecè efficacia, quæ quidem non evertent libertatem, utpote à scientia media dependentia; ergo, si ex directione scientiæ mediæ gratia posset esse principium per accidens illæsa libertate, etiam poterit esse principium per se. Confirmat. Decretum illud, utpote à scientia media dependens est evitabile, sed quod est evitabile, non tollit libertatem, ut patet in scientia media; ergo &c.

Respondeo conc. ant & neg. conseq. Ad pro- 447.
bationem conc. ant. & dist. primum consequens. Potest Deus id dicere dirigendò se ad tollendam libertatem, conc. ad servandam libertatem prævisam per scientiam mediam, nego consequentiam cum altera subsumpta. Ratio est, quia, ut Deus dirigatur à scientia media servans libertatem per scientiam mediam prævisam, requiritur, quòd conferat principia per se, modò, quo prævisa fuerant per scientiam mediam cum utroque extremo compossibilia; quod non ita faceret, si conferret principia per se cum utroque extremo incompossibilia, quæ nec prævisa fuerunt, nec prævideri poterant ex parte hypothesis scientiæ mediæ. Quamobrem argumentum manifestam continet implicantiam, atque doctrinam à schola scientiæ mediæ prorsus alienam, dum vocat principium per se constitutivum libertatis ea, quæ à scientia media dependent: principia námque per se constitutiva libertatis se habent ex parte hypothesis scientiæ mediæ, & quæ ex parte hypothesis se habent, non

dependent à scientia media; sed præcedunt scientiam mediam.

448. Principia enim pendentia à scientia media prout conducentia ad conservandam libertatem, sunt illa, quæ non possunt poni, vel saltem non ponuntur in statu absoluto, quin ponantur principia per se ex parte hypothesis scientiæ mediæ prævia cum sua actione, qua actus producitur, quæ proinde scientiam mediam præcedit. Quapropter, quando gratia confertur ex directione scientiæ mediæ tanquam principium per accidens non influit in effectum eadem actione, qua influunt principia per se, sed actione distincta præsupponente principia per se, eorundémque actionem, ita, ut si gratia, ejúsque actio tolleretur, maneret adhuc actus in statu absoluto procedens à principijs per se, eorúmque actione, modò, quo prævisus est in statu conditionato; eo enim modo optimè dirigitur Deus ex scientia media ad conservandam illæsam libertatem, utpote dicens; quia per scientiam mediam prævidi, quòd, si conferrem tibi in statu absoluto principia hæc per se ad utrumque indifferentia, liberè poneres actum, ut liberè ponas actum, volo tibi ea conferre; in casu autem argumenti Deus non ita dirigitur ad conferenda principia per se per scientiam mediam prævisa, sed ad ea non conferenda, ac proinde non dirigitur ad conferendam libertatem, sed ad libertatem evertendam.

449. Sic eveniret casu, quo Deus diceret; quia per scientiam mediam prævidi, quòd, si conferam tibi principia indifferentia, liberè eliceres actum, nolo ea tibi conferre, sed volo te necessitare ad actum; illud enim decretum, quantumvis à scientia media dependens libertatem everteret, eo vel maximè, quòd non penderet à scientia media tanquam dirigente ad conferandam libertatem prævisam, sed tanquam conducente ad eam impediendam. Pariter, si Deus diceret, quia per scientiam mediam prævidi, quòd, si conferrem tibi auxilia indifferentia cum carentia decreti per se requisiti ad actum determinatum, & per decretum indifferens per se requisitum liberè eliceres actum, nolo tibi ea conferre per decretum indifferens per se requisitum, sed per decretum ad actum determinatum; sanè decretum illud libertatem everteret, & si à scientia media dependens; quia non penderet à scientia media tanquam dirigente ad conferendam, sed tanquam conducente ad evertendam libertatem; vide circa hæc latiùs in Tractatu de Deo n. 913.

450. Ad Confirmationem dist. maj. est evitabile à voluntate nudè sumpta vel alligata ad unum libertatis extremum, nego, à voluntate instructa comprincipijs ad utrumque expeditis, conc. maj. & dist. min. nego conseq. Ratio est, quia illud decretum ab actu libero conditionato dependens solùm est evitabile per evitabilitatem liberam actûs, illa autem evitabilitas libera non stat in voluntate nudè sumpta, aut ad unum determinata libertatis extremum, sed stat in complexo ex voluntate, & comprincipijs indifferentibus ad utrumque expeditis, proindéque, si ea comprincipia negentur, negatur quoque evitabilitas, de qua loquimur; si verò ea conferantur, datur quoque evitabilitas, at in eo casu manet voluntas potens non quidem frustrare, sed vitare decretum, quod ab actu libero voluntatis dependet, quin actus liber ab ipso pendeat, sed à comprincipijs per se requisitis, quæ ad utrumque sint indifferentia, ut constat ex dictis. Vide in Tractatu de Deo à n. 890. unde, sicut non est idem, voluntatem esse liberam, ac fore liberam, si haberet indifferentiam ad utrumque; ita non est idem, decretum esse evitabile à voluntate, ac fore evitabile, si voluntas haberet indifferentiam ad utrumque.

Objic. 2. contra triplicem ultimam conclusionem: incredibile est, principia supernaturalia, qualia sunt habitus gratiæ, & charitatis (idem suò modò de alijs virtutibus infusis) quarum munus est elevare voluntatem ad actus supernaturales liberos eliciendos, tunc se huic muneri subtrahere, quando hujusmodi actus fiunt urgente magis præcepto eos faciendi; ergo tunc influunt in actus præceptos salva libertate. Respondeo negandò ant. oppositum quippe est incredibile, ut patet ex nostris argumentis; ex quibus negari quoque potest suppositum antecedentis, nimirum habitum gratiæ, & charitatis subtrahere se à tali munere, nam, ut habitus subtrahatur à munere producendi, necesse est, quòd habeat tale munus, gratia autem, aut habitus charitatis, ut lis est, nunquam habuerunt, neque habere possunt munus liberè producendi actum præceptum pro instanti determinato; ac proinde neque possunt se à tali munere subtrahere. 451

Objic. 3. Non continent minorem difficultatem prædefinitiones divinæ antecedentes, sive independentes à scientia media, & intrinsecè efficaces, quàm contineat influxus gratiæ, ut lis est, ad salvandam creaturæ libertatem. Sed illæ prædefinitiones non pugnant cum libertate; ergo neque influxus gratiæ, ut lis est. Respond. omitto maj. & nego minorem, quia tales prædefinitiones impossibiles sunt respectu actûs liberi prædeterminati; everterent enim omnino libertatem, ut diximus in Tractatu de Deo à n. 864. Quinimò influxus gratiæ, ut lis est, non solùm continet differentiam illarum prædefinitionum, verùm etiam multò majorem, eò quòd gratia esset principium physicè influens, prædefinitiones autem illæ non quidem ut principia per se physica, sed ut principia moralia concurrerent; quæ duo comprincipia cum gratia valde diversa sunt. Qua de causa ad majorem dixi omitto. 452 455

Objic. 4. Deus potest præcipere actum condignè meritorium, ad cujus condignificationem est necessaria gratia incompossibilis cum omissio- 453

omissione actûs liberi præcepti; ergo etiam potest præcipere actum liberum, in quem gratia illa, ut principium per se influat physicè. Respondeo conc. ant. & nego conseq. quia in instanti, in quo debet influere gratia tanquam principium per se in actum præceptum, deberet præsupponi independenter à libito voluntatis pro signo priori ad actum, quæ præcedentia cum omissione quidem incompossibilis necessitaret ad actum, proindéque non posset producere liberè actum; at verò gratia, ut condignificet actum in eo instanti, non debet præcedere pro signo priori ad actum, & omissionem, sed sat est, quòd in signo antecedenti extiterit, & in signo subsequenti conservetur dependenter ab actu elicito, medijs comprincipijs indifferentibus, ut actum illum reddat condignè meritorium.

454. Explicatur exemplô; casu, quo Rex promitteret Petro, qui est Comes, constituere illum Ducem, si debellaret hostem Reipub. aut privare illum Comitatu, si triumphum de hoste non reportaret; eo quippe in casu pro eo instanti, in quo Petrus esset liber ad debellandum, vel non debellandum hostem in ipso signo priori ad actum, vel illius omissionem non habebat Ducatum, aut Comitatum, neque horum carentiam, sed præcisionem ab utroque, positâ autem pro signo sequenti victoriâ de hoste reportata, Comitatus, quo instructus erat in instanti antecedenti, significaret actionem instantis sequentis, ut esset condigna Ducatui vel eò maximè, quòd posita ea regia promissione præcessit jam in instanti antecedenti dignitas Comitatûs ad significationem illius actionis in instanti sequenti elicitæ requisita, quæ per pravum opus non fuit in instanti sequenti amissa; quapropter ad actum significandum non requiritur, quòd forma præcedat in instanti significationis pro signo priori ad actum significandum, sed sat est, si modo explicato subsequatur, ut actum dignificet. Unde, cùm hoc eveniat in nostro casu, dignificatio à gratia desumpta nequaquam officit libertati, quod clariùs explicatur. Si Rex promittat constituere Comitem Civem illum, qui reportaret victoriam, aut constituere Ducem, si jam esset Comes.

455. Objic. 5. Homo justus est liber ad peccandum; atqui habet gratiam incompossibilem cum peccato; ergo etiam erit liber ad actum præceptum, licèt habeat gratiam incompossibilem cum omissione actûs. Resp. conc. maj. & dist. min. habet gratiam pro signo posteriori requisitam ad condignificandum actum suum liberum, conc. requisitam per se in signo priori, nego min. & consequentiam. Ratio est, quia, quando homo in instanti A habet gratiam incompossibilem cum peccato, & postea in B est liber ad peccandum, sicuti pro illo signo priori, in quo est liber ad peccandum, neque datur actus peccaminosus, neque illius omissio, sed indifferentia ad peccatum, vel carentia peccati, ita pro illo signo priori non datur conservatio, neque destructio gratiæ, sed indifferentia, ut Deus conservet gratiam pro posteriori, si adsit carentia peccati; vel ut non conservet, sed destruat pro signo posteriori ad peccatum, si peccatum ponatur, proinde, cùm libertatem non impediat illud, quod subsequitur exercitium liberum voluntatis, gratia in homine justo impedire nequit libertatem, at verò, si esset principium per se actûs præcepti, non quidem subsequeretur, sed antecederet exercitium liberum voluntatis, cùm aliunde esset connexa cum actu, & incompossibilis cum omissione, impediret exinde libertatem ex dictis

Fit 1. Gratiæ conservationem esse posteriorem actu præcepto pro instanti determinato; est enim terminus cui ut prævisо, & ex se meritorio præfixit Deus pro libito suo gratiæ conservationem; etenim li actui naturali, qui non est dispositio congrua ad gratiam, potest Deus pro libito suo præfigere tanquam termino prævisо conservationem gratiæ, quantò magis poterit illam præfigere pro libito suo actui supernaturali, qui est congrua, & prævia dispositio ad gratiam. 456a

Fit 2. Casu, quo Deus præciperet actum pro aliquo instanti in determinato, quòd tunc gratia posset influere in actum pro illis instantibus, in quibus omissio non est peccaminosa; in ultimo verò illorum instantium, in quo omissio esset peccaminosa, non potest gratia influere tanquam principium per se salva libertate, tunc enim actus, ut liberè fieret, deberet procedere ab auxilio indifferenti, sive intrinseco, sive extrinseco compossibili cum actu, ejúsque omissione, ex dictis n. 495.

Quapropter, si Deus præciperet, quòd actus fieret intra decem v. g. instantia, simúlque decerneret, non conferre principia per se sufficientia ad producendum actum, nisi constituendô actum primum proximum per gratiam tanquam per principium per se, neque vellet applicare omnipotentiam, nisi ad illum actum, ejúsque omissionem, voluntas non haberet libertatem quoad substantiam actûs præcepti: nam licèt omitteret actum intra novem instantia, non posset illum in decimo instanti omittere; quandoquidem omissio tunc jam esset peccaminosa, atque incompossibilis cum gratia ex parte actûs primi, proindéque voluntas in eo casu solùm esset libera quoad circumstantias, quatenus ex primo usque ad nonum instans posset actum facere, vel omittere, neque verò de libertate mediata, quatenus Deus poterat relinquere conservationem gratiæ sub libito voluntatis v. g. si voluntas non committeret aliud peccatum in alia materia, ad quam esset instructa comprincipijs indifferentibus compossibilibus, tam cum peccato, quàm cum ejus omissione, nam, ut suprà diximus, & Adversa- 457a

versarij fatentur, difficultas non procedit in hoc sensu, sed in illo, de quo hucusque disputavimus.

SECTIO IV.

An voluntas in instanti, in quo operatur liberè, sit libera ad non operandum?

458. PRima sententia negat. Ita Magister Sententiarum, Ochamus, Gabriel, alijque nominales, quos citant, & impugnant Exim. Doctor disp. 19. Metaph. sect. 9. Bellarminus l. 3. de gratia & lib. arbit. cap. 3. atque communiter omnes Theologi. Docebat enim hæc prima sententia, voluntatem in instanti, in quo operatur, non esse liberam ad non operandum, sed in instanti antecedenti ad operandum fuisse liberam, ut pro instanti sequenti operaretur, vel non operaretur. Exinde inferebant, Angelos in primò suæ creationis instanti non fuisse liberos ad peccandum, eò quòd ante primum instans non præcesserit aliud instans, in quo essent liberi ad peccandum pro instanti sequenti; videatur Eximius Doctor disp. 7. de Ang. cap. 20. Secunda sententia ferè omnium Theologorum affirmat; Vide Authores hujus sententiæ apud Vasquez 1. parte disp. 236. n. 12.

459. Assero cum secunda sententia: in instanti, in quo voluntas liberè operatur, est libera ad non operandum. Prob. 1. in instanti, in quo liberè voluntas operatur, est causa libera inducens suum effectum liberè; sed causa libera, quæ liberè inducit suum effectum, potest illum liberè non inducere, & non operari; ergo voluntas in instanti, in quo liberè operatur, potest liberè non operari. Confirmatur. Causa est pro priori signo ad effectum, proindéque causa libera est pro priori signo cum comprincipijs conjungibilibus tam cum effectu, quàm cum omissione effectûs, ut latè constat ex dictis; ergo sicut se conjungit pro suo libito cum effectu ponendô actum, ita poterat pro libito suo in eo instanti non se conjungere cum effectu, & non ponere actum; sed in hoc stat, quòd in instanti, in quo liberè operatur, sit libera ad non operandum; ergo voluntas in instanti, in quo liberè operatur, est libera ad non operandum.

460. Respondebis, voluntatem in instanti, in quo operatur, non esse liberam ad non operandum; nam in eodem instanti non potest conjungi cum omissione actûs; quandoquidem datur in eo instanti actus, qui exclusivus est suæ omissionis. Contrà tamen primò. In instanti, in quo voluntas liberè operatur actum, datur liberè actus; ergo poterat in eo instanti non dari actus pro libito voluntatis, sed, si non daretur actus, conjungeretur cum omissione; ergo in instanti, in quo voluntas liberè operatur, poterat conjungi cum omissione pro suo libito: Contrà secundò. In eo instanti datur liberè actus, quia voluntas potens non apponere actum, ponit pro suo libito; ergo si in eo instanti noluisset actum ponere, non posuisset actum; sed quando voluntas ponit actum, potens actum non ponere, ita operatur, ut sit libera ad non operandum; ergo voluntas in instanti, in quo liberè operatur, est libera ad liberè operandum.

Contrà tertiò. Licèt actus in instanti, in quo datur, sit incompossibilis cum ipsius omissione, voluntas, quæ liberè ponit actum, non est incompossibilis, sed compossibilis tam cum actu, quàm cum illius omissione; ergo, sicut voluntas in eo instanti pro suo libito ponit actum incompossibilem cum omissione, ita posset ponere omissionẽ incompossibilem cum actu; sed dum voluntas in eo instanti, in quo operatur, ita ponit actum incompossibilem cum omissione, ut posset non operari illum actum, sed potiùs ponere omissionem incompossibilem cum illo actu, ita operatur, ut sit libera ad non operandum; ergo voluntas in instanti, in quo liberè operatur, ita operatur, ut sit libera ad non operandum. 464.

Probat. 2. conclusio. Quando voluntas in instanti A v. g. habet omnia comprincipia indifferentia ad operandum, vel non operandô, sive operetur, sive non operetur, legitimè infertur in eo instanti, in quo liberè operatur, ita liberè operari, ut possit non operari; ergo &c. Probat. anteced. Si in eo instanti voluntas non operatur, omissio operationis est libera voluntari, cùm omittat in instanti, in quo potuisset non omittere, & ponere actum; si operetur, operatio est libera, cùm ponat operationem potens in eo instanti eam non ponere; atqui, quando voluntas in instanti, in quo omittit, poterat non omittere, & in instanti, in quo operatur, poterat non operari, ita liberè operatur in eo instanti, ut sit libera ad non operandum; ergo &c. 465.

Probat 3. Deus ab æterno habuit voluntatẽ liberam, qua liberè voluit producere mundũ in tempore, & ab æterno potuit habere nolitionem, qua nollet in tempore mundum producere; aliter non produxisset liberè mundum; ergo etiam voluntas in instanti, in quo liberè elicit volitionem, potuisset illam non elicere, aliter non elicuisset liberè; sed elicere volitionem in instanti, in quo potuisset illam non elicere, est ita liberè operari, ut sit libera ad non operandum; ergo. Confirmat. 1. Ideo Deus elicit liberè volitionem ab æterno, potens ab æterno illam non elicere; quia, licèt volitio sit incompossibilis ab æterno cum omissione volitionis ab æterno; at potentia libera Dei indifferens erat, ut potuisset se ab æterno conjungere cum nolitione, sicut se conjunxit cum volitione, sed etiam volitio creata, quamvis sit incompossibilis cum omissione volitionis, non impedit, ne voluntas in instanti, in quo liberè operatur sit indifferens, & in 466.

& incompossibilis, tam cum nolitione, quàm cum omissione; ergo &c. Confirmat. 2. Licèt volitio, & nolitio sint incompossibiles in eodem instanti; at potentia ad volitionem non non est incompossibilis in eo instanti cum potentia ad volitionem, sed in eo stat, quòd voluntas in instanti, in quo liberè operatur, sit libera ad non operandum; ergo &c.

464. Probat. 4. Christus Dominus, ut docetur in Tractat. de Incarnat. elicuit in primo instanti existentiæ suæ actum meritorium charitatis, obedientiæ, aliarumque virtutum; sed talis actus non potuisset esse meritorius, nisi esset liber; ergo fuit liber. Modò sic: in primo instanti existentiæ Christi fuit incompossibilis actus meritorius cum ejus omissione; sed hoc non obstante, ex eo, quòd voluntas Christi fuit libera tam cum actu, quàm cum omissione, elicuit actum potens in eo instanti actû non elicere; ergo ex eo, quòd voluntas, quando liberè operatur actum, habeat in eodem instanti comprincipia indifferentia compossibilia tam cum actu, quàm cum omissione, ita elicit in eo instanti cum illis comprincipiis actum, ut possit in eo instanti cum illis actum non elicere, sed potiùs omittere; atqui in eo stat, qnòd voluntas ita liberè operetur actum, ut in eodem instanti sit libera ad non operandum; ergo &c.

465. Respondebis, Christum Dominum in primo existentiæ suæ instanti elicuisse liberè actum, non quidem, quia in eodem instanti fuit liber ad non eliciendum; sed quia in eo instanti fuit liber ad cessandum, vel non cessandum ab operatione in instanti sequenti. Contrà tamen 1. Potentia libera ad cessandum, vel non cessandum ab actu pro instanti sequenti, non est potentia libera ad eliciendum, vel non eliciendum actum, sed ad conservandum illum; atqui Christus non solùm fuit liber ad conservandum, sed etiam ad eliciendum actum, aliter non meruisset per actus elicientiam; ergo in primo instanti fuit liber; quia in eo instanti elicuit actum, potens in eo instanti actum non elicere. Contrà 2. Deus ab æterno fuit liber ad volitionem hujus mundi; atqui non fuit liber ad cessandum, cùm non possit cessare ab actu, quem semel elicit; ergo libertas ad eliciendum non est libertas ad cessandum; ergo ideo Deus fuit liber, quia ab æterno elicuit actum, potens ab æterno illum non elicere; ac proinde idem dicendum erit de reliquis potentiis elicientibus liberè suos actus.

466. Objicies. In instanti, in quo datur actus, non est possibilis omissio; sed voluntas non potest liberè omittere in instanti, in quo non est possibilis omissio; ergo in instanti, in quo voluntas liberè ponit actum, non est libera ad omittendum. Retorqueo argumentum, ab æterno non est possibilis in Deo omissio volitionis mundi, & nolitio mundi; sed voluntas divina habuit ab æterno volitionem; ergo non potuit habere ab æterno volitionem omissionis. Respondeo deinde, dist. maj. non est possibilis omissio, quæ componatur cum actu, conc. quæ, si posita fuisset, exclusisset actum, neg. maj. & dist. min. neg. consequentiam.

Itaque in instanti, quo datur potentia proxima libera, dantur duo signa, causa enim libera est pro priori ad effectum, ac proinde signum causæ dicitur signum prius, & signum posterius dicitur effectus; quapropter, licèt in signo effectûs non sit possibilis omissio effectûs, cùm effectus, & omissio effectûs nequeant in eodem instanti componi; attamen in signo causæ liberæ est possibilis in eo instanti omissio, quæ in eo instanti excludat effectum; atqui etiam est possibilis effectus, qui in eo instanti excludat omissionem; nam in signo causæ liberæ solùm datur potentia indifferens ad ponendum in eo instanti pro suo libito, vel actum, vel omissionem, proindéque, quando ponit actum, ita ponit in eo instanti actum, ut potuisset pro libito suo actum non ponere, sed omittere. Ex dictis 467.

Fit 1. Libertatem voluntatis non esse ad ponendum in eodem instanti actum simul, & omissionem, seu ad conjungendum simul actum cum omissione, sed ponendum in eodem instanti pro libito suo, vel actum exclusivum omissionis, vel omissionem exclusivam actûs. Quapropter libertas dici solet simultas potestatis, cadente simultate supra potentiam proximam, & expeditam ad utrumque, juxta dicta tota Disputat. 8. non autem dicitur potestas simultatis, quia sic caderet simultas supra extrema libertatis, quæ simultatem non habent, cùm actus, & omissio non possint simul esse; exinde constitutiva potentiæ liberæ in actu primo proximo talia sunt, quibus voluntas pro suo libito possit elicere actum exclusivum omissionis, vel omissionem exclusivam actûs, aliter non esset ad utrumque proximè libera. 468.

Fit 2. Voluntatem ratione sui, & propter solam suam entitatem nudè sumptam non esse potentiam proximè liberam, sed remotam; ut enim sit potentia proximè libera, requiruntur comprincipia indifferentia, quibus hìc, & nunc possit elicere vel actum, vel omissionem pro libito suo, & hæc est libertas indifferentiæ, quam defendimus contra Hæreticos, & explicavimus tota disp. 8. Calvinus quidem, & Lutherus, quando docebant, voluntatem necessariò operari actum, atque non habere tunc potentiam ad non operandum, non negabant potentiam remotam. Concedebant enim, quòd voluntas poterat non operari, si ab alio non necessitaretur ad operandum, solúmque negabant, quòd ita operetur actum, ut pro suo libito posset illum non operari. Fit 3. Ad construendam libertatem proximè liberam, non sufficere judicium indifferens concipiens objectum indifferenter ad hoc, ut ametur, vel 469.

odiô habeatur, neque sufficere, quòd judicium rationis sit extrinsecè indifferens ad amandum, vel non amandum, sed ulteriùs requiri, quòd omnia alia prærequisita per se construentia potentiam proximam amandi, & potentiam proximam non amandi, sint etiam indifferentia, ita ut voluntas instructa illis omnibus prærequisitis, hic, & nunc eliciat pro suo libito actum, vel omittat.

470. Fit 4. Nullum prærequisitum connexum cum altero libertatis extremo posse esse principium per se constitutivum voluntatis ut proximæ liberæ ad amandum, vel non amandum; ratio est, quia, si voluntas haberet prærequisitum per se necessarium, quod quidem necessariò conjungendum esset cum actu, non esset proximè expedita ad utrumque, cùm non possit pro libito suo actum non omittere. Fit. 5. Debere in eodem instanti, in quo voluntas liberè operatur, dari omnia comprincipia prædicta indifferentia cum exclusione comprincipij necessitantis; aliter non operaretur voluntas liberè, cùm non esset proximè potens ad non operandum, neque libertas in instanti antecedenti sufficiens est, cùm voluntas in instanti antecedenti non se liberè exerceat, sed in instanti, in quo liberè operatur. Fit 6. Necessitatem non evertentem libertatem esse solùm necessitatem consequentem exercitium liberum voluntatis, ut enim ajebat Anselmus. *Necessitas præcedens est, quæ causat rem, necessitas consequens est, quam res facit.*

475.

DISPUTATIO XII.

DE LIBERTATE IN ACTU SECUNDO.

471. Duas præsertim, & præcipuas difficultates satis inter Theologos agitatas resolvemus circa libertatem in actu secundo. Prima est, an actus liber sit intrinsecè, vel extrinsecè liber? Secunda, an possit dari libertas in actu secundo absque ullo libertatis actu per solam puram omissionem? Primam quidem ex his difficultatibus resolvemus in hac disputatione, alteram in sequenti. Duæ sunt circa primam præcipuæ sententiæ. Prima docet, actum liberum esse extrinsecè liberum, ita, ut tota libertas desumatur ex eo, quòd procedat à voluntate potente hìc, & nunc non ponere actum, quin actus talem exigat libertatem. Ita Vasquez, Molina, Arriaga, plurésque alij, quos citat, & sequitur Buccadinus in disputatione 18. de actibus humanis, cap. 1. Secunda sententia affirmat, esse intrinsecè liberos; ita Hurtado, Sfortia, Aldrequius, plurésque alij, quos sequitur Esparza lib. 3. de actib. humanis disp. 14. Pro resolutione sit

SECTIO I.

An libertas sit intrinseca actui?

472. Asfero cum secunda sententia: actus liber est intrinsecè liber. Prob. 1. Actus liber ex intrinsecis suis dependet à dominio libertatis ad utrumque; sed actus ex intrinsecis suis dependens à dominio libertatis ad utrumque est intrinsecè liber; ergo &c. Consequentia tenet; maj. prob. quia dominium libertatis ex suis intrinsecis est pro priori naturæ ad actum liberum, & actus liber est pro posteriori naturæ; sed quod ex suis intrinsecis est posterior natura, ex intrinsecis suis pendet ab eo, quod est naturâ prius; ergo &c. min. prob. talis actus non pendet à dominio libertatis per alium actum, sic enim procederemus in infinitum, nec dependentia est purè extrinseca denominatio, sed habita ex ipsa essentiâ actûs. Aliter enim, si Deus præberet voluntati comprincipia ad utrumque, quia in eodem instanti elicitus fuit aliquis actus, eo ipso ille actus, qui extrinsecè denominaretur à potentia indifferi, diceretur liber, quod planè est absurdum; ergo &c. Vide n. 475.

Prob. 2. Principium liberum, ut liberum, 475
ut importans diversam perfectionem, quàm principium necessarium, videlicet indifferentiam dominij elicitivi extremorum oppositorum, tribuit suis actibus specialem perfectionem, quam non tribuit principium necessarium; sed nequit in actibus illis assignari alia specialis perfectio, nisi quòd sint intrinsecè liberi, sive ex suis intrinsecis pendentes à dominio libertatis ad utrumque; ergo &c. Confirmatur. Principium ut volitivum, & vitale, 476.
& ut præditum virtutibus supernaturalibus tribuit suo effectui rationem intrinsecam volitionis, vitalitatis, & supernaturalitatis; ergo, ut liberum tribuat actui suo perfectionem intrinsecam libertatis. Prob. conseq. non minus requiritur principium liberum ad actum liberum, quàm requiritur principium volitivum ad volitionem, vitale ad effectum vitale, supernaturale ad effectum supernaturalem; ergo, si istæ sunt perfectiones intrinsecè correspondentes effectibus, seu actibus, etiam libertas erit perfectio intrinseca correspondens ipsis actibus.

Prob. 3. Actus creatus vitalis ex intrinse- 476
ca natura sua est egressio à principio activo, ut activo; ergo actus creatus liber ex intrinseca natura sua erit egressio à principio libero, ut libero; sed actus, qui ex intrinseca natura sua est egressio à principio libero, ut libero, est intrinsecè liber; ergo. Confirmatur 1. Omnis actus liber est volitio sui saltem virtualis; ergo est perfectio sui, ac proinde intrinsecè li-

ber.

ber. Confirmatur 2. Actus liberi hominum intrinsecè differunt ab actibus spontaneis eorundem, non solùm physicè, sed etiam moraliter; ergo ex intrinsecis suis sunt liberi. Confirmatur 3. Forma denominans in actu secundo actum liberum nequit esse ipsa potentia voluntatis ad illum eliciendum, aut omittendum, sed debet esse aliquid se habens ex parte ipsius actus contradistinctum à potentia; sic denominatio actualis albi non potest desumi à potentia dealbandi; sed debet desumi ab aliquo se habente ex parte actûs, scilicet ab albedine actuali; sed ex eo, quòd forma denominans actum liberum non sit ipsa potentia, debet esse aliquid intrinsecum actui; ergo &c.

475. Prob. 4. Certum est experientiâ, nos cognoscere, aliquando nos amare liberè, aliquando necessariò, aliquando peccare, aliquando non peccare pro nostra libertate; ergo volitio libera habet ex parte sui modum quemdam tenendi proprium libertatis; sed in eo stat, quòd actus liber sit intrinsecè liber; ergo &c. Confirmatur 1. Si posset dari actus extrinsecè liber, esset liber, quin ex suis intrinsecis exigeret potestatem voluntatis ad utrumque expeditam; sed hoc implicat; ergo &c. Prob. min. Si actus ille non exigeret potestatem ad utrumque expeditam, potestas ad utrumque non esset prior illo actu, neque actus esset naturâ posterior; ergo perinde se haberet ea potestas respectivè ad actum, acsi non existeret; atqui, si non existeret ea potestas, actus ille non esset adhuc extrinsecè liber; ergo non esset extrinsecè liber etiam posita ea potestate; ergo &c. Confirmatur 2. Quando voluntas est indifferens ad actum, debet dari actus, per quem ad actum determinetur; ergo quando est indifferens ad actum liberum, debet dari actus liber, per quem ipsa determinetur.

476. Prob. 5. Per actum liberum, quo voluntas se determinat ad amorem, exercet potestatem, & inclinationem ad amorem, atque impedit potestatem, & inclinationem proximè expeditam ad amoris amissionem; atqui per actum amoris necessarium non impedit potentiam expeditam ad amoris omissionem; ergo actus amoris liberi essentialiter distinguitur ab amore necessario. Confirmatur 1. Actus, qui exercetur in præsentia contrarij resistentis, atque contraria ipsius resistentia differt essentialiter ab illo, qui exercetur sine contrario; ideoque major requiritur vis ad producendum calorem in præsentia, quàm in absentia frigoris resistentis; atqui actus liber se ipso est victoria contrarij resistentis; ergo se ipso differt ab actu necessario, proindéque evadet intrinsecè liber. Confirmatur 2. Ut experientiâ constat, majorem conatum impendimus ad superandum contrarium fortissimum, quàm ad debilissimum, vel nullum; ergo actus liber, quo inclinationi ad oppositum resistimus, essentialiter diversus est ab actu necessario, quo non resistimus inclinationi ad oppositum.

Prob. 6. Omnis actus liberè, atque indifferenter elicitus ex suo conceptu est essentialiter comparativus extremorum libertatis, inter quæ versatur utpotè intrinsecè prosecutivus unius, & rejectivus alterius, perfectivus, & actuativus inclinationis præviæ ad unum, & impeditivus, ac suppositivus inclinationis præviæ ad alterum; proindéque contentiosus, & pugnax, adhærens uni motivo cum inhærentia alterius, quod habet ad oppositū, sed hoc homo nequiret, si actus ex suis intrinsecis liber non esset; ergo &c. 477. Confirmatur 1. Sicuti fieri non potest, quòd voluntas instructa cognitione repræsentante plura motiva invicem incompossibilia, non succumbat alicui ex illis, eidemque adhæreat per aliquam denominationem in actu secundo suæ indifferentiæ: ita fieri non potest, ut non rejiciat motiva, seu motivum oppositum, atque fugiat ab eodem; sed actus liber nequit esse talis, quin ex se uni extremo libertatis ex suis intrinsecis resistat, atque alteri succumbat reducendô indifferentiam voluntatis in actu primo ad determinationem in actu secundo; ergo &c. Confirmatur 2. Actus liber ex suis intrinsecis est actualis determinatio voluntatis non utrumque potentis agere, sed ita potentis agere, ut potuerit etiam pro libito suo ex suo jure non agere; sed inexplicabilis est ejusmodi conceptus actûs liberi, quin sit intrinsecè liber; ergo &c.

Probatur 7. Actus opinativus differt intrinsecè à cognitione evidenti, ut Adversarij fatentur; ergo actus voluntatis liberè elicitus differt etiam intrinsecè ab actu necessario. Prob. consequentia ad hominem; sicut actus opinativus oritur ab intellectu, quatenus distracto per motiva invicem opposita cum vi utrisliber eorum sufficienti ad trahendum illum in suas partes, si aliquid ex illis præponderet alteri, quoad veritatis apparentiam, quin essentialiter excludat falsitatem. Cognitio verò evidens oritur ab eodem, quatenus prævalligato vi unius motivi, clarè apparentis, & expellentis omne dubium, aut falsitatis periculum; ita etiam actus liber, & electivus oritur à voluntate, quatenus distracta, atque in partes oppositas vocata per plura motiva proportionaliter sibi invicem præponderantia quoad aliquid, quin inclinatio ex parte unius excludat amplexionem alterius, aut econtrà. Actus verô necessarius oritur ab eodem prævalligato motivo undequaque præponderanti hìc, & nunc omnibus oppositis, proindéque excludente aliorum amplexionem; ergo, licèt ex ea ratione in intellectu actus opinativus differat intrinsecè ab actu evidenti, ita ex eadem proportionaliter ratione actus voluntatis liber differ intrinsecè à necessario, proindéque actus liber evadet intrinsecè liber. Ex dictis 478.

Fit 1. Voluntatem utpote essentialiter imitativam intellectûs, quoad suos actus, & modos operandi non esse comparandam cum po- 479.

tentijs externis, sed cum perfectione potentiæ rationalis internæ. Sicut enim actus intellectûs differt ab actu externo v.g. à motu pedis, quia motus pedis indifferens est, ut fiat violenter, coactè, invitè, & spontaneè, atque ita quandóque determinatur ab isto effectu, quandóque ab oppositó; actus verò intellectûs ita determinatur à suo objecto, ut si semel sit repræsentatio B, & non A, nunquam possit esse repræsentatio A, & non B; ita actus voluntatis, qui semel est amor Dei, & non creaturæ, nunquam potest esse amor creaturæ, & non Dei, proindéque, qui semel est dilectio victrix motivi oppositi ad contrarium allicientis, nunquam potest esse dilectio non victrix motivi ad oppositum allicientis. Quapropter, si semel est liber, nunquam potest esse non liber. Vide n. 481.

480. Fit 2. Actum liberum, qui de facto semellibere elicitur, sive cum libertate contrarietatis, sive cum libertate contradictionis, sive quoad substantiam motivi, sive quoad circumstantias objectivas, nunquam posse libertatem illâ omittere. Ratio est, quia eo modo, quo semel procedit liber; tendit ex intrinsecis cum intrinseca habitudine ad oppositum, ac proinde, si motivum trahat, tendit cum victoria motivi, si circumstantiæ insuper trahant, tendit cum victoria circumstantiarum, quod ex suis intrinsecis, revera habet; atqui actus voluntatis nequit amittere id, quod habet ex suis intrinsecis; ergo, si semel est liber libertate contrarietatis, nunquam amittere potest eam libertatem, quod idem erit, si semel erit liber libertate contradictionis, vel quoad substantiam motivi, vel quoad circumstantias motivi, modo, quo in subsequentibus latiùs explicabimus. Quapropter

481. Fit 3. Actum liberum diversimodè pendere à principijs libertatis, quàm pendet actio, qua actus elicitur: supponimus enim, cum communi Theologorum, actum esse formam vitalem potentem esse sine hac determinata actione non minùs, quàm aliæ formæ nobis cognitæ possint esse sine hac actione determinata, ex quo apparet inter actum liberum, ejúsque actionem magnum discrimen. Ratio est, quia hæc actio determinata, cùm sit modus sui principij affirmativi, essentialiter pendet à principijs, à quibus physicè procedit. Actus verò, cùm sit forma, non quidem modalis, sed entitativa, non pendet essentialiter à principijs determinatis, à quibus modo fit. sic ignis C, qui modò producitur ab igne B, potuit produci, potestque reproduci ab igne B, aut simul ab igne A, & B, licèt actio, quæ procedit ab igne A, non possit ab illo non pendere, cùm sit modus ipsius; quapropter, si tollerentur hæc determinata principia actûs liberi, & substituerentur alia æquè attrahentia ad unum libertatis extremum, & æquè ab altero retrahentia, posset quàm optimè actus liber ab illis procedere non minùs, quàm modò ab illis procedat.

Fit 4. Actum liberum ita pendere à principio sui ordinis, ut ea naturaliter exigat modò, 482
quo ad libertatem requiruntur. Quamobrem, cùm ad ad potentiam liberam requirantur hæc omnia, nimirum voluntas, decretum indifferens per se applicativum omnipotentiæ, cognitio tam alliciens, quàm retrahens, & id genus alia, ea omnia per se exigit actus liber. Rursus, cùm actus naturalis non exigat principia ordinis supernaturalis, sed naturalis ad actum naturalem, nequaquam necessaria sunt 484
principia ordinis supernaturalis, proindéque, si locò principiorum naturalium substituerentur principia supernaturalia, ea quidem non essent actui debita, sed essent compensativa comprincipiorum, quæ actui debentur, quapropter, cùm actus peccaminosus sit naturalis, idem prorsus manet, si daretur cognitio naturalis æquè retrahens, ac supernaturalis, quæ de facto retrahit, sicuti de præmissis naturalibus, & supernaturalibus respectu Conclusionis Theologicæ diximus n. 1. de Deo. Etenim per cognitiones aliquas naturales potest voluntas constitui libera ad quemcunque actum peccaminosum tali libertate morali, ut maneat ei peccatum moraliter impossibile ex dictis à n. 89. de Beatitudine. Unde, si eo in casu tolleretur cognitio naturalis, & substitueretur supernaturalis, daretur quidem nobilius compensativum ex dictis n. 63. de Beatudine, cum quo voluntas posset elicere actum supernaturalem suæ lineæ. Amor enim supernaturalis non minùs præexigit supernaturalem cognitionem, quàm amor beatificus præexigat cognitionem beatificam; etsi stante ea supernaturali cognitione voluntas peccaret, elicerer eundem actum, quem potuisset elicere stante cognitione naturali, quæ æquè à peccato retrahent, ac illa cognitio supernaturalis, quæ, ut libertatem non evertat, solùm potest necessitare moraliter ad actum bonum. Exinde

Fit 5. Extrema libertatis ad diversas lineas 483
pertinentia v. g. quando alterum est naturale, sive peccaminosum, alterum supernaturale, sive meritorium principij superni diversimodè unumquodque horum libertatem exigere. Ratio est, quia extremum supernaturale exigit ex parte actûs primi proximi supernaturale comprincipium, sive hoc, sive alterum ejusdem rationis; extremum verò naturale non exigit ex parte actûs primi proximi comprincipium supernaturale, sed naturale, hoc, vel illud ejusdem rationis, à quo habere posset virtutem, qua allicientiæ in oppositum resistat. Quapropter, si locò principij naturalis substituatur principium supernaturale, non id erit juxta actûs naturalis exigentiam, sed ad constituendam voluntatem liberam ad actum supernaturalem; adeóque illud principium supernatu- 485
rale ad summum erit compensativum principij naturalis in ordine ad eliciendum actum natura-

naturalem, sive peccaminosum; ex dictis n. superiori. Etenim principium supernaturale, cùm per se retrahat à peccato, non potest esse principium per se actûs peccaminosi effectivum; at potest esse illuminativum retrahens, atque à peccato avertens ex proportione malitiæ, ut ex ipsis terminis sit evidens; neque ullum inconveniens est ratione libertatis, cùm actus naturalis peccaminosus revera expellat extremum oppositum meritorium, sive naturale, sive supernaturale, cùm sit incompossibile cum illo. Exinde

484. Fit 6. Actum liberum intrinsecè continere duplicem formalitatem, alteram quidem electionis, sine qua esse nequit, & ratione cujus habet quoad denominationem resistere extremo oppositio, atque principiis ad illum allicientibus; alteram verò resistentiæ, ratione cujus potest habere non solùm eam virtutem, qua actu resistat contrariis allicientibus, sed qua resisteret etiam aliis habentibus majorem virtutem, quæ ad oppositum allicerent, sicut enim actus voluntatis habet ex essentia sua, quòd vitalis sit, quòd volitivus, quòd naturalis, aut supernaturalis sit; ita actus, qui est electio, habet essentialiter eligere, ac proinde opposito in contrarium allicienti resistere. Cæterùm, sicut actus vitalis, qui modò procedit à comprincipio perfecto ut unum, possit procedere à principio perfecto ut octo, ita electio, quæ modò resistit virtuti contrariæ ut unum, talis esse posset, quæ resistat, etsi adesset contrarium perfectum ut octo, ad eum quippe modum, quo, quando aliquis producit impulsum ut octo contra contrarium resistens ut unum, vincere quoque posset contrarium, licèt daretur cum resistentia ut sex. Hæc autè est ratio, quare actus liber, quamvis sit intrinsecè liber quoad ea, quæ essentialiter exigit electio, atque quoad ea omnia, quæ requiruntur ad actualem resistentiam, sine qua electio dari non potest, non tamen est intrinsecè exigens actualitatem omnium comprincipiorum contrariorum, quibus resisteret, si darentur. Unde quoad majorem eam vim habet virtutem resistendi quoad sufficientiam, licèt eam quandoque non habeat quoad efficaciam; proindeque actus intrinsecè liber quoad eam majorem vim, & actualem resistentiam validiori contrario vocari solet extrinsecè liber, de quo in præsenti non curamus, cùm sit quæstio de puro nomine, & explicatis terminis nota sit, atque in ea suppositione sæpe loquimur, & innuimus jam in Tractatu de Deo n. 901.

SECTIO II.

Solvuntur Opposita.

485. OBjicitur 1. Potentia libera adæquatè sumpta includit in se duas potentias, alterâ eliciendi actum, alteram omittendi, sive eliciendi oppositum; sed nulli actui est intrinsecum adæquatè, ut pendeat à potentia eliciendi oppositum; ergo nulli actui est intrinsecù adæquatè pendere à potentia libera, proindéque nullus actus liber evadet intrinsecè liber. Respondeo conc. maj. & dist. min. ut pendeat tanquam à potentia effectiva, concedo, tanquam à potentia, quam ex suis intrinsecis vincit, neg. min. & conseq. Ratio est, quia actus liber non solùm habet ex suis intrinsecis, quòd physicè producatur à suis principiis effectivis; sed etiam, quòd sit victoria comprincipiorum allicientium ad oppositum. Unde, quamvis ratione primæ formalitatis non pendeat, aut prærequirat comprincipia ad oppositum, ratione tamen secundæ formalitatis pendet, ac requirit comprincipia ad oppositum; sic motus bilancis, quatenus in tali determinato gradu est tardus, aut velox, dependet à ponderibus inæqualibus utrique oppositis, & sibi invicem renitentibus, ita etiam actus dilectionis erga Deum, & odii adversus peccatum dependet simul à bonitate unius, & & à malitia alterius.

Objic. 2. Eo ipso, quòd intelligatur, actionem oriri à voluntate, quæ hìc, & nunc 486.
potest illam producere, & non producere, intelligitur formaliter esse liberam; sed totum id intelligi potest, quin intelligatur dependentia intrinseca actûs à potentia omittendi; ergo &c. Probat. min. Dependentia intrinseca actûs à sua potentia, solùm est dependentia, ut actus à potentia producatur; sed potest intelligi, quòd illa virtus productiva actûs sit potens hìc, & nunc actum producere, & non producere, quin hoc habeat ex intrinseca exigentia actûs; ergo &c. Resp. dist. maj. oriri à voluntate eligendò, seu vincendò inclinationem ad oppositum, conc. non eligendò, aut vincendò. neg. maj. & dist. min. nego conseq. Ad probat. dist. min. dependentia actûs præcisè, quà producti, conc. actûs, quà liberè producti, sive actûs, quà liberi, neg. maj. min. & conseq. Ratio est, quia actus liber non solùm includit in suis intrinsecis formalitatem effectûs, sed etiam formalitatem eligentis, seu vincentis inclinationem ad oppositum ex fine, & motivo, quo vincit; cùm autem hæc secunda formalitas stare nequeat, quin voluntas sit instructa principiis ad utrumque, exin actus ille elici non potest, quin voluntas sit instructa principiis ad utrumque; & sanè mirum est, quòd Adversarij ita argumententur, quandoquidem voluntas non possit se liberè exercere, nisi rationabiliter, nimirum ex fine, & motivo, ratione cujus oppositæ inclinationi resistat per libitum, & electionem suam, cùm autem hæc resistentia, libitum, & electio sit ipse actus, exinde habet intrinsecum actus oppositæ inclinationi resistere, adeóque habet ad inclinationem illam subsequi.

Objic. 3. Voluntati elicienti amorem, quo 487.
amet

amet Petrum per duo instantia, potest Deus exhibere pro primo instanti concursum indifferentem ad actum illum amoris, ejusque omissionem; pro secundo verò concursum determinatum ad amorem negato omni concursu ad omissionem; sed in eo casu in secundo instanti perseveraret idem amor, qui fuit productus in primo instanti, quin esset amor liber, & necessarius; ergo actus liber non est intrinsecè liber. Confirmat. Intellectus potest conservare eundem assensum data, & oblata potestate ad dissensum illi contrarium, idemque cernitur proportionaliter in aliis causis circa effectus disparatos; ergo etiam poterit voluntas conservare in secundo instanti actum, quem cum indifferentia ad utrumque elicuit, quin in secundo instanti habeat potestatem ad oppositum.

488. Respondeo dist. maj. voluntate eliciente amorem eundè indivisibilem erga Petrũ pro secundo instanti per duo instantia, nego maj. amorem diversum pro diversitate instantium, conced. maj. & distincta minori nego consequentiam. Explico distinctionem, & solutionem: voluntas, quæ in instanti A liberè amat Petrum, si in instanti B non habeat indifferentiam, & nihilominus divinitus conservet illum amorem, non poterit per illum denominari amans liberè Petrum pro instanti B, sed in B amans liberè pro A, ad eum modum, quo Deus dicitur odiò habere Petrum pro instanti, quo erat peccator, non verò pro hoc instanti, in quo est justus. Actus enim liber, cùm sit electio, solùm potest denominare voluntatem amantem pro eo instanti, pro quo denominat eligentem absque contrario potenti ad oppositum impellere actum resistentem modò explicatò num. 484. Cùm autem pro instanti, pro quo est necessitata, non eligat, exinde nequit pro illo instanti denominari amans per illum amorem. Unde, sicut actus, qui simul est electio, aut semel est vitalis, semper manet intrinsecè electio, & intrinsecè vitalis, ita actus, qui semel est liber, semper manet liber intrinsecè. Ad confirmationem dist. eodem modo anteced. & nego consequentiam; quia, si actus opinativus requirens motiva ad oppositum, ut eliciatur, conservetur in instanti, in quo non sunt motiva ad oppositum, non denominabit illum opinantem pro hoc, sed pro illo instanti, in quo erant motiva ad oppositum, ex quo potiùs roboratur nostra sententia.

489. Objic. 4. Actus abstractivus intellectûs circa objectum contingens potest esse intrinsecè indifferens, ut sit verus, vel falsus; ergo etiam actus voluntatis potest esse intrinsecè indifferens, ut sit liber, vel necessarius. Confirmatur. Actus, qui modò elicitur à potentia indifferenti absque ullo imperio efficaci, potest postea elici à potentia per imperium efficax determinata ad ipsum, eum efficaciter imperandò; sed exinde actus, qui priùs erat liber, potest esse necessarius; ergo &c. Resp. conc. ant. & nego conseq. quia cognitio abstractiva circa objectum contingens quoad suam existentiam, seu entitatem non pendet ab eo, quòd objectum se habeat à parte rei, ut ipsa determinat; sed pendet quoad entitatem ex motivis, ex quibus assentitur, vel ex quibus dissentitur, ex quo non potest non esse abstractiva, licèt ipsi contingens sit veritas, vel falsitas, cum qua componitur. Pariter actus liber non habet ab objecto, quod amplectitur, quòd sit liber, sed à motivis, ex quibus elicitur, ratione quorum evadit electio obtemperans motivo allicienti, atque victoria motivi retrahentis, quod non minùs habet ex sua natura, quàm actus abstractivus habet ex sua natura pendere à motivis, ex quibus pendet. Quapropter, sicut actus, qui semel est abstractivus, licèt possit esse verus, vel falsus, at nunquam potest non esse abstractivus; ita actus voluntatis semel liber, licèt possit aliquando habere objectum, quòd sit, vel non sit ita bonum, ut repræsentatur; at verò ex parte suorum motivorum nunquam potest non habere impellens, & retrahens, ut detur electio, ac proinde nunquam potest non esse liber. 493

Ad confirmationem dist. maj. per imperium 490
efficax per se ad actum requisitum imperatum, nego; per accidens requisitum, conc. maj. & dist. min. nego cons. Ratio est, quia imperium efficax dupliciter potest considerari, nimirum vel per se, vel per accidens requisitum ad actum imperatum, si concurrat ut principium per se, actus ex illo procedens non erit immediatè liber, sed necessarius, cùm ex parte actûs primi non relinquat libertatem ad utrumque indifferentem; at si concurrat per accidens ad actum imperatum à suis principijs per se adæquatè causatum, vel per modum hypothesis, vel per modum eventûs, nequit impedire libertatem, quin potiùs eam ex suo modo tendendi essentialiter præsupponit, sive actus imperatus sit divinus, sive creatus, ut latiùs diximus in Tract. de Deo à n. 933.

Objic. 5. Actus amoris liber procedens à 491
comprincipijs influentibus in amorem non 494
continetur in principijs superadditis per potentiam proximam ad odium; ergo idem amor, qui modò liberè elicitur, potuit elici à voluntate non habente comprincipia ad odium, ac proinde à voluntate operante necessariò. Unde non quidem intrinsecè, sed contingenter erit liber. Confirmatur 1. Calori valde per accidens est, quòd procedat à causa potente producere calorem, & frigus, vel à sola causa potente producere calorem; ergo etiam amori valdè per accidens est, quòd procedat à voluntate potente amare, & non amare vel à voluntate potente solùm amare. Confirmatur 2. Aliqua libertas potest esse extrinseca actui juxta dicta n. 484. ergo & omnis libertas potest esse extrinseca actui.

Resp. dist. ant. non continetur directè se- 495
cundùm

cundùm id, quod requiritur ad physicè influendum in actum, conc. non continetur indirectè secundùm id, quod requiritur de dispositione proxima, ut voluntas hìc, & nunc physicè possit influere in actum, nego ant. & conf. Ratio est, quia, ut voluntas hìc, & nunc possit elicere actum, qui est electio, non satis est, quòd habeat principia physicè effectiva actûs, sed requiritur, quòd ea habeat cum dispositionibus essentialiter requisitis, ut virtus effectiva possit inelectionem prorumpere, in quam quidem non posset, nisi sequendò principia retrahentia, eáque relinquendò, quæ actu alliciunt ad oppositum, sine quo electio dari non potest, in quo stat dependentia indirecta actûs elicitivi à principijs retrahentibus, tanquam dispositionibus prærequisitis ad ipsum.

493. Ad primam Confirmationem conc. ant. & neg. conseq. Ratio est, quia calor est qualitas motiva, proindéque non electiva inter utrumque, unde non eget ad sui actualem productionem, quòd utrumque detur, ut unum eligat, & alterum relinquat; at actus amoris liber est actus vitalis, & electivus, qui, cùm nequeat esse electio, nisi unum amplectatur, & alterum relinquat; exinde eligi non potest, quin causa sit constituta ex utroque. Ad secundam confirmationem dist. ant. aliqua libertas secundùm formalitatem electionis, nego, secundùm formalitatem actualis resistentiæ, conc. ant. & nego conseq. Ratio est, quia, si omnis libertas esset extrinseca actui, actus non esset electio, quæ talis esse nequit, nisi ex suis intrinsecis electio sit, sicut nequit esse vitalis, nisi ex intrinsecis suis vitalis sit, ut constat à n. 473. Unde ista formalitas nunquam potest esse extrinseca actui; sed intrinseca. Insuper, cùm hæc facultas electionis dari non possit, quin detur aliqua resistentia quoad efficaciam, exinde hujusmodi resistentia nequit esse actui extrinseca. Cæterùm, cùm possit habere virtutem quoad sufficientiam ad resistendum non solùm principio, cui actu resistit, sed etiam validiori, si superveniat; exinde aliqua resistentia quoad efficaciam potest esse extrinseca actui libero, ut diximus à n. 484.

494. Objic. 6. Si libertas esset actui intrinseca, posset dari actus peccaminosus essentialiter inevitabilis absque auxilio gratiæ intrinsecè supernaturali, proindéque connexus cum ente supernaturali; atqui actus peccaminosus utpote intrinsecè naturalis, nequit connecti ente supernaturali; ergo &c. Prob. maj. Peccatum infidelitatis nequit evitari, nisi per actum fidei pendentem ab auxilio gratiæ intrinsecè supernaturali, neque potest talis actus esse peccaminosus, quin sit liber; ergo, si esset intrinsecè liber, esset essentialiter inevitabilis absque auxilio gratiæ intrinsecè supernaturali, proindéque connexus cum ente supernaturali. Resp. nego maj. ad probat. dist. ant. nequit evitari nisi per actum fidei victoriâ salutari, conc. non salutari, neg. ant. & conf.

Ratio est, quia peccatum infidelitatis evitari 495.
potest per actum naturalem, quo homo naturaliter assentiretur rebus revelatis; homo enim non solùm potest in his assentiri per actum fidei supernaturalem, sed etiam per actum naturalem, ut patet in hæreticis actu naturali credentibus Trinitatis mysterium; quapropter in eo casu actus peccaminosus infidelitatis ex intrinsecis suis solùm requirit principia per se necessaria ad ipsius effectionem, & motiva in contrarium allicientia, quibus resistat, sive talia motiva pertineant ad lineam suam, atque ad naturalem suam exigentiam, sive sint superna, & compensativa lineæ suæ, atque excedentia suam exigentiam, & constituentia voluntatem non solùm potentem evitare peccatum, sed etiam potentem evitare illud per victoriam salutarem. Unde actus ille peccaminosus nequaquam esset supernaturalis, neque dici potest supernaturalis extrinsecè, cùm hæc esset implicantia in terminis, quandoquidem supernaturalitas, non minùs, quàm vitalitas est actui intrinseca, ut constat à n. 386. de virtute pœnitentiæ.

Objic. 7. Quæ obstant existentiæ alicujus 496.
actus, non juvant ad illius existentiam, proindéque talia manent ut actus meliùs, & faciliùs sine illis, quàm cum illis existat; atqui principia retrahentia obstant resistentiæ actus liberi; ergo actus liber meliùs existit; sine illis, quàm cum illis, ac proinde non erit intrinsecè liber. Confirmatur. Actus charitatis, viæ, & patriæ sunt ejusdem speciei, ac proinde actus ille, qui in via elicitur liberè, potest in patria elici necessariò; ergo &c. Resp. dist. maj. quæ obstant directè, & indirectè, conc. solùm indirectè, nego maj. & dist. min. nego conseq. Ratio est, quia principia retrahentia, ne detur hæc electio hujus extremi ex intrinsecis suis victrix, licèt non juvent directè ad electionis existentiam victricis, juvant indirectè, tanquam conditiones essentialiter prærequisitæ ex dictis à num. 492. proindeque electio, licèt non pendeat ab illis tanquam à conditione directa, pendet tamen tanquam à conditione indirecta, & necessariò prærequisita. Quod plurimis exemplis explanavi. Ingratidudo enim non potest existere, nisi existente beneficio, quod tamen ex se non movet ad ingratidudinem; sed ab illa retrahit. Pariter Martyres non extitissent, nisi extitissent Tyranni, quorum tamen conatus directè, & principaliter erat, ne illi essent Martyres; sed Idololatræ: actus pœnitentiæ existere nequit, quin existeret peccatum, curatio, quin existeret ægridudo, & sic de millenis aliis; quin peccatum exigat pœnitentiam destructivam illius, aut ægridudo curationem expellentem ægridudinem; sic etiam contingentia ad non existendum juvat creaturam, ut existat, vide n. 500.

Ad confirmationem nego antecedens; a- 497.
ctus enim charitatis viæ pendet à cognitione

ne abstractiva, patriæ verò à visione intuitiva, ac proinde, licèt respiciant idem objectũ, habent tamen modum tendendi notabiliter diversum, quod sufficit ad distinguendum specificè actum; non minùs ac apprehensio, judi ium, discursus circa idem objectum materiale, & formale, sunt actus specificè distincti; ex quo patet aliud discrimen inter habitum charitatis, & habitũ fidei; nam bonitas divina, quam pro objecto formali respicit charitas, eadem est, sive attacta in via, sive in patria; ideoque actus charitatis viæ manet in patria, licèt in actu non maneat idem modus tendendi in suum objectum formale; at objectum formale habitûs fidei est Deus revelans, objectum verò volitionis est veritas; quia non quidem in revelatione, sed in sua specie apparens, proindeque sunt objecta formalia solùm ratione diversa, atque sufficientia ad verificandos diversos habitus, quæ est ratio D. Thomæ quæst. 14. de veritate art. 8. ad 3. dicentis: veritas prima est objectum visionis patriæ, & in sua specie apparens; fidei autem ut non apparens; unde, etsi idem re sit utriusque actus objectum; non tamen est idem ratione, ut sic formaliter differens objectum diversam speciem actûs facit. Videatur Esparza lib. 3. de actib. hum. quæst. 4.

498. Objic. 8. Si posset poni à parte rei actus intrinsecè liber, sequeretur, quòd talis actus deesset, eo ipso, quòd deesse nequit; sed hoc implicat; ergo &c. Min. patet, quia quicquid concipi potest magis chymæricum, quàm concipere hanc esse bonam consequentiam, non potest deesse; ergo deerit? Major probat. Si actus sit essentialiter liber, requisitum essentiale, ut sit, est posse deesse; ergo, si non potest deesse, deficit requisitum essentiale, ut sit; atqui actus deesset, si deficit illi requisitum essentiale, ut sit; ergo, si non potest deesse, eo ipso deesset. Argumentum illud plures aliquando irriserunt, quia paralogismus est; fateor paralogismum esse, verùm paralogismi non solùm sunt ridendi, sed etiam solvendi, imò non sunt ridendi, si non sunt solvendi.

499. Resp. dist. maj. actus deesset eo ipso, quòd deesse non posset per impotentiam deficiendi veram, neg. chymæricam, conc. maj. & dist. min. est impossibile, quòd actus desit eo ipso, quando deesse non posset in suppositione vera, conc. in suppositione chymerica, neg. minorem & consequentiam. Ad probationem conc maj. & dist. min. deficit requisitum in suppositione vera, conc. in suppositione chymærica, nego min. & consequentiam. Ratio est, quia ex suppositione chymærica sequitur chymæra, sic, si supponatur actus esse liber, & non esse liber, sequeretur, deficere actum liberum, quando non deficit actus liber; de ratione ergo actûs liberi est, posse deesse, unde suppositio illa, quòd actus liber non possit deficere, est chymærica, ac proinde, quid mirum, quòd ex illa subsequatur chymæra.

Cæterùm, ut totam hujus paralogismi vim intùs, & in ente percipiamus, scito, illum non solùm militare contra actum essentialiter liberum, sed etiam contra contingentiam essentialem cujuscunque creaturæ; pro quo nota, impossibilitatem, ut res deficiat, aliam esse veram, & realem, hujusmodi est impossibilitas, ut Deus deficiat; aliam verò esse purè apparentem, fictam, & chymæricam, sicuti est impossibilitas absoluta, ut creaturæ essentialiter contingentes deficiant. Nunc, si supponas, non posse deficere Petrum, cùm suppono, hoc sit contra essentiam Petri, qui utpote creatura est essentialiter contingens, & simpliciter defectibilis; ex illa rectè inferrentur duo contradictoria, nempe Petrum esse defectibilem, & non esse defectibilem, ac proinde inferretur, Petrum utpote essentialiter contingentem deficere ex eo, quòd non posset deficere. Pariter ergo in nostro casu, cùm actus liber sit essentialiter contingens, si supponatur essentialiter indefectibilis, supponitur liber sine essentia actûs liberi, & cùm quævis res deficiat deficiente ejus essentia, optimè inferretur, actum liberum deficere ex suppositione, quòd essentialiter posset deficere. Cæterùm, cùm suppositio sit chymærica, & ficta, nihil mirum, quòd ex illa sequantur plures propositiones chymæricæ, contradictoriæ, & fictæ.

Quamobrem actus liber ex natura, & essentia sua habet, quòd sit electio determinativa voluntatis cum victoria comprincipiorum, quæ voluntatem constituebant indifferentem, atque alliciebant ad oppositum libertatis extremum, quæ quidem electio victrix nequit ullo modo denominare voluntatem, nisi voluntatem indifferentem, quam determinat, licèt posset esse magis, vel minus intensa. Unde, si contingere posset, quòd poneretur in voluntate non constitutra indifferenter, perinde esset; acsi poneretur in lapide, vel si volitio necessaria poneretur in voluntate, quæ ab ipsa produceretur. Pariter, si contingere posset, quòd esset adeò remissa, ut non posset vincere comprincipia vehementer inclinantia ad oppositum, voluntas cum illa vehementia ad oppositum constitutra, non poset eam tenuem volitionem liberam elicere, ideóque casu, quo liberè vellet volitionem, aliam eliceret magis vehementem. Si autem esset tam vehemens, ut non solùm posset vincere comprincipia, quæ modò ad oppositum alliciunt; sed etiam alia, quæ magis allicerent, adhuc posset à voluntate produci, eamque volentem denominare, licèt voluntas acquireret majorem illam vehementiam in oppositum, juxta dicta num. 484

DISPU-

DISPUTATIO XIII.

AN DARI POSSIT LIBERTAS IN ACTU SECUNDO ABSQUE LIBERTATIS ACTU, ET AMISSIONE?

502. INquirimus in præsenti, utrum voluntas possit se liberè exercere in actu secundo, quin ullum libertatis actum, aut actionem producat, quod idem est, ac quærere, an dari queat pura omissio libera? Rem explico; quando homo nequit liberè scribere, cessat scriptio externa per puram omissionem scriptionis externæ, quin interveniat ullus externus actus. Quærimus ergo, quando voluntas expedita est cum libertate proxima ad amandum, ac proinde instructa motivis allicientibus, & retrahentibus ab amore, possit se liberè exercere intrinsecè purè omittendô amorem? an autem requiratur necessariò (ut voluntas se liberè exerceat) actus positivus incompossibilis cum amore, qui omittitur, sive hoc sit directè volendô exercitium amoris, sive aliter; ita, ut voluntas libera nequeat exercere libertatis dominium, nisi per actus positivos? Prima sententia docet, possibilem esse puram omissionem liberam, ita plures, & quidem gravissimi Auctores, quos citat Isqierdo tomo 2. de Deo Tractatu X. disputat. 30. q. 6. tit. 7. Secunda sententia negat, ita Card. de Lugo, Sfortia, Ribadeneira, Esparza, Quiros, Herrera, aijque quàm plurimi.

SECTIO I.

Resolvitur Controversia.

503. ASsero cum secunda sententia. Pura omissio libera repugnat. Probat. 1. Exercitium liberum potentiæ se liberè exercentis debet necessariò respicere motivum aliquod, vel aliquem finem; sed pura omissio nequit habere finem, aut motivum; ergo pura omissio nequit esse liberum exercitium principij per se liberè exercentis. Conseq. tenet, si præmissæ probentur. Probat. maj. Agens rationale nequit se liberè determinare, & exercere, nisi ratione ducatur; atqui ratione duci, nihil est aliud, quàm aliquo fine moveri, sive quòd exercitium liberum principii se liberè exercentis respiciat motivum aliquod, vel aliquem finem; ergo &c. Probat. 2. Agens liberum, & morale, utpote imperandô se discernens à brutis, nequit se liberè exercere, quin possit rationem reddere de sua operatione; hoc autem est exercitium liberum respicere finem, aut motivum. Probat. 3. Principium liberum ut liberum, constituitur per cognitionem, quæ ex uno motivo allicitur, & cognitionem, quæ ex alio motivo retrahitur ab operatione ad opinionem; ergo exercitium liberum, sive fugæ, sive amplexionis respicit motivum.

Probat. min. primi syllogismi. Pura omissio libera nihil est (ut verbis Adversarii utar) sed quod nihil est, nequit respicere finem, aut motivum; ergo. Probat. min. Quod nihil est per se, nequit posse respicere finem, aut motivum, cùm per se nihil non sit effectus, aut expressio rationalis appetentis; nequit enim respicere motivum per alium actum ipsius nihili socium; aliter voluntas non purè omitteret, cùm jam eliceret illum actum ad omittendum aliud extremum ex motivo; ergo pura omissio libera nullum potest habere finem, aut motivum. Confirm. 1. Exercitium liberum, medio quo agens reale respicit suum finem, est exercitium, medio quo sequitur ductum motivi allicientis, & resistit retrahenti; sed pura omissio, cùm nihil sit, nequit resistere retrahenti; ergo. Confirmatur 2. Agens resistens alicui motivo aliquid ponit ad resistendum, quod non ponebat, quando non resistebat illi motivo; sed purè omittere non est aliquid ponere; ergo &c. 504.

Respondebis primò, puram omissionem liberam moraliter æquivalenter, & interpretativè esse aliqualem amorem erga motivum illud, ratione cujus actus omittitur. Contrà tamen 1. Amor motivi illius est quid positivum, pura autem carentia, cùm nihil sit, est contradictorium actûs positivi; atqui contradictorium actûs positivi nequit esse moraliter æquivalens, & interpretativè amor; ergo &c. conseq. tenet Major est certa, minor probatur. quia ex eo, quòd lux sit contradictorium tenebrarum, lux nequit esse moraliter æquivalenter, & interpretativè tenebræ, nec tenebræ possunt esse moraliter, æquivalenter, aut interpretativè lux. Contrà 2. Quod est alterum interpretativè, est aliquid supra id, quod nihil est; sed pura carentia non est aliquid supra id, quod nihil est; ergo &c. Contrà 3. Quia imperceptibile est, quomodo purum nihil sit interpretativè aliquid positivum, cùm reverâ omitere, non sit aliquod agere; neque dicas, esse agere interpretativè: nam hoc est imperceptibile; quia omittere, & agere, opponuntur contradictoriè, & nulla res potest esse æquivalenter suum contradictorium. Contrà 4. Quia imperceptibile apparet, quomodo nihil agere, sit æquivalenter resistere motivo retrahendi, et uniri allicienti; sin autem: explicent Adversarij, quomodo id fieri possit. 505.

Respondebis 2. id facilè percipi posse; quia puram omissionem esse nihil, non est idem esse, quod chymæra, sed dicit nihil contrapositivè ad actus positivos; cùm autem sumi posset contrapositivè ad chymæram, non est adeò purum nihil, ut non sit aliquid 506.

diminutum augens numerum realiter suo modulo existens, & capax denominari, & moveri à fine. Contrà tamen 1. Quia tam inperceptibile est, quòd pura omissio sit aliquid contradistinctum à chymæra augens numerum realiter, & suô modulô existens, quin sit ens positivum, quàm sit imperceptibile, quòd sit moraliter, & æquivalenter ens positivum; sin autem, rogo, cur non sit ens positivum illud, cui reverâ tot, & tanta prædicata conveniunt? Quid ampliùs requiritur, ut ut aliquod ens sit positivum? Ego sanè meam tarditatem fateor, nunquam enim intelligere potui, quomodo non sit ens positivum, quod habet actu prædicata reverâ differentia à chymæra, quod actu auget numerum realiter, quod actu revera suô modulô existit, neque hucusque explicare potuerunt Adversarij, quomodo ens positivum non sit; ergo hæc solutio potiùs implicat, quàm explicat differentiam.

507. Contrà 2. Purum nihil non potest reverâ produci à positivo principio, neque reverâ producere; ergo neque potest reverâ pendere à positivo principio, à positiva inclinatione, à positivo motivo; atqui, ut pura omissio libera respiciat finem, & motivum, debet pendere ab his omnibus; ergo impotens omnino est respicere finem, & motivum. Contrà 3. Si pura omissio esset capax denominari, & moveri à fine, induceretur ab agente vitali, ut vitalis est; esset enim exercitium agentis rationalis rationaliter operantis; ac proinde præcontineretur in agente vitali, ut vitali, atque ita esset aliqualis vitæ modus; atqui in ipsis terminis implicat, quòd purum nihil sit aliqualis vitæ modus; ergo &c. Contrà 4. Quia, ut pura omissio percipiatur capax denominari, & moveri à fine, assignari debet via, qua id fieri possit, quod Adversarij non præstant; ergo &c.

508. Respondebis 3. dependentiam puræ omissionis à motivo, consistere in modo positivo superaddito, quo omissio alligatur ad cognitionem hujus motivi præ alio. Contrà tamen 1. Modus inhærere debet rei, cujus est modus, proindeque modus ille positivus inhæreret puræ omissioni; sive, quod idem est, in illa pura omissione sustentaretur; atqui modum positivum sustentari in pura omissione, sive in puro nihilo, est prorsus chymæricum, & inauditum; ergo ratione talis modi alligantis omissionem ad motivum, nequit consistere in dependentia puræ omissionis à motivo. Contrà 2. Ex hac responsione fieret, illam omissionem non esse puram; sed reverâ esse ens positivum, cùm reverâ sustentare posset ens positivum, quod ipsi inhæret; ergo ex hac responsione fit, repugnare puram omissionem liberam.

509. Contrà 3. Et explicatur ulteriùs præcedens ratio; illa omissio haberet prædicata sufficientia ad sustendandum verè, & realiter ens positivum; ergo haberet prædicata sufficientia ad constituendum verè, & realiter ens positivum; aliter enim eodem jure dici possent subjecta omnia inhæsionis esse purum nihil, quantumvis in eis formæ positivæ recipiantur; quid absurdius? Contrà 4. Pura omissio nequit proquci modô positivô; ergo neque conservari modô positivô. Contrà 5. Nullum potest assignari agens, à quo pura omissio accipiat esse adeò magnum, & robustum, ut valeat sustentare ens positivum; ergo talis omissio, talisque modus ejus impossibilis est. Contrà 6. Quia, si voluntas ad omittendum deberet producere modum illum, jam non posset purè omittere, neque daretur dura omissio libera; ergo ex ipsa Adversariorum responsione fit, repugnare omnino puram omissionem liberam.

Respondebis 4. dependentiâ puræ omissionis liberæ à motivo stare in eo, quòd pura omissio connectatur cum notitia præcedente, retrahente, & alliciente ad actum. Contrà tamen 1. Si illa omissio pura connecteretur cum præcedente notitia retrahente, & alliciente ad actum, non esset contradictoria illius actus; ergo actus non deficeret præcisè per talem omissionem; ac proinde posset omitti actus, quin actus deficeret, quod chymæricum prorsus est; consequentia tenet; quia, si illa omissio non esset contradictoria actûs, non esset, cur non possit componi cum actu. Probat. anteced. Si illa omissio esset contradictoria actûs, daretur, quotiescunque non daretur actus; hæc enim est natura contradictoriorum, ut deficiente uno, alterum detur; atqui ea omissio non daretur, quotiescunque non daretur actus; ergo &c. Probat. min. Ab æterno non dabatur actus liber; atqui ab æterno non dabatur ea carentia; cùm ab æterno non præcesserit notitia retrahens, & alliciens ad actum, cum qua notitia præcedenti connectitur, ut ajunt, illa carentia; ergo ea omissio non daretur, quotiescunque non daretur actus.

Contrà 2. Illa pura omissio non potest esse prior notitia retrahente, & alliciente ad actum; aliter quidem everteret libertatem; cùm esset antecedens, & exclusiva actûs; proindeque, ut ajunt Adversarij, esset per se subsequens illam notitiam allicientem, & retrahentem; ergo totum illius esse, prout à chymæra distinctum, necessariò inciperet in tempore; ergo esset ens positivum. Confirmatur. Si ab æterno non producitur ens positivum, totum non esse ipsius daretur ab æterno apud ipsos carentiarios; ergo exclusio illius entis negativi non producti ab æterno, quæ incipiat esse in tempore, non potest esse quid negativum, sed positivum. Contrà 3. Ens, cujus totum esse dependet ab inductione entis positivi, positivum est, ut patet inductione; atqui ea omissio in responsione assignata sic se haberet; ergo esset ens positivum, proindeque

proindeque juxta illius responsionem pura omissio libera implicat.

512. Respondebis 5. dependentiam puræ omissionis à suo motivo stare in præcisa coëxistentia carentiæ actûs cum principiis ad actum coëxistentibus. Contrà tamen 1. Nulla est carentia distincta ab ente positivo augens numerum rerum, ut ex Philosophia suppono; ergo motivum puræ omissionis nequit stare in coëxistentia talis carentiæ cum comprincipiis libertatis ad utrumque indifferentis. Contrà 2. Licèt Petrus liberè eliciat actum charitatis, & misericordiæ illique actus simul coëxistant pro libertate Petri; non ideo habet Petrus in actu charitatis motivum misericordiæ, nec in actu misericordiæ motivum charitatis; ergo, licèt carentia amoris coëxistat cum comprincipiis voluntatis se liberè determinantis, non ideo habebit voluntas in illa carentia motivum voluntatis se liberè determinantis. Contrà 3. Licèt Petrus, & Paulus simul coëxistant, & unusquisque se determinet liberè ad actum suum, actus Petri non habet pro motivo motivum Pauli; ergo coëxistentia omnino aliena est à motivo; aliter actus Petri coëxistens Petro volenti haberet idem motivum, quod habet Petrus nolens.

513. Respondebis 6. Petrum non coëxistere pro libito Pauli, neque Paulum pro libito Petri; carentiam verò amoris existere pro libito voluntatis, quod satis est, ut habeat motivum ratione illius coëxistentiæ. Contrà tamen 1. Ex hac responsione fit, illam carentiam non esse pro libito voluntatis; ergo responsio nulla. Probat. anteced. Præcisa coëxistentia inter duo libera non sufficit, ut unum sit pro libito alterius; ut patet ex ipsis terminis, & fatentur Adversarij in exemplo Petri, & Pauli adducto num. superiori; atqui pura carentia, cùm non sit producta à voluntate, neque sit effectus voluntatis, præcisè habet coëxistere cum voluntate; ergo &c. Contrà 2. Pura illa carentia non est liberè inducta à voluntate, sive pro libito voluntatis, quandoquidem voluntas nihil ponit in actu secundo, quod non existat jam in actu primo, in quo neque est, neque intelligitur libitum voluntatis; ergo tunc pro libito non dicitur pura omissio esse libitum voluntatis.

514. Contrà 3. Et explicatur magis præcedens ratio: induci aliquid liberè à voluntate, est poni pro libito voluntatis; proindeque, quando nihil ponitur, non est, quòd inducatur pro libito voluntatis, neque exercetur voluntatis libitum; atqui purè omittere, non est aliquid ponere; ergo non est induci pro libito voluntatis. Quamobrem in hac responsione palàm continetur vitiosus circulus; etenim, quando intendimus, quòd pura omissio, cùm non sit affectus voluntatis, neque aliquid productum, non potest esse libitum voluntatis, nihil aliud respondent, nisi esse libitum voluntatis; quia est à voluntate liberè inducta, in quo vitiosus circulus continetur. Declaratur magis; si quæramus, cur pura omissio sit libitum voluntatis? Quid respondent? nimirum esse; quia liberè inducitur à voluntate. Si autem quæramus, cur pura omisio sit libitum voluntatis? Quid respondent? induci nimirum; quia ponitur pro libito voluntatis; ergo hæc responsio nihil continet præter circulum vitiosum.

515. Contrà 4. Libitum voluntatis creaturæ tunc datur, quando voluntas ex actu primo transit ad secundum realiter à primo distinctum; atqui voluntas non ita transit de actu primo ad secundum purè omittendô, sive per purum nihil; ergo pura omissio non est libitum voluntatis. Probat. min. omnia comprincipia indifferentia constitutiva libertatis jam erant in actu primo. Rursus voluntas non producit puram omissionem; hæc enim apud Adversarios improducibilis est; cùm sit purum nihil; ergo non ponit voluntas in actu secundo aliquid, quod non præhabuerat jam in actu primo; proindeque non transit de actu primo ad secundum; neque de non libito ad libitum voluntatis. Contrà 5. Quæro, cur voluntas potens pro libito suo ponere amorem, pro libito suo non ponat illum? Sanè nulla alia reddi potest responsio, nisi, quòd voluntas, licèt sit libera ad amorem, non ponit illum, quia non vult; ergo omissio amoris solùm potest esse inducta pro libito voluntatis, quatenus voluntas libera non vult amare; ergo libitum voluntatis non stat in carentia, sed in actu voluntatis inducente talem carentiam.

516. Probat. 2. conclusio. Si possit dari pura omissio libera; posset quoque dari pura omissio peccaminosa, ut ferè omnes Adversarij fatentur; sed pura omissio peccaminosa repugnat; ergo & pura omissio libera. Probat. min. ex S. August. lib. de duab. Animabus cap. 11. de Civitate Dei cap. 13. lib. 3. de lib. arbit. cap. 1. de natura, & gratia, capit. 64. & 67. lib. 2. de libro arbitrio cap. 9. & 20. ubi constanter docet, non posse dari peccatum sine actu, & motu voluntatis; ergo non potest dari pura omissio peccaminosa. Confirmat. 1 ex Bernardo de gratia, & libero arbitrio docente: nunquam posse peccari, si voluntas nihil omnino velit; tum etiam ex Anselmo de Conciliis, ubi dicit: peccatum essentialiter esse aliquid velle; ergo &c. Confirmat. 2. ex D. Thoma 1. 2. q. 71 art. 5. dicente: si verò in peccato omissionis intelligantur etiam causa, vel occasiones omittendi; sic necesse est in peccato omissionis aliquem actum esse, non enim est peccatum omissionis, nisi cum aliquis prætermittitur, quod potest facere, & non facere. Quòd autem aliquis declinet ad faciendum illud, quod potest facere, & non facere, non est, nisi ex aliqua causa, vel occasione conjuncta cum præcedente, etsi quidem causa illa non sit in potestate hominis, omissio non habet rationem peccati, sicut, cum aliquis

quis propter infirmitatem prætermittat ad Ecclesiam ire; si verò causa, vel occasio omittendi subjaceat voluntati, omissio habet rationem peccati, & tunc semper oportet, quòd ista causa, in quantum est voluntaria, habeat aliquem actum, ad minùs interiorem voluntatis, qui quidem actus quandóque directè fertur in ipsam omissionem, puta, cùm aliquis vult non ire ad Ecclesiam, evitans laborem, & tunc talis actus per se pertinet ad omissionem. Voluntas enim cujuscunque peccati per se pertinet ad peccatum illud, eò quòd voluntarium est de ratione peccati; ergo omissio peccaminosa ex D. Thoma non datur absque positivo voluntatis actu.

517. Confirmatur ratione. Repugnat peccatum, cujus esse non possit remorsus conscientiæ, & vitium in habitu malo relictum, ut exterminis, & experientia patet; atqui de pura omissione nequit haberi remorsus, neque vitium valet pululare; ergo &c. Probat. min. quoad primam partem; remorsus nascitur ex specie memorativa ab ipso naturaliter relicta; atqui pura omisio utpote nihil, relinquere nequit speciem sui memorativam; ergo &c. Probat. quoad secundam partem; vitium est habitus malus inclinans in effectus malos similes his, à quibus fuit productus; sed pura omissio, cùm nihil sit, nequit producere habitum, neque ille habitus posset inclinare in effectus malos, cùm non detur inclinatio positiva ad efficiendum nihil; ergo &c. Confirmatur. Habitus producitur ab actibus, & inclinat in similes actus; sed pura omissio, cùm nihil sit, nequit producere aliquid, neque potest produci; ergo non potest relinquere habitum.

518. Probat. 3. conclusio. Libertas in suo conceptu essentiali dicit inclinationem ad opposita, quibus simul satisfacere nequit: constituitur enim per cognitionem allicientem, & retrahentem; adeóque per propositiones motivorum; ergo voluntas simul nequit amplecti; nam alterum allicit media simplici complacentia; alterum verò retrahit mediâ displicentiâ; ergo repugnat, quòd voluntas se liberè exerceat, quin eo ipso se accomodet alicui inclinationi, & alteri non resistat, eamque superet, & vincat. Modò sic: atqui resistere, superare, vincere important in resistente, superante, & vincente conatum actionis in oppositum; aliter enim in resistibili, superabili, & vincibili resistentia, & victoria inexplicabilis est; ergo &c. Confirmatur 1. Implicat, quòd ex parte actûs primi dentur inclinationes repugnantes, & quòd voluntas nihil omnino agens, alteri obediat, & resistat alteri; atqui, si daretur pura omissio libera, voluntas nihil omnino agens alteri inclinationi obediret; alteri verò resisteret, eámque vinceret; ergo &c.

519. Confirmatur 2. Quævis potentia juxta suam inclinationem immanenter, & moderatè operans suô exercitiô se perficit, se corroborat ad faciliùs efficiendum simile exercitium; sic aqua frigida faciliùs producit frigiditatem, quam aqua non frigida; ergo voluntas, quæ est potentia perfectior, quando pro libito suo se exercet, perficit, & roborat se ad facilius ita exercendum; atqui pura omissio, cùm sit nihil, nequit perficere, & corroborare voluntatem; ergo &c. Confirmatur 3. Voluntas nequit se actu exercere per nihil; ergo nec effectus poterit se exercere per nihil. Confirmatur 4. In eo distinguitur voluntas necessitata à voluntate liberè operante, quòd voluntas necessitata impediri possit à suo exercitio; ac proinde possit determinari, quin aliquid operetur, etli omittat. Voluntas verò liberè operans non determinatur à suo exercitio, sed ex inclinatione ad operationem alliciente operatur; ergo non purè omittit.

Probat. conclusio 4. Libertas voluntatis essentialiter est disjunctiva potestas, & vaga ad actus oppositos; ergo non est possibilis pura omissio libera. Probat. anteced. Si voluntas libera non esset potestas disjunctiva, & vaga ad actus oppositos, voluntas non haberet pro fine exercitij sui liberi motivum illud, ratione cujus relinquit motivum oppositum; sed hoc omnino falsum est, ut experientiâ patet; ergo &c. Probat. mi. Nullus finis obtineri potest liberè absque electione, & executione mediorum; atqui, si voluntas libera non esset potestas disjunctiva, & vaga ad actus oppositis, liberè possit obtineri finis, absque electione, & executione mediorum; quandoquidem pura omissio, cùm sit nihil, non est executio, neque electio; ergo &c. Confirmatur 1. Finis se habet in eligibilibus, sicut se habent principia in demonstrabilibus; ergo, sicut intellectus constituitur potens ad conclusionem demonstrativam per evidentem cognitionem principiorum; ita voluntas constituitur potens ad electionem per intentionem finis efficacem; ergo ad quodcunque extremum se vertat liberè voluntas, vertit se per illius intensionem, sive complexiva sit, sive aversiva; sed ex eo voluntas libera est potentia disjunctiva, & vaga ad actus oppositos; ergo &c. 520

Confirmatur 2. Omnis determinatio libera utpote electio, & actio ex fine, vel est, vel secum affert intentionem finis; aliter neque esset electio, neque esset ex fine; ergo libertas ad eligendum est libertas ad hunc, vel illum actum, quo obtineat finem; atqui pura omissio, cùm sit nihil, non potest esse electio, aut actus, quo finis obtineatur; ergo potentia libera nequit constitui ut libera per potestatem ad purè omittendum, sed per potestatem disjunctivam, vel vagam ad actus oppositos. Confirmatur 3. ab aliis ratione, in qua plurimùm fidunt, ego autem, quamvis non judicem eam omnino firmam, tamen, quia 523

quia alicui fortaſsè placuit, ideo eam propono, atque ad hanc formam reduco: etenim in moribus primò primis ideò non datur libertas, licèt cognitio voluntatis allicientis ſit valde tenuis; quia voluntas ſolùm poteſt ſe exercere per actum, ac proinde, eo quòd tunc deſint requiſita ad unum, voluntas neceſſariò ſe exercet ad alterum; atqui, ſi voluntas poſſet omittere, hæc ratio nulla eſſet; ergo &c. Probat. min. Licèt deeſſent requiſita ad alterum actum, non ideo eſſet voluntas neceſſitata ad actum eliciendum, cùm poſſet utrumque actum omittere; ergo, ſi voluntas poſſet purè omittere, ea ratio aſſignata nulla eſſet.

SECTIO II.

Solvuntur Oppoſita.

512. OBjicitur 1. Ut conſtat apud omnes Philoſophos, & Theologos, non ſolùm datur libertas contrarietatis, ſed ſolùm contradictionis; ergo non ſolùm datur in voluntate libertas ad actus oppoſitos, ſed etiam ad actum, vel puram omiſſionem actûs. Confirmatur 1. Poteſt Deus ſuſpendere concurſum ad omnem actum poſitivum oppoſitum amori, ſimulque præcipere amorem, quin ſimul voluntas eſſet neceſſitata ad amorem; bonitas ſiquidē finita non neceſſitat ad amorem; ergo voluntas tunc liberè poſſet omittere amorem. Confirmatur 2. Ut voluntas poſſit liberè omittere amorem, non requiritur, quòd poſſit elicere odium, aut nolitionem amoris; ergo poteſt purè omittere, quatenus præcisè poteſt elicere amorem, vel puram amoris omiſſionem. Probat. anteced. Ut voluntas poſsit liberè omittere amorem, ſufficit motivum præcisè retrahens ab amore, quod non ſufficit ad odium objecti, minùs quippe requiritur ad retrahendum ab amore objecti, quàm ad proſequendum odiò objectum. Denique ad liberè amandum non requiritur omiſſio amoris, ſed bonitas objecti; atqui abſque cognitione amoris non poteſt voluntas elicere volitionem amoris; cùm nihil volitum, quin præcognitum; ergo, ut voluntas poſſit liberè omittere amorem, non requiritur poteſtas ad odium, vel ad nolitionem amoris.

513. Reſpondeo conced. anteced. & nego conſeq. quia libertas contradictionis non debet eſſe realiter diſtincta à libertate contrarietatis, ſed ſolùm formaliter; eadem enim libertas prout concipitur in ordine ad extrema contrariè oppoſita v. g. ad amorem, vel odium, dicitur libertas contrarietatis; ſed ſolùm formaliter, & prout concipitur in ordine ad amandum, vel non amandum, dicitur libertas contradictionis: quæ ſatis ſunt ad iſtam Philoſophorum & Theologorū diviſionem. 2. quia ad libertatem contrarietatis requiritur libertas ad extrema contraria oppoſita v. g. ad amorem, vel odium; ad libertatem autem contradictionis non requiritur libertas ad extrema contrariè oppoſita, ſed ſufficit libertas ad amorem, vel nolitionem amoris; ad eum quippe modum, quo quandoque dicimus, nolo Petrum amare, neque odiò habere: tunc enim jam eſt vèrum, quòd voluntas poteſt ponere, vel non ponere amorem, ſive quòd voluntatis poteſt dari amor, vel non amor, qui quidem tunc amor non ſit purum nihil, ſed arguatur ſemper ex aliquo poſitivo, quod liberè inducitur. Unde ad conſtitutivum libertatis, contrarietatis, & contradictionis fruſtra exigitur pura omiſſio.

Ad primam confirmationem nego anteced. 524.
hic enim agendi modus eſt purè petitio principii, ut per ſe eſt evidens, tunc enim neceſſitaretur voluntas, licèt non à finita bonitate, ſaltem ex eo, quòd non haberet comprincipia ad oppoſitum, quibus poſſet pro libito ſuo ex fine, & motivo rationabiliter operari, ut conſtat à n. 503. Ad ſecundam confirmationem nego anteced. ad probationem diſt. maj. non requiritur determinata poteſtas ad odium, vel ad nolitionem amoris, conc. indeterminatè, neg. maj. & conc. min. & nego conſequentiam. Ratio eſt, quia, quando quis liberè amat, requiritur, quòd ſit expeditus, & ponat amorem tanquam agens rationale, agendò nimirum ex fine, & motivo. Inſuper, ſi quis poneret amorem, quando eſt ſolùm expeditus ad amorem, vel ad odium liberè cedens inclinationi ad amorem, & liberè reſiſtens inclinationi ad odium, jam operatur tanquam agens rationale ex fine, & motivo. Pariter, ſi quis ponat amorem ex uno motivo, aut nolit illum ponere ex alio per nolitionem, aut volitionem liberè ſe, vel rationabiliter exercebit; ſi autem non ita ſe haberet, non poſſet operari tanquam agens rationale ex fine & motivo, ac proinde non poſſet operari liberè. Quare, licèt non requireretur determinatè poteſtas proxima ad odium, neque requiratur determinatè poteſtas proxima ad nolitionem amoris, ut aliquis liberè eliciat amorem, requiritur eſſentialiter indererminatè unum è duobus.

Objicitur 2. Poteſtas immediata ad omit- 525.
tendum, eſt poteſtas immediata ad purè omittendum, ſi poteſtas ſit libera; atqui Petrus conſtitutus cum poteſtate proxima ad amorem, & odium, habet poteſtatem, quidem liberam ad purè omittendum amorem; ergo habet poteſtatem liberam ad purè omittendum amorem; conſequentia tenet, major eſt certa; quia poteſtas immediatè libera ad omittendum amorem, eſt poteſtas libera ad non ponendum amorem, quin mediet ullus actus poſitivus voluntatis: ergo poteſtas immediata ad omittendum, eſt poteſtas immediata ad purè omittendum, ſi poteſtas illa ſit libera. Probat. min. primi ſyllogiſmi. Omnis poteſtas libera immediata ad unum extremum

positivum, utpote immediatè ad duo extrema contradictoria, est immediatè libera potestas ad omittendum; ergo &c. Sic arguit Isquierdo.

526. Respondeo nego maj. ad probationem dist. antecedens: quin mediat ullus actus impertinens, ut agens liberum rationabiliter se exerceat ex fine, & motivo, concedo; necessarius, ut ita se exerceat, nego antecedens, & consequentiam. Potestas enim immediatè libera ad omissionem amoris ex conceptu potestatis liberæ ad omissionem, est potestas ad ponendum immediatè amorem, vel ad ponendum immediatè actum incompossibilem cum amore: nam, ut constat ex sæpe dictis, est potestas ad rationabiliter operandum ex fine, & motivo, & hæc intelligi nequit, nisi prout à nobis explicatur; imò, si Adversarius supponit aliam potestatem immediatè liberam ad omissionem, nego suppositum majoris, nimirum, quòd sit possibilis talis potestas ab eo conficta.

527. Neque exinde infertur, ut ibi intendit Isquierdus, voluntatem fore necessitatam ad amorem, si non sit immediatè libera ad omittendum purè; cùm voluntas, ut ipse ait, sit eo modo necessitata ad unum extremum contradictorium, quo modo non posset evitare aliud, ac proinde voluntas non potens immediatè omittere amorem, erit immediatè necessitata ad amorem. Hoc inquam perperam infertur; nam tunc solùm impotentia ad unum contradictorium est necessitas ad alterum, quando illa impotentia non est simul potentia ad aliud extremum inseparabile à contradictoria, ad quod non est impedita potentia. In nostro autem casu impotentia libera ad purè omittendum est simul potentia ad ponendum alium actum incompossibilem cum amore. Unde irrectissimè infertur ab Adversario, fore tunc voluntatem necessitatam ad amorem.

528. Objic. 3. Quando voluntas est libera ad intensionem actus v. g. ad amandum ut quinque, & solùm amat ut duo purè omittit liberè; ergo est possibilis pura omisio libera. Probat. anteced. In illo casu vel voluntas purè omittit liberè illos tres gradus amoris usque ad quintum vel non? Si primum; ergo datur pura omisio libera quoad tres gradus, ac proinde posset eodem modo dari pura omisio libera quoad totum amorem; si secundum; ergo omittit per nolitionem eorũ. Hoc autem manifestè repugnat; nam nulla nolitio est, de qua non fieret eadem suppositio, nimirum, quòd posit esse intensa ut quinque, & solùm diceretur intensa ut duo: sicque omitterentur tres gradus amoris, de quibus redit eadem quæstio, & sistendum erit in aliqua pura omisione; aliter procederetur in infinitum, quod magnum esset absurdum; ergo &c. Confirmatur. Ut voluntas eliciat actum amoris intensum ut quinque, non est opus, quòd cognoscat intensionem ut quinque; ad eliciendum enim amorem, non debet præcognosci amor, cùm amor non sit amatus per se ipsum; sed solùm debet tantùm præcognosci res, quæ amatur, eò quòd nihil volitum, quin præcognitum; ergo, quin voluntas advertat ad primum gradum intensionis, potest illum omittere; sed quando non advertit, tunc neque elicit volitionem, neque nolitionem contra illum, sed purè omittit; ergo &c.

Respondeo nego antecedens. Ad probationem dico, voluntatem non purè omittere tres illos gradus amoris usque ad quinrum; sed omittere illos vel per formalem, vel per virtualem nolitionem illorum, quin ex illa volitione sequatur processus ullus in infinitum, ut intercedebat argumentum; ratio est, quia voluntas non posset actus nolle reflexos, quin ipsi per illum repræsententur; illi autem nequeunt sine fine repræsentari voluntati, quia, cùm intellectus sit potentia finita, & limitata, sistit alicubi necessariò, ideóque ibidem sistat voluntas, necesse est; imò nulla saltem plerumque adest ejusmodi reflexionis effectivæ cognitio, & actualis advertentia de magna, vel parva amabilitate, aut inamabilitate ipsius amoris directi, ut experientiâ liquet. Insuper, cùm ejusmodi reflexiones sint valde operosæ, & difficiles, utpote à sensu, imaginatione valde remotæ, nihilque conferant ad finem præintentum directæ amplexionis objecti, ea de causa finis ipse non movet, aut applicat ad illos intellectum, & voluntatem; sed ad ea, quæ necessariò sunt, ut dicemus num. sequenti.

Ad confirmationem dist anteced. non est opus, quòd advertat intensionem ut quinque determinatè sub hac expresione intensionis ut quinque, conc. sub hac, vel sub alia, neg. anteced. & conseq. Ad probat. subjunctam dist. eodem modo majorem, & nego consequentiam. Ratio est, quia non potest voluntas amare objectum, quin ab intellectu repræsentetur bonum; repræsentari autem ut bonum; sive repræsentari ut amabile, sunt synonima, cùm autem non possint repræsentari ut amabilia, quin repræsentetur amor, exinde nequit voluntas habere cognitionem sufficientem ad amandum objectum, quin voluntati repræsentetur amor; potest autem amor repræsentari vel sub hac expresione magis, vel minùs intensi, vel vehementis, vel sub hac ex majori, vel minori voluntatis conatu eliciti, aut ex quacunque alia simili, quod sufficit, ut voluntas possit elicere amorem erga objectum; amor autem ille, qui à voluntate juxta hanc vehementiam, appræciationem, aut conatum elicitur, & non sub altera, poterat elici, eo ipso est aut formalis, aut virtualis volitio alterius intensionis distinctæ ab actu, ejusque intensione: proindéque actus ille est formalis, aut virtualis, aut solùm inter-

præcis

pretativus amor ſui, ut diximus num. 25. ideoque ſe ipſo excludit majorem, vel minorem intenſionem, in quam voluntas prorumpere poterat, in quo quidem ſtat, quòd actus ſit amor ſui ſolùm virtualis; hæc enim omnia neceſſaria ſunt, ut voluntas liberè ſe exerceat quoad intenſionem majorem, vel minorem; aliæ verò reflexiones non ſunt neceſſariæ ad eliciendum directum amorem objecti; proindeque opus non eſt ulteriori advertentia ad alias reflexiones, ut voluntas hìc, & nunc ad directum amorem objecti, atque ad intenſionem illius ſit libera, ex quo lucem non modicam accipiunt ea, quæ diximus num. ſuperiori. Videatur Quiros, Sfortia, Ribad. Salas, Wading. & Lince, Errerra, Faber, Pontius, Eſparza lib. 30. de actib. hum. quæſt. 15. a. 1. & 4.

531. Objicies 4. Voluntas indifferens ad imperandum amorem, aut odium, non ſolùm eſt indifferens ad amorem, aut odium; ſed etiam ad imperium. Ponamus ergo, Petrum ſic inſtructum amare, & omittere imperium, in eo quippe caſu, Petrus purè omitteret imperium; ergo poteſt dari pura omiſſio libera. Probat. anteced. non poteſt omittere imperium per aliud imperium reflexum; ergò omittit imperium directum per puram omiſſionem liberam. Probat. anteced. ut detur imperium reflexum, debet præcognoſci directum, & ut daretur imperium circa imperium directum ſeu immediatnm, deberet illud aliud imperium cognoſci, & ſic iretur in infinitum; ergo ad evitandum proceſſum in infinitum, dicendum eſt, quòd voluntas non poſſit omittere imperium per aliud imperium reflexum. Reſpondeo omiſſa hypotheſi nego anteced. ad prob. nego ant. ad probat. diſt. anteced. ſub hac, vel alia æquivalenti expreſſione, nimirum prout cognoſcitur amor hìc, & nunc imperabilis, conc. debet præcognoſcere imperium directum ſub hac determinata expreſſione, neg. anteced. & conſequentiam. Ratio eſt, quia, ut voluntas ſit indifferens ad imperium amoris, vel odii, neceſſe eſt, quòd amor proponatur imperabilis; pariterque odium imperabile: aliter non eſſet indifferens ad imperandum. Sic voluntas non eſt indifferens ad amandum, ſi objectum non proponatur ut amabile, neque ad odiô habendum, ſi objectum non proponatur ut odibile; exinde autem nullus ſequitur proceſſus in infinitum; quandoquidem per ipſum amorem poteſt voluntas excludere imperium directum, ut, ſi vellet imperare, poſſet etiam per imperium reflexum imperare amorem, atque per illum excludere ſimul omnia imperia reflexa. Cùm enim Voluntas ad hæc omnia libera ſit, poteſt quàm optimè absque ulla repugnantia eo modo ſe exercere, atque in illo imperio ſiſtere; ex quo manifeſtè excluſus eſt proceſſus in infinitum, quod velint, nolint, fateri tenentur Adverſarij docentes: aliquam voluntatem poſſe aliquando imperare, atque nolle aliud imperium absque ullo proceſſu infinitum.

Objic. 5. ex abſurdis primò: ex noſtra ſententia deſtrui diſtinctionem communem apud Theologos inter præcepta poſitiva, & negativa, ex eo, quòd præceptum quodlibet obligaret ad aliquem actum poſitivum, adeóque nunquam peccaret, niſi per poſitivam commiſſionem. Secundò. Nullam manere libertatem ad ſimplicem complacentiam, hæc enim per ſolam puram omiſſionem poteſt liberè impediri; non verò per aliquem actum, cùm nullus ei contrarietur. Tertiò. Non poſſe Deum communicare Angelo virtutem ad plures amores ſyncategorimaticè infinitos pro eodem inſtanti; nam, cùm non poſſit tot ponere, quin plures, deberet aliquos purè omittere; ergo ſententia noſtra &c. 532.

Reſpondeo, nullum ex abſurdis ſequi, non quidem primum, quia præcepta negativa, qualia ſunt inter duo extrema contraria v. g. odium, & amorem Dei, obligant pro ſemper ad non ponendum extremum contrarium v. g. odium Dei; affirmativa ſunt, quæ non obligant pro ſemper, ſed ad ponendum aliquando amorem; cùm ergo poſſit poni non odium, quin ponatur amor præcisè per nolitionem, qua nec amare velimus, nec odiô proſequi, ut conſtat ex ſæpe dictis, præſertim n. 523. ſatis diſtinguntur independenter à pura omiſſione præcepta negativa à poſitivis, atque per hoc etiam diſtinguitur peccatum commiſſionis à peccato omiſſionis; quia ad peccatum commiſſionis requiritur amplexio extremi prohibiti; ad peccatum verò omiſſionis ſufficit nolle neque unum, neque alterum extremum; ex quo principio alij aliter noſtram ſolutionem explicant, dicentes: peccatum omiſſionis, quo violatur præceptum affirmativum, dicere de formali omiſſionem actûs præcepti, & tamen de materiali actum, qui eſt cauſa, vel occaſio ejus omiſſionis; ut ait D. Thomas citat. num. 506. Quo in ſenſu intelligendus eſt etiam lib. 2. quæſt. 6. art. 3. licèt non adeò clarè rem definiat: è converſo peccatum commiſſionis, quo violatur præceptum negativum, dicit de formali actum prohibitivum, & de materiali tantùm omiſſionem actûs incompoſſibilis cum prohibito; ex quibus patet, ad explicandas has diviſiones fruſtra exigi puram omiſſionem liberam. 533.

Neque ex hac noſtra ſententia ſequitur ſecundum abſurdum; quia, cùm voluntas libera eſt ad ſimplicem complacentiam, eam impedire poteſt per nolitionem efficacem ipſius; unde ad eam libertatem perperàm requiritur pura omiſſio libera: quinimò, ut plures docent, quia voluntas libera eſt ad ſimplicem complacentiam, poteſt pro libito ſuo mentem ad alia diſtrahere, atque per mentis diſtractionem ſimplicem complacentiam impedire; unde non modò unum, ſed plura ſuperſunt media ad impediendam ſimplicem complacentiam, 534.

quin

quin sit opus recurrere ad puram omissionem liberam.

535. Neque tandem sequitur tertium absurdum; quia Angelus posset omittere per positivam volitionem alterius actus in hypothesi, de qua loquitur argumentum, quamvis illam permitteremus possibilem; posita enim ea volitione redderetur voluntas incomposibilis cum ulteriori actu, proindéque per eam volitionem reliquos actus omitteret; quare non purè omitteret; dixi in *hypothesi*; quia Theologi communiter eam reputant impossibilem, utpote repugnantem limitationi actûs creati impotentis simul attendere ad infinita; quovis modo sit, facilè apparet, vanum omnino esse timorem de tali absurdo ad sententiam nostram consecutum, quandoquidem longè ab illo distamus.

Ex nostra sententia præcluditur aditus ad aliquas difficultates, quas tenentur, solvere, atque acriter ad earum decisionem hinc inde pugnant Auctores, qui censent possibilem esse puram omissionem liberam. Est enim apud illos non modica controversia, an pura omissio libera possit esse peccaminosa; Affirmant plures. Alij verò negant, quos inter Rev P. noster Thyrsus tom. 3. select. disp. 1. ferè per totam. Rursus alij quærunt, an dari possit non solùm pura omisio peccaminosa, sed etiam meritoria? Circa quod sunt etiam variæ sententiæ; Nos autem circa has, & similes controversias facilè respondemus, dicendô, neque dari posse puram omisionem liberam peccaminosam, neque meritoriam, cùm pura omisio libera chymærica prorsus, ac imposibilis sit.

TRA-

TRACTATUS
DE
DIVINA GRATIA SANCTIFICANTE.

1. TUrbulentam errorum catervam circa gratiæ sanctificantis dogmata excitârunt Lutherus, Calvinus, Kemnitius, & alij, quos referunt, & refellunt Osius Tract. 2. suorum operum lib. 1. de Heresib. nostri temporis foliô 221. Bellarminus lib. 1. de grat. & lib. arbit. cap. 3. Canisius lib. 5. de Beata Virgine cap. 5. aliique Controversistæ, quos citat Vasquez disput. 202. cap. 1. Beccanus Tractat. 4. cap. 2. Valentia quæst. 5. puncto 3. qui omnes viginti Hæreticorum deliria circa dogmata justificantis gratiæ congerunt. Ovie dus autem controversia 1. de gratia Puncto 1. ea omnia Hæreticorum deliramenta ad quinque præcipua capita accuratè reduxit, & certè ex his omnes alij errores descendunt. Primus igitur Hæreticorum error est, formam sanctificantem solùm esse prævisionem, remissionem peccatorum, & non justitiam aliquam positivam. Secundus, esse quidem positivam justitiam, non tamen inhærentem, & intrinsecam, sed extrinsecè tantùm nobis imputatam, consistentem aut in solis Christi meritis, aut in ipsa justitia, qua Deus justus est. Tertius error est eorum, qui dicunt, gratiam sanctificantem esse quidem qualitatem intrinsecam, & inhærentem, inchoatam tamen, & imperfectam, & quasi dispositivè tantùm se habentem, proindeque non esse formam, quæ reverâ justificet, sed dispositionem ad formam justificantem, consistentem vel in justitia Christi, vel in sola Dei misericordia. Quartus error est eorum, qui ajunt, esse formam intrinsecam, & completam, sed indistinctam à fide. Quintus tandem est eorum, qui docent, eam gratiæ formam non remittere, sed tantùm tegere peccata; hos omnes errores condemnavit Tridentinum tota ferè sess. 6. præsertim Cap. 7 ubi ait: *Unica formalis causa nostræ justificationis est justitia Dei, non qua ipse justus est, sed qua nos justos facit, qua videlicet ab eo donati, renovamur Spiritu mentis nostræ, & non modo reputamur, sed verè justi nominamur, & sumus justitiam in nobis recipientes*, & postea subdit, *Unde in ipsa justificatione cum remissione peccatorum hæc omnia simul infusa accipit homo per Jesum Christum, cui inseritur fidem, spem, & charitatem.* Nam fides, nisi ad eam spes accedat, & charitas, neque unit perfectè cum Christo, neque Corporis ejus vivum membrum efficit; qua ratione verissimè dicitur, *fidem sine operibus mortuam, & otiosam esse*: quibus in verbis definitur, gratiam sanctificantem esse justitiam positivam nobis intrinsecam, & inhærentem, ideóque distinctam à justitia, qua Deus justus est; sanctificantem quidem non ut puram dispositionem, sed ut veram formam distinctam à fide, proindeque non tegere, sed verè delere peccata; ex quo proscripti manent omnes illi Hæreticorum errores, simulque constat, gratiam sanctificantem sumi à Theologis in præsenti pro forma supernaturali in nobis recepta, seu qua intrinsecè renovamur, sumúsque verè justi coram Deo. De hac ergo forma justificante, nobisque inhærente tum physicè, tum metaphysicè considerata, quærimus in præsenti essentiam, & proprietates, pro quorum explicatione sit

DISPUTATIO I.
DE GRATIA JUSTIFICANTE PHYSICE SUMPTA.

2. GRatiam sanctificantem, de qua agimus, esse quasi naturam in ordine superno, certum est apud Theologos; nam per illam regeneramur Deo, ut dicitur 1. Petri 1. *Benedictus Deus, & Pater Domini Nostri Jesu Christi, qui secundùm misericordiam suam magnam regeneravit nos.* Et ad Titum 3. *Salvos nos fecit per lavacrum regenerationis &c. ut justificati gratiâ ipsius, hæredes simus secundùm spem vitæ æternæ.* Unde, sicut generatio naturalis affert nobis naturam in ordine naturali, sive cui debeantur proprietates nobis naturales; ita regeneratio in ordine supernaturali affert nobis quasi naturam in ordine supernaturali, cui debentur dona, seu proprietates supernaturales; sic 2. Petri 1. *Gratia vobis,*

bis, & pax adimpleatur in cognitione Dei, & Christi Jesu Domini Nostri &c. per quæ maxima, & pretiosa nobis promissa donavit, ut per hæc efficiamini divinæ consortes naturæ. Tum etiam Tridentinum sess. 6. Cap. 3. *Nisi in Christo renascerentur, nunquam justificarentur. Cùm ea renascentia per meritum Passionis ejus, gratiâ, qua justi fiunt, illis tribuatur, &* Cap. 4. *quibus verbis justificationis impii descriptio insinuatur, ut sit translatio ab eo statu, in quo homo nascitur filius primi Adæ in statum gratiæ, & adoptionè filiorum Dei per secundum Adam Jesum Christum Salvatorem nostrum.* Unde, sicut in prima naturali generatione manemus filij naturales patris naturaliter nos generantis; ita in hac gratiosa regeneratione manemus filij adoptivi ipsius Dei per suam gratiam in filios ipsius nos adoptantis; quæ certè satis sunt ad cognoscendam præstantiam hujus divinæ gratiæ. Hæc autem est radix, cui debentur omnes habitus per se infusi, qui sunt quasi potentia in ordine supernaturali: at, quia isti habitus non recipiuntur in gratia, sicut naturales proprietates recipiuntur in sua natura, neque gratiam informant, sed recipiuntur in nobis, nósque denominant fideles, sperantes amicos, & filios Dei &c. Ea de causa gratia illas potentias radicans non dicitur absolutè natura, sed quasi natura.

SECTIO I.

De Essentia & Proprietatibus Physicis gratiæ sanctificantis.

3. Assero 1. Gratia nos sanctificans non est substantia, sed accidens. Probat. 1. Gratia nos sanctificans recipitur in nobis, atque nobis inhæret, ut definit Tridentinum citatum num. 1. & quidem, ut donum realiter adæquatè distinctum à supposito; quando enim per peccatum lethale destruitur gratia in peccatore, non exinde destruitur suppositum hominis, aut aliquid cum eo supposito realiter identificatum: atqui donum in nobis receptum, nobisque inhærens, atque à supposito realiter adæquatè distinctum non est substantia, sed accidens; ut patet ex inductione per omnia accidentia; ex eo enim, quòd albedo, nigredo, actus vitales, sive naturales, sive supernaturales in nobis recipiantur, nobisque inhæreant, ut realiter adæquatè distincta à supposito, non sunt substantia, sed accidens; ergo &c.

4. Probat 2. Gratia nos sanctificans est qualitas permanens, se habens ex parte potentiæ, sive habitûs; atqui qualitas permanens, sive habitus, non sunt substantia, sed accidens; ergo &c. Probat. maj. Omnia munia, quæ Tridentinum attribuit gratiæ, sunt propria habitûs, seu qualitatis permanentis, habentis se ex parte potentiæ, ut expendenti constabit; ergo &c. Confirmatur ex Concilio Viennensi, approbante sententiam, quæ dicebat, parvulis, & adultis in Baptismo infundi hanc gratiam sanctificantem quoad habitum, licèt parvulis non infundatur quoad usum, ut habetur in Clementina de Trinitate, & Catholica Fide, per hæc verba: *Verùm, quia, quantùm ad effectum Baptismi in parvulis reperiuntur Doctores quidam Theologi opiniones contrarias habuisse, quibusdam ex ipsis dicentibus, per virtutem Baptismi parvulis quidem culpam remitti, sed gratiam non conferri, aliis contra asserentibus, quod & culpa iisdem in Baptismo remittitur, & virtutes, ac informans gratia infunditur quoad habitum, etsi non pro illo tempore quoad usum.* Nos autem attendentes generalem efficaciam mortis Christi, quæ per Baptismum applicatur pariter omnibus Baptizatis, opinionem secundam, quæ dicit, tam parvulis, quàm adultis conferri in Baptismo informantem gratiam, & virtutes, tanquam probabiliorem ex dictis SS. ac Doctorum modernorum Theologiæ, magis consonam, & concordem Sacro approbante Concilio, duximus eligendam. Vide Catechismum Tridentinum num. sequenti.

Assero 2. Gratia nos justificans non est qualitas mortua per se transiens, neque est actus vitalis, sed qualitas per se permanens, sive habitus. Probat. 1. ex Concilio Viennensi citato num. superiori approbante, expresse esse habitum; atqui habitus non est actus vitalis, aut qualitas mortua per se transiens, sed qualitas per se permanens, seque habens ex parte potentiæ; ergo &c. Confirmatur 1. Parvuli nullos supernaturales actus eliciunt; atqui gratia habitualis infunditur parvulis, ut constat ex ipso Viennensi, & Tridentino sess. 5. in decreto de peccato originali, ubi ait: *Si quis per Jesu Christi Domini Nostri gratiam, quæ Baptismate confertur, reatum originalis peccati negat, aut etiam asserit, non tolli totum id, quod veram, & propriam rationem peccati habet, sed illud dicit tantùm radi, aut non imputari, Anathema sit;* ergo &c. Confirmatur 2. ex Catechismo Tridentino Titulo de Baptismo dicente: *Est autem gratia* (quemadmodum Tridentina Synodus ab omnibus credendum pœnâ Anathematis decrevit) *non solùm, per quam peccatorum fit remissio, sed divina qualitas in anima inhærens, ac veluti splendor quidam, & lux, quæ animarum nostrarum maculas omnes delet, ipsasq; animas pulchriores, & splendidiores reddit;* ergo &c. Confirmatur 3. ex ipso Tridentino sess. 6. Cap. 7. dicente: *Itaque veram, & christianam justitiam accipientes eam, ceu primam stolam pro illa, quam Adam sua inobedientia sibi, & nobis perdidit, per Christum Jesum illis donatam candidam, & immaculatam, sic bemur statim renati conservare, ut eam perferamus ante tribunal Domini Nostri Jesu Christi, & habeamus vitam æternam.* Ubi perte-

re gra-

re gratiam conservatam ut stolam candidam, certè significat, gratiam esse permanentem; aliter justificatus non posset illam ut stolam ferre; ergo &c.

6. Prob. 2. Illa est qualitas permanens, seu habitus, quæ ita manet in anima, ut per nostra merita reverâ possit augeri; sed talis est gratia, quæ nos sanctificat; ergo &c. Probat min. ex Tridentino sess. 6. Cap. 10. ubi de justificatis ait: *Per observantiam mandatorum Dei, & Ecclsiæ in ipsa justitia per Christi gratiam accepta cooperante fide bonis operibus crescunt*, quod etiam definit Canon. 32. de justificatione; ergo &c. Confirmatur 1. ex Concilio Moguntino Tridentini fidelissimo interprete inter Capitula ad fidem pertinentia Cap. 5. dicente: *Cum venia peccatorum homo etiam Dei gratiam, & Spiritum Sanctum una cum fide simul charitatem in corde diffusam, ac spem accipit, hisq; Dei donis in ipso permanentibus non jam solum reputatur, aut nominatur, sed verè erit justus, non tam suâ propriâ, aut suis meritis comparata, sed ex gratia Dei per Christum donata, & communicatâ justitiâ.* Hoc enim Provinciale Concilium inchoatum fuit sub Sebastiano Archiepiscopo Moguntino sexta Maij 1549. sess. verò sexta Tridentini habit fuit sub Paulo III. die 13. Januarij 1547. ut videas, quàm recenter tradita erat à Tridentino ea doctrina, quam Concilium Moguntinum & explicandam, & defendendam susceperat; atqui ibi de gratia, & virtutibus in justificatione acceptis expresè dicitur, hisque Dei donis in ipso permanentibus; ergo &c.

7. Confirmatur 2. Licèt inhærentia philosophicè sumpta comprehendat qualitates successivas; at Theologicè accepta solùm se extendit ad qualitates permanentes; atqui gratia, quæ, cùm sit potentiarum supernarum radix, se habet ex parte potentiæ, inhæret animæ, ut definit Tridentinum; ergo indubitabile omnino est ex doctrina, & defensione Tridentini, gratiam, qua justificamur, esse qualitatem stabilem, se habentem ex parte potentiæ, sive habitum. Min. & conseq. tenent. Maj. autem patet ex historia Tridentini, quam tradit Cardinalis Pallavicinus parte 1 lib. 8. Capit. 14. per hæc verba: *Denique considero, quod mens Concilij fuit, stabilire habitum infusum justitiæ, & non meram justitiam intrinsecam, non determinandò, an illa sit actus, vel habitus? quod mihi redditur notum, propterea, quod tunc requirente quodam, ut magis expressè declararetur, fieri justitiam per habitum infusum, responderunt deputati, satis hoc declarari voce inhærentiæ, quæ importat stabilitatem, & convenit habitibus, & non actibus;* ergo &c. Confirmatur 3. ex Paulo 1. Corinth. 13. dicente: *Nunc autem manent fides, spes, charitas, hæc tria, major autem horum est charitas*, ubi virtutes has permanentes appellat; ergo &c.

8. Quare communis sententia Theologorum docet, non solùm esse utcunque certam assertionem nostram, sed esse certam de fide. Primò. Quia expresè habetur in Concilio Viennensi adducto num. 4. Secundò. Quia, licèt sub formalibus vocibus permanentiæ non definiatur à Tridentino, definitur tamen sub æquivalentibus, quandoquidem ait: *Esse justitiam à Deo infusam, nobis inhærentem, capacem augmenti, quamq; per bona opera augere possumus, & ante tribunal Christi tamquam stolam perferre*, quæ certè sunt verba æquivalentia habitui, aut qualitati permanenti, & quibus significatur, non minùs conferri nobis gratiam permanentem, quando confertur per bona opera, ac quando confertur per Sacramenta; ut autem aliqua propositio sit de fide, non requiritur, quòd sit definita iisdem verbis formalibus, quibus illam pronunciamus, sed sat est, quòd sub æquivalentibus verbis sit definita; aliter propositio definita sub verbis latinis non esset de fide sub verbis Italis, Hispanis, aut alterius idiomatis, quod dici non potest.

9. Assero 3. cum Eximio Doctore lib. 7. de gratia Cap. 9. & 10. habitualis gratia justificans essentialiter sumpta est qualitas distincta realiter à virtutibus per se infusis; at integraliter accepta complectitur etiam earum virtutum habitus. Probat. prima pars ex Concilio Viennensi citato num. 4. conciliariter approbante sententiam docentem, tam parvulis, quàm adultis in Baptismo conferri informantem gratiam, & virtutes, quibus iu verbis manifestè contradistingui gratiam justificantem essentialiter sumptam ab omnibus virtutibus per se infusis; ergo &c. Confirmatur 1. Quia virtutes per se infusæ sunt dona comitantia gratiam, atque radicata in ipsa gratia; atqui ista dona distinguuntur à gratia essentialiter sumpta, ut constat ex Trident. sess. 6. Cap. 1. ubi de forma justificante ait: *Quæ non est sola peccatorum remissio, sed & sanctificatio, & renovatio interioris hominis per voluntariam susceptionem gratiæ, & donorum*, quod etiam tradit Mogunt. citatum num. 6. ergo &c. Confirmatur 2. Quia, ut constat ex n. 2. gratia justificans respectu virtutum per se infusarum se habet quasi natura respectu suarum proprietatum; atqui natura essentialiter sumpta distinguitur à suis proprietatibus; ergo &c. Confirmatur 3. Quodvis lethale peccatum expellit gratiam secundùm totum suum essentiale constitutivum; atqui non expellit habitus per se infusos fidei, & spei; ergo &c. Confirmatur 4. Gratia justificans essentialiter sumpta distinguitur realiter ab habitu charitatis, ut constabit à num. 13. ergo potiori jure à reliquis virtutum habitibus.

10. Probat. 2. pars. Gratia justificans est quasi natura in ordine superno, cui tamquam proprietates debentur habitus virtutum per se infusarum, ut constat ex num. 2. & ex Conciliis superiùs adductis, ubique docentibus, eas virtutes semper comitari gratiam adhuc in par-

parvalis; atqui natura integraliter sumpta ultra suam essentiam complectitur etiam suas proprietates; ergo &c. Confirmatur 1. Tridentinum adductum num. superiori docet, justificationem fieri per *voluntariam susceptionem gratiæ, & donorum*, ubi explicat, justificationem non solùm essentialiter, sed etiam integraliter acceptam, atque complectentem ipsa dona; ergo &c. Confirmatur 2. Quia, ut Theologi omnes fatentur juxta doctrinam Scripturæ, Conciliorum, & Patrum, gratia justificans est radicalis, universalis rectidudo, quatenus habitus virtutum per se infusarum debentur homini justo, ut sit proximè potens ad eliciendos supernos virtutum actus consentaneos illi statui, ad quem elevatus est per gratiam; ita, ut si propter præceptum, decretum Dei, aut quodvis aliud adveniens extrinsecum impedimentum habitus illi operari non possint illorum influxum, suppleat omnipotentia specialiter locò eorum applicata; atqui talis universalis rectidudo integraliter accepta comprehendit eos virtutum habitus; ergo &c.

11. Idcirco, ut optimè notavit Exim. Doctor, sicut virtutes per se infusæ ad valde diversa munia exiguntur à gratia; ita quoque pertinent valde diversò modò ad gratiæ integritatem. Quare virtutes Theologicæ, fidei, spei, & charitatis, cùm sint quasi per se primò necessariæ ad tendendum in Deum, quem habent pro formali objecto immediato, nobiliori modò integrant justificantem gratiam, quam virtutes morales, utpote non respicientes Deum tanquam objectum formale; rursus inter Theologicas virtutes nobilior est charitas; ut ait Paulus citat. num. 6. Hæc enim est proximè conjuncta cum gratia, & ex parte hominis complet vinculum amicitiæ cum Deo, tum respectu aliarum virtutum comparatur, ut forma ordinans illas ad supremum ultimum finem; unde est maximè necessaria ad hoc justitiæ complementum, ideóque solet appellari justitia.

12. Fides verò est necessaria tanquam fundamentum justitiæ, sine qua impossibile est placere Deo, ut ait Trident. sess. 6. Cap. 8. Ad illam autem accedit spes tamquam aliquomodo promovens illud fundamentum, & robur illi tribuens. Reliqua verò dona, seu virtutes morales sunt veluti justitiæ instrumenta, necessaria ad operandam, & conservandam justitiam; unde hæc omnia unumquodque in suo ordine, & gradu ad justitiæ integritatem concurrunt. At, sicut natura pro diverso subjecti statu exigere solet diversum complementum ad subjecti integritatem, sic natura capillos in barba non exigit ad integritatem pueri, bene verò ad integritatem adulti; ita gratia in statu viæ non exigit habitum luminis gloriæ, bene verò in statu patriæ, in quo juxta communem Theologorum neque fidem, neque spem exigit.

Assero 4. cum D. Thoma, Eximio Doctore, plurimisque aliis contra plures alios Theologos; habitualis gratia justificans, quæ de facto datur, distinguitur realiter ab habitu virtutis charitatis. Ad clariorem autem assertionis nostræ intelligentiam notare oportet, hoc nomen *charitas* triplicem habere præcipuam significationem in Scripturis, Conciliis, & Patribus. Sumitur primò pro persona, quæ diligendò nos, sua nobis dona communicat, quo in sensu 1. Joanis 4. vocatur *Deus Charitas, Deus Charitas est*. Secundò sumitur pro ipsis donis, quæ à Deo diligente nos misericorditer accipimus, quo in sensu 1. Joannis 3. dicitur, *Videte, qualem charitatem dedit nobis Pater, ut Filij Dei nominemur, & simus*. Atque in hac acceptione gratia justificans dicitur etiam charitas, & quidem nobiliori modò, quàm alia dona, quæ nobis in via infunduntur; ut notavit Eximius Doctor disp. 3. de gratia libro 6. Cap. 16. atque ex ipso Ripalda in Præfatione ad Tractat. de Charitate, quandoquidem gratia est donum à Deo diligente nos misericorditer collatum. Sic etiam eleemosina, quæ ab homine misericorde erogatur paueri, dicitur in hoc sensu charitas. Tertiò sumitur pro habitu, seu virtute per se infusa elicitiva actum charitatis, quo in sensu sumitur in præsenti, & de qua ait August. lib. de Spiritu, & littera Cap. 32. *Charitas Dei dicta est diffundi in cordibus nostris, non qua nos ipsi diligit, sed qua nos facit dilectores suos*, sicut justitia Dei, qua justi ejus munere efficimur, & Domini salus, qua nos salvos facit, & fides Jesu Christi, qua nos fideles facit; quare sumpta charitate pro habitu virtutis, asserimus, gratiam sanctificantem, quæ de facto datur, esse qualitatem distinctam realiter ab habitu charitatis.

Probat. 1. conclusio ratione fundamentali; licèt de potentia absoluta non repugnet habitus gratiæ sanctificantis, qui simul sit habitus virturis charitatis: at habitus gratiæ sanctificantis, qui de facto datur, distinguitur realiter ab habitu virtutis charitatis; ergo &c. Prob. Prob. ant. Habitus gratiæ sanctificantis, qui de facto, datur asserendus est, qualis traditur à Scriptura, Concilijs, & Patribus; atqui à Scriptura, Concilijs, & Patribus traditur de facto distinctus realiter ab habitu virtutis charitatis; ergo &c. Prob. min. inprimis ex Scriptura; Nam 2. ad Conrinth. 13. dicitur, *gratia Domini nostri JESU Christi, & charitas Dei sit cum omnibus vobis*. Ubi hæc gratia, de qua agimus, accepta per Christum exprimitur reverà distincta à virtute charitatis. Tum & ad Ephes. 6. *Pax fratribus & charitas cum fide à Deo Patre, & Domino JESU Christo gratia cum omnibus, qui diligunt Deum*. ubi Apostolus eodem modo loquitur de fide distincta à charitate, sicut de charitate distincta à gratia, & à fide. Sic ad Rom. 5. *Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est vobis*. Ubi

Ubi charitas significatur tanquam proprietas doni ànobis accepti per Spiritum Sanctum; sed tale donum est gratia sanctificans; ergo &c.

15. Prob. iterum illa eadem min. ex Concilijs, exponentibus Sacram Scripturam eodem prorsus sensu, ac nos illam exponimus. Concilium enim Viennense citatum num. 9. tam parvulis, quàm adultis conferri in Baptismo informantem gratiam, & virtutes, ubi manifestè contradistinguit gratiam justificantem à virtutibus tum etiam Trident. sess. 6. cap. 7. dum ait: *In ipsa justificatione cum remissione peccatorum hæc omnia simul infusa accipit homo per JESUM Christum, cui inseritur, fidem, spem, & charitatem.* Ibi enim expressè docet, in ipsa justificatione, sive receptione gratiæ justificantis dari cum remissione peccatorum tamquam comites gratiæ justificantis fidem, spem, & charitates, quod ad omnem prorsus dubitationem depellendam declarat Concilium Moguntinum citatum n. 6. per hæc verba: *Cum venia peccatorum homo etiam Dei gratiam, & per Spiritum Sanctum una cum fide simul charitatem in corde diffusã ac spem accipit.* Quid clarius? Pariter Catechismus Trid. Titulo de Baptismo: huic autem additur nobilissimus omnium virtutum comitatus, quæ in animam cum gratia divinitus infunduntur; si ergo omnes virtutes infusæ sunt comites gratiæ justificantis, certè habitus virtutis charitatis est comes gratiæ, proindeque distinguitur realiter à gratia, quod idem infertur ex August. citato num. 13. & ex D. Thoma citando num. 17. ergo &c. Quare cùm de supernis donis solùm possimus loqui ex revelatis, nobisque traditis per Scripturam, Concilia, & Patres, nostra conclusio adeò mihi clara ab ipsis tradita videtur, ut dubitare non possim.

16. Prob. 2. Licèt munia gratiæ justificantis quandoque tribuantur habitui virtutis charitatis, sed non sufficit ad identificandum habitum virtutis charitatis cum gratia justificante; ergo nullum est fundamentum ad identificandum habitum virtutis charitatis cum gratia justificante. Prob. ant. Ad tribuendum uni habitui munus alterius, non requiritur, quòd identificetur cum altero, sed quòd ad alterius munus præstandum aliquo speciali modò concurrat. Sic soli tribuitur illuminare, quia concurrit ad producendam lucem, sic instrumento tribuitur effectus, quia ad effectum principalis causæ concurrit, ut medicina ad salutem, baculus ad deambulationem &c. Quarè, quò nobilius, aptius, & proximius est instrumentum, eò nobiliori modò tribuitur illi effectus suæ causæ principalis, ideoque virtutibus per se infusis, cùm sint instrumentum gratiæ sanctificantis, tribui aliquo modo potest effectus sanctificandi; sic tribuitur virtuti obedientiæ Proverb. 21. *Vir obediens loquetur victorias*, & fidelitati Apocalypsis 2. *Esto fidelis usque ad mortem, & dabo tibi coronam vitæ*; unde virtutibus Theologis utpote nobilioribus, & aptioribus nobiliori modò tribuitur, sic de fide dicitur ad Rom. 11. *Credenti autem in eum, qui justificat impium, reputetur fides ejus ad justitiam.* Quod etiam habetur Joan. 1. & 5. Actorum 10. & alibi sæpè. De spe ad Rom. 8. *Spe enim salvi facti sumus.* De charitate 1. Petri 4. *Charitas operit multitudinem peccatorum.* Quòd etiam habetur ad Colos. 3. Proverb. 10. & alibi sæpè.

17. Ex quibus omnibus ita formatur argumentum. Licèt virtutibus moralibus per se infusis, atque virtutibus Theologicis fidei, & spei tribuatur justificatio; at ex eo, quòd sint virtutes per se infusæ, sunt in hac providentia quasi potentiæ radicatæ in gratia tanquam in natura ordinis superni, proindeque non tribuitur illis tamquam formæ justificanti, sed tamquam illius instrumentis; ergo, licèt charitati tribuatur etiam justificatio, at ex eo, quòd sit virtus per se infusa, proindeque radicata in gratia, non tribuetur charitati justificatio tamquam formæ justificanti, sed tamquam illius instrumento. Unde D. Thomas quæst. 27. de Veritate ait: *Charitatem distinguere filios regni à filiis perditionis, in quantum non potest esse informis, hoc est sine habitu gratiæ.* Quare, cùm charitas sit nobilius instrumentum inter tres virtutes Theologicas, ut constat ex Paulo 1. Corinth. 13. *Tria hæc, major autem horum est charitas*, exinde illi nobiliori modò, quàm alijs virtutibus tribui poterit justificatio. Ex dictis.

18. Fit 1. Justificationem non sumi in præsenti pro forensi pura declaratione justitiæ & innocentiæ, qua sæpè soler peccator declarari ille, qui est innocens, aut declarari innocens ille, qui revera est peccator. Quòd, quando sinistrè fit abominabile est apud Deum. Sic Isaiæ 5. *Væ, qui justificatis impium pro muneribus, & justitiam justi aufertis ab eo.* Sic etiam Proverb. 17. & Lucæ 10. Quare, quando Deus impium justificat, verbum *justifico* aliam debet habere significationem; hæc autem est illa, quam tradunt Scriptura, Concilia, & Patres, dum dicunt, hominem justificari à Deo per hanc gratiam, qua deletur peccatum, & homo fit amicus Dei, habetque jus ad æternam Dei hæreditatem; ideoque, ut dicitur Ezechielis 33. *Omnia peccata ejus, quæ peccavit, non imputabuntur ei*; per quæ verba non significatur manere peccatum, & non imputari, sed significatur, non imputari, quia revera per Dei gratiam deletum, remissum, & destructum est. Hæc autem est ratio, quare juxta phrasim Scripturæ peccatum esse rectum in oculis Dei, perinde est, ac esse destructum, ac remissum; si enim non esset destructum, nullum dari posset tegumentum, quo Deo celaretur, atque in hoc sensu intelligitur illud Psalmi 31. *Beati, quorum remissæ sunt iniquitates, & quorum tecta sunt peccata*; & illud Psalmi 81. *Operuisti omnia peccata eorum.* Idque infertur etiam à ratione ex regula interpretandi Scripturas, in qui-

bus, quando verbo propriè significanti additur aliud significans metaphoricè, quantum fieri potest, retinenda est significatio propria, unde, cùm in eo textu dicantur, *remissæ iniquitates, & tecta peccata*, non trahenda est significatio propria verbi *remitto* ad metaphoricam significationem verbi *tego*, sed è contra. videatur Exim. Doctor lib. 7. de gratia cap. 10. num. 11.

19. Fit 2. Similidudines, cùm non sint identitates, intelligendas, & exponendas esse per convenientiam quoad aliqua, non quoad omnia; unde, quando Paulus dixit ad Romanos 5. *sicut enim per inobedientiam unius hominis peccatores constituti sunt multi; ita & per unius obeditionem justi constituuntur multi.* Convenientia in eo stat, quòd, sicut ex uno homine, nempe Adamo per inobedientiam culpa duxit originem, ita ex uno homine, nempe Christo per obedientiam justificatio duxit originem; at cum hoc rectè stat disconsconvenientia in aliis: nam peccatum inobedientiæ Adami non se extendit ad aliquos actu realiter, & absolutè productos ante Adamum; meritum verò Christi se extendit ad omnes homines, non solùm post Christum, sed etiam absolutè productos ante Christum; aliud quoque est discrimen, quia Christus merens se habet, sicut causa universalis ad eum modum, quo Deus concurrit cum creaturis, qui non expellit, sed requirit simultaneum creaturæ concursum; ita, ut creatura, quæ simultaneè non concurrit, nullo modò physicè concurrat; ita etiam merita Christi requirunt simultaneum concursum, vel quo parvulis applicatur Baptismus, vel quo adulti cum gratia auxiliante cooperantur, ita, ut si non cooperentur, nequaquam mereantur.

20. Quare, sicut malè argueretur, quòd omnipotentia non haberet infinitam virtutem, quia non facit omnia se solo, sed facit plura cum simultaneo creaturæ concursu; ita malè argueretur, quòd Christi merita non sint infinita ex eo, quòd nolit dare creaturis gloriam, aut gratiam justificantem absque simultaneo earum concursu: ex quo, sicut parvulis applicatur, atque ab ipsis contrahitur peccatum Adami media generatione, ita applicantur parvulis in Baptismo merita Christi per regenerationem: at peccatum originale non est qualitas intrinseca, sicut gratia, qua parvuli ex Christi meritis regenerantur, in quo merita Christi excedunt peccatum Adæ quoad influxum in posteros; excedunt insuper, quia adultis, quamvis regenerati non sint, conferuntur media ex influxu meritorum Christi, quibus, si per ipsos non stet, possint ad regenerationem pervenire, ut latè diximus agentes de auxiliis.

SECTIO II.

Solvuntur Opposita.

21. OBjicies 1. contra primam conclusionem: gratia nos sanctificans vocatur ad Romanos 3. *justitia Dei*, & 1. Corinthiorum 1. dicitur etiam *Christus justificatio, & sanctificatio nostra*; atqui justitia Dei, & Christus Dominus non sunt accidens, sed substantia; ergo gratia, qua justificamur, non est accidens, sed substantia. Confirmatur. Gratia, qua sanctificamur, non est aliquid intrinsecum, quo deleantur peccata, sed purè extrinsecum, quo peccata teguntur; ergo non est accidens nobis intrinsecum, sed substantia, sive sanctitas Dei nobis extrinseca. Probat. anteced. ex Psalmo 31. dicente: *Beati, quorum remissæ sunt iniquitates, & quorum tecta sunt peccata*; quod etiam habetur Psalmo 84. ergo &c.

Respondeo dist. maj. vocatur justitia Dei, & Christus justificatio nostra causaliter, conc. formaliter, neg. maj. & concessa min. neg. consequent. quia gratia, qua sanctificamur, eatenus dicitur justitia Dei, quatenus est, & datur nobis ab ipso Deo, ideóque, quia datur per merita Christi, dicitur etiam Christus sanctificatio nostra. At, cùm ea gratia, quæ datur à Deo per merita Christi, neque sit ipse Deus, neque ipse Christus, exinde justitia nostra non dicitur formaliter, sed causaliter justitia Dei, & Christi, ut docet Tridentinum citat. num. 1. Sic sæpe in Scriptura Deus dicitur Sapientia, Virtus, & Fortidudo nostra, quod sanè non intelligitur formaliter, sed solùm causaliter, quatenus illa sunt dona nobis à Deo liberaliter concessa; si enim Apostolus omnibus omnia factus est, quia in omnium se se fundebat affectus, quid de Deo, & Christo dicendum erit, à quo, per quem, & in quo habemus omnia? Ad confirmationem neg. maj. ac probat. conc. anteced. & neg. consequ. quia peccata tegi coram oculis Dei, est non remanere, & esse destructa; ac proinde in eo textu significatur dari nobis formam, per quam destruuntur; quod etiam fit evidens ex regula interpretandi Scripturas adducta n. 18.

Objic. 2. contra secundam conclusionem. Habitus est qualitas se habens ex parte potentiæ ad producendum suos actus; atqui gratia non est qualitas productiva actuum, sed radicativa virtutum producentium actus; ergo non est habitus. Confirmatur. Concilium Viennense non definivit ut certam sententiam dicentem, gratiam esse habitum, sed eam duntaxat admisit tanquam probabiliorem; ergo adhuc est probabile, quòd non sit habitus. Resp. 1. dist. maj. ad producendum ut principium proximum, vel remotum, conc. sem. per ut principium proximum, neg. maj. & distincta min. neg. consequentiam; quia ex eo, quòd gratia sit radix habituum immediatè producentium, est jam principium mediatè productivum, quod satis est ad constituendum in ratione habitûs qualitatem permanentis gratiæ se habentem ex parte potentiæ, neque quidquam aliud desiderant Theologi in præsenti. Ad confirmationem omitto anteced. & neg. consequ. quia ex Tridentino satis infertur, gratiam

gratiam juſtificantem habere omnia, quæ requiruntur ad rationem habitûs, & id ipſum oſtendunt Catechiſmus Trident. & Moguntinum, ut conſtat à num. 5. Dixi omitto ant. quia Theologi communiter cenſent, per ea verba Viennenſis manere jam certam eam ſententiam, quæ ante Conciliarem Viennenſis approbationem erat inter DD. probabilior; ſi enim ſolùm manſiſſet probabilior, quid egiſſet illa approbatio Concilij?

24. Objic. 2. contra tertiam aſſertionem, & præſertim contra primam partem. Tridentinum ſeſſ. 6. Cap. 11. damnat aſſerentes, homines juſtificari ſola remiſſione peccatorum, exclusâ gratiâ, & charitate; & Cap. 7. dixerat de gratia, eſſe *ſanctificationem per ſuſceptionem gratiæ, & donorum*; tum etiam Scriptura ſæpe citat. *Juſtum ex fide vivere, atque fidem juſtificare*, ut conſtat ex num 16. ergo gratia ſanctificans eſſentialiter ſumpta conſtituitur ex charitate, & ex fide, vel ſaltem aut ſola charitas, aut ſola fides ſunt reverâ forma ſanctificans. Reſpondeo 1. conceſſ. ant neg. conſeq. quia, ut dicatur juſtificationem non fieri ſine charitate, aliisque donis ſupernis, ſeu virtutibus per ſe infuſis, fidei, ſpei, charitatis &c. ſatis eſt, quòd gratia juſtificans non reperiatur ſine illis, at, ut ipſæ virtutes eſſent forma ſanctificans, requirebatur, quòd ſe ipſis formaliter ſanctificarent, quod clarè pugnat cum Conciliis adductis tribuentibus hoc munus ſoli qualitati gratiæ, ut conſtat ex dictis.

25. Objicies 4. contra alteram concluſionis partem. Actus fidei, & ſpei poſſunt manere in anima absque gratia ſanctificante; ut patet in peccatore; ergo non ſunt proprietates gratiæ, proindeque gratia non conſtituitur integraliter ex illis; ſicuti natura integratur ex ſuis proprietatibus. Reſpondeo nego conſequentiam; quia, licèt fides, & ſpes non eſſent proprietates gratiæ, adhuc eſſet quaſi proprietates; ſicut gratia ipſa eſt quaſi natura ex dictis num 20. Quod ſatis erat, ut gratia integraretur ex illis habitibus. Ad eum modum, quo natura ex ſuis proprietatibus. Quin potiùs ad proprietatem non requiritur, quòd non poſſit manere ſine eſſentia, aut natura, cujus eſt proprietas; calor enim poteſt manere ſine igne in ligno, & frigiditas absque aqua, & tamen calor eſt proprietas ignis, & frigiditas eſt proprietas aquæ: ſatis quidem eſt, quòd natura exigat reperiri ſemper cum illis proprietatibus, quod jam convenit gratiæ, quæ nunquâ absque illis virtutibus per ſe infuſis reperitur.

26. Objicies 5. contra quartam concluſionem. Charitas juxta Scripturam eſt illa, qua fit homo filius Dei, ut conſtat ex illo 1. Joannis 3. *Videte, qualem charitatem dedit vobis Pater, ut filij DEI nominemur, & ſimus*; ergo charitas eſt gratia juſtificans. Confirmatur 1. ex Paulo 1. Corinth. 13. *Si charitatem non habuero, nihil mihi prodeſt*; atqui, ſi gratia ſanctificans diſtingueretur realiter à charitate, poterat Paulo prodeſſe, licèt charitatem non haberet; ergo &c. Confirmatur 2. Omnia munia gratiæ ſanctificantis tribuuntur charitati in Sacra Scriptura. Sic ad Epheſ. 1. *Elegit nos in ipſo, ut eſſemus ſancti, & immaculati in conſpectu ejus in charitate.* 1. Petri 4. *Charitas operit multitudinem peccatorum.* Proverbiorum 10. *Univerſa delicta operit charitas.* Ad Coloſſenſes 3. *Super omnia charitatem habete, quod eſt vinculum perfectionis*; ergo charitas non diſtinguitur à gratia juſtificante. Retorqueri inprimis poſſet argumentum in aliis virtutibus per ſe infuſis, quibus tribuuntur munera charitatis, ut conſtat ex num. 16. Deinde in forma

Reſp. 1. diſt. ant. qua homo ſit filius Dei, 27.
ſi charitas ſumatur pro dono nobis à Deo miſericorditer collato, conc. ſi ſumatur pro virtute, ſubdiſt. qua ſit homo filius Dei arguitivè, ſumptô argumentô ex inſtrumento nobiliori gratiæ, conc. formaliter, neg. ant. & in eodem ſenſu conſeq. ex dictis num. 15. & 17. Ad primam confirmationem conc. maj. & nego min. quia Paulus loquitur, prout res ſe habent in hac providentia, in qua nunquam reperitur charitas ſine gratia, & gratia ſine charitate, ut conſtat ex Viennenſi, & Tridentino citatis num. 15. Ad ſecundam confirmationem diſt ant. tribuuntur charitati tamquâ nobiliori inſtrumento, ſemperque conjuncto cum gratia, conc. tamquam qualitate ſe ipſa formaliter juſtificante, nego anteced. & conſeq. Quòd autem in eo ſenſu debeant exponi ea Scripturæ teſtimonia, conſtat ex aliis teſtimoniis Scripturæ, in quibus gratia traditur diſtincta à charitate, ut diximus num. 14. & ex Conciliis in ſenſu aſſertionis noſtræ Scripturam exponentibus; ut conſtat ex num. 11. quin potiùs ait Amicus: hoc etiam infertur ex intentione Apoſtoli, qui fideles hortabatur ad opera egregia charitatis, unionemque cum Deo in ſuis operibus, proindeque non loquebatur de habitu formaliter ſanctificante, qui immediatè non eſt operativus; ſed de habitu virtutis charitatis, aut de ipſo actu, qui injuſto deſervit ad gratiæ incrementum, & in peccatore eſt ultima diſpoſitio ad juſtificationem; quare Paulus ait, *inter virtutes majorem eſſe charitatem*, ut conſtat ex num. 7. licèt gratia ſanctificans ſit major ipſo habitu charitatis.

Objicies 6. Poſtquam Tridentinum ſeſſ. 6. 28.
Cap. 7. dixit, *unica formalis cauſa noſtræ juſtificationis eſt juſtitia Dei, non qua ipſe juſtus eſt, ſed qua nos juſtos facit*, explicans hanc formam juſtificantem ſubjungit: *quamquam nemo poteſt eſſe juſtus, niſi cui merita Paſſionis Domini Noſtri JESU Chriſti communicantur, id tamen in hac impii juſtificatione fit, dum ejusdem Sanctiſſimæ Paſſionis merito per Spiritum Sanctum charitas Dei diffunditur in cordibus eorum, qui juſtificantur, atque ipſis inhæret*; ergo ex Tridentino charitas ſe ipſa formaliter juſtificat. Confirm.

firm. 1. Trid. in eodem textu hæc verba immediatè subjungit: *Unde in ipsa justificatione cum remissione peccatorũ hæc omnia simul infusa accipit homo per Jesum Christum, cui inseritur fidē, spem, & charitatem*: & in illis verbis enumerat gratiam sub nomine charitatis: ergo &c. Confirm. 2. ex Augustino libro de natura, & gratia cap. 42. *Si in Abel justo charitas Dei, qua una verè justus est, quicunque justus est.* & cap. 10. *Charitas ergo inchoata, inchoata justitia est, charitas magna, magna justitia est, charitas perfecta perfecta justitia est.* & lib. 15. de Trinitate cap. 8. *Nullum est isto Dei dono excellentius, solùm est, quod dividit inter filios regni æterni, & filios perditionis æternæ*; ergo ex Augustino gratiæ sanctificans identificatur cum charitate. Confirm. 3. Si gratia sanctificans distingueretur à charitate, posset ab illa separari, & manere in peccatore charitas sine gratia, proindeque charitas non distingueret filios regni à filijs perditionis æternæ.

29. Resp. conc. ant. & dist. conseq. charitas se ipsa formaliter justificat, si sumatur charitas pro nobiliori dono collato misericorditer à Deo, conc. si sumatur pro virtute, neg. conseq. quia illud Trid. testimonium vel ita exponitur, ut significetur per Spiritum Sanctum specialiter in nobis inhabitantem per gratiam conferri quoque virtutem charitatis, sicut proprietates conferuntur, quando confertur natura? & sic per Spiritum Sanctum in sanctificatis specialiter inhabitat, conferuntur justo fides, & spes, & charitas; vel ita exponitur Trid. ut in eo textu significetur ea gratia sanctificans, & vocetur charitas sumpta in sensu explicato num. 13. quocumque autem ex his modis accipiatur, manifestè apparet, gratiam sanctificantem esse realiter distinctam à virtute charitatis, neque aliter exponi potest, quin adversetur doctrinæ Viennensis, ipsius Tridentini adducti num. 15. Moguntini, & Catechismi ipsius Tridentini, quæ contradictio nequaquam est admittenda. At nostram expositionem consentaneam omnino esse doctrinæ D. Thomæ constabit num. sequenti.

30. Ad primam Confirmationem conc. maj. & neg. min. quia Tridentinum in eo textu loquitur de donis comitantibus gratiam justificantem, ut constat ex num. 15. ac proinde supponit ea dona distincta realiter à gratia sanctificante. Ad secundam confirmationem conc. ant. & neg. conseq. quia Augustinus in illis testimonijs aut loquitur de charitate contradistincta à virtute, aut sumpta pro nobiliori dono collato misericorditer à Deo diligente nos, qui quidem conceptus non quidem virtuti charitatis, sed gratiæ sanctificanti convenit. Si primum loquitur de justificatione arguitivè, sed quid inde contra nos? vel loquitur de charitate non quidem habituali, sed actuali, ut alij intendunt, quæ est ultima dispositio ad gratiam, ideoque nunquam est informis, quod non convenit actibus aliarum virtutum; unde, quicunque justificatur extra Sacramenta, sive vi dispositionis, quam agit, obtinet gratiam, & unica hac charitate actuali sic se disponere potest. Unde justificatio convenit charitati actuali non quidem formaliter, sed dispositivè. Ad tertiam Confirmationem dist. ant. posset ab illa separari in alia providentia, conc. in hac providentia, neg. ant. & in eodem sensu conseq. quia, ut habet D. Thomas quæst. 27. de Veritate artic. 2. ad 6. *Dicendum, quod hoc, quòd charitas sola distinguat inter filios perditionis, & regni, convenit ei, in quantum non potest esse informis, sicut aliæ virtutes.* Unde per hoc non excluditur gratia, qua ipsa charitas formatur.

Integram solutionem nostram habet latè D. Thomas loco citato, eamque probat ratione, & Dyonisij Authoritate. Ratione quidem, quia potentiæ accidentales, quales sunt ad operandum virtutes per se infusæ, fundantur in natura aliqua, in qua radicantur, ex quo habuit originem axioma illud Philosophicum: *Prius est esse, quàm operari.* Unde, si divinitùs separentur à natura, in qua radicantur, non potest manere subjectum cum ea denominatione, quam natura ea illi præstabat. Sic gravitas, quæ est potentia accidentalis movens deorsum naturam, in qua radicatur, manet in Eucharistia, ubi substantia non manet. Quod autem se habeant ad eum modum virtutes respectu gratiæ, docet cum Dionysio in eo loco D. Thomas per hæc verba: *Sicut in rebus naturalibus est aliud natura ipsa, quam inclinatio naturæ, & ejus motus, vel operatio: ita & in gratuitis est aliud gratia à charitate, & à cæteris virtutibus*: & quòd hæc comparatio sit rectè accepta, patet per Dionysium in 2. cap. Hyerarchiæ. ubi dicit: *quòd non potest aliquis habere spiritualem operationem, nisi prius esse spirituale accipiat; sicut nec operationem alicujus naturæ, nisi prius habeat esse in natura illa.*

DISPUTATIO II.

DE OPPOSITIONE PHYSICA GRATIÆ CUM PECCATO.

32. CUm gratia sanctificans sit qualitas Physica, atque cum peccato opposita, sub hac consideratione oppositio gratiæ cum habituali peccato dicitur Physica. Cæterùm, quia peccatum habituale stat in peccato actuali præterito non dum destructo, remisso, aut condonato, proindeque non physicè, sed moraliter perseverante. Ea de causa in hoc sensu oppositio gra-

tiæ

tiæ cum peccato habituali ex parte habitualis peccati dici solet moralis. In præsenti autem, ut à quæstione de voce præscindamus; idem significat oppositio physica, ac oppositio, quam qualitas physica gratiæ ex natura sua habet cum peccato tum actuali, tum habituali. Hæc autem oppositio non est effectiva, sed formalis, cùm sit oppositio formarum, quæ à subjecto non quidem effectivè, sed formaliter se excludunt. Expellere quippe aliquid effectivè à subjecto perinde est, ac producere in subjecto aliquid cum eo incomponibile, aut destruere aliquid, sine quo stare non potest. Cùm autem gratia neque producat aliquid in subjecto incomponibile cum peccato, neque peccatum producat aliquid incomponibile cum gratia, aut effectivè destruat id, à quo dependet, exinde gratia non expellit effectivè peccatum; at, quia est forma, quæ informandò subjectum suum exigit, quòd Deus peccatum remittat, illiusque perseverantiam moralem destruat, quod constituit oppositionem formalem, ideò gratia non quidem effectivè, sed formaliter expellit peccatum.

SECTIO I.

Quænam sit oppositio inter peccatum, & gratiam?

33. Assero 1. cum D. Thoma, Exim. Doctor. atque communi nostrorum, & Thomistarum contra Nominales, & Scotistas, gratia sanctificans, & peccatum lethale non solùm opponuntur ex lege Dei. Prob. 1. Gratia sanctificans ex Tridentino cita o num. 1. *Est forma in nobis recepta, atque unica formalis causa nostræ justificationis*: atqui, si solùm opponeretur ex lege Dei cum peccato, non esset causa formalis nostræ justificationis: causa enim formalis justificationis ex natura sua opponitur cum forma impediente justificationem, nulloque modo eam subjecto suo compensantem, sicut formæ omnes accidentales præstantes effectus ita incomponibiles ex natura sua opponuntur, ut patet in nigredine, albedine, alijsque omnibus ejusdem generis formis; ergo oppositio gratiæ cum peccato provenit ex natura ipsius gratiæ, & non ex sola lege Dei.

34. Prob. 2. conclusio. Si Sol non haberet virtutem illuminandi effective, licèt Deus ex lege, seu pactò ad præsentiam solis illuminaret, non posset dici sol causa unica efficiens lucis; ergo, si gratia non haberet ex natura sua virtutem justificandi, & exigendi remissionem peccati, quamvis eâ positâ, promisisset Deus peccatum remittere, & hominem justificare, dici non posset, quòd esset unica formalis causa nostræ justificationis; ergo &c. Confirm. 1. Philosophi, qui docuerunt, causas secundas non habere virtutem agendi ex virtute sua, sed Deum ad illarum præsentiam agere, consequenter dixerunt, causas secundas non esse veras causas efficientes, sed puros terminos, aut conditiones tantùm necessarias, ad quarum præsentiam Deus operabatur; ergo, si gratia ex natura sua non expelleret peccatum, sed solùm ex lege Dei, dici gratia non posset unica formalis causa justificationis, sed tantùm conditio, aut purus terminus ad justificationem. Confirm. 2. ex Tridentino sess. 6. can. 11. dicente: *Si quis dixerit &c. gratiam, qua justificamur, esse tantùm favorem Dei extrinsecũ, Anathema sit*: atqui, si gratia non esset forma ex natura sua sanctificativa, sed esset purus terminus, quo posito Deus sanctificaret, gratia, qua sanctificaremur, esset tantùm favor Dei extrinsecus, cùm puri termini requisiti ad sanctitatem non sint virtus sanctificativa; ergo &c.

35. Assero 2. cum communi Theologorum contra Bachonium, Longham, & alios: gratia, & peccatum lethale pro nullo instanti reali coexistunt de facto in eodem subjecto. Prob. 1. Si pro aliquo instanti reali coëxisterent, maximè pro illo, in quo gratia expellit, aut expellitur à peccato: sed pro illo instanti non coëxistunt; ergo pro nullo. Maj. est fundamentum Adversariorum. min. verò prob. si in instanti, in quo gratia expellit peccatum, coëxisterent gratia, & peccatum, quando aliquis virtute Baptismi ex filio iniquitatis renascitur in filium Dei, maneret in illo peccatum, proindeque maneret aliquid, quod Deus odiò prosequeretur: sed hoc est contra Tridentinum sess. 5. in Decreto de peccato originali, ubi ait: *In renatis enim nihil odit Deus, quia nihil est damnationis iis, qui vere consepulti sunt cum Christo per Baptisma in mortem*; ergo &c. Confirm. quia, si gratia, & peccatum in eodem instanti coëxisterent de facto, posset homo de facto habere simul cum peccato veram charitatem: sed hoc est damnatum contra Bajum à Pio V. & Gregorio XIII. ergo &c.

36. Prob. 2. Ut gratia expellat formaliter peccatum, non requiritur, quòd cum eo coëxistat: in eo namque distinguitur virtus formaliter expulsiva à virtute expulsiva physicè, quod, ut unum expellat physicè effectivè alterum, requiritur, quòd effectivè producat aliquam qualitatem, illamque recipiat subjectum, quod expellendum est; cumque non possit subjectum physicè agere, aut physicè recipere, quin existat; exinde id, quod physicè effectivè expellit, & id, quod expellitur, debent coëxistere: at, ut unum formaliter expellat alterum, solùm requiritur, quòd Deus cesset à conservatione unius ex exigentia alterius, quod quidem non requirit utriusque coëxistentiam, sed incomponibilitatem unius cum altero; ergo &c. Confirm. 1. Si homo peccans in instanti A non amitteret in eo instanti gratiam, posset elicere in instanti B veram contritionem, quæ cum gratia semper conjungitur, ac proinde retineret gratiam in instanti B; unde posset homo de facto lethaliter peccare; quin gratiam amit-

amitteret; sed hoc dici non potest; ergo &c. Confirm. 2. ex alijs absurdis, quæ ex Adversariorum sententia inferuntur. Primum quidem, substantia panis, & Corpus Christi existerent pro aliquo instanti reali sub speciebus Sacramentalibus, ut ex adventu Corporis expelleretur panis substantia. 2. Vita, & mors coëxisterent in eodem instanti, proindeque homo simul esset mortuus & vivus. 3. Sol utpote prior naturâ luce, pro aliquo instanti esset tenebrosus. 4. Humanitas Christi utpote natura prior unione hypostatica, habuisset pro aliquo instanti carentiam unionis hypostaticæ. 5. Pater æternus, utpote prior origine Filiò, habuisset aliquam carentiam Filij. & sic de millenis alijs, quàm maximis absurdis; ergo &c.

37. Assero 3. cum Exim. Doctore libro 1. de gratia, cap. 19. & 20. Bellarmino, Arriaga, alijsque plurimis, quos citat, & sequitur Oviedus Controversia 4. Puncto 3. num. 41. Gratia habitualis nos justificans opponitur tantùm ex natura rei cum peccato; quare non repugnaret in alia providentia, quòd de potentia absoluta cum peccato conjungeretur. Prob. 1. Tridentinum sess. 6. cap. 7. dicens: *In ipsa justificatione cum remissione peccatorum hæc simul infusa accipit homo per JESUM Christum, cui inseritur fidem, spem, & charitatem:* non minus distinguit tanquam beneficia distincta à gratia justificante fidem, spem, & charitatem, quàm distinguat actualem remissionem peccati: atqui ex eo quòd distinguat ea beneficia, gratia non affert essentialiter, sed solùm ex natura rei talia dona fidei, spei, & charitatis; ergo neque affert essentialiter, sed solùm ex natura rei donum actualis remissionis peccati. Confirm. 1. ex Concilio Moguntino citato num 15. ubi ea ipsa beneficia, & dona expressè contradistinguit, quod etiam approbat Viennense citatum num. 4. ergo &c. Confirm. 2. Gratia non minùs est natura in ordine superno, quàm sit sanctitas remissiva peccati: atqui non est natura essentialiter radicans ea dona, sed tantùm ex natura rei illa exigens; ad eum modum, quo natura exigit ex natura rei suas physicas proprietates; ergo neque est essentialiter actualis remissio peccati, sed tantùm in actu primo, sive natura exigens illam remissionem, quando peccatum præcederet in subjecto.

38. Probatur 2. Expulsio peccati juxta commune Theologorum proloquium est effectus secundarius gratiæ, cùm gratia possit absque ea remissione reperiri, ut patet in Christo & Deipara, in quibus datur gratia, quin pecatum præcesserit, aut data fuerit talis remissio, & etiam patet in justo recipiente gratiam, in quo ea gratia non remittit peccatum: atqui forma potest esse in subjecto divinitùs absque suo effectu secundario; ergo potest esse absque remissione peccati, proindeque non erit essentialiter, sed tantùm ex natura rei incomponibilis cum peccato, Confirm. 1. Effectus primarius formæ communicatæ subjecto suo solùm est informare tale subjectum: atqui, ut informet subjectum suum, satis est, quòd uniatur subjecto capaci denominationum, quas forma ex natura sua potest ei subjecto tribuere, quamvis eas denominationes de facto non tribuat, si subjectum inveniat impeditum, ut patet in anima Christi, quam gratia habitualis non reddit Filiam Dei adoptivam ex eo, quòd licèt anima Christi sit capax, non tamen est expedita, sed impedita ad talem denominationem: etenim anima Christi vi unionis hypostaticæ non est natura Deo extranea, sed propria; ad rationem autem filij adoptivi requiritur, quòd sit natura extranea in filium legitimè assumpta; ergo effectus primarius gratiæ sanctificantis nobis communicatæ solum est nos informare, seu per unionem afficere tanquam subjecta capacia justificationis, quin opus sit, ut effectum tribuat, si subjectum inveniat ad talem denominationem impeditum, proindeque in eo casu reperietur sine sanctificationa actuali, & sine actuali remissione peccati. 41.

Confirmatur 2. & explicatur ulteriùs eadem ratio; perinde est, hominem esse justum, & esse bonum; qui enim est malus, non est bonus, & justus, utque habent Theologi cum Dionysio Cap. 4. de Divinis Nominibus. *Bonum ex integra causa, malum autè ex quocunque defectu*; exinde, qui habet unum peccatum mortale, non est justus, & bonus, neque dum perseverat in eo peccato, est subjectum expeditum, sed impeditum ad justi denominationem, quod etiam expressè docet Scriptura Jacobi 2. *Quicunque autem totam legem servaverit, offendat autem in uno, factus est omnium reus.* Ex quo sic formatur argumentum. Quamvis homo ex se sit subjectum capax denominationis justi, at, dum perseverat in peccato lethali, est subjectum ad justi denominationem impeditum, ad eum quippe modum, quo anima Christi, dum est unita hypostaticè Verbo Divino, est impedita ad denominationem Filiæ Dei adoptivæ: sed ex eo, quòd anima Christi sit subjectum impeditum ad denominationem Filij Dei adoptivi, quamvis gratia, quæ est filiatio adoptiva, uniatur animæ Christi, non reddit illam Filiam Dei adoptivam; ergo, si gratia uniretur homini perseveranti in peccato, quamvis ex se sit forma justificans, & remissiva peccati, non redderet hominem illum sanctum, neque remitteret illi peccatum, proindeque in tali homine gratia posset conjungi divinitùs cum peccato; & certè, quando ex Conciliis, & rationibus adductis talia fundamenta habemus, standum potiùs est pro omnipotentia Dei, ut posset ex justis plurimis nullis, quos habet ea duo conjungere, quàm pro sententia denegante Deo istam potentiam. Ex dictis

Fit 1. Denominationem, quam subjectum à for-

à forma recipit, haberi non ſolùm ex forma unita ſubjecto, quamvis capaci, ſed à forma unita ſubjecto capaci, & expedito. Quare juxta duplex formarum genus inferendũ eſt, à qua forma ſubjectum acciperet denominationem, ſi duæ ſimul formæ illi unirentur. Primum quidem formarum genus eſt illud, quod continet formas, quarum una impedit alterius denominationem; proindeque ſubjectum affectũ una accipit denominationem ab illa, & non accipit denominationem ab altera, quantumvis eidem ſubjecto divinitùs uniatur; ut patet in unione hypoſtatica, & gratia habituali. Unio quidem hypoſtatica prævalet quoad vim denominandi filium proprium; ideóque gratia habitualis, quamvis ſit filiatio adoptiva, non poteſt denominare Chriſtum Filium Dei adoptivum, cùm ratione unionis hypoſtaticæ non maneat ſubjectum expeditum ad talem denominationem, ut conſtat à num. 438.

41. Aliud eſt genus formarum oppoſitarum, quarum una non reddit ſubjectum impeditum, ne poſſit etiam accipere divinitùs denominationem à forma oppoſita; ſic ſummum gaudium, & ſumma triſtitia fuerunt ſimul divinitùs in anima Chriſti, eamque denominabant; gaudiũ quidem ex viſione beatifica procedens, quam ſemper habuit anima Chriſti; ſummam etiam triſtitiã ex conſideratione accerbæ mortis ut dicitur Math. cap. 26. *Triſtis eſt anima mea uſq; ad mortem*; unde Agato Papa, pluresque PP. ex illa triſtitia inferunt, fuiſſe in Chriſto duas voluntates, quod ſanè argumentum nullum eſſet, ſi triſtitia illa non fuiſſet in Chriſti voluntate, ſed tantùm exiſtitiſſet in parte ſenſitiva, de quo latè agit Exim. Doct. cum D. Thom. diſp. 28. ſect. 3. Quare ſummũ gaudium non reddit ſubjectum inexpeditum, ne divinitùs denominari poſſit triſtis à ſumma triſtitia, neque ſumma triſtitia reddit inexpeditum ſubjectum, ne divinitùs denominari poſſit gaudens à ſummo gaudio. Unde, cùm ex his, quæ noſcimus, debeamus diſcurrere ad ea, quæ non noſcimus, nulla nobis eſt regula generalis ad decernendum, an poſita in eodem ſubjecto divinitùs duplici forma oppoſita, denominetur ab utraque, vel ſolùm ab altera, niſi cum hac prævia diſtinctione, nimirum, quòd, ſi ſubjectum ſit capax, & non reddatur à denominatione unius formæ inexpeditum ad denominationem alterius, poterit divinitùs ab utraque ſimul denominari; ſecus autem, ſi altera earum prævaleat, reddatque ſubjectum inexpeditum ad alterius formæ denominationem, quæ maximè notanda ſunt, ne vera rejiciantur ut falſa, aut falſa quandoque admittantur ut vera.

SECTIO II.

Solvuntur Oppoſita.

42. OBjicies 1. contra primam concluſionem ex Scoriſtis. Illa forma, qua ſtante in ſubjecto effectus non cauſatur, non eſt cauſa formalis ex natura rei, ſed tantuùm ex lege divina; ideo namque albedo albificat phyſicè ex natura rei, quia ipſa ſtante in ſubjecto aliquo, ſubjectum illud eſt neceſſario ſubjectũ; atqui gratia ſtare poteſt in homine, quin ſit juſtus, ſanctus, filius Dei adoptivus, aut habens jus ad gloriam; ergo &c. Probat min. Deus exiſtentibus omnibus creaturis tam creatis, quàm creabilibus, tam naturalibus, quàm ſupernaturalibus, eſt ſupremus Dominus vitæ, & mortis, & adoptivæ filiationis tam in re, quàm in jure; ita, ut nulla creatura ex ſe valeat illud dare, nec habere ſecluſa divina voluntate neque ut *quo*, neque ut *quod*, niſi Deus velit actu, & expreſsè talem formam eſſe jus; ſicut Chriſtus voluit talem materiam v. g. panem eſſe materiam Sacramenti Euchariſtiæ, & non aliam; ergo &c. Confirmatur. Gratia ſanctificat, & conſtituit hominem filium Dei adoptivum favore extrinſeco concurrente; ergo non ſanctificat ex natura rei, ſed ex lege Dei.

Reſp. diſt. maj. qua ſtante in ſubjecto capaci, & expedito, conc. incapaci, aut impedito, neg. maj. & diſt. min. neg. conſequentiam. Ad probationem diſt. ant. eſt Dominus quatenus ex jure, & dominio ſuo poteſt conferre, aut non conferre ea dona, conc. quatenus ab ipſo fieri poſſit, ut ea dona, ſi conferrantur, non habeant eſſentiam, ſeu exigentiam ſuam, neg. ant. & conſeq. Nam Deus non eſt Dominus chymæricus, ſed verus; ac proinde poteſt producere, vel non producere formas pro libito ſuo: at non poteſt facere, quòd eſſentia formæ ſanctificativæ non ſit ſanctificativa; ſicut non poteſt facere, quòd ignis non habeat exigentiam ad calorem, aut aqua ad frigiditatem: quare, ſi forma ſit prævalens omnibus quibusque aliis oppoſitis, non poterit eſſe in ſubjecto capaci, quin denominationem conferat. Sic natura humana nequit uniri hypoſtaticè verbo, quin maneat ſancta; at, ſi forma oppoſita ſit prævalens, reddátque ſubjectum inexpeditum, poterit non ſuscipere denominationem ab altera forma contraria, ut diximus à num. 39. Ad confirmationem diſt. ant. favore extrinſeco, quem gratia non exigit, neg. quem phyſicè exigit, conc. ant. & neg. conſequentiam. Sic ignis poteſt eſſe ſine calore, &, quin conſtituat concretum calidum, ut contigit in Fornace Babylonico: at, quando calorem habet, non eſt ſupra, ſed juxta ipſius exigentiam. Eodem quoque modo; ſi Deus poſitâ gratiâ in ſubjecto nollet remittere peccatum, eſſet gratia ſine actuali remiſſione peccati; at, quando datur remiſſio, non eſt ſupra, ſed juxta exigentiam gratiæ; ideoque ille eſt favor; at eſt favor, quem exigit gratia. 43.

Objicies 2. contra ſecundam concluſionem. 43.
vel peccatum expellitur, quando eſt, vel quando non eſt? ſi primum; atqui, quando expelli-

tur à gratia, est gratia; ergo est peccatum simul cum gratia. Si secundum, atqui peccatum postea per plures annos non est; ergo per plures annos expellitur, quod manifestè est falsum: Confirm. 1. Nequit peccatum expelli à gratia, quin dentur terminus à quo, & terminus ad quem necessarij ad mutationem, quæ fit ex peccatoro in justum: sed dari terminum à quo, & terminum ad quem, est dare gratiam simul & peccatum; ergo &c. Confirm. 2. Ideo expellitur gratia in instanti A, quia in instanti A committitur peccatum; ergo coëxistunt simul in instanti A gratia, & peccatum. Confirmatur 3. Homo peccans privatur à Deo gratia in pœnam peccati; ergo prius est, quòd introducatur peccatum, quàm quòd expellatur gratia, ac proinde in instanti introductionis peccati coëxistunt simul gratia, & peccatum in eodem instanti.

45. Resp. Peccatum expelli in primo solùm instanti, in quo deficit, seu desinit esse; non verò in reliquis, in quibus non jam dicitur expelli, sed dicitur expulsum; unde probatio subsumpta nulla est. Quare etiam gratia introducitur in primo instanti, in quo incipit esse in subjecto; in alijs verò instantibus dicitur jam introducta; sic in Eucharistia deficit substantia panis in primo instanti, in quo advenit Corpus Christi, in alijs verò non expellitur, sed dicitur jam expulsa. Ad primam confirmationem dist. maj. sumpto ly *datur* per statum respectu utriusque termini, neg. sumpto per statum respectu termini ad quem, qui est, & per alienationem respectu termini à quo, qui non est, sed est præteritus, conc. maj. & dist. min. neg. conseq. Ad secundam confirmationem dist. ant. ideo expellitur formaliter, conc. effectivè, neg. ant. & conseq. ex dictis num. 36. Ad tertiam confirmationem dist. ant. in pœnam peccati, quam peccatum non exigit, nego; quam exigit per formalem incompossibilitatem ex natura sua cum gratia, conc. ant. & neg. conseq. quia exigere, quòd alterum in eo instanti non sit, non est utrumque in eo instanti esse, ut ex terminis patet.

46. Objicies 3. contra tertiam conclusionem ex Tridentino citato num. 1. Gratia est unica formalis causa nostræ justificationis; atqui, si posset divinitùs cum peccato conjungi, non quidè gratia, sed aggregatum ex gratia, & favore Dei extrinseco, esset unica formalis causa nostræ justificationis; ergo &c. Confirmatur 1. Si calor posset uniri subjecto capaci, quin denominaret calidum, non esset unica formalis causa calefaciendi; ergo, si gratia posset uniri subjecto capaci, quin denominaret justum, non esset unica formalis causa justificandi. Confirmatur 2. Ex eo, quòd calor, & frigus possint divinitùs uniri eidem subjecto capaci, infertur, calorem esse unicam formalem causam concreti calidi, non verò concreti non frigidi, sed moralem effectivam tantùm concreti non frigidi, quatenùs constituendò concretum calidum exigit ex natura sua, ut Deus cesserà conservatione frigiditatis; ergo, si gratia justificans comunicata subjecto capaci, non denominaret illud justum, sed solùm exigeret ex natura suæ, quòd Deus cessaret à conservatione peccati, ut subjectum illud esset justum, gratia non esset unica formalis causa nostræ justificationis, sed tantùm moralis effectiva. Confirmatur 3. ex Granado: pars formæ equi, etiamsi sit conjuncta cum parte altera ejusdem formæ, non dicitur causa adæquata formalis equi; ergo, si justificatio includit duplicem partem, videlicet infusionem gratiæ, & remissionem peccati, gratia infusa non erit unica formalis causa justificationis, licèt ex natura sua exigat remissionem peccati.

Resp. conc. maj. & neg. min. quia carentia peccati non est vis justificativa, ut patet in pura natura, in qua esset carentia peccati, & non esset vis justificativa; hæc autem vis solùm convenit gratiæ; carentia autem peccati se habet ex parte expeditionis subjecti; sicut dispositiones in ligno, ut comburatur ab igne, aut in materia prima, ut informatur formâ substantiali: unde, sicut vis combustiva tota convenit igni, & non dispositionibus, & vis substantialiter completiva non convenit dispositionibus, sed solùm formæ substantiali; ita vis formaliter justificativa solùm convenit gratiæ, & non carentiæ peccati, proindeque non carentia peccati, sed sola gratia est unica formalis causa nostræ justificationis. Ad 1. confirmationem dist. ant. si posset uniri subjecto capaci, & expedito, conc. & impedito, nego ant. & in eodem sensu conseq. quia, ut constat ex num. 39. gratia habet contrarium prævalens, scilicet peccatum, quantùm ad dandam subjecto denominationem justi: unde, si gratia, & peccatum informarent idem subjectum, peccatum denominaret illud malum, & gratia denominaret bonum, & justum. Unde, si frigus prævaleat eodem modo respectu caloris, casu, quo frigus, & calor unirentur eidem subjecto, istud denominaretur frigidum, & non calidum; si autem neutrum prævaleat, ut contingit in summo gaudio, & summa tristitia ex dictis num. 41. nulla est paritatis ratio; sicut nulla prorsus erit ex istis formis ad simultaneam denominationem filij propij, & filij adoptivi Dei.

Ad secundam confirmationem neg. anteced. quòd enim calor non sit unica formalis causa concreti non frigidi, non desumitur ex eo, quòd possit, vel non possit conjungi cum frigiditate, sed quia calor non est formalis carentia frigiditatis, à qua subjectum formaliter denominatur non frigidum. Video in his non solùm plures Philosophos, verùm etiam plures Theologos maximâ, & ingenti æquivocatione laborare, non distinguentes inter contradictoria formalia, & contradictoria arguitiva; unde docent, quòd, si gratia metaphysicè opponatur cum peccato, erit formale contra-

dicto-

dictorium peccati. At, quàm abſurdè id doceant, non ſolùm lumen naturæ, ſed ipſa quoque ſummularum prima rudimenta facilè oſtendunt. Ratio eſt, quia contradictoria formalia non poſſunt ſimul eſſe, neque ſimul deficere, ut patet in pura natura: contradictoria quippe formalia non includunt duo extrema poſitiva, ſed unum poſitivum, & alterum negativum, ſeu purum formaliter nihil, ſtantque præcisè in eo, quòd res formaliter detur, & formaliter non detur; atque hæc eſt ratio, quare nulla res poſſit habere duo contradictoria; nam, ſicut una res non eſt duplex res; ita unam rem formaliter deficere, non eſt duas res formaliter deficere, proindeque, ſicut carentia formalis rei non poteſt componi cum re; ita ipſa res componi non poteſt cum carentia formali ſui; atque adeò neque poſſunt ſimul eſſe, neque ſimul deficere.

49. Quæ ratio ſanè non militat in contradictorijs arguitivis, quæ quidem includunt duo extrema poſitiva; ideoque eadem res habere poteſt plura contradictoria arguitiva; ratio eſt, quia, ſicut plures res poſſunt connecti metaphyſicè cum altera, v. g. decretum divinum producendi formam rationalem connectitur metaphyſicè cum forma rationali; unio etiam ejusdem formæ cum materia: actio productiva, actus fidei, quo credo, eam formam exiſtere, & ſic de alijs, quo in caſu ex poſitione cujusvis rei metaphyſicè connexæ cum anima rationali arguitur poſitio animæ rationalis; ita pariter plures res poſſunt eſſe metaphyſicè incomponibiles cum altera v. g. decretum Dei de non producenda anima rationali, actus fidei, quo Deo revelanti credo, talem animam non eſſe producendam, & ſic de alijs, quo in caſu ex poſitione cujusvis ex iſtis incomponibilibus metaphyſicè cum anima rationali, legitimè arguitur deficere animam rationalem, cumque ex pluribus poſſit id argui, exinde in hoc ſenſu ſunt plura contradictoria arguitiva. Cæterùm, quia Deus, licèt decernat eam animam non producere, poteſt illi non revelare, poteſt deficere actus fidei incomponibilis cum anima rationali, deficiente ſimul anima rationali, ideoque duo contradictoria arguitiva poſſunt quàm optimè ſimul deficere.

50. Jam ad rem noſtram. Calor non ſolùm ex natura Dei, ſed etiam metaphyſicè incomponibilis in eodem ſubjecto cum frigiditate non eſſet formale non eſſe frigiditatis, quandoquidem & calor, & frigiditas ſunt duo extrema poſitiva, & poſſunt ſimul deficere; unde calor nequit eſſe unica formalis cauſa concreti non frigidi, ſed tantùm arguitiva; at forma ſanctificans unita ſubjecto capaci, & expedito, eſt tota vis formalis juſtificandi, ac proinde eſt unica formalis cauſa noſtræ juſtificationis. Ad tertiam confirmationem conc. ant. & neg. conſeq. quia altera pars formæ equinæ eſt formalis virtus informativa, & ſubſtantialiter completiva partialis materiæ primæ equi, quam prima alia pars formæ non informabat; unde illa altera prima pars non eſt adæquata forma equi. At pura remiſſio peccati non eſt virtus ſanctificativa, ut conſtat ex num. 47. ſed tantùm eſt expeditio ſubjecti, quam exigit forma juſtificativa ad denominandum ſubjectum ſuum juſtum: pura quippe remiſſio peccati fieri poteſt per condonationem extrinſecam, ut infrà conſtabit, atque in natura non elevata fieri poſſet à Deo absque ſanctificatione; unde non eſt forma partialis ſanctificativa.

Objicies 4. Patres ex Apoſtolo ad Epheſios 5. ſæpè comparant gratiam vitæ, & luci, peccatum verò morti, & tenebris; atqui vita, & mors, lux, & tenebræ ſunt eſſentialiter incomponibilia; ergo etiam gratia, & peccatum ſunt eſſentialiter incomponibilia. Confirm. 1. 1. Joannis 3. dicitur: *Omnis, qui natus eſt ex Deo, peccatum non facit, quoniam ſemen ejus in eo manet, & non poteſt peccare, quoniam ex Deo natus eſt*: ſed hæc verba ſignificant, non poſſe divinitùs gratiam cum peccato conjungi; ergo &c. Confirm. 2. Deus neceſſariò amat amicabiliter hominem exiſtentem in gratia, & odit inimicabiliter exiſtentem in peccato: ſed implicat, hominem amicabiliter amari, & inimicabiliter odiô haberi à Deo; ergo &c. Confirm. 3. Aliquis effectus primarius, ſine quo adhuc de potentia abſoluta forma juſtificans eſſe non poteſt communicata ſubjecto, aſſignari debet formæ juſtificanti, non minùs, quàm reliquis formis: ſed nullus alius eſt aſſignabilis, niſi effectus reddendi juſtum, & conſequenter excludendi peccatum; ergo &c. Confirm. 4. Quando duo concreta eſſentialiter opponuntur, etiam opponuntur abſtracta, quæ ſunt unica formalis illorum cauſa; atqui juſtũ, & injuſtm ſunt duo concreta eſſentialiter oppoſita, quorum abſtracta conſtitutiva unicè, & formaliter juſti, & injuſti, ſunt gratia, & peccatum; ergo gratia, & peccatum ſunt eſſentialiter oppoſita. 51.

Reſp. diſt. maj. comparant in ordine ad omnia, neg. in ordine ad aliqua, conc. maj. & permiſſa min. quoad contradictionem formalem inter vitam, & mortem, neg. conſeq. Etenim, cùm tenebrarum nomine nihil aliud intelligamus, quàm formale non eſſe lucis, ſeu lucem formaliter non eſſe, certè ſunt contradictoria, & nequeunt ſimul eſſe, aut ſimul deficere, proindeque, cùm, antequam produceretur lux, non eſſet lux, erant tenebræ, juxta illud Geneſis 1. *Et tenebræ erant ſupra faciem abyſſi*, id eſt, non erat lux, ut Auguſtinus exponit, at, antequam produceretur vita, non erat mors, ideoque deficiebant ſimul mors, & vita; unde non tam opponuntur mors, & vita, quàm lux, & tenebræ; quare ſolùm dicuntur opponi in ſubjecto jam capaci, & producto; & jam etiam pridem vivente, in quo non poſſunt ſimul eſſe, aut ſimul deficere. At, ut gra- 52.

tia, & peccatum essent formaliter contradictoria respectu subjecti producti, & capacis, sicut vita, & mors, lux, & tenebræ, opus erat, ut non possent in eo subjecto simul esse, aut simul deficere; ut constat à num. 48. Cùm autem in pura natura possent in subjecto capaci simul deficere gratia, & peccatum, in quo simul deficere non poterant vita, & mors, lux, & tenebræ, exinde manifestè apparet, gratiam, & peccatum non esse formaliter contradictoria eo modo, quo sunt formaliter contradictoria vita, & mors, lux, & tenebræ. Quare comparatio Scripturæ, & Patrum, quæ, quia comparatio est, non potest ferre convenientiam in omnibus, sed in aliquibus ex dictis num. 19. & sumi non potest in ordine ad contradictionem formalem, sed in ordine ad contradictionem aliquam arguitivam.

53. Comparatio autem hæc in eo habet convenientiam, quòd, sicut homo non potest vivere, quin excludat mortem, nec lux potest illuminare, quin excludat tenebras; ita gratia non potest justificare, quin homo Deo vivat, & quin excludat maculam peccati: atque ista est ratio, cur Scriptura, & Patres non faciant hanc comparationem in gratia præcisè sumpta, sed in gratia accepta in hac providentia, sivè in actu secundo justificandi; sic Paulus 1. ad Corinth. 6. *Hæc quidem fuistis, sed abluti estis, sed sanctificati estis, sed justificati estis.* Proindeque loquuntur de gratia communicata subjecto capaci, & expedito: & ad Ephes. 5. *Eratis aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino:* ubi nomine lucis in Domino, non significatur gratia præcisè sumpta, sed gratia reddens hominem justum, cùm homo justificatus non sit gratia justificans, sed justus, adeoque non est illa lux, sed lux in Domino, sive justus; ad eum quippe modum, quo homo dealbatus non est albedo, sed est albus. Quare dictum beneficium est, quòd homo sit justus, à beneficio dandi illi præcisè gratiam justificantem, ut ex Concilijs deduximus num. 51. proindeque gratia fert essentialiter secum justificationem in actu secundo, neque est ut formale contradictorium opposita peccato, neque ut contradictorium arguitivum, nisi in ordine ad arguendum incomponibilitatem cum peccato ex natura rei, secus metaphysicè.

54. Ad primam confirmationem conc. maj. & neg. min. quia ea Joannis verba non intelliguntur de gratia præcisè sumpta, sed accepta in hac providentia, in qua nunquam communicatur nisi subjecto capaci & expedito, atque adeo nunquam est in homine, quin verè sit filius Dei, quod satis innuit ipse textus per ea verba: *omnis qui natus est ex Deo* ideoque ea verba *non potest peccare* exponuntur à Ripalda ita, ut sensus sit, non potest peccare ut filius Dei, sed ut amittens sanctificationem, & renascentiam ex Deo. Alij verò cum Augustino explicant ly *non potest*, id est, non debet, non congruit filio Dei. Alij sic. Non potest, nisi ægrè, & difficulter peccare filius Dei. Quare Adversarij velint, nolint, ea verba exponere tenentur, cùm certum sit, hominem peccare posse, & gratiam amittere, & quidem nullâ aptior est expositio, quàm nostra; quandoquidem homo in sensu composito justificationis nullum potest committere lethale peccatum. Ad secundam confirmationem dist. maj. hominem existentem in gratia capacem, & expeditum ad denominationem justi conc. inexpeditum, neg. maj. & concessa min. neg. conseq. Ad tertiam confirmationem conc. maj. & neg. min. quia effectus primarius formæ communicatæ subjecto nullus alius est, nisi informare subjectum capax exigens illud denominare, proindeque exigens, quòd sit expeditum ad alios formales effectus, ut diximus num. 38. Si enim divinitùs uniretur termino suarum denominationum incapaci, ut albedo Angelo, tunc non diceretur informare illud juxta communem Philosophorum, & Theologorum locutionem, cùm non exigeret communicare illi suos effectus, sed præcisè diceretur uniri illi ut puro extremo, non autem ut subjecto. Ad quartam confirmationem dist. maj. opponuntur abstracta, si essentialiter exigunt dispositiones ad denominandum, conc. si exigunt tantùm ex natura rei, neg. maj. & dist. min. neg. conseq. sic filius naturalis, & adoptivus sunt concreta opposita, & tamen filiatio adoptiva cùm non exigat essentialiter dispositiones ad denominandum subjectum suum filium adoptivum, non opponitur essentialiter cum filiatione naturali; ut patet in Christo Domino.

Ex dictis

Fit 1. Habitum virtutis charitatis utpote in hac providentia comitante semper gratiam justificantem, atque sine illa nunquam manentem, non posse in hac providentia salva libertate physicè influere ut principium per se in actum sub gravi pro instanti determinato præceptum, ut latè diximus à num. 292. de actib. hum. Ratio est, quia principium per se influens in actum, ne lædat libertatem, debet esse componibile cum utroque libertatis extremo, ut constat à num. 254. & 461. de aux. atqui habitus charitatis non potest in hac providentia componi cum actu præcepto, & cum omissione graviter peccaminosa. Quapropter in eo casu suppleri debet influxus habitus ab omnipotentia extrinsecè applicata, quod idem est de aliis habitibus, qui in hac providentia comitantur semper gratiam, de quibus diximus num. 59. de aux. Si autem Deus, uti de potentia absoluta potest, vellet conservare habitum charitatis in sensu composito peccati, tunc jam posset influere in actum illum præceptum tanquam principium per se, quandoquidem esset componibile cum utroque libertatis extremo.

Fit 2. Compositionem gratiæ cum peccato lethali, casu, quo de potentia absoluta fieret, non fore indecentem ex parte Dei. Ratio est

rio est, quia, ut bene notavit Eximius Doctor lib. 7. de grat. Cap. 20. Arriaga disp. 46. sectione 4. subsect. 2. Oviedus, Aldrete, pluresque alij, Deus nequaquam exinde esset causa specialis conservativa peccati. Nam causa specialis conservativa peccati est illa, quæ peccatum commisit, aut contraxit, & non apposuit id, quod ad destructionem peccati actualē destinatum est, uti est in hac providentia pro peccato originali Baptismus, & pro peccato commisso actus perfectæ charitatis, aut contritionis extra Sacramentum, vel saltem attritionis cum Sacramento Baptismi in non Baptizato, & cum Sacramento pœnitentiæ in Baptizato; ille verò, qui ex justo aliquo titulo excusatur, ne destruat, aut remittat peccatum ab altero commissum, quamvis, si nollet uti jure suo, posset illud remittere, nequaquam est causa illius peccati conservativa; dum enim eo jure suo utitur, ejus actio se habet per accidens respectu conservationis peccati commissi ab altero, ut diximus à num. 162. de actib. human. proindeque non ab ipso, sed ab altero moraliter conservatur. Sic Confessarius, qui ex justo titulo excusatur ab audientia confessione peccatoris, nequit dici causa moralis conservativa eorum peccatorum, quæ remittere poterat. Unde multò magis Deus, qui ob plures titulos gloriæ suæ, justitiæ, sui supremi dominii, ostensionis suæ omnipotentiæ, aliorumque infinitorum, non tenetur se accomodare exigentiæ gratiæ, proindeque non erit causa conservativa peccati.

57. Quapropter non est idem, posse aliquid destruere, illudque non destruere ex titulo justo ad non destruendum; & esse causam illius conservativam: hæc enim duo valde diversa esse, evidens fit tum in physicis, tum in moralibus; in physicis quidem, licèt Petrus succidere possit arborem, quam Paulus in agro suo plantatam habet. Imò, licèt Pontifex, Imperator, aut Rex possit illam evellere, at, quia ex titulo juris sui excusati sunt, certè dici non possunt causa ejus arboris conservativa. Pariter, licèt Sacerdos, si revelaret homicidam, causa esset, ut suspenderetur, at, quia ex jure suo excusatur, ne illum prodat, aut testimonium in judicio contra ipsum ferat, dici exinde non potest, quòd sit causa moralis conservativa homicidæ, & malefectoris; quare, cùm Deus ex altiori, nobiliorique jure excusatus sit, ne annuat causarum secundarum exigentiæ, multò minùs dici posset causa moralis conservativa effectuum, quorum destructionem exigebant causæ secundæ. Unde, ut aliquis sit causa moralis conservativa effectûs, satis est, quòd possit, si velit illud destruere, sed ulteriùs requiritur, quòd nullum habeat justum titulum, quo à tali destructione excusetur.

DISPUTATIO III.

DE DISPOSITIONIBUS AD JUSTIFICATIONEM PRÆVIIS.

58. COmmunissima Theologorum sententia est, posse Deum de potentia absoluta, sive per extrinsecam condonationem, sive per gratiæ infusionem peccatum commissum remittere absque retractatione peccatoris, aut quavis alia prævia dispositione; sicut potest homo remittere offensam contra ipsum commissam absque offendentis retractatione, &, sicut de facto in hac providentia peccatum originale remittitur parvulis per infusionem gratiæ absque ulla prævia dispositione parvulorum; quin potiùs plures cum Exim. Doct. censent, non requiri ex natura rei dispositionem ullam præviam, ut gratia infundatur, cùm sit qualitas accidentalis, & quidem aliarum radix ex natura sua in ordine superno, proindeque non esset contra ipsius naturam, ut ipsa in anima foret prima inter omnes qualitates supernas. Remissio autem peccati dicitur retractatio peccatoris æquivalenter, quandoquidem ad effectum remittendi peccatum amplissimè præstat, quidquid actus retractationis à peccatore elicitus præstare posset, ideoque non maneret peccatum voluntarium; nam, ut maneret voluntarium, requirebatur, quòd fuerit volitum, & non fuerit retractatum retractatione ulla ex se efficaci, aut formali, aut æquivalenti, quæ est ratio, propter quam in parvulis Baptizatis non manet jam voluntarium peccatum originale; sic voti dispensatio, aut relaxatio est æquivalens retractatio subditi; ideoque votum à Superiori dispensatum, aut relaxatum non manet jam subdito moraliter voluntarium; atque in hoc sensu exponitur D. Thomas 3. p. q. 86. art. 2. dicens: *Imperceptibile est, peccatum remitti sine pœna*, id est, formali, aut æquivalenti, nihilominus ex lege Dei plures dispositiones requiruntur ex parte intellectûs, & voluntatis ex parte peccatoris ad remissionem peccati commissi in hac præsenti providentia, pro quarum explicatione sit

SECTIO I.

Quænam prærequirantur dispositiones in hac providentia ad remissionem peccati commissi?

59. SUppono 1. Certum esse, nullam requiri dispositionem in hac providentia in parvulis ad remissionem peccati originalis. Ratio est, quia

quia, ut constat ex Tridentino citato num. 35. in parvulis baptizatis, qui nullum omnino possunt actum liberum exercere, aut se ullo modo ad remissionem peccati disponere, nihil manet, quòd Deus in eis odiò habeat; unde absque ulla ipsorum dispositione remittit Deus illis peccatum. Suppono 2. In adultis ad remissionem peccati requiri in hac providentia aliquam dispositionem consistentem in aliquo motu liberi arbitrij; si enim adultus non baptizatus solùm habeat peccatum originale, licèt non teneatur elicere actum charitatis, debet elicere actum fidei, ut gratiam per Baptismum suscipiat, eique remittatur peccatum, ex illo Pauli ad Hebræos 11. *Sine fide enim impossibile est placere Deo; credere enim oportet accedentem ad Deum, quia est, & inquirentibus se, remunerator sit;* & Joannis 1. *Dedit eis potestatem filios Dei fieri his, qui credunt in nomine ejus.* Quare Trid. sess. 6. cap. 7. de Baptismo ait: quod est Sacramentum fidei, sine quo nulli unquam contigit justificatio. Ex parte etiam voluntatis requiritur in eo voluntas suscipiendi Baptismum habitualiter saltem perseverans, cùm requiratur, quòd Baptismus non sit ipsi coactus, sed voluntarius; ut dixi agendo de Baptismo: Si autem adultus habeat etiam peccatum commissum, debet elicere contritionem perfectam, aut imperfectam, & alias dispositiones, de quibus statim agemus.

60. Suppono 3. Dispositiones ad justificationem peccatoris adulti requisitas tum proximas, tum remotas, debere esse supernaturales. Ratio est, quia illæ sunt dispositiones supernaturales, quæ elici non possunt sine præveniente Spiritus Sancti inspiratione, atque ejus adjutorio; atqui dispositiones requisitæ in peccatore adulto, ut ei justificationis gratia conferatur, elici non possunt sine præveniente Spiritus Sancti inspiratione, atque ejus adjutorio, ut definit Trid. sess. 6. can. 3. dicens: *Si quis dixerit, sine præveniente Spiritus Sancti inspiratione, atque ejus adjutorio hominem credere, sperare, diligere, aut pœnitere posse, sicut oportet, ut ei justificationis gratia conferatur, Anathema sit.* Vide, quæ latè diximus agentes de auxiliis tota disp. 2. Cæterùm, quia tales dispositiones sunt actus vitales, qui vocantur qualitates transeuntes contradistinctim ab habitibus, qui sunt qualitates mortuæ, & permanentes; exinde juxta Trid. dispositiones ad gratiæ infusionem in peccatore prærequisitæ non sunt permanentes, sed transeuntes; unde nulla tenet paritas à formis naturalibus, ad quas præcedunt dispositiones permanentes, quas cùm ex constanti experientia tales agnoscamus, inferimus, hoc se habere ex earum formarum exigentia; at dispositiones ad justificationem requisitæ non possunt ex experientia cognosci, sed ex doctrina Scripturæ, Conciliorum, & Patrum, ex qua non agnoscimus permanentes, sed transeuntes, ut ex Tridentino adducto constat, & latiùs infrà constabit.

Sic etiam loquitur Scriptura, ex qua doctrinam hanc Concilia, & Patres desumunt; etenim 1. Regum 7. dicitur, *Præparate corda vestra Domino.* Proverbiorum 16. *Hominis est animam præparare*, Ecclesiastici 2o. *Qui timent Dominum, præparabunt corda sua, & in conspectu illius sanctificabunt animas suas.* Ezech. 18. *Si impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis, quæ operatus est, vitâ vivet, & non morietur.* Exinde Innocentius III. Cap. majores de Baptismo, *Actuale, quod consensu contrahitur, sine consensu minimè relaxatur.* Et Augustinus Sermone 15. de verbis Apostoli: *Qui ergo fecit te sine te, non te justificat sine te; ergo fecit nescientem, justificat volentem.* Ex quibus omnibus constat, requiri dispositiones tum ex parte intellectûs, tum ex parte voluntatis.

De his quippe agit Tridentinum sess. 6. cujus titulus *modus præparationis*, ubi hæc habet: *Disponuntur autem ad ipsam justitiam, dum excitati divinâ gratiâ, & adjuti, fidem ex auditu concipientes liberè moventur in Deum credentes, vera esse, quæ divinitùs revelata, & promissa sunt, atque illud imprimis, a Deo justificari impium per gratiam ejus, per Redemptionem, quæ est in Christo Jesu, & dum peccatores se esse intelligentes a divinæ justitiæ timore, quo utiliter concutiuntur ad considerandam Dei misericordiam se convertendo in spem eriguntur fidentes Deum sibi propter Christum propitium fore; illumq; tanquam omnis justitiæ fontem diligere incipiunt, ac propterea moventur adversùs peccata per odium aliquod, & detestationem, hoc est per eam pœnitentiam, quam ante Baptismum agi oportet; denique, dum proponunt, suscipere Baptismum inchoare novam vitam, & servare divina mandata.* De hac dispositione scriptum est: *Accedentem ad Deum oportet credere, quia est, & quia inquirentibus se, remunerator sit &c.* Cæterùm, quia aliquid necessarium esse potest vel necessitate medij, ita, ut eo etiam inculpabiliter omisso non detur justificatio, vel solùm necessitate præcepti, ita, ut si etiam culpabiliter omittatur, non exinde deficiat justificatio, quærimus nunc, quomodo istæ dispositiones ad justificationem actualis peccatoris adulti requirantur?

Assero 1. cum omnibus ferè Theologis. Actus fidei divinæ requiritur necessitate medij ex parte intellectûs ad justificationem peccatoris adulti, sive fidelis, sive infidelis. Probat. 1. Illud est necessarium necessitate medij ad justificationem, sine quo impossibile est justificationem obtinere; atqui sine actu fidei divinæ impossibile est in hac providentia justificationem peccatoris adulti obtineri, ut constat ex testimoniis adductis num. 59. quin in illis ulla distinctio fiat inter peccatorem fidelem, & infidelem; ibi enim dicitur, *oportere credere, & sine fide impossibile esse placere Deo; peccat.*

potestatem datam esse iis, qui credunt: credere autem non est habitus, sed actus fidei; ergo &c. Confirmatur. Baptismus in re, vel in voto necessarius est necessitate medii ad justificationem, ut omnes Theologi ex Scriptura, Conciliis, & Patribus docent, & diximus agentes de Baptismo; atqui eo modo requiritur fides in re, ac requiratur Baptismus in re, vel in voto; ergo &c. Probat. min. ex illo Christi Marci ultimo; *qui crediderit, & Baptizatus fuerit, salvus erit, qui vero non crediderit, condemnabitur*; ubi Div. Bernard. diligenter observat, Christum Dominum, etsi in prima parte hujus textus locutus fuerit de Baptismo, & fide, at in secunda textûs parte non dixisse, *qui verò non crediderit, & non Baptizatus fuerit, condemnabitur*, sed dixisse tantùm, *qui verò non crediderit, condemnabitur*, ut denotaret, posse aliquem adultum justificationem obtinere sine Baptismo in re, videlicet per actum perfectæ charitatis, vel contritionis, aut per Martyrium, non autem sine fide in re; ergo &c.

64. Probat. 2. Indubitabile prorsus apparet ex testimoniis adductis num. 18. requiri necessitate medii aliquem actum fidei ad justificationem adulti, sive fidelis, sive infidelis: sed non sufficit actus fidei latæ; ergo requiritur actus fidei strictæ. Probat. min. ex Innocentio XI. inter sexaginta quinque propositiones damnante vigesimam tertiam, quæ sic habebat: *Fides latè dicta ex testimonio creaturarũ, similive motivo ad justificationem sufficit*; ergo &c. Confirmatur 1. Ad justificationem adulti requiritur in hac providentia aliquis supernaturalis motus voluntatis, ut constat ex Tridentino adducto num. 62. proinde, cùm voluntas non possit supernaturalem actum elicere, quin ab intellectu proportionatè illuminetur, ut diximus num. 4. & 304. de auxiliis, necesse est, ut ad eum motum liberum voluntatis præcedat supernaturalis actus intellectûs; nihil enim volitum, quin præcognitum; atqui supernaturalis actus intellectûs illuminans in hac providentia voluntatem ad justificationem adulti est actus fidei, ut constat ex num. sup. ergo &c. Confirmatur 2. Quando aliquis actus designatus est à Deo ad aliquod munus, non possumus admittere alium hujus locò sufficientem, præsertim, si non sit ad minus tam perfectus, ac alter, pro quo substituit; sic attritio extra Sacramentum substitui non potest pro perfecta contritione tanquam ultima dispositio ad justificationem, bene verò amor perfectæ charitatis, qui, licèt non sit formalis contritio, est formalis super omnia dilectio, proindeque non minùs perfectus, ac ipsa contritio, atqui in viatore nullus datur actus intellectûs æquè perfectus, ac actus divinæ fidei; ergo &c.

65. Quamobrem Cardinalis de Lugo disp. 13. de fide sect. 2. num. 44. opportunè notat, aliquos stultos scrupulis angi, quia, ut ajunt, immemores sunt, an habuerint actum fidei ante confessionem, non enim oportet de hoc esse sollicitos; nam si cogitârunt de præmittendo dolere, judicare debent, se actum fidei elicuisse, quandoquidem *Deus facienti, quod est ex se, non denegat gratiam*, ut diximus à num. 103. de aux. & de facto motivum ad eliciendos istos doloris actus, prout ad justificationem oportet, ex lege Dei non proponitur, nisi per actum fide divinæ; unde, licèt non habuerint reflexionem supra actum fidei, jam in propositione utili talis motivi actum fidei elicuerunt, aut considerandò Deum punitorem peccati, vel boni operis remuneratorem, aut quovis alio modo ad talem actum fidei eliciendum sufficiente. Videatur Cardenas tomo posthumo supra propositiones ab Innocentio XI. damnatas tota dissertatione 16. Quare nullus Catholicus, qui fecit, quantùm est ex se ad concipiendum dolorem sufficientem ad Sacramentum, potest prudenter dubitare, quòd elicuerit actum fidei; ideoque prudenter supponit eum elicuisse, nec tenetur rem hanc de novo examinare, si aliquando talem actum fidei invincibiliter non elicuerit, quando postea accedit rite dispositus ad aliud Sacramentum pœnitentiæ, ea priora peccata, quæ modò non confitetur, remittuntur etiam indirectè, & pœnitens manet justificatus coram Deo: de perseverantia autem virtuali horum actuum necessaria ad Sacramentum pœnitentiæ dixi jam agendò de Sacramentis.

66. Assero 2. Ex parte voluntatis ad justificationem actualis peccatoris adulti requiritur necessitate medii cum Sacramento vel perfecta contritio, vel attritio generalis superna cum spe veniæ. Probat. ex Tridentino sess. 14. Cap. 4. ubi de contritione necessitate Sacramenti, sive necessitate medii ad justificationem fidelis adulti requisita ait: *Contrio, quæ primum locum inter dictos pœnitentis actus habet, animi dolor, ac detestatio de peccato commisso cum proposito non peccandi de catero, fuit autem quovis tempore ad impetrandam veniam peccatorum hic contritionis motus necessarius*; ex eo enim, quòd actus contritionis à perfecta, & imperfecta præscindens fuerit omni tempore necessarius, absque dubio est necessarius etiam ad justificationem actualis peccatoris infidelis: rursus idem Concilium hanc contritionem in sua membra dividendò docet, aliam esse perfectam, sive ex motivo charitatis procedentem, quæ non solùm deservit ad conferendam gratiam cum Sacramento, sed etiam extra Sacramentum; aliam verò esse imperfectam, quæ attritio dicitur, & concipitur ex motivo à charitate distincto, atque regulariter ex turpidudine peccati, vel ex timore pœnæ, quæ cum spe veniæ sufficit ad justificationem cum Sacramento, ut de his latè disserui toto ferè Tractatu de virtute pœnitentiæ; atqui hæc stare non possunt, ut ex ipsis terminis patet, quin ex parte voluntatis ad justificationem actua-

lis peccatoris adulti cum Sacramento requiratur necessitate medij, vel perfecta contritio, vel attritio generalis superna cum spe veniæ; ergo &c. Ex dictis

67. Fit 1. Actum fidei ad justificationem actualis peccatoris adulti ex parte intellectûs requisitam non solùm debere continere assensum explicitum de Deo ut uno, sed etiam de Deo ut remuneratore. Utrumque enim complectitur Apostolus citatus num. 59. Ideoque Innocentius XI. inter sexaginta quinque propositiones damnavit vigesimam secundam, quæ sic habebat: *Nonnisi fides unius Dei necessaria videtur necessitate medij, non autem explicita remuneratoris.* Quare, licèt actus fidei supernaturalis circa unum objectum, cùm credat, quia Deus revelavit, sit incomponibilis cum dissensu alterius objecti à Deo revelati, ideóque sit virtualis assensus omnium, quæ à Deo revelata sunt, non satis est talis virtualis assensus circa omnia objecta; aliter credere Deum esse unũ, quia ipse revelavit, cùm sit virtualiter credere, Deum esse remuneratorem, quandoquidem id Deus revelavit, sufficeret ad justificationem, quod jam damnatum est. Unde aliqua credenda sunt non solùm virtualiter, & implicitè, sed etiam formaliter, & explicitè; certum autem est, necessarium esse saltem necessitate præcepti aliqua alia explicitè credere. Tenentur enim fideles addiscere, & credere Symbolum fidei; aliaque plura, in quibus continetur obligatio credendi. Tenentur etiam præsertim credere duo præcipua nostræ fidei mysteria, videlicet Trinitatem, & Incarnationem. Atque circa ista frequenter etiam elicere actus fidei, ut melior pars Theologorum docet.

68. Id autem neutiquam esse onerosum, sed facillimum potiùs, & frequentissimum facilè apparebit unicuique fidelium: si aliquantulum supra actiones suas reflectat, sicque reperiet se frequenter elicere actus fidei de his duobus mysterijs; fidelis enim frequenter adest Missæ Sacrificio, in quo, cùm hostiam consecratam adorat, credit in hostia consecrata esse realiter præsentem Christum Dominum Deum pariter, & hominem; frequenter videt tum in templis, tum extra templa imaginem Crucifixi, & tunc credit Christum Dominum in sua humanitate passum, & crucifixum pro nobis. Frequenter recitat symbolum, in quo continetur utrumque mysterium; se frequenter signat in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti, atque tunc credit Trinitatis mysterium, quod etiam contingit alijs quàm plurimis occasionibus, quibus redundat vita Christiana.

69. Major autem est difficultas, an ad justificationem peccatoris adulti requiratur necessitate medij fides explicita de his duobus mysterijs. Valde discordes sunt in hoc puncto Theologorum sententiæ. Prima docet, fidem explicitam Sanctissimæ Trinitatis, necessitate medij ad justificationem adulti. Ita & Incarnationis post promulgationem Evangelij esse necessariam necessitate medij ad justificationem adulti. Ita D. Thomas in 3. dist. 25. quæst. 2. art. 1. quæstiuncula 1. ad 2. Durandus ibid. quæst. 1. num. 9. Gabriel ibid. art. 2. concluf. 3. S. Bonaventura ibid. art. 2. quæst. 3. P. Molina 1. p. quæst. 1. art. 1. disp. 2. P. Valentia 2. 2. disp. 1. quæst. 2. Puncto 3. P. Thomas Sanchez lib. 2. Summæ cap. 2. num. 8. P. Granado Controversia 1. de Fide Tract. 10. disp. 2. sect. 2. num. 13. pluresque alij. Secunda sententia docet, fidem explicitam Sanctissimæ Trinitatis, & Incarnationis etiam post promulgationem Evangelij non esse simpliciter necessariam necessitate medij ad justificationem & salutem æternam. Ita Sotus in 4. dist. 5. quæst. 2. art. 2. & libro de Natura, & Gratia cap. 11. Vega lib. 3. In Tridentinum cap. 16. & 20. Medina lib. 4. De Recta in Deum fide cap. 10. Corduba in quæstionario lib. 2. quæst. 5. Azor lib. 8. cap. 6. quæst. 6. P. Sa verbo Fides. P. Castropalao tom. 1. tractatu 4. disp. 1. Puncto 9. num. 7. P. Caspar Hurtado disp. 8. de Fide difficultate 7. & plures alij.

Tertia sententia docet, ejusmodi fidem explicitam necessariam esse necessitate medij non quidem ad justificationem, sed ad glorificationem. ita Canus Relectione de Sacramentis in genere parte 2. Ledesma in 4. quæst. 9. art. 2. Castro Ribro 2. de Lege pœnali cap. 14. Banner 2. 2. quæst. 2. art. 8. Dubio ultimo, & alij non pauci. Quarta sententia docet, fidem explicitam horum mysteriorum esse per se necessariam necessitate medij ad justificationem & salutem æternam. Per accidens autem ratione ignorantiæ invincibilis sufficere fidem explicitam eorum in voto: itaque, sicut Baptismus est necessarius necessitate medij in re, vel in voto, ita fidem explicitam eorum mysteriorũ esse necessariam in re, vel in voto. Ita Exim. Doct. disp. 12. De Fide sect. 4. num. 11. Cardin. de Lugo disp. 12. De Fide sect. 4. à num. 88. Leander à SS. Sacramento parte 6. Tractatu 2. disp. 2. quæst. 8. & alij.

Ex his quatuor sententijs censeo, primam esse probabiliorem, quæ requirit ad justificationem adulti necessitate medij fidem explicitam non solùm in voto, sed etiam in re horum mysteriorum. Ratio est; quia, ut ex Christi Domini verbis cum D. Bernardo diximus num. 63. eo modo requiritur fides in re, ac Baptismus saltem in voto: sed Baptismus saltem in voto est necessarius necessitate medij ad justificationem adulti; ergo & fides in re; hæc autem fides, quòd debeat esse de Christo Domino secunda Trinitatis Persona, ac proinde quòd debeat se explicitè extendere ad mysterium Trinitatis, & Incarnationis, satis videtur colligi ex cap. 1. Joannis, ubi docens, *quibus Christus dederit potestatem, ut obtineant justificationem, sive, ut, filius Dei sint* (ait) *dedit potestatem filios Dei fieri his, qui credunt in nomine ejus*: Quamobrem, cùm defici-

deficiente aliquo necessitate medij requisito ad justificationem, justificatio obtineri non possit, qui ad Sacramentum pœnitentiæ accederet absque notitia horum mysteriorum, non posset absolvi, antequam ea addisceret; neque in rebus pertinentibus ad [illegible]sitatem medij proficit sententia contrari[illegible]n solùm probabilis, verùm neque probabili[illegible] Unde Innocentius XI. inter sexaginta quinque propositiones damnavit sexagesimam quartam, quæ sic habebat: [Absolutionis capax est homo, quantumvis laboret ignorantia mysteriorum fidei, & etiam si per negligentiam etiam culpabilem nesciat mysterium SS. Trinitatis, & Incarnationis Domini nostri JESU Christi:] Vide à num. 364. De Sacramento Pœnitentiæ, ubi dixi, quomodo in casu extremæ necessitatis possit dari absolutio sub conditione illi, qui hæc mysteria ignoraret.

72. Fit 2. Actum contritionis perfectæ, & dilectionis Dei super omnia ex parte voluntatis vel nunquam elici in hac providentia, quin ex lege Dei in voluntate præcedat aliquis timor, & spes, ut inferri satis apparet ex Tridentino adducto num. 62. & ex illo Ecclesiast. 1. *Qui sine timore est, non poterit justificari*, & Proverbior. 14. *Timor Domini fons vitæ*, vel saltem continere virtualiter, & æquivalenter timorem, & spem; quod idem dicendum est de attritione cum spe veniæ respectivè ad timorem, qui vel eam præcedit, aut in ea virtualiter, & æquivalenter includitur. Unde nunquam continget justificatio, quin concurrant timor, & spes, saltem virtualiter. Sic Augustin. de catechizandis rudibus Cap. 5. *Rarissimè accidit, imo ferè nunquam, ut quisque veniat volens esse Christianus, qui non sit aliquo modo timore Dei perculsus*, id est, timore formali, aut virtuali. Quin imò Theologorũ communis sententia regulariter censet, saltem eos omnes actus timoris, spei, & contritionis formaliter concurrere, quandoquidem peccatores timore magis malorum, quàm puro charitatis amore moventur; atque adeò timore perculsi propter spem veniæ conteruntur; unde Augustin. de catechizandis rudibus Cap. 4. docet: *Accedentem ad Baptismum ita esse catechizandum, ut audiendò credat, credendò speret, sperandò amet.* Et Serm. 22. de verbis Apostoli: *à fide domus Dei credendò fundatur, sperandò erigitur, diligendò perficitur.*

73. Fit 3. Concurrere etiam ex parte voluntatis piam affectionem necessitate medij in hac providentia requisitam; ratio est, quia actus fidei elici nequit, si non adsit pia voluntatis affectio assensum fidei imperans, ut constans est apud Theologos, & dicemus in Tractatu de fide. Quare eo ipso, quòd actus fidei sit necessarius ex parte intellectûs, est etiam necessarium ex parte voluntatis id, sine quo non dabitur in intellectu actus fidei: cúmque iste non detur absque pia affectione voluntatis, exinde pia hæc affectio ex parte voluntatis necessaria est in hac providentia ad justificationem adulti. Quamobrem, cùm adultus teneatur plura alia credere necessitate præcepti, videlicet descensum Christi ad inferos, & alia similia, quæ exponuntur in Symbolo, & quæ Ecclesia ab omnibus credenda præcipit; exinde plures actus piæ affectionis sunt necessarii necessitate præcepti ex parte voluntatis.

Objicies 1. contra primam assertionem. Si ad justificationem adulti requireretur fides stricta necessitate medii, adesset in re adeò gravissima praxis Ecclesiæ, eam indicans pœnitentibus, atque in catechismo omnibus fidelibus proponens; sed talis praxis non exstat; ergo &c. Confirmatur. Si peccator extra Sacramentum eliciat actum perfectæ contritionis, aut cum Sacramento pœnitentiæ actum universalis attritionis cum spe veniæ, obtinebit justificationem; atqui, ut voluntas moveatur ad eliciendam contritionem illam, vel attritionem, non prærequiritur necessariò actus fidei strictæ, sed sufficit quicunque alter supernaturalis actus illuminans voluntatem; ergo actus fidei strictæ non prærequiritur necessitate medii. 74

Respondeo 1. dist. maj. adesset praxis Ecclesiæ, aut formalis, aut saltem æquivalens, conc. solùm formalis, nego maj. & distincta minori nego consequentiam. Ratio est, quia praxis formalis illa esset, qua pœnitentes directè instruerentur, aut interrogarentur, an crederent? quæ non semper adest, nisi, quando Confessarius de ea dispositione dubitat; praxis verò æquivalens in eo stat, quòd de ea instruantur, aut interrogentur, quando Confessarius, aut alius, ad quem attinet, dubitat, an pœnitens actum fidei elicuerit? quo in casu pœnitentes interrogantur de fide, sicut interrogantur de contritione, quando Confessarius de ea dubitat. At inter fideles rarò evenit casus interrogandi de fide, si pœnitens disposuerit se ad eliciendam contritionem. Etenim, ut diximus à num. 107. de auxil. *Facienti, quod est ex se, Deus non denegat gratiam;* unde prudenter judicamus, facientem, quod est ex se ad habendam contritionem, habuisse gratiam, qua elicuit fidem prærequisitam ad contritionem; quin imò, qui accedit ad Sacramenta legis evangelicæ, ut peccatorum remedium in eis inveniat, quomodo accederet, si non crederet ibi à Christo Domino remedium paratum esse? quare, si non sint fundamenta suadentia oppositum, ex eo accessu prudenter judicamus, fidelem illum jam credere. Ad confirmationem conc. maj. & dist. min. sufficit quicunque alter supernaturalis actus de potentia absoluta, conc. in hac providentia, nego min. & conseq. ut constat ex dictis. 75

Objicies 2. Quando Ecclesia alicui præcipit fidei protestationem, v. g. ad obtinendam cathedram, vel ad suscipiendum Doctoratum, non apponit in formula protestationis fidei moti- 76

motivum requisitum ad fidem strictam, ut credat, quia Deus summè sapiens, & verax revelavit, sed tantùm obligat ad assentiendum rebus à Deo revelatis; ergo assensus supernus rerum à Deo revelatarum sufficiens erit ad justificationem peccatoris, quamvis non sit actus fidei strictæ, proindeque actus fidei strictæ non requiritur necessitate medii ad justificationem peccatoris adulti. Respondeo conc. ant. & nego conseq. Ratio discriminis inter utrumque est, quia in casu assignato protestationis fidei Ecclesiæ intentio est, obligare ad amplectendas eas veritates revelatas, erroresque oppositos rejiciendos, quod sufficienter fit per illum assensum de objectiva fide, seu de objectis revelatis, quantumvis actus fidei non sit; at in casu nostro non solùm vult Deus, quòd rebus revelatis assentiamus, sed quòd ipsi Deo credamus, quod absque actu fidei non fit; neque aliter Christus dedit adultis peccatoribus potestatem, ut filii Dei fiant, nisi credendò in Nomine ejus, ut diximus num. 71. & constat à num. 60.

77. Objicies 3. contra secundam assertionem. Tridentinum citatum num. 62. apponit actũ spei inter dispositiones prævias ad justificationem peccatoris adulti, & Ambrosius lib. 1. de pœnitentia Cap. 1. dixit: *Nemo potest agere pœnitentiam, nisi qui speraverit indulgentiam;* ergo non solùm requiritur spes, quando datur attritio, sed etiam, quando adest perfecta contritio. Respondeo permitto conseq. quæ non militat contra nos; jam enim diximus num. 72. valde probabile esse, nunquam in hac providentia moveri peccatorem adultum ad eliciendam perfectam contritionem, quin priùs elicuerit actum spei. Dixi permitto, quia probabile est, non prærequiri necessitate medij, licèt regulariter præcedat in hac providentia actus formalis spei ex parte voluntatis, si adsit perfecta contritio, qui, cùm nobilissimus sit inter omnes voluntatis actus, jam præcontinet virtualiter actum spei; quod non militat in fide, cùm ex parte intellectûs non detur in via actus alius nobilior fide, in quo actus fidei virtualiter contineatur, ut diximus num. 64. quapropter aliqui cum Vega lib. 6. in Trid. cap. 12. contendunt, de facto Magdalenam, Matthæum, Paulum, & Dismam elicito fidei actu immediatè prorupisse in contritionem perfectam.

SECTIO II.

An actus charitatis sit ultima ad gratiam dispositio, & à quo proveniat?

78. Assero 1. cum D. Thoma, Eximio Doctore, omnibusque ferè Thomistis, & nostris contra Vasquez, & alios. Actus charitatis, seu contritionis perfectæ non est forma sanctificans, sed est ultima dispositio ad formam sanctificantem. Prob. 1. Actui charitatis, seu contritionis perfectæ promittitur justificatio in Sacra Scriptura tanquam novum omnino, & distinctum beneficium, & donum; sic Deuteronomij 4. *Cùm quæsieris Dominum Deum tuum toto corde, invenies eum.* Jeremiæ 29. *Quæretis me, & invenietis, cùm quæsieritis me in toto corde vestro.* Isaiæ 30. juxta versionem septuaginta Interpretum de actu perfectæ charitatis, seu contritionis perfectæ dicitur: *Cùm reversus ingemueris, tunc salvus eris.* Circa quæ plura alia videri possunt testimonia à num. 351. De virtute pœnitentiæ; ergo non est forma justificans, sed ultima tantùm dispositio ad formam justificantem. Confirm. 1. ex Tridentino, quod, postquam sess. 6. cap. 6. enumeravit dispositiones ad justificationem prævias, quas inter apponit amorem indeterminatè, & vagè requisitum spei scilicet, vel charitatis, ut latè dixi à num. 330. de Virtute Pœnitentiæ, statim incipit cap. 1. per hæc verba: [Hanc dispositionem, seu præparationem justificatio ipsa consequitur;] ergo non est forma sanctificans, sed est ultima dispositio, ad quam consequitur forma sanctificans. Confirm. 2. ex eadem sessione 6. can. 3. ubi loquendò de dispositionibus tam intra, quàm extra Sacramentum Concilium enumerat dilectionem, quæ contrahi potest tum ad spem, tum ad charitatem, ut constat ex num 60. ergo &c.

Prob. 2. ex Trid. sess. 14. cap. 4. ubi de dispositione ad justificationem requisita ait: *Fuit autem quovis tempore ad impetrandam veniam peccatorum hic contritionis motus necessarius,* Quibus in verbis manifestè loquitur Tridentinum de contritione præscindente à perfecta, & imperfecta; ita, ut ea contritio contracta ad illam, quæ disponit ultimò ad justificationem extra Sacramentum, sit actus perfectæ charitatis, seu contritio perfecta. Contracta verò ad contritionem sufficientem cum Sacramento sit quævis ex illis, nimirum aut contritio perfecta, aut imperfecta. Etenim ante legem Evangelicam non sufficiebat imperfecta contritio. In lege verò Evangelica, cùm justificatio fieri possit non solùm extra Sacramentum, sed etiam intra Sacramentum pœnitentiæ, ut in eodem capite definit Tridentinum: Contritio perfecta est ultima, seu proxima dispositio ad justificationem etiam extra Sacramentum. Attritio autem, seu contritio imperfecta est ultima, seu proxima dispositio ad justificationem cum Sacramento Baptismi, aut Pœnitentiæ; ergo &c. Confirm. ex eodem Tridentino sess. 6. can. 9. ubi ait: *Si quis dixerit, sola fide impium justificari, ita, ut intelligat, nihil aliud requiri, quod ad justificationis gratiam consequendam cooperetur, & nulla ex parte necesse esse, eum suæ voluntatis motu præparari, atque disponi, anathema sit;* ergo, si prælucente fide immo-

immediatè prorumpat peccator in contritionem perfectam, illa contritio perfecta erit præparatio, & dispositio ad justificationem.

80. Prob. 3. Ratione Theologica. Contritio perfecta, aut actus charitatis se solo, cùm non sit tantæ bonitatis in ratione moris, ac malitiæ est peccatum lethale, ut latè dicemus in Tractatù de Incarnatione, non potest esse incompossibilis cum peccato lethali sive commisso, sive contracto per modum meriti, aut aut condignæ satisfactionis. Rursus non potest esse cum eo peccato incompossibilis per modum formæ physicæ; aliter expelleretur peccatum, quamvis ea contritio sine libertate poneretur in anima; sicuti illud expellit gratia habitualis, ut patet in parvulis; atqui in adultis sine prævio, & libero voluntatis motu non potest dari in hac providentia remissio peccati, ut constat ex Tridentino citato num. superiori; ergo &c. Quamobrem hæc opinatio P. Vasquez, quam in hac nostra Schola primùm tradere promiserat, non benè audivit, ideoque astrictus fuit à Superiore Societatis, ne illam in Schola ista aut doceret, aut defenderet, ut refert Cardinalis Pallavicinus in Vendicationibus Societatis cap. 27.

81. Et ejus verba: *Gabriel Vasquez Vir ille ingenio, atque erruditione, dum viveret (fortiter dicam) nulli secundus, cùm hic Romæ Theologiam profiteretur, eam tradere sententiam parabat, quam postea Typis ita suasit, ut multis magni nominis persuaserit, amorem Dei super omnia hujusmodi actum esse, qui per se, & etiam, si eum ab omni habitu divinitùs infuso incomitatù animò complectamur, admissi peccati maculam deleat, & in adoptivos Dei filios amantes transcribat.* Hæc sententia paulò novior tunc Theologicis auribus accidebat; ideo à supremo Societatis Moderatore facessere jussa ab hoc Gymnasio, quæ tamen rectionis nostræ mollidudo est, aut Gabriel adactus ad contrarium edocendum; sed citiùs permissum, ut Romana hæc Academia tanto Doctore, quàm ut severa illa opinandi cautione, spoliaretur. Hucusque Palavicinus. Ex quo satis apparet, quàm antiqua, atque constans apud Theologos fuerit assertio nostra.

82. Assero 2. cum Divo Thoma, plurimisque Thomistis, quos contra Gonet citat, & sequitur Contempson differt. 4. Cap. 1. Scoto, ejusque Schola, Eximio Doctore lib. 8. de justificatione Cap. 11. & communi Nostrorum contra Vasquez, Valentia, Torres, & aliquos Thomistas. Ultima dispositio ad gratiam habitualem sanctificantem non procedit physicè effectivè ab ipsa gratia. Probat. 1. Quando peccator per dilectionem, seu contritionem perfectam ultimò se disponit ad gratiam habitualem justificantem, ea gratia justificans confertur peccatori, quia contritus est, ut constat ex testimoniis Scripturæ, & Trident. adductis à num. 78. atqui, si ea contritio produceretur physicè effectivè ab illa gratia justificante, talis gratia non conferretur peccatori, quia contritus est; ergo &c. Probatur min. Peccator non potest esse contritus, antequam habeat principium per se requisitum ad eliciendam contritionem, ut ex ipsis terminis constat; etenim homo nequit esse intelligens pro priori ad intellectum, aut volens pro priori ad voluntatem, ex eo, quòd intellectus sit principium per se requisitum ad intellectionem, & voluntas ad volitionem; ergo, si gratia justificans esset principium per se requisitum ad eliciendam contritionem, contritio non posset se habere pro priori ad gratiam, ac proinde talis gratia conferri non posset peccatori, quia est contritus, sed potiùs ut contereretur. Confirmatur. Gratia justificans non est in hac providentia componibilis cum peccato, atqui principium per se, quo peccator se libere disponit per contritionem perfectam ad expulsionem peccati est componibile cum peccato, ut latè constat ex dictis num. 254. & 461. de auxilijs; ergo &c.

Respondet 1. Gonetus cum alijs modernis 83.
Thomistis, veram esse istam causalem: *Gratia confertur peccatori, quia contritus est*, exinde autem non probari, quòd contritio non procedat physicè effectivè à gratia, ad quam ultimò disponit, cùm sit etiam vera ista causalis: *Homo est contritus, quia habet gratiam habitualem.* Ratio ejus est, quia gratia justificans exercet duplex munus, nimirum & auxilij moventis, & formæ sanctificantis. Unde prima causalitas est vera, quia intelligitur de gratia, ut habet rationem habitûs, & formæ sanctificantis. Secunda causalitas etiam est vera, quia intelligitur de gratia, ut gerit vices auxilij, & prout est in fieri, seu infundi. Sic in ordine naturali istæ causales sunt veræ, fenestra aperitur, quia ventus aulam ingreditur: ventus aulam ingreditur, quia fenestra aperitur; pariter istæ: anima unitur corpori, quia est organicum, seu ultimò dispositum ad eam recipiendam, corpus est organicum, quia anima ei unitur, & corpus informat; atque in hoc sensu dixit Aristoteles causas sibi esse invicem causas, ideóque, quod causat aliquid in aliquo genere causæ, potest ab ipso causari, & dependere in alio genere causæ. Quamobrem cùm ultima dispositio ad gratiam, & ipsa gratia sint causæ in diverso genere, nulla est repugnantia, quòd contritio sit causa gratiæ dispositiva, & gratia sit causa contritionis physicè effectiva; ex quo facilè conciliantur & ratio Theologica, & testimonia omnia à nobis adducta.

Contra 1. Licèt non repugnet mutua prio- 84.
ritas in diverso genere causæ, ut patet in causa finali, & physica; causa enim finalis est prior in intentione, & causa physica est prior in executione, sic prius intendo salutem, quàm medicamentum; at prius physicè apponitur medicamentum, quàm adsit salus. Cæterùm in eodem genere causæ manifestè repugnat mu-

tua prioritas, ut diximus num. 482. de auxilijs. Sic repugnat quòd, duæ causæ primò & per se ad invicem se producant. Causa enim producens debet esse pro priori naturæ ad productam; proindeque, si producta produceret primò, & per se suam causam productivam, existeret ante illam, atque exinde ante se ipsam: existeret quippe, antequam produceretur, cùm produceretur ab alia, & existeret ante aliam; & sic esset prior naturâ, simulque naturâ posterior altera, quod, utpote in eodem genere prioritatis omnino repugnat; sed hoc ipsum eveniret in casu nostro. Cùm enim Deus à contritione existente in anima moveatur ad producendam gratiam, contritio esset prior naturâ gratia; deinde gratia, si esset causa primò per se productiva contritionis, esset prior naturâ contritione; ergo &c.

85. Contrà 2. Et utor Adversariorum exemplis. Quando aër fenestram aperit, & aulam ingreditur, duplex adest aëis motus, alter effectivus, quo, dum existit extra aulam, producit impulsum aperientem fenestrâ: hunc namque impulsum non producit intra aulam, quando fenestra jam est aperta, & aër ingressus est, sed extra aulã, quando fenestra erat clausa. Alter est motus, quo aër suam præsentiam acquirit intra aulam: atque ad hunc motum requiritur, quòd fenesta jam sit aperta. Unde primus motus est naturâ prior aperitione fenestræ, neque provenire potest ab aëre præsente intra, sed extra aulam; ita scilicet, ut, si Deus sineret aërem producere impulsum illum aperientem fenestram, & impediret, ne aulam ingrederetur, maneret totum id, quo fenestra aperitur ab aëre. Sicuti, quando lapis imprimit impulsum aperientem fenestram, quin aulam ingrediatur, maneret totum id, quo lapis fenestram aperit, quin aulam ingrediatur. Quare primus aëris motus ad producendum impulsum, quo aperiatur fenestta, cùm sit prior naturâ aperitione fenestræ, nequit subsequi, sed necessariò præcedit illam aperitionem, proindeque ista causalis à priori est falsa: ideo fenestra aperitur, quia aër aulam ingreditur, solumque est vera à priori ita: ideo fenestra aperitur, quia aër producit impulsum illam aperientem; atqui ad eum modum Deus ideo infundit homini gratiam, quia homo est contritus; ergo contritio nequit esse effectus, aut naturâ posterior infusione gratiæ, sed duntaxat potest esse naturâ prior.

86. Pariter corpus organicum dupliciter considerari potest. Primò quidem organicum per dispositiones accidentales ad animæ unionem prærequisitas, vel organicum per substantiale complementum illis dispositionibus superadditum, & prærequisitum ad operationes viventes in corpore organico. Si primo modo consideretur, hæc est falsa causalis à priori: ideo corpus est organicum, quia anima ei unitur, & hæc est vera: ideo anima ei unitur, quia corpus est organicum; atqui eodem modo requiritur, quòd homo sit contritus, ut Deus producat gratiam, eamque homini infundat, quandoquidem hæc à Deo producitur, & homini infunditur, quia contritus est; ergo &c. Quare doctrina ista omnibus aliis similibus exemplis adhibenda est, ne principia vera, atque lumine naturæ nota falsitati obnoxia proponantur. Sic, quando duæ columnæ ad modum crucis ad invicem sustentantur; ita, ut deficiente ea, quæ ex transverso est, caderet etiam ea, quæ erat recta, aut ea cadente, quæ erat recta, caderet etiam illa, quæ erat ex transverso, nequaquam exinde dari posset mutua prioritas in eodem genere. 89.

Ratio est, quia ideo illæ duæ columnæ cum tali artificio firmæ persistunt, quia constituunt compositum accidentale ita tendens in centrum, ut nec pars dextra, nec pars sinistra prævaleat utriusque ponderi, quo sistit fundamentum, sive compositum illud accidentale includat tamquam contiguam unionem partium utriusque columnæ præsentiam ita ordinatam, vel hanc, aut illam extrinsecam correspondentiam ad locum extrinsecum, aut quicquam aliud juxta diversas Philosophorum sententias; cùm autem tale compositum accidentale non constituatur ex una sola, sed ex duabus simul columnis, exinde stabilitas illa non stat in una sola, sed in utraque simul columna; quare, cùm non possit esse prius naturâ partibus, sed potiùs partes sint quasi priores naturâ toto, sive accidentali illa præsentia, quæ est quasi modus totius; exinde nulla columna dici potest prior, & posterior naturâ respectu alterius; verùm de his latiùs in Philosophia. 90.

Respondent 2. alij Thomistæ cum Cajetano, quos etiam sequitur Gonetus, gratiam habitualem esse priorem contritione, quatenus ea gratia se habet ex parte agentis exercendò munus motionis, & auxilij; esse autem posteriorem, quatenus se tenet ex parte passi exercendò munus gratiæ justificantis. Quare est prior, & posterior, non quidem sub eodem, sed sub diverso respectu, quod non implicat. Contrà 1. Auxilium excitans, movens, aut præveniens, ut constat à num. 18. de Auxil. non est gratia habitualis, aut qualitas mortua, sed est actus vitalis; ergo gratia habitualis non exercet munus talis auxilij moventis. Contrà 2. Gratia habitualis non producitur à Deo in peccatore adulto, nisi quando jam est dispositus per contritionem. Datur enim homini, quia contritus est; ergo pro priori ad gratiam habitualem jam est producta contritio, ac proinde ante productionem gratiæ habitualis præcessit jã auxilium movens prærequisitum ad eliciendam contritionem. Contrà 3. Virtus motiva, & virtus justificativa esset eadem realiter cum gratia habituali; atqui inter formalitates creatas realiter identificatas nequit convenire realiter absolutè uni, quod non convenit alteri, proindeque non potest una realiter producere, & non altera; aliter inter illas daretur distin- 91.

ctio realis in tertio, ut constat à num 130. de Deo, quæ inter prædicata creata repugnat; ergo &c.

89. Respondent 3. alij Thomistæ cum Soto, contritionem prout procedentem à voluntate esse priorem gratia habituali, cùm sit causa talis gratiæ: at, ut procedentem à gratia habituali non esse illâ priorem, neque causam talis gratiæ, sed esse effectum, & posteriorem. Contrà 1. Contritio, quæ disponit ad gratiam, est supernaturalis, ut constat à num 60. atqui contritio supernaturalis nequit procedere à sola voluntate; ergo procedit à gratia; atqui ante contritionem non est gratia habitualis in anima, sed gratia actualis, & præveniens; ergo &c. Contrà 2. Homo non se habet merè passivè in ordine ad contritionem, qua se disponit ad gratiam, sed verè, & realiter elicit illam contritionem se liberè exercendô, ut constat ex Trident. sæpiùs adducto; ergo pro signo prioris ad elicientiam contritionis præcedit in homine gratia prærequisita ad eliciendam liberè contritionem; atqui pro illo priori ad contritionem non præcedit gratia habitualis; ergo &c.

90. Respondent 4. Vasquez, & Turrianus, gratiam habitualem, ut productam esse priorem contritione; at ut unitam animæ esse contritione posteriorem; quare facilè componitur, & quòd gratia habitualis sit causa per se contritionis, & quòd conferatur homini, quia contrito. Contrà tamen 1. Deus in hac providentia non producit gratiam extra subjectum, proindeque, quando eam producit, producit illam unitam subjecto; atqui apud Adversarios contritio nequit procedere in hac providentia à gratia habituali unita subjecto; ergo neque à gratia habituali in hac providentia à Deo primò producta. Contrà 2. Gratia ut unita subjecto est in hac providentia gratia ut justificans; quandoquidem gratia habitualis in hac providentia nequit conjungi cum peccato, ut constat ex dictis; atqui principium ad eliciendam in hac providentia contritionem, qua peccator se disponat ad gratiam habitualem, est indifferens ad utrumque, atque componibile tum cum peccato, tum cum contritione disponente ad gratiam expellentem peccatum; ergo gratia habitualis in hac providentia nullo modo esse potest principium per se requisitum ad eliciendam eam contritionem.

91. Probatur 2. conclusio ex Divo Thoma 1. p. quæst. 62. a. 2. ad 3. *Conversio est, per quam aliquis præparat se ad gratiam habendam, & ad hanc non exigitur aliqua habitualis gratia.* Quid clarius. Tum etiam prim. 2. quæst. 109. a. 2. in Corp. *Ad hoc, quod præparet se homo ad susceptionem doni gratiæ habitualis, non oportet præsupponere aliquod aliud donum habituale in anima; quia sic procederetur in infinitum, sed oportet præsupponere aliquod auxilium gratuitum Dei interiùs animam moventis, sive inspirantis bonum propositum.* Rursus 3. p. quæst. 82. a. 1. ad 2. 2. *Actus primus pœnitentis se habet ut ultima dispositio ad gratiam consequendam; alij verò consequentes actus pœnitentiæ procedunt jam ex gratia, & virtutibus.* Tum etiam quæst. 22. de veritate a. 8. eandem nostram sententiam latè docet, & probat Divus Thomas. Quare, ait Contempson suprà citatus, Thomistæ, qui cum Gonet contrariam sententiam defendunt, manifestè contradicunt Divo Thomæ.

92. Affero 3. cum Cardinale de Lugo disp. 8. de Incarnatione, Arriaga, Oviedo, & communi Nostrorum contra Ripaldam, Aldretem, quos refert Isquierdo tom. 2. de Deo disp. 42. neque de potentia absoluta potest contritio primò produci ab habitu, ad quem primò producendum ultimò disponitur. Prob. 1. Si aliquomodo posset contritio excogitari de potentia absoluta ultimò disponens ad talem habitum, esset vel ex vi decreti intentivi, in quo jam prævideretur contritio absolutè futura, & sufficiens dispositio ad habitum, à quo per decretum executivum produceretur, vel ex vi decreti præcisè disjunctivi, quo Deus decerneret contritionem ut duo, eamque postea produceret, aut ab habitu perfecto ut duo, aut ab habitu perfecto ut quatuor; ita, ut ea contritio in decreto disjunctivo absolutè prævisa moveat Deum, & Deus ex complacentia illius contritionis decernat postea illam producere per habitum ut quatuor; quo in casu, licèt habitus ut quatuor secundùm duos primos ejus gradus non possit esse præmium; at secundùm alios duos jam esset principium, & præmium illius contritionis: atqui neque hoc modo potest contritio ultimò disponere ad primò producendum habitum, à quo ipsa primò producitur; ergo &c. consequenet, & maj. est unicum Adversariorum fundamentum.

93. Minor verò probatur. Contritio nequit esse dispositio moralis, aut meritum alicujus præmij, nisi ut prævisa jam in se ipsa per determinata principia absolutè futura; aliter ipsa contritio, ut prævisa in decreto purè intentivo posset esse dispositio ad se ipsam, & meritum sui ipsius ad existendum in se ipsa per decretum executivum, quod est contra lumen naturæ, contra omnes Theologos, & contra ipsos Adversarios; atqui contritio præcisè, ut prævisa in decreto intentivo, aut decreto disjunctivo non est contritio in se ipsa prævisa per determinata principia; etenim in se ipsa nequit ita prævideri extra causas, nisi pro signo sequenti ad causas, à quibus per se determinatè procedit; in signo autem decreti purè intentivi, aut purè disjunctivi adhuc non videntur absolutè futuræ causæ, à quibus producenda sit contritio, quandoquidem producenda est per decretum executivum, & determinatum subsequens decretum intentivum, & disjunctivum; ergo præcisè ex vi decreti intentivi, aut disjunctivi non adhuc prævidetur contritio moraliter disponens, aut merens habitum, à quo ipsa primò producenda sit.

Confir-

94. Confirmatur 1. Ex vi decreti præcisè intentivi, aut disjunctivi non potest contritio mereri primam gratiam, seu primum auxilium; aliter primum auxilium non esset gratia, sed merces, quod dici non potest; atqui nulla alia ratio assignari potest, nisi quia ex vi decreti præcisè intentivi, aut disjunctivi, cùm non adhuc videatur decretum determinatum, & executivum, à quo contritio per se procedit, videri nondum potest disponens, aut merens; ergo &c. Confirmatur 2. In eo distinguitur meritum à causa finali, quòd causa finalis movet, ut sit; sic apponimus media, ut sit salus: at causa meritoria movet, quia est; ita, ut jam sit absolutè prævisa in se ipsa pro sua differentia temporis dependens à causis, à quibus per se procedens ut moveat ad præmium; atqui non potest in se ipsa ita prævideri extitura pro sua differentia temporis, nisi pro signo sequenti ad decretum determinatum, & executivū, à quo per se procedet in sua differentia temporis; ergo &c. Confirmatur 3. Contritio præcisè ut disjunctivè intenta non potest mereri se ipsam, ut determinatè, & in executione ponendam, ex eo, quòd disjunctivè intenta nondum dici potest movere, quia est; ergo &c.

95. Prob. 2. Contritio, ut adversarij fatentur, licèt de potentia absoluta posset, at connaturaliter, sive de potentia ordinaria nequit disponere ad habitum, à quo primò per se producitur; atqui fundamentum Adversariorum eodem prorsus modo probaret de potentia ordinaria, & connaturali vi contritionis, ac probaret de potentia absoluta; ergo, sicut fundamentum illud apud Adversarios est falsum de potentia ordinaria, ita etiam de potentia absoluta. Prob. ant. Absque ullo miraculo, & absque ulla rerum violentia potest Deus pro libito suo decernere contritionem per decretum purè intentivum, aut disjunctivum, atque pro signo sequenti elicere decretum determinatum, & executivum, quo contritio pro sua temporis differentia, reducenda sit extra causas; sed quod ita fieri potest absque ulla violentia, & miraculo, non est supra connaturalem vim contritionis, neque fieri potest duntaxat à Deo de potentia extraordinaria, verùm etiam de potentia ordinaria, ut ex ipsis terminis patet; ergo &c. Ex dictis

96. Fit 1. Principium meriti non posse cadere sub meritum. Ratio est, quia actus meritorius non est meritum, nisi prout se ipso prævidetur absolutè futurus, & pendens à suis determinatis causis pro sua differentia temporis: atqui Deus moveri non potest ab actu ita in se ipso absolutè prævisо pro sua differentia temporis ad decernenda ea principia determinata, à quibus ille actus per se producitur; quandoquidem, ut ille actus in se ipso pro sua differentia temporis ita absolutè prævideatur, necesse est, ut Deus jam decreverit pro signo priori ea principia conferre; ergo &c. Fit 2. Creaturam non posse mereri primam gratiam. Ratio est, quia pro signo priori ad primam gratiam prævideri non potest in se ipso pro sua differentia temporis absolutè futurus ullus actus supernaturalis, proindeque Deus non potest ab illo actu moveri ad primam gratiæ collationem: sed hoc requirebatur, ut creatura mereri posset primam gratiam; ergo &c. Fit 3. Creaturam per unum actum elicitum viribus gratiæ posse mereri alteram gratiam ad eliciendum alium actum: Ratio est, quia in eo casu ex actu absolutè prævisо movetur Deus ad dandam gratiam subsequentem actum, atque merito ipsius actus respondentem. quamnam autem gratiam possit homo mereri de congruo, quamnam verò de condigno, dicemus in Tractatu de merito.

SECTIO III.

Solvuntur Opposita.

OBjicies 1. contra primam conclusionem. Sæpè in Sacra Scriptura dicitur, *Deus diligit diligentes se*; ergo actus charitatis est jus ad divinam redamationem, proindeque forma sanctificans. Confirmatur 1. Juxta Tridentinum sess. 14. cap. 4. adscribitur justificatio actui perfectæ charitatis: sed non adscriberetur illi, si non esset forma sanctificans; ergo &c. Confirm. 2. aliorum Patrum testimonijs, quæ affert Vasquez, in quibus charitas activalis aliquando dicitur pulchritudo, & sanctitas animæ, aliquando verò justitia, remissio, & destructio peccatorum; aliquando conformatio, & assimilatio cum Deo: sed ista sunt propria munera formæ sanctificantis; ergo &c. Confirm. 3. ex alijs Patribus dicentibus, homines diligendò Deum fieri Dei amicos. Quare D. Bernardus ait: *Amor per se sufficit, & per se placet, & propter se*: tum etiam Augustinus supra illud Rom. 3. *Justificati gratis per gratiam ipsius*, ait: *Si Deus non reciperet confugientes ad se, esset in eo iniquitas*: sed hæc haberi non possent, nisi actus perfectæ charitatis esset forma sanctificans; ergo &c.

Resp. 1. conc. ant. & neg. conseq. quia Deus diligit diligentes se ex sua promissione, qua misericorditer voluit in hac providentia non denegare gratiam sanctificantem, & constituentem filios Dei, sed eam concedere illis, qui actu perfectæ charitatis Deum diligunt: hoc autem non habetur ex jure talis actus ad redamationem. Si enim plebejus, qui graviter offendit Regem, licèt postea Regem diligat, & affectivè sit amicus Regis, non ex eo est effectivè amicus, neque habet jus ad amicabilem redamationem; quantò minùs homo, licèt Deum diligat, sitque affectivè Dei amicus, non exinde erit effectivè amicus Dei, aut habebit jus ad divinam redamationem? Amicitia enim effectiva, sive constituens amicos, fit in mutuo jure ad redamationem inter eos, qui eadem speciali natura gaudent, quod habetur in

in homine ratione gratiæ habitualis, quæ est participatio naturæ Divinæ, & jus ad redamationem, & in Deo ratione suæ sanctitatis, & promissionis; sicuti inter homines, qui eadem specie naturæ gaudent, habetur in promissione, & acceptatione mutua ad redamationem, in quo stat jus ad redamationem amicabilem; Unde licet aliquis amet alterum, aut ab eo redametur amore charitatis, sive amicitiæ, nõ exinde erit effectivè amicus, neq; amor ille erit amicabilis, si non adsit jus mutuum ad redamationẽ.

99. Ad primam confirmationem dist. maj. adscribit tamquam ultimæ dispositioni ad gratiam justificantem conc. tanquam formæ sanctificanti neg. maj. & dist. min. neg. conseq. ut constat ex dictis. Videatur D. Thomas in 4. dist. 17. quæst. 1. art. 4. quæstiuncula 2. Ad secundam confirmationem dist. maj. dicitur pulchritudo &c. arguitivè conc. formaliter neg. maj. & dist. min. neg. conseq. Etenim cùm actus charitatis, ut constat ex Trideptino adducto à n. 18. sit ultima dispositio ad formam sanctificantem, tribuuntur illi arguitivè, non verò formaliter munera gratiæ sanctificantis: ad eum modum, quo ultima dispositio ad formam ignis dicitur destructiva formæ ligni, non quidem formaliter, sed arguitivè. Ad tertiam confirmationem, conc. maj. & neg. min. quia ea omnia rectè dicuntur de actu perfectæ charitatis tanquam de ultima dispositione ad sanctitatem, quam Deus in hac providentia non vult informẽ, ut in simili diximus cum D. Thoma num 30. & satis constat ex Trid. superiùs à nobis adducto. Unde si hominem dilectione perfecta diligentem Deum non reciperet Deus, ageret contra suam promissionem, in quo esset iniquitas; Neque ad rem venit, quòd charitas se ipsa Deo placeat, nam quicunque actus virtutis se ipso placet Deo; neque exinde est forma sanctificans.

100. Objicies 2. Dilectio perfecta est se ipsa formaliter expulsiva omnis peccati tum actualis, tum habitualis; ergo est forma sanctificans. Prob. ant. non potest quis offendere actualiter Deum, dum illum super omnia diligit, proindeque amor Dei super omnia certissimè est se ipso incomponibilis cum omni peccato actuali. Rursus peccatum habituale consistit in peccato commisso, & non retractato, dilectio autem perfecta est retractatio peccati; ergo est se ipsa formaliter expulsiva etiam peccati habitualis. Confirm. 1. Peccatum est voluntaria aversio à Deo, & conversio ad creaturam: atqui dilectio Dei super omnia est se ipsa formalis conversio ad Deum, & aversio à creatura; ergo est se ipsa formaliter expulsiva omnis peccati. Confirm. 2. Per actum lethaliter peccaminosum non solùm constituitur homo affectivè, sed etiam effectivè malus, & inimicus Dei; ergo per actum charitatis perfectæ non solùm constituitur bonus, & amicus Dei affectivè, sed etiam effectivè. Confirm. 3. Si dilectio Dei super omnia non esset se ipsa formaliter incomponibilis cum peccato habituali, in sensu composito dilectionis perfectæ adhuc in alia providentia posset esse homo inimicus Dei, & dignus pœnâ æternâ, possetque mitti in infernum, qui est status necessitatis moralis ad peccandum actualiter: atqui ille, qui potest componi cum statu necessitatis moralis ad peccandum actualiter, potest componi cum actuali peccato; ergo dilectio Dei super omnia posset componi cum peccato actuali, si semel componi posset cum habituali, quod evidenter repugnat.

Resp. Neg. ant. quoad secundam partem, ad probationem concessa prima antecedentis 101. parte neg. secundam cum conseq. Nam peccatum habituale non stat propriè in eo, quòd sit commissum, & non sit retractatum, sed in eo, quòd sit comissum & non sit destructum, aut remissum; ad hoc autem ut sit remissum satis non est, quòd creatura velit remissionem; sicuti ut remittatur debitum contractum mille aureorum v. g. satis non est quòd debitor desideret, ut ei debitum illud remittatur. Ad primam confirmationem dist. maj. voluntaria aversio affectivè, & effectivè transgressiva juris Dei, conc. non transgressiva, neg. maj. & dist. min. est se ipsa formalis conversio affectivè, conc. effectivè, neg. min. & conseq. quia, ut esset conversio non solùm affectivè sed etiam effectivè, opus erat, ut non solùm esset voluntas destruendi peccatum, sed etiam esset formalis peccati destructio; ad ponendam autem formalem destructionem peccati: cujus homo reus est, non sufficit, quòd reus ipse velit destructionem peccati, ut ex ipsis terminis notum est: sed requiritur saltem, quòd apponat id, cui talis remissio ratione sui debeatur; cùm autem actui charitatis ratione sui non debeatur ea remissio, exinde nequit esse effectivè ratione sui conversio ad Deum; quin imò plures Theologi docent, idem etiam dicendum fore, quamvis actus charitatis esset dispositio ad gratiam non solùm ex lege Dei, sed etiam ex natura rei; nam eo in casu se haberet, sicut unio albedinis cum subjecto, quæ unio non est virtus dealbativa, sed cui debetur virtus dealbativa, sed de his latè in Tractatu de Incarnatione.

Ad secundam confirmationem conc. ant. & 102. neg. conseq. quia peccatum lethale est gravis transgressio divinæ legis, proindeque est contra actualem Dei voluntatem, tribuitque Deo jus ad rationabilem, gravemque displicentiam, in quo stat, quòd homo per tale peccatum reddatur effectivè malus; at per dilectionem Dei super omnia, qua homo divinam amicitiam affectivè desiderat, non apponit effectivè id, cui debeatur remissio contracti debiti, ut constat ex num. 98. proindeque formaliter vi illius actûs nequit homo manere bonus, & amicus Dei effectivè. Ad tertiam confirmationem conc. maj. & dist. min. potest componi cum actuali peccato, dum maneat impeditus ad peccandum, neg. dum maneat expeditus,

conc. min. & neg. conseq. ratio est, quia, licèt status inferni sit status necessitatis moralis ad actualiter peccandum, non denominaret moraliter necessitatum illum, qui haberet dilectionem Dei super omnia in sensu composito talis dilectionis, cùm ea dilectio sit victoria illius necessitatis moralis. Quare si in sensu composito illius dilectionis Petrus mitteretur in infernum, non posset in eo instanti peccare, neque haberet necessitatem moralem ad peccandum, nisi desistendo à dilectione, cùm enim necessitas moralis possit vinci physicè per suum oppositum, illa dilectio, quæ omnino opposita esset tali necessitati, revera vinceret illam necessitatem, atque ita subsequenter redderet Petrum impeditum ad denominationem moraliter necessitati ad actualiter peccandum, unde si ea dilectio supponatur pro signo priori ad statum inferni, supponetur & pro priori victa illa moralis necessitas, si autem supponatur ea dilectio pro signo posteriori, supponetur quoque pro signo posteriori illa moralis necessitas superata.

103. Objicies 3. contra secundam conclusionem. D. Thomas in 4. dist. 17. quæst. 1. art. 4. quæstiuncula 2. agens de pijs motibus, qui ad justificationem disponunt, sic habet: *Cùm isti motus, qui sunt in ipsa justificatione impij, sint quasi dispositio ultima ad gratiæ susceptionem, suo modo præcedunt quidem in via causæ materialis, sed sequuntur in via causæ formalis.* Et 1. 2. quæst. 113. art. 8. ad 2. *Dispositio subjecti præcedit subjectionem formæ ordine naturæ, sequitur tamen actionem agentis, per quam etiam ipsum subjectum disponitur, & ideò motus liberi naturæ ordine præcedunt consecutionem gratiæ, sequuntur autem gratiæ infusionem.* Tum etiam art. 7. Nullum præter gratiam habitualem auxilium videtur admittere ad justificationem, dum ait: *tota justificatio impij originaliter consistit in gratiæ infusione: per eam enim & liberum arbitrium movetur & culpa remittitur.* Ibi enim D. Thomas non loquitur de auxilio actuali, quandoquidem per illud non remittitur peccatum, proindeque habitualem gratiam intelligit sub nomine auxilij: atqui contritio procedit effectivè à gratia auxiliante; ergo, juxta D. Thomam procedit effectivè à gratia habituali, ad quam ultimò disponit.

104. Resp. Admittendo testimonia D. Thomæ, & negando min. subsumptam cum conseq. Ex illis enim testimonijs nihil omnino contra doctrinam nostram infertur: Primum enim non venit ad rem, quia dispositio illa sive pius voluntatis motus, utpote se habens ex parte causæ materialis, quandoquidem materia non causat, vel recipit, nisi ut disposita, præcedit in genere causæ materialis dispositæ ipsam gratiam, sicut materia disposita præcedit formam, at in genere causæ materialis completæ, & formatæ subsequitur formam ad eum modum, quo totum non est prius, sed posterius suis partibus, ut diximus num. 81. cæterùm quòd dispositiones illæ sequuntur gratiam in genere causæ per se efficientis, de quo est controversia, nunquam, & nusquam dixit D. Thomas: neq; secundum testimonium venit ad rem; Nam D. Thomas nequaquam dixit, dispositionem, quæ præcedit susceptionem formæ sequi actionem formæ, sed sequi actionem agentis; sed quid exinde contra nos? certè contra Adversarios maximè militat testimonium istud, ex quo rectè infert D. Thomas, quòd motus liberi arbitrij præcedit naturæ ordine consecutionem gratiæ habitualis, & sequitur infusionem gratiæ actualis. Tertium denique testimonium nihil probat; Nam ibi D. Thomas solùm loquitur de gratia actuali incitante ad pios motus; quare non dixit, quòd in ea consisteret formaliter justificatio, sed originaliter, quia origo, & initium justificationis in auxilio prævenientis, & excitantis gratiæ positum est.

Objicies 4. Deus diligit priùs hominem, quàm homo Deum ex 1. Joannis. 4. *Non quasi nos dilexerimus Deum, sed quoniam ipse prior dilexit nos;* ergo prior est gratia habitualis, per quam Deus diligit hominem, quàm contritio, vel dilectio, per quam homo diligit Deum. Confirmatur 1 ex Joannis 15. ubi Christus ait: *Sicut palmes non potest ferre fructum à semet ipso, nisi manserit in vite, sic nec vos, nisi in me manseritis;* ergo prius est, quòd homo maneat in Deo per gratiam sanctificantem, quàm quòd eliciat contritionem. Confirmatur 2. ex Arausicano 2. Can. 18. *Debetur merces bonis operibus si fiant;* sed gratia præcedit, ut fiant, & Can. 25. *Ipse dedit nobis, ut Deum diligeremus, qui charitatem diffudit in cordibus nostris;* ergo prius est, quòd habeamus gratiam, & charitatem, quàm quòd eliciamus contritionem. Confirmatur 3. Gratia habitualis est principium proximum vitæ supernaturalis; atqui nullus actus vitalis produci potest, qnin præcedat principium proximum vitæ; etenim, si Deus moveret corpus mortuum, motus ille non esset vitalis, quia abesset anima, quæ est principium motûs. Pariter, si Angeli corpus assumant, ea corpora non operantur vitaliter, quia desunt anima, & facultates naturales eorum motuum operatrices, quæ sunt principium vitale, & principium vitale est omnino insupplebile; quare actus fidei, & spei informes non sunt vitales; justus enim ex fide, quæ per dilectionem operatur, vivit, proindeque fides sine operibus mortua est, & qui non diligit, manet in morte; ergo, ut producatur contritio, necesse omnino est, quòd gratia habitualis illam producat.

Respondeo dist. ant. Deus diligit priùs hominem amore benevolentiæ, conc. amore amicabili, nego anteced. & consequentiam, neque video, quomodo Adversarij possint de hac veritate dubitare, aut in alienum sensum Scripturam detorquere, quandoquidem certum est, Deum

Deum odiò inimicabili proſequi peccatores, ſimulque alio amore non quidem amicabili, de quo diximus num. 98. ſed benevolentiæ illos diligere, dum vult illis alia bona, inter quæ veniunt auxilia gratiæ actualis, quæ Deus illis confert, ut à peccatis reſurgant, quibusq; plures peccatores reſiſtunt. Ad primam confirmationem conc. ant. & nego conſeq. quia Chriſtus in eo teſtimonio loquitur de fructu condigno gratiæ, & gloriæ, quem ferre non poterit homò, niſi manſerit in Chriſto per gratiam ſanctificantem, eamque gratiam non amiſerit, ut dicemus agentes de merito. Contritio autem, qua peccator diſponitur ad gratiam ſanctificantem, non eſt meritoria de condigno gratiæ ſanctificantis, ſed ſolùm de congruo, quin imò, ut peccator hanc contritionem eliciat, neceſſe eſt, ut etiam maneat in Chriſto recipiendo ab ipſo non quidem influxum amicabilem, ſed benevolum, in ſuſceptione auxiliantis gratiæ incluſum, de quo agit Auguſtin. Tractatu 18. in Joan. unde, cùm dupliciter poſſit homo conſiderari manens in Chriſto, videlicet aut per conjunctionem amicabilem, aut ſaltem per benevolam, aliqua ex his neceſſaria eſt, ut faciat fructus meritorios vitæ æternæ.

107. Ad ſecundam confirmationem conc. antec. & nego conſeq. quia Auguſtin. in primo teſtimonio loquitur de gratia auxiliante contra Semipelagianos, non prærequirentes auxilium ad initium ſalutis; exinde autem perperàm infertur, gratiam habitualem eſſe indiſpenſabiliter principium effectivum actûs charitatis, & contritionis. In ſecundo verò teſtimonio loquitur etiam de gratia auxiliante, per quam dicitur diffundi Spiritus Sanctus, non quidem ut inhabitans, ſed ut motor; vel loquitur de ipſo actu charitatis, qui etiam dicitur diffundi ſenſu, in quo canit Eccleſia, *Infunde nobis Domine tuæ charitatis affectum.* Quin potiùs Arauſicanum eodem loco agit de præparatione ad actum fidei, & ſpei, ad quam non infunditur Spiritus Sanctus, niſi ut motor per gratiam auxiliantem; unde idem quoque dicendum eſt in noſtro caſu, atque hoc ſenſu intelligendus eſt Auguſtin. Tractatu 15. in Joannem dicens: *Quomodo diligimus, ut Spiritum Sanctum accipiamus, quem, niſi accipiamus, diligere non valemus.*

108. Ad tertiam confirmationem diſt. maj. eſt principium vitæ meritoriæ de congruo, conc. de condigno, ſubdiſt. formale, conc. effectivum, nego maj. & conceſſa min. nego conſequentiam. Ratio eſt, quia principium proximum vitæ, quod ſuppleri non poteſt, eſt illud, quod actu vitali denominatur vivens, & hoc ſuppleri non poteſt ab extrinſeco, ſicut neque actus, quo potentia denominatur cognoſcens. Virtus enim cognoſcitiva ſtat in eſſentia entis, & eſſentiæ inſupplebiles ſunt; at alia principia effectiva, cùm non ſint de eſſentia principij viventis, ſed illi ſuperadveniant, poſſunt ſupervenire vel intrinſecè, vel extrinſecè, dum contineant virtutem illius actus vitalis productivam, atque ita poſſint potentiam vitalem adjuvare; ſic apud ipſos Thomiſtas auxilium permanens ſuppleri poteſt per aliud tranſiens, quo ipſi ajunt, Div. Paulus elicuit viſionem Dei: principia enim effectiva ſuppleri poſſe ab extrinſeco, res notior eſt, quàm quæ probatione indigeat; Petrus enim, qui intrinſecas vires amiſit, quibus poterat elevare pondus ut octo, ſolúmque poteſt modò elevare pondus ut quatuor, adjuvari certè poteſt ab aliquo extrinſecùs ad elevandum pondus ut octo; quare, cùm principium, quod à ſupernis actibus intrinſecis denominatur vivens, ſit homo, & non gratia ſuperaddita homini, virtus illa vitalis eſt homini inſupplebilis; at gratia neceſſaria ad eos actus phyſicè producendos poteſt eſſe vel intrinſeca, vel extrinſeca, de quo latè egi in Tractatu de actibus humanis.

Objicies 5. Inclinatio ad bonum alicujus naturæ ſupponit naturam illam ſaltem participatam, ut actus ab ea procedat; atqui actus contritionis, & dilectionis perfectæ ſunt inclinatio actualis ad bonum divinum, ut eſt in ſe; ergo ſupponunt gratiam habitualem, quæ eſt natura divina participata, ut ab ipſa procedant. Confirmatur 1. Actus de condigno meritorij vitæ æternæ procedunt phyſicè effectivè à gratia ſanctificante: ſed omnis actus charitatis, & contritionis ſunt de condigno meritorij vitæ æternæ; aliter adultus extra Sacramentum juſtificatus, & ſtatim poſt acceptam gratiam ante novos pietatis actus à gratia habituali profectos moriens, gloriam ſine meritis propriis obtineret, ſiquidem nullum actum à gratia habituali profectum in ea ſuppoſitione eliceret, quod eſt contra Eccleſiæ ſenſum, gloriam parvulis titulò hæreditatis, adultis verò titulò mercedis merita compenſantis aſſerentem; ergo &c. Confirmatur 2. ex D. Thoma 3. part. quæſt. 7. art. 13. ad 2. dicendum: *Calor, qui fuit diſpoſitio ad formam ignis, eſt effectus profluens à forma ignis jam præexiſtentis; ſic etiam ſenſus tactus eſt diſpoſitio ad receptionem animæ rationalis, à qua effectivè procedit;* ergo etiam contritio poteſt eſſe diſpoſitio ad gratiam, à qua effectivè procedit. 109.

Reſpondeo diſt. maj. ſi ſit inclinatio ad bonum alicujus naturæ eo modo, ac ipſa natura in ſuum bonum inclinat, conc. ſi ſit diverſo modo, neg. maj. & diſtincta min. neg. conſeq. actus enim, quo homo deſiderat habere puritatem angelicam, vel nivis candorem, eſt inclinatio in bonum naturæ angelicæ, atque in bonum naturæ nivis, quin talis actus ſupponat influxum naturæ angelicæ, aut naturæ nivis, vel ſit à natura participata ab illis ex eo præciſè, quòd ea inclinatio non ſit eodem modo in homine, ac ſit in ipſa nive, vel in natura angelica. Pariter inclinatio in bonum divinum, cùm in homine non ſit eodem modo, ac eſt in 110.

natura divina, non requirit influxum naturæ divinæ per sanctitatem participatæ, sed satis est participatio mediorum, seu auxiliorum ducentium in sanctitatem. Ad primam confirmationem neg. maj. quia, ut sanctitas sit condignificativa meriti, nequaquam requiritur, quòd sit causa effectiva actûs meritorij, sed sat est, quòd fuerit in subjecto independenter ab influxu actûs, qui elicitur, & pro eo instanti conservetur in subjecto, ut constat à num. 453. de actibus humanis. Sic Personalitates Divinæ non sunt ad extra productivæ, & tamen Personalitas Verbi est condignificativa actûs eliciti ab anima Christi Domini.

111. Quare, ut adultus obtineat gloriam ut coronam, necesse non est, ut actus ab ipso elicitus physicè producatur à gratia sanctificante, sed sat est, quòd sit meritorius gratiæ, quàm obtinet vel de condigno, vel de congruo, quo in casu, gratia data in præmium talis actûs jam exigit gloriam, quæ proinde dicitur corona, & non pura hæreditas, quia datur ob gratiam collatam in præmium. Ad secundam confirmationem concessô testimoniô D. Thomæ neg. ant. quoad sensum tactûs; iste enim non est dispositio prævia, ut introducatur anima rationalis, sed constituitur tanquam ex forma ex anima, & tanquam ex subjecto ex materia organizata, & dispositâ; illæ autem dispositiones præviæ non quidem ab anima, sed ab alio agente prævio physicè producuntur. Testimonium autem D. Thomæ non venit ad rem, quia calor, qui fuit dispositio ad formam ignis; non fuit physicè productus à forma ignis, licèt ab ea postea conservetur in subjecto; unde non dicitur effectus primò productus, sed conservatus. Quæ est ratio, propter quam posteà D. Thomas eadem 3. p. q. 9. art. 3. ad 2. non vocat illum absolutè effectum, sed quasi effectum; ait enim: [per calorem disponitur materia ad susciendam formam ignis, qua tamen adveniente calor non cessat, sed remanet quasi quidam effectus talis formæ.] Quæ sanè verba nostram doctrinam maximè confirmant. Unde, licèt causæ, quæ non debent physicè existere, ut causent, v. g. causa finalis, aut idæa intentionalis possint cum alijs esse ad invicem causæ: at illæ duæ causæ: quæ, ut causent, debent physicè effectivè producere, aut physicè existere, non possunt esse in eo genere sibi invicem causæ.

Objicies 6. contra tertiam conclusionem. Ex vi decreti purè intentivi, aut disjunctivi contritio est absolutè futura: atqui Deus videt absolutè in se ipsa contritionem absolutè futuram; ergo ex vi decreti purè intentivi, aut disjunctivi videt Deus contritionem absolutè in se ipsa: sed contritio ita prævisa est sufficiens dispositio ad habitum, à quo primò producitur; ergo &c. Resp. dist. maj. est absolutè futura intra causas, conc. extra suas determinatas causas, neg. maj. & dist. min. cum conseq. neg. min. subsumptam. Ratio est, quia, ut contritio sit sufficiens dispositio ad gratiam, necesse est, quòd prævideatur absolutè in se ipsa cum sua actione, per quam à suis causis procedet: hoc autem modo prævideri non potest, nisi videatur absolutè pendens à principijs, à quibus determinatè producitur. Quare contritio solùm potest ita prævideri post decretum executivum, à quo per se pendent causæ determinatæ, à quibus ea contritio per se procedit. Videatur Oviedus Controversia 2. puncto 8. à num. 101.

Objicies 7. instandô simul solutionem. Per scientiam mediam videtur contritio in se ipsa conditionatè futura: atqui non videtur extra suas causas determinatas cum actione, à quibus pendeat; ergo pariter, ut videatur in se ipsa absolutè futura, & revera disponens ad gratiam, necesse non est, ut videatur cum actione sua extra suas causas determinatas, à quibus per se dependeat. Resp. conc. maj. & dist. min. Non videtur extra suas causas absolutas, conc. conditionatas, neg. min. & conseq. Ratio est, quia, quando per scientiam mediam videtur contritio conditionatè futura, videtur etiam causæ conditionatè, quæ, si absolutè ponantur, ponetur etiam contritio absolutè cum actione, per quam determinatè ab illis principijs dependeat; quare ex hoc argumento potiùs possumus Adversarios fortiter redarguere, nam si ex parte hypothesis scientiæ mediæ non supponantur causæ per se determinatæ, à quibus, si determinatè ponantur, ponetur cum sua actione ea contritio, non videtur per scientiam mediam in se ipsa contritio conditionatè futura; ergo, si absolutè non supponantur causæ, à quibus determinatè ponetur contritio, non poterit per scientiam absolutè videri contritio in se ipsa absolutè determinata.

DISPUTATIO IV.

DE CONSTITUTIVO ET PROPRIETATIBUS METAPHYSICIS GRATIÆ HABITUALIS.

114. Diximus à num. 68. de Deo, quid veniat nomine essentiæ apud Theologos & Philosophos, & quomodo essentia universaliter sumpta ad hæc duo membra, nimirum physicæ, & metaphysicæ essentiæ contrahatur. Essentia enim physica complectitur omnia ea prædicata cum re, de qua agitur, identificata, sine quibus ejus essentia nullibi reperiri potest; essentia verò metaphysica stat in prædicatis primarijs, seu præcipuis, & adæquantibus conceptum

ceptum rei pertinentis ad facultatem, in qua de ipsa agitur. Quare homo ut pertinens ad medicinam definitur animal sanabile, cùm iste conceptus sit primarius, & adæquans significatum hominis prout à medicina respicitur. Pariter homo philosophicè sumptus rectè definitur animal rationale, quia objectum prout à Philosophis definiendum debet complecti per genus, & differentias, non solùm ea prædicata, per quæ res definita primùm distinguatur ab omni non ipsa, sed quæ sint nobiliora in re definienda: atque ita adæquent significatum rei definitæ; quare, licèt apprehensivum sit prius discursivo; atque ideò per istum conceptum animal apprehensivum homo primò distinguatur ab omni non ipso, non est ista vera hominis definitio, homo enim constâns corpore, & spiritu tanquam nobiliora sua prædicata complectitur principium sensationis, & discursûs, sive animal, & rationale, idcirco quærimus, quænam sint prædicata primaria, seu præcipua gratiæ habitualis significatum ejus adæquantia.

SECTIO I.

Explicatur habitualis gratiæ conceptus Metaphysicus.

115. Cùm gratia habitualis ex num. 2. sit in ordine superno divinæ naturæ participatio, primaria, & præcipua ejus prædicata ea certè sunt, quæ hanc participatam naturam constituunt. Veruntamen ingens exinde oritur difficultas, quandoquidem omnia bona creata sunt à Deo participata, atque in hoc sensu verè dicuntur naturæ divina participatio; quomodo ergo ex hoc conceptu poterit habitualis gratiæ natura rectè explicari? ad hanc difficultatẽ penitus dissolvendam, quæ unica in præsenti est, notare oportet, tripliciter sumi frequenter naturam à Philosophis, & Theologis. Primò physicè, ut operativa pro principio motûs, & quietis. Secundò. In ordine ad se ipsam, quo in sensu complectitur omnia prædicata, ex quibus physicè, & materialiter constituitur. Tertiò sumitur ethicè, quo in sensu significat prædicata ad rectidudinem morum spectantia, & quæ sunt radix virtutum, seu potentiarum ad laudabiliter operandum. Sicut enim natura physica radicat suas potentias physicas; ita natura ethicè considerata radicat suas potentias morales, atque in hoc stat discrimen illud inter gratiam, & res alias, quæ sunt participationes duntaxat divinæ naturæ physicè sumptæ. Quandoquidem gratia, ut satis constat ex his, quæ hucusque diximus, est participatio divinæ naturæ ethicè consideratæ. His positis,

116. Assero 1. cum Ripalda disp. ult. sect. 5. Esparza lib. 5. quæst. 3. plurimisque alijs. Gratia habitualis metaphysicè sumpta ita explicatur: habitus formaliter sanctificativus radicativus supernarum virtutum ad rectè operandum. Probatur 1. Gratia habitualis metaphysicè sumpta stat in primariis, seu præcipuis prædicatis ejus significatum adæquantibus, atque gratiam habitualem distinguentibus ab omni non ipsa: sed hæc omnia habentur per istum conceptum à nobis explicatum; ergo &c. Probat. min. nam hæc prædicata sunt præcipua, & nobiliora in linea morum; quid enim nobilius excogitari potest, quàm quòd homo reddatur sanctus, justus, & gratus Deo? quid præstantius isto conceptu, ratione cujus homini debetur possessio sui ultimi finis? etenim, si homo sanctus non sit, jus non habet ad gloriam; si autem sit sanctus, eo ipso est heres gloriæ, habetque jus ad æternam beatitudinem, ad quam consequendam homo elevatus est; ergo ista sunt primaria, seu præcipua gratiæ prædicata. Rursus conceptus iste âssignatus, ut planum fiet discurrendô per singula, nulli alij convenit, nisi soli gratiæ habituali; ergo &c.

Probat. 2. Gratia habitualis non solùm est 117.
condonativa, seu remissiva peccati, sed etiam est virtus sanctificativa, ut docet Tridentin. sess. 6. Cap. 7. *Hanc dispositionem, seu præparationem justificatio ipsa consequitur, quæ non est sola peccatorum remissio, sed & sanctificatio, & renovatio interioris hominis per voluntariam susceptionem gratiæ, & donorum*; ubi simul docet, hanc gratiam esse *unicam formalem causam nostræ justificationis*, ut constat ex num. 1. ergo est habitus sanctificativus, cui debentur dona, seu virtutes ad rectè operandum; atqui hæc omnia complectitur conceptus à nobis assignatus; ergo &c. Confirmatur. Quamvis Deus decernat peccatum remittere, hominem sanctificare, eique conferre virtutes supernaturales ad rectè operandum, tale decretum non est sanctitas hominis, quia non est formaliter sanctificativum, sed exigit sanctitatem, qua homo sanctificetur, & virtutes, quibus sit potens operari; ergo eatenus gratia est constituenda metaphysicè per sua prædicata præcipua, quibus distinguatur ab omni non ipsa, quatenus est non utcunque, sed formaliter sanctificativa. Rursus, ut natura in ordine superno non aliter constitui potest, nisi ut radicativa virtutum; ergo conceptus definitivus à nobis assignatus & est primarius, & adæquatus, quo gratia distinguitur ab omni non ipsa.

Assero 2. Gratia habitualis ideò est formaliter sanctificativa, quia est prædicatum intrinsecum, se ipso incomponibile cum peccato, & jus formale ad gloriam. Probatur 1. conclusio, atque inprimis quoad primam partem, scilicet, quòd gratia habitualis, ut sit sanctitas, debeat esse intrinseca sanctificatio; ex eo enim, quòd sanctificet hominem, est intrinseca hominis renovatio, ut constat ex Tridentino cit. num 1. & num. superiori, est regeneratio, ut cum ipso Trident. & Scriptura diximus num. 2. est animæ pulchridudo, ut docet Catechismus Trident. adductus num. 5. est virtus non tantùm condonativa, sed sanctificativa, quæ 118.

internè perficiendô mundat, ut constat ex Tridentino adducto num. superiori, atque ita mundat, ut amissam Dei imaginem, & similitudinẽ homini restituat, in quo stat, quòd sit participata Dei natura ethicè sumpta. Sic Chrysost. ad illa Geneseos verba: *faciamus hominẽ ad imaginem & similitudinem nostram*, accuratè disserit: *similitudinem* dixit, ut viribus humanis similes fiamus Deo mansuetudine & lenitate, & virtutibus. Et Ambrosius Tract. de dignitate hominis cap. 3. *Homo creatus est, ut charitatem haberet, ut bonus esset, & justus, ut patiens, atque mitis, mundus, & misericors foret*, quas virtutes, quando quisque in se habet, tantò propiùs est Deo, & majorem sui conditoris gerit similitudinem. August. epist. 54. ad Macedonium: *Reductio generis nostri non aliter per Salvatorem Christum facta est, quàm participatione, & sanctificatione Spiritûs unius participes facti participes reddimur divinæ naturæ reformantes nos ad sanctificationem, & imaginem primam.* Nam si peccatum à Deo separat, justitia certè conjungit. Vide num. 120. & 134. Pariter D. Thomas 3. p. quæst. 3. art. ad 3. dicendum: *Quod assumptio, quæ fit per gratiam adoptionis terminatur ad quandam participationem divinæ naturæ, secundùm quandam assimilationem ad bonitatem illius, secundùm illud Petri: ut divinæ consortes naturæ &c.* quæ omnia satis convincunt, perfectionem sanctificativam stare non posse in aliquo purè extrinseco, sed esse prædicatum intrinsecum. Verùm de his latiùs à num. 134.

119. Rursus secunda pars conclusionis, scilicet, quòd perfectio sanctificativa sit etiam prædicatum se ipso incomponibile cum peccato, facilè patet, quia aliter non esset participatio naturæ divinæ ethicè sumptæ, quæ sanctitas est se ipsa incomponibilis cum peccato, sed ad summum esse posset prædicatum exigens sanctitatem sicuti num. 117. diximus de decreto, quo Deus efficaciter decerneret hominem sanctificare; sic dicimus, unionem albedinis non dealbare, sed exigere prædicatum, quod dealbat. Tandem tertia conclusionis pars, scilicet, quòd sanctitas, quà talis sit jus formale ad gloriam, patet, quia, si homo non elevatus ad gloriam, sed in statu puræ naturæ productus, postea peccaret, & Deus illi peccatum remitteret, reverâ ex injusto fieret non injustus, at non fieret sanctus, quia non haberet justitiam, seu jus ad gloriam, & ut sit sanctus, requiritur, quòd sit hæres secundùm spem vitæ æternæ, quæ est ratio, propter quam Tridentinum citatum num. 117. definit, quòd justificatio non est *sola peccatorum remissio, sed & sanctificatio*, & addit: *Unde homo ex injusto fit justus, & ex inimico amicus, ut sit hæres secundùm spem vitæ æternæ*; ergo sanctitas, quà talis tria hæc indispensabiliter includit, nimirum esse prædicatum intrinsecum se ipso incomponibile cum peccato, & jus formale ad gloriam.

Prob. 2. Illa sunt prædicata metaphysicè constitutiva sanctitatis, quà talis, quæ & præcipua illi sunt, & adæquant significatum sanctitatis, eamque distingunt ab omni non ipsa, ut constat ex num. 114. sed hæc omnia habentur per conceptum sanctitatis in assertione nostra assignatum; ergo &c. Probatur min. Sanctitas ex Dionysio Cap. 12. de divin. nomin. est ab omni immunditia libera, & incontaminata mundities, sive, ut alij vertunt, puritas immaculata, & ab omni scelere libera, quo satis insinuatur, esse prædicatum intrinsecum se ipso incomponibile cum peccato; aliter non esset mundities, & puritas immaculata, sed præcisa carentia fœditatis, quæ duo valde diversa sunt. Etenim, si homini in statu puræ naturæ producto, & posteà peccanti Deus per extrinsecam condonationem remitteret peccatum, certè homo ille haberet carentiam fœditatis, at non haberet puritatem, aut munditiem immaculatam, sive se ipsa cum immunditie, aut lethali peccato incomponibilem; quare August. lib. 15. de Trinitate Cap. 8. dixit: *Natura, cùm à suo conditore justificatur, à deformi formâ formosam transformatur in formam.* Et Paulus ad Ephesios 5. de justificatis etiam dixit: *Fuistis aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino*; hanc autem puritatem afferre jus ad gloriam, definitum est à Tridentino num. superiori; cumque iste sit finis, propter quem homo in statu elevationis productus est, istud prædicatum est in sanctitate præcipuum; ergo habet omnia prædicata, & adæquant significatum sanctitatis, & sunt in sanctitate præcipua, & sanctitatem distinguunt ab omni non ipsa. Ex dictis

Fit 1. Reliqua alia prædicata identificata cum gratia habituali esse proprietates metaphysicas. Primum inter hæc numerari solet prædicatum amicitiæ: gratia enim est forma, per quam homo redditur amicus Dei, quatenus est jus ad amorem Dei, & ad divinam redamationem, ut dicemus num. 150. & innuimus supra num. 68. Unde aliud est actualis amicitia, seu actus amicitiæ, & aliud est ratio constitutiva amici; si enim detur in aliquo jus ad amorem, & redamationem amicabilem, licèt nunquam amaverit, aut amet, erit verè amicus, ut patet in pueris baptizatis, qui sunt verè amici Dei. Quare Tridentinum sess. 6. cap. 7. de homine per gratiam Dei justificato ait: *Unde homo ex injusto fit justus, & ex inimico amicus.* Illa quippe habitualis gratia, quæ hominem sanctificat, eique confert jus ad æternam hæreditatem, est ipsa, quæ confert jus ad ad divinam redamationem.

Alterum prædicatum, seu proprietas gratiæ metaphysica, est reddere subjectum expeditum filium Dei adoptivum: est enim gratia filiatio Dei adoptiva. Quare Trid. sess. 6. cap. 4. docet de impij justificatione, *ut sit translatio ab eo statu, in quo homo nascitur filius primi Adæ, in statum gratiæ, & adoptionis filiorum Dei,* quod

quòd clarè desumitur ex Scriptura, ubi ad Romanos 8. dicitur: *Accepistis spiritum adoptionis.* & ad Galatas 4. *Ut adoptionem filiorum reciperemus.* & ad Ephesios 1. *Prædestinavit nos in adoptionem filiorum per JESUM Christum.* Quare filiatio in præsenti non sumitur strictè pro naturali, aut propria, quæ solùm convenit illi, qui non habet naturam extraneam à Patre, sed illi saltem per physicam unionem propriam; neque pro filiatione latissima, quæ effectibus omnibus competit, modo, quo Jobi 38. Deus dicitur Pater pluviæ. neque pro effectu rationali à Deo producto, quo in sensu omnes homines etiam peccatores dicuntur filij Dei, atque in hoc sensu in oratione Dominica dicimus Pater noster, qui es in cælis.

123. Adoptio enim apud Theologos, & Juristas definitur naturæ extraneæ in filium legitima assumptio, qua definitione exprimuntur duæ conditiones ad filiationem adoptivam requisitæ. Prima est, quòd adoptio sit natura extranea, id est, quòd non sit filius naturalis, aut proprius; ob defectum namque istius conditionis, Christus adhuc reduplicativè ut homo non est Filius Dei adoptivus, ut definitum est contra Felicem, & Elipandum, & latè dicemus in Tractatu de Incarnatione. Secunda conditio est, quòd voluntate gratiosa assumatur, qui legitimè adoptatur in filium; etenim, cùm adoptatus jus ut filius habeat ad hæreditatem paternam, quod per naturalem, aut propriam generationem non habebat, requiritur, quòd assumatur per voluntatem gratiosam. Sic Concilium Francofortiense in Epistola ad Episcopos Hyspaniæ: *Quid est adoptio, nisi copulatio charitatis, qua pater sibi adoptione copulat filium, quē proprium non habebat.* Quare gratia earenùs est filiatio Dei adoptiva, quatenùs est forma, qua natura extranea manet ex ipsa natura rei in filium assumpta. Quamvis enim aliquis filius adoptivus possit propter sua delicta in humanis privari jure ad hæreditatem à patre, quin adoptiva filiatione privetur, aut econtra possit aliquis in humanis constitui hæres testamenti, quin adoptetur in filium; at per gratiam sanctificantem & constituitur filius, & hæres; ut enim ait Divus Paulus ad Romanos 8. *Si autem filij, & hæredes; hæredes quidem Dei cohæredes autem Christi*: at, cùm finis ultimus hominis sit, hanc æternam possessionem obtinere, ea de causa dicitur istud præstantius in gratia prædicatum. Sic Augustinus Tractatu 51. in Joannem: *Quem majorem honorem accipere poterit adoptatus, quam ut sit, ubi est unicus, non æqualis factus divinitati, sed consociatus æternitati.*

124. Fit 2. Gratiam habitualem in hac præsenti providentia esse viatoribus unicam naturam in ordine superno, qua justi denominantur, & sunt, non autem esse unicam de possibili; ratio est, quia Deus ut Auctor supernaturalis non minùs est potens ad producendas naturas consentaneas rebus naturalibus; atqui in ordine naturali producere potest plures naturas inter se distinctas, nimirum naturam Angeli, hominis, leonis &c. in ordine supernaturali producere quoque potest plures naturas inter se distinctas. Quare, sicut in ordine naturali altera natura est perfectior, & altera minùs perfecta, etiam esset perfectior unâ, & minùs perfecta altera in ordine supernaturali: illa etenim, quæ solùm radicaret virtutes morales, & non Theologicas, aut econtra, esset minùs perfecta, quàm gratia habitualis, quæ de facto datur; illa autem, quæ radicaret non solùm eas virtutes, sed etiam donum perseverantiæ, aut confirmationis in gratia, essetque cum lethalibus, & venialibus incomponibilis, esset absque dubio perfectior nostra gratia habituali.

Fit 3. in alijs providentiæ ordinibus, qui 125.
potuerunt à Deo institui, potuisse à Deo designari aut plura, aut pauciora, quàm modò necessitate medij requisita ad justificationem peccatoris adulti; idemque dicendum de requisitis necessitate præcepti. Casu autem, quo homo haberet sanctitatem, haberet etiam jus ad media, sine quibus non posset obtinere gloriam. Ratio est, quia sanctitas, ut constat à num. 119. est jus ad gloriam, sed ille, qui habet jus ad finem, eo ipso habet jus ad media, sine quibus finis obtineri, non potest; ergo &c. Hæc autem est ratio, quare sanctitas dicitur disponere hominem ad rectè operandum, illumque assimilare Deo, atque ita esse participatio naturæ divinæ ethicè sumptæ; non enim est participatio naturæ divinæ ethicè sumptæ participando aliquam ethicè naturæ Dei partem: hoc enim, ut ex ipso naturæ lumine constat, esset chymera, sed quia gratia à Deo data, & producta assimilat hominem Deo in ordine ad perfectiones morales; sicuti alia dona natnralia purè physica dicuntur participatio naturæ divinæ physicè sumptæ, non quia sunt pars aliqua naturæ divinæ physicè sumptæ, sed quia sunt à Deo data, & producta, & assimilant hominem Deo in ordine ad eas physicas perfectiones. Deus enim continet in se omnem perfectionem sine imperfectione sive physicè sive moraliter consideratam, atque adeò quæcumque creata perfectio dicitur perfectionis divinæ participatio.

SECTIO III.

Solvuntur Opposita.

Objicies 1. contra primam conclusionem. 126.
Eò quòd gratia habitualis sit forma physicà supernaturalis debet participare physicè aliquam perfectionem divinam; ergo est physica participatio naturæ divinæ non quidem ethicè, sed physicè sumptæ. Confirm. 1. Homo dicitur nasci, & renasci ex Deo per gratiam Joannis 1. *Ex Deo nati sunt.* & 3. *Qui natus est ex Deo, peccatum non facit*; sed nativi-

tas

tas, & Filiatio petunt necessariò, ut Filius participet naturam Patris, quæ non stat in rectitudine morali; hæc enim rectitudo cùm sit propria voluntatis perfectio, pertinet ad perfectiones attributales naturam supponentes; ergo, homo per gratiam non participat naturam moralem; sed naturam physicam Dei. Confirm. 2. Participare formaliter aliquid est habere formalem convenientiam cum illo saltem analogam, ut patet in accidente respectu substantiæ; atqui gratia justificans habet talem convenientiam cum natura divina physicè sumpta: sicut enim natura Dei est eminenter quodammodo radix, cognitionis, & amoris, quo Deus se ipsum, ut in se ipso est, infinito modo cognoscit & amat; ita gratia est radix intelligendi, & amandi Deum, ut est in se ipso & prout. transcendit totum ordinem creatum, & creabilem. Confirm. 3. Plures Patres dicunt: Gratiam esse indefectibilem, independentem Dei substantiam, & alia hujusmodi; sed istæ locutiones verificati non possunt, nisi gratia sit participatio divinæ naturæ physicè sumptæ ergo &c.

127. Resp. conc. ant. & dist. conseq. Est physica participatio naturæ divinæ purè physicè sumptæ, neg. ethicè & moraliter acceptæ, conc. conseq. Hoc enim argumentum totum quantum laborat æquivocatione. Non enim dubitamus, gratiam esse aliquid physicum; sicut & sanctitas Dei est aliquid physicum, atque in hoc sensu dici posse participationem naturæ divinæ physicè sumptæ. Cæterùm cùm hæc sit ratio communis omnibus, & singulis prædicatis creatis, quærimus modò discrimen, quo gratia participat, & quo alia prædicata purè physica participant naturam Dei: hoc autem discrimen non stat in eo, quòd gratia sit participatio per assimilationem, quatenùs est prædicatum purè physicum, sed quatenùs est assimilatio naturæ moralis Dei sive naturæ Dei moraliter sumptæ; ex quo gratia dicitur participare Dei naturam ethicè sumptam. Ad primam Confirmationem dist. maj. nasci, & renasci ex Deo per gratiam physicè, neg. generatione analogica morali, & adoptiva, conc. maj. & dist. min. ut Filius participet naturam Patris participatione consentanea generationi, conc. non consentanea, neg. min. & conseq. quia regeneratio analogica, & moralis per gratiam non respicit tanquam sibi consentaneam naturam Patris purè physicè sumptam, sed ethicè, & moraliter acceptam, ut ex terminis patet, & satis docuit Apostolus ad Rom. 8. dicens: *Si quis autem spiritum Christi non habet, hic non est ejus; quicunque enim spiritu Dei aguntur, hi sunt filij Dei.*

128. Ad secundam confirmationem dist. maj. est habere solùm formalem convenientiam cum illo consentaneam participationi, conc. non consentaneam, nego maj. & distincta eodem modo min. neg. consequentiam. Hæc autem convenientia consentanea participationi non stat in eo, quòd gratia sit physica natura Dei, aut radix definita: hoc enim esset chymæra, sed stat in eo, quòd sit participatio à nobis explicata naturæ divinæ ethicè sumptæ. Ad tertiam confirmationem dist. maj. esse indefectibilem, independentem, & Dei substantiam physicè, & realiter, neg. analogicè, & assimilativè analogia gratiæ consentanea, conc. maj. & distincta pariter min. neg. conseq. Etenim SS. PP. nunquam dixerunt, neque rectè dicere potuerunt, gratiam sanctificantem in nobis receptam, esse ipsum Deum. Quod certè damnatum est à Tridentino cit. num. 1. sed esse justitiam Dei, non qua ipse justus est, sed qua nos justos facit; quod perinde est, ac dicere, esse similidudinem substantiæ, aliarumque perfectionum divinarum in linea morali, ut satis explicat Tridentinum suprà à nobis adductum. videantur Ripalda superiùs citatus, & Curiel quæst. 110. art. 3. dub. 1. Quòd autem gratiæ debeantur lumen, & visio beata, quæ repræsentat Deum infinitum, satis non est, ut gratia dicatur participatio infinita; nam visio debita gratiæ non repræsentat Deum infinitum modò infinitò, & illimitatò, sed modò limitatò, & finitò. Sic actus naturalis, quo demonstramus dari Deum, non est infinitus, sed finitus, quia, licèt attingat Deum infinitum, non attingit illum modò infinitò, sed finitò.

Objicies 2. Sanctitas, vel bonitas divina est attributum, & non constitutivum naturæ divinæ; ergo ex eo, quòd gratia justificans sit participatio sanctitatis, vel bonitatis divinæ, non exinde erit participatio naturæ divinæ. Confirmatur. Secunda Trinitatis Persona non constituitur in ordine naturali Filius naturalis, ex eo, quòd sibi comunicetur fœcunditas formalis spirationis activæ, aut fœcunditas radicalis naturæ divinæ; ergo neque homo constituetur in ordine supernaturali filius Dei adoptivus habens jus ad hæreditatem, atque adeò neque sanctus ex eo, quòd participet fœcunditatem radicalem à nobis explicatam per participationem naturæ divinæ ethicè sumptæ. Respondeo distinguo ant. non est constitutivum divinæ naturæ physicè acceptæ, omitto, moraliter sumptæ, neg. ant. & conseq. Sanctitas enim, & bonitas divina sunt de constitutivo naturæ divinæ ethicè sumptæ, ut constat ex dictis; licèt non esset de constitutivo naturæ divinæ physicè acceptæ. Dixi *omitto*, quia sanctitas, bonitas, atque omnia prædicata necessaria absoluta Dei sunt de physico, & metaphysico constitutivo essentiæ divinæ, ut constat à num. 90. de Deo; ex quo ulteriùs assertio nostra roborari posset. Ad confirmationem datò, & non concesso antecedente, cujus falsitas constat ex Tractatu de Trinit. nego conseq. quia ad filiationem naturalem requiritur origo viventis à vivente à principio conjuncto in similidudinem naturæ, quæ, sicut supponitur in objectione, non constituitur ex formali, aut radicali spiratione activa, exinde per illam haberi non potest ra-

tio filij naturalis. At filiatio adoptiva non requirit talem originem, ſed analogicam tantùm convenientiam cum illa, ſtantem in legitima aſſumptione naturæ extraneæ in filium, quæ, cùm fiat per gratiam ſanctificantem, ut ex Scriptura, & Concilijs adductis conſtat, exinde per illam habetur ratio filiationis adoptivæ.

130. Objicies 3. contra ſecundam aſſertionem. Si ſanctitas quà talis eſſet jus intrinſecum ad gloriam non conferret Deus juſtis adultis gloriam ut præmium, & coronam meritorum, ſed purè ut hæreditatem debitam gratiæ; ergo ſanctitas quà talis non eſt jus intrinſecum ad gloriam. Confirm. Majus donũ eſt gloria reſpectu hominis decedentis in gratia, quàm perſeverantia in gratia reſpectu hominis exiſtentis in via; atqui gratia in via non eſt jus ad perſeverantiam in via; ergo nec gratia extra viam erit jus ad gloriam. Reſp. neg. ant., quia, ut Deus conferat adultis decedentibus in gratia gloriam ut coronam, ſatis eſt, quod juſti obtinuerint eam gratiam per ſua merita, quæ, cùm ſit jus ad coronam illorum meritorum, reverâ in radice & eſt præmium, & eſt corona contradiſtinctim à gloria, quæ confertur parvulis decedentibus in gratia, qui cùm per merita perſonalia non obtinuerint gratiam, exinde non obtinent gloriam, ut coronam meritorum, ſed ut puram hæreditatem. Ad Confirm. diſt. maj. majus donum, id eſt magis indebitum neg. id eſt, magis ſatiativum rationalis deſiderij, conc. maj. & permiſſa min. neg. conſeq. quia licèt gloria ſit magis ſatiativa rationalis deſiderij, & debita gratiæ, quin gratiæ in via ejus perſeverantia debeatur, niſi in illo ſenſu, in quo omnibus rebus permanentibus conſervatio debetur; ſic divitiæ minus donum ſunt, quàm excluſio peccati, neque exinde debentur gratiæ, quamvis ipſi debeatur excluſio peccati. Videatur Eximius Doctor libro 7. de Gratia cap. 4. num. 8.

131. Objicies 4. Prædeſtinatus etiam tempore, quo in via non habet gratiam, eſt admiſſus ad hæreditatem gloriæ, reprobus autem quamvis aliquando habeat gratiam, non eſt admiſſus ad gloriam, proindeque non habet jus ad gloriam; ergo ſi ſanctitas conſiſteret in tali jure ad gloriam, peccator diceretur ſanctus, & è converſo qui gratiam haberet, diceretur peccator. Reſp. diſt. ant. quoad primam partem eſt admiſſus ad gloriam per jus, quod habet, quando non habet gratiam, neg. per jus, quod habebit, quando decedet in gratia, conc. Rurſus diſt. alteram partem: Non eſt admiſſus ad gloriam, neque habet jus ad illam pro tempore, pro quo habet gratiam, neg. pro tempore, pro quo decedet ſine gratia, conc. ant. & neg. conſeq. ratio eſt, quia cum gloria nunquam detur niſi homini decedenti in gratia, qui prædeſtinatur ad gloriam, eo ipſo certè decedet in gratia; atque ſimiliter, qui per voluntatem conſequentem excluditur à gratia, decedit absque gratia. Cæterùm pro tempore, pro quo homo habet gratiam, habet quoque jus ad gloriam, quòd poſtea per peccatum amittit, & pro tempore, pro quo alter habet peccatum, excluſus eſt à gloria, ad quam poſtea acquirit jus, quando gratiam acquirit.

Quamobrem gratia dicitur jus non ad hæreditatem, eò quòd homini habenti gratiam debeatur gloria; unde non dicitur hæreditas eo in ſenſu, in quo definiri ſolet in humanis, ſcilicet ſucceſſio in univerſum jus, quod defunctus habuit. Ratio eſt, quia Deus, à quo juſti per gratiam conſtituuntur hæredes, mori non poteſt, exinde hæc ſignificatio, qua gloria dicitur hæreditas, longè abeſt ab illa ratione, cujus poſſeſſio aliqua in humanis hæreditas dicitur: in iſta enim hæredis Dei inſtitutione è converſo contingit, ac in humanis, homines ſiquidem, niſi moriantur, non poſſident gloriæ hæreditatem, quam accipiunt à Deo vivente, & hæredis inſtitutore. In humanis autem, ut hæres poſſideat hæreditatem, neceſſe eſt, ut teſtamenti inſtitutor moriatur, & hæres vivat; conveniunt autem in hoc, quòd mortuo teſtatore in humanis, non poteſt amplius teſtamentum revocari, & abſoluto etiam termino viæ, & mortuo juſto non poteſt Deus illum mittere in infernum, atque in æternum excludere ab hæreditate; ipſa quippe voluntas divina conſervandi gratiam, qua homo denominatur juſtus, eſt voluntas non privandi illum gloria in æternum; illa enim gratia conſtituit hominem amicum Dei; unde Deus volens hominem amicum, vult quantum eſt ex ſe, obſervare leges amicitiæ, quas certè non obſervaret, ſi hominem juſtum in æternum mitteret in pœnas inferni. 132.

133. Objicies 5. Per jus ad hæreditatem non conſtituitur homo tam ſimilis Deo, quàm per ſuam naturam unus homo conſtituatur ſimilis alteri homini; atqui ſimilitudo unius hominis cum altero non fundat debitum amicitiæ, neque jus ad redamationem, neque excludit negationẽ hæreditatis alterius, ut patet in Rege, qui non tenetur inſtituere ruſticum in hæredem; ergo &c. Reſp. diſt. maj. non conſtituitur tam ſimilis in ordine phyſico, conc. in ordine morali, & indebito, neg. maj. & conceſſa min. neg. conſeq. Ratio eſt, quia ſanctitas & jus ad gloriam non attinet ad ordinem hominis debitum, neque in hoc ſenſu affert ſimilitudinem cum Deo, ſed attinet ad ordinem indebitum homini, in quo per indebitam ſimilitudinem ethicè ſumptam manet ſimilis Deo; Cùm autem hujusmodi ſimilitudo det homini jus ad gloriam, quæ ipſi non debebatur, exinde cum hac ſimilitudine manet homo hæres Dei; At ſimilitudo fundata in natura inter unum, & alterum hominem non eſt indebita, ſed debita homini, neque debitum iſtud trahit ſecum jus ad hæreditatem indebitam: eſſet enim manifeſta implicantia quod ea ſimilitudo eſſet jus indebitum, & eſſet ſimilitudo debita; unde non provenit jus

ad hæreditatem alterius ab hac majori, vel minori similitudine, sed ab ea, qua jus acquiritur ad alterius hæreditatem, quale acquiritur per filiationem naturalem, aut adoptivam, & per quamcunque formam sanctificantem, aut liberalem alterius justificationem; Cùm autem possit dari similitudo purè physica his omnibus exclusis, ut patet non solùm in uno homine respectu alterius, qui similitudinem habet in natura, sed etiam in illo plebeio, qui inter omnes homines non solùm in natura, sed etiam in accidentibus similior esset Regi, exinde talis similitudo non est, quæ fundat jus ad hæreditatem.

SECTIO III.

An sit possibilis sanctitas, & pura condonatio extrinseca.

134. Assero 1. cum communi Theologorum contra Arriagam, & aliquos alios paucos Theologos: non est possibilis sanctitas extrinseca. Probatur 1. Sanctitas, ut constat ex Dionysio citat. num. 102. est interna animi mundities, qua subjectum est rite dispositum ad operandũ, atque, ut ait Augustin. eodem loco citatus, natura, cùm à suo conditore justificatur à deformi forma, formosam transformatur in formam: atqui interna animi mundities, & rectitudo ad bene operandum, tum etiam ea forma, qua homo coram Dei oculis formosus manet, sunt certè munera, quæ haberi non possunt per aliquid purè extrinsecum; ergo sanctitas nullo modo haberi potest per aliquid purè extrinsecum. Confirmatur 1. Non potest Deus per solam suam voluntatem de potentia absoluta reddere hominem album absque albedine; ergo neque potest de potentia absoluta per suam voluntatẽ extrinsecam reddere hominem sanctum absque forma sanctificante. Confirmatur 2. Munera formæ sanctificantis per Concilia, & Patres nobis nota non minùs proveniunt à forma intrinseca sanctitatis, quam dealbatio proveniat à forma intrinseca albedinis; ergo, sicut effectus dealbandi haberi non potest per puram formam extrinsecam, neque haberi poterit effectus sanctificandi.

135. Probatur 2. Forma sanctificans non solùm confert jus ad gloriam, sed jus intrinsecum, ut constat à num. 118. atqui per solam voluntatem extrinsecam haberi non potest jus intrinsecum; ergo per solam voluntatem extrinsecam nullo modo potest haberi sanctitas. Confirmatur 1. Si posset per formam extrinsecam, sive per voluntatem Dei purè extrinsecam homo sanctificari, non minùs esset potens sanctificari infinitè, quàm finitè, nec minùs, quàm sanctificetur humanitas Christi Domini, quandoquidem voluntas divina, qua sanctificaretur, non esset minùs perfecta, & minùs potens, quàm unio hypostatica, & personalitas Verbi; proindeque posset dari purà creatura infinitè sancta, & tam sancta, ac sit humanitas Christi, unde posset pura creatura satisfacere pro peccatis nostris lethalibus, nec ad hæc munera præstanda fuisset necessaria Incarnatio, contra id, quod Adversarij docent ex SS. PP. quos inter Leo Papa Sermon. 1. de Nativitat. *Nisi esset verus Deus, non afferret remedium, & nisi esset homo verus, non præberet exemplum*; & Augustinus in Enchyrid. Cap. 8. *Neque per Jesum liberaremur unum mediatorem Dei, & hominum Jesum Christum, nisi esset Deus*; ergo &c.

Probatur 3. conclusio ex Tridentino sess. 6. 138
Capit. 7. ubi loquendò de sanctitate, quæ est unica formalis causa nostræ justificationis ait: *Quæ non est sola peccatorum remissio, sed & sanctificatio*, quibus in verbis satis insinuat maximum, quod adest, discrimen inter puram remissionem peccati, & sanctificationem. Etenim homo in statu puræ naturæ productus cum decreto divino non cummunicandi illi donum ullum supernum, poterat peccare lethaliter, & Deus poterat illi peccatum remittere, quod non fieret per donum ullum intrinsecum supernaturale, ut ex præmissa hypothesi est evidens, insuper, cùm nullum intrinsecum donum naturale possit esse remissivum peccati, solùm posse in eo casu peccatum remitti per voluntatem Dei extrinsecam, quin per illam posset homo sanctificari; ad eum modum, quo in humanis potest homo per solam suam voluntatem extrinsecam remittere alteri peccatum ut contra ipsum commissum, quin per talem voluntatem extrinsecam possit alterum sanctificare; ergo, licèt pura remissio peccati haberi possit per formam extrinsecam, non potest haberi sanctificatio per formam extrinsecam; ergo sanctitas purè extrinseca omnino repugnat. Confirmatur. Indubitabile est, Tridentinum agnovisse discrimem inter puram remissionem peccati, & sanctificationem, ut ex verbis adductis manifestè constat; atqui non potest rectius, & aptius discrimen illud assignari, nisi dicendò, puram remissionem peccati haberi posse per formam extrinsecam, secus autem sanctificationem; ergo &c. Exinde

Assero 2. Possibilis est condonatio peccati 139.
purè extrinseca. Probatur 1. Non minùs potens est voluntas divina ad remittenda peccata contra Deum commissa, quàm potens sit voluntas humana ad remittenda peccata commissa contra hominem; atqui homo, quin infundat aliquid intrinsecum, est potens per solam suam voluntatem extrinsecam remittere peccatũ contra ipsum commissum; ergo &c. Confirmatur 1. Certum est, Deum posse cedere juri acquisito contra peccatorem propter peccatum, quandoquidem jus illud non est essentiale, sed accidentale, atque de facto Deus cedit tali juri ratione gratiæ, qua non purè remittuntur, sed verè remittuntur peccata, ut constat ex Tridentino adducto num. superiori, & num. 5. atqui ad cedendum juri accidentali sic. tis est voluntas purè extrinseca; ergo &c. Confirmatur 2. ex doctrina Tridentini tradita n. 138. supe-

superiori, ubi supponit discrimen inter puram remissionem, & sanctificationem, quod non potest aptiùs, quàm in sensu nostro explicari, ut ibi diximus; ergo &c. Confirmatur 3. Peccatum habituale stat in jure accidentali non destructo, seu manente, & acquisito à Deo contra peccatorem propter peccatum; atqui per cessionem juris, quæ fieri potest per voluntatē extrinsecam, jus illud destruitur, seu non manet; ergo &c.

138. Respondent 1. Adversarij, non tenere paritatem ex condonatione humana ad divinam, quia ad condonationem, & remissionem peccati requiritur aliqua mutatio; cùm autem Deus non possit mutari, necessarium est, quòd homo offendens mutetur per infusionem gratiæ: homo autem jam mutatur, quando condonat injuriam, quia producit actum voluntatis, quo perficitur, & mutatur, & quo incipit amore benevolentiæ diligere offensorem, simulque cedit juri per offensam acquisito contra peccatorem. Contrà 1. Licèt homo propter suam imperfectionem velle non possit absque sui mutatione, Deus tamen ratione suæ infinitæ perfectionis velle potest absque sui mutatione; ergo, licèt homo non possit absque sui mutatione peccatum remittere, potest tamen Deus. Contrà 2. Tota perfectio non continetur in actu, quo homo mutatur remittens peccatum: continetur autem in actu, quo Deus peccatum remittit absque imperfectione mutationis; ergo &c. Contrà 3. Deus absque sui mutatione modò diligit hominem existentem in gratia, quem existentem in peccato modò odiò habuit; ergo etiam potest Deus absque sui mutatione cedere modò juri acquisito propter peccatum, cui antèa non cedebat; atqui actus, quo Deus efficaciter cedit modò tali juri, sufficit, ut homo modò habeat hanc denominationem moralem, quam antèa non habebat; sicut reverâ habet denominationem amati, quam antèa non habuit; ergo sola nova denominatio moralis sufficit ad denominationem extrinsecam, ut ex dictis patet; ergo &c.

139. Respondent alij 2. per condonationem humanam non mutari offendentem de malo in non malum, bene verò per condonationem divinam, ac proinde hanc præ illa requirere internam gratiam, per quam fiat mutatio. Contrà tamen 1. Denominatio illa non mali non minùs, quàm denominatio remissi, & condonati est moralis, & homini extrinseca, cùm sit denominatio per voluntatem cedentem juri offensi: atqui denominatio moralis extrinseca potest esse, & abesse absque forma intrinseca, per quam intrinsecè mutetur ille, qui denominatur, ut patet in pariete, qui denominatur visus, & non visus, per formam extrinsecam ergo; &c. Contrà 2. Licèt condonatio humana hominem mutet de inimico in non inimicum, potest tamen fieri absque forma ipsi mutato intrinseca; ergo, licèt condonatio divina mutet hominem de malo in non malum, optimè fieri poterit absque forma homini intrinseca. Contrà 3. Sicut per offensam Deo illatam constituitur homo in genere morum Theologicè malus; ita per offensam Regi illatam constituitur in genere civili positivè malus; atqui per voluntatem extrinsecam Regis absque ullo dono intrinseco mutatur homo de positivè malo in positivè non malum; ergo per voluntatem Dei extrinsecam mutari potest etiam homo de Theologicè malo in Theologicè non malum; ergo &c.

140. Respondent alij 3. divinam condonationē non solùm remittere pœnam, sed & culpā, proinde indigere donò intrinsecò; at condonationē meram humanam non remittere culpam, sed pœnam, proindeque ad talem condonationem sufficere voluntatem extrinsecam. Contrà 1. Homo non solùm remittit pœnam, sed verè remittit, & tollit offensam, quatenùs contra ipsum factam, licèt illam non remittat quà factam contra caput naturæ rationalis, scilicet Deum. Sicuti, qui in Republica injustè occidit alterum, peccat contra vasallum occisum, & contra Regem, ita, ut qui gerunt causam occisi, possint remittere injuriam quà factam contra ipsos, non quâ factam contra Regem. Rex autem potest per suam extrinsecam voluntatem remittere injuriam quà factam contra ipsum; ergo idem poterit Deus. Contrà 2. Amicitia non stat absque remissione offensæ; atqui homo, postquam cessit per suam voluntatem juri per offensam acquisito, fit alterius amicus, & redit ad pristinum statum amicitiæ; ergo per suam voluntatem extrinsecam non solùm remittit pœnam, sed & culpam, quà factam contra ipsum; ergo idem poterit Deus.

141. Prob. 2. conclusio. Virtute pœnitentiæ Sacramenti remittuntur venialia, quæ homo confitetur, & de quibus habet attritionem. Tridentinum enim sess. 14. Cap. 5. docet, venialia utiliter confiteri, quod usus & praxis fidelium demonstrat; atqui non remittuntur per aliquam formam intrinsecam, sed per condonationem divinam purè extrinsecam; ergo possibilis est condonatio purè extrinseca. Probatur min. nulla datur forma intrinseca, per quam virtute Sacramenti pœnitentiæ deleantur venialia; talis quippe forma non est gratia habitualis accepta per Sacramentum: hæc enim manet in homine justificato, licèt posteà committat venialia, proindeque non opponitur cum venialibus; deinde neque remittuntur per attritionem, cùm hæc præcedat Sacramentum, & componatur cum venialibus in homine attrito; aliter non remitterentur virtute Sacramenti: tandem conjunctum ex attritione, & gratia habituali collata per Sacramentum non est forma intrinseca incomponibilis cū venialibus; aliter, licèt hæc sine libertate darentur, excluderent venialia, & homo, qui accipit gratiam per Sacramentum, non posset posteà elicere attritionem, quin eo ipso remitterentur ipsi omnia venialia, neque posset veniale com-

mittere, quin omitteret aut gratiam, aut attritionem, aut utrumque simul, quod dici non potest; ergo &c.

142. Respondent virtute Sacramenti Pœnitentiæ remitti venialia non quidem per solam gratiam habitualem nudè & entitativè sumptam, sed ut collatam virtute Sacramenti. Contrà 1. Gratia ut collata virtute Sacramenti non addit aliquid intrinsecum, sed solùm extrinsecum supra entitatem gratiæ; addit enim denominationem desumptam à Sacramento moraliter operante, quæ efficientia moralis non est intrinseca, sed extrinseca entitati gratiæ; ergo venialia virtute Sacramenti pœnitentiæ non remittuntur per aliquid intrinsecum oppositum cum venialibus, sed per aliquid extrinsecum, quod unicè stare potest in voluntate divina condonativa venialium. Contrà 2. Si ultra gratiam habitualem conferretur animæ aliquid intrinsecum virtute Sacramenti pœnitentiæ, ex quo & ex ipsa gratia constitueretur complexum gratiæ Sacramentalis constitutivum, gratia Sacramentalis amitteretur per venialia, quandoquidem amitteretur illud complexum cum venialibus incomponibile; atqui gratia Sacramentalis per venialia, non amittitur; ergo &c.

143. Respondent alij 2. Gratiam ut collatam virtute Sacramenti superaddere actionem illius productivam incompossibilem cum venialibus. Contrà 1. Actio productiva gratiæ non est perfectior, quàm gratia; ergo neque habet majorem oppositionem cum peccato, quàm ipsa gratia, illa equidem solùm est modus productivus sanctitatis, proindeque solùm habet oppositionem cum peccato ratione sanctitatis productæ; atqui sanctitas producta solùm opponitur cum mortalibus, & non cum venialibus; ergo illa actio habet solùm oppositionem cum mortalibus, & non cum venalibus. Contra 2. Illa actio ratione sui non opponitur formaliter cum mortalibus, ut actio productiva albedinis formaliter ratione sui non dealbat; ergo neque debet asseri opposita cum venialibus. Contrà 3. Conservatio est continuata productio, proindeque actio conservativa & productiva censentur ejusdem generis; atqui actio conservativa gratiæ acceptæ per Sacramentum non opponitur cum venialibus; ergo neque actio illius gratiæ productiva.

144. Respondent alij 3. Gratiam collatam virtute Sacramenti constare gradibus heterogeneis ex se oppositis cum venialibus. Contrà 1. Nullus gradus gratiæ habitualis amittitur per venialia, proindeque non est oppositus venialibus. Sicut enim plura venialia non possunt constituere unum mortale, ita non possunt expellere unum gradum gratiæ habitualis; atqui si in virtute Sacramenti Pœnitentiæ reciperentur gradus gratiæ heterogenei incompossibiles cum venialibus, talis gradus gratiæ amitteretur per venialia; ergo &c. Contrà 2. Homo accedens ad Sacramentum Pœnitentiæ cum solis mortalibus non recipit gratiam imperfectiorem, quàm alter, qui accedit 147
cum ijsdem mortalibus, & alijs venialibus. Atqui primus non recipit illos gradus heterogeneos incomponibiles cum venialibus, aliter per unum peccatum veniale, quod postea committeret, eos amitteret gradus gratiæ habitualis; ergo &c.

Assero 3. Objectum conditionis extrinsecæ aliud est per modum accessûs, & aliud per modum recessûs. Prob. 1. Decretum divinum condonativum per modum accessûs respicit ipsum Deum, propter quem Deus vult omnia, quæ vult, ex illo proverb. 16. *Universa propter semetipsum operatus est Dominus.* Rursus ipsum, cui condonat respicit per modum recessûs à jure ad illam indignationem, atque per modum accessûs ad aliqualem beneficentiam, quandoquidem ipsi bonum est, eo reatu carere, quare reatum illum respicit Deus ut objectum per modum recessûs, sive consistat in peccato commisso, & carentia remissionis (ut ipse judico) aut in quovis alio: etenim quòd reatus iste dissolvatur, & remittatur, atque moraliter destruatur, est omnino certum, nam 14
ita de facto contingit, quando vi gratiæ habitualis Deus peccatum remittit, quod certè non remittitur, dum reatus culpæ manet. Tandem ipsum decretum respicit se ipsum per modum accessûs tanquam objectum inadæquatum, quandoquidem non utcumque vult, sed vult, quòd per ipsum decretum remittatur peccatum; si enim veller, quòd per aliam formam, vel per aliud decretum peccatum remitteretur, tale decretum jam non esset remissio, sed volitio remissionis. Unde ex necessitate habet se ipsum pro objecto inadæquato, in quo nulla est implicantia, ut patet in definitione definitionũ, in cognitione cognitionum, quæ inadæquatè habent se ipsas pro objecto ut dictum de auxil. atqui ex his manifestè constat, objectũ divini decreti condonativi aliud esse per modũ accessûs, aliud per modum recessûs; ergo &c. 146

Probatur 2. Inexplicabilis est tendentia decreti condonativi peccati, nisi Deus veller cedere juri, contra peccatorem acquisito propter peccatum, quod quidem jus stat in eo, quod peccatum sit commissum, & non remissum: proindeque stat in conjuncto ex peccato commisso & carentia remissionis; atqui Deus volens remissionem, expellit carentiam remissionis; ergo attingit jus illud per modum recessus, remissionem autem, quam vult consistentem in ipso decreto, vult per modum accessûs, sicut & ipsum Deum, propter quem vult, atque in suo genere ipsum peccatorem, quem vult condonatum. Modo sic. His positis datur totum objectum decreti condonativi, his autem ablatis non manet objectum ab eo decreto attactum; ergo hæc omnia sunt objectum decreti divini condonativi; atqui non attinguntur omnia per modum accessûs, neque omnia per modum recessus, ut ex dictis constat; ergo &c. 14

Respon-

147. Respondebis, non satis per hæc explicari objectum decreti condonativi, quandoquidem potest decretum divinum habere se ipsum pro objecto inadæquato, atque insuper alia à nobis assignata, quin sit condonativum. Contrà tamen, licèt possit decretum divinum, quin sit condonativum, hæc omnia attingere, volendò peccatum remitti, non quidem per ipsum decretum, sed per aliud distinctum; at non potest ea omnia velle, volendò per se ipsum remittere peccatum, quin sit decretum condonativum. Sic Princeps si decernat facere legem, qua obliget subditos, decretum illud non erit lex, sed volitio legis; at si velit per hoc suum decretum subditos stabiliter obligare, jam illud erit lex; quæ sanè est ratio, propter quam actus constitutivus legis, actus constitutivus præcepti, voti, aliique similes habent se ipsos pro objecto inadæquato, ut obligatio sunt, atque eodem modo actus condonativus habet se ipsum pro objecto inadæquato, ut remissio est; ergo per expositionem à nobis factam quam optimè explicatur objectum decreti condonativi.

148. Contrà 2. Actus non solùm distinguitur ex diversitate objecti, sed etiam ex diverso modo tendendi in idem objectum, ut patet in apprehensione, judicio, & discursu circa eundem hominem, qui non distinguuntur ex diversitate objecti, sed ex diverso modo tendendi. Hic autem diversus modus tendendi non stat in objecto, sed identificatur cum ipso actu, quamquàm enim à nobis sæpè non ita facilè explicetur tendentiæ diversæ actus: at quando diversitates illæ exponuntur à nobis per similitudinem ad ea, quæ cognoscimus, experientiâ tunc nobis facilè innotescunt. Sic per experientiam, qua scimus, quid sit per actum meum, in quo voveo, me obligare, & quid sit me nó obligare per actum meum, quo non voveo, sed desidero posteà vovere; ita facilè cognosco tendentiam diversam actuum Superioris, quando dicit, me per suam voluntatē obligare, vel quando dicit, se desiderare posteà per suam voluntatē obligare me; pariter ex eo, quòd per experientiam facilè cognoscamus diversitatem inter actū, quo nolo remittere, licèt proponam posteà remittere, & inter actum, quo modò remitto; exinde constat nobis facile tendentia diversa inter actum, quo Deus non vult modò remittere peccatum, licèt desideret remissionem, & actū, quo hic & nunc peccatum remittit, sed ex ipsis facilè explicatur objectum condonationis extrinsecæ; ergo &c.

SECTIO IV.

Solvuntur opposita.

149. OBjicies 1. contra primam assertionem: potest Deus per voluntatem purè extrinsecam adoptare hominem in filium, eique dare jus ad gloriam, cùm etiam homo, & Deus per puram voluntatem extrinsecam mutuò possent promittere, & acceptare se ad invicē amore charitatis diligere, in qua mutua promissione, & acceptione consisteret jus ad redamationem, ac proinde vera amicitia; sed hæc satis sunt, ut per voluntatem Dei extrinsecam homo sanctificetur; ergo possibilis est sanctitas extrinseca. Confirmatur 1. Non minùs est potens voluntas divina ad constituendum filium adoptivū, hæredem, ac sui amicum, sibique gratum, quàm voluntas humana; atqui homo per suam voluntatem extrinsecam potest alium constituere filium adoptivum, hæredem, amicum ut sibi gratum; ergo & Deus. Confirmatur 2. Denominatio sancti, filij adoptivi, hæredis, amici, & grati est denominatio modalis; sed denominatio modalis haberi potest per formā extrinsecam, ut patet in his concretis, visum, cognitum, amatum, & id genus alia.

Resp. neg. maj. quia filius, hæres, amicus, 150.
& aliæ hujusmodi denominationes requirunt inter patrem & filium, adoptantem, & adoptatum, atque inter amicos aliquam naturæ proportionem consistentem in eo, quòd amicus, & filius elicere possint ex natura sua actus, quibus paternus amor debeatur, atque benevola amici correspondentia, quæ sanè est ratio, propter quam Aristoteles dixerat, amicitiam esse inter æquales, non cum æqualitate arithmetica, sed cum hac à nobis exposita æqualitate geometrica; hæc autem æqualitas inter homines fundatur in ipsa eorum natura, quæ ejusdem rationis est, ac proinde capaces sunt, ut adductæ denominationes procedant ex voluntate purè extrinseca, quin potiùs, ut censent aliqui, id quoque evenire potest inter hominem, & Angelum, cùm homo habeat cum natura angelica hanc geometricam proportionem, quâ possit de condigno mereri amicabilem correspondentiam; at natura humana respectu Dei contra se habet, quandoquidem actus à pura natura eliciti nullam prorsus habent conducentiam ad hæreditatem paternam, ut dictum de auxiliis. Quapropter opus est, ut Dei naturā participet: natura autem intrinseca est, qua natura participata adsit fundamentum geometricæ Proportionis requisitum, ut homo denominari possit Dei filius, hæres, & amicus. Unde quantùm ad istas denominationes, nulla est paritas inter Deum, & hominem.

Ad primam confirmationem dist. maj. non 151.
minùs, & eodem modo, nego, non, minùs & diversò modò, conc. maj. & concessa min. nego consequentiam. Ratio discriminis est, quia voluntas humana supponit in natura intrinsecā naturæ proportionem requisitam, ut denominationes illæ superadveniant, & proinde superadvenire possunt per aliquod extrinsecum; at in natura humana respectu filiationis, & amicitiæ divinæ certissimè deficit hæc intrinseca naturæ proportio, ac proinde supplenda per gratiam intrinsecam, quæ interna est naturæ divinæ participatio, cùm autem natura quà na-

tura intrinseca sit, & intrinsecum quà tale suppleri non possit per extrinsecum; exinde sanctitas aliæque similes denominationes haberi nequeunt per voluntatem Dei extrinsecam; & certè hoc videtur satis insinuare Tridentinum sæpiùs â nobis adductum, docens contra Hæreticos, non sanctificari hominè per sanctitatem Dei, & Christi illi imputatam, sed per donum ipsi intrinsecum, quo interiùs renovatur, & consors fit divinæ naturæ. Ad secundam dist. maj. est denominatio purè moralis, neg. maj. est moralis fundata in participatione intrinseca divinæ naturæ ethicè sumptæ, conc. maj. & dist. min. neg. conseq. Denominationes enim modales fundatæ in aliquo interno physico suppleri non possunt per aliquod purè extrinsecum. Sic mereri, quamvis sit modalis denominatio, non potest haberi per aliquod purè extrinsecum.

152. Objicies 2. contra secundam conclusionem. Divus Thomas 1. 2. q. 113. a. 2. & in dist. 17. quæst. 1. art. 1. & quæst. 18. de veritat. a. 2. docet, non posse remitti culpam absque infusione gratiæ; ergo nequit dari condonatio purè extrinseca. Confirmatur 1. Ideò Schola nostra docet, unum & idem corpus posse de potentia absoluta esse circumscriptivè in pluribus locis, ut ex hoc meliùs defendi possit contra hujus temporis Hæreticos, Corpus Christi Domini in cœlo, ac in Eucharistia; ergo similiter defendere debemus, non posse de potentia absoluta remissionem peccati fieri absque justitia intrinseca, & inhærente, cùm probemus contra eosdem Hæreticos, peccata de facto remitti per justitiam intrinsecam. Confirmatur 2. Gratia, & peccatum opponuntur, sicuti lux & tenebræ; ergo, sicut non possunt tolli tenebræ, quin ponatur lux, ita nequit tolli peccatum, quin infundatur gratia.

153. Respondeo dist. ant. non posse remitti absque infusione gratiæ, remissione restituente hominem in pristinum statum hæreditatis gloriæ, à quo decessit, conc. remissione non ita restituente, sed purè condonante peccatum, neg. ant. & conseq. Nam D. Thomas loquitur de ea remissione, quæ contradictoriè opponitur juri amisso per peccatum, ac proinde de ea, qua homo restituitur in statũ sanctitatis, & juris ad gloriam, quoq, ut nos etiam cum Div. Thoma docemus, fieri non potest per puram voluntatem Dei extrinsecam. Ad primam confirmationem dato ant. neg. conseq. Ratio est, quia, dum Thomistæ dicunt, unum & idem corpus esse non posse in pluribus locis circumscriptivè, Hæreticus potest identitate rationis ita concludere; ergo Christus non est præsens in cœlo, & in Eucharistia; quæstio enim ista est de potentia absoluta in antecedenti, & consequenti, nec magis consentanea corpori præsentia definitiva, quæ est inconsequenti, quàm circumscriptiva, quæ est in antecedenti. Quare, si non valet in antecedenti, cur valeat in consequenti?

154. In nostro autem casu non requiritur, quòd fieri possit in utroque casu de potentia absoluta, sed quomodo remittatur peccatum in hac providentia, & quomodo remitti potuisset in altera, quod cùm non solùm pendeat à sola potentia Dei, sed à voluntate suâ libera, qua vult in hac providentia facere hoc, quod potest, & non aliud, quod potuisset, exinde nullum est argumentum ab una providentia ad alteram. Sic esset hoc argumentum ridiculũ; in hac providentia condidit Deus hominem in statu elevationis & juris ad gloriam; ergo in alia providentia non potuit illum condere absque elevatione, & jure ad gloriam. Ad secundam confirmationem neg. ant. nam gratia & peccatum non opponuntur contradictoriè sicut lux & tenebræ, ut ex n. 52. Lux enim & tenebræ neque possunt simul esse, neque simul deficere; cùm tenebræ nihil aliud sint, quàm carentia lucis. Unde Augustinus de Gen. ad lit. Cap. 5. *Non dicimus, Deum fecisse tenebras, quoniam species ipsas Deus facit, non privationes, quæ ad nihilum pertinent.* At gratia & peccatum possunt simul deficere, ut posset evenire in statu puræ naturæ in homine non peccatore; quare non sunt contradictoria. Vide à num. 48.

Objicies 3. Nequit dari mutatio modalis absque ulla physica mutatione: cùm enim ens modale fundetur in physico, & ex eo quasi per modalem resultantiam consurgat, ut tollatur, vel ponatur aliqua denominatio modalis, debet tolli, vel poni aliquod ens physicum; ergo non potest fieri mutatio moralis de malo in non malum absque aliqua mutatione physica; atqui talis mutatio physica non posset esse in Deo; ergo &c. Resp. cum Nominalibus dist. ant. absque physica mutatione extrinseca, conc. intrinseca, nego ant. & consequentiam. Quare min. & consequentia subsumpta nullæ prorsus sunt. Explico distinctionem. Mutatio quippe modalis importat saltem duo instantia, in quorum primo subjectũ mutabile & perfectibile habeat unam denominationem, in secundo habeat aliam; cùm autem ea instantia sunt extrinseca denominationi, & quando advenit secundum instans, jam præcessit primum, exinde, quando datur nova denominatio modalis, seu mutatio modalis, datur etiam mutatio physica extrinseca.

Hæc autem mutatio physica extrinseca nullatenùs arguit gratiam, vel qualitatem intrinsecam conferentem novam denominationem modalem: sufficit enim ad talem denominationem voluntas purè extrinseca. Sic, licèt Petrus in instanti A sit obligatus votò, posset Deus per solam suam voluntatem extrinsecam tollere à Petro illam voti obligationem, quin illi infundat qualitatem aliquam intrinsecam voti relaxationem: licèt enim requiratur cognitio Petri, quâ sciat sibi remissum esse votum, ut Petrus non habeat conscientiam erroneam, at non requiritur, ut tollatur in re obligatio: hæc enim per solam Dei voluntatem extrinsecam

ſecam auffertur. Sic etiam in humanis; ſi Pontifex univerſis fidelibus præcipiat jejunium per decem dies, & non ampliùs, decem illis diebus elapſis fieret in fidelibus moralis mutatio de obligatis in non obligatos absque phyſica intrinſeca eorum mutatione per ſolam Pontificis voluntatem extrinſecam. Pariter, ſi Rex vellet per integrum annum, & non ampliùs augere valorem monetæ, elapſo anno fieret in moneta moralis variatio de majori in minorem valorē absque aliqua intrinſeca mutatione.

157. Objic. 4. Nequit remitti peccatum homini elevato ad gratiam, niſi reconcilietur cum Deo; ſed nequit cum Deo reconciliari absque infuſione gratiæ; ergo &c. Probat. min. Ille, qui ratione peccati adhuc punitur à Deo privatione gratiæ, non eſt reconciliatus cum Deo, ea quippe punitio, qua homo excluderetur in pœnam peccati ab amicitia, & hæreditate, eſſet effectus inimicitiæ; atqui homo elevatus ad gratiam non amittendam niſi per peccatum, poſt peccatum punitur privatione gratiæ, donec gratia ipſi reſtitueretur; ergo &c. Confirmatur. Si Deus poſſet remittere peccata per puram condonationem extrinſecam, ita ea de facto remitteret; etenim pro ſigno antecedenti ad collationem gratiæ habet Deus volitionem conferendi gratiam, & remittendi peccatum, proindeque ea volitio eſſet remiſſio, & condonatio peccati; ſed hoc eſt contra Tridentinum; ergo &c.

158. Reſpondeo diſt. maj. niſi reconcilietur cum Deo reconciliatione ſufficiente ad afferendam amicitiam, & jus ad illam, conc. reconciliatione non ſufficiente ad afferendam amicitiam, & jus ad illam, nego maj. & diſtincta min. nego conſeq. Ad probationem diſt. maj. qui punitur ex jure ad amicitiam, conc. ſecluſo tali jure, neg. maj. & diſt. min. neg. conſeq. quia ſecluſo tali jure, quamvis maneat aliqualis reatus ad aliquam alteram pœnam, jam non manet peccatum; ut patet in Animabus purgatorij, in quibus, eò quòd non maneat jus ad divinam inimicitiam, non manet peccatū, quamvis maneat reatus ad aliquam pœnam, ſecluſo omni jure ad inimicitiam. Ad confirmationem neg. maj. Nam Deus de facto, quando vult remittere peccatum, non vult illud remittere per extrinſecam remiſſionem, ſed vult remittere per gratiam intrinſecam; ac proinde illa volitio non vult per ſe ipſam, ſed per gratiam remittere peccatum; unde non eſt condonatio peccati; volitio autem divina, de qua loquimur in aſſertione, vellet per ſe ipſam peccatum remittere, atque adeò ſe ipſa eſſet remiſſio, & condonatio peccati.

159. Objic. 5. Nequit tolli meritum habituale per ſolam Dei voluntatem extrinſecam absque culpa hominis intrinſeca; ergo neque demeritum, ſeu peccatum habituale per ſolam Dei voluntatem extrinſecam absque gratia Dei intrinſeca. Reſpondeo retorqueo argumentum, meritum habituale nequit tolli, niſi per operationem pravam, & peccaminoſam nobis liberam; ergo neque peccatum habituale, ſive demeritum tolli poterit, niſi per gratiam nobis liberam. Reſpondeo 2. neg. conſequentiam. Ratio autem diſcriminis eſt, quia ratione meriti acquirit homo jus condignitatis in actu primo adverſus Deum; quare, ut tollatur, requiritur, quòd homo cedat tali juri, ac proinde debet tolli per ſuam voluntatem; at per peccatum non acquirit jus adverſus Deum homo, ſed contrà Deus acquirit jus adverſus hominem, ac proinde, ut tollatur, non requiritur voluntas hominis, ſed ſufficit voluntas Dei; ex quo fit, non requiri formalem peccatoris retractationem, ut tollatur peccatum habituale, ſed ſufficere æquivalentem conſiſtentem in ipſa condonatione; ut conſtat ex num. 58.

160. Objic. 6. contra tertiam. Aliquid reſpicit actus divinus, qui eſt remiſſio peccati volens ſe ipſum, quod non reſpicit alter actus, qui non eſt remiſſio peccati, & non vult ſe ipſum; ſed inexplicabile eſt hoc, niſi ſit gratia homini intrinſeca; ergo omninò repugnat condonatio purè extrinſeca. Confirmatur. Si eſſet poſſibilis condonatio Dei extrinſeca, poſſet Deus condonare peccatum pro inſtanti, in quo committitur, ſed hoc eſt impoſſibile; ergo etiam eſt impoſſibilis condonatio Dei extrinſeca. Reſpondeo conc. maj. & nego min. quia ille actus, qui eſt condonatio, vult ſe ipſum, ut remiſſio peccati eſt, ultra alia objecta, quæ per modum acceſsûs, & receſsûs reſpicit ex num. 145. & alter actus, qui non eſſet condonatio, licèt poſſit etiam velle alia objecta à ſe ipſo diſtincta, non poſſet ſe ipſum velle, ut remiſſio peccati eſt: cùm autem hæc tendentia facilè innoteſcat nobis ſimilitudine deſumpta ab experientia, ut ex num. 148. Exinde objectum actûs condonativi facilè explicatur.

161. Quin potiùs hujusmodi explicatio tradenda eſt ab omnibus, velint, nolint, in omnibus actibus, qui, ut præſtent ſuos effectus, voluut ſe ipſos. Sic Princeps deſiderans obligare ſubditos aliqua lege propter bonum Reipublicæ, ita, ut ille actus deſiderij ſe ipſum attingat, ſanè per illum actum reſpiciet & ſubditos, & obligationem, atque bonum Reipublicæ, quæ ſunt objecta attacta ab illo actu, qui eſt lex, & tamen actus ille deſiderij non eſt lex ex eo, quòd non velit per ſe ipſum, ſed per alium obligare. Pariter igitur in noſtro caſu actus divinus volens ſe ipſum, qui nolit per ſe ipſum condonare peccatum, non erit condonatio peccati; bene verò ille, qui vult per ſe ipſum condonare, & condonat peccatum. Ad confirmationem nego maj. quia in inſtanti, in quo committitur offenſa contra Deum, eſt contra legem, & voluntatem Dei prohibentis, ac proinde contra ipſius jus ſatis manifeſtum; unde repugnat, pro eo inſtanti detur voluntas ceſſiva illius juris; daretur enim, & non daretur jus offenſi; quod ex ipſis terminis implicat. Ex dictis

Fit

162. Fit 1. Ens illud supernaturale, quod se ipso sit expulsivum peccati & jus formale intrinsecum ad gloriam, non solùm esse condonationem extrinsecam, sed esse quoque sanctitatem. Ratio est, quia habet omnia prædicata sanctitatis constitutiva ut ex num. 158. Quare formalis beatitudo cum se ipsa sit expulsiva peccati, atque ipsum intrinsecum jus ad gloriam per identitatem, reverâ est forma sanctificans, ut latè docent Torres, Granadus, Becanus, Amicus, Oviedus, pluresque alij cum Ripalda disp. 69. sect. 2. De habitu luminis gloriæ, major est difficultas; nam nullum habemus solidum fundamentum ad decidendum, an sit se ipso incomponibile cum peccato, & jus formale ad gloriam, vel an sit effectus debitus gratiæ incomponibilis cum peccato, & afferentis jus ad gloriam, ad eum modum quo decretum divinum dandi gratiam, & gloriam non dicitur se ipso jus, sed exigentia juris ad gloriam; atque in hoc sensu explicant naturam luminis communiter Theologi videndi apud Ripaldam disp. ult. sect. 3. & apud Oviedum Controv. 3. de beat. pun. 6. Licèt alij, quos ipse Ripalda refert, censeant lumen se ipso esse sanctitatem, quos etiam sequitur Caterinus c. 4. de justif. §. 3.

Fit 2. Decretum, quo Deus decerneret non dare homini viatori, qualitatem aliquam supernaturalem intrinsecam, & decerneret illi simul gloriam conferre, non exinde posse dici sanctitatem extrinsecam, cùm sanctitas extrinseca ex PP. & CC. omnino repugnet. Quare tale decretum solùm dici posset promissio beatitudinis, quæ sanctitas est, ut ex num. superiori, atque adeò in hoc sensu verè diceretur promissio sanctitatis, quo in casu ille homo non esset prius sanctus, quàm beatus, sed simul sanctus & beatus, ad eum modum, quo Adam non fuit prius homo, quàm sanctus, sed simul homo & sanctus. Pariter si illum hominem eligeret Deus in amicum, & cum eo faceret pactum de amicitia, quin infunderet illi qualitatem ullam supernaturalem, quæ esset participatio divinæ naturæ, ethicè sumptæ requisita, ut subjectum aptum sit ad amicitiam, ex num. 150. Talis homo non maneret ex vi illius decreti constitutus amicus, sed solùm haberet promissionem ad divinam amicitiam, qua saltem in cælo gauderet ornatus sanctitate & similitudine naturæ divinæ ad amicitiam requisita.

DISPUTATIO V.

RELIQUA AD GRATIAM HABITUALEM PERTINENTIA.

164. PLura inquiruntur in hac disputatione, cùm de gratia considerata in ordine ad se, sive ad actionem, per quam producitur; tum considerata in ordine ad habitus, & actus virtutum, atque in ordine ad terminû suæ intensionis tum intrinsecum, tum extrinsecum; rursus de ipsa considerata in ordine ad nos, sive ad cognitionem, quàm possit habere justus de sua gratia; & tandem considerata in ordine ad constitutivum, in quo reponenda est perseverantia, & & confirmatio justorum in gratia.

SECTIO I.

An gratia creetur, concreetur vel educatur?

165. QUæstio non procedit de possibili, sed de facto, & de connaturali gratiæ productione. Prima sententia docet gratiam sanctificantem immediatè à Deo creari. Ita Alensis, Scotus, Bonavent. Durandus, Vega, Paludanus, Capreolus. Secunda defendit, gratiam habitualem non creari absolutè, sed concreari ad connexionem hominis grati, seu justi, ad eum modum, quo in sententia Thomistica intellectus & voluntas fiunt per concreationem, quæ, cùm sint proprietates animæ rationalis, fiunt per eandem actionem, per quam ipsa producitur; ita Ferrariensis, & Coquetius. Tertia propugnat illam verè & propriè educi, ita communiter Thomistæ tum etiam nostri, & alij plures externorum.

Assero cum tertia: gratia habitualis neque propriè creatur, neque concreatur, sed de potentia obedientiali animæ educitur. Probat. 1. Gratia habitualis, ut constat ex dictis, est qualitas accidentalis animæ inhærens, sed qualitas accidentalis animæ inhærens educitur de potentia animæ; ergo &c. Prob. min. gratia accidentalis animæ inhærens non potest ex natura sua esse absque unione illa, quam habet cum anima; sed qualitas, qnæ ex natura sua non potest esse absque unione, quam habet cum anima, educitur de potentia animæ; ergo &c. Probatur min. Ideò anima, rationalis quantumvis unita materiæ primæ, non educitur à materia prima, quia potest naturaliter esse sine ea unione, quam habet cum materia. Imò, ut dixi in Philosophia, eductio est actio productiva termini habentis unionem cum subjecto, sine quo naturaliter esse non potest; & ideò forma leonina inhæret materiæ primæ, ut educitur ex materia prima, quia habet unionem cum materia prima, sine qua naturaliter esse non potest; ergo ex eo, quòd qualitas accidentalis juncta animæ, ipsique inhærens non potest naturaliter esse absque tali unione, quam habet cum anima, verè educitur ex potentia animæ. Proba-

167. Probatur 2. Subjectum inhæsionis, sustentationis, animæ receptionis, ut constat ex Philosophia, distingitur à subjecto adhæsionis in eo, quòd subjectum inhæsionis, sustentationis, animæ receptionis, est illud, ex quo educitur forma. Subjectum verò adhæsionis est illud, cui unitur forma, quæ ex eo non educitur; atqui gratia habitualis unitur animæ tanquam subjecto inhæsionis; ergo educitur ex anima. Probat. min. subjectum inhæsionis est illud, sine quo forma semel existens, naturaliter esse non potest; atqui gratia habitualis semel existens in anima nequit naturaliter esse absque anima; ergo. minor, & consequentia tenent: maj. patet: ideò enim anima rationalis pendet à materia tanquam à subjecto adhæsionis, quia naturaliter potest existere absque materia, cum qua unitur, & ideò forma leonina pendet à materia tanquam à subjecto inhæsionis, quia naturaliter existere nequit absque materia, cum qua unitur; ergo &c.

168. Respondebis ex Durando, eductionem stare in eo, quòd forma producatur dependenter à subjecto præsuppositо; gratia autem non producatur dependenter à præsuppositо subjecto, cùm producatur à solo Deo, à quo solo infunditur animæ, ideoque non educitur ex anima, sed à solo Deo creatur. Contrà 1. Produci dependenter à subjecto, nihil est aliud, quàm produci, & uniri in subjecto, sine quo naturaliter esse non potest; subjectum enim non producit efficienter, neque ejus causalitas stat in hoc, quòd tribuat perfectionem effectui, sed potiùs in eo, quòd ab illo perficiatur, & augeatur, quod quidē præstatur à forma, quæ inhæret, & educitur media unione cum subjecto, sine quo naturaliter esse potest; atqui gratia habitualis quantumvis producatur, & infundatur à solo Deo in anima, unitur nihilominùs animæ per unionem, sine qua naturaliter esse non potest; ergo educitur ex anima, ac proinde producitur à Deo dependenter ab anima tanquam à præsuppositо subjecto. Contrà 2. Si possibilis esset aliqua creatura principaliter productiva gratiæ, non ideò exigeret gratiam ex natura sua aliter, quàm de facto uniri subjecto; sed tunc educitur; ergo & nunc. Contrà 3. Quia alia dona superna educuntur, quamvis Deus solus sit causa productiva eorum; ergo etiam gratia.

169. Probatur 3. principaliter contra secundam sententiam. Ad hoc, ut aliquid concreetur juxta principia Adversariorū, necessarium est, ut producatur ad productionem alterius, quod propriè creatur, sicut, ut aliquid congeneretur, requiritur juxta ipsorum principia, quòd producatur ad productionem alterius, quod propriè generatur; atqui, quando gratia producitur, nihil propriè creatur, ad cujus creationem dicatur gratia concreari; ergo gratia non concreatur. Probatur min. quando producitur gratia, homo non creatur quantùm ad suam substantiam, neque quantùm ad esse accidentale gratiæ, quod habet formaliter à gratia cum ipsa gratia, ut ex dictis constat; ergo &c. Confirmatur. Ideò apud Adversarios intellectus, & voluntas fiunt per concreationem, quia, cùm sint proprietates animæ, realiter fiunt per eandem actionem, per quam anima creatur; atqui gratia habitualis, cùm non sit proprietas animæ, sed accidens ipsi indebitum, non fit per eandem actionem, per quam anima creatur, sed per diversam, qua potentiæ dicuntur creari à Deo ad creationem animæ.

170. Probatur 4. Ad homines nostra conclusio. Juxta Adversariorum principia inceptio, & desitio rei sibi correspondent, ita, ut quod incipitur per generationem, desinat per corruptionem, & econtra; & similiter, quod incipit per creationem, vel concreationem, desinat per annihilationem, & econtra; atqui gratia non potest ex natura rei desinere per annihilationē, sed per corruptionem; ergo ex natura rei gratia educitur, & non creatur, vel concreatur. Probatur min. Rem desinere per corruptionem, stat in eo, quòd desinat esse ex eo, quod corrumpatur, vel destruatur unio sui cum subjecto, sicut desinere per annihilationem stat in eo, quòd non desinat esse ex defectu unionis sui cum objecto, sed præcisè per sui destructionem; atqui gratia habitualis ex natura sua deficit deficiente unione sui cum subjecto; ergo non destruitur per annihilationem, sed per corruptionem. Confirmatur. Formam corrumpi, est deficere, quia deficiunt dispositiones in subjecto, à quibus dependebat unio, qua deficiente ex natura rei deficit forma, ut patet inductione per omnes formas, quæ corrumpuntur; sed hoc est deficere, quia deficit unio sui cum subjecto; hoc autem convenit desitioni gratiæ; ergo gratia desinit esse per corruptionem.

171. Objic. 1. Durand. Gratia habitualis, utpote radix omnium virtutum supernaturalium, est primum principium essendi in linea entium supernaturalium; ergo ex natura sua postulat creari. Probatur consequentia. Ideò materia prima postulat creari, quia est primum principium in linea entium materialium; si enim educeretur ex alio, non esset primum, sed supponeret aliud primum, ex quo educeretur; ergo, si gratia est primum principium in linea entium supernaturalium, non exiget educi ex alio. Probatur. Quod petit educi, semper est posterius illo, ex quo educitur; sed ex eo, quòd gratia sit primum principium in linea entium supernaturalium, nequit esse posterius alio priori; ergo non potest educi, ac proinde exigit creari.

172. Resp. nego consequentiam. Ad probationem concess. antecedente nego consequentiam. Quia, licèt gratia sit primum principium entium supernaturalium, quatenùs est radix omnium virtutum supernaturalium, non est primum principium animæ, sed posterior naturâ respectu animæ; ac proinde, licèt non possit exigere educi ex aliqua illarum virtutum supernaturalium, potest exigere educi ex anima, si-

cuti de facto ex ea educitur. Ad confirmationem conc, maj. dist min. Nequit esse posterior illo, respectu cujus est primum principium, conc. respectu cujus non est primum principium, nego min. & consequentiam. Quia, cum non est primum principium respectu animæ, imò potiùs exigat produci inhærendò animæ, & sit posterior animâ, optimè potest exigere, & exigit educi ex anima.

173. Objicies 2. Si gratia educeretur de potentia animæ, non produceretur à solo Deo, nec esset donum à solo Deo divinitùs infusum, sed dependet etiam à creatura tanquam à causa materiali; sicut formæ eductæ dependent; sed gratia à solo Deo dependet, & est donum, cujus causa est solus Deus; ergo gratia non potest ex natura sua educi de potentia animæ, sed creari: maj. est certa, inquit Durandus, tum, quia si gratia educeretur de potentia animæ, anima succurreret, sicut materia succurrit ad formas materiales, tum, quia eductum, & infusum sunt diversa; aliter forma ignis, quæ educitur, esset infusa; tum etiam, quia formæ, quæ educuntur ex materia, essent à solo Deo productæ, quod est falsum; ergo &c. Min. probat. ex Psalmo 83. *Gratiam, & gloriam dabit Dominus;* ergo natura nequit succurrere effectivè ad productionem gratiæ. Secundò, quia gratia est semen gloriæ, & vitæ æternæ, sed solus Deus est causa gloriæ, & vitæ æternæ; ergo etiam gratiæ.

174. Respondeo nego maj. & suppositum illi innixum. Supponit enim falsò, donum infusum non posse habere causam materialem; ut enim gratia sit donum infusum, sat est, quòd sit donum Theologicè supernum à solo Deo effectivè productum in anima, quæ entitativè est naturalis, eique communicetur, quod jam habet gratia, quantumvis educatur ex anima, & ab ea tanquam à causa materiali dependeat; hoc autem non habent formæ materiales eductæ, cùm sint entitativè naturales, non verò Theologicè supernæ; ac proinde sunt eductæ, & non infusæ, neque causa materialis succurrit effectivè dandò perfectionem effectui, sed subjectivè ab illo recipiendò perfectionem, quod non repugnat dono infuso; imò donum infusum magnam tribuit perfectionem illi, cui infunditur. Vide ergo, quàm falsa sit major, quam Durandus certam supponit, & quàm debiles rationes, quas pro illius certitudine affert. Ad probationem min. dico, solum Deum esse causam primariam effectivam gloriæ, & vitæ æternæ, seu visionis beatificæ, quod non excludit causam materialem, cùm visio beatifica recipitur in intellectu tanquam in causa materiali; imò nunquam excludit causam secundam effectivam principalem, etiam in sensu ipsius Durandi, cùm lumen sit causa effectiva principalis visionis. Unde Adversarius clarè ipsemet sibi Adversarius est.

175. Objic. 3. Illud habet esse per creationem, quod desinit esse per annihilationem; sed gratia habitualis desinit esse per annihilationem; ergo &c. maj. patet. Quia illud solum, quod habet esse nullo præsupposito subjecto, oportet, quòd desinat esse nullo remanente subjecto; at verò, dum adveniente peccato gratia desinit esse, non mutatur in aliam rem, neque per se manet ex parte, nec transit in aliud subjectum, sed formaliter desinit; ergo desinit per annihilationem. Confirmatur. Strictè, non annihilatur, dum desinit esse resolutivè in aliquid, quod est ultimũ subjectum ad integritatem, rei, quæ desinit, pertinens, ut patet in composito, quod resolvitur in materiam primam, quæ est de essentia, & integritate compositi; sed gratia desinit non resolutivè in aliquid pertinens ad integritatem gratiæ; ergo &c. 176

Respondeo transeat maj. neg. min. ad probationem conc. ant. & neg. consequentiam. Quia ad corruptionem formæ non requiritur, ut forma mutetur in aliam rem, neque quòd per se maneat, neque quòd mutetur in aliud subjectum; sed solùm quòd desinat, eò quòd deficiat unio illius cum subjecto, quod jam convenit gratiæ. Sic, quando ignis extinguitur, æquè desinit esse forma ignis per corruptionem, eò quòd deficiat ad defectum unionis sui cum subjecto, quin forma ignis mutetur in aliam rem, aut per se maneat, aut transeat in aliud subjectũ; hoc enim solùm convenit corruptioni compositi, in quo dabatur subjectum commune formæ, aut saltem unio, ex qua generatur, & corrumpitur; tale autem subjectum commune non datur in sola entitate formæ. Unde 177

Ad confirmationem dist. maj. resolutione cadente denominativè supra totum compositum, conc. supra solam formam, vel solam unionem, neg. maj. & sic dist. min. neg. consequentiam. Quia ex eo, quòd destruatur forma antiqua, destruitur antiquum compositum; ex eo, quòd generetur forma nova, constituitur novum compositum; cùm autem compositum novum habeat eandem materiam, quam habebat antiquum cadente illa denominatione supra totum, quàm optimè resolvitur in subjectum commune, quod est pars constitutiva generati, & erat pars constitutiva corrupti; at verò, cùm forma non sit se sola natura, neque subjectum commune genito, & corrupto, denominatio prout cadens supra solam formam non resolvitur in subjectum ultimum. 178

Objic. 4. Illud, quod ex natura sua postulat educi de potentia subjecti in ipso virtualiter continetur; sed gratia sanctificans non continetur virtualiter in anima; ergo non postulat ex natura sua educi de potentia animæ. Consequentia tenet; & major patet, nam ideò formæ materiales accidentales non postulant educi de potentia animæ, nisi ex potentia materiæ; quia non continentur virtualiter in anima, sed in materia; tum, quia educi ex alio, idem est, ac venire ex alio, & cùm venire ex alio supponat contineri in illo, educi gratiam ex anima, supponeret contineri in illa. Probatur igitur min. quia contineri aliquid virtualiter aliquo modo participat de

de illo, & è converso; sed anima utpote entitativè naturalis non participat de gratia, quæ est entitativè supernaturalis; ergo anima non potest continere virtualiter gratiam, neque gratia potest virtualiter contineri in anima. Confirmatur 1. Supernaturale excedit naturam; ergo nequit in ea contineri. Confirmatur 2. Si gratia contineretur in anima, esset aliquomodo ex anima; sicut forma ignis contenta, & educta ex ligno est aliquomodo ex ligno; sed gratia nequit esse ex anima; aliter gratia esset ex nobis, quod est Semipelagianum; ergo &c.

179. Resp. neg. maj. ad prob, neg. utramque partem antecedentis: formæ etenim materiales accidentales non educuntur ex materia, quia continentur in illa; aliter infinitæ formæ variæ continerentur in materia, cùm possunt educi ex materia; ergo ex materia educi solùm est produci & uniri illi per unionem, quâ destructâ naturaliter esse non possunt, cum quia formæ accidentales materiales non possunt ex natura sua esse absque unione quam habent cum materia, & possunt esse, uti de facto existunt, absque unione cum anima, ideo educuntur ex materia & non ex anima; unde probationes & confirmationes adversariorum nullius sunt momenti, neque forma ignis educta in ligno est producta à ligno, sed solùm est producta dependenter, ut dixi, à materia ligni, quod valde diversum est, ac esse ex ligno. Unde im-
180. merito infert Adversarius sententiam nostram Semipelagianam esse.

Objicies 1. Anima nequit esse causa materialis gratiæ; ergo gratia nequit educi ex anima. Prob. ant. neque enim potest esse causa materialis principalis, neque obedientialis; ergo &c. antecedens quo ad primam partem patet, quia nihil naturale potest esse causa principalis efficiens entis supernaturalis; ergo nequit esse causa principalis materialis. Prob. jam quoad secundâ partem. Causa obedientialis seu instrumentalis materialis debet habere causam principalem materialem adjuvantem & elevantem, sicut causa obedientialis efficiens habet concausam materialem principalem, cùm sola ani-
181. ma gratiam recipiat, & non datur altera causa gratiam recipiens. ergo &c.

In solutione hujus argumenti divisi sunt DD. Scotistæ enim communiter judicant apud Ripaldam de ente supernaturali disp. 8. sect. 2. Virtutem animæ receptivam donorum supernaturalium esse adæquatè naturalem ex eo, quod ea sola, & non aliqua alia virtus recipiat supernaturaliter gratiam, subscribunt Conink, Wadingus, Henao & alij. Reliqui verò judicant esse virtutem obedientialem, quia licèt sola anima recipiat, nequit reduci ad actum absque unione, & causalitate superna ab auctore supernaturali producta, quod fat est, ut ea virtus dicatur obedientialis, cùm non possit reduci ad actum nisi supernaturaliter & obediendo principio efficienti superiori, quapro-

pter totum dissidium est de voce; cæterùm, ut eam penitùs evertamus, 182.

Respondeo neg. ant. ad probationem dist. ant. quo ad primam partem, nequit esse causa materialis principalis, quatenus causa materialis principalis solùm significat causam adæquatam receptivam, nego; quatenus significat causam, quæ absque causalitate & virtute superna reduci potest ad actum, conc. primam partem; & distinctâ eodem modo secundâ, nego conseq. ad probationem primæ partis conc. ant. & neg. conseq. in sensu explicato, quia causa efficiens tribuit perfectionem effectui, causa verò materialis non tribuit, sed potiùs recipit ab effectu perfectionem, cùm autem repugnet, quòd res naturalis, utpote imperfectior, & valde inferior, tribuat adæquatè se sola perfectionē effectui supernaturali perfectiori, & valdè superiori, & non repugnet, quòd effectus illi tribuat perfectionem, ideò non repugnat quod in hoc sensu sit causa materialis principalis, licèt repugnet, quod sit causa principalis efficiens effectus superni. Ad probationem secundæ partis neg. maj. in sensu explicato, quia ex causa efficiente ad materialem non tenet paritas, propter rationem datā, unde si explicent adversarij, quid intelligant nomine causæ materialis principalis, facilè eis respondebimus, quin illorū paritas nobis officiat.

Objic. ult. ex Script. Psalm. 50. dicitur: 183. *Cor mundum crea in me Deus.* Ephes. 2. *Concreati in Christo JESU in operibus bonis*, & cap. 4. *Induite novum hominem, qui secundùm Deum creatus est*; sed in his sermo est de creatione gratiæ, qua cor mundatur homo renovatur, & virtutum opera fiunt; ergo gratia creatur. Respondeo dist. min. de creatione metaphysica, & Theologicè sumpta, neg. in sensu morali, conc. min. & neg. conseq. quia ad creationem in sensu morali sufficit, quòd gratia fiat ex nihilo, id est, non ex ullis meritis nostris, quod non excludit eductionem metaphysicè & scholasticè sumptam. Sic D. Thomas 1. part. quæst. 110. art. 2 ad 3. Gratia dicitur creari ex eo, quòd homo secundùm ipsam creatur, id est, in novo esse constituitur ex nihilo, id est, non ex meritis, secundùm illud Ephes. 2. *Creati in Christo JESU in operibus bonis.* Imò advertere debebant Adversarij, sæpe in Scriptura insinuari, gratiam educi, vel generari ut 1. Cor. 4. *In Christo JESU per Evangelium ego vos genui* & 1. Petri 2. *Sicut modo geniti infantes.* Respondent alij secundò per ly *creari* intelligi in Scriptura quamlibet productionem à Deo, seu creativam, seu eductivam: cùm Genes. 1. dicitur: *Creasse Deum hominem, creasse cæte grandia &c.*

SECTIO II.

De influxu effectivo gratiæ in habitus & actus virtutum.

CIrca hoc etiā sunt diversæ sententiæ. Prima 184.
docet, gratiam habitualem physicè effecti-

vè producere habitus virtutum. Ita Granad. controv. 8. tract. 8. disp. 3. Ripalda disp. 121. sect. 3. Oxea de fide disp. 9. sect. 1. quibus subscribunt aliqui Recentiores. Secunda sententia negat. Ita Suarez, Amicus, disp. 29. sect. 8. de Lugo disp. 16. de fide sect. 1. tum etiam Curiel, & communis DD. sententia apud Oviedo tract. 8. num. 3. neque procedit quæstio de possibili, sed de facto. nam de possibili, quare implicabit gratia productiva habituum, vel quare non potest ex natura sua habitus virtutum producere?

185. Assero cum secunda sententia. Gratia habitualis de facto non producit physicè effectivè habitus virtutum. Prob. quia quando nullum datur solidum fundamentum pro sententia opposita, standum est comuni sententiæ; atqui pro sententia affirmante talem influxum, nullum datur solidum fundamentum, ut infra constabit; ergo standum pro communi sententia negante. Confirm. Non sunt multiplicanda principia physicè effectiva absque necessitate; sed non est necessitas quòd gratia habitualis sit principium physicè effectivum habituum virtutum infusarum; ergo &c.

186. Respondent Adversarij magnam esse necessitatem, cùm gratia sit natura in ordine supernò, habitusq; illius proprietates. Contra, Gratia non est rigorosè natura, sed quasi natura, nec habitus superni sunt rigorosè proprietates, sed quatenùs debentur gratiæ, sunt quasi proprietates; ergo ex eo, quòd non sit rigorosè natura, non est necessitas tribuendi illi influxum physicè effectivum, qui tribuitur naturæ, quæ rigorosè est natura: ergo &c. min. & conseq. tenent; maj. prob. natura; quæ rigorosè in sensu Aristotelico est natura, verè producit, & recipit suas proprietates; sed gratia habitualis adhuc apud Adversarios non recipit habitus virtutum, cùm isti in solis potentiis recipiantur; ergo neque habitus virtutum sunt rigorosè proprietates, neque gratia est respectu illorum rigorosè natura, sed solùm quasi natura; ergo &c.

187. Contrà 2. Natura, quæ est rigorosè in sensu Aristotelico natura, denominatur à suis proprietatibus ex natura rerum aliquâ merâ denominatione; sic aqua denominatur frigida à frigiditate & ignis denominatur à calore calidus; sed gratia nullâ denominatione denominatur ex naturâ rei ab habitibus virtutum; ergo non est rigorosè natura respectu illorum habituum 3. Omnes proprietates, sine quibus non reperitur natura, quæ in sensu Aristotelico est rigorosè natura, producuntur à natura, cùm hæc sit principium & causa motûs & quietis, id est productionis & receptionis, qua propter Deus excluditur à ratione naturæ Aristotelicæ; sed non producuntur, à gratia omnes habitus, sine quibus non reperitur gratia; ergo gratia respectu illorum habituum non est in sensu Aristotelico rigorosè natura. prob. min. quando peccator fidelis & instructus habitu fidei acquirit gratiam, gratia in illo homine non producit habitum fidei; atqui gratia nunquam reperitur sine habitu fidei, cùm ipsi tam debeatur habitus fidei, quàm debeantur habitus aliarum virtutum; ergo &c.

Natura quæ talis non est in sensu Aristotelico, sed in altiori ordine non producit suas proprietates, sed eas radicat, quatenus debent poni ad positionem naturæ juxta exigentiam naturæ; ergo ex eo, quòd gratia non sit natura in sensu Aristotelico, sed in alio altiori non producit habitus, sed eos radicabit, quatenus juxta exigentiam gratiæ debent poni ad positionem gratiæ. Prob. ant. natura divina est verè natura, non quidem in sensu Aristotelico, sed in alio altiori & eminentiori; atqui non producit sua attributa, neque relationes, sed ea solùm radicat; ergo &c. Imò exinde confirm. Gratia non est participatio naturæ philosophicæ, sed naturæ divinæ; atqui natura divina non producit suas proprietates; ergo neque gratia ex munere naturæ debet suas proprietates producere.

Resp. 2. Gratiâ participare munus non in ordine ad recipiendũ, sed in ordiue ad producendum, cùm in rebus naturalibus ideò dicimus aquâ producere frigiditatem, quia ad præsentiam aquæ experimur dari frigiditatem, & ita de reliquis; cùm ergo scimus ad potentiam gratiæ dari habitus virtutum, fateri debemus produci à gratia tales habitus virtutum. Contrà 1. Unio apud Aversarios est proprietas materiæ & formæ, & ad productionem materiæ & formæ experimur poni unionem; atqui ut ipsi adversarij cum reliquis fatentur, unio non producitur à materia & forma; ergo illorum fundamentum nullum est. Contrà 2. Ratio, propter quam juxta meliorem Philosophiam frigiditas producitur ab aqua, est, quia ad positionem aquæ experimur poni frigiditatem, & non invenimus aliud agens naturale, à quo frigiditas producatur, si non producatur ab aqua; cùm ergo principium sit, in Philosophia, in rebus naturalibus recurrendum non esse ad causam primam, quando dari potest recursus ad causam secundam, Philosophicum est tribuere aquæ influxum effectivum in frigiditatem; sed hæc ratio non militat in rebus supernis; ergo &c. Prob. min. si militaret hæc ratio in rebus supernis, Deus non aliter esset auctor rerum supernaturalium, ac esset author rerum naturalium; sed hoc manifestè est falsum, cùm Deus non solùm sit author, sed specialis author rerum supernaturalium; quapropter, ut philosophicum est, non recurrere in naturalibus ad causam primam, quando dari potest recursus ad causam secundam; ita Theologicum est, non recurrere ad causam secundam in supernaturalibus, quando absque ullo interveniente dari potest recursus ad causam primam, præcipuè, si nobis constat infusum esse principium à Deo ad eos effectus producendos.

Contrà 3. Solùm scimus, dari ad præsentiam gratiæ

gratiæ habitus infusos, modò, quo scimus deberi gratiæ habitus infusos; sed scimus habitus infusos non deberi gratiæ taaquam naturæ philosophicæ, sed tanquam naturæ assimilatæ naturæ divinæ; ergo non concedendi sunt gratiæ ad modum, quo conceduntur suæ proprietates naturæ philosophicæ, sed ad modum, quo suæ proprietates conceduntur naturæ divinæ; atqui naturæ divinæ non conceduntur proprietates productæ à natura divina; ergo neque gratiæ concedendæ sunt proprietates productæ à gratia. Confirmatur, & explicatur hæc ratio. Gratiæ concedi debet assimilatio naturæ divinæ, quæ principiis Theologicis non opponitur, sed quæ principiis iis conformatur; atqui, licèt opponatur principiis Theologicis concedere gratiæ proprietates secum ipsa identificatas, uti conceduntur naturæ divinæ; cùm gratia distinguatur realiter ab habitibus virtutum, ut ex dictis constat; non tamen opponitur, imò conforme est principiis Theologicis, admittere proprietates ipsi debitas, & non ab ipsa productas, ut ex dictis; ergo &c.

Probat. 2. ex Concilio Viennensi, virtutes
191. omnes infunduntur cum gratia, quod etiam docet Tridentinum dicens: Justificationem fieri per infusionem gratiæ & donorum; ubi eodem modo videntur Concilia loqui de infusione, seu actione, qua à Deo pendent virtutes; atqui gratia ita infusa à solo Deo producitur; ergo & virtutes animæ infusæ à solo Deo producuntur; ergo gratia non producit physicè effectivè virtutes infusas. Confirm. Principia physicè effectiva in linea supernaturali multiplicanda non sunt sine necessitate; atqui ad verificandas locutiones Conciliorum, & Theologorũ nulla est necessitas tribuendi gratiæ virtutem physicè effectivam virtutũ, ut ex dictis constat; ergo &c.

192. Assero 2. cum omnibus ferè Theologis circa secundam sectionis partem: gratia non producit physicè effectivè actus virtuosos. Probatur 1. Habitus gratiæ, ut constat ex Viennensi cit. num. superiori, contradistinguitur ab habitibus virtutum; atqui, si produceret physicè effectivè actus virtuosos, non contradistingueretur ab habitibus virturum; ergo &c. Probatur min. Si habitus gratiæ physicè effectivè produceret actus virtuosos, esset virtus; ergo non contradistingueretur ab habitibus virtutum. Probatur consequentia. Habitus virtutis est ille, qui immediatè concurrit cum potentia ad actus virtuosos; sed si habitus gratiæ produceret physicè effectivè actus virtuosos, immediatè concurreret ad tales producendos cum potentia, cùm non concurrat mediatè
193. producendò physicè habitus. ergo &c.

Probatur 2. ex Divo Thoma quæst. 27. de Verita. art. 2. ad 7. ubi tenet, gratiam non esse propriè habitum; quia non immediatè ordinatur ad actum, sed ad esse. Unde Cajet. & Conradus ex Div. Thoma docent, gratiam esse habitum essendi, non operandi, quòd solùm tribuat esse supernaturale animæ, non operari, nisi radicaliter, eò quòd nullum est fundamentum ad tribuendum gratiæ immediatum influxum physicum in actus virtutum; ergo &c. Probatur ant. Si aliquod esset fundamentum, maximè, quia gratia recipitur in anima, & habitus in potentiis realiter ab anima distinctis, sicque debent admitti duo principia elevantia animam, & potentias, ut cum utroque physicè agant; sed hoc fundamentum falsum est, & nullum; ergo &c. Probatur min. quia potentiæ, ut suppono ex Philosophia, non distinguuntur realiter ab anima, tum, quia gratia, & habitus recipiuntur immediatè in anima, & potentiis. Deinde, ut habitus elevet potentiam, satis est, quòd compleat illius insufficientiam, simul cum ipsa effectivè concurrendò, ad quod opus non est, quòd in ea recipiatur, sed quòd ei assistat, ut patet in omnipotentia extrinsecùs applicata; sed ad hanc habitûs assistentiam sufficit, quòd habitus & potentia in eadem anima recipiantur; ergo &c. Vide Ripaldam disputat. 34.

Habitus supernaturales se habent ad simpli- 194.
citer posse, simulque cum potentiis constituunt principium physicè effectivum proportionatum actuum virtutum; ergo superfluè adscribitur gratiæ principium physicè effectivum actuum virtutum. Probatur maj. ex eo, quòd cognitio supernaturalis sufficienter, & proportionatè elevet intellectum ad repræsentandum objectum voluntati, ut supernaturaliter amet, frustra requiritur nova cognitio ex parte intellectûs, & altera ex parte animæ, licèt intellectus realiter distinguatur ab anima, ut ipsi Adversarij fatentur; ergo ex eo, quòd habitus supernaturalis sufficienter, & proportionatè elevet potentiam ad agendum virtutum actus, frustrà requireretur influxus physicus gratiæ ex parte animæ, & influxus habitûs ex parte potentiæ, quamvis potentia realiter distinguatur ab anima; ergo ex eo, quòd potentiæ non distinguantur realiter ab anima, multò minùs requiritur influxus ille physicus gratiæ.

Objic. 1. Ex eo, quòd videmus ad positi- 195.
onem gratiæ, poni habitus virtutum, habemus sufficiens fundamentum, ut tribuamus gratiæ virtutem physicè effectivam in habitus virtutum; ergo &c. Probat. ant. Si hoc enim non sufficeret, non haberemus fundamentum ad dicendum, habitus infusos physicè effectivè concurrere ad actus supernos, sed possemus ad solùm Deum recurrere; atqui hoc apud omnes est falsum; ergo &c. Resp. neg. ant. ob rationem datam num. 189. ad probationem neg. ant. quia certum est, habitus infusos conferre potentiis ad hoc, ut illas de se impotentes, aut improportionatas adjuvent ad producendos actus; cùm autem habitus non possunt aliter adjuvare potentias, nisi cum illis physicè effectivè concurrendò, certum esse debet, habitus virtutum effectivè concurrere ad

suos actus; at verò gratia non datur animæ, ut producat habitus, sed ut eam sanctificet, & à peccato mundet, quod fieri potest, quin physicè effectivè producat habitus, cùm ille sit concursus formalis; iste verò effectivus.

196. Objic. 2. In naturalibus anima simul cum potentiis concurrit physicè effectivè immediatè ad actus; ergo etiam in supernaturalibus gratia simul cum habitibus concurrit etiam physicè effectivè, & immediatè ad actus; ergo &c. Confirm. Gratia imitari debet, quantum fieri potest, naturam rationalem; ergo, sicut natura rationalis sive anima concurrit physicè immediatè cum suis potentiis; ita gratia cum suis habitibus, qui sunt quasi potentiæ. Resp. conc. ant. neg. conseq. quia anima identificatur cum potentiis; secus autem gratia cum habitibus. 2. quia anima vivit per actus potentiarum, ac proinde debet illos effectivè producere; gratia verò nec vivit, nec ullam recipit denominationem ab actibus virtutum; ac proinde ex hoc capite non debet illos effective producere. Ad confirmationem neg. ant. quia natura rationalis recipit suos actus, secus autem gratia; ac proinde gratia adhuc in sensu Adversariorum non debet imitari, quantùm fieri potest, naturam rationalem; tum, quia natura rationalis est natura physica; secus autem gratia.

SECTIO III.

De intensione & extensione gratiæ.

197. Difficultas quæstionis est: An gratia possit ita augeri, ut fomitem peccati extinguat: fomes peccati est motus appetitûs præveniens usum rationis, inclinans voluntatem in actum pravum; non est peccatum, sed effectus peccati originalis. Non est dubium Deum posse fomitem tollere non solùm in ijs, qui peccatum originale non habuerunt, modo quo sublatus fuit in Christo Domino, & Virgine Matre, sed etiam in ijs, qui contraxerunt originale, cùm post remissum originale posset Deus appetitûs motus rationem prævenire.

198. Resp. Gratiam habitualem quantumvis intensam non posse fomitem extinguere. Adeò certa est nostra conclusio, ut Arriaga disp. 51. sect. 5. n. 35. Judicet oppositum esse hæreticum. Prob. 1. quia Hieronymus in Epistola ad Thesiphontem id tribuit Pelagianis, ut unam ex eorum hæresibus, & in Concil. Vien. id tribuitur Beguardis & Beguinis, ut refertur in Clementina ad nostrum de Hæreticis; ergo &c. Prob. 2. quia, ut experientia constat: plures viri sanctissimi clarissima virtutum opera exercentes, patiuntur ejusmodi motus; ergo non tolluntur per augmentum operum, vel gratiæ intensionem. 3. Quia Paulus postquam ad altissimum sanctitatis gradum evectus est, ejusmodi fomitem in semetipso experiebatur, ut Rom. 7. *Video aliam legem in membris meis, & captivantem me in lege peccati*; ergo signum est quod per virtutum opera, vel per augmentum gratiæ non extinguatur fomes peccati.

Respondebis: Prædictum Pauli testimonium intelligendum esse de peccatoribus, in quorum persona Apostolus loquitur. Contrà; quia licèt Augustinus & unus vel alter Pater locum illum ita intellexit in persona peccatoris. Non exinde excluditur, quod intelligatur in persona etiam ejusdem Pauli. Imò Augustinus lib. 1. Retract. c. 24. & lib. 2. c. 1. & ex professo l. 1. contra Epistolas Pelagij c. 10. & l. 6. contra Julian. c. 11. ubi pro se citat Nazianzenum, Hilarium, & Ambrosium, testimonium illud intellexit de homine justificato, & in gratia constituto; ergo &c. Contrà 2. quia Hieronymus sensum à nobis datum clarissimè probat Dialogo 2. contra Pelagium in princ. ubi rursus addit in affirmationem aliud testimonium ejusdem Apostoli ad Galat. 5. *Caro concupiscit adversus spiritum*, ex quibus Doctor maximus, sic infert; ecce Apostolus, omnes credentes, quod volunt implere, non possunt; ergo &c. Vide plura apud Arriag. citatum.

Respondebis 2. Augustinum lib. de Serm. Domini in monte ad illa verba Matth. 5. *Beati, Pacifici &c.* primarium docere videtur. In pacificis omnia ordinata esse, nullumque adversus rationem esse motum rebellem, & in hac vita compleri sicut credimus completa esse in Apostolis. Contrà, quia Augustinus ex eo non intendit omnem motum rebellem ab Apostolis excludere, ut ipse se explicat l. 1. Retract. c. 19. dicens, ita id accipiendum, non ut nullum omnino motum dicamus in Apostolis fuisse, sed non tales, quales in alijs, completamque ita esse pacem, prout in statu viæ compleri potest; ergo &c.

Secunda difficultas est. Quanta sit intensio gratiæ? Suppono 1. Gratiam habitualem in pueris per baptismum renatis, quo usque ad rationis usum perveniant, nec non in baptizatis perpetuò amentibus esse æqualis intensionis. Ratio est, quia respectu illorum nulla præcessit ad gratiam dispositio & virtus baptismi, cujus gratiâ receperunt; ergo est eadem. Suppono 2. Dici non posse justos omnes habere æqualem gratiam in via, & æqualem gratiam in patria, eò quòd in via omnia opera sunt æqualis meriti; ratio est, quòd talis error damnatus est contra Jovinianum in Concilio Mediolanensi. Quapropter eâdem ratione rejiciendi sunt Lutherani, qui eundem errorem postea excitarunt ducti alia ratione, quâ judicabant justificationem non fieri per formam inhærentem, sed per justitiam Christi nobis imputatam: rejiciuntur enim ex Tridentino, ut ex num. 1. alius etiam error de æqualitate meritorum clarè apparebit falsus, quando agemus infrà de merito.

Suppono 3. cum omnibus Catholicis, gratiam habitualem inæqualem esse in justis secundùm

cundùm inæqualitatem dispositionis. Ratio est, quia ita declarat Concil. Mediolan. supra cit. Florent. in litteris unionis titulo de Sacramento Eucharistiæ, & Trid. sess. 6. c. 7. dicens de justitia à nobis accepta, quam Spiritus Sanctus præstat singulis, pro ut vult, & secundùm propriam cujusque dispositionem & cooperationem. Secundò. Quia id tenent PP. & communis fidelium sensus. Tertiò. Quia gloria futura est inæqualis: ait enim Apostolus 1. Cor. 15. *Beatos in gloria futuros esse ita diversos, sicut stella à stella differt in claritate*. atqui gratia est semen gloriæ, & gloria confertur ad mensuram gratiæ; ergo gratia etiam est inæqualis. Quartò. Quia gratia augetur per Sacramenta & bona opera; sed in his plures justi se exercent inæqualiter; ergo &c.

203. Suppono 4. cum omnibus Theologis justos pervenire non posse ad statum sanctitatis, quem excedere nequeant, & in quo ita constituantur, ut non teneantur deinceps ad præcepta: ratio est, quia ita definitur in Concilio Viennensi, contra Begardos & Bechinos, ut habetur in Clement. *ad nostrum de hæreticis*; ubi etiam statuitur, per bona opera justi augeri gratiam, & gloriam; tum etiam in Tridentino sess. 6. cap. 10. ubi absque ulla mensura termini definitur observandò mandata per bona opera, justum crescere in justitia per Christi gratiam acceptam, & magis justificari; tum etiam in Moguntino cap. 6. definiente, charitatem bonis operibus gravidam esse, & quotidiana facere incrementa justitiæ.

204. Secundò. Quia ex Scripturis hortantibus ad majorem in sanctitate progressum, nullum in hac vita terminum designantibus, constat etiam nostra conclusio. Item Eccles. 18. *Ne verearis usque ad mortem justificari*. Proverb. 4. *Justorum semita quasi lux splendens procedit, & crescit usque ad perfectum diem*. Apocal. ult. *Qui justus est, justificetur adhuc*. Tertiò, quia ita testantur omnes PP. ut videri potest apud Ripald. disp. 129. sect. 7. Quartò, quia in quocunque statu, tametsi sanctus constituatur homo, potest semper ulteriora virtutum opera exercere, & Sacramenta suscipere; atqui ex lege Dei Sacramentorum susceptioni, & virtutum operibus promissum est gratiæ augmentum; ergo, cùm in quolibet vitæ statu constituatur justus, potest Sacramenta suscipere, & bona opera elicere, nunquam perveniet ad statum, in quo non possit ulteriùs usque ad mortem gratiam intendere. His positis

205. Controversia præsens est, an gratia habeat terminum intrinsecum, vel extrinsecum suæ intensionis? Ripald. cit. disp. 129. & plures cum ipso judicant, gratiam non habere in sua intensione terminum intrinsecum. Ratio est, quia terminus intrinsecus est ille, ad quem res potest pervenire, sed non potest illam excedere; atqui, ut ex dictis constat, nullus est terminus intensionis gratiæ in via, ad quem homo potest pervenire, & quem non potest excedere; ergo &c. Addunt autem Authores, gratiam habere terminum extrinsecum suæ intensionis. Ratio est, quia terminus extrinsecus est ille, ad quem res nequit pervenire, quantumvis crescat; sed talis est respectu justorum gratia Christi, & Beat. Mariæ Virginis; ergo &c.

206. Plures verò Recentiores judicant, ex termino extrinseco inferendum fore etiam intrinsecum. Ratio est, quia suppositò terminò intensionis gratiæ extrinseco v. g. centũ graduum, vel poterit justus ad nonagesimum novum pervenire, vel non? si potest; ergo nonagesimus nonus gradus est terminus intrinsecus, ad quem potest justus pervenire, & non ultra; si non? descendamus ad alium, & alium gradum inferiorem, quoadusque concedatur terminus extrinsecus; ergo ex termino extrinseco semper infertur intrinsecus; cæterùm utraque sententia facilè conciliari potest, si dicamus, unam loqui absolutè, alteram sub conditione. Quare

207. Resp. ipse absolutè, & pro signo antecedenti ad omnem usum libertatis, determinationem vitæ, & præparationem auxiliorum, gratiam habitualem habere terminum extrinsecum intensionis, secus autem intrinsecum; consequenter verò ad determinationem vitæ, præparationem auxiliorum, & usum libertatis habere terminum intensionis extrinsecum, & intrinsecum. Probatur prima pars. Terminus extrinsecus est ille, quem res potest attingere, & ultrà non potest procedere; sed antecedenter ad usum libertatis nequit justus pervenire ad ponendam intensionem gratiæ infinitam maximam in actu; deinde nullus est assignabilis gratiæ habitualis terminus, supra quam non potest justus progredi; ergo absolutè, & antecedenter nullus erit terminus intrinsecus, & intensio infinita maxima erit terminus extrinsecus.

208. Probat. 2. pars: ex viribus arbitrij, auxiliorum numero & tempore vitæ cognoscit Deus, quot virtutum opera potest justus efficere, & quantam intensionem gratiæ acquirere, quo præcognito dedit Christo Domino, & Virgini Matri majorem intensionem gratiæ supra omnem, quam habuerunt simul omnes justi; ergo gratia Christi Domini & Virginis Matris, est terminus extrinsecus intensionis gratiæ justorum; deinde, cùm Deus cognoscat, ad quem terminum gratiæ perveniet quicunque justus, & supra quem non ultra procedet, ille est terminus gratiæ intrinsecus; ergo consequenter datur terminus gratiæ justorum intrinsecus, & extrinsecus.

209. Quærunt hìc aliqui, quando gratia possit amitti? cæterùm, cùm in hoc apud Catholicos nulla est controversia, sed solùm inter Hæreticos, potiùs hìc supponenda est, quàm in controversiam deducenda veritas Catholica. Quare suppono primò, gratiam semel habitam posse per peccatum mortale amitti; ratio est, quòd ita definitum est in Tridentino sess. 6. Can. 23. plurimisque exemplis Scripturarum, tum

tum malorum Angelorum, primorum parentum compertum est, tum, quia justus, cùm sit liber ad observanda præcepta, potest ea transgredi, & lethaliter peccare; sed per lethale amittitur gratia; ergo &c.

210. Suppono 2. ita posse gratiam amitti, ut non ampliùs recipiatur; ratio est, quia ita definit Tridentinum cit. & constat ex pluribus testimoniis Scripturarum, & PP. in quibus justi exhortantur, ut cum tremore, & timore operentur; ne reprobi fiant, quod & Paulus satis indicat, dicens: *Castigo corpus meum, & in servitutem redigo, ne, cùm aliis prædicavero, ipse reprobus efficiar;* atqui reprobum fieri, est decedere, quin obtineatur gratia deperdita; ergo &c. Quæ contra hanc veritatem Hæretici objiciunt, facilè solvuntur. Vide Arriag. disp. 5. sect. 6.

SECTIO IV.

Qualem cognitionem possit justus habere in via de sua gratia?

211. NOn quæritur de præsenti, an possit aliquis habere cognitionem naturalem, certam, & evidentem de gratia habituali: cognitio enim certa, & evidens de gratia habituali cum ea convertitur; at non spectat ad hunc Tractatum de Ente superno, quærere, an cognitio naturalis possit converti cum ente superno? solumque quæritur, quanta certitudine possit quis esse certus de sua gratia, & justificatione citra divinam revelationem? dico *citra divinam revelationem;* nam aliquos Sanctos certos fuisse certitudine fidei de sua gratia, & justificatione, nec non de sua prædestinatione ex singulari privilegio Dei illis hoc revelantis, ut certum supponimus.

Singularis fuit in proposita controversia Catherinus Opusc. de certit. gratiæ, docuit enim posse justum certum esse certitudine fidei de sua gratia & justificatione: Hæc opinio convenit cum errore hæreticorum, in eo quòd admittat certitudinem fidei de nostra justificatione; distinguitur autem ab illo, quia Catherin. negat hanc fidem necessariam esse vel sufficientem ad justificationem, tum etiam quia hæretici dicunt fidem de propria justificatione immediatè inniti divinæ revelationi; Catharin. verò negat eam immediatè inniti in divina revelatione, sed tantùm mediatè, quatenùs infertur ex una propositione fidei, & alia naturaliter evidenti. Istam Catharini opinionem esse non solùm temerariam, sed & erroni proximam docet Montesinos hîc disp. 32. quæst. 5. §. 5. eamque à pluribus censeri eroneam testatur Arriaga disp. 34. n. 15.

213. Rejiciunt & meritò omnes Theologi hanc opinionem ex Script. Job. 9. *Etiam si simplex fuero, hoc ipsum ignoravit anima mea.* Prov. 2. *Quis potest dicere mundum est cor meum, purus sum à peccato.* Eccles. 9. *Sunt justi atque sapientes, & opera eorum in manu Dei, & tamen nescit homo, utrum odio vel amore dignus sit, sed omnia in futurum reservantur incerta.* 1. Cor. 4. *Nihil mihi quidem conscius, sed non in hoc justificatus sum, qui autem judicat me, Dominus est, itaque nolite ante tempus judicare.* In quibus & pluribus alijs Scripturæ locis clarissimè docetur, neminem quantumvis sanctum posse esse certum de sua justificatione. Videatur Bellarminus lib. 3. de justific. & Bontenigus hîc disp. 2. quæst. 7. ubi innuuntur quamplurima PP. testimonia, ex quibus manifestè reprobatur opinio Catherini. 21

Rejiciunt 2. Auctoritate Tridentini sess. 6. c. 9. dicentis. Sicut nemo pius de Dei misericordia, de Christi meritis, deque Sacramentorum virtute & efficacia dubitare debet, sic quilibet, dum se ipsum, suamque propriam infirmitatem & indispositionem respicit, de sua gratia formidare & timere potest, cùm nullus scire valeat certitudine fidei, cui non potest subesse falsum, se gratiam Dei esse consecutum; neque ad rem est quod Catherin. dicit, Concilium loqui de fide universali ac Catholica; Concilium enim negat generaliter & absolutè haberi posse de propria justificatione certitudinem fidei, cui falsum subesse non potest, sed non solùm fidei universali sed etiam particulari falsum subesse non potest; ergo non solùm excludit fidem universalem, sed etiam particularem. 21

Rejiciunt 3. ex doctrina Universitatis Lovanien. & Parisien. quibus apud cit. Bellarm. doctrina Catherini reprobatur, tum etiam ex verbis Innoc. III. temeritatis notâ inurentis Episcopum Dinantinum jurantem se immunem esse à quibusdam criminibus, quæ patraverat, quia jam per gratiam erant ipsi dimissa. En Pontificis verba [præsumimus, quòd volebat sub ea forma jurare, videlicet quòd immunis erat ab illis criminibus, de quibus fuerat infamatus, tanquam dimissis per pœnitentiam, jam esset immunis ab illis] sed hoc jurare non parvæ temeritatis argueret, cùm textus Job dicat: *Etiam si simplex fuero, hoc ipsum ignorat anima mea:* modo sic. Ideo Pontifex censura temeritatis inurit jurantem se immunem esse à crimine commisso, quia de hoc nemo potest habere certitudinem; ergo &c. 215

Rejiciunt 4. Destruendo Catherini fundamentum in hunc modum. Si potest aliquis esse certus certitudine fidei de propria justificatione maximè, quia habere posset unam cognitionem fidei Catholicæ, quâ credat Deum justificare verè pœnitentes, & aliam cognitionem evidentem, quâ cognoscat certò veram se egisse pœnitentiam; ex quibus infertur certa cognitio certa de propria justificatione medio discursu nixo in divina revelatione; sed nemo potest evidenter cognoscere se veram egisse pœnitentiam; ergo neque potest esse certus

tus de propria justificatione. maj. est fundamentum Catherini; min. prob. quia actus, quibus justificamur, sunt supernaturales, sed non possumus certitudine naturali evidenter cognoscere actus supernaturales; ergo &c. Confirm. 1. Auctoritate Scripturæ supra cit. in quibus universaliter excluditur quævis absoluta certitudo de propria justificatione; ergo &c. 2. quia, si quis id certè & evidenter cognosceret, posset id absque ulla temeritatis nota jurare contra definitionem Innocent. cit. ergo &c. Ex dictis

217. Fit, quòd juxta aliquorum principia docentium, una præmissa fidei, & altera probabili inferri posse conclusionem supernaturalem Theologicam; ac proinde certam in se, non tamen inferri certam quoad nos. Quapropter, licèt fortè posset elici conclusio in se certa de propria justificatione ex una præmissa fidei, & altera probabili, cùm tamen illa non esset certa quoad nos, semper deberemes esse cum timore, & tremore de nostra salute; suppositio ergo, quòd non possit dari quoad nos neque certitudo Theologica de nostra salute: quærimus infra certitudinem fidei, & Theologicæ, quàm certa possit esse alicui propria justificatio?

218. Sotus in Apologia contra Catherinum docet, posse justum tanta certitudine judicare, se esse in gratia, quantâ judicat dari Romam; citari solet etiam pro hac sententia Vega lib. 9. cap. 46. Cæterùm, ut bene notavit Amicus, Vega solùm dicit posse justos aliquos absque actuali hæsitatione judicare, se consecuturos esse gratiam, & remissionem, peccatorum; qui modus dicendi potest aliquem verum sensum habere, ut infrà constabit; rejiciunt, & meritò, omnes Theologi hanc Soti opinionem, quia tanta est existentia Romæ, ut nullus sit dubitandi locus: tot enim testimonia digna fide per tot sæcula, voce & scripto existentiam Romæ attestantia, talem pariunt certitudinem, ut plures meritò appellent eam quasi physicam, cùm sit quasi physicè impossibile, tot homines in unum aliquod conspirâsse mendacium, quin esset, qui contradiceret, & veritatem revelaret; sed simile fundamentum non datur respectu nostræ justificationis, de qua quivis prudenter timere potest, si attendat ad propriam infirmitatem, & indispositionem, ut ait Tridentinum, partim cùm illa pendeat ab actibus nostris supernaturalibus nobis occultis; ergo non potest quis judicare se esse justificatum tanta certitudine, quanta judicat Romam existere.

219. Infertur ex dictis, quòd si quis attendat ad propriam infirmitatem, & indispositionem posse prudenter timere, & formidare, de propria justificatione, ut expressè definit Tridentinũ, ac proinde non habere certitudinem talem timorem certitudinem excludendi. Infertur 2. Contingere posse, aliquem judicare se esse justificatum, quin habeat actualem timorem, vel formidinem, si non attendat ad propriam infirmitatem, & indispositionem, ex qua attentione sequitur timor, & formido; cogitare autem absque ea attentione contingere potest, vel ex inadvertentia, oblivione propriæ infirmitatis, & indispositionis, vel ex vero, quòd per Dei auxilium, & speciale privilegium ita repleatur quis charitate, ut tollatur omnis formido, & hæsitatio; ut contingit in aliquibus Sanctis, qui de sua gratia non erant anxij, & soliciti, sed habebant magnam tranquilitatem, juxta illud Joannis 11. *Timor non est in charitate, si est perfecta, charitas foras mittit timorem.*

Infertur 3. Quid sentiendum sit de Vegæ opinione: si enim contendat, posse dari talem cognitionem certam de propria justificatione, & salute, ut non possit cum ea componi timor, & formido, incidit in sententiam Soti; ac proinde eodem modo est rejiciendus; si autem solùm velit, dari in aliquibus justis cognitionem de justificatione propria, cum qua, licèt possit esse timor, vel formido, de facto tamen per accidens non est, verum dicit. Infertur 4. Quomodo sint intelligenda aliqua Scripturæ, & PP. testimonia, in quibus judicari videtur, posse nos habere securitatem de propria justificatione, illa enim intelligenda sunt de cognitione, quam per accidens non comitatur timor, vel formido, non verò de cognitione essentialiter excludente formidinem, & timorem. 220.

Quærunt hìc aliqui, quantam certitudinem posset quis habere de sua fide, Bonavent. & alij, quos citat, & sequitur Bontempus hìc disp. 2. quæst. 18. admittunt, posse haberi certitudinem Theologicam de propria fide. Communis Theologorum sententia negat; Ego autem judico, consequenter ad dicta n. 217. certitudinem quoad nos supernam, & Theologicam haberi non posse, cùm nos discurrere non possimus, quinam actus sint naturales, & quinam superni ex his, quos elicimus. deinde neque naturalem, cùm nullum sit motivum quoad nos, ex quo evidenter naturaliter cognoscimus nos esse in gratia; ergo quoad nos modò, quo exagitatur à Theologis controversia, neque dari potest certitudo superna Theologica, neque certitudo naturalis, qua sciamus, nos esse in gratia; quænam autem certitudo in se dare posset, decidendum est. 221.

SECTIO V.

De perseverantia, & confirmatione Justorum.

PErseverantia latè sumpta significat quamcunque gratiæ denominationem, in quo statu reprobi etiam inveniri possunt perseverantes in gratia, cùm per aliquod tempus habeant gratiam. Perseverantia verò strictè sum- 222.

pta, ut sumitur in præsenti, significat conservationem gratiæ usque ad mortem, quæ solùm convenit prædestinatis, & non reprobis, & dicitur perseverantia finalis; distinguitur à potentia perseverandi, quæ dicit auxilia ad servanda mandata, & non peccandum lethaliter, quæ auxilia conceduntur generaliter omnibus, ac proinde etiam reprobi habent potentiam perseverandi generaliter; actualis verò perseverantia dicitur speciale privilegium, quod Deus concedit iis, quibus per decretum prædestinationis vult efficaciter gloriam.

223. Quæritur modò, an perseverantia finalis semper, & in omnibus sit speciale beneficium gratiæ, & singulare Dei privilegium; pro responsione suppono 1. perseverantiam finalem posse sumi dupliciter, 1. essentialiter, 2. accidentaliter: perseverantia finalis essentialiter sumpta dicit existentiam gratiæ in ultimo instanti vitæ, & præscindit ab eo, quòd per plurima alia instantia præexstiterit. Unde, si quis in instanti A justificaretur, & in instanti B conservata gratia morereturr, verè esset prædestinatus, & finaliter perseveraret. Perseverantia verò finalis accidentaliter sumpta dicit præexistentiam gratiæ aliquo tempore continuo usque ad mortem, quo pacto regulariter conjungitur perseverantia finalis, idque ipsum indicat nomen perseverantiæ finalis, quo utuntur Concil. Patres, & Theologi. His positis,

224. Resp. perseverantiam finalem, sive essentialiter, sive accidentaliter sumptam tam in parvulis, quàm in adultis dicere specialem Dei beneficentiam, & singulare privilegium. Probatur 1. ex Tridentino sess. 6. Can. 22. *Si quis dixerit, justificatum vel sine speciali auxilio Dei in accepta justitia perseverare posse, vel cum eo non posse, Anathema sit.* Et Canon. 16. *Magnum illud usque in finem perseverantiæ donum;* ergo ex Conciliis & Patribus semper tribuitur perseverantiæ donum speciali Dei providentiæ. Ratio Theologica est, quia vel justus habet magnam pugnam tentationum, à quibus victor evadit, vel à tentationibus liberatur, & sic conservat gratiam; sed utrum sit, semper certum est, esse specialem beneficentiam, & donum Dei; ergo &c. Tum etiam, si homo moriatur post justificationem, priusquam habeat occasionem peccandi, etiam est verum, eam perseverantiam esse ex singulari Dei beneficentia, & privilegio, quo curavit illius salutem ante mortem, vel mortem intulerit, antequam peccatum commiserit.

225. Præterea, si infans post susceptum Baptismum moriatur ante usum rationis, etiam est speciale Dei beneficium, illum è vita rapere, ne malitia mutaret intellectum, & ita condemnaretur; & ita ob eandem rationem, si quis post acceptam gratiam incidat in amentiam perpetuam, ut ita non possit peccare, & gratiam amittere, singulare Dei beneficium est; ergo quocunque modo contingat perseverantia finalis, sive essentialiter, sive accidentaliter, sive in parvulis, sive in adultis dicit speciale Dei beneficium, & singulare Dei privilegium.

Circa secundam sectionis partem suppono, confirmationem justorum in gratia distingui à perseverantia finali, & aliquid supra talem addere; nam finalis perseverantia communis est omnibus prædestinatis. Confirmatio verò in gratia communis non est, solumque aliquibus eximiæ sanctitatis conceditur. Difficultas autem est, quid addat confirmatio in gratia supra illius perseverantiam? plures sunt sententiæ; prima docet, confirmationem in gratia dicere gratiam nunquam per peccatum interruptam; at verò perseverantiam componi posse cum aliqua gratiæ interruptione, ita plures; communiter tamen rejicitur ista sententia, quia plures custodierunt gratiam absque interruptione per longum tempus, qui non dicuntur in gratia confirmati, nec habuerunt donum confirmationis, sed solùm finalis perseverantiæ; ergo hæc sententia non aptè explicat donum confirmationis, prout distingituràdono perseverantiæ. Video hanc sententiam non posse facilè impugnari, nisi supponamus, aliquos è vita discedere sine interruptione gratiæ, quin ex communi Theologorum sensu sint confirmati in gratia; ac proinde ex communi Theologorum sensu aliquid aliud addere donum confirmationis.

Secunda sententia docet, donum perseverantiæ stare in eo, quòd Deus impediat peccatum per gratiam singularem; donum verò confirmationis stare in eo, quòd Deus impediat peccatum, non solùm per gratiam congruam, sed etiam tollendò tentationes ad peccatum. Ita Montes. tom 2. in 1. 2. disput. 29. quæst. 2. num. 80. Contrà tamen, quia omnes Apostoli, ut Theologi supponunt, erant in gratia confirmati, sed patiebantur tentationes, ut Paulus de se dicit: *Datus est mihi stimulus carnis, Angelus Satanæ, qui me colaphizat*; & alibi: *Sentio aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ*; tum etiam, quia incredibile apparet, Apostolos nullas habuisse tentationes, fidem coram Tyranno testificantes fortiter certantes cum Dæmone, qui suis instigationibus movebat Tyrannos ad Apostolos cruciandos, simul cum suis suggestionibus curabat Apostolos movere ad infidelitatem; ergo &c.

Tertia sententia docet, perseverantiâ à confirmatione distingui, quia confirmatio tollit libertatem ad peccandum, & ad amittendam gratiam, quod non facit perseverantia. Ita Ocham. Gabriel, & alij, quos citat, & sequitur Valentia tom. 1. disp. 1. quæst. 25. in 1. illius parte punct. 4. Arriaga disputat. 162. sect. 3. & alij. Hæc sententia quòad confirmationem in gratia in Beatis est certa, quam confimationem in gratia respectu B. Virgi-

Virginis approbat etiam Suarez, & plures alij. Cæterùm generaliter, quoad omnes alios confirmatos in gratia non apparet vera, ideoque rejicitur, quia Eccles. 31. dicitur, *qui potuit transgredi, & non est transgressus &.* Et Apocal. 3. *Tene, quod habes, ne aliquis accipiat coronam tuam.* Modò sic. Hæc testimonia generaliter loquendò de omnibus prædestinatis, ac proinde non est aliquis excipiendus sine fundamento; sed non est fundamentum ad excipiendos omnes confirmatos in gratia, quandoquidem confirmatio in gratia potest aliter, quàm per necessitatem ad non peccandum explicari; ergo &c.

229. Quarta sententia docet confirmationem in gratia distingui à perseverantia, quia, confirmatio dicit majorem copiam & congruitatem auxiliorum, quàm mera perseverantia. Ita Suarez l. 10. de gratia c. 8. Rejici tamen solet, quia inter eos, qui habuerunt donum puræ perseverantiæ, alij præ alijs habuerunt majorem copiam & congruitatem auxiliorum, sed non habuerunt donum confirmationis; ergo &c. Nihilominus sustineri potest hæc opinio. Si dicatur eam majorem copiam & congruitatem requisitam ad donumconfirmationis nullatenus esse concessam alicui habenti donum solius perseverantiæ.

230. Quinta sententia docet confirmationem in gratia stare in eo, quòd confirmatio in gratia revelata sit perseverantia finalis, quæ cæteris prædestinatis revelata non est. Ita Molina Vasquez & alij, quos citat & sequitur P. Vega Pontius in cursu Theologico disp. 35. quæst. 3. Concl. 10. Contrà tamen, quia felicissimus latro Dismas ex illa Christi Domini revelatione, *hodie mecum eris in paradiso*, certus fuit de perseverantia & prædestinatione; simliter revelationes similes de sua salute habuerunt alij ante mortem, ut ex historijs fide dignis constat, sed isti à Theologis non reputantur confirmati in gratia; ergo &c. Confirm. Licèt aliquis certò sciat aliquod officium non esse ab eo amovendum, notitia illa non est confirmatio in officio, sed supponit illud, quo in officio confirmatur, nec ab illo amoveatur; ergo pariter ex eo, quòd confirmatio dicat divinum adjutorium, quo homo contra omnes tentationes victor evadit, ea revelatio non est divinum adjutorium; ergo revelatio non est confirmatio.

231. Sexta sententia docet confirmationem in gratia dicere habitum supernaturalem charitatis à Deo infusum, quo justus habet moralem antecedentem necessitatem perseverandi, & moralem impotentiam peccandi. Ita Portega tom. 3. de prædestin. disp. 6. quæst. 1. certam. 3. docens illum habitum non esse per se infusum, sed potiùs per se acquisibilem per actus supernaturalis dilectionis, infundi tamen à Deo per accidens majori intensione, quàm plurimis & repetitis actibus potest acquiri; docet deinde illum habitum esse charitatis, quia ejus motivum est nobilius & generale, cùm ad gratiam, & amicitiam Dei conservandam, tum ad quodvis mortale in quavis materia evitandum; posse talem habitum moraliter necessitare ad non peccandum, patet; quia habitus propriis actibus acquisitus, quando valde intensus est, affert inclinationem, & moralem necessitatem ad suos actus, ut experientiâ constat; ergo multò magis ille habitus per accidens à Deo infusus, cùm sit ejusdem naturæ, & magis intensus moraliter, necessitabit ad actus dilectionis, & amicitiæ Dei, quibus conservatur, & evitatur mortale.

232. Fundamentum hujus sententiæ est, quia donum perseverantiæ est quid permanens in justo, cùm justus per illud donum sit permanenter stans in gratia contra peccatum. Deinde D. Thomas quæst. 24. de verit. a. 9. ait: donum confirmationis stare in eo, quòd justus ita inclinatur in bonum, ut difficile possit ab eo dimoveri, quin ex eo tollatur libertas peccandi; sed hoc nihil est aliud, quàm ille habitus permanens; ergo &c. Confirmatur. Sic optimè explicatur donum confirmationis, quod nequit aliter explicari, ut patet aliarum sententiarum impugnatione; neque exinde confirmatio in gratia minuit meritum; quia, quando resistit tentationi, non solùm resistit per actum remissum, ad quem est moraliter necessitatus, sed per actum valde intensum, ad quem moraliter necessitatus non est; ac proinde potiùs ex eo dono augetur meritum, quàm minuitur. Placet hæc sententia, quia accuratè & clarè explicat donum confirmationis supra donum perseveranriæ, & adimplet cognitionem, quam de confirmatione habent Theologi.

233. Ex dictis inferes, indurationem impiorum in malo, stare in habitu intensissimo repetitione peccatorum acquisito, quo impius ita propendit, & trahitur in pecatum, ut ei sit moraliter impossibile resistere tentationibus, nec acquiescere divinis inspirationibus. Quapropter induratio distinguitur ab impœnitentia finali in eo, quòd impœnitentia finalis non importet illam moralem necessitatem, quam importat induratio; sed de his locus in Tractatu de prædestin. & reprob.

TRACTATUS DE MERITO.

1. NOmen hoc *meritum*, utpote à verbo mereo, vel mereor deductum, tam in bonum, quàm in malum ex primæva sua institutione usurpatur. Quapropter, sicuti opera nostra libera, & honesta dicuntur meritoria præmij, ita opera nostra libera prava dicuntur meritoria supplicij. Sic Job. 6. *Utinam apprehenderentur peccata mea, quibus iram merui.* Et ad Hæb. 10. *Quanto magis putatis deteriora mereri supplicia, qui Filium Dei conculcaverit.* Ex usu tamen Theologorum, ut notavit Exim. Doct. in prælud. num. 4. meritum simpliciter dictum, solùm sumitur jam in bonam partem pro merito præmij, meritum autem supplicij jam non dicitur absolutè meritum, sed demeritum; aliud est naturale, quod viribus naturæ elicitur, aliud verò supernum, quod solùm elici potest viribus gratiæ, de qua agimus in præsenti; quomodo autem distinguatur à laudabilitate, satisfactione, satispassione, & impetratione disp. sequenti constabit.

DISPUTATIO I.

DE EXISTENTIA, ESSENTIA ET DIVISIONE MERITI.

2. CErtum est apud Catholicos contra Lutherum, Calvinum, aliosque Hæreticos, dari verè, & propriè meritum hominis apud Deum. Sic Eccles. 16. *Omnis misericordia faciet locum unicuique secundum meritum operum suorum;* sic etiam in alijs locis dicitur, correspondere bonis operibus mercedem, retributionem, & coronam, ut Math. 10. *Gaudete, & exultate, quia merces vestra copiosa est in cœlis.* Araus. 2. Can. 8. *Debetur merces bonis operibus, si fiant; sed gnatia præcedit, ut fiant;* id ipsum definiunt Concilium Carthag. & Florentin. & expressè Trident. contra Lutherum, Calvin. sess. 6. cap. 16. & Can. 32. Testantur id ipsum Pontifices, Patres, & Theologi. Suadetur etiam ratione, quia Respublica Christiana à Deo prudentissimè est ordinata, & gubernata; sed in omni Republica bene ordinata proponuntur pœnæ dignæ metu, quibus homines à malis arceantur, & præmia, quorum spe eliciantur ad bonum; ergo &c.

SECTIO I.

Quid sit meritum Theologicum?

Assero cum communi Theologorum. Meritum Theologicum, de quo agimus in
3. præsenti, sic definitur: Obsequium Deo factum ex se dignum retributione doni supernaturalis. Ex quo duplicem ordinem includit meritum, de quo agimus; primum ad Deum; secundum ad præmium supernum, per quod distinguitur à merito naturali apud Deum, quod ex se non est dignum retributione doni supernaturalis. Probatur facilè conclus. quia meritum, de quo agimus, tale est, quale à Scripturis, & Conciliis nobis proponitur; sed à Scripturis, & Concilijs proponitur, quale à nobis definitur, ut ex num. sup. ergo &c. Confirmatur 1. Meritum utpote superiori factum, est obsequium, quapropter meritum naturale factū Regi, est obsequium Regi factum ex se dignum retributione doni naturalis; ergo meritum supernum factum Deo, erit obsequium Deo factum ex se dignum retributione doni supernaturalis. 2. quia in præsenti definimus meritum supernum erga Deum; sed hujusmodi meritum nullô aptiori modô explicari potest, nisi ut à nobis definitur; ergo &c.

Objiciunt Hæretici; nullum est meritum
4. hominis erga Deum; ergo malè à nobis definitur. Probatur ant. In Scriptura dicitur, gratiam non esse ex operibus; ergo. Confirm. In Scriptura dicimur servi inutiles, etiam postquam fecerimus omnia, quæ nobis præcepta sunt; ergo &c. Confirmatur 2. Si admittantur merita nostra, fit injuria meritis Christi; singularis enim excellentia Christi Dei est, quòd ipse solus apud Deum meruerit; ergo &c. Resp. nego ant. ad probationem nego consequentiam. In Scriptura dicitur, primam gratiam non esse ex operibus naturalibus, quæ non sunt meritoria doni superni; cum hoc autem rectè stat, secundam gratiam esse præmium, quod confertur propter opera superna facta ex prima gratia. Ad primam confirmat. nego consequentiam; quia verè dicimur servi inuti-

inutiles ex eo, quòd Deus ex nostris obsequiis nullam recipiat utilitatem, vel quia non possumus ex solis nostris viribus absque gratia Dei elicere. Ad secundâ confirmat. neg. ant. quia major excellentia Christi Domini est, quòd meruerit nobis gratiam, qua etiam nos apud Deum mereri possimus; sicut major excellentia est, quòd nos per Christum gloriam obtineamus, quàm quòd solus Christus gloriam obtineat. Sic etiam nihil detrahitur Deo, quòd creatura habeat à Deo virtutem adagendum, eò quòd sit Deus causa universalis, nos verò particularis. Eodem prorsus modo Christus voluit esse causa universalis, voluitque, quòd nos essemus causa particularis ad merendum, quare meruit nobis sufficientiam, ut cum illa, si velimus, possimus obtinere efficaciam. Vide alia apud Suarez lib. 12. de merit. c. 1.

5. Objicies 2. Opus honestum ab homine liberè elicitum cum ignoranntia invincibili Dei est meritum; sed non est obsequium Deo factum: obsequium enim fieri nequit ignoto; ergo &c. Resp. 1 neg. suppositum: adultus enim sui compos non potest habere ignorantiam Dei invincibilem. Respondent alij 2. nego anteced. quia, ut opus ab homine elicitum sit obsequium Deo factum, sufficit esse moraliter bonum, & conforme naturæ rationali ut tali, cujus Deus caput est, quin opus fit, ut fiat cognitio Dei ut talis; cæterùm, ut ait Augustinus in psalm. 34. *Quidquid egeris, bene age, & laudasti Deum*; quæ solutio roborari potest, quia illud opus utpote conforme naturæ rationali, cujus Deus caput est, & saltem interpretativè, & moraliter obsequium Deo factum, & ut actus sit Theologicus, sat est, ut plures docent, quòd respiciant universaliter, & interpretativè Deum; sed de his alibi latiùs, ubi hunc discurrendi modum impugnabimus.

6. Objic. 3. Possibilis est actus supernus meritorius, cui essentialiter repugnat collatio præmij, ac proinde, qui ex se non moveat Deum ad collationem doni superni; ergo &c. Probat. ant. Si Deus revelaret Petro, se nolle ullum actum supernum præmiare, & Petrus hoc crederet, talis actus fidei elicitus à Petro esset supernus, & meritorius; sed essentialiter illi repugnaret collatio doni superni, ut per se patet; ergo &c. Resp. neg. ant. ad probationem dico, Deum non posse revelare, se non præmiaturum ullum actum supernum complectendô talem actum fidei; quia ex eo, quòd talis actus fidei maneret in eo casu essentialiter irremunerabilis, esset supernaturalis, ut supponimus, simulque non esset, cùm de essentia actûs supernaturalis sit, intrinseca conducentia ad vitam æternam, quam conducentiam ille actus fidei non haberet; unde esset pugnatoria illa divina revelatio obligans ad eliciendum actum essentialiter irremunerabilem, qui simul ex essentia sua esset remunerabilis. Respondent alij 2. cum Oviedo, actum fidei, utpote actum intellectûs non esse liberum, ac proinde nec meritorium; quare solus est meritorius actus voluntatis imperans actum fidei; quia actus voluntatis, cùm non connectatur essentialiter cum tali actu fidei, potest esse absque illo, ac proinde actus meritorius, & supernus potest conjungi cum collatione præmij. At ista secunda solutio multùm displicet, & est quàm plurimis absurdis obnoxia. Ex dictis

7. Fit 1. Meritum distingui à laudabilitate morali, quia ad laudabilitatem operis sufficit, quòd actus naturæ rationalis ut talis conformis sit agenti suo imputabilis, quamvis non sit obsequium; ut patet in actibus divinis, qui sunt moraliter laudabiles, & non sunt obsequium, cùm nullus sit superior Deo, cui Deus præstare possit obsequium; ad meritum verò præter laudabilitatem requiritur etiam, quòd sit obsequium. Fit 2. Distingui etiam meritum à satisfactione, quia satisfactio essentialiter respicit debitum abolendum; meritum verò non respicit essentialiter debitum, sed præmium; si autem actus utrumque respiciat, erit simul meritum, & satisfactio. Fit 3. Meritum distingui à satispassione, quia satispassio non respicit actum voluntarium patientis, neque libertatem, sed sufficit, quòd reus velit, nolit, patiatur pœnam à judice taxatam. Ad meritum verò requiritur motus liber voluntatis; imò assignari potest status ad satispassionem, qui non sit status ad meritum; ut patet in animabus purgatorij.

8. Fit 4. Distingui meritum ab impetratione, quia impetratio strictè sumpta est humilis quædam, & expressa petitio facta Superiori, cum contestatione potestatis, & manifestatione indigentiæ, pro qua sit petitio, quod solùm convenit orationi; meritum verò præter orationē pluribus actibus convenit, tum etiam, quia status ad orationem sufficiens, non est sufficiens ad merendum, ut patet in Beatis. Si verò impetratio sit lata, stat in eo, quòd opus seorsim ab expressa petitione sit moraliter honestum, & obsequiosum potens ex se movere divinam misericordiam, ad sublevandam nostram indigentiam, quod omne stare potest, quin opus elicitum sit meritum saltem in actu secundo, ut patet in Beatis. Unde, licèt omne meritum sit impetratio lata, omnis impetratio lata non est meritum.

9. Fit 5. Prædictas omnes perfectiones posse cum eodem actu superno conjungi, & in quovis actu meritorio ferè omnes reperiri, v. g. in actu misericordiæ elicito in homine justo. Talis enim actus, ut rationi conformis, est honestus; ut liberè elicitus, est moraliter laudabilis; ut dignus retributione, est meritorius; ut oblatus pro culpa commissa, est satisfactio; ut pœnæ solutio, satispassio, & ut interpretativa quædam humilis deprecatio, movens divinam misericordiam, est impetratio.

SECTIO II.

De divisione meriti in condignum, & congruum.

10. SUpp. 1. ex infra dicendis, meritum condignum esse concretum morale constitutum ex operatione honesta supernа, & dignitate subjecti apud Deum geometricè saltem sumpti; sicuti concretum visum est concretum morale constitutum ex objecto, & visione. Sicut enim paries visus non unitur physicè, sed moraliter cum visione, ideoque non dicitur concretum physicum, sed morale. Ita opera honesta non uniuntur physicè, sed moraliter cum gratia habituali, quæ in hac providentia est dignitas omnibus justis communis ex parte subjecti constitutiva meriti de condigno. Supono 2. meritum de congruo stare posse in solo actu superno honesto. Quapropter peccator nequit per sua opera de condigno mereri gratiam, aut gloriam.

11. Suppono 3. duplicem excogitari posse æqualitatem inter meritum & præmium. Primam consistentem in æqualitate rei ad rem seorsim à circumstantiis extrinsecis; secundam geometricam consistentem in merito, circumstantiis comparatis cum præmio; meritum enim, quod seorsim ab aliquibus circumstantiis non est æquale præmio simul cum circumstantiis extrinsecis reddi potest æquale. Sic meritum, quod sufficiet remuneratū à domino privato, non compensatur sufficienter eadem remuneratione à Rege potentissimo, præsertim in circumstantia nativitatis principij, vel insignis victoriæ. Suppono 4. cum communi contra Ripald. meritum condignum non stare in eò, quòd seorsim à conformatione cum natura rationali, ut rationali, quæ communis est merito congruo, cedat insuper in com̃odum, & honorem extrinsecum Dei. Ratio est, quia actus religionis cedit magis in com̃odum, & honorem extrinsecum Dei, quàm actus dilectionis; sed non est magis meritorius; ergo. Secundò, quia actus fidei, & spei à peccatore eliciti cedunt in commodum & honorem extrinsecum Dei; sed non sunt de condigno meritorii; ergo &c. Quapropter

11. Affero cum communi Theologorum, merita justi attentis omnibus circumstantiis sunt moraliter æqualia præmio. Probat. 1. Merita justi de facto remunerantur à Deo præmiò gratiæ, & gloriæ; atqui attentis omnibus circumstanitis sunt moraliter æqualia præmio gloriæ, & gratiæ; ergo &c. Probat. maj. merita justi præter operationem supernam honestam condignificatam extrinsecè à gratia includunt ipsam gratiam; ac proinde meritum justi, quia includit gratiam, habet æqualitatem cum gratia in præmium accepta; deinde operatio extrinsecè à gratia condignificata attentis hominis obsequentis circumstantiis, & majestate Dei præmiantis, dicit æqualitatem moralem cum præmio gloriæ, cùm ipsa gratia dignificans exigit subjecto capaci gloriam, & elevat opera superna, ut ipsa gloria jure remunerentur &c. ergo.

Probatur 2. Homo justus ratione sanctitatis habet jus ad hæreditatem Dei, ut constat à num. 118. de gratia sanctificante; deinde, cùm per per sua opera superna crescat in gratia, & sanctitate, crescit in jure ad gloriam, ergo meritū justi proùt includit opus bonū ex se condignificativum à gratia, & ipsa gratiā, non solùm dicit moralem æqualitatem cum gratia, sed etiam cum gloria. Confirm. Ad moralem æqualitatem sufficit, & requiritur fundamentum ad judicium prudens, quo unum æquale alteri reputetur; sed meritum justi ex operatione supernaturali honesta, & gratia habituali constitutum sufficiens fundamentum est ad reputandum illud prudenter æquale cum præmio gratiæ, & gloriæ; ergo &c. min. patet, quia tale meritum, utpote includens non solùm operationem, sed etiam gratiam, habet arithmeticam proportionem cum præmio gratiæ; deinde, cùm gratia utpote semen gloriæ, exigat gloriam, meritum sufficiens ad arithmeticam proportionem cum præmio gratiæ sufficiens est ad prudentem æqualitatem cum præmio gloriæ; ergo &c.

Probat. 3. Licèt ad meritum condignum non sola gratia sufficiat, neque sola operatio honesta, sed operatio supernaturalis honesta, sive ex speciali Spiritûs Sancti assistentia, & adjutorio elicita, & gratia sanctificans, ratione cujus operatio superna est elicita à filio Dei, & hærede gloriæ; attamen considerata fragilitate hominis obsequentis, quantumvis per gratiā in statu filij Dei constituti, & majestate Dei præmiantis, prudenter judicatur æqualiter correspondere præmium supernum gloriæ, sive hæreditatis Patris præmiantis merita superna filij obsequentis; nulla etenim assignari potest ratio, cur hoc sufficiens fundamentum non sit ad ita prudenter judicandum; in quo sensu D. Thomas in secunda dist. 27. quæst. 1. art. 3. dixit: *Non autem majus est Deo, vitam æternam tribuere, quàm nobis actum virtutis tribuere*; sed in hoc stat, quòd meritum condignum habeat æqualitatem moralem cum præmio gratiæ, & gloriæ; ergo &c. Confirmatur, & explicatur nostra tota doctrina exemplò apud Theologos usitatò satis: cùm enim olim valde placuisset Alexandro carmen à Poeta compositum, eique in præmiū carminis plurimùm pecuniæ largitus fuisset. Resp. Poeta: nimiùm hoc erit Poetæ; at verò Alexander: Alexandro non est nimium. Ex quo sic formatur argumentum. Licèt carmen compositum non esset æquale secundùm se illi præmio, attamen attenta difficultate eliciendi ingeniosum carmen, necessitate elicientis, & majestate præmiantis, prudenter reputa-

putatum fuit tale meritum æquale cum tali præmio; ergo, licèt opus supernum non sit secundùm se æquale cum præmio gratiæ, & gloriæ, attentis circummstantiis, nempe bonitate filij elicientis ejus necessitate, & majestate Dei præmiantis prudenter reputabitur tale meritum æquale cum tali præmio.

16. Quæres, an hæc æqualitas moralis meriti condigni cum præmio dicenda sit arithmetica, vel geometrica. Respondent communiter Recentiores, eam æqualitatem non esse arithmeticam, sed solùm geometricam; quia non est æqualitas rei ad rem, sed pendet à circumstantiis merentis, & præmiantis; alij verò ingeniosi Recentiores ex Arriaga judicant, eam æqualitatem esse arithmeticam. Ratio est, quia præscindendò à circumstantiis extrinsecis manet æqualitas inter meritum justi, & præmium; meritum enim justi est obsequium supernum filij, & amici Dei, amicus autem & filius nihil aliud connaturaliter, & juxta arithmeticam proportionem mereri potest per obsequia superna, quàm parentis & amici conspectu superno frui, licèt ille conspectus vehementer afferat voluptatem, ergo &. Confirmatur: justi pro priori ad obsequia supponuntur jam admissi ob gratiam ad conspectum illum; ergo obsequia facilè possunt ejus majorem claritatem arithmeticam promereri, neque enim est tam difficile amicum in amicitia crescere, quàm eam de novo inchoare.

17. Video resolutinoẽ plurimùm cõtinere divinationis & parum utilitatis, quod enim ex Script. Concil. PP. & Theol. inferre possumus, solùm est, dari merita condigna, cùm autem ad condignitatem sufficiat proportio cum præmio, sive arithmetica, sive geometrica, non est, ex quo inferre possimus, inter merita justi, & præmium majorem proportionem, quàm geometricam. Scio Durandum in secund. dist. 17. quæst. 2. negâsse merita condigna: cæterùm, quia ibi solùm loquitur de condignitate strictæ justitiæ, non autem de proportione saltem geometrica, non negat merita condigna, quæ Theologi omnes tenentur admittere, ea enim negare, non video, quomodo possit à temeritate excusari: temerarium enim est, omnium Theologorum sententiam in re gravi respuere absque fundamento gravi. Secundò, quia passim in Scripturis Concil. & PP. appellatur gloria merces, & corona justitiæ, quod verificari non potest, si opera justi proportionem saltem geometricam non haberent cum præmio gloriæ. Ex dictis

18. Fit 1. contra Sot. l. 2. de nat. & grat. c. 4. admittendum esse meritum congruum: ratio est 1. quia plura sunt merita, quæ adhuc pensatis omnibus circumstantiis non judicantur æqualia prudenter gratiæ, & gloriæ. Sic peccator per actus supernos virtutum meretur remissionem peccati; sed illi actus, utpote inimici Dei, non habent æqualitatem cum præmio adhuc in prudentum æstimatione, ergo non habent proportionem adhuc geometricam, ac proinde non sunt meritoria de condigno, sed solùm de congruo. 2. quia ita sentiunt omnes Theologi. 3. quia fundamentum Soti, nimirum, quòd in August. & aliis talis vox non reperitur, nullum est; nam etsi vox non reperiatur, reperitur tamen significatum per talem vocem: August. enim teste Arriaga disp. 57 sect. 1. docet, fidem esse meritoriam justificationis; sed tale meritum non est condignum, cùm ante gratiam non detur meritum condignum; ergo est meritum congruum.

19. Fit 2. Meritum congruum magnam habere latitudinem secundùm majorem, vel minorem differentiam cum æqualitate geometrica cum præmio, vel juxta qualitatem ipsi præmii: si enim meritum congruum respiciat ut præmium remissionem offensæ, minùs requirit, quàm si respiciat, ut præmium dona conferenda ab eo, cui fit obsequium; ratio est, quia, licèt remissio sit magis bona in se, quàm alia dona, nihilominus ille, qui remittit ex vi præcisè remissionis, nullum jus confert remisso in bona remittentis; ex vi enim remissionis minor resistentia datur ex parte remittentis, cùm minùs conferat de suis bonis, quàm ex vi elargitionis donorum divinorum; ac proinde, licèt sit in se magis bona remissio, quàm bona sint alia dona remittentis, poterit dari meritum congruum ad remissionem, quod quidem non sit meritum congruum alia ad dona.

20. Sic ignis potens introducere mollitiem, ut quatuor in cera, non poterit introducere duos gradus in adamante, ratione majoris resistentiæ, quæ in passo reperitur. Sic etiam Petrus per aliqua obsequia potest mereri de congruo remissionem offensæ à Rege, quin mereatur de congruo elevationem ad statum equestrem, licèt status equestris non sit in se tam bonus, quàm bona sit remissio offensæ regiæ; hæc autem non militant in merito de condigno, quia, cùm meritum de condigno requirat æqualitatem saltem geometricam cum præmio, non solùm attenditur ad resistentiam ex parte passi, sed etiam ad resistentiam ex parte merentis; quapropter mirum non est, quòd ab omnibus Theologis supponitur, posse peccatorem de congruo mereri remissionem peccati, quin de congruo mereatur gratiam omnium hominum, & Angelorum, quamvis pejus sit peccatum, quàm bona sit gratia omnium hominum, & Angelorum. Sic etiam pura creatura potest de congruo mereri remissionẽ peccati, quamvis non potest de congruo mereri divinam maternitatem, ut dictum de perfectionibus Christi.

21. Fit 2. Ad meritum de congruo requiri aliquam congruentiam cum præmio juxta judicium prudentum, quamvis non requiratur æqualitas geometrica; sic certum est apud Theologos, non posse puram creaturam mereri

reri de congruo Unionem Hypostaticam, quia nulla congruentia prudenter excogitari potest inter meritū puræ creaturæ, & tale præmium; congruentia autem inferenda est, vel ex auctoritate, vel ex ratione, vel ex paritate inter alia præmia & merita, quæ congrua communiter reputantur, vel ex utroque simul; imò exinde inferimus, cur possit homo de congruo mereri remissionem peccati, quod est magis malū; quàm de congruo mereatur gratiam omniū hominum, & Angelorum, aut divinam maternitatem, quod est minus; quia nimirum ex paritate ab humanis prudenter judicatur congruentiá dari, ut remittatur peccatum illi, qui suos per actus supernos se disponit, quantùm potest ad remissionem, quin prudenter judicetur congruentia, ut ei conferatur gratia omnium hominum, & Angelorum, divina maternitas, aut aliud minus donum supernum. Sic in humanis, qui disponit, quantùm potest, prudenter judicatur mereri de congruo remissionem offensæ Regiæ, quin judicetur prudenter mereri de congruo omnes gratias, quæ aliàs conferuntur à Rege, vel paternitate, vel maternitate alterius Regis.

22. Objic. 1 ex Paulo Rom. 8. dicente: *Non sunt condignæ passiones hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis;* ergo opera justi non sunt de condigno meritoria gloriæ. Resp. neg. conseq. primò, quia, ut plures judicant, D. Paulus in eo testimonio non negat æqualitatem geometricam, sed ad summum arithmeticam. Secundò, quia non loquitur de operibus ex gratia condignificatis, sed solum de illis nudè sumptis, in quo sensu verum est, opera nostra nullam habere æqualitatem cum præmio gloriæ; at verò prout simul cum gratia, à qua condignificantur, proportionem habent saltem geometricam; eodem modo explicanda sunt alia Scripturæ, & SS. PP. testimonia, nostris operibus condignitatem negantia.

23. Instabis. Merita nostra, à gratia quantumvis condignificata, non sunt infinita; præmium verò, cùm sit ipse Deus fruendus per visionem, & visio in æternum duratura est infinitum; sed finitum, & infinitum non habent æqualitatem adhuc geometricam; ergo &c. Respondent aliqui 1. transeat maj. neg. min. quia, sicut obsequens potest mereri præmium, quamvis præmians sit infinitè excellentior; ita potest habere meritum proportionem geometricam cum præmio, quamvis præmium sit infinitè excellentius, dummodo prudenter judicari possit, tantum offerri obsequendò, quantum confertur præmiandò; ratio est, quia stante tanta inæqualitate inter personas ad æqualitatem geometricam inter meritum, & præmium attendendum est ad magnitudinem præmiantis, & ad alias jam indicatas circumstantias: quapropter, si præmians est infinitè excellentior, quid mirum, si præmium solùm geometricè æquale sit, & infinitè excellentius. Resp. ipse 2. neg. secundam partem majoris; quia, licèt obtinendus, & fruendus sit infinitus, fruitio autem non est infinita, sed finita, major nempe, aut minor secundùm majorem, vel minorem proportionem meritorum, tum etiam æternitas visionis non est cathegorematica, sed syncathegorematica; quam infinitatem habent etiam merita virtualiter perseverantia in gratia ab ipsis obtenta, quæ gloriam exigit per durationem æternam.

Objic. 2. Peccatum lethale est arithmeticè æquale cum pœna æterna, licèt accerbitas doloris superet delectationem peccati; ergo, licèt fruitio gloriæ superet laborem obsequij, & meriti, meritum etiam erit arithmeticè æquale cum præmio gloriæ. Confirmatur. Si meritum condignum non deberet esse arithmeticè æquale præmio, nulla assignari posset regula ad dignoscendum meritum condignum; ergo &c. Retorqueo argumentum. Peccatum solis viribus naturæ elicitum ex se ipso est seorsim ab indignitate extrinseca peccantis æquale supplicio; ergo meritum solis naturæ viribus elicitum, & seorsim ab extrinseca dignitate merentis erit ex se ipso æquale præmio. Resp. deinde neg. consequentiam, quia peccatum in esse offensæ crescit ex majori dignitate offensi; meritum verò in esse obsequij decrescit ex majore dignitate illius, cui fit obsequium; ut patet in humanis, ac proinde nulla est inter utrumque paritas, ut latè dicetur in Tract. de Incarnat.

Unde obsequium merebitur majus præmium, non quidem, quia majus obsequium ex majori dignitate personæ, cui fit, sed quia persona est magis remunerativa, quò magis digna, sita tamen, ut juxta prudentum judicium non crescat tantùm magnidudo præmij, quantùm magnidudo supplicij, ut patet in humanis; licèt enim præmium à Rege juxta æqualitatem conferendum majus sit, quàm conferendum à plebejo; attamen ratione majestatis non crescit tantùm dignitas præmij ratione obsequij, quantùm dignitas supplicij ratione offensæ, utpote crescentis ex majore dignitate offensi. Dignitas verò præmij non crescit ex dignitate majoris obsequij sumpta à majori dignitate ejus, cui fit obsequium; cum obsequium in esse obsequij decrescat ex majori dignitate personæ, cui fit, sed solùm crescit ex præcisa dignitate personæ; unde manifestè constat, non crescere tantùm dignitatem præmij, quantùm crescit dignitas supplicij. Hinc.

Ad confirmationem dist. ant. regulâ arithmeticâ, transmitto; geometricâ, neg. ant. & conseq. ut constat ex dictis. Sic in humanis merces in his circumstantiis æstimatur plùs, quàm in aliis, non ex regula arithmetica, sed geometrica, & prudenti judicio juxta diversitatem circumstantiarum; deinde transmitto totum argumentum, nos enim non negamus æqualitatem arithmeticam inter meritum, & præmium

præmium, sed solùm dicimus, habere plurimùm divinationis, asserere, eam esse arithmeticam, vel geometricam, ideóque vocamus illam æqualitatem moralem. Imò æqualitas moralis pensatis omnibus circumstantiis quoad Deum eas intimè cognoscentem, dici potest arithmeticè æqualis præmio. Deus enim optimè scit, quanti valoris in re sit meritum simul cum illis circumstantiis; quamvis præmiet supra condignum ex communi proloquio, de quo vide Ovied. tom. 56. à n. 82. Unde meritum arithmeticum strictè sumptum distinguitur à merito geometrico, quia illud independenter ab extrinsecis circumstantiis habet arimethicam proportionem, secus autem geometricum.

SECTIO III.

De divisione meriti in remunerandum, & solutivum.

27. QUærimus, an dari possit non solùm meritum remunerandum, sed etiam solutivum, sicque meritum dividi absolutè possit in remunerandum, & solutivum? quæstionis resolutio à terminorum explicatione dependet. Meritum igitur remunerandum dicitur illud, quod movet præmiantem ad conferendum præmium; quia tale meritum est jam pro sua differentia temporis absolutè prævisum. Tale meritum dari, certum est apud Theologos, cùm de facto Deus ita præmiet nostra opera bona. Meritum solutivum dicitur, quod non movet, quia est, sed ut sit; quatenus mediâ scientiâ conditionatâ ejusdem ut conditionatè futuri, moveri potest præmians ad collationem præmij, ut meritum absolutè sit; quare ab illius propugnatoribus vocatur meritum per modum solutionis in spe, per modum finis, per modum pretij, sive merè recompensativum. Hæc merita semipelagianismum redolere intendit Arriaga l. 6. de Incarnat. disp. 4. quæst. 4. & plures alij, quos suppresso nomine citat sect. 4. §. 4. Alij verò longè distare à Massilienſium errore tradunt. Imò, cùm hucusque è gravissimis Theologis talia merita defendantur, nec eorum sententia damnata sit ab Ecclesia, non est, cur ullâ censurâ inuratur. His ergo omissis,

28. Prima sententia affirmat, posse esse meritum solutivum. Ita P. Anton. Uson apud Ovied. Didacus Pera apud Ortegam contendentem, hunc præ illo fuisse ejusmodi meriti inventorem. Subscribunt Coninch 22. disp. 8. de merit. dub. 7. Wading. pluresque alij gravissimi Recentiores, tum Toletanæ, tum Arragoniæ Provinciæ. Secunda sententia negat; ita communiter Auctores, quos citant, & sequuntur Ortega, & Ovied. loc, suprâ cit. Ripald. disp. 86. sect. 7. num. 61. Aldrete disp. 31. de Incarnat. sect. 3. Imò Oviedus clarè demonstrat toto §. 2 ferè omnes Auctores, quos pro sua sententia adducere conabatur P. Uson ipsi nullatenus favere: nam illi Auctores loquuntur de præmio anticipatè collato ex scientia visionis meriti pro sua differentia temporis absolutè prævisi; quapropter, licèt vocibus solutionis, & spei utantur, illi sententiæ nullatenus favent; resolutio tota quanta pendet à vera intelligentia hujus vocis *meritum*.

29. Assero cum secunda sententia. Non est possibile meritum solutivum. Probatur 1. Meritum ex natura meriti habet, afferre merenti jus sive latum, sive strictum ad compensationem; sed meritum solutivum non affert tale jus ad compensationem; ergo non est possibile meritum solutivum. Consequentia tenet, minor patet, quia meritum solutivum esset solutio doni antea accepti, ac proinde non afferret jus ad compensationem, sed esset compensatio, & retributio pro dono accepto. Major probatur. Meritum in ratione meriti habet, obligare illum, cui exhibetur meritum; si enim Petrus hæreditatem Pauli colat, quia Paulus ei ex hoc fine pecuniæ summam donavit, non dicitur mereri apud Paulum, sed compensare pecuniam ipsi à Paulo erogatam, ex eo, quòd per laborem suum non acquirat jus erga Paulum. Si autem Petrus hæreditatem Pauli colat, ut Paulus ei mercedem retribuat, tunc per suas operas, cùm Paulum sive latè, sive strictè obliget ad compensandum, meritum operæ, tunc merebitur; atqui meritum ex natura meriti obligare illum, cui exhibetur, est afferre merenti jus sive latum, sive strictum, ut compensetur ab illo, cui exhibetur; ergo &c.

30. Confirmatur 1. Voces, cùm ex natura sua non significant, sed ex voluntate hominum, accipiendæ sunt juxta sensum ab hominibus impositum; si enim unicuique liceret pro libitu sensum alium vocibus tribuere, nulla veritas, etiam dogmatica firma maneret, ut optimè notavit Oviedus in præsenti num. 62. atqui hæc vox *meritum* juxta sensum illi ab hominibus impositum solùm significat obsequium, nomine cujus merens jus ad præmium acquirit, ut compensetur ab eo, cui obsequium exhibetur, ut constat in exemplo posito num. superiori; ergo &c. 2. Istæ voces *meritum*, & *demeritum* ex impositione hominum habent significata opposita; atqui demeritum non dicitur, nisi quando ratione illius demerens cedit juri, quod habebat, ne ex eo titulo puniretur; si enim aliquis non excedens moderamen justæ vindictæ offendentem percutiat, non demeretur, demeretur tamen, si absque justo titulo illum percutiat ob rationem à nobis datam; ergo meritum non dicitur, nisi quando ratione illius merens acquirit jus, quod non habebat, ut ex eo titulo præmietur.

31. Probatur 2. Si meritum ex natura sua non esset

esset, quale à nobis explicatur, nulla esset ratio Conciliorum, & SS. PP. probans primam gratiam esse à Deo nobis misericorditer collatam, & non ex meritis nostris; ergo &c. Probatur ant. ex illo ad Thim. 1. *Misericordiam consecutus, ut sim fidelis*; & ad Ephes. 1. *Elegit nos in ipso ante mundi constitutionem, ut essemus sancti.* Inferunt Concil. &PP. apud Oviedum, non fuisse collatam nobis gratiam ex meritis, & sanctitate nostra, sed ex liberali, & gratuito beneficio Dei; atqui, si sanctitas, & meritum subsequens primam gratiam posset esse meritum gratiæ antea ut præmium collatæ, ratio illa nulla est; ergo &c. min. patet, quia per merita subsequentia possemus mereri gratiam præcedentem, ac proinde datur illa gratia nobis ex nostris meritis, & non omnino liberaliter; ergo &c.

32. Respondebis, Concilia, & PP. solùm intendisse hoc discursu probare, merita subsequentia in prævisione absoluta præmium non posse esse merita remuneranda: procedebant enim contra eos, qui primam gratiam præcedere affirmabant nulla mentione facta hujusmodi meriti recompensativi. Contrà tamen, Semipelagiani, contra quos Concilia, & PP. arguebant, affirmabant, gratiam dari ex meritis, quin affirmarent potiùs ex hujus, quàm ex alterius speciei meritis conferretur, etsi ad suam sententiâ defendendam ad merita sub conditione prævisa confugerint: Concilia verò, & PP. intendebant probare, gratiam non dari ex meritis; ergo merita solùm conditionatè prævisa non possunt esse propriè merita, aliter ratio Conciliorum, & PP inefficax esset, cùm ad talia merita Semipelagiani possunt recurrere; atqui, si possibile esset meritum solutivum, posset conferri præmium ex meritis non quidem absolutè, sed solùm conditionatè prævisis; ergo &c.

33. Probatur 3. Repugnat meritum, quod ex se non moveat ad retributionem; atqui meritum exsolutivum ex se non movet ad retributionem; ergo &c. Consequentia tenet, & min. patet, quia meritum solutivum ex se solùm esset ad compensandum donum acceptum, ac proinde nullæ ei correspondent retributio: maj. prob. quotiescunque in Script. Concil. & PP. fit mentio de meritis, solùm vocantur merita illa, quibus correspondet in præmiũ retributio; ergo repugnat meritum, quod ex se non movet ad retributionem. Aliter Script. Concil. & PP. diminutè processissent in re tam ardua. Probatur ant. 2. ad Corinth. 6. dicitur *eandem habentes remunerationem.* Ad Hæbr. 10. *Nolite itaque amittere confidentiam vestram, quæ magnam habet remunerationem.* Psalm. 18. *Retribuet mihi Dominus secundùm justitiam meam, & secundùm puritatem manuum mearum retribuet mihi Dominus.* Ecclesiast. 12. *Benefac justo, & invenies retributionem.* Idem habetur in pluribus aliis testimonijs, in quibus significatur per jus acquisitum à nobis per nostra merita, nos mereri gloriam. Sic Isa. 55. *Qui non habetis argentum, properate, emite, & comedite venite & emite absque argento.* & passim alibi. ergo &c.

Confirmatur 1. Non minùs conveniunt omnes antiqui Theologi in eo, quòd meritum debeat esse obsequium, quàm in eo, quòd debeat movere ad retributionem; atqui ratio obsequij essentialis est omni merito; ergo etiam ratio movendi ad retributionem. 2. Si ad meritum non requireretur, quòd moveretur ad retributionem, sed sufficeret obsequiosa compensatio, ut intendunt Adversarij, eodem jure posset aliquis dicere in omni emptione, & venditione dari meritum & præmium, quamvis non detur obsequium; sed hoc dici non potest; ergo &c. Confirmatur 3. Ex eo, requiritur ad meritum ratio obsequij, quia meritum, ut nobis, à Scripturis notum, tale proponitur; atqui etiam proponitur ut movens ad retributionem; ergo &c. Confirmatur 4. Si præcisè obsequiosa compensatio sufficiens esset ad meritum, malè intulisset S. Paulus, *Jacob non ex operibus, sed ex vocante fuisse electum, quoniam ita decretum fuit, antequam quidquam egisset:* potuisset enim fuisse electus propter illius opera sub conditione prævisa, quibus postea absolutè existentibus compensatio meritò vocationem promereretur; ergo &c.

Probatur 4. Præmium ut præmium essentialiter, est retributio, & remuneratio, non autem anticipata obligatio ad aliquid efficiendum; atqui, si posset dari meritum solutivum, præmium ut præmium non esset retributio, & remuneratio, sed anticipata obligatio; ergo &c. Probatur maj. Quando unus præmiatur à Deo, & non alter, reddenda est ratio specialis ex parte præmiati, quin exinde confugiatur ad voluntatem Dei; sed ista ratio assignari non potest, si præmium essentialiter non est retributio meritorum, quæ absolutè videntur elicita ab uno, & non ab altero; ergo &c. Probatur min. Licèt Deus videat per scientiam mediam, Petrum, & Paulum elicituros esse plura obsequia, si ponantur in talibus circumstantiis, potest apud Adversarios præmio non remunerativo præmiare Petrum, & non Paulum; sed tunc nulla assignari potest specialis ratio ex parte præmiati Petri, nisi unicè confugiendò ad voluntatem Dei; ergo &c. Probatur min. quia tunc non potest assignari hæc ratio, quòd Petrus mereretur, & Paulus non mereretur: sicut enim merita solùm conditionatè sufficientia non sunt ad movendum Deum, ut præmium conferat Paulo, ita sufficientia non sunt ad movendum Deum, ut præmium conferat Petro; ergo &c. Confirmatur. Præmium propositum, ut ipso naturæ lumine videtur notum, ex natura præmij movet ad laudabiliter operandum, ut sic ab operante obtineatur; atqui non ita moveret, si possibile esset meritum solutivum; ergo &c.

Objic. 1. Potest Deus conferre Petro donum, quia videt Petrum cum tali dono elicu-

citurum opus, quo solvat donum acceptum; sed tunc illud opus esset meritum solutivum; ergo possibile est meritum solutivum: maj. paret primò, quia nulla apparet repugnantia in modo conferendi tale donum. Secundò. Quia mercator sæpè dat merces pro pretio non actu soluto, sed postea solvendo; ergo idem suô modô poterit Deus: min. probat. quia, cùm meritum ut sic sit obsequium ex se movens ad collationem doni, & illud opus, quo Petrus postea solveret, ex se moveret ad collationem doni, tale opus esset meritum; atqui non aliud, nisi solutivum; ergo &c. Tertiò. Plures sunt difficultates in Tract. de Incarnat. quæ vix explicari possunt, nisi cum merito solutivo, v. g. quomodo Christus meruerit auxilia Virgini Matri, & progenitoribus, quibus ipsi postea Incarnationem saltem quoad circumstantias promererentur; ergo admittendum est meritum solutivum. Confirmatur. Rex prævidens, aut sperans, quòdsi det equum, & arma militi, reportabit victoriam, posset militi dare in præmium, equum, & arma, propter meritum victoriæ speratæ, quam miles solveret pro dono accepto; ergo idem suô modô poterit Deus; atqui tale meritum esset solutivum; ergo &c.

37. Respondeo ad primum conc. maj. & nego min. ad probationem dist. suppositum maj. movens ad collationem remunerativâ præcisè conc. anticipatam, neg. Unde tale obsequium, cùm in se non esset meritum, neque esset meritum solutivum; denique, cùm nomine *meriti*, ut ex Script. Concil. & PP. Theologis, & ratione nobis constat ex dictis, non significatur, nisi obsequium ex se movens ad remunerationem, non minùs essentialiter convenit merito movere ad remunerationem, quàm esse obsequium. Quapropter, sicuti opus postea elicitum, quo solvitur donum anticipatè collatum non est meritum, si in se non est obsequium; sic etiam non erit meritum, si ex se non movet ad remunerationem. Hinc ad secundum nego antecedens, quia ad explicandas tales difficultates opus non est meritô solutivô, etenim absque merito solutivo explicabimus illas in Tracta. de Incarnat' & explicant omnes antiqui Theologi, antequam in Scholis audiretur nomen meriti solutivi; quare, cùm tale opus, quod ab Adversarijs dicitur meritum solutivum, in re meritum non sit, & aliunde constat, Christum eas gratias verè meruisse, explicari debet difficultas absque recursu ad talia opera; ad talia enim opera recurrere potiùs videretur difficultati succumbere, quàm veritatem declarare.

Ad confirmationem neg. ant. illud enim 38.
exemplum solùm est pura petitio principij: præmium enim, ut ex num. 35. est retributio, & remuneratio. Si ergo equus, & arma in casu ab Adversarijs assignato, neque esset retributio, neque remuneratio, sed præcisè donum obligans ad speratam compensationem, quomodo erit præmium? vide Ovied. loc. suprà cit. num. 60. Itaque, si Rex traderet equum, & arma, ut miles pugnaret, & victoriam obtineret, non collato ei dominio equi, & armorum obtentâ victoriâ posset laborem militis remunerari dandô illi dominium in equum, & arma, ac proinde absolutè victoriâ prævisâ, tunc tale dominium esset, remuneratio & præmium.

At verò, si antequam miles victoriam obti- 39.
neat, & antequam victoria absolutè prævideatur, jam Rex contulit militi Dominium in equum, & arma, cùm tale donum tunc non esset remuneratio, neque esset præmium. Quapropter D. Thomas quæst. 39. de veritat, a. 6. dixit, meritum non causare per modum causæ finalis, sed per modum causæ efficientis, id est, non datur præmium, ut sit meritum, sed quia est; aliter, licèt collato eo dono à Rege miles victoriam non obtineret, cùm jam esset Dominus armorum, & equi, quæ collata ei fuerunt ut præmium, haberet præmiata merita, quæ in se præmiari non possunt; ex quo fit, non posse meritum dividi in remunerandum, & solutivum, cùm solùm possibile sit meritum remunerandum, & nullatenus sit possibile meritum solutivum.

DISPUTATIO II.

QUÆNAM REQUIRANTUR AD MERITUM EX PARTE OPERANTIS?

40. CErtum est jam apud Theologos, ad meritum requiri libertatem non solùm à coactione, sed etiam à necessitate: constat ex Innocentio X. damnante ut hæreticam tertiam Jansanij propositionem, quæ ita habebat. *Ad meritum, & demeritum in statu naturæ lapsæ non requiritur in homine libertas à necessitate, sed sufficit libertas à coactione.* Hanc damnationem confirmavit Alexander VII. ut frœnaretarrogantiam aliquorum siniſtrè interpretantim Bullam Innoc. ratio est, quia, cùm mereri, vel demereri adveniat accidentaliter, requirit laudabilitatem accidentalem; nemo autem ita meretur laudem propter sua opera, nisi sit liber ad ea non eliciendo. Quamobrem Ecclesiast. 31. dicitur: *Qui potuit transgredi, & non est transgressus, facere mala, & non fecit;* ideo stabilita sunt bona illius in Domino. Vide plura Script. & SS. PP. testimonia apud Bellarm. l. 5. de justifi-

justificat. c. 10. Unde, si daret Deus alicui gloriam propter opera elicita absque libertate, gloria non esset præmium, neque opera illius meritum, ut falsò judicarunt aliqui Nominales citati à Vasquez disp. 214. c. 1. Neque sufficit ad meritum beatidudinis naturalis spontaneitas, si non datur libertas à necessitate, ut falsò judicat Bonaspes disputat. 5. dub. 5. resolut. 5. Tanta enim requiritur libertas, & laudabilitas naturalis ad meritum naturale, quanta requiritur libertas, & laudabilitas superna ad meritum supernum.

SECTIO I.

Quænam libertas à necessitate requiratur ad meritum?

41. SUppono cum omnibus Theologis, libertatẽ à necessitate, sive libertatem indifferentiæ ad utrumque triplicem esse, nimirum perfectissimam, perfectam, & imperfectam, seu semiplenam; libertas perfectissima, seu plenissima datur, quando intellectus ad verum indifferenter constitutus repræsentat bonitatem, vel malitiam objecti penetrandô omnes circumstantias illud comitantes. Plena, & perfecta datur, quando repræsentat bonitatem, & malitiam objecti, sed non penetrandô omnes circumstantias illud comitantes. Imperfecta, & semiplena datur, quando solùm repræsentat, & leviter considerat bonitatem, & malitiam objecti: tunc enim, cùm voluntas non sit ad utrumque plenè expedita, &, si in malum feratur, venialiter solùm peccat, quamvis materia sit aliunde prohibita. Nunc

42. Assero 1. cum omnibus ferè Theologis contra Herich. apud Ripaldam disp. 74. num. 5. non sufficit ad meritum libertas existimata. Probat. 1. Ad meritum requiritur vera libertas, ut ex num. 40. atqui libertas existimata non est vera libertas; ergo non sufficit ad meritum. 2. Ad meritum non sufficit supernaturalitas, vel dignitas existimata; ergo neque existimata libertas. Respondebis, libertatem existimatam sufficientem esse ad meritum, quandoquidem sufficiens est ad peccatum, ut patet casu, quo quis omitteret actum præceptum erroneè, & invincibiliter existimans, se habere paratum concursum ex parte Dei ad illud efficiendum; sicut ergo homo tunc peccaret, ita etiam mereretur eliciens actum charitatis erroneè, & invincibiliter existimans, se habere libertatem ad omittendum. Contrà tamen. Si homo ille in re non posset elicere actum præceptum, non esset dignus vituperiô, quamvis illum non eliceret, ac proinde omittendô illum, non peccaret; ergo pariter, si homo non posset omittere actum charitatis, non esset dignus laude, quamvis illum eliceret, ac proinde nullatenùs mereretur. Contra secundò ex suprà dictis.

Objic. tamen. Ad meritum sufficit bonitas existimata. Retorqueo argumentum. Sufficit bonitas existimata; ergo sufficit dignitas, & supenaturalitas existimata. Resp. deinde neg. conseq. quia objectum voluntatis non est bonum utcunque, sed ut cognitum; voluntas enim est potentia cæca, indigens cognitione objecti ad attingendum objectum. Quapropter, ut rectè agat, sufficit, quòd complectatur objectum prudenter existimatum ut bonum; libertas verò, sicut & dignitas non se habent ex parte objecti, sed ex parte principij, & ut voluntas cum principio operetur, non sufficit, quòd falsò existimet, se habere principium, si illud in re non habeat. Principium enim in re non existens, in re physicè operari non potest, ac proinde, licèt sufficiat bonitas existimata, non sufficit existimata libertas. Imò, licèt ea, quæ se habent ex parte objecti, ut voluntas ea amplectatur, debenat cognosci; ut voluntas meritoriè operetur, non requiritur, quòd cognoscat ea, quæ se habent ex parte principij. Sic Petrus, quamvis non cognoscat se esse in gratia, si in re est, merebitur eliciens liberè actum supernum.

Assero 2. cum omnibus Theologis. Non requiritur ad meritum perfectissima, & plenissima libertas, sed sufficit libertas plena, & perfecta. Probatur facilé. Libertas sufficiens, ut opus elicitum liberè imputetur agenti suo perfectè, & absolutè ad laudem, vel vituperium, sufficiens est etiam ad meritum; atqui ad talem laudem, vel vituperium sufficit plena, & perfecta libertas, quin requiratur perfectissima; ergo &c. Probatur min. Laus, & vituperium, & obligatio, quæ oriuntur ex voto, juramento, & contractibus imputantur agenti suo; sed in eis regulariter solùm datur libertas perfecta; perfectissima verò solùm rarò intercedit; ergo &c. Confirmatur 2. Si non sufficeret libertas perfecta, rarò, aut ferè nunquam homines mererentur, cùm libertas perfectissima non nisi rarò contingat; ergo &c. Confirmatur 2. Peccato lethali sufficit libertas perfecta; ergo etiam merito.

Assero 3. cum communi. Ad meritum sive condignum, sive congruum gratiæ, & gloriæ essentialis non sufficit imperfecta, seu semiplena libertas. Probatur prima pars de merito condigno. Actus pravus cum semiplena libertate elicitus neque est peccatum mortale, neque dignum æterna damnatione; ergo actus bonus cum semiplena libertate elicitus non erit meritorius de condigno gloriæ æternæ. Conseq. tenet, quia non minus requiritur ad meritum de condigno, quàm ad lethale peccatum. Probatur jam secunda pars de merito congruo. Nam Trident. exigere videtur eandem libertatem ad conversionem, quàm ad aversionem à Deo: nam sess. 6. Cap. 5. dixit: *ut, qui per peccata à Deo averſi erant &c. eidem gratia liberè assendendô disponantur*; atqui homo non se avertit à Deo per libe-

bertatem imperfectam; ergo neque se convertit; sed si ad meritum congruum sufficeret libertas imperfecta, & semiplena, posset cum hac libertate se convertere ad Deum, si tunc eliceret contritionem, quæ est meritum congruum justificationis; ergo &c. Confirmatur. Quia in his, in quibus non habemus certum pro aliqua parte fundamentum, standum est meliori, & veriori sensui Tridentini, & communiori Theologorum intelligentiæ; ergo &c. Ex dictis

46. Inferes cum Ripalda disp. 74. num. 14. Cacherano c. 6. num. 48. & pluribus Recentioribus contra Ovied. tom. 2. part. 1. num. 6. ad merendum de condigno apud Deum præmium supernaturale temporale sufficere imperfectam, & semiplenam libertatem; ratio est, quia peccatum, quod esset lethale, si cum plena advertentia fieret, & mereretur de condigno pœnam temporalem, si cum semiplena libertate fiat; ergo dilectio perfecta, quæ, si fieret cum plena libertate ab homine justo, de condigno esset meritoria gloriæ æternæ, si eliciatur cum semiplena libertate, erit de condigno meritoria præmij temporalis; ex quo, sicut imperfecta libertas in actu pravo sat est ad subtrahendum auxilium gratiæ in hac vita, & ad pœnam temporalem infligendam in alia. Ita in actu bono perfectæ dilectionis imperfecta libertas sufficiet ad promerendum gratiæ auxilium in hac vita, & accidentalè gloriam in alia.

47. Objic. 1. ex Ripald. contra tertiam assertionem. Actus imperfectè liber est meritorius gratiæ, & gloriæ, si imperfecta libertas proveniat ex habitu, & consuetudine bene operandi; ergo &c. Probatur ant. 1. Aliter bona consuetudo esset in detrimentum; ergo &c. 2. Juramenta elicita cum imperfecta libertate orta ex nimia consuetudine jurandi sunt peccatum mortale; ergo actus honesti à justo eliciti cum imperfecta libertate orta ex consuetudine benè operandi erunt meritorij de condigno gratiæ, & gloriæ essentialis. Resp. neg. ant. ad primam probationem nego ant. quia ea consuetudo jam deservit ad eliciendum facilè plures actus perfectè liberos. Unde, si talis homo eos non eliciat, sibi imputet. Ad secundam nego ant. Talia enim juramenta non sunt lethale ob defectum perfectæ libertatis, ut docent apud Ovied. gravissimi Theologi cum Exim. Doct. & P Sanchez.

48. Objic. 2. ex Ovied. Nulla est ratio, cur de potentia absoluta actus honestus imperfectè quomodocunque liber non possit ordinari tanquam meritum congruum ad præmium gratiæ, & gloriæ essentialis; ergo &c. Probatur ant. Ad meritum congruum non requiritur æqualitas, sed sufficit moralis aliqua proportio cum præmio, sed talis actus talem videtur habere proportionem cum præmio gloriæ, & gratiæ essentialis; ergo &c. Resp. cum communi nego ant. Ad probat. nego ant. nam, ut congruenter inferretur ex Tridentino cit. num. 45. Semipelagiana libertas, non sufficit ad conversionem ad Deum; si autem sufficeret ad meritum congruum, etiam sufficeret ad talem conversionem, imò & ad meritum condignum gloriæ; cùm communiter supponant Theologi, non requiri majorem libertatem in justo ad meritum condignum, quàm in peccatore ad congruum; tum etiam, quia, sicut homo in prudentum judicio non potest puniri ex merito pœnâ æternâ propter actum cum semipelagiana libertate elicitum, ita incongruè remuneraretur gloriâ æternâ propter actum cum Semipelagiana libertate elicitum.

Objic. 3. Princeps potest pro libito suo valorem monetæ aureæ, vel argenteæ augere; 49.
ergo etiam Deus pro libito suo poterit operis honesti valorem augere, ac proinde efficere, quòd actus cum Semipelagiana libertate elicitus sit meritorius de condigno. Retorqueo argumentū. Princeps potest pro libito suo dare tantum valorem corio, quantum habet aureus; ergo etiá Deus poterit pro libito suo dare tantùm valorem actui naturali, quantùm habet actus supernus. Resp. deinde dist. ant. valorem extrinsecū, conc. intrinsecum, neg. ant. & conseq. Unde, sicut Rex pro mero suo libitu non potest augere aurum, licèt possit augere valorem extrinsecum auri, ita Deus non potest pro mero suo libitu augere intrinsecum valorem operis, licèt extrinsecum valorem possit augere. Quapropter non potest efficere, quòd actus imperfectè liber sit de condigno, aut de congruo meritorius, quia meritum de condigno, & congruo importat ex suis intrinsecis perfectam impetrabilitatem; ut constat ex dictis, quæ per extrinsecum valorem haberi non potest. Vide aliam solutionem apud Arriagam disp. 3. sect. 1. num. 5. & disp. 54. sect. 1. num. 6.

SECTIO II.

An libertas ad actus omnino æquales cum necessitate ad alterutrum sufficiat ad meritum?

NOn quæritur de præsenti, an libertas dis- 50.
junctiva ad unum è duobus actibus determinatis, quorum unus perfectior est alio, sufficiat ad meritum, si perfectior actus eliciatur: hæc enim quæstio spectat ad Tractat. de charit. ubi partem affirmativam probabo; sed solùm quæritur, utrum libertas ad unum è duobus actibus determinatis omnino æqualibus, sive ejusdē, sive diversæ speciei, sufficiat ad meritum, vel saltem sufficiat libertas ad actū honestum, cum necessitate ad unū constitutum in serie habente alios, & alios in infinitum intensiores, & alios & alios in infinitum remissiores.

Prima sententia docet, sufficere ad meritum 51.
libertatem ad unum, duntaxat ex secundis determina-

terminatis actibus omnino æqualibus, sive ejusdem speciei. Ita Granadus, Meratius, & alij, quos citat, & sequitur Ortega de Incarnat. controv. 6. disp. 1. quæst. 3. Secunda sententia docet, non sufficere talem libertatem ad actus omnino æquales similes, sive ejusdem speciei; bene verò ad actus omnino æquales dissimiles, sive diversæ speciei. Ita Quiros, & alij Recentiores apud Herreram de voluntat. Dei quæst. 4. sect. 1. Tertia sententia est, quæ defendit, talem libertatem ad actus omnino æquales, sive ejusdem, sive diversæ speciei non sufficere ad meritum. ita Ripald. Ovied. Arriag. Lugo, & communiter Theologi. Quarta sententia defendit, neque sufficere libertatem ad unum ex infinitis intensioribus, & remissioribus, sed requiri in tali casu libertatem ad carendum omni laudabilitate accidentali. Ita Herrera cit. sect. 6.

52. Assero 1. contra primam sententiam. Libertas tantùm ad unum è duobus actibus omnino æqualibus, & solo numero distinctis non est sufficiens ad meritum. Probat. 1. Ad meritum requiritur laudabilitas moralis; sed talis libertas non sufficit ad laudabilitatem moralem; ergo neque ad meritum: maj. patet, quia eodem modo, quo homo est liber, est laudabilis, ac proinde, si est laudabilis moraliter, est moraliter liber: min. Probat. Libertas moralis versari debet inter extrema moraliter distincta; sed actus solo numero distincti in morali æstimatione sunt idem; unus enim non habet majorem æstimabilitatem, quàm alius; sed actus, qui in æstimatione morali sunt idem, non distinguuntur moraliter; ergo &c.

53. Confirmatur. Voluntas determinata ad unum è duobus actibus omnino æqualibus, & solo numero distinctis, non potest non elicere eandem æstimabilitaten moralem, sive hunc, sive illum actum eligat, ac proinde non potest omittere æstimabilitatem moralem, quam elicit; sed voluntas non potens omittere æstimabilitatem moralem, quam elicit per operis sui elicientiam, non meretur; ergo &c. Dices. Æstimabilitati morali cujuslibet actus superaddi libertatem, qua elicitur; cùm quilibet ex illis actibus posset omitti; ac proinde æstimabilitas moralis illius actus simul cum tali libertate sufficit ad meritum. Contrà tamen. Libertas illa non est ad omittendam eandem æstimabilitatem moralem, sive enim voluntas hunc, sive illum actum eliciat, eadem semper erit moralis æstimabilitas; ergo libertas illa est tantùm physica, & in æstimatione morali est necessitas ad non omittendam eandem æstimabilitatem moralem; sed libertas ad non omittendam hanc æstimabilitatem moralē non est sufficiens ad merritum; ergo &c.

54. Probat. 2. Debitor necessitatus ad solvendum hos, vel illos nummos omnino æquales, nullum præstat obsequium creditori solvens præ illis hos omnino æquales, neque est dignus gratitudine; ergo homo necessitatus ad eliciendum hunc actum præ alio omnino æquali nullum præstabit obsequium Deo eliciens hunc præ illo omnino æquali, neque erit dignus ulla gratitudine. Respondent Adversarij neg. conseq. quia homines attendunt ad suam utilitatem, & cùm creditori non adveniat major utilitas ex his, quàm illis nummis omnino æqualibus, & solo numero distinctis. Ille homo ita solvens, neque meretur apud creditorem, neque esset ulla gratitudine dignus. Deus verò non attendit ad suam utilitatem in nostris meritis, sed ad operis honestatem liberam, & dignitatem operantis, quæ reperitur in necessitate ad alterutrum.

Contrà tamen 1. Deus, quamvis non attendat ad suam utilitatem in nostris meritis, attendit tamen ad honestatem moralem imputabilem merenti, seu ipsi moraliter liberam, & non tantùm ad physicam honestatem; aliter actus bonus necessariò elicitus simul cum dignitate personæ illū elicientis constitueret veré meritum apud Deum, quod est damnatum à Pontifice, ut constat ex 40. atqui homo ille operans cum necesitate vaga ad unum è duobus actibus omninò æqualibus, non haberet libertatem moralem, ut ex num. 52. ergo &c. 2. Ideò actus necessarius, quantumvis supernus, & honestus non potest simul cum dignitate personæ constituere meritum, quia talis honestas, licèt operanti imputetur physicè, non imputabitur ipsi moraliter, cùm ab eo omitti non posset; atqui in nostro casu, licèt agenti imputetur purè physicè, non potest ipsi talis honestas imputari moraliter, cùm non possit eam honestatem moralem omittere; ergo &c.

Assero 2. contra secundam sententiam. Libertas ad unum è duobus actibus diversæ speciei omninò æqualibus in honestate non sufficit ad meritum. Probatur 1. Quando actus sunt ejusdem speciei omnino æquales in honestate, homo necessitatus ad unum è duobus non meretur eliciens hunc præ illo, ut constat ex dictis, & fatentur Auctores secundæ sententiæ; ergo, quando actus sunt omninò æquales in honestate, licèt sint diversæ speciei, homo necessitatus ad unum è duobus non merebitur eliciens hunc præ illo; ergo &c. Confirmatur. Si actus A, & actus B diversæ speciei sunt omninò æquales in honestate, non minùs, quàm sunt omninò æquales in honestate actus A, & actus B ejusdem speciei, tam æquivalet in morali æstimatione actus A diversæ speciei actui B, quàm æquivaleat actus A ejusdem speciei actui B in morali æstimatione; ergo, sicut in eo casu non meretur homo necessitatus ad unum ex duobus illis actibus ejusdem speciei.

Probatur 2. Nequit homo mereri per operationem, quæ ipsi ad laudem imputari non potest, ut patet in necessaria operatione; atqui, si homo sit necessitatus ad unum è duobus actibus diversæ speciei omnino æqualibus in honestate non potest ei operarum in

Jan-

laude imputari; ergo &c. Probatur min. illud tantùm potest imputari homini ad laudem, quod est plus, quàm id, ad quod est homo necessitatus; sed quando est necessitatus ad unum è duobus actibus diversæ speciei omnino æqualibus in honestate, non potest eligere plus, quàm id, ad quod est necessitatus; ergo &c. Probatur min. Si ex duobus actibus A, & B diversæ speciei quilibet sit honestus tantùm ut quatuor honestate omnino æquali, homo ad unum ex illis duobus necessitatus non potest omittere honestatem ut quatuor, nec potest ponere plus, quàm honestatem ut quatuor; ergo non potest ponere plus, quàm id, ad
58. quod est necessitatus.

Probat. 3. Eadem libertas, quæ requiritur ad peccatum, seu demeritum requiritur etiam ad meritum; atqui homo necessitatus ad unum è duobus actibus, quamvis diversæ speciei omnino æqualibus in inhonestate non peccaret, sive hunc eliceret, sive illum; ergo homo necessitatus ad unum è duobus actibus bonis diversæ speciei omninò æqualibus in honestate non mereretur, sive hunc eliceret, sive illum. Probatur min. Si rusticus ex conscientia sua erronea existimaret utrumque contradictionis esse peccatum omnino æquale, v. g. derelinquere oves in deserto, ut audiret Sacrum, vel omittere Sacrum, ad servandos oves, quodcunque eligeret, non peccaret, ob rationem
59. suprà à nobis datam; ergo &c.

Respondet 1. Granadus de actib. human. tom. 2. Tract. 17. disp. 7. sect. 2. rusticum in tali perplexitate constitutum, peccare in cujusvis electione; cæterùm, ne durum homini videretur in tam suavi Dei providentia, ait, talem casum, etsi ex natura rei possibilē, ex Dei tamen cura, & providentia nó posse contingere: nam Deus illuminaret illum hominem, illius ignorantiam vincibilem redderet, ut à perplexitate, & à peccato possit liberari. Sed contra est. quia non disputamus modò, an iste casus sit possibilis ex natura rei, ut contendit Granadus, vel metaphysicè impossibilis, ut vult Esparza l. 3. q. 9. vel nullo modo repugnans, ut volunt alij.
60. Sed suppositâ illius casus possibilitate solùm intenditur, rusticum in eo casu non peccaturum, sive hunc, sive illum actum eliciat; quod sic ostendo contra Granad. Nequit homo peccare, quin peccatum illi imputetur; sed peccatum in eo casu non potest rustico imputari; etenim imputari nequit homini peccatum, quod vitare non potest, & homo ille vitare non potuit tale peccatum; licèt enim extrema illa physicè distincta essent in morali æstimatione, ex qua peccatum desumitur, essent unum & idem. Unde, si unum extremum vitare non potest in morali æstimatione, nullum vitare potest. Quapropter Lugo fatetur, se potiùs dicturum, ignorare principia omnia hujus materiæ, quàm dicere, hominem hunc peccare. Videatur contra Granad. Ovied. de conscient. tom. 1. part. 2. multos referens.

Respondent alij 2 neg. maj. & assignant discrimen inter peccatum, & meritum, nimirum, quia, ut actus sit peccaminosus, & dignus pœnæ, requiritur obligatio illum vitandi, quæ tunc non datur; nam illa duo extrema physica sunt moraliter unum, ac proinde rusticus impotens vitare unum moraliter, nullum ex illis potest vitare; cùm obligatio solùm detur ad vitandum id, quod quisque potest vitare, rusticus in eo casu nullam haberet obligationem vitandi unum ex illis extremis; at verò, ut actus sit bonus, & dignus præmiò, non requiritur talis obligatio, sed sufficit, quòd actus sit tendentia in objectum bonum liberè existens, quod quilibet ex illis actibus jam haberet, cùm ad nullum determinatè esset voluntas necessitata. 61.

Contrà tamen 1. Non potest in casu posito tolli ab eo homine obligatio vitandi actū, nisi quatenùs tollitur libertas ad ponendum, vel omittendum talem actum: si enim ea libertas maneret, eo ipso maneret obligatio vitandi actum; atqui per vos tollitur obligatio vitandi actū; ergo & libertas. Modò sic. Non minùs vagè necessitatus est homo ad actū malum, quando est ad unum è duobus omninò æqualibus moraliter necessitatus, quàm sit necessitatus ad actum bonum, quando est ad unum è duobus omninò æqualibus necessitatus; atqui ea necessitas ad actum malum tollit libertatem; ergo & necessitas ad actus bonam tollit libertatem; sed absque libertate non datur meritum; ergo &c. 2. Ut detur meritum, necesse est, quòd eliciatur obsequium majus illo, quàm ad quod homo est necessitatus; sed in casu illo non potest homo ponere obsequium majus illo, quàm ad quod homo est necessitatus; ergo &c. 3. Sicut potest excusari, qui eliceret cum ea vaga necessitate actum malum, nec offensus jus ad indignationem, & puniendum illud acquireret; ita præmiator potest excusari, ne jus contra illum acquireret, qui cum vaga necessitàt eliceret actum bonum; ergo &c. 62.

Assero 3. cum communi ultima sententia. Si homo esset disjunctivè necessitatus ad unum ex infinitis actibus bonis in infinitum remissioribus, & etiam in infinitum intensioribus non mereretur eliciens hunc præ illo. Probat 1. Homo ille tunc non meretur ex eo, quòd eliceret actum bonum potens elicere minùs bonum; ergo nullô modô mereretur. Probat. ant. ex eo, quod voluntas facit ita, ut non possit non facere, non meretur; atqui in eo casu voluntas ita eliceret actum bonum, potens elicere minùs bonum, ut non possit ita non operari; ergo &c. maj. videtur per se nota, min. patet, quia, cùm assignato quovis actu supernaturali semper maneant in infinitum remissiores, necessitata esset ad eliciendum actum magis bonum, relictô minùs bonô. 63.

Probat. 2. Homo disjunctivè necessitatus ad unum ex infinitis actibus pravis collectione infinita continente alios & alios in infinitum 64.

nitū pejores, alios & alios in infinitū minùs malos, non peccaret, quemcunque ex illis actibus eligeret; ergo etiam disjunctivè necessitatus ad unum ex infinitis actibus bonis ex collectione infinita continente alios, & alios in infinitum meliores, & alios & alios in infinitum minùs bonos, quemcunque ex illis actibus eliceret, non mereretur. Consequentia tenet, quia non requiritur minor libertas ad merendum, quàm ad peccandum. Probat. ant. in eo casu, si homo peccaret, maximè, quia eligeret majus malum, potens eligere minus malum; sed tunc ex eo non peccaret; ergo &c. Probat. min. vel homo tunc peccaret, quia non eligeret malum omnium minimum, & hoc non, cùm supponamus, impossibile tunc esse malum omnium minimum, & electionem mali omnium minimi; vel quia eligeret majus malum, quàm aliud, quod posset eligere? & nequaquam hoc modo peccaret? quia esset necessitatus ad ita eligendū: nam, ut supponimus, quodcunque malū, quod ex illis malis, eligatur, est magis malum, quàm aliud, quod eligi potest; ergo &c.

65. Confirmatur. Si in prædictis casibus vagæ necessitatis peccaret, ille homo vel mereretur, vel peccaret in positione cujuslibet ex illis infinitis actibus (idem suo modo de merito) sed hoc est falsum; ergo &c. maj. constat, quia homo non potest peccare, nec mereri in eo, quod non potest non facere; sed non potest non facere unum ex infinitis illis actibus, ut supponimus; ergo non potest peccare, vel mereri in positione cujuslibet ex illis infinitis actibus. Major primi syllogismi probatur. Si homo in eo casu peccaret, aut mereretur, maximè, quia ponit majus malum relicto minori, vel, quia eligit minus bonum, relictô majori; sed ex hoc non peccaret, aut mereretur. Supponimus enim, hominem illum necessitatum esse ad ita eligendum; cùm bona vel mala in illa serie ita se habeant, ut quocunque malo electo possit minus malum eligi, & quocunque bono electo possit eligi majus bonum; ergo &c.

SECTIO III.

Solvuntur opposita.

66. OBjicitur primò contra primam conclusionem. Actus elicitus ab homine cum necessitate vaga ad unum è duobus omninò æqualibus est honestus ratione objecti; & motivorum; est etiam supernus, cùm ex auxiliis gratiæ eliciatur; tandem est liber, cùm posset talis actus non elici; ergo esset meritorius. Confirmatur. Si talis actus non esset meritorius, maximè, quia esset solùm physicè liber, & non esset liber moraliter; sed ille actus esset moraliter liber, ergo &c. Probatur min. voluntas necessitata ad unum è duobus bonis moralibus est libera moraliter, uti necessitata ad unum è duobus bonis physicis est physicè libera; atqui in eo casu esset necessitata ad unum è duobus bonis morlibus; ergo &c. Resp. dist. ant. est liber physicè, conc. moraliter, nego anteced. & consequentiam.

Ad confirmationem conc. maj. & neg. min. ad probat. dist. maj. quando sunt duo moraliter, sive in æstimatione morali distincta, conc. quando sunt duo purè entitativè, & materialiter distincta, neg. maj. & dist. min. neg. consequentiam. Itaque illi duo actus non distinguerentur ratione honestatis, cùm uterque haberet honestatem ut quatuor æquè perfectam; ac proinde moraliter, sive in morali æstimatione non essent distincti, sed solùm distinguerentur ratione talis honestatis, quod quidem est pysicè distingui. Unde moraliter, seu in æstimatione morali non essent duo, sed unum; physicè autem essent duo, ad eum modum, quo ille, qui habet, duo instrumenta, in quo confertur illi jus ad hæreditatem, non habet duo instrumenta moraliter, sed unum moraliter, & duo physicè; si autem dicatur ille duo habere, moralitatem licèt eandem constituant moraliter, ac proinde in hoc sensu esse duo moraliter, quæstio erit de voce; at verò illa duo in hoc sensu ad meritum non sufficiunt, cùm non possit omitti moraliter plus, quàm id, quod necessariò ponatur, neq; possit poni moraliter plus, quàm id, quod necessariò omittitur; hinc quidquid ponitur, aut omittitur absque merito fiet.

Objic. 2 ex nostra sententia fit, hominem necessitatum ad actum misericordiæ bonum ut quatuor, vel ad actum charitatis bonum ut sex, si eligat actum charitatis ut sex, solùm mereri ut duo secundùm excessum duorum graduum, quibus actus charitatis excedit actum misericordiæ; sed hoc est incredibile; ergo &c. Resp. neg. maj. quia actus charitatis, & misericordiæ non sunt omninò æquales in honestate; fortè enim unus charitatis gradus nobilior est quatuor gradibus misericordiæ; ac proinde, qui cum ea vaga necessitate elegerit actum charitatis ut sex, meretur penes illos duos gradus, in quibus fit excessus, & meretur etiam penes totam illam perfectionem, qua cæteri quatuor gradus charitatis excederent perfectionem quatuor graduum actûs misericordiæ. Si autem supponamus, hominem esse vagè necessitatum ad quatuor gradus actus misericordiæ, vel ad quatuor gradus actus justitiæ omninò æquales in perfectione, talis homo nullatenus mereretur, sive actum misericordiæ, sive justitiæ actum eligeret; at in eo nullum est absurdum, ut satis constat ex dictis, & patet in eo, quia ita necessitatus esset ad pravos actus.

Objic. 3. Christus Dominus positô præceptô moriendi fuit necessitatus ad acceptandam mortem; ergo saltem fuit vagè liber ad hanc, vel illam acceptationem; atqui per mortis acceptationem meruit; ergo vaga libertas sufficiens est ad meritum. Resp. ex dicendis Tract. de perfect. Christi transeat ant. neg. conseq. ex quo totum corruit argumentum. Itaque, quando

do injunctum præceptum Christo Domino fuit, fuit ipse liber ad amplectendam, & obtinendam dispensationem præcepti, ac proinde mansit liber ad subeundam, & non subeundam mortem; si ergo impositô præceptô potuit Christus Dominus absolutè præcepti dispensationem petere, ac obtinere, & mortem non subire, quid mirum, quòd subeundô mortem mereretur; in nostro autem casu non datur talis libertas, sed necessitas ad ponendum unum è duobus actibus omninò æqualibus, ac proinde locus non manet ad merendum.

70. Objic. 4. Cum necessitate vaga ad actus omninò æquales dari potest moralis laudabilitas; ergo & meritum. Consequentia tenet, & ant. certum est, ut patet in Deo, cujus electiones liberæ sunt æquales omninò in perfectione, & quamcunque eliceret, se exerceret moraliter, laudabiliter; ergo &c. Resp. ex Tractat. de charitat. dist. ant. moralis laudabilitas essentialis, con. accidentalis, neg. ant. & conseq. Itaque Deus est moraliter laudabilis in suis electionibus essentiali laudabilitate, quæ cum necessitate componitur. Creaturæ verò sunt laudabiles laudabilitate accidentali, quæ moralem requirit libertatem; cùm autem hæc moralis libertas non intercedat, quando adest necessitas vaga ad actus omninò æquales; creatura cum tali vaga necessitate operans neque se exercet moraliter laudabiliter, neque meretur.

71. Objic. 5. contra tertiam conclusionem. Qui potens ponere actum minùs perfectum suamet ipsa libertate, & electione, elicit actum magis perfectum, meretur, & dignus est laude; atqui homo vagè necessitatus ad unum actum ex infinitis perfectionibus penes excessum, & imperfectionibus penes remissionem eliciens actû poneret suamet ipsa libertate, & electione actum magis perfectum, potens ponere minùs perfectum; ergo &c. Retorqueo argumentum. In voluntate ita vagè necessitata ad unum ex infinitis actibus pravis, quæ ita eliceret actum malum, ut possit minùs malum elicere; ergo peccaret, & demereretur. Resp. deinde dist. maj. si necessariò eligit magis perfectum, relicto minùs perfectio, neg. si eligit magis perfectum absolutè potens non eligere magis perfectum, conc. maj. & dist. min. neg. conseq. Ratio est, quia voluntas vagè necessitata ad unum ex infinitis actibus versùs incrementum, & decrementum ita necessitata ad eligendum, ut non possit non eligere aliquem actum magis perfectum relicto alio minùs perfecto, ex eo, quòd ita eligat, non meretur.

72. Objic. 6. Semper est magis honestum, honestum ut quatuor, quàm honestum ut tria; ergo quamvis dentur infinita honesta perfectiora supra honestum ut quatuor, & imperfectiora infra honestum ut tria, eligere honestum ut quatuor relictô honestô ut tria, semper erit laudabile, & meritorium. Retorqueo argumentum, ut suprà in actibus pravis, & inhonestis. Deinde in intensione infinita falsò supponuntur termini intensionis ut quinque, vel quatuor in actu determinato respectivè ad actus quoad intensionem, & remissionem infinitos; cæterùm hoc præmisso dist. consequens. Erit laudabile, & meritorium, si absolutè posset eligi actus minùs perfectus non eligendô actum imperfectiorem, qui potest etiam eligi, conc. si ita non eligatur, neg. conseq. Ratio est, quia, si eo casu sufficeret ad laudem, & meritum eligere actum magis honestum relictô minùs honestô, quin posset eligi, voluntas cùm esset necessitata ad ita eligendum, mereretur in eo, quòd necessariò faceret, quod dici non potest: quapropter, ut voluntas mereatur, necessè est, quòd pro libitu suo possit carere omni merito, quod tunc fieri non potest, si ea vaga necessitas ad meritum esset sufficiens.

Instabis. Licèt voluntas vagè necessitata esset ad actum alicujus virtutis, adhuc operaretur laudabiliter, & mereretur, si eligeret charitatem præ temperantia, aut aliis similibus; atqui tunc non posset carere omni laudabilitate, merito; ergo voluntas potest operati laudabiliter, & mereri, quamvis non possit carere omni laudabilitate, & merito. Retorqueo argumentum ut suprà, in vaga necessitate ad actus pravos. Resp. deinde dist. maj. si esset necessitata vagè ad actus perfectiores in infinitum penes excessum, & minùs perfectos penes remissionem, nego; si posset eligere omnium minimum, conc. maj. & dist. min. neg. conseq. quia voluntas in eo casu eligens actum omnium minimum, neque laudabiliter operaretur, neque mereretur; ac proinde posset carere omni merito, & laudabilitate morali, sicque mereri posset eligendô actum perfectiorem illo; sicut qui necessitatus esset ad unum ex infinitis malis, si posset eligere omnium minimum, illudque eligeret, non peccaret, peccaret autem, si quodvis aliud majus malum eligeret; pariter in nostro casu dicendum erit. 73.

SECTIO IV.

Utrum requiratur ad meritum immediata libertas?

PRima sententia affirmat; ita Arriaga tom. 3. disp. 4. sect. 3. Esparza, Bonaspes, alijque. Secunda sententia docet, augeri meritum per immediatam libertatem, sicut in actu interno, sive in actione externa imperata ab actu interno. Ita Scotus, pluresque alij cum Ripalda disp. 68. sect. 4. & 5. in appendic. 1. Cardin. de Lugo disp. 74. Tertia sententia defendit, sufficere ad augendum meritum mediatam libertatem ad actum voluntatis, secus ad opus externum. Ita plures Recentiores cum Oviedo tom. 2. part. 5. & 6. Pro resolutione suppono ex Philosophia, actum voluntatis imperatum solùm esse mediatè liberum, si connectatur essentialiter cum imperante, & ab eo pendeat. 74.

75. Ratio ex ibi dictis est, quia in eo casu determinatio voluntatis ad actum imperanté esset prior naturâ determinatione ad actum imperatũ. Deinde non daretur alius modus ponendi imperatũ, nisi medio imperante: hanc autem vocamus mediatam libertatem actûs ita imperari, ad eum modum, quo defenditur liberas actûs præcepti pro instanti determinato præcedentis tanquam à principio per se. Cæterùm, quia ratio partialis nulla est, &, quia dato, quòd ita se haberet, nullo modo maneret libertas, ut latè alibi ostendi; hæc evasio nulla est ad defendendam immediatam libertatem actûs præcepti. Ille enim solùm potest esse liber immediatè, quando procedit ab imperante tanquam à principio per accidens; quidquid tamen de hoc sit, controversia in præsenti non procedit ex suppositione, quòd actus imperatus esset mediatè liber, sed ex suppositione, quòd sit immediatè liber, an in eo casu addat meritum supra meritum actûs imperantis. His positis,

76. Assero 1. cum tertia sententia. Actus voluntatis imperatus mediatè liber auget meritum supra meritum actus imperantis. Probat. 1. Meritum ultra dignitatem, & libertatem personæ includit etiam formalem honestatem; atqui actus imperatus ultra dignitatem personæ, & libertatem requisitam ad actum imperantem includit novam honestatem formalem supra honestatem actus imperantis; ergo &c. maj. & consequentia tenent: min. pater, quia actus imperans potest esse actus timoris, justitiæ &c. actus imperatus verò potest esse actus charitatis; sed actus charitatis includit novam honestatem formalem suprà honestatem actûs timoris, justitiæ; ergo &c. Confirmatur. Ut unum meritum sit majus altero, non requiritur, quòd crescat ex omnibus suis partibus, sed sufficit, quòd ex aliqua crescat: sufficit enim, quòd crescat ex parte dignitatis personæ, licèt non crescat ex parte formalis honestatis, aut libertatis, ut infrà constabit; atqui meritum congruens ex illo actu imperante, & imperato, licèt non crescat ex parte dignitatis, aut libertatis suprà meritum imperati, cùm libertas, & dignitas eadem sit ad imperantem, & imperatum, crescit tamen ex parte intrinsecæ, & formalis honestatis; ergo &c.

77. Probat. 2. Talis actus imperatus ita fit à voluntate per mediatam libertatem, ut possit pro libitu voluntatis poni, vel omitti; deinde est supernaturalis honestas, & à gratia habituali condignificatus, sed nihil aliud requiritur, ut sit meritorius; ergo &c. Confirmatur 1. Libertas requisita ad meritum est illa, quæ sufficit ad verificandum testimonium Eccles. 31. *Beatus vir, qui potuit transgredi, & non est transgressus, facere mala, & non fecit, ideo stabilita sunt bona illius in Domino, & quis est hic, & laudabimus eum*; atqui libertas mediata sufficit ad illud verificandum, ut expendenti constabit; ergo &c. 2. Voluntas eliciens simul actum justitiæ imperantis, & actus misericordiæ imperatæ magis meretur cæteris paribus, quàm actum præcisè justitiæ efficacem eliciens; ergo actus misericordiæ imperatæ auget meritum supra meritum justitiæ imperantis.

Probatur 3. Peccator morti proximus, & copiâ Confessarii destitutus, obligatus tamen ex præcepto elicere contritionem, flagrans desiderio suæ æternæ salutis, potest ex affectu obedientiæ imperare efficaciter contritionem; atqui tunc contritio elicita, & imperata haberet rationem meriti distinctam à merito actûs obedientiæ imperantis; ergo &c. maj. præterquam, quòd ex terminis apparet certa, constabit ex Tractat. de charit. min. patet; in eo casu contritio esset ultima dispositio de congruo meritoria justificationis, quod non convenit alicui obedientiæ; ergo haberet rationem meriti distinctam à merito actûs obedientiæ.

Respondet Arriaga variis modis, intendens fugere vim argumenti. Plura autem, quæ in solutionem affert, non sunt ad rem, quia loquimur in casu, quo imperium sit ita efficax, ut connectatur cum contritione imperata. In hoc autem sensu respondet 1. hujusmodi contritionem non sufficere ad justificationem, quod non censet absurdum ex eo, quòd talis casus sit moraliter impossibilis. Contrà tamen 1. Quia, si hoc continet absurdum, nec pro casu ferè moraliter impossibili admittendum est. 2. Quia incredibile est, quòd in eo casu peccator non se ultrò disponat ad justificationem; ergo &c. 3. Quia, si actus imperans sit naturalis, & imperatus supernus, non est, cur debeat meritum actûs superni ab eo homine tolli; sed tunc solùm maneret libertas mediata; ergo &c. Quapropter

Resp. 2. Deum de facto fortè contentum esse sola contritione ad munus ultimæ dispositionis, sive mediatè, sive immediatè libera, sive habeat, sive non habeat meritum distinctum à merito actûs imperantis. Contrà tamen 1. Quia, ut constat ex num. 45. meritum eandem requirit libertatem de facto ad conversionem, quam ad aversionem à Deo; atqui aversio importat libertatem; ergo saltem de facto conversio importat libertatem; sed per contritionem ultimò disponentem ad gratiam homo de facto convertitur ad Deum; ergo talis contritio saltè de facto importat libertatem. 2. Nullum datur fundamentum suadens Deum de facto decrevisse talem contritionem ad ultimam dispositionem; datur autem ad judicandum non ita decrevisse, ut prima ratione constat; ergo &c. Quapropter Adversarius ipse fatetur, suam responsionem valde dubiam esse. Unde concedendum à fortiori est, non esse securam ad solvendam difficultatem.

Nec obstat, quod notat Oviedus, quòd contritio in actu secundo sit de congruo meritoria justificationis, provenire ex lege Dei; quapropter convenire id etiam potest actui obedientiæ; hæc enim responsio nulla esset. Ratio est, quia de facto ex lege Dei obedientia non est meritoria

ria de congruo justificationis; ergo, si in prædicto casu contritio non haberet meritum distinctum à merito obedientiæ, nõ daretur ultima dispositio meritoria de congruo justificationis, tum quia, ut constat ex dictis, agentes de dispositionibus ad justificationem, majorem congruentiam habet ex se contritio, ut ultimò disponat ad justificationem, quàm actus obedientiæ.

82. Assero 2. Opus externum imperatum ab interno per se non addit novum meritum supra actum internum. Probat. 1. Actio meritoria debet esse formaliter honesta; meritum enim est obsequium ex se movens ad retributionem, quod solùm actioni formaliter honestæ convenire poterit; atqui opus externum non est actio formaliter honesta; ergo &c. Confirmatur 1. Obsequium ex se movens ad retributionem, utpote actio honesta, recta & virtuosa, debet esse fuga mali, aut boni amplexio formaliter conformis naturæ rationali ut rationali. Hoc enim est, quod quasi de suo ponit voluntas obsequens; sed opus externum neque est fuga mali, neque amplexio boni formaliter conformis naturæ rationali ut rationali; ergo &c. 2. Honestas formalis est proprietas actûs voluntatis; sicut formalis veritas est proprietas actûs intellectûs; atqui formalis veritas non datur in opere externo; ergo neque formalis honestas; ergo &c.

83. Probat. 2. Externum opus imperatum ab actu interno non auget per se peccatum, sive demeritum; ergo neque meritum. Consequentia tenet. Quia, sicut objectum externum actûs peccaminosi est objectivè malum, & objectum actus mali; ita objectum externum actûs meritorii est objectivè bonum, & objectum actûs boni; ac proinde; sicut ille non potest augere demeritum per se, neque istud poterit per se augere meritnm. Probat. ant. ex August. lib. 1. de lib. arbit. c. 3. dicente: *Ut intelligas, libidinem in adulterio malam esse, si cui etiam non contingat facultas concubandi cum conjuge aliena, planum tamen aliquo modo sit, id eum cupere, &, si potestas detur, facturum, non minùs reus est, quam si ipso facto deprehenderetur;* ergo &c.

84. Confirmatur 1. Qui aliquid proprium usurpat, judicans esse alienum, æquè peccat, acsi alienum usurparet; atqui actio externa aliena non est; ergo actio externa non auget demeritum. 2. Si quis invitè detentus missæ assisteret perseverans semper in animo non audiendi, æquè peccaret, acsi non assisteret; ergo actio externa neque auget, neque demeritum minuit. 3. Si quis invitè malam actionem patret, non peccat; sic S. Lucia Tyranno minanti, jubebo te ad lupanas duci, sapienter respondit, si invitâ jusseris violari, castitas mihi dupplicabitur ad coronam, id est, castitatis meritum non amittam, & ulteriùs dabitur laureola Martyrij; ergo totũ meritum in actione interna consistit.

85. Probatur 3. Carentia operationis simpliciter involuntaria non potest minuere meritum effectivè, & efficaciter volentis illam absolutè exercere; atqui, si opus externum imperatum ab interno augeret meritum, talis carentia operantis minueret meritum; ergo &c. Probatur min. Quando Petrus vellet effectivè, & efficaciter absolutè eleëmosynã elargiri, posset aliquis ex pravo affectu ejus manus detinere, & ligare, ne tribuat; tunc enim carentia elargitionis externæ eleëmosynæ esset simpliciter involuntaria; atqui, si actio externa augeret meritum, tunc Petrus privaretur simpliciter involuntariè illo augmento; ergo &c. Confirmatur. Percutiant duo homines æquali animô occidendi, ita, ut unus ex vulneratis miraculosè non moriatur, alter verò ex vi morbi moriatur, in tali casu incredibile est, quòd nõ peccet, æquè & æquè non demereatur ille, qui percussit eum, qui miraculosè est conservatus, quàm ille, qui percussit eum, qui est mortuus; sed non ita esset, si opus externum augeret demeritum; ergo &c.

86. Probat. 4. ex absurdis, quæ ex tertia sententia sequerentur. Primum esset, quòd ex duobus æquè sanctis, & æquè honestè operantibus unus haberet majus meritum, eò quòd multiplicitate actionum externarum superare posset meritum actuum internorum alterius. Secundum, etiam si unus esset melior altero, posset idem contingere propter eandem rationem. Tertium, contingere etiam posset, quòd minùs malus puniretur accerbiùs in inferno, quàm magis malus, eò quòd ita augeretur ejus demeritum ratione operum externorum, ut superaret demeritum actuum internorum magis mali, cujus desideria in externa opera non prodirent, sed hæc absurda non sunt admittenda; ergo &c.

87. Respondet Ripalda, propter hoc negandum non esse meritum, & demeritum operibus externis, cùm ex ea sententia non sequantur ea absurda. Ratio est, quia opera externa bona (idem suô modô de malis) habent bonitatem respectivam consistentem in eo, quòd opera externa, quamvis non faciant hominem absolutè, & in se meliorem, faciunt tamen respectivè ad Deum ut principium Reipublicæ rationalis: nam bonum est exhibere externa virtutum exempla, quibus honor Dei promoveatur, & homines excitentur ad meritum. Contrà tamen, quòd ex tali majori bonitate respectiva argueretur major dignitas ad præmium (idem suô modô de operibus externis malis) ergo sequerentur absurda, quæ intendimus.

88. Contrà 2. Opus externum, ex eo, quòd non faciat hominem in se meliorem, non habet honestatem formalem, sed purè objectivam; ergo non facit hominem respectivè meliorem ad Deum formalier ratione sui; sed, quòd homo affectu efficaci amplectatur illud bonum objectivum, quo facit obsequium Deo ut principio naturæ rationalis; ergo totum meritum stat in effectu, & non in opere externo; consequentia tenet: nam, sicut actus voluntatis amplectitur objectum bonum, ita actus intellectûs affirmat objectum, ut est in se; ergo, sicut tota veritas

ſtat in actu ſe conformante cum objecto ut eſt in ſe, ita tota honeſtas ad meritum & obſequium ſtabit in actu amplectente objectum bonum. Confirmatur 3. Licèt Deo, & Reipublicæ rationali bonum ſit, quòd dentur externa virtutum exempla, ut homines ad Dei laudem, & incitamentum virtutis promoveantur; attamen ex parte operis externi tota ea bonitas eſt purè objectiva, & nullatenus formalis honeſtas, ſicque poteſt reperiri absque actu interno virtuoſo, & non eſt formaliter obſequioſa; actio verò meritoria non ſe debet ita habere, ſed opus eſt, ut ſit formaliter honeſta, & obſequioſa; ergo. Ex dictis

89. Fit 1. Opera honeſta externa ſolùm per accidens poſſe deſervire ad augendum meritum actûs interni, quatenùs deſervire poſſunt ad majorem voluntatis durationem: experientiâ enim conſtat, hominem diutiùs manere in voluntate virtuoſa, quando operatur exteriùs, quàm quando non operatur; contingit etiam ſæpè, quòd dum voluntas exteriùs exercetur, intenſiùs, & ferventiùs feratur in objectum. Quapropter non quærimus, an in hoc ſenſu opus externum per accidens augeat meritum, ſed an per ſe, ſeu formaliter per opus externũ meritum augeatur? v. g. habent Petrus & Paulus æqualẽ voluntatem internam quoad omnes circumſtantias dandi eleëmoſynam, Petrus re ipſa dat, Paulus verò re ipſa non dat, quia non poteſt; dicimus ergo, Paulum in eo caſu tantum per ſe mereri, quàm Petrum; habet enim voluntatem tam intenſam, ac honeſtam, ac Petrus, & adeò efficacem, ut, ſi aufferantur impedimenta, quæ ab ipſo aufferi non poſſunt, re ipſa eleëmoſinam elargiretur.

90. Fit 2. Eum, qui habet actum efficacem circa eleëmoſynam elargiendam, plus mereri eleëmoſynam elargiendô, quàm qui potens eam elargiri, habet voluntatem elargiendi, & non elargitur. Ratio eſt, quia iſte non haberet voluntatem adeò efficacem: de ratione enim voluntatis efficacis eſt, ut ille, qui habet voluntatem efficacem, exequatur, quod vult, ſi in ejus poteſtate ſit executio. Quapropter Exim. Doct. hanc regulam aſſignat. Quoties opus externum bonum eſt in hominis poteſtate, non adeſt tantum meritum in non exequente, quàm in exequente opus, cùm in re non ſit tam intenſa, & efficax voluntas unius, quàm alterius. Fit 3. Opera externa eſſe materialiter, & objectivè meritoria, eo modo, quo ſunt materialiter, & objectivè honeſta, bona, & libera, ſecus autem formaliter. Fit 4. Actum imperatum habere meritum adæquatè diſtinctum à merito imperantis, quia meritum dicit honeſtatem, & libertatem; atqui, licèt actus imperatus habeat honeſtatem diſtinctam ab honeſtate actus imperantis, non habet libertatem diſtinctam à libertate actus imperantis; ergo &c.

SECTIO V.

Solvuntur oppoſita.

OBjic. 1 contra primam aſſertionem. Actio externa ideò non eſt meritoria, quia ſolùm eſt mediatè libera; atqui actus imperatus voluntatis ſolùm eſt mediatè liber; ergo non eſt meritorius. Confirmatur 1. Sicut tota bonitas objectiva actionis externæ ſolùm ſe habet ut volita ab actu interno, ideóque voluntati non imputatur, ita tota honeſtas actûs imperati ſolùm ſe habet ut volita ab actu imperante, ideóque voluntati imputari non poteſt; ſed, quod non poteſt imputari voluntati, nó eſt meritorius; ergo &c. 2. Si in inſtanti, in quo Petrus liberè amat Deum, conferret illi Deus propoſitioni naturaæ viſionem, & amorem beatificum, talis amor beatificus, etſi honeſtus, non eſſet meritorius, ex eo, quòd ſolùm eſſet mediatè liber; ergo &c. 3. Licèt actio externa non ſit formalis honeſtas, nihilominus eſt bona objectivè; ac proinde, ſi eſſet immediatè libera, eſſet meritoria; ergo ratio, propter quam non eſt meritoria, non eſt, quia non eſt honeſta formaliter, ſed quia ſolùm eſt mediatè libera; ergo &c.

Reſp. neg. maj. quia actio externa ideò non eſt meritoria, ut ex num. 82. quia non eſt formaliter honeſta, neque elicita ex determinatione voluntatis, qua imputati poſſit augendò per ſe formalem honeſtatem; actus verò imperatus habet formalem honeſtatem imputabilem voluntati. Ad primam confirmationem nego ant. honeſtas enim actûs imperati mediatè liberi non ſolùm eſt honeſtas volita, ſed etiam formalis elicita, & voluntati imputabilis; cùm voluntas ex ſua determinatione, qua moveatur ad actum imperantem, eſſentialiter moveatur etiam ad actum imperatum; ac proinde ad amplectendum ſuo proprio motu objectum non ſolùm per honeſtam amplexionem actus imperantis, ſed etiam per honeſtam amplexionem actûs imperati, quod nullatenus convenit actionibus externis.

Ad ſecundam confirmationem neg. ant. Talis enim amor beatificus ideò non eſt meritorius, quia non ſe haberet reſpectivè ad voluntatem mediatè liberè elicitus, cum determinatio ad actum imperantem, qua ex ſe moveatur voluntas, non ferret ſecum determinationem ad amorem beatificum, ſicuti ferret ſecum determinationem ad actum imperatum; ſed poſito actu dilectionis Deus pro libitu ſuo potens non conferre talem amorem, & comprincipia ad illum, conferret comprincipia, ſeu lumen, & viſionem, ut voluntas neceſſariò eliceret talem amorem. Unde talis amor beatificus non procederet à voluntate, & connexione cum determinatione ad dilectionem liberam; ac proinde non eſſet mediatè liber, ſed reſpectu actûs immediatè liberi tota ea honeſtas ad ſummum ſe haberet ut volita; quod non ſufficit, ut talis amor

mor beatificus eſſet voluntati formaliter imputabilis.

94. Si autem excogitabilis ſit actus, in quo amor beatificus ſit verè imperatus ab actu meritorio immediatè liberè, & cum eo connexus, tunc etiam eſſet meritorius pro eo inſtanti, in quo mediatè liberè eliceretur: ſi enim, ut ſupponunt Adverſarij, poſſet componi meritum in eodem inſtanti cum viſione beatifica, & amore beatifico, quare non poterit componi, quod in prædicto caſu, ſit etiam meritorius amor beatificus, ſi verè ſit mediatè liber? Si verò in inſtanti amoris beatifici non poteſt dari meritum, neque poterit eſſe imperatus ab actu meritorio immediatè libero. Ad 3. diſt. ant. eſſet meritoria, quia ſolùm objectivè bona, nego, quia formaliter honeſta, & libera, conc. ant. & nego conſequentiam. Ratio eſt, quia actio immediatè libera eſt actio interna, & immediatus motus voluntatis, ſive actus, quo voluntas fertur in objectum ex ſua immediata determinatione; ac proinde, ſi per impoſſibile illa actio externa eſſet immediatè libera, cùm eſſet honeſtus voluntatis actus, eſſet actio meritoria, non quia contineret bonitatem objectivam, ſed quia in ea ſuppoſitione contineret etiam bonitatem formalem.

95. Objic. 2. Si Duo efficaciter quoad effectum imperent actum ſupernum amoris Dei, judicantes bona fide ſe habere comprincipia ad illum eliciendum, cùm re ipſa unus non habeat: in hoc caſu non minùs meretur, qui non haberet comprincipia, neque talem amoris actum eliceret, quàm ille, qui haberet comprincipia, & eliceret illum actum; ergo actus imperatus non auget meritum. Probat. ant. quia apud Deum affectus pro facto reputatur; ergo &c. Reſpondeo ſuppoſito eo caſu, neg. ant. plus enim mereretur ille, qui talem actum eliceret; ſicut, qui non haberet ulla comprincipia ſuperna, & vellet ea habere, & ſupernos actus elicere, non tam mereretur, quàm ille, qui haberet ea comprincipia, & eliceret actus ſupernos. Ad probationem diſt. ant. voluntas pro facto reputatur objectivè, conc. effectivè, neg. ant. & conſequentiam. Quia ex objecto volito ſumit apud Deũ affectûs honeſtatẽ, quatenùs cæteris paribus melior eſt actus tendens circa objectum bonũ, quàm circa minùs bonum, ſicque objectivè reputatur affectus pro facto; ſecus autem effectivè, quia nunquam eſt adeò bonum, velle elicere actus bonos, quàm eos elicere; aliter, qui vellet elicere actus tam perfectos, quàm Chriſtus Dominus, & Beata Virgo, tam honeſtè operaretur, quàm Chriſtus Dominus, & Beata Virgo eos elicientes, quod dici non poteſt.

96. Objic. 3. contra ſecundam concluſionem. Actio externa imperata ab actu interno auget per ſe demeritum; ergo etiam meritum. Prob. ant ex Auguſt. lib. 13. de Trin. cap. 5. dicente: *Mala voluntate quisque miſer efficitur, ſed miſerior poteſtate, qua deſiderium malæ voluntatis impletur*; ergo &c. Confirmatur: Pœnitens explicare debet in confeſſione ſacramentali non ſolùm actus internos, ſed etiam actiones malas externas; ergo iſtæ augent demeritum ſupra actum pravum internum. Reſp. neg. ant. ad probationem neg. conſeq. quia Div. Auguſtin. non dicit opera externa facere per ſe hominem pejorem, ſed per accidens, & occaſionaliter, quatenùs, qui exercet externè, ſolet intenſiorem elicere actum internum, eumque per longius tempus protrahere, ut ſuprà dixi. Ad confirmationem conc. ant. & neg. conſeq. quia actiones externæ non ſunt in confeſſione explicandæ, quia ſunt formaliter malæ, ſed quia ſunt prohibitæ, & ſignificativæ affectûs interni peccaminoſi, & quod præcipuum eſt, quia ſic voluit Chriſtus Dominus.

Objic. 4. Eccleſia imponit pœnas, & concedit indulgentias pro operibus externis, tum Principes promittunt præmia non aliter obtinenda, quàm per opera externa; ergo hæc augent meritum, vel demeritum. Confirmatur. Deus non concedit laureolam Martyrij, niſi pervenientibus ad opus externum; imò exſpectavit externam Chriſti Paſſionem, ut intuitu illius conferret hominibus gratiam; ergo bona opera externa augent meritum. Reſp. concedo ant. & neg. conſeq. Actiones enim externæ præmiantur, vel puniuntur ab Eccleſia, & Principibus, non quidem quia in illis datur formalis ratio meriti, vel demeriti, ſed quia ſunt præſuppoſitivæ, & expreſſivæ affectus interni; & cùm aliunde homines non judicent de internis, idcirco conveniens fuit, ut pro actibus externis ab Eccleſia, & Principibus præmium, & pœna conſtitueretur. 97.

Ad confirmationem neg. conſeq. quia Deus non concedit laureolam Martyrij, quia in actione externa ſit meritum, ſed quia voluit laureolam alligare tali operi externo, quamvis in ea non ſit meritum; ut patet in pueris innocentibus, qui Martyres fuerunt, ex eo, quòd occiſi fuerunt in odium Chriſti à Tyranno independenter ab ullo ipſorum merito, aut actu interno. Quapropter, licèt non detur laureola Martyrij independenter ab opere externo, dabitur tamen totum meritum Martyrij, ut patet ex dictis, & conſtat manifeſtè ex illo, quod de D. Martino canit Eccleſia; *O ſanctiſſima anima, quam, etſi gladius perſecutionis non abſtulit, palmam tamen Martyrij non amiſit*, id eſt non amiſit meritum. Unde Paſſio Chriſti Domini exſpectata fuit à Deo, quia morti alligavit laureolam Redemptoris, non verò, quia in ea actione externa ſtaret meritum. Imò inſtans mortis, prout ſignificat primum inſtans defectûs vitæ, non eſt inſtans merendi in hac lege Dei, ut fatentur ipſi Adverſarij. 98.

Objic. 5. Actio externa auget ſatisfactionẽ; ergo etiam meritum. Confirmatur. Si actio externa per ſe non augeret meritum, ſequeretur, hominem volentem dare infinitam eleëmoſinã, vel infinitos homines mereri, vel demereri infinitè; ſicuti, qui exercitè hoc ipſum faceret; ſed 99.

hoc non est admittendum; ergo &c. Respondeo conc. ant. neg. conseq. Ratio est, quia, cùm satisfactio substituta sit pro satispassione, comprehendit etiam tollerantiam pœnæ, atque adeò etiam pœnalitatẽ, quæ major est in opere interno & externo simul, quàm solùm in actu interno: manifestũ enim est, non affligi tantùm illum, qui habet solam voluntatem se flagellandi, quàm alterum, qui præter voluntatem exercet etiam in re ipsa externam flagellationem; at verò meritum, cùm sit in actione formaliter obsequiosa, & honesta, non potest comprehendere opus externum, cùm istud non sit formaliter honestum.

100. Ad confirmationem neg. suppositum majoris: nam homo non potest elicere infinitos actus, quibus infinitam det eleemosinam, &, si per unicum voluntatis actum, vel plures actus finitos conferret infinitam eleemosinam, non exinde haberet meritum infinitum; meritum enim actûs non crescit ex objecto arithmeticè, sed solùm geometricè; ac proinde, etsi actus haberet objectum externum infinitum, esset ex eo præcisè infinitus. Sic actus charitatis, quo amamus Deum infinitum, non est infinitus, licèt habeat objectum infinitum. Actus enim voluntatis est amplexio objecti, &, licèt objectum sit infinitum, potest finitè amplecti, & sic amplexio evadet finita; sicuti, licèt anima unita corpori sit spiritualis, potest per unionem materialem uniri, imò sufficit, ut unio sit materialis, ut specificetur ab uno extremo materiali. Pariter etiam, ut amplexio voluntatis sit finita, sufficit, ut specificetur à principio adæquatè finito; cùm ergo voluntas hominis in hac præsenti lege non habeat ad eliciendos suos actus principia infinita, non potest elicere actus infinitos. Si autem duo æqualis sanctitatis haberent principia ad honestè volendum æquè intensa, & elicerent actus, quibus vellent æquè intensè eleemosynam elargiri, unus autem daret, quæ potest, alter verò non daret, quæ non potest, æquè meterentur, ut jam constat ex dictis.

SECTIO VI.

Utrum libertas in alio tanquam in capite sufficiat ad meritum?

101. AD quæstionis resolutionem suppono 1. posse voluntatem unius constitui in voluntate alterius tanquam in capite in ordine ad meritum, ita, ut meritum elicitum à capite tribuatur moraliter alteri in capitis voluntate contento. Sic Deus constituit voluntates nostras in Adamo tanquam in capite, ideoque peccatum physicè ab Adamo comissum nobis imputatur, & moraliter nos peccatores denominat. Sic etiam voluntas pupilli ita constituitur à Republica in voluntate Tutoris, ut actio physica à Tutore elicita censeatur elicita à pupillo. Pariter ergo potuit Deus ita constituere nostras voluntates in voluntate Christi Domini, ut meritum physicè à Christo Domino elicitum censeretur moraliter nostrum.

Suppono 2. Meritum, quod in eo casu derivaretur à capite in voluntatem in ipso contentam, non fore majus eo, quòd voluntas contenta eliceret, si per se ipsam physicè meritum operaretur. Ratio est, quòd voluntas capitis in eo casu substitueretur pro voluntatibus in ipso contentis; atqui substitutus non tribuit actionibus majorem valorem illo, quem haberent, si physicè elicerentur ab illo, pro quo substituitur; ergo &c. Sic peccatum Adæ non imputatur magis nobis, quàm imputaretur, si à nobis physicè eliceretur; sic etiam actio Tutoris non habet majorem valorem, quàm haberet, si à pupillo in plena sua ætate eliceretur, Suppono 3. Casu, quo Deus constituisset nostras voluntates in voluntate Christi, ut omnia merita Christi in nos etiam refunderentur, decretũ illius constitutionis obligare Deũ ad nos sive intrinsecè, sive extrinsecè sanctificandos, ut merita illa nobis de condigno imputentur. Ratio est, quia, si ex vi illius decreti obligabatur Deus ad hoc, ut merita Christi nobis imputarentur de condigno, obligabatur ad id, quod requiritur, ut nos mereamur de condigno; sed, ut nos mereamur de condigno, necesse est, ut simus sancti, sive intrinsecè, sive extrinsecè; ergo &c.

Ex his autẽ oritur controversia, an libertas in alio tanquam in capite sufficiat ad meritum, non solùm de congruo, verùm etiam de condigno gloriæ, & gratiæ? Prima sententia negat. Ita Ripalda disp. 74. sect. 7. Ovied. tomo 2. part. 2. Cacher. c. 6. §. 4. Secunda sententia docet, sufficere hanc libertatem, ut parvuli in gratia constituti mereantur de condigno; voluntatem verò adultorum non posse ita constitui in voluntate alterius tanquã in capite, neque ad merendum, neque ad demerendum de condigno, aut de congruo; ita aliqui Recentiores. Fundamentum eorum est, quia contingere potest, ut in eodem instanti, in quo caput eliceret actũ amoris, adultus peccaret, vel contrà dum adultus eliceret actum amoris, caput peccaret; ac proinde ex eo fieret, quòd simul adultus peccaret, & mereretur, quod implicat. Tertia sententia affirmat, tam de parvulis, quàm de adultis. Ita Bonalpes disp. 4. quem sequuntur alij Recentiores.

Assero cum tertia sententia. Libertas in alio tanquam in capite, si cætera adsint, sufficit ad meritum condignum gratiæ, & gloriæ. Prob. 1. Non requiritur major libertas ad meritum condignum, quàm ad peccatum lethale; sed ad peccatum lethale sufficit libertas in alio tanquam in capite; ergo etiam ad meritum condignum. Confirmatur. Ut homo sit indifferens proximè ad merendum de condigno gratiam, & gloriam, vel ad peccandum lethaliter, ultrà libertatem solùm requirit statum sanctitatis, sine qua non datur meritum condignum: potest enim illa libertate, quæ requiritur ad peccandum lethaliter, si superaddatur gratia sanctificans, sufficienter constitutus erit homo ad merendum

rendum de condigno; ergo, si sufficiat libertas in alio tanquam in capite ad peccandum lethaliter, ut patet in peccato originali contracto ex Adamo, etiam sufficiet ad meritum de condigno.

105. Probat. 2. Si ob aliquam rationem libertas in alio tanquam in capite non sufficeret ad meritum de condigno gratiæ, & gloriæ, ideo esset, quia meritum condignum includit sanctitatem condignificantem opus meritorium, & quia sanctitas solùm potest dignificare opus elicitum ab subjecto, in quo est; sed fundamentum istud nullum est; ergo &c. Prob. maj. Sanctitas, qua sanctificatur homo constitutus in alio tanquam in capite, sufficiens est ad sanctificandum opus capitis, prout est moraliter hujus hominis in illo constituti; ergo &c. prob. ant. Condignificatio gratiæ non est opus physicũ, sed morale consistens in eo, quòd operatio superna honesta sit operatio hominis sancti; atqui operatio capitis supernaturalis honesta, quæ moraliter est operatio hujus hominis in illo constituti, est supernaturalis operatio hominis sancti; ergo &c.

106. Probat. 3. Destruendò fundamentum secundæ sententiæ. Si Deus constitueret voluntates nostras in voluntate Christi quoad munus merendi pro casu, quo constitutus in voluntate Christi, non haberet voluntatem contrariam voluntati capitis, cessaret totum inconveniens ab Adversariis adductum, ut ex ipsis terminis patet; ergo absolutè possibilis est talis constitutio; ac proinde inutilis est ad eam negandam distinctio inter parvulos, & adultos. Confirmatur. Si Deus vellet, quòd voluntates in Christo constitutæ tanquam in capite meream-tur, quoties meretur Christus, vellet etiam omnia requisita ad merendum; sed unum ex requisitis est, quòd non habeant peccatum, & quòd habeant sanctitatem intrinsecam, vel extrinsecam; ergo ex vi decreti illius vellet Deus, quòd voluntates ita constitutæ, quotiescunque mere ur Christus, non haberent peccatum, sed sanctitatem intrinsecam, vel extrinsecam; exinde autem inutilis prorsus est Adversariorum ratio, & distinctio; ergo &c. Ex dictis

107. Fit 1. contra Bonasp. non sufficere, quòd voluntas constituta in Christo tanquam in capite, esset in statu puræ naturæ, ut merente Christo mereretur de condigno; sed ulteriùs requiritur, quòd sit intrinsecè, vel extrinsecè sanctificata. Ratio est, quia meritum de condigno non solùm requirit libertatem, sed etiam dignitatem personæ merentis, quæ; sicut debet esse extrinsecè libera, quatenus imputatur ipsi ex vi decreti divini libertas capitum; ita debet esse extrinsecè sanctificata, quatenus ex vi decreti divini imputatur illi illius sanctitas. Unde, sicut ratio formalis imputatæ libertatis staret in eo decreto divino; ita etiam ratio formalis imputatæ sanctitatis, & sicut posita libertate capitis vellet Deus per suum decretum, quòd reputaretur libera, ita posita sanctitate capitis vellet Deus per suum decretum, quòd reputaretur sancta. Itaque in hujusmodi impertione non adest ulla implicantia, ut constat ex iis, quæ dixi in Tract. de justific. de sanctit. extrinsaca. num. 5.

108. Fit 2. Non posse voluntates nostras constitui in Dei voluntate tanquam in capite in ordine ad merendum. Ratio est, quia, ut voluntates nostræ ita constituerentur, necesse erat, quòd merente Deo, & nos mereremur; sed hoc essentialiter repugnat; cùm Deus non possit mereri; ergo &c. Confirmatur. Ut aliquis possit mereri apud alium, necesse est, quòd in ordine ad actionem obsequiosam non retineat dignitatem, ratione cujus actio ab eo elicita cedens in bonum alterius, non esset obsequium, sed favor. Sic contingeret in casu, quo homo dignior ut procurator inferioris faceret obsequium minùs digno; dignitates enim humanæ tum naturalis, tum supernaturalis, cùm sint accidentales hominibus, ab ipsis facilè deponi possunt quoad alterius obsequium; atqui Deus non potest deponere suam dignitate, neq; quoad actioné aliquam ipsam non retinere; cùm non sit accidentaliter, sed essentialiter Dominus suarum creaturarum; ergo &c. Unde Deus poterit per suam voluntatem causare in homine effectus procedentes ex dominio, quales sunt obligatio tanta, quanta oritur ex voto, contractu &c. secus autem effectus proveniens ex subjectione, quod notare debuit Oviedus, ne incontinenter procederet, ut redarguit Bonaspes suprà citatus.

109. Objic. 1. Nequit homo per sanctitatem capitis sanctificari; ergo neque per ejus dignitatẽ dignificari. Probat. ant. Nequit dealbari per albedinem capitis; ergo neque sanctificari per capitis sanctitatem. Retorqueo argumentum. Nequit dealbari per albedinem capitis; ergo neque peccare per peccatum capitis, neque mereri per meritum capitis. Resp. deinde dist. ant. per sanctitatem capitiss nudè sumptam, conc. per sanctitatem capitis ex decreto divino ipsi imputatam, neg. ant. & conseq. Ad probationem concessò antecedenti nego conseq. Quia albedo est forma purè physica, adeoque ullus effectus suppleri nequit per actum divinæ voluntatis, sive per imputationem moralem; sanctitas verò importat effectum moralem, qui per decretum Dei, & imputationem moralem suppleri potest, ut constat de justificatione

110. Objic. 2. Si posset homo per meritum capitis mereri, posset etiam satisfacere de condigno pro peccato; esset enim tam sanctus, quàm caput; cùm ipsi imputaretur sanctitas, & meritum capitis: posset enim constitui ut caput Christus Dominus, qui est infinitè simpliciter sanctus, & condignè satisfaciens pro peccato, Sed hæc munia puro homini repugnant, ut constabit in Tract. de Incarnat. & ex SS. PP. dicentibus, Christum non potuisse afferre nobis remedium, nisi esset Deus; ergo &c. Respon-

der

det Bonaspes, conc. maj. imò admittendô posse homines constitui in Deo tanquam in capite in ordine ad merendum, & sic satisfacere de condigno pro peccato mortali, nimirum per actum divinæ voluntatis, in qua continentur tanquam in capite. Ad auctoritates verò PP. dicentium, non posse purum hominem satisfacere pro mortali, Respondet disp. 1. de Incarnat. dub. 5. resolut. 2. intelligendas esse de satisfactione hominis facta per actum physicè proprium; non verò de satisfactione radicali, & in Deo tanquam in capite morali. Quapropter docet, eas auctoritates intelligendas esse in præsenti providentia, non verò in alia.

111. Hæc autem responsio multùm displicet, quia homines non possunt constitui in Deo tanquam in capite in ordine ad merendum, ut ex num. 108. 2. quia datô, quòd ita constituerentur in Deo, vel in Christo Domino, non posset purus homo constitutus in Deo, vel in Christo tanquam in capite, mereri tantùm, quantùm Christus, vel Deus; sed solùm tantùm, quantùm meretur ipse, si actionem illam exerceret, ut ex num. 102. atqui per se purus homo, si per se ipsum illas actiones exerceret, non posset de condigno satisfacere pro mortali, ut constabit ex Tractat. de Incarnat. ergo &c.

112. Tertiò, quia valor proprius ex majori dignitate physica personæ operantis desumptus, nequit personæ in illa constitutæ tribui per solum actum voluntatis, quo in ea constituitur tanquâ in capite: denominationes enim physicam formam requirentes nequeunt suppleri ab extrinseco. Sic, licèt Deus possit per actum suæ voluntatis Petrum sanctificare, & illum reddere filium adoptivum, & constitutum in Christo tanquam in capite, nequit per solum actum voluntatis reddere Petrum filium proprium, aut naturalem Dei, quod habet Christus, ex eo, quòd denominatio filij proprij, & naturalis non sit denominatio moralis, sed physica exigens unionem physicam inter Deum, & hominem; atqui opera Christi esse condignam satisfactionem pro mortali desumitur ex valore accepto à dignitate talis personæ; ergo Petrus in Christo constitutus non posset per sua merita satisfacere de condigno pro mortali. Hinc

113. Respondeo ipse ad argumentum; neg. maj. quia purus homo constitutus in Christo tanquam in capite per decretum Dei, ex eo, quòd esset purus homo, non posset mereri merente Christo tanùm, quantùm mereretur Christus, sicuti non posset ex vi illius decreti manere filius Dei proprius, aut naturalis, uti est Christus. Quapropter dignitas, quæ in meritum refunditur ex dignitate filij proprij, aut naturalis non posset puro homini tribui; tribueretur autem illi valor meritorius juxta dignitatem personæ extraneæ, sive filij per divinum decretum adoptati; cùm autem valor meritorius correspondens dignitati personæ extraneæ, sive in filium Dei extrinsecè assumptæ non possit esse æqualis satisfactio pro mortali, ut constabit ex tract. de Incarnat: hinc fit, purum hominem constitutum in Christo tanquam in capite, neque esse tam sanctum, quàm Christus, neque posse de condigno satisfacere pro mortali, licèt reverà satisfaciat de condigno pro mortali ejus caput, quod est Christus.

SECTIO VII.

Quænam requiratur honestas in actu meritorio.

CErtum est apud Theologos, actum apud 114
Deum meritorium esse honestum, & moraliter bonum. Ratio est: quia meritū apud Deum est obsequium Dei, ideoque Deo placens; sed actus Deo placens debet esse moraliter bonus, & honestus; ergo &c. 2. quia actus meritorius est dignus præmiô, quod non haberet, nisi esset honestus; si enim esset pravus, non esset dignus præmiô, sed suppliciô; si autem esset indifferens, neque esset dignus præmiô, neque suppliciô; ergo, ut sit meritorius, & honestus, debet esse moraliter bonus, & honestus. His positis multiplex in præsenti occurrit difficultas.

Prima difficultas est, an requiratur ad meri- 115
tum honestas charitatis, vel sufficiat honestas cujuscunque virtutis supernæ. Prima sententia docet, solum actum charitatis esse meritorium de condigno gratiæ, & gloriæ essentialis; actus verò aliarum virtutum, etsi à charitate imperatos tantùm addere meritum præmij accidentalis. Ita Bonaspes 2. 2. quæst. 24. art. 6. dub. 5. cui multùm faver D. Thomas part. 1. quæst. 45. art. 4. Secunda sententia tenet, actus virtutum moralium esse etiam meritorios de condigno apud Deum, si à charitate imperentur; secus autem absque imperio charitatis saltem virtuali; ita communiter Thomistæ, quos sequuntur Contenson differt. 4. c. 2. & Scotistæ, quos sequitur Durandus disp. 2. q. 6. Tertia sententia docet, actus supernos virtutum moralium à justo cum perfecta libertate elicitos esse de condigno meritorios apud Deum, quamvis à charitate non imperentur. Ita Amicus, Tanner. Arriaga, Ovied. & Nostri communiter cum Exim. Doct. l. 12. c. 9. art. 10.

Pro resolutione suppono cum Exim. Doct. 116
l. 12. c. 9. num. 5. omnia, quæ procedunt à Deo ut Auctore supernaturali ordinari ad ipsum ut supernaturalem finem intrinseca, & supernaturali ordinatione. Ratio esse potest 1. quia Ens supernaturale quà tale constituitur ex eo, quòd ex intrinseca sua natura conducat ad perfectam possessionem Dei; ergo ex intrinseca, & naturali ordinatione sua ordinatur ad Deum ut supernaturalem finem. 2. quia omnis actus virtuosus saltem à posteriori est intrinsecè conformis bonitati divinæ, & Deo ultimo fini placens; proinde actus virtuosus supernus ut ex natura sua est conformis bonitati divi-

divinæ, & placens Deo ultimo fini ut Auctori superno; sed exinde omnis actus supernus virtuosus intrinseca, & naturali sua ordinatione ordinatur ad Deum ut supernaturalem finem; ergo &c. Quapropter quæstio præsens non est de hac intrinseca ordinatione, sed de ordinatione extrinseca à charitate proveniente sive formaliter, sive virtualiter.

117. Suppono 2. Ordinationem charitatis intrinsecam, prout ad præsens attinet, duplicem esse, scilicet formalem, & virtualem; ordinatio formalis habitualis stat in eo, quòd ille, qui elicit actum virtuosum supernum, habitum habeat charitatis. Hanc autem ordinationem saltem de facto necessariam esse ad meritum condignum, certum est apud omnes; cùm meritum condignum non detur absque dignitate gratiæ, & gratia de facto non reperiatur in subjecto absque habitu charitatis. Quapropter neque in hoc sensu procedit præsens controversia, ordinatio formalis actualis stat in eo, quòd actus charitatis actualiter imperet actum virtutis moralis, qui elicitur; virtualis verò stat in eo, quòd aliquis affectus manans ex actu formali charitatis præterito ordinet actum virtutis moralis nunc elicitum, & in hoc duplici sensu procedit præsens controversia; licèt plures aliæ possent ordinationes charitatis excogitari; quæ ad rem non pertinent. Videantur Exim. Doct. l. 1. num. 1. Oviod. Tractat. 9. controverse part. 3. num. 29.

118. Affero cum tertia sententia: ut actus virtutum moralium supernaturalium sint de condigno meritorij vitæ æternæ, non requititur imperium actuale, aut virtuale charitatis. Probatur 1. Non potest dari imperium actuale charitatis, quin detur actus charitatis actualiter imperans, neque dari potest imperium charitatis virtuale, quin ex actu charitatis præterito maneat de facto aliquis affectus imperans actum virtutis; atqui actus supernus virtutis moralis, ut sit de condigno meritorius, non requiritur, quòd de facto detur actus charitatis imperans, neque quòd detur effectus ab actu charitatis relictus imperans; ergo non requiritur imperium charitatis actuale. neque virtuale. Probat. min. Quin detur talis actus charitatis, aut talis charitatis effectus, sunt supernaturales actus virtutum supernaturalium, & eliciuntur cum perfecta libertate ab ab homine justo; sed actus supernaturales cum perfecta libertate eliciti ab homine justo sunt de condigno meritorij vitæ æternæ; ergo &c.

119. Probatur. 2. Tale imperium actuale, aut virtuale charinatis non requiriur ex lege Dei, neque ex natura rei; ergo nullo modo requiritur. Probat. ant. quoad primam partem. Ut opera superna libera juxta legem Dei sint meritoria de condigno, sufficit, quòd fiant in Deo, sive ab homine per gratiam habitualem in Deo manente, & quòd ab actuali Dei gratia, quam Christus, ut caput influit in membra; sed ad hoc opus non est imperio virtuali, aut actuali Charitatis; ergo &c. min. & conseq. tenent, maj. pater ex Tridentino sess. 6. c. 16. dicente: *Cùm enim ille ipse Christus JESUS tanquam Caput in membra, & tanquam vitis in palmites in ipsos Justificatos jugiter virtutem influat, quæ virtus bona eorum opera semper antecedit, comitatur, & subsequitur, & sine qua nullo pacto Deo grata, & meritoria esse possunt, nihil ipsis Justificatis credendum est, deesse amplius, quo minus plenè illis quidem operibus, quæ in Deo sunt facta, divinæ legi pro hujus vitæ statu satisfacere, & vitam æternam suo etiam tempore, si ita in gratia decesserunt, consequendam, verè promeruisse censeantur*; ergo &c.

120. Probat. jam idem ant. quoad secundam partem. Nulla ratio assignari potest, ob quam duplex relatio ejusdem actus in eundem finem sit necesse; atqui, ut constat ex num. 116. in actibus supernis virtutum moralium est intrinseca relatio in ultimum finem; ergo nulla est ratio, ob quam requiratur alia ordinatio ex imperio formali, aut virtuali charitatis. Confirmatur 1. Isti actus non solùm sunt physicè, sed etiam moraliter boni superni, & honesti, & liberi; ergo ex intrinseca natura, & bonitate sua denominant operantem supernaturaliter bonum, & liberum; ergo simul cum gratia absque alia ordinatione possunt esse meritorij de condigno. 2. Ex Tridentino sess. 6. Can. 17 dicente: *Si quis dixerit, justos non debere pro bonis operibus, quæ in Christo fuerint facta, exspectare, & sperare æternam retributionem à Deo per ejus misericordiam, & JESU Christi meritum, si bene agendo, & divina mandata custodiendo usque in finem perseveraverint, Anathema sit.* In hoc enim textu Concilium exponit meritum condignum absque tali imperio formali, aut virtuali charitatis.

121. Objic. 1. Scriptura hortatur nos, ut omnia propter gloriam Dei operemur, ut apud ipsum vitam æternam mereamur; ergo requiritur ad meritum condignum ordinatio operis ad Deum; sed hæc non datur absque imperio formali, aut saltem virtuali charitatis; ergo &c. 2. Nullum opus potest esse de condigno meritorium secluſa promissione Dei; ergo neque secluſa oblatione operantis; sed hæc fit per imperium charitatis; ergo &c. 3. Ut opus sit de condigno meritorium, necesse est, ut cedat in obsequium Dei remunerantis, & ad ipsum tanquam ad supernaturalem finem ordinetur; sed hoc præstari non potest in virtutibus moralibus absque imperio charitatis; ergo &c. 4. ex Apostolo 1. Corinth. 13. *Sine charitate nihil prodest*; ergo &c. 5. ex D. Th. p. 1. q. 95. art. 4. dicente: *Meritum præmij essentialis pensari ex radice charitatis*; ergo &c.

122. Respondeo ad primum dist. conseq. ordinatio intrinseca, conc. extrinseca, neg. conseq. & dist. eodem modo min. subsumpt. nego conseq. quia ordinatio intrinseca actûs in Deum non stat in imperio charitatis, sed in ipsa natu-

natura actûs supernaturalis honesti, ut ex n. 116. Ad secundam dist. conseq. secluſa oblatione consistente in intrinseca ordinatione ipsius actus in Deum, conc. extrinseca, nego conseq. & min. subsumptam. Ad 3. dist. præmissis eodem modo nego conseq. Ad 4. dico, Apostolum ibi loqui de gratia, vel de charitate habituali, quæ semper comitatur justum, ut ex num. 117. non verò de imperio actuali, aut virtuali charitatis, ut ex ipso textu constat. Ad 5. dico, eodem modo intelligendum esse D. Thomam, nec debere aliter explicari, cùm hæc sit mens Tridentini, ut ex num. 119. & ex ipsa ratione facilè comprobatur.

123. Secunda difficultas est, an meritum debeat esse opus supererrogationis, id est opus non præceptum. Assero cum omnibus Theologis, non requiritur, quòd meritum sit opus supererrogationis, sed potest esse opus præceptum. Probat. facilè. In Scriptura promittuntur præmia operationibus supernis liberè à justo elicitis, ex illo Eccles. 31. *Qui potuit transgredi, & non est transgressus*; sed, licèt opus sit præceptum, potest à justo liberè elici; cùm præcepta Dei libertatem non tollant; ergo &c. Confirmatur. In Scriptura, & Tridentino citat. n. 120 promittuntur præmia vitæ æternæ servantibus mandata; ergo &c. Imò notat optimè Arriaga disp. 35. num. 7. opus præceptum, cùm ad tollendum peccatum addat meritum obedientiæ, cæteris paribus, opus præceptum erit magis meritorium, quàm non præceptum.

124. Objic. 1. Lucæ 17. ait Christus, *Cùm feceritis omnia, quæ præcepta sunt vobis, dicite, servi inutiles sumus*; ergo opera præcepta non sunt meritoria. 2. servus in rebus præceptis obediens Domino non meretur mercedem; ergo neque homo in præceptis obediens Deo merebitur præmium. Resp. ad primum, neg. conseq. quia, ut ex n. 4. solùm dicimur servi inutiles, quia per nostra merita Deus nullam accipit utilitatem, & quia non possumus solis nostris viribus ea operari; non autem dicimur servi inutiles, quia nostra opera præcepta non sunt meritoria; cùm eorum meritum dari, constet ex Scripturis, auctoritate, & ratione. Ad secundum negat Arriaga ant. quia homo privatus tenetur cum vitæ periculo Regem periclitantem salvare; nihilominus id faciendò magnam mercedem meretur apud Regem. Respondeo ipse cum communi transm. antec. & neg. conseq. quia homines magis attendunt ad propriam utilitatem, & comoditatem, quàm ad laudabilitatem operantis. Deus verò non attendit ad propriam utilitatem, & comoditatem, sed ad laudabilitatem operantis.

125. Tertia difficultas est, an impediat meritum operari intuitu mercedis, vel an sit necessarium propter mercedem operari. Assero cum omnibus Theologis, non requiritur ad meritum operari propter mercedem, neque ita operari tollit meritum. Probat. facilè prima pars. Actus charitatis sunt meritorij; sed non fiunt intuitu mercedis; ergo &c. Probat. secunda pars. Ex pluribus Scripturæ locis, icilicet Psal. 118. *Inclinavi cor meum ad faciendas justificationes tuas propter retributionem*; ergo &c. Confirmatur. Non impedit meritum honestè operari; sed operari propter mercedem æternæ beatitudinis est honestum; ergo &c. Probat. min. Æterna beatitudo est naturæ rationali ut rationali conformis; sed operari conform ter ad naturam rationalem ut rationalem, est honestum; ergo &c. Unde, licèt sit servile operari propter præmia temporalia, non est servile, sed gloriosum operari propter præmia æterna; licèt non sit adeò perfectum, quàm operari unicè propter Deum summè dilectum; cùm ipse sit nobilissimus inter omnes affectus animæ.

Quarta difficultas est, an ad meritum requiratur actus ita bonus, ut non sit extrinsecè malus? hæc difficultas locum non habet in nostris principiis: dicitur enim in Tract. de virtut. repugnare actû virtuosum extrinsecè malû, permisso tamen pro nunc tali actu. Resp. illum non fore meritorium. Probatur ex Christo Domino Math. 6. dicente: *Attendite, ne justitiam vestram faciatis coram hominibus, ut videamini ab eis; alioquin mercedem non habebitis apud Patrem vestrum, qui in Cœlis est*; ergo opus ex se bonum, extrinsecè autem v. g. ex fine vanæ gloriæ malum, non est meritorium. Confirmatur 1. Opus prohibitum non est meritorium; sed opus ex se bonum, & extrinsecè malum, est opus prohibitum; cùm Deus prohibeat facere opus bonum ex fine malo; ergo &c.

Objic. ex Ripalda. Ordinatio æterna ex fine vanæ gloriæ non tollit bonitatem, libertatem, & supernaturalitatem actûs misericordiæ; ergo actus misericordiæ, licèt extrinsecè malus, est meritorius. Confirmatur. Si opus extrinsecè malum privaretur meritò, esset miserrima conditio nostra; cùm tam facilè actus boni imperentur ab affectibus pravis; ergo &c. Resp. dist. primum ant. non tollit libertatem transcendentalem, transeat, imputativam, nego ant. & conseq. quia, ut actus elicitus agenti suo in bonum imputetur, requiritur, quòd non sit prohibitus, qualis est actus extrinsecè malus: tunc enim non imputabitur agenti suo in bonum, sed in malum, cùm malum ex quocunque defectu. Ad confirmationem nego ant. nam libertatem habemus ad operandum, uti operari debemus absque fine malo: sin autem efficimur miserrimi, non quidem ex nostra natura, sed ex prava nostra voluntate.

Ultima difficultas est, an quilibet actus liber honestus, & supernus, etsi remissus habeat rationem meriti? multiplex est sententia. Prima docet, actus minùs intensos, quàm gratiam non mereri augmentum gratiæ, neque gloriæ. Ita Bannez, & alij, quos sequitur Bontempus Tractat. 4. disp. 4. q. 12. Secunda docet, actus remissiores quàm gratiæ non mereri augmentum

tum gratiæ, bene verò gloriæ. Ita Durandus dist. 17. quæst. 8. Tertia tenet, actus remissiores gratiæ mereri augmentum gratiæ; non verò charitatis. Ita Victoria, Soto, Medina, & alij Thomistæ.

129. Quarta propugnat, quemlibet actum, etsi remissiorem gratiâ, mereri augmentum gratiæ, & charitatis non conferendum statim, sed in instanti mortis, ut cum Soto tenent aliqui Scotistæ, vel in instanti glorificationis, ut cum pluribus Thomistis defendit Gonnet. disp. 10 de virtut. Theol. art. 3. vel in utroque instanti mortis simul, & glorificationis, ut censet Durandus disp. 6. de virtut. quæst. 4. vel nunquam conferendam; nisi homo in hac vita actum intensiorem eliciat, ut censet Cajetan. Capreolus. & Conrad. Quinta tenet, per actum remissum mereri augmentum gratiæ, & charitatis, quod statim confertur, & augmentum gloriæ illi correspondens suo tempore decedentibus in gratia, conferendum. Ita Suarez l. 9. c. 4, Coninck, Amicus, Ovied. Ripalda disp. 9. sect. 7. & alij communiter cum Arriaga disp. 51. sect. 2.

130. Assero cum quinta sententia, per actum remissiorem gratiâ meretur homo augmentum gratiæ, & charitatis, & gloriæ. Probatur 1. ex Script. Math. 10. *Quicunque potum dederit uni ex minimis istis calicem aquæ frigidæ, non perdet mercedem suam.* 2. Corinth. 4. *Momentaneum hoc, & leve tribulationis nostræ æternum gloriæ pondus operatur in nobis*, & cap. 9. *Qui parcè seminat, parcè & metet.* 1. Corinth. 3. *Unusquisque autem propriam mercedem accipiat secundùm suum laborem.* Modò sic. In his, & similibus Scripturæ locis dare significatur hominem per sua opera, etsi remissa mereri præmium gratiæ, & gloriæ; ergo &c. Confirmatur pluribus Concilior. & PP. auctoritatibus, quas expendit Arriaga l. suprà cit. sufficiat pro nunc Tridentinum cit. num. 120. ubi docet, respondere Dei remunerationē omnibus operibus bonis à justo elicitis; ergo &c.

131. Probat. 2. Actus illi, quamvis remissi eliciti à justo, sunt supernaturales honesti, & liberi, sed non requiritur aliud, ut sint meritorij gratiæ, & gloriæ; ergo &c. Probat. min. ex Tridentino. sess. 6. Can. 36. dicente: *Si quis dixerit, ipsum justificatum bonis operibus, quæ ab eo per Dei gratiam, & JESU Christi meritum, cujus vivum membrum est, fiunt, non verè mereri augmentum gratiæ, vitam æternam, & ipsius vitæ æternæ consecutionem, si tamen in gratia decesserit, atque etiam gloriæ augmentum, Anathema sit.* Confirmatur. Si per actus remissiores gratiæ non posset homo mereri augmentum gratiæ, & gloriæ, major sanctitas subjecti esset subjecto impedimentum ad merendum; sed hoc est absurdum; ergo &c. Probat. maj. Si Petrus haberet gratiam infusam ut sex, & eliceret actum virtuosum intensum ut quinque, non mereretur augmentum gratiæ, neque gloriæ; si verò Paulus haberet gratiam intensam ut quatuor, & eliceret actum virtuosum intensum ut quinque, mereretur augmentum gratiæ, & gloriæ. Ex his facilè impugnabis triplicem Adversariorum sententiam.

132. Assero contra quartam sententiam. Augmentum gratiæ, quo quisque per suos actus meretur, confertur ipsi in hac vita statim post merita. Probat. 1. ex Trident. sess. 6. cap. 10. dicente: *Hominem per bona opera in accepta justitia crescere, & magis justificari;* tum etiam sess. 6. cap. 16. ut ex num. 119 loquitur Tridentin. de augmento gratiæ, & gloriæ cum hac distinctione, ut de gloria dicat, dari suo tempore; de gratiæ autem collatione nullum tempus limitat, quod signum est, eam ex mente Tridentini statim conferri; aliter frustra distinctionem illam induxisset; ergo &c. 2. quia nullum est fundamentum urgens ad dicendum, gratiam respondentem actibus remissis non conferri usque ad instans mortis, vel glorificationis; imò congruum videtur ex persuasione fidelium non differri ergo ex hoc solo capite sufficienter improbatur hæc sententia.

133. Respondent Thomistæ, gratiam dupliciter considerari, primò moraliter, quatenùs homo per bona opera acquirit novum jus ad majorem gloriam, ad quam acceptatur à Deo, in quo sensu statim augetur; cùm statim acquirat justus per sua bona opera tale jus, & Deus acceptet, & sic explicent Tridentinum. Secundò. Physicè in esse habitus, & qualitatis, in quo sensu non augeatur usque ad instans glorificationis, in quo homo elicit intensissimum, & ferventissimū charitatis actum. Fundamentum eorum est, quia homo non recipit augmentū gratiæ, donec ad illud recipiendū sit dispositus, at nō est dispositus per actus remissos, usque dum in ingressu patriæ intensissimum charitatis actum eliciat.

134. Contrà tamen 1. In sententia Thomistarum negantium possibilitatem justificationis per formam extrinsecam, non potest homo fieri sanctus per esse extrinsecum morale gratiæ absque usu physico, & intrinseco ipsius; ergo neque poterit in accepta justitia crescere, ut ait Tridentinum per solum augmentum morale absque augmento physico ejusdem gratiæ. 2. Sic, quando Tridentinum ait, hominem in accepta justitia crescere, posset interpretari de augmento solo morali absque augmento physico, etiam quando dicit, gratiam primò infusam inhærere, explicari posset de inhærentia morali absque inhærentia physica; sed hoc esset hæreticum; ergo &c. 3. Plus est habere gratiam secundùm esse morale, & secundùm jus acquisitum ad gratiam & gloriam, quàm secundùm esse physicum; sed per vos homo per actus remissos sufficienter disponitur ad augmentum gratiæ secundùm esse morale; ergo etiam secundùm esse physicum. 4. Meritum condignum gratiæ est sufficiens dispositio ad recipiendum augmentum physicum gratiæ; ergo &c. 5. Amor beatificus saltem in hac

lege Dei nullatenùs est meritorius, sed intrinsecè necessitatus, ut ostendetur in Tractat. de charit. & est de constitutivo formali gloriæ; sed, quod nullatenùs est meritorium, non est dispositio ad gratiam; imò gloria non est dispositio ad gratiam, sed econtra gratia est dispositio ad gloriam; ergo &c.

135. Objic. 1. Apocal. 3. reprehenditur Episcopus Ephesinus tepidè operans, ac proinde sic operans non erat dignus præmiò; sed tepidè operati est actus remissos elicere; ergo &c. Confirmatur 1. Quia sic præmiaretur negligentia operandi; ergo &c. 2. Daretur ansa ad omittendos actus intensiores; ergo &c. 3. Actus remissiores morales non augent habitum naturalem.; ergo neque actus remissiores supernì augebunt habitum supernum. 4. Augmentum gratiæ, & gloriæ in justis frequentissimè se remissè exercentibus esset pene incredibile; ergo. Resp. dist. maj. reprehenditur, quia tepidè operans ex affectu interno malo, conc. quia actus remissi in se sunt mali, nego maj. & distinstincta min. neg. conseq. quia ille Episcopus per actus, quantumvis remissos, apparebat extrinsecus bonus; ex pravo autem affectu, quo illos eliciebat, erat intrinsecus malus. Vide Tirinum hunc locum ita exponentem, sed quia tepidus est, qui est partim bonus, partim malus; malus occultè, apparenter bonus; quapropter justè reprehenditur; sed quid inde contra nos?

136. Ad primam confirmationem nego ant. quia non præmiaretur negligentia, sed bonitas positiva operis. Ad secundam neg. ant. quia, cùm ex ea omissione amitteretur majus præmium, sufficiens motivum habemus ad procurandos actus intensiores. In sententia verò contraria præbetur ansa diffidentiæ; cùm semper essent homines anxij, & dubij; an eorum actus superaverint intensionem habituum. Ad tertiam confirmationem neg. ant. nam, ut dixi in Tractat. de habitibus, actus naturales, etsi remissiores, intendunt etiam habitum; alij antecedente permisso negant conseq. quia actus naturales augent habitum effectivè, quod requirit æqualem saltem intensionem cum effectu; actus verò supernì non augent habitum effectivè, sed moraliter, & influxus moralis non requirit intensionem æqualem cum effectu. Ad quartam dist. ant. esset penè incredibile, si cum frequentia penè incredibili ita operarentur, conc. si non tam frequenter ita operarentur, neg. ant. & conseq. Hæc enim suadet Scriptura docens, mercedem operum justorum esse magnum nimis.

137. Objic. 2. Deus non punit in hac vita actus malos; sed immediatè post mortem; ergo neque præmiat actus remissos augmentò gratiæ in hac vita, sed in instanti mortis, & in ingressu alterius vitæ. Resp. Retorq. argument. Deus non punit in hac vita actus peccaminosos intensos; ergo neque præmiat augmentò gratiæ in hac vita actus virtutum intensos. Resp. deinde dist. ant. non punit suppliciò æterno, & finali, conc: temporali, nego ant. & consequentiam. Plurima enim supplicia, ut legimus in Scriptura, immisit Deus propter peccata, à quibus homo, dum est in via, potest resurgere. Sic etiam, dum est in via, recipit plurima præmia gratiæ, quæ potest amittere; imò paritas nulla est, quia Deus habet decretum non conferendi supplicium finale inferni usque ad mortem; cùm tunc exerceatur judicium juxta illud ad Hebræ. 9. *Statutum est hominibus semel mori, & post hoc judicium*; at verò circa præmium augmenti gratiæ non est tale decretum; imò ex Script. & Concil. infertur dari statim, ut constat ex dictis.

SECTIO VIII.

De Supernaturalitate, & influxu positivo ad meritum Theologicum requisita.

Certum est, opus Theologicè meritorium, quo meremur apud Deum gratiam, & gloriam, esse supernaturale, ut docent omnes Theologi contra Pelagianos, qui dicebant, hominem solis naturæ viribus posse operari, prout oportet ad salutem; tum etiam contra aliquos citatos antiquos Theologos apud Ripaldam disp. 17. sect. 1. & contra Semipelagianos, seu Massilienses, qui dicebant, posse hominem solis naturæ viribus operari, prout oportet ad salutis initium. Ratio, cur opus Theologicè meritorium debeat esse supernum, est, quia ad illud efficiendum non sufficiunt solæ vires naturales, sed requiruntur supernæ ex Script. Conciliis & PP. ut latè ostendit Suarez tot. lib. 1. & 2. de gratia. Sic Tridentin. sess. 6. can. 2. *Si quis dixerit, ad hoc solum divinam gratiam per JESUM Christum dari, ut facilius homo juste vivere, ac vitam æternam promereri possit, quasi per liberum arbitrium sine gratia utrumque, sed ægrè tamen; & difficulter possit, Anathema sit.* Vide etiam Arausican. cit. num. 2.

Difficultas verò, quæ in hac prima parte sectionis controverti solet à Theologis, est, quænam debeat esse ista supernaturalitas? plures sunt sententiæ. Prima docet, sufficere supernaturalitatem extrinsecam consistentem in eo, quòd actus entitativè naturalis procedat à fide, & ab imperio superno, & respiciat objectum supernum. Licèt hæc sententia non explicet satis, an in actu naturali consistat meritum formaliter, an solùm objectivè, ut videri potest apud Suarez l. 12. c. 10. num. 15. Secunda sententia docet, requiri, quòd actus naturalis imperetur à charitate supernà. Ita plures Scotistæ, & Thomistæ. Tertia defendit, sufficere, quòd subjectum sit in statu gratiæ, & sanctitatis. Ita Soto, Victoria &c. Quarta sufficere, quòd actus naturalis procedat ab auxilio, etsi quoad entitatem naturali, quoad modum supernо. Ita Vasquez cum aliis. Quinta. Actum meritorium debere esse intrinsecè quoad sub-

substantiam supernaturalem. Ita Molina, Ripalda, Arriaga, Ovied. & communiter Nostri.

40. Assero cum quinta sententia. Actus meritorius gratiæ, & gloriæ est entitativè supernaturalis. Probat. 1. Gratia per Jesum Christum accepta ad eliciendum actum salutarem, seu gratiæ, seu gloriæ meritorium non solùm est necessaria ad eliciendam actionem productivam talis actûs; verùm etiam necessaria est ad eliciendam ipsam entitatem actûs; ergo actus gratiæ, & gloriæ meritorius non solùm extrinsecè, sed etiam entitativè, & intrinsecè est supernaturalis. Consequentia tenet, quia actus, qui elici non potest viribus naturæ, sed necessariò requirit gratiam supernaturalem, ut fiat, non est actus ordinis entitativè naturalis, sed supernaturalis. Probat. ant. ex Tridentino cit. num. 138. nullo modo potest homo elicere operationem vitæ æternæ meritoriam, quâ justè vivat absque gratia per Christum accepta; sed operatione, qua justè vivat, & vitam æternam promeretur, non est sola actio, sed etiam actus ab actione productus; ergo &c.

141. Confirmatur ex Arausican. cit. num. 1 debetur merces bonis operibus, si fiant; sed gratia præcedit, ut fiant; atqui bona opera, quibus debetur merces, non solùm sunt actiones, sed actus ab actionibus producti; ergo &c. Confirmatur 2. ex Trident. sess. 6. can. 3. *Si quis dixerit sine præveniente Spiritûs Sancti inspiratione, atq; ejus adjutorio hominẽ credere, sperare, diligere, aut pœnitere posse, sicut oportet, ut ei justificationis gratia conferatur, Anathema sit.* Ex quo sic arguo. Credere, sperare, & diligere, sicut oportet, non solùm est elicere actionem, sed etiam actum fidei, spei, & dilectionis; atqui ad credendum, sperandum, & diligendum, sicut oportet, est necessaria gratia; ergo non solùm ad actionem, sed etiam ad actum meritorium, vel salutarem est necessaria gratia. 3. Credere, sperare, diligere, sicut oportet, dicit actum, & actionem; ergo, sicut dicit actionem entitativè supernam, dicet etiam actum entitative supernum.

142. Probat. 2. In Concilio Viennensi definitur existentia virtutum per se infusarum, ut ex n. 31 de justific. ac proinde de facto dantur virtutes per se infusæ, vel saltem negari non potest, id esse probabile; atqui, si actus salutares non essent intrinsecè superni, otiosi essent habitus per se infusi; ergo &c. Probat. min. habitus per se infusi in eo distinguntur ab habitibus acquisitis, quòd habitus acquisiti non requirantur ad simpliciter posse elicere suos actus, sed ad facilius posse; habitus verò per se infusi requiruntur ad simpliciter posse; atqui, si actus salutares non essent intrinsecè superni, non requirerentur habitus ad simpliciter posse elicere tales actus; cùm actus intrinsecè super naturales possent fieri à potentia naturali; ergo &c. Omitto plura, quæ dicta sunt in Tractatu de auxil.

Circa secundam sectionis partem difficultas est, an ad opus meritorium gratiæ, & gloriæ requiratur actus positivus, vel an pura omissio libera posset esse gratiæ, & gloriæ meritoria? prima sententia docet, puram omissionem liberam posse esse meritoriam gratiæ, & gloriæ. Ita plures Recentiores cum Ripalda disp. 70. Secunda sententia negat. Ita Suarez, Vasquez, Arriaga disp. 13. sect. 2. pluresque alij apud Ovied, Tractat. 9. §. 3. punct. 2. In nostris principiis locum non habet præsens controversia; ut dixi etiam alibi, impossibilem esse puram omissionem liberam; quapropter nullatenùs potest esse meritoria; cæterùm supposita pro nunc ejus possibilitate, 143.

Assero cum secunda sententia, nequit dari pura omissio gratiæ, & gloriæ meritoria. Probat. 1. Operatio meritoria gratiæ, & gloriæ debet esse intrinsecè, & entitativè supernaturalis, ut ex num. 140. atqui pura omissio non est intrinsecè supernaturalis; ergo &c. Confirmatur. Operatio intrinsecè supernaturalis dependet intrinsecè à principio supernaturali; sed pura omissio, cùm nihil sit, nequit intrinsecè dependere à principio supernaturali; ergo &c. Confirmatur 2. Operatio meritoria est virtuosa; sed pura omissio nequit esse virtuosa; ergo &c. maj. & conseq. tenent, min. constabit latè ex Tractatu de virt. ubi dicetur, operationem virtuosam talem esse ex motivo undequaque honesto: cùm enim operatio virtuosa sit bona, & bonũ debeat esse ex integra causa, necesse est, quòd operatio virtuosa talis sit ex motivo, ex omni causa honesto; sed pura omissio, cùm nihil sit, nequit habere motivum, honestum ergo &c. 144.

Unde, licèt posset dari pura omissio peccaminosa, non exinde daretur pura omissio meritoria, quia ad peccatum, cùm sit malum, sufficit quicunque defectus suæ lineæ circa objectum materiale prohibitivum; licèt non attingat meritum morale, sive quia prohibitum; ad operationem verò virtuosam non sufficit attingere objectum materiale bonum, sed ulteriùs requiritur, quòd attingatur propter motivum bonum; quapropter, qui vult comestionem carnis prohibitam die Veneris, licèt non velit illam prohibitionem, peccat; qui autem vult jejunium non propter honestatem, sed propter vanam gloriam, non meretur, propter rationem à nobis datam, ex quo facilè potest instaurari nostrum argumentum. 145.

Probat. 2. ad hominem contra Ripald. Actus intrinsecè naturalis, & solùm extrinsecè supernaturalis per denominationem acceptam ab actu supernaturali imperante non est meritorius gratiæ, & gloriæ; ergo neque pura omissio intrinsecè naturalis, & solùm extrinsecè ab auxilio gratiæ supernaturalis poterit esse meritoria gratiæ, & gloriæ. Respondet 1. Ripald. neg. conseq. quia, cùm repugnet pura omissio intrinsecè superna, voluntas in actu primo proximo constituta ad omittendum, solùm potest elicere omissionem intrinsecè naturalem, & extrin- 146.

trinsecè ab auxilio gratiæ supernaturalem; at verò non repugnat actus positivus intrinsecè supernus, quem voluntas eliciat constituta in actu primo proximo ad gratiam; imò voluntas ita constituta non potest non ita se exercere circa objectum honestum; cæterùm hæc responsio nullatenùs solvit argumentum. Quapropter

147. Contrà 1. Ex eo, quòd actus intrinsecè naturalis sit incapax supernaturalitatis intrinsecæ, & solùm sit capax supernaturalitatis extrinsecæ, non potest esse meritorius gratiæ & gloriæ; ergo ex eo, quòd pura omissio sit incapax supernaturalitatis intrinsecæ, & solùm sit capax supernaturalitatis extrinsecæ, non poterit esse meritoria gratiæ, & gloriæ. 2. Ex eo, quòd possibilis sit actus intrinsecè supernus, non sufficit ad meritum actus solùm supernus extrinsecè; ergo, si possibilis esset pura omissio intrinsecè superna, non sufficeret ad meritum pura omissio superna solùm extrinsecè; ergo neque de facto sufficit. Probatur ultima consequentia. Constitutivum semper debet esse idé, ac proinde constitutivum operis meritorii, semper est idem; sed, quia ex Concilijs à nobis adductis infertur intrinseca supernaturalitas ut constitutiva operis meritorij, actus solùm extrinsecè supernus de facto non est meritorius gratiæ, & gloriæ; ergo neque omissio solùm extrinsecè superna esset de facto meritoria gratiæ, & gloriæ. 3. Quia pura omissio difficilè, vel potiùs nullatenùs concipi potest superna extrinsecè, ut latè contendit Ribadeneira disp. 12 de actib. human. ergo &c.

148. Respondent aliqui Recentiores, non repugnare puram omissionem intrinsecè supernaturalem; cùm dependere possit intrinsecè à cognitione superna proponente motivum omittendi. Contrà tamen 1. Pura omissio, vel est præcisè non esse actum, vel pura carentia actûs, ita, ut nullatenùs sit ens positivum, sed purum non esse, seu pura carentia, quæ nullatenùs sit ens positivum, non potest habere dependentiam intrinsecam à principijs; aliter nihil deficeret illi carentiæ, ut esset ens positivum; ergo pura omissio nequit habere intrinsecam dependentiam à tali supernо principio. 2. Voluntas omittens furtum, quando cognitio superna bonitatis divinæ proponit malum furti, potest etiam furtum omittere, quando cognitio naturalis proponit eam malitiam, ita, ut omissio eadem sit in utroque casu. Cùm enim omissio non sit aliquod positivum, nullatenùs principia influunt in illum; ergo implicatoria est, & gratis conficta illa dependentia intrinseca puræ omissionis à principio supernaturali.

149. Objic. 1. contra primam assertionem. Postquam Tridentinum sess. 6. cap. 6. enumeravit conditiones meriti apud Deum, & dixit, opus meritorium esse honestum, factum ex gratia auxiliante, subdidit, nihil ampliùs illi deesse credendum est; ergo, si opera naturalia honesta fiant ex auxilio gratiæ, essent meritoria gratiæ, & gloriæ. Confirmatur 1. Actus naturalis, qui à voluntate præventâ gratiâ elicitur, est honestus honestate morali, superna constituta ex gratia; ergo habet, quidquid requiratur, ut sit meritorius gratiæ, & gloriæ. 2. Resistentia gravissimæ tentationis, & observantia præceptorum naturalium præstari possent per actus naturales, etsi ad id requiratur gratia Theologica; ergo tales actus naturales erunt meritorij gratiæ, & gloriæ. Resp neg. conseq. quia gratia, quam exigit Tridentinum ad opus salutare, est, ut fiat opus, quod intrinsecè absque illa fieri non potest, ut ex num. 140. Hoc autem non convenit actibus entitativè naturalibus, utpote potentibus elici absque tali gratia.

Ad primam confirmationem transeat antec. & neg. conseq. quia ad opus meritorium, ut ex cit. Concil. nobis constat, non sufficit supernaturalitas extrinseca, & accidentalis, sed requiritur intrinseca. Ad secundam dist. antec. resistentia salutaris, sive positivè conducens ad salutem, neg. resistentia non salutaris, & solùm negativè conducens ad salutem, conc. ant. neg. conseq. quia per actus naturales possumus non assentiri tentationibus, & sic impedire peccatum; nequimus autem per eos operari cum proportione ad præmium intrinsecè supernum, quod requiritur ad opus gratiæ, & gloriæ meritorium: hoc autem solùm convenit actibus intrinsecè supernis. Unde actus naturales non deserviunt positivè, sed solùm possunt deservire negativè ad salutem, quatenùs per eos peccata impediuntur; imò ad tales actus entitativè eliciendos per se non est necessaria gratia Theologica; aliter non essent naturales, sed intrinsecè superni.

Objic. 2. Opera naturalia Christi Domini condignificata à personalitate infinita meruerunt præmium supernaturale; ergo etiam opera naturalia justi condignificata à gratia supernaturali merebuntur præmium supernaturale. Confirmatur. Magis distat meritum puræ humanitatis à præmio unionis hypostaticæ, quàm meritum actûs naturalis à præmio gratiæ, sed Humanitas Christi potuit in alia providentia per merita antecedentia unionem mereri; ergo etiam de facto poterit justus per actus naturales mereri gratiam. Respondent aliqui 1. neg. suppositum; quia Christus Dominus nullum elicuit actum naturalem, sed semper supernaturalem, cùm haberet parata semper principia ad ita operandum, & operabatur, quantùm perfectè poterat. Respondent alij 2. conc. ant. & neg. conseq. quia dignitas verbi, utpote simpliciter infinita poterat supplere defectum condignitatis in actu naturali; secus autem gratia habitualis; cùm non sit simpliciter infinitè perfecta. Cæterùm istæ solutiones non carent difficultate. Quapropter

Resp. ipse neg. ant. quia Christus Dominus, cùm erat liber ad eliciendos actus naturales, vel supernos, potuit elicere non solùm actus supernos, verùm etiam naturales; per istos verò non mereretur præmium supernaturale, sed naturale: nam per condignitatem extrinsecam non

potest

potest suppleri defectus constitutivi intrinseci; cùm autem de constitutivo intrinseco operis meritorii præmij superni sit intrinseca supernaturalitas, ut constat ex Concil. adductis, non potuit per dignitatem verbi in actibus naturalibus suppleri defectus intrinsecæ supernaturalitatis. Ad confirmationem Resp. 1. ex dicendis in Tract. de perfect. Christ. permissa maj. neg. min. quia nulla pura creatura potest mereri unionem hypostaticam. Resp. 2. dist. maj. magis distant entitativè, conc. in ratione proportionis supernæ, neg. maj. & transmissa min. neg. conseq. quia inter meritum, & præmium non attenditur tantùm ad proportionem entitativam, quantùm ad rationem proportionis ejusdem lineæ sive naturalis, sive supernæ, sic licèt gratia melior sit, quàm totus mundus, justus per sua opera meretur de condigno gratiam, quin mereatur de condigno totum mundum.

153. Objic. 3. Si actus naturales à justo eliciti non essent meritorij gratiæ, & gloriæ, major pars operum justi fraudaretur præmiò; cùm justi frequentissimè exerceantur talibus actibus naturalibus, v. g. quando volunt jejunare, dare eleëmosinam; sed hoc durum videtur; ergo &c. Resp. neg. maj. quia, cùm justi ita se exercentes faciunt, quantùm est ex se, Deus non denegat illis gratiam, ac proinde concurrit cum illis, ut tunc eliciant tales actus supernos, & meritorios. Imò Coninch judicat, non posse de facto operari, quin in tali casu eliciant actus supernos; cùm principia superna, quibus instructus est, non dependeant à suo libitu, ita, ut posset eligere principia naturalia ad concurrendum, & non eligere superna; unde, si se determinat, se determinat ad concurrendum cum principiis supernis, vel saltem, ut contendit Ripalda, ad eliciendum simul actum naturalem, & supernum, cùm ad utrosque habeat principia. Quapropter, licèt tunc non mereatur gratiam, & gloriam per elicientiam actûs naturalis, meretur illam per elicientiam actûs superni.

154. Objic. 4. contra secundam assertionem. Eccles. 31. promittitur præmium supernum ei, qui purè omittit opus prohibitum: dicitur enim: *Qui potuit transgredi, & non est transgressus, facere mala, & non fecit, ideo stabilita sunt opera illius in Domino*; ergo pura omissio operis prohibiti est meritoria gratiæ, & gloriæ. Resp. neg. ant. In eo enim Eccles. loco non promittitur præmium supernum purè omittenti; sed opus prohibitum omittenti per opus supernum, ut constat ex ipso textu addente: *Quis est hic, & laudabimus eum, fecit enim mirabilia in vita sua.* Ex quo clarè constat, non promitti præmium supernum ratione puræ omissionis, sed ratione omissionis non puræ, sed positivæ.

Objic. 5. Quando justus graviter tentatur ad furandum, potest illustratus cognitione superna per puram omissionem, & sine actu positivo non furari; sed talis omissio esset meritoria gratiæ, & gloriæ; ergo &c. Probat. min. Talis omissio esset honesta, procederet ex motivo supernaturaliter proposito, satisfaceret præcepto non furandi, & non posset esse sine speciali auxilio gratiæ, sine quo, ut docent PP. non potest vinci gravis tentatio; ergo &c. Respondeo, permitto maj. nego min. ad probat. nego primam partem antecedentis. Operatio enim honesta specificatur à motivo honesto, &, cùm pura omissio non possit habere motivum, neque habere potest honestatem, ut ex num. 145. 155.

Neque arguit honestatem, quòd per eam satisfiat præcepto: nam per actum indifferentem satisfieri potest præcepto. Imò apud plures Theologos per actum leviter malum, ut patet in eo, qui ex fine leviter malo inanis gloriæ audit Sacrum; hic enim non peccat lethaliter contra præceptum audiendi Sacrum; ac proinde per actum leviter malum satisfacit tali præcepto; neque talis omissio, licèt esset extrinsecè honesta, & superna, esset meritoria gratiæ, & gloriæ; cùm ad tale meritum requiratur supernaturalitas intrinseca, ut constat ex dictis; ex quo fit, victoriam gravis tentationis non conducentem ad salutem dari posse absque gratia speciali; licèt dari non possit absque gratia victoria per se conducens ad salutem, in quo sensu loquuntur SS. PP. & non in sensu ab Adversarijs intento, aliter eorum authoritas non possit cum auctoritate Conciliorum componi, quod dicendum non est. 156.

Objic. 6. Urgente præcepto audiendi Sacrum pura omissio Sacri est mala, & demeritoria; ergo urgente præcepto non furandi pura omissio furti esset bona, & meritoria. Probat. conseq. Sicut omissio Sacri esset interpretativa volitio; ita omissio furti esset interpretativa nolitio furandi; ergo &c. Resp. concesso antecedente, nego conseq. ad probat. transeat ant. nego consequentiam. Ratio est, quia ad peccandum sufficit nolitio libera rei præceptæ absque motivo ullo malitiæ; &, cùm pura omissio interpretativè sit talis, nolitio Sacri jam esset mala, & demeritoria. Ad merendum verò non sufficit quilibet actus, quo adimpletur res præcepta, ut ex num. superiori; sed requiritur adimpletio ex motivo honesto; &, cùm pura omissio non possit esse interpretativè talis actus, nequit esse meritoria. Imò ad lethale sufficiet actus naturalis, qualis est interpretativè pura omissio; ad meritum verò gratiæ, & gloriæ non sufficit actus naturalis, sed requiritur intrinsecè supernus, qualis pura omissio esse non potest. 157.

DISPU-

DISPUTATIO III.

DE REQUISITIS EX PARTE MERENTIS.

158. INquirimus præcipuè in hac disputatione ea, quæ se tenent ex parte merentis, & præmiantis. Ex parte autem hominis certum est apud omnes, totam vitam in hoc mundo esse tempus merendi per se, nisi homo sit stultus; post mortem autem etiam ante visionem, & in Purgatorio, & olim in Limbo non esse ampliùs locum ad merendum. Hæc veritas constat ex pluribus Scripturæ locis, Eccles. 9. *Mortui nihil noverunt ampliùs, nec habent ultro mercedem*, ad Galat. 6. *Dum tempus habemus, operemur bonum*, 2. Corinth. 5. *Omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi, ut referat unusquisque propria opera, prout gessit, sive bonum, sive malum*; & passim alibi, idemque Patres, & omnes Catholici, ut indubitatum supponunt, congruentiæ ad hanc determinationem præsentis providentiæ, magnæ sunt. Etenim, cùm non esset congruum, ut homo semper in æternum ampliùs, & ampliùs crescerét in justificatione, sic aliquis non posset esse magis justus, quàm dum homo est in corpore mortali. Quapropter status viæ necessarius erit ad merendum in actu secundo; pro statu viæ autem intelligitur tempus à Deo destinatum ad ita merendum. Difficultas tamen est, an status viæ, prout significat statum merendi, talis sit ex natura rei, vel solùm ex divino decreto? pro cujus resolutione sit

SECTIO I.

Qualis sit status viæ requisitus ad merendum?

159. PLures sunt sententiæ, quas ad duas præcipuas reduco. Prima docet, statum visionis beatificæ esse ex natura rei incapacem meriti; ac proinde non posse ultro illum progredi statum viæ. Ita plures cum Vasquez disp. 26. c. 4. Secunda sententia tenet, ex natura rei nullum esse determinatum statum viæ ad merendum, sed solùm ex ordinatione Dei, ita communiter Nostri cum Exim. Doct. l. 12. c. 15. & Arriaga disp. 94. sect. 2. Probat. 1. Si aliquis esset determinatus ex natura rei status viæ ad merendum, maximè status visionis beatificæ; sed iste non est; ergo &c. probat min. cum visione beatifica manet Beatus liber ad eliciendos plurimos actus supernaturales honestos; sed status compossibilis cum libertate, ut justus eliciat plures actus supernos honestos, non excludit ex natura sua statum merendi; ergo &c. Confirmatur 1. Christus Dominus à primo suæ Conceptionis instanti habuit visionem beatificam; sed fuit in statu merendi, ergo visio beatifica ex natura sua non excludit statum merendi. 2. Si meritum exigeret ex intrinseca natura sua carentiam visionis, non posset dari divinitus meritum absque carentia visionis; cùm constitutivum intrinsecum suppleri non possit per aliquid extrinsecum. Sicuti, quia meritum exigit ex natura sua intrinseca libertatem, nequit adhuc divinitùs dari meritum absque libertate; atqui saltem de potentia absoluta potest dari meritum absque carentia visionis, ut patet in Christo Domino; ergo &c. 16

Probat. 2. Nulla assignari potest ratio, propter quam status visionis beatificæ excludat ex natura rei statum merendi; ergo solùm excludit illum ex ordinatione divina. Respondet 1. Abulensis, statum beatificum esse incompossibilem ex natura rei cum statu merendi, quia ad statum merendi requiritur libertas ad peccandum, quæ non datur in statu beatifico. Contrà tamen 1. Christus Dominus in hac vita erat in statu merendi; sed non habebat libertatem ad peccandum; ergo &. 2. Si possibilis esset creatura pura essentialiter sancta, adhuc posset mereri apud Deum; cùm posset eliciere obsequia ex se digna retributione superna; atqui non haberet libertatem ad peccandum, sed solùm ad merendum, vel demerendum; ergo &c. 162

Respondet 2. Vasquez, statum beatificum non esse statum merendi, quia Beatus est jam in centro, & in termino, &, qui est in statu merendi, non est adhuc in centro, & in termino, sed in via ad illum; ergo &c. Contrà tamen. Licèt esse in centro, & in via sunt extrema incompossibilia, quando centrum est mathematicum, sive indivisibile, non tamen sunt extrema incompossibilia, quando centrum est divisibile: tunc enim quàm optimè potest esse in prima parte centri, & in via ad secundam, & reliquas partes centri; atqui visio beatifica non est una sola indivisibilis, sed potest dari una perfectior alia in infinitum; ergo, licèt Beatus sit in centro quoad unam visionem, potest esse in via quoad alios, easque mereri; ac proinde ex hoc capite status beatificus non est ex natura rei incompossibilis cum statu viæ, seu cum statu merendi. 164

Respondet 3. Esparza l. 3. quæst. 2. a. 6. statum beatificum esse incomponibilem ex natura rei cum statu merendi, quia in statu beatifico non datur labor. neque contemptus arduus commodi temporalis, quod requirebatur ad statum merendi. Contrà tamen 1. De ratione meriti non est, ille labor, & arduitas, sed solùm, quòd fiat liberè obsequium proportionatum cum præmio; sed tale obsequium elici potest à Beatis; ergo &c. min. & conseq. tenent, maj. patet, quia in humanis, dummodo homo liberè eliciat alteri obsequium illi placens, erit fiat 165

fiat absque tali arduitate, & incomodo datur meritum; ergo talis arduitas, & incommodum non sunt de ratione meriti. 2. Plures Viri sancti absque ullo labore, & arduitate, imò cum magna delectabilitate contemnunt commoda temporalia; atqui verè merentur; ergo &c. 3. Quia saltem exinde fieret statum viæ de facto non esse talem ex natura rei, sed ex lege Dei; cùm ille labor reperiatur in Animabus Purgatorij, sed non sicut in via, seu in statu merendi; ergo &c.

163. Objic. 1. Deus absque ullo detrimento suæ bonitatis negat præmium operibus à Beato elicitis; sed alienum est à divina bonitate negare præmium meritis; ergo opera à Beato elicita non sunt merita. Resp. conc. maj. neg. min. quia Deus, utpote supremus Dominus ob plurimos honestos titulos potest sibi exigere opera Beatorum, quin eis injuriam ullam faciat non remunerandò, ut constat ex Tractat. de Incarnat. Omnes enim creaturæ habent essentialem servitutem respectu Dei; ac proinde ex titulo essentialis dominij potest Deus sibi exigere omnia honesta creaturarum opera, nullatenùs ea remunerandò absque ullo suæ bonitatis detrimento; quare ergo non magis id poterit respectu Beatorum, quibus adeò magnum contulit beneficium in justificatione, & glorificatione; imò ita congruentissimum fuit, ne Beati anxij essent de majori gloria promerenda, & ne cum spe majoris præmij in gratia fierent in exercitio meritorum remissi, & tepidi in via.

164. Objic. 2. Meritum operis apud Deum innotescit nobis ex Scriptura; atqui ex Scriptura ad tale meritum requiritur, quòd habeat rationem laboris, violentiæ, certaminis, agonis, quod repugnat statui beatifico; ergo status beatificus non est capax merendi. Probat. min. ex Math. 11. *Regnum Cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud:* 2. ad Thimoth. *Nam & qui certat in agone, non coronabitur, nisi legitimè certaverit.* 1. Corinth. 5. *Unusquisque propriam mercedem accipiet secundùm proprium laborem*; ergo &. Resp. conc. maj. nego min. ad probat. conc. ant. & nego conseq. quia in his Scripturæ testimoniis non est sermo de merito apud Deum, & universaliter in communi sumpto, sed de merito in hac providentia, & regulariter accepto. Nam ad meritum apud Deum absolutè, & communiter sumptum sufficit opus supernum, sive ut Scriptura loquitur, opus mirabile factum liberè à justo, ut constat ex Eccles. 31. *Qui potuit transgredi, & non est transgressus, facere mala, & non fecit, ideo stabilita sunt bona illius in Domino,* & subdit postea: *fecit enim mirabilia in vita sua.* Vide num. 162. ex dictis.

165. Fit 1. Statum viæ esse illum, in quo obsequia ex ea digna retributione superna acceptantur à Deo ad præmium. Quapropter Angeli fuerunt viatores usque ad instans, in quo Deus dedit bonis æternam visionem, malis æternum supplicium; cùm usque ad illud instans decreverit Deus acceptare ad præmium supernum eorum obsequia; homines autem solùm esse viatores per totum spatium vitæ in hoc mundo inter procellas mundi, ut ex num. 175. an autem requiratur vita in hoc mundo inter procellas mundi, sive juxta ordinarium vivendi modum, vel an sufficiat vivere in hoc mundo juxta legem omnino extraordinariam, sicuti de facto conservantur à Deo Elias, & Enoch, Affirmat Abulensis, Viegas, Henriquez, & plures Carmelit. hoc sufficere. Imò Gabriel à S. Vincentio disp. 19. quæst. 5. tenet, eos esse simul viatores, & comprehensores. Secunda sententia negat. Ita Arriaga, Oviedus, & alij communiter cum Suario; licèt ferè omnes communiter doceant, rem esse omnino incertam; cùm ex una parte sciamus, eos esse in carne morali, ac proinde videntur esse in statu merendi; ex altera verò parte noscamus, eos ita extra legem ordinariam vivere, ut sint remoti à procellis mundi; ac proinde non videtur illis concedendum meritum, quod concessum non fuit animabus SS. Patrum degentium olim in Limbo.

166. Video sententiam affirmativam facilè defendi posse, si dicatur, eos per cumulata merita non posse æquare gratiam Beatæ Virginis, ex eo, quòd ejus opera condignificata fuerant à gratia intensiori omni gratia ab ipsis accipienda, vel à dignitate maternitatis superante omnem gratiæ ipsorum condignificationem, vel non admissa esse à Deo eorum merita, nisi ad gratiam inferiorem promerendam gratia Beatæ Virginis, & Apostolorum. Licèt aliqui dicant, eos æquare gratiam Apostolorum, cùm designati sint Apostoli, seu Præcursores secundi adventûs, quod majorem continet difficultatem; cæterùm, cùm hæc omnia pendeant à decreto Dei nobis prorsus ignoto, dicendum est, incertum esse, an de facto mereantur, vel non, tum quia scire non possumus, an continua extasi à sensibus alieni careant electione, & indifferentia ad merendum necessaria, non ergo velimus esse apertum, quod Deus voluit occultum.

167. Fit 2, Animas Purgatorij non esse in statu ex natura rei incomponibili cum merito, sed solùm ex lege Dei, ut ex dictis num. 157. ac proinde de facto non mereri præmium gratiæ, & gloriæ essentialis; imò neque accidentalis, neque sibi, neque nobis, ut tenent communiter Theologi contra Ripaldam. Quapropter earum preces, ut Deus nobis conferat aliqua dona, non habent rationem meriti, ut contingit etiam in precibus Beatorum. Fit 3. Neque homines, neque Angelos beatos mereri ipsam visionem per opera illam consequentia, neque mereri in dies Angelos augmentum gloriæ essentialis per custodiam, quam circa homines exercent. Ratio est, quia aliquis præfixus, statutusque terminus est à Deo ad mercedem, ut constat ex testimoniis suprà citatis Sacræ Scripturæ; sed non alius, nisi status viæ in

hoc mundo pro hominibus, & statu beatitudinis pro Angelis, ut exponunt ferè omnes Theologi; ergo. Ex quo inferes cum Suar. Tannero, & alijs, neque Beatos mereri præmium accidentale, quia sic meliùs intelliguntur loca Scripturæ, & SS. PP. absolutè negantium meritum post mortem.

SECTIO II.

An, & quomodo requiratur sanctitas subjecti ad meritum condignum?

168. SUppono ut certum, non requiri sanctitatem subjecti ad meritum congruum: peccator enim per contritionem perfectam, & bona opera superna meretur justificationem de congruo, ut testatur communis persuasio fidelium. Difficultas verò est de merito condigno tam in natura lapsa, quàm in pura natura. Assero 1. cum communi Theologorum contra Nominales, non solùm in natura lapsa, sed etiam in pura natura est necessaria sanctitas ad meritum condignum gratiæ, & gloriæ. Probat. 1. Deus juxta Sacram Scripturam ad conferendum præmium gratiæ, & gloriæ operibus æquale respicit priùs offerentem, quàm oblata, priùs cor respicit, deinde munus, seu opus; ergo non sufficit ad tale meritum, quòd in se sit bonum, sed quòd subjectum offerens, in quod respiciens complacet Deus, sit amicus Dei per sanctitatem. Probat. ant. ex c. 4. Genes. *Respexit ad Abel* (id est Deus) *& ad munera ejus, ad Cain verò, & ad munera illius non respexit*; ergo &c.

169. Confirmatur 1. Joan. 15. *Sicut palmes non potest ferre fructum à semet ipso, si non manserit in vite, sic nec vos, nisi in me manseritis*; atqui manere in Christo non solùm est esse in statu puræ naturæ, sed est esse in statu sanctitatis; ergo &c. 2. quia, postquam Rom. 8. dicitur: *Accepistis Spiritum adoptionis filiorum, si filij, & hæredes*; & subjungitur, *si tamen compatimur, ut & glorificemur*, ubi nostræ passiones solùm dicuntur meritoriæ conglorificationis, quatenùs supponunt sanctitatem, qua simus hæredes; ergo &c. 3. ex Tridentino sess. 6. cap. 16. *Proponenda est vita æterna, & tanquam gratia filiis Dei per Christum JESUM misericorditer promissa, & tanquam merces ex ipsius Dei promissione bonis ipsorum operibus, & meritis fideliter reddenda*; ubi manifestè apparet, gloriam non reddi ut mercedem, nisi operibus justorum; ergo &c.

170. Probat. 2. Meritum condignum gloriæ debet habere æqualitatem cum præmio gloriæ; atqui sine sanctitate subjecti, quæ est jus ad gloriam, ut constat ex Tractat. de justificat. nihil manet, ex quo opus hominum habeat æqualitatem cum præmio gloriæ; ergo &c. Confirmatur ex Paulo de gratia sub nomine charitatis loquente 1. Corinth. 13. *Si tradidero corpus meum, ita ut ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest*; ergo &c. Ex quo fit 1. cum Granado, Ripalda, aliisque, in hac præsenti providentia requiri sanctitatem intrinsecam; de potentia verò absoluta sufficere etiam sanctitatem extrinsecam, ut constat ex Tract. de justificat.

Fit 2. contra Ragusam, & alios, sanctitatem subjecti non solùm concurrere ut removentem prohibens seu peccatum, sed ut formam intrinsecam meriti ipsum opus condignificantem; licèt enim sanctitas subjecti sit operi extrinseca, est tamen intrinseca merito; cùm meritum condignum sit constitutum ex opere supernaturali honesto, & sanctitate subjecti. Unde, cùm Deus de potentia absoluta non possit supplere defectum causæ formalis, utpote intrinsecæ suo composito; licèt supplere possit, quòd detur meritum condignum gloriæ, quin detur opus supernum, & sanctitas subjecti. Vide n. 99. Fit 3. Sanctitatem subjecti esse priorè meritò, sicuti pars totius dicitur prior toto, an autem debeat etiam præcedere ipsum opus ad hoc,

Assero cum Ripalda, Oviedo, Lugo, & communi contra Vasquez, Sotum, & alios. Gratia condignificans actum non debet illum positivè antecedere. Probat. 1. Quando aliquis virtute Sacramenti recipit primam gratiam, potest elicere actum dilectionis perfectæ, ad quem gratia non se habeat prævie, sed solùm concomitanter; atqui illa gratia non præcedens, sed concomitans dignificaret ad promerendam gratiam; ergo &c. Probat. min. Ille actus esset elicitus ab homine justo, & non esset effectus gratiæ acceptæ, neque gratia illa accepta esset præmium talis actûs; sed hoc sufficit, ut gratia condignificet actum; ergo &c. Confirm. Prioritate condignificationis humanæ dignitas regia, & pontificia purè concomitans actum, dignificat illum; ergo gratia purè concomitans actus justi, eos etiam dignificabit.

Probat. 2. Actus pro instanti determinato præcepti à justo eliciti sunt meritorii de condigno; atqui gratia non præcedit tales actus, aliter tolleret libertatem, ut constat ex dicendis de influxu gratiæ in Tractat. de charitat. ergo &c. Confirmatur. Homo justus potest per auxilium extrinsecum Dei producere actum supernaturalem honestum, quin gratia illum producat, ut contingit in peccatore, ac proinde, quin se habeat prævie, sed tantùm concomitanter ad talem actum; atqui ea gratia purè comitanter ad talem actum; atqui ea gratia purè concomitans dignificaret illum actum; alter homo ille non magis mereretur, acti justus non esset; ergo &c.

Assero 2. Gratia accepta ut præmium consequens actum nequit dignificare ad merendam majorem gratiam. Probat. Talis gratia nequit dignificare actum ad promerendam eandem gratiam, neque illius augmentum; ergo &c. probat. ant. quoad primam gratiam, ut ex Tractatu de justificat. num. 96. principium meriti nequit cadere sub meritum, quia gratia accepta in præmium meriti nequit esse principium condigni.

dignificans ipsum meritum ad illum promerendum. Probatur idem ant. quoad secundam partem, quia actus solùm potest dignificari à gratia accepta in præmium in ordine ad id, quod promeretur actus pro priori ad gratiã, & id, ad quod est ordinatus ex suppositione gratiæ, sed id, quod actus promeretur, & id, ad quod est ordinatus ex suppositione gratiæ, solùm est æqualis gloriæ; secus autem ipsa gratia, vel ejus augmentum; ergo &c.

175. Confirmatur 1.. Actus ordinatus ad præmium gratiæ, & gloriæ, quando remuneratur gratia, exercet suam causalitatem in ordine ad gratiam, &, quando remuneratur gloria, exercet suam causalitatem in ordine ad gloriã; atqui actus, postquam suam exercuit causalitatem in ordine ad præmium, nequit dignificari per ipsũ præmium, ut exerceat condignè aliam causalitatem; aliter per gratiam acceptam dignificaretur ad augmentum, & per augmentum ad aliam gratiam, & sic infinitum. At ita per quemlibet actum supernum mereretur justus gratiam infinitam, quod dici non potest; ergo &c. Confirmatur 2. Si Rex promittat, militem obtinentem victoriam, si sit plebejus, constituendum Equitem, si sit nobilis constituendum Comitem, si sit Comes, constituendum Ducem, casu, quo plebejus obtineret victoriam, & fieret nobilis ex illa nobilitate accepta in præmium, non dignificaretur victoria, ut fieret Comes, aut ut fieret Dux; sed non ex alia ratione, nisi quia illa victoria exercuit jam totam suam causalitatem, quam independenter à præmio merebatur, & ad quam erat ordinata; ergo pariter &c. Unde, quando impius eliciens contritionem meretur de congruo primam gratiam, ille actus per præmium gratiæ non dignificabitur ad recipiendam majorem gratiam, neque ad recipiendam majorem gloriam, quàm exigat gratia accepta in præmium sed tanquam subjectum condignum recipiendi gloriam, quã exigit ipsa gratia.

176. Assero 4. Gratia, quæ non est præmium actus, licèt subsequatur actum, ut ipsa conservetur, potest dignificare actum ad promerendum majus præmium gratiæ, & gloriæ. Probatur. Actus præceptus pro instanti determinato à justo elicitus, est meritorius de condigno gratiæ, & gloriæ, sed gratia, qua dignificatur, ut conservetur, subsequitur actum; ergo &c. min. patet ex his, quæ de influxu gratiæ in actum præceptũ dicemus in Tract. de charit. & suadetur facilè, quia gratia in eo casu pendet ab actu, ut conserveturr. Ideo enim Deus conservat gratiam in homine justo, quia in eo instanti elicit actum, & non è contrario; aliter non esset liber ad omittendum actum; cùm enim gratia sit incompossibis cum omissione actus præcepti, si gratia præcederet conservata pro priori ad elicientiam actus, jam non posset omitti actus; ergo &c. Confirmatur. Ille actus est actus hominis justi, & Deo grati independenter à gratia accepta in præmium; ergo per illam gratiam, quæ est Deo grata independenter à præmio potest actus dignificari ad exercendam suam causalitatem in ordine ad præmium; sed hoc est dignificari ad præmium gratiæ, & gloriæ per gratiam, quæ ut conservata subsequetur actum; ergo &c.

177. Objic. 1. contra primam assertionem. In Scriptura promittitur gloria servantibus mandata, nulla facta mentione gratiæ, aut sanctitatis; ergo &c. Confirmatur. Actus malus se ipsò, & independenter ab indignitate subjecti est condignum demeritum gratiæ & gloriæ; ergo actus bonus se ipso, & independenter à dignitate subjecti erit meritum condignum gratiæ, & gloriæ. Resp. nego conseq. quia, licèt gratia, aut sanctitas subjecti non exprimitur in aliquibus locis, in nullo tamen Scripturæ loco excluditur, imò in pluribus exigitur; ac proinde necessariò debet intelligi ad meritum requisita. Ad confirmationem retorqueo argument. actus malus in se ipso condignè demeretur unionem hypostaticam, & præmium infinitum; ergo actus bonus se ipso condignè meretur unionem hypostaticam, & præmium infinitum.

178. Resp. deinde nego conseq. quia demeritum præmij respicit per aversionem præmium; ac proinde non requirit proportionem ejusdem lineæ cum illo; meritum verò respicit præmium per convenientiam, ac proinde requirit cum illo proportionem; cùm autem actus bonus seorsim à gratia, aut sanctitate subjecti non habeat æqualitatem; & proportionem cum præmio gratiæ, & gloriæ, nequit independenter ab illa esse præmium gratiæ, & gloriæ; tum quia demeritum crescit ex dignitate offensæ; ac proinde se ipso habet proportionem cum pœna; obsequium verò decrescit, ideóque seorsim à dignitate subjecti non habet proportionem cum præmio.

179. Objic. 2. contra secundam assertionem. Ut actus sit de condigno meritorius gloriæ, debet procedere ab homine justo; sed est justus per gratiam; ergo debet procedere à gratia. Resp. dist. maj. ab homine justo præsuppositivè ad actum, nego, justo independenter à præmio causalitatis actûs, conc. maj. & distincta min. nego conseq. quia, ut actus procedat ita ab homine justo, sufficit, quòd gratia, qua justus sit, sit comitans, vel subsequens, si non sit in præmium actûs accepta, ut constat ex dictis. Unde per gratiam præcedentem dignificabitur actus sufficienter, non verò necessariò.

180. Objic. 3. Si gratia comitans dignificaret actum, qui disponeretur ad justificationem per attritionem, & contritionem, mereretur justificationem de condigno per attritionem: gratia enim accepta per contritionem esset comitans attritionem, ac proinde illam dignificaret; sed hoc dici non potest; ergo &c. Confirmatur. Si justus elicuit simul duplicem actum, alterum justitiæ, & alterum misericordiæ, gratia accepta in præmium actus justitiæ esset comitans actum misericordiæ, ac proinde dignificaret ilum

lum ad majus præmium, & gratia accepta in præmium actus misericordiæ esset comitans actum justitiæ, illumque etiam ad majus præmium dignificaret. Rursus augmentum acceptum per unum actum esset comitans respectu alterius, & sic in infinitum, & sic dignificaretur quilibet ex illis actibus in infinitum; sed hoc dici non potest; ergo &c.

181. Resp. neg. maj. quia prima gratia, qua homo justificaretur daretur intuitu contritionis; ac proinde per attritionem ab illa gratia condignificata, non meretur homo ille primam gratiam, sed ad summum augmentum illius primæ gratiæ, in quo nullum est inconveniens. Ad confirmationem dico, gratiam acceptam ut præmium actûs justitiæ, quæ nullo modo sit præmium actûs misericordiæ, sed pure illum comitans, posse condignificare actum misericordiæ, & è contrario: secus autem gratia, quæ esset præmium; cùm ergo augmentum gratiæ acceptum ut præmium actûs misericordiæ dignificatur à gratia accepta ut præmium actûs justitiæ, sit præmium mediate actûs justitiæ, nequit augmentum illud iterum dignificare actum justitiæ, neque è contrario; unde nullum sequitur ex nostra sententia incredibile augmentum gratiæ.

182. Objic. 4. contra quartam assertionem. In casu actûs præcepti justo pro instanti determinato conservatio gratiæ subsequitur actum præceptum, sicut subsequitur prima gratia ultimam dispositionem; ergo, sicut prima gratia non dignificat contritionem in ordine ad aliud præmium; ita gratia ut conservata non dignificabit actum præceptum in ordine ad præmium. Confirmatur. Deus, ut conservet gratiam, exspectat actum præceptum honestum supernaturalem; imò potest conservare gratiam in præmium talis actus; ergo propter actum ut meritorium per gratiam posset conservare gratiam. Resp. neg. ant. quia actus præceptus solùm ut removens prohibens subsequitur primâ gratiam, secus autē ut meritorius illius gratiæ; licèt enim actus præceptus esset naturalis, esset removens prohibens, & non esset meritorius illius gratiæ; at verò prima gratia sanctificans subsequitur ad ultimam dispositionem ut præmium congruum illius.

183. Ad confirm. dist. primam partem antecedentis, supernaturalem per accidens, conc. per se, neg. ant. accidentale enim est, quòd impediatur peccatum per actū supernum, sicut in ea suppositione impeditur, vel per actum, naturalem ut maneat gratia eodem modo conservata; & dist. secundam partē anteced. absolutè, conc. in hac lege Dei, neg. ant. & conseq. quia, ut Deus in hac lege conservet gratiam, sufficit, quòd non detur peccatum; ac proinde non requiritur, quòd conservatio gratiæ sit præmium actûs sed, solùm quòd pendeat ab actu ut à removente peccatum.

SECTIO III.

An ex majori gratia habituali cæteris paribus crescat meritum ad majus præmium?

PRima sententia affirmat; ita Val. Granad. & alji, quos sequitur Ripalda d. 81. & alji, quos citat, & sequitur Ovied. tom. 3. Secunda sententia negat; ita Vasquez, Herrera, Lorca, & alij quos sequitur Arriaga d. 65. sect. 4. Rhodes d. 4. quæst. 2. §. 2. Orteg. Tract. 6. de Incarnat. disp. §. 1. certam. 3.

Assero cum secunda sententia, major gratia habitualis non auget meritum ad majus præmium. Probat. 1. Si Petrus, & Paulus essent æqualiter justi, post statim atque morerentur Petrus, Paulus superstes eliceret remissum actum virtutis supernæ, deberet habere gratiā, & gloriam duplò majorem, quàm Petrus; sed hoc est incredile; ergo major gratia habitualis non auget meritum ad majus præmium. Probat. maj. quia, si tota gratia Pauli augeret novum ipsius meritum adæquale præmium, daretur in præmium tanta gratia, quanta præcedebat in Paulo; ac proinde vi illius novi meriti Paulus haberet gratiam duplô majorem, quàm Petrus, ut si tunc è vita discederet, obineret duplô majorem gloriam.

Probat. 2. Gratia habitualis eatenùs dignificat meritum ad præmium, quatenus opus illud meritorium est elicitum à filio Dei adoptivo, vel ab illo, qui habet filiationem Dei adoptivam; atqui gratia non potest reddere unum magis filium; quàm alterum; ergo non potest concurrere augmentum gratiæ ad augmentum præmij. Confirmatur 1. Præmia correspondent bonis operibus justi, ut habetur Matth. 16. & ad Roman. 2. *Et reddet unicuique secundum opera ejus*; ergo augmentum præmij non desumitur ex majori gratia habituali, sed ex nobiliori opere elicito à justo, & filio Dei. Confirmatur 2. Major indignitas homini contracta est ex peccatis habitualibus non auget in peccato subsequenti rationem demeriti ad majorem pœnam; sed major pœna procedit à majori demerito; ergo neque major dignitas ex gratia habituali augebit meritum ad majus præmium.

Probat. 3. Quando duo sunt in eodem ordine constituti, quòd unus mereatur majus præmium, quàm alter, non sumitur, nisi à perfectiori opere meritorio elicito ab uno, quàm ab altero; atqui per gratiam habitualem sanctificantem singuli justorum (loquimur de puris hominibus) constituuntur in statu filij adoptivi Dei; ergo ad merendum majus præmium non spectanda major gratia, sed nobilius opus meritorium. Quamobrem gratia secundum unicum gradum sufficiens est ad condignificanda opera meritoria; reliqui autem gradus merè materialiter se habent ad majus præmium, solùm-que

que dici poterit deservire, ut ad idem præmium magis significet, ut bene exponit Arriaga videndus loco cit.

188. Respondebis, gratiam sanctificantem concurrere ad dignificandum juxta intensionem motûs meritorij, licèt non concurrat secundùm totam intensionem suam ad dignificandos actus remissiores ipsa ad præmium æquale ipsi gratiæ; cùm enim gratia sit radix virtutum, & potentiarum supernaturaliũ, dicit ordinè ad operationem; unde, si gratia est intensa ut quatuor, & operatio ut quatuor, consurget meritum præmij ut octo; si autem gratia sit ut quatuor, & opus meritorium ut duo, gratia solùm condignificabit secundùm intensionem ut duo, ac proinde non consurget, nisi meritum ad præmium ut quatuor. Ex quo evitatur absurdum, quod inferrebamus contra Adversarios.

189. Contrà tamen 1. Si gratia habitualis dignificaret ad præmiũ æquale intensioni actûs, non dignificaret præcisè, quia constituit hominem in statu filiorum Dei, neque diceretur præmium correspondere præcisè secundùm opera meritoria justorum, sed correspondere operibus, & gratiæ æquanti intensionem operum; atqui in Scriptura non ita promittitur præmium, sed operibus justorum; non enim dicit Scriptura, quòd Deus reddet justis præmium juxta mensuram operis, & æqualem intensionem gratiæ, sed quòd reddet præmia justo secundùm opera ejus; ergo major intensio gratiæ non condignificat ad mensuram intensionis operis.

190. Contrà 2. Gratia habitualis non solùm confertur homini, ut operetur, sed etiam; ut Deo gratus, & magis gratus; ergo, si gratia intensa dignificat ad mensuram intensioris operis, eò quòd sit collata in ordine ad operationem, etiam dignificabit ad intensionem totius gratiæ, eò quòd faciat hominem Deo magis gratum, sitque etiam ad hunc finem à Deo collata; atqui per Vos ex hoc fine non infertur, quòd condignificet ad mensuram intensionis gratiæ; ergo neque ex altero fine operationis inferri potest, quòd dignificet ad mensuram intensionis operis: unde solùm dici potest, dignificare, quia constituit hominem, vel est constitutiva filij adoptivi Dei, cúmque unus non sit magis filius, quàm alter, licèt sit magis gratus, quàm alter; exinde exmajori gratiæ intensione non arguiter debitum ad majus præmium.

191. Objic. 1. Opera Christi Domini non ob aliam rationem sunt simpliciter infinita, nisi quia dignitas operantis, quæ est constitutiva meriti, est simpliciter infinita; ergo cæteris paribus, quo persona est sanctior, & dignior, eò magis condignificabuntur ejus opera ad majus præmium. Confirmatur. In humanis rebus non temerè, sed prudenter existimatis, quò major est dignitas personæ operantis, eò magis crescit meritum in majus præmium; ergo etiam in operibus justi relati ad Deum. Resp. dist. ant. quia est simpliciter infinita, & constituit Christum in statu altiori personæ Deo non extraneæ, sive filij Dei naturalis, conc. & non ita constituit, neg. ant. & conseq. Ratio est, quia puri homines per gratiam habitualem quantumcunque intensam non constituuntur in alio statu, nisi in statu filij Dei adoptivi, ad quem statum satis est unicus gradus gratiæ, & reliqui se habent de materiali: at status filij naturalis Dei non potest nó esse simpliciter infinitus, neq; infinitudo simpliciter se habet de materiali ad illum statum, unde, quamvis gratia substantialis dignificet simpliciter infinitè opera Christi; at gratia habitualis in puris hominibus solùm dignificat secundùm unicum gradum. Vid. in Tractat. de incarnat. num. 410. Ad confirmationem dist. ant. quo major est digniras personam constituens in altiori statu, conc. non ita constituens, neg. ant. & conseq. nam etiam in humanis, si duo constituti sint in eodèm statu, quamvis unus sit ditior altero, non exinde ejus opera erunt majoris valoris, quàm opera alterius; unde idem dicendum est in casu nostro.

Objic. 2. Opera amicorum majoris æstima- 192.
tionis sunt, & quò amicus intimior est, eò pluris habetur ejus donum, & intercessio ejus efficacior est: sic in Scriptura, ut oratio fiat gratior Deo, assumuntur Patroni, & valde amici, ut Danielis 3. *Propter Abraham dilectum tuum, & propter Jacob servum suum.* Jobi ult. *Job servus meus orabit pro vobis, faciem ejus suscipiam.* Et passim alibi. Modò sic. Si oratio minùs justi sufficientem condignitatem habet cum dono impetrato, oratio magis justi non solùm cum illo, sed etiam cum majori dono impetrato habebit proportionem: quis enim dicat, orationem Beatissimæ Virginis, qua in hoc mundo postulavit pluviam, non fore condignam impetrationis doni majoris, quàm oratio alterius justi; ergo quo major est gratia, eò major est impetratio, & meritum ad majus præmium.

Resp. opera amicorum non esse majoris æsti- 193.
mationis in ratione meriti, & obsequij, si omnes sint in eodem statu; & opera inter se sint æqualia, unde majus patrocinium amici ad obtinendam rem desideratam non provenit à majori obsequio, vel merito, quòd de novo fiat, sed vel à præcedentibus, si ratione illorum contracta est amicitia, quæ ad impetrandum semper vim suam retinent; vel ab electione amici in amicum, vi cujus juxta leges amicitiæ voluit, quòd bona sua essent etiam communia amico; & hæc est ratio, quare maximè quærimus commendationem amici; verùm hæc non veniunt ad rem præsentè, in qua tantùm agimus de merito, ejusque incremento. Quòd si amicus majora, & nobiliora eliciat opera meritoria, vel majora elicuisset erga amicum, quæ vim retinent impetrandi, jam exinde facilè haberemus, incrementum meriti desumi ab opere nobiliori meritorio, aut intensiori. Nec dubitare licet, quòd maximum fuerit meritum Abrahami, & Jacobi, aliorumque Patriarcharum, & quòd maximum omnium inter merita puræ creatu-

ræ fuerit meritum Deiparæ; unde ex his malè efformatur argumentum desumptum à sola nobilitate Personæ, & non à nobiliori opere meritorio. Quamobrem in forma ad argumentum dist. ant. oratio magis justi cum majori dono impetrato habebit proportionē ex capite duntaxat majoris gratiæ, neg. ex lege amicitiæ, vel ex majori opere meritorio prævio, conc. ant. & neg. conseq. quia efficacia meriti in ordine ad præmium non desumitur à meritis prævijs, vel à lege amicitiæ, sed ab ipsa meriti condignitate, & æstimatione; unde, si hæc solùm accipit incrementum inter personas constitutas in eodem statu propter majorem operis meritorij æstimationem à justo eliciti, ex eo solùm capite debet desumi incrementum meriti, non verò à majori gratia habituali.

SECTIO IV.

Ex quibus alijs circumstantijs opus meritorium augeatur?

194. Difficultas est, an cæteris paribus ex majori intensione crescat actus arithimethicè ad præmiū majus. Prima sententia negat. Ita plures, ut Coninch, judicantes, solùm crescere geometricè. Secunda affirmat de actibus charitatis, negat verò de alijs. Ita plures cum Tannero. Tertia affirmat de omnibus actibus meritoriis. Ita ingenioſi Recentiores cum Arriaga disp. 51. sect. 3. cum quibus Resp. affirmativè, quia, ut ex num. 130. actus, etsi remissus est dignus præmiò, proinde actus infimus, remissus ut unum erit dignus præmiò arithmeticè ut unum; ergo quò intensior est, eò magis erit dignus arithmeticè majori præmiò.

195. Resp. illum actum remissum intimæ virtutis esse meritorium, ex eo, quòd simul cum alio actu possit mereri; licèt soli illi non correspondeat præmium gratiæ, & gloriæ. Contrà tamen 1. Quia exinde fieret, quòdsi homo moreretur statim, ac elicuit talem actum, maneret aliquis actus meritorius absque præmio; ergo &c. 2. quia hæc responsio incidit in sententiam Bannez, quam impugnavimus num. 130. & ipsi Adversarij impugnant. Bannez enim negans actum remissum esse dignum præmiò, non renueret admittere plures actus remissos posse constituere unum meritum ad infimum præmium; ergo &c. 3. quia incidit etiam in sententiam Thomistarum, quam impugnavi n. 132 cùm exinde fieret, posse aliquem mereri gratiam, & gloriam, quin statim post merita reciperet præmium gratiæ, & gloriæ; ergo &c.

196. Objic. Cùm meritum crescat non solùm ex majori intensione, sed etiam ex majori nobilitate, actus charitatis intensus ut quatuor, utpote nobilior actu misericordiæ intenso ut quatuor, mereretur plures gradus gratiæ, quam in se habet; sed hoc non est dicendum; ergo &c. Resp. 1. in actibus vitalibus intensionem, & nobilitatem non distingui perfectione essentiali ipsis actibus, ac proinde intensio desumetur ex ordine, quo se excedunt respectu ad potentiam elicientem in sua quique linea actus magis & magis perfecti, ita, ut actus infimus charitatis, quem homo posset elicere, dicatur intensus ut unum, & actus infimus misericordiæ intensus etiam ut unum, & sic etiam de reliquis.

In hoc sensu actus charitatis intensus ut quatuor, merebitur majorem gratiam, & nobiliorem gloriam, quàm actus misericordiæ intensus ut quatuor, in quo nullum est absurdum; cæterùm, ut hæc responsio clarior appareat, permissa pro nunc intensione graduali in actibus vitalibus, Resp. 2. permitto maj. neg. min. quia, si supponamus, actum misericordiæ ut quatuor dignificatum gratiā ut quatuor mereri gratiam, & gloriam ut quatuor, à fortiori actus charitatis ut quatuor dignificatus gratia ut quatuor magis merebitur, cùm non solùm per suam æqualem intensionem meretur, sed etiam per majorem suam nobilitatem.

Secunda difficultas est, an cæteris paribus ex majori intensione, & duratione crescat actus ad majus præmium; Resp. cum Suar. Ripald. Ovied. & communi contra Bannez affirmativè. Probat. 1. ex D. Cyprian. apud Ripald. disp. 9. sect. 8. *Ad fastigia celsiora morâ ipsa possessionis ascenditis, longoque temporum ductu glorias vestras non trahitis, sed augetis &c. tot vestræ laudes, quot dies, quot mensium curricula, tot incrementa meritorum, quo longior pugna, eò corona sublimior*; ergo &c. 2. tantùm valet actum continuare per plura instantia, ac illum in singulis instantibus producere; cùm duratio sit continuata productio; ergo &c.

Objic. 1. Actus, qui continuatur, est essentialiter idem, ac primò productus, & solùm accidentaliter diversus quoad durationem; ergo solùm merebitur accidentale præmium, & non essentiale. Confirmatur 1. Continuatio non auget demeritum; aliter deberemus illam declarare in confessione; ergo neque augebit meritum. Confirmatur 2. ex Augustino dicente: *Non multitudo operum, nec diuturnitas temporum auget meritum, sed sola charitas, & melior voluntas*; ergo &c. Confirmatur 3. Si duo efficaciter volunt actum continuare per horam, unus verò exequatur, alter non, qui fuit morte præventus, æquè merebuntur; ergo ea continuatio non auget meritum. Resp. dist. ant. idem physicè, conc. moraliter, neg. anteced. & conseq. quia in æstimatione morali tam laudabiliter se habet, qui actum honestum continuat omnino liberè per aliqua instantia, quàm si in quovis instanti novum actum eliceret.

Ad primam confirmat. neg. ant. neque exinde sequitur, quòd ea continuatio debeat in confessione declarari, cùm probabile sit, circumstantias augentes malitiam intra eandem speciem, non esse ex necessitate in confessione explicandas, ut videri potest apud Martinum Perez

Perez de Pœnitent. disp. 34. sect. 3. licèt aliqui contrarium meliùs doceant: quapropter juxta cujuscunque principia in hac disp. resolvenda est difficultas. Ad secundam neg. conseq. quia D. Augustin. loquitur de operibus naturalibus, non verò de supernis gratiâ, seu charitate informatis; hæc enim meritoria sunt, quod sanè comprehendit S. Doctor illis verbis: *Sola charitas & melior voluntas.* Ad Tertiâ dist. ant. æquè merebuntur per actum imperantem, conc. per liberam continuationem actûs imperati, neg. anteced. & conseq. ut constat ex dictis.

201. Objic. 2. In unica hora sunt plura instantia; ergo, si homo continuarer actum per unicam horam, mereretur totum illud augmentum, quod videtur incredibile. Resp. quòdsi homo in singulis, & pro singulis instantibus se liberè & supernaturaliter exerceat, ut contingebat in Christo, & Deipara, mereretur totum illud incrementum, quod in eo casu non esset incredibile; cæterùm, quia hoc homini est saltem moraliter impossibile, exinde tale augmentum jure optimo censetur in praxi incredibile.

202. Ratio est autem, quia libertas absque cognitione dari non potest, quæ saltem sit agenti imputabilis; cùm ergo moraliter saltem sit impossibile, hominem in singulis, & pro singulis instaatibus habere hanc cognitionem, seu advertentiam, exinde est moraliter saltem impossibile, quòd in singulis, & pro singulis instantibus mereatur. Videatur Exim. Doct. tom. 4. de Relig. ubi agit de duratione illius actus, in quo consistit contemplatio perfecta; & Esparza 6. 34. ubi ex alijs capitibus explicat, quomodo ille actus non possit esse imputabilis rationaliter agenti in singulis, & pro singulis instantibus.

203. Tertia difficultas est, an cæteris paribus crescat meritum ex majori difficultate. Resp. cum Exim. Doct. & communi Theologorum, quos sequitur Ripald. disp. 4. sect. 9. affirm. Prob. ex 1. Corinth. 3. *Unusquisque mercedem propriam accipiet secundùm suum laborem*; atqui ubi est major difficultas, est major labor; ergo & majus meritum, & major merces. Confirmatur 1. quia hoc sentiunt Patres hortantes fideles ad majorem laborem, ut habeant majorem coronam, & mercedem, ut videre potest apud Ripald. cit. ergo ex mente Patrum cæteris paribus crescit meritum ex majori difficultate.

Confirmatur 2. Quia in humanis miles, qui 204.
pluribus superatis difficultatibus victoriam reportat Regi, procul dubio dignus est majori præmiò cæteris paribus, quàm ille, qui absq; conflictu, & nulla difficultate victoriam obtineret; quin imò ex ipsis terminis videtur notum, plùs mereri illum, qui contra vehementissimas tentationes illibatam servat castitatẽ, quàm qui nullam pugnam experitur; ergo ex ipsis terminis videtur notum, cæteris paribus crescere meritum ex majori difficultate.

Respondet Coninch, majorem difficultatem per se non augere, sed minuere meritum, 205.
quia ex majori difficultate contingere solet, ut opus non sit intensum valde, sed tepidum, & remissum, ut patet in homine alicuj vitio dedito, qui pressus difficultate, etsi resistat, resistit tamen per actus remissos: econtrà tamen in homine virtuoso ex majori difficultate crescit meritum; cùm ex facilitate, qua pollet resistat per actus valde intensos.

Contrà tamen, quia hæc responsio non est 206.
contra nostram doctrinam, neque vim nostrarum rationum enervat: non enim quærimus, an quilibet actus cum difficultate elicitus sit magis meritorius, quàm alius quilibet, qui absque difficultate elicitur, sed solùm quærimus, an cæteris paribus, nimirum supposita æquali duorum actuum duratione, & intensione, ille, qui cum majori difficultate fuerit elicitus, ex majori ea difficultate, quam vicit, sit magis meritorius, quod negare non potest Coninch, neque negat in sua responsione.

DISPUTATIO IV.

DE REQUISITIS EX PARTE PRÆMIANTIS, ALIISQUE AD MERITUM SPECTANTIBUS.

207. SUppono contra Bonaspem, Scotistas & Nominales, non ita requiri promissionem Dei, ut opera nostra sint de condigno meritoria vitæ æternæ, ut ea promissione ablata maneat absque ulla dignitate. Ratio est; quia absque ea promissione sunt ex se opera filij adoptivi, amici Dei, & à gratia habituali condignificata; ergo & de condigno meritoria, tum quia, si ob aliquam rationem nullatenùs essent opera nostra de condigno meritoria absque ea ordinatione, & promissione Dei esset, quia gratia non esset constitutiva amici Dei, neque expulsiva peccati, nisi ex voluntate Dei; sed hoc fundamentum falsum est, ut latè constat ex Tractat. de justificat. à num. 191. ergo &c. Vide num. 12. Quærimus autem, an ex alio capite requiratur promissum Dei ad meritum condignum, pro cujus resolutione sit

SECTIO I.

Quomodo promissio Dei requiratur ad meritum?

FErè omnia, quæ ad hanc difficultatem spectant, in Tract. de Incarn. decidentur, omissa 208.
varietate sententiarũ breviter controversiã resolvam. Assero 1. Secluſa ordinatione, & promissio-

missione divina habent in actu primo veram condignitatem operâ, quibus justus meretur de condigno gratiâ, & gloriam. Probat. Si ea opera justi non haberent in actu primo talem condignitatem, neq; illam haberent posita ea prævia ordinatione, & promissione divina; sed hoc dici non potest, ut ex num. 12. ergo &c. prob. maj. ordinatio, & acceptatio divina non facit, quòd opus ex se non condignum fiat condignum; ergo &c. probat. ant. licèt Deus promittat justificationem de facto actui ultimo disponenti ad justificationem, talis actus non est condignè meritorius justificationis, quia ex se non habet talem condignitatem, neque ex se est æqualis valoris cum illa; ergo &c.

209. Probat. 2. Si pro agro valente centum aureos offeras unum aureū Domino, & Dominus illum acceptet, hæc acceptatio non faciet, quòd primò aureus sit præmium condignum pro agro, sed quòd Dominus remittat liberaliter alios aureos, cujus pretij dignus est ager; ergo, si opera justi independenter ab ordinatione, & acceptatione divina non haberent condignitatem in actu primo cum præmio gratiæ, & gloriæ, acceptatio divina non faciet, quòd ea opera sint condigna gratiæ, & gloriæ, sed quòd Deus liberaliter conferat gratiam, & gloriam absque operibus meritoriis talis præmij de condigno.

210. Assero 2. Absque ulla prævia ordinatione, & promissione divina habent ea opera justi veram condignitatem in actu secundo cum præmio gratiæ, & gloriæ. Probat. ex eo, quòd opera justi antecedenter ad ordinem, & acceptationem divinam habeant veram, seu strictam condignitatem in actu primo ad præmium gratiæ, & gloriæ, videt Deus, quòdsi conferat gratiam, & gloriam in præmium meritorium justi, offeret pretium pro merito ei æquali, sicque moveri potest per decretum efficax absolutum ad collationem talis præmij; sed in eo tunc absque ulla prævia ordinatione, & acceptatione merita justi essent de condigno meritoria talis præmij; ergo &c. Confirm. quia oblatô condignô pretiô æquè potest Dominus equum reddere pro pretio, nullo præcedente pacto; ergo oblatô condignô meritô pro gratia, & gloria potest Deus reddere gratiam, & gloriam pro merito nulla præcedente directione, aut acceptatione; ergo &c.

211. Assero 3. Opera justi non sunt merita strictissima in actu primo, neque in actu secundo absque pacto, vel acceptatione divina. Prob. facilè. Meritum strictissimum est illud, quo posito manet Deus metaphysicè obligatus ad conferendum præmium; atqui absque pacto, vel acceptatione divina non manet Deus ita obligatus ad conferendum præmium gratiæ, & gloriæ justo, quamvis ipse eliciat merita; ergo &c. maj. & conseq. tenent, min. patet, quia Deus utpote supremus, & essentialis creaturarum suarum Dominus potest sibi assumere omnia opera creaturarum ob plurimos alios titulos, quin ullum præmium conferat propter illa; ac proinde solùm potest metaphysicè obligari ex sua libera voluntate, sive ex pacto, & acceptatione divina; ergo &c.

Confirmatur. Deus utpote supremus, & essentialis omnium Dominus ita habet dominium in suam gloriam, & gratiam, & in omnia sua dona, ut independenter à sua libera voluntate à nemine possit obligari ad illa conferenda; & ita habet dominium supremum in opera creaturæ, ut independenter à sua libera voluntate, à nemine posset obligari, ut acceptet illa in ordine ad præmium; ergo &c. Ex quo inferes contra Gonnet. præcisam voluntatem conferendi gratiam, non esse sufficientem acceptationem; cùm adhuc positis operibus dignificatis gratiâ possit Deus absque ulla indecentia uti jure suo, non acceptandô ea ad præmium, sed ea sibi assumendô ob plures alios titulos. Vide Contens. contra Gonnet. dist. 4. specul. 1.

Objic. 1. contra primam assertionem. In humanis semper præcedit taxatio mercedis, & solutionis pro labore diverso, quæ est ordinatio quædam laboris ad mercedem; ergo etiam debet præcedere divina ordinatio, & promissio in meritis Theologicis, ut sint in actu primo meritoria verè de condigno. Resp. transeat ant. & neg. conseq. quia ea taxatio in humanis non præcedit ut merita, quæ in se non sunt verè, & strictè in actu primo condigna, fiant per eam taxationem condigna: hoc enim impossibile est, ut constat ex dictis; sed præcedit, quia, cùm homines non cognoscant intimè valorē meriti, ideóque eo posito aliquando plus, aliquando minus remunerantur, per eam taxationem conveniunt in qualitate remunerationis. Deus autem his adminiculis non indiget; cùm intimè cognoscat cujusque meriti valorem, tum quia, licèt meritum possit per diversa præmia à Deo remunerari, superflua erit prævia ordinatio; cùm per ipsum actum præmiantem determinaret jam Deus justum præmium.

Objic. 2. contra secundam assertionem. Opera justorum sunt condignè meritoria gratiæ, & gloriæ ex promissione, seu acceptatione divina; ergo ad meritum condignum in actu secundo requiritur promissio, sive acceptatio divina. Probatur ant. pluribus Scripturæ locis, & Concil. testimoniis, Jacobi 1. *Justus accepit coronam vitæ, quam repromisit Deus timentibus se*, & passim alibi. Tum ex Trident. sess. 6. cap. 16. & Argentin. cap. 8. ubi dicitur: Deum opera nostra remunerari ex gratuita, & fideli promissione; ergo &c. Confirmatur. Animæ purgantes, & beatæ, ideò non merentur in actu secundo, quia non præcessit Dei promissio de remunerandis earum meritis; ergo &c. Resp. dist. ant. condignè meritoria verè, & strictè, neg. strictissimè, conc. ant. & dist. conseq. eodem modo, neque aliud probant Auctoritates Scripturæ, & Conciliorum, nisi quòd promissio Dei requiratur ad meritum strictissimum, ut dictum est num. 211. Ad confirmat. dist. eodē modo ant. neg. conseq. ut constat ex dictis.

Ob-

215. Objic. 3. contra tertiam assertionem. Plures operantes vel invincibiliter ignorant Dei promissionem, vel eam non advertunt; atqui promissio non obligat, nisi acceptetur; ergo Deus non obligatur ex sua promissione ad præmiandum, sed ex ipsa natura meriti. Confirmatur 1. Non requiritur promissio, ut Deus maneat obligatus ad conferenda præmia propter merita. 2. Paterfamilias videns operarium in suo agro laborantem, tenetur ad solutionem, etsi nulla præcesserit conventio, vel promissio; ergo pariter tenebatur Deus ad conferendum præmium. Resp. permitto maj. & disting. min. nisi acceptetur à quovis particulari, neg. à communitate permitto min. & nego conseq. quia, ut lex Dei obliget Deum, sat est, quòd acceptata sit ab Ecclesia, in qua virtualiter acceptata manet à quovis particulari; imò difficilis apparet ignorantia fideliū invincibilis de tali promissione; cùm necessitate medij teneamur credere remuneratorem, dixi *permitto*, quia plures in Tractat. de legib. censent, legem divinam distingui inter alia à lege humana, quia lex lata ab hominibus non obligat ante acceptationem, bene verò lex divina.

216. Ad 1. Confirmat. resp. cum Ovied. neg. ant. quia, si Deus noluisset punire peccata, pro libitu suo posset ea non punire; imò defacto non punit peccata, quæ in inferno committuntur à damnatis. quia noluit ea ad pœnam acceptare: quapropter metaphysica necessitas ad puniendum advenit Deo ex sua libera voluntate non minùs, quàm metaphysica necessitas ad præmiandum. Ad 2. conced. ant. neg. conseq. quia paterfamilias, cùm nullum habeat jus ad laborem operarij; dum videns illum permittit in agro suo laborantem, censetur acceptare ad solutionem. Deus verò ob infinitos titulos potest sibi exigere nostros labores, & nostra opera, ac proinde, ut obligatus maneat ad præmiandum, necessaria est divina promissio.

SECTIO II.

De his, quæ possunt cadere sub meritum.

217. SUppono 1. ex dictis, principium meriti non posse cadere sub meritum; ratio est, quia vel caderet sub meritum remunerandum, vel sub solutivum. Non primum, ut constat ex Tractat. de justification. Neque secundum, cùm impossibile sit, meritum solutivum, ut ex num 29. ergo &c. Nunc autem quærimus, ad quæ præmia se extendant merita, quibus justus meretur apud Deum de condigno. Prima difficultas est, an peccator, qui per contritionem meretur de congruo primam gratiam, mereatur de condigno per eandem contritionem primam gloriam. Omissa varietate sententiarum, Resp. affirmativè cum Suar. Vasquez. Valent. Granad. Amico, & communi Theologorum.

218. Probat. 1. ex Tridentino sess. 6. can. 32. dicente: *Si quis dixerit, ipsum justificatum bonis operibus, quæ ab eo per Dei gratiam, & JESU Christi meritum, cujus vivum membrum est, fiunt, non verè mereri augmentum gratiæ, vitam æternam, & ipsius vitæ æternæ, si in gratia decesserit, consecutionem, atque etiam gloriæ augmentum, Anathema sit.* Modò sic: Concilium in hoc textu diversò modò loquitur de merito gratiæ, & de merito gloriæ: ait enim de præmio gratiæ justum mereri verè, sive de condigno gratiæ augmentum; de præmio verò gloriæ ait, mereri vitam æternam, sive gloriam, & augmentum gloriæ; ergo justus non solùm meretur de condigno augmentum primæ gratiæ, sed etiam primam gloriam. Confirmatur pluribus PP. auctoritatibus videndis apud Suarium, Bellar. sufficit pro nunc D. Thom. 1. part. quæst. 112. art. 2. ad primum dicens; *ad primum ergo dicendum, quod præparatio hominis ad gloriam habendam quædam est simul cum ipsa infusione gratiæ, & talis operatio est quidem meritoria non gratiæ, quam jam habet, sed gloriæ, quam non habet* ergo &c.

Probatur 2. Ut voluntas per aliquod obsequium mereatur apud Deum de condigno præmium, satis est, quòd in instanti, in quo elicit obsequium, condignificetur istud per dignitatem distinctam ab ipso præmio; atqui homo eliciens contritionem, qua disponitur ad gratiam recepram, habet dignitatem gratiæ distinctam à præmio gloriæ, qua etiam condignificatur ad præmiū gloriæ; ergo &c. Confirm. Rex promittat equiti ducatum in instanti, in quo obtineat victoriam, in eodem instanti, in quo eques victoriam obtinet, manet Dux, & per eam dignitatem victoriam suam condignificantem meretur de condigno honores debitos Duci; ergo etiam eò quòd Deus homini se disponenti ad justificationem promittit gratiam, ea gratia condignificabit contritionem, ut homo mereatur de condigno dona debita gratiæ; atqui gratiæ debetur gloria; ergo &c. 219.

Objic. 1. Contritio solùm meretur gloriam eo modo, quo meretur gratiam; sed non meretur primam gratiam; ergo non meretur primam gloriam. Confirmatur 1. Contritio à peccatore elicita, est de congruo meritoria gloriæ; ergo non est meritoria de condigno; aliter in eodem instanti daretur gratia, qua constitueretur condigna, & carentia gratiæ, qua constitueretur congrua. 2. Attritio intra Sacramentum ultimò disponens ad primam gratiam non meretur de condigno primam gloriam; ergo neque contritio extra Sacramentum. Resp. nego maj. quia aliter meretur contritio in eodem instanti gloriam, quàm gratiam, ut constat ex dictis. Ad primam confirmationem dist. ant. est meritoria de congruo pro signo præcedenti ad gratiam, conc. pro signo subsequente, neg. ant. & conseq. quia in eo signo priori neque datur gratia, neque carentia gratiæ, sed præcisum ab utroque, quod sufficit, ut pro eo signo contritio sit meritoria de congruo, etsi pro signo posteriori, in quo datur gratia, sit meritoria de condigno. Quapropter malè inferunt 220.

Adversarij, dari in eo instanti gratiam, & carentiam gratiæ: nam signum causæ neque est signum effectûs, sed præcisionis ab utroque. Sicuti pro signo, in quo homo est liber ad amorem, & carentiam amoris, neque datur amor, neque carentia amoris, sed præcisio ab utroque; cùm ergo signum attritionis sit signum causæ meritoriæ gratiæ, pro eo signo neque datur gratia, neque carentia gratiæ, sed præcisio, ut patet in omnibus rebus physicis, inter quas datur prioritas, & posterioritas naturæ.

221. Ad secundam dist. ant. si datur actualiter attritio, neg. si non detur, conc. ant. & neg. conseq. quia, si detur attritio, jam dabitur obsequium supernum liberum hominis justi, quod sufficit, & requiritur ad meritum condignum, sicque obtinebit majorem gloriam eâ, quam præcisè obtineret vi Sacramenti. Si verò tunc non detur attritio, non dabitur tale obsequium, sed solùm verum erit dicere, quòd homo, qui nunc est justus, fecit obsequium, quando erat peccator, quod non sufficit ad condignè merendum: neque tenet paritas de attritione moraliter perseverante, quæ est sufficiens dispositio ad Sacramentum, quia attritio est sufficiens dispositio modò, quo est à Christo Domino instituta, & ex institutione Christi sufficit actualiter, vel moraliter permanens; cùm autem hoc non sufficiat ad hoc, ut justus obsequiosè se exerceat, non sufficit ad meritum; aliter per gratiam advenientem condigna fierent omnia merita præcedentia, quod planè est absurdum. Vide Arriag. disp. 56. sect. 5. subsect. 1.

222. Secunda difficultas est, an justus mereatur de condigno perseverantiam finalem. Resp. cum communi negativè. Probat. facilè. Deus non admittit opera nostra in ordine ad merendum condignè perseverantiam finalem; imò voluit Deus, ut gratia in nobis sit amicabilis seclusô speciali privilegiô, ut infertur ex 1. Corinth. 10. *Qui se stare existimat, videat, ne cadat*, & ex pluribus aliis Scripturæ, & Conciliorum testimoniis; ergo &c. Quapropter aliqui judicant, merita puri hominis in nulla providentia posse se extendere ad merendâ de condigno moralem perseverantiam, alij verò, ut Ripald. & Arriag. judicant, de facto id esse verum, licèt censeant aliter potuisse evenire in alia providentia. Bonaspes verò disp. ult. dub. ult. resolut. 3. singulariter docet, non esse improbabile adhuc in præsenti providentiâ posse justum sibi condignè mereri finalem perseverantiam, quæ sententia mihi maximè displicet, quia testimonia Scripturarum, & Conciliorum explicanda sunt, prout à communi sensu Theologorum exponuntur. Sed locus Scripturæ à nobis adductus, & alia plura ita explicantur à Theologis, ut intelligatur donum perseverantiæ non cadere de facto sub meritum nostrum, & esse singulare Dei privilegium; ergo &c. Neque curo quid contingere possit de possibili, cùm hoc plurimùm habeat divinationis.

223. Tertia difficultas est, an justus possit sibi, vel alteri mereri de condigno reparationem post lapsum, vel saltem gratiam alteri non peccatori. Ad primum dicitur in Tractat. de Incarnat. purum hominem non posse mereri de condigno adhuc de potentia absoluta, quia exinde sequeretur posse condignè satisfacere pro peccato, quod in schola nostra falsissimum est. Circa secundum verò Resp. cum Ripalda, & Oviedo in alia providentia affirmativè. Quia Deus potest in alia providentia dare optionem homini ad explicanda sua merita, ut remuneretur sibi, vel alteri; atqui meritum justi non minùs æquale est ad gratiam conferendam ipsi, quàm alteri, in quo nulla est in ordine ad causalitatem meriti resistentia, qualis non est in non peccatore; ergo &c. Ex quo

Fit 1. Non posse justum mereri de condigno 224.
gratiam peccatori, neque remissionem peccati: ratio est, quia peccatum utpote Dei inhonoratio prævalet merito, ac proinde resistit meriti causalitati; ac proinde, licèt possit causare gratiam in subiecto, in quo non est resistentia, non poterit eam causare in subjecto, in quo resistentia reperitur. Sic ignis potest producere mollitiem ut quatuor in cera, utpote nullam habente ad talem effectum resistentiam, & non potest mollitiem ut quatuor inprimere in adamante, utpote ad talem effectum resistente.

Fit 2. Posse de potentia absoluta mereri unum alteri de congruo, quidquid sibi potest de condigno; ratio est, quia peccatum non est impedimentum ad meritum de congruo; cùm id non exigat æqualitatem, sed solùm quandam congruam, & decentem proportionem cum præmio, ut patet in peccatore de congruo merente per contritionem gratiam justificantem. 225.

Fit 3. Posse unum sibi, & in alia providentia etiam alijs mereri perseverantiam, & alia dona saltem merito impropriò per modum impetrationis, ut ex August. de dono perseverantiæ c. 6. *Hoc donum Dei suppliciter mereri potest, sed cùm datum fuerit, amitti contumaciter non potest*: per ly enim *suppliciter* mereri saltem intelligi debet modus impetrationis; ergo &c.

Quarta difficultas est, an possit esse præmium meriti, quod ex natura rei deberur ipsi merito? Resp. affirmativè cum Aldrete, Elparza, Oviedo, & alijs contra Ripald. & aliquos Recentiores. Probat. Deus potest præmiare meritum eo dono, quod absque ulla indecentia potest non conferre adhuc positô meritô; sed adhuc positô meritô potest absque ulla indecentia non conferre donum ex naturâ rei debitum merito; ergo &c. Vide in Tractat. de Incarnat. num. 221. in quo fit absque ulla indecentia ex parte Dei gloriam esse præmium debitum gratiæ, licèt meritum constituatur per ipsam gratiam, neque obstat, quòd Deus possit etiam remunerari conferendô magnam copiam auxiliorum, & bona temporalia, quæ nùs aliqualiter inserviunt ad salutem, neque de facto ita præmiet, cùm etiam de facto præmiet donô gratiæ, & gloriæ.

Quin-

227. Quinta difficultas est, an possit conferri præmium existens prius tempore, quàm meritum. Resp. affirmativè cum Ripalda, Oviedo, & aliis contra Lugo, Esparzam. Probat. meritum non solùm convenit cum causa efficienti, sed etiam cum causa finali, ut dictum est in Tract. de justitia, sed neque ex convenientia, quam dicit cum causa efficiente in eo, quod movet, quia est, cùm non conveniat cum ea in reliquis requisitis ad causandũ: causa enim efficiens non potest causare, quando jã præcesserit, bene verò meritum solùm moraliter perseverans, ut patet in Beatis, quando enim animabus Beatorum confertur gloria in præmium, jam præcesserunt actus, quibus eam meruerunt; ergo neque debet convenire cum causa efficienti in eo, quòd non existat effectus priùs tempore, quàm ipsa causa, aliter gratia data antiquis Patribus non fuisset præmium meritorum Christi, quod dici non potest. 2. Ut detur præmium ratione meriti, sufficit, quòd meritum moveat, quia est, sive quia absolutè prævidetur extra causas pro sua differentia temporis; sed hoc optimè componitur cum eo, quòd

228. præmium prius tempore anticipetur; ergo &c.

Objic. Nequit Deus punire hodie hominem intuitu peccati absolutè prævisi, posteà extituri; ergo neque præmiare hodie intuitu meriti absolutè prævisi, posteà extituri. Respondent aliqui 1. neg. ant. quo totum ruit argumentum. Resp. ipse 2. cum Ovied. tom. 5. p. 8. num. 108. neg. conseq. Ratio est, quia Deus in pœnis infligendis se habet instar creditoris, qui debitum ab alio exigit, & in retribuendis præmijs instar debitoris, qui reddit rem debitam creditori; cuique autem debitori liberum est anticipare solutionem ab ipso alteri faciendam; non autem est liberum creditori solutionem ipsi faciendam anticipatè exigere à debitore; ex quo fit, Deum quàm optimè posse anticipatè præmiare, secus autem ex debito punire.

SECTIO III.

De reviviscentia meritorum.

229. OPera hominum alia dicuntur viva, id est meritoria, facta in statu gratiæ, seu vitæ spiritualis; alia mortifera, ideſt, quæ morte afferunt animæ, ut lethalia peccata; alia mortua, id est, quæ nullã vitæ dignam actionem habent, ac proinde non sunt vitæ æternæ condigna meritoria, & in hoc sensu actus etiam supernaturales hominis peccatoris mortui dici solent, & fides sine operibus mortua est; peccata etiam lethalia strictiùs dicuntur opera mortua, cùm utrumque comprehendant, utpote carentia condigna vitæ actione, & mortem inferentia; sic intelligitur illud Pauli ad Hebr. 9. *Sanguis Christi emundabit conscientiam nostram ab operibus mortuis.*

230. Alia verò dicuntur opera mortificata, id est, quæ ab homine per gratiam spiritualiter eliciuntur, & vitæ dignam operationem habent, posteà tamen eorum vitalis actus, seu meritum per subsequens peccatum impeditur, ideóque tunc ea opera mortificata dicuntur. De his ergo operibus mortificatis quæritur, an, & quomodo per subsequentem justificationem reviviscant? de aliis enim, non reviviscere, certum est: nam, cùm ab initio vitâ caruerunt, nullam habent vitam, ad quam redeant.

Non defuerunt aliqui, quos suppresso nomine refert Div. Thom. part. 3. quæst. 85. art. 231. 5. absolutè negantes, opera mortificata reviviscere: fundamentum illorum est, quia ea opera non permanebant, ac proinde non poterant ad vitam redire; cæterùm isti à reliquis Theologis meritò impugnantur, quia, licèt ea opera non maneant physicè in se ipsis, manent tamen moraliter, & in acceptatione Dei; non enim opera meritoria non mortificata aliter manent, cùm non maneant physicè in se ipsis, sed solùm in acceptatione divina; quare, cùm prædicta sententia nullo congruo fundamento innitatur, & sit contra torrentẽ Theologorum in re gravissima, omnino rejicienda est, imò plures cum Oviedo eam notâ temeritatis inurunt.

Assero igitur cum omnibus Theologis vi- 232. dendis apud Ovied. tom. 6. part. 1. num. 3. & Dicastillo de Sacrament. Pœnitent. disp. 2. dub. 2. num. 519. opera mortificata per subsequentem justificationem reviviscere. Probat. 1. ex Ezechiel. 18. *Si autem impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis suis, quæ operatus est, & custodiverit omnia præcepta mea, & fecerit judicium, & justitiam, vitâ vivet, & non morietur, omnium iniquitatum ejus, quas operatus est, non recordabor*, & cap. 33. *Impietas impij non nocebit ei, in quacunque die conversus fuerit ab impietate sua*, Joel. 2. *Reddam vobis annos, quos comedit locusta, & bruchus.* Quæ verba de reviviscentia meritorum exponunt SS. PP. acsi diceret Scriptura, reddam vobis mercedem præteritorum operum, quæ locusta, & bruchus vestrorum peccatorum suo privaverat præmiò; ergo &c.

Probat. 2. ex Paulo ad Galat. 3. *Tanta pas-* 233. *si estis sine causa, si tamen sine causa.* In his enim verbis loquitur D. Paulus cum Galatis lapsis, quidquid alij intendant probare ex Aug. Galatas nondum fuisse lapsos, quando Paulus hæc scribebat, quod manifestè constat ex verbis antecedentibus. *O insensati Galatæ, quis vos fascinavit, non obedire veritati!* & posteà sic. *Sic stulti estis, ut cum spiritu cœperitis, nunc carne consumemini?* deinde verò subdit, *Tanta passi estis sine causa, si tamen sine causa.* In quo testimonio hæ ultimæ particulæ clarè significant, non fuisse omnino desperandum præmium passionis, de qua ibi loquitur D. Paul. quod quidem post lapsum non potest aliter esse verum, nisi quia per gratiam restituitur species præmij, quod anteà debebatur. Quapropter S. Hieron. apud Dicastil. ait, ex his verbis colligi, quòd, quicunque ob fidem Christi labora-

verit, & posteà lapsus fuerit in peccatum, sicut priora sine causa dicitur passus fuisse, dum peccat; sic rursus non perdet ea, si ad pristinam fidem, & studium revertatur, idemque docent Chrysost. & Anselmus.

234. Probat. 3. ex Trident. session. 6. cap. 16. dicente: *Nihil ipsis justificatis ampliùs deesse credendum est, quo minùs planè illis quidem operibus, quæ in Deo sunt facta, divinæ legi pro hujus vitæ statu satisfeciſſe, & vitam æternam suo etiam tempore, si tamen in gratia decesserunt, consequendam verè promeruisse censeantur.* Ubi tres inveniuntur conditiones requiri, ut opera nostra sint meritoria, & re ipsa consequantur suum præmiũ, nimirum ut sint opera hominis justi facta ex Deo, sive ex auxilio indifferenti divinæ gratiæ ad libertatẽ requisito, & quòd in gratia decedat, qui ea fecit, &, quod maximè notandum est, ait, nihil ampliùs deesse credendum est; atqui merita mortificata habent duas primas conditiones, ut per se patet, & ex vi justificationis recuperant tertiam, cùm homo acquirat gratiam, in qua decedere potest; ergo &c.

235. Probat. 4. Causa, quæ præcisè propter aliquod impedimentum caret suo effectu, seclusô impedimentô debet illum habere, sic lapis suspensus in aëre funè impeditus ne deorsum feratur, reciso funè, & ablato obice redit ad centrum; sed merita antiqua per subsequens peccatum tantùm fuerunt impedita à suo effectu, qui est tribuere homini jus ad vitam æternam; ergo ablatô per justificationem peccatô sine illo impedimento debent effectum illum homini tribuere, in quo constituitur eorum reviviscentia. Probat. min. quia ablatô peccatô redditur expedita dignitas meritorũ ad præmium, & acceptatio Dei ad illa remuneranda, ut constat ex testimonijs suprà citat. quod solum potest esse impedimentum, ut statim constabit; ergo &c.

236. Cæterùm præcipua controversia stat, an hujusmodi reviviscentia meritorum ex vi primæ justificationis sit ex natura rei, vel ex misericordia Dei? prima sententia docet, esse ex natura rei. Ita plures cum Dicastil. lib. 1. n. 590. Secunda tenet, ex pura Dei misericordia. Ita Sotus, Durandus, & alij. Tertia defendit, reviviscentiam condignitatis strictè sumptæ in actu primo, seu obligantis Deum ad præmiandum non esse ex natura rei, sed ex lege Dei. Ita Lugo disp. 11. de Pœnitent. sect. 1. præcipuè à num. 24. & in fine, & hanc judico sententiam Suarij, ut latè videri potest in Opusc. de reviviscentia meritorum. Pro cujus decisione

237. Assero 2. Merita per peccata mortificata ex natura rei sufficientia sunt ad reviviscendum per primam justificationem quoad condignitatem strictam in actu primo. Probat. 1. Ut merita per peccatum mortificata sint ex natura rei sufficientia ad reviviscendum quoad condignitatem strictam in actu primo, sufficit, quòd fuerint merita facta ab homine justo, qui, quando redit ad statum gratiæ, non haberet ea merita præmiata; sed ad hoc habent ex natura sua sufficientiam; ergo &c. min. patet, quia ea merita inprimis ex se æqualia sunt cum præmio gloriæ, & gratiæ. Deindè Deus remittens peccatum, & infundens gratiam ad primam justificationem potest hoc præstare, sicuti modò præstat ex sua misericordia, & non in præmium æquale præteritorum meritorum; sed in eo tunc homo, qui elicuit ea merita, constituitur in statu gratiæ, quin habeat ea merita remunerativa; ergo &c. Confirmatur. Peccatum non amittitur, quia, si Deus pro libitu suo infundat gratiam, & remittat peccatum, potest recipere præmium æquale meritis factis nondum remuneratis; sed in eo stat, quòd merita per peccatum mortificata sint ex natura rei sufficientia ad reviviscendum quoad condignitatem strictam in actu primo; ergo &c.

Probat. 2. Siquando homo redit ad statũ gratiæ, merita antiqua ex se non haberent, posse à Deo condignè remunerari, neq; id possent habere ex voluntate divina; sed certum est de facto merita antiqua, quando homo redit ad statum gratiæ, & in ea decedit remunerari condignè ex voluntate divina, ut ex n. 223. ergo &c. Prob. maj. si opus ex se non est condignum præmiô, neque potest esse condignus præmiô ex voluntate divina, ut ex num. 206. ergo siquando homo redit ad statum gratiæ, merita antiqua ex se non haberent posse à Deo condignè remunerati, neque id possent habere ex voluntate divina. Confirmatur. Merita non causant præmium ut physicè existentia, sed solum ut moraliter perseverantia, ut ex num. 231. atqui merita mortificata ex se sunt capacia ad moraliter perseverandum; ergo &c. min. patet, quia ad moralem perseverantiam sufficit, quòd fuerint facta, & non sint remunerata homini, cui absolutè possunt condignè remunerari; sed ablatô peccatô hoc haberent antiqua merita; ergo ex dictis

Fit 1. Quòdsi Deus educeret de potentia absoluta ex inferno aliquem, qui habuit antiqua merita, & daret illi spatium pœnitentiæ, haberent ejus merita ex natura rei sufficientiam ad reviviscendum quoad condignitatẽ strictam in actu primo per primam justificationem, cùm essent merita hominis justi absolutè tunc potentis condignè remunerari. Fit 2. Ea merita non habere talem condignitatem, dum homo est in statu peccati, quia, dum homo est in statu peccati, non possunt condignè remunerari; illa enim sunt æqualia cum præmio gratiæ, & gloriæ. Fit 3. cum Cardinal. de Lugo, quòdsi Deus per puram condonationem extrinsecam remitteret peccatum secundùm jus ad indignationem, & non secundùm jus ad pœnam æternam in inferno, de cujus possibilitate tractatur in Tractat. de peccatis, tunc merita non adhuc haberent eam condignitatem, & reviviscentiam; cùm præmium gloriæ dari non possit cum pœna æterna in inferno.

Fit

240. Fit 4. cum Dicaſtillo, gratiam ſanctificantem non exigere ex natura ſua carentiam omnis pœnæ æternæ, ſed ſolùm pœnæ moleſtæ, & doloriferæ incompoſſibilis cum ſtatu gloriæ, quam exigit gratia. Ratio eſt, quia, ſi daretur caſus, in quo homo extinctis meritis careret eâ gloriâ, quæ illis meritis eſſet reſponſura, id illi non eſſet moleſtum, quia meritis vel ex natura rei, vel ex voluntate Dei extinctis, id fieret ſecundam rectam rationem, & rerum naturam, quam reprobare non poteſt Beatus. Imò gauderet, quòd tali modò eſſet glorificatus Deus, ac proinde carentia gloriæ, quæ illis antiquis meritis correſpondere poſſet, non eſſet ei objectum triſtitiæ, ſed gaudij modò, quo de facto Deus in pœnam peccati privat multos pluribus auxilijs, quibus majorem gloriam merentur, quin ea æterna privatio ſit eis in gloria materia triſtitiæ, ſed gaudij propter rationem à nobis datam.

241. Fit 5. Reviviſcentiam meritorum quoad efficaciam, qua obligatur Deus ad conferendũ præmium propter talia merita, non eſſe debitum meritis ex natura rei; talis enim efficacia conſtituitur in acceptatione divina, ut ex num. 211. ſed merita antiqua non exigunt talem acceptationem divinam ex natura rei; ergo &c. min. patet, quia merita antiqua ad ſummum poſſunt exigere acceptationem divinam ſublatò omni impedimentò; ſed absque voluntate Dei non auffertur omne impedimentum; ergo &c. Confirmatur 1. Si aliquis ita Regem offendat, ut propter offenſam mereatur antiqua merita perdere quoad efficaciam, non poteſt exigere debita, niſi priùs pro offenſa Regi ſatisfaciat, vel Rex pro libitu ſuo independenter à præmio condigno, aliquorum meritorum omnino velit quoad omne impedimentum offenſam remittere; atqui præciſa remiſſio peccati, neque præciſa juſtificatio eſt ſatisfactio condigna pro peccato, neque ablatio omnis impedimenti, cùm gratia illa juſtificans non exigat ex natura ſua, quòd Deus antiqua merita accepet; ergo &c.

242. Fit 6. etiam peccata antiqua eſſe ex natura rei ſufficientia ad reviviſcendum per primum peccatum quoad condignitatem ſtrictam in actu primo. Ratio eſt, quia, quando homo, qui committit antiqua peccata, & redit ad gratiam, eamque amittit, talis manet, ut, ſi Deus inferat ſupplicium antiquis peccatis correſpondens, non puniat ſupra condignum: de eo enim verum eſt dicere, quòd commiſit peccata, & non ſint condignè punita; ergo, ſicut merita ex natura ſua capacia ſunt, ut per peccata mortificentur, & per primam gratiam reviviſcant; ita pariter peccata ex natura ſua capacia ſunt, ut per juſtificationem mortificentur, & per primum peccatum reviviſcant. Quapropter ratio fundamentalis, quare reviviſcant merita, & non peccata alia, non eſt, niſi voluntas Dei, qua decrevit acceptare antiqua merita ad præmium, & non acceptare antiqua peccata ad ſupplicium, ut conſtat ex teſtimonio citat. num. 232. Unde, licèt reviviſcentia meritorum quoad ſufficientiam conveniat ipſis ex natura rei, quoad efficaciam tamen pendet ex mera voluntate Dei.

Objic. 1. contra primam aſſert. Ezechiel. 18. dicitur, *Si averterit juſtus ſe à juſtitia ſua, & fecerit impietatem, omnes juſtitiæ ejus non recordabuntur*; ergo, ſicut ex voluntate Dei non reviviſcunt peccata, ita neque reviviſcunt merita. 143. Reſp. neg. conſeq. quia in illis verbis non negatur reviviſcentia meritorum; cùm ibi non ſit ſermo de juſto peccante, & poſteà juſtificationem obtinente, ſed de obſtinatè usq; ad mortem in peccato perſeverante, cùm de illo ſtatim adjungatur, *In peccato ſuo morietur.*

Objic. 2. ex Trid. ſeſſ. 6. Can. 26. dicente: *Si quis dixerit, juſtos non debere pro bonis operibus, quæ in Deo ſunt facta, exſpectare æternam retributionem à Deo per ejus miſericordiam, & JESU Chriſti meritum ſi benè agendò, & divina mandata cuſtodiendò usq; in finem perſeveraverit, Anathema ſit.* 244. Atqui ex his verbis colligitur, non deberi præmiũ meritis, ſi juſtus non perſeverat in gratia, ſed labitur in peccatum, & poſteà reſurgit; ergo &c. Reſp. neg. min. quia ibi Tridentin. per perſeverantiam non intelligit perſeverantiam accidentalem, ſeu gratiam nunquam interruptam, ſed eſſentialem, ſcilicet perſeverantiam ab ultima acceptione gratiæ usque ad mortem, modò, quo à Chriſto Domino Math. 19. dicitur: *Qui perſeveraverit usque in finem, hic ſalvus erit.* Vide perſeverantiam gratiæ in Tractatu de juſtificat. &c.

Objic. 3. Peccata ſemel remiſſa non reviviſcunt per ſubſequens peccatũ; ergo neq; merita mortificata ſemel reviviſcunt per ſubſequentem juſtificationem. 245. Reſp. neg. conſeq. quia Deus in præſenti providentia ita omnino voluit peccata remittere quoad indignationem, & jus quo ad pœnam æternam in inferno, ut per ſubſequens peccatũ non ultrà acceptarentur ad illam indignationem, & punitionem; merita verò per peccatum mortificata voluit iterum ad præmium acceptare, quod totum nobis conſtat ex teſtimoniis citat. num. 232. & ab omnibus ferè Theologis in hoc ſenſu ea teſtimonia intelligentibus; licèt aliter Deus potuiſſet de potentia abſoluta ſe gerere, ut ex num. 242.

Objic. 4. contra ſecundã aſſert. quod omnino mortuũ, non habet ſufficientiam ex natura rei, 246. ut per primam juſtificationem reviviſcat; atqui antiqua merita per peccata omnino moriuntur; ergo &c. Probat. non minùs eſt potens peccatum ad deſtructionem meritorum præcedentium, quàm gratia ad deſtructionem peccatorum antecedentium; atqui gratia ita deſtruit peccata antecedentia, ut omnino moriantur; ergo etiam peccatum ita deſtruit merita præcedentia, ut omnino moriantur. Reſp. conc. maj. neg. min. ad prob. conc. maj. &

dist. min. per gratiam se solam, nego, simul cum promissione Dei de non acceptandis iterum peccatis ad indignationem, & pœnam æternam in inferno, conc. min. & neg. conseq. quia talis voluntas Dei non datur circa merita, sed omnino contraria, ut cóstat ex n. sup.

247. Objic. 5. Peccatum solùm est impedimentũ, ut Deus teneatur merita præmiare; atqui ablatô peccatô tollitur impedimentum; ergo ablatô peccatô tenetur Deus antiqua merita præmiare; ac proinde non solùm quoad sufficientiam, sed etiam quoad efficientiam ex natura sua reviviscunt. Confirmatur ex regula justitiæ; si creditor inferat debitori suo aliquod damnũ, & si debitor retinere possit debiti solutionẽ, usque dũ damnum illud resarciatur, vel ab ipso omnino gratis sine ulla ratione compensationis debiti antiqui remittatur, eo ipso redit obligatio prioris debiti; ergo idem dicendum est in nostro casu. Resp. dist. ant. est impedimentum adæquatum, nego, inadæquatum, conc. maj. & distincta min. neg. conseq. quia ultra peccatum etiam carentia acceptationis divinæ est impedimentum, ut Deus teneatur præmiare antiqua merita. Unde, licèt tollatur peccatum, si non tollatur carentia divinæ acceptationis, nondum tenebitur Deus antiqua merita præmiare.

248. Ad confirmationem dist. maj. redit obligatio, si obligatio pendeat ab acceptatione debitoris, neg. si non pendeat, conc. antec. neg. conseq. quia, si ea obligatio pendeat ab acceptatione debitoris, potest remittere peccatum nolendô addere remissioni novum illum favorem antiquæ acceptationis, & tunc cessaret obligatio. Imò, ex eo, quòd ipsa remissio possit esse condignum præmium ante novum meritum, posset contingere, ut peccatum remitteretur, quin antiquis meritis corresponderet præmium, quod antè correspondebat. Quapropter merita antiqua non possunt habere ex natura rei, quòd physicè ablatô peccatô reviviscant ad eandem condignam efficaciam, quam anteà habebant.

SECTIO IV.

An merita quoad totum, vel solùm quoad partem reviviscant?

249. PLures sunt sententiæ. Prima docet, merita non reviviscere ad præmiũ gratiæ, & gloriæ essentiale, sed solùm ad accidentale: quatenùs de illis meritis antè peccatum factis habebit Beatus peculiare gaudium. Secunda tenet, merita reviviscere ad præmium essentiale moraliter in ratione præmij, non verò physicè in ratione entitatis. Fundamentum est, quia dum homo justificatur, non recipit entitativè majorem gratiam, quam reciperet, si merita non reviviscerent, sed recipit eandem gratiam intuitu dispositionis ad justificationem, & intuitu antiquorum meritorum. Cæterùm istæ duæ sententiæ communiter rejiciuntur, & meritò à Theologis. Ratio est quia re ipsa non admittit reviviscentiam meritorum, quamludet auctoritas, & clamant PP. ut constat ex dictis; ergo non sunt admittendi.

Tertia defendit: merita in integrum revivi- 25
scere, quando homo se convertit per summam contritionem, quam cum auxilio gratiæ collato potest elicere, ità, ut modô, quo contritio deficit à summa, deficiant & merita à totali reviviscentia. Ita Sotus, & alij. Quarta propugnat, merita reviviscere ad mensuram dispositionis, qua homo justificatur, v. g. si homo disponitur per contritionem ut quatuor, conferuntur quatuor gradus novæ gratiæ, & quatuor antiquæ. Ita Joannes à S. Thoma, & alij. Quinta tuetur, ita reviviscere merita ad mensuram dispositionis, qua homo ad justificationem disponitur, ut, si eliciat dispositionem ut quatuor, conferatur nova gratia ut quatuor, & pro quocunque merito mortificato gratia ut quatuor etiã: quapropter, si merita antiqua essent tria, conferrentur ultra quatuor gradus gratiæ novæ 12 gradus gratiæ antiquæ. Ita Alvarez, Gonnet. & alij Thomistæ, qui addunt, gratiam non statim conferri, sed vel quando homo elicit intensam dilectionem, vel in instanti mortis, aut glorificationis. Hæc ultima pars impugnata est à num. 132. Sexta sententia contra omnes præcedentes docet, merita in integrum reviviscere, ita, ut præter gratiam dispositionis perducant hominem ad tantam gratiam, & gloriam, ad quantam perductura essent, si nunquam peccatô interrupta fuissent; ita communiter Theologi cum Suario.

Assero 1. cum ultima sententia: merita per 25
peccatum mortificata, per primam justificationem in integrum reviviscunt. Probat. 1. Scriptura, Concilia, & Patres suprà citati num. 232 absolutè, & absque ulla limitatione docent, merita reviviscere, nullaque esset ratio limitandi ad unicam partem tantùm, & non ad integrum præmium recuperandum; ergo &c. Confirm. Trident. citat. num. 236. tres tantùm conditiones requirit, ut opera nostra obtineant suum præmium, nimirum, ut sint opera justi, ut in Deo, sive in auxilio gratiæ sint facta, & ut operans ex hac vita in gratia decedat; atqui istæ tres conditiones insunt meritis mortificatis, quæ reviviscunt per justificationem eorum, qui in gratia decedunt; ergo talia opera mortificata ad integrum præmium reviviscunt.

Probat. 2. Reviviscere nihil est aliud, quàm 25
primam vitam recuperare; atqui, si merita antiqua non habent primum valorem, sed alium inferiorẽ, non recuperant primã vitã, sed partem primæ vitæ; ergo adæquatè reviviscunt. Confir. Eatenùs in hac lege Dei requiritur dispositio ad justificationẽ, ut merita reviviscant, quatenùs requiritur gratia, quæ tollat impedimentum

mentum ad reviviscentiam, nempe peccatum; atqui quævis ultima dispositio ad justificationem, etsi remissa, sufficiens est, ut detur gratia, ut tollatur impedimentum, nempe peccatum; ergo sufficiens est, ut in integrum mortificata merita reviviscant.

253. Quæres tamen, an per justificationem restituatur non solùm gratia habita ex meritis, sed etiam habita sine illis virtute Sacramentorum? Assero 2. cum Suar. & communi Theologorum contra Vasquez, & alios: non solùm gratia habita ex meritis, sed etiam gratia habita virtute Sacramentorum recuperatur per primam justificationem. Probatur 1. ex Script. Concil. & Patrib. constat, hominem justificatum interiùs renovari, & recuperare primam stolam, & gratiam; sed nulla est ratio ad limitandas istas locutiones ad gratiam habitam ex meritis, & non ad gratiam habitam etiam virtute Sacramentorum; ergo &c.

254. Probat. 2. ex testim. cit. num. 232. clarè constat, Deum non recordari peccatorum impij quoad tollendum ab illo præmium gratiæ, & gloriæ, in quocunque die convertatur ad Dominum, & quòd impietas impij non nocebit ei in ordine saltem ad præmium, quod ipsi correspondebat; atqui, si non restitueretur ipsi gratia habita virtute Sacramentorum, impietas illi ad hoc munus noceret; ergo &c. Confirmatur. Non minùs datur ex meritis Christi ut suscipienti ritè Sacramentum applicatis gratia, quæ confertur ex opere operato in Sacramento, quàm detur gratia ex opere operantis, ex virtute meritorum, & non minùs est obex, & impedimentum peccatum ad gratiam habitam ex meritis, quàm ad gratiam habitam virtute Sacramentorum; atqui ex promissione divina decernente, quòd impietas impij non nocebit illi, in quocunque die justificetur, rectè inferimus, per primam justificationem acceptari ejus antiqua merita ad præmium gratiæ, & gloriæ; ergo etiam debemus inferre acceptari merita habita virtute Sacramentorum, ut ipsi applicata ad præmium gratiæ, & gloriæ; ergo &c.

255. Objic. 1. contra primam assert. ex Trident. gratia confertur juxta uniuscujusque dispositionem; ergo etiam recuperatur juxta uniuscujusque dispositionem; atqui dispositio remissior non est sufficiens dispositio ad gratiam intensa; ergo, qui ad justificationem disponitur remissè, non recuperabit totam intensionem gratiæ, quâ ex meritis habebat. Resp. dist. maj. juxta uniuscujusque dispositionem, sive physicè, sive moraliter perseverantem, conc. semper physicè perseverantem, neg. ant. & dist. conseq. physicè perseverantem, nego, moraliter in acceptatione divina, conc. conseq. Sic, qui accedit ad Sacramentum cum attritione solùm moraliter perseverante, recipit gratiam; cùm ergo dispositiones antiquæ, quibus homo se disponit ad antiquam gratiam, perseveret in acceptatione divina, ut acceptentur casu, quo homo ad gratiam redeat; exinde fit, recuperari gratiam juxta uniuscujusque dispositionem. Hinc ad min. subsumpt. dist. min. non est sufficiens ad gratiam intensam solùm propter ipsam conferendam, conc. conferendam positâ ipsa propter alias dispositiones moraliter in acceptatione divina perseverantes, neg. min. & conseq. ut constat ex dictis. Quanto autem tempore possit moraliter contritio, ut quis accedat ad Sacramentum, diximus in Tractatu de Pœniten.

Objic. 2. Si tota gratia integra rediret, pœnitens resurgeret à peccato cum majore gratia, & minore jure ad gloriam, quàm ante lapsum habebat; cùm ultra gratiam antiquam daretur gratia præsenti contritioni correspondens, sed hoc est absurdum, incredibile enim est hominem, qui diu fuerat in mortali, statim per contrionem restitui in tantam, & majorem amicitiam cum Deo, quam antea diuturno labore comparaverat, est etiam contra rectam rationem, quæ exigit, ut, qui alterum injurijs affecit, non redeat confestim in eandem omnino benevolentiam, & gratiam antiquam; ergo &c. 256.
Resp. conc. maj. & neg. min. imò valde miror, hoc ab Adversarijs appellari incredibile, & contra rectam rationem, quandoquidem ex Script. Concil. & PP. & loc. suprà cit. legitimè infertur. Unde potiori jure nos contrarium, & contra rectam rationem, & incredibile judicabimus; quin imò, si offensus vult aliqua merita acceptare, & totam pristinam amicitiam restituere, ex quonam capite id repugnabit? quomodo id faciens non erit laude dignus? quomodo de Deo id promittente, & adeò misericorditer nos diligente, id erit incredibile? quomodo hæc tam laudabilis erga nos divina beneficentia esse poterit contra rectam rationem?

Objic. 3. Ex nostra sententia sequitur, minui timorem peccandi, & homines reddi faciliores, & procliviores in peccata. Ex ea enim persuasione, quòd per primam justificationem recuperabunt merita, facilè committent quæcunque peccata; ergo ex hoc solùm capite nostra sententia erit rejicienda. Confirmatur ex D. Hier. relato à Gratiano cap. *quicunque* dist. 56. sic dicente: *Quicunque dignitatem divini gradûs non custodierunt, contenti fiant, animâ salvare, reverti enim in pristinum gradum difficile est*; ergo &c. Resp. neg. ant. Ea enim species non impedit, ne homines possint decedere statim, atque peccatum commiserunt, quin gratiam reciperent, quódque in æternum damnentur; quomodo ergo species illa sufficiens erit ad peccandum. 257.

Ad confirmationem neg. conseq. quia ibi D. Hier. non negat reviviscentiam meritorum, sed facilitatem acquisitam ab actibus præcedentibus; quando enim homo amittit gratiam, & totum se tradit vitijs, acquirit habitus vitiosos, & perdit habitus acquisitos virtuosos; per justificationem autem non amittit habitus acquisitos vitiosos; cùm isti non opponantur cum gratia, neque cum meritis, ut patet evidenter in 258.

di

Gentili, qui, quando baptizatur, adhuc experitur facilitatem in se, & inclinationem redeundi ad antiqua vitia; cùm enim illi habitus acquisiti non sint peccata, licèt sint peccata actus ab illis eliciti, gratia habitualis non opponitur cum illis habitibus, licèt opponatur cum illis actibus. Quapropter, cùm homo per primam justificationem non redeat ad pristinam facilitatem, & inclinationem bonam ad actus, idcirco redire ad pristinum statum difficile est: hoc autem quàm optimè componitur cum reviviscentia ad integrum meritum. Vide aliam solutionem apud Martinum Perez de Pœnit. disp. 12. sect. 4.

259. Objic. 4. contra 2. assert. Gratia habitualis vi Sacramentorum accepta ex opere operato independenter à meritis non potest restitui propter merita; ergo debet restitui ex sola voluntate Dei, sed talis voluntas non constat ex Scriptura PP. vel ratione; ergo &c. Confirm. licèt merita Christi causent gratiam, ut applicata ritè suscipienti Sacramentum, non sunt necessitata ad causandam iterum eandem gratiam in illo, qui post lapsum resurgit, ac proinde solum possunt eam causare ex voluntate divina; ergo ex eo, quòd talis voluntas divina nobis non constet, dicendum est, illam gratiam per primam justificationem non causari. Resp. concessò antecedenti, nego conseq. quia restituitur ex vi Sacramentorum moraliter perseverantium in acceptatione divina pro casu justificationis, ut ex num. 253 ad eum modum, quo; quando adultus recipit Baptismum sine sufficienti dispositione, non recipit gratiam, quoad usque disponatur; positâ autem sufficienti dispositione suscipit gratiam non quidem ex sola voluntate divina, sed etiam ex vi Sactamenti moraliter perseverantis in acceptatione divina. Ad confirmat. neg. suppos. consequentis: nam falsò supponitur, non constare nobis saltem probabiliter de voluntate divina acceptante merita Christi, ut fuerunt applicata rite suscipienti Sacramentum ad munus causandi eam gratiam amissam, quando homo primò justificatur, ut ex num. 254.

260. Objic. 5. Licèt gratia habitualis per Sacramentum accepta non restitueretur per primam justificationem, non privarentur Sacramenta suo fine, cùm adhuc conferret Deus auxilia opportuna ad finem intuitu Sacramentorum illorum; ergo non est necessitas admittendi reviviscentiam talis gratiæ. Confirmatur. Licèt gratia accepta ex meritis tollatur in pœnã peccati, gratia tamen accepta virtute Sacramentorum non tollitur ut pœna peccati, sed tanquam effectus secundarius necessariò subsecutus peccatum; ergo, licèt in prima justificatione restituatur prima gratia, quæ accepta fuerat ex meritis, non debet restitui gratia, quæ accepta fuerat virtute Sacramentorum. Resp. neg. ant. quia finis Sacramentorum non solùm sunt gratiæ auxiliantes, sed principaliùs gratia habitualis; imò præcipuus finis inferendus est ex voluntate divina, ex qua, ut ex dictis constat, inferimus, Deum velle in prima justificatione restituere gratiam, quæ virtute Sacramentorum fuerat accepta. Ad confirmationem neg. ant. Utraque enim gratia habitualis auffertur in pœnam peccati; imò, quòd aufferatur in pœnam, non est ratio, ex qua inferenda est illius restitutio, sed ex voluntate divina volente pro eo casu acceptare causam gratiæ moralem, sive sint merita Christi, sive merita propria. Unde inferes, quomodo merita Christi nobis in Sacramento applicata non causent gratiam infinitam, quia solùm causant gratiam, prout à Deo acceptantur ad eam causandam, & non acceptantur ad causandam gratiam infinitam.

Objic. 6. Prima gratia, quæ data fuit peccatori se præparanti extra Sacramentum ad justificationẽ media contritione, non recuperatur, cùm illa contritio utpote solùm meritoria de congruo non reviviscat, meritum enim de congruo in peccatore est opus mortuum, quod nunquam habuit vitam; cùm autem id, quod nunquam habuit vitam, reviviscere nequeat, ea contritio reviviscere non potest; ergo per primã justificationem non restituitur homini tota gratia antiqua. Resp. cum Suar. disp. 2. de reviviscent. meritorum sect. 3. num. 57. neg. ant. quoad primam partem, & reddo rationem, qua explicantur cæteræ partes. Illa enim contritio pro signo priori ad gratiam non erat vitalis, seu de condigno meritoria præmij supernj; verum neque erat mortua, sed in eo signo ab utroque præscindens; pro signo autem sequenti, cùm jam esset meritoria de condigno præmij supernj, nempe gloriæ, jam erat viva, ut latè ex dictis constat num. 74. & 218.

Quapropter, cùm ea contritio constituerentur viva ad gloriam per ipsam gratiam, ut ex ibi dictis constat; restituenda etiam est illa gratia; idemque dicendum est de attritione physicè existente, quando recipitur Sacramentum, & infunditur gratia, ut constat num. 221. Ex quo inferes, alia merita congrua non reviviscere, quia nunquam fuerunt opera viva, eò quod nunquam habuit vitam, reviviscere non potest. Videatur Martinus Perez disputatione 12. de Pœnitent. sect. 6. Et hæc pro toto Tractatu de merito dicta sint satis.

TRA-

TRACTATUS
DE
VIRTUTIBUS THEOLOGICIS
IN GENERE, ET IN SPECIE.

1. QUàm augustum sit celsitudinis fastigium, ad quod per Dei gratiam evecta est humana natura, ostendit quàm maximè gratia sanctificans, hominem de terra terrenum denuo regenerans, atque ex peccati servo in Regni cælestis hæredem, verumque filium Dei adoptivum, & consortem divinæ Naturæ stupenda metamorphosi transformans. Sic 1 Petri 1. *Benedictus Deus, & Pater Domini nostri JESU Christi, qui secundùm misericordiam suam magnam regeneravit nos.* Quare, sicut generatio naturalis naturam nobis confert in ordine naturali, cui ad operandum debentur potentiæ nobis naturales; ita generatio hæc supernaturalis affert nobis naturam in ordine supernaturali, cui ad operandum debentur potentiæ nobis supernaturales, ut de his latè diximus à num. 2. de grat. sanctificante. Potentia autem operativa quà talis, cùm ex natura sua stabilis sit, stat in dono aliquo permanente, quod à Theologis virtus, seu habitus appellatur. Sic Div. Thom. 2. 2. quæst. 55. art. 4. in Corp. *Virtus autem est habitus semper se habens ad bonum, & ideo, ut discernatur virtus ab iis, quæ se habent ad malum, dicitur, qua rectè vivitur; ut autem discernatur ab ijs, quæ se habent quandoque ad bonum, quandoque ad malum, dicitur, qua nullus malè utitur.* Quamobrem aliud est virtus, & aliud est exercitium, seu actus virtutis: exinde Fides, Spes, & Charitas, quæ, ut infrà constabit, sunt virtutes Theologicæ, consistunt in habitibus deservientibus ad eliciendos proprios earum virtutum actus; atque ita facilè apparet, quisnam sit harum nostrarum Disputationum scopus; si enim, ut scitè ajebat Socrates, hoc est maximum homini bonum, singulo quoque die de virtute habere sermonem, votum Socratis adimplere poterit oportunè, qui singulo quoque die Tractatum istum evolverit, Scholamque frequentaverit. Agunt de virtutibus Theologicis Theologi cum Magistro in 3. sententiarum dist. 23. & cum D. Thoma in 1. 2. à quæst. 62. ubi differit de virtutibus in communi, & in 2. 2. à quæst. 1. ubi de virtutibus Theologicis in particulari, ac primum quidem de Fide sermonem instituit.

DISPUTATIO I.
DE EXISTENTIA, ET NUMERO VIRTUTUM THEOLOGICARUM.

2. CONveniunt omnes quoad existentiam, licèt non quoad numerum virtutum Theologicarum. Hæretici namque hujus temporis docent, Spem actualem non distingui à Fide, proindeque stare in actu intellectûs, quem ipsi vocant fidem peculiarem applicativam fidei universalis, & promissionum, qua homo credit, omnia peccata sua esse remissa, neque ampliùs ipsi imputata, hancque fidem, quæ ab ipsis fiducia appellatur, dicunt hominem infallibiliter justificare; ex quo fieret, non manere in nobis tres virtutes Theologicas. Hæresim istam, quantùm ad justificationem attinet, impugnavimus satis à num. 1. de gratia justificante; in præsenti autem illam impugnabimus, quatenus negat ternarium Theologicarum virtutum numerum. Magister etiam sententiarum lib. 1. dist. 17. expressè docet, duas tantùm esse virtutes Theologicas in hominibus viatoribus, videlicet Fidem, & Spem; Charitatem enim non numerat inter virtutes, sed docet, esse ipsum Spiritum Sanctum justorum animas inhabitantem; quamvis Ripalda ad litteram textûs excusare conetur Magistrum, quasi dicere voluisset, Charitatem esse gratiam, ac proinde specialem Spiritûs Sancti participationem: at textus clarior est, quàm qui excusationem patiatur; alijs verò cum Scoto, Bachonio, Almaino, Marsilio, licèt doceant, Fidem, Spem, & Charitatem esse tres virtutes Theologicas, addunt insuper, nullam dari virtutem per se infusam, quæ Theologica non sit, quamobrem expressè negant, virtutes morales per se infusas; ut autem hæc omnia resolvamus, sit

SECTIO I.

Quæ, & qualis sit virtus per se infusa?

3. VIrtus per se infusa in eo distinguitur ab acquisita, quòd illa deservit ad simpliciter posse, & à Deo nobis infunditur, nec in nobis præsupponit qualitatem ullam stabilem deservientem ad simpliciter posse. Virtus verò acquisita acquiritur repetitione actuum, à quibus gignitur, seu est per se acquisibilis, & supponit jam in potentia qualitatem stabilem, seu adæquatam virtutem ad actus suos eliciendos, exinde habitus acquisitus, cùm ex natura sua tantùm deserviat ad facilè posse, est quasi impulsus inclinans ad similes actus, quo fit, ut justi in actibus bonis continuò se exercentes inclinationem experiantur ad similes actus; peccatores verò, qui in pravis actibus continuò se exercent, difficultatem magnam experiantur ad bonum, & proclivitatem ad malum; at habitus per se infusus, cùm non se habeat per modum facilitatis, sed per modum potentiæ, non affert eam propensionem, & inclinationem ad actus, sed robustiorem, aut minùs robustam virtutem juxta majorem, vel minorem habitûs intensionem.

4. Hæc autem est ratio, quare adultus, qui, postquam in vitijs suis se exercuit, & modò baptizatur, quamvis in baptismo recipiat informantem gratiam, & virtutes, non exinde experitur proclivitatem ad bonum, sed sæpe sæpius ex habitibus vitiosis, quos acquisierat, experiri solet proclivitatem ad malum. Agimus ergo in præsenti non quidem de virtutibus acquisitis, neque prout ab homine acquiruntur, neq; prout divinitus etiam possunt per accidens infundi. Quo in casu dicerentur virtutes per accidens infusæ, & per se acquisibiles, sed agimus de virtutibus per se infusis: inter has autem virtutes illæ sunt Theologicæ, quæ ad eliciendos actus supernos Theologicos deserviunt. His præmissis

5. Assero 1. Tres duntaxat dantur in via virtutes Theologicæ per se infusæ, nimirum Fides, Spes, & Charitas. Probat. 1. Non sunt admittendæ virtutes Theologicæ per se infusæ, nisi quæ in Scriptura, Decretis Pontificiis, Concilijs, aut Patribus sunt expressæ, aut satis indicatæ: cùm enim doctrina de rebus supernis per revelationem duntaxat nobis innotescat, non nisi ex istis fundamentis possumus illam colligere; atqui in Scriptura, Decretis Pontificijs, Concilijs, & Patribus tres duntaxat exprimuntur, & indicantur virtutes Theologicæ per se infusæ; ergo &c. Probatur min. ex Paulo 1. Corinth. 13. dicente: *Nunc autem manent Fides, Spes, Charitas, tria hæc, major autem horum est Charitas*, ubi, cùm loquatur Apostolus de Fide, Spe, & Charitate permanentibus, manifestè constat, sermonem ibi non esse de actibus, sed de virtutibus, sive habitibus, ad eliciendos actus Fidei, Spei, & Charitatis, cùmque ad instructionem nostram diligenter ibi numeret eas virtutes, quæ, ut fatentur omnes, & infrà constabit, Theologicæ sunt, & per se infusæ, dicere non possumus, diminutè processisse, atque adeò dici debet adæquatum earum numerum expressisse, & insinuâsse; atqui ternariò tantùm numerò comprehendit illas; ergo &c.

Confirmatur ex Tridentino sess. 6. cap. 7. dicente: *Unde in ipsa justificatione cum remissione peccatorum hæc omnia simul infusa accipit homo per JESUM Christum, cui inseritur, Fidem, Spem, & Charitatem.* Quibus in verbis eodem modo docet, Charitatem esse donum receptum in homine, ac Fidem, & Spem; atqui Fides, & Spes ex eo, quòd sint dona in homine recepta sunt realiter distincta à Spiritu Sancto; ergo & Charitas. Probatur ex Trid. ibi docente, non solùm Fidem, & Spem, verùm etiam Charitatem esse donum inhærens justificato, ait enim Concilium, *Id tantùm in hac impij justificatione fit, dum ejusdem Sanctissimæ Passionis meritò per Spiritum Sanctum Charitas Dei diffunditur in cordibus eorum, qui justificantur; atque ipsis inhæret;* inhærentia autem certè convenire non potest Spiritui Sancto, sed dono creato à Spiritu Sancto distincto; ergo tria ista dona sunt realiter inter se, & à Spiritu Sancto distincta; proindeque, cùm earum actus sint actus Theologici, tria ista dona sunt tres virtutes Theologicæ.

Probatur 2. ex Concilio Moguntino cap. 1. de justificatione, ubi ait: *Cum venia peccatorum homo etiam Dei gratiam, & per Spiritum Sanctum unà cum Fide etiam Charitatem in corde diffusam, ac Spem accipit, hisq; Dei donis in ipso permanentibus non jam solùm reputatur, aut nominatur, sed verè existit justus*: cùm autem Concilium loquatur de donis permanentibus, non loquitur de actibus, sed de habitibus, seu virtutibus. Has autem virtutes tres distinctas esse, clarissimè exprimit; Fidem autem, Spem, & Charitatem esse Theologicas, certum est apud omnes Theologos, ut infrà constabit; ergo certum quoque esse debet, tres esse virtutes Theologicas. Quàm certa sit hæc nostra conclusio, an nimirum certa de fide, an certa ex fide, satis constat ex dictis à num. 3. de gratia sanctificante.

Probatur 3. Virtutes Theologicæ per se infusæ, ut latè constabit à num. 55. sunt illæ quæ si potentiæ supernaturales, quæ Deum super omnia attingunt tanquam objectum formale *quod*; atqui virtutes, quæ Deum super omnia attingunt tanquam objectum formale *quod*, tres duntaxat sunt in statu viæ (ut præscindamus à lumine gloriæ permanente, quod damus in patria, quodque certè est virtus Theologica) ergo virtutes Theologicæ, quæ dantur in via, tres duntaxat sunt. Probat. min. Deus à viatoribus per harum virtutum actus solùm potest attingi tanquam objectum formale *quod* super omnia, ut Author, & finis supernatura-

lis.

lis à potentia rationali intellectiva, & volitiva, proindeque vel ut verus, vel ut bonus, jam ad ita Deum attingendum ut verum sufficit unus habitus Fidei, per quē attingi possunt, tum Deus, ut ultimus finis, tum cætera omnia referibilia ad ipsum, idque sub una ratione formali motiva Dei revelantis, ut infrà dicemus; quare unica tantùm datur virtus Theologica per se infusa ex parte intellectûs.

9. Hac quippe virtute præstamus super omnia assensum rebus à Deo dictis; ita, ut, si unum è duobus inter se oppositis relinquendum foret, potiùs negaremus assensum rebus omnibus aliis à quocunque dictis, & ex quibuscūque fundamentis, quàm negaremus assensum rebus à Deo dictis; sic, quantumvis nobis ex notitia per sensus habita appareret alioquin evidens, quòd in Eucharistia esset substantia panis, potiùs assentimur Deo dicenti, totam substantiam panis ibi deficere; tum etiam, licèt hoc principium, *quæ sunt eadem uni tertio, sunt idem inter se*, viribus solis nostris appareret nobis verum, non solùm in creatis, sed etiam in divinis potiùs assentimur per fidem Deo dicenti, tres Personalitates divinas non esse idem inter se, quamvis sint idem cum eodem indivisibili tertio, sive cum eadem indivisibili natura divina, quo respexit Apostolus ad Galat. 1. *Licèt nos, aut Angelus de Cœlo evangelizet vobis, præterquam, quod evangelizavimus vobis, Anathema sit; notum enim vobis fratres facio Evangelium, quod evangelizatum est à me, quia non est secundùm hominem; neque enim ego ab homine accepi illud, neque didici, sed per revelationem JESU Christi.* Quare D. Thomas 2. 2. quæst. 5. art. 4. ad 2. de fide sic ait: *Dicendum, quod de ratione fidei est, ut veritas prima omnibus præferatur.*

10. Rursus ad amandum Deum requiruntur, & sufficiunt duæ aliæ virtutes, quandoquidem Deo convenit duplex ratio boni specificativa, & constitutiva duplicis objecti formalis Theologici, est enim Deus & bonus sibi, & bonus nobis, quatenus est bonus sibi, quod ipsi convenit necessariò, terminat charitatem, quatenus est bonus nobis, quod eidem convenit liberè, terminat spem. Istæ duæ virtutes nequaquam sunt mutuò inter se connexæ in viatoribus: possumus enim amore concupiscentiæ amare Deum ut bonum nobis, quin ipsum amemus amore amicitiæ, seu ut bonum sibi; imò etiam posito aliquo incompossibili cum habitu charitatis, quale est quodvis peccatum lethale, potest perseverare habitus spei, qui non excluditur per quodvis ejusmodi peccatum, ut suò locò constabit, & diximus num. 59. de gratia auxiliante. Duæ igitur istæ virtutes, cùm Theologicæ sint, debent etiam Deum super omnia attingere; ita, ut spes divinæ promissioni adhæreat contra omnia commoda, & nocumenta, quæ adhæsioni divinarum promissionum contradicunt.

11. Quare D. Th. in 3. dist. 26. q. 2. ad 2. ait de spe his verbis: *Undequi habet spem, sperat se Deū consequi, sperátq; per ipsum omnia necessaria quantūcunq; sint difficilia obtinere, & sperat omnia nociva, quantūcunq; sint difficilia repellere*, quod certè fieri non posset, nisi fundamentum, seu motivum sperandi, quod est Deus promittens omnibus alijs utcunque in contrarium pugnantibus præferretur. Eodem prorsus modo attingit charitas Deum ut bonū sibi, ipsum quippe rebus alijs omnibus præferendō. Unde D. Thomas quæst. 2. de virtutibus art. 9. in Corp. ait: *dicendum, quòd secundum omnem sententiam, & auctoritatem Scripturæ indubitanter iste ordo charitatis servandus est, ut Deus affectu, & effectu super omnia diligatur*; idemque docet a. 10. ad 4. & sæpe alibi: quapropter in 3. dist. 26. quæst. 2. art. 2. ad 2. de tribus his virtutibus Theologicis ait: *Virtutes Theologicæ, quæ habent finem ultimum pro objecto, non solùm operantur circa ipsum secundum se, sed ut est directivum aliorum, quæ sunt ad finem, & ideò sunt quodammodo principia aliarum virtutum.*

12. Attingentia autem super omnia non est illa, quæ vocatur intensiva, ut dixi n. 284. & 444. de virtute Pœnitent. sed debet esse appretiativa, quatenus actus virtutis Theologicæ reddunt hominem in sensu compositio ipsorum impotentem componere cum ipsis peccatum grave vitij oppositi, quæ dici solet attingentia appretiativè adimpletiva legum graviter præscribentium eorum actuum elicientiam juxta ea, quæ latè dixi à n. 290. de eadem virtute Pœnitent. Quare actus virtutis Theologicæ solùm habet ex prælatione Dei super alia communicare animo firmitatem quamdam, & promptitudinem usque adeò majorem, quàm haberet independenter ab ipso ad rejicienda ea, quæ motivo ejus contradicunt, ut vi sua præcisè reddat possibilem moraliter, & prudenter sperabilem victoriam omnium contrariarum tentationum, non reddit tamen infallibilem eandem victoriam propter præsentem arbitrij mutabilitatem circa ipsum actum Theologicum, à quo potest homo desistere, & oppositum elicere.

13. Quapropter peccata venialia, cùm non contrarientur simpliciter, sed tantùm secundùm quid virtuti Theologicæ; tametsi peccata sint circa eandem materiam, & pertineant ad vitium directè contrarium, non sunt incompossibilia cum necessaria tendentia appretiativa actûs Theologici super omnia; unde, sicut peccatum veniale non est incompossibile cum gratia sanctificante, & amicitia hominis cum Deo; ita neque est incompossibile cum necessaria tendentia appretiativa actûs charitatis super omnia; cùm ad hanc sufficiat appretiatio juxta leges amicitiæ, seu cum amicitia compossibilis, & actuali inimicitiæ repugnans. Exinde fieri potest, ut retineatur e. g. assensus fidei circa aliquod mysterium, simulque admittatur liberè aliqua cogitatio venialiter mala ingerens difficultatem contra illum cum periculo aliquo remoto formidinis, aut etiam hæresis contrariæ:

quod idem similiter accidit in spe, & charitate, ut bene notavit Esparza lib. 5. de virtutibus Theologicis quæst. 4. art. 8. ad 2.

14. Ratio autem est, quia peccata venialia, ut frequenter repetit D. Thomas, non tam sunt contra, quàm præter ultimum finem, eò quòd non repellant ultimum finem, sed aliqua solùm media ad ipsum ducentia, nec possumus, dum sumus in via, ita perfectè adhærere Deo, ut effectivè, & affectivè excludamus omnia venialia; unde prælatio Dei super omnia necessaria ad virtutes Theologicas accipienda est de omnibus contradicentibus Deo simpliciter, & absque addito diminuente, id est, de omnibus, & singulis graviter oppositis; licèt homo non solùm ex requisitis ad virtutem, sed ex earum quoque perfectione operans, possit etiam venialia contra eas virtutes evitare. Quomodocunque autem se gerat, non aliter attingit Deum per actus virtutum Theologicarum per se infusarum, nisi credendò, sperandò, aut amicabiliter diligendò, sed exinde manifestè fit, tres tantùm dari virtutes Theologicas per se infusas in viatoribus; ergo &c.

15. Assero 2. cum D. Thoma 1. 2. quæst. 63. a. 3. & 4. Exim. Doct. disp. 19. tum etiam lib. 6. de gratia cap. 9. Vasq, Valentia, Granado, & communi Theologorum, quos citat, & sequitur Ripalda disp. 120. sect. 6. contra Scotum, & alios cit. num. 2. de facto dantur virtutes morales per se infusæ. Probatur 1. ex 2. Petri cap. 1. ubi dicitur: *Gratia vobis, & pax adimpleatur in cognitione Dei, & Christi JESU Domini nostri, quòdomodo omnia nobis divinæ virtutis suæ, quæ ad vitam, & pietatem donata sint, per quem maxima, & pretiosa nobis promissa donavit, ut per hæc efficiamini divinæ consortes naturæ fugiendo ejus, quæ in mundo est, concupiscentiæ corruptionē.* ex quibus verbis sic arguo: inter omnia, quæ conducunt ad opera vitæ, & pietatis, quæ utpote conducentia ad salutem supernaturalia sunt, non solùm includuntur Virtutes Theologicæ, sed & Virtutes morales per se infusæ, utpote deservientes ad actus salutares efficiendos: atqui hæc omnia donavit nobis Deus in justificatione per Christum; ergo non solùm donantur nobis in justificatione per Christum virtutes Theologicæ, sed etiam morales per se infusæ. Conseq. tenet, & min. constat ex textu; maj. verò patet: quia virtutes morales, quatenus sunt Justitia, Temperantia, Fortitudo, & quæ sub his comprehenduntur, ut Obedientia, Castitas, Religio, Pietas, & id genus aliæ, etiã conducunt ad opera vitæ, & pietatis, cùm sint opera supernaturalia, seu prout oportet ad salutem: ergo &c.

16. Probatur 2. Conclusio ex Innocentio III. *c. Majores. de Baptismo.* & ex Concil. Viennensi sub Clemente V. ut habetur *Clementina 5. de Summa Trinitate, & Fide Catholica.* quæritur enim ibi, quid dicendum de illis duabus opinionibus, quarum prima contendebat parvulis in Baptismo non infundi fidem, charitatem, & alias virtutes; altera verò docebat, virtutes eãs infundi. Proponit dubium Innocentius in eo cap. *majores* per Hæc verba: *Illud verò, quod opponentes inducunt fidem, & charitatem, aliasq; virtutes parvulis, utpote non consentientibus non infundi, a plerisque non conceditur absolutè, cùm propter hoc inter Doctores Catholicos quæstio præferatur; aliis assentientibus per virtutē Baptismi, parvulis quidem culpam remitti, sed gratiam non conferri, nonnullis dicentibus dimitti peccatū, virtutesq; infundi habentibus illas quoad habitum, non quoad usum, donec perveniant ad ætatem adultam.*

Quibus ex verbis facilè colligitur, constans fuisse apud omnes antiquos Theologos, fidem, charitatem, & alias virtutes infundi adultis in Baptismo, solúmque exstitisse apud illos controversiam, an etiam infunderentur parvulis, cùm baptizantur, quam controversiam indecisam voluit relinquere Innocentius III. Fatebantur quidem omnes antiqui, infundi in Baptismo fidem, charitatem, aliasque virtutes, cúmque ultra fidem, & charitatem non maneant in via aliæ virtutes Theologicæ: nam spes, quæ manet, non est aliæ virtutes, sed est alia virtus; idcirco constans fuit apud omnes antiquos ultra virtutes Theologicas dari etiam saltē in adultis virtutes morales per se infusas, quod quidem argumentum apud omnes Theologos magni ponderis est.

Quin potiùs post tempora Innocentij III. valde fortiùs pugnat contra Adversarios hoc argumentum. Nam Concilium generale Viennense citatum num. superiori expendendò utriusque sententiæ monumenta, ita decrevit: *Nos autem attendentes generalem efficaciam Mortis Christi, quæ per Baptismum applicatur, pariter omnibus baptizatis, opinionē secundam, quæ dicit, tam parvulis, quàm adultis conferri in Baptismo gratiam informantem, & virtutes tanquam probabiliorē, & dictis SS. PP. ac Doctorum modernorum Theologiæ magis consonam, & concordem sacro approbante Concilio duximus eligendam*: ergo juxta Concilij decretum eligenda est sententia docens, infundi in Baptismo non solùm adultis, verùm etiam parvulis ultra gratiam sanctificantem fidem, & charitatem, alias etiam virtutes; sed exinde clarè colligitur, non solùm dari de facto virtutes Theologicas, sed etiam morales per se infusas; ergo &c.

Respondebis 1. ex allatis testimoniis solùm inferri, ultra tres virtutes Theologicas fidei, spei, & charitatis infundi alteram virtutem; unde solùm convinci posse istis auctoritatibus, dari de facto tres virtutes Theologicas, & unam virtutem moralem; at exinde ostendi non posse, dari plures virtutes morales per se infusas. Contrà 1. quia, si Concilij verba bene expendantur, hæc responsio facilè apparebit ad puram difficultatis evasionem excogitata, & nequaquam conformis verbis Concilij; ergo sustinenda non est. Contrà 2. & illustratur magis hæc ratio. Ideo ex mente Concilij admitti saltem

saltem debet una virtus moralis per se infusa, quia virtus Passionis Christi applicatur parvulis in Baptismo, ut, si ad ætatem adultam accedant, exercere valeant opera vitæ, & pietatis; atqui opera vitæ, & pietatis non solùm exerceri possunt per actum unius, sed per actus cujuscunque virtutis moralis; ergo non solùm infunditur una virtus moralis, sed infunduntur omnes illæ, quæ deservire possunt ad eliciendos actus virtuosos frequentes in hac providentia, & qui in primario suo exercitio comitantur gratiam, juxta dicta num 90. de virt. pœnitent.

20. Contrà 3. Illæ virtutes infunduntur parvulis ex mente Concilij, quæ à Doctoribus utriusque sententiæ concedebantur adultis; sed adultis concedebantur omnes virtutes morales, ut constat ex num. 17. ergo &c. Contrà 4. Catechismus Trident. tit. de Baptismo, Concilij Tridentini doctrinam explicans, docet, quòd *Baptismi effectus est nobilissimus omnium virtutum comitatus, qui in animam cum gratia divinitus infunduntur.* Quibus in verbis satis ostendit, quàm plurimas esse virtutes per se infusas, ac proinde præter tres virtutes Theologicas dari plures alias virtutes morales per se infusas; ergo &c. Vide Augustin. hoc ipsum docentem num. 29.

21. Respondebis 2. ex his auctoritatibus, & rationibus rectè probari, infundi in justificatione tum adultis, tum etiam parvulis virtutes Theologicas, & morales, non tamen inferri virtutes morales infusas esse intrinsecè supernaturales, cùm possint esse per accidens infusæ; ad eum modum, quo species supernaturales infunduntur Angelis, atque scientiæ naturales infusæ fuerunt Adamo in primo suæ creationis instanti, tum etiam Christo Domino, unde manent entitativè, & quoad substantiam naturales, licèt sint per accidens infusæ.

22. Contrà 1. Illæ sunt virtutes entitativè, & quoad substantiam supernaturales, quæ deserviunt ad eliciendos actus ex intrinsecis suis ad vitam æternam conducentes, sive prout oportet ad salutem, ut dixi num. 386. de virt. Pœnitent. Actus enim entitativè naturales hujusmodi conducentiam habere non possunt, ut constat etiam à num. 115. de grat. aux. quare dolor requisitus ad valorem, fructum Sacramenti Pœnitentiæ, per quod justificationem obtinemus, non potest esse naturalis, ut constat ex Innocentio XI. inter 65. propositiones damnantem 59. quæ sic habebat: *Probabile est, sufficere attritionem naturalem modo honestam*; atqui istæ virtutes deserviunt ad opera vitæ, & pietatis, sive quod idem est ad opera conducentia ad salutem, ut constat ex dictis à num. 12. ergo &c.

23. Contrà 2. Virtutes per accidens infusæ entitativè autem naturales, & per se acquisibiles secum afferunt inclinationem, & proclivitatem ad opus, ut experientiâ constat, & diximus à num. 3. atqui virtutes, quæ in Baptismo infunduntur, talem inclinationem, & proclivitatem ad opus non afferunt, ut patet in adultis recenter baptizatis, qui inclinationem illam non experiuntur; ergo &c. Contrà 3. Virtus naturalis ad opera honesta opponitur vitio, sive naturali inclinationi ad inhonesta, ut experientia docet, atqui virtutes in Baptismo infusæ non opponuntur tali inclinationi naturali ad opera inhonesta, ut patet in adulto Baptizato, qui post Baptismum inclinationem experitur ad antiqua sua opera prava; ergo

24. Contrà 4. Virtutes Theologicæ in Baptismo infusæ non sunt entitativè naturales, & per accidens infusæ, sed sunt supernaturales, & per se infusæ, eò quòd ex meritis Passionis Christi conferantur ad opera vitæ, & pietatis; atqui virtutes morales conferuntur etiam ex meritis Passionis Christi ad opera vitæ, & pietatis; sunt enim omnes istæ virtutes radicatæ in gratia tanquam in materia ordinis supernaturalis, non tanquam in natura ordinis naturalis, ut constat ex num. 1. ergo &c. Exinde apparet, non rectè probari ab aliquibus hanc nostram conclusionem, eò quòd sit nobis magis connaturale operari per virtutem intrinsecam per se infusam, quam per omnipotentiam extrinsecè applicatam, ut primum jam admonui num. 59. de gratia auxiliante.

25. Probat. 3. conclusio ex SS. Patribus. Etenim Sanctus Gregorius Homil. 5. in Ezechielem relatus in distinctione 2. de Pœnitentia can. 11. ait. *In fide etenim, spe, atque charitate, & in bonis alijs, sicut & humilitas, & castitas, justitia, atque misericordia perfectorum corda non deserit*, & paulò infrà: *In his itaque virtutibus, sine quibus ad vitam minimè pervenitur, Spiritus Sanctus in electorum suorum cordibus permanet.* Cùm enim hic loquatur S. Gregorius de humilitate, castitate, justitia, & misericordia permanentibus, non agit de actibus, sed de habitibus. Præterea soli habitus per se infusi radicantur in gratia sanctificante, ita, ut hæc sine illis neque in parvulis, neque in adultis reperiatur unquam, proindeque sine illis ad vitam non pervenitur; ergo humilitas, castitas, justitia, & misericordia, de quibus hic agit D. Gregorius, sunt virtutes per se infusæ, atqui non sunt Theologicæ, ut ex dictis constat, & ipsi Adversarij fatentur; ergo sunt virtutes morales per se infusæ.

26. Eodem prorsus modo loquitur D. Prosper cap. 19. contra Collatorem dicens, naturam humanam, propter peccatum expoliatam fuisse honore virtutum, easque virtutes enumerans, ait: *Perdidit continentiam, perdidit charitatem, expoliatus est sapientiâ, & intellectu, caruit consiliô, & fortitudine, & impiè altiora sectandô à veritatis scientiâ, obedientiâ & pietate dejectus est.* Et cap. 38. *Charitas ex Deo est diffusa per Spiritum Sanctum in cordibus nostris, hoc de fide, hoc de tolerantiâ passionum, hoc de pudicitiâ conjugali, hoc de continentiâ virginali, omnibusq; virtutibus profitemur*: ubi non minus, quàm fidem, & charitatem, docet alias

quoque virtutes morales esse per se infusas, sive quod idem est, per Spiritum Sanctum in cordibus nostris diffusas. Tum etiam D. Hieronymus, vel potiùs Paulinus Epistola 14. ad Celantiam de virtutibus hominis justi ait: *infinitæ namq; species partésq; justitiæ, quas non modo stylo prosequi, sed cogitatione etiam capere difficillimum*; ergo ex SS. Patribus non modó virtutes Theologicæ, sed etiam morales per se infusæ conferuntur justis.

27. Probat. 4. conclusio ratione Theologica: objectum virtutis moralis v. g. misericordiæ (idem suô modô de alijs) est cognoscibile duplici cognitione; altera scilicet naturali, intrinsecè non conducente ad salutem, & altera supernaturali in fide divini testimonij, aut promissiónibus divinis radicata, & intrinsecè ad salutem conducente; ergo potest specificare duplicem virtutem misericordiæ, alteram scilicet naturalem, & alteram supernaturalem. Probat. conseq. Cuilibet cognitioni bonitatis potest correspondere amor proportionatus, ac proinde & principium proportionatum amoris; ergo cognitioni naturali objecti virtutis moralis correspondere poterit amor proportionatus virtutis moralis, ac proinde principium proportionatum talis amoris, quod quidem vocatur virtus moralis entitativè naturalis, & cognitioni supernaturali correspondere poterit amor supernaturalis, ac proinde principium proportionatum talis amoris, quod quidem vocatur virtus intrinsecè supernaturalis. Conseq. tenet, & ant. patet inductione; nam cognitioni sensitivæ, & materiali correspondet amor sensitivus, & materialis; cognitioni autem spirituali correspondet amor spiritualis. Et sic de reliquis; ergo &c. ex dictis

28. Fit 1. Posse assignari à nobis in hac providentia numerum determinatum virtutum Theologicarum per se infusarum; secus autem determinatum numerum virtutum moralium. Ratio est, quia ad assignandum numerum determinatum virtutum Theologicarum habemus fundamentum tum ab auctoritate petitum, ut constat à num. 5. tum à ratione deductum, ut constat num. 8. at ad assignandum determinatum numerum virtutum moralium per se infusarum nullum tale fundamentum adest, quandoquidem multiplicantur juxta diversa objecta formalia creata, aut increata, quæ solùm sunt ratio, quo viatoribus frequenter occurentia, & in munere suo primario comitantia gratiam sanctificantem, in qua virtutes per se infusæ radicantur; dantur quippe istæ virtutes utpote comites gratiæ ex ipsarum primario munere ad augendam gratiam, & merendam gloriam, quod quidem primarium munus, ut ex terminis patet multò meliùs adimpleri potest ab homine justo, qui nullum peccatum commisit, quàm ab illo, qui commisit plura peccata.

29. Quapropter, si in primo instanti usûs rationis, antequam justus peccatum ullum aut mortale, aut veniale commiserit, aut occurrat exercitium virtutis, poterit per se adimpleri præstantiori modô, quàm si homo ille peccaverit: cùm autem hæc objecta formalia tot, & tanta sint, quæ ad certum determinatum numerum reduci à nobis non possunt, neque à Scriptura, Concilijs, aut Patribus unquam redacta sint, sed potiùs sub indefinito numero nobis proponantur, ut constat ex Viennensi adducto num. 18. ex Catechismo Tridentino adducto num. 2. ex PP. adductis à num. 25. quibus addo Augustinum Tractatu 8. in Epistolam Joannis sub initium de numero virtutum ita differentem: *Quis autem sufficit omnes nominare? quasi exercitus est Imperatoris, qui sedet intus in mente tua.* Exinde neque ab auctoritate, neque à ratione habemus fundamentum ad definiendum numerum harum virtutum moralium per se infusarum.

Fit 2. Virtutes morales per se infusas, quæ in animam divinitus cum gratia infunduntur, reverà esse finitas, quamvis determinatus earum numerus à nobis assignari non possit. Ad eum modum, quo homines existentes in mundo finiti sunt, quamvis determinatus eorum numerus non possit à nobis assignari. Ratio est, quia istæ virtutes sunt potentiæ in ordine superno radicatæ in gratia sanctificante, tanquam ipsarum naturâ, ut constat ex num. 1. atqui natura finita, qualis est gratia sanctificans, non exigit potentias infinitas; aliter homo finitus posset habere potentias infinitas, & mundus finitus posset habere homines infinitos, quod ex ipsis terminis implicat; ergo &c. Rursus istæ potentiæ solùm conferuntur, ut homo sit intrinsecè & stabiliter potens ad eliciendos actus moraliter honestos, qui juxta rerum vicissitudinem, variasque circumstantias frequenter occurrunt; atqui res istæ, vel circumstantiæ sunt finitæ; ergo & virtutes istæ morales sunt finitæ.

Fit 3. Nullam dari in hac providentia virtutem moralem, cujus primarium munus sit tendere ad destructionem peccati commissi propter honestatem relucentem in dilectione peccati. Ratio est, quia nulla datur in hac providentia virtus per se infusa, quæ non sit comes gratiæ sanctificantis, & quæ in homine justo, qui nondum peccavit, deservire non possit ad eliciendos actus, quibus possit augere gratiam, & mereri gloriam, magisque se Deo conjungere; cùm iste sit primarius finis, propter quem virtutes istæ à Deo conferuntur: atqui non posset habere munus istud primarium virtus illa, quæ se exercere non posset, nisi postquam homo, qui illam habet, peccaverit, ut ex terminis patet; ergo talis virtus per se infusa non datur in hac providentia: quare, cùm de ratione virtutis sit amplecti bonum, & fugere malum, illa eadem Virtus, quæ antequam homo peccaverit, deservit ad amplectendum ex suo motivo bonum, postquam homo est justificatus, deservit quoque ad fugiendú ex suo motivo malú illud commissú. Vide à n. 90 & 112. de vir. pec.

SE-

SECTIO II.

Solvuntur Oppoſita.

32. OBjicies 1. contra primam concluſionem ex Hæreticis. Sæpe in Sacris Litteris fides ſumitur pro fiducia; atqui fiducia eſt ſpes; ergo fides, & ſpes ſunt eadem virtus, proindeque non manent tres virtutes Theologicæ in viatoribus. Confirmatur 1. ex Paulo ad Romanos 4. dicente: *Credidit Abraham Deo, & reputatum eſt illi ad juſtitiam*, & poſtea ſubdit: *Qui contra ſpem in ſpem credidit*; atqui ly *contra ſpē* eſt idem, ac dicere contra fidem; aliter non contraponeretur alteri parti in ſpem *credidit*; ergo &c. Reſp. diſt. maj. ſumitur pro fiducia formaliter, neg. figuraliter, ſicuti ſumi ſolet per metonomiam cauſa pro effectu, omitto maj. & diſt. eodem modo min. neg. conſeq. Ratio eſt, quia fides eſt cauſa moralis, & fundamentum ſpei, ut ait idem Paul. ad Heb. 8. *Eſt autem fides ſperandarum ſubſtantia rerum.* & 1. ad Timot. 3. *Qui enim bene miniſtraverint, gradum bonum ſibi acquirent, & multam fiduciam in fide.* Unde eo modo, quo ſumi ſolet cauſa pro effectu, mirum non eſt, quòd quandoque ſumatur fides pro fiducia; at, cùm expreſsè in Scriptura dicatur fides fundamentum ſpei, & fiduciæ, atque etiam fides, ſpes, & charitas expreſsè dicantur tria, manifeſtè apparet, fidem rigoroſè, & formaliter ſumptam eſſe realiter diſtinctam à ſpe. Dixi *omitto maj.* quia, ſi bene expendantur loca Scripturæ, nunquam in illis ſumitur fides pro fiducia, ut oſtendit Exim. D. diſp. 1. de fide ſect. 2.

33. Cæterùm indubitabile eſt, in hoc ſenſu metonomico ſumi quandoque à SS. PP. quo in ſenſu loquitur Clemens Alexandrinus lib. 2 ſtromatum initiò, & Auguſtin. in Enchirid. cap. 118. dicens: *Cùm ergo bona futura eſſe creduntur, nihil aliud, quàm ſperantur*, & Epiſtola 112. de videndo Deo cap. 13. dixit: *Fidem ſperare*, ſumendò ſcilicet effectum pro cauſa; quando autem Auguſtinus non ita figuraliter, ſed formaliter loquitur, expreſsè diſtinguit fidem à ſpe; ſic in Enchiridio cap. 8. *Fides, & ſpes non tantùm vocabulò, ſed rationali differentia diſtinguuntur.* Quo in ſenſu ad Romanos 8. de Spiritu Sancto dicitur ſumendò cauſam pro effectu *Ipſe Spiritus poſtulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus*, id eſt, cauſa eſt faciens nos poſtulare ut exponunt Theologi cum Auguſtino Epiſtola 21. Gregorio libro 3. moral. cap. 22. & Ambroſio Epiſtola 33. ſic etiam 1. Corinth. 13. dicitur: *Charitas omnia credit, omnia ſperat*, quatenus eſt cauſa moralis excitans ad credendum, & ſperandum; exinde ad confirmationem conc. maj. & neg. min. quia ly *contra ſpem* non ſignificat fidem, ſed rigoroſam ſpem fundatam in fide divinarum promiſſionū, ut ipſe Apoſtolus explicat ſubdens: *In promiſſione etiam Dei non hæſitavit diffidentia, & confortatus eſt fide.*

34. Objicies 2. ex Magiſtro ſententiarum; licèt fides, & ſpes ſint virtutes Theologicæ inhærentes nobis; at charitas non eſt talis virtus Theologica. ſed eſt realiter Spiritus Sanctus; ergo virtutes Theologicæ non ſunt tres, ſed duæ duntaxat. prob. ant. ex 1. Joannis 1. ubi dicitur: *Charitas ex Deo eſt, Charitas Deus eſt*; cùm enim non ſit Deus ex Deo, qui ſit Charitas, niſi Spiritus S. Charitas ibi ponitur pro Spiritu S.; atqui illa Charitas eſt, qua diligimus Deum: Evangeliſta enim, ut nos excitet ad habendam Charitatē erga Deum, Deum dicit eſſe Charitatē: ergo dicit ipſum Spiritum S. qui Deus eſt, eſſe Charitatem, qua diligimus Deum. Confir. 1. ex Auguſtino lib. 15. de Trinit. cap. 17. ubi docet: *Deum non dici Charitatem, ſicut dicitur Spes, aut patientia noſtra, ſed ita dictum eſſe Deū eſſe charitatem, ſicut dicitur Deum eſſe Spiritum*: atqui eſt ſpiritus per identitatem: ergo etiam eſt per identitatem charitas, quâ ipſum diligimus.

Confirmatur 2. ex eodem Auguſtino lib. 8. cap. 7. ubi exponens ea verba Joannis, *Deus charitas eſt*, ſubdit: *apertè declarat Joannes eandem ipſam fraternam dilectionem, qua diligimus invicem, non ſolùm ex Deo, ſed etiam Deum eſſe.* Et c. 8. *Qui proximum diligit, conſequens eſt, ut ipſam dilectionem diligat*: *Deus autem dilectio eſt, conſequens eſt ergo, ut præcipue Deum diligat*: atqui argumentatio Auguſtini nulla eſſet, ſi charitas, qua Deum diligimus, non eſſet realiter Spiritus Sanctus; ergo &c. Confir. 3. ex eodē Aug. lib. de mod. Eccl. cap. 11. dicente: *Charitate nullum bonum eſſe melius*; atqui ſolus Deus eſt id, quo nihil eſt melius: ergo ex Auguſtino charitas, qua diligimus Deum, eſt ipſe Deus. 35.

Reſp. neg. ant. ad probationem conc. maj. & neg. min. quia Evangeliſta non monet nos ad diligendum Deum, eò quòd Deus ſit charitas, qua ipſum diligimus, ſed quia eſt charitas, ſive amor, quo nos ita amat, ut nobis facultatem, & potentiam dederit ad ipſum diligendum, & redamandum. Quod autem ille amor, quo Deus nos diligit, ſit ipſe Deus nemo eſt, qui non videat, & latè diximus à n. 83. de Deo Unde egregiè Bernard. de hac charitate loquens ita ait: *Amat Deus, nec aliunde hoc habet, ſed ipſe eſt, unde amat, & ideo vehementiùs amat, quia non amorem tam habet, quam hoc eſt ipſe.* Quare, licèt Spiritus Sanctus ſit charitas, qua ipſe nos amat, & ſic dicatur charitas noſtra cauſaliter, & appropriativè, non tamen eſt charitas, qua ipſum diligimus, atque adeò non eſt charitas noſtra formaliter. Cæterùm, quia Spiritus Sanctus procedit à Patre, & Filio ſe ad invicem diligentibus, dicitur Amor, ſeu Charitas notionalis, ad eum modum, quo Filius dicitur Verbum Mentis, quia procedit à Patre, prout ſe, & omnia cognoſcente. Quare, cùm potentia tribuatur characteriſticè Patri, quia ab ipſo tum ad intrà, tum ad extra omnia procedunt; Sapientia Filio, quia à Patre procedit per Sapientiam, & Charitas Spiritui Sancto, quia 36.

à Pa-

à Patre, & Filio procedit per amorem, exinde charitas nostra tribuitur appropriativè non quidem Patri, & Filio, sed Spiritui Sancto, modò, quo ipsi non tribuitur spes, aut patientia nostra. Exinde

37. Ad primam confirmationem dist. maj. sicut dicitur Deum esse Spiritum Sanctum, sumptò ly *sicut* per identitatem, neg. per quamdam assimilationem appropriatam Spiritui S. conc. maj. & concessa min. neg. conseq. quia August. solùm intendit hanc appropriativam assimilationem inter Spiritum Sanctum, & charitatem, qua Deum diligimus, quatenus licèt Pater, & Filius sint Spiritus, & tamen vox non appropriatur Patri, & Filio, sed Spiritui Sancto, cui tribuimus spiraculum charitatis; ita charitas, qua Deum diligimus, licèt sit à Patre, & Filio, non minùs, quàm spes & patientia nostra, non tamen appropriatur Patri, & Filio, sed Spiritui Sancto, more autem platonico, quo loquitur Augustinus, quando unum alteri appropriatur, eo in sensu dici solet alterum; sic D. Thomas 2. 2. quæst. 23. de charitate art. 2. ad 1. *Hic enim modus loquendi consuetus est apud platonicos, quorum doctrinis imbutus fuit Augustinus, quod quidam non advertentes ex verbis ejus sumpserunt occasionem errandi.* Quare, quando Augustinus non quidem in hoc sensu appropriativo, & platonico, sed in sensu litterali loquitur, expresè distinguit charitatem, qua DEUM diligimus, à Spiritu Sancto. Sic lib. de Spiritu, & Litteta cap. 31. *Charitas quippe Dei dicta est diffundi in cordibus nostris, non qua nos ipse diligit, sed qua nos facit dilectores suos, sicut dicitur justitia Dei, qua justi ejus munere efficimur, & Domini salus, qua nos salvos facit, & fides JESU Christi, qua nos fideles facit*: quibus verbis clarè significat charitatem, qua Deum diligimus actu, vel habitu non esse illam ipsam, qua Deus nos diligit, sed distingui à Deo non minùs, quàm fidem, qua in illum credimus, & utramque esse nobis æquè intrinsecam, & inhærentem.

38. Ad secundam confirmationem conc. maj. in sensu platonico, in quo loquitur Augustinus, & nego min. quia, ut Augustini syllogismus rectus sit, satis est, quòd per charitatem, qua diligimus proximum propter Deum, quæ, licèt in sensu platonico dicatur Deus, est reverâ realiter distincta à Deo, diligendò proximum propter Deum, Deum quoque diligamus: cùm autem fieri non possit, ut expresè diligam proximum propter Deum, quin Deus moveat ut bonum amabile, ac proinde quin Deus per eundem amorem ametur; sicut, quando expresè amo medicamentum propter salutem, non possum non amare salutem, eò quòd salus moveat ut bonum amabile ad volendum medicamentum; exinde rectè intulit Augustinus: *consequens est ergo, ut præcipuè Deum diligat.* Exinde autem nequaquam probatur identitas realis inter dilectionem, qua Deum diligimus, & ipsum Deum. Ad tertiam confirmationem dist. maj. nullum bonum esse melius comparandò charitatè cum reliquis virtutibus, spe, patientia, aut aliis, de quibus hìc loquitur Augustin. conc. comparandò illam cum gratia sanctificante, aut cum ipso Deo, neg. maj. & distincta pariter minori neg. consequentiam. Unde, licèt charitas, qua diligimus Deum, dicatur causaliter, & participativè DEUS, & peculiariter dicatur Spiritus Sanctus, qui est charitas notionalis, cui propterea, ut diximus num. 36. specialiter tribuitur Charitas, sicut Sapientia Filio, & Potentia Patri, atque ita in Scriptura, & Conciliis dicitur charitas per Spiritum Sanctum diffusa in cordibus nostris; at hæc charitas entitativè sumpta non est Spiritus Sanctus, aut Deus, sed realiter à Deo distincta.

Objicies 3. Deus est spiritualiter vita animæ, sicut anima est vita corporis secundum illud Deuteron. 30. *Ipse est vita tua*: sed anima vivificat corpus per se ipsam; ergo Deus per se ipsam vivificat animam, ac proinde est infinitè vitalis dilectio, qua ipsum diligimus. Confirmatur. Nihil creatum est infinitæ virtutis, sed potiùs omnis creatura est vanitas; atqui charitas non est vanitas, sed magis vanitati repugnat, estque infinitæ virtutis, quandoquidem ducit hominem ad Deum infinitum; ergo non est aliquid creatum, sed est ipse Deus. Resp. dist. maj. sumptò ly *sicut* per aliquam assimilationem, conc. per omnimodam convenientiam, neg. maj. & concessa minori nego consequentiam. Convenientia autem stat in eo, quòd anima est causa, & Deus est causa vitæ nostræ; at disconvenientia stat in eo, quòd anima est causa formalis, & DEUS est causa effectiva; & gratia, seu charitas distincta à Deo est causa formalis; sic Div. Thomas 2. 2. quæst. 23. art. 2. ad 2. *Dicendum, quòd Deus est vita effectivè, & anima per charitatem, & operationis per animam, sed formliter charitas est vita animæ, & anima vita corporis.* Unde per hoc potest concludi, quòd, sicut anima immediatè unitur corpori, ita charitas animæ.

Ad confirmationem conc. maj. quoad primam partem, & dist. quoad secundam, est vanitas, id est nihil habet à se, sed ab alio, conc. id est, nihil habet bonum ab alio, nego maj. & dist. eodem modo minori nego conseq. quia, licèt bonum, quod habet charitas, non habeat à se, sed à Deo, à quo ipsa procedit, atque in hoc sensu vanitati morali repugnet, aliquod reverâ bonum est realiter à Deo distinctum; aliter apud Adversarios neque fides, neque spes esset aliquod bonum; cùm sint quid creatum; quin potiùs charitas non præstat effectum infinitum, neque est infinita, sed Deus misericorditer media charitate, & moraliter se uniens animæ præstat effectum secundum quid infinitum, pro ut est objectum in se infinitum actus nostri finiti, finitò modò Deum attingentis.

Objicies 4. Virtutes multiplicantur juxta multiplicationem objectorum formalium, nec multiplicari possunt, nisi illis multiplicatis, at- qui

qui objectum formale virtutis Theologicæ est unus Deus, cujus omnis perfectio est una indivisibilis realiter; ergo non potest dari, nisi una virtus Theologica. Confirmatur 1. Si non deberent multiplicari virtutes propter objecta formalia distincta realiter, sed satis essent ratione nostra distincta, virtutes Theologicæ multò plures essent, quàm tres, quandoquidem perfectiones, & attributa Divina ratione distincta sunt multò plura, quàm tria; ergo virtutes Theologicæ vel nõ sunt multæ, vel sunt plures, quàm tres. Confirm. 2. Perfectiones Dei utpote infinitæ sunt plures, quàm perfectiones creaturarũ; atqui ad prosecutionem omnium perfectionum creaturarum dantur virtutes morales plusquam tres; ergo à fortiori ponendæ sunt virtutes Theologicæ multò plures, quàm tres ad prosecutionem omnium perfectionum Divinarum.

42. Resp. dist. maj. juxta multiplicationem objectorum formalium semper realiter distinctorum, neg. ratione nostra distinctorum, conc. maj. & dist. min. est una indivisibilis realiter sine distinctione formali, neg. cum formali distinctione earum perfectionum in ratione attingibilium, conc. min. & neg. conseq. Ratio est, quia virtutes distinctæ realiter non exigunt objecta formalia realiter, sed sat est, si sint ratione nostra distincta; ita, ut ratio motiva, propter quam attingitur objectum ab una virtute, non sit illa, propter quam attingitur ab altera. Sic actus intellectûs sub ratione entis attingitur à Metaphysica, sub ratione vitalis ab Animastica, sub ratione dirigibilis à Logica, quæ sunt tres facultates realiter distinctæ, eò quòd ratio motiva unius non comprehendatur sub ratione motiva alterius. Cùm autem perfectiones Divinas tripliciter attingamus per virtutes Theologicas ex dictis à num. 8, nimirum credendô illas, ut à Deo dictas, amandô illas, ut Deo bonas, aut illas amplectendô, ut bonas nobis, quarum una ratio motiva non comprehenditur sub altera: exinde specificant de facto tres virtutes Theologicas realiter distinctas.

43. Ad 1. confirmationem neg. ant. quia, licèt perfectiones D E I sint longè plures, quàm tres, comprehenduntur nihilominus omnes illæ, ut à nobis Theologicè attactæ per virtutes per se infusas sub triplici motivo exposito num. sup. Virtutes enim per se infusæ, cùm se habeant quasi potentiæ, habere possunt majorem, vel minorem latitudinem sui objecti formalis juxta majorem, vel minorem earum perfectionem; cúmque virtutes Theologicæ longè perfectiores sint, quàm morales, habent etiam majorem latitudinem in objecto suo formali, quàm virtutes morales. Sic potentia intellectiva, quæ perfectior est, quàm visiva, se extendit ad exprimendum omne cognoscibile; visiva autem non ita, sed ad solùm lucidum coloratum. Unde, sicut ex restrictione objecti formalis potentiæ visivæ fieri nequit paritas ad restrictionem potentiæ intellectivæ; ita neque ex restrictione virtutis moralis fieri potest paritas ad restrictionem objecti formalis virtutis Theologicæ; præsertim, cùm ex testimoniis adductis à num. 5. facilè colligamus, non aliter attingere nos per virtutem Theologicam veritatem aliquam infallibiliter, nisi ut à Deo dictam, quod attinet ad fidem, neque bonitatem aliquam, nisi ut Deo, vel nobis bonam, quod attinet ad spem, & charitatem, quæ omnia sicuti triplici solùm motivo subjacent, ita triplici duntaxat virtute Theologica comprehenduntur.

Ad 2. confirmationem dist. maj. sunt plures, & apparent nobis per motiva formalia distincta à tribus expositis, neg. & sub illis comprehenduntur, conc. maj. & concessâ min. nego conseq. 44.
Ratio est, quia virtutes morales, utpote minùs perfectæ, habent objectum formale magis restrictũ, ut constat ex num. sup. obedientia enim respicit solùm honestatem, quæ relucet in conformitate cum præceptoSuperioris, justitia respicit honestatem, quæ relucet in conservatione juris alterius illæsi, & sic de reliquis; quæ, cùm sint motiva distincta, quorum unum non comprehenditur sub altero; exinde specificant plures virtutes morales inter se distinctas.

Objic. 5. contra secundam assertionem; solùm infunduntur in justificatione virtutes necessariæ ad consequendam vitam æternam: sed virtutes morales non sunt necessariæ; ergo &c. 45.
Confirmatur. Si in justificatione infunderentur virtutes morales intrinsecè supernaturales, homo justificatus experiretur inclinationem ad opera honesta talium virtutum: atqui talem inclinationem non experitur, ut experientia ipsa demonstrat; ergo &c. Resp. dist. maj. virtutes necessariæ, ut homo sit intrinsecè, & stabiliter potens ad actus virtutum juxta exigentiam gratiæ sanctificantis, quæ est earum virtutum natura, conc. extra exigentiam gratiæ sanctificantis, neg. maj, & dist. min. neg. consequentiam. quia, licèt de potentia absoluta elici possint actus virtutum moralium ab omnipotentia extrinsecè applicata, non exinde elicerentur à potentiis supernis intrinsecis, quas gratia exigit, sicuti actus fidei, spei, & charitatis, licèt possint elici ab omnipotentia extrinsecè applicata, ut contingit in peccatore habitibus destituto; at quia isti actus exiguntur à gratia, exinde non possunt negari homini justo; quare idem dicendum est de habitibus virtutum moralium.

Ad confirmationem neg. maj. hoc enim est discrimen inter virtutes per se infusas, & acquisitas, ut constat à num. 3. quòd scilicet virtutes per se infusæ, cùm se habeant per modum potentiæ, non inclinant ad opus: sicut neque potentia visiva inclinat ad videndum, nec auditiva ad audiendum, nec ambulativa ad currendum. Virtutes verò acquisitæ, cùm non se habeant per modum potentiæ, sed per modum facilitatis, afferunt secum eam inclinationem; hæc autem est ratio, ut notavit Arriaga Tractatu de virtutibus disp. 35. num. 7. quare habitus 46.

vitiosi acquisiti non opponuntur cum virtutibus per se infusis, quia scilicet illi habitus vitiosi non opponuntur cum potentia, ut patet in homine, qui habet habitum vitiosum ad malum, & nihilominus habet potentiam ad bonum: si ergo illi habitus per se infusi se habent veluti potentia, quid mirum? quòd habitus vitiosi acquisiti illis non opponuntur? quòd autem habitus fidei opponatur cum peccato hæresis, & habitus spei cum peccato desperationis, omnésque alij cũ quovis peccato mortali, se habet in istis ratione connexionis, quam saltem ex lege Dei habent cum gratia, & in spe, ratione connexionis, quam habet cum fide, quæ manere potest in peccatore, ut definit Tridentinum, & quæ est, ut ait Apostolus, sperandarum substantia rerum.

47. Objic. 6. Homo sufficienter est ordinatus ad finem supernaturalem per habitus supernaturales Theologicas; ergo superfluunt virtutes supernaturales morales. Confirmatur 1. Homo peccator destitutus habitibus, & virtutibus supernaturalibus elicit plures actus supernaturales morales: ergo etiam post justificationem posset elicere tales actus absque virtutibus, seu habitibus supernaturalibus. Confirmatur 2. Si darentur tales virtutes morales per se infusæ, sequeretur, quòd in hominibus justis darentur infiniti habitus supernaturales virtutum moralium: sed hoc repugnat: ergo repugnant quoque virtutes morales supernaturales.

48. Resp. dist. ant. sufficienter est ordinatus attentâ sufficientiâ, quam exigit gratia sanctificans, ut radix, & natura ordinis supernaturalis, neg. attentâ sufficientiâ, quam Deus conferre posset in altera providentia, conc. ant. & nego conseq. quia modò loquimur de sufficientia, quæ datur in hac providentia, nobisque nota ex Concilijs, & Patribus, ex quibus habemus, hujusmodi habitus infundi cum gratia, ut constat à num. 15. Ad primam confirmationẽ conc. ant. & nego consequentiam; quia, cùm talis peccator careat gratia sanctificante, quæ est radix, & natura illorum habituum, caret quoque illis habitibus cum gratia connexis, proindeque illorum influxus suppleri debet ab omnipotentia extrinsecè applicata; at homo justus, cùm habeat talem gratiam, & naturam radicantem hos habitus, habet etiam potentias intrinsecas ad eos eliciendos. Ad secundam confirmationem neg. sequelam maj. quia licet numerus eorum habituum à nobis definiri non possit, at cùm habitus illi radicentur in gratia, tanquam in natura finita, sunt revera finiti, & non infiniti, ut diximus num. 30.

Objic. 7. Repugnat virtus intrinsecè supernaturalis, cui non correspondeat objectum intrinsecè supernaturale; sed virtutibus moralibus non correspondet objectum intrinsecè supernaturale; ergo virtutes morales intrinsecè supernaturales, quales essent virtutes morales per se infusæ omnino repugnant. Probatur min. inductione. Objectum temperantiæ, v. g. est moderatio in cibis, quòd absque dubio est objectũ naturale; objectum justitiæ est dare unicuique, quod suum est, v. g. pecunias Petro, quod etiam est objectum naturale, & sic de alijs procedendò per singula; ergo &c. 49.

Resp. permissa. maj. quam falsam omnino reputant Scotus, Molina, Ripalda, Arriaga, pluresque alij, ut dixi à num. 410. de virtute Pœnitentiæ, nego min. ad probationem dist. ant. est objectum naturale, si voluntas feratur in illud, prout conforme dictamini, & legi naturali, conc. prout conforme dictamini, & legi supernaturali, neg. ant. & conf. quia virtutes morales supernaturales diriguntur à prudentia supernaturali, quæ certè non potest infallibiter attingere objectum aliquod conforme dictamini, & legi supernaturali, quin eo ipso habeat objectum materiale, in quod feratur moralis virtus, quæ proinde jam habet objectum supernaturale. Vide latiùs hæc omnia à num. 423. de virtute Pœnitentiæ. Quærunt hic aliqui, an virtutes per se infusæ non potentes existere, saltem in hac providentia absque gratia sanctificante, quales sunt omnes aliæ præter fidem, & spem, influere possint in actum sub gravi præceptum pro instanti determinato? sed, quia de hoc latè differui à num. 346. de actibus humanis, vide ibi dicta, nihil enim hic de novo addendum occurrit. 50.

DISPUTATIO II.

DE OBJECTO FORMALI, ALIISQUE AD VIRTUTEM THEOLOGICAM SPECTANTIBUS.

51. AD cognoscendam alicujus actûs, vel habitûs naturam, & quidditatem, nulla superest alia via, nisi indagare objectum, circa quod versatur: cùm ergo objectum aliud sit materiale, & aliud formale, atque formale multò præstantius sit; cùm sit ratio, propter quam materiale attingitur, quærimus in præsenti, quodnam sit objectum formale virtutis Theologicæ, ratione cujus virtus Theologica distinguitur à morali; plures quæstiones movent Philosophi & Theologi, præsertim Recentiores post Cardinalem de Lugo, qui in libris de anima, & in Tractatu de fide disp. 1. sect. 1. contendit posse plures virtutum actus habere objectum formale sine materiali, licèt non possit haberi materiale sine formali. Ratio ejus est, quia objectum formale est illud, propter quod aliud attingimus, v. g. quando amamus medicinam propter sanitatem; sanitas est objectum formale, & quando assentimur huic propositioni ho-

mo

mo est risibilis, quia est rationalis, rationalitas est objectū formale. Nam risibilitas, cui secundùm se non assentiret intellectus, eò quòd ex propriis terminis non apparet, at informata, & quasi vestita altera clariori veritate, scilicet rationalis movet intellectū ad assensum; cùm autem possit aliquis actus ferri in aliquod objectum, in quod non feratur propter aliud, sed præcisè propter se, ut patet in amore finis, sistente in fine, illum non amandò propter aliud & in assensu primi principij, quod non attingitur propter aliud; exinde possunt ejusmodi actus habere objectum formale, quin habeant materiale. Verùm hæc levia sunt, ut propter illa recedamus à communi sententia docente, nullum actum posse attingere objectum formale sine materiali, quia, quando aliquid amamus propter se, aut illi propter se assentimur, concipimus duas reverâ formalitates; alteram scilicet objecti amati, aut affirmati, quæ sufficit, ut objectum illud denominetur materiale, & alteram, propter quam amamus, aut assentimur, quæ sufficit, ut objectum illud dicatur formale; atque in hoc sensu communi loquemur deinceps in toto nostro Tractatu. Quare objectum materiale est, quod attingitur ab actu, e. g. à voluntate medicina propter sanitatem, & à visu objectū propter colorem, & sic de aliis. Objectum verò formale est id, propter quod attingitur; verum, cùm ratio attingendi alia dicatur *quod*, & alia duntaxat *quo*, sive *sub qua*; de his omnibus agendum est in præsenti: pro quibus sit

SECTIO I.

Quodnam sit objectum formale virtutis Theologicæ?

52. OBjectum formale, ut præmisi num. superiori, aliud dicitur *quod*, aliud verò *quo*; objectum formale *quod* ut cum Div. Thoma, Cajetano, & Capreolo docet Eximius Doctor dispur. 3. de fide initiò, & sæpe alibi, præsertim sectione 2. num. 7. sect. 12. num. 8. & 9. disp. 3. de Pœnit. sect. 1. lib. 3. de habitu virtutis Religionis cap. 3. est illa ratio, quæ per se, & ratione sui attingitur à potentia, vel habitu, & cætera ratione illius attinguntur. Objectū formale *quo* est ratio illa, sub qua potentia, vel habitus attingit objectū seu id, quo mediante ad illud determinatur, ut utrumq; hoc objectū comprehendant aliqui Recentiores objectum formale *quod* vocant objectū formale, ut includens materiale, objectum verò solùm formale *quo*, seu rationem solam formalem, sub qua vocant objectum purè formale, de hac loquendi formula non curo, dum nihil aliud explicent per ea verba, quam quòd intendimus, & quod circa objectum formale explicarûnt Antiqui, quibus certè in terminorum explicatione standum est.

53. Hoc autem duplex objectum formale *quod*, & *quo*, facilè explicatur exemplò, quo utitur Exim. Doct. disp. 3. de fide sect. 12. num. 9. & quo utuntur Recentiores Thomistæ cum Goneto disp. 1. de objecto fidei art. 1. num. 2. v.g. in potentia visiva objectum formale *quod* est color, quia ille per se, & ratione sui ab oculo percipitur, objectum formale *quo*, seu ratio formalis sub *qua* est lux, quia mediante luce visus percipit colores. Objectum verò materiale est omne corpus coloratum, quia omne corpus, quod est affectum colore. à visu percipi potest; quare, sicut potentia visiva non solùm distinguitur ab auditiva, quia requirit, lucem tanquam objectum formale *quo*, sed potiùs, quia requirit colorem tanquam objectum formale *quod*; ita etiam virtutes, quæ non conveniunt in respiciendò objectum formale *quod*, distinguerentur ad invicem, quamvis aliunde respicerent idem objectum formale *quo*.

En jam scopum totius nostræ præsentis controversiæ. 54. Supponunt enim omnes Theologi, virtutem Theologicam in eo distingui à morali, quia virtus Theologica attingit pro objecto formali præceptum Divinum; virtus verò moralis præceptum creatum; cæterùm, cùm objectum formale aliud sit *quod*, & aliud *quo*, inquirendū supereſt in præsenti, an virtus Theologica distinguatur à morali ex eo præcisè, quòd attingat aliquid Divinum, ut objectum formale *quo*, vel an ex eo, quòd indispensabiliter attingat aliquid Divinum ut objectum formale *quod*; plures Theologi hanc controversiam non attingunt, sed potiùs supponunt utroque modo debere virtutem Theologicam respicere objectum formale Divinum, & hoc quidem commune est apud Antiquos; nihilominus aliqui Recentiores, quin hanc controversiam ex professò resolvant, aut quin eam à limine salutent, quasi principiū certum supponunt sufficere ad virtutem Theologicam prout contradistinctam à morali, quòd habeat pro objecto formali *quo* aliquid divinum. At Eximius Doctor locis suprà citatis cum Theologis antiquis tanquam certum supponit, requiri ad virtutem Theologicam *quà talem*, seu ut à morali distinctam, quòd habeat pro objecto formali *quod* aliquid Divinum.

Assero cum Exim. Doct. virtus Theologica quà talis indispensabiliter habet pro objecto 55. formali *quod* aliquid Divinum. Probatur 1. Quæcunque virtus Theologica attingit Deum tanquam objectum formale *quod*, id est amplectendò illum propter ipsum. Sic, quando assentimur mysterio revelato per actum fidei, quia Deus summè verax, & sapiens dicit, non solùm assentimur objecto materiali propter veracitatem Divinam, sed etiam assentimur Deum esse summè veracem, ut latè infrà dicemus agentes de fide, quod planè significat Christus Marci 11. *Habete fidem Dei*, & Paulus 1. ad Thessalonicenses 1. *Fides, quæ ad Deum est*; unde Cyrillus Hyerosolimitanus catechesi 1 illuminatorum dixit: *Fides Deum speculatur, Deum intuetur*; sic etiam Paulus ad Hebræos 11. *Ac-*

cedentem ad Deum oportet credere, quia est, atque similia habet ad Ephesos 4. ad Colossenses 2. & 3. & ad Philippenses 1. Unde Augustin. lib. 4. de civitate Dei cap. 20. inquit, *Fides unum, & primum, ac maximum officium est, ut in unum credatur Deum*; & quidem propter ipsum, ut ex Scriptura, & ratione constabit n. 63. sed in hoc stat, quòd habeat Deum tanquam objectum formale *quod*? ergo &c.

56. Pariter, quando per spem Theologicam speramus Deum obtinere, vel alia in orgine ad Deum ut ultimum finem, non solùm habemus fiduciam propter Divinam promissionem de eo, quòd Deum obtinebimus, sed etiam diligimus Deum, ut nobis bonum, quem nobis desideramus; desiderium enim objecti certè est amor objecti, quod satis indicavit Paulus ad Romanos 5. dicens: *Gloriamur in spe gloriæ secundum spē vitæ æternæ, quam promisit, qui non mentitur Deus*: quod significavit etiam Deus ipse Genesis 15. Abrahamo dicens: *Ego merces tua magna nimis*. Pariter, quando per charitatem amamus Deum propter suam bonitatem, aut proximum, vel alia bona extrinseca propter Deum, Divina bonitas non solùm est ratio, sub qua amamus, sed est, quam propter se ipsam amamus. Quare Div. Thomas 3. part. quæst. 70. art. 4. in corpore accuratè dixit: *Minima enim charitas plus diligit Deum, quàm cupiditas nimia auri, & argenti*. Sic etiam 1: Joannis 4. dicitur: *Qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo*: sed exinde manifestè apparet, requiri ad virtutem Theologicam, ut attingat aliquid Divinum tanquam objectum formale *quod*; ergo &c.

57. Probatur 2. ex Div. Thoma 1. part. quæst. 62. art. 2. in Corp. dicente: *Objectum autem Theologicarum virtutum est ipse Deus, qui est ultimus rerum finis*; ex quo, ut bene colligit Cajetanus supra articulum primum, diversimodè unit cum Deo rationales potentias virtus Theologica, quàm moralis: unit enim illas cum Deo immediatè juxta hanc Divi Thomæ doctrinam, ut exponit Eximius Doctor lib. 3. de habitu virtutis Religionis cap. 3. quòd nos immediatè conjungat Deo, ut ultimo fini. Ex qua doctrina sic arguo: essentiale distinctivum virtutis Theologicæ à non Theologica est virtus ad conjungendum immediate cum Deo rationalem potentiam; sed talis virtus essentialiter consistit in eo, quòd non solùm habeat aliquid Divinum pro objecto formali *quo*, sed etiā pro objecto formali *quod*? ergo &c. Prob. min. Rationalis potentia non aliter potest Deo immediatè uniri, nisi per suos actus; ac proinde intellectus media fide per actus, quibus Deo propter ipsum assentitur; spes per actus, quibus prælucente fide divinarum promissionum, in quibus confidit, sperat sibi Deum obtinere, quod idem est, ac Deum fiducialiter desiderare, & amare. Charitas per actus, quibus Deum propter suam bonitatem super omnia diligit; his quippe conceptibus positis ponitur immediata unio potentiarum cum Deo secundùm naturam cujusque virtutis Theologicæ, nimirum secundùm naturam unionis intentionalis, concupiscentiæ, aut amicitiæ. Quacunque autem ex his formalitatibus ablata tollitur immediata unio potentiæ rationalis cum Deo, ut ex terminis patet; ergo &c.

Confirmatur, & explicatur hæc ratio. Virtus intellectûs, qualis est fides, non conjungit immediatè intellectum cum Deo, nisi Deus sit objectum, quod ratione sui affirmatur ab intellectu; neque virtus affectiva, qualis est spes, aut charitas, nisi Deus sit objectum, quod ratione sui amatur à voluntate, vel quia sibi bonum, vel quia amanti bonum; ergo, si Deus solùm esset objectum formale *quo* & non esset etiam objectum formale *quod*, virtutes Theologicæ non conjungerent potentias suas immediatè cum DEO. Conseq. tenet, & ant. pater; nam si intellectus Deum non affirmat, Deus non est affirmatus; ac proinde neque immediatè unitus intellectui; si spes, & charitas DEUM non amant, Deus non est amatus, ac proinde neque immediatè unitus voluntati: intellectus enim non potest immediatè unire sibi objectum, illud negandò: unire enim est amplecti, non fugere, ac proinde unire in intellectu est affirmare; atque propter eandem rationem voluntatem uniri objecto, non est illud odiò habere, vel ab amore præscindere, sed est amare; ergo &c.

Probatur 3. Plures virtutes morales attingunt aliquid Divinum tanquam objectum formale *quo*, neque exinde sunt Theologicæ, ex eo, quòd Deum non attingant tanquam objectum formale *quod*; ergo, ut virtus aliqua sit Theologica, satis non est, quòd attingat aliquid Divinum ut objectum formale *quo*, sed ulteriùs requiritur, ut illud attingat tanquam objectum formale *quod*. Probatur ant. Religio, Pietas, atque obedientia erga Deum, quæ apud omnes sunt virtutes morales, habent pro objecto formali *quo* aliquid Divinum. Religio enim movetur à majestate Dei ad præstandum illi cultum Latriæ, qui creaturæ ulli licitè præstari non potest ratione sui. Pietas, ratione cujus creaturæ debent honorem Deo, movetur ratione dignitatis primæ causæ, à qua procedunt ad præstandum DEO honorem. Obedientia debita præceptis Divinis movetur ratione præstantiæ Dei præcipientis ad contemnenda quæcunque alia præcepta Divinis opposita, & ad obediendum Deo, quod revera est habere aliquid Divinum tanquam objectum formale *quo*; at, quia non respiciunt Deum tanquam objectum formale *quod*, non sunt virtutes Theologicæ, sed morales. Idem esto de justitia, Pœnitentia, alijsque similibus virtutibus. Vide num. 123.

Etenim propter dignitatem regiam, quam subditus sæpe non amat, movetur ad præstandum Regi cultum, honorem, & obsequia. Quare necesse non est, ut jus illud Divinum ad cul-

tum

tum, honorem, & obsequia proponatur ut bonum amabile, sed sat est, quòd proponatur ut constituens Deum creditorem, cui propter dictos titulos hæc opera debemus. Creditor autẽ necesse non est, quòd proponatur ut bonum amabile, sive ut objectum formale *quod* ad movendum. Etenim propter jus creditoris imporuni, quod debitor non amat, aut potiùs odiô sæpe habet, amatur justa solutio debiti; ergo exinde ejusmodi virtutes, licèt attingant Deum tanquam objectum formale *quo*, non sunt Theologicæ, sed morales, quia Deum non attingunt tanquam objectum formale *quod*.

61. Confirmatur, & explicatur hæc ratio: objectum formale dupliciter potest movere ad amplectendum materiale, nimirum vel per convenientiam, vel per disconvenientiam, aut non convenientiam formalem. Tunc movet per convenientiam, quando non movet ad affirmandum materiale, nisi quando objectum formale repræsentatur ut verum affirmabile; neque movet ad volendum objectum materiale, nisi prout objectum formale repræsentatur ut bonum amabile. Tunc autem movet per non convenientiam, quando vel opponitur denominationi, quam confert objecto materiali, vel à convenientia præscinditur, vel confert denominationem, cujus capax non est objectum formale; sic Deus propter gratiam diligit amore amicitiæ hominem justum; gratia autem capax non est amore amicitiæ, cùm hanc capacitatem habere solùm possit natura rationalis. pariter plura alia objecta formalia movent ad amandum objectum materiale, quin illa repræsententur ut bonum amabile, vel præscindendô ab illa amabilitate per confusam saltem eorũ conceptionem, vel per exclusionẽ amoris. sic affectus, quo vis succurrere pauperi, *quia miser est*, habet pro motivo prædictam miseriam, quam non amas, sed excludere optas. 2. affectus, quo Sanctissimus Superior ex justitia punitiva vult punire subditum, quia peccavit, habet pro motivo peccatum commissum, quod à Superiore non amatur. 3. Generosi illi affectus, quibus perfecti viri decernunt reddere pro malis bonum, habent pro motivo mala non amara. 4. subditus; qui summâ mentis renitentiâ vult Indos adire, quia sic à Superioribus præcipitur, habet pro motivo præceptum, quod non amat. 5. qui noluisset emisisse votum; at quia emisit, movetur ex illo ad aggrediendum Hyerosolimitanam peregrinationem, movetur ex voto, quod non amat. 6. qui non confert beneficiũ consanguineo sibi charissimo, quia est indignus, sed extraneo digno, movetur ex indignitate consanguinei non amata. 7. qui vult pœnitentiâ propter peccata contra Deum commissa, movetur ex peccatis, quæ non amat; quibus in casibus, ut ex terminis patet, objecta illa formalia se habent ut *quo*, non verò ut *quod*, ex eo præcisè, quòd denominent objecta materialia per disconvenientiam, seu per non convenientiam.

62. Quando verò objectum formale denominat objectum materiale per convenientiam, tunc concurrit non solùm ut *quo*, sed etiam ut *quod*: sic, quando affirmo Petrum esse risibilẽ, quia est rationalis, rationale movens int rinsecèad affirmandũ risibile affirmatur non minùs, quàm risibile; sic etiã salus movens intrinsecè ad volendã medicinam, non minùs amatur, quàm ipsa medicina; sic finis intrinsecè movens ad ponenda media propter ipsum, non minùs amatur, quàm amentur ipsa media; atqui virtutes Theologicæ habent objectum formale intrinsecè denominans per convenientiam; ergo habent objectum formale se habens non solùm ut *quo*, sed etiam ut *quod*. Consequentia tener, & minor patet; quia fides eatenus proponit nobis mysterium verum, quia à DEO dictum, quatenus proponit nobis DEUM infallibilis auctoritatis in suis dictis, qui neque falli, neque fallere potest, cui infallibili auctoritati innititur immediatè actus fidei; ac proinde objectum formale fidei, ratione cujus affirmamus objectum materiale, movet nos ad assensum, quatenus proponitur nobis ut verum affirmabile per actum fidei non minùs, quàm objectum materiale. Revelatio enim Divina, ut habet Exim. Doctor disp. 3. de fide sect. 12. num. 12. non solùm est sufficienter proposita ad credendum propter ipsum extrinsecum objectum revelatum, sed etiam ad credendam ipsam propter locutionem, seu verbum DEI; cùm revera ipsa ratione sui sit locutio, & verbum DEI. Locutio siquidem altera est extrinsecè reflectens supra locutionem; sicuti, quando per unam locutionem relevatur altera, ut, quando Scriptura dicit Jeremiæ 36. *Fulsum est verbum Domini ad Jeremiam Prophetam*; ubi una revelatio extrinsecè reflectit supra alteram; quo in casu ea, supra quam reflectitur, dicitur revelata in actu signato. Altera verò est intrinsecè reflectens, & dicitur revelata in actu exercito, quod essentiale est omni Divinæ revelationi, imò & humanæ locutioni: nam, licèt homo loquens non dicat per extrinsecam reflexionem se loqui, loquendô tamen id satis dicit in actu exercito; atque hac ratione, quando aliquid sufficienter proponitur ut dictum à Deo, eo ipso locutio illa sufficienter proponitur ut verbum Dei, & ideo non tantùm res dicta, & distincta à locutione, sed etiam ipsa locutio accipienda est, ut dicta per ipsam, & credenda ut verbum Dei per ipsum actum fidei, per quem res extrinsecè dicta creditur.

63. Quod mihi expressum omnino apparet in Scriptura: sic urgente nos ad credendum 1. Joannis 5. *Spiritus est, qui testificatur, quoniam Christus est veritas; si testimonium hominum accipimus, testimonium Dei majus est, quoniam hoc est testimonium Dei, quod majus est, quoniam testificatus est de Filio suo.* Et 1. ad Thessalonicenses 2. *Cum accepissetis à nobis verbum auditûs fidei, accepistis illud non ut verbum hominum, sed ut verè est verbum Dei.* En quo modo motivum credendi proponitur in Scri-

ptura denominans per convenientiam, sive ut apparens infallibiliter, & intrinsecè dictum ad denominandum dignum assensu, atque infallibiliter verum extrinsecum objectum, quod revelatur. Quando enim credo, *quia Deus dicit*, illa causalis *quia* juxta regulas summularum non aliter exponi potest, nisi per tres affirmationes, ut tanquam certum omnino supponit Exim. Doctor disp. 3. de fide sect. 12. num. 9. Affirmo siquidem objectum dictum, affirmo Deum dicere, & affirmo objectum esse verum, quia Deus dicit. Sic in hac propositione, *Petrus est doctus, quia studet*, non solùm affirmo doctrinam Petri, quæ poterat esse infusa, & sine studio, nec solùm affirmo studiū quod poterat esse sine doctrina, sed affirmo, doctrinam, & studium; simulque assero, studium esse causam doctrinæ, quod valde notandum est ad intelligendum sensum exponibilem propositionum constantium illa causali *quia*. Pariter spes desiderans fiducialiter Deum, ut nobis bonum, vel alia in ordine ad Deum, ut ultimum finem nostrum non aliter movet, nisi attingendò Deum, ut bonum amabile nobis; quod idem est, ac denominari objectum materiale ab objecto formali per convenientiam. Tandem charitas amans Deum propter se, aut creaturam propter Deum, non aliter attingit Deum, nisi ut dignum amore super omnia, quod perinde est, ac attingere objectum materiale per convenientiam ad formale; ergo virtutes Theologicæ, quà tales, non aliter attingunt objectum materiale propter formale, nisi attingendò, *ut quod* objectum formale.

64. Probatur 4. conclusio. Virtus Theologica non respicit aliquid Divinum pro objecto formali extrinseco, sed intrinseco: objectum enim motivum extrinsecum, cùm sit illud, quod verè, & propriè non attingitur ab actu, sed solùm supponitur ut attactum per alium actum, non sufficit ad specificandum actum Theologicum; nulla quippe res specificatur ab alio termino, ad quem non dicit intrinsecum respectū, vel ordinem. Sic actus imperatus habet pro motivo extrinseco objectum formale actus imperantis, quod ab actu non attingitur intrinsecè. Quare actus imperatus non induit naturam imperantis. Sic, licèt actus justitiæ imperetur à charitate, non est actus charitatis: sic conclusio non reflectens supra præmissas, sive sit purè philosophica, sive Theologica, qua fidelis credit mysteria fidei, non habet pro objecto formali intrinseco, sed extrinseco objectum formale præmissarum, ideóque conclusio formalis est actus purè Theologiæ; licèt præmissæ formales sint actus fidei; atqui actus virtutis Theologicæ nequit respicere pro objecto formali intrinseco aliquod prædicatum Divinum, quin attingat illud & intrinsecè, & per convenientiam, & fundandò immediatè in ipso tanquam objecto formali actum suum, non verò in præmissis, in imperio, aut alio simili; ergo ex dictis

Fit 1. Virtutes Theologicas per se infusas, fidei, & charitatis distingui ab habitu Theologico, quia iste, cùm deserviat ad eliciendas conclusiones, pertinet ad intellectum; spes verò, & charitas ad voluntatem. A fide quoque distinguitur, quia habitus Theologicus est entitativè naturalis, & acquisitus, ut dixi num. 1. de Deo, deservitque ad eliciendam conclusionem, quæ habet pro motivo saltem extrinseco identitatem extremorum cum medio. At actus fidei nequaquam innititur identitati extremorum cum medio, sed immediatè unicè, & intrinsecè innititur auctoritati Dei revelantis. Distinguuntur etiam virtutes infusæ à scientia naturali, quàm de Deo habemus, quia est; ista est pariter acquisita, & naturalis, cùm ex intrinsecis suis non conducat ad vitam æternā, quod idem est de speciebus naturalibus, quas Deus Angelis infundit. Quin potiùs, licèt scientia naturalis à DEO infunderetur, non esset per se infusa, sed infusa per accidens, & per se acquiribilis. Virtutes autem Theologicæ, de quibus loquimur, & sunt supernaturales, & per se infusæ deservientes ad simpliciter posse, ut sæpe diximus. Atque exinde: Fit 2. in sententia eorum Theologorum, qui cum Soto, Durando, Nominalibus, utroque Hurtado, Arriaga, & aliis contra Oviedum, Ripaldam, & alios admittunt habitum supernaturalem acquisitum, & comparatum ex repetitione actuum supernaturalium, ad eum modum, quo ex repetitione actuum naturalium acquiritur habitus naturalis. Talem habitum supernaturalem acquisitum non afferre virtutem se habentem tanquam potentiam, sed tanquam facilitatem potentiæ. Sicut habitus acquisitus intellectus non affert intellectum, sed facilitatem intellectui, neque habitus acquisitus voluntatis affert voluntatem, sed facilitatem voluntati.

Quare Theologi communiter docent, amisso habitu per se infuso amitti quoque habitum supernaturalem acquisitum; cùm facilitas reducetur in potentia, qua amissa amittitur quoque facilitas. Unde solùm poterit manere facilitas naturalis radicata in potentia naturali, quæ manet; quamvis aliquando doceant, habitum acquisitum manere posse, dum manet in ipsius subjectum, quod est anima, in qua sine gratia manent etiam habitus per se infusi fidei, & spei; proinde manere posset habitus, qui diceret facilitatem potentiæ operativæ, si ea potentia adesset. Sic, qui habet facilitatem imperantem ad pulsandum cytharam, dum habet simpliciter posse, nempe manus expeditas, facilè pulsabit; si autem auferatur simpliciter posse, quia abscinduntur illi manus, manebit in illo virtus, quæ daret facilè posse, si adveniret simpliciter posse, aut restituerentur manus expeditæ. Verùm hæc parvi momenti sunt, neque ad nostrum attinent institutum; cùm in præsenti non agamus de virtutibus acquisitis, sed de virtutibus per se infusis.

Fit 3. divisionem virtutis in Theologicam, & non

& non Theologicam, vel in moralem, & non moralem asse adæquatam; cùm nulla detur, quæ non sit Theologica, vel non Theologica, vel quæ non sit moralis, vel non moralis. Divisionem verò virtutis in Theologicã, & moralem non esse adæquatã; cùm dentur plures virtutes intellectuales, v. g. scientia, sapientia, prudentia, & id genus aliæ, quæ non sunt Theologicæ; cùm non habeant pro objecto formali *quod* aliquid Divinum, neque sunt morales, cùm non sint virtutes voluntatis se laudabiliter exercentes in fuga mali, aut amplexione boni quà talis: ad eum modum, quo divisio animalis in rationale, & non rationale, vel in equinum, & non equinum, est adæquata, cùm nullum detur animal, quod non sit vel rationale, vel non rationale, vel non sit equinum, vel non equinum.

68. At divisio animalis in rationale, & equinum non est adæquata, quia datur aliquod animal, v. g. leoninũ, quod neque est rationale, nec equinum. Quare, licèt virtutes Theologicæ tres duntaxat sint in viatoribus, quarum duæ spes, scilicet & charitas, pertinent ad voluntatem, & teria scilicet fides ad intellectum; plures aliæ pertinent ad intellectum, quæ non sunt virtus Theologica fides, ut constat ex num. superiori, & patet in fide, qua assentimur virtuosè creaturis propter ipsarum testimonia; & plures etiam pertinent ad voluntatem, quæ non sunt spes, aut charitas Theologicæ, quales sunt justitia, fortitudo, temperantia, charitas, & spes moralis, Religio, pietas, obedientia, & id genus aliæ, quæ ex multiplici diversitate suorum objectorum formalium non possunt à nobis sub determinata numeratione comprehendi, ut constat ex num. 30. Exinde sæpe Theologi aliquas morales virtutes, quæ hucusque impositum nomen non habent, quando occurrit occasio eas explicandi in ordine ad suum speciale objectũ formale, solent illas vocare virtutes innominatas. Vide à num. 85.

69. Fit 4. prudentiam, quæ virtus est directiva morum, non esse rigorosè virtutem moralem, sed intellectualem; quia non attingit bonitatem moris tanquam rationem formalem *sub qua*, sed tanquam rationem formalem *quæ*: exprimit enim, & repræsentat voluntati bonitatem moris, quæ hic, & nunc digna est amplexione, propter quod dicitur, illam attigere, ut rationem formalem *quæ*; at, cùm non respiciat illam bonitatem, quà bonam, sed illam bonitatem, quà veram, non potest dici illam attingere tanquam rationem formalem, sub qua; hoc enim attinet ad virtutem voluntatis, ad quam spectat attingere bonum, quà bonum. Quare prudentia latè solùm dici solet virtus moralis, quatenus circa objectum virtutis moralis se exercet, repræsentandô illud voluntati, ad quam pertinet objectum illud attingere sub ratione boni. Exinde Fit 5. virtutes morales Cardinales strictè sumptas esse duntaxat tres: nimirum justitiam, fortitudinem, & temperantiam, quæ quidem à Theologis cum Ambrosio ideò vocantur Cardinales, quia inter virtutes morales sunt primariæ, principales, & universales, quib⁹ tanquã in cardine aliæ virtutes morales innituntur, & quasi sub illis comprehenduntur; cùm illæ sint rectrices, & gubernatrices nostrarum actionum, quam ob causam Ecclesiæ Principes vocantur Cardinales; quo in sensu Sanctus Ambrosius Ecclesiarum Rectores nominavit Cardinales, quasi cardinantes, id est regentes, ut notavit Raynaudus lib. 1. de virtutibus sect. 4. à num. 228.

70. Quòd autem sub his tribus virtutibus moralibus reliquæ aliæ morales comprehendantur, exinde patet, quia vel respiciunt bonum morale ad alterum, & illi debitum, & sic comprehenduntur sub justitia latè sumpta, quæ est virtus ad alterum; vel respiciunt bonum ex commensuratione actionis ad ipsum operantem, & sic vel spectant ad fortitudinem, vel ad temperantiam, quia vel sunt in ordine ad actiones appetitûs concupiscibilis, id est in ordine ad bonũ delectabile, & sic spectant ad temperantiam, vel sunt in ordine ad actiones appetitûs irascibilis, id est ad objectum arduum, & difficile; & pertinent ad fortitudinem. Cæterum, cùm virtutes morales ratione suæ limitationis non possint se extendere, quantùm se extendunt virtutes Theologicæ in hac providentia, ut constat ex num. 43. attingunt objectum suum formale valde restrictè: justitia enim prout respicit jus, non quidem tendens ad bonum aliorum, sive ad bonum communitatis, sed prout sistit in ipso habente jus tanquam in creditore. Quare distinguitur ab obedientia, quæ supponit jus Superioris, prout respicit commodum, & utilitatem subditorum; idemque suô modô contingit in aliis virtutibus, quæ tribus his cardinalibus subjacent, longiusque esset omnes percurrere.

71. Virtutes autem Theologicæ in hac providentia propter majorem suam perfectionẽ, cui Deus se accommodavit, ita respiciunt suum objectum materiale, ut illud semper respiciant propter Deum, tanquam objectum formale *quod*, saltem quando operantur ut Theologicæ, ita, ut nihil per diviam fidem credamus, nisi quia à Deo dictum, & revelatum est; nihil speremus, nisi ipsum DEUM amplectendô, ut Nostri Beatificatorem, ita, ut quodcunque aliud objectum materiale per spem Theologicam speramus, attingatur ut dicens ordinem ad beatitudinem, ut constabit à num. 85. & nihil per Theologicam charitatem amemus, nisi quod est Deo bonum, quia ipsi bonum; quare quidquid attingibile est à viatoribus regulariter, & stabiliter operantibus, respiciendô DEUM, ut objectũ formale *quod*, adæquatè comprehenditur sub motivo harum trium. Dixi in assertione virtus Theologica *quà talis*, ut præscinderem à sententia illorum, qui docent, hoc esse discrimen inter fidem, & alias virtutes Theologicas, nimirum, quòd licèt fides non possit aliter actus suos elicere, nisi per unumquemque actum attingendô DEUM ut *quod*; cùm ex præcepto,

& na-

& naturâ fidei debeamus credere Deo per quemcunque actum fidei unicè, quia DEUS dicit; at non est præceptum ita semper sperandi, & amandi per quemcunque actum spei, & charitatis, ac proinde, si istæ duæ virtutes eliciant actus secundarios, quasi imperatos à primariis, & per illos non attingunt DEUM, ut objectũ *quod*, sed tantùm ut *quo*, virtutes illæ non operabuntur quà Theologicæ in ordine ad istos actus; nec isti erunt propriè Theologici, sed reductivè tantùm, prout procedunt à virtute ex aliis actibus Theologicis, vel speciebus ab ijs relictis determinata ad secundariam operationem, quæ non in actu, sed in habitu respicit Deum, ut objectum formale *quod*. Cæterùm mihi probabilius valde est, nullum actum procedere à virtute Theologica, qui non attingat Deum ut *quod* propter rationes suprà allatas. Neque illi actus secundarij distinguntur ab iis, eò quòd non attingant objectum Divinum ut *quod*, sed quia non attingunt illud ex tota universalitate motivi, ut dixi num. 35. de virtute Pœnitentiæ.

SECTIO II.

Solvuntur Opposita.

72. OBjicies 1. contra primam assertionem: actus fidei Divinæ, quo futuram resurrectionem credimus, actus spei, quo aliqua extra DEUM speramus, & actus charitatis, quo Deo gloriam extrinsecam amamus, non attingunt Deum ut objectum formale *quod*, sed tantùm ut objectum formale *quo*; ergo ad virtutem Theologicam non requiritur, quòd attingat Deum ut objectum formale *quod*. Probat. ant. illo actu fidei non credimus Deum, sed solùm Deo revelanti, vel credimus propter Deum revelantem; neque per illum actum charitatis amamus bona intrinseca, sed extrinseca Deo, ac proinde non amamus Deum, sed bona altera Deo; quod idẽ contingere potest in alijs actibus spei, quibus aliqua bona extra Deum nobis speramus, v. g. visionem intuitivam, & id genus alia; ergo &c. Respondeo nego ant. ad probationem nego etiam ant. quia actus fidei Divinæ, quo infallibiliter credimus Resurrectionem, quia Deus revelavit; idemque de quovis alio actu fidei Divinæ, non potest movere ad assentiendum objecto extrinsecè revelato, quin infallibilis auctoritas Dei proponatur nobis in actu exercito dicta, & ut verum affirmabile per ipsum actum, ut constar à num. 62. & latè infrà dicemus agendò de fide; auctoritas enim tum Divina, tum humana intendens fidem nostram adhibere dicendò, non solùm dicit signatè objectum extrinsecum utcunque esse verum, sed dicit etiam exercitè esse verum testimonium dicentis, non quidem ut sonus campanæ se ipsum significat, cùm non sit locutio, sed ut vera locutio seipsam significat, quod formalissimè est reddere in actu exercito ipsius Dei testimonium intrinsecè dictum, & sufficienter propositum ad credendum ipsum propter ipsum, non minùs, quàm sit propositum objectum extrinsecum ad credendum illud propter idem testimonium.

Quare hæc propositio causalis: credo resurrectionem mortuorum, quia Deus illam dicit, innitendò per immediatam adhæsionem ipsi Divino testimonio, includit essentialiter affirmationem Dei dicentis; nec aliter est exponibilis illa causalis, ut constat ex num. 63. aliter non esset causalis, sed quasi causata, & imperata seu supponens causalitatem per alium prævium actum attactam; verùm de his latiùs agendò de fide. Eodem prorsus modo, quando amo bona extrinseca Deo, quia Deo bona, amo quoque Deum propter se ipsum; cùm Deus non aliter moveat ad illum amorem, nisi repræsentatus ut bonum amabile: sicut enim velle alicui malum, quia ipsi malum, est formalissimè illum odio habere; ita velle Deo bonum quia ipsi bonum, est formalissimè Deum amare. Pariter, quando per spem Theologicam desideramus visionem nostram intuitivam, aut amorem beatificum, non præscindimus à desiderio Dei, qui est ultimus noster finis, quem obtinere desideramus per illam visionem intuitivam, & amorem, ideóque nunquam præscindimus ab amore ipsius Dei. Unde virtus Theologica semper attingit Deum ut objectum formale *quod*; nec aliter potest virtus operari quà Theologica.

Objic. 2. Ad virtutẽ Theolog. sufficit, quòd potentiâ rationalem immediatè uniat cum Deo: sed, ut ita uniatur potentia rationalis cum Deo, satis est, ut attingatur Deus tanquam objectum formale *quo*; ergo ad virtutem Theologicam satis est, quòd attingatur Deus ut objectum formale *quo*, ac proinde non requiritur, ut attingatur indispensabiliter tanquam objectum formale *quod*. Confirm. Objectum formale *quod* ultra objectum formale *quo* nihil aliud dicit, nisi objectum materiale; atqui virtutes non specificantur ab objecto materiali, sed à solo objecto formali; ergo virtutes Theologicæ non specificantur à Deo attacto tanquam objectô formali *quod*, sed attactô duntaxat tanquam objectô formali *quo*.

Resp. conc. maj. & neg. min. quia unio immediata rationalis potentiæ cum Deo dari nequaquam potest, quin potentia rationalis amplectatur Deum; cùm ea amplexio sit intentionalis unio potentiæ cum suo objecto; amplexio autem intellectualis objecti, non est alia, nisi affirmatio, neque amplexio affectiva alia, nisi amor; ac proinde, si Deus non attingatur ab intellectu, & voluntate, ut objectum formale *quod*, non possunt istæ potentiæ manere Deo immediatè unitæ. Ad confirmationem dist. maj. nisi objectum materiale distinctum realiter à formali, neg. indistinctum, conced. maj. & distincta pariter minori neg. consequent. quia licèt virtutes se habentes per modum po-

ten-

tentiæ non specificentur ab objecto materiali, quòd in se duntaxat contineat purã rationẽ objecti materialis, specificantur tamẽ ab objecto materiali in suis intrinsecis continentẽ ratione objecti formalis, quandoquidem eo in casu constituitur objectum formale *quod*, & contradistinguitur ab objecto formali tantùm ut *quo*; sic potentia visiva, licèt non specificetur à pariete, vel equo continentibus puram rationem objecti materialis visibilis, specificantur tamen à colore continente rationem objecti materialis identificati cum formali; quod idem est, ac continere rationem objecti formalis *quod*.

76. Objicies 3. Virtus non Theologica respicit Deum ut objectum formale *quod*; ergo respicere Deum ut objectum formale *quod* non potest esse distinctivum virtutis Theologicæ à non Theologica. Probatur ant. Religio respicit Deum ut objectum formale *quod*, cùm Deum in se, & propter se colat: sed est virtus non Theologica; ergo &c. Confirmatur 1. Deus est objectum amoris, ut attingitur à Religione; cùm amor à Religione elicitus amet cultum Dei; ergo respicit Deum ut objectum formale *quod*. Confirmatur 2. Non potest cognosci aliquid habendò pro ratione formali Deum, quin cognoscatur ipse Deus; ergo non potest amari cultus Dei habendò pro ratione formali Deum, nisi ametur ipse Deus; ac proinde quin Deus sit objectum formale *quod* Religionis. Confirmatur 3. Religio habet pro objecto formali honestatem, quam amat relucentem in cultu Dei; atqui honestas relucens in cultu Dei, cùm sit bonitas prædicamentalis, constituitur ex ipso Deo; ergo Religio amans illam honestatem, amat ipsum Deum, proindeque Deum respicit ut objectum formale *quod*.

77. Resp. neg. ant. ad cujus probationem neg. etiam ant. quia, licèt Religio Deum in se, & propter se colat, non tendit in Deum, tanquam in bonum amabile, sed in Deum tamquam in creditorẽ, cui solvit debitum cultum, fundatum in jure, quod habet Deus, ut colatur, ut diximus num. 60. & etiam num. 97. & 136. de virtute Pœnitentiæ. Virtus autem respiciens Deum, ut creditorem non respicit illum ut bonum amabile, quandoquidem istæ duæ rationes formales, quia in se valde diversæ, diversas quoque virtutes specificant. Unde talis virtus Religionis respicit Deum, ut objectum formale; cui propter jus suum exhibet cultum, quod est respicere Deum tanquam objectũ formale *quo*, non verò *quod*.

78. Ad primam confirmationem neg. ant. quia, licèt amor à Religione elicitus amet cultum Dei, non amat illum, quia bonum Deo, sed quia bonum alteri, v. g. illum elicienti, cui bonum est Deo creditori solvere, quod certè non est Deum amare, ut constat ex num. 60. si autem per actum supernaturalem homo amaret illum cultum, quia bonum Deo, cùm talis actus esset amor formalis Dei propter suam bonitatem, quandoquidem amaret aliquid Deo bonum, quia ipsi bonum, tunc procederet à charitate, ac proinde esset actus Theologicus. At prout procedit à religione, non habet istam tendentiam, sed aliam quidem valde diversam respicientem propter jus suum Deum, ut creditorem. Ad secundam confirmationem conced. ant. & neg. conseq. quia, cùm intellectus sit potentia necessaria, non potest præscindere à cognitione rei, quam attingit, ut connexam cum altera, quam affirmat. Sic non possum cognoscere Deum habere scientiam de peccato Antichristi, quin & cognoscam & scientiam Dei, & peccatum Antichristi; voluntas autem, cùm sit libera, quamvis repræsentetur illi duplex honestas formalis, potest tendere in unam, quin tendat in alteram, & quamvis proponatur unum connexum cum altero, potest amare unum, quin amet alterum; sic amamus scientiam, quam habet Deus de peccato Antichristi, quin amemus peccatũ Antichristi; quod satis est, ut præcedat tanquam purus terminus ad talem amorem præsuppositus.

79. Ad tertiam confirmationem distinguo majorem, habet pro objecto formali honestatem quidditativè sumptam, neg. denominativè acceptam, conc. maj. & distincta pariter minori nego consequentiam; quia, licèt honestas illa prædicamentaliter sumpta constituatur tanquã ex forma ex jure creditoris denominante cultum bonum, & cum debito, ut à me apponatur; at jus illud non est, quod denominatur bonum, & quod à me debet apponi, sed solus cultus est, qui denominatur bonus ab illo jure, & & qui à me debet apponi; voluntas enim, cùm sit potentia libera, quando aliqua forma præsupponitur, à qua subjectum denominatur, potest tendere. & amplecti subjectum denominatum, quin amplectatur formam denominantem, & tunc dicitur amplecti honestatem denominativè sumptam, & non quidditativè acceptam; quo in casu illa forma non repræsentatur, ut denominans per convenientiam. Sic pœnitentia denominatur bona à peccato comisso, & voluntas amans pœnitentiam, non exinde amat peccatum commissum, sed potiùs detestatur; sic ægrotus vult medicinam, quia habet infirmitatem, quin amet infirmitatem; sic justus fugit comestionem carnis die veneris, quia à Deo prohibitam, quin fugiat Divinam prohibitionem; quod idem contingit in pluribus aliis exemplis passim obviis.

80. Objicies 4. Si Religio, Pietas, & Obeditia, & aliæ similes virtures morales attingerent aliquid Divinum, ut objectum formale *quo*, & non *quod*, distinguerentur à Theologicis per conceptum attingendi aliquid Divinum, ut objectum formale *quo*, & non *quod*: sed virtus moralis non distinguitur à Theologica per istum conceptum; ergo nulla virtus moralis attingit aliquid Divinum, ut objectum formale *quo*, & non *quod*. Confirmatur 1. Nulla virtus potest attingere prædicatum Divinum, ut objectum formale *quo*, quin attingat illud ut objectum forma-

formale *quod*; sic non possumus fugere peccatum, ut oppositum bonitati Divinæ, quin amemus Divinam bonitatem; ergo ad virtutem Theologicam sufficit præcisè attingere prædicatum Divinum ut objectum formale *quo*.

81. Confirmatur 2. Si aliquis, postquam per signa credibilitatis naturaliter agnovit Divinam revelationem, quin assentiretur supernaturaliter revelationi, crederet supernaturaliter mysterium propter revelationem; ad eum planè modum, quo intellectus, postquam assentitus est in præmissis identitati extremorum cum medio, postmodum propter istam assentitur in conclusione identitati extremorum inter se; actus, inquam, ille, quo ita crederet, ad nullam aliam virtutem pertineret, nisi ad fidem Theologicam; atqui non haberet prædicatum Divinum tanquam objectum formale *quod*, sed duntaxat tanquam objectum formale *quo*, ut supponimus; ergo &c.

82. Resp. dist. maj. distinguerentur præcisè quà virtutes morales, neg. quà tales virtutes morales, conc. maj. & distincta pariter minore nego consequentiam. Ratio est, quia, cùm aliquæ virtutes morales attingant solam honestatem creatam, tanquam objectum formale *quod*, & *quo*; aliæ verò attingant etiam prædicatum Divinum tanquam objectum formale *quo*, attingere hoc pacto prædicatum Divinum non est de conceptu virtutis moralis, quà moralis, sed quà talis virtutis moralis; sic, quia dari potest animal realiter distinctum ab homine, quod sit rugibile, & aliud, quod sit hinnibile, non est, de conceptu animalis quà præcisè distincti ab homine, rugibilitas, cùm possit etiam esse hinnibilitas; at, ut leo realiter distinguatur ab homine, satis est, quòd sit rugibilis; pariter, ut Religio, & aliæ similes virtutes distinguantur realiter à virtutibus Theologicis, satis est, quòd attingant prædicatum Divinum, ut objectum duntaxat formale *quo*, & non ut objectum formale *quod*: at hoc non requiritur in omnibus virtutibus moralibus, cùm possint aliæ distingui realiter à virtutibus Theologicis, quin attingant objectum formale Divinum, neque ut *quo*, neque ut *quod*.

83. Ad primam confirmationem neg. ant. quia Religio, & Pietas erga DEUM, quæ virtutes morales sunt, attingunt prædicatum Divinum, ut objectum formale *quo*. Exemplum autem de fuga peccati propter bonitatem Divinam non venit ad rem, quia fugere peccatum, ut oppositum bonitati Divinæ, est illud fugere, quia Deo malum, ac proinde est formalissimè Deum propter suam bonitatem, vel quia in se bonum amare; sicuti amare peccatum, quia oppositum bonitati Divinæ, esset formalissimè Deum odiò habere; quare illa fuga non est actus virtutis moralis, sed virtutis Theologicæ charitatis. Si autem homo non ita fugeret peccatum, sed quia oppositum juri, quod habet DEUS, ne offendatur respiciendò præcisè DEUM, ut creditorem, talis fuga esset actus virtutis moralis; at tunc non respiceret DEUM, ut objectum formale *quod*, sed solùm ut *quo*, ut constat ex dictis à num. 60.

Ad secundam confirmationem permissò falso 84
suppositò primæ partis majoris, nego secundam partem; nam ille actus pertineret ad alteram virtutem intellectualem, quæ neque Theologica esset, neque moralis, sed ex numero earum, quas dedimus à num. 67. Ratio est, quia non esset Theologica, cùm ex defectu assensûs, & amplexionis prædicati Divini, non uniret immediatè Deo rationalem potentiam, neque esset moralis, cùm non esset virtus voluntatis, sed intellectûs. Dixi *permitto supposito*; nam actus fidei non potest elici, quin imperetur à pia affectione supernaturali voluntatis, ad quam debet præcedere cognitio proportionata, scilicet supernaturalis, ut latè diximus in Tractatu de gratia. Quare non sufficit cognitio quantumcumque evidens naturalis, quod satis constat ex Tridentino sess. 6. can. 3. dicente: *Si quis dixerit sine præveniente Spiritûs Sancti inspiratione, atque ejus adjutorio hominem credere, sperare, diligere, aut pœnitere posse, sicut oportet, ut ei justificationis gratia conferatur, anathema sit.*

Objicies 5. Per spem Theologicam quà ta- 85
lem, non solùm speramus Deum, ut objectum nostrum beatificum, seu ut bonum nobis, sed etiam speramus alia bona extra Deum, v. g. resurrectionem mortuorum, ut habetur in Symbolo; atqui spes objecti non Divini v. g. resurrectionis mortuorum non respicit Deum, ut objectum formale *quod*, neque est amor DEI, sed amor resurrectionis fundatus in Divina promissione; ergo ad virtutem Theologicam non requiritur, quòd habeat Deum, ut objectum formale *quod*, sed satis est, quòd habeat pro objecto formali *quo* aliquid Divinum. Respondeo dist. maj. per spem Theologicam quà talem etiam speramus alia bona extra DEUM, v. g. resurrectionem mortuorum cum respectu ad beatitudinem ut nobis bonam, sive ad vitam venturi sæculi, conc. absque tali respectu, neg. maj. & distincta pariter minori neg. consequentiam. 86

Ratio est, quia, sicuti datur charitas moralis non Theologica, qua proximum propter suam bonitatem diligimus, & fides non Theologica, qua creaturis propter suam auctoritatem credimus, ita datur spes non Theologica, qua sine respectu ad beatitudinem speramus aliquid bonitatem creatam. At sicut per fidem, & charitatem Theologicam non amplectimur objectum materiale, nisi amplectendò etiam formale Divinum, quod est objectum formale *quod* fidei, & charitatis Theologicæ, ita per spem Theologicam nihil speramus, nisi desiderandò fiducialiter, atque simul amplectendò Deum, ut objectum formale *quod* spei Theologicæ. Quare, cùm per spem Theologicam speramus aliquod objectum materiale extra DEUM, attingimus illud, ut dicens ordinem ad nostram beati-

beatitudinem objectivam, sive ad DEUM ut nobis bonum. Unde, sicut quando amo media, quia bona ad finem, amo præcipuè finem; ita, quando amo per spem Theologicam illa bona extra Deum, amo etiam, & quidem præcipuè Deum. Sic Div. Thomas 2. 2. quæst. 17. art. 2. ad 2. spes quidem principaliter respicit beatitudinem æternam; alia verò, quæ petuntur à DEO; respicit secundariò in ordine ad beatitudinem æternam; sicut & fides principaliter quidem respicit Deum, & secundariò respicit ea, quæ ad Deum ordinantur.

87. Hanc quippe doctrinam sæpe repetit Divus Thomas, constanter docens, nullum objectum creatum attingi à spe Theologica, nisi in ordine ad DEUM, ex quo spes habet, quòd sit virtus Theologica. Quapropter 2. 2. quæst. 17. art. 5. cui hunc titulum præfixit, utrum spes sit virtus Theologica, hoc primum inter alia argumenta sibi objicit, & dissolvit. [Ad primum sic proceditur; videtur, quòd spes non sit virtus Theologica; virtus enim Theologica est, quæ DEUM habet pro objecto; sed spes non solùm habet DEUM pro objecto, sed etiam alia bona, quæ à DEO obtinere speramus; ergo spes non est Virtus Theologica. Huic autem argumento ita respondet. Ad primum ergo dicendum, quòd quæcunque alia spes adipisci exspectat, sperat in ordine ad DEUM; sicut ad ultimum finem, vel sicut ad primam causam efficientem.] Quibus in verbis tota nostra doctrina expressè continetur. Quare, si aliquis actus spei non respiceret DEUM, ut objectum formale *quod*, sed tantùm, ut objectum formale *quo*, non esset actus spei Theologicæ qua talis; cùm se haberet respectu DEI eodem prorsus modo, ac actus Religionis, ut constat ex dictis à num. 59. de actu virtuoso attingente motiva formalia specificativa duarum virtutum, qui dicitur actus mixtus; idem suô modô dicendum est, ac de actu simplici virtutis. Exinde doctrina nostra non tantùm communi Theologorum suffragiô comprobatur, verùm etiam à Div. Thoma, & Eximio Doctore expressè defenditur. Cæterùm, quamvis hoc evidens sit, Recentior quidam aliâ viâ litem intentavit, docens, Eximium Doctorem sententiam hanc nostram, quam olim tradiderat, posteà retractâsse, proindeque non pro nostra, sed pro opposita citandum esse sententia. Quàm falsô Recentior iste id asseruerit, ostendam disputatione sequenti, quæ sit

DISPUTATIO III.

DE MENTE EXIMII DOCTORIS.

88. HAnc controversiam ingredior, ut morem geram cuidam amico P. Francisco Suario, ejusque doctrinæ jure, meritoque addictissimo, qui, cùm audivisset, nescio quem Theologum Recentiorem, indubitanter asserentem, Eximium Doctorem retractâsse sententiam illam, quam disputatione præcedenti propugnavimus, quamque olim ille docuerat, defendens actum Divinæ fidei attingere ex necessitate Divinâ revelationem, ut *quod*, eam scilicet credendô, rem penitus incredibilem sibi visus est audire, cùm ad ipsius aures pervulgatus hac de re rumor pervenit. Quare instanter à me petiit, ut & constantiam Suaristicæ doctrinæ, & palmarem hujus Recentioris æquivocationem palam facerem; quod libenter mihi præstandum suscepi, tum amici fretus petitione, tum maximè reverentiâ Eximij Doctoris, cujus doctrinæ major est firmitas, & constantia, quàm quæ à quolibet, præsertim moderno, argui queat.

SECTIO I.

Exponitur Adversarij sensus.

89. HIc ergo Recentior Theologus in suis dictaris de fide sic habet: cæterùm, quòd ipse Suarez non modò instantiam de amore mediorum, & finis, sed alias quoque à nobis allatas adamussim quadrare ad casum nostrum censuerit, imò & cum iis pariter expressè docuerit contradictoriam ejus propositionis, quam olim Junior dictaverat, & quam nos in præsenti impugnamus sub illis iisdem terminis, sub quibus eam hic posuerat, ac propugnaverat disp. 3. sect. 12. præsertim num. 9. videlicet: *In omni assensu fidei infusæ, qua credimus mysterium aliquod in particulari, in se, & quasi per se primò credimus eadem fide Deum revelâsse tale mysterium*, quòd inquam hujus contrariam docuerit sententiam, & nobiscum censuerit meridiana luce clariùs patebit cuicunque legenti ejus Tomum in 3. partem, non quidem in primis, & secundis ejus editionibus, sed in postrema Lugduni edita sumptibus Horatij Cardon 1614. & ab ipso Auctore multis in locis emendata, & plurimùm aucta, & locupletata, ut in eorum fronte legitur, & 1. tomo in 2. ad lectorem.

90. Ille ergo lib. 1. ut ab acutis, doctisque (sic eas in prædicta admonitione ipse Suarius ingenuè nuncupat) objectionibus Vasquez in lib. de cultu adorationis factis prædictam suam doctrinam de illa imaginũ adoratione tuereтur dispurat 54. sect. 5. hic §. incipit & prosequitur. Primò probatur ex generali modô operandi nostræ voluntaris, & intellectûs: nam potest quælibet ex his facultatibus tendere in aliquod materiale objectum propter aliud ut *quo*, seu ut formale, etsi actu non tendat in illam rem, quæ est objectum formale tanquam in rem, seu materiam, circa quam propriè versatur, quæ solet

dici objectum *quod*; ergo in præsenti intentio adorandi potest versari circa imaginem ut objectum *quod*, seu ad rem adoratam propter exemplar ut rationem adorandi, quamvis directè non intendat adorare ipsum exemplar, ut rem directè adoratam. Ant. probatur exemplis tum in intellectu; nam fidelis assentitur veritatibus fidei, nixus Divino testimonio, & veritati infallibili ejus ut rationi formali, quamvis eo actu, quo credit rem revelatam, non credat, vel DEUM esse primam veritatem infallibilem, vel DEUM hoc revelâsse. Idem dicunt Dialectici de actu scientiæ, qui innititur præmissis, ut rationi asserendi, quamvis non feratur directè in præmissas ipsas tanquam in objectum scitum, seu judicatum per illum actum; tum & in actibus voluntatis, & in amore, quo amatur una res propter alteram, & propter rationem amandi extrinsecam, qualis est amor, quo amatur proximus propter DEUM; item in electione medij propter extrinsecum finem, quæ directè non versatur circa finem ipsum volendô, sed tantùm in obliquo illum respicit tanquam rationem volendi mediatam; sic ergo contingere potest in adoratione imaginis propter exemplar. Hactenus ille.

91. Cui statim alia subnectit verissima, & notatu dignissima circa eos, qui nostris evidentissimis instantiis adacti fortè illas conabuntur, sed incassum, evadere adducendô quasdam inanes differentias inter eas instantias, & casum nostrum; nec refert, ait Suarez, differentias veluti materiales assignare inter hunc actum, & cæteros, v. g. inter electionem medij, & voluntatem adorandi imaginem: non enim contendimus hunc actum esse in omnibus ejusdem rationis cum cæteris; sed argumentatur à paritate rationis: ostensa enim hac rationis paritate in omnibus citatis exemplis producit ulteriorem, & generalem rationem à priori omnibus illis communem, quia videlicet ait, potest intellectus actu cogitare ipse, & proponere voluntati rem ut affirmabilem, vel amabilem ratione alterius, ad quam habet habitudinẽ; nam considerando rem illam, quæ est terminus talis habitudinis, ut per se affirmabilem, vel amabilem; cùm prior consideratio nõ pendeat intrinsecè ex hac posteriori, satis est, quòd illam essentialiter supponat; ergo tam intellectus, quàm voluntas potest tendere directè in eam rem; quæ propter aliam affirmabilis, vel amabilis judicatur non tendendô directè in alteram, quæ est terminus illius habitudinis, sed tantùm obliquè, vel in rationem tendendi in alteram.

92. Porro idem Suarez tom. 3. in 3. part. isp. 80. sect. 8. ubi docet, quòd adoratio, quæ in septima Synodo ab Anastasio vocatur *emphasis honoris*, ita potest tribui rebus Sacris propter DEUM, ut ille actus adorationis non cadat in DEUM tanquam in objectum, quod adoratur, sed solùm ab eo moveatur, ut à ratione formali eas res adorandi; omnia prorsus prædicta exempla, & inter ea primo loco illud de actu fidei, prout à nobis asseritur, quin & eandem rationem generalem omnibus illis communem reperit, & inculcat.

Quæ, cùm ita sint, necessariò fatendum est, 93
Suarium quoad præsens punctũ progressu temporis mutâsse sententiam illam, quam olim suis discipulis dictaverat, & quam nunc impugnamus, prout ea jacet, præsertim num. 10. sect. 10. Cùm par sit, non primæ, sed ultimæ, & maturiori adhærere. Hæc Recentior ille, contra quæ hæc nostra instituitur controversia, cujus propositum est ostendere 1. quàm aliena sit ab evidentia historica, & cronologica dicere, Suarium mutâsse sententiam primi, & secundi tomi in tertiam partem in postrema editione edita Lugduni sumptibus Horatij Cardon, quam docuerat Junior in tom. de fide disput. 3. sect. 12. num. 9. 2. quòd hoc idem injuriosum Eximio Doctori, & quòd aliena ab intelligentia doctrinæ illius.

Itaque duo nobis sunt inquirenda, 1. an doctrina, quam Suarius habet in tomo edito de fide Typis data à Jacobo Cardon, ubi disp. 3. sect. 12. num 9. hæc habet: *In omni assensu fidei infusæ, quo credimus mysterium aliquod in particulari, ut Deum esse trinum, vel factum esse hominem, & similia intrinsecè, & quasi per se primò credimus eadem fide Deum revelasse tale mysterium*, an inquam talis doctrina tradita sit ab Eximio Doctore, non quando senior, sed quando junior, atque adeò, si hæc opposita esset illi, quam de adoratione tradidit tom. 1. in 3. partem editionis anni 1614. dicendum foret, hanc doctrinam de fide retractatam esse in materia de adoratione; vel an doctrinam illam de fide docuerit post illam editionem hujus tomi 1. in 3. partem, ideoque dicenda sit hæc ultima Eximij Doctoris voluntas. Cæterùm, quod quærimus, est, an utraque hæc doctrina aliquam inter se habeat oppositionem, vel an utraque inter se absque ulla oppositione cohæreat. Recentior noster ad utrumque respondet non sine injuria historicæ veritatis: dicit enim, doctrinam illam de fide traditam esse ab Exim. Doctore, cùm junior erat, & non post editionem factam anno 1614. eamque esse oppositam alteri, quam tradit de adoratione, atque in eo tomo edito 1614. retractatam esse ab ipso, quàm falsò utrumque asserat, statim constabit, utque clarè procedatur, totum negotium in duas tantùm assertiones breviter reducam.

SECTIO II.

Resolutio difficultatis.

Assero 1. Doctrina, quam Eximius Doctor 95
tradit in citato tomo de fide, fuit ultimus ingenij sui partus, eamque dictavit in celeberrima Academia Conimbricensi post editionem anni 1614. Probat. & 1. evidenter. Nam Eximius Doctor, ut habetur in libro ipsius vitæ, è vi.

è vita discessit 17. Septembris 1617. atqui hanc doctrinam, quam habet in citato tomo de fide, dictavit in Academia Conimbricensi duob⁹ ante mortem annis; ergo anno 1615. ac proinde post editionem 1614. maj. & conseq. evidens est; minor autem non minùs evidens, ut constat ex tomo 1. de gratia edito Lugduni 1620. tribus annis post mortem Eximij Doctoris, ubi Collegium Conimbricense, vel potiùs P. Balthasar Alvarez Societatis JESU Doctor Theologiæ in Academia Conimbricensi in præfatione ad Lectorem, postquam memoravit opera, quæ Doctor Eximius ediderat, atque edenda deinceps essent, hæc habet.

96. Jam ad duo de religione ante evulgata totidem accedent, quæ diu, multúmque desiderantur, suum demum volumen jure vendicans prælectiones de fide additis, quas olim Romæ, vel in Hispania de spe, & charitate publicè dictaverat, qui fuit, postremus sapientissimi Doctoris labor in hac Conimbricensi Academia primaria sede, cui duos ante obitum annos remiserat nuntium, ac si jam inde receptui caneret ad æternitatem; certè hæc ita clara sunt, ut, si Adversarius ea legisset, ut debuisset, nunquam in ea inaudita verba prorupisset, quibus ait: necessariò fatendum est, Eximium Doctorem quoad præsens punctum progressu temporis mutâsse sententiam illam, quam olim suis discipulis dictaverat, & quam nunc impugnamus, prout jacet, præsertim num. 1. sect. 12. cùm par sit illius non primæ, sed ultimæ, & maturiori sententiæ adhærere; at ex ore tuo te judico, & convinco: par est, non illius primæ, sed ultimæ, & maturiori sententiæ adhærere; atqui hæc sententia de fide est ultima, & maturior; ergo non facis, quod par est. Videatur idem Exim. Doctor disp. 5. de fide sect. 6. num. 4. & sect. 8. num. 12.

97. Probatur 2. ex ipso tomo de fide, quem Adversarium non vidisse verisimile est, quandoquidem editus fuit primùm quatuor annis post mortem Eximij Doctoris 1621. Lugduni sumptibus Jacobi Cardon, in cujus quidem tomi præfatione, quam ad Lectorem facit P. Balthasar Alvarez ita habet; [ne has de Theologicis virtutibus perfectiones intra privatos patietes concludemus, tres præcipuè impuletunt rationes. 1. quòd à tanto Theologo Theologicæ virtutis tractatio jure merito exspectetur digna sanè tanto Auctore, atque argumentô. 2. quoniam majorem hujus operis, quæ de fide est, partem tanquam partum ultimum fuderit Suarius, quo divitem sui ingenij, & sapientiæ venam à suggestu postremo testaretur; licèt etiam reliquas de spe, & charitate disputationes, antequam ad Conimbricensem hanc Academiam vocaretur, in Hispania, vel Italia pressiùs (nimirum pro schola) explanaverat, non possunt tamen Auctoris morem, & artem non olere;] quæ sanè verba satis indicant, Eximium Doctorem hunc de fide Tractatum dictâsse suis discipulis, postquam jam facta erat impressio illa 1614. quam Adversarius memorat; ergo ultima Eximij Doctoris voluntas in hoc potiùs Tractatu, quàm anterioribus quærenda est.

Probatur 3. Evidens ex ipso testimonio Suarij tom. 3. in 3. partem memoratæ editionis compositum fuisse ante hunc Tractatum de fide; ergo de fide Tractatum non tradidit solùm juvenis, sed potiùs senior, nec potuit tomo illo 1. in 3. partem retractare, quem tunc non ediderat, sed potiùs posteà edocuit, & edidit. Consequentia est legitima, ant. autem fieret evidens ipsi Adversario, si legisset disputationem tertiam de fide, ubi sect. 8. num. 92. citat ea, quæ continentur in tomo 3. partis primæ: sic enim habet. [Et pluta de hoc puncto videri possunt in primum tomum tertiæ partis disputationis 27. sect. 2. tractandô de scientia infusa animæ.] Videatur tomus iste juxta editionem illã 1614. & apparebit doctrina, ad quam se remisit Eximius Doctor loco citato eodem ab ipso. Rursus eadem sect. 8. num. 3. cit. tom. 2. & 4. ejusdem partis tertiæ, & in tertiam partem tomo 2. disp. 31. sect. 3. probavimus, Angelos ex verbis, & miraculis Christi potuisse evidenter cognoscere, & tandè cognovisse ipsũ esse Deum, & ad finem hujus 6. Videantur dicta tomo 4. part. 3. disp. 47. sect. 3. num. 6. Consulantur precor tomi citatæ editionis, & adamussim apparebit correspondere cum his citationibus; ergo ex ipso testimonio Suarij evidens fit, Tractatum istum de fide compositum esse, postquam composuerat tomos illos in tertiam partem, ubi non illa doctrina ibi contenta, sed potiùs, quæ in hoc Tractatu de fide continentur, dicenda est ultima, & maturior, si ita loqui liceat Eximij Doctoris sententia. 98.

Assero, doctrina, quam Eximius Doctor tradit, agendô de fide, nullam habet oppositionem cum illa, quam docet de adoratione. Probatur 1. ratio, quæ militat pro actu fidei, ut dicat attingere revelationem tanquam objectum formale *quod* non militat pro actu adorationis tendentis in imaginem, non quidem prout imago est in actu exercito, sed ut est res quædam facta; ergo asserere talem adorationem non recipere prototypon tanquam objectum formale *quod*, nullo modo est asserere, quòd actus fidei non attingat revelationem, ut objectum formale *quod*, quia credit objectum propter revelationem exerentem munus revelationis, sive illam formaliter, & intrinsecè attingendô, ut docet Eximius Doctor loc. cit. num. 101. atqui actus ille adorationis imaginis non attingens prototypon ut objectum formale *quod* non fertur ad imaginem, ut imago est, neque ut actu repræsentat exemplar tanquam objectum formale *quod* adoratione dignum, ut ipse Suarius docet num. 121. ergo ratio, quæ militat pro actu fidei, ut dicat attingere revelationem tanquam objectum formale *quod*, non militat pro actu adorationis tendentis in imaginem, non quidem ut imago est in actu exercito, sed ut res quædam Sacra. 99.

100. Confirmatur, & explicatur hæc ratio: quando exemplar non movet ad adorationem exercens intrinsecè tanqnam munus exemplaris, sive conceptum, ut principaliter adorandum, non est necesse, quòd attingatur ab actu adorationis, sicut revelatio attingitur ab actu fidei, quæ concipitur ut exercens intrinsecè munus revelationis, atque ut infallibilis in dicendò; ergo, quòd in illo actu exemplar attingatur ut *quo*, & non ut *quod*, nequaquam probat, quòd in casu Divinæ fidei revelatio non debeat attingi ut *quod*, neque inter utrumque assignari potest ulla oppositionis umbra; atqui hæc, & non alia est Suarij doctrina, ut ex dictis constat; ergo &c. Vide num. 123.

101. Probatur 2. Actus Divinæ fidei, ut vel ipse Adversarius fatetur, sunt omnes ejusdem speciei, ac proinde, si unus attingit revelationem ut objectum formale *quod*, necesse quoque est, ut omnes illam attingant ut objectum formale *quod*, cúmque à Suario omnes actus fidei asserantur ejusdem speciei juxta consequentiam doctrinæ dicendum est, omnes attingere revelationem ut objectum formale *quod*; at actus adorationis in sententia Eximij Doctoris non sunt omnes ejusdem speciei, quandoquidem actus attingens prototypon ut objectum formale immediatum *quo*, ponitur ab ipso specie distinctus ab actu non ita attingente prototypon, sed purè tendente ad imaginem, ut res quædam Sacra est; ergo, quòd Eximius Doctor asserat, non posse actum Divinæ fidei non attingere revelationem ut *quod*, nullo modo opponitur cum assertione, qua docet, aliquem actum adorationis posse non attingere exemplar ut objectum formale *quod*, sed tantùm ut *quo*.

102. Confirmatur. Vel Adversarius admittit actus illos adorationis specie diversos, vel numerò; si primum; ergo fateri tenetur, nullam esse oppositionem in doctrina tradita respectivè ad actus fidei, qui non sunt specie diversi, sed ejusdem omnino speciei, ut & ipse Adversarius fatetur; si secundum, ergo non invenit oppositionem in doctrina utriusque assertionis; sed secundam assertionem impugnat ex uno titulo admittendi actus specie diversos in adoratione; ex quo titulo impugnare non potest assertionem primam; quare dicere inter has duas assertiones oppositionem esse, est illam gratis omnino fingere.

103. Probatur 3. Religio respicit DEUM ut creditorem, seu ut habet supremum jus ad cultum sibi à rationalibus creaturis exhibendum, ut habet Suarez toto lib. 3. de habitu virtutis Religionis. Fides verò non ita respicit Deum, sed ut verum in testificando, proindeque ut verum affirmabile, ut habet disp. 2. de fide sect. 12. atqui nulla est oppositio in eo, quòd jus creditoris non ametur per actum, quo volumus cultum ei, quem debemus, quandoquidem possumus velle solvere debitū, simulque nolle jus creditoris, & creditorem ipsum amare, ut ex num. 60. & in eo, quòd testimonium infallibile credatur per actum, quo assentimur objecto ut infallibili formaliter, quia DEUS testificatur; quanquidem non possumus credere objectum esse verum, quia DEUS dicit, simulque asserere Deum non esse verum in dicendò, neque suspendendò assensum de veritate testimonij Dei dicentis; ergo inter utramque hanc assertionem nulla intercedit oppositio.

Probatur 4. & explicatur tota doctrina ex fundamento Eximij Doctoris: ut enim hoc argumentum facilè percipiatur, adverte, Eximium Doctorem sæpe, & ubique docere, conclusionem Theologicam in Catholico esse scientificam, quantùm ad certitudinem, non autem quantùm ad evidentiam, atque esse specie distinctam ab actu fidei Divinæ. In Hæretico verò conclusionem Theologicam non esse scientificam, neque quoad evidentiam, neque quoad certitudinem; ratio est, quia Catholicus habet unam præmissam certam de fide, & alteram naturaliter saltem evidentem. Præmissa autem de fide juvare potest quàm optimè alteram præmissam scientificam ad eliciendum assensum conclusionis saltem æquè certū, ac est ipsa scientia: Hæreticus verò solùm habet unam præmissam evidentem naturaliter, non habet alteram, quæ sit fidei Divinæ, sed humanæ; quæ, cùm non sit tam vera, ac scientia naturalis, non potest cum ea præmissa naturaliter scientifica concurrere ad eliciendam conclusionem tam certam, ac est præmissa evidens naturaliter; imò Hæreticus amittendò Divinam fidem perdit totam Theologiam, quæ ad certitudinem est scientia, atque adeò conclusio Theologica, qua assentimur mysteriis fidei, non potest elici ab Hæretico, sed à fideli, ut num. 1. de Deo diximus. Hæc autem conclusio Theologica, si nō reflectit supra præmissas non attingit revelationem divinā ut objectum formale *quod*, sed tantùm ut *quo*, ut per se est evidens, quod & contingit in electione medij propter finem, quæ non attingit intrinsecè finem, quod est dicendum de similibus alijs actibus.

Ex hac quippe doctrina sic formo argumentum: dicere, quòd fidelis assentitur veritatibus fidei, nixus Divino testimonio, & veritati infallibili ejus, ut rationi formali, quamvis eo actu, quo credit rem revelatam, non credat vel DEUM esse veritatem infallibilem, vel DEUM hoc revelâsse, non est dicere, quòd talis actus sit actus Divinæ fidei, sed solùm est dicere, quòd sit actus conclusionis Theologicæ, quæ solùm potest elici à fideli, & non ab Hæretico; atqui dicere, quòd actus conclusionis Theologicæ non attingit ut *quod* Divinam revelationem, & quòd illam attingat actus Divinæ fidei, nulla est oppositio; cùm actus Divinæ fidei, & actus Theologicus respiciant diversa objecta formalia; ergo inter has duas assertiones nulla est oppositio: pariter, quòd actus adorationis utpote attingens diversum objectum formale, & actus Religionis respiciens DEUM ut creditorem, & non ut objectum amabile non, attingat

tingat jus Divinum ut *quod*, sed ut *quo*, & quòd actus Divinæ fidei respiciens D E U M ut verum affirmabile, attingat D E U M ut *quod*, nullam dicit oppositionem; ergo inter duas has assertiones nulla dari potest oppositio.

106. Quapropter, licèt Eximius Doctor conclusionem de fide docuisset juvenis, & illam de adoratione senior, conclusiones inter se cohærentes tradidisset, adeoque penetratis terminis dici nequit unam per alteram retractâsse; quòd autem hæc sit vera Suarij doctrina, clarius est, quàm quòd probatione indigeat: si enim Adversarij patienter legant ipsum, omnia hæc in illo expressa invenient. Legant precor illam disputationem tertiam de fide sect. 2. num. 7. ubi hæc habet: [denique hoc non negat idem Vas. Nam statim c. 4. fatetur, testimonium Divinum, quatenus est ratio credendi omnia revelata, esse objectum formale fidei; non video tamen, cur, vel qua consequentia, & doctrinâ negaverit, eandem revelationem esse objectum formale Theologiæ cum proportione sumptum mediatè, & quatenùs per discursum applicatur ad conclusiones Theologicas elicitas ex præmissis fidei; verùm & incidit in aliud inconveniens, dicens eandem esse Theologiam in homine Catholico, & Hæretico, quoad conclusiones, quas uterque eliciunt ex præmissis, quæ credunt: nam, sicut illi duo non habent eandem fidem, neque planè habere possunt Theologiam ejusdem rationis; cùm Theologia nitatur principiis eo modo, quo credita sunt; de quo latiùs sect. 11.]

107. In hac ergo sectione 11. num. 9. ita habet, [altera illatio est; assensus Theologiæ alterius rationis est in Hæretico, & in Cathlico, ersi Vasquez suprà contradicat. Ratio est, quia in Hæretico procedit ille assensus ex fide humana, quæ ex parte pendet à præmissa credita, & consequenter non potest esse tam certus, quàm est assensus scientificus, quia fides humana non est tam certa, & ut, dixi assensus conclusionis non est certior, quàm illa præmissa, quæ minùs certa est; at vero in Catholico assensus ille fundatur in certitudine fidei, quæ potest juvare certitudinem scientiæ ad eliciendum assensum conclusionis saltem æquè certũ, ac est ipsa scientia; ergo sunt assensus diversarum rationum; & in hoc sensu certè loquuntur Theologi, esse scientiam in Catholico, non in Hæretico; intelligendum est enim quoad certitudinem, non quoad evidentiam. Sic etiam verè dicitur, quòd, sicut Hæreticus in uno articulo perdit totam fidem infusam quoad omnes, ita & perdit totam Theologiam; quia scientia suô modô est, &, licèt retineat fidem quandam humanam, saltem mediatam quoad aliquas conclusiones Theologicas: nam quidquid sit de habitu, est hoc verum quôad usum, & exercitium actuum, qui illi procedunt per se, & quasi antecedenter ab assensu fidei infusæ, qui in Hærerico esse non possunt. Confirmatur, & declaratur breviter; quia non est verisimile, Hæreticum meliori, & firmiori assensu credere Christum v. g. esse risibilem, quàm esse hominem; sed hoc secundum solùm credit fide humana; ergo & primum. Econtra verò Catholicus non minori certitudine credit Christum esse risibilem, quàm assentiatur illi principio universali, omnis homo est risibilis, cujus certitudo est major, & perfectior, quàm sit fide humana; ergo & assensus illius conclusionis Theologicæ perfectioris rationis est in Catholico, quàm in Hæretico]. Hucusque Eximius Doctor, quæ sola verba satis erunt ad intelligendam doctrinæ connexionem, & ad laudandum potiùs maturitatem ingenij, quàm ad redarguendam levitatem; sed videamus jam magnas Adversariorum demonstrationes.

SECTIO III.

Solvuntur Opposita.

108. OBjicies 1. contra primam conclusionem, Eximius Doctor docet juvenis Tractatum de fide; atqui in tertia parte edita 1614. locupletavit illum senex; ergo in hoc, & non in illo primo Tractatu colligenda est ultima sua voluntas. Confirmatur. Ad frontem hujus tomi 1. in 3. part. dicit Auctor multis in locis ea esse emendata; ergo tradit doctrinam contrariam illi, quam tradiderat juvenis. Resp. dist. maj. docet juvenis solùm, nego, docet juvenis æquè ac senex, & quidem post edita opera ab Adversario citata, conc. maj. & min. neg. conseq. quam certè Adversarius ipse negâsset, si opera Eximij Doctoris legisset. Videatur num. 95. Ad confirmationem neg. ant. & miror valde, quòd Adversarius ita loquatur contra veritatẽ adeò claram, quæ ipsis oculis potest ostendi: in fronte enim illius tomi nequaquam ait, se aliquid emendâsse, sed se ea opera augere, & locupletare, ut dicemus num. 115.

109. Objicies 2. contra secundam assertionem: in sententia Suarij, ut habet disp. in 1. 2. sect. 3. num. 5. amor mediorum ut utilium ad finem præintentum non necessariò terminatur ad ipsum finem in se; ergo assensus mysterij propter revelationem non debet attingere necessariò in se ipsa revelationem. Resp. dist. ant. ad finem præintentum, quando proponitur ut bonum amabile, neg. quando amor jam elicitus circa finem, imperat electionem mediorum, conc. ant. & dist. consequen. assensus mysterij propter revelationem, si sit assensus Theologicus non reflectens supra præmissas, sed ab ipsis ad modum imperij deductus, conc. si sit actus fidei Divinæ, neg. conseq. nam actus Divinæ fidei non minùs respicit intrinsecè, & immediatè Divinam revelationem, quàm amor mediorum propter finem, quando repræsentatur finis ut bonum amabile, attingat ipsum finem. Unde, sicut in eo casu amor mediorum est formaliter amor finis, attingitque non tantùm ut *quo*, sed & ut *quod* ipsum finem, ita & actus Divinæ fidei assentitur revelationi, atque adeò attingit

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

tingit non tantum ut *quo*, sed & ut *quod* Divinam revelationem.

110. Unde solùm potest fieri paritas ex actu attingente media ut utilia ad finem, qui procedit quasi imperatus ab amore finis ad, actum conclusionis Theologicæ, qui procedit quasi imperatus ab intellectu instructo præmissis; quo assentitur fidelis mysterio propter revelationem non respiciendô ut *quod*, seu ut *quo* ipsam revelationem; quo in casu paritatem admittimus, eamque admitttit Eximius Doctor; at intendere paritatem inter actum Theologicum, & actum fidei est extra chorum saltare. Unde apparet, quàm exorbitanter locutus sit Adversarius, qui vi hujus argumenti dixit, Doctorem Eximium mutâsse sententiam, quam nos defendimus, & addidit, mirum videri posset, nisi hoc esset magnum veræ sententiæ signum, quod alibi sibi adversantes tandem aliquando vel tanquam ex improviso adortus, vel tanquam meliùs advertentes cogat ad eam fatendam. Certè ego modestiùs, ac veriùs dicam, signum esse fallæ sententiæ falsis suppositis illam probare.

111. Objic. 3. Disp. 54. sect. 5. tom. 1. in 3. part. sic Eximius Doctor ait: *Fidelis assentitur veritatibus fidei nixus Divino testimonio, & veritati infallibili ejus ut ratione formali, quamvis eo actu, quo credit rem revelatam, non credat vel Deum esse primam veritatem, vel Deum hoc revelâsse*; atqui hoc manifestè pugnat cum altero, ubi docet, fidelem per assensum Divinæ fidei non solùm credere rem revelatam, sed credere etiam necessariò revelationem; ergo istæ duæ assertiones habent inter se manifestam oppositionem. Confirmatur. Electio mediorum propter finem, adoratio imaginis propter exemplar, pluresque alij actus voluntatis attingunt in sententia Eximij Doctoris objectum materiale propter formale, quin respiciat objectum formale *quod*, sed *quo*; ergo idem dicendum est necessariò de actu Divinæ fidei; atqui de actu Divinæ fidei oppositum docet; ergo docet sententias oppositas.

112. Resp. conc. maj. & neg. min. quam negâsset Adversarius, si patientiam habuisset legendi Suarium, in cujus sententia dupliciter fidelis assentiri potest, & credere mysteria fidei, vel per actum Divinæ fidei, vel per actum conclusionis Theologicæ non reflectentis supra præmissas, ut dictum num. 105. De primo docet, attingere revelationem ut *quod*; de secundo verò ut *quo* tantùm, sed cùm secundus sequatur naturam actûs imperati non reflectentis supra imperantẽ, primus verò non sequatur naturam actus imperati ab actu fidei, sed sit ipse fidei Divinæ actus, quæ tenet paritas ex uno ad alterum: hoc enim est quasi dicere, actus Divinæ fidei credit revelationem; ergo quicunque actus subsequens fidem, credit revelationem; quæ sanè illatio monstrosa est in Philosophia, & Theologia.

113. Ad confirmationem dist. ant. si objectum formale proponitur ut bonum amabile, atque intrinsecè attingatur ab actu, neg. si objectum non ita proponatur, sed extrinsecè solùm attingatur ab actu ad eum modum, quo dici solet actus imperatus attingere objectum imperantis, conc. ant. & neg. conseq. Nam talis actus voluntatis, qui non attingit ut *quod*, sed ut *quo*, objectum formale, vel non habet objectum formale, quod attingat ut bonum, ut dictum est de Religione in actibus adorationis; vel non respicit illud intrinsecè, sed extrinsecè; sive non immediatè; sed mediatè, quod Adversarius advertisset, si legisset Eximium Doctorem loco ab ipso citato. ubi loquendô de his actibus ait, [tum & in actibus voluntatis, ut in amore, quo amatur una res propter aliam, ut propter rationem amandi extrinsecam] quid clarius? quare, cùm actus Divinæ fidei intrinsecè attingat Divinam revelationem, & quidem propositam, ut verum infallibiliter affirmabile, quomodo infertur ex necessitate affirmandi revelationem adesse necessitatem amandi objectum extrinsecum: hæc enim illatio potiùs à Sumulistis, quàm à Theologis est corrigenda.

Quæ, cùm ita sint, mirum est, quòd Recentior alioquin in evolvendis libris labori non parcens, in tam ingentem æquivocationem (quoad præsens attinet) prolapsus sit. Quandoquidem doctrina Suarij se ipsa clarissima est, atque exinde, præsertim ab omnibus quantumcunque ei minimè addictis maximè commendatur, quòd sibi semper constans, & ubique cohærens, nec tantùm eam laudem hucusque promeritus est propter connexionem, qua omnia principia sua, quæ ad specialem Tractatum pertinent, digesta valde, & ordinata conjunxerit, sed propter connexionem, quam inter tot, & tanta volumina ingentia observat. Cæterùm hæc omnia clariora fient, si ex doctrina Suarij hucusque tradita illationes aliquas quasi gemmas, & uniones doctrinæ suæ aliquantò attentiùs inspiciamus, pro quo sit

SECTIO IV.

Illationes ex doctrina data deprompta.

Fit 1. Eximium Doctorem tom. 1. in 3. part. edito 1614. nequaquam emendâsse, quæ antea dixit, aliisq; in impressionibus doquit, sed antiqua auxisse, & locupletâsse. Sic enim habet in fronte hujus editionis. [Editio postrema nunc postremò ab ipso Auctore recognita, & inomnibus fere gravioribus disputationibus plurimùm aucta, & locupletata] quod idem admonet in secunda ad lectorem. Quin vel unquam insinuet, se hic aliquid retractâsse, vel emendâsse; ex quibus facilè apparet, non nisi per ingentem æquivocationem Adversarium dixisse num. 89. quòd hujus, inquam, contrarium docuerit senior, & nobiscum censuerit meridiana luce clariùs patebit cuicunque legenti primum, & tertium tomum in 3. part. ab ipso Auctore multis in locis emendata, & plurimum

rimùm aucta, & locupletata, ut in fronte legitur, illa quippe particula *emendata* non quidem ab ipso Auctore appositа est, nec adjuncta, sed ab Adversario excogitata, ut cuicunquæ legenti hunc primũ tomumintertia parte ejus editionis patebit; quare non video, quomodo verbum istud excusari potest ab ingenti incogitantia, ex qua, cùm abyssus abyssum invocet, omnes aliæ descendunt, quas & suprà diximus, & infrà iterum exponemus.

116. Fit 2. Eximium Doctorem in prædicta admonitione, seu præfatione ad Lectorem affixa tom. 1. in tert. part. citatæ editionis: P. Vasquez nullatenus nominare, sed solùm ait, opus illud augere, & locupletare ad vindicandam doctrinam suam ab acutis, doctisque objectionibus, quibus aliqui eam impetunt. Quare Recentior noster dicendò, Exim. Doctorem appellare acutas, doctasque objectiones, Vasq. potiùs tendere videtur ad deprimendam Eximij Doctoris auctoritatem, augendumque Vasquij nomen, quàm ad veritatem investigandam, quandoquidem præmittit, ut num. superiori constat, Eximium Doctorem ad solvenda ea argumenta emendâsse sententiam, quam priùs tradiderat junior. Qua veritate, zelóve hoc dictum sit, res ipsa loquitur; Suar. enim non ait, se sententiam suam antiquã emendare, sed augere, & locupletare. Doctor enim augendò, & locupletandò, quæ priùs docuit, nomen, & famam procul dubio meretur, remque traditam maturè olim excogitâsse, & docuisse ostendit, quod certè non ita apparet, si posteà emenderur.

117. Fit 3. Juxta doctrinam Eximij Doctoris sæpè ab ipso traditam; aliquas virtutes posse respicere objectum materiale propter formale, per actus specie diversos, quin possunt respicere objectum formale diversum specie, ut applicatum materiali, ratione applicationis specie formali diversa, quam respiciunt. Sic docet tom. 1. in 3. part. cit. editionis sect. 5. pag. 84. hominem adorantem imaginem Christi v. g. posse dirigere adorationem ad imaginem propter prototypon, ut adoratione dignum, seu ut reddens imaginem dignam adoratione; cùm enim objecta formalia aliqua denominent per convenientiam, alia verò per disconvenientiam, ut dictum num. 67. intellectus concipiens imaginem dignam adoratione propter exemplar præscindendò ab eo, quòd denominatio adveniat per convenientiam, vel non advertendò, proponit objectum formale adorationis diversum ab eo, quod proponit, quando repræsentat prototypon denominatione per convenientiam, quamvis unum objectum, utpote reducibile ad alterum, ad eandem virtutem pertineat; illi autem essent specie diversi, primus erit perfecta latria; altera verò minimè, sed imperfectior.

118. Etenim §. 2. *potest probari*: ita habet: [potest intellectus actu cogitare, vel proponere unam rem ut amabilem, vel honorabilem ratione alterius, ad quam habet habitudinem, non considerandò rem illam, quæ est terminus talis habitudinis, ut per se amabilem, vel honorabilem: nam prior consideratio non pendet intrinsecè à posteriori; nam licèt fortasse in virtute, vel quasi in habitu illam supponat, vel includat, non tamen semper requirit illã formalẽ, & expressam considerationẽ], §. sequenti [nihil repugnat, ut intellectus considerationẽ præscindat illud objectum, vel ex libertate hominis, vel (quod frequenter accidit) ex naturali inadvertentia, seu quia occurrit aliquid excitans ad unius considerationem, & non ad alterius.] Insuper §. *an verò hi actus*, docet, sibi probalissimum esse, distingui specie actum, quo adoramus imaginem attingendò prototypon, non nisi ut objectum formale *quod*; de primo actu ait, esse perfectam latriam; de altero verò ait minimè, sed esse inferiorem; atque exinde concludit probalissimum esse, reperiri specificam diversitatem inter hos actus.

Fit 4. Virtutem fidei juxta doctrinam Suarij 119.
distingui ab aliis virtutibus, quæ diversimodè possint attingere objectum materiale propter formale in eo, quòd fides semper attingit eodem modo objectum materiale propter formale; atqui objectum formale fidei æqualiter applicatur omnibus objectis materialibus: unde omnes actus fidei sunt ejusdem speciei; quod accuratè advertit disp. 1. de objecto materiali, & formali charitatis sect. 3. num. 9. ubi de comparatione fidei cum aliis virtutibus ita habet: [revera ratio formalis fidei est sola veritas Dei; alia sunt instrumenta: & rationem differentiæ colligo ex Div. Thoma 2. 2. quæst. 16. art. 1. ad 2. *Charitas tendit in res prout sunt in se, fides verò non, sed ut extrinseca auctoritate affirmantur*; quæ auctoritas æquè cadit in omnia revelata. Bonitas autem, quam amat charitas, non æquè invenitur in omnibus, quæ ex charitate diligibilia sunt. [Et disp. 2. de actu charitatis sect. 2.] Dico 2. Amor, quo amatur proximus propter bonitatem increatam, non est ejusdem rationis cum actu amoris Dei, sed aliquo modo ab eo differt essentialiter: hoc etiam constat ex dictis in eadem secunda sententia; neque, quæ in contrarium fiunt in tertia sententia, urgent, & jam sunt soluta, solùm circa fidem advertendum est, non esse eandem rationem: nam motivum credendi in fide non solùm esse omnino idem, sed & æqualis, & eadem ratio omnibus credibilibus applicatur, scilicèt propter externum testimonium Dei revelantis.

Quæ porrò est ratio, propter quam omnes ac- 120.
tus fidei sunt ejusdem speciei, quod & notavit Eximius Doctor disp. tert. de fide sect. 8. num. 7., ubi ait: *fides omnino est ejusdem rationis, & semper fundatur in Divino testimonio, per se, & formaliter*; & sect. 12. num. 9. *Qui per fidem credit aliquam veritatem, credit illam, quia dicta est à Deo*; ergo necessariò, & intrinsecè per illum actum credit, illud esse dictum à Deo. Probatur consequ. quia hæc causalis, *hoc credi-*

creditur, quia dictum est à Deo, includit veritatem hujus propositionis, hoc est dictum à Deo, quod est fundamentum credendi alia; ergo nequit assensus terminari ad veritatem rei dictæ, quin se terminet ad hanc veritatem, quòd illud sit dictum à Deo. Quare actus Divinæ fidei semper assentitur objecto propter Divinam revelationem, ut revelatio est, ac proinde attingendò ut *quod* revelationem. Quod est discrimen fidei ab alijs virtutibus potentibus attingere suum objectum formale perfectè, vel imperfectè, vel ut *quod*, vel ut *quo*, vel ut *quo* immediatè, vel non immediatè, ut de Religione diximus num. 101. & 118.

121. Hæc omnia luculenter explicat Exim. Doctor cit. disp. 54. sect. 1. pag. 817. §. [Ut tamen tota hæc materia magis intelligatur] ubi sic habet; *duo advertenda sunt, quæ ad intelligendas non nullas sententias deserviunt.* Primum est, imaginem dupliciter considerari posse. 1. ut imago est in actu exercito (ut Cajetanus loquitur) id est, ut actu exercet munus imaginis, quod est repræsentare prototypon. 2. considerari potest imago, ut res quædam Sacra est; & posteà subdit [secundò advertendum est, quotiescunque imago sumitur in actu exercito in ordine ad adorationem, ita constitui vice exemplaris, ut actu illud revocet in memoriam, & proponat ut objectum principaliter adorandum, & tunc adoratio, quæ exercetur directè, & principaliter ad exemplar terminatur] ad imaginem verò concomitanter, & tanquam ad materiam proximam, in qua exemplar adoratur; aliquando verò imago non ita apprehenditur, ut actu repræsentet exemplar tanquam objectum per se adoratione dignum, sed ut solùm concipitur tanquam res quædam Sacra, & ad usum religiosum instituta, & ideò reverenter tractanda, sive hoc fiat per confusum conceptum rei Sacræ, & religosæ, sicut apprehenditur calix, aut vestis Sacra. Priori ergo modò potest imago perfectè exercere munus imaginis, & ideò adoratio, quæ illi muneri, seu conceptui respondet, dici solet propriè adoratio imaginis, ut imago est; posteriori autem modò, quamvis & reverâ imago ipsa concipiatur, & adoretur, dicitur tamen adorari, ut res Sacra est, vel ut distinguatur hic modus adorationis à priori, vel quia ille modus similis, seu proportionalis est in quibuslibet rebus Sacris. Hæc omnia latè roborat tom. 3. in tert. part. disp. 81. Quare, cùm revelatio in sententia Eximij Doctoris nunquam concurrat ad actum fidei, nisi exercendò munus revelationis, nunquam attingitur ab actu fidei, nisi credita per ipsum actum, quæ est ratio, propter quam omnes actus fidei sunt ejusdem speciei.

122. Quapropter in loco cit. num. 9. & 105. ait Exim. Doctor, [fidelis assentitur veritatibus fidei, nixus Divino testimonio, & veritati infallibili ejus ut rationi formali, quamvis eo actu, quo credit rem revelatam, non credat vel Deum esse primam veritatem infallibilem, vel DEUM hoc revelâsse,] solùm loquitur de actu, qui fieri solet à fidelibus per discursum formalem attingendò in conclusione Divinum testimonium, ut purum objectum formale *quo*, ad eum modum, quo solet adorari imago Christi v. g. quin adoretur prototypon. Unde, sicut iste actus in sententia Suarij non est perfecta latria, sed inferior adoratio; ita actus, quo fidelis assentitur veritatibus fidei, concipiendò Divinum testimonium non quidem ut objectum formale *quod*, sed præcisè ut *quo*, non est actus Divinæ fidei, sed assensus inferior, videlicet conclusionis Theologicæ, ut dictum num. 104. Quin potiùs eatenus fides est virtus Theologica, non autem Religio, quia Religio attingit DEUM ut objectum formale *quo*, & non ut *quod*; at fides ut *quo*, & ut *quod*.

Sic enim habet Eximius Doctor lib. de habitu virtutis Religionis c. 3. num. 4. addendum ergo est, quamvis hujusmodi formale objectum *quo* sit necessarium ad virtutem Theologicam, non tamen esse sufficiens, sed oportere, ut & proximè, & immediatè attingat DEUM ut objectum *quod*, quia, ut perfectè, & simpliciter sit virtus Divina, necesse est, ut utroque modo DEUM attingat, quòd in illo nitatur tanquam in objecto formali, & quòd nos immediatè conjungat DEO ut ultimo fini, & primo principio, quod spectat ad objectum proprium, & immediatum, ut sumitur ex Div. Thoma suprà citato 1. 2. quæst. 62. art. 1. 2. & 4. Religio verò, licèt nitatur DEO, & excellentiæ ejus ut objecto formali, non tamen nos illi immediatè unimur ut objecto *quod*, & ideò non est Theologica virtus; quod à simili confirmari potest exemplò Pœnitentiæ, & obedientiæ, quæ ob hanc rationem non sunt virtutes Theologicæ.

Fit 3. Fidem in sententia Suarij nunquam operari, nisi habeat Divinam revelationem intrinsecè ab actu fidei attactam ut infallibilem, ac proinde creditam ut *quod*, ut constat ex verbis ipsius cit. num. 89. at spes, & charitas non ita se habent; cùm possint attingere objectum materiale, vel propter prædicatum Divinum, non solùm attactum ut objectum formale *quod*, sed & purè ut *quo*, ideóque vocat priorem actum primum virtutis, à quo virtus Theologica denominatur, alterum vocat secundarium, à quo virtus non denominatur virtus Theologica; at propter respectum implicitum, quem habet objectum secundi actûs ad objectum formale Divinum *quod*, & analogum saltem cum eminentiam cum ipso, potest in sententia Suarij eadem virtus utrumque actum exercere.

Sic enim habet disp. 1. de objecto materiali & formali charitatis sect. 3. num. 10. [inprimis non oportet rationè formalem objecti esse unam numerò, vel specie, in esse reali; sed sufficit, si sit una per convenientiam analogam præcipuè in eo gradu rei, & cum ordine ad eandem beatitudinem.] Quod & clariùs tradit lib. 3. de habitu virtutis Religionis c. 3. num. 9. per hæc verba

verba. Ut autem intelligatur interrogatio, est advertendum, virtutem Theologicam non in omnibus actibus suis operari, ut sic dicam, quatenùs Theologica est, quoad objectum materiale; quia non semper operatur circa ejus objectum, à quo Theologica denominatur, ut charitas amandò proximum non operatur Theologicè; & sic de alijs. Et ratio est, quia virtus non denominatur Theosogica ex adæquata materia, sed ex primario objecto, quod proximè, & perse attingitur, quod est Deus.

DISPUTATIO IV.

DE OBJECTO FORMALI INCREATO DIVINÆ FIDEI.

126. POst notionem Theologicarum virtutum in genere, accedimus jam ad earundem explicationem in specie; atque inprimis agendum est de fide, quæ basis est, & fundamentum totius Religionis, & sanctitatis Christianæ, de qua fide Trident. sess. 6. cap. 8. ait: *Fides est humanæ salutis initium, fundamentum, & radix omnis justificationis.* Quapropter, licèt charitas inter omnes virtutes per se infusas sit prima dignitate, ex illo Pauli 1. Cor. 13. *Major autem horum est charitas;* fides tamen est ordine prima; neque agimus in præsenti de fide universaliter, & in tota sua latitudine sumpta, quo in sensu contrahi potest ad plura significata pertinentia tum ad intellectum, tum ad voluntatem, de quibus agit Alexander Alensis 3. part. quæst. 64. membr. 1. undecim fidei acceptiones numerans; quamquàm Bonaventura in 2. dist. 23. dub. 2. decem tantùm agnoscat; Vega autem quæst. 1. de justificatione in principio duntaxat novem; Castro contra hæreses *verbo fides* solùm septem. Sotus verò lib. 2. de natura, & gratia cap. 6. tantùm duo; quæ omnia, quomodo admittenda, & quomodo rejicienda sint, luculenter expendit Eximius Doctor disput. 1. de fide sect. 1. & nos, quæ necessaria sint ad hujus rei intelligentiam, dabimus sectione sequenti; licèt tantùm in præsenti agamus de supernaturali fide Theologica, quæ non est virtus supernaturalis voluntatis, sed intellectûs, deserviens ad eliciendos actus, quibus præstamus assensum super omnia objectis propter testimoniũ Dei loquentis, ut diximus tota disp. 2. Quo in sensu comprehenditur habitus, qui est virtus; actus, qui est exercitium virtutis; & objectum, circa quod virtus se exercet: quæ tria sub nomine Divinæ fidei exprimuntur in Scriptura. De habitu quidem constat ex Paulo citato num. 5. de actu ad Hebræos 11. *fide intelligimus apta esse sæcula verbo Dei.* De objecto Apocalipsis 2. *Non negâsti fidem meam.* Unde Athanasius in Symbolo *Hæc est fides Catholica, quam, nisi quisque fideliter, firmiterq; crediderit, salvus esse non poterit.*

SECTIO I.

Exponuntur Auctorum sententiæ.

127. SUppono 1. ex num. superiori malè dixisse Budeum in annotationibus ad pandect. lib. 1. de servo corrupto, & Laurentium Vallam lib. 5. Elegantiarum cap. 30. hanc vocem *fidem* in rigore, & proprietate latinæ vocis non significare intellectûs persuasionem, seu assensum, sed à fidelibus ad hoc significandum esse accommodatam. Malè inquam dixerunt; quia certum est ex usu latinorum, significare assensum intellectûs. Sic Cicero lib. 2. de divinat. dixit: *Insanorum vitiis non esse adhibendam fidem*, id est assensum; & Virgilius 4. Æneidum *Credo equidem (nec vana fide) genus esse Deorum*: quare apud probatos Latinos idem est, habere fidem alicui, ac assentiri dictis ejus, ut Terentius, & alij sæpe loquuntur; atque in hoc sensu loquuntur Philosophi cum Aristotele sect. 18. problem. q. 3. & Theologi cum Aug. de Spirit. & litter. cap. 31. lib. de mend. cap. 20. & Epistola 19. ad Hieronymum, Isydoro lib. 8. Ethimologiarum cap. 2. Nazianzeno oratione 45. & alijs PP. qui hanc acceptionem desumunt ex Scriptura, præsertim ex Paulo citato num. superiori ad Hebræos 11. ubi etiam ait: *Est autem Fides sperandarum substantia rerum, argumentum non apparentium;* illa quippe vox *argumentum* apertè significat opus intellectûs. Similia etiam habentur ad Romanos 4. 2. ad Corinth. 5. & 10. & 1. ad Corinth. 13. ubi propter fidem dicitur, *ex parte cognoscimus.* Exinde

128. Suppono 2. non quidem omnes fidei acceptiones, sive univocæ sint, sive Analogæ, sive ad intellectum, sive ad voluntatem pertineant spectare ad fidem Divinam, de qua agimus; sed illam duntaxat, qua Divina fides ex communi usu contracta est ad significandam cognitionem obscuram, & fundatam in auctoritate, & testimoniô DEI dicentis; quo in sensu loquitur Augustin. de Spiritu, & littera cap. 31. dicens: *De hac fide nunc loquimur, quam adhibemus, non quam damus, cùm aliquid promittimus.* Quare non pertinet ad præsens institutum fides ad voluntatem spectans, & sumpta 1. pro *fidelitate*, quæ est virtus voluntatis præbens constantiam in servandis promissis, & conventionibus; quo in sensu dicitur eatenùs fides, quatenùs per eam fit, quod dicitur, ut notavit Augustinus Epistolâ 19. sic sumitur ad Romanos 3. cùm dicitur: *Nunquid credulitas eorum fidem Dei evacuabit.*

129. Neque agimus de fide sumpta 2. pro *veracitate*

tate, quæ est virtus voluntatis ad conformandum dictum cum mente; quo in sensu dicitur Jeremiæ 7. *Perijt fides, & ablata est de ore eorum*; atque Apocalipsis 1. Christus etiam appellatur *testis fidelis*, id est verax; neque sumpta 3. pro *fiducia*, quæ est virtus voluntatis; quo in sensu explicant aliqui illud Jacobi 1. *Postulet autem in fide nihil hæsitans*; & Math. 8. *Quid timidi estis modicæ fidei*; ubi Christus increpat Apostolos naufragium timentes; timor autem fiduciæ opponitur, ut ait Div. Thomas in 3. distinct. 2. quæst. 1. art. 3. ad 5. licèt alij cum Eximio Doct. disp. 1. de fide sect. 1. num. 8. probabilius censeant in his, & similibus Scripturæ testimonijs sermonem esse de vera fide, prout est radix fiduciæ timorem excludentis.

130. Insuper non agimus de fide contracta ad intellectum, & sumpta primò pro quocunque intellectûs actu abstractivo; quo relictô extremô opposito alteri assentimur, atque in hoc sensu cap. 2. de prædest. Sanct. dixit August. *Credere est cum assensione cogitare*, & Aristoteles 3. de anima cap. 3. textu 157. dixit: *Opinionem sequitur fides*; & Div. Thom. 2. 2. quæst. 19. art. 6. in corp. *Fides dicitur etiam opinio vehemens*: nunquam autem sumitur pro actu intuitivo, sed abstractivo, ut contra Gabrielem, Alensem, & alios docet Eximius Doctor ea citata sect. 1. unde illud ad Romanos 1. *justitia Dei in eo est* (id est in Evangelio) *revelatur ex fide in fidem*, non rectè explicatur, ex fide obscura in claram visionem, sed ex fide, quæ antea erat de Christo venturo, in fidem de Christo, qui jam venit: quare non agimus de fide sumpta 2. pro *conscientia, seu judicio practicô de agendis*; quo in sensu dicitur ad Romanos 14. *Omne autem, quod non est ex fide, peccatum est*, id est, quod non est ex conscientia, seu judicio statuente, non esse illicitum, id quod agitur, ut ibidem interpretatur Div. Thom. & docet etiam 1. p. quæst. 79. & 1. 2. quæst. 19. art. 5.

131. Neque est controversia de fide sumpta 3. pro *instrumentis facientibus fidem, seu probationem rei*; quo in sensu accipitur sæpe in jure plurimis in titulis *de fide instrumentorum*; neque sumpta 4. pro *gratia gratis data*, quæ vel est fiducia ad patranda miracula, vel donum ad proponendum appositè mysteria fidei, ita, ut à rudibus intelligi possint. Neque sumpta 5. pro *dono Spiritûs Sancti* ad comprobandam fidem per media supra ordinarias regulas rectæ rationis, modô, quo Sancta Apollonia ad comprobandam fidem se se in flammas injecit, sed sumitur pro firmissimo rei assensu adhibito propter authoritatem, & testimonium DEI loquentis, qui non alteri quidem motivo, sed per simplicem adhæsionem immediatè innititur authoritati DEI testificantis.

132. Suppono 3. Objectum materiale Divinæ fidei esse duplex, alterum quidem proximum, & alterum remotum. Proximum est, quidquid est à DEO revelatum; remotum verò, quod non est à DEO revelatum; sed est vel revelandum, vel revelabile. Unde, si possibile sit decretum Divinum decernens se ipsum nunquam revelare, tale decretum non esset revelabile, atque adeò non esset objectum Divinæ fidei, neque proximum, neque remotum. Quare objectum materiale proximum fidei est illud, quod jam est denominatum ab actuali DEI revelatione; sicut enim effectus dici nequit productus à causalitate, quæ erit, sed ab illa dumtaxat, quæ est, vel fuit, ita dici nequit revelatus à revelatione, quæ erit, vel quæ esset, sed ab illa, quæ est, vel fuit. Sic exercere non possum actum obedientiæ propter præceptum merè possibile, vel futurum, sed tantùm propter præceptum, quod est impositum. Quare assensus præstitus objecto, quia Deus potest illud revelare, licèt possit esse opinativus, aut scientificus, non potest esse actus Divinæ fidei. Ex quo fit, perperam dixisse aliquos Recentiores, esse verum fidei Divinæ actum illum, quo quis assentiretur objecto; quia DEUS potest illud revelare. His præmissis

Maximè divisi sunt Authores circa objectum formale Divinæ fidei, omnes tamen hucusque excogitatæ sententiæ ad quatuor præcipuas classes facilè reduci possunt. Prima classis est eorum, qui omne objectum formale motivum negare videntur Divinæ fidei, hanc defendit Scotus in 3. dist. 23. quæst. 1. art. 2. licèt eam problematicè tradat: nam, postquam hanc, & alteram sententiam exposuit, subjungit, *Eligetis partem, quam malueritis*. Gabriel autem ibidem quæst. 2. art. 1. & Ochamus quodlibet. 3. quæst. 2. eam probabilem reputant. Docet itaque hæc sententia, fidem ex sola apprehensione terminorum assentiri mysterijs revelatis; nam, licèt istæ propositiones, [DEUS est trinus, Verbum Divinum est Incarnatum,] non sint ex terminis notæ, sed post quamcunque naturalem cognitionem terminorum maneant nobis neutræ, id est neque veræ, neque falsæ, nihilominus habitus fidei, qui fidei lumen vocatur, supplet causalitatem terminorum, & intellectum determinat ad assensum immediatum rei per se obscuræ; sicut determinat ad assensum ejusdem revelationis quantumvis obscuræ.

Habitus enim, ajunt illi Auctores, est propensio, pondus, & inclinatio potentiæ ad assentiendum objecto, cui sine tali habitu potentia inclinata non erat, neque assentiri poterat. Sic propositio nobis nota ex terminis, sed obscurè ex repetitione actuum, qua habitus intenditur, fit clarè ex terminis nota. Ad hanc classem reducitur sententia Suglielmi Parisiensis lib. de fide, & legibus non longè à principio docentis, actum fidei nullum habere motivum ex parte intellectûs, sed solùm ex parte voluntatis; nam, ut ille ait, non credimus; quia Deus verax est, quod pertinet ad motivum intellectûs; sed quia Supremus Dominus est, quod spectat ad perfectam obedientiam voluntatis. Ratio ejus est, quia, si crederemus Deo propter ejus veritatem, jam crederemus ex disfu-

su, & ratione nostra, & non ex simplici fide.

135. Secunda classis est eorum, qui admittunt objectum formale, seu motivum fidei ex parte intellectûs, non tamen consistens in aliquo prædicato Divino, sed in evidentia rerum in se ipsis, sive immediata, ex ipsa scilicet terminorum apprehensione, sive mediata, nempe per discursum habita; sic sentiunt plures Manichæi, de quibus Div. Augustin. libro de utilitate credendi cap. 1. refert, eos docuisse, nihil credendum esse, nisi quod humana ratione assequi possumus, eundemque errorem Sanct. Bernardus Epistola 190. ad Innocentium tribuit Abailardo, multique ex modernis Hæreticis ipsum mordicùs defendunt.

136. Tertia classis est eorum, qui pro objecto formali fidei assignant aliquid Divinum, quos inter est magna dissensio; nam aliqui assignant Deitatem, ut contradistinctam à sapientia, & veracitate. Ita Aureolus in prologo de unitate Theologiæ art. 3. cui favet Ripalda disputat. 2. de fide sect. 11. Alij primam veritatem in cognoscendô, ut contradistinctam à veracitate in dicendô; ita plures cum Valentia tom. 3. disp. 1. quæst. 1. sub §. *difficultatum quarumdam.* Alij econtra assignant veritatem, seu veracitatem in dicendo, non autem in cognoscendo. Ita plures cum Cajet. 2. 2. q. 1. art. 1. qui etiam excludunt cum Esparza, & Gonnetto revelationem externam, solúmque admittunt internam pro objecto formali Divinæ fidei; at de revelatione creata, seu externa redibit posteà sermo: quæstio enim præsens solùm est de objecto formali Divino circa *quod.* Quarta classis est eorum, qui illud reponunt in ratione primæ veritatis in cognoscendo, simulque in ratione primæ veritatis, seu veracitatis in dicendo. Ita communiter Nostri cum Eximio Doct. disp. 3. de fide sect. 4.

SECTIO II.

Impugnantur sententiæ oppositæ.

137. ASsero 1. contra primam Authorum classem, Actus Divinæ fidei circa objecta revelata habet ex parte objecti motivum assentiendi; ita, ut neque ab habitu, neque à præcepto Divino suppleri possit, determinandô intellectum ad eliciendum actum Divinæ fidei circa objecta revelata absque ullo respectu ad Divinum testimonium, quod moveat ad talem assensum. Probatur 1. ex testimonijs Sacræ Scripturæ passim obviis, exigentibus à nobis fidem, jubendô nos credere mysteria, quia DEUS ea revelavit, & propter summam ejus veracitatem, ut constat ex testimoniis adductis num. 63. Ut enim Scriptura nos excitet ad supernaturaliter, firmiter, & absque hæsitatione credendum, proponit ita motivum fidei; *Spiritus est, qui testificatur, quoniam Christus est veritas:* & subdit: *Si testimonium hominum accipitis, testimonium Dei majus est, quoniam hoc est testimonium Dei, quod majus est*; ergo est contra Scripturam admittere actum supernum Divinæ fidei, quo fidei mysteria credamus absque respectu ad Divinum testimonium nos movens tanquam objectum formale Divinæ fidei.

138. Confirmatur 1. ex Paul. 1. ad Thessalonicenses 2. eorum fidem ita explicante: *Accepistis illud non ut verbum hominum, sed ut verè est verbum Dei*; & ex 1. Joannis 5. *Qui credit in Filium Dei, habet testimonium Dei in se*; Unde Ambrosius lib. 2. Epistola 12. ad Valentinianum, *Cœli mysterium doceat me Deus ipse, qui condidit, non homo, qui Deum ignoravit, cui magis de Deo, quàm Deo credam:* & August. lib. de Spiritu, & littera cap. 32. *Non dubium est, illam fidem ab Apostolo commendari, qua creditur Deo;* sed hæc omnia, ut expendenti constabit, manifestè significant infallibile DEI testimonium esse motivum, & quidem insupplebile Divinæ fidei; ergo &c. Confirmatur 2. ex illo Christi Joannis 15. *Si non venissem, & locutus eis non fuissem, peccatum non haberent: nunc autem excusationem non habent de peccato suo*: sic etiam cap. 18. subdit: *Ad hoc veni in mundum, ut testimoniũ perhibeam veritati;* quibus ex verbis clarè consequitur, Deum ut testificantem esse objectum formale Divinæ fidei; ergo &c.

139. Probatur 2. Sicut objectum voluntatis est bonum; ita objectum intellectûs est verum; ergo, sicut voluntas nihil potest amare, nisi propter motivum bonitatis, quæ apparet; ita intellectus nulli objecto poterit assentiri, nisi appareat verum, vel immediatè, & in se, vel mediatè, & in alio, quòd cum illo habeat connexionem; atqui propositiones istæ, [Deus est trinus, Verbum est Incarnatum], adhuc supposito habitu fidei apparent neutræ, & non potiùs veræ, quàm falsæ, ut pater in illo, qui baptizatus fuit in infantia, & accedit ad usum rationis, quin audierit quidquam de fide; ergo non potest intellectus illis immediatè assentiri; sicuti neque assentiri potest huic propositioni, [astra sunt paria,] eò quòd ex apprehensione terminorum maneat neutra; unde ad assensum fidei, qui mysteriis illis adhibetur, necesse est, ut ea mysteria appareant vera in testimonio DEI infallibili revelante, quod est objectum formale insupplebile Divinæ fidei. Confirmatur 1. & præoccupatur Adversariorum responsio; voluntas non solùm naturaliter, verùm neque supernaturaliter instructa habitu charitatis potest amare, quod non repræsentatur ut bonum; ergo intellectus non solùm naturaliter, verùm neque supernaturaliter instructus habitu fidei poterit affirmare objectum, quòd non appareat, ut verum.

140. Confirmatur 2. Licèt propositiones illæ alioquin neutræ possint per illustrationem Spiritûs Sancti, apparere ex apprehensione terminorum non quidem neutræ, sed veræ, lumen illud supernaturale non esset proprium habitûs fidei, sed luminis gloriæ, aut scientiæ infusæ, at-

que adeò assensus ille non esset Divinæ fidei, ad assensum quippe fidei Divinæ essentialiter requiritur, quòd habeat pro motivo authoritatem DEI dicentis; etenim fides tam Divina, quàm humana essentialiter respicit tanquam objectum formale aliquod testimonium; sicut scientia propriè dicta respicit demonstrationem, & hac ratione differt ab omni alia cognitione; atqui juxta illam Scoti, & Adversariorum opinationem assensus, quo crederemus res fidei, v. g. *Deus est trinus*, non niteretur ulli testimonio tanquam objecto formali, sed ipsi veritati objectivæ ex apprehensione terminorum per se notæ; ergo assensus ille non esset fidei Divinæ, proindeque ad assensum Divinæ fidei indispensabiliter requiritur motivum DEI testificantis.

141. Probatur 3. ex absurdis, quæ Scotus vidit, atque insoluta reliquit; fieret enim 1. puerum baptizatum, atque adeò habitu per se infuso fidei instructum statim, atque ad usum rationis venerit, facta sibi qualibet propositione mysterij Trinitatis, & aliorum omnium, quæ in Scriptura continentur nullo docente, aut proponente ea esse à DEO revelata, agniturum veritates illas, ex ipsa terminorum apprehensione per se notas, proindeque necessariò illis assensurum actu fidei Divinæ, nullo habitu respectu ad testimonium Dei dicentis, quod planè est absurdum. Quare exinde fieret 2. necessariam non fore piam affectionem, seu voluntatis imperium ad credendum, sed motu quodam, quasi per modum naturæ præstandum assensum fidei Divinæ sine libertate, & sine merito, quod ex Scriptura, & omnium authoritate falsum est; licèt enim præsupposita instructione de Divino testimonio per se solam non sufficiente ad tollendã omnem formidinem, possit illustratio Spiritûs Sancti instructionem illam afficiens evidentiam credibilitatis supplere, & excludere omnem formidinem impediendò attentionem ad motiva retrahentia, ut docent plures Theologi, de quo infrà à nobis agendum est; at intellectus, ut eliciat actum fidei, niti non potest tali instructione adhuc ut affecta illa illustratione, quæ solùm est applicatio Divini testimonij ad credendum, sed potiùs niti debet ipsi Divino testimonio proposito, & approximato, propter quod firmiter credat quæcunque à DEO dicta, etiamsi suprà captum nostrum sint; atque ita manet libertas, saltem quoad exercitium, & locus piæ affectioni voluntatis, ut latiùs infrà constabit. Quare, actus Divinæ fidei nequaquam elici potest, nisi habeat pro motivo formali, & quidem per convenientiam attactô, ut diximus à num. 55. & 63. Divinum testimonium, propter quod assentimur.

142. Atque exinde impugnata manet Guilielmi opinatio ad hanc quoque primã Authorum classem spectans, ut dixi n. 134. Ratio est, quia Scripturæ Sacræ adductæ à. num. 113. nostram fidem referunt, non quidem in DEUM præcipientem, sed in DEUM dicentem; de conceptu enim communi fidei est, assentiri propter testimonium dicentis; atque adeò de conceptu Divinæ fidei, propter testimonium Dei dicentis; ergo & contra Scripturas, & rationem simul Theologicam est, asserere, non esse motivum formale Divinæ fidei infallibile testimonium DEI dicentis, sive DEUM ut verum in cognoscendo, & dicendo. Quapropter Auctor iste suamet explicatione se in terminis implicat, dum ait, fidem assentiri mysterijs, non quia DEUS est verax, sed quia DEUS præcipit. Ratio est, quia eo ipso, quòd intellectus assentiatur, quia DEUS præcipit assensum, proponitur intellectui DEUS ut verus in testificando, ac proinde intellectui proponitur motivum veritatis, ut ratio formalis assentiendi; ergo dicere, quòd intellectus ita assentitur, & non assentitur, quia DEUS verax est, manifestè est, in terminis implicare; sic, quando amamus aliquid, quia Deus præcipit illud amandum, repræsentatur voluntati objectum illud bonum, aliter non posset voluntas illud amare; cùm amare non possit objectum, nisi sub ratione boni; unde, sicut dicete, quòd voluntas ita amaret, & non amaret, quia DEUS præcipiens non potest præcipere rem malam, sed bonam, esset in terminis implicare; ita dicere, quòd intellectus assentitur, quia Deus præcipit, & non repræsentatur Deus non potens dicere, nisi verum, est in terminis implicare; indubitabile quippe est, non minùs pertinere ad motivum intellectûs veritatem, quàm ad motivum voluntatis bonitatem.

Assero 2. contra secundam classem, quæ est Hæreticorum: humana ratio non est fundamentum, in quo per se nititur fides Christiana; unde ratio humana non potest esse objectum formale Divinæ fidei. Hæc assertio quoad primam partem est de fide; quoad posteriorem verò est Theologica, & certa. Probatur 1. ex Paulo 1. Corinth. 2. dicente: *Prædicatio nostra non in persuasibilibus humanæ sapientiæ verbis, sed in ostensione Spiritûs, & virtutis, ut fides nostra non sit in sapientia hominum, sed in virtute Dei*; per quæ verba, & per totum illud caput satis expresè impugnat Paulus istum Hæreticorum errorem, & ideo 2. ad Corinth. 10. dicebat, oportere captivare intellectum in obsequium Christi; quæ autem esset intellecta captivitas, si illa tantùm crederet, quæ per rationem vera esse cognosceret? certè Sacrosancta Trinitas, Incarnatio, & alia quædam capta nostrum excedunt; at, quia Deus ea revelavit, firmissimè credimus.

Quare Math. 11. Christus dixit Petro, *Caro & sanguis non revelavit tibi*; per carnem, & sanguinem, intelligens naturam, ejusque vires, & ideo addidit, *sed Pater meus, qui in Cœlis est*. Sic etiam dixit Math. 10. *Confiteor tibi Pater, quia abscondisti hæc à sapientibus, & revelasti ea parvulis*; & Joannis 3. *Si terrena dixi vobis, & non creditis, quomodo si dixero cœlestia, credetis*; unde Joannis 1. dicitur, *Unigenitus, qui est in sinu Patris, ipse enarravit*. Exinde Augu-

Auguſtinus ſerm. 1. de Trinitate ait: *Fidelis ſum, credo, quod neſcio*, & tractatu 40. in Joannem circa illud, *Niſi credideritis, non intelligetis*; ſic Scribit. *Credimus, ut cognoſcamus, non cognoſcimus, ut credamus.* Idem docent S. Dionyſius, Baſilius, Nazianzenus, Hilarius, Damaſcenus, alijque PP. quos affert Eximius Doctor diſp. 3. de fide ſect. 1.

145. Probatur 2. concluſio, & explicatur prima maxima Adverſariorum æquivocatio. Valde diverſa ſunt motivum formale Divinæ fidei, & prærequiſita ad tale motivum; namque Divinæ fidei teſtimonium eſt D E I loquentis, in quo unicè fides noſtra fundatur, ut ex Script. PP. & rationibus adductis n. 137. conſtat. Sic voluntas amans objectum, quia bonum, quod ipſi ab intellectu repræſentatur, non habet pro motivo, cui innititur, cognitionem repræſentantem, ſed bonitatem repræſentatam. Cognitionem quippe reſpicit ut prærequiſitum; ſic fides noſtra ut prærequiſitum reſpicit rationem humanam, qua teſtimonium Divinum circa myſterium revelatum ſit nobis evidenter credibile, atque incompoſſibile cum omni formidine, ſaltem prout affectum illuſtratione Spiritûs Sancti, ut ſuprà diximus, & latiùs infrà dicemus.

146. Non enim crederemus prudenter, ſi ratio non oſtenderet rem illam eſſe prudenter credibilem, atque intellectus judicaret, oportere credere infallibile Dei teſtimonium; hæc enim ratio eſt neceſſariò prærequiſita ad fidem; quo in ſenſu intelligitur illud Eccleſ. 19. *Qui cito credit, levis eſt corde*, & 1. Joannis *Probate Spiritum, an ex Deo ſit*, tum etiam 1. ad Theſſal. 5. *Omnia probate, quod bonum eſt, tenete*; præſuppoſitô autem hujusmodi prærequiſitô intellectus non captivatur propter rationem naturalem; ſicut voluntas non amat propter cognitionem, ſed propter bonitatem à cognitione repræſentatam. Itaquidem intellectus non captivatur propter rationem naturalem, ſed propter Dei teſtimonium infallibile repræſentatum, quamvis teſtificentur ea, quæ ſupra naturalem captum ſunt, dumodo agnoſcat ea à Deo eſſe teſtificata; ergo motivum formale Divinæ fidei nequaquam reduci poteſt ad rationes naturales, ſed ad infallibile teſtimonium Dei dicentis.

147. Aſſero 3. contra Authores tertiæ claſſis, neque ſola prima veritas in cognoſcendo, præſcindendô à veritate, ſeu veracitate in dicendo, neque ſola prima veritas in dicendo, præſcindendô à prima veritate in cognoſcendo eſt adæquatum objectum formale Divinæ fidei. Probat. 1. Ad fidem teſtificantis duo ſunt neceſſaria, unum eſt, ut falli non poſſit, aliter enim, quantumvis ſit rectus, & prudens in loquendo, timeri poſſet, ne fallatur; aliud eſt, ut non decipiat, nec voluntariè alios fallat; ſi enim fallere poſſet, non eſſet infallibilis res dicta ex præciſo teſtimonio dicentis; atqui ad primum iſtorum neceſſaria eſt veritas in cognoſcendo; ad ſecundũ autem neceſſaria eſt veritas in dicendo; ergo utraque concurrit ad conſtituendum objectum formale Divinæ fidei. Confirmatur. In quacunque virtute Theologica, ut habet Divus Thomas 2. 2. quæſt. 17. art. 5. neceſſarium eſt, ut objectum formale ejus ſit regula in ſuo ordine ſuprema, & non indigens aliâ regulâ, ut in charitate eſt ſumma bonitas, in ſpe ſumma fidelitas, vel potentia promittentis; in fide ſumma veritas, in utraque ratione cognoſcendi, & loquendi; atque ex utraque conſurgit adæquatum objectum Divinum, prout ſpectat ad fidem; ſi enim Deus fallere poſſet, vel poſſet falli, non poſſemus eſſe certi de infallibilitate dicti, eò quòd ab ipſo Deo diceretur; ergo neque ſola veritas in cognoſcendo, neque ſola veritas in dicendo eſt objectum formale adæquatum Divinæ fidei.

148. Probatur 2. & explicatur ulteriùs eadem ratio: illud eſt objectum adæquatum formale Divinæ fidei, à quo myſterium revelatum habet ſupremam infallibilitatem à prima veritate procedentem: objectum enim Divinæ fidei à Deo loquente, & teſtificante, tanquam à prima veritate, qua informatur id, quod dicitur, debet reddi infallibile; atqui non poteſt reddi infallibile à ſola veritate in cognoſcendo: quamvis enim Deus omnia cognoſcat, ut ſunt in ſe, ſi poſſet difformare dictum cum mente, res ab ipſo dicta, non maneret infallibilis. Rurſus, quamvis Deus eſſet verax in dicendo, neque difformare poſſet dictum cum mente, ſi concipere poſſet res aliter, ac ſunt in ſe, non maneret infallibilis res à Deo dicta, ut ex terminis patet; at ex perfectione primæ veritatis in cognoſcendo, qua infallibiliter cognoſcit Deus res, ut ſunt in ſe, & ex perfectione primæ veritatis, ſeu veracitatis in dicendo, qua difformare non poteſt dictum cum mente, manet ab hac utraque perfectione Divina res dicta infallibilis; ergo utraque hæc Divina perfectio requiritur indiſpenſabiliter ad objectum formale Divinæ fidei.

149. Reſpondebis 1. ex doctrina Ripaldæ, totam hanc infallibilitatem haberi, quamvis actus fidei ſiſtat in Deo, quatenus Deus eſt præcisè in eſſendo, præſcindendô à prima veritate in cognoſcendo, & dicendo; at proinde non requiri ad objectum formale Divinæ fidei rationem primæ veritatis in cognoſcendo, & dicendo, ſed ſufficere præciſam rationem Deitatis; nam excellentia Deitatis præſcindendô à ſapientia, & veracitate, confert ſe ipſa immediatè tantam dignitatem ſuis teſtimoniis, ut removeat omnem irreverentiam intellectûs, eundemque cogat ad reverentiam; diſſenſus autem adhibitus teſtimoniis Dei, eſt irreverentia; aſſenſus verò eſt reverentia erga Deum. Quare Deitas ſe ipſa præſcindendô à veracitate, & ſapientia movet ſufficienter intellectum ad aſſenſum divinæ fidei; ſicut enim in humanis majeſtas Regia immediatè confert dignitatem ſuis teſtimoniis, ita, ut cum pari ſapientia, ac veracitate, majorem incurrat irreverentiã, qui Regi, quàm qui homini privato contradicit; quod ſanè fieri non

non posset, nisi testimonium Regium magis, quàm privatum conciliaret fidem; ita majestas Deitatis seipsa, & immediatè, præscindendò à veracitate, & sapientia, dignificabit sua testimonia.

150. Contrà 1. Si credentem interrogemus, cur credis, quia Deus dicit; non aliter respondebit immediatè, nisi dicendò, quia Deus in cognoscendo, & dicendo infallibiliter verus est; nec possumus, nisi stultè ulteriùs interrogare, cur credis illi, qui nec falli, nec fallere potest; ergo immediata illa perfectio Divina, cui innititur actus Divinæ fidei, non est Deitas præscindendò à veracitate, & sapientia, sed est ipsa veracitas, & sapientia, quam indispensabiliter habet ipsa Deitas. Contrà 2. Deitas, quà Deitas non aliter esse potest objectum formale Divinæ fidei, nisi quatenùs constituitur metaphysicè ex sapientia, & veracitate; cùm essentialiter constituatur ex omnibus prædicatis necessariis absolutis, ut constat à num. 90. de Deo; si enim aliquis stultè conciperet, DEUM potentem fallere, aut falli, eo ipso non posse firmissimam fidem adhibere Divinis testimoniis, ut ex terminis patet; ergo Deitas ut præscindens à veracitate, & sapientia, non potest esse sufficiens objectum formale Divinæ fidei.

151. Contrà 3. Licèt coloratum sit objectum formale visûs, quatenùs colorem habet, & colorem habeat, quatenùs habet mixtionem primarum qualitatum; nihilominùs hæc mixtio primarum qualitatum non pertinet ad objectum formale visûs, sed est radix illius; quod enim ibi realiter invenitur, si consideretur in DEO ex modo nostro concipiendi, quamvis Deitas esset radix sapientiæ, & veracitasis Divinæ, à quibus dictum Dei formaliter redditur infallibile; actus fidei nostræ assentiens infallibiliter objecto, quia à DEO dicto, non innitetur immediatè Deitati tanquam motivo, sed veracitati, & sapientiæ Divinæ; ac proinde non Deitas ita considerata, sed sapientia, & veracitas erit objectum formale nostræ fidei; ex quo apparet æquivocatio Adversarij fundata in majestate Regia; nam objectum formale humanæ fidei, qua magis Regi credimus, quàm privatæ personæ æquali sapientiâ, & veracitate præditæ, non est Regia majestas, sed ipsa sapientia, & veracitas in regia majestate fundata; quatenùs dignitas Regia non censeri debet dicere, nisi quod sibi oprimè constat, & quatenùs esset major defectus in Rege, quàm in privato homine asserere, quod non scit, vel aliter, ac scit; ita tamen, ut motivum credendi Regi ad illius veracitatẽ, & sapientiam nobis propositam reducendũ sit. Quis enim crederet Regi, si alioquin sciret, quòd fallere vellet, aut quòd falleretur? ergo motivũ formale fidei adhibitæ Regi, licèt applicari possit per cognitionẽ majestatis, non tamen fundatur in regia majestate, sed in sapientia, & veracitate Regia nobis proposita.

152. Respondebis 2. ex alijs Recentioribus, non requiri indispensabiliter hanc utramque perfectionem primæ veritatis in cognoscendo, & dicendo: quandoquidem sine illis concipi potest motivum fidei infallibile. Fingamus enim, quòd DEUS semper cognosceret res aliter, ac sunt in se, & quòd semper diceret aliter, ac cognoscit; hoc enim in casu non conciperetur cum perfectione primæ veritatis in cognoscendo, & dicendo, & tamen quidquid ab ipso diceretur, omnino esset infallibile: si enim, quando datur Incarnatio, DEUS cognosceret, quòd non daretur, & diceret aliter, ac cognosceret, diceret, quòd daretur, quod quidem dictum infallibile esset; quare ad infallibilitatem Divinæ fidei, non est necesse indispensabiliter recurrere ad illam utramque perfectionem.

153. Contrà tamen 1. Objectum formale fidei non est chymæricum, sed reale, & verum, & tale quidem, ut moveat ad assensum propter authoritatem testificantis: sed in casu Adversariorum tale objectum non esset verum, sed chymæricum, nec posset movere ad adhibendum consensum propter meritum testificantis, sed potiùs intellectus assentiret propter testificantis demeritum, ut ex terminis patet: ergo in illo casu confícto non daretur objectum formale fidei. Contrà 2. & explicatur ulteriùs eadem ratio; quando meritum testificantis movere non potest ad assensum rei dictæ, licèt intellectus posset conclusionem certam inferre ex principijs, ex quibus arguit infallibilitatem cum re dicta; at non potest fidem adhibere dicenti; fides enim falsum dicenti, aut decipere volenti adhiberi non potest: esset enim fidem habere sine fidei essentia; ergo in illo casu confícto, licèt intellectus haberet fundamentum ad discurrendum, & inferendam veritatem rei dictæ, non posset habere fundamentum ad adhibendam fidem dicenti; ac proinde illæ confictæ imperfectiones non possent esse objectum formale Divinæ fidei; verùm de his latiùs disp. sequenti.

154. Respondebis 3. ex alijs Recentioribus, hanc utramque perfectionem primæ veritatis in cognoscendo, & dicendo, non esse indispensabiliter necessarias ad objectum formale Divinæ fidei; cùm potiùs sint superabundantes, minorque perfectio, quàm illa sufficiat; nam, si per impossibile supponamus, quòd DEUS non sit summè sapiens, & verax, sed finitè verax, & sapiens, v. g. in ordine ad mille veritates, idque DEUS revelet, affirmans se nihil revelaturum, nisi id, quod bene cognoscit, & modò, quo cognoscit; in eo casu intellectus noster haberet ex merito testificantis sufficiens fundamentum ad firmiter assentiendum rebus à DEO dictis; nunc autem non concurreret ut objectum formale Divinæ fidei prima, & summa veritas in cognoscendo, & dicendo, proindeque hæc utraque perfectio Divina non est indispensabiliter necessaria ad objectum formale Divinæ fidei.

155. Contrà tamen 1. Eo ipso, quòd Deus revelaret, se non esse summè sapientem, & veracẽ, naturaliter cognosceret intellectus, illum non esse Deum, proindeque non posset adhibere fidem

dem ipsi tanquam DEO, neque actus ille esset Divinæ fidei; ergo, ut actus sit Divinæ fidei, indispensabiliter requiritur, quòd habeat pro objecto formali motivo illam utramque Divinam perfectionem. Contrà 2. Si DEUS fateretur, se non omnia cognoscere, ut sunt in se, neque se in omnibus esse summè veracẽ, sed solùm in aliquibus, eo ipso præstaret intellectui fundamentum ad dubitandum, an id, quod Deus modò dicit, sit unum ex illis, quæ non cognoscit, ut sunt in se, vel quæ non testificatur, ut cognoscit; sed eo ipso non haberet intellectus motivum ad assentiendum super omnia præcisè, quia DEUS dicit; ergo &c. Contrà 3. Suppositio ista ab Adversarijs conficta non competit DEO vero, sed ficto; ergo actus huic veritati innixus non esset actus veræ fidei Divinæ, sed fidei Divinæ confictæ. Contrà 4. Ut aliquis actus sit actus veræ fidei Divinæ, non satis est, quód iñitatur motivo infallibili, sed requiritur, quòd innitatur motivo unicè convenienti primæ veritati infallibilizanti ipsius dictum; atqui motivum conveniens primæ veritati, quod ipsius dictum infallibilizat, adæquatur ex veritate in cognoscendo res omnes ut sunt in se, & in dicendo, quidquid dicitur per conformitatem cum cognitione; ergo &c.

156. Respondebis 4. non repugnare actum verum fidei, qui immediatè non innitatur primæ veritati revelanti; cùm possimus elicere actum verum fidei, quin actu cogitemus de prima veritate, propter quam credimus, ut docet Exim. Doct. disp. 8. de actibus humanis sect. 3. num. 4. & 6. quare duplex illa Divina perfectio in cognoscendo, & dicendo non est necessaria indispensabiliter ad actum Divinæ fidei. Hæc responsio confundit omnino fidem objectivam, & fidem formalem Theologicam, & Divinam, quarum distinctio constat ex Scripturis adductis num. 126. atque exinde actum fidei formalis, qui est actus divinæ fidei, de quo agimus, & quo credimus innitendò intrinsecè, & immediatè primæ veritati revelanti, confundit cum actu fidei objectivæ, quo ea objecta, & mysteria revelata credimus, vel per conclusionem Theologicam, vel per actum supernum elicitum ex speciebus relictis ab actibus fidei formalis, seu divinæ, & Theologicæ, quin per talem actum intrinsecè, & immediatè attingamus primam veritatem revelantem. Exinde

157. Contrà 1. Licèt dari possit verus actus fidei objectivæ, quo nempe mysteria, sive objecta fidei credimus, ut diximus à num. 104. & 122. & satis perspicuè apparet in conclusione Theologica, atque etiam sine discursu in actu supernо elicito ex speciebus relictis ab actibus fidei formalis, quo ad DEUM loquentem non reflectimus, neque tunc de Deo loquente cogitamus, atque adeò talis actus non innititur intrinsecè, & immediatè Deo loquenti; ad eum modum, quo ægrotus, qui se exercuit in volenda medicina amara propter sanitatem, solet postea ex speciebus relictis ab illis actibus, elicere actum, quò vult medicinam illam, quia tunc cogitet de sanitate; at non potest dari verus actus fidei formalis, quin intrinsecè, & immediatè assentiatur propter testimonium Dei loquentis, quod respicit per convenientiam, ut constat ex tota disp. 2. præsertim à num. 63. sed exinde manifestum est, dari non posse verum actum fidei formalis, qui immediatè, & intrinsecè non innitatur primæ veritati revelanti; licèt possit dari verus actus fidei objectivæ, qui intrinsecè, & immediatè primæ veritati non innitatur; ergo ad verum actum fidei formalis necessaria indispensabiliter est illa duplex perfectio primæ veritatis.

Contrà 2. Quia in hac responsione confundunt Adversarij duo toto Cœlo diversa; quod sic ostendo; aliud quidem est actus ex formali fide procedens, in quo virtualiter perseverat fides formalis; & aliud est ipsa formalis fides; sicuti aliud est formalis intentio finis, & aliud est effectus ex formali intentione finis procedens, in quo formalis intentio virtualiter perseverat, ut diximus à num. 142. de actib. human. & ferè omnes Theologi expresè docent; ergo, licèt verus actus fidei objectivæ ex actu formalis fidei procedens, & in quo formalis fides virtualiter perseverat, non innitatur intrinsecè, & immediatè primæ veritati revelanti, perperam exinde infertur, actum verum fidei formalis non inniti intrinsecè, & immediatè primæ veritati revelanti. Contrà 3. Actus fidei formalis eo modo respicit primam veritatem revelantem, quo actus potentiæ visivæ respicit colorẽ, vel lucidum coloratũ, ut constat à n. 53. actus verò fidei objectivæ ex formali fide procedens non ita respicit primã veritatem revelantẽ, sicut visio respicit colorem, vel lucidum coloratum, ut ex terminis patet; ergo, licèt actus verus fidei objectivæ non innitatur intrinsecè, & immediatè primæ veritati revelanti; at actus verus fidei formalis non potest non niti intrinsecè, & immediatè primæ veritati revelanti; sicut actus potentiæ visivæ non potest non niti intrinsecè, & immediatè colori. Ex dictis

158.

159. Fit 1. perperàm adduci ab Adversarijs Eximium Doctorem pro ipsorum sententia, quandoquidem in ea disputatione citata de actibus humanis sect. 3. quando tanquam absurdum infert, similiter nunquam quis crederet actu vero fidei, nisi actu cogitaret de prima veritate revelante, propter quam credit, & quando subjungit num. 6. & est similiter in actu fidei, quando quis formaliter credit propter primam veritatem, quamvis non actu conficiat syllogismum, neque actu credat tunc DEUM esse summam veritatem primam revelantem, tunc enim non loquitur de actu fidei formalis divinæ, & Theologicæ, sed de vero actu fidei objectivæ, quo formaliter creditur, & attingitur objectum fidei, & procedit ab actu formalis fidei. Ratio est, quia, quando loquitur de vero actu fidei formalis Theologicæ, & divinæ, docet, respicere primam veritatem revelantem;

ficuti potentia visiva respicit lucidum coloratum. Sic enim explicat conclusionem suam cum Capreolo disp. 3. de fide sect. 12. num. 9. declarat hoc Capreolus exemplô visûs, cujus actus non potest terminari ad colorem, quin simul per illũ videatur lumen, quia ita est ratio videndi colorem, ut sit etiam visibile, & necessariò simul videndum, vel etiam priùs saltem naturæ ordine; ita enim comparatur dictio Dei ad rem dictam, quia est ratio credendi, & talis, ut sit etiam medium, & motivum credendi, ut explicatum est.

160. At verò, quando loquitur de actu fidei locis citatis num. sup. in ea sect. 3. de actibus humanis, notat talem actum non respicere primam veritatem revelantem, sicut potentia visiva respicit lucidum coloratum; unde manifestum est, tunc non loqui de actu fidei formalis divinæ, & Theologicæ, sed de actu fidei objectivæ, in quo fides formalis virtualiter perseverat tanquam in effectu à fide formali procedente; sic enim habet ea sect. 3. num. 6. exemplum de lumine, & colore non est simile; quia lumen est quoddam visibile, quod necessariò immutat potentiam; & ipsâ immutatâ, & non impeditâ necessariò agit; non sic est de voluntate, & intellectu. Quæ porrò est ratio, cur detur actus fidei objectivæ ex formali fide procedens, in quo formalis fides virtualiter perseverat, quin ille actus attingat primam veritatem revelantem, & non detur actus potentiæ visivæ ex formali visione procedens, & in quo virtualiter perseveret formalis visio, qui actus non videat lumen.

161. Fit 2. Actum fidei objectivæ ex formali fide procedens, & in quo fides formalis virtualiter perseverat, quàm maximè conducere ad doctrinam moralem actus humanos respicientem; ratio est, quia valde probabile est apud Theologos, nullum dari posse meritum vitæ æternæ, nisi procedat ex fide; at, ut ita procedat, satis est, quòd voluntas illuminetur ab actu superno fidei objectivæ, in quo virtualiter perseverat fides formalis, licèt tunc non adsit fides formalis. Propter doctrinæ utilitatem non gravabor referre verba P. Joannis de Cardenas supra propositiones ab Innocentio X. damnatas dissertatione 16. quæ sic habent: *Veram censeo sententiam, quæ docet, nullum opus meritorium vitæ æternæ fieri, nisi procedat ex dictamine fidei supernaturalis; ita ut neque opera hominis Catholici meritoria sint præmij supernaturalis, nisi procedant ex doctrina fidei;* quod non sic intelligendum est, ut ad opus meritorium præmij supernaturalis, sit omnino necessarium habere actualiter actum formalem fidei, quo dictat v. g. credo propter authoritatem Dei revelantis, eleemosynam esse bonam, & Deo placentem; sufficit enim, quòd præcedat virtualiter actus fidei.

162. Quod Author iste sic explicat: sicut enim Philosophus tenet conclusionem, quam didicit, licèt non recorderur actualiter fundamenti, quo innititur conclusio; & sicut Mathematicus operatur ea, quæ didicit, licèt actualiter immemor fundamenti; & sic in alijs scientijs; ita, qui in schola fidei didicit, eleemosynam esse operationem sanctam, & DEO placentem; quia DEUS sic revelavit, licèt oblata occasione eleemosynæ sit actualiter immemor revelationis divinæ, operatur tamen ductus doctrinâ, quam didicit in schola fidei divinæ, & ita ea operatio procedit virtualiter ex actu fidei; quia operatur ex dictamine, quod comparavit in schola fidei; nam, ut dixi suprà, præmissæ continentur virtualiter in conclusione, tanquam causa in suo effectu, quando scilicet conclusio deducta fuit tempore antecedenti ex illis præmissis; & idem est de objecto formali motivo intellectuali, quòd antecedenter determinavit ad actum judicij; sicut ergo, cùm Theologus reminiscitur conclusionis, immemor præmissarum, ex quibus elicuit eam conclusionem, tunc ea conclusio continet virtualiter præmissas; ita, cùm fidelis, qui credidit mysterium Trinitatis ex determinatione auctoritatis Dei revelantis; cùm assentitur mysterio Trinitatis, immemor revelationis, is assensus, quia est effectus auctoritatis Dei revelantis cognitæ, hanc continet virtualiter: hucusque Cardenas; ex quibus verbis patet doctrina Eximij Doctoris, ut à nobis exposita, & sibi ubique conformis.

Fit 3. Actum supernum fidei objectivæ, in quo perseverat virtualiter actus fidei formalis, non esse actum primarium, neque secundarium fidei Theologicæ, ex dictis num. 71. cùm non attingat aliquid divinum intrinsecè, ut objectum formale *quod*, neque procedat à virtute Theologica se sola operante, ut eo num. 71. mihi probabilius esse dixi. Censeo enim, species illas relictas non esse puras determinationes, ut habitus adæquatè concurrat, sed esse veram causam partialem habitui superadditam; cùm concurrant ex parte objecti, ut ait Augustinus, *ex objecto, & potentia paritur notitia*. Unde illi actus experimentales non pertinent adæquatè ad fidem adhuc reductivè. Quare solùm pertinent reductivè inadæquatè. Ratio est, quia habitus per se infusus non solùm deservit ad eliciendos suos actus formales se sola tanquam virtus ex parte potentiæ, & principalis elevans operandô, sed etiam concurrit ad illos, qui ad eam virturem reductivè inadæquate pertinent, & in quibus virtualiter perseverant hui actus formales. Sic habitus spei Theologicæ, licèt eos solùm habeat formales actus spei, qui tendunt in bonum futurum, cùm sint desiderium fiduciale. At partialiter concurrit étiam cum speciebus relictis à suis actibus formalibus ad eliciendum actum, qui partialiter reductivè pertinet ad spem; cùm non sit desiderium fiduciale, neque respiciat bonum futurum, sed præsens, quale est gaudium ex actibus spei procedens. Unde Paulus ad Romanos 12. dixit, *spe gaudentes*. Concurrit equidem partialiter ad tale gaudium, quia in illo virtualiter perseverat actus spei. Idemque suô modô est de habi-

tu

ti acquiſito, ut apparet in exemplo de ægroto adducto num. 153. Quare, ſicut virtus non dividitur adæquatè in Theologicam, & moralem ex dictis num. 67. ita neque actus virtutis dividitur adæquatè in Theologicum, & moralem, quin potiùs inter actus virtutis ab eadem virtute procedentes, alij procedent adæquatè ex parte principij ſtabilis, alij inadæquatè; alij pertinent formaliter; alij ſolùm partialiter reductivè ad illam virtutem; unde virtus conſiderata in ordine ad ſuos actus tum formales, tum partialiter reductivos, præſcindit ab eo, quòd attingat intrinſecè, vel extrinſecè ſuum objectum formale.

SECTIO III.

Solvuntur Oppoſita.

164. OBjicies 1. ex Scoto; licèt iſtæ propoſitiones, *Deus eſt trinus*, *Verbum eſt Incarnatum*, non ſint ex terminis notæ, atque adeò poſt quamlibet notionem ex illarum terminis, & naturaliter habitam maneant nobis neutræ, id eſt neque veræ, neque falſæ; nihilominùs habitus fidei ſupplet cauſalitatem terminorum, & vi ſua determinat intellectum ad aſſenſum immediatum rei per ſe obſcuræ; ergo motivum habitûs fidei non eſt prima veritas in cognoſcendo, & dicendo; ſed veritas ipſa terminorum. Probatur ant. licèt propoſitio aliqua ſit nobis ex terminis nota imperfectè, & obſcurè, ut multoties accidit, at ex frequenti repetitione actuum, quibus habitus intenditur, jam ea propoſitio initiò non ſatis clara, evadit tandem clariſſima, & notiſſima; ergo poteſt eodem modo per habitum fidei per ſe infuſum ſuppleri cauſalitas terminorum. Confirmatur. Ex intenſione habituum creſcit promptitudo, & inclinatio ad aſſenſum ſcientiæ, ut experientiâ conſtat; ergo eodem modo totalis, & omnimoda determinatio ad firmum aſſenſum divinæ fidei provenire poterit à præſtantiſſimo habitu fidei per ſe infuſo.

165. Reſpondeo neg. ant. ad probationem conc. ant. & neg. conſequentiam; nam, licèt unusquisque habitus repetitione, & uſu actuum perficiatur in ſuo genere, etſi propoſitio nota efficiatur notior; at habitus ex repetitione actuum non creſcit, neque perficitur in diverſo genere. Unde habitus fidei ſupplere non poteſt evidentiam, & cauſalitatem terminorum: nam habitus fidei deſervit ad aſſenſum obſcurum, & inevidentem; aſſenſus autem obſcurus, & inevidens genere differt à claro, & per ſe noto; quare incrementum habitûs fidei, cùm non poſſit eſſe in diverſo, ſed in ſuo genere, dirigi non poteſt ad aſſenſum per ſe notum, ſed ad majorem virtutem in ordine ad actum bonum; & inevidentem; ſic opinio quantumcunque intenſa non poteſt tranſire in ſcientiam, neque concluſiones ſcientiæ in prima principia; ſi enim habitus fidei ſuppleret cauſalitatem, & motionem terminorum, jam illa propoſitio *Deus eſt trinus, & unus*, præſente habitu fidei fieret evidens, & per ſe nota ex terminis; nam cauſalitas terminorum conſiſtit in hac evidentia, qua termini apparent clarè inter ſe connexi, proindeque habitus fidei generaret aſſenſum evidentem, qui eo ipſo non eſſet actus fidei, ſed intellectus primi principij; cùm non eſſet incrementum in genere fidei, ſed diverſo pertinente ad prima principia.

Ad confirmationem conceſſo antecedente de habitu acquiſito deſerviente ad facile poſſe in genere, neg. conſequentiam. Ratio eſt; quia habitus fidei per ſe infuſus non dat potentiam ad aſſentiendum myſterijs per ſe obſcuris, niſi ubi adeſt motivum ſufficiens ad firmiſſimam fidem illis adhibendam; quale eſt illud, quia DEUS ſummè ſapiens, & verax revelavit; ſic habitus ſcientiæ nunquam inclinat intellectum, ut aſſentiatur concluſioni immediatè propter ſe ſine ullo ordine ad præmiſſas; aliter produceret actum, qui non eſſet ſcientiæ, ſed aſſenſus primi principij, quod implicat. Quare, cùm habitus fidei infuſus non inveniat infallibilitatem ſui generis, neceſſariam ſcilicet ad credendum actum divinæ fidei, niſi innitendò infallibili DEI teſtimonio, per actuum repetitionē acquiri duntaxat poteſt major facilitas ad aſſentiendum propter DEI teſtimonium; non autem poteſt acquiri virtus ad habendam evidentiam terminorum. 166.

Objicies 2. Licèt myſteria revelata v. g. *Deus eſt trinus, & unus, Verbum eſt Incarnatum*, ſint ex ſe neutra; ad eum modum, quo hæc altera propoſitio, *aſtra ſunt paria*; nihilominùs poteſt, & debet ſuppleri ab habitu fidei cauſalitas terminorum; ergo abſque ullo alio formali motivo habitus infuſus fidei determinat intellectum ad aſſentiendum myſteriis revelatis. Probatur antec. non poſſum aſſentiri myſterio revelato, quia DEUS teſtificatur, niſi aſſentiendò divino teſtimonio revelanti, ut nos fatemur à num. 59. & 63. atqui iſtud divinum teſtimonium apparet nobis neutrum, & nihilominus ad aſſentiendum illi determinamur ab habitu fidei; ergo, licèt ipſum myſterium revelatum appareat nobis ut neutrum, poſſumus per habitum fidei determinari ad aſſentiendum illi. Probatur min. vel aſſentior teſtimonio Dei per aliud teſtimonium Dei, & ſic procedo in infinitum, quod dici non poteſt; vel aſſentior teſtimonio Dei abſque ulla ratione formali aſſentiendi, ſcilicet per ipſum habitum, qui immediatè determinat intellectum ad aſſenſum, atque ita ſupplet cauſalitatem terminorum reſpectivè ad teſtimonium divinum; ergo quamvis teſtimonium divinum appareat nobis ut neutrum, nihilominus habitus fidei determinat intellectum ad aſſentiendum illi. 167.

Reſpondeo nego antec. ad probationem conc. maj. & neg. min. ad probationem dico, me aſſentiri teſtimonio DEI dicentis ſufficienter ratione ipſius teſtimonij non quidem, ut apparet neutrum, ſed quando eſt prævia cognitum 168.

gnitum per alia media, scilicet per signa credibilitatis, quibus nobis sufficienter applicatur, & cognoscimus Deum revelare mysteria fidei, quæ ab Ecclesia Catholica nobis credenda proponuntur; argumenta enim illa probant revelationem evidenter credibilem, & quamvis in parvulis, & rudibus necessaria non esset evidentia ex merito rationum habita, ut aliqui docent, de quo infrà latè dicemus, requiritur tamen carentia retrahentium, & motivum, quod sit affectum ea carentia, atque illustratione Spiritûs Sancti, quæ non deficit facientibus, quod est ex se, ut intellectus excludat omnem formidinem de eo, quòd Deus ipse loquatur; præsuppositâ autem sufficiente approximatione intellectûs ad divinum testimonium, jam intellectus per actum fidei facilè potest assentiri mysterio revelato, propter divinum testimonium, & testimonio ipsi propter se, ad eum modum, quo posita cognitione de bonitate objecti, potest posteà voluntas amplecti objectum propter bonitatem, & bonitatem propter se: ex quo facilè evitatur processus infinitus in ordine ad aliud, & aliud testimonium divinum, quamquàm Deus, si velit, possit unum testimonium per aliud revelare, ut reverâ revelavit omnia sua testimonia vera esse, ut diximus num. 63. quapropter habitus fidei neque circa mysteria revelata, neque circa ipsum testimonium DEI revelantis, potest ullo modo supplere causalitatem terminorum.

269. Quapropter falsum omnino est, quod Bannex, & alij Thomistæ dicunt, nempe habitum fidei comparari habitui primorum principiorum; si enim mysteria fidei credenda non sunt ex terminis nota, ut dictum est, & constat ex ipsa natura fidei, sed sunt obscura. & nullatenùs concilient assensum, sed potiùs ab illo sæpè retrahant; cùm intellectus difficillimè possit veritates illas capere propter rationes, quæ repræsentantur in oppositum, ut in mysterio Trinitatis, alijsque nostræ fidei mysterijs facilè patet, habitus fidei comparari nequit ad illa, tanquam ad res ex terminis notas; neque mysterijs illis assentiri potest, nisi mediante motivo suadente illorum veritatem, quale est divinum testimonium testificans, illa mysteria vera esse, quod quidem testimonium divinum tum per signa credibilitatis, tum per evangelicam prædicationem proponitur credenti absque ulla formidine; quo fit, ut intellectus, ita approximatò testimoniò divinò, possit assentiri per actum fidei mysterio revelato propter testimonium divinum, atque simul divino testimonio propter ipsum; unde neque admitti debent quædam discernicula ab aliquibus excogitata, quibus quilibet fidelis internoscit veritates fidei, distinguitque inter apparentia, & verè revelata; nam sæpè sæpiùs mysterium verum non magis verosimile proponitur à Prædicatore, vel Parocho, quàm mysterium falsò excogitatum; neque Catechumenus discernit inter falsitatē unius, & veritatem alterius; si enim liceret admittere hæc discernicula, apertum faciliè via, ut unusquisque pro gustu suo crederet ea, quæ vellet, & diceret, se discernere inter illa vera, & alia falsa.

Tolerabilius quidem est, quod alij dicunt, de quo infrà, nimirum aliquos Carechumenos, qui ex vi instructionis non habent fundamenta evidentia ad credibilitatem mysterij, quamvis ipsi fecerint, quod est ex se, adhuc posse aliunde habere sufficientem revelationis approximationem, non quidem à discerniculis, sed ab illustratione Spiritûs Sancti, quæ nunquam deficit facienti, quod est ex se, & ratione cujus illa motiva, quæ se solis sufficientia non erant ad tolerandam omnem formidinem; attamen ut affecta ea carentia retrahentium, & ducentium ad oppositum, quibus adjungitur illustratio superna, satis sunt ad approximandum divinum testimonium, ad eum modum, quo pondus ut unum, quod certè prævalere non potest ponderi ut duo, bilancem movet, ducitque deorsum, si in altera bilance non adsit pondus prævalens, aut æquale; quam quidem deorsum non duceret, si æquale pondus adesset in altera; sic enim intellectus Catechumeni proposita ea prædicatione evangelica, atque affecta carentia retrahentium, seu ducentium ad oppositum, absque ulla formidine inclinatur ad assentiendum ex motivo prædicationis ad esse testimonium divinum, cui fundamento moventi superadveniens illustratio Spiritûs Sancti, quæ semper ducit ad verum, nec ducere potest ad falsum, manet jam intellectus illius expeditus, ut ex imperio piæ affectionis eliciat actum fidei innitentem divino testimonio; ita, ut sine motivo evidenti credibilitatis, vel illustratione supplente talem evidentiam, nunquam possit actum fidei circa mysteria revelata elicere. Hoc enim tolerabilius esset, ut infrà dicemus; videatur interim Cardenas supra propositiones ab Innocentio XI damnatas dissertatione 14. cap. 3. art. 2.

Objicies 3. ex Guilielmo Parisiensi: si divina fides inniteretur alicui objecto formali, non gauderet laudabilitate, quæ in eo consistit, ut credantur mysteria revelata absque ratione suadente illa; ergo actus divinæ fidei non habet divinum testimonium tanquam objectum formale motivum, sed præcisè affirmat, quia Deus præcipit. Confirmatur 1. Si crederemus mysteria fidei propter DEUM non potentem falli, nec fallere, non ampliùs ei tribueremus, quàm homini, propter quem positò, quòd non posset fallere, nec falli firmiter crederemus, quæ diceret; ergo &c. Confirmatur 2. Potest DEUS homini nihil cogitanti de veritate DEI in cognoscendo, & dicendo Præcipere, ut assentiatur Scripturis canonicis in ipsius DEI obsequium, quin quærat assentiendi rationem; ergo &c. Confirmatur 3. Actus fidei est à DEO præceptus; ergo habet pro objecto formali divinum præceptum. Respondeo neg. ant. nam laudabilitas fidei stat in eo, quòd

quòd credantur ſuper omnia illa, quæ deſtituta ſunt ratione intrinſeca à priori, & à poſteriori diſtincta quidem ab authoritate DEI dicentis; unde, quia tota fundatur in ipſa DEI auctoritate revelante, licèt Deus revelet, quæ ſupra captũ noſtrum ſunt, fides eſt multùm laudabilis; ſic charitas non habet multùm laudabilitatis, eò quòd amet Deum propoſitum, ut aliquomodo bonum, ſed quia eum cognitum ut maximum omnium bonum ſuper omnia diligit.

172. Ad primam confirmationem neg. ant. nam teſtimonium divinum ita eſt objectum formale motivum fidei noſtræ, ut propter ipſum aſſentiamur rebus à Deo dictis potiùs, quàm dictis à quocunque alio, in quo ſtat aſſenſus ſuper omnia; illa enim infallibilitas propria primæ veritatis competit teſtimonio divino ratione primæ veritatis, à qua informatur, non autem convenit creaturæ, cui convenire non poteſt prima veritas, niſi participativè, neque convenire poteſt intrinſecè, ſed extrinſecè, v. g. ex decreto Dei de nunquam concurrendo cum tali creatura ad activam, vel paſſivam aliquam deceptionem; unde incomparabiliter magis tribuitur per actum fidei Deo, quàm creaturæ. Ad ſecundam confirmationem neg. ant. ſuppoſitò enim, quòd Scripturæ in ſe non appareant veræ, nec earum veritas reveletur à Deo, ut creatura in divino teſtimonio habeat aſſentiendi motivum, nec Deus poſſet præcipere, nec homo teneretur ad eliciendum actum divinæ fidei; intellectus quippe non poteſt aſſentiri maximè aſſenſu infallibili, qualis eſt actus divinæ fidei, niſi objecto vel in ſe, vel in alio apparenti vero, cúmque in tali caſu Scripturæ canonicæ nec in ſe, nec in aliquo formali objecto apparerent veræ, exinde nec Deus poſſet ita præcipere, nec homo teneretur obedire. Ad tertiam confirmationem diſt. ant. eſt præceptus tanquam materia præcepti, conc. tanquam ſine motivo ſuo eliciendus, neg. ant. & conſeq. nam actus, qui eſt præceptus præcisè, ut materia præcepti, non movetur ex præcepto, ſed ex motivo requiſito ad eliciendum actum illum virtuoſum juxta naturam virtutis. Sic actus charitatis præceptus, ut ipſi Adverſarij fatentur, non habet pro motivo præceptum, ſed unicè bonitatem divinam, quæ eſt motivum formale actûs charitatis; idemque eſt in actu cujusvis virtutis diſtinctæ ab obedientia.

173. Objicies 4. contra ſecundam concluſionem ex hæreticis; ſi per fidem crederemus ea, quæ ſupra captum noſtrum ſunt, imprudenter faceremus; ſed actus divinæ fidei nequit eſſe imprudens; ergo non poſſumus per fidem credere, niſi quæ capere poſſumus; proindeque motivum divinæ fidei aliud eſſe non poteſt, niſi humana ratio. Reſp. diſt. ant. ſi crederemus ea neque in ſe, neque in alio repræſentata ut vera, conc. quæ ſaltem in alio repræſentata ſunt ut vera, neg. ant. & conſequentiam. Ratio eſt, quia, ut quis prudenter agat, neceſſarium non eſt, ut ratione naturali ea, quæ dicuntur, intelligat; ſed ſufficit ei, ſi alia via proponantur vera, v. g. ſi hìc, & nunc proponantur motiva evidentia credibilitatis rei, cui præſtat aſſenſum; ita, ut quamvis per illa motiva myſteria fidei non videantur evidentia in ſe, videantur nihilominus eſſe prudenter credibilia, & absque formidine ulla credenda, quæ omnia jam adſunt ad credenda myſteria noſtræ fidei, quæ intellectus in ſe ipſis capere non poteſt, ut diximus à num. 145. & latiùs infrà dicemus, quando agemus de motivis credibilitatis.

Objicies 5. contra tertiam aſſertionem: ideò Deitas, licèt ſit radix veracitatis, & ſapientiæ, non attingitur ab actu fidei, quia fides tantùm curat, quòd Deus ſit verax, & ſapiens, undecumque proveniant veracitas, & ſapientia; ergo pariter fides non curabit, niſi de ſola rei credendæ veritate, undecunque proveniat, vel à revelatione, vel à veracitate, & ſapientia vel à ſola Deitate, vel aliunde, quod ſatis eſt, ut Deitas præſcindens à veracitate, & ſapientia poſſit eſſe objectum formale divinæ fidei. Hoc argumentum laudat valde Arriaga, dicens à nemine factum eſſe; at ni fallor, leviſſimum eſt. Quare 174.

Reſpondeo neg. ſuppoſitum antecedentis, quia actus fidei divinæ attingit ſaltem realiter Deitatem; cùm uniat potentiam intellectivam cum Deo, ut conſtat à num. 55. Quare non quærimus in præſenti, an non attingat realiter Deitatem; ſi enim per actum formalem divinæ fidei credimus DEO propter ipſius teſtimonium immediatè, quomodo non attingimus realiter Deitatem; aut quomodo poteſt quis aſſerere dari hominem, vel aſſentiri objecto, quia homo dicit, & non attingere realiter naturam humanam? quod autem quærimus, eſt, quænam ſit ratio in Deo, propter quam infallibiliter, & firmiter adhæremus rebus à Deo dictis; hæc autem alia non eſt, niſi perfectio primæ veritatis, quæ neque falli, neque fallere poteſt; ita, ut alterutra ex his deficientibus manere non poſſit motivum ſufficiens ad iſtum firmiſſimum aſſenſum. 175.

Objicies 6. ex Ripalda: excellentia Deitatis ſe ipſa immediatè confert tantam dignitatem ſuis teſtimoniis præſcindendò à veracitate, & ſapientia, ut removeat omnem irreverentiam intellectûs, eundemque cogat ad reverentiam: atqui diſſenſus adhibitus teſtimoniis Dei eſt irreverentia, & conſenſus eſt reverentia intellectûs erga Deum; ergo Deitas ſe ipſa movet noſtrum intellectum, præſcindendò à veracitate, & ſapientia ad aſſenſum divinæ fidei. Confirmatur. Majeſtas Regia in humanis immediatè confert dignitatem ſuis teſtimoniis; ita, ut cum pari ſapientia, ac veracitate majorem incurrat irreverentiam, qui Regi, quàm qui homini privato contradicit; quod certè ſignum eſt, teſtimonium regium magis, quàm privatum conciliare fidem; ergo majeſtas Deitatis præſcindendò à veracitate, & ſapientia immediatè ſe ipſa dignificabit ſua teſtimonia. 176.

Reſp. neg. maj. quia Deitas, ſi ſit radix ve- 177.

racitatis, & sapientiæ, & intellectus præscindat ab his Deitatis perfectionibus, præscindet etiam à motivo infallibillizante dictum; sicut enim intellectus, si conciperet DEUM potentem falli, aut fallere, conciperet imperfectionem, ratione cujus non posset adhibere firmissimum assensum rebus, quia à Deo dictis; & præscindendò ab illis perfectionibus, præscindit ab eo, quòd possit adhibere talem assensum, proindeque perfectionibus illis præcisis, præscinditur quoque à motivo requisito ad assensum fidei divinæ. Ad confirmationem neg. ant. nam Regia majestas in humanis non quidem se ipsa, & immediatè, sed mediâ sapientiâ, & veracitate, quæ in Rege aliquid asserente præsumuntur, movet ad assensum, ac proinde assensus ille immediatè innititur sapientiæ, & veracitati Regiæ, ut diximus n. 150.

178. Objicies 7. ex eodem: licèt DEUS non apprehendatur verax, & sapiens, si tamen apprehendatur attestari aliquid, apprehenditur attestari illud ut DEUS; sed hoc sufficit, ut apprehendatur, esse infallibiliter verum, quod attestatur; ergo Deitas præcisa à veracitate, & sapientia sufficit ad objectum formale motivum divinæ fidei. Consequentia tenet; & min. videtur evidens. Major verò probatur. Deitas, sicut se ipsa exigit omnem perfectionem, sic repugnat omni imperfectioni, ac proinde falsitati; ergo; ut apprehendatur, aliquid esse infallibiliter verum, satis est, quòd Deus ut Deus apprehendatur illud testificari. Confirmatur. Cum assensu Dei testificantis componitur dissensus rei ab ipso Deo testificatæ: quandoquidem ultra obsequium adhibitum assentiendò Deo testificanti, manet novum meritorium obsequium adhibendò assensum rei à Deo testificatæ; atqui, si veracitas, & sapientia, & non potiùs sola Deitas essent objectum formale motivum fidei, non posset componi dissensus rei testificatæ cum assensu Dei testificantis, neque posset dari novum meritorium obsequium assentiendò rei à Deo testificatæ, quandoquidem intellectus assentiens testificantem esse sapientem, & veracem in dicendo, manet necessitatus ad assentiendum rei testificatæ: ergo &c.

179. Respondeo dist. maj. apprehenditur attestari illud ut Deus præcisus ab eo, quòd possit fallere, & falli, conc. ut Deus positivè impotens fallere, & falli, neg. maj. & distincta pariter minori neg. conseq. Ad probationem dist. ant. sic repugnat omni imperfectioni formaliter in hypothesi, de qua loquimur, neg. radicaliter, subdist. si concipiatur ut radix omnis perfectionis, conc. si concipiatur Deitas ut præcisa à radice omnis perfectionis, neg. ant. & consequentiam. Ratio est, quia Deitas, ut dixi à num. 90. de Deo, essentialiter, & metaphysicè constituitur ex omnibus perfectionibus necessariis absolutis, ac proinde ex veracitate, & sapientia; at in sententia Adversariorum, in qua loquimur, constituitur vel ex Ente à se, vel ex alia perfectione absolùta contradistincta à veracitate, & sapientia, licèt illa perfectio adæquatè constitutiva Deitatis sit radix virtualis aliarum perfectionum; ac proinde veracitatis, & sapientiæ; in hac ergo hypothesi Deitas se ipsa formaliter, & immediatè non excludit omnem imperfectionem, sed mediis perfectionibus, quas ipsa exigit; sic aqua immediatè ratione sui non excludit calorem, sed mediante frigiditate, cujus est radix; sic omnipotentia immediatè ratione sui non est dealbativa parietis, sed mediante albedine, quam virtute sua producere potest. Unde, sicut omnipotentia præcisa à virtute productiva albedinis, concipitur præcisa à virtute dealbandi parietem; ita Deitas præcisa à radice veracitatis, & sapientiæ, concipitur præcisa à virtute impotente fallere, & falli; ac proinde præcisa ab objecto formali motivo fidei in illa radicato.

Ad confirmationem neg. maj. si sermo sit de assensu fidei divinæ, de quo loquimur, etenim cum assensu divinæ fidei circa divinum testimonium, non solùm est incompossibilis dissensus rei testificatæ, verùm etiam est incompossibilis quæcunque formido, ut constat ex Innocentio XI. inter sexagintaquinque propositiones damnante vigesimamprimam, quæ sic habebat: *Assensus fidei supernaturalis, & utilis ad salutem stat cum notitia solùm probabili revelationis, imò cum formidine, qua quis formidet, ne non sit locutus Deus*: quare obsequium proprium actûs fidei non stat in eo, quod excogitaverat Ripalda, sed in eo, quòd, postquam per motiva credibilitatis ut affecta illustratione Spiritûs Sancti necessaria ad supernaturalem actum piæ affectionis voluntatis, firmiter assentitur intellectus Deum testificari, manet liber saltem quoad exercitium ad hoc; ut relictis illis inferioribus motivis, altiùs ascendat, & assentiatur mysterio testificato propter motivum excellentius, quale est testimonium primæ veritatis. Postquam enim elicitus est assensus DEI testificantis propter illa credibilitatis motiva valde inferiora ad merum motivi primæ veritatis testificantis, potest voluntas imperare superiorem assensum fidei, non quidem innitentem illis inferioribus motivis præviis, sed potiùs jam illis relictis innitentem unicè testimonio Dei loquentis, ut contra aliquos oppositum docentes declaravit Innocentius XI. damnans vigesimamnonam propositionem, quæ sic habebat: *Voluntas efficere non potest, ut assensus fidei sit magis firmus, quam mereatur pondus rationum ad assensum impellentium.* Cùm autem voluntas libera sit saltem quoad exercitium ad imperandum assensum altiorem, licèt non posset imperare dissensum, ideóque non esset libera quoad speciem; manet tamen libertas quoad exercitium, quæ certè ad meritum satis est; verùm de his infrà. Videatur interim Eximius Doctor disp. 3. de fide sect. 12. à num. 6. & disp. 4. sect. 5. num. 6.

Objicies 8. contra alteram partem ejusdem conclus.

conclusioni: præmissæ movere possunt ad conclusionem, quin conclusio attingat intrinsecè objectum præmissarum: ego etiam Veracitas divina potest movere ad assensum divinæ Fidei, quin actus Fidei habeat pro objecto formali Veracitatem divinam, sed solam Veritatem, aut solam Deitatem. Confirmatur 1. Post assensum fidei adhibitum mysterio revelato v. g. Trinitatis, elicit intellectus alios assensus circa idem mysterium, qui non habent pro motivo intrinseco authoritatem DEI loquentis, sed sunt actus fidei; ergo non requiritur ad actus fidei authoritas DEI loquentis tanquam formale motivum intrinsecum. Confirmatur 2. A sola Dei veracitate provenit infallibilitas rei à Deo dictæ, tum etiam provenit à sola cognitione primæ veritatis; ergo utraque hæc perfectio se sola est adæquatum objectum formale divinæ fidei.

182. Respondeo omitto antec. & neg. conseq. quia in sententia Authorum docentium, non requiri ad conclusionem, quòd attingat intrinsecè objectum materiale præmissarum pro formali suo motivo, satis est ad conclusionem, quòd procedat ex præmissis; ad eum modum, quo actus imperatus procedit ex imperante, quin amplectatur motivum imperantis: at hoc non sufficit ad fidem divinam, sive ad actum formalem fidei, licèt ad conclusionem Theologicam, vel ad actum fidei objectivæ satis sit; ad actum quippe formalem fidei requiritur, quòd intellectus assentiat intrinsecè propter testimonium DEI dicentis, sive quia Deus dicit, uniendò immediatè potentiam cum Deo, quod est formaliter, & intrinsecè attingere ipsum divinum testimonium; aliter actus ille non esset fidei formalis, sed objectivæ, ut diximus à num. 156. Hoc autem, ut infrà videbimus, est etiam ingens discrimen inter actum formalem fidei, & conclusionem Theologicam; nam conclusio Theologica satis est, quòd deducatur ex præmissis, non quidem unicè assentiendò, quia Deus dicit, sed quia intellectus determinatur in præmissis ad assensum extremorum cum medio, manet exinde necessitatus ad assensum extremorum inter se; at actus formalis fidei non procedit eo modo, sed assentitur per simplicem, & intrinsecam adhæsionem objecto, & quidem unicè, quia Deus dicit, quod fieri non potest, nisi simul assentiendò testimonio Dei dicentis, ut constat ex dictis, præsertim à num. 62. Exinde

Ad primam confirmationem conc. maj. & 183.
dist. min. sunt actus fidei formalis, neg. objectivæ, conc. min. & neg. conseq. quia, si illi actus non habent pro motivo intrinseco auctoritatem DEI dicentis, non uniunt immediatè potentias cum DEO, proindeque non sunt actus formales fidei, ut constat ex dictis à num. 51. & 156. Ad secundam confirmationem neg. ant. quia ad virtutem veracitatis divinæ solùm pertinet conformare dictum cum mente; ita, ut DEUS testificari non possit res aliter, ac cognoscit, quod est non posse mentiri; non autem est non posse falli: & ad perfectionem primæ veritatis in cognoscendò solùm attinet cognoscere res, ut sunt in se, ita, ut Deus in cognoscendo falli non possit, quod non est, non posse mentiri, & fallere; cùm autem ad infallibilitatē testimonij dicentis satis non sit, quòd fallere non possit, nec satis, quòd falli non possit, sed indispensabiliter requiratur utraque ista perfectio, ut constat à num. 147. exinde nulla ex his perfectionibus seorsim sumpta est sufficiens, & adæquatum objectum formale divinæ fidei; cætera argumenta, quæ hìc fieri possent, clariùs, & faciliùs dissolventur disputatione sequenti.

DISPUTATIO V.

EXPONITUR NOSTRA SENTENTIA CIRCA OBJECTUM INCREATUM DIVINÆ FIDEI.

184. DEus quidem cùm sit prima veritas, cui inniti debet actus divinæ fidei, ut ex tota disp. præcedenti constat, cúmque triplex distingui soleat veritas à Theologis, scilicet veritas in essendo, veritas in dicendo, & veritas in cognoscendo; oritur exinde controversia apud Theologos, an omnes istæ sint de constitutivo objecti formalis divinæ fidei. Veritas in essendo est transcendentalis omni prædicato divino, cùm nihil aliud sit, quàm prædicatum verum, & reale contradistinctum à chymærico, atque adeò veritas DEI in essendo est Deitas vera, & realis contradistincta à chymerica; sic etiam sapientia Dei, omnipotentia Dei, & quæcunque alia prædicata divina, cùm sint vera, & realia, atque à chymericis contradistincta, habent veritatē in essendo. Sic etiam quodcunque prædicatum creatū habet veritatē in essendo; ita, ut ipsa cognitio falsa, quia est vera cognitio, quamvis falsò affirmans, revera habet veritatem transcendentalem in essendo. Veritas prima in cognoscendo, dicitur illa virtus intellectûs, quæ est summa sapientia, & ratione sui infallibiliter habet omnia cognoscere, ut sunt in se, ita, ut nullum errorem committere possit in cognoscendo. Veritas in dicendo est illa voluntatis virtus, quæ strictiori nomine appellatur veracitas, ratione cujus DEUS, quæcunque dicit, conformat cum mente; ita, ut nunquam possit dictum cum mente difformare. Dixi disp. præcedenti objectum formale increatum divinæ fidei non esse puram veritatem in essendo contradistinctam à veracitate, & sapientia; neque solam veritatem in cognoscendo, aut solam

lam veritatem in cognoscendo, aut solam veritatem in dicendo. Quærimus ergo in præsenti, an sit utraque veritas simul veritas in cognoscendo, & dicendo, ita, ut neutra se habeat de connotato, aut præsuppositivè, sed utraque simul se habeat constitutivè.

SECTIO I.

Resolvitur controversia.

195. SUppono 1. controversiam non esse de objecto attributionis divinæ fidei: ut enim infrà dicemus, malè confunditur objectum attributionis cum objecto formali divinæ fidei. Agimus ergo de objecto formali increato, atque indispensabiliter requisito ad actum formalè fidei divinæ, ratione cujus credimus non solùm ea, quæ cum DEO identificantur, sed etiam quæcunque alia à DEO revelata sunt; licèt sint objecta creata. Diximus jam à num. 55. fidem Theologicam respicere aliquid divinum tamquam objectum formale *quod*. Cæterùm, quia ad eum modum, quo homo includit animal, objectum formale *quod* includit etiam rationem, ob quam objecta materialia ab ipso distincta attinguntur; dici exinde solet respectu illorum objectum formale *quo*, sive ratio formalis *sub qua*; atque in hoc sensu exagitatur à Theologis hæc præsens controversia de objecto formali fidei, ut notavit Eximius Doct. disp. 3. Nosque proinde aliorum sensui, & vestigijs inhærentes in hac etiam acceptione deinceps loquemur.

186. Suppono 2. præsentem controversiam non institui circa objectum formale creatum, de hoc enim infrà agendum est, quando quæremus, an revelatio externa sit objectum formale motivum partiale divinæ fidei, vel an sit sola conditio, & applicatio. Interim supponimus cum omnibus Theologis, revelationem externam requiri ad objectum fidei divinæ, ejusque actum, cùm non possit dari actus credens, quia Deus testificatur, quin detur Dei testimonium, sive externa revelatio. Exinde Verbum Dei infallibile dicit veritatem in cognoscendo, & dicendo, sive sapientiam, & veracitatem, & externam locutionem, sive ut conditionem, sive ut partiale motivum; ita, ut formalis infallibilitas Verbi Dei, sive externæ locutionis haberi nequaquam possit præscindendò à sapientia, sive prima veritate in cognoscendo, aut præscindendò à veritate, sive à prima veritate in dicendo, ut constat à num. 147. His positis

187. Assero cum Eximio Doct. Cardinali de Lugo, utroque Hurtado, & communi Nostrorum: objectum formale increatum divinæ fidei constitutivè complectitur, & consurgit ex utraque prima veritate, scilicet in cognoscendo, & dicendo. Probatur 1. efficaciter ex Sacra Scriptura: objectum formale divinæ fidei est testimonium Dei infallibile; cùm enim actus divinæ fidei sit infallibilis, nequit niti motivo fallibili, sed debet niti infallibili; atqui testimonium Dei infallibile includit formaliter, & constitutivè utramque primam veritatem in cognoscendo, & dicendo; ergo objectum formale divinæ fidei constitutive complectitur utramque primam veritatem in cognoscendo, & dicendo. Consequentia tener, & min. constat à num. 148. maj. verò patet ex Scripturis adductis num. 63. aliisque adductis contra Scotum, & alios à num. 137. quæ ad testimonium Dei infallibile, majusque omni humanò testimoniò, reducunt motivum nostræ fidei, ut constat ex Joanne ibi dicente: *Si testimonium hominum accipitis, testimonium Dei majus est;* sic etiam ad revelationem JESU Christi infallibilem reducit ipse Christus motivum fidei divinæ, & ad revelationem infallibilem Patris Math. 16. *Quia caro, & sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus, qui in Cœlis est.*

Sic etiam Apostolus ad Galatas 4. *Notum enim vobis facio Evangelium, quod evangelizatum est à me, quia non est secundùm hominem; neque enim ego ab homine accepi illud, neque didici, sed per revelationem JESU Christi*, &c. ad Corinthios 13. *An experimentum quæritis ejus, qui in me loquitur Christus;* in quæ verba Augustin. serm. 16. de verbis Domini: *Christus in Evangelio, Christus in Apostolo; Christus ergo utrumque dixit, unum ore suo, alterum ore Præconis sui, quia, quando Præco de tribunali aliquid dicit, non scribitur in gestis, Praco dixit, sed ille dixisse scribitur, qui Præconi, quod diceret, imperavit.* Hujusmodi alia innumera sunt in Scripturis testimonia, ex quibus manifestè patet, fidem nostram non in aliquo testimonio humano, ratione, aut motivo creato fundari, sed unicè niti verbo, & testimonio Dei infallibili, atque in suprema Dei loquentis authoritatem resolvi; unde & Christus ipse, in quantum homo non quidem ad se ipsum, sed ad Patrem revocat fidei nostræ fundamentum; ait enim Joannis 12. *Qui credit in me, non credit in me, sed in eum, qui misit me.* Quibus verbis significat, motivum fidei nostræ non esse Humanitatem suam ut loquentem, sed DEUM ut loquentem, & revelantem mysteria per humanitatem tanquam instrumentum sibi conjunctum; ergo &c.

Respondebis ex Cajetano, Joanne à S. Thoma, plurimisque Thomistis, veritatem in cognoscendo non esse objectum formale nostræ fidei, sed illam in dicendo, connotatâ de objecto, vel præsuppositâ, ut conditione, veritate in cognoscendo. Contrà tamen 1. Testimonium DEI eatenùs movet formaliter ad nostram fidem, quatenùs est omnino infallibile, sed hoc haberi non potest vel per solam veritatem in cognoscendo, vel per solam veritatem in dicendo, sed per utramque formaliter simul, & indivisim; ergo utraque formaliter simul ingreditur, & requiritur ad constituendum objectum formale nostræ fidei. Maj. est certa; cùm enim fides nostra sit formaliter infallibilis, niti debet motivo formaliter infallibili. min. vero

verò probatur; ut testemonium DEI sit omnino infallibile, non sufficit, quòd DEUS non possit falli in cognoscendo, sed insuper requiritur, quòd non possit fallere in dicendo; si enim DEUS per impossibile posset mentiri, etiamsi nunquam falleretur in suo judicio, posset per locutionem externam significare, se habere judicium infallibile de exigentia objecti, quod affirmat, & testificatur, quando tale judicium non haberet; & tunc Dei testimonium esset fallax, & falsum, neque assensum fidei verificaret, sed credentes potiùs deciperet, & in errorem induceret; unde scientia divina seorsim à veracitate non potest esse adæquatum motivum nostræ fidei, cùm se sola reddere non possit infallibile Dei testimonium.

190. Rursus, ut testimonium DEI sit infallibile, non sufficit, quòd Deus non possit fallere in dicendo; sed insuper requiritur, quòd non possit falli in cognoscendo. Ille enim, qui falli potest in cognoscendo, potest alios fallere, si non ex malitia, saltem ex ignorantia; & ita, si Deus esset capax erroris, aut deceptionis, posseteque habere judicium falsum de rebus, non esset dignus summa fide, cùm aliquid testaretur; etenim ex vi solius veritatis in dicendo, solùm habetur, Deum externè loqui, prout internè sentit, non verò rem dictam ita habere, ut ille testatur; quare audiens, Deum testificantem, mortuos resurrecturos, non esset certus de resurrectione futura, sed solùm esset certus, quòd Deus ita apud se judicaret; ergo, ut testimonium sit infallibile, formaliter requiritur utraque prima veritas in dicendo, & cognoscendo.

191. Contrà 2. Ille, qui habet revelationem Dei ex triplici solùm capite retardari potest, quo minùs præbere possit assensum infallibilem rei revelatæ. Primò. Si Deus utraque veritate carens rem aliquam proponeret, quo in casu nullius esset momenti divinum testimonium, ut ex terminis patet. Secundò, si Deus esset, & proponeretur verus in cognoscendo, fallax tamen in dicendo, eò quòd ex defectu veracitatis posset testificari res aliter, ac ipse judicaret de illis; atque in isto casu adhuc Dei testimonium non removeret omne dubium ab audiente, quia, licèt non posset prudenter dubitare de infallibillitate Dei in cognoscendo rem testificatam, ut est in se, dubitare tamen posset prudenter de veracitate Dei in re testificanda, an scilicet conformaret dictum cum mente: siquidem non conciperetur Deus impotens ad mentiendum, & per consequens ad fallendum.

192. Tertio, si Deus esset, & proponeretur ut verax in dicendo, non tamen ut verus in cognoscendo; quo in casu audiens non fieret omnino certus de veritate rei in se, sed posset prudenter dubitare; licèt enim omnimoda certitudine audienti constaret, Deum testificari rem illam, ut à se cognitam, non tamen constaret Deum cognoscere illam ut in se existentem; siquidem Dei testimonium non apprehenderetur Dei, ut sapientis, sed ut veracis; veracitas quidem, & sapientia formaliter diversæ sunt in DEO, & in creatis separabiles sunt ad invicem absolutè, & realiter, cùm non repugnet rationalis creatura sapiens, & non verax, aut econtra. Unde illæ duæ formalitates sunt formaliter in DEO distinctæ; ita, ut una seorsim ab altera non habeatur testimonium Dei omnino infallibile, bene verò ab utraque formaliter simul sumpta; ergo utraque requiritur formaliter ad constituendum objectum formale divinæ fidei.

Probatur 2. conclusio. DEUS, quà verax, 193.
solùm non potest revelare aliquid sua auctoritate credendum; ergo sola veracitas formaliter sumpta nequit dare revelationi omnimodâ infallibilitatem, ac proinde ad hoc munus, quod est præcipuum in motivo nostræ fidei, requiruntur formaliter sapientia, & veracitas. Probatur ant. Deus, nisi noscat objectum esse, sicut ipse revelat, nequit illud revelare sua auctoritate credendum; atqui Deus, quà tantùm verax, non cognoscit objectum esse, sicut ipse revelávit; hoc namque pertinet ad Deum, quà sapientem, non quà veracem; ergo quà tantùm verax, nequit revelare aliquid sua auctoritate credendum. Maj. patet: nam veracitas DEI non revelat aliquid extrà, nisi per decretum revelatum ex cognitione divina circa veritatem objecti revelandi; ergo, nisi Deus cognoscat objectum esse, sicut ipse revelat, nequit illud revelare sua auctoritate credendum. Confirmatur. Si quæratur à credente, quare credat, & respondeat, quia Deus dicit, qui nec falli, nec fallere potest, stultè ulteriùs quæreremus ab illo, ut fatetur Cajetanus, quare credis illi, qui nec falli, nec fallere potest? si autem responderet, quia Deus est verax, prudenter ulteriùs interrogaremus, cur credat, quamvis Deus sit verax, neque adæquatè responderet, quousque diceret, quia etiam est sapiens, & prima veritas in cognoscendo; ergo objectum formale divinæ fidei complectitur constitutivè hanc utramque veritatem.

Probatur 3. paritate fidei humanæ: ille nam- 194.
que inter homines non est fide dignus, qui verax est, si tamen facilè fallitur; & è converso fide dignus non est, qui, etsi non facilè fallatur, facilè autem mentitur. At fide dignus revera est ille, qui & verax est, & nunquam dicit, nisi quæ verè cognoscit; ergo DEUS ideò est dignus summa fide, quia summè sapiens, & summè verax est. Confirmatur 1. Eatenùs testimonium divinum est objectum formale nostræ fidei, quatenùs habet infallibilem connexionem cum re testificata: sed hanc infallibilem connexionem non habet à sola veracitate, neque à sola sapientia, benè verò ab hac utraque perfectione simul sumpta: objectum autem formale fidei nostræ ex hac utraque divina perfectione constitutivè consurgit.

Confirmatur 2. Fdei nostræ munus primarium, & essentiale est, Deo credere, ut ex ter- 195.

minis videtur notum, præsertim cùm testimonium divinum determinet per convenientiam rem testificatam, ut constat à num. 55. Sic Genesis 15. dicitur; *Credidit Abraham Deo, & reputatum est illi ad justitiam*; quod expendens Apostolus ad Romanos 4. ait, *Scriptum esse propter nos, quia fidem illam, & modum credendi imitari debemus, ut justificemur*; & ita de se ipso 2. ad Timoth. 1. ait ipse Paulus, *Scio, cui credidi, & certus sum*; atqui credere DEO idem est, atque moveri authoritate, & testimonio illius ad præstandum assensum rebus ab ipso dictis; etenim Deo credere, non est authoritate hominum, aut medio aliquo scientifico, aut ipsa rei creditæ veritate nos ductos assensum præbere, ut est perspicuum, sed potiùs est verbo, aut locutione divina moveri ad assensum; sicut credere alicui homini est propter ejus authoritatem assentiri rebus ab ipso dictis; atqui hujusmodi motio non provenit formaliter à sola veracitate, vel sola sapientia, benè verò ab utraque simul; ergo utraque simul constituit formaliter objectum formale nostræ fidei. Ex dictis

196. Fit 1. utramque veritatem constituentem objectum formale increatum divinæ fidei esse primam in suo genere. Ratio est, ut sæpè habet Eximius Doctor, & Div. Thom. 2. 2. quæst. 17. art. 5. ad 2. in quacunque virtute Theologica formale objectum debet esse regula ipsius in suo ordine suprema, & non indigens aliâ regulâ; v. g. in charitate summa bonitas, in spe summa potentia, vel fidelitas, atque in fide summa veritas in cognoscendo, & dicendo. Exinde fit 2. non sufficere veracitatem in dicendo præsuppositam, ut connotato, veracitate in cognoscendo, aut econtra. Ratio est, quia neque à sola veracitate, neque à sola sapientia habetur infallibilitas essentialis motivo fidei, ac proinde nulla ex his perfectionibus se sola est in ordine fidei prima, & suprema regula; benè verò utraque simul sumpta; ergo nulla ex his dici potest de connotato, sed utraque simul debet ingredi constitutivum objecti formalis increati divinæ fidei.

SECTIO II.

Solvuntur Opposita.

197. OBjicies 1. Illa perfectio DEI constituit adæquatè objectum formale increatum fidei, quæ ex proprio conceptu dicendi infallibiliter verum reddit Deum potentem dicere infallibiliter verum, & omnino incapacem dicendi falsum: sed hoc præstat sola veracitas Dei; ergo sola veracitas Dei est objectum adæquatum increatum divinæ fidei. Probatur min. Locutio ex duplici capite falsificari potest, primo, quia non est conformis cum judicio loquentis. Secundo, quia non est conformis cum objecto, ut est in se; atqui à sola Dei veracitate provenit utraque conformitas; ergo &c. Probatur min. quoad primam partem, quia veracitas ex conceptu suo habet conformare dictum cum mente; quoad secundâ etiam partem probatur; quia veracitas essentialiter postulans conformitatẽ locutionis cum mente, & cum objecto, ut est in se, est sumè perfectior illa, quæ solùm postulat conformitatem locutionis cum mente; ergo talis est veracitas Dei. Confirm. Ideò veracitas creata est valde imperfecta, quia solùm intendit conformitatem locutionis cum mente; ergo veracitas divina, quæ summe perfecta esse debet, ex conceptu suo exiget conformitatem non solùm cum mente, sed etiam cum objecto, ut est in se.

Respondeo conc. maj. & neg. min. ad probationem conc. maj. & neg. min. ad probationem concessa prima parte, quæ docet, pertinere ad veracitatem, conformare dictum cum mente, dist. alteram partem antecedentis, est summè perfectior formaliter in linea veracitatis, neg. est summè perfectior realiter per conjunctionem cum altera perfectione pertinente ad lineam veritatis in cognoscendo, conc. ant. & neg. consequentiam. Ratio est, quia veracitas Dei sumpta formaliter, quà veracitas, non debet titulò majoris perfectionis extrahi à linea perfectionis constitutivè veracitatis; aliter eodem titulo deberet esse veracitas ex proprio conceptu omnipotens, æterna, immensa &c. quod, ut ex terminis patet, esset confundere, & non distinguere formales perfectiones in Deo. Quare satis est, quòd intra lineam propriam summa gaudeat perfectione, conformandi inimirum perfectissimè dictum cum mente. 196

Ad confirmationem neg. ant. nam discrimen inter veracitatem creatam, & divinam non stat in eo, quòd veracitas divina constituatur formaliter ex perfectione ad lineam veracitatis non pertinente, sed stat in eo, quòd veracitati creatæ non conveniat conformare perfectissimè dictum cum mente includendò in sua linea omnem perfectionem, & excludendò omnem imperfectionem, atque eliciendò actum in ea linea ita Deo placentem, ut non possit magis placere; quod non convenit veracitati creatæ, utpote potenti elicere actus in sua linea magis, & minùs perfectos, per quos scilicet subjectum maneat magis, vel minùs unitum Deo. Ex hoc igitur capite distinguitur veracitas divina à creata per perfectionem attinentẽ ad lineam veracitatis; sicuti dici solet de animali perfecto v. g. homine, quod ab animali imperfecto v. g. talpa distinguitur in linea animalis non quidem per rationele, utpote formaliter continente virtutem extra lineam animalis, sed per rationem vivivi, quæ est propria lineæ animalis, & non convenit animali imperfecto, v. g. talpæ; unde, quamvis divinæ veracitati, utpote realiter identificatæ cum sapientia, conveniat realiter conformare dictum cum re, ut est in se, non convenit illi formaliter, utpote formaliter distinctæ à sapientia; nisi dicere velis, connexionem cum ipsa sapientia, quam præfert divina, & non creata veracitas, pertinere formaliter ad lineam divinæ veracitatis; quod non renuam, & tota quæstio erit de voce, de qua

non

non curo, dum veritas, quam intendimus, ab omnibus asseratur; sic decretum DEI efficax non connectitur cum re, ut est in se formaliter quà decretum, sed quà ita regulatum, quæ est alia formalitas consistens exigitivè quidem in illo decreto, formaliter verò in sapientia, à qua regulatur.

200. Objicies 2. instandò simul solutionem. Veracitas DEI ex se ita exigit ad locutionem judicium infallibile de objecto, ut est in se, ut, si per impossibile Deus judicium haberet oppositum, & ipsa veracitas maneret, non posset loqui, propter oppositionem, quam haberet cum locutione difformi objecto, ut est in se; ergo se sola sufficiens est ad infallibilizandum formaliter dictum, ac proinde ad constituendum adæquatum objectum formale increatum divinæ fidei. Probatur antec. veracitas Dei est intrinsecè summè perfecta, atque incompossibilis cum locutione falsa, utpote imperfectissima; ergo ex conceptu suo exigit ad locutionem judicium infallibile de objecto, ut est in se, reddendò formaliter dictum conforme cum objecto, ut est in se. Confirmatur. Ideò veracitas creata non intendit formaliter conformitatem cum objecto, ut est in se, quia ad loquendum non exigit judicium infallibile de objecto, & ex se conjungibilis est cum locutione falsa; ergo veracitas Dei ex titulo summè perfectæ non solùm habebit formaliter, conformitatem dicti cum mente, sed etiam cum objecto, ut est in se.

201. Respondeo neg. ant. in sensu explicato num. 199. ad probat. dist. ant. quoad secundam partem, est incompossibilis cum locutione falsa realiter ex identitate reali cum omni imperfectione absque imperfectione in omni linea, conc. formaliter, quà veracitas, neg. antec. & consequentiam. Ratio est, quia DEI veracitas ad loquendum formaliter sumpta solùm exigit conformare dictum cum judicio illam regulante exigendò judicium infallibile: cæterùm, quòd judicium DEI re ipsa infallibile sit, non stat formaliter in veracitate, sed in sapientia; ad eum modum, quo decretum divinum dealbandi parietem non reddit formaliter ratione sui parietem album, sed ratione albedinis, neque exigit albedinem ut formaliter ab ipso, sed ab omnipotentia procedentem, ut in simili diximus n. 179. etenim decretum illud non est formaliter virtus productiva albedinis, sed exigit formalem virtutem productivam. Pariter veracitas divina non est formaliter conformativa dicti cum objecto, ut est in se, licèt exigat virtutem illam conformativam, scilicet primam veritatem in cognoscendo; unde veracitas non habet formaliter oppositionem cum locutione difformi objecto, ut est in se; hoc enim munus pertinet ad sapientiam; quapropter, quòd locutio non conformaretur cum objecto, ut est in se, non argueret imperfectionem in virtute veracitatis, si conformaret dictum cum mente, exigendò præsertim virtutem conformativam cum objecto, ut est in se, sed argueret imperfectionem in sapientia regulante talem veracitatem, quæ quidem sapientia talis non esset, qualis ab illa veracitate exigeretur. Exinde ad confirmationem dist. antec. quia non exigit judicium infallibile tanquam formalem perfectionem pertinentem ad veracitatem, neg. pertinentem ad primam veritatem in cognoscendo, conc. ant. & dist. eodem modo: sed quid inde contra nos? licèt enim veracitas divina exigat veritatem in cognoscendo, quam non exigit veracitas creata, non ex eo attinet ad divinam veracitatem formaliter conformare dictum cum re, ut est in se; sed solùm attinet ixigere intellectum summè perfectum, qui non possit asserere rem alite, ac est in se. Quare, licèt exigitivè, & remotè arguamus ex divina veracitate conformitatem cum objecto ut est in se; sicut ex decreto efficaci Dei dealbativo parietis arguimus parietem album; at ratio formalis attingendi objectum ut est in se, non competit divinæ veracitati. sed primæ veritati in cognoscendo.

202. Objicies 3. ex Ripalda: ex veracitate Dei testantis Trinitatem, cognoscitur esse in Deo judicium de Trinitate, non utcunque, sed divinum, & infinitum, omnique genere perfectum, quale solùm est possibile in intellectu divino; sed hoc est judicium infallibile; ergo ex veracitate cognoscitur judicium infallibile, ac proinde veracitas satis est se sola ad objectum formale increatum divinæ fidei. Confirmatur 1. Veracitas divina, Deitas, & uno verbo quodcunque prædicatum divinum utpote incompossibile cum quacunque imperfectione, non potest componi cum istis imperfectionibus, falli, aut fallere; ergo veracitas se sola sufficiens est ad dandam infallibilitatem rei dictæ.

203. Confirmatur 2. ex Aureolo. Ultima fidei resolutio fit in Deitatem; nam, si quæramus, cur credimus DEO, respondemus, quia est summa veritas, non potens falli, aut fallere; &, si rursus quæratur, cur sit summa veritas, respondere debemus, quia est Deus, neque ulteriùs inquirenda est, aut reddenda ratio, cur Deus sit Deus; Deo quidem credimus, quatenùs verax est, & verax est, quatenùs Deus est; ergo credimus illi, quatenùs Deus est; ac proinde Deitas est ratio formalis fidei. Hoc idem argumentum fieri potest de veracitate divina, de sapientia divina, & de quocunque divino prædicato secundùm se spectato.

204. Respondeo dist. maj. ex veracitate divina remotè, & radicaliter, seu realiter sumpta, ut identificata cum perfectione, sine imperfectione in omni linea, conc. formaliter sumpta pro perfectione præcisè spectante ad lineam veracitatis, neg. maj. & distincta pariter min. nego consequentiam. Ratio est, quia ad veracitatem formaliter sumptam continentem perfectionem præcisè spectantem ad lineam veracitatis, solùm spectat conformare perfectissimè dictum cum mente; quòd autem judicium illud mentis sit formaliter infallibile, non pertinet ad formalem rationem veracitatis, sed sapientiæ, solùm-

solúmque remotè, & exigitivè pertinere potest ad veracitatem, ut constat ex num. 199. & 201. Sic ex decreto DEI dealbandi parietem, non arguimus parietem formaliter album, nisi propter formam albedinis, quam exigit illud decretum; tale autem decretum non est forma dealbativa, ut est per se notum.

205. Ad primam confirmationem dist. ant. non potest componi, si sumatur realiter ut identificatum cum omni perfectione absque imperfectione in omni linea, conc. si sumatur formaliter in sensu controversiæ pro perfectione præcisè spectante ad suam lineam, neg. ant. & conseq. nam sicut de linea veracitatis non est omnia posse; hoc quippe est de linea formali omnipotentiæ; ita non est de linea formali veracitatis conformare dictum cum re, ut est in se, sed conformare dictum cum mente; unde non est de conceptu suo formaliter excludere falli, & fallere, ut diximus num. superiori. Ad secundam confirmationem dist. ant. fit in Deitatem intra lineam fidei, neg. extra lineam fidei, quærendô radicem motivi fidei, & volendi credere, omitto ant. & neg. consequentiam.

206. Ratio est, quia dum quæritur, cur DEUS sit prima, & summa veritas, non quæritur ratio alia, & causa credendi primæ veritati; stulta quippe esset illa interrogatio, quare credis primæ veritati, quæ non potest fallere, aut falli? unde quæstio illa non spectat ad aliam causam assensûs fidei, sed ad aliam causam assensûs rei, sive ad causam volendi credere, ut fatetur ipse Cajetanus, contra quem disserimus, ac proinde spectat ad motivum extra fidem, sive ad quærendam radicem remotam, in qua radicetur motivum fidei, quod est prima veritas in cognoscendo, & dicendo; undecunque enim proveniat, quòd Deus sit prima veritas in cognoscendo, & dicendo, sat est, quòd ipsi credam infallibiliter; nam à tali prima veritate non potest falsum manare, neque testimonium potest manere formaliter infallibilizatum; unde quærere radicem hujus primæ veritatis, est quærere motivum extra fidem, non autem est, quærere motivum intra fidem necessarium ad credendum; hoc enim, atque ultima fidei resolutio intra lineam fidei existit in prima, & summa veritate, neque datur alia ulterior ratio credendi, quæ Deus dicit, licèt ulteriùs postuletur, & detur ratio, cur Deus sit prima veritas.

207. Quare hoc, & similia argumenta, si benè expendantur, potiùs probant Deitatem essentialiter, & metaphysicè constitui ex sapientia, veracitate, aliisque omnibus prædicatis necessariis absolutis, ut diximus à num. 90. de Deo, quàm probent ipsam ut contradistinctam à sapientia, & veracitate posse esse motivum formale fidei: sic hæc argumentatio fallax esset: corpus coloratum est objectum formale visûs, quatenùs habet colorem; sed habet colorem, quatenùs habet talem mixtionem primarum qualitatum; ergo est objectum formale visûs, quatenùs habet talem mixtionem; hic enim syllogismus, aliique similes constant quatuor terminis: nam in maj. reduplicatio illa quatenùs habet colorem, est reduplicatio formalis, & significat colorem esse causam formalem visûs: at in minori reduplicatio illa habet colorem, quatenùs habet talem mistionem, non est reduplicatio formalis, sed causalis, quia non denotat rationem formalem, cur sit calor, sed radicem, à qua provenit color.

Quod idem contingit in hoc syllogismo: credimus DEO, quatenùs verax est: sed est verax, quatenùs DEUS est; ergo credimus DEO, quatenùs Deus; nam etiam continet quatuor terminos; etenim in majori reduplicatio illa quatenùs verax, est reduplicatio formalis, & significat veracitatem esse causam formalem, per quam Deus est objectum formale fidei, eaque assumitur, ut ratio formalis assentiendi Deo. At verò in minori reduplicatio illa, Deus est verax, quatenùs Deus est, non est reduplicatio formalis, sed causalis, quia non denotat rationem formalem, cur Deus sit verax, sed denotat radicem, seu rationem principii virtualis, à quo manat veracitas, tanquam proprietas Deitatis; quare in his, & similibus syllogismis, utpote quatuor terminis constantibus, concessis præmissis neganda est consequentia.

Objicies 4. ex Ripalda, Aureoli sententiam promovente: Sacræ Litteræ, & Ecclesiæ Patres revocant fidem nostram in DEUM, nulla facta mentione attributorum, veracitatis, & sapientiæ; ergo Deus, quà Deus seorsim ab attributis veracitatis, & sapientiæ, potest movere ad actum fidei. Confirmatur. Eo ipso, quòd Deus apprehendatur testari aliquid, apprehenditur illud esse verum, licèt non apprehendatur ut verax, aut sapiens; atqui eo ipso, quòd Deus apprehendatur testari verum, potest Deo credi; ergo potest Deo, quà Deo credi seorsim à veracitate, & sapientia. Probatur maj. sufficit apprehendi divinitatem ab omni attributo distinctam, ut ab ea immediatè, & ratione sui, removeatur omnis imperfectio tam physica, quàm moralis; Deitas quippe se ipsa immediatè repugnat omnis imperfectioni; sicut se ipsa immediatè exigit omnem perfectionem; atqui testari falsum est imperfectio dedecens divinitatem; ergo sufficit apprehendi divinitatem ab omni attributo distinctam, ut Deus apprehendatur non testari falsum, sed verum.

Respondeo 1. neg. ant. quia Deitas, quà Deitas constituitur essentialiter ex sapientia, & veracitate, ut dixi à n. 90. de Deo: ac proinde Scripturæ, & Patres nunquam loquuntur de Deitate, quà tali præscindendô à sapientia, & veracitate. Cæterùm permissa aliorum sententia docens, Deitatem esse radicem sapientiæ, & veracitatis. Respondeo 2. omisso antecedente neg. consequentiam; quia, licèt Scripturæ, & Patres signatè non exprimant; at dum revocant fidem nostram in Deum, hoc ipso supponunt Deum esse essentialiter summè sapientem, & veracem, atque adeò summa fide dignum

gnum; unde nunquam ſumunt Deitatem, ut præciſam omnino à ſapientia, & veracitate, ſed ut exigentem ſaltem, vel includentem has perfectiones, quod exinde ſit manifeſtum; nam ſi quis per errorem ſibi perſuadeat, DEUM non eſſe ſummè veracem, hoc ipſo non apprehendit illum, ut ſumma fide dignum; quare non aliter apprehenditur fide dignus, niſi ut ſapiens, & verus; exinde

211. Ad confirmationem neg. maj. ad probationem neg. etiam maj. nam eo ipſo, quòd apprehendatur teſtari aliquid, ideò apprehenditur illud eſſe verum, & non falſum, quia teſtantem apprehendimus ſummè ſapientem, & veracem. Quare ſatis non eſt, apprehendere Divinitatem, datò, quòd virtualiter ſit diſtincta ab attributis, ut à Divinitate ratione, ſui removeatur formaliter omnis perfectio; ut enim à Divinitate removeatur formaliter imperfectio inſipientiæ, decet concipi formaliter perfectio ſapientiæ, ut removeatur imperfectio mendacij, debet concipi perfectio veracis, & ſic de aliis; unde in ea ſuppoſitione eſſentia divina ſolùm radicaliter excluderet omnem imperfectionem, non verò formaliter; atque adeò, ut concipiatur DEUS formaliter dignus ſumma fide, debet concipi, ut ſummè ſapiens, & verax, nec ſatis eſt, quòd concipiatur non cognoſcens aliter, ac eſt in ſe, nec dicens aliter, ac cognoſcit, ſi hoc ſumatur ut pura negatio: nam hoc convenit lapidibus non cognoſcentibus aliter, ac ſunt, nec dicentibus aliter, ac cognoſcunt; ſed debent ſumi hæ perfectiones poſitivè, prout Deus dicit, ut cognoſcit, & cognoſcit, ut dicit; ita, ut non poſſit falli, aut fallere; quare, cùm non poſſe falli, aut fallere, habeatur formaliter à virtute ſapientiæ, & veracitatis, & actu non fallere, neque falli habeatur ab actu virtutis, exinde Theologi, utpote utramque hanc perfectionem conſiderantes in motivo formali increato actûs divinæ fidei, eam utramque perfectionem divinam per modum fomalris potentiæ, & actûs aſſignant pro conſtitutivo objecti formalis divinæ fidei, & quidem jure merito; quia ea utraque perfectio debet eſſe ſtabilis, cùm ad primam veritatem attineat, non ſolùm actu non falli, aut non fallere, ſed etiam neque poſſe fallere, aut falli.

212. Aliter arguit Ripalda, contendens, præter primam veritatem explicatam, alia etiam attributa, omnipotentiam præſertim, & fidelitatem eſſe objectum formale divinæ fidei; ſi diſtinguamus actus fidei innitentes authoritati DEI promiſſoriæ, aut propoſitoriæ, ab actibus fidei innitentibus authoritati DEI aſſertoriæ. Cæterùm, ut argumentum, illiusque ſolutio faciliùs intelligatur, neceſſe eſt, terminorum explicationem præmittere. Triplex quippe diſtingui ſolet authoritas in Deo. Prima dicitur aſſertoria, qua Deus aſſerit, hoc eſt verũ, hoc eſt falſũ, præcisè aſſerendô: altera dicitur promiſſoria, conſiſtens in illa perfectione divina, ſive unica, ſive per aggregationẽ conſtituta, ex qua, quia omnino infallibilizat locutionem promiſſoriam, qua Deus aliquid promittit; moventur aſſenſus fidei, quibus creduntur futura eſſe, quæ divinis promiſſionibus continentur. Altera eſt propoſitoria, quæ reſpicit conſtantiam divinæ voluntatis, & potentiæ ad perſiſtendum in propoſitis; nam, ſi proponens laboret inconſtantiâ, & impotentiâ, nullatenùs adimplebuntur propoſita; vide alia de his authoritatibus num. 222. Contendit ergo Ripalda, actus fidei reſpicientes authoritatem Dei promiſſoriam, & propoſitoriam non habere pro objecto formali motivo veracitatem, & ſapientiam, ſed fidelitatem, omnipotentiam, & conſtantiam. Ex quo

213. Objicies 5. Fides Abrahæ, quæ Theologica erat, & ob quam appellatus eſt Pater credentium, non quidem divinæ veracitati, ſed divinis promiſſionibus nitebatur, juxta illud Apoſtoli ad Romanos 4. *In repromiſſione enim Dei non hæſitavit diffidentia, ſed confortatus eſt fide dans gloriam Deo, pleniſſime ſciens, quia quæcunque promiſit, potens eſt & facere*; ergo à fidelitate promiſſionum Dei, & omnipotentiæ virtute motus, confortatusque fuit ad fidem. Pariter ad Hebræos 10. *Teneamus ſpei noſtræ confeſſionem indeclinabilem*, id eſt fidem eorum, quæ ſperamus firmiſſimam, cujus rationem hanc reddit; *Fidelis enim eſt, qui repromiſit*. Similiter cap. 15. fidem Saræ ita explicat Apoſtolus, *Quoniam fidelem credidit eſſe eum, qui repromiſerat*; & demum Gabriel Angelus per omnipotentiam ad fidem movit Beatiſſimam Virginem Lucæ 1. propoſita illa ratione, *quia non erit impoſſibile apud Deum omne verbum*; ergo omnipotentia, & fidelitas Dei multoties ſunt motiva, & objectum formale noſtræ fidei.

214. Quod attinet ad fidelitatem, valde probabile eſt, eam non diſtingui à perfectione veracitatis, ſed in iſta tanquam partem, aut quaſi partem includi; eſt enim fidelitas veracitas in promiſſis ſervandis, atque adeò moveri fidelitate ad credendum, perinde erit, ac moveri veracitate, quæ certè expreſſa eſt mens Divi Thomæ 2. 2. quæſt. 80. art. 1. ad 3. docentis, fidem, per quam fiunt dicta, includi in veritate, quantùm ad obſervantiam promiſſionum. Quare ſecundùm eundem Div. Thomam 2. 2. q. 98. art. 1. in corp. non minùs vera, & propria ratio perjurij, quæ ſine falſitate eſſe non poteſt, reperitur, cùm quis non ſervat, quæ juramentô promiſit, quàm cùm falſum aliquid affirmat; ita enim ait Div. Thomas: *& propter hoc à falſitate præcipuè ſpecificatur perverſitas juramenti, quæ perjurium dicitur, & ideo falſitas eſt de ratione perjurij*; eandem doctrinam illuſtrat P. Vaſquez 1. part. diſp. 85. num. 42. & Valentia Tom. 3. diſp. 6. quæſt. 7. punct. 3. atque juxta hanc doctrinam dici poteſt, fidelitatem ſumi ab Apoſtolo pro veritate in dicendo, ideóque pertinere ad objectum formale fidei;

sic enim accipitur passim in aliis Scripturæ locis, veluti, quando in Psalmo dicitur, *Testimonium Domini fidele*, & Christus in Apocalipsi appellatur *Testis fidelis*; unde ibidem verba ejus dicuntur fidelissima, & vera. Cæterùm, quia fidelitas juxta aliorum plurium doctrinam est virtus à veracitate distincta, si aliquam vim argumentum haberet, maximè esset in horum Doctorum sententia. Cæterùm, ni fallor adhuc juxta hanc sententiam argumentum nullius est roboris. Quare permittendò, quòd fidelitas distinguatur à veracitate.

215. Respondeo neg. ant. & assumptum argumenti; nam in prædictis omnibus locis fidelitas, & omnipotentia Dei sumuntur ut res jam antecedenter creditæ, vel etiam ut naturaliter, & supernaturaliter notæ; atque ut sic moventes immediatè non quidem ad credendum, sed ad volendum credere, hoc est ad piam affectionem, sive affectum credendi; vel ad judicium de evidente credibilitate alterius mysterij; quod sanè judicium de credibilitate præcedit ad fidem de mysterio; etenim omnipotentia divina sic credita, aut cognita juvare potest ad credendum aliquod aliud difficile mysterium, removendò, quod poterat impedire applicationem divinæ revelationis, & affectum credendi, quo imperamus assensum fidei, innitendò unicè authoritati Dei dicentis; sic de facto scientia, quam habemus de divina omnipotentia, juvat nos ad credendum Mysterium Evchariſtiæ, aliáque difficilima; atque eo pacto fidelitas, & omnipotentia juverunt fidem Abrahæ, Saræ, & aliorũ.

216. Ali quando etiam omnipotentia credita per fidem juvat, & movet voluntatem ad opera difficilia facienda, & sic juvit Abrahamum ad sacrificandum suum filium; qua de causa dicitur fide omnipotentiæ confortatus, atque his, aliisque similibus modis juxta proprium Scripturæ sensum explicantur facilè, & intelliguntur adducta testimonia, quin ex illis inferri valeat, dari aliquando motivum increatum fidei nostræ præter sapientiam, & veracitatem, quandoquidem ad eliciendum actum fidei divinæ non sufficit quæcunque connexio cum re futura, sed sufficit connexio, quæ nobis innotescat formaliter ex testimonio dicentis, & hæc certè absque sapientia, & veracitate haberi non potest; ex quo facilè dissolvitur alterum Ripaldæ argumentum, quod jam subjungo.

217. Objicies 6. Assensus, quo quis suadetur, futurum esse, quòd Deus promisit, est fidei Theologicæ: sed non movetur ex veracitate, & sapientia, sed ex alijs DEI attributis, nimirum fidelitate, omnipotentia, & constantia; ergo &c. Probatur min. Si Deus summè fidelis, & potens promittit aliquid secluso quolibet alio attributo potest intellectus infallibiliter suaderi promissum futurum esse; ergo &c. Probatur ant. Ex fidelitate sibi suadet intellectus, DEUM non carere volitione efficaci circa promissum; atque ex omnipotentia sibi persuasum habet eam volitionem fortituram esse infallibiliter effectum; ergo ex utroque isto attributo manet intellectus persuasus infallibiliter de promisso.

Confirmatur 1. Ut intellectus assentiatur promissioni humanæ, sufficit, si homo promittens apprehendatur fidelis, & potens ad exequendam rem promissam; ergo, ut assentiatur promissioni divinæ, satis est, ut apprehendatur Deus fidelis, & potens ad exequendam rem promissam. Confirm. 2. Deus prius decernit efficaciter, quàm prævideat rem futuram; non enim res futura decernitur, quia prævidetur à Deo futura; sed econtra ideò per scientiam visionis prævidetur à Deo futura quia ab ipso decernitur: scientia enim visionis fundatur in decreto, & non econtra; ac proinde decretũ illud efficax promissorium, aut propositorium ex intrinsecis suis connectitur metaphysicè cum re promissa, & proposita; ergo sufficiens est, ut intellectus independenter à veracitate, & sapientia credat per fidem, quæ Deus promittit, & proponit.

Respondeo dist. maj. assensus, quo quis suadetur, si innitatur testimonio Dei dicentis, conc, si non innitatur, neg. maj. & distincta pariter minore, neg. consequentiam. Ad probationem dist. ant. si promittat internè, nobisque constet, conc. si internè non promittat, neg. ant. & consequentiam. Ad probat. dist. ant. quoad primam partem circa promissum, si internè promittat, nobisque constet, conc. si non promittat internè, neque constet nobis, neg. ant. & consequentiam. Ratio est, quia, qui non promittit internè, sive animò internò, sed tantùm externè, & non adimplet, non est re verâ infidelis; sed mendax. Casu, quo fidelitas, ut Adversarij supponunt, distincta à veracitate est; unde, ut ex fidelitate promissionis possimus arguere existentiam rei promissæ, opus est, ut promissio non sit tantùm externa, sed interna, atque insuper requiritur, ut nobis constet de illa, ut oportet ad fidem per testimonium dicentis, ut id possimus per fidem credere; cùm autem de animo DEI internè promittentis, nobis aliter constare non possit, ut oportet ad fidem, nisi per divinam revelationem affectam veracitate, qua Deus non potest nos fallere, & affectam sapientiâ, qua non potest falli; exinde non possumus per fidem assentiri rei promissæ, nisi habeamus pro motivo credendi divinam authoritatem constituram ex sapientia, & veracitate.

Ad primam confirmationem dist. ant. ut assentiamur per fidem humanam sufficit, quòd nobis constet aliunde, quàm ex dicentis testimonio, neg. sufficit, ut nobis constet ex testimonio dicentis, conc. ant. & dist. conseq. eodem modo; ratio est, quia, si aliunde constaret, quàm ex testimonio dicentis, licèt possemus habere opinionem, vel si mavis scientiam de futuritione rei promissæ, non possemus habere fidem, quandoquidem hæc verè nititur testimonio dicentis, quòd ita à nobis concipitur

tur, ut neque fallat, neque fallatur; unde, ut per fidem credamus Deo promittenti, debet ita nobis proponi infallibilitas rei promissæ ex testimonio Dei dicentis, quæ quidem infallibilitas nobis proponi non potest, nisi per veracitatem ipsius, & sapientiam, ut diximus num. superiori. Ad secundam confirmationem conc. ant. & dist. conseq. sufficiens est, si nobis constet infallibiliter ex testimonio Dei dicentis, conc. si nobis constet ex aliis motivis, neg. conseq. Itaque decretum Dei efficax circa futura ex intrinsecis suis immediatè saltem connectitur cum re futura, cùm supponat cognitionem de eo, quòd ea res dabitur, si DEUS efficaciter illam velit; at nobis constare non potest, ut requiritur ad fidem, quòd Deus ex animo efficaciter decreverit, nisi ex infallibili ipsius testimonio, cujus infallibilitas formaliter haberi non potest, ut sæpè diximus, nisi à sapientia præsuppositа ad veracitatem, atque ab ipsa etiam veracitate.

221. Quapropter, si ex aliis fundamentis illud deduceremus, jam non per fidem, sed per discursum assentiremur, vel si Deus elevaret nos ad decreti, sapientiæ, & testimonij sui intuitionem, rem quidem futuram assereremus non per fidem, sed per visionem ipsius Dei in decreto, vel in authoritate dicentis; unde, ut assentiamur per fidem, necesse est, quòd nitamur infallibili Dei testimonio, ratione cujus objecto assentimur, ideóque testimonium humanum, quod intuitivè cognoscimus, quando Petrus v. g. aliquid nobis credendum proponit, non creditur, nisi ut affectum scientia, & veracitate Petri, modò, quo intuitivè non apparet ejus testimonium, ut infrà dicemus, quando agemus de evidentia in attestante; fides enim quantumvis non excludat claritatem scientiæ abstractivæ; at excludit claritatem intuitionis, cui in Sacris Litteris contraponitur. Sic 1. Corinth. 13. *Cùm autem venerit, quod perfectum est, evacuabitur, quod ex parte est &c. videmus nunc per speculum in ænigmate; tunc autem facie ad faciem*; unde, si per impossibile supponatur hypothesis, in qua possemus credere fide divina rem à DEO dictam propter Dei authoritatem intuitivè visam; eo in casu, licèt talis actus haberet pro objecto formali *quod* divinum testimonium, non denominaretur fides respectu testimonij divini, sed respectu objecti obscurè crediti; sicut actus, qui attingit unum objectum clarè, & alterum confusè, denominatur clarus respectu unius, & confusus respectu alterius; sic etiam actus contritionis attingens Deum, & peccatum, denominatur odium, & aversio respectu peccati, & amor, atque conversio respectu DEI.

222. Exinde authoritas assertoria, quæ ad objecta creata, & increata, possibilia, præterita, præsentia, & futura se extendit; authoritas promissoria, & propositoria, quæ se extendunt ad objecta creata tantùm futura, de quibus diximus num. 212. non sunt authoritates omnino inter se distinctæ: nam assertoria, & propositoria sunt species quædam assertionis ut sic, cùm omnes asserant, etsi modò materialiter diversò, ut oportet ad fidem, non verò diversò formaliter. Cæterùm non possunt aliter ad fidem movere, nisi quatenùs reducuntur ad authoritatem assertoriam, cùm non possint movere ad fidem, nisi prout assentimur vera esse, quæ dicuntur innitendò testimonio dicentis; si enim hoc apud Adversarios certum est in humanis, quomodo non erit certum in fide divina, cujus motivum à Sacris Scripturis sæpè repetitum est infallibile DEI testimonium? aut quomodo, ut oportet ad fidem, potest nobis constare infallibiliter Deum internè promittere, nisi ex infallibili Dei revelatione, aut quomodo nobis constabit verum esse, quod Deus revelat; nisi quia revelat ille, qui nec fallitur, nec fallere potest? hæc omnia saltem necessaria sunt, ut assentiamur per fidem, nec possumus habere recursum ad aliud fundamentum intra fidem; unde motivum formale increatum nostræ fidei unicè reducendum est ad divinam sapientiam, & veracitatem, de quo jam diximus num. 211.

223. Objicies 7. Prima veritas revelans saltem movere non potest ad omnes veritates fidei credendas; ergo non est adæquatum objectum formale increatum divinæ fidei. Probatur antec. nequit movere ad credendam ipsam primam veritatem, quam tamen de fide credimus; absurdè enim crederemus alicui dicenti se esse summè sapientem, & veracem, quia ipse dicit, nisi id aliunde nobis constaret; ergo ad credendum per fidem summam sapientiam, & veracitatem Dei, aliud assignandum est motivum distinctum ab ipsa sapientia, & veracitate; proinde sapientia, & veracitas, sive prima veritas ex ea utraque perfectione constituta, satis non est ad credenda omnia, quæ fide divina credimus. Resp. neg. ant. ad probat. dist. ant. nequit movere, si nullatenùs aliunde præsupponatur nota, aut approximata, conc. si aliunde sufficienter præsupponatur nota, & approximata, neg. ant. & consequentiam.

224. Explico distinctionem, quando elicimus actũ divinæ fidei, duo valde distincta motiva concurrunt juxta duas valde diversas potentias, & actus intellectûs nimirum, & voluntatis, quos exercemus: elicimus enim actum piæ affectionis, quo volumus credere, & imperamus intellectui assensum fidei; motivum autem hujus actus piæ affectionis non est motivum credendi, sed volendi credere; tale quippe motivum consistit in rationibus suadentibus existentiam infallibilis testimonij dicentis, per quas rationes, quæ motivum sunt volendi credere, manet nobis sufficienter approximatum, & apparet verum testimonium dicentis; hoc autem motivo piæ affectionis præviæ intellectus jam ex imperio voluntatis non innititur illis rationibus, dum credit per fidem divinam; sed illis rationibus relictis, unicè assentitur propter infalli-

bile

bile testimonium DEI dicentis, quod, cùm sufficienter approximatum sit, manet jam determinatum, & non neutrum.

225. Quod certè exemplis quàm plurimis perspicuum fit, &, quod mirum est, exemplis, quibus in alijs rebus Adversarij utuntur. Dum enim aliquis homo doctus librum aliquem legit in Bibliotheca, Authorem ignorans, & quæritˆ à Bibliothecario veraci, Authorumque perito, quisnam sit illius libri Author, dum scit, Authorem esse Augustinum, multò magis firmiter adhæret, quàm antea doctrinæ, quam ibi legit; nec nititur Bibliothecarij authoritate ad credendum vera esse, quæ legit, sed authoritate Augustini, authoritas quippe Bibliothecarij utpote deserviens ad applicandum Augustini authoritatem, motivum est ad volendum credere, non autem ad credendum; Augustini autem authoritas est motivum ad credendum.

226. Ad eum ergo modum naturalis scientia, quam habemus de divinis perfectionibus, sapientiæ, & veracitatis, atque motiva credibilitatis cum illustrationibus supernis, quibus nobis proponuntur divina testimonia, sunt motivum ad volendum credere; quando autem per fidem reverâ credimus, non nitimur jam illis inferioribus motivis naturalibus, sed illis relictis, assentimur unicè tum mysterio revelato propter authoritatem Dei dicentis, tum sapientiæ, veracitati, & revelationi propter ipsas, quæ sunt motivum firmius, & excellentius, quàm rationes illæ præviæ, quæ movebant ad assensum, sive ad voluntatem credendi, aut ad volendum credere; quod, ut suprà jam notavi, evidens mihi apparet post Innocentium XI. inter sexagintaquinque propositiones damnantem decimamnonam, quæ sic habebat: *Voluntas non potest efficere, ut assensus fidei in se ipso sit magis firmus, quàm mereatur pondus rationum ad assensum impellentium;* unde non quidem stultè, sed prudentissimè per fidem assentimur sapientiæ, veracitati, & revelationi divinæ propter ipsas, atque propter hanc divinam authoritatem mysterio per actum fidei.

227. Objicies 8. Non possumus fide divina credere, nisi quod est dictum à DEO; atqui authoritas divina constituta ex sapientia, veracitate, & externa revellatione, non est semper dicta à Deo; sæpè enim revelat Deus mysterium, quin revelet se infallibilem esse in revelando, ac proinde, quin dicat, aut revelet suam authoritatem; ergo non possumus per omnem actum divinæ fidei credere divinam authoritatem quantumvis nobis obscurè propositam. Confirmatur. Non videtur fieri posse, ut authoritati Dei revelanti, quæ in se obscura est, propter ipsam assentiamur per fidem; ergo sæpè assentimur mysterio propter revelationem, quin per eundem actum fidei formalis assentiamur authoritati Dei revelanti propter ipsam. Respond. dist. maj. nisi quod dictum est à DEO signatè, & exercitè, conc. solùm signatè, neg. maj. & distincta pariter min. neg. consequentiam. Ad confirmationem dist. ant. non videtur fieri posse, si authoritas Dei revelans non applicetur nobis aliunde sufficienter, conc. si applicetur, neg. ant. & consequentia. ut constat ex num. superiori.

Itaque dupliciter intelligi potest res aliqua esse à DEO dicta, ut constat ex num. 62. Primò signatè, quando scilicet directè dicitur, v. g. cùm DEUS dicit, meum testimonium verum est, Incarnatio vera est. Secundò exercitè, quando scilicet res directè dicta, infallibilitatem quoad nos accipit per convenientiam à testimonio dicente; ita, ut si negatio rei sit vera, testimonium negationis debeat esse quoad nos verum, etsi vera sit affirmatio, testimonium affirmans debeat eo ipso quoad nos ut verum proponi, quo in casu idem prorsus est testimonium illud dicere *signatè*, ac esse dictum *exercitè*; cùm autem res sive signatè, sive exercitè à Deo dicta sit reverâ objectum divinæ fidei; exinde authoritas illa divina dicens, & obscurè proposita, quæ, ut ex dictis satis constat, non potest non esse dicta vel signatè, vel exercitè, non potest non esse objectum actûs divinæ fidei; quare per ipsum actum fidei formalis, per quem assentimur mysterio à Deo dicto propter authoritatem dicentis, assentimur etiam authoritati DEI propter ipsam.

Objicies 9. Prima veritas revelans non potest in objecto revelato distincto ab authoritate revelante apponere aliquid intrinsecum, sed tantùm confert denominationem extrinsecam; atqui objectum formale debet esse aliquid reale, & intrinsecum objecto materiali; ergo prima veritas revelans non potest esse objectum formale divinæ fidei. Confirmatur. Esse revelatum utpote nihil reale ponens in rebus ab authoritate revelantis distinctis est ens rationis; atqui ens rationis non potest esse specificativum, & objectum formale habitûs realis, qualis est habitus divinæ fidei; ergo esse à Deo revelatum, nequit esse objectum formale divinæ fidei, proindeque authoritas revelans non est sufficiens ad movendam divinam fidem. Respondeo conc. maj. & neg. min. quando enim objectum materiale realiter distinguitur à formali, non ponitur in ipso aliquid intrinsecum, sed pura denominatio extrinsa ab objecto formali proveniens; sic, quando amo proximum propter bonitatem divinam, bonitas divina non est intrinseca proximo; unde solùm invenitur ratio intrinseca assentiendi in objecto materiali, quando illi propter ipsum assentimur, sive quando identificatur cum formali.

Ad confirmationem neg. maj. nam esse revelatum non est ens rationis, sed reale; est enim vera, & realis denominatio, licèt extrinseca rei revelatæ: denominatio autem extrinseca, & realis specificare potest habitum realem. Formæ quippe extrinsecè denominantes magnam vim habent respectu humanorum actuum ad movendum intellectum ad assensum, vel voluntatem

luntatem ad affectum, ut patet in humana fide, per quam credimus aliquid, quia est dictum ab altero, licèt esse ab altero dictum, sit denominatio realis extrinseca, & quando quis movetur ad redamandũ, quia amatur ab altero, quamvis esse ab altero amatum sit realis denominatio extrinseca; sic movemur ad sumendam medicinam, quia hìc, & nunc ab hac ægritudine denominatur utilis ad salutem, quæ utilis non esset, si ægritudo non extaret, quamvis ea denominatio utilitatis, quam ab ægritudine accipit, sit realis extrinseca, quod commune est omnibus objectis materialibus realiter distinctis à formalibus: hæc autem, & alia plura, quæ hìc possent superaddi, faciliùs intelligentur ex sequentibus.

DISPUTATIO VI.

AN REVELATIO DEI EXTRINSECA SIT PARTIALE MOTIVUM DIVINÆ FIDEI?

231. POstquam egimus de objecto formali increato divinæ fidei, supereſt, ut agamus jam de creato; est enim apud Theologos non modica controversia, an scilicet externa DEI locutio, & revelatio sit partiale motivum formale divinæ fidei, vel an sit pura conditio, & applicatio sapientiæ, & veracitatis divinæ ad objectum revelatum; revelatio enim divina est DEI locutio, & manifestatio divini conceptûs. Sic Div. Thomas 1. part. quæst. 107. art. 1. in corp. de revelatione, aut locutione, ait: *Nihil est enim aliud loqui ad alterum, quàm conceptum mentis alteri manifestare.* Quare divina revelatio distinguitur realiter à sapientia, & veracitate divina: nam sapientia saltem primariò est manifestatio objecti, quod per eam repræsentatur ipsi sapienti, & non alteri: at externa locutio est manifestatio conceptûs ad alterum; neque enim agimus de locutione illa purè mentali, qua aliquis dicitur sibi loqui, dum se convertit ad actu considerandum, quod habet in habitu, & intra se format conceptum rei, qui verbum mentis appellatur; sed agimus de locutione propriè dicta, qua unus alteri loquitur, quamque Div. Thom. suprà cit. definivit: unde locutio Dei addit aliquid contingens extrinsecum supra sapientiam, & veracitatem. Cæterùm, quia resolvi controversia ista non potest, quin statuamus, quid sit istud extrinsecum, hanc difficultatem priùs resolvemus.

SECTIO I.

Quid sit propriè revelatio, aut locutio Dei?

232. PRima sententia, quam tenent Cajetanus in præsenti quæst. 1. art. 1. & communiter alij Thomistæ, quos sequitur Gonnet disp. 1. de objecto fid. art. 1. defendit, divinam locutionem, de qua agimus, non esse aliquid extrinsecum, sed intrinsecum, & divinum, illudque vocant activam revelationem, consistentem, ut ajunt, in actione DEI immanente, qua DEUS determinatur, ad efficiendam revelationem creatam; hanc sententiam amplectitur quoque Esparza quæst. 15. de fide art. 2. eamque explicat per hæc verba. [Pro cujus rei majori claritate notandum est cum Cajetano, dum dicitur communiter, primam veritatem revelantem esse motivum fidei; primò revelantem accipi de revelatione activa existeni ab æterno, ac proinde intrinseca DEO, quia per hanc primariò, & præcipuè DEUS constituitur in ratione revelantis, atque per eandem habet totam sui determinationem ad revelandum nobis in tempore, seu ad ponendam revelationem externam, & passivam in tempore, atque ad manifestandum nobis mediante illa objectum, de quo est revelatio, suumque conceptum circa illud: unde eadem revelatio activa, & interna est, quæ nos movet, & determinat ad credendum; quod enim determinat loquentem ad dicendum verum, determinat etiam per se audientem ad credendum illud esse verum.] Hucusque Esparza. Secunda verò sententia, quam tenent Eximius Doctor, Valentia, & communiter nostri Doctores, docet, locutionem Dei propriè dictam non esse aliquid divinum, & æternum, sed esse ipsum sermonem Dei externum, sive ore Prophetarum, atque Sanctorum formatum, sive manu scriptum, quod mihi omnino certum apparet. Quare

Assero cum secunda sententia: revelatio, seu 233.
locutio DEI propriè sumpta non est actus Dei immanens, sed est aliqua manifestatio creata divini conceptûs. Probatur 1. Imperceptibile est, quid sit illa activa revelatio Dei immanens, nisi volitio divina loquendi, & manifestandi nobis conceptum suum in tempore, ut ipsi quoq; Adversarij fatentur; atqui talis volitio non est propriè locutio, proindeque hoc munus tribui duntaxat potest manifestationi creatæ divini conceptûs; ergo &c. Probatur min. voluntas loquendi non potest dici magis propriè locutio, quàm voluntas comedendi vocatur propriè comestio, aut voluntas divina nos sanctificandi, dicatur ipsa sanctificatio, & justificatio nostra formalis; atqui voluntas comedendi non est comestio, neque voluntas divina nos sanctificandi est nostra formalis sanctificatio; ergo rigorosè loquendô illa, quam vocant revelationem activam, non est propriè revelatio, aut locutio divina, ac proinde neque

de illa est sermo, quando ex Scriptura, Concilijs, & PP. fatentur Theologi, primam veritatem revelantem esse objectum formale divinæ fidei.

234. Confirmatur 1. Licèt DEUS ab æterno sit sciens, & volens, non potest propriè dici ad extra loquens ab æterno; nullus quippe prudenter dici potest loquens ad extra, quando scit nullum esse, qui audiat: DEUS autem bene sciebat, nullam esse creaturam, quæ ab æterno audiret; ergo actus Dei immanens non est propriè locutio, qua Deus creaturis loquatur. Confirmatur 2. Illa volitio Dei interna non est manifestatio conceptûs, neque minùs indiget manifestatione, quàm conceptus ipse manifestandus; atqui in ipsis terminis implicat, illud esse propriè respectu nostri locutionem, & manifestationem conceptûs divini, quod se ipso est à nobis imperceptibile, neque ab ulla creatura audiri potest; ergo ille actus Dei internus, & immanens non est verè, & propriè locutio Dei, qua loquatur creaturis, proindeque, quando Scriptura, Concilia, & PP. agunt de vera Dei locutione, qua loquitur creaturis, eisque fidei veritates revelat, non possunt rectè intelligi de illo Dei actu interno, & immanente, sed debent intelligi de externa manifestatione divini conceptûs.

235. Probatur 2. ex Div. Thoma quæst. 18. de veritate art. 3. docente, locutionem Dei ad extra dividi in internam, quæ fit immediatè à DEO per interiorem inspirationem, & in externam, quæ fit per voces Prophetarum, & Apostolorum, sive Scripturam Sacram, & Traditionem, quæ perinde se habent; nec unquam meminit S. Doctor locutionis divinæ propriè sumptæ, qua nobis Deus loquatur per actum suum purè internum; ex eo enim, quòd Deus ad manifestandum conceptum suum debeat apponere signum externũ manifestativum, quod, & per quod audiamus, actus illè internus solùm potest dici determinatio activa ad loquendum, non verò formalis locutio; sicuti voluntas divina infundendi nobis gratiam, licèt dicatur sanctificatio activa, non ideò est sanctificatio nostra formalis; cùm non sit id, per quod formaliter justificamur, ut definit Trident. sess. 6. cap. 6. Quare revelatio divina propriè loquendò non solùm primariò, & præcipuè, sed unicè est illud signum temporale manifestativum divini conceptûs, quod Adversarij vocant revelationem passivam, per quam, ut ipsi fatentur, manifestatur nobis objectum, quod revelatur, & conceptus divinus circa illud; ergo ex Div. Thom. locutio, sive revelatio divina non est actus Dei immanens, sed est manifestatio creata divini conceptûs.

239. Confirmatur. Divina revelatio, & locutio, ut benè notavit Div. Thomas cit. num. 231. non dicitur manifestatio rei conceptæ, sive objecti, sed dicitur manifestatio conceptûs, quia, licèt utrumque manifestet, primariò tamen, & magis directè est manifestatio conceptûs; atque ista est ratio, cur DEUS producendò naturam, & naturæ opera, non loquatur propriè, quamvis hoc modo manifestet etiam suam sapientiam, quia scilicet ad rationem locutionis satis non est productio cujuslibet rei manifestativæ conceptûs, nec satis est, ut ipsa res producatur ex intentione manifestandi conceptum; hæc enim intentio datur etiam in DEO producente mundum; quandoquidè omnia propter semetipsum operatus est DEUS, & propter suam gloriam, intenditque in omnibus tanquam finem manifestationem suæ bonitatis, potentiæ, & sapientiæ; & tamen certum est, non loqui per cujuslibet rei productionem. Sic artifices, qui multò meliùs editis operibus suam artem demonstrant, quàm verbis, non loquuntur per ea opera; pictorem enim pingere, non est loqui, nec Architectum ædificare, est loqui.

Quare ad locutionẽ requiritur, ut ajebat Div. Thom. quòd directè, & primariò exprimat sive signatè, sive exercitè, ut diximus n. 62. & 228. conceptum loquentis de rebus, & secundariò significet res ipsas; ad hoc enim instituta est locutio, ut habeamus verum conceptum de rebus per conformitatem nostri conceptûs cum judicio, & sensu loquentis; unde conceptus loquentis manifestatus per ipsam locutionem est veluti exemplar, cui debet audiens conformare conceptum suum de rebus, quando audit, & credit: manifestatio autem divinæ sapientiæ, quæ fit per naturalem rerum productionem, non est hujusmodi; nam tunc non cognoscimus res per manifestationem divini conceptûs de illis, sed potiùs ex cognitione ipsarum rerum per discursum inferimus divinam sapientiam, & conceptum, aliasque divina attributa; atqui locutio, qua Deus per se formaliter, & primariò manifestat nobis suum conceptum, non est actus Dei immanens, sed manifestatio creata divini conceptûs, ut ex terminis patet, & constat ex locutione humana; ergo &c. Exinde

Probatur 3. conclusio: licèt mendacium, & perjurium aliquam habeat conformitatem cum re dicta, & sub juramento affirmata, prout est in se, & à parte rei, nihilominus absolutè dicitur locutio falsa, & falsum juramentum, & quamvis perjurium quandoque dicatur materialiter verum, at semper dicitur formaliter falsum; quia nimirum voces primariò significant conceptus, & secundariò res, quas per manifestationem illam audimus; atqui locutio, per quam Deus formaliter, & primariò manifestat nobis suum conceptum, non est actus Dei immanens, sed est creata aliqua manifestatio, ut constat ex num. 233. ergo &c. Confirm. 1. Locutio ideò definitur manifestatio conceptûs, quia primariò significat, & manifestat conceptum, cumque in omni mendacio, & perjurio semper desit veracitas sive conformitas cum concepru, sive quod idem est, cum re ipsa, prout est in mente loquentis; quandoquidem mentiri est contra mentem ire; exinde om-

ne

ne mendacium absolutè semper est falsa locutio, quia, licèt non dicat res aliter, ac sunt in se, eas tamen dicit aliter, ac sunt in mente conceptæ, ideóque locutio, & ejus significatio est absolutè falsa; atqui signum, per quod Deus conceptum suum nobis primariò manifestat, est manifestatio creata, cùm per hanc, & non per actum DEO immanentem loquatur nobis DEUS; ergo &c.

239. Confirmatur 2. Quando aliquis mentitur, ex eo ea locutio dicitur formaliter falsa, licèt sit materialiter vera, quia significatum formale locutionis est conceptus loquentis, seu res, prout ab illo concepta; materiale autem significatum est res ipsa secundùm se, atque adeò per conformitatem cum re prout est in mente dicentis, rectè appellatur locutio formaliter vera; siquidem veritas formalis est conformitas cum formali significato; & per conformitatem cum re, prout est in se à parte rei, dicitur vera tantùm materialiter, quia est conformitas cum significato materiali, & secundariò; ergo, ut aliqua sit locutio vera, requiritur, quòd se ipsa sit manifestativa conceptûs loquentis: sed non potest talis esse respectu nostri, actûs Dei internus, benè verò manifestatio externa; ergo &c.

240. Objicies unicum Adversariorum fundamentum. Locutio propriè dicta est illa, à qua res, quæ dicitur, habet veritatem; atqui non habet veritatem à manifestatione externa; cùm hæc ex se sit indifferens ad veritatem, & falsitatem, sed ab actu Deo immanente incompossibili cum falsitate; ergo locutio propriè dicta non est manifestatio creata divini conceptûs, sed est ipse actus DEI internus. Confirmatur 1. ex Psalmo 21. ubi dicitur, *Semel locutus est Deus, duo hæc audivi, quia potestas tibi est, & tibi Domine misericordia;* atqui; si locutio divina propriè dicta esset externa manifestatio, dici nequaquam posset, quòd Deus semel solùm locutus sit, aut quòd semel duntaxat sit auditus; cùm sint quàm plures manifestationes externæ; ergo &c. Confirmatur 2. Ille, qui concipit res aliter, ac sunt in se, easque dicit, ut concipit, non exinde dicit vera, sed potiùs falsa; ergo veritas locutionis non stat in conformitate dicti cum mente, sed in conformitate cum re, ut est in se; ab eo enim, quod res est, vel non est, propositio dicitur vera, vel falsa, ac proinde locutio propriè dicta non stabit in manifestatione externa, sed in conceptu interno, qui habetur in re. Confirmatur 3. Si DEUS cum homine per se insipientissimo, & mendacissimo decerneret non concurrere, nisi ad locutionem veram, ille haberet authoritatem sufficientem ad motivum fidei; sed non à locutione ipsius, sed à decreto solius Dei; ergo &c.

241. Respondeo dist. maj. à qua habet veritatem, si locutio sumatur purè ut subjectum, neg. si sumatur ut informata authoritate dicentis sapientis, & veracis, conc. maj. & distincta pariter min. neg. conseq. Ratio est, quia vox *se ipsa* præcisè considerata, indifferens est, ut proferatur ab homine stulto, & mendaci, vel à verace, & sapiente; ac proinde ut informetur authoritate veracì, aut mendaci; unde sumpta præcisè ut subjectum est, non est satis ad credendam rem dictam, neque veram, neque falsam; at rem dictam reddet veram, si locutio informata sit authoritate dicentis, sapientis, & veracis; quin potiùs, si loquens verax sit, quamvis invincibiliter decipiatur, reddet locutionem cum mendacio incompossibilem, atque adeò formaliter veram, sive conformem cum mente loquentis, licèt non reddat illam materialiter veram, aut conformem cum objecto, ut est in se.

Ad primam confirmationem conc. maj. & dist. min. dici nequaquam posset, quòd Deus semel tantùm locutus sit locutione ad intra, qua loquitur producendò Verbum divinum, neg. locutione ad extra, qua loquitur creaturis, conc. min. & neg. consequentiam. Ratio est, quia, licèt DEUS ad intra semel tantùm locutus sit, siquidem unum tantùm Verbum divinum produxit, ut fides docet, in quo verbo non solùm duo illa, quæ David commemorat, sed omnia à nobis audiri possunt. Quare Augustinus supra illa verba Psalmi ait, *Apud se semel locutus est Deus, quia unum tantum verbum genuit; at ad extra locutus est sæpe, ut etiam docet fides;* sic ad Hebræos 1. dicitur, *multifariam, multisq; modis olim Deus loquens Patribus in Prophetis, novissimè diebus istis locutus est nobis in Filio.* Ad secundam confirmationem dist. ant. non exinde dicit vera veritate expressiva includente significatum materiale, conc. affectiva, & veraci includente significatum formale, neg. ant. & in eodem sensu consequentiam. 242.

Ratio est, quia, licèt veritas philosophicè sumpta solùm accipiatur expressivè, prout includit significatum materiale; quo in sensu ab eo, quod res est, vel non est, actus intellectûs dicitur verus, vel falsus. At Theologicè accepta, ut omnes Theologi, ipsique Adversarij fatentur, alia dicitur veritas in cognoscendò, & alia in dicendo, seu loquendo, de qua in præsenti agimus; hæc autem veritas non stat in conformitate cum re, ut est in se, atque adeò non includit conformitatem cum significato materiali, sed stat cum conformitate cum judicio loquentis; atque ita includit conformitatem cum significato formali. Quare, licèt ab eo, quod res est, vel non est, actus intellectûs dicatur verus, vel falsus; locutio autem manifestativa conceptûs, non dicitur vera ab eo, quòd res in se est, vel non est, sed ab eo, quod est in mente loquentis, eo modo, quo profertur. Ad tertiam confirmationem neg. maj. quia in casu argumenti nemo assentiret ex merito authoritatis dicentis, seu ex merito locutionis, ut informatæ sapientiâ, & veracitate loquentis, quod ad actum fidei requirebatur; sed assentiret per actum Theologicum ex merito locutionis humanæ, affectæ decretò DEI: at, cùm illa locutio humana non esset locutio DEI, talis as- 243.

sensus non esset divinæ fidei, sed Theologicæ conclusionis, vel scientiæ, aut quid simile; unde isti conceptus non fallere, & non falli, licèt præscindant à veracitate, & sapientia loquentis, quatenùs præscindunt à perfectione, & merito authoritatis dicentis, ut patet in psittaco; at non præscindunt, sed includunt veracitatem, & sapientiam, prout non præscindunt, sed includunt meritum authoritatis dicentis, seu moventis ad fidem. Videatur Div. Thomas 2. 2. quæst. 98. art. 1. Ex dictis

244. Fit 1. Ex hac nostra doctrina facilè inferri rationem, propter quam, quando scio, aliquem solitum esse simul & mentiri, & falli, atque plerumque judicare de rebus aliter, ac sunt in se, & loqui aliter, ac judicat, tunc ego ipsi nihil credam, neque fidem adhibeam, etiamsi ejus dictum plerumque sit materialiter verum, possitque quandoque esse fundamentum ad probabiliter judicandum rem ita se habere, ut ipse dixit. Ratio est, quia me credere alicui, est consentire cum illo, sive conformare sensum meum cum sensu illius accipiendò conceptum ipsius, tanquam normam, & regulam meæ cognitionis, & conceptûs, quem debeo formare de rebus, atque adeò approbo sensu meo, quod alius approbat suo; quod idem est, ac credere, verum esse, quia ipse dicit.

245. Quando autem scio, aliquem mentiri simul, ac falli, nullatenùs approbo assensu meo, quod ille approbat suo, sed oppositum potiùs, & nullatenùs ei consentio, sed potiùs dissentio, quia credo, ipsum falli, falsóque de rebus judicare. Unde non conformo judicium de re dicta cum judicio dicentis; sed potiùs difformo; atque exinde non credo absolutè, verum esse, quod ille dicit; loquens etenim non solùm dicit, rem ita se habere, sed, ut diximus, primariò significat, se ita concipere, & judicare, & dicendò signatè objectum dicit exercitè suam authoritatem, ut diximus etiam num. 62. & 227.

246. Fit 2. me agere prudenter, quando scio, loquentem aliud judicare, & aliud dicere, si ei fidem omnem negem; licèt aliunde sciam, dictum ejus esse materialiter verum; quia simul etiam censeo esse absolutè, & formaliter falsum. Atque exinde faciliùs intelligitur, cur testimonium loquentis non possit constitui ex imperfectionibus se, & alios decipiendi, ut diximus n. 153. sed debere tale esse, ut se ipso mereatur consensum audientis. Quomodo enim fieri posset, ut defectus alterius in cognoscendo esset meritum, ut audiens consentiret? quare ex doctrina à nobis tradita facilè apparet, locutionem proprie dictam non esse actum internum immanentem in loquente, sed esse signum externum manifestativum primariò, & per se conceptûs interni loquentis.

247. Quapropter Verbum DEI, sive locutio divina, qua Deus nobis loquitur, vel internè, vel externè, nimirum vel per inspirationem in nobis receptam, qua cognosceremus, ipsum nobis aliquid manifestare, & declarare, vel per externam, qua nobis olim locutus est per Prophetas, & novissimè locutus est nobis in Filio, non significat conceptum DEI immanentem, existentem ab æterno, sed signum creatum, & temporale manifestativum conceptûs divini interni, & nos movens ad firmissimum, & infallibilem assensum rei à DEO dictæ, & ad infallibilem assensum propter dictum DEI. Unde apparet, quàm irrectè perfectionem primæ veritatis conceperint, quámque distorte terminos apprehenderint Gabriel, & aliqui Antiqui, qui docuerunt, posse Deum de potentia absoluta mentiri; ut enim facerent DEUM omnipotentem, fecerunt sibi Deum plusquam insipientem, contra quos jam olim Augustinus lib. 2. de Trinitat. sic prolocutus fuerat: *Si volunt invenire, quid omnipotens non possit, habent prorsus, ego dicam, mentiri non potest.* Reliqua, quæ ad locutionem, & Verbum Dei spectant, trademus infrà, quando de fidei regulis disseremus. Ex his autem, quæ modò diximus, oritur inter Autores controversia, an revelatio, seu locutio Dei proprie dicta sit objectum partiale motivum divinæ fidei.

Triplex est sententia. Prima docet, revelationem DEI externam non esse objectum partiale motivum divinæ fidei. Ita Aragon, Castillo, & alij, quos citat, & impugnat Oviedus, tum etiam Aureolus: & alii, quos citat, & impugnat Carl. dist. 4. de fide sect. 6. Secunda sententia defendit, revelationem DEI activam esse de constitutivo objecti formalis fidei; revelationem verò passivam non esse partiale objectum fidei, sed puram applicationem, & conditionem. Ita Cajetanus, & communiter Thomistæ, quos sequitur Gonnet, disp. 1. de objecto fidei art. 1. Tertia sententia tenet, revelationem DEI extrinsecam esse objectum formale partiale divinæ fidei. Ita Div. Thom. 2. 2. quæst. 1. art. 1. Eximius Doct. disp. 3. de fide sect. 2. Molina 1. part. quæst. 1. art. 7. disp. 1. Turrianus, Valquez, & communiter Nostri, pluresque externi.

SECTIO II.

Resolvitur controversia.

Assero cum tertia sententia citata tum. superiori. Revelatio DEI est partiale motivum divinæ fidei. Probatur 1. ex testimonis Scripturæ, adductis num. 63. 137. & 138. in quibus Sacra Scriptura revocat, & reducit fidem nostram ad Verbum DEI, ad testimonium, & revelationem ejusdem, illamque semper proponit ex parte motivi, assignatque propter quam credendi. Quare Actorum 8. & 1. ad Thessal. 2. credentes dicuntur suscipere Verbum DEI, & credere Verbo DEI; ex eo scilicet, quia testimonium DEI constituit objectum formale *quod* movens ad credendum; ergo revelatio divina propriè sumpta, seu Verbum DEI est partiale objectum motivum nostræ

stræ fidei. Confirmatur. Non minùs dicitur de Verbo DEI, esse causam motivam nostræ fidei, quàm dicitur de prima veritate. Sic enim 1. Joannis 5. dicitur, *Spiritus est, qui testificatur, quoniam Christus est Veritas*; & ibidem dicitur, *Si testimonium hominum accipitis, testimonium Dei majus est*; & Joannis cap. 18. ait ipse Christus ad explicandum, quomodo moveat nos ad fidem, *Ad hoc veni in mundum, ut testimonium perhibeam veritati*; atqui prima veritas non potest dici applicatio, & conditio testimonij divini ad credendum, ut ipsi Adversarij fatentur, sed dicitur de constitutivo motivi requisiti ad credendum; ergo revelatio Dei propriè sumpta, verbũ, seu testimonium divinum non dicetur conditio, aut applicatio divinæ veritatis ad credendum, sed dicendum est de constitutivo motivi requisiti ad credendum.

250. Probatur 2. Non minùs respicitur ut motivum ab actu fidei revelatio divina, quàm respiciatur à conclusione Theologica in hoc syllogysmo; omne, quod est revelatum à Deo, est verum; sed hoc est revelatum à DEO; ergo hoc est verum; atqui ista conclusio Theologica respicit revelationem ut formale motivum; respicit enim ut motivum formale utramque præmissam objectivam, ut certum est; altera autem ex illis, ut est etiam certum, est existentia revelationis; ergo actus fidei respicit etiam pro motivo formali divinam revelationem. Probatur maj. licèt fides non sit discursiva, neque syllogismò utatur, ut infrà ostendemus, sed per simplicem adhæsionem firmissimam ad primam veritatem revelantem credat omnia à DEO revelata, revelatio tamen non minùs est motivum, & ratio formalis assentiendi per actum fidei objecto revelato, quàm sit motivum, & formalis ratio assentiendi per illam conclusionem Theologicam; ideò enim illa conclusio Theologica habet revelationem pro motivo, & ratione formali assentiendi, quia ex suo modo tendendi non ait, utcumque hoc esse verum, sed quia omne revelatum à Deo est verum, & hoc est à DEO revelatum; atqui actus divnæ fidei, non utcumque asserit objectum suum esse verum, sed ex suo modo tendendi asserit, esse verum, quia est à Deo revelatum; ergo non minùs respicitur revelatio ut motivum ab actu fidei, quàm respiciatur ut motivum ab illa conclusione Theologica.

251. Respondebis 1. ex Arriaga, & Carleton, particulam illam *quia* non arguere motivum, & rationem formalem asserendi, sed esse indifferentem ad motivum, & ad puram conditionem, seu applicationem, atque sub hac consideratione applicationis respici ab actu fidei; sic enim dicimus, Deus amatur, quia videtur, ignis comburit, quia approximatur, & tamen nec visio est ratio formalis motiva amoris, nec approximatio est ratio formalis comburendi. Contrà tamen 1. Quotiescunque particula *quia* assumitur ab intellectu ad aliquid asserendum, est causalis, & formale motivum, nec potest esse pura conditio respectu assensûs, ut constat ex n. 63. atqui ab actu fidei assumitur ad asserendum objectũ esse verum, quia Deus dicit; ergo respectu actûs fidei nequit esse pura conditio, sed vera causalis, & formale motivum asserendi.

252. Contrà 2. & assumo exempla Adversariorum; licèt visio non sit bonitas objectiva, propter quam voluntas amat objectum, sed pura conditio, quandoquidem voluntas non amat objectum, quia est cognitum, sed amat objectum cognitum, quia est bonum, & unicè propter bonitatem, &, licèt approximatio non sit virtus combustiva, propter quam ignis comburit, sed pura conditio, quandoquidem ignis approximatus non comburit propter approximationem, sed propter virtutem, quæ approximata est; at respectu motivi intellectus ad assentiendum hoc modò: voluntas amat, quia cognoscit, ignis hìc, & nunc comburit, quia est approximatus, approximatio, & cognitio non sunt conditio, sed verum formale motivum horum assensuum; quandoquidem intellectus non utcunque affirmat voluntatem amare, sed affirmat amare, quia objectum cognoscit; nec affirmat utcunque hìc, & nunc ignem comburere, sed affirmat comburere, quia est approximatus, quod planè significat rationem formalem assensûs; atquī etiam actus fidei non utcunque affirmat objectum esse verum, sed affirmat esse verum, quia DEUS dicit; ergo dictum DEI est actui fidei ratio formalis assentiendi.

253. Contrà 3. & quæro ab Adversarijs, quando ipsi dicunt, voluntas amat, quia cognoscit, ignis comburit, quia est approximatus, ly *quia* aut cadit supra affectum voluntatis, & supra virtutem comburendi, vel cadit solùm suprà assensum intellectûs? si primum, propositiones illæ sunt omnino falsæ; siquidem motivum amandi non est cognitio, sed bonitas, nec virtus comburendi est approximatio, sed est ipse ignis. Si secundum, propositiones illæ sunt veræ, at militant contra Adversarios; siquidem respectu assensûs illa particula *quia* est verè causalis, & ratio formalis motiva assentiendi, cùm intellectus assumat cognitionem, & approximationem ignis pro motivo ad asserendum amorem, & combustionem; atqui etiam actus fidei ad asserendum objectum esse verum, assumit pro motivo locutionem, revelationem, testimonium, seu Verbum DEI; ergo &c. Vide num. 260.

254. Respondebis 2. ex Cajetano, & alijs Thomistis, illam causalem *quia* assumptam ab actu fidei respiceere revelationem Dei internam, quam ipsi vocant revelationem activam, non verò revelationem externam, quam vocant revelationem passivam. Contrà tamen 1. Illa causalis *quia* significat locutionem, & Verbum Dei, quo Deus nobis loquitur, mysteria declarat per fidē credenda; sed talis divina locutio non est interna, & Deo immanens; sed est creata, & externa manifestatio divini cõceptûs,

ut latè constat à num. 233. ergo causalis illa *quia* assumpta ab actu fidei non cadit supra locutionem DEI internam, quam vocant revelationem activam, sed supra externam, quam vocant revelationem passivam. Contrà 2. Illa causalis *quia* cadit supra DEI locutionem, de qua Apostolus ad Hebræos 1. ait, *multifariam, multisque modis olim Deus loquens Patribus, in Prophetis, novissimè diebus istis locutus est nobis in Filio*; DEUS enim mysteria fidei nobis manifestavit ore Prophetarum, & Filij sui, atque Filius suus etiam manifestavit ore Apostolorum, & Evangelistarnm verbô divinô scriptô, traditô, & publicatô; ita, ut omnia, quæ in tempore à Deo sunt dicta, à Christo prædicata, aut per Evangelistas scripta, per continuatam semper notitiam, & confessionem fidelium docentium, & discentium tanquam Dei verba tradita, & acceptata sint in Ecclesia, & dicantur traditiones divinæ, seu Verbum DEI traditum contradistinctum à Verbo Dei scripto.

255. Quare Verbum DEI aliud est internum, nimirum interna temporalis locutio, qua aliquando Deus locutus est Prophetis, non quidem voce sensibili, sed spirituali, & intelligibili; aliud verò est externum, quando voce sensibili aliquid manifestaret: utrumque autem ad nos pervenit vel per traditionem, quod dicitur Verbum Dei traditum, vel per Scripturam Sacram, & dicitur Verbum Dei scriptum: quodcunque autem ex his sufficiens est, ut divina fide credamus, ut habet Tridentinum sess. 4. in decreto de Canonicis Scripturis; atqui locutio Dei temporalis sive interna, sive externa non est locutio immanens Deo, aut purè interna Deo, cùm ista æterna sit, & identificata cum Deo, sed est locutio creata, & non immanens Deo; ergo causalis illa *quia* assumpta ab actu fidei non cadit supra locutionem DEO internam, & immanentem, quam Adversarij vocant revelationem activam, sed cadit supra externam, quam vocant revelationem passivam.

256. Contrà 3. Illam locutionem DEI respicit actus fidei, qua significat Scriptura commendans actus nostræ fidei: sed ea, quam significat Scriptura, non est locutio Deo interna, sed externa; ergo &c. Probatur min. adducendô testimonia Sacræ Scripturæ à nobis allata n. 63. 137. & 188. in quibus omnibus expresè est sermo de testimonio Dei externo; sic enim S. Petrus Epist. 1. cap. 2. ait; *Habemus firmiorem propheticum sermonem, cui benefacitis attendentes tanquam lucernæ lucenti in caliginoso loco, donec dies elucescat*; sic etiam Paulus 1. ad Thessalonicenses 2. *Cùm accepissetis à nobis verbum auditûs fidei, accepistis illud non ut verbum hominum, sed sicut est verè verbum Dei*; & Joannis 1. *Unigenitus Filius, qui est in sinu Patris, ipse enarravit*; & Epist. 1. cap. 5. *Si testimonium hominum accipitis, testimonium Dei majus est.* Ideò enim significant tale testimonium divinum, quia DEUS per illud nos docet, & instruit, atque veritates rerum credendarum explicat; atqui non docet, neque instruit nos, neque nobis veritates istas explicat, nisi per Verbum DEI externum; ergo &c.

Probatur 3. Revelatio externa, locutio divina, sive quod idem est, Verbum DEI ita proponitur in Sacra Scriptura requisitum ad eliciendum actum divinæ fidei, ut juxta doctrinam ipsius Scripturæ repugnet illi constitutivum puræ conditionis, aut applicationis; ergo non concurrit ut conditio, & applicatio, sed ut pars constitutiva objecti formalis motivi. Consequentia tenet, & ant. probatur. Prædicata, & proprietates, quæ conveniunt cognitioni, non conveniunt revelationi, ut proponitur à Scriptura; conveniunt autem illi prædicata, & proprietates, quæ tribuuntur motivo; etenim de conditionibus, & applicationibus non dicitur, quod dicitur de ipsa causa v. g. applicatio ignis non est combustiva, neque habet perfectionem propriam ignis; cognitio repræsentans bonitatem Dei summo amore dignam, non est, neque dicitur summo amore digna.

Pariter absentia boni, & ardnitas ad obtinendum illud, quæ est conditio objectiva ad affectum desiderij, & spei, non est per se amabilis, aut desiderio, vel spe digna; atqui testimonium Dei est, & dicitur verum; est, & dicitur majus omni testimonio, ut constat ex n. 256. atque adeò habet majorem infallibilitatem, quàm quodlibet aliud argumentum, aut motivum conclusionis scientificæ; quapropter Math. 24. dixit Christus, *Cœlum, & terra transibunt, verba autem mea non præteribunt*, quæ certè sunt prædicata non quidem conditioni, aut applicationi, sed motivo fidei nostræ convenientia; ergo &c. Confirmatur. Revelatio divina, testimonium, seu verbum DEI propriè sumptum est partiale motivum nostræ fidei, ut Adversarij fatentur, & constat ex Scripturis adductis num. 249. quæ in proprio sensu accipiendæ sunt, cùm nulla sit ratio in contrarium ducens; atqui revelatio divina, testimonium, seu Verbum Dei propriè sumptum est manifestatio, seu revelatio creata, de qua loquimur; ergo talis manifestatio, seu revelatio creata est partiale motivum nostræ fidei.

Prob. 4. Non sufficit ad motivum divinæ fidei prædicatum divinum se ipso connexum cum objecto, sed requiritur connexum dicens, vel dicens connexum; licèt enim cognitio divina, utpote se ipsa connexa cum objecto, satis sit ad conclusionem Theologicam inferendam, vel ad assensum scientificum, se sola satis non est ad motivum nostræ fidei, cùm se sola satis non sit ad præstandum assensum, quo credamus Deo dicenti, quà dicenti; sicut enim fides humana dari non potest, nisi innitatur motivo hominis dicentis; ita fides divina dari non potest, nisi innitatur motivo Dei dicentis; atqui locutio Dei non est applicatio, aut conditio ad loquendum, sed est de constitutivo locutionis; ergo

ergo non est applicatio pura; aut conditio respectu motivi nostræ fidei, sed est de constitutivo talis motivi. Confirmatur. Licèt admittamus, quod Arriaga contendit disp. 1. de fide, & Carleton dispt. 4. sect. 3. scilicet possibilem esse assensum, qui soli scientiæ DEI innitatur ut objecto formali, revelationi verò externæ tantùm ut conditioni applicanti, ejusmodi tamen assensus non esset fidei, quam in Ecclesia DEI explicant Concilia, & Patres, ex eo præcisè, quòd per talem actum non crederetur Verbo Dei; ergo locutio illa externa, seu revelatio, aut Verbum Dei est de constitutivo motivi fidei.

260. Probatur 5. Licèt revelatio divina possit esse conditio, ut applicetur nobis prima veritas, sive sapientia, & veracitas, quæ per revelationem nobis innotescunt; at respectu motivi fidei adæquatè sumpti non potest esse applicatio, aut conditio, sed partiale constitutivum; ergo revelatio Dei externa est partiale constitutivum motivi fidei: probat. antec. licèt cognitio, qua bonitas applicatur voluntati, ut illam amet, sit conditio respectu bonitatis, at respectu motivi, quod intellectus habet ad affirmandam bonitatem applicatam, non est conditio, sed constitutivum motivi, ut constat à num. 252. Cognitio enim illa bonitatis est de constitutivo illius motivi, & non est applicatio illius motivi adæquatè constituti, proindeque in uno sensu est applicatio, & in altero est constitutivum motivi; atqui revelatio DEI externa eodem modo se habet, ita scilicet, ut quantumvis sit applicatio respectu primæ veritatis; at respectu motivi, quod habemus ad credendum, non est applicatio, sed partiale constitutivum; sicut enim deficiente cognitione formaliter deficit motivum intellectûs ad asserendam bonitatem applicatam voluntati; ita deficiente externa Dei locutione, deficit intellectui motivum ad assentiendum, quia Deus dicit; ergo, sicut cognitio illa bonitatis est motivum ad illum assensum intellectûs, ita locutio Dei externa est motivum ad assensum nostræ fidei.

261. Probat. 6. ad homines; conclusio innixa primæ veritati ex eo præcisè, quòd non innitatur divino testimonio, licèt sit infallibilis, non est actus fidei, ut Adversarii fatentur, & patet in hoc syllogismo: Deus est prima, & summa veritas; atqui primæ, & summæ veritati repugnat infundere alicui habitum erroris, non minus, quàm primæ, & summæ sanctitati repugnet infundere alicui habitum vitiosum; ergo repugnat, DEUM infundere alicui habitum erroris; conclusio enim ista est legitima, & Theologicè etiam certa, ut docent Adversarij; sed nullo modo est actus fidei, quamvis motivum illius conclusionis sit prima veritas; ergo fides divina non differt præcisè à non fide per ordinem ad primam veritatem ut motivum, ac proinde ex alio capite differt; atqui non est assignabile aliud, nisi ordo ad primam veritatem, ut dicentem; ergo actus fidei juxta ipsa Adversariorum principia specificatur à prima veritate ut dicente; atque per hunc conceptum differt, à conclusione Theologica, & ab omni actu non fidei. Confirmatur. Id, per quod actus fidei formaliter ab actu non fidei differt, est illius specificativum, constitutivum, & distinctivum; cùm constitutivum, & distinctivum sit idem; atqui actus fidei distinguitur ab actu non fidei, & quidem formaliter per ordinem ad veritatem ut dicentem; ergo specificatur, & constituitur per talem ordinem: subsumo; atqui id, à quo actus specificatur, non est conditio, sed motivum, saltem ipsius actus; ergo dictum, seu locutio Dei non est conditio, sed motivum actûs fidei.

SECTIO III.

Solvuntur Opposita.

OBjicies 1. Div. Thomas 2. 2. art. 1. ait: 262. *Si consideremus rationem formalem objecti fidei, nihil est aliud, quam veritas prima;* atqui locutio DEI temporalis non est veritas prima ergo &c. Confirmatur. Si revelatio DEI externa esset partiale motivum fidei aliquid realiter à Deo adæquatè distinctum, esset objectum formale fidei, ac proinde non esset verum, quòd nihil aliud, quàm veritas prima esset objectum formale fidei; ergo locutio Dei externa non est partiale motivum fidei, sed pura conditio, aut applicatio. Respondeo dist. maj. simulque explico verba Div. Thom. nihil est aliud, quàm veritas prima nudè sumpta, neg. quàm veritas prima, ut testificans, & dicens, conc. maj. & distincta pariter minori nego consequentiam; quia, licèt revelatio Dei externa non sit de constitutivo primæ veritatis nudè sumptæ, est tamen de constitutivo primæ veritatis, ut dicentis, cùm sit de constitutivo hujus concreti *prima veritas dicens.*

Quòd autem hæc sit vera mens Div. Thom. 263. patet ex ipso art. cit. ubi ait: *Non enim fides, de qua loquimur, assentitur alicui, nisi quod est à Deo revelatum,* & quæst. 5. art. 3. in corp. *Formale objectum fidei est veritas prima, secundùm quod manifestatur in Scripturis Sacris, & in doctrina Ecclesiæ,* & 1. part. quæst. 5. art. 8. ad 2. expressè docet, *quòd fides nostra innitatur revelationi factæ Prophetis, & Apostolis, qui Canonicos libros scripserunt.* Unde manifestè constat, Div. Thomam loqui de prima veritate, ut dicente, & manifestante nobis mysteria credenda, ac proinde requirere ad partiale motivum nostræ fidei revelationem externam. Quare ad confirmationem dist. maj. aliquid distinctum realiter adæquatè à Deo nudè sumpto, conc. à DEO ut dicente, & revelante, nego maj. & distincta pariter min. neg. conseq.

Objicies 2. Fides nostra est virtus Theologica; atqui virtus Theologica non potest habere pro objecto formali aliquid creatum, sed purè divinum; ergo revelatio Dei externa, & 264.

crea-

creata non potest esse objectum formale adhuc partiale nostræ fidei. Resp. conc. maj. neg. min. quia ad veritatem Theologicam satis est, ut habeat tanquam objectum formale *quod* aliquid divinum, quamvis habeat pro objecto formali partiali aliquid creatum ad tendentiam Theologicæ virtutis requisitum. Sic in sententia Div. Thomæ, & communi Thomistarum, objectum formale spei Theologicæ est concretum istud *Deus justus*, quod non solùm includit prædicatum divinum, sed visionem activam creatam, seu DEI possessionem. Siquidem, ut ajunt, per spem Theologicam desideramus DEUM visum, seu DEUM possidendum, quæ Dei possessio necessaria est ad tendentiam spei Theologicæ; cùm ergo non minùs necessaria sit ad tendentiam actûs fidei credentis mysteria, quia DEUS dicit, revelatio DEI extrinseca, quàm ad sperandum DEUM possidendum necessaria sit possessio creata, sive visio DEI; exinde juxta horum Thomistarum principia innegabile est objectum formale virtutis Theologicæ non excludere aliquid creatum ad tendentiam virtutis requisitum, dum habeat tanquam objectum formale *quod* aliquid divinum, per quem conceptum differat formaliter virtus Theologica à morali, ex dictis à num. 55.

265. Sic etiam apud plures alios Thomistas cum Div. Thoma, objectum formale spei est Deus ut auxilians; siquidem spes est desiderium non utcunque, sed fiduciale; atque motivum fiduciæ stat non solùm in Deo; sed in Deo ut auxiliante, ac proinde comprehendit auxilia supernaturalia, quibus per spem ad DEI possessionem tendimus. Quænam erit igitur disparitatis ratio, ne fides Theologica possit habere pro objecto formali aliquid creatum ad tendentiam actûs fidei requisitum; & spes Theologica possit aliquid creatum respicere tanquam motivum inadæquatum ad spei tendentiam requisitum? dico *requisitum*; nam si virtus Theologica ad sui tendentiam non requirat aliquid creatum, respiciet tanquam objectum formale adæquatum aliquid divinum, ut patet in charitate, quæ inter omnes virtutes Theologicas viæ major est, ut ait Paulus 1. Corinth. 13. *Fides, spes, charitas, tria hæc, major autem horum est charitas*; hæc enim ad sui tendentiam non requirit aliquid creatum; siquidem, quidquid amat, unicè amat propter bonitatem divinam; quæ purè increata est; unde, cùm hæc nobilissima virtus non requirat ad sui tendentiam ex parte objecti motivi aliquid creatum, specificatur tamquam ab objecto formali à solo prædicato divino.

266. Objicies 3. Revelationes externæ, seu voces illæ naturales, & physicæ Propheratum ore prolatæ, & materialiter sumptæ, sunt indifferentes ad verum, & falsum, nullamque habent connexionem cum vero; ergo nullo pacto constituere possunt adhuc partialiter objectum formale fidei. Probatur ant. locutio externa materialiter sumpta eadem prorsus est, sive proferatur ab amente, sive ab homine sui compote, sive ab ignorante, & mendaci, sive à veraci, & conscio rei, de qua loquitur; atque adeò est indifferens secundùm se ad verum, & falsum, ad assensum, vel dissensum, vel saltem ad utrisque suspensionem; sicuti assensum suspendimus, quando interrogamur, an astra sint paria, vel imparia, cùm huic interrogationi nequaquam adhibeamus assensum, vel dissensum, sed quod est ex se indifferens ad utrumliber ex duobus, ad neutrum determinatè potest, quantùm est ex se, movere; ergo &c.

Respondeo ex dictis num. 238. dist. antec. quoad secundam partem, nullam prorsus habent connexionem cum vero mere materialiter sumptæ, conc. prout sunt verba Dei, & informantur à divina sapientia, & veracitate, neg. ant. & conseq. Ad probationem dist. eodem modo maj. est prorsus eadem mere materialiter sumpta, conc. prout est locutio DEI, aut est locutio hominum, neg. maj. & distincta pariter min. neg. consequentiam. Ratio est, quia, licèt sonus materialis vocis pure materialiter sumptus idem sit, sive à Deo, sive ab homine, imò sive à psittaco proferatur; at, ut vox, & Verbum DEI, atque ut vox, & verum hominis valde inter se differunt; cùm in hac acceptione includantur prædicatum divinum, ut sit Verbum Dei, & prædicatum humanum, ut sit verbum hominum, à quibus extrinsecè informatur vox, atque per hoc verbum DEI à verbo hominis differt.

Quapropter, si bene expendatur hoc argumentum, non minùs contra Adversarios militat, quàm contrà nos, si ipsi ad doctrinam solutionis nostræ non recurrant, atque contra ipsos, & omnes etiam Theologos nimis probaret. Probarent enim 1. Adversarij, nullam ex præmissis posse esse in syllogismo motivum ad assensum conclusionis; siquidem quælibet ex illis secundùm se præcisè sumpta, & præscindendô ab altera, à qua extrinsecè informatur, est indifferens ad veritatem, & falsitatem conclusionis. Probarent 2. quòd octo gradus caloris non possent esse ultima dispositio ad formam ignis, quia unusquisque gradus præcisè sumptus absque extrinseca conjunctione cum aliis est indifferens ad formam ignis, vel ad ejus carentiam.

Pariter veracitas DEI formaliter sumpta, aut contradistincta à veritate, non habet formalem connexionem cum objecto quatenus nobis repræsentato, & manifestato, ut ex dictis constat. 3. neque ipsa revelatio nude sumpta posset esse adhuc applicatio contra doctrinam ipsorum Adversariorum; applicatio siquidem aliquam debet habere determinationem; unde, sicut illæ voces reverâ in Adversariorum doctrina sunt applicationes, non quidem materialiter sumptæ, sed ut verbû DEI; ita sunt inadæquatum motivum assensûs fidei; non quidem mere materialiter sumptæ sed ut verbum DEI.

Obji-

270. Objic. 4. instandò simul solutionem: fidei certitudo non sumitur ex revelatione extrinseca, sed sumitur adæquatè ex sapientia, & veracitate DEI; ergo sola sapientia, & veritas Dei erit objectum formale fidei. Confir. Objectū formale fidei debet esse idem, sive ejusdē speciei respectu omnium actuū, cùm fides sit una specie; atqui revelationes externæ non sunt idem, sed specie diversa; ergo revelationes externæ non sunt partiale objectum fidei. Major & consequentia videntur legitimæ. Min. verò patet, quia revelatio DEI externa, & creata aliquando consistit in voce humana, veluti quando Christus enarrabat mysteria fidei, aliquando in sono producto in aëre immediatè à DEO, sicuti vox illa audita, quando Pater dixit: *Hic est Filius meus dilectus*; aliquando in sensatione interna, vel in apprehensione supernaturali infusa Prophetis; atqui hujusmodi locutiones sunt specie diversæ; ergo &c.

271. Respondeo dist. ant. non sumitur ex revelatione, ut est sonus merè materialiter sumptus, conc. ut est verbum DEI neg. ant. & conseq. Ratio est, quia fidei certitudo non solùm respicit motivum connexum utcunque cum re, sed respicit connexum dicens; hoc autem non solùm includit sapientiam, & veracitatem, sed ipsum quoque dictum, locutionem, seu Verbum DEI; quamvis enim sapientia, & veracitas connectantur cum objecto, non connectuntur, ut infallibile dicens, nisi adveniente revelatione tanquam forma constitutiva hujus concreti, quæ ab ipsa sapientia, & veracitate infallibilizatur. Unde respectu formæ infallibilizantis locutio Dei se habet, ut objectum; respectu verò infallibilis dicti, locutionis se habet ut forma; sic in homine animal respectu bruti se habet ut genus, & rationale ut differentia; respectu verò Angeli rationale se habet ut genus, & animal ut differentia.

272. Ad confirmationem dist. maj. debent esse ejusdem speciei materialiter sumptæ, nego, Theologicè acceptæ, conc. maj. & distincta pariter min. neg. conseq. nam, licèt illa signa externa materialiter sumpta diversa sint, eadem prorsus sunt, si Theologicè accipiantur, cùm eandem habeant infallibilitatem, & certitudinem, atque eandem significationem; sicuti apud homines idem testimonium hominis censetur moraliter, & politicè, sive lingua Græca, Hebraica, aut Latina, sive Italica, sive nutibus rem testetur, licèt signa externa materialiter sumpta specie differant. Cùm autem revelatio divina Thoologicè sumpta non aliter moveat ad fidem, nisi quatenus est verbum DEI, atque in hoc omnes divinæ locutiones conveniant, exinde manifestè apparet, omnes locutiones divinas sumptas Theologicè esse ejusdem speciei.

273. Neque curo quæstionem de voce, de qua aliqui in præsenti agunt, inquirentes, quomodo externa revelatio dicenda sit pars motivi fidei? aliqui enim cum Eximio Doct. censent, revelationem eodem modo se habere ad objectum fidei, quomodo se habet unio in composito physico; prima namque veritas, ajunt, est quasi forma informans mysterium revelatum in ratione credibilis; testificatio autem est quasi unio, aut informatio talis formæ; alij verò cum Granado totam differentiam inter authoritatem DEI, & ejus testimonium in ordine ad constituendum objectum formale fidei, reducunt ad objectum partiale magis, vel minùs principale: nam prima veritas est objectum magis principale; revelatio autem est objectum partiale minùs principale; alij cum Oviedo considerant in objecto formali fidei aliquid quasi materiale in ordine ad infallibilitatem, nempe ipsum testimonium exrrinsecum, & aliquid quasi formale, nempe primam veritatem, à qua testimonium illud infallibilizatur; ita, ut concretum ex utroque sit objectum formale motivum nostræ fidei, cùm concretum ex utroque consurgens sit infallibile divinum dicens, in quo certè stat adæquatum motivum formale nostræ fidei.

Verùm hæc tota est contentio de voce, & 274.
omnes istæ sententiæ, ut videri possunt in earum Authoribus idem omnino dicere intendunt, cùm omnes fateantur, infallibile dictum esse objectum formale adæquatum nostræ fidei; neque impedit, quòd revelatio sub una consideratione dici possit unio, & sub altera entitas, seu forma; sic cognitio, qua cognosco Petrum, se ipsa est intentionalis unio potentiæ cum objecto, simulque est entitas, & forma, qua potentia objectum cognoscit; unde in isto concreto cognitum non datur unio distincta ab objecto, & cognitione, sed ipsa cognitio, quæ est extremum, est etiam moralis unio sui cum objecto, quod certè commune est omnibus formis intentionalibus, ut jam olim dixi à num. 104. de Sacramentis.

Objicies 5. Promulgatio legis non est de le- 275.
gis constitutivo; ergo neque revelatio divina erit de constitutivo objecti formalis nostræ fidei. Resp. dist. ant. non est de constitutivo legis sumptæ in actu primo, & non ut actualiter obligantis, conc. legis sumptæ, ut actualiter obligantis, neg. ant. & consequentiam; nam promulgatio legis vel est de constitutivo legis adæquatè sumptæ, ut defendunt plures cum Vasquez disp. 155. cap. 2. vel licèt non sit pars essentialis legis adæquatè sumptæ in actu primo, est tamen de essentiali constitutivo legis ut proximè obligantis, ut cum aliis defendit Arriaga; quia lex, ut actualiter obligans non minùs dicit promulgationem, quàm ignis ut approximatus dicat approximationem.

Quare, sicut ignis ut approximatus includit 276.
essentialiter approximationem, quamvis in actu primo, ut est virtus combustiva, illam non includat, ita lex ut actu obligans includit essentialiter promulgationem, quamvis in actu primo, ut est sapientia, vel voluntas Legislatoris, promulgationem illam non includat.

Pariter prima veritas in actu primo, ut est virtus ad infallibilizandum verbum ejus, non constituitur per revelationem, bene verò ut est infallibile dicens, quale requiritur ad objectum formale adæquatum nostræ fidei, cum ipsa locutio sit forma hujus concreti infallibile dicens. Sic scientia, quæ habet pro objecto formali motivo rationem adæquatam constitutivam hominis, respicit in homine aliquid, quod se habet, ut materia, & aliquid, quod se habet ut forma: quandoquidem homo adæquatè sumptus ex materia, & forma constituitur.

DISPUTATIO VII.

DE REVELATIONE PRIVATA, ALIISQUE AD FIDEI OBJECTUM SPECTANTIBUS.

277. NOn agimus in præsenti de revelatione purè naturali, quæ nimirum procedat à DEO, ut Authore naturæ, quam quidem revelationem possibilem esse defendunt plures Theologi cum Cardinali de Lugo disp. 9. de fide sect. 1. num. 13. & Ripalda disp. ultima de Ente supernaturali sect. 27. & disp. 5. de fide sect. 5. num. 69. Ratio eorum est: quia si homo productus fuisset in statu puræ naturæ, non esset supra illius conditionem locutio divina, qua à DEO instrueretur de rebus naturalibus; quandoquidem homo non exigeret suum mutum, sed Authorem loquentem, unde ea locutio non esset superna, sed naturalis, cùm non esset supra, sed juxta exigentiam humanæ naturæ; quamquam alij cum Esparza lib. 5. de virtutibus Theologicis quæst. 26. censeant, quamcunque locutionem, & revelationem divinam esse à DEO, ut Authore superno, ac proinde intrinsecè supernaturalem. Ratio eorum est, quia homo in statu puræ naturæ consideratus non posset majorem illam à DEO instructionem exigere, quam cum natura inditam jam habet à DEO Authore naturæ juxta illud Psalmi 4. *Signatum est super nos lumen vultûs tui Domine*: neque servus, ut servus majorem instructionem, aut communicationem exigeret cum supremo suo Domino DEO; unde quæcunque revelatio, aut locutio divina esset supra hominis exigentiam, ac proinde & intrinsecè supernaturalis. Quidquid tamem de hoc sit, certum est, quamcunque divinam revelationem in hac præsenti providentia esse supernaturalem, vel intrinsecè, quales esse solent internæ locutiones divinæ, seu revelationes, utpote conducentes ex intrinsecis suis ad vitam æternam; vel saltem extrinsecè, quales sunt scripturæ, soni, & voces externæ, quas DEUS apponit ut Author Supremus ex intentione, & fine æternæ nostræ salutis. Unde actus fidei cum revelatione sub illo respectu connexi evadunt intrinsecè supernaturales; quare tota præsens difficultas est, an privata revelatio superna sufficiens sit ad constituendum cum prima veritate objectum formale fidei Theologicæ?

SECTIO I.

Exponitur, & statuitur nostra sententia.

SUppono 1. cum Exim. Doctore disp. 1. de fide sect. 10. num. 3. fidem Catholicam actualem, & fidem Theologicam, seu infusam distingui tanquam includens, & inclusum, eodem prorsus modo, quo distinguitur homo, & animal, siquidem ad eum modum, quo non potest dari homo, quin sit animal, bene verò animal, quod non sit homo; ita dari non potest fides Catholica actualis, quæ non sit Theologica, bene verò fides Theologica, quæ non sit Catholica; ratio est, quia fides Catholica actualis est actus, quo, sicut oportet ad salutem & propter authoritatem primæ veritatis revelantis, credimus eam doctrinã, quam Ecclesia universaliter credendam proponit, idem quippe est doctrina Catholica, quod doctrina universalis; fides autem Theologica actualis est actus, quo, sicut oportet ad salutem, credimus propter authoritatem primæ veritatis revelantis rem à DEO dictam, seu ad communem Ecclesiæ authoritatem pertineat, sive non, solúmque sit directa ad particularem illam personam, cui fit revelatio.

Quapropter revelatio universalis non distinguitur à privata in eo, quòd revelatio privata facta sit alicui personæ particulari, cùm etiam revelatio universalis particulari personæ sæpe facta sit; sed distinguitur ex eo, quòd privata revelatio fit alicui, aut aliquibus absque ordine ad communitatem, cui per illam personam veluti per internuntium DEUS illam tradat; revelatio autem universalis ea est, quæ alicui vel aliquibus personis sit ex intentione, ut communicati tradatur, eaque ratione dicitur publica, quo pacto revelatio facta Moysi, ut per eum ad Ecclesiam dimanaret, atque omnibus credenda proponeretur, erat revelatio publica, & universalis, quantumvis soli Moysi priùs facta fuerit.

Suppono 2. fidem habitualem, & objectum revelatum non habere ex intrinsecis suis, quòd sint potiùs fides privata, quàm universalis, vel econtra, sed habere ex intrinsecis suis capacitatem, ut à revelatione privata denominetur fides universalis, & Theologica, neque eodem modo ab actu fidei universalis denominetur fides

des Catholica, & ab actu fidei privatæ denominetur fides non quidem Catholica, ſed privata; ratio eſt, quia hoc eſt cummune omnibus, & ſingulis virtutibus, poſſe nimirum elicere diverſas denominationes ſecundùm diverſos actus ab eis elicitos; ſic juſtitia, prout dat Petro, quod ſuum eſt, ne jus Petri violetur, dicitur præſervativa, & prout reſtituit Petro, quod ab illo abſtulit, ut jus Petri reſarciatur, dicitur reparativa. Exinde

281. Suppono 3. habitui infuſo per ſe fidei non eſſe eſſentiale, ſed accidentale, quòd denominetur fides Catholica, & univerſalis, vel fides Theologica, & particularis: ratio enim eſt, quia fides Theologica ſolùm poteſt differre à Catholica, vel ex parte materiæ, vel ex parte modi, vel ex parte medij recipiendi revelationem à Deo, quæ quidem omnes accidentales differentiæ ſunt, meréque materialiter ſe habent reſpectu habitûs fidei per ſe infuſi, proindeque non poſſunt eſſentialiter diſtinguere fidem Catholicam à fide Theologica. Idem etenim habitus fidei per ſe infuſus, dumodo adſit objectum ſuum formale primæ veritatis dicentis, attingit objecta materialia ſpecie diverſa, v.g. prædicata creata, & divina, neceſſaria, & contingentia, univerſalia, & particularia. Sic credimus divina fide hoc univerſale eſſe verum, quòd, quicunque perſeveraverit usque in finem, hic ſalvus erit; & hoc particulare, quòd Tobias habuit canem; unde differentia inter materiam univerſalem, & particularem, non diſtinguit eſſentialiter fidem Theologicam à fide Catholica, ſed eſt differentia merè accidentalis.

282. Pariter differentia ex parte modi eſt merè accidentalis, cùm non pertineat ad objectum formale, ſed ad applicationem illius objecti; quòd enim intendat DEUS, ut illa revelatio diffundatur ad communitatem, vel non diffundatur, non tollit, quòd res dicta ſit omnino infallibilis ex teſtimonio primæ veritatis dicentis: etenim prima veritas dicens æquè infallibilis eſt in minimis, ac in maximis, ut ex terminis patet, & diximus etiam num. ſup. per eandem rationem accidentalis eſt differentia ex parte medij recipiendi revelationem à DEO, cùm maneat idem objectum formale divinæ fidei, ſive revelatio fiat immediatè à DEO, ut ſupponimus fieri revelationem privatam, ſive fiat mediatè per aliquem miniſtrum ſuum, uti facta eſt nobis revelatio per prædicationem Apoſtolorum, & Prophetarum. Quapropter ejusdem rationis fuit fides, quam Adam habuit, & quam ab illo didicit Abel; ejuſdemque rationis eſt fides, quam nos habemus, & quam habuerunt Apoſtoli, à quibus illam didicimus; quod quidem tamquam omnino certum ſupponit Auguſtin. Tom. 6. lib. 19. contra Fauſtum, præſertim à c. 14. & ſanè plura, quæ in Sacris Litteris revelata ſunt publicè pro tota Eccleſia potuerunt antecedenter non revelari, niſi privatè pro uno, aut altero homine, ut e-

contra plura, quæ Sanctis privatim revelata ſunt, potuerunt publica revelatione tradi. His poſitis.

Duplex eſt ſententia. Prima docet, revelationem privatam non ſufficere ad objectum 283.
formale fidei. Ita Cajet. 2. 2. q. a. 1. & q. 5. 1. a. 3. Tanner. ibidem dub. 3. Sotus lib. 3. de natura, & gratia c. 11. Canus lib. 12. de loc. Theolog. c. 3. & 4. Canut. 1. part. quæſt. 1. art. 3. in ſua quæſt. 3. ad 7. Ex Noſtris Valent. diſt. 3. quæſt. 1. punct. 1. difficult. 3. eamque Thomiſtæ communiter ſequuntur. Gonnet autem diſp. 1. de objecto fidei art. 3. Thomiſtas ſuos intelligendos contendit, quòd revelatio eſſet naturalis, & non pertineret ad Deum, ut Authorem ſupernum: at, cùm quæſtio præſens procedat de revelatione, quæ ſit in hac providentia, non apparet, quomodo antiqui Thomiſtæ intelligi poſſint in eo ſenſu à Gonnetto excogitato; quidquid tamen de hoc ſit, ſecunda ſententia docet, privatam revelationem divinam, ſupernam, & ſufficienter propoſitam ſufficere ad conſtituendum cum prima veritate objectum formale fidei per ſe infuſæ, & Theologicæ. Ita Eximius Doct. diſp. 3. de fide ſect. 10. Vega lib. 9. in Trident. c. ult. Corduba in quæſtionario lib. 10. quæſt. 17. Bellar. lib. 3. de juſtificat. c. 3. Salmeron lib. 1. in Epiſtol. Pauli part. 3. diſp. 2. quin potiùs Catherinus hunc ſenſum defendens in Apologia contra Sotum c. ult. de certitudine gratiæ, ut teſtis occulatus ait, hanc ſententiam, quam P. Lainez Generalis Societatis JESU contra Sotum acriter in Tridentino roboravit, & illuſtravit, communi Concilij approbatione fuiſſe ſuſceptam.

Aſſero cum ſecunda ſententia, revelatio ſu- 284.
pernaturalis privata ſufficienter propoſita ſatis eſt ad conſtituendum cum prima veritate objectum formale fidei; ita, ut ille, cui fiat, & ſufficienter proponatur talis revelatio, poſſit, & teneatur propter eam credere ex eodem habitu, & actu in ſpecie, quo credit alia myſteria, quantumvis actus ille dicendus non eſſet fides Catholica. Probatur 1. ex Tridentino ſeſſ. 6. cap. 12. ubi declarat, neminem ſcire poſſe abſoluta, & infallibili certitudine, quæ ſanè certitudo fidei eſt, ſe eſſe prædeſtinatum, niſi id per ſpecialem revelationem agnoverit; ait quidem Concilium; *Nam niſi ex ſpeciali revelatione ſciri non poteſt, quos Deus ſibi elegerit*, quod etiam tradit Can. 16. *Si quis magnum illud usque in finè perſeverantiæ donum ſe certò habiturum abſoluta, & infallibili certitudine dixerit, niſi hoc ex ſpeciali revelatione didicerit, Anathema ſit.* Quibus verbis Concilium ſatis ſignificat revelationem privatam ſufficientem eſſe ad eliciendum ex illa actū infallibilem divinæ fidei, cúmque Concilium ad aliam fidem non recurrat, ſatis indicat, eſſe eandem, quâ cætera à DEO revelata creduntur, atque iſtam fuiſſe PP. mentem teſtatur Catherinus n. ſup. cit. qui inter alios PP. Trident. interfuit.

285. Confirmatur ex Innocentio 3. cap. 3. *cùm ex injuncto de Hæret.* ubi dicit revelationi speciali non esse adhibendam fidem, nisi miraculò confirmetur; loquitur autem respectu illorum, qui illam audiunt, non qui recipiunt, ut latè exponit Abulensis in cap. 4. Math. q. 120. & 121. in quo etiam supponitur sufficientia talis revelationis, quantum est ex parte objecti formalis fidei, ut si semel sit sufficienter approximata, possimus credere eadem fide, qua cætera à DEO revelata credimus. Pariter in Concilio Lateran. sub Leone X. prohibentur prædicari revelationes speciales de rebus futuris sine examine, & approbatione Ecclesiæ, ut constabit num. 290. per quod etiam supponit tales revelationes posse sufficere ad veram fidem, ut ex terminis constat; ergo &c.

286. Probatur 2. ratione Theologica. Illa revelatio sufficit ad eliciendum actum divinæ fidei ejusdem speciei cum aliis actibus, qui ab habitu superno fidei per se infuso procedunt, quæ sufficiens est ad constituendum objectum formale fidei ejusdem speciei cum objectis formalibus, quæ cæteri actus fidei publici respiciunt; atqui hoc est in revelatione privata, ergo &c. maj. autem est certa, atque admittitur ab Adversariis, quandoquidem actus divinæ fidei utpotè connexi cum objecto, & principio superno non distinguntur specie, nisi quia respiciunt objectum formale specie distinctum; min. verò probat. revelatio privata, qua Deus aliquid testificatur, non minùs infallibilizatur à prima veritate infallibili in cognoscendo, & dicendo, quàm infallibilizatur revelatio publica; etenim non minùs repugnat, quòd Deus fallat, aut fallatur, quando uni homini loquitur pro eo tantùm, quàm dum loquitur universæ Ecclesiæ; unde non est minùs infallibile divinum dicens illud, quod statuitur ex revelatione privata, quàm illud, quod statuitur ex revelatione publica; sed in eo stat, quòd objectum formale fidei constitutum ex revelatione privata sit ejusdem speciei cum illo, quod statuitur ex revelatione publica.

287. Respondebis 1. ex aliquibus Thomistis, revelationem privatam non esse sufficientem ad constituendum objectum formale fidei divinæ, cùm non possit nobis sufficenter approximari ad credendum firmissimè, qualiter requiritur ad actum divinæ fidei eliciendum, sufficiens quippe applicatio revelationis non datur absque propositione Ecclesiæ, quæ ex revelatione privata illam publicam redderet, omnesque illi credere tenerentur. Inde Augustin. Tom. 6. cap. 5. contra Epistolam fundamenti dixit; *Ego vero Evangelio non crederem, nisi me Ecclesiæ Catholicæ commoveret Authoritas.* Quapropter id, quod proponitur per revelationem privatam, pertinebit quidem ad lumen propheticum, at pertinere nequaquam potest ad habitum fidei divinæ.

288. Contrà tamen 1. Licèt illis, quibus revelatio privata facta non est, non adsit ordinarius modus, quo infallibiliter ea revelatio applicetur ad credendum firmissimè, nisi ex authoritate Ecclesiæ revelationem adesse applicante, de quo casu loquitur Augustin. at illi, cui revelatio privata facta est, sufficienter proponi potest, & regulariter fortè ita proponitur, quin ab authoritate Ecclesiæ applicetur; potest enim quàm optimè manifestare per internum lumen, quo ipsi appareat, nec prudenter dubitari possit, revelationem illam esse à DEO. Sic enim crediderunt Apostoli, antequam revelationes illis factæ proponerentur ab Ecclesia. Sic credidit Deipara, sic etiam crediderunt plures Patriarchæ, & Prophetæ; ergo absque propositione facta per authoritatem Ecclesiæ potest illi, cui fit revelatio privata, sufficienter proponi, ut per fidem divinam credat.

Contrà 2. Licèt ordinarius modus, quo revelatio sufficienter proponitur ab aliis, ab eo, cui fit revelatio, habeatur ab Ecclesia proponente, haberi tamen potest modus extraordinarius, quo non solùm illi, cui fit, sed etiam aliis sufficienter proponatur revelatio privata, ita tamen, ut plus requiratur ad hoc, ut fit sufficienter approximata aliis, quàm ut sit sufficienter approximata illi, cui fit; ergo in eo casu sufficiens est revelatio privata ad eliciendum actum fidei ejusdem speciei cum nostra. Consequentia tenet, & ant. patet; quia tales privatæ revelationes ita possunt approximari, ut teneatur homo ad præstandum fidei assensum; atque in hoc sensu intelligitur illud Pauli 1. ad Thessalon. 5. *Prophetias nolite spernere*, & illud Amos 3. *Non faciet Dominus Deus verbum, nisi revelaverit secretum ad servos suos Prophetas*; quod maximè etiam roboratur ex Concilio Lateran. sub Leone X. in quo ejusmodi homines, quibus DEUS faciat privatas revelationes inter veros Prophetas, non quidem inter falsos, & mendaces annumerari decernitur. Sic enim habetur sess. 11. *Cæterùm, si quibusdam eorum Dominus futura quædam in Dei Ecclesiâ inspiratione quadam revelaverit, ut per Amos Prophetam ipse promittit*; & Paulus Apostolus inquit, *Hujusmodi fabulosorum aliorum & mendacium gregi connumerari, vel aliter impediri minime volumus*; ergo &c.

Contrà 3. Licèt tales revelationes de lege ordinariâ publicari, aut prædicari populo non possint absque approbatione Apostolicæ Sedis, at in casu extraordinario, si urgens necessitas aliud postularet, sufficeret Ordinarij approbatio, ut publicari, & populo prædicari possit; ergo ille, qui de veritate talis revelationis dubitare nequaquam posset, vel quia miraculò comprobaretur, vel ex alia simili approbatione, posset ex illa verum actum fidei elicere. Consequentia tenet. ant. patet ex ipso Concilio Lateran. loc. cit. num. sup. ubi sic prosequitur; *Quoniam res magni momenti est, ea quod non de facili credendum sit omni Spiritui*

sed

ſed ſit probandum, ſpiritus an ex Deo proveniat, volumus, ut lege ordinaria tales aſſertæ inſpirationes antequam publicentur, aut populo prædicentur, ex nunc Apoſtolicæ Sedis examini reſervatæ intelligantur; quod ſi ſine morâ periculo id fieri non valeret, aut urgens neceſſitas aliud ſuaderet, tunc eodem ordine ſervato Ordinario loci notificentur, ut ille adhibitis ſecum tribus, aut quatuor doctis, atque gravibus Viris, & cum ijs hujusmodi negotio diligenter examinato, quando id expedire videbunt (ſuper quo eorum conſcientias oneramus) licentiam concedere poſſint; ſi qui autem contra præmiſſum aliquid committere quidquam auſi fuerint, excommunicationis ſententiam incurrant, a qua non niſi à Romano Pontifice abſolvantur; & ut horum exemplo alij attentare ſimilia minimè audeant, eis prædicationis officium interdicendum eſſe perpetuo decernimus, non obſtantibus quibuscunque privilegijs. Exinde

291. Contrà 4. Licèt annuntiare certò rem futuram pertineat ad lumen propheticum, & quamvis per lumen propheticum revelatio divina ſufficienter approximetur Prophetæ: at aſſentiri rei revelatæ non quia per lumen propheticum cognoſcitur, & applicatur, ſed unicè, quia à DEO dictæ, non eſt actus Prophetiæ, ſed divinæ fidei; ſicut licèt ad illuſtrationem ſupernaturalem, & ad diſcurſum pertineat cognoſcere per ſigna credibilitatis DEUM revelaſſe myſteria Catholicæ fidei, & ſic approximetur nobis divina revelatio per diſcurſum, & illuſtrationem ſupernam illis ſignis credibilitatis ſupervenientem, & aſſentiri illis myſterijs non quia per illa ſigna probantur, ſed unicè quia Deus dicit, non pertinet ad diſcurſum, ſed ad veram fidem, ut conſtat ex hucusque dictis, atque ex Innocentio III. adducto num. 285. & Later. citat. num. ſuperiori; ergo actus ille innixus non quidem applicationi ſufficienti revelationis, ſive lumini propheticò, ſed innixus DEI revelationi privatæ, non eſt actus prophetiæ, ſed divinæ fidei. Videatur Exim. Doct. diſp. 8. de fide ſect. 7.

292. Reſpondebis 2. revelationem privatã de re aliqua temporali, & humana non pertinere ad fidem, ſed vel ad lumen propheticũ, ut ait Gonnett. vel ad prudentiã infuſam, aut donũ conſilij, ut cenſet Valent. Contrà 1. quia licèt donum conſilij, prudentia infuſa, aut quodcunque lumen propheticũ deſerviat, at ut revelatio privata ſufficienter applicetur, at dum eſt ſufficienter applicata, & unicè aſſentimur, quia DEUS dicit, actus ille non eſt actus conſilij, prudentiæque, aut Prophetiæ, ſed fidei Theologicæ, ut ex num. 288. ergo &c. Contra 2. revelatio, qua Deus dixit, Tobiã habuiſſe canẽ, nõ minùs eſt ſufficiens, ut illi inſtendò eliciamus actum fidei divinæ, quàm ſufficiat revelatio de alijs rebus ſupernis. Etenim non minùs eſſet Hæreticus, qui unum, quàm qui alterum tenaciter negaret; ergo non ſolùm revelatio de rebus ſupernis, ſed etiam de rebus temporalibus ſufficiens eſt ad eliciendum actum divinæ fidei; ergo &c. Contrà 3. Non minùs repugnat DEO falli, & fallere in minimis, quàm in maximis rebus, in temporalibus, quàm in ſupernis; ergo non minùs una, quàm altera revelatio eſt ſufficiens ad actum fidei divinæ; ergo &c. Ex dictis

293. Fit 1. contra unum, vel alterum Recentiorem, actum innitentem revelationi divinæ privatæ non ſolùm eſſe actum divinæ fidei, æquè certũ, ac ſit ille, qui innititur revelationi publicæ, ut ipſi quoque fatentur, ſed etiam quòd ſit actus fidei Theologicæ. Ratio eſt, quia eatenùs aliquis actus fidei divinæ dicitur, quatenùs reſpicit aliquid divinũ, ut objectum formale *quod*, ſed non dicitur Theologicus, niſi quia DEUM ita reſpicit; cùm iſte conceptus ſit virtutis Theologicæ conſtitutivum, ut ex n. 55. ergo &c. Fit 2. actum illum innitentem revelationi privatæ non eſſe fidem Catholicam; ratio eſt, quia actus fidei Catholicæ eſt ille, quo credimus doctrinam, quæ in Eccleſia credenda proponitur, ut ex num. 278. ſed actus nitens revelationi privatæ non ita ſe habet, ut patet ex terminis; ergo &c.

294. Fit 3. habitum infuſum fidei inter ſua objecta materialia reſpicere unicè Deum tanquam objectum magis præcipuum, ad cujus cognitionem ordinat alia. Unde Auguſtinus lib. 4. de Civitat. Dei cap. 20. ait: *Fidei unum ac primum, & officium maximum eſſe, ut in unum credatur Deum.* Ratio eſt, quia ſe habet ut ſupplementum luminis gloriæ; ſicuti 2. Pet. 1. *Habemus firmiorem propheticum ſermonem, cui benefacitis attendentes lucernæ lucenti in caliginoſo loco, donec dies illuceſcat, ac lucifer oriatur in cordibus veſtris;* quod etiam docet Paul. citat. num. 221. Quare, ſicut lumen gloriæ reſpicit DEUM ut objectum magis præcipuũ, & attributionis; ita idem dicendum eſt de lumine fidei; objectum autem beatificum, ſeu beatitudo objectiva ſtat in ſola Dei eſſentia, & decreto de perpetuitate viſionis. Pariter eſſentia divina ſtat in aggregato omnium perfectionum abſolutarum; quãpropter aggregatum, ſeu plenitudo harum divinarum perfectionum erit objectum attributionis fidei, & unaquæque ex his perfectionibus erit objectum attributionis eſſentiale; reliquæ vero perfectiones divinæ, ſive relativæ, ſive contingentes erunt objectum attributum extra eſſentiale, & intrinſecum, ſicut creaturæ erunt extra eſſentiale extrinſecum.

295. Ratio ulterior eſt, quia illud eſt objectum attributionis cujuscunque facultatis, aut habitus, quod habitus ille ex natura ſua reſpicit tanquã objectum materiale præcipuum, ad quod reducit omnia, quæ attingit; ſic habitus definitivus in Logica, cùm ex natura ſua reſpicit tanquam objectum materiale præcipuum, ad quod reducit omnia, quæ attingit, ſic habitus definitivus in Logica, cùm ex natura reſpicit definitionem, ad quam reducit genus, & differenti-

am, habet pro objecto attributionis definitionem, genus, & differentiam pro intrinsecis attributis; cætera verò instrumenta, quibus utitur, ut sunt voces, & id genus alia, respicit tanquam attributa extrinseca. Pariter Logica syllogistica, quæ, ut suppono ex Logica, est habitus realiter distinctus à definitiva, respicit pro objecto intrinseco attributionis syllogismum. Propositiones verò, ex quibus syllogismus componitur, respicit ut attributa intrinseca, idemque suò modò dicendum de aliis facultatibus, & habitibus. Objectum enim attributionis assignandum non est ex cujuscunque cerebro, sed ex intrinseca natura habitûs, atque habitus fidei, cùm non sit acquisitus, aut generatus ex replicatione actuum, sed per se infusus ad attingendum, quæcunque à Deo revelantur, non est unus ad credenda ista, & alter ad credenda alia, sed ille ipse, qui deservit ad credenda objecta divina, deservit ad credenda omnia tam divina, quàm creata, cunctaque sive bona, sive mala ad DEUM refert; bona quidem, ut DEUS in eorum amplexione honoretur; mala verò, ut DEUS eorum aversione non offendatur, ut eo modo creaturas perducat ad beatitudinem.

296. Quapropter quidquid attingit fides, respicit cum ordine ad DEUM, ad cujus possessionem ducit rationalem creaturam, ut supplementum luminis in via. Exinde Div. Thomas 2. 2. q. 1. art. 1. ad 1. dixit; *Ea, quæ pertinent ad humanitatem Christi, & ad Sacramenta Ecclesiæ, vel ad quascunque creaturas, cadunt sub fide, in quantum per hæc ordinamur ad Deum, & eis damus assensum propter divinam veritatem*; sed in hoc stat, quòd DEUS, prout dicit aggregatum omnium suarum divinarum perfectionum, quæ constituunt beatitudinem objectivam, sit objectum attributionis fidei divinæ, ut ex num. superiori; ergo &c. Quare, cùm in DEO ultra prædicata essentialia constitutiva beatitudinis objectivæ sunt alia relativa, & alia contingentia; exinde dantur aliqua attributa intrinseca, & essentialia, aliqua relativa, & aliqua contingentia, ut ex num. 294. ad eum modum, quo, si mare consideretur constitutum ex fluvijs, dicitur objectum attributionis fluviorum, & unumquodque flumen sive salsum, sive dulce, sive clarum, sive obscurum, aut turbidum, dicetur attributum intrinsecum; inde

297. Fit 4. Perperàm ab aliquibus confundi objectum attributionis fidei cum objecto formali *quod*; ratio est, quia apud Philosophos, & Theologos objectum attributionis est illud objectum materiale præcipuum habitûs, in ordine ad quod respiciuntur, quæcunque attinguntur ab eo habitu; aliter, postquam egerunt de objecto formali habitûs, frustra inquirerent, quodnam esset objectum attributionis illius habitûs, neque minùs ridiculè segregerent, quàm, si postquam assignarùnt objectum formale, inquirerent, quodnam esset objectum formale. Unde objectum formale *quod* est id, quod attingitur, & includit rationem formalem sub *qua*, ut ex num. 53. Objectum verò attributionis est objectum materiale præcipuum, quatenùs includit rationem formalem *qua*, hoc, quod idem est, rationem constitutivam beatitudinis objectivæ essentialis, ad quam fides dirigit, habitualis quidem ut supplementum luminis; actualis verò, ut supplementum visionis. Videatur Div. Thom. quæst. 1. cit. a. 1. in corp.

Fit 5. Christum Dominum secundùm Divi- 298.
nitatem esse objectum magis præcipuum, & attributionis fidei; at secundùm humanitatem non esse objectum fidei magis præcipuum, vel attributionis. Humanitas quidem utpote magis DEO conjuncta, quàm quæcunque alia creatura, primum locum habet inter objecta fidei secundaria, cùm inter omnia objecta secundaria sit illud, quod primò in DEUM ducit, quasi via primaria, per quem ad Deum itur. Sic Augustin. lib. 11. de Civit. Dei c. 2. de mente viatoris per fidem ambulantis ait: *Fide primum fuerit imbuenda, atque purgada, in qua, ut fidentiùs ambularet ad veritatem, ipsa veritas Deus, Dei Filius homine assumpto, non tamen Deo consumpto eandem constituit, atque fundavit fidem, ut ad Deum iter esset hominibus per Deum hominem: hic est enim mediator Dei, & hominum Christus JESUS; Christus per id, quòd est mediator, & homo, & via perveniendi ad Deum; per hoc enim mediator, per quod est homo, per hoc & via; quia si ignoretur eum, qui intendit, & illud, quò tendit, viam media est, spes est perveniendi; si autem desit, aut ignoretur, qua eundum sit, quid prodest nosse, quò eundum sit; sola autem est adversùs errores via munitissima, ut idem ipse sit Deus, & homo, quò itur, Deus, quà itur, homo.*

Certè Calvinus per hanc viam non incede- 299.
bat, quando ausus est reprehendere DD. Catholicos, eò quòd DEUM, ut DEUM constituunt objectum primarium fidei, & omittant Christum, cujus fidem potissimùm postulat Evangelium, cuique salus nostra tribuitur. At, ut ipsius hæretica insana mens clàra appareat, quæro à Calvino, an credat, Christum Dominum esse DEUM, & hominem, atque adeò constitui ex Deitate, & humanitate, vel an hoc neget? si secundum, ex ore suo fatetur, se à Ghristo Domino segregetum, sicut palmes amputatus siccus, & aridus segregatus est à vite. Si primum, Doctores Catholici, cùm DEUM constituant primarium fidei objectum, evidens est, Christum DEUM, qui DEUM constituit quoque ab ijs primarium objectum fidei; si autem Christus Dominus consideretur secundùm humanitatem, sic nemo sanus dicere potest, quòd sit primarium objectum fidei, cùm humanitas sit distincta realiter à DEO, qui inter cætera omnia objecta primarius est; quare in Symbolo fidei primò ponuntur, quæ attinent ad Divinitatem, & postea, quæ ad humanitatem; quo in sensu etiam

tiam Christus loquitur Joannis 14. *Pater major me est*; unde, si Calvinus stultè reprehenderet Christum, etiam fateri cogitur, se in hoc puncto stultè reprehendere Doctores Catholicos.

300. Fit 6. cum Exim. Doct. disp. 2. sect. 3. n. 1. objectum fidei esse simplex, sive incomplexum, quatenùs incomplexio opponitur non quidem compositioni reali, quæ per fidem creditur, v. g. quando credimus Christum constitui ex Divinitate, & humanitate unitis; sed prout opponitur compositioni mentis, quatenùs nos per fidem non credimus, nisi componendò, & dividendò per actus complexos dependenter à phantasmatibus, quæ compositio certè non datur ex parte rei creditæ, sed in nostris conceptibus formalibus, ex quibus præcipuè à vocibus, & Scripturis, quibus illi conceptus exprimuntur, tribuitur: rebus autem, seu subjectis tribuitur per denominationem extrinsecam à conceptibus mentis. Quare, cùm DEUS non cognoscat dependenter à phantasmatibus, neque per actus complexos componendò, & dividendò, sed per simplicem actum, sicuti dici solet etiam de Angelis, & de Beatis, qui per simplicem intuitivam visionem cognoscunt in patria ea, quæ per actus complexos credebant in via; exinde non solùm ex parte rei attactæ, verùm neque ex parte mentis datur in DEO, Angelis, & Beatis ea complexio; bene verò in nobis viatoribus; quæ est ratio, propter quam Div. Thomas quæst. 1. a. 2. ad 3. dicit, quòd inter fidem, & visionem non est similis ratio, licèt similem admittat in ordine ad scientiam, & opinionem; unde, quando per fidem assentimur, datur complexio ex parte mentis, quæ non datur ex parte objecti crediti, ut docet Div. Thomas ibidem.

301. Hanc nostram explicationem dilucidè tradit Exim. Doctor loc. cit. num. superiori ubi sic habet: [Div. Thomas in dicto art. 2. dixit, res, seu veritates objectivas prout in se sunt, simplices esse; prout autem sunt in nobis, per fidem esse complexas, utique per denominationem ab actibus nostris; quòd autem dicit, hujusmodi res in se simplices esse, non intelligendum universaliter de simplicitate, quæ excludit omnem compositionem. Hoc enim proprium est earum veritatum, quæ ad Divinitatem pertinent: nam huic complexioni, DEUS est trinus, & unus, res simplicissima secundùm se, correspondet; at verò veritas fidei, quæ aliquid creatum continent, compositionem realem admittunt in ipso objecto, dicitur enim simplex oppositum compositioni mentis. unde etiam obiter notari potest, hanc complexionem accidere fidei, & objecto ejus, prout in nobis est: nam in Angelis sine illa inveniri potest.] Hucusque Exim. Doctor, qui ibidem etiam ait, Div. Thomas hìc art. 2. & reliqui Scholastici variis distinctionibus utuntur ad rem hanc explicandam, sed non est necesse in re adeò clara immorari.

SECTIO II.

Solvuntur objectiones.

OBjic. 1. Augustin. lib. 6. cap. 5. contra Epistolam Manichæorum, quam vocant fundamenti, ait, *Ego verò Evangelio non crederem, nisi me Catholicæ Ecclesiæ commoveret authoritas*; ergo non sufficit ad fidem revelatio privata, sed requiritur, quòd per Ecclesiæ propositionem intimetur omnibus, & fiat publica. Confirmatur ex Div. Thom. 1. part. quæst. 1. art. 8. ad 2. ubi ait; *Innititur autem fides nostra revelationi, Apostolis, & Prophetis factæ, qui Canonicos libros scripserunt, non autem revelationi, si quæ fuit alijs Doctoribus facta.* Unde August. in Epist. ad Hieronymum: *Solis enim Scripturarum libris, qui Canonici appellantur, didici hunc honorem deferre, ut nullum eorum Authorem in scribendò errâsse aliquid firmissimè credam; alios autem ita lego, ut quantalibet sanctit ate, doctrinaque præpolleant, non ideò verum putẽ, quod ita ipsi senserunt, vel scripserunt*; & D. Th. 2. 2. q. 5. art. 3. in corp. ait: *Formale autem objectum fidei est veritas prima, secundùm quod manifestatur in Scripturiris Sacris, & doctrina Ecclesiæ, quæ procedit ex veritate prima*; sed exinde deducitur, revelationem privatam ex mente Sancti Thom. non sufficere ad eliciendum actum divinæ fidei; ergo &c. 302.

Resp. conc. ant. neg. conseq. quia Augustinus Evangelio ideò non crederet, nisi proponeretur ab Ecclesia, quia ipse non habuit Evangelij revelationem privatam, neque debebat illam exspectare; cùm Ecclesia sit regula infallibilis, & ordinarium medium destinatum à DEO ad cognoscendum, quid sit pro Evangelio, & Scriptura Canonica recipiendum; unde absque Ecclesiæ propositione non habebat sufficientem applicationem, atque adeò ex eo non credebat; si verò Augustinus revelationem privatam habuisset, crederet utique Evangelio per talem revelationem; cùm verbum DEI scriptum jam tunc maneret ipsi sufficienter applicatum. Ad confirmat. conced. maj. & neg. min. quia S. Thomas non loquitur de fide privata, sed de fide Catholica, quam nos habemus, quibus ea revelatio facta non est; neque aliter sufficienter est applicata, nisi per propositionem Ecclesiæ, per quam & authoritas Scripturæ Canonicæ, & revelationes Apostolis, & Prophetis nobis factæ sufficienter applicantur; unde non dixit, innitur quæcunque fides divina, sed accuratè addidit, innititur fides nostra, ideſt, Catholica. 303.

Quare Div. Thomas non exigit revelationem publicam ad quemlibet actum fidei Theologicæ, sed ad quemcunque actum fidei Catholicæ, ad quem exigit non solùm primam veritatem, sed revelationem publicam, & externam, quæ est partiale motivum fidei Catholicæ, ut contra plures Thomistas diximus num. 249. 304.

&

& 263. quin potiùs ex doctrina Div. Thomæ facile infertur, Ecclesiæ authoritatem esse infallibilem regulam proponentem nobis objecta fidei, ideóque negantem unum articulum ab Ecclesia propositum ut credendum, negare implicitè authoritatem primæ veritatis, reque ipsa discedere ab objecto formali fidei: repugnat enim in hac providentia, quòd aliquis eliciat actum fidei Catholicæ cum ignorantia invincibili, & absq; ullo ordine saltem virtuali ad infallibilem authoritatem Ecclesiæ, ut infrà dicemus; repugnat enim, quòd aliquis eliciat actum fidei Catholicæ, nisi revelatio universalis ei proponatur infallibiliter; hæc autem regulariter loquendò infallibiliter non proponitur, nisi ab Ecclesia per se, vel per ministrum ab ipsa missum secundùm facultatem ab ipso participatam, atque adeò cum aliquo respectu ad infallibilem Ecclesiæ authoritatem, juxta illud Pauli ad Roman. 10. *Quomodo credent ei, quē non audiêrunt? quomodo autē audient sine prædicante: quomodo verò prædicabunt, nisi mittantur? sicut scriptum est, quàm speciosi pedes Evangelizantium pacem, Evangelizantium bona.* Si autem aliquando irregulariter proponitur fides, v. g. per Angeli ministerium, per lectionem, aut quid simile, non minùs instructio habetur, quàm ab Ecclesiæ Ministro, semperque habet aliquem respectum ad Ecclesiam veram Christi, uti Paulo contigit, quando Actorum 9. dixit illi Christus, *Surge, & ingredere civitatē, & dicetur tibi, quid te oporteat facere;* atque adeò nemo potest elicere actum fidei divinæ, negandò aliquid, quod scit esse ab Ecclesia propositum de fide credendum; cùm non possit elicere actum divinæ fidei, dum peccat contra fidem. Unde August. cap. 5. contra epistol. fundamen. ait: *Ipsi Evangelio Catholicis prædicantibus credidit*, & lib. 12. Confess. cap. 25. *Veritas tua Domine, nec mea est, nec illius, aut illius, sed omnium, quos ad ejus communionem publicè vocas.*

305. Objicies 2. Fides divina essentialiter est Catholica; sed fides Catholica eadem est, ac universalis, & publica; ac universali revelatione fundata; ergo fides divina est essentialiter fundata in revelatione publica, ac proinde revelatio privata sufficiens non est ad eliciendum actum divinæ fidei. Confirmatur. Ratione fidei divinæ, quam ab Apostolis, & Prophetis accipimus, dicimur superædificati super fundamentum Apostolorum, & Prophetarum; atqui revelatio privata ad hoc non sufficit; ergo neque sufficit ad eliciendum actum divinæ fidei. Respondeo neg. maj. quia licèt sit Catholica in actu primo, quatenùs capax est, ut ab Ecclesia univervali approbetur, atque omnibus credenda proponatur, vel per denominationem extrinsecæ simultatis, quatenùs nulli sit revelatio privata in hac providentia cum igorantia invincibili fidei, vel absque ullo ordine ad fidem Catholicam; at revera fides Catholica in actu secundo, & fides Theologica distinguuntur tanquam includens, & inclusum, ut ex num. 278. quatenùs fides Catholica includit accidentalem differentiam contractivam fidei Theologicæ, quā non includit fides particularis, sed eam contrahit per aliam accidentalem differentiam, ut num. 281. Ad confirmationem dist. maj. ratione divinæ fidei quà Theologicæ præcisè, neg. quà Catholicæ conc. maj. & distincta pariter min. neg. consequentiam, ut constat ex dictis.

Objicies 3. Si revelatio privata satis esset ad 306
eliciendum actum divinæ fidei, ille, qui tali revelationi sufficienter applicatæ dissentiret, esset hæreticus; sicut esset hæreticus, qui revelationi publicæ ab Ecclesia propositæ tenaciter dissentiret; sed hæreticus non esset, qui tali revelationi privatæ dissentiret, neque ab Ecclesia reputaretur hæreticus; ergo neq; eliciendò actū fidei reputaretur fidelis; ac proinde talis revelatio privata non satis est ad actum divinæ fidei. Respondeo neg. maj. nam ille, qui tali privatæ revelationi dissentiret, esset quidem infidelis, non verò hæreticus, quia solùm ille infidelis appellatur hæreticus, qui pertinaciter negat, quæ proponit Ecclesia, sive ut explicant Sanch. & Vasq. & Laym. qui oppositum tenet, & quando scit aliquid à reliqua universali Christi in terris Ecclesia credi, & teneri, quod revera est tenaciter negare articulum fidei Catholicæ.

Qui autem dissentiret revelationi privatæ, 307
non negaret veritatem fidei Catholicæ, sed 310.
Theologicæ, ut ex num. 278. ac proinde non esset hæreticus, sed infidelis, nihilominus amitteret habitum fidei; nam, ut bene docet Cardinalis de Lugo, habitus fidei non solùm amittitur per hæresin, sed etiam per quodvis peccatum mortale infidelitatis, quod satis aperte traditur à Tridentino sess. 6. cap. 15. *Nomodò infidelitate, per quam & ipsa fides amittitur &c.* Alij verò cum Maldon. 2. 2. quæst. 11. art. 3. memb. 4. censent, non solùm esse infidelem, sed etiam hæreticum, qui dissentit revelationi privatæ sufficienter propositæ; nam infidelitas adæquatè dividitur in tres species, scilicet in paganismum, hæbraismum, & hæresin; at probabiliorem judico doctrinam nostram, quæ quartam agnoscit infidelitatis speciem ratione dissensûs circa privatam revelationem sufficienter propositam.

Objicies 4. Repugnat actus fidei, qui non 308
respiciat DEUM ut objectum formale *quod*, ac proinde, quin respiciat objecta creata in ordine ad DEUM; atqui possunt aliqua per revelationem privatam à DEO revelari sub ratione temporali, quæ neque ad religionem pertinent, neque orginem habent ad DEUM; ergo talis revelatio privata sufficiens non esset ad actum divinæ fidei. Respondeo neg. min. quia nullo modo potest intellectus assentiri alicui veritati, sive temporali, sive æternæ, quia à DEO dictæ, quin authoritatem DEI respiciat per convenientiam, eique assentiatur, ut

ut num. 55. Unde omnino repugnat, quòd sit aliquid à DEO revelatum, sive æternum, sive temporale, & nullum habeat respectum ad DEUM, quin potiùs in hac providentia, & statu elevationis; cùm DEUS nihil revelaverit, nisi ex desiderio ducendi nos ad æternam salutem, nulla est facta revelatio, quæ extrinsecè supernaturalis non sit, ut præmissi num. 277.

309. Unde tenemur assentiri illi per fidem divinam, & ita captivandò intellectum in obsequium fidei elicimus meritum Theologicum dignum remuneratione supernâ, ubi, qui discrederet, eliceret actum infidelitatis dignum æternò supplicio. Quare non minùs est fidelis, qui credit, Tobiam habuisse canem, quia DEUS dicit, sive in Scripturis revelat, quàm qui credit, hominem in lethali peccato descedentem, pœnâ æternâ puniendum, quia DEUS dicit; nec minùs esset infidelis, qui negaret primum, quàm qui ultimum; ex quo apparet, hoc argumentum non minùs tendere contra revelationem publicam, quàm sufficientem esse, Adversarij fatentur, quàm contra revelationem privatam, atque exinde constat, quàm irrectè aliqui dixerint, Saram Genesis 18. & Zachariam Lucæ 1. reprehendi tantùm propter imprudentiam, & duritiem cordis, non verò propter infidelitatem propriè, ut est vitium contra fidem Theologicam, quando revelationibus sufficienter approximatis non crediderunt. Ex dictis

310. Fit 1. cum Exim. Doct. disp. 3. de fide sect. 10. num. 7. revelationes privatas directè, & extraordinaria intentione tantùm ad directionem, & instructionem ipsius recipientis dari. Unde ille solùm obligatur ad adhibendam fidem, quàm adhibere ordinariè non tenentur alij fideles, eó quòd illis sufficienter non proponatur; opus autem esset, ut uterque probet Spiritus, an ex DEO sint, sicut monuit S. Paul. 1. Epist. ad Thessal. c. 5. nam, postquam dixit, *Prophetias nolite spernere*, statim adjunxit, *Omnia autem probate*. Prima verò omnium probatio esse debet, ut talis revelatio non sit contraria Catholicæ doctrinæ, neque à regula Ecclesiæ discedat: hoc enim sensu dixit Paulus ad Hæbræos cap. 13. *Doctrinis variis, & peregrinis nolite abduci*, & in Epist. ad Gal. cap. 1. *Sed licèt nos aut Angelus de cœlò evangelizet vobis, præterquam quòd evangelizavimus vobis, Anathema sit*, & in eodem sensu dixit Joannes Epist. 1. cap. 2. *Non necesse habetis, ut aliquis doceat vos*, scilicet aliquid repugnans his, quæ accepistis, ut latè exponit Anacletus Papa Epist. 1. sic etiam Augustin. de Genes. ad litter. lib. 12. cap. 14. *Non enim inquit, magnum est tunc eum discernere, cùm ad aliqua pervenerit, vel prodiverit, quæ sint contra bonos mores, vel regulam fidei*. Unde hæc debet esse prima omnium probatio.

Fit 2. Non sufficere ad sufficientem privatæ revelationis applicationem, quòd talis revelatio non appareat contraria fidei, & moribus. Ratio est, quia plura fidei, & moribus consentanea sunt, quæ à Deo non sunt tradita per revelationem privatam, v. g. quòd Petrus faciat eleemosynam, oret DEUM, & sic de aliis &c. Quare ad sufficientem applicationem aliæ conjecturæ, & signa adhibenda sunt, de quibus videri potest Div. Thom. supra illud 2. Corinth. 11. *Ipse enim Satanas transfigurat se in Angelum lucis*; & Gerson 1. part. alphabeto 14. litt. E. ubi ad tertiam credibilium ordinem reducit ea, quæ privatim revelantur, & in Alphabeto 19. littera U. ponit signa, de quibus agit etiam Media n. 1. 2. quæst. 22. ea enim signa necessaria sunt ut privata revelatio maneat sufficienter applicata. Demum 311.

Fit 3. Præsupposita sufficiente privatæ revelationis approximatione obligari aliquem ad actum fidei eliciendū, & ideò tantùm in Scriptura Sacra, Zacharias reprehenditur propter tarditatem in credendo, ut num. 300. respectu verò aliorum, quibus illa revelatio facta non est, rarò adest hæc obligatio, ac non est impossibilis, ut colligitur ex 3. Reg. cap. 20. ubi quidam punitus, quia particulari cujusdam Prophetæ revelationi non credidit: ait enim textus, *Tunc vir quidam de filiis Prophetarum dixit ad socium suum in sermone Domini: percute me, at ille noluit percutere, cui ait, quia noluisti audire vocem Domini, ecce recedes à me, & percutiet te leo, cúmque paulum recessisset ab eo, invenit eum leo, atque percussit*; idemque supponitur cap. *cùm ex injuncto* citat. num. 285. ut latè declarat Abulensis; isti enim, similesque casus sunt excepti à regula generali: regula namque generalis est requiri approbationem Ecclesiæ, ut alij credere teneantur, quod desumitur ex Concilio Lateranensi adducto n. 285. & tunc jam fides illa incipit esse Catholica. 312.

DISPUTATIO VIII.

DE ECCLESIÆ AUTHORITATE, PROUT ATTINET AD FIDEM.

313. NOn agimus in præsenti de Ecclesia triumphante, quæ in Cœlis regnat, & Domini possessione fruitur, vel per modum hæreditatis, ut contingit in parvulis baptismali gratia decedentibus, vel per modum coronæ, ut contingit in adultis, qui gloriam, ut coronam meritorum propter victoriam contra hostes reportatam obtinuerunt; neque de Ecclesia extra merendi statum patiente, qui in purgatorio Igne probatur, & à reliquijs peccatorum purgatur; quamquàm eadem, quoad præsens attinet, sit ratio, quam de Ecclesia militante, ut ex dicendis constabit. Agimus ergo de Ecclesia in statu merendi considerata, quæ quidem in terris contra hostes pugnat, spiritualemque militiam exercet; unde militans nuncupatur; de hac igitur quærimus, an sit motivum partiale divinæ fidei. Cæterùm, quia controversia ista resolvi non potest, quin sciamus, quid sit Ecclesia, ab hoc incipiamus; unde sit

SECTIO I.

Quid sit Ecclesia?

314. ASsero 1. Ecclesia generaliter sumpta prout comprehendit militantem, purgantem, & triumphantem est *Societas communitatis ex creaturis rationalibus constituta supernaturali cognitione Deo adhærens, ejusq; vero cultu inter se communicans.* Probatur, & explicatur simul conclusio. Dicitur *societas communitatis*, quia Ecclesia, ut habet Eximius Doctor disp. 9. de fide sect. 1. significat congregationem communitatis, quæ certè in uno solo dari non potest, sed ad minimum videtur requirere tres, quæ in jure dicuntur Capitulum facere. Communitas quippe dari non potest, nisi numerari valeant visibile caput, & membra; ubi autem sunt tantùm duo, numerari non possent tale caput, & membra, sed solùm caput, & membrum; quare Ecclesia in terris militans proprié sumpta, & non solùm inchoativè tunc adfuit, quando post pœnitentiam Adamus, & Eva procreaverunt Cain, aut saltem Abel, ut constabit à num. 331. à quo tempore sicut & Ecclesia, ita & fides in Christum semper in mundo duravit; unde, quamvis Adamus, & Eva, quando transgressi sunt præceptum, amisissent fidem, de quo controversia est apud Doctores; non exinde dici posset, quòd in Ecclesia DEI fuisset unquam ab initio Ecclesiæ usque ad finem mundi deperdita omnino fides.

315. Dicitur *ex creaturis rationalibus constituta*, ut Angeli, & homines comprehendantur, dicitur *supernaturali cognitione Deo adhærens*, ut comprehendant fidem, & intuitivam Dei visionem, quarum qualiber rationalis creatura adhæret DEO, ubi præscindimus à quæstione, de qua in Tractatu de Incarnatione, an etiam adhæreat Christo; ita, ut non solum homines, sed etiam Angeli omnem gratiam habuerint ex meritis Christi. Quamobrem dicitur *congregatio divina*, contradistinctim à Republica purè sæculari, quæ, quia Regi, aut humano Principi adhæret, *dicitur congregatio profana*, & humana, non verò divina. Dicitur *ejusq; vero cultu inter se communicans*, quia hæc Congregatio ad DEUM colendum est instituta, quin potiùs societas absque aliqua communicatione non adest; unde Ecclesia militans triumphantem tanquam adjutricem respicit, purgantem adjuvat, atque inter se sub eodem Capite ad influxum participandum cohærent; quare in damnatis, quamvis sit multidudo, non reperitur tamen vera societas, quia non sunt inter se uniti, neque mutuis officiis inter se communicant. Exinde Ecclesia generaliter sumpta in his tribus membris est eadem, sicut homo, licèt alium habeat statum in pueritia, alium in virili ætate, & alium in senectute, idem prorsus homo censetur.

Quapropter, ut latè tradit Eximius Doctor disp. 5. de fide sect. 6. Ecclesia militans potest etiam dupliciter considerari. Primò, prout est *societas fide meritoria sub Christo militans*, quo in sensu comprehendit militantem Ecclesiam prout est, & fuit ab initio mundi; nam semper habuit DEUS in mundo aliquos fideles veri DEI cultores; quorum congregatio communitatis Ecclesia dicitur, & ita fuit Ecclesia perpetua ab initio mundi, ut deducitur ex doctrina Sanctorum, & infrà latiùs constabit; sic etiam in populo Judæorum fuit quædam specialis Ecclesia, quæ speciali modo DEUM colebat. Secundò sumitur strictius pro Ecclesia Christi Catholica, & Apostolica, de qua nunc agimus, & solet ita explicari: *Societas communitatis visibilis fidelium baptizatorum sub uno Capite Christo, qui regnat in Cælis, & Vicario ejus in terris, inter se eodem cultu communicantium;* etenim Paulus Baptismum, & Fidem requirit in membris Ecclesiæ; sic ad Ephesios 4. *Unum corpus, unus Spiritus, una fides, unum Baptisma*; & Eugenius IV. in Florentino de Baptismo ait: *Per ipsum enim membra Christi ac de corpore efficimur Ecclesiæ;* unde, cùm extra Ecclesiam non detur salus, ut habet Lateranense cap. firmiter

miter. Una est Ecclesia, extra quam nullus omnino salvatur. Nemo potest æternam salutem obtinere, nisi sit intra Ecclesiam vel in re, vel saltè in voto; quare Cathechumeni habentes votum Baptismi, & internam in Christum fidem, dicuntur esse merito, & voto intra Ecclesiam, ac proinde, si perfectam contritionem eliciant, vel Martyrium subeant cum generali attritione superna lethalium personalium, si quæ habent, æternam salutem obtinebunt, & dicuntur Baptizati Baptismo Sanguinis, aut Fluminis, ut dixi num. 1. de Baptismo; cæterùm, ut hæc clariora fiant

317. Assero 2. contra modernos Hæreticos: Ecclesia in terris militans Catholica, & Apostolica non est invisibilis, sed visibilis. Probatur. 1. Societas communitatis non quidem ex Angelis, sed ex hominibus in terris constituta, sub qua omnes homines militare tenentur, non est invisibilis, sed visibilis; atqui Ecclesia in terris militans Catholica, & Apostolica est societas communitatis ex hominibus in terris constituta, sub qua omnes homines militare tenentur; non enim licet sub falsa, sed debemus sub vera Ecclesia militare; ut lumine naturæ notum est; ergo &c. min. & conseq. tenent. Major verò probatur. Societas hominum in terris, sub qua omnes homines militare tenentur, dari non potest, nisi externis, & visibilibus signis consistat, ut per ea signa eam inveniant, qui DEO ex animo inservire velint; aliter homines à Deo Authore Ecclesiæ obligarentur ad rem omnino ipsis impossibilem, quod & absurdum est, & ipsi naturæ lumini prorsus repugnans; atqui Ecclesia talibus externis, & visibilibus signis consistens, non est invisibilis, sed visibilis; ergo &c. Confirmatur. Si vera Ecclesia Christi in terris militans non debeat esse visibilis, nullum est in eorum Ecclesia signum, propter quod homines possint prudenter illam amplecti; ergo ex ipsa doctrina, quam Lutherani tradunt, velint, nolint, ostendunt, imprudenter se gerere, qui Sectam illam amplectuntur; sed lumini naturæ repugnat; quòd imprudenter se gerat ille, qui facta morali diligentia veram Christi Ecclesiam amplectitur; ergo &c.

318. Probatur 2. ex illo Christi Mathæi cap. 8. *Si autem peccaverit in te frater tuus, dic Ecclesiæ*; atqui, si vera Ecclesia Christi in terris militans non esset visibilis, non posset aliquis peccatum illud dicere Ecclesiæ; ergo &c. Confirmatur ex Psalmo 18. ubi dicitur, *In Sole posuit tabernaculum suum*, id est, ut exponit Augustinus Tom. 8. in Psalmum 18. expositione 2. prope medium: *In manifestatione Ecclesiam suam, non in occulto, non quæ lateat, non velut operta, ne forte fiat sicut operta super greges Hæreticorum.* Quæ certè clariora esse non poterant contra Lutheranos, Augustini doctrinam admittentes. Id ipsum tradit Augustinus Epistola 165. post medium, ubi ait: *In Sole posuit tabernaculum suum; ipsa est Ecclesia in Sole posita, hoc est in manifestatione omnibus nota usque ad terminos terræ*; Quare Tomo 8. expositione in Psalmum 85. prope medium dixit: *Christo enim tales maledicunt, qui dicunt, quia perijt Ecclesia de toto orbe terrarũ & remansit in sola Africa; quam autem faciant injuriam, videte fratres; Scriptura dicit, in lata gente gloria ejus, in diminutione populi contritio Principis: ergo hanc injuriam facis Christo, cùm dicas populum ejus ad istam exiguitatẽ diminutum; ideò natus es, ideò Christianum te dicis, ut invideas gloriæ Christi, cujus Signum te in fronte portare asseris, & de corde perdidisti in lata gente gloriam ejus; agnosce Regem tuum, da illi gloriam, da illi latam gentem*; quæ eodem prorsus modo dici debent de Lutheranis.

319. Probatur 3. ex verbis Christi ad Petrum Lucæ 22. *Confirma fratres tuos*, & Joannis 20. *Pasce oves meas*; & 1. Petri 5. *Pascite, qui in vobis est gregem*; atqui pascere non possunt, neque confirmare, quos non agnoscunt, neque visibiles sunt; ergo &c. Confirmatur ex Paulo 1. Corinthiorum 15. de se ante conversionem dicente: *Quoniam persecutus sum Ecclesiam Dei*, qui etiam in Epistolis suis sæpe scribit: *Ecclesiæ, quæ est Corinthij, Ephesi &c.* & ubicunque ferè Scriptura nomen *Ecclesiæ* pronuntiat de aliqua hominum Societate in terris visibili, & cognita loquitur, ut patet Actorum 15. 1. ad Timotheum 3. Numer. 20. 3. Reg. 18. Sic etiam Isaiæ 61. Deus ait: *Fœdus perpetuum feriam eis, & scietur in gentibus semen eorum, & germen eorum in medio populorum, omnes, qui viderint eos, cognoscent illos, quia isti sunt semen, cui benedixit Dominus*; quo in loco sermonem esse de Ecclesia constat ex Lucæ 4. à versu 17. ubi Christus de se ipso, & de sua spirituali propagatione verba illa interpretatur; eodemque modo loquuntur Patres omnes de Ecclesia; Augustinus de unitate Ecclesiæ cap. 14. & 20. Tract. 1. in 2. Canon. Joan. Gregorius Epistol. 48. & lib. 32. moral. cap. 12. Chrysost. Hom. 4. in cap. 6. Isaiæ, ubi ait: *Facilius est Solem extingui, quam Ecclesiam obscurari*; sed ex his perspicuè patet, Ecclesiam esse visibilem; ergo &c.

320. Probatur 4. Vera Christi Ecclesia est illa, quæ eloquia, & testimonia Dei constanter retinet, & fidelibus credenda proponit, & signa ostendit, per quæ ea Dei testimonia fiunt evidenter credibilia, ut constat ex Psalmo 92. *Testimonia tua credibilia facta sunt nimis*; sed Ecclesia, quæ signa ostendit, quibus testimonia DEI facit credibilia nimis, sive evidenter credibilia, non est Ecclesia invisibilis, sed visibilis; ergo &c. Confirmatur 1. Ecclesia, quæ Apostolorum tempore extitit, & in quam Spiritus Sanctus visibiliter descendit, visibilis erat, eademque visibiliter aucta fuit, quando die uno jam tria, jam quinque millia hominum ad illam sunt addita, ut constat ex cap. 1. 2. 3. & 4. Actorum. Pariter per sensibilem prædi-

cationem, & miracula labentibus annis paulatim Ecclesia, quæ continua serie propagata est, & quasi per manus tradita ad nos usque pervenit; ergo & antiqua Ecclesia à Christo instituta, & hæc præsens, utpote eadem, ijsdemque signis evidenter facta credibilis, reverâ est visibilis.

321. Confirmatur 2. ex suprà citatis Scripturæ locis: tenemur semper omnes homines nos Ecclesiæ veræ adjungere, & Pastoribus ejus obedire, Socijs, & Fratribus communicare; sed hæc fieri non possunt, nisi vera Ecclesia esset semper visibilis; ergo &c. Confir. 3. ex SS. PP. qui à primis Ecclesiæ sæculis tum contra Gentiles, tum contra Hæreticos hac ratione utuntur. Sic Cyprian. lib. 1. de unit. Ecclesiæ, Hieronymus Epistola ad Damasum de nominibus hypostasis, Augustinus lib. 4. de Baptismo cap. 1. lib. 3. contra Epistol. Parmeniani, & lib. 19. contrà Faustum cap. 11. ubi ait: *In nullum autem nomen religionis sive verum, sive falsum coagulari homines possunt, nisi aliquo signaculorum, vel Sacramentorum visibilium consortiô colligentur.*

322. Respondent Hæretici, Ecclesiam Christi, quæ ab ipso constituta fuit visibilis, per plura sæcula factam esse in terris invisibilem, usque dum ab ipsis quasi è tenebris eruta est. Contrà tamen 1. Ecclesia, quam fundavit Christus, est visibilis, ut docent Scriptura, & PP. citati, simulque hæc eadem est perpetua; ergo duæ proprietates eidem Ecclesiæ conveniunt, neque possunt à vera Christi Ecclesia separari, nempe visibilitas, & perpetuitas, adeóque nunquam fuit invisibilis Ecclesia à Christo fundata. Probatur antec. ex Math. 16. ubi de Ecclesia super Petrum fundata, adeóque de Ecclesia visibili dicitur, *Portæ Inferi non prævalebunt adversus eam;* ex eo enim, quòd fundata sit supra petram, manifestè ostenditur visibilis; ex eo, quòd portæ Inferi non prævalebunt adversus eam, ostenditur perpetuò retenturam hanc visibilitatem, ut possint Pastores instruere fideles juxta præceptum Christi adductum num. 319. ut fideles possint adimplere præceptum à Christo impositum dicendô, Ecclesiæ peculiaria illa peccata delinquentium, ut constat ex num. 318. quod certè fieri non posset, quamvis Ecclesia esset perpetua, nisi esset simul visibilis; ergo &c.

323. Contrà 2. Semper oportet esse Pastores visibiles in Ecclesia à Christo fundata; ergo Ecclesia à Christo fundata semper est perpetua, & visibilis. Probatur ant. ex paulo ad Ephesios 4. dicente: *Quosdam dedit Pastores &c. ad consummationem Sanctorum, donec occurramus omnes in virum perfectum,* id est usque ad diem judicij, circa quem locum videndus est August. lib. 22. de Civit. Dei cap. 16. 17. & 18. Contrà 3. Quia janua Cœli semper est apperta fidelibus, qui opera à vera Ecclesia præscripta efficiunt, & hoc modo operandô è vita decedunt, quod promisit Christus, dum dixit, *Qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit;* ac proinde, qui in Ecclesia DEI vivunt, viam salutis agnoscunt; atqui, si Ecclesia esset aliquo tempore prorsus invisibilis, & occulta, toto eo tempore essent homines quasi extra statum salutis, nec possent perseverare, quantumvis vellent, siquidem non possent veram Ecclesiam ingredi, quamquam vellent; ergo &c.

Contrà 4. Ecclesia DEI usque ad diem judicij semper complectetur bonos, & malos; bonos, qui faciunt, quod Ecclesia præscribit; malos, qui transgrediuntur Ecclesiæ præcepta, atque adeò Ecclesia durabit semper visibilis, ut patet ex parabolis arcæ, zizaniorum, & decem Virginum Math. 3. 13. & 20. ut dicemus num. 333. atqui Ecclesia ita mixta ex bonis, & malis semper est visibilis; ergo &c. Hac ratione utuntur Cyprianus sermon. de lapsis, Augustin. de unitate Ecclesiæ cap. 13. & 20. Bernardus serm. 25. in Cantica circa illud, *Tenui eum, nec dimittam.* Contrà 5. Impossibile est, veram Ecclesiam non retinere veram fidem, neque fieri potest, ut eam exteriùs non profiteatur, cùm debeat esse Sancta, ut constat ex Symbolo Apostolorum *Sanctam Ecclesiam*; & ad salutem satis non sit credere corde, sed oporteat etiam ore confiteri, ut docet Paulus ad Romanos 10. ergo semper Ecclesia Dei existit visibilis; ac proinde hanc utramque retinet proprietatem, scilicet quòd sit visibilis, & perpetua.

Assero 3. contra modernos Hæreticos: non solùm prædestinati, sed etiam baptizati omnes veram Christi fidem profitentes, eodemque cultu communicantes sunt membra Ecclesiæ. Probatur 1. ex Concilio Constantiensi sess. 25. & 26. ubi Waldenses, Joannes Huss & Wiclef damnati sunt, quia docebant, membra Ecclesiæ constitui sola Dei prædestinatione, ac proinde solos prædestinatos esse membra Ecclesiæ; ergo plures, qui non sunt prædestinati, sunt veræ Ecclesiæ membra; sed hæc non alia sunt, nec alia assignari possunt, nisi qui actu, vel habitu fidem Christi profitentur, & Baptismô sunt insigniti, neque ab Ecclesia sunt excluſi, ideóque dicuntur in eodem cultu participare; quo in sensu non solùm adulti, sed parvuli quoque baptizati comprehenduntur, qui & Characterem, & fidei habitum habent, neque quidquam mali fecerunt, quo mereantur excludi ab Ecclesia; eos enim Ecclesia respicit tanquam membra, ac proinde pro illis, ut ad alia Sacramenta perveniant, licet solemniter orare, eisque Sacramentum Confirmatonis administrare; ergo &c.

Confirmatur. Ecclesia utpote corpus morale dicit tanquam materiam societatem communitatis Charactere baptismali insignitam, & unionem communionis in eodem cultu, quam explicavimus num. 338. & pro forma operativa fidem in Christum, quæ est operativa forma hujus corporis moralis, atque per suum actum, seu operationem est simul unio cum capite

pite Christo, ut de formis intentionalibus diximus num. 274. ac proinde, ubi reperitur ista materia, & forma saltem in habitu, reperitur vera Ecclesia, & unum quodque ex istis membris est verum membrum Ecclesiæ; atqui hæc materia, & forma reperitur in unoquoque Baptizato, qui veram Christi fidem habet, in eodemque cultu cum aliis membris communicat; ergo unusquisque ex istis est verum membrum Ecclesiæ; unde illi, qui prædestinati sunt, dum in Gentilitate, vel Hæresi degunt, non sunt membra Ecclesiæ; ex quo desumitur alia ratio contra Adversarios.

327. Probatur 2. Sacra Scriptura Ecclesiæ unitatem refert in unitatem communicationis in eodem cultu fidei, & Baptismatis, ut constat ex 4. ad Ephesios *Solliciti observare unitatem Spiritus in vinculo pacis unum corpus, & unus Spiritus &c. unus Dominus, una fides, unum Baptisma*; & Joannis 1. *Quotquot autem receperunt eum, dedit eis potestatem Filios Dei fieri his, qui credunt*; ubi loquitur de baptizatis, qui ea unitate constitutis, veram Christi fidem habent; & ad Rom. 12. de ijsdem dicitur, *Unicuique sicut Deus divisit mensuram fidei; sicut enim in uno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eundem actum habent; ita multi unum corpus sumus in Christo, singuli autem alter alterius membra*; ergo omnes baptizati, qui in eodem cultu communicant, veramque Christi fidem habent, sunt vera Christi membra, ac proinde vera membra Ecclesiæ Christi. Confirmatur 1. ex Paulo ad Ephesios 2. ubi de eisdem ait: *Superædificati supra fundamentum Apostolorum, & Prophetarum*, id est super eorum fidem; quod etiam dixerat ad Ephesios 4. Sic etiam ad Collossenses 1. *Si tamen in fide ejus fundati estis* per quæ testimonia clarè significatur, baptizatos, qui in eodem cultu communicant, per fidem uniri Christo, sicut membra capiti.

328. Confirmatur 2. ex Augustino de fide, & operibus cap. 16. ubi tradit rationem, quam suprà attulimus, quia videlicet Ecclesia corpus est Christi, quod ei ut capiti debet esse conjunctum; conjungitur autem communicatione cultûs, & fide baptizati, quod etiam docet Div. Thomas 2. 2. quæst. 1. art. 9. ad 3. & Epiphanius lib. 1. Hæresi 31. quorum Sanctorum doctrina ad hanc rationem reduci potest; cùm multi homines Ecclesiam componant per societatem communitatis à nobis expositam, oportet eos aliquâ forma copulari; cumque ea compositio sit superna, forma ea debet esse superna, & fundamentum reliquorum; sicut forma supernaturalis operativa, quæ fundamentum est reliquarum in ordine nostræ salutis, est fides baptizati in eodem Ecclesiæ cultu participantis, quam quidem fidem Tridentinum sess. 6. cap. 8. vocat fundamentum, & radicem totius nostræ justificationis; ergo &c.

329. Probat. 3. ex absurdis, quæ ex oppositâ Hæreticorum opinatione sequerentur; sequeretur enim primò, quòd omnes, & soli prædestinati essent membra Ecclesiæ; ita, ut, qui semel est membrum Ecclesiæ, nunquam desineret esse membrum, & econtra, qui semel non esset populus Dei, non posset incipere esse Dei populus; siquidem actus Dei prædestinativus in æternum est, & ab æterno; atqui hæc sequela est contra Scripturam ad Rom. 15. *Aliquando & vos non credidistis Deo, nunc autem misericordiam consecuti estis*; & ad Ephesios 30. *Vos, qui aliquando eratis longè, facti estis prope in Sanguine Christi*, & 1. Petri 5. *Deus autem gratiæ, qui vocavit nos*; ergo &c.

Sequeretur secundò, Ecclesiam constare ex 330. hominibus Gentilibus, Hæreticis, Paganis &c. siquidem inter hos contingit, plures esse prædestinatos, atque adeò multos perfectos secundùm præsentem justitiam non esse membra Ecclesiæ, proindeque invenisse justitiam extra Ecclesiam; vel saltem sequeretur eos, qui reprobi sunt, non esse verè justos, nec verè baptizatos. Sequereur tertiò, non esse verum Papam, nec verum Episcopum, qui reprobus est; quod sanè pugnat contra testimonia adducta, & contra PP. Ecclesiæ. Videantur Augustinus lib. 3. contra Parmenianum cap. 4. Gregorius lib. 7. moral. cap. 12. Turrecremata lib. 2. cap. 56. Driedo lib. 4. de Ecclesiæ dogmatibus part. 2. cap. 2. Pius controversia 3.. Ex dictis

Fit 1. Ecclesiam universaliter sumptam in 331. Adamo, & Eva inchoatam esse, atque in Chain, & Abel adæquatè fuisse constituram; ratio est, quia in illis jàm fuit societas communitatis à nobis expositæ, quæ in Adamo, & Eva erat inchoata. Quare illi Patres, & Doctores, qui docent, incepisse in Adamo, & Eva intelligendi sunt inchoativè, ut habet Bellarminus lib. 3. de Ecclesia cap. 16. ad 1. illi verò, qui docent, incepisse in Abel, quomodo loqui videntur communiter Patres, præsertim Augustinus Psalmo 118. & 142. & sermone 217. de tempore, Gregorius Homil. 19. in Evangelia, alijque Doctores scholastici, ideò est, quia Evam simul, & Adamum concipiunt tanquam unum adæquatum principium reliquorum hominum, atque adeò requirunt Chain, & Abel ad societetem communitatis; vel quia loquuntur de Ecclesia prout in Sacra Scriptura proponitur communicans in eodem cultu, sive offerens Deo Sacrificia, quæ in Scriptura non leguntur oblata ante Abel, quando ille, & Chain munera sua Deo obtulerunt Genesis 4. Verùm, cùm tota ista sit quæstio de nomine, facilè est terminos explicare, & nulla remanebit controversia de re. Quando verò Augustinus Psalmo 118. dixit, interdum fuisse Ecclesiam in solo Abel, vel Enocho, vel Abrahamo, intelligit, de his tantùm Scripturam mentionem facere, ut exponit Exim. Doctor disputat. 9. de fide sect. 2.

Fit 2. Ecclesiam in præsenti non sumi pro 332.

cætu ad prava congregato, sicut aliquando per oppositionem ad veram Ecclesiam sumi solet etiam in Scriptura; sic Psalmo 25. dicitur: *Odivi Ecclesiam malignantium*; sic de populo Ethnicorum dicitur Actorum 19. *Erat enim Ecclesia confusa*, sed sumi pro Ecclesia Dei, de qua Psalm. 88. *Laus ejus in Ecclesia Sanctorum.* Quare neque sumimus hic Ecclesiam pro loco, ut sumi viderur Deutronomij 23. *Non intrabit Eunuchus Ecclesiam Domini*; sed sumitur pro ipsa societate communitatis explicata à num. 314. de qua Apostolus ad Romanos 16. *Salutant vos omnes Ecclesiæ Asiæ*; & Augustinus Epistol. 48. *Ipsa est Ecclesia, quæ aliquando obscuratur, & tanquam obnubilatur scandalorum multitudine, sed etiam tunc in infirmitate eminet.*

333. Hæc autem Ecclesia comparatur à Christo Domino in Evangelio Sagenæ missæ in mare, & ex omni genere piscium congreganti; comparatur convivio nuptiali, ad quod boni, & mali congregati sunt; comparatur decem Virginibus, quarum quinque erant sapientes, & quinque fatuæ; comparatur areæ continenti triticum, & paleam; vineæ ferenti uvas, & & labruscas; ex quo patet, membra hujus Ecclesiæ non esse solos prædestinatos, neque solos justos, ut somniabant Hærerici, neque esse invisibilem, sed visibilem, & inter membra sua continere prædestinatos, & non prædestinatos, justos, & peccatores, & uno verbo omnes baprizatos veram fidem in Christo profitentes, in eodemque cultu communicantes; ut ex his similitudinibus acutè arguit Augustinus in collusionibus contra Donatistas collat. 3. Diei, & Tractatu 6. in Joannem, & sermone 107., & in Psalmum 46. Cyprianus lib. 3. Epistol. 3. & lib. 4. Epistol. 2. Hieronymus Dialogo contra Pelagianos, & Luciferanios adducens locum 1. Petri 3. ubi comparatur Ecclesia Arcæ Noæ, in qua erant munda, & immunda animalia.

334. Eandem doctrinam tradens Apostolus 1. ad Timotheum 2. ait: *In magna domo non solùm sunt vasa aurea, & argentea, sed & lignea, & fictilia*; unde Gregorius Homilia 12. & 38. in Evangelia dixit: *Sicut Ecclesia media est inter Cælum, & infernum, ita utriusque partes, & cives intra se recipit*; idem prorsus habet Chrysostomus in Psalmum 30. & lib. 3. de Sacerdotio, pluresque alij Patres, qui id ipsum colligunt ex illo Mathæi 18. *Si peccaverit in te frater tuus &c. dic Ecclesiæ, si autem Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus, & publicanus*; quare per peccatum nondum erat ejectus ab Ecclesia, proindeque tunc adhuc erat intra Ecclesiam, poterat autem posteà ejici per excommunicationem, qua maneret impotens comunicare in eodem cultu cum membris Ecclesiæ; nec minùs luculenter hæc veritas ostenditur ex Paulo in Epistolis ad Corinthios, Galatas, aliisque, ubi passim scribit ad Ecclesias reprehendendò peccatores; unde Tridentinum sess. 6. can. 8. ita decernitur: *Si quis dixerit amissa per peccatum gratia, simul & fidem amitti, atque fidem, quæ remanet, non esse veram fidem, licet non sit viva, aut eum, qui fidem sine charitate habet, non esse Christianum, Anathema sit.* Cæterùm hæc omnia clariora adhuc fient ex solutione argumentorum.

SECTIO II.

Solvuntur Opposita.

OBjicies 1. contra primam assertionem: Adamus, & Eva post peccatum ante generationem Cain, & Abel constituebant Ecclesiam, ut docent plures Patres, & Doctores, præsertim Epiphanius opusc. de Ecclesia post hæresim 80. & in Epistol. ad Arcadium, quæ habetur initiò operis contra hæreses; ergo ad Ecclesiam non requiritur societas communitatis à nobis explicata. Confirmatur. Antequam Adamus, & Eva generarent Chain, & Abel, jam fecerant pœnitentiam; constat enim ex Scriptura Sapient. 10. Adamum egisse pœnitentiam, & fuisse prædestinatum, idemque credendum est de Eva; sed pœnitentia, & remissio peccati obtineri non potest extra Ecclesiam; ergo antequam progenerarent Chainum, & Abelem, jam constituebant Ecclesiam. 335.

Respondeo dist. ant. constituebant Ecclesiam inchoativè, & quasi in via consideratam, conc. adæquatè sumptam, nego ant. & consequentiam. Ad confirmationem conc. maj. & dist. min. obtineri non potest extra Ecclesiam vel inchoativè, vel adæquatè consideratâ, conc. adæquatè jam consideratam, neg. min, & consequentiam; quia inchoatio, quæ omnia retinet ad Ecclesiam requisita præter numerum sufficientem ad communitatem, jam retinet, quæ sufficientia sunt ad salutem, ut cum Bellarmino diximus num. 331. Quare in hoc sensu explicandi sunt SS. PP. & Theologi, ne contrarij appareant Paulo Apostolo, & Eugenio 4. à nobis adducto num. 286. neque mens eorum Doctorum, qui in contrarium adducuntur, alia est, quàm quæ à nobis adducitur. Exinde aliqui Recentiores docent, in Adamo, & Eva fuisse Ecclesiá in statu imperfecto; at in statu perfecto non fuisse, usque dum Abel supervenit, sicque adfuit societas communitatis; etenim juxta Canonistas, ut suprà diximus, tres faciunt Capitulum. 336.

Objicies 2. Schismatici, & excommunicati sunt membra Ecclesiæ, ut habet Augustin. lib. contra Donatistas post collationem cap. 20. *Non separamus à populo Dei, quos degradando, aut excommunicando punimus*; arguit Schismatici; & excommunicati non constituunt societatem communitatis cum fidelibus; ergo non requiritur ad Ecclesiam ea societas communitatis. Confirmatur. 1. Hæretici baptizati, & Apostatæ sunt membra Ecclesiæ; aliter Ecclesia non posset illos punire; nec Episcopi 337.

piscopi incidentes in hæresim possent validè exercere actus Ordinis, v. g. consecrandi, qui à reliquis membris Ecclesiæ exerceri possunt, neque compararentur zizaniis in Domo Dei, & alijs hujusmodi à Cypriano, & aliis Patribus; atqui non sunt societates communitatis à nobis expositæ; ergo &c. Confirmatur 2. Cultus externus, & externa tantùm professio veræ fidei satis est ad membrum Ecclesiæ, quamvis ille, qui ita se exercet exteriùs, sit mentaliter hæreticus, ut tradi videtur ab Origine, Gregorio, & Augustino, & in cap. *audivimus* 24. quæst. 1. ergo *Ecclesia* non bene explicatur per illam societatem communitatis.

338. Respondeo cum Bellarmino lib. 3. de *Ecclesia* militante cap. 1. 4. & 6. neg. maj. Schismatici enim, & excommunicati non sunt membra Ecclesiæ; cùm non communicent eodem cultu cum membris Ecclesiæ, sed ab illo cultu arceantur. Quare, cùm Lucæ 5. dicitur: *Rumpebatur rete eorum*, per scissionem retis, & egressionem piscium ex rete, ut exponit Augustinus Tractatu 122. in Joannem, intelliguntur schismata Ecclesiæ, & egressio Hæreticorum, & Schismaticorum de *Ecclesia*; societas enim communitatis ex membris Ecclesiæ constituta sex habet unitates. Prima est unitas ratione ejusdem principij, scilicet Dei vocantis Joannis 6. *Nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum.* Secunda est unitas finis, significata Mathæi 20. in illo uno denario omnibus promisso. Tertia est unitas mediorum ratione fidei, Sacramentorum, & Legum, quibus fideles baptizati obligantur, juxta illud ad *Ephesios* 4. *Unus Deus, una fides, unum Baptisma.* Quarta in superiori textu comprehensa est unitas Spiritûs Sancti, à quo tanquam externo, & separato Rectore universa Ecclesia gubernatur, 1. Corinthiorum 12. *Divisiones gratiarum sunt, idem autem Spiritus.* Quinta est ratione ejusdem capitis tanquam interni, & conjuncti Rectoris, scilicet Christi ad Ephesios 1. *Ipsum dedit caput super omnem Ecclesiam*; Christus enim est caput invisibile regnans in Cœlis, & Summus Pontifex Vicarius ejus in terris est caput visibile, juxta illud Joannis ult. *Pasce oves meas.* Sexta ratione connexionis membrorum inter se, & præcipuè sub capite visibili, ut est principale membrum sub capite invisibili Christo, Rom. 12. *Unum corpus sumus, alter alterius membra*; schisma autem opponitur his duabus ultimis unitatibus; tunc enim est schisma, quando unum membrum non vult ampliùs esse membrum illius corporis, nec sub illo capite. Quare seperatur ab unitate essentiali, atque adeò ab Ecclesia; sicut Ecclesia separat ab aliorum communicatione illum, quem excommunicat, juxta illud Mathæi 18. *Si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus, & Publicanus.*

339. Quare in Jure Canonico 11. quæst. 3. can. *canonica* ita habetur: *Canonica instituta, & SS. Patrum exempla sequentes Ecclesiarum Dei violatores authoritate Dei, & judicio Sancti Spiritus à gremio Sanctæ Matris Ecclesiæ & a consortio totius Christianitatis eliminamus*; unde Bellarminus censet, locum Augustini, qui adducitur ab Adversarijs, esse corruptum, & ita legendum, *Neque enim à populo Dei non separamus*; vel dici debet nomine populi Dei non intelligi Ecclesiam, sed cœtum prædestinatorum; nam excommunicati non habent societatem communitatis, & communicationem in eodem cultu, ac proinde neque unionem requisitam ad membrum Ecclesiæ num. superiori explicatum; unde excommunicatus manere potest in voto intra Ecclesiam, & pœnitentiam veram agere, sed non manet in re, cùm maneat privatus commerciò spirituali, quod habent membra Ecclesiæ inter se, ut docet Tertullianus in Apologetico cap. 39. eum quippe locum habet excommunicatio in Ecclesia à Christo instituta, quam mors habebat in veteri testamento, & quem habet in rebus temporalibus publicis; cúmque per mortem separentur homines à tota Republica, etiam per excommunicationem separantur ab Ecclesia, ideóque Augustinus quæst. 39. in Deuteronomium ait: *Hoc nunc agit in Ecclesia excommunicatio, quod agebat tunc interfectio.* Exinde

340. Ad primam confirmationem neg. maj nam Hæretici, & Apostatæ non retinent unionem in membris *Ecclesiæ* requisitam, ut constat ex num. 338. ac proinde non sunt in re membra Ecclesiæ. Cæterùm, cùm habeant Characterem, habent in se debitum redeundi ad Ecclesiam, unde discessêre; ac proinde ad eam pertinent, ut oves ad ovile, unde fugerunt, ideóque in testimoniis adductis ab Adversarijs vocantur membra, non quidem in se, sed in debito, & jure; sic dici solet, ista ovis est illius ovilis, quando tamen vagatur extra ovile. Unde, sicut pastor reverâ potest ovem, quæ per montes extra ovile errat, cogere iterum ad ovile, ita Ecclesia potest cogere, & punire Hæreticos; quare, cùm Apostolus 1. Corinth. 5. ait: *Quid enim mihi de ijs, qui foris sunt, judicare*; loquitur de his, qui ita foris sunt, ut nunquam fuerint intùs, neque Characterem habent, ratione cujus debent intùs esse. Præterea ratione hujus debiti redeundi ad *Ecclesiam*, capacitatem habent ad aliquas validas Ecclesiæ functiones. Ad secundam confirmationem neg. ant. quia ille, qui apparenter tantùm est fidelis, reverâ Hæreticus, non habet unitatem membrorum ex fide constitutam, & requisitam, ut constat ex num. 338. At, si habeat Characterem Baptismi, Confirmationis, & Ordinis, capax est habendi jurisdictionem, saltem dum fidelis reputatur; cúm hoc requiratur ad rectam gubernationem Ecclesiæ, quæ non judicat de internis, nisi per externa. Videatur *Exim.* Doctor disp. 9. sect. 1. præsertim num. 22. & 25. notat tandem Bellarminus cap. 5. Schismaticos, non Hæreticos, etsi

etsi fidem Catholicam habeant, non dici propriè Catholicos, nisi eam fidem in Ecclesia Catholica profiteantur, ut docet Augustinus, & alij citati ibidem à Bellarmino.

341. Objicies 3. contra secundam assertionem ex Isaia cap. 31. ubi videtur distinguere Ecclesiam novi, & veteris Testamenti per hoc, quòd *Ecclesia* vetus sit congregatio externa, cujus lex scripta erat in tabulis materialibus; & lex nova sit cœtus internus, cujus lex sit in cordibus: *Dabo legem meam in cordibus eorum, & ero eis in Deum, & ipsi mihi erunt in populum;* ergo de ratione Ecclesiæ à Christo institutæ non est, quòd sit visibilis. Respondeo neg. assumptum antecedentis. Jeremias namque non distinguit per id, quod assumitur, Ecclesiam novam à veteri, per illa quippe verba non significabat, quòd *Ecclesia* nova futura erat cœtus internus, & non congregatio externa, sed quòd intensioribus gratijs internis instruenda erat à Christo *Ecclesia* Catholica, quam instructa erat *Ecclesia* vetus. Quare, cùm dicitur Lucæ 17. *Regnum Cœlorum intra nos esse*; & quando alibi dicitur, legem esse invisibilem, sicut Sacerdotium, & Hostiam, nequaquam significatur, *Ecclesiam* Catholicam esse invisibilem, sed ornatam esse ab invisibili abundantia gratiarum, per quas gratias Spiritus Sanctus specialiter habitat in justis, qui in hac Ecclesia sunt; & Christum, qui Sacerdos magnus est secundùm ordinem Melchisidech, & in Cœlis regnat, esse caput *Ecclesiæ* invisibile.

342. Objicies 4. ex Brenzio Hæretico: quod credimus, est invisibile; siquidem fides est credere, quod non vides; atqui *Ecclesia* à Christo instituta à nobis creditur; cùm dicatur in Symbolo *credo Ecclesiam*; aliter tollendus esset à Symbolo iste articulus *credo Ecclesiam*, & reponendus foret, *video unam Sanctam Ecclesiam*; ergo Ecclesia à Christo instituta non est visibilis, sed invisibilis. Respondeo dist. maj, est invisibilis sub ea ratione, sub qua credimus, conc. sub qua non credimus, neg. maj. & distincta pariter min. neg. consequentiam. Ratio est, quia *Ecclesiam* à Christo institutam credimus, ut affectam infallibili assistentia Spiritûs Sancti, ratione cujus in doctrina fidei, & morum errare non potest, quod satis manifestatur in Symbolo, in quo non dicitur *credo in Ecclesiam*, sed *credo in Spiritum Sanctum, Sanctam Ecclesiam Catholicam*; at Ecclesiam ita affectam non videmus; unde absque ullo inconveniente possumus illam sub ea ratione credere, ut in simili diximus num. 221. Sic Baptismum credimus regenerare, Christum esse Deum, quem credidit Thomas, licèt humanitatem videret, & alia hujusmodi; quia, licèt videamus ablutionem in Baptismo, ex qua Baptismus constituitur, non videmus virtutem regenerativam, qua ea ablutio afficitur; & licèt Thomas videret Humanitatem Christi, non videbat Divinitatem, qua per Unionem Hypostaticam afficiebatur; quin potiùs Ecclesia pro forma sua includit membrorum fidem, quæ non videtur, atque adeò Ecclesia ita instituta solùm videtur per suas notas externas, sicut videtur homo per externa accidentia, non visâ animâ.

Objicies 5. Forma membrorum Ecclesiæ 345
est invisibilis omnino, neque fit, neque fieri potest per ulla signa externa moraliter evidens; ergo Ecclesia non est visibilis. Probatur antec. forma illa est divina prædestinatio, aut interna justitia, aut fides absque ullo exteriori, & sensibili signo manifestata; sed talis forma neque fit, neque fieri potest moraliter evidens per ulla signa externa; ergo &c. Respondeo neg. antec. ad probat. neg. maj. ratio est, quia forma membrorum Ecclesiæ non stat in prædestinatione, aut interna justitia, cùm plures peccatores, & plures non prædestinati sint membra Ecclesiæ; ut diximus à n. 325.

Baptismus autem communis cultus, & fi- 346
des, quæ in veris Ecclesiæ membris requiruntur, debent unire fideles cum capite invisibili Christo regnante in Cœlis, & cum illius Vicario capite visibili in terris, per quam unionem visibilis fit forma interior; ad eum modum, quo dolor internus fit visibilis per signa externa, & substantia per accidens, ut diximus num. 342. Nec alia major visibilitas requiritur in *Ecclesia*. Quare, ut bene notavit *Eximius* Doctor disp. 9. de fide sect. 8. argumentum istud potiùs, quàm ad impugnandam conclusionem nostram, eò tendit, ut removeat omnem externam Hierarchiam *Ecclesiæ* caput visibile, regulam fidei animatam, & visibilem, omnem denique externum cultum, & policiam, quæ ad unitatem, & perpetuitatem Ecclesiæ pertineat. 347

Objicies 6. Licèt dentur signa visibilia ve- 348
ræ Ecclesiæ, semper tamen requiritur interior fides, quæ neque in se visibilis est, neque in externis signis satis ostenditur; cùm omnia falsa esse possint, ut in unoquoque hominum constat; de nullo enim sine DEI revelatione possumus certò scire interiorem fidem, quam exteriùs profitetur; ergo idem erit de qualibet hominum congregatione. Respondeo dist. ant. neque in externis signis satis ostenditur per fundamentum ad prudenter judicandum, neg. per fundamentũ evidens quoad nos evidentiã Metaphysica, omitto antec. & nego consequentiam; quia, ut nobis constaret evidentiã Metaphysicâ, licèt abstractiva, necesse esset, quòd illa essent Metaphysicè connexa cum interna fide; ita, ut illam fidem in illis signis infallibiliter cognosceremus, quod ad reddendam humanô modô visibilem non requiritur, sed sat est fundamentum visibile ad inferendum prudenter aliquid invisibile, in quo illud visibile dicitur.

Quapropter non requiritur alia visibilitas in 349
membris Ecclesiæ ultra illam, quæ habetur ex signis externis, per quæ prudenter judicamus, talem hominem habere, quidquid ad verum

vum Ecclesiæ membrum requiritur; unde necessaria non est, ut de aliquo membro particulari ulteriorem notionem habeamus: si verò sermo sit de capite visibili Ecclesiæ, aut de morali Ecclesiæ corpore, ea signa faciunt evidenter credibilem doctrinam fidei, & morum, quam Pontifex, ut Ecclesiæ caput, proponit, simulque faciunt credibile esse plura membra, licèt à nobis in particulari assignari non possint, quæ veram fidem internam habent. Ratio est, quia miracula, & alia signa, quibus ostenditur, Religionem Catholicam esse veram, reddunt credibilem illam saltem evidenter, ut constabit, cùm de signis credibilitatis agemus, cúmque Christus Dominus, licèt nulli, ut particulari ex his, qui modò sunt militantis Ecclesiæ membra, promiserit stabilitatem in fide, illam promiserit corpori Ecclesiæ, atque etiam Ecclesiæ capiti promiserit infallibilitatem ad proponendum è Cathedra fidei doctrinam, ut in Ecclesia Christi fides usque ad finem mundi perseveret, ut constat ex illis Christi verbis: *Super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ Inferi non prævalebunt adversùs eam;* & Mathæi ult. *Ecce vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi;* atque dum in Symbolo credimus Sanctorum communionem; exinde quantùm attinet ad Ecclesiam sub hoc visibili capite congregatam, est nobis evidenter credibile, extare talem fidem, licèt assignare non possimus, in quo particulari membro reperiatur; sic sæpe sæpiùs evidens nobis est, nos in domo scriptum aliquod servâsse, quin sciamus, in qua parte domûs illud reposuerimus; quod millenis aliis in rebus sæpe contingit.

347. Objicies 7. Ex Sacra Scriptura constat, Ecclesiam à Christo fundatam esse invisibilem; ergo non est visibilis adhuc per signa à nobis explicata. Probatur ant. ex illis testimoniis, in quibus Ecclesia Christi dicitur in interiore homine posita. Sic Lucæ 17. *Regnum Dei non venit cum observatione, nec dicent: ecce hic, ecce illic; ecce enim Regnum Dei intra vos est;* 1. Petri 1. *Domus spiritualis Sacerdotium Sanctum offerre spirituales Hostias.* Joannis 4. *Spiritus est Deus, & qui adorant eum in Spiritu;* Jeremiæ 21. *Dabo legem meam in cordibus eorum;* & Psalmo 44. *Omnis gloria ejus Filiæ Regis ab intus:* sed hæc probant, Ecclesiam à Christo fundatam esse invisibilem; ergo &c. Confirmatur ex Hilario lib. contra Auxentium in fine, & Hyeronimo contra Luciferanios, ubi asserunt, veram Ecclesiam tempore Arianorum fuisse latentem, & occultam; tempore etiam Antechristi ita latebit Ecclesia, ut nullus ausurus sit Christum confiteri; eo modo, quo tempore Eliæ Ecclesia Hebræa ita latuit, ut Elias se solùm relictum putaverit; ergo non est de ratione Ecclesiæ à Christo institutæ, quòd sit visibilis.

348. Respondeo neg. ant. ad probat. conc. maj. & neg. min. nam ea testimonia adducta non significant Ecclesiam Christi esse invisibilem, sed significant præcipuum ornamentum, & Ecclesiæ pulchritudinem in interiori virtute positam esse; quin exinde negentur externa opera, licèt hæc, ut Deo sint grata, ab interiore virtute oporteat proficisci; unde in eo Psalmo 44. præter interiorem gloriam Ecclesiæ requiritur ornamentum externum, quod comparatur vestitui deaurato. Sic etiam Jeremiæ 1. explicatur specialis novi Testamenti prærogativa, quæ stat in abundante gratia, & charitate, quæ spiritualia dona sunt, ideóque dicuntur in corde describi; tum etiam in eo cap. 4. Joannis voluit Christus docere, advenisse jam tempus, in quo implendum erat Malachiæ 1. *In omni loco offertur mihi oblatio munda;* atque exinde delendum fore omnem ritum veteris Legis, in qua unus tantùm locus, & unum Solymæ Templum ad offerendum Deo Sacrificium designabatur, ideóque ait: *neque in monte hoc, neque in Hyerosolimis adorabitis Patrem*, id est ritu Samaritanorum, aut Jndæorum, sed Christiano ritu in omni loco; sic exponunt locum istum Chrysostomus, Cyrillus, Theophilactus, Euthimius, & Divus Thomas.

Rursus Divus Petrus in loco adducto spiri- 349.
tualem domum vocat Ecclesiam à præcipua ejus parte; nam maximè vivit Spiritu; sic enim & justum hominem spiritualem vocamus; Hostias verò spirituales appellat bona opera Christianorum, quia, ut meritoria sint de condigno apud Deum, debent esse fide, & charitate formata, sive à justo elicita. Præterea, quia omnia, quæ in nova Lege præcipiuntur, cùm præsertim referantur ad fovendam, augendamque spiritualem justitiam, ideò & Lex spiritualis dicitur, licèt revera sensibilis sit; sæpe namque spirituale vocatur non solùm, quod in substantia sua tale est, sed etiam, quod spiritui servit, vel illi subjicitur, aut etiam illum imitatur; quo in sensu Paulus resurgentium corpora spiritualia vocavit 1. Corinthior. 15. *Seminatur corpus animale, surget corpus spirituale; si est corpus animale, est & spirituale, sicut scriptum est: factus est primus Adam in animam viventem, novissimus Adam in spiritum vificantem;* tandem S. Lucas locò citatò apertè loquitur de adventu Christi Domini in mundum, ac tacitè ibi distinguit duplicem adventum. Alter est jam præsens, ratione cujus dicitur Regnum Dei intra nos esse, quod de justitia, & gratia abundanti interpretatur Theophilactus; alter futurus in Die Judicij, & hic dicitur *sine observatione* futurus, quia repentè, sicut fulgur adveniet, ut Beda, & Ambrosius exponunt.

Ad confirmationem dist. ant. tempore Arri- 350.
anorum fuisse latentem, & quòd tempore Antechristi latebit, id est, fuit, aut erit invisibilis, aut per signa externa incognoscibilis, nego; id est erit maxima ejus pars in carceribus, & speluncis, conc. ant. & nego consequent.

Ratio est, quia, quamvis Ecclesia talem persecutionem passura sit tempore Antechristi, magnamque passa fuerit tempore Eliæ, semper tamen habuit, & habebit externa signa, quibus dignosci possit, qualia sunt prædicatio Evangelii, oblatio Sacrificij, Sacramentorum administratio, & id genus alia, licèt hæc omnia non fiant cum tanto apparatu ratione persecutionis, aut signa externa nunquam deficient, per quæ prudenter fideles dignosci possint, & à veris fidelibus designari, ut sectione sequenti dicemus; sic tempore Eliæ plures manserunt fideles, ut habetur 3. Reg. 19. de quibus ait DEUS: *Derelinquam mihi septem millia virorum, qui non curvaverunt genu ante Baal*; quem locum refert Paulus ad Romanos 11.

351. Objicies 8. contra tertiam assertionem Joannis 10. dicitur: *Oves meæ vocem meam audiunt, & nemo rapiet eas de manu mea*: sed exinde deducitur, solos prædestinatos esse membra Ecclesiæ, & oves Christi; ergo &c. Confirmatur 1. ex 1. Joannis 2. *Ex vobis exiêrunt, sed non erant ex nobis; si enim essent ex nobis, permansissent utique nobiscum*; ergo soli prædestinati, qui semper manent cum Christo, sunt membra Ecclesiæ; ergo &c. Confirm. 2. ex Augustino lib. 2. de Baptismo c. 27. ubi docet, hortum conclusum Canticorum 4. significare Ecclesiam, & intra se tantùm prædestinatos continere; & lib. 3. de doctrina Christiana cap. 32. *Non esse reverà Domini corpus, qui cum illo non vivit in æternum*; ergo soli prædestinati sunt membra Ecclesiæ.

352. Ad claram argumenti hujus solutionem notandum est, Scripturam, & Patres interdum loqui de ovibus Christi, & justis secundùm præscientiam, & prædestinationem Dei; interdum verò secundùm præsentem justitiam, ut bene notavit Augustinus de correptione, & gratia cap. 5. de bono perseverantiæ cap. 8. & Tractatu 45. in Joan. ubi docet, interdum vocari oves, quæ sunt potentiâ tales, aut reverâ futuræ aliquando sunt, quamvis nunc actu sint lupi. Interdū etiam nomine ovium in Scriptura significantur soli justi, & prædestinati, ut Mathæi 25. *Statuit oves à dextris*. Interdum significantur indifferenter omnes, ut Joan. ult. *Pasce oves meas*; Psalm. 28. *Nos autem populus tuus; & oves pascuæ tuæ*. Quod etiam habetur Ezechielis 34. ferè per totum. Exinde

353. Respondeo conc. maj. & neg. min. quia in eo testimonio non est sermo de ovibus Christi, ut sunt membra Ecclesiæ, sed ut sunt oves secundùm prædestinationem Dei, ideóque eodem capite addidit Christus; *Alias oves habeo, quæ non sunt ex hoc ovili*, ubi loquitur de gentibus, quæ nondum erant membra ejus, ut exponit Angelicus Præceptor. Quare in eo testimonio ab Adversarijs adducto non loquitur Christus de ovibus, ut membra sunt Ecclesiæ, sed ut prædestinatæ sunt; etenim inter Ecclesiæ membra non sunt in eo sensu tantùm oves, sed etiam hædi, qui sunt membra non prædestinata, atque in die Judicij membra Ecclesiæ reproba separabit Christus ab hædis, sicut omnium Pastor, ut dicitur Mathæi 25. *Separabit eos ab invicem, sicut pastor segregat oves ab hedos, & statuet oves quidem à dextris suis, hedos autem à sinistris*. Quare in ovili Christi, quod est Ecclesia, sunt oves, & hædi, quorum separatio fiet in Die Judicij.

Ad primam confirmationem conc. ant. & neg. conseq. quia in eo textu sermo est vel de ovibus secundùm prædestinationem Dei, ut aliqui exponunt; vel sermo est de illis, qui non erant Christiani, ut exponunt alij cum Augustino; vel sermo est de veris Apostolis, & Christi Ministris, ideóque ly *non erant* ex nobis, perinde est, ac ex veris Apostolis, & Ministris, ut exponit Cyprianus de unitate Ecclesiæ. Ad secundam confirmationem dist. ant. significare Ecclesiam, & intra se tantùm prædestinatos continere, loquendò de membris prædestinatione divina electis, conc. de omnibus Ecclesiæ membris, neg. ant. & consequentiam: nam loquendò de omnibus Ecclesiæ membris ipse Augustinus Tractatu 5. in Joannem sperè dicit secundùm Dei præscientiam multas oves esse extra Dei Ecclesiam, & multos lupos intra, ut diximus num. 352. quod etiam habet lib. 2. contra Cresconium cap. 34. unde non excludit à veris Ecclesiæ membris fideles baptizatos, qui postea peribunt, sed solùm excludit illos à membris prædestinatis, quod valde diversum est à quæstione, de qua agimus.

Objicies 9. præsertim contra illationes: Ecclesia est Sancta, ut dicitur in Symbolo *Sanctam Ecclesiam*; ergo ex Sanctis tantùm constat: proindéque peccatores non sunt membra Ecclesiæ. Confirmatur 1. ex Paulo ad Ephesios 5. ubi Ecclesiam proponit, *Non habentem maculam, aut rugam*, aut aliquid hujusmodi, sed ut sit Sancta, & Immaculata; & Canticorum 1. *Et macula non est in te*; atqui peccatores habent maculam; ergo non sunt de Ecclesia, nec membra Ecclesiæ. Confirmatur 2. Ecclesia est corpus vivum, unde dixit Hugo de Sancto Victore, *In Corpore Christi nihil mortuum est, sicut extra illud nihil vivit*; atqui ille, qui gratiâ caret, non est vivus, sed mortuus; ergo non est de Ecclesia, neque Ecclesiæ membrum. Confirmatur 3. ex Joannis 1. Roman. 8. & 1. Joannis 3. peccatores non sunt Filij Dei; ergo neque Filij Ecclesiæ, aut ejus membra.

Respondeo dist. ant. illudque explico, Ecclesia est Sancta professione, Religione, & doctrina, qua potest creare Sanctos, aliquosque creat, à quibus tanquam à parte nobiliori tota denominatur Sancta, conc. est Sancta sanctitate propria in unoquoque ejus membro reperta, neg. ant. & consequentiam. Ratio est, quia Ecclesiæ sanctitas duo importat, nimirum Sanctam professionem fidei, & morum, qua ejus membra fieri possunt Sancta, & sanctitatem in aliquibus membris semper repertam, à

quibus

quibus tanquam à parte principaliori tota Ecclesia denominatur Sancta. In Ecclesia autem Catholica utrumque reperitur; siquidem & professionem Sanctam fidei, & morum habet, quod verificatur per hæc Symboli verba *Sanctam Ecclesiam*, & aliquos Sanctos semper generat, qui in terris communionem semper habent cum illis, qui sunt in Cœlis, sive in Ecclesia triumphante; quod significatur per ea Symboli verba *Sanctorum communionem*. Habent etiam peccatores, qui, si uti velint remediò, quod in sua fidei professione confitentur, remissionem, & justificationem obtinebunt, quod significatur per ea verba *Remissionem peccatorum*; quare Ecclesia per se ad sanctitatem ducit, licèt aliqui in Ecclesia Sancti non sint, non quidem ratione professionis suæ, sed quia mores suos professioni suæ non accomodant.

357. Atque exinde fit, quòd sumendò denominationem à parte Ecclesiæ principaliori, nempe à justis, Ecclesia quandoque non solùm à sua professione, sed etiam ab ista sanctitate denominari soleat Sancta; & sumendò denominationem à parte minùs præcipua, nempe à peccatoribus, non possit in eo sensu Sancta denominari; denominatio enim aliquando sumitur à parte nobiliori; sic ab anima vivente, & intelligente totus homo dicitur vivens, & intelligens; aliquando ab ignobiliori, sic à materia corporea totus homo dicitur corporeus, & materialis. Unde axioma illud, *Bonum ex integra causa, malum ex quocunque defectu*, intelligitur de re indivisibili tendente circa diversa, quorum unum est bonum, alterum malum; quo in casu res illa indivisibilis oritur mala; sic actus voluntatis, quo aliquis vellet dare eleëmosynam, & mæchari, esset pravus; quando verò res est divisibilis, sicut communitas, congregatio, societas, Ecclesia, conrinetque bona, & mala membra, à bonis bona, à malis mala denominari potest; sic Paulus ad Galatas 4. *O insensati Galatæ, quis vos fascinavit, non obedire veritati*; & in cap. 6. ait: *Fratres, etsi præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos, qui spirituales estis, hujusmodi instruite in spiritu lenitatis.* Similiaque passim habet in alijs Epistolis, præcipuè ad Corinthios.

358. Quamobrem Paulus Epist. 1. ad Corinthios aliquando vocat *Ecclesiam* illam Sanctam propter Sanctos, qui in illa erant; aliquando verò peccatricem propter peccatores, quos continebat. Ait enim cap. 1. Paulus, *Ecclesiæ Dei, quæ est Corinthij sanctificatis in Christo Jesu vocatis Sanctis.* Et cap. 4. *Quid vultis? in virga veniam ad vos, an in charitate, & spiritu mansuetudinis?* & cap. 5. *Omnino inter vos auditur fornicatio, & talis fornicatio, qualis nec inter gentes*; ex quo apparet, Ecclesiam justos, & peccatores continentem posse suscipere diversas denominationes, scilicet vel à parte nobilioti, & justa, vel à parte ignobiliori, & injusta. Quod notandum omnino esse pro intelligentia Scripturarum præmonuit accuratè Augustinus Epist. 59. prope medium per hæc verba: *Scripturæ mos est ita loqui de parte tanquam de toto, sicut Paulus Corinthios in primis Epistolæ partibus ita laudat, tanquam omnes sint, cùm essent laudabiles quidam eorum; & posteà in nonnullis Epistolæ ipsius locis ita reprehendit, tanquam omnes culpabiles essent, propter quosdam, qui tales erant; istam Divinarum Scripturarum consuetudinem per omne corpus litterarum ejus creberrimè sparsam quisquis diligenter advertit, multa dissolvit, quæ inter se videnesse contraria.*

Ad primam confirmationem dist. maj. ita 359.
proponit Ecclesiam triumphantem, conc. Ecclesiam militantem, neg. maj. & concessa minori, nego conseq. quia ea testimonia intelliguntur de Ecclesia triumphante; passus est enim Christus, ut Ecclesiam talem exhiberet, qualis erit in gloria. Sic ea testimonia exponunt Hyeronimus ibi, & Jeremiæ 31. Bernardus sermone 43. de Festo Omnium SS. Augustinus 2. Retractationum cap. 18. & Divus Thomas 3. part. quæst. 8. art. 3. ad 1. dum docet, illam Ecclesiæ puritatem esse finem, quem *Ecclesia* in hac vita non omnino assequitur; quin potiùs, licèt intelligerentur ea testimonia de *Ecclesia* militante, ut ea etiam exponit Concilium Toletanum 6. cap. 1. eas denominationes suscipit *Ecclesia* à parte nobiliori, scilicet justis, qui, licèt nonnulla peccata venialia non rarò habeant, in Scriptura tamen nonnunquam vocantur immaculati, excludendò maculam tollenrem amicitiam cum Deo; quo in sensu accipiuntur Psalmo 117. & 118. quod etiam latè explicat Augustinus lib. de perfect. justitiæ; solùmnamque peccatum mortale maculat simpliciter animam coram Deo; ex quo patet secunda responsio.

Ad secundam confirmationem dist. maj. est 360.
corpus vivum, sumptâ vitâ simpliciter pro justitia coram Deo accipiendò denominationem à parte nobiliori, scilicet justis, qui sunt in *Ecclesia*, conc. à parte ignobiliori, scilicet à peccatoribus, neg. maj. & concessa min. de morte simpliciter sumpta excludente justitiam, nego consequentiam. Ratio est, quia peccatores sunt mortui simpliciter, ut habet Tridentinum sess. 6. cap. 7. *Nam fides, nisi ad eam spes accedat, & charitas, neque unit perfectè cum Christo, neque corporis ejus vivum membrum efficit*; qua ratione verissimè dicitur, fidem sine operibus mortuam, & otiosam esse. Cæterùm vita simpliciter sumpta non requiritur ad membrum *Ecclesiæ*, sed satis est vita secundùm quid, prout habet aliquem motum vitæ spiritualis, qualis certè est motus fidei remanens in peccatoribus.

Quod facilè explicari potest in corpore hu- 361.
mano. Corpus quidem humanum, quod vitâ aliquâ perfectâ vivit, ut sensitivâ v. g. si membrum capax talis vitæ, eâ careat, simpliciter vocatur mortuum, quamvis aliquem inferioris vitæ gradum participet; sic manus visentiendi

tiendi, & movendi destituta, dicitur mortua, quamvis nutriri modo aliquo possit, sicque vivat secundùm quid; sic æthiops dicitur simpliciter niger, quamvis secundùm quid sit albus. Peccatores ergo, quia carent gratia justificante, quæ est propria, & perfecta vita Ecclesiæ, dicuntur simpliciter mortui, & mortua membra, sunt tamen membra, quia non carent omni motu vitæ spiritualis, cùm retineant fidem, & societatem communionis in cultu, quæ est vita animæ secundùm quid. Quo in sensu explicandi sunt Eutichianus Papa, Augustinus, & alij; cùm aliquando videntur excludere peccatores ab Ecclesia, id est à membro Ecclesiæ simpliciter vivo, non verò à membro Ecclesiæ simpliciter mortuo, & vivo secundùm quid, ut colligitur ex ipso Augustino lib. 7. de Baptismo cap. 51. ubi docet, bonos sic esse in domo Dei, quæ est Ecclesia, ut ipsi sint domus Dei; malos sic esse in Ecclesia, ut tamen non sint Dei domus; & Tractatu 3. in Joannem ait, peccatores esse in Ecclesia, ut humores corruptos in corpore; sic etiam loquuntur Eusebius, Cyprianus, & alij, quos citat, & sequitur Exim. Doctor Tomo de fide disp. 9. de Ecclesia sect. 2. num. 12.

362. Ad tertiam confirmationem conc. antec. & neg. conseq. quia Filius Dei solùm est ille, qui est justus, & ratione gratiæ justificantis habet jus ad gloriam, & hæreditatem Dei, ut docet Paulus ad Romanos 8. *Si autem Filij, & hæredes; hæredes quidem Dei, cohæredes autem Christi;* hoc autem non requiritur ad membrum Ecclesiæ, sed sat est societas communitatis à nobis expositа quod satis indicat Paulus Rom. 9. dum significat in Ecclesia non solùm esse Dei filios, sed etiam vasa iræ; *Quòd si Deus volens ostendere iram, & notam facere potentiam suam, sustinuit in multa patientia vasa iræ apta in interitum, ut ostenderet divitias gloriæ in vasa misericordiæ, quæ præparavit in gloriam.* Ubi satis significat, Ecclesiam illam, quæ tunc Romæ erat, continere aliquos reprobos, & aliquos prædestinatos.

SECTIO III.

An Ecclesia, quantùm ad doctrinam fidei, & morum, sit infallibilis?

363. SUppono 1. dupliciter posse Ecclesiam considerari. 1. prout est congregatio in se continens homines magnæ doctrinæ, & authoritatis, qui, licèt in se fundamentum præstent, ut credamus eos sequi veritatem; at, quia tale fundamentum, utpote purè humanum infalbile non est, non agimus de Ecclesia in hoc sensu considerata. 2. considerari potest simul cum speciali Spiritûs Sancti assistentia, qua gubernatur; & in hoc sensu quærimus, an habeat infallibilitatem in doctrina fidei, & morum, vel an taliter regatur à Deo, ut promissa sibi sit talis infallibilitas; neque modò contendimus contra Hæreticos; an hæc resideat solùm in capite Ecclesiæ, scilicet Romano Pontifice, sed modò ab hac quæstione præscindimus, & quærimus, an Ecclesia à Christo fundata ita regatur à Spiritu Sancto, ut in decernendis controversiis fidei, & morum infallibili gaudeat authoritate &c.

Suppono 2. duppliciter posse etiam consi- 364.
derari Ecclesiam errare in fide; 1. quidem culpabiliter incidendò in hæresin, vel errorem culpabilem. 2. inculpabiliter errandò cum ignorantia invincibili. Prior errandi modus pejor est, & fidem planè destruit, ideòque Ecclesiæ magis repugnat, quàm posterior; uterque tamen ab Ecclesia removendus est ad repel- 3
lendum errorem Lutheranorum, & Calvinistarum docentium, Ecclesiam visibilem, quæ primis quingentis annis habuit veram fidem, & religionem, postea errâsse credendò, & credenda proponendò, quæ non erant fidei, multisque sæculis usque ad tempora Lutheri in errore perstitisse. Quare duplici assertione totam hanc controversiam dissolvemus.

Assero 1. Ecclesia universalis non potest er- 365
rare culpabiliter in fide. Probatur 1. ex illo Matthæi 16. *Tu es Petrus, & super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ Inferi non prævalebunt adversùs eam;* &, ut de hac promissione nos certiores redderet, dixit Matthæi ult. *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi*: utique per specialem protectionem tum ut DEUS, tum etiam ut homo, ut Sancti exponunt, Cyrillus, Alexandrinus lib. 3. de Trinit. Hieronymus in Epist. ad Damasum, Prosper lib. 2. de vocat. 3
gentium, Beda, & Euthimius Matthæi ult. Chrysostomus Homil. 91. in Matthæum; unde ipse Chrysostomus Homil. 4. in caput 6. Isaiæ dixit, *Facilius esse solem extingui, quàm Ecclesiam obscurari;* atqui, si Ecclesia non retineret veram fidem, quamvis inculpabiliter, non maneret Ecclesia, ut constat à num. 326. neque adesset specialis Dei assistentia à Christo illi promissa usque ad consummationem sæculi; quin potiùs portæ Inferi prævalerent adversùs eam; siquidem per portas Inferi significatur Dæmonis potentia, & astutia, quæ maximè in disseminandis hæresibus, & erroribus in moribus versatur; ergo Christus illis verbis aperè insinuat, nullas hæreses, aut pravam morum doctrinam adversùs Ecclesiam ab ipso supra Petrum fundatam prævaliturus.

Probatur 2. ex Paulo ad Ephesios 4. ubi 366
dixit: *Datos esse Ecclesiæ quosdam Apostolos, quosdam autem Prophetas; alios verò Evangelistas; alios autem Pastores, & Doctores ad consummationem Sanctorum in opus ministerij, in ædificationem Corporis Christi, donec occurramus omnes in unitate fidei, & agnitionis filij Dei in virum perfectum*; ergo usque ad illud tempus, quod est tempus judicij, promissa est Ecclesiæ fides, & doctrina Apostolorum, supra quam Ecclesia est fundata: arqui, si talis fides,

aut

aut doctrina vel culpabiliter, vel inculpabiliter Ecclesiæ deficeret, promissio ista Christi vera non esset; imò potentia Diaboli ad destruendam fidem prævaleret Christi promissioni, quod nefas est cogitare; ergo Ecclesia semper retinet in doctrina fidei, & morum infallibilitatem; unde Augustinus lib. 1. de Symbolo ad Cathecumenos cap. 6. dixit: *Ipsa est Ecclesia Sancta, Ecclesia una, Ecclesia Catholica, contra omnes hæreses pugnans; oppugnari potest, expugnari tamen non potest, hæreses omnes de illa prodiérunt tanquam sarmenta inutilia de vite præscisa; ipsa autem manet in radice sua, in charitate sua, portæ Inferorum non vincunt eam.*

367. Probatur 3. ex Symbolo, in quo credimus *Unam Sanctam Ecclesiam;* atqui sanctitati repugnat hæresis, quia hæresis destruit fidem, & fides est fundamentum sanctitatis; ergo Ecclesia non potest culpabiliter in fide errare. Confirmatur ex Apostolo 1. ad Timotheum 3. ubi ait: *Ut scias, quomodo oporteat te conversari in Domo Dei, quæ est Ecclesia Dei vivi, firmamentum, & columna veritatis*; ubi Ecclesia inprimis appellatur Domus Dei viventis: absurdū autem est, domū illam, in qua Deus inhabitat, & quam suâ præsentiâ jugiter illustrat, errorum sordibus, & tenebris contaminari, & obscurari- 2. dicitur *columna, & firmamentum veritatis.* Columna quidem, quia sustinet, & sustentat veritatem; cùm nihil sentire, & credere contra veritatem possit. Firmamentum verò, quia pro definienda infallibiliter veritate, ipsam firmat, & statuit; ergo nunquam potest Ecclesia definire contra veritatem, proindeque certissima gaudet infallibilitate.

368. Probat. 4. Ecclesia est Sponsa Christi, quam Christus sibi indissolubiliter copulavit ex illo Oseæ 2. *Sponsabo te mihi in sempiternum*; & ad Ephesios 4. *Propter hoc relinquet homo patrem, & matrem, & adhærebit uxori suæ, & erunt duo in carne una: Sacramentum hoc magnum est, Ego autem dico in Christo, & Ecclesia*; atqui sponsus non debet separari à sponsa, nec sponsa debet relinquere sponsum; ergo nec Christus separatur unquam ab Ecclesia, nec Ecclesia à fide Christi, vel debita Christo tanquam Sponso; proindeque Ecclesia infallibilem fidei, & morum doctrinam retinet. Unde Cyprianus lib. de unitat. Ecclesiæ dixit: *Adulterari non potest Sponsa Christi, incorrupta est, & pudica.* Confirmatur. Nemo potest extra Ecclesiam veram fidei, & morum doctrinam profitentem salvari; ut constat ex num. 316. atqui semper aliqui salutem obtinent; aliter omnes majores nostri, qui à quinto sæculo vixerunt usque ad Lutherum, periissent; ergo remansit Ecclesia, in qua aliqui salutem possent obtinere; atqui, ubi non remanet vera doctrina fidei, & morum, in qua membra communicent, Ecclesia non remanet, ut ex tota hac disputatione constat, præsertim à num. 320. ergo infallibiliter manet semper fides vera in Ecclesia; proindeque Ecclesia in proponenda fidei doctrina gaudet infallibilitate.

Probatur 5. Si in dogmatibus fidei, aut morum erraret Ecclesia, id tribueretur Christo, & Spiritui Sancto illam regenti. Christus enim est Ecclesiæ caput, ut dicitur ad Ephesios 1. *Dedit Deus ipsum caput Ecclesiæ, quod est Corpus ejus*; & cap. 5. *Vir est caput mulieris, sicut Christus Ecclesiæ.* Spiritus Sanctus etiam est Doctor Ecclesiæ à Patre, & Filio missus Joannis 16. *Cùm autem venerit ille Spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem*; atqui blasphemum est, dicere, Christum non conservare sua membra, & sponsam suam, negandò illi veram doctrinam fidei, & morum, & Spiritum Sanctum contra veritatem fidei, & morum aliquid Ecclesiæ inspirare: ergo in Ecclesia semper infallibiliter vera fidei, & morum doctrina retinetur, proindeque habet infallibilitatem ad proponendam doctrinam fidei, & morum. Confirm. 1. Fideles in materia fidei, & morum tenentur assentiri ultimo Ecclesiæ judicio, ut infertur ex illis Christi verbis Matthæi 18. *Si autem Ecclesiam non audiêrit, sit tibi sicut Ethnicus, & Publicanus*; sed nimis durum esset ad id astringere fideles, si Ecclesia posset in fide, & moribus docere falsum; ergo &c. Confirmatur 2. ex SS. Patribus, qui ex testimonijs à nobis adductis censent, conclusionem nostram esse de fide, quos inter Ireneus lib. 3. cap. 4. August. contra Donatistas, & Tomo 8. in Psalm. 85. & Bernardus Sermone 79. in Cantica ad illud *Tenui eum, nec dimittam.* 369.

Assero 2. Ecclesia neque per ignorantiam invincibilem errare potest in doctrina fidei, & morum. Probatur 1. ex illo Pauli 1. ad Timotheum 3. ubi Ecclesiam Dei vivi vocat columnam, & firmamentum veritatis, ut diximus n. 367. etenim, si Ecclesia decipi posset credendò, aut docendò falsum, etiam per errorem invincibilem, non esset columna, & firmamentum veritatis, nec magis esset columna veritatis quàm homo privatus, nec magis de illa, quàm de hoc dici posset, quòd portæ Inferi &c. non prævalebunt adversùs eam; sed hoc manifestè repugnat Christi promissioni, proindeque Catholicæ fidei; ergo Ecclesia Catholica in doctrina fidei, & morum adhuc per ignorantiam invincibilem non potest docere falsum. Confirmatur. Ecclesia & est Sancta, ut constat ex Symbolo, & est vera, ut constat ex Paulo citato; atqui, licèt non amitteret sanctitatem in errando per ignorantiam invincibilem, amitteret nihilominus veritatem, quin potiùs, si amitteret veritatem fidei, quæ est fundamentum sanctitatis, amitteret etiam de consequenti sanctitatem; sicut, qui destruit fundamentum, destruit ædificium, quod sine tali fundamento extare non potest; ergo Ecclesia in doctrina fidei, & morum neque per ignorantiam invincibilem potest errare. 370.

Probatur 2. ex illa Christi promissione Joannis 16. *Cùm autem venerit ille Spiritus, docebit* 371.

cebit vos omnem veritatem; hæc siquidem promissio maximè intelligitur respectu Ecclesiæ, & de veritatibus ad fidem, & morum pertinentibus; unde ita formatur argumentum: Ecclesia regitur à Spiritu Sancto tanquam à Sponso suo, & à Christo habet promissionem hujus assistentiæ Spiritûs Sancti in ordine ad cognoscendam veritatem fidei, & morum; atqui, si Ecclesia erraret quantumvis invincibiliter in doctrina fidei, & morum, neque Spiritus Sanctus docuisset omnem veritatem, id est omnem necessariam ad veram fidem, & Sanctitatem, quò tendebat Christi Domini promissio, neque Christi promissio vera esset; ergo Ecclesia adhuc invincibiliter errare non potest in doctrina fidei, & morum. Confirmatur. Christus, utpote caput Ecclesiæ influit in membra, quidquid necessarium est ad Ecclesiæ stabilitatem; atqui Ecclesia non posset esse stabilis absque vera doctrina fidei, & morum; ergo &c.

372. Probatur 3. Si Ecclesia Christi posset errare etiam per ignorantiam invincibilem credendò aliquid falsum tanquam fide certum, tota ejus fides redderetur dubia; posset enim quis in singulis formidare, & dubitare, ne fortè per ignorantiam decipiatur Ecclesia in his, quæ proponit, proindeque posset etiam formidare de Sanctitate, utpote in fide fundata: sed hoc dici non potest absque manifesto errore in fide, & absque hæresi contra articulum Symboli, in quo credimus, Ecclesiam esse Sanctam; ergo &c. Confirmatur ex usu Conciliorum, & SS. Patrum semper recurrentium, ut statuant fidem ad Ecclesiæ sensum tanquam ad omnino verum, & extra errorem, sive per ignorantiam, sive quocunque alio modo, ut constat ex Tridentino sess. 6. cap. 8. & sess. 14. cap. 5. & ex Ambrosio lib. 3. de fide cap. 7. ex Augustino lib. de utilitate credendi cap. 8. & 17. atque in principio librorum de doctrina Christiana; unde Tomo 6. contra Epistolam Manichæi, quam vocant fundamenti cap. 5. dixit: *Ego verò Evangelio non crederem, nisi me Catholicæ Ecclesiæ commoveret authoritas*; ergo tanquam de fide omnino certum supponunt, quantùm ad doctrinam fidei, & morum, Ecclesiam infallibilem esse: an autem hæc infallibilitas stet in congregatione membrorum cum suo capite, sive in Concilijs generalibus cum capite Ecclesiæ, quæ universalem Ecclesiam representant, an in Pontifice Vicario Christi, qui est Pastor, & Doctor Ecclesiæ, diximus alibi, præsertim num. 322. de gratia, ubi probavimus, hanc infallibilitatem in solo Ecclesiæ capite residere; eam autem residere in Ecclesia cum capite suo, omnes omnino Catholici tanquam de fide docent, adhuc illi, qui negant, residere in solo Pontifice. Quod satis nobis est pro re, de qua modò agimus.

SECTIO IV.

Solvuntur opposita.

OBjicies 1. contra primam assertionem: 373
Ecclesia in Scripturis, & SS. Patribus sæpè Lunæ comparatur; ergo sicut Luna à claritate deficit, & eclypsim patitur, ita & Ecclesia potest à doctrina fidei, & morum deficere, & incidere in errorem. Respondeo dist. ant. comparatur Lunæ in omnibus, neg. in aliquibus, conc. ant. & neg. consequentiam. Ratio est, quia Ecclesia in eo dicitur similis Lunæ in Scriptura, & PP. non quidem, quòd sicut Luna deficiat, sed præsertim in istis tribus. 1. quòd sicut Luna initiò mensis exigua est, ac deinde paulatim crescit, donec plena, & perfecta sit; ita Ecclesia in principio sui ortûs exigua apparuit, sed postea paulatim crevit, & quoad nos magna conspicitur. Sic Augustinus in Psalmum 103. ad illud *Fecit Lunam in tempora*. 2. quia sicut Luna accipit corporale lumen à Sole; ita Ecclesia accipit lumen fidei, & sanctitatis à Christo; ait enim Augustinus in Psalmum 10. *Luna intelligitur Ecclesia, quod suum lumen non habeat, sed ab unigenito Dei Filio, qui multis locis in Sanctis Scripturis Sol appellatus est, illustratur*. 3. quia sicut Luna mutationi obnoxia est; ita & Ecclesia in hac vita prout interdum fruitur pace, interdum persecutiones patitur. Sic Ambrosius lib. 4. Examer. *Ecclesia tempora sua habet persecutionis, & pacis; nam videtur sicut Luna deficere, sed non deficit, obumbrare potest, deficere non potest*.

Objicies 2. Concilium Basileense deposuit 374
Eugenium 4. & locò ejus creavit Felicem, & nihilominus postea Eugenius in sedem irrepsit sine Canonica electione, à qua ortum habuerunt subsequentes Pontifices, Episcopi, & Sacerdotes; ergo saltem ab illo tempore defecit Ecclesia, & non fuit infallibilis in doctrina fidei, & morum. Respondeo dist. ant. deposuit sine authoritate ad deponendum, solúmque affectivè, quantum erat ex parte illius Conciliabuli, conc. deposuit vere, & cum legitima authoritate, neg. ant. & consequentiam. Ratio est, quia, licèt Concilium Basileense initiò fuerit legitimum, dum in illo aderant Legati Pontificis, ex quo tamen ipsi revocati sunt ab Eugenio, cessavit Concilium, & factum est Conciliabulum schismaticum; unde, quamvis illud Conciliabulum tunc voluerit Eugenium deponere, decretumque confecerit, decretum illud nullius roboris erat, & Eugenius in Sede Petri legitimè perstitit, atque ita recognitus fuit ab universa Ecclesia, proindeque ejus Successores legitimi sunt, veramque retinent infallibilitatem.

Objicies 3. Non minùs promissa est sancti- 375
tas Ecclesiæ, quàm fides, cùm sanctitas sit una ex notis Ecclesiæ; atqui sanctitas potest deficere in tota Ecclesia; ergo etiam fides, & infallibi-

fallibillitas. Reſpondeo omiſſa maj. neg. min. quia ſanctitas deficere non poteſt in omnibus Eccleſiæ membris; ſemper enim dantur aliqui homines Sancti in Eccleſia, ut infertur ex illis Symboli verbis: *Sanctorum cõmunionem*; quin potiùs perſeverantia in fide magis promiſſa eſt Eccleſiæ, quàm ipſa ſanctitas; cùm ſine fide nullum Eccleſiæ membrum ſtare poſſit; benè verò ſine ſanctitate, ut latè conſtat ex dictis.

376. Objicies 4. Eccleſia eſt libera in credendo myſteria noſtræ fidei; ergo poteſt nolle ea credere, ac proinde à fide deficere, qua fide in tota Eccleſia deficiente, jam non maneret Eccleſia, atque adeò nec infallibilitas. Confirmatur. Infallibilitas non debetur Eccleſiæ, niſi poſt diſquiſitiones, & conſultationes ad decernendum; atqui iſtæ diſpoſitiones, & conſultationes poſſunt omitti; ergo & infallibilitas in Eccleſia poteſt amitti. Reſp. diſt. antec. eſt libera libertate antecedente, conc. ſubſequente ad promiſſionem divinam de ſtabilitate, & infallibilitate Eccleſiæ, neg. ant. & conſequentiam. Ratio eſt, quia poſtquam Deus vidit, quæ auxilia indifferentia futura eſſent efficacia, quantùm ad retinendam fidem in pluribus Eccleſiæ membris, Eccleſiam ſuam ſtabilivit, & decrevit ea auxilia prævisa conferre; unde conſequenter ad prævisionem divinam, & in ſenſu compoſito illius eſt impoſſibile, qnòd fides deficiat in omnibus ſimul membris Eccleſiæ. Cæterùm de hoc latiùs diximus agendò de prædefinitionibus tum in Tractatu de Deo, tum in Tractatu de grat. Ad confirmationem omitto maj. & neg. min. quia, ſi ſupponatur neceſſaria diſquiſitio, & conſultatio, ut legitimè proponatur Eccleſiæ decretum obligans ad fidem, & mores pertinens, nequit contingere, quod tale decretum Eccleſiæ intimetur ſine conditionibus ad illud requiſitis, quod legitimè infertur ex moribus, & Chriſti promiſſione à nobis ſuperiùs allatis.

377. Objicies 5. contra ſecundam concluſionem: error inculpabilis in aliqua fidei veritate non deſtruit fidem; ſic Cyprianus docuit, baptizatos ab Hæreticis debere baptizari, & non fuit infidelis; ergo tota Eccleſia habere poteſt errorem inculpabilem in fide. Reſpondeo omiſſo antecedente neg. conſequentiam; quia, licèt error inculpabilis in aliqua fidei veritate reperiri poſſit in privata perſona; at reperiri non poteſt in tota Eccleſia; nam privata perſona non eſt columna, & firmamentum veritatis, benè Eccleſia, ut docet Apoſtolus citatus num. 366. unde contra veritatem fidei nunquam poteſt tota Eccleſia adhuc invincibiliter ſentire; quin potiùs ipſe Chriſtus, & Spiritus Sanctus cenſerentur definire contra fidem, ſi Eccleſia contra fidem definiret, ut conſtat à num. 369. ut enim habet Div. Thomas 3. part. quæſt. 12. art. 1. ad 3. *Chriſtus eſt caput Eccleſiæ, & Spiritus Sanctus ejus cor; actiones autem vitales corporis naturalis attribuuntur capiti, & cordi; quare, ſi Eccleſia proponeret aliquid contra fidem, Chriſtus, & Spiritus Sanctus illud definire cenſerentur.*

Objicies 6. Summus Pontifex, qui eſt caput Eccleſiæ, poteſt ſaltem inculpabiliter in aliqua fidei veritate errare; ſed infallibilitas Eccleſiæ non in alio reſideret, niſi in Summo Pontifice; ergo Eccleſia non habet infallibilitatem. Reſpondeo diſt. maj. poteſt errare ut perſona privata, omitto, ut caput Eccleſiæ, neg. maj. & conceſſa min. neg. conſequentiam. Ratio eſt, quia infallibilitas non eſt promiſſa Pontifici, ut perſonæ privatæ, ſed ut Eccleſiæ capiti, hoc eſt, quatenus loquitur ex cathedra, ſive ut proponit aliquid pertinens ad fidem, & mores, obligandò Eccleſiam ad credendum, & hoc modo non poteſt Summus Pontifex adhuc inculpabiliter in fide errare. Reliqua argumenta, quæ hìc fieri poſſent, dedimus, & diſſolvimus in Tract. de grat. n. 368. 365. & 423. Cæterùm datò, & conceſſò, quòd hæc infallibilitas ad definiendum non reſideret in Pontifice extra Concilium, ſed cum generali Concilio definiente, atque Pontifice approbante, per quod generale Concilium repreſentatur univerſalis Eccleſia, ſatis eſſet ad hanc noſtram concluſionem ſtabiliendam; quandoquidem Eccleſia viſibilis in eo caſu gauderet infallibilitate; hanc equidem infallibillitatem omnes omnino Catholici docent, ſoliqúe Hæretici, & Pagani negant: eam namque promiſſam eſſe à Chriſto Domino Eccleſiæ ſuæ ſatis conſtat ex dictis n. 365. quod ſatis eſt, ut ſciamus doctrinã, quam tradunt Hæretici, eſſe omnino falſam, utpote damnatam ab Eccleſia, quæ columna eſt, & firmamentum veritatis. Alia, quæ hìc ſuperaddi poſſent, pertinent ad diſputationem de Eccleſiæ perpetuitate. 378.

DISPUTATIO IX.

AN DETUR VIVA, ET INFALLIBILIS REGULA FIDEI NOBIS APPROXIMANS VERBUM DEI?

279. VErbum Dei aliud eſt ſcriptum, & aliud traditum; de utroque loquitur Paul. 2. ad Theſſalonicenſes 2. *Itaque fratres tenete traditiones, quas accepiſtis ſive per ſermonem, ſive per epiſtolam noſtram*: ubi traditiones per ſermonem dicuntur Verbum Dei traditum, quæ habentur in Epiſtolis, dicuntur Verbũ Dei ſcriptum; unde Chryſoſtomus in hunc locum ait: *Hinc patet, quòd non omnia per Epiſtolas tradiderunt, ſed multa etiam ſine litteris, eádem verò fide digna ſunt tam iſta, quàm illa.* Et certè, cùm utrumque ſit Verbum Dei, non poteſt unum eſſe minori fide dignum, quàm alterum. Scio, Hæreticos negare Verbum Dei traditum

traditum, quamvis admittunt scriptum Verbum Dei, & eos antea jam impugnavi; & ne dicta dicamus, vide testimonia à num. 334. de gratia, in quibus satis ostenditur, pervenisse ad nos per os Apostolorum, & Prophetarum ultra Verbum Dei scriptum, testimonium etiam, & Verbum Dei traditum, quod etiam satis ostenditur ex testimonio Pauli à nobis citato. Quantùm verò ad præsentem quæstionem attinet, eadem est difficultas de Verbo Dei sive scripto, sive tradito; cùm Hæretici nullam prorsus velint admittere regulam visibilem, vivam, & infallibilem, quæ Verbum Dei nobis approximet, docentes, satis esse Sacram Scripturam per spiritum privatum uniuscujusque approximatam, & applicatam, contra quos sit

SECTIO I.

An necessaria sit regula viva nobis approximans Verbum Dei?

380. SUppono 1. fidem divinam distingui inter alia à fide humana, quòd actus fidei humanæ, licèt sit regulatus à prudente judicio credibilitatis, cùm tamen ex parte motivi sui infallibilitatem omnimodam non habeat, obnoxius manet falsitati. Unde, si superveniant motiva probabiliora, & conjecturæ in contrarium, possumus licitè deponere fidem illam humanam, & elicere assensum oppositum: at fides divina ita est certa, ut semel concepta nullus possit licitè assensum illum deponere, & oppositum elicere, ut universalis Ecclesia, omnes Patres, & Theologi docent; atque expressè constat ex Paulo ad Gal. 1. dicente: *Sed licèt nos aut Angelus de Cœlo evangelizet vobis præterquam quod evangelizavimus vobis, Anathema sit; sicut prædiximus, & iterum dico, si quis vobis evangelizaverit, præterquam quod accepistis, Anathema sit.* Quare opus est, ut applicatio, & approximatio Verbi Dei adeò nobis credibilis appareat, quando semel elicimus actum fidei, ut nulla fundamenta in contrarium possint infallibilitatem illam evertere in sensu composito fundamentorum moventium voluntatem ad assensum.

381. Suppono 2. hanc infallibilitatem approximationis Verbi Dei præcipuè tradi ab Apostolo 1. ad Roman. 15. per has tres emphaticas interrogationes, *Quomodo credent ei, quem non audièrint? quomodo autem audient sine Prædicante? quomodo prædicabunt, nisi mittantur?* per hanc quippe triplicem interrogationem triplex quoque dogma nos docet Apostolus circa propositionem credendorum, quæ indubitata habenda sunt in schola Dei. Prima interrogatio statuit doctrinam evangelicam proponendam esse tanquam divinam; ita, ut Prædicator proponens non fiat ejus doctrinæ author, sed doctrinam credendam proponat, quæ unicè Deum agnoscit Authorem; oportet enim credere Deo, ut ibi præmittit Apostolus, cúmque non possimus Deo credere, si illum non audiamus aut per se, aut per alium loquentem, ita, ut Deus sit principalis Author locutionis; exinde doctrina, quæ per fidem credenda proponitur, debet infallibiliter proponi, ut habens Authorem Deum illam testificantem.

Secunda interrogatio ostendit contra hujus temporis Hæreticos, locutionem communem, & ordinariam Dei in hac præsenti providentia factam pro multitudine fidelium absque distinctione Judæi, & Græci, ut ibidem ait Apostolus, non peragi per solam internam illustrationem, & inspirationem, sed per exteriorem propositionem divinæ revelationis, ita, ut Deus nolit internè docere, nisi exteriùs docente idoneo Dei Ministro, qui Dei Verbum proponit; aliàs non esset juxta communem, aut ordinariam providentiam impossibile, quod impossibile supponit Apostolus apertè, dum ait: *Quomodo audient sine prædicante?* modò scilicet humanò, & maximè proportionatò humanæ conditioni addiscenti per sensum juxta naturam suam propter dependentiam innatam intellectûs à phantasia, & hujus assensûs exteriori; quæ est ratio, propter quam Evangelicus Prædicator dicitur generare filios, quos per prædicationem ad Deum trahit, ut ajebat ipse Apostolus 1. Corinthiorum 15. *In Christo JESU per Evangelium ego vos genui.* Tertia interrogatio exponit quoque aliud maximi momenti documentum, nimirum quisnam sit idoneus Minister exterioris locutionis Dei; ille quippe dicitur idoneus solùm, qui missus fuerit; intelligitur verò, dum aliud non exprimitur missus à Deo, nempè à Deo cujus nomine, juxta priores immediatas interrogationes Apostolus loquitur.

Missio ista pro evulgatione novi testamenti cœpta est à Deo in Christo, ut ipso Dominus ait Joannis 6. *Mea doctrina non est mea, sed ejus, qui misit me, Patris*; & illud Isaiæ interpretatum à Christo de se ipso Lucæ 4. *Evangelizare pauperibus misit me.* Secunda Prædicatorum missio facta est à Christo Domino, cùm Apostolis dixit Matthæi ult. *Euntes in mundum universum prædicate Evangelium omni creaturæ.* Hæc autem continuata est, & ad finem usque mundi continuabitur à Petro, ejusque Successoribus, quibus videlicet in Petro dictum est: *Pasce oves meas*, ut definit Concilium Florentinum sess. 25. in litteris unionis; *Item definimus Sanctam Apostolicam Sedem, & Romanum Pontificem in universum orbem tenere primatum, & ipsum Pontificem Romanum Successorem esse Beati Petri Principis Apostolorum, & verum Christi Vicarium, totiusque Ecclesiæ caput, & omnium Christianorum Patrem, & Doctorem existere, & ipsi in Beato Petro pascendi, regendi, & gubernandi universam Ecclesiam à Domino nostro JESU Christo plenam potestatem traditam esse*; hoc namque munus pascendi, & gubernandi fideles datum est Petro tamquam fundamento, supra quod ædificata est

Eccle-

Ecclesia Dei, quæ semper est duratura, & adversus quam portæ inferi non prævalebunt.

384. Pascere autem mundum universum sana fidei & morum doctrina, atque ita dirigere in vitam æternam, nec Petrus, nec ejus Successores per se ipsos soli possunt, unde per necessariam consequentiam cum eo munere acceperunt simul potestatem (qua & usi semper sunt) mittendi prædicatores Evangelicos, qui ut à Deo missi mediante ejus Vicario habent semper assistentem sibi virtutem primi, ac principalis, mittentis scilicet Dei, ut plantationi, & rigationi exteriori hominum det ulterius incrementum; quare satis non est, ut quis sit merè materialiter missus, sed necesse est, ut loquatur formaliter tanquam missus, quod fit, cùm tradit doctrinam à Deo revelatam, fidelibúsque satis approximatam, nimirum admissam ab Ecclesia; unde talis non erit, si approbata non sit à Summo Ecclesiæ Pastore; quandoquidem promissa est ista infallibilitas, eáque de causa Ecclesiæ ut bene notavit Exim. Doctor cap. 8. Prædicator Evangelicus, qui est immediatus proponens eam doctrinam, concipitur à credentibus cum infallibilitate actuali, licèt non cum permanente, & quasi habituali, quæ residet in Ecclesia: sic enim propositæ doctrinæ à Deo traditæ, jam qui inobediat, reus erit, de quo Apostolus ibidem conqueritur, dum ait: *Sed non omnes obediunt Evangelio.* His positis

385. Assero 1. cum omnibus Catholicis contra Hæreticos: datur in vera Ecclesia Christi regula aliqua viva, quæ humano sensibili modo possit infallibiliter res fidei proponere, & definire; hæc sententia satis probata erat ex dictis à num. 365. Modò aliter probatur 1. Indubitabile est, Christum Dominum providisse Ecclesiæ suæ ordinaria media non minùs, sed multò magis perfectè, quàm promissa fuissent Synagogæ; atqui ad proponendas veritates fidei dedit illi veteri Ecclesiæ infallibilitatem, ut habetur Deuteronomij 17. *Veniésque ad Sacerdotem Levitici generis; & ad judicem, qui fuerit illo tempore, quærésque ab eis, qui indicabunt tibi judicij veritatem.* Unde Malachiæ 2. dicitur: *Labia enim Sacerdotis custodient scientiam, & legem requirent ex ore ejus, quia Angelus Domini exercituum est:* ergo non dedit minorem infallibilitatem Christus Dominus Ecclesiæ suæ. Confirm. 1. quando Actor. 15. orta fuit inter fideles controversia de Legalibus, an scilicet à fidelibus ex gentibus controversis essent observanda? nemo ausus est ad proprium judicium & spiritum privatum provocare, sed Apostoli convenerunt, & Ecclesia illa visibilis, sensibili & humanò modò veritatem definivit per illa verba: *visum est Spiritui sancto & nobis:* ex quo apparet, Eccclesiam esse vivam, & infallibilem visibilem regulam ad præponendas, & applicandas fidei & morum veritates.

386. Confirm. 2. Nam Paulus, quamvis haberet infallibilem Spiritûs sancti directionem, ascendit nihilominus Hierosolymam, & cum Apostolis & præsertim cum Petro conferre suum Evangelium, ut ipse refert ad Galat. 3. quod non ideo fecit, quòd de sua doctrina dubitârit, sed ut constaret toti Ecclesiæ, suam doctrinam esse conformem publicæ & communi regulæ vivæ, ut notat Hieronymus ibi & Epistola 87. ad Augustinum; & Augustinus lib. 18. contra Faustum cap. 4. & Tertullianus lib. 4. contra Marcionem: ergo Ecclesia Christi semper sensit, senserúntque Apostoli hanc vivam regulam esse necessariam, atque à Christo Domino concessam esse Ecclesiæ suæ. Unde Cyprianus lib. 2. epist. 3. dixit: *Inde schismata & hæreses oriuntur, quod Episcopus, qui unus est, & Ecclesiæ præest, superna contentione contemnitur, nec unus in Ecclesia cogitatur Episcopus, qui vice Christi sit judex.* Et Augustinus lib. 32. contra Faustum cap. 89. sic agit contra Hæreticos: *Videtis id vos agere, ut de medio tollatur divina Authoritas, ut suus unicuique animus author sit, qui unaquæque reprobet, aut improbet.* Et Hieronymus contra Luciferianos: *Si non sit in Ecclesia una eminens potestas, tot futura sunt schismata quot Sacerdotes.*

387. Probatur 2. Christus Dominus potens erat non modo ad promulgandam legem suã, eámque ad nos transmittendam tum Scripturâ, tum Traditione, sed etiam ad reliquendam vivam infallibilem regulam, quæ Christi Legislatoris verba proponeret, & credentibus approximaret, non quidem in sensu alieno, & detorto, sed in eo vero sensu, in quo tradita fuêre à Christo, atqui ita se gessit Christus Dominus: ergo reliquit eam vivam & infallibilem regulam. Prob. min. Christus Dominus instituit Ecclesiam, ut à supremo Capite, aliísque subordinatis ministris gubernaretur, ut constat ex num. 366. promisitque eam in vera fide usque ad consummationem sæculi duraturam, ut constat ex num. 365. simulque sciebat, plures hæreses contra fidem suam fore excitandas, detorquendo sensum legum divinarum, quòd respexit Paulus 1. Corinth. 11. dicens: *Oportet & hæreses esse*, quod & quotidiana experientia demonstrat; atqui leges, quantumvis scripræ, contra quas plures sensus detorti excogitantur, non possent in ordinaria providentia hominibus proponi secernendo infallibiliter verum sensum à falso, ut fides usque ad consummationem sæculi persistat, nisi dedisset Christus regulam vivam infallibilem, quæ verum illum sensum proponeret ut expendenti constabit: ergo ita se gessit Christus Dominus.

388. Confirmatur & explicatur eadem ratio. Eo ipso, quòd sciant homines in republica civili plura dubia supra leges scriptas excitari istis contendentibus, debere in hoc sensu intelligi, aliis verò dicentibus, quòd in sensu oppositio intelligendæ sint, non potest ipsa lex mortua, seu scripta se ipsam interpretari, sed opus est constituere judicem, qui sententiam ferat inter partes litigantes; nec bene respublica provideret, si veller legem illam in suo vero sensu perpe-

tuò stabilem, & potens constituere judicem infallibiliter exponentem verum sensum legis, non constitueret judicem infallibilem, sed fallibilem; ergo Christus constituens leges suas sciens, quòd varij oppositi sensus contra illas essent excogitandi inter partes dissidentes, volens, quòd verus earum sensus in Ecclesia semper persistat, non bene se gessisset relinquendo judicem fallibilem; quandoquidem certò potuit constituere infallibilem, unde ne Adversarij imprudenter loquantur contra Christi providentiam Ecclesiæ suæ relictam, tenentur fateri reliquisse in Ecclesia sua judicem, & vivam controversiarum regulam infallibilem.

389. Respondent Hæretici, Scripturam sacram nullo indigere judice, aut viva regula infallibili, quæ verbum Dei nobis approximet, quandoquidem seipsa est satis clara, nullâque indigeat expositione, ut dicitur Psalmo 13. *Præceptum Domini lucidum illuminans oculos*, & Psalmo 118. *Lucerna pedibus meis verbum tuum*. Contrà tamen. Licèt Scriptura & Verbum Dei, quod in illa continetur, sit lux fidelium oculos illuminans, quando Verbum Dei non in sensu alieno, & detorto, sed in vero & genuino intellectu applicatur: in falso & pravo sensu non est lux, sed potiùs caligo, & mors, ut de Evchariſtia dicitur: *mors est malis, vita bonis*, quod infertur ex Paulo 2. Corinth. 3. dicente: *Idoneos nos fecit ministros novi Testamenti non litterâ, sed spiritu, littera enim occidit, spiritus autem vivificat*; id est, littera occidit, si neglecto verò Scripturæ sensu nudis verbis ad errores abutaris, ut faciunt Hæretici & Judæi: Quare Augustinus lib. 3. tom. 3. de Doctrina Christiana cap. 4. quàm opportunè dixit: *In principio cavendum est, ne figuratam locutionem ad litteram accipias, & ad hoc non pertinet, quod ait Apostolus, littera occidit, spiritus autem vivificat. Cùm enim figuratè dictum sic accipiatur, tanquam propriè dictum sit, carnaliter sapitur, neque ulla mors animæ congruentius appellatur, quam cùm id etiam, quod in ea bestiis antecedit, hoc est intelligentia, carni subjicitur sequendo litteram.*

390. Quapropter Verbum Dei, si nobis approximatum non sit in vero ejus sensu à Deo loquente intento, sed in sensu oppositio ab eo, quem Deus intendit, non est lux illuminans oculos, bene verò, si in sensu à Deo intento nobis approximetur, tunc enim certè agnoscimus quid Deus dicat prima & summa veritas, cujus infallibili verbo instruimur, & docemur, neque tunc assentimur per fidem adhærentes applicationi, sed Verbo Dei applicato, ut diximus à num. 145. & 225. Quæ est ratio propter quam Verbum Dei sufficienter applicatum dicitur lucidum illuminans oculos nostros, id est nostri intellectûs. At cùm Verbũ Dei ad nos factum non sit, sed transmissum venerit aut per Scripturas, aut Traditiones, oriuntur sæpè controversiæ, an scilicet hæc scriptura sit Canonica & Verbum Dei, an postquam scimus esse Canonicam, debeat in hoc, aut in alio sensu intelligi; tales quippe subortiri controversias evidens est, atque quotidiana experientia demonstrat; unde, cùm in eo casu Scriptura seipsam non interpretetur, necessaria est aliqua regula viva habens infallibilem authoritatem statuendi verum sensum diviniVerbi, nec aliter posset in hac præsenti providentia conservari Ecclesia cum fide, quam Christus in ea esse voluit; cæterùm, ut hæc clariora fiant

Assero 2. contra Hæreticos. Scriptura sacra se sola non est judex controversiarum verum sensum divini verbi nobis infallibiliter applicans. Probatur 1. Nam minores excitantur quotidie lites circa veram Scripturæ intelligentiam in republica Christiana, quàm excitentur in republica civili circa verâ civilium legum intelligentiam, ut experientiâ docetur, atqui lex Civilis, quando de vero ejus sensu dubitatur, non potest per se litem dirimere: ideoque respublica prudenter constituta judicem vivum habet & visibilem, qui lites eas dirimat; ergo neque divina lex scripta sive Scriptura sacra, quando de ejus vero sensu dubitatur, potest per se litem dirimere, ideoque Christus, qui Ecclesiam suam prudenter constituit, judicem vivum in hac rerum providentia constituit, qui lites illas dirimet, verúmque sensum Dei Verbi nobis applicaret, ut Ecclesia cum fide, quam Christus in eadem usque ad consummationem sæculi esse voluit firmam persistere, huc respexit Augustinus tom. 6. l. de Util. credendi c. 7. dum dixit: *Tu in eos libros qui quoquo modo se habeant sanctitatum, divinarúmque rerum pleni prope totius generis humani confessione diffamantur, sine luce tirunis, & de his sine præceptore audes ferre sententiam.*

Probatur 2. Plura sunt in sacra Scriptura, quæ in sensum alienum facilè detorqueretur, nisi ab infallibili regula loquente verum Scripturæ sensum nobis approximante aliter applicaretur; ergo Scriptura se sola non est judex controversiarum, qui verum sensum Verbi Dei nobis approximet. Prob. ant. Quando Christus Dominus in nocte Cænæ dedit Discipulis Corpus & Sanguinem suum, dixit illis Matth. 26. *Accipite & comedite, hoc est Corpus meum, &c.* eadem nocte ante Evchariſtiæ ministrationem lavit pedes Discipulorum, dixitque illis Joan. 13. *& vos debetis alter alterius pedes lavare.* Si enim non haberemus regulam loquentem infallibilem qualis est Catholica Ecclesia, ut constat à num. 363. quæ in prioribus verbis agnoscit impositum esse nobis præceptum sumendi Evchariſtiam, & in posterioribus non agnoscit, esse nobis impositum præceptum lavandi pedes, non possemus ex nobis hanc veritatem ex sola Scripturæ lectione inferre, sed forsitan inferremus sensum oppositum; imò potiùs, si quis modò contenderet posteriora verba imponere præceptũ lotionis pedum, cùm præcipuè dicant, *& vos debetis &c.* nunquam

nunquam posset lis illa ex sola Scriptura decidi; ergo &c. Confirm. Licet Lutherani & Calviniſtæ dicant, ſe verum Scripturæ ſenſum admittere, inrer ſe maxima contentione diſſentiunt circa realem Chriſti præſentiam in Euchariſtia, circa baptiſmum parvulorum, circa numerum Sacramentorum, & centena alia, neque ſola Scriptura lites unquam dirimet, ſiquidem illa jam tulit ſententiam, neque ullam aliam pronuntiavit; ergo ad infallibilem deciſionem requiritur judex, qui loquatur, & hic quærendus eſt.

393. Probatur 3. Non poteſt per omnia ſe ipſa eſſe clara & ſufficienter applicata ad intelligendum verum ejus ſenſum Scriptura illa, cujus materia & modus ſcribendi ſæpe eſt obſcurus: atqui ſcripturæ ſacræ materia & modus ſcribendi frequenter & obſcurus: continet enim pro materia altiſſima fidei myſteria ſupra naturalem rationam elevata, qualia certè ſunt Deus trinus & unus, Verbum divinum & Incarnatum, Sacramenta viſibilia continentia operationem inviſibilem gratiæ ſanctificantis, juſtitia, miſericordia & bonitas Dei providentis, prædeſtinantis, & reprobantis, & alia quàm plurima, maximè recondita propter quæ de Deo dicitur Pſ. 35. *Judicia ſua abyſſus multa*: modus etiam quo ſcriptura res illas maximè reconditas proponit, multos habet tropos, & quidem difficiles, non paucos Hebraismos, & modos loquendi hoc tempore obſoletos, plura vaticinia ſymbolicè tantùm, & quaſi ſub ænigmate explicata; quæ certè oſtendunt Scripturam tum ratione materiæ, tum ratione modi ſcribendi eſſe frequenter obſcuram, unde Hieronymus in epiſtola ad Alchariam dixit: *Epiſtola ad Romanos nimiis obſcuritatibus involuta eſt*, & Auguſt. tomo 2. epiſtola 119. ad Januarium c. 21. id eſt prope finem: *Miror, quia hoc te latet, quod non ſolùm in aliis innumerabilibus rebus multa me latent, ſed etiam in ipſis ſanctis Scripturis multo neſciam plura, quam ſciam*; ergo &c.

394. Probatur 4. & explicatur ulteriùs præcedens ratio ex ipſa ſacra Scriptura apertè conſtat, eam propter frequentem obſcuritatem indigere aliquo infallibiliter proponente & approximante verum illius ſenſum; ergo ſe ſola non eſt ſufficienter applicata & approximata. Prob. ant. ex Actor. 8. ubi Evnuchus & pius, & doctus, cùm legeret Iſaiam Prophetam à Philippo interrogatus: *Putásne intelligis, quæ legis?* reſpondit: *quomodo poſſim, ſi non aliquis mihi oſtenderit?* illa quippe verba, *quomodo poſſim*, manifeſtè ſignificant, quòd myſterium in ea lectione contentum adeò occultum erat, ut ſine infallibili & loquente regula non poſſet in vero ſenſu intelligi; ergo &c. Confirm. 1. ex 2. Petri c. 3. *Chariſſimus frater noſter Paulus ſecundùm datam ſibi ſapientiam ſcripſit vobis, ſicut & in omnibus epiſtolis loquens in eis de his, in quibus ſunt quædam difficilia intellectu, quæ indocti, & inſtabiles depravant, ſicut & cæteras Scripturas ad ſuam ipſorum perditionem*; ſed quæ ita ſunt intellectu difficilia, non poſſunt ſe ipſis eſſe ſatis applicata ad intelligendum verum eorum ſenſum; ergo &c. Confirm. 2. ex Auguſt. tom. 4. l. de fide & operibus cap. 55. ubi de doctrida, quam tradit Paulus 1. Corinth. 3. ita loquitur: *Diligenter attendere oportet quomodo accipienda ſint Apoſtoli Pauli verba. Illa ſententia planè ad intelligendum difficilis, ubi ait, fundamentum enim aliud nemo poteſt ponere præter id, quod poſitum eſt, quod eſt Chriſtus Jeſus, ſi quis autem ſuperædificat ſuper fundamentum aurum, argentum, lapides pretioſos, ligna, fœnum, ſtipulam uniuscujusque opus manifeſtabitur.*

Quæro enim ab Adverſarijs, an ipſi ſanctiores, aut diligentiores in evolvendis Scripturis, an doctiores ſint, quàm Auguſtinus; ſi ergo Auguſtinus diligentior, ſanctior, & doctior fatetur, multa ſibi eſſe difficilia, & plura eſſe, quæ non capit, quàm quæ intelligit, qua fronte Adverſarij dicere audent, Scripturam in ſe ipſa adeò claram eſſe, ut non indigeat infallibili regula loquente, qui verum ejus ſenſum nobis approximet? ſignum quippe malæ conſcientiæ eſt, quando aliquis operibus negat, quod vocibus aſſerit, atque hoc eſſe in hac materia ſignum hæreticorum, ex eo patet, quia ea verba Chriſti *Ego & Pater unum ſumus*, Ariani & Neſtoriani explicant per ſolam unitatem affectûs, & alij Hæretici per unitatem naturæ, in quo conveniunt cum Catholicis. Hæc altera: *Baptizantes eos &c.* plures Hæretici interpretantur de adultis excluſis parvulis, quos non cenſent baptiſmi capaces; alij in hac parte docent cum Catholicis de adultis & parvulis intelligenda. Rurſus Zvvingliani, & Calviniſtæ hæc verba, *Hoc eſt Corpus meum*, intelligi volunt figuratè & tropicè, Lutherani verò propriè, ſed absque transſubſtantiatione, manente ſcilicet ſubſtantia panis; quare alter in uno ſenſu, alter in oppoſito exponit Scripturam, quæ, cùm non poſſit contraria docere, alter ex illis oppoſitis ſenſibus eſt manifeſtè falſus; atqui ex ipſa confeſſione eorum, qui illum defendunt, non apparet falſus ex Scriptura; ergo Scriptura absque alia regula verum ſenſum infallibiliter approximante ex ipſo facto hæreticorum non eſt tam clara, ut ſe ſola ſatis ſit ad verum ſenſum approximandum intellectui. 395.

Cæterùm, ut hæc omnia manifeſtiùs appareant, interrogandi ſunt Adverſarij, an clarè intelligant plura difficilia Scripturæ teſtimonia, cùm enim ad id, quod clarum eſt, ſtatim & absque hæſitantia reſpondeamus, neque ex duobus, quibus clarum id eſt, alter hunc ſenſum, & alter oppoſitum dare poſſit, omnes Lutherani & Calviniani, qui juxta ſuam ſectam docent, Scripturam ſeipſa claram eſſe, eundem ſenſum reddere debent, neque ullus Lutheranus unus iſtum, alter verò oppoſitum tradere poterit: 396.

rit: vocentur ergo seorsim, ita ut unus de altero non sciat, & apparebit, quàm oppositos sensus dederint ad hæc Scripturæ testimonia. Quæro igitur, quomodo hæc intelligenda. Gen. 1. dicitur: *Deum sex diebus mundum creâsse*, cùm Ecclesiastici 18. dicatur, *qui vivit in æternum, creavit omnia simul.* Rursus Gen. 32. Jacobo Patriarcha ait: *Vidi Dominum facie ad faciem, & salva facta est anima mea.* Et tamen Deus Exodi 20. ait: *Non videbit me homo, & vivet.* Tum etiã Exodi 20. *Ego sum Dominus Deus tuus fortis zelotes visitans iniquitates Patrum in filios*, & tamen Ezech. 28. dicitur: *Filius non portabit iniquitatem patris.* Pariter Psal. 1. *Non resurgent impij in judicio.* Et tamen dicitur 1. Corinth. 15. *Omnes quidem resurgemus.* Quod idem est de pluribus alijs, quæ speciem contradictionis habent, quæque post alios collegit, & expositus Cyrillus in Chronico. Nec facilè se expedient ab eo, quod dicitur Eccles. 44. *Melior est iniquitas viri, quàm mulier bene faciens.* Etenim si experientia illa fiat, satis constabit, Scripturam se sola absque viva loquente regula non esse satis approximatam ad verum ejus sensum intelligendum, exinde

397. Assero 3. Contra eosdem Hæreticos: spiritus uniuscujusque privatus non est sufficiens regula nobis infallibiliter approximans verum sensum verbi Dei. Probatur 1. Testimonium illius privati spiritus, quem Hæretici assumunt ut applicationem verbi Dei est omninò fallibile, ergo non est sufficiens ad proponendum infallibiliter verum sensum verbi Dei. Prob. ant. ille spiritus privatus est testimonium purè humanum, quod fallibile est, non autem est testimonium Spiritûs sancti infallibile, etenim testimonium Spiritus sancti non sibi contradicit, licèt sibi contradicat testimonium humanum privati spiritûs; atqui testimonium privati spiritûs, de quo Hæretici loquuntur sibi contradicit; ergo est omninò fallibile. Prob. min. Lutherani ex interno sui spiritûs testimonio dicunt: Epistolam divi Jacobi non esse veram scripturam, sed potiùs spuriam & straminеam, ut Lurherus loquitur: Calviniste autem ex interno sui spiritûs testimonio affirmant, eam Epistolam esse Scripturam Verbi divini, in quo apparet manifesta contradictio. Rursus Lutherani ex privato sui spiritûs testimonio docent per hæc Scripturæ verba, *hoc est Corpus meum*, significari realem præsentiam Christi in Eucharistia; Calviniste autem ex interno sui spiritûs testimonio affirmant solùm significari figuram Corporis Christi, non verò realem præsentiam, in quo adest non minor contradictio, ergo &c.

398. Probatur 2. Si ad internum uniuscujusque spiritum reducenda foret approximatio Verbi Dei, totum fidei negotium reduceretur ad opinionem humanam, ac proinde non posset intellectus infallibiliter assentiri; ergo &c. Prob. ant. Vel illa judicia privata dissentientium sunt inter se paria, vel alterum alteri prævalet in sapientia humana, vel etiam in moribus? si sunt paria, non est potior ratio, cur uni credendum, & non alteri, si verò alterum excedit in sapientia, vel etiam in moribus, totum hoc non transcendit probabilitatem humanam, ut ex terminis patet, ergo &c. Confirm. 1. Neutra pars dissidentium allegare potest spiritum privatum infallibiliter dirigentē; si enim quælibet hanc spiritus privati infallibilitat pro se stare affirmaverit, cùm duæ illæ partes sæpè cõtradictoria dicant, non potest utraque esse à bono spiritu; neque est major ratio, cur uni potiùs credatur, quàm alteri, cùm neutra exhibeat aliquod certum signum, quod à bono spiritu moveatur, atque generaliter incertum erit, qualis sit talis spiritus, nisi per aliam regulam certiorem discernatur: nam ut ait Apostolus 2. Corinth. 11. *Ipse enim Satanas transfigurat se in Angelum lucis.* Confirm. 2. Ille, qui credendum putat propter hujusmodi privatum spiritum, reipsa asseverat se habere, vel divinam revelationem, vel infallibilem assistentiam Spiritûs S. ac proinde ut ipsi credatur, oportet, ut ostendat, vel aliquam promissionem ejus divini Spiritûs, vel aliquod indicium, seu signum illius, nemo autem sine magna dementia credere potest se habere assistentiam Spiritûs S. ut credat ea, quæ sunt opposita alicui infallibili regulæ fidei, cui promissa est hæc assistentia, uti revera promissa est Ecclesiæ in sacris Scripturis, ut constat à num. 365. ergo &c.

Probatur 3. Regula infallibiliter applicans verum sensum Verbi Dei debet esse nota & infallibilis, sed spiritus ille privatus neutram habet ex his conditionibus, non quidem primam: quia nullum signum infallibilitatis dare potest; non secundam, quia inter opposita docentes ex spiritu privato, ut ajunt, non potest cognosci ratione spiritûs privati, cui præ altero adhibenda sit fides; ergo spiritus privatus non est sufficiens regula. Confirm. 1. Si spiritus privatus assumendus esset ut regula, nullus modus relictus esset à Christo ad convincendas & judicandas hæreses, quas ipse prævidit emersuras, quivis namque hæreticus non minùs affirmabit se habere internum spiritûs testimonium, quàm affirmet Catholicus, quo in casu nemo posset judicare de hæresi: atqui Christus Dominus modum judicandi reliquit in Ecclesia sua, ut constat ex verbis Christi Matth. 18. *Si autem Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus & Publicanus*; ergo &c. Confirm. 2. Quia Hæretici nullum habent fundamentum nisi circulum vitiosum. Si enim ab eis quæramus, unde ipsis constet eos, tenere veram Ecclesiam, aut verum Scripturæ sensum, respondent, se id scire ex interno spiritûs testimonio; si autem quæramus, unde cognosci possit, se potiùs, quàm me habere illud internum spiritûs testimonium, respondent, quia

quia illi sunt in vera Ecclesia, sed exinde manent in circulo vitioso & inexplicabili, qui per spiritum illum privatum dissolvi non potest; ergo &c.

400. Respondent aliqui hujus temporis Hæretici, ut eludant vim horum argumentorum, controversias de vero sensu Verbi Dei non posse per certam regulam definiri, quandoquidem privatus spiritus est testimonium purè humanum, ac subinde unumquemque salvari posse credendo ea, quæ sibi Spiritus S. interiùs dictat, in quo ajunt, stat infallibilitas privati spiritus. Contra 1. Hæc responsio repugnat omni rectæ rationi ac Verbo Dei scripto, quod admittunt hæretici; ex illa namque responsione datur libera licentia hæreticis & schismaticis omnibus, ut teneant, quæ voluerint, quin ab Ecclesia cogi possint, quod est contra Christi verba adducta num. superiori, nempe, *si autem Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus & Publicanus.* Ergo hæc responsio manifestè est falsa, & contra Verbum Dei scriptum, admissum ab Hæreticis. Contrà 2. Quia hæc responsio tollit de medio certitudinem fidei in omnibus, quæ creduntur, cùm non possint homines scire, quænam sit vera fides, si enim duo ex spiritu privato se loqui dicant, & opposita doceant, nulla manebit certitudo fidei; atqui fides non potest esse incerta, neque opposita docere, ergo Verbum Dei fide credendum applicari non potest per illum spiritum privatum. Contrà 3. sine vera fide nemo potest salvari, ut constat ex Sacris Scripturis, sic ad Hebr. 11. *Sine fide autem impossibile est placere Deo.* Quare sine vera fide Ecclesia vera esse non potest, ut constat ex dictis; atqui utraque duorum opposita fides non potest esse simul vera, quandoquidem duo contradictoria simul vera esse non possunt; ergo utraque illorum fides habita, ut ajunt ex spiritu privato, non sufficit ad salutem. Contrà 4. Fides in Ecclesia Christi est una, ut dicitur ad Ephes. 4. *Una fides*, sed doctrinæ oppositæ ex spiritu privato non sunt una doctrina, aut una fides: ergo doctrina ex spiritu privato non est fides, quam tenet vera Christi Ecclesia; atqui sine fide, quam tenet vera Christi Ecclesia, nemo potest obtinere salutem, ut ipsi quoque Hæretici fatentur; ergo fides habita per spiritum illum privatum non est sufficiens ad salutem.

401. Assero 4. Ecclesia Catholica sub capite suo Vicario Christi constituta est infallibilis regula approximans nobis verum sensum Verbi Dei. Probatur 1. Illa est vera regula nobis approximans infallibiliter Verbum Dei, quæ infallibilitatem habet à Christo promissam ad proponendam nobis doctrinam fidei & morum; sed Ecclesia Catholica sub capite suo Vicario Christi sive sub Romano Pontifice constituta infallibilitatem illam habet à Christo promissam, ut constat ex num. 365. ergo &c. Confirm. Plures sunt fidei controversiæ, quarum in Scripturis nulla pene mentio habetur, & quæ infallibiliter decisæ sunt in Ecclesia Dei; ergo Ecclesia est regula infallibilis, de qua loquimur. Probat. ant. Controversia olim erat, an baptizati ab Hæreticis essent rebaptizandi, affirmavit S. Cyprianus, negavit S. Augustinus, suam tamen sententiam, quamvis sit vera, & de fide non potuit Augustinus sufficienter, & ex Scripturis probare, sed ex consensu, ac consuetudine immemoriabili Ecclesiæ, sic enim ait tomo 7. lib. 5. de Baptismo contra Donatistas cap. 23. *Consuetudo illa, quæ opponebatur (Cypriano) ab eorum (id est Apostolorum) traditione exordium sumpsisse credenda est, sicut sunt multa, quæ universa tenet Ecclesia, & ob hoc ab Apostolis præcepta bene creduntur, quamquam scripta non reperiantur.* Sic etiam Epistola 118. ad Januarium cap. 1. ait: *Illa sunt, quæ non scripta, sed tradita custodimus, quæ quidem toto terrarum orbe observantur, dantur intelligi vel ab ipsis Apostolis, vel plenarijs Concilijs, quorum est in Ecclesia saluberrima Authoritas commendata, & statuta retineri.* & Epistola 119. ad eundem cap. 19. in fine. *Ecclesia Dei inter multam paleam, multáque zizania constituta multa tolerat, & tamen, quæ sunt contra bonam vitam & fidem, non approbat.* Ex quo manifestè apparet Augustinum hanc agnovisse in Ecclesia infallibilitatem; ergo &c.

Probatur 2. Plura sunt, quæ, ut fatentur 402. Hæretici, contra quos agimus, fide divina sunt credenda, neque illa sunt nobis sufficienter approximata per solam sacram Scripturam, sed per propositionem Ecclesiæ, quæ illa, tanquam Verbum Dei traditum nobis approximat: plura quidem Christus Dominus à tempore Resurrectionis suæ usque ad Ascensionem in cælos tradidit discipulis de regno suo, sive Ecclesia sua, quam fundavit, ut habetur in Actibus Apostolorum c. 1. *Quibus & præbuit se ipsum vivum post passionem suam in multis argumentis per dies quadraginta apparens eis, & loquens de regno Dei;* qua institutione non solùm acceperunt Apostoli ea, quæ scripta sunt in libris Canonicis, sed ea quoque, quæ per fidei traditionem habet Ecclesia, ut dicebat Augustinus adductus num. superiori; evidens quippe est non potuisse ea usque ad nos, & usque ad finem mundi inter tot, & tantas contradictiones in vero sensu à Deo intento, ab Ecclesia tradi, nisi Ecclesia esset, ut ajebat Apostolus 1. Corinth 3. *firmamentum & columna veritatis*, proindéque, sicut columna esset stabilis, stabilitatémque haberet infallibilem ad approximandum nobis verum sensum Verbi Dei; ergo Ecclesia Catholica sub capite suo Vicario Christi constituta est infallibilis regula approximans nobis verum sensum Verbi Dei.

Confirm. 1. & explicatur hæc ratio: ali- 403. qua Scriptura, quæ ab aliquibus proponitur ut Canonica, reverâ non est Canonica, ut & ipsi Hæretici fatentur: etenim Canonici non sunt liber 3. & 4. Esthræ. 3. & 4. Machabæorum.

Oratio Regis Manasse annecti solita libris Paralypomenon. Appendix ad librum Job. Psalmus 151. Davidis, qui in græcis Psalterijs invenitur. Evangelium Nazarenorum. Epistola Pauli ad Senecam, quarum meminit Hieronymus in Catalogo de Scriptoribus Ecclesiasticis, liber Pastoris, cujus Author, teste Hieronymo loco citato, fuit Hermen, cujus mentio fit in Epistola ad Rom. cap. ultimo. & sic de alijs libris, qui videri possunt apud Bellarminum, & alios Controversistas. Præterea ipsi Hæretici, contra quos agimus, pro certo credunt, quatuor Evangelia esse Canonica, & non plura, cúmque hoc non habeatur ex Evangelio, sed ex traditione, assignanda est regula infallibilis approximans nobis Verbum Dei non solùm scriptum, sed etiam traditum, de cujus regulæ infallibilitate nobis constet; sed hæc non est alia, nisi Ecclesia, cùm non alteri, sed Ecclesiæ promissa sit à Christo Domino ista infallibilitas, ut patet à num. 365. ergo &c. Confirm. 1. plures factæ sunt versiones Scripturæ Sacræ, quæ Canonicæ non sunt, ut Adversarij quoque fatentur. Unde, quòd ista Scriptura sit Canonica, & non altera haberi non potest ex sola Scriptura; ergo habetur à sola viva infallibili loquente regula, quæ est Ecclesia; quod certè respexit Augustinus citatus num. 372. quando dixit: *Ego verò Evangelio non crederem, nisi me Catholicæ Ecclesiæ commoveret authoritas.*

404. Probatur 3. pluribus fidei veritatibus, quarum aliquas vel ipsi Hæretici admittunt, licet alias negant, eas autem omnes admittunt Catholici, quin expressè reperiantur in Scriptura, sed ad nos venerunt per Verbum Dei traditum, atque ab Ecclesia infallibiliter nobis approximatum, quod satis est ad agnoscendam Ecclesiæ infallibilitatem in proponendo Verbo Dei. Primò quidem circa mysterium Trinitatis credimus, tres esse duntaxat, nec plures personas; Scriptura enim, licèt expressè dicat, tres esse personas, at nullibi expressè asserit, non esse plures, sed id sola traditio nobis proposita ab Ecclesia docet. Secundò, eodem modo docemur, & credimus nomen ingeniti convenire solùm primæ personæ, nomen geniti secundæ, non verò tertiæ, cujus productio non est generatio, sed processio. Tertiò, quòd Christus descendens ad inferos liberaverit Patres, & quòd signum Crucis in honore habendum sit. Quartò, quòd Deipara conservaverit perpetuò Virginitatem, nullúmque veniale commiserit. Quintò, quòd Sacramenta novæ legis solùm sint septem, & quòd non sint valida sine tali materia & forma; quòd Baptismus, Confirmatio, & Ordo imprimant characterem, non verò alia; quòd Baptismus debeat conferri parvulis, quòd sit validus, licèt conferatur ab Hæreticis, & quòd possit in casu necessitatis ab omnibus conferri. Sextò, Evchariſtiam esse Sacramentum simul & Sacrificium, sufficere Sumptionem sub una specie. Septimò, dari thesaurum in Ecclesia, unde indulgentiæ concedantur. Et sic de pluribus alijs satis notis fidelibus. Ex dictis

Fit 1. Regulam vivam, & loquentem, atque approximantem nobis infallibiliter Verbum Dei, juxta fidei dogma, esse Summum Pontificem legitimum Petri Successorem ut ex Cathedra loquentem, & fidei controversias definientem, saltem quando illas intra Concilium generale definit: ratio est, quia licèt aliqui Catholici dubitent, an sit de fide Summi Pontificis infallibilitas extra Concilium generale de finientis, at omnes unanimiter fatentur, esse de fide, quòd Summus Pontifex in generali Concilio definit; quare quæ ita definita universali Ecclesiæ credenda proponit, certa fide teneri debent; atque in hoc saltem sensu indubitabile est, dictum esse Petro, & in illo Successoribus suis, *pasce oves meas.* Quin potiùs ego cum ferè omnibus Theologis censeo quoque id dictum esse Summo Pontifici extra etiam Concilium generale definienti, ut dixi à num. 322. de Gratia, atque, cùm in eo sensu, de quo modo loquimur, hæc doctrina certa de fide sit apud omnes Catholicos, exinde de ijsdem argumentis, quibus ostenditur, Ecclesiam Catholicam Romanam esse veram; atque evidenter credibilem, ostenditur quoque, & evidenter credibilis ista infallibilitas. Cúmque Concilium generale infallibilitatem non habeat ad definiendum sine approbatione sui Capitis, nullatenus erunt infallibiles definitiones illæ, quas Pontifex non approbaverit; hæc autem infallibilitas Ecclesiæ, licèt aliquando non sit necessaria, ut applicentur revelationes divinæ illis, quibus fiunt, ut de Apostolis, Prophetis, Deipara, & alijs diximus à num. 288. at de lege ordinaria non solùm est sufficiens, sed etiam necessaria pro omnibus alijs, ut ibi diximus.

405. Fit 2. tempore schismatis Concilium generale congregatum nullam aliam habere authoritatem, nisi ad deponendum Pontificem dubium, aut illegitimum, atque ad providendum sibi legitimum, & indubitatum, non verò ad condendas leges universales, quæ vim habeant obligandi totam Ecclesiam, independenter à confirmatione veri Pontificis; quod latè ostendit Exim. Doctor lib. 2. de legibus cap. 6. ubi num 4. hæc habet: *Concilium congregatum tempore schismatis solùm eam habet potestatem, quæ necessaria est veluti ad defensionem Ecclesiæ, & ad pacificandum illam eligendo Summum Pontificem certum.* Unde ea solùm potest præcipere, & ordinare, quæ ad hunc finem necessaria sunt, non verò leges universales, prout universa Ecclesia statueret, quia tale Concilium neque hanc jurisdictionem habet immediatè ab aliquo jure divino positivo, quia neque scriptum est, neque traditione constat, neque etiam habet à Summo Pontifice, quia supponimus illum non esse, & qui præcesserunt, illam non relinquerunt, liquidem nullum

nullum etiam decretum de hoc habemus; solùm ergo habet potestatem, quæ ex jure divino naturali consequitur in quolibet corpore mystico, ut possit se gubernari, & tueri per Principes particulares unitos in unum corpus, quando deest supremum Caput; hæc autem potestas solùm consequitur ex natura rei ad prædictum finem, & cum dicta moderatione. Unde si tale Concilium aliquas ferret leges, ad summum posset obligare ex vi acceptationis Ecclesiæ, vel quatenus singuli Episcopi possint illas in suis Episcopatibus ferre, vel usque ad electionem novi Pontificis. Quare tunc ideo manet Ecclesia, quia media fide & cultûs communicatione manet effectivè unita cum suo Capite invisibili Christo, & affectivè cum ejus Vicario. Sicuti in sede vacante cùm parata sit obedire legitimo Pontifici, qui eligatur, propter quod præsertim inter alia vera Christi Ecclesia distinguitur à schismatica.

407. Fit 3, Contrà modernos hæreticos, præsertim Anglos, nullum Principem politicum, & sæcularem esse judicem controversiarum fidei, aut infallibilem loquentem regulam nobis approximantem verum sensum testimonij divini. Ratio est, quia nulli Principi politico, & sæculari dictum est: *Ego pro te rogavi, ut non deficiat fides tua, confirma fratres tuos, & pasce oves meas;* bene verò Petro, atque in illo Successoribus suis, ut constat à num. 382. ac proinde non possunt universali Ecclesiæ proponere credenda falsa pro veris, & vera pro falsis, ideóque non possunt approbare in Concilijs generalibus doctrinam divinâ fide credendam, quæ fidei divinæ non sit; quæ omnia confirmant non solùm, quæ hucusque diximus, sed etiam perpetua Catholica praxis ab initio Ecclesiæ. Etenim primô sæculô controversia illa, an observandæ essent cæremoniæ Mosaicæ, non delata fuit ad ullum Principem sæcularem, ut ab illo decideretur, sed ad Concilium Apostolorum à Petro Vicario Christi approbatum, ubi Actor. 15. definitum fuit per illa verba: *Visum est Spiritui Sancto & nobis &c.* Secundô sæculô controversia exorta, de celebratione Paschæ, post multa Concilia definita fuit, non quidem ab ullo Principe sæculari, sed à Pontifice Romano Victore, à quo excommunicati primùm, & deinde habiti sunt pro Hæreticis, & Quartodecimani appellati, qui ejus decreto parere recusârunt. Tertiô sæculô hæresis Novatianorum negantium pœnitentiam lapsis post Baptismum in Concilio Romæ habito Anno 255. damnata fuit à Cornelio Papa.

408. Quartô sæculô hæresis Arriana damnata fuit à Concilio Nicæno sub Sylvestro Papa, qui Legatos suos misit, & Concilium confirmavit; etenim Concilia generalia nullius roboris sunt, si non confirmentur à Summo Pontifice, ut latè ostendit S. Leo Magnus epistola 12. 13. 21. 22. 23. & 24. & Synodus octava act. 6. Nicolaus Papa in epistola ad Michaëlem Imperatorem, & Eugenius IV. super unione Jacobinorum, in decreto, in quo, postquam damnavit Ephesinam secundam Synodum, quæ subscripserat Dioscori hæresi, Leonis Pontificis legatis repugnantibus, subjungit. *Suscipit Romana S. Ecclesia omnes universales Synodos Authoritate Pontificis legitimè congregatas, ac celebratas, ac confirmatas.* Si enim ut generalium Conciliorum definitiones sint infallibiles, requiritur, quòd Concilia sint confirmata, non quidem ab ullo Principe sæculari, sed à Romano Pontifice, certè Romanus Pontifex ex Cathedra loquens est non Princeps ullus sæcularis, sed infallibilis judex harum controversiarum. Quintô sæculô hæresis Pelagiana damnata est ab Innocentio, Cælestino, Zosimo, & Bonifacio, tum etiam hæresis Nestoriana ab eodem Cælestino, & Concilio Ephesino, cúmque ipsi Hæretici veram Ecclesiam perstitisse docent in illis primis Ecclesiæ sæculis, hanc infallibilitatem fateri coguntur, non quidem stare in ullo Principe sæculari, sed in Romano Pontifice loquente è Cathedra.

Quare certum omninò esse debet, dictum 407a
esse Petro, non quidem ullo Principi politico, & sæculari, sed Romano Pontifici Petri Successori, *pasce oves meas*, ut constat ex num. 382. quod evidentissima ratione demonstratur, inquit Bellarminus in responso adversus duos libellos &c. Romæ edito Anno 1606. ex ex quo Recentiores plures, & quidem extra scholam nostram sumpserunt multa, & didicerunt Authore suo non modo non laudato, verùm neque nominato, ibi enim à pag. 8. ita differit. Pontifex non potest à suo Apostolico primatu alienare, aut provinciam, aut civitatem, aut personam ullam, nec fieri potest, ut sit verus Pontifex, & non sit Superior omnium Christianorum, eò quòd titulus suæ potestatis est purè & immediatè divinus. Non ita Reges, & Principes sæculares, qui subditos suos, aut in totum, aut in partem amittere possunt, atque etiam alienare Civitatem, aut Provinciam aliquam, eámque alteri regi subjicere, quin ipsi deinceps supra illam civitatem, aut Provinciam, potestatem ullam habeant; quo manifestè significatur, titulum Principis sæcularis & civilis non esse divinum, sed humanum, titulum verò Pontificis non esse humanum, sed divinum; quare nemo potest minuere Summi Pontificis Authoritatem, non quidem ipse Pontifex, non Concilium generale, non Congregatio Cardinalium: nam cùm ea spiritualis potestas sit à Deo immediatè concessa, non est subjecta ulli creaturarum voluntati. Contrarium certè experimur in Principibus civilibus & sæcularibus, quorum potestas minui potest à populis, vel à Principibus superioribus, quin potiùs Monarchiæ sæpè fiunt respublicæ, & è converso sæpè respublicæ fiunt Monarchiæ, nec alia est ratio,

rio, nisi quia earum potestas est immediatè à populo, & non à Deo: populus enim non solùm initio elegit sibi regem, sed etiam dedit illi hanc, & non majorem potestatem, qua legitimè accepta, & durante præcipit Deus, ut subditi obediant Principi. Pontifex verò eligitur à Cardinalibus, at ipsi non conferunt potestatem, sed legitimè electo Deus immediatè super omnes Christi oves potestatem confert, eáque de causa ejus titulus, & potestas nulli manet creaturæ subjecta.

410. Fit 4. Maximum esse discrimen inter potestatem, quam Summus Pontifex habet in lege Evangelica, & inter illam, quam habebat Summus Pontifex in Synagoga. Ratio est, quia Summus Pontifex in Synagoga non habebat authoritatem super omnes fideles, sed solùm supra populum Hebræorum; reliqui enim extra populum Hebræorum solùm obligabantur ad observandam legem naturæ. Unde fideles, qui tunc degebant inter gentes, non tenebantur ad observandam legem Mosaicam, neque subjecti erant Summo Pontifici Synagogæ; at in lege Evangelica nemo salvari potest extra Ecclesiam Christi, quæ nullum aliud habet visibile, & supremum Caput, præter Romanum Pontificem. Rursus Synagoga non habuit promissionem de eo, quòd Ecclesia ea duratura esset usque ad finem mundi, sed solùm usque ad suum novum Legislatorem, nempe Messiam in lege promissum, quem Hebræorum populus tenebatur audire, & sequi; quare ab eo tempore, quo contempsit Christi doctrinam, defecit infallibilitas in illo Summo Pontifice, quo factum est, ut in generali Concilio Christum, ejúsque doctrinam stultè condemnaverit: non enim habuit promissionem de stabilitate illius Ecclesiæ usque ad consummationem sæculi, sicuti illam habuit Petrus, atque in ipso ejus Successores: ut dixi etiam num. 350. de Gratia.

SECTIO II.

Solvuntur Opposita.

411. Objic. 1. contra primam assertionem. Revelatio divina sufficienter proposita per signa credibilitatis satis est ad credendum: ergo non est opus alia regula. Confirm. In lege naturali, & Mosaica nulla fuit regula viva, quæ fidei controversias dirimeret; ergo neque illa admitti debet in lege Evangelica. Resp. dist. ant. satis est ad credendum, quæ per ea distinctè, & expresè proponuntur, conc. quæ confusè tantùm, ut locus esse possit dubitandi, & controversias instituendi de vero revelationis sensu, neg. ant. & conseq. ut constat à num. 394. Ad confirm. neg. ant. quia in lege Mosaica usque ad Christum Dominum jam fuit regula viva, ut constat ex num. 384. quin potiùs & in lege naturæ talem regulam extitisse alibi ostendi. Fuit enim Ecclesia vera, ac proinde habuit caput, cui cæteri tenerentur se conformare, & quod proinde veram fidelibus doctrinam proponeret, juxta illud Cypriani lib. 4. epist. 9. *Ecclesia est plebs Sacerdoti adunata, & pastori suo grex adhærens.* Quod suo modo etiam est accommodandum legi naturæ: neque ea vera fides juxta ordinariam providentiam stabilis permansisset, si non adesset aliqua infallibilis regula eam proponens. Videatur Exim. Doctor disp. 5. de fide. sect. 2. n. 4. & sect. 4. à n. 9.

Objic. 2. Si daretur hæc infallibilis regula viva, quam nos asserimus, vel non indigeret alijs regulis fidei ad definiendas fidei veritates, & sic alhæ essent superfluæ: aut indigeret, & tum ipsa non esset regula, sed potiùs regulata: atqui dici non potest, quòd aliæ regulæ essent superfluæ, aliter Scriptura esset superflua, quod nefas est cogitare; neque dici potest, quòd illa sit regulata, aliter non esset regula; ergo talis regula viva à nobis asserta omninò repugnat. Confirm. Talis regula neque esset divina, neque humana. non est divina, quia præter Verbum Dei nulla alia regula divina datur; non humana, quia omnis regula humana est fallibilis, cùm omnis homo sit mendax. Respond. dist. ma. quo ad primam partem disjuncti, non indigeret alijs regulis, ut purè infallibiliter approximativis Verbum Dei, conc. ut continentibus Verbum Dei, neg. ma. & concessa minore, in sensu arguentium nego conseq. 412

Explico distinctionem. Ecclesia, quæ est regula viva, cùm non sit Deus, non condit novas revelationes, nec profert Verbum, quòd sit divina revelatio: Verbum enim divinum nullum alium authorem habet, nisi Deum loquentem, ut per se est notum, & diximus num. 381. sed solùm deservit ad approximandum nobis infallibiliter verum sensum Verbi Dei; cùm autem regula approximativa supponat id, quòd approximat, exinde hæc regula viva supponit Verbum Dei; sive quod idem est, regulam continentem Verbum Dei, atque in hoc sensu Ecclesia habet assistentiam Spiritûs Sancti, ne erret propoendo unum pro alio, unde non est regula suprema in dicendo res fidei, cùm talis regula nulla alia sit, nisi Verbum Dei; est tamen regula suprema in applicando, & proponendo, cúmque una regula in uno genere nequaquam pugnet cum altera in altero genere, ea de causa hæc utraque regula nulla inter se continent oppositionem. Exinde ad Confirmationem nego ant. quoad primam partem, quia hæc regula non est humana, sed divina, cùm talis sit ex speciali assistentia Spiritûs Sancti, à quo accipit in suo genere infallibilitatem, nempe in proponendo, sicut Verbum Dei accipit ab ipso Deo infallibilitatem in suo genere, scilicet in revelando, & constituendo hoc concretum *prima veritas dicens.* 413

Objic. 3. Instando solutionem: hæc regula, 414

la, quam aſſerimus, nullô modô probatur, niſi per circulum vitioſum; ergo admittenda non eſt. Probatur ant. Hæc regula nullo alio modo probatur, niſi ex Scriptura canonica, neque Scriptura canonica probatur alio modo, niſi ex teſtimonio hujus regulæ: ſed in hoc manifeſtè committitur circulus vitioſus; ergo &c. Reſp. neg. ant. ad probationem diſt. ma. quoad primam partem, niſi ex Scriptura canonica nudè ſumpta, nego; per alia ſigna jam demonſtrata, conc. & diſt. eodem modo altera parte majoris, nego min. & conſeq. Explico diſtinctionem: Nos quidem, quibus factæ non ſunt illæ divinæ revelationes, quas docet Scriptura (idem eſto de Traditione) neque habemus fundamenta ſufficientia ad ſecernendam hanc Scripturam Canonicam à non Canonica, non poſſumus à priori oſtendere, Scripturam per ſolam Scripturam, quamvis in Scriptura doceamur, Eccleſiam eſſe infallibilem viventem regulam, ſecernentem Scripturam Canonicam à non Canonica, & Verbum Dei ab illo, quod non eſt Verbum Dei, ut conſtat à num. 265. quare Eccleſia per veras ſuas notas, & per ſigna credibilitatis nobis approximatur, nec deficit divinum auxilium ex parte intellectûs, & voluntatis, ut poſſit voluntas imperare fidei aſſenſum, & intellectus poſſit aſſenſum fidei ſupernaturalis elicere.

415. Quæ omnia hoc modo procedunt: Lumine naturæ nobis notum eſt, dari Deum, ut dixi à n. 8. de Deo, ac proinde Deum à nobis colendum eſſe. Quare aliqua eſt in mundo Religio vera, quæ Deum colat, quænam autem iſta ſit, inferenda eſt ex notis veræ Eccleſiæ, atque ex ſignis credibilitatis, cúmque nulla alia has notas, & ſigna habeat, niſi Religio Catholica, cujus vera doctrina tot, & tantis miraculis, tot & tantis ſignis, atque portentis confirmata eſt, quæ non ſolùm faciunt, illam credibilem abſolutè, ſed etiam reſpectivè ad quamcunque Sectam, ut infra conſtabit, quando agemus de ſignis credibilitatis; exinde dubitare non poſſumus, quin Religio Catholica ſit vera: hæc autem Catholica Religio tot ſignis demonſtrata, proponit nobis Verbum Dei traditum, & ſcriptum, ut per fidem credamus ei ſuper omnia adhærendo, unde cùm ex Verbo Dei ſcripto habeamus infallibilitatem Eccleſiæ, ut conſtat à num. 365. hanc firmiſſimè credimus absque ullo circulo vitioſo: etenim vitioſus circulus nequaquam datur, quando per diverſa media incedimus, ut ex dictis ſit evidens: ſuppoſito autem iſto proceſſu per diverſa media jam Eccleſia, & Scriptura ſe poſſunt ad invicem adjuvare, ut notavit Exim. Doctor diſp. 5. ſect. 2. n. 4. maximè, cùm ipſa Scriptura contineat plura, quæ faciunt illam credibilem, qualia ſunt tot vaticinia tanto ante prædicta, quæ jam videmus impleta, & alia hujusmodi: unde Scriptura, & Eccleſia ſe habent, ut duo Propheræ, ſive ut Chriſts, & Joannes, quorum quisque per ſua diverſa operа commendatiſſimus erat, & de ſe mutuò teſtimoniũ perhibebant. Chriſtus enim commendavit Joannem, à quo viciſſim, & ipſe commendatus fuit.

Objic. 4. contra ſecundam aſſertionem, Scriptura ſacra ſe ſola ſatis eſt approximata juſtis, & prædeſtinatis, licèt peccatoribus, & reprobis approximata non ſit; ergo non eſt neceſſaria regula viva. Probatur ant. ex Joan. 7. ubi Chriſtus ait: *Mea doctrina non eſt mea, ſed ejus, qui miſit me: ſi quis voluerit voluntatem ejus facere, cognoſcet ex doctrina, utrum ex Deo ſit:* & cap. 10. *Oves meæ vocem meam audiunt.* & 1. ad Corinth. 2. ubi Paulus affirmat: *Spiritualis autem judicat omnia.* & alia, quæ habentur num. 388. atqui hæc teſtimoia manifeſtè ſignificant, Scripturam ſacram ſe ſola ſatis approximatam eſſe juſtis, & prædeſtinatis; ergo &c. Confirm. ſi neceſſaria eſſet in hac providentia regula diſtincta à Scriptura, haberet quidem majorem dignitatem, quàm ipſa Scriptura, quod eſt contra excellentiam Verbi Dei; ergo &c. Reſp. conc. maj. & nego mi. quia licèt juſtus ovis Chriſti, & ſpiritualis dicatur in illis teſtimonijs cognoſcere ex doctrina Chriſti, vocem Chriſti audire, & judicare, nequaquam dicitur, id contingere de doctrina, & voce non approximata, ſed dicitur de approximata; cúmque hæc approximatio nobis fiat ab Eccleſia, nequaquam ibi excluditur propoſitio Eccleſiæ, quin potiùs, cùm controverſia juxta ordinarium providentiæ modum non poſſit aliter decidi, ut conſtat à num. 384. potiùs ex illis teſtimonijs inferendum erat, juſtis & prædeſtinatis, hanc Eccleſiæ propoſitionem, quando opus illa ſit, non defuturam. Ad confirmationem neg. ant. quia cùm propoſitio infallibilis Eccleſiæ eò tendat, ut firmiter aſſentiamus per ſimplicem adhæſionem Verbo Dei, propter ipſum ex Authoritate Eccleſiæ, non deprimitur, ſed potiùs oſtenditur excellentia Verbi Dei; ſicuti propter teſtimonium Bibliothecarij adducti num. 225. non deprimitur, ſed potiùs oſtenditur authoritas Auguſtini. 416.

Objic. 5. contra tertiam aſſertionem 1. Joan. 4. dicitur: *Nolite omni ſpiritui credere, ſed probate ſpiritus, ſi ex Deo ſint;* ergo ex interno ſpiritu deducendus eſt verus ſenſus doctrinæ, & teſtimonij divini, ac proinde à ſolo ſpiritu interno approximari poteſt verus ſenſus Verbi Dei. Reſpond. conc. ant & nego conſequentiam: quia licèt in rebus dubijs probandi ſint ſpiritus, de quo caſu textus ille loquitur; at in rebus certis, quales eæ ſunt, quas Eccleſia docet, non eſt neceſſaria probatio, ſed, ſi ſpiritus eſt conformis Eccleſiæ, oportet ſequi illum, ſi verò eſt contrarius, omninò illi eſt repugnandũ, etiamſi Angelus de cælo evangelizaret aliud, ac evangelizatum eſt, ut diximus cum Apoſtolo num. 380. in rebus autem dubijs probandi ſunt ſpiritus, ſed per regulam vivam, & certam, ut ſenſit Auguſtinus 417.

lib. 12. Genesis. ad litteram cap. 14. Ita, ut inquiramus, an spiritus ille sit conformis spiritui Ecclesiæ, ad quod conducere multùm potest bona dispositio, & fervida dubitantis oratio à Spiritu S. non quidem per revelationem privatam (quæ ordinariè petenda non est) sed per speciale auxilium illuminet ad veritatem, vel speculativam, vel practicam attingendam, juxta illud Lucæ 16. *Dabit spiritum bonum petentibus se*, atque in hoc sensu explicari quoque possunt testimonia adducta num. superiori, ubi Recentiores Hæretici monendi sunt, ut hoc observent: Nam si duos spiritus privatos probarent, planè invenirent, non esse Spiritus Dei, sed spiritus erroris, & Ecclesiæ Dei contrarios.

418. Objic. 6. contra quartam assertionem: plures sunt casus, in quibus Romani Pontifices, & quidem simul cum Concilijs generalibus errârunt; ergo Ecclesia non habet infallibilitatem ad proponendam veram doctrinam fidei, & morum. Respondeo dist. ant. errârunt ut personæ privatæ, vel in quæstionibus tantùm de facto, omitto, loquentes ê Cathedra, sive, quod idem est, obligando universalem Ecclesiam ad aliquid de fide credendum, nego ant. & conseq. Ratio est, quia in quæstione tantùm de facto non procedit Pontifex, neque Ecclesia, nisi judicando juxta allegata, & probata: Ad eum quippe modum, quo Rex in sua Monarchia juxta allegata, & approbata fert sententiam contra reos: sicut enim Rex, utpotè supremus judex in temporalibus potest in illo judicio ex delicto juridicè probato punire reos pœnis temporalibus, licèt judicium illud non sit infallibile; ita Pontifex utpotè supremus judex in spiritualibus allegato, & approbato juridicè delicto potest punire reos pœnis spiritualibus, licèt judicium illud non sit infallibile, ut dixi à num. 339. de Gratia. At tunc non obligat universam Ecclesiam ad credendum fide divina infallibilitatem talis judicij, sicut neque obligat, quando agit ut persona privata, vel quando non est cognitus ab Ecclesia ut legitimus, sed ut dubius, aut intrusus Pontifex. Quare mirum non est, quòd in his casibus errare possit; At quando loquitur ut Doctor, & Caput Ecclesiæ, obligando scilicet universam Ecclesiam ad aliquid divina fide credendum, nunquam erravit Pontifex, neque intra, neque extra generale Concilium, neque errare eo modo potest. Vide à num. 335. 368. & 423. de Gratia. ubi dissolvimus ea, quæ opponunt Hæretici, de quibus etiam agit latè Bellarminus lib. 2. de Concilijs præsertim cap. 19. & lib. 4. de Romano Pontifice per sex integra capita, scilicet à 6. usque ad 14. inclusivè.

419. Objicies 7. ex Hæreticis, præsertim Anglicanis; Potestas Regia est suprema, præsertim in causis spiritualibus, cui Pontificia quævis dignitas subjecta est; ergo Rex in regno suo, & non Ecclesia Catholica est legitimus judex controversiarum spiritualium, ac proinde & unica regula approximans Verbum Dei. Probatur ant. Synagoga fuit figura Ecclesiæ Christi: atqui Regia potestas in Synagoga erat suprema in causis spiritualibus, ut pater exemplò Moysis, Josue, Salomonis, & aliorum quorundam Regum Veteris Testamenti, qui in causis spiritualibus interdum judices egerunt; ergo &c. Confirm. Tempore legis naturæ Regia, & Sacerdotalis potestas conjunctæ erant, ut patet in Melchisedech, & primò genitis ex stirpe Noë, qui erant simul Reges & Sacerdotes, ut docet Hieronymus Epist. 36. ad Evagium. & Rupertus lib. 7. in Genes. c. 6. ergo cùm gratia non destruat naturam, sed perficiat, potestas Sacerdotalis, & Regia in lege gratiæ sunt conjuncta, Regésque Christiani supremam potestatem non solùm temporalem, sed etiam spiritualem habent.

Respondeo nego ant. ad probationem dist. maj. fuit figura per similitudinem in omnibus, nego, in aliquibus, conc. maj. & nego min. cum conseq. Ratio est, quia licèt Synagoga esset figura Christi Ecclesiæ per similitudinem quo ad aliqua, non autem erat similis quoad omnia; ut constat ex num. 409. ex quo malè deducitur, quòd Ecclesia Christi non habeat plures alias prærogativas supra Synagogam, sed è converso inferundum erat, Ecclesiam Christi habere majorem perfectionem, quàm Synagoga, sicut exemplar habet majorem perfectionem quàm ejus figura, quod sanè ad hujus argumenti solutionem satis erat; cæterùm, quia minor propositio, quam ut certam supponunt Adversarij, etiam est falsa, potiùs ex dictis exemplis roboratur, quàm infringatur assertio nostra; Etenim Moyses, ut ait Bellarminus citatus num. 408. non solùm fuit Dux, sed etiam fuit Sacerdos ex ordinatione divina simul cum Aarone. Quare mirum non est, quòd Levitici, qui erant ejus temporis Sacerdotes, subjecti essent Moysi tamquam proprio eorum judici, & capiti, sic Psalmo 98. *Moyses & Aaron in Sacerdotibus ejus.* Unde ut habetur cap. 40. Exodi *Moyses obtulit incensum Deo*, quod quidem præcipuum erat Summi Sacerdotis officium. Tum etiam Levitici 8. tanquam Summus Sacerdos consecravit fratrem suum Aaronem, hujusque filios fecit Sacerdotes, atque in eorum consecratione Sacrificium obtulit.

Quod etiam extra Scripturâ satis notum habetur; etenim Philo Hebræorum doctissimus lib. 3. vitæ Moysis de eo ait, fuisse Pontificem, Regem, & Prophetam. Tum etiam S. Gregorius Nazianzenus in oratione coram Gregorio Nisseno habita, dicit, Moysen fuisse Sacerdotem Sacerdotum, & Principem Principum, quod de Moyse, & Aarone docet quoque Augustinus quæst. 23. in Leviticum, & in Psal. 98. & Hieronymus lib. 1. contra Jovinianum, atque horum omnium primus idipsum docuit S. Dionysius Areopagita cap. 5. Ecclesiasticæ Hyerar-

Hyerarchiæ. Jam exemplum Josue frustra affertur, quandoquidem ille nunquam de causis spiritualibus judicavit. Exemplum verò Salomonis, & aliorum trahi non potest in communem, & universalem Regum regulam supra Sacerdotes, tum quia facta Principum non sunt leges; si enim Principes quandoque peccent, non exinde alij Principes debent illos imitari; tum etiam, quia licèt Salomon exauthorasset Abiadam Summum Sacerdotem; id non fecit potestate ordinaria, sed extraordinaria, ut minister divinæ voluntatis; jam enim prædixerat Deus, se facturum esse, ut cessaret deinceps posteritas Heli; sic quippe habetur 3. Regum 2. *Ejecit ergo Salomon Abiathar, ut non esset Sacerdos Domini, ut impleretur sermo Domini, quem locutus est super domum Heli in Silon*: quod idem dicendum est, si aliquando David, aut alius Propheta quidquam simile ex revelatione divina fecerit.

422. Ad Confirmationem dist. ant. Regia, & Sacerdotalis potestates erant conjunctæ ex jure naturæ, nego; ex libera hominum institutione, conc. ant. & nego conseq. Ratio est, quia in lege naturæ, quando Gentes in regna divisæ sunt, constituerunt regem, quem populi sibi voluerunt, quin ex jure naturæ deberetur Sacerdoti dignitas illa Regia, sed illi collata fuit ex populi voluntate; voluerunt enim quandoque populi conjungere dignitatem Regiam cum Sacerdotali, ut legitur de Melchisedech, & de primogenitis Noë, qui simul erant Reges, & Sacerdotes; si autem populi noluissent eligere Regem, sed instituissent Rempublicam, liberum ipsis erat, sicuti & instituere Regem, qui Sacerdos non esset; Unde dicere, quòd Rex ex natura suæ dignitatis sit etiam Sacerdos, est plusquam liberè dictum; Constat enim, quòd Deus in lege Mosaica non destruxerit, sed perfecerit naturam, & tamen potestatem Regiam, & Sacerdotalem ab invicem saparavit. Sic etiam in lege Evangelica; Unde Hugo Victorinus parte 2. de Sacramentis dixit: *Duæ sunt vitæ, una terrena, & alia spiritualis; ut autem utraque in justitia servetur, & utilitas provenat, utrique distributi sunt, qui utriusque bona secundùm necessitatem prosurant*; & certè titulus majestatis Regiæ adhuc, postquam Reges sunt in orbe constituti, quatuor duntaxat modis requiritur, nempe electione, ut contingit in Imperatore, & Rege Poloniæ, successione hæreditaria, ut apparet in alijs Europæ Regnis; Donatione, ut conferri solent regna feudataria, jure justi belli, ut Godifredus, & alij, qui obtinuerunt terram sanctam, qui quidem tituli non sunt divini, sed humani, quibusque proinde nullatenus debetur ex natura rei dignitas Sacerdotis.

423. Objicies 8. Unusquisque Rex in regno suo habet potestatem immediatè à Deo ad condendas leges, ad exigenda tributa, ad judicandas, & castigandas quascumque personas; ita ut maneant quæcumque personæ in conscientia obligatæ ad illas leges observandas; ergo attendendum non est ad id, quod proponunt leges, ut decreta Pontificis, sed ad id, quod proponunt leges, & decreta Regis. Probatur ant. ex Paulo ad Romanos 13. ubi ait: *Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit: non enim est potestas, nisi à Deo, non enim sine causa gladium portat, Dei enim minister est vindex in iram ei, qui malè agit, ideò necessitate subditi estote: non solùm propter iram, sed etiam propter conscientiam*; ergo &c. Confirm. 1. ex Chrysostomo, qui hunc locum ita exponit: *Fecit hoc Apostolus, ut ostendat, Christum leges suas non ad hoc induxisse, ut politicas evertat, sed ut ad melius instituat, ostendens, quòd istæ omnibus imperent, & Monachis, & Sacerdotibus non solùm sæcularibus, id quod statim in initiò declarat, omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit, etiamsi Apostolus sis, etiam si Evangelista, etiamsi Propheta, sive tandem quisquis fueris, neque tamen pietatem subvertit ista subjectio*; ergo &c. Confirmatur 2. August. in libro quæstionum veteris & novi Testamenti quæst. 91. de Rege sic ait: *Adoratur in terris quasi Vicarius Dei*; & Eleutherius Papa in epistola quadam ad Lucium Britanniæ Regem, sic eum alloquitur: *Vos in regno vestro Vicarius Dei estis*. Et Tertullianus in lib. ad Scapulam, *colimus Imperatorem, quomodo nobis licet, ut hominem à Deo secundum, & quidquid est à Deo consecutum solo Deo minorem, sic enim omnibus major est, dum solo Deo minor est*; ergo &c.

Respondeo nego ant. ad probationem conc. ant. & nego consequentiam; ratio est, quia Rex non habet in suo regno potestatem immediatè à Deo, sed mediatè, cùm titulus, quo regnum possidet, non sit divinus, sed humanus, ut ex num. 408. & 421. postquam autem eo titulo regnum possidet, jam est superior, & subditi tenentur illi obedire, quandoquidem non esset superior, si non posset præcipere, nec ullus esset subditus, si non teneretur obedire, atque in citato textu Apostoli, aliisque similibus Scripturæ hoc præcipit Deus, quod & ipsa naturalis ratio demonstrat, nempe ut subditus obediat superiori. Cæterùm, quia titulus ille humanus, quo regnum temporale obtinetur, non potest comprehendere Ecclesiasticos, qui utpote exempti à jurisdictione sæcu[illegible]ri, non sunt subditi Regi civili, & temporali; exinde contrahendo textum ad Principem sæcularem, contrahitur superioritas respectu subditorum ejus, & relativè ad ipsos, qui non sunt Ecclesiastici, sed sæculares; quare Ecclesiastici non tenentur vi legis ad observandas leges latas à Regibus sæcularibus, licèt aliquando teneantur vi rationis v. g. si Princeps sæcularis pretium frumenti taxet, Ecclesiastici eo quidem pretio vendere & emere tenentur, non quia illius Principis leges obstringantur, nisi quia vendere & emere pretiò justò tenentur, quando vendunt, & 424. emunt,

emunt, & ratio naturalis dictat illud, in eo loco esse pretium justum, quod à Principe taxatum est, ideoque non vi legis tenentur, sed vi rationis. Unde si aliquis Ecclesiasticus legẽ illam non observaret, non peccaret contra illam legem, sed contra rationem, proindeque puniri non posset à Principe laico, cujus subditus non est, sed à suo Superiore Ecclesiastico; atque iste est sensus illius textus: *Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita est.* nempe unusquisque est subditus suo Superiori. Exinde

425. Ad primam Confirmationem conc. ant. & nego consequentiam. Nam Chrysostomus non docet, quòd Ecclesiastici & Apostoli, aut quicumque alius sit, maneat subditus Regi temporali, sed quòd maneat subditus suo Superiori, quicumque ille sit, quod verissimum est: Unusquisque enim Superior gladium Dei portat; Ecclesia nimirum contra Ecclesiasticos, & contra omnes in rebus spiritualibus; Rex temporalis contra laicos, & in rebus temporalibus: Unde Bernardus lib. 4. de consideratione ad Eugenium Papam: *Uterque ergo Ecclesiæ, & spiritualis scilicet gladius, & materialis, sed is quidem pro Ecclesia, ille verò & ab Ecclesia exercendus est, ille Sacerdotis, is militis manu, sed sanè ad nutum Sacerdotis, & jussum Imperatoris.* Id est, materialem, & spiritualem gladium Ecclesia retinet, spiritualem exercet manu Sacerdotis, materialem verò manu militis, sed ad nutum Sacerdotis, qui relaxavit reum ad brachium sæculare, ut Princeps sæcularis imperet militi executionem; Ecclesia namque non punit reos pœnâ mortis; non quia non possit, sed quia censet, id conveniens non esse Ecclesiæ mansuetudini, ideoque eos relaxat brachio sæculari: Hunc Bernardi textum authoravit postea Bonifacius in Extravaganti *ad unam sanctam.* Ad secundam confirmationem omitto ant. & nego consequentiam, quia Reges dicuntur Dei Vicarij in rebus temporalibus, in quibus habent à Deo immediatè concessam potestatem, Pontifices verò in spiritualibus, in quibus habent à Deo concessam immediatè potestatem; Quarè, cùm controversiæ de fide & moribus non pertineant ad res temporales, sed ad spirituales, exinde infallibilitas ista, de qua agimus, non quidem ad Regem, sed ad Ecclesiam, sive ad Summum Pontificem, ut Ecclesiæ Caput pertinet. Dixi omitto ant. quia liber quæstionum veteris, & novi Testamenti, ut plures censent, non est Augustini, & Epistola Eleutherij citata spuria est, recensque ab Hæreticis conficta, ut refert Sanderus.

426. Objicies 9. Plures Christiani Principes potestate sua regia, & jure sibi à Deo concesso convocarunt Concilia, illisque præfuerunt, ita ut ipsa Concilia ultimam sententiam, & approbationem à Principibus exspectaverint, juxta illud Proverbiorum 8. *Per me Reges regnant, & legum conditores justa decernunt:* sic enim se gessit cum Carolo Magno Concilium Arelatense, cujus verba cap. ultimo post omnia decreta hæc sunt: *Hæc Domino Imperatori nobis præsentanda sunt, poscentes ejus clementiam, ut si quid hic minùs sit, ejus prudentiâ suppleatur, si quid secus, quàm se ratio habeat, ejus judicio emendetur, si quid rationabiliter taxatum est, ejus adjutorio divina opitulante clementia perficiatur:* Eadem etiam Authoritate aliqui Imperatores Christiani leges sanxerunt circa fidem, & res Ecclesiasticas, ut patet in codice Imperatoris Theodosij, & in novellis Justiniani, in quibus agitur de Sacrosanctis Ecclesijs, de Episcopis, Clericis, &c. & similes habet Alphonsus Rex Hispaniæ in suis Legibus Partitarum parte 1. ergo non solùm in temporalibus, sed etiam in spiritualibus Ecclesiæ potestas residet in rege.

Respondeo nego ant. quoad potestatem de jure. Ratio est, quia licèt Imperatores Christiani non semel hortati sint Pontifices ad convocanda Concilia, suamque interposuerint Authoritatem ad tollenda obstacula, quæ eorum celebrationem impediebant: ea tamen authoritate propria non convocârunt, aut celebrârunt, & multò minùs eorum definitiones approbârunt, aut conformârunt, ex jure; quòd si aliqui id præsumpserint, ut de Justiniano affirmat Barronius ad annum Christi 528. & 549. id fecerunt ex improbo facto, non de jure; nec prava Principum facta sunt leges, ut naturæ lumine constat, & diximus num. 420. Abusus enim paucorum non est sufficiens fundamentum, ad affirmandam hanc potestatem fuisse concessam Principibus sæcularibus; præsertim, cùm certò constet, oppositam esse divino juri, quòd Christus reliquit suæ Ecclesiæ, ad quam in doctrina fidei, & morum attinet docere Reges, & Principes, non verò doceri ab ipsis; cùm Principes sæculares sint oves summo Ecclesiæ Pastori commissæ, quas per se, & Sacerdotes regit, & pascit, legibus ligat, vel in eis dispensat, juxta illud Christi Matth. 21. *Pasce oves meas,* & Matth. 16. *Quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum & in cælis, & quodcumque solveris super terram, erit solutum & in cælis;* & alia similia, quæ dedimus num. 366. quæ probant, esse in Ecclesia tribunalia spiritualia, sive spiritualem jurisdictionem habentia, quibus omnes Principes sæculares, omnesque Christi oves subjiciuntur; de quo videndus est Eximius Doctor libro 3. contra Regem Angliæ à cap. 6. & libro 4. cap. 2. ubi ultra alia plura testimonia affert illud Joannis Papæ cap. *Si Imperator* 96. distinctione *Si Imperator Catholicus est, filius est, non Præsul Ecclesiæ, quod ad Religionem competit, discere ei convenit, non docere,* & infra: *Ut Dei beneficiis non ingratus contra dispositionem cælestis ordinis nihil usurpet: Ad Sacerdotes enim volunt Deus, quæ Ecclesiæ disponenda sunt, pertinere, non autem ad sæculi potestates.*

Quare

428. Quare Patres Concilij Arelatenſis in teſtimonio ab Adverſarijs adducto nullam in doctrina fidei, aut morum, aut in rebus ſpiritualibus Authoritatem agnoverunt in Carolo Magno, cui Concilium aut ſubjectum eſſet, aut ſubjici poſſet, licèt Concilium iſtud generale non fuerit; ſed petierunt ab Imperatore protectionem, & executionem ſuorum decretorum, ut ex ultimis eorum verbis conſtat: reliqua verò modeſtiæ, & urbanitatis cauſa dixerunt: nec relatè ad aliquam ſpiritualem authoritatem, quam agnoſcerent in Imperatore, ſed ad ſummum ad aliqua verba, quæ, ſi minùs congrua eſſent, neque ſenſum definitionum, aut doctrinam mutarent, poſſent de licentia Concilij à quocumque etiam Grammatico revideri, & emendari: Aſſiſtentia enim infallibilis Spiritûs Sancti in Concilijs quantumvis generalibus adeſt quidem ad infallibilitandum ſenſum, & veritatem definitionum, non verò ad dictanda verba, ùt ferè omnes Theologi notant, & docent cum Eximio Doctore diſp. 5. de fide ſectione 3. Unde nullum eſt inconveniens, quòd huc reſpexerint Patres Concilij Arelatenſis. Exinde autem nequaquam agnoverunt in Imperatore jurisdictionem ullam ſpiritualem, ſed certò ſciebant, ipſis talem jurisdictionem ſpiritualem relictam eſſe à Chriſto Domino ſupra Imperatores, quod expreſsè habet Gregorius VII. lib. 8. epiſtola 21. & refertur à Gratiano diſtinctione 96. can. 9. *Quis dubitet, Sacerdotes Chriſti Regum, & Principum, omniúmque fidelium Patres, & Magiſtros cenſeri? nonne miſerabilis inſaniæ eſſe cognoſcitur, ſi filius patrem, diſcipulus magiſtrum ſibi conetur ſubjugare, & iniquis obligationibus illum ſuæ poteſtati ſubjicere, à quo credit non ſolùm in terra, ſed etiam in cælis ſe ligari poſſe, & ſolvi?*

429. Atque ex his conſtat, conſtitutiones Theodoſij, Juſtiniani, Alphonſi, & aliorum Principum ſæcularium in materia canonica non eſſe veras leges, ut latè oſtendit Exim. Doctor libro 4. de legibus cap. 11. unde tantùm ſe habere poſſunt per modum inſtructionis, non per modum juris; Ideóque in his, in quibus contradicunt canonibus, nullius ſunt authoritatis, quod etiam declaratum eſt in lege *privilegia, & authentic. caſſa*, & ſpecialiter de cauſis Eccleſiaſticis id declaravit idem Juſtinianus novella 38. quæ habetur collatione 6. titulo 11. *ut Clerici apud proprios Epiſcopos* &c. Cæterùm, quia aliquæ conſtitutiones Juſtiniani Imperatoris, & aliorum habitæ ſunt ut oppoſitæ Juri Divino, quod Chriſtus Eccleſiæ ſuæ conceſſit, non ſolùm Eccleſia, ſed alij quoque ſubſequentes Imperatores eas omnino revocârunt: quos inter Fridericus II. in prima ſua conſtitutione, ubi hæc habet: *Sane infidelium quorundam, & injuſtorum adeò iniquitas abundavit, ut non dubitent contra Apoſtolicam diſciplinam, & ſacros Canones ſtatuta ſua confingere contra Eccleſiaſticas Perſonas, & Eccleſiaſticam libertatem.* Et infra: *Item ſtatuimus, ut nullus Eccleſiaſticam Perſonam in criminali quæſtione, vel civili trahere ad judicium ſæculare præſumat contra conſtitutiones Imperiales, & Canonicas ſanctiones.* Videatur Bellarminus libro ſupra citato à pagina 13.

Quòd autem per poteſtatem mediatè à Deo 430.
acceptam Reges regnent, non infirmat, ſed potiùs confirmat ea, quæ diximus; Nam Reges authoritatem quidem habent ad imperandum non omnibus, ſed ſubditis ſuis quà talibus; non enim debet eſſe omnis homo ſubditus cuicumque Regi, ſed ſuo, quandoquidem in ipſa obedientiæ ratione intrinſecè includitur reſpectus ad Superiorem, ut Superior eſt, & legitimè præcipit: unde poteſtas Regia manet in ſuo foro, & præcipiens intra limites ſuos: ſi autem ad forum non ſuum extenderetur, cùm id non eſſet juſtum, ſed injuſtum, non uteretur poteſtate à Deo conceſſa, quæ eò tendit, ut legum conditores juſta decernant; ſed potiùs uteretur violentiâ, & tyrannide; cùm autem Forus Eccleſiaſticus utpotè ſpiritualis, & ſupernaturalis ſit extra Forum Regis, & ſæcularis poteſtatis: exinde nequit Rex ſæcularis leges ullas ferre, quæ Forum iſtum obligent, & conſtringant, at poteſtas Eccleſiaſtica, cùm Superior ſit ſæculari, omnésque homines tamquam oves ſibi ſubjectas reſpiciant, utpotè ſibi à Chriſto commiſſas, leges ferre poteſt, quibus & ſæculares Reges, & Chriſtianos omnes conſtringat; quare non ad has leges ferendas, ſed ad illas defendendas Chriſtiani Reges, & Imperatores obligati ſunt, ut rectè Leo I. epiſt. 81. admonuit Leonem Imperatorem his verbis: *Debes inconſtanter advertere Regiam poteſtatem tibi, non ſolùm ad mundi regimen, ſed etiam maximè ad Eccleſiæ præſidium eſſe collatam, ut auſus nefarios comprimendo, & quæ benè ſunt ſtatuta defendas, & veram pacem his, quæ ſunt turbata, reſtituas.*

Hanc Eccleſiaſticam poteſtatem exercuit Ec- 431.
cleſia Chriſti, ab initio ſuæ inſtitutionis, atque à Summis Pontificibus, & ſacris Concilijs fuit ſemper definita, & declarata, ut oſtendit Eximius Doctor libro 3. contra Regem Angliæ à cap. 3. Etenim tempore Divi Pauli jam extabat Eccleſiaſticum tribunal ad cauſas Eccleſiaſticorum judicandas, ut conſtat ex Paulo præſcribente modum inchoandi iſtud judicium 1. ad Timotheum 2. *Adverſus Presbyterum accuſationem noli recipere, niſi ſub duobus, aut tribus teſtibus*, quod etiam per multa Concilia definit Lateranenſe ſub Leone X. ſeſſ. 9. & Tridentinum ſeſſ. 25. cap. ſic etiam Concilium Nicænum can. 39. inter octuaginta ex Arabico translatos de Pontifice Romano dixit: *Ipſe eſt primus, ſicut Petrus, cui data eſt poteſtas in omnes Principes Chriſtianos, & omnes populos eorum, ut qui ſit Vicarius Domini noſtri JESU Chriſti ſuper cunctos populos, & univerſam*

sam Ecclesiam Christianorum: Unde egregiè Bernardus lib. 2. de consideratione ad Eugenium Papam c. 8. *Non modo ovium, sed & pastorũ tu unus omnium Pastor: unde id probem, quæris? ex Verbo Domini, cui enim non dico Episcoporum, sed etiam Apostolorum sic absolutè, & indiscretè totæ commissæ sunt oves? si me amas Petre, pasce oves meas, quas? illius, vel illius populi, Civitatis, aut Regionis, aut certè Regni? Oves meas inquit; cui non planum non designasse aliquas, sed assignasse omnes? nihil excipitur, ubi distinguitur nihil.*

432. Eandem authoritatem confessi sunt, atque in Ecclesia Christi agnoverunt Catholici Imperatores. Etenim Basilius Imperator in 8. Synodo Act. 10. sic loquitur: *De vobis autem laicis, tam qui in dignitatibus, quàm qui absolutè conversamini, quid amplius dicam, non habeo, quàm quia nullo modo vobis licet de Ecclesiasticis causis sermonem habere, hæc enim investigare, & quærere Patriarcharum, Pontificum, & Sacerdotum est, qui Regiminis officium sortiti sunt, qui sacrificandi, qui ligandi, & solvendi potestatem habent, qui Ecclesiasticas, & cœlestes a Deo adepti sunt claves, non nostrum, qui pasci debemus, qui sanctificari, qui ligari, vel à ligamento solvi egemus.* Sic Theodosius Junior, in Epistola ad Synodum Ephesinam: *Illicitum est ei, qui non sit ex ordine SS. Episcoporum Ecclesiasticis immiscere tractatibus.* Et Constantinus Magnus apud Ruffinum libro 10. Historiæ cap. 10. Episcopis, qui ad Nicenam Synodum convenerant, sic ait: *Deus vos constituit Sacerdotes, & potestatem vobis dedit, de nobis quoque judicandi, & ideò nos à vobis rectè judicamur &c. Et ideò his omissis illa, quæ ad fidem Dei pertinent, absque ulla animorum contentione distinguite.* Videantur Ambrosius epist. 22. ad Valentinum Imperatorem. & lib. 5. Epistola 35. S. Athanasius in epistola ad solitariam vitam agentes, propè finem. Gregorius Nazianzenus oratione 13. & Chrysostomus Homilia 15. in 2. ad Corinthios.

433. Objicies 10. Si Romanus Pontifex, ut Vicarius Christi, in terris hanc haberet jurisdictionem supra Imperatores, Reges, & omnes homines, esset planè Monarcha, & Christus in terris constituisset totius mundi Monarchiam, & Regnum; sed Christus totius mundi Monarchiam in terris non constituit: ut constat Joan. 18. ubi Pilato interrogante *Tu es Rex Judæorum?* respondit Jesus: *Regnum meum non est de hoc mundo;* ergo &c. Confirmatur. Christus ut homo, licèt esset totius Ecclesiæ Caput, fuit subjectus Regiæ potestati, & jurisdictioni, aliter non dixisset Pilato Joan. 19. *Non haberes potestatem adversus me ullam, nisi tibi datum esset desuper;* ergo Summus Pontifex, licèt sit Christi Vicarius, multò magis subjectus erit Regiæ potestati, & jurisdictioni. Respondeo distingo maj. esset Monarcha temporalis, & judex in illis, nego, spiritualis, conc. maj. & dist. pariter min. nego consequentiam; ratio est, quia licèt Christus noluerit temporale hujus mundi Regnum, & Monarchiam, voluit tamen totius mundi Monarchiam, & Regnum spirituale; de hoc námque regno dixit Angelus Lucæ 1. *Dabit illi Dominus Deus sedem David Patris ejus, & regnabit in domo Jacob in æternum, & regni ejus non erit finis.* Atque ipse Christus in eodem textu ab Adversarijs adducto Joannis 18. id clarè fassus est, ut constat ex illis verbis: *Dixit itaque ei Pilatus: ergo Rex es tu? respondit JESUS, tu dicis, quia Rex sum ego.* Illud quippe regnum spirituale non solùm in cælo, sed etiam in terra inchoandum, & stabiliendum erat, juxta Prophetiam Danielis cap. 7. *Aspiciebam in visione noctis, & ecce, cùm nubibus cœli quasi filius hominis veniebat &c. & dedit potestatem & honorem, & regnum, & omnes populi, tribus, & linguæ ipsi servient: potestas ejus, potestas æterna, quæ non auferetur, & regnum ejus, quod non corrumpetur;* Unde Augustinus tract. 111. in Joannem: *Quod est regnum ejus, nisi credentes in eum, quibus dicit, de mundo non estis &c. Unde non ait, regnum meum non est in hoc mundo, sed non est de hoc mundo; non dicit, non est hic; sed non est hinc; hoc est enim usque ad finem sæculi.*

Ad Confirmationem nego ant. quia, ut Christus subjectus esset Regiæ potestati, & jurisdictioni, opus erat, quòd illa Pilati potestas supra Christum esset de jure; at non fuit de jure, sed contra jus, & purè de facto à Deo permissa, sicut permittit in Principibus peccata, quæ ipsi faciunt contra jura, ampliando contra justitiam præscriptam potestatem ad jura, quæ non habent. Unde per illa verba, *Non haberes potestatem adversus me ullam, nisi tibi datum esset desuper*, solùm significatur, potestatem Pilati, quantum ad jura, quæ sibi ut Cæsaris ministro competebant, fuisse mediate à Deo, & quòd ea potestate non potuisset ad hanc injustitiam abuti, nisi Deus hoc permitteret: sicut hoc nomen *potestas*, in hoc eodem sensu intelligitur ab Adversarijs, Lucæ 12. quando Christus dixit: *Hæc est hora vestra, & potestas tenebrarum:* atque in hoc sensu exponunt ea verba Chrysostomus, Cyrillus, & alij Patres, ad illud cap. 18. Joannis. Quin potiùs, licèt Pilatus ex ignorantia vincibili judicaret, quòd sua jurisdictio se quoque extenderet ad Christum, non exinde inferri posset, quòd Christus esset subditus Pilato; sicut si hodie aliquis Presbyter sub nomine & habitu laici sisteretur judici sæculari, ab isto judicaretur ex potestate, qua judicat laicos, quin exinde inferatur, Presbyteros esse subjectos potestati laicali; atque in hoc sensu videtur exponere testimonium illud Divus Thomas in caput 13. epist. ad Roman. ut notavit Bellarminus lib. supra citato pagina 32.

Quamobrem non potest ab ingenti errore excusari assumptum Adversariorum, asserentium,

tentium Chriſtum agnoviſſe Pilatum ut judicem, habentem ſupra Chriſtum jurisdictionem, per verba illa, quibus Pilato reſpondit: *non haberes poteſtatem adverſus me ullam, niſi tibi datum eſſet deſuper.* Sciebat enim Chriſtus, ſe adhuc quà hominem ſupra omnes Principes temporales habere poteſtatem, quandoquidem Joan. c. 11. dicitur: *Omnia dedit ei Pater in manus*, & c. 1. ad Hebreos *Quem conſtituit hæredem univerſorum.* Unde licèt non haberet poteſtatem propriè temporalem; nam poteſtas illa erat æterna, erat tamen poteſtas ſuper omnia temporalia; ideóque de Chriſto ut homine poſt reſurrectionem ſuam, dicitur Apocalipſis 1. *qui eſt primogenitus mortuorum, & Princeps regum terræ*, & Matthæi 28. ipſe dixit: *Data eſt mihi omnis poteſtas in cælo, & in terra*, cùm etiam Chriſtus in terris, quatenus homo erat, Summus Pontifex cum poteſtate excellentiæ, ſimúlque erat caput omnium hominum, & Angelorum. Quare nequaquam potuit Pilatus habere ſupra Chriſtum ullam jurisdictionem; atque exinde non quidem in Principibus ſæcularibus, ſed in Eccleſia à Chriſto inſtituta, ſive in ſummo Pontifice, ut eſt Caput Eccleſiæ, reponenda eſt ſuprema poteſtas, & regula approximativa infallibiliter Verbi Dei.

436. Atque exinde facilè apparet diſcrimen inter regulas fidei, & loca Theologica, è quibus Theologia ſolet ſuas aſſertiones confirmare: Loca enim Theologica decem numerari ſolent, quorum quinque ad Regulas fidei non pertinent, qualia ſunt, *Ratio humana, Authoritas Philoſophorum, Hiſtoria humana, etiam Eccleſia, Sententia Scholaſticorum Theologorum, & conſenſus Sanctorum Patrum*, ſiquidem hæc non habent, niſi humanam Authoritatem: conſenſus enim Sanctorum Patrum, ac omnium Theologorum tunc facit certam fidem, quando aliquid ab ipſis docetur tamquam Verbum Dei ſcriptum vel traditum, atque ab Eccleſia receptum; ut habet Suarez diſp. 5. ſect. 3. num. 13. Ideóque ea infallibilitas reducitur ad alia loca Theologica continentia Verbum Dei, & Eccleſiæ infallibilitatem: quo in ſenſu intelliguntur Conon Arulanus in ſexta Synodo & Definitiones Lateranenſis Concilij ſub Leone X. actione 10. & Tridentini ſeſſ. 4. Quòd ſi Sancti Patres, & Theologi non ita tradunt unanimiter aliquem Scripturæ ſenſum, & tanquam proprió ingeniò inventam, tunc non facient certam fidem, licèt eſſet temerarium illis contradicere, quia non eſt veriſimile, Patres convenire ſine Spiritûs Sancti regimine, ut docet Auguſtinus lib. 18. de Civitate Dei cap. 41. ideoque Tridentinum ſeſſ. 4. ſpecialiter prohibnit ab hoc ſenſu recedere; licèt, quatenus attinet ad hunc ſenſum, non definiat, ſed præcipiat: Altera quinque loca Theologica ſunt regula fidei, quatenus continent, vel infallibiliter approximant Verbum Dei; Hæc autem ſunt *Scriptura Sacra, Traditio, Congregatio omnium fidelium ſub uno capite Vicario Chriſti, Concilium generale cum Romano Pontifice*, quod univerſalem Eccleſiam rpræſentat, & *Romanus Pontifex è Cathedra loquens*: unde iſta quinque reducuntur ad hæc tria: *Scriptura, Traditio*, & *Eccleſia*, vel ſecundùm ſe ſumpta, vel ut loquens per generale Concilium, vel per ſuum Caput Chriſti Vicarium.

DISPUTATIO X.

AN DIVINA FIDES INFALLIBILITER AUTHORITATE ECCLESIÆ NITATUR, ET DE SPECIEBUS SUASIVIS.

437. AUthoritatem Eccleſiæ infallibilem & Verbum Dei divinitùs concurrere ad actum fidei, conſtat ex dictis; Nam Eccleſiæ infallibilis authoritas, eo modo ſe habet ad Verbum Dei, ſicut ad librum Auguſtini mihi approximandum ſe habet Bibliothecarius, num. 225. quare Eccleſiæ locutio non eſt Verbum Dei, ſed eſt approximatio Verbi Dei. Unde liber Canonicus ſic deſcribitur, Scriptura facta inſtinctu Spiritûs Sancti dictantis non tantùm ſenſum, ſed etiam verba. Eſt enim quaſi epiſtola, quam Deus ad nos mittit, adeóque neque in ſenſu, neque in verbo poteſt miſceri error. Unde dicitur 2. Petri 1. *Non voluntate humana, ſed Spiritu Sancto inſpirante locuti ſunt ſancti Dei homines.* Et Auguſtinus in Pſalmo 90. *De civitate à qua peregrinamur, ſcripta venêre nobis litteræ*; At Spiritus Sanctus dupliciter poteſt verba dictare 1. præoccupando ſcriptorem antequam ipſe ſtatuat ſcribere aliquid ſpiritu humano; qui modus eſt frequens in Scripturis, præſertim cùm de rebus abſtruſis, & ſupernaturalibus myſterijs ſermo eſt, quo in caſu non ſolùm formaliter, ſed etiam materialiter verba dictat. 2. Relinquendo, ut Author ſtatuat aliquid ſpiritu humano vel intentionaliter hæc aut alia verba materialia eligat aſſiſtente Spiritu Sancto; & Deus dictando illud humanum ſtatutum, & loquendo verbis, ad quæ dedit electionem, quod perinde eſt, ac formaliter dictare illa verba. Sic Matth. 5. Chriſtus dixit de libello repudij, *Ob duritiem veſtram ſcripſit vobis Moyſes*, ubi quamvis poſſit eſſe quæſtio; An Moyſes fecerit illud ſtatutum ſpiritu humano, an divino, non poteſt eſſe quæſtio, ſed eſt omninò certum, ſcriptionem illius ſtatuti factam eſſe Spiritu Divino; eodem prorſus modo intelligitur

ligitur Paulus 1. Corinth 7. ubi de quibusdam ait: *Non ego, sed Dominus*, de alijs verò *præcipio ego, non Dominus*, & quantum ad scriptionem utriusque scripsit eodem spiritu Domini; quomodo autem hoc fiat respectu verborum materialium, quæ scriptor eligit, constabit in præludijs ad resolutionem.

SECTIO I.

Notanda ad Resolutionem.

438. SUppono 1. non omnia & singula Scripturæ verba ita esse à Spiritu Sancto, ut præoccupando laborem Scriptorum in querendo eas naturales voces, quæ in Scriptura reperiuntur, absque ullo hoc labore, & electione infundat mentibus scriptorum, sed quandoque permittere, ut cùm de rebus sensui notis, ac familiaribus est sermo, scriptor Canonicus à se excogitatis verbis scribat cum speciali assistentia tamen Spiritûs Sancti, ne quid falsum, aut indecens loquatur, cùm Authorem loquentem habeant Deum, ideo dicitur, quòd non quidem materialiter, sed formaliter Spiritus Sanctus eadem verba scripta doceat, dictaturus politiora, si intra eundem sensum & veritatem Scriptor elegantiora excogitâsset. Ideoque sacer Scriptor de minus politis verbis veniam petere, sed non de erratis, cùm sciat non posse esse errata, atque ita Author l. 2. Machab. c. 15. intelligendus. *Ego quoque in his faciam finem sermonis, & siquidem bene, & ut historiæ competit, hoc & ipse velim. Si autem minus dignè, concedendum est mihi*: & Paulus 2. Cor. 11. *Se imperitum sermone fatetur*. & Author Ecclesiastici in Prologo deprecatur. Si alicubi in verborum compositione deficiat, & S. Lucas testatur sub initium Evangelij sui, *Se assecutum diligenter omnia, quæ ad Evangelij scriptionem pertinebant, idque ab iis, qui ab initio ipsi viderunt, & ministri fuerunt sermonis*.

439. Ratio congruitatis est, quia in Scripturis multa sunt verba, & res sacris Scriptoribus materialiter nota, v. g. cùm Apostolus scripsit in Epistola: *Lucas est mecum solus. Traphimum reliqui infirmum, salutat vos Timotheus adjutor meus*. Quare non fuit opus, ut eas propositiones in mente scriptoris efformaret Spiritus Sanctus materialiter ad res similes exprimendas. Deus enim, uti in necessarijs deesse non solet, ita nec in superfluis redundare, superfluum autem fuisset supernaturaliter infundere, quod naturali cognitione habebatur à scriptore, neque requiritur ea verba, esse verba Dei, satis est, quòd Deus videns instructum bene notitiâ rerum, quæ Dei nomine scribenda sunt, non relinquat illi libertatem ad errorem, licèt relinquat quoad materiales voces, atque ita Deus eorum verborum Author singula verba suâ primâ veritate infallibilizat. Ita enim docent graves Theologi, Exim. Doctor disp. 5. de fide sect. 3. num. 5. 14. 15. Bellarm. l. 1. de Verbis Dei c. 15. ad object. 2. Canus l. 2. de Locis c. 18. Vegal. 15. in Trid. c. 17. Exinde

Suppono 2. Non bene ab aliquibus Verbum Dei scriptum dici illud, quod etiam quoad materiales voces à Deo dictatum est, in quo authoritatem Scripturæ ab Ecclesia distinguunt, utunturque hoc exemplò, scribis epistolam alienâ manu, cuncta epistolæ verba sunt tua, à te dictata, illíque credere, est credere tibi, & illi non credere, est immediatè contra authoritatem tuam; at aliquis alius vult scribere epistolam, sed quia in scribendo facilè errare potest, tu vis illi adesse, & errores præcavere etiâ in 2. epistola. Tu tamen in illa non loqueris, eaque verba sunt à te dirigente, non verò dictante & loquente; primò igitur modò se habet Deus respectu Sacrarum Scripturarum, ita ut Scriptores Canonici fuerint veluti amanuenses, & eorum lingua dicatur, Calamus Dei. Psal. 41. Secundò modò se habet respectu definitionum Ecclesiæ. Unde propter ipsas rebus fidei assentiri, non est credere Deo; non enim creditur, dirigenti locutionem, sed loquenti. Et quamvis Deus sæpe loquendo possit dici per Ecclesiam nobis loqui, uti loquitur per Superiores, & Concionatores, propriè tamen non loquitur, sicut per Scriptores Canonicos, nec definitiones Ecclesiæ, & Conciliorum sunt propriè Verbum Dei, aliàs essent Sacra Scriptura, quod communiter negatur; si enim essent Sacra Scriptura, deberent etiam in Codicem Sacrorum Bibliorum redigi, & libris Canonicis adnumerari.

Quòd autem hæc explicatio sit incongrua, patet, quia continet vera mixta falsis. Verum est, Deum hominibus loqui per Sacram Scripturam, sicut loquitur quis per epistolam, quam dictat secretario, sed falsum est requiri, ut quis loquatur per epistolam suam, quòd singulas materiales voces dicter Secretario materialiter, satis est, quòd dicter formaliter, quatenus secretarius non suo, sed sui principalis nomine eam scribit, à quo etiam verba singula suam habent authoritatem, quamvis ad materialia verba habuerit secretarius electionem, ideóque possit veniam petere, si in materialitate vocum aliquid in ea compositione offendat, ostendens, ipsum potuisse excogitare politiora, ad eandem veritatem declarandam, quod non Domino, sed ipsi est imputandum. Sic Scriptor Canonicus certò cognoscebat, se Dei nomine, id est canonicè scribere, & gubernari se à Spiritu Sancto, à quo verba singula authoritatem acciperent, atque adeò, quòd nullus error contineatur, ut notat Exim. Doctor sect. 3. art. 15. at simul censebat, sibi quandoque manere electionem inter verba materialia, vel ad relinquendam aliquam historiæ partem, quæ scripta non vitiaret, si in quærendo non laboraverit; at si Deus singula materialia verba

materi-

materialiter dictaret, non posset hoc contingere, nec posset Author veniam petere, ut in Script. cit. num. 437. habemus. Unde quando Psal. 44. Scriptor Canonicus dicitur: *Calamus scribæ velociter scribentis*, significatur, tunc illum scribere absque ullo labore, dictante Deo etiam materialiter verba, sicut de Hier. infertur c. 36. nam interrogantibus primatibus Hebræorum, quomodo ex Hieremiæ ore Baruch scripsisset sermones illos: respondit: *Ex ore loquebatur quasi legens ad me omnes sermones, & ego scribebam in volumine atramento.* Cæterùm non ita semper est velociter scribens, licèt semper sit Scriba Dei.

441. Ratio autem, cur non solùm illa materialia verba, quæ Deus infundit menti Scriptoris Canonici, atque adeò materialiter dictat, verùm etiam illam, ad quæ ex indulto Dei electionem habet, sunt verè Verbum Dei, atque adeò Scriptor Canonicus in his quoque est Scriba Dei, clarissima est; quia nempe Deus non reliquit facultatem Scriptori, ut ipse sua authoritate verba infallibilizet, sed ipse Deus ut sua infallibilizat, & ipsa infallibilizata nobis credenda proponit; uti Christus ipsemet non quemcumque, sed aquæ liquorem determinâvit pro Baptismo, & pro Eucharistia panem triticum, vinum de vite; pro alijs verò Sacramentis reliquit determinationem Ecclesiæ. Sic modò Ostiarius ordinatur traditione clavium, Ecclesiæ Lector libri lectionum, Exorcista, libri Exorcismorum, Diaconus libri Evang. cùm tamen antequam libri hi facti essent, alia erat ab Ecclesia determinata materia. Verumtamen Christus non dedit facultatem Ecclesiæ ad instituendum, sed ipse voluit se ipso instituere in Sacramentis signa sensibilia, quæ determinarentur ab Ecclesia, ea de causa non Ecclesia, sed Christus est institutor Sacramenti, & ea signa formaliter instituit, ut definit Tridentinū sess. 7. can. 1. de Sacramentis, *Si quis dixerit: Sacramenta novæ legis non fuisse omnia à JESU Christo Domino nostro instituta, aut esse plura, vel pauciora, quàm septem, anathema sit.* Pariter ergo dicendum est ab omnibus Theologis in nostro casu.

442. Omnia ergo verba Scripturæ, sunt Verba Dei, per quam, ut per certissimum oraculum nos Deus alloquitur, & de infallibitate omnium, quæ ibi continentur, sive quo ad jus, sive quo ad factum, sive sententiam, sive verbum certos nos reddit. Unde soli Canonici libri per excellentiam vocantur Scriptura, & libri Sancti, uti 1. Machab. 12, dicitur *habentes solatio libros sanctos* non solùm à Scriptorum sanctitate, qui omnes, excepto Salomone, de quo lis est, sancti fuerunt in Spiritu Sancto, sed etiam, quòd sanctitatē legentibus ingererent, nullúmque errorem, aut mendacium admittunt, vocantur etiam Testamentum; sicut enim, hoc est charta scripta, in qua ultima voluntas hominis continetur, ita in illis Canonicis libris, ultima Dei voluntas habetur, & lex, quam ab hominibus vult observari; & sicut in testamento confertur bonorum hæreditas testatoris morte intercedente, post quam clausum anteà aperitur. Sic etiā per libros sacros defertur hæreditas cæli, in qua morte Christi confirmamur, ijsque apertis nos legimur Dei hæredes; cohæredes autem Christi, si cum eo sustineamus, & mandata ejus observemus.

Numerum librorum Canonicorum tradit 443.
Tridentinum sess. 4. in decret. de Canon. Script. addens: *Si qui autem libros integros, cum omnibus suis partibus, in Ecclesia Catholica legi consueverunt, & in veteri vulgata latinore editione habentur, pro Sacris, & Canonicis non susceperit, & Traditiones prædictas sciens & prudens contempserit, anathema sit.* Qua reverentia in prima Ecclesia habiti fuerint, inde constat, quòd Biblia olim juxta Eucharistiā reponebantur in templo. Erant enim olim in templis duo Sacraria, in dextro sinistróque latere curvaturæ formicis impositæ, & in uno Evchariſtia, in altero servabatur Scriptura Sacra. Hinc S. Paulinus, ut testatur ad Severum epistola 12. Hos dextro lateri altaris in templo Nolano inscribi jussit versus:

Hic locus est veneranda penus qua conditur, & qua
Ponitur alma sacri pompa ministerij.

à sinistro verò:

Si quem Sancta tenet meditandi in lege voluntas,
Hic poterit residens sacris intendere libris.

Sensus autem Scripturæ duplex est: litera- 444.
lis & historicus, quem verba immediatè præseferunt, & spiritualis, seu mysticus, qui ad aliud refertur extra Verbi significationem; atque iste subdividitur in Allegoricū, qui respondet fidei, Analogicum Spei, Theologicum Charitati, proindeque etiam moralis dicitur, quæ his comprehenduntur.

Littera gesta docet, quid credas allegoria,
Moralis quid agas, quo tendas Analogia.

Hoc etiam significatur Ezech. 2. *Vidi in dextra sedentis supra thronum librum scriptum intus & foris*; ubi per librum scriptum foris intelligitur sensus litteralis, intus verò mysticus, uterque concipi potest in illis S. Pauli 1. Cor. 10. *Patres nostri sub nube fuerunt, & omnes mare transierunt, & omnes eandem escam spiritualem manducaverunt, & omnes eundem potum spiritualem biberunt.* Si enim hæc oratio litteraliter explicetur, significat id, quod immediatè per verba dicitur, sub nube ambulaverunt per desertum, per mare rubrum, comederunt Manna, biberunt aquam de petra. Si mysticè intelligatur, significatur exitus Christiani à captivitate peccati per Christum, per mare rubrum, id est baptismum: per Manna & aquam, ejus Corpus & Sanguis denotantur. Sed de his Theologi Scripturæ interpretes.

Suppono 3. Infallibilitatem Scripturæ, & 445.
infallibilitatem Ecclesiæ, quamvis utraque sit à Spiritu Sancto, pertinere ad lineas diversas;

Ratio est, quia infallibilitas Scripturæ est in eadem linea cum Verbo Dei, quæ est altior, & proximior primæ veritati, ideóque non solùm sententiæ, sed etiam historiæ, verba & facta sunt formaliter infallibilia. At infallibilitas Ecclesiæ non est in eadem linea Verbi Dei, sed inferiori approximationis Verbi Dei. Unde, sicut approximatio formæ non gaudet ijs omnibus perfectionibus, quibus forma, ita Ecclesia non gaudet ijs omnibus perfectionibus, quibus sacra Scriptura; nec se extendit ad quæstiones purè de facto, neque ad illa, quæ in Concilijs generalibus, non quidem definiendo, sed incidenter dicuntur, cùm hæc maneant fallibilia, atque ita non est in linea Verbi Dei.

446. Quod quidem exemplô demonstratur. Si Rex efficaciter statuat, ne primus Minister unquam litteras Regias, aut Regis nomine scriberet, vel loqueretur; at illi ex potestate à Deo accepta infunderet scientiam, ut explicaret verum sensum litterarum Regis, licèt mysterijs, & ænigmatis plenarum, aut ut Regis loquelam declararet, nec ad aliud illa scientia infusa se extenderet, & verba illius ministri non essent verba Regis, neque haberent infallibilitatem, nisi quatenus essent verba ministri explicantis verba Regis. Unde, ut infallibiliter loqueretur, opus esset, ut recurreret ad verba Regis, ex quibus infallibilem sensum erueret; sic se habet infallibilitas Ecclesiæ respectu Verbi Dei: unde definitiones Ecclesiæ non sunt Verba Dei, ideóque Ecclesia ad infallibilitatem suarum definitionum recurrit ad Verbum Dei, ut docet Tridentinum sess. 4. *Omnes itaque intelligant, quo ordine, & via ipsa Synodus post jactum fidei confessionis fundamentum sit progressura, ex quibus potissimùm testimoniis, ac præsidijs in confirmandis dogmatibus, & instaurandis in Ecclesia moribus sit usura*; ita post fact. Canon. libr. indicem, & postea in decret. de edition. eorundem *sancta mater Ecclesia, cujus est judicare de vero sensu, & interpretatione Sanctarum Scripturarum.* his positis sit

SECTIO II.

Resolvitur Controversia.

447. PRima sententia docet, fidem nostram pro objecto formali habere infallibilem Ecclesiæ authoritatem. Ita Medina l. 5. de rect. in Deum, Ajala de Traditione parte 3. c. 1. Durand. in 3. dist. 24. quæst. 1. & dist. 25. quæst. 3. Gabriel & Almainus in 3. dist. 23. Tannerus 2. 2. quæst. 1. art. 1. dub. 4. Discrimen quoque aliqui cum Medina docent inter fidem nostram & Apostolorum, eorúmque qui eam immediatè à Deo didicerunt, & ab Apostolis audientes miraculis à Christo priùs viderant confirmari. De his dicunt, eos niti objectô testimoniô Dei; nostra verò niti Ecclesiæ infallibilitate, ut à Spiritu Sancto directa, & ita in sua linea Authoritatem Divinam habente. Secunda seu reliquorum omnium Theologorum cum S. Thoma 2. 2. quæst. 1. art. 1. & p. 1. art. 8. ad 2. & Exim. Doctor disp. 3. de fide sect. 10. n. 9. docet, solam primam veritatem revelantem esse objectum formale fidei; Authoritatem verò infallibilem Ecclesiæ, ejúsque definitiones non esse objectum formale fidei, sed approximationem, aut frequentissimè conditionem, sine qua non

Assero cum secunda. Infallibilitas Ecclesiæ 448
non est objectum formale divinæ fidei. Prob. 1. Scriptura non aliò reducit nostram fidem, quàm ad Verbum Dei, ut ex num. 249. secundùm 1. Joann. 5. *Si testimonium hominis accipitis, testimonium Dei majus est*: quod & constat ex fidei natura; nam credere alteri, est assentiri, quia testificatur; unde credere homini, est assentiri, quia homo testificatur; & Deo, quia Deus testificatur; proinde testimonium humanum, humana authoritate, & veritate affectum est motivum fidei humanæ, & divinum divinæ; atqui testimonium Ecclesiæ etsi infallibile, & Spiritûs Sancti assistentia infallibilizatur, non est Verbum Dei, sed infallibilis regula supponens Verbum Dei, illúdque approximans, ut dixi num. 446. ergo infallibilitas Ecclesiæ non est partiale motivum divinæ fidei.

Prob. 2. & explicatur ratio præcedens. In- 449
fallibilitas, quam habet Ecclesia loquens ex divina promissione, & speciali Spiritûs sancti assistentia, non est, ut ejus verba, & testimonia sint verba, & testimonia divina, sed humana, proindèque non est regula divina, prout profert Verbum divinum, sed prout profert verbum humanum cum speciali protectione assistentiæ divinæ, ne per illud proponat aliquid dissonũ prolato Verbo Divino; atqui testimonium humanum non potest esse motivum partiale divinæ fidei; ergo infallibilitas Ecclesiæ non potest esse objectum formale motivum divinæ fidei. Prob. ma. licèt Ecclesia acceperit à Deo authoritatem ad condendas leges, promissámque habet à Deo infallibiliter assistentiam, ne proponat doctrinam contra sanctitatem, & bonos mores; tales tamen leges, ut fatentur omnes Theologi, non sunt divinæ, sed humanæ: quia verba legislatoris sunt humana; ergo infallibilitas, quam habet Ecclesia loquens, 45
non est, ut ejus testimonia sint divina, sed humana.

Respondebis 1. Ecclesiam esse instrumen- 450
tum loquentis Dei, uti fuêre Prophetæ, ac proinde pertinebit ejus infallibilitas ad objectum formale divinæ fidei, uti revelatio exercitata. Contrà 1. quia non est instrumentum, per quod loquitur Deus, sed cui ex promissione sua assistit, ut verbo humano à divina assistentia regulato infallibiliter proponat Verbũ, quod Deus locutus est, & verum ejus sensum, ut ex Tridentino cit. n. 446. Contrà 2. licèt Ecclesia per signa credibilitatis demon-

strata

strata sit motivum volendi credere quoad nos Verbum Dei ab ipsa propositum, non est tamen motivum credendi, si quidem in sacra Scriptura nunquam nostra fides in Authoritatem Ecclesiæ revocatur, sed in Verbum Dei num. 249. ut accuratè notavit Exim. Doctor disp. 3. sect. 3. n. 10. Unde non video, quo jure citetur pro parte opposita; ait enim ibi, licèt credamus Ecclesiæ definienti, si interrogemur, cur credamus; Respondemus, quia habet infallibilem assistentiam Spiritûs sancti; etsi iterum aliud interrogemus, cur hoc credamus: Respondebimus, quia Deus revelavit, cui credamus propter Authoritatem suam, non propter Ecclesiæ Authoritatem, licèt illa nobis proponat ipsammet revelationē Dei; ergo Ecclesia non est organum, seu instrumentum per quod Deus loquitur.

451. Respondebis 2. Ecclesiam, prout à Spiritu sancto regitur, propositam esse quoad nos tanquam proximam regulam sufficientem credendi; cùm non possint omnes fideles doctrinam fidei per se expendere, aut semper resolutionem facere in authoritatem, quæ nimis excellens & spiritualis est: Ecclesia autem est sensibilis regula, quam facilè audiunt & percipiunt. Quare dicenda est sufficiens quoad nos motivum divinæ fidei. Contrà 1. Licèt Ecclesia, & regula sensibilis faciliùs audiatur, non tamen auditur tanquam Dei Verbum, sed tanquam infallibilis approximatio Verbi Dei, quod jam prolatum supponit ea approximatio, proindéque fideles non accipiunt verba Ecclesiæ, ut Verba Dei, sed ut supponens Verba Dei; proindèque, ut ait Exim. Doctor supra cit. implicitè saltem suam fidem in Deum resolvunt, id est, licèt non tam expresè eam locutionem percipiant, quàm audiunt sensibilem regulam loquentem. At ita attingit Dei locutionem, ut propter illam credant, eámque intrinsecè credant, si eliciant formalem fidei actum, ut idem postea num. 9. & 10. explicat, & ex hac disputatione constat; ergo infallibilitas Ecclesiæ nunquam acceptatur à fidelibus, ut motivum formale divinæ fidei. Contrà 3. Ecclesia non condit novas revelationes, sed ejus infallibilitas eò tendit, ut Christi oves pascat doctrinâ à Deo revelatâ; ergo verba Ecclesiæ non sunt Verba Dei, & nec motivum formale divinæ fidei.

452. Probatur 3. Fides nostra est ejusdem speciei, ac ea, quam habuerunt Apostoli & Prophetæ, ut docent omnes cum Magistro L. 3. dist. 23. proinde non habet diversum objectum formale ab eo, cui nitebatur fides Apostolorum; atqui illa nitebatur primæ veritate loquenti, non verò Ecclesiæ infallibilitati, ante cujus definitionem jam illi de revelatione certi erant; ergo & fides nostra, & fides divina, est una. Ad Ephes. 4. Atqui si fides nostra haberet aliud objectum formale, quàm fides Apostolorum, non esset una habitu, quia idem habitus non se extendit ad objecta formalia diversa, neque esset una actu, quia actus juxta objecta formalia distinguuntur; ergo & fides nostra non habet objectum formale partiale motivum distinctum, ab eo, quod habeat fides Apostolorum.

Ex dictis Fit 1. Actum formalem divinæ fi- 453.
dei requirere essentialiter divinam revelationem, cui innitatur intrinsecè, ac proinde non sufficere revelationem virtualem, & mediatam, quatenus non applicetur objecto, quod formaliter sub illa continetur, sed quod virtualiter tantùm subest illi revelationi. Sic formalis revelatio substantiæ dicitur virtualis revelatio proprietatū, sine quibus substantia esse non potest. Cæterùm, licèt illa revelatio formalis sit satis, ut divina fide credamus subsantiam dari; at quia talis sufficiens non est, ut credamus, actu formali divinæ fidei, dari propietates illius substantiæ, quod perinde est, ac dicere, non sufficere ad actum formalem divinæ fidei revelationem virtualem; ratio est, quia actus formalis divinæ fidei assentitur objecto revelato, non per discursum, sed per simplicē adhæsionem ad Verbum Dei, immediatè respiciendo Deum testificantem, per quod distinguitur ab actu fidei objectivo, & Theologico, qui mediatè Deum respiciunt; atqui assentiri virtuti, quia Deus revelavit substantiam, non est assentiri proprietatibus per simplicem adhæsionem ad Verbum Dei immediatè, sed per discursum, & mediatè; ergo non est sufficiens revelatio virtualis. Quare, donec nobis constat vetum sensum illius revelationis, & Verbi Dei se quoque extendere formaliter ad illas proprietates, uti constaret, si Ecclesia definiret, non possemus circa illas elicere actum formalem divinæ fidei.

Fit 2. Proposita revelatione formali de eo, 454.
quòd Christus sit homo, secluſa altera revelatione, vel definitione Ecclesiæ de eo, quòd sub ea revelatione formaliter contineatur operatio humana naturali connexione, sicut operatio risibilitatis in humanitate, ille qui eo casu affirmaret risibilitatem radicatam in revelata humanitate, non eliceret actum fidei; ratio est, quia assensus ille non esset per simplicem & immotam adhæsionem ad revelationem, sed roboratus præmissa naturali de connexione proprietatis & operationis cum essentia; quare, licèt possimus uti discursu ad approximandum objectum revelatum, non tamen ad eliciendum actum formalem divinæ fidei, v. g. quando revelatur, Christū esse hominem, tunc, licèt per discursum probemus etiam habere animam rationalem, eliciemus actum fidei non innitendo discursui, sed revelationi, sub qua formaliter contineatur anima rationalis; at quando proprietas continetur solùm tanquam in radice in substantia revelata, cùm discursus non solùm deserviat ad approximandum, sed etiam inferendum ex objecto revelato aliquod non revelatum, discursus ille non potest deservire, ut res illa credatur divinâ fide propter illam revelationem: videatur Card. de Lugo

disp. 1. de fide sect. 13. toto numero 55. ubi de his latè agit, mentémque Exim. Doctoris accuratè exponit præsertim num. 259.

SECTIO III.

Solvuntur Oppositа.

455. OBjic. 1. Fideles communiter assentiuntur propter Ecclesiæ testimonia, uti & August. cit. num. ergo infallibilis Ecclesiæ authoritas est objectum formale fidei. Confirm. Catechistæ rudibus & pueris Ecclesiæ Authoritatem solent proponere pro motivo, imo & docti sæpè statim dum legunt definitiones Conciliorum, statim credunt divina fide, sed dici non potest, quòd utrique malè agant; ergo &c.

456. Respondeo nego ant. sed fideles & August. respiciunt Authoritatem Ecclesiæ ut infallibilem applicationē motivi, ita ut frequenter nullam aliam habent infallibilem applicationem; ac proinde hac sublatâ non possent tunc assentiri divina fide, quandoquidem assentiri non sit nisi approximato objecto; quare Ecclesia Dei infallibilis applicatio est in inferiori linea, quàm motivum, quod est Verbum Dei. Ad Confirm. nego maj. quia Cathechistæ loquuntur ut missi, ac proinde docent doctrinam ab ipsis propositam, non aliam esse, nisi ab Authore Deo, quod maximè notare debuerunt sic arguentes, ut ex numero 387.

457. Quare Catechistæ bene instruentes pro motivo infallibile Verbum Dei proponunt, unde & docti, & indocti, quando eliciunt actum formalem fidei distinctum ab actu fidei objectivæ, ut ex num. 157. non habent aliud motivum, quàm Verbum Dei, neque ullus est fidelium, qui interrogatus, quare credat doctrinæ propositæ, non respondeat, quia est tradita à Deo, & data Ecclesiæ, & non sciunt scholasticis verbis Ecclesiæ Authoritatem dicere approximationem; bene nihilominus concipiunt, cùm sciant, verbum Ecclesiæ esse humanum, licèt assistentia Spiritûs Sancti prolatum, sicut sciunt Ecclesiasticas leges esse humanas, licèt cum eodem Spiritu Sancto conditas; neque ignorant, Verbum Dei esse divinum, unde, licèt non sciunt se explicare, satis tamen concipiunt, ut ad fidem oportet.

458. Objic. 2. Fidelis distinguitur ab Hæretico solùm, quia Hæreticus primæ veritati tantùm, & non propter Ecclesiam credit; ergo infallibilitas Ecclesiæ est objectum formale fidei. Respondeo nego ant. licèt fidelis Ecclesiæ credat, non credit propter Ecclesiam, at verò Hæreticus nec Ecclesiæ credit, nec propter primam veritatem, sed propter rationes humanas, juxta quas judicat primam veritatem loqui. At verò fidelis credit Ecclesiæ, id est, eam esse regulam infallibilem ministrantem fidelibus Verbum Dei, & fidei motivum ad credendum; quare diversa sunt credere Ecclesiam, Ecclesiæ, & in Ecclesiam; nam credere Ecclesiam, est eam respicere ut objectum materiale creditum propter Dei Authoritatem dicentem, Ecclesiam esse columnam, & firmamentum veritatis. Credere Ecclesiæ, est habere eam pro objecto *cui*, dum credimus, & dicenti hoc, quod proponit esse Verbum Dei, & non credimus propter ipsam, sed Authoritatem Dei, quâ docemur Ecclesiam esse infallibilem Verbi Dei approximationem, ideóque non credimus in Ecclesiam, *in* rigorosè sumendo, seu in objectum formale, ac proinde credimus Ecclesiam propter Spiritum Sanctum, sive propter infallibile Verbum Dei, quæ est etiam ratio, cur in Symbolo non dicamus: Credo in Ecclesiam, sed in Spiritum Sanctum, sanctam Ecclesiam; quare hæc tria distinguuntur à Theologis etiam in Deo, ut credere Deum est habere pro objecto materiali fidei Deum; *Deo* est, habere pro objecto cui, in Deum est habere Dei Authorem pro objecto formali credendi.

Objic. 3. Ecclesiæ Authoritas infallibilis 459
movere potest ad actum infallibilem; atque resolutivum fidei nostræ in talem Authoritatem communiter à fidelibus fit: nam quærenti, cur credis: respondetur, quia Ecclesia, quæ regitur à Spiritu Sancto, id proponit, & credit; ergo &c. Respondeo dist. ant. quoad primam partem, ad actum infallibilem divinæ fidei; nego, infra fidei infallibilitatem, conc. hanc partem, & dist. etiam alteram partem. Resolutivum fidei quoad assensum credendi, nego, quoad voluntatem credendi conc. ant. & nego conseq. Itaque Adversarij diversa plura confundunt, id est, infallibilitatem lineæ superioris: nam infallibilitas divinæ fidei, quia innititur primæ veritati, est in Linea superiori; infallibilitas verò Ecclesiæ, quia non immediatè innititur primæ veritati, sed ab illa descendit, ut infallibiliter applicet Verbum divinum nitens primæ veritati, est in linea inferiori.

Quod facilè explicatur exemplò num. 382. 460
de gratia. Nam filius Regis ut Regi proximior est in linea nobilitatis superiori ad Regis nepotem, qui proximior est filio Regis, quàm Avo Regis; sic se habent actus credentes propter Verbum Dei, & propter Authoritatem Ecclesiæ: nam credere propter Verbum Dei immediatè nititur primæ veritati; credere propter Authoritatem Ecclesiæ non nititur, immediatè primæ veritati, sed Authoritati consequenti primam veritatem, quæ sunt objecta specie distincta, atque discernentia diversos specie actus. Quare cùm altior sit illa infallibilitas, quæ innititur immediatè primæ veritati, exinde altior est infallibilitas fidei, sive assensus propter Verbum Dei, quàm infallibilitas assensus propter Ecclesiæ Authoritatem; iste námque pertinet vel ad conclusionem Theologicam, vel ad alteram speciem virtutis inominatæ, non verò ad fidem divinam, ut docet Exim. Doctor disp. 3. sect. 10. n. 8. Confundunt insuper motivum credendi cum motivo volendi credere, quod est Authoritas Ecclesiæ;

cleſiæ; qua frequenter movemur ad volendum credere.

461. Objic. 4. Authoritas Eccleſiæ ſe ſola poteſt movere ad aliquem aſſenſum; atqui talis aſſenſus erit actus divinæ fidei; ergo &c. maj. videtur eſſe certa: nam quando unum objectum cum alio infallibiliter connectitur, poteſt ad illius certiſſimum aſſenſum adæquatè movere; atqui infallibilis Eccleſiæ Authoritas eſt conexa cum veritate myſterij definiti; ergo ſe ſola adæquatè movere poteſt ad aſſenſum illius myſterij. Jam ergò illa minor videtur eſſe clara; nam aſſenſus ille, quem dicimus propter Authoritatem Eccleſiæ, utpote certiſſimus, & obſcurus, ad nullam aliam virtutem pertinere poteſt, quàm ad fidem divinam; ergo &c. Confirm. 1. qui ita aſſentiretur propter Eccleſiæ Authoritatem ut regulatam à Spiritu Sancto, procul dubio eliceret aliquem actum fidei, ſed non humanæ; cùm ſit aſſenſus infallibilis, & obſcurus; ergo divinæ &c. Confirm. 2. In hoc motivo intervenit etiam Authoritas Dei, quandoquidem infallibilitas Eccleſiæ habetur ex directione Spiritûs Sancti; ſed actus aſſentiens propter Authoritatem Dei eſt fidei divinæ; ergo &c.

462. Reſpondeo conc. maj. nego min. ad probationem nego maj. quia aſſenſus ille, licèt certiſſimus, & obſcurus, innititur ſolùm Authoritati conſequenti Verbum Dei; ergo eſt ſolùm aſſenſus Theologicus, vel alterius virtutis innominatæ infra infallibilitatem fidei divinæ. Ad primam confirmationem nego min. quia, licèt teſtimonium Eccleſiæ à Spiritu Sancto reguletur, eſt tamen humanum, & actus tali teſtimonio nitens eſt actus fidei humanæ altioris tamen ordinis, quàm ille, qui nititur privatæ perſonæ à Spiritu Sancto, non regulatæ teſtimonio; quòd ſi aliquis diceret, non eſſe abſolutè actum fidei, cùm ſit aſſenſus propter intrinſecum meritum teſtimonij humani, poſſet facilè ſuſtineri juxta num. 213. ac proinde pertineret vel formaliter, vel reductivè ad actum Theologicum, conformiter ad doctrinam Eximij Doctoris num. 460. Ad ſecundam confirmationem diſt. maj. intervenit Authoritas Dei infallibilizans Verbum Dei, nego, infallibilizans verbum humanum, conſequens infallibilitatem Verbi Dei, conc. maj. & diſt. min. Aſſentiens propter Authoritatem Dei innitendo ipſi divinæ Authoritati, conc. innitendo verbo humano regulato ab Authoritate Dei, nego min. & conſequentiam; quia actus nitens verbo humano regulato ab illa Authoritate divina non reſpiceret in merito humani verbi infallibilitatem conſequentem verbum Dei; unde motivum illud ſufficiens non eſſet ad eliciendum actum fidei divinæ.

463. Quapropter ſi aliquis, quando Eccleſia Myſteriũ definit, aſſentiretur non quidem propter Eccleſiam, ſed Authoritatem Dei regulantis Eccleſiam, tunc eliceret actum fidei divinæ; at ſi eliceret actum, de quo eſt controverſia, qui niteretur Eccleſiæ, non eliceret niſi actum inferiorem ad fidem divinam, quia reſpiceret pro motivo ſolum teſtimonium conſequens Verbum Dei: exinde P. Valentia concedens illum actum eſſe fidei, docet ſimul eſſe rigoroſè loquendo, nec divinæ fidei, nec humanæ, ſed medium inter utrumque; quia niteretur authoritati inter utramque mediæ. Ratio eſt, quia fides humana ea dicitur, quæ habet motivum fallibile, nullóque modo infallibile. Fides divina illa dicitur, quæ habet motivum infallibile Verbi Dei: cúmque infallibilis authoritas Eccleſiæ Dei, licèt non ſit Verbum Dei, ſed humanum infallibilizatum extrinſecè à protectione Dei, manet in linea media inter fidem humanam, & divinam. Cæterùm, ſi rem nolimus reducere ad quæſtionem de voce, hoc ipſum diximus in ſolutione noſtra, ſcilicet eſſe fidem humanam altioris ordinis, reſpicientis ſcilicet humanum teſtimonium infallibilizatum à ſpeciali aſſiſtentia Spiritûs Sancti. Quare ſi in hoc ſenſu dicatur motivum medium inter fidem humanam; & divinam, nolo de voce contendere, neque renuam cum hac explicatione admittere doctrinam P. Valentiæ, quæ nullo modo pugnat cum doctrina D. Thomæ, & Eximij Doctoris cit. a. n. 460.

SECTIO IV.

An de potentia abſoluta repugnent ſpecies ſuaſivæ.

464. LAtè exagitant aliqui hanc controverſiam putantes, ſpecies ſuaſivas eſſe chimeras. Ad brevem deciſionem ſuppono 1. nomine ſpeciei ſuaſivæ intelligi illuſtrationem Spiritûs Sancti, vi cujus aliquis firmiſſimè aſſentitur teſtimonio divino, quamvis motiva prævia ad aſſenſum ex intrinſecis ſuis non habeant meritum ad iſtum firmum aſſenſum, vel ab homine non ita expenduntur, ut meritum ipſorum contra omnia in oppoſitum militantia cognoſcat, quod in rudibus hoc modo explicant Authores. Sæpè Parochus inſtruit pueros, docens illos myſteria fidei Catholicæ credenda, & quòd Deus illa revelaverit, proponendo unum vel alterum motivum credibilitatis, quin proponat ea, quæ neceſſaria ſunt ad efformandum ex merito motivorum evidentiam credibilitatis; quo in caſu, ſi accedat illuſtratio Spiritûs Sancti, motivum fidei appellatur circa honeſtatem, & obligationem credendi invitans voluntatem ad amplectendum & imperandum actum fidei ſupernaturalis, poteſt per illud Inmen fidei ſuppleri evidentia credibilitatis myſteriorum propoſitorum in ordine ad effectum, quòd adſit omnimoda firmitas adhæſionis ad objectum excludens quamcumque formidinem; quo in caſu illa illuſtratio Spiritûs Sancti vocatur ſpecies ſuaſiva.

465. Suppono 2. cum Eximio Doctore dub. 6. de fide sect. 5. n. 7. triplicem esse certitudinem, alia est *formalis* actûs, qui ex intrinsecis suis ita connectitur objecto, ut impossibile sit dari actum, quin etiam detur objectum tale repræsentatum per actum; altera est *subjectiva*, quæ est firmitas adhæsionis ad objectum, quatenùs actus ita firmiter tendit in objectum, ut nullam secum compatiatur dubitationem, aut formidinem; ideò autem dicitur subjectiva, quia est adhæsio subjecti ad objectum; prima igitur essentialiter ab ipso actu exigitur, non verò secunda, cùm sæpè videamus aliquos adhærere ita sententijs suis in se non evidentibus, ut nullum dubium aut formidinem secum compatietur. Certitudo *objectiva* stat in eo, quòd objectum ita se habeat, ut ab actu repræsentatur, sive repræsentetur ab actu habente certitudinem formalem sive subjectivam, quo in casu certitudo subjectiva, cùm respiciat objectum, quod se habet, ut ab illa affirmatur, dicitur non solùm adhæsivè, sed etiam objectivè certa.

466. Suppono 3. certitudinem formalem esse de conceptu fidei supernaturalis; ideóque actus divinæ fidei niti non potest revelationi falsò existimatæ, aut credere objectum verum pro falso, ut dicemus infrà de certitudine fidei, & accuratè explicat ex Concilio Tridentino Eximius Doctor disp. 3. sect. 13. Ratio nunc sit, quia lumen intellectuale divinum, & supernaturale ad fidem supernaturalem requisitum ex natura sua determinatum est ad assentiendum divino testimonio verè & realiter testificanti, quandoquidem est veluti instrumentum Spiritûs Sancti, per quod movet intellectum ad assentiendum, & ideo debet esse proportionatum veritati Spiritûs Sancti; unde certitudo objectiva, sine qua formalis esse non potest, requiritur etiam ad actum divinæ fidei.

467. Suppono 4. Certitudinem adhæsionis ad objectum esse etiam de conceptu essentiali actûs fidei; ratio est, quia intellectus instructus actu fidei, cùm non potest dubitare de actu opposito, in quo stat certitudo adhæsionis. Quare Innoc. XI. inter 65. propositiones damnavit 21. hanc. *Assensus fidei supernaturalis, & utilis ad salutem stat cum notitia solùm probabili revelationis, imò cum formidine, qua quis formidet, ne non sit locutus Deus.* Ratio autem est, quia tantò certior est actus certitudine adhæsionis ad objectum, quantò firmioribus principijs cognoscit objectum suum fulciri; sed Catholicus, qui elicit actum fidei, cognoscit suum objectum niti firmissimo principio revelationis Dei, qui neque fallere, neque falli potest; ergo actus fidei firmissimè adhæret suo objecto. Rursus lumen supernaturale, quod præcedit actum fidei, ita roborat intellectum, ut cognoscat, & persuadeat sibi prodigendam esse vitam pro assertione veritatis fidei; proindéque ita roborat, ut firmissimè adhæreat objectivæ revelatæ veritati, ad quod etiam concurrit pia affectio supernaturalis, quæ certè concurrere non potest, nisi ad actum certum certitudine objectiva, cùm non possit imperare actum falsum, ne Deus specialis habituum supernaturalium Author dicatur esse causa falsitatis; unde & ratione supernaturalis luminis, & ratione piæ affectionis voluntatis evadit etiam actus divinæ fidei adhæsivè, & objectivè certus. His positis

Prima sententia docet, species suasivas impossibiles esse, ita aliqui Recentiores. 46.
Secunda sententia docet, & possibiles esse, & in præsenti providentia dari. ita P. Granado controv. 1. de fide tractatu 2. disputatione 3, sect. 2. ubi citat pro se Augustinum, Canum, & Valentiam, & Tumanum, quos sequuntur Ripalda; Montoya &c. quin potiùs Eximius Doctor disp. 4. sect. 5. non solùm in sensu, de quo agimus, sed etiam in alio strictiori probabilitatem negare non audet; sic enim habet, juxta hanc sententiam, quando dicitur, evidentiam credibilitatis esse necessariam ad fidem, intelligendum erit respectu Corporis Ecclesiæ, non verò respectu singularum personarum ejus: & hæc opinio probabilis est; nos autem in præsenti præscindimus, an de facto ita se res habeat, & tantùm quærimus, an species suasivæ de providentia Dei absoluta repugnent? quid in hac providentia dicendum sit, constabit à num. 479. 605. 47

Assero cum secunda sententia. Non repugnat de providentia Dei absoluta species suasiva. Probatur. Illa est species suasiva, quæ cum motivo non afferente evidentiam credibilitatis ex merito suo ita roborat intellectum circa veritatem objectivam fidei, ut eliciat assensum certitudine objectiva firmissimâ de eo, quòd Deus revelaverit doctrinam, quæ proponitur, ita ut assensus ille adhæsivus nullum secum compatiatur formidinem de oppositio; atqui tales illustrationes supernæ supradictum munus præstarent; ergo &c. Confirm. quia saltem pro isto casu maximè locum habet illa Divi Thomæ sententia suprà cit. 14. sect. 16. nisi Spiritus Sanctus adsit cordi audientis, otiosus est sermo Doctoris. 46 47

Respondebis, impossibile esse, ut intellectus utpote potentiâ necessariâ firmissimè adhæreat objecto, quin proponatur motivum ex merito suo generans talem assensum; sicut enim intellectus moveri non potest ad assensum, nisi sub ratione veri, ita neque moveri potest ad assentiendum adhæsione firmissima, nisi superveniat motivum, quod ad talem certitudinem ducat, quod fieri non potest, vi illustrationis supernæ, ac proinde nulla est illustratio supernæ, quæ munus induat speciei suasivæ. Contrà 1. Intellectus ex jure causæ necessariæ non solùm assentitur firmiter objecto, quando supervenit motivum, quod tantùm ducebat ad probabilitatem, sed etiam, quando tollitur omne id, quod motivum illud aliàs probabile impedire posset, ne intellectus moveret ad firmissimum 47

simum assensum. Sic sicuti in bilance, quæ est in æquilibrio, potest fieri, ut altera lanx præponderet, vel addendo pondus illi, vel ab altera tollendo; hujus bilancis naturam sæpè imitatur intellectus ex titulo potentiæ necessariæ; unde si illi relinquatur motivum solum ad assensum existentiæ revelationis divinæ, & opposita removeantur, firmissimè assentietur; ergo saltè hoc modo non repugnat respectu intellectûs illustrationem Spiritus Sancti esse speciem suasivam.

471. Contrà 2. Adhæsio intellectûs ad objectum non solùm provenit à motivo, sed etiam ex actu claro attingente motivum, quod si per actum confusum attingeret, non moveret ad assensum; adhæsio enim illa firmissima stat in actu se habente inter intellectum, & objectum. sicut unio inter extrema, quæ firmissimè unit; atqui circa idem objectum ex eodem motivo per clariorem cognitionem attacto potest intellectus ità se habere, ut per hanc clariorem cognitionem firmissimè uniatur, & adhæreat objecto, qui ita non adhærebit per cognitionem minus claram; ergo si illustratio Spiritûs Sancti hanc claritatem habeat, quin proponat novum motivum, præstare poterit, quòd intellectus firmiter adhæreat objecto, cui ex eodem motivo per cognitionem minùs claram non firmiter adhærebat, sed in hoc stat, quòd talis illustratio sit species suasiva; ergo &c.

472. Respondebis, illustrationem illam non posse esse clariorem, nisi ex parte objecti motivi repræsentet aliquid, quod antea non repræsentabatur intellectui; intellectus namque, utpote potentia necessariò rationalis essentialiter est impotens assentiri irrationabiliter, proindéque nequit irrationabiliter duci, ùt irrationabiliter duceretur, si ex aliquo motivo firmissimè adhæreret objecto, cui antea cum formidine assentiebatur, si ex parte objecti motivi nihil aliud appareat, nisi id, quod antea apparebat, cùmque hoc necessarium esset, ut illustratio superna esset species suasiva, exinde constat, repugnare illustrationem supernam, quæ sit species suasiva.

473. Contrà 1. Ut detur species suasiva inducens intellectum ad assensum certitudine adhæsiva objecto, satis est, quòd si non proponat species illa novam rationem ex parte objecti, ex qua intellectus moveatur, contineat tamen in se ipsam virtutem correspondentem potentiæ elevatiori, vel potentiæ, quæ conjunctum haberet aliud motivum, ex quo duci potest; atqui species suasiva, licèt non repræsentet novam rationem ex parte objecti, continet tamen in se ipsa virtutem respondentem potentiæ elevatiori, vel potentiæ conjunctæ alteri motivo; ergo talis species sufficit, ut adhæreat intellectus. Probatur ma. supposita potentia capaci amplectendi objectum, & supposito objecto capaci, ut attingatur assensu adhæsivè firmo, qui est unio, procedere potest hic & nunc, vel à nova virtute relucente in objecto, vel in potentia; quod hoc exemplo declaratur. Petrus habet potentiam visivam perspicaciorem Paulo, uterque à longè videt parietem album, sed clarius Petrus, quin illa major claritas procedat ex nova ratione objecti, quæ Petro, & non Paulo repræsentetur; siquidem uterque videt totum parietem, & quidquid est in pariete albo.

Discrimen verò est ex parte potentiæ, proinde licèt non appareat nova ratio ex parte objecti, si adsit nobilior ex parte potentiæ virtus, potest procedere actus firmior circa eandem rationem objecti propositi; atqui Deus, quando homo non habet ex parte objecti sufficientem rationem ad firmissimum assensum potest illustrare intellectum, quæ illustratio ad suam elicientiam exigat nobiliorem virtutem activam, (virtute activa nudè sumpta) intellectus Petri; ergo Petrus tunc per illam illustrationem intellectum movere potest ad assensum adhæsivè firmum. 474. Contrà 2. ex D. Tho. 2. 2. quæst. 1. art. 4. ad 3. *Lumen fidei facit credere ea, quæ creduntur.* Sicut enim *per alios habitus virtutum homo videt illud, quod est sibi conveniens secundùm habitum illum, ita etiam per habitum fidei inclinatur mens hominis ad assentiendum his, quæ conveniunt rectæ fidei, & non aliis.* & art. 5. ad 1. *Per hunc modum fideles habent eorum notitiam, non quasi demonstrativè, sed in quantum per lumen fidei videntur esse credenda.*

Probatur 2. Conclusio. Si talis species suasiva repugnaret, esset, quia nec reponi potest in judicio, ne fidem reddat necessariam, nec in apprehensione, quæ suasiva esse non potest, eo quòd non possit inclinare intellectum, adeóque semper maneat neutra; atqui species suasiva reponi potest, & in judicio, & apprehensione; ergo &c. min. prob. quoad primam partem: judicium illud supernum innixum motivis prævijs ad fidem, quo judicio intellectus sibi persuadeat Deum testificari mysterium SSS. Trinitatis, licèt esset incompossibile cum dissensu Mysterij, adhuc esset compossibile cum omissione, vel elicientia actûs fidei, cùm maneret libera voluntas ad imperandum, vel non imperandum altiorem assensum, qui per simplicem adhæsionem niteretur Verbo Dei; ergo & species suasiva reposita in illo judicio non tolleret libertatem ad eliciendum actum fidei. 475. Probatur etiam secunda pars: non repugnat cognitio apprehensiva supernaturalis, & obscura repræsentans mysterium fidei revelatum, innixa alicui fundamento credibilitatis, quæ intellectum inclinet ad assensum, atque illi proponat obligationem credendi in sua linea, nempe absque ulla formidine.

Probatur ant. Sæpe contingit, ut Petrum loquentem abscondità, vel submissè audiamus, 476. quin clara specie constet esse locutionem Petri, & tamè ex specie confusa resultat apprehensio sufficienter suasiva, ut intellectus inclinatus per imperium voluntatis eliciat hunc actum,

Petrus

Petrus loquitur, eúmque actum concipiat immediatè propter vocis modulum inevidenter propositum, & sine diverso motivo; atqui in eo casu apprehensio naturalis acquisita potest esse sufficiens species suasiva ad immediatum assensum veritatis per se contingentis, & compositæ ex terminis non necessariò connexis; ergo &c. Confirm. major est vis cognitionis supernaturalis, quæ Deum specialem habet Authorem, & quæ proinde 1. Petri 2. dicitur: *Admirabile lumen Dei*, quàm sit vis cognitionis naturalis; atqui in cognitione naturali apprehensiva reperiri potest ratio speciei suasivæ; ergo multò meliùs reperiri potest in cognitione supernaturali apprehensiva.

477. Probatur 3. Si non potest dari species suasiva ad firmiorem assensum, quin repræsentet novam rationem objectivam, ideo esset, quia imperceptibile apparet, quòd intellectus moveatur tunc ad eliciendum firmum assensum, propter hoc motivum, ex quo antea non movebatur, quin ex parte motivi ostendatur aliqua nova ratio, ex qua intellectus moveri possit; atqui nulla tali ratione nova opus est ad speciem suasivam; ergo non repugnat de potentia Dei absoluta. Probatur min. licèt objectum idem maneat, potest potentia elicere actus specie diversos circa idem objectũ; sic apprehensio, judicium, & discursus circa idem objectum, specie differunt; Sic circa idem objectum specie differunt cognitio humana, Angelica, divina; ergo circa idem objectum, quin nova ostendatur ratio, possunt versari actus specie diversi, ac proinde apprehensio non solùm neutra, & non suasiva, sed etiam ad unum inclinans, & suasiva. Prob. cons. Ideo possunt circa idem objectum dari specie distincti actus, quia nõ solùm distinguuntur ratione objecti, sed etiam ratione modi tendendi in objectũ, qui tendendi modus licèt non proveniat à diversitate objecti, provenire tamen potest à diversis potentijs, vel juribus, quibus eadem potentia in idem objectum tendere potest, scilicet apprehendendo, vel judicando; ergo etiam circa idem objectum, circa quod intellectus eliciebat apprehensionem non suasivam, potest ex speciali Dei concursu, qui in nobis sine nobis liberè agentibus illustrationes producit, elicere apprehensionem suasivam. Ex dictis

478. Fit 1. Intellectum sive ex signis credibilitatis sibi jam persuaserit esse evidenter credibile mysterium, sive per alia media naturaliter id adeptus fuerit, indigere supernaturali cognitione, illustratione, sive auxiliõ Dei, ut voluntas sit proximè potens imperare assensum fidei; ratio est, quia actus supernaturalis voluntatis elici nequaquam potest, quin præluceat supernaturalis actus intellectûs, ut ex num. 4. 18. & 314. de gratia, & Defin. Trid. sess. 6. c. 5. ad quod declarandum optimam similitudinem affert August. tom. 7. in l. de natura & gratia contra Pelag. c. 26. *Sicut enim oculus corporis etiam pleniſſimè ſanus, niſi candore lucis adjutus non poteſt cernere; ſic homo etiam perfectiſſimè juſtificatus niſi æternâ luce juſtitiæ divinitùs adjuvetur, rectè non poteſt vivere.* Et Concil. Arausc. 2. can. 7. *Si quis per naturæ vigorem bonum aliquod, quod ad ſalutem pertinet vitæ æternæ, cogitare, ut expedit, aut eligere, aut ſalvari, id eſt Evangelizantis prædicationi conſentire poſſe affirmat abſque illuſtratione, & inſpiratione Spiritûs Sancti, qui dat omnibus ſuavitatem in conſentiendo, & credendo veritati, hæretico fallitur ſpiritu.* Non enim esset voluntas proportionata ad actum supernaturalem sine prævia cognitione supernaturali. Quomodo Deus facienti, quod est in se, hanc gratiam non deneget, diximus latè per integram disp. de gratia.

Fit 2. In hac præsenti providentia in corpore Ecclesiæ vel rarò, vel nunquã dari illustrationes supernas, quæ munus agant apprehensionis suasivæ, de de qua hucusque egimus, sive quæ conferantur ad eliciendum actũ divinæ fidei, quando intellectus destitutus est motivis, quibus cognoscat Religionem Catholicam esse evidenter credibilem; hæc enim est doctrina, quam latè tradit Exim. Doctor loc. cit. n. 497. Ratio est, quia in hac præsenti providentia, saltem in corpore Ecclesiæ supponit Scriptura, fideles paratos esse ad reddendam rationem suæ fidei, vel suæ spei supra fidem fundatæ. Sic 1. Petri 3. *Dominum autem Chriſtum ſanctificate in cordibus veſtris, parati ſemper ad ſatisfactionem omni poſcenti vos rationem reddere, de ea, quæ eſt in nobis, ſpe.* (& ut alij etiam Codices habent) *& fide.* ut patet apud D. Tho. 2. 2. q. 2. a. 10. §. *ſed contra*; quibus in verbis satis innuitur in hac præsenti providentia, loquendo saltem de corpore Ecclesiæ, non esse homines proximè expeditos ad eliciendum actum fidei, antequam de evidentia credibilitatis instructi sint, cujus fundamenta Evangelij ministri proponunt, quando loquuntur ut missi, juxta dicta num. 303. quod etiam faciunt ea testimonia Ecclesiast. 19. *qui citò credit, levis eſt corde.* 1. Joan. 4. *Probate ſpiritus, ſi ex Deo ſint.* 1. ad Thessal. 5. *Omnia probate, quod bonum eſt, tenete*; per quæ satis indicare videtur, prius examinandas esse rationes, & probandam doctrinam traditam à Deo esse, quàm eliciatur actus fidei, ideóque præcedere evidentiam credibilitatis. Quomodo autem hæc habeantur in pueris, & rudibus infrà suo loco dicemus. Id ipsum supponit August. in hac præsenti providentia contingere, dum num. 372. ait: *Evangelio non crederem*, &c.

Fit 3. Speciem suasivam non esse revelationem, aut locutionem Dei, ac proinde neque objectum formale motivum fidei. Ratio est, quia illa non est locutio Dei primò, & per se manifestans nobis objectum, prout in divina mente concipitur: quod ad divinam locutionem requirebatur; sed est repræsentatio objecti in & ex fundamento, ex quo intellectus infert evidentiam credibilitatis, ut proponat voluntati

luntati proportionatè tale objectum repræſentatum, ut ea eliciat piam affectionem ſupernaturalem, qua intellectui imperet aſſenſum firmiorem ſupra meritum motivorum præcedentium, quæ impellebantur ad aſſenſum; ut ſæpè diximus.

SECTIO V.

Solvuntur Oppoſita.

481. OBjic. 1. Revelatio divina non poteſt proponi per connexionem apprehenſivam, quæ moveat intellectum ad præſtandum aſſenſum adhæſivum firmiſſimum; ergo non poteſt dari in ulla providentia ſpecies iſta ſuaſiva. Probatur ant. Non poteſt intellectus moveri ad talem aſſenſum adhæſivè firmiſſimum, niſi ſuperveniat illi motivum, quod antea repræſentatum illi non erat, & non movebat, vel ſaltem appareat in illo motivo de novo aliqua ratio objectiva, & motiva, quæ antea non apparebat; atqui hæc ſpecies ſuaſiva, de qua agimus, neque affert novum objectum motivum de novo, neque aperit in objecto aliquam rationem objectivam motivam, quæ antea latebat; ergo talis cognitio apprehenſiva non poteſt movere ad aſſenſum.

482. Reſpondeo nego ant. ad probationem neg. maj. Ratio eſt; quia ut illa ſupernaturalis cognitio moveret intellectum ad aſſenſum, quin novam rationem aſſenſus motivam aperiat, ſufficit, quòd retrahat ab omni eo, quod ducit ad diſſenſum; ac proinde prævium illud motivum relinquat cum carentia retrahentis; illud enim ipſum motivum, quod in conſortio retrahentis movere non poteſt ad aſſenſum, quàm optimè movere poteſt cum carentia omnis retrahentis, ex num. 469. Rurſus poteſt ea cognitio movere ad aſſenſum, ſi clarior ſit reſpectu ejusdem motivi, licèt non repræſentet motivum diverſum, ut patet in Petro, qui perſpicaciorem potentiam viſivam habet, quàm Paulus, qui à longè videt ſcripturam, quam non videt Paulus; ex eo, quòd clariùs illam videat, moveri poteſt ad lectionem Scripturæ, ad quam Paulus non movetur; ex eo, quòd illa ipſa Scriptura ipſi inferiori viſione repræſentetur. Quare, cùm utroque hoc modo poſſit per illuſtrationem Spiritûs Sancti intellectus moveri ad aſſenſum, quin nova ratio motiva ex parte objecti detegatur; exindè de potentia abſoluta non repugnat, ſpecies ſuaſiva.

483. Objic. 2. Non poteſt apprehenſio aliqua ſive naturalis, ſive ſuperna inclinare intellectum ad aſſenſum, dum manet neutra, ſive æquè indifferens ad conſenſum, & diſſenſum. Atqui cognitio illa, quæ nullam repræſentat rationem motivam ſupra illam, quæ intellectum non movet, manet cognitio neutra; ergo &c. Confirmatur. Intellectus, qui motus non eſt potiùs ad conſenſum, quàm diſſenſum, manet neuter; ſed cognitio, quæ repræſentat intellectum cum illo ſolo motivo, ex quo non ducitur neque ad conſenſum, neque ad diſſenſum, relinquit intellectum immotum; ergo relinquit illum neutrum, proindèque talis cognitio manet neutra. Reſp. conc. maj. diſt. min. quæ nullam repræſentat rationem motivam ſupra illam, quæ intellectum non movet, neque illam eandem rationem motivam diverſo modo repræſentat, conc. ſi diverſo modo repræſentat, neg. min. & conſeq. Ratio eſt, quia ſi motivum illud per cognitionem diverſam repræſenteretur, poteſt manere proportionatum ad movendam potentiam, quamvis per aliam cognitionem repræſentatum non haberet eam proportionem, ut patet in Scriptura, quam Petrus & Paulus à longè vident, quæ ſub hac diſtantia repræſentata Petro ſufficiens eſt, ut moveat ad lectionem, quamvis ſub eadem diſtantia repræſentata Paulo proportionata non ſit, ut moveat ad lectionem; ut ex num. 424.

484. Quamvis enim objectiva virtus eadem ſit, potentia non manet ad illam proportionata ſub quacumque repræſentatione, licèt ſub aliqua nobiliore maneat, quamvis per illam nihil novi detegatur, ſed antiquum motivum clariùs repræſentetur. Sic Theologi cum D. Thomâ communiter dicunt, quòd, licèt aliqua creatura cognoſceret omnia poſſibilia, non exinde comprehenderet Deum; quia, licèt Deus non cognoſcat aliqua objecta ultra poſſibilia, cognoſcit per clariorem cognitionem, correſpondentem infinitæ virtuti cognoſcitivæ intellectûs divini; creatura autem non ita clarè poteſt cognoſcere. Unde, quin detegatur aliquid ex parte objecti novum, poteſt aliquid perfectiori & imperfectiori cognitione attingi. Ad Confirm. diſt. maj. manet neuter, dum manet in eodem motivo, & repræſentatione, conc. cum diverſo motivo, vel cum diverſa repræſentatione ejusdem motivi, neg. maj. & conceſſa pariter min. neg. conſeq. ut conſtat ex dictis.

485. Objic. 3. Vel illa apprehenſio ſuaſiva tolleret libertatem ad actum fidei, vel relinqueret; ſi primum, cùm actus fidei debeat eſſe liber, pro ut exagitatur controverſia, jam in hoc ſenſu repugnat ſpecies illa ſuaſiva; ſi verò relinquit libertatem, diverſitas repræſentationis non immutat intellectum, ſicut Scriptura à longè viſa, & proportionatè Petro repræſentata immutat potentiam viſivam Petri; ac proinde relinquit Petrum neutrum; ergo ſpecies illa ſemper manet neutra. Reſp. dupliciter conſiderari poſſe ſpeciem illam ſuaſivam; primò repræſentandò objectum cum excluſione omnis retrahentis ab aſſenſu, quòd Deus ſit locutus, & quod per illud præcedens motivum repræſenteretur teſtimonium Dei; quo in caſu tolleretur libertas quoad ſpeciem, non verò quoad exercitium, quæ ſufficiens eſt ad actum fidei, ut & ipſi Adverſarij docent: tolleretur quidem libertas quoad ſpeciem, nec poſſet intellectus diſſentiri objecto fidei, maneret tamen libertas quoad exercitium, cùm adhuc manet vo-

ret voluntas libera ad imperandum intellectui, ut eliceret assensum altiorem, non quidem innitendo prævio illo motivo, sed altiori, nempe Dei verbo; quare ex hoc titulo nullatenus repugnare potest species suasiva.

486. Potest autem species illa suasiva relinquere libertatem quoad speciem, saltem prout relinquit intellectum potentem ad alia motiva se divertere, si non proponatur objectum cum exclusione omnis retrahentis, qua facta diversatione ad alia retrahentia notio suasiva cessaret, & intellectus posset discredere, in quo stat libertas quoad speciem; unde licèt non possit credere, & discredere sub motivo diverso modo proposito, & repræsentato pro libera distractione consequentis, quòd & ipsi Adversarij docent explicando libertatem, quam habet homo ad discredendum cum evidentia credibilitatis habita ex motivis credibilitatis, quatenus, ut ipsi docent, potest se distrahere, & non expendere illa motiva, sed opposita, ut contingit in hæreticis.

487. Objic. 4. Perinde se habet intellectus cum illa illustratione superna, si nullam rationem motivam detegeret in objecto, ac si se haberet, si nullum haberet motivum; atqui si nullum haberet motivum, non posset magis moveri ad assensum, quàm ad dissensum; ergo neque cum illa illustratione superna, ac proinde ista non potest esse suasiva, sed neutra. Resp. nego ma. quia, si nullum daretur objectum motivum, non posset illustratio illa approximare intellectui objectum motivum; ac proinde diversitas illustrationis nulla esset, quin potiùs neque esse posset illustratio superna, de objecto, quod repræsentatum non est; est enim in terminis manifestissima implicantia, quòd detur repræsentatio objecti, & quòd non appareat objectum repræsentatum; Unde sicut potentia visiva moveri non potest ad videndum, si deficit omne lucidum coloratum, quod est unica ratio formalis motiva hujus potentiæ; ita intellectus non potest moveri ad assensum, si omninò deficiat ratio veri, sive motivi assentiendi, quæ est unica ratio motiva intellectûs: quare non dicimus, quòd intellectus possit moveri deficiente omni ratione motiva, sed dicimus, quòd illa, quæ non est sufficiens ratio motiva repræsentata per cognitionem inferiorem, est nihilominus sufficiens ratio motiva, si repræsentetur per cognitionem superiorem, ut satis explicatum est tota Sect. præcedenti.

488. Objic. 5. Si posset intellectus moveri ad assensum, quin illi proponatur novum motivum supra illud, quòd ante non movebat, frustra defatigarentur Cicero, Quintilianus, Rhetores omnes, & Oratores ad quærendas novas rationes, ut audientibus persuadeant, quod intendunt: sed hoc dici non potest; ergo. Confirm. Ista propositio objectiva, *astra sunt paria*, non potest movere ad assensum, nisi delegatur nova ratio motiva potiùs ad assensum, quàm dissensû: ergo & in casu nostro. Resp. nego ma. quia Cicero & Oratores, cùm nô sint Deus, neq; possint nobis illustrationes infundere, quæ ex diversa objecti repræsentatione moveant nos ad assensû præ dissensu, debent operari, ut non Deus, sive ut homines, per media ipsis concessa ad movendum, quæ ultrà illustrationes infusas non sunt alia, nisi rationes; sed quænam exinde sumi potest paritas ad Deum potentem infundere illustrationes, de quibus agimus?

Ad Confirm. dist. ant. non potest intellectum movere ad assensum, nullo prorsus præsupposito fundamento ducente ad assensum 485
conc. præsupposito fundamento capaci illustrationis supernæ, neg. ant. & conseq. Ratio est, quia, si nullum detur fundamentum, deficit omninò ratio formalis, sine qua intellectus non potest tendere in objectum; atsi detur fundamentum capax illustrationis supernæ, quale est, non est quidem illud, quod ducit ad falsum, sed ducit ad verum, quamvis naturaliter propositum sufficiens non sit ad movendum intellectum, potest movere, si repræsentetur per supernam illustrationem; quare ad hoc exemplum nihil aliud respondendum est, quàm nil agit exemplum litem, quod litem resolvit.

Objic. 6. Si dari posset species suasiva, intellectus moveretur ex evidentia terminorum; sed 486
hoc est contra experientiam, qua scimus, non ita moveri intellectum, dum sibi persuader, Deum locutum esse; ergo non dantur tales species suasivæ. Confirm. si objectum motivum proponeretur cum exclusione omnis retrahentis haberet intellectus, quidquid requiritur, ut assentiretur propter evidentiam terminorû: atqui ita proponi potest per species suasivas, ut nos fatemur; ergo &c. Resp. dist. maj. moveretur ex evidentia terminorum, si proponeret rationem objectivam ita proportionatam ad movendum, conc. si non proponeret ita proportionatam, nego maj. & dist. pariter min. nego conseq. quin potiùs hoc argumentum jam est extra rem, de qua agimus; cùm quæstio sit, quando procedit motivum, quod ex merito suo satis nô est ad firmissimum assensum, ac proinde egeat exclusione retrahentium, & altiori repræsentatione, quàm sit ea, quæ naturæ debetur.

Ad Confirmationem neg. maj. quia, licèt in 487
eo casu intellectus necessitatus maneret ad assensum judicij prævij ad fidem, non maneret necessitatus ex evidentia terminorum, sed ex vi objecti propositi cum exclusione omnis retrahentis; quod valde diversum est à motione debita ex evidentia terminorum; quando enim intellectus ex evidentia terminorum movetur, quamvis opposita, vel quæ speciem oppositionis habent, occurrant, ex acquisita evidentia facilè intellectus ea dissolvit, quod in nostro casu non contingit. Unde ista species suasiva licèt æquivaleat evidentiæ terminorum quoad munus necessitandi intellectum ad istum prævium assensum, non æquivaleret evidentiæ terminorum quoad rationem propriam constitutivam terminorum.

DISPU-

DISPUTATIO XI.

AN DIVINA FIDES DISCURSUI INNITATUR.

492. NOn est quæstio de discursu prærequisito ad voluntatem credendi, quo nobis approximamus per signa credibilitatis, & alia media, absque ulla hæsitatione, & dubio Verbum Dei; sed quæstio est, an actus divinæ fidei reverâ sit discursivus, ita ut vel formaliter, & explicitè, vel saltem implicitè fiat discursus iste, cui nitatur actus fidei divinæ, quo credo aliquid à Deo revelatum, scilicet quidquid Deus revelavit est verum; atqui Deus hoc revelavit: ergo est verum; atque hoc modo actus divinæ fidei circa mysterium revelatum, sit conclusio, vi formæ syllogisticæ legitimè deducta ex præmissis. Quatuor sententiæ circumferri solent, de quibus meminit Exim. Doctor disp. 6. de Fide sect. 4. quæ ad duas reduci possunt. Prima docet actum fidei esse discursivum. Ita Cardinalis de Lugo disp. 7. sect. 9. adducens pro sua sententia, Okamum, Gabrielem, Almainum, atque Marsilium, & ex nostris P. Vasquez, Becanum, Hurtadum, Ripaldum, & alios Recentiores. Secunda sententia docet discursum, qui frequenter intervenit solùm esse dispositionem præviam, seu conditionem approximantem motivum divinæ fidei, qua quidem conditione præsupposita actus fidei, elicitur sine discursu per simplicem adhæsionem ad Verbum Dei, ac proinde actum fidei non esse discursivum: Ita Exim. Doctor disp. 6. sect. 5. ubi pro hac sententia citat D. Thomam 2. 2. quæst. 1. art. 1. Cajetanum ibi dubio 4. & 1. part. quæst. 1. art. 2. Capreolum in 3. distinct. 24. quæst. 1. art. 3. Canum lib. 12. de locis cap. 3. conclusione 3. eandem sententiam docent Valentia disp. 1. quæst. 1. puncto 2. plurésque alij, quos citat, & sequitur Oviedus.

SECTIO I.

Resolvitur Controversia.

493. ASsero cum secunda sententia: Actus divinæ fidei non est discursivus. Probatur 1. ratione fundamentali Eximij Doctoris; necessariò admittendus est aliquis actus divinæ fidei, qui non sit discursivus, sed per modum simplicis assensus, & adhæsionis ad Verbum Dei; atqui tali actu semel admisso, idem dici debet de quolibet actu divinæ fidei, quandoquidem fides utpote specie una, ut constat ex Paulo ad Ephes. 4. *Una fides*, non potest respicere objecta formalia diversa; ergo omnes, & singuli actus divinæ fidei, sunt simplices assensus, & adhæsiones ad Verbum Dei, & nullatenus discursivi. min. & conseq. tenent. maj. verò prob. si aliquis discursus fieri posset in fide divina, maximè ex illis duobus principijs de fide, quæ Adversarij sumunt: nimirum, quidquid Deus dicit, est verum: sed Deus hoc dicit; ergo est verum: sed ex istis principijs infertur aliquem actum fidei non esse discursivum; ergo &c. Probatur min. vel illa duo principia creduntur per discursum, vel sine illo. Primum dici non potest, siquidem assignari non possunt alia priora principia, ex quibus pendeant; immò licèt assignarentur, de illis iterùm rediret eadem quæstio, & interrogatio, & sic procederetur in infinitum, quod dicendum non est; ideoque hoc argumentum est evidens demonstratio pro alijs scientijs, ex quo omnes fatemur in scientijs omnibus sistendum esse in principijs, quæ sine discursu cognoscantur; unde altera pars vera est, scilicet illa principia credi sine discursu: atqui assensus talium principiorum, est assensus divinæ fidei, ut Adversarij docent; nullus etenim actus fidei divinæ elici potest, nisi assentiamur Deum veracem, & sapientem dicere; ergo necessarium est, fateri esse aliquem assensum fidei simplicem, & sine discursu per simplicem adhæsionem ad Verbum Dei. Hoc argumentum adeò efficax visum est Eximio Doctori, ut dicat esse evidens.

494. Probatur 2. Firmitas actus fidei eadem est ubique, nec habetur ab alio, nisi immediatè à prima veritate dicente, quæ à se est veritas: conclusio autem habet certitudinem ab alio, scilicet à certitudine præmissarum: sed non potest actus fidei habere certitudinem, non quidem à certitudine præmissarum, sed immediatè à prima veritate dicente, si discursivus sit, & non potiùs simplex assensus per simplicem adhæsionem ad Verbum Dei; ergo actus divinæ fidei nequit esse discursivus, sed necessariò debet esse simplex assensus per simplicem adhæsionem ad Verbum Dei. Confirmatur 1. Judicia prævia ad actum divinæ fidei, non sunt illativa actus fidei; ergo actus fidei non est discursivus. Probatur ant. præmissæ in syllogismo eatenus sunt judicia illativa, quatenus proponunt intellectui identitatem extremorum cũ medio, ex qua, & propter quam, in conclusione infert identitatem extremorum inter se: ideoque non potest assentiri per conclusionem majori firmitate identitati extremorum inter se, quàm assensus sit per præmissas identitati extremorum cum medio; quæ est ratio, propter quam & apud Philosophos, & Theologos conclusio non potest esse certior præmissis: atqui judicia prævia ad actum fidei, non ita repræsentant Verbum Dei, sed proponunt illud, ut dignum majori assensu supra motivum præmissarum, & ut intellectus Verba Dei super omnia adhæreat; ergo judicia illa

prævia ad actum fidei non sunt illativa actûs divinæ fidei. Vide à num. 505. Confirm. 2. Sub hypotesi impossibili, de qua diximus num. 152. in qua fingeremus, quòd Deus semper cognosceret res aliter, ac sunt in se, & quòd semper diceret aliter, ac cognoscit, possemus elicere conclusionem certam de re dicta: v. g. Si Deus diceret Incarnationem dari, possemus has præmissas, & syllogismum conficere: Deus infallibiliter cognoscit hìc, & nunc non dari Incarnationem, & hìc & nunc infallibiliter dicit aliter, ac cognoscit: sed hìc, & nunc dicit dari Incarnationem; ergo infallibiliter hìc, & nunc datur Incarnatio. Hæc enim consequentia non minùs legitimè infertur ex illis præmissis, quàm inferatur ex his alijs: infallibiliter datur, quidquid Deus dicit dari: sed Deus dicit dari hìc, & nunc Incarnationem: ergo infallibiliter datur Incarnatio: atqui conclusio ex primis præmissis deducta non est actus fidei ex eo, quòd non sit simplex assensus per simplicem adhæsionem ad Verbum Dei, sive ad meritum Verbi Dei; ergo neque hæc secunda erit actus fidei eo ipso, quòd non sit simplex adhæsio ad Verbum Dei, sive propter meritum Verbi Dei, sed propter meritum identitatis extremorum cum medio.

495. Respondebis cum Cardinali de Lugo: hæc nostra argumenta niti falso supposito, quòd nempè omnis assensus divinæ fidei debeat habere pro motivo, & ratione assentiendi testimonium, & Authoritatem Dei: docet enim iste Author, impossibile esse, quòd credamus veracitatem Dei propter ejus revelationem, vel quòd credamus, Deum aliquid revelâsse, quia verax est, cùm possit esse summè verax, quin aliquid revelet. Quare ait, primam veritatem, & revelationem Dei debere credi immediatè, & non propter aliud, aut propter testimonium Dei, ut in ipsis fundari possit assensus Fidei circa mysteria revelata; cùm non possit intellectus assentiri alicui objecto sive clarè, sive obscurè, nisi ejus veritas appareat vel immediatè, & in se, sive evidenter, sive obscurè, vel mediate, & propter connexionem cum alio, quod ultimò apparet immediatè, & ex terminis, & in quo intellectus ultimò sistit. Unde fidei resolutio ita est facienda; formandus, inquit, est syllogismus iste: quidquid Deus revelavit, est verum: sed Deus revelavit se esse trinum; ergo hoc est verum: in hoc namque syllogismo utrique præmissæ assentimur per fidem immediatè, & propter se, non verò mediatè, & propter aliud: neque propter testimonium Dei, cum hoc solo discrimine, quòd circa majorem propositionem versatur habitus fidei per actum supernaturalem omninò clarum, & evidentem ex terminis, & qui nullo modo nitatur motivo divinærevelationis. Circa minorem verò propositionem fides elicit assensum immediatum quidem, & ex sola apprehensione terminorum, non tamen evidentem, sed obscurum, licèt certum, & supernaturalem, ad quem indigemus pia affectione.

Contrà tamen 1. Quia actus, quo assentimur primæ veritati lumine naturæ notæ, non est actus divinæ Fidei, sed naturalis demonstratio: atqui assensus Fidei divinæ non potest niti naturali demonstrationi: ergo non potest niti primæ veritati ut cognitæ per illam naturalem demonstrationem. Probatur maj. omnibus iis argumentis, quæ dedimus num. 137. 138. & 249. in quibus Scriptura Sacra non ad aliud revocat Motivum fidei nostræ, nisi infallibile Dei verbum; quod etiam constat paritate fidei humanæ, quæ non revocatur nisi ad humanum testimonium: ergo &c. Contra 2. ex D. Thoma 2. 2. quæst 1. art. 1. ubi ait: *Fides, de qua loquimur, non assentitur alicui, nisi quod est à Deo revelatum*, & in tertiam distinctione 29. quæst. 1. art. 2. ad 2. ubi alt: *Objectum Fidei non est Veritas prima secundùm quod est in re existens tantùm, sed secundùm quod est nobis divinitus annunciata, quia Fides ex Auditu est*; ergo assensus præstitus divinæ veritati per naturalem demonstrationem non est actus divinæ Fidei. Contrà 3. quia hæc sententia incidit in doctrinam Scoti, quam impugnavimus à num 137. quæ pro motivo assentiendi assignabat evidentiam terminorum absqueullo respectu ad divinum testimonium, quod moveret ad illum assensum: solùm enim ab ea distinguitur, quòd Scotus apponebat cognitionem terminorum evidentem; Lugo verò obscuram: sed illa sententia sustineri non potest, ut constat ex ibi dictis; ergo neque ista responsio sustinenda est.

Contrà 4. Habitus fidei utpotè deserviens ex intrinsecis suis ad eliciendos actus, quibus cognoscimus per speculum in ænigmate, ut ait Apostolus 1. ad Corinthios 13. non potest deservire, nisi ad eliciendos actus, qui niti non possint solâ evidentiâ objecti attacti. Etenim actus nitens evidentiæ objecti attacti, non est actus attingens per speculum in ænigmate: atqui actus, quo evidentia naturali assentimur primæ veritati, non est actus, quo cognoscimus per speculum in ænigmate: ergo non est actus fidei. Probatur mi. actus, quo videmus per speculum in ænigmate, est ille, quo captivamus intellectum in obsequium fidei Christianæ; ut docet Apostolus in 2. ad Corinthios 10. *in captivitatem redigentes omnem intellectum in obsequium Christi*: atqui quando proponitur intellectui evidentia terminorum, & propter illam assentitur, non ita captivatur. Captivitas enim illa sit media pia affectione, imperante intellectui, ut eliciat assensum altiorem supra meritum motivorum præcedentium, ita, ut nitatur per simplicem adhæsionem Verbo Dei, ad quem altiorem assensum necessitatus non erat intellectus, ideòque indigebat pia affectione imperante, sine qua poterat se retrahere ab eo altiori assensu: quò respexit Innocentius

centius XI. inter 65. propositiones damnans 19. quæ sit habebat: *Voluntas non potest efficere, ut assensus fidei in se ipso sit magis firmus, quam mereatur pondus rationum ad assensum impellentium*: atqui ad evidentiam lumine naturæ notam, propter quam assentitur, non habet intellectus hanc subjectionem voluntati, neque facere potest voluntas, ne intellectus assentiatur rei, quæ lumine naturæ sibi nota proponitur: ergo &c. Contrà 5. Quia imperceptibile est, quod dicit Lugo in altera responsionis parte: nimirum revelationem ita ex ipsis terminis proponi intellectui, ut propter illam præcisè assentiatur; quamvis enim revelatio per signa credibilitatis extrinsecè appareat evidenter credibilis; at quòd intrinsecè in se ipsa ex ipsis terminis ita credenda proponatur, percipi non potest; ergo ex hac quoque parte responsio corruit.

498. Respondet Lugo, ut huic ultimæ difficultati satis faciat, revelationem divinam immediatè, & nudè sumptam, qualis facta fuit Apostolis, & Prophetis, sufficientem non esse, ut propter ipsam credamus; bene verò revelationem divinam mediatè acceptam, id est, constitutam ex immediata Dei revelatione facta Apostolis, & Propheris, & ex propositione Ecclesiæ, vel Parochi, qua nobis Mysteria olim revelata traduntur: complexum enim istud vocatur à Lugo revelatio mediata Dei: Ratio ejus est; quia locutio Parochi est locutio Dei per Parochum, & quædam vox, qua Deus ipse testatur se revelare ea, quæ traduntur; quod autem hæc mediata solutio, licèt non sit evidens, sed obscura, sit tamen ex terminis credibilis propter circumstantias, quibus proponitur, id est propter Miracula, & signa, quibus Deus illustravit Ecclesiam, ex eo patet, quia hæc omnia sunt pars divinæ revelationis, est constituunt revelationem mediatam Dei: unde non est necesse, quod divina hæc revelato credatur prius propter aliquod motivum ab ipsa distinctum, cùm identificetur cum ipsa, & sit essentiale ejus complementum, quidquid eam reddit credibilem; quod hoc exemplò declarat; sicut enim apparatus, quo Legatus Regius venit ad Pontificem, ostendit, illum esse Regium Legatum, atque ita, quando loquitur, judicamus, eum loqui ex parte sui Regis, non quidem propter authoritatem famulorum, qui ipsum comitantur, sed quia ex terminis constat, orationem cum tanto apparatu, tantisque circumstantiis factam esse orationem Legati Regij; sic etiam ex terminis, non quidem evidenter, sed obscurè apparet, doctrinam, quæ tot signis, & miraculis insignita, & cum tanto apparatu proponitur ab Ecclesia, vel Parocho, proponi quidem non authoritate privata, sed divina, ita, ut ex ipsa connexione terminorum intellectus possit immediatè assentiri, & accedente imperio voluntatis possit etiam sine formidine dicere: hæc est vox, Locutio, & Doctrina Dei.

Contrà tamen 1. Hæc responsio confundit 499.
testimonium humanum cum divino, & signa credibilitatis appoximantia Verbum Dei cum Verbo Dei: ergo, qui assentitur propter testimonium Parochi, aut propter testimonium Ecclesiæ, non assentitur actu Divinæ fidei. Probatur ant. locutio aut propositio Parochi; locutio, ant propositio Ecclesiæ, non constituunt, sed supponunt testimonium Dei, quod prædicant, & proponunt, ut latè constat à num. 446. quod exinde patet: quòd si propositio Parochi esset Vox, & locutio Dei, ille, qui diceret: *Credo id, quod dicit Parochus, quia hoc in Evangelio continetur, non autem, quia Parochus dicit*: hic enim esset Hæreticus, aut saltem contra fidem peccaret, siquidem per illam exclusionem testimonium Dei contemneret, atque à motivo suæ fidei rejiceret; ad eum modum, quoquis diceret: credo id, quod sanctus Paulus scripsit, non tamen credo, quia est in ejus Epistolis scriptum; sed quia idem in Evangelio traditur: atqui dicere talem hominem ita contemnentem testimonium Parochi esse Hæreticum, & peccare contra fidem, est absurdum, & rationi repugnans: ergo &c. 500.

Contrà 2. Quamvis locutio Parochi nudè sumpta non sit Verbum Dei, si tamen sit Verbum Dei conjuncta cum revelatione præterita, & Deus reverâ loqueretur per Parochum tamquam per suum legatum, jam locutio Parochi esset completa Locutio Dei; proindèque, qui contemneret testimonium parochi, contemneret testimonium Dei: sed hoc dici non potest: ergo locutio Parochi non est locutio Dei. Probatur maj. ille, qui verba de se completè expressiva alicujus rei assumit, & ordinat, ut nomine suo rem expressam significet audienti, ipse procul dubio complete loquitur per ea verba: atqui ita se haberent respectu Dei verba Parochi: ergo Deus per illa verba loqueretur; ac proinde illa essent locutio Dei. Contra 3. Fieri potest, ut fatetur Lugo, quòd Parochus Mysterium verum, & falsum proponat cum iisdem circumstantiis; in quo casu, ait, fieri posse, ut ille, qui utrumque Mysterium audit, credat verum per fidem quidem Catholicam, falsum autem per fidem humanam, quin appareat ulla diversitas ex parte experientiæ, sed in eo casu non potest esse credibile immediatè, & ex terminis per Fidem divinam quod locutio Parochi sit locutio Dei propter circumstantias, quibus proponitur ea doctrina, ut ex terminis patet: ergo illæ circumstantiæ, ut ab Adversario adducuntur, non sunt sufficientes, ut loculio Parochi constituat cum revelatione præterita locutionem Dei; ac proinde actus, quo aliquis assentiretur locutioni Porochi adhuc vestitæ illis circumstantijs, non est actus, quo assentitetur per simplicem adhæsionem ad Verbum Dei. Quare Doctrina ita credita propter testimonium Parochi non respiceret testimonium Parochi creditum divina fide propter ipsum.

Probatur 3. conclusio. Signa credibilatis, 501.

quibus ostenditur evidenter credibilis fides Catholica, non sunt sufficientia, ut ostendatur evidenter credibile testimonium Parochi proponentis v. g. doctrinam credendam ab audiente, nisi quatenus constat doctrinam Parochi conformem esse Doctrinæ, quam tradit Ecclesia: atqui testimonium Ecclesiæ non est Verbum Dei, sed applicatio Verbi Dei, ut supra diximus, & ait Tridentinum sess. 4. in Decreto de editione, & usu Sacrorum Librorum. *S. Mater Ecclesia, cujus est judicare de vero sensu, & interpretatione Scripturarum Sanctarum;* ideoque Ecclesia non condit novas revelationes, sed explicat illas, quæ factæ sunt à Deo; ergo multò minus testimonium Parochi erit locutio Dei, proindeque credere illi testimonio propter se ipsum, non est credere locutioni Dei. Probatur maj. per signa credibilitatis, licet ostendatur Ecclesiam Catholicam esse veram Ecclesiam Dei, ut diximus num. 414. at per hæc signa non ita proponuntur omnia dogmata clarè, & evidenter, ut non maneat locus liti, disputationi, & controversiæ, ut experientia constat; Etenim in Conciliabulo Arriminensi sexcentorũ Episcoporum sub Constantio Anno 372. quando de Doctrina Arrij agebatur, tot, & tanti, qui signa credibilitatis non negabant, nihilominus dicebant, quòd doctrina Arrij non esset difformis fidei doctrinæ; quod non aliter damnari potuit, nisi ab Ecclesia Catholica, quæ infallibilis est in proponenda doctrina fidei, & declaranda Dei locutione, proindéque licet Ecclesia Catholica non possit falsum pro vero definire, neque tradere fidelibus credendum eadem verisimilitudine falsum pro vero; at Parochus potest, ut Adversarius docet, eadem verisimilitudine proponere mysterium credendum falsum, & verum: ergo &c.

502. Confirmatur ex D. Thoma, qui, quando minister Evangelij Mysterium aliquod proponit, quin ostendat conformitatem illius doctrinæ cum doctrina Ecclesiæ, non recurrit ad miracula, quæ Religionem Catholicam faciunt evidenter credibilem, sed ad miraculum aliquod speciale, quod mysterium illud reddat evidenter credibile: sic enim habet 2. 2. quæst. 5. articulo 2. *si aliquis Propheta prænunciaret in sermone Domini aliquod futurum, & adhiberet signum mortuum suscitando, ex hoc signo convinceretur ille intellectus videntis, ut cognosceret manifestè hoc dici à Deo, qui non mentitur, licet illud futurum, quod prædicitur in se evidens non esset, unde per hoc ratio fidei non tolleretur.* Quibus verbis clarè ostendit Angelicus Doctor signa credibilitatis, quibus ostenditur, Religionem Catholicam esse veram, non reddere evidenter credibilem quamcunque veritatem in particulari, nisi revocetur ad doctrinam, quam tradit Ecclesia tot miraculis contestatam, ideoque ad illud particulare secundùm se sumptum opus esse altero signo convincente; quod valdè conformè est cum doctrina, quam de revelatione privata dedimus num 85. Unde signa concomitantia prædicationem Parochi non possunt illum constituere perfectius tradentem ut Ministrum Verba Dei, quam constituant Ecclesiam: atqui Ecclesiam non constituunt ut loquentem nomine Dei, sed ut approximantem verum sensum Verbi Dei, ut constat ex num. superiori, & ex num. 497. ut fidelis credat per simplicem adhæsionem ad verbum Dei assensu firmiori supra firmitatem motivorum prævíorm præcedentium ad illum assensum; ergo neque Parochum constituunt loquentem nomine Dei, sed ut proximantem verum sensum Verbi Dei, ut audiens credat per simplicem adhæsionem ad Verbum Dei. Alia quæ tradit Lugo ad explicandam suam doctrinam ex industria prætermitto. Quamvis non ignorem aliquos acriter in hanc partem contra ipsum pugnare; eò quòd doceat præsuppositio motivo ex merito suo non sufficiente ad præstandum assensum firmissimum absque ulla formidine, possit tamen deservire ad illum firmissimum assensum, supervenientе supernaturali specie suasiva, quam Spiritus Sanctus infundit. Cæterùm de his egimus à num. 464. ubi vindicavimus doctrinam istam ab argumentis, quæ contra ipsam congeruntur, & probavimus, tales species de potentia Dei absoluta non repugnare, quare solùm superest modò ut argumanta adversaria expendamus.

SECTIO II.

Solvuntur Opposita.

OBjicies 1. D. Thomas 2. 2. quæst. 1. art. 1. 503
comparat testimonium Dei cum medio demonstrationis, & ait: *sicut in scientia Geometriæ materialiter scita sunt conclusiones, formalis verò ratio sciendi sunt media demonstrationis, per quæ conclusiones cognoscuntur, sic igitur in fide, si consideremus formalem rationem objecti, nihil est aliud, quàm veritas prima &c. Unde ipsi veritati divinæ fides innititur tanquam medio:* atqui medium pertinet per demonstrationem ad discursum; ergo & testimonium Dei ad fidem. Confirm. Fides ab Apostolo definitur: *sperandarum substantia rerum, argumentum non apparentium:* atqui argumentum propriè pertinet ad discursum; ergo actus divinæ fidei est discursivus. Respondeo dist. maj. comparat cum medio demonstrationis quantum ad rationem formalem, conc. quantum ad modum concurrendi, nego maj. & dist. mi. medium, quod tantum se habet ut objectum formale, nego, quod etiam sa habet ut illativum, conc. mi. & neg conseq. nam fides non respicit testimonium Dei, nisi per simplicem adhæsionem ad ipsum, ideòque non respicit illud, ut illativum, ut constat ex num. 494. quod etiam significavit D. Thomas eodem loco ab Adversariis adducto, ubi ait: *Non enim fides, de qua loquimur, assentit alicui, nisi quod est à Deo revelatum.*

Ad

504. Ad Confirmationem conc. maj. & diſt. min. argumentum propriè pertinet ad diſcurſum, ſi argumentum ſumatur ſolùm per ſimilitudinẽ nego; ſi ſumatur per identitatem, conc. mi. & nego conſeq. Ratio eſt, quia ſicut Apoſtolus in eo textu dicit: quòd fides eſt ſubſtantia, non quidem ſumpta ſubſtantia per identitatem, ſed per ſimilitudinem, eò quòd fides, quamvis ſit accidens, imitetur nihilominus ſubſtantiam in hoc, quòd ſicut ſubſtantia ſubſtat accidentibus, & eſt eorum fundamentum, ſic fides eſt fundamentum ſpei; quare in hoc ſenſu per ſimilitudinem dicitur argumentum, quia licèt non ſit diſcurſiva, continet perfectionem diſcurſûs quoad certitudinem, cùm non minùs, ſed multò magis certificet nos de re, quam credimus, quàm actus quicunque ſcientiæ comparatus per diſcurſum; unde Theophilactus hoc loco, ut notavit Charleton diſp. 12. de fide ſect. 2. num. 6. *argumentum* vertit *manifeſtationem.*

505. Objicies 2. Tunc intercedit verus diſcurſus, quando aſſentimur uni rei propter aliam diſtincto actu cognitam; atqui per actum fidei divinæ credimus rem revelatam eſſe veram, quia Deus eam revelavit: idque diſtincto actu cognovimus ab eo, quo credimus revelationem; ergo actum fidei elicimus per verum diſcurſum. Prob. maj. Diſcurrere nihil eſt aliud, quàm unam rem ex alia deducere, ſive propter aſſenſum unius rei aſſentiri alteri, quam video ex eo ſequi; ergo &c. Reſpondeo diſt. maj. diſtincto actu cognitam, ita ut cognitio prior ſit cauſa poſterioris, vel ſaltem ratio ipſa objectiva, vel motivum aſſentiendi præmiſſis ſit ratio, & motivum aſſentiendi concluſioni ex illis deductæ, conc. ſi cognitio prior non ita concurrat, neg. maj. & diſt. pariter min. nego conſeq. Ad probationem diſt. eodem modo ant. & nego conſeq. Ratio ex dictis num. 494. eſt, quia firmitas concluſionis tota ſe habet in præmiſſarum firmitate, ideóque ferè omnes Philoſophi, & Theologi tanquam lumine naturæ notum docent, concluſionem non poſſe eſſe certiorem, aut evidentiorem, quàm aſſenſus priores, ex quibus deducitur, proindéque priores aſſenſus debere eſſe aut cauſam concluſionis, aut motivum objectivum eorum debere eſſe rationem aſſentiendi per concluſionem: at actus divinæ fidei non ita procedit; nam ſigna credibilitatis, & alia motiva, quæ procedunt ad eliciendas concluſiones prævias ad actum fidei, quibus teſtimonium Dei nobis approximatur, non ſunt cauſa actûs divinæ fidei, neque motivum illorum actuum eſt ratio aſſentiendi per fidem, ſed prævijs illis cognitionibus, earúmque motivis voluntas imperat intellectui, ut eliciat actum ex motivo altiori, & firmiori per ſimplicem adhæſionem ad Verbum Dei, ideóque actus fidei, utpote nitens altiori & perfectiori motivo, atque rationi formali, quàm ſit motivum identitatis extremorum cum medio repræſentatum per prævias illas cognitiones, eſt firmior, & certior, quàm cognitiones illæ præcedentes; ut ſæpè diximus, & ſatis conſtat ex 19. Propoſitione ab Innoc. XI. damnata, quam dedimus num. 497.

506. Quare præmiſſæ reſpectu concluſionis vel concurrunt ut cauſa Phyſica neceſſaria ad concluſionem, ut aliqui intendunt, vel ut cauſa moralis, quæ magnam habet Analogiam cum cauſa phyſica naturali reſpectu ſui naturalis effectus, conſiſtentem in eo, quòd, ſicut effectûs naturales conſequuntur ſuas cauſas, ita, ut non poſſint eas in perfectione ſuperare; ſic etiam aſſenſus, qui deducitur per diſcurſum, non poſſit excedere in certitudine, aut evidentia præmiſſas, ex quibus infertur; ex quo apparet, præmiſſas eſſe medium objectivum, aut cauſam, & rationem formalem, cui innititur concluſio. Actus autem fidei divinæ econtra ſe habet; ſiquidem motivum, quo per ſigna credibilitatis movetur intellectus ad judicandum, Deum eſſe ſummè veracem, & revelâſſe myſteria Religionis Chriſtianæ, non eſt motivum, cui innititur actus fidei; non enim credimus fide divina myſteria propter motiva credibilitatis, ſed unicè propter authoritatem divinam dicentem; unde certitudo divinæ fidei non commenſuratur cum certitudine cognitionis præviæ, ſed cum Authoritata divina per illam cognitionem prævíam propoſita; ſicut quando cognoſcimus bonitatem divinam, quamvis cognitio bonitatem illam nobis approximet, illámque nobis proponat dignam amore ſuper omnia, non exinde talis cognitio amatur ſuper omnia, neque eſt motivum, cui innititur amor ſuper omnia: benè verò bonitas divina per eam cognitionem repræſentata, quæ eſt medium objectivum, cui per ſimplicem adhæſionem adhæret amor Dei ſuper omnia; ſic enim ſe habet in ſua linea actus fidei.

507. Ratio autem eſt evidens: nam poſtquam homo ſive per evidentiam naturalem, ſive per fidem humanam moraliter certam ſibi perſuaſit, Deum eſſe ſummè veracem, & ſapientem, cognovitque, Deum revelaſſe myſteria Religionis Chriſtianæ propter argumenta, & motiva, quæ evidenter ſuadent, illa eſſe credenda, tanquam à Deo dicta; cùm cognoſcat Authoritatem Dei revelantis dignam eſſe, cui credatur ſuper omnia, aſſenſu nempè certiori, & firmiori, quàm ſit ullus aſſenſus fidei humanæ, vel ſcientiæ, jam tunc ex pia affectione ſupernaturali adhærendi teſtimonio divino ſuper omnia, & præſtandi obſequium illi debitum voluntas imperat intellectui aſſenſum fidei, atque intellectus eo imperio motus, & roboratus habitu fidei, vel omnipotentiâ ſpecialiter locô habitûs applicatâ, unicè propter authoritatem & revelationem Dei ſibi propoſitam dignam aſſenſu ſuper omnia elicit actum fidei divinæ infallibilem ſine reſpectu, aut intentione ad illa

illa prævia motiva, quibus sibi persuaserat, Deum esse summè veracem, & revelâsse mysterium, & sanè elicit assensum certiorem, & firmiorem, quàm fuerint illa judicia, & præambula priora, eò quòd Authoritas Dei, quæ per illa sufficienter innotuit, mereatur assensum firmiorem, quàm merebantur omnia illa argumenta, & motiva, sive scientiæ, sive fides humanæ, quibus priores illi assensus nitebantur; sicuti, postquam voluntas cognovit bonitatem divinam per media naturalia, aut intellectus bonitatem illam per illa media cognitam repræsentat voluntati, non amat voluntas bonitatem divinam propter motiva, aut vim illius cognitionis, sed amat altiori modò super omnia, scilicet propter ipsam divinam bonitatem cognitam, quæ apparet, ut reverâ est, digna amore super omnia; quin cognitio illius bonitatis appareat digna amore super omnia.

508. Quapropter doctrina hæc à nobis tradita, non solùm in nostris, sed etiam in Adversariorum principijs certissima est; nam apud omnes Theologos ante actũ divinæ fidei duplex assensus, sive duplex judicium præcedit; primum, quo asserimus, Deum esse summè sapientem, atque veracem; ita, ut neque fallere possit, aut falli, quod lumine naturæ notum est; alterum judicium est, quo judicamus, res illas nobis propositas esse firmissima fide credibiles, tanquam à Deo dictas, nósque obligatos esse ad illas ita credendas, in quo jam includitur aliquale judicium de revelatione, cùm ex sola apprehensione revelationis concludi rectè non possit obligatio firmissimè credendi propter illam. Rursus apud Adversarios actus fidei certior, & firmior est, quàm ista judicia, proindéque est altioris ordinis, habétque altius motivum, quàm prævia illa judicia; hoc autem motivum non est aliud, nisi testimonium infallibile Dei, quod per illa prævia judicia repræsentatur dignum assensu super omnia, quæ asserantur à quocunque qui non sit Deus dicens. Ex his autem Adversariorum principijs facilè infertur, actum fidei non esse discursivum, neque respicere illos actus prævios, ut causam sui, aut motivum dignum assensu super omnia, cui actus divinæ fidei innitatur: sed respicere illos tanquam approximationes alterius motivi, cui innititur actus fidei, & quod repræsentatur dignum altiori assensu, scilicet super omnia, quod quidem motivum aliud non est, nisi infallibile Dei testimonium, proindéque actus fidei assentitur super omnia huic testimonio; neque dici potest ullo modo discursivus.

509. Objicies 3. Instando simul solutionem: semel admissâ doctrinâ nostrâ, eodem jure posset aliquis tollere omnem discursum, sive tertiam mentis operationem, & de quocunque alio assensu conclusionis dicere, hunc requirere duplex prævium præmissarum judicium, non quidem tanquam principium, sed tanquam conditionem, sine qua non applicatur sufficienter intellectui motivum, cui innititur actus conclusionis, proindéque hunc actum non elise discursum aliquo illarum ex præmissis, neque pertinere ad tertiam mentis operationem, sed esse meram enunciationem pertinentem ad secundam operationem intellectûs: atqui sequela ista est omninò falsa; ergo & doctrina, & solutio nostra. Resp. neg. maj. quæ certè & contra rationem est, & contra experientiam. Est enim contra rationem, quia præmissæ quà tales attingunt identitatem extremorum cum medio, ut intellectus ex illa, & propter illam inferat identitatem extremorum inter se, proindéque intellectus in conclusione non habet aliud fundamentum impellens ad identificanda extrema inter se, præter illud, quod sibi assumpsit in præmissis identificando extrema cum medio; quare non potest reddere conclusionem magis certam, evidentem, aut infallibilem, quàm sit certa, evidens, & infallibilis identitas extremorum cum medio.

510. At judicia præcedentia ad actum divinæ fidei non ita se habent; cùm intellectus non assumat motivum illorum judiciorum ad eliciendum actum fidei, sed ad representandum testimonium divinum dignum majori assensu, quàm esset motivum, quo intellectus sibi assumpserat eliciendo illa prima judicia. Qua propter inferre, quòd ex doctrina nostra tertia mentis operatio tollatur, est manifestè contra rationem pugnare. Est etiam contra experientiam, qua cognoscimus, per præmissas non repræsentari nobis objectum conclusionis firmiori assensu dignum, quàm fuerit repræsentatum in præmissis; ideoque, si præmissæ sint puræ opinativæ, conclusio non excedit opinionem, si una sit evidens, & altera incerta, conclusio evadit incerta; si præmissæ sint naturales, conclusio est naturalis, ut in casu nostro, quamvis prima judicia, quæ per signa credibilitatis efformamus, naturalia sint, & postea superveniant auxilia divina seu illustrationes Spiritûs Sancti motiva repræsentantia, actus divinæ fidei non evadit naturalis, sed supernus; ex quo apparet, ea judicia naturalia removisse ab intellectu impedimenta, & alia supernaturalia, quæ superveniunt, nec facienti, quod est ex se, unquam deficiunt, esse proportionatas approximationes applicantes objectum divinæ fidei, ut possit elici pia affectio supernaturalis; ut docent omnes Theologi in tract. de gratia. Unde prævia illa judicia nequaquam sunt objectum formale motivum divinæ fidei.

511. Ex his autem principiis infert Exim. Doctor Disp. 6. de fide sect. 4. num. 10. discrimen magnum, quod intercedit inter actum divinæ fidei, & conclusionem Theologicam. Ratio ejus est, quia actus conclusionis Theologicæ, quamvis inferatur ex duplici præmissa, revelata nititur motivo naturalis luminis intellectus cognoscentis identitatem extremorum cum medio,

medio, ex qua, & propter quam infert conclusionem identificantem extrema inter se: ideoque actus ille Theologicus semper evadit in substantia naturalis, illiúsque certitudo non excedit certitudinem naturalem illius principii, à quo per se pendet; at actus divinæ fidei non ita nititur lumini naturali intellectûs, sed unicè Verbo Dei repræsentato per prævia judicia, qua propter intellectus est causa principalis respectu conclusionis Theologiæ, & non proportionatur quantùm ad vim illativam præmissis supernis, sed virtuti ipsius naturali expediæ ad inferendum, quod exinde evidenter patet, quia intellectus perspicacior ex iisdem præmissis nobiliores elicit conclusiones, & faciliùs se exercet; at respectu actûs divinæ fidei non ita contingit, cùm intellectus operetur in eo casu ut elevatus, & obedientialiter ad mensuram principii elevantis; sicut concurrit ad omnes actus in substantia supernaturales; ut diximus à num. 406. de Beatitudine.

512. Objicies 4. Ex his præmissis: Deus est prima veritas, ideóque quidquid dicit dari, reverâ datur; sed dicit dari Trinitatem: potest intellectus inferre hanc conclusionem: ergo reverâ datur Trinitas: atqui talis conclusio est actus divinæ fidei: ergo actus divinæ fidei potest esse discursivus. Probatur min. qui negaret illam formalem conclusionem, censeretur hæreticus; ergo conclusio illa est actus divinæ fidei. Hoc argumentum egregiè confundit conclusionem objectivam, sive objectum conclusionis, nempe Trinitatem, quam sine hæresi negare non possumus cum conclusione formali, de qua agimus, sive cum actu illativo attingente illud objectum, ut patet in hoc syllogismo: quidquid Deus dicit dari, datur; atqui dicit dari Romam: ergo datur Trinitas, hæc inquam conclusio formalis nequaquam infertur ex his præmissis: ac proinde negari debet, licèt conclusio objectiva, nempe Trinitas negari non possit. Quare respondeo conc. maj. & neg. mi. ad probationem dist. ant. censeretur Hæreticus ex præsumptione, conc. ex infallibili judicio, neg. aut. & conseq. Ratio est; quia, ut bene notavit Exim. Doctor Disp. 3. sect. 13. num. 12. aliud est tractare de veritate, aliud de præsumptione: qui ergo negaret formalem illam conclusionem Theologicam necessariam, meritò præsumeretur Hæreticus, quia crederetur potiùs negare obscurum, nempe Trinitatis Mysterium, sive objectivam illam conclusionem de fide, quàm quòd negaret evidens, nempe conclusionem formalem ex illis præmissis evidenter deductam: at in re non esset hæreticus, si non negaret principium ullum fidei, aut conclusionem illam objectivam, sed alia absurda cogitatione duceretur negando conclusionem esse rectè deductam ex illis præmissis; sicut Durandus negavit in Eucharistia esse quantitatem Corporis Christi, quamvis sit proprietas satis inseparabilis à materia secundùm naturalem possibilitatem, & evidentiam; addit cum Hurtado Cardinalis de Lugo Disp. 1. de fide sect. 12. num. 267. neque in foro externo puniendum ut hæreticum hominem negantem eam quidem Trinitatem, sive objectivam conclusionem de fide, sed purè negantem actum illum, quatenus ex motivo præmissarum esse rectè deductum, si esset homo rudis, qui facilè errare posset in principio evidenti Philosophico.

Objicies 5. Actus divinæ fidei procedit ex 513.
discursu virtuali, quandoquidem assentitur objecto materiali propter formale: ergo potest etiam procedere ex discursu formali. Video magnam esse apud Doctores controversiam de voce, quantùm attinet ad discursum virtualem; & certè mirum non est, quandoquidem unum esse virtualiter alterum, multipliciter evenire potest, ita ut in uno sensu sit aliud virtualiter, & non in altero; unde oritur discordia inter Authores, quia aliqui negant, esse virtualiter alterum in eo sensu, in quo negari potest; alteri affirmant in eo sensu, in quo potest affirmari. Ut igitur quæstioni de nomine aditum præcludamus, & rem, ut est reverâ, explicemus per regulam generalem notare oportet, quid sit esse unum virtualiter aliud: etenim, ut latè dixi in Philosophia, unum esse virtualiter aliud, non potest intelligi, quòd habeat omnia ea prædicata sibi identificata, quæ habet alterum; ac proinde, quòd æquivaleat omnibus, quibus æquivalet alterum: si enim sic se haberet, non esset aliud virtualiter, sed realiter, proindeque non tam esset aliud, quàm idem. Quapropter unum esse virtualiter aliud, non est æquivalere alteri in omnibus, sed tantùm in aliquo, vel aliquibus prædicatis; ideoque erit virtualiter aliud in ordine ad ea prædicata, in quibus æquivalet; & non erit virtualiter aliud in ordine ad ea prædicata, in quibus non æquivalet; sic Leo dicitur virtualiter homo in ordine ad sentiendum, non verò in ordine ad discurrrendum, & Angelus dicitur virtualiter homo in ordine ad discurrendum, non verò in ordine ad sentiendum; sic ignis dicitur virtualiter sol in ordine ad illuminandum, non verò in ordine ad celeritatem, magnitudinem, & sic de aliis.

Eodem prorsus modo discurrendum est de 514.
actu fidei divinæ in ordine ad conclusionem: etenim actus fidei, cùm sit vitalis, & actus conclusionis Theologiæ sit etiam vitalis, procul dubio est virtualiter conclusio quantùm ad vitalitatem. Rursus cùm actus divinæ fidei non sit minus, sed magis certus, quam conclusio Theologia, rectissime dici potest virtualiter conclusio, quantùm ad certitudinem, & infallibilitatem. Cæterùm quia conclusio Theologia est actus illativus nitens identitati extremorum cum medio, quam sibi efformat intellectus in præmissis, & actus fidei non ita innitatur, sed unicè Verbo Dei per judicia prævia repræsentato, digno quidem firmiori assensu supra firmitatem judiciorum præviorum, ut constat ex hucusque dictis; exinde dici non potest virtuali-

tualiter discursus in ordine ad vim illativam. Quare ut aliquis actus simplex æquivaleat discursui quoad vim illativam, ut accuratè notavit Oviedus, requiritur, quòd assentiatur identitati extremorum cum medio, non quidem per simplicem adhæsionem ad Verbum Dei, sed per alia motiva, ex quibus deducitur ea identitas; sic prima veritas lumine naturæ infertur ex creaturis, & revelatio infertur obscurè per signa credibilitatis, atque ex illis, & propter illa motiva, quibus idem simplex actus assentitur, assentitur etiam identitati extremorum inter se juxta infallibilitatem eorum motivorum; quod, ut ex dictis constat, actui fidei non convenit. Unde in forma ad argumentum respondeo dist. ant. procedit ex discursu virtuali, prout æquivalet discursui quantum ad vitalitatem, certitudinem, & infallibilitatem, conc. prout æquivalet discursui quantum ad vim illativam, neg. ant. & consequentiam.

515. Objicies 6. Actus fidei humanæ, ut constat ex experientiâ, est discursivus: sed actus fidei humanæ, & divinæ in ratione fidei sunt ejusdem rationis: ergo actus fidei divinæ erit etiam discursivus. Respondeo neg. maj. quia actus fidei humanæ unicè assentitur propter testimonium hominis in linea sua, ad eum modum, quo actus divinæ fidei in linea sua assentitur propter testimoniũ Dei; Unde, sicut judicia prævia ad actum divinæ fidei non sunt præmissæ, ex quibus infertur actus fidei divinæ, sed applicatio divini testimonij, ut adhibeatur fides ipsi debita; ita actus præcedentes fidem humanã non sunt præmissæ, ex quibus actus humanæ fidei inferatur; sed sunt conditio applicans testimonium humanum, ut fides ipsi debita adhibeatur. Aliqui tamen Authores existimantes actum fidei humanæ posse esse discursivum, non verò actum fidei divinæ, eò quòd testimonium humanum non possit proponi dignum majori assensu, quàm sint motiva ad assensum præcedentia, concedunt maj. & distinguunt mi. sunt ejusdem rationis, quatenus utraque fides testimonium respicit, conc. quatenus respicit eodem modo, negant mi. & conseq: quia diversitas, qua fides humana, & divina testimonium respiciunt, satis est, quòd fides divina non possit esse discursiva, licet fides humana sit discursiva. Ratio est, quia fides divina respicit testimonium firmiori assensu dignum, quàm fuerint judicia prævia; quòd non convenit conclusioni illatæ per discursum. At fides humana non respicit testimonium dignum firmiori assensu, quàm fuerint judicia ad illum prævia: unde capax est, ut inferatur per discursum; quidquid tamen de hoc sit, veriot mihi apparet nostra solutio, & valdè conformis principiis hucusque stabilitis, ut expendenti constabit.

DISPUTATIO XII.

AN ACTUS DIVINÆ FIDEI CIRCA MYSTERIUM COMPONI POSSIT CUM EVIDENTIA IN ATTESTANTE.

516. EVidentia altera est objectiva, quæ stat in objecto, & altera formalis, quæ stat in actu. Tunc objectum dicitur evidens, proindéque habet evidentiam objectivam, quando ejus apparentia ex merito sui quoad nos talis est, ut intellectum convincat, & necessitet ad clarum assensum, ideòque tunc intellectus ad assentiendum non indiget pia affectione, neque in conspectu ejus motivi retrahi potest à voluntate, ne assensum adhibeat: sic, quando mihi proponitur, an totum sit majus sua parte, non possum ex imperio voluntatis cohibere intellectum, ne affirmet, totum esse majus sua parte. sic præmissæ cujuscunque demonstrationis, cùm sint evidentes, representant evidenter intellectui identitatem extremorum cum medio; atque ex illa evidentia non potest eo hibere assensum, quin clarè assentiatur identitati extremorum inter se; quare actus tunc dicitur evidens, quando ex illa evidenti objectiva apparentia elicitur, atque objecto suo assentitur. Atque exinde constat discrimen inter evidentiam, & certitudinem: Nam licèt dari non possit actus evidens, qui non sit certus, potest nihilominùs dari actus certus, qui non sit evidens: sicut licèt dari non possit homo, qui non sit animal, potest nihilominus dari animal, quod non sit homo: unde certitudo objectiva est illud motivum, cujus apparentia quoad nos ex merito sui exigit, ut certò assentiamur propter ipsum objecto, ad cujus assensum movet: actus verò, quo ita assentimur, est certitudo formalis, Quare si apparentia illa objectiva non rapiat intellectum ad assensum, sed relinquat libertatem ad assentiendũ, vel dissentiendum, aut saltem non assentiendum, non erit evidentia, sed certitudo; sicut contingit in actu fidei, ut infra constabit; etenim judicia prævia ad actum fidei in argumentis, & signis credibilitatis fundata proponunt nobis Verbum Dei dignum firmiori assensu supra firmitatem judiciorum præviorum, & tale, cui debeamus firmissimè sine ullo dubio, hæsitatione, aut formidine assentiri; ex quo superveniente illustratione Spiritûs Sancti movetur voluntas ad imperandum intellectui assensum illum firmissimum, ad quem intellectus sine voluntatis imperio non cogebatur, sed poterat dissentiri; ut experientiâ constat; ideòque talis actus non est evidens, sed obscurs, at est certissimus, & firmissimus. Quamobrem formalis certitudo, sicut & evi-

& evidentia dividi ſolet in Metaphyſicam, quæ eſſentialiter connectitur cum objecto, ut ab ipſo actu affirmatur v. g. totum eſt majus ſua parte: ex ente ab alio eſſentialiter infertur ens à ſe; in Phyſicam, quæ non eſſentialiter, ſed ex natura rei connectitur cum objecto v. g. ubi dantur accidentia panis, datur panis; quæ ex natura rei eſt vera, ſolúmque poteſt de potentia Dei falſificari, ut patet in Euchariſtia, ubi ſunt accidentia panis, & non eſt ſubſtantia panis. Sic etiam eſt verum ex natura rei, quòd ſi quis mittatur in fornacem ardentem, comburetur, & tamen de potentia abſoluta oppoſitum evenit in fornace Babylonica; & tandem in moralem, quæ non connectitur cum objecto eſſentialiter, aut ex natura rei, cùm ſine miraculo oppoſitum evenire poſſit, ſed ex merito magno humanorum teſtimoniorum, aut ex fundamento, quod non permittit prudens judicium in oppoſitum, evenire ſoler; ſic eſt mihi moraliter evidens, quòd detur Conſtantinopolis, & quòd ſi quis centies jaciat talos luſorios ſine ulla arte, non ſemper jaciat idem punctum. Præſens igitur controverſia eſt, an dari poſſit evidentia in atteſtante, & an cohæreat actus divinæ fidei: pro cujus reſolutione ſit

SECTIO I.

An, & quomodo cum evidentia in atteſtante dari poſſit actus divinæ fidei?

517. EVidentia in atteſtante, nihil aliud eſt, niſi evidentia de divina revelatione. Ille enim, qui clarè & evidenter ita cognoſceret revelationem v. g. de Myſterio Trinitatis eſſe divinam, ſive à Deo, evidenter cognoſceret Deum teſtificari Trinitatis myſterium, ac proinde haberet evidentiam in atteſtante; hæc autem evidentia dupliciter conſiderari poteſt. Primò ſecundùm ſe ſolùm absque alia evidenti cognitione ſibi conjuncta. Secundò, prout eſt conjuncta cum alia duplici cognitione clara, & evidenti, quarum una ſit, quòd Deus non poteſt nec falli, nec fallere. Altera verò, qua evidenter cognoſcit verum ſenſum illius revelationis, ita ut formari poſſit iſte diſcurſus: Deus non poteſt falli, nec fallere; ſed modò in ſenſu litterali dicit mihi, quòd Deus ſit Trinus & Unus; ergo Deus eſt Trinus & Unus. In quo ſyllogiſmo præmiſſæ ſunt evidenter notæ, & concluſio ex illis legitimè infertur. Quare præſens difficultas non eſt de evidentia primò modò accepta ſecundùm ſe ſolam, quando is, qui cognoſcit revelationem eſſe à Deo, non intelligit verum ſenſum revelationis, ſiquidem revelatio ita cognita procul dubio relinqueret obſcuritatem ſufficientem ad fidem, proindéque de evidentia in atteſtanta ſecundò modò conſiderata controverſia eſt.

518. Triplex eſt ſententia: Prima docet, non poſſe dari in hac vita, ſive extra viſionem beatificam evidentiam in atteſtante. ita Bannez 2. 2. quæſt. 5. art. 1. quem pauci ſequuntur. Secunda defendit, poſſibilem eſſe talem evidentiam in atteſtante, at actum fidei divinæ non poſſe cum illa componi. ita Durandus in 3. quæſt. 9. n. 12. & diſt. 31. quæſt. 4. n. 1. Victoria 2. 2. quæſt. 5. art. 1. & Aragon ibidem, eámque probabilem defendit Joann. à S. Tho. diſp. 2. art. 2. quem alij ſequuntur. Tertia ſententia tenet, poſſe actum fidei ſtare in eodem intellectu ſimul cum evidentia in atteſtante. ita Exim. Doctor diſp. 3. ſect. 3. n. 26. Valentia 2. 2. quæſt. 5. parte 1. Vasquez 1. parte tom. 2. diſp. 135. Turrianus, Coninк, Arriaga, & alij, quos citat, & ſequitur Charleton diſp. 11. ſect. 4. quibus addo Cajetanum 2. 2. quæſt. 5. art. 1. Ferrarienſem 3. contra Gentes cap. 40. Alvarez in 3. part. diſp. 61. concluſ. 2. Philippum à SS. Trinitate 2. 2. diſp. 2. dubio 5. Gonet diſp. 1. de objecto fidei art. 2. §. 1. Contenſon diſſ. 2. c. 1. Maurum quæſt. 121. & Lugum, qui pro ſe alios citat. Cæterùm inter hos Authores eſt magnum diſſidium: nam aliqui judicant evidentiam in atteſtante non facere evidenté rem atteſtatam. ita Ferrarienſis, Lorca, Becanus, Vasquez, Amicus, Cajetanus & plures alij Thomiſtæ; alij verò cenſent evidentiam in atteſtante reddere etiam evidentem rem atteſtatam. ita Eximius Doctor Valentia, Coninк, Lugo, Oviedo, Arriaga, Hurtado, & alij: ut hæc omnia breviter decidamus

Aſſero 1. Extra viſionem beatificam dari poteſt evidentia in atteſtante. Probatur 1. Evidentia in atteſtante eſt evidens, & certa cognitio revelationis divinæ; atqui divina revelatio, cùm ſit manifeſtatio creata divini conceptûs ex dictis num. 232. eſt cognoſcibilis evidenter extra viſionem beatificam; ergo poteſt dari evidentia in atteſtante extra viſionem beatificam. Probatur min. ſicut poſſumus cognoſcere evidenter vocem alicujus hominis loquentis absque eo, quòd ipſum videamus, ut experientiâ conſtat, & patet in cæco à nativitate: ita poteſt Deus manifeſtare vocem ſuam, ſive externam locutionem, qua loquitur nobis, & teſtificatur aliquid absq; eò quòd ipſe Deus à nobis intuitivè videatur; nulla enim aſſignari poteſt repugnantia, ne per lumen ſupernum oſtendat nobis evidenter Deus illam vocem ſuam, ut ab ipſo Deo procedentem, quamvis Deus ipſe intuitivè non videatur; ſicut modò cognoſcimus creaturam, ut procedentem à Deo, quin Deum intuitivè videamus. Confirmatur. Licèt ego nunquam viderim Petrum, poteſt Deus mihi infundere notitiam ac ſpecies de voce Petri, ut illum ex voce cognoſcam, non minùs, quàm eum cognoſcant alij, qui Petrum viderunt, & audiérunt; ergo pariter in noſtro caſu. 519.

Probatur 2. Poteſt creatura rationalis per ſpecies à Deo infuſas intuitivè videre actum fidei ſupernaturalis, qui utpotè metaphyſicè certus habet neceſſariam connexionem cum revelatione divina; ſed qui evidenter cognoſcit 520.

unum connexum cum alio, cognoscit evidenter dari alterum, sicut nos eo ipso quòd evidenter cognoscamus creaturas existentes connecti cum Deo, cognoscimus ex illis per evidentem demonstrationem dari Deum, quin Deum intuitivè cognoscamus; ergo qui ita cognosceret illum actum fidei, cognosceret evidenter revelationem, ut procedentem à Deo, quin Deum evidenter cognosceret. Confirm. Potest Deus infundere alicui intellectui Angelico, vel humano supernaturales species, per quas formatur Verbum, sive judicium supernaturale, per quod Deus homini illi, vel Angelo loquatur, & hoc vel illud dicat, simúlque addat se hoc sentire, vel dicere; unde judicium illud esset vera externa locutio: rursus potest Deus talem hominem elevare, ut hoc judicium secundùm Dei locutionem reflexè per alium actum supernaturalem, & quidditativum evidenter cognoscat: sed in hoc casu talis homo sciet evidenter Deum per primum illud judicium, & infusum loqui, & rem per illud manifestatâ revelare, quin Deum intuitivè videat; ergo potest cognoscere evidenter revelationem aliquam esse à Deo, quin Deum intuitivè videat, proindéque extra visionem beatificam dari potest evidentia in attestante.

521. Probatur 3. Probabile est, quòd primus Angelus de facto dum esset viator, habuerit evidentiam in attestante de Dei revelatione, quatenus certò & evidenter cognovit, se à solo Deo posse illuminari, circa quod saltem de potentia absoluta nulla assignari potest implicantia, quod ad rem præsentem satis est. Eodem modo probabile est, quòd beatissima Virgo, cùm sciret se non peperisse via ordinaria, & simul Virginem se esse, & Matrem, taléque signum accepisse in testimonium Divinitatis Filij, quam genuerat, habebat evidentiam in attestante de Christi Divinitate. Idem dici solet de Lazaro, cùm certo sciret Christum in testimonium suæ Divinitatis ipsum à mortuis suscitâsse; David etiam, dum spiritu Prophetico illuminatus fuit à Deo, probabilius est, quòd de facto talem evidentiam habuerit in attestante juxta illud 2. Regum 23. *Mihi locutus est fortis Israël Dominator hominum, sicut lux auroræ oriente sole rutilat absque nubibus.*

522. In eo quippe testimonio appositè comparatur revelatio illa luci auroræ ad significandum fuisse evidentem in attestante, quo distinguitur tum à cognitione clara omninò, & meridiana, quæ est visio beatifica, tum à cognitione infallibili, & obscura, quæ est cognitio fidei, qua videmus nunc per speculum in ænigmate. Tandem valde probabile est, quòd Apostoli, & Evangelistæ eandem habuerint evidentiam in attestante, cùm enim Divina Providentia infima per media regat, & administret, congruum videtur, quòd primi fidei Doctores, quibus Deus immediatè mysteria revelavit, & per quos nobis credenda proposuit, majorem aliquam illorum habuerint notitiam, id est evidentiam in attestante, quæ inter fidem, & visionem media est. Unde 1. Joannis 1. dicitur: *quod vidimus, testamur, & annuntiamus vobis, ut vos credatis.* Ubi asseritur vidisse Apostolos, quod nos credimus, vidisse scilicet ratione evidentiæ in attestante; sic Paulus 2. ad Timotheum 1. *scio enim, cui credidi, & certus sum.*

Assero 2. Qui habet evidentiam in attestante, de qua loquimur, eò ipso habet evidentiam rei attestatæ. Probatur 1. suppositâ eâ evidentiâ in attestante iste est syllogismus demonstrativus: quidquid Deus dicit, est verum; sed Deus dicit, Verbum esse Incarnatum; ergo verũ est, Verbum esse Incarnatum: etenim prima ex hisce propositionibus est lumine naturæ nota, ut supponimus ad controversiam; quid enim evidentius, quàm Deum veritatis fontem, & authorem, mentiri non posse, aut falsum aliquid attestari. Secunda etiam propositio, ut supponimus, est evidenter cognita, cùm in eo stet evidentia in attestante, de qua agimus; sed exinde tertia propositio, scilicet verum est, Verbum esse Incarnatum, manet evidens: quandoquidem quidquid habet, accipit à duabus illis propositionibus evidentibus, quæ non possunt non refundere evidentiam in conclusionẽ; ergo qui habet evidentiam in attestante, de qua loquimur, eò ipso habet evidentia rei attestatæ. 523

Respondet Vasquez, conclusionem illam esse veram, non tamen evidentem, quia medium, in quo fundatur, est solummodò extrinsecum, non intrinsecum, cùm non sit ex causa, vel effectu; quare præmissæ illæ generare nequeunt evidentiam simpliciter, sed tantùm secundùm quid. Generant enim evidentiam consequentiæ, cùm evidens sit, illam consequentiam legitimè deduci; at generare non possunt evidentiam consequentis, seu rei attestatæ; nam hæc haberi solùm potest ex ipsis terminis, vel ex medio intrinseco. Contrà tamen 1. Quæ in creatis, vel ex conjuncto ex prædictis creatis & increatis sunt evidenter eadem uni tertio, sunt evidenter eadem inter se; atqui in duabus illis propositionibus cognoscuntur extrema eadem uni tertio; ergo connexio eorum inter se non est evidens; ac proinde conclusio non solùm est evidens evidentiâ consequentiæ, sed etiam evidentia consequentis. Contrà 2. In eo gradu, quo ea extrema connectuntur in præmissis cum medio, connectuntur in conclusione inter se; atqui extrema illa in præmissis connectuntur evidenter cum medio; ergo in conclusione connectuntur etiam evidenter inter se; in quo stat evidentia consequentis. 524

Contrà 3. Ut aliqua sit vera demonstratio, non requiritur indispensabiliter, quòd sit à causa, vel ab effectu positivè; sed sat est, quòd sit vel à causa, vel à medio, quod non est causa, si proponatur per præmissas evidentes, ex quibus conclusio evidenter deducitur; ac proinde 525

non

non ſolùm habet evidentiam conſequentiæ, ſed etiam conſequentis: atqui eodem ſaltem modo ſe haberent præmiſſæ à nobis adductæ ſuppoſita eâ evidentiâ in atteſtante; ergo non ſolùm pariunt evidentiam conſequentiæ, ſed etiam evidentiâ conſequentis. min. & conſeq. tenent, & maj. patet: nam iſtæ ſunt veræ demonſtrationes: omne totum eſt majus ſua: ſed homo eſt totum, & manus eſt pars; ergo homo eſt major manu. Item omnes demonſtrationes Mathematicæ v. g. quæ ſunt æqualia uni tertio, ſunt æqualia inter ſe: ſed hæ duæ lineæ ſunt æquales uni tertio; ergo ſunt æquales inter ſe, & id genus alia; atqui iſtæ demonſtrationes nec ſunt à cauſa, nec ab effectu; ergo non requiritur ad demonſtrationem, ut procedat ex medio tanquam ex cauſa, vel ex effectu. Contrà 4. Non eſt aſſignabilis alia ratio, quare ex cauſa, & effectu procedat concluſio evidens evidentiâ conſequentis, niſi quia præmiſſæ ſunt evidentes, & rectæ diſpoſitæ, atque ex illis rectè, & evidenter deducitur concluſio ex præmiſſis evidentibus, licèt non ſint per cauſam, vel per effectum, ſed per medium extrinſecum; ut ex allatis demonſtrationibus conſtat; ergo concluſio ex illis deducta non ſolùm eſt evidens evidentiâ conſequentiæ, ſed etiam evidentiâ conſequentis. Vide à num. 530.

526. Probatur 2. concluſio. Tunc res teſtificata eſt evidens, quando per cognitionem evidentem exprimitur; ſed ex evidentia in atteſtante modò, quo procedit controverſia, quando ſcilicet altera præmiſſa evidens illi adjungitur, res teſtificata exprimitur in concluſione per evidentem cognitionem; ergo ex illa evidentia in atteſtante manet quoque evidens res atteſtata. Probatur min. Concluſio in demonſtrationibus num. 523. & num. ſuper. adductis, non ſolùm eſt legitimè deducta ex præmiſſis, ſed ex præmiſſis quidem evidentibus; atqui concluſio legitimè deducta ex præmiſſis evidentibus non habet, à quo expoliari poſſit evidentiâ, ne evidenter exprimat rem illam teſtificatam; ergo concluſio deducta ex illa evidentia in atteſtante evidenter exprimit rem atteſtatam. Confirmatur præoccupando alteri parti reſponſionem: hujusmodi concluſiones non ſolùm ſunt modales, qualis eſt prima, quàm dedimus num. 523. quæ in concluſione non infert, Verbum eſt Incarnatum; ſed verum eſt, Verbum eſſe Incarnatum: ſed ſæpè ſunt categoricæ, ut in hoc, & ſimilibus ſyllogiſmis: Quidquid Deus dicit eſſe, eſt: ſed Deus dicit, Verbum eſſe Incarnatum; ergo Verbum eſt Incarnatum; ergo ſive demonſtratio reducatur ad concluſionem evidentem modalem, ſive ad concluſionem evidentem cathegoricam, ex evidentia ſupra dicta in atteſtante infertur per evidentem concluſionem evidentia rei atteſtatæ.

527. Probatur 3. ex iſtis præmiſſis evidentibus: Quidquid Deus dicit eſſe, eſt: ſed Deus dicit, Verbum eſſe Incarnatum; hæc concluſio, ergo Verbum eſt Incarnatum, non minùs infertur evidenter evidentia conſequentiæ, & evidentia conſequentis, quàm ex iſtis alijs præmiſſis: eſſentialiter repugnat dari ens cauſatum, quin detur prima omnium cauſa incauſata, ſcilicet Deus; atqui datur ens cauſatum, qualis eſt quæcunque creatura; inferatur hæc altera concluſio; ergo datur prima omnium cauſa, ſcilicet Deus; atqui in ſententia Adverſariorum hæc ſecunda concluſio eſt evidens evidentiâ conſequentiæ, & evidentiâ conſequentis; ergo etiam illa prima. Confirmatur, & præoccupatur ſolutio Turriani, & aliorum docentium, illam concluſionem eſſe quidem evidentem non ſimpliciter, ſed tantùm in atteſtante: etenim non minùs evidentes ſunt præmiſſæ illius primi ſyllogiſmi, quàm hujus ſecundi. Nec minùs rectè in uno, quàm in altero infertur concluſio; atqui in hoc ſecundo ſyllogiſmo exiſtentia Dei manet nobis ſimpliciter in ſe ipſa evidens, & non tantùm in præmiſſis; ergo & in ſecundo res atteſtata manet nobis ſimpliciter evidens in ſe ipſa, & non tantùm in præmiſſis. Probatur conſeq. Ideo exiſtentia Dei manet in ſe ipſa nobis ſimpliciter evidens, quia deducitur ex duabus præmiſſis evidentiſſimis, quæ ſua claritate non minùs neceſſitant intellectũ ad aſſenſum, quàm reliquæ aliæ præmiſſæ in demonſtrationibus Metaphyſicis, Phyſicis, vel Mathematicis; atqui eodem modo procedit concluſio, qua in illo Syllogiſmo affirmamus rem atteſtatam; ergo &c.

528. Reſpondebis 1. ex Contenſon diſſert. 2. de fide cap. 1. concluſionem procedentem, vel ex cauſa, vel effectu eſſe evidentem evidentiâ conſequentis; non verò illam, quæ procedit ex evidentia in atteſtante. Phyloſophus namque nullam aliam demonſtrationem agnovit, niſi vel à priori ex cauſa, vel à poſteriori ex effectu: ea autem, quæ procedit ex evidentia in atteſtante, non ita ſe habet. Ratio etiam ulterior eſt, quia cauſa in effectu ſui participatione neceſſariò imprimit, ſubindéque per effectum evidenter cognoſcitur exiſtentia cauſæ, cujus exiſtentiæ imitationem cernimus in effectu; unde viſo effectu non credimus cauſam exiſtere, ſed ſcimus, nec in auditu ſolo, ſed in viſu nititur cognitio noſtra; quod eodem prorſus modo in ſua linea procedit, quando ex cauſa inferimus effectum. At verò in revelatione quà tali non cernitur res revelata, ſed auditur: Fides autem ex auditu infallibilis eſt quidem Dei vox, immobile, & inconcuſſum Dei teſtimonium; ſed propterea non videmus rem exiſtere, ſed credimus, ſed obtemperamus, ſed captivamus intellectum noſtrum in obſequium fidei: non enim eſt formalis iſta concluſio: Trinitas eſt, quia Deus revelat: Revelatio quippe non infundit, ſed ſupponit rei revelatæ exiſtentiam, quàm detegit; ſed iſta eſt legitima illatio, credendum firmiter eſt, & ſine dubitatione tenendam

Trinitatem esse, quia Deus revelat: immobilitas ergo divini testimonij, & Trinitas vocis illius tollit quidem dubium, sed non parit scientiam, quia tametsi Deus difficillima quæque, & intellectum superantia proponens dignissimus sit, cui credatur: res tamen revelata non est per se connexa cum testimonio; unde ex pondere authoritatis quantumvis infinitæ, non directè infertur, Trinitatis existentiam videri, cùm nec in se videatur, nec in aliquo suo vestigio, sed solùm infertur credendum esse Trinitatem existere: major ergo, & intimior est connexio effectûs cum causa, quàm sit revelationis cum re revelata: effectus enim est expressio causæ, à qua essentialiter pendet: at verò mysterium revelatum à revelatione non pendet, nec revelationem per se infundit, quia sive reveletur, sive non, idem est in se ipso: quando ergo revelatur, non scientiam parit, sed aures petit, & fidem.

529. Contrà 1. Licèt mysterium revelatum non sit causatum à revelatione, nec actus fidei, quo illud affirmamus, nitatur præmissis prævijs, sed verbo Dei; at quando illud affirmamus ex vi præmissarum evidentium, quarum altera est evidens in attestante, præmissæ illæ evidentes habent evidentem connexionem cum mysterio, ita ut necessitet intellectum ad evidentem conclusionem, quæ non est actus fidei, sed conclusio Theologica; ergo licèt per actum fidei non attingatur, ut evidens res attestata; at per actum illum Theologicum attingitur res attestata ut evidens. Probatur conseq. quia in demonstratione Mathematica, quamvis medium nec sit rigorosè causa, nec effectus, eo tamen ipso, quòd præmissæ sint evidentes, & contineant evidentem connexionem cum conclusione, ea conclusio est evidens, ut paret in isto syllogismo superius adducto. Quæ sunt æqualia uni tertio, sunt æqualia inter se; sed hæ duæ lineæ sunt æquales uni tertio; ergo sunt æquales inter se.

530. Contrà 2. Quando Philosophus docet, demonstrationem esse vel à priori, vel à posteriori, hoc est per causam, vel per effectum, nomine causæ intelligit ea, quæ vel sunt causæ, vel se tenent ex parte causæ; sic intelligunt omnes cognitionem infallibilem dirigentem causam rationalem ad operandum se tenere ex parte causæ, atque ex illa inferri demonstrationem à priori, & ipse Aristoteles in hoc sensu se explicat lib. 1. Poster. textu 30. dum revocat causam non scintillandi non tantùm ad Astra, sed etiam ad eorum propinquitatem, & causam scintillandi, non tantùm ad astra, sed etiam ad eorum distantiam, ex qua conficit demonstrationem, propter quid sive à priori, tum etiam nomine effectus intelligit omnia, quæ sunt quomodolibet posteriora, vel comitantia ipsum effectum, dummodo sint cum illo essentialiter connexa; atqui illa revelatio, quâ Deus dicit, dari v. g. Incarnationem, aut Trinitatem esse essentialiter à Deo prout scientе se esse Trinum, & Verbum esse Incarnatum; ergo per revelationem potest tanquam ex effectu evidenter innotescere scientia, quâ Deus cognoscit se esse Trinum, & Verbum esse Incarnatum. Quare licèt præmitteremus ea omnia principia, quæ hæc responsio sibi assumit, malè exinde inferemus, quòd per evidentiam illam in attestante non posset haberi evidentia rei attestatæ.

Quod sic ostendo. Per illam scientiam Dei 531.
evidenter abstractivè cognitam & demonstratam ex revelatione, tanquam ex medio innotesceret evidenter à priori tanquam ex causa objectum, quod ea scientia directivè respicit; atqui objectum, quod ea scientia directivè respicit, est res ut attestata; ergo per illam scientiam evidenter abstractivè cognitam innotesceret evidenter à priori tanquam ex causa res ut attestata. En argumentum, quod in suis principijs valdè premit Adversarios, quin potiùs ut plures docent, licèt ad demonstrationem positivè à posteriori requiratur, quòd fiat ex effectu tanquam ex medio, ut ad demonstrationem negativè à posteriori satis est, quòd fiat demonstratio ex medio aliquo, quod non sit causa, neque effectus, quod valdè consonum est menti Philosophi, qui in textu cit. num. superiori agnoscit ut veras demonstrationes mathematicas, quarum plures solùm sunt posteriores negativè ut ex num. 325. quod clarè constat etiam ex ipsis Philosophi verbis, qui sic habet: *nihil enim prohibet eorum, qua conversim prædicantur, notius aliquando esse, quod est, non est causa, quare erit per hoc demonstratio.* Quo respiciunt illi, qui dicunt, demonstrationem esse trimembrem. Primâ vocant demonstrationem ex causa. Secundam ex effectu. Tertiam ex comitante, sive ex medio, quod neque est causa, neque effectus.

Contrà 3. Eatenus in demonstratione à 532.
priori per causam innotescit evidenter effectus, & in demonstratione à posteriori per effectum innotescit evidenter causa, quatenus in connexione evidenter cognita causæ cum effectu videtur mediatè effectus, & in connexione effectus cum causa videtur mediatè causa; atqui etiam in connexione evidenter cognita revelationis, quam Deus, qui nec falli, nec fallere potest, revelavit se esse Trinum, & unum, videtur mediatè Deum esse Trinum & Unum; ergo etiam per divinam revelationem evidenter cognitam innotescit evidenter mysterium revelatum. Contrà 4. Connexio revelationis divinæ cum objecto revelato non est minor, quàm connexio causæ cum effectu, v. g. interpositionis terræ cum eclypsi lunæ; ergo sicut per causam essentialiter connexam potest evidenter innotescere effectus; sic per revelationem essentialiter connexam potest essentialiter innotescere objectum revelatum. Cæterùm hæc omnia clariùs constabùnt ex impugnatione alterius responsionis, quàm statim subijcio. 533.

Respondebis 2. ex Conero disp. 1. de ob-

jecto

jecto fidei art. 7. §. 1. poſſe nos habere evidentiam de exiſtentia Dei per demonſtrationem ex creaturis, non verò de re atteſtata per demonſtrationem ex evidentia revelationis, ſive in atteſtante. Ratio ejus eſt, quia licèt creatura ſit medium Deo extrinſecum formaliter, non eſt medium Deo extrinſecum virtualiter; ſiquidem effectus, licèt non ſit formaliter, eſt tamen virtualiter in ſua cauſa; ac proinde quæcunque creatura eſt virtualiter in Deo, & quoad omnia, quæ habet, creatura dici poteſt virtualiter Deo intrinſeca; unde, qui videt creaturam per demonſtrationem, ut connexam cum Deo, videt etiam abſtractivè Deum; at res teſtificata non reſpicit revelationem tanquam medium intrinſecum, neque formaliter, neque virtualiter; ideòque dici non poteſt, quòd contineatur virtualiter in revelatione: quare ſcientia evidens de revelatione dici nullo modo poteſt viſio, ſeu ſcientia evidens de re revelata, & teſtificata. Cæterùm hæc levia ſunt, & pugnant contra Adverſarium. Quare

534. Contrà 1. Revelatio divina utpotè eſſentialiter connexa cum effectu revelato, atque exigens prædicata talis effectus, eſt virtualiter effectus, quantùm ad exigentiam ſuorum prædicatorum; ſiquidem eſt verum dicere, effectum exigere ſua prædicata; & eſt etiam verum dicere, divinam revelationem ea prædicata effectûs exigere; quod ſatis eſt, ut, quantũ ad hoc munus, revelatio divina de eo effectu dicatur virtualiter talis effectus, ut conſtat à num. 513. atqui juxta reſponſionem Adverſarij viſio abſtractiva unius, ut contenti virtualiter in altero, eſt viſio abſtractiva alterius; ergo viſio abſtractiva revelationis, ut connexa cum re revelata, & atteſtata, eſt viſio abſtractiva rei revelatæ. Contrà 2. Per revelationem, quæ reverà eſt effectus Dei ſcientis, à quo tanquam à cauſa procedit res revelata, & atteſtata, poteſt oſtendi Deus ſciens, ſive cauſa rei revelatæ, & atteſtatæ, ut conſtat à num. 530. ergo & oſtendi poteſt res revelata, & atteſtata. Contrà 3. Quod conſtituit cauſam connexam cum effectu, licèt non ſit virtus Phyſica productiva effectûs, eſt cauſa ad demonſtrationem à priori, ut docet Philoſophus 1. Poſter. textu 30. ubi ait: *Erit per hoc demonſtratio, ut quod Planetæ propè per id, quod non ſcintillant.* Propinquitas enim ſtellæ dicitur in hoc ſenſu cauſa non ſcintillandi, & diſtantia dicitur cauſa ſcintillandi; ideóque ex Philoſopho ſufficit ad demonſtrationem à priori. Legatur Maurus in Commentario hujus textus, ubi hæc habet: *Omnes ſtellæ, quæ ſunt propè nos, non ſcincillant; ſed Planetæ ſunt propè nos, ergo Planetæ non ſcincillant.* Demonſtratur enim non ſcintillatio per ſuam cauſam, hoc eſt per propinquitatem; ergo revelatio, quæ ſubſequitur rem revelatam, & atteſtatam, & eſt cum ea connexa, ſatis eſt ad oſtendendam à poſteriori rem revelatam, & atteſtatam.

Aſſero 3. Evidentia in atteſtante quàm optimè cohærere poteſt in eodem intellectu cum actu divinæ fidei de re atteſtata. Probatur 1. ex D. Thoma citato num. 502. ubi de illo, qui evidenter cognoſceret revelationem Dei propter miraculum factum ad illam comprobandam ſuſcitando mortuum, addit: *Ex hoc ſigno convinceretur ille intellectus videntis, ut cognoſceret manifeſtè, hoc dici à Deo, qui non mentitur, licèt illud futurum, quod prædicitur, in ſe evidens non eſſet; unde per hoc ratio fidei non tolleretur;* ergo ex D. Thoma evidentia in atteſtante, ſive evidentia de eo, quòd talis revelatio ſit à Deo, non impedit, quòd intellectus ille eliciat actum divinæ fidei; proindéque actus fidei optimè cohæret in eodem intellectu cum evidentia in atteſtante. Confirmatur & præoccupatur reſponſio Joannis à S. Thoma, qui cum Bannez cenſet, D. Thomam non agere de evidentia teſtificationis in ſe, ſed de evidentia credibilitatis, quàm omnes concedunt poſſe ſtare cum fide. Cæterùm, quòd loquatur de evidentia in atteſtante, exinde conſtat, quia in hoc loco D. Thomas expreſsè ait: *Ex hoc ſigno convinceretur ille intellectus videntis, ut cognoſceret manifeſtè, hoc dici à Deo, qui non mentitur.* Quæ verba evidentiam teſtificationis in ſe, non verò ſolius credibilitatis apertè declarant: non enim ait, cognoſceret hoc eſſe evidenter credibile, ſed dicit: cognoſceret manifeſtè hoc dici à Deo, qui non mentitur; ac proinde ex D. Thoma tunc efformaretur iſta evidens demonſtratio. Evidens eſt, Deum non poſſe mentiri, ac proinde dari, quidquid Deus dicit dari: ſed evidens eſt, Deum dicere, dari hoc myſterium; ergo evidens eſt, dari hoc myſterium. En quomodo ratione hujus demonſtrationis oſtenditur non ſolùm evidentia credibilitatis, ſed etiam evidentia rei teſtificatæ; ergo juſtam doctrinam D. Thomæ optimè cohæret evidentia in atteſtante cum actu fidei de re teſtificata. 535.

Probatur 2. Evidentia in atteſtante non eſſet motivum actûs divinæ fidei; ſed applicatio evidens divinæ revelationis: quamquam enim illa evidentia eſſet motivum ad demonſtrationem, non eſſet motivum ad eliciendum actum fidei, qui non aſſentitur rei revalatæ, quia evidenter proponitur, ſed quia Deus dicit, quin exinde aut res dicta, aut Deus intuitivè videretur, ſed abſtractivè; ad eum modum, quo Deus per demonſtrationem ex creaturis nunc à nobis cognoſcitur; atqui revelatio divina ita attacta, quamvis per actum evidentem abſtractivè applicetur intellectui, non excludit actum divinæ fidei; ergo cum illa evidentia in atteſtante quàm optimè cohæret in eodem intellectus actus divinæ fidei. Minor probatur: evidentia abſtractiva, quæ non eſt motivum, ſed applicatio motivi divinæ fidei, eſt nobilior applicatio, quàm cognitio obſcura, & non evidens: atqui nobilior applicatio motivi divinæ fidei, non poteſt excludere ab intellectu 536.

actum

actum divinæ fidei, ut patet ex inductione per omnes causas : nobilior enim applicatio divinæ bonitatis, non impedit actum charitatis erga divinam bonitatem; nobilior applicatio ignis ad comburendum, non impedit combustionem, & sic de cæteris; ergo cum illa evidentia in attestante quàm optimè cohæret actus divinæ fidei.

537. Respondebis, illam evidentiam in attestante excludere ab eodem intellectu actum divinæ fidei; nam ut ait Augustinus tract. 40. in Joannem : *quid est fides, nisi credere, quod non vides : Fides ergo est, quod non vides, credere; veritas, quod credidisti, videre.* Ex tract. 49. *Hæc enim est laus fidei, si quod creditur, non videtur &c. Nescio, utrum credere dicendus est quisque qui videt; Nam ipsa fides in epistola, quæ legitur ad Hebræos, est ita definita : est autem fides sperandarum substantia, convictio rerum, quæ non videntur.* Ac deinde proposita quæstione de Thoma Apostolo : *Quia vidisti me Thoma, credidisti,* subjungit Augustinus : *Non hoc credidit, quod vidit, sed aliud vidit, aliud credidit : vidit enim hominem, credidit Deum : & sic dicuntur credi, quæ videntur, sicut dicit unusquisque se oculis suis credidisse, non tamen ipsa est, quæ in nobis ædificatur fides.* Quapropter quidquid est visum, aut evidens, non potest credi; unde cùm ratione evidentiæ in attestante, res attestata maneat evidens, non potest jam fide divina credi ab intellectu, qui illam videt.

538. Contrà tamen 1. Visio, quæ ex natura rei opponitur fidei divinæ, est sola visio intuitiva Dei, vel visio aliqua extra Deum, quæ assumatur, ut immediatum antecedens, sive ut motivum ad credendum, & de qua loquuntur Paulus, Augustinus, & alij Patres; non verò illa visio, quæ non est intuitiva Dei, & solùm assumitur ut applicatio Verbi Dei : atqui visio, quæ habetur per evidentiam in attestante, non est visio intuitiva Dei, neque assumitur ut motivum ad credendum, sed est pura applicatio Verbi Dei; ergo talis visio non pugnat in eodem intellectu cum actu divinæ fidei. Probatur maj. ex Paulo ad Hebræos 11. ubi ait : *Credere enim oportet accedentem ad Deum, quia est, & inquirentibus se remunerator sit :* agit enim ibi de actu fidei justificantis, & necessariæ ad salutem, de qua in fine capitis 10. præcedentis dixerat : *Justus autem meus ex fide vivit;* proindéque Philosophus Ethnicus, qui evidentiam habet de Deo, quòd sit, quando convertitur ad fidem, debet divina fide credere, quòd Deus sit, ut salutem possit obtinere; unde Concilium Tridentinum sess. 6. cap. 8. de hac fide, per quam justus vivit, ait : *Sine qua impossibile est placere Deo, & ad filiorum ejus consortium pervenire.* Pariter, si fidei symbolum non irrisoriè, sed ut oportet, seriò dicamus, credimus Deum esse Creatorem visibilium omnium, & invisibilium, licèt hoc ipsum per naturalem demonstrationem sciamus; ergo cum hac evidentia de Deo, quæ non est intuitiva Dei, neque motivum ad credendum, optimè stat actus divinæ fidei; aliter docti in ordine ad salutem essent deterioris conditionis, quàm indocti, & haberent minorem certitudinem de existentia Dei, cùm non possent habere de illa certitudinem fidei, quàm haberent indocti, neque possent, ut debent fidei symbolum recitare, quod ex ipsis terminis satis absurdum apparet; unde, licèt ratione evidentiæ in attestante res attestata reddatur evidens, & visa abstractivè, cùm hæc evidentia non sit intuitiva Dei, neque assumatur ut motivum ad credendum, sed sit pura applicatio Verbi Dei, non potest talis evidentia opponi in eodem intellectu cum actu fidei divinæ, quo intellectus assentiretur illi rei attestatæ unicè propter infallibile Verbum Dei. Verùm de his latiùs infra in disp. de actu divinæ fidei. Videatur interim Eximius Doctor disp. 6. sect. 2.

Contrà 2. Illa sola visio opponitur in eodem intellectu cum actu fidei divinæ de re visa, cui visioni in sacris literis contraponitur nostra fides, & quæ data est viatoribus, ut locò visionis substituat, proindéque ea visione adveniente evacuetur fides; atqui nostra fides non cuicunque visioni, sed visioni intuitivæ Dei ita contraponitur in sacris litteris; ergo non evacuatur, neque expellitur ab intellectu videntis extra intuitivam visionem Dei per evidentiam in attestante; ac proinde componi potest in eodem intellectu cum hac evidentia in attestante. Prob. min. ex Paulo 1. Corinthiorum 13. dicente : *Nunc cognosco ex parte, tunc autem cognoscam sicut & cognitus sum : cùm venerit, quod perfectum est, evacuabitur, quod ex parte est : videmus nunc per speculum in ænigmate, tunc autem facie ad faciem.* Quibus verbis soli intuitivæ Dei visioni contraponit Apostolus fidem nostram; atque duntaxat per illam visionem denotat fidem nostram evacuandam esse; ergo &c. Neque alia assignari potest ratio; quare fides ex natura rei opponatur cum visione beatifica, nisi quia homo elevatus ad videndum Deum, dum est extra statum beatificum, habet fidem tanquam substitutum visionis Dei intuitivæ, ideoque hæc fides deficit adveniente ea visione, sicut lux candelæ redditur inutilis, & abjicitur adveniente meridiano sole; quæ sanè ratio non militat extra visionem Dei intuitivam, aut in visione, quæ habetur ex evidentia in attestante. Ex quo 539.

Contrà 3. Ex Augustino hanc nostram doctrinam perspicuè tradente lib. 14. de Trinitate cap. 2. cujus verba hæc sunt : *Quamdiu sumus in corpore, peregrinamur à Domino; per fidem enim ambulamus, non per spiritum, profectò quamdiu justus ex fide vivit, quamvis secundùm hominem interiorem vivit, licèt per eandem temporalem fidem ad veritatem nitatur, & ad aternæ, tamen in ejusdem fidei temporalis reten-*

tione

tione, contemplatione, dilectione, nondum talis est Trinitas, ut Dei jam imago dicenda sit, ne in rebus temporalibus constituta videatur, quæ constituenda est in æternis; mens quippe humana, cùm fidem suam videt, qua credit, quod non videt, non aliquid sempiternum videt; non enim semper hoc erit, quod utique non erit, quando ista peregrinatione finita, qua peregrinamur à Domino, ut per fidem ambulare necesse sit, species illa succedet, per quam videbimus facie ad faciem, sicut modo non videntes, tamen quia credimus, videre merebimur, atque ad speciem nos per fidem perductos esse gaudebimus; neque enim jam fides erit, qua credantur, quæ non videntur, sed species, qua videantur, quæ credebantur. Ex Augustino, quomodo maneat fides usque dum veniat intuitio Dei; ergo fides non opponitur unicumque visioni, sed visioni intuitivæ Dei; quare objectum divinæ fidei, non est utcunque obscurum, seu non visum, sed est obscurum, seu non visum in objecto primario fidei, nempe in ipso Deo intuitivè viso.

541. Probatur 3. Quia certum est, Propheras habuisse veram fidem divinam. Etenim ad Hebræos 11. testatur Paulus: Abraham per fidem obedisse Deo, credidisse ei, & promissionibus ejus. Deinde Genesis 49. legimus, Jacob per spiritum Propheticum filijs benedixisse; & tamen Paulus ad Hebræos 11. ait: Hoc fecisse per fidem; atque ibidem de Moyse ait, per fidem accepisse omnia, quæ revelavit illi Deus; sed valde probabile est, eos habuisse de facto evidentiam in attestante, ut diximus num. 521. ergo evidentia in attestante non repugnat in eodem intellectu cum actu fidei. Confirm. ex D. Thoma, qui pluribus in locis adductis ab Exim. Doctore disp. 3. sect. 8. hanc evidentiam in attestante concedit Prophetis: eámque concedunt etiam Scotus in tertium distinctione 24. quæst. unica §. *Sed si loquamur*, ubi docet, ex efficacia Dei revelantis Propheram habuisse necessarium assensum, quòd Deus esset, qui sibi loqueretur; idem tenet Gabriel ibidem conclusione 7. ubi eam Prophetarum cognitionem vocat evidentem.

542. Eandem sententiam amplectitur Richardus disp. 24. art. 8. quæst. 1. & Ferrariensis. 3. contra gentes cap. 40. §. *Ad evidentiam hujus difficultatis*, quem sequntur ferè omnes moderni Thomistæ, tum etiam Vega libro 9. in Tridentinum cap. 30. ubi ait: *Prophetas non solùm habuisse certitudinem fidei, sed etiam perfectiorem, & augustiorem, & fortasse evidentiam sive immediatè per lumen Propheticum, sive per discursum.* Videtur etiam favere Augustinus lib. 11. de civitate Dei cap. 3. ubi ait: *de invisibilibus oportet credere his, qui in incorporeo lumine hæc dispositæ esse didicerunt.* Favet denique modus loquendi Scripturæ, in qua Prophetæ appellantur videntes, de quo legi potest Isidorus libro 7. Ethymologiarum cap. 8. & est optimum testimonium, quod de Davide dedimus num. 111. & illud, quod dedimus de S. Joanne Evangelista num. 22. quæ, licèt rem istam certâ non faciant, ut habet Exim. Doctor loco suprà citato, at faciunt illam valdè probabilem, quod satis est ad rem nostram; & de Moyse, Davide, & Eximijs Prophetis valdè verisimilem, atque etiam magis certam de beata Virgine, quæ etiam per fidem ambulavit; ergo negandum non est, quòd possit in eodem intellectu componi fides cũ evidentia in attestante.

SECTIO II.

Solvuntur Opposita.

OBjicies 1. contra primam Assertionẽ. Non potest aliquis in humanis cognoscere Petrum ex voce, quando intuitivè illum non videt, quin olim Petrum de facie cognoverit; atqui nullus viator cognovit Deum facie ad faciem; ergo non potest per vocem, sive revelationem divinam certò cognoscere, Deum esse illum, qui loquitur. Respondeo 1. Omissis duabus præmissis nego conseq. Ratio est, quia in humanis nullus homo habet virtutẽ, ut elevet intellectũ alterius ad cognoscendum effectum, seu locutionem cum loquente connexam; Deus autem potest elevare intellectum humanum, ut cognoscat internam Dei locutionem, quam infundebat Prophetarum mentibus connexam cum Deo loquente; unde in hac controversia nulla tenet paritas ex humanis ad divina. Respondeo 2. neg. maj. quia, ut constat ex num. 519. & patet in cæcis à nativitate, adhuc in humanis, quin aliquis alterum de facie cognoverit, potest illum certò certitudine humana ex voce cognoscere; unde etiam per elevationem supernam poterit homo certitudine infallibili per locutionem connexam cum Deo cognoscere clarè Deum esse, qui loquitur, quin Deum de facie cognoverit. 543.

Objic. 2. contra secundam Assertionem: rudes & imperiti Mathematici, qui demonstrationes Euclidis non percipiunt, quantumvis haberent evidentiam moralem de hoc, nempe quòd omnes Mathematici testantur, veras esse demonstrationes Euclidis, & quòd eorum testimonium non potest esse falsum; at non habent evidentiam de ipsis propositionibus Euclidis, siquidem illas nec percipiunt, nec intelligunt; ergo etiam, si haberemus evidentiam de hoc, quòd Deus, qui est prima veritas infallibilis, revelaverit mysteria Trinitatis, & Incarnationis, adeóque quòd hæc mysteria sint vera; at quia nec percipimus, nec intelligimus ipsa mysteria, non habemus evidentiam de mysterijs revelatis; proindéque evidentia in attestante satis non est ad evidentiam rei attestatæ. Confirm. 1. Quod non est evidens ex terminis per modum primi principij, aut per cognitionem intuitivam, non potest fieri evidens, nisi per demonstrationẽ; atqui mysterium Trinitatis, & Incarnationis ratione evidentiæ in attestante non essent evidentia nobis 544.

bis ex terminis per modum primi principij, vel per cognitionem intuitivam, neque possent esse evidentia per demonstrationem; siquidem demonstratio, ut habet Philosophus, non acquiritur, nisi à priori per causam, vel à posteriori per effectum; revelatio autem neque esset causa, neque effectus rei revelatæ; ergo &c. Confirm. 2. Medium demonstrationis debet habere cognationem cum re demonstrata: sed cognatio solùm haberi potest inter causam & effectum, siquidem causa utpote continens virtualiter effectum, dicitur habere virtualiter perfectionem effectûs, proindèque ea visa videtur effectus; atqui pariter effectus utpote contentus virtualiter in causa, rectè dicitur sufficere, ut eo viso dicatur visa causa; ergo cùm revelatio neque sit causa, neque effectus rei revelatæ, non est sufficiens, ut per illam dicatur visa seu demonstrata res revelata.

545. Respondeo dist. ant. non habent evidentiam de ipsis propositionibus Euclidis, modò, quo continentur in Euclide in evidenti identate extremorum cum medio attacta per præmissas, atque illata per conclusionem, nego, modò, quo non continentur, nec inferuntur per conclusionem, conc. ant. & nego conseq. Ratio est, quia continentia requisita ad veram demonstrationem, licèt exigat pro medio demonstrationis à priori positivè causam, vel ea, quæ se tenent ex parte causæ, & pro medio ad demonstrationem positivè à posteriori effectum, vel quæ se tenent ex parte effectûs; at, ut fiat demonstratio à posteriori negativè, satis est medium, quòd non sit causa, neque effectus, & quòd attingatur evidenter in præmissis, ut connexum cum identitate extremorum inter se, quæ attingitur per conclusionem, ut patet in omnibus demonstrationibus Mathematicis adductis num. 521. quas ut veras admittit Philosophus; hoc autem modo procedit demonstratio in nostro casu, ut ex num. 530. quin potiùs, ut ibi diximus, potest ex revelatione à posteriori ostendi causa rei attestatæ, atque ex ea causa, tanquam ex medio demonstratur etiam à priori res attestata; rursus revelatio quantùm ad exigentiam prædicatorum effectus, est virtualiter effectus, quem consequitur, & cum quo metaphysicè connectitur, proindèque juxta Adversariorum principia satis etiam est ad demonstrationem à priori, ut ex num. 534. Exinde ad primam Confirmationem conc. maj. & nego min. nam ratione evidentiæ in attestante, licèt non fiat evidens res attestata per modum primi principij, aut per evidentiam intuitivam, fit tamen multipliciter evidens evidentiâ abstractivâ, ut in responsione diximus. Ad secundam Confirmationem dist. maj. debet habere cognitionem connexionis evidentis, conc. alterius generis, nego maj. & distincta pariter min. nego conseq. ut constat ex dictis.

546. Cæterùm, ut hæc clariora fiant, notare oportet, dupliciter posse rem aliquam demonstrari. Primò, quoad an est. Secundò, quoad quomodo est. Tunc res demonstratur, quoad an est, quando evidenter cognoscimus, eam dari, licèt non cognoscamus evidenter, quæ nam sint prædicata ejus constitutiva; sic agnoscimus evidenter dari continuum, licèt non cognoscamus evidenter, an constituatur ex partibus proportionalibus, an potiùs ex solis indivisibilibus. Sic diximus cum omnibus Theologis ex tract. de Deo, ex creaturis ostendi evidenter Deum, quoad an est, non quoad quomodo est, cùm non sciamus evidenter, an essentialiter sit Trinus, an constituatur ex solo Ente à se, vel ex solo intellectivo radicali, & subsistentia absoluta, vel potiùs ex omnibus prædicatis necessarijs absolutis; quare, cum res demonstratur quoad quomodo est, quando non solùm demonstratur, sed etiam demonstrantur prædicata, ex quibus constituitur. Unde per evidentiam in attestante, sive quod idem est, per evidentiam divinæ revelationis, quâ Deus dicit, dari Trinitatem, & alia mysteria, optimè demonstraremus, evidenter unumquodque illud mysterium, quoad an est, licèt illud non demonstraremus, quoad quomodo est, ex quo præoccupata manent plura alia argumenta, quæ ex transitu unius generis ad aliud efformari solent.

Quapropter, si rudi, & imperito Mathematico appareat testimonium Mathematicorum, evidenter connexum cum hoc, quòd omnes propositiones Euclidis in genere sunt veræ, quin videat ullam propositionem demonstratam, ex his, quæ sub eo genere continentur, solùm illi innotesceret evidenter, omnes propositiones Euclidis in genere consideratas esse veras, quin evidentiam habeant de ulla specie determinata illarum propositionum; at si testimonium mathematicum appareat illi evidenter, ut connexum cum hoc, quod est vera hæc propositio in specie: cujuscunque trianguli, tres anguli sunt æquales duobus rectis, non autem cum alijs propositionibus in specie, innotesceret solùm evidenter illa propositio in specie, non autem alia. Sic etiam proportione servata in nostro casu per divinam revelationem, quæ evidenter appareat ut connexa cum hoc solùm, quòd nostra Religio est vera, innotesceret evidenter duntaxat, quòd nostra Religio est vera, per revelationem autem, quæ appareat, ut connexa cum hac propositione in specie, Deus est Trinus, & Unus, innotesceret evidenter, quòd Deus est Trinus & Unus, sub hac quidem ratione formali; at sub alijs formalibus rationibus non innotesceret evidenter, proindèque licèt habeat evidentiam quoad an est, non exinde habet evidentiam quoad quomodo est. 547

Objic. 3. Nullum medium potest reddere evidentes omnes conclusiones faciles, ac difficiles; atqui divina revelatio, si posset reddere evidentia mysteria revelata, posset æquè reddere

reddere evidentes omnes concluſiones tum faciles, tum difficiles; ergo divina revelatio nullam concluſionem poteſt reddere evidentem. Confirm. 1. Medium, per quod res non poteſt percipi, aut intelligi, non poteſt illam reddere evidentem; atqui revelatio purè extrinſeca eſt medium, per quod myſteria Trinitatis, Incarnationis, Euchariſtiæ &c. non poſſunt percipi, aut intelligi; etenim intelligere, ut habet D. Thomas quæſt. 8. art. 1. in corpore, eſt quaſi intus legere, quod certè nobis non contingit reſpectu eorum myſteriorum; ergo revelatio Dei non poteſt ea myſteria reddere evidentia. Confirm. 2. ex D. Thoma citato num. 502. ubi de eo, qui habet evidentiam Dei revelationis, ratione miraculi, quod videt patratum in conteſtationem rei, quæ ipſi annuntiabatur, ait: *Cognoſceret manifeſtè, hoc dici à Deo, qui non mentitur, licet illud futurum, quod dicitur in ſe evidens non eſſet, unde per hoc ratio fidei non tolleretur*; ergo ex D. Thoma evidentia in atteſtante ſat non eſt, ut reddatur evidens res atteſtata.

549. Reſpondeo diſt. maj. nullum medium, ſi non apparet evidenter, ut connexum tum cum concluſionibus facilibus, tum cum difficilibus, conc. ſi ita appareat, neg. maj. & diſtincta pariter min. neg. conſeq. Ratio eſt, quia, ſi Deus per unam revelationem revelet nobis rem facilem, & difficilem creditam, v. g. quòd Tobias habuerit canem, & quòd Deus ſit Trinus, & Unus, ſi evidenter oſtenderet eam revelationem, ut divinam, & ita connexam, non minùs eſſet medium ad oſtendendum evidenter abſtractivè Deum eſſe Trinum, & Unum, quàm ad oſtendendum, Tobiam habuiſſe canem; ſi verò oſtendatur, ut connexa cum uno objecto, & non cum alio, modo, quo ſe habet revelatio, quo revelat unum ſolùm objectum, & non aliud, tunc ſolùm eſſet revelatio illa medium ad oſtendendum unum objectum, & non aliud.

550. Ad primam Confirmationem diſt. maj. medium, per quod res non poteſt percipi, aut intelligi ſecundùm ullam rationem formalem, conc. quæ poteſt percipi, & intelligi ſecundùm unam, & non ſecundùm aliam, non poteſt reddere evidentem rem ſecundùm unam, & non ſecundùm alteram rationem formalem neg. maj. & diſtincta pariter min. nego conſeq. quia illa revelatio divina de Trinitate, Incarnatione, & Euchariſtia percipitur, & intelligitur, ut connexa cum unoquoque illo myſterio, ſaltem ſecundùm rationem illam formalem, quoad an eſt, & ſecundùm hanc rationem formalem jam quaſi intus legimus ea myſteria, licèt ea non percipiamus, aut quaſi intus legamus quoad alias rationes formales, cum quibus revelatio divina non appareret nobis ut connexa, & ſic maneat nobis occultum myſterium quoad quid eſt, vel quomodo eſt.

551. Ad ſecundam Confirmationem conc. ant. & diſt. conſ. ſatis non eſt, ut reddatur evidens res atteſtata evidentiâ intuitivâ excluſivâ fidei, vel quantum ad omnes ſuas formalitates, conc. evidentiâ abſtractivâ non excluſivâ fidei, & quoad an eſt, nego conſeq. Ratio eſt, quia D. Thomas quamvis hìc, atque alijs in locis videatur negare, quòd fides, & ſcientia de eadem re non poſſint in eodem intellectu componi, intelligendus eſt vel de ſcientia Dei intuitiva, qualis eſt viſio beatifica, vel ſi intelligatur de abſtractiva, ut quandoque intelligi debet, explicandum eſt de fide incompoſſibili cum ſcientia, nempe ſi actus, quo quis crederet, niteretur motivo ſcientifico, & non potiùs aſſereret propter ſimplicem adhæſionem ad Verbum Dei. Ratio, quam ab Eximio Doctore deſumo, eſt, quia cum ſcientia abſtractiva, quam habemus per creaturas de exiſtentia Dei, & de Creatore viſibilium omnium, & inviſibilium, rectè componitur in eodem intellectu fides de exiſtentia Dei, & Creatore omnium creaturarum juxta Symbolum, & textum Apoſtoli expenſum num. 538. cùm in eo caſu quàm optimè poſſit intellectus non niti motivo ſcientifico, ſed unicè Verbo Dei. Quare, cùm D. Thomas dicit, non poſſe fidem cum ea ſcientia componi, intelligendus eſt, ſi motivum illius ſcientiæ aſſumeretur etiam ut immediatum antecedens, ſive ut motivum ad eliciendam fidem, ut ſe magis explicat ipſe D. Thomas quæſt. 2. art. 2. Verùm de his latiùs infrà, quando erit ſermo de actu divinæ fidei.

552. Objicies 4. contra tertiam concluſionem: de ratione fidei eſt, ut ſit firma adhæſio rebus non apparentibus: eſt enim fides, ut docet Apoſtolus, agumentum non apparentium; ſed ille, cui evidens eſſet, Deum revelare, evidenter etiam cognoſceret myſteria revelata; ergo non poſſet habere fidem firmam de illis. Confirm. licèt objectum materiale fidei poſſit eſſe aliunde evidenter cognitum, nihilominus objectum formale fidei ſemper debet eſſe aliqua ratione obſcurum, & inevidens; ſiquidem ex doctrina Scripturæ, & Patrum actus fidei eſt aſſenſus obſcurus, & inevidens, quantùm eſt ex propria ratione fidei, quæ à ſcientia ſuperatur in claritate, quámque fides ſuperat in certitudine; atqui evidentia in atteſtante non relinqueret hanc obſcuritatem; ergo non poteſt componi cum illa actus divinæ fidei.

553. Reſpondeo diſt. ma. rebus non apparentibus, id eſt, non viſis intuitivè in ſapientia, & veracitate, ſive authoritate dicentis, conc. non appararentibus, & manifeſtatis per ipſam Dei revelationem, neg. maj. & diſtincta min. neg. conſeq. Ratio eſt, quia ad actum fidei ſolùm ſpectat aſſentiri ijs, quæ à loquentis authoritate intuitivè non viſa dicuntur, quia ab illo dicuntur, & non quia aliunde mihi nota ſunt; quòd autem evidenter conſtet, Deum abſtractivè cognitum loqui, & quòd ejus au-

thoritas sit infallibilis, hoc non potest fidem Deo debitam impedire, si illa abstractiva evidentia non sit motivum, sed pura conditio applicans Verbum Dei, propter quod unicè assentior. Ad Confirmationem dist. maj. obscurum, & inevidens inevidentia excludente intuitionem authoritatis dicentis, conc. excludente abstractivam inferiorem notitiam, & demonstrationem, neg. maj. & distincta pariter min. neg. conseq. Ratio est, quia fides ex natura sua habet, conformare assensum credentis cum assensu, prout est in mente dicentis, ut diximus à num. 244. unde datur in supplementum intuitionis veracitatis, & sapientiæ loquentis, ideoque ex natura rei excludi non potest, nisi per talem intuitionem. Quod satis suadent testimonia Scripturæ, & Patrum, quæ adduximus num. 521. & 539. quibus scimus fidem in patria evacuri; ex quo inferimus objectum fidei esse non visum in authoritate dicentis intuitivè visa, sive non habens simultatem in eodem intellectu cum ea intuitione; cùm autem evidentia in attestante, de qua loquimur, non esset cognitio intuitiva sapientiæ, & veracitatis divinæ, neque componeretur cum illa in eodem intellectu; exinde non posset destruere objectum fidei divinæ, vel fidem præstitam divinæ authoritati, si tunc assentiremur unicè, quia Deus dicit.

554. Explico solutionem: fides, ut optimè notavit Esparza quæst. 24. de Virt. Theol. est clara & obscura comparatione diversorum, licèt propter illam obscuritatem simpliciter sit, & dici debeat obscura; est enim clara comparatione ignorantiæ, erroris, & opinionis, siquidem manifestat veritatem latentem penitus sub ignorantia, & apparentem sub errore modò contrariò, ac est in se, hoc est latentem deterius, quàm si nullo modo attingeretur; fides namque essentialiter præsupponit evidentiam credibilitatis, de re credenda absque formidine, fundatam in argumento effectuum supernaturalium, per quos Deus, ut Author locutionis se adeò conspicuum exhibet, ut faciat videre evidenter obligationem credendi authoritati suæ absque ulla formidine ex merito primæ authoritatis dicentis, quod quidem meritum in nullo fundamento à quocunque humano testimonio desumpto reperiri potest; quandoquidem humanum testimonium, quà tale, fallibile est, & obligare non potest, ut adhibeamus assensum absque ulla formidine.

555. Hoc autem modo obligat testimonium divinum, cui credendo adhæremus contemtis omnibus, quæ in contrarium occurrunt, & occurre possunt; ita, ut hoc motivum apparens, quantùm apparet omni credenti, seu proximè potenti credere, fide divina evidenter cognoscatur, debere præferri quibuscunque alijs motivis utcunque apparentibus: nulla autem opinio habet in se formaliter, neque præsupponit essentialiter evidentiam hujusmodi de credibilitate, seu enuntiabilitate absque ulla formidine, & de motivo, quod hic & nunc apparet, præferri debeat omnibus alijs motivis, utcunque apparentibus; aliter jam non esset opinio. Unde fides est clara comparatione opinionis, quò respexit Apostolus ad Hebræos 11. quando dixit: *Fides est argumentum non apparentium*: supra quæ verba Chrysostomus homil. 21. inter medium & principium ait: *O quam mirabili usus est verbo argumentum eorum, quæ non videntur; argumentum, quippe est in rebus admodum manifestis; fides igitur est non apparentium, & ad eandem certitudinem ducit, ad quam etiam, quæ videntur.*

Atque exinde fides comparata etiam cum 556
cognitione naturali metaphysicè evidenti, se habet tanquam excedens, & excessum; excedit enim fides, quatenus manifestat cum distinctione, certitudine, & claritate explicata veritates, quas nulla ratio naturalis manifestare sic potest, & quæ neque mediatè, vel simpliciter deficere possunt, ut subsunt tali motivo. Exceditur verò fides, quatenus cognitio evidens, vel videt intuitivè, vel abstractivè suum objectum, quoad quid est, quod ad fidem non requiritur; ideóque licèt fides essentialiter sumpta, & metaphysicè considerata non exigat claritatem scientiæ abstractivæ, at illam non respuit, & insuper illam claritatem naturalem superat certitudine nobiliori & altiori, licèt non accedat ad intuitionem sui objecti primarij, propter quod vocatur visio, sed in ænigmate, ut ait Paulus 1. Corinthiorum 13. *Videmus nunc per speculum in ænigmate*: quod etiam significatur 1. Petri 1. *Cui benefacitis attendentes, tanquam lucerne lucenti in caliginoso loco.* Quapropter fides pensatis omnibus à nulla alia cognitione exceditur, nisi à visione Dei intuitiva, cujus est supplementum, ideóque ea superveniente deficit fides ex natura rei, ut ait Apostolus 1. Corinth. 13. *Cùm autem venerit, quod perfectum est, evacuabitur, quod ex parte est*; ad eum modum, quo, si lucerna ex natura rei data esset in supplementum clarissimi solis meridiani, adveniente meridiano sole juxta rerum naturam lucerna deficeret, eámque abjiceremus.

Quòd autem fides comparata cum intuitiva visione Dei omninò ab ea excedatur, manifestè constat tum ex testimonijs suprà adductis, tum ex ratione; quia visio agnoscit Deum, ut est in se ipso, & manifestat explicitè omnia, quæ manifestantur per fidem, & plura insuper alia, attingendo illa non solùm quoad, an sunt, sed etiam quoad, quomodo sunt, innitendo soli primæ veritati absque adminiculo manifestationis creatæ; ad eum modum, quo charitas nititur soli bonitati increatæ, absque adminiculo partialis motivi creati; unde licèt actus charitatis ex hoc sit certissimè nobilior fide, ut diximus num. 265. at non est certum, an sit nobilior visione intuitiva Dei, ut

ut diximus num. 212. de beatitudine; unde claritas viſionis excedit fidem, & quoad prædicata manifeſtata, & quoad modum manifeſtandi; cúmque hic exceſſus viſionis reſpectu fidei ſit multò major, quàm exceſſus fidei reſpectu cognitionis naturalis, ſive probabilis, ſive evidentis, patet à toto genere omnibus conſideratis, fidem eſſe abſolutè, & ſimpliciter obſcuram; & quidem fidem prædicari obſcuram in ſacris litteris, non tam comparatione aliarum cognitionum, quàm comparatione viſionis intuitivæ Dei, patet ex teſtimonijs ſuperiùs allatis; etenim D. Petrus lucernæ lucenti in caliginoſo loco annectit immediatè: *Donec dies illuceſcat, & Lucifer oriatur*, id eſt, donec veniat dies beata, ſive viſio beatifica; & D. Paulus appellavit fidem ænigma per anthiteſim inter ipſum, & viſionem. *Videmus nunc per ſpeculum in ænigmate, tunc autem facie ad faciem.* Unde obſcuritas fidei, propter quam fides ſimpliciter eſt, & dicitur obſcura, conſideratur in ſacris litteris reſpectivè ad intuitivam Dei viſionem, juxta dicta num 553. cúmque evidentia in atteſtante, ut ex dictis conſtat, eam obſcuritatem non excludat, non poteſt expellere ab eodem intellectu actum divinæ fidei.

558. Objicies 5. Si poſſet componi actus divinæ fidei in eodem intellectu cum evidentia in atteſtante, cognitio evidens, qua aſſentiremur, revelationem illam procedere à Deo, tanquam à cauſa, eſſet actus divinæ fidei; atqui cognitio evidens ſub ea ratione attingens illam divinam revelationem, non eſt actus divinæ fidei; aliter concluſio Theologica attingens ex parte objecti motivi teſtimonium divinum, eſſet actus fidei, quod nos negavimus à num. 493. ergo cum evidentia in atteſtante nequit componi in eodem intellectu actus divinæ fidei. Reſpondeo diſt. maj. eſſet actus divinæ fidei, ſi attingeret divinam revelationem præcisè ut teſtimonium Dei per ſimplicem adhæſionem ad ipſum, conc. ſi attingeret divinam revelationem præcisè ut effectum, vel ut doctrinam, nego maj. & diſtincta pariter min. nego conſeq. Ratio eſt, quia teſtimonium, & verbum multipliciter accipi poſſunt, ut cum Conink notavit benè Charleton diſp. 10. ſect. 3. nempe primò, ut res quædam naturam ſuam habens, & ut verus effectus ſuæ cauſæ. Secundò, ut doctrina. Tertiò, præcisè ut teſtimonium; & hoc tantùm modo accipi debet, ut ſit motivum divinæ fidei: quomodo accipi non videtur in ſenſu argumenti. Etenim quatenus teſtimonium eſt res quædam, ſive effectus quidam ſuæ cauſæ, poteſt eſſe medium ad ſciendum ejus proprietates, & ad ſciendam, ſeu demonſtrandam ſuam cauſam; quemadmodum, ſi audirem Joannem mihi dicentem, ſe vivere, actus, quo ex hoc ejus dicto tanquam ex effectu vitæ aſſentirer Joannem vivere, non niteretur dicto illius tanquam teſtimonio, ſed quatenus eſt ſignum evidens ejus vitæ; ideóque actus iſte eſt ſcientia à poſteriori; cujus indicium eſt, quod eodem modo ex hoc, tanquam ex effectu aſſentirer dicenti, ſive verax ſit, ac fide dignus, ſive tota vita mendacijs fuiſſet deditus.

Similiter, ſi dictum alterius ſumatur ut 559.
doctrina, poteſt etiam inſtrumentaliter cauſare propriam ſuam evidentiam, ac demonſtrationem; hoc enim modo per doctrinam, & explicationem Magiſtrorum acquirimus ſcientias, & tranſimus ex notis ad ignota inferendo ex doctrina, quæ in præmiſſis continentur; & hæc eſt altera ratio, quare concluſio non poſſit eſſe actus fidei, & cur non poſſit dari in Deo diſcurſus virtualis, cùm non poſſint motiva concurrere ut illuminatio, inſtructio, vel doctrina, ut diximus num. 257. de Deo; unde ex argumento magis roborantur principia noſtra; etenim, quando aliquis verè procedit per doctrinam, non procedit credendò, ſed ſciendò; at teſtimonium ſimplex, cui per ſimplicem adhæſionem adhæremus, non cauſat propriè ſcientiam, ſed fidem, neque judicia prævia ſunt præmiſſæ, ſed conditiones, & applicationes, ut diximus num. 494. Quare, ſi ita concurrat divinum teſtimonium, actus illi nitens erit fidei divinæ; cæterùm, cùm concluſio Theologica non procedat hoc modo, ſed alio longè diverſo, ut conſtat ex num. 493. exinde nequit eſſe actus formalis divinæ fidei. Ex his autem, ut accuratè notavit Exim. Doctor, apparet diſcrimen, & ſenſus valdè diverſus, quo teſtimonium Dei quà tale vocatur revelatio; & ſenſus, in quo habitus fidei à Patribus, & Theologis vocari ſolet etiam aliquando revelatio; etenim revelare perinde eſt, ac velum tollere, quòd impediebat, ne intellectus poſſet objectum cognoſcere; at velum iſtud conſiderari poteſt vel ex parte potentiæ, quæ velata eſt, ne objectum videat, eò quòd non habeat ſufficientes vires ad attingendum certiſſimè objectum, præſertim ſupernaturale, aut cum ſupernaturali reſpectu, & talis eſt noſter intellectus impotens ad aſſentiendum ſolis ſuis viribus actui divinæ fidei; cúmque hæc imporentia tollatur ex parte intellectûs per habitum divinæ fidei, exinde in hoc ſenſu habitus divinæ fidei dicitur revelatio, & lumen fidei. Cæterum non eſt iſta revelatio, de qua in præſenti agimus; de illa namque agimus, quæ tollit velum ex parte objecti, ut propter authoritatem dicentis certiſſimè aſſentiamur, quod ſolùm haberur per dicentis teſtimonium quà tale, cui intellectus nititur; quare opus eſt, ut teſtimonium Dei quà tale ſit motivum divinæ fidei.

Ocjicies 6. Fides noſtra vel ex intrinſeca 560.
ſua, vel ſaltem ex ordinatione præſentis divinæ Providentiæ eſt indiſpenſabiliter libera & meritoria; atqui cum evidentia in atteſtante non poteſt componi libertas, quandoquidem intellectus ex evidentia præmiſſarum neceſſariò

cessariò rapitur ad assentiendum evidenter rei revelatæ, ut diximmus à num. 523. & constat in syllogismo adducto num. 517. ergo cum evidentia in attestante nequit in eodem intellectu componi actus divinæ fidei. Confirm. 1. Si fides non excluderet evidentiam in attestante, nulla posset assignari ratio, cur fides non fuisset in Christo, & cur modò non sit in Beatis saltem circa divinas revelationes, quas habent de his, quæ non vident in verbo; tum in Angelis inferioris Chori, qui à superioribus Angelis accipiunt divinas revelationes; atqui omnium consensu fides non fuit in Christo, neque est saltem quantum ad actum in Angelis, & hominibus beatis; ergo &c. Confirm. 2. Scientia, & fides non possunt componi in eodem intellectu circa idem objectum; atqui ex evidentia in attestante habetur scientia de re revelata, & attestata, ut constat à num. 523. ergo &c. Confirm. 3. ex Mauro quæst. 131. Licèt cum fide universaliter sumpta, quæ ab hac, aut altera providentia prælcindit, non repugnet evidentia in attestante; at repugnat cum fide, quæ datur in hac providentia; aliter non definiretur ab Apostolo argumentum non apparentium, neque vocaretur à D. Petro lucerna lucens in caligonoso loco; ergo saltem in hac providentia nequit in eodem intellectu componi fides cum evidentia in attestante.

561. Respondeo dist. maj. est libera vel quoad speciem, vel quoad exercitium, conc. semper quoad speciem in sensu Adversariorum, de quo num. 711. nego maj. & distincta pariter min. nego conseq. Ratio est, quia libertas quoad speciem in sensu Adversariorum stat in eo, quòd intellectus possit assentiri objecto, & dissentiri, ad eum modum, quo sumus liberi ad assentiendum, vel dissentiendum homini dicenti, quæ libertas dari non potest simul cum evidentia in attestante, cùm hæc afferat evidentiam rei attestatæ, ut supra diximus, & intellectus negare non possit objectum, quod evidenter cognoscit esse verum. Libertas verò quoad exercitium stat in eo, quòd intellectus, licèt non possit negare objectum, at potest non elicere essensum altiorem, & nobiliorem nitentem quidem alteri superiori motivo, quale est testimonium Dei attactum ut testimonium, quin præcedens evidentia assumatur ut motivum; ideóque intellectus possit tunc assensum illum suspendere, quin propter illud superius motivum assentiatur, aut in obsequium illius captivetur.

562. Cùm enim actus divinæ fidei ita se habeat, quando præcedit evidentia in attestante, exinde nequaquam redditur incompossibilis in eodem intellectu cum ea evidentia; intellectus quippe ad eliciendum in eo casu actum divinæ fidei, debet relinquere motiva evidentia, & altiùs ascendere ad assentiendum, non quidem propter illa motiva, sed unicè propter Verbum Dei; ad hoc enim non manet necessitatus ex illa evidentia, sed potest quamoptimè altiorem illum assensum suspendere; unde, si tunc ex pia voluntatis affectione talem assensum imperet, erit quidem meritorius, & liber non libertate quoad speciem, sed libertate quoad exercitium, quod satis constat ex Innocentio XI. adducto num. 497. sic plures ex Adversarijs docent, assensum divinæ fidei esse compossibilem cum evidentia, & scientia rei creditæ v. g. immortalitatis animæ, quam fides simul docet, & ratio naturalis demonstrat, & tunc assensus divinæ fidei nitens unicè testimonio divino quà tali est meritorius, & liber non quidem libertate quoad speciem, sed libertate quoad exercitium: pariter igitur in nostro casu.

Quapropter, quando intellectus præsuppositâ evidentiâ in attestante elicit actum divi- 563
næ fidei, piæ voluntatis affectio in obsequium testimonium divini liberè moverur ad imperandum intellectui talem altiorem assensum, ita, ut non minùs moveretur juxta præsentem animi dispositionem ad imperandum assensum debitum testimonio divino, quod sine evidentia rei, & cum sola evidentia credibilitatis, & obligationis credendi absque formidine repræsentaretur, quæ ratio, propter quam in eo casu intellectus captivatur in obsequium fidei, & fides manet laudabilis, libera & meritoria; exinde autem colligitur, quare Dæmonum fides non sit laudabilis; etenim, ut habetur Jacob. 2. *Et Dæmones credunt, & contremiscunt*; at non se exercent laudabiliter, neque per fidem supernam, sed per naturalem; ut docet D. Thomas 2. 2. quæst. 5. art. 2. in corpore, ubi sic ait: *Vident enim multa manifesta indicia, ex quibus percipiunt doctrinam Ecclesiæ à Deo esse, quamvis ipsi res ipsas, quas Ecclesia docet, non videant, puta Deum esse Unum, & Trinum, & aliquid hujusmodi.*

Quare ad secundum, & tertium non solùm 564
negat D. Thomas, Dæmonum fidei laudem omnem, sed & propriam rationem fidei supernaturalis, & Theologicæ, quæ est in Christi fidelibus; ejus verba sunt: *ad secundum dicendum, quòd fides, quæ est donum gratiæ, inclinat hominem ad credendum secundùm aliquem affectum boni, etiamsi sit informis; unde fides, quæ est in Dæmonibus, non est donum gratiæ, sed magis coguntur ad credendum ex perspicacitate naturalis intellectûs.* Et statim subjungit: *Ad tertium dicendum, quòd hoc ipsum Dæmonibus displicet, quòd signa fidei sunt tam evidentia, ut per ea credere compellantur, & ideò in nullo eorum malitia minuitur per hoc, quod credunt.* Expendunt enim motiva credibilitatis, & vident nullam esse rationem prudentem ad discredendum, & cognoscunt miracula facta in confirmationem Religionis Catholicæ non ab ipsis procedere, sed à virtute superiori, qualis est divina virtus, ideóque Deus solùm applicat illis omnipotentiam

tiam, ut juxta vim motivorum illorum aſſenſum præbeant; ideóque neque quoad ſpeciem, neque quoad exercitium liberi ſunt ad credendum, neque liberam, & laudabilem voluntatem exercent imperando illum aſſenſum in obſequium illius divini teſtimonij, & præcisè, quia Deus dicit; ſed potiùs voluntatem averſam habent, & vellent, ut maneret illis locus vel ad non credendum, vel ad diſcredendum, per quod & fides illa naturalis eſt, & manet omni prorſus laude deſtituta.

565. Aliter autem ſe gerunt fideles, & ſe geſſerunt Apoſtoli, & Prophetæ, quando cum illa evidentia in atteſtante elicuerunt ſimul actum divinæ fidei, ut conſtat ex dictis; ad illum quippe laudabilem aſſenſum non cogebantur ex ſcientia, quam habebant de divina revelatione, ſed ex puro, & libero voluntatis imperio movebantur ad aſſentiendum, & quidem ſuper omnia per ſimplicem adhæſionem ad Verbum Dei; unde ſicut modo non cogimur ad amandum Deum ſuper omnia ex eo, quòd evidenter cognoſcamus, Deum eſſe ſummum Bonum, & diligendum ſuper omnia; ita & Apoſtoli, & Prophetæ, & alij quicunque habuerunt evidentiam in atteſtante, non cogebantur ad aſſentiendum ſuper omnia actu divinæ fidei ex eo, quòd evidenter ſcirent, & cognoſcerent divinum teſtimonium dignum eſſe tali altiori aſſenſu ſuper omnia.

566. Ad primam Confirmationem neg. maj. nam ratio, propter quam Chriſtus, & Beati non habent actum fidei circa illa objecta, eſt, quia non manet illis objectum fidei, quod eſt non viſum, neque in ſe, neque in merito ſui objecti primarij intuitivè viſi; id eſt non viſum, nec cognitum ab intellectu intuitivè vidente Deum, ut conſtat à num. 539. & 556. ſiquidem fides ex naturâ rei non evacuatur ab intellectu juſti, niſi adveniente intuitione Dei; cùm enim omnes gratiæ, quas Deus erga Beatos exercet, reſpiciant pro radice Deum intuitivè viſum, atque per amorem beatificum ſuper omnia dilectum, etiam illa beneficia, quæ Deus illis confert revelando plura objecta, quæ in verbo intuitivè non vident, radicantur in Deo intuitivè viſo, quod ſatis eſt, ne maneat illis objectum fidei, quod juxta teſtimonia ſuperius adducta debet eſſe ſub hac ratione non viſum; atque in hoc ſenſu diximus objectum fidei non viſum num. 540. & eſt etiam expreſſa D. Thomæ doctrina quæſt. 14. de veritate art. 3. ad 6. ubi ait: *Veritas prima non eſt objectum proprium fidei, niſi ſub hac ratione, prout eſt non apparens; ergo. Unde, quando veritas prima præſtò erit, amittet rationem objecti;* ſi enim de ratione objecti ſpei eſt, quòd non poſſideatur, neque in ſe, neque in radice ſui objecti primarij, juxta illud Apoſtoli ad Rom. 8. *Quod enim videt quis, quid ſperat?* ita de ratione objecti fidei erit, quòd non videatur neque in ſe, neque in radice ſui objecti primarij; in hoc enim conveniunt fides, & ſpes, cùm ex Apoſtolo *Fides ſit ſperandarum ſubſtantia rerum*; unde dixit Hilarius lib. 8. de Trinitate; *maximum fidei ſtipendium eſt ſperare, quæ neſcias.*

567. Quare objectum fidei debet eſſe non viſum, ſive non cognitum ab intellectu vidente Deum, vel cognitum ab intellectu Deum non vidente, cúmque nulla virtus ſe extendere poſſit extra ſuum objectum, nullus fidei actus elici poteſt à Beato, atqueadeò, cùm Chriſtus ab inſtanti conceptionis ſuæ habuerit viſionem beatificam, retineátque illam per totam æternitatem, eámque retineant etiam omnes Beati tum Angeli, tum homines, non poteſt in illis reperiri actus divinæ fidei; ideóque neque gaudium de ſpe habita in via, neque alij quicunque poſſunt dici propriè vel fidei, vel ſpei actus; ſed erunt vel viſionis, vel charitatis, vel alterius virtutis ſaltem innominatæ. Ratio autem efficax, cur ceſſent in patria fides, & ſpes, non verò aliæ virtutes, non alio meliori modò haberi poteſt, quàm ex teſtimonijs Scripturæ, & SS. Patrum ſuperiùs adductis, ex quibus ſcimus, in patria evacuari fidem, ac proinde & ſpem, quæ ſuprà fidem fundatur. Congruentia autem ea eſt, quia iſtæ duæ virtutes ſunt quaſi purum ſubſtitutum beatitudinis; cùm dentur ad credendum, quæ poſtea videbimus, & ad ſperandum, quæ poſtea habebimus, & cum quibus erimus beati. Unde, ſicut lucerna, quæ eſſet purum ſubſtitutum lucis meridianæ, ex natura rei evacuaretur, & abjiceretur adveniente luce meridiana, ut ſuprà diximus; ita fides, & ſpes ex natura rei evacuantur, & deficiunt adveniente beatitudine; unde, cùm de potentia abſoluta dari non poſſit actus ſine ſuo objecto, facilè ex hac doctrina infertur, neque de potentia abſoluta dari poſſe actum fidei, aut ſpei in Beato. De habitibus verò non eſt eadem omninò ratio, cùm poſſint eſſe, quin prodeant in actus. Unde plures cenſent, quòd de potentia abſolua, ſive in alia providentia potuiſſent manere in Beatis. Quidquid tamen de hoc ſit, ratio à nobis adducta convincit, quòd adveniente viſione Dei intuitiva deficit habitus fidei ex natura ſua, quod ſatis eſt ad id, quod intendimus.

568. Ad ſecundam Confirmationem diſt. maj. circa idem objectum neque in ſe, neque in merito objecti primarij fidei intuitivè viſum, nego. circa idem objectum eo modo jam viſum, conc. maj. & diſtincta pariter min. nego conſeq. quia evidentia in atteſtante, de qua agimus, non afferret evidentiam intuitivam Dei, ac proinde maneret objectum non viſum, ut oportet ad fidem; unde quàmoptimè poterit cum ea ſcientia componi actus divinæ fidei. Ad tertiam Confirmationem nego ant. quia non apparentia, de qua loquitur Apoſtolus, ratione cujus fides dicitur lucerna lucens in caliginoſo loco, eſt non apparentia intuitiva

objecti

objecti primarij fidei, ratione cujus dicatur visum, quod credebamus, & quæ revelantur, dicantur non visa in merito saltem objecti primarij; ut enim diximus num. superiori, objectum divinæ fidei est in hoc sensu non visum. Quamobrem non tenet paritas, quantùm ad præsens institutum à fide humana ad divinam; nam testimonium humanum intuitvè visum, non est dignum firmiori assensu, quàm sit dignum assensu objectum dictum, & per evidentes præmissas nobis demonstratum, cui per evidentem conclusionem assentimur. Unde liceat cum hac scientia non posset componi in eodem intellectu fides humana, adhuc posset componi fides divina. Cæterùm de his latiùs infrà, quando quæremus, an scientia, fides, & opinio circa idem objectum possint in eodem intellectu simul reperiri, vel in eodem, vel in diversis actibus.

DISPUTATIO XIII.

AN FIDEI NOSTRÆ MYSTERIA SINT EVIDENTER CREDIBILIA, ET CREDENDA?

569. MAgnum esse discrimen inter mysteria evidenter credibilia, & credenda, atque inter mysteria evidenter vera, jam supra notavimus: ut enim sint evidenter credibilia, & credenda, satis est, quòd proponantur nobis sub illis motivis, quæ nobis demonstrant obligationem credendi, & assentiendi absque ulla formidine Deo revelanti, ex merito divini testimonij nobis ita repræsentati. Ut autem sint evidenter vera, ulteriùs requiritur, quòd non solùm habeamus evidentiam de credibilitate, & obligatione credendi; sed & de eo, quòd res ita se habet, ut affirmatur; quæ duo valdè diversa sunt, ut manifestè patet exemplò: quando enim invenirem in foro Petrum repentè occisum, ibique essent mille homines, quos semper probos, & veridicos agnovi, omnésque mihi dicerent, Franciscum occidisse Petrum, homicidium factum à Francisco, esset mihi evidenter credibile, & juxta meritum testimoniorum credendum, quin exinde esset mihi metaphysicè certum; quandoquidem nulla esset metaphysica contradictio, si illi homines convenissent ad falsum asserendum, proindéque falsum esset, quòd Franciscus occidisset Petrum. Quapropter, ne confundamus hæc duo longè diversa, agimus in hac disputatione de evidentia credibilitatis Religionis Catholicæ, sive mysteriorum nostræ fidei, acturi disputatione sequenti de evidentia mysteriorum. Cæterùm, quia evidentia credibilitatis habetur quàm maxima ex diversis testimonijs ad eandem veritatem comprobandam conspirantibus; quandoquidem difficultas, quæ vinci debet ad cohærentiam testimoniorum adeò diversorum, nobis suader, eam victoriam reportari tantùm vel ab ipsa veritate, vel ab Authore veritatis. Exinde ex pluribus ejusmodi testimonijs, quæ suadent Religionem Catholicam esse credendam, facilè ostenditur evidentia credibilitatis. Quare eam ostendamus primò ex gloria miraculorum. Secundò, ex Prophetijs, & Oraculis. Tertiò, ex victoria difficultatum vires naturæ superante in propagatione Catholicæ Religionis. Quartò, ex gloria Martyrum. Quintò, ex notis veræ Ecclesiæ. Sextò, ex comparatione cum omnibus falsis Sectis, nempe Paganismo, Judaismo, & Hæresi oppositis Religionis Catholicæ. Septimò, ex solutione omnium, quæ in oppositum excogitata sunt. Hæc enim tam diversa, & quæ tam amico fœdere conspirant ad contextandam credibilitatem Religionis Catholicæ, illam manifestè reddunt evidenter credibilem. Sic eò quòd humana testimonia propter naturæ fragilitatem facilè disconveniant, &, ut dici solet, quot capita, tot sententiæ, cùm videamus omnia contestari, dari Constantinopolim, prudentissimè inferimus, eam victoriam ab humana fragilitate reportatam in convenientia tot testimoniorum, non haberi, nisi ab ipsa veritate, vel ab Authore veritatis; proindéque existentia Constantinopolis redditur nobis evidenter credibilis. Quare, ut hoc modò progrediamur in præsenti sit

SECTIO I.

Ostenditur evidens credibilitas Religionis Catholicæ ex gloria miraculorum.

570. REligionem Catholicam esse quidem evidenter credibilem, & credendam, docent ferè omnes Theologi cum D. Thoma 1. 2. art. 4. & 1. contra gentes art. 6. quòd & P. Amico valdè probabilè viderur, esse de fide, ex illo Psalmi 92. *Testimonia tua credibilia facta sunt nimis.* Etenim per testimonia divina ea intelliguntur, quæ Deus testificatus est, qualia sunt mysteria nostræ Religionis, quæ, ut exponit Lyranus, *Credibilia facta sunt nimis, id est, magis, quàm prima principia scientiarum.* Ostendunt enim nobis motiva credibilitatis obligationem credendi, absque ulla formidine illis divinis testimonijs super omnia, quod sine evidentia credibilitatis stare non potest. Unde Augustinus lib. 7. Confessionum cap. 10. ait: *Facilùs dubitarem, vivere me, quàm esse vera, quæ audivi.* Sed hæc omnia

mnia manifestè significant, mysteria fidei Catholicæ esse evidenter credibilia; ergo &c. Cæterùm, quia in præsenti rationibus agendum est hac de re clariùs, & fusiùs, probo aliter conclusionem ex medio, quod Sectionis titulo præfiximus.

571. Probatur igitur conclusio ex gloria miraculorum; vera enim miracula facta in contestationem veritatis Religionis Catholicæ, cùm naturæ vires exsuperent, reddunt nobis evidenter credibile, Authorem hujus Religionis esse Deum, qui, cùm sit prima veritas, non potest approbare Religionem falsam pro vera. Unde sic efformatur argumentum. Nulla alia Religio habet miracula ita maxima, & manifesta, qualia sunt resurrectio mortuorum, visus cæcorum, gressus claudorum, sanitas repentina languentium, contra causas naturales, earúmque exigentiam, aliáque hujusmodi, quæ in sacris, & humanis historijs continentur, & quæ secum præferunt vera signa miraculorum realium, & non apparentium; quandoquidem plura eorum facta sunt sub præmissa protestatione, quòd fiebant in confirmationem doctrinæ divinæ; ut contigit in resurrectione Lazari facta in signum divinitatis Christi, & ut videntes crederent; & in Virgineo partu Deiparæ promisso in signum divinitatis Filij; in alijs, quæ Christus per Internuntios suos Joanni dixit: *Renuntiate Joanni, quæ vidistis, cæci vident, claudi ambulant, leprosi mundantur.* Sic Petrus in signum veritatis Religionis Catholicæ claudo ex utero matris suæ dixit Actorum 3. *In nomine JESU Christi Nazareni surge, & ambula: & apprehensa manu ejus dextera levavit eum, & protinus consolidatæ sunt bases ejus, & plantæ, & exiliens stetit, & ambulabat, & intravit cum illis in templum ambulans & exiliens, & laudans Deum, & vidit omnis populus eum ambulantem, & laudantem Deum.*

572. Similia autem miracula visa sunt semper in Ecclesia Dei, quæ operati sunt sancti Viri in contestationem veritatis Religionis Catholicæ, quin ulla admixta haberent signa dubia, sed omnia clara erant pro veritate miraculorum; proindéque credi nullo modo poterant facta esse, nisi Authore Deo, non enim aliter potest homo prudenter judicare; etenim Simon Magus, quia apparentia, & non Authore Deo signa faciebat, habuit Petrum à Deo missum, qui audaciam ejus reprimeret, & mendaciùm ostenderet: pariter Magi in Ægypto, qui falsaria signa faciebant, habuerunt Moysen à Deo missum, qui fictionem maleficorum ostenderet, ut habetur Exodi 7. *Projecerunt singuli virgas suas, quæ versæ sunt in Dracones, sed devoravit virga Aaron virgas eorum.* Pariter in fine mundi apparentia miracula Antichristi habebunt secum signa falsitatis, mittétque Deus Eliam, & Enoch, ut illorum signorum fallaciam deregant, de quo sumus jam à Christo Domino præmoniti. At miracula, quæ fiunt in confirmationem Religionis Catholicæ, & contestationem veritatis mysteriorum Fidei, ut historiæ omnes ostendunt, nullum falsitatis signum perseferunt; sed manifesta judicia veritatis. Sic de S. Francisco Xaverio in lectionibus suis legimus: *Plures mortuos revocavit ad vitam, inter quos pridiè sepultum erui jussum è tumulo suscitavit, duósque alios, dum efferrentur, apprehensa eorum manu parentibus è feretro vivos restituit.* Quæ ex modo, & duratione sine ullo apparente falsitatis signo, satis ostendunt, non posse homines prudenter aliter judicare, nisi quòd hæc miracula facta sint Authore Deo; ergo ex illis mysteria Catholicæ fidei redduntur evidenter credibilia.

573. Probatur, & instauratur aliter præcedens ratio efficacissimo hócce Augustini Dilemmate: Vel Religio Catholica tot, & tantas difficultates contra carnem, & sanguinem superavit, & per totum orbem se extendir contestante Deo veris miraculis, & portentis hanc doctrinam, vel non? Si primum; ergo per illa vera miracula redditur evidenter credibile, hanc Religionem esse à Deo, & hæc mysteria fidei Catholicæ esse vera. Illa quippe miracula vera sunt, quasi signa Dei, qua Deus nos instruit, ut omnes fatentur, & habet Augustinus tract. 24. in Joannem, *Interrogemus ipsa miracula, quid nobis loquantur de Christo? habent enim, si intelliguntur, linguam suam*; vel, ut alij docent, sunt sigillum divinitatis, quo Deus ea, quæ credenda proponit, obsignare solet, proindéque ex eo nobis demonstratur, mysteria Religionis Catholicæ esse à Deo, utpotè eo miraculorum sigillo sigillata. Si secundum; ergo in hoc ipso apparet unicuique prudentium magnum, & verum Dei miraculum, quòd nempe sine ullis alijs prævijs miraculis Religio Catholica per totum orbem tot, & tantas difficultates à natura insuperabiles superavit. Unde hoc jam esset miraculum, quod, quasi lingua & sigillum Dei redderet nobis evidenter credibilem Religionem Catholicam.

574. Audiamus Augustinum in oratione contra infideles, ita differentem: *Cùm constet, Romanum Imperium, universúmque orbem tot Potentibus vivis Philosophis, Oratoribus refertum, Christi doctrinæ ante repugnantem ad eam postmodum fuisse conversum, quæro, an virtute signorum, vel prodigiorum ab antiquis ritibus, diúque observata Religione in hanc novam, & inauditam sit hæc facta mutatio? si fateberis, mundum ad hanc persuasionem tractum fuisse vi miraculorum, quibus contradicere nequaquam poterat, fateri oportebit, à Deo Authore miraculorum, & qui facit mirabilia magna solus, Religionem hanc processisse; sin autem negas, ullis miraculis mundum ad hanc recipiendam fidem fuisse provocatum, negandò miracula, ingens miraculum ingeris. Quid enim mirabilius, quàm Romanum Imperium, totámque*

támque gentilitatem Religionem, quam acriter impugnabant, subvertere, quæ moliebantur, desertis ritibus paternis, nullis visis signis, mirandisque operibus, sed sponte susceptisse, & in ea retinenda tam constantes fuisse. Et lib. 22. de Civitate Dei cap. 5. sub finem. *Si verò per Apostolos Christi, ut eis crederetur, resurrectionem, atque ascensionem prædicantibus Christi, etiam ista miracula facta esse non credunt: hoc nobis unum grande miraculum sufficit, quod ea terrarum orbis sine ullis miraculis credidit.* Quo etiam argumento tanquam manifestissimo utitur. D. Thomas lib. 1. contra gentes cap. 6. *Omnibus signis admirabilius esse, si ad credendum tam ardua, & ad operandum tam difficilia, mundus absque mirabilibus inductus fuisset à simplicibus, & ignobilibus hominibus.* Quare non immeritò dixit Richardus à S. Victore libro de Trinitate cap. 2. ait: *Domine, si est error, à te decepti sumus; nam ista in nobis tantis signis, & prodigiis confirmata sunt, & talibus, quæ non nisi per te fieri possunt.*

575. Neque cordatus ullus dubitare potest, si ad vim miraculorum attendat, facta quidem esse ex vi miraculorum testimonia Dei evidenter credibilia; unde Christus Joannis 20. v. 25. dicebat: *Opera quæ ego facio, hæc testimonium perhibent de me.* & v. 38. *Si mihi non vultis credere, operibus credite.* Quapropter adeò accuratè notavit Scriptura mirabilia, quæ facturi erant pseudo Christi, & pseudo Prophetæ, aut ipse Antichristus, fore mendacia; sic Paulus de Antichristo 2. ad Thessal. 2. ait: *Cujus adventus est secundùm operationem Satanæ, in omni virtute, & signis, & prodigiis mendacibus.* Ex quo homines jam præmoniti excusationem non habeant, si illa accipiant, ut linguam, & sigillum Dei. Quare, ut ait Eximius Doctor, illi, qui Antichristi, & Pseudo-Prophetarum signa accuratè intueantur, dignoscent, si prudenter velint judicare, non quidem vera, sed falsa esse, & ope Dæmonum facta; ex pluribus quippe circumstantijs dignoscenda sunt prodigia, veràne, an falsa sint, nimirum ex fine, materia & forma; scilicet, si ad malum aliquid fiant, & non ad bonum, & honestum; si sanitas restituta non multum durat, sed apparenter, & citò transeat; si, quod fit, non excedat vires naturæ, neque vim Dæmonis, qui opera parùm durantia facere solet.

576. Quapropter S. Lucas, ut tanto certius constaret de miraculo, quo S. Petrus hominem claudum curavit, notavit Actor. 4. eum, quando sanus factus est, annorum fuisse ampliùs quadraginta, & sanitatem postea conservâsse: Dæmon quippe vel morbum, vel sanitatem brevem facilè dissimulat, non diuturnam. Nec Deus permittet, ut miracula fiant apparentia, quin viam relinquat ad ostendendam falsitatè, ut constat ex num. 572. Quare Augustinus lib. 10. de Civit. Dei cap. 16. dixit: *Quædam verò* (id est Dæmoniorum miracula) *etsi nonnullis piorum factis videantur opera coæquari, sinis ipse, quo discernuntur, incomperabiliter hæc nostra ostendit excellere.* Quare, cùm illa opera Diaboli deserviant ad comprobandum oppositum, quod approbant Catholicorum miracula, non possunt utraque esse vera, proindéque sola excellentiora, qualia sunt Catholicorum miracula, sunt vera, juxta id, quod ratio naturalis dictat, & naturale lumen ostendit. Etenim in veris miraculis relucere Deum Authorem, quasi naturæ lumine inferunt omnes omnino gentes; ut ostendit satis historia Lutheri apud Staphilum, qui actioni interfuit, & testatum reliquit libro, qui inscribitur *absoluta responsio*; Lutherus enim, ut à miraculi testimonio nomen sibi obtineret Prophetæ à Deo missi, promisit se nomine Dei liberaturum fœminam à Dæmone possessam, sed post ingeminatos clamores, & irrita conamina, tandem ipse à Dæmone in eas angustias redactus fuit, ut vix vivus evaserit. 57

Tantam quidem vim agnovit Lutherus in 577
ipsis miraculis ad prudens judicium efformandum, ut censuerit, satis esse unum, quod fingere posset, ad suam doctrinam stabiliendam. Unde teste Cochlæo in vita Lutheri, cùm quendam nomine Nessænum Lutherus in Albi submersum comperisset, spei plenus accurrit, preces prolixas ingeminat; sed nihil proficit, sacra carmina de mortui auribus insusurrat, sed hæc surdo canit; denique, cùm nihil intentatum relinqueret, ut cadaveri vocem aliquam, aut motum extunderet, non aliud, quàm spectantium risum, & opprobria impetravit, quin in hoc Lutheri facinore, nullum, nisi temeritatis, & audaciæ prodigium spectavère: alia his similia, nec dissimili eventu tentârunt alij Lutherani apud eundem Cochlæum ad annum 1533. qui, ut se veridicos Propheras populo probarent, diem extremi Judicij à se designatum præ foribus adesse pronunciârunt. His Propheris credulí nimis agricolæ, ferere, & arare deserunt, sed & vivere brevi desiissent, nisi inani exspectatione tandem edocti in ministris suis vanos vates agnovissent. 580

Similia etiam varijs actibus, & machina 578
mentis tentavit Calvinus, ut aliquo saltem miraculo doctrinæ suæ fidem conciliaret. Historiâ refert Arsdekin tomo 1. Theologiæ tripartitæ cap. 3. per hæc verba: Teste Bolseco in vita Calvini cap. 13. Vir inops Brullæus nomine, cum uxore Hossuno Genevam demigrat, à Calvino inopiæ suæ subsidium postulat; annuit per benignè, si illi vicissim in adornanda quadam miraculi specie operam suam, & fidem commodaret. Brulleus, ut jubetur, morbum simulat, ministri pro concione ægrum populi precibus commendant, paullò post miser ille, ut priùs ægri, ita nunc defuncti personam induit, monetur Calvinus, & quasi rei ignarus cum amicorum caterva ad defuncti domum divertit, ubi eum Brullei uxor plo-

ratu,

ratu, & lacrymis scenicum hoc funus egregiè adornasset, Calvinus in genua provolutus, & fusis ad Deum precibus rogat in testimonium suæ doctrinæ, defunctum hunc ad vitam suscitari, atque apprehensa ejus manu alta voce, iterum, iterumque imperat, ut se se erigat, & ad vitam redeat. At ecce novum miraculi genus, qui se mortuum simulavit, jam verè mortuus reperitur, quo viso uxor attonita, & in serias lachrymas, & quærelas effusa infaustas Calvini technas omnibus ex ordine referavit. Interea mansit mulier infelix sine viro, & Calvinus infelicior sine miraculo.

579. Quàm aliter se habeat Religio Catholica, vel ipsis Adversarijs notius est, quàm quòd probationibus indigeat: etenim de miraculis Christi, & Apostolorum satis narrat sacra Scriptura; plura etiam leguntur facta miracula ab alijs Apostolorum coætanijs, & à successoribus eorum, quæ scripserunt SS. Patres, ut Athanasius in vita S. Antonij, Nissænus in vita S. Gregorii Taumaturgi, Hieronymus in vita S. Hilarionis, Ambrosius in libro de virginibus, Augustinus lib. 10. de Civitate Dei cap. 8. Severus Sulpitius in vita S. Martini, Theodoretus in vita S. Simeonis Stylitæ, & Gregorius Magnus in Dialogis. Videatur Bellarminus lib. 4. de notis Ecclesiæ cap. 14. ubi ostendit, quòd Ecclesia Dei à primo usque ad præsens nostrum Sæculum gloriâ miraculorum semper claruerit, & Syllabum Sanctorum affert, qui miracula operati sunt, Authorésque omni exceptione majores, qui illa per singula Sæcula distinctè referunt.

580. Ex quo ita denuò instauratur, & conficitur argumentum, præsertim contra Hæreticos admittentes Scripturâ: Christus Dominus eodē modo contulit veræ Ecclesiæ potestatem prædicandi fidem, & potestatem operandi miracula; dixit enim Marci 16. *Euntes in mundum universum prædicate Evangelium omni creaturæ*: & statim subdidit: *Signa autem eos, qui crediderint, hæc sequuntur: in nomine meo Dæmonia ejicient, linguis loquentur novis, serpentes tollent, & si mortiferum quid bibent, non eis nocebit, super ægros manus imponent, & benè habebunt.* Atqui in Ecclesia Christi hoc tempore perseverat potestas prædicandi fidem; ergo etiam virtus operandi miracula; atque è contra, ubi non perseverat potestas patrandi miracula, neque perseverat potestas prædicandi veram fidem. Modò sic: in nulla alia Religione, nisi in Catholica Romana perseverat gloria miraculorum; ergo in nulla alia, nisi in ista Religione perseverat potestas prædicandi veram fidem, proindéque ex miraculis evidenter apparet credibilis, & credenda Religio Catholica. Confirmatur. Christus Dominus absque ulla temporis limitatione concessit veræ Ecclesiæ potestatem operandi vera miracula; ergo sine ulla sufficienti ratione asseretur, hanc potestatem illi ereptam esse, præsertim, cùm nullo modo ostendi possit, quomodo, aut quo tempore potestas ista fuerit revocata; immò potiùs assidua tot miraculorum experientia probat potestatem istam adhuc in Ecclesia Christi perseverare, ut constat ex numero superiori; ergo &c. Quare Augustinus tomo 6. contra Epistolam fundamenti cap. 4. nervosè dixit: *Ut ergo hanc omittam sapientiam, quam in Ecclesia esse Catholica non creditis, multa sunt alia, quæ in ejus gremio me justissime teneant, tenet consensio populorum, atque gentium, tenet authoritas miraculis inchoata, spe nutrita, charitate aucta, vetustate firmata.*

SECTIO II.

Ostenditur eadem veritas ex Prophetiis, aliisque notis.

PRob. Conclusio ex dono Prophetico; etenim Prophetiæ, quæ, ut prædicuntur, verè videntur adimpleræ, non possunt prudenter credi, nisi quatenùs habent pro Authore Deum; unde Isaiæ 44. dicitur: *Annunciate, quæ ventura sunt in futurum, & sciemus quia Dij estis vos*; ideóque Origenes lib. 5. contra Celsum, *futurorum prædictio, Divinitatis nota est & character.* Et Tertullianus in Apologetico, cap. 20. *Idoneum testimonium divinitatis veritas divinationis.* Tum etiam Apostolus 1. Corinth. 14. *Si autem omnes Prophetæ, intret autem quis infidelis vel idiota, convincitur ab omnibus, dijudicatur ab omnibus, occulta cordis ejus manifesta fiunt, & ita cadens in faciem, adorabit Deum pronuncians, quòd Deus verè in nobis sit.* Et è contrario Deuteron. 18. ponitur tanquam nota falsæ doctrinæ, si Prophetæ prædixerit aliquid, & non evenerit; veritas enim Prophetiæ lumine naturæ habetur ita excendens creaturæ limites, ut solùm haberi possit Authore Deo; atqui veritate Prophetiarum comprobatur veritas Religionis Catholicæ; ergo hoc fundamentum satis est, ut fiat evidenter credibilis Religio Catholica. Probatur min. Prophetæ Veteris Testamenti multa ante sæcula omnia ferè quoad Incarnationem, Nativitatem, Passionem, Resurrectionem, & Ascensionem Christi, aliáque ejus mysteria prædixerunt in particulari, quoad singulas illorum circumstantias, modo, quo ea videmus impleta. Etenim Baruch 3. de Deo Incarnato dictum est: *in terris visus est, & cum hominibus conversatus est.* 581.

Christi Nativitas ex Virgine prædicta fuit Isaiæ 7. *Et ecce Virgo concipiet, & pariet Filium.* Bethlehem Judæ locus assignatus fuit Nativitati, Michææ 5. *Et tu Bethlehem Ephrata parvulus es in millibus Juda, ex te enim egreditur, qui sit dominator in Israël, & egressus ejus ab initio à diebus æternitatis.* Christi prædicatio prædicta fuit Isaiæ 61. *Spiritus Domini* 582.

Domini super me, eò quòd unxerit Dominus me, ad annuntiandum mansuetis misit me; ut mederer contritis corde, & prædicarem captivis indulgentiam. Christi miracula Isaiæ 35. *Tunc aperientur oculi cæcorum, & aures surdorum patebunt, tunc saliet sicut cervus claudus, & aperta erit lingua mutorum.* Ingressus Christi in Jerusalem Zachariæ 9. *Ecce Rex tuus veniet tibi justus, & Salvator, ipse pauper, & ascendens super asinam, & super pullum filium asinæ.* Proditio ejus per discipulum, Psalmo 1340. *qui edebat panes meos, magnificavit super me supplantationem.* Venditio Christi triginta argenteis, Zachariæ 11. *Appenderunt mercedem meam triginta argenteos.* & paulò post: *Tulit triginta argenteos, & projecit illos in domum Domini.* Dolores, & cruciatos Passionis Christi cum summa patientia, & mansuetudine tolerati, Isaiæ 53. *Sicut ovis ad occisionem ducetur, & quasi agnus coram tondente se obmutescet, & non aperiet os suum:* Crucifixio ejus inter latrones, ibidem versiculo 12. *Cùm sceleratis reputatus est.* Irrisiones, & blasphemiæ Judæorum, vestimentorum divisio, & oratio pro inimicis in cruce; toto ferè Psalmo 21. Fellis & acetis potatio Psalmo 68. *Dederunt in escam meam fel, & in siti mea potaverunt aceto.* Resurrectio Psalmo 15. *Non derelinques animam meam in inferno, nec dabis Sanctum tuum videre corruptionem.* Denique ascensus in cælum, Psalmo 67. *Ascendisti in altum captivum duxisti captivitatem, accepisti dona in hominibus.*

583. Quare Christus Dominus, ut ipsum cognoscerent, revocabat incredulos ad Scripturas, Joan. 5. *Scrutamini Scripturas, quia vos putatis in ipsis vitam æternam habere, & illæ sunt, quæ testimonium perhibent de me &c. est, qui accusat vos Moyses, in quo speratis: si enim crederetis Moysi, crederetis forsitan & mihi.* Unde optimè Augustinus serm. 7. de verbis Apostoli cap. 4. *Sunt enim homines infideles, qui sic detrahunt Christo, ut dicant, eum magicis artibus fecisse, quod fecit: possunt ergo infideles delatam de cælo vocem per illicitam curiositatem ad magicas artes referre; sed Prophetæ antèà fuerunt, nondum erat homo Christus, quando misit Prophetas; si ergo magicis artibus fecit, ut coleretur mortuus, nunquid erat magus, antequam natus?* quasi diceret: Prædictio Prophetica de tot, & tantis rebus, quas videmus impletas, non est à Dæmone Authore artis magicæ, sed à Deo Authore veritatis; atqui donum istud propheticum apud omnes prudentes probat, Christum esse verum Deum, atque, adeò Religionem Catholicam esse veram; ergo Religio Catholica non habet pro Authore Dæmonem; sed Deum.

584. Probatur ulteriùs ex difficultatum victoria, quam sancta sua professione fidei, & morum obtinet fides Catholica; etenim, si demonstretur, esse evidenter credibile, difficultates ad assentiendum mysterijs fidei superatas esse, non quidem à natura, sed à Deo, manifestantur evidenter credibilia, & credenda testimonia Dei; etenim, quod superatum est, & non à natura creata, superatum quidē est à Creatore, qui, ut habetur Psalmo 71. *Facit mirabilia solus:* atqui ostenditur, esse evidenter credibile, quòd difficultates ad assentiendum mysterijs fidei superatæ sint, & non à natura creata, ac proinde, quòd sint superatæ à creatore; ergo sunt evidenter credibilia, & credenda testimonia Dei. Probatur min. nihil difficilius apparere potest homini, quàm Deum esse Trinum, & Unum, ita ut in ipso non sit verum dicere: prædicata, quæ sunt idem uni tertio, non sunt idem inter se; quæ difficultas, & aliæ quàm plurimæ, quas fides nostra continet, cùm suprà naturam creatam sint, evidenter credibile est, quòd non possint vinci à natura, sed à Deo; atqui hæc, & aliæ difficultates superatæ sunt, ut ipsa experientia demonstrat; quandoquidem fideles Doctissimi, & Sanctissimi per totum orbem dispersi eas firmissimè credunt; ergo evidenter credibile est, eas difficultates non esse superatas à natura, sed à Deo. Hanc rationem ut efficacissimam insinuat Augustinus lib. 21. de Civit. Dei c. 5. ubi ita concludit: *Si tamen fidei reprehensores, exactoresque rationis, quid ad ista respondent, de quibus ratio reddi ab homine non potest, & tamen sunt & ipsi rationi naturæ videntur esse contraria? quæ si futura esse diceremus, similiter à nobis sicut eorum, quæ futura esse dicimus, ab infidelibus ratio poscereretur, ac per hoc cùm in talibus operibus Dei deficiat ratio cordis, & sermonis humani, sicut ista non ideo non sunt, sic non ideo illa non erunt, quoniam ratio de utrisque ab homine non potest reddi.*

Confirmatur 1. quò magis crescunt ex parte naturæ creatæ difficultates superatæ, eò facilius ostenditur evidenter credibile, & credendum, victoriam earum difficultatum obtentam non esse à creaturis, sed à Deo; atqui circa ea, quæ per totum orbem credit Religio Catholica, ostenduntur magis excrescere difficultates superatæ; ergo facilius ostenditur evidenter credibile, & credendum, eas superatas non esse à creaturis, sed à Deo. Probatur min. in doctrina practica quoad mores, quam tradit Religio Catholica; evidens namque est, ab appetitu naturæ difficultates illas superari; quandoquidem pugnant contra carnem, & sanguinem, & creatura, ut eas vincat, debet contra se ipsam pugnare, quantùm non pugnet parcendo inimico, quem facilè posset occidere: quantùm non pugnet resistendò illecebris appetitûs, & carnis: quantùm non pugnet refrænandò internas passiones, & se componendò ad institutionem Religionis Catholicæ. Hanc enim pugnam creaturæ contra se ipsam maximam esse nemo est, qui non videat, cúmque difficultatem adeò maximam oculis nostris superatam esse videa-

videamus, evidenter credibile eſt, non quidem à creaturis, ſed à Deo ſuperatam eſſe iſtam difficultatem, ac proinde teſtimonia tradentia talem doctrinam eſſe divina; ergo &c. Confirmatur 2. Iſtæ difficultates ſuperatæ vinci non potuerunt introducendò in mundum aliqua ex nimietate humani effectûs concupiſcentis ſibi delectabilia, & abjicientis ſeu renuentis nociva, quæ ſunt ea, ad quæ inclinat natura lapſa, ut experientia ipſa demonſtrat; ergo ex nullo capite dici poteſt, eam victoriam reportatam eſſe à creaturis ductis ſolùm viribus ſuis; benè verò à Creatore, ſive auxilijs Creatoris.

586. Oſtenditur ulteriùs eadem veritas ex multiplici capite, quod ad unum argumentum ita reduco: altitudo, Sanctitas, cohærentia, & efficacia doctrinæ Evangelicæ oſtendunt evidenter credibilem talem doctrinam non eſſe, niſi Authore Deo: ſed exinde myſteria noſtræ fidei redduntur evidenter credibilia; ergo &c. Probatur maj. nulla alia Religio tam altè de Deo ſentit in ſuprema omnipotentia, ſcientia, divina natura communicabili tùm ad intra tùm ad extra, quæ ita magna ſunt, ut nullus intellectus ſibi naturaliter ea perſuadere potuerit; unde Tertullianus in Apologetico cap. 18. *Veritatem ſæculo operoſiſſimam Philoſophi affectant, poſſident Chriſtiani.* Et Pius Mirandulanus lib. 3. cap. 4. *Veritatem Philoſophia quærit, Theologia invenit, Religio poſſidet.* Irenæus: *non oportet apud alios quærere veritatem, quàm facilè eſt ab Eccleſia ſumere, cùm Apoſtoli quaſi in depoſitorium dives pleniſſimè in ea contulerint omnia, quæ ſunt veritatis, ut omnis, quicunque velit, ſumat ex ea potum vitæ; Hæc eſt enim vitæ introitus: omnes autem fures ſunt, & latrones, propter quod oportet evitare quidem illos; quæ verò ſunt Eccleſiæ cum magna diligentia ſervare, & apprehendere veritatis traditionem.* Hæc autem omnia, & quidem altiſſima, mirò modò cohærent cum Sanctitate eorum, qui Eccleſiæ Catholicæ doctrinam profitentur cum efficacia, qua hæc doctrina per totum orbem ſparſa eſt renuentibus naturæ inclinatione, & appetitu, quod niſi Authore Deo fieri non poſſet; ergo hæc facilè oſtendunt evidenter credibilem hanc doctrinam, ut habentem Authorem Deum; quare cùm nulla alia Secta adeò fortiſſima argumenta habeat; immò nulla alia ſit, quæ plura non habeat lumine naturæ diſſona; exinde fundamenta pro alijs Sectis inania prorſus, & vana ſunt relatè ad noſtra, & Eccleſia Catholica non ſolùm apparet evidenter credibilis, ſed etiam abſolutè, & reſpectivè credenda. Huc ſpectant & gloria Martyrum, & reliquæ notæ veræ Eccleſiæ, de quibus agemus, poſtquam oſtenderimus evidentem obligationem credendi, & diſſolverimus argumenta, quæ contra iſtas rationes fieri ſolent.

SECTIO III.

Oritur ex ſignis, & notis Eccleſiæ evidens obligatio credendi firmiſſimè, & abſque ulla formidine Religionem Catholicam.

587. RElegio Catholica dicitur evidenter credibilis ex eo, quòd prudenter poſſimus illam credere: dicitur autem non ſolùm evidenter credibilis, ſed etiam evidenter credenda ex eo, quòd ſit evidens obligatio illam credendi, atque iſti ſunt termini, quibus uſi ſunt ſancti Patres, & quibus utuntur cum ipſis omnes antiqui Theologi. Sic D. Thomas 2. 2. quæſt. 1. art. 4. & 5. & Exim. Doctor diſp. 4. de fide ſect. 2. At Carmuel primus omnium hanc vocem *credentitas* excudit, qua explicat obligationem credendi, ut notavit Cardenas ſupra Propoſitiones ab Innocentio XI. damnatas diſſert. 5. cap. 3. num. 24. videríque poteſt ipſe Caramuel in Theologia fundamentali num. 1339. Romæ edita Anno 1656. eandem vocem ſub eadem ſignificatione acceperunt poſt Caramuelem alij Recentiores; quare, ne in quæſtione de voce tempus teramus, hanc vocem admittemus ad ſignificandum id ipſum, quod Sancti Patres, & antiqui Theologi ſignificant per obligationem credendi, quòd autem Religio Catholica non ſolùm ſit evidenter credibilis, atque ita poſſimus illam prudenter amplecti, ratione credibilitatis, ſed etiam ſit evidens, quòd credenda ſit certiſſimè abſque ulla formidine, & quòd habeamus obligationem, ita eam credendi, ſive ut Recentiores ajunt, quòd teneamur ad illam rationem evidentis credentitatis, ſententia eſt ferè omnium Theologorum. Sic D. Thomas 2. 2. quæſt. 1. art. 4. ad 2. *Non enim crederet, niſi videret ea eſſe credenda, vel propter evidentiam ſignorum, vel propter aliquid hujusmodi.* & Exim. Doctor diſp. 4. de fide ſect. 2. num. 7. *Concludo, non ſolùm debere objectum fidei eſſe evidenter credibile, ſed etiam requiri, quòd ſecundùm rationem naturalem tale objectum ſit credendum.*

588. Probatur igitur 1. noſtra Concluſio: Illa Religio eſt evidenter credibilis, & credenda abſque ulla formidine, quæ nobis comprobata manifeſtatur per opera, & ſigna ita mirabilia, ut prudenter cenſeri non poſſet, facta eſſe, aut factibilia niſi Authore Deo; ſed talis eſt Religio Catholica, ut conſtat à num. 570. & infrà iterum latè conſtabit; ergo &c. Confirmatur 1. & ulteriùs explicatur hæc ratio: per evidentiam credibilitatis Religionis Catholicæ tum abſolutè, tum reſpectivè conſideratæ, quàm ſuprà oſtendimus, intimatur nobis obligatio credendi verbo Dei, juxta meritum Verbi Dei; atqui meritum Verbi Dei eſt, ut credamus ſuper omnia, ſive abſque ulla formidine; ergo Religio Catholica eſt eviden-

ter credibilis, & credenda super omnia, sive absque ulla formidine. Maj. & conseq. tenent, min. verò patet ex ipso lumine naturæ dictante, nos teneri assentiri super omnia Verbo Dei ita explicato, & intimato, ut absolutè, & respectivè credibile, & credendum appareat; quamobrem Apostolus ad Galatas 1. advertenter dixit: *Licèt nos ipsi, aut Angelus de cælo evangelizet vobis, præter quam quod evangelizavimus vobis, anathema sit.* tum etiam Act. 22. *Secundùm certissimam sectam nostræ Religionis.* Unde Basilius in moralibus regula 80. cap. 31. *Fides est certissima animi expletio de divinorum veritate verborum.* Chrysostomus homil. 31. in cap. 11. ad Hebræos: *Fides dici non potest, nisi circa ea, quæ non videntur, certitudinem quis amplius habeat, quàm circa ea, quæ videntur.* & Tridentinum sess. 6. cap. 9. *Cùm nullus scire valeat certitudine fidei, cui non potest subesse falsum.* Confirmatur 2. per signa credibilitatis, ex quibus cognoscimus evidentem obligationem credendi doctrinam, quam tradit Ecclesia Catholica, agnoscimus simul evidentem obligationem credendi talem doctrinam, modo, quo ab Ecclesia Catholica traditur; atqui ab Ecclesia Catholica traditur cum obligatione credendi absque ulla formidine, ut constat ex Scriptura, Tridentino, & Patribus, & ex Innoc. XI. statim adducendo num. 590. &c.

589. Probatur 2. Certum est, Deum mentiri non posse, neque Verbum Dei posse esse falsum; dicitur enim Num. 23. *Non est Deus, quasi homo, ut mentiatur*, ad Hebræos 6. *Impossibile est mentiri Deum.* ad Rom. 3. *Est autem Deus verax: omnis autem homo mendax*; quod etiam patet ex naturæ lumine; nam evidens est, Deum habere omnes perfectiones simpliciter simplices, & similiter est evidens, summam veracitatem, per quam quis non possit mentiri, nec falsum dicere, esse perfectionem simpliciter simplicem; unde eo ipso, quòd nobis sufficienter approximatur Verbum Dei, ut evidenter credibile, atque cum obligatione credendi illi, approximatur nobis, ut revera credendum absque omni formidine; ergo postquam Religio Catholica apparet nobis evidenter credibilis, & credenda, nobisque proponit Verbum Dei, ratione cujus Ecclesiam veram esse credamus, tenemur reverâ credere absque omni formidine. Confirm. ex illo Christi Joan. 15. ubi ait: *Si non venissem, & locutus non fuissem eis, peccatum non haberent; nunc autem excusationem non habent &c. si opera non fecissem in eis, quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent.* Per quæ verba satis indicatur, Religionem Catholicam per ea opera nobis absolutè, & respectivè propositam evidenter credibilem, & credendam obligare, ut credamus doctrinam, quam ipsa tradit, cúmque doceat, Deum testari eam Religionem esse veram, tenemur jam ex merito Verbi Dei illam veram esse credere absque ulla formidine; sin autem, ut habetur Marci ultimo: *Qui non crediderit, condemnabitur*, id est, qui non adhibuerit fidem Verbo Dei absque ulla formidine, & quidem si ille, qui habet evidentiam de obligatione parendi hìc, & nunc suo superiori, peccat contra obedientiam, si nolit obedire; quomodo non peccabit contra divinam fidem, qui, cùm habeat evidentiam de obligatione credendi Deo, hìc, & nunc absque ulla formidine nolit ita credere?

Probatur 3. ex Innoc. XI. inter 65. Propositiones damnatas 21. quæ sic habebat: *Assensus fidei supernaturalis, & utilis ad salutem stat cum notitia solùm probabili revelationis, immò cum formidine, qua quis formidat, ne non sit locutus Deus*: ex qua damnatione colligitur, approximationem revelationis divinæ superare solam probabilitatem, ut sit sufficienter applicata ad credendum fide divina supernaturali, qui quidem excessus habetur per evidentiam credibilitatis, & obligationis credendi: evidentia enim illa certo superat probabilitatem, cùm non componat secum formidinem de obligatione; quandoquidem per illam evidenter constat obligatio credendi; insuper ex eadem damnatione constat, actum divinæ fidei non componere secum formidinem de oppositio; est enim assensus super omnia, qui cum formidine de oppositio stare non potest; ergo simul cum hac cognitione, quòd Religio Catholica sit evidenter credibilis, & credenda tanquam à Deo testificata, oritur in nobis evidens obligatio credendi illam absque formidine. Confirmatur ex S. Patribus hanc veritatem expresè tradentibus; Etenim S. Augustinus lib. 3. de vera Religione cap. 2. ait: *Christianis temporibus quænam Religio sit potissimum tenenda, quæ ad veritatem, & beatitudinem via sit, non est dubitandum.* Chrysostomus in oratione quòd sit Deus: *Nullus itaque his contradixerit, nisi qui valde insanus, & totus stupidus sit, humanóque sensu privatus.* Arnoldus lib. 2. contra gentiles: *Incredulum genus humanum doctrinæ Christi nunquam fuisset consensurum, nisi aperta res esset, & luce ipsa, ut dicitur, clarior.* Quapropter Sapientiæ 6. dicitur: *Clara est sapientia, & quæ nunquam marcessit, ac facilè videtur ab his, qui quærunt eam.* 590.

Ex huc usque dictis facilè intelliges, quomodo cohæreat damnatio ab Innoc. XI. fulminata contra 21. Propositionem traditam num. superiori, & contra quartam sequentis tenoris. *Ab infidelitate excusatur infidelis, non credens ductus opinione minus probabili.* Difficultas quippe ad conciliationem in eo sita est, quòd minor probabilitas de falsitate alicujus rei non potest stare cum evidentia de veritate ejusdem rei, solúmque componitur cum majori de eadem re probabilitate; unde, si cum notitia solùm probabili revelationis stare non potest actus divinæ fidei, quomodo non excu- 591.

sabitur ab infidelitate infidelis non credens ductus opinione minùs probabili? aut si ductus opinione minùs probabili non excusatur ab infidelitate, quomodo non erit fidelis, neque eliciet actũ divinæ fidei, si ducatur opinione magis probabili? proindéque quomodo non stabit actus divinæ fidei cum notitia solùm probabili revelationis; hæc autem difficultas facilè conciliatur ex dictis. Ratio est, quia sola probabilitas non obligat nos ad eliciendam piam affectionem, qua imperemus assensum exclusivum omnis formidinis, sine qua exclusione dari non potest actus divinæ fidei; sic licèt mihi probabilius sit, hanc particularem hostiam esse consecratam, quàm quòd non sit consecrata, at, quia non habeo evidentiam de obligatione credendi absque ulla formidine, non possum elicere actum divinæ fidie de existentia Corporis Christi sub hac determinata hostia particulari, licèt eliciam actum prudentem, & moventem voluntatem ad debitam adorationem. At evidentia de obligatione credendi absque ulla formidine obligat nos ad piam affectionem imperantem assensum exclusivum omnis formidinis; sic eò quòd habeam evidentem obligationem credendi, quod Ecclesia credendum proponit, & Ecclesia doceat, sub hostia ritè consecrata existere Corpus Domini, teneor elicere actum fidei absque ulla formidine de eo, quòd existat Corpus Christi sub hostia ritè consecrata. Ex quo apparet, non sufficere puram probabilitatem ad eliciendum actum divinæ fidei, ut constat ex damnatione 21. Propositionis; constat insuper infidelem habentem minorem probabilitatem de veritate suæ falsæ sectæ teneri ad inquirendam veritatem de obligatione credendi, quam si faciat, quod est ex se, certò inveniet; unde si nolit eam quærere, non excusabitur ab infidelitate non credens & hoc est, quod docemur per damnationem 4. Propositionis, ut benè advertit Cardenas dissert. 5. & 14. atque ita facilè apparet cohærentia utriusque damnationis; quare ly *non credens* in 4. Propositione, perinde est, ac *discredens*, aut nolens à sua secta desistere, neque veritatem inquirere.

SECTIO IV.

Solvuntur Opposita.

592. OBjicies 1. Si mysteria Religionis Catholicæ essent evidenter credibilia, vel essent evidenter credibilia fide divina, vel tantùm humana? sed neutrum dici potest; ergo non sunt evidenter credibilia. Minor quoad secundam partem videtur certa; nam si mysteria sint evidenter credibilia fide tantùm humana, non posset ejs homo prudenter majorem fidem adhibere, quàm humanam; cùm non sit major fides adhibenda rebus, quàm ea, qua videntur credibiles esse; quoad primã verò partem probatur. Esse credibile fide divina est denominatio desumpta à fide divina, tanquã à forma extrinseca; effectus autem formalis non potest evidenter cognosci absque eo, quòd forma ipsa eodem modo cognoscatur; ideóque, ut quis evidenter judicat mysteria Christianæ Religionis esse credibilia fide divina, necesse est, quòd evidenter judicet talem fidem esse possibilem; sed hanc fidem esse possibilem, non potest evidenter ostendi per ullam demonstrationem, quam naturaliter efformemus, cùm sit supernaturalis, & nullus rationalis actus possit evidenter ostendere rem supernaturalem; ergo non sunt evidenter credibilia fide divina. Confirmatur. Illud tantùm est credibile fide divina, quòd in se ipso est verum: sed mysteria nostræ fidei non sunt evidenter vera; ergo non sunt evidenter credibilia.

Resp. conc. maj. & nego min. quoad primam 593.
partem, ad probat. dist. maj. est denominatio desumpta à fide divina proposita, ut evidenter credibili, & credenda, conc. proposita ut evidenter vera, nego maj. & concessa min. nego conseq. quia actus attingens aliquid supernum, non quidem ut evidenter verum, sed ut evidenter credibile, non exigit exinde connexionem cum ente superno; quin potiùs supposita evidenti credibilitate, & credentitate per discursum naturalem acquisita, quam acquirunt, quotquot faciunt, quod est ex se, Deus non denegat gratiam, proindéque confert cognitionem supernam, seu illustrationem de ea veritate requisitam, qua cognoscatur proportionatè objectum, ut voluntas possit illud velle per amorem supernum, sive per piam affectionem supernaturalem, quod imperat intellectui elicientiam actûs supernaturalis divinæ fidei. Ea autem illustratio, ut constat ex tractatu de beatitudine à num. 385. procedit vel ab omnipotentia extrinsecè applicata, vel ab habitu fidem comitante; sicut enim visio corporea, & materialis sufficiens non est, ut voluntas moveatur ad eliciendum amorem spiritualem circa objectum visum, sed requiritur, quòd istud repræsentetur & approximetur voluntati per cognitionem spiritualem, ut voluntas possit illud amare per amorem spiritualem; ita non sufficit cognitio naturalis, sed requiritur, quòd objectum cognoscatur per cognitionem supernaturalem, ut voluntas possit elicere circa illud volitionem supernaturalem, ut diximus in tract. de gratia num. 4. 18. & 314. Ad Confirmationem dist. maj. quod in se ipso est verum, & à nobis demonstratur ut evidenter verum, nego; & à nobis demonstratur, ut evidenter credibile, & credendum tanquam verum, conc. maj. & distincta pariter min. nedo conseq. Ratio est, quia, ut Religio Catholica, vel mysteria, quæ à Religione Catholica proponuntur, sint evidenter credibilia, & credenda fide divina, satis est, ut nobis appareat evidens obligatio illa credendi fide divina;

cùm

cùm autem evidens obligatio credendi aliquam rem, & evidens veritas talis rei, sint duo toto cælo diversa, ut constat à num. 569. exinde male infertur ex evidente credibilitate, & credentitate fidei divinæ evidentia ipsa veritatis ejusdem fidei.

594. Objicies 2. instando simul solutionem: si mysteria nostræ fidei essent evidenter credibilia, eo ipso essent evidenter possibilia: cùm ab opposito antecedentis consequentia valeat ad oppositum consequentis; sed non sunt evidenter possibilia; ergo nec evidenter credibilia. Probatur min. quod est evidenter impossibile, est evidenter incredibile; ergo è contrario quod est evidentet credibile debet esse evidenter possibile. Respondeo neg. sequelam, ad probationem conc. antec. & nego consequentiam. Ratio est, quia ab opposito antecedentis non valet consequentia ad oppositum consequentis, si tantum sit oppositum contrarium, & non contradictorium, ut contingit in nostro casu; quare hæc consequentia non valet: judicatur evidenter hoc esse credibile; ergo judicatur evidenter non esse impossibile; sed debet inferri; ergo judicatur evidenter non apparere impossibile; ut enim aliquid sit credibile, non est necesse, ut ostendatur, non esse in re impossibile, sed sufficit, ut ostendatur, quòd ejus impossibilitas non appareat, & aliunde evidenter appareat obligatio, seu evidentia oblgationis credendi.

595. Quapropter, licèt in fidei nostræ mysterijs nihil sit credibile, quod non sit possibile, hoc tamen non arguit universim omne id, quod est credibile, esse possibile, licèt omne id, quod est evidenter impossibile, non possit esse evidenter credibile. Ratio autem à priori est, quia latiùs patet credibile, quàm possibile; credibilitas siquidem provenit à medio extrinseco, ad quam proinde sufficit, ut res ista proponatur sub talibus scilicet motivis extrinsecis, quæ obligationem credendi ostendant: at rem esse evidenter impossibilem, non provenit à medio, purè extrinseco, sed intrinseco, sive à medio cognito, ut evidenter excludente alterius possibilitatem; cúmque eo ipso, quòd sciam rem aliquam esse evidenter impossibilem, quantæcunque ad eam adstruendam afferantur rationes, vanæ omnes sint, & inanes, nec contra agnitam veritatem argumenta quantumvis apparentia vim ullam habere possunt, exinde manent puri paralogysmi, & evidenter sciuntur argumenta illa esse falsa.

596. Objicies 3. Si mysteria sint evidenter credibilitas, nullus, cui debitè proponuntur, poterit dissentire, seu cohibere consensum, sed etiam nolens rapietur ejus intellectus ad præbendum assensum, si ea motiva penetret, & expendat, ut debet; sed hoc non contingit respectu mysteriorum fidei, cùm indigeamus pia affectione ad credendum fide divina; ergo non sunt evidenter credibilia. Respondeo dist. maj. ad assentiendum esse credibilia, conc. ad assentiendum esse vera, nego maj. & distincta pariter min. nego conseq. Ratio est, quia si fundamenta, ex quibus inferimus veritatem fidei Catholicæ, benè proponantur, & intellectus ea expendat, & penetret, ut debet, agnoscet illa esse evidenter credibilia, & credenda, nec de hoc habebit formidinem; quod, licèt non afferat metaphysicam evidentiam veritatis mysteriorum, affert tamen evidentiam de credibilitate, & credentitate mysteriorum, quæ satis est, ne id possit prudenter negari, ac proinde, ut teneatur intellectus ex motivis adeò prævalentibus assentiri virtuti Religionis Catholicæ juxta meritum Verbi Dei propositum evidenter credibile, & credendum, in quo stat evidentia de obligatione credendi. Cæterùm cùm componi etiam physicè possit cum tali evidentia de credibilitate, & credentitate, quantùm est ex parte sui, vel dissensus imprudens, vel saltem formido de falsitate mysteriorum; exinde non manet omninò necessitatus intellectus ad assensum mysteriorum, neque independenter à pia affectione imperante assentitur absque formidine, in quo fidei meritum relucet. Cæterùm, quamvis intellectus ad hunc inferiorem assensum, & physicè, & metaphysicè necessitaretur, malè infertur, non egere pia affectione ad eliciendum actum divinæ fidei, utpote altiorem assensum, & altiori motivo innixū, & à pia affectione non exigente evidentiam de veritate imperatam, ut constat à num. 563. & de quo latiùs infrà dicemus.

Quòd autem Hæretici, aliique similes non 597
assentiantur motivis suadentibus credibilitatem, & credentitatem nostræ Religionis, exinde fit quia, vel ex imprudentia, aut ignorantia vincibili ducuntur, & nolunt ea motiva benè expendere, sed intellectum avertunt ab examine, & diligenti eorum consideratione, séque convertunt ad alia opposita, victi difficultate, quæ occurrit in credendis singillatim mysterijs particularibus de se arduis plerumque, & non modo intellectui difficillibus, sed etiam sensui, & vitæ carnali repugnantibus. Quare metu captivitatis molestæ in obsequium fidei, & horrore obligationis ad vitam austeriorem, vel examen refugiunt, vel formidini adhærent, vel motivorum vim debilitare conantur, atque evidentiam satis apparentem de obligatione credendi oppositis rationculis obscurant, & intellectum in assensum oppositum tandem inducunt; similes illis, qui amorem finis ante expertū abjiciunt victi horrore difficultatis alicujus medij necessarij; sicque per ignorantiam affectatam fidem nesciunt, & gravissimè peccant.

Objicies 4. Illa doctrina non est evi- 598.
denter credibilis, sed potiùs incredibilis, quæ nonnulla continet, quæ Dei majestati prorsus indigna apparent; immò & aliqua, quæ horrorem maximum hominibus incutiunt; sed talis est doctrina fidei nostræ; ergo non est evi-

denter

denter credibilis, ſed potiùs incredibilis. Probatur min. Deum concipi in utero mulieris, novem menſibus portari, in cunis vagire, eſurire, algere, crucifigi, mori &c. Dei majeſtati omninò indignum videtur, & tamen ſunt præcipua fidei noſtræ dogmata. Deinde horribilius eſt humanam carnem manducare, quàm perimere, & humanum ſanguinẽ potare, quàm effundere; & tamen fides noſtra docet, Chriſtianos Deum ipſum, quem adorant, ita eum adorare, ut carnem ejus manducent, & ſanguinem bibant; ergo Religio Catholica videtur docere nonnulla Dei majeſtati indigna, & aliqua horrorem maximum homini incutientia.

599. Reſpondeo conc. maj. & nego min. ad probationem nego antec. nempe, quòd ea ſint indigna Deo, vel quòd horrorem homini incutiant. Ratio eſt, quia ſicut aliud eſta, liquid eſſe ſupra rationem naturalem, & aliud eſt, eſſe contra rationem naturalem; ita etiam aliud eſt, aliquid eſſe ſupra dignitatem, quam natura agnoſcere poteſt, & aliud eſt eſſe contra naturæ dignitatem; ſic Angelus eſt ſupra majeſtatem hominis, & non eſt contra hominis majeſtatem. Pariter ea dogmata fidei noſtræ ſunt ſupra dignitatem, quam intellectus humanus viribus ſuis relictus attingere poteſt in Deo; non verò contra dignitatem, quæ eſt in Deo ſupra id, quod concipere poteſt ſolis viribus ſuis humana ratio; ſicut enim lumine naturæ agnoſcimus, Deum, utpotè infinitum, limitari non poſſe ad anguſtias intellectûs noſtri, proindéque eſſe ſupra id, quod nos concipere poſſumus; ita lumen naturæ oſtendit, eſſe in Deo plura digniſſima, quæ ſolis noſtris viribus non poſſumus penetrare; quare, ſi Deus nobis ea revelet, ſtultum foret, ea rejicere, & contemnere ex eo tantùm, quòd ſupra rationem noſtram ſint; eo enim ipſo, quòd Deus ea revelet, adſunt plura motiva, quæ, ſi expendantur, ut debemus, juxta id, quod ſecum affert divina revelatio, inveniemus facilè ſummam earum rerum dignitatem.

600. Sic evenit in myſterijs Incarnationis, mortis, & Euchariſtiæ, de quibus argumentum loquitur; etenim Chriſtus conceptus eſt, ſed de Spiritu Sancto; natus, ſed ex virgine; in præſepio reclinatus, ſed à Regibus adoratus; in cunis vagiit, ſed tunc Herodem regem, totámque Hyeroſolimam perterruit; vixit inter homines, ſed propè infinita inter ipſos patravit miracula; crucifixus eſt, ſed ut Leo magnus ait: *confitendæ ejus majeſtatis ſenſum ſol obſcuratis luminibus, & terra graviter concuſſa acceperunt.* Denique mortuus eſt, ſed virtute propria paulò poſt reſurrexit, in quibus omnibus miſericordia, omnipotentia, juſtitia, pleraque alia divina attributa maximè elucent. Quare egregium fuit divæ Margarithæ reſponſum ad judicem imperantem ſibi cultum hominis in crucem acti. *Unde ſcis hanc notam Chriſto inuſtam?* ait ad judicem Margaritha; *ſcio*, reſpondit Judex, *ex tuorum libris*; tunc Virgo: *at quæ cæcitas, cùm ijdem libri Chriſti divinitatem, & mortem prædicent, fidem abrogare divinitatem teſtantibus, & adhibere crucis ignominiam confitentibus?* unde, ſi bene expendantur ea omnia, ut à Catholica Religione traduntur, non quidem indecentiam, ſed maximam Dei dignitatem oſtendent.

Quare manducatio Corporis, & potatio San- 601.
guinis Chriſti modô, quo Eccleſia docet, nullum horrorem incutiunt: manducatur enim, & bibitur ſub ſpeciebus panis, & vini, quibus cõmuniter veſcimur, neque illa manducatio eas habet imperfectiones, quæ ſunt in manducatione corporali; Caro enim, & Sanguis Chriſti nullo modo per manducationem atteritur, alteratur, aut corrumpitur, neque accipit vitam à nobis, ſicuti alimentum corporale vivificatur ab illo ipſo, quem alit; ſed potiùs hoc divinum alimentum nobis confert vitam; non eſt alimentum mortuum, ſed vivum, ſive panis vivus, qui de cælo deſcendit; in quibus omnibus divina Majeſtas maximè reſplendet; unde Auguſtinus in perſona Chriſti loquens libro 7. Confeſſ. ait: *Cibus ego ſum grandium, creſce, & manducabis me: nec tu me mutabis in te, ſicut cibus carnis tuæ, ſed tu mutaberis in me.* Et ſermone de verbis Domini: *quando Chriſtus manducatur, vita manducatur, nec occiditur, ut manducetur, ſed mortuos vivificat, quando manducatur, reficit, ſed non deficit; non ergo timeamus fratres, manducare iſtum panem, ne fortè finiamus illum, & poſtea, quòd manducetur, non inveniamus: manducatur Chriſtus, vivit manducatus, quia reſurrexit occiſus.* Et Leo Magnus ſerm. 15. de Paſſione: *Non aliud agit participatio Corporis, & Sanguinis Chriſti, quàm ut in id, quod ſumimus, tranſeamus*; atque exinde patet, ratione evidentiæ credibilitatis, & credentitatis, non teneri nos ſolvere ratione purè naturali, quæ afferuntur in oppoſitum circa myſteria Trinitatis, Incarnationis, & alia, quæ ſunt ſupra rationem naturalem; ſed ſolùm teneri nos ad dandam rationem, quam habemus ex ſignis credibilitatis, qua oſtendimus eſſe evidenter credibile, talia myſteria ex illis eſſe, quæ ipſa ratio naturalis oſtendit reperiri in Deo ſupra id, quod nos concipere poſſumus, ut diximus num. 599. ſi enim ratio purè naturalis non poteſt accedere ad ea, quæ ſunt ſupra ipſam, contra rationem naturalem eſſet petere, quòd accedat, & diſſolvat difficultates, ad quas accedere non poteſt. Unde habitâ illâ evidentiâ de obligatione credendi, ad ea myſteria certiſſimè accedit intellectus per actum certiſſimum ſupernaturalem, & inevidentem fidei divinæ.

Objicies 5. præſertim contra evidentem 602.
obligationem credendi. Non habemus nos majora credibilitatis ſigna pro Religione Catholica ſive abſolutè, ſive comparativè conſiderentur, quàm habuerint gentiles pro plurali-

tate Deorum, sive politeismo: sed illa non sufficiebant ad evidentem obligationem credendi politeismum sine ulla formidine; ergo neque ista sufficiunt ad evidentem obligationem credendi sine formidine Religionem Catholicam. Probatur maj. Ethnici tum docti, tum indocti, tum Reges, Imperatores, & Magnates, tum vulgares, & plebei constanter fatebantur plures Deos; obtinebant enim antiqui Romani quasi universum orbem, eúmque illis Epithaphijs implebant, nempe: *Diis immortalibus*, illis sacrificabant, illis referebant victorias, earúmque fama adeò constans erat, ut nullus de eo dubitaret, quin potiùs ea, quæ Ethnici docebant, non habebant tot, & tanta retrahentia, quot habent retrahentia plura mysteria Religionis Catholicæ, præsertim, quòd Deus sit Trinus, & Unus, id est una indivisibilis natura identificata cum tribus Personis realiter distinctis; ergo &c. Respondeo nego maj. ad probationem dist. ant. constanter fatebantur plures Deos, dum expendebant rationes probantes divinitatem, neque volebant culpabiliter avertere mentem à motivis ducentibus in cultum veri Dei, nego; dum ex ignorantia culpabili volebant se avertere à consideratione illorum motivorum, ut cultum deferrent illi Deo, qui conformior erat suis appetitibus, sensualitati, & vitijs, omitto ant. & nego conseq.

603. Ratio est, quia Antiqui lumine naturæ cognoscebant unum tantùm Deum, quem communiter Jovem appellabant, & plures Deos impossibiles esse, ostendebant ipso naturæ lumine, ut enim habetur Scripturâ: *Signatum est super nos lumen vultûs tui Deus.* Quare Lactantius lib. 1. cap. 11. *Convicti de uno Deo, cùm id negare non possunt, ipsum se colere affirmant; verùm hoc sibi placere, ut Jupiter nominetur*; & Seneca lib. 4. de beneficijs à cap. 3. *Quoties voles tibi licet aliter hunc authorem rerum nostrarum compellare, & Jovem, & tot appellationes possunt esse, quot munera; hunc & liberum Patrem, & Herculem, & Mercurium nostri putant.* Et constat etiam ex Apostolo ad Rom. 1. de sensibilibus dicente: *Cùm cognovissent Deum, non sicut Deum glorificaverunt.* Unde, quando dicebant, plures Deos esse, nomine Dei non intelligebant Deum verum, quem omnium supremum, sive Jovem appellabant, licèt aliqui contra naturæ lumen tale nomen aliquando sibi arroganter usurpaverint; sed intelligebant aliquos homines, quos vel per adulationem, vel malitiam maximè conjunctos Jovi dicebant, plurimísque ab ipso prærogativis decoratos; unde Deos appellabant ad eum modum, quo Religio Catholica homines Deo valde familiares appellat Sanctos, qui retenta illa Antiquorum significatione de Deis, etiá vocantur Dij, juxta phrasim Scripturæ, *Ego dixi, Dij estis vos, & filij Excelsi omnes.* Cæterùm, non agimus hìc de Deo in illa lata significatione, sed in restricta, prout significat cumulum omnis perfectionis sine imperfectione, sive primam omnium causarum, quam certè antiqui Philosophi agnoverunt cum Platone, & Aristotele, neque aliquis rationis compos habere potest invincibilem ignorantiam de Deo, ut diximus à num. 50. de Deo.

Quamobrem, licèt plures antiqui Magnates, quos inter Theodosius Imperator, in ea lata significatione Dij appellati sunt, ut habet Latinus Pacatus in Panegyrico, quo Theodosio dixit, Deum dedit Hispania, quem videmus; tum etiam Simmacus lib. 10. epist. 21. & Claudianus in præfatione de 3. Honorij consolatu: *me quoque Pictis tentatum sæpiùs ausis audet magna suo mittere Roma Deo*; & sic de alijs, quorum magnum censum dare possunt. At ipse Theodosius, aliíque similes quamquam in pluribus erraverint, clarè tamen agnoverunt honores ipsis adhibendos multò inferiores esse illis, qui Deo debentur; sic ipse Theodosius in Theodosiano Codice: *Si quando nostræ statuæ, vel imagines eriguntur seu diebus, ut solet Festis, sive Communibus, adsit Judex sine adorationis ambitioso fastigio, ut ornamentum diei, vel loco, & naturæ recordationi sue probat, accepisse præsentiam ludis quoque simulacra proposita tantùm in animis concurrentium, montisque secretis nostrum numen, & laudes vigere demonstrent excedens cultura hominum dignitatem Supremo numini reservetur.* Vide, quomodo accipiat numen contractum ad hominem, & numen contractum ad Deum; quare fundamenta, quæ adducuntur ex antiquitate pro pluralitate Deorum, vana prorsus sunt, neque difficultates retrahentes ad sensum mysteriorum Religionis Catholicæ retrahunt ullo modo, ex eo, quòd doceant aliquid contra rationem; sed ex eo, quòd doceant plura supra rationem, ad quæ intellectus solis suis viribus ductus pervenire non potest, licèt in communi sciat, esse plura in Deo supra rationem nostram, ut diximus num. 599. & 601. quænam autem sint ista prædicata divina rationem nostram excedentia, non est à nobis assignabile, aliter jam non essent excedentia, sed debent assignari à Deo, qui nobis illa revelat, & per signa credibilitatis reddit etiam nobis credibilia, & credenda; cùm autem per talia credibilitatis signa cognoscamus, nos teneri credere, tanquam à Deo revelata mysteria Trinitatis, Incarnationis, aliáque plura superantia naturam; exinde debemus ea firmissimè credere, quin potiùs signa credibilitatis antiquorum non alteri authoritati nitebantur, nisi humanæ, neque aliam doctrinam proponebant, nisi ab hominibus traditam, & signa Religionis Catholicæ doctrinam suadent, quæ Deum pro Authore habent; unde signa credibilitatis Ethnicorum, cum istis nostris comparatæ, manent quoad obligationem credendi inania omninò, & nullius roboris, quæ proinde non possunt intellectum prudenter retrahere ab assensu religionis Catholicæ.

Ex

605. Ex dictis ſit, quod maximè notandum eſt, nimirum per ſigna credibilitatis, quæ vel à parentibus, Parochis, aut Cathechiſtis proponuntur omnibus, ut credant, neceſſe eſt, ut acquirant priùs, non ſolùm docti, ſed etiam pueri, & rudes hanc evidentiam de obligatione credendi, non quidem ſcholaſticâ methodò, ſed compendiosè comparatam, reddántque firmiſſimam rationem de voluntate credendi ex miraculis, & alijs ſignis, quæ ſibi firmiſſimè perſuadent, parati vitam potiùs, quàm fidem amittere, quod plures quidem aſſequuntur, ut experientia oſtendit; quòd ſi aliquando prædicatio, & propoſitio fidei, non eſſet ſufficiens ad formandam hanc evidentiam de obligatione credendi, tunc poſſet evidentia iſta ſupleri, aut compleri per divinam illuſtrationem, & volitionem internam, ut docet Eximius Doctor omninò videndus diſp. 11. de fide ſect. 3. & Cardenas tom. ſupra cit. diſſert. 3. & 14. & eſt expreſſa doctrina D. Thomæ quodlib. 2. art. 6. illud Joan. 6. *Omnis, qui audivit a Patre, & didicit, venit ad me*; ita exponentis: *poteſt talis eſſe in terra vocatio, ut teneatur homo non perſiſtere, ſed fidem adhibere.* Quæ verba clarè ſignificant evidentiam de obligatione credendi, quam interna vocatio ſupplet, juxta illud Iſaiæ 50. *Dominus Deus aperuit mihi aurem; ego non contradico*; atque exinde ſumitur ratio, quare Lucæ 1. reprehenſus ſit Zacharias, eò quod dubitaverit, & non crediderit ſtatim Angelo annuntianti Filij Conceptionē; credendum namque eſt cum illa externa locutione adfuiſſe internam inſpirationem, ſupplentem evidentiam de obligatione credendi, ſola quippe externa locutione adhibita, poteſt interdum dubitari, cùm Angelus Satanæ transfiguret ſe in Angelum lucis; quare evidentia de obligatione credendi, ſive comparata, ſive completa per internam vocationem, eſt neceſſaria, ut homo eliciat actum divinæ fidei. Ratio à priori eſt, quia major, vel minor probabilitas de aliqua obligatione, poteſt inculpabiliter quandoque mutari, & deponi; ſi enim pro illa, quæ erit minor probabilitas, ſuperveniat magnum fundamentum valde ſuperans fundamenta partis oppoſitæ, jam tunc inculpabiliter major probabilitas deponitur, & tranſit in minorem, & minor tranſit in majorem; ſi autem quis habeat evidentiam de ſua obligatione, aut cognitione, ſupplentem evidentiam, nunquam poteſt inculpabiliter obligationem contemnere; ſed certiſſimum omninò eſt, hominem, qui ſemel amplexus eſt fidem, nunquam poſſe inculpabiliter à fide deſiſtere, licèt Angelus de cælo oppoſitum prædicaret, ut ait Apoſtolus cit. 585. ergo, ut homo poſſit elicere actum divinæ fidei requiritur, quòd præcedat cognitio evidens de obligatione credendi, aut illuſtratio divina ſupplens illam evidentiam.

SECTIO V.

Religionem Catholicam eſſe evidenter credibilem, & credendam, oſtenditur iterum ex miraculis perpetuis.

606. Miracula illa, quæ tranſeuntia non ſunt, ſed perpetua, eò quòd ſtabiliter manent maximum ſunt credibilitatis, & credentitatis fundamentum, ſeu argumentum; hæc autem perpetua miracula conſpiciuntur plurimis in locis intra Eccleſiam Catholicam; ſicut enim olim apud Hebræos probatica piſcina, & alia perpetua miracula, erant argumenta credibilitatis pro Eccleſia illa; ita modò perpetua miracula, quibus claret Eccleſia Catholica, ſunt ingens argumentum pro ejus credibilitate, & credentitate; aliqua ex his congeſſit Gonet diſp. 1. de fide in digreſſum §. 10. quibus plura addam. Gonetus autem hæc habet: Caput, & ampulla ſanguinis S. Januarij Neapolit. eſt notiſſimum, & experientia cuicumque volenti conſpicuum. Corpus S. Claudij primi Archiepiſcopi Byſantini, deinde Monachi S. Benedicti, & Abb. Monaſterij Turenſis ab annis plùs quàm 1200. ibidem integrum; idem teſtatur Clemens VIII. de B. Agnete Polit. Ord. S. Dominici in diplomate ejus Canonizationis; & tota Hiſpania miratur, non ſolùm integritatem, & incorruptionem corporis Seraphicæ Virginis Thereſiæ, ſed & cæleſtem liquorem omni balſamò puriorem inde manantem.

607. Taceo pulverem è ſepulchro S. Raymundi Pannafortij ab annis 400. morborum omnium remedium, ſed precipuè febrium; omitto Taumaturgam imaginem S. P. Dominici è cælo ab ipſa B. Virgine Sorianum in Calabria delatam, quam ſingulari majeſtate fulgentem nulla unquam ars potuit imitari. Quædam ſubjiciam ſolùm graviſſimis teſtimonijs, & quotidianis experientijs comprobata. Aſſervantur in Conventu Prædicatorum Caſtellano in Italia tres gemmæ in corde B. Margarithæ, ejuſdem Ordinis Tertiaria repertæ, in quarum una virgo pulcherrima, coronam in capite geſtans cæleſti manu exarata conſpicitur; in altera, cujus meminit Ludovicus Granatenſis Conc. 3. de Nativitate Chriſti, Puer JESUS in medio duorum animalium; in tertia S. Joſephi inſtar ſenis itinerantis, è cujus humero pallium pendet, & ad ejus pedes ipſamet Chriſti ancilla B. Margaritha, quæ à cunis myſteria Incarnationis Chriſti, & obſequia ei in Ægyptum poſt Nativitatem fugienti à Joſepho exhibita aſſiduè meditabatur.

608. Nec minoris certitudinis, eſt cor S. Claræ de monte Falcone diviſum, adhuc in conſumptum, ex parte una interiori Chriſtum Dominum crucifixum, ex altera verò omnia ejus Paſſionis inſtrumenta repræſentare diſtincta, ac tres globulos ejuſdem magnitudinis,

& coloris in ejus felle repertos, & figuræ triangularis in mysterij SSS. Trinitatis confirmationem, non magis ponderare duos, vel omnes tres simul, quàm unum eorundem, vel seorsim quemlibet, ut fusè narrat in ejus vita S. Simplicianus à S. Martino August. Extant insuper in diversis orbis Ecclesijs plures Hostiæ à multis sæculis consecratæ, non solùm incorruptæ, & integræ, ut Divione in Burgundia, sed etiam firmissimè adhærentes in Patenis, ut Tromestæ in Hispania, imò insuper alibi miraculoso Sanguine conspersæ, ut Terracone in Aragonia. His similia, & quidem benè Gonnet.

609. Addo aliud miraculum in Religione S. Dominici, quod ipse paucis ab hinc annis vidi, scilicet corpus S. Ludovici Bertrandi, usque ad hæc tempora Valentiæ inconsumptum; nec minoris momenti est ingens illud miraculum, de quo in lectionibus S. Francisci Xaverij in Breviario Romano, ubi Ecclesia ita ait: *Demortui cadaver viva calce per multos menses, bis obrutum, sed penitùs incorruptum odore & sanguine manavit, & ubi Malachàm delatum est, pestem sævissimè confestim extinxit. Denique ubique terrarum novis, maximisque fulgentem miraculis Gregorius XI. Sanctis adscripsit.*

610. Cùm enim Xaverius, tanquam Indiarum Apostolus, quo titulo in Martyrologio Romano honoratur, fidem Catholicam ad varias orbis partes adduxerit, eúmque infinitis pænè miraculis comprobaverit, magni momenti sunt miracula, quæ in contestationem veritatis, quam prædicavit, ejus meritis post mortem suam etiam patrata sunt: sic enim loquitur Ecclesia in suprà dictis lectionibus: *Appulsus ad Indias, illico variarum gentium difficillimis, & variis linguis divinitùs instructus apparuit, quin etiam quandoque unico idiomate ad diversas gentes concionantem unaquaque sua lingua loquentem audivit; Provincias innumeras, pedibus semper, & sæpè nudis peragravit. Fidem Joponiæ, & sex aliis Regionibus invexit, multa centena hominum millia ad Christum in Indiis convertit, magnúsque Principes, Regésque complures sacro fonte expiavit &c. Hunc dilatandi Evangelij ardorem multitudine, & excellentiâ miraculorum Dominus roboravit; tot, & tanta miracula operatus est, ut suprà 20. mortuos suscitaverit*; nihil in humanis rebus certiùs ad credibilitatem.

611. Nec silenda S. Ignatij ab Angelo depicta imago Munebricæ, cujus continua miracula congessit P. Andrade, ubi refert, quòd non solùm plures mortuos suscitati ad vitam, sed etiam, quòd ipsa imago quasi viveret, novos sæpè ostendat aspectus; quam certè, cùm sæpè ipse aspexerim, non parùm obstupui; perpetuum etiam miraculum est Lauretana domus, ex Palestina in Dalmatiam, exinde in Italiam tranlata, ubi maxima miracula operatur, tum etiam in Aragonia Deipara columnata, quæ dum Hierosolymis viveret, S. Jacobo Apostolo Cæsar-Augustæ apparuit, ibique ab eo tempore magna cum gloria contra omnem Maurorum irruptionem miraculosè persistit, paucísque ab hinc annis coram multis testibus maximum miraculum patravit in Joanne Pellicero Aragonio, cui integra tibia dudum amputata, & sepulta, clamante Pellicero, ut iterum afferretur, ipsíque applicaretur, quia in Deipara magnam spem repositam habebat, ut tibiam iterum in pristinum statum restitueret, quasi abscissa non fuisset, quod Divina virtute subitò factum est, cúmque ego Cæsar Augustæ degerem, plurimi adhuc vivebant testes miraculi.

Conservatur etiam Matriti in Collegio Imperiali Soc. JESU imago Deiparæ, quæ Aloysio Gonzagæ petenti consilium de vita instituenda dixit, ut nostram ingrederetur Societatem, à quo tempore imago illa vocatur Deipara boni consilij; nec minora fecit eadem Dei Mater cum B. Stanislao Kostka, ut in ejus vita legitur; neque ista peculiaria sunt soli Prædicatorum Ordini, aut Societati JESU; nullus enim in Ecclesia Religiosus cœtus reperietur, qui plura miracula non numeret; nulla penè civitas, quæ in monumentis notata non habeat, nunquam enim defuerunt, nec desunt in Ecclesia Dei Viri egregij miracula operantes, ut ex num. 559. ex quo denuò ita confiritur argumenrum, quod maximè urget Exim. Doctor in tomo defensionis fidei contra Regem Angliæ: illa est vera Ecclesia, quam Christus Dominus fundavit, quámque confirmat miraculis: modò sic. Antequam venirent hæretici, Arrius, Nestorius, Lutherus, Calvinus &c. Christiani omnes in vera Dei Ecclesia manebant, proindéque, qui ab hac Ecclesia discesserunt, amiserunt veram Religionem; atqui Catholici non discesserunt ab illis, sed potiùs illi à Catholicis se separârunt; ergo soli Catholici retinent veram Christi Religionem, ac proinde sola Religio Catholica est vera Dei Religio; unde cùm veræ Religioni permissa sit gloria miraculorum, hæc in sola Religione Catholica perseverare conspicitur.

SECTIO VI.

Ostenditur eadem veritas ex Sibillinis Oraculis, & Adversariorum testimoniis.

612. MAgnum argumentum pro nostræ fidei Catholicæ credibilitate efformaverunt ab initio Ecclesiæ Catholicæ omnes fideles ex Sybillarum vaticinijs; plures námque PP. post Theophylum Antiochenum Sybillas appellant, Gentilium Prophetissas ita æstimatas, ut teste Clement. Alexandr. Stromat. lib. 1. censuerint cælo delapsas; decem fuisse à patria cognominatas perhibent has: Cumæam Cumanam,

nam, Persicam, Hellespontiacam, Lybicam, Samiam, Delphicam, Phrigiam, Tiburtinam, Erithream. Adeò familiare erat Christianis à Sybillarum libris convincere gentiles, ut Sybillitæ ideò dicerentur, teste Origine lib. 5. contra Celsum. Affert plura earum vaticinia August. lib. 18. de Civit. Dei & 23. Cyrillus Alexandrinus lib. 8. contra Julianum. Lactantius in Institut. quod ampliùs est Clemens Alexandrinus lib. 6. Stromat. refert partem cujusdam concionis D. Pauli, in qua hortabatur fideles ad legendos Sybillarum libros his verbis: *Libros græcos sumite, & libellos agnoscite, quomodo unum Deum significent, & ea, quæ futura sunt, & invenietis in eis Filium Dei clariùs, & apertiùs scriptum;* quare ex illarum vaticinijs evidens sumitur credibilitatis nostræ fidei argumentum, cùm illæ præcipuæ humanæ redemptionis mysteria tantæ prænotionis certitudine, & claritate scripserint, ut præterita magis, quàm futura scripsisse videantur.

614. Prima enim Cumæa de Christi adventu, in tranquillitate temporum.

Cùm Deus è cælo Regem demittit olympo,
Tunc terra omnipotens fruges mortalibus ægris
Reddet inexhaustas frumenti, vini, oleique.
Dulcia tunc mellis diffundent pocula cellæ,
Et niveo latices erumpent lacte suaves
Oppida plena bonis, & pinguia culta vigebunt,
Nec gladios metuet, nec belli terra tumultus,
Verùm pax terris florebit in omnibus alta.

Cumana de Incarnatione, sic:

Tunc ad mortales veniet mortalibus ipsis
In terris, similis natus Patris omnipotentis,
Corpore vestitus &c.

Persica hæc:

Tunc quoque vox veniet quædam in deserta locorum
Nuntia mortales miseros, quæ clamet ad omnes.
Ut rectos faciant calles, animósque repurgent.
A vitiis, & aquis lustrentur corpora mundis.

Helespontica, sic:

Ille Dei legem complebit, non violabit
Per similem formam referens, & cuncta docebit.

Lybica.

Ille quidem morbis pressos sanabit, & omnes
Læsos, quotquot ei fident, cæcique videbunt,
Incedent claudi, surdis audire licebit,
Insolitas mutis dabit efformare loquelas,
Expellet furias, oppressi morte resurgent,
Placabit fluctus, in desertisque locorum
Largè panibus è quinis, & pisce marino
Millia quinque virùm satiabit, reliquiæq;
Bis senos cophinos implebunt virginis almæ.

Samia. 615.

Salve casta Sion per multáque passa puella,
Ipse tibi incenso Rex en tuus intrat asello,
Erga omnes mitis, tua quo tibi, quo juga demat
Intoleranda nimis, quæ fers cervice subacta.

Delphica.

Impingent illi colaphos, & sputa sceleſtis
Israël labiis, nec non & fellis amari
Apponent escam, potúmque immitis aceti.

Phrygia.

Scindetur templi velum, mediúmque diei
Nox tenebrosa tribus premet admirabilis horis,
Et tridui somnò peraget mirabile factum.

Tiburtina.

Sed postquam triduo lucem repetiverit, atque
Monstrârit somnum mortalibus, atque docendo
Cuncta illustravit, cælestia tecta subibit
Nubibus invectus.

Denique Erithrea de judicio finali, & signis, quæ illud præcessura sunt, ita:

Judicij in signum tellus sudore madescet,
Et Rex æternus summo descendet olympo
Scilicèt, ut carnem, mundúmque, ut judicet omnem;
Unde Deum fidi, dissidentèsque videbunt
Summum cum Sanctis in sæcli fine sedentem.

Accedunt vel invitorum Dæmonum testimonia; ita Delphicus Apollo apud Nicephorum lib. 1. cap. 13. cùm Hæcatomben offerenti Augusto non responderet; tandem fassus est. 616.

Me Puer Hebræus, Divos Deus ipse gubernans,
Cedere sede jubet, tristémque redire sub orcum.
Ergo dein animis tacitis discedito nostris.

Millesius Apollo his verbis commendavit Christum, interrogatus scilicet: *Mortalis erit corpore, sapiens, prodigiorum effector sub Ducibus Chaldæis armis comprehensus, fustibus, clavísque amaram mortem patietur clavis, & palo mortem tolerabit acerbam.* Dea Hecates de Christo interrogantibus, teste Marsilio Sicino lib. de Christiana Religione cap. 2. ita: *Viri pietate præstantissimi est illa anima, hanc colent à rigidis alienam; hic Christus pius in cælum ascendit.*

Plutarchus Opusc. de defectu oraculorum refert: Dæmones Præfecto Tiberij Cæsaris retulisse, magnum Pan mortuum esse, eámque ob causam responsa ampliùs edere non posse, quod contigerat die mortis Christi; Unde Picus Mirand. sic ait: *Magna insania est Evangelio non credere, cujus veritatem sanguis Martyrum clamat, Apostolicæ resonant voces, prodigia probant, ratio confirmat, elementa loquuntur, Dæmones confitentur.* Rursus ex Sectis Adversariorum sumi potest argumentum; nam 617.

gentiles, Judæi, Machometani plurima protulerunt in commendationem Religionis Catholicæ; ex gentilibus Plato lib. 1. de Rege ita *Mensura omnium non homo, sed Deus est, maximè verò, si Deus fiat homo;* unde interrogatus, quamdiu legibus suis standum, *donec* respondit *aliquis sacratior homine internis appareat, qui fontem omnibus veritatibus aperiat, quem denique sequantur omnes.*

618. Cæsar Augustus, ut referant Suida, Cedronus &c. Aram Romæ in Capitolio erexit cum inscriptione *Primogenito Deo*, qui putatur esse locus in Capitolio, ubi olim constructum fuit templum Jovis capitolini, eo verò dirutò successit Basilica Dei Genitricis Mariæ, quæ dicitur *Ara Cæli*; nec minùs est, quòd asserant, illic ab Augusto conspectam in aëre Dei Genitricem cum infante intra ulnas. Insuper August. de Consensu Evangelico lib. 1. refert: cùm Tiberio innotuisset Christi mors, decrevisse, ut Divorum albo adscriberetur, sed à Senatu impeditus est, dicente, Christum esse Zelotypum, & alium Deum secum non permittere.

619. Lampidius narrat in vita Severi, Imperatorem Adrianum omnia templa in honorem Christi dicâsse, & dixisse, ut omnia in posterum absque Idolis extruerentur, & extructa diruerentur, quamquam augures dissenserunt, acritérque impediverunt; ipse Alexander Severus imaginem Christi in Oratorio suo servabat, & coram eo singulis diebus procumbebat; Antoninus Pius audiens hanc sententiam: *Alteri ne feceris, quod tibi fieri non vis*, inter Christianos pervulgatam, eam mirificè commendavit, dicens: fore virum omni exceptione majorem, qui eam observaret; ex quibus omnibus magnum desumitur argumentum pro Religione Catholica, nam, ut naturæ lumen ostendit, & notavit olim Eucherius homil. 2. de Paschat. *Validis absque dubio nititur privilegiis, qui causam de Adversariis asserit instrumentis.*

620. Apud omnes antiquos gentiles, & hæreticos innumera esse pro commendatione Religionis Catholicæ instrumenta, facilè constat ex historijs, pauca seligo. Plinius Junior epist. ad Trajanum de Christianis ita: *Solent stato die ad lucem convenire, carmenque Christo quasi Deo dicere secum invicem, seque Sacramento non in scelus aliquod astringere, sed ne furta, latrocinia, ne adulteria committerent, ne fidem fallerent, ne depositum appellati abnegarent*; quo factum est, ut Trajanus à persecutione desisteret; in Calce Apologiæ Justini tres Imperatorum epistolæ afferuntur, in quarum una testatur Marcus Aurelius, qui eam ad Senatum Romanum scripserat, se desperatam victoriam Christianorum precibus obtinuisse, & in Germania montibus conclusum, cum exercitu siti laborâsse, sed salutari pluvia per eos refocillatum esse: jubet dein, ut quisquis Christianum accusaret, vivus combureretur. Easdem epistolas vide apud Baronium ad Annum 1306.

Magnam quoque commendationem dederunt Judæi, Joseph. lib. 18. cap. 4. Antiquit. 621
scribit: *Fuit autem his temporibus JESUS vir sapiens, si tamen virum eum nominare fas est, erat enim mirabilium operum effector, & doctor omnium eorum, qui libenter audiunt veritatem, & multos quidem de Judæis, & gentibus sibi adjunxerat, qui etiam, cum accusantibus primatibus nostris eum Pilatus crucifixi jussisset, non deseruerunt Christum suum, quia ab initio dilexerunt; apparuit enim eis tertia die iterum verus, secundùm quod divinitùs inspirati Prophetæ, vel hæc, vel alia innumera mirabilia futura prædixerant, sed & in hodiernum diem Christianorum, qui ab ipso nuncupati sunt, & morum perseverat, & genus.* Inveniemus etiam pro Religione nostra testimonium ex Paganismo Machomet, qui teste Marsilio Ficino lib. de Christiana Religione cap. 2. in Alcorano Christum appellat: *Dei virtutem, sapientiam, Animam, Verbum afflatu quodam ex Maria Virgine perpetua natum*, aitque, suscitâsse mortuos, aliàque plurima divinitùs effecisse, & cunctis Hebræorum Prophetis esse sublimiorem.

Unde fertur, Mahometanos, qui solùm Ma- 622
homethi, & non Christi visitant sepulchrum, non satis purificatos censeri, proindéque Mahomet in Alcarano Deum sic loquentem inducit: *Cùm Prophetas alios aliis præfecerimus, eósque alloquuti fuerimus, Christo Mariæ Filio animam nostram propriè conferentes vim, atque virtutem præ ceteris præbemus*; quæ roborantur ex Duverderio Historico Gallico, in Compendio Histor. Jur. intuitu Bajazeth. sic habente, quo tempore Bajazetes pacis cum Venetis initæ suavitate frueretur, Talismannus quidam Sacerdos Mahometi infecta, quia longa annorum serie Alcoranum legebat in templo S. Sophiæ, die quadam librum manu tenens, ut aliquot paginas Imperatori magna populi comitato caterva exponeret, subitò eum in terra projiciens, fixéque Bajazetum intuitus, sic allocutus est:

Miror, inquit, Domine, Principem adeò do- 623
ctum, & sapientem falsæ hujus legislatoris, quem Prophetarum omnium maximum credis, non agnovisse ineptias; scias, nihil esse divini in his legibus, omnes sensus oblectamenta respiciunt, quibus homines alliciat, nec alio fine voluisse impostorem illum sola gladij pugna legis suæ controversias decidi, quàm ut stropharum suarum agnitionem prohiberet, eas sæpè cum legibus Christianorum contuli, & semper cum notabili differentia meritorum Christianas fundatas reperi in puritate vitæ mirabili, & in inconcussa omnium veritate; Mahometica, nihil est, nisi turpitudo; unde concludo, amplectendam esse Religionem JESU Christi. Erat Bajazetes omnium superstitiosissimus, qui proinde Talismannum vix verba finientem, templóque extractum occidi jussit. Publicationem hujus nuntij, quod tantopere

tantopere suæ gloriæ præjudicabat, severè prohibuit, ne de eo sermone, si audiverunt quid alijs revelarent; at is, pro cujus honore Sacerdos ille mortem generosè pertulerat, loqui fecit Turcam Illiricum illustris illius tragœdiæ spectatorem, ne à Christianis Religionum illarum nesciretur, ex qua mirè ædificati sunt. hæc Duverderius.

SECTIO VII.

Ostenditur eadem veritas ex gloria Martyrum, & notis Ecclesiæ.

624. PRobatur ex gloria Martyrum. Ea vera est Religio, ut diximus, quæ vincit difficillima, quæ quantùm ad substantiam, vel quantùm ad modum superari à natura non possunt, proindéque Authore Deo superantur, juxta illud Psal. 31. *Benedictus Deus Israël, qui facit mirabilia solus;* sed hæc victoria tum quoad substantiá, tum quoad modum reportata est in defensionem Religionis Catholicæ à Martyribus; ergo ex gloria Martyrum evidenter ostenditur credibilis, & credenda Religio Catholica. Probatur min. homines libenter mori atrocissima tormenta pati, non ob ulla carnis oblectamenta, sed solùm ob sanctitatem, & vitæ puritatem, res adeò magna est, ut neque quoad substantiam, neque quoad modum obtineri possit à natura; atqui hanc obtinuerunt tot, & tanti in Ecclesia Dei Martyres, qui supra 10. milliones à fide dignis Authoribus numerantur; ergo sine viribus Authore Deo habitis credi prudenter non potest, quòd hæc fieri potuerint, proindéque gloria Martyrum talis contestatur, Religionem Catholicam non nisi Authore Deo esse. Probatur, quia inter Martyres non solùm ignobiles, verùm etiam nobilissimi sunt Pontifices, & Reges, nec viri solùm, sed & fœminæ, & ætatis adhuc modicæ, omnes tamen fortes in Christo.

625. Unde SS. Patres omnia ea accuratè introspiciunt, & contemplantur, ut ex gloria Martyrum evidens signum appareat credibilitatis; Gregor. hom. 13. in Evangel. ita exclamat: *Totum mundum fideles aspicite, Martyribus plenus est, jam penè tot, qui videamus, non sumus, quot veritatis testes habemus. Deo ergo numerabiles nobis supra arenam multiplicati sunt, quia, quanti sint, à nobis comprehendi non possunt.* Alacritatem eorum, & constantiam commendavit Cyprianus in serm. de Cœna Domini, & August. super Psalm. 22. *Hoc calice inebriati Martyres, quando ad passionem euntes, non agnoscebant suos, non flentem uxorem, non filios, non parentes, & gratias agendò dicebant, calicem salutaris accipiam.* Mirabilem quoque in sexu fœmineo constantiam laudat Ecclesia in Oratione de Virgine, & Martyre, sic: *Deus, qui inter cætera &c.*

626. Et Ambrosius lib. de Virginit. de S. Agnete, ita 13. annorum pro Dei defensione Martyrium passa est: *Hæc inter cruentas carnificum impavida manus, hæc stridentium catenarum immobilis gravi tractu furentis mucrone militis, totum offerre corpus, mori adhuc nescia, sed parata, vel si ad aras invita raperetur, tendere Christo inter ignes manus, atque in sacrilegis focis trophæum Domini signare victoris; nunc ferratis colla, manusque ambas inserere nexibus, sed nullas tam tenua membra poterat nexus induere; novũ Martyrij genus, nondum idonea pœnæ, & jam matura victoriæ, certare difficilis, facilis coronari, non si; ad theatrum nupta properaret, ut ad supplicij locum læta successu gradu festina virgo processit; flere omnes, ipsa sine fletu mirari, plerique, quod tam facile vitæ suæ prodiga, quæ nondum hauserat jam quasi perfuncta donaret; stupere universi, quod jam divinitatis testis existeret, quæ adhuc arbitra sui per ætatem esse non posset.*

Nec minus est, quod de S. Apollonia legimus: *Comprehensa combureretur, cùm paulisper quasi deliberans, quid agendum esset, stetisset, ex illorum manibus elapsa alacris in ignem sibi paratum majori Spiritûs S. flammâ intus accensâ se ingerit.* Mirabilia etiam sunt, quæ de S. Martina Virgine Romana, de S. Cæcilia &c. leguntur; hæc omnia satis indicant, si juxta dictamen prudentiæ discurramus, fortitudinem hanc animi imperturbabilis à Deo Authore esse; cùmque Deus Author Religionis falsæ esse non possit, sed veræ; exinde evidens habetur signum credibilitatis pro Religione Catholica, quam SS. MM. alacriter defendebant. 627.

Probatur item ex notis Ecclesiæ, quas ab initio Ecclesiæ agnovit, & ab initio Conc. Nicænum proposuit scilicèt, Ecclesiam veram esse, unam, sanctam, Catholicam, & Apostolicam; quæ in Ecclesia Catholica reperiuntur, est enim una, & sub uno Pontifice Romano, est sancta professione fidei & morũ: est Catholica, scilicet per totum orbem extensa, non quidem vi armorum, aut ulla hominum industria, sed vi doctrinæ repugnantis illecebris corporis, atque de carne, & sanguine per totum orbem triumphantis, quæ quidem vis nonnisi Deo Authore obtineri potest: est Apostolica cùm per interruptam Pontificum, & Prælatorum, Doctorúmque successionem à tempore Apostolorum eorum tractat doctrinam. 628.

Hæc omnia accuratè retigit Cyprian. lib. de unit. Eccles. cap. 5. *Ecclesia Domini luce perfusa per totum orbem suos radios porrigit, unum tamen lumen est, quod ubique diffunditur, nec unitas corporis separatur: ramos suos in universam terram copia ubertatis extendit, prætersluentes largiter rivos latius extendit, unum tamen caput, & una origo, una mater fœcunditatis successibus copiosa.* Pariter August. tomo 6. contra Epist. fundamenti cap. 4. *Ut ergo hanc omittam sapientiam, quam in Catholica* 629.

tholica Ecclesia esse non creditis, multa sunt alia, quæ in ejus gremio justissimè me teneant, tenet consensio populorum, atque gentium &c. tenet ab ipsa sede Petri Apostoli, cui pascendas oves suas post resurrectionem suam Dominus commendavit usque ad præsentem Episcopum successio Sacerdotum; tenet postremò ipsum Catholicæ nomen, quod non sine causa inter tam multas hæreses, sic ista Ecclesia sola obtinuit, ut, cùm omnes hæretici se Catholicos dici velint, quærenti tamen peregrino alicui, ubi ad Catholicam conveniatur, nullus hæreticorum vel Basilicam suam, vel domum audeat ostendere.

630. Apertissimè enim hanc rem Pacianus Archiepisc. Brachionensis Epist. ad Sempron. *Christianus mihi nomen est, Catholicus cognomen, illud me nuncupat, istud ostendit*; tum etiam Hieronymus in Dial. contra Luciferianos cap. 9. *In illa Ecclesia permanendum est, quæ ab Apostolis fundata, usque ad hanc diem durat.* Hæc omnia, si benè inspiciantur, satis ostendunt, Ecclesiam Catholicam absolutè sumptam esse evidenter credibilem. Cæterùm, quia hæc satis non sunt ad rem nostram, nisi ostendamus, etiam esse evidenter credibilem respectivè ad quamcumque aliam sectam, proindéque omnes alias respectivè ad Catholicam Ecclesiam nulla gaudere credibilitate.

SECTIO VIII.

Ostenditur eadem veritas ex comparatione ad alias Sectas.

631. REligio Catholica comparativè ad omnes alias Sectas, manet sola evidenter credibilis; ergo evidens est, teneri nos eam solam amplecti; ant. prob. per partes, quia Sectæ Religioni Catholicæ oppositæ reducuntur, vel ad Paganismum, vel ad Judaismum, vel ad alias Sectas hæreticorum. Inprimis, quantum attinet ad Paganismum, facile est ostendere, non habere meritum credibilitatis respectu Religionis Catholicæ; nam juxta Augustinum lib. 12. Genes. ad lit. cap. 14. *Cùm ad aliquid pervenitur, quod est contra bonos mores, non est magnum, tum falsam sectam à vera discerni*; siquidem vera fides non potest esse veræ rationi contraria, licèt possit superare; atqui Paganismus in sua idololatria peccat contra rationem naturalem, uti est Deorum pluralitas; ergo &c.

632. Plures autem Gentiles plures Deos coluerunt, vel si unum Deum cognoverunt, non sicut Deum glorificaverunt, ut ait Apostolus ad Rom. quia vel circa Dei providentiam, vel hominis felicitatem multum errârunt; ideóque in alios errores, & vitia prolapsi sunt, ut prosequitur Paulus loc. cit. Ex quo hæc ratio evidens formatur: in nulla hujusmodi secta inveniuntur ea testimonia credibilitatis, sed multò inferiora, quàm quæ de Religione Catholica adduximus; ergo nulla potest fieri comparatio talium sectarum cum nostræ fidei credibilitate; unde Augstinus lib. de vera Religione cap. 3. concludit, quòd, si Plato, vel alij similes Philosophi testimonia nostræ fidei cognovissent, sine dubio credidissent.

Ad hanc speciem Paganismus revocatur 633.
Mahomethis, quia, licèt hæc secta unum Deum agnoscat, non habet doctrinæ professionem, qua illum colat, uti Deum, quin doceat plura rationi contraria, & turpia, ut, quòd felicitas sit in voluptatibus corporis &c. vide Medinam lib. de recta fide cap. 4. ubi ostendit plures contradictiones, & inconstantias in doctrina Alcorani; accedit etiam, quòd author illius sectæ, nullam habuit authoritatem, vel fide humana dignam, quandoquidem & in historijs fuit homo imperitus, & vitijs deditus; credibilitas autem doctrinæ multùm pendet ex qualitate primi doctoris ejus, sive primi proponentis, quo argumento usus est August. lib. 3. contra Accadem. cap. ult. eò quod nullius authoritas possit cum Christi authoritate comparari, ait enim: *Mihi autem certum est, nusquam prorsus à Christi authoritate discedere, non enim reperio valentiorem.*

Quod verò Alcorani doctrina non à Deo, 634.
sed à Satana sit, constat primò, quia plura Mahometh docet contra legem naturæ, & intrinsecè mala, quia omnem vivendi rationem & disciplinam in obscuritate, & spurcitijs fundat; quare suis sectatoribus non fornicationes tantùm, illegitimósque concubitus, sed, quod horridum dictum, Sodomiam liberè concedit, imò summam hominis felicitatem in hujusmodi corporis delicijs constituit.

Nec aliam suis beatitudinem promittit, vo- 635.
cárque optimam Dei remunerationem, quæ contra naturalem rationem est; ideò Avicenna, etsi Mahomethis dogmatibus à puero imbutus aliquot annis in ea secta durâsset, eam tamen postea solo ductu naturalis rationis deseruit, utpotè indignam, & lumini naturæ contrariam, quia hominis felicitatem in re tam vili, & sordida constituerer; idem præstitit Alzmannus Sacerdos Mahometicæ sectæ.

Sunt in Alcorana plures fabulæ, ut, quòd 636.
Sol, & Luna paris fuerunt splendoris, dum autem Angelus Gabriël festinatiùs cælum peteret, alas casu lunæ affricuit, & lucem ejus magna ex parte extinxit; indéque ortam ait diei, ac noctis differentiam; item, quòd sol singulis noctibus se lavet, & altero die surgat purior; item, quòd cælum ex fumo sit factum, fumus verò ex vapore maris, mare autem ex monte Kaff profluat, mons verò situs sit in Angeli manu tam spatiosus, ut totam terram circumdet; tam altus, ut cælum suo vertice sustentet; item, quòd Angeli, & ipse Deus pro Mahometho orent, quo quid absurdiùs?

Fingit etiam in contestationem suæ doctrinæ 637.
miraculum ridiculum, quòd scilicet in equo alborac venisset usque ad lunam, in qua mira-

culum

culum feciſſet aliquod, illud nimirum, quod nemo ſuorum referre audet; alia etiam refert fabuloſa de hoc itinere, ut clarum ſit neminem, niſi hominem perfrictæ frontis, & cui nulla exiſtimationis cura, ea voluiſſe referre; jam, ſi hanc ſectam tot ſordibus figmentis, & mendacijs ſcatentem cum fidei noſtræ puritate, majeſtate, quis contulerit, evidenter agnoſcet per hanc compationem, Religionem noſtram, non verò Mahomethiſmum eſſe evidenter credibilem; quare Religio Catholica non ſolùm abſolutè, ſed etiam reſpectivè ad alias ſectas manet evidenter credibilis.

638. Si autem fiat comparatio cum Judaiſmo, eodem modo comparebit ab illa ſecta fundamenta Religionis noſtræ non lædi, ne maneat evidenter credibilis; quamquam enim olim in populo Judæorum vera Dei Eccleſia floruerit, ubi tamen immanè illud facinus admiſit Chriſtum occidendo, mirum eſt in quot, & quam fœda deliramenta, & errores ſit prolapſus, ut conſtat ex Talmud lib. 1. tot ſomnijs repletiſſimo, quos tamen, ut fidei articulos, & oracula tenent Judæi, ut ita videantur cum vera fide vim omnem intellectûs amiſiſſe; pauca afferam, quæ oſtendent, non manere jam apud ipſos veram Religionem juxta vetus teſtamentum, quod admittunt, ſiquidem *lex Domini immacalata convertens animas, juſtitiæ Domini rectæ &c.* Pſalm. 18. & 8. & Pſalm. 118. v. 85. *Narraverunt mihi iniqui fabulationes, ſed non, ut lex tua;* quòd autem fabulationes habeant, ſic verba Talmud referunt.

639. Deus priusquàm hunc mundum conderet, in varijs ſeſe mundis creandis, & paulò poſt deſtruendis exercuit, cùm ne otio torpeſceret, tum ut diuturna exercitatione artem, mundum perfectum, qualis hic eſt, creandi paulatim ediſceret. Deus tres primas diei horas legendo libros legis, tres ſequentes in erudiendis infantibus, qui in tenera ætate moriuntur, tres ultimas luſui cum ingenti piſce Leviathan inſumit. Deus quoties malorum, quæ Judæi à Gentibus patiuntur, reminiſcitur, duas lacrymas in Oceanum effundit, & præ dolore pectus utrâque manu contundit. Deus ſemel mentitus eſt, ut pacem inter Abraham & Saram litigantes componeret. Deus quotidie in tunica linea, & corrigias quasdam capiti, & brachijs circumdans orat. Deus præcepit ſingulis novilunijs feſtum expiationis ſui peccati, quando Soli lucem aliquam ademerat, ut Lunæ attribueret.

640. Deus Judæis præcepit, ſive vi, ſive dolo, & furto bona Chriſtianorum rapere, eósque omni ſtudio è vita tollere; Gentilibus verò nec benè, nec malè facere. Si quis oraverit verſus ad meridiem, conſequetur ſapientiam; ad ſeptentionem Divitias; nihil debet comedi, niſi numero impari, quo Deus delectatur. Si Judæus Chriſtianum propinquum præcipitio deprehenderit, tenetur illum præcipitare. Plura lege apud Xiſtum Senenſem lib. 2. Bibl. Canetæ. Vana ergo modo eſt hæc ſecta, & blasphema, quare mirandum non eſt, ut ipſi Judæi vident, & falſitatem deprehendere poſſunt ſectæ ſuæ, ex eo etiam, quòd, quando Iſraël olim patiebatur, & Religione ſua, & affectu Deum colebat, placatus fuerit, & eos juverit, modò verò contrarium eveniat, dum per orbem ſine Duce diſperſi quò magis ſectam ſuam colunt, eò magis à Deo deſeruntur, & affliguntur, quod ſignum eſt, antiquam Religionem Deum placuiſſe, hanc verò diſplicere; unde facilè roboratur argumentum noſtrum; nam ſecta manifeſtè falſa, ut eſt modernus Judaiſmus, non poteſt obeſſe fundamentis noſtræ Religionis; unde manet, eam eſſe evidenter credibilem etiam reſpectu Judaiſmi.

641. Tandem, ſi Religionem Catholicam conſideremus reſpectu hæreticorum, etiam apparebit ab illis non poſſe minui credibilitatem Religionis Catholicæ; cùm enim hæretici fateantur, veram eſſe Religionem à Chriſto fundatam, eámque ſolam tenendam: quærimus ab ipſis, quis ſeparatus fuerit ab hac Catholicorum doctrina, quæ in orbe terrarum perſeverabat, nos ab illis, an illi à nobis? quando Lutherus, vel Calvinus venerunt, in mundum aderat vera Eccleſia viſibilis, ut dixi à num. 313. hæc autem non fuit ſeparata à Luthero, aut Calvino, ſed illi hæreſiarchæ ſeparati fuerunt ab Eccleſia, quæ eos à gremio ſuo expulit, ut membra infecta: ergo hæreticorum ſectæ errores docent contra veram Chriſti Eccleſiam; proinde ab illis non tollitur evidentia credibilitatis Eccleſiæ Catholicæ; neque dici poteſt, quòd ſecta Lutheri, & Calvini Authorem Deum habeant, utpotè prava, & falſa.

642. Verùm, ne moram faciamus in oſtendenda rei veritate, ſatis eſt, fateri Lutherum, ſuam doctrinam à diabolo eſſe, nam tomo 3. edito Wittenbergæ fol. 439. b. & tomo 6. Jehnæ fol. 82. b dicit: *Se cum Diabolo diſputâſſe, & ejus Logica victum Religionem mutâſſe, & novum Evangelium ſuum excudiſſe.* Ex quibus ita arguo contra Lutheranos, admittentes Scripturam Sacram, & totam Religionem à Chriſto fundatam: Catholici qui tenemus doctrinam ab Apoſtolis traditam, doctrinam amplectimur, quæ Deum habet Authorem, ut docet Divus Paulus magiſter noſter 1. Corinth. 11. *Ego enim accepi à Domino, quod & tradidi vobis.* atqui Lutherus Doctor non ita dicit, ſed ego enim accepi à Diabolo, quod & tradidi vobis; ergo Lutheri doctrina efficere non poteſt, ne Eccleſia Catholica non maneat evidenter credilis.

643. Hoc unico argumento converſus fuit Walſinganus teſte Zitſimon lib. 3. ſuæ Britannomachiæ cap. 2. part. 1. pag. 254. ſcilicet feria 6. paraſc. anno 1604. Franciſcus Walſinganus obtulit Regi Angliæ libellum ſupplicem in hanc ſententiam. Si Papiſtæ falsò criminati

minati essent Christum, & Sanctos ejus, Rex sceleratum genus calumniatorum multaret; sin è diverso indelebilis fama illa esset, Lutheri doctrinam è Diabolo emanâsse, eandem abjurandi Rex indemnem faceret ipsi potestatem. Rex rem examinari jubet, & Montacutus Sacellanus Regis, Lutherum quamvis virum sanctum, eruditum, Anglicanæ Religionis Authorem non haberi pronunciat, vel hinc à quæstione supersedere possit, quæ inquirit, an fuerit edoctus à Diabolo? alij (ex Witakero ad rat. cump. pag. 155.) dicebant: Nos Lutherum libenter, ut Patrem veneramur, & Cantuariensis Episcopus dicebat etiam, quòd de Luthero magistro asserunt Papistæ, mendacium est; quæritur liber, producitur tom. cit. n. 642. & singula reperiuntur, hærent, turbantur, quid possint respondere nesciunt, præter minas. Walsinganus tamen nolens persistere in Religione à Diabolo fundata, revelatáque, abjurat hæresim, & redit ad Ecclesiam Catholicam; si proinde reliqui etiam Lutherani oculos aperirent, dicere possent vale magistro suo, & repetere illa Augustini tract. 42. in Joan. *Si, quod dicis, à Diabolo accepisti, & Diabolo credidisti, mendax es.*

644. Sic etiam Hieronymus in lib. contrà Luciferianos sub finem: *Brevem tibi, apertámque animi mei proferam sententiam: in Ecclesia illa permanendum est, quæ ab Apostolis fundata usque adhuc durat, sicubi audieris qui dicuntur Christi, non à quocunque alio nuncupari, ut puta, Marcionistas, Valentinianos, Montanenses &c. Scito non Ecclesiam Christi, sed Antichristi esse Synagogam; ex hoc enim ipso, quòd postea instituta sunt, eos se esse indicant, quos futuros Apostolus prænuntiavit; nec sibi blandiantur, si de Scripturarum Capitulis videntur sibi affirmare, quod dicunt, cùm & Diabolus aliqua de Scripturis sit locutus, & Scripturæ non in legendo, sed in intelligendo consistant.*

645. Exinde prodeunt tot errores, quos hæretici docent; quid stolidiùs, quàm negare nobis liberum arbitrium, ut more pecudum omnes feramur; hoc nihil aliud est, quàm in scelerum omnium voraginem homines immergere, efficeréque, ut nulli unquam Dæmonis suggestioni, vel malæ naturæ appetitui resistere conentur, cùm persuasum habeant hæretico ex principio, ferreâ necessitate se ad consensum trahendos; huic affine est, præcepta Dei servari non posse; docent insuper, solam fidem ad salutem consequendam sufficere, quam, si quis tenet, quantiscunque se contaminet sceleribus, cælum tamen ingreditur; unde ajunt, bona opera ad beatitudinis æternæ adeptionem nihil conducere, imò obesse, & cæli viam præcludere.

646. Prætereà optimus Orationem Dominicam recitandi modus est, ait Lutherus, ut variæ blasphemiæ, execrationes &c. articulis inserantur, ut securi simus, habere nos, quod Deus dimittat, quod in fine petimus: fornicationem, imò & adulterium hic apostata approbat, & uxoris locò consortium ancillæ viro interdum permittit: incontinentiam homini integræ ætatis, & roboris, censet esse sine miraculo impossibilem; tandem hanc etiam habent blasphemiam, Deum non solùm permittere, sed directè velle, & decernere peccata hominum quotidiana, imò occulta quadam vi, & suggestione movere ad flagitium, & impellere Deum; proinde veram causam, & peccati authorem faciunt; hæc, & similia, qui legit, Mahomethem revixisse haud dubiè existimabit.

Quapropter ex hac secta non habetur sancta 647.
professio morum, præcipua Ecclesiæ nota; quod fassus est etiam Lutherus Domin. 4. Advent. in Conc. *Mundus ex hac doctrina in dies deterior fit, quod Dæmonis opus est; videmus enim homines magis esse avaros &c. quam antea in Papatu.* in sermonibus germanis alijs hæc habet: *Post revelatum Evangelium virtus est occisa, justitia oppressa, temperantia ligata, veritas à canibus dilacerata, fides clausa, nequitia quotidiana &c.* Hinc Erasmus, etsi Lutheranis faverit nimis, multisque erroris dederit occasionem, sic tamen ad Vulturium Neocomum loquitur: *Profer mihi, quem istud Evangelium ex commessatore sobrium, ex feroci mansuetum, ex avaro liberalem, ex maledico benedicum, ex impudico reddiderit verecundum, & ego tibi multos ostendam, qui facti seipsis deteriores*; ex quibus constat, hæreses contra legem naturæ pugnantes esse falsas, nec tollere evidentiam credibilitatis Ecclesiæ Catholicæ; unde Ecclesia Catholica non modò absolutè, sed etiam comparativè considerata ad quamcunque oppositam Religionem sola inter omnes ostenditur, & manet evidenter credibilis, & credenda, cùm aliæ omnes sectæ nihil credibilitatis prudentis exhibere possint, utpotè tot fabulis, imò & peccatis apertis, & contra lumen rationis pessimis quibusque abundent doctrinis.

SECTIO IX.

Solvuntur Opposita.

OBjic. 1. Inter signa credibilitatis, quæ ad 748.
fidem plurium Deorum excitabant, Gentiles numerebantur etiam miracula; ac proinde poterat inferri, Religionem illam esse Authore Deo, uti nos inferimus inde Religionem Catholicam; sed illa signa credibilitatis non reddebant Gentilibus Religionem suam evidenter credibilem; ergo neque signa, quæ nos habemus, id etiam facient respectu Religionis Catholicæ. Probatur maj. Curtius Romam à peste liberavit, se devovendò, & præcipitandò, & statim, ac præceps ruit, sesequè occidit, pestis cessavit, quod veram miraculi speciem præseferebat. Plura similia faciunt etiam

etiam ſagæ, quæ videntur eſſe mirabilia, uti ea, quæ accidunt in Religione Catholica. vide Daniel. Bart. Hiſt. Sinic. lib. 2. pag. 236. & lib. 3. pag. 621. & 705. 753. & 761. ergo &c.

649. Reſp. neg. maj. ad probationem diſt. ant. tam mirabilia conſiderandô circumſtantias, quæ ad cognoſcendum verum miraculum conſiderari debent, neg. averrendô conſiderationem, omitto ant. & neg. conſeq. Ratio eſt, quia, ut conſtat à num. 532. & 535. & benè expendit Auguſt. lib. 10. de Civit. Dei cap. 13. nunquam deſunt circumſtantiæ, quæ diſcernant miracula vera à falſis; falſa enim miracula, quæ operâ Dæmonum fieri ſolent, & ſæpè tendunt, ut homines, non quidem uni Deo, ſed Dæmonibus ipſis, tanquam Dijs cultum adhibeant, atque idola colant, vel aliqua alia contra manifeſtam naturæ legem exhibeant, quod, cùm à Deo, utpotè Sanctiſſimo fieri non poſſit, ſatis apparet, ea non eſſe opera Dei, ſed maleficia Diaboli; unde in caſu Curtij, aliorúmque ſimilium aliquid hujusmodi intervenit, quo facilè poterant homines agnoſcere, illud non fuiſſe Dei opus, ſed Diaboli, qui labem aliquam aëris maleficio procuratam ſubſtulit, ubi ſuum pravum finem obtinuit.

650. Sed audiamus Auguſtinum loco cit. ex hac regula generali agnoſcendi vera miracula, ſic differentem: *Illa quippe miracula Deorum Gentilium, quæ commendat hiſtoria, non ea dico, quæ intervallô temporum occultis cauſis ipſius mundi, veruntamen ſub divina providentia conſtitutis, monſtroſa contingunt, quales ſunt inuſitati animalium partus, & cælô, terrâque rerum inſolita facies, ſive tantùm terrens, ſive etiam nocens, quæ procurari, atque mitigari Dæmoniacis ritibus fallaciſſimâ eorum aſtutiâ perhibentur; ſed ea dico, quæ vi, & poteſtate eorum fieri ſatis evidenter apparet, ut eſt, quod effigies Deorum penatum, quos de Troja Æneas fugiens advexit, de loco in locum migraviſſe referuntur; quod cotem Tarquinius novacula ſecuit; quòd Epidacius ſerpens Eſculapio navigantì Romam adhæſerit; quòd navim, qua ſimulacrum matris Phrigiæ vehebatur, tantis hominum, boúmque conatibus immobilem redditam una muliercula fune alligatam ob ſuæ pudicitiæ teſtimonium movit, & traxit. Quòd virgo Veſtalis, de cujus corruptione quæſtio vertebatur, aquam cribrô de Tybri, neque profluentem, abſtulit; hæc ergo, atque alia hujuscemodi nequaquam illis, quæ in populo Dei facta legimus, virtute, ac magnitudine conferenda ſunt, quantô minùs ea, quæ illorum quoque populorum, qui tales Deos coluerunt, legibus judicata ſunt perhibenda, atque plectenda, magica ſcilicet, vel theurgica, quorum pleraque ſpecie tenus mortalium ſenſus imaginaria ludificatione decipiunt; quale eſt lunam deponere, donec ſuppoſita, (ut ait Lucanus lib. 6.) proptor deſumet in herba; quædam verò, etſi nonnullis piorum factis videantur operа coequari, ſinis ipſe, quo diſcernuntur, incomparabiliter hæc noſtra oſtendit excellere. Illis enim multi tantò minùs ſacrificiis colendi, quantò magis hæc expetunt; his verò unus commendatur Deus, qui ſe nullis talibus indigere, & ſcripturarum ſuarum teſtificatione, & eorumdem poſtea remotione Sacrificiorum demonſtrat; ſi qui ergo Angeli expetunt ſibi Sacrificium, præponendi ei ſunt, qui non ſibi, ſed Deo Creatori omnium ſerviunt; hinc enim oſtendunt quàm ſincero amore nos diligunt, quando per Sacrificium non ſibi, ſed ei nos ſubdere volunt, cujus & ipſi contemplatione beati ſunt; ad eum nos pervenire quærunt, à quo ipſi non receſſerunt; ſi autem Angeli, qui non uni, ſed pluribus Sacrificia fieri volunt, non ſibi, ſed eis Diis volunt, quorum Deorum Angeli ſunt, etiam ſic eis præponendi ſunt illi, qui unius Dei Deorum Angeli ſunt, cui ſacrificari ſic jubent, ut alicui alteri vetent, cùm eorum nullus huic vetet, cui uni ipſi ſacrificari ſic jubent; porrò, ſi quod magis indicat ſuperba eorum fallacia, nec boni, nec bonorum Deorum Angeli ſunt, ſed Dæmones mali, qui non unum ſolùm, ac ſummum Deum, ſed ſe ipſos Sacrificiis, quærunt; ſed unius Dei contra eos eligendum eſt præſidium, cui ſerviunt Angeli boni, qui non ſibi, ſed illi jubent, ut Sacrificio ſerviamus, cujus nos ipſi Sacrificium eſſe debemus.*

Rurſus eodem lib. 10. de Civit. Dei cap. 18. contra illos, qui miracula negant, ſic arguit: *An dicet aliquis, iſta falſa eſſe miracula, nec fuiſſe facta, ſed mendaciter ſcripta? quisquis hoc dicit, ſi de his negat, ullis omnino literis eſſe credendum, poteſt etiam dicere, nec Deos ullos curare mortalia; non enim aliter ſe colendos eſſe perſuaſerunt, niſi mirabilibus operum effectibus, quorum & hiſtoria gentium teſtis, quarum Dij ſe oſtentare mirabiles potiùs, quàm utiles oſtendere potuere; unde hoc opere noſtro, cujus jam decimum librum habemus in manibus, non eos ſuſcepimus refellendos, qui vel ullam eſſe vim divinam negant, vel humana nō curare contendunt; ſed eos, qui Deo conditori noſtro ſanctæ, & glorioſiſſimæ civitatis Deos ſuos præferunt, neſcientes, eum ipſum eſſe etiam mundi hujus viſibilis, & mutabilis inviſibilem, & incommutabilem conditorem, & vitæ beatæ, non de his, quæ condidit, ſed de ſe ipſo veriſſimum largitorem;* quare, cùm Auguſtinus alibi ita ait: *Non ideo manifeſtari Eccleſiam, quia fiunt in ea miracula;* hæc ſolùm docet contra Donatiſtas, qui miracula negabant, nec hiſtorias ullas admittebant, ut veras, in quibus de miraculis à Deo patratis agebatur. 651.

At contra illos, qui miracula admittunt, ſæpè docet, ex veritate miraculorum nullam aliam reddi videntur credibilem Religionem, quàm Catholicam; unde contra Epiſtolam fundamenti cap. 4. & 5. diſputans cum Manichæis, qui negabant Scripturam, ait, Eccleſiam demonſtrari ex miraculis, non autem ex ſcriptu- 652.

scripturis, ut accuratè notavit Bellarm. lib. 4. de Notis Ecclesiæ cap. 14. ubi rectè advertit, opera Diaboli quoad speciem miraculosa facilè discerni à veris miraculis, vel materiâ, quia per sensuum illusiones ea opera fiunt; vel formâ, quia intra naturæ vires continentur; vel fine, qui ad malum ducit, ita ut spectet ad providentiam Dei curare, ut inter vera, & ficta notabile interfit discrimen, ne animæ in Religionis summo negotio decipiantur; unde Ricardus à S. Vict. lib. 11. de SSS. Trinitate cap. 2. audet dicere: *Domine, si error est, quod credimus, à te decepti sumus, ista enim in nobis iis signis, & prodigiis firmata sunt, quæ non nisi à te fieri potuerint*; quare, quod Suetonius in vita Vespasiani refert, nimirum Vespasianum cæco lumen, & claudo gressum reddidisse, intelligendum est de cæco, & claudo ratione maleficij, quod postea à Dæmone sublatum fuit, juxta quod refert Corn. Tacit. lib. 4. Histor. sic etiam Socrates lib. 3. hist. cap. 13. quando narrat, Paulinum Episcopum Novatianum fecisse miraculum, notandum est, non illud fecisse in confirmationem sui falsi dogmatis, sed à Deo factum fuisse in confirmationem veri baptismi, ut ostendit Bellarm. lib. 4. de Notis Ecclesiæ cap. 14. §. ult.

653. Objicies 2. Potest aliquis prudenter dubitare, utrum miracula, quæ narrantur, fuerint à Christianis conficta ad astruendam fidem suæ sectæ; ergo per miracula non potest ostendi evidenter credibilis Religio Catholica. Resp. neg. ant. nã omninò est incredibile, solos Christianos, & Catholicos omni tempore, & ubique gentium habuisse artem fingendi miracula, quæ ab omnibus, tum doctis, tum indoctis crederentur, & quòd Sectatores aliarum sectarum tali arte caruissent: constat autem, nunquam, & nullibi hæreticos, Mahomethanos, Judæos, Gentiles habuisse artem patrandi miracula, ita ut ab omnibus credantur, eorúmque secta miraculis persuadeatur; unde incredibile est, hæc miracula fingi à Christianis, solúmque possumus prudenter judicare, ideò à Christianis ea miracula credi, quia verè fiunt.

654. Etenim Judæi ante Christum per duo annorum millia potuerunt persuadere miracula facta in confirmationem suæ Religionis; post Christum verò ab annis quasi 1700. cùm maximè vellent, non potuerunt; pariter nationes per hæresim separatæ à Catholicis ante separationem poterant suam Religionem suadere veris miraculis, quæ innumera sunt facta in regionibus eorum, ut Græcia, Anglia, &c. postquam verò defecere, non possunt, imò nec audent seriò scribere, ut fingant, facta esse, ne contingat eis, ut Luthero, & Calvino à num. 576.

655. Objicies 3. Omnes sectæ habent magnum numerum sectatorum, & afferunt pro se plura argumenta; ergo, cùm nulla sit evidenter vera, apparet rationabile, ut Deus permittat unumquemque tutâ conscientiâ liberè, ac licitè permanere in ea secta, in qua natus est; proindéque respectivè ad alias non erit evidenter credibilis, & credenda Religio Catholica. Confirm. uti nos probamus, Religionem Catholicam esse evidenter credibilem, & credendam, Mahomethani probant suam &c. ergo sicut non probat pro Mahomethanis, nec pro Religione Catholica. Probatur anrecedens, vel Mahometismus propagatus est per miracula, vel sine ijs; si primum, credendum est, fuisse divinitùs revelatum; si sine miraculo, hoc ipsum est magnum miraculum adhuc eum durare, & florere; sed idem erat argumentum pro Religione Catholica; ergo &c.

Resp. dist. ant. afferunt argumenta nullius ponderis, si conferant ad argumenta Religionis Catholicæ, conc. quæ pondus retineant, nego ant. & conseq. quia argumenta Religionis Catholicæ probant, eam esse à Deo, quod faciunt evidenter credibile, ut expendimus. Cùm autem nemo possit licitè manere in sectis, etsi in talibus natus sit, quando sua fundamenta debilia omninò manent respectivè ad Catholicam Religionem, exinde inexcusabiles manent, suam sectam retinendò; sic licèt non sit evidens, aliquas leges humanas fuisse legitimè latas à Principe; si tamen sit evidens, prudenter credi posse, ac debere, eas leges fuisse legitimè latas, evidens est, quòd subditi tenentur se subjicere talibus legibus, & si nolunt se subjicere hoc prætextu, quòd non sit evidens, tales leges legitimè latas fuisse à Principe, sunt extremò supplicio digni, tamquam contumaces, ac rebelles. atque hoc principium in moralibus, & politicis est evidentissimum, & apud omnes gentes receptum. 656.

Sic, licèt evidens non sit, Religionem Catholicam fuisse divinitùs revelatam; at, cùm id ex miraculis, prophetijs &c. prudenter credi possit, ac debeat, Religionem, ac legem Christianam fuisse divinitùs revelatam, evidens est, omnes obligati ad amplectendam Religionem Christianam, &, si nolint eam amplecti illo prætextu, quòd non sit evidens, divinitùs illam esse revelatatam, esse æternò suppliciò dignos, tamquam Deo rebelles; & quidem nulla datur lex humana, de quâ ita sit evidens, prudenter eam credi debere, fuisse latam ab habente legitimam potestatem, sicut de Religione, & lege Christiana est evidens, prudenter credi posse, ac debere, fuisse eam latam à Domino totius mundi; quis enim potest prudenter dubitare, utrum lex, quæ diu, antequam promulgaretur, fuit promissa, & postquam est promulgata, est miraculis confirmata, fuerit lata à Deo, qui solus potest præscire, ac disponere futura? &, cùm sit Dominus naturæ potest in legibus dispensare; quare, si excusaremur ab obligatione subjiciendi nos legi Christianæ, quilibet excusari posset ab obligatione omnium legum humanarum eo prætextu, quòd vel non sit evidens, authorem 657.

talium

talium legum habuiſſe legitimam poteſtatem, vel quod tales leges ſint ab eo.

658. Ad confirmationem neg. ant. ad primam conc. maj. & nego min. quia Mahomethismus extenſus eſt ſine miraculis, cùm carni faveat, & appetitui brutorum; at Religio Catholica econtrà ſe habet, quandoquidem ſpiritum, & non carnem ſequitur, ſed implacabile odium gerit contra depravatam naturam, & nihilominùs propagata eſt per univerſum orbem, quod fieri non potuit abſque ingenti miraculo; hoc argumentum autem neque Mahometismo, neque ulli alteri ſectæ favere poteſt.

659. Objicies 4. Ut probaretur, evidenter Religionem Catholicam Romanam eſſe prudenter credibilem, & credendam, deberet oſtendi nullum dogma in ea tradi contrarium veritati tum cognitæ per lumen naturale, tum divinitùs revelatæ: ſed hoc non oſtenditur; ergo &c. Confirm. 1. Prudenter credi poteſt, ſufficere ad ſalutem, ut conveniamus in præcipuis dogmatibus, ſpectantibus ad Trinitatem, Incarnationem &c. licèt quoad alia diſcrepemus: ſed quoad illa nobiscum hæretici recentiores conveniunt; ergo. Confirm. 2. Etiam ſimplicibus, & rudibus deberet eſſe evidens, ſolam Religionem Catholicam Romanam eſſe prudenter credendam; atqui non explicatur quo pacto illis eſſet evidens &c. ergo &c. Confirm. 3. Si probaretur, Religionem Catholicam evidenter eſſe prudenter credibilem, & credendam, probaretur, evidenter illam eſſe veram; ſed hoc non probatur evidenter; ergo &c.

660. Reſpond. diſt. maj. deberet oſtendi per evidentiam credibilitatis, conc. per evidentiam rei, nego maj. & diſt. pariter min. nego conſeq. Ratio eſt, quia eo ipſo, quòd Religio Catholica ſit evidenter credibilis, & credenda, jam manet evidenter credibile, & credendum, quidquid Religio Catholica credendum eſſe docet, in quo ſtat evidentia credibilitatis cujuscunque objecti ad Religionem pertinentis, ſive naturale ſit, ſive ſupernaturale, cùm non poſſit habere authorem Deum mentientem, & exinde non ſit evidens nobis objectum, quod requirebatur ad evidentiam rei; unde evidentia talis non requiritur, ut Religio Catholica ſit evidenter credibilis, & credenda; ſic, ut ſubditi, præſertim ſimplices cognoſcant, ſe eſſe evidenter obligatos ad obediendum Principibus, & debere quoque contemnere argumenta, quæ à rebellibus, vel alijs afferuntur contra legitimam poteſtatem ſuorum Principum, non requiritur, ut ſuprà obligationē evidentiā rei habeant; quare ſufficit, quòd argumenta oſtendentia, evidens eſſe Religionem Catholicam debere credi tanquàm à Deo traditam, pugnent contra rationes, quæ afferri poſſunt ad impugnanda ea, quæ contra Catholicam Religionem traduntur, ut eas non eſſe rationes, ſed ſciamus eſſe deceptiones; quia contra doctrinam Dei non eſt ratio, ſed deceptio; unde erit mihi evidens, quòd objectum illud eſt evidenter credibile, licèt non ſit evidens, quomodo ſit tale objectum.

661. Ad primam confirmationem, nego maj. nam hoc ipſo, quòd ea argumenta probent, Religionem eſſe evidenter credibilem, & credendam, probant etiam, doctrinam ejus evidenter credibilem, & credendam, ut qui nolit aliquem articulum credere, ſit ſicut Ethnicus, & publicanus, juxta Chriſtum Matth. 18. & juxta Apoſtolum ad Titum 3. dicente: *hæreticum hominem devita*; unde non poſſunt in Eccleſia fingi articuli per ſe, & per accidens, ut aliqui hærerici docent, vel ut alij primarij, & ſecundarij; ſed omnes ſunt per ſe, & primarij, utpote à Deo, non minori fide in minimis, ac in maximis digno, licèt evidenter aliqui articuli credendi neceſſitatem medij (eò quòd Deus in hac providentia voluerit, ut absque eorum fide, ſive culpabiliter, ſive inculpabiliter, non habita nemo adultus ſalvetur) & aliqui neceſſarij ſolùm neceſſitate præcepti, eò quod ſi ſint inculpabiliter non crediti, exinde non amittatur ſalus; at ſi ſimul ſint ſufficienter propoſiti, vel culpabiliter non propoſiti, nemo jam excuſari poteſt; quandoquidem tenetur credere, quidquid credit Eccleſia, ita, ut per ſe ipſum non ſtet, ſi aliquid diſcredat.

662. Ad ſecundam Confirmationem conc. maj. neg. min. quia omnes fideles, etiam indocti per ea, quæ audiunt in inſtructionibus de miraculis, aliiſque ſignis credibilitatis, ſatis evidenter cognoſcunt obligationem credendi, neque eſt ullus fidelis, qui credat, quin firmiſſimam ſibi hanc obligationem perſuadeat; ita, ut paratus ſit, omnia oppoſita contemnere, quàm Religionem, quam ſentit à Deo traditam: nec in his fundamentis, quæ ſunt motivum volendi credere firmiſſimè, & absque formidine poteſt perſiſtere, quin omnia in oppoſitum contemnat; quæ omnia oſtendunt, ipſum habere evidentiam credibilitatis noſtræ fidei. Ad tertiam confirmationem, nego maj. quia ex eo, quòd aliquod ſit evidenter credibile, non infertur, quòd ſit evidenter verum, ut conſtat ex num. 569. ſed de his infra. Ex dictis.

663. Fit 1. in credente divina fide indiſpenſabiliter requiritur evidens cognitio, Religionem noſtram eſſe credibilem, & credendam prudenter. Ratio eſt, quia, ut credamus fide divinâ, quæ eſt fortiſſima ſuper omnia, voluntas, qua volumus credere, debet eſſe prudens, firmiſſima, & non fluctuans; ſed ad voluntatem talem prærequiritur judicium evidens de credibilitate, & credentitate, nec ſufficit merè probabile; ſiquidem voluntas fundata in cognitione ſolùm probabili, & fluctuante, etiam ipſa eſt quodammodo fluctuans; ergo, ut aliquis velit fide divina credere, requiritur, ut evidenter, non ſolùm probabiliter judicet, Religionem noſtram eſſe credendam; quare illi, qui non evidenter, ſed ſolùm probabiliter cognoſcunt, Religionem noſtram eſſe evidenter

credibilem, & credendam, possunt quidem credere aliqua de fide humana, sed non de fide divina super omnia; unde illi, qui solùm probabiliter existimant, aliquid esse de fide, non possunt illud credere super omnia; præterea sola cognitio fidei potest esse certa, & evidens; cognitio autem, qua judicamus, Religionem Catholicam esse credendam, non est actus fidei, sed præcedit actum fidei, & ipsam voluntatem credendi; unde non potest esse certa, nisi sit evidens. Vide num. 591.

665. Fit 2. Cognitionem proximè dirigentem ad eliciendam piam affectionem, sive imperium efficax actûs fidei, & per quam cognitionem cognoscimus evidenter, nos posse, & debere credere, esse reverâ supernaturalem; ratio est, quia cognitio per se ordinata ad fidem, & salutè fieri non potest sine auxilio, & illustratione Spiritûs Sancti, atque adeò est supernaturalis; atqui cognitio, qua cognoscimus evidenter, Religionem Catholicam esse prudenter credibilem &c. qua quidem dirigimur ad eliciendam piam affectionem, est per se ordinata ad fidem, & salutem; ergo. vide à num. 305. de gratia; quapropter illæ conclusiones naturales, quas elicimus ex signis credibilitatis, non conducunt per se ad vitam æternam, eò quòd sint naturales, quamvis tunc faciat homo, quod est ex se, ut Deus gratiam suam auxiliantem infundat; siquidem facienti, quod est ex se, eam non denegat, ut num. 91. de gratia; quare illæ naturales cognitiones de evidentia credibilitatis, & credentitatis se habent per modum removentis prohibens, cùm conducant ad hoc, ut homo non fluctuet, quæque fluctuatio prohiberet actum fidei. Sic naturalis omissio peccati, licèt per se non ducat ad vitam æternam, ut patet in natura pura, quæ neque peccatum haberet, nec ullum jus ad vitam æternam; at illa naturalis carentia peccati conducit ad removendum prohibens, scilicet peccatum, quod, si daretur, impediret vitam æternam.

Fit 3. Cum Suarez disp. 4. de fide sect. 6. 666.
Card. de Lugo disp. 5. sect. 3. contra Cajetanum: actum, quo cognoscimus, Religionem nostram esse evidenter credibilem, atque credendam, non procedere ab habitu supernaturali fidei, sed vel ab omnipotentia extrinsecè applicata, vel ab alio habitu supernaturali annexo fidei; ratio est, quia per habitum fidei theologicæ non possumus ulli objecto assentiri, nisi propter summam veracitatem Dei revelantis eo pacto, quo per habitum charitatis non possumus quidquam velle, nisi propter summam Dei bonitatem; sed cognitio evidens, qua judicamus, nostram Religionem esse prudenter credibilem, & credendam, non habet pro objecto formali summam veracitatem Dei revelantis, alioquin cum revelatio sit obscura, etiam cognitio illa esset obscura, & non evidens; ergo &c.

Quare cùm D. Thom. 2. 2. quæst. 1. art. 4. 667.
ad 3. dicit, quòd *lumen fidei facit videre ea, quæ creduntur.* & art. 1. ad 1. *medio lumine fidei videri objecta nostræ Religionis esse credenda*, ideò hoc docet, quia, quæ videntur per lumen, & habitum annexum fidei, possunt dici, quòd videantur per lumen fidei, eo pacto, quo, quia Aristoteles 6. Ethicor. cap. 9. ponit 3. habitus annexos prudentiæ, actus benè consultandi, qui procedunt ab habitu consultativo annexo prudentiæ, dicuntur procedere ab ipsa prudentia. Vide Maurum quæst. 127. num. 48.

DISPUTATIO XIV.

UTRUM MOTIVUM VOLENDI CREDERE FUNDETUR, TANQUAM IN ULTIMO RESOLUTIVO IN MOTIVIS CREDIBILTATIS, ET CREDENTITATIS?

668. HAnc instituo disputationem, ut faciliùs accedamus ad fidei resolutivum, & firmissimum ejus assensum, quantumvis Religio Catholica evidens nobis non sit; quare, sicut in nobis duplex distinguitur rationalis potentia, altera intellectiva, altera volitiva; ita etiam dignoscuntur motiva allicientia ad actum voluntatis, & impellentia ad actum intellectûs; quare, cùm actus fidei sit intellectus, & actus illum imperandi sit voluntatis, opus est quærere, quænam sint motiva volendi credere contradistincta à motivo credendi. Plures hic quærunt ea, quæ pertinent ad rectum, & obliquum talis motivi, quos inter Esparza tota ferè quæst. 14. at hæc missa facio; quia, quod ad rem nostram est, maximè est, quod docent Theologi cum Augustino, scilicet actum fidei esse nobis liberum; & ut verbis Augustini utar tract. 26. in Joan. *Intrare quisquam Ecclesiam potest, nolens accedere ad altare; potest, nolens accipere Sacramentum; sed credere non potest, nisi volens.* Similia etiam habet cap. 2. de prædest. 55. & lib. de Spiritu, & litt. cap. 23. & lib. 1. ad Simplicianum quæst. 2. cúmque voluntas libera, ut sit virtuosa, ex prudentissimo motivo debeat procedere, quærimus in præsenti, quodnam sit prudens istud motivum volendi credere? ne autem in terminis implicemur, evidentia credibilitatis dicitur dictamen evidens de eo, quòd hic, & nunc possumus prudenter credere; evidentia verò credentitatis dicitur dictamen evidens de eo, quòd hic, & nunc credere teneamur, atque adeò sit nobis evidens obligatio credendi, ut notavi à num. 587.

* * *

SECTIO

SECTIO I.

Proponitur, & resolvitur Controversia.

668. PLures sunt sententiæ, prima tenet, intellectum non indigere determinatione voluntatis ad credendum; ita Franciscus de Matthia, & Holckoth in 1. quæst. 1. art. 6. dub. 1. ad 1. at hæc sententia, ut ait Suarez, nititur fundamento improbabili disp. 6. sect. 6. num. 3. scilicet, quòd res fidei sint evidentes. Secunda sententia defendit, non esse necessarium ad eliciendrm actum divinæ fidei, quòd voluntas positivè moveatur ad credendum sufficit, si non contradicat; hæc sententia, quamvis ab aliquibus tribuatur Scoto in 3. dist. 25. part. 2. at Exim. Doctor Scotum defendit, qui nullatenus sententiam istam admisit, eam autem significavit Marsilius quæst. 14. art. 1. dub. 3. ad ult. ubi ait: licèt voluntas movere possit intellectum, non tamen semper est necessarium. Tertia, & communis sententia docet, ad credendum fide divina, & infusa necessarium esse actum voluntatis, quo intellectus determinetur ad credendum; ita D. Th. 2. 2. quæst. 1. art. 4. quæst. 2. art. 1. ad 3. quæst. 4. art. 5. & ibi Cajetan. omnésque D. Thomæ expositores. Exim. Doctor disp. 6. de fide sect. 6. Capreol. in 3. dist. 24. art. 3. Ferrari 3. contra gentes cap. 40. Ricard. art. 4. quæst. 2. Scotus in 3. dist. 25. quæst. 2. Vega lib. 6. in Trid. cap. 14. Valen. 3. tom. disp. 1. quæst. 1. punct. 3. & ferè omnes Doctores pro motivo volendi credere assignant signa credibilitatis nostræ fidei, ex quibus fides fit evidenter credibilis, & credenda: hæc est, ait P. Suarez vera, & certa sententia, quæ, ut clariùs præcipiatur, variis assertionibus est explicanda.

669. Assero 1. Actus fidei divinæ sæpè est liber, non solùm quoad exercitium, sed etiam quoad specificationem. Prob. 1. licèt fides respectu illorum, qui habuerunt evidentiam in attestante, fuerit libera solùm quoad exercitium, prout libertas quoad speciem extenditur ad omnem omninò dissensum de objecto; at respectu non habentium evidentiam in attestante fides etiam est libera quoad speciem; ergo sæpe est libera non solùm &c. Prob. ant. ex Scriptura dicente: posita jam prædicatione Evangelij quosdam credere, quosdam verò non; quæ est indifferentia quoad speciem; nam illud *non credere* significat positivum dissensum, in quo stat libertas quoad speciem, quod expressè habetur Act. 13. ubi, postquam Paulus Catholicam fidem prædicavit, ait Textus: *Quidam quidem irridebant, quidam verò dixerunt, audiemus de hoc iterum; sic Paulus exivit de medio eorum, quidam verò ei adhærentes crediderunt.* & cap. 8. *Quidam credebant his, quæ dicebant, quidam verò non credebant &c. Incrassatum est enim cor populi hujus*, & Christus Marci ult. *Qui crediderit & baptizatus fuerit, salvus erit, qui verò non crediderit; condemnabitur.* Et Paulus ad Rom. 10. cum Isaia dixit: *Domine, quis credidit auditui nostro?* quo satis significatur libertas quoad speciem ad credendum; unde subjungit: *Non omnes obediunt Evangelio.* Obedientia autem dicit opus liberum, & quidem ex contextu liberum quoad speciem; ergo respectu eorum, qui non habent evidentiam in attestante, fides nostra est libera etiam quoad speciem.

670. Confirm. 1. ex Arausicano dicente, affectum credendi esse initium fidei, & Trid. sess. 6. cap. 6. *Dum fidem ex auditu concipientes liberè moventur in Deum credentes*, & Toler. 4. cap. 23. infideles non cogi ad fidem, dicit, quia fides debet esse libera; quibus ostenditur præsupposita Evangelij prædicatione posse aliquos credere, aliquos non, in quo stat libertas etiam quoad speciem; ergo &c. Confirm. 2. ex Sanctis Patribus non requirentibus ad approximationem pro elicendo actu fidei evidentiã Religionis Catholicæ in attestante, quos affert Bellarm. tract. 1. de Justific. cap. 3. Addo Clement. Alexandr. lib. 1. Strom. *§.* 2. Ambr. lib. 1. de Abraam., ubi dicit: *Justum esse, ut rationem præveniat fides, ne a Deo rationem exigere videamur.* Augustin. contra Epist. Fundam. cap. 4. *Turbam fidelium non intelligendi vivacitas, sed credendi simplicitas justissimam facit.* Iræneus lib. 4. contra hæreses cap. 32.

671. Prob. 2. ratione: nihil est, quòd necessitet intellectum quoad speciem ad assensum fidei, eò quòd habeat sufficientem approximationem Verbi Dei; eo enim ipso, quòd homo evidenter cognoscat obligationem credendi Deo dicenti absque formidine, potest credere rem revelatam verè à Deo, quin tunc habeat evidentiam de revelatione, qua necessitetur ad speciem, ut infrà dicemus; nec Deus, ut supponimus, infert intellectui necessitatem extrinsecam, ut credat; unde nec ab intrinseco ratione motivorum impellentium ad assensum, neque ab extrinseco ratione concursûs Divini negati ad oppositum manet intellectus necessitatus quoad speciem, ut credat; ergo non solùm est liber libertate quoad exercitium, sed etiam quoad speciem. Confirm. Infidelitas est grave peccatum. Joan. 15. *Excusationem non habent de peccato suo;* atqui peccatum supponit libertatem ad oppositum actum, quæ est libertas quoad speciem; ergo etiam fides &c. ergo &c.

672. Assero 2. Actus divinæ fidei debet esse voluntarius per denominationem ab actu libero voluntatis. Probatur 1. ex Scripturis, & PP. rationibus præcedentibus à num. 669. non enim potest esse libera fides, quin sit voluntaria ab actu libero voluntatis. Confirm. ex S. Paulo ad Rom. 10. *Corde creditur ad justitiam.* ubi nomine cordis intelligitur voluntas; sic etiam Actor. 8. Philippus Eunucho, *si credis ex*

toto

toto corde, licèt, id est, ex tota voluntate, & cap. 16. de Lidia dicitur: *Cujus Dominus aperuit cor intendere de his, quæ dicebantur à Paulo*, similiter & incredulitas eodem modo cordi attribuitur Joan. 6. *Excæca cor populi*; sed ex his manifestè infertur, actum fidei divinæ debere esse voluntarium per denominationem ab actu libero voluntatis, sive piæ affectionis imperantis actum fidei; ergo &c. Minor prob. quia infidelitas est peccatum, actus verò fidei est meritorius secundùm illud Rom. 4. *Credidit Abraham Deo, & reputatum est illi ad justitiam*; atqui personale peccatum, & actus meritorius dari non possunt absque libero actu voluntatis, ut constat tract. de gratia, & merito; ergo &c.

673. Probatur 2. Ratione. Omne liberum est voluntarium; atqui actus divinæ fidei est liber, non autem per se, & intrinsecè, cùm sit actus intellectus, & non voluntatis; ergo est liber, & voluntarius per denominationem extrinsecam ab actu libero voluntatis, sive piæ affectionis imperantis, & requisitæ ad exercitium fidei; ac proinde actus divinæ fidei debet esse voluntarius per denominationem ab actu libero voluntatis. Confirm. Datur præceptum de actu divinæ fidei, ut constat ex fide Catholica, Scripturis, & PP. unde Innoc. XI. damnavit 16. Propositionem: *Fides non censetur cadere sub præcepto speciali, & secundùm se.* & 17. *Satis est actum fidei in vita semel elicere.* Sed præceptum in voluntatem liberam directè, & præcipuè cadit; ergo actus fidei divinæ debet esse voluntarius per denominationem ab actu libero voluntatis; Exinde.

674. Assero 3. Ad credendum fide divina non satis est voluntatem non repugnare, sed etiam est necessarium, ut voluntas per actum positivum moveat intellectum. Probatur 1. Actus divinæ fidei est liber, & meritorius, & quidem sæpè libertate quoad speciem; sed ad hanc libertatem non satis est, quòd voluntas non repugnet, sed requiritur etiam, quòd per actum positivum moveat intellectum, etenim pura omisso libera implicat; ergo &c. Confirm. nam licèt præscindamus modò à possibilitate puræ omissionis liberæ, intellectus non est necessitatus ad assentiendum divina fide, proindéque indiget motione, & imperio voluntatis, ut fide divina assentiatur, quòd satis constat ex Innoc. XI. damnante 19. *Voluntas non potest efficere &c.* atqui motio, & imperiū voluntatis est actus positivus; ergo ad credendum fide divina non satis est, voluntatem non repugnare, sed etiam est necessarium, ut voluntas per actum positivum moveat intellectum.

675. Probatur 2. Motivum fidei intellectui propositum, non movet illum ex necessitate, ac proinde non sufficienter determinat illum, etenim sufficiens determinatio in potentia non libera necessariò inducit actum; ergo necesse est, ut intellectus determinetur per voluntatem, sive per aliquem positivum ejus actum. Probatur conseq. ut intellectus in eo casu determinetur, necessaria est aliqua positiva causa determinationis illius, cúmque talis determinatio sit meritoria, opus est, ut sit libera; atqui determinatio actualis meritoria, & libera, quæ tollit indeterminationem intellectûs, non potest alia excogitari, nisi actus liber positivus voluntatis, qui vocatur pia voluntatis affectio, imperans actum fidei; ergo &c. Confirmatur. Eo ipso quòd medium fidei, quà tale non sit evidens quoad veritatem rei propositæ, licèt voluntas concipiatur merè non repugnans; adhuc manet intellectus indifferens, & nequaquam determinatus ad assensum; ergo ut detur determinatio voluntatis libera, requiritur aliquid præter puram non repugnantiam; sed hoc nihil aliud est, nisi positivus actus voluntatis, sive pia voluntatis affectio; ergo &c.

Assero 3. Obligatio evidenter cognita, sive intimata voluntati ad credendum Deo absque ulla formidine, est motivum immediatum volendi credere; unde signa credibilitatis, & credentitatis, ex quibus oritur in nobis ista evidens obligatio sunt ultimum motivum volendi credere, seu ultimum piæ affectionis resolutivum. Dixi in assertione, ex quibus oritur in nobis; nam in illis, qui non habent hanc evidentiam ortam ex illis signis, sed haberent illustrationes firmissimè proponentes eam obligationem credendi, quibus Deus evidentiam suppleret ex dictis 608. signa illa non essent ultimum resolutivum volendi credere, sed hoc apud illos staret in motivo, quod repræsentatur per divinas illustrationes cum exclusione omnis retrahentis ex divina misericordia specialiter eos præveniente; conclusio igitur sic explicata, Probatur 1. pia voluntatis affectio talis est, quæ imperet intellectus assensum debitum testimonio divino, absque ulla formidine, ita, ut assensus sic adhibeatur firmiter, ut intellectus omnia in oppositum occurrentia omninò contemnat, licèt Angelus de cælo oppositum evangelizet, ut constat num. 380. 588. 605. atqui voluntas non potest prudenter moveri immediatè ad talem firmum assensum, nisi videat evidenter obligationem, quam habet assentiendi super omnia, sive absque ulla formidine; quæ quidem obligatio, tanquam in ultimum resolutivum reducitur ad signa credibilitatis, & credentitatis, ex quibus oritur ipsa evidens obligatio, ut constat à num. 587. ergo &c. Probatur min. si quæramus à voluntate, cur imperas intellectui hunc assensum fidei divinæ absque ulla formidine? respondebit benè, quia obligationem habeo ita imperandi; in quo stat, quòd ea obligatio sit immediatum motivum volendi credere. Si autem ulteriùs quæramus, cur habes eam obligationem? respondebit benè, adducendo ea signa, ex quibus illa oritur obligatio, nobisque intimatur; in quo stat, quòd signa credibilitatis, & credentitatis sint ultimum resolutivum, sive ultimatum motivum volendi cre-

di credere; ergo &c. Confirm. Eò credibilitas, & credentitas debet esse major, & majori innixa fundamento, quo firmiùs, & magis juvetur intellectus, ut adhæreat objecto, quod credit; aliter imperiū voluntatis foret imprudens, & inhonestum; sicut enim ad credendum prudenter requiritur fundamentum credibilitatis, & credentitatis simpliciter, ita ad magis, seu firmiùs credendum prudenter, requiritur majus fundamentum, majórque ratio credibilitatis, & credentitatis, qua evidenter proponitur voluntati obligatio credendi ex merito divini testimonij, sive absque ulla formidine, quæ quidem obligatio oritur ex signis credibilitatis; ergo &c.

677. Probatur 2. & explicatur ulteriùs eadem ratio; eo ipso, quòd voluntati evidenter proponatur obligatio imperandi assensum debitum testimonio divino absque ulla formidine, prudentissimè voluntas imperat talem assensum, neque intellectus potest in sensu composito illius actûs, sive pij voluntatis affectûs ullatenus formidare; si verò voluntati obligatio hæc evidenter non proponatur, sed tantùm probabiliter, manet locus formidini, quæ certè incompossibilis est cum actu divinæ fidei, ut constat à num. 588. & 605. atqui talis obligatio evidenter cognita, qua immediatè movetur voluntas ad operandum hìc, & nunc assensum fidei absque ulla formidine, vocatur à Theologis motivum immediatum pij voluntatis affectûs volendi credere, seu piæ affectionis; signa verò credibilitatis, credentitatis, ex quibus oritur ea obligatio, sunt, quæ vocantur ultimum resolutivum, seu motivum ultimum volendi credere; ergo &c.

678. Confirmatur. Qui semel credit fide divina, est impossibile, ut aliquando discredat, vel formidet absque peccato; & quoad hoc divina fides habet statum invariabilem, & indefectibilem, ut constat à num. 605. sed statum hunc habere non posset, si non præsupponeretur ad piam affectionem imperantem actum fidei evidens judicium de hujusmodi credibilitate, & credentitate; ergo &c. Probatur min. judicium merè probabile est variabile ex multiplici causa, eóque variato, eo ipso variatur actus credendi prudenter conceptus; etenim, qui credendò transgreditur terminos credibilitatis antecedenter præcognitæ, eo ipso est imprudens; quare, qui credit absque formidine, si non haberet supplementum per dictas illustrationes, necesse est, ut habeat evidentiam de hujusmodi credibilitate, & credentitate, quæ, quia & absoluta, & respectiva, ut supra diximus, evidenter est, manet invariabilis, quam quidem invariabilitatem afferre non potest judicium merè probabile, ut ex terminis constat; ergo fides divina statum hunc habere non posset, si non præsupponeret in eo casu ad piam affectionem imperantem actum fidei evidens judicium de credibilitate, & credentitate, ac proinde si non haberet pro immediato motivo eam obligationem, & pro ultimo resolutivo signa credibilitatis.

679. Probatur 3. Quicumque non credit fide divina articulos sibi sufficienter propositos, eo ipso peccat peccato infidelitatis, nec ulla vi, aut arte facere potest, ut non credat, simúlque non peccet; atqueadeò, quicumque percipit articulos fidei sibi sufficienter propositos, eo ipso habet evidentiam obligationis ad credendum fide divina; ergo eo ipso habet etiam evidentiam credibilitatis, & credentitatis articulorum per fidem divinam. Consequentia tenet, quia nemo tenetur ad impossibile, proinde implicat, dari evidentiam credendi fide divina, sive absque formidine, & non dari evidentiam credibilitatis, & credentitatis per fidem divinam. Ant. prob. Si cognitio obligationis ad credendum necessaria, & indispensabiliter conjuncta cum sufficienti propositione articulorum esset tantùm probabilis, tunc non posset imperare assensum absque formidine, siquidem pura probabilitas, quantum est ex se, ipsa componi potest cum actuali formidine, proindéque homo tunc formidans non peccaret; ergo quicunque percipit articulos sibi sufficienter propositos, eo ipso non habet solam probabilitatem, sed potiùs evidentiam obligationis ad credendum fide divina.

680. Confirmatur ex D. Thoma 2. 2. quæst. 1. art. 4. ad 2. ubi tamquam certam docet nostram doctrinam, ita ut P. Suarez disp. 4. de fide sect. 3. dicat, rem esse, de qua nullus Theologus possit dubitare, ideóque omnes Theologi, teste Espar. unanimi consensu amplectuntur hanc sententiam apud Magistr. in Proleg. & apud D. Thomam dicto art. 4. quod satis indicari etiam videtur Psalm. 92. ubi cognitio ad volendum credere proponitur per illa verba, quæ indicant evidentiam credibilitatis, & credentitatis, *testimonia tua credibilia facta sunt nimis*, & Paulus ad Hebræos 2. *In nos confirmata est contestante Deo signis, & portentis*; unde de fidei prædicatione dicitur Marc. ult. *Domino cooperante, & sermonem confirmante sequentibus signis*, id est, operibus evidenter demonstrantibus obligationem credendi illam doctrinam esse à Deo, ita ut nullus locus maneat excusationi nolentis credere.

681. Qua de causa Christus dixit Joan. 15. *Si opera non fecissem in eis, peccatum non haberent. &c.* Hæc enim non solùm probant de fide divina, quæ facto datur, sed etiam ex conceptu essentiali divinæ fidei, quæ ex conceptu suo est tam certa, & infallibilis, ac est de facto; unde præsupponere debet tantam, & tam apparentem credibilitatem, & credentitatem, quanta est, & quam patens perhibetur esse de facto, scilicet generans evidentiam credibilitatis, & credentitatis, sive obligationis credendi ex merito Verbi Dei, & absque formidine, vel repræsentans firmissimè eam obligationem per illustrationes divinas, quæ suppleant eam evidentiam, ut voluntas prudenter moveatur

veatur ad piam affectionem, & imperium ad actum fidei.

682. Probatur 4. Non potest aliquis evidenter cognoscere, quod adsit sufficiens fundamentum credendi aliquid absque formidine, quin cognoscat evidenter, id esse credibile absque formidine; prudens namque credibilitas est indistincta à sufficientia fundamenti; atqui implicat, credentem fide divina non cognoscere evidenter, quod adsit sufficiens fundamentum credendi absque formidine, si, ut supponimus, non habeat illustrationes supplentes illam evidentiam; ergo implicat eundem non cognoscere evidenter credibilitatem, & credentitatem absque formidine. Probatur min. qui formidat circa sufficientiam fundamenti, necesse est, ut formidet, vel saltem formidare possit circa rem, quam credit; neque enim potest esse stabile ædificium supra fundamentum ruinosum; ergo &c. Confirmatur. Ille, qui prudenter credit, finem suum, & modum accommodat fundamento credibilitatis, & credentitatis, non quidem tanquam motivo, sed tanquam conditioni sine qua non; sed non potest ita accommodare finem suum, & modum suum credendi absque formidine, nisi obligatio ita credendi cognoscatur evidenter, vel suppleatur ea evidentia per diversas illustrationes; ergo &c. Ex dictis.

683. Fit 1. Evidentiam obligationis credendi aliquid fide divina reddere inexcusabilē illum, qui in sensu composito talis evidentis cognitionis aut discrederet, aut nollet credere, quamvis tunc non appareret evidenter verum objectum, quod credendum est. Ratio est, quia, qui non vult implere obligationem sibi evidenter propositam, intra lineam alicujus virtutis, peccat contra illam virtutem; ergo, qui non vult implere obligationem credendi de fide divina, in eo casu peccaret contrà fidem; vel lætaliter, si cum deliberatione, vel sine illa, venialiter, ut docent aliqui de Zacharia, qui Angelo prolem futuram pronunciante, respondit; *Unde hoc sciam, &c.* quasi diceret, ut exponit Cornelius, da signum, vel miraculum, quo mihi probes tam magna, quæ præmittis, re ipsa eventura, tanta enim polliceris, ut nudis tuis verbis credere nequeam.

684. En quomodo volebat signa ad cognoscendum evidenter eventum in attestante, juxta doctrinam D. Thomæ supra num. 535. nec contentus erat evidentia credibilitatis, nec certo credebat esse Angelum bonum, qui hæc promittebat, esto, ut exponit Cornelius, ei sufficientia signa dedisset Angelus; quare sine evidentia rei credendæ, quàm optimè potest proponi evidens obligatio credendi, contra quam si agamus excusationem non habebimus, quamobrem in eo casu Zacharias punitus fuit, *& ecce, eris mutus, & non poteris loqui usque ad diem, quo hæc fiant, pro eo, quod non credidisti verbis meis, quæ implebuntur in tempore suo.*

Fit 2. In sensu composito approximationis sufficientis ad credendum manere hominem liberum ad non credendum, atque etiam ad discredendum per actum infidelitatis. Ratio est, quia manet liber ad volendum, & nolendum implere obligationem suam, sive ad piam affectionem imperantem assensum sine ulla formidine, per simplicem adhæsionem ad Verbum Dei, vel ad imperandum, quo velit formidare, & non adimplere propositam obligationem; sed exinde manet hujusmodi libertas ad credendum, non solùm, ad non credendum, sed etiam ad discredendum; ergo &c. Sic S. Thomæ sufficienter proposita erat Resurrectionis veritas per Apostolos, & tamen discredidit, Jo. 20. quare reprehensus fuit à Christo: *noli esse incredulus, sed fidelis*; non reprehendisset autem eum Christus, nisi Thomas, quando discredidit, habuisset sufficienter approximata testimonia ad credendum. 685.

Idcircò Cornel. in 2. Joan. v. 25. air: peccavit hinc Thomas, 1. Incredibilitate. 2. Præsumptione, 3. Pertinacia, 4. Superbia, 5. Irreverentia; unde licèt Deus aliquando per evidentiam in attestante præbeat credentibus evidentiam ipsius rei, ut se gessit cum aliquibus Prophetis, & Apostolis, ut dixi num. 523. & 541. non ita se gerit frequenter, sed solùm præbet fundamenta sufficientia ad evidentiam credibilitatis, & credentitatis, juxta doctrinam Augustini lib. 10. de Civitate Dei cap. 13. *non enim populus Israël sic Moysi credidit, quemadmodum suo Lycurgo Lacedæmonii, quod à Jove, seu Apolline leges, quas condidit, accepisset; Cum enim lex dabatur populo, qua coli unus jubebatur Deus, in conspectu ipsius populi, quantum sufficere divina providentia judicabat, mirabilibus rerum signis, & motibus apparebat ad eandem legem dandam.* 686.

Fit 3. Libertatem, quàm habemus ad actum fidei, non solùm stare in eo, quod liberè possimus applicare intellectum, vel non applicare ad considerandā motiva; nam hæc libertas etiam datur relatè ad scientificas demonstrationes; ille enim, qui liberè considerat demonstrationes Mathematicas, sicque obtinet cognitionem evidentem alicujus propositionis Euclidis, dicitur habere evidentiam hoc modo liberam; at respectivè ad fidem nostram, adhuc supposita evidenti cognitione de credibilitate, & obligatione credendi possumus physicè credere, vel non credere, credere super omnia, vel non super omnia, sed physicè imprudenter dubitare, vel etiam discredere imprudenter affirmando, Religionem nostram esse falsam, vel de ea saltem formidare. 687.

Ratio est, quia, quando voluntati proponuntur motiva, tum ad eligendam observantiam, tum ad eligendam transgressionem præcepti, nec posse, nisi imprudenter eligere transgressionem; nihilominùs sumus physicè liberi quoad exercitium, & quoad speciem ad eligendam 688.

gendam observationem, vel transgressionem præcepti; ergo cum intellectui proponuntur motiva, & rationes, ut ex imperio voluntatis affirmet, quòd Religio nostra sit vera, tum ut velit, tum ut nolit adimplere obligationem, sed imprudenter formidet, & cùm abyssus abyssum invocet, feratur postea ad assumendum imprudenter, quòd Religio Catholica sit falsa, manet exinde libertas voluntati ad imperandum, vel non imperandum illum fidei assensum; quapropter intellectus, & voluntas conveniunt in hoc, quòd, cùm habent motiva in utramque partem sine evidentia habent libertatem, non solùm quoad exercitium, sed etiam quoad specificationem; Cæterùm in hoc differunt, quòd voluntas per se ipsam est potentia libera, ideoque per se ipsam potest se ipsam determinare; at intellectus non est potentia per se libera, sed in his rebus subjicitur potentiæ liberæ; unde non potest determinare se ipsum, sed à voluntate determinari debet. Circa hanc subjectionem intellectus relatè ad voluntatem in his duplex est Philosophorum & Theologorum sententia, quarum quælibet satis est ad doctrinam nostram stabiliendam.

689. Prima igitur docet, quòd, licèt homo prudens non possit dicere: simpliciter, & absolutè probabilius est, Religionem Catholicam esse veram, sed ego existimo, ipsam esse falsam; quando pro falsitate Religionis, non haberet credibilitatem Physicam diversæ rationis ab illis, quas pro veritate habet; quando verò habet talem Physicam credibilitatem diversæ rationis, potest illud dicere ex imperio voluntatis, cui intellectus in his, & similibus casibus subjicitur, ut possit objectum prudenter, vel imprudenter amplecti; sic homo sanæ mentis dum transgreditur præceptum jejunij dicit: simpliciter, & absolutè eligibiliùs est jejunare; sed ego volo eligere oppositum minùs eligibile; sicut enim eligibilitates sunt diversæ rationis respectivè ad voluntatem, sic credibilitates illæ sunt diversæ rationis respectivè ad intellectum; unde sicut voluntas, licèt honestum sit simpliciter, & absolutè eligibiliùs jucundo, tamen, quia eligibilitas jucundi est diversæ rationis ab eligibilitate honesti; minorem eligibilitatem jucundi, potest præferre majori eligibilitati honesti; sic, licèt credibilitas nostræ Religionis, sit major credibilitate purè physica de falsitate nostræ Religionis, tamen, quia sunt credibilitates diversæ rationis, quandoquidem ista credibilitas naturalis est sensui accommodatior, potest intellectus ex imprudenti imperio voluntatis præferre credibilitatem naturalem purè physicam, & minorem credibilitate supernaturali multò majori, in quod etiam inclinat ipsa natura depravata; siquidem credibilia secundùm sensum, & imaginationem ex appetitu inclinante præferimus sæpe credibilioribus secundùm rationem, licèt imprudenter agamus; unde credibilia per rationes naturales possumus ita etiam præferre credibilibus secundùm rationes supernaturales, quæ evidenter cognoscimus esse credibiliora simpliciter, & tunc judicamus secundùm sapientiam, & prudentiam carnis, de qua dixit Apostolus ad Rom. 8. *Prudentia carnis mors est, sapientia carnis inimica est Deo*, hanc sententiam defendunt Esparza quæst. 17. ad 2. & quæst. 22. & alij, quas sequitur Maurus quæst. 135.

Secunda verò sententia, quam tenet Elizalde, & R. P. Thyrsus, aliique plures, docet, quòd homo sanæ mentis, licèt credibilitates sint ejusdem, sive diversæ rationis, non possit adhuc imprudenter ita asserere simpliciter, & absolutè: probabiliùs est, Religionem Catholicam esse veram, sed ego existimo, illam esse falsam, quando nullum, vel occultum sibi fingit fundamentum ad ita sentiendum, juxta ea, quæ infrà dicemus; hoc enim perinde esset, ac assentire falso, ut falso, quod repugnat; unde solùm potest concipere quandam saltem imprudentem formidinem de veritate partis oppositæ, quæ obligationi assentiendi parti habenti fundamentum prævalens, ac merito illius qua præcisè probabilis non repugnat, quod satis est ad explicandum verum sensum Prop. 21. ab Innoc. XI. damnatæ, & ad declarandum, quomodo evidentia de obligatione credendi absque formidine distinguatur à pura credibilitate, ut constat ex num. 591. quæcunque autem ex his sententijs pro nunc eligatur, satis est ad asserendum, quòd Religio Catholica, licèt sit nobis evidenter credibilis, & credenda, non est nobis evidenter vera. Ratio est, quia evidentia de veritate rei ita necessitat intellectum ad assensum, ut excludat omnem formidinem de opposito, sive prudentem, sive imprudentem; non enim possum adhuc imprudenter formidare, ne sit falsa res, quàm evidenter cognosco; unde, cùm ille, qui non habet evidentiam in attestante, quando naturaliter expendit motiva pro Religione Catholica, possit nolle implere obligationem eliciendi piam affectionem imperantem assensum sine ulla formine, & imprudenter formidare de veritate Religionis Catholicæ, ut experientia demonstrat, qua cognoscimus ex affectu adimplendi obligationem nostram captivare, nos intellectum in obsequium fidei, & vincere liberè difficultatem oppositam; exinde apparet, Religionem Catholicam, quantumvis sit nobis evidenter credibilis, & credenda, non esse nobis evidenter veram; adeóque non aliter nos esse metaphysicè certos de veritate Religionis Catholicæ, nisi per actum fidei, qui certus est, & inevidens, sed de his sequenti disputatione. 690.

* * *

SECTIO II.

Solvuntur Oppositа.

691. OBjicies 1. contra primam assertionem ex Holchoth. Fides debet ita proponi, ut sit evidenter credibilis; atqui tunc intellectus necessariò assentitur sine motione libera voluntatis, nec gaudebit indifferentia quoad specificationem, vel exercitium ad eum modum, quo Dæmones, vel inviti credunt, & contremiscunt; & nos, etiamsi nolimus, credimus, Constantinopolim esse; ergo actus divinæ fidei nunquam est liber, vel quoad specificationem, vel quoad exercitium, nisi per puram libertatem se applicandi, vel non applicandi ad expendenda fundamenta credibilitatis. Confirmatur. Posita sufficienti applicatione potentiæ visivæ, & oculi ad objectum visibile, non possumus suspendere visionem; ergo posita applicatione intellectûs ad objectum credibile, non possumus suspendere assensum. Respondeo conc. maj. dist. min. necessariò assentitur, objectum esse credibile, & credendum, conc. verum esse, nego min. & conseq. exempla autem, quæ in argumento adduntur, nullius sunt momenti. Ad confirmationem conc. ant. dist. conseq. non possumus suspendere assensum deeo, quòd objectum sit credibile, & quòd teneamur illud credere, conc. de eo, quòd objectum sit verum, nego conseq.

692. Explico solutionē: Fundamenta illa, quibus intellectus acquirit evidentiam de eo, quòd Religio Catholica sit credibilis, & credenda, generant evidentiam credibilitatis, & credentitatis de veritate Religionis Catholicæ, sed eam relinquunt inevidentem; hoc enim est discrimen inter evidentiam de credibilitate objecti, & inter evidentiam de objecto, ut constat ex num. 569. Unde, cùm intellectus non possit suspendere assensum circa illud, quod apparet evidens, bene verò circa illud, quod apparet inevidens; exinde non potest suspendere assensum circa credibilitatem Religionis Catholicæ, bene verò circa veritatem ejusdem, assensus enim evidens est quædam visio intellectualis habita per evidentem connexionem cum re affirmata, vel per aliquod motivum cum exclusione omnis retrahentis; unde, sicut posita applicatione oculi ad objectum visibile, non possumus suspendere visionem, sic posita applicatione intellectûs ad objectum apparens evidenter, non possumus suspendere assensum evidentem; & hæc est ratio, quare Dæmones suspendere non possunt assensum de veritate Religionis Catholicæ, habent enim plura motiva ducentia ad assensum, nullum verò ab assensu retrahens, cùm videant miracula, & signa, quæ comprobant hanc Religionem esse à Deo, simúlque sciunt, opera esse facta, non per ipsorum maleficia; tunc etiam ex sua superbia convincuntur, ut sibi persuadeant, nullam esse creaturam pravam (seu quæ virtute Dei non operetur) à qua sint ea opera factibilia; insuper cognoscunt evidenter falsitatem eorum, qui negant, ea opera facta esse à Deo, sed attribuunt arti magicæ.

693. Experiuntur etiam dominium, quod habent in Dæmones Sancti Catholici, agnoscunt puritatem morum adversam omninò ipsis; unde in illis circumstantijs nullum manet illis retrahens, proinde dubitare non possunt, quòd Religio Catholica sit à Deo, quandoquidem nullum habent positivum fundamentum retrahens, ideòque non minorem habent evidentiam moralē de veritate Religionis Catholicæ, quàm nos habeamus de existentia Constantinopolis ex multitudine testificantium absque ullo retrahente, quæ suprema evidentia moralis incompossibilis est cum formidine de oppositо, ut experientia demonstrat; hanc autem supremam evidentiam moralem, quæ non compatitur retrahentiam in oppositum, non habemus nos de veritate Religionis Catholicæ, ideóque intellectus non est absolutè necessitatus ad assensum; negant enim plures hæretici, verè miracula extitisse, sed arte magica, & Dæmonum facta, eodémque modo alia signa enervare contendunt; & quamvis hoc non nisi imprudenter dici posset, at non habemus evidentiam de falsitate; unde argumenta, quæ contra veritatem Religionis Catholicæ agglomerant, & illa, quæ ex difficultate mysteriorum, & articulorum fidei desumnnt, aliqualem vim habent ad retrahendum intellectum, qui contra obligationem agnitam captivati non vult in obsequium fidei, juxta num. 685. sic, licèt multò plura testimonia dicerent, Constantinopolim esse, si tamen aliqua darentur, quæ dicerent illa testimonia esse falsa, & Constantinopolim non esse, jam non maneret suprema evidentia moralis, necessitans intellectum illius, qui non vidit Constantinopolim, ad assentiendum sine formidine.

694. Objicies 2. contra secundam assertionem. Ante motionem voluntatis non possumus judicare, Religionem nostram esse falsam. Intellectus enim non potest assentiri objecto, quando evidenter cognoscit, esse stultum illi assentiri; atqui ex eo, quòd non possit tali objecto assentiri, manet necessitatus ad actum fidei absque imperio voluntatis; ergo actus divinæ fidei non debet esse voluntarius per denominationem ab actu libero voluntatis. Respondeo dist. maj. non possumus judicare prudenter, conc. imprudenter, vel saltem de eo formidare, nego maj. & dist. pariter min. nego conseq. Ratio est, quia ex imperio voluntatis potest intellectus sibi imprudenter persuadere, aut saltem formidare relatè ad objectum inevidens infra supremam evidentiam moralem, dari alias rationes sibi occultas, ex quibus assentiatur objecto voluntati magis placenti; sic plures tenaciter imprudentes nolunt deponere proprium suum judicium, quamvis ab alijs

ab alijs proponantur inſolubiles rationes; dicentes, eas non eſſe demonſtrationes, ſed paralogysmos contra occultas rationes, quæ ſtant pro veritate objecti placentis illi, qui tenaciter, & imprudenter aſſentitur, quod ſatis demonſtrat experientia; unde intellectus à voluntate ita imperante imprudenter duci poteſt ad aſſenſum, vel ſaltem ad formidinem de oppoſito, atque eodem ducuntur aliqui hæretici, qui expendentes motiva Religionis Catholicæ, pertinaciter nolunt aſſentiri veritati, cui certè aſſentirentur, ſi vellent dirigi à prudenti voluntatis imperio, & à cognitione de obligatione ita aſſentiendi, quam invenirent, ſi ſeriò illam quærere vellent.

695. Objicies 3. contra tertiam aſſertionem. Ante motionem voluntatis præcedit objectum intellectûs ſufficienter illi propoſitum; atqui unaquæque potentia poteſt ferri in objectum ſuum, ſi ſit illi ſufficienter applicatum; ergo, ſi voluntas non reſiſtat, poterit intellectus aſſentiri, licèt poſitivè voluntas non maneat. Confirmatur. Aliàs voluntas poſſet movere intellectum pro libitu ſine ſufficienti ratione, quia non poteſt motio voluntatis propter aliquam cauſam eſſe neceſſaria; atqui ſine ſufficienti ratione non poteſt voluntas ducere intellectum ad aſſenſum, quia experientia docet, hoc objectum, *aſtra ſunt parva*, non poſſet proponi, ut credibile, niſi aliqua ratione, aut teſtimoniò oſtendatur, ita eſſe; ergo &c. Reſpondeo diſt. maj. ſufficienter propoſitum, ut intellectus aſſentiatur, ſi ab aliquo efficaci principio determinetur, conc. ſi non determinetur, nego, & diſt. pariter min. nego conſequentiam. Ad confirmationem diſt. maj. ad aſſenſum pro libitu, ſi ſupponatur fundamentum intentionale, conc. ſi non præſupponatur, nego maj. & conſeq.

696. Ratio eſt, quia, ut experientia conſtat, intellectus non ſemper aſſentitur objecto prudenter, ſed aliquando imprudenter, aliquando prudenter, aliquando juxta meritum prævalentis motivi relatè ad objectum, vel ſaltem manendò in ſola formidine, quin velit moveri ad aſſenſum implevivum obligationis intimatæ, vel ad eam ſeriò quærendam; unde, licèt intellectus ſine aliquo motivo præſuppoſito determinari non poſſit à voluntate ad aſſenſum, poteſt tamen moveri ad aſſenſum prudentem ſub prævalenti motivo, & ad imprudentem ſub motivo valde inferiori, quod vel apparet, vel ad guſtum voluntatis occultum eſſe fingitur; atque ita procedunt in noſtro caſu illi, qui perpenſis motivis pro veritate Religionis Catholicæ negant nihilominus veritatem.

697. Objicies 4. contra quartam aſſertionem. Propter illud quis credit, propter quod vult credere, ſicut enim eſt liberum credere, vel non credere, ita etiam eſt liberum propter hoc, vel illud motivum; ergo non debet diſtingui motivum volendi credere à motivo credendi; proinde, cùm motiva credibilitatis, & credentitatis non ſint motivum credendi, non poterunt eſſe motivum volendi credere. Confirm. Non minùs pendet actus divinæ fidei à voluntate credendi, quàm à ſuo objecto formali, nec minùs ab obliquo, quod eſt voluntas credendi, quàm à recto, quod eſt prima veritas dicens; ergo motivum volendi credere, eſt etiam motivum credendi. Reſpondeo nego ant. nam motivum volendi credere eſt, ex quo concipitur evidens judicium de credibilitate, & obligatione credendi, quo illuminatur voluntas ad prudenter eliciendam piam affectionem, ſive ad imperandum intellectui, ut aſſurgat ad altius motivum per illa prævia ſigna, applicatum nempe ad infallibile Verbum Dei, propter quod aſſentiatur juxta meritum, & absque formidine, cúmque illa prævia ſigna, & infallibile Verbum Dei, ſint motiva valde diverſa, & ideò patet, quomodo id, propter quod unusquisque credit, non ſit id, propter quod vult credere.

698. Ad confirmationem diſt. ant. non minùs, & eodem modo, nego ant. & diverſo, conc. ant. & nego conſeq. Ratio eſt, quia actus fidei pendet ab intellectu, & principijs ſupernis, ſe habentibus ex parte potentiæ; pendet à voluntate, & ab objecto. Ab intellectu, & illis principijs pendet, ut à cauſa efficiente à voluntate, & motivis volendi credere, tanquam ab applicante, & imperante: ab objecto verò, ut motivo, cui per ſimplicem adhæſionem innititur, & à quo in ratione talis actus extrinſecè, & immediatè ſpecificatur; cúmque iſtæ ſint dependentiæ valde diverſæ, non conſtituunt omnes ſpeciem objecti formalis fidei, quod commune eſt omnibus actibus à voluntate imperatis, ſive fidei, ſive alterius virtutis, aut vitij; unde ſive ſigna credibilitatis dicantur obliquum reſpectu ad actum fidei, ſive applicatio, aut conditio ad Verbum Dei, aut quocunque alio modo applicetur, nunquam ſunt objectum formale divinæ fidei, ut conſtat ex ſuprà dictis.

699. Objicies 5. Evidentia credibilitatis per fidem humanam, ideóque incertum non eſt ſufficiens ad fidem divinam, quæ certa eſt: evidentia autem credibilitatis per fidem divinam non datur ante fidem, aliàs præcederet ſe ipſam, & redderet intellectum certum de ipſis myſterijs ante fidem; ergo nulla aſſignari poteſt evidentia credibilitatis, aut credentitatis, dirigens voluntatem ad piam affectionem imperantem actum divinæ fidei. Reſp. diſt. ant. ad fidem divinam, ſi non præcedat illuſtratio Spiritûs Sancti, qui facienti, quod eſt ex ſe, non denegat gratiam, & quæ neceſſaria eſt, ut objectum ſufficienter proponatur ad eliciendum circa illum voluntatem ſupernam, num 593. C. ſi præcedat, nego ant. & conſequent. Ratio eſt, quia, licèt per evidentiam humanam credibilitatis fidei noſtræ non habeatur judicium certum de veritate fidei.

700. At cum facienti quod est ex se, Deus non denegat gratiam, postquam homo per illum actum cognoscit evidenter obligationem credendi fide divina, Deus infundit illustrationem supernaturalem, sive ab omnipotentia extrinsecè applicata, sive ab habitu superno annexo fidei procedente, ex num. 593. quæ illustratio dicitur evidentia superna credibilitatis estq; omninò certa, licèt nos de certitudine illa evidentiam non habemus; quod enim non habeamus certitudinem de evidentia illa, desumitur à ratione actus superni, qui non cadit sub evidentem nostram experientiam humanam, sic sæpè diligimus Deum super omnia per actum supernum charitatis, licèt non habeamus evidentiam de eo, quòd eliciamus talem actum supernum: illa ergo supernaturalis evidentia de credibilitate nostræ fidei, jam est proportionata ad illustrandam, & movendam voluntatem, ut possit liberè moveri ad piam affectionem supernaturalem, qua imperet assensum divinæ fidei. Et sic jam præcedit tota certitudo requisita ante fidem, ut intellectus sit proximè potens elicere actum fidei.

701. Objicies 6. Evidentia credibilitatis, & credentitatis mysteriorum nostræ fidei non potest requiri necessariò ad actum fidei; ergo exinde non potest dici motiva credibilitatis, & credentitatis esse motivum volendi credere. Probatur ant. Illa evidentia credibilitatis, & credentitatis haberi non potest sine notitia argumentorum nostræ fidei, quæ fundat judicium evidens de ea credibilitate, & credentitate, qua notitia exacta plures carent, ut rudes, & incapaces considerare profundè ea motiva; atqui rudes illi eliciunt actus fidei; ergo. Respondeo nego ant. ad probationem dist. maj. Illa evidentia methodo scholastica acquisita, conc. compendiosè concepta, nego ant. & conseq.

702. Ratio est, quia satis est, si credens persuadeat sibi miracula à Deo esse in confirmationem Religionis Catholicæ, neque hanc dissonare à bonis moribus, sed ducere ad salutem &c. tot habere SS. Confessores, & Martyres &c. atque ita imprudenter dubitaret, Religionem illam esse à Deo, hæc enim quæ Cathecumenis, omnibúsque fidelibus proponuntur satis sunt ad faciendam evidentiam credibilitatis, & credentitatis nostræ fidei, quin potiùs tales homines rudes faciliùs agnoscunt, acquirúntque eam evidentiam compendiosam faciendo quod est in se; in hac enim providentia regulariter saltem præcedit evidentia ista illustrationem Spiritus Sancti, quæ dicitur evidentia supèrnaturalis de credibilitate, & quæ potest proportionatè illuminare voluntatem ad eliciendam piam affectionem supernam; unde nullus est etiam rudis proximè potens elicere actum fidei, nisi habeat saltem compendiosam evidentiam de credibilitate, & credentate Religionis Catholicæ.

703. Objicies 5. Fides nostra est cognitio essentialiter obscura; atqui huic repugnat evidentia prævia objecti attingibilis peripsam; ergo & fidei evidentia credibilitatis &c. consequenter hæc non potest dirigere piam affectionem, neque possunt motiva credibilitatis, & credentitatis dici motivum volendi credere. Respondeo conc. maj. nego min. quia, licèt fides nostra non exigat evidentiam objecti credendi, at dum caret Dei intuitiva visione, alias inferiores evidentias non excludit ex num. 538. Unde multò minùs evidentiâ de credibilitate, & credentitate, quæ objectum credendum relinquit omninò inevidens.

704. Objicies 8. Si suprà evidentiam naturalem de credibilitate, & credentitate nostræ fidei, deberet adjungi illustratio superna Spiritûs Sancti, quæ esset evidentia supernaturalis de credibilitate necessaria, ut voluntas esset proximè potens imperare actum fidei, præcederet ante fidem actus supernaturalis; sed hoc non potest dici, cùm fides sit initium salutis, & omnium actuum supernaturalium secundùm Com. & S. August. ergo non explicamus, quomodo ante fidem possit dari sufficiens evidentia credibilitatis, & credentitatis nostræ fidei, quæ afferat motiva volendi credere salutariter. Respondeo dist. maj. præcedere actus supernaturalis, ut prior in executione ad seriem fidei, conc. intentione nego; Ratio est, quia series fidei salutaris, & liberæ includit receptos in nobis aliquos prævios actus supernaturales, qui seriem fidei constituunt, & coordinantur, ut homo actum fidei eliciat, proinde actus fidei dicitur primus intentione, licèt actus præcedentes sint primi executione.

705. Uti ægrotus desiderat sanitatem, primò in intentione, & ultimò medicamentum, licèt in executione medicina sit prior, sic etiam ad eliciendum actum fidei præcedit illustratio Spiritûs Sancti, qua voluntati supernaturaliter proponatur objectum, ut sit potens illud velle per piam affectionem supernaturalem; sicut enim non sufficit visio corporea, & materialis, ut voluntas eliciat volitionem spiritualem, sed requiritur cognitio, seu visio spiritualis, ita non possumus velle per volitionem supernaturalem, nisi præcedat cognitio supernaturalis, ut num. 553. quare August. tom. 7. lib. de natura, & gratia contra Pelag. cap. 26. dixit: *Sicut enim oculus corporis, etiam plenissimè sanus nisi candore lucis adjutus non potest cernere, sic homo etiam perfectissimè justificatus, nisi æterna luce justitiæ adjuvetur divinitus, recte non potest vivere*; quæ quidem est ratio, propter quam non sufficit evidentia de credibilitate, & credentitate nostræ fidei, sed ulteriùs requiritur illa illustratio Spiritûs Sancti, quæ non deficit facientibus quod est ex se, & vocatur supernaturalis evidentia, credibilitatis; idcircò Trident. sess. 6. can. 3. ita definit. *Si quis dixerit, sine præveniente Spiritûs Sancti inspiratione, atque ejus adjutorio hominem credere, sperare, diligere, aut pœnitere posse, sicut oportet, ut ei justificationis gratia conferatur, Anathema sit.*

DISPU-

DISPUTATIO XV.

AN AD CERTITUDINEM FIDEI REQUIRATUR, UT EVIDENTER INNOTESCAT CREDITURO, DEUM REVELASSE NOSTRAM RELIGIONEM.

706. ALiter solet hæc quæstio proponi ab aliquibus, nimirum: An evidens sit, quòd Religio Catholica, sive mysteria nostræ Religionis sint à Deo, ac proinde, an sit evidens, quòd sint vera: Cæterùm ut certa ab incertis distinguamus, & declaremus sensum, in quo exagitatur præsens controversia, notare oportet, dupliciter posse fidem nostram considerari. Primò, respectivè ad illos, qui immediatè fidem acceperunt, & revelationem à Deo, uti illâ acceperunt primus Angelus, Prophetæ, & Apostoli, de quibus tanquam probabilius diximus, habuisse evidentiam in attestante, atque exinde etiam habuisse evidentiam de Religione Catholica, ut constat à num. 523. Unde controversia præsens non exagitatur in hoc primo sensu. Secundò, considerari potest fides nostra respectivè ad fideles, ad quos testimonium divinum mediatè pervenit per Prædicatores, atque per ordinaria media præsentis providentiæ, ut communiter advenit ad fideles; atque in hoc sensu exagitatur difficultas, an nimirum relatè ad istos mysteria Religionis Catholicæ sint evidenter vera, & Religio Catholica non solùm sit evidenter credibilis, & credenda, sed sit evidenter vera? quare duo hic possunt inquiri, quæ per duas assertationes resolvemus. Primum erit, an fides divina secundùm se exigat præviam evidentiam de veritate sui objecti, proindéque relatè ad omnes fideles sint evidenter vera. Secundum, an saltem in nobis fides Catholica, sive Religio Catholica sit evidenter vera.

SECTIO I.

Proponitur, & resolvitur Controversia.

707. PRima sententia tenet Religionem Catholicam relatè ad omnes fideles esse evidenter veram. ita Elizalde in opere de forma veræ Religionis quærendæ, & inveniendæ quæst. 19. & 21. quem sequitur unus vel alter Recentior. Citari solent pro hac sententia D. Thomas 2. 2. quæst. 1. art. 4. ad 2. & Exim. Doctor; immeritò quidem, nam oppositum expressè docent, ut statim videbimus. Secunda sententia docet: Religionem Catholicam relatè ad omnes fideles nequaquam esse evidenter veram: ita D. Thomas loco ab Adversarijs citato, ubi solùm docet esse evidenter credibilem, & sic dici visam à credente, prout videt eam credendam esse. En ejus verba: *Ad secundum dicendum, quòd ea, quæ sunt fidei dupliciter considerari possunt; uno modo in speciali, & sic non possunt esse simul visa, & credita, sicut dictum est: alio modo in generali, scilicet sub communi ratione credibilis, & sic sunt visa ab eo, qui credit; non enim crederet, nisi videret ea esse credenda, vel propter evidentiam signorum, vel propter aliquid ejusmodi.* Vide num. 712.

Unde Cajetanus in eo articulo hæc habet: 708.
Ut habitus infusus præbeat, & pariat in suo actu evidentiam sibi consonam, quæ jam explicata est, scilicet evidentiam credibilitatis eorum, quæ sunt fidei, & infra: aliis sufficit evidentia ex fide digno testimonio, quoniam evidentia credibilitatis est ut ratio assensus, ac per hoc perfectiùs est habere ex lumine fidei assensum, & ratione assensus, scilicet evidentiam, quàm habere assensum tantùm, & ideo assensus omnibus communis est, qualitercunque fidem habentibus; evidentia autem perfectioribus in fide convenit. Id est (ut alibi docet) illis, qui habuerunt evidentiam in attestante. Hanc sententiam sequuntur ferè omnes Theologi cum Eximio Doctore disp. 3. de fide sect. 8. Bellarmino tomo 2. controversia 4. lib. 4. cap. 3. Card. de Lugo disp. 2. de fide. Cæterum mihi maximi ponderis semper fuit, & revera est singularissima illa expressio, qua Exim. Doctor in loquendo semper modestissimus hanc conclusionem tradit, eam quippe adeò veram judicat, ut dicat esse certam de fide.

En ejus verba disp. 3. sect. 8. n. 5. *Oportet* 709.
advertere, duobus modis pervenire ad aliquem divinum testimonium; primo, immediatè, ut v. g. ad Angelum, vel ad Prophetas omnes, vel aliquos. Secundò, mediatè, sicut pervenit ad fideles, per Prædicatores fidei, ut infra contra aliquos hæreticos ostendemus. Quando fides proponitur hoc posteriori modo, certum de fide est, & experimento cognitum, non esse necessariam evidentiam divini testimonij, quia constat simplices fideles, immò omnes sic credentes, non habere hanc evidentiam ipsius revelationis, sed solùm credibilitatis ejus, & quamvis sapientiores majorem quandam humanam certitudinem habeant, non transcendit fidem, & ad summum pervenire potest ad gradum evidentiæ moralis. ex his ergo satis constat, non esse de necessitate fidei secundùm se spectatæ evidentiam Dei revelantis, seu, quod revelatio sit à Deo.

Assero 1. cum secunda sententia: Religio 710.
Catholica licèt sit evidenter credibilis, & credenda, at non est singulis fidelibus evidenter vera; unde evidentia de veritate objecti, cui assentimur non est de necessitate fidei secundùm se. Probatur 1. Ratione fundamentali Eximij Doctoris: quod est de necessitate fidei

secun-

secundùm se, est necessarium singulis ad credendum; atqui evidentia de veritate objecti non est necessaria singulis ad credendum, ut ostensum est num. superiori; ergo non est de necessitate fidei secundùm se. Confirm. 1. Quod per se alicui convenit semper, & ubique convenit; atqui fides, quæ reperitur in rudibus, & in doctis, non convenit conjungi in eodem intellectu cum evidentia de veritate objecti per fidem attacti; ergo evidentia de veritate objecti per fidem attacti, non est de ratione fidei secundùm se. Confirm. 2. Potest dari sufficiens approximatio ad credendum fide divina mysterium, quin necessitetur intellectus ad assensum mysterij, ut supra diximus, & statim etiam dicemus, ostendendo qualis sit tendentia fidei in divinum testimonium, qua tale; atqui, si ad sufficientem approximationem requireretur evidentia de veritate objecti, non posset intellectus non assentiri; objectum enim, quod apparet evidens, intellectum rapit ad assensum, ut sæpè diximus, & experientia demonstrat; ergo non prærequiritur evidentia de veritate mysterij credendi per fidem tanquam necessaria approximatio ad objectum divinæ fidei.

711. Probatur 2. & explicatur ulteriùs eadem ratio; divinum testimonium non est objectum formale fidei, si sumatur præcisè ut res quædam naturam suam habens connexam cum altero, vel ut doctrina: sed quando sumitur tanquam testimonium, ut constat à num. 558. atqui, ut accipiatur tanquam testimonium necesse est, ut voluntas liberè moveatur assensu propter infallibile Verbum Dei, non quia repræsentatur evidenter existens, sed præcisè, quia repræsentatur illi ut obligans ad talem assensum, sicque intimatur voluntati obligatio imperandi illum altiorem assensum per simplicem adhæsionem ad Verbum Dei qua tale, taliter, ut Prophetæ, qui habuerunt evidentiam in attestante, non potuerint assentiri mysterio propter divininum testimonium, qua testimonium, nisi ex tali animi præparatione assensum imperarent, ut quamvis deficeret illa evidentia, & maneret sola obligatio credendi assensum illum imperarent; ergo evidentia de veritate objecti, cui per fidem assentimur, non est de necessitate fidei secundùm se. Maj. & conseq. tenent, min. verò probatur: si aliquis habens evidentiam de existentia divinæ revelationis connexæ metaphysicè cum mysterio ita assereret: assentior mysterio ratione revelationis, quam evidenter cognosco existentem, & connexam cum mysterio, non assensurus, si hanc evidentiam non haberem, licèt mihi proponeretur cum evidenti obligatione credendi; talis quippe esset infidelis, ideóque assensus modo præstitus non esset fidei, atqueadeò non respiceret divinum testimonium, quà testimonium, sed non ex alia ratione, nisi quia voluntas non imperaret liberè illum assensum ex animi præparatione ad imperandum, licèt non haberet evidentiam de veritate objecti, sed solùm obligationem imperandi assensum absque formidine propter Verbum Dei; ergo assensus fidei ex hac animi præparatione oriri debet, ut sit fidei, & ut attingat divinum testimonium, quà testimonium; quapropter libertas quoad speciem, si non requirat exclusionem cujuscunque assensus, modo, quo illum explicant Adversarij, cum quibus egimus num. 561. sed satis ad illam sit proxima facultas ad actum fidei, vel infidelitatis; quàmoptimè componi poterit cum evidentia in attestante libertas, non solùm quoad exercitium, sed etiam quoad speciem relatè ad actum divinæ fidei.

Confirm. 1. Fides, ut omnes Theologi tenent, juxta doctrinam Scripturæ, Conciliorum, & Patrum, non potest esse coacta, sed libera; unde August. tract. 26. in Joannem, *Intrare quisquam Ecclesiam potest nolens, accedere ad altare potest nolens, accipere potest Sacramentum nolens, credere non potest, nisi volens*: atqui, si ad assensum fidei, qui per simplicem adhæsionem niti debet testimonio divino, quà testimonio, non esset necessaria illa libera, & pia voluntatis affectio, qua voluntas moveatur ad imperandum, licèt deficeret evidentia, & solùm maneret obligatio credendi absque formidine, nulla assignari posset ratio, quare actus fidei non posset esse necessarius, & quare non posset necessitari à Deo intellectus, ut sine libero voluntatis imperio eliceret actum, qui reverâ esset actus divinæ fidei, nixus testimonio divino, quà testimonio, ut expendenti constabit; ergo &c. Confirmatur 2. & quidem validissimè ex S. Parente Ignatio, qui tanquam Sanctorum doctrinam certissimam supponit ad Catholicam fidem non requiri evidentiam de veritate, sed de obligatione credendi à Deo imposita; ideóque eam vult obedientiæ normam esse; sic enim habet epistola de obedientia num. 18. *Postrema subjiciendi judicij ratio est, cùm facilior, tutiorque, tum etiam apud sanctos Patres in more posita, ut statuatis vobiscum ipsi, quidquid superior præcipit, ipsius Dei præceptum esse, & voluntatem, atque, ut ad credenda, quæ Catholica fides proponit, toto animo, assensúque vestro statim incumbitis, sic ad ea facienda, quæcumque superior dixerit cæco quodam impetu voluntatis parendi cupida sine ulla prorsus disquisitione feramini.* Expendantur bene ista verba, & apparebit tota doctrina nostra urgentissimè confirmata.

712.

713. Confirm. 3. ex S. Thoma, qui quærit, an quando ratio humana demonstrativa de aliqua veritate præcedit, fidem minuat, vel totaliter excludat meritum fidei, juxta illud divi Gregorij: *Fides non habet meritum, cui humana ratio præbet experimentum.* Et respondet 2. 2. arr. 10. ad 1. per hæc verba: *Ad primum ergo dicendum quòd Gregorius loquitur in casu illo, quando homo non habet voluntatem credendi ea, quæ sunt fidei, nisi propter rationem inductam*

ductam. quando autem homo habet voluntatem credendi ea, quæ sunt fidei ex sola authoritate divina, etiamsi habeat rationem demonstrativam ad aliquid eorum, puta ad hoc, quod est Deum esse, non propter hoc tollitur, vel diminuitur meritum fidei. Quæ verba D. Thomæ totam nostram doctrinam compendiosè continent, simúlque tradunt sensum, in quo D. Thomas, aliique Patres docent, fidem esse obscuram, id est, quatenus nullo modo exigit evidentiam de veritate ex modo suo tendendi, & adhærendi testimonio divino quà tali; ex quo apparet, D. Thomam in eo articulo assumere verbum *minuo*, non solùm prout significat partem tollere, sed prout significat omnem fidei rationem, & meritum detrahere, & extenuare, ita, ut juxta subjectam materiam possit jam in uno, jam in altero sensu accipi, ut legenti articulum illum constabit. Eandem etiam doctrinam expressè tradit quæst. 1. art. 4. in corpore; quæ omnia confirmari etiam possunt ex Innoc. XI. inter 65. Propositiones damnante 19. quæ sic habebat: *Voluntas non potest efficere, ut assensus fidei in se ipso sit magis firmus, quàm mereatur pondus rationum ad assensum impellentium.* Ex quibus etiam apparet, quomodo fides non possit esse discursiva, eò quòd conclusio non possit attingere divinum testimonium, quà testimonium, sed quatenùs constituit rem quandam, sive identitatem extremorum cum medio connexam cum altera, nempe cum identitate extremorum inter se, moventem ad assensum, quin potiùs movet, & quidem independenter à libero voluntatis imperio; quod repugnat actui respicienti divinum testimonium, quà testimonium.

714. Probatur 3. conclusio: evidentia abstrahendò à Metaphysica, Physica, & suprema morali, est apparentia convincens intellectum, ita, ut vel necessitetur, vel saltem sine imperio voluntatis sufficienter trahatur ad assensum objecti absque formidine de oppositò: atqui, ut firmissimè credamus, non requiritur apparentia modò explicatò convincens intellectum de hoc, quòd Deus revelavit nostram Religionem; ergo Religio Catholica, licèt sit evidenter credibilis, & credenda, non est singulis fidelibus evidenter vera. Probatur min. ut certò & sine ulla formidine, & dubitatione credamus, Deum revelâsse nostram Religionem, satis est, quòd agnoscamus evidentem obligationem credendi Deo absque formidine captivandò intellectum in obsequium fidei; atqui si prærequireretur evidentia de veritate Religionis Catholicæ ad credendum fide divina Religionem Catholicam, non sufficeret ad credendum evidentia de obligatione credendi Deo absque formidine, neque maneret locus ut captivaretur intellectus in obsequium fidei; ergo &c. Probatur min. quando aliquis cognoscit evidenter veritatem ex aliquo medio evidenter cognito ut existente, & ut connexo cum ea veritate, si ex animi præparatione non sit paratus ad credendum ex præsuppositâ evidentia de tali obligatione credendi, licèt non daretur evidentia de veritate rei, quæ dicitur, sed insuper requireret evidentia de veritate objecti, nec captivaret intellectum neque in re, neque in animi præparatione, sive ex modo assentiendi propter dicentis testimonium quà tale; quænam enim esset, nisi illusoria captivitas intellectûs, si quis diceret: nihil credam, quia Deus dicit, nisi postquam per aliud medium habuero evidentiam de veritate rei? ergo &c.

Confirm. 1. Ut captivetur intellectus in obsequium fidei, necesse est, ut intellectus amplectatur testimonium divinum, quando cognoscitur obligatio assentiendi propter illud, licèt ex nullo alio medio à testimonio distincto ostendatur veritas rei, quæ creditur; sin autem, explicent Adversarij in quo stet captivitas intellectûs ad fidem divinam requisita; atqui, si necessaria esset singulis fidelibus ad credendum necessitate fidei secundùm se evidentia de veritate objecti, nunquam posset componi cum divina fide talis captivitas intellectûs, ut ex terminis patet; ergo &c. Confirmatur 2. ex 19. Propositione ab Innocentio XI. damnata, & adducta num. 714. Ideo captivatur intellectus in obsequium fidei ex imperio voluntatis, quia voluntas ad imperandum assensum sine ulla formidine propter meritum Verbi Dei repræsentatum non attendit ad evidentiam, per quam Verbum Dei repræsentetur reverâ existens, sed ad evidentem obligationem ita imperandi, ideóque damnata est sententia eorum, qui dicebant, non posse voluntatem efficere, ut fidei assensus sit magis firmus, quàm mereatur pondus rationum ad assensum impellentium; cúmque rationes præviæ solùm impellant ad assentiendum obligationi credendi, non verò ad assentiendum existentiæ testimonij divini aut veritati objecti credendi, manet quoque damnata sententia, quæ docebat, non posse ex imperio voluntatis intellectum in eo casu magis firmè assentiri; sed ex eo, quòd ita possit assentiri, intellectus ideò captivatur, quia non exigit ad illum assensum præviam evidentiam de veritate objecti crediti; ergo &c. 715.

Respondebis, captivitatem intellectûs ad fidem divinam requisitam in eo stare, quòd præsuppositâ illa evidentia inferiori de veritate objecti, quod revelatur, intellectus relinquendò motiva evidentiæ assurgat ad altiorem assensum per simplicem adhæsionem ad Verbum Dei. Contra tamen 1. Postquàm præcessit illa evidentia per inferiora motiva ad Verbum Dei, evidenter cognoscit intellectus infallibile Verbum Dei evidenter propositum mereri altiorem assensum supra assensum prævium fundatum in motivis inferioribus; atqui intellectus non captivatur assentiendò objecto evidenter cognito, juxta meritum evidenter cognitum in objecto, nisi simul ex animi præ- 716.

paratione paratus sit ad credendum, quamvis abesset evidentia, & solùm maneret evidens obligatio ita credendi, ut jam antea prænonui num. 563. agendô de evidentia in attestante; ergo &c.

717. Contrà 2. Si intellectus non determinetur à voluntate ita in animo præparata, quando elicit piam affectionem imperantem actum fidei, nunquam assentiretur alicui objecto per fidem supra veritatem evidenter cognitam, & suprà meritum objecti evidenter cognitum; atqui intellectus, qui nunquam ita assentitur, nullo modo dici potest captivari assentiendô in obsequium dicentis; ergo &c. Contrà 3. Ideò, ut Adversarij ipsi fatentur, judicia prævia ad actum fidei non sunt præmissæ, neque actus fidei est discursivus, quia actus fidei non elicitur juxta meritum contentum solùm in judicijs prævijs, sed juxta altius meritum infallibilis Verbi Dei, quod judicia illa propria ostendunt; ergo, si judicia illa prævia ex necessitate deberent esse evidens cognitio verbi Dei revelâ existentis, nunquam assurgeret intellectus supra meritum veritatis evidenter cognitæ ut existentis; quomodo ergo staret intellectus captivitas? quam magna sit hujus argumenti vis, facilè ostendetur, si ad Scripturam, & ad primitivam Ecclesiam recurramus. Quare

718. Probatur 4. conclusio, in hoc nimirum principio, quòd non possumus, nec debemus certò credere, Deum aliquid revelâsse, nisi de revelatione habemus evidentiam convincentem, fundatur incredulitas sapientum hujus mundi, quorum sapientia, ut ait Apostolus 1. Corinthiorum 3. stultitia est apud Deum: atqui Adversarij stabiliunt hoc principium, ut doceant, Religionem Catholicam esse evidenter veram, hâncque evidentiam requiri in singulis fidelibus ad credendum; ergo &c. Probatur min. Sapientes hujus mundi, quando illis proponitur, Deum revelâsse nostram Religionem, ideóque firmissimè credendum esse illi, statim postulant, ut hoc probetur evidenter evidentia convincente intellectum, simúlque adjungunt se non posse, nec debere firmiter hoc credere nisi rationibus evidentibus convincantur; & cùm rationes evidentes non appareant hìc pro veritate Religionis Catholicæ, exinde pertinaciter nolunt credere, juxta illud Thomæ Joannis 20. *Nisi videro, non credam;* quare Paulus 1. Corinth. 1. dixit: *Scriptum est enim, perdam sapientiam sapientum, & prudentiam prudentum reprobabo;* quomodo enim non reprobabitur cum sapientia, quæ impedit, ne intellectus captivetur in obsequium fidei, eò quòd non cognoscit evidenter veritatem, licèt cognoscat evidenter obligationem credendi, & se captivandi; ergo &c.

719. Confirm. 1. Initio Ecclesiæ sapientes hujus mundi existimabant, non esse credendum, Deum revelâsse nostram Religionem, nisi revelatio probaretur evidenter; & quia evidenter non probabatur nolebant credere, ideóque non multi sapientes crediderunt, neque electi fuere ad fidem, ut ibidem ait Apostolus: *Videte enim vocationem vestram fratres, quia non multi sapientes secundùm carnem, non multi potentes, non multi nobiles, sed quæ stulta sunt mundi, elegit Deus, ut confundat sapientes;* è converso simplices, & indocti, cùm non niterentur eo principio, firmissimè credidêrunt non solùm verbis, sed etiam factis, & operibus sanctissimè vivendô, & fortissimè moriendô pro Christo testati sunt, se firmissimè credidisse, quæ non probabantur evidenter; ergo ex testimonio Scripturæ, & primitivæ Ecclesiæ constat, non requiri evidentiam de veritate Religionis Catholicæ, ut unusquisque fidelis credat fide divina Religionem Catholicam. Confirm. 2. exemplis per totũ orbem conspicuis in Ecclesia Dei; postquàm enim homines docti, & sapientes viderunt simplices, & indoctos firmissimè credidisse, ideóque libenter, & alacriter pro Christo sanguinem suum fudisse, eorum exemplô ipsi docti, & sapientes captivârunt intellectum in obsequium Dei revelantis, & experientiâ deprehenderunt, se posse firmissimè, & certissimè credere Deum revelâsse Religionem nostram, etiamsi talis revelatio non probaretur evidenter; ergo &c.

720. Probatur 5. Hæc duo inter se valdè distincta sunt, scilicet evidens obligatio credendi aliquam rem, & evidentia de veritate ejusdem rei; ut constat ex num. 569. ergo hæc duo sunt etiam valdè diversa, evidens obligatio credendi fide divina Religionem Catholicam esse veram, & evidentia de veritate Religionis Catholicæ; atqui præsuppositâ evidentiâ de obligatione credendi fide divina Religionem Catholicam esse veram, possumus credere fide divina veritatem Religionis Catholicæ; ergo non est de necessitate fidei secundùm se evidentia de veritate, neque in singulis fidelibus requiritur ad credendum; conseq. cum min. videntur legitimè descendentes ex primo antecedente. Probatur igitur illud primum antecedens: evidens mihi est, quòd ego debeo credere homini veraci, & prudenti, contra quem nullam habeo suspicionem de mendacio, aut falsitate; & tamen non est evidens, verum esse, quod ille dicit; evidens est filijs parvis, quòd debent credere patri, aut matri, & tamen non est evidens, vera esse, quæ dicunt pater, & mater; & sic de pluribus alijs exemplis passim obvijs; ergo &c.

721. Confirm. Non possumus prudenter negare, homines in Ecclesia Dei doctissimos, & virtutis famâ præditos elicuisse actus fidei divinæ, ac proinde habuisse sufficientem approximationem Verbi Dei; atqui, ut ipsi testantur, non habebant evidentiam de veritate, vel de revelatione divina; sed solùm evidentiam de obligatione credendi; ut constat ex verbis D. Thomæ, & Eximij Doctoris superiùs allatis, quod

quod etiam de se ipso testatur Bellarminus lib. 4. de Notis Ecclesiæ cap. 14. ubi ait: *Ex miraculis demonstratur Ecclesia, non quoad evidentiam, vel certitudinem rei, sed quoad evidentiam, & certitudinem credibilitatis; hujus ratio est, quia ante approbationem Ecclesiæ non est evidens, aut certum certitudine fidei de ullo miraculo, quòd sit verum miraculum, tamen est tale, ut evidenter faciat rem credibilem; & quidem, quòd non sit evidens, patet, quia tunc fides esset evidens; quòd non sit certum certitudine fidei, patet; quia non constat ea certitudine, cui non possit subesse falsum, illam non posse esse illusionem Dæmonis: at ex Ecclesia demonstratur miraculum quoad certitudinem rei; quia, quando Ecclesia declarat miraculum factum, esse verum miraculum, certi sumus, ita esse;* ergo &c.

722. Probatur 6. Actus fidei utpote liber, & meritorius juxta doctrinam Scripturæ, Conciliorum, & Patrum, superiùs adductam indiget liberô voluntatis imperiô; atqui non posset indigere liberô voluntatis imperiô, si ad illud eliciendum voluntas ex animi præparatione disposita non esset ad imperandum actum divinæ fidei, quando præluceret evidentia de obligatione credendi, licèt non præluceret evidentia de veritate rei credendæ, sive de divino testimonio rem illam testificante; ergo neque ex necessitate fidei, neque in singulis fidelibus requiritur evidentia de divino testimonio dicente, Religionem Catholicam esse veram; proindéque neque requiritur evidentia de veritate talis Religionis Catholicæ; major & conseq. tenent, min. verò probatur. Intellectus non indiget liberô voluntatis imperiô ad assentiendum objecto ex motivo, & propter motivum evidenter cognitum, & evidenter connexum cum objecto; hæc enim est vis evidentiæ, quæ rapit intellectum ad assensum, ut experientiâ constat & inductione per ea omnia, quæ sunt simpliciter evidentia; atqui, si necessariò deberet præcedere non solùm evidens obligatio credendi veritatem Religionis Catholicæ propter infallibile testimonium divinum, sed deberet etiam præcedere evidens cognitio infallibilis de existentia divini testimonij dicentis, intellectus evidenter cognosceret Religionem Catholicam esse veram ex testimonio divino evidenter cognito, ut existente, & connexo cum ea veritate; & quamvis omnia alia deficerent, satis esset illud divinum testimonium, ita evidenter cognitum, ad asserendam veritatem Religionis Catholicæ; ergo intellectus necessitaretur ad asserendam veritatem Religionis Catholicæ unicè propter testimonium divinum, quin ad hoc ullo modo indigeret libero imperiô piæ affectiônis.

723. Confirmatur. Si Petrus cognosceret per speciem intuitivam extrema, & per aliam cognitionem cognosceret intuitivè unionem, ut connexam metaphysicè cum extremis, non solùm necessitaretur propter intrinsecam veritatem extremorum ad asserendum, extrema existere, sed etiam necessitaretur ad asserendum, extrema existere propter exigentiam unionis, quam evidenter cognosceret metaphysicè connexam cum existentia extremorum, quin ad unum, vel ad alterum assensum indigeret piô voluntatis imperiô; ergo, si intellectui proponeretur veritas Religionis Catholicæ non solùm propter evidentem connexionem signorum cum ipsa, sed etiam propter evidentem connexionem infallibilis divini testimonij cum eadem, intellectus necessitatur ad asserendum, Religionem Catholicam esse veram, non solùm propter signa credibilitatis præcisim à testimonio divino, sed etiam propter infallibile testimonium divinum præcisim à signis credibilitatis; quomodo ergo staret obsequium illud maximum, & tam laudabilis captivitas intellectûs, quam Scriptura tantùm commendat 2. Corinth. 10. *In captivitatem redigentes omnem intellectum in obsequium Christi;* ita, ut parati semper simus dare rationem de nostra fide per evidentem obligationem credendi; juxta illud 1. Petri 3. *Parati semper ad satisfactionem omni poscenti vos rationem de ea, quæ in vobis est spe*, vel ut alij antiqui Codices legunt, quos sequitur D. Thomas 2. 2. quæst. 2. art. 10. in argumento, *sed contra. De ea, quæ in vobis est fide, & spe.*

724. Assero 2. Non est evidens nobis, Religionem Catholicam esse veram, sive à Deo traditam. Probatur 1. Si nobis esset evidens, Religionem Catholicam esse veram, sive à Deo traditam, vel esset evidens evidentia supernaturali à Deo infusa, vel evidentia naturali à nobis per discursum acquisita: sed neutrô modô est nobis evidens; ergo &c. Probatur min. in primis non est evidens nobis evidentia supernaturali à Deo infusa; talis námque evidentia cùm necessaria non sit ad fidem secundùm se consideratam, ut constat à num. 710. nec assignabilis sit ratio de eo, quòd in nobis infusa sit, pro libito, & sine fundamento adstrueretur; deinde non est evidens evidentia naturali, nam vel hæc esset metaphysicè, & intrinsecè certa, vel tantùm extrinsecè; intrinsecè autem fingi non potest, cùm Religio Catholica sit supernaturalis, & nullus actus naturalis possit metaphysicè, & intrinsecè connecti cum ente supernaturali, ut diximus à num. 386. de virtute pœnitentiæ. Rursus neque dici potest evidentia extrinsecè certa; quandoquidem non necessitamur ad assensum absque ulla vel imprudenti formidine, sed experimur plura retrahentia, quæ in obsequium fidei liberè vincimus; ergo neutrô modô est nobis evidens. Confirmatur. Ut esset evidens nobis, Religionem Catholicam esse veram, sive à Deo traditam, satis non esset evidentia moralis media ex se compossibilis intrinsecè cum formidine de opposito, quam possunt acquirere sapientiores, ut ait Eximius Doctor num. 709. li-

709. licèt majorem vim habeat ad expellendam formidinem, quàm evidentia moralis infima, quam rudes, & indocti acquirere solent; sed requireretur evidentia moralis suprema, &, ut intendunt Adversarij, metaphysicè connexa cum veritate Religionis Catholicæ, eámque veritatem evidenter ostendens, qualem ipsi contendunt esse, quam habemus de existentia Constantinopolis, quámque negat Eximius Doctor disp. 6. de fide sect. 6. num. 2. cùm enim naturalis sit, nequit connecti metaphysicè cum veritate Religionis Catholicæ, quæ supernaturalis est; ergo &c.

725. Probatur 2. Demonstratio veritatis talem habet in intellectu energiam, ut semel acquisita maneat deinceps ex ipsa natura rei semper in intellectu sibi compote, vel in se, vel in effectu suo, scilicet in specie experimentali, quam relinquit, excludens quamcunque formidinem de oppositro; sic, qui semel obtinuit demonstrationem de veritate alicujus propositionis Euclidis, neque prudenter, neque imprudenter formidare ampliùs potest ex natura rei, an sit falsa; non enim potest formidare, dum manet in intellectu sibi compote demonstratio formalis in se ipsa, neque quando illa præcessit, cùm relinquat speciem experimentalem ex natura rei excludentem formidinem, ut experientia demonstrat; unde respectu illius, qui semel penetravit modum conficiendi demonstrationem de veritate alicujus propositionis Euclidis, licèt nunc non recordetur quomodo conficiatur, ut sæpè contingit; si tamen ab illo quæramus, an hæc propositio Euclidis sit vera, vel falsa, statim respondet absque ulla formidine esse veram, quod quidem signum est, demonstrationem semel acquisitam manere deinceps ex natura rei semper in intellectu sibi compote vel in se, vel in effectu suo excludendô omnem formidinem; atqui homines docti, qui expendendô signa credibilitatis semel assecuti sunt evidentiam de obligatione credendi, non obtinuerunt exinde evidentiam excludentem deinceps ex natura rei omnem formidinem de falsitate Religionis Catholicæ, sed decursu temporis imprudenter dubitârunt, & exinde ad alia imprudentia judicia progredientes in formalem internam hæresim inciderunt; ut constat ex Scripturis, Pontificibus, Concilijs, & Patribus damnantibus tales hæreses internas; aliter non veras hæreses, sed phantasmata tantùm damnâssent; ergo ex signis credibilitatis fides Catholica, licèt sit in nobis evidenter credibilis, & credenda, non est evidenter vera.

726. Respondebis, illos, qui expendendô signa credibiliratis assecuti sunt semel evidentiam de obligatione credendi, obtinuisse etiam evidentiam de veritate Religionis Catholicæ, quamquam postea imprudenter formidaverint, & de gradu in gradum miserè ruendô in hæresim internam tandem inciderint. Quare exinde non infertur, eos non habuisse evidentiam de veritate Religionis Catholicæ, sed potiùs voluisse retrahere intellectum à motivis evidentiam generantibus. Contrà tamen 1. Semel acquisitâ evidentiâ de veritate alicujus objecti, licèt ex imperio voluntatis intellectus possit se distrahere non attendendo ad rationes generantes evidentiam, non tamen potest ex imperio veluntatis amittere speciem experimentalem, quam acquisivit, in qua tamquam in effectu suo remanet evidentia excludens omnem formidinem de veritate illius objecti, ut constat ex num. superiori; ergo, si illi assecuti fuissent evidentiam, non potuissent ex imperio voluntatis in internam hæresim incidere. Contrà 2. Ex eo illi hæretici habent remorsum conscientiæ de eo, quod malè agunt, relinquendô Religionem Catholicam, atque in hora mortis sæpè visi sunt sortem suam deplorare, quia moriuntur ut hæretici, quin visus sit unquam ullus Catholicus, qui in morte fleat, quia moritur ut Catholicus, & non ut hæreticus; ex eo nempe, quòd, cùm semel habuerint evidentiam de obligatione credendi, hæc semper manet vel in se, vel in suo effectu, ita, ut ex imperio voluntatis tolli non possit; ergo, si habuissent evidentiam de veritate, non potuisset hæc ex imperio voluntatis auferri, proindéque in hæresim internam incidere non potuissent.

Contrà 3. Licèt ille, qui semel assecutus est 727
evidentiam de aliqua veritate, plures inadvertentias habere possit, ad quas maximè conducit voluntatis imperium, propter quod intellectus ad alia distrahitur, at non potest pati formidinem adhuc indeliberatam de falsitate 7
objecti demonstrati, in quo fides, licèt certissima, tamen, quia est obscura, distinguitur ab evidentia. Nam evidens nobis est intellectum instructum evidentiâ de veritate alicujus objecti non posse per ullam inadverrentiam secum componere formidinem de oppositro, licèt inculpabilem, & indeliberatam, eò quòd evidentia ratione certitudinis reddat intellectum certũ, & ratione claritatis incompossibilem cum qualibet etiam indeliberata formidine: at non est evidens, intellectum fidelem non advertentem ad obligationem credendi absquè formidine, & inculpabiliter distractum, si tantùm attendat ad rationes pro objecti veritate militantes, non posse pati aliquam inculpabilem, & indeliberatam formidinem, ut docet D. Thomas 2. 2. quæst. 4. art. 8. explicans excessum certitudinis fidei supra evidentiam quantùm ad se, non quantum ad nos; & exponit Exim. Doctor disp. 6. de fide sect. 5. num. 12. scribens: Sensus ergo illius distinctionis, ut veritatem contineat, esse debet, fidei actum ex se habere puram certitudinem; nihilominùs tamen ex parte subjecti posse cum illo concomitanter esse aliquam imperfectionem indeliberatæ formidinis, seu dubitationis, quam non possit fides impedire, seu prævenire propter obscuritatem suam; & ita explicuit D. Thomas

mas suprà ad 2. & quæst. 10. de veritate art. 12. ad 6. & quæst. 14. art. 2. ad 7. & in secundum distinctione 23. quæst. 2. art. 2. quæst. 3. sed hæc omnia satis indicant, fidem non arguere in nobis evidentiam de veritate Religionis Catholicæ; ergo &c.

728. Confirmatur 1. Licèt supponamus, quòd intellectus ad alia distractus, postquam acquisivit evidentiam de obligatione credendi, posset non attendere ad obligationem credendi absque formidine, & attendendò præcisè ad veritatem objecti possit inculpabiliter, & indeliberatè formidare; at si attendat ad obligationem credendi, nunquam potest formidare de sua obligatione eo præcisè, quòd semel acquisiverit evidentiam de obligatione credendi; ergo inculpabilis, & indeliberata formido illa de veritate objecti, quæ non excludat fidem, proindéque neque excludatur à fide, satis aptè indicat, fidem in nobis non præsupponere evidentiam de objecto. Confirmatur 2. Si evidentia semel acquisita posset ex natura rei, vel ratione sui, vel ratione effectûs, quem relinquit componi deinceps in eodem intellectu cum formidine de objecti veritate semel evidenter cognita, posset etiam aliquis omninò oblivisci evidentiæ semel acquisitæ, proindéque posset etiam advenientibus de novo rationibus contra veritatem objecti, de quo priùs habuit evidentiam, inculpabiliter deponere assensum semel præstitum; sed id dici non potest, ut constat ex num. 605. aliter, qui semel amplexus est fidem, posset illam inculpabiliter deponere; ergo &c.

729. Probatur 3. eadem ratio, quæ probat Religionem Catholicam esse nobis evidenter credibilem, & credendam, probat etiam, non esse nobis evidenter veram; ergo &c. Probatur ant. ideo Religio Catholica est nobis evidenter credibilis & credenda, quia ex signis credibilitatis superiùs expensis ita clarè cognoscimus, illam esse à Deo, ut de illius veritate sive absolutè, sive respectivè ad omnes alias sectas consideretur, non possimus, nisi imprudenter formidare; miracula enim eas habent notas, ut suprà expendimus, quas excogitare potest ratio naturalis ad prudenter asserendum, ea esse vera, ita, ut non nisi imprudenter negari possit, talia esse, ut negabant Donatistæ, contra quos, tanquam contra homines imprudenter asserentes, invehitur acriter Augustinus, & Beda lib. 4. cap. 48. in 11. Lucæ caput contra illos, qui ad credendum exigebant videre miracula: *Alij*, inquit, *tentantes signum de cœlo quærebant ab eo, vel in morem Eliæ ignem de sublimi venire cupiebant, vel in similitudinem Samuelis tempore æstivo mugire tonitrua, coruscare fulgura, imbres ruere, quasi non possent & illa calumniare, & dicere occultis, & variis aëris passionibus accidisse.*

730. Quare, cùm per solam imprudentiam, & calumniam negari possit, miracula, & alia signa esse à Deo, ille, qui expendit credibilitatis signa, solùm potest imprudenter negare, illa esse à Deo, proindéque solùm potest imprudenter negare, Religionem Catholicam esse veram, in quo stat evidentia de credibilitate, & obligatione credendi; cùm evidens nobis sit, teneri nos adimplere obligationem, quam ita clarè cognoscimus, ut nonnisi imprudenter negare possimus fundamenta, ex quibus nobis intimatur; unde Bellarminus citatus num. 721. accuratè dixit: *Ante approbationem Ecclesiæ non est evidens, aut certum certitudine fidei de ullo miraculo, quod sit verum miraculum, tamen est tale, ut evidenter faciat rem credibilem*; sic Presbytero est evidens obligatio parendi suo Episcopo, & tamen non est illi evidens, quòd sit Episcopus; nam evidens non est, quòd sit ritè baptizatus, & non potest esse Episcopus, si ritè baptizatus non sit; atqui eo ipso, quòd possimus vel imprudenter negare fundamenta, vel formidare de veritate fundamentorum, non est nobis evidens veritas; siquidem evidentia de veritate ita rapit intellectum ad assensum, ut excludat non solùm prudentem, sed etiam quamcunque imprudentem formidinem; ergo eadem ratio, quæ probat Religionem Catholicam esse nobis evidenter credibilem, & credendam, probat etiam, non esse nobis evidenter veram; & certè si esset evidenter vera, cùm nemo timeat tentationes contra evidentiam, nec timere posset contra fidem, quod quàm falsum sit, vel ipsa experientia demonstrat. Ex dictis

731. Fit 1. Dupliciter excogitari posse evidentiam formalem actus assentientis veritati Religionis Catholicæ absque formidine, alteram quidem intrinsecè veram, & alteram solùm extrinsecè. Evidentia formalis actûs non tantùm extrinsecè, sed etiam intrinsecè vera stat in actu, qui ex apparentia objecti ita necessariò assentitur objecto, ut actus ipse ex intrinsecis suis connexionem habeat cum objecto ut affirmato; quare, cùm actus connexionem ejusmodi accipere non possit, nisi ab aliquo ex his tribus, nempe 1. ab objecto per se noto v. g. quando asserimus, totum est majus sua parte. 2. ab aliquo certo, & evidenter cognito, ut connexo cum objecto ut affirmato v. g. quando ex dependentia creaturæ ab alio evidenter, & certò cognita, ut connexa cum prima omnium causa incausata, & independente ab alio inferimus per evidentem demonstrationem primam omnium causam, scilicet Deum.

732. 3. Ab ipso Deo, qui verissimè objectum cognoscit, & potest pro suo libito nulla respectu nostri præsuppositâ apprehensione, aut apparentia objecti infundere nobis evidentem cognitionem de ipso objecto vel intrinsecè, vel saltem quoad modum supernaturalem, supernaturalitate Philosophica, aut Theologica, prout ipsi Deo libuerit, ut diximus num. 605. & latiùs à num. 464. & repetit D. Thomas 2. 2. quæst. 2. art. 9. ad 3. unde, licèt evidentia naturalis de credibilitate, & credentitate Religionis

ligionis Catholicæ non possit conducere intrinsecè ad acquirendam cognitionem supernaturalem, Deus tamen infundit nobis cognitionem, & illustrationem supernaturalem de ea credibilitate, & credentitate, necessariam quidem, ut voluntas sit proximè potens elicere piam affectionem supernaturalem, ut diximus num. 593. & definit Tridentinum sess. 6. can. 3. quamquàm nos in hoc statu non possimus discernere, an actus sit naturalis, an supernus; sicut, quando elicimus amorem Dei, non possumus discernere, an ille amor sit naturalis, vel supernus; quod desumitur ex natura entis theologicè superni discretionem istam nostram superantis; eâ autem evidentiâ semel acquisitâ non potest jam deinceps intellectus sibi compos ex natura rei formidare, ut sæpè diximus; cæterùm duo valde notanda sunt: primum quidem ex industria sæpè dixisse in intellectu sibi compote; nam amentes non possunt rationabiliter uti specie experimentali relicta à demonstratione, quam ante amentiam acquisierunt. Secundum ex industria quoque dixisse, eam speciè perseverare deinceps ex natura rei, quod ad rem nostram satis est; nam, licèt per negligentiam, aut aliam similem causam posset post longum tempus ratione contrarij supervenientis destrui ea species experimentalis, quæ ex natura rei exigebat stabilitatem, circa rem debitam non fieret inculpabiliter, nec fieri potest, dum ipsa perseverat: cùm tamen experientia doceat fideles, dum sunt proximè potentes ad eliciendum actum fidei, quandóque pati tentationes contra fidem, eósque posse imprudenter formidare, si nolint adimplere suam obligationem; quod signum manifestum est, eos non habere demonstrationem neque in se, neque in effectu suo, ac proinde fidem in nobis non præsupponere evidentiam de objecti veritate.

733. Evidentia verò formalis actûs non quidem intrinsecè, sed exttinsecè vera stat in actu, quo ex apparentia objecti assentimur absque formidine objecto, ut in re est; ita, ut actus ex intrinsecis suis non connectatur cum tali objecto, ut affirmato; talis autem actus præscindendô ab omnipotentia Dei extrinsecè determinante ad unum, non aliter elici potest, nisi quando aliquod motivum ducens ad assensum proponitur cum carentia omnis retrahentis in oppositum, removendô prohibens, juxta doctrinam D. Thomæ 2. 2. quæst. 2. art. 10. ad 2. ita, ut motivorum pondus sic dispositum obruat intellectum, nec relinquat illum formidare de oppositō; sic confingit respectu intellectûs, & voluntatis in motibus primò primis, ut diximus à num. 114. & 173. de Beatitudine, quæ sanè est ratio, propter quam in illis motibus voluntas non peccat; hoc modo necessitantur Dæmones ad assentiendum veritati Religionis Catholicæ, ut diximus à num. 692. quandoquidem motiva pro veritate Religionis Catholicæ proponuntur illis absque ullo retrahente, & vellent, quòd non ita proponerentur, ideóque laudabilitatem non habent, ut diximus à num. 563. Non enim possunt Dæmones sibi persuadere, quòd hæretici, & inimici Religionis Catholicæ imprudenter asserunt; mirum miracula, & alia signa comprobantia veritatem Religionis Catholicæ non esse vera miracula, sed arte magica, ope Dæmonum facta.

Sciunt equidem Dæmones ea miracula facta non esse ope ipsorum, neque eorum superbiâ, in qua pertinaciter perseverant, finit eos, ut sibi persuadeant, aliquam fortasse creaturam esse ipsis nobiliorem, eísque occultam, Deóque inimicam, quæ ad decipiendos homines ea mirabilia opera exhibeat; unde, cùm nullum illis supersit retrahens in oppositum, obruitur eorum intellectus, & contra suam voluntatem necessariò, & coactè assentiuntur, sícque credunt, & contremiscunt; non ita se gesserunt Angeli sancti, dum erant viatores, qui proposita evidenti obligatione credendi captivârunt libenter intellectum in obsequium fidei, sicut captivant illum animæ purgantes, licèt habeant etiam evidentiam in attestante; quia potiùs primus Angelus, qui alios illuminat, &, qui habuisse creditur evidentiam in attestante non quidem ab illa evidentia, sed ab obligatione credendi, movebatur ad imperandum assensum fidei ex dictis à num. 710. ubi notandum etiam est, quòd, ut intellectus obruatur motivorum pondere, necessarium non est, ut metaphysicam connexionem agnoscat; sed quandoque sufficit minor vis motivorum cum aliquo adjuncto, quòd homo timet, vel maximè desiderat; unde ex vehementi animi passione obruitur intellectus, nec manet illi locus formidini, ut docent Theologi in tract. de Passionibus. Sic nemo sibi persuadebit, quòd non comburetur, si propter sua delicta mittatur in fornacem accensam, neque formidabit de combustione, vel de ejus carentia, quamquàm sciat, Deum, si velit, posse combustionem impedire; quod idem comprobari facilè potest quàm plurimis alijs exemplis ab experientia desumptis. 734

Quando autem intellectus sive eò quòd penetret connexionem unius cum alio, sive eo quòd motivorum pondere obruatur, sibi persuadet connexionem unius objecti cum altero, non potest elicere assensum unius sine assensu alterius; sic, qui sibi persuader, dari unionem connexam cum extremis, non potest affirmare existentiam unionis, quin affirmet existentiam extremorum. Quamobrem, cùm intellectui proponitur aliquid motivum ducens ad assensum alterius objecti absque ullo retrahente ex assensu illius motivi, assentitur necessariò alteri objecto; non quidem ratione evidentiæ formalis intrinsecè veræ, cùm motivum illud non sufficiat ad talem evidentiam generandam; sed propter illud motivum cum carentia retrahentis apparens, quo obruitur; & hæc est ratio, quare juxta doctrinam Eximij 735

Doctoris

Doctoris citatum num. 512. Conclusio Theologica est naturalis, licèt inferatur ex duplici præmissa supernaturali; nam intellectus, licèt non possit naturaliter penetrare ens supernum, ejúsque existentiam evidenter asserere; at per assensum præmissis semel adhibitum non solùm habet motivum apparens ad assensum conclusionis, sed etiam habet remotionem impedimentorum, qua intellectus impellitur, & obtruitur, ut exerat vires suas eliciendô assensum illativum; unde vi sua naturali infert illam conclusionem, quæ utpotè naturalis non potest habere certitudinem superantem actum naturalem, neque connecti potest cum ente supernaturali; siquidem ens supernum, quà tale, excedit connexionem naturæ.

736. Fit 2. Non posse nos elicere actum divinæ fidei per simplicem adhæsionem ad Verbum Dei ex libero voluntatis imperio ad fidem omninò necessario, ut intellectus captiverur, si non aliter sit parata moveri voluntas ad imperandum, nisi ex evidentia testimonij divini dicentis; necesse quidem omninò est, ut intellectus sive habeat, sive non habeat evidentiam in attestante captivetur, ut eliciat actum divinæ fidei, quod significat Apost. cit. num. 723. dum docet, non solùm hunc aut alterum, sed omnem illum captivandum in obsequium fidei, id est, sive habeat, sive non habeat evidentiam in attestante. Quare valdè timeo, quòd Adversarij nullum unquam elicerent actũ divinæ fidei, si, dum credunt, non ostenderent sententiam suam falsam esse; censeo enim, ipsos judicare se veritatem Religionis Catholicæ evidenter agnoscere, cùm reverâ non agnoscant, atque exinde moventur ad credendum ex libero voluntatis imperio, sæpé námque contingit, quòd homo judicat se aliquam demonstrationem assecutum esse, quam post majus examen agnoscit non fuisse demonstrationem, sed puram demonstrationis apparentiam; ut ait Eximius Doctor disp. 3. de fide sect. 13. num. 6. nec aliam invenio viam, ut Adversarij verum divinæ fidei actum eliciant.

737. Fit 3. Non posse in sententiam nostram retorqueri illationis nostræ vim, quasi nos habentes evidentiam de veritate Religionis Catholicæ, dum credimus, censeamus illam non habere, quando revera illam habemus. Ratio est, quia evidentia, quæ revera talis est, & non solùm apparens, obscuritatem penitus excludit, quam evidentia tantùm apparens excludere non potest; unde, quamvis cum evidentia tantùm apparente componi reverâ possit cognitio non evidens de objecto, at cum evidentia revera habita de objecto componi non potest judicium de non evidentia, ex quo argumenta à nobis efformata contra Adversarios vim majorem accipiunt; quandoquidem negari non potest, quòd homines in Ecclesia Dei, & doctrinæ, & virtutis fama conspicui sæpè elicuerint actum divinæ fidei, cùm ipsi planè fatentur, se non habuisse evidentiam de veritate Religionis Catholicæ; ut constat ex num. 721. indubitabile apparet, quòd talem evidentiam non habuerint; unde multò minùs habuerunt illam juxta regularem hujus providentiæ ordinem alij minùs docti, & sapientes: nec credam, quòd Adversarij doctiores sint Authoribus illis, quos suprà adduximus; quamobrem evidentia de veritate Religionis Catholicæ neque requiritur ex necessitate fidei secundùm se, neque est necessaria in singulis fidelibus ad credendam fide divina veritatem Religionis Catholicæ, neque fundamenta habemus, ut dicamus, adesse in nobis talem evidentiam.

738. Fit 4. Religionem Catholicam ex necessitate fidei secundùm se non posse aliter dici evidenter veram evidentia morali, nisi sumendô evidentiam moralem pro evidentia credibilitatis, & credentitatis, sive pro evidentia de obligatione credendi fide divina, quidquid regula divina infallibilis, nempe Ecclesia, de qua egimus à num. 363. nobis approximat, & credendum proponit, quod etiam insinuavimus num. 591. Quapropter, si Adversarij concedant, non requiri apparentiam convincentem intellectum ad assensum, juxta meritum objecti evidenter cognitum, sed sufficere illam, quam communiter vocamus credibilitatem, & credentitatem, sive evidentem obligationem credendi, cúmque vocent evidentiam moralem, vel practicam contradistinctam à pura probabilitate, quæ actum oppositum non reddit temerarium, sed minùs probabilem, ut dicemus num. 742. conveniunt nobiscum in re, & faciunt solam quæstionem de nomine, abutentes nominibus, dum apparentiam non convincentem intellectum vocant evidentiam simpliciter; at si standum sit rigori verborum, quibus Adversarij se explicant, non hæc, sed alia est evidentia, quam admittunt; cùm dicant esse evidentiam testimonij divini, ut metaphysicè connexam cum ipso testimonio divino, ita, ut judicia prævia ad piam affectionem sint ex se ipsis incompossibilia cum quacunque etiam imprudente formidine, ac proinde, quòd afferant apparentiam testimonij divini convincentem intellectum ad assensum; hanc enim evidentiam dicimus neque requiri ad fidem secundùm se, neque reperiri in nobis.

SECTIO II.

Solvuntur Oppositа.

739. OBjicies 1. contra primam assertionem: Si fides secundùm se considerata non præexigeret evidentiam de objecto, & quidem metaphysicam, ideo esset, quia stare non posset maximum fidei obsequium, & intellectûs captivitas: sed hoc non infertur; ergo &c. Probatur

batur min. Si ratione talis evidentiæ tolleretur obsequium fidei, & captivitas intellectûs, etiam tolleretur ratione evidentiæ de obligatione credendi; cùm ea evidentia satis sit, ut intellectus non possit dissentiri, aut formidare de veritate objecti, nisi imprudenter; nec appareat, quomodo sit magnum meritum assentiri virtuti, de qua intellectus non potest nisi imprudenter formidare; atqui evidentia de obligatione credendi non tollit obsequium, & captivitatem intellectûs; ergo neque illud tollet evidentia de veritate. Respondeo conc. maj. & neg. min. ad probationem neg. maj. Ratio est, quia intellectus per fidem ita assentitur, ut excludat formidinem illam, quam licèt imprudenter, liberè tamen concipere poterat, eámque liberè concipiendo graviter peccaret, & transgrederetur suam obligationem; quòd autem liberam illam formidinem cohibeat, & strenuè depellat, grande obsequium est, maxima laus, & captivitas intellectûs, nec minuitur ex eo, quòd, si aliter ageret, imprudenter ageret; id námque omnibus peccatis commune est, cùm nullum peccatum possimus committere, nisi imprudenter agendo, cùm enim sciamus teneri nos obedire Deo, valde imprudenter agimus, quando præcepta Dei transgredimur, & tamen valde laudabiliter agimus, quando divina præcepta adimplemus, eorúmque imprudentem liberam transgressionem impedimus; & quidem experientia demonstrat non minùs adlaborandam ad vincendam, & strenuè repellendam eam liberam, & imprudentem intellectus formidinem, quam ad vincendam, & strenuè repellendam quamcunque aliam liberam, & imprudentem transgressionem præceptorem Dei. Ex quo maximè apparet ingens obsequium, & meritum nostræ fidei. Videatur D. Thomas citatus num. 713.

740. Objicies 2. Unicuique credenti debet esse certum, & indubitabile, Deum revelâsse nostram Religionem: sed quod non est saltem moraliter evidens evidentia metaphysicè connexa cum objecto, eo ipso est dubitabile, incertum, & merè probabile, cùm ea solùm evidentia reddere possit objectum indubitabile; ergo ad credendum fide divina virtutem Religionis Catholicæ necessaria est necessitate fidei in unoquoque fideli evidentia de veritate Religionis Catholicæ. Confirmatur. Si non prærequireretur talis evidentia ex necessitate divinæ fidei secundùm se, posset componi actus divinæ fidei cum sola probalitate, vel cum formidine de eo, quòd Deus non revelaverit Religionem Catholicam, posséque homo prudenter repudiare assensum fidei, quem semel concepit; sed hoc damnatum est ab Innoc. XI. inter 65. Propositiones proscribente 20. quæ sic habebat: *Hinc potest quis prudenter repudiare assensum, quem habebat supernaturalem.* & 21. *Assensus fidei supernaturalis, & utilis ad salutem stat cum notitia solùm probabili revelationis, imò cum formidine, qua quis formidat, ne non sit locutus Deus.*

Respondeo dist. maj. debet esse indubitabile prudenter ex prævijs judicijs, vel indubitabile etiam imprudenter dependenter ab imperio voluntatis, Deum revelâsse nostram Religionem, conc. debet esse indubitabile etiam imprudenter, & independenter ab imperio voluntatis, nego maj. & distincta pariter min. nego conseq. Ratio est, quia credentibus non est prudenter dubitabile, nostram Religionem fuisse revelatam à Deo ex vi judicij præcedentis ad fidem de evidenti obligatione credendi; cum unusquisque videat, quòd, si de hoc dubitat, sive formidat, imprudenter formidet, & peccet; at credentes communiter experiuntur, se posse imprudenter formidare, utrum Deus revelârit nostram Religionem, si nolint credere, & adimplere obligationem evidentem, quam agnoscunt captivandò intellectum in obsequium fidei; ideóque, ut intellectum cohibeant à tali dubio, vel formidine, debent illum non sine difficultate captivare in obsequium fidei; in quo stat necessitas piæ affectionis liberæ voluntatis imperantis exclusionem cujuscunque etiam imprudentis formidinis; atque exinde apparet laudabilitas, & meritum actûs divinæ fidei, ut diximus numero superiori; sola námque evidentia potest reddere objectum nullo modo etiam imprudenter dubitabile, sive formidini obnoxium absque imperio voluntatis. Cæterùm, ut reddatur objectum solùm prudenter indubitabile, satis est evidentia ista de obligatione credendi absque dubio, & formidine; quin potiùs in nostro casu ea evidentia conjungitur cum pia affectione superna efficaciter volente obligationem implere: ex quo quidem conjuncto prævio ad actum divinæ fidei resultat impossibilitas omnis cum dubio, & formidine, atqueadeò prævio jam illo conjuncto intellectus per actum fidei certò assentitur rei revelatæ absque dubio, & formidine, & manet de veritate certus certitudine obscura fidei, non verò certitudine evidenti. Exinde 740

Ad Confirmationem, nego maj. quia actus merè probabilis de revelatione, non excludit probabilitatem de oppositio, neque afficitur pia affectione, qua constituat conjunctum excludens omne penitus dubium, & formidinem, quin possit deinceps inculpabiliter deponi; at evidentia ista de obligatione credendi divina fide absque dubio, & formidine excludit probabilitatem de oppositio, ideóque neque est actus solùm probabilis de revelatione, neque est actus probabilis de obligatione ita credendi; neque potest deinceps deponi inculpabiliter; ut constat à num. 591. Etenim, ut post Eximium Doctorem disp. 4. de fide num. 31. actus solùm probabilis non excludit fundamentum grave pro oppositio, ex quo aliquis intellectus moveri possit ad judicandum non imprudenter oppositum, ut experientia demonstrat, qua vi- 744

demus

demus poſt opinionum examen aliquos absque imprudentia tenere hanc, & aliquos ſine imprudentia tenere ſententiam oppoſitam; at evidentia iſta de obligatione credendi cùm ſit abſoluta, & reſpectiva, non relinquit fundamentum pro oppoſito, ex quo aliquis intellectus expendens utriusque partis momenta poſſit ſine imprudentia, aut ſine temeritate oppoſitum aſſerere, ut ſæpè diximus expendendo ſigna credibilitatis, ideóque mereretur cenſuram Theologicam, qui ita temerariò aſſereret, quam non mereretur ex eo præcisè, quòd defenderet unam ſententiam probabilem contra aliam probabilem, ut experientiâ conſtat, & eſt certum apud Theologos agentes de propoſitionibus Theologicâ cenſurâ dignis, de quo latè Eximius Doctor diſp. 19. de fide, & de Lugo diſp. 10. quare hæc evidentia de obligatione credendi tum abſolutè, tum reſpectivè conſiderata dici ſolet, ut præmonui num. 738. moralis quædam certitudo, ſive ut talis reputanda ab omnibus prudentibus, quæ eſt quaſi media inter probabilitatem puram, & evidentiam de objecti veritate; quod ſatis eſt, ne dicatur, habere nos notitiam ſolùm probabilem revelationis divinæ; cùm ad notitiam ſolùm probabilem non requiratur, quod requiritur ad hanc evidentiam abſolutam, & reſpectivam de obligatione credendi, ut oſtenſum eſt.

743. Cæterùm neque hæc ſola evidentia ſufficit ad eliciendum actum divinæ fidei, ſed requiritur inſuper, quòd conjungatur hæc evidentia de obligatione credendi cum pia affectione imperante actum adimpletivum talis obligationis, qua piâ affectione ſi informetur illa prævia evidentia de obligatione ita credendi, conſtituit conjunctum prævium ad actum divinæ fidei incompoſſibile cum omni dubio, & formidine de oppoſito; ita, ut in ſenſu compoſito illius conjuncti prævij ad actum divinæ fidei non poſſit intellectus formidare, aut dubitare, ne non ſit locutus Deus; illa quippe pia ſupernaturalis affectio affert intellectui firmitatem maximam adhæſivam; unde longè abeſt noſtra ſententia ab illa, quæ damnata eſt in illis propoſitionibus ab Innocentio XI. quin potiùs motiva, ex quibus intellectus acquirit obligationem credendi, quantùm ad agnoſcendam obligationem attinet, affecta ſunt carentiâ retrahentis ad oppoſitum, cùm relinquant omninò enervata fundamenta gravia pro oppoſito; aliter non eſſet evidentia de obligatione credendi abſoluta, & reſpectiva, qualem habemus ex ſignis, & notis credibilitatis; illa autem motiva affecta tali carentiâ retrahente, non poſſunt prudenter reſpui relatè ad objecti veritatem; imò neque imprudenter relatè ad obligationem; quomodo ergo ex noſtra ſententia inferri poteſt, quòd poſſit quis prudenter repudiare aſſenſum fidei, quem habebat ſupernaturalem? vel quòd ſolùm habeat notitiam probabilem de revelatione, vel quòd poſſit cum actu fidei ſtare formido, qua quis formidet, ne non ſit locutus Deus? quantùm ab his diſtet doctrina noſtra, mirum, ſi ſit cæcus, qui non videat.

Objicies 3. Unicuique credenti eſt evidens, 744.
quòd ſi error eſt, quod credimus, à Deo decepti ſumus: ſed ſi non eſſet evidens, Deum revelâſſe noſtram Religionem, non eſſet evidens, quòd ſi error eſt, quod credimus, decepi fuiſſemus à Deo; ergo &c. Probatur maj. ex Richardo Victorino lib. 1. de Trinitate cap. 2. ajente: *Domine, ſi error eſt, quod credimus, à te decepti ſumus.* ergo &c. Confirmatur. Unicuique credentium eſt evidens, noſtram ſolam Religionem eſſe prudenter credibilem, & omnes alias ſectas eſſe incredibiles; ſed etiam eſt evidens, Deum non poſſe permittere, ut falſa ſit Religio, quæ ſola eſt prudenter credibilis, omnésque alias ſectas reddit incredibiles; ergo omni credenti evidens eſt, noſtram Religionem non eſſe falſam, ac proinde eſſe veram, ac divinitùs revelatam.

Reſpondeo nego maj. ad cujus probationem 745.
conc. ant. & nego conſeq. Ratio eſt, quia aliud eſt evidens, & aliud eſt certum, & inevidens; unusquisque enim fidelium eſt certus per actum divinæ fidei, utpote metaphyſicè certum, & infallibilem, quòd, ſi error eſt, quod credimus, à Deo decepti ſumus; at, cùm actus divinæ fidei ſit certus, & inevidens, hæc veritas non eſt evidens, quamvis ſit certa unicuique fidelium. Quare certum eſt, & inevidens, Deum revelâſſe, quod credimus; unde legitimè ſequitur, quòd, ſi error eſt, quod credimus, Deus decepit nos; atque in hoc ſenſu loquitur Richardus de S. Victore; Adverſarij autem, dum aſſumunt illam Richardi propoſitionem non ſolùm ut certam, ſed etiam ut evidentem, petunt principium, quod non ſupponendum, ſed probandum erat.

Ad confirmationem, conc. maj. & diſtinguo 746.
min. evidens pariter non poſſe permittere per ſe, & ratione ſui, vel non adveniente juſto titulo ad permiſſionem, conc. per accidens, ſi adveniat juſtus titulus ad permiſſionem, nego min. & conſeq. Ratio eſt, quia ſi adveniat juſtus titulus ad permiſſionem, Deus ea omnia permittere poſſet; ſicut permiſit, quòd unus ex ſuis Apoſtolis damnaretur, & de facto juxta communem Theologorum doctrinam cum D. Thoma permittit plures eſſe infideles negativè; quòd autem propter peccatum originale transfuſum in poſteros, vel propter aliquid hujusmodi excogitabile, non poſſit reperiri in Deo juſtus titulus, inferimus ex ſignis credibilitatis, quæ ita manifeſta ſunt abſolutè, & reſpectivè conſiderata, juxta ſæpè ſuperiùs reperita, ut non poſſimus dubitare prudenter, quòd ſint Authore Deo; unde ſolùm imprudenter poſſet aliquis aſſerere, aut formidare, quòd talis juſtus titulus ad agendum reperiatur in Deo; hoc autem, ut ſæpè etiam diximus, ſatis eſt, ne ſit nobis evidenter verum, Religionem evidenter credibilè, & credendam eſſe ve-

rã & ut homines proximè pro libito suo potentes elicere actum divinæ fidei, possint pati imprudentes formidines, & tentationes contra fidem, ut experientia demonstrat: unde non rapitur intellectus ad assensum excludentem omnem etiam imprudentem formidinem, quod requirebatur, ut esset nobis evidens veritas Religionis Catholicæ. Quare non est nobis evidens ea veritas, licet sit nobis evidens obligatio illam credendi, & non formidandi, neque imprudenter, ideóque est evidens obligatio repellendi quamcunque etiam imprudentem formidinem. Quapropter veritas Religionis Catholicæ est nobis certissimâ certitudine fidei, sed inevidens; neque talis evidentia requiritur, ut homo captivet intellectum in obsequium fidei; sed è converso ad captivandum intellectum in obsequium fidei præsuppositâ evidenti obligatione credendi, requiritur dispositio animi ad firmissimè credendum, quamvis non appareat evidenter veritas rei credendæ, ut constat à num. 710.

747. Objicies 4. contrà secundam assertionem: Plures SS. Patres dicunt Ecclesiam fuisse significatam Matthæi 5. per civitatem supra montem positam, quæ abscondi nequit: Danielis 2. per montem, qui implevit universam terram, ac proinde qui non potest in oculos non incurrere; unde Augustinus lib. 13. contra Faustum ait: *Clausis oculis offenditis montem.* sed hæc stare non possent, nisi esset nobis evidens Deum revelâsse nostram Religionem; ergo &c. Confirm. 1. Vera Ecclesia est visibilis, ut diximus à num. 313. sed non esset visibilis, nisi esset evidens, quænam sit vera Ecclesia, & vera Religio; ergo &c. Confirm. 2. In libris, quos pro nostra Religione scripserunt SS. Patres, existimârunt se posse evidenter concludere veritatem nostræ Religionis, & convincere Adversarios, contra quos disputabant; sed si non esset evidens, Deum revelâsse nostram Religionem, impossibilia tentassent; ergo &c.

748. Respondeo conc. maj. & neg. min. Ratio est, quia ut verificetur Ecclesiam esse civitatem supra montem positam: esse montem, qui implevit universam terram: esse visibilem, adeóque nos clausis oculis in hunc montem incurre, non est necesse, ut sit evidens, doctrinam Ecclesiæ fuisse revelatam à Deo, sed sufficit, ut sit evidens, quænam sit Ecclesia, cujus doctrinam debemus sequi, & amplecti; hoc enim jam habetur per evidentiam de obligatione credendi habitam per signa credibilitatis absque evidentia de veritate Religionis Catholicæ. Ad primam confirmationem conc. maj. & nego min. quia ad hanc visibilitatem sufficit evidentia de obligatione credendi doctrinam Ecclesiæ Catholicæ, quæ paret Romano Pontifici, quæ Ecclesia est maximè visibilis, ut diximus ab eo num. 317. Ad secundam confirmationem nego maj. Nam SS. Patres non intenderunt ostendere veritatem Religionis Catholicæ, sed evidentem obligationem credendi Religionem Catholicam, quod exinde manifestè infertur; quia sæpè repetunt infideles peccaturos, si auditâ eorum doctrinâ non crederent, & merituros condemnationem æternam, juxta illud Marci ultimo, *qui non crediderit, condemnabitur.* Quare SS. Patres judicârunt, quòd auditâ eorum doctrinâ, & expensis fundamentis pro Religione Catholica, poterant infideles dissentiri veritati Religionis Catholicæ, sive de illa dubitare, & perire agendò contra evidentem obligationem credendi; at si haberent evidentiam de veritate Religionis Catholicæ, non poterant ita dissentiri, & formidare; unde labor Sanctorum Patrum fuit utilissimus, & non chymericus.

Addit Bellarminus controversia 4. lib. 4. cap. 3. probari posse Deum revelâsse nostram 749
Religionem evidentiâ consequentiæ, non autem evidentia consequentis, atqueadeò etiam Sanctos Patres rectè hoc potuisse intendere; illud enim, ut superiùs diximus evidenter probatur evidentiâ solius consequentiæ, quod sequitur evidenter ex principijs positis, & admissis, licèt talia principia non sint evidentia; illud autem probatur evidenter evidentia etiam consequentis, quòd ita sequitur ex principijs positis, & admissis, ut talia principia sint etiam evidentia; supposito autem, quòd Deus revelârit has scripturas, quod principium ponitur, & admittitur à Judæis, & hæreticis, contra quos S. Patres disputabant, evidenter sequitur, Deum revelâsse nostram Religionem; at cùm non sit evidens Deum revelâsse Scripturas, SS. Patres optimè arguebant ad homines probando ex concessis Religionem Catholicam evidenter evidentiâ consequentiæ, non verò evidentia consequentis; & de illa evidentia consequentiæ loquuntur SS. Patres, dum insinuant, se evidenter probâsse Deum revelâsse nostram Religionem.

Objicies 5. Augustinus lib. de vera Religio- 750
ne cap. 2. dicit: *Christianis temporibus, quænam sit Religio potissimùm tenenda, & quæ ad veritatem, & beatitudinem ducat, non est dubitandum.* Chrysostomus Oratione, quòd Christus sit Deus, ita concludit: *Nullus itaque his contradixerit, nisi qui valdè insanus, & totus stupidus sit, humanóque sensu privatus.* Arnobius libro 2. contra Gentiles: *Incredulum genus humanum doctrinæ Christi nunquam fuisse consensurum, nisi aperta res esset, & luce ipsâ, ut dicitur, clarior.* Origenes Homilia 30. in Matthæum, *Ecclesia plena est fulgore ab Oriente usque ad Occidentem.* & Sapientiæ 6. dicitur: *Clara est sapientia, & quæ nunquam marcescit, ac facilè videtur ab his, qui quærunt eam.* sed hæc omnia ostendunt non solùm evidentiam de obligatione credendi Religionem Catholicam, ut à Deo revelatam, sed etiam evidentiam de divina revelatione revelante Religionem Catholicam; ergo &c.

Respondeo conc. maj. & nego min. Nam 751
eam

ea Sanctorum Patrum teſtimonia ſolùm ſignificant evidentem eſſe credibilitatem, & credentitatem, non autem oſtendunt, quòd ſit evidens veritas Religionis noſtræ, aut quòd ſit evidens revelatio de Religione Catholica; quod, ut clariùs appareat, expendemus citata Patrum teſtimonia. Primò equidem Auguſtinus ait, non eſſe dubitandum, quænam Religio ſit tenenda, non autem ait, non poſſe dubitari quænam Religio ſit vera; unde licèt per ly non eſſe dubitandum ſignificaret, quod eſt evidens, ſolùm ſignificaret evidentem credibilitatem, & obligationem credendi; imò ly non eſt dubitandum, indicat ſolùm certitudinem fidei, non autem evidentiam.

752. Secundò, Chryſoſtomus concludens, nullus his contradixerit, niſi valdè inſanus, & ſtupidus, quid aliud ſignificat, niſi quòd veritati noſtræ Religionis non poſſit contradici, niſi per ſummam imprudentiam? cùm autem veritati evidenter cognitæ non poſſit intellectus neque imprudenter contradicere; exinde apertè ſupponit Chryſoſtomus veritatem noſtræ Religionis non probari evidenter evidentiâ conſequentis, licèt, ut ſuprà diximus, probari poſſit ad homines evidentiâ conſequentiæ, & à nobis oſtendatur evidens obligatio credendi.

753. Tertiò, Arnobius dicens: genus humanum nunquam fuiſſe conſenſurum, niſi aperta res eſſet, & ipſa luce clarior; cùm ibi doceat, genus humanum laudabiliter, & liberè conſenſiſſe, quia aperta res erat, manifeſtè indicat, ſe non loqui de evidenti veritate Religionis Catholicæ, quæ libertatem non relinqueret ad diſſentiendum, neque ad formidandum, ſed loqui de evidenti obligatione credendi, quæ talem relinquit libertatem. Quartò, Origenes etiam dicens: Eccleſiam eſſe plenam fulgore, clarè ſignificat evidentem obligationem credendi Religionem Catholicam, aliásque omnes Sectas contemnendi. Quintò demum, quando Sapientiæ 6. dicitur, claram eſſe ſapientiam, & facilè videri ab his, qui quærunt eam, ſignificatur clarum, & evidens eſſe, quæ ſit ſapientia, & doctrina, quam debemus ſequi, & hoc facilè videri, & cognoſci ab his, qui quærunt quam doctrinam, & Religionem ſequi debeant; quare ex his teſtimonijs non ſolùm non infirmatur, verùm etiam maximè roboratur noſtra ſententia.

754. Objicies 6. Judæi videntes ſigna, & miracula facta à Moyſe, evidenter cognoverunt Religionem ſuam fuiſſe revelatam à Deo, illi etiam qui viderunt miracula Chriſti, agnoverunt evidenter doctrinam Chriſti eſſe divinam; ergo unusquisque fidelis ex illis miraculis obtinet etiam evidentiam de veritate Religionis Catholicæ. Confirmatur. Deus appoſuit miracula, & ſigna, ut evidenter oſtenderet noſtram Religionem eſſe veram, & à Deo revelatam; ergo, ſi per hæc non probaretur evidenter Religionem noſtram eſſe veram, fruſtratus fuiſſet Deus ſuo fine. Reſpondeo diſt. ant. fuit evidens, ſi habuerunt evidentem cognitionem de veritate miraculorum Authore Deo, conc. ſi ſolùm habuerunt evidentiam de obligatione credendi vera miracula ex ſignis ſuperius adductis ad vera miracula diſcernenda, nego ant. & conſequentiam.

Ratio eſt, quia multi videntes miracula 755.
Moyſis & Chriſti, non crediderunt doctrinam ipſorum fuiſſe revelatam à Deo, neque conſenſum adhibuerunt, ſed potiùs negârunt, licèt imprudentiſſimè, quod eſt ſignum eos non habuiſſe evidentiam de veritate; unde, quando Theologi cum D. Thoma citato num. 533. dicunt, acquiri per miracula evidentiam in atteſtante, id intelligunt per cognitionem evidentem de vero miraculo, & juxta conditionem evidentiæ. Cæterùm quamvis permitteremus antecedens, adhuc conſequentia nulla eſſet; nam quidquid ſit, utrum aliqui videntes miracula habuerint evidentiam proportionatam viſioni de revelatione noſtræ Religionis, non exinde habent evidentiam illi, qui miracula non viderunt. Quare talis evidentia de revelatione divina non eſt neceſſaria, ut divina fide credamus, neque nos evidentiam illam habemus. Ad Confirmationem nego ant. Deus enim non appoſuit ſigna, & miracula, ut nobis oſtenderet, Religionem noſtram eſſe veram, ſed ſolùm, ut oſtenderet, nos habere evidentem obligationem credendi firmiſſimè, & absque ulla formidine, utque haberemus certitudinem inevidentem propriam divinæ fidei, quod jam conſequitur, proindéque Deus non eſt fruſtratus ſuo fine.

Objicies 7. Vera Religio debet eſſe ab o- 756.
mnibus invenibilis; ſed ſi de qualibet Religione poſſemus adhuc imprudenter dubitare, utrum ſit vera, vel falſa, non eſſet invenibilis vera Religio; ergo evidens eſt, quòd vera Religio, qualis eſt ſola Religio Catholica, eſt à Deo revelata. Confirmatur. Si non eſſet evidens, quòd Deus non poteſt fallere, neque falli, non poſſemus elicere actum divinæ fidei, quo crederemus veracitatem, & ſapientiam Dei; ergo, ſi non ſit evidens, quòd Religio eſt vera, non poſſumus elicere actum divinæ fidei de veritate Religionis Catholicæ.

Reſpondeo diſt. maj. debet eſſe ab omnibus 757.
invenibilis juxta exigentiam, quam habet fides, ut obliget ad credendum, conc. ſupra, aut contra eam exigentiam, neg. maj. & diſtincta pariter min. neg. conſeq. Ratio eſt; quia, ut vera Religio ſit invenibilis juxta exigentiam, quam habet fides, ut obliget ad credendum, ſufficit, quòd per ſigna credibilitatis aſſequamur evidentiam de obligatione credendi absque formidine, eò quòd ita approximetur nobis ſufficienter revelatio divina, ex qua eliciamus actum fidei certum, & inevidentem; tunc enim, cùm habeamus certitudinem inevidentem de vera Religione, jam eſſet vera Religio à nobis non ſolùm invenibilis, ſed etiam inventa, uti de facto eſt; ac proinde eſſet verè

invenibilis, ut de actu ad potentiâ consequentia valeat. Ad confirmationem dist. ant. si in eo casu dari posset evidens obligatio credendi firmissimè, Deum non posse fallere, neque falli, nego, si dari non possit talis evidens obligatio, conc. ant. & nego conseq. Quòd autem dari possit talis evidens obligatio respectu rusticorum, qui demonstrationem non habent de illis divinis perfectionibus, supponitur tanquam indubitatum à plurimis Theologis, quos sequitur Eximius Doctor disp. 3. de fide sect. 8. num. 16. & 22. hoc autem non videtur ita supponi posse respectu doctiorum, qui evidentem habent cognitionem, quamvis non necessariam ad fidem, vel eò quòd Deus non esset Deus, si careret istis necessarijs perfectionibus; at cùm non habeatur evidentia naturalis de eo, quòd Deus non esset Deus, si docti non haberent evidentiam de vera Religione, ex uno ad alterum nulla est paritatis ratio.

758. Objicies 8. Non potest obligari homo ad sequendam Religionem, de qua non sit evidens, sed solùm probabile, vel dubium, quòd sit vera; sed omnes obligantur ad sequendam Religionem Catholicam; ergo omnibus est evidens, quòd Religio Catholica est vera. Confirm. 1. Argumenta probantia evidentem credibilitatem nostræ Religionis, & incredibilitatem aliarum Sectarum, vel nihil probant, vel probant etiam evidenter non solùm, quòd aliæ sectæ sint falsæ, sed etiam quòd Religio Catholica est vera; ergo &c. Confirmatur 2. Eo ipso quòd sit nobis evidens obligatio credendi Religionem Catholicam, est nobis evidens Deum præcipere, ut eam credamus; sed exinde est nobis evidens veritas Religionis Catholicæ, cùm evidens sit Deum non posse præcipere, ut assentiamur falso; ergo &c.

759. Respondeo nego. maj. quoad primam partem de evidentia veritatis, quia licèt non possimus obligari ad sequendam Religionem, de qua sit solùm probabile, aut dubium quod sit vera; at possumus obligari ad sequendam Religionem, de qua non est solùm probabile aut dubium, neque tamè evidens, quòd sit vera, sed est evidens, quòd teneamus illam sequi, & in se est certa, & inevidens, qualis nobis est Religio Catholica ex dictis num. 742. Ad primam confirmationem nego ant. nam sicut in pluribus alijs rebus, ut ex num. 720. argumenta quæ probant evidentem obligationem credendi, eò quòd non relinquant locum ad prudenter dubitandum de opposito, non probant evidenter veritatem rei credendæ; pariter in nostro casu, ut ex num. 537.

760. Ad secundam confirmationem nego maj. Ratio est, quia quando aliquis sibi suadet invincibiliter, se habere evidentem obligationem faciendi aliquid, quod ipsi proponitur bonum & obligatorium, quamvis materialiter non sit bonum, & malum, v. g. quando invincibiliter judicat debere mentiri ad salvandam vitam proximi: est duplex opinio apud Theologos in tract. de Conscientia, quarum prima docet, Deum quamvis per se nunquam possit mendacium præcipere, ac supposita conscientia invincibili de obligatione mentiendi posse per accidens præcipere electionem mendacij: hanc sententiam defendunt Bernillus, Esparza, & Moya quàmplures pro se Authores adducens tom. 2. quæst. 9. §. 6. quos inter affert D. Thomam in secundum dist. 39. art. 3. ad 1. ubi ait: *Quamvis illud, quod ratio dictat, per se non sit secundùm legem Dei, sicut nec per se bonum, tamen per accidens est secundùm legem Dei, sicut & bonum in quantum ratio apprehendit ipsum, ut secundùm legem Dei, & bonum.* Ratio eorum Authorum est, quia objectum non specificat actum voluntatis, prout in se est, sed prout proponitur per intellectum, ut docet D. Thomas in secundum dist. 23. art. 3. ergo, sicut quando objectum in re bonum repræsentatur invincibiliter, ut malum, specificat actum malum, & Deus electionem illius objecti ut ita invincibiliter repræsentati per accidens prohibet; ita quando objectum malum repræsentatur invincibiliter ut bonum, specificat actum bonum, & ita Deus electionem illius objecti, ut ita invincibiliter repræsentati per accidens præcipit. Altera sententia docet, quòd Deus in eo casu non præcipit, sed quòd homo sibi invincibiliter persuadeat Deū præcipere; unde, licèt excusentur à peccato formali amplectendò tale objectum, at non faciunt verum bonum; hanc sententiam tenent S. Bonav. in secundum dist. 39. art. 1. quæst. 3. Ruiz de Montoja, & Munièsa plures pro se adducens in stimulo conscientiæ stimul. 3. §. 9. ubi pro se affert etiam D. Thomam quæst. 17. de veritate art. 4. ubi loquens de conscientia errante: *Ligare conscientia dicitur, quod aliquis nisi conscientiam impleat, peccatum incurreret, non autem hoc modo, quòd aliquis amplectens rectè faciat.*

761. Ratio eorum Authorum est, quia ad bonum requiritur, quòd sit ex integra causa, & ad malum sufficit, quòd sit ex aliquo defectu; quare, cùm homo in eo casu licèt possit evitare actum formaliter malum, non possit evitare actum materialiter malum, exinde non potest facere actum absolutè bonum, cùm tale nequeat facere ex integra causa; unde minùs requiritur, quòd homo habeat libertatem ad malum formale, & non malum, formale quàm ad malū formale, & actum bonum; sic viribus nostris possumus demereri gloriam, & promereri pœnam per peccatum, quin viribus nostris possimus satisfacere pro peccato, sicut & possumus viribus nostris nos inprofundum puteum projicere, quin viribus nostris possimus deinceps à profundo in altum ascendere. Quare cùm in casu illo de conscientia invincibiliter erronea non habeat homo libertatem ad actum ex integra causa sine defectu, proindéque non habet libertatem ad actum bonum; hæc doctrina videtur esse D. Thomæ 1. 2. quæst. 19. art. 6. ubi quærit utrum voluntas concordans rationi

tioni errandi ſit bona, & opponit ſibi primò; voluntas diſcordans in errante eſt mala; ergo concordans eſt bona, atque ita reſpondet: *Ad primum ergo dicendum, quòd* ſicut Dionyſius dicit in quartũ de divinis nominibus *bonum cauſatur ex integra cauſa, malum ex ſingulis defectibus, & ideo ad hoc, ut dicatur malum id, in quod fertur voluntas, ſufficit quòd ſecundùm ſuam naturam ſit malum, ſive quòd apprehendatur ut malum, ſed ad hoc, ut ſit bonum, requiritur, quòd utroque modo ſit bonum.*

762. Jam ut appareat, quàm inanis ſit contra doctrinam noſtram vis hujus argumenti, damus electionem Adverſarijs, ut, quam maluerint, ex his ſententijs eligant; ſi primam enim eligant docentem, poſſe Deum ex ſuppoſitione talis obligationis per accidens præcipere, non poſſumus ratione præcepti divini aſſequi evidentiam de veritate, cùm non habeamus evidentiam de eo, quòd tale præceptum Dei ſit per ſe & non per accidens, licèt habeamus evidentem obligationem credendi, eſſe per ſe. Si autem eligant ſecundam, quæ docet in eo caſu non dari præceptum Dei, quod dari non poteſt ad actum ex aliqua parte malum, licèt homo ſibi ſuadeat, quòd actus ſit ex utraque parte bonus, ac proinde & quòd detur præceptum Dei, jam in eo caſu non obligatur à præcepto Dei, quòd extet, ſed quòd ſibi homo falsò ſuadet extare; unde evidentia de obligatione credendi non habetur evidentia de veritate rei, neque ratione evidentiæ, quæ reverâ nulla eſt, neque ratione præcepti, quod ex illa evidentia de obligatione, non arguitur evidenter ex ratione, & licèt extaret, non arguitur evidenter, quòd ſit per ſe, & non per accidens.

Objicitur 9. Evidens eſt veram Religionem
763. eſſe, in qua impleta ſunt, quæ multo ante erant prædicta; ſed talis eſt Religio Catholica; ergo &c. Confirm. 1. Evidens eſt Religionem Catolicam fuiſſe per miracula propagatam; ergo evidens eſt, quòd ſit vera. Confirmatur 2. Evidens eſt aliquam Religionem in mundo eſſe veram; ſed evidens eſt omnes alias ſectas, excepta Religione Catholica, eſſe falſas; ergo evidens eſt Religionem Catholicam eſſe veram. Confirm. 3. Evidens eſt Deum non poſſe obligare nos ad Religionem falſam; ſed evidens eſt, nos obligari ad Religionẽ; ergo evidens &c. Confirm. 4. Evidens eſt Deum non potuiſſe permittere, ut Dæmon per falſa miracula illuderet toti generi humano, atqui ſi Religio Catholica non eſſet vera, hoc Deus permiſiſſet; ergo evidens eſt quod Religio Catholica eſt vera.

764. Reſpondeo diſt. maj. ſi evidenter conſtat impleta eſſe Authore Deo, conc. ſi de hoc imprudenter quis dubitare poſſit, nego maj. & diſtincta pariter min. nego conſeq. Ratio eſt, quia licèt non poſſimus prudenter dubitare de adimpletione vaticiniorum Authore Deo; at intellectus poſt ea vaticinia adimpleta non rapitur ad aſſenſum, ſed poteſt imprudenter dubitare vel formidare, ut evidenter conſtat ex ipſa experientia. Quare ex hoc argumento evidenter probatur, quòd non eſt evidens Religionem Catholicam eſſe veram; ex eo enim quòd vaticinia veteris teſtamenti plures ſenſus habeant, vel in plures trahi poſſent ad aliquos prudenter, & ad alios imprudenter, videmus de facto, quòd imprudenter traduntur in alios ſenſus à Judæis, & licèt ſit facilè oſtendere imprudentiam, ita interpretamur, ut Doctores Catholici demonſtant, non exinde demonſtratur evidentia de Religione Catholica, ſed potiùs demonſtratur non evidentia, quæ tunc datur, quando manet locus ad imprudentem formidem. Ad primam confirmationem diſt. ant. per miracula vera, vel quæ evidenter habuiſſent Deum Authorem, nego, per miracula, quæ non niſi imprudenter poſſint dari, ſaltem formidandò non vera, vel à Deo Authore, conc. ant. & nego conſeq. ſic enim plures Judæi imprudenter cenſebant de Chriſti miraculis, cùm ea attribuebant arti magicæ, & operi Dæmonum, *tu Dæmonium habes, in principe Dæmoniorum ejicis Dæmonia.* Ex eo enim quòd imprudenter ſaltem formidandò poſſint judicari non vera, neque Authore Deo, jam non eſt evidens, quòd Religio Catholica ſit vera, licèt ſit evidenter credibilis & credenda. Ad ſecundam confirmationem conc. maj. nego min. quia non eſt evidens, eſſe falſum, Philoſophismum ſeu ſectam dicentium, illud ſolùm debere credi, quòd probatur lumine naturali; cætera autem omnia non debere homines credere: hoc enim licèt prudenter dici non poſſit, & licèt ſit falſum, ejúsque falſitas nobis per fidem certiſſimò conſtet; at conſtat certò, ſed inevidenter, & ſolùm eſt nobis evidens obligatio contemnendi philoſophiſmum, quam obligationem deducimus ex ſignis, & notis credibilitatis noſtræ fidei: ex his autem neutiquam oritur, evidentia de veritate Religionis Catholicæ, ut ſæpè diximus.

Ad tertiam Confirmationem diſt. maj. non 765.
poſſe obligari directè & per ſe, conc. non poſſe Deum permittere, ut per accidens obligetur quis ad Religionem falſam, ſeu ut quis ſibi ſuadeat obligatum eſſe, nego maj. & conceſſa in eodem ſenſu min. nego conſeq. imprudenter enim poteſt aliquis formidare, an Deus poſſit permittere, ut obligemur ad ſequendam Religionem falſam; ad eum modum quo poteſt permittere, & ſæpè permittit, ut multi obligentur ad honorandum tanquam parentes illos, qui verè non ſunt ipſorum parentes; quamquàm attendendò ad ſigna credibilitatis nemo poſſit dubium hoc prudenter concipere in ordine ad Religionem, ut conſtat ex ſæpè dictis. Ad quartam confirmationem diſt. maj. Deum non poſſe permittere directè & per ſe, quin aliquis juſtus titulus adveniat ad perfectionem conc. indirectè & per accidens, ſi adveniat juſtus titulus, nego ant. & conſeq. ut ex num. 746. & 760. & quamvis talis titulus pruden-

ter excogitari non possit respectu Dei in consortio signorum, per quæ habemus evidentem obligationem credendi Religionem Catholicam; at titulus ille potest imprudenter credi, vel de illo potest aliquis saltem imprudenter formidare, ut experientia demonstrat; quòd satis est, ne Religio Catholica sit evidens, ut constat ex dictis; nec refert, quòd aliquis intellectus, si bene expendat momenta Religionis Catholicæ ex magna voluntatis propensione erga Deum, aut ex aliqua animi passione obruatur, ne attendat ad retrahentia, & necessitetur ad assensum, juxta dicta num. 771. non enim agimus hic de ejusmodi assensu, sed de evidentia Religionis Catholicæ, eámque evidentiam dicimus neque requiri ad fidem secundùm se, neque in nobis reperiri; neque agimus hic de veritate objectiva, quæ non stat in actu, sed in objecto, & est proprietas transcendentalis entis identificata cum ente, ut sciunt omnes? qui Philosophiam didicère; hæc enim est capax, ut attingatur per actum evidentem, & inevidentem, per verum, & per falsum, per probabilem & temerarium, & per actum medium inter solum probabilem, & evidentem, ut ex num. 741.

DISPUTATIO XVI.

DE ULTIMO RESOLUTIVO DIVINÆ FIDEI.

766. HÆc difficultas quæ in aliorum principijs ægrè dissolvitur clarè & facilè, ut spero, juxta principia hucuspue præjacta dissolvetur. Ultimum fidei resolutivum illud dicitur, propter quod formaliter credimus, & in quo credendò sistimus; quin intra fidei lineam ulteriùs progrediamur, proindéque fides in illo ultimo resolvitur, & exinde istud vocatur ultimum fidei resolutivum. Diximus suprà, quod maximè in præsenti advertendum est, aliud esse motivum volendi credere, aliud motivum credendi; fides autem, cùm nunquam possit extrahi extra suum motivum, respicit illud pro ultimo suo resolutivo, in quo ultimo quiescit intra lineam objecti fidei, nec se extendit ad illud, in quo altera potentia, nempe voluntas sistit intra lineam motivi propositi ad volendum credere, hac igitur doctrina supposita sit

SECTIO I.

Rejiciuntur sententiæ oppositæ.

767. SUppono 1. Objectum formale fidei divinæ stare in sapientia, veracitate & revelatione divina, non quidem distributivè, sed complexivè sumptis. Ratio est, quia illud est objectum formale divinæ fidei, propter quod fide divina credimus; atqui non credimus fide divina propter sapientiam seorsim à veracitate, neque propter veracitatem seorsim à sapientia, neque propter utramque seorsim à divina revelatione, neque propter revelationem à divina veracitate & sapientia Dei, quibus formaliter infallibilizatur; benè verò propter complexum ex his tribus, ut latè constat ex dictis in toto isto tractatu præsertim à num. 294. & patet paritate fidei humanæ, satisque deducitur, si supra rationem fidei universaliter sumptæ reddatur differentia, quæ illam contrahat ad fidem divinam; licet enim unaquæque ex his perfectionibus sit objectum partiale, nulla seorsim ab altera est objectum formale totale terminans actum fidei; ergo objectum formale divinæ fidei stat in sapientia, veracitate, & revelatione divina, non quidem distributivè, sed completè sumptis.

Suppono 2. Actum divinæ fidei dupliciter 768.
considerari posse 1. quidem in ordine ad causa efficientem. 2. In ordine ad objectum formale, sive motivum; si consideretur in ordine ad causam efficientem, facilè assignatur resolutivum in suam immediatam causam adæquatam, scilicet complexum ex habitu fidei, vel omnipotentia locò illius specialiter applicata, generali Dei concursu, atque intellectu, & virtute creata, cùm actus supernus non procedat tanquam à tota ratione agendi à solo principio supernaturali, neque à sola potentia, & virtute creata, sed ab utroque simul, ut ex num. 341. de Beatitudine. At præsens controversia non procedit in hac prima consideratione, sed in secunda, quale nimirum sit illud objectum formale, in quo ultimo sistit intellectus, dum actum fidei divinæ elicit, & quomodo possit absque circulo vitioso assignari? si enim fidelis interrogatus, cur credis Incarnationem? respondeat, quia Deus summè verax & sapiens dixit, nondum videtur satisfeciße interrogationi; nam rationabiliter potest ulteriùs interrogari, cur credis, quòd Deus summè verax, & sapiens dixerit? cùm enim non sit ex terminis notum, quòd Deus revelaverit, & dixerit Incarnationem, tenetur, reddere alias rationes, cur credat, quòd Deus revelaverit Incarnationem; cúmque illa ratio debeat fundari in motivo, quod habet ad assentiendum testimonio divino, & jam quomodo ultimum fidei resolutivum, fiat extra infallibile Dei testimonium, & fundatur in motivis, ex quibus intellectus probat dari testimonium Dei.

Quapropter, cum illa motiva sint valdè in- 769.
feriora ad Verbum Dei, actus, quo credimus, niteretur tanquam motivo suo ultimato, non quidem Verbo Dei, sed alijs motivis inferioribus

bus, unde cùm actûs qui unicè non nitatur infallibili Verbo Dei, sed alijs motivis inferioribus, non sit actus divinæ fidei, actus, quo credimus, non esset actus divinæ fidei; quòd si aliquis ad evadendam difficultatem respondeat, credo, quia Deus dicit, & insuper credo, quòd Deus dicat, quia Ecclesia, quæ infallibilis est, docet Deum dixisse, jam non crederet propter infallibile testimonium Dei, sed propter testimonium Ecclesiæ, quod non est Verbum Dei, ut ex num. 448. & insuper incideret in circulum vitiosum, cùm faceret progressum ab eodem ad idem eodem modo cognitum; nam crederet, quòd Deus dixit, quia ita docet Ecclesia, quæ est infallibilis; & crederet, quòd Ecclesia est infallibilis, quia hoc Deus dicit, quod, ut insinuavimus num. 413. dedit ansam hæreticis ad dicendum, Catholicos ad similem interrogationem nonnisi per circulum vitiosum respondere; sicut responderet per vitiosum circulum ille, qui interrogatus de probitate matris & filij aut de veritate Ecclesiæ Turcicæ ita diceret: mater est proba, quia filius dicit: filius est probus, quia mater dicit; Turcica Ecclesia est vera, quia Alcoranus dicit, & Alcoranus est verus, quia Turcica Ecclesia dicit; quòd autem insana sit calumnia ista contra Catholicos, insinuavimus num. 414. at quæ ibi diximus, nunc ex præjactis principijs clariùs & faciliùs intelligentur; sed opus est, ut sententias oppositas priùs proponamus, & impugnemus, antequam ad nostram perveniamus.

770. Quanta sit sententiarum diversitas in ordine ad resolutivum divinæ fidei, satis constat ex multiplicitate opinionum circa objectum formale divinæ fidei, quas dedimus num. 133. cùm enim resolutivum fidei, & quidem ultimatum debeat esse intra objectum formale fidei, nam si sit extra, jam non erit fidei, sed alterius habitus virtutis aut potentiæ. Exinde Authores omnes in præsenti juxta ea, quæ de objecto formali fidei asseruerunt, in præsenti explicant fidei divinæ resolutivum; hæc autem omnia clariùs constabunt breviter referendò & refellendò eas omnes sententias oppositas.

771. Prima igitur sententia docet, fidem ultimò resolvi in Authoritatem humanam Ecclesiæ consistentem in virtute, doctrina, sanctitate, & Authoritate eorum, qui Ecclesiæ cœtum constituunt; at hæc sententia, ut suprà diximus, nequaquam tenenda est, neque principijs fidei mihi nullo modo apparet consentanea. Quapropter Contrà 1. ea authoritas humana Ecclesiæ est fallibilis, utpote in homine fallibili est fundata; cœtus quippe virorum prudentum, quando aliquid proponit, simpliciter errare potest; sed qui divina credit errare nequaquam potest; ergo illa Authoritas non potest esse id, in quod ultimò resolvitur divina fides. Confirm. 2. Illud est ultimum fidei resolutivum, in quo intra lineam fidei ultimò quiescit intellectus; atqui intellectus intra lineam fidei non quiescit in illa humana Ecclesiæ Authoritate, sed in infallibili Verbo Dei, ut ex num. 137. ergo &c. 772.

Secunda sententia tenet, fidem ultimò resolvi non quidem in Authoritatem Ecclesiæ fallibilem, & humanam, sed in Authoritatem infallibilem, quam consequitur ex speciali Spiritûs Sancti assistentia; quo pacto neque errare ipsa potest, nec alios in errorē inducere, atque ita sentire videntur aliqui cum Valentia. Contrà tamen 1. Authoritas hæc infallibilis Ecclesiæ non est Verbum Dei, sive testimonium divinum, sed infallibilis applicatio testimonij divini in vero ejus sensu, ut num. 449. atqui id in quod ultimò resolvitur divina fides, est infallibile testimonium divinum, ut ex Script. DD. & PP. sæpè à nobis adductis præsertim à num. 133. ergo &c. Contrà 2. Si ultimum fidei resolutivum ita fieret, credo divina fide mysterium, quia Deus dicit, & credo, quòd Deus dicit, quia Ecclesia ex infallibili sua Authoritate hoc proponit, fieret hæc resolutio per circulum vitiosum, quandoquidem illam infallibilem Ecclesiæ Authoritatem non credimus, nisi quia Deus dicit, proinde hæc responsio ita se haberet: credo mysteriū, quia Deus dicit, & credo, quòd dicit, quia dicit Ecclesiam esse infallibilem; per quod nihil omninò explicatur, nisi adducendò Verbum Dei ad explicandum Verbum Dei, sive faciendò progressum ab eodem ad idem eodem modo cognitum; ergo talis infallibilis Ecclesiæ Authoritas assignari non potest pro ultimo divinæ fidei resolutivo.

Tertia sententia defendit, fidem resolvi in 773.
lumen internum vel transiens, vel habituale productivum actûs divinæ fidei; hæc opinio tribui solet Molinæ 1. parte quæst. 5. art. 3. disp. 2. & Scoto in 3. dist. 23. quæst. unica eámque tenet Bannez 2. 2. quæst. 5. art. 5. Aragon, Lanus, & alij &c. hæc autem sententia nequaquam resolvit, ne quidem attingit difficultatem, de qua agimus; ideóque Contrà 1. ultimum fidei divinæ resolutivum, de quo agimus, est illa immediata & formalis ratio motiva, in qua quiescit intellectus intra lineam fidei credendò articulum; atqui lumen illud internum, sive transiens, sive habituale, sive omnipotentia locò habitûs specialiter applicata, non est motivum immediatum, in quo intellectus quiescit, sed est principium effectivum actûs divinæ fidei; ergo tale lumen non potest esse ultimum resolutivum divinæ fidei. Contrà 2. Lumen illud sive sit habitus divinæ fidei tollens velum ex parte potentiæ, ut ex num. 559. sive sit omnipotentia locò talis habitûs extrinsecè applicata, tenet se ex parte potentiæ ut principium effectivum, quo nimirum confortatur, & roboratur, & elevatur intellectus ad actum fidei supernaturalem eliciendum, estque medium incognitum ad cognitionem producendam; atqui id, in quod ultimò resolvitur fides tanquam motivum, in quo intellectus quiescit intra lineam fidei,

fidei, non est objectum incognitum, sed potiùs cognitum, cùm sit revera motivũ, & objectum formale quod divinæ fidei ex num. 551. ergo &c.

774. Quarta sententia ait, fidem resolvi in principia evidentia, qualia nimirum sunt ista, Deum esse veracem, & omnes ejus revelationes esse essentialiter veras. ita Marsilius in 3. quæst. 14. & Vasq. 1. parte disp. 4. in 5. Contrà tamen 1. In id resolvi debet fides divina, quod est ratio fomalis immediata, in qua ultimò sistit intellectus intra lineam fidei, dum credit mysterium esse à Deo revelatum; atqui id, in quo quiescit intellectus, non est, quòd sciamus Deum esse veracem, aut divinas revelationes esse essentialiter veras, sed in eo, quòd Deus testificatur per testimonium suum infallibile tale mysterium; quantumcunque enim Deus sit verax, si nihil revelaret, non possemus credere; ergo illa principia evidentia non sunt id, in quod ultimò resolvitur divina fides. Contrà 2. Illa principia evidentia inferimus per motiva ex creaturis desumpta, juxta illud Pauli ad Rom. 1. *In visibilia enim ipsius à creatura mundi, per ea quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur*; ac proinde illa nostra evidens demonstratio non potest esse firmior supra firmitatem motivorum creatorum; fides autem divina motivum firmius habet, nempe infallibile Dei testimonium, quod majus est omni motivô creatô: juxta illud 1. Joan. 1. *Quoniam hoc est testimonium Dei, quod majus est*, & Matth. 24. *Cælum & terra transibunt, verba autem mea non præteribunt*. Quibus verbis explicatur major infallibilitas Verbi Dei super omnia motiva creata; unde motiva illa, ex quibus acquirimus evidentiam, non sunt intra, sed extra lineam fidei, & valde inferiora ad motivum fidei; ergo non possunt esse id, in quod ultimò resolvitur divina fides.

775. Quinta sententia docet, primam veritatem, quæ est objectum motivum divinæ fidei ut assensu supernaturali credita per ipsum habitum fidei, non esse motivum fidei ut creditam propter revelationem divinam, sed debere aliunde cognosci, ut possit movere ad credenda alia propter divinam revelationem; si enim dicamus summam Dei veritatem non aliunde per fidem innotescere, nisi quia Deus revelavit se esse summè veracem, incidimus in circulum vitiosum ac penitus inexplicabilem: nam dum quæreretur, cur credis, Deum esse veracem? responderemus, quia Deus testatur se esse veracem; si rursus quæreretur, quare credis Deo testanti se esse veracem, respondere non aliter debemus, nisi, quia Deus est verax; in quo clarus committitur circulus vitiosus, quandoquidem crederemus Deum esse veracem propter testimonium, quo testificatur se esse veracem, & crederemus testimonio, quia Deus est verax; sic in humanis, qui credit homini testificanti se esse veracem, nisi aliunde ei innotuerit veritas testificandi, stultè credit; ergo si per fidem crederemus Deo testificanti se esse veracem, & non aliude nobis innotesceret divina veracitas, stultè crederemus. Quapropter id, in quod ultimò resolvitur fides, debet esse evidentia, quam habemus de summa veracitate; hanc sententiam tenet Card. de Lugo disp. 1. de fide sect. 6. & videtur eadem cum præcedenti doctrina P. Vasquez.

776 Contrà 1. quia hæc sententia confundit duo toto cælo diversa, nempe applicationem motivi cum ipso motivo; nam, licèt requiratur judicium prævium de divina veracitate, quo intimetur nobis obligatio credendi propter infallibile Dei testimonium, illud tamen judicium prævium non est motivum actûs divinæ fidei; proindéque non potest esse id, in quod intra lineam fidei ultimò resolvitur fidei actus; sic quando amamus Deum super omnia propter suam bonitatem, non possumus amare Deum, quin illum prægnoscamus. Etenim nihil volitum, quin prægnitum, & tamen amor charitatis non habet pro ultimo suo resolutivo intra lineam amoris Theologici cognitionem divinæ bonitatis, sed bonitatem divinam cognitam, cùm non amet super omnia illam cognitionem de bonitate, benè verò bonitatem illam divinam cognitam; ergo licèt illa cognitio prævia de veracitate divina obligante nos ad credendum propter ipsam, prærequiratur ut applicatio ipsa motivi formalis fidei, non potest esse motivum, propter quod fide divina credimus, proindeque non potest esse id, in quod ultimò intra lineam fidei resolvitur fides.

777 Contrà 2. quia sine fundamento adstruitur ab Adversario ille circulus vitiosus ut sect. seq. latè dicemus; sicut enim non est vitiosus circulus, quando aliquis interrogatur, cur amas Deum super omnia? respondet, propter suam bonitatem, quæ digna est, quæ rebus omnibus præferatur, & si ulteriùs interrogetur, cur digna est? optimè respondebit, dicendo, hoc jam non attinet ad lineam amoris, sed ad lineam intellectûs, illam cognoscentis dignam amore super omnia; proindéque dabit rationem de motivis, ex quibus cognitionem illam assecutus est, quin circulum vitiosum committat; quod etiam contingit in fide humana, quæ non fundatur in judicijs prævijs de Authoritate dicentis, sed in ipsa dicentis authoritate absque ullo circulo vitioso. Contrà 3. Sapientia, & veracitas divina non prærequiruntur ad fidem evidenter, & necessariò cognitæ, ut constat ex num. 757. & licèt demus, quòd non solùm existentia, sed sapientia ipsa, & veracitas divina prærequiruntur evidenter cognitæ, ut præambula ad fidem; at non sufficiunt ad constituendum objectum formale divinæ fidei, nisi prout constituunt cum revelatione divina hoc complexum Authoritate divina dicens; ut constat ex num. 76. etenim sine divino testimonio dicente,

eente dari non poteſt objectum formale, movens ad actum divinæ fidei; atqui teſtimonium, quo Deus ſuas, aut certas perfectiones revelat, non eſt evidens nobis, neque ejus evidentia exigi poteſt ab actu divinæ fidei; aliter non maneret locus, ut captivaretur intellectus, & ut attingeretur divinum teſtimonium, quà teſtimonium, ut latè conſtat à num. 711. ergo id, in quod ultimò reſolvitur fides intra lineam fidei non poteſt eſſe objectum aliquod motivum naturali evidentia à nobis prægnitum. Quin potiùs contra iſtam reſponſionem militant etiam rationes, quas dedimus num. 774.

778. Sexta ſententia eſt aliquorum Recentiorum dicentium, prærequiri evidentiam de exiſtentia teſtimonij divini metaphyſicè connexi cum objecto, qua poſita cognoſcit intellectus objectum illud eſſe revelatum à Deo, proindéque dignum eſſe aſſenſu ſuper omnia; ita ut actus fidei non aſſentiatur divino teſtimonio, cui per judicia prævia jam præbuit aſſenſum; ſed propter illud divinum teſtimonium, cui jam præbuit aſſenſum, aſſentitur poſtea myſterio revelato: ad eum planè modum, quo licèt concluſio quandoque non reflectat ſuprà præmiſſas: nihilominùs ratione aſſensûs adhibiti per præmiſſas, progreditur intellectus ad aſſentiendum objecto concluſionis propter illas, quin per concluſionem aſſentiatur præmiſſis, quorum omnium, inquiunt, ratio eſt, quia actus fidei ſimpliciter aſſentitur revelatis; Revelatio autem illa divina revelata non eſt, benè verò objectum illius revelationis. Quapropter per actum fidei non attingitur revelatio, ſed objectum revelatum; unde ultimum intrinſecum reſolutivum divinæ fidei intra lineam fidei fiet in objectum à Deo dictum, non verò in revelationem, aut teſtimonium dicentis, quod ſolùm extrinſecè ſe habet reſpectu fidei; quòd autem poſſit actus fidei credere myſterium propter revelationem, quin credat revelationem, facilè percipitur exemplò concluſionis non reflectentis ſuprà præmiſſas, & exemplò etiam ſpei Theologicæ, quæ ſperat æternam beatitudinem propter divinam promiſſionem, & tamen promiſſionem divinam non ſperat, ſed actualem jam agnoſcit, & præſupponit.

779. Contrà tamen 1. Divinum teſtimonium eſt objectum formale quod fidei divinæ, ut conſtat à num. 55. ſed objectum formale quod attingitur per ſuum actum; ergo etiam teſtimonium divinum debet attingi per actum fidei, proindéque quando credimus myſterium propter revelationem infallibilem Dei, credimus ipſam revelationem propter ipſam. Contrà 2. ſi, quando eſt mihi ſufficienter propoſita divina revelatio, qua Deus revelat Incarnationem, dicerem: non credo, quòd detur talis revelatio de Incarnatione, non minùs elicerem actum hæreſis, & peccarem contra fidem, quam ſi dicerem, non credo, quòd detur Incarnatio; ergo revelatio divina ſufficienter propoſita non ſolùm ſufficit, & obligat ad credendum objectum propter ipſam per actum fidei, ſed etiam ad credendum ipſam divinam revelationem. Contrà 3. & utor exemplò eorum de ſpe Theologica: ſi actus ſpei Theologicæ ſolùm haberet formalitatem tendentis ad futurum, & non haberet formalitatem fiduciæ innixæ in re præſenti, promiſſio divina eo ipſo, quòd eſſet præſens, & non futura, non poſſet eſſe objectum formale ſpei Theologicæ; eatenus enim requiritur ad actum ſpei Theologicæ illa præmiſſio, quatenus eſt id, in quo fiduciam reponimus, & ſic actus ſpei ſecundùm formalitatem fiduciæ reſpicit tamquam objectum formale præſens divinam promiſſionem, ut dicemus, & ut dicunt Adverſarij ipſi, quod mirum eſt. Ea autem promiſſio non dicitur ſperata, quia res ſperata non eſt objectum, in quo fundatur fiducia, ſed ad quod tendit deſiderium: hoc autem non tendit ad rem præſentem, ſed ad futuram; ergo ſi actus divinæ fidei ſecundùm adæquatam ſuam rationem non niteretur intrinſecè teſtimonio divino, non haberet pro objecto formali ad fidem Theologicam requiſito teſtimonium divinum.

Reſpondebis. Revelationem divinam eſſe 780.
neutram; cùm autem intellectus non poſſit aſſentiri revelationi, quæ proponitur, ut neutra, exinde non poteſt aſſentiri per divinam fidem illi revelationi, at myſterium à Deo dictum non manet neutrum, ſed revelatum; ideóque quamoptimè aſſentitur intellectus per fidem myſterio revelato, quin poſſit aſſentiri per fidem ipſi divinæ revelationi; quare, ut intellectus fidem eliciat circa revelationem divinam, neceſſe eſt, ut ipſa per aliam revelationem reveletur, ſicque attingatur ut objectum revelatum. Hæc reſponſio ita ſe habet, ac ſi dicerem: video objectum illuminatum, at lucem videre non poſſum, niſi illuminetur ab alia luce; video objectum coloratum, at colorem videre non poſſum, niſi ab alio colore informetur. Quapropter contra 1. Omninò repugnat, quòd revelatio divina ſignatè revelet aliquid myſterium, quin exercitè revelet ſe ipſum, ut conſtat à num. 62. & 228. & ex exemplis modò oppoſitis de luce, & colore; repugnat enim eſſentialiter, quòd objectum mihi appareat infallibile propter infallibile teſtimonium dicentis, ſi ipſum teſtimonium infallibilitatem non habeat, vel ego præſcindam ab eo quòd ſit fallibile, vel infallibile; cùm enim divina revelatio denominet objectum per convenientiam, non minùs quàm color denominet coloratum, ſeu viſibile ex dictis à num. 61. non poteſt dare infallibilitatem objecto dicto, niſi in ſe appareat infallibilis, & ſe exercitè tanquam infallibilem revelet; ergo revelatio divina non manet neutra, ut ipſam credam propter ipſam, quando eſt mihi ſufficienter approximata, ut propter ipſam credam myſterium.

781. Contra 2. Eo ipso quòd divina bonitas denominet per convenientiam, non potest mihi proponi proximus dignus amore charitatis propter ipsam divinam bonitatem, quin ipsa divina bonitas proponatur mihi sufficienter approximata ad amandam eam propter ipsam; ergo neque potest infallibile testimonium Dei proponi mihi sufficienter approximatum ad assentiendum propter ipsum mysterio revelato infallibiliter, quin ipsum divinum testimonium proponatur mihi dignum assensu infallibili, proindeque non manet neutrum, sed approximatum, ut ilud propter ipsum possim credere, non minùs, quàm possim credere mysterium revelatum propter idem testimonium divinum. Contrà 3. Actus divinæ fidei non potest esse discursivus, sed debet firmissimè, & super omnia assentiri objecto per simplicem adhæsionem ad Verbum Dei, ut latè suprà diximus, & ipsi Adversarij fatentur: atqui non potest assentiri mysterio per symplicem adhæsionem ad Verbum Dei, quin actus ille fidei cognoscat Verbum Dei; neque potest assentiri super omnia mysterio per simplicem adhæsionem ad Verbum Dei, quin adhæreat super omnia Verbo Dei; neque potest adhærere super omnia verbo Dei, quin assentiatur Verbo Dei, ut ex ipsis terminis notum apparet; ergo actus divinæ fidei, quo credimus mysterium propter revelationem divinam, est actus, quo etiam assentimur revelationi divinæ; quomodo ergo manet quoad nos divina revelatio neutra? Contrà 4. Non potest actus fidei assentiri mysterio per simplicem adhæsionem ad Verbum Dei, quin exprimat Verbum Dei dignum tali adhæsione: atqui Verbum Dei expressum dignum tali adhæsione, non est Verbum Dei consideratum ut neutrum, ut evidens est ex ipsis terminis; ergo &c.

SECTIO II.

Eligitur vera sententia.

782. Assero cum Exim. Doctore disp. 3. de fide sect. 9. & communi nostrorum; Complexum ex sapientia, veracitate, & revelatione divina est id, in quo ultimò resolvitur actus divinæ fidei intra lineam fidei. Probatur 1. Illud est ultimum resolutivum intra lineâ fidei, in quo intra lineam fidei quiescit intellectus, reddendô rationem de suo assensu fidei; sed complexum illud est id, in quo ultimò quiescit intellectus intra lineam fidei reddendô rationem de suo assensu fidei; ergo &c. Probatur min. si aliquis interrogetur: cur credis divina fide mysterium Trinitatis? respondebit, & quidem bene, quia Deus summè sapiens, & verax revelavit; si autem ulteriùs interrogetur, cur credis, quòd Deus summè verax, & sapiens revelavit, non potest intra fidem aliter respondere, nisi quia ita est; si autem iterum interrogetur, quomodo scis, quòd ita est? respondebit, & quidem bene, per fidem non scio, sed credo, & adimpleo obligationem meam credendi; si iterum interrogetur, unde potest tibi oriri ista obligatio credendi, si illam per fidem non scis, sed credis? tunc facilè respondebit dicendô, interrogationem istam jam saltare extra fidei lineam, & quærere obligationem intimatam ad fidem amplectendam, quam facilè dare poterit adducendô, & expendendô signa credibilitatis, ex quibus oritur evidens obligatio credendi Verbum infallibile Dei propter ipsum, atque mysterium revelatum propter Dei testimonium; sed exinde ultimum resolutivum fidei, in quo quiescit intellectus intra lineam fidei, est illud complexum; ergo &c.

Probatur 2. Eo ipso, quòd actus divinæ fidei sit liber, & meritorius, ad illum eliciendum, se exercet non solùm intellectus, qui est potentia necessaria, sed etiam voluntas, quæ est potentia libera, ac proinde concurrunt & motivum credendi, & motivum volendi credere; quandoquidem ad exercitium cujusque potentiæ prælucere debet suum cujusque motivum, ita ut motivum unius confundi non debeat cum motivo alterius; ex quo sine circulo vitioso explicatur facilè nostra conclusio; intellectus námque ex eo unicè credit, quia Deus sapiens, & verax dicit; & voluntas liberè se exercens per piam affectionem imperat intellectui, ut eliciat ejusmodi assensum per simplicem adhæsionem ad Verbum Dei; exeo nempe, quia voluntati intimatur obligatio ita imperandi orta quidem ex signis credibilitatis, si Deus nolit evidentiam ex illis ortam supplere; quare intellectus interrogatus, cur credat, respondere facilè potest interroganti, vel quæris de motivo meæ fidei propter quod credo, vel quæris de motivo meæ voluntatis, propter quod volo credere? si quæras de motivo meæ fidei, nullum est aliud, nisi infallibile Verbum Dei, neque intra lineam fidei aliud supereſt, quod tibi ostendam. 783.

Si autem quæris de motivo, cur volo credere, est evidens obligatio mihi intimata, ut captivem intellectum assentiendô in obsequium fidei per simplicem adhæsionem ad Verbum Dei. Si quæris de motivo, ex quo mihi intimatur ista evidens obligatio, sumus longè extra fidem, & accedimus ad signa credibilitatis, ex quibus possumus instituere disputationem, ut videas, quàm evidenter ex illis inferatur ista obligatio credendi; in his enim responsionibus nullus vel per umbram apparet vitiosus circulus, nec ulla imprudens responsio, sed potiùs prudentissima, quæ omnem intellectum prudenter se gerentem facilè convincet; atque iste est ordo concatenatus, quem habemus, ut accedamus ad fidem per ea signa, & notas veræ Ecclesiæ, in qua proponitur obligatio credendi fidem, quam ipsa docet; at semel accedentes ad fidem, non aliter per fidem 784.

dem assentimur, nisi nitendò infallibili Verbo Dei, extra quod nullum remanet motivum formale intra fidem; atqui illud motivum, in quo ultimò sistimus intra lineam fidei, est ultimum fidei resolutivum; ergo &c.

785. Probatur 3. Non minùs requiritur ad actum divinæ fidei, quòd assentiamur unicè propter infallibile Dei Verbum, sive propter aggregatum ex sapientia, veracitate, & revelatione divina, quàm requiratur ad actum charitatis erga Deum, quo Deum amemus unicè propter suam bonitatem; ergo sicut actus charitatis Theologicæ intra lineam charitatis ultimò resolvitur in bonitatem divinam propter se amatam, & non in judicia propria, per quæ approximatur nobis bonitas divina, ita actus divinæ fidei ultimò resolvitur intra lineam fidei in sapientiam, veracitatem, & revelationem divinam, sive, quod idem est, in infallibile Verbum Dei, & non in cognitiones prævias, quibus approximatur nobis illud infallibile Verbum Dei. Confirmatur, & explicatur hæc ratio. Si aliquis interrogetur, cur amas Deum super omnia, respondebit & quidem benè, propter suam bonitatem dignam, quæ omnibus rebus præferatur; si ulterius interrogetur: quomodo scis, quòd illa divina bonitas talis sit, ut rebus omnibus præferri debeat? respondebit, & quidem benè, hæc interrogatio non attinet ad lineam voluntatis, sed ad lineam intellectûs, qui cognoscit, & repræsentat hanc divinam bonitatem dignam amore super omnia; unde jam non ex motivo voluntatis, sed ex motivis, ex quibus intellectus probat, Deum esse simpliciter perfectissimum, & dignum amore super omnia, agendum erat; ergo pariter in nostro casu, postquàm deventum est ad infallibile Verbum Dei, quod est unicum fidei nostræ motivum, non possumus intra fidem ad aliud motivum progredi, sed debemus in hoc sistere tanquam in motivo credendi, quamvis extra fidem transire possimus ad alia, quæ sint motivum volendi credere.

786. Respondebis 1. hanc doctrinam si benè expendatur, liberari non posse à circulo vitioso, quandoquidem non possumus aliam rationem reddere, cur credamus Incarnationem v. g. nisi quia Deus dicit, & cur credamus, quòd Deus dicit, nisi quia dicit; quæ non est ratio, sed petitio principij, ex qua incidimus in illum circulum. Contrà tamen 1. Non datur circulus vitiosus, neque petitio principij, quando non datur progressus ejusdem ad idem eodem modo cognitum: sed in nostra sententia nullus datur progressus ejusdem ad idem eodem modo cognitum, sed potiùs datur progressus ex una potentia ad alteram, ex his nimirum, quæ sunt intra fidem, propter quæ credimus, & in quibus sistimus intra lineam fidei ad ea, quæ sunt extra fidem, propter quæ volumus credere, & adimplere obligationem nobis intimatam ad ita credendum, quam quidem obligationem non supponimus, neque per circulum vitiosum, aut petitionem principij probamus, sed potiùs veris argumentis desumptis ex signis, & notis credibilitatis, quæ locum non relinquunt ad prudentem formidinem de oppositò; ergo in nostris principijs neque ullus circulus vitiosus, neque ulla petitio principij miscetur.

Contrà 2. Quando aliquis dicit se amare 787.
Deum super omnia propter suam bonitatem, quam per veram demonstrationem infert existere in Deo, quamvis intra lineam charitatis non possit dari aliud ultimum resolutivum præter bonitatem divinam, at ex eo, quòd extra lineam charitatis possit dare rationes, per quas ipsi approximatur ea divina bonitas digna, quæ ametur super omnia, nullum in eo progressu committit circulum vitiosum, aut petitionem principij: atqui in casu nostro eodem modo progredimur resolvendò fidem nostram; siquidem licèt intra lineam fidei sistamus in infallibili Dei testimonio, propter quod credimus; at extra lineam fidei assignamus obligationem nobis evidenter intimatâ ad ita credendum, quàm & probamus, & ex claris fundamentis elicimus; ergo in principijs nostris neque ullo circulo vitioso, neque ulla petitione principij laboramus.

Respondebis 2. Progressum istum à nobis 788.
assignatum extra lineam fidei sufficientem prorsus esse ad infallibilitatem fidei nostræ; siquidem illa obligatio credendi habita ex signis credibilitatis non reddit nos certos de existentia testimonij divini, ac proinde non est sufficiens approximatio testimonij divini ad infallibilem nostrum assensum; ad eum modum, quo si objectum approximatur nobis per actum probabilem & obscurum, non sufficit ea approximatio, ut progrediamur ad assensum evidentem; objectum enim non aliter agit, nisi juxta naturam applicationis, sicut & omnes causæ Physicæ; sic ignis magis approximatus magis comburit, & minùs approximatus comburit minùs; sic ipse Deus intentionaliter unitus intellectui Beati per visionem ut quatuor, magis illum perficit, quàm perficiat alterum, cui unitur per visionem ut unum; quapropter si divinum testimonium solùm applicetur nobis per evidentiam de obligatione credendi, & non per evidentiam de actuali ipsius existentia, & infallibilitate, non poterit movere nos secundùm suam infallibilitatem, sed tantùm secundùm vim approximationis, quæ quidem ad infallibilitatem non accedit. Hæc responsio eodem modo probat non sufficere evidentiam naturalem, quæ minor est, quàm infallibilitas fidei, ut divinum testimonium applicatum per illam evidentiam naturalem possit movere ad actum infallibilem fidei; atque hoc argumentò usus fui contra eos, qui requirunt evidentiam naturalem. Cæterùm quia hæc responsio fallax est.

Contra 1. Licèt objectum non agat supra 789.
appro-

vim approximationis, quando producit effectum in linea, quam ad ipsius mensuram exigit approximatio; at potest agere effectum altiorem, si illa approximatio exigat, quòd objectum agat in alia sublimiori linea; atqui approximatio habita per obligationem credendi absque ulla formidine exigit, ut testimonium divinum agat, vel moveat in altiori linea; ergo quamvis illa evidentia de obligatione credendi non ostendat evidenter existentiam infallibilis testimonij divini, sufficit, ut postea eliciamus altiorem actum infallibilem nitentem unicè infallibili testimonio divino. Probatur min. licèt divina bonitas nobis approximetur per cognitionem, quæ non est digna amore super omnia, at quia exigit, vel demonstrat mihi meritum objecti ad agendum, vel movendum in altiori linea, satis est, ut Deum amemus super omnia; atqui etiam hæc evidentia de obligatione credendi demonstrat nos teneri elicere assensum in altiori linea innitentem unicè infallibili testimonio divino; ergo sufficit illa approximatio, ut possimus elicere assensum altiorem per actum fidei innitentem unicè testimonio divino; exinde autem apparet ratio, quare Innocentius XI. contra eos, qui eo modo respondebant intra 65. Propositiones damnavit 19. quæ erat: *Voluntas non potest efficere, ut assensus fidei in se ipso sit magis firmus, quàm mereatur pondus rationum ad assensum impellentium.*

790. Contrà 2. & utor exemplis, quæ ipsi Adversarij pro se afferunt: licèt approximatio ignis habeat solùm virtutem ut unum, at ignis approximatus potest non solùm producere calorem ut unum, sed etiam ut octo, eò quòd productio caloris pertineat ad lineam diversam à linea applicationis: quod, si ignis distans non producit calorem ut octo, exinde est, quia illa approximatio non tendit, ut ignis producat, ubi non existit, sed ubi existit vi approximationis; atqui vi evidentis obligationis credendi exigitur, ut nos ipsi producamus assensum in alia linea proportionatum quidem non virtuti approximationis, sed merito testimonij divini; ergo quamvis illa evidentia non afferat infallibilitatem de existentia testimonij divini, sufficit, ut in altiori linea producamus infallibilem assensum innixum ipsi testimonio divino.

791. Contrà 3. Licèt illa evidentia de oblgatione credendi non sit evidentia de existentia infallibilis testimonij divini, est tamen evidentia de obligatione adhærendi infalibiliter testimonio divino, proindéque est evidentia agendi non quidem juxta naturam applicationis, sed juxta meritum testimonij divini, quod absque dubio est in altiori linea ad lineam applicationis; ergo illa prævia applicatio satis est, ut cum principijs supernis eliciamus infallibilem actum propter testimonium divinum. Contrà 4. & explicantur omnes istæ rationes; quando per rem inferiorem proponitur nobis evidens obligatio progrediendi ad superiorem, satis est, ut ad superiorem ascendamus, si nolimus transgredi obligationem illam intimatam; sic ille, cui per instrumentum in charta consignatum intimatur obligatio solvendi mille, reverà tenetur ad solvendum mille, quamvis charta non sit tanti valoris, solúmque sit intimatio apponendi illum valorem: sed eodem modo contingit in nostro casu, ut expendenti constabit; ergo &c.

Quapropter exemplа Adversariorum in aliquo sensu, qui contra nos nihil agit, sunt vera; 792.
at in altero, qui contra nos militare posset, sunt planè falsa; atque inprimis actus opinativus ex natura sua non exigit, quòd intellectus assentiatur ex merito opinionis, nisi opinando; at si per illam opinionem proponeretur intellectui obligatio adimplendi aliquod divinum præceptum, quin appareret aliquod grave motivum excusans, jam ipsum naturæ lumen ita applicatum eliciebat in alia linea assensum evidentem de obligatione adimplendi tunc præceptum eo modo intimatum; si verò fundamentum majus pro oppositо appareret, manebat in sola linea opinionis, nec obligabat, ut intellectus ascenderet ad eliciendum illum altiorem assensum de evidenti obligatione agendi. Pariter ignis applicatus passo per approximationem, quæ non continet virtutem combustivam, sed exigit combustionem, satis est, ut ignis combustionem efficiat, quamvis sit nobilior ipsa applicatione; quòd autem combustio non accedat ad objecta remota ideò est, quia illa applicatio solùm exigit combustionem juxta meritum ignis, qui virtutem non habet, ut ad ea remota loca se extendat; at divinum testimonium approximatum per obligationem adhærendi illi absque formidine virtutem habet, ut moveat intellectum ad talem assensum; Deus insuper quamvis habeat virtutem ad beatificandum intellectum creatum prout voluerit; at in hac providentia vult se communicare in gloria ad mensuram gratiæ, cúmque minùs beatus minorem gratiam habeat, quàm alter sanctior, exinde Deus communicatur illi minùs, quàm alteri.

At exinde apparet clariùs nostræ sententiæ 793.
veritas. Nam illa gratia, qua Deus in justis inhabitat, & per quam ipsis approximatur, quamvis sit qualitas mortua; at quia exigit, ut Deus operetur in alia linea altiori, nempe in linea vitali supernaturali, satis est, ut Deus visionem beatam producat in intellectu creato, qua illum beatificet; quapropter si attendamus ad effectum, quem approximatio exigit in sua linea, manet absque dubio vi approximationis sufficiens proportio. Sic ego per cognitionem ut quatuor non possum cognoscere expressione, ut quinque divinam bonitatem; at si consideretur quantùm ad effectum in linea diversa, sufficit ad effectum no-

biliorem,

biliorem, ut ſæpè diximus de cognitione non merente amorem ſuper omnia, & ſufficiente, ut Deum ſuper omnia diligamus; ſic illa ipſa cognitio finita repræſentat Deum cum infinito merito ad amorem; ſic etiam cognitio evidens de obligatione credendi per actum certum, & infallibilem adhærentem divino teſtimonio infallibili repræſentat meritum infallibile divini teſtimonij modo ſufficienti, ut aſcendamus ad illum altiorem aſſenſum.

SECTIO III.

Solvuntur Oppoſita.

794. OBjicies 1. Prima veritas non poteſt eſſe objectum fidei ut credita per ipſum habitum fidei; ergo non poteſt actus fidei in illa quieſcere tamquam in ultimo ſuo reſolutivo intra lineam fidei. Probatur ant. habitus ſupernaturales proportionaliter reſpondent habitibus naturalibus; atqui concluſionibus, & principijs aſſentimur per diſtinctos habitus naturales; concluſionibus ſi quidem aſſentimur per habitum ſcientiæ; principijs autem per habitum intellectûs, ſive primorum principiorum; ergo &c. Confirmatur. Hæc propoſitio, Deus eſt prima veritas in dicendo, eſt quaſi principium ad aſſentiendum infallibiliter rebus revelatis; atqui res revelatæ attinguntur per habitum fidei; ergo ea propoſitio non poteſt attingi per habitum fidei. Reſpondeo nego ant. ad probationem diſt. maj. reſpondent habitibus naturalibus quoad aliqua, conc. quoad omnia, nego maj. & conceſſa min. nego conſeq. Ratio eſt, quia habitus naturales ſunt qualitates acquiſitæ ex repetitione actuũ, à quibus generantur, proindéque ſupponunt ſimpliciter poſſe, & limitantur ad ſimiles actus: cúmque actus concluſionis, & primorum principiorum ſint ex objecto formali valdè diverſi, exinde ſpecificant diverſos habitus; at habitus per ſe infuſi ſunt quaſi potentiâ deſervientes ad ſimpliciter poſſe, quæ non acquiruntur per actus, ſed ſupponuntur ad illos, ideóque non limitantur ad ſimiles actus, ſed habent latiùs objectum formale; unde ſi objectum formale primorum illorum principiorum ſit idem cum objecto formali rerum revelatarum, habitus per ſe infuſi extenduntur ad utrumque; quin potiùs habitus Theologici per ſe infuſi non ſolùm relatè ad acquiſitos habent objectum formale latiùs patens, ſed etiam relatè ad morales per ſe infuſos, ut conſtat ex num. 43. Ad confirmationem diſt. maj. eſt quaſi principium ex notione terminorum attactũ, nego, attactum quia vel ſignatè, vel exercitè à Deo revelatum, conc. maj. & diſtinct. eodem modo min. nego conſeq. quia cùm illa principia, & res aliæ à Deo revelatæ conveniant in eodem objecto formali ſpecificativo habitus fidei, non quidem à diverſis ſpecie habitibus, ſed ab eodem habitu fidei attingi debent intra lineam fidei.

795. Objicies 2. In noſtra ſententia non evitatur aut petitio principij, aut circulus vitioſus: etenim quærenti cur credis Incarnationem, reſpondemus, quia Deus ſummè ſapiens, & verax dicit; & ſi rurſus quæratur, cur credamus, quòd Deus ſummè ſapiens, & verax dicat, non poſſumus dare rationem, niſi quòd ita eſt; ubi nihil de novo addimus, in quo ſtat petitio pincipij; ſi autem dicamus, quia Eccleſia dicit, vel aliquid ſimile addamus, incidimus in vitioſum circulum; ergo &c. Confirmatur. In humanis qui credit homini teſtanti, ſe eſſe veracem, quia ipſe dicit, ſe eſſe veracẽ, ſtultè id credit; ergo ſi per divinam fidem ita crederemus Deo, quia ipſe dicit ſe eſſe veracem, ſtultè crederemus. Reſpondeo nego ant. quia dandô reſolutivum fidei intra fidem, ut dari debet, neque ad Eccleſiam, neque ad alia credibilitatis ſigna recurrimus; & poſtquam diximus, credere nos myſteria, quia Deus ſummè verax, & ſapiens dixit, nec debemus, nec poſſumus intra fidem aliam rationem dare de aſſenſu noſtro.

796. Quare, ſi iterum rogemur, cur credamus, quòd Deus ſummè ſapiens, & verax dixit, non poſſumus aliter verè reſpondere, niſi quia ita eſt, ſive quia dixit; ſi rurſum interrogmur: unde hoc ſciamus? jam non quæritur reſponſio intra fidem, ſed extra, quandoquidem ad fidem non attinet ſcire, ſed credere; quamobrem reſpondebimus, & benè, nos non habere ſcientiam de exiſtentia divinæ revelationis, ſed de obligatione credendi illam, quia Deus dixit; quam obligationem inferimus ex ſignis credibilitatis, ut latè ſuô locô probavimus à num. 569. & 587. in quo neque petitionem principij, neque circulum ullum vitioſum committimus. Ad confirmationem diſt. ant. ſi illa veracitas hominis nullo modo nobis approximaretur, conc. ſi ex aliquibus ſignis, & notis nobis ſit ſufficienter approximata ad credendum, nego ant. & conſeq. quia ſi ſit ſufficienter approximata, per fidem humanam credimus humanam authoritatem propter ipſam, ad eum modum, quo per fidem divinam credimus authoritatem Dei propter ipſam, ut diximus num. 515.

797. Objicitur 3. Etiamſi Deus non revelâſſet ſe eſſe ſummè veracem, poſſet revelare alia myſteria, quæ tunc etiam poſſent per fidem credi; ſed in hoc caſu ſumma veracitas Dei eſſet objectum formale fidei, non quidem ut credita propter revelationem, quandoquidem revelata non eſſet, ſed ut aliunde cognita; ergo objectum formale fidei divinæ poteſt eſſe ſumma veracitas Dei non ut credita propter revelationem, ſed ut aliundè cognita. Confirmatur. Quod eſt in ſe evidens, non creditur per fidem, ſive ratione divinæ revelationis; ſed veracitas Dei eſt nobis evidens; ergo &c.

798. Respondeo disting. maj. etsi non posset signatè se revelare esse summè veracem conc. etsinon posset revelare saltē exercitè, nego maj. & distincta mi. nego consequentiam. Ratio est, quia ut diximus cum Eximo Doctore num. 62. & 228. omnis loquens, eo ipso, quòd postulet, ut credatur id, quod dicit, testatur se in eo dicto esse veracem, unde eo ipso, quòd Deus revelet mysteria, & postulet suis dictis summè credi, testatur exercitè se esse summè veracem, licèt signatè non dicat his vergis: ego sum summè verax: quapropter possumus credere, esse veritatem infallibilem testantem, se esse veritatem infallibilem: sive divina veritas sumatur ut dicens se ipsam in actu signato, sive in actu exercito. Ad confirmationem distinguo maj. non creditur per fidem, si attingatur quatenus evidens, conc. si attingatur quatenus à Deo signatè, vel exercitè dictum per simplicem adhæsionem ad verbum Dei, qua tale, nego maj. & concessa mi. nego conseq. ut constat ex dictis à num. 116. & 711.

799. Objicies 4. Si fides ultimò resolveretur in hanc propositionem intra lineam fidei, Deus est veritas testans se esse primam & infallibilem veritatem, hæc propositio deberet esse per se credibilis; sed non est per se credibilis: ergo &c. Respondeo dist. maj. deberet esse per se credibilis nulla præsuppositа applicatione de illius credibilitate, nego, præsuppositа sufficienti applicatione de illius credibilitate, conc. maj. & distincta pariter mi. nego consententiam Ratio est, quia si veritas Dei nobis approximetur per evidentem obligationem credendi illam tamquam authoritatem Dei dicentis, jam manet nobis per se ipsam credibilis intra fidem: ad eum modum, quo si bonitas divina mihi approximetur per cognitionem, jam manet mihi amabilis per se ipsam intra charitatem. Pariter si liber Authoris mihi ignoti sufficienter mihi approximetur ex testimonio obligante ad credendum, quòd sit Augustini, jam manet doctrina illius libri mihi per se ipsam credibilis tamquam Doctrina Augustini, ut diximus num. 225.

800. Objicies 5. Ut actus, quo credimus Deum esse summè infallibilem, sit certissimus, & nitatur Deo, ut testanti se esse veritatem infallibilem, sufficit, quòd procedat ex speciali illuminatione Spiritûs Sancti, qua doceat se esse veritatem infallibilem, licèt non innitatur ea illuminatione, ut objecto formali, eò quòd non reflectat intellectus, neque cognoscat per illam illuminationem Deum docere, & testificari se esse veritatem infallibilem; sed talis actus non haberet pro ultimo suo resolutivo intra fidem infallibilem Dei Authoritatem dicentem: ergo infallibilis Dei Authoritas dicens non est indispensabiliter ultimum resolutivum intra fidem.

Respondeo nego maj. quia si intellectus assentiretur ex lumine infuso, sive ex Spiritûs Sancti inspiratione, quin illam agnosceret ut verbum, & testimonium Dei, tunc non eliceret actum divinæ fidei, quandoquidem actus fidei divinæ indispensabiliter respicit testimonium divinum ut testimoniū pro objecto formali, ut sæpè diximus, & præsertim à num. 249. quare licet illa illustratio acciperetur tunc ut doctrina, si non acciperetur ut purum testimonium, esset planè insufficiens ad specificandam divinam fidem, ut constat à num. 118. proindèque actus fidei indispensaliter respicit pro ultimo suo resolutivo intra fidem testimonium infallibile Dei.

DISPUTATIO XVII.

DE ACU INTERNO FIDEI.

801. Actum internum fidei divinæ debere esse liberum, atque à pia affectione imperatum diximus sæpe, & præsertim à num. 669. 674. & 712. cùmque ad aliciendos actus ita obvios, & necessarios in hac providentia infundat nobis Deus habitum juxta dicta à num. 15. etiam ad eliciendum actum liberum, quo imperamus fidei assensum, infunditur nobis habitus, qui vocatur piæ affectionis, unde actus elicitus vocatur pia affectio, seu actus piæ affectionis ex dictis à num. 665. quare perperàm supponit Gonetus disp. 6. de fide art. 2. Actum piæ affectionis esse imperfectum in sua specie, & non se habere ut ultimum in illa, sed comparari per modum viæ, & tendentiæ ad actum fidei: actus enim piæ affectionis est, quo voluntas adimplet obligationem ipsi intimatam per signa credebilitatis, ut supra diximus: adimpletio autem illa obediendi Deo est libera in sua linea, nec accipit ulteriorem aliam libertatem à linea intellectiva: ergo pia voluntatis affectio in lineæ libertatis non est via, sed terminus, quo expletur libertatis obligatio. ergo specificat, & arguit specialem habitum infusum in hac providentia, quem vocamus habitum piæ affectionis, unde D. Thomas 2. 2. quæst. 4. art. 2. in corpore dixit: *operet, quòd tam in voluntate sit aliquis habitus, quam in intellectu, si debeat actus fidei esse perfectus;* quæ verba satis clara sunt pro ex istentia habitûs piæ affectionis. Actum divinæ fidei requiri necessitate medij ex parte intellectûs ad justificationem adulti sive fidelis, sive infidelis, diximus à num. 63. de gratia sanctificante; quin potius necessariū esse actum vel fidei formalis, vel objectivæ ad quodcunque meritum vitæ æternæ tamquam valdè probabile insinuavimus num. 162. ideoque in præsenti ab his quæstionibus ex industria præscindimus, ut ad alias hujus tractatûs peculiares progrediamur.

SECTIO I.

De veritate, & certitudine actûs fidei.

802. SUppono 1. Veritatem formalem in eo distingui à certitudine, quia ad veritatem formalem actûs satis est, quòd actus conformetur cum objecto; ita enim docent omnes Philosophi & Theologi cum Aristotel. ab eo, quod res est, vel non est, actus dicitur verus, vel falsus; at ad certitudinem requiritur, quòd actus certificet intellectum; sæpè enim contingit, quòd actus sit verus, & tamen intellectum non certificat, ut patet in opinionibus probabilibus: ex duabus equidem contradictoriè oppositis opinionibus alteram esse veram, & alteram esse falsam necesse est, & tum nulla ex his intellectum certificat, sed quantum est ex se, relinquit locum formidini, ut experientia demonstrat.

803. Suppono 2. Ex dictis à num. 465. certitudinem formalem etiam esse duplicem, alteram adhæsionis, & alteram infallibilitatis; certitudo adhæsionis, seu subjectiva est actus, quo ita firmiter intellectus objecto proposito adhæret, ut ægrè ab eo divelli possit; unde definiri solet, quòd sit constans, & firma adhæsio intellectûs omnem dubitationem, & formidinem excludens, sive ut ait Vasquez 2. 2. quæst. 2. cap. 5. est determinatio ad unam partem contradictionis sine dubitatione; hæc adhæsio ex parte subjecti, sive certitudo adhæsiva ex duplici capite nascitur, nempe vel ex evidentia objecti, vel ex imperio voluntatis; quando autem ex voluntatis imperio nascitur, potest intellectus prudenter procedere, quando scilicet debito nixus fundamento assensum adhibet rei propositæ, qualem prudenter elicimus per actum divinæ fidei, quo sine ulla formidine assentimur; vel potest etiam intellectus imprudenter pro cedere, si absque sufficienti fundamento ita assentiatur, & tunc nec veritatem attingit, sed in errorem potiùs prolabitur; sic se gerunt hæretici, qui imprudenter, & temerè in suis erroribus ita firmi, & fixi sunt, ut se nulla ratione ab illis divelli patiantur, sed summâ pertinatiâ, maximéque obstinatô animô eos defendunt, quam proinde ipsorum credulitatem Concilium Tridentinum appellat vanam, & ab omni pietate remoram fiduciam; sic enim habet sess. 6. cap. *quamvis autem necessum sit credere, neque remitti, neque remissa unquam fuisse peccata, nisi gratis divina Misericordia propter Christum, nemini tamen fiduciam, & certitudinem remissionem peccatorum suorum jactanti, & in ea sola quiescenti, peccata dimitti, vel dimissa esse dicendum est, cùm apud hæreticos, & schismaticos possit esse, immo nostra tempestate sit, & magna contra Ecclesiam Catholicam contentione prædicetur, vana hæc, & ab omni pietate remota fiducia*; qua propter certitudo adhæsionis non potest provenire à quacunque actus veritate sine voluntatis imperio, sed à veritate evidente, sive evidenter cognita; neque à quocunque actu non evidente, nisi imperetur à voluntate cum hac firma adhæsione; certitudo autem infallibilitatis stat in ipso actu ex intrinsicis suis metaphysicè connexo cum objecto ut ab ipso affirmato; his positis

Assero 1. Actus divinæ fidei non potest esse falsus, sed est intrinsecè, & essentialiter verus. 804.
Probatur primò: non repugnat à Deo infundi lumen actuale divinum, sive habitum supernaturalem fidei naturâ suâ determinatum ad assentiendum divino testimonio infallibili, non quidem apparenter, sed verè, & re ipsa testificanti; sicut enim Deus fecit lumen primorum principiorũ, & habitum scientiæ determinatum ad assensum verum, ita absque ulla repugnantia efficere potest habitum illum supernaturlem determinatum ad assentiendum objecto reverâ à Deo revelato, & non alteri; sed talis est habitus divinæ fidei, ac proinde quantum ad hoc, quodcumque comprinipium concurrens locò habitus ad eliciendum actum divinæ fidei: ergo actus divinæ fidei non potest assentiri nisi objectis à Deo revelatis, ideóque non potest esse falsus, sed intrinsecè, & essentialiter verus. Major & conseq. tenent. Min. verò prabatur: talis habitus fidei est velut instrumentum Spiritûs Sancti, per quod movet intellectum ad assentiendum, ideóque debet esse proportionatum veritati Spiritûs Sancti. Rursus est singularis quædam participalio divini luminis, & supernaturlis ordinis, & quasi inchoatio quædam luminis beatifici; sed non posset esse talis, nisi esset ad verum determinatus, & consequenter ad veram Dei revelationem; si enim posset credere ut revelatum à Deo, quod reverâ revelatum non est, jam non esset ex essentia sua determinatus ad verum, ut per se patet: ergo &c.

Confirmatur 1. Si talis habitus fidei divinæ, 804.
vel principium loco ipsius substitutum, non ita se haberet determinatum ad verum, certè non esset consentaneus fini à Deo intento, scilicet quòd homines summa fiducia, & certitudine captivent intellectum in obsequium fidei, & Dei, quamvis rem assertam non cognoscant evidenter; si enim posset aliquis per actum fidei divinæ credere falsum, tamquam verum, aut non revelatum, tamquam si esset à Deo revelatum, non gauderent credentes hac certitudine, ut ex terminis constat: ergo &c. Confirmatur 2. aliæ virtutes theologicæ, nempe Spes, & Charitas non possunt tendere in objectum apparens, sed in verum, & reale; non enim possumus Spe Theologia sperare nostram æternam Beatitudinem fictam, qualis est illa, quæ ab infidelibus reponitur in suis idolis, sed tantùm possumus beatitudinem verâ sperare in vero Deo repositam; tum etiam Charitas Theologia non potest amare super omnia Deitatem fictam, sed veram; si enim vera Charitas posset tendere ad Deitatem fictam,

ctam, cùm actus veræ charitatis sit ultima dispositio ad justificationem, per amorem Dei ficti posset aliquis justificari; sive ultimò ad justificationem disponi, quod absurdissimum est: ergo & fides Theologica non potest tendere in falsum, seu apparentem revelationem divinam, sed tantùm in veram Dei revelationem.

806. Confirmatur 3. Spes, & charitas utpotè virtutes voluntatis non concurrunt ad suos actus, nisi per actum intellectûs proponatur ipsarum objectum, nihil enim volitum, quin præcognitum: unde ex infallibilitate propositionis veræ Deitatis, quam ad sui exercitium prærequirunt, infertur optimè, non posse ipsas tendere ad Deum non verum: atqui illuminatio illa debet esse actus formalis fidei divinæ, vel saltem actus fidei divinæ objectivæ radicatus in formali ex dictis à num. 161. & constat ex Tridentino sess. 6. cap. 6. dicente *disponuntur autem ad ipsam justitiam, dum excitati divinâ gratiâ, & adjuti fidem ex Auditu concipientes, liberè moventur in Deum credentes, vera esse, quæ divinitus revelata, & promissa sunt*: ergo fides divina neque ad deitatem fictam, neque ad apparentem revelationem, sed duntaxat ad veram, & realem tendere potest.

807. Probatur 2. Fides Theologica ex dictis à numero 5. 18. 12. est virtus intellectualis, sed virtus intellectualis non potest tendere, nisi in verum, ut supponunt omnes Theologi, & diximus à num. 3. de virtute pœnitentiæ, quamobrem Aristoteles 6. Ethicorum docet, quòd opinio non est virtus intellectûs; eò quòd ex intrinsecis suis possit componi cum vero, & cum falso: ergo fides Theologica non potest tendere nisi in verum. Confirmatur ex SS. Patribus hanc doctrinam, ut certissimam supponentibus; Augustinus enim lib. 7. Confessionum cap. 10. ait. *facilius dubitarem me vivere, quàm esse vera, quæ audivi.* Chrysostomus Homilia 21. ad Hæbreos 11. ubi illa Pauli verba: *fides est argumentum non apparentium*, ita exponit, id est *majorem certitudinem de illis faciens, quàm de his, quæ videntur.* Basilius in Psal. 115. initiò, *fidem persuadere præ omnibus rationalibus methodis.* Quod etiam tradit in Regulis Moralibus Regula 80. cap. 21. Idem sentit Bernard. epistó. 119. & Richardus Victorinus lib. 1. de Trinitate cap. 2. quod etiam apertè constat ex Scriptura 2. Petri 1. ubi de fide dicitur: *Habemus firmiorem propheticum sermonem, & ad Gal. 1. licèt nos, aut Angelus de cælo evangelizet vobis præter quam quod evangelizavimus vobis, anathema sit*: & Matth. 24. *cælum, & terra transibunt, verba autem mea non præteribunt*; sed hæc haberi non possent, si fides divina non esset intrinsecè, & essentialiter vera: ergo &c.

808. Probatur 3. Fidei non potest subesse falsum, neque ex parte nostra, neque ex parte Dei: ergo est intrinsecè, & essentialiter vera. Antec. quoad 1. partem clarè constat ex dictis; nam fides nostra non potest tendere, nisi in objectum à Deo verè revelatum, quod per divinam fidem credimus captivandò intellectum in obsequium fidei; unde si revelatio ex parte Dei non possit esse falsa, ex parte nostra actus fidei nunquam poterit esse falsus, cùm nunquam possit ab infallibili Dei revelatione discedere. Probatur igitur Antec. quoad 2. partem contra antiquos Theologos, quos refert Cardinalis de Lugo disp. 4. sect. 2. eòsque citavimus num. 247. qui dixêre Deum de potentia ordinaria mentiri non posse, nec in præsenti providentia, cùm promiserit non mentiri, posse tamen mentiri de potentia absoluta; contra quos sic arguo; ad Heb. 6. dicitur, *ut per duas res immobiles, quibus impossibile est mentiri Deum, firmissimum solatium habeamus*; illæ namque duæ res sunt assertio, sui promissio Dei, & juramentum; hoc autem non addit certitudinem dictis Dei secundũ se, licet nobis interdum ita loquatur, quia illo modo solemus concipere majorem & certiorem asseverationem: cùm tamen Deus non habeat se majorem, per quem juret, unde tantùm jurat per se ipsum, & ideo juramentum ejus non addit authoritatem dicto ejus: ergo sicut impossibile est este Paulo Deum mentiri, quando loquitur cum juramento, ita etiam cùm simpliciter loquitur; cùm eadem semper authoritate loquatur; quod autem illud impossibile sit simpliciter intelligendum in ordine ad omnem potentiam; probatur, quia alias non haberemus firmissimum solatium; possemus enim formidare, an Deus uteretur suâ potentiâ absolutâ.

Rursus num. 23. dicitur, *non est Deus ut homo, ut mentiatur, nec ut filius hominis, ut mutetur*; ubi non minùs assignatur repugnare Deo mendacium, quàm mutationem: atqui est impossibile de potentia etiam absoluta Deum mutari: ergo est impossibile etiam de potentia absoluta Deum mentiri. Quin potiùs in hoc testimonio Deus nó comparatur homini secundũ actum: hoc enim modo non sunt mentiti aliquando omnes homines, ut pater de B. Virgine, & Joanne Baptista; unde comparatur secundum capacitatem, quia Dei natura non est capax mendacij, benè verò natura humana, & ideò per antonomasiam dicitur Deus verax in Scriptura & non mentiri: sic ad Titum 3. *qui non mentitur Deus*; ad Rom. 3. *est autem Deus verax*; *omnis autem homo mendax*; Joannis 3. *qui accipit ejus testimonium significavit, quia Deus verax est*: ergo nec de potenta absoluta Deus mentiri potest, ac proinde fides nostra non potest esse falsa ex parte Dei.

Confirmatur 1. ex SS. Patribus: Dionysius enim cap. 8. de divinis nominibus ait: *à veritate cadere, à Deo est cadere, quo quid impossibilius Deo.* Ambrosius in annotatione ad cap. 23. nume. expendens verba illius capitis, & illa Pauli ad Heb. 6. *Impossibile hoc, non infirmitatis est, sed virtutis, & majestatis; est enim impossibile Deo, quod natura ejus contrarium*

rium eſt, non quod virtuti eſt arduum, & ita veritas non recipit mendacium. Athanaſius libro de Incarnatione Verbi, & Anſelmus libro 1. cur Deus homo cap. 12. *quia non vult mentiri voluntas, niſi in qua corrupta eſt veritas, vel quæ deſerendò veritatem corrupta eſt;* ſi autem Deus talem haberet voluntatem, non eſſet Deus; ſimilia habet Origenes libro 5. contra Celſum; Chryſoſtomus homilia 1. in ſymbolum; & libro 1. de providentia poſt medium, Cyrillus libro 2. cap. 69. in Joannem, Auguſt. libro 22. de civitate Dei cap. 25. *ſi mentiri poſſet, non eſſet omniptens* & alij.

811. Confirmatur 2. Mendacium eſt intrinſecè malum, quod eſſe de fide ſentit Auguſtinus Hæreſi 70. & in libro de mendacio; quod & ipſum naturæ lumen oſtendit, quo agnoſcimus mendacium per ſe ſpectatum non eſſe bonum, neque indifferens, ut etiam Barbari ſentiunt: ergo eſt per ſe, & intrinſecè malum. Præterea eſt diſſonum naturæ rationali ut rationali; evertit enim ordinem ejus, & eſt contra finem, & neceſſitatem verborum ad humanum commercium, & locutionem rationalem: verbum quippè externum ad hoc eſt juſtitutum à natura, ut per illud ſignificemus interna, atque ita inter rationales creatures poſſit eſſe ſocietas, fidelitas, & fiducia; totum autem hoc deſtruitur, ſi verba non conſonent menti, ut ex terminis patet; unde Auguſt. libro de mendacio cap. 8. dixit, *quomodo enim credendum eſt illi, qui putat aliquando eſſe mentiendum; nam forte tunc mentitur, quando præcipit, ut illè credamus.*

812. Quare mendacium numquam cohoneſtari poteſt; nam dum retinet falſum ſignum, ſeu rationem mendacij, ſemper eſt intrinſecè malum; non ita homicidium, aut acceptio rei, quam alter poſſidet, cùm in his poſſit fieri mutatio in objecto, ſi Deus det facultatem contra bona, aut vitam alterius; tunc enim occidendò, aut ſumendò ea bona non committitur injuſtitia, cùm actio illa ſolùm ſit injuſta, dum procedit ab eo, qui jus non habet, ut latè docent Theologi in Tractu De legibus; atque ex his facilè efformatur argumentum: in Deo dari debet omnis perfectio ſine imperfectione: atqui fallere, aut falli eſt imperfectio, non poſſe fallere, neque falli eſt perfectio ſine imperfectione: ergo Deus eſſentialiter eſt impotens fallere, aut falli, proindéque fides noſta ex parte rei non poteſt non eſſe vera.

813. Reſp. fidem noſtram, quamvis non poſſit eſſe falſa ex parte Dei, poſſe nihilominus eſſe falſam ex parte noſtra; quia nos ratione imperfectionis noſtræ poſſumus tendere, & quidē virtuosè non ſolùm ad verū in ſe, ſed etiā ad verum apparens; ſicut poſſumus tendere non ſolùm ad bonum in ſe, ſed etiam ad bonum apparens; ſic virtuosè ſe gerit ille, qui eleëmoſynam elargitur pauperi in ſpecie pauperis illam petenti, quamvis non ſit verè, ſed fictè pauper; quod idem apparet in aliis virtutibus moralibus; immò etiam in intellectualibus, qualis eſt prudentia, quæ tunc dictat eleëmoſynam dandam eſſe pauperi, qui pauper non eſt, niſi apparens; unde etiam fides poteſt tendere ad revelationem apparentem, & ad id, quod viſis omnibus apparet revelatum, quamvis reverâ revelatum non ſit. Contrà tamen 1. quia licèt aliæ virtutes poſſent tendere ad verum, vel ad bonum apparens, cùm non reſpiciant immediatè ultimum finem, ſed id, quod prudenter judicatur non difforme ultimo fini, ut patet in exemplo adducto de eleëmoſyna; at virtutes Theologicæ non reſpiciunt id, quod prudenter judicatur conſonum ultimo fini, ſed reſpiciunt ipſum ultimum finem, tamquam objectum formale quod, cui potentia immediatè unitur, ut conſtat à num. 57. atqui ultimus noſter finis non eſt apparens, ſed verus: ergo licèt virtutes non Theologicæ poſſunt tendere ad verum, vel bonum, prudenter apparens; virtus tamen fidei utpote Theologica non poteſt tendere ad Deum apparenter revelantem, ſed ad Deum reverâ revelantem, atque ad veram ipſius revelationem.

Contra 2. Quia licèt virtutes morales poſ- 814.
ſent tendere ad bonum apparens, at neque prudentia, neque virtus ulla intellectualis poteſt tendere ad verum tantùm apparens, ſed ad verum in re; nam licèt objectum voluntatis ſit bonū prudenter cognitum, objectum intellectûs non eſt verum, ut prudenter cognitum, ſe verum, ut eſt in ſe, cùm ab eo, quod res eſt, vel non eſt, actus dicatur verus, vel falſus; unde prudentia in caſu adducto de paupere non dicit: hic eſt pauper: talis namque actus cùm ſit falſus, non eſt actus virtutis intellectualis, ac proinde neque prudentiæ; quare prudentia ſolùm dictat, quòd in eo caſu oportet dare eleëmoſynam pauperi, ſive apparens tantùm, ſive verè pauper ſit, quod verum eſt; ideóque nunquam prudentia tendit ad falſum, eò præcisè quòd ſit virtus intellectualis: atqui fides eſt virtus intellectualis, & quidem nobilior: ergo non poteſt tendere ad revelationem apparentem, ſed tantùm ad veram; aliter Spiritui Sancto, qui eſt principalis agens, tribueretur falſitus actûs fidei, ut conſtat à num. 804.

Contra 3. Quia juxta plurium Theologo- 815.
rum ſententiam nulla virtus adhuc moralis poteſt tendere in bonum tantùm apparens, ſed in bonum in re, quamvis per aliquem actum directum videri poſſit quaſi reflectens, ubi non eſt; quod explicari ſolet exemplò viſûs: etenim potentia viſiva non poteſt videre colorem chymericum, & fictum, ſed tantùm verum; at colorem verum videre poteſt vel in ſe, vel in reflexione ſua, vel cū refractione, vel ſine refractione coloris, v. g. quando video hominem in ſpeculo, video verum colorem hominis, non quidem in ſe ipſo, ſed in ſpeculo, ubi reflectit abſque ulla ſui refractione; ſi tamē color ex aëre craſſo ad ſubtilem, vel ex ſudlicè ad craſſum regrediatur, vel ex aëre ad cryſtallum, aut econtra, intercedit mirabilis quædam colorum

refractio, eò quòd species visuales representantes colorum particulas refrangantur secundùm diversos angulos corporum, in quibus reflectunt; atque ex particulis refractis fit in alio corpore reflexio conjungens particulas refractas; unde nascitur, ut appareant colores diversissimi in ea reflexione post refractiones: ad eum modum, quo si plura vasa diversorum colorum frangerentur, & miscerentur, sicque appareret color valdè diversus ab eo, qui antea apparebat, nec etiam fictus, sed verus.

816. Sic contingit in colore reflectente in vaporibus crassis, in quibus fit refractio, & exinde in altiori aëre, in quo fiunt aliæ refractiones, usque dum perveniatur ad corpus lucidum reflectens, ubi formatur Iris, in quo non extant veri colores, sed reflectunt, nec reflectunt integri, sed cum refractionibus præviis; quæ est ratio physica, propter quam apparent diversi ab illis coloribus, qui sunt deorsum, & reflectunt, & reverâ videntur, ut sunt in se juxta capacitatem ad refractiones, quod etiam fit in vitro triangulari, in virga in aquam immersa, atque in millenis aliis; illi enim colores, qui reflectunt, sunt revera radix, in quo continentur illi, qui in Iride, vel vitro triangulari videntur; radix autem non composita, sed refracta, ideóque ibi nulla intercedit chymæra; verum enim non potest esse radix chymeræ.

817. Ad eum modum explicant plures Theologi objectum virtutum moralium, quæ possunt tendere in bonitatem non quidem fictam, sed reverâ talem; at possunt tendere in illam vel ut in se ipsa reverâ consideratam, velut in aliquo alio quasi reflectentem, vel post refractiones habitas per varios discursus, quos efformamus, vel quocunque alio modo explicetur; quorum ratio est, quia ille, qui eleëmosynâ elargitur in illis circumstantiis, non intendit succurrere paupertati fictæ, sed veræ, quæ tunc illi repræsentatur, nec affectum movet ficta, sed vera paupertas, quod commune est aliis virtutibus moralibus; unde non potest supponi tamquam indubitatum, quod virtutes morales tendant ad bonitatem fictam.

818. Hanc esse Augusti Doctrinam constat ex tomo 2. epist. 126. ad Antonium, ubi hæc habet: *tibi enim prodest ipsam diligere bonitatem, quam profectò diligit, qui, cùm diligit, quem credit bonum, sive ille se ita, sive aliter, quàm creditur, habeat; unus tamè in hac re cavendus est error, ne quisquam non de homine, sed de ipso hominis bono aliter sentiat, quàm veritas postulat. Tu verò frater dilectissime, qui nullo modo eras credendò, vel sciendo, magnum bonum esse libenter Deo, castèque servire, cùm quemlibet hominem propterea diligis, quòd hujus boni participem credis, tecum est fructus tuus, etiamsi ille non ita sit; quapropter tibi de hac re gratulandum est, illi autem non, si propterea diligitur, sed si talis est, qualem esse existimat, à quo propterea diligitur, quales itaque nos simus, quantumque in Deum promoverimus, ipse viderit, cujus non solùm de hominis bono, sed de homine ipso, non potest errare judicium; tibi ad meritudem beatitudinis, quod ad hanc rem attinet, satis est, quod nos tales credens, quales oportet esse servos Dei, toto sinu cordis amplecteris.* Unde adhuc virtutes morales nunquam extrahi possunt extra suum objectum verum formale, sive extra veram bonitatem; quapropter multò minùs extrahi poterunt virtutes Theologicæ sive fides divina; atqui objectum formale fidei divinæ non est Deus fictè loquens, sed verè loquens, & verè revelans: ergo fides Theologica non potest tendere, nisi ad veram Dei revelationem.

Contra 4. Quia licèt permittamus oppositam sententiam aliquorum Theologorũ docentium virtutes purè morales posse tendere ad bonitatem vel ut est in se, vel etiam ut prudenter tantùm apparentem, eò quòd Deus constituerit objectum harum virtutum in ea honestate, quæ homini prudenter appareat juxta id, quod habetur Ecclesiast., cap. 3. *cuncta fecit bona in tempore suo, & mundum tradidit disputationi eorum:* proinde Deus voluit, ut homines laudabiliter operarentur per virtutes purè morales, dum bonitatem ipsis prudenter repræsentatam amplecterentur; at ultimum nostrum finem Deus non reliquit disp. hominum, sed ita est ipse Deus ultimus noster finis, ut alius omnino esse non possit; ultimus enim finis creaturæ rationalis relatè se habet ad primum earum principium: juxta illud Apocalypsis primo. *Ego sum Alpha, & Omega: principiũ, & finis dicit Dominus Deus:* ita quidè est Deus primũ nostrum principiũ, ut essentialiter repugnet, quòd vel ab ipso Deo Constituatur alterum nostrum primũ principium, pro indéque & essentialiter repugnat constitui nobis vel ab ipso Deo alterũ ultimũ nostrum finem: atqui virtus fidei utpote Theologica respicit ultimum nostrum finem, cum quo potentiam immediatè unit, ut constat à num. 55. ergo repugnat, quòd virtus fidei tendat ad revelationem fictam, seu tantùm apparentem, & non requirat essentialiter veram revelationem divinam. Dixi *virtutes purè morales*, quia pia voluntaris affectio quamvis sit virtus moralis entitativè, est Theologica terminativè: cùm efficaciter imperet actum virturis Theologicæ; unde hæc non potest se exercere circa revelationem apparentem, sed tantùm circa veram divinam revelationem. 820.

Assero 2. Fides Catholica est essentialiter certa, & quidem certior quacunque sententia naturali. Probatur 1. Ille est actus certus, qui non solùm conformatur cum objecto ut est, sed qui ex intrinsicis suis talem exigit conformitatem; atqui actus fidei non solùm conformatur cum objecto ut est, sed essentialiter exigit ex intrinsecis suis talem conformitatem, ut constat ex Scripturæ, & P. P. testimoniis, & ex rationibus adductis à num. 807. ergo est essentialiter certus. Modò sic: inter certitudines metaphysicas ea est major, quæ firmiori motivo nititur, sive quæ immediatius, & exintrinsecis suis adhæret propriæ veritati, à qua reliquæ

reliquæ omnes certitudines participantur; quamvis enim fit metaphysicè impossibile, quòd creatura possibilis fit impossibilis; non est tamen hoc tam impossibile, quàm quòd Deus nó sit possibilis; necessitas enim creaturæ non est talis essentialiter per statum, sed per alienationem; at necessitas Dei est per statum: si creatura ponatur, habebit prædicata per participationem à Deo; Deus autem non habet sua prædicata per participationem ab altero, sed à se, qui est altior, & nobilior modus habendi; ideóque convenit Deo modo magis necessario, quàm creaturæ; unde inter creatas illa est major certitudo, quæ immediatiùs nititur Deo firmiori principio, quàm quæ solùm nititur immediatè principio creato, quod non est adeo firmum principium: atqui scientiæ naturales nituntur motivis creatis: fides autem Catholica nititur immediatè primæ veritati dicenti: ergo actus divinæ fidei est certior, & infallibilior quacunque humana scientia.

821. Confirmatur, & explicatur hæc ratio fundamentò, quo utitur Aristoteles libro 4. Metaphysicæ textu 18. licèt sit impossibile, quod quatuor sint 5. & quod 4. sint mille, magis tamen impossibile est, quòd sint mille, quàm quòd sint quinque, eò quòd magis recedat à veritate dicere, quòd 4. sint mille, quàm dicere, quòd 4. sint 5. unde & magis mentitus est, qui dicit 4. sunt mille, quam qui dicit 4. sunt. 5. En verba Philosophi: *non enim similiter parva esse duo, ac tria dicemus, nec eodem modo mentitus est qui 4. esse, putet 5. aut qui mille*: ergo ab oppositò magis certò asserit, qui firmiori principio adhæret, quàm qui minùs firmo, quantumcunque uterque certo asserat: atqui certitudo habita per scientiam quamcunque naturalem nititur principio minùs firmo, quàm fides Catholica; cùm hæc immediatè nitatur primæ veritati dicenti, & scientia naturalis acquiratur ex motivis creatis, vel ex identitate extremorum cum medio, quam sibi componit intellectus juxta lumen naturæ ad inferendam identitatem extremorum inter se: ergo actus divinæ fidei certior est quoqunque actu scientiæ naturalis.

822. Probatur 2. Ille est actus certior, qui ex intrinsecis suis magis certificat intellectum: atqui actus divinæ fidei ex intrinsecis suis magis certificat intellectum, quam quicunque actus scientiæ naturalis: ergo &c. Probatur min. ad quærendum inter duas certitudines metaphysicas quænam ex his intellectum magis certificet, non habemus aliam regulam velex Scriptura, vel ex ratione desunptam, nisi recurrendò ad hypothesim impossibilé pro casu, pro quo una ex his duabus contemnenda foret; illa enim, quæ retineretur, magis certificat intellectum, quàm illa, quæ contemneretur; sed casu, quo contemnenda esset vel certitudo fidei, vel scientiæ naturalis, potiùs contemneretur certitudo habita ex scientia naturali, & retineretur ex merito suo certitudo habita ex fide divina; sicut de facto contemnimus apparentem certitudinem hujus principii in naturalibus; ubi sunt accidentia panis, est substantia panis: ut patet in Eucharistia, & certitudo apparens hujus principii in supernaturalibus, quæ sunt eadem uni tertio, sunt eadem inter se: ut patet in Trinitate: ergo &c.

Confirmatur & explicatur ista ratio ex Apo- 823.
stolo, & ex SS. Patribus; ex Apostolo ad Corinthios 1. dicente: *licèt nos, aut Angelus de Cælo evangelizet vobis, præterquàm quod evangelizavimus vobis, anathema sit*: impossibilis namque est illa conditio, quòd Angelus de Cælo, adeóque beatus & impeccabilis evangelizet nobis contraria fidei, & tamen pro hac hypothesi impossibili docet Paulus contemnêdâ fore hanc certitudinem, & retinendam certitudinem fidei; quod declarat, quàm major sit certitudo fidei, quàm alia nitens cuicunque motivo creato, quamvis sit testimonium Angeli Beati non potentis decipere. Eodem modo Augustinus supra citatus libro 6. Confessionum cap. 10. dixit: *facilius dubitatem, me vivere, quàm non esse veritatem, quam andivi in corde*; quod enim Augustus dubitaret se vivere, impossibile erat; at cùm illa certitudo non niteretur motivo tam firmo, ac fides divina, non erat tanta, quanta certitudo fidei, ac proinde pro ea hypothesi impossibili certitudo fidei erat retinenda, & altera contemnenda.

Huc respexit Scriptura 2. Petri 1. dicens: 824.
Habemus firmiorem Propheticum sermonem, & Matthei 24. *Cœlum, & terra transibunt, verba autem mea non præteribunt*; tùm etiam Basilius in Psalmum 115. *fides supra rationales methodos animum ad assensum trahens*. Chrysostomus Homilia 12. in Epist. ad Hæbreos: *fides dici non potest, nisi cum circa ea, quæ non videntur amplius, quàm circa ea, quæ videntur, certitudinem quis habuerit*. Richardus à S. Victore libro 1. de Trinitate cap. 2. *quotquot veraciter fideles sumus, nihil certius teuemus, quàm quod fide credimus*. Quibus alia plura similia testimonia dedimus supra; sed exinde manifestè constat, fidem esse certiorem, quacunque scientia naturali: ergo &c. Verùm hæc omnia clariora fient ex argumentorum solutione.

SECTIO II.

Solvuntur Opposita.

OBjicies 1. contra 1. Conclusionem: pueri 825.
baptizati, & inter Christianos educati cùm perveniunt ad usum rationis verè credunt, & tamé non percipiunt evidentiam de obligatione credendi unum articulum præ altero; similiter infideles, quando primùm eis prædicatur fides sine novis miraculis, per solam rationabilem prædicationem non percipiunt istam evidentiam de obligatione credendi hos articulos, &

non alios, & tamen cùm convertuntur ad fidem, verè credunt; aliàs malè facerent prædicatores Evangelij admittendo ad baptismum eos, qui sic incipiunt credere. Deinde in aliis rebus humanis non postulatur ista evidentia præsertim in hominibus indoctis, sed satis est, ut probabiliter judicent hoc esse bonum, vel melius: ergo ista evidentia de obligatione credendi requisita ad veritatem actûs fidei, ut specialiter tendat in articulum verum, & nunquam in falsum, solùm requiritur respectû corporis Ecclesiæ, non verò respectu singularum personarum ejus, ac proinde actus fidei respectu corporis Ecclesiæ, quamvis non possit tendere in articulum falsum; at respectu alicujus particularis personæ potest tendere in articulum falsum, & apparentem: unde actus fidei non semper erit verus. Confirmatur. Catechumeno proponi potest eadem credibilitate articulus verus, ac falsus; non enim repugnat, quòd Parochus instruens illum, eadem verisimilitudine illi credendum proponat, esse tres Deos, ac proponit, esse tres personas divinas; quo in casu non minùs crederet per actum fidei tres Deos, quàm credat tres personas divinas; atqui actus fidei, quo crederet tres Deos, esset falsus: ergo actus fidei non est ex necessitate verus.

826. Resp. nego ant., nimirum eos, qui verè credunt, non habere talem evidentiam, vel saltem illustrationem divinam supplentem evidentiam ex dictis num. 605. ratio est, quia cùm fides divina semel concepta de quocunque articulo non possit absque culpa deponi, ut constat ex Scripturis, & rationibus ibi adductis, nemo potest fide divina credere sine tali prævia evidentia de obligatione credendi non solùm practica, sed etiam speculativa, aut sine illustratione illam supplente: quomodo autem eam habeant pueri baptizati, aut infideles, quando primò veniunt ad fidem in casu argumenti: fateor difficillimè explicari, sed necesse est, ut ab omnibus Theologis circa Scripturas adductas explicari debeat: quare relictis aliorum explicationibus, & opinationibus placet doctrina Eximij Doctoris disp. 4. de fide sect. 5. docentis tales homines quantumvis non habeant evidentiam methodicè deductam, habere tamè compendiosam, ut dixi num. 605. & 662. qualem habere possunt mediante fide humana de Miraculis, & aliis testimoniis nostræ fidei ea omnia conferendò cum Sanctitate, & rectitudine morum, atque cum ipsa doctrina, quam Religio Catholica docet; & ob hanc causam prædicatores Evangelij, qui versantur inter infideles, & Cathechizant adultos novè conversos non malè faciunt illos admittendò ad baptismum post sufficientem instructionem; debent autem imitari Philippum, qui postquam instruxit Evnuchum, & ille interrogavit, an liceret se baptizari, respondit Actor., 8. *si credis ex toto corde, licet*: ponderanda quidem est particula *ex toto corde*, per quam postulavit fidem super omnia; at juxta phrasim Scripturæ, atque adeo omnino certam: hanc ergò fidem debent postulare hujusmodi prædicatores à noviter conversis, & illos instruere partim docendò, partim excitandò ad postulandū divinum auxilium, ut possint illam concipere, & tunc possunt, & debent credere dicentibus se ita credere, & consequenter ipsos baptizare, sicut Philippus fecit.

Ad Confirm. dist. maj. eadem verisimilitudine sufficiente ad approximationem requisitam, ut credat fide divina, nego, ut credat aliqua fide humana, conc. maj. & distincta pariter mi. nego conseq. ratio est quia nunquam dari potest sufficiens propositio rei falsæ, quæ ad credendum per fidem infusam sufficiat, ut supra diximus, & bene expendit exim. Doctor disp. 3. de fide sect. 13. Nam si sermo sit de generali propositione facta immediatè à Deo, clarum est non posse illi subesse falsum, quòd si mediatè facta sit à Deo respectu Ecclesiæ, in illa etiam semper interveniunt aliqua divina opera, per quæ Deus non potest falsum testificari: si verò loquamur de particulari, & privata propositione, seù applicatione divinæ fidei ad singulos homines, de qua argumentum procedebat, talis propositio non esset sufficiens ad credendum assensu fidei infusæ, nisi certò, & indubitanter constare posset articulum propositum esse conformem doctrinæ Ecclesiæ, in qua falsitas esse non potest: unde in eo casu in argumento proposito, ille, qui decipitur, si vellet advertere, dubitare posset, an illa doctrina sit conformis Ecclesiæ, nec ne.: & ideo non statim per fidem infusam assentiretur, ideóque meritò Deus illum non movet ad talem assensum fidei divinæ incompossibilem cum dubio, & formidine, ne non sit locutus Deus. 827.

Quòd autem ità sæpè fiat, constat ex historiis: si enim aliquis dum cathechizatur, dubitat, an illa doctrina sit conformis doctrinæ Ecclesiæ, non movetur ad credendum fide divina, usque dum conformitatem cum doctrina Ecclesiæ absque dubio assequatur; circà quod legi potest Daniel Bartoli libro 3. Historiæ Indicæ à pag. 757. hæc autem conformitas acquiri potest vel interrogandò alios Evangelij Prædicatores, vel attendendo ad institutionem ejusdem per longum tempus advertendo an ille sibi ipsi semper conformis sit, vel attendendò ad homines doctos, qui cathechizantur, & instruuntur, sibique suadent eam doctrinam conformem esse doctrinæ Ecclesiæ; ita ut nunquam maneat sufficiens propositio, dum illud dubium de obligatione credendi, & de conformitate cum doctrina Ecclesiæ non deponatur, atque adeò habeatur conformitas cum doctrina Ecclesiæ, nisi Deus totum hoc suppleat per suam illustrationem, ut diximus num. 605. 828.

Quapropter dum Carechumenus, qui supplementum illud non habet, non agnoscit articulum propositum conformem esse doctrinæ Ecclesiæ, quæ errare non potest, licèt quandoque 829.

doque habeat applicationem objecti fidei, talem quidem, ut obliget illum ad non discredendum, donec majorem diligentiam adhibeat juxta Innoc. XI. cit. num. 591. vel fortè etiam ad credendum aliqua fidè generatim sumpta, non tamen credendum tali fide, quæ nullam hæsitationem admittat, donec de doctrina Ecclesiæ certus sit; cùm signa credibilitatis determinatè tendant, ut adhibeamus assensum de veritate Ecclesiæ, ac proinde de articulis, quos docet Ecclesia; hinc homo tenetur, quando probabilem judicat Religionem Catholicam, vel saltem probabiliorem conari credere: ille autem conatus non erit pia supernaturalis affectio, ut latè ibidem tradit eximius Doctor contra aliquos Theologos, sed erit conatus naturalis, sive pia affectio naturalis ad fidem naturalem. Ratio est, quia judicium practicum credendi in eo casu non est tam perfectum, quantum est in eo, qui verè credit ea, quæ in re ipsa sunt revelata; nam in homine verè credente judicium illud prudens est, & speculativum, quo ait credendum esse fide omnino indubitabili, postquam expendit utriusque partis momenta: in alio verò vel non est tale judicium, vel non est secundùm prudentiam in re ipsa, cùm propositio non sit ad hoc sufficiens, ideóque in casu de evidentia obligationis mentiendi per ignorantiam invincibilem, non datur judicium speculativum, sed practicũ tantùm de ea obligatione: cùm homo judicium illud non assequatur expendendò utriusque partis momenta, sed potiùs non expendendò.

830. Nec satis est, quòd ex ignorantia appareat esse secundùm prudentiam; nam etiam interdũ homo putat esse demonstrationem, quod non est satis, ut assensum scientiæ eliciat, ut diximus num. 736. & qui ex ignorantia operatur, licèt putet se prudenter agere, nihilominus actum directum prudentiæ non elicit, ut supra diximus: unde consequenter fit etiam actum voluntatis non esse ejusdem rationis, neque ita supernaturalem in illo casu, sicut est in homine verè fideli; quia vel non est de eodem objecto, id est de eodem modo credendi, vel si ad hoc extenditur, non est secundùm prudentiam infusam, quæ elicere non potest actum directum, nisi certum; quia potiùs in virtutibus moralibus etiam est probabile, ut diximus à num. 761. quòd suos proprios actus non eliciunt, quando objecta per prudentiam directè non proponuntur, etiamsi talia esse ignoranter appareat.

831. Objicies 2. Fide certum est, Hostiam consecratum esse adorandam: atqui potest quandoque contingere, ut ob occultum aliquem defectum Christus hic, & nunc sub hac Hostia non contineatur, cùm propter illum defectum consecrata non sit: ergo actus fidei, quo quis crederet Christum esse sub ea Hostia, esset esse falsus. Confirmatur. Judæi, qui ante Christi Nativitatem fide divina credebant Christum esse nasciturum, poterant tunc eundem, vel similem fidei actũ continuare post Christi Nativitatem adhuc ipsis occultam: at qui in eo casu talis actus fidei fuisset falsus: ergo &c.

Resp. cum D. Thoma dist. maj. fi- 832.
de certum est esse adorandam Hostiam ritè consecratam, conc. quamcunque Hostiam, quam judicamus esse ritè consecratam, nego maj. & concessa mi. nego consequentiam, quia fides de existentia Christi in Eucharistia non fertur ad has, vel illas species panis in particulari, ut diximus num. 591. sed ad hoc, quòd verum Christi Corpus sub quacunque Hostia ritè consecrata contineatur, & sit adorandum; unde licèt hæc vel illa Hostia fortè non sit consecrata, non propterea fidei suberit falsum. Ad confirmationem dist. maj. poterant continuare asserendo modò, quo antea per divinam fidem asserebant; conc. asserendò contra id, quod antea asserebant nego maj. & distincta pariter mi. nego conseq. Ratio est, quia ad fidem Judæorum solùm pertinebat, quòd crederent Christum nasciturum tempore à Prophetis prædicto; unde illa determinatio temporis, qua post Christum natum decipiebantur credentes adhuc Christum venturum, non erat ex fide divina, sed ex conjectura humana; possibile quidem est hominem fidelem ex conjectura humana falsum aliquid existimare; at quòd ex fide divina falsum existimet, est prorsus impossibile.

Objicies 3. contra secundam assertioenm ex 833.
D. Thoma citato num. 727. ubi ait, fidem non esse certiorem scientia naturali quoad nos, & ex parte subjecti: ergo solùm dicitur certior omnibus aliis scientiis certitudine adhæsionis acceptæ à pia affectione, non verò certitudine infallibilitatis. Confirmatur 1. Intellectus non potest assentiri objectis obscuris certiùs, quàm evidentibus: ergo actus fidei non potest esse certior scientiis humanis certitudine infallibilitatis. Confirmatur 2. S. Thomas quæst. 14. de veritate art. 1. in corpore ait: *intellectus credentis est captivatus, quia tenetur terminis alienis, & non propriis, inde etiam est, quòd in credente potest insurgere motus de contrario hujus, quod firmissimè tenet, quamvis non intelligenter, vel scienter*: ergo fides non est certior demonstratione naturali certitudine infallibilitatis.

Resp. conc. ant. & nego conseq. 834.
quia, ut ibi diximus cum Exim. Doct. Divus Thomas per ea verba solùm significat actum fidei non esse clarum, sed obscurum ex suo modo tendendi, ac proinde posse intellectum, postquam elicuit actum fidei, attendere ad alia motiva retrahentia, & elicere aliquam indeliberaram, & imprudentem formidinem, quod non provenit ex defectu infallibilitatis in actu fidei, sed ex defectu claritatis, qua non afficitur subjectũ, sicut afficitur per demonstrationem naturalem. Ad 1. Confirm. dist. ant. non potest assentiri certiùs viribus naturæ; conc.

viribus supernaturalibus gratiæ, & ex motivo altiori, & firmiori infallibilis testimonij divini, nego antec. & conseq. Nam intellectus viribus supernaturalibus gratiæ per simplicem adhæsionem ad infallibile verbum Dei potest assentiri certiùs objectis obscuris, quàm ex viribus naturæ assentiatur objectis evidentibus; neque illa certitudo est solùm adhæsiva, sed etiam infallibilitatis, cùm conveniat actui fidei ex intrinsecis suis, ut constat à num. 804. unde est supernaturalis, & simpliciter major omni certitudine naturali.

835. Ad 2. Confirm. conc. antec. & nego conseq.; ratio est, quia tunc intellectus tenetur terminis propriis, ne dubitet, quando propter apprehensionem terminorum, & propter apparentiam objecti independenter ab ullo voluntatis imperio rapitur ad assensum sine ulla dubitatione: cùmque ita rapiatur in demonstratione sive scientifica, sive primorum principiorum, ideò dicitur à D. Thoma teneri tunc terminis propriis: tunc autem dicitur intellectus teneri terminis alienis, ne dubitet, quando prælcindendò ab imperio voluntatis non assentiretur objecto sine dubitatione; assentitur autem sine dubitatione ex imperio voluntatis, vi cujus moveturad eliciendum infallibilem assensum firmissimo motivo innixum, cùmque eo modo assentiamur per fidem, exinde docet D. Thomas intellectum credentis teneri terminis alienis.

836. Idcirco in credente potest insurgere dubitatio, seu motus contrarius, & deliberatus, non quidem in sensu compositocum hoc, quòd firmissimè credit, sed in sensu diviso, in quo potest constitui ex libertate voluntatis transgrediendò intimatam obligationem credendi: quod contingere non potest in scientе, & cognoscente rem evidenter, non solùm in sensu composito, verùm neque in sensu diviso, in quo immediatè ad elicientiam actus evidentis est intellectus jam constitutus; siquidem evidentia vel in se, vel in effectu suo perseverans impedit locum formidini adhuc imprudenti, ut diximus à num. 714. quæ est alia ratio ad explicandum primum D. Thomæ testimonium. Hanc enim esse veram D. Thomæ intelligentiam constat ex ipso D. Thoma in 3. dist. 23. q. 2. art. 2. quæstiun. 3. ad 2. ubi ait: *veritas prima sive Deus, cui creditur, habet majorem firmitatem, quàm lumen intellectûs humani, in quo conspiciuntur principia, vel ratio humana, secundùm quam conclusiones in principia resolvuntur, & ideo fides habet majorem certitudinem, quantum ad formalitatem adhæsionis, quam sit certitudo scientiæ vel intellectûs, quamvis in scientia vel intellectu sit major evidentia eorum, quibus assentitur.*

837. Objicies 4. Actus fidei certitudine adhæsionis, & indubitabilitatis est minùs certus, quàm actus naturales evidentes, quibus judicamus v. g. omne totum esse majus sua parte: firmiùs si quidem adhæremus objectis, quibus non possumus non adhærere, & de quibus non possumus dubitare, quàm objectis, quibus possumus non adhærere, & de quibus possumus dubitate: atqui objectis evidentibus ita adhæremus, ut non possimus illis non adhærere, & objectis creditis ita adhæremus, ut de illis possimus in sensu diviso dubitate ergo &c. Confirm. actus evidens primorum principiorum non potest methaphysicè falsificari, ergo actus fidei non est certior.

Resp. dist. maj. firmiùs adhæremus objectis etsi si cætera sint paria, conc. si non sint paria, nego maj. & conseq. quando enim cætera sunt imparia, nulla est paritatis ratio; unde D. Thomas 2. 2. quæst. 4. art. 8. ad 2. ait. *Ad secundum dicendum, quòd cæteris paribus visus est certior auditu, sed si ille a quo auditur, multum excedit visum videntis, sic certior est auditus, quàm visus; sicut aliquis parvæ scientiæ magis certificatur de eo, quod audit ab aliquo scientifico, quàm de eo, quod sibi secundùm suam rationem videtur, & multò magis homo certior est de eo, quod audit à Deo, qui falli non potest, quam de eo, quod videt propria ratione, quæ falli potest.* 838.

Ad Confirm. dist. ant. non potest metaphysicè falsificari ex necessitate desumpta immediatè ex suis motivis, naturalibus, conc. ex necessitate desumpta ex altiori, & firmiori motivo sive proximiori primæ veritati, nego ant. & cons. ut constat ex dictis à num. 820. Itaque intellectus inter necessitates metaphysicas ad veritatem infallibiliorem actum elicit, quo firmiori principio nititur & proximori primæ veritati, sicut est minùs firmus actus innixus motivo magis à prima veritate remoto: nec refert, quòd ante vel post actum fidei possit intellectus in sensu diviso dubitare, nam hoc solum probat non esse cætera paria, quæ ad eliciendum actum fidei, & scientiæ naturalis requiruntur. Nam objectis revelatis, de quibus propter inevidentiam, potuisset intellectus dubitare imprudenter, assentitur ex motivo divinæ veritatis, & per lumen supernaturale fidei, ac per vires supernaturales; at objectis naturalibus evidentibus assentitur ex motivis inferioribus per lumen purè naturale & vires naturales; unde quamvis ab his rapiatur ad assensum, non potest elicere talem assensum infallibilem, quem per vires supernaturales nitentes primæ veritati, licet ab his non rapiatur ad assensum. 739.

Objicies 5. ex Durando: magis est infallibilis ille actus, qui tum in se, tum in effectu suo manens excludit omnem etiam indeliberatam formidinem; atqui actus scientiæ ita excludit, & actus fidei, licèt non excludat, dum est in se, non tamen excludit dum manet in effectu, quandoquidem formido solùm deliberata destruit fidem, ut habetur C. 1. de Hæreticis: *Omnis enim dubitatio deliberata circa rem fidei destruit fidem;* ergo &c. Resp. neg. maj. quia quòd excludatur formido indeliberata ab actu, qui non manet in se, sed in suo effectu, non habetur ratione infallibilitatis, sed ratione claritatis, 740.

ritatis, quæ manet eminenter in effectu.

841. Quare licèt homo fidelis aliquam formidinem indeliberatam habere possit, quando actus fidei non manet in se, sed in suo effectu, ut docet Divus Thomas quæst. 14. de veritate art. 1. at dum manet in se, non potest componi cum ulla adhuc indeliberata formidine. Ratio est, quia fides facit formaliter intellectum apprætiativè magis adhærere objecto revelato, quàm demonstrato; sed cùm appretiatio non sit claritas, postquam actus elapsus est, non manet vis exclusiva formidinis indeliberatæ, nisi homo advertat ad suam appretiationem, eámque ut tenetur, renovet. Quapropter fideles, qui in ipso credendi exercitio videntur experiri de illis ipsis misteriis, quæ credunt, aliquos dubitationis motus, revera non conjungunt eos cum actu fidei, licèt absque mora perceptibili succedant.

842. Si autem aliqui motus coëxistunt non sunt actus potentiæ judicativæ, sed apprehensivæ, & solùm sæpe existentes in phantasia, ut benè notavit Platelius in Synopsi 3. parte cap. 1. num. 675. cùm enim formido intellectûs sit judicium, quo intellectus judicat assensum suum quantùm est ex parte motivi, cui innititur, fortè esse falsum, neque repugnare ex vi illius motivi, quòd objectum se aliter habeat, manifestè sequitur assensum fidei divinæ actualem nullatenus componi posse cum ea formidine etiam indeliberata & involuntaria; quandoquidem fides adhæret ita Verbo Dei infallibili ut potiùs contemneret quamcunque demonstrationem, quàm veritatem, cui ratione divini testimonij assensum præbet; unde in terminis implicat, quòd tunc possit dicere fortè objectum aliter se habere, vel non repugnare quòd aliter se habeat.

843. Objicies 6. Scientia Beatorum est certior fide, non quidem ex parte objecti vel medij, quod utrobique est divina veritas, sed ratione diversi modi tendendi intellectus in Deum in patria per visionem, & in via per fidem; ergo cùm scientia habeat hunc meliorem modum tendendi in veritatem, scilicet claram & evidentem, erit etiam certior fide. Resp. omitto ant. quod falsum est, ut notavimus num. 265. & 557. quandoquidem visio Beatifica innitur prædicatis purè divinis, actus vero fidei etiã revelationi creatæ &c. sed dato antecedenti neg. conseq. Ratio est, quia viator solùm audit divinam veritatem dicentem, Beatus autem videt illam præsentem; viator attingit illam præcisè per intimatã obligationẽ credendi, Beatus verò per intuitivam Dei cognitionem; certitudo autem cæteris paribus non parùm firmatur ex visione intuitiva objecti, unde scientia Beatorum certam securitatem fidei habet & aliquid amplius, ideóque dicitur jure merito fide certior.

844. At verò scientia humana non habet idem assentiendi motivum, quod fides divina, ideóque licèt aliunde habeat evidentiam, certitudine autem semper manet inferior fide, cùm motiva humana longe inferiora sint authoritate divina, & lumen rationis sit minùs infallibile, quàm lumen fidei, cùm unum ex duobus contemnendum foret potiùs ratione humana, quàm fidem divinam contemneremus, ut dixi num. 767. hæc autem compositio conditionata non importat fluctuationem aut suspensionem aliquam rationis humanæ circa prima principia, sed prælationem rationabilem luminis divini supra humanam, ut ibi latè diximus; quamobrem certitudo primó & per se non stat in exclusione formidinis, quam respicit ut effectum; sed in positiva perfectione innitente perfectiori motivo. Ex dictis

Fit 1. Auctores dicentes Deum de potentia absoluta posse mentiri, quando revera credebant fide divina in actu exercito retractâsse sententiam, ut benè notavit Maurus. Ratio est, quia non possent firmissimè credere, si cogitarent, quòd possent à Deo falli, unde quod ore docebant, exercitè retractabant; ut de aliis diximus num. 736. Fit secundò certitudinem saltem accidentaliter, & intensivè, ut docet D. Thomas 2. 2. q. 5. art. 4. posse esse majorem in uno, quam in altero; ratio est, quia ille qui majori gratia pollet, si operetur quantum potest, eliciet quidem intensiorem actum, ac proinde firmiorem ac certiorem non quidem firmitate, & certitudine essentiali, sed quantitativa & accidentali. Pariter qui habet habitum piæ affectionis magis intensum, si operetur, ut potest majori devotione, confidentia, & promptitudine operabitur, sicque actus fidei dabit majorem accidentalem perfectionem. 845.

Quo in sensu intelligendus est D. Thomas loco super citato, ubi sic habet, *si verò consideretur fides secundùm participationem subjecti hoc contingit dupliciter, nam actus fidei procedit ex intellectu & ex voluntate, ut supra dictum est; potest ergo fides in aliquibus dici major, uno modo exparte intellectûs propter certitudinem & firmitatem, alio modo ex parte voluntatis propter majorem promptitudinem seu devotionem, seu confidentiam.* Quod autem mens D. Thomæ sit de majoritate quantitativa à nobis exposita patet ex initio corporis, ubi sic habet: *dicendum quòd, sicuti supra dictum est, quantitas habitûs ex duobus attendi potest, uno modo ex objecto, alio modo secundùm participationem subjecti:* & infrà ad tertium *dicendum: quòd intellectus principiorum consequitur ipsam naturam humanam, quæ æqualiter in omnibus invenitur, sed fides consequitur donum gratiæ, quod non est æqualiter in omnibus, ut supra dictum est; unde non est eadem ratio.* 846.

DISPU-

DISPUTATIO XVIII.

DE ACU EXTERNO FIDEI.

847. CErtum est apud Catholicos, dari præceptum obligans ad actum fidei eliciendum, non modò internum, sed etiam externum; de actu interno diximus Tractatu de gratia justificante à num. 59. ubi declaravimus quædam esse credenda necessitate medij; alia verò necessitate præcepti, de quibus latè videri potest Maurus tom. 2. q. 142. per tres integras quæstiones & Alexand. 8. cit. num. 6. de Spe, ubi damnat sententiam oppositam, quæ docebat præceptum fidei non obligare directè & per se; at modo non agimus de actu fidei interno, sed de externo, nempe de fidei confessione circa quam datur verum præceptum; tenemur enim nos aliquando fidem nostram non solùm internè concipere, sed etiam extrinsecè confiteri; clarè colligitur ex illo Christi Matth. 10. *omnis ergo qui confitebitur me coram hominibus, confitebor & ego coram Patre meo, qui in cælis est*; ex magnitudine enim pœnæ scilicet ejectionis à Regno Cælorum & à facie Patris manifestè colligitur præceptum obligans sub gravi ad externam fidei confessionem; utrumque actum comprehendit Apost. ad Romanos 10. *corde enim creditur ad justitiam, ore autem confessio fit ad fidem.* Quare hanc veritatem tradunt Concilia quàm plurima, nimirum Concilium Apostolorum Can. 61. Nicænum Can. 11. 12. Ancyranum ferè per totum, cap. Elebertinum can. 1. & 2. unde quando Marcellinus Papa peccavit, externè fidem negando pœnitentiâ ductus coëgit Conciliũ, & pœnæ se subjicere voluit, quamvis Concilium ipsi judicium reliquerit, eò quòd *prima Sedes à nemine judicatur*, ut refert Nicolaus Papa cap. *nunc autem dist.* 21. & videri potest in 1. tom. Conciliorum; quæ veritas optimè confirmatur ex facto Machabæorum, qui mortem sustinuerunt, ne fidem suam negarent; quòd si id fuit necessarium in lege veteri, profectò multò magis est in nova, id circo negare fidem externam non est malum, quia prohibitũ, sed potius est prohibitum, quia malum. Cæternùm quia modus negandi fidem multiplex esse potest, nimirum vel positivus, vel privativus, vel verbis, rebus, aut factis; ex inde quærimus in præsenti obligationem confitendi fidem per hæc omnia media.

SECTIO I.

Exponitur obligatio confitendi fidem externè.

848. SUppono 1. Fidei præceptum quatenus positivum, non obligare semper, & pro semper, bene verò aliquando, ut constat ex num. 7. & quatenus negativum obligat semper, & pro semper, non minùs quam omnia alia præcepta negativa; nunquam enim licet fidem nostram negare, quo tendunt Verba Christi citata num. superiori; cæterùm quia negare fidem dupliciter fieri potest, nimirum eliciendò actum externum oppositum fidei Confessioni, ut si quis diceret, se non esse Christianum, vel esse Lutheranum, vel profiteri aliquam Religionem oppositam & incompositibilem cum professione fidei Catholicæ, quæ dici solet negatio positiva; vel non eliciendò actum externum fidei confessionis, quando tenetur, ideóque præsumitur fidem externam negare, quæ dicitur negatio privativa, seu contraria, & propriè dicitur erubescentia; qui enim ita se gerit, Christũ erubescit, quod magnum peccatum est contra fidem ex illo Lucæ 9. *qui me erubescit, & meos sermones, hunc Filius hominis erubescet, cùm venerit in majestate sua, & Patris & Angelorum*, quomodocumque fiat, semper est magnum peccatum contra fidem.

849. Suppono 2. Hanc externam fidei negationem fieri posse verbis, rebus, aut factis; tunc fit verbis, quando quis verbis profitetur, se non esse Christianum. Fit rebus, quando aliquis signo ab actione hominis distincto manifestat se alterius Religionis esse, ut si absque causa vestes indueret proprias eorum, qui profitentur, Religionem oppositam fidei; fit factis, quando elicit actiones, quibus profitetur externè Religionem diversam ab illa, quam Catholici profitentur, ut si quis Mahomethi imaginem adoraret, thus Idolo offerret &c.

850. Suppono 3. Inter verba, res, & facta magnum esse discrimen; nam verba nullum aliud munus habent, dum seriò, & absque joco proferuntur ab homine, nisi significare id, ad quod instituta sunt ab hominibus; unde nunquam licet eo modo proferre talia verba, quibus aliquis neget professionem fidei Catholicæ quamquam enim si quis in repræsentatione induat personam v. g. Hebræi, aut alterius hujus furfuris hominis, cùm apud homines clarum sit, id per jocum, & non seriò fieri; verba, quæ ipse profert, nequaquam significant negationem fidei Catholicæ, sed tantùm ita homines oppositæ Religionis facere. Res autem, & facta non ita se habent, nam ex prima sua institutione non habent unicè significare Religionem Catholicæ oppositam, sed alia plura munera præstare possunt. Sic aliquis mittere potest thus in thuribulum & ignem ut remedium aliquod ad salutem ordinatum; proindéque ut significet cultum idolo factum, non quidem à pura actione, sed ab illa ut vestita talibus circumstantiis, desumendum est; pariter vestes ex se primario sunt ordinatæ ad regendam corpus, quòd autem istæ assumantur ad profitendam

dam hanc vel illam Religionem ex consuetudine vel lege desumptum est, non ex natura vestis, quæ alium usum habet distinctum ab istitutione illius legis & consuetudinis; quod vocibus nequaquam convenit; cùm ex natura sua aliud munus non habeant, nisi id, quòd ad significandum instituræ sunt ab hominibus.

851. Hæc autem est ratio, quare voces si aliquando instituerentur ab hominibus ad significandum non quidem professionem Religionis oppositæ, sed inimicum nationis, assumendò eas voces non committeret homo peccatum contra externam professionem fidei; sic apud plures Indos nomen Christiani non erat nomen Religionis, sed insignis malefactoris; idémque erat in bello interrogare, an esset Christianus, an interrogare, an esset inimicus nationis, vel insignis malefactoris; quo in casu, qui negaret sub eo sensu, se esse Christianum, non ex inde fidem negaret, ut bene docet Thomas Sanchez lib. 2. in Decal. à num. 8. ubi citat Bannez, Aragon. Emanuelem, & Petrum Ledesmam, id; ipsum tradit Azor lib. 8. instut. Moralium cap. 27. & Exct. Doct. disp. 14. de fide Sec. 1. num. 10. atque exinde apparet, ex quo capite deducenda sit resolutio totius hujus difficultatis, quando nempe censeatur homo externè negare fidem suam verbis, rebus, aut factis; tunc enim illam negabit, quando hæc signa assumit, quando hic & nunc talem habent significationem, ut per illam manifestetur, eum hominem profiteri Religionem Catholicæ oppositam; atque ex inde etiam patet, cur in bello absque ullo peccato sæpe Christiani assumant vexilla Turcarum, quin exinde negent Religionem Catholicam, illa namque stratagemmata (est jure gentium notum) fieri ab hostibus ad se occultandos, non verò ad negandam suam fidem; unde sicut se occultare sæpe licitum est, etiam uti illis stratagemmatibus licet, quod cùm non habeant voces, quandoquidem instituræ non sunt, ut aliquis se occultet, sed ut mentem suam manifester, ut à num. 236. exinde non licet assumere voces, quibus aliquis dicat se non esse Christianum, licèt assumere liceat vexilla Turcarum: His positis

852. Assero 1. Nunquam licet fidem Catholicam negare, nec verbis, nec rebus, nec factis: Probatur Concluſ. & facilè ex dictis; nam præceptum fidei obligat ad fidem externè profitendam, ut à num. 846. ideóque hoc præceptum quatenus negativũ est, obligat ad nunquam negandam fidem: ergo negatio, sive fiat verbis &c. semper illicita est, cúmque sit in materia gravissima, est gravissimè peccaminosa; ideóque prohibetur tam seriò à Scrip. Concil. cit. n. 846. Confirmatur & explicatur hæc ratio: mendacium in materia gravissima est mortale peccatum gravissimum; atqui fidem negare sive verbis &c. est mendaciũ in materia gravissima; ergo. probat. min. ex D. Thoma 2.2. quæst 3. art. 1. ubi hæc: habet *ad virtutem veritatis pertinet, ut quis talem se exibeat per signa exteriora, qualis est*; signa autem exteriora non solùm sunt verba, sed etiam facta; *sicut ergo veritati opponitur, quòd aliquis per verba exteriora aliud significet, quam habet apud se, quod ad mendacium pertinet; ita etiam opponitur veritati, quòd aliquis per aliqua signa factorum, vel rerum aliquid significet contrarium* ejus, *quod in eo est, quod propriè simulatio dicitur. Unde simulatio propriè est mendacium quoddam in exteriorum signis factorum consistens; non refert autem, utrum aliquis mentiatur verbo, vel quocumque alio facto, ut diximus suprà. Unde cùm omne mendacium sit peccatum, ut suprà dictum est, consequens est etiam, quod omnis simulatio est peccatum*: ergo &c.

853. Probatur 2. Non solùm verba, verùm etiam res, & facta in aliquibus circumstantiis talia sunt, ut per illa adimpleamus præceptum externæ confessionis fidei; eò quòd in illis circumstantiis tunc non aliud primariò significent, nisi externam fidei confessionem. Unde res, & facta opposita sub eisdem circumstantiis reverâ essent negatio fidei; atqui vera negatio fidei simpliciter est illicita & graviter peccaminosa: ergo. Confirm. qui rebus, verbis & factis negar exteriùs fidem, quam interiùs profitetur, propriè, & formaliter simularet Sanctam fidei professionem; atqui talis simulatio est gravissimum peccatum; ergo. major, & conſ. tenent; min. constat ex naturæ lumine, & ex Script. 2. Machab. 6. ubi Eleazar noluit comedere carnes sibi alioquin permissas in circumstantiis, in quibus simularetur comestio carnis suillæ sibi prohibitæ, quia illæ circumstantiæ reddebant talem comestionem illicitam, & ostendebant externam negationem suæ fidei, adeóque cognoscebat semper talem comestionem merituram pœnam: en ejus verba: *& si in præsenti tempore suppliciis hominum eripiar, sed manum Omnipotentis, nec vivus, nec defunctus effugiam*. Unde Hieron. *Simulata Sanctitas, duplex est iniquitas & Chrysost. Ser. 7. Simulator virtutis virtutem obtruncat mucrone virtutum*: ergo &c.

854. Quapropter externa negatio fidei, quæ habetur interne, nunquam fieri potest licitè, licèt fieri possit licita assumptio rerum, & factorum in circumstantiis, in quibus aliam significationem habeant valde diversam à significatione fidei, quamquam aliqui videntes decipiantur absque intentione, quam alter habet ad decipiendum, tunc enim & res, & facta provenire possunt à duplici causa; alterâ licitâ, ex qua hìc & nunc operans habet jus ad negandum; alterâ ilicitâ, ex qua hìc & nunc operans non habet jus ad negandum; cùmque agens hìc & nunc possit agere ex causa, ex qua jus habet ad agendum, actiones, & facta, quæ ex justa causa procederent, non significarent hìc & nunc effectum, qui procederet à causa justa, ut ex ipsis terminis patet. Quamobrũ si aliquis videns res illas & facta, judicaret tunc procedere

à causa injusta, ipse se deciperet, quin alter, qui justè operatur, illum deciperet, quod idem contingit in verbis; quo in casu alterius deceptio non esset intenta, sed purè permissa ab operante, ut fit ab eo, qui æquivocè loquitur ex causa justa intendens veram significationem, quando audiens decipitur, atque oppositum intelligit. Hæc autem non dicitur simulatio formalis, sed purè materialis, quæ in illis circumstantiis licita est; sic Christus coram Discipulis euntibus in Emmaus Lucæ 24. se finxit longiùs ire, per quod significabat vel ipsum in mente Discipulorum ablentem esse ab illis, ut explicat Gregor. Hom. 23. in Evangelium dicens: *nihil simplex veritas per duplicitatem fecit, sed talem ipsis exhibuit, qualis apud illos erat in mente*, vel ut alij, significat suum ad Cælum iter, & Discipuli præter Christi intentionem intelligentes viam materialem decipiebantur; etenim cùm Christus Dominus jus habeat ad loquendum ex illa causa justa, nullam tum formalem simulationem habuit, sed purè materialem & licitam.

855. Sic Interpretes à peccato excusant Josue, quando cap. 8. præcipit militibus fugam, ut commodiorem haberent occasionem debellandi hostem, quia simulavit metum purè materialiter modò dictò; nam fuga potest procedere à diversis causis, nempe à timore, vel à desiderio habendi commodiorem occasionem pugnandi; hostes autem Josue, rati, fugam ex timore ortam, decepti sunt; eodem modo discurrendum est de manifestatione æquivoca per res, aut facta, ut de illa per verba; unde quando datur jus ad ita manifestandum, non est peccatum, permittere deceptionem aliorum; sic decepti sunt Judæi, quando Christus dixit Johan. 2. *Solvite Templum hoc* &c. quia judicabant eũ loqui de Templo materiali; at ut inquit Evangelista, *ille autem dicebat de Templo corporis sui*; quapropter iste modus decipiendi alienus est à simulatione prohibita, quæ non sit purè materialis, sed vel formalis, vel materialis nõ pura, cùm est appositа in circumstantiis, in quibus non est justa causa, ex qua procedat; atque exinde facilis est progressus ad alteram assertionem.

856. Assero 2. Non confiteri, sed occultare fidem rebus, verbis, vel factis, quando aliquis fidẽ confiteri tenetur, grave peccatum est; secus autem erit, si quis tunc habeat jus ad occaltationẽ. Prob. 1. pars: quia operari contra jus respiciens fidem, est ad minùs, fidem erubescere, quod magnum est peccatum ex num. 846. Unde Aug. in Psal. 115. ait. *non, perfectè credunt, qui, quod credunt, nolunt loqui.* & Auctor operis imperfecti hom. 25. in Mathæum, *non solùm ille proditor est veritatis, qui transgrediens veritatem, palam mendacium loquitur; sed etiam, qui non liberè veritatem pronunciat, quando oportet.* Tempus autem hujus necessitatis dupliciter excogitari potest, vel per se ratione fidei, vel ratione aliarum virtutum, quæ hìc & nunc obligant ad professionem fidei; ratione fidei potest considerari necessitas vel ex parte Dei, si honor ejus, in quantum est fidei Auctor, periclitetur; ut si propter defectum Confessionis fidei Religio Christiana falsa existimari possit; vel Auctor ejus falsa dixisse; vel etiam ex parte hominis, si propter omissionem confessionis fidei nimio timori locum daret, & se exponeret periculo vel deficiendi à fide, vel ostendendi inconstantiam in illa; in his, & similibus casibus ipsamet fides & pia affectio obligare posset ad eius confessionem. Ratione aliarum virtutum assignatur à D. Thoma tempus illud, in quo honor Deo debitus ab homine exigit confessionem fidei, cùm desistendo ab illa subtrahit Deo debitum honorem, ad quem tenetur homo ex charitate erga Deum, vel quando id postulat utilitas proximi, quæ tanta esset, ut moralis necessitas censeretur; qualis est, si vera confessio necessaria censeatur, ne alij fideles inconstantes sint, & à fide deficiant, alijque similes casus, quos exponit Aug. Serm. 181. de tempore, & libro de fide & symbolo in principio, ubi ait. *salvi esse non possumus, nisi & nos ad salutem proximorum ore profiteamur fidem.* Vid. Suar. D. disp. 14. de fide sect. 2. per totum.

Probatur 2. pars. Quando aliquis jus habet ad 857.
fidem hìc, & nunc occultandam, si fidem occultet, non est neque fidem erubescere, neque fidem negare, sed uti mediò hìc & nunc sibi licitè ad finem alium consequendum; sic qui non potest evadere manus Judicis eum quærentis ad internecionem, nisi occultandò suum statum, revera potest statum suum occultare ex jure, quod hìc & nunc habet ad vitæ suæ conservationem; idcirco videmus tales homines, quamvis laicos, induere habitum Religionis, ut ministrorum manus effugiant; quod non est mentiri, sed occultare statum suum; vestes enim illæ Religionis non sunt ex primaria sua institutione destinatæ ad significandum Religiosum, sed ad corpus tegendum, quod verè præstare poterant antè quàm Religio illa institueretur; neque munus istud amiserunt, eò quòd instituta fuerit Religio; quare vestium indutio provenire potest à duplici causa, nimirum ex fine se occultandi, vel ex fine ostendendi se esse Religiosum; quando provenit ex fine se occultandi, non adest intentio mentiendi; sed adest intentio, se non detegendi, quæ duo valde diversa sunt; siquidem ille, qui in sepulchro subterraneo clauderetur, re verâ se occultaret, & non mentiretur, ut S. Athanasius, plurésque alij Sancti se occultârunt; quare quando effectus potest provenire à duplici causâ, una licita, alterâ illicitâ, possum effectum ponere ex licita, quique eo modo in circumstantiis illis se gerit, non peccat, ut à num. 853. ex dictis

Fit 1. Non licere fidem occultare ullo modo, 858.
cùm nulla est causa, quæ jus afferat ad occultationem; idcirco cùm in circumstantiis, in quibus non potest fides occultari sine gravi diminutione divini honoris, aut detrimento spirituali proximorum, nullum manet jus ad occulta-

cultationem, siquidem nullus habet jus ad gravem divini honoris diminutionem vel ad grave detrimentum spirituale proximorum; exinde in illis circumstantiis nemo potest licitè fidem occultare, tunc enim vel fidem negaret, & esset infideli deterior, vel saltem erubescere. Atque exinde colliges principium universale ad informandâ in re præsenti doctrinam moralem; aliqui enim Doctores censent fidelem interrogatum de fide sua, non posse illam occultare, si interrogetur ab auctoritate, & potestate publica, benè verò si à privato. Alij distingunt inter tyrannum ipsum publicè vel privatim interrogantem, alij iterum distingunt si persona privata sit vulgaris vel gravis, & magnæ auctoritatis.

859. Cæterùm omnes istæ distinctiones non sunt ad rem ut bene Exim. Doct. notavit disp. 14. sect. 3. nũ. 6. quia sæpe sæpiùs contingere potest, ut non possit occultari fides, interrogante persona vili, privata, & sine ulla auctoritate, quia magna superveniret diminutio divini honoris, aut proximi detrimentũ spirituale; quo in casu illicita esset fidei occultatio; ergo per illas distinctiones nequaquam assignati potest regula universalis, bene verò per principium à nobis declaratum; quod autem omnes Auctores conveniant in eo, quòd certò teneatur fidelis respondere de sua fide, quando tyrannus publica auctoritate interrogat, inde est, quia si tunc non profiteretur fidem, daretur magna diminatio divini honoris &c. atqueadeò hæc obligatio reducitur ad principium nostrum; scilicet eam oriri propter honorem Deo aut Religioni Christianæ debitum; quamobrem sicut in aliis rebus moralibus, quid hic & nunc faciendum sit, solùm potest designari ex circumstantiis juxta prudentum judicium attentis principiis ad casum illum pertinentibus, ita in re nostra non potest aliter resolvi, nisi attentis circumstantiis ex judicio prudentum juxta principium à nobis declaratum.

860. Fit 2. Tempore persecutionis licere fideli fugere, ne interrogetur, & fidem confiteri compellatur, quotiescunque fuga illa fieri possit absque detrimento honoris debiti Deo & Christianæ Religioni, quod satis expressè docuit Christus Matth. 10. *cùm autem persequentur vos in civitate ista, fugite in aliam*, quod & Apostolos ita fecisse legimus, præcipuè Paulum 2. Cor. 11. ubi de se ait, *per fenestram in sporta demissus sum per murum, & sic effugi manum ejus*; quod etiam fecerunt multi alij Martyres, & Confessores, præsertim Athanasius, ut habetur in Apol. de sua fuga, quod etiam approbat Cyprian. lib. de lapsis ajens: secundus *ad Gloriam gradus est cauta secessione subtractũ Domino reservari: qui interim cedit, non fidem negat, sed tempus exspectat, nam fortè qui non secedit, negaturus remansit*; sic juxta Athanasium homo ignorat tempus mortis suæ à Deo destinatum, ideóque quando altera ratio obligationis exspectare non cogit, optimè facit fugiendò mortem, donec Deo permittente in eas angustias deveniat, ut eam licitè evitare non possit.

Unde si quis non interrogetur de sua fide in particulari, sed in generali v. g. si quis est fidelis, se prodat, cùm adsint multi fideles occulti, nemo propriè interrogatur, & ideo regulariter loquendò nullus tunc tenetur se prodere, sed potiùs potest fugere, ne inparticulari interrogetur; idem dicendum est, si quis interrogatur non ad odium fidei, sed in odium personæ, quamobrem omnes istæ circumstantiæ considerandæ sunt ad licitam actionem inferendam; addit Exim. Doct. aliquando, fieri posse ut talis fuga sit præcepta, nimirũ quando persona est publica, & ad aliorum utilitatem moraliter necessaria, quod etiam docent Aug. Gregor. & alij; quamquam etiam aliquando possit esse licitum non fugere, sed perseveranter etiam exspectare cum periculo mortis, cùm illud non sit se occidere, sed potiùs non custodire viram, quod sæpe licet propter rationabilem & honestam causam, unde Cajet. in Matth. 10. *fugite in aliam civitatem*: dixit, *licentia est, non præceptum, & apposuit hoc, ne illicitũ existimaretur fugere.* 861.

Fit 3. Quando non obligat fidei confessio, posse occultari fidem exercendò aliquas actiones, quas exercere solent infideles, non verò posse occultare exercendo omnium infidelium actiones; idemque suò modò dicendum de rebus; ratio est, quia aliquæ sunt actiones, quæ vel ex natura sua, vel institutione, & usu solùm sunt destinatæ ad significandum cultum Religionũ, ut apud nos thurificatio &c. aliæ verò sunt quidem specialiter destinatæ ad significandum Religionis cultum, sed ex primæva sua institutione sunt destinatæ ad corporalem tantùm utilitatem, quamtumvis ita propriæ sint alicujus nationis infidelis, ut homines illius nationis illos sibi usurpaverint quin potius aliquando ex lege destinatæ sunt ad discernendum fidelem ab infideli non quidem ut sit professio infidelitatis, sed ut fideles comercium non habeant cum illis, vel ut possint fugere illos, qui tales vestes induunt. Sic Romæ pileus flavus destinatus est pro Judæis, & inter Turcas fascia sive toballia alba in capite, quam Tuibantem vocant, vel inter aliquos Sacracenos vestis habens depictam lunam, aut effigiem Mahometis, vel idoli inter gentiles. Si enim vestis illa aut signa destinata essent, ut Judæi Mahometani, vel Gentiles perstiterentur suam Religionem, illicitum esset ferre vestem, cùm illicita sit lex, ut Judæi suam Religionem profiteantur. Unde non tendit lex ad extorquendam professionem Judaismi, sed ad admomendum Catholicos, ut possint fugere commercium cum illis, qui alioquin profitentur Judaismum. 862.

Quamquam autem fidelis ex gravi causa quoque possit assumere sibi vestes quas aliæ infideles nationes induunt v. g. ad evitandum periculum vitæ, siquidem lex humana cum tanto periculo non obligat, ac proinde in circumstantiis 863.

ſtantiis illius periculi non habent ſignificationem infidelitatis; at verò ſine urgenti cauſa cùm ſignificationem ſuam juſtam ex lege retineant, non licet illis uti, neque licet uti illis actionibus, quæ ex primæva ſua inſtitutione deſtinatæ ſunt ad cultum ſignificandum, ut in illis circumſtantiis non poſſint à ſignificatione ſua ſeparari; ſic nunquam licet pectus tundere, genuflectere, thus offerre Idolo, cùm iſtæ actiones ex primæva ſua inſtitutione deſtinatæ ſint ad cultum ſignificandum. Unde illæ actiones non ſunt fidei occultatio, ſed formalis aut virtualis idololatria, aut hæreſis profeſſio, atque penes hoc veſtes & actiones illæ aſſimilantur verbis, quæ ex ſua prima inſtitutione deſtinata ſunt ad ſignificandum vel primariò res & conceptus, vel immediatè conceptus, & mediatè res: unde ſicut nunquam licet neque ad evitandam mortem ore profiteri, me noneſſe Chriſtianum, ita neque licet uti illis rebus & actionibus; quod non ita accidit, quando res, & actiones primariò & per ſe ad alium finem ſunt inſtitutæ.

864. Quapropter ſi Princeps infidelis juberet ob aliquem finem politicum, ut omnes hæreticorum templa adirent, & concionem audirent, licitum eſſet Catholicis ſeclusô ſcandalô & periculô perverſionis obedire illi ad evirandas graves pœnas; nam id non eſſet profeſſio Sectæ hæreticæ, ſed actio per ſe indifferens, quæ ante Principis mandatum fieri poterat ad notandos hæreticorum errores: unde cùm modò ſolùm præcipiatur aditus in Eccleſiam, non mutatur illa actio ex indifferenti in pravam; ſecus eſſet ſi Princeps id juberet ob ſymbolum Religionis, & ut diſcernerentur illi, qui profitentur ſectam hæreticam, à profitentibus Religionem Catholicam; tunc enim eò ire perinde eſſet, ac hæreſim profiteri externa ſaltem profeſſione, quod eſt omnino illicitum, quamquam aliquis proteſtaretur, ſe non adire ad profitendam ſectam hæreticorum, ſed tantùm ad obediendum Principi; cùm enim obedientia illa inſeparabilis eſſet ab externa hæreſis profeſſione, omnino eſſet illicita; atque ita dicitur deciſum fuiſſe à Paulo V. conſulto de hoc occaſione cujusdam edicti Regis Angliæ, quod certè ex ratione adducta evidens apparet; aliter ſimili proteſtatione facta potuiſſet Eleazar carnes porcinas edere.

865. Fit 4. Catholicos Angliæ minimè peccare veſcendô carnibus diebus vetitis, & in quadrageſima ad ſe occultandum, licèt ad proteſtationem libertatis Evangelicæ talis uſus fuerit permiſſus, & introductus in Anglia; ratio eſt, quia permiſſio illa non tollit primarium illorum ciborum uſum ad hominis ſuſtentationm deſervientem, ac proinde ex permiſſione illa talis uſus non redditur malus, ſed tantùm eſt malus ex jure poſitivo, & Eccleſiaſtico; ſed jus poſitivum & Eccleſiaſticum ſecundùm omnes non obligat in tam gravi periculo; ergo tunc Catholici veſci poſſunt carnibus ex eo fine. Pariter. Sacerdos Gentilis; aut Turcicus ad fidem noſtram converſus non tenetur ſtatim deponere veſtes, quibus uti ſolebat, & ſe prodere, exponendô ſe evidenti periculo mortis; nam illæ veſtes habent aliquem uſum primarium licitum, & honeſtum, ſcilicet tegere corpus; & conſuetudo nationis, quamrumvis lex humana eſſet, non obligaret illo periculo, ac proinde maneret factum illud licitum.

Fit 5. Non licere uti ſignis & veſtibus infidelium in circumſtantiis, in quibus non poſſint ſejungi à ſignificatione infidelitatis, vel à manifeſtatione externæ profeſſionis illius, qui talibus ſignis & veſtibus utitur; quandoquidem in illis circumſtantiis res, & facta continent intrinſecam malitiam; bene verò in circumſtantiis, in quibus à tali profeſſione ſejunguntur, atque ex jure gentium ita ſejunctæ ſint; hæc eſt ratio, quare in tragediis licitè induit fidelis perſonâ hebræi, Mahomethani &c. geſtat eorum imaginens, & peculiaria inſignia, nam ex gentium jure receptо, illæ actiones potiùs ad irriſionem earum ſectarum inſtitutæ ſunt; atque ex inde decidenda eſt difficultas, quam alij latè exagitant, an nimirum liceat Chriſtianis exploratoribus, qui ad infidelium terras mittuntur in commodum Reipublicæ Chriſtianæ, uti eorum veſtibus, & an liceat militibus Chriſtianis pugnantibus contra turcas aut infideles uti eorum vexillis, ut eos capere poſſint. 866.

Dicendum enim eſt, licitum eſſe illis ſignis & veſtibus uti ex gravi urgenti neceſſitate, & juſta cauſa, quandoquidem in illis circumſtantiis non ſignificant profeſſionem oppoſitam Religioni Chriſtianæ; nam cum ſint ambigna ſigna ad manifeſtationem ſectæ, vel ad ſtratagemmata conficienda in bello juſto, dum in illis circumſtantiis à juſta cauſa procedunt, licitè apponuntur; at ceſſante juſta cauſa, ſine urgente neceſſitate non poſſunt licitè apponi. Addo inſuper cum Exem. D. cavendum eſſe, ne peculiaris honor idolo, aut falſo proheræ per geſtationem talis veſtis deferatur, ut videtur accidere, quando idolum ipſum vel Caracteres Mahomethi in veſte depicti feruntur; nam videtur id in honorem ejus inſtitutum, adeóque vel occultandum vel alio modo cavendum, ne talis demoſtratio veſtium & honoris deferatur, nam hoc ſemper ſuperſtitioſum eſt, ut docet Sanchez lib. 2. in decal. cap. 4. num. 23. & Azor lib. 8. inſtit. Moral. cap. 27. q. 6. His autem obſervatis ceſſat ſuperſtitionis periculum, & manet cauſa juſta ad utendum illis ſignis; idem eſt de vexillis veſtibúsque Turcarum, quibus Chriſtiani ſe occultent: ergo licitè tunc fit. 867.

Fit 6. Externam fidei profeſſionem aliquando obligare non ſolùm quaſi ex natura rei, cùm ſcilicet id exigit honor debitur Deo, aut Catholicæ Religionis juxta ſuperiùs dicta, ſed etiam ex jure poſitivo; ſic Trid. ſeſſ. 24. cap. 12. de reform. præcipit, ut Clericus promotus ad Beneficium habens annexam curam animarū, vel ad Canonicatum, aut dignitatem in Eccleſiis Cathedralibus, ſi intra duos menſes à die promotionis

tionis suæ non fecerit professionem fidei modò illi præscriptò, privetur fructibus beneficij, donec illam facit; verba Concilij sunt, *fructus non faciant suos, nec illis possessio suffragetur*; quæ verba inducunt pœnam ipso facto, & obligant in conscientia ante omnem declarationem ad nó retinendum fructus tamquam suos; etiam ex sess. 25. cap. 2. de Refor. Prælatis præcipitur, ut in prima synodo post suâ promotionem professionem fidei faciant: additur, ut comprovinciales Episcopi Pontificem moneant, & interim à talis Prælati communione abstineant, quod est veluti quædam censura.

869. Circa istas Trid. constitutiones videndus est Sanchez lib. 2. in decal. cap. 5. ubi plures quæstiones latè agitat, & dissolvit, nimirum an peccent mortaliter Parochi, Canonici, vel dignitates non facientes fidei professionem, an Doctores, & Magistri cujuslibet facultatis, & an eos promoventes absque præmissa fidei professione excommunicati sint, an qui intra tempus à Trid. præscriptum non emiserunt eam, teneantur eo transacto emittere, & profit ad fructus quæsitos & quærendos, an professionem fidei alio titulo emissam teneantur ratione beneficij iterum emittere, vel an satisfaciant emittendò per procuratorem &c. Similiter Pius V. in alio motu proprio incipiente in Sacro Sancta decernit, ad hanc fidei professionem teneri omnes Doctores, Magistratus, Regentes & alios cujusvis artis, & facultatis Professores, sive Clericos, sive laicos, sive regulares, qui in quibusvis Universitatibus, aut Gymnasiis publicis, aut alibi Lectoris ordinariam, aut extraordinariam cathedram assequi voluerint, aut obtentam retinere, & insuper decernit omnes promoventes eos, qui dictam fidei professionem non fecerint, excommunitacionem latæ sententiæ incurrere, & privationem eo ipso beneficiorum, omnium dignitatum & inhabilitatis ad illa, & alia in posterum obtinenda; cæterùm ut cum pluribus Doctoribus notat Sanchez, hoc decretum Pij V. sicut & alterum Pij. IV. usu receptum non est in aliquibus Regionibus, adeóque in illis non obligat. Unde consulenda est uniuscujusque regionis consuetudo; atque hoc quantùm attinet ad pœnas contra eos, qui externam fidei non faciunt professionem.

870. Contra illos verò, qui non solùm omittendò, sed etiam comittendò peccant per externam fidei negationem, semper Ecclesia processit imponendò gravissimam punitionem, ut constat ex Concil. Ancyrano per plures Canon. & Elibertino, ubi qui fidem externam negaverit, privatur etiam in fine vitæ communione, qui rigor postea temperatus fuit, ut constat ex Siricio Papa ad Thimerium Episcopum Tarraconensem, uti non latam, sed ferendam sententiam significat his verbis: *quos à Christi corpore & sanguine abscindi jubemus*, & addit, *quamdiu vivunt, agant pœnitentiam, si tamen resipiscunt, eis etiam in ultimo fine reconciliationis gratia tribuenda.* Exinde oritur quæstio apud Theologos, an scilicet sic lapsi exteriùs sine interna infidelitate ipso facto excommunicationis pœnam, vel alias Apostatis impositas incurrant. Affirmat Cajet. 2. 2. q. 12. art. 1. & q. 94. art. 2. ratio ejus est 1. quia multa sunt jura, quæ absolutè sic puniant Apostatas, præsertim C. contra Christianos de hæreticis in 6. & alia multa in decreto 26. q. 7. & ex Greg. XI. lex peculiaris refertur in directione Inquisitorum p. 2. q. 54. 2. quia Ecclesia non punit actus internos, sed externos: delictum autem externum idem est sive internè negetur, sive non negetur fides, ideóque multa alia similia delicta puniuntur ab Ecclesia v. g. magiæ &c. tametsi absque interna infidelitate fiant, ut specialiter declaravit Joan. 22. 3. quia de facto isti absolvuntur, & Ecclesiæ reconciliantur, aliisque pœnis afficiuntur, quod non ita fieret, nisi pœnas, & censuras incurrissent 4. quia ille qui furatur, incurrit pœnas contra fures latas sive ex metu, sive ex alio motivo furetur; ergo similiter in præsenti.

871. Nihilominus communis Theologorum sententia quam sequuntur Sylvester, Navar. Anton. Toletus, Azor, & ex Doct. disp. 15. sect. 6. docet eos, qui vel tormentorum metu, vel propter cupiditatem honorum, aut bonorũ temporaliũ exteriùs tantùm & fictò animò fidem negant, & actiones fidei confessionis contrarias exercent, licet puniri possint pœnis jam suprà insinuatis, non tamen incurrere pœnas seu censuras latas simpliciter contra hæreticos, & Apostatas. Ratio est, quia lex pœnalis est stricti juris, & restingenda ad delictum perfectum, & consumatum, quatenus per verba legis significatur, ut in materia de legibus, & censuris docent AA. atqui leges, & Canones simpliciter puniunt hæreticos & Apostatas; sub quibus nominibus isti sic lapsi non comprehenduntur, non enim sunt simpliciter hæretici, cùm fidem retineant, neque simpliciter Apostatæ, quia Apostatæ simpliciter recedunt ab Ecclesia & à fide; isti autem non simpliciter, sed tantùm fictè recedunt, ideóque simpliciter non committunt Apostasiam veram, quæ est Apostasia perfidiæ, sed tantùm fictam & simultatam, id circo ejusmodi homines nullam censuram ipso facto incurrunt, cùm nulla inveniatur specialiter, contra illos lata, unde crimen illud non est reservatum Papæ, siquidem juxta jus generale, nullum peccatum est reservatum Papæ, quod censuram annexam non habet, nisi fiat peculiaris exceptio, quæ in hoc casu non fit.

872. Quapropter fundamenta Cajetani facilem habet solutionem: ad primum dicitur illa jura solùm punire delictum perfectum, & simpliciter tale, quale non est externa fidei negatio sine interna; ad secundum Ecclesiam non punire ipso facto actum externum separatum ab interno, sed prout procedit ab interno, ejusque malitiam induit, & ideo per dictas leges non punit hunc actum externum, quia non procedit ab infidelitate, quam præcipuè per illas leges

punire intendit, quod secus est in aliis, quæ referuntur contra magos vel Ariolos. Ad 3. absolutionem illam dari ad cautelam propter præsumptionem, & peccatum illud puniri ab homine, quamvis non habeat censuram latam à jure, de qua agimus; punitur enim aliter, quàm propria hæresis, vel Apostasia, quando in foro externo sufficienter fidelis animus præsumitur. Ad 4. negamus conseq. quia furtum in sua malitia non pendet ab interna intentione eo modo, quo hæresis; vel Apostasia; nam furtum est peccatum sua specie perfectum, quamvis ex metu fiat, non autem hæresis, vel Apostasia, quando deest falsa existimatio.

SECTIO II.

Solvuntur Opposita.

873. OBjicies 1. ex Hæreticis Priscillianistis: fides in corde consumatur, & per internum actum satisfit Deo, exterior autem solùm potest esse necessarius propter homines: atqui ad confessionem faciendam propter homines non tenetur aliquis cum periculo vitæ, ergo ad fugienda tormenta & mortem, licet aliquando negare exteriùs tantùm fidem. Confirm. 1. Si ad evitandam mortem non liceret exteriùs tantùm negare fidem, teneretur homo semper illam exteriùs confiteri, quando de fide sua interrogatur, sed non semper tenetur, aliàs in eo casu nunquam liceret fidem occultare contra num. 856. ergo. Conform. 2. Si non liceret fidem in eo casu exteriùs tantùm negare, neque liceret tempore persecutionis fugere, ne interrogetur, & fidem confiteri compellatur; atqui ut docent D. D. contra Tertull. à num. 859. sæpe in eo casu fugere licet: ergo &c.

874. Resp. nego maj. quia cùm præceptum fidei obliget sæpe ad illius confessionem, ut ex Script. & P. P. constat à num. 846. non consumatur solo actu interno tota fidei obligatio: unde cùm illud præceptum Gloriam Dei præsertim respiciat, & honorem, non solùm facienda est ea confessio propter homines, sed magis propter Deum: unde C. *nolite timere* 11. q. 3. & C. *siquis* itidem hæc verba referuntur ex August. *qui metu potestatis veritatem occultat, iram Dei super se provocat, quia magis timet hominem, quàm Deum,* & Isidorus lib. de summo bono cap. 2. ait, *sicut nihil proficit fides, quæ ore tenetur, & corde non creditur; ita nihil est profutura fides, quæ corde tenetur, si ore non profetur.* Ad 1. Confirm. dist. maj. tenetur confiteri, si intercederet diminutio honoris Deo debiti aut Religionis Catholicæ, conc. si non intercederet, neg. maj. & sic dist. min. neg. conseq. ut constat à num. 859. Ad 2. Confirm. dist. maj. neque liceret fugere, quando fuga censeri posset virtualis fidei negatio, conc. quando censenda prudenter foret zelus fidei, neg. maj. & dist. min. neg. cons. Ratio est, quia fuga aliquando certè est prohibita tempore persecutionis maximè pastoribus, qui tenentur non fugere juxta illud Joan 10. *bonus Pastor animam ponit pro ovibus suis, mercenarius autem videt lupum venientem, & dimittit oves, & fugit.* Id ubi exponit D. Thomas lectione 3. ponderat dixisse Christum *fugit, & dimittit,* quia si Pastor interdum fugiat, ut se in commodius tempus reservet, & interim non dimittat oves, sed per alios illis sufficienter provideat, non se gerit ut mercenarius, neque contra hanc obligationem delinquit, sed potiùs procedit ex zelo fidei; quo in casu non peccat; de illis autem, qui non sunt Pastores, quando sit licitum illis fugere dixi n. 759.

Objicies 2. Quamvis actiones aliquæ vel ex natura sua vel ex institutione & usu solùm sint ordinatæ ad significandum cultum Religiosum, ut apud nos genu flexio, tunsio pectoris, thurificatio &c. licitum est aliquando illas exercere ad occultandâ fidem, si fiat ex gravi causa, & servata fide interna; ergo etiam in eo casu licebit fidem exteriùs negare rebus saltem & factis, Prob. ant. ex Hyer. super 2. & 3. ad Galatas epist. 89. ad August. ubi ait. Ceremonialia legis veteris ab instanti mortis Christi mortifera, & mortua, & nihilominus Apostolos sine peccato interdum illa observâsse, eò quòd non ex intentione cultûs, sed per prudentem simulationem illa fecerint: ergo &c. Confirm. 1. ex 4. Regum 5. ubi cum Naaman ex gentilitate ad Verum Deum esset conversus petiit licentiam ab Eliseo, ut in templo idolorum comitandò regem suum posset genuflectere, vel adorare utique animò fictò, & Propheta illi respondit *vade in pace* significans potuisse id facere sine peccato: ergo &c. Confirm. 2. exemplò Regis Jehu 4. Regum 10. qui ad occidendos Prophetas Baal finxit velle cum illis sacrificare, cùmque id feciſſet, videtur Scriptura factum ejus laudare: ergo &c. Confirm. 3. Nam licet simulatio formalis semper sit peccatum, nihilominus simulatio materialis, quæ non supponit animum decipiendi, semper est licita; ergo & in casu necessario illa simulatio licita est. 875.

Resp. neg. ant. ad prob. dico Apostolos nunquam simulatè exercuisse ceremonias legis prohibitas, nam eo brevi tempore, quo post Domini Ascensionem observârunt legalia, licèt illa essent mortua, nondum erant mortifera, ideóque licitum erat ex animo & vera intentione colendi Deum exercere, non quidem ponendo in eis Spem Salutis, ut dixit August. quod certè sine simulatione fieri poterat: unde non probatur à Theologis in hac parte sententia Hyeron. sed Augustini impugnantis illû, quamquam etiam possit assignari aliqua diversa ratio; nam ceremoniæ illæ non erant per se intrinsecè malæ, cùm fierent ex vera fide, solùmque erant prohibitæ ex sententia Hyeron. quasi positivo jure cum permissione utendi illis quasi nulliter, & ad tempus, & in casu necessitatis, sive ex causa justa; & ita est limitanda 876.

illa

illa ſententia, ut ſit aliquo modo probabilis, non tamen eſt ad caſum præſentem extendenda; cùm in re præſenti nulla maneat permiſſio ad actiones illas in talibus circumſtantiis eliciendas. Ad 1. Confirm. neg. ant. Naaman non poſtulavit licentiam ſimulandi adorationem idoli, ſed ſolùm ingrediendi templum idoli regem comitandô, & in ſuo munere miniſtrando, quod erat miniſterium politicæ obſervantiæ, non Sacræ Ceremoniæ, ideóque non erat ſimulatio formalis, neque naturalis prohibita, tametſi fortaſſe decipi poſſent adſtantes, exiſtimantes Naaman cum rege idolum coluiſſe; ſimilis enim deceptio interdum ex juſta cauſa permitti poteſt, ut à num. 861.

877. Ad 2. Confirm. Reſp. D. Thomas 2. 2. q. 111. art. 1. ad 2. Non eſſe neceſſarium excuſare Jehu, quia non erat juſtus, ſed iniquus; atqui iſta eſt etiam ſententia Auguſt. lib. contra mendacium cap. 2. unde ut bene notat Cajet. non laudavit Dominus eo loco ſimulationem, ſed Zelum illius Regis de occidendis Prophetis Baal: non enim dicit: *pro eo, quòd bene locutus es*, ſed, *quia ſtudiosè egiſti*, ut enim bene notavit Exim. Doct. diſp. 14. ſect. 4. num. 9. ſæpe Scriptura approbat intentionem operantis, quamvis in facto vel in electione medij aberret; quare Jehu illicitè ſacrificavit, ideóque ex facto illius perperam deſumitur argumentum ad honeſtè faciendum ſimile factum.

878. Ad 3. Confirm. neg. ant. quia ſimulatio materialis, ſi conjungatur circumſtantiis, ex quibus primariam ſuam ſignificationé accipiat, & actionem factã eſſe ſignificet ex fine prohibito, reverâ erit illicita; ſic erit thurificatio coram idolo, quamvis aliquis non habeat intentionem agnoſcendi in idolo divinitatem; in illis enim circumſtantiis thurificatio per ſe loquendô ſcãdaloſa, & ſuperſtitutioſum, & idolatricum cultum continet; quare cùm illæ actiones per ſe primò ſint impoſitæ in illis circumſtantiis ad ſignificandum falſum cultum, non poſſunt moraliter ab illa ſignificatione ſejungi; unde quamvis perſona privatam intentionem non intendat ſignificare, ſed ſimulare, nihilominus actio illa ſemper falſam ſignificationem continet, ideóque illicita eſt.

879. Objicies 3. contra 2. Aſſertionem &, præſertim primã ejus partem. Nunquã licet fidem occultare mentiendo; atqui occultare fidem rebus aut factis eſt occultare mentiendô: ergo. prob. mi. Fidelis habitans vel tranſiens in provincia infidelium, ſi utatur veſtibus propriis eorum, & ab illis ſolùm uſurpatis, videtur profiteri ſe infidelem; ſiquidem per illa ſigna externè quantùm in ſe eſt, facit, ut ab aliis infidelis putetur; ſed hoc eſt contra honorem fidei, & quoddam mendacium; ergo &c. prob. mi. juxta doctrinam D. Thomæ ſuperiùs adductam num. 851. mendacium non minùs rebus, quàm verbis committitur; ſed nullæ aliæ ſunt circumſtantiæ, in quibus mendacium fiat rebus, ſi in caſu noſtro non fiat: ergo &c. Confirm. Si tunc non committeretur mendacium utendô illis veſtibus, licitum eſſet ad libitum, & ſine urgenti neceſſitate his veſtibus uti; illæ namque veſtes vel habent annexam falſam ſignificationem, vel non? ſi habent illam annexam, numquam licet illis uti, etiam propter neceſſitatem, cùm mentiri non liceat; ſi verò non habent; licebit illis etiam abſque neceſſitate uti; cùm ex nullo alio capite poſſit actio illa illicita reddi: ergo &c.

Reſp. conc. maj. diſt. min. eſſet occultare 880. fidem mentiendô caſu, quo circumſtantiæ non darent jus ad talem occultationem, conc. ſi darent, neg. min. & conſ. ad prob. diſt. maj. videtur profiteri ſe infidelem, ſi hoc facit ex urgenti neceſſitate, & afferente jus ad occultationé fidei, nego; ſi non ita fiat, conc. maj. & diſt. ſic min. neg. conſ. Ratio eſt, quia ſicut non licet intendere deceptionem proximi, ita etiam non licet gratis & ſine cauſa id facere, ex quo moraliter ſequitur aliorum deceptio; quod cùm in omni materia verum ſit, maximè in ea, de qua nunc agimus; pertinet enim ad fidei honorem, ut fidelis non facilè, & ſine cauſa ita ſe gerat, ut poſſit infidelis reputari.

Unde fit, quòd hic uſus non poſſit eſſe fre- 881. quens, ſed rarus, cùm hujuſmodi neceſſitas, vel occaſio rarò occurrat, atque ita videtur quaſi communi uſu receptum, ut in ſimilibus occaſionibus uti liceat ejuſmodi induſtriâ, vel quaſi ſtratagemate; non verò paſſim, & ſine cauſa, ut bene notavit Exim. D. diſp. 14. ſect. 5. Quæ eſt ratio, propter quam in illis circumſtantiis oritur jus, quod certè ſine illis non habetur, proindéque in illis circumſtantiis ex jure gentium non reputatur mendax, qui ſine illis reverâ talis reputaretur. Exinde ad confirm. neg. ant. quia ut vidimus, ex jure gentium poſitis circumſtantiis illis, de quibus agimus, licitum eſt illo quaſi ſtratagemate uti, & nullum mendacium committitur; at cùm ſecluſis illis circumſtantiis deſit titulus juſtus jure gentium habitus, non aliter homo poteſt uti illis rebus, niſi modô, quo ordinatæ ſunt ad mentiendum non mendaciô verborum, ſed rerum, ideóque in ipſis circumſtantiis non licet illis veſtibus uti, quibus in aliis liceret.

Objicies 4. Urgendo ſimul ſolutionem: plu- 882. res ſunt veſtes, quæ ſpecialiter aſſumuntur ab infidelibus, illorúmque propriæ ſunt, ut conſtat experientiâ; atqui nulla eſſe poteſt gravis cauſa, bona fides, aut intentio, ut fidelis poſſit illis licitè uti ad ſe occultandum; ergo. prob. maj. ille homo tunc aſſumeret ſignum infidelitatis proprium; ſed nulla poteſt eſſe gravis cauſa, bona fides, aut intentio ad ſumendum proprium ſignum infidelitatis: ergo &c. Confirm. 1. Tale ſe eſſe ſignũ æquiparatur verbo, quo quis diceret, Turcam, Judæum &c. eſt enim illud ſignum impoſitum ad ſignificandum inſtar verbi; ſed nulla eſſe poteſt gravis cauſa, aut bona fides, ut fidelis verbô ſignificet, ſe eſſe Turcam &c. ergo &c. Confirm. 2. Quia aliàs, ſi inter gentiles eſſet

uſus

usus vestium, in quibus depictum esset idolum ad discernendam illam gentem ab aliis, licitum esset fideli ibi peregrinanti uti tali veste; sed hoc est valde absurdum: ergo &c.

883. Resp. dist. maj. illorumque propriæ sunt ita, ut proprietas illa retineatur in omnibus circumstantiis, nego; ita ut ex jure gentium in omnibus non retineatur, conc. maj. & dist. sic mi. neg. cons. ad prob. distinctis eodem modo præmissis neg. cons. Ratio est, quia quando ex jure gentium licet uti stratagemate, accipiendo vestes unius Nationis, ut inimicus vestes assumens occultetur, vestes illæ in illis circumstantiis respectu illius, qui occultatur, ex ipso juregentium non retinent in illo proprietatem infidelitatis; sic vestis monachalis v. g. eò quòd præter significationem suam communem, significandi Religiosum talis ordinis, habeat suum usum communem tegendi corpus, ad quod ex primaria sua institutione vestes institutæ sunt; in illis circumstantiis, in quibus ex jure gentium potest laicus utendò illis vestibus se occultare, non retinent in illo significationem Statûs Religiosi, quamvis homines, qui de illis circumstantiis nihil scirent, judicarent ex habitu, talem hominem Religiosum esse; pariter in nostro casu suò modò.

884. Ad 1. Confirm. dist. maj. æquiparatur verbo, si adhibeatur in circumstantiis, in quibus confertur ex jure gentium facultas utendi tali signò, nego, in alij circumstantiis, conc. maj. & dist. sic min. neg. cons. ut constat ex dictis, & patet ex Christianis, qui tempore belli utuntur vexillis Turcarum, & infidelium, quin illi, qui usum in illis circumstantiis agnoscunt, possint judicare, eos Turcas, vel gentiles esse, quamquam qui non reflectunt ad facultatem jure gentium habitam, in eo casu facilè decipi possint; cæterum cùm deceptio illa sit permissa, & non intenta, cùm solùm intendatur occultatio, quæ licita est, exinde licitum est tunc uti illis signis hostium.

885. Ad 2. Confirm. neg. maj. per se loquendò, quia pictura idoli non est instituta per se vel ad tegendum, vel occultandum corpus, ad quam tendit intentio utentium illis signis, sed est primario instituta ad significandam professionem illius sectæ. Quare ut fidelis possit uti licitè illis vestibus, necesse est, ut idoli picturam occultet regulariter, & per se loquendò, aliter committeret clarum mendacium rebus significatum, & quidem contra Religionem, quod illicitum est. Dixi *Regulariter & per se loquendò*, quia hoc maximè procedit, quando ipso exercitio servatur modus religiosus, & superstitiosus, propter quem vestis est instituta; nam si quis uteretur tali veste modò profanò v. g. in tragædiis, tunc magis videretur contemnere superstitiosum usum vestis & idoli, ejusque institutionem, quàm illam imitari; atque in illis circumstantiis deficeret jam & falsa significatio, & scandalum.

886. Objicies 5. contra alteram partem Confirm. Licèt homo quandoque jus habeat ad occultationem, numquam tamen habet jus per res omnino illicitas, sed talis esset occultatio facta per vestes proprias infidelium: ergo &c. prob. min. usus talium vestium inseparabilis est à significatione infidelitatis, ad eum modum, quo quamvis apponere in igne incensum de se indifferens actio sit, ut fieri quoque possit propter corporalem usum; at quando fit tali modo institutum ad cultum Religionis inseparabilem, habet illam significationem moraliter loquendò, ideóque fieri non potest simulatè ad fidem occultandam; ergo pariter in nostro casu. Resp. conc. maj. dist. min. vestibus propriis in quocunque genere proprietatis, nego, proprietate habita quasi per primarium vestium illarum usum, conc. min. neg. cons. ad prob. dist. eodem modo ant. neg. cons.

Ratio est, quia vestes, quibus uti solent, indu- 886
plici differentia sunt; aliæ quidem ad nullum usum sunt institutæ, nisi ad Sacrum, illisque solùm utuntur Sacerdotes efficientes actiones, quas ipsi Sacras putant, ad eum modum, quo Catholici utuntur vestibus sacerdotalibus; usus autem harum vestium per se, & regulariter loquendò non quidem secundarius, sed primarius est usus sacer, & ideo tales vestes quasi ex sua primaria institutione usum sacrum significant, ut apud nos thurificatio in talibus circumstantiis facta, procul dubio significat actionem sacram. Unde his vestibus uti regulariter, & per se loquendò illicitum est, ut cum pluribus DD. bene docet Exim. Docct. cit. sect. 5. num. 13. at aliæ sunt vestes, quæ vocantur infidelium propriæ, non quia primarium Religionis usũ significant, sunt enim primariò institutæ ad tegendũ corpus, quamvis secundariò aliam ipsi velint significationẽ affigere; ad eum modũ, quo habitus monachalis primariò institutus est ad corpus tegendum, quamvis secundariò habet aliã significationẽ adjunctã. Quando autẽ ex gravi necessitate aliquis ejusmodi vestibus uti solet, ex ipso jure gentium constat, eas tunc non sumi juxta secundariam, sed juxta primariam earum significationem, quæ licita est, adeóque esset illicita sine urgenti necessitate, quia ex ipso jure gentium sine gravi necessitate non separantur à secundaria sua significatione; unde in eo casu talibus vestibus uti non est peccatum.

SECTIO III.

Illationes Doctrinæ nostræ.

EX dictis fit 1. Non solùm esse gloriosum 887
fidem fateri in genere, quando fidelis à potestate publica interrogatur, sed revera esse per se peccaminosum tunc non confiteri fidem, sed tacere, nulloque signo externo fidem veram manifestare. Ratio est, quia ut à num. 855. tunc ex præcepto fidei tenetur fidelis, fidem suam exteriùs profiteri, quando id exigit honor

nor Deo debitus, aut Catholicæ Religioni; tunc enim fidem occultare perinde esset, ac negare, vel saltem erubescere, quod maximum peccatum est; ut constat ex eodem n. sed non confiteri fidem, quando fidelis, à Publica Auctoritate interrogatur, certè esset contra honorem Deo, & Catholicæ Religioni debitum; ut supra diximus: ergo tunc esset per se peccatum omnino tacere.

889. Fit 2. Jure merito damnatam esse ab Innocentio XI. inter 65. propositiones 18. quæ sic habet: *si à potestate publica quis interrogatur fidem in genere confiteri, ut Deo, & fidei gloriosum consulo; tacere, ut peccaminosum per se non damno.* In illis námque circumstantiis locum maximè habet doctrina Apostoli ad Romanos 10. ut bene notavit Exim. D. disp. 14. de fide sect. 2. nempe *corde creditur ad justitiam, ore autem fit confessio ad salutem;* id est, si fidelis tunc fidem non confiteatur, contra suam agit salutem, & peccat lethaliter; quapropter casu, quo quis interrogetur de sua fide, si ex taciturnitate crederetur; vel non habere fidem, aut fidem non esse veram, vel ex ea taciturnitate alij in fide titubarent, graviter peccaret, si fidem suam exteriùs non profiteretur; quamobrem D. Thomas sect. 2. q. 3. art. 2. *sic enim confiteri fidem non semper, neque in quolibet loco est de necessitate salutis; sed in aliquo loco & tempore, quando scilicet per dimissionem hujus confessionis diminueretur honor debitus Deo, & etiam utilitas proximo impendenda; puta si aliquis interrogatus de fide taceret, & ex hoc crederetur, vel quòd non haberet fidem, vel quòd fides non esset vera, vel alij per ejus taciturnitatem averterentur à fide; in hujusmodi enim casibus confessio fidei est de necessitate salutis.* Unde illustris Petrus de Tappia tom. 2. Catenæ Moralis lib. 1. q. 3. art. 6. ita Concludit *si video ex taciturnitate mea, & omissione confessionis aliquos, vel aliquem defecturum à fide, vel vacillaturum; non solùm ex charitate, sed ex ipsa præcisa & formali confessione fidei teneor præcepto affirmativo confiteri eam; cùm ex ipsa formali confessionis omissione in eo eventu per se sequatur defectus ille, vel vacillatio.*

890. Fit 3. Confessionem fidei in eo casu fieri posse non solùm verbis, sed etiam aliis quàm plurimis signis externis; v. g. si interrogatus taceat, & osculetur Crucifixum, quem præ manibus habet; tunc illud silentium per accidens non est signum negatæ fidei, vel erubescentiæ; quia licèt ore taceat, opere tamen externo confitetur. Pariter si duo socij fideles conveniantur coram tyranno, qui eos ita interrogat, numquid vos Catholici estis? principalis autem eorum ita respondeat: ambo fidem Catholicam profitemur, quamvis alter socius taceat; si læto vultu annuat, taciturnitas ejus per accidens non est negatæ fidei signum; quia principalis loquitur pro se, & socio, & illud silentium, quod sine tali circumstantia poterat esse signum erubescentiæ, aut negationis fidei, in ea circumstantia est signum confessionis fidei. Rursus casu, quo tyrannus dicat Petro Catholico, certò scio, te esse Professorem Catholicæ fidei; ideóque sustinebis pœnas acertóxissimas, & Petrus tacens rideat spernens minas, hoc silentium non est signum negatæ fidei, aut timoris; sed cum ea circumstantia est virtualis fidei confessio; si enim timeret, negaret; & non negare, sed tacere, & ridere minas, est signum confessionis fidei.

891. Fit 4. Obligare aliquando fidei præceptum ad externam confessionem, quamvis potestas publica non interroget in odium fidei, sed ob alium finem bonum exigentem externam confessionem ad honorem fidei. Ratio est, quia potest Princeps Catholicus scire velle propter aliquem finem honestum, & consequenter non in odium fidei, quinam sint Catholici in ditione sua, ut puniat si aliquem fortè hæreticum inveniret, & fidei honori consuleret; quare si tunc interroget Petrum, an sit Catholicus, non licet tunc Petro tacere, aut tergiversari; quia esset ea taciturnitas signum negatæ fidei; quapropter si aliquis assereret in eo casu; silentium esse licitum, subjaceret damnationi Innocentij XI. à num. 888. juxta quam damnabilis est propositio asserens interrogatum à potestate publica de sua fide posse tacere; neque potest excusari in præsenti; sicut in aliis casibus; de quibus suprà diximus, ex eo, quòd hîc non agatur causa fidei; nam quamvis non agatur causa fidei in odium fidei, agitur tamen ad honorem fidei, ad quem in eo casu unusquisque fidelium tenetur; idcirco interrogatum ab ipsis, vel Principe Catholico, teneri ad fidei confessionem, docuêre P. Arriag. disp. 21. sect. 2. num. 5. Ceanter à SS. Sacr. in Decal. disp. 2. q. 12.

892. Fit 5. Actum externum fidei non procedere effectivè ab habitu interno infuso divinæ fidei, quamvis imperium voluntatis in eo casu non respiceret aliud motivum, nisi obligationem credendi tunc, ne fidelis transgrediatur præceptum fidei; ratio est, quia habitus fidei illũ, dan taxat actum, producit effectivè, qui effectivè procedit à potentia, in qua residet habitus; habitus enim intellectûs solùm potest deservire ad eliciendos actus intellectûs, non voluntatis, multóque minùs exterioris alicujus potentiæ distinctæ ab intellectu; ergo non procedit effectivè ab habitu Fidei. Confirm. si effectivè eliceretur ab habitu fidei, vel esset per se, vel per accidens; sed neutrum dici potest; ergo, non quidem per se; nam actus externus est naturalis, qui per se non exigit principiũ supernum; non per accidens, quia principium per accidens supponit jam totum principium per se, & insuper debet esse in ea potentia, quam adjuvat; quod dici non potest de habitu fidei respectu potentiarum externarum.

893. Quapropter quando D. Thomas 2. 2. q. 3. art. 1. ad 3. ait: *dicendum, quòd fides interior mediante dilectione causat omnes exteriores actus virtutum mediantibus aliis virtutibus imperandò,*

Perandò, non eliciendò, sed confessionem producit tanquam proprium actum nulla alia virtute mediante, non est intelligendus, quasi sentiat habitum fidei effectivè producere actum externum; sed quatenus exigit, ut voluntas imperet potentiis externis ut, actum suum eliciant, qui fidem exteriùs profiteatur, in quo distinguitur actus imperatus ab actibus aliarũ virtutum, quos charitas imperat, non quidem ad adimplendum præceptum fidei, sed ad adimplendum præceptum aliarum virtutum, ideóque non tribuentur fidei, sed aliis virtutibus, quamvis effectivè ab aliis virtutibus exteriores actus non procedant, quæ manifesta est ipsius D. Thomæ doctrina 2. 2. q. 81. art. 1. ad 1. ubi ait: *ad primum ergo dicendum, quòd Religio habet duplices actus, quosdam quidem proprios, & immediatos quos elicit, per quos homo ordinatur ad solum Deum, sicut sacrificare, adorare, & alia hujusmodi; alios autem actus habet, quos producit mediantibus virtutibus, quibus imperat ordinans eos ad divinam reverentiam; quia scilicet virtus, ad quam pertinet finis, imperat virtutibus, ad quos pertinent ea, quæ sunt ad finem, & secundùm hoc actus Religionis per modum imperij ponitur esse visitare pupillos, & viduas, & in tribulatione eorum, quod est actus elicitus à misericordia; immaculatum autem custodire se ab hoc sæculo, imperativè quidem, est Religionis; elicitivè autem temperantiæ, vel alicujus hujusmodi virtutis.*

Quibus in verbis D. Thomas apertè significat, actum exteriorem virtuosum, atque adeò ad virtutem aliquam pertinentem fieri simul cum actu interno illius virtutis, adeóque virtutem concurrere productivè ad actum internum, à quo actus externus dicitur denominativè ab ea virtute elicitus, non quidem effectivè; cùm actus externus non sit actus ejus potentiæ, in qua residet virtus, ut ex terminis patet; unde quamvis ex actu interno & externo consurgat unum opus morale, non ita consurgit, ut utraque pars sit intrinsecè supernaturalis; actus enim solùm internus est supernaturalis; externus verò naturalis, solúmque denominativè supernus; unde virtus infusa solùm producit actum internum, & exigit ad adimpleri-onem præcepti, ut potentia exterior producat externum; unde facilè apparet & doctrina D. Thomæ, & veritas nostræ illationis. 894.

DISPUTATIO XIX.

AN PER MENDACIUM, ERROREM, AMPHIBOLOGIAM, AUT MIRACULA POSSIT DEUS DECIPERE HOMINES.

895. PLura quærimus in hac disputatione, quarum notitia valde conducit ad stabiliendas assertiones, quas toto tractatu tradidimus; certe si Deus posset nos decipere, aut per mendacia, aut infundendò nobis errorem, aut parandò miracula in contestationem falsæ doctrinæ, aut quovis alio modo excogitabili, non possent subsistere principia, ex quibus probationes deduximus ad doctrinam traditam stabiliendam ideóque breviter percurram ea, quæolim latiùs tradideram.

SECTIO I.

De Mendacio, Errore, Amphibologia, & de Miraculis.

896. Assero 1. contra Theologos cit. num. 808. non potest Deus de potentia absoluta mentiri. Prob. quia ita docent Sacræ Scripturæ ibi à nobis adductæ, tum etiam SS. PP. cit. num. 10. tum ipsa naturalis ratio, qua demonstratur, mendacium esse intrinsecè malum, proindéque Deo essentialiter repugnans ut, à num. 811. ergo &c. Confirm. ex Paulo ad Hebræos 6. ubi exponit firmitatem nostræ fidei, & spei fundatæ in divinis promissionibus ait: *in quo abundantiùs volens Deus ostendere pollicitationis hæredibus immobilitatem consilij sui, interposuit jus jurandum, ut per duas res immobiles, quibus impossibile est mentiri Deum, firmissimum solatium habeamus:* istæ namque res immobiles sunt locutio, & juramentum; ubi maximè notandum est, Apostolum dicere *abundantiùs*; quod exinde dictum est; nam quælibet ex prædictis rebus est per se immobilis: unde sine necessitate, & ex abundanti addidit promissioni suæ juramentum: ergo locutio divina se sola talis est, ut non possit differmari cum re testificata; quod etiam significat Apostolus 2. ad Tim. 2. *si non credimus, ille fidelis permanet, negare se ipsum non potest.* Unde Dyon. cap. 8. de divinis nominibus circa medium solvens argumentum, qui objiciebat, qua ratione fieri posset, ut Deus esset omnipotens, cùm ab uno nostro Theologo (S. Paulo) diceretur se ipsum negare non posse, ubi sic respondet: *nempe se ipsum negare à veritate decidere est; porrò veritas Deus est, & à veritate cadere, à Deo est cadere; si igitur veritas Deus est veritatis, negatio, est à Deo prolapsio, à Deo cadere Deus non potest, & non esse, ut sic dixerimus, non est, & non posse non potest.*

Assero 2. Repugnat omnino Deo, ut creato 897.
intellectui infundat errorem adhuc speculativum. Prob. 1. Error speculativus in eo distinguitur à practico, quòd hic respicit mores v. g.

hic

sic dicatur mendacium est licitum; speculativus verò non respicit mores, sed puram falsam assertionem, v. g. si, quando Petrus non currit, assererem: Petrus currit; atqui Deus non potest infundere intellectui creato non modò errorem respicientem mores, verùm neque errorem respicientem assertionem falsam: ergo. Prob. mi. Deus, si posset talem errorem infundere, cùm non posset habere ignorantiam, errorem infunderet contra opinionem certam de opposito; sed hoc est intrinsecè malum, cùm sit virtualiter mendacium; ut patet in creatura, quæ cognoscens Petrum non currere, malitiam saltem virtualem mendacij incurreret, si alicui infunderet cognitionem illam, Petrus currit: ergo &c. Confirm. ex Ovied. licèt pati errorem speculativum sit malum purè physicum, illum tamen infundere contra mentem infundentis, est malum morale; cùm judicium de veritate obliget ad conformationem cum veritate, & non relinquat jus ad difformitatem; sic pati mortem, est malum physicum; at infligere mortem sine jure infligentis, est malum morale; sed omnino repugnat Deo malum morale: ergo repugnat Deo infundere errorem tantùm speculativum.

898. Prob. 2. SS. Patres, dum explicant testimonia Scripturæ, in quibus dicitus Deus excæcare, decipere, & tradere hominem in reprobum sensum, constanter ea testimonia exponunt de Deo permittente, non intendente, neque per se inducente: ergo constanter supponunt Deo repugnare per se infundere errorem creaturæ. Confirm. ex Magistris vitæ spiritualis, qui quando aliqui decepti sunt in exercitationibus suis, quamvis inculpabiliter ipso lumine naturæ, docent, id factum esse non à Deo, sed à Diabolo: ergo tanquam lumine naturæ notum supponunt, Deum non posse ullum errorem creaturæ infundere. Confirm. 2. Si quilibet homo posset alteri infundere errorem speculativum, licitè posset homines alios docendò decipere inspeculativis; sed hoc lumine naturæ absurdum apparet: ergo &c. Confirm. 3. Si posset Deus talem errorem infundere, posset Principibus Europæ v. g. errorem infundere, qui persuaderet, dari quamdam insulam in mari Indico, cujus tota arena esset aurum purissimum, & sic de aliis inauditis divitiis; insuper posset injungere Principibus, ut expenderent quàm plurimas divitias ad talem insulam subjiciendam, quo in casu derecto errore maximè deprimeretur conceptus debitus majestati divinæ; sed ex hoc apparet in Deo repugnare &c. ergo &c.

899. Probatur 3. Error ille speculativus, esset opus Dei, proindéque esset locutio Dei, id est signum, seu sigillum locutionis contestativum expressivæ suæ mentis, juxta illud Christi Joann 50. *opera, quæ ego facio, testimonium perhibent de me*; sed Deus neque vitium virtualis mendacij committere potest: ergo. Confirm. 1. Non minùs manet homo deceptus à Deo per illud opus, quod respiceret Deum Auctorem, quàm maneret deceptus per verba v. g. si quando Petrus non currit, diceret Deus homini, Petrus currit; atqui propter deceptionis vitium repugnat Deo id manifestare per verba; ergo repugnat propter idem vitium Deo infundere errorem. Confirm. 2. Id, quod naturæ lumine apparet dissonum naturæ rationali ut rationali, repugnat Deo; sed ipso naturæ lumine apparet dissonum naturæ rationali ut rationali, quòd homo falsum testificetur, Deo inspirante, & cognitionem illam erroneam infundente: ergo &c.

Assero 3. Repugnat Deo causare errorem 900.
in creatura per restrictionem divinam purè mentalem. Probatur 1. Tunc datur deceptio per restrictioram mentalem, quando aliquis profert verba, quæ secundùm externam omnè suam significationem manifestant unum, & secundùm id, quod internè tantùm intellectu additur, referuntur ad oppositum v. g. si quando Petrus in platea sedet, ego assererem: Petrus in platea currit, subintelligendò, in alio tempore, quo currebat; eò ipso, quod istæ voces secundùm totam suam significationem externam significant præsentem cursum Petri in platea, & solùm referuntur internè ad cursum alium non præsentem, sed prætéritum, quem secundùm efferunt restrictionem purè mentalé; sed hoc modo loqui est omnino illicitum, atqueadeò Deo repugnans: ergo &c. Prob. min. quia si liceret uti restrictionibus, vix esset ullum verbum, quod non posset dici cum simili restrictione: unde fieret, quòd cessaret rationabile commercium, & nemo posset reddi certus de veritate; sed hoc est intrinsecè malum, & lumine naturæ apparet naturæ ut rationali repugnans: ergo &c.

Probatur 2. & explicatur eadem ratio: si 901.
Paulus, qui occidit Petrum die Veneris, ita loquatur: non occidi Petrum: & per conceptum mentalem restrictum dicat, die Dominico, tunc falsum omnino dicet, eò quòd ad veritatem, vel falsitatem propositionis vocalis non est attendendus conceptus mentalis restrictivus, sed solùm propositio vocalis secundùm suam significationem externam, quæ in hoc casu evidenter est mendax, & si confirmetur juramentò, erit perjurium, quòd certè est intrinsecè malum: ergo talis modus loquendi per restrictionem purè mentalem omnino repugnat Dec. Confirm. ex Innocentio XI. inter 65. propositiones damnatas 26. quæ sic habebat; *si quis vel solus, vel coram alio sive interrogatus, sive suâ sponte, sive recreationis causâ, sive quocumque alio fine juret, se non fecisse aliquid, quod revera fecit, intelligendò intra se aliquid aliud, quod non fecit, vel aliam viam ab ea, in qua fecit, vel quodvis aliud additum verum, reverà non mentitur, nec est perjurium; &c.* 37. *causa justa utendi his amphibologiis est, quoties id necessarium, aut utile est ad salutē corporis, honorem, vel res familiares tuendas, vel ad quemlibet alium virtutis actum, ita ut talis occultatio censeatur,*

atur, *tunc expediens & studiosa*, & 28. *qui mediante commendatione vel munere ad magistratum vel officium publicum promotus est, poterit cum restrictione mentali præstare juramentum, quod de mandato Regis à similibus solet exigi, non habito respectu ad intentionem exigentis, quia non tenetur fateri crimen occultum*; ex quibus clarè deducitur, restrictionem purè mentalem illicitam esse, ac proinde Deo repugnantem.

902. Assero 4. Deus loqui potest per amphibologiam, quæ non sit restrictio purè mentalis, sed habeat externam significationem, quæ nempe aliquo signo externo prudenter concipi possit. Prob. 1. quando verba sunt æquivoca, & ego utor illis in uno sensu, quamvis auditor putet, me loqui in alio sensu, licitè loquor, ut constat ex dictis de simulatione purè materiali à num. 853. sed talis vocatur amphibologia, cujus sensus per signum externum prudenter concipi possit: ergo &c. Confirm. ex illa amphibologia, quam ponit Glossa C. ne quis, 22. quæst. 2. illis vebris, *per æquivocationem caute deludat interrogantem dicendò, non est hic, id est, non comedit hic*, nam verbum *est*, est æquivocum, & habet ambas significationes, nempe existentiam, & manducationem; ergo quando verba interna duplicem habent significationem externam, possum licitè uti verbis in una significatione, quamvis non utar in alia, non quidem intendendò deceptionem alterius, quod malum est, sed intendendò meam occultationem, quando ad illam jus habeo. Hujusmodi quidem locutiones frequentissimæ apud timoratos; nec damnatæ sunt ab Innocentio XI. quia ille solùm damnat amphibologias per restrictionem mentalem addendò verbis aliquid retentum in mente, quia illæ diversæ significationes sunt propriæ verbi æquivoci; ergo licitæ sunt, ac proinde Deo non repugnant.

903. Probatur 2. Illæ locutiones licitæ sunt, nec Deo repugnant, quarum usus frequens est in Scriptura; atqui locutiones amphibologicæ, quæ non fiunt per restrictionem purè mentalem, frequentes sunt in Scriptura, ut infrà videbimus, & constat ex illo Tobiæ 5. ubi Raphaël dixit: *Ego sum Azarias Ananiæ Magni filius*, nam hoc verbum *Azarias* significat auxilium Domini, & verbum *Ananias* significat nubem; nubes autem juxta S. Ambros. Serm. 61 significat Patrem æternum: unde sensus verborum Angeli mysticus fuit, quasi dixisset: ego sum auxiliator à Deo Filius adoptivus æterni Patris; ad quod affirmandum nulla indigebat Angelus restrictione mentali, sed satis fuit assumere verba in sensu mystico, quem externè habent, & in quo prudenter accipi possunt, quod requiritur ut amphibologia, non sit restrictio mentalis, ut bene notavit Card. de Lugo disp. 22. de fid. sect. 4. num. 75. ubi ait: *ad veritatem propositionis, & responsionis externæ necesse est, quod voces capaces sint talis significationis, ut possint ex se eum sensum facere*: ergo assumere verba in hoc sensu, non est illicitum. Confirm. non est contra commercium rationale, quòd loquens utatur verbis in significatione externa, quam præferant, & quam in omnium prudentum judicio admittunt; sed hæc est conclusio nostra: ergo &c.

Quapropter verbis amphibologicis uti licet, 904
quotiescumque externa verborum significatio conformis est menti loquentis; quare cum ex variis capitibus haberi possit hæc conformitas in externa verborum significatione, ideò locutio amphibologica ex pluribus capitibus licita fit. Hæc omnia accuratè colligit Cardenas supra propositiones ab Innocentio XI. damnatas, dissertatione 19. per totam; reducuntur autem ad ista: primò, quando verbum ipsum duas significationes habet ab hominibus impositas. Secundò, quando verba, licèt ex sua significatione non sint ambigua, at attentis circumstantiis loci, temporis, & personæ limitantur ad aliud significatum; sic quando latrones transiêrunt illâ viâ, in qua erat S. Franciscus, caventes à Ministris justitiæ, & paulo post advenerunt Ministri justitiæ, & interrogârant Sanctum, an latrones transissent illac, ille mittens manus in manicas suas respondit: non transiêrunt hàc; quod verissimum fuit; nam per manicas non transierunt, similiter si fixisset pedem super lapidem, potuisset idem verissimè dicere: ergo &c.

Tertiò, quando verba, quæ unam habent sig- 905
nificationem ex primæva sua institutione, jam ex variis modis usurpandi illa inter homines habent aliâ, & non sunt æquivoca; tale dicitur esse verbum *scio*, quod ex primæva sua institutione significat cognitionem evidentem; at ex hominum usu usurpatur quandoque pro ea cognitione, quam ex fide humana acquirimus, quæ reverâ non est evidens, sed fallibilis; & similiter verbum *nescio*, quod significat defectum scientiæ evidentis, & sumitur quandoque pro defectu cujuscunque notitiæ. Ita Suarez Thomo 4. in 3. partem disp. 23. sect. 6. num. 5. Unde, qui audit ab aliquibus, Petrum confiteri furtum, si interrogatus dicat: nescio, id est, non habeo evidentem notitiam ejus furti, non mentitur quarto addunt alij cum Lugo disp. 23. sect. 4. verbum *nescio*, & similia, si absolutè proferantur, certum videri, quòd possint hunc sensum habere, scilicet: nescio per scientiam, vel auditionem, quæ utilis sit ad respondendum. Unde supponit, quòd ipsum humanum commercium exigat, ac proinde per responsionem confirmari respondentem rationabili interrogatione.

En verba Cardinalis; sic enim locutus est 906
Christus Dominus juxta communem interpretationem Marc. 13. quando dixit: *de illo die nemo scit, neque filius hominis*, hoc est, illâ scientiâ, quæ utilis est ad respondendum discipulis interrogantibus; quia licèt Christus ut homo id sciret, secretò tamen, quod manifestare

stare non poterat, cui dicendi modo videtur suffragari August. lib. 1. de Trinitate cap. 12. *hoc enim nescit, quod nescientes facit, id est, quod non ita sciebat, ut tum discipulis indicaret;* quod idem tradit S. Gegor. Magnus lib. 8. Epist. 42. citans S. August. & ita, quoties quis habet obligationem occultandi infamiam alterius, nec prævalet in interrogante jus, ut illi manifestetur, ut patet in Confessario, qui cum veritate dicit nescio; quia verbum illud per circumstantiam rei occultæ significat; idem ex usu hominum, ac non habeo scientiam utilem ad respondendum; unde subdit Lugo, quòd licèt interrogatio excludat reflexè æquivocationem, possit nihilominus Confessarius negare cum veritate peccatum auditum in Confessione; nam licèt voces significent immediatè conceptus, & mediatè res, non significant conceptus inutiles, sed utiles ad loquendum.

907. Quintò S. Augustinus lib. contra mendacium affirmat, cap. 10. eum, qui loquitur per metaphoram, aut allegoriam, non mentiri, quamvis per metaphoram occultet veritatem audientibus, & ita affirmat Jacobum cum veritate dixisse, *ego sum primogenitus tuus Esau*, propter mysticam, & metaphoricam significationem, quæ non percipiebatur tunc ab Isaac Patre ejus. 6. etiam excusatur ab omni vitio mendacij, quando quis respondet ad mentem interrogantis, quod Lugo hoc exemplo declarat; qui habet unum panem sibi omnino necessarium, verè respondet, se nullum habere panem ei, qui petit panem commodatum; quia nullum habet, quem commodare possit, de quo solum ille interrogat, & loquitur. 7. excusatur etiam à vitio, qui respondet extrajudicialiter, & sine juramento per circumlocutionem, quæ de præsenti nihil affirmat, & negat, v. g. gauderem utique idem scire, ut tibi satisfacerem; alij sunt respondendi modi apud Auctores, quorum plures affert Cardenas locò citatò, & qui ex dictis facilè inferri possunt.

908. Assero 5. Non potest Deus de potentia absoluta confirmare miraculis doctrinam falsam etiam purè speculativam. Prob. 1. miracula sunt quasi sigillum, quo notantur divinæ attestationes, proindéque sunt quasi virtuales locutiones divinæ: unde si Deus doctrinam falsam miraculis confirmaret, non posset excusari à vitio virtualis mendacij; sed hoc omnino repugnat Deo, tum agenti de potentia ordinaria, tum de potentia absoluta: ergo &c. min. & cons. sunt evidentes; maj. verò patet à num. 573. Confirm. ex Joan 5. *opera, quæ ego facio, testimonium perhibent de me* Marc. ult. *illi autem &c. Domino cooperante, & sermonem confirmante sequentibus signis*: sic ad Hebræos 2. *attestante Deo signis & portentis;* ex quibus clarè constat juxta Scripturæ doctrinam miracula esse quasi sigillum divinarum attestationum, & locutionum.

909. Quod facilè roboratur ex duplici miraculo, in cujus patratione Christus expressit finem, quem intendebat; sit primum paralytici Math. 9. *ut autem sciatis, quia filius hominis habet potestatem in terra dimittendi peccata, tunc ait paralytico: surge, tolle lectum tuum, & vade in Domum tuam, & surrexit* &c. miraculum enim sub his circumstantiis factum satis indicat salutem Paralytici divinitus obtentam sufficientissimam fuisse approximationem divini testimonij, quod perinde est, ac esse sigillum divinitatis, ut præsentes crederent Christi divinitatem, & potestatem in terra dimittendi peccata, quod perinde est, ac dicere, fuisse miraculum illud sigillum divinitatis, & testimonij divini juxta doctrinam D. Thomæ, unde, qui non potest nisi imprudenter dubitare de veritate talis miraculi, procul dubio non poterit dubitare nisi imprudenter de veritate testimonij divini; secundum sit Resurrectio Lazari Joann 11. ubi Christus dixit: *Lazarus mortuus est: & gaudeo propter vos, ut credatis*: & post subdit: *Jesus autem elevatis sursum oculis dixit: Pater gratias ago tibi, quoniam audisti me, ego autem sciebam, quia semper me audis; sed propter populum, qui circumstat, dixi: ut credant, quia tu me misisti. Hæc cùm dixisset, voce magna clamavit: Lazare, veni foras. Et statim prodiit, qui fuerat mortuus.* Ex quibus satis apparet, miraculum illud fuisse sufficiens Judæis ad approximandum testimonium divinum, quo crederent.

Confirm. ex SS. Patribus à num. 801. tum 910.
etiam ex Aug. Epist. 49. quæst. 6. *Deus mirabilibus operibus loquitur*, & ex D. Thoma tertia parte quæst. 43. art. 1. ubi asserit, virtutem faciendi miracula, primariò & principaliter concedi à Deo hominibus, ut ea, quæ docent, credantur esse à Deo, eo modo, quo, cùm aliquis defert litteras annulò Regis signatas, creditur ex voluntate Regis processisse, quod in illis continetur. Exinde.

Prob. 2. Miracula ex Scriptura, & PP. su- 911.
prà adductis sunt quasi divinum sigillum, quo Dominus sigillat sua auctoritate doctrinam, in cujus confirmationem patrantur; atqui Rex advertenter confirmans sigillò suò scripturam sui Ministri continentem mendacium, ex ipso naturæ lumine apparet particeps mendacij; censetur enim reverâ testificari sigillò suò, quod in ea epistola continetur: ergo si Deus patraret miracula, quibus confirmatur doctrina falsa, particeps esset falsitatis; quod Deo omnino repugnat. Confirm. 1. præoccupandò aliquorum responsionem, & ostendendò, non solùm Deum per se ipsum, sed nec mediante creatura posse patrare miracula in confirmationem doctrinæ falsæ, quod sic evincitur: si Rex traderet sigillum Ministro ad sigillandas litteras, & ab initio prævideret ministrum abusurum esse sigillò, ejusmodi usus imputaretur Regi: ergo si Deus communicaret rationali creaturæ gratiam miraculorum, prævidens, creaturam abusuram esse miraculis in confirmationem falsæ doctrinæ, abusus ille Deo imputa-

retur: ergo. Confirm. 2. si Sigillum ita esset essentialiter affixum Regi, ut non possit poni nisi à Rege conscio scripturæ Regiæ, tunc imputaretur, quod continetur in illa scriptura; sed miracula à creatura in illis circumstantiis patrata, in quibus confirmaret doctrinam falsam, non possent fieri, nisi à Deo intelligente talem doctrinam, quæ sub miraculorum sigillo munitur: ergo &c. Quamobrem si talia essent miracula, ut homines non possent prudenter dubitare de eorum veritate, & intentione divina confirmandi doctrinam per illa, non posset non tribui Deo ex doctrina testificata; quæ omnia clarè ivdentur inferri ex Scriptura, ubi Christus ait Joann. 10. *si mihi non vultis, credere operibus credite*; & 15. *si opera non fecissem, quæ nemo alius facit, peccatum non haberent; nunc autem & viderunt, & oderunt me, & Patrem meum.* Ex dictis

912. Fit 1. Non posse Deum de potentia absoluta, neque per se, neque mediante aliqua creatura patrare miracula in circumstantiis, in quibus intendat homo confirmationem falsæ doctrinæ, sive speculativæ, sive practicæ, si illi, qui vident miracula, non possint advertere intentionem Dei ad alium finem, vel prudenter de tali intentione judicare, aut formidare. Ratio est, quia independenter ab aliis circumstantiis miracula illa non possent censeri prudentissimè, nisi Dei contestatio in ordine ad doctrinam falsam à creatura confirmatam sigillo divinitatis, nempe miraculis, ac proinde prudentissimè censeretur Deus eam doctrinam proponere, quin creatura posset prudenter de tali doctrina formidare. Unde falsitas talis doctrinæ reverà tribueretur Deo; sed hoc est evidenter contra Majestatem divinam, & contra titulum summæ veritatis, ut constat ex dictis: ergo &c. Tum etiam, quia ut dictum à num. 572. & 575. & tradit late August. ex regula sua generali à num. 650. vera miracula talia sunt, ut exfine, multiplicitate, duratione, aut aliis circumstantiis prudenter discernantur à falsis; ita ut ea, quibus homo obligatur ad credendum, nullo modo possint ita nobis proponi, ut liceat de illis prudenter dubitare; quæ est ratio, propter quam Moysen misit in Egyptum, ut declararet falsitatem apparentium miraculorum; atque etiam in fine mundi declarabit falsitatem miraculorum Antichristi, ut ibi diximus: ergo si non adsint illæ circumstantiæ, non potest Deus patrare vera miracula, neque per se, neque mediante creatura.

913. Fit 2. Casu, quo Deus veller, ut Evchariſtica commestio fieret sensibiliter, sive modò perceptibili per sensus, non posset tunc permittere, quòd Sacerdos semel accepta sacerdotali potestate, abuteretur illâ ad confirmanda falsa dogmata in circumstantiis, in quibus non possent homines prudenter dubitate, intentionem Dei ad ea miracula concurrentis esse oppositam intentioni Ministri falsa proponentis; idem suò modò dicendum, si Deus aliqui creaturæ conferret donum miraculosum, curationum & alia similia; ratio est, quia Deus non posset concurrere ad vera miracula in circumstantiis, in quibus doctrina falsa traderetur hominibus sigillò divinitatis ita testificata, ut non possent de illis prudenter dubitare, sive de intentione divina testificandi doctrinam falsam, quæ per illa miracula confirmaretur; sed ita se habet in nostro casu: ergo &c.

SECTIO II.

Solvuntur Oppositа.

OBjicies 1. contra 1. assert. Mendacium quatenus est actus dicendi falsum cum intentione Fallendi, non est intrinsecè malum respectu Dei; ergo Deus de potentia absoluta potest mentiri. prob. ant. quidquid est malum, ideò tale est, quia est prohibitum aliqua lege superioris; sed Deus nulli superiori subjacet, qui possit ei prohibere mendacium: ergo &c. 914.

Confirm. 1. Id, quod Deus ut causa partialis potest efficere cum creatura, potest se solo efficere ut causa totalis; sed potest cum creatura esse causa particularis mendacij: ergo &c. Confirm. 2. Deus præcipit Abrahamo, ut Filium Innocentem occideret, & Oseæ, ut cognosceret mulierem fornicariam, proindeque dispensavit in 5. & 6. præcepto Decalogi; sed non est major ratio, cur dispensare possit in 8. præcepto non mentiendò: ergo &c.

Confirm. 3. Deus in pœnam peccati sæpe, decipit homines peccatores ex illo Rom. 1. *propter quod tradidit illos Deus in reprobum sensum*, & 3. Reg. 22. *& ait Dominus: quis decipiet Achab Regem Israel, ut ascendat, & cadat in Aamoth, Galaath, & dixit unus hujus, cemodi, & alius aliter; egressus est autem spiritus, & stetit coram Domino, & ait, ego decipiam illum, cui locutus est Dominus, in quo? & ille ait: egrediar, & ero Spiritus mendax in ore omnium prophetarum ejus; & dixit Dominus, decipies, & prevalebis, egredere, & facita; nunc igitur ecce Dominus dedit Spiritum mendacij in ore omnium Prophetarum tuorum, qui hic sunt;* sed hoc est perinde, ac mentiri, & imputare Deo mendacium. ergo. Confirm. 4. Deus in circumstantiis erroris invincibilis potest Petro præcipere mendacium; ergo potest etiam ipse mentiri. Confirm. 5. Posita de re futura revelatione, potest Deus facere oppositum ejus, quod revelavit; cùm revelatio non tollat à Deo libertatem, & potestatem; ergo potest Deus suam revelationem reddere falsam. 915.

Resp. neg. ant. ad prob. neg. maj. quia licèt sint plura mala, quia prohibita, sunt etiam plura prohibita, quia intrinsecè mala; quo in casu Deus necessariò sibi imponit legem, eò quòd Sanctus sit, & non possit ut Auctor operis facere id, quod est intrinsecè malum. Ad 1. Confirm. neg. maj. quia Deus, ut causa partialis 916.

partialis concurrit cum creatura ex ſua libertate ſe determinante pravè, non quidem ut cauſa per, ſeu cui imputatur effectus, ſed tantùm ut cauſa per accidens relinquens libertatem, & imputabilitatem creaturæ; quod non ita contingeret, ſi Deus per ſe ita concurreret; unde quamvis poſſet eo modo concurrere partialiter, nunquam poteſt ex ſua determinatione concurrere totaliter. Ad 2. Confirm. neg. ſecundam partem maj. nimirum, quòd Deus diſpenſaverit in 5. & 6. præcepto Decalogi; nam illa præcepta jubent, ut homo ſine auctoritate alium non occidat, vel mulierem non cognoſcat, circa quam non haber poteſtatem; at Deus Abrahamo dedit poteſtatem in vitam Iſaac; unde mutata materia jam non erat actio intrinſecè mala; neque præcepit Oſeæ, ut mulierem cognoſceret affectu fornicario; ſed ut illam acciperet in uxorem, & cognoſceret affectu maritali, in quo nullum eſt peccatum; at mendacium cùm ex intrinſecis ſuis ſit diſſonum naturæ, ut rationali, & primæ veritati, & legi divinæ, quin ad hoc ab ullis pendeat circumſtantiis; ideo in nullis circumſtantiis poteſt cohoneſtari, cùm eſſentiam ſuâ amittere non poſſit; ideoque in nullis circumſtantiis poteſt committi à Deo.

917. Ad 3. Confirm. neg. ant. illa etenim Scripturæ verba communiter explicantur de permiſſione, proindéque cùm dictum eſt, *decipies, prævalebis, fac ita*, idem eſt, ac dicere, non impediam, quòd tuam pravam intentionem exequaris, quòd prævaleas, & facias ita; unde Auguſt. lib. 83. q. 53. ſic habet: *factum eſt, ut Deus juberet, vel potiùs per illorum cupiditatem permitteret.* Ad 4. Confirm. diſt. ant. præcipere per ſe, vel ut Auctor operis, neg. per accidens tantùm, omit. ant. & neg. conſ. Ratio eſt, quia ſi per accidens tantùm præcipit, non eſt Auctor rei præceptæ, neque res poteſt ipſi imputari; ſed homini tunc ex ignorantia agenti; dixi *omitto ant.* quia ut plures docent, Deus, in eo caſu, neque aduc per accidens præcipit, ſed homo, ſibi perſuadet Deum præcipere, ut à num. 760. Ad 5. Confirm. diſt. ant. poteſt facere potentia conſequente conjungendô revelationem de re futura cum illius non futuritione, nego, potentia antecedente impediendô revelationem, conc. ant. & neg. conſ. ſed in caſu noſtro non ageret impediendô medium, ſed potiùs mentiendô.

918. Objicies 2. contra 2. Quòd noſter intellectus judicet, Petrum currere, quando currit, non eſt malum morale, adhuc materialiter; quia non ſe habet ut mendacium verum & proprium in ratione mendacij absque libertate commiſſum, quod quidem ex defectu libertatis, licèt non ſit formaliter malum morale, nihilominus eſt malum morale; at error purè ſpeculativus nec malitiam objectivam habet, ſed eſt ſicuti dolor, morbus, vulnus, mors, & id genus alia; ſed iſta, quæ mala purè phyſica ſunt, poteſt Deus ſpecialiter cauſare; ergo etiam poteſt ſe ipſo ſpecialiter cauſare, & infundere intellectui creato errorem purè ſpeculativum. Confirm. 1. Error purè ſpeculativus, duntaxat, dici poteſt monſtrum intellectûs; atqui monſtra Deus ſe ipſo cauſare poteſt; ergo & errorem purè ſpeculativum. Confirm. 2. Pro caſu ignorantiæ invincibilis poteſt Deus præcipere homini actum erroris; ergo & poteſt ſe ipſo errorem infundere &c.

Reſp. diſt. maj. non eſt malum morale adhuc materialè, ſi eliciatur absque transgreſſione hujus divini juris, conc. ſi eliciatur cum aliqua ejus juris trangreſſione, neg. maj. & diſt. min. neg. conſ. Ratio eſt, quia ſicut mors præſcindendô à transgreſſione juris non eſt malum morale, & tamen, eſt malum morale, ſi inferatur ab aliquo contra jus; ita etiam error purè ſpeculativus. Idcirco cum Deus ex ſua natura funder jus ad non cauſandum per ſuam determinationem errorem, cùm ignorare non poſſit ullam veritatem, ac proinde movere ad oppoſitum ejus, quod ipſe Deus cognoſcit, quod certè diſſonum eſt naturæ, ut rationali; exinde nequit Deus ut Auctor erroris talem errorem infundere; ſic Petrus ſciens Paulum non currere, & inducens Franciſcum, ad aſſentiendum Paulum currere, non poteſt excuſari à peccato, quamvis Franciſcus excuſaretur. 919.

Ad 1. Confirm. diſt. maj. noſtrum intellectum ſecluſum à transgreſſione juris non apponendi errorem relatè ad illum, qui inclinaret ad oppoſitum veritatis, quam cognoſcit, nego; relatè ad illum, qui inculpabiliter errorem ſuſciperet, conc. maj. & diſt. ſic min. neg. conſ. quia quando Deus crearet monſtrum purè phyſicum, ageret juxta ſuam cognitionem, & juxta jus ita operandi, proindéque nullum eſſet malum morale; at in noſtro caſu oppoſitum contingere, patet ex dictis. Ad 2. Confirm. diſt. ant. poteſt præcipere, ut cauſa per ſe, nego, ut cauſa per accidens omit. ant. & neg. conſ. Ratio eſt, quia Deus ut cauſa per ſe ageret ex ſua inclinatione, ac proinde attribueretur ipſi effectus; at ut cauſa per accidens ageret juxta inclinationem, & obligationem alterius, ſaltem exiſtimatam; ac proinde non poſſet Deo effectus attribui, ut conſtat à num. 760. 920.

Objicies 3. contra 3. Reſtrictio purè mentalis licita eſt juxta Sacras Scripturas; ergo non repugnat Deo cauſare errorem in creatura per reſtrictionem purè mentalem: prob. ant. ex illo Chriſti Joann 7. *vos aſcendite ad diem feſtum hunc, ego autem non aſcendam ad diem feſtum iſtum; quia meum tempus nondum impletum eſt*; & tamen poſtea aſcendit, licèt non manifeſtus; ergo illud dictum Chriſti verum fuit ex reſtrictione mentali, ſcilicet non aſcendam manifeſtè. Confirm. 1. ex Tob. 5. ubi Angelus Tobiæ dixit: *ex Filiis Iſrael ego ſum Azarias Ananiæ Magni Filius*; ſed hæc verba ſecundùm propriam ſuam ſignificationem non ſunt vera; ergo. Confirm. 2. ex Gen. 27. ubi Jacob 921.

dixit,

dixit, se esse Esau, & feciſſe, quæ ei Isaac præciperat; sed hoc non potest excusari à mendacio, nisi per restrictionem purè mentalem; ergo. Confirm. 3. Judith cap. 11. Holoferni dixit, de Israëlitis. *certum est, quod in perditionem dabuntur* (& de se ipsa) *misit me Dominus hæc ipsa nuntiare tibi: ego adducam te per mediam Jerusalem, & habebis omnem populum Israël*, & multa alia similia; sed hæc non possunt excusari à mendacio, nisi per restrictionem purè mentalem: ergo &c.

922. Confirm. 4. Exodi 4. præcipit Pharao obstetricibus, ut pueros masculos ex Israëliticis interficerent; atque textus: *timuerunt autem obstetrices Deum & non fecerunt juxta præceptũ Regis Egypti, & conservabant eos; quibus ad se accersitis Rex ait, quidnam est hoc, quòd facere voluistis, ut pueros servaretis; quæ respondérunt, non sunt Hebrææ, sicut Egyptiæ mulieres; ipsæ enim obstetricandi habent scientiam, & priusquàm veniamus ad eas, pariunt: bene ergo fecit Deus obstetricibus, & quia timuerunt obstetrices Deum; ædificavit eis domos*; &c. sed hæc verba excusari non possunt à mendacio, nisi per restrictionem purè mentalem; cùm constet ex textu, eas servâsse pueros, & tamen excusari debent; cùm tamen Deus eas præmiaverit, & mendacium præmiari non possit &c. omitto alia similia, quæ videri possunt apud Caramuel in libro, qui Inscribitur Haplotes art. 1. à num. 8. qui, ut sunt his similia, ita habent eandem solutionem.

923. Resp. neg. ant. ad probat. conc. ant. & neg. cons. quia Christus, ut ait August. quæst. 87. veteris, & novi testamenti, respondit ad mentem cognatorum suorum, qui suadebant ei, ut ascenderet ad festum illud scenopegiæ, ad manifestandum in eo magnificentiam miraculorum, & ad conciliandam sibi eam gloriam, quibus Christus respondit, se non ascendere ad diem festum illum celebrandum cum lætitia; quia dies festus ejus proprius erat dies festus Paschatis, in quo effusurus erat sanguinem pro redemptione hominum; Idem significant ea verba textûs, *quia meum tempus nondum impletum est*, unde August. locô citatô, *quid videtur contrarium, quando non tunc ascendit, quando negavit, sed ascendit, postea & ascendit, non quasi ad diem festum, seu quasi ad perfruendas delicias diei festi; certũ est ergo, quia non ascendit ad diem festum, salvatur. Is autem illi fuit dies festus, quo passione sua redemit mundum: hic dies festus ejus, in quo vicit mortem*; ex quibus clarè patet, non opus esse ad veritatem dicti recurrere ad restrictionem mentalem, sed ad unum ex his duobus, quæ notat August. primum est, quòd bene componatur dixisse, *non ascendo*, scilicet de præsenti, & quòd postea ascenderit. Secundum, quod interrogatio erat ad diem festum ut festum, & Christus non ascendit ad festum ut festum.

924. Ad 1. Confirm. resp. conc. maj. neg. min. ut constat à num. 902. Ad 2. Confirm. conc. maj. neg. mi. quia Jacob affirmavit, se esse Esau mysticè, ut instructus erat à matre, & per metaphoram, seu allegoriam, qui dicendi modus ex causa est licitus, nec eget restrictione purè mentali, ut constat à num. 906. Ad 3. Confirm. conc. maj. neg. mi. ad illa enim verba, non erat opus Judithæ restrictione purè mentali; nam quòd dixit Israëlitas ob sua peccata tradendos esse in perditionem, id absolutè dicitur de peccatoribus in peccato persistentibus, quòd autem dixit missam se esse à Deo, ut hæc illi nuntiaret, certum est; nam illa missio ad eum finem speciali Dei providentia facta est; quòd vero dixit, Holofernem ingressurum esse per mediam Jerusalem, verificatum est in illo jam mortuo; non ergo opus fuit restrictione purè mentali.

Ad 4. Confirm. conc. maj. neg. min. quia ut plures docent, opus non est excusare obstetricum verba à mendacio. Hæc enim duo bene componuntur, nimirum, quòd mendacium dixerint, & quòd Deus præmiò affecerit rectam earum operationem servandi masculos; quamvis enim aliquis post aliquod bonum opus committat postea veniale peccatum, non impedit, quòd Deus præmiet opus rectum, quin potiùs, ut alij docent, absque restrictione purè mentali liberari possint obstetrices à mendacio; nam maximè credibile est, quòd ubi fœminæ Israëlitæ audiérunt decretum Pharaonis de occidendis masculis, ab obstretricibus ipsis didicerint obstreticandi artem, ut masculi servarentur; quare dum id dixerunt obstetrices, nullo mendacij vitio infectæ sunt, ut nulla restrictione purè mentali indiguerant. 925.

Objicies 4. contra 4. Non minùs militare videtur contra commercium humanum usus amphibologiæ, quàm restrictionis purè mentalis; atqui usus restrictionis purè mentalis damnatus est ab Innocentio XI. ut constat ex num. 900. ergo rejiciendus est usus amphibologiæ. Resp. neg. mai. quia usus amphibologiæ nihil continet secundùm externam suam significationem, in qua prudenter possunt accipij ab hominibus, ut menti difformia; unde non est eadem ratio de amphibologia, & de restrictione purè mentali; nihilominus ut bene notat Card. de Lugo; si significatio externa, quæ à loquente intenditur per verba amphibologicæ obvia, non fit juxta generalem loquendi modum, nec in loquente adsit speciale jus in circumstantiis, in quibus loquitur, ut utatur ea significatione, illicitum esset sine causa uti; quia verba quasi ex jure gentium accipienda sunt in obvia significatione; nisi adsit justa causa, ex qua ducatur loquens ad intendendam aliam non obviam, unde evitatur injustitia contra commercium humanum, & societatem naturalem. 926.

Objicies 5. contra 5. Assert Homo, cui Deus contulisset donum conferendi miraculosè sanita- 927.

ſanitatem poſſet abuti miraculis ad conteſtandam doctrinam falſam, quin ea falſitas tribueretur Deo, ſed homini abutenti, & contra intenſionem Dei operanti: ergo de potentia abſoluta &c. Confirm. 1. Potuerunt Sorores Lazari eo ipſo tempore, quo Lazarus reſurrexit, petere à Deo Reſurrectionem, tum etiam ſicut Chriſtus ex fine honeſto poſtulavit à Patre eandem reſurrectionem, potuit alius ex fine inhoneſto eandem à Deo poſtulare, ſcilicet ad confirmandam doctrinam falſam; injuſta enim petitio ipſius non tolleret petitionem honeſtam Sororum; ſic contingens eſt juſtum ſcilicet, & impium rogare Deum, ut miraculosè reſtituat ſanitatem ægroto, quo in caſu poteſt moveri Deus orationibus ſolius juſti, licèt alij arbitrentur, illud miraculum obtentum eſſe ex injuſta impij petitione: ergo, quamvis Deus non poſſit ut Auctor doctrinæ falſæ per ſe illam confirmare veris miraculis, poteſt tamen patrare miracula in circumſtantiis, in quibus per illa confirmaretur doctrina falſa.

928. Confirm. 2. Caſu, quo Deus decernat propter honeſtum finem patrare miraculum craſtina Die tali hora, & hoc Petro revelet, poteſt Petrus uti hac notitia ad confirmandam doctrinam falſam; ſed non obſtante hujusmodi abuſu Deus tunc patraret miraculum antè decretum, & revelatum: ergo &c. Confirm. 3. Deus ut Auctor naturæ poteſt tribuere virtutem operandi effectus naturales cauſæ ſecundæ, eidémque offerre ſuum conſenſum naturalem, quamvis præviderit cauſam ſecundam abuſuram eſſe tali virtute; ergo ut Auctor ſupremus poteſt dare cauſæ ſecundæ virtutem ad opera ſuperna, & miracula, quamvis creatura aburendò ea virtute confirmaret per ea doctrinam falſam.

992. Reſp. neg. ant. quia cùm miracula ſint ſigillum Dei ſcientis, non poteſt doctrina aliqua miraculis confirmari, quin Deo ſcienti tribueretur teſtificatio talis doctrinæ ſigillò Dei munitæ; ex quo ipſi Deo tribueretur falſitas, ut à num. 910. Ad 1. Confirm. diſt. maj. caſu, quo illi, qui miraculum viderent, poſſent prudenter dubitare, aut aſſerere tale miraculum, non eſſe patratum in confirmationem doctrinæ falſæ, conc. caſu, quo neque aſſerere, neque prudenter dubitare poſſent, neg. ant. & conſ. Ratio eſt, quia ſicut non eſſet tribuendum vitio Regi, quòd nomine illius mitterentur literæ in circumſtantiis, in quibus homines prudenter concipere poſſent, nullam falſitatem confirmari illis ſigillaram ſigillò Regis; ita id ipſum ſuò modò dicendum eſt in caſu noſtro; verùm non eſt iſte caſus, de quo agimus in præſenti controverſia; hæc ſiquidem eſt, an in eo caſu, in quo non poſſent homines prudenter dubitare, quòd doctrina in ſe falſa confirmata ſit miraculis, poſſet Deus patrare miracula, quibus ea doctrina confirmaretur, quin falſitas confirmata tribueretur Deo; dicimus enim hoc omnino repugnare ſanctitati divinæ, contra quod nihil agit hæc Adverſariorum argumentatio.

Ad 2. Confirm. diſt. maj. poteſt uti hac 930.
notitia ad confirmandam doctrinam falſam caſu, quo non poſſet prudenter dubitari de eo, quòd falſa doctrina per tale miraculum confirmaretur, nego; caſu, quo ex fine, vel circumſtantiis poſſent prudenter dubitare, qui miraculum viderent, conc. maj. & ſic diſt. min. neg. conſ. Ratio eſt, quia eo ipſo, quòd Deus revelet ſe patraturum tale miraculum, cognoſcit patrandum eſſe, in circumſtantiis à nobis aſſignatis, in quibus abſque læſionæ ſuæ ſanctitatis, & veritatis illud patrare poteſt; unde non poteſt permittere circumſtantias, in quibus ſuboriri non poteſt evidens dubium de eo, quòd tale miraculum non ſit patratum ad talem doctrinam confirmandam. Ad 3. Confirm. diſt. ant. quamvis ipſe præviderit cauſam ſecundam abuſuram tali virtute in circumſtantiis, in quibus ea operatio ſit quaſi conteſtatio divina de rectitudine abusûs, nego, in circumſtantiis, in quibus nullo modo tribuatur Deo ut Auctori, conc. ant. & neg. conſ. quia miracula vera, de quibus agimus, cùm ſint quaſi lingua, & ſigillum Dei ex doctrina Scripturæ, & P.P. ex ipſo naturæ lumine, non poteſt Deus patrare ea in circumſtantiis, in quibus dubitari prudenter non poſſit, quòd patrata ſint ad confirmandam doctrinam aliam, quando doctrina illa reſpiciat Deum ut Auctorem; unde ſi eſſet falſa, reſpiceret Deum ut Auctorem falſitatis, quod omnino repugnat; quapropter in illis circumſtantiis Deus patrare non poſſet miracula ad eum modùm, quo non poteſt loqui contra mentem, neque ſe Auctorem mendacij, aut falſitatis oſtendere.

TRACTATUS DE SPE THEOLOGICA.

1. AUgustinus in Enchiridio cap. 8. latè ostendit, spem Theologicam multiplici ex capite à fide differre: fides namque credit bona, & mala, Sanctorum Beatitudinem, & pœnas impiorum; at spes, cùm sit amor, seu desiderium fiduciale, non sperat mala, sed bona: mala equidem non speramus, sed timerus; ideóque Virgilius valdè impropriè locutus est: quando dixit: *Sperare dolerem*: En Verba Augustiui; *porro etiam aliquid, quod non speratur, credi potest; quis namque fidelium pœnas non credit impiorum? nec sperat tamen; & quisquis eas imminuere sibi credit, ac fugaci motu animi exhorret, rectius timere dicitur, quam sperare: quæ duo Lucanus distinguens ita complexus est, liceat sperare timenti, non autem ab alio Poëta, quamvis meliore, propriè dictum est: hunc ego si potui tantum sperare dolorem.* Rursis fides, ut ibi etiam notat Augustinus, est circa præterita, præsentia, & futura: sic credimus Christum resurrexisse, sedere ad dexteram Patris, & venturum ad judicandum: neque solùm credimus ea, quæ respiciunt nos, sed etiam ea, quæ alios respiciunt: sic credo me non fuisse æternum, sed incepisse in tempore, quod etiam credo de aliis hominibus, & Angelis; at spes non tendit circa præterita, & præsentia, sed tantùm circa futura, nec respicit ulla bona, nisi quodammodo considerentur pertinentia ad sperantem; qui enim prætendit dignitatem, statim atque certò cognoscit non sibi, sed æmulo suo esse conferendam, jam illam sperare non potest, ex eo præcisè, quòd talis collatio non repræsenterur illi, ut sibi bona: quare actus spei & revetâ est, & meritò vocatur à Theologis actus concupiscentiæ, cùm iste in eo consistat, quod aliquis velit bonum, quia sibi bonum: En Verba Augustini: *Spes autem non nisi bonarum rerum est, nec nisi futurarum, & ad eum pertinentium, qui earum spem gerere perhibetur.* Tandem spes, cùm sit amor objecti sperati, pertinet ad voluntatem; fides verò, cùm sit assensus adhibitus objecto per simplicem adhæsionem Dei, pertinet ad intellectum: atque hoc ultimum discrimen ita accuratè tradit Augustinus: *jam de amore quid dicam, sine quo fides nihil prodest; spes verò sine amore esse non potest*: unde juxta Augustini doctrinam objectum spei Theologicæ non est bonum utcunque, sed repræsentatum saltem, ut probabiliter futurum pro libito illius, qui sperare potest: ideóque ut concipiatur spes, necesse est, ut eliciatur desiderium fiduciale talis boni: qui enim desiderat aliquod bonum cum diffidentia de illius consecutione, non quidem sperat, sed potiùs desperat; sicut non sperat, sed præsumit, qui per media non apta desiderat; sic qui invitus ducitur, ut suspendatur in patibulo cum omnimoda diffidentia de longiori vita, non sperat, sed desperat longiorem vitam, quamvis affectu naturali longiorem vitam desideret.

DISPUTATIO I.

DE NATURA, ATQUE OBJECTO MATERIALI, ET FORMALI SPEI THEOLOGICÆ.

2. SPes Theologica tripliciter sumi solet in Sacra Scriptura; primò quidem pro ipso objecto sperato: sic dicitur Psal. 13. *Dominus spes mea est*, & Psal. 90. *Tu es Domine spes mea*; secundò pro actu: sic Paulus ad Romanos 8. *Spe salvi facti sumus*; tertiò pro habitu, seu qualitate permanente ex parte potentiæ: sic 1. Corinthiorum 13. *Nunc autem manent fides, spes, charitas, tria hæc.* Quo in sensu intelligantur aliqua Scripturæ, & Patrum testimonia, quibus abutuntur hæretici ad confundendam fidem cum spe, declaravimus jam à num. 32. de fide: cæterùm quia fides divinarum promissionum certissima est, qua credimus, quod de Deo tradit Scriptura 1. ad Thimoth. 2. *Omnes homines vult salvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire.* Ezechielis 18. *nunquid voluntatis meæ est mors impij, dicit Dominus Deus, & non ut convertatur à viis suis, & vivat*, & cap. 33. *Nolo mortem impij, sed ut convertatur impius à via sua, & vivat*; exinde ex parte Dei spes nostra firmissima est; non enim est Deus sicut homo, qui illudat, & promissa non adimpleat; quare licèt sæpe confundamur, quia speravimus in homine; nunquam tamen confundemur, quia speravimus in Deo: quo in sensu ait Apostolus ad Rom. 5. *Spes autem non confundit*, sic & Tobiæ 2. dicitur:

citur: *Filij Sanctorum sumus, & vitam illam expectamus, quam daturus est eis, qui fidem suam nunquam mutant*; id est Deus, qui fidelis est, constans in promissis; & ad Rom. 5. *Gloriamur in spe gloriæ secundùm spem vitæ æternæ, quam promisit, qui non mentitur Deus*, vide num. sequenti.

SECTIO I.

De quidditate, & objecto Spei.

3. SUppono 1. Actum spei Theologicæ, utpote pertinentem ad voluntatem, non esse formaliter certum: certitudo enim formalis solùm convenit actui intellectûs; nihilominus quia actus spei Theologiæ fundatur in fide certissima de divinis promissionibus, ut diximus num. superiori, & constat ex Paulo ad Hebræos 11. *Est autem fides sperandarum substantia rerum*, exinde spes non quidem intrinsecè, sed quasi participativè per denominationem extrinsecam ab actu certissimo fidei, in quo radicatur, denominari solet certa, ut notavit D. Thomas 2. 2. quæst. 18. art. 4. in Corpore: *& sic etiam Spes certitudinaliter tendit in suum finem, quasi participans certitudinem à fide quæ est in vi cognoscitiva*, & ibidem *ad secundum, quòd aliqui habentes spem deficiunt à consecutione Bealitudinis, contingit ex defectu liberi Arbitrij ponentis obstaculum peccati; non autem ex defectu divinæ potentiæ, vel misericordiæ, cui spes innititur; unde hoc non præjudicat certitudini spei*; atque in eo sensu intelligitur Paulus 1. ad Corinthios 1. *Ut spes nostra firma sit pro nobis*, & ad Hebræos 6. *Confugimus ad tenendam propositam Spem, quam sicut anchoram habemus animæ tutam, ac firmam*; tum etiam Anselmus, Ambrosius, & alij, qui pro spe firma, reponunt certam: & Tridentinum sess. 6. cap. 13. dum ait: *Nemo sibi certi aliquid absoluta certitudine polliceatur, tametsi in Dei auxilio firmissimam spem collocare, & reponere omnes debeant.*

4. Suppono 2. ex dictis num. 6. de Beatitudine, dari finem *qui*, finem, *quo*, & finem *cuj*; finis *qui* est res illa, quam ratione sui per actum appetimus quasi ultimatum bonum operationis; finis *quo* est habitudo, unio, seu possessio ipsius finis *qui*; tandem finis *cui* est ille, à quo finis *qui* possidendus est: explicatur exemplò, spero obtinere Deum per formalem Beatitutinem, sive per visionem, & amorem beatificum, illúmque ut bonum mihi fiducialiter desidero: unde fit, quòd Deus ipse est finis *qui*; formalis Beatitudo, qua possideri desideratur, est finis *quo*, & ego ipse, qui Deum mihi desidero, sum finis *cui*. Suppono 3. Spem utpotè respicientem finem *qui*, ut futurum, & consequibilem per intimam possessionem, non posse exercere gaudium de objecto, ut ita jam possesso, cum adveniente ea possessione deficiat futuritio ad spei tendentiam requisita, ut constat ex num. 1. atque ipsa spei natura demonstrat, & docet Paulus ad Rom. 8. *Spes autem quæ videtur, non est spes; nam quod videt quis, quis sperat; si autem quod non videmus, speramus, per patientiam exspectamus*; quare ex aliis virtutibus, quæ eliciunt gaudium circa suum objectum, ut possessum, desumi nequit paritas ad spem: nam illæ aliæ virtutes ad exercitium suorum actuum non exigunt objecti primarij futuritionem, qualem exigit Spes: unde per spem solùm gaudere possumus, de actu ipsius, quo primarium suum objectum respicit, ut futurum, & desiderat, juxta doctrinam ipsius Apostoli in eadem Epist. ad Rom. 12. *Domino servientes, spe gaudentes.*

Quapropter Beati licèt videant, quòd ipsorum Beatitudo est ipsis bona, totum ipsorum bonũ amant per ardentem charitatis amorem; quia bonum illud Deo placet, ut diximus num. 261. de Beatitudine: quòdsi aliquando supernaturaliter amant eadem bona, quia ipsis bona, cùm iste non sit frequens agendi modus Beatorum, non exigit specialẽ virtutem; sed sat est omnipotentia extrinsecè applicata, & tunc ille erit amor concupiscentiæ, qui stat in eo, quòd aliquis velit bonum, quia sibi bonum; at nan erit amor spei, qui supra istum conceptum addit velle bonem futurum, & non possessum: unde sicut omnis homo est animal, at non omne animal est homo; ita omnis actus spei est actus concupiscentiæ, at non omnis actus concupiscentiæ est actus spei: siverò Beati ex prævia tanti boni cognitione necessariò ament naturaliter illa bona, quia ipsis bona, exinde erit, quia ex tanto gloriæ pondere naturalis potentia obruetur ad exerendas naturales suas vires juxta ea, quæ diximus à num. 733. de fide; cúmque actus naturales non specificent habitum per se infusum, ex illo modo agendi argui non potest in Beatis novus habitus per se infusus. His positis. 5.

Assero 1. contra aliquos Theologos, quos suppresso nomine citat Oviedus Controversia 1. De spe puncto 2. num. 8. Habitus spei Theologicæ est virtus Theologica, non quidem ad intellectũ, sed ad voluntatem spectans. Probatur conclusio: spes nostra non est virtus Theologica expressiva, sed affectiva; ergo non pertinet ad intellectum, sed ad voluntatem. Probatur ant. spes attingit Deum ultimum finem, ut bonũ nobis, non quidem præferendò nos Deo, quod esset vitium; sed præferendò Deum nobis; cùm non velimus Deum nobis, ut ipse ullo modo à nobis perficiatur, sed potiùs, ut ipse tanquam infinita bonitas, ultimúsque noster finis perficiat, & satiet nos: hæc enim tendentia virtuosa est, cùm sit conformis naturæ rationali, ut rationali; & Deus, qui non ad malum, sed ad bonum hortari potest, hortetur nos ad illam in Sacra Scriptura: sic 1. Corinthiorum 9. *Omnis, qui in agone contendit, ab omnibus se abstinet, & illi* 6.

quidem, ut corruptibilem coronam accipiant; nos autem incorruptam. Ad Colossenses 3. *Quodcunque facitis, ex animo operamini, sicut Domino, & non hominibus, scientes, quod à Domino accipietis retributionem hæreditatis.* 1. Petri 5. *Cùm apparuerit Princeps Pastorum, percipietis immarcessibilem gloriæ coronam,* & Apocalypsis 2. *Esto fidelis usque ad mortem, & dabo tibi coronam vitæ;* unde Tridentinum sess. 6. cap. 16. *Bene operantibus usque in finem, & in Deo sperantibus, proponenda est vita æterna, & tanquam gratia Filiis Dei per Christum Jesum fideliter promissa, & tanquam merces ex ipsius Dei promissione bonis ipsorum operibus, & meritis fideliter reddenda: & Can. 31. Si quis dixerit, justificatum peccare, dum intuitu æternæ mercedis bene operatur, Anathema sit.* Ex quibus omnibus habetur, quòd Deus non solùm consulit, sed etiam præcipit, ut ipsum fiducialiter desideremus tamquam ultimum nostrum finem: unde Alexander VII. 24. Sept. anno 1665. inter viginti octo propositiones hanc ordine primam damnavit: *Homo nullo unquam vitæ suæ tempore tenetur elicere actum fidei, spei, & charitatis ex vi præceptorum divinorum ad eas virtutes pertinentium:* atqui virtus data ad eliciendum desiderium fiduciale Beatitudinis non est expressiva, sed affectiva: siquidem desiderium non pertinet ad intellectum, sed ad voluntatem: ergo &c.

7. Respondebis: 1. ex Durando, spem rigorosè & simpliciter loquendò non videri esse virtutem: unde neque erit virtus expressiva, neque affectiva; ratio ejus est, quia virtus voluntatis ex Philosopho 1. Ehicorum *est dispositio perfecti ad optimum;* spes autem, cùm non versetur circa objectum possessum, sed circa futurum, non est dispositio perfecti, sed perficiendi: quin potiùs dispositio perfecti est rectus, & non turpis, & inversus tendendi ordo; at spes, cùm Deum velit ut nobis bonum, non videtur habere rectum, sed potiùs turpem, & inversum tendendi ordinem; nam Deum nobis velle est referre Deum ad nos tanquam ad finem, quod turpe est, & inordinatum; cùm Deus sit finis, ad quem referenda, & cui volenda sunt omnia. Contrà tamen 1. Virtus non est dispositio perfecti præsuppositivè, sed constitutivè in sua linea; cùm non supponat hominem ante virtutem habitualiter, & stabiliter virtuosum, sed talem constituat; quod certè convenit spei, quæ in sua linea reddit hominem habitualiter, & stabiliter virtuosum, licèt exerceat actus circa objectum futurum; neque virtus est dispositio perfecti ad optimum sumptô optimô pro optima omniũ operatione, num cùm optima omnium operatio sit sola charitas, sola charitas esset virtus, quod est contra Philosophum plures voluntatis virtutes admittentem; sed dicitur dispositio perfecti ad optimum, sumptô optimô pro honesto, quod quidem est optimum inter tria bonorum genera cùm, sit melius utili, & jucundô; hoc autem bonum certè respicit spes, cum honestum sit, & naturæ ut rationali valdè conforme, Deum finem suum ultimum omnibus aliis præferre, illúmque quærere, & desiderare, neque in modo quærendi, & desiderandi reperiri potest ulla inordinatio; siquidem spes non ordinat Deum ad nos præferendô nos illi, sed subjiciendô nos ipsi Deo, tanquam ab ipsa sua sola infinita bonitate misericorditer satiandos, & perficiendos; in quo nulla fingi potest inversio, & inordinatio: ergo &c. Contrà 2. Deus non solùm est ultimus sibi finis, & sibi bonus, sed etiam est ultimus noster finis, & nobis bonus: ergo non solùm amamus ordinatè, & virtuosè Deum, ut ultimum sibi finem, sibique bonum, sed etiam ut ultimum nobis finem, nobisque bonum.

8. Respondebis 2. ex Arriaga, habitum spei rigorosè, & simpliciter loquendò non stare solùm in qualitate pertinente ad voluntatem, sed etiam in qualitate pertinente ad intellectum, ac proinde esse complexum ex utraque; responsio ejus est, quia actus spei complectitur desiderium, & fiduciam, ita ut desiderium sit actus voluntatis procedens ab habitu voluntatis, qui dicitur spes, & distinguitur realiter à fide, & charitate. At fiducia est actus intellectûs consistens in judicio de eo, quòd saltèm probabiliter objectum desideratum obtinebitur, ideóque fiducia specificat habitum intellectûs; unde spes adæquatè sumpta constituitur ex illo duplici habitu. Contra tum 1. Licèt objectum in diverso statu non specificet actus diversos, quando in utroque statu retinet eandem vim ad movendum, ut pater in infallibili Verbo Dei, quod eandem vim retinet ad movendum modò, quam retinebat in justanti, in quo prolatum fuit, cùm ratione illius res testificata nunquam possit amittere suam infallibilitatem ex illo Christi Matth. 24. *Cælum, & terra transibunt, verba autem mea non præteribunt.* At si consideretur pro diverso statu, in quo non habet eandem vim approximatam ad movendum, non potest eundem actum specificare: sic revelatio possibilis non sufficit, ut ego infallibiliter modò credam fide divina, sicut sufficit, quæ facta est; unde secundùm diversitatem virtutis motivæ, quæ reperitur pro diverso statu illius virtutis, specificantur actus diversi: atqui bonitas objectiva, licèt non possit specificare actum indivisibilem voluntatis, qui sit desiderium fiduciale, si non proponatur mihi ut consequibilis, potest tamen specificare indivisibilem voluntatis actum, qui sit desiderium fiduciale, si proponatur mihi certò, vel saltem probabiliter consequibilis, ut experientia demonstratur: ergo desiderium fiduciale non stat in duplici actu, quorum unus pertineat ad intellectum, & alter ad voluntatem, sed stat in indivisibili actu voluntatis.

9. Contrà 2. et explicatur eadem ratio: Bonitas objectiva secundùm diversam ejus propositionem specificat diversos voluntatis affectus: si enim

si enim bonum aliquod consideretur ut possessum, terminat gaudium; si consideretur secundùm se, terminat amorem strictum, aut simplicem complacentiam; si ut non possidendum, terminat desiderium diffidentiale; ita ut neque gaudium includat actum simul intellectûs, & voluntatis, sed consistat in indivisibili actu voluntatis procedente ab objecto proposito ut possesso; quod idem est suô modô de aliis ennumeratis affectibus: ergo si bonum proponatur ut possidendum, terminabit desiderium fiduciale, quod consistat non quidem in complexo actûs intellectûs, & voluntatis, sed in indivisibili actu voluntatis. Contrà 3. Bonum cognitum ut probabiliter obtinendum non terminat eundem voluntatis affectum, sive idem desiderium, quod terminat bonum cognitum ut non obtinendum, ut ex experientia constat; sic veritas purè possibilis conditionatè futura, & absoluta, non specificant eandem, sed diversas intrinsecè scientias; unde desiderium, quod terminat objectum cognitum, ut probabiliter obtinendum, intrinsecè, & essentialiter, distinguitur à desiderio, quod terminat objectum cognitum, ut non possidendum: sed in hoc stat, quòd primus affectus sit essentialiter desiderium fiduciale: secundus autem desiderium diffidentiale: ergo &c. Contrà 4. ex D. Thoma 2. 2. quæst. 18. art. 1. in Corpore: *habitus per actus cognoscuntur; actus autem spei est quidam motus appetitivæ partis, cum sit ejus objectum bonum.* Quod latè probaverat 1. 2. quæst. 40. art. 2. in Corpore: sed exinde apparet, actum spei esse actum tantummodo voluntatis; non autem complexum ex actu intellectûs, & voluntatis: ergo &c.

10. Assero 2. Actus spei Theologicæ intrinsecè, & essentialiter est desiderium fiduciale supernum Beatitudinis Deo auxiliatori innixum. Probatur, & explicatur conclusio: spes ex natura sua, ut constat à num. 1. est desiderium fiduciale, unde si contrahatur ad Theologicam, quæ supernaturalis est, erit desiderium fiduciale supernum; insuper cùm per spem Theologicam desideremus æternam nostram beatitudinem, & objectivam quidem tanquam objectum primarium, neque possimus alia secundaria objecta sperare, nisi cum respectu ad Beatitudinem, ut diximus à num. 86. de fide cum D. Thoma, ubi ait; *spes quidem principaliter respicit Beatitudinem æternam; alia verò, quæ petuntur à Deo, respicit secundariò in ordine ad Beatitudinem æternam;* exinde primarius ejus conceptus est, ut sit desiderium fiduciale supernum Beatitudinis; insuper Beatitudo objectivè considerata, sive ut est finis qui, est ipse Deus, qui solùs est Beatitudo nostra objectiva, quémque spes utpote virtus Theologica respicit ut objectum formale *quod* à quo specificatur, ut diximus à num. 55. de fide. Dicitur tandem Deo auxiliatori innixum; quia hæc nostra Beatitudo cùm supernaturalis sit, non potest obtineri viribus nostris, sed auxiliô divinô, in quo fiduciam reponimus, proindéque Deus, ut auxiliator est objectum formale spei secundùm rationem fiduciæ, ut dicemus à num. 15. ergo conceptus iste à nobis assignatus essentialiter convenit actui spei Theologicæ.

Assero 3. Objectum materiale spei Theologicæ est bonum arduum, & futurum, futuritione saltè possibili pro libito ejus, qui sperare potest. Probatur: objectũ materiale spei Theologicæ est supernaturalis Beatitudo, ut constat ex Tobia, & Paulo adductis num. 2. cùmque ad Beatitudinem supernaturalem obtinendam non sufficiant vires nostræ, sed indigeamus supernali Dei auxiliô, exinde spes Theologica respicit bonum, ad cujus consecutionem indigemus auxiliô alterius; atqui bonum, ad cujus consecutionem indigemus auxilio alterius est bonum arduum, ut cum D. Thoma latè docet Exim. Doct: disp. 1. de spe sect. 3. atque ex ipso naturæ lumine constat; nulli etenim est facile obtinere, quod absque auxilio alterius obtinere non potest: unde D. Thomæ 2. 2. quæst. 17. art. 1. ait: *objectum spei est bonum arduum, futurum possibile haberi;* & ibidem art: 5. distinguit spem à magnanimitate, quia magnanimitas tendit ad bonum ut auxiliô propriô obtinendum; spes verò in bonum arduum assequendum auxiliô Dei; quod etiam tradit 1. 2. quæst. 40. art. 1. unde objectum materiale Spei Theologicæ est bonum arduum. Rursus de natura spei est, quòd respiciat bonum futurum, ut constat ex Paulo num. 4. & ex August. num. 1. atque ipsa experientia demonstrat: ergo objectum materiale spei Theologicæ est bonum arduum & futuram. 11.

Rursus, quòd futuritio talis esse debeat, qualis in conclusione assignatur, facile ostenditur, quia ut possimus sperare, non requiritur, quod habeamus certitudinem de eo, quòd obtinebimus bonum speratum; siquidem plures fideles sperarûnt spe Theologica, & postea in plura peccata prolapsi damnati sunt, atqueadeò Beatitudinem certò amiserunt; unde ad actum spei non prælucet indispensabiliter certitudo de obtinenda absolutè Beatitudine, quam fideles sperant; quapropter licèt cognitio certa de Beatitudine obtinenda, non officiat, ut absolutè quis sperare possit, ut patet in illis fidelibus, qui habuerunt divinam revelationem de sua prædestinatione, & tamen verè, & constanter illam sperabant, atque in animabus purgantibus, quæ verè sperant, & de sua æterna salute certitudinem habent; at talis certitudo non est necessariò prærequisita, ut aliquis absolutè possit elicere actum spei Theologicæ, id circo sufficit futuritio saltem possibilis pro libito ejus, qui sperare potest v. g. si ego habeam auxilia supernaturalia Deo collata, quibus pro mea libertate possum, si velim Beatitudinem obtinere, tunc jam Beatitudo potest pro libito meo fieri futura, & tunc ego possum, si velim, eam sperare. 12.

13. Hæc autem futuritio vel potest esse stricta, quæ stat in carentia existentiæ nunc, & existentia posteà, qualis intercedit respectu objecti primarij spei Theologicæ, nempe Beatitudinis, cùm spes nostra Beatitudinem præcedat, nec possit in eodem instanti cum illa componi, ut constat ex num. 4. aliter actus fidei illuminans ad concipiendam spem, posset etiam in eodem instanti componi cum Beatitudine, quod falsum esse constat ex sæpè dictis in tract. de fide, vel potest etiam futuritio esse lata, qualis dari potest respectu objecti secundarij, sive respectivi, in eo consistens, quòd licèt actus spei non sit prior tempore re sperata, proindéque non representetur objectum cum carentia existenciæ nunc, & existentia postea: at actus spei est prior naturâ re sperata, cum qua in eodem instanti conjungi potest; quòd ab aliquibus Theologis cum Hurcador, Oviedo, & aliis explicatur ita: potest Deus dicere Angelo in instanti B. si in hoc instanti elicias amorem erga me, dabo tibi gratiam; Angelus autem in eodem instanti, quo Deus illi loquitur, Deum intelligit, poréstque sperare auxilium â Deo ad actum eliciendum, medióque illo consequi gratiam; Deus etiam conferre potest in eodem instanti auxilium & gratiam promissam, & sic Angelus in eodem instanti gratiam speraret, & obtineret; in hoc enim nulla assignari potest repugnantia: sed in hoc stat, quòd ad talem actum spei sufficiat futuritio lata de suo objecto: ergo &c.

14. Assero 4. Beatitudo nostra objectiva est objectum materiale primarium spei Theologicæ, per modum finis *qui*: Beatitudo verò formalis est objectum minùs præcipuum per modum finis *quo*; alia verò bona ad Beatitudinem conducentia sunt objectum materiale, quasi respectivum. Probatur facilè ex dictis: illud est objectum materiale primarium, & per modum finis *qui* spei Theologicæ, quod speramus, ut in eo, quiescamus; sed talis est Deus Beatitudo nostra objectiva: ergo &c. Rursus illud est objectum materiale minùs præcipum per modum finis *quo*, quod se habet ut unio ad possidendum finem *qui* speratum: hoc autem solùm convenit Beatitudini formali: tandem illud est objectum materiale, quasi respectivum, quod licèt in se habeat bonitatem destinctam à fine *qui*, & *quo*, at non attingitur per spem, nisi cum respectu ad Beatitudinem: sed talia sunt reliqua omnia bona, quæ per Theologicam spem speramus: cùm ea omnia speramus, prout ducunt ad Beatitudinem, sive prout dicunt respectum ad illam, ut constat ex D. Thoma cit. num. 10. ergo &c.

15. Assero 5. Objectum formale spei Theologicæ non solùm correspondet formalitati desiderij respicientis nostram Beatitudinem, in quo relucet amor concupiscentiæ, præseferentis objectum formale *quod*, & *cui*; verùm etiam correspondet formali fiduciæ. Probatur conclusio facilè ex dictis. Actus spei Theologicæ, ut constat ex num. 10. est desidentium fiduciale, supernum Beatitudinis, ac proinde formalitati desiderij correspondet ut objectum formale bonitas beatitudinis, propter quam illam nobis speramus; unde bonitas Beatitudinis est objectum formale *quod* amatum, & desideratum; nos autem ipsi, quibus bonitatem illam Beatitudinis speramus, sumus objectum formale *cui*, in quo relucet amor concupiscentiæ præseferentis objectum formale *quod*, & *cui*; ita ut spes non possit bonum attingere, nisi representetur ipsi speranti bonum, ut constat ex num. 1. Rursus spes secundùm formalitatem fiduciæ respicit motivum, ratione cujus confidit Beatitudinem obtinere, quod nempe est Deus, ut Auxiliator, si quidem in Deo, ut auxiliatore fiduciam nostram reponimus, cùm sine illius auxiliis non possimus viribus nostris Beatitudinem speratam obtinere: ex quo, ut constat ex num. 11. habetur arduitas in objecto spei: ergo &c. Ex dictis

Fit 1. Deum, ut auxiliatorem, ac proinde, ut promittentem, quod per ipsum non stabit, quo minùs habeamus auxilia requisita, quibus si homo velit, possit obtinere salutem, esse objectum formale spei Theologicæ secundum formalitatem fiduciæ; ratio est, quia Deus, cùm antecedenter ad suam promissionem sit omnino liber ad conferenda, vel non conferenda supernaturalia auxilia creaturis, non potest aliter nos certificare de eo, quod per ipsum non stabit, ne conferantur nobis auxilia, nisi illa promittendò, vel revelandò illa nobis conferre; quod perinde est ad rem nostram, ut habeamus fidem de divinis promissionibus; fides enim concurrit, ut certissimè repræsentans divinam promissionẽ, & promissio divina ut repræsentata, est movens ad concipiendâ fiduciâ ex dictis à nũ. 8. Quamobrem D. Thomas quæst. unica de spe art. 1. ait: *sicut objectum formale fidei est veritas prima, ita etiam objectum formale spei est auxilium divinæ potestatis, & pietatis, propter quod tendit motus spei in bona sperata, quæ sunt materiale objectum*, & art. 4. *spei autem, secundùm quod est virtus Theologica objectum formale est divinum auxilium, cui inhæret*, & Bonaventura in tertium distinctione 26. art. 1. quæst. 1. *Spes facit confidere, & innixi summæ, & immensæ largitati, sicut fides facit assentiri primæ veritati*: unde quæst. 3. addit: *sicut fides assentit Deo ut dicenti vera; sic spes ei innititur ut promittenti magna*; quia potius Scriptura ad Deum promittentem, & auxiliatorem revocat fiduciam nostram. Sic Psalm. 17. *Deus meus adjutor meus, & sperabo in eum*, & Paulus & Rom. 5. *Gloriamur in spe gloriæ secundùm spem vitæ æternæ, quam promisit, qui non mentitur Deus.* Vide n. 2. & Tridentinum num. 6. 16.

Fit 2. Non posse haberi certitudinem actus fidei, in quo juxta Scripturarum, Tridentini, & P. P. testimonia superiùs adducta debet radicari actus spei Theologicæ, nisi detur 17.

fides

fides de promissione divina dandi auxilia ad Beatitudinem obtinendam; ita ut non stet per Deum, quin auxilia conferantur; unde si Christus solùm esset mortuus pro generibus singulorum, & non pro singulis generum, non possent singuli hominum pervenire ad statum, in quo possent Theologicè sperare, ideóque non possent obligari præceptò supernaturali spei contra definitionem Alexandri VII. cit. num. 6. Ratio est, quia illi, pro quibus Christus mortuus non esset, non haberent promissionem divinam de collatione auxiliorum ad Beatitudinem obtinendam, ita ut non staret per Deum, quo minùs auxilia illa reciperent; cùm nulla auxilia hominibus conferantur in statu naturæ lapsæ, nisi per Christi merita; neque transgressio præcepti spei posset attribui hominibus illis ratione demeriti, & libertatis in Adamo tanquam in capite, sive ratione peccati originalis liberè ab Adamo commissi; id enim fui in illo actuale, quod in nobis est originale: quòd autem ea libertas non sufficiat, constat ex Alexandro VIII. inter 31. propositionem damnante primam, quæ sic habeat: *in statu naturæ lapsæ ad peccatum formale, & demeritum sufficit illa libertas, qua voluntarium, & liberum fuit in sua causa peccato originali, & libertate Adami peccantis.* Sed ille, qui non habet promissionem divinam de eo, quòd quantùm est ex parte Dei, non deficient illi auxilia, quibus post Adami peccatum posset mereri, & demereri per exercitium libertatis personalis, licèt non speraret, non exinde transgrederetur præceptum spei Theologicæ, quod impleri non potest sine talibus auxiliis; aliter obligaretur ad impossibilia, quod est contra lumen naturæ, & contra Tridentinum sess. 6. cap. 11., ubi ait: *Deus impossibilia non præcipit*: ergo &c. Vide quæ de his latè diximus à num. 185. de Gratia.

18. Fit 3. Formalitatem desiderij, quà talem, & formalitatem fiduciæ, quà talem, diversimodè respicere suum objectum formale: ratio est, quia formalitas desiderij ita respicit pro suo objecto formali bonitatem speratam constitutam ex fine *qui*, & *quo* requisitis ad constituendum finem *cujus*, ut Philosophi, & Theologi ajunt, & dicemus à num. 33. ut illam amet propter bonitatem, quam habet speranti bonam; unde illam ex necessitate respicit tanquam objectum formale *quod*, sive intrinsecè, ut alij vocant, ex dictis à num. 53. de fide: at fiducia non respicit ex necessitate objectum motivum tanquam objectum formale *quod*; sed potest respicere objectum motivum tanquam objectum formale *quo*, sive extrinsecè, ut alij ajunt: ratio est, quia ad concipiendam fiduciam satis est, quòd repræsentetur nobis bonum, quod desideramus futurum saltem pro libito nostro: atqui ut ita repræsentetur, non est necesse ex vi formalitatis fiduciæ, ut illud amemus; sæpè enim contingit, quòd motivum efficax ad fiduciam non ametur à sperante; sic qui cognitò peccatò æmuli, quo indignus factus est ad dignitatem, quam obtinuisset, si non peccâsset, concipit fiduciam obtinendi dignitatem, aut qui illam concipit ex peccato præsuppositò ipsius conferentis, non exinde amat peccatum æmuli, neque peccatum conferentis dignitatem, sine quo fiduciam illam non concepisset; sic etiam ille, qui credit per fidem Deum promisisse dare auxilia illi ad obtinendam Beatitudinem, licèt non advertat ad amandam, neque amet divinam promissionem, sed eam verè jam præsupponat cognitam, ut existentem, potest quàmoptimè concipere fiduciam de obtinenda Beatitudine; sed in eo stat, quòd motivum fiduciæ non attingatur intrinsecè, sive ut objectum formale *quod*, sed tantùm ut objectum formale *quo*, sive ut motivum extrinsecum fiduciæ: ergo &c.

Fit 4. Bonitatem Beatitudinis, si consideretur saltem tanquam finis *cujus* constitutus ex fine *qui*, & *quo*, propter quam illam nobis speramus, esse objectum formale *quod*, & quidem necessarium secundùm formalitatem desiderij; bonitatem verò aliorum objectorum, quæ speramus extra Beatitudinem esse objectum formale *quod* minùs necessarium, sive respectivum; ipsum verò sperantem esse objectum formale *cui*; unde spes Theologica à proprio sperantis interesse nunquam præscindit. Ratio est, quia objectum illud, quod propter suam bonitatem nobis bonam desideramus, & propter quod ad alia bona tendimus, est id, cujus gratiâ agimus, & desideramus, ideóque à Philosophis vocatur finis *cujus*, nempe cujus gratiâ reliqua fiunt; sed respectu concupiscentiæ reliqua fiunt ratione finis *qui*, & finis *quo*; atque in casu nostro ratione Beatitudinis constitutæ ex fine *qui*, & ex fine *quo*: unde bonitas Beatitudinis consideratæ tanquam finis *cujus* est objectum formale *quod*, & necessarium spei secundùm formalitatem desiderij. Rursus reliqua bona per spem Theologicam attacta, & quæ etiam nobis desideramus propter suam bonitatem nobis bonam, cùm ea desideremus respectivè ad Beatitudinem, ut constat ex num. 10. sunt objectum formale *quod* minùs necessarium, sive respectivum: ergo spes Theologica ea bona respicit tanquam objectum formale *quod* respectivum: hæc omnia satis constant ex dictis, & clariora fient à num. 33. 19.

Fit 5. Animam in statu sanctæ indifferentiæ habere posse desideria voluntaria, & deliberata propter suum interesse etiam in iis occasionibus, in quibus toti suæ gratiæ fideliter cooperatur. Ratio est; quia status in eo differt ab actu alicujus virtutis, quia actus est transiens; status verò est permanens, & quasi stabilis pro aliqua longa differentia temporis; atqui nullus est assignabilis talis status, sive stabilis longa differentia temporis, in quo statu anima peccet sperandò Theologicè suam Beatitudinem; potest enim in uno instanti Deum 20.

super

super omnia diligere per charitatem, & in altero ea bona sibi desiderare; tale namque desiderium multùm provocat animas ad fervorem, aliarúmque virtutum exercitium; sic David in statu perfectionis constitutus Psalm. 118. aiebat: *inclinavi cor meum ad faciendas justificationes tuas in æternum propter retributionem*: sic Paulus hortatur omnes fideles ad exercendas virtutes, & vitia comprimenda ad Rom. 12. *spe gaudentes*; sic ipse Apostolus quidem perfectissimus, & in gratia confirmatus, ajebat ad Rom. 5. *gloriamur in spe gloriæ secundùm spem vitæ æternæ, quam promisit, qui non mentitur Deus.*

21. Unde in illis occasionibus, in quibus anima in eo statu vel tentationem pateretur contra spem, vel dum per spem vellet ad alia virtutum opera erigere animum, non exinde dici posset, non cooperari fideliter toti suæ gratiæ; non enim contra fidelitatem se gereret talem spei actum eliciendò, sed prudentissimè ageret; cùm tunc Deus animam non obligaret ad exercendam continuò solam charitatem: talis quippe status est supra conditionem viatoris, quam in sanctissimis, & perfectissimis viris, atque in ipsis Apostolis cognoscimus. Unde Innocentius XII. die 12. Martij anno 1699. Inter 23. propositiones meritò damnavit 4. quæ sic habebat: *In statu Sanctæ indifferentiæ anima non habet amplius desideria voluntaria, & deliberata propter suum interesse, exceptis iis occasionibus, in quibus toti suæ gratiæ fideliter non cooperatur*; & quintam: *In eodem statu Sanctæ indifferentiæ nihil nobis, omnia Deo volumus, nihil volumus, ut simus perfecti, & Beati propter interesse proprium*; *sed omnem perfectionem, ac Beatitudinem volumus, in quantum Deo placet efficere, ut velimus res istas impressione suæ gratiæ* &c.

22. Quapropter propositiones illæ damnatæ vim tollunt motivi, seu incentivi ad inflammandum Dei amorem efficacissimum, & excludunt è numero perfectorum Moysem, Davidem, & Paulum, qui remunerationis, retributionis, & coronæ intuitu egerunt, & sese ad currendum in stadio ad amandum Deum cohortati sunt, ut constat ex Psalm. 118. ex cap. 11. ad Hebræos, & ex 6. ad Timotheum: quod de Moyse, & Davide asserit quoque Tridentinum sess. 6. cap. 11. Nullus enim est viatoris status, in quo non sit homo gravibus tentationibus substitutus, atque illis etiam, quæ contra spem pugnant; ut enim habet Job. cap. 1. *Militia est vita hominis super terram*: sic etiam dicitur Proverbiorum 24. *septies enim in die cadet justus*: quomodo ergo in eo casu eas tentationes vincens, atque ad spem actus se præparans, easque ferventer eliciens dicetur anima non cooperari fideliter toti suæ gratiæ? certè valde diversa est doctrina Sacræ Scripturæ; propheta si quidem, qui animi perturbationem maximam patiebatur, dum *dicebatur illi per singulos Dies: ubi est Deus tuus*, hac responsione tanquam fidelis servus se erigebat Psalm. 37. *Quare tristis es anima mea, & quare conturbas me? spera in Deo, quoniam adhuc confitebor illi.*

Unde istæ propositiones damnatæ valde 23.
affines esse videntur illi propositioni Molinoli,
quam damnavit Innocentius XI. & sic habebat:
in occasione tentationum furiosarum non debet anima elicere actus explicitos virtutum oppositarum, sed debet in suprà dicto amore, & resignatione permanere. Quare ille, qui in illis occasionibus nollet ad explicitos actus virtutum oppositarum recurrere, in magno periculo esset, ut vinceretur, & ut humana fragilitas, facilè laberetur. Quomodò ergo posset à peccato excusari? quando quidem, ut Scriptura docet: *qui amat periculum, peribit in illo*; unde valdè ludabiliter se exerceret ad vincendas, & superandas illas tentationes eliciendò tunc actum spei, quo æternam Beatitudinem ut sibi bonam speraret, qua spe inflammatus animus tentationes vinceret, sic que posset dicere cum Apostolo ad Rom. 8. *spe salvi facti sumus.*

Fit 6. Objectum formale fiduciæ, quà talis, 24.
licèt in spe Theologica requirat fidem de divinis promissionibus, sive de Deo ut promittente, quod per ipsum non stabit, quo minùs habeamus auxilia, ut possimus Beatitudinem obtinere, non coarctari adhoc solùm motivum, sed posse etiam aliis divinis perfectionibus simul niti, nempe misericordiæ, liberalitati, benignitati, aliisque similibus. Ratio est, quia hæc omnia conducunt ad eliciendam fiduciam; cùmque fiducia ex suis intrinsecis non exigat illas attingere ut objectum formale *quod*, sive ut alii vocant, intrinsecè, nullum est inconveniens, quòd perfectionibus necessariò requisitis aliæ quoque à nobis assignatæ superaddantur. Dixi, sæpè fiduciam non attingere ex necessitate objectum suum motivum, tanquam objectum formale *quod*, sive ut alij vocant intrinsecè; quod notandum esse censui, ne aliqui æquivocationem paciantur. Non enim vocatur ab aliis objectum formale *quo* extrinsecè attactum, & objectum formale *quod* attactum intrinsecè, ita ut intendant actum specificari intrinsecè ab objecto formali *quod*, & specificari extrinsecè ab objecto formali *quo*; solùm enim intendunt per eas voces explicare, quod Antiqui Theologi explicant per objectum formale *quod*, & *quo*; si enim intenderent, quòd actus specificatur intrinsecè ab objecto formali *quod*, falsissimè asserent; quandoquidem actus solùm specificatur intrinsecè à suis prædicatis formalibus, sive à sua tendentia in objectum, quæ identificatur cum ipso actu; siquidem actus per se ipsum est tendentia in objectum, & non per objectum; hac autem explicatione præmissa, ne de voce quæstionm immiscemus; parum curandum est, quòd motivum formale *quod* vocetur objectum formale *quod*, vel appelletur motivum intrinsecum.

SECIO II.

SECTIO II.

Solvuntur Opposita.

25. OBjicies 1. contra 1. assertionem: desperatio opponitur spei: atqui desperatio stat in solo actu intellectûs, quo quis judicat, non consecuturum esse Beatitudinem: ergo spes stat in solo actu intellectûs, quo quis judicat, se consecuturum esse Beatitudinem. Confirm. ex Clemente Alexandrino lib. 2. stromatum, ubi dicit, *spem esse expectationem*, & postea subdit, *expectationem esse opinionem*: & ex Augustino in Enchyridio cap. 8. dicente: *cùm ergo bona futura esse creduntur, nihil aliud, quam sperantur*, & Epist. 112. de Deo videndo cap. 13. ait. *Fidem sperare*, & ex aliis Patribus dicentibus, *spem esse certam*: atqui hæc munia solùm conveniunt actui intellectûs, & non voluntatis: ergo spes Theologica stat in solo actu intellectûs, & non in actu voluntatis.

26. Resp. conc. maj. & neg. mi. quia desperare non est præcisè velle non esse objectum: sæpè enim volumus, quòd objectum non sit, quin tunc desperemus, eò quòd objectum illud non desideramus diffidentialiter; quare desperare nihil aliud est formaliter loquendò, quàm habere desiderium diffidentiale de objecto; unde è converso ad sperandum requiritur, quòd habeatur desiderium fiduciale: quare ex hoc argumento potiùs roboratur nostra sententia. Ad Confirm. conc. maj. & dist. mi. hæc munia solùm conveniunt actui intellectûs, si dicantur de spe formaliter conc. si dicantur præsuppositivè, & radicaliter, ut reverâ dicuntur, & constat ex num. 3. neg. mi. & conseq. Explico solutionem: actus spei Theologicæ radicatur in fide de divinis promissionibus, ut eo num. 3. diximus, cúmque id, quod convenit radici, attribui quoque soleat rei radicatæ; sicut quod convenit causæ, attribui solet effectui, & è converso; exinde certitudo, firmitas, & alia hujusmodi dici solent de spe non quidem formaliter, sed radicaliter; qui loquendi modus frequens est in Scriptura, & Patribus. Sic Paulus 1. Corinthiorum 13. dixit: *Charitas omnia credit, omnia sperat*, & ad Rom. 8. *Spiritus Sanctus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus*; id est, facit nos postulare, ut exponunt Augustinus Epist. 101. de adorando Deum, Gregorius lib. 3. Moralium cap. 22. & Ambrosius Epist. 23. Quòd autem Clemens Alexandrinus dixerit, spem, sive expectationem esse opinionem, ideò dixit, quia considerabat spem Theologicam, quæ, quantumvis radicaliter habeat certitudinem ratione fidei, in qua radicatur, non habet certitudinem illam respectu objecti sperati, quod proponi potest solùm probabiliter consequibile, ut diximus num. 12. Ex quibus malè infertur, actum spei Theologicæ formaliter sumptum pertinere ad intellectum, & non potiùs ad voluntatem.

27. Objicies 2. ex Arriaga: spes actualis intrinsecè constituitur ex desiderio boni absentis, & judicio saltem probabili de futuritione ejusdem boni: siquidem eo judicio deficiente deficit spes actualis: ergo spes non stat in solo actu voluntatis, sed simul etiam in actu intellectûs. Confirm. Non minus requiritur judicium de futuritione ad concipiendam spem, quàm requiratur præcognitio mediorum ad providentiam: sed providentia constituitur intrinsecè, & essentialiter per talem cognitionem: ergo etiam spes constituetur intrinsecè, & essentialiter per tale judicium. Resp. neg. ant. quia licèt illud judicium præcedat spem, ut proponatur objectum movens voluntatem ad desiderium fiduciale, in quo consistit essentialiter spes: at cùm non sit constitutivum talis desiderij fiducialis, nequit esse constitutivum spei, ut latè constat à num. 8. Unde licèt deficiente illo judicio deficiat actus spei arguitivè, non exinde deficeret formaliter, quandoquidem si per impossibile deficiente illo judicio maneret desiderium fiduciale, maneret eo ipso tota essentia spei; ad eum modum, quo si per impossibile deficiente Deo maneret Petrus, maneret eo ipso tota essentia hominis: Ad Confirm. dist. maj. non minùs, & eodem modo, nego, & diverso modo, conc. maj. & concessa mi. neg. conseq. Ratio est, quia providentia, ut diximus à num. 852. de Deo, & constat ex Scriptura, & Patribus, est intrinsecè infallibilis, ac proinde intrinsecè dicit cognitionem: providere quidem est à longe videre, quod formaliter fit per actus intellectus: spes autem non est intrinsecè infallibilis, sed radicaliter, ut diximus cum D. Thoma num. 3. Neque sperare est videre, sed fiducialiter desiderare, quod non stat formaliter in actu intellectûs, sed in actu voluntatis.

28. Objicies 3. contra 2. Assertionem ex Esparza: sperare ut sic est indifferens ad expectationem cum fiducia, vel sine illa: ergo non bene explicatur spes per desiderium fiduciale. Probatur ant. Plura sperant homines ab aliis hominibus cum diffidentia, plura etiam cum fiducia malè fundata in actu vitioso: ergo sperare ut sic est indifferens ad expectationem cum fiducia, vel sine illa. Confirm. Non minùs introducit spes ad charitatem, quàm introducat fides ad spem: sed quia fides introducit ad spem definitur *sperandarum substantia rerum*; ut constat ex Apostolo ad Hebræos 11. ergo quia spes introducit ad charitatem, definienda est *substantia divinæ dilectionis*, sive *divinæ dilectionis fundamentum*. Resp. neg. ant. ad probat. dist. ant. sperat cum diffidentia concepta ex motivo spei, nego, concepta ex alio motivo, transeat, ant., & nego conseq. Ratio est, quia licèt expectemus aliquando aliquid ab hominibus, & ex aliqua parte motivum,

motivum, propter quod erigimur, & movemur ad exspectandum, aliter nullatenus expectaremus: ex hoc igitur motivo fidimus consequi id, quod expectamus, & sic concipimus spem: unde ex motivo, quo concipimus spem, non habemus diffidentiam, sed potiùs fiduciam consequendi rem speratam.

29. Ad 2. Confirm. neg. maj. quia si non præcedat fides, quæ, ut docet Tridentinum, fundamentum est, & radix omnis justificationis, non potest elici charitas, quæ est ultima dispositio ad justificationem; neque potest concipi spes, quæ ex Apostolo habet tanquam necessarium suum fundamentum ipsam fidem: at concepta fide potest aliquis immediatè prorumpere in actum charitatis, quamvis spem tunc non eliciat: unde non eodem modo se habent; quin potiùs, licèt quantum ad hoc eodem modo se haberent, argumentum adhuc nihil convinceret; quandoquidem Apostolus per ea verba non definivit fidem, sed ostendit fidem esse fundamentum spei; quare si eodem modo se haberent, solùm posset inferri, quòd spes esset fundamentum charitatis; definitio quippe fidei est assensus præstitus objecto per simplicem adhæsionem ad Verbum Dei, quà tale, ut latè diximus agendò de fide; ac proinde ad explicandam spem alium conceptum inquirere debuisset Adversarius, nec assignare facilè posset alterum, nisi quem nos assignavimus.

30. Objicies 4. contra 3. Assert. si objectum spei Theologicæ esset arduum, ideò esset, quia ad illius consecutionem indigeremus auxiliò alienò, qui quidem conceptus inseparabilis est ab arduitate; sed hoc non requiritur ad objectum spei: ergo non requiritur, quòd objectum ejus sit arduum. Probatur mi. ex D. Thoma in quæst. disputatis quæst. unica de spe art. 1. ubi hæc habet: *sic igitur quoque sperat aliquis aliquid adipisci per propriam potestatem, quam, doque verò per auxilium alienum*, & 1. 2. quæst. 42. art. 3. ad 3. *spes est de bono, quod quis potest adipisci: potest autem aliquis adipisci bonum vel per se, vel per alium, & ideo spes potest esse de actu virtutis, qui est in potestate nostra constitutus*: ergo &c. Resp. conc. maj. & neg. mi. ad probationem conc. ant. & nego conseq. quia D. Thomas in illis testimoniis solùm agit de objecto, quod possumus adipisci vel per actiones nostras personales, vel per actiones alterius pro nobis agentis: sæpè enim contingit, quòd aliquis sperat consequi dignitatem, eò quòd alter locò ipsius eam procuret, & in hoc distinguit agere per propriam potestatem, vel per auxilium alienum, sive agere per se, vel per alium; at quocunque modo fiat, res sperata obtineri non potest absque auxilio, & ope alterius, quod satis est ad objecti arduitatem.

31. Quando enim cognoscimus, posse nos aliquid obtinere aliis renuentibus, solis viribus, & ope nostra, tunc non exercemus actum spei, sed magnanimitatis, ut docet ipse D. Thomas cit. num. 11. quin potiùs in istis testimoniis non agit Angelicus de spe Theologica, certum namque est, non posse nos Beatitudinem, quam per spem Theologicam desideramus, obtinere sine supernaturali auxilio Dei, & quin personaliter cum illo cooperemur: unde hæc testimonia nequaquam militant contra nostram conclusionem; idcirco D. Thomas 1. 2. quæst. 40. art. 1. in Corpore loquendò de objecto spei ait: *tertio requiritur, quod sit aliquid arduum cum difficultate adipiscibile: non enim aliquis dicitur aliquid sperare minimum, quod statim est in sua potestate, ut habeat, & per hoc differt spes a desiderio, vel cupiditate, quæ est de bono futuro absolute; unde pertinet ad concupiscibilem; spes autem, ad irascibilem.*

Objicies 5. contra 4. Assert. objectum immediatum spei est bonum futurum: atqui Deus non est bonum futurum, sed præsens: ergo Deus, seu Beatitudo nostra objectiva non est objectum immediatum spei, proindèque neque primarium: unde sola possessio Dei, quæ est bonum futurum, erit objectum immediatum, & primarium spei Theologicæ. Confirm. 1. quod est objectum spei in via, est objectum gaudij in Patria: atqui in Patria objectum gaudij concupiscentiæ non est Deus, sed visio intuitiva ipsius; ille enim, qui videt Deum, de eodè objecto gaudet gaudiò concupiscentiæ, de quo tristatur tristitiâ concupiscentiæ, qui Deum non videt, & ardentissimè videre desiderat, ut patet in animabus purgantibus: hujusmodi autem tristitia non est de Deo, sed de carentia visionis Dei: ergo &c. Confirm. 2. Res suppositò à nobis distinctæ non sunt nobis immediatè bonæ, vel malæ, sed media conjunctione, qua conjunguntur nobiscum, vel media carentia talis conjunctionis: sic calor frigescenti non est bonus ratione sui, sed conjunctionis cum illo, cùm solùm sit illi bonus, ut expellit ab eo frigus, & frigus non expellat ratione sui, sed media conjunctione cum subjecto: ergo neque de ipsis rebus immediatè gaudemus, aut tristamur; sed tantùm de conjunctione, aut possessione illarum, vel de carentia talis possessionis, & conjunctionis. 32.

Resp. dist. maj. Est objectum futurum à nobis possibile obtineri, conc. futurum in se ipso neg. maj. & dist. pariter mi. neg. conseq. quia non solùm Beatitudo desideratur fiducialiter à nobis obtineri, sed magis, & principaliter quidem ipse Deus; cùm non Beatitudo, sed ipse Deus sit noster ultimus finis, quem obtinere desideramus. Ad 1. Confirm. dist. maj. Quod est objectum spei in via solùm per modum finis *quo* nego; sive per modum finis *quo*, sive per modum finis *qui*, aut per modum finis *cujus* constituti ex fine *qui*, & *quo*, ut diximus num. 19. conc. maj. & dist. pariter mi. neg. conseq. Ratio est, quia id, de quo principaliter gaudemus in Patria, non est sola possessio Dei, sed Deus possessus; unde qui tristantur de amissione Beatitudinis tristantur, de Deo 33.

de Deo non possesso; ita ut Deus sit objectum illius tristitiæ per modum finis *qui*, & possessio per modum finis *quo*: ad eum modum, quo, quando tristamur de Christo flagellato, non solùm tristamur immediatè de flagellatione, sed etiam de ipso Christo, prout in illo concreto Christus flagellatus, Christus est malè tractatus; unde respectu illius tristitiæ Christus se habet per modum finis qui, & flagellatio per modum finis *quo*, & ex utroque conflatur concretum, quod est finis *cujus*, id est, cujus gratia tristamur; siquidem concretum illud: Christus flagellatus, est id, cujus gratiâ tristamur: id ipsum contingit in actu spei, cùm per ipsum desideremus Deum, ut bonum nobis per visionem, ut diximus num. 1.

34. Nihil enim est ex terminis magis notum, quàm quòd amor concupiscentiæ non respiciat bonum utcumque, sed ut bonum desideranti: tendit enim ad bonum, ejúsque possessionem; ideoque spes respicit concretum ex fine *qui*, & *quo* constitutum, cujus gratiâ sperans apponit media ad illius concreti consecutionem; quod perinde est, ac respicere concretum illud, ut finem *cujus*. Quapropter sicut fides non respicit solùm primam veritatem, sed etiam locutionem externam, cum qua constituit hoc concretum: prima veritas dicens; ita ut concretum istud sit objectum Formale *quod* fidei divinæ ex dictis à num. 249. de fide; sic etiam spes non respicit solam Beatitudinem objectivam, sed etiam Beatitudinè formalem, cum qua constituit hoc concretum: Deus possidendus; sicut enim concretum illud: divina veritas dicens, includit constitutivè dictionem, sive revelationem; ita etiam concretum istud: Deus possidendus, includit constitutivè Beatitudinem formalem, quæ est Dei possessio; idcirco Exim. Doct. citatus num. 273. de fide docet, revelationem esse unionem, seu applicationem primæ veritatis ad rem testificatam, & revelatam; ad eum modum, quo Beatitudo formalis est unio, & possessio objectivæ Beatitudinis, seu Dei possidendi; unde sicut actus divinæ fidei non tendit ad primam veritatem seorsim à revelatione, sed ad complexum ex prima veritate, & revelatione, quod credit propter ipsum, & quod est ratio credendi reliqua; ita actus spei Theologicæ non tendit ad Deum seorsim à possessione, neque ad possessionem seorsim à Deo, sed ad complexum ex utroque, quod desiderat propter ipsum, & quod est ratio desiderandi reliqua. Quare Authores illi, qui agendò de fide eam doctrinam diversis vocibus explicare contendunt, in illam recidunt, quam docebat Exim. Doct., ut ibi diximus num. 274. ex quibus assertiones istæ non parùm roborantur, & dilucidantur. Unde.

35. Ad 2. Confirm. dist. ant. Res supposito à nobis distinctæ non sunt nobis immediatè bonæ, vel malæ tanquam finis *quo*, conc. tanquam finis *qui*, vel finis *cujus* constitutus ex fine *qui*, & *quo*, neg. ant. & conseq. Ratio est, quia quando desideramus, & speramus Deum ut bonum nobis, non solùm speramus possessionem, sed etiam Deum, qui per sui possessionem nos beet. Quare neque Deum seorsim à possessione, neque possessionem seorsim à Deo, sed complexum ex utroque speramus, & ad illud obtinendum exercemus virtutes, & apponimus media destinata à Deo ad illius consecutionem. Unde illud complexum est finis *cujus*, id est, cujus gratiâ reliqua fiunt, ut diximus à num. 33. Quin potiùs complexum illud constitutum ex Deo tanquam ex fine *qui*, & ex Beatitudine formali, *seu* ex Dei possessione tanquam ex fine *quo* includit Deum ut præcipuum ejus constitutivum; siquidem Deus licèt sit homini bonus per visionem, non tamen propter visionem; seu ratione visionis, sed è converso visio est homini bona propter Deum, & ratione Dei; Deus autem ratione sui, ut ex ipsis terminis constat; idcirco dici nullo modo potest, quòd per spem Theologicam desideremus nobis solam visionem, & non desideremus nobis ipsum Deum; unde D. Thomas 2. 2. quæst. 17. art. 5. in Corpore ait: *spei, in quantum est virtus, principale ejus objectum est Deus.*

36. Objicies 6. contra 5. assert. & illationes ex Arriaga: Deus ut auxiliator est causa efficiens immediata auxiliorum, quibus possumus consequi Beatitudinem ad eum modum, quo Medicus, & medicinæ sunt causa efficiens sanitatis: atqui Medicus, & medicinæ non sunt objectum formale, sed tantùm materiale actûs, quo spero sanitatem: ergo Deus ut auxiliator non est objectum formale, sed tantùm materiale actûs, quo spero Beatitudinè, proindéque objectum formale spei Theologicæ solùm correspondet formalitati desiderij, non autem formalitati fiduciæ. Confirm. 1. ex Oviedo: sicuti objectum materiale est res sperata; ita objectum formale est ratio formalis, propter quam res illa speratur, & amatur nobis: atqui speratur, & amatur, quia habet bonitatem nobis congruentem, & quia bonum est nobis illam habere; non verò quia illam habituri sumus ab omnipotentia, & auxilio Dei: ergo &c. Confirm. 2. Si Deus ut auxiliator esset objectum formale spei Theoligicæ, etiam esset objectum formale nostra cooperatio, cùm sine illa non possimus obtinere Beatitudinem: atqui cooperatio nostra non est objectum formale spei Theologicæ: ergo neque Deus ut auxiliator.

37. Resp. conc. maj. dist. min. Non sunt objectum formale actûs secundùm formalitatè desiderij, conc. secundùm formalitatem fiduciæ, neg. mi. & conseq. Ratio est, quia ut lumine naturæ constat, atque ipsâ experientiâ demonstratur, quando aliquis ægrotus anxiè quærit peritissimum Medicum ad obtinendam salutem, & illo comparato concipit spem salutis, quam antea concipere non poterat, motivum illius

spei secundùm formalitatem fiduciæ non est bonitas salutis, sed Medicus peritus ut ægroto auxilians; sic etiam quando aliquis habet Patronos magnos ad obtinendam dignitatem, quam sperat, & sine illis non sperat, motivum illius spei secundùm formalitatem fiduciæ non est bonitas dignitatis, sed potiùs illi Patroni, ut auxiliatores; pariter quando quis ad evitandum naufragium quærit navem firmissimam, & temporis tranquillitam, ut mari se committat, spes evadendi naufragium secundùm formalitatem fiduciæ non habet pro motivo bonitatem repertam in evadendo naufragio, sed firmitatem navis, & temporis tranquillitatem; quare idem à fortiori dicendum in nostro casu. Exinde

38. Ad 1. Confirm. conc. maj. & neg. mi. quia objectum formale, ex quo concipimus spem, non solùm est bonitas rei speratæ, cùm hæc solùm pertineat ad formalitatem desiderij; sed est motivum illud, ex quo concipimus fiduciam obtinendi rem, si per nos non steterit; cúmque in casu nostro motivum illud sit Deus, ut auxiliator, exinde Deus ut auxiliator est objectum formale spei secundùm formalitatem fiduciæ; itaque Oviedus eâdem, qua alij æquivocatione laborat in præsenti confundens spem cum desiderio, & non distinguens in actu spei formalitatem fiduciæ à formalitate desiderij; in præambulo quidem ad assertionem suam deregit Adversarius grandem istam æquivocationem Controversia 2. Puncto 3. art. 24. ubi hæc habet: *inquiritur, quæ sit ratio formalis appetendi, seu sperandi objectum speratum, quod nobis concupiscimus & speramus*; quibus in verbis, atque in toto illo contextu, ut legenti constabit, secundùm omnes formalitates identificat sperare cum concupiscere, sive spem cum desiderio. Ad 2. Confirm. neg. maj. quia illud solùm dicitur à Philosophis, & Theologis objectum formale fiduciæ, ex quo concipimus fiduciam obtinendi rem, si per nos non steterit: unde cooperatio nostra requisita, ut per nos non stet, quòd rem illam obtineamus, subsequitur cognitionem repræsentantem motivum fiduciæ, proindéque dici non potest cooperatio nostra motivum formale fiduciæ: aliter dicenda esset motivũ formale omnium virtutum, quod neque ipsi Adversarij concedunt; neque est conforme sensui Philosophorum, & Theologorum, à quibus in terminorum explicatione discedere non licet.

39. Objicies 7. ex Turriano: si Beatitudo ut nobis bona, esset objectum formale spei nostræ Theologicæ, nihil possemus sperare, nisi propter Beatitudinem; sed hoc falsum est, quandoquidem Omnipotentia, Misericordia, Liberalitas, Promissio & Fidelitas divina sufficientes sunt ad actum spei Theologicæ, neque admitti possunt quatuor virtutes Theologicæ in via: ergo objectum formale spei Theologicæ non est bonitas Beatitudinis, proindéque solùm est assignandum spei Theologicæ objectum formale correspondens formalitati fiduciæ; non autem formalitati desiderij. Confirm. 1. ex Meratio: spes non resolvitur in Beatitudinem, cùm Beatitudo sit indifferens, ut eam speremus, vel desperemus: atqui objectum formale spei est illud, in quod resolvitur spes: ergo &c. Confirm. 2. ex aliis: licèt ego honestè desiderem habere cognitionem de peccato commisso, quia commissum est, non potest peccatum commissum exinde dici objectum formale *quod* illud desiderij: ergo licèt ego desiderem possidere Deum, quia Deus mihi bonus est, non potest exinde bonitas Dei dici objectum formale *quod* illius desiderij. Confirm. 3. Dari potest actus spei præscindens à proprio sperantis interesse, modò, quo speraret ille, qui vellet Beatitudinem sibi bonam, non quia sibi bonam, sed quia Deus vult, ut eam sibi velit: sed exinde dici non potest, quòd actus spei Theologicæ resolvatur in Beatitudinem: ergo &c.

Resp. dist. maj. Nihil possemus sperare nisi propter Beatitudinem spe Theologica, conc. spe morali, neg. maj. & dist. pariter min. neg. conseq. Ratio est, quia licèt possimus, quin speremus Beatitudinem, alia bona sperare per spem moralem, de qua meminimus à num. 68. & 86. de fide: non autem possumus per spem Theologicam bona aliqua sperare, quin simul speremus nobis Beatitudinem, ut in locis citatis diximus cum D. Thoma, & Exim. Doctore, quorum ratio est, quia spes Theologica, quà Theologica indispensabiliter habet aliquid divinum tanquam objectum formale *quod*, ut constat à num. 53. de fide; cúmque illud indispensabiliter homo habeat secundùm formalitatem fiduciæ, ut constat à num. 18. supereſt, ut illud indispensabiliter respiciat secundùm formalitatem desiderij; quin potius Theologica spes viæ, & fruitio Patriæ, ut benè notavit Ripalda in eo conveniunt, quòd sicut fruitio Patriæ ex motivo charitatis omnia refert ad Beatitudinem ut Deo placentem, in quo ultimò sistit, ut diximus etiam num 5. & in tract. de Beatitudine num. 261. ita spes Theologica viæ omnia refert ad Beatitudinem, ut nobis bonam, proindéque non potest desiderare objectum ullum, nisi cum respectu ad Beatitudinem. Exinde ad 1. Confirm. neg. maj. quia licèt Beatitudo sit indifferens indifferentia compossibili cum actu spei, vel cum ejus carentia, non est indifferens, ut componatur cum actu spei Theologicæ, quin iste attingat Beatitudinem: sic prima veritas dicens est indifferens, ut componatur cum eo actu fidei Theologicæ, vel cum illius carentia; at non est indifferens, ut componatur cum eo actu fidei Theologicæ, quin iste attingat primam veritatem dicentem; unde sicut actus fidei Theologicæ non potest non resolvi in primam veritatem dicentem; ita actus spei Theologicæ non potest non resolvi in Beatitudinem. 40.

Ad 2. Confirm. dist. ant. Non potest peccatum 41.

catum exinde dici objectum formale *quod* per modum receſsûs reſpiciendô honeſtatem talis cognitionis per modum aſſensûs, nego; non poteſt peccatum dici objectum formale *quod* per modum acceſsûs, conc. ant. & conſeq. Quia quando honeſtè deſidero cognoſcere peccatum, quia commiſſum eſt, licèt deſiderem honeſtatem cognitionis ut objectum formale *quod*, non exinde deſidero peccatum, ſed potiùs fugio; aliter non eſſet deſiderium honeſtum, contra id, quod argumentum ſupponit; at quando deſidero Beatitudinem, quia mihi bonam, deſidero illam propter honoſtatem, quam habet mihi bonam, quod formaliter eſt illam amare propter ſuam bonitatem moventem ad amorem, illamque reſpicere ut objectum formale *quod* ex dictis à num. 53. de fide. Ad 3. Confirm. neg. maj. & ſuppoſitum ibi immixtum, nempe quòd deſiderium de Beatitudine non quidem ut mihi bonam, ſed ut Deo placentem, ſit actus ſpei Theologicæ; actus namque ſpei Theologicæ, quà talis non deſiderat bonitatem ut alteri, ſed ut ſperanti bonum, ut conſtat à num. 15. & Auguſt. cit. num. 1. ubi ait: *ſpes autem non niſi bonarum rerum eſt, nec niſi futurarum, & ad eum pertinentium, qui earum ſpem gerere perhibetur*; ideóque ſpes à proprio ſperantis intereſſe nunquam præſcindit; quare Tridentinum cit. num. 6. docet, bene operantibus usque ad finem, adeóque perfectis proponendam eſſe vitam æternã tanquam mercedem; ex quo patet, nullum eſſe viatoris ſtatum excludentem ſpem, & proprium ſperantis intereſſe; idcirco ſi deſiderem Beatitudinem non quidem, ut mihi bonam, ſed ut Deo placentem, tale deſiderium non pertinebit ad ſpem, ſed ad charitatem; ſicuti enim velle aliquid bonum, quia Petro bonum, vel quia Petro placens, eſt Petrum actu charitatis diligere; ita velle aliquod bonum, quia Deo bonum, ſivè quia Deo placens, eſt Deum actu charitatis amare; etenim velle aliquod bonum non quia mihi, ſed quia Petro placet, eſt moveri ex Petri bonitate, non quia mihi, ſed quia Petro bona; quæ eſt formalis tendentia charitatis; unde velle aliquid bonum non quia mihi, ſed quia Deo bonum, eſt moveri ex Dei bonitate non quia mihi, ſed quia Deo bona, ac proinde ex formali tendentia charitatis. Quapropter ſi motivum illud placendi Deo non coarcteturad aliquam lineam, ſed concurrat ut univerſale, non ſolùm erit charitas imperfecta, ſed perfecta, nempe amor Dei ſuper omnia, ut latè dixi à num. 72. & 290. de virtute Pœnitentiæ.

DISPUTATIO II.

RELIQUA DE SPE THEOLOGICA.

42. DAri præceptum divinum obligans nos ad eliciendum aliquando actum ſpei Theologicæ, non ſolùm per accidens ex fine aliarum virtutum, ad quas homo tenetur, ideóque ſi aliquando judicet, actum ſpei eſſe medium neceſſarium ad aliarum virtutum adimpletionem, ex fine aliarum virtutum tenebitur ad eliciendum actum ſpei; quæ obligatio dicitur pertinere per accidens ad ſpem; verùm etiam obligamur per ſe ad eliciendum aliquando actum ſpei ex vi præcepti divini ad hanc virtutem pertinentis, ut conſtat ex Alexandro VII. cit. num. 6. Ratio eſt, quia omnis actus neceſſarius ad ſalutem cadit ſub præceptum: atqui actus ſpei eſt medium neceſſarium ad ſalutem; illud enim eſt medium neceſſarium, ſine quo homo non eſt homo rectè diſpoſitus ad bene operandum, & vitandum peccata: quod moraliter præſtari rectè non poteſt, niſi ab homine bene ſperante: unde Auguſt. tract. 83. ait, *præceptũ eſſe nobis ſperare multa, ſcilicet quæ promiſſa ſunt*; atque in hoc ſenſu D. Thomas 2. 2. quæſt. 22. art. 1. intelligit illa Scripturæ teſtimonia, in quibus continentur præcepta de tribus virtutibus Theologicis: ſic Eccleſiaſtici 2. *Qui timetis Dominum, credite illi, & non evacuabitur merces veſtra: qui timetis Dominum, ſperate in illum, & in oblectationem veniet vobis miſericordia; qui timetis Dominum, diligite illum, & illuminabuntur corda veſtra*; ſimilia habentur Pſalm. 4. & 51. ad Hebræos 6. 8. 10. & 13. Unde omnes actus, qui ſunt contrarij ſpei, ſunt intrinſecè mali malitiâ contrariâ ſpei, ideóque prohibiti præceptô ſpei; idcirco præceptum ſpei quatenus eſt negativum, ſive prohibens actus contrarios obligat ſemper, & pro ſemper; at quatenus eſt affirmativum, ſive ut præcipiens, quòd eliciamus actum ſpei, non obligat ſemper, & pro ſemper, ſed aliquando; ita ut non poſſit dici, hominem diu differre exercitium ſpei; aliter non maneret ille homo rectè diſpoſitus ad bene operandum; cùm autem ille, qui ultra annum exercere differret ſpem, rectè dici poſſet dici differre; exinde cenſeo præceptum affirmativum ſpei per ſe obligare ſaltem ſemel in anno: verùm de his latiùs infrà, cùm de præcepto charitatis ſermo erit.

SECTIO I.

De cognitione prærequiſita ad dividendam ſpem Theologicam.

43. SUppono 1. contra Lutherum, non prærequiri ad ſpem Theologicam judicium, quo abſolutè, & ſine ulla conditione dicam: ego

ego salvabor: ratio est, quia plures verè sperabunt, qui tale firmum judicium non habuerunt, ut constat ex num. 12. Rursus Jacobus in Epist. sua Can. cap. 2. ait: *sicut enim corpus sine spiritu mortuum est; ita & fides sine operibus mortua est;* Christus enim in die judicij, ut habetur Matth. 16. *reddet unicuique secundùm opera ejus:* unde non potest haberi certitudo judicij de obtinenda justificatione, & Beatitudine absque certitudine de bonis operibus eliciendis; cúmque non possimus certò asserere nos bona opera finalia elicituros, si de hoc specialem Dei revelationem non habeamus, ut docet Tridentinum cit. num. 3. exinde non possumus habere tale judicium, quale Lutherus requirit ad eliciendam spem Theologicam; quin potiùs, cùm judicium, in quo spes Theologica fundatur, debeat esse ex fide, ex Paulo ad Hebræos 11. at actus fidei elici non possit absque prævia Dei revelatione, cui immediatè innitatur, perperam prærequiritur ejusmodi judicium ad eliciendum actum spei Theologicæ.

44. Suppono 2. Spem Theologicam utpote in radice sua firmissimam prærequirere pro suo fundamento actum divinæ fidei de eo, quòd non deficiat ex parte Dei, quò minùs possimus Beatitudinem obtinere, quod per se affert promissionem divinam ex dictis num. 16. unde si aliquis à Deo speret id, circa quod non datur promissio de eo, quod ex parte Dei non deficit, non sperabit per spem Theologicam, sed per spem moralem, quæ fundatur in prudenti probabilitate, ex signis saltem, & conjecturis: sicut pauper sperat eleëmosynam à divite, licèt iste eleëmosynam non promiserit, vel ad summum potest sperare per desiderium, quòd sit quasi effectus quidam mediatè à spe Theologica procedens; sicut assensus aliquis probabilis nunquam est actus fidei, licèt aliquo modo esse possit effectus illius mediatus mediante aliqua applicatione in signis, & conjecturis fundata: eo enim præcisè, quòd ego non habeam promissionem divinam de eo, quòd si per me non steterit, crastina die vivam, non possum per sepem Theologicam sperare me crastina die vitam habiturum; quare Susanna cap. 13. Danielis, dum sperabat à Deo innocentiæ suæ manifestationem: *erat enim cor ejus fiduciam habens in Domino*, & post innocentiæ ipsius manifestationem: *exclamavit itaque omnis cœtus voce magna, & benedixerunt Deum, qui salvat sperantes in se*; si enim tunc Susanna habebat promissionem divinam de innocentiæ suæ manifestatione, potuit spe Theologica sperare; si autem solùm haberet signa, & conjecturas, sperare non poterat spe Theologica.

45. Supereſt autem alia non modica difficultas, an scilicet ille, cui facta esset, & certò notificata revelatio suæ damnationis, posset, & teneretur sperare? præscindimus modò à possibilitate, vel impossibilitate talis hypothesis; aliqui enim cum Esparza lib. 6. de virtutibus Theologicis quæst. 31. art. 2. negant, possibilem esse talem revelationem; quia homo, cui certò notificaretur talis revelatio, non maneret viator, sed esset jam inchoativè in statu damnationis; addit Maurus ex alio titulo etiam repugnare, quia scilicet assensus fidei innixus illi divinæ revelationi non esset meritorius adhuc de congruo, ac proinde nec dignus revelatione superna; cùm assensus adhibitus tali revelationi esset essentialiter impræmiabilis: siquidem actus fidei est essentialiter verus; ac cùm asserat perpetuam exclusionem Beatitudinis, esset essentialiter impræmiabilis per Beatitudinem: sed actus divinæ fidei est saltem meritorius de congruo Beatitudinis: ergo talis revelatio divina repugnat.

Alij autem cum Coninch, docent talem re- 46.
velationem fieri non posse homini existenti in gratia; quia esset contra naturam amicitiæ initræ inter Deum, & justum, posse tamen fieri homini existenti in peccato; cùm iste dignus sit, cui intimetur pœnitentia, quàm secundùm præsentem statum, quem habet, meretur; unde illa revelatio, licèt non esset supernalis Theologicè, utpote non sufficiens ad actum fidei capacem meriti Theologici, ut prima sententia docebat; esset tamè supernaturalis philosophicè juxta ea, quæ diximus à num. 383. & 428. de virtute pœnitentiæ; unde actus ille fidei esset fides divina philosophicè superna; non verò fides divina superna Theologicè; quò reduci videur sententia D. Thomæ, & Exim. Doct. docentium talem revelationem repugnare, quidem de potentia ordinaria; non verò de potentia extraordinaria; etenim de potentia ordinaria omnes divinæ revelationes sunt supernaturales Theologicè; homo autem in eo casu neque inchoativè damnatus dici posset, cùm adhuc esset capax operandi rectè supernaturaliter; & merendi gloriam, quam per sua subsequentia peccata finaliter demerebitur; cæterùm in præsenti à resolutione hujus difficultatis præscindimus, solùmque quærimus, an pro ea hypothesi posset, & teneretur homo ille sperare?

Assero 3. cum pluribus nostris, aliisque 47.
Thomistis, quos novissimè sequitur Contenson in hypothesi (à cujus possibilitate modò præscindimus,) quòd nempè Deus revelet alicui viatori æternam ipsius damnationem, non bene infertur, quòd viator ille maneret impotens ad sperandum; posset enim quandoque, immò & teneretur sperare. Probatur 1. potest Deus videre, quòd Petrus per auxilia supernaturalia ipsi collata poterit ad finem vitæ sperare, & mereri gloriam, vel peccare mortaliter contra spem, & mereri infernum; insuper videre potest, quòd Petrus auxiliis illis instructus peccabit mortaliter contra spem peccatò finali impœnitentiæ; unde ex hypothesi, quòd Deus tunc revelaret Petro æternam suam damnationem ratione illius peccati finalis ab ipso absolutè committendi, talis revelatio utpote consequens peccatum Petri contra spem non impedi-

impediret, quòd Petrus peccaret contra spem, aliàs scientia Dei, ex qua revelatio illa dirigeretur, esset fassa: ergo revelatio illa non impediret, quòd Petrus esset liber, & teneretur ad non peccandum; sed ex eo, quòd Petrus sit liber, & teneatur ad evitandum peccatum illud contra spem, propter quod amittit Beatitudinem, est liber, & tenetur ad sperandam Beatitudinem: ergo &c. Probatur maj. ut Petrus possit, & teneatur sperare Beatitudinem, sufficit, quòd illam cognoscat futuram, si ipse velit, & quòd possit illam obtinere, si velit; sed eo ipso, quòd Petrus sit potens evitare peccatum illud, propter quod amittit Beatitudinem, cognoscit Beatitudinem esse futuram, si ipse velit, & quòd potest illam obtinere, si velit: ergo &c. Confirm. ut Petrus eliciat actum spei circa Beatitudinem, sufficit, quòd hìc, & nunc possit, si velit consequi Beatitudinem: sed hìc & nunc Petrus, qui adhuc posita revelatione illa posset peccare desperandò, & non sperando, ut debet, potest, si velit, consequi Beatitudinem; aliter si non posset, scientia Dei esset falsa, & fallax divina revelatio, quod dici non potest: ergo &c.

48. Prob. 2. Petrus cognoscens Beatitudinem esse sibi possibilem, illiúsque consecutionem esse dependentem ab ipsius voluntate, potest pro libito suo imperare, & elicere actus ad illam consequendam necessarios: sed exinde potest Beatitudinem sperare: ergo &c. Major est ex terminis nota. Minor verò prob. Nemo potest pro libito suo imperare, & elicere actus necessarios ad consequendam Beatitudinem, quin Beatitudo representetur illi ut futura saltem pro libito suo: nos enim, quando imperamus actus ad finem assequendum, non solùm judicamus finem esse possibilem, sicut judicamus, quando elicimus purum desiderium, sed etiam judicamus finem obtinendum, si velimus, immò si non habeamus ullam spem obtinendi finem, non possumus liberè imperare actus necessarios ad illius consecutionem: sed id ipsum contingeret Petro in eo casu respectu Beatitudinis: ergo &c.

49. Confirm. Cognitio certa de non futuritione Beatitudinis esset in eo casu naturâ posterior exercitiô libero, quo Petrus pro suo libito voluit sperare; siquidem in eo casu non valeret hæc causalis: ideo Petrus non sperat, quia ei certò revelata est non futuritio Beatitudinis: sed econtra esset vera hæc causalis: ideò Petro revelata est absolutè non futuritio Beatitudinis, quia potens, & debens sperare, pro suo libito non sperat: atqui ex eo, quòd talis causalis sit vera, cognitio certa de non futuritione Beatitudinis esset naturâ posterior exercitiô liberô Petri, quo Petrus potens pro suo libito sperare non sperat; ergo illa cognitio impedire non potest, quòd Petrus possit, & debeat sperare.

50. Probatur 3. Scientia visionis, quam Deus nunc habet de peccato, quod Petrus manè committet, ex eo præcisè, quòd sit naturâ posterior tali peccatô, non impedit, quòd Petrus crastina die sit liber ad peccandum, & quòd peccatum committat potens illud non committere; aliter nemo liberè peccaret, cùm ab æterno habeat Deus scientiam visionis omnium peccatorum, quæ committuntur, quod est hæreticum: ergo neque scientia de non futuritione objecti naturâ posterior potentia proximè expeditâ Petri ad sperandum, & non sperandum impediet in Petro potentiam proximam ad sperandum; unde aliud est, quòd peccatum infallibiliter dabitur, quod est verum, & aliud est, quòd non posset non dari pro libito Petri, quod planè est falsum, ut apparet in divinis prædefinitionibus: ex quibus

Confirm. 1. Revelatio divina de Petri damnatione in hypothesi, de qua agimus, non minùs esset naturâ posterior potentiâ Petri expeditâ ad sperandum, & non sperandum, quàm prædefinitio divina de actu à Petro absolutè ponendô sit naturâ posterior actu Petri absolutè ponendo: atqui prædefinitio divina non tollit, sed supponit libertatem ad actum, ut fatentur Authores, contra quos agimus: ergo neque illa revelatio divina tollet, sed potiùs supponet libertatem ad sperandum. Confirm. 2. quia aliter sequeretur, quòd Christus Dominus non potuisset efficaciter intendere, neque elicere actionem aliquam ex his, quas executus non est, & quòd non habuisset libertatem ad omittendam aliquam ex illis, quas non omittit, cùm à primo conceptionis instanti habuisset scientiam infallibilem de illis actionibus, quas pro libito suo eliciturus, vel omissurus erat: sed hoc dici non potest; neque potest alia ratio assignari in schola nostra, nisi quia illa scientia erat natura posterior liberô exercitiô Christi: ergo idem à fortiori dicendum est in hypothesi, de qua agimus. 51.

Respondebis, casum à nobis præsuppositum esse impossibilem, nempè quòd revelatio, & scientia de non futuritione Beatitudinis sit naturâ posterior exercitiô liberô Petri, & peccatô liberô contra spem: nam ut Petrus liberè possit sperare Beatitudinem, requiritur, quòd illam cognoscat ut probabiliter futuram; cùm autem non agnoscat illam ut probabiliter futuram, quando habet cognitionẽ certam de non futuritione, exinde repugnat, quòd posset tunc dari peccatum, aut exercitium liberum contra spem, ac proinde, quòd possit dari revelatio consequens liberum illud exercitium peccandi. 52.

Contra tamen 1. Quia ut satis constat ex dictis à num. 51. ut Petrus possit sperare, aut non sperare Beatitudinem, non requiritur carentia cognitionis certæ de non futuritione Beatitudinis, si hæc cognitio sit naturâ posterior exercitiô liberô Petri, & supponat ut naturâ priorem cognitionem dirigentem ad spem de eo nempe, quòd si Petrus velit, possit sperare; hæc enim est, quæ constituit Petrum potentem, non verò alia cognitio innixa revelationi, quæ est naturâ posterior suô exercitiô libero; 53.

libero: sicuti ut Petrus nunc libere possit non peccare, non requiritur carentia scientiæ visionis de suo peccato, si hæc sit naturâ posterior tali peccatô: ergo Petrus in hypothesi, de qua agimus, agnosceret sufficientem futuritionem ad sperandum ex vi cognitionis præviæ dirigentis ad spem. Contrà 2. Si Deus prævidens absolutè, quòd Petrus in hoc instanti omittet actum spei, ad quem tenetur, id Petro revelaret, ea revelatio esset naturâ posterior tali peccatô, ut ex terminis patet: ergo in hypothesi, de qua loquimur, non est impossibilis, sed possibilis revelatio natura posterior peccato Petri contra spem. Ex dictis

54. Fit 1. Petrum in eo casu non solùm teneri ad non desperandum, ut Adversarij fatentur, sed etiam teneri ad sperandum, quin immò ex hoc fieri potest contra Adversarios fortissimum argumentum: ratio est, quia ideo Petrus tunc tenetur non desperare, quia teneretur ad non peccandum, & desperatio esset peccatum; unde, qui certò cognosceret, se pro culpa sua non consecuturum Beatitudinem, cùm posset consequi, non potest illam desperare: atqui non sperare etiam esset in eo casu peccatum: ergo teneretur Petrus in eo casu sperare, idcircò sicut Adversarij assignant cognitionem præviam ad revelationem, & ad actum fidei in revelatione fundatum, ex qua cognitione prævia Petrus est potens ad non desperandum; ita etiam assignare debent cognitionem præviam ad illam revelationem, & actum fidei, ex qua prævia cognitione sit Petrus potens ad sperandum; & sicut sunt toto cælo diversa hæc duo, Petrus desperabit, Petrus non potest non desperare; ita sunt hæc duo toto cælo diversa, Petrus non sperabit, Petrus non potest sperare.

55. Fit 2. Habitum spei Theologicæ non solùm posse elicere actum amoris de Beatitudine, sed etiam actum timoris de illius amissione; ratio est, quia non solùm possumus per habitum spei amare Beatitudinem ut nobis bonam, sed etiam fugere, quidquid opponitur tali Beatitudini; cùm ad eandem virtutem, ad quam attinet afferre suum bonum, pertineat quoque fugere suum oppositum malum, ut dixi num. 8. de virtute pœnitentiæ; talis autem timor ad spem Theologicam pertinens præferret secum indispensabiliter respectum ad Beatitudinem, proindéque esset amplexivus respectu Beatitudinis, & aversivus respectu gehennæ, & amissionis Dei: si autem eliceremus actum supernum timoris gehennæ, qui nullum haberet respectum ad Beatitudinem, ille timor non pertineret ad spem Theologicam, sed ad moralem, juxta ea, quæ diximus à num. 44.

56. Si verò eliciamus actum timoris circa malum, non quia nobis malum, sed quia malum Deo, vel quia Deo displicens, talis amor non diceretur amor spei, sed charitatis, & pertineret ad timorem filialem, qui tendere potest ad fugam culpæ, quia Deo malæ, sive quia bonitati divinæ oppositæ; atque tunc ille actus esset amplexivus bonitatis divinæ, & aversivus peccati; sicut enim velle alicui malum, quia ipsi malum, est illum odiô habere, ita fugere malum, quia illi malum, est illum formaliter amare, ut diximus num. 41. de timore filiali, servili, initiali, & mundano, agunt omnes Scholastici cũ Augustino, D. Thoma, & Magistro sententiarum in 3. distinct. 34. Videatur Oviedus Controversia 5. puncto 3. de timore verò reverentiali, quem habent Beati, agit Caspar Hurtadus disp. 2. difficultate 3. quem assignat in summa quadam veneratione, & reverentia erga Deum cum profundissima submissione, & subjectione.

Fit 3. Præsumptionem esse distinctam à desperatione, quia desperatio stat in desiderio diffidentiali per ordinata media, quibus objectum spei ordinatè poterat obtineri; sic plures desperant obtinere Beatitudinem per exercitia virtutum, quibus obtineri potest, & hoc est grave peccatum contra spem; licèt enim præceptum spei non excludat timorẽ infragilitate nostra fundatum, juxta illud Pauli ad Philippenses 2. *cum metu, & tremore vestram salutem operamini*: at exigit fiduciale nostrum desiderium, cui directè opponitur illud desiderium diffidentiale. Præsumptio verò, quæ directè opponitur spei Theologicæ, non stat in desiderio diffidentiali, sed in desiderio fiduciali per inordinata media, & est ex genere suo grave peccatum, de quo dicitur Ecclesiastici 18. *vide præsumptionem cordis eorum, quoniam mala est*: unde D. Thomas 2. 2. quæst. 21. art. 1. dicit, præsumptionem esse peccatum contra Spiritum Sanctum, quia ex vi illius impeditur gratia Spiritûs Sancti: addit autem art. 2. præsumptionem minus peccatum esse, quàm desperationem; quia hæc opponitur misericordiæ Dei, & illa justitiæ. Hæc verò præsumptio multiplici modo committi potest, ut advertit Exim. Doct. disp. 2. sect. 3. de spe, & Oviedus Controversia 6. puncto 3. 57.

Et quidem primò desperatio est, si quis speret à Deo gloriam propter merita solarum naturalium virium liberi arbitrij, quæ fuit præsumptio Pelagiana; secundò si eam sperat intuitu meritorum, quorum initium est in natura, quæ fuit præsumptio Semipelagiana; tertiò si eam sperat per merita ex gratia Dei danda tamen independenter à Christi meritis, quæ fuit præsumptio Judaica, quartò si quis speret gloriam sibi dandam independenter à meritis, quæ est præsumptio Lutherana. Quintò si sperat auxilium à Deo dandum ad committenda peccata, quæ est præsumptio Calviniana. Sextò si dona supernaturalia speret inordinatè supra mensuram scilicet illam, ad quam, ut recipiat superna dona, homo est elevatus, v. g. si speraret Unionem Hypostaticam, aut dignitatem æqualem Virgini Matri. Septimò si quis frequenter peccans, & in peccatis tenaciter perseverans, tam facilè speraret veniam, ac si non peccasset 58.

peccâſſet plusquam venialiter, vel ex veniæ ſpe frequenter peccaret, aut peccati commiſſi pœnitentiam usque in vitæ finem differret ſumendo occaſionem ex Miſericordia Dei ad frequentanda peccata; cùm enim iſti omnes ſperandi modi ſint inordinati, pertinent ad præſumptionem, ideóque in ſignificatione, de qua agimus, præſumptio dici ſolet ſpes immoderata.

59. Dixi *ex induſtria præſumptio inſignificatione*, de qua agimus; quia alia habet etiam ſignificata ad rem noſtram non pertinentia: aliquando enim ſumitur in bonam partem pro excellenti quadam fiducia, ſic Judith 6. *Non derelinquis præſumentes de te*, & cap. 9. *Exaudi me miſeram deſperantem, & de tua venia præſummentem*; aliquando ſumitur pro immoderato intellectûs judicio, quo aliquis habet de ſe ipſo opinationem, & perſuaſionem inordinatam de propria excellentia, quæ eſt quædam ſuperbiæ ſpecies, & appellari ſolet præſumptio; ſic dicitur ſapientiæ 17. *ſemper enim præſumit ſæva perturbata conſcientia*; aliquando etiam ſignificat conjecturas aliquas, ſeu probabilitatem, quæ eſt in aliquo facto ad ferendum judicium; quæ præſumptionis ſignificatio eſt valde uſitata apud juris peritos; & hoc modo diſtinguunt triplicem præſumptionem, vehementem, ſeu violentam, probabilem, & levem, ſed iſtæ, & aliæ ſimiles acceptiones non pertinent ad noſtrum inſtitutum, ut bene notavit Exim. Doct. diſp. 2. de ſpe ſect. 3. num. 1. Quantum attinet ad ſubjectum ſpei Theologicæ, diſcurrendum eſt ſuo modò, ſicuti de ſubjecto fidei; cùm fides ſit neceſſarium illius fundamentum ex Paulo ad Hebræos 6.

SECTIO II.

Solvuntur Oppoſita.

60. Objicies 1. contra 2. Aſſert. ex Goneto: potentia ad ſperandam Beatitudinem includit, vel ſupponit judicium de futuritione Beatitudinis: ſed tale judicium non poteſt reperiri in illo, cui facta eſt revelatio ſuæ damnationis: ergo nec potentia ad ſperandam Beatitudinem. Major inquit Gonetus conceditur ab Adverſariis, & probatur; quia potentia expedita ad actum voluntatis eliciendum includit, vel ſupponit actum intellectûs regulantem actum voluntatis: ſed judicium de futuritione Beatitudinis eſt cognitio regulans actum ſpei: ergo &c. Min. prob. Facta revelatione damnationis homo eſt certus ſe non conſecuturum Beatitudinem: ſed cum hac certitudine non ſtat judicium de illius futuritione; cum iſta duo judicia ſint contradictoriè oppoſita: ergo &c.

61. Reſp. diſt. maj. includit; vel ſupponit judicium de futuritione Beatitudinis abſoluta, nego, de futuritione conditionata, quæ fieri poſſit abſoluta, ſi homo velit, conc. maj. & diſtincta pariter mi. neg. conſeq. Unde malè ſupponebat Gonetus maj. illam eſſe certam; imò probatio ab eo adducta nulla eſt; quia in homine, cui facta eſſet ea revelatio, adhuc maneret judicium de futuritione Beatitudinis non quidem abſoluta, ſed conditionata, quæ fieret abſoluta, ſi homo ipſe velit; ad mi. probationem diſtinguo maj. Eſt certus ſe non conſecuturum Beatitudinem, quia liberè non volet, cùm poſſit eam pro libito ſuo conſequi, conc. eſt certus ſe non conſecuturum Beatitudinem, ſive potentiam ad conſequendam illam pro libito ſuo nego, majorem, & diſtincta pariter mi. neg. conſeq. Itaque homo ille eſſet certus ſe non conſecuturum Beatitudinem eo modo, quo à divina revelatione certificaretur, cùmque à divina revelatione certificaretur, ſe non conſecuturum Beatitudinem, quia peccabit contra ſpem in eo inſtanti, in quo poterat, & tenebatur non peccare, atqueadeò tenebatur ſperare; exinde haberet in eo inſtanti duplicem cognitionem; alteram naturâ priorem, qua cognoſceret ſe poſſe obtinere Beatitudinem, ſi velit; alteram naturâ poſteriorem, qua cognoſceret, ſe non obtenturum Beatitudinem, quia non volet; quæ duæ cognitiones nullam prorſus inter ſe dicunt oppoſitionem, ut patet in iis omnibus, quæ ſe habent pro priori, & pro poſteriori naturæ in eodem inſtanti.

62. Neque video, quomodo poſſit aliquis circa doctrinam iſtam dubitare non ſolùm juxta principia noſtræ Scholæ, verùm etiam juxta prima omnium Scholarum rudimenta, quod ſic oſtendo ad hominem contra Gonetum: in ſententia Goneti, omniúmque Catholicorum ad libertatem requiritur judicium indifferens ex ſe conjungibile cum utroque libertatis extremo, nimirum cum elicientia actûs, & cum illius omiſſione non minùs, quàm requiratur ad potentiam ſperandi judicium de futuritione probabili, vel de futuritione, quæ ponetur, ſi ego velim; nihilominus Deus videns, quòd Petrus in hoc inſtanti pro libito ſuo peccabit, quamvis habeat judicium indifferens pro ſigno priori ſuæ libertatis, poteſt revelare Petro ſuum peccatum, ſicut revelavit Divo Petro, quòd negaturus erat ipſum Chriſtum, tùncque Petrus ſimul cum illo judicio in differenti priori quidem prioritate naturæ habebit judicium certum, & poſterius naturâ incompoſſibile cum utroque extremo libertatis, quod quia naturâ poſterius non repugnabit cum judicio indifferenti, & conjungibili cum utroque libertatis extremo: idcirco licèt habeat judicium certum de non futuritione objecti, ex eo, quòd ſit conſequens exercitium libertatis, ſive naturâ poſterius, non repugnabit, quòd Petrus habeat judicium præcedens exercitium libertatis, quo judicet poſſe pro ſua libertate objectum obtinere: hæc enim judicia, cùm non affirment idem objectum ſub iisdem circumſtantiis, nullam inter ſe dicunt oppoſitionem. Ex dictis

63. Fit 1. Teneri hominem in casu conclusionis nostræ ad sperandam suam salutem, quamvis detur revelatio de ipsius damnatione, si ea revelatio, ut diximus, subsequatur liberum exercitium voluntatis suæ, quo voluit viam salutis amplecti; sed pro libito suo elegit potiùs pervenire ad finalem impœnitentiam: cùm enim ea impœnitentia finalis, à qua pendet illa revelatio, sit homini libera, nequit impedire potentiam proximam ad sperandum: unde actualis spes salutis, quæ potuit dari in eo instanti, potuit impedire revelationem à peccato finali contra illam spem pendentem; quod sic iterum explicari potest: si Petrus in instanti A, eliciat actum spei Theologicæ, ad quem tenetur, impediet scientiam Dei de peccato contram spem, à qua divina scientia pendet illa revelatio: ergo impediet divinam revelationem.

64. Fit 2. Sub hypothesi, quòd alicui fieri posset revelatio de sua æterna damnatione independenter omnino à sua libertate, non posse tunc sperare salutem, quin potiùs posset eam desperare. Ratio est, quia cum judicium illud certum de non futuritione Beatitudinis sit pro priori ad ipsius exercitium, non supponit judicium probabile de futuritione absoluta, neque de futuritione conditionata, si ipse pro libito suo velit; unde homo ille sperare non posset. Rursus in illo priori haberetur judicium certum de non futuritione Beatitudinis, quin pro libito suo posset obtinere judicium probabile de futuritione; ergo posset tunc desperare Beatitudinem. Videantur Caspar Hurtado disp. 2. difficultate 1. & Coninch. disp. 2.

Fit 3. Spem Theologicam per exercitium suum primarium solùm tendere, ut unusquisque speret suam Beatitudinem, non verò alienam. Ratio est, quia spes primariò tendit ad id, de quo in Patria primariò gaudebimus, & quo Beati erimus: sed non gaudebimus primariò, & erimus Beati per alienam Beatitudinem, sed per propriam: ergo spes non tendit primariò ad sperandam Beatitudinem alienam, sed propriam. Cæterùm quia Beati ex aliorum Beatitudine habent etiam gloriam accidentalem ad eum modum, quo damnati ex aliorum damnatione habent majorem pœnam accidentalem; exinde spes juxta plures Theologos potest tendere secundariò ad sperandam aliorum Beatitudinem, dum ex eo, aut simili respectu proponatur ipsi speranti bona. Ratio est, quia spes, ut constat ex Augustino cit. num. 1. & ex sæpe dictis in toto tract. est actus concupiscentiæ, ideóque non potest tendere, nisi ad objectum, quod representatur ipsi speranti bonum; ad objectum enim, quod ita repræsentatur, potest tendere per aliquod suum exercitium; cùm autem hoc spei exercitium non sit primarium, ut constat ex dictis, superest, ut sit exercitium secundarium; quapropter multipliciter potest homo peccare contra spem, nimirum vel per desperationem, vel per præsumptionem, vel per quodcunque aliud vitium tendens ad impedienda principia necessaria ad spem, ad quam homo tenetur. 66.

TRACTATUS DE CHARITATE THEOLOGICA.

65. NEque in Ethymologia, neque in significatione hujus nominis *Charitas* si accipiatur in tota sua latitudine conveniunt Theologi, ut videri potest apud Coninch in præfatione ad hunc tractatum; Charitas namque in tota sua latitudine accepta significat amorem, quo res amata nobis chara dicitur, sive ea licita sit, sive illicita; quo in sensu Augustinus serm. 52. de tempore cap. 2. dixit: *Charias alia est divina, alia humana: alia est humana licita, alia illicita.* Si autem minùs latè consideretur, significat amorem cujusvis honestatis; unde idem Augustinus Epist. 29. dixit: *virtus est charitas, qua id, quod diligendum est, diligitur;* aliquando significat personam, quæ diligendò nos sua dona nobis communicat, quo in sensu dicitur. 1. Joannis 4. *Deus Charitas est;* aliquando significat ipsa dona, quæ à Deo nos diligente accipimus. Sic 1. Joannis 3. *videte qualem Charitatem dedit nobis Pater, ut filij Dei nominemur, & simus;* & in hac acceptione sub nomine Charitatis venit etiam gratia justificans, ut diximus num. 3. de gratia justificante, & notavit etiam Ripalda in præfatione ad istum tractatum; cæterùm nulla ex his acceptionibus est propria Charitatis, prout ad hunc tractatum spectat, ut dicemus disputatione sequenti.

* * *

DISPU-

DISPUTATIO I.

DE NATURA, ET OBJECTO CHARITATIS THEOLOGICÆ.

67. CHaritas Theologica prout ad præsentem tractatum attinet, significat habitum per se infusum, vel actum illius, quo diligimus Deum propter ipsius bonitatem, quia sibi bonam; quo in sensu Charitas à Theologis vocatur virtus amicitiæ in subjecto proportionato ex dictis à num. 150. de gratia justificante, & tradit expresse D. Thomas 2. 2. quæst 23. art. 1. amicitia namque ex Philosopho libro 8. Ethicorum cap. 9. est illa, qua quis geometriè saltem proportionatus in natura cum aliis rationalibus amat illis bona, illorum tamen gratiâ: amare autem alicui bonum illius gratiâ, nihil est aliud, quàm amare illi bonum, quia ipsi bonum; quapropter Charitas Theologica illa est, qua Deo volumus bonum sive intrinsecum, sive extrinsecum, qua ipsi bonum; & in hoc sensu dixit Augustinus libro de Spiritu, & littera cap. 32. *Charitas Dei diffunditur in cordibus nostris, non qua nos diligit, sed qua nos facit dilectores Dei.* Ratio est, quia Charitas ex Apostolo 1. Corinthiorum 13. est donum permanens, sive inhærens nobis, proindeque distinctum realiter ab ipso Deo: Charitas autem, qua Deus se diligit, non est distincta à Deo; unde non est illa, qua Deus se diligit, sed qua nos facit dilectores suos; ita, ut quidquid per hanc nobilissimam virtutem amamus, non amemus gratiâ nostri, sed gratiâ Dei; id est, non quia nobis bonum, sed unicè quia Deo bonum; si autem amemus, quia Deo bonum solùm in aliqua linea, amor ille non erit Charitas perfecta, de qua agimus, sed imperfecta, ut diximus num. 41. de spe; unde si talis amor respiceret subjectum geometricè in natura improportionatum, non esset amicitia: sic non possumus amicitiam habere cum irrationalibus, ut benè urget D. Thomas loco supra citato; atque exinde constat natura hujus virtutis.

SECTIO I.

De objecto materiali, & formali Charitatis Theologicæ.

68. SUppono 1. Charitatem esse nobilissimam omnium virtutem Theologorum, quæ reperiuntur in via. Ratio est, quia ita docemur ab Apostolo 1. Corinthiorum 13. dicente: *manent fides, spes, Charitas, tria hæc, major autem horum est Charitas.* Ratio autem, est quia tendentia charitatis est nobilissima inter omnes viatoris virtutes: quandoquidem in illius exercitio nullatenus attendimus ad commodum, utilitatem, & bonum nostrum, sed quasi spoliamur quocunque affectu erga nos, ut ea, quæ amamus, amemus, quia Deo bona, & placentia ex numero superiori; quæ certè est tendentia nobilissima, qua reliquas viatoris virtutes excedit, quin potiùs ex parte objecti sui formalis, ut infra videbimus, & diximus num. 256. de fide, attingit purè prædicatum divinum absque mixtione prædicati creati, quæ maxima est hujus nobilissimæ virtutis prærogativa. Dixi ex industria, Charitatem esse nobilissimam omnium virtutum, quæ reperiuntur in via. Ratio est, quia est difficultas non modica apud Theologos, an habitus luminis gloriæ sit nobilior habitu Charitatis, vel econtrà. Sunt enim Authores, qui jam unam, jam alteram sententiam defendunt, & pro utraque militant rationes verè non contemnendæ, quas dedimus à num. 212. de Beatitudine, vide ibi dicta.

69. Suppono 2. Objectum materiale Charitatis Theologicæ sumptũ multiplex esse; nam aliud se habet ut finis *cui* respectivè ad Charitatem, & est substantia rationalis, cui volumus bonum in ordine ad æternam suam Beatitudinem: unde D. Thomas 2. 22. quæst. 25. art. 8 ad secundum de inimicis ait: *non autem nobis sunt contrarij, in quantum homines sunt, & Beatitudinis capaces, & secundùm hoc debemus eos diligere*, & art. 12. in Corpore *Resp. dicendum, quòd sicut dictum est Amicitia Charitatis super communicatione Beatitudinis fundatur*: aliud est objectum materiale per modũ finis *qui*, & est bonum, quod ei substantiæ rationali volumus, aliud ut medium ad finem *qui* obtinendũ, quod potest esse Creatura irrationalis, vel quæcunque alia attacta ad modum irrationalis, ut natura Dæmonis, vel damnati; sic quando ex amore Charitatis erga Deum volumus medium utile ad hoc, ut ex suis creaturis honor, & gloria extrinseca in Deum redunder, Deus dicitur objectũ materiale, & finis *cui*, gloria extrinseca dicitur objectũ materiale, & finis *qui*; res autem illa utilis ad hoc, ut Deo veniat hic externus honor, & gloria, dicitur objectum materiale ut mediũ ad finem *qui* obtinendum; Deus autem in se rigorosè loquendò neque est ens naturale, neque supernale, sed Author naturalis, & supernaturalis: naturalis, quidem in ordine ad entia naturalia; & supernaturalis in ordine ad entia supernaturalia ut dixi à num. 39. de virtute Pœnitentiæ, quare Charitas Theologica, de qua agimus, utpote supernaturalis attingit Deum ut Authorem supernaturalem.

70. Suppono 3. Objecta materialia minùs præcipua Charitatis Theologicæ utpote affecta per convenientiam à bonitate divina, à qua redduntur amabilia, debere amari propter boni-

tatem divinam supernè amatam: unde necesse est, ut illis applicetur divina bonitas, quæ illa reddat amabilia; ratio est, quia licèt amemus amicum, non tamè amamus reliqua omnia propter ipsum; non enim amamus propter amicum injurias ipsi factas, quia ad hoc non concipimus prudenter applicatam esse amici bonitatem, sed amamus propter bonitatem amici, quam diligimus, ea objecta, quorum amorem judicamus futurum esse amico gratum; sic enim prudenter concipimus ea objecta esse sufficienter denominata, & affecta ad amandum illa propter amici bonitatem; idcirco ea objecta, quæ attingit amor noster propter bonitatem divinam, qui amor Deo placet, sunt quidem sufficienter affecta à bonitate divina, ut ea amemus ex Charitate erga Deum; tales dicuntur esse ab omnibus Theologis omnes creaturæ rationales, quæ sunt in via, vel in possessione Dei; nam quæ sunt in possessione, sunt Deo conjunctæ per amorem, & amicitiam, & cuilibet gratus est amor suorum amicorum; quæ autem sunt in via, saltem amantur à Deo per amorem Charitatis erga ipsum, ex quo tribuit ejus auxilia, quibus possit ad amicitiam Dei pervenire, ut diximus in tract. de gratia à num. 385. & in Providentia à num. 992. quod sufficiens est, ut earum amor sit Deo gratus, atque ut à bonitate divina reddantur amabiles tanquam objectum *cui* per respectum ad Beatitudinem; quapropter ut optimè notavit Oseea Deus applicuit creaturis suam bonitatem ex vi elevationis ad gratiam, & Beatitudinem, ideóque manet applicata, dum creaturæ sunt in via, vel in Patria, ut eas tanquam objectum *cui* amemus; id est ad modum rationalium communicantium in respectu ad Beatitudinem; vel ut eas amemus ad modum irrationalium purè ut objectum *quod*, si non habeant eam communicationem: exinde

71. Suppono 4. Inter objecta, quorum amor Deo gratus est, alia reddi à bonitate divina amabilia, ut objectum materiale *cui* relatè ad Charitatem, alia ut objectum purè materiale, quod amatur, sed non relatè ad Charitatem erga ipsum; ut objectum materiale *cui* ita explicatum, redduntur amabilia ea objecta, quibus propter bonitatem divinam possumus velle aliquid, ratione cujus tendant ad divinam amicitiam, vel in ea persistant; sic propter Deum summè dilectum possumus velle Petro gratiam, qua constituatur amicus Dei, vel qua persistat in amicitia, vel etiam auxilia, quibus tendat ad talem amicitiam; unde cùm solæ substantiæ rationales, quæ nondum sunt in termino irrevocabiliter exclusæ ab æterna Beatitudine, sint capaces amicitiæ Dei, illæ duntaxat poterunt esse objectum materiale *cui* Charitatis Theologicæ in hac acceptione; ut objectum purè materiale redduntur à bonitate Dei amabilia ea objecta, quorum amor gratus est Deo, vel in quibus manifestantur, & relucent prædicata divina; unde licèt omne objectum materiale *cui* sit etiam objectum materiale, quod amatur; at non econtra, quandoquidem in plurimis inanimatis, quorum amor placet Deo, atque in ipsis damnatis, ut dicemus à num. 92. relucent perfectiones divinæ, quod sufficit, ut sint objectum materiale, & non relucet capacitas amicitiæ, qua experta sunt damnati; & creaturæ inanimatæ, quæ quidem capacitas, ut constat ex dictis, requiritur ad objectum materiale *cui* Charitatis; his positis

Assero 1. Licèt omnia bona, quæ propter bonitatem divinam super omnia amatam possumus amare Deo, vel aliis, sint objectum materiale Charitatis Theologicæ; at objectum materiale præcipuum, & primarium, & quidem per modum finis *cui* est ipse Deus. Probatur 1. illud est objectum materiale Charitatis Theologicæ, quod possumus amare propter divinam bonitatem, sive quia Deo placet; talia autem sunt ea omnia, quibus applicata est divina bonitas ex dictis à num. 78. ita tamen, ut ea amemus, quia Deo bona, & placentia, cùm hæc sit tendentia Charitatis ex dictis num. 75, sed exinde, licèt omnia alia bona, quæ propter bonitatem divinam super omnia amatam possumus amare Deo, & aliis, sint objectum materiale Charitatis Theologicæ; at objectum materiale præcipuum, & primarium, & quidem per modum finis *cui* est ipse Deus; siquidem inter ea omnia bona præcipuum bonum, quod amamus, est Deus, simùlque est bonum illud, cui ea bona amamus: ergo &c. 72.

Confirm. Charitate Theologica amamus Deum ipsimet Deo; laudamus enim de eo, quòd sit æternus, infinitus, immensus, atque uno verbo, quòd sit Deus; quod nihil est aliud, quam amare Deum ipsimet Deo. Rursus ex eodem Charitatis affectu volumus Deo creaturas, ut sunt bonum externum ipsius, sive prout ex illis redundat honor, & gloria extrinseca in Deum; peccata verò, quamvis non velimus, quia sunt offensa Dei, illique displicent, atque ab eo prohibenter; at ex suppositione, quòd sint, gaudemus, quia in eorum punitione, & remissione relucet divina justitia, & Misericordia, quam amamus, quia Deo bonam; sed in eo statu, quòd aliæ creaturæ sint objectum materiale, & Deus sit objectum materiale præcipuum per modum finis *cui*: ergo &c. 73.

Probatur 2. Objectum materiale magis præcipuum Charitatis Theologicæ per modum finis *cui* est illud objectum præcipuum, quod per Charitatem amamus, & cui referimus reliqua omnia, quæ per Charitatem diligimus; atqui tale objectum, ut ex terminis patet, est solus Deus; ergo solus Deus est objectum materiale præcipuum, & quidem primarium finis *cui* Charitatis Theologicæ. Rursus objectum formale *cui* minus præcipuum sunt illæ creaturæ, circa quas placet Deo amor noster propter divinam bonitatem per respectum ad communi- 74.

cationem

cationem in Beatitudine, vel tanquã amor amicorum Dei, vel tendentium ad Dei amicitiam per media, quæ illis Deus ex amore largitur; tales autem sunt omnes creaturæ rationales, quæ sunt in via, vel possessione Dei, ut constat ex num. 79. creaturæ námque irrationeles, ut constans est apud omnes Theologos, non sunt objectum materiale *cui* adhuc minus præcipuum relatè ad Charitatem, quamvis ex amore Dei possimus illis velle sua prædicata, ut eluceant attributa Dei, quæ in illis manifestantur; unde supra talem amorem requiritur aliquid aliud à Theologis ad objectum materiale cui minus præcipuum Charitatis Theologicæ; quod nullum aliud est assignabile, nisi quod suprà assignavimus cum D. Thoma num. 17. nempe ut tale objectum sit amicum, & tendat ad amicitiam Dei, quod convenit omnibus creaturis rationalibus, quæ sunt in via, vel in possessione Dei; non autem irrationalibus, aut damnatis: sed hæc est doctrina nostræ assertionis, ut expendenti constabit: ergo &c.

75. Quapropter Christi Domini Humanitas, Beatissima Virgo, Sancti Angeli, omnes Beati, nósque ipsi sumus objectum materiale, *cui* minus præcipuum Charitatis Theologicæ, tum etiam omnes homines, etiam peccatores, & infideles, dum sunt in via; secus autem Dæmones, aut damnati. Ratio est, quia amor erga peccatores, & infideles propter divinam bonitatem, ut ad amicitiam Dei perveniant, Deo placet tanquam amor circa eos, quibus ex amore suo largitur Deus auxilia, ut ad ipsius amicitiam perveniant: unde habent respectum communicationis ad Beatitudinem; Dæmones autem, aut damnati non ita se habent; cùm Deus non eos sic diligat, neque conferat media, ut perveniant ad ipsius amicitiam; sed potiùs habet Decretum efficax non conferendi in posterum ullum medium: etenim licèt creaturæ rationales, quæ nondum sunt in possessione Dei, quandiu sunt in via, respiciunt Deum tanquam centrum, in quod tendant; sicut puncta circuli respiciunt medium tanquam centrum, ad quod, lineæ tendunt, sicque denominantur à bonitate divina sufficiente, ut possint amari tanquam objectum materiale *cui* minus præcipuum; at verò Dæmones, & damnati, cùm ab hac ordinatione totaliter, & irrevocabiliter deviaverint, nequeunt ita denominari à bonitate divina, ac proinde nequeunt esse objectum materiale *cui* minus præcipuum Charitatis Theologicæ: ita Theologi omnes, quos vide, præter unum Ripaldam, qui contrarium sentire videtur disp. 37. num. 9. licèt postea num. 16. nostram, & omnium Theologorum sententiam amplectatur.

76. Assero 2. Objectum formale Charitatis Theologicæ est bonitas divina non quidem ut nobis, sed ut Deo bona. Probatur 1. Amor Charitatis est amor amicitiæ erga Deum in subjecto proportionato ut, diximus num. 75. & dicemus num. 86. atqui amor amicitiæ est ille, quo aliquis amatur propter suam bonitatem, non quidem prout nobis, sed prout illi bonam: ergo amor Charitatis est ille, quo amamus Deum propter suam bonitatem, non quia nobis, sed quia Deo bonam: sed exinde bonitas divina non quidem prout nobis, sed pro ut Deo bona est objectum formale Charitatis Theologicæ: ergo &c. Confirm. 1. Illud est objectum formale Charitatis Theologicæ, quod est ratio, propter quam Charitate Theologica aliquid amamus: atqui ratio, propter quam Charitate Theologica aliquid amamus, est bonitas divina, non quidem prout nobis, sed prout Deo bona; nullum siquidem objectum amamus Charitate Theologica, nisi prout affectum bonitate divina, & prout Deo placet amor ille; quod perinde est, ac amare propter bonitatem divinam, quia Deo bonam, ut constat ex num. 41. de spe: ergo &c. Confirm. 2. ex Aristotele lib. 8. Ethicorum cap. 7. ubi ait: *amicum amico velle bona ejus ipsius causâ;* unde per Charitatem volumus bona Deo ipsius causâ, sive quia Deo bona; cùm enim Charitas sit nobilissima virtutum ex Apostolo cit. num. 76. opus est, ut habeat nobilissimum motivum, nempe bonitatem ipsius, quia ipsi bonam, proindeque per Charitatem amamus Deo bonum, quia ipsi bonum; sed in eo stat, quòd objectum formale Charitatis Theologicæ sit bonitas divina non quidem ut nobis, sed ut Deo bona: ergo &c.

77. Probatur 2. ex eo, quòd finis à Philosophis cum Aristotele definiatur id, cujus gratiâ aliquid fit. Bonita propria ipsius finis est objectum formale actus amantis media propter finem, quin sufficiat bonitas sola mediorum: ergo ex eo, quòd Charitas Theologica sit illa, qua amamus aliquid, quia Deo bonum, sive ipsius gratiâ, bonitas divina, quà Deo bona erit objectum formale Charitatis Theologicæ, quin sufficiat sola utilitas, aut bonitas mediorum. Confirm. tendentia amicitiæ, quæ est propria Charitatis, valde diversa est à tendentia concupiscentiæ, quæ est propria spei; neque ullum aliud assignari potest verum discrimen, nisi quòd licèt divina bonitas moveat ad actum spei eliciendum, non tamen movet ad amandam illam, quia Deo, sed quia nobis bonam; at respectu Charitatis divina bonitas movet ad amandam illam non quidem ut nobis, sed ut Deo bonam; sed in eo stat, quòd objectum formale Charitatis Theologicæ sit bonitas divina non qrout nobis, sed prout Deo bona: ergo &c. Ex dictis

78. Fit 1. Non posse dari in hac Providentia actum Charitatis Theologicæ, qui non sit actus amicitiæ inter Deum, & hominem elicientem. Rario est, quia licèt ad actum amicitiæ supra amorem benevolentiæ prærequiratur proportio aliqua in natura inter amicos, ut dixi à num. 121. de gratia justificante; hæc proportio jam habetur in instanti ipso, in quo

homo Deum super omnia diligit vero actu Charitatis super omnia; nam proportio ista naturæ stat in gratia, quæ est supernaturalis natura participata, & homini inhærens, quáque est jus ad divinam redamationem, in quo stat amicitia habitualis; hac autem supposita perportione naturum inter Deum, & hominem, actus Charitatis est una actualis amicitia; idcirco si in alia providentia Deus voluisset, quòd actus Charitatis esset ultima dispositio ad gratiam, & voluisset, quòd posset elici ab homine, qui maneret peccato lethali infectus, talis actus Charitatis esset amor benevolentiæ erga Deum; cùm Deum amaret propter suam bonitatem, non tamé esset actus amicitiæ juxta expressam D. Thomæ doctrinam 2. 2. quæst. 23. art. 2. in Corpore, ubi sic habet: *sed nec benevolentia sufficit ad rationem amicitiæ; sed requiritur quædam mutua amatio, quia amicus est amico amicus, talis autem mutua benevolentia fundatur super aliquam communicationem; cùm ergo sit aliqua communicatio hominis ad Deum, secundùm quod nobis suam Beatitudinem communicat, super hanc communicationem opertet aliquam amicitiam fundari*; unde actus amoris absque ea communicatione non esset actus amicitiæ erga Deum; cùm non conjungeretur in eodem instanti cum subjecto proportionato ad amicitiam, sive habente naturam proportionatam, & requisitam inter amicos: ablatâ enim gratiâ, quæ est quasi natura in ordine supérno non, maneret in homine proportio ad amicitiam cum Deo requisita; unde Aristoteles, qui hanc naturam proportionatam non agnovit, neque agnovit inter Deum, & hominem veram amicitiam, ideóque libro secundo Magnorum Mortalium cap. dixit: *altenum namque fuerit, si quispiam dixerit Jovem amare* & 8. Ethicorum cap. 7. *id autem perspicuum est, si multa virtutis, & vitij affluentia, aut alicujus alterius distincta fuerit; non enim amplius sunt amici; sed nec esse quidem dignum putant; hoc autem in Diis clarissimè patet, qui plurimum omnibus bonis præstant, item in Regibus.* Videatur libro secundo Magnorum Mortalium cap. 15. ubi Aristoteles distinguit benevolentiam ab amicitia.

80. Fit 2. Bonitatem divinam esse objectum formale *quod* Charitatis. Ratio est, quia objectum formale *quod* est illud, quod non solùm est ratio movens ad amorem, sed quod etiam necessariò amatur per actum ex ejus motione elicitum, ut diximus à num. 13. de fide: atqui per actum Charitatis non solùm movemur ad amanda objecta propter bonitatem divinam; sed etiam eandem divinam bonitatem propter ipsam amamus; etenim divina bonitas non aliter movet ad Charitatem, nisi repræsentata ut bonum amabile, sive ut denominans per convenientiam: ergo est objectum formale *quod* Charitatis Theologicæ; quapropter cùm imperceptibile sit, quod amemus Deo aliquod prædicatum, quia Deo bonum, quin amemus Deo saltem virtualiter omnia ea, quæ ipsi sunt bona; nulla divina perfectio, sive divina bonitas potest nobis proponi movens ad actum Charitatis Theologicæ, quin moveat ad amandum totum Deum propter se; atque exinde conciliari potest diversitas sententiarum circa bonitatem divinam, quæ est objectum formale Charitatis.

Aliqui enim Thomistæ, quos suppresso nomine citat Ripalda disp. 35. sect. 1. censent, 81.
divinam hanc bonitatem esse attributum speciale ab essentia divina, & reliquis attribuis distinctum. Caspar Hurtado disp. 3. de Charitate difficultate prima docet, bonitatem divinam, quæ est objectum formale Charitatis stare in aggregato ex omnibus perfectionibus absolutis, & relativis, quibus Deus physicè perfectus est, & minimè defectuosus, proindéque illud solum aggregatum esse objectum formale Charitatis Theologicæ; alij verò cum Castillo, & Oviedo Controversia 4. puncto 1. censent, divinam bonitatem stare in sola essentia divina; reliqua verò attributa esse tantùm proprietatem, proindéque solam essentiam divinam esse objectum formale Charitatis; alij verò cum Quente Hurtado disp. 128. docent, divinam bonitatem esse quodlibet prædicatum, & quodlibet attributum divinum, prout dicit ordinem ad alia prædicata, & attributa divina, quibus Deus perficitur; non verò prout quodlibet consideratur secundum se absque tali respectu; unde objectum formale Charitatis est tale prædicatum divinum cum eo respectu; ad eum quippe modum, quo ille, qui amat exercitium, amat quamlibet illius partem in ordine ad alteram.

Cæterùm istæ omnes sententiæ, si bene ex- 82.
pendantur, in eandem recidunt; quandoquidem amor Charitatis ex eo, quòd amet aliquid, quia Deo bonum, sive sit intrinsecè, sive sit extrinsecè bonum, ex eo, quòd unicè amet, quia Deo placet; unde divina bonitas respicitur tanquam objectum formale per convenientiam, quòd perinde est, ac respicere, quidquid per Charitatem amamus in ordine ad Deum, quatenus Deus per illud bene se habet, & nullatenus defectuosè; quod perinde est, ac respicere bonitatem divinam secundùm omnia sua prædicata divina, atque perinde ac respicere unum prædicatū divinum ut dicens ordinem ad alteram; sicut enim eo ipso, quòd amem aliquid, quia Petro bonum, bonitas Petri est objectum formale movens per convenientiam, vel saltem aliquod prædicatum Petri ut dicens respectum ad reliqua, quibus Petrus bene se habeat; ita pariter respectu Dei. Ratio autem, & quidem Philosophica est, quia non possum amare aliquid præcisè, quia Petro bonum, si displiceam in aliquo bono Petri, cognito ut Petro bono, ideóque non possum ita amare, quin respiciam prædicata Petri, vel unum Petri prædicatum cum respectu ad altera; ergo neque possum amare aliquod præcisè, quia Deo bonum,

bonam, ſi diſpliceam in aliquo, quod cognoſco eſſe Deo bonum; unde non poſſum non attingere vel omnia prædicata divina, quibus Deus bene ſe habet, & non defectuosè, vel unum cum reſpectu ad alterum.

83. Fit 3. Nihil officere aſſertionibus noſtris, ſive dicamus relationes divinas, & actus liberos, & contingentes eſſe perfectiones Dei, ut aliqui docent, ſive dicamus non eſſe perfectiones Dei, ut alij docent; ratio eſt, quia ſi ſint Dei perfectiones, jam poſſumus ea prædicata velle, quia Deo bona, ac proinde cum reſpectu ad ea omnia, quibus Deus bene ſe habet, & non defectuosè; ſi verò non ſint perfectiones Dei, amamus illa, quia Deus exigit identiatem cum illis, ac proinde divina bonitas, quæ ea prædicata ſibi exigit, movet per convenientiam; quod ſatis eſt, ut terminetur verum actus Charitatis Theologicæ; ubi notandum eſt, ea prædicara contingentia, & relativa, quamvis ſupponantur non eſſe perfectiones, quibus perficiatur Deus, eò quòd eſſentia divina ſit ſimpliciter infinitè perfecta, nec poſſit ulteriùs perfici, quod eſt ſe ipſo ſimpliciter perfectum, licèt dicat exigentiam eſſentialem ad alia prædicata ad eum modum, quo Deus non poteſt perfici à creaturis, quia creaturæ non ſunt ſibi eſſentiales, licèt dicat exigentiam eſſentialem ad creaturas poſſibiles; nihilominus prædicata divina ſive relativa, ſivè contingentia eſſe perfectiones, quibus res à Deo diſtinctæ perfici poſſunt; quandoquidem eo ipſo, quòd à Deo diſtinguantur, limitatæ ſunt, & non ſimpliciter infinitæ, ideóque capaces, ut à quocunque prædicato divino perficiantur. Sic perſonalitas divina Verbi, quamvis non poſſit perficere eſſentiam divinam, nihilominus perficit quammaximè humanitatem Chriſti Domini, cum qua hypoſtaticè unitur; verùm de his latiùs in Tract. de Trinitate.

SECTIO II.

Solvuntur Oppoſita.

84. OBjicies 1. contra 1. Aſſertionem: ſi omnia bona, quæ propter bonitatem divinam ſuper omnia amatam poſſumus aliis amare, eſſent objectum formale Charitatis Theologicæ, etiam poſſemus per Charitatem Theologicā amare damnatos; ſed damnatos non poſſumus amare per Charitatem Theologicam: ergo &c. Probatur maj. ſicut ex Charitate erga Deum gaudemus de felicitate æterna Beatorum, ita ex Charitate erga Deum poſſumus dolere de æterna infelicitate damnatorum; poſſumus enim velle, quòd damnati non fuiſſent damnati, & quòd habuiſſent auxilia efficacia ad ſalutem conſequendam, & laudandum Deum in æternum: ſed hoc eſt eos amare per Charitatem Theologicam: ergo &c. Reſp. diſt. maj. poſſemus amare damnatos tanquam purum objectum *quod*, conc. tanquam objectum *cui* relatè ad Charitatem Theologicam, nego maj. & diſt. mi. nego conſeq. Ad probat, diſtinctis eodem modo præmiſſis nego conſeq. quia, ut triſtaremur, & doleremus reſpiciendo damnatos ut objectum formale *cui* minùs præcipuum relatè ad Charitatem Theologicam, opus erat, ut divina bonitas eſſet nunc illis applicata, reverétque eos amore dignos per communicationem in ordine ad Beatitudinem ex dictis à num. 77. cúmque non ita ſit applicata, ſed potiùs ſint damnati irrevocabiliter excluſi à tali communicatione, exinde non poſſumus per Charitatem Theologicam dolere, aut triſtari de æterna infelicitate damnatorum reſpiciendò illos ut objectum formale cui minus præcipuum Charitatis Theologicæ; unde ſolùm poſſumus habere aliquos actus velleitatis, vel ſi mavis affectivè efficaces, quibus deſideramus, ut non peccâſſent, in circumſtantiis illis, in quibus poterant, non peccâſſe, & ut ſic evitâſſent damnationem; at damnatione jam ſuppoſita non triſtamur de illa, ſed potiùs approbamus ex Charitate erga Deum, ut habet D. Thomas 2. 22. quæſt. 25. art. 11. in Corpore, ubi ait: *illud autem bonum vitæ æternæ, quod reſpicit Charitas ſpiritibus illis à Deo æternaliter ex Charitate velle non poſſumus; hoc enim repugnaret Charitati Dei, per quam ejus juſtitiam approbamus.*

85. Quare ſicut deſiderare, quòd objectum aliquod ſit lucidum, ut poſſim illud videre, non eſt actu illud videre; ita deſiderare, quòd damnati habuiſſent auxilia efficacia, quibus conſtituti erant in ſtatu, in quo poſſent amari ut objectum *cui* relatè ad Charitatem Theologicam, non eſt illos amare Charitate Theologica; & uno verbo, cùm Charitas Theologica reſpiciat objectum materiale ſuum denominatum per convenientiam à bonitate divina, ad quam accedere poteſt, & damnati irrevocabiliter ab hoc ordine jam ſint excluſi, exinde nequaquàm poſſunt terminare talem actum Charitatis Theologicæ reſpicientem illos, ut objectum materiale *cui*: unde damnatos, aut dæmones non poſſumus amare ex Charitate erga ipſos, quâ reſpiciantur ut objectum materiale *cui* minùs præcipuum; ſed ex Charitate erga Deum, quatenus ad oſtenſionem gloriæ Dei eſt illis applicata divina bonitas; idcirco D. Thomas locò ſuprà citatò ita concludit: *per hunc modum & naturā dæmonum etiā ex Charitate diligere poſſumus, in quantum ſcilicet volumus illos ſpiritus in ſuis naturis conſervari ad gloriam Dei*, quod eſt illos amare ad modum rerum irrationalium, ut purum objectum materiale, ex dictis num. 79.

86. Objicies 2. contra 2. Aſſertionem: actus Charitatis habet pro objecto formali non ſolùm bonitatem divinam phyſicam; ſed etiam moralem: atqui plura attributa v. g. immenſitas, omnipotentia, & id genus alia ſolùm habent

habent bonitatem physicam: ergo non possunt esse objectum formale actus Charitatis Theologicæ; atqui possumus ea amare, quia Deo bona: ergo non sufficit ad actum Charitatis amare aliquid Deo bonum, quia Deo bonum, conc. sub alia consideratione, neg. maj. & dist. mi. solùm habent bonitatem physicam præscindentem à morali transeat, excludentem moralem, aut non potentem attingi, quia Deo bonam, neg. mi. & conseq. Unde mi. subsumpta quantumvis vera, nihil affert contra nos. Ratio est, quia sicut bonitas moralis attingi potest, quia Deo bona; ita etiam attingi potest bonitas physica; quod satis est ad objectum formale Charitatis Theologicæ, sive illa prædicata amemus Deo gratiâ Dei, ut suprà diximus; quin potiùs omnia prædicata necessaria absoluta sunt de essentia physica, & metaphysica Dei, ac proinde realiter, & virtualiter identificata cum bonitate divina, quæ inclinatio ad honestum, & conforme naturæ ut rationali: sive rebus placentibus Deo, qui est prima regula morum.

87. Objicies 3. Licèt possimus amare proximum propter bonitatem Dei, at non possumus illum amare Charitate Theologica: ergo bonitas Dei non est sufficiens objectum formale Charitatis Theologicæ: probatur andecedens. Per eandem virtutem Latriæ, per quam Deum colimus propter propriam Excellentiâ Dei, non colimus homines propter Dei Excellentiam: ergo per eandem virtutem Charitatis, per quam amamus Deum propter propriam bonitatem, non amamus homines propter bonitatem Dei. Resp. communiter negando antec. & ad probat. conc. ant., & negandô conseq. Rationem discriminis affert D. Thomas 2. 2. quæst. 25. art. 1. ad 2. per hæc verba: *Ad secundum dicendũ, quòd amor respicit bonum in communi, sed honor respicit proprium bonum honorati; defertur enim alicui in testimonium propriæ virtutis, & ideò amor non diversificatur specie propter diversam quantitatẽ bonitatis diversorum, dummodò referantur ad aliquod unum bonum commune; sed honor diversificatur secundùm propria bona singulorum: unde eodem amore Charitatis diligimus omnes proximos, in quantum referuntur ad unum bonum commune, quod est Deus; sed diversos honores diversis deferimus secundùm propriam virtutem singulorum; & similiter Deo singularem honorem latriæ deferimus propter ejus singularem virtutem.* Hæc D. Thomas.

88. Plures sunt Theologi, qui cum vasquez de Adoratione disp. 6. cap. 1. & tomo. 5. in 3. partem disp. 98. cap. 2. & cum Turiano disp. 73. Dubio 1. neutiquam possunt huic solutioni acquiescere. Ratio eorum est, quia sicut honor in communi respicit excellentiam in communi, & honor specialis excellentiam specialem; ita amor in communi respicit bonum in communi, & amor specialis bonum speciale, proindéque sicut possumus honorare S. Petrum v. g. propter suam excellentiam, ita possumus amare proximum propter suam bonitatem: ergo sicut virtus Latriæ, qua adoramus Deum propter ipsius excellentiam, non potest se extendere ad adorandum hominem propter excellentiam Dei; neque virtus Charitatis, quam amamus Deum propter bonitatem divinam, poterit se extendere ad amandum hominem propter bonitatem Dei.

Propter hoc argumentum Contenson dist. 4. cap. 1. ex doctrina, quam antea tradiderat P. Granadus tract. 1. disp. 5. & Ripalda disp. 37. sect. 4. mentem D. Thomæ aliter exponendam censet; itaque docet, sensum D. Thomæ hunc esse, nimirum amorem ferri in bonum cõmune non quidem quia non possit respicere bonitatem particularem personæ amatæ, sed quia necesse non est, ut semper moveatur ex illa, cùm etiam possit moveri ex aliena bonitate; honorem verò respicere bonum particulare, nempe excellentiam solius personæ, non verò excellentiam alienam; nec obest, quòd unus possit propter alium honorari, nempe Sanctus propter Deum, quia tunc excellentia Dei non est motivum specificans cultum Duliæ, sed propria duntaxat ipsius Sancti excellentia; ad eum modum, quo Sacerdotes, Prælatos, Proreges veneramur, quia pollent authoritate, vel à Deo, vel à Republica, vel à Rege eis concessa; quæ quidem est excellentia quædam Moralis ipsorum propria, proindéque in hoc sensu defertur eis reverentia propter propriam eorum excellentiam. 89.

Hæc solutio, etsi doctrinam valde probabilem contineat, tamen non est satis clara, proindéque ad perfectam intelligentiam scire oportet determinationem habitam à bonitate divina, ratione cujus ipsos etiam peccatores amamus, nõ reddere in se ipsis moraliter bonos eos, qui præcisè à tali divina bonitate ita afficiuntur; non enim dici potest moraliter bonus in se ipso peccator eò præcisè, quòd sit amabilis propter bonitatem divinam, sed redditur bonus purè respectivè, scilicet capax, cui propter divinam bonitatem ea desiderentur, quæ Deo placent, & ad quæ paratus est Deus peccatorem perducere, ut Deum ipsum obtineat, si per peccatorem non steterit; atque in hoc sensu clarè patet, peccatorem non dici actu bonum in se ipso, sed respectivè bonum, nimirum capacem obtinendi bonitatem, quam habebit, si per ipsum non steterit; hæc autem bonitas respectiva satis est, ut propter bonitatem divinam amentur creaturæ rationales, cùm ad hoc applicata sit illis divina bonitas, ut constat à num. 78. 90.

At pura respectiva excellentia moralis non sufficit ad adorationem, sed supponit in persona dignitatem, à qua specificatur actus adorationis; sic imagines sacras adoramus propter ipsarum dignitatem, cùm reverâ in se ipsis Sacræ sint, ut constat à num. 117. de fide, ita ut si res aliqua in se ipsa dignitatem aliquam absolutam 91.

ſolutam non habeat, non poſſit terminare adorationem; cùm autem poſſit terminare amorem, quamvis res illa in ſe ipſa abſolutam bonitatem non habeat, ſed tantùm ſit bona reſpectivè; exinde nulla tenet paritas ab actu Charitatis ad actum adorationis. Atque iſta eſt mens D. Thomæ, dum docet, quòd amor reſpicit bonum in communi, item bonum præſcindens ab abſoluto, & reſpectivo rei, quæ amatur; ſed honor reſpicit proprium bonum honorati, id eſt, non poteſt res honorari, quin in ſe aliquam propriam, & abſolutam excellentiam habeat.

92. Quapropter ſi res aliqua in ſe habeat excellentiam abſolutam ſibi propriam, & applicatam, jam erit veneratione digna, & tunc poterit adorari vel propter ſuam propriam excellentiam, vel etiam propter excellentiam alienam, quandoquidem eſt ſubjectum capax adorationis, cujus quidem capax non eſt, ſi in ſe illam dignitatem abſolutam non habeat; unde cùm ſubjectum incapax adorationis adorari non poſſit, non poterit adorari propter alienam dignitatem, quod in ſe nullam abſolutam dignitatem habet; hæc autem eſt ratio, quare poſſumus adorare plura à Deo diſtincta adoratione Latriæ reſpectiva, quia & in ſe res ſacræ ſunt, atque ipſis applicata eſt divina excellentia, ut non ſolùm propter propriam ipſorum dignitatem poſſint inferiori cultu adorari, verùm etiam propter divinam dignitatem adorari poſſint adoratione reſpectiva Latriæ; reſpectiva inquam, nam adoratione abſoluta Latriæ ſolus Deus adorari poteſt; ſic adoramus Lignum Crucis, Chriſti Domini Humanitatem, & juxta plures Theologos adorari etiam poteſt Beatiſſima Virgo propter reſpectum ad divinum Verbum, quod ventre geſtavit, à quo non minùs fuit dignificata, quàm Lignum Crucis; quamquam hæc adoratio non publicè, ſed cautè adhibenda eſt ad vitandum ſcandalum in rudibus, & imperitis, ne judicent, venerari Deiparam tanquam Deum.

93. Adoratio autem iſta reſpectiva, quæ jam ſupponit excellentiam propriam rei adorandæ, non poteſt omnibus rebus adhiberi, ſed illis tantùm, quibus excellentia divina applicata ſit ad adorationem; nec aliter meliùs poſſumus eam adorationem inferre, quàm ex uſu Eccleſiæ, quæ res aliquas ut ſacras veneratur, & inſuper ut habentes applicatam excellentiam divinam propter Chriſti Domini contactum, alias autem non ita; neque agnoſcit ut ſacras, vel propter erroris periculum ad evitandam Idololatriam, quod ſemper facit circa viventia irrationalia: ſic adorare non licèt aſinum, ſupra quem ſedit Chriſtus, quin potiùs, cùm hæc applicatio pendeat à voluntate Dei, quæ per Eccleſiam nobis maximè nota ſit, expedit ad Eccleſiæ uſum recurrere, ne ullus error immiſceatur; ſic principes infideles poligami, ſeu qui plures habent uxores, non omnibus uxoribus æqualem ſuam excellentiam æqualiter communicant ad æqualem honorem illis exhibendum, licèt omnes æqualiter ſint uxores, ſed uni tantùm, illi nempe, cui volunt; ſic fecit Rex Aſſuerus cum Regina Vaſthi, & poſtea cum Eſter, ut deferrentur illi honores debiti Reginæ, quod non fecit cum aliis uxoribus, quas tunc habebat.

Idem fecit Salomon cum filia Pharaonis Regis Egypti, quod non fecit cum aliis ipſius uxoribus, idémque fertur de facto facere cum ſuis uxoribus Imperatorem Turcharum, aliósque principes infideles poligamos; inter adorationem autem Latriæ abſolutam, & reſpectivam non eſt hoc grande diſcrimen, quòd rem illam, quam adoramus adoratione reſpectiva Latriæ, non adoramus ſuper omnia, ſed adoramus Deum ſuper omnia, cui illa excellentia eſſentialiter convenit; unde rem, quam adoramus adoratione Latriæ abſoluta, adoramus ſuper omnia: ſic quando amamus proximum propter Deum, non amamus ſuper omnia proximum, ſed Deum: at quando amamus Deum propter ſuam bonitatem, amamus illum ſuper omnia. 94.

Idcirco ſi Deus velit applicare alicui Sancto excellentiam ſuam, ut adoraretur adoratione Latriæ reſpectiva, hoc facere poſſet, ut benè notavit Oſea diſp. 2. de Charitate ſect. 4. num. 49. neque obſtaret periculum Idololatriæ; ſiquidem poſſet Deus quàm plurimis modis illud impedire; ſicut enim Deus olim communicavit ſuam excellentiam Sacerdotibus Legis ſcriptæ, eámque hodie communicat Sacerdotibus Legis gratiæ ad faciendos illos honorabiles honore Religioſo, quamvis non Latriæ; exercemus enim actum Religionis, quando Sacerdotes ut tales honoramus; ita potuiſſet eis communicare ſuam excellentiam ad reddendos illos honorabiles honoratione reſpectivè Latriæ, quo pacto talis honor non maneret in illis ultimatè; ſed tranſiret ad Deum vel potentialiter, vel formaliter, ideoque ſuper omnia honoraretur ſolus Deus, ut diximus numero ſuperiori; quòd autem de facto eam excellentiam ſuam non applicaverit, exinde haberur congruentia, quod erat magnum Idololatriæ periculum; quanquam enim Deus abſolutè potuiſſet ea omnia pericula facilè evitare, ut ſuprà diximus, attamen cùm in hac ordinaria providentia non ita illa anteverterit, congruum fuit, ut ſuam excellentiam non ita applicaverit illis creaturis rationalibus; unde ſicut Deo non fuit neceſſarium, ſed liberum ea pericula non evertere; ita non fuit neceſſarium, ſed liberum ſuam excellentiam eo modo non applicare, videatur Bernal diſp. de Incarnatione num. 57. ubi huic doctrinæ maximè favet: exinde. 95.

Reſp. jam in forma ad argumentum poſitum num. 94. neg. ant. ad probationem conc. ant. & nego conſeq. Ratio eſt, quia non ſunt capaces adorationes omnes illi homines, qui ſunt capaces amoris Charitatis propter Deum; 96.

siquidem ad eam capacitatem proximam adorationis requiritur, quòd in se habeant aliquam propriam ipsorum excellentiam, qua reddantur digni adoratione, ut diximus num. 98. cùmque eam excellentiam non habeant omnes homines, exinde non sunt proximè capaces talis adorationis. Rursus cùm pura capacitas satis non sit, sicuti ut aliquis honoretur ut Sacerdos, satis non est, quòd sit capax Sacerdotij; sed ulteriùs requiritur ad eam respectivam adorationem Latriæ, quòd applicata sit homini ad hunc finem divina excellentia; cùmque excellentia divina non sit ita applicata hominibus, ut experientia ipsa, & praxi Ecclesiæ nobis constat; exinde dici non potest, quòd omnes homines possint licitè adorari adoratione latriæ; at divina bonitas applicata est omnibus viatoribus, omnibus Sanctis, & Beatis, ut possimus illos propter Deum amare, ut constat à num. 78. unde nulla est paritatis ratio.

97. Quapropter licèt per eandem virtutem Latriæ, per quam Deum colimus propter propriam Dei excellentiam, non colamus homines propter excellentiam Dei; at per eandem virtutem Charitatis, per quam Deum amamus propter bonitatem suam, amamus etiam virtuosè homines propter bonitatem Dei, ut satis constat ex dictis; hancque esse D. Thomæ doctrinam patet ex 2. 2. quæst. 81. art. 4. ad 3. ubi sic habet: *ad 3. dicendum, quòd objectum amoris est bonum: objectum autem honoris, vel reverentiæ est aliquid excellens; bonitas autem Dei communicatur Creaturæ, non autem excellentia bonitatis ejus; & ideo Charitas, qua diligitur Deus, non est virtus distincta à Charitate, qua diligitur proximus; Religio autem, qua honoratur Deus, distinguitur à virtutibus, quibus honoratur proximus.*

DISPUTATIO II.

DE PRÆCEPTO CHARITATIS.

98. Quæstio est de præcepto non quidem negativo, sed positivo, non per accidens, sed per se obligante juxta ea, quæ diximus num. 42. de spe; prima sententia igitur negat, dari tale præceptum Charitatis; ita aliqui, quos citat, & rejicit Castropalao. secunda sententia affirmat; ita communiter Theologij cum Angelico, Scoto, Bonaventura, & Exim. Doct. Circa tempus, in quo urgeat obligatio, est major dissensio inter Authores, ut infra videbimus; cæterùm quia non possumus omnia latè prosequi, illa per singulas assertiones breviter dissolvemus, ut & sententiam nostram proferamus, & multitudinem opinionum impugnemus; pro quibus omnibus sit

SECTIO I.

Resolvitur Controversia.

99. Assero 1. cum secunda & vera sententia: datur speciale præceptum positivũ amoris Dei super omnia. Probatur 1. ex Sacra Scriptura ubi Matth. 22. quidam Legis peritus Christum Dominum interrogavit: *Magister, quod est mandatum magnum in Lege?* cui Dominus ita Respondit: *Diliges Dominus Deum tuum ex toto corde tuo, & in tota anima tua, & in tota mente tua; hoc est maximum, & primum mandatum*: atqui dilectio Dei ex toto corde est amor Dei super omnia, & actus positivus Charitatis: ergo datur præceptum speciale positivum amoris Dei super omnia, sive actus positivi Charitatis. Confirm. ex Lucæ 10. ubi Christus Legis peritum interrogavit: *in Lege, quid scriptum est? quomodo legis? ille respondens dixit: diliges Dominum Deum tuum ex tote corde tuo, & ex tota anima tua, & ex omnibus viribus tuis, & ex tota mente tua, & proximum tuum, sicut te ipsum*, cui Christus: *rectè respondisti*; sed exinde clarè constat, extare speciale præceptum positivum amoris Dei super omnia: ergo &c.

Probatur 2. ex Alexandro VII. cit. num. 6. 100. de spe, ubi damnat sententiam oppositam, & Innocentio XI. inter sexaginta quinque propositiones damnante 5. quæ sic habebat: *an peccet mortaliter, qui actum dilectionis Dei semel tantùm in vita eliceret, condemnare non audemus*, & 6. *probabile est, ne singulis quidem rigorosè quinquenniis per se obligare præceptum Charitatis erga Deum*, & 7. *tunc solùm obligat, quia tenemur justificari, & non habemus aliam viam, qua justificari possimus*; ex quibus certum jam est, extare tale Charitatis præceptum. Confirm. ratione Theologica: finis hominis est Deus, & opera virtutum sunt media ad hunc finem consequendã; atqui amor mediorum, quæ nobis præcipiuntur adhunc finem, procedit ex amore finis: ergo amor finis, sive actus Charitatis erga Deum primò locò nobis præcipitur; quæ sanè est ratio, propter quam Christus dixit, illud esse maximum, & primum mandatum; unde Theologi meritò docent; hoc præceptum esse & naturale, & divinum; naturale quidem, prout lumine naturæ tenemur amare super omnia nostrum ultimum finem nobis à Deo destinatum, qui in hac Providentia est Deus ut Author supernaturalis, sive facie ad faciem possidendus; divinum autem, prout obligamur ad amorem hujus supernaturalis finis ex præcepto à Deo impositio.

impositò. Videatur D. Thomas 2. 2. quæst. art. 1. Ex dictis

101. Fit 1. Plures Antiquorum sententias defendi non posse; non enim potest ampliùs defendi sententia aliquorum, quos citat, & rejicit Moya quæst. 1. num. 16. asserentium, non dari speciale præceptum actûs Charitatis per se respiciens hanc virtutem; neque sustineri ampliùs potest sententia aliorum, quos citat, & rejicit Castropalao disp. 1. de Charitate. punct. 4. qui asserebant, tale præceptem solùm obligare in fine vitæ; constat ex Innoc. XI. cit. num. superiori, non posse extendi obligationem istam ultra quinquennium; ex quo damnata manet sententia Joannis Sanchez, & aliorum, qui dicebant, hoc præceptum semel tantùm immediatè obligare; ita, ut qui semel in vita huic præcepto satisfecerit, non maneret ampliùs obligatus illo præcepto. Propter eandem rationem substineri jam non potest sententia aliorum, quos suppresso nomine citat, & rejicit Moya quæst. 1. num. 9. qui asserebant, obligationem ad actus internos Charitatis indirectam solùm esse, id est, non ortam ex vi præcepti Domini ad hanc virtutem pertinentis.

102. Quapropter manet etiam damnata sententia, quam docuerunt Bannez 2. 2. quæst. 44. dubio 1. Conclusione 3. *§. alij dicunt*, plurésque alij, qui asserebant, eum, qui semel in anno dignè Evchariſtiam sumit, adimplere speciale Charitatis præceptum: sic enim habet Bannez locô citatô: *nihilominus dico 2. quod absque scrupulo dici potest, quòd, qui dignè sumit Evchariſtiam semel in anno, adimplet simul speciale præceptum Charitatis.* Ille namque, qui intra 6. annos non peccâsset lethaliter, posset dignè sumere Evchariſtiam singulis annis, & tamen non adimpleret Charitatis præceptum, ut constat ex Innoc. XI. quin potiùs, si peccaret lethaliter, posset accedere ad pœnitentiæ Sacramentum cum sola attritione, & dignè sumere Evchariſtiam, quin exinde eliceret actum Charitatis; unde si hoc sufficeret ad adimplendum præceptum, posset licitè ultra quinquennium differri elicientia actûs Charitatis.

103. Fit 2. Præceptum Charitatis non solùm obligare aliquando per accidens, sed obligare quoque per se ex vi sua; obligatio per se est ad diciendum actum Charitatis, quamvis ex nullo alio titulo distincto à Charitate, vel à præcepto illam respiciente, adveniat obligatio diligendi Deum super omnia; obligatio per accidens est ad rectè agendum alia, quæ hìc & nunc sine actu Charitatis rectè agi non possunt; exemplum sit: tenetur aliquis hìc & nunc ministrare, aut recipere aliquod Sacramentum vivorum, ad quod requiritur gratia in ministro, & suscipiente; ille autem existit in peccato lethali, nec habet copiam Confessarij; unde si ille in peccato ministret, aut recipiat Sacramentum, peccabit sacrilegè; cumque ad se justificandum, & gratiam recipiendam solùm sint duo media, nempe Sacramentum pœnitentiæ cum attritione, vel contritione, aut extra sacramentum sola contritio, vel Charitas perfecta, si in eo casu, in quo non potest suspicere Sacramentum pœnitentiæ, ministraret, aut reciperet illud Sacramentum absque actu Charitatis, aut contritionis perfectæ, peccaret graviter, non quidem directè circa præceptum Charitatis, sed directè circa Religionem; quia ex Religione oritur in eo casu obligatio eliciendi actum Charitatis, sive contritionem perfectam, qua disponatur ad dignè ministrandum, vel suscipiendum Sacramentum.

Assero 2. cum Exim. Doct. & communi nostrorum: non obligat hoc præceptum pro primo instanti physico usûs rationis, neque quotiescunque alia præcepta obligant, neque pro quoliber die festo. 104.
Probatur, quia ejusmodi obligatio sub gravi, neque suavitati divinæ legis, neque humanæ imbecillitati videtur consentanea, ut ipso naturæ lumine notum apparet; neque ulla est ratio, quæ præscribat illud tempus, neque lex ulla divina positiva; etenim dies festi sunt determinati lege humana positiva, quæ per se non determinat de actibus interioribus, nisi quatenus sunt necessarij ad exteriores; omnia autem, quæ exteriùs perficiuntur diebus festis, perfici possunt sine hoc actu amoris Dei super omnia alia, etiam præcepta obedientiæ, Religionis, fidei, & similia adimpleri possunt sine actu Charitatis; unde imponere diebus singulis festis, aut quotiescunque alia præcepta obligant, præceptum ad eliciendum actum Charitatis, non solum falsum, sed improbabile judicat Exim. Doct. disp. 5. de Charitate sect. 3. quod idem censere videtur de obligatione in primo instanti physico usûs rationis, quis namque Præceptor instruat, ut in eo instanti puer præceptum impleat? profectô ignotum est præceptoribus instans illud physicum, in quo puer ad usum rationis perveniat, ut in eo puer instrui possit, & obedire instructioni, & adimplere præceptum; ergo admitti non potest talis obligatio.

Quapropter neque obligat per se Charitatis præceptum positivum, quotiescunque aliquis audit alium blasphemantem contra Deum, neque quoties beneficium magnum à Deo accipit, neque quoties insurgunt tentationes graves odij Dei, ut bene expendunt Exim. Doct. loco cit. Paulus, Leander & alij. Ratio est, quia ut aliquis corripiat, & reprehendat blasphemantem, ita ut consulat honori Dei, non est necessarius actus Charitatis; imò ait Leander, insinuántque Castropalaus, de Arriaga, quòd homo potest defendere honorem Dei, adhibendo monitionem, & reprehensionem necessariam, & si id faciat ex motivo in alia materia malo, tunc enim honor ille Dei solùm requirit, ut illum exteriùs defendam; de meo autem actu interno amoris Dei nulla obligatio præscri- 105.

præscribitur eo tempore adimplenda; pariter quando aliquis homo à Deo accipit magnum aliquod beneficium; satis erit, gratias agere eo modo, quo jure naturæ tenetur ad gratias referendas. Ad actum autem gratitudinis non est necessarius actus Charitatis, neque est necessarius ad vincendam tentationem odij Dei; cùm dentur plurima alia media, ille enim, qui Deum neque ex Charitate diligit, neque odiô habet, certè vincit tentationem odij Dei; ergo in nullo ex his casibus apparet obligatio per se orta ex præcepto Charitatis, neque obligatio per accidens ex fine, & obligatione eliciendi actus aliarum virtutum, & propter easdem rationes non obligat per se præceptum positivum Charitatis, quando adultus suscipit Baptismum, vel Evchariſtiam; cùm totum hoc fieri possit sine amore Dei super omnia.

106. Assero 3. Præceptum positivum Charitatis non obligat per se semel tantùm intra quinquennium, sed obligat quoque ingredientibus, & egredientibus è vita pro primo & ultimo instanti morali, imò & pro tota vita semel saltem in singulis annis. Probatur 1. obligatio hujus præcepti desumenda est ex fine, & natura præcepti, atque ex fine, & natura præcepti deducitur obligatio assignata in assertione; ergo &c. Probatur minor: finis, & natura hujus præcepti est, ut Deum cognoscamus, tanquam primum omnium principium, à quo nos, & omnia nostra dependent; & tanquam ultimum finem, ad quem nos, & omnia nostra reduci debent, ut eo pacto non obliviscamur nimis bonitatis divinæ; sed eam potiùs contemplemur, & super omnia diligamus; quare assignandum est tempus, in quo teneamur adimplere tantam obligationem; nullum aut tempus potest congruentius assignari ad diligendum super omnia Deum, tanquam primum nostrum principium, quàm in initio usûs rationis moraliter sumpto, neque assignari potest congruentius tempus ad satisfaciendum huic præcepto respiciendi Deum tanquam ultimum nostrum finem, quàm in fine vitæ moraliter sumpto, tandem non potest aliter dici, quòd non differamus nimis divinam bonitatem omnibus aliis rebus præferre, sive illam super omnia amare, nisi illam saltem semel singulis annis super omnia diligamus; ergo &c.

107. Confirmatur, & explicatur hæc ratio: non tenetur homo initiô physicô, sive in primo instanti physico vitæ rationalis ad adimplendum sub gravi istud præceptum, ut diximus num. 113. cùm non sit humanæ fragilitati consentaneum, quòd homo sub gravi obligatus maneat ad adimplendũ aliquod præceptum, quando naturaliter loquendô non potest habere sufficientem instructionem de tali obligatione, cùm enim P. P. Præceptores, aut pastores non possint naturaliter scire, quodnam sit primum instans physicum vitæ rationalis, exinde non possunt naturaliter instruere, & intimatam sufficienter habere talem obligationem, neque instructio in uno solo instanti physico turaliter perfici potest; unde necesse est, ut primum illud instans sumatur moraliter, comprehendendo illud tempus, quod juxta prudentum judicium pro una morali duratione ad talem sufficientem instructionem, & ad moralem hominis operationem comprehendi solet; quod quidem non aliter explicari solet, nisi dicendô esse tempus illud, in quo prudenter loquendô dici non possit magna dilatio. Pariter neque scire potest homo, quodnam sit ultimum instans physicum vitæ suæ, proindeque ultimum instans vitæ rationalis sumi quoque debet moraliter.

Cæterùm quia instans morale potest habere majorem, vel minorem latitudinem juxta graviores, vel minùs graves circumstantias, majores, vel minores difficultates; hæc omnia quoque consideranta sunt in præsenti; quare secundùm morbi malignitatem aliquando videretur gravis dilatio ea, quæ si minor esset malignitas ægritudinis, non perveniret ad gravem dilationem; idcirco sicut in hoc, aliisque similibus casibus non potest fixus terminus universaliter designari ad agnoscendam gravem dilationem; sed assignandus est attentis circumstantiis juxta prudentum judicium, sic etiam dicendum est in casu nostro de initio, & fine vitæ rationalis; si autem intimatô sufficienter præceptô aliquis omitteret actum dilectionis in primo aut ultimo instanti morali vitæ rationalis, peccaret lethaliter contra istud præceptum; quo in sensu intelligendus est D. Thomas, docens hoc præceptum obligare in primo instanti vitæ, & Exim. Doct. docens, obligare etiam in ultimo vitæ instanti; quare sicut ille, qui ad restitutionem tenetur, & potest restituere, licèt aliquantulum differat restitutionem, non peccat lethaliter; at peccaret, si ita differret, ut juxta prudentum judicium conferetur dilatio gravis; pariter dicendum est de primo, & ultimo instanti morali vitæ rationalis; atque exinde apparet ex toto vitæ tempore obligare saltem semel in anno; quandoquidem dilatio major ista prudenter censenda esset dilatio gravis. 108.

Probatur 2. Ad eum modum, quo obligamur ad diligendum Deum super omnia ex præcepto Charitatis, ut uniamur cum Deo primo necessario principio, & ultimo fine, ita obligamur ad suscipiendam Evchariſtiam, quæ instituta est ad fovendam præcipuè Charitatem, & unionem istam cum Deo; Unde Concilium Florentinum in decreto Eugenij IV. explicans Evchariſtiæ effectum, sic ait: *Hujus Sacramenti effectus, quem in anima operatur dignè sumentis, est adunatio hominis ad Christum, & quia per gratiam homo Christo incorporatur, & membris ejus unitur, sequitur, quod per hoc Sacramentum in sumentibus dignè gratia augeatur, omnémque effectum, quem materialis cibus, & potus quoad vitam agunt temporalem, hoc idem quoad vitam spiritualem hoc Sacramentum operatur:* 109.

ratur: atqui præceptum sumendi Evchariſtiam obligat saltem semel in anno, ut constat ex Canone *omnes utriusque sexus* & definit. Trident. sess. 13. Can. 9. *si quis negaverit omnes, & singulos Christi fideles utriusque sexus, cùm ad omnos discretionis pervenerint teneri singulis annis, saltem in Paschate ad communicandum juxta præceptum S. Matris Ecclesiæ, Anathema sit*; ergo etiam tenebitur omnis utriusque sexus fidelis, cùm ad annos discretionis pervenerit, saltem semel in anno actum Charitatis elicere.

110. Confirm. 1. Sicut Sacramentum Evchariſticæ tendens præcipuè ad fovendam Charitatem est omnium maximum, cùm contineat ipsum Sacramentorum Authorem, ita præceptum Charitatis est omnium maximum, ut docet Christus Matth. 22. & dixi num. 106. ergo non est minor obligatio per se orta ex præcepto Charitatis, quàm sit obligatio per se orta ex præcepto sumendi Evchariſtiam; atqui obligatio per se orta ex præcepto sumendi Evchariſtiam obligat saltem semel in anno; ergo & præceptum dilectionis Dei super omnia. Confirm. 2. Non minùs obligat Charitas erga Deum, quàm obliget Charitas peccatoris erga ipsum; atqui homo peccator tenetur ad expiandam sacramentaliter conscientiam, saltem semel in anno, ut definiunt Concilium Lateranense, & postea Tridentinum sess. 14. cap. 1. ergo etiam obligabit semel saltem in anno præceptum diligendi Deum super omnia. Quapropter sicut homo non satisfacit per communionem, aut confessionem sacrilegam illis præceptis, ut declârarunt Alexander VII. & Innoc. XI. ita per actum, qui verè non sit dilectio Dei super omnia, non satisfaceret huic præcepto; nec est, cur homo Catholicus scrupulis se torqueat, quia præsumere debet se satisfeciſſe, dum positivô argumentô non meminit, se hoc præceptum culpatè omisisse, ut latè docet Petrus Hurtado disp. 174. sect. 5. subsect. 2. §. 25. & videri possunt Exim. Doct. disp. 5. de Charitate sect. 3. num. 4. Fagundez libro 1. in Decalogum cap. 27. Diana parte 5. tract. 14. resolutione 15. versiculô notandum est, & Leander disp. 2. de præcepto Charitatis quæst. 16.

111. Quamobrem mirum non est, quod D. Thomas 2. 2. quæst. 44. ubi per 8. integros articulos latè agit de præceptis Charitatis, non assignaverit tempus determinatum, in quo sub gravi teneatur homo ad hujus præcepti adimplerionem: satis enim est, quòd dixerit finem hujus præcepti esse, ut homo uniatur Deo; sic enim habet ea quæst. 44. art. 1. in Corpore: *finis autem spiritualis vitæ est, ut homo uniatur Deo, quod fit per Charitatem; unde ex obligatione adstabiliendam, renovandam, aut restituendam istam unionem*; quæ quidem obligatio ex prudentum judicio desumenda est, ita, ut moraliter dici non possit gravis dilatio, inferenda est quoque obligatio adimplendi illud præceptum; idcirco Exim. Doct. disp. 5. de Charitate sect. 3. ita concludit; quare qui per multos annos non exercet hunc amorem, delinquit contra hoc præceptum, quantum verò futurum sit hoc tempus, prudentiæ relinquendum est; exinde autem, cùm habeamus fundamenta gravia ad judicandum prudenter præceptum istud obligari in primò & ultimo instanti morali vitæ rationalis, & semel saltem in anno, ut constat ex num. 113. dicendum est, non posse ultra annum protrahi istam obligationem.

SECTIO II.

Solvuntur opposita.

OBjicies 1. contra 1. Assertionē præceptum speciale de dilectione Dei non continetur in Decalogo, sicut nec præceptum speciale de dilectione proximi: sed non est admittendum præceptum de dilectione Dei, quod non contineatur in Decalogo: ergo non est admittendum tale præceptum de dilectione Dei, quod per se obliget. Resp. conc. maj. & neg. mi. quia licèt non contineatur in præceptis Decalogi, continetur in aliis Scripturæ locis adductis à num. 106. ex quibus assertio nostra definita est à summis Pontificibus, ut constat ex num. 117. unde præcepta de dilectione Dei, & proximi sunt quasi præambula ad Decalogum, cùm ab illis universa lex pendeat, & propheræ, ut ait Christus Matth. 22. qui enim Deum super omnia diligit, & proximum sicut se ipsum, nullum Decalogi præceptum transgredietur, quamvis præcepta Decalogi observari possunt absque actu speciali Charitatis Dei super omnia, ut tradit D. Thomas 1. 2. quæst. 100. art. 1. Quapropter in tribus primis præceptis Decalogi solùm continetur obligatio non quidem diligendi Deum super omnia, sed honorandi Deum adoratione Latriæ, juramentô, & observatione festorum; unde hæc præcepta non quidem ad Charitatem, sed ad Religionem pertinent; in reliquis verò septem Decalogi præceptis non continetur expresè obligatio diligenti Deum super omnia; nam præter quartum, quod præcipit honorare parentes, cætera præcepta Decalogi sunt negativa. 112.

Objicies 2. Joannis 14. dicitur, *qui habet mandata mea, & servat ea, ille est, qui diligit me*; & ad Rom. 17. *Plenitudo ergo legis est dilectio*; ergo dilectio præcepta est observantia mandatorum Decalogi, proindeque non est aliud speciale præceptum de dilectione Dei super omnia. Confirm. 1. Si daretur tale præceptum Charitatis, obligaret ad amandum Deum ex toto corde, ex tota anima, & ex totis viribus, ut habetur Deuterono. 6. sed ita amare Deum in hoc vita est impossibile juxta 113.

Augustinum, & Bernardum: ergo &c. Confirm. 2. ex Div. Gregorio Homilia 20. in Evangelia, ubi ait: *verè enim Deum diligimus, si mandata ejus custodimus*, & ex Augustino Sermone 13. de tempore: *Dei verò dilectio in observatione mandatorum ejus tota consistit*: ergo non est speciale præceptum de dilectione Dei ultra præcepta Decalogi. Resp. conc. ant. & neg. conseq. quia ex illis testimoniis solùm infertur, actum Charitatis præceptum erga Deum reperiri extra Decalogum, talémque esse, ut ex se incompossibilis sit cum transgressione alicujus præcepti, eò quòd actus dilectionis Dei super omnia sit incompossibilis cum peccato lethali, & peccatum lethale committatur transgrediendô quodcunque præceptum Decalogi; unde ex illis testimoniis potiùs inferendum, quàm negandum erat hoc speciale Charitatis præceptum; quin potiùs Cornelius à Lapide censet, in illis testimoniis sermonem esse de observatione mandatorum ex motivo placendi Deo, quod est motivum Charitatis; unde infertur præceptum Charitatis esse quasi præambulum ad præcepta Decalogi, ideóque nos aliquando teneri actum illum Charitatis elicere. Ad 1. Confirm. dist. maj. ex toto corde, mente, & viribus appretiativè, conc. intensivè, neg. maj. & dist. pariter mi. neg. conseq. ut constat à num. 284. de virtute pœnitentiæ. Ad 2. Confirm. conc. ant. & neg. conseq. quia Gregorius, & Augustinus in illis testimoniis loquuntur de observatione omnium mandatorum, quorum primum & maximum in lege mandatum est de dilectione Dei, ut diximus num. 106. ideóque non loquuntur de solis præceptis Decalogi, sed etiam de præambulis, aliisque Decalogum consequentibus.

114. Objicies 3. contra 2. Assertionem: si pro primo instanti physico usus rationis non obligaret Charitatis præceptum, contingere quidem posset, quòd puer ad primum instans rationis physicum perveniens committeret aliquod veniale, proferendô scilicet officiosum mendacium, & quòd cum tali peccato veniali, & simul cum originali è vita discederet; supponimus enim puerum, illum non esse baptizatum, neque subire martyrium; unde si non eliciat actum Charitatis, manet cum peccato originali contracto, & simul cum veniali commisso; sed hoc dici non potest, quandoquidem tali puero è vita decedenti non esset locus destinatus; non quidem cælum, aut purgatorium, cùm ibi nullus cum originali peccato ingrediatur, non infernus, cum ibi solùm ingrediatur, qui decedit cum lethali commisso; non quidem limbus, quia cùm ibi non sit pœna sensûs, qua puniendum est veniale peccatum, non potest dici locus destinatus tali puero: ergo &c.

115. Ante responsionem nota: hoc argumentum æquè pugnare contra Adversarios; nam licèt daretur obligatio eliciendi actum Charitatis in primo instanti physico usûs rationis, si contingeret, quòd actus ille committeretur ex defectu plenæ deliberationis, quæ potest & solet esse venialis, ut bene notat Sanchez lib. 3. de præcepto Decalogi, jam tum puer in eo statu è vita decedens habebit originale, & veniale; quare Adversarij etiam respondere tenentur, quin potiùs, si supponeretur hæc obligatio pro primo instanti physico usûs rationis, & aliquis puer in eo primo instanti eam invincibiliter ignoraret, ut contingere potest non solùm inter Barbaros, verùm etiam inter Christianos; quandoquidem plures eam obligationem pro primo instanti negant, tunc puer omittens actum dilectionis non peccaret mortaliter, & tamen posset proferendô verbum officiosum peccare venialiter; quærimus ab Adversariis, quem locum haberet puer ille è vita discendens? quidquid ipsi respondeant, responsum dabunt, & solutionem argumento, quod efformant contra nostram assentionem.

Resp. igitur cum Exim. Doct. tomo. 4. in 3. partem disp. 11. num. 18. Coninch. disp. 24. de Charitate dub. 3. num. 41. Castropalao, & aliis, omitto maj. & neg. mi. quia ille puer lymbum adiret, ibique pateretur peculiarem aliquam pœnam; aut æternam valde levem, videlicet perpetuam aliquam dispicentiam sui, aut confusionem ex illa macula in se cognita, vel pateretur temporalem aliquam pœnam graviorem, usque dum per satisfactionem deleretur veniale commissum juxta ea, quæ tradit Coninch. tomo. 2. dub. 6. dixi *omitto majorem* quia ut docet Sanchez citatus num. superiori, licèt casus ille contingere posset in alia providentia, non tamen contingere potest in præsenti Providentia, quia ad divinam providentiam pertinet non permittere in hoc statu talem casum propter rationem adductam in argumento; hæc autem responsio etsi inventa solùm videatur ad solvendam præsentem difficultatê; probabilius tamen dicitur, ait Coninch, quàm illud, quod Adversarij per argumentum probare conantur. 114.

Objicies 4. Quando quis audit alium contra Deum blasphemantem, tenetur defendere honorem Dei: ergo saltem pro tunc obligat præceptum divinæ Charitatis erga Deum. Confirm. ratione proximi periculi proprij tenemur in articulo mortis apponere medium, quo nostram salutem protegamus, & à periculis liberemus: sed tale medium est sola dilectio Dei super omnia, qua liberamur à casibus fortuitis; si nempe ille, qui absolvit, non esset verè Sacerdos, aut non haberet intentionem absolvendi: ergo saltem in articulo mortis obligat præceptum divinum diligendi ex Charitate Deum super omnia. Resp. conc. ant. & neg. conseq. quia defensio honoris Dei potiùs spectat ad Religionem, quam ad Charitatem Theologicam; unde defensio illa honoris Dei fieri potest, quin eliciatur actus Charitatis; proindéque ratione illius non obligat per se præceptum Charitatis, ut constat ex num. 112. quin potiùs si ratione 117.

ratione illius aliquando obligaret, jam ea non eſſet obligatio orta per ſe, ſed per accidens, ex dictis num. 110. Ad Confirm. conc. maj. & diſt. min. eſt actus Charitatis per ſe præceptus, nego, per accidens, conc. mi. & nego conſeq. Itaque in articulo mortis ex duplici titulo tenemur ad eliciendum actum Charitatis Theologicæ, primo ex Charitate erga Deum ultimum noſtrum finem, & hanc obligationem reſpicit per ſe præceptum Charitatis Theologicæ, ut diximus à num. 113.

118. Secundo obligat etiam in eo articulo ex Charitate erga nos; verùm hæc obligatio non eſt per ſe orta ex præcepto Charitatis erga Deum; ſed per accidens, quia Charitas erga Deum conſideratur ut medium neceſſarium ad Charitatem erga nos; neque obligatio illla Charitatis erga nos obligat imputabiliter pro ſemper, ſed tantùm quousque certi moraliter ſumus de ejus adimpletione, ſicut obligant ſimilia præcepta; quandoquidem adimpletio obligationis facienda eſt ab homine more humano, qui non aliam materialem certitudinem exigit, quàm moralem; ſi enim homo maneret imputabiliter obligatus, quousque certitudinem metaphyſicâ haberet de ſecuritate ſalutis, obligandus eſſet ad eliciendum ſingulis inſtantibus actum perfectæ Charitatis, quod conditioni humanæ conſentaneum non eſt; ſic non tenetur ægrotus in articulo mortis ulteriùs confiteri, ſi certus moraliter eſt de validitate Sacramenti, nec alia habet peccata, quæ rectè confeſſus non ſit, licèt non habeat metaphyſicam certitudinem de Sacramenti valore.

119. Objicies 5. contra 3. Aſſertionem: imponere obligationem ad eliciendum actum Charitatis in primo, & ultimo inſtanti morali vitæ rationalis, & inſuper ſemel ſaltem in anno eſt nimis durum, & absque fundamento dictum: ergo ſententia noſtra admittenda non eſt. Confirm. Hucusque ſolùm declaratum eſt ab Innoc. XI. non poſſe actum Charitatis ultra quinquenium omitti absque transgreſſione hujus præcepti; at declaratum hucusque non eſt, quòd debeat elici in primo, & ultimo inſtanti morali vitæ rationalis, & inſuper ſemel ſaltem in quolibet anno; ergo neque aſſerenda nobis eſt ejusdem obligatio. Reſp. neg. ant. nam ad hoc aſſerendum ſunt gravia fundamenta, quæ dedimus à num. 113. quin potiùs, ſi Deus à primo inſtanti uſus rationis puerum jam ad ſuam amicitiam vocat, quin illius indigeat, ſi tot, & tanta illi promittit ex ſola ſua bonitate, quin puer in obſequium Dei quidquam impenderit, quomodo cenſendum eſt durum, quod ei tam facilis correſpondentia præcipiatur? Videatur Leander tract. 6. de Charitate diſp. 2. quæſt. 28.

120. Ad Confirm. conc. ant. & neg. conſeq. quia licèt noſtra ſententia hucuſque ab Eccleſia definita non ſit, habemus nihilominùs rationes, ex quibus probabilior nobis apparet, quàm oppoſita; quin potiùs ex hoc capite nec ſententia noſtra nec tenendum non eſſet ante Innoc. XI. obligare præceptum illud intra quinqueñiũ, cùm usque ad illud tempus non ita expreſsè definitum eſſet ab Eccleſia; imò neque tenenda eſſet modò Adverſariorum ſententia, negans hanc obligationem, cùm ab Eccleſia non ſit ea ſententia hucusque declarata ut certa; addo, quòd juxta declarationem Eccleſiæ in aliis præceptis majoribus argumentum bene urget ad præceptum omnium maximum; ſi enim Eccleſia in aliis præceptis minoribus, quæ ex ſe expreſsè tempus non determinant, declaravit obligare ſemel, ſaltem in quolibet anno, ut conſtat de præceptis annuæ Confeſſionis, & Communionis; qua ratione id ipſum negari poteſt de præcepto omnium maximo, quantùm ad obligationem ſemel ſaltem in quolibet anno? quantùm verò ad obligationem in primo, & ultimo inſtanti morali vitæ rationalis, id ipſum conſtat ex natura præcepti omnium maximi, quod ducit nos non ſolùm ad Deum noſtrum conſervatorem, ſed etiam ad ipſum, ut primum noſtrum principium, & ultimum finem; cæterum contra hoc ultimum

Objicies 6. Finis præcepti non cadit ſub præceptum: atqui finis præcepti eſt Charitas, ut habetur prima ad Timoth. 1. *finis autem præcepti eſt Charitas de corde puro, & de conſcientia bona, & de fide non ficta*: ergò, eò quod Deus ſit primum principium, & ultimus finis, non exinde admittenda eſt obligatio præcepti Charitatis in primo, & ultimo inſtanti morali vitæ rationalis. Confirm. Si obligatio per ſe orta ex Charitatis præcepto comprehenderet primum, & ultimum inſtans morale vitæ rationalis, deberet etiam comprehendere per ſe plura alia tempora ſingulis annis, in quibus hoc præceptum graviter obligaret; aliter intra annum non darentur plura inſtantia moralia: ſed hæc tempora non ita comprehenduntur: ergo neque primum, & ultimum inſtans morale vitæ rationalis. Reſp. diſt. maj. finis præcepti non cadit ſub præceptum, ſi ſit finis extrinſecus, qui à materia præcepti diſtinguitur, conc. ſi ſit finis intrinſecus, cujus materia eſt actus circa ipſum finem, nego maj. & diſt. pariter mi. neg. conſeq. quia licèt actus Charitatis ſit finis extrinſecus aliarum virtutum, ideóque non cadat ſub præceptum ex vi aliarum virtutũ; at non eſt finis extrinſecus, ſed intrinſecus reſpectu Charitatis, cujus eſt materia, & operatio verſans circa ipſum finem Charitatis: unde per ſe cadit ſub præceptum Charitatis. Sic expreſsè D. Thomus 2. 2. quæſt. 44. art. 1. ad 1. *Ad 1. ergo dicendum, quòd ſicut ſuprà dictum eſt, quando de cæteris præceptis ageretur, modus dilectionis non cadit ſub illis præceptis, quæ dantur de aliis actibus virtutum, puta ſub hoc præcepto: honora patrem tuum, & matrem tuam: non cadit, quòd hoc ex Charitate fiat, cadit tamen actus dilectionis ſub præceptis*; Videatur Exim. Doct. diſp. 5. de Charitate ſect. 1. num. 1. 121.

Ad

122. Ad Confirm. neg. maj. quia postquàm creatura conversa est ad Deum primum suum principium, & ultimum finem, obligatio imponenda ex Charitate reliquis temporibus talis est, ne homo dicatur diu differre talis actûs elicientiam, & ne dicatur minùs curare dilectionem erga Deum, quàm dilectionem erga se; cùm autem hanc dilectionem erga se per Sacramentum pœnitentiæ, & sumptionem Evchariſtiæ curare debeat semel saltem in anno, juxta Ecclesiæ præcepta, nec Ecclesia hucusque strictiùs hæc præcepta contraxerit, non est cur nos strictiùs contrahamus hoc præceptum Charitatis erga Deum; si autem Ecclesia aliquando eam obligationem in illis præceptis magis contraxerit, tunc certè habebimus magnum fundamentum ad contrahendum etiam in isto præcepto; quòd autem sit maximum omnium, non arguit obligationem frequentiùs illud adimplendi, sed adimplendò illud per se initiò vitæ rationalis ex motivo nobilissimo, quod non habent alia præcepta; nam Evchariſtia, quantumvis per se obliget in fine vitæ, non tamen obligat per se initiò, & fine vitæ rationalis, sicut præceptum Charitatis; immò potiùs præceptum annuæ Confessionis obligat priùs, quàm præceptum Communionis, ut constat ex ipso usu Ecclesiæ; hìc oportunè notandum est, nos hucusque locutos esse de præcepto Charitatis erga Deum; si enim aliquis interroget, an obliget etiam præceptum Charitatis erga proximum: Resp. affirmativè; tenemur enim diligere proximum non solùm actu externo, sed etiam interno, ut constat ex propositione damnata ab Innoc. XI. quæ sic habet: *non tenemur proximum diligere actu interno, & formali*, & 11. *præcepto proximum diligendi satis facere possumus per solos actus externos*. Videatur Cardenas tomo posthumo disp. 11.

123. Objicies 7. Quantumvis homo ex præcepto Charitatis erga Deum non teneretur Deum diligere, nisi semel saltem singulis annis: at si sit in lethali, & non accedat statim ad Sacramentum pœnitentiæ, tenetur in primo instanti moraliter sumpto elicere contritionem perfectam ex Charitate erga se ipsum: ergo obligatio per se eliciendi actum Charitatis, major est, quàm semel singulis annis. Probatur ant. Christus Dominus sæpè præcipit in Evangelio, ut peccator paratus sit ad adventum Filij hominis, ne imparatum inveniat, si repente accedat; sic Matth. 24. Marc. 13. & Lucæ 8. *Et vos estote parati, quia qua hora non putatis, filius hominis veniet*; in quibus verbis Ambrosius, Hieronymus, Teophylactus, & alij agnoscunt præceptum: sic Augustinus Epist. 80. *vigilare debet omnis Christianus, ne imparatum inveniat Domini adventus*, tum etiam S. Leo Magnus de Jejunio 10. mensis ad illa Verba Lucæ 21. *Attendite autem vobis, ne forte graventur corda vestra &c. & superveniat in vos repentina dies illa*, ait, *quod præceptum dilectissimi ad vos specialiùs pertinere cognoscimus*: ergo &c.

Confirm. 1. Deus indixit peccatoribus vigilantiam, & præparationem, *ne superveniat in vos repentina dies illa*: sed ut observat Exim. Doct. disp. 1. de fide sect. 1. num. 2. omnia, quæ in Scriptura proponuntur sub commina- 124
tione æternæ damnationis, posita sunt sub rigoroso præcepto: ergo præparatio pro quocunque instanti, pro quo adveniat mors illius, qui existit in peccat, præcipitur à Domino sub rigoroso præcepto. Confirm. 2. Ille, qui subitò moritur imparatus, & æternam damnationem incurrit, dignissimus est vituperiò, & reprehensione, eò quòd non se præparavit, tempestivè non reducens se ad statum justificationis; ergo peccavit in eo, quòd non se præparavit, ac proinde cùm materia sit gravissima, peccavit lethaliter; unde ille, qui committit peccum, & non accedit statim ad Sacramentum pœnitentiæ, ut possit cum attritione justificari, tenetur in primo instanti morali elicere contritionem, qua justificetur. Hæc sunt præcipua fundamenta, quibus movetur Cardenas tomo posthumo differt 7. ad asserendam hanc peccatoris obligationem. Cæterùm, quamvis totam istam doctrinam permitteremus, nihil officeret assertioni nostræ; quandoquidem hæc obligatio supervenit accidentaliter ex peccato, & ex Charitate hominis erga ipsum, non ex Charitate hominis erga Deum; de quo est nostra Controversia, nihilominus quia doctrinam hujus Authoris falsum esse judico,

Resp. ad argumentum, neg. ant. ad probat. 125
distinguo ant. præcipit juxta quantitatem negligentiæ, conc. supra negligentiæ quantitatem neg. ant. & conseq. Ratio est, quia Christus Dominus per illa verba solùm obligat hominem sub gravi præcepto, ut se paret, quando adest periculum proximum, amittendi vitam ipsi peccatori prudenter cognitum, vel quando eadem longa mora negligentiæ, qualis est ex sensu Ecclesiæ illa, quæ protrahitur ultra annum; præceptum enim à Christo sub gravi impositum, & de quo S. Patres, & Expositores aliquando loquuntur, solùm tendit ad instans proximum mortis, vel ad longam negligentiæ moram; ad negligentiam enim levem solùm se extendit sub periculo remoto sub levi; quanquam enim nullam securitatem vitæ habeamus, possimúsque mori in quolibet instanti, neque Cardenas neque ullus Adversarius asserat hanc obligationem gravem pro quocunque instanti physico; unde quamvis supervenire possit in quocunque instanti morali, non bene infertur ea obligatio gravis pro quocunque instanti morali; aliter si ea contingentia vitæ satis esset, ut homo diceretur esse in proximo mortis periculo, non solùm teneretur homo justificari, sed etiam sumere Evchariſtiam, quam in proximo periculo mortis tenetur sumere: immò cùm in eo proximo periculo pos-

sit præ-

ſit pœnitens abſolvi ab omnibus peccatis & reſervatis, poſſet peccator tunc abſolvi à quocunque Sacerdote ab omnibus peccatis & reſervatis, quod dici nequit; idcircò quamvis illa peccatoris negligentia, quæ in eò caſu levis eſt, ſit venialiter culpabilis, ſi invincibilis ignorantia non excuſet, cùm reverà ſit difformis naturæ rationali, ut rationali; utque de tali veniali poſſint intelligi Verba Chriſti & expoſitorum, juxta quantitate negligentiæ, nullum eſt fundamentum grave ad aſſerendum, eſſe obligationem ſub lethali in quacunque ſive longa, ſive non longa mora negligentiæ: exinde

Ad 1. Confirm. diſt. maj. ne ſuperveniat in vos repentina dies illa, in qua homo damnandus ſit à juſto Judice propter quamcunque negligentiam, N. propter peccatum commiſſum & non remiſſum, ſive propter novum etiá peccatum negligentiæ gravis. Con. Maj. & diſt. min. neg. conſ. Verba enim Eximii Doctoris non alio modo ab ipſo afferuntur, niſi modo, quo à nobis explicantur: enimExim. Doctor diſp. 15. de pœnitentia Sect. 5. cum communi Theologorum latè defendit, non obligari peccatorem ſub gravi ad apponendum ſtatim medium juſtificationis, neque agnoſcit extrà periculum proximum mortis, vel occaſionem accedendi ad Sacramentum vivorum, aut aliam ſimilem in peccatore obligationem, ad expiandam conſcientiam, niſi ſemel in anno juxta præceptum Concilii Lateranenſis & Trident. ex quo habemus, negligentiam protractam ultra annum eſſe gravem negligentiam. Unde omnia, quæ in Scriptura proponuntur ſub comminatione æternæ damnationis poſita ſunt ſub gravi præcepto, quando propter illam indicitur comminatio æternæ damnationis. Quare cùm Adverſarius non probet indici talem comminationem propter quamcunque negligentiam, & non potiùs peccatum commiſſum & non remiſſum, vel propter negligentiam gravem, exinde Auctoritas Exim. Doctoris valdè inutiliter affertur ad rem præſentem.

Ad 2. Confirmat. diſt. antec. digniſſimus eſt reprehenſione juxta negligentiæ quantitatem. Con. ſupra quantitatem negligentiæ. neg. antec. & conſ. Ratio eſt, quia licèt homo malè agat perſeverando in peccato lethali, ac proindè digniſſimus ſit reprehenſione propter ſuum lethale peccatum, & etiam propter negligentiam juxta quantitatem negligentiæ; at non committit nova lethalia propter quamcùnque negligentiam, ſed ſolùm propter gravem; quòd à ab omnibus res ita debeat explicari, ratio mihi clariſſima eſt ex ipſa praxi, nullus enim Adverſarius cognovit hucusquè in peccatoribus tot peccata mortalia, quot fuerunt moralia inſtantia, in quibus perſeverârunt in peccato, multo minùs agnovit tot lethalia, quot fuerunt inſtantia phyſica pro quibus militant, eædem Adverſarii rationes, ut expendenti conſtabit, quandóquidem contingentia mortis non ſolùm adeſt in inſtantibus mortalibus, ſed etiá in quocunque inſtanti Phyſico, hæc autem praxis & communis Catholicorum ſenſus eſt optima regula ad intelligenda ea Scripturæ Patrum, & Interpretum teſtimonia ab Adverſariis adducta, ut agnoſcamus ea non tendere ad imponendam obligationem gravem propter quamcunque negligentiam, ſed ad admonendum peccatorem, ne quandò nox accedat, inveniatur cum ea gravi culpa commiſſa & incurrat pœnas æternas, & ſimul ad ſignificandum prohiberi negligentiam quærendi remiſſionem peccati juxta negligentiæ quantitatem; unde ut ex negligentia inferamus novam culpam lethalem, opus eſt, ut aliquo gravi præcepto inveniatur prohibita ea negligentia, ſicque evadat gravis. Talis eſſet negligentia protracta ultra annum, cùm habeamus præceptum obligans peccatorem ad validam peccatorum confeſſionem ſemel tamen in anno; quod verò non eſt præceptum prohibens ſub gravi talem negligentiam, non eſt cur nos in ea negligentia agnoſcamus novum lethale peccatum.

FINIS.

INDEX RERUM MEMORABILIUM.

A.

ACtus amoris beatorum erga Deum & actus amicitiæ effectivæ, non tamen affectivæ. tr. de beat. disp. 6. p. 277.

Estque amor fruitivus. ibid. 278.

Actus amoris liber respectu bonitatis creatæ cæteris paribus est perfectior, quàm necessarius. tr. de act. hum. disp. 3. p. 448.

Actus bonus non potest esse extrinsecè malus, & si esset, non foret meritorius. tr. de Merit. disp. 2. f. 620.

Actus Charitatis theologicæ est actus amicitiæ inter Deum & hominem, & quidem necessariò in hac providentia. tr. de Charit. disp. 1. f. 871.

Actus Charitatis, seu Contritionis perfectæ non est forma sanctificans, sed est ultima dispositio ad formam sanctificantem. tr. de gratia Sanct. disp. 3. f. 566.

Actus fidei divinæ non excludit scientiam aliunde habitam de eodem objecto. tr. de Deo. disp. 1. p. 6.

Actus divinæ fidei habet ex parte objecti motivum assentiendi tract. de virt. theol. disp. 4. f. 671. hoc motivum non est ratio humana. ibid. pag. 672. neque sola prima veritas in cognoscendo, præscindendo à veritate in dicendo. ibid. f. 673. & disp. 5. p. 685.

Actus fidei non habet pro motivo excellentiam Deitatis. tr. de virt. th. disp. 4. f. 679. & disp. 5. p. 686.

Actus fidei non habet pro motivo omnipotentiam & fidelitatem divinam, si fidelitas est distincta à veracitate. tr. de virt. th. disp. 5. p. 687.

Actus fidei non potest niti sola evidentia objecti attacti. tr. de virt. th. disp. 11. p. 705.

Actus fidei quomodò differat à conclusione theologica. tr. de virt. th. disp. 11. f. 754.

Actus formalis divinæ fidei requirit essentialiter divinam revelationem formalem, cui innitatur intrinsecè, nec sufficit virtualis & mediata. tr. de virt. th. disp. 10. f. 741.

Actus, quo assentimur primæ veritati lumine naturæ notæ, non est actus divinæ fidei tr. de virt. th disp. 11. pag. 750.

Actum divinæ fidei præcedit Judicium duplex tr. de virt. th. disp. 11. p. 754.

Actus fidei divinæ sæpè est liber non solùm quoad exercitum, sed etiam quoad speciem. tr. de virt. th. disp. 14. f. 793. est voluntarius per denominationem ab actu libero voluntatis. ibid. nec sufficit ad illum, ut voluntas non repugnet, sed debet per actum positivum movere intellectum. ibid. f. 794.

Actus divinæ fidei est essentialiter verus. tract. de virt. th. disp. 17. f. 825.

Actus fidei est essentialiter certus, & certior quacunque scientia naturali. tr. de virt. th. disp. 17. f. 828.

Actus fidei divinæ requiritur necessitate medii ad Justificationem peccatoris adulti. tr. de gratia sanct. disp. 3. f. 562. qui non tantum debet continere assensum explicitum de Deo uno, sed etiam de Deo ut remuneratore. ibid. f. 564. & probabiliùs etiam de Mysteriis SS. Trinitatis & Incarnationis. ibid.

Actus fidei objectivæ non necessariò attingit intrinsecè primam veritatem revelantem, attingit tamen actus fidei formalis. tr. de virt. th. disp. 4. f. 675.

Actus fidei objectivæ quàm maximè conducit ad doctrinam moralem actus humanos respicientem. tr. de virt. th. disp. 4. f. 676. non tamen est actus primarius, aut secundarius fidei theologicæ. ibid.

Actus externus fidei non procedit effectivè ab habitu interno infuso divinæ fidei. tr. de virt. th. disp. 15. fol. 843.

Actus humanus quis propriè sit. tr. de act. hum. disp. 1. p. 435.

Actus meritorius gratiæ, & gloriæ est entitativè supernaturalis tr. de merit. dis. 2. f. 613.

Actus necessarius ex perfectione cognitionis cæteris paribus est magis voluntarius, quàm actus liber tr. de act. hum. disp. 3. p. 447.

Actus spei theologicæ est actus voluntatis & non est formaliter certus, sed per denominationem extrinsecam. tr. de spe. disp. 3. f. 853.

Actus spei theologicæ est essentialiter desiderium fiduciale supernum beatitudinis Deo auxiliatori innixum. tr. de spe. disp. 1. f. 855.

Actus spei non prærequirit judicium, quò absolutè dicam: ego salvabor. tr. de spe. disp. 2. f. 863.

Sed præsupponit actum fidei de eo, quòd non stet ex parte Dei, quo minùs possimus, Beatitudinem obtinere. ibid. f. 864.

Actus spei potest etiam elici ab homine, cui esset revelata damnatio ipsius æterna, supposito quòd talis revelatio sit possibilis. tr. de spe. disp. 2. f. 864. imò etiam teneretur aliquando ad eum eliciendum. ibid.
Nisi revelatio æternæ damnationis fieret independenter ab ipsius hominis libertate. ib. f. 868.
Actus spei theologicæ non potest dari in omnibus hominibus, si Deus non promisisset omnibus auxilium ad beatitudinem obtinendam. tr. de spe. disp. 1. f. 856. & 857.
Actus virtutis cujuslibet etiam infimæ crescit ex majori intensione ad majus præmum ari hmeticè tr. de merit. disp. 3. f. 6: 633. cæteris paribus crescit etiã ex majori durationè & etiam ex majori difficultate. ibid. f. 633.
Actus voluntatis potest esse subjectivè vel objectivè liberalis aut onerosus, & quid hoc sit. tr. de Deo. disp. 16. f. 205.
Actus voluntatis imperatus mediatè liber auget meritum super actum imperantem. tr. de merit. d. 2. f. 612.
Æquivocatio, quæ non sit purè mentalis, est licita. de virt. th. disp. 19. f. 846.
Anima in statu sanctæ indifferentiæ potest habere desideria voluntaria & deliberata propter suum interesse etiam in iis occasionibus, in quibus toti suæ gratiæ fideliter cooperatur. tr. de spe. disp. 1. fol. 857.
Appetitus indigentiæ, & appetitus exigentiæ non dantur ad beatitudinem naturalem in in pura natura. tr. de beat. disp. 3. f. 257.
Appetitus elicitus supernaturalis visionis potest haberi ab homine solis naturæ viribus. tr. de beat. d. 5. f. 268.
Attributa Divina quid sint. tr. de Deo. disp. 3. f. 22.
Attributa Divina an virtualiter intrinsecè inter se distinguantur. tr. de Deo. disp. 3. p. 23.

B.

Baij propositio quo in sensu damnata. tr. de Deo. disp. 2. f. 255.
Barbari & gentiles habebant saltem notitiam dubiam de existentia Dei. tr. de Deo. disp. 1. f. 10.
Beati non possunt habere peccatum, errorem aut ignorantiam strictè sumptam. tr. de beat. disp. 6. f. 280.
Beati possunt per aliquod tempus, non tamen per æternitatem pati aliquod malum purè physicum. tr. de beat. disp. 6. fol. 280.
Beati licèt inæqualem habeant gloriam, tamen omnes sunt contentissimi. tr. de beat. disp. 6. f. 282.
Beati fruuntur sua beatitudine antè resurrectionem generalem mortuorum. tr. de beat. disp. 6. p. 292.
Beati amantes beatitudinem suam ut sibi bonam, exercent actum concupiscentiæ, non tamen spei. tr. de spe. disp. 1. f. 853.
Beatitudo rationalis creaturæ nequaquam potest reperiri nisi in Deo possesso. tr. de beat. disp. 3. f. 257.
Beatitudo formalis est intentionalis unio creaturæ rationalis cum Deo. tr. de beat. disp. 6. p. 281.
Beatitudo formalis non stat in illapsu divinitatis in animam. tr. de beat. disp. 6. p. 274.
Beatitudo formalis concretivè & adequatè sumpta stat simul in actu intellectûs & voluntatis. tr. de beat. disp. 6. p. 274.
Beatitudo formalis quomodò dicatur stare in operatione nobilissima tr. de beat. disp. 6. f. 278.
Beatitudo formalis essentialiter sumpta non involvit visionem Dei ut trini, sed tamen Dei ut unius. tr. de beat. disp. 7. p. 293.
Beatitudo objectiva est Deus. tr. debeat. disp. 7. p. 292.
Beatitudo objectiva essentialiter sumpta est id, quod constituit essentiam physicam Dei. tr. debeat. disp. 7. p. 295. hinc relationes divinæ non sunt de illius constitutivo. ibid. p. 244.
Beatitudo naturalis puræ naturæ staret in cognitione naturali abstractiva Dei. tr. de beat. disp. 3. f. 256. quæ necessitaret ad amorem Dei. ibid. f. 258. licèt cognitio abstractiva viatorum non necessitet ad amorem Dei. ibid.
Possibilis est beatitudo naturalis correspondens statui puræ naturæ. tr. de beat. disp. 3. f. 256.
Beatitudo absque ulla mixtione mali proposita necessitat ad amorem sui quoad speciem. tr. debeat. disp. p. 269. & etiam quoad exercitium. ibid. p. 270. si tamen proponatur eum aliquali ratione mali, neque necessitat quoad speciem, neque quoad exercitium. ib. f. 270.
Bonitas beatitudinis est objectum formale quod spei necessarium & primarium, bonitas verò aliorum objectorum conducentium ad beatitudinem est objectum formale quod secundarium. tr. de spe. disp. 1. f. 857.

C.

Captivitas intellectûs in obsequium fidei qualis esse debeat. tr. de virt. th. disp. 15. f. 803.
Causa physica per accidens potest fieri moralis per se. tr. de act. hum. disp. 5. f. 470.
Charitas theologica est habitus per se infusus ad eliciendum amorem Dei propter Bonitatem. tr. de charit. disp. 1. f. 869. est nobilissima omnium virtutum theologicarum. ibid. ejus objecta materialia: ibid. f. 869. ex quibus primarium est ipse Deus. ibid. f. 870.
Charitas non potest amare damnatos & dæmones, licèt possit peccatores. tr. de charit. disp. 1. fol. 873.

Charitas potest amare proximum propter Deum, licèt religio non possit colere proximum cultu latria propter Deum. tr. de charit. disp. 1. f. 874.
Charitatis objectum. vide. V. objectum.
Charitatis præceptum. vide. V. præceptum.
Certitudo formalis duplex est, adhæsionis, & infallibilitatis. tr. de virt. th. disp. 17. f. 825.
Certitudo fidei triplex, formalis, subjectiva, & objectiva. tr. de virt. th. disp. 10. f. 744.
Credenditas seu obligatio credendi firmissimè oritur ex signis, ex notis Ecclesiæ. tr. de virt. th. disp. 13. f. 775.
Motivum immediatum volendi credere sunt signa credibilitatis & credentitatis. tr. de virt. th. disp. 14. f. 794.
Evidentia obligationis crædendi reddit inexcusabilibes nolentes credere. tr. de virt. th. disp. 14. f. 796.
Obligatio credendi quomodo nascatur etiam in Rudibus & Indoctis. tr. de virt. th. disp. 13. p. 781. & disp. 14. p. 800.
Credibilitas Religionis Catholicæ demonstratur ex miraculis perpetuis tr. de. virt. th. disp. 13. p. 781. Item ex Sybillarum oraculis & adversariorum testimoniis. ibid. p. 782. Iterum ex gloria Martyrum. ibid. p. 785. Et ex notis Ecclesiæ p. 785. Iterum ex comparatione ad alias sectas. f. 786.
Credibilitas Religionis Catholicæ demonstratur ex miraculis. tr. de virt. th. disp. 13. p. 770. Item ex Prophetis p. 773. Ex aliis notis Ecclesiæ. ibid. p. 775.
Cognitio est expressio objecti & verbum, & imago. tr. de beat. disp. 8. f. 299.
Cognitio creata producitur non tantùm ab intellectu, sed etiam ab objecto. tr. de beat. disp. 8. p. 300. Et hæc duo necessaria sunt. ad simpliciter producendam cognitionem. ibid. f. 302.
Existentia & modus cognitionis in quo differant, & unde habeantur. tr. de Deo. disp. 6. f. 74.
Cognitio divina aliter se habet ad intellectum divinum, quàm cognitio creata ad intellectum creatum. tr. de beat. disp. 8. p. 302.
Cognitio comprehensiva qualis. tr. de *Deo*. disp. 5. f. 52.
Cognitio Dei indita creaturis universaliter non est ita clara, ut statim possit homo firmiter ei assentiri. tr. de Deo. disp. 1. p. 7.
Cognitio essentialis Dei quare non sit imago Dei. disp. 8. tr. de beat. p. 299.
Cognitio Dei necessaria non est in priori signo ad volitionem necessariam. tract. de Deo. disp. 3. f. 29.
Cognitiones contingentes Dei sunt virtualitates defectibiles non quidem absolutè & simpliciter, sed cum addito limitante, nimirum antequam forent. tract. de Deo. disp. 14. f. 178.
Colores apparentes nil aliud sunt, quàm colores veri variè reflexi & refracti. tr. de virt. th. disp. 17. f. 827.
Conciliatio damnationis duarum propositionum, scilicet 4tæ & 21mæ damnatarum ab Innocentio XI. tr. de virt. th. disp. 13. f. 776.
Concilium Generale congregatum tempore Schismatis, quam habeat authoritatem. tr. de virt. th. disp. 9. f. 728.
Concupiscentia quomodo faciat magis & quomodo minùs voluntarium. tr. de act. hum. disp. 7. p. 482.
Concupiscentiæ subjectio ad rationem sine ulla resistentia est supra conditionem puræ naturæ. tr. de beat. disp. 2. f. 253. Concupiscentia tamen in statu puræ naturæ non fuisset adeò rebellis. ibid.
Condonatio peccati purè extrinseca est possibilis. tr. de gratia sanct. disp. 4. f. 580. objectum autem hujus condonationis extrinsecæ aliud est per modum accessûs, aliud per modum recessus. ibid. f. 582.
Confirmatio in gratia quid sit. tract. de graa. sanct. disq. 5. f. 596.
Contractus ex metu gravi celebrati non sunt irriti jure naturæ, sed tamen sæpè jure positivo. tr. de act. hum. disp. 7. f. 482.
Cumulus auxiliorum quomodò necessitet voluntatem. tr. de Deo. disp. 15. f. 194.

D.

Dæmones habent evidentiam extrinsecam de veritate nostræ fidei. tr. de virt. th. disp. 15. f. 808.
Decretium applicativum omnipotentiæ divinæ quale habeat objectum. tr. de Deo. disp. 18. f. 225.
Decretum applicativum omnipotentiæ divinæ debet esse indifferens. tract. de Deo. disp. 15. f. 90.
Decretum indifferrens immediatè applicativum omnpotentiæ licet solùm moraliter influat in consensum, est tamen principium per se. tr. de Deo. disp. f. 204.
Decretum indifferens necessario debet admitti ad salvandam libertatem creatam. tr. de Deo. disp. 18. f. 226. hoc decretum non potest virtualiter idendificari cum Decreto prædefinitivo, neque cum Decreto inflictivo pœnarum, neque cum Decreto producendi creaturam rationalem. ibid. f. 229.
Decretum efficax dependens à scientia media non tollit immediatam libertatem actus imperati. tr. de Deo. disp. 16. f. 203.
Decretum constitutivum Providentiæ efficaciæ pendens à scientia media distinguitur à Decreto subsequente scientiam visionis ex duobus capitibus. tr. de Deo. disp. 16. f. 203.
Decretum Dei inspirans non datur. tr. de Deo. disp. 17. f. 221.

Decretum prædeterminans impugnatur. tr. de Deo. disp. 9. f. 124.
Decretum prædeterminans est contra Tridentinum. tr. de Deo. disp. 10. f. 132. Item contra alia Concilia. ibid. item contra S. Augustin. ibid. f. 134. & contra D. Thomam. ib. f. 135.
Decretum efficax conferendi gloriam, ut coronam non potest dari antè scientiam mediam. tr. de Deo. 16. f. 198.
Decretum prædefinitivum peccati est impossibile. f. 187.
Definitionis Dei strictæ habent tres conditiones. tr. de Deo. disp. 2. p. 12.
Demonstratio veritatis ita semper manet in intellectu, ut semper excludat quamcumque formidinem de opposito. tr. de virt. th. disp. 15. f. 806.
Demonstratio Dei à posteriori. tr. de Deo. disp. 1. p. 5.
Demonstratio Dei rigorosè à priori est impossibilis. ibid. p. 6.
Denominatio non solùm habetur à sola forma, sed à forma unita subjecto capaci & expedito. tr. de gratia Sanct. disp. 2. f. 556.
Desperatio est distincta à præsumptione. tr. de Spe. th. disp. 2. f. 866.
Deus est unus in Deitate, & à se, neutraliter, & substantivè; multiplex verò masculinè & adjectivè. tr. de Deo. disp. 1. p. 7
Deus omnia cognoscit comprehensivè. tract. de Deo. disp. 5. p. 52.
Deus habet voluntatem generalem omnes homines salvandi. tr. de Deo. disp. 17. f. 216.
Deus voluntate antecedente non tantùm puri signi, sed beneplaciti vult omnes homines salvos fieri. tr. de Deo. disp. 17. f. 217. hinc dispensat pro omnibus auxilia sufficientia ad salutem, etiam pro parvulis. ibid. f. 218. non tantùm vult salvos fieri Deus omnes homines, sumendo omnes pro generibus singulorum, sed etiam pro singulis generum. ibid. f. 220. & hæc voluntas Dei antecedens est subjectivè absoluta, sed terminativè quasi conditionata tract. de Deo. disp. 17. f. 221.
Deus est objectum summi gaudii in Patria, non ut bonus nobis, sed ut bonus sibi. tr. de Beat. disp. p. 277.
Deus non potest videri oculo corporeo. tract. de Beat. disp. 4. f. 262. nec à creatura irrationali ibid. creatura rationalis elevabilis est ad intuitivam Dei visionem. tr. de Beat. disp. 4. f. 262. hæc elevabilitas potest naturaliter cognosci probabiliter, non autem evidenter. ibid. 263.
Deus potest inferre violentiam voluntati in privatione sui actus. tr. de act. hum. disp. 7. p. 483.
Deus an possit per accidens præcipere aliquid malum repræsentatum ut bonum, & obligatorium. tr. de virt. th. disp. 15. f. 814.
Deus potest loqui per amphibologiam seu æquivocationem, quæ non sit restrictio purè mentalis. tr. de virt. th. disp. 19. f. 846.
Deus non potest de potentia absoluta confirmare miraculis doctrinam falsam, etiam purè speculativam. tr. de virt. th. disp. 19. f. 847. neque potest concurrere cum homine ut faciat miracula, si homo vellet iis confirmare doctrinam falsam. ibid. f. 848.
Deus non potest de potentia absoluta mentiri. tr. de virt. th. disp. 19. f. 844. & disp. 17. f. 826. neque potest infundere creaturæ errorem etiam speculativum. ibid. neque causare errorem per restrictionem purè mentalem. ibid. f. 845.
Dei Essentia, existentia, Demonstratio. vide. V. Essentia, Existentia, Demonstratio.
Discretio divina justi à peccatore quomodo fiat. tr. de Deo. disp. 9. f. 129.
Discursus propriè dictus non datur in Deo. tr. de Deo. disp. 4. p. 44.
Dispositio ultima ad gratiam non procedit physicè effectivè ab ipsa gratia. tr. de gratia Sanct. disp. 3. f. 567.
Distinctio virtualis intrinseca non potest dari sine distinctione reali in tertio. tract. de Deo. disp. 3. p. 24.
Dotes glorioſæ corporis & animæ quid, & quales sint. tr. de Beat. disp. 6. p. 281.

E.

Essentia metaphysica Dei non stat adæquatè in ente à se tract. de Deo. disp. 2. p. 14. sed dicit formaliter omnes perfectiones necessarias & absolutas. ibid. p. 16.
Existentia Dei est certa de fide. tr. de Deo. disp. 1. p. 2. est demonstrabilis metaphysicè ratione naturali. p. 3. est per se nota, quoad se, non verò quoad nos. pag. 4. ejusdem demonstratio à posteriori pag. 5. non potest invincibiliter diu ignorari ab homine p. 5. non potest rigorosè à priori demonstrari. p. 6.
Ecclesia quid sit tr. de virt. th. disp. 8. f. 708. est visibilis. ibid. f. 709. ejus membra non sunt soli prædestinati, sed etiam Baptizati omnes veram Christi fidem profitentes, eodémque cultu communicantes. ibid. f. 710. incepit in Adamo & Eva, & in Cain & Abel fuit adæquatè constituta. ibid. f. 711. cætus ad prava congregatus non est Ecclesia in sensu præsenti. ibid. f. 711.
Ecclesia est Sancta, licèt peccatores etiam includat. tr. de virt. th. disp. 8. f. 716.
Ecclesia universalis non potest errare culpabiliter in fide. tr. de virt. th. disp. 8. f. 718 imò neque per ignorantiam invincibilem. ibid. f. 719.
Ecclesia vera quomodò probetur absque circulo vitioso. tr. de virt. th. disp. 9. f. 731.
Evidentia alia est objectiva alia formalis. tr. de virt. th. disp. 12. p. 756.
Evidentia intrinseca & extrinseca actus quid sit.

sit. tract. de virt. th. disputat. 15. fol. 807.
Evidentia in attestante quid sit tr. de virt. th. disp. 12. p. 757. hæc dari potest extra visionem beatificam ibid. & potest cohærere in eodem intellectu cum actu Divinæ fidei de re attestata. ibid. f. 761. fides divina quomodo debeat esse obscura tr. de virt. th. disp. 12. p. 766. & quomodo debeat esse libera ibid. p. 767.

F.

Fidei acceptiones diversæ tract. de virt. th. disp. 4. pag. 669.
Fides non est discursiva tr. de virt. th. disp. 11. p. 749.
Fides non datur in Beatis tr. de virt. th. disp. 12. p. 769.
Fidei habitus non potest comparari habitui primorum principiorum. tract. de virt. th. f. 678.
Fides catholica & fides theologica distinguuntur, sicut includens, & inclusum, & fidei theologicæ est per accidens, quòd sit fides privata, aut quòd sit universalis. tr. de virt. th. disp. 67. f. 700.
Fides prudenter negatur illi, quem aliquid scit simul mentiri & falli, licèt ejus dictum sit materialiter verum. tract. de virt. th. disput. 6. f. 694.
Fidei actus. vide V. actus.
Fidei objectum formale. vide V. objectum.
Fidei præceptum. vide V. præceptum.
Fidelis interrogatus à potestate publica tenetur fidem confiteri vel verbis, vel aliis signis externis. tract. de virt. th. disp. 18. f. 842. aliquando etiam licèt potestas publica non interroget in odium fidei. ibid. f. 843.
Fiducia spei potest habere pro objecto formali non tantùm Deum ut auxiliantem, sed etiam alias perfectiones divinas. tr. de Spe. disp. 1. f. 858.
Finis est, cujus gratia cætera fiunt. tr. de Beat. disp. 1. f. 235. finis alius est ultimatus, alius non ultimatus; item finis qui, & finis cui, & finis quo. ibid. p. 236.
Actus humani quinam strictè tales sint. tr. de Beat. disp. 1. f. 236.
Finis per se positivè ultimus hominis est solus Deus. tr. de Beat. disp. 1. f. 238.
Finis ultimus positivus qui hominis non potest statui in ullo bono extra Deum. tr. de Beat. disp. 1. f. 241. unde nec in bonis fortunæ; nec in bonis animæ, nec in ipsa virtute. ibid.
Futuritio formalis absoluta stat in eo, quòd res modo non existat, & posteà existat. tr. de Deo. disp. 8. f. 91. futuritio verò conditionata stat in eo, quòd res nunc non sit, sed futura sit, si conditio ponatur. ibid.
Futuritio contingens in quo consistat juxta mentem D. Thomæ. tract. de Deo. disp. 7. f. 76.
Futuritio formalis liberorum contingentium non consistit in Decreto Dei efficaci & per se de præsenti requisito. tr. de Deo. disp. 7. f. 77. neque propriè & simpliciter in ordine causarum; sed in carentia existentiæ nunc, & existentia posteà. ibid. f. 80.
Futurum absolutum contingens supponit pro prioti aliquod Decretum Dei actu existens. tr. Deo. disp. 8. f. 92. propositiones formales de futuro absoluto contingente habent determinatam veritatem, præscindendo ab omni decreto se habente de præsenti constitutivè. tr. de Deo. disp. 8. f. 92. futura quomodo cognoscantur à Deo. vide V. scientia.

G.

Gratia condignificans actum non debet illum positivè antecedere. tract. disp. 3. f. 628.
Gratia accepta ut præmium consequens actum nequit dignificare ad merendam majorem gratiam. ibid.
Gratia autem, quæ non est præmium actûs; licèt subsequatur actum potest dignificare actum ad majus præmium. ibid. f. 629.
Gratia habitualis metaphysicè sumpta est habitus formaliter sanctificativus, radicativus supernarum virtutum ad rectè operandum. tr. de gratia Sanct. disp. 4. f. 574.
Gratia habitualis ideò est formaliter sanctificativa, quia est seipsa incomponibilis cum peccato, & jus formale ad gloriam. tract. de gratia sanct. disp. 4. f. 575.
Gratia habitualis neque propriè creatur, neque concreatur, sed de potentia obedientiali animæ educitur tr. gratia sanct. disp. 5. f. 586.
Gratia habitualis de facto non producit physicè effectivè habitus virtutum. tr. de gratia sanct. disp. 5. f. 590. neque actus virtuosos. ibid. f. 591.
Gratia habitualis quantumvis intensa non potest extinguere fomitem peccati. tr. de gratia sanct. disp. 5. f. 592.
Gratia habitualis in pueris usque ad usum rationis, & in perpetuò amentibus est æqualis intensionis. tr. de gratia sanct. disp. 5. fol. 592.
Gratia habitualis in justis est inæqualis secundùm inæqualitatem dispositionis. ibid. fol. 592.
Gratia habitualis habet terminum extrinsecum intensionis, non verò intrinsecum. tr. de gratia sanct. disp. 5. f. 593.
Gratia habitualis semel habita amittitur per peccatum mortale. tr. de gratia sanct. disp. 5. f. 593.
Gratia habitualis major non auget meritum ad majus præmium. tr. de merit. disp. 3. f. 630.
augmentum gratiæ ob merita conferrur in hac

hac vita ſtatim poſt merita. tr. de merit. diſp. 2. f. 621.
Gratia eſſentialiter incompoſſibilis cum peccat; an poſſit conſtituere libertatem in actu primo ex præſidio ſcientiæ mediæ, tr. de act. hum. diſp. 9. p. 496.
Fuſior explicatio præſentis controverſiæ. ib. ejúsque diſtinctio à variis aliorum ſententiis. ibid. deciditur negativè. ibid. pag. 500.
Fuſior ejusdem controverſiæ explicatio ex Eſparza. tr. de act. hum. diſp. 11. f. 520. & impugnatio. ibid. pag. 521. alia rurſus impugnatio. ibid. p. 524.
Ejusdem controverſiæ alia explicatio ex P. Munieſſa. tr. de act. hum. diſp. 10. p. 503. impugnatur ibid. p. 507. & rurſus f. 510. & iterum. f. 513.
Gratia eſſentialiter incompoſſibilis cum peccato non poteſt eſſe principium per ſe actus charitatis liberi pro inſtanti determinato præcepti. tr. de act. hum. diſp. 1. f. 526. & ſi eſſet, non minùs, quàm prædeterminatio everteret libertatem. ibid. f. 527.
Gratiæ conſervatio eſt poſterior actu præcepto pro inſtanti determinato. tract. de act. hum. diſp. 11. f. 529.
Gratia non tantùm habita ex meritis; ſed etiam habita virtute Sacramentorum, recuperatur per primam juſtificationem. tr. de merit. diſp. 4. f. 641.
Gratiæ proprietates metaphyſicæ ſunt primò prædicatum amicitiæ, filiatio adoptiva Dei. tract. de gratia ſanct. diſp. 4. fol. 576.
Gratia ſanctificans eſt quaſi natura in ordine ſuperno. tr. de gratia ſanct. diſp. 1. f. 547. & quidem in hac providentia ipſa ſola eſt natura talis. diſp. 4. f. 577.
Errores Hæreticorum circa illam. ibid. non eſt ſubſtantia, ſed accidens. ibid. fol. 548.
Non eſt qualitas mortua per ſe tranſiens, neque actus vitalis, ſed qualitas per ſe permanens, ſive habitus ibid. eſſentialiter ſumpta eſt qualitas diſtincta realiter à virtutibus per ſe infuſis: at integraliter accepta complectitur etiam earum virtutum habitus. ibid. f. 549.
Gratia ſanctificans, quæ de facto datur, diſtinguitur realiter ab habitu charitatis. ibid. fol. 550.
Gratia ſanctificans & peccatum lethale non ſolùm apponuntur ex lege Dei. tr. de gratia ſanct. diſp. 2. f. 555.
Et pro nullo inſtanti gratia & peccatum lethale de facto coexiſtunt in eodem ſubjecto. ibid. opponuntur etiam ſibi invicem naturaliter, non tamen metaphyſicè. ibid. f. 556. & f. 560.
Gratia ſanctificans non exigit ex natura ſua carentiam omnis pœnæ æternæ, ſed tantùm pœnæ moleſtæ, & doloriferæ. tr. de merit. diſp. 4. f. 639.
Gratiæ ſtatus non innoteſcit Juſto certitudine fidei. tr. de gratia ſanct. diſp. 5. f. 594.
Unde quilibet ſemper poteſt formidare de propria juſtificatione. ibid. f. 595.

H.

HAbitus ſpei vide. V. ſpes habitualis.
Homicidium non affert irregularitatem, licèt ſit contra charitatem, ſi non ſit contra Juſtitiam. tr. de act. hum. diſp. 5. p. 474.

I.

IGnorantia alia eſt vincibilis, alia invincibilis, alia juris, alia facti, tr. de act. hum. diſp. 4. p. 451. variæ aliæ diviſiones ejusdem ibid. p. 452.
Ignorantia invincibilis juris naturæ quoad prima principia, vel illationes exinde facilè deducibiles repugnat. tr. de act. hum. diſp. 4. p. 454. non tamen quoad illationes difficilè deducibiles. ibid. p. 455. nec ignorantia Juris naturæ ſemper eſt culpabilis ex defectu brandi. ibid. p. 456.
Ignorantia invincibilis malitiæ ſive contra jus naturæ, ſive contra jus poſitivum, excuſat à culpa. tract. de act. hum. diſputat. 4. pag. 457.
Malitia reperta in effectu invincibiliter ignorato non eſt voluntaria in ipſa ignorantia. tr. de act. hum. diſp. 4. p. 459. neque imputatur ad culpam, ſive ignorantia ſit comitans, ſive antecedens. ibid. ſed ignorantia qualiscunque tantùm eſt culpabilis, quando homo poteſt, & tenetur eam depellere. ibid.
Illuſtratio Spirit. Sancti poteſt ſupplere evidentiam credibilitatis tract. de virt. th. diſp. 4. f. 678.
Impoſſibile quomodò cognoſcatur & à Deo, & creatura. tract. de Deo. diſp. 5. fol. 55. & fol. 59.
Induratio impiorum quid ſit. tr. de gratia ſanct. diſp. 5. f. 597.
Infinitum cognoſcit Deus & quomodo. tr. de Deo. diſp. 5. f. 54.
Intellectum primum & ſecundum intellectum quid ſint ex mente D. Thomæ. tr. de Deo. diſp. 6. f. 72.
Intellectus, vel virtus intellectiva in Deo non eſt potentia realis, neque actus primus realis, neque habitus. tr. de Deo. diſp. 4. p. 39. eſt tamen actus primus & potentia Logica. ibid.
Intellectus & ſpecies naturales elevantur à comprincipio ſupernaturali ad actum ſupernaturalem. tr. Beat. diſp. 8. p. 303.

Intellectus habet potentiam inchoatam seu obedientialem non absolutè naturalem in ordine ad visionem beatificam. tr. de beat. disp. 8. p. 308.

Involuntarium aliud est negativè, aliud privativè, aliud positivè. tr. de act. hum. disp. 2. p. 442.

Involuntarium necessarium, & non necessarium in se & in causa quid sint. tr. de act. hum. disp. 2. p. 444. Involuntarii causæ sunt quatuor, vis, metus, concupiscentia, & ignorantia. ibid. p. 445.

Involuntarium non datur sine contraria nolitione. ibid. p. 446.

Justificatio Parvulorum nullam requirit in ipsis dispositionem, requirit tamen justificatio Adultorum. tr. de gratia sanct. disput. 3. fol. 561. & quidem supernaturales tum proximas, tum remotas. ibid. f. 562.

L.

Liber canonicus quomodò definiatur. tr. de virt. th. disp. 10. f. 737. & quotupliciter eum Spiritus Sanctus dicter. ibid. fol. 737. & 738.

Libertas à necessitate est potentia, quæ positis omnibus ad agendum requisitis potest agere & non agere. tr. de act. hum. disp. 8. p. 488. & hæc datur in homine. ibid.

Errores hæreticorum circa libertatem à necessitate tr. de act. hum. disp. 8. p. 487.

Libertas non stat sine signo priori & posteriori etiam divina. tr. de Deo. disp. 4. pag. 50.

Libertas requirit potentiam expeditam simul ad actum, & ejus omissionem. tr. de act. hum. disp. 10. p. 507. & disp. 11. f. 527.

Extrema libertatis ad diversas lineas pertinentia diversimodè exigunt sua principia. tr. de act. hum. disp. 11. p. 634.

Prærequisitum connexum cum altero libertatis extremo non potest esse principium per se constitutivum libertatis. tr. de act. hum. disp. 11. f. 532.

Libertas in alio tanquam in capite si cætera adsint, sufficit ad meritum gratiæ, & gloriæ. tr. de merit. disp. 2. f. 616. non tamen sufficit, quòd voluntas constituta in Christo tanquam in capite esset in statu puræ naturæ, ut merente Christo mereretur de condigno, sed requiritur ut insuper vel intrinsecè, vel extrinsecè sanctificata. tr. de merit. disp. 2. f. 617.

Nec possunt voluntates nostræ constitui in Dei voluntate tanquam in capite in ordine ad merendum. ibid. f. 617.

Meritum actuum virtutum supernaturalium non requirit imperium actuale, aut virtuale charitatis. tr. de merit. disp. 2. f. 619.

Libertas ad credendum non tantùm stat in eo, quòd possimus applicare intellectum vel non ad considerandà motiva, sed quòd ita considerantis possimus adhuc credere, vel non tr. de virt. th. disp. 14. f. 796. duplex sententia Philosophorum & Theologorum, quomodò hoc possit fieri. ibid. f. 797.

Libertas est intrinseca actui libero tract. de act. hum. disp. 12. f. 532. & qui est semel liber, semper est liber. ibid. p. 534. diversimode tamen pendet à principiis libertatis, quàm ejus actio productiva, ea tamen naturaliter exigit modo, quo ad libertatem requiruntur. ibid.

Locutio aut propositio Ecclesiæ, vel Parochi non constituunt, sed supponunt testimonium Dei tr. de virt. th. disp. 11. p. 752.

Locutio communis & ordinaria Dei in hac providentia pro multitudine fidelium non fit per solam internam illustrationem, sed per exteriorem propositionem divinæ revelationis. tr. de virt. th. disp. 9. f. 722.

Luminis gloriæ influxus effectivus in visionem beatificam suppleri potest per auxilium extrinsecum. tr. de bear. disp. 9. p. 314. neque de ratione principii visionis est, ut sit intrinsecum. ibid. f. 315.

Lumen gloriæ dari in beatis an sit de fide tr. de beat. disp. 8. p. 304.

Lumen gloriæ non est se sola tanta ratio agendi in beatis. tr. de beat. disp. 8. p. 305. est tamen causa principalis intellectus verò instrumentalis visionis beatificæ. ibid. p. 307.

M.

Meritum Theologicum est obsequium Deo factum ex se dignum retributione doni supernaturalis tr. de merito, disput. 1. fol. 598.

Distinguitur à laudabilitate morali, ibid. fol. 599. distinguitur etiam ab impetratione. ibid.

Meritum aliud est congruum, quod habet congruentiam cum præmio juxta judicium prudentum, licèt non æqualitatem Geometricam. tr. de Merito. disp. 1. f. 601.

Meritum non necessariò est opus supererogationis, sed potest esse opus præceptum. ibid. tr. de merit. disp. 2. f. 620.

Ad meritum non requiritur operari propter mercedem, neque ita operari tollit meritum. ibid. f. 620.

Merita justi attentis omnibus circumstantiis sunt moraliter æqualia præmio. tr. de merito. disp. 1. f. 600.

Meritum prærequirit libertatem. tr. de merito. disp. 2. f. 605. & quidem non tantùm exiliimatam, sed veram. ibid. f. 606.

Nec sufficit imperfecta seu semiplena ad meritum sive condignum, sive congruum gratiæ & gloriæ. ibid. sufficit tamen semiplena libertas ad merendum de condigno apud Deum

Deum præmium ſupernaturale temporale. ibid. f. 697. non ſufficit ad meritum libertas tantùm ad unum è duobus actibus ſolo numero diſtinctis. ibid. f. 608. neque ſufficit libertas ad unum è duobus actibus diverſæ ſpeciei, ſed æqualis honeſtatis. ibid. neque ſufficit libertas cum diſjunctiva neceſſitate ad unum ex infinitis actibus in infinitum remiſſioribus, vel in infinitum intenſioribus. ibid. f. 609.

Status viæ ad merendum non eſt determinatus ex natura rei, ſed ex ſola ordinatione divina. tract. de merit. diſp. 3. fol. 626. unde ſtatus viæ eſt ille, in quo obſequia acceptantur à Deo ad præmium. ibid. f. 627. hinc animæ in purgatorio non merentur non ex natura ſtatus ſui, ſed ex lege Dei. ibid. & homines, & Angeli non merentur viſionem beatificam per opera illa conſequentia. ibid.

Principium meriti non cadit ſub meritum. tr. de gratia ſanct. diſp. 3. f. 570.

Primam gloriam meretur peccator de condigno per actum contritionis. tract. de merit. diſp. 4. f. 635.

Actus etiam remiſſiva gratia meritus augmentum gratiæ & charitatis, & gloriæ. tr. de merit. diſp. 2. f. 620.

Merita per peccata mortificata per ſubſequentem juſtificationem reviviſcunt. tr. de merit. diſp. 4. f. 637. & quidem ex natura rei ſufficientia ſunt ad reviviſcendum per primam juſtificationem quoad condignitatem ſtrictam in actu primo. ibid. f. 638. tamen condignitatem non habent ad condignam remunerationem, dum homo eſt in ſtatu peccati. ibid.

Merita per peccatum mortificata, per primam juſtificationem in integrum reviviſcunt. tr. de merit. diſp. 4. f. 640.

Meritum ſolutivum non eſt poſſibile, tr. de merito. diſp. 1. f. 603.

Metus, ſi non tollit libertatem, non excuſat à peccato, licèt illud, quandòque dimminuat. tr. de act. hum. diſp. 7. p. 482.

Miracula vera, quomodo diſcernantur à falſis. tr. de virt. th. diſp. 13. f. 789.

Miſſio pro evulgatione novi teſtamenti cæpta à Chriſto continuata per Apoſtolos & eorum ſucceſſores. tractat. de virt. th. diſputat. 9. f. 722.

N.

NAtura lapſa habet minores vires naturales, quàm pura. tractat. de beat. diſp. 2. f. 255.

Neceſſitas amoris ex perfectione cognitionis tantum datur in ordine ad Bonitatem increatam. tr. de act. hum. diſp. 3. p. 448.

Negans fidem exterius, non verò interius non incurrunt pœnas Apoſtatis inpoſitas. tr. de virt. th. diſp. 18. f. 838.

Nolitio alia eſt inefficax, alia efficax & hæc iterum duplex, ſicut & inefficax duplex. tr. de act. hum. diſp. 2. p. 443.

Nolitio inefficax non eſt ſufficiens ad in voluntarium ſimpliciter. tr. de act. hum. diſp. 2. p. 443. Eſt autem ſufficiens nolitio efficax quoad affectum. ibid.

Nolitio efficax quoad affectum & effectum non poteſt conſtituere involuntarium. ibid.

O.

OBjectum formale aliud dicitur quod, aliud quo. tr. de virt. th. diſp. 2. p. 653.

Objectum aliud eſt phyſicè motivum, aliud intentionaliter motivum: illud non datur reſpectu ſcientiæ divinæ, datur tamen iſtud purè terminativè. tract. de Deo. diſput. 5. p. 83.

Actus liberi neceſſarii ſunt objectum formale intentionaliter motivum, non tantùm terminativum, ſed etiam determinativum divinæ ſcientiæ tr. de Deo. diſp. 5. f. 53.

Objectum materiale & formale ſcientiæ divinæ. tr. de Deo. diſp. 5. p. 51.

Objectum materiale voluntatis divinæ eſt ipſe Deus: poſſunt etiam eſſe omnes creaturæ, &, ſaltem amoris inefficacis, aliqua purè poſſibilia: non tamen neceſſariò Deus ſibi complacet in creaturis poſſibilibus. tr. de Deo. diſp. 13. f. 160. & 161.

Objectum formale divinæ voluntatis non eſt phyſicè motivum, ſed per idenditatem motivum, & hoc eſt bonitas divina. tract. de Deo. diſp. 13. f. 165.

Objectum formale intentionaliter motivum reſpectu voluntatis divinæ eſt etiam bonitas creata. tr. de Deo. diſp. 13. f. 166.

Objectum formale quod virtutis theologicæ debet eſſe aliquod divinum. tr. de virt. th. diſp. 2. pag. 653.

Objectum formale fidei non eſt infallibilitas Eccleſiæ. tr. de virt. th. diſp. 1. f. 740.

Objectum formale increatum divinæ fidei eſt prima veritas in cognoſcendo & dicendo. tr. de virt. th. diſp. 5. f. 682. & utràque veritas eſt prima in ſuo genere. ibidem. fol. 684.

Objectum primarium ſeu attributionis fidei eſt Deus, & Chriſtus ſecundum divinitatem. tr. de virt. th. diſp. 7. f. 703.

Objectum fidei quomodo ſit ſimplex, ſive incomplexum. tract. de virt. th. diſput. 7. fol. 705.

Objectum ſpei. vide. V. ſpei.

Objectum formale quod charitatis, eſt bonitas divina, ut ſibi bona. tr. de charit. diſp. 1. fol. 871. & 872.

Obligatio credendi. vide V. Credentitas.

Omissio pura libera repugnat. tr. de act. hum. disp. 13. f. 539.

Opera honesta externa solùm per accidens possunt deservire ad augendum meritum actus interni. tr. de merit. disp. 2. p. 614. potens tamen elicere actum externum, & non eliciens minùs meretur, quàm eliciens. ibid.

Opus externum imperatum ab interno per se non addit novum meritum supra actum internum. tr. de merit. disp. 2. f. 613.

Opera Justi seclusâ ordinatione & promissione divina habent in actu primo veram condignitatem. tr. de merit. disp. 4. f. 633. imò etiam habent veram condignitatem in actu 2do cum præmio gratiæ & gloriæ. ibid. non tamen sunt meritoria strictissimè in actu 1mo, neque in actu 2do, absque acceptatione divina. tr. de merit. disp. 4. f. 634.

P.

PArticulæ fortè vel forsitan quomodò sumantur in Sacra Scriptura. tract. de Deo. disp. 9. f. 120.

Paupertas religiosa ut non violetur, non sufficit præsumere, quòd, si licentia peteretur, concederetur. tract. de act. hum. disp. 6. fol. 479. sed debet religiosus posse præsumere, quòd superior non sit invitus quoad substantiam rei. ibid.

Peccata ignorantiæ aliqua verè imputabilia sunt sine actuali advertentia, dubio, & scrupulo, cum sola advertentia virtuali, sive virtualiter perseverante. tr. de act. hum. disp. 4. p. 464.

Ad hoc tamen non sufficit, quòd nunquam fuerit illud primum peccatum negligentiæ in quærenda notitia retractatum. ibid. fol. 466. sed requiritur, quòd voluntarietas illius culpæ faciat homini voluntaria saltem implicitè, aut virtualiter mala opera ad errorem illum subsecuta. ibid. & requiritur continuatio seu perseverantia moralis illius negligentiæ. ibid. quæ tamen perseverantia quando reverâ detur, non est facilè nobis discernibile. ibid. f. 467. nec sufficit actionem fieri cum ignorantia, sed debet fieri ex ignorantia. ibid. fol. 469. regula autem generalis, quando ita fiat, quoad praxin desumenda est ex communi judicio hominum. ibid.

Peccatum originale posteris est voluntarium in Adamo, vel etiam in aliquo sensu in se ipsis. ibid. p. 441.

Perfectio simpliciter simplex quid sit. tract. de Deo. disp. 2. p. 13.

Perfectiones divinæ specificè sumptæ omnes sunt æquales. tr. de Deo. disp. 2. p. 13.

Perseverantia finalis tam in parvulis, quàm in adultis est specialis Dei beneficentia. tr. de gratia sanct. disp. 5. f. 596. donum perseverantiæ quid sit. ibid.

Perseverantiam finalem non meretur Justus de condigno. tr. de merit. disp. 4. f. 636.

Pia affectio requiritur præter evidentem credibilitatem ad actum fidei. tr. de virt. th. disp. 15. f. 811.

Petri de Rivo quæ propositio damnata. tract. de Deo. disp. 9. f. 126.

Pontifex in lege Evangelica majorem habet potestatem, quàm Pontifex in synagoga. tr. de virt. th. disp. 9. f. 730.

Præceptum fidei non obligat semper & pro semper, quatenùs positivum est, obligat tamen aliquando: quatenùs verò negativum est, obligat semper & pro semper. tr. de virt. th. disp. 18. f. 834. negatio fidei externa potest fieri, verbis, rebus & factis. de virt. th. disp. 18. f. 834. est tamen magnum discrimen inter verba, res & facta. ibid.

Nunquam est licita externa negatio fidei nec verbis, nec rebus, nec factis. ibid. f. 835. occultare fidem, quando aliquis tenetur eum confiteri, est grave peccatum, non verò, quando habet jus ad occultationem. ibid. f. 836. non licèt fidem occultare in circumstantiis, in quibus oriretur gravis diminutio divini honoris, aut detrimentum spirituale proximi. ibid. f. 836. sive quis interrogetur auctoritate publica, sive privata. ibid.

Tempore persecutionis licèt fideli fugere, ne interrogetur. tr. de virt. th. disp. 18. fol. 837. neque tenetur se quis prodere, quando tantum interrogatur in generali multitudo hominum, an aliqui ex ipsis sint Christiani. ibid. f. 837. potest etiam fidem occultare exercendo aliquas actiones infidelium, non verò omnes ibid. & aliquando etiam induere vestes infidelium. ibid. item potest etiam adire templa hæreticorum, & audire eorum conciones jussu Principis, seclusò scandalo & periculo perversionis. ibid. f. 838. item vesci carnibus diebus vetitis ad occultandam fidem. ibid. non tamen licèt uti signis, & vestibus infidelium in circumstantiis, in quibus non possint sejungi à significatione infidelitatis. ibid.

Præceptum fidei obligat aliquando ad professionem externam, non tantùm quando id exigit honor debitus DEO, aut Catholicæ Religionis, sed etiam in aliis casibus ex jure positivo. tr. de virt. th. disp. 18. f. 838.

Præceptum spei obligat non tantùm aliquando per accidens, sed etiam per se. tr. de spe. disp. 2. f. 863. & probabiliter semel saltem intra annum. ibid.

Præceptum positivum amoris DEI super omnia obligat aliquando per se. tr. de Charit. disp. 2. f. 876. & f. 877. nec tantùm in fine vitæ. ibid. fol. 877. nec adimpletur per dignam sumptionem Eucharistiæ. ibid. f. 877. non tamen obligat hoc præceptum pro primo instanti physico usus rationis, neque quotiescùnque alia præcepta obligant, neque quolibet die festo. ibid.

Sed

Sed neque tantùm semel obligat intra quinquennium; sed obligat quoque ingredientes & egredientes è vita pro primo & ultimo instanti morali, durante autem vita obligat semel saltem singulis annis. disp. 2. f. 878.

Prædefinitio licèt etiam immediatè superabundanter applicet omnipotentiam, dummodo solùm moraliter influat in consensum, non lædit libertatem. tr. de Deo. disp. 16. f. 204.

Prædestinatio se extendit ad plures intra Ecclesiam existentes, quàm reprobatio, non tamen ad plures fideles adultos. tr. de Deo. disp. 17. f. 216.

Existentia prædestinationis est certa de fide. tr. de Deo. disp. 16. fol. 197. includit præter scientiam simplicis intelligentiæ etiam scientiam mediam. ibid.

Prædestinatio ad gloriam ut coronam est possibilis antè merita absolutè prævisa. tr. de Deo. disp. 16. f. 205. & defacto existit antè merita absolutè prævisa. ibid. f. 206. sine prædestinatione formali ordinariè nemo salvatur. tr. de Deo. disp. 16. f. 198. non tamen est indispensabiliter necessaria ad salutem prædestinatio formalis rigorosè sumpta. tr. de Deo. d. 16. f. 198.

Prædicata divina quænam absoluta, quænam relativa. tr. de Deo. disp. 1. p. 2.

Prædicata absoluta Dei quomodo sint tribus personis communia. tr. de Deo. disp. 2. p. 20.

Præmium meriti potest esse, quod ex natura rei debetur merito. tr. de merit. disp. 4. f. 636.

Præmium potest conferri prius tempore, quàm detur meritum. tr. de merit. disp. 4. f. 937.

Præscientia divina conciliatur cum libertate humana. tr. de Deo. disp. 8. f. 98.

Præscientia quomodo intelligatur à patribus. tr. de Deo. disp. 9. f. 118.

Propositio Baii: Deus non potuisset ab initio talem creare hominem, qualis nunc nascitur quo in sensu damnata. tr. de Deo. disp. 2. fol. 255.

Propositiones prohibitæ nostris in Arragonia ab Admodum R. P. N. Carol. Noyelle. tract. de Deo. disp. 15. f. 190.

Providentia Dei probatur fide & ratione. tr. de Deo. disp. 15. f. 179. concretivè sumpta stat simul in actu voluntatis & intellectûs. ibid. f. 179. assequitur semper finem suum universalem, non verò semper omnes fines suos particulares. ib. f. 180.

Ejus variæ divisiones. ib. f. 181.

Providentia sufficientiæ sive universalis moralis includit necessariò ex parte intellectus scientiam simplicis intelligentiæ circa finem & media, non verò scientiam mediam. ibid. f. 184.

Providentia efficaciæ sive particularis moralis & specialis benevolentiæ includit scientiam mediam. ibid f. 184. neutra

Providentia requirit ultra scientiam mediam & simplicis intelligentiæ judicium practicum intellectus, aut ejus imperium. ib. f. 185.

Providentia sufficientiæ includit ex parte voluntatis intentionem, electionem, & usum activum prævisum ex parte hypothesis scientiæ mediæ. ibid. f. 186. Providentia verò efficaciæ superaddit Decretum dependens à scientia media, non verò independens à scientia media. ib. f. 186.

Prudentia non est rigorosè virtus moralis, sed intellectualis. tr. de virt. th. disp. 2. p. 657.

Pura omissio meritoria gratiæ & gloriæ repugnat. tr. de merit. disp. 2. f. 623.

R.

Regula aliqua viva, porens sensibiliter & infallibiliter proponere res fidei, datur in vera Christi Ecclesia. tr. de virt. th. disp. 9. f. 723.

Regula nobis approximans verum sensum verbi Dei non est Spiritus privatus. tr. de virt. th. disp. 9. f. 726.

Regula nobis approximans verum sensum verbi Dei est Ecclesia Catholica sub capite suo Vicario Christi constituta. tr. de virt. th. disp. 9. f. 727.

Regula seu judex controversiarum fidei infallibilis non est princeps politicus. tr. de virt. th. disp. 9. f. 729.

Relatio actuum humanorum ad ultimum finem non stat in eo, quòd homo per quemcùnque suum actum tendat in ultimum finem, aut formaliter, aut virtualiter, aut interpretativè amatum. tr. de beat. disp. 1. fol. 239. nec in eo, quòd appetamus plura propter ultimum finem, non quidem in se, sed participativè, & impropriè consideratum. ibid. f. 240. sed in tendentia actûs non præcisè, quâ physica, sed potiùs qua morali. ibid. f. 240.

Religio catholica non est singulis fidelibus evidenter vera. tr. de virt. th. disp. 15. f. 801.

Religio Catholica non est evidenter à Deo tradita. tr. de virt. th. disp. 15. f. 805.

Religio Catholica quomodò possit dici moraliter evidens. tr. de virt. th. disp. 15. f. 809.

Religio Catholica quomodò non tantùm sit probabilis. tr. de virt. th. disp. 15. f. 810.

Reprobatio alia est positiva, alia negativa. tr. de Deo. disp. 17. f. 211. positiva repugnat antè absolutam prævisionem demeritorum. ibid. 212. non autem repugnat ab æterno decretum divinũ absolutum destinans ad pœnam æternam post absolutam peccati prævisionem. ibid. 213.

Resolutio divinæ fidei ultimò non fit in auctoritatem humanam Ecclesiæ, consistentem in virtute, doctrina, sanctitate, & auctoritate eorum, qui Ecclesiæ cœtum constituunt. tr. de virt. th. disp. 16. f. 817. neque etiam in Auctoritatem Ecclesiæ infallibilem ex speciali Spiritus Sancti assistentia. ibid. neque in lumen internum vel transiens, vel habituale productionum actus divinæ fidei. ibid. ne-

que in principia evidentia, qualia sunt ista, Deum esse veracem, & omnes ejus revelationes essentialiter veras. ibid. f. 818. neque in primam veritatem aliunde cognitam, quàm per revelationem. ibid. neque in ipsum objectum à Deo dictum præsupponendo evidentiam de revelatione ibid. f. 819. sed fit in complexum ex sapientia felicitate & revelatione divina. ibid. fol. 820. neque in hoc committitur circulus vitiosus. ibid. fol. 821.

Restrictio purè mentalis quid sit. tr. de virt. th. disp. 19. f. 845. non est licita. ibid.

Revelatio seu locutio *Dei* propriè sumpta non est actus Dei immanens, sed est aliqua manifestatio creata divini conceptus. tr. de virt. th. disp. 6. f. 691. hæc est partiale motivum divinæ fidei. ibid. p. 694.

Revelatio supernaturalis privata potest constituere objectum formale fidei theologicæ. tr. de virt. th. disp. 7. f. 701.

Revelationes privatæ quem & quando obligent ad assensum fidei. tr. de virt. th. disp. 7. f. 707.

Reviviscentia meritorum quoad efficaciam non est debita meritis ex natura rei. tr. de merit. disp. 4. f. 639. peccata antiqua ex natura rei sunt sufficientia ad reviviscendum per primum peccatum quoad condignitatem strictam in actu primo. tract. de merit. disp. 4. f. 639.

S.

SAcramentum cum perfecta contritione vel attritione generali superna cum spe veniæ est necessarium necessitate medii ad justificationem actualis. tr. de gratia sanct. disp. 3. f. 563.

Sanctitas extrinseca non est possibilis. tract. de gratia sanct. disp. 4. f. 580.

Sacra Scriptura se sola non est judex controversiarum, nobis verum sensum divini verbi infallibiliter applicans. tr. de virt. th. disp. 9. f. 724.

Scriptura sensûs quotuplex sit. tr. de virt. th. disp. 10. f. 739.

Scripturæ & Ecclesiæ infallibilitas est diversa. tr. de virt. th. disp. 10. f. 739.

Scientia datur propriè in Deo. tr. de Deo. disp. 4. p. 37. idque est fide certum. ibid. p. 38. & lumine naturæ potest ostendi. ib.

Divisiones suæ divinæ. tract. de Deo. disp. 4. p. 45.

Scientia Dei in tota latitudine sumpta secundùm id, quod requirit saltem ad denominationem non est eadem indivisibilis virtualitas. tr. de Deo. disp. 4. p. 45.

Scientia divina est verissima, certissima, & evidentissima. tr. de *Deo*. disp. 5. p. 54.

Scientiæ divinæ objectum materiale & formale. tr. de Deo. disp. 5. p. 51.

Deus non cognoscit creaturas possibiles in seipsis per essentialem suam cognitionem, tanquam in objecto physicè vel peridenditem motivo. tr. de Deo. disp. 6. f. 65.

Cognoscit tamen creaturas possibiles in seipsis tanquam in objecto intentionaliter motivo, contingentia verò & libera tanquam in objecto intentionaliter determinativo. ibid. f. 66.

Deus cognoscit assertivè suam essentiam in divinis relationibus, & unam relationem in altera. tr. de Deo. disp. 6. f. 68. supposita mutua connexione Omnipotentiæ cum creaturis possibilibus cognoscit in se ipso etiam creaturas possibiles, & se ipsum in creaturis possibilibus. tr. de Deo. disp. 6. f. 68.

Scientia conditionata duplex, altera conditionata ex parte actûs, & absoluta ex parte objecti, altera conditionata ex parte objecti & absoluta ex parte actûs. tr. de Deo. disp. 9. f. 114.

Scientia media quare sic dicta. tr. de Deo. disp. 4. p. 46. Qualis sit. ibid.

Supposita ad intelligendum meliùs statum quæstionis de scientia media. tr. de Deo. disp. 9. f. 115.

Deus certò & infallibiliter cognoscit futura contingentia, conditionata. tr. de Deo. disp. 9. f. 117. etiam non revelata, nec cum universo connexa. ibid. f. 118.

Futura conditionata habent determinatam veritatem futuri independenter ab omni Decreto actuali Dei, quàm veritatem verè cognoscit *Deus*. tr. de Deo. disp. 8. f. 93.

Futura libera conditionata cognoscit Deus independenter à Decreto actuali subjectivè absoluto, & objectivè conditionato. tr. de Deo. disp. 9. p. 121.

Scientia media probatur auctoritate scripturæ & Patrum. tr. de *Deo*. disp. 11. f. 141. probatur etiam ratione. ibid. f. 144.

Scientia media non est conjuncta cum errore Pelagii, neque cum errore *Semipelagianorum*. tr. *Deo*. disp. 11. f. 149.

Scientia media, ut vocant, reflexa datur in *Deo*. tr. de *Deo*. disp. 12. f. 154.

Creatura metaphysicè loquendo prævideri potest censura, vel dispensura omnibus auxilio à Deo conferibilibus. tr. de Deo. disp. 10. f. 137.

Scientia visionis non est causa rerum præscitarum. tr. de Deo. disp. 8. f. 101.

Scientia divina futurorum liberorum non est mutabilis, nec variabilis. tr. de Deo. d. 8. f. 100.

Scientia seu cognitio futurorum contingentium in seipsis, quæ nobis libera sunt, est posterior natura consensu nostro libero. ibid. & existentia futuri liberi in tempore est conditio constituens actum primum proximum ad scientiam ipsius futuri nobis liberi. ibid.

Futura contingentia absoluta Deus cognoscit certissimè ab æterno. tr. 5. disp. 8. f. 95.

Deus non cognoscit futura absoluta in eorum physica præsentia in æternitate. tr. de Deo. disp. 8. f. 106.

Futura non coëxistunt realiter & physicè æternitati Dei ab æterno, tr. de Deo. disp. 8. f. 107.

Futura absoluta libera præsciuntur à Deo in seipsis, & quidem infallibiliter, & immutabiliter. tr. de Deo. disp. 8. f. 96. & hæc cognitio est propria divini intellectûs. ibidem. fol. 97.

Species objecti nó se tenet ex parte potentiæ, sed ex parte objecti. tr. de beat. disp. 8. f. 301.

Species intelligibilis & memoria datur in Deo. disp. 4. p. 44.

Species & objectum non debent esse æqualia in perfectione. tr. de Deo. disp. 6. f. 71.

Species supernaturalis non est necessaria ad primam cognitionem supernaturalem. tr. de beat. disp. 8. p. 303.

Species impressa Dei est intrinsecè supernaturalis. tr. de Beat. disp. 11. p. 426.

Species creata impressa Dei est possibilis. tr. de Beat. disp. 11. p. 426.

Species impressa Dei non esset medium objectivum, in quo viso Deus intuitivè videretur, sed virtus objectiva locò Dei concurrens cum intellectu & lumine ad visionem. tr. de Beat. disp. 11. p. 431.

Species suasivæ quid sint. tr. de virt. th. disp. 10. f. 743.

Species suasivæ non repugnant de absoluta Dei potentia. tr. de virt. th. disp. 10. f. 644. quamvis in hac providentia rarò vel nunquam dentur. ibid. f. 746. non sunt locutio divina, nec objectum formale fidei. ib. f. 746.

Spes differt à fide. tr. de spe. disp. 1. f. 852. sumitur tripliciter in S. Scriptura. ib.

Spes habitualis est virtus theologica pertinens ad voluntatem. tr. de spe. disp. 1. f. 853. neque partialiter stat in qualitate pertinente ad intellectum. ibid. f. 854.

Spes habitualis non potest tantùm amare beatitudinem, sed etiam timere illius amissionem. tr. de spe. th. disp. 2. f. 866.

Spei actus. vide V. actus.

Spei theologicæ, ut est desiderium, objectum formale, est bonitas beatitudinis: ut verò est fiducia, est Deus ut auxilians. tr. de spe. th. disp. 1. f. 856.

Spei objectum materiale est bonum arduum, & futurum futuritione saltem possibili pro libitu ejus, qui sperare potest. tr. de spe. disp. 1. f. 855. Spei theologicæ objectum materiale primarium per modum finis qui, est beatitudo objectiva: beatitudo verò formalis est, per modum finis quæ: alia verò bona ad beatitudinem conducentia sunt objectum materiale quasi respectivum. tr. de spe. disp. 1. f. 856.

Spei præceptum. vide V. præceptum.

Spes theologica primariò sperat tantùm propriam beatitudinem, non verò alienam. tr. de spe. disp. 2. f. 868.

Status rationalis creaturæ rationalis est multiplex, naturæ puræ, status naturæ integræ, status innocentiæ, status justitiæ originalis, status naturæ lapsæ, status naturæ reparatæ, status naturæ beatæ, status naturæ damnatæ tr. de Deo. disp. 2. f. 247.

Status puræ naturæ est possibilis. tr. de beat. disp 2. f. 247.

Natura pura appetit beatitudinẽ in communi sibi proportionatam, tr. de Beat. disp. 2. f. 248.

Suarii doctrina de fide non est opposita ejusdem doctrinæ de adoratione. tr. de virt. th. disp. 3. pag. 663.

Juxta eundem aliquæ virtutes possunt respicere objectum materiale propter formale per actus specie diversos. ibid. p. 667.

Non tamen virtus fidei theologicæ per actus suos formales. ibid. Juxta eundem fides nunquam operatur, nisi intrinsecè attingat revelationem divinam, tanquam objectum formale ut quod. ibid. pag. 668.

T.

Testimonium divinum quomodò debeat cõcurrere ad fidem. tr. de virt. th. disp. 12. p. 767.

V.

VErbum divinum non est formalis cognitio tr. de beat. disp. 8. p. 300.

Veritas formalis distinguitur à certitudine. tr. de virt. th. disp. 17. f. 825.

Virtus infusa quid sit tr. de virt. th. disput. 1. p. 644. ejúsque discrimen ab aquisita. ib.

Virtutes intellectuales non possunt tendere in verum tantùm apparens. tr. de virt. th. disp. 17. f. 827.

Virtutes theologicæ sunt tres. tr. de virt. th. disp. 1. p. 644. virtutes morales per se infusæ de facto dantur. tr. de virt. th. disp. 646. licèt earum numerum determinatum non possimus assignare. ibid. pag. 648. est tamen numerus iste finitus. ibid.

Virtutes theologicæ per se infusæ distinguuntur ab habitu theologico. tr. de virt. th. disp. 2. p. 656. & etiam ab habitu aquisito ex repetitione actuum theologicorum. ibid.

Virtutes morales cardinales strictè sumptæ sunt tantùm tres. tract. de virt. th. p. 657. ad quas omnes aliæ reducuntur. ibid.

Virtutes morales an possint tendere in bonum apparens. tr. de virt. th. disp. 17. f. 827.

Visio intuitiva Dei non potest esse connaturalis ulli creaturæ. tr. de beat. disp. 4. f. 261.

Visio Dei intuitivâ est intrinsecè supernaturalis. tr. de Beat. disp. 11. p. 326.
Visio intuitiva Dei est possibilis absque specie impressa. disp. 11. tr. de *Beat.* p. 429.
imò de facto non procedit à specie impressa concurrente ex parte Dei, sed ab ipso Deo immediatè seipso concurrente. tract. de beat. disp. 11. p. 430.
Visio beatifica quænam repræsentet. tr. de beat. disp. 6. f. 279.
Visio Beatifica debet etiam repræsentare perpetuitatem felicitatis, tr. de beat. disp. 6. p. 280 non tamen affirmat æternam sui in individuo durationem. tr. de beat. disp. 6. 280.
Visio Dei & amor Dei se habent tanquam excedens & excessum. tr. de beat. disp. 6. fol. 278.
Visio beatifica à principiis elevatis inæqualibus, habentibus tamen æqualia principia elevantia producuntur æquales. tr. de Beat. disp. 10. p. 319. si tamen principia elevata sint inæqualia, æqualia verò elevantia producuntur visiones æquales. tr. de *Beat.* disp. 10. pag. 324.
Visiones beatificæ sunt inter se inæquales. tr. de beat. disp. 10. p. 318.
Volitio & nolitio objecti est formaliter voluntaria. tr. de act. hum. disp. 1. p. 441.
Volitio datur in Deo. tract. de Deo. disputat. 13.
Volitio libera Dei non consistit in volitione creata accidentali aut producta. tr. de Deo. disp. 14. f. 169. neque constituitur per extrinsecum complementum. ibid. p. 170. neque consistit in habitudine Dei ad objecta non necessaria, distinctâ antè operationem intellectûs ab ea entitate, distinctione reali imminuta, & cum eadem entitate diminuta reali idenditate idendificatâ. ib. f. 171.
Sed est virtualitas realiter idendificata Deo, quæ secundùm quid, sive terminativè, & denominativè est defectibilis. ibid. fol. 172.
non potest constitui per terminationem non realiter, sed tantùm virtualiter defectibilem. ibid.
Voluntarium est, & oritur à potentia ut affectiva. tr. de act. hum. disp. 1. p. 441.
Variæ divisiones voluntarii. ibid. voluntarium strictè & propriè sumptum tantùm datur in potentia rationali. ibid.
Voluntarium aliud est objectivum aliud formale. tr. de act. hum. disp. 1. p. 435.
Voluntarium perfectum est, quod est à potentia appetitiva effectivè cum præcognitione finis formalis. tr. de Beat. disp. 1. p. 437.
sufficit autem, quòd sit formaliter vel interpretativè volitum. ib. p. 440.
Voluntarium aliud est essentialiter, aliud quasi quantitativè. tr. de act. hum. disp. 3. p. 445.
Actus potest esse necessarius vel ex imperfectione cognitionis, vel ex perfectione. tr. de act. hum. disp. 3. p. 447. Item vel à causa necessitata, vel à necessaria. ibid.
Voluntarium actuale, habituale, virtuale, morale, præsumptum, & hoc absolutum, vel conditionatum, quid sit. tr. de act. hum. disp. 6. p. 477.
Voluntarium aliud est simpliciter, aliud secundùm quid. tr. de act. hum. disp. 7. p. 481. & hoc aliquando contingit vel ex perfectione, aliquando ex imperfectione cognitionis. ib.
Voluntarium in causa non est Domino furtum, quando relicta aperta area vult experiri fidelitatem servi. tr. de act. hum. disp. 5. p. 476.
Voluntarium in causa potest dari etiam sine præcepto vitandi causam, modò sit causa per se effectus prævisi. tr. de act. hum. disp. 5. p. 471. Item quando causa aliàs per accidens prohibita est eò fine, ne sequatur effectus, vel quando causa apponitur cum intentione, ut oriatur effectus. ibid. p. 471.
Voluntarium in causa, quando inducat pœnas Ecclesiasticas, vel onus restitutionis. tract. de act. hum. disp. 5. p. 475.
Voluntas seu virtus volitiva Dei non est potentia realis ad volitionem, neque habitus, neque actus primus proximus realis: sed tantùm actus primus proximus & potentia Logica ibid. f. 160.
Voluntatis divinæ objectum. vide V. objectum.
Voluntas creata nudè sumpta non est proximè libera, sed tantùm remotè. tr. de act. hum. disp. 11. f. 531.
Voluntas in instanti, in quo liberè operatur, est libera ad non operandum. tr. de act. hum. disp. 11. f. 530.
Voluntas superioris determinat causam per accidens, ut sit causa per se moralis, uti etiam intentio subditi. tract. de act. hum. disp. 5. p. 472. si tamen hoc præceptum vel intentio auferatur, non datur obligatio impediendi causam, quæ priùs dabatur stante intentione aut præcepto. ibid. p. 472.

FINIS.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN